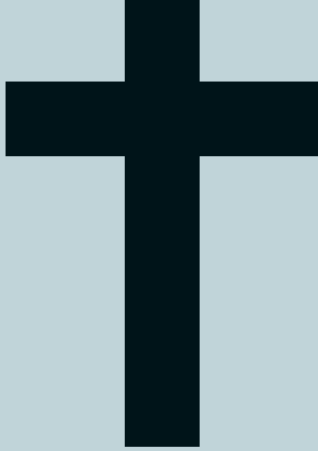

PIIPILI ISO TOM
TAKELAYA

Portions of the Holy Bible in the Lokpa language of Benin

PIIPILI USO TOM TAKELAYA

Portions of the Holy Bible in the Lokpa language of Benin

copyright © 1999 SIM

Language: Lokpa (Lukpa)

Translation by: SIM

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2017-10-16

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023
ef14191a-91f7-51c1-ac89-7b93dd7c4377

Contents

FRT	1
Kancaalaya	2
Luw	10
Lefii	21
Kokalopyo	34
Kusəsutu Lelopyo	62
Yosuwee	71
Paasənlaa	75
Luuti	89
Samiyeehi I	92
Samiyeehi II	116
Awulaa I	138
Awulaa II	163
Kutəsutu I	188
Kutəsutu II	213
Isətəlası	241
Nehemii	250
Isətəe	264
Soopu	270
Yontu	316
Atuwa	432
Ləmayasee tu	453
Yontu Taa Yontu	459
Isayii	467
Selemii	522
Wula	525
Isekiyeehi	534
Taniyeehi	575
Osee	586
Soweehi	599
Aməəsı	603
Apitiyaası	613
Yonaası	615
Misee	617
Nahum	625
Hapakuku	629
Sofoni	633
Asee	638
Sakalı	640
Malasi	651
Matiyee	653
Maləku	687
Luku	709
Yohaani	745
Tillaa Təmlə	758
Lom	769
Kələntı I	777
Kələntı II	790
Kalati	799
Ifeesu	804

Filipov	809
Kolosi	813
Tesalonikı I	817
Tesalonikı II	820
Timotee I	822
Timotee II	825
Titv	828
Filemōj	830
Hepəla	831
Saakı	842
Piyεε I	846
Piyεε II	850
Yohaani I	853
Yohaani II	857
Yohaani III	858
Yuti	859
Kukulutu	861
OTH	877

Piipili Iso Təm Takəlaya
Portions of the Holy Bible in the Lokpa language of Benin
[dop]

© 1999 SIM

Piipili Iso Təm Takəlaya

Portions of the Holy Bible in the Lokpa language of Benin
[dop]

Traduction par
© 1999 SIM

Première édition imprimée
1999, SIM

Édition électronique
2017, Wycliffe Bible Translators, Inc.
www.Wycliffe.org

www.ScriptureEarth.org

License Creative Commons

Attribution - Pas d'Utilisation Commerciale - Pas de Modification 4.0 non transposé (CC BY-NC-ND 4.0).

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed.fr>

KANCAALAYA Kutubtu

Kancaalaya takelaya taa cəneye tə naaki pə təna pə kancaalaya. Antulinya na ı taa nyəm ηmav kancaalaya, na yelaa ηmav kancaalaya, na Iso yelaa İseyeli nyəma kancaalaya. Pə waali ile, isənaya tu pəsi na tə cekəna antulinya wei ı taa tə we isəntə tə, na yulu lonte nté leye antulinya taa? Pepe tō kə antulinya yelaa fei təma na leleη? Yelaa ká pəsi na pá tayani antulinya? Pə waali kə Iso tayana isəna pu ya antulinya yelaa nyəη tə, na í yaa İseyeli nyəma caa Apələham. Inı ı suna Iso piitim na Iso seetu kite.

İsəna pə fayə Kancaalaya takelaya tə:

Antulinya na kancaalaya yelaa ηmav titite 1-2

Kancaalaya yelaa kpeηnav na Kayini na Apeeli pa təm titite 3-5

Ləm waasuyv ke Nowee waatu titite 6-10

Papeeli kutuluyu səsəuv ηmav titite 11

İso yaawa İseyeli nyəma caa Apələham titite 12:1-25:18

Apələham pəyalv İsaaka na ı saali Yakərv pa təm titite 25:19-37:1

Yoseefv təm na Yakərv na ı nyəma ke İcipiti titite 37:2-50:26

PƏ TƏNA PƏ KANCAALAYA

İso lapv ke antulinya na yelaa

¹ Waatu wei Iso caala isəntənyv na tetv ke lapv təcəci tə.

² Tetv nti tu we kpeηe kə tə fei taruyv tə fei nəyo, na teηku lumanη nyəη waasa pə tō na səkpeηyv nyalaa, na pə kaasi na Iso heelim náa makı ləm tō. ³ Ntəna Iso tó sı: Pə naaki, İlena pə sıv nav. ⁴ Iso lanη heeηa pə naakuyv mpv tə, İlena í fayə-wı na səkpeηyv. ⁵ Mpuyule Iso ha pə naakuyv mpv təyo həte sı İlim taa, na í ha səkpeηyv sı ahoov. Pə kraya tananη na pə suna taanaya, na pə kraya ahoov na pə nyaalı tə, pə kpeηta kuyakv kancaalaya nyəηkv.

⁶ İlena Iso tó sı: Patəma í wee isətəa, İlena pə fayə isəntənyv taa ləm na ate nyəm. ⁷ İlena pə lá mpv. ⁸ Ntəna í ha patəma inəyi həte sı isəntənyv. Pə kraya tananη na pə suna taanaya, na pə kraya ahoov na pə nyaalı tə, pə kpeηta kuyakv naale nyəηkv.

⁹ Mpvyo Iso təma sı: Ate ləm í kpeηti İona pəyalə taa na pə yeηe puuyulaya tetv. İlena pə lá mpv. ¹⁰ Keləna Iso ha-təyi həte sı tetv, na í yaa İlmnaa mpe sı teηkunaa, na ı lanη hee. ¹¹ Ntəna Iso tó sı: Tetv í İləsi konyənyəm mpi pə we təkəkəkv təyo waanı waanı İsu tıη na nyutu na pə İləyi pə pee na á we nyəv. İlena pə lá mpv. ¹² Mpvyo tetv İləsa-wəyi waanı waanı, na Iso lanη hee. ¹³ Pə kraya tananη na pə suna taanaya, na pə kraya ahoov na pə nyaalı tə, pə kpeηta kuyakv tooso nyəηkv.

¹⁴ Mpuyule Iso təma sı: Kəkəsi í wee isətəa na sı fayə İlim na ahoov, na kuyeηη na pısi na İηηe na yoluma, ¹⁵ na sı naaki tetv, İlena pə lá mpv. ¹⁶ Kəkəsi səsəonsı naaleye ı İlapa, na kəkəlaya tóki kawulaya ke İlim na naale nyəηka ke ahoov. Na í İa isəntənyası tətə. ¹⁷ Mpvyo Iso tó sı tənaya isətəa na sı naaki tetv tō, ¹⁸ na sı tóki kawulaya ke İlim na ahoov, na sı fayə İlim na səkpeηyv. ¹⁹ Pə kraya tananη na pə suna taanaya, na pə kraya ahoov na pə nyaalı tə, pə kpeηta kuyakv İlyiti nyəηkv.

²⁰ Mpvyo Iso təma sı: Weesuyv nyəm í sū İlmnaa taa na suması náa koləyi isətəa. ²¹ İlena Iso lá ləm taa təyələη na pə taa weesuyv nyəmənaa ke waanı waanı, na suması təna, na ı lanη hee, ²² na í kooli-təyi kəpantv na í tó sı: İ İlə na í hukı na í sū teηkunaa, na suması náa hukı tetv tō. ²³ Pə kraya tananη na pə suna taanaya, na pə kraya ahoov na pə nyaalı tə, pə kpeηta kuyakv kakpası nyəηkv.

²⁴ Mpvyo Iso təma sı: Tetv í İləsi weesuyv nyəm tənaya waanı waanı İsu təla na taale wontu na ate nyamanyamanaa təna, İlena pə lá mpv. ²⁵ Wontunaa mpe pa tənaya ı İlapa, paa təla paa taale wontu paa ate nyamanyamanaa, na ı lanη hee. ²⁶ Mpvyo Iso təma sı: Tə ηmá yulv na í wee İsu tá tətəηeηη na í təyo kawulaya ke wontu təna tō, paa tiina paa suması paa nti. ²⁷ Keləna í ηmá yulv İsu ı maγamaya ı wee tə. Apəlv na əlv ke ı ηmá-we İsu ı wev tə ²⁸ na í kooli-weye kəpantv. İlena í heeli-we sı: İ İlə na í hukı na í sū tetv na í pəsi-tı na í təyo kawulaya ke tiina na suması na ate wontu təna tō na í paasəna-tı. ²⁹ Mə təyənaya nté konyənyəm na tıη təna pee. ³⁰ Wontu na suması na weesuyv nyəm təna təyənaya nté nyutu kəkəkəkəkv təna. İlena pə lá mpv. ³¹ Mpuyule Iso nyənaa na ı lanη hee səsəm. Pə kraya tananη na pə suna taanaya, na pə kraya ahoov na pə nyaalı tə, pə kpeηta kuyakv naatosov nyəηkv.

2

¹ Isəna Iso lapa isətaa na ate na pə taa weesuɣu nyəmnaa təna təɣole. ² Kuyaku naatoso nyəŋku wule ke Iso tɛsa i təma, ɪlena í heesi naatosompɔɣolaya nyəŋku wule. ³ Pə tɔɔ ké Iso koola-kuyɔ kɔpantɔ na í fayasi-ku na ku mpaas si ku ké i nyəŋku. ⁴ Isəna Iso lapa isətənyuɣu na ate təɣole.

Iso tunj taale

Waatu wei Tacaa Iso lapa ate na isətənyuɣu tɔ, ⁵ nyutu taa tiika nakəli ka taa fei tetu tɔɔ, pə́cɔ nyiilaya nakəli ka taa nyɔkɔ. Mpi tɔ, Tacaa Iso tɔ́a yeləta si tev i nu. Pəyele yulu nɔɣol i taa fei si í hala tetu. ⁶ Ama nikaɣa kraakayana na pə́ niyitiyi tetu təna.

⁷ Ḿpóyó Tacaa Iso kpaɣa tetu na í lá yulu, ɪlena í woso yulu muna tɛɛ ké weesuɣu heelim. Tənaɣale yulu sɔw feesuɣu. ⁸ ɪlena í lá tunj taale ke Iteni taa ké ilim təlulɛ tɔɔ, na í su yulu inəyi tə taa. ⁹ Ntəna Tacaa Iso yele na tunj kɔpaŋ nyɔ Iteni taa tənaya waani waani na i pee tɔɣu na leleŋ. Na tɔɣu ŋku ku pee haaki weesuɣu tɔ, na kɔpantɔ na isayatu pə́ cekənav nyəŋku ka səŋa heku taa.

¹⁰ Na pəɣo nakəli kele ká faya Iteni taa na ká niyitiyi tunj taale na ká hela pusi liyiti ke Iteni waali. ¹¹⁻¹² Kancaalaya nyəŋka hətɛ nté Pison, kele ka cəɔna Hafila tetu nti tə taa wola kɔpaŋ na tulaalu kɔpaŋ na liyitee pə́le kɔkɔɛtəle pə́ weɛ tɔ. ¹³ Pəɣo naale nyəŋka hətɛ nté Kihəŋ na kele ka cəɔna Kusi tetu təna. ¹⁴ Na tooso nyəŋka hətɛ nté Tikili, kele ka kɔpəŋna na ilim təlulɛ tɔɔ ké Asilii tetu taa. Pəɣo liyiti nyəŋka hətɛ nté ɪfəlati.

¹⁵ Ḿpóyó Tacaa Iso su yulu ke Iteni taale nítɛ tə taa si í hala na í paasəɣəna-té. ¹⁶ Kelena í tó yulu si: N pəsəyi na n tɔɣo taale tunj təna pee. ¹⁷ Ama kɔpantɔ na isayatu pə́ cekənav tɔɣu pee paasi ké n kaatəŋ. Pɔpɔtɔ fei leleŋ, kuyayku n tɔɣo-ye isu n səpa.

¹⁸⁻²⁰ Tetu ke Tacaa Iso ka lapa taale wontu təna, na sumasi təna, na í lá na tə polo yulu kin si í nyi: həla nna i ká ha-ti tɔ, na anəyi pa yaaki-ti. Ḿpóyó yulu hawa tala tənaya həla, na taale wontu na sumasi təna. Ama i ta hiki sənɩb wei i muna-ti tɔ. Ḿpóyó i təma si: Pə fei si yulu í caya i tike ke mpɔ. ²¹ ɪlena Tacaa Iso lá na tom kpa yulu na i too isu i səpa, na í ləsi i səntaaya leŋka na í waasi nantɔ ke ka lonte. ²² Ntəna í məŋna səntaaya ŋka i ka ləsa apalu taa tɔ na í ŋmana alɔ na í cəla-i. ²³ Tənaɣale yulu təma si:

Aŋhaa, má na inɛ tə kaana nantɔ na mɔwa.

Mpi tɔ, ma taa ké pa ləsa-i, ɪlé i hətɛ nté alɔ.

²⁴ Pə tɔɔ ké apalu ka yele i caa na i too na í na i alɔ pá caya na pá pəsi yulu kolum.

²⁵ Yulu na i alɔ pa tənaya kpela ke pa naaleɣe, pə́cɔ fele natəli tə fei-we.

3

Iso təɣənyuɣu ke Atam na i alɔ

¹ Taale wontu nti tə təna Tacaa Iso lapa mpɔ tɔ, tom kələna tə tənaya acilayatu. Ḿpuyule kuyaku nakəli tom pə́asa alɔ si: ɪle tampana Iso yəɣotaa si i taa tɔɣo taale tunj təna pee yaa?

² Kelena alɔ nɔ́a cɔ si: Aa, tə tɔ́ki haləm tunj təna pee ké. ³ Ama pə́ kaasɔɣu tɔɣu ŋku ku we haləm heku taa tɔ ku pee tɔ, Iso təma si: I taa təŋ-ye, pə́cɔ í taa tokina-yéyɛ tokinav maɣamaɣa, pə́ taa kɔɔ na í sí.

⁴ Ḿpuyule tom nɔɣo təkpaɣ si: ɪi səkɪ se. ⁵ Ama Iso nyə́má si kuyaku ŋku í təŋa-ye, mə́ isɛ kuliyi ké isu unɪ i wɛw tɔ, na í nyə́má kɔpantɔ na isayatu.

⁶ Alɔ nawa si tɔɣu ŋku ku nyə́nyuɣu we teu, pə́cɔ ku pee we isesɛemle na a kuliyi yəlaa isɛ. Ntəna í kooli-kó na í tɔɣo, na í kaasi na í cəla i paalu na ɪlé í tɔɣo tɔtɔ. ⁷ Tənaɣale pə́ kula pa naaleɣe mpɔ pa isɛ na pá cekəna si pa we tapakpela. ɪlena pá caa hatu kɔwalətu natəli na pá tɔɣəli.

⁸ Pə́ keesa taanaya ɪle Iso Tacaa pola i taale tɔɔ ké cəɔw nté na pá nu i nɔɣo. ɪlena yulu na i alɔ pá sé na pá ŋmɛli taale tunj heku taa. ⁹ Ama Iso Tacaa yáa yulu si: Leyɛ n wəna ye?

¹⁰ Ḿpóyó i cəwa si: Ma nu nyá nɔɣo ke taale taa ɪlena səɣəntɔ kra-m na má sé na má ŋmɛli. Mpi tɔ, ma we tapakpɛtɛ. ¹¹ Tənaɣale Iso Tacaa nɔɣo təkpaɣ si: Awe heelina-ŋ si n we kpɛtɛ? N tɔɣo tɔɣu ŋku unɪ ma kisina-ŋ tɔɣo?

¹² Kelena yulu si: Ma tɔɣaa yáa, ɪle alɔ wei unɪ n ha-m tɔ unɪ i cələna-m na má tɔɣo.

¹³ Ntəna Iso Tacaa pə́asi alɔ si: Pepe tɔɔ ké nyá lapa mpɔ? Alɔ nɔɣo təkpaɣ si: Tom tɔsəna-m na má tɔɣo.

¹⁴ Ḿpóyó Tacaa təma tom si:

Timpi n lapa mpɔ tɔ, pu kpaɣi nyá yule tɔɔ ké

kraakpaale na pə́ kəli wontu təna,

nyá lotu tɔɔ ké n ká tuuki nɔ́nɔ́ na n tɔ́ki tetu,

haləna nyá səm.

¹⁵ Ma tó patule ke nyá na alɔ mə́ heku,

na nyá lolɔɣu nyə́ma na i lolɔɣu nyə́ma pa heku,

paanəŋti nyá nyuɣu na nyáa ló pele pa nɔ́kikite.

¹⁶ Ilena Iso tó alv si:

Ma səsəsi-ŋ wəsasi ke nyá ahontoto waatu,
na nsəyi n ká luləna, na n ká nyuləyi nyá paalv ké teu.
Ama ilé i ká la nyá səsə.

¹⁷ Ilena í pəsəna apalv tó si: Timpi n nuna nyá alv na n təyɔ tuyv ŋku maa kisina-ŋ tɔ.

Ma təhsəyi tetv ke mpusi ké nyá maɣamaɣa nyá tó.
Wahala na wahala ké na pə́cɔ́ n̄ hiki nyá təyənaya haləna nyá sə̄m.

¹⁸ Nyutu isayato ke n ká hala na pə́cɔ́ n̄ hiki nyá hatə̄mvtv.

¹⁹ Ye hanaya ta sɔ-ŋ, n kaa hiki icavte na n̄ mvl.

Haləna kuyaku ŋku paa pi-ŋ tetv nti paa ŋmana-ŋ tɔ tə taa tɔ.

Mpi tɔ, n ké tetv ké, pə́cɔ́ n̄ ká tayani kvlmvtv ntəyi pəsuyv tɔtɔ.

²⁰ Mpuvule Atam ha i alv si Ifa. Mpi tɔ, inəyəle yəlaa təna too. ²¹ Ilena Iso Tacaa kv wontu natəli na í liti-ti na í təyɔli Atam na i alv. ²² Tənyaya Iso Tacaa yəyɔta si: Nə̄nə̄ yvlv pəsə isv tá taa nəyɔlvule kvpantu na isayato pə nyəm təm taa. Pə tɔ tɔ, tə taa yele na í təyɔ weesuyv tuyv pəle na í wə̄ena weesuyv ke tam tó. ²³ Ilena Iso təyən-i Iteni taale taa si i svv halə̄m ke tetv nti pa ŋmana-i tɔ. ²⁴ Mpu pə larə̄na na í təyən-i Atam na í sv isətəa tanja na pá tan jaale mpaav na pá ŋmələsəyi pa layaləe na á mvyv kəkəsə ke ŋmė̄lv ŋmė̄lv si nəyɔlv i taa kvətəna weesuyv tuyv.

4

Kayini na Apəeli pa təm

¹ Mpuvó Atam nyəmá i alv Ifa na ilé i lá teu na í lvl Kayini. Ilena í tó si: Ma hika apalvəyaya na Tacaa ton. ² Pəle pə waali ké i lula i neu Apəeli.

Apəeli ka ké tiikilu na Kayini ke hátó. ³ Mpuvó kuyaku nakvli taalv ləsa i hatə̄mvtv taa na í lá Tacaa ke kətaga. ⁴ Ilena neu náa kra i heeŋ taa ké kancaalaya kvlsvləŋ nim nyəŋ na í lá kətaga tɔtɔ. Ilena Tacaa nyəni Apəeli kətaga na pə keesəna-i. ⁵ Ama i kisa Kayini nyəjka. Tənyayəle pə hanə-i teu isv nə̄həle taa kəkə, na i isentaa səŋ. ⁶ Ilena Tacaa pəsə-i si: Pepe tó ké nyá isentaa səŋaa? ⁷ Ye kvpantu ke n laki, nyá isentaa í hetv. Ama ye isayato ke n laki, kvlsvltv nti tə papəna ntəye nyá nə̄nə̄yɔ tē isv təyɔlvv na tə tanja-ŋ, na tə caa-ŋ kəlvv. Ama pəs-i-ti na n̄ kəl-ti.

⁸ Tənyaya Kayini təma i neu si: Tə kra taale, ilena Kayini kvli i tó ké təna na í kv-i.

⁹ Mpuvule Tacaa pəsə Kayini si: Nyá neu Apəeli wele? Ilena í cɔ si: Ma nyəmá timpi i wēe tɔ? Ma ké ma neu tanja na?

¹⁰ Ilena Tacaa pəsə-i si: Pepe lapa mpv? Ma nawa nyá neu calə̄m ke atə, na pə wēe si má ləeti-ŋ. ¹¹ Nə̄nə̄ tetv ká təys-i-ŋ mpusi ké timpi n yelaa na tə haa nəyɔ na tə li nyá neu calə̄m ke nyá niŋ taa tɔ. ¹² Paa n ká hala-təyi isəna, n kaa waa pvlv. N ká la yem cə̄lv, n kaa wə̄ena təyaya.

¹³ Mpuvule Kayini cəwa Tacaa si: Ma saləka kəla-m. ¹⁴ Nyəni, saŋa n̄ təyənəyi-m tetv kvpantu tənə tə taa kələ, ma kaa tasa nyá isəpəle taa ké loosuyv. Maa pəsə yem cə̄lv, ma kaa wə̄ena təyaya, na wei í hika-m i kv-m.

¹⁵ Tənyayəle Tacaa nəyɔ təkpaav si: Aa, ye wei í kvwa Kayini, isv ma fela punto ke pə təm naatosompəyɔlaya.

Ilena Tacaa yvsi Kayini si ye wei í na-i taa kv-i. ¹⁶ Ntəna í se Tacaa na í polo i caya timpi pa yaa si Yemcə̄laate təyɔ Iteni ilim təlule tó.

Kayini ləlvv nyəma

¹⁷ Mpuvó Kayini nyəmá i alv na í lá teu na í lvl Henəki. Ilena í ŋmá icate na í ha-təye i pəyalv hətə. ¹⁸ Mpuvó Henəki lula llaati na llaati lvl Mehuyayəeli na Mehuyayəeli lvl Metusayəeli, ilena Metusayəeli lvl Leməki.

¹⁹ Alaa naale ke Leməki kpaɣaa, kancaalaya nyəŋ hətə nté Ata, naale nyəŋ si Sila. ²⁰ Mpuvó Ata ləla Yapaali. Yapaali in̄ ilé i piitim nté mpa pa tiikiyi kaləkəŋ na pá svvki coka taa tɔ. ²¹ Ilé i neu hətə nté Yupaali. Yupaali in̄ i piitim nté mpa pa makv sanjvnaa na pá hvlvəyi həsə tɔ. ²² Sila ilé i lə̄lənə nteye Tupaali-Kayini, wei i luki nyəyəlvv kvəsə̄mvyv na nyəyəlvv maɣamaɣa wontu tɔ. I neu ke pa yaakaya si Naama.

²³ Mpuvó Leməki təma i alaa Ata na Sila si:

Ma alaa mē, í nu ma təm yoo.

Mə taa ləlv paalv cətəla-m ké na má kv-i.

²⁴ Təm naatosompəyɔlaya ke paa ləeti Kayini kvlv.

Iləna pá ləeti ma kvlv ke təm nutoso na naanvwa na naatosompəyɔlaya.

²⁵ Atam pa tasa apalvəyaya ke ləlvv iləna Ifa ha-keye hətə si Səeti, si Tacaa ha inəyi apalvəyaya ləjka ke Apəeli wei Kayini kvwa tɔ i lonte.

²⁶ Səeti ná lapa yvlv na í lvl apalvəyaya na í ha-ke si Inə̄sə. Waatu inəyi yəlaa caala Iso ké sēsv si Tacaa.

5

Atam lólvu nyáma

¹ Atam lólvu nyáma hëla ntó cəne. Waatu wei Iso ñmá yulu tó, i ñma-i ké isu i wee tó. ² Apalu na alu ké i ñmawa na i ha-we si yëlaa na i kooli-weye kupaantu.

³ Atam pusi lapa nuunwa na hiu na naanwa (130) ké ñena í lóli pəyaya na ká kraya-i tətəŋeŋ na í ha-keye hətə si Seeti. ⁴ Seeti lólvu waali Atam təyo pusi nasənaasa (800) na si taa ké i tasa apalu piya na alu piya ké lólvu. ⁵ Atam pusi təna yoosa nasənaasa na nuunwa na hiu na naanwa (930) ñena í sí.

⁶ Seeti pusi lapa nuunwa na kakpasi (105) ñena í lóli Inəosi. ⁷ Inəosi lólvu waali Seeti təyo pusi nasənaasa na naatosompəyolaya (807) na si taa ké i tasa apalu piya na alu piya ké lólvu. ⁸ Seeti pusi təna yoosa nasənaasa na nuunwa na naanwa na naale (912) ñena í sí.

⁹ Inəosi pusi lapa nuunwa na naanwa ñena í lóli Kenəŋ. ¹⁰ Kenəŋ lólvu waali Inəosi təyo pusi nasənaasa na naanwa na kakpasi (815) na si taa ké i tasa apalu piya na alu piya ké lólvu. ¹¹ Inəosi pusi təna yoosa nasənaasa na nuunwa na kakpasi (905) ñena í sí.

¹² Kenəŋ pusi lapa nutoso na naanwa ñena í lóli Malaleli. ¹³ Malaleli lólvu waali i təyo pusi nasənaasa na nule (840), na si taa ké i tasa apalu piya na alu piya ké lólvu. ¹⁴ Kenəŋ pusi təna yoosa nasənaasa na nuunwa na naanwa (910) ñena í sí.

¹⁵ Malaleli pusi lapa nutoso na kakpasi ñena í lóli Yeleti. ¹⁶ Yeleti lólvu waali Malaleli təyo pusi nasənaasa na hiu na naanwa (830), na si taa ké i tasa apalu piya na alu piya ké lólvu. ¹⁷ Malaleli pusi təna yoosa nasənaasa na nuunwa na naanwa na kakpasi (895) ñena í sí.

¹⁸ Yeleti pusi lapa nuunwa na nutoso na naale (162) ñena í lóli Henəki. ¹⁹ Henəki lólvu waali i təyo pusi nasənaasa (800), na si taa ké i tasa apalu piya na alu piya ké lólvu. ²⁰ Yeleti pusi təna yoosa nasənaasa na nuunwa na nutoso na naale (962) ñena í sí.

²¹ Henəki pusi lapa nutoso na kakpasi ñena í lóli Metusalem. ²² Metusalem lólvu waali i təyo pusi ñmuunəy na nuunwa (300), na si taa ké i təja Iso ké teu na ílé í we i waali, na i tasa apalu piya na alu piya ké lólvu. ²³ I pusi təna yoosa ñmuunəy na nuunwa na nutoso na kakpasi (365). ²⁴ Henəki ka təja Iso ké teu ké na Iso we i waali. Pə kəma na pə keesi ñena Iso kraya-i na i ise, nəyul ta tasa-i nau.

²⁵ Metusalem pusi lapa nuunwa na nuunwa na nuunwa na naanwa (187) ñena í lóli Lemeki. ²⁶ Lemeki lólvu waali i təyo pusi nasətos na nuunwa na nuunwa na naale (782), na si taa ké i lóli apalu piya na alu piya. ²⁷ Metusalem pusi təna yoosa nasənaasa na nuunwa na pəyolayafeti nutoso na naanwa (969) ñena í sí.

²⁸ Lemeki pusi lapa nuunwa na nuunwa na naale (182) ñena í lóli apalu pəyaya ²⁹ na í ha-ke si Nowee. Mpi tó, i təma si une un i ká heesəna tá laŋa ke ta ikaalənaa na tá wahala təma taa ké tetu nti un Tacaa təŋsa mpusi ké tá tó tó tə taa cəne. ³⁰ Nowee lólvu waali i təyo pusi nasəle na nuunwa na nuunwa na naanwa na kakpasi (595) na si taa ké i lóli apalu piya na alu piya. ³¹ Lemeki pusi təna yoosa nasətos na nuunwa na nutoso na naanwa na naatosompəyolaya (777) ñena í sí.

³² Nowee pusi lapa nasəle na nuunwa (500) ñena í lóli Sem na Kam na Yefete.

6

Yulu isayatu

¹ Yəlaa kəma na pá huki tetu tó na pá lóli pəelaa. ² M'póyó isətaa yəlaa nawa si pəelaa mpe pa tewa, ñena pá kraya pa taa mpa pa səlaa təyo alaa. ³ Ntəna í tó si: Ma feesuyu kaa caya yulu taa ké tam. Mpi tó, i ké yulu ké. Pə tó tó pə krayaw pənente tó i weesuyu təna tayaləŋ nté pusi nuunwa na hiu (120). ⁴ Waatu wei pa lóli pa piya mpe tó pa lapa tookonaa ké na pá kə na pá tasa tookonaa mpeye lólvu, na mpe pa lapəna ləŋtaa akanaa na pa hətə yaa. ⁵ M'póyó Tacaa nawa si yəlaa isayatu teləsa mpəle ké tetu taa, na isayaləmaɣasəle tike ké pa wəna paa ifemle nte.

⁶ M'póyó Tacaa laŋle wakəlaa na pə wu-i səsəm ke mpi pə tó i ñmá yulu tó. ⁷ Ntəna í tó si: Isu ma kpiisa yəlaa mpa ma ñmawa təyo tetu təna tó, pə krayaw yulu na pə polo tote tó, na sumasi, na ate nyamanyamanaa təna tó. Ma laŋle wakəlaa na ñmaw ké. ⁸ Ama Nowee tike ké Tacaa laŋle heeənaa.

Nowee waasuyv

⁹⁻¹⁰ Nowee na i nyéma pa tam ntó. Nowee ka wəna piya tooso ké, Sem, na Kam, na Yefete. I ka ké kupaŋ ké na í siyisaa na í təŋəyi Iso ké teu ké i waatu taa na Iso we i waali.

¹¹ Yəlaa ka wakəlaa ké, na pá laki təmaɣa mʊsuy ke Iso isəntaa. ¹² Iso nyəna tetu ñena í ná si yəlaa təna wakəlaa ké. ¹³ M'póyó Tacaa heela Nowee si: Ma tó ma taa si maa wakəli yəlaa təna, mpe pa suulina isayatu ké antulinya taa. Pə tó tó ma kpiisi pa tənaɣa tetu tó. ¹⁴ Caa təyo

kuɔɔɔnku nakuli na ń saaki nyá tɔyɔ atakaa pɔɔɔɔɔɔ sɔsɔɔɔ^a na ń tala ku taa ké nanɔsi nanɔsi, na ń taa-kuɔyɔ tɔyɔ cɔlam ké ku taa na ku waali. ¹⁵ Isɔna n ká la-ku tɔyɔla, ku tɔyɔlɔn ká wɛ mɛɛtɔlɔnaa nuɔɔɔɔ na nule na naanɔwa (150) na ku wan ké mɛɛtɔlɔnaa hiu na kakpasɔ na ku kuɔɔɔɔɔmɔnɔn ké mɛɛtɔlɔnaa naanɔwa na kakpasɔ. ¹⁶ Na ń tɔli-kuɔyɔ pɔtote ké mpiiɔn naale ké lɔpɔtu luyɔ tɛ na nɔnɔyɔ ké ku kɔɔɔɔnɔn taa. Na ń la-kuɔyɔ aɛ na isɔ kutulɔn ké tooso. ¹⁷ Uɛna máa yele na lom sɔsɔɔɔm watɔ tetu tɔɔ, na má kó pɛ tɔna mpi pɛ feesiɔi tɔ. Tetu tɔɔ nyɔm tɔna ká sɔna. ¹⁸ Ama pá na nyá tu pɛɛli nɔyɔ sɔi máa waasi-nɔ. Na nyana nyá alɔ na nyá pɔyɔlaa na nyá poolaa í ká sɔɔ ku taa. ¹⁹⁻²⁰ Na ń lɛsi wontu tɔna taa ké apalɔ na alɔ, na sumasi taa ké mpɔ na aɛ nyamanyamaɔna taa ké mpɔ tɔtɔ, na tɛ sɔɔ nyá kin ké atakaa pɔɔɔɔɔɔ taa na pá ya tɔ piitim. ²¹ Kraɔa tɔyɔnasi nsi nsi má na wontunaa mpɛ í ká tɔki tɔ. ²² Mpɔ unɔyɔi Nowee tɔna na í lá pɛ tɔna mpi Isɔ tɔ-tɔ tɔ.

7

Nowee sɔv atakaa pɔɔɔɔɔɔn taa

¹ Mpɔyɔ Tacaɔ tɔna Nowee si: Nyana nyá tɔyɔa tɔna í sɔv atakaa pɔɔɔɔɔɔn taa. Mpɔ tɔ, nyá tike ké ma nawa wei i nukɔna-m tɔyɔ yɔlaa panɛ pa heku. ² Lɛsi wontu nti pa pɔsɔyɔi pá lá kɔtɔyɔ tɔyɔ apalɔ na alɔ ké tɔm naatosompɔyɔlaɔa. Uɛna ń lɛsi nti tɛ fei kɔtɔyɔ lɔpɔnɔv tɔyɔ apalɔ na alɔ tike. ³ Na ń lɛsi sumasi taa ké apalɔ na alɔ ké tɔm naatosompɔyɔlaɔa, na ń waasi sɔi piitim na sɔi taa tɛ tetu tɔɔ. ⁴ Pɛ tɔyɔ pulɔ tɔɔ, pɛ kaasa wɛɛ naatosompɔyɔlaɔa ké na má yele na tɛv nu ilim na ahoɔ ké kɔyɛɛn nule tɔcu, na lom kpiisi yɔlaa na wontu tɔna. ⁵ Uɛna Nowee la pɛ tɔna isɔ Tacaɔ heela-i tɔ.

Lum sɔsɔɔm watɔyɔ

⁶ Pɔnɔyɔ nka lom waasa tetu tɔ Nowee wɛna isɔ piisi nasɔtoso (600). ⁷ Uɛna í na i alɔ na i pɔyɔlaa na i poolaa pá sɔv atakaa pɔɔɔɔɔɔn taa na pá fiti lom kówaásɔm mpi. ⁸ Mpɔyɔ wontu nti pa pɔsɔyɔi pá lá kɔtɔyɔ tɔ na nti tɛ fei kɔtɔyɔ lɔpɔnɔv tɔ na sumasi na aɛ nyamanyamaɔna tɔna ⁹ sɔv atakaa pɔɔɔɔɔɔn taa ké apalɔ na alɔ isɔ Tacaɔ ka heeluyɔ Nowee tɔ. ¹⁰ Kɔyɛɛn naatosompɔyɔlaɔa tɛwɔa uɛna lom watɔ tetu tɔna.

¹¹⁻¹² Nowee lɔlɔyɔ pɔnɔyɔ nasɔtoso nyɔnka isɔv naale nyɔn kɔyɛɛn naanɔwa na naatosompɔyɔlaɔa nyɔnku wule ké tɛv anaam nɔyɔlɔ í pɔla ilim na ahoɔ, halɔna kɔyɛɛn nule tɔcu. Pɛ ɔyɔ ké isɔ isɔtɔnɔyɔ yawa na aɛ seɛlaa náá tɔli isɔ pɔɔn sɔsɔɔn. ¹³ Kɔyɔku nku ku maɔamaɔa ké Nowee na i alɔ na i pɔyɔlaa Sem na Kam na Yɛfɛtɛ na i poolaa tooso pa sɔv atakaa pɔɔɔɔɔɔ. ¹⁴ Pá na wontu tɔnɔyɔ piitim piitim. Pɛ kraɔav tɔla, na taale wontu, na sumasi, na aɛ nyamanyamaɔna tɔna. ¹⁵⁻¹⁶ Mpɔyɔ wontu tɔna sɔv atakaa pɔɔɔɔɔɔn taa ké apalɔ na alɔ isɔ ka heeluyɔ Nowee tɔ. Uɛna Tacaɔ tɔki pa tɔɔ.

¹⁷ Kɔyɛɛn nule tɔcu ké tɛv nuwa, uɛna lom kra na pá keli atakaa pɔɔɔɔɔɔn, na pá kraasi-kuɔyɔ isɔtaɔ. ¹⁸ Lum tɔwɔa sɔsɔm na pá sɔv tetu tɔɔ na atakaa pɔɔɔɔɔɔn náá wɛ pɛ tɔɔ tɔhɔnɔjɛ. ¹⁹ Pɛ tɔnɔnɔ sɔyɔ na pá puki halɔna pɛ waasi pɔɔn sɔsɔɔn inɔ i tɔna ké antulinyɔ tɔna taa. ²⁰ Lum kraɔa na pá tɛ pɔɔn ké kuɔɔɔɔmɔnɔn ké mɛɛtɔlɔnaa kakpasɔ. ²¹⁻²² Antulinyɔ taa weesuyɔ nyɔm tɔna sɔpɔna, pɛ kraɔav yɔlaa na wontunaa tɔ. ²³ Mpɔyɔ Tacaɔ kpiisa weesuyɔ nyɔm tɔnɔyɔ tetu tɔɔ. Nowee na i nyɔma mpa paa wɛ atakaa pɔɔɔɔɔɔn taa tɔ pa tike ké pɛ yɛlaa.

Lum kówaásɔm nyɔɔ

²⁴ Mpɔyɔ lom suwa tetu tɔɔ ké kɔyɛɛn nuɔɔɔɔ na nule na naanɔwa (150) tɔcu.

8

¹ Isɔ tá sɔɔ Nowee na wontunaa mpa paa wɛ i kin ké atakaa pɔɔɔɔɔɔn taa tɔ pa tɔɔ. Uɛna í yele na heelim má na lom nyɔɔ. ² Na aɛ seɛlaa tɔki na isɔtɔnɔyɔ nyala na tɛv fɛ ku ta tasa nuɔ. ³ Uɛna lom nyɔɔ tetu tɔɔ. Kɔyɛɛn nuɔɔɔɔ na nule na naanɔwa (150) taa ké lom caala pasɔyɔ. ⁴ Mpɔyɔ atakaa pɔɔɔɔɔɔn poolaa na kó ɔyɔ Alalaa pɔyɔ nyɔyɔ taa ké isɔv naatosompɔyɔlaɔa nyɔn kɔyɛɛn naanɔwa na naatosompɔyɔlaɔa nyɔnku wule. ⁵ Na lom pasɔyɔi mpɔ, halɔna isɔv naanɔwa nyɔn kɔyɔku kancaalaya nyɔnku wule nte pɛ nyɔ pɔɔn nyɔɔn tɔ.

⁶ Kɔyɛɛn nule tɛwɔa uɛna Nowee tɔli atakaa pɔɔɔɔɔɔn pɔtote ⁷ na í lɛsi katɔkatɔyɔ na kó cɔɔki isɔtaɔ ké yem, halɔna lom nyɔɔ tetu tɔɔ. ⁸ Uɛna í lɛsi alukuku si i naa sɔi lom pasa tetu tɔɔ yáa isɔna. ⁹ Ama alukuku lanɔa timpi í tu sɔpi sɔpuyɔ maɔamaɔa tɔ, uɛna í mɔlɔna Nowee tɔɔ. Mpɔ tɔ, lom ká waasa tetu tɔna tɔɔ ké. Na Nowee siisi na í kra alukuku na í mɔlɔna-i i kin. ¹⁰ Nowee tasa tanɔyɔ tɔtɔyɔ kɔyɛɛn naatosompɔyɔlaɔa uɛna í lɛsi alukuku ké tɔm naale nyɔm. ¹¹ Taanɔyɔ taanɔa uɛna ilɛ i mɔlɔna Nowee tɔɔ na tɔyɔ hatɔ kunɛyɛtɔv tɔvna i nɔyɔ. Tɔnɔyɔle Nowee cɛkɔnaa sɔi lom pasa tetu tɔɔ. ¹² Nowee tasa tanɔyɔ ké kɔyɛɛn naatosompɔyɔlaɔa tɔtɔ, uɛna í tasa alukuku ké lɔsuyɔ ké tɔm tooso nyɔm. Ama alukuku ta tasa mɔluyɔ.

^a 6:14 atakaa pɔɔɔɔɔɔn sɔsɔɔɔ: Tɔ ta caa si tɔ tɛlasi si kpulɔyɔ mpi tɔ, pɛ tɔyɔ Nowee caa si í na i samaa pá sɔv na pá tɛsi lom.

¹³ Pənaɣa nasətosə na kolumaɣa nyəŋka isətu kancaalaya nyəŋ kuyaku kancaalaya nyəŋku ke lum nyəwəa tətə tə. Nowee kəla atakaa pəɣəlvu ləpətə ilena í ná sɪ tətə wɔlaa. ¹⁴ Isətu naale nyəŋ kuyaku hiu wule ke tətə tə wɔlaa təwəɣawəɣa.

¹⁵ Mpuɣule Isə təma Nowee sɪ: ¹⁶ Nyana nyá alu na nyá pəyalaa na nyá poolaa í lu atakaa pəɣəlvu taa. ¹⁷ Na í kpeɲna wontunaa nti tə təna. Pə kpaɣav tɔla na sumasɪ na atə nyamanyamanaa təna tə, tə lɔlɪ na tə huki na tə yá tətə tə. ¹⁸⁻¹⁹ Ilena Nowee-wɛ na wontu təna pá lu atakaa pəɣəlvu taa.

²⁰ Mpuɣú Nowee ŋmá Tacaa ke kətəɣa tələtə, ilena í ləsɪ wontu təna nti tə mɔna kətəɣa lapu tə na sumasɪ nsi sɪ mɔna kətəɣa lapu tə sɪ təna sɪ taa ké kolum kolum isu tə piitimnaa wɛ tə na í lá Tacaa ke kətəɣa ŋka kəkə lusa ka təna tə. ²¹ Tacaa nu kətəɣa ŋke ka səsəɣɪ na í lanɛ hɛɛ na í tó sɪ: Ma kaa tasa tətə ke mpusi təŋsɔɣu ke yulu isayatu tə isu maa lapu tə, na ma kaa tasa weesuyu nyəm tənəɣa wakəlvu. Mpi tə, yulu ləmaɣasələ ké isayələ ke hatoo í həw tɛɛ ké.

²² Tuutu na kɔmtə, watu na haŋaɣa, lɔŋɛ na yoluma, ilim na ahoɔ pə kaa yele lapu haləna antulinya polo na í kɔlɪ.

9

Nowee na Isə pa nəɣo pɛɛlvu

¹ Mpuɣú Isə koola Nowee na í piya ke kɔpantə sɪ: U lɔlɪ na í huki na í sú tətə. ² Ma tó mə nɪŋ taa ké wontunaa tənəɣa, paa atə nyəntu, na sumasɪ, na tiina, na atə nyamanyamanaa. Pə tə kə wontu nti tu wɛɛna mə səɣəntə ke səsəm. ³ U pəsəɣɪ na í təɣo wontunaa mpe isu í təkuvu konyəŋəm tə. ⁴ Ama kolumtə ké sɪ ye í caa kpeɲtə ke təɣov, í lenti na caləm lu na pécó. Mpi tə, caləm taa ké weesuyu wɛɛ. ⁵ Ye wei í kəwa yulu, maa lɛɛtɪ pɔntə, paa yulu paa wontuyu.

⁶ Ye nəɣəlv kəwa í təɣəntələ, yulu tətə ká kɔna pɔntə.

Mpi tə, Isə ŋmá yulu ké isu í maɣamaɣa í wɛɛ tə.

⁷ Mɛ mu lɔlɪ na í huki na í yá tətə təna taa.

⁸ Mpuɣú Isə tasa Nowee na í pəyalaa ke heeluyu sɪ: ⁹ Má na-mɛ tu pɛɛlɪ nəɣo na ká wɛɛ mpɔ haləna mə ləlvu nyəma ke mə waalɪ. ¹⁰ Na pə kpeɲna wontu təna nti tə lí atakaa pəɣəlvu taa tə. ¹¹ Ma sukɪ ma nəɣo sɪ ma kaa tasa weesuyu nyəm kpiisuyu ke tətə tə na lɔm. Pécó lum kówáásəm mpi pə kaa tasa kəntə na pə wakəlɪ tətə. ¹²⁻¹³ Ilena Isə tasa sɪ: Ma tɔɣɪ kəɣəlv na í hóləɣí tam tə ké nəɣo ŋka má na-mɛ na weesuyu nyəm təna na mə waalɪ ləlvu nyəma tə pɛɛlaa tə. ¹⁴ Má koma na má kpeɣɛla ŋmɔntə ke isətəa, kəɣəlv ka kəɣa ké, ¹⁵ ilena pə təsɔsɪ-m nəɣo ŋka ma sɪ mə na weesuyu nyəm təna sɪ lɔm kówáásəm mpi pə kaa tasa kəntə na pə kpiisi weesuyu nyəm. ¹⁶ Isətənyu taa ké kəɣəlv ká kəɣa, na má nyəna-í ile pə təsɔsɪ-m nəɣo ŋka ma sɪ weesuyu nyəm təna tə. ¹⁷ Mpi pə hóləɣɪ nəɣo ŋka ma sɪ-wɪ təɣələ.

Nowee na í pəyalaa pa təm

¹⁸ Nowee na í pəyalaa mpa pa lu atakaa pəɣəlvu taa təɣələ Sem na Kam na Yɛfɛtɛ. Kam ílɛ í lɔlɔna Kanaaŋ. ¹⁹ Nowee piya mpe pa piitim hukina antulinya təna.

²⁰ Mpuɣú Nowee nika tətə haləm na í caalɪ lɛsɛŋnaa sɔv. ²¹ Ilena í nyəw pə solum na pə kó-ɪ na í wəɣsɪ í wontu na pə yele-ɪ tapakpɛtɛ ke cokələ taa. ²² Mpuɣule Kanaaŋ caa Kam nawa í caa tapakpɛtɛ, na í nyəni, ilena í polo na í təɣasɪ í taalɔnaa ke awalɪ. ²³ Ntəna Sem na Yɛfɛtɛ pá kpaɣa kpaɪ na pá həɣəlɪ-ɪ na pá təna waalɪ waalɪ na pá takɪ pa caa. Ilɛ pa ta na í tapakpɛtɛ. Mpi tə, waalɪ waalɪ ké pa təmnaa. ²⁴ Nowee solum koma na pə cé í isɛntəw na í nu nti í pəɣəlv səkpɛlu nyəŋ Kam lapa tə. ²⁵ Ilena í tó sɪ:

Mpusɪ í təŋ Kam pəɣəlv Kanaaŋ
na pə lapɪ-ɪ í taalɔnaa yom təkpaɣa.

²⁶ Ma sama Sem Isə Tacaa.

Pə la Kanaaŋ ke Sem-wɛ pa yom.

²⁷ Isə í waləsɪ Yɛfɛtɛ təhikilɛ,

na í caɣa Sem tɛ,

na pə lá Kanaaŋ ke pa yom.

²⁸ Pusi ŋmɔnyu na nuɲwəa na nule na naanwəa (350) ké Nowee tasa təɣəv ke lum waasuyv waalɪ. ²⁹ U pusi təna yoosa nasənaasa na nuɲwəa na nule na naanwəa (950) ilena í sí.

10

Nowee pəyalaa ləlvu nyəma

¹ Nowee piya Sem na Kam na Yɛfɛtɛ pa lɔlɔ piya mpaɣa lɔm waasuyv waalɪ tə pa hɔla ntə.

² Yɛfɛtɛ ílɛ í piya ntə. Komɛɛ, na Makəkɪ, na Matayɪ, na Yafan, na Tupaalɪ, na Mesekɪ, na Tilaa.

³ Komɛɛ ílɛ í piya ntɛ Asəkənaasi, na Lifa, na Tokaama. ⁴ Yafan piya ntɛ, Ilisa, na Taasi, na Kitim,

na Lutanim. ⁵ Mpe unu pa hukina tetu nti lom cɔɔnaa tɔ tɔ taa isu tɔ naakuyɔ-we na paa wei na i nsɔmle na i lɔlɔyɔ tɔ.

⁶ Kam ilɛ í piya nté Kusi, na Misilayim, na Puti na Kanaaŋ. ⁷ Kusi piya nté Sepa, na Hafila, na Sapəta, na Lakama, na Sapəteka. Lakama piya nté, Sapa, na Tetan. ⁸ Kusi lɔlɔna tɔtɔyɔ Nimloti, unu i caaləna tetuna ke tɔyɔ. ⁹ Taca a sɔna-i kɛ na í pəsi yella taa yellu. Pə tɔ kɛ pa tukaya ituule ke waatu unu si: Taca í yele na ŋ pəsi yella taa yellu isu Nimloti. ¹⁰ Acalee wena a tɔ Nimloti tɔyɔ kawulaya tɔyɔle Papɛɛli, na lleki, na Akati, na Kaləne ke Papiloni tetu taa. ¹¹ Tetu nti tɔ taa kɛ i luwa na í polo Asilii na í ŋmá Ninifi, na Lehopoti-Hiili, na Kela, ¹² na Lesaŋ ke Ninifi na Kela icate sɔsɔle pa heko.

¹³ Misilayim ná lɔlɔna nteye Lutɔ nyɔma, na Anem nyɔma, na Leharɔ nyɔma, na Nafutu nyɔma, ¹⁴ na Patəɔsi nyɔma, na Kasulu nyɔma, na Kafətɔ nyɔma. Tənaɔa Filiisi nyɔma ná luwa.

¹⁵ Kanaaŋ ilɛ í kancaalaya pɔyaya nté Sitɔŋ na naale nyɔŋ nté Heti, ¹⁶ na i lɔlɔyɔ nyɔma tɔtɔyɔle Yepusi nyɔma, na Amolli nyɔma, na Kilikasɔ nyɔma, ¹⁷ na Hifi nyɔma, na Aləki nyɔma na Sini nyɔma, ¹⁸ na Aləfati nyɔma, na Semalii nyɔma, na Hamatɔ nyɔma. Pə waali kɛ Kanaaŋ lɔlɔ nyɔma ná yawa. ¹⁹ Na pa tetu toosi nté pə krayaw Sitɔŋ ke Keelaa kɔŋkɔŋ taa na pə polo Sotəm na Kɔmɔ na Atəma na Sepoyim haləna Lesa. ²⁰ Kam unu i piya nté, na pə keesəna isu pa lɔlɔŋ na pa nsəma na pa tetu na pa piitimnaa.

²¹ Yefete pa taalv Sem ilɛ í lɔla piya tɔtɔ na kolɔm unɔyɔle Ipeɛ na i lɔlɔŋ nyɔma caa. ²² I piya mpeyele Ilam, na Asuu, na Aləpasati, na Luti, na Alam. ²³ Alam ilɛ í piya nte, Usi, na Huuli, na Ketee, na Maci. ²⁴ Aləpasati ná lɔla Sela na ilɛ i lɔlɔ Ipeɛ. ²⁵ Ipeɛ ná lɔla piya naaleye, kancaalaya nyɔŋka hətɛ nté Peleki, yav ke pa yaa mɔv na pa tɛ taa. Mpi tɔ, waatu unɔyɔ antulinya piitimnaa yawa. Ilɛ í neu hətɛ nté Yəkətaŋ. ²⁶ Yəkətaŋ ná lɔlɔna Aləmotati, na Selefti, na Hasamafeti, na Yela, ²⁷ na Hatolam, na Wusaali, na Tikəla, ²⁸ na Opali, na Apimayeli, na Sapa, ²⁹ na Ofii, na Hafila, na Yorari. Yəkətaŋ piya nté pa tənaya mɔv. ³⁰ Pa tɔcayale nté pə krayaw Mesa na pulasɔ hɔyɔlɔyɔ ŋku pa yaa si Sefaa tɔ na ilim tɔlule tɔ. ³¹ Sem unu i piya nté na pə keesəna pa lɔlɔŋ na pa nsəma na pa tetu na pa piitimnaa.

³² Nowee piya lɔlɔŋ nté na pə keesəna pa lɔlɔŋ loosi, na pa piitim na mpe unu pa taa kɛ piitimnaa luwa na pá yá antulinya taa kɛ lom waasɔyɔ waali.

11

Papɛɛli ate na isɔ kutuluyɔ anaam ŋmav

¹ Waatu unu i taa yəlaa təna yɔyɔtaya nsəmle kolɔmtəle. ² Iləna pá lu ilim tɔlule tɔ na pá tala Papiloni tɛtəkəle sɔsɔle taa na pá siki təna. ³ Mɔvɔyɔle pa heela təma si: I kɔɔ na tɔ loo pilikinaa na tɔ wə-weye kɔkɔ. Iləna pá lana pilikinaa ke pɛɛ lonte na pá lana kaaloo kɛ somtu lonte. ⁴ Na pá tasa yɔyɔtɔyɔ si: I kɔɔ na tɔ ŋmá ate na isɔ kutuluyɔ anaam na kó yoosina isɔtɔyɔv na tá hətɛ yaa. Ilɛ tɔ kaa tasa yav ke yem kɛ tetu təna taa.

⁵ Mɔvɔyɔle Taca a tiwa si i naaki icate na ate na isɔ kutuluyɔ ŋku yəlaa piya ŋmawa tɔ. ⁶ Iləna Taca a tɔ si: I nawa, pa təna isəntə pa kɛ yəlaa kolɔmmaa kɛ, na pa kaa nsəmle kolɔmtəle. Pa caalɔyɔ isəntə tɔ pulɔv kaa kayati-weye mpi paa hɔkɔ si pa laki tɔ pə taa. ⁷ Ilɛ maa tii na ma liyiti pa nsəmle na pá taa nukɔ təma kuyɔyɔtɔv. ⁸ Ntəna Taca a yasi-weye antulinya təna taa na pá yele pa icate ŋmav. ⁹ Mɔv pa yelina na pá ha icate nteye hətɛ si Papɛɛli. Mpi tɔ, tənaya Taca a liyita yəlaa nsəmle, na í yasi-weye antulinya təna taa.

Sem lɔlɔyɔ nyɔma

¹⁰ Sem lɔlɔyɔ nyɔma həla nti cəne. I lɔlɔyɔ pusɔ nunɔwa (100) nyɔŋka taa, lom waasɔyɔ waali pənaya naale nyɔŋka taa kɛ i lɔla Aləpasati. ¹¹ Aləpasati lɔlɔyɔ waali i tɔyɔ pusɔ nasəle na nunɔwa (500) na si taa kɛ i tasa apalɔpiya na alɔpiya ke lɔlɔyɔ.

¹² Aləpasati pusɔ lapa hiu na naanɔwa na kakpasɔ iləna í lɔlɔ Sela. ¹³ Sela lɔlɔyɔ waali i tɔyɔ pusɔ nasəle na tooso (403) na si taa kɛ i tasa apalɔpiya na alɔpiya ke lɔlɔyɔ.

¹⁴ Sela pusɔ lapa hiu na naanɔwa iləna í lɔlɔ Ipeɛ. ¹⁵ Ipeɛ lɔlɔyɔ waali i tɔyɔ pusɔ nasəle na tooso (403) na si taa kɛ i tasa apalɔpiya na alɔpiya ke lɔlɔyɔ.

¹⁶ Ipeɛ pusɔ lapa hiu na naanɔwa na liyiti iləna í lɔlɔ Peleki. ¹⁷ Peleki lɔlɔyɔ waali Ipeɛ tɔyɔ pusɔ nasəle na hiu na naanɔwa (430) na si taa kɛ i tasa apalɔpiya na alɔpiya ke lɔlɔyɔ.

¹⁸ Peleki pusɔ lapa hiu na naanɔwa kɛ iləna í lɔlɔ Leu. ¹⁹ Leu lɔlɔyɔ waali i tɔyɔ pusɔ pɔyɔlayafeti ŋmɔnɔyɔ na naanɔwa (209) na si taa kɛ i tasa apalɔpiya na alɔpiya ke lɔlɔyɔ.

²⁰ Leu pusɔ lapa hiu na naanɔwa na naale kɛ iləna í lɔlɔ Selu. ²¹ Selu lɔlɔyɔ waali Leu tɔyɔ pusɔ ŋmɔnɔyɔ na naatosompɔyɔlaya (207) na si taa kɛ i tasa apalɔpiya na alɔpiya ke lɔlɔyɔ.

²² Selu pusɔ lapa hiu na naanɔwa iləna í lɔlɔ Nahoo. ²³ Nahoo lɔlɔyɔ waali i tɔyɔ pusɔ ŋmɔnɔyɔ (200) na si taa kɛ i tasa apalɔpiya na alɔpiya ke lɔlɔyɔ.

²⁴ Nahoo pusɔ lapa pɔyɔlayafeti hiu na naanɔwa kɛ iləna í lɔlɔ Tela. ²⁵ Tela lɔlɔyɔ waali Nahoo tɔyɔ pusɔ pɔyɔlayafeti nunɔwa na hiu (119) na si taa kɛ i tasa apalɔpiya na alɔpiya ke lɔlɔyɔ.

²⁶ Tela pusi lapa nutoso na naanowa ké ilena í lóli Apəlam na Nahoo na Halan.

²⁷ Tela lólvu nyóma həla ntə cəne. Í lóla Apəlam, na Nahoo, na Halan. Ulena Halan náá lóli Ləəti. ²⁸ Ama Halan ná səpa Uu ícate taa timpí pa lóla-í tóyo Pəpiloni tetu taa na í caa Tela ta səta. ²⁹ Ulena Apəlam náá kpaɣa Salai, na Nahoo náá kpaɣa Isika caa Halan pəelə Milika. ³⁰ Salai ílé í ka ké kaablaya ké í fei pəɣaya.

³¹ Ḿpóyó Tela kpaɣa í pəɣalv Apəlam na í saali Ləəti na í poolu Salai na pá lu Uu ke Pəpiloni sí pa puki Kanaan tetu taa. Pa tala Halan ícate taa ilena pá caya təna. ³² Tela pusi təna yooa ŋmɔnvu na kakpasí (205) ilena í sí təna.

APƏLAHAM TŌM

12

Apəlam luv ke í tetv taa

¹ Ḿpóyó kuyaku nakóli Tacaa heela Apəlam sí: Lu nyá tetu taa ké nyá nyóma həku ke nyá caa təɣaya taa, na í polo tetu nti maa həli-ŋ tə tə taa. ² Maa yelee na nyá piitim la səsəəm na má kooli-ŋ kəpantu, na nyá həte yaa, na í pəsi kəpantu tiipiiu. ³ Maa kooli kəpantu ke nyá kəpantu koollaa na ma səkí mpusi ké mpa pəle paa səkí-ŋ mpusi tə. Nyá təo ké ate piitimnaa ká hiki nyóleleŋ na pə kooli-wəɣe koolee kəpana.

⁴⁻⁵ Ḿpóyó Apəlam kpaɣa í alv Salai na í taalv pəɣaya Ləəti na í wənav təna na í təmlə nyóma mpa í hika Halan tə na í lu təna ísu Tacaa ka heeluyv-í tə na í tée Kanaan tetu taa.

Apəlam pola Kanaan na Icipiti pə tetvnaa taa

Waatu uní í pusi ka wə nutoso na naanowa na kakpasí. Í tapa tetu nti ilena ⁶ í faya tə taa na í polo Molee tuŋ səsəəŋ tée ké timpí pa yaa sí Sikem tə. Waatu uní Kanaan nyóma ká wenna həyólvu ŋkv ku taa.

ISEYELI NYŌMA LIU TŌM TAKĒLAYA Kutubtu

Takēlaya kanē ka hāte hulāḡəna isēna Iso lēsa i yēlaa ke Icipiti yomle taa tō. Toma sōsōəna ke i lēsəna-we, n a í lá kəkəlo nyōmnaa na piti tēma. Mprōyō i tana-weye tetu kōpantu taa. Haləna í cēla i yulu Moisi ke kōsəsuto ke naanōwa ké wōlaya tetu taa. Si pá tōki-ti na pé hólí si pa sōla pa caa Iso wei i lēsa-weye yomle taa tō.

Isəna pa fayə Liu takēlaya tō:

Iso krawa Moisi ke Iseyeli nyōma tiikilu, na Icipiti nyōma ye-le-we si pá tēē, titite 1:1-15:21
Iseyeli nyōma tapa wōlaya tetu taa, Iso kentuḡu ke pa tō, titite 15:22-18:27

Iso na i yēlaa Iseyeli nyōma pa nāḡo pēluyū ke Holepū wōlaya tetu taa, na kōsəsuto naanōwa, titite 19-24

Iso hula Moisi ke cokəle sikuyū, titite 25-31

Iseyeli nyōma luḡuyū ke naule na Iso pááná, titite 32-34

Iso cayale ke cokəle taa, titite 35-40

ISO LĒSĒYI ISEYELI NYŌMA KE ICIPI TI TĒTU TAA

Iseyeli nyōma yomle tōḡon ke Icipiti

¹ Yakəpū wei pa cūyusa si Iseyeli tō, í na i pəyalaa mpa pa pola Icipiti ke cayalutu tō, pa luluḡ loosi na pa hēla ntu. ² Lurēḡ, na Simiyōḡ, na Lefii, na Yuta, na ³ Isakaa, na Sapuləḡ, na Pencamee, ⁴ na Tan, na Nefətali, na Katu, na Asee. ⁵ Yakəpū pəyalaa na i sadənaa mpe pa tēna paa we yuluyōḡ ntuoso na naanōwa (70) ké. Ile i pəyalu lēlu Yosēefu ná laala-weye Icipiti ke pote. ⁶ Pə waali ké Yosēefu na i taalōnaa mpa paa pola Icipiti tō pa səpa pa tēna. ⁷ Paa na mpu Iseyeli nyōma mpe pa huka teu təyomyom na pá sú tetu na pa ton fēina saala.

⁸ Mprōyō wulaw kofalu nāḡolu ná tōḡo kawulaya. Ama ílé i ta nyi Yosēefu. ⁹ Ntēna í koti i yēlaa na í tō-we si: I nyəni, Iseyeli nyōma kəla-tuyū samaa na ton, pa we-tuyū asola ké. ¹⁰ Mpu tō, pá weē si tē pēeki yaasi wei tu pasəna-we tō. Pə taa kōo na pé yoosi tá na tá kolontunaa na mpe pá sēna pa tō na pá kəli-tu. Ilena pá se na pá tēē.

¹¹ Tənaḡale Icipiti nyōma towa Iseyeli nyōma ke yomle tēma wahala nyəna. Na pá kra a fēḡlaa na pēle pá tuyū-weye-yē. Halu Iseyeli nyōma mpe pa ḡmana acalēe wena pa yaa si Pitom na Lamseḡi tō. Tənaḡa Icipiti wulaw^a siuki i wontu. ¹² Paa na pa tēma anāḡi mpu tō, pa tōḡna hukuyū ké na pá suyi tetu. Ilena Icipiti nyōma tēē náá suokəna-weye səsəm. ¹³⁻¹⁴ Mprōyō pa tu-weye yomle tēma. Ilena pēle pá lu pa təyi luḡu. Mpi tō, cōyū ke pa casaḡa na pá ḡmaaki pilikinaa, na pá laki tawa tēma tēna. Pa tōkayə-weye-yēḡe mprōyō na mōsōḡ.

Icipiti wulaw kuyū ke Iseyeli nyōma piya

¹⁵ Hēpəla nyōma ka wena alaa luləsəlaa ke naaleye. Pa yaa lēlu si Sifəla na lēlu si Puwa. Mpuḡole Icipiti wulaw yaa-we na í heeli-we si: ¹⁶ I fēḡiyi Hēpəla alaa təlulle na í kuyi apalūpiya ke saaw taa ké krapkaa. Ama í yeki alūpiya.

¹⁷ Luləsəlaa mpe pēle pa nyanḡana Iso. Ilena pá kisi wulaw tōm ntu. Ile pa ta ku apalūpiya. ¹⁸ Tənaḡale wulaw yaa-we na í pōsəsi-we si: Pepe tō ké u kuyi apalūpiya mpe? ¹⁹ Ntēna luləsəlaa mpe si: Hēpəla alaa fayana Icipiti nyōma ke yoo. Pa apalutu we sōḡontu. Pa lōləḡi pa piya ké na pəc' taa taki.

²⁰⁻²¹ Mprōyō Iso koola luləsəlaa mpeḡe kōpantu, na í lá na pa piitim taḡali. Mpi tō, pa nyanḡana-i tō pə tō. Ilena Iseyeli nyōma náá hukiyi na pá nyōki ton. ²² Mprōyō Icipiti wulaw towa Icipiti nyōma tēna si: Ye Hēpəla alu lula apalūpəyaya í təḡsi-keḡe Nili pəyō lum. Ama í yeki alūpiya.

2

Moisi lōluyū na i pəcaatu

¹ Mprōyō Lefii tu nāḡolu i kraya Lefii alu nāḡolu. ² Ilena alu mu í lá teu na í lulu apalūpəyaya. Ka lapa-i teu ke səsəm. Ilena í maḡasi-keḡe ḡmēsuyū ke isətonaa tooso. ³ I nawa si i kaapəsi na í ḡmēs-ke, Ilena í caa kowusaḡa na í taa-keḡe kaaloo, na tuyū nakvli ku cələm si lum í taa suv. Mprōyō i hūsa pəyayə ke pə taa na í pona kowusaḡa ḡke na í su pəḡo taa, ké kuteḡ luḡu tēē, ké səsəncasī taa. ⁴ Na pəyayə ḡke ka kəḡo sēḡa tááləḡm tōo si i naaki mpi i neu ká tēna tō.

^a 1:11 Icipiti wulaw: Pa yaakuyū si Icipiti wulaw tō pə taya hāte. Pə hōweē nté si Icipiti wulaw na pēle pa tōm taa. Pə tōo ké pə weē si taa tō si wulaw yaa Icipiti wulaw.

⁵ Pə pamna Icipiti wulaw pɛɛlɔ tii lɔm sɔw, na ɪ taapalaa sɪ-ɪ na pɛɛɛ pɔ́ máláxyi kuterɪ. ɪɛ Icipiti wulaw pɛɛɛɔ loosa kowusaya ntɛ səsəncaasi tɛɛ kɛ́ lɔm taa. ɪɛna ɪ tili ɪ yomaa taa lɛɛ sɪ ɪ polo ɪ kpaɣa. ⁶ ɪ kulaa ɪɛ ɪ maɣana apalɔpɔɣaya ntɛ na ká wiiki. Ka tɔm lapa-ɪ pətəətɛɛ ɪɛna ɪ pəsəna sɪ: Cəne ɪni, Hɛpəla nyóma pɔɣaya kɛ́.

⁷ Ka kɔɣo ka sɛɲa tɛna, tɛnaya ɪ nɔɣo tɛkpaɪ sɪ: N caa sɪ má polo má pɛɛki-ɪ Hɛpəla alɔ wei ɪ ká mɔsɔsɪ-ké tɔ? ⁸ Ntɛna pɛɛɛɔ ɪni ɪ cɔ sɪ: Polo.

Kɔɣo tɛɛwa ɪɛna ɪ kɔna ahɔɔɔɔm ɪni ɪ too kɔɔɔɔ. ⁹ Ḿpɔ́ɣo Icipiti wulaw pɛɛɛɔ tɔma alɔ ɪni sɪ: Kpaɣa pɔɣaya kanɛ na ɪ́ mɔsɔsɪ-m- kɛ, maa fɛɛɪ-ɪ.

ɪɛna toto kpaɣa-kɛ na ɪ tɔɔ-kɛ.

¹⁰ Pɔɣaya kɔma na ká cé hətɛ ɪɛna ka too pona-kɛ na ɪ cɛɛɛ-kɛɣɛ Icipiti wulaw pɛɛɛɔ na ká caya ɪ kinɪ ɪsɪ ka too kɔɔɔɔ. Ntɛna ɪɛ ɪ ha-kɛɣɛ hətɛ sɪ, Moisi. Lɔm apalɔ kɛ pa yaa mpɔ na pa té taa. Mpi tɔ, lɔm taa kɛ ɪ lɛsa-ɪ.

Moisi sewa na ɪ pote kɛ Matiyah tɛtu taa

¹¹ Moisi lapa sɔsɔ ɪɛna kɔyaku nakɔli ɪ polo sɪ ɪ naaki ɪ nyóma Hɛpəla nyóma. Na ɪ nawa tɔtɔɣo wahala tɛma wɛna Icipiti nyóma tukaya-wɛ tɔ. Haləna ɪ ná tɔtɔɣo Icipiti tɔ nɔɣɔɔɔ ɪ kɔyi Hɛpəla tɔ. ¹² ɪ caa ɪsɛ kɛ ɪ taa na ɪ waali ɪ ta na nɔɣɔɔɔ, ɪɛna ɪ kó Icipiti tɔ na ɪ ɪmɛsɪ-ɪ kanyɛɲa tɛɛ. ¹³ Tɛw fema na ɪ mɔli, ɪɛna ɪ maɣana Hɛpəla nyóma na pɔ́ makɪ tɔmaya pa taa pa tike. ɪ lola-wɛ ɪɛna ɪ pɔɔsɪ mɔsɔɲtɔ sɪ: Pepe tɔɔ kɛ́ n laki nyá tɛɛtɔ kɛ nyɔmɔɲ kɛ mpɔ? ¹⁴ Ḿpɔ́ɣɛ ɪɛ ɪ pəsəna-ɪ sɪ: Awe kpa-ɪ tɔ wulaw yaa tá tɔm hɔɔɔɔ ye? N caa sɪ n kɔ-m ɪsɪ n kɔɣo Icipiti tɔ tɔ yɛɛ?

Moisi cɛkənaa sɪ yəɔla nyómá-tɪ ɪɛna sɔɣɔntɔ kpa-ɪ. ¹⁵ Icipiti wulaw maɣamaya ná nu mpɔ na ɪɛ ɪ tɔɲna pɛɛkɔɣɔ sɪ ɪ ləsɔɣɪ ɪ luɣu tɛɛ. Ntɛna Moisi sɔw nyuɔtɔ na ɪ polo Matiyah tɛtu taa kɛ cɔɔsɔɣɔ. ɪ tala tɛna ɪɛna ɪ caya lɔkɔ nɔɣɔɔɔ ɪ nɔɣo.

¹⁶ Kɔtɔɔɔ nɔɣɔɔɔ ɪ ka wɛ tɛna na pɔ́ yaaki-ɪ sɪ, Yetulo. ɪ wɛna pɛɛɛɔ naatosompɔɣɔɔɔɔɔ. Ḿpɔ́ɣo pɛɛɛɔ mɛɛ pa pola lɔm luɣu sɪ pa suuliyi pɔɔɔna na pa caa tola nyɔɔ. ¹⁷ Pə tasaa ɪɛ, tiikilaa napəɪ pa kɔmɔɣalɛ na pɔ́ tɔɣɔntɔ-wɛ. Moisi ná mpɔ ɪɛna ɪ sɛɛna pɛɛɛɔ mɛɛ pa tɔɔ, na pa kaləku nyɔɔ. ¹⁸ Pa mɔla tɔɣaya ɪɛna pa caa pɔɔsɪ-wɛ sɪ: ɪsɔnaya pə lapa na sɛɲa ɪ kɔɔ lɔɲ kɛ mpɔ? ¹⁹ Ntɛna pɔ́ cɔ-ɪ sɪ: Icipiti tɔ nɔɣɔɔɔ ɪ waasəna-tɔ. Haləna ɪ lu tá kaləku kɛ lɔm na kó nyɔɔ. ²⁰ Kɛɛna pa caa nɔɣo tɛkpaɪ sɪ: Na apalɔ ɪni ɪ wɛ le? ɪ tá sɔɔna-ɪ tɔɣaya suwɛ? Tɔw, ɪ polo na ɪ yaa-ɪ na ɪ kɔɔ na tá na-ɪ tɔ tɔɣo.

²¹ Ḿpɔ́ɣo Moisi tisaa na ɪ caya apalɔ ɪni ɪ tɛ. Haləna ɪɛ ɪ ha-ɪ ɪ pɛɛɛ Sefola na ɪ lá alɔ. ²² Alɔ ɪni ɪ lapa tɛu, ɪɛna ɪ lɔli apalɔpɔɣaya na ka caa ha-kɛɣɛ hətɛ sɪ Kɛəsɔm. Macɔɔsaa kɛ pɛɛɛ pa yaa mpɔ na pa té taa.

ɪsɔ lapa Moisi kɛ ɪsɛɣɛɪ nyóma waasɔɔɔ

²³ Ḿpɔ́ɣo pə taɲa sɔsɔm, ɪɛna Icipiti wulaw sí. Yomle nuwa ɪsɛɣɛɪ nyóma ɪɛna pɔ́ wiiki na pɔ́ tekɪyi ɪsɔ sɪ ɪ waasɪ-wɛ na ɪɛ ɪ nu. ²⁴ Na ɪ tɔɔsɪ nɔɣo ɲka ɪ ka sɪ pa caanaa caanaa Apələham na ɪsaaka na Yakɔɔɔ tɔ ka tɔɔ. ²⁵ Na ɪ nyɔni ɪsɛɣɛɪ nyóma na ɪ paasəna pa tɔm.

3

¹ Waatɔ ɪni tɔ na Moisi náa tɔɲna ɪ yəti Matiyah kɔtɔɔɔ Yetulo tɔla tiikuɣu. Ḿpɔ́ɣo kɔyaku nakɔli ɪ tiikaa na ɪ tala ɪsɔ pɔɣu ɲku pa yaa sɪ Hɔɔɔɔ tɔɣo wɔɔɔɔɔ tɛtu waali. ² Tɛnaya Tacaa tillu lu ɪ tɔɔ kɛ́ tiika kɔɔɔpɔɣa ɲka ka mɔyi kɔkɔ tɔ ka taa. ɪ paasəna tɛu, ɪɛna ɪ ná sɪ kɔkɔ mɔyi yáa. Ama tiika maɣamaya ɪ nyaki. ³ Ntɛna ɪ tɔ ɪ taa sɪ ɪ ká kɔtəna tɛu na ɪ ná piti tɔm nti sɪ ɪsɔnaya pə lapa na kɔkɔ mɔyi tiika na kaa nyaki. ⁴ ɪsɔ nawa sɪ ɪ caa kɔtənaɔ, ɪɛna ɪ yaa kɔkɔ ɲkɛ ka taa sɪ: Moisi Moisi. Na Moisi cɔ sɪ: Ma nuwa. ⁵ Ḿpɔ́ɣɛ ɪsɔ tɔma-ɪ sɪ: Taa kɔtəna tiika ɲkɛ yoo. Wɔɣɔsɪ nyá ntankpala. Mpi tɔ, ɪsɔ tɛtu tɔɔ kɛ́ n sɛɲa mpɔ. ⁶ Maɣalɛ nyá caanaa caanaa Apələham na ɪsaaka na Yakɔɔɔ pa ɪsɔ.

Sɔɣɔntɔ kpa Moisi, ɪɛna ɪ takɪ ɪ ɪsɛntɔ sɪ ɪ taa na ɪsɔ. ⁷ Ntɛna ɪsɔ tɔ sɪ: Ma nawa ɪsəna ma yəɔla tɔkɪ kɔnyɔɲ kɛ Icipiti tɔ. Pɔɣɛɛ ma nuwa wula nna pa ɲmakəllaa tɔɣu-wɛ tɔ. Ma nyómá pa wahalanaa tɔɔ. ⁸ Pə tɔɔ kɛ́ ma tiwa sɪ ma cɛki-wɛɣɛ Icipiti nyóma niɲ taa, na má pona-wɛɣɛ tɛtu kɔpantɔ nti tɔ walaa na tɔɣɔnaya na kɔpantɔ tɛna tɔla yem tɔhɔ tɔ tɔ taa. Kanaaɲ nyóma, na Hiti nyóma, na Amolii nyóma, na Filiisi nyóma, na Hifi nyóma, na Yɛpusi nyóma, pa cayaɲa tɔ taa. ⁹ Ma nuwa ɪsɛɣɛɪ nyóma wula, pɔɣɛɛɛ ma nawa yaasi wei Icipiti nyóma ɲmakəɔɔɔɔ-wɛ tɔ. ¹⁰ Mpɔ tɔ, ma tiliyi-ɪ Icipiti wulaw tɛ sɪ ɪ polo na ɪ́ ləsi ma yəɔla ɪsɛɣɛɪ nyóma kɛ Icipiti taa.

ɪsɔ hɔɔɔɔ ɪ tɔyi Moisi

¹¹ Ḿpɔ́ɣɛ Moisi cɔwa ɪsɔ sɪ: Maɣalɛ awe na halɪ máa puki Icipiti wulaw kinɪ sɪ ma ləsɔyi ɪsɛɣɛɪ nyóma kɛ Icipiti taa? ¹² Kɛɛna ɪsɔ sɪ: Maa wɛɛ nyá waali. Na mpi n ká nyəna sɪ má tiliyiɲa-ɲ tɔɣɔɔɔ sɪ, n ká ləsi ɪsɛɣɛɪ nyóma kɛ Icipiti na nyana-wɛ ɪ kɔɔ na ɪ sɛɛ-m pɔɣu kɔnɛ kɔ tɔɔ cəne. ¹³ Ntɛna Moisi sɪ: Pə wɛ tɛu, ye ma polaa na má maɣana-wɛ, na má heeli-wɛ sɪ pa caanaa ɪsɔ tilina-m pa waali. ɪɛ paa pɔɔsɪ-m nyá hətɛ, ɪɛna má cɔ-wɛ suwɛ?

¹⁴ Mpuvule Iso co-i si: Ma hæte nté Mawetam. Mpu tɔ, n poloa de n heeli-we si: Tamwælv tilina-m mə waali. ¹⁵ Na n cuyusi si: Mə caanaa caanaa Apələham na Isaaka na Yakəru pa Iso Tacaa tilina-m mə waali. Ma hæte nté, haləna antulinya polo na í kuli. Hæte nteye yəlaa ká yaaki-m paa waatu wei. ¹⁶ Tɔv, polo pəntəntaa na n koti Iseyeli səsaa na n heeli-we si: Mə caanaa caanaa Apələham na Isaaka na Yakəru pa Iso Tacaa lu ma tɔ na í heeli-m si i na-me na i nyəma isəna pa nmakəłəxi-me tɔ. ¹⁷ Na i tó i taa si i ləsəyi-me ye wahala tetu taa cəne na í pona-me ye Kanaah nyəma, na Hiti nyəma, na Amolii nyəma, na Filiisi nyəma, na Hifi nyəma, na Yəpusi nyəma pa tetu taa, timpi təyonaya na kəpantu təna tala yem təhə tɔ. ¹⁸ Ye pa nu mpv paa mu-təyi. Ilena n kraya-we na í polo í mayana Icipiti wulav na í heeli-i si Həpəla nyəma tá, tá Iso Tacaa lu tá tɔ. Mpu tɔ, ha-tuyv mpaav na tɔ polo wəlaya tetu taa na tɔ lap-i kotasi. Pu mayana isu kuyeyi tooso təntə. ¹⁹ Ma nyəma si ye pə ta han wulav i kaa yele-me na í tɛ. ²⁰ Pə tɔ kə maa hə Icipiti nyəma nkrəni na yaasinaa mpa too pa ta nata tɔ na halı wulav təyonı-me ye kotəyonu na í tɛ. ²¹ Halı má yele na Icipiti nyəma la-me ye kəpantu na í taa lu nin kakpası. ²² Paa Iseyeli alv wei i ká səlami Icipiti alaa mpa pa kə i asəmaa na i cəlv nyəma təyo nyəyətə kəpantu wontu, na wəla nyəntv, na wontu kususuutu, na i tó mə piya tɔ. Mpyóyó í ká səsəna Icipiti nyəma ke konyəŋ.

4

Isə hóləyi i toŋ ke Moisi

¹ Mpyóyó Moisi pəsaa Iso Tacaa si: Na ye isu Iseyeli nyəma ta tona ma təm na pá kisi-m nunav na pá tə-m si Tacaa ta lu ma tɔ kə tiili se? ² Ntəna Tacaa təmi-i si: Pepeye n təkə nyá nin taa? Mpuvule si: Krátóyó. ³ Keləna Iso si: Peti-kuyv aɛ. Moisi pəta-kv, iləna kó pəsi tvm. Tənyaya i nmaawa təyayav. ⁴ Mpyóyó Tacaa heela-i si: Siisi na n kpa i suka taa.

Moisi siisaa na i kpa tvm un təcav, iləna tvm tayanı krátóyó ke pəsəyv ke i nin taa. ⁵ Ilena Iso si: Mpi n ká hóləna Iseyeli nyəma si pa caanaa Apələham na Isaaka na Yakəru pa Iso Tacaa má ma lu nyá tɔ təyɔle. ⁶ Mpyóyó Iso tasa Moisi ke heeluyv si: Nyəkı nyá nin ke nyá lanle taa kə nyá toko tɛ.

Moisi nyəka i nin ke mpv na í kusı-i, ilə i tuta tənyv tɔ asilima kotəŋ^a waasa i nin tənyalə na í sɛwə təhaii. ⁷ Keləna Iso si: Mələna nyá nin ke nyá lanle taa.

Moisi kəma na i kusı i nin ilə i mələa kele təmmam isu i ka wəv tɔ. ⁸ Mpuvule Tacaa təma si: Ye Iseyeli nyəma ta tona-ŋ, na n kisi na n la piti təmlə kancaalaya nyəntə na pá tá mu nyá tvm. N lapa naale nyəntə təne isu pa mu-tı. ⁹ Ye pə krəŋna piti təma aŋə a naale na pá ká nyəyv na pá kisiyi nyá tvm na paa nukəna-ŋ, ilə n cosi Nili pəyɔ lvm na n pəli-wəyi tetu tɔ na pə pəsi caləm.

Isə kpawa Aləŋ ke Moisi waali tv

¹⁰ Mpyóyó Moisi si: Pə kaa la, ma ta nyı yəyətaya. Paa hatoo n caala-m yəyətənav tɔ ma taa nyı yəyətəyv. Paa na nəənə isəntə kulomtə ntəyi, pə ta layasi.

¹¹ Keləna Iso nəyɔ təkrap si: Pə taya ma tona yulv ke nəyɔ taa? Na ye ma nəkaa ma lapı-i kamumuka yaa ntam. Pəyele má nəkaa ma yele na í naaki yaa í yulvmı. ¹² Mpu tɔ, tɛ nəənə. Maa wɛe nyá waali na maa tó nyá nəyɔ taa kə tvm pee wəna n ká yəyətı tɔ. ¹³ Mpuvule Moisi si: Hai, Tacaa, ma kpa nyá yule, tili wei n caa tɔ, yele ma tvm.

¹⁴ Tənyalə Moisi tvm lapa Tacaa ke páná na í təmi-i si: Nyá taalv Lefiı tv Aləŋ wɛe. Halı ilé i tu luna nteye nyá sənyv, na í loosa-ŋ i lanlıhəlmle ká wɛe səyontv. ¹⁵ N ká teləsi-i nti nti i ká yəyətəyi tɔ. Na má wɛe ma waali na má hólı-me ye mə kulapəle. ¹⁶ Nyá pəsaa isu Iso kele, na n teləsəyi-i nti i ká heeliyi samaa na nyá nəyɔ tɔ. ¹⁷ Təki nyá krátóyó ke nyá nin taa na n lakəna-kuyv piti təma.

Moisi məlvv ke Iseyeli nyəma kin

¹⁸ Mpyóyó Moisi məla i yəti Yətulo cəlv na í heeli-i si: Ma mələyi Icipiti na má ná Iseyeli nyəma alaafəya. Ntəna ilé si pə wɛ teu, polo.

¹⁹ Mpyóyó Tacaa heela Moisi ke Matiyən tetu taa təna si: Taa nyana Icipiti məlvv. Mpi tɔ, mpa pa ləkəŋa-ŋ kuyv tɔ pa səpa pa təna.

²⁰ Ilena Moisi çayasi i alv na i piya ke kranjasi na pá tɛ Icipiti, na í təkə krátóyó nku Iso ka heela-i si í kraya təyo i nin taa. ²¹ Ilena Tacaa tasa-i heeluyv si: Ma ha-ŋ toŋ si ye n tala Icipiti, n la piti təma aŋı a təna na Icipiti wulav ná. Ama maa tu-l lanıkrusəŋ na i kaa yele Iseyeli nyəma na pá tɛ. ²² Na n heeli-i si mayə Iso Tacaa kə. Iseyeli nyəma wɛ kə isu ma apəlv pəyaya kancaalaya nyəŋka. ²³ Timpi ma təma si i yele ma kancaalaya pəyaya na ká polo ká sɛ-m na í kisi tɔ, pə tɔ kə maa kó un i apəlv pəyaya kancaalaya nyəŋka.

^a 4:6 asilima kotəŋ: Mpi Ləka taa pa yaa si kotəŋ kəsɛmuyv təyo pa yaa cəne si tənyv tɔ asilima kotəŋ.

24 Μπρόγυ Moisi pa sou tiiliyi ahoou naali. Ilena Iso kpiri-i si i kuvu. 25-26 Tənaγale i alu Sefola kpaγa kprantanyaaluvu na i peli pəγaya hənnəγə na i tokina-keγe Moisi tee na i to si: N ke-m caləm apalu kē. Pəlvu təm ke Sefola γəγətəna mpv. Ilena Iso yele Moisi.

27 Μπρόγυ Iso heela Aləη si i səη Moisi ke wəlaya tetu taa.

Aləη teeəwa ilena i suli i neu Moisi ke Iso puvu kiη, na pā kpi təma na pā see təma. 28 Na Moisi nāā keesi-i təm nti Iso heela-i na piti təma nna i ka hula-i tō. 29 Ntəna pa naale pā təη təma na pā polo Icipiti na pā koti Iseyeli səsaa. 30 Μπρόγυ Aləη keesə-weyə nti nti Iso ka heela Moisi tō, na pā lā piti təma anu na Iseyeli nyəma nā. 31 Pəle pa nā mpv, ilena pā tisi si Iso lakəna. Pa cekənaa si Iso nawa pa konyontəγole kē na i kōo si i waasi-wē. Ilena pā hənti-i atə na pā see-i.

5

Moisi na Aləη pa pote ke Icipiti wulaw tē

1 Pəle pə waali kē Moisi na Aləη pa pola Icipiti wulaw tē na pā heeli-i si: Iseyeli nyəma ta, tā Iso Tacaa si tā heeli-η si n̄ yele-tu na tē polo pooluη na tē lapu-i təmle pəγaya nakəli. 2 Tənaγale Icipiti wulaw nəγə təkpaυ si: Aweγe Iso Tacaa ye? Ma ta nyi pəntv. Ie ma fei si ma nuku i təm na mā yele Iseyeli nyəma si pā polo tiili.

3 Mpovule Moisi na Aləη pa cəwa si: Həpəla nyəma tā, tā Iso Tacaa luna tā tōo na i heeli-tuyv mpv. Pə tōo tō yele-tu na tē tē kuyeyēη tooso na tē polo pooluη na tē lā kətasi. Ye pə taya mpv i kā ku-tu na kutəη yaa youu. 4 Μπρόγυ wulaw holina Moisi na Aləη si: Mē, pepe tōo kē i tswəyi Iseyeli nyəma si pā koti pa təma ye? Mu məli mə nyəna taa. 5 Nəonəo taa yələa paηe pa hukaa kē isu pa təma ka polo isentaa, ilena i caaku si i məηna-γeyē waali γee?

Wahala təma səsəyuv

6 Kuyaku ηkuvu Icipiti wulaw heela Icipiti nyəma mpa pa kē wahala təma feηlaa səsaa tō, na mpa pa kē feηlaa səkpema ke Iseyeli nyəma taa tō 7 si: I taa tasa-weyē pilikinaa kasaaloka celuvu ke faalaa. Pa maγamaya paa pukina na pā kuη. 8 Pəcō pə fei si pa pikilinaa i səku isu pa tu ηmaaku tō. Felentunaa ke-weyē. Pə tōo kē pa kōma ma kiη si mā ha-weyē mpaυa na pā polo pā lā pa Iso kē kətasi. 9 I tu-weyē təma toη nyəna. Ie pa kaa hiki tapasopəle si pā paasəγəna pa pəpətu təmnaa mpe.

10 Μπρόγυ feηlaa səsaa na səkpema pa lu Icipiti wulaw tē na pā polo pa heeli Iseyeli nyəma si: Wulaw si, tē taa tasa-weyē kasaaloka celuvu. 11 Si mə maγamaya i kā yeləna na i kō. Pəyele mə pilikinaa kaa səku isu i tu ηmaaku tō.

12 Mpυ pə yelina na Iseyeli nyəma ya Icipiti tetu taa si pā kuη kasaaloka. 13 Na feηlaa səsaa nāā caaləyi-wē na toη si pə wēe si pā tēη paa ifemle nte tē pilikinaa ke teitei, isu too paa celaya-weyē kasaaloka ke kuvēlu tō. 14 Haləna feηlaa səsaa mpe pā mak səkpema mpa paa krawa Iseyeli nyəma taa tō. Si pepe tōo kē nəonəo samaa u laku pilikinaa, na pə taku isu too paa suv tō.

15 Μπρόγυ feηlaa səkpema mpe pa pola Icipiti wulaw kiη si pa hōlāγi-i pa wahala na pā wiina-i si: Hai, tā caa, pepe tōo kē n naasəyi-tuyv mpv? 16 Nyəni, anu tā maγamaya tē kuηna tā kasaaloka. Pəyele pa caaləyi-tu si tā pilikinaa i taa səku isu tu ηmaakaya tō. Pəcō pa təηna-tuyv maυv nto. Nyā yələa təm səpaya. 17 Tənaγale Icipiti wulaw nəγə təkpaυ si: I kē felentunaa kpitikpitinaa kē, pə maγamaya pə tōo kē i waakəna si i puki Iso kē kətaya lapu. 18 I kuli na i tēe mə təma taa. Nəγəlu kaa cəla-meyē kasaaloka ke faalaa. Pəyele i kā ηmā pilikinaa ke teitei kē isu i tu ηmaaku tō.

19 Μπρόγυ feηlaa mpe pa laη wakələa. Mpi tō, pa heela-wē si paa ηmaaku pilikinaa ke paa ifemle nteγe təcəηη isu paa suwa tō. 20 Mpe pa lukaya tē tu na maγana Moisi na Aləη pa taηa-weyēle. 21 Ilena pā tuv pəle si: Iso kā kpatu mə yule tōo kē kraakpaae. Mpi tō, mə lapəna na Icipiti wulaw na i waali nyəma pa luγu lu-tu. Mə tekina tā luγu si pā lentu.

22 Μπρόγυ Moisi tasa Tacaa ke sələmuvv tōtō si: Hai, Tacaa, pepe tōo kē n lakū nyā yələa taya isayatu? Na pepe tōo kē n tu tila-m pa waali? 23 Hatoo kuyayku ma heela Icipiti wulaw ke nyā təm tō, i səsaa Iseyeli nyəma ke wahala kē. Pəyele nyā suma, nn lōku si n̄ waasi-wē.

6

1 Μπρόγυ Tacaa cəwa Moisi si: N kā nā isəna maa la Icipiti wulaw tō. Toη ke maa lana-i na i yele-mē na i tēe. Hali i maγamaya i kā tu təγənna-meyē i tetu taa si i tēe ləη na i wesi-i.

Iso su Moisi ke nəγə si i kā waasi Iseyeli nyəma

2 Ilena Iso tasa Moisi ke heeluyv si: Ma kē Tacaa kē. 3 Hali ma hōlā ma təyi Apələham na Isaaka na Yakəpυ si maγale Iso Toma təna tu. Ama pa ta nyi si ma hətē tətəγole Mawətam. 4 Ma na-wē tē pēla nəγə na mā su-wē si ma ha-weyē Kanaaη tēv nti tē taa pa caya cəγaluvu ke isəntō tō. 5 Pənente ma nu yomle nte Icipiti nyəma tuyv-wē na pā wiiki tō. Haləna pə tōosi-m nəγə ηka ma na-wē tu pēlaa tō. 6 Pə tōo kē ma tu Moisi si i heeli-mē si maγale Tacaa. Maa ce-meyē mə yomle na mə wahala təma taa na mā waasi-mē. Na ma hō Icipiti nyəma ηkpaηuvv na ma toη səsəəη. 7 Maa nyəni-meyē ma yələa na mii nyəni maγa mə Iso. Waatu inəyi i kā nyi si mə Iso

Tacaa má ma hetəyənə-meyə Icipiti nyóma wahala təma anu a taa. ⁸ Pəle pə waalı maə pona-meyə tetu nti maə su Apələham na Isaaka na Yakəru ke nəyənə na tuunav si maə ha-me na tē pəsi mə nyəntə tō tē taa. Mpi tō, maɣa Tacaa kē.

⁹ Mṛóyó Moisi kraɣa təm nti na í teləsi Iseyeli nyóma ilena pá kisi tē muɣu. Mpi tō, pa yomle təma kəla-weyə puw.

¹⁰ Ilena Tacaa tasa Moisi ke heeluɣu si: ¹¹ Polo Icipiti wulav kɪn na í heeli-t si pə wee si í ye le Iseyeli nyóma na pá lu nyá tetu taa.

¹² Ntəna Moisi nəyənə təkraɣ si: Iseyeli nyóma maɣamaɣa ná tá nuna-m kaaɲfana Icipiti wulav? Halí maə tu pəsəyi yəyətəɣa ke isəntə tō, pə tu téesaa kēle.

¹³ Kələna Tacaa tō Moisi na Aləŋ si: Í polo mə naale na í maɣana Iseyeli nyóma na Icipiti wulav na í heeli-wə si, pə wee si Iseyeli nyóma í lu Icipiti taa.

Moisi na Aləŋ pa caanaa caanaa həla

¹⁴ Iseyeli nyóma ləbɔŋ loosi nyóma cəsənəa həla ntə.

Yakəru pəyalv kancaləɣa nyəŋ Lupeŋ pəyalaa nté Hanəki na Palu na Həsələŋ na Kaami, pələyele Lupeŋ ləbɔŋ loosi nyóma cəsənəa.

¹⁵ Simiyəŋ ílé í pəyalaa nté, Yemuweli, na Yaməŋ, na Ohati, na Yakeŋ, na Sohaa, na Sawuli. Í alv Kanaaŋ nyəŋ lələna-í í pəyalv kantəkəɣa nyəŋ inə. Simiyəŋ ləbɔŋ loosi nyóma cəsənəa nté.

¹⁶ Lefii pəyalaa mpa pa ké í ləbɔŋ loosi nyóma cəsənəa tō pa wə yəlaa tooso kē.

Pa həla nté Keesəŋ, na Kehati, na Melali. Lefii inu í ləbɔŋ pusi nté nuna-wa na hiu na naaŋwa na naatosompəyoləɣa (137). ¹⁷ Keesəŋ pəyalaa nté Lipini na Simeyi, pələyele Keesəŋ ləbɔŋ loosi nyóma cəsənəa. ¹⁸ Kehati ílé í pəyalaa nté, Amələm, na Isaa, na Həpələŋ, na Usiyeli. Kehati ləbɔŋ pusi nté nuna-wa na hiu na naaŋwa na tooso (133). ¹⁹ Melali ílé í pəyalaa nté Malii na Musi. Pələyele Lefii nyóma ləbɔŋ loosi nyóma cəsənəa.

²⁰ Amələm ílé í kraɣa í caa neu Yəkəpeti ké na í ləli-í apalvpiya ke naale, Aləŋ na Moisi. Amələm inu í ləbɔŋ pusi nté nuna-wa na hiu na naaŋwa na naatosompəyoləɣa (137).

²¹ Isakaa ílé í pəyalaa nté Kolee, na Nekefi, na Sikəli. ²² Usiyeli pəyalaa nté Mikayeli, na Ilisafəŋ, na Sitili.

²³ Aminataru pələle Ilisepa wei í ké Nasəŋ neu təyənə Aləŋ kraɣaa na í ləli Natari, na Apihu, na Ulasaa, na Itamaa.

²⁴ Kolee ílé í pəyalaa nté Asii, na Ilikana, na Apiyasafi. Pələyele Kolee ləbɔŋ loosi nyóma cəsənəa.

²⁵ Putiyeli pələle nəyənə ke Aləŋ pəyalv Ulasaa ná kraɣaa na ílé í ləli Pəŋhasi.

Lefii ləbɔŋ nyóma loosi nyóma cəsənəa həla nté.

²⁶ Na Aləŋ na Moisi mpreye Tacaa təma si pá ləsi Iseyeli nyóma ke Icipiti taa ké nəyənə kulməɣa.

²⁷ Mpe inu pa teləsəna Icipiti wulav ke nti Isə yəyətəɣa si í ye le Iseyeli nyóma na pá lu í tetu taa tō.

Isə lələyi nəyənə ŋka í ka su Moisi tō

²⁸ Mṛóyó kuyaku nakuli Isə yəyətəna Moisi ke Icipiti tetu taa na í heeli-t si: ²⁹ Ma ké Tacaa ké, polo í heeli Icipiti wulav ke tē təna nti ma yəyətəna ma nəyənə.

³⁰ Mpuɣəle Moisi cə-í si: Icipiti wulav kaa nuna-m. Mpi tō, ma ta nyi yəyətəɣa ke paa pəcə pəcə.

7

¹ Mṛóyó Tacaa heela Moisi si: Maə tū-ŋ toŋ səsəŋ na í pəsi isu Isə ké Icipiti wulav isəntaa na Aləŋ náa teləsəyi-í nyá tom. ² N ká keesi Aləŋ ke tē təna nti máa heeli-ŋ tō, na ílé í teləsi-təyi Icipiti wulav si í ye le Iseyeli nyóma na pá lu í tetu taa. ³ Paa na mpv tō, maə la Icipiti wulav ke laŋkpusəŋ. Paa na piti təma na kəhulum mpi pə təna maə la Icipiti taa tō, ⁴ í kaa nuna-me. Halí waatv inəyi maə nyəŋsi Icipiti nyóma isə ke teu ke isəna pə wee tō. Ilena má ləsi ma yəlaa Iseyeli nyóma ke nəyənə kulməɣa ke tetu təne tē taa. ⁵ Saa inəyi pu cə Icipiti nyóma isəntəwə na pá nyí si ma ké Tacaa.

⁶ Mṛóyó Moisi na Aləŋ pa lapa teitei isu Tacaa ka heeluɣu-wə tō. ⁷ Waatv wei pa yəyətəɣana wulav ke mpv tō, Moisi pusi ka wə nunaasa na Aləŋ nyəŋsi ke nunaasa na tooso.

Icipiti wulav kisa Moisi na Aləŋ ke nuna

⁸ Mṛóyó Isə Tacaa heela Moisi na Aləŋ si: ⁹ Ye Icipiti wulav təma-me si í la piti təmle natəli, íle Moisi heeli Aləŋ si í peti í kpatóyó ke ateyə wulav isəntaa, na ku pəsi tom.

¹⁰ Tənaɣa Moisi na Aləŋ pa téeswa na pá lá teitei isu Isə Tacaa keesuɣu-wə tō. Aləŋ peti í kpatóyó ke ateyə Icipiti wulav na í waalı nyóma pa isəntaa na kó pəsi tom. ¹¹ Mṛóyó wulav kota Icipiti tūwa na pə topotopo nyóma na pələ pá lá mpv tətə, na pa topotopov taa. ¹² Pa təna pa peti pa kpatəŋ ke ate na í pəsi tūmaa. Tənaɣa Aləŋ kpatóyó tom kulaa na í li pane pa nyəŋ tūmaa təna. ¹³ Paa na mpv Icipiti wulav lapa laŋkpusəŋ na í kisi nti Moisi na Aləŋ pa pola-í sələmɣu təyənə teitei isu Tacaa ka yəyətəɣu tō.

Wahala kancaalaya nyəŋ

¹⁴ M̀p̀r̀oꝓ̀ Iso Tacaa tɔma Moisi si: Ntɔŋ Icipiti wulaw kama nyɔɔɔ ke ɪ lanɔkpusəŋ taa na ɪ kisi lseyeli nyɔma ke yeluyu si pɔ tɛe yee? ¹⁵ Tɔv, cele ko fema n lu lɔŋ na n kɔɔɔ nyɔ kɔrɔtɔyɔ ŋku ku pɛsa tɔm tɔ, na n polo ɪ tɛe saa wei ɪ tiiki pɔɔɔ tɔ, na n tanɪ-ɪ koten tɔ. ¹⁶ Uena n heeli-ɪ si: Heɔla nyɔma tɔ, tɔ Iso Tacaa tilina-m si mɔ heeli-ŋ si n yele ɪ yɔlaa na pɔ polo pooluŋ na pɔ se-ɪ, na halɔna saŋa nyaa saŋ. ¹⁷ Pɔ tɔ kɛ Tacaa si mɔ telɔsi-ŋ si n tɔma si n ta nyɔmɪ-ɪ tɔ pɛntaa kɛ n kɔ nyɔmɪ-ɪ. Kɔrɔtɔyɔ kɔnɛɛ maa ma Nili pɔɔɔ lɔm tɔ, uena Iso yele na pɔ tɔna pɔ pɛsi calɔm, ¹⁸ na tiina si na lɔm sɔŋ na halɪ Icipiti nyɔma kpisi pɔ nyɔɔv.

¹⁹ M̀p̀r̀oꝓ̀ Tacaa tasa Moisi ke heeluyu si: Heeli Alɔŋ si kɔɔɔ nyɔ kɔrɔtɔyɔ na n hɔlɪ-kɔyɔ Icipiti nyɔma lɔm tɛkɔpɛntɛnaa na pusi na lɔŋ pɔ tɔ na pɔ kɔɔŋna lucaɔamnaa na tuŋ na kɔkɔɔmɔŋ pɔ pɔŋ taa lɔmnaa, na pɔ pɛsi calɔm. Waatu unɪ calɔm kɔ waasi tetu tɔna tɔpa.

²⁰ M̀p̀r̀oꝓ̀ Alɔŋ kɔsa kɔrɔtɔyɔ na ɪ mɔ pɔɔɔ lɔm tɔ isɪ Tacaa ka keesɔyɔ-we tɔyɔ Icipiti wulaw na ɪ waali nyɔma pa isentaa, na lɔm tɔna pɛsi calɔm. ²¹ Uena pɔɔɔ tɔna tiina si, na ka lɔm sɔŋ halɔna Icipiti nyɔma kpisi pɔ nyɔɔv. Na paa tɔmpɪɪ n tala tetu tɔna taa calɔm waasɛna.

²² M̀p̀r̀oꝓ̀ Icipiti tuwaa lapa teitei isɪ Moisi-we na pa toɔtoɔto taa. Uena Icipiti wulaw la lanɔkpusəŋ isɪ Tacaa ka tɛm yɔɔtɔyɔ tɔ, na ɪ kisi nɔyɔ ŋka paa sɔlɔma-ɪ tɔ. ²³ I ta kɔɔɔ-tɪ na ɪ yaa pɔlv. Uena ɪ ha lumaya na ɪ sɔv ɪ tɔyaya. ²⁴ Tɔnaya Icipiti nyɔma tɔna sɔv hila laasɔyɔ na pɔ malɔyɪ pɔɔɔ si pɔ hiki lɔm kɔnyɔnyɔm. Mɔi tɔ, pɔɔɔ nyɔm taa fei nyɔɔv.

²⁵ Kɔyɛɛŋ naatosɔmpɔɔɔɔɔ tɔcu kɛ lɔm pɛsa calɔm.

Wahala naale nyəŋ

²⁶ Pɔ waali kɛ Tacaa tɔma Moisi si: Polo Icipiti wulaw kiŋ na n heeli-ɪ si yele ma yɔlaa na pɔ polo pɔ la-m tɔmlɛ. ²⁷ Ye n kisa mɔv maa yele na saleɛ lu nyɔ tetu tɔna taa. ²⁸ A kɔ huki tɔyɔmyom ke pɔɔɔ taa. Uena ɔ kpa na ɔ sɔv wulaw nyɔ nyɔ kawulaya tɔyaya taa, na nyɔ naŋ kɔhɔntɔyɔ taa. A kɔ kpa nyɔ kato tɔɔ mayamaɔa. A kɔ sɔv tɔtɔyɔ nyɔ waali nyɔma tɛɛsi taa na samaa nyɔnsɪ taa na tɔtɔsɔlɛ na mɔtv tiisi taa tɔtɔ. ²⁹ Halɪ a kɔ kpa Icipiti wulaw nyɔ nyɔ mayamaɔa nyɔ tɔɔ, na samaa tɔna tɔɔ, na pɔ kɔɔŋna tɔmlɛ nyɔma tɔ tɔtɔ.

8

¹ M̀p̀r̀oꝓ̀ Tacaa tasa Moisi ke heeluyu tɔtɔ si heeli Alɔŋ si: Hɔlɪ nyɔ kɔrɔtɔyɔ na pusi na lɔŋ na lucaɔamnaa tɔ na saleɛ lu Icipiti.

² Alɔŋ nɔ hɔlɪ ɪ kɔrɔtɔyɔ ke mɔv, uena saleɛ lu Icipiti lɔmnaa taa na ɔ waasi tetu tɔna. ³ M̀p̀r̀oꝓ̀ Icipiti tuwaa nɔ lapa mɔv na pa toɔtoɔto taa tɔtɔ, na saleɛ lu na ɔ kpa tetu tɔna taa. ⁴ Ntɛna Icipiti wulaw yaa Moisi na Alɔŋ na ɪ tɔ-we si: I wiina Tacaa na ɪ hatɔlɔna saleɛ anɔyɪ mɔ na mɔ yɔlaa. Pɔ waali ɔ maa yele lseyeli nyɔma na pɔ polo pɔ la Iso kɛ kɔtasi.

⁵ Tɔnayaɛ Moisi tɔ Icipiti wulaw si: Ta caa, lɔsi nyɔ mayamaɔa ke saa wei n sɔlɔa si mɔ sɔlɔmɪ Iso kɛ mɔ tɔ na ɪ kɔ saleɛ ke nyana nyɔ samaa na nyɔ tɔmlɛ nyɔma mɔ tɛɛsi taa na ɔ mɔli pɔɔɔ taa tike tɔ. ⁶ Kelɛna wulaw si: Cele ke ma caaki si n sɔlɔmɪ Iso. Ntɛna Moisi si: Tɔv, pɔ we teu. Maa la mɔv, uena pɔcɔ n cɛkɔna si tɔ Iso Tacaa feɔna saala. ⁷ Pɔpɔtv fei lelen, saleɛ kɔ lu nyana nyɔ samaa na nyɔ tɔmlɛ nyɔma mɔ tɛɛsi taa na ɔ mɔli pɔɔɔ taa tike.

⁸ M̀p̀r̀oꝓ̀ Moisi na Alɔŋ pa lu Icipiti wulaw tɛ. Uena Moisi sɔlɔmɪ Iso kɛ saleɛ anɪ a tɔ. ⁹ Uena Tacaa la isɪ ɪ sɔlɔmɔyɔ tɔ, na saleɛ si tɛɛsi taa na taasi tɔ na tawa taa. ¹⁰ M̀p̀r̀oꝓ̀ pa kɔta-yeyɛ huwa huwa. Uena ɪcɔtɛ tɔna sɔŋ pɔ fei teu.

¹¹ Icipiti wulaw nawa si ɪ wahala pasaa, uena ɪ lɔ lanɔkpusəŋ na ɪ kisi Moisi na Alɔŋ ke nunaw ke teitei isɪ Tacaa ka yɔɔtɔyɔ tɔ.

Wahala tooso nyəŋ

¹² M̀p̀r̀oꝓ̀ Tacaa tɔma Moisi si heeli Alɔŋ si: Ma nyɔ kɔrɔtɔyɔ ke tetu tɔ, na mɔsɔyɔ pɛsi pɔtv na tɔ kpa Icipiti tetu tɔna taa.

¹³ Ntɛna Moisi na Alɔŋ pɔ la teitei isɪ Tacaa heela-we tɔ. Uena mɔsɔyɔ pɛsi pɔtv na tɔ waasi yɔlaa na tɔla pa tɔ kɛ tetu tɔna taa. ¹⁴ Uena Icipiti tuwaa mayasi isɪ paa la mɔv na pa toɔtoɔto taa na pɔ kpisi. Na pɔtv nɔɔ we tɔla na yɔlaa pa tɔ. ¹⁵ Tɔnayaɛ tuwaa heela Icipiti wulaw si: Iso mɔpɛ ke cɛnɛ inɔyɪ yoo.

Paa na mɔv Icipiti wulaw tɔka ɪ lanɔkpusəŋ na ɪ kisi Moisi na Alɔŋ ke nunaw ke teitei isɪ Tacaa ka yɔɔtɔyɔ tɔ.

Wahala liyiti nyəŋ

¹⁶ M̀p̀r̀oꝓ̀ Tacaa heela Moisi si: Cele kɔli lɔŋ ke tanan kɔɔanɔk tɛɛ, na n katɪ Icipiti wulaw ke waatu wei ɪ tiiki pɔɔɔ tɔ na n heeli-ɪ si Tacaa mɔ, ma tɔma si yele ma yɔlaa na pɔ polo pɔ la-m tɔmlɛ. ¹⁷ Ye n kisa si n kaa yele-we, ɔ maa yele na kacɔsi kɔnaasasi nasɔli si lu na si sɔ Icipiti nyɔma tɛɛsi taa kɛ tetu tɔna taa, na si nyasɔyɪ nyana yɔlaa na nyɔ tɔmlɛ nyɔma tɔna. ¹⁸ Ama

kačası nsı sı kaa wiili Koseη tetu taa timpi ma yelaa wee tō. Tənaγa İcipiti wulav ka nyəna sı Tacaa má, ma we İcipiti taa cəne. ¹⁹ Maa kenti mə tōó ké kprante ke cele, na í kaa na wahala ne.

²⁰ M̄p̄óγú Tacaa yelaa na kačası konyasası nasəli lu tuutuuma na sí watı İcipiti wulav na ı təmle nyəma pa tēesi taa, na sí wakəli tetu təna. ²¹ Tənaγale İcipiti wulav yaa Moisi na Aləη na í tō-we sı: İ polo í lá mə İso ké kotası. İle İcipiti tetu taa ké pə wee sı í la-sı. ²² Keleña Moisi na Aləη pa cə sı: Tə kaa la-səyi cəne. Mpi tō, İcipiti nyəma ká nyəni-səyi acaalətu na pá yaγa-tuyv pēe. ²³ Pə wee ké sı tē tō kuyeyη tooso na tē polo pooluη. İleña tē lá tá İso Tacaa ke kotası isı ı ka heeluyv-tv tō. ²⁴ Ntəna İcipiti wulav sı: Maa yele-me na í polo. İle í taa hatəli pooluη ké. Aayee sı, í sələməna-m.

²⁵ M̄p̄uyvle Moisi nəγv təkprav sı: Ye ma lu cəne, maa sələmı Tacaa na cele ı ká hatələna nyá na nyá təmle nyəma na nyá yelaa ke kačası səne. Ama kulumtv ké sı ń taa nəeti-tv na ń taγanı İseyeli nyəma taγa taηuyv sı tē taa polo na tē lá İso ké kotası.

²⁶ Moisi lu İcipiti wulav tē iləna í sələmı Tacaa, ²⁷ na ilé ı ləsi kačası təna na sí yele İcipiti wulav na ı təmle nyəma na ı yelaa, pə ta səə paa kulbmaya. ²⁸ M̄p̄óγú İcipiti wulav lapa laηkpusəη tōtō na í kisi sı İseyeli nyəma í taa lu.

9

Wahala kakpası nyəη

¹ M̄p̄óγú Tacaa tama Moisi sı: Polo İcipiti wulav kiη na ń heeli-ı sı Hepəla nyəma İso Tacaa má, ma təma sı yele ma yelaa na pá polo pá la-m təmle. ² Ye n wee na n kisiyi na n kaη nyuyv na ń taηəyi-weye mpu, ³ maa yele na kusəkv isayav nakvli kv kpa İcipiti nyəma tōla, na kó kv kraγanəη na kraηası na yooγoona, na naaη, na heeη, na pəη. ⁴ Ama Tacaa ká fayası İseyeli nyəma nyəna na a taa natəli nyuyv kaa holi-te.

⁵ Pəle pə paasi iləna İso Tacaa sı sı cele ke ını ı ka la kəkəlv məyi İcipiti taa.

⁶ Təv fema iləna Tacaa yele na kusəkv naη İcipiti nyəma tōla tənaya kvpampəle isı ı ka yəγətvv tō. Ama İseyeli nyəma nyəna taa natəli tē nyuyv ta holi-te. ⁷ M̄p̄óγú İcipiti wulav pəəsaa na í nu sı İseyeli nyəma tōla taa natəli tē ta sí. Paa na mpu pəle pə ta ları-ı pulv. İ kama nyuyv ke ı laηkpusəη taa na í kisi İso yelaa ke yeluyv sı pá tēe.

Wahala naatoso nyəη

⁸ Pə waalı ke Tacaa tasa Moisi na Aləη ke heeluyv tōtō sı: İ cosi məsaya taa tōlvma ke mə ηkulee taa. İleña í polo wulav tē, na Moisi ηmısi-yeγe isəttaa na İcipiti wulav nyənəyi. ⁹ A ká yá tetv təna taa na á ləli yelaa na tōla ke mvlə naalı, na á pəsi səmola.

¹⁰ M̄p̄uyvle Moisi na Aləη pa cosa tōlvma, iləna pá polo wulav te na Moisi ηmısi-yeγe isəttaa, na á ləli yelaa na tōla ke mvlə na á pəsi səmola. ¹¹ Mvlə anı a kvəna İcipiti tvwaat tōtəγv na á kpa-weye teitei isı yelaa təna. Haləna pa kvısi Moisi-weye kvətənav. ¹² M̄p̄óγú Tacaa yelaa na İcipiti wulav səsı nyuyv kam ke ı laηkpusəη taa na í kisi Moisi na Aləη ke nunav ke teitei isı ı ka heeluyv Moisi tō.

Wahala naatosompəγəlaya nyəη

¹³ M̄p̄óγú Tacaa heela Moisi sı: Cele kvli ləη ke tanəη kvpaηkv tēe na ń mayana İcipiti wulav na ń heeli-ı sı Hepəla nyəma İso Tacaa má, ma təma sı: Yele ma yelaa na pá polo pa la-m təmle. ¹⁴ Ama pənəntaa ma tv ma taa ké sı maa la wahalanaa mpe pa tənaya nyana nyá təmle nyəma na nyá yelaa. İleña pəćs ń nyı sı nəγəlv ta nəγəsəna-m antulinya təna taa. ¹⁵ Ye maa sələaa maa kvwa nyana nyá yelaa na yvlvkusəkv na í saalı yem ké tetv taa. ¹⁶ Ama ma yela-η na nyá isə ke m̄p̄óγú sı ń nyı sı ma wəna toη. İleña ma hətə səsı yaav ke tetv təna taa. ¹⁷ Paa na mpu, n wee na ń həη nyá tı na ń kisiyi sı ma yelaa í taa tēe. ¹⁸ Pə tōó ké cele isəntə waatu, maa yele na təmpre tvv ηkv too İcipiti tv nəγəlv ta nata tō kó nu. ¹⁹ Mpu tō, kvpeyli nyá tōla na ń cəsı-yeγe tiili. Ye yelaa na tōla pa caya taale ke yem na pa ta cəsı, təmpre ká kv-we.

²⁰ Wulav təmle nyəma taa lələa mv Tacaa təm ntəyi niη naale, na pá heeli pa təmle nyəma sı pa na tōla pá cəsı timpi təmpre anı a kaa na-we tō. ²¹ Ama lələa ná tá nyana Tacaa təm nti na pá yele pa təmle nyəma na pa tōla ke tawa taa.

²² Pə waalı ke Tacaa heela Moisi sı: Hólı nyá kvátóγú na isəttaa na təmpriη hotı İcipiti tetv yelaa na tōla tō na pa tawa taa kvhaləm təna taa.

²³ Moisi kpaasa ı kvátóγú na isəttaa ke mpu, iləna Tacaa yele na tvv holiyi na kó nasəyi kvpaηη kvpaηη. İleña təmpriη lukəna isə na í hotıyi tetv təna tō. ²⁴ Hatoo pə caalvyv İcipiti tetv ke sıv tō nəγəlv ta nata təmpriη ını ı taka na pə tvv nyəγəsuyv ke mpu. ²⁵ M̄p̄óγú təmpriη wakəla pə təna mpi pu we tawa taa tō, paa yelaa paa tōla. Pə kaası na á puyvı kvhaləm na á caati tvv ke yem yem. ²⁶ Koseη timpi İseyeli nyəma wee tō təna tike ke təmpriη ta cətəli pulv. ²⁷ Tənaγale İcipiti wulav yáá Moisi na Aləη na í heeli-we sı: Pənente má lapəna isayatu. Má na ma yelaa

nté tasəkəle nyóma. Iso tike nté tampana tɛŋlu. ²⁸ Hai, í wiina Iso na tɔmpɛɛ hɛɛsi mpv. Maa yele-mɛ na í tɛɛ, maa tasəyi-mɛyɛ taŋɔyɔ.

²⁹ Tənaɣale Moisi nɔɣɔ təkpaɔ sɪ: Ye ma luwa ɪcatɛ waali maa tɛyɛ Iso kɛ niŋ na tɛv hola na kv tɔmpɛɛ hɛɛsi. Ilena pácɔ́ n̄ cəkəna sɪ Tacaa tənna antulinya təna. ³⁰ Pəna pə mpv tɔ, ma naa kɛ sɪ nyana nyá yəlaa í seeki Iso kɛ acesaaacesaa sewa kɛ, í tá tɛ mə taa.

³¹ Waatu wei tɔmpɛɛ kəma mpv tɔ a sulina pa tɛ kponkponu ton nyəntu nti pa yaa sɪ lɛŋ tɔ tɛ hɛtu tɔyɔ, na pa tɔɣonaya pee nyəŋka tɔlyɔ nté, na á wakəli-yɛ. ³² Ama pə kaasa pa tɔɣonasi lensənaa tɔ pə ta wakəli sɛle. Mpi tɔ, sɛle sɪ taa kvləta saa inu.

³³ Moisi luwa ɪcatɛ waali ulena í tɛyɛ Iso kɛ niŋ na í wiina-t tɔmpɛɛ anu a tɔm. Ilena tɛv na kv hola na tɔmpɛɛ pə tɛ.

³⁴ Icipiti wulav paasənaa sɪ pə təna pə hɛɛwa ulena í na ɪ tɔmlɛ nyóma pá məli pa nyəŋ inu ɪ taa isu too ɪɛ. ³⁵ M̀p̀r̀óỳo pa kisaa təsayasaya sɪ mɛ pa kaa yele Iseyɛli nyóma na pá lu tɛtu taa kɛ teitei isu Tacaa ka heeluyɔ Moisi tɔ.

10

Wahala pələfɛi nyəŋ

¹ M̀p̀r̀óỳo Tacaa təma Moisi sɪ: Məli Icipiti wulav tɛ, má yelina sɪ í na ɪ tɔmlɛ nyóma pá la laŋkpusəŋ kv mpv na má lá kvkəlv nyəm təna na pá ná. ² Ma lapa m̀p̀r̀óỳo sɪ n ká kɛɛsɪ nyá piya na nyá saalənaa kv ɛsəna ma lapa Icipiti taa kɛ kvkəlv nyəm tɔ. Tənaɣa í ká nyəna sɪ ma kɛ Tacaa.

³ M̀p̀r̀óỳo Moisi na Aləŋ pa pola Icipiti wulav tɛ na pá heeli-ɪ sɪ: Hɛpəla nyóma tá, tá Iso Tacaa təma-tv sɪ tɔ kəɔ tɔ pəəsɪ-ŋ sɪ pəlee kɛ n ká ló nyá laŋkpusəŋ na n̄ yele ɪ yəlaa na pá polo pá lapɪ-ɪ tɔmlɛ? ⁴ Ye n kama nyɔyɔ kv pə taa, cele ɪ ká kvna kvtolon kv nyá tɛtu təna taa. ⁵ Kv wáásɪ tɛtu tɔ təwisiwisi, na kó kvuyli kvnyənyəm na tuŋ wei tɔmpɛɛ ka fɛɛwa tɔ. ⁶ Kvtolon ká maɣali nyana nyá tɔmlɛ nyóma na Icipiti nyóma təna tɛɛsɪ taa təpampam. Too tɔ, nyá caanaa na pelɛ pa caanaa ta keesita kvkəlv inu ɪ taka haləna sarja.

Moisi tɛma mpv ulena í lu Icipiti wulav tɛ.

⁷ Icipiti wulav tɔmlɛ nyóma kvtaa na pá tɔmɪ-ɪ sɪ: Ta caa, yɔlv inɛ ɪ ka cəəsɪ-tv yoo. Pə tɔ tɔ, yele-wɛ na pá polo pá lá pa Iso Tacaa kv tɔmlɛ. Ye pə taya mpv Icipiti nyóma təna ká sɪ.

⁸ Tənaɣale pa tayaana Moisi na Aləŋ kv yaav kv Icipiti wulav tɛ na ɪ lɛ ɪ heeli-wɛ sɪ: ɪ polo í lá mə Iso Tacaa kv tɔmlɛ. ɪ taa ɪ taa ɪɛ sɪ: Awe na awe paa pona?

⁹ Ntəna Moisi sɪ: Ta təna tu pona. Pə kraɣav ɪfɛpiya na tá kvkpatəlaa na tá pəyalaa na tá pɛɛlaa tɔ. Na tɔ kvɛŋna tá tɔla təna. Mpi tɔ, Tacaa acima kv tɔ puki tɔyɔ.

¹⁰ M̀p̀r̀óỳo Icipiti wulav pəsəna-wɛ sɪ: Mə taa sɪ maa yele mə na mə piya na í tɛɛ yɛɛ? Iso í su-mɛ yaa. Ma nyəmə mə taa layatu kɛ tɛ. ¹¹ Pə kaa la mpv. Apalaa mɛ, mə tike ɪ ká pona na í lá mə Iso kɛ tɔmlɛ. Mpi ɪ ka səlɛmɪ tɔyɔle.

Ilena pá tɔɣonɪ Moisi na Aləŋ kv Icipiti wulav tɛ, na pelɛ pá lu.

¹² Tənaɣa Tacaa təma Moisi sɪ: Hólí nyá kvátóyó kv Icipiti tɛtu tɔ na kvtolon lu na kv wáásɪ-tv na kó tɔyɔ kvnyənyəm təna mpi tɔmpɛɛ ka fɛɛwa tɔ.

¹³ M̀p̀r̀óỳo Moisi hola ɪ kvátóyó kv Icipiti tɛtu təna tɔ. Ilena Tacaa yele na heelim luna tɛv kite na pə má ilim mpi na ahoɔ təna. Pə kəma na pə nyaali ɪɛ kvtolon tapayale. ¹⁴ Kv kəma tuutuuma kɛ, na kv wáásɪ tɛtu təna tɔ. Too tɔ, pa ta nata kvtolon isu mpv pə taka. Pəcɔ́ pa kaa tasa kv taka kɛ nav tətɔ. ¹⁵ Kv waasa tɛtu tənaɣa na tɔ məli piliŋ, na kó tɔyɔ nyutu na tuŋ wei tɔmpɛɛ ka yəlaa tɔ ɪ pee təna. Pə ta sɔ tɔyɔ nakvli kv hatu yaa nyuliyi.

¹⁶ M̀p̀r̀óỳo Icipiti wulav yaa Moisi na Aləŋ kv ləŋ na í heeli-wɛ sɪ: Ma wakəlaa mə Iso Tacaa na mə maɣamaya tətɔ. ¹⁷ Hai, ma wiikina-mɛ sɪ í tasa-m suulu hɔlvɔ kv tɔm kvlv. ɪ səlɛmɪ mə Iso sɪ í hatəlaa-m səŋ pəne.

¹⁸ Moisi lu Icipiti wulav tɛ ulena í wiina Iso kɛ kvtolon tɔm. ¹⁹ M̀p̀r̀óỳo Tacaa kvɛ heelim na pə makəna ton na ilim tətule tɔ na pə paali kvtolon na pə pəli kv tənaɣa səsəncasɪ tɛŋku taa. Pə ta sɔ paa kvlvnyɔ kv Icipiti tɛtu tɔ. ²⁰ M̀p̀r̀óỳo Tacaa tɔ Icipiti wulav kv laŋkpusəŋ na í kisi sɪ Iseyɛli nyóma í taa tɛɛ.

Wahala pəyolayafɛi nyəŋ

²¹ M̀p̀r̀óỳo Tacaa heela Moisi sɪ: Kvsi nyá kvátóyó na isətə na səkɛtɔyɔ taa səkɛtɔyɔ nyala Icipiti tɛtu təna taa. Haləna yəlaa tokiyina-kv.

²² Moisi kusa-kvɔy mpv ulena səkɛtɔyɔ yuŋ nyəŋkv nakvli kv nyala Icipiti tɛtu təna tɔ kɛ kvyɛɛŋ tooso tɛcu. ²³ Kvɛyɛŋ tooso inu ɪ taa nɔyɔlv ta keesi ɪ tɔyɔntəle. Pəyele nɔyɔlv ta layasi lonte. Ama kv taa fɛi Iseyɛli nyóma hɔyɔlvɔ. ²⁴ M̀p̀r̀óỳo Icipiti wulav yáá Moisi na í heeli-ɪ sɪ: Maa yele-mɛ na í polo í sɛɛ mə Iso isu ɪ səlɛmɔyɔ tɔ. Na í tu nəkaa ɪ kvɛnna mə alaa na mə piya. Ama mə tɔla tike kaa luna həm. ²⁵ M̀p̀r̀óỳo Moisi sɪ: Ilena n̄ cele-tvɔy tɔla nna tu la Tacaa kv kvtaɣa ŋka kəkə lusa ka təna tɔ na ciikuyɔ nyənsɪ na? ²⁶ Pə wɛɛ kɛ sɪ tɔ kraɣa ta tɔla təna, tɔ kaa sɔv huntvɔy. Tu tala təna tɔyɔ tu nyi tɔla isəna, na nna á taka tá Iso caa sɪ tɔ lapɪ-ɪ kvtaɣa tɔ.

27 Uena Tacaa tasa Icipiti wulaw ke lan̄krpusəŋ ke tʉv na í kisi sɪ Iseyeli nyóma í taa tɛ. 28 Haləna í tʉvni Moisi ke kutʉvni sɪ í lu inɪ t tɛ. Na í tʉm-i sɪ: La laakali, ye pə ɔpa-ŋ na í taa ɔneye məlvu maə kv-ŋ. 29 Mpuvule Moisi sɪ: Awusa, n tu yʉvota kɛ, maə tasəvi məlvu.

11

Wahala kantəkaya nyəŋ

1 Mpuvule Tacaa heela Moisi sɪ: Pə kaasa-m wahala kantəkaya nyəŋ. Pə waali kɛ paa yele-me na í tɛ. Halɪ paa tu tʉvni-meve kutʉvni kɛ na í lu ɔne. 2 Mpu tɔ heeli Iseyeli nyóma apalaa na alaa sɪ pá sələmɪ pa asəmaa Icipiti nyóma ke wɔla na liyitee nyəvətu pə wontu.

3 Mpróvó Tacaa lapa na Iseyeli nyóma kpaɣa Icipiti nyóma na nyvɔ. Pə́ɔ́ pəle pə paasi, Moisi maɣamaɣa nyvɔ ka kɔlaa kɛ, na Icipiti wulaw tɔmle nyóma na Icipiti yəlaa təna tʉkayana-i.

4 Moisi ka tema Icipiti wulaw ke heeluyɔ sɪ Tacaa tɔma sɪ í ká ɔv Icipiti tetu tɔv ke ahoə heka 5 na tetu taa kancaalaya piya təna ká sɪ. Pə kpaɣav wulaw nyá, nyá pəɣaya kancaalaya nyəŋka na pə polo yom av nyəŋ wei i nanəvi tɔ i kancaalaya pəɣaya, na pə kpeŋna tɔla nyənsɪ. 6 Na yəlaa ka wii ləɣaya wula wena too nɔvɔl ta wiita tɔ. Pəyele nɔvɔl kaa tu wii a taka tətɔ. 7 Ama pə kaasvɔ Iseyeli nyóma hoɣvɔvɔ taa tɔ, haya maɣamaɣa kaa tu kpesi. Tənaɣa í ká nyəna sɪ Tacaa má, ma fakɪ Icipiti nyóma na Iseyeli nyóma. 8 Uena Moisi tasa sɪ: Waatu unəvi Icipiti wulaw tɔmle nyóma paŋe pa təna paa kɔv na pá luŋ ma tɛ kɛ akula sɪ má na ma yəlaa tɔ lu. Uena máa lu kraakra inɪ.

Pə waali kɛ Moisi luna páána səsəna ke Icipiti wulaw tɛ.

9 Mpuvule Tacaa tasa Moisi ke heeluyɔ sɪ: Ye Icipiti wulaw ta nuna-me, ɪe maə tasa kəkəlv nyəvɔm paɣale lapu ke Icipiti tetu taa.

10 Pəyele Moisi na Aləŋ paa tema-wəvi lapu ke tɔm paɣale na Icipiti wulaw ná. Paa na mpu Iso ká tu-i lan̄krpusəŋ kɛ, na í kisi sɪ Iseyeli nyóma í taa lu.

12

Tɛv acima tʉvɔv

1 Mpróvó Tacaa heela Moisi na Aləŋ ke Icipiti taa sɪ: 2 Isətu wei í taa í we isəntɔ tɔ, í ká we-e-meve pənaɣa taa isətu kancaalaya nyəŋ kɛ. 3 Mpu tɔ, í polo na í heeli Iseyeli nyóma təna sɪ paa təɣaya yaa paa waav ŋku kú ɔaa iwəɣaya yaa pinaya ke isətu inɛ i kuyeyɛŋ naanvwa wule. 4 Ye waav nawa sɪ kv kaa tɛ krənte, ɪe kv na ləŋkv pa kaa na pá nyí krənte nte paa tʉv na pa tɛ tɔ. 5 Iwəɣaya yaa pinaya ŋka paa ɔaa tɔ, kaa weə apav nyəŋka ŋka ka sika pənaɣa kolumaya tʉv, na ká tewa, ka tiili í ta ɔaamɪ. 6 Na pá tala isətu kuyeyɛŋ naanvwa na liyiti wule taanaya, ɪena paa Iseyeli tɔ wei í ləntɪ i krənte. 7 Uena paa mpa pá lii pa krənte caləm na pá taa təɣaya ŋka ka taa paa tʉv tɔ ka nonəkɛelasi kampv kraətəŋ tɔv na isətaa tɔv. 8-9 Pa wəsvəvi krənte tənaya. Pə kpaɣav nyvɔv na nəŋkraasi na lotu tɔ. Pá taa tʉv-tɪ na tɔ ləŋ yaa pá təsi-tɪ. Pá tʉv-tɪ na potopotonaa mpa pa taa kəkəsvm fei tɔ, na tuusi hatu nyəŋ nyəntu. 10 Ye pa təɣaa na pá kpisa mpi na pá fe-wi pa wə kəkə. 11 Waatu wei pa təkɪ pə tʉvnaɣa tɔ, na pá suu pa mpaav wontu kɛ, na pa ntəŋkpa la ke pa nəvɛ taa, na pa kraətəŋ ke pa niŋ taa, na pá tʉv ɔavɔv. Mpi tɔ, pə kɛ Tacaa Tɛv acima kɛ.

12 Uena Tacaa tasa sɪ: Saŋa ahoə aneyɛ maə ɔv Icipiti tetu tɔv na má kó tɔ kancaalaya piya təna. Pə kpaɣav yəlaa piya na pə polo tɔla nyəŋsɪ tɔ. Pəyele maə kú Icipiti nyóma tuŋ təna nyəvɔŋ tənəŋnaŋ. Uena paa wei í nyí sɪ má kəna Tacaa. 13 Pə kaasvɔv Iseyeli nyóma me tɔ, mə kampvnaa tɔv caləm ká yusəna mə tɛsɪ. Ye ma na-wɪ ma tɛ mə tɔv. Isəna maə kenti mə tɔv na ma kaa wakəli-me isɪ Icipiti nyóma tʉvɔle.

14 Mpróvó Tacaa tasaa sɪ: I ka tɔsvəvi kuyaku kəne kv tɔv kɛ paa pənaɣa ŋkaya, na í laki-m acima səsəna na í nyəni-yeyɛ kətaɣa ke mə waali nyóma tɔv.

Kəkəsvm fei potopotonaa acima

15 Kuyeyɛŋ naatosompəvɔlaya təv kɛ í ká tʉv potopotonaa mpa pa taa kəkəsvm fei tɔ pə acima. Mpu tɔ, pə kpaɣa kəkəsvm fei potopotonaa acima kuyaku kancaalaya nyəŋkv wule tɔ, pə fei sɪ kəkəsvm í weə mə taa nɔvɔl təɣaya taa. Ye nɔvɔl tʉv-wəvi kuyeyɛŋ inɪ i taa, isɪ pa kpisa pəntu ke Iseyeli nyóma taa. 16 Í ká kotɪ kuyaku kancaalaya nyəŋkv na naatosompəvɔlaya nyəŋkv wule kɛ na í sɛe-m. Kuyəŋkv tɔ, pə fei sɪ í la təmlɛ natəli. Ye pə taya mə tʉvnaɣa saav paasi.

17 Paa pənaɣa ŋkaya í ka təkɪ kəkəsvm fei potopotonaa acima aneyɛ mə waali nyóma tɔv. Na á pəsi-meve kətaɣa ŋka kaa tɔsv-meve kuyəŋkv ma ləsa-meve Icipiti tetu taa ke nɔvɔ kolumaya tɔ. 18 Í ká təkɪ kəkəsvm fei potopotonaa kɛ isətu kancaalaya nyəŋ inɪ i kuyaku naanvwa na liyiti nyəŋkv wule taanaya, na pə polo kuyaku hiu na kolumvɔv wule taanaya. 19-20 Ye pə tala waatu inɪ pə fei sɪ mə taa nɔvɔl í tʉv kəkəsvm tʉvnaɣa, yaa pə tu weə pəntu təɣaya taa. Paa Iseyeli tu yaa ɔayav, isɪ pa kpisa-i mə taa.

Tɛv acima tayanvɔv

21-22 M̄p̄ógó Moisi kota lseyeli nyõvõ nyõma na í heeli-we si: I polo í caa Teev acima iweesi, yaa pinasi na í lenti-si na í tiyisi calõm na í lii p̄e taa ké san̄ na í taa n̄õnõyo kampu kpat̄õn̄ t̄õ na isõtaa t̄õ. Ye p̄e tema mpv, nõyõlõ í taa tasa t̄õyaya ñke ka taa ké luw si í puki tiili, halõna p̄e nyaali. 23 Mpi p̄e t̄õ t̄õ, Tacaa ka cõ Icipiti nyõma wak̄õlyõv. Ie ye í nawa calõm ke m̄e teeSi kampõnaa kpat̄õn̄ t̄õ, í kaa yele si wak̄õllõ í sũv si taa. 24 M̄õ na m̄õ waali nyõma í ká t̄õkõna kotaya kaneyẽ tam t̄õ. 25 Paa waatu wei í ká sũv tetu nti Tacaa ha-m̄e t̄õ t̄õ taa t̄õ, í ká t̄õki-keye m̄p̄ógó. 26 Ye m̄õ piya í p̄õssa-m̄e si p̄e nyõvõ suwe, ile 27 í ká cõ-we si: Tacaa Teev acima kotaya nt̄e. lseyeli nyõma t̄ã, tu w̄ev Icipiti taa t̄õyo kuyaku nakulõ Isõ cõõ pa tetu taa na í wak̄õli-we. Ama í tee t̄ã t̄õ na í waasi-tv.

lseyeli nyõma nu mpv, ilena pá lun̄ na pá s̄ee Tacaa. 28 Pa tema mpv, ilena pá tee na pá niki nti Tacaa ka heela Moisi na Alõn̄ t̄õyo lapu.

Wahala naanõwa nyõn̄

29 P̄e kõma isu ahoõ heka ilena Isõ Tacaa kv Icipiti taa apalõpiya kancaalaya nyõnsi t̄õna. Halõna p̄e krejn̄a Icipiti wulav s̄õsõ apalõp̄õyaya kancaalaya nyõn̄ka ñka kaa l̄eti í kawulaya kumte t̄õ t̄õ. Na p̄e polo salõka nyõma apalõpiya kancaalaya nyõnsi, na t̄õla kancaalaya piya apalõ nyõnsi t̄õt̄õ. 30 Ahoõ an̄i t̄õ, Icipiti wulav na í waali nyõma na Icipiti nyõma t̄õna femaya na pá cas̄õyi kapusi. Mpi t̄õ, t̄õyaya fei na ka taa lan̄a s̄õtv. 31 T̄õnaya wulav yaa Moisi na Alõn̄ ke ahoõ an̄i na í t̄õ-we si: M̄õ na m̄õ lseyeli ȳõlaa t̄õna í lu l̄õn̄ ke ma tetu taa na í tee. I polo na í s̄ee Tacaa isu í ka s̄õlõm̄võ t̄õ. 32 Paa m̄õ t̄õla í kraya p̄e t̄õna isu í ka ȳõyõtvõv t̄õ na í tee í f̄ee-m. Ama í s̄õlõm̄i m̄õ Isõ k̄e si í koolu-m̄ k̄õp̄ant̄õ.

33 Icipiti nyõma ka tema pa taa ké si pa t̄õna paa s̄õna. Nt̄ena pá tuli lseyeli nyõma ke k̄õtulu si: I lu l̄õn̄ ke ta tetu taa. 34 P̄e maḡamaya p̄e t̄õ ké lseyeli nyõma krejn̄a pa potopotonaa somtu na t̄õ ta nyõn̄ta na pá h̄õkõ tayalõn̄ wei í taa pa huỹutiỹi-we t̄õyo pa kraĩnaa taa, na pá s̄õyõli na pá tee.

35 M̄p̄ógó lseyeli nyõma lapa teitei isu Moisi ka heeluyõ-we t̄õ. Pa s̄õlõma Icipiti nyõma ke wontu nti pa lupina wõla na liỹitee nyõyõtvõ t̄õ, na wontu kususuutu. 36 M̄p̄ógó Tacaa lapa na pa nyõvõ tena Icipiti nyõma na p̄ele pá cele-weyẽ mpi mpi paa s̄õlõma-we t̄õ. Timpi lseyeli nyõma kuuna Icipiti nyõma w̄enav t̄õyõle.

37 lseyeli nyõma kula Lamsesi, ilena pá tee Sukõti, na pa taa apalaa ka we isu ȳõlaa iyisi nas̄õtosõ (600000) ke mpv. Alaa na k̄õkpat̄õlaa na piya paasi. 38 Pa luw mpv t̄õ p̄e krejn̄a ȳõlaa mpa pa ta ke lseyeli nyõma t̄õyo tuutuuma k̄e na pá t̄õn̄-we. P̄e kaasi heej̄ na p̄õn̄ na naan̄ kal̄õk̄õn̄ taa fei nyõnvõv. 39 Pa lu mpaav ilena pá t̄õ petepetasi ke pa somtu nti paa krayana Icipiti na t̄õ ta kpata t̄õ. Mpi t̄õ, Icipiti nyõma ka t̄õyõna-weyẽ k̄õtõyõnvõ k̄e. Pa taa yele si pa somtu í kpa. P̄eyele pa taa kraya mpaav t̄õyõnaya.

40 Pusi nas̄õle na hiu na naanõwa (430) ke lseyeli nyõma caya Icipiti taa. 41 P̄e waali k̄e pa luwa nõyo k̄õlõm̄aya. 42 Teitei isu Tacaa keeluyõ í tom ke ahoõ an̄i na í l̄õsi-we t̄õ. Mpv t̄õt̄õyo mpe na pa l̄õlvõn̄ paa keeliyi pa tom ke í t̄õ k̄e tam k̄e paa p̄õnaya ñka.

Teev acima t̄õyõv k̄õs̄õs̄utv

43 M̄p̄ógó Tacaa heela Moisi na Alõn̄ si: Teev acima k̄õs̄õs̄utv ntv, p̄e fei si cayalõ wei í ta ke lseyeli tv t̄õ í t̄õyo Teev acima t̄õyõnaya. 44 Ye isu lseyeli tv yapa piitim l̄õmp̄i tv ke yom na í peli-í í p̄õs̄õyi na í t̄õyo p̄e t̄õyõnaya. 45 P̄e fei si piitim l̄õmp̄i muvõlõ yaa apaa tv í t̄õyo p̄e t̄õyõnaya. 46 P̄e kaasi ile, t̄õyaya ñka ka taa pa wusa nan̄tv nti t̄õyo paa t̄õyo-ti, pa kaa luua-t̄õyi awalõ. P̄eyele p̄e fei si pá yõki k̄r̄õnte nte pa k̄õwa mpv t̄õ t̄õ muwa. 47 P̄e wee si lseyeli nyõma t̄õna t̄õpai ká t̄õyõna Teev acima an̄i. 48 Ye isu cayalõ nyulõna si í ka t̄õyo Tacaa Teev acima an̄i, p̄e wee k̄e si pá peli í na í t̄õyaya taa apalõpiya t̄õna na p̄ácõ. Ie í p̄õsa isu lseyeli tv nt̄e, í p̄õs̄õyi na í t̄õyo-í. T̄õfõ ye pa ta peli wei, p̄e fei si í k̄r̄õt̄õna.

49 lseyeli tv í ta peli, í na cayalõ pa k̄iũv k̄õlõm̄võv k̄e.

50 M̄p̄ógó lseyeli nyõma lapa teitei isu Tacaa ka heeluyõ Moisi na Alõn̄ t̄õ. 51 Kuyaku ñku kv maḡamaya ke Tacaa l̄õsa lseyeli nyõma ke Icipiti taa k̄e nõyo k̄õlõm̄aya.

13

Teev acima t̄õ k̄õs̄õs̄utv lent̄õnaa

1 M̄p̄ógó Tacaa yáa Moisi na í t̄õm̄-i si: 2 lseyeli taa kancaalaya apalõpiya t̄õna k̄e ma nyõnsi k̄e. P̄e krayav ȳõlaa piya na p̄e polo t̄õla nyõnsi t̄õ, má t̄õnna-si. I nyõn̄õyi-s̄õyi ma nyõm.

3 Nt̄ena Moisi heeli samaa si: P̄e fei si í s̄õõ kuyaku k̄õn̄e un̄i kv t̄õõ yoo. Mpi t̄õ, kv wule ke Tacaa l̄õsa-tv na t̄õn̄ s̄õs̄õn̄ ke t̄ã yomle taa k̄e Icipiti tetu taa. Mpv t̄õ, ye í t̄õs̄õyi kuyaku k̄õn̄e un̄i kv t̄õõ í taa t̄õyo potopoto wei í taa we k̄õkõsom t̄õ. 4 Isõtv wei pa yaa si Apiipi t̄õ, í kuyaku kancaalaya nyõn̄kv wule ke í luwa. 5 Waatu wei í ká sũv Kanaanj, na Hiti, na Amolii, na Hifi, na Yepusi p̄e nyõma tetu nti t̄õ taa t̄õyõnaya t̄õla t̄õhõ t̄õ. Tetu nt̄õyi Tacaa ka ȳõyõt̄õna tuunav si í ká ha m̄õna m̄õ caanaa. Ie paa p̄õnaya ñkaya í ká t̄õki Teev acima ke isõtv un̄e í taa. 6 Kuyej̄n̄

naatosompɔɔɔlaya ke í ká tɔɔɔ kúkusóm fɛi potopotónaa. Naatosompɔɔɔlaya nyɛŋku wule ðena í sɛɛ Tacaa. ⁷ Pə fɛi sɪ pá tu keesi kúkusóm kɛ mə taa nɔɔɔlv ı tɛɛ kuyɛɛŋ ını ı taa kɛ mə tɛtu təna taa. Halı ɛ́pɔ́yó pu la pə potopoto. ⁸ Ye í kəma na í təkı acıma anı, í keesi mə piya sɪ mpi Tacaa lapa-mɛɛ kuyəŋku í lu İcipiti tə, pə təɔ kɛ í təkı-ye. ⁹ İ ká təkı Tɛɛv acıma anəyi sɪ pə təssəyi-mɛɛ kuyaku kune ını ku təɔ kɛ teitei ısu kuyosóm mpi í tɛŋ mə tokuŋ na í tamsəyi mə ŋkpalası taa, sɪ pə təssəyi-mɛ, na í kaləyi Tacaa kusəsutu kɛ tam na í nyı-tı tə. Tɛɛv acıma təɔv mpi pu təssəyənə-mɛ sɪ Tacaa ləsənə-mɛɛ İcipiti taa na ı tɔŋ səsəŋ. ¹⁰ Paa pənaya ŋka, ye pə ısoɔv í luwa, í lakı nti ını ma tu-mɛɛ ısoɔntə tə.

¹¹ Ʉpɔ́yó Moisi tasaa tótə sı: Ye pə kəma na Tacaa tana-tuyv Kanaan tɛtu nti ı ka yəɔtəna tuunav sɪ ı ká ha tá na tá caanaa tə. ¹² İle tu ha-ı apalıpiya kancaalaya nyənı təna. Paa tələ kancaalaya piya apalıv nyənı təna, ını ı tənna-sı. ¹³ Ye kpaŋaya kancaalaya pəyaya apalıvnyəŋka, ıle í layası-kɛ na ıwəyaya yaa pınaya, yaa í mələntı ka luɔv na ká sı. Ye pə kaasa yulv kancaalaya pəyaya apalıvnyəŋka ıle í layası-kɛ na ıwəyaya. ¹⁴ Ye kuyaku nakulı mə piya pəssa-mɛ sɪ pepe təɔ kɛ í lakı mpv. İle ı cə-wɛ sı: Tu wɛ ısu yomaa kɛ İcipiti kɛ, ılena İso ləsı-tv na ı tɔŋ səsəŋ. ¹⁵ Halı pə təm taa, İcipiti wulav kisaa kɛ təsayasaya sı tɛ taa nyəɔləna tiılı. İlena İso náá kú İcipiti nyəma apalıpiya kancaalaya nyənı təna, na pə kɛnna tələ nyənı təna. Pə təɔ mayamaya kɛ pə wɛɛ sɪ tɛ lakı kotası kɛ kancaalaya piya apalıv nyənı təna. Ama ye yələa nyənı ıle, tələ kɛ tə layasəyənə. ¹⁶ Kotası nsı su təssəyənə-tuyv nti ını Tacaa tu-tuyv ısoɔntə təɔv teitei ısu kuyosóm mpi tu tɛŋ tá tokuŋ na tɛ tamsəyi tá ŋkpalası taa tə. Pə tənaya mpv pu təssəyənə-tv sɪ Tacaa ləsənə-tuyv İcipiti taa na ı tɔŋ səsəŋ.

İso hvlvv kɛ ı yələa kɛ mpaav

¹⁷ Waatv wei İcipiti wulav yela İseyeli nyəma na pə tv mpaav tə, İso tá tisi sɪ pə təŋ Metitelanee tɛŋku mpaav, na pə fayana Filiisi nyəma tɛtu taa. Paa na ku topılaa tə. ı lapa ɛ́pɔ́yó sɪ pə taa kəɔ na Filiisi nyəma lu pa təɔ na sɔɔntv kra-wɛ na pə cəkı pa taa na pə məli İcipiti. ¹⁸ Pə təɔ kɛ İso yələa na pə kɛɛ na pə fayana wələya tɛtu taa na pə polo pə lu səsəncaası tɛŋku. İseyeli nyəma mpɛ pa ta lu yem yem. Pa lu nəɔv kuləmaya kɛ. ¹⁹ Pa lukaya mpv ılena Moisi kuu Yosɛfv mowa na í kɛnna. Mpi tv, ı ka heela ı tɛtunaa kɛ na ısole kvsɛɛmle sɪ İso í ləsa-wɛyɛ İcipiti taa pə kɛnna ı mowa.

²⁰ Ʉpɔ́yó İseyeli nyəma lu Sukotı na pə polo İtam kɛ wələya tɛtu kɛŋ.

LEFII KOTELAA TŌM TAKĒLAYA Kotolvtu

Takēlaya kanē ka taa ké tē kalēyi si, Iso yaawa i yulu Moisi ke Iso tēsele taa, na í na-í pá yōyoti. Pē taa tēne inu Iso suwa nōyo si, ye wei í tōka í tam nti punto ká hiki weesuyu. Iso seyeša í yēlaa ke isēna pē wēe si pá la kotasi ke isēna Iso inu í suwa tō. Pē wēe tōtō si pá hatēlona asilima nyēm tēna, na pá wēe tēnānj̄ isu pa Iso inu.

Išēna pa faya Lefii takēlaya tō:

Kotasi lataa í tēj̄ isēna Iso suwa tō, titite 1-7

Pē wēe si pá tōna kotēlaa, na pēle pá wēena yaasi kōpañ, titite 8-10

Paa Iso seelw wei í se tōnyu tō asilima, titite 11-16

Pē wēe si pá se krai nyēntu na Iso seew isayam, titite 17-27

ISO KŌTASI NA PĒ KUHAAN

Iso kotaya ŋka kōko lusa ka tēna tō

¹ M̄p̄yó Tacaa Iso yaa Moisi na cokāle^a nte pa lapēna pōñ, na Iso na í yēlaa pá suliyi tē taa tō. Ilena í tōm-í si: ² Teləsi Išeyeli nyēma si, ye pa taa nōyolu caa-m kōhav ke kōnav, í pēsəyi na í kōna nav yaa heu yaa p̄ñj̄.

³ Ye nav ke yulu caa lapu ke kotaya ŋka kōko lusa ka tēna tō. Ile apalu nyōñ wei í tiili tá caamu tōyo í ká ha na Tacaa mu. Cokāle nte tē taa Iso na yēlaa pa suliyi tō tē nōnyō ke í ká pona. ⁴ Ilena í tēni í niñ ke k̄p̄ante nte kōko lusiyi m̄p̄u tō tē nyōyu tō. Tacaa ka mu í kotaya na í husi í isayatu. ⁵ Ilena pōntu lenti k̄p̄ante ke tēsulle cokāle kin tēna. Alñ lulu y nyēma kotēlaa taa nōyolu ká huli k̄p̄ante calēm ke Tacaa. Ilena í ŋmusi-wōyi Iso kotaya tēlate kōñkōmēñ tō ké cokāle nōnyō. ⁶ Saa wei kotaya latu litiyi k̄p̄ante na í faki-teye piliñasi ⁷ tōyo kotēlaa ná tayāñyi kōko ke kotaya tēlate tō. ⁸ Ilena pá tēni nantu cōkñj̄ ke kōko tō tētēte, na nyōyu na nim cōlo nim cōlo tōtō. ⁹ K̄p̄ante lotu na tē nōñkraasi tēñ nyaalvū, Ilena kōtulu nyayasi pē tēnaya kotaya tēlate tō. Kotaya ŋka kōko lusa ka tēna tōyole. Ka sōsōñj̄ ke Tacaa caaki.

¹⁰ Ye isu heu yaa p̄ñj̄ ke yulu caaki lapu ke kotaya ŋka kōko lusa ka tēna tō. Ile apalvnyōñ wei í tiili tá caamu tōyo í ká kōna. ¹¹ Ilena í lenti-í Iso cokāle kōñkōñ taa, ke kotaya tēlate ilim ntōyōñ tō. Ilena Alñ lulu y nyēma kotēlaa taa nōyolu ŋmusi calēm ke kotaya tēlate kōñkōmēñ tō. ¹² Ilena kotaya latu faya nantu ke tilima. Na í seti nyōyu, na í ləsi nim cōlo nim cōlo. Ilena kōtulu tēni nantu ntōyi kotaya tēlate kōko ŋke ka tō tētēte. ¹³ K̄p̄ante lotu na tē nōñkraasi tēñ nyaalvū, Ilena kōtulu huli kotaya ŋkeye Tacaa, na í nyayasi pē tēnaya kotaya tēlate tō. Kotaya ŋka kōko lusa ka tēna tōyole. Ka sōsōñj̄ ke Tacaa caaki.

¹⁴ Ye sumaya ke yulu caaki lapu ke kotaya ŋka kōko lusa ka tēna tō, thokaya yaa alukuku ke í ká kōna. ¹⁵ Ilena kōtulu pona sumaya ŋkeye Iso kotaya tēlate kin, na í cē ka nyōyu na í nyayasi-kvyu kotaya kōko taa. Ilena í nyaasi alukuku calēm na í taana-wōyi Iso kotaya tēlate kōñkōmēñ tō. ¹⁶ Ilena í ləsi luyuticecēku na ku tōyōnaya, na í pēti-kvyu tōlma nim nyēna tēlōle, ke Iso kotaya tēlate kōñkōñj̄, taa, na ilim tēlule tō. ¹⁷ Ilena í tōki alukuku kenj̄ taa na í hō na í cēli. Ile pē taa yaadi. Ilena í nyayasi-í Iso kotaya tēlate kōko taa. Kotaya ŋka kōko lusa ka tēna tōyole. Ka sōsōñj̄ ke Tacaa caaki.

2

Tōyōnaya kōhav

¹ Ye isu yulu caa í kōna Tacaa ke tōyōnaya kōhav, m̄lōm kōpam ke í caaki. I p̄lōȳi pē tō ké nim, na í tēni tulaalu. ² Ilena í pona Alñ lulu y nyēma kotēlaa. Pa taa nōyolu cōsiyi nim m̄lōm m̄p̄əyi ŋkute na í nyayasi pē na tulaalu tēnaya kotaya tēlate tō. M̄pi pē kēna kōtōsəm si Tacaa tēna pē tēna. Kotaya ŋka kōko lusa ka tēna tōyole. Ka sōsōñj̄ ke Tacaa caaki. ³ Kōhav ŋku kv kakaasaya pēsəyi kotēlaa nyēm tō. M̄pi tō, pē ké kate taa kate p̄lōp̄p̄yū. Pē taya p̄lō, pē ké kotaya ŋka pa lapa Tacaa tō, ka kakaasaya ké.

⁴ Ye pē ké isu potopotonaa loñja taa kōkōsōm fei tōyōnaya nakēli, Ile pa caa m̄lōm kōpam na pá nuytina nim, na pá tv kakalasi yaa pēpēpetasi taka, nsi si tō pa yōyola nim tō.

⁵ Ye isu pēpēpetaya maḡamaya, ŋka pa t̄ȳi nyōyōlvū kōwalvū tō tō. Ile m̄lōm m̄pi pa nuytina nim, na pē taa fei kōkōsōm tōyole pa t̄ȳi. ⁶ Pa p̄tōtōȳi pēpēpetaya ŋke, Ilena pá sōsi pē taa ké nim tōtō. M̄p̄yó pē wēe si, pá la tōyōnaya kōhav tam taa.

⁷ Ye isu tōyōnaya ŋka pa tōñaa tō ka kōhav Ile, m̄lōm m̄pi pa nuytina nim tōyole pa caaki.

^a 1:1 cokāle: Cokāle nte tē tōm pa yōyota cēne tō tē ta ke taale cokāle ke yem. Pōñj̄ ke pa lōwba na pa saaki pē k̄p̄atōj̄. Pa pēsəyi na pa hēti-te na pa kpili na pa s̄ȳəli na pa pona tiili na pa tayāni-teye sikuyu.

⁸ Pa taɣanəyi-keɣe, isu pa keesuvu tɔ. Uena pɔ pona tɔsulle cokɔle taa. Pa celəɣi kɔtulu, na ilɛ i pona Isɔ kɔtaɣa tɔlate kin. ⁹ Uena i cosi na i nyagasi tɔ tɔ si, pɔ la kɔtɔsɔm si, Taca tɔnna pɔ tɔna. Kɔtaɣa ŋka kɔkɔ lusa ka tɔna tɔɣɔle, ka sɔsɔŋ ke Taca caaki. ¹⁰ Kɔhav ŋku kɔ kakaasaya pəsəyi kɔtɔlaa nyəm kɛ. Mpi tɔ, pɔ kɛ kate taa kate pulɔpɔɣu. Pɔ taɣa pulɔ, pɔ kɛ kɔhav ŋku pa ha Taca tɔ kɔ kakaasaya kɛ.

¹¹ Ye pa taɣanəyi Taca maya tɔɣonaya kɔhav si, pa nyagasi-kuvu kɔkɔ ke ma hətɛ taa, pɔ fei si pɔ tɔ pɔ taa kɛ kɔkusum yaɣa tuɣ. ¹² Pa pəsəyi na pɔ ha-m tuɣ na kɔkusum ke waatu wei pa pukina-m tɔɣonaya kalaalaya tɔ. Ama tuɣ na kɔkusum mpəyi pɔ fei si, pɔ nyagasi kɔtaɣa tɔlate tɔ si, Taca má, má nu pɔ sɔsɔŋ.

¹³ Ye pa haaki Taca maya tɔɣonaya kɔhav, pɔ weɛ si pɔ tɔ tɔm kɛ. Mpi tɔ, mpi pɔ huləɣona si nɔɣɔ ŋka ma na-we tɔ pɛɛlɛa tɔ, ka we tam tɔ. Pɔ tɔ kɛ pɔ weɛ si pɔ tɔ tɔm kɛ paa tɔɣonaya kɔhav ŋku kɔ taa.

¹⁴ Ye yulu ləsəyi i tawa kancaalaya kɔlɔlɔm kɔhav, i wɔki^a pɔ na pɔ lɔtɔ kɛ, na i yɔti. ¹⁵ Pɔ waali, uena i pɔli pɔ tɔ kɛ nim na i tɔm tulaalɔ. M'pɔyɔ pɔ weɛ si pɔ la tɔɣonaya kɔhav tɔm taa. ¹⁶ Uena kɔtulu náa cosi pɛe kɔyɔtɛ anu, na i nyagasi pɔ na tulaalɔ tɔna. Mpi pɔ kɛna kɔtɔsɔm si Taca tɔnna pɔ tɔna. Tɔɣonaya kɔhav ŋku pa nyagasi Taca tɔɣɔle.

3

Nɔɣɔ kɔlɔmɔɣa kɛntuvu kɔtaɣa

¹ M'pɔyɔ Taca tasaa si: Ye nɔɣɔlɔ caa i la-m nɔɣɔ kɔlɔmɔɣa kɛntuvu kɔtaɣa ke nav. Pɔ weɛ si, apalunəɣi yaa alɔ nyəɣi wei i tiili tá caami tɔɣɔ i ká kɔna. ² Uena i tɔni i niŋ ke kɛntɛ nyuvu taa, na i lenti-tɛɣe tɔsulle cokɔle nɔnɔɣɔ. Uena Aləŋ lɔlɔvɔ nyɔma kɔtɔlaa taa nɔɣɔlɔ ŋmusi tɔ caləm ke Isɔ kɔtaɣa tɔlate kɔŋkɔmɔŋ tɔ. ³ Uena pɔ nyagasi Taca ke nim tɔna, mpi pɔ pama lotu tɔ tɔ, ⁴ na timpee naale na a nim, na kɔŋkɔmɔŋ taa nyəm. Isu pa ləsuvu hɔɔle, na pɔ kɛnna timpee tɔ. ⁵ Uena kɔtɔlaa tɔni nantu ntəyi Isɔ kɔtaɣa tɔlate kɔkɔ tɔ. Na pɔ nyagasi-ti na kɔhav ŋku kɔkɔ lusa tɔ. Kɔtaɣa ŋka pa nyagasi Taca tɔɣɔle. Ka sɔsɔŋ ke i caaki.

⁶ Ye isu heu yaa pɔŋ ke yulu laki Taca ke nɔɣɔ kɔlɔmɔɣa kɛntuvu kɔtaɣa. Apalu yaa alɔ nyəɣi wei i tiili tá caami tɔɣɔ i ká kɔna. ⁷ Ye isu heu, uɛ i pona-ti tɔsulle cokɔle kin, ⁸ na i tɔni i niŋ ke heu nyuvu taa, na i lenti-ti tɔ kin tɔna. Uena kɔtɔlaa taa nɔɣɔlɔ ŋmusi heu caləm ke Isɔ kɔtaɣa tɔlate kɔŋkɔmɔŋ tɔ. ⁹⁻¹⁰ Uena pɔ nyagasi Taca ke nim tɔna mpi pɔ pama lotu tɔ tɔ. Na timpee naale na a nim na kɔŋkɔmɔŋ tɔ nyəm. Isu pa ləsuvu hɔɔle na pɔ kɛnna timpee tɔ, na suka tɔna. ¹¹ Uena kɔtulu nyagasi pɔ tɔnaya kɔkɔ ke Isɔ kɔtaɣa tɔlate tɔ. Tɔɣonaya kɔtaɣa ŋka pa nyagasi Taca tɔɣɔle.

¹² Ye pɔŋ ke yulu laki kɔtaɣa, uɛ i pona-ti tɔsulle cokɔle kin, ¹³ na i tɔni i niŋ ke i nyuvu tɔ, na i lenti-ti tɔna. Uena kɔtɔlaa ŋmusi i caləm ke Isɔ kɔtaɣa tɔlate kɔŋkɔmɔŋ tɔ. ¹⁴ Uena pɔ nyagasi Taca ke nim tɔna mpi pɔ pama lotu tɔ tɔ, ¹⁵ na timpee naale na a nim, na kɔŋkɔmɔŋ tɔ nyum. Isu pa ləsuvu hɔɔle na pɔ kɛnna timpee tɔ. ¹⁶ Uena kɔtulu nyagasi pɔ tɔnaya kɔkɔ ke kɔtaɣa tɔlate tɔ. Tɔɣonaya kɔtaɣa ŋka pa nyagasi Taca tɔɣɔle. Ka sɔsɔŋ ke i caaki.

Taca tɔnna nim cɔlɔ nim cɔlɔ tɔna. ¹⁷ Pɔ tɔ kɛ paa timpiyi Isɛɣɛli nyɔma ká weɛ, paa waatu wei te, pɔ weɛ si pɔ tɔki kusəsutu tɔnɛɣe. Pɔ fei si pɔ tɔɣɔ kɛntɛ nantu nim, yaa tɔ caləm.

4

Kɔtulu sɔsɔ isayatu husuvu sɔsɔ

¹ M'pɔyɔ Taca tɔma Moisi si: ² Tɛləsi Isɛɣɛli nyɔma si, ye pɔ yɔkɔna nɔɣɔlɔ na i lá mpi Taca kisaa tɔ, na i yɔki kiuu. Isəna pɔntu ká la tɔɣɔlɔ.

³ Ye kɔtulu sɔsɔ pɔntɔna, uena i tasəkɔle taana yɛlɛa tɔna. Pɔ weɛ si i la Taca ke isayatu husuvu kɔtaɣa ke nav apalu nyəɣi wei i tiili ta caami tɔ. ⁴ I pukina nav inəyi tɔsulle cokɔle nɔnɔɣɔ. Uena i tɔni i niŋ ke i nyuvu taa, na i lenti-ti Taca kin tɔna. ⁵ Uena kɔtulu sɔsɔ kɛɣa kɛntɛ caləm na nyənaya na i sɔvna cokɔle taa. ⁶ I liiki pɔ taa kɛ mpɔle, uena i ŋmusi tɔm naatosompɔɣɔlaya, ke Taca kin tɔnaya cokɔle puvu kɔkayav tɔ, na pɔ tɔ pɔ tɔ cɛnɛ. ⁷ Uena i taa caləm mpi tɔtɔɣɔ tulaalɔ ntɔwɛ hɛlɔŋasi tɔ kɛ cokɔle taa tɔna. Pɔ waali, uena i pɔli caləm kɔkaasəm ke kɔtaɣa tɔlate tɔ wɛ cokɔle nɔnɔɣɔ tɔ tɛ. ⁸ Uena i kɔali kɛntɛ nim cɔlɔ nim cɔlɔ tɔna. Pɔ kɛɣav pɔ tɔna mpi pɔ pama pɔ taa lotu tɔ tɔ, ⁹ na timpee naale na a nim, na kɔŋkɔmɔŋ taa nyəm. Isu pa ləsuvu hɔɔle na pɔ kɛnna timpee tɔ. ¹⁰ Lona kulumɛ anəyi pa sɛtəyi nɔɣɔ kɔlɔmɔɣa kɛntuvu kɔtaɣa kɛntɛ tɔ. Uena kɔtulu sɔsɔ nyagasi nantu ntəyi kɔtaɣa tɔlate tɔ. ¹¹⁻¹² Pɔ kaasəyi nantu lenti, na tɔnɔvɔ na nyuvu, na nɔŋkayasi, na lotu na pɔ taa nyəm tɔna. Uena pɔ luna tɛsikile waali, ke lonte nte pa ləsəna tɔ mpa na pɔ lɔki tɔlɔma nim nyəna tɔ. Na pɔ nyagasi-təyi kɔkɔ ke tɔlɔma huɣule tɔ.

^a 2:14 wɔki: Wɔpu mpi pa yɔɣɔtəyi cənɛ tɔ, pɔ nɔɣasəna ke isu pa wɔkuvu məsi ke Ləkra taa na pa ŋmayaləyi tɔ.

Iseyeli nyóma tæna isayatu husuyu sòsì

¹³ Ye isu Iseyeli nyóma tæna tærai ké pæ yókænaa, na pá la mpi Tacaa kisaa tó, na pá yóka i kiiu na pa tæna pa tøm si. ¹⁴ Ilená pð koo na pá cekæna. Pæ wee si pá læsi nau apaly nyøh ke isayatu husuyu kótaya ké. Pa pukina-i tæsulle cokæle nønnyo, ¹⁵ ilena pa nyuyu nyóma tæni pa niñ ke kpænte nyuyu taa. Na pá lenti-teye cokæle nønnyo tæna. ¹⁶ Ilená kòtulu sòso così tæ caløm na í souna tæsulle cokæle taa. ¹⁷ I liiki pæ taa ké mpøle, ilena í nyusi tøm naatosompøylaya, ke Tacaa kin tænyaya cokæle puuyu kókayau na pø too pø too cæne. ¹⁸ Ilená í taa caløm mpi tótayo tulaalo tawote hæløhasi too ké cokæle taa tæna. Pæ waali, ilena í pøli caløm kòkaasøm ke kótaya tølæte nte tæ we cokæle nønnyo tó tæ tee. ¹⁹ Ilená í seti nim colò nim colò na í wò kótaya tølæte too. ²⁰ Teitei isu i ka lapu i mayamaya i isayatu husuyu kótaya nau tayo i ká lana ne. Ilená í la Iseyeli nyóma tænyaya isayatu husuyu kótaya, na Iso tayani-weye-ti. ²¹ Pæ waali ilena í pona kpænte kakaasaya ke tækile waali, na í nyayasi-teye kòkò, isu i ka lapu i mayamaya i isayatu husuyu kpænte kótaya tó. Kótaya nka ka husøyi Iseyeli nyóma tæna isayatu tøyøle.

Nyuyu tu sòsì

²² Ye isu nyuyu tu nøyølyu pæ yókænaa, na í la mpi i Caa Iso kisaa tó. Isu i yóka i kiiu na í tøm sí. ²³ Ilená pð koo na í cekæna i isayatu. Pæ wee si, í la pøhtølyu nku ku tiili tá caami tayo isayatu husuyu kótaya. ²⁴ I tønøyi i niñ ke kpænte nyuyu taa ké. Ilená í lenti-teye tæsulle cokæle kin, ke timpi pa lentøyi kotasì nsi kòkò lusaa tó si tæla tó. Kótaya nka ka husøyi isayatu tøyøle. ²⁵ Ilená kòtulu lii i mpøle ke caløm taa, na í taa-wøyi Iso kótaya tølæte hæløhasi too, na í pøli kòkaasøm ke tæ tee. ²⁶ Ilená í wò nim colò nim colòyo kótaya tølæte too. Isu pa lakuyu nøyø kòlømaya kpentøyu kótaya kpænte tó. Ilená í la nyuyu tu inøyi isayatu husuyu kótaya na Iso tayani-i-ti.

Icate tu ke yem sòsì

²⁷ Ye isu yòlo ke yem ké pæ yókænaa, na í la mpi Tacaa kisaa tó. Isu i yóka i kiin taa nakuli, na í tøm sí. ²⁸ Ilená pð koo na í cekæna, pæ wee si í la isayatu husuyu kótaya ke pøñj alv nyøh wei i tiili tá caami tó. ²⁹ I tønøyi i niñ ke kpænte nyuyu taa ké, ilena í lenti-teye timpi pa lentøyi kótaya nka kòkò lusaa tó ka tæla tó. ³⁰ Ilená kòtulu lii i mpøle ke caløm taa, na í taa Iso kótaya tølæte hæløhasi too. Ilená í pøli kòkaasøm ke tæ tee. ³¹ Ilená pá seti kpænte nim colò nim colò. Isu pa lakuyu nøyø kòlømaya kpentøyu kótaya tæte tó, na kòtulu nyayasi nantu tønøyi kòkò, na Tacaa nu pø sòsøy. Ilená í lá pøntulu ke isayatu husuyu kótaya na Iso tayani-i-ti.

³² Ye heu ke i sòla isayatu husuyu kótaya lapu ile i kòna alvnyøh wei i tiili tá caami tó. ³³ I tønøyi i niñ ke kpænte nyuyu taa ilena í lenti-teye timpi pa lentøyi kótaya nka kòkò lusaa tó ka tæla tó. ³⁴ Ilená kòtulu lii i mpøle ke caløm taa, na í taa kótaya tølæte hæløhasi too. Na í pøli kòkaasøm ke tæ tee. ³⁵ Ilená pá seti kpænte nim colò nim colò. Isu pa lakuyu nøyø kòlømaya kpentøyu kótaya heu tó. Ilená kòtulu nyayasi-tøyi kòkò na kótaya nyøntu lenti. Ilená í lá pøntulu ke isayatu husuyu kótaya na Iso tayani-i-ti.

5

Saa wei pæ wee si pá la isayatu husuyu sòsì tó

¹ Saa wei pæ wee si pá la isayatu husuyu sòsì tøyølo: Ye isu yòlo nuwa pa yøçotæna tuunav si, í læsi aseeta ke tøm nti i nawa na i nyóma tó. Ilená í kisi tæ yøçotøyu, pæ isayatu we i nyuyu taa ké.

² Lenti ile, ye isu pæ yókæna yòlo, na í tokina asilima puløpu. Paa kpænte kusøpøle. Tøyaya nyønte, yaa taale nyønte, yaa nyamanyana nøyølo, i tøm sèpaya, na í pøsi asilima tu.

³ Ye isu pæ yókæna nøyølo, na í tokina yòlo asilima naali, na pø pilisi-i. Ilená í koo í cekæna, i tøm sèpaya.

⁴ Yaa pæ yókæna nøyølyu tanaau taa, na í tuuna kòpantu yaa isayatu. Ilená í koo í cekæna, i tøm sèpaya.

⁵ Ye wei i lapa isayatu nti pa keesa isønto tó tæ taa natøli, pæ wee si pøntu í høl-i-tøyi kòtulu, na í tisi si i tøm sèpa. ⁶ Na í kòna heu yaa pøñj na i la isayatu husuyu kótaya. Ilená kòtulu lapi-i pø sòsì.

Konyøntvnaa sòsì

⁷ Ye yòlo wu heu yaa pøñj sí í lana isayatu husuyu kótaya. I pøsøyi na í caa ihokasi naale yaa alukukunaa naale, na í pona Tacaa tøyaya taa. Ilená í lá lelu ke isayatu husuyu kótaya, na lelu ke kótaya nka kòkò lusaa tó. ⁸ I celøyi kòtulu ke pa naale, na ilé í hólí Iso ké isayatu husuyu nyøh na í yóka i lumaya. Ama u cekì nyuyu. ⁹ Ilená í così caløm na í nyusi-wøyi kótaya tølæte køñkømøñ too. Ilená í pøli kòkaasøm ke tæ tee. Mpøýó pæ wee si í la isayatu husuyu kótaya tøm taa. ¹⁰ Pæ waali ké kòtulu laki kótaya nka kòkò lusa ka tæna tayo alukuku naale nyøh, isu pa siu tó. Ilená í lá pøntulu ke isayatu husuyu kótaya, na Iso husi-ti.

¹¹ Ye yòlo feina alukukunaa naale, yaa ihokasi naale. I pøsøyi na í pona møløm kiloonaa tooso na í lá isayatu husuyu kótaya. Ama pø fei si i siti nim, yaa í tøm pø too ké tulaalo ké. Mpi tó, pø ké isayatu husuyu kótaya ké, pø taya tøyønyaya nyøhka. ¹² I pukina møløm mpøyi kòtulu, ilena ílé

í cosi-wəyɪ ŋkute. Nt́é t́ə ḱena kutóosəm sɪ Tacaa t́enna ṕə t́əna. Ilena í nyagasi ṕə na kótasi lensɪ nsi sɪ wɛ kótaya t́əlaté t́ə t́əyɔ Tacaa. Ḿpóyó ṕə wɛɛ sɪ ṕá la isayatu husuyɔ sɔsɪ. ¹³ Ilena kótulɔ la ṕontɔ kɛ isayatu husuyɔ kótaya na Isɔ husi-i-ti. Ilena kukaasəm ṕəsi kótulɔ nyəm, isu t́əyɔnaya ḱuhav sɔsɪ t́əm taa.

Tayanvɔvɔ sɔsɪ

¹⁴ Ḿpóyó Tacaa heela Moisi sɪ:

¹⁵ Ye ṕə yókəna yulɔ, na í sɔɔ Tacaa kɛ cɛlvɔy kɛ ɪ nyəm, ṕə wɛɛ sɪ í kóna iwaaɔv ŋku kɔ tiili t́á caamɪ t́ə, na í lá tayanvɔvɔ kótaya. ɪ ləsəyi-kuyɔ kaləku taa ḱé, na í mayasi na í ná sɪ kɔ liyitee tala isu pa suwa t́əsulle cokəle taa t́ə. ¹⁶ Ilena í felɪ Isɔ ḱé kəmle, na í sɔsɪ paa kakpasɪ wei í t́ə ḱé kólóm. Mpi t́ə, ɪ wakələna Isɔ t́əyaya, ilena í cɛla ṕə t́ənaya kótulɔ. Ilena ílé í lentɪ kp̀əntɛ, na í la ṕəntulɔ kɛ isayatu tayanvɔvɔ kótaya, na Isɔ husi-i-ti.

¹⁷ Paa ṕə yókəna yulɔ ḱé na í yókɪ Tacaa kúsəsutɔ, ɪ səyɔlaa t́əyɔ. ¹⁸ Pə wɛɛ sɪ í ləsi kaləku taa ḱé iwaaɔv ŋku kɔ tiili t́á caamɪ t́əyɔ. ɪ mayasi na í ná sɪ kɔ liyitee tala isu pa suwa t́ə. Ilena kótulɔ lapɪ-i isayatu nti ṕə yókəna-i na í la t́ə, t́ə tayanvɔvɔ kótaya, na Isɔ husi-i-ti. ¹⁹ Tasəkəle tayanvɔvɔ kótaya nt́é. Mpi t́ə, yulɔ inɪ ɪ ka wakələna Tacaa ḱé.

²⁰ Ḿpóyó Tacaa heela Moisi sɪ:

²¹⁻²² Ye isu pa cɛla yulɔ kɛ pólɔvɔvɔ siw, yaa ɪ kánta-wɪ, yaa ɪ ŋmɪla-wɪ, yaa ɪ muyɪlaa ḱé na í hiki-wɪ, yaa ɪ tu hii-wɪ na í kpɛɛsɪ. Ilena í looli na í tuu, na í takɪ isayatu isu mpɔv ṕə taka, ɪ wakələna Tacaa ḱé, na í t́əm səpa. ²³⁻²⁴ Ye kuyaku ŋku ṕə kula ɪ waalɪ, ṕə wɛɛ sɪ í mənna, yaa í felɪ kp̀əntɛ tɔ ḱé. Haləna í sɔsɪ paa kakpasɪ wei í t́ə ḱé kólóm, na í kp̀əntɛ na í cɛle-i. ²⁵ Pəle ṕə waalɪ, ṕə wɛɛ sɪ í póna kótulɔ kɛ isayatu tayanvɔvɔ kótaya iwaaɔv ŋku kɔ tiili t́á caamɪ t́ə. ɪ mayasi na í ná sɪ kɔ liyitee tala isu pa suwa t́ə. ²⁶ Ilena kótulɔ la ṕontɔ inəyɪ isayatu tayanvɔvɔ kótaya kɛ Tacaa kin. Na ílé í husi-i-ti, paa t́ə ḱé nti.

6

Kótaya ŋka kəkɔ lusa ka t́əna t́ə ka t́ə kúsəsutɔ

¹ Ḿpóyó Tacaa t́əma Moisi sɪ: ² Tɛləsɪ Alɔŋ na ɪ lɔlvɔy nyəma kɛ kótasi nsi kəkɔ lusa t́ə, sɪ t́ə kúsəsutɔ.

Pə wɛɛ sɪ, kótaya ŋka ma kəkɔ lusa mpɔv t́ə, ká wɛɛ kótaya t́əlaté taa ḱé ahoɔ t́ənaya, kəkɔ ɪ taa tɛ. ³ Tɛv fɛŋ tanaŋ ilena kótulɔ t́əyɔli kponkpontu tɔŋ nyəntɔ komsa, na í suu ṕə capa, na í kuu kótaya ŋkɛ ka táluma nim nyəna na í hutɪ-yɛyɛ kɔŋkɔŋ taa t́əna. ⁴ Ilena í layasi wontu na í luna táluma anəyɪ t́əsikile waalɪ. Lonte nteyɛ pa ləsəna t́ə mpa na ṕá bəkɪ táluma nim nyəna. ⁵⁻⁶ Pə fɛɪ sɪ kótaya t́əlaté kəkɔ í tɛ. Paa ifemle nteyɛ kótulɔ ka nyətəyɪ taasi kofasi. Ilena ṕəcɔ́ í t́əni kótaya ŋka kəkɔ lusa t́ə ka nantɔ, na nəyɔ kólomaya kótaya kp̀əntɛ nim cɔlɔ nim cɔlɔ kɛ ṕə t́əɔ.

T́əyɔnaya ḱuhav t́ə kúsəsutɔ

⁷ Ye t́əyɔnaya ḱuhav t́əm taa, ilɛ ṕə kúsəsutɔ ntɔ. Pə wɛɛ sɪ Alɔŋ lɔlvɔy nyəma taa kótulɔ nəyɔlɔ, ká ponna-keɛ Tacaa kɛ kótaya t́əlaté kin. ⁸ Ilena í cosi mólóm mpi pa sita nim t́əyɔ ŋkute na tulaalɔ t́əna, na í nyagasi kótaya t́əlaté t́əɔ. Mpɔv ṕə kɛna kutóosəm sɪ Tacaa t́əna ṕə t́əna, na ɪ caaki ṕə sɔsɔvɔ. ⁹ Kótəlaa ká t́əyɔna ṕə kukaasəm mpəyɪ Isɔ lonte taa kɛ t́əsulle cokəle kótaya taa t́əna. Ama ṕə fɛɪ sɪ ṕá t́əsi ṕə t́əyɔnaya na kókusóm ḱé. ¹⁰ Mpi t́ə, ḱuhav ŋku pa ha Isɔ ma t́ə, kɔ taa ḱé ma cɛla-wɛyɛ pa paa tete. Pə ḱé kate taa kate pólɔvɔ, isu isayatu husuyɔ, yaa tayanvɔvɔ kótasi nantɔ. ¹¹ Ilɛ Alɔŋ lɔlvɔy nyəma apalɔ nyəma tike ká t́əkəna ṕə t́əyɔnaya ŋkɛ. Mpi t́ə, kótaya ŋka pa kóna Tacaa kɛ mpɔv t́ə, ka hɔyɔlvɔy ḱé pa nyəm kɛ tam t́ə ḱé. Pə t́ə ḱé ye yulɔ kpai tɔ wei ɪ ta kɛ Alɔŋ lɔlvɔy tɔ t́ə, ɪ tokinaa, isu ɪ səpa.

¹² Ḿpóyó Tacaa t́əma Moisi sɪ:

¹³ Ye pa kpawa Alɔŋ na ɪ pəyalaa kɛ kótəlaa, na ṕá pəli-wɛyɛ nim, ṕə wɛɛ sɪ ṕá kəŋna-m ḱuhav kɛ mólóm kiloonaa toosoyɔ paa kuyaku ŋku. Hɔyɔlvɔy kɛ tanaŋ na lɛŋku kɛ taanaya. ¹⁴ Paa nuɪtɪ mólóm mpəyɪ na nim, na ṕá t́ə ṕə pɛtɛpɛtaya kɛ nyəyɔlvɔy kówalɔvɔ t́əɔ. Pə waalɪ ilena ṕá putəti-kɛ na ṕá pona kótaya t́əlaté t́əɔ, na Tacaa lanjɛ heena kótaya ŋkɛ ka sɔsɔvɔ.

¹⁵ Ye waatɔ nəyɔlɔ pa kpa Alɔŋ lɔlvɔy nyəma taa nəyɔlvɔy kótulɔ sɔsɔ sɪ, í lɛɛtɪ kɔpəŋ lonte. Ḱuhav kúlómuyɔ ŋkuyɔ ɪ ká kóna, na í nyagasi ṕə t́ənaya Tacaa má. Pə ḱé ma kiiu tam t́ə nyəyɔ ḱé. ¹⁶ Ye kótulɔ kónna ɪ mayamaya ɪ t́əyɔnaya ḱuhav, ṕə wɛɛ sɪ ṕá nyagasi ṕə t́ənaya, ṕə taa pólɔ fɛɪ t́əyɔ.

Isayatu husuyɔv kótaya t́ə kúsəsutɔ

¹⁷ Ḿpóyó Tacaa t́əma Moisi sɪ: ¹⁸ Tɛləsɪ Alɔŋ na ɪ pəyalaa kɛ isayatu husuyɔv kótasi kúsəsutɔ.

Lonte nte t́ə taa pa lentəyɪ kótasi nsi kəkɔ lusa t́ə, sɪ t́əla t́əyɔ paa lentɪ isayatu husuyɔv nyəntɛ t́əɔ. Pə nantɔ kɛ kate taa kate pólɔvɔvɔ. ¹⁹ Kótulɔ wei ɪ lapa ṕə t́əmle t́ə, t́əsulle cokəle kótaya taa ḱé ṕə wɛɛ sɪ í t́əyɔ-təyɪ lonte nte t́ə wɛna t́ə mpa t́ə t́ə taa. ²⁰ Ye yulɔ kɛ yem ɪ tokinaa, ɪ lepa. Tə caləm ɪ yawa puuyɔ t́əɔ, lonte kólumt́əle nt́é t́ə taa ḱé paa nyaali-wɪ. ²¹ Ye cɔyɔ tiipile taa ḱé

pa t̄sa p̄o nantu, ye pa t̄ma p̄o w̄ee si p̄a ȳaki-t̄ȳe. Ama ye nȳə̄ə̄l̄ȳo k̄us̄ēēm̄ȳo nȳə̄nt̄e taa, ɩe p̄a nȳaaɩ-t̄ȳe teu, na p̄a kilisina lum ke s̄os̄om. ²² K̄ət̄ə̄l̄aa na pa t̄ēēsi taa ap̄alaa t̄ike k̄a t̄ȳona nantu nti. P̄ə t̄aya pulo, t̄ə k̄e k̄ate taa k̄ate pulōp̄ȳo. ²³ Ama ye pa s̄ov̄na k̄r̄ə̄nt̄e nte t̄ə cal̄əm ke t̄asulle cok̄əle taa, na p̄a lana is̄ayatu hus̄ȳo k̄ot̄aya ke ɩs̄o t̄əȳaya taa, t̄ə nantu fei t̄əȳo t̄ə. P̄ə w̄ee si p̄a nȳayasi-t̄əȳi k̄ək̄o k̄e.

7

Tayan̄ȳu s̄os̄i t̄ə k̄us̄ə̄s̄uto

¹ M̄p̄ōȳo Tacaa tasaa si: Tayan̄ȳu s̄os̄i k̄us̄ə̄s̄uto n̄t̄o. T̄ə k̄e k̄ate taa k̄ate pulōȳo. ² Lonte nte t̄ə taa pa lent̄əȳi k̄otasi nsi k̄ək̄o lusaa t̄ə, si t̄əla t̄əȳo paa lent̄i is̄ayatu hus̄ȳo s̄os̄i nȳə̄nt̄e t̄ə. ɩena k̄ot̄ulo ɩ̄m̄usi t̄ə cal̄əm k̄e k̄ot̄aya t̄əlate k̄ə̄̄k̄ə̄m̄ə̄j̄ t̄ə. ³ ɩena p̄a k̄ə̄̄l̄i k̄r̄ə̄nt̄e nim c̄əlo nim c̄əlo t̄əna. P̄ə k̄r̄ə̄ȳau p̄ə t̄əna mpi p̄ə pama p̄ə taa lotu t̄ə t̄ə, ⁴ na timpee naale na a nim, na k̄ə̄̄k̄ə̄m̄ə̄j̄ taa nȳə̄m. ɩsu pa l̄ə̄s̄ȳo h̄ə̄le na p̄ə k̄r̄ə̄nna timpee t̄ə. ⁵ ɩena k̄ot̄ulo nȳayasi p̄ə t̄ənāȳa k̄ot̄aya t̄əlate t̄ə. Tayan̄ȳu k̄ot̄aya nte. ⁶ K̄ət̄ə̄l̄aa t̄ēēsi taa ap̄alaa t̄ike k̄a t̄əȳona nantu n̄t̄əȳi lonte nte t̄ə w̄ena t̄ə m̄paa t̄ə t̄ə taa. Mpi t̄ə, t̄ə k̄e k̄ate taa k̄ate pulōȳo. ⁷ Tayan̄ȳu k̄ot̄aya na is̄ayatu hus̄ȳo nȳə̄̄j̄ka p̄ə k̄us̄ə̄s̄uto w̄e k̄ol̄m̄t̄o k̄e. K̄ot̄ulo wei ɩ lapa p̄ə t̄ə̄m̄le t̄ə, ɩn̄i ɩ t̄ə̄nna p̄ə nantu k̄ukaas̄ə̄t̄o.

K̄ət̄ə̄l̄aa nȳə̄m

⁸ Ye ɩsu n̄ə̄ȳə̄l̄o k̄ə̄na k̄r̄ə̄nt̄e si ɩ lak̄i k̄ot̄aya ɩ̄ka k̄ək̄o lusaa t̄ə. K̄ot̄ulo wei ɩ lapa p̄ə t̄ə̄m̄le t̄ə, ɩn̄i ɩ t̄ə̄nna t̄ə̄nȳo. ⁹ Ye pa k̄ə̄na ɩs̄o ke t̄əȳon̄aya k̄oh̄au, ɩsu potopoto, yaa kakalasi, yaa p̄et̄ep̄et̄aya, yaa k̄ot̄ə̄j̄ə̄m, ɩe k̄ot̄ulo wei ɩ lapa p̄ə t̄ə̄m̄le t̄ə, ɩn̄i ɩ t̄ə̄nna. ¹⁰ Ama p̄ə kaasa t̄əȳon̄aya k̄oh̄ān̄j̄ l̄ə̄l̄ə̄j̄ t̄ə. Paa nim k̄os̄it̄aya yaa k̄r̄et̄e nȳə̄̄j̄ka, k̄ət̄ə̄l̄aa tal̄ə̄ȳə̄na p̄ə t̄ə̄nāȳa teitei.

N̄ə̄ȳo k̄ul̄m̄aya k̄r̄ə̄nt̄ȳu k̄otasi t̄ə k̄us̄ə̄s̄uto

¹¹ N̄ə̄ȳo k̄ul̄m̄aya k̄r̄ə̄nt̄ȳu k̄otasi nsi pa lak̄i Tacaa t̄ə si k̄us̄ə̄s̄uto n̄t̄o. ¹² Ye s̄ēet̄u k̄ot̄aya ke pa lapa, pa pul̄kina t̄ə̄ȳo k̄uk̄os̄um fei kakalasi nsi pa sita nim t̄ə, p̄ə p̄et̄ep̄et̄asi nsi si t̄ə pa taa-w̄i t̄ə, na m̄ul̄m̄ k̄ə̄p̄am̄ mpi pa nȳut̄ina-w̄i t̄ə p̄ə kakalasi. ¹³ P̄əle p̄ə paasi, pa s̄os̄ə̄ȳi k̄uk̄os̄um potopoto ke s̄ēet̄u k̄ot̄aya ɩ̄ke ka t̄ə. ¹⁴ ɩena p̄a l̄ə̄si kakalasi nsi si t̄ə̄m̄ tooso t̄ə k̄e k̄ul̄m̄aya k̄ul̄m̄aya, na p̄a k̄r̄ə̄asi ɩs̄ot̄aa ke ɩs̄o k̄ot̄aya t̄əlate k̄īj̄. ɩena k̄ot̄ulo wei ɩ ɩ̄m̄usa k̄r̄ə̄nt̄e cal̄əm ke t̄ə k̄ə̄̄k̄ə̄m̄ə̄j̄ t̄ə t̄ə, ɩ k̄r̄ə̄ȳa s̄ə̄le. ¹⁵ Ye s̄ēet̄u k̄ot̄aya k̄r̄ə̄nt̄e nantu ɩe, p̄ə w̄ee si k̄uȳako ɩ̄ku ku māyamāȳa ke paa t̄ə̄ȳo-t̄i, p̄ə fei si t̄ə fe teu.

¹⁶ Ye ɩsu n̄ə̄ȳə̄l̄o lapa n̄ə̄ȳo k̄ul̄m̄aya k̄r̄ə̄nt̄ȳu s̄os̄i, yaa ɩ ka si n̄ə̄ȳo, ɩena ɩ la p̄ə s̄os̄i, pa p̄ə̄s̄ə̄ȳi na p̄a t̄əȳo p̄ə nantu ke k̄uȳako ɩ̄ku, na p̄a t̄əȳo p̄ə k̄ukaas̄ə̄t̄o ke p̄ə t̄ə̄u k̄ufem̄ȳu. ¹⁷ Ye t̄ə t̄əla k̄uȳako tooso nȳə̄̄j̄ku wule, ɩe p̄ə w̄ee si p̄a w̄ə-t̄əȳi k̄ək̄o. ¹⁸ Wei ɩ t̄əȳo p̄ə nantu ke k̄uȳako tooso nȳə̄̄j̄ku wule, Tacaa kaa m̄u ɩ k̄ot̄aya. P̄əȳele ɩ k̄ot̄aya kaa waasi t̄ə. P̄ə p̄əsa k̄us̄ə̄ȳo pulōp̄o k̄e. Ye wei ɩ t̄əȳaa p̄ə m̄ə̄li ɩ nȳȳo taa. ¹⁹ Ye p̄ə nantu ɩ tokina asilima pulōp̄o, t̄ə fei t̄əȳo t̄ə. K̄ək̄o ke paa nȳayasi-t̄i.

P̄ə w̄ee si m̄p̄a pa feina asilima t̄ə, pa t̄ike paa t̄əȳona p̄ə nantu. ²⁰ Ye ɩsu n̄ə̄ȳə̄l̄o w̄e asilima taa, na p̄a ɩa Tacaa ke n̄ə̄ȳo k̄ul̄m̄aya k̄r̄ə̄nt̄ȳu k̄ot̄aya na p̄ə̄nt̄u t̄əȳo, p̄ə w̄ee si p̄a l̄ə̄si-ɩ ɩs̄eȳel̄i k̄r̄ek̄ə̄le taa. ²¹ M̄p̄u t̄ə̄ȳo ye n̄ə̄ȳə̄l̄o tokina asilima t̄u, paa ȳulo, paa k̄r̄ə̄nt̄e. ɩena p̄ə̄nt̄u t̄əȳo k̄ot̄aya ɩ̄ke ka nantu. Paa l̄ə̄si-ɩ t̄ə̄ȳo ɩs̄eȳel̄i k̄r̄ek̄ə̄le taa.

ɩs̄o kisina ɩ ȳalaa ke nantu nim na t̄ə cal̄əm t̄əȳo

²² M̄p̄ōȳo Tacaa t̄ə̄ma Moisi si: ²³ T̄el̄ə̄si ɩs̄eȳel̄i nȳə̄̄ma si: P̄ə fei si ɩ t̄əȳo pulōp̄o nantu nim. Paa nau yaa heu yaa p̄ə̄j̄. ²⁴ K̄r̄ə̄nt̄e kus̄ə̄p̄əle, yaa nte p̄ə k̄r̄ə̄w̄a na p̄ə c̄ə̄li t̄ə, t̄ə nim fei t̄əȳo. Ama ɩ p̄ə̄s̄ə̄ȳi na ɩ lana-w̄əȳi paa mpi. ²⁵ Ye n̄ə̄ȳə̄l̄o t̄əȳo t̄əla nna pa lak̄i Tacaa ke k̄ot̄aya ɩ̄ka k̄ək̄o lusaa t̄ə ka nantu caka nim nȳə̄̄j̄ka, p̄ə w̄ee si p̄a l̄ə̄si-ɩ ɩs̄eȳel̄i k̄r̄ek̄ə̄le taa k̄e. ²⁶ M̄p̄u t̄ə̄ȳo paa timpīȳi ɩ k̄a c̄aya, p̄ə fei si ɩ t̄əȳo sum̄aya yaa wont̄ȳu nak̄uli ku cal̄əm. ²⁷ Ye wei ɩ t̄əȳo cal̄əm p̄ə w̄ee si p̄a l̄ə̄si-ɩ ɩs̄eȳel̄i k̄r̄ek̄ə̄le taa k̄e.

²⁸ M̄p̄ōȳo Tacaa t̄ə̄ma Moisi si: ²⁹ T̄el̄ə̄si ɩs̄eȳel̄i nȳə̄̄ma ke kus̄ə̄s̄ut̄on̄aa pane si: Ye ȳulo lapa n̄ə̄ȳo k̄ul̄m̄aya k̄r̄ə̄nt̄ȳu k̄ot̄aya, p̄ə w̄ee si, ɩ l̄ə̄si Tacaa paa tete k̄e, na ɩ c̄el̄e-ɩ. ³⁰ ɩ māyamāȳa ɩ nīj̄ k̄a t̄ək̄ə̄na na ɩ p̄ona Tacaa ke nantu nim c̄əlo nim c̄əlo, na lan̄j̄e si p̄a nȳayasi k̄ək̄o. ɩena ɩ ha lan̄j̄e n̄t̄ȳe Tacaa ke ɩs̄o k̄ot̄aya t̄əlate k̄īj̄. ³¹ Al̄ə̄j̄ na ɩ p̄əȳalaa pa t̄ə̄ȳə̄le n̄t̄e. ɩena k̄ot̄ulo nȳayasi nantu nim nȳə̄nt̄e ke k̄ot̄aya t̄əlate t̄ə. ³² P̄ə w̄ee si p̄a l̄ə̄si n̄ə̄ȳo k̄ul̄m̄aya k̄r̄ə̄nt̄ȳu k̄ot̄aya yule n̄t̄əȳo nȳə̄nt̄e na p̄a c̄ela k̄ot̄ulo. ³³ K̄ət̄ə̄l̄aa taa wei ɩ pul̄kina k̄r̄ə̄nt̄e cal̄əm na t̄ə nim ke k̄ot̄aya t̄əlate t̄ə t̄ə ɩ paa tete n̄t̄e. ³⁴ Tacaa māyamāȳa heelina ɩs̄eȳel̄i nȳə̄̄ma me si, ɩ l̄ə̄si n̄ə̄ȳo k̄ul̄m̄aya k̄r̄ə̄nt̄ȳu k̄ot̄aya k̄r̄ə̄nt̄e yule, na p̄ə lan̄j̄e na ɩ c̄ela k̄ot̄ulo Al̄ə̄j̄ na ɩ l̄ulōȳo nȳə̄̄ma. Mpi t̄ə, nantu nti t̄ə k̄e pa paa nȳə̄m ke tam t̄ə k̄e.

³⁵ Mpi mpi pa k̄ə̄la Tacaa k̄otasi t̄ə t̄ə, p̄ə p̄ə̄s̄ə̄ȳi Al̄ə̄j̄ na ɩ p̄əȳalaa pa nȳə̄m ke k̄oȳan̄ku pa k̄r̄ə̄-w̄eȳe Tacaa k̄ot̄ȳu t̄ə̄m̄le taa t̄əȳo. ³⁶ Tacaa t̄una ɩs̄eȳel̄i nȳə̄̄ma si, p̄a c̄ela-w̄eȳe k̄oȳan̄ku pa k̄r̄ə̄-w̄eȳe k̄ət̄ə̄l̄aa na p̄a p̄ə̄li pa nȳə̄̄j̄ taa k̄e nim t̄ə. P̄ə w̄ee si ɩ t̄ə̄ki kus̄ə̄s̄uto t̄ə̄n̄ȳe tam t̄ə k̄e.

³⁷ K̄ot̄aya ɩ̄ka k̄ək̄o lusa ka t̄əna t̄ə, na t̄əȳon̄aya nȳə̄̄j̄ka, na is̄ayatu hus̄ȳo nȳə̄̄j̄ka, na tas̄ək̄əle t̄ayan̄ȳu nȳə̄̄j̄ka, na k̄ət̄ə̄l̄aa t̄ə̄m̄le taa s̄usu nȳə̄̄j̄ka, na n̄ə̄ȳo k̄ul̄m̄aya k̄r̄ə̄nt̄ȳu p̄ə k̄otasi kīīj̄

nté. ³⁸Tacaa suna kiini ináyi Moisi ke nyuɔ nyku pa yaa si Holepu tɔ ku taa. Kuyaku nyku tɔtɔyo i tɔwa Iseyeli nyáma ke wɔlaya tɛtu taa si, pá laki-i katasí nsi.

KOTĒLAA KANCAALAYA NYĒMA TĒMLE TAA SUUU

8

Kotĕlaa tĕmle taa suuu kotaya

¹Mpɔ́yó Tacaa tɔma Moisi si: ²Yaa Alɔ́n na i pɔyala ke tɔsulle cokĕle nɔnɔyo. Ilena n̄ yele na pá kɔna kotaya wontu kususuutu, na pɛ nim mpi pa pɔlɔyi nyɔyɔ taa tɔ. Na pá kɔna isayatu husɔyɔ kotaya naɔ apalɔ nyɛn, na iwaɔn naale, na potopotonaa mpa pa taa kukɔsum fɛi tɔyo cekĕlaya. ³Ilena n̄ koti Iseyeli nyáma kpekĕle tɔna tɔtɔyo lonɛ n̄tɛ tɔ taa.

⁴Mpɔ́yó Moisi lapa isu Tacaa tɔyɔ-i tɔ, na Iseyeli nyáma kpekĕle koti tɔsulle cokĕle nɔnɔyo. ⁵Ilena í heeli-we si nti Tacaa suwa tɔyɔlɔ. ⁶Ntɛna Moisi yele na Alɔ́n na i pɔyala pá kɔ na í sɔ-weye kotaya lom. ⁷Ilena í suu Alɔ́n ke pɔtɛɛ toko, na í lɛli-i tampala, na í suu-i capa. Ilena í paa-i kotaya pente taka^a, na í tamsi i nymsi ke i siyile taa. nɔyɔlɔyɔ, na pá paaki pa lanja taa isu kukunaa paaki saalaya nka tɔ pɛ taka. ⁸Ilena í paa-i lanje hululuɔ, na í tɔ ku taa kɛ wala pee taka^a ke naale. Anáyi pa mayasayana na pá nyɛn Iɔ kuyɔyɔtɔtɔ. ⁹Ntɛna í temi-i nyɔyɔ saalaya, na í mati ka tɔ kɛ Iɔ kuyɔyɔyɔ. Kɔle ku kɛ wala kɛ, na ku we isu tɔyɔ hɛtɔyɔ. I isɛntaa tɔ kɛ í matɔna kuyɔyɔyɔ nyku, isu Tacaa ka keesɔyɔ-i tɔ.

¹⁰Mpɔ́yó Moisi kpaya kotaya nim, na í fɛni tɔsulle cokĕle, na tɔ taa wontu tɔna, na tɔ pɛsi Iɔ nyɛm. ¹¹Ilena í nymsi kotaya nim ke tɔm naatosompɔyɔlaya ke kotaya tɔlate na tɔ wontunaa tɔ. Lum kɔsanɔm cɛmse sɔsɔ na pɛ kpete tɔ kɛ i nymsi nim mpi si wontu nti tɔ pɛsi Iɔ nyɛm. ¹²Na í pɛli Alɔ́n nyɔyɔ taa kɛ kotaya nim, na í pɛsi Iɔ nyɛn. ¹³Pɛle pɛ waali kɛ í yelaa na Alɔ́n pɔyala kɔtɔna, na í suu-weye pa capanaa, na í lɛli-weye pa tampalanaa. Ilena í pa-weye pa kahusi ke teitei isu Tacaa ka suw tɔ.

¹⁴Mpɔ́yó Moisi yelaa na pá kɔna isayatu husɔyɔ kotaya naɔ apalɔnyɛn. Ilena Alɔ́n na i pɔyala pá tɔni nin ke i nyɔyɔ tɔ. ¹⁵Mpɔ́yó Moisi lenta-i, na í lii mpɔle ke i calɛm taa, na í nyɔtɔ Iɔ kotaya tɔlate nykulɔnɔsi taa hɛlɔnɔsi tɔ, na pɛ tayani-tɛ. Ilena í pɛli calɛm kukaaɛm ke kotaya tɔlate tɛ. Iɛna i lapa na kotaya tɔlate pɛsi Iɔ nyɛntɛ na pá lakɔna-tɛye isayatu husɔyɔ kotasí tɔyɔle. ¹⁶Mpɔ́yó Moisi kɔla nim tɔna, mpi pɛ pama kɔntɛ lotu tɔ tɔ. Paa timpee naale na a nim, na í seti hɔle nɔyɔ, na í nyayasi pɛ tɔnaya Iɔ kotaya tɔlate tɔ. ¹⁷Pɛ kaasɔyi naɔ i tɔnyɔ na i nantu na pɛ taa lotu, Ilena pá luna pɛ tɔnaya tesikile waali, na pá nyayasi kɔkɔ, isu Tacaa ka suw tɔ.

¹⁸Mpɔ́yó pa kɔna kotaya nka kɔkɔ lusa ka tɔna tɔ ka iwaasɔ, na Alɔ́n na i pɔyala pá tɔni pa nin ke ku nyɔyɔ tɔ. ¹⁹Moisi lenta-ku, Ilena i nymsi ku calɛm ke kotaya tɔlate kɔnkɔmɔn tɔ. ²⁰Ilena i faya-kuyɔ pilinɔsi, na í nyayasi pɛ na pɛ nyɔyɔ na pɛ nim. ²¹Ilena í nyaali lotu na nɔnkpaasi ke lom, na í nyayasi pɛ na nantu nti tɔ kaasaa tɔyɔ kotaya tɔlate tɔ. Kotaya nka kɔkɔ lusa tɔyɔle. Ka sɔɔsɔn ke Tacaa caaki.

²²Mpɔ́yó Moisi yelaa na pá kɔna iwaasɔ naale nyɛnyku nyku paa la kotaya na pɛ svsi Alɔ́n na i pɔyala ke kotĕlaa tɔmle taa tɔ. Ilena pá tɔni pa nin ke ku nyɔyɔ tɔ. ²³Mpɔ́yó Moisi lenta iwaasɔ nyku, Ilena í lii ku calɛm na í taa-wáyi Alɔ́n nykranɔyɔ nɔyɔn nyɛnyku nɔyɔ taa. I taa-wi tɔtɔyo i apalɔmpɔle nɔyɔn nyɛntɛ tɔ, na i apalɔnɔmpɔle nɔyɔn nyɛntɛ tɔ tɔtɔ. ²⁴Ilena í yele na Alɔ́n pɔyala kɔ na í taa calɛm tɔtɔyo pa nɔyɔn nykranɔn nɔsi taa, na pa nɔyɔn apalɔmpɛe na apalɔnɔmpɛe tɔ. Ilena í nymsi calɛm kukaaɛm ke kotaya tɔlate kɔnkɔmɔn taa. ²⁵Mpɔ́yó Moisi kpaya iwaasɔ nantu nim nyɛntɔ. Isu suka, na lotu taa nim, na hɔle nɔyɔ, na timpee naale na a nim, na yule nɔyɔn nyɛntɛ. ²⁶Ilena í lɛsi kukɔsum fɛi potopotonaa mpa pa ha Iɔ tɔ, pa tɔku taa kɛ pɛ kakalaya kulɔmɔya, na nim nyɛnka, na tinte pɔyale, na í su nantu nim nyɛntɔ na nɔyɔn yule pɛ tɔ. ²⁷Ilena í tɔ pɛ tɔnaya Alɔ́n na i pɔyala pa nin taa, na í heeli-we si pá ha-tɔyi Tacaa. ²⁸Pɛ waali kɛ Moisi mu kɔhaan ináyi pa nin taa na í nyayasi-i kotaya tɔlate tɔ kɛ kotasí nsi kɔkɔ lusa tɔ si tɔ. Kotĕlaa tɔmle taa suuu kotaya nte. Pɛ kotaya nka kɔkɔ lusa ka tɔna tɔyɔle. Pɛ sɔɔsɔn ke Tacaa caaki. ²⁹Mpɔ́yó Moisi kpaya kotĕlaa tɔmle taa suuu kotaya kɔntɛ lanje, na í ha Tacaa ke kotaya tɔlate kin. Ilena nantuɔyɔ nyku ku pɛsi Moisi nyɛnyku isu Tacaa ka suw tɔ.

³⁰Pɛ waali kɛ i kpaya kotaya nim, na calɛm mpi pu we Iɔ kotaya tɔlate tɔ tɔyɔ pɛɔ, na í nymsi Alɔ́n na i wontu tɔ. Na i pɔyala na pɛle pa nyɛntɔ tɔ tɔtɔ. Ilena Alɔ́n na i pɔyala na pa wontu kususuutu pa pɛsi Iɔ nyɛm.

³¹Mpɔ́yó Moisi heela Alɔ́n na i pɔyala si: I tɛsi heu apalɔ naale nyɛn nantu ke tɔsulle cokĕle nɔnɔyo. Ilena í tɔyɔ-tɔyi tɔnaya mɛ mayamaya, na potopotonaa mpa pa lapa kotaya tɔ tɔ. Isu ma keesɔyɔ-mɛ tɔ. ³²Ye pɛ kaasa nantu yaa potopoto, pɛ weɛ si í ká wɔ kɔkɔ. ³³I ká caya tɔsulle

^a 8:7 kotaya pente taka: Wontuyɔ nyku pa yaa si kotaya pente tɔ, ku ke kotĕlaa toko   ^a 8:8 wala pee taka: Pɛ kɛ kotaya wontu nti pa naakayana Iɔ luyɔ nyɛntɔ tɔyɔ. Tɛ tɔ nyi iɛna pa lakayana-ti tɔ.

cokäle nɔnɔɔ ke kuyeeɲ naatosomprɔɔlaya. Pə fei si í lu tɔna. Haləna mə təmle taa suu kotaya kuyaku kancaalaya na kantakaya nyəɲku wule. ³⁴ Tacaa mayamaɣa suna si pá la isu pə lapu saɲa isəntə tɔ. Ulena pécɔ́ pə husi mə isayatu. ³⁵ I caya tɔsulle cokäle nɔnɔɔ ke ilim na ahoɔ ke wee naatosomprɔɔlaya un na í tɔki Tacaa kusəsutu. Ule í kaa sí. Moisi si: Nti Isə heela-m tɔyole.

³⁶ Mprɔ́yó Alɔɲ na í pəyalaa pa lapa nti Tacaa ka heela Moisi na í teləsi-we tɔ.

9

Alɔɲ na í pəyalaa pa kancaalaya kɔtasi

¹ Mprɔ́yó kuyaku pələfeɪ naanɔwa nyəɲku wule, Moisi yaa Alɔɲ na í pəyalaa na Iseyeli sɔsaa tɔtɔ. ² Ulena í heeli Alɔɲ si: Caa naule nte tɔ tiili tá caamu na paa la-teye isayatu husuyɔ kotaya tɔ. Na heu apalu wei í tiili tá caamu na paa lapi-ɪ kotaya ŋka kɔkɔ lusa ka tɔna tɔ, na í ŋkɔna pə naaleɣe Tacaa kin. ³ Pə waali, ulena í tɔ Iseyeli nyɔ́ma na pá kɔna pəɲtɔlɔyɔ ŋku paa la isayatu husuyɔ kotaya tɔ. Na pənaɣa kulɔmɔɣa naule na pə iwəyaya mpa pa tiili tá caamu, na paa la-weye kotaya ŋka kɔkɔ lusa ka tɔna tɔ. ⁴ Na nau na heu apalu nyəɲ wei paa la nɔyɔ kulɔmɔɣa kɔpəntɔyɔ kotaya tɔ. Na tɔyɔnaɣa kɔhau ŋku pa nuɣutina nim tɔ. Mpi tɔ, saɲa mayamaɣa ke Tacaa ká huli-meye í ti.

⁵ Waatu wei pa kɔna tɔsulle cokäle nɔnɔɔ ke mpi mpi pə həla Moisi yaawa tɔ ulena Iseyeli nyɔ́ma tɔna kɔpəntɔna cokäle nte na pá səɲ Isə tɔyaya kin. ⁶ Ulena Moisi tɔ si: Nti Tacaa tu-me tɔkɔle. I la-ti, na Isə teeli wee mə heku.

⁷ Mprɔ́yó Moisi tama Alɔɲ si: Kɔpəntɔna Isə kotaya tɔlate na í ləsi tɔ tɔ kə isayatu husuyɔ kotaya, na ŋka kɔkɔ lusa ka tɔna tɔ. Ulena í la isayatu husuyɔ kotaya ke í na yɔlaa pa nyɔ́ɲ tɔ. Pə waali, ulena í la yɔlaa nyɔ́ɲ tɔ kə kotaya, na í la-weye isayatu husuyɔ nyəɲka, isu Tacaa suw tɔ.

⁸ Mprɔ́yó Alɔɲ kɔpəntɔna Isə kotaya tɔlate, na í lenti naule na í la-teye í isayatu husuyɔ kotaya. ⁹ Ulena í pəyalaa pona-ɪ tɔ caləm na í lii pə taa kə mpəle. Ulena í taa Isə kotaya tɔlate hələɲasi tɔ, na í pəli-wəɣi tɔ tɛ. ¹⁰ Kelena í nyayasi tɔ tɔ kə kɔpəntɔ nim cɔlɔ nim cɔlɔ. Na timpee na həle, isu Tacaa tɔyɔ Moisi tɔ. ¹¹ Pə yela nantu na tɔnyɔyɔ, ulena pá luna tɔsikile waali na pá nyayasi kɔkɔ.

¹² Mprɔ́yó Alɔɲ lenta heu apalu nyəɲ wei kɔkɔ lusiɣi í tɔna tɔ. Ulena í pəyalaa cele-ɪ kɔpəntɔ caləm na í ŋmusi-wəɣi kotaya tɔlate kɔɲkɔmɔɲ taa. ¹³ Na pá cele-ɪ tɔtɔyɔ tɔ nyɔ́yɔ na tɔ nantu na pá sɛta-təɣi tilima, na í nyayasi-təɣi Isə kotaya tɔlate tɔ. ¹⁴ Ulena í nyaali pə taa lotu na nɔɲkpaasi na í nyayasi-təɣi nantu lenti tɔ.

¹⁵ Pə waali kə Alɔɲ lapa Tacaa ke yɔlaa kɔtasi. I kɔpaya pəɲtɔlɔyɔ ŋku yɔlaa ka kɔna pa isayatu husuyɔ tɔ tɔ. Ulena í lenti-ku, na í lá-kuyɔ kotaya isu í ka lapu naule tɔ. ¹⁶ Mprɔ́yó í lapa kɔpəntɔna naale unəɣi kotaya ŋka kɔkɔ lusa ka tɔna tɔ, isu pa suw tɔ. ¹⁷ Ulena í pona tɔyɔnaɣa kɔhau, na í cosi ŋkute na í nyayasi-teye kotaya tɔlate tɔ, na í kɔpəntɔna paa kuyaku ŋku ku kotaya ŋka kɔkɔ nyaya ka tɔna tɔ. ¹⁸ Mprɔ́yó í lenta nau na heu apalu wei yɔlaa ka kɔnaa si pa laki nɔyɔ kulɔmɔɣa kɔpəntɔyɔ kotaya tɔ. Ulena í pəyalaa cele-ɪ kɔpəntɔna anɪ a caləm na í ŋmusi Isə kotaya tɔlate kɔɲkɔmɔɲ tɔ. ¹⁹ Na pá cele-ɪ tɔtɔyɔ nau apalu nyəɲ nantu nim nyəntɔ, na heu apalu nyəɲ suka, na pə taa lotu tɔ nim na timpee na həle. ²⁰ Ulena í tɔni nim cɔlɔ nim cɔlɔ nantɔnaa mpeɣe kɔpəntɔna anɪ a naale a larɣa tɔ. Ulena Alɔɲ nyayasi nantu nim nyəntɔ ntəɣi kɔkɔ ke kotaya tɔlate tɔ. ²¹ Na í ha Tacaa ke larɣa anɪ na ntɔyɔɲ yule ke Isə kotaya tɔlate kin ke teitei isu Moisi ka keesuyɔ-ɪ tɔ.

²² Waatu wei Alɔɲ tɔma isayatu husuyɔ kɔtasi na nsi kɔkɔ lusa si tɔna tɔ na nɔyɔ kulɔmɔɣa kɔpəntɔyɔ nyəɲsi ke lapu, ulena í kpaasi í niɲ na yɔlaa tɔ na í tɔɲsi-weye nɔyɔ kɔpəntɔna. Ulena í lu Isə kotaya tɔlate tɔ na í ti.

²³ Mprɔ́yó Moisi na Alɔɲ pa suu tɔsulle cokäle taa. Waatu wei pa luwa, ulena pá tɔɲsi yɔlaa ke naɔsi kɔpəntɔ. Ulena Tacaa teeli na yɔlaa tɔna heku. ²⁴ Tɔnaɣa kɔkɔ kulaa na ká nyaya kotaya ŋka kɔkɔ lusa ka tɔna tɔ, na nantu nim nyəntɔ. Yɔlaa tɔna ná mpɔ, ulena pá yaya larɣalɔmle kakiisasi na pá hoti pa isəntɔ kə ate.

10

Ləyaya tɔ kusəsutu

¹ Mprɔ́yó Alɔɲ pəyalaa naale, Natapi na Apihu, pa kɔpaya pa tulaalɔ cofolonaa na pá hee kɔkɔ na pá tɔ tulaalɔ kə ka tɔ. Ulena pá lá Tacaa ke tulaalɔ kotaya kpaɪ nyəɲka. Pa ta tɔɲ isəna Isə ka suwa tɔ. ² Tɔnaɣa kɔkɔ nakəli luna cokäle taa, na ká nyaya-weye kɔpəntɔna na pa isɛ. ³ Mprɔyule Moisi tama Alɔɲ si: Tacaa tɔma-meɣe-təɣi kpaalɔyɔ ke saa wei í tɔɲaya si:

Ma caaki kə si mpa pa kɔpəntɔyɔna-m tɔ, pá nyana ma tɔnaɲɲ weɛtɔ, na pá tu-m teeli ke yɔlaa tɔna kin. Ulena sɔyɔntɔ anaam pi Alɔɲ na í su tɔkulum.

⁴ Mprɔ́yó Moisi yaa Alɔɲ caa taalɔ Wusiyeli pəyalaa, Mikayeli na Iisafan si: I polo í kɔpaya mə tɛtɔnaa mpa pa sɛpa tɔyɔ cokäle kin, na í luna na í hatələna tɔsikile. ⁵ Ulena pá polo pa ləsi

sətaa mpe, na pa capanaa ke tesikile waali, isu Moisi yəyotuyu tō. ⁶ M̄p̄r̄ȳḡo Moisi heela Aləŋ na i pəyalaa lelaa naale, ɪlasaa na Itamaa si: I taa yele mə nȳɔsi seyeɫyɫ, yaa i cəli mə wontu ke l̄ȳḡa tō. Pə taa kəɔ na i kəna mə tō kə s̄əm, na Taaɔa mu l̄seyeɫi kpekəle təna na p̄ááná. I yele mə t̄eɫtɔnaa l̄seyeɫi nȳɔma na p̄a caya mpa l̄s̄o k̄una k̄əko t̄o pa l̄ȳḡa. ⁷ Aləŋ pa maɣamaya p̄a taa hatələna t̄esulle c̄okəle n̄ɔnȳo təna. Pə taa kəɔ na p̄a sí. Pə taya p̄ɔlv, k̄otaya n̄im mpi pa p̄əla-m̄e t̄o, p̄ə p̄əsa-m̄eɣe Taaɔa t̄əmle nȳɔma k̄é.

M̄p̄r̄ȳḡo Aləŋ na i pəyalaa pa m̄wɔa Moisi t̄əm nti.

Sɔlvɔm toŋ nȳɔm t̄o k̄us̄əs̄utv

⁸ M̄p̄r̄ȳḡo Taaɔa t̄əma Aləŋ si: ⁹ Pə fei si nyana nȳa pəyalaa mə taa n̄ɔȳlv i nȳɔɔ s̄ɔlvɔm, yaa k̄ok̄ok̄um nap̄əli, na p̄əc̄ó i s̄ov t̄esulle c̄okəle taa. Ye i lapa mp̄u, i k̄á si. K̄iɪu ŋku p̄ə w̄eɣe si mə na mə l̄ul̄ȳv nȳɔma i k̄á t̄əki tam t̄o t̄əȳle. ¹⁰ ɪlena p̄əc̄ó i p̄əsi na i f̄ayasi l̄s̄o nȳəm na k̄rai nȳəm, na asilima na k̄upam. ¹¹ I taa nȳɔɔ-wi t̄ot̄əȳo waatu wei i seyeɣəyi l̄seyeɫi nȳɔma ke kiɪŋ wei i t̄əna Taaɔa ka h̄ula Moisi na i t̄el̄əsi-m̄e t̄o.

K̄otaya nantv t̄o k̄us̄əs̄utv

¹² M̄p̄r̄ȳḡo Moisi heela Aləŋ na i pəyalaa naale, ɪlasaa na Itamaa mpa p̄ə kaasa-i t̄o si: I k̄p̄aȳa Taaɔa t̄əȳnaya k̄uhav ŋku k̄əko nȳayaa na k̄o kaasi t̄o. ɪlena i t̄o k̄ok̄us̄ɔm fei kakalasi, na i t̄əȳo-s̄əyi l̄s̄o k̄otaya t̄əlate kiŋ. Mpi t̄o, p̄ə k̄é kate taa kate t̄əȳnaya k̄é. ¹³ l̄s̄o lonte kate nȳənte taa k̄é i k̄á t̄əȳo-k̄é. Taaɔa t̄əȳnaya k̄uhav ŋku i ha Aləŋ na i piya ke pa paa tete isu i ka heeluȳu-m t̄əȳle. ¹⁴ T̄əla wena l̄seyeɫi nȳɔma laki n̄əȳo k̄ɔlv̄m̄aya k̄p̄ent̄uȳ k̄otaya, na p̄a ha laŋle na yule ke Taaɔa ke l̄s̄o k̄otaya t̄əlate kiŋ t̄o, t̄ə p̄əsa mə paa nȳəm k̄é. ɪle nyana nȳa p̄əyalaa na mə alaa nȳɔma i k̄á t̄əȳnə-t̄əyi lonte nan̄ŋ nȳənte taa. ¹⁵ Pə w̄eɣe si l̄seyeɫi nȳɔma i k̄əna yule na laŋle, na p̄ə s̄əɔs̄əna n̄im c̄əlv n̄im c̄əlv nantv. T̄əȳle k̄ot̄alaa w̄əki k̄əko ke k̄otaya t̄əlate t̄o k̄é waatu wei pa t̄əma-t̄əyi Taaɔa ke hav ke k̄otaya t̄əlate kiŋ t̄o. ɪlena t̄ə p̄əsi nyana nȳa pəyalaa mə nȳənt̄o ke tam t̄o isu Taaɔa ȳəyotuyu t̄o.

¹⁶ M̄p̄r̄ȳḡo Moisi p̄eeka p̄əŋt̄əlv̄ȳ ŋku pa lapa k̄otaya ke ȳəlaa isayatu hus̄uȳv t̄o t̄o k̄v t̄əm. ɪlena i nu si pa nȳayasa-k̄uȳv k̄əko. Nt̄ena i mu p̄ááná na Aləŋ pəyalaa ɪlasaa na Itamaa. M̄p̄r̄ȳḡo i p̄əsa-w̄e si: ¹⁷ Pepe t̄o k̄é i t̄á t̄əȳo k̄otaya ŋke ka nantv ke lonte kate nȳənte taa? Mpi p̄ə t̄o t̄o, p̄ə k̄é kate taa kate t̄əȳnaya k̄é. Taaɔa ka hana-m̄eɣe k̄p̄ənte n̄t̄e si i waasi l̄seyeɫi kpekəle ke pa kawalaya. ɪlena i lá pa nȳəŋ t̄o k̄é isayatu hus̄uȳv k̄otaya. ¹⁸ I k̄p̄ənte calam ta polo l̄s̄o t̄əȳaya taa, pu w̄eɣe k̄é si i t̄əȳo t̄ə nantv ke lonte kate nȳənte taa, isu maa heeluȳu-m̄e t̄o.

¹⁹ M̄p̄r̄ȳḡo Aləŋ c̄owa Moisi si: Nȳəni, saŋa ke ma pəyalaa lapa pa isayatu hus̄uȳv k̄otaya, na ŋka k̄əko lusa ka t̄əna t̄o. P̄əc̄o n nȳəma laŋwak̄əlle nte t̄ə maɣana-m t̄o. Maa p̄əsi na má t̄əȳo isayatu hus̄uȳv k̄otaya k̄p̄ənte nantv na? Taaɔa laŋle k̄á heɣna-m?

²⁰ Moisi nuwa t̄əm nti, ɪlena i mu-ti.

MPI PĒ KE ASILIMA NA MPI PĒ KE KUPAM TŌ PĒ TŌM

11

T̄əla asilima nȳəna na k̄opana p̄ə t̄əm

¹ M̄p̄r̄ȳḡo Taaɔa heela Moisi na Aləŋ si: ² I t̄el̄əsi l̄seyeɫi nȳɔma si, ate t̄əla taa, nna nna i k̄á t̄əȳo t̄əȳle, ³ nna a ac̄owa f̄ayaa, na á w̄ena talasi t̄o. ⁴⁻⁶ Ama p̄ə fei si i t̄əȳo ȳooȳo, na p̄uȳv namaya, na k̄p̄aca. T̄əla an̄i a wena talasi yaa, ɪle a ac̄owa ta faya k̄é. ⁷ Pə fei si i t̄əȳo afa t̄ot̄o. Mpi t̄o, paa i ac̄owa f̄ayaa t̄o, i feina talaya. ⁸ Pə w̄eɣe si i nȳəni t̄əla an̄əyi asilima nȳəna k̄é. I taa t̄əȳo-ȳe. P̄əc̄ó i taa tokina a k̄us̄əp̄e ke tokinav maɣamaya.

⁹ Ye p̄ə kaasa l̄vm taa wontu ɪle, i t̄əȳo tiina wena a wena l̄vm yaaləŋ na setv t̄o. I k̄ii wena a feina mp̄u t̄o. ¹⁰ Pə kaas̄uȳv l̄vm t̄əna taa wontu lenti, yaa p̄ə nyamanyamanaa mpa pa feina l̄vm yaaləŋ na setv t̄o, p̄ə k̄é-m̄eɣe ac̄aalətv k̄é. ¹¹ I nȳəni-t̄əyi asilima, i taa t̄əȳo-ti, yaa i tokina t̄ə k̄us̄əp̄ətv. ¹² I k̄ii l̄vm taa wontu t̄əna nti t̄ə feina l̄vm yaaləŋ na setv t̄o.

¹³⁻¹⁹ Sumasi nsi p̄ə w̄eɣe si i nȳəni asilima na i k̄ii si t̄əȳv t̄əȳle: Ȳepeleku, na k̄pimle, na hek̄əle, na kat̄ək̄at̄uȳv, na taataa, na t̄əȳnək̄p̄eluȳv, na k̄əlaal̄ȳv, na tint̄ək̄əlaȳa, na s̄em̄uȳv, na si piit̄imnaa t̄əna.

²⁰ Pə w̄eɣe si i nȳəni asilima ke nyamanyamanaa mpa pa t̄əna pa wena keŋ na n̄əh̄eɣe liyiti t̄o. ²¹ Ama i t̄əȳo pa taa mpa pa wena keŋ na n̄əh̄eɣe liyiti na n̄əŋk̄p̄aasi na p̄á ŋmaaki tetv t̄o t̄o pa t̄əna. ²² Pa taa mpa i k̄á t̄əȳo t̄əȳle c̄əl̄əŋ na i looŋa t̄əna, na k̄otolon na k̄v looŋa t̄əna. ²³ Pə kaasa lenti nti t̄ə wena keŋ na n̄əh̄eɣe liyiti t̄o, i nȳəni-t̄əyi asilima p̄ɔlv.

T̄əla na wontu nti t̄ə k̄us̄əp̄ətv tokinav pilisiyi ȳlv t̄o

²⁴⁻²⁵ Wontu lenti w̄eɣe, ye ȳlv i k̄p̄aȳa t̄ə k̄us̄əp̄ətv, yaa i tu tokina-ti, p̄ə pilisi-i k̄é. Pə w̄eɣe si i c̄ətv i wontu k̄us̄usuutu, na i caya m̄p̄r̄ȳḡo asilima taa, haləna taanaya. ²⁶⁻²⁸ Nti nti p̄ə w̄eɣe si i nȳəni asilima t̄əȳle nti t̄ə ac̄owa ta faya, na t̄ə feina talasi t̄o. Na n̄əh̄eɣe liyiti nȳənt̄o t̄əna nti t̄ə

wena sɔkpaŋ tɔ. Ye wei í kpaɣa tɔ kɔsɔpɛtɔ pɛ wɛɛ sɪ í cɔtɔ ɪ wontu na í caya asilima taa, halɛna taanaɣa.

²⁹⁻³⁰ Wontunaa mpa í ká nyɛni asilima ke nti nti tɔ tɔŋ tɔ lotu tɔɔ tɔɔlɛ kutɔntɔlokpanaa camna^a, na mpiiu, na cimlee, na a piitimnaa, na canjasi. ³¹ Wontu sɔkpetu nti tɔ taa nti í ká nyɛni asilima tɔɔlɛ. Ye wei í tokina tɔ taa kɔsɔpɛtɔ, ɪ ká wɛɛ asilima taa kɛ́, halɛna taanaɣa. ³² Ye tɔ kɔsɔpɛtɔ hota wontu nti pa lakɛna tɔ tɔ taa nakoli taa, kule kɔ pɛsa asilima kɛ́. Paa kɔsaakɛm, paa wontu kɔsusuutu, yaa tɔnɔɔ pɔlɔpɔ, yaa huluyɔ. Paa wontuyɔ njku te, pɛ wɛɛ sɪ pá nyaali-kuyɔ na lɔm na kɔ caya asilima taa, halɛna taanaɣa. Pɛ waali ke paa nyɛni-kuyɔ kɔpaŋkɔ. ³³ Ye cuyɔ tiyaya taa kɛ́ tɔ taa nakoli hotaa. Tiyaya na ka taa nyɛm tɛna, pɛsɛɣi asilima kɛ́. Pɛ wɛɛ sɪ pa yɔki-ke. ³⁴ Ye pa pɔla tiyaya njke ka taa lum ke tɔɔnɔɔ kɔpaŋka tɔɔ, kɛle ka pɛsɛɣi asilima kɛ́. Yaa pu ke konyɔnyɔɔm kɔpam, pɛ pɛsɛɣi asilima tɔtɔɔ. Paa tiyaya ka kɛ́ njka. ³⁵ Paa mpi pɛ tɔɔ kɛ́ wontu tɔne tɔ taa kɔsɔpɛtɔ hotaa, pu pɛsi asilima kɛ́. Ye pɛ kɛ́ potopotonaa mɛsaɣa, yaa mɛsaɣa kutɛsaɣa taa ke kɔ hotaa, pɛ wɛɛ sɪ pá yɔki-keɣe. Mpi tɔ, pɛ ke-mɛɣe asilima kɛ́, na í ká nyɛni-wɛɣi asilima. ³⁶ Ama ye isɔ hite yaa lɔkɔ taa kɛ́ wontuyɔ kɔsɔpɛtɔ hotaa, lɔm kaa pilisi. Iɛ wei ɪ ka tokina-kɔ tɔɔlɛ asilima tɔ. ³⁷ Ye isɔ pee wena pa suwa sɪ pa tuuki tɔ, a tɔɔ kɛ́ wontuyɔ njku kɔ kɔsɔpɛtɔ hotaa, a kaa pilisi. ³⁸ Ama ye kutɔtɔɔna ke pa wɔsa lɔm, na wontu nti tɔ taa nakoli kɔsɔpɛtɔ hoti pɛ taa, iɛ a pilisaa kɛle.

³⁹ Ye isɔ krɛntɛ nte pa ha-mɛɣe mpa sɪ í tɔɔ tɔ, tɔ sɛpa, na nɔɔlɔ tokina-tɛ, ɪ ká wɛɛ asilima taa kɛ́, halɛna taanaɣa. ⁴⁰ Wei ɪ sɔɣɔla krɛntɛ ntɛ, yaa ɪ tu tɔɔ-tɛ, ɪ ká cɔtɔ ɪ wontu kɛ́, na í wɛɛ asilima taa, halɛna taanaɣa.

⁴¹ Pɛ wɛɛ sɪ í kii nyamanyamanaa mpa pa tɔŋ tetɔ tɔɔ tɔɔ, na í nyɛni-wɛɣe acaalɛtɔ. ⁴² Paa mpa pa tuuki, yaa pa tɔŋ nɔɔhɛɛ liyiti, yaa nɔɔhɛɛ payale tɔ. Pa ke-mɛɣe acaalɛtɔ kɛ́, pa fɛi tɔɔɔ. ⁴³ ɪ taa pilisi mɛ tɪ na nyamanyamanaa mpe pa tɛna. ɪ taa telɔsi mɛ tɔɔɔ pa asilima. Pɔɣele í taa yeɛle na pa asilima tɛɛ-mɛ. ⁴⁴ Mpi pɛ tɔɔ tɔ, mɔɔlɛ Tacaa mɛ Isɔ. Pɛ wɛɛ sɪ í fayasi mɛ tɪ na í wɛɛ tɛnanɔŋ. Pɛ taya pɔlɔ, ma wɛɛ kɛ́ tɛnanɔŋ. ɪ taa pilisi mɛ tɪ na nyamanyamanaa mpa pa tɔŋ tetɔ tɔ tɔ. ⁴⁵ Mɔɔlɛ Tacaa, ma lɛsɛna-mɛɣe Icipiti tetɔ taa sɪ ɪ nyɛnɔɔni-m mɛ Isɔ. Mpu tɔ, í wɛɛ tɛnanɔŋ. Mpi tɔ, ma wɛɛ kɛ́ tɛnanɔŋ.

⁴⁶ Kɔsɔsɔtɔ nti í ka tɔki tala na sumasi na lɔm taa wontu na tetɔ tɔɔ nyamanyamanaa tɔm taa tɔɔlɛ. ⁴⁷ Nti tu fayasɛna-mɛɣe wontu kɔpantɔ na asilima nyɛntɔ, na nti tɔ wɛ tɔɔɔ na nti tɔ fɛi tɔɔ tɔ.

12

Asilima kɛɛlɔɔ kotaya ke alɔ lɔlɔɔ waali

¹ Mɔɔlɔ Tacaa tɔna Moisi sɪ: ² Heeli Isɛɣeli nyɛma sɪ, ye alɔ lapa teu, na í lɔlɔ apalɔpɔɣaya. ɪ asilima kɔɣɛɛɛ ntɛ naatosompɔɔlɔɔɔɔɔ, ke teitei isɔ ɪ isɔtɔ nav kɔɣɛɛɛ. ³ Iɛna pá peli pɔɣaya ke kuyaku pɔlɛfɛi naanɔwa nyɛŋkɔ wule. ⁴ Pɛ waali, iɛna alɔ caya kɔɣɛɛɛ hiu na naanɔwa na tooso, na í tayanɔɣi ɪ calɛm asilima. Pɛ fɛi sɪ í wiili tɛsulle taa, yaa í tokina Isɔ pɔlɔpɔ. Halɛna ɪ asilima kɔɣɛɛɛ tɛm.

⁵ Ye alɔpɔɣaya ke alɔ lɔlaa, iɛ ɪ caya asilima taa kɛ́ cimaasɛnaa naale, isɔ ɪ isɔtɔ nav waatu. Pɛ waali, iɛna í la kɔɣɛɛɛ nutosɔ na naatoso tɔtɔ na í tayanɔɣi ɪ calɛm asilima.

⁶ Paa apalɔpɔɣaya, yaa alɔpɔɣaya ke alɔ lɔlaa. ɪ asilima kɔɣɛɛɛ tɛŋ mpu, iɛna í caa pɛnɔɔɔ kɔlɔmɔɔɔ iɔwɔɔɔɔ sɪ pá la kotaya njka kɔkɔ lusa ka tɛna tɔɔɔ isayatu husuɔɔ kotaya. Yaa alukukuku, yaa ihokaya. ⁷ Kɔtɔlɔ tɛŋ kɔtasi nɔɔɔɔ Tacaa ke lapu iɛna í la alɔ ke asilima husuɔɔ kotaya. Iɛna Isɔ tayanɔ ɪ calɛm asilima.

Paa alɔ lɔla apalɔpɔɣaya yaa alɔpɔɣaya kɔsɔsɔtɔ nti paa tɔki tɔɔlɛ.

⁸ Ye asɔnɔɔ kaa pɛsi na kɔ hiki iɔwɔɔɔɔ iɛ, kɔ caa ihokasi naale yaa alukukunaa naale. Iɛna pá la sumaya lenka ke kotaya njka kɔkɔ lusa ka tɛna tɔ, na lenka ke isayatu husuɔɔ nyɛnjka. Na kɔtɔlɔ lapi-ɪ asilima kɛɛlɔɔ sɔɔsi, iɛ pɛ tayanɔ-ɪ kɛle.

13

Yulɔ tɔnɔɔ tɔɔ kutɔmɔŋ tɔm

¹ Mɔɔlɔ Tacaa heela Moisi na Alɔŋ sɪ: ² Ye mɔlɔɔɔ, yaa kaav, yaa tɔlɔŋa lu yulɔ tɔnɔɔ tɔɔ, na pɛ pɛsi tɔnɔɔ tɔɔ asilima kutɔŋ. Iɛ pa pona punto ke kɔtɔlɔ Alɔŋ, yaa ɪ pɔɔɔɔ taa nɔɔlɔ kinj. ³ Na í lɛ í wiila-ɪ na í ná tɔwule ntɛ tɔ taa limaa na nyɔɔsi holɔmɔ, iɛ kutɔŋ asilima nyɛnjko ntɛ. Iɛ kɔtɔlɔ kpaali kpaakpa sɪ ɪ kɛ́ asilima tɔ. ⁴ Ye pɛ kɛ́ tɔlɔŋa yaa tayanɔmɛ, na tɔwile ta lim na nyɔɔɔɔ kɔholɔmɔɔɔ fɛi, iɛ kɔtɔlɔ su kutɔntɔ na ɪ mpa ke kɔɣɛɛɛ naatosompɔɔlɔɔɔɔɔ. ⁵ Kuyaku naatosompɔɔlɔɔɔɔɔ nyɛnjko sikiyi iɛna í tasa kutɔntɔ ke wiiluyɔ, ye ɪ nawɔ sɪ tɔwile ntɛ tɔ wɛ mpu tɔ ta layasi, iɛ ɪ tasa-ɪ suw na ɪ mpa ke kɔɣɛɛɛ naatosompɔɔlɔɔɔɔɔ tɔtɔ. ⁶ Kɔɣɛɛɛ unɔ ɪ tɛɛwa iɛ kɔtɔlɔ tasa-ɪ wiiluyɔ ke tɔm naale nyɛm, ye tɔwile ntɛ tɔ sala yem tɔ ta sɔɔsi iɛ ɪ hulɔ sɪ pɛ

^a 11:29-30 kutɔntɔlokpanaa camna: Pelɛ pa tɛ mpiiu nɔɔlɔɔɔ, ɪ wɛɛtɔ na ɪ yaasi wɛ teitei isɔ fu. Ama ɪ tɔmɔŋ wɛ isɔ mpiiu.

taya kotɔŋ, pə kɛ lutu kɛ, pə tɔɔ tɔ ɪ fei asilima. Uena ɪ cɔtɔ ɪ wontu na ɪ pəsi kopɔŋ. ⁷ Ama ye kotontɔ tɔwile ntɛ tɔ suw wanj ke pɔle pə waali ɪ tayanu mɔlɔyɔ ke kɔtulu kinj. ⁸ Ye ɪlɛ ɪ tasa-ɪ wiiluyɔ na ɪ nɔ sɪ tɔwile walaa ɪ huli sɪ asilima kotɔŋ wenna-ɪ. ɪlɛ ɪ kɛ asilima tɔ ntɛ.

⁹ Ye kotɔŋ kɔsɛmɔyɔ taka kpa yulɔ, pa pukina-ɪ kɔtulu tɛyɛ. ¹⁰ Ye ɪ wiila-ɪ na ɪ maɣana tute ke ɪhɔlumau na tɔ tɔɔ na hinj na tɔ nyɔɔsi hɔlumaa ¹¹ ɪ asilima kotɔŋ maɣamaɣa kɛle, pə fei sɪ pɔ tasa-ɪ suw ke kpeɛŋa sɪ pa naaki tɔtɔ. Kɔtulu kɔ kpaali kɛ sɪ asilima tɔ. ¹² Ama ye asilima kotɔŋ lɔla pee ke yulɔ tɔnyɔ tɔna ke pə kpaɣav ɪ nyɔyɔ na pɔ polo ɪ nɔɔhɛ tɔ, ¹³ ɪlɛ kɔtulu wiili kotontɔ ke teu, ye ɪ nawa sɪ kɔ waasa ɪ tɔnyɔ tɔna ɪ huli sɪ pə ta ke asilima. Mpi tɔ, ɪ tɔnyɔ tɔna hɔlumaa tɔ. ¹⁴ Ama kuyaku ŋku pɔ nawa ɪ tɔ kɛ hinj ɪlɛ ɪ pɛsa asilima tɔ ntɛ. ¹⁵ Kɔtulu kɔ wiilina-ɪ na ɪ kpaali sɪ ɪ kɛ asilima tɔ. Mpi tɔ, unɪ ɪ hɔlɔyɛna sɪ ɪ wɛna asilima kotɔŋ, na pə kɛ asilima kɛ. ¹⁶ Ye hinj mɔlɔyɔ hɔlumɔŋ ɪlɛ kotontɔ mɔli kɔtulu kinj. ¹⁷ ɪlɛ ɪ wiiliyɔ-ɪ na ɪ nɔ sɪ hinj hɔlumɔ tampana ɪlɛna ɪ huli sɪ ɪ ta ke asilima tɔ.

¹⁸ Ye mɔte kpa yulɔ na tɔ waa ¹⁹ na pɔ ye tɔwile na tɔ wɛ ɪhɔlumav yaa ɪsɛv, pə wɛɛ sɪ ɪ nɔ kɔtulu. ²⁰ ɪlɛ ɪ kɔ wiili-ɪ na ye ɪ maɣana pɔ lapa tɔwile ke lɔntɛ na pə nyɔɔsi hɔlumaa, ɪlɛ asilima kotɔŋ lukana nteyɛ mɔte taa. Kɔtulu kɔ huli sɪ ɪ kɛ asilima tɔ. ²¹ Ama ye kɔtulu ɪ wiila-ɪ na ɪ nɔ sɪ tɔwile mɔkaa na pɔ mɔli hɔlumɔŋ na nyɔɔsi kɔhɔlumasi fei ɪlɛ ɪ su kotontɔ na ɪ mpaɔ ke kɔyɛɛŋ naatosompɔyɔlaya. ²² Ye pə sɔɔsaa ɪlɛ kɔtulu huli sɪ ɪ wɛ asilima, saa unɪ ɪlɛ asilima kotɔŋ ntɛ. ²³ Ye tɔwile ntɛ tɔ ta sɔɔsi ɪlɛ pə kɛ mɔte tɔntɔɔlɔyɔ ntɛ. Pə wɛɛ sɪ kɔtulu ɪ huli sɪ ɪ ta kɛ asilima tɔ.

²⁴ Ye kɔkɔ nyaya yulɔ na pə lɔntɛ taa wɛɛ ɪhɔlumav yaa ɪsɛv, ²⁵ pə wɛɛ sɪ kɔtulu ka wiili-ɪ, ye ɪ nawa sɪ tɔwile limaa na pə nyɔɔsi hɔlumɔ ɪlɛ asilima kotɔŋ sɔuna nteyɛ kɔkɔ tɔnyayɔle tɔna. Kɔtulu kɔ huli sɪ ɪ kɛ asilima tɔ. Asilima Kotɔŋ ntɛ. ²⁶ Ama ye kɔtulu wiila-ɪ na ɪ tɔ nɔ nyɔɔsi kɔhɔlumasi ke pə lɔntɛ taa. Pɔcɔ lɔntɛ ta lim sɪ pə tɔŋna tɛm ɪlɛ kɔtulu su-ɪ na ɪ mpaɔ ke kɔyɛɛŋ naatosompɔyɔlaya. ²⁷ Kɔtulu ka wiili-ɪ kuyaku naatosompɔyɔlaya nyɔŋku wule ye ɪ nawa sɪ tɔwile wala ɪ tɔnyɔ tɔɔ, ɪlɛ ɪ huli sɪ ɪ kɛ asilima tɔ. Asilima kotɔŋ kɔsɛmɔyɔ ntɛ. ²⁸ Ama ye tɔwile ntɛ tɔ saala mpɔ tɔ walɪ tɔnyɔ tɔɔ, tɔ pɛsa kopasɔ, ɪlɛ kɔkɔ hinj tɔntɔɔlɔyɔ ntɛ. Kɔtulu kɔ huli sɪ ɪ ta ke asilima tɔ. Mpi tɔ, pə kɛ tɔntɔɔlɔyɔ kɛ.

²⁹ Ye ɪsu kaav yaa lutɔ^a kpaawa apalu yaa alɔ nyɔyɔ yaa ɪ tamaya, ³⁰ kɔtulu ka wiili hinj unɪ na ye ɪ nawa sɪ tɔwile limaa na pə nyɔɔsi sɛwaa atalla, na sɪ tɔ yasɔli ɪlɛ ɪ huli sɪ kotontɔ kɛ asilima tɔ. Kaav ntɛ. Mpɔyɔ pə yaa sɪ nyɔyɔ yaa tamaya pə asilima kotɔŋ. ³¹ Ye kɔtulu nawa sɪ kaav hinj ta lim pɔcɔ nyɔɔsi pilaa ɪlɛ ɪ su kotontɔ na ɪ mpaɔ ke kɔyɛɛŋ naatosompɔyɔlaya. ³² Kɔtulu ka wiili-ɪ kuyaku naatosompɔyɔlaya nyɔŋku wule ye ɪ nawa sɪ kaav ta sɔɔsi, pɔyɛle nyɔɔsi kɔsɛmasi fei na hinj ta lim ³³ ɪlɛ kotontɔ looli ɪ nyɔyɔ na ɪ seki timpɪ taa kotɔŋ wɛɛ tɔ na kɔtulu tasa-ɪ suw ke tɔm naale nyɔm na ɪ mpaɔ tɔtɔyɔ kɔyɛɛŋ naatosompɔyɔlaya. ³⁴ Kɔyɛɛŋ unɪ ɪ tɛŋ ɪlɛna ɪ tasa-ɪ wiiluyɔ tɔtɔ. Ye pə ta sɔɔsi ɪlɛ ɪ huli sɪ kotontɔ fei asilima. ɪ wontu tike ke ɪ kɔ cɔtɔ ɪlɛna ɪ pəsi asilima fei tɔ. ³⁵ Ama ye pɔle pə waali ke kaav sɔw walɔyɔ ³⁶ ɪlɛ ɪ tasa-ɪ wiiluyɔ na ye ɪ nawa sɪ kaav tɔŋna walɔyɔ ke tampana, ɪlɛ kotontɔ kɛ asilima tɔ ntɛ pə fei sɪ ɪ nɔki pɛɛkɔyɔ ke nyɔɔsi kɔsɛmasi. ³⁷ Ye tɔwile ntɛ tɔ taa tɔ sɔɔsi na nyɔɔsi kɔkpeɛtasi wɛɛ, ɪlɛ kotɔŋ tɛmaɣɔle, pɔntɔ fei asilima tɔtɔ. Pə wɛɛ kɛ sɪ kɔtulu ɪ huli sɪ ɪ fei asilima.

³⁸ Ye apalu yaa alɔ nawa ɪ tɔnyɔ tɔ kɛ tɔlɔŋasi kɔhɔlumasi ³⁹ ɪlɛ kɔtulu wiili-ɪ, ye sɪ ta sɛɛ teu ɪlɛ pə taya kotɔŋ ɪsayaav nte. Pɔntɔ ta ke asilima tɔ tɔtɔ.

⁴⁰⁻⁴¹ Ye yulɔ nyɔyɔ lɛɛsaa, paa kɔ taa yaa ɪ tokuyɔ taa, ɪ ta ke asilima tɔ nyɔŋlɛsɔyɔ ntɛ. ⁴² Ama ye tɔlɛɛsɔle taa tɔnaya pə lapa mɔlaya na ka hɔlumɔ ɪsɛv ɪlɛ asilima kotɔŋ ntɛ. ⁴³ Ye kɔtulu wiila mɔlaya ŋke na ɪ nɔ ka hɔlumɔ ɪsɛv ke tampana ɪsu asilima kotɔŋ ⁴⁴ ɪlɛ yulɔ unɪ ɪ wɛna asilima kotɔŋ ntɛ, ɪ kɛ asilima tɔ na pə wɛɛ sɪ kɔtulu ɪ huli mpɔ. ɪ nyɔyɔ taa kɛ kotɔŋ ŋku kɔ kpawa.

⁴⁵ Wontu kɔcɔlɔtɔ ke pə wɛɛ sɪ asilima kotɔŋ tɔ ɪ suu na ɪ yele ɪ nyɔyɔ ke tayanuyɔ, na ɪ takɪ ɪ tantɔŋ tɔɔ na ɪ kpaalɔyɔ sɪ: Asilima yoo, asilima. ⁴⁶ Ye asilima kotɔŋ ɪ wɛna wei ɪ pɛsa asilima tɔ kɛ, na pə wɛɛ sɪ ɪ hatɔlɔna yɔlaa na ɪ caya tesikile waali ke ɪ tike.

Wontu kɔsusuutu tɔɔ hɔŋkɔpsulaya

⁴⁷ Ye hɔŋkɔpsulaya yaya tɔlɔŋasi ke heɛŋ hɔntɔ wontu kɔsusuutu yaa kponkɔntɔ tɔŋ nyɔntɔ tɔɔ, ⁴⁸ yaa pə pɔɔŋ yaa pə kuntunaa yaa kɔŋa yaa tɔnɔŋ wontu tɔɔ. ⁴⁹ ɪlɛna tɔlɔŋasi nsi sɪ wɛ atɔntɔtɔ takɔ yaa ɪsɛv, ɪlɛ pə wɛɛ sɪ kɔtulu ɪ wiili-sɪ. ⁵⁰ ɪ tɛŋ sɪ wiiluyɔ ɪlɛna ɪ su hɔŋkɔpsulaya tɔlɔŋa wontuyɔ ŋku na kɔ mpaɔ ke kɔyɛɛŋ naatosompɔyɔlaya. ⁵¹ Ye kɔtulu tasa wiiluyɔ ke kuyaku naatosompɔyɔlaya nyɔŋku wule na ɪ nɔ sɪ tɔlɔŋa sɔɔsa wanj ɪlɛ pə kɛ hɔŋkɔpsulaya ŋka pa kaa pəsi na pɔ lɔ na kɔ tɔyɔle. Wontuyɔ ŋku kɔ pɛsa asilima pɔlɔpɔyɔle. ⁵² Pə wɛɛ sɪ kɔtulu ɪ nyayasi kɔkɔ ke wontuyɔ ŋku unɪ kɔ tɔ wɛ hɔŋkɔpsulaya tɔyɔ. Mpi tɔ, pa kaa pəsi na pɔ lɔ na kɔ tɔ. Pə tɔ tɔ pə wɛɛ sɪ pɔ nyayasi-kuyɔ kɔkɔ kɛ. ⁵³ Ama ye kɔtulu wiilaa na ɪ maɣana sɪ tɔlɔŋa ta sɔɔsi wanj ke wontuyɔ ŋku kɔ tɔɔ, ⁵⁴ ɪlɛ ɪ yele na pɔ cɔtɔ-kɔ na pɔ su-kɔ na kɔ mpaɔ ke tɔm naale nyɔm tɔtɔyɔ kɔyɛɛŋ naatosompɔyɔlaya. ⁵⁵ Ye ɪ tasa-kuyɔ wiiluyɔ ke kɔ cɔtɔyɔ waali na ɪ nɔ sɪ tɔlɔŋa ta layasi yaasi, paa ka ta walɪ, paa nyɔni-kuyɔ asilima kɛ na pɔ nyayasi-kuyɔ kɔkɔ. Mpi

^a 13:29 kaav yaa lutɔ: Cɛne pə paasɛna kotɔmɔŋ wei ɪ kpaaki yulɔ tɔnyɔ tɔɔ tɔ ɪ tike ke. ɪsu kaav na lutɔ na pə loɔŋa tɔna.

tə, lonte kəlbmtəle ke pə təyə wontuyu taa na kə waali. ⁵⁶Ye waabə wei kətlə wilaatə tə i nawa si ku cətyə waali təlŋa salaa ilē i kəsəna ka lonte taa na i seti. ⁵⁷Ama ye təlŋa tayaŋa luu ke wontuyu ŋku kə tə, pə wēe si kətəŋ təŋna puw nté. Mpu tə, wontuyu ŋkuyə paa nyayasi kəkə.

⁵⁸Ye pə cəta təlŋa wontuyu na ká husi, pə wēe si pá tasa ku cətyə ke təm naale nyəm ké na pəcə́s ku asilima té.

⁵⁹Ye hŋkpusolaya yaya təlŋasi ke heeŋ huntu wontu kəsusuutu yaa kponkprontu tŋ nyəntu yaa pə pəŋŋ yaa pə kuntunaa yaa kəŋa yaa tənəŋ wontu tə. Kəsəsitə nti paa təŋ na pá huləna si tə ké asilima nyəntu yaa kəpantə təyole.

14

Polom asilima keelvyo kotaya

¹Mpóyó Tacaa təma Moisi si: ²Kəsəsitə nti í ká təkí kuyaku ŋku í laki polom ke i asilima keelvyo kotaya təyole. I pukina-i kətləb, ³ilena ilé i lu təkikile taa na í wili-i, ye i mayanaa si pə tema kətəntə, ⁴ilē i tə-i na í caa sumasi nsi si wəna si isē na sí feina asilima təyə naale na təyə səsəw nakolɪ ku taasi na heeŋ huntu nti pa lii akpaayala kəsəem tə na nyuləyə ŋku pa yaa si hisəpu tə ku piliŋa. ⁵Pə waali ilena i yele na pá lenti sumasi nsi si taa ləŋka ke sēelə ləm heeŋ tə. ⁶Ye pə kaasa sumaya isē nyəŋka ilē i kpaaya kele na təyə səsəw nakolɪ ku taasi, na heeŋ huntu nti pa lii akpaayala kəsəem tə na hisəpu piliŋa na í ŋmilisi pə tənaya sumaya ŋka pa kəwa sēelə ləm heeŋ tə tə ka caləm taa. ⁷Ilena i ŋmusi wei inu i kətəŋ tema mpə tə i tə ké təm naatosompəyolaya. I tēŋ hūlyəy si i feina asilima ilena i yele sumaya isē nyəŋka na ká sūw nyutu. ⁸Ilena inu i cəti i wontu na í hu i tənuyə tə nyəwsi, na í sə ləm ilena i asilima té. Pə waali ké i sūkɪ təkikile. Ama i kaa sūw i cəkəle taa ké, haləna kuyaku siki. ⁹Naatosompəyolaya nyəŋku wule ke i loolɪyi i nyuyə na i tantuyə na i isəhutu na i nyəwsi təna, na í cəti i wontu na í sə ləm. Ilē i asilima keelaa kele.

¹⁰Pə təkí kuyaku pəlefeɪ naanəwa nyəŋku wule ilena kətəntə wei pə waawa mpə tə i caa iwēesi apalə nyəŋsi nsi si tiili tá caamɪ təyə naale na alənyəŋka ŋka ka tiili ta caamɪ təyə kələmaya, na kuhav mələm mpi pa nyutina nim təyə kiloonaa pəyolayafē naanəwa, na nim liitili titite. ¹¹Kətləb wei inu i laki asilima keelvyo kotaya tə i ká su yulə inu na kuhav ke təsulle cəkəle nənəyə ke Tacaa kin. ¹²Ilena i kpaaya iwēesi nsi si taa ləŋka na í lana-keye tayanuyə kotaya na nim liitili titite. Ilena í ha Tacaa ke pə naaleye mpóyó kotaya tələte kin. ¹³Ilena í ku iwəyaya ke Isə lonte taa timpɪ pa kuyi isayatu husuyə yaa kotaya ŋka kəkə lusa ka tənə tə ka kprəntə tə. Kətləb tənna tayanuyə kotaya kprəntə isu pə wəw isayatu tayanuyə kotaya təm taa tə. Pə ké kate taa kate puləyə. ¹⁴Ilena kətləb lii kprəntə caləm taa na í taa wei i tayanəyi i tə tə i ŋkraŋuyə ntəyəŋ nyəŋku nəyə taa, na i niŋ ntəyəŋ apaləmpəle na i apaləntəmpəle ntəyəŋ nyəntə tə. ¹⁵Ilena i kpaaya nim liitili titite ité na í pəli i niŋ mpəŋŋ taa. ¹⁶Na í lii i ntantakə taa nim mpi pə taa ké mpələ ntəyəŋ nyəntə na í ŋmusi təm naatosompəyolaya ke Isə kotaya tələte tə. ¹⁷Ilena i taa nim mpi pə kaasa i niŋ mpəŋŋ taa təyə wei inu i tayanəyi i tə tə i ŋkraŋuyə ntəyəŋ nyəŋku, na i ntəyəŋ apaləmpəle, na i apaləntəmpəle tə timpɪ paa tema isayatu husuyə kprəntə caləm ke taaw tə. ¹⁸Ilena í pəle i niŋ taa nim kəkəasəm ke wei i tayanəyi i tə tə i nyuyə taa na í lapɪ-i asilima keelvyo kotaya ke Isə kin. ¹⁹Ilena kətləb ləsi isayatu husuyə kəkəw na í lá pə kotaya ke wei i tayanəyi i tə tə tə. Pə waali ilena í kə kotaya ŋka kəkə lusa ka tənə tə ka kprəntə. ²⁰Ilena kətləb la Isə kotaya tələte tə ké kotaya ŋka kəkə lusa ka tənə tə na kuhav nyəŋka. Pə waali ilena í lá yulə inəyi asilima keelvyo kotaya na i asilima té.

Polom konyəntu asilima keelvyo kotaya

²¹Mpóyó Tacaa tasa yəyətəy si: Ye polom ké konyəntə na í feina səsəm, ilē i caa asilima keelvyo iwəyaya kuləmaya ŋka paa ha Tacaa má na pə keelɪ kətəntə asilima tə. Na í caa mələm kəpantə mpi pa nyutina nim təyə kiloonaa tooso na nim liitili titite, ²²na ihokasi naale yaa alukukunaa naale. Pə taa mpi i ka hiki tə. Na pá lana lelu ke asilima keelvyo kotaya, na lelu ke kotaya ŋka kəkə lusa ka tənə tə. ²³Pə təkí kuyaku pəlefeɪ naanəwa nyəŋku ilena í pona kuhav inəyi kətləb ke təsulle cəkəle nənəyə ke Tacaa kin. ²⁴Ilena kətləb kpaaya iwəyaya na nim na í ha Tacaa. ²⁵Kətləb tēŋ asilima keelvyo iwəyaya ke lentuyə ilena í lii caləm taa na í taa asilima tə ŋkraŋuyə ntəyəŋ nyəŋku nəyə taa, na í taa tətəyə i niŋ ntəyəŋ apaləmpəle na i apaləntəmpəle ntəyəŋ nyəntə tə. ²⁶Ilena kətləb pəli nim ke i ntantakə mpəŋŋ nyəŋku taa, ²⁷na í lii pə taa ké i ntəyəŋ mpələ na í ŋmusi kotaya tələte tə ké təm naatosompəyolaya. ²⁸Ilena í taa i niŋ taa nim mpəyi asilima keelvyo kotaya latə ntəyəŋ ŋkraŋuyə nəyə taa, na í taa-wi tətəyə i apaləmpəle ntəyəŋ nyəntə na i apaləntəmpəle ntəyəŋ nyəntə pə tə ke lona nna a taa paa taawa isayatu husuyə kotaya kprəntə caləm tə. ²⁹Ilena kətləb pəli i niŋ taa nim kəkəasəm ke yulə inu i nyuyə taa, na í lapɪ-i asilima keelvyo kotaya ke Tacaa kin. ³⁰Pə waali ilena kətləb kpaaya ihokasi yaa alukukunaa mpa kətəntə pəsaa na í kəna tə pa taa ké kuləm ³¹na í lapɪ-i asilima keelvyo kotaya na ləŋka ke kotaya ŋka kəkə lusa ka tənə tə na pə təyənaya kuhav. Ilena kətləb la yulə inəyi asilima keelvyo kotaya ke Tacaa kin.

³²Kəsəsitə nti pə wēe si polom konyəntə í təkí i asilima keelvyo kotaya lapu taa təyole.

Kutuluj tɔɔ hɔŋkpɔsɔlaya

³³ M̄p̄yóg Tacaá tɔma Moisi na Alɔŋ sɪ:

³⁴ Ye í kɔma na í sɔv Kanaaŋ tetu nti ma ha-me tɔ tɔ taa, ilena kɔyakɔ nakɔli í ná ma yelaa na hɔŋkpɔsɔlaya tɔlɔŋa yaga mɔ kutuluɣu nakɔli kɔ kɔlɔŋa tɔɔ kɛ tetu nti unu tu pɛsɪ mɔ nyɛntɔ ke mpɔ tɔ tɔ taa tɔna. ³⁵ Ile tɔyaga tɔ polo na í heeli kɔtɔlv sɪ ɪ nawa pɔlvɔy ɪ tɔyaga taa na pɛ nɔyɛsɔna ɪsu asilima kɔtɔŋ tɔlɔŋa. ³⁶ Ilena kɔtɔlv yɔyɔtɪ na pá laasi kutuluɣu ŋkɔ kɔ taa wontu tɔna na pɛcɔ polo tɔlɔŋa ŋkɛyɛ mayasɔyɔv. Ile kutuluɣu ŋkɔ kɔ taa wontu tɔna kaa pɛcɔ asilima pɔlvɔv. Pɛ waali kɛ kɔtɔlv mɔlɔyɪ na í tasa kutuluɣu ŋkɔ kɔ tɔlɔŋa ke mayasɔyɔv. ³⁷ Ye ka we atɔntɔɔtɔe yaa ɪsɛɛn na ká tawa kutuluɣu ke lonte, ³⁸ ile kɔtɔlv luna kutuluɣu ŋkɔ kɔ nɔnɔyɔ na í tɔkɪ-keɣe kɔyɛɛŋ naatosompɔyɔlaya. ³⁹ Kɔyakɔ naatosompɔyɔlaya nyɛŋkɔ sikiyɪ ilena kɔtɔlv mɔli na í tasa mayasɔyɔv, ye ɪ nawa sɪ tɔlɔŋa ŋkɛ ka sɔɔsa wɔŋ ke kutuluɣu kɔlɔŋa tɔɔ ⁴⁰ ile kɔtɔlv yele na pá lɛsɪ pɛɛ wena tɔlɔŋa ŋkɛ ka hikaa tɔ na pá lɔ-yɛyɛ ɪcate waali ke hute taa. ⁴¹ Ilena kɔtɔlv yele na pá kaali pɛ taa tɔɔ ke timpɪ paa taawa tɔ na pá lɔ pɛ tetu ke hute taa kɛ ɪcate waali. ⁴² Pɛ waali ilena pá caa pɛɛ kɔfana na pá lɛɛtɪ kancɔalaya nyɛna lona, na pá lá tetu na pá tayani kutuluɣu ke taav.

⁴³ Ye kutuluɣu tayanɔyɔ waali ke tɔlɔŋa tasa luw, ⁴⁴ ile kɔtɔlv ká mɔli na í tasa mayasɔyɔv, ye ɪ nawa sɪ tɔlɔŋa ŋkɛ ka sɔɔsaa ile asilima kɔtɔŋ kɔtɛɛɛn ntɛ. Pá nyɛni kutuluɣu ŋkɔyɔv asilima. ⁴⁵ Pɛ weɛ sɪ pá yɔkɪ kutuluɣu ŋkɔ, na kɔ pɛɛ na kɔ lɔpɔtɔ, na tetu nti paa taawa-kɔ tɔ na pá kuu na pá pona ɪcate waali ke hute taa na pá lɔ.

⁴⁶ Ye wei í sɔv kutuluɣu ŋkɔ kɔ taa kɛ kɔyɛɛŋ naatosompɔyɔlaya wei ɪ taa pa tɔka-kɔyɔv mpɔ tɔ, pɔntɔ kɛ asilima tɔ kɛ halɔna taanaya. ⁴⁷ Wei í hɔnta kɔ taa, yaa ɪ caɣaa na í tɔyɔ pɔlv, pɛ weɛ sɪ í cɔtɔ ɪ wontu kɛ.

⁴⁸ Ye kɔtɔlv mɔla kutuluɣu ŋkɔ kɔ taa kɛ kɔtɔŋ mayasɔyɔv na í ná sɪ pɛ kɔyɔv saa wei pa taa-kɔ tɔ tɔlɔŋa ta tasa luw, ile kɔtɔlv hɔli sɪ kutuluɣu fɛɪ asilima. Mpi tɔ, kɔtɔŋ tɛma.

⁴⁹ Tɔyaga tayanɔyɔv tɔm taa ile, kɔtɔlv ká caa sumasi naale, na tɔyɔv sɔsɔɔv nakɔli kɔ taasi, na heɛŋ hɔntɔ nti pa lii akpaayala kɔsɛɛm tɔ, na tɔyɔv ŋkɔ pa yaa hisɔpɔ tɔ kɔ piliŋa. ⁵⁰ Pɛ waali ilena í yele na pá lenti sumasi nsi sɪ taa lenka ke seɛlv lum heɛv tɔɔ. ⁵¹ Pɛ waali ilena í kɔyɔv tɔyɔv sɔsɔɔv taasi na hisɔpɔ piliŋa, na heɛŋ hɔntɔ nti pa lii akpaayala kɔsɛɛm tɔ, na sumaya lenka, na í lii pɛ tɔnaya sumaya ŋka pa kɔwa tɔ ka calɛm taa na seɛlv lum taa, na í ŋmɔsɪ kutuluɣu ŋkɔ kɔ tɔɔ ke tɔm naatosompɔyɔlaya. ⁵² Ile ɪ kpiisa kutuluɣu ŋkɔ kɔ asilima ntɛ na wontunaa mpɛ^a. ⁵³ Ilena í yele sumaya ɪsɛ nyɛŋka ke ɪcate waali na ka sɔv nyutu. Ilena í lá asilima keɛlvɔv kɔtaya ke kutuluɣu tɔɔ, ile kɔ pɛsa ŋkɔ kɔ fɛina asilima tɔyɔle.

⁵⁴ Kɔsɔsɔtɔ nti paa tɔkɪ asilima kɔtɔŋ na kaav na pɛ lɔɔŋa taa nyɛŋ tɔna ⁵⁵⁻⁵⁶ na hiŋ na lutɔ na tɔlɔŋasɪ nsi sɪ teeki kɔkɔ tɔ, yaa hɔŋkpɔsɔlaya tɔlɔŋasɪ nsi sɪ lukɪ wontu kɔsusuutu na kutuluj taa tɔ. ⁵⁷ Asilima kɔtɔŋ kɔsɔsɔtɔnaa ntɛ, nti tu hulɔna saa wei asilima weɛ na saa wei a fɛɪ tɔ.

15*Apalv apalvɔv asilima*

¹ M̄p̄yóg Tacaá tɔma Moisi na Alɔŋ sɪ: ² ɪ telɔsɪ ɪsɛyɛli nyɔma sɪ ye casaya kpa apalv, lum mpi pɛ kɔpɛŋna-ɪ tɔ pɛ kɛ asilima kɛ. ³ Ká tu laalaa na ká kpa-ɪ te, paa pɛ kɔpɛŋna-ɪ yaa pu kɔpɛŋna-ɪ kɛ asilima tɔ kɛ. ⁴ Kɔhɔntɔŋ wei ɪ tɔna ɪ tɔɔ apalv unu ɪ ká hɔntɪ yaa kɔcɔcayam tɔna mpi pɛ tɔɔ ɪ ká caɣa tɔ pɛ pilisaa kɛ. ⁵⁻⁶ Ye wei í tokina ɪ kɔhɔntɔyɔv ŋkɔ yaa ɪ caɣa ɪ tɔcayale, pɛ weɛ sɪ í cɔtɔ ɪ wontu kɛ na í sɔ lum na í caɣa asilima taa halɔna taanaya. ⁷⁻¹¹ Ye wei í tokina kɔtɔntɔ unu yaa ilɛ ɪ tokina-ɪ na í ta san, yaa ɪ tɔ nɔyɔlv tɔɔ kɛ ntagama yaa pɔntɔ tokina pɔlv mpi pɛ tɔɔ kɔtɔntɔ caɣaa tɔ yaa ɪ tu sɔyɔla-wɪ, pɛ weɛ sɪ í cɔtɔ ɪ wontu kɛ na í sɔ lum na í caɣa asilima taa halɔna taanaya. Paa kɔpɛŋnɔkɔpɛte nte tɔ tɔɔ kɛ ɪ caɣaa na í polo ɪcate tɔ pɛsa asilima pɔlv kɛ. ¹² Ye cɔyɔv wontuɣu ke kɔtɔntɔ unu ɪ tokinaa pɛ weɛ sɪ pá yɔkɪ-kɔyɔv. Ama ye tɔyɔv nyɛŋkɔ ile pa nyaaɪ-kɔyɔv lum ke teu.

¹³ Ye pɛ tɛma kɔtɔntɔ unu, ile ɪ tan kɔyɛɛŋ naatosompɔyɔlaya na í cɔtɔ ɪ wontu na í sɔ seɛlv lum, ile ɪ keɛla asilima ntɛ. ¹⁴ Kɔyakɔ pɔlɛfɛɪ naanɔwa nyɛŋkɔ takɪ ilena í caa ɪhokasi naale yaa alukukunaa naale na í pona tɔsulɛ cokɔle nɔnɔyɔ na í cɛla kɔtɔlv. ¹⁵ Na ilɛ ɪ lɛsɪ sumaya lenka ke ɪsɔyɔtɔv husuɔv kɔtaya, na lenka ke ŋka kɔkɔ lusa ka tɔna tɔ. Ilena í lapɪ-ɪ asilima keɛlvɔv kɔtaya ke ɪ kɔtɔŋ tɔɔ.

¹⁶ Ye yɔlv apalvɔv kɔpɛma pɛ weɛ sɪ í sɔ lum kɛ na í nyɛni ɪ tɔyɪ asilima tɔ halɔna taanaya. ¹⁷ Ye pɛ taana ɪ wontu kɔsusuutu yaa ɪ tɔnɔyɔv tɔɔ pɔlv, pɛ weɛ sɪ í cɔtɔ kɛ na í nyɛni ɪ tɔyɪ asilima tɔ halɔna taanaya.

¹⁸ Ye apalv na alv pa kɔpɛntaa pɛ weɛ sɪ pá sɔ lum kɛ, na pá nyɛni pa tɔyɪ asilima nyɔma halɔna taanaya.

^a **14:52** Kɔkalɔtɔ tɔne tɔ topilaa tɔ, ta lapɔna mpɔ sɪ pɛ sɔna kallɔ. Mpi tɔ, tɔ tɛma pɛ tɔna ɪsɔntɔ pɛ hɔla yaa ke kɔkalɔtɔ 51 taa. Ye tɔ tayana kɔyɔv ke mpɔ pɛ kalɔv fɛɪ lɛlɛŋ.

Alv alvtn asilima

¹⁹Ye alv naaki isötv i pësa asilima tv kè halëna kuyeeη naatosompöyölaya. Ye wei i tokina-i waatu un i puntv pësa asilima tv tötöy halëna taanaya. ²⁰Paa nyaalvuyv ke i hëntaa yaa kpete tōv kè i cayaa, tē pësəyi asilima nyəntə kè. ²¹⁻²²Ye wei i tokina nyaalvuyv ηkv yaa kpete nté i ka cōtv i wontu kè na í sō lvm na í nyəni i təyi asilima tv halëna taanaya. ²³Ye pölvpu tokina kuhəntvuyv ηkv yaa kpete nté, lēna nəyölv náa tokina-wi i pësa asilima tv kè halëna taanaya. ²⁴Ye yölv həntəyənə i alv na pë pana si ílé i isötv nav kuyaku nté, na pë lu na pë tokəna apalv, pə wēe si apalv un i nyəni i təyi asilima tv tötöy, halëna kuyeeη naatosompöyölaya. Paa kuhəntvuyv ηkv ku tōv kè paa wēe, kōle ku pësa asilima kè.

²⁵Ye alv isötv nav kuyeeη kəla isu i tu naaki tō, yaa caləm kpeηna-i yem na pë tá kè i isötv nav kuyeeη, i kè asilima tv tötöy wēe an i taa kè. ²⁶Kuhəntəη wei i tēna i tōv alv un i ká hənti yaa kuvacayam tēna mpi pə tōv i ká cəyā tə pə pilisaa kè. ²⁷Ye wei i tokina nyaalvuyv ηkv yaa kuvacayam mpi, pə wēe si í cōtv i wontu kè na í sō lvm na í nyəni i təyi asilima tv halëna taanaya.

²⁸Ye caləm luw səηaa íle, i təη kuyeeη naatosompöyölaya, íle i asilima tēmayale. ²⁹Kuyaku pələfēi naanōwa nyəηkv tak i lēna í pona kōtvlv ke ihokasi naale yaa alukukunaa naaleye tēsulle cōkəle nənəyō. ³⁰Ílēna kōtvlv ləsi si taa lēηka ke isayatu husuyv kōtəyā, na lēηka ke ηka kōkō lusa ka tēna tō. Pə waali lēna í la alv ke asilima kēelvyv kōtəyā ke Tacaa kin tēna na pë kēel i asilima.

³¹Mpöyō Tacaa tasa Moisi na Aləη ke heeluyv si: I teləsi Iseyeli nyəma si í taa krətəna tēsulle cōkəle ke mə asilima waatōnaa. Pə taa kōv na má kv-mē si í pilisa ma tēcayale nte tə wē mə hekv taa tō.

³²⁻³³Ye kōtəη krana apalv na lvm kpeηna-i, yaa i apalvtv kpeηna, yaa alv naaki isötv yaa kōtəη kra-i na caləm kpeηna-i, yaa í na apalv pa krēnta i sanvyv waatu. Kəsəsutōnaa mpa í ká tak i tōyole.

16

Isayatu husuyv kuyaku səsəvv tōm

¹Waatu wei Aləη pəyalaa naale kōna kōtəyā tulaalv kra i nyəη na pá sí tō, pə waali kè Tacaa tōma Moisi si:

²Heeli nyá taalv Aləη si í taa svvki yem yem kè pvyv kvkakayav waali kè kate taa kate tēcayale taa kè timpi Isə atakaa wēe tō. Pə taa kōv na í sí saa wei Isə tiiki atakaa pəle tōv kè isəηmōntv taa tō.

³Pə tōv tō, ye i caaki kate tēcayale taa kè svvv pə wēe si í caa isayatu husuyv kōtəyā latəce kōfalv na kōtəyā ηka kōkō lusa ka tēna tō pə iwaa. ⁴Ílēna í sō lvm na í suu kōtəyā wontu. Isu kponkrontu tōη nyəntv kōmsa, na pə toko, na pə tampala, na pə nyvvyv saalaya. ⁵Iseyeli kpekəle nyəma ka cēle-i tötöy isayatu husuyv pəηtvlvη ke naale, na kōtəyā ηka kōkō lusiyi ka tēna tō ka iwaa.

⁶Ílēna Aləη kōna latəce na í la kōtəyā ke i mayamaya i isayatu tōv. I tēη mpv lēna í la isayatu husuyv kōtəyā ke i nyvvyv tōv na i tēyayā nyəma nyōvη tōv. ⁷Pə waali lēna Aləη pona pəηtvlvη un i naale na í svv-i Tacaa isēntaa ke tēsulle cōkəle nənəyō. ⁸Ílēna Aləη tō tēte kè pəηtvlvη un i naale i tōv na pë hvli-i Tacaa nyəηkv na ílvōv Asasēli^a nyəηkv. lēlaa si lonte wōlaya nyəntə tēləyi pa yaa mpv. Lēlaa si ílvōv isayav nəyölv wei i cak i timpi pə wē səyōntv tōv. ⁹Ílēna í ləsi pəηtvlvuyv ηkv tēte tōyaa si kv kè Tacaa nyəηkv tōv isayatu husuyv kōtəyā. ¹⁰Pə kaasəyi pəηtvlvuyv ηkv tēte tōyaa si ílvōv nyəηkv lēna í lá isayatu husuyv kōtəyā, na í svv-kuyv Tacaa kin na kv íse na samaa isayatu məli kv nyvvyv taa, lēna pá pona-kuyv wōlaya tētv taa na pá tisi-kuyv ílvōv Asasēli.

^a 16:8 Asasēli: ílvōv wei un i tōm pa yōyōta cəne tō tē ta nyəni-i,

KUKALUYU TAKELAYA Kutubtu

Pa yaaki takelaya kanε si, kokalbyu takelaya. Mpi to, ka taa kε Iso heela Alon na Moisi si pα kala Iseyeli kpeka yelaa. Tεm naaleye pa kala Iseyeli nyεma. Kokalbyu lenku ke Holepu pyu kin, na pεcε pα pukina tetu nti Iso ha-we to tε taa. Pa ta tala tεna. Ilena sεyεnto la-we na tetu nti tε taa suvu. Mprεyε Iso caala-we na pα cε yem kε pusi nule tεcu kε wolaya tetu taa. Pa cε mpu Ilena pα tala Mowapu tetu taa. Tεnaya Iso tεma Moisi si, i kala Iseyeli nyεma tεto. Mprεyε pa taa lelaa nα saala Yaatanu pεyε na ilim tεlule tε. Ilena lelaa nαα tayεnεyi pa ti si pa tesεyi Yaatanu pεyε nke na pα polo tetu nti Iso ha-we to tε taa. Iso sεyεsa-weye sεsεm tεtyo waatu un.

Iεna pa faya Kokalbyu takelaya to:

Iseyeli nyεma tayεnεyi pa ti si pa puki Kanaaη tetu, titite 1:1-10:10

Pa cε yem kε pusi nule ke wolaya tetu taa, titite 10:11-21:35

Iseyeli nyεma suvu ke Kanaaη tetu taa, titite 22-36

ISEYELI NYEMA KE HOLEPU WOLAYA TETU TAA

Iseyeli nyεma kpeka kokalbyu

¹ Waatu wei Iseyeli nyεma lu Icipiti taa, Ilena pεnaya siki. Pε tala naale nyεhka isεto naale nyεh, kuyaku kancaalaya nyεhku wule, Ilena Tacaα heeli Moisi ke Iso na i yelaa pa tεsulle cokεle nte pa Iεpεna pεεη to tε taa kε Sinayi wolaya tetu taa si: ² Nyα na Alon i kala Iseyeli yelaa, na i tε pa hεla ke takelasi taa. Na pα keεsεna pa lεlεη na pa tesε. ³ Pε kraγau ifepiya mpa pa wεna pusi hiu na waali, na pα muna pa polo yoou to. Na pα keεsεna Iseyeli yoolaa tintika. ⁴ Paa kpekεle nte tε lεlεη nyεvu to i sεsε mε tεo na pα sεna-mε. ⁵ Mpe un pa hεla nto: Lureη kpekεle taa nyεh ntε Setewu pεyalu Iliisu. ⁶ Simiyon nyεnte taa kε Sulisatai pεyalu Selumεyeli. ⁷ Yuta nyεnte taa kε Aminatari pεyalu Nasεη. ⁸ Isakaa nyεnte taa kε Suwaa pεyalu Netaneyeli. ⁹ Sapulεn nyεnte taa kε Helεn pεyalu Iiyari. ¹⁰ Yosεfu pεyalu Ilayim nyεnte taa kε Amihuti pεyalu Iisama. Yosεfu pεyalu naale nyεh Manasee nyεnte taa kε Petasuu pεyalu Kamliyeli. ¹¹ Pεncamεε nyεnte taa kε Kitoni pεyalu Apitan. ¹² Tεη nyεnte taa kε Amisatai pεyalu Ahiyεsε. ¹³ Aseε nyεnte taa kε Okεlan pεyalu Pakiyeli. ¹⁴ Katu nyεnte taa kε Teuweli pεyalu Iiyasafi. ¹⁵ Nεfεtali nyεnte taa kε Inaη pεyalu Ahila.

¹⁶ Iseyeli lεlεn nyεvu nyεma mpa pa lεsa mpu tεyεle yoolaa nyεvu nyεma tεto. ¹⁷ Mprεyε Moisi na Alon pa sεsa apalaa naanowa na naale unεyi pa tεo si pα sεna-we. ¹⁸ Pα koti yelaa tεnaya isεto naale nyεh kuyaku kancaalaya nyεhku. Pα tε apalaa mpa pa wεna pusi hiu na waali to pa hεla ke takelaya taa, na pα keεsεna pa lεlεη na pa tesε. ¹⁹ Holepu wolaya tetu taa kε Moisi kala kokalbyu ηku, isu Tacaα ka keεsεvu-i to.

²⁰⁻⁴³ Mprεyε pa kala paa Iseyeli kpekεle nte tε lεlεvu, na tε tesε nyεma. Na pα tε apalaa mpa pa tala pusi hiu na waali, na pα muna yoou pote to pa hεla ke takelaya taa. Yakεpu pεyalu sεsε Lureη kpekεle ke pa caalεnaa. Pa nyεvu nto: Lureη kpekεle nyεma we iyisi nule na naatoso na nasεle na nunowa (46500). Simiyon nyεma nyεnte ke iyisi pεyεlayafεi nutoso na ηmεnyεvu na nunowa (59300). Katu nyεma nyεnte ke iyisi nule na kakpasu na nasεtosu na nule na naanowa (45650). Yuta nyεma nyεnte ke iyisi nutoso na naanowa na Iiyiti na nasεtosu (74600). Isakaa nyεma nyεnte ke iyisi nule na naanowa na Iiyiti na nasεle (54400). Sapulεn nyεma nyεnte ke iyisi nule na naanowa na naatosompεyεlaya na nasεle (57400). Yosεfu pεyalu Ilayim nyεma nyεnte ke iyisi nule na nasεle na nunowa (40500). Yosεfu pεyalu Iεlu Manasee nyεma nyεnte ke iyisi hiu na naanowa na naale na ηmεnyεvu (32200). Pεncamεε nyεma nyεnte ke iyisi hiu na naanowa na kakpasu na nasεle (35400). Tεη nyεma nyεnte ke iyisi nutoso na naale na nasεtosu na nunowa (62700). Aseε nyεma nyεnte ke iyisi nule na kolεm na nasεle na nunowa (41500). Nεfεtali nyεma nyεnte ke iyisi nule na naanowa na toosu na nasεle (53400).

⁴⁴ Moisi na Alon, na Iseyeli kpeka naanowa na naale lεlεn nyεvu nyεma, pa kala yelaa na pα lu Iεna tεyεle. ⁴⁵ Iseyeli apalaa mpa pa wεna pusi hiu na waali, na pα muna yoou pote to, ⁴⁶ pa kpepta iyisi nasεtosu na toosu na nasεle na nunowa na nule na naanowa (603550).

Lefii kpekεle nyεma tεmle

⁴⁷ Pa taa kpepta Lefii kpekεle nyεma na pα kala. ⁴⁸ Tacaα ka kisina Moisi kε si, ⁴⁹ i taa kpeptu-weye Iseyeli yoolaa tεo na i kala. ⁵⁰ Ama i yelina-weye Iso cokεle na tε taa wontu tεna na pα paasεyεna. Mpe paa kraκεyεna cokεle na tε taa wontu na pα layasεyi Iona, na pα sikiyi na pα cεkεna-te. ⁵¹ Ye Iseyeli nyεma layasεyi lonte, Lefii nyεma mpe paa hεtεna-te, na pα pona timpi paa siki to. Krai to i kpeptεnaa isu pa ku-i. ⁵² Paa Iseyeli to wei, i yoolaa kpekεle colεyε i ka siki i

tuuta kinj, ⁵³ Ama Lefii nyáma tike ká sikina na pá cəə cokəle. Na pá fenjiyi tə təə, Iseyeli nyáma í taa kpatəna-teye səsəm, na má muna-we na pááná.

⁵⁴ Mprávó pa lapa teitei isu Tacaa ka tvyu Moisi tə.

2

Iseyeli kpeka nyáma pula pa coka na pá keesəna pa ləlvə

¹ Mprávó Tacaa təma Moisi na Aləŋ si: ² Pə wee si paa Iseyeli tv wei na i yoolaa pá siki pa kpekəle tuuta kinj, na pá cəəna Isə cokəle na pá hatələna-teye maɣana.

³⁻⁸ Yuta yoolaa tintiyile ká weena ilim təlule təə ké pa tuuta kite. Mpa pa muna yoou pote tə, pa səsə nté pa kpekəle nyvyu tv Aminatarí pəyalv Nasəŋ. Na i yoolaa ke iyisi nutoso na naanəwa na liyiti na nasətoso (74600). Isakaa nyáma yoolaa nyvyu tv nté Suwaa pəyalv Netaneyeli. I yoolaa we iyisi nule na naanəwa na liyiti na nasəle (54400). Sapuləŋ nyáma yoolaa tintiyile nyvyu tv nté Heləŋ pəyalv Iliyari. I yoolaa we iyisi nule na naanəwa na naatosomopəɣolaya na nasəle (57400). ⁹ Yuta yoolaa tintiyile təna krenta iyisi nunəwa na nunaasa na naatoso na nasəle (186400). Iseyeli yoolaa looŋa kancaalaya nyəŋka nté.

¹⁰⁻¹⁵ Luperəŋ nyáma yoolaa tintiyile ká weena ilim mprávəŋ təə ké pa tuuta kite. Mpa pa muna yoou pote tə, pa səsə nté pa kpekəle nyvyu tv Setewu pəyalv Iliisuu. I yoolaa we iyisi nule na naatoso na nasəle na nunəwa (46500). Simiyəŋ nyáma yoolaa tintiyile nyvyu tv nté Sulisatai pəyalv Seluməyeli. I yoolaa we iyisi pəɣəlayafei nutoso na ŋmənvyu na nunəwa (59300). Katu nyáma yoolaa tintiyile nyvyu tv nté Teuweli pəyalv Iliyasafi. I yoolaa we iyisi nule na kakpası na nasətoso na nule na naanəwa (45650). ¹⁶ Luperəŋ nyáma yoolaa tintiyile təna krenta iyisi nunəwa na nule na naanəwa na kəlvn na nasəle na nule na naanəwa (151450). Iseyeli yoolaa looŋa naale nyəŋka nté.

¹⁷ Pəle pə waalı ké Lefii nyáma ná təŋəɣəna Isə cokəle ke ləlv loosi naale, na waalı nyənsı naale həkú taa. Mpe pa maɣamaɣa paa tə nəɣə kəlvnmaɣa ké. Paa wei ké i lonte taa. Na í təŋəɣə i ləlvvy nyáma tuuta.

¹⁸⁻²³ Ifəlayim yoolaa tintiyile ká weena ilim tətule təə ké pa tuuta kite. Mpa pa muna yoou pote tə, pa səsə nté pa kpekəle nyvyu tv Amihuti pəyalv Iliisama. I yoolaa we iyisi nule na nasəle na nunəwa (40500). Manasee yoolaa tintiyile nyvyu tv nté Petasuu pəyalv Kamliyeli. Yoolaa we iyisi hiu na naanəwa na naale na ŋmənvyu (32200). Pencasəe yoolaa tintiyile nyvyu tv nté Kitoni pəyalv Apitanj. I yoolaa we iyisi hiu na naanəwa na kakpası na nasəle (35400). ²⁴ Ifəlayim nyáma yoolaa tintiyile təna krenta iyisi pəfəlefi nunəwa na naanəwa na yəlvəpəe nunəwa (108100). Looŋa tooso nyəŋka kanə kaa təŋna nteye Lefii kpekəle.

²⁵⁻³⁰ Taŋ nyáma yoolaa tintiyile ká weena ilim təlule mprávəŋ təə ké pa tuuta kite. Mpa pa muna yoou pote tə, pa səsə nté pa kpekəle nyvyu tv Amisatai pəyalv Ahiyesəe. I yoolaa we iyisi nutoso na naale na nasətoso na nunəwa (62700). Asəe nyáma yoolaa tintiyile nyvyu tv nté Okəlanj pəyalv Pakiyeli. I yoolaa we iyisi nule na kəlvn na nasəle na nunəwa (41500). Nəfətali nyáma yoolaa tintiyile nyvyu tv nté Inəŋ pəyalv Ahila. I yoolaa we iyisi nule na naanəwa na tooso na nasəle (53400). ³¹ Taŋ nyáma yoolaa tintiyile təna krenta iyisi nunəwa na nule na naanəwa na naatosompəɣolaya na nasətoso (157600). Iseyeli yoolaa looŋa kantəkaya nyəŋka nté. Paa kpekəle nte tu wee tə tuuta waalı ké na tə taŋ.

³² Iseyeli kpeka na pa yoolaa mpa pa kalaa tə, pa krenta iyisi nasətoso na tooso na nasəle na nunəwa na nule na naanəwa (603550). ³³ Pa ta krenta Lefii nyáma na pá kala. Teitei isu Tacaa ka heelvyu Moisi tə.

³⁴ Iseyeli nyáma lakaya teitei ké isu Tacaa ka keesvyu Moisi tə. Paa mpa pa sikaya pa tuuta cəlyə. Na pá taŋ isu pa keesvyu pa kpeka na pa ləlvə tə.

3

Lefii kpekəle nyáma təma

¹ Waatu wei Tacaa ɣəɣəta Moisi ke Holepv pvyu taa tə, i na i taalv Aləŋ paa wəna piya mpa təlvə. ² Aləŋ pəyalaa ka we liyiti ké. Pa səsə nté Natari, na pá fəe Apihu, na Ilasaa, na Itamaa. ³ Paa təma-weye katəlaa kpaú ké. Haləna pá pəli-weye kətaɣa nim ke pa nyəŋŋ taa. ⁴ Ama Natari na Apihu pa səpa cokəle kinj ke Holepv wulaya tetu taa. Waatu məŋi pa kəna kəkə kpaí nyəŋka ke kətaɣa təlate təə. Ie pa taa weena apalvpiya. Ilasaa na Itamaa paa wenna pa caa Aləŋ kinj na pá laki kətvvy təmle.

⁵ Mprávó Tacaa təma Moisi si: ⁶ Yaa Lefii nyáma na í səsəi-weye kətvlv Aləŋ təə, na pá sənə-i. ⁷ Paa laki pa təma nna pə tv pá na samaa təɣə tam ké cokəle kinj, na pá laki tə təmle. ⁸ Na pá təɣanəŋi tə taa wontunaa. Pá laki tə təma na Iseyeli nyáma nəɣə. ⁹ N ká cəla Lefii nyáma ke Aləŋ na i pəyalaa ké. Na pá pəsi isu Iseyeli nyáma tillaa. ¹⁰ Na í fenj na Aləŋ na i pəyalaa pa tike pá laki kətvvy təmle. Ye wei í svu pə taa, na í tá ké kətvlv isu pa ku-i.

¹¹ Ɖrɔyɔ Tacaa tasa Moisi ke heeluyɔ si: ¹² Ma maɣamaɣa ma lɛsɛna Lefii nyɔma ke Iseyeli yɔlaa lɛlaa tɛna taa si, pɔ pɛsi ma tɛmlɛ nyɔma. Na pɔ lɛsi Iseyeli kancaalaya apalɔpiya lonte. ¹³ Kɔyɔŋku ma kɔ Icipiti nyɔma kancaalaya apalɔpiya tɛna tɔ, ma su ma tɔyɔ Iseyeli nyɔma na pa tɔla kancaalaya apalɔ nyɛnsi kɛ. Maɣalɛ Tacaa.

Lefii kpekɛle kokalvɔ

¹⁴ Ɖrɔyɔ Tacaa tɔma Moisi ke Holɛrɔ wɔlaya tetɔ taa si: ¹⁵ Kala Lefii nyɔma na ɲ keesɛna pa lɔlɔn na pa tɛsi. Pɔ kɔraɣɔn apalɔpiya nsi si wɛna isɔtɔ kɔlɔm na waali tɔ.

¹⁶ Ɖlɛna Moisi la mpu.

¹⁷ Lefii pɔyalaa hɛla ntɛ Keesɔn, na Kehati, na Melali. ¹⁸ Keesɔn nyɔma ntɛ Lipini na Simeyi. Mɛɛ inɪ pa pɛsɛna pa lɔlɔn nyɔn nyɔma na pɔ yaaki-wɛyɛ pa hɛla. ¹⁹ Kehati nyɔma ntɛ Amɛlam na Isaa na Hɛpɔlɔn na Wusiyeli. Mɛɛ inɪ pa pɛsɛna pa lɔlɔn nyɔn nyɔma. ²⁰ Melali nyɔma ntɛ Malii na Musi. Mɛɛ inɪyɛlɛ pa lɔlɔn nyɔn nyɔma. Mɛɛ pa kɛna Lefii kpekɛ nyɔma na pɔ keesɛna pa lɔlɔn.

²¹ Keesɔn lɔlɔn nyɔma faɣa tɔm naalɛyɛ. Lipini nyɛŋku na Simeyi nyɛŋku. ²² Kokalvɔ waatu, pa hika apalaa na apalɔpiya mpa pa wɛna isɔtɔ kɔlɔm na waali tɔyɔ, iyisi naatosomɔɔɔlaya na nasɛle na nuɔnwɔa (7500). ²³ Mɛɛ inɪ pa sikayana cokɛle waali na ilim tɛtɔle tɔ. ²⁴ Layɛli pɔyalɔ uliyasafi kɛle pa nyɔyɔ tɔ. ²⁵ Kɔlɔmaa mɛɛ pa paasayana cokɛle taa na tɔ waali tɔ. Na tɔ tɔ kutakɔyɔ, na tɔ nɔnɔyɔ pɔyɔ kɔkɔkayɔ. ²⁶ Na kala wei i cɔna cokɛle na kɔtaya tɔlatɛ tɔ i pɔn na i nɔnɔyɔ nyɛn na pɔ ŋmusi. Mɛɛ pa paasayana pɔ tɔnaya mpu.

²⁷ Kehati lɔlɔn nyɔma faɣa tɔm liyiti kɛ. Amɛlam nyɔma, na Isaa nyɔma, na Hɛpɔlɔn nyɔma, na Wusiyeli nyɔma. ²⁸ Pa kala pɔ kɔraɣɔn apalaa, na apalɔpiya mpa pa wɛna isɔtɔ kɔlɔm na waali tɔ. Pa wɛ iyisi pɛlɛfi na nasɛtɔsɔ (8600). Pa nyɛntɛ ntɛ Isɔ cokɛle taa wontunaa paasɛnɔv. ²⁹ Cokɛle ilim mɔɔtɔŋ tɔ kɛ pa sikaa. ³⁰ Pa nyɔyɔ tɔ ntɛ Wusiyeli pɔyalɔ ulisafɔn. ³¹ Pɛlɛ pa paasɛnɔnɔna Isɔ atakaa, na taapɛli, na fɛtɛlanɔna tɛsɛle, na kɔtaya tɔlatɛnaa. Na cokɛle taa wontunaa mpa pa lakɛna tɔ. Na pɔ taa pɔyɔ kɔkɔkayɔ.

³² Lefii nyɔyɔ nyɔma taa sɔsɔ ntɛ kɔtɔlu Alɔn pɔyalɔ ulisafɔn. Inɪ i fenjiyina cokɛle paasɛnɔlaa tɔ.

³³ Melali lɔlɔn nyɔma faɣa tɔm naalɛyɛ: Malii nyɔma, na Musi nyɔma. ³⁴ Pa kala pɔ kɔraɣɔn apalaa na apalɔpiya, mpa pa wɛna isɔtɔ kɔlɔm na waali tɔ. Na pa kɔɛntɔ iyisi naatosɔ na ŋmɔnɔyɔ (6200). ³⁵ Pa nyɔyɔ tɔ ntɛ Apihayili pɔyalɔ Suluyeli. Na mɛɛ inɪ pa sikayana cokɛle ilim ntɔyɔn tɔ. ³⁶ Melali nyɔma tɛmlɛ ntɛ si pɔ paasɛna cokɛle kɔɔtɔŋ kɔwɔlɔn, na kɔkayɔn na tesikasi, na si tapɔŋ tɛɛ nyɛyɛtɔ kɔtɛmtɔ, na pɔ wontu. Na pɔ tɛna mɔpi pa lakɛna tɔ. ³⁷ Na kala tesikasi, na si tapɔŋ tɛɛ nyɛyɛtɔ kɔtɛmtɔ, na pɔ kanɔkanasi na pɔ ŋmusi.

³⁸ Cokɛle ilim tɔlɛle tɔ kɛ Moisi na Alɔn na i pɔyalaa paa sikaa. Mɛɛ pa paasayana cokɛle na Iseyeli nyɔma tɛna nɔyɔ. Yɛ kraɪ tɔ i kɔtɛnɔna isɔ pa kɔ-i.

³⁹ Lefii nyɔma tɛna, pɔ kɔraɣɔn apalaa na apalɔpiya mpa pa wɛna isɔtɔ kɔlɔm na waali tɔ. Pa kɔɛntɔ isɔ iyisi hiu na naale (22000). Isɔ Tacaa ka keesɔyɔ Moisi na Alɔn tɔ. Ɖrɔyɔ pa kala-wɛ na pɔ keesɛna pa lɔlɔn.

Pa su Lefii nyɔma ke kancaalaya apalɔpiya lona

⁴⁰ Ɖrɔyɔ Tacaa tɔma Moisi si: Kala Iseyeli nyɔma kancaalaya apalɔpiya tɛna. Pɔ kɔraɣɔn mpa pa wɛna isɔtɔ kɔlɔm na waali tɔ. Ɖlɛna ɲ tɔ pa hɛla ke takɔlaya taa. ⁴¹ Su Lefii nyɔma na pa mpa ke Iseyeli apalɔpiya kancaalaya nyɛnsi lonte taa. Na ɲ su Lefii nyɔma tɔla na a mpa ke Iseyeli nyɔma tɔla kancaalaya apalɔ nyɛnsi lona taa. Tacaa mɔ ma nyɛm ntɛ.

⁴² Ɖrɔyɔ Moisi kala Iseyeli nyɔma kancaalaya apalɔpiya tɛna, isɔ Tacaa tɔyɔ-i tɔ. ⁴³ Pɔ kɔraɣɔn mpa pa wɛna isɔtɔ kɔlɔm na waali tɔ, na pɔ tɔ pa hɛla ke takɔlaya taa. Pa wɛ iyisi hiu na naale na ŋmɔnɔyɔ na nutosɔ na naanɔwa na tooso (22273). ⁴⁴ Ɖlɛna Tacaa tasa Moisi ke heeluyɔ si: ⁴⁵ Su Lefii nyɔma na pa mpa, na pɔ pɛsi ma nyɔma ke Iseyeli kancaalaya apalɔpiya lonte taa. Na ɲ la mpu tɔtɔyɔ Lefii nyɔma tɔla, ke Iseyeli nyɔma tɔla kancaalaya apalɔpiya lonte taa. Maɣalɛ Tacaa. ⁴⁶ Iseyeli apalɔpiya ŋmɔnɔyɔ na nutosɔ na naanɔwa na tooso (273) pɔɔtɛna nteyɛ Lefii nyɔma. Na mɛɛ inɪyɛlɛ pɔ wɛɛ si pɔ ya pa nyɔn. ⁴⁷ Na pɔ tɔ paa wei i nyɔyɔ tɔ kɛ liyitee nyɛyɛtɔ kakɔasi. Na pɔ keesɛna Isɔ cokɛle taa liyitee maɣasɔyɔ. Paa nyɛyɛtɔyɔ ŋku kɔ yɔn ka wɛ cacaasi naanɔwa. ⁴⁸ Ɖlɛna pa cɛla-yɛyɛ Alɔn na i pɔyalaa, na pɔ yana kancaalaya apalɔpiya kɔɔɔtɔŋ nyɔn.

⁴⁹⁻⁵⁰ Ɖrɔyɔ Moisi mu Iseyeli nyɔma kancaalaya apalɔpiya mpa pa pɔɔtɛna mpu tɔ. Pa liyitee wɛna pa pɔɔtɛna-wɛ, isɔ pa maɣasɔyɔ Isɔ cokɛle taa tɔ, a lu nyɛyɛtɔ iyɔɔna na ŋmɔnɔyɔ na nuɔnwɔa na nutosɔ na kakɔasi (1365). ⁵¹ Ɖrɔyɔ pa cɛla-yɛyɛ Alɔn na i pɔyalaa isɔ Tacaa ka suw tɔ.

¹ Mpróyó Tacaa tãma Moisi na Alõn si: ²⁻³ ¶ ñmaa Lefii kpekãle tó Kehati lólubyo nyóma mpa pa pusi tala hii na naanowa, na pé polo nuile na naanowa tó pa hëla. Pá kpa mpa pa pësëyi na pá la tãmlë ke Isó cokãle taa tó. ⁴ Na pá paasëyëna kate taa kate wontu. ⁵ Ye pa caa tèsikile ke layasuyó, ùle Alõn na i pëyalaa pa koo na pá tisi puyó kukayau na pá taku Isó atakaa tó. ⁶ Ilena pá tãni pë tó kè tónyó tselëñ nyëñku nakoli. Na pá waasi-i heej huntó puyó ñku pa lii akpaayala tó, na pá susi i kpatëñ kutakëñ. ⁷ Na pá taku heej huntó puyó ñku pa lii akpaayala tóyó Isó potopotona taapëli tó. Na pá su nyënasí, na kërõnaa, na poosiyanaa, na fusi nsi pa liisiyina solum tó. Na pá su tótóyo potopotonaa mpa pa haaki Isó kè tam tó. ⁸ Ilena pá waasi-i heej huntó puyó ñku pa lii akpaayala tó na pá tãni pë tó kè tónyó tselëñ nyëñku nakoli. Ilena pá lëe taapëli ke kpatëñ wei pa kprakëyëna-i tó. ⁹ Na pá waasi puyó pooku ke fátalanaa tésile na tó fátalanaa. Na wontu tãna tó, isu kpatëlasí na tóluma nyënasí na nim fusi. ¹⁰ Ilena pá tó pë tãnyá tónyó tselëñ nyëñku nakoli ku taa, na pá su kpatële nte pa kprakëyëna wontu tó tó tó. ¹¹ Na pá taku akpaayala puyó ke wola kótaya tãlate tó. Na pá waasi-tëye tónyó tselëñ nyëñku, na pá susi kpatëñ wei pa kprakëyëna-te tó. ¹² Ilena pá koti isó sëu wontu tãna, nti pa lakëna cokãle taa tóyó akpaayala puyó taa. Na pá waasi tónyó tselëñ nyëñku na pá tãni kpatële nte pa kprakëyëna-ti tó tó tó. ¹³ Na pá hasa kótaya tãlate tó tóluma, na pá pë puyó kusëemuyó. ¹⁴ Na pá tãni pë tó kè wontunaa mpa pa lakëna kótaya tãlate tó. Isu cofolonaa kela lãylasí, na sãssõnsi nsi pa kuukina tóluma tó. Na poosiyanaa na wontu kulapënatu tãna. Na pá taku tónyó tselëñ nyëñku ke pë tó. Ilena pá susi kpatëñ wei pa kprakëyëna-te tó. ¹⁵ Ye pë tala tãu, pë wëe si Alõn na i pëyalaa pá te pë tãnyá takuyó. Ilena Kehati nyóma koo na pá kraya. Mpi tó, pë fë si pá tokina Isó wontuyu nakoli na pé koo na pá si. Pële pa tãmlë nté cokãle wontu krayau. ¹⁶ Kótul Alõn pëyalu Ilaasa tãmlë nté fátalã sãso nim na tulaalu wëp. Na paa ifemle nte tó tóyõnyá kohau na kótaya nim, na Isó cokãle taa wontu tãna paasënav.

¹⁷ Mpróyó Tacaa tasa Moisi na Alõn ke heeluyu si: ¹⁸⁻¹⁹ ¶ fëñ Kehati nyóma ke teu, ke waatu wei pa paasëyëna Isó wontu tó. Pë taa koo na pé kpiisi-wëye Lefii nyóma hekú. Mpi tó, pë wëe si Alõn na i pëyalaa pá sũna-wëye cokãle taa, na pá hulëyi paa wei ke wontu nti i ká kraya tó. ²⁰ Ye pa suwã, na pá loosi loosuyu mayamãya ke Isó wontu, na pá ta hãkëta-ti paa si.

Keesõñ lólubny nyóma tãma

²¹ Mpróyó Tacaa heela Moisi si: ²² Kala Keesõñ lólubyo nyóma na pa tãesi yãlaa. ²³ Ilena ñ ñmaa apalaa mpa pa pusi tala hii na naanowa na pé polo nuile na naanowa na pá pësëyi na pá la Isó cokãle taa ke tãmlë tó pa hëla. ²⁴ Tãma wena paa tu-wë na pá laki tóyole, ²⁵ pãñ wei pa takëyi Isó cokãle tó tó. Na iwaan tõññ, na tónyó tselëñ nyëñku ñku ku waasa pë tãna pë tó tó. Na cokãle nãnyõ puyó. ²⁶ Na kalaa puyó na i nãnyõ nyëñku na pë ñmusi, na pá laki pë taa wontu tãna tãmlë. ²⁷ Alõn na i pëyalaa pa hulëyëna Keesõñ nyóma ke pa kulapëm na pa kúkrayam tãna na pa paasëyëna-wi. ²⁸ Keesõñ nyóma tãma nté Isó cokãle taa. Kótul Alõn pëyalu Itamaa ka fëñyina pa tãmlë tó.

Melali lólubny nyóma tãma

²⁹ Mpróyó Tacaa tasa Moisi ke heeluyu si: Kala tótóyo Melali lólubyo nyóma na pa tãesi nyóma ke ³⁰ pë krayau apalaa mpa pa pusi tala hii na naanowa na pé polo nuile na naanowa tó pa hëla na ñ kpa mpa pa pësëyi na pá la tãmlë ke Isó cokãle taa tó. ³¹ Pa tãna kulapëe nté cokãle kpatëñ kowalëñ, na kukayau, na tesikasi, na si tapëñ tã nyëyëtu kutemtu. ³² Na kalaa tesikasi na si tapëñ tã nyëyëtu kutemtu, na kankanasi, na pë ñmusi na pë wontunaa tãna. Kótalaa ká ñmaana wontuyu ñku paa wei i ka sãyëli tóyó takálaya taa. ³³ Tãma wena pë tó Melali lólubyo nyóma ke Isó cokãle taa tóyole, na kótul Alõn pëyalu Itamaa náa fëñyi pa tó.

Lefii kpekãle tãmlataa kokalabyo

³⁴⁻⁴⁹ Mpróyó Moisi na Alõn na Iseyeli kpekãle nyõnyõ nyóma kala Lefii kpekãle nyóma Kehati, na Keesõñ, na Melali, pa lólubny, na pa tãesi apalaa mpa pa tala pusi hii na naanowa, na pé polo nuile na naanowa tó pa hëla. Na pá tó paa wei ke tãmlë ke Isó cokãle taa. Mpróyó Moisi kala-wë isu Tacaa tũyi-tó. Ilena Kehati nyóma krenti iyisi naale na nasótoso na nuuowa na nuile na naanowa (2750). Keesõñ nyóma ke iyisi naale na nasótoso na hii na naanowa (2630). Melali nyóma ke iyisi tooso na ñmũnyõ (3200). Ilena pa tãna pa krenti iyisi pãlefëi naanowa na nasãle na nuuowa na nuuwaasa (8580). Mpróyó pa hula paa Lefii tó wei kè i tãma kulapëe, na i kusëyëlam ke teitei, isu nti Tacaa ka tó Moisi tó.

5

Asilima nyóma lãsyuu ke tesikile

¹ Mpróyó Tacaa tãma Moisi si: ² Heeli Iseyeli nyóma si ye kutëñ ñku ku pilisiyi yulu tó ku kpa nãyõlu yaa pë wuki yulu apalotó yaa i alotó na lom kpenã-i. Yaa punto tokina sãtu, pë wëe si pá

ləsi-ı tesikile ké. ³ Paa ı ké apalu yaa alv. Pə taa kəə na í pilisi Iso tesikile. ⁴ M̄p̄óȳ Iseyeli nyáma nu Moisi t̄om n̄tu na pá t̄oȳonu asilima nyáma t̄ena.

Isayato tayanyu

⁵ M̄p̄óȳ Tacaa t̄oma Moisi si: ⁶ Teləsi Iseyeli yəlaa si, ye yulv p̄əntəna ı t̄oȳəntəle ı wakələna Tacaa ké. ⁷ Pə w̄ee si ı tisi isayato n̄ti ı lapa mp̄u t̄o. Na í tayanu mpi ı wakələa t̄oȳo kancaalaya, p̄ə waali l̄ena ı s̄əəsi p̄ə t̄om kakpası taa kolum. ⁸ Ye k̄p̄ənte t̄u s̄əpa na í feina k̄ȳor̄u, ıle pa cela-t̄eȳe k̄ot̄ulv na ıle ı cela Tacaa. ılena p̄əntulv caa isayato hus̄uȳo ıwaav na k̄ot̄ulv la p̄ə s̄əəsi. ⁹ Ye Iseyeli nyáma k̄əna Tacaa ké k̄ohav ŋku na pá cela k̄ot̄ulv wei, ınu ı t̄əna. ¹⁰ Yulv í ha mp̄iyi Tacaa, pa celayi k̄ot̄ulv ké. Na ye pa cela k̄ot̄ulv ké mpi, ı p̄əsəyi na í s̄una ı ti.

Alv wei ı t̄əə pa kpek̄iyi wasan̄kalətv t̄ə p̄ə kīn̄

¹¹ M̄p̄óȳ Tacaa t̄oma Moisi si: ¹² Teləsi Iseyeli nyáma si, ye is̄u alv lakı yem yem. ¹³ Is̄u ı na apalv n̄oȳlv pa ŋmeləyi na pá h̄əntəyi. ıle n̄oȳlv ta k̄p̄əli-w̄e. ¹⁴ Ye apalv lak̄əna ı alv ké is̄es̄emle, na ı kpek̄iyi ı t̄əə si ı lapa wasan̄kalətv, na p̄əyele ıle ı fei p̄ə taa. ¹⁵ ıle apalv ka p̄ona ı alv ké k̄ot̄ulv, na ı k̄p̄enna m̄ul̄vm kil̄oona tooso. M̄ul̄vm mpi p̄ə taa pa ta ȳəȳəli n̄im yaa tulaalv t̄o. Mpi t̄ə, p̄ə ké is̄es̄emle k̄ot̄aya ŋka ka t̄əs̄əyi isayato t̄əȳo. ¹⁶ ılena k̄ot̄ulv yaa alv ınu na í s̄əŋ Tacaa is̄entaa. ¹⁷ Na í cosi Iso l̄vm ké nȳənaŷa taa, na ı cosi cok̄əle taa t̄ətv na í t̄ə p̄ə taa. ¹⁸ ılena í k̄əəli alv saalaya ké ı nȳuȳu taa. ılena í t̄ú ı niŋ taa ké is̄es̄emle k̄ot̄aya m̄ul̄vm mpi ı paalv k̄ona t̄o. Na k̄ot̄ulv t̄aka l̄vm nȳan̄ nȳəvm mpi p̄ə k̄əŋna mp̄usi t̄o. ¹⁹ ılena í yele na alv tuuna. ılena k̄ot̄ulv t̄əmi-ı si: Ye nȳana n̄oȳlv í t̄ə h̄ənti, na ı n̄ pilisi nȳá ti. ıle l̄vm nȳan̄ nȳəvm p̄əne p̄ə mp̄usi í taa t̄ii nȳá t̄ə. ²⁰ Ama ye n̄ puŷusa nȳá paalv na n̄ la wasan̄kalətv. ²¹ ıle mp̄usi l̄vm p̄əne, p̄ə s̄ov nȳá taa na p̄ə haŷası nȳá lotu na p̄ə ŋmələsi nȳá al̄tv na ı p̄əsi kaal̄blaya. Na nȳá taapalaa tukuŷuna-ŋ na ituu. ²² ılena alv náá c̄ə si: P̄ə la is̄u n̄ ȳəȳətv̄ȳo t̄o. ²³ ılena k̄ot̄ulv ŋmaa mp̄usi t̄əmi n̄ti, na í nyaali ŋmaatv na l̄vm nȳan̄ nȳəvm mpi. ²⁴ ılena í cela alv ké l̄vm nȳan̄ nȳəvm mpi p̄ə k̄əŋna mp̄usi t̄ə na ı nȳə. Na l̄vm mpi p̄ə t̄v ı taa ké lan̄wak̄əlle. ²⁵ Ama k̄ot̄ulv m̄uyi alv niŋ taa ké is̄es̄emle k̄ot̄aya, na p̄əc̄ó í paŷali-keŷe Tacaa, is̄u k̄ot̄əlaa lakı t̄o. Na í su k̄ot̄aya t̄əlate. Na í cosi ŋkute n̄te t̄ə h̄uləyi si Tacaa t̄əna p̄ə t̄əna t̄o, na ı w̄ə k̄ək̄ə. ²⁶ P̄əle p̄ə waali ké ı yeke na alv nȳə l̄vm mpi. ²⁷ Ye tampana si ı nawaya na í nȳə-w̄i, p̄ə haŷas̄əyi ı lotu ké na p̄ə ŋmələsi ı al̄tv na í p̄əsi kaal̄blaya. Na ye n̄oȳlv caa si ı t̄əŋsi ȳəlaa ké mp̄usi, alv ınu ı t̄əmi ké ı k̄á ȳəȳəti. ²⁸ Ama ye í ta ná, pu lakı-ı pulv. ı p̄əsəyi na í l̄əli piya t̄ə. ²⁹⁻³⁰ Ye apalv kpek̄iyi ı alv t̄əə ké yem yem lakası taa, p̄ə k̄ot̄aya nt̄é. ³¹ Waatv ınu apalv kiŋ kaa w̄ee nat̄əli. Ye alv wakələa, ınu ı ka nana p̄ə nav.

6

Mpa pa ha pa t̄əyi Iso t̄ə p̄ə kīn̄

¹ M̄p̄óȳ Tacaa t̄oma Moisi si: ² Teləsi Iseyeli yəlaa si, ye apalv yaa alv ı su n̄oȳo si ı haaki ı t̄əyi Iso t̄əml̄e nat̄əli t̄ə taa, ³ p̄ə w̄ee si ı k̄ii sul̄vm. Paa l̄es̄eŋ sul̄vm t̄əŋ nȳəvm. P̄əyele í taa tu t̄əŋ l̄es̄eŋ p̄ee l̄vm nȳəna yaa kuw̄ələe. ⁴ P̄ə tu fei si ı tu t̄əŋ l̄es̄eŋ pul̄ov. ⁵ P̄əc̄ó hus̄uȳo kaa kra ı nȳuȳu taa, yaa ı tant̄uȳv t̄ə. P̄ə t̄əna pu su m̄p̄óȳ, hal̄əna p̄ə k̄ȳeŋ si t̄ənaŷa. ⁶ P̄ə fei si ı k̄p̄əntəna s̄ətv n̄oȳəlv̄ȳo waatv ınu ı taa. ⁷ Paa ı caa, yaa ı too, yaa ı taalv. Mpi t̄ə, ı tema ı t̄əyi Tacaa t̄əml̄e taa ké hav ké. Na m̄p̄óȳ ı nȳəəsi kutayalasi h̄ul̄əyi. ⁸ ı p̄əsa Iso nȳəŋ ké ı n̄oȳo suw waatv t̄ənaŷa. ⁹ Ye s̄əmi tuta n̄oȳəlv̄ȳo ı k̄əŋk̄əŋ taa, na p̄ə pilisi ı nȳəəsi yeluȳu mpi k̄ȳeŋ naatosomp̄əȳəlaya ké ı cakı, ılena í looli ı nȳuȳu. ¹⁰ T̄ev feŋ ılena, í k̄əna k̄ot̄ulv ké ihokasi, yaa alukukuna naaleŷe Iso cok̄əle n̄ənȳə. ¹¹ ılena k̄ot̄ulv la l̄əlv ké isayato hus̄uȳo k̄ot̄aya, na l̄əlv ké k̄ot̄aya ŋka k̄ək̄ə lusa ka t̄əna t̄o. Na í lapı-ı p̄ə k̄ot̄aya na p̄ə husı ı t̄ə k̄ə s̄ətv asilima. ıle ı asilima t̄əmayal̄e k̄uȳan̄ku. ¹² ılena p̄untv t̄asa ı n̄oȳo suw, na í la p̄ənaŷa kul̄maya ıw̄əyaya ké tasək̄əle tayanyu k̄ot̄aya. P̄ə fei si ı kal̄əna kancaalaya k̄ȳeŋ ké ıle ı ka pilisaa t̄ə p̄ə t̄ə.

¹³ Wei ı su m̄p̄óȳ n̄oȳo t̄ə, ye k̄uȳan̄ku ı k̄ȳeŋ tema, ı puki Iso cok̄əle n̄ənȳə ké. ¹⁴ Na í la Tacaa ké k̄ot̄aya ké ıwaav kul̄vm̄ȳu, na p̄ənaŷa kul̄maya ıw̄eəsi n̄si si tiili ta caamı t̄əȳo naale. Apalv nȳəŋka ké k̄ot̄aya ŋka k̄ək̄ə lusa ka t̄əna t̄ə, na alv nȳəŋka ké isayato hus̄uȳo k̄ot̄aya. Na ıwaav ŋku k̄ə tiili ta caamı t̄əȳo ciikuȳu nȳəŋka. ¹⁵ Na í k̄əna k̄ok̄us̄vm fei kakalasi n̄si si somtu pa nuŷutina n̄im, na pá t̄ə t̄o. Na n̄si si t̄əə pa ȳəȳəla n̄im t̄əȳo t̄ək̄v. Na t̄əȳonaya k̄ohav na p̄ə sul̄vm mpi paa liisi t̄ə. ¹⁶ ılena k̄ot̄ulv p̄ona p̄ə t̄ənaŷa m̄p̄óȳ Tacaa, na í lá isayato hus̄uȳo k̄ot̄aya, na ŋka k̄ək̄ə lusa ka t̄əna t̄ə. ¹⁷ Na ıwaav ké ciikuȳu nȳəŋka, na p̄ə k̄ok̄us̄vm fei kakalasi t̄ək̄v. P̄ə waali ké t̄əȳonaya k̄ot̄aya na sul̄vm. ¹⁸ ılena n̄oȳo sul̄v looli ı nȳuȳo ké cok̄əle n̄ənȳə t̄əna, na í t̄ú ı nȳəəsi ké ciikuȳu k̄ot̄aya k̄ək̄ə taa. ¹⁹ P̄ə waali ılena k̄ot̄ulv k̄paya ıwaav ham̄uȳo ŋku pa t̄əsaa t̄o. Na k̄ok̄us̄vm fei kakalasi waamı waamı ké t̄əmi naale, na í t̄ú n̄oȳo sul̄v niŋ taa ké waatv wei ı tema ı nȳuȳo looluȳu t̄ə. ²⁰ ılena k̄ot̄ulv tayani-t̄əyi Iso ké paŷal̄ov is̄u k̄ot̄əlaa lakı t̄o. Na t̄əȳonasi n̄si si p̄əsi ı nȳəəsi. Na p̄ə s̄əəs̄əna lan̄le na yule. ²¹ Yulv wei ı s̄uki n̄oȳo si ı haaki ı t̄əyi Iso t̄ə p̄ə s̄əəsi nt̄é. ı n̄əkaa ı s̄əəsi p̄ə t̄ə. Ama p̄ə w̄ee ké si ı la mpi p̄ə t̄əna ı ka siwa t̄ə.

22 *Ḿpóyú* Tacaa tóma Moisi si: 23 *Keesi* Alón na i pəyalaa si, koolee nna paa kooliyi Iseyeli nyóma təyóle si:
 24 Tacaa í kooli-meɣe kúpantu na í kenti mə tóo.
 25 Na í nyəni-meɣe teu na í laki-meɣe pəlee.
 26 Na í wəe mə waali na pə caɣana-me.
 27 *Ḿpóyú* paa yaaki ma həte ke Iseyeli yólaa tóo. Uena máá kooliyi-meɣe kúpantu.

7

Nyuyu nyóma kotasí

1 *Kuyanjku* Moisi təma Iso cokəle sikuɣu, uena í feeni tə na tə taa wontu ke kətaɣa nim, na kətaɣa tələte na tə wontu. 2 *Ḿpóyú* Iseyeli kpeka nyuyu nyóma mpa paa səna kokalbyo waatu tə, pa kəna pa kohaaj 3 ke naaj naanowa na naale na keekena naatoso. Na pá waasa pa tóo. Pə luwa si nyóon nyóma naale caawa naaj naale na keeke kolum nté. 4 *Ḿpóyú* Tacaa tóma Moisi si: 5 *Mu* pa kohaaj in, na í cəla Lefii nyóma, na pə keesəna paa mpa pa təmle, na pá kprakəəna cokəle wontu. 6 Uena Moisi mu naaj na keekena mpe na í cəla Lefii kpekae nyóma 7 *Keesə*ɣon luluy nyóma ke keekena naale, na naaj liyiti. Na pá keesəna paa wei i təmle, 8 na *Melali* nyóma ke keekena liyiti na naaj pələfei naanowa. I cəla-weyə, na í keesəna pa təma. Alón pəyalu Itamaa paasəəəəna-wə. 9 *Kehati* nyóma ná paasəəəəna kətaɣa wontunaa ké. Ue i ta cəla-weyə keeke, yaa nau. *Mpi* tə, pu wəe si pá həyóləɣi-təyí.

Kətaɣa tələte tuluy kucəə

10 *Kuyanjku* pa feenaja kətaɣa tələte, uena lulon nyóon nyóma kəna tətəyó pa kucəəɣon si pa tuləəəna-tə. 11 *Ḿpóyú* Tacaa heela Moisi si: Nyuyu nyóma ká kəo kolum kolum ké kuyaku kuyaku na pá ha pa kucəəɣon.

12-83 *Isəna* pa təna təma na pá kəo təyóle:

Yuta kpekae tə *Aminatari* pəyalu *Nasə*ɣon keke kuyaku kancaalaya nyəjku. *Isakaa* nyəntə tə *Suwa*a pəyalu *Netaneyeli* ke kuyaku naale nyəjku. *Sapulon* nyəntə tə *Helon* pəyalu *Iiyari* ke kuyaku tooso nyəjku. *Lupə*ɣon nyəntə tə *Setewu* pəyalu *Iisuu* ke kuyaku liyiti nyəjku. *Simiyə*ɣon nyəntə tə *Sulisata*i pəyalu *Seluməyeli* ke kuyaku kakpasí nyəjku. *Kati* nyəntə tə *Teuweli* pəyalu *Iiyasafi* ke kuyaku naatoso nyəjku. *Ifəlayim* nyəntə tə *Amihuti* pəyalu *Iisama* ke kuyaku naatosomopəyóləɣa nyəjku. *Manasee* nyəntə tə *Petasuu* pəyalu *Kamliyeli* ke kuyaku pələfei naanowa nyəjku. *Pencamee* nyəntə tə *Kiton*i pəyalu *Apitan* ke pəyóləɣafəi naanowa nyəjku. *Taj* nyəntə tə *Amisata*i pəyalu *Ahiyesee* ke naanowa nyəjku. *Asee* nyəntə tə *Okəlan* pəyalu *Pakiyeli* ke naanowa na kolumayə nyəjku. *Nəfətali* nyəntə tə *Inaj* pəyalu *Ahila* ke naanowa na naale nyəjku. *Mpi mpi* pa kənaa təyóle:

Liyitee nyəyóləyón nyənaɣa njka ka yun we kiloo kolum na cacaasi njmónuyon na nunowa tə (1300). Na pə poosiya wei pa njmusəyəəna caləm tə. *Ue* i cacaasi wə nasətoso na nunowa (700). *Isəna* pa magasəyə Iso cokəle taa ké *liyitee* təyó pa keesənaa. Na pá suuli nyənasí nsi si naaleɣe təyónəyə kətaɣa molum mpi pa nyuyutina nim tə. *Wəla* kəpə, ke cacaasi nunowa (100). Na tulaalə kowəpə ke kəpə in i ləpam. Na latəce, na iwaab, na pənaɣa kolumayə iwəyayə si, pa lakəna kətaɣa njka kəkə lusa ka təna tə. Na pəjntuluyon si pa laki isəyətə husuyon nyəjka. Naaj naale na iwaaj ke kakpasí, na pənaɣa kolumayə iwəesi ke kakpasí si pa lakəna ciikuyə kətaɣa.

84 *Iseyeli* kpeka nyóon nyóma hawa kucəəɣon wei ke kətaɣa tələte tuluy wule təyóle. *Liyitee* nyəyətə nyənasí ke naanowa na naale. Na poosiyanaa mpa pa njmusəyəəna caləm təyó naanowa na naale. Na wəla kəpənaa ke naanowa na naale. 85 Paa nyənaɣa njka ka yun we kiloo kolum na cacaasi njmónuyon na nunowa (1300). Na paa poosiya wei ké cacaasi nasətoso na nunowa (700). Pə krenta *liyitee* nyəyətə kiloonaa hiu na liyiti. *Isu* pa magasuyon Iso cokəle taa tə. 86 Paa wəla kəpə wei i ka wə cacaasi nunowa (100) ké. Pə krenta kiloo kolum na cacaasi njmónuyon (1200). *Kəpənaa* mpe paa suna tulaalə kowəpə ké. 87 Pə kaasi latəceənaa naanowa na naale, na iwaaj ke mpu. Na pənaɣa kolumayə iwəesi ke mpu tətə. Si pa lakəna kətaɣa njka kəkə lusa ka təna tə na pə səsəəna təyónəyə kətaɣa, na isəyətə husuyon kətaɣa pəjntulon ke naanowa na naale. 88 Na latəceənaa ke hiu na liyiti. *Iwaaj* ke nutoso, pəjntulon ke mpu. Na pənaɣa kolumayə iwəesi ke mpu tətə. Si pa laki ciikuyə kətasí. *Kucəə*ɣon wei pa hawa kətaɣa tələte tuluy təo təyóle.

89 *Waatu* wei Moisi sɔv cokəle taa ké Iso yəyətənanə tə, i nukayə Iso nɔyə ke isatə tanlaa mpa pa wə Iso atakaa pile təo tə pa həku ké. Na í yəyətəyəəna-i.

8

Fətəlanaa suw

1 *Ḿpóyú* Tacaa tóma Moisi si: 2 *Teləsi* Alón si waatu wei n suku fətəla səsə kəkəsí naatosompəyóləɣa inu tə, paasəna na pə naaki fətəla səsə inu i lolə. 3 Uena Alón lá isu Tacaa

keesuvu Moisi to. ⁴ Wola tike ke Moisi lapa na pá lu fətəlanaa təsule təna. Pə krayav tə tapuvu, haləna tə tomle nte tə nəyəsəna isu tɔvu hetu to. Isu Tacaa ka hula-i to.

Lefii nyóma təmle taa sɔvu kɔtaya

⁵ M̀p̀r̀ỳó Tacaa tɔma Moisi si: ⁶ Fayə Lefii nyóma na pa m̀p̀aa. La-weyə nyóon tɔo asilima keelvu kɔtaya. ⁷ Nmusi pa tɔo ké kɔtaya lum, na pá hu pa tɔo huntu təna. Na pá catə pa wontu, ilena pá keeli pa nyóon tɔo asilima. ⁸ Ilena pá kraya latəce na kɔtaya m̀l̀m̀m̀ mpi pa nuɔutina nim to. Na Moisi náá kraya isayatu husuvu latəce naale nyəh. ⁹⁻¹⁰ Na í koti Iseyeli nyóma təna na Lefii nyóma krətəna Isə cokəle nənɔɔ. Na Iseyeli nyóma tənɔ pa tɔo ké nin. ¹¹ Ilena Aləh huli Lefii nyóma ke Isə na həyoləh təna, isu Iseyeli nyóma lakuvu Isə nyəm to. Ilena pele pa laki Isə ke təmle. ¹² Pə waali ilena Lefii nyóma tənɔ pa nin ke latəce naale tɔo na Aləh la-m lelu ke isayatu husuvu kɔtaya, na lelu ke kɔtaya ŋka kəkə lusa ka təna to. Ilə Lefii nyóma isayatu husaa kele. ¹³ Ilena í su Lefii nyóma ke Aləh na í pəyalaa pa isentaa. Na í huli-we na həyoləh təna isu Iseyeli nyóma laki to. ¹⁴ Na Lefii nyóma pəsi Isə nyóma na pá faya pa na pa teetunaa. ¹⁵ Pəle pə waali ké paa caali pa təmle ke cokəle taa. Isəna í ká la Lefii nyóma ke nyóon tɔo asilima keelvu kɔtaya, na í huli-we na həyoləh təna isu Iseyeli nyóma laki tɔyole. ¹⁶ M̀p̀r̀ỳó Tacaa tasaa si: Mə ke na ma nyəm. Mpi to, ma leeta-meyə Iseyeli nyóma kancaalaya apalɔpiya lona ké. ¹⁷ Kuyaku ŋku ma kowa Icipiti taa yəlaa kancaalaya apalɔpiya to, pə krayav waatu unɔ to kancaalaya apalɔpiya təna pəsa ma nyəm ké. Paa yəlaa nyənsi, paa tala nyənsi. ¹⁸ Lefii nyóma ke ma leeta Iseyeli kancaalaya apalɔnyənsi lonte. ¹⁹ Na samaa tilina-weyə Aləh na í pəyalaa pa kin na pá laki təma na pa nɔɔ ke cokəle taa, na Tacaa husi samaa isayatu. Pə taa kɔo na pá krətəna Isə cokəle na í wakəli-we. ²⁰ M̀p̀r̀ỳó Moisi na Aləh na Iseyeli nyóma təna, pa lapa teitei isu Tacaa ka keesuvu-weyə Lefii nyóma tam to. ²¹ Pa catə pa wontu na pá sɔ lum. Na Aləh huli-weyə Isə na həyoləh təna isu Iseyeli nyóma laki to. Na í la-weyə isayatu husuvu kɔtaya, na asilima keelvu nyəhka. ²² Pə waali ké Lefii nyóma caala pa təmle ke Isə cokəle taa. Na Aləh na í pəyalaa pá fenɔyi-we. Isəna pa lapa nti Tacaa ka heela Moisi tɔyole. ²³ M̀p̀r̀ỳó Tacaa tasa Moisi ke heeluyu si: ²⁴ Mpi pə ké Lefii nyóma nyəntu tɔyole. Paa Lefii to wei, ye í wena pusi hiu na kakpasi na waali ke mpv, waatu inəyi í ka caali Isə cokəle taa təmle. ²⁵ Ilena pá ceɔi-í pusi nule na naanowa nyəhka taa. ²⁶ Ye pa ceɔa wei, í pəsəyi na í səna í teetunaa ke Isə cokəle təmle yaa. Ama pa kaa to-í maɔamaya í nyənte ké. Isəna Moisi ká laki Lefii nyóma təmle tam taa tɔyole.

9

Teev acima tɔyov ke Holepv wɔlaya tetv taa

¹ Iseyeli nyóma Icipiti taa luu pənaya naale nyəhka isəto kancaalaya nyəh taa, Tacaa tɔma Moisi ke Holepv wɔlaya tetv taa si: ² Pə wée si, Iseyeli nyóma í tɔyov Teev acima ke kuyaku ŋku ma suwa to. ³ Isəto inə í kuyaku naanowa na liyiti nyəhku wule taanaya ke í ká tɔyov-ye, isu pa suw pə kiin na pə kusəsutu to. ⁴ Ilena Moisi teləsi tam ntəyi Iseyeli nyóma. ⁵ M̀p̀r̀ỳó pa tɔyov Teev acima ke kuyaku ŋkuvu Holepv wɔlaya tetv taa ke teitei isu Tacaa ka keesuvu Moisi to. ⁶ Ama napəli pa tokina sətu na pá pilisi-weyə kuyaku ŋku. Ilə pa ta pəsi na pá tɔyov Teev acima, na pá polo na pá keesi Moisi na Aləh si: ⁷ Tə pilisa ta ti na sətu to, pu kayati-to si tə pona Tacaa ke kuhav, isu lelaa ke kuyaku ŋku pa suwa to, ku wule na? ⁸ Ntəna Moisi si: I ye le na Tacaa huli-m isəna pə wée si í la to na pá cɔcɔ.

⁹ M̀p̀r̀ỳó Tacaa tɔma Moisi si: ¹⁰ Teləsi Iseyeli nyóma si, pə krayav sarɔ na pá puki to, ye nɔyolu tokina sətu na pə pilisi-í, yaa í pola m̀p̀aa ke acima wule, ¹¹ ilə í tɔyov-ye isəto naale nyəh kuyaku naanowa na liyiti wule taanaya, na kɔtaya iwəyaya na kəkəsəm fei kakalasi na tuusi nyəh nyənsi. ¹² Pə tɔyovaya í taa fe tev. Pəyele í taa yaki krənte mɔyole. Pə wée si í təh Teev acima katasí ke teitei ké. ¹³ Ama ye nɔyolu lapa Teev acima kuyaku ŋkuvu awusa, na pá tá ké si asilima naali, yaa í təh m̀p̀aa í tam səraya. Paa ləsi-í Iseyeli nyóma taa ké mpi pə tɔo í ta kəna í kuhav ke pə kuyaku wule to. ¹⁴ Ye mə icate taa caɔalu təkí, í ká təh a kiin ké na a kusəsutu. Kələmtu ntəyi Iseyeli tv na caɔalu paa təkí.

Isənmuntu waasa Isə cokəle tɔo

¹⁵⁻¹⁶ Kuyaku ŋku pa sika nɔyov pəelvu wontu cokəle tɔyov isənmuntu suw waasuvu ke tə tɔo ke tam. Na tɔ mɔyi kəkə ke paa ahoov nna, haləna pə nyaaləyi. ¹⁷ Ye í caaki lonte layasuvu ilə isənmuntu keeli Isə cokəle tɔo na í tɔma ilə tə məli. ¹⁸⁻¹⁹ Tacaa huleyənəna Iseyeli nyóma meye waatu wei í ká kpesi to, na waatu wei í ka siki to. Ye isənmuntu leela Isə cokəle tɔo, Iseyeli nyóma nukəna Isə ké. Paa layasəyi lonte. ²⁰ Paa pə kaasa-təyi kuyeyɛn ke pácɔ pa we m̀p̀r̀ỳó. Tacaa ka keeli-təyi na pácɔ pá kpesi. ²¹ Wulee wulee ilena isənmuntu caya lonte kələmtəle ke taanaya, haləna pə nyaali. Yaa kuyaku kələmɔyov na ahoov kələmɛe. Ye tə keela krapkaa ilə Iseyeli nyóma tɛe. ²² Ama ye tə nyala m̀p̀r̀ỳó Isə cokəle tɔo ké kuyeyɛn naale, yaa isəto, yaa pə tɛe mpv. Iseyeli

nyama we mprugy, halena te keeli na paco. 23 Ye pa sikaa na Tacaa ta to si pa kuli, paa kolayi. Mprugy pa lakaya pa tema nna Tacaa tu-we na Moisi nayo to.

10

Liyitee nyagatu akante

1 Mprugy Tacaa tama Moisi si: 2 Lu liyitee nyagatu ke akante naale. Anayi paa huli na samaa kreyeli, yaa kpeka to mpaav. 3 Waatu wei pa hula a naale, ile lseyeli samaa koti i coloyo cokale nonayo. 4 Ye kolomtale ke pa hulaa, ile nyoyu nyama tike koti. 5-6 Ye pa hula akantale na kakiisati, ile tevu nte. Pa hulayi tam kancaalaya nyam, ilena lseyeli kpekale nte tu sikina cokale ilim talule too to, te to mpaav. Pa tasayi naale nyam, ilena ilim mpatay nyante naa tany. 7 Ye pe ke si yelaa kotuyu, pa kaa hulena kakiisati. 8 Alay payalaa kotalaa tike ka hulayena akante ani. Pa we si ma na ma piya piya, i ka toki kusasutu tanye tam too ke.

9 Ye i pola ma kolontunaa ke yoonav na pa kolayi ma too, ile i huli akante na kakiisati ilena Tacaa ma Iso ma, ma too si ma too na ma waasi-me. 10 Mpu tatyoy i ka hulayi-yeye ma ayala koyeyi, na ma acima nyay, na ma isotonaa kancaalaya koyeyi, ke waatu wei i laki kotasi nsi koko lusa si tana to na ciikuyu nyansi. Ilena ma too si ma too. Mayale Tacaa ma Iso.

HOLEPU NA PE POLO MOWAPU TETU TONJA

lseyeli nyama kolovo ke Holepu nyoy luyi

11 lseyeli nyama Icipiti luw panaya naale nyehka, isoto naale nyay koyaku hiu nyehku ke isaymuntu keela Iso cokale too. 12 Mprugy lseyeli nyama kola Holepu wolaya tetu taa. Ilena isaymuntu tii Palan wolaya tetu taa. 13 lseyeli nyama kola tam kancaalaya nyam paneyi, isu Tacaa keesoyu Moisi to.

14 Yuta yoolaa tintiyile na pa tuuta kele nayo too. Aminatari payalu Nasay kele pa nyoyu to. 15 Isakaa nyama nyoyu to nte Suwaa payalu Netaneyeli. 16 Sapulan nyama nyay nte Helay payalu liyari.

17 Mprugy pa heta cokale, na keesay na Melali pa payalaa kraya-te.

18 Ilena Luperay yoolaa tintiyile, na pa tuuta pa to pa waali. Pele pa nyoyu to nte Setewu payalu liisuu. 19 Simiyay nyama nyoyu to nte Sulisatari payalu Selumayeli. 20 Katu nyama nyay nte Teuweli payalu liyasafi.

21 Ilena Lefii to Kehati luyoy nyama mpa pa sayala iso sevu wontu to pa tany. Na Lefii nyama lelaa naa tany cokale sikuyu na pa tany-we.

22 Ilena lfelayim yoolaa tintiyile na pa tuuta pa to pa waali. Pele pa nyoyu to nte Amihuti payalu liisama. 23 Manasee nyama nyay nte Petasuu payalu Kamliyel. 24 Pencamee nyama nyay nte Kitoni payalu Apitay.

25 Pe waali ke Tany yoolaa tintiyile nte te ke waali tanyaa to, te na te tuuta te to mpaav. Amisatari payalu Ahiyesee kele pa nyoyu to. 26 Asee nyama nyay nte Okalay payalu Pakiyeli. 27 Nefatali nyama nyay nte Inay payalu Ahila.

28 Isana lseyeli nyama kpesa pa tasikile na pa to mpaav talye.

Tacaa mayamaya tiikiyi yelaa

29 Mprugy Moisi tama i yayi Matiyay to Leweli payalu Hopari si: Tetu nti Tacaa su nayo si i haaki-to to, te taa ke te puki. Ile tany-to na tu talana-ay kopantu nti i laki-to to. 30 Ntana ile i kisi si i malayi i tetu taa. 31 Mpyule Moisi si: Taa la-to. Mpi to, nya nyamna wolaya tetu taa timpi timpi tu siki to, tany-to na n huli-to. 32 Ye n tany-to, tu talana-ay kopantu nti Tacaa ka la-to to.

33 Mprugy te kola Tacaa nyoy colu, na te te koyeyi tooso. Na Iso atakaa ke ta nayo too si i pkekayi-tuyu timpi tu siki na te heesi to. 34 Ilim taa ke te kola, na isaymuntu we ta nyoyay taa.

35 Te teekayana Iso atakaa ilena Moisi yayotana nayo sasaya si: Tacaa say nya naasi taa, na nya kolontunaa na mpa paa caa-ay to pa ya. 36 Waatu wei pa sukaya Iso atakaa, ilena Moisi tasa si: Tacaa koo, na n caya lseyeli nyama ta ta heku. Mpi to, te we payale ke, te fei kalvyo.

11

lseyeli nyama ke Tapela

1 Mprugy koyaku nakuli lseyeli nyama kontona Tacaa, na paana kra-i. Na i tisi koko na ka nyaya tisikile ke paco. 2 Ntana samaa wiina Moisi takree, na ile i selomona-weye Tacaa na koko te. 3 Ilena pa ha lonte nteye hate si Tapela. Nyayav ke pa yaa mpu na pa te taa. Mpi to, tanyaa Tacaa ka nyayasa pa tasikile.

lseyeli nyama kontayana Tacaa

4 Mprugy koyaku nakuli luyuy krawa cayalaa. Ilena pe krena lseyeli nyama mayamaya na pa tayanayi kontoyu si: Tu hiki nantu nte na te tayo? 5 Aa kai, yelaa tayo Icipiti taa ke tiina ke

faalaa. Na kaama mayamaɣa na a nəɣəsələnaa mpa pa təkəna leŋ tɔ, na kaarənaa ke waanu waanu. ⁶ Ama pə taa pulv fei cəne. Manna inəyələ Manna, na tɛ teŋ taasi.

⁷ Manna inu i ka nəɣəsəna kɛ isu pee kəhulumeɛ naali, i we isu tɔyɔ nakoli kɔ cələm. ⁸⁻⁹ Ahoɔ ke cələv kraaki tɛsikile, ilena Manna hoti. Pə nyaaləyi, ilena samaa cəɔ na pá kuuki, na pá nanəyi yaa pá sɔki, na pá təsəyi, yaa pá tɔyi kakalasi. U leleŋ we ke isu nim kakalaya.

¹⁰ Mpuvule Iseyeli nyəma kota pa teesi nənɔɔsi na pá kontəyi, na Moisi nu. Ilena Tacaa pááná huu. ¹¹ Na Moisi lanje wakəli, na í pɔɔsi Iso si: Pepe tɔɔ kɛ ma nyovvɔ sərəna-ŋ, na í tɔ-m yələa pane pa paasənav na í cəəsəyi-m mpv? ¹² Anu pə taɣa ma luləna-we. Na í tɔŋ si má nuku-we isu asənvov na má pona-weye tetu nti n ka su pa caanaa ke nəyɔ na tuunav si, n ká ha-we tɔ. ¹³ Yaa leye yaa kpələyi nantu na má cɛla samaa inə na í tɔyɔ? Mpi tɔ, pa wiikina-m si má cɛla-weye nantu na pá tɔyɔ. ¹⁴ Ma tike ma kaa pəsi pa səyəla, a tɛɛ-m. ¹⁵ Ye tampana si n caa í la-m kupantu, pə kəla teu si í kɔ-m na mpi n ka lakɔ-m isəntɔ tɔ. Má taa na ma kunyontəyole.

¹⁶ Ntəna Tacaa cɔ Moisi si: Koti yələa mpa leləa tɔvona na pá kɛ nyovvɔ nyəma tɔyɔ nutoso na naanɔwa. Iləna nyana-we í kɔɔ í səŋ Iso cəkəle nənəyɔ. ¹⁷ Ilə maɔ tii na má na-ŋ tɛ yəyɔtɔ təna, na má tɔ-weye nyá ləmayasəle. Iləna pá sənə-ŋ na í taa səyəli samaa səyəla ke nyá tike. ¹⁸ Iləna í teləsi yələa si, í tayani mə təyi cɛle tɔɔ. Maɔ ha-məye nantu na í tɔyɔ. Mpi tɔ, ma nu isəna lulun pu-me, na í kontəyi, na í tɔŋ si mə nukaya leleŋ ke Icipiti tɔ. ¹⁹ Pə taɣa kuyaku kolomovv yaa naale yaa kakpasi yaa naanɔwa tike ke í ká tɔyɔ-ti. ²⁰ Ama isətv təcu kɛ, haləna tɔ lu-məye səŋ. Mpi pə tɔɔ í ləwa Tacaa ma wei ma we mə heko, na í kontəyi mə Icipiti taa luu tɔɔ tɔ.

²¹ Tanayale Moisi nəyɔ təkpan si: Yoolaa pane pa ta seki iyisi nasətošo (600.000). Na í mayasəyi si n ká cɛla-weye nantu ke isətv na? ²² Paa tɔ kowa ta naəŋ, na ta heeŋ, na ta pəŋ təna. Yaa tɔ kpawa tenku ta tiina təna pu hanəyənə-we.

²³ Ntəna Tacaa si: Ma toma ta tɔɔ? N ká nana nyá isəpəle ke nənɔɔ si, pu la mpv yaa pə kaa la?

Iso hawa i ləmayasəle ke səsaa nutoso na naanɔwa

²⁴ Mpuvɔ Moisi luwa na í teləsi Iseyeli samaa ke Tacaa kuyəyɔtɔtv. Pə waali kɛ i kota Iseyeli nyovvɔ nyəma nutoso na naanɔwa, na í puli-we na í cəna Iso cəkəle. ²⁵ Iləna Tacaa tii isəŋmuntovv taa, na í yəyɔtəna Moisi, na í tɔ nyovvɔ nyəma mpv pa taa kɛ Moisi ləmayasəle. Na pá suv yəyɔtovv isu Iso kuyəyɔtɔtv teləsəlaa. Ilə pə ta leeli kɛ.

²⁶ Ama nyovvɔ nyəma mpv pa taa naale, Iləna na Meta pa ta polo Iso cəkəle kin. Ama tɛsikile taa kɛ pa saalaa. Na Iso tɔ í ləmayasəle ke pa taa na pá yəyɔtəyi, isu Iso kuyəyɔtɔtv teləsəlaa. ²⁷ Ntəna ifepu nəyɔlu í kpaya asewa na í polo í heeli Moisi ke nti Iləna na Meta pa laku tɔ.

²⁸ Mpuvule Nuŋ pəyavɔ Yosuwee wei i lakaya Moisi təmlə ke tuu i pəcaatɔ tɔ, i tɔma si: Ma cɛ heeli-we si pá su.

²⁹ Ntəna Moisi si: N lakɔ-m isesemle kɛ? Halu pə caya maya isu Tacaa í tɔ i ləmayasəle ke Iseyeli nyəma təna taa, na pá la Iso kuyəyɔtɔtv teləsəlaa.

³⁰ Iləna Moisi na Iseyeli nyovvɔ nyəma mpv pá məli tɛsikile.

Tacaa kəna leesi

³¹ Mpuvɔ Tacaa kusa heelimuyv na tenku tɔɔ. Na pá kəna leesi tuutuuma ke tɛsikile həyɔlvov, na pá polo isu kuyaku kolomovv tənte, na pá cəɔ tɛsikile. Na sí kaa huyləv isu mɛɛtəli kulom. ³² Ntəna samaa kuu-səyi kuyaku ŋku, na pə ahoɔ na pə tɛv kofemuyv. Paa wei i ka tɔsa pəcɔ tɔ, pə lukɔ-i kilooana iyisi iyisi kɛ. Mpuvɔ pa lema-səyi ilim na pə cəna tɛsikile. ³³ Ama Tacaa mu pááná na í kɔ Iseyeli nyəma ke isayakuvv, ke waatv wei pa suukaya nantu ke pa nɔɔsi taa tɔ. ³⁴ Ntəna pá ha lonte nteye hətə si Kipəloti-Taafa. Pə hɔweɛ ntɛ si luluyv pəlaav na pa tɛ taa. Mpi tɔ, tənaya pa pima yələa mpa luluyv kowa tɔ.

³⁵ Iseyeli nyəma lu Kipəloti-Taafa iləna pá tɛɛ Haselotɔ na pá siki.

12

Kvətəŋ ŋku kv pilisiyi yolv tɔ kv kra Maləyam

¹ Moisi ka kpaya Kusí alv nəyɔlvov. Iləna Maləyam na Aləŋ pá cəyana-i akpayaɛ ntɛ tɔ tɔm. ² Haləna pá tɔ si: Tacaa yəyɔtəyənə tá tɔtəyɔ. Pə taɣa Moisi tike ke i yəyɔtəyənə.

Iləna Iso náá nu-ti. ³ Ama Moisi ná tá cɔ natəli. Mpi tɔ, i ka tɛɛwa atə yələa tənaya suulu kɛ. ⁴ Mpuvɔ Tacaa yaa í na Aləŋ na Maləyam, na pá suli cəkəle kin. ⁵ Na í tii isəŋmuntovv taa kɛ cəkəle nəyɔ. Na í yaa Aləŋ na Maləyam na pa naale pa polo. ⁶ Na Tacaa tɔ-we si: I nu ma kuyəyɔtɔtv ke teu yoo. Ye ma kuyəyɔtɔtv teləsəlo í we mə heko ma huləyi-i ma təyi. Na má luku i tɔɔ na ma yəyɔtəyənə-i toosee taa. ⁷ Ama ma yolv Moisi ná nuna-m teu kɛ, na í lakɔ i təmlə ke ma təyaya təna taa. ⁸ Ma na-i tə yəyɔtəyənə təmaya təcɛɛɛi. Ma huləyi-i ma ti na í naaki ma wɛɛtv. Ilə pepe tɔɔ kɛ mə tá nyana-i, na haləna í cəyana-i?

⁹ Mpuvɔ Tacaa mu pááná na í tɛɛ. ¹⁰ Waatv wei isəŋmuntovv keela cəkəle tɔɔ ilə, kvətəŋ ŋku kv pilisiyi yolv tɔ kv waasa Maləyam tɔɔ kɛle, na í hulumaɔ təlɔiloi isu kponkpomulom. Mpuvɔ

Alon ná mpv. ¹¹ Uena í to Moisi si: Hai, suulu Tacaa, tá tom sɔpaya. Ue taa læeti-tovu tá kumelento salaka. ¹² Malayam í taa wee isu pɔyaya sɔkovu ka too lotu taa, na pá loli-ke na ka tɔnovu fertiliyi isəna to.

¹³ Tənayale Moisi wiina Tacaa si: Hai, Tacaa, Suulu, waasi.

¹⁴ Ntəna Iso si: Ye isu i caa ka tɔwa i isentaa ké ntayama, pə taya kovaku na ku isikile ke i cakı fəle taa? Mpv to, pə wee si pá læsi-i təkikile ke kovaku na ku isikile ké. Pə waali uena pá tayani-i yaav.

¹⁵ Mpvó pá læsa Malayam ke təkikile taa ké kovaku na ku isikile. Pa mələna-i tɔvɔ Iseyeli nyəma to mpaav. ¹⁶ Na pá polo pa siki Palan wɔlaya tetu taa.

13

Fenlaa naanwa na naale tiluyi ke Kanaah

¹ Mpvó Tacaa təma Moisi si: ² Ləsi Iseyeli kpeka nyovu nyəma taa ké yulu yulu. Na n tili-we na pá feñ Kanaah tetu nti ma haaki-me to.

³ Uena Moisi kovı Iseyeli nyovu nyəma ke Palan wɔlaya tetu taa, isu Tacaa keesuvu-i to. Na pá polo Kanaah tetu feñyuy. ⁴ Fenlaa mpe pa kpeka na pa həla ntə: Luperɔ kpekəle taa nyəñ nté Sakuu pəyalv Samuwa. ⁵ Simiyəñ nyənte taa nyəñ nté Holi pəyalv Safati. ⁶ Yuta nyənte taa nyəñ nté Yefune pəyalv Kalepu. ⁷ Isakaa nyənte taa nyəñ nté Yosəfu pəyalv Ikaalı. ⁸ Ifəlayim nyənte taa nyəñ nté Nun pəyalv Hosee. ⁹ Pencamee nyənte taa nyəñ nté Lafu pəyalv Paləti. ¹⁰ Sapuləñ nyənte taa nyəñ nté Soti pəyalv Katəyeli. ¹¹ Yosəfu pəyalv Manasee nyənte taa nyəñ nté Susi pəyalv Katı. ¹² Tan nyənte taa nyəñ nté Kemali pəyalv Amiyeli. ¹³ Asee nyənte taa nyəñ nté Mikayeli pəyalv Setuu. ¹⁴ Nəfətali nyənte taa nyəñ nté Fofəsi pəyalv Napi. ¹⁵ Katı nyənte taa nyəñ nté Maki pəyalv Kuweli.

¹⁶ Mpa Moisi tila Kanaah to pa həla nté. Nun pəyalv Hosee ke Moisi cuvusa həte si Yosuwee.

¹⁷ Mpvó Moisi kusa-we na í heeli-we si: U kraɔa ilim ntəvəñ tə mpaav, na i sɔv pulasi həvəlvu taa. ¹⁸ Na í feñ tetu nti na tə yəlaa ke teu, na í na pa pəyale na pa toñ tənaya. ¹⁹ Na í na si pa wəna koloosi acaləe yaa pa fəina. Na tetu we mɔsvəñ yaa tə səpa. Na hətu wee yaa tə fei. ²⁰ U pona aralvto na í kana pa tetu kəlvbvm. Waatv inəyi tetu nti tə tun wei pa yaa si lesəñnaa to i kancaalaya nyəma pıki.

²¹ Mpvó aralaa mpe pa təewa na pá feñ tetu ke pə kraɔav Siñ wɔlaya tetu, hələna Lehorı, ke Lepo-Hamati. ²² Uena pá sɔv tetu nti tə taa, na ilim mpətəñ tə. Na pá tala Həpələñ ke Anaki ləlvu nyəma tookonaa te. Pa həla nté, Ahiman na Səsa na Taləmayi. Paa ηmawa Həpələñ ıcate ké, na pısi naatosompəvɔlaya siki, uena pá ηmə Səwan nyənte ke İcipiti tetu taa. ²³ Pa tala lesəñ tetəkəle taa, uena pá setı pə tuku, na piliñ, na pá həvəli yəlaa naale. Na pá kooli tun wei pa yaa si fiki na kələnaati to i pəe tətə. ²⁴ Mpvó pa hə təna inəyi həte si, lesəñ tetəkəle ke tuku ηku Iseyeli nyəma ka setaa to kv to.

Fenlaa keesəyi pa mpaav təm

²⁵ Kuyəñ sika nule, ule fenlaa təmayale, na pá məli. ²⁶ Moisi na Alon na Iseyeli samaa kiñ ke pa məla Katəesi ke Palan wɔlaya tetu taa. Na pá keesi-weye pə təna mpi pa nawa to pə təm. Na pá həli-weye tetu kəlvbvm na pa heeli-we si: ²⁷ Kupantv na təvənyaya təna tala tə taa ké təhə. Hələna pá həli-weye tə kəlvbvm. ²⁸ Ama kəlvmtv ké si tə yəlaa ké toñtənaa ké. Na pa ηmawa koloosi acaləe səsəna. Hali tə nawa tə taa ké tooko Anaki ləlvu nyəma. ²⁹ Amaleke nyəma ná çayana ntəye ilim mpətəñ tə, na Hiti nyəma na Yəpusi nyəma na Amolii nyəma ke pulasi həvəlvu. Na Kanaah nyəma ke Metelənee tənku na Yaatanı pəvɔ nəvɔ.

³⁰ Iseyeli nyəma caakaya Moisi ke kəntənav. Uena Kalepu sumsi-we, na í yəvətəna toma si: Tə polo tə mv tetu nti, tə wəna pə toma.

³¹ Ama i taapalaa ná təma si: Tə kaa pəsi na tə kra yəlaa mpe pa tə, pa tē-tovu toñ.

³² Tənayale pa sɔv keesuvu ke mpi pa nawa tetu nti tə taa na pá la-weye səvəntv to pə təm si: Tetu nti tə ké nti tə kovı tə yəlaa təvɔ. Tə taa yəlaa ké tookonaa ké. ³³ Uena pá tu kələna Anaki ləlvu nyəma. Tá we isu təlaa ke pa kiñ ké, na pəle pá nyəñəyi-tovu mpv.

14

Samaa kisa kanaah tetv taa svv

¹ Mpvó Iseyeli nyəma mapə kapusi ke ahoə təna. ² Na pá kəntəna Moisi na Alon, na pá toñ si: Ye tu səpa İcipiti tetu taa təna, pu lapa sana. ³ Pepe tə ké Tacaa ká pona-tovu tetu nti tə taa, na tə si yoo taa. Na kolontunaa kuu ta alaa na ta piya. Pə kəla teu si tə məli İcipiti. ⁴ Hələna pá mayası si pa kraaki wulav, na pá məli İcipiti.

⁵ Tənayale Moisi na Alon, pa hota pa nəəsi tə ké Iseyeli nyəma isentaa. ⁶ Mpvó fenlaa taa naale, Nun pəyalv Yosuwee, na Yefune nyəñ Kalepu, pa çəla pa wontu na lanwakəle. ⁷ Na pá tə samaa si tetu nti tə teu we səvəntv. ⁸ Kupantv na təvənyaya tala tə taa ké təhə. Ye Tacaa lanle

heena-to, i ká sosti-tuyó tē taa ké na í ha-tuyó-ti. ⁹ Pə tō tō, í taa kpa Tacaa tō. Yaa í weena tetó nti tē yálaa soyonu. Pa tunj ká lo-weye, na táá táləki-weye tōm kolóm tō. Mpi tō, ta Isə wē tá waali ké. Mpu tō, tē taa nyana-we.

¹⁰ Mpuýó samaa yəyətāa sí pá ku-we na pē. Tənaɣa Tacaa teeli ná pa isentaa ké kpa kraa ke cokəle tō.

Moisi sələməyi sí Isə í husi samaa isayatu

¹¹ Mpuýó Tacaa tōma Moisi sí: Ma hulə Iseyeli nyóma na yaasinaa paɣale nté ma tōɣ. Paa na mpə pa tōɣna-m kisuyú. Paa laki-m naani. Ue paa layasi? ¹² Maa kpiisi-we na yólvokosóko. Iləna má lá na Moisi luli na í pəsi piitim səsəom na tōɣ nyəm, na pá kəli Iseyeli nyóma.

¹³ Ntəna Moisi sí Icipiti nyóma cekənaa sí, nyá tōɣ ke n ləsəna Iseyeli nyóma ke pa tetó taa. ¹⁴ Pa kaa lan-təyi tayaşuyó ke tetó tənə tē nyóma. Pəle pa nyóma sí n wē tá waali ké, na í huləy-tuyó nyá ti. Na tē naaki nyá təma na í kentiyi tá tō. Mpi tō, n wē tá nəyó tō ké isəɣmuntuyó taa ké, na ahoó uləna í wē isəɣmuntuyó nku kó mvyi kəkó tó ku taa. ¹⁵ Ye nəonə n kpiisa-tuyó tōm kolóm, piitimnaa mpa pa nuwa pə təna mpi n lapa tō, paa tó sí, ¹⁶ n kpisa nyá yəlaa ponau ke tetó kəpantu taa, isú n ka suw tō. Pə tō ké n kó-weye wəlaya tetó taa. ¹⁷ Ue ha, Tacaa, ma wiikina-ɣi sí í huli nyá tōɣ na í lá isú n ka yəyətuyó tó sí: ¹⁸ Maɣale Tacaa, ma wəna suulu ké na ma kəpantu fəi tənaya. Ma wiiki isayalataa na kpeɣlāa. Ama maa haaki tasəkəle tó ke tampana. Ma hōɣ asayaa ŋkraɣŋ ké na má kpeɣna pa ləɣŋ loosi tooso yaa liyiti nyəŋka. ¹⁹ Tacaa nyá kəpantu təwə səsəom. Wii nyá yəlaa, isú tōo n ləsuyó-tuyó Icipiti na n laki tō. ²⁰ Mpuýele Isə nəyó təkpaş sí: Maa wii-me, isú n sələmuyó tō. ²¹ Paa na mpə timpi ma ké weesuyú tó, na ma teeli su tetó tənə tō, ma tuukina ma ti sí, ²²⁻²³ mə taa nəyólv kaa suw tetó nti tē taa. Pə taya pəlv, í nawa ma teeli na ma təma səsəona nna ma lapa Icipiti na wəlaya tetó taa cənə tō. Paa na mpə í tōɣna-m maɣasuyó sí, í naaki ma waali. Pəyele í nükəna-m. Pə tō ké mə taa nəyólv kaa keesi tetó nti maa suwa sí maa ha mə caanaa tō. Mpi tō, mə təna í ləna-m. ²⁴ Ama ma təmle tó Kaləpə ná wəna ləmaɣasəle kəpante. I ta lo ma tōm. I ká suw tetó nti í fəɣaa tó tē taa. Maa ha-təyi í ləɣŋ nyóma. ²⁵ Amaleke na Kanaaɣ nyóma wəna tetəkəle taa. Pə tō tō, cele í məli mə nəəhe tō na í faɣana wəlaya tetó taa ke səsəncaasi tənku tō.

Tacaa həm ke yəlaa ŋkraɣuyó

²⁶ Mpuýó Tacaa tasa Moisi na Aləɣ ke heeluyú tətó sí: ²⁷ Ma nuwa Iseyeli nyóma kontəyənə-m. Yəlaa kate nyóma me í kaa heesi pə lapə. ²⁸ I teləsi-we sí, ma ké weesuyú tó ké. Ma tuukina ma ti sí maa la-me isú í yəyətāa tō. ²⁹ Ama mə təna mpa pa kalaa na í wəna isú pusi hiu na waali tō, í ká sí. Mpi pə tō í kontəyənə-m tō. ³⁰ Kaləpə na Yosuwē pa paasi, nəyólv kaa suw tetó nti maa tuuwa sí maa ha mə caanaa tō tē taa. ³¹ Ye pə kaasa mə piya mpa í tənaya sí kolontunaa ká kuu tō. Pəle paa təyona tetó nti í footaa tō. ³²⁻³³ Pusi nule təcu ké mə pəyala ká paasəna pa kaləkəɣ. Na pá təyó mə kaanutu saləka tō. Ama wəlaya tetó taa cəneye mə looɣa təna ká sí. ³⁴ Kuyeyɣ nule ke í fəɣa tetó. Ue pusi nule ke í ká təyó mə isayatu saləka. Pə luwa isú kuyaku kolómuyó pənaɣa kolómaya nté. Waatu inəyi í ká cekəna mpi ma tō koluyó huləyi tō. ³⁵ Isəna ma yəyətāa tō, nruyó maa la lankpəsəɣ nyóma me. Mpi tō í kula ma tō. Isú mə nəyó na mə suka í səpa wəlaya tetó taa cənə.

³⁶ Mpa inu Moisi ka tila tetó fəɣuyú na pá footi-ti, na pá yele na samaa kontəyənə-m tō, ³⁷ Tacaa ku-weye kpa kraa na wahala ke pə tō ké. ³⁸ Yosuwē na Kaləpə pa tike pa ta sənə yəlaa mpa pa pola tetó fəɣuyú tó pa taa.

Maanyəma wē waali ké

³⁹ Mpuýó Moisi keesa Iseyeli nyóma ke tōm nti. Na pa lanə wakəli tətəyətəyó. ⁴⁰ Pə tō ké pə fema tanaj təhulu, na pá pukina pulasi həyóluyó, na pá tōɣ sí: Tá tōm səpa. Ue pənente tá sələ puwa sí tē polo timpi Tacaa hula-tó tō. ⁴¹ Ntəna Moisi sí: Pepe tō ké í kisiyi Tacaa kosəsutu, í kaa waa. ⁴² I fəi mə waali yoo. Ue í taa nəki pote sí í yookina mə kolontunaa. ⁴³ Amaleke na Kanaaɣ yoolaa nté mə nəyó tō təna. Pəle paa kpiisi-meyə. Timpi í kisa Tacaa tō, ilé í kaa wē mə waali.

⁴⁴ Mpuýó pa lapa kankana sí pa kraaki puɣo həyóluyó. Ama Moisi na Tacaa nəyó pəeluyó atakaa pa saala təsikile. ⁴⁵ Tənaya Amaleke na Kanaaɣ yoolaa mpa paa wē pəɣŋ taa təna tō, pa tiwi na pá təyoni-wē na pá ku-we, haləna Hooma.

15

Mólom na nim na səlvm pə kotaya

¹ Mpuýó Tacaa tōma Moisi sí: ² Teləsi Iseyeli nyóma sí, waatu wei í ká suw tetó nti ma haaki-me tō, tē taa sí í cakí tō, ³ ye í laki kotasi nsi kəkó lusa sí təna tō yaa ciikuyú nyənəni yaa nəyó suw nyənəni. Yaa luɣu kolómuyó nyənəni yaa acima nyənəni. Naw yaa heu yaa páɣ ke í ká lana pə kotaya. Na ma lanje heena pə səsəɣ. ⁴ Ye wei í kəna í kpeɣte, í ká tənə tē tō ké təyonaɣ

kotaya. Isu molom mpi pa nuɣutina nim liitili kolom na titite tɔɔ kiloona tooso. ⁵ Na í liisi solom ke liitili kolom na titite ke paa iwəyaya ŋka ka kotaya ŋka kɔkɔ lusa ka tɔna tɔ, yaa ciikuɣu nyəŋka tɔ. ⁶ Ye pə kə íwaav, ile í sɔɔsi molom mpi pa nuɣutina nim liitilinaa naale tɔɔ kiloona naatoso. ⁷ Na solom ke liitilinaa naale, na Tacaa lanle heena pə sɔɔsɔn. ⁸ Ye isu nav ke í laki-m kotaya ŋka kɔkɔ lusa ka tɔna tɔ, yaa ciikuɣu nyəŋka, yaa nɔɔ siw nyəŋka. ⁹ I tɔni kpənte tɔ ke molom mpi pa nuɣutina nim liitilinaa tooso, tɔɔ kiloona pəɔlafafi naanowa. ¹⁰ Na solom ke liitilinaa tooso, na Tacaa lanle heena pə sɔɔsɔn. ¹¹ Ye í laki nav yaa íwaav yaa iwəyaya yaa pinaya ke kotaya, m̀póyó í ká la. ¹² Paa tala isənaya í ká la kotaya. I ká tani paa nte tɔ tɔ kə m̀póyó. ¹³⁻¹⁴ Yaasi inəxi Iseyeli nyəma me í ká tɔn na í laki kotasí sɔɔsɔn nyənsi. Na pə kpenna mə tetɔ taa cayalaa tana. Mpa pa leelaa na mpa pa ta leeli tɔ. ¹⁵⁻¹⁶ Kusəsuto kolomtu ntəxi Iseyeli nyəma na cayalaa í ka tɔki teitei, na pə polo mə piya piya. Tacaa má maa fayasəxi.

Kakalasi kancaalaya nyənsi kotaya

¹⁷ M̀póyó Tacaa tɔma Moisi si: ¹⁸ Teləsi Iseyeli nyəma si, ye waatu wei í tala tetɔ nti tɔ taa ma pukina-me tɔ, ¹⁹ ile í kɔɔya tɔ tɔɔnaya na í la-m kotaya. Ilena pəcɔ í tɔɔ. ²⁰ Ilena í cosi mə kancaalaya somtu taa na í tó kakalaya. Na í kraasi-m-ke na iso, isu pa lakɔvɔ kancaalaya pee wena pa mapa tɔ. ²¹ Na í la-m kotaya ke pə kakalaya kancaalaya nyəŋka. I ká tɔki kusəsuto tənɛɛ tam tɔ kə.

Isayatu nti tə yəkəna yulv tɔ tə kotaya

²²⁻²³ M̀póyó Moisi tɔma si: Ye kuyakɔ nakɔli pə yəkəna me, yaa mə piya piya ke waatu nɔɔlv, ilena pəntɔ yɔki kusəsuto nti ma teləsə-me isəntɔ tɔ tɔ taa natəli, ile í tayani-ti na kotaya. ²⁴ Ye pə kə isayatu nti tə yəkəna yulv tɔ na samaa ta nyi pə tom, ile í caa latəce na í la-m kotaya sɔɔsɔn nyəŋka ŋka kɔkɔ lusa ka tɔna tɔ. Na í tani ka tɔ kə molom, na solom, na isayatu husuɣu kotaya pəntɔlv. ²⁵ Kɔtɔlv ká la isayatu husuɣu kotaya ke Iseyeli nyəma tana, na pə husi mə isayatu. Mpi tɔ, pə kə isayatu nti tə yəkəna-me tɔɔ. Na pə tɔ kə í kɔna-m kotaya ŋka kɔkɔ lusa ka tɔna tɔ. Na isayatu husuɣu nyəŋka. ²⁶ Pu husi Iseyeli nyəma tana isayatu ke. Na cayalaa mpa pa we mə heko tɔ pɛle pa nyəntɔ. Mpi tɔ, pə ke isayatu nti tə yəkəna-me tɔɔ.

²⁷ Ye yolv kolom ke pə yəkənaa na í la isayatu, ile pənaya kolomaya pəŋ ke í ká kətəna. ²⁸ Ilena kɔtɔlv la isayatu husuɣu kotaya, ke wei inɔ pə yəkənaa na í lá isayatu ke mpu tɔ. I tɔn mpu ilena í isayatu husi. ²⁹ Paa Iseyeli tɔ yaa cayalv ke pə yəkənaa na í pənti, kusəsuto kolomtu tənə inəxi í ka tɔki.

³⁰ Ama ye Iseyeli tɔ yaa cayalv pəntəna təfaa, isu pa kpiisa-i tetɔ taa. ³¹ I nyuɣu taa kə í kpiisuɣu ká məli. Mpi tɔ, í foota Tacaa tɔm, na í wakəli í kɔtɔtɔv.

Kuyakɔ kuhəsɔvɔ wakəlvɔ tɔm

³² M̀póyó waatu wei Iseyeli nyəma tala wɔlaya tetɔ taa, ilena kuyakɔ nakɔli pá kpəli pa taa nɔɔlv na í caaki taasi ke kuyakɔ kuhəsɔvɔ wule. ³³ Ilena pá pona-i Moisi na Alɔn na samaa tana kin. ³⁴ Na pá su-i na pá tana nti Iso ka heeli-we si pá lana-i tɔ. ³⁵ Ntəna Tacaa heeli Moisi si: Pə wee si samaa tana í kó pəntɔ inəxi na pɛɛ, ke təsikile waali. ³⁶ Kələna pá luna-i na pá kɔ-i na pɛɛ, isu Tacaa ka heeluyɔ Moisi tɔ.

Tokona sɔsaa atvɔusa

³⁷ M̀póyó Tacaa tɔma Moisi si: ³⁸ Teləsi Iseyeli nyəma si, mə na mə lɔlvɔn nyəma í ká kɔkɔ mə tokona sɔsaa ntompee ke atvɔusa kə, na í tamsəxi-yeyɛ akpaayala kponkponu. ³⁹⁻⁴⁰ Ntəxi í ká nyənəxi na í tɔsəxi ma kusəsutɔ tɔ, na í təkəxi-ti. Ile í kaa nyuli tun waani waani laav ke mə huwɛ w taa. Tənaya í ká huləna si í kə ma nyəma. ⁴¹ Mayalɛ Tacaa mə Iso, ma ləsəna-meyɛ Icipiti tetɔ taa si má wee mə Iso.

16

Kolee nyəma kolvɔv ke Moisi tɔ

¹⁻² M̀póyó Lefii kpəkəle tɔ Kehati lɔlvɔv tɔ Isaa pəyalv Kolee tɔsa Lupɛn nyəma tooso. Iliyari pəyalaa Tatan, na Apilam, na Pelee pəyalv On na pə sɔsəna Iseyeli nyəma kɔɔɔyala mpa pa həla yaawa na pá kotiyi kotun tɔɔv ŋmɔnɔv na nule na naanowa (250) na pá kolv Moisi tɔ. ³ Ilena pa kotina Moisi na Alɔn na pa koo-we si: Wooo, mə nyəntɔ ná wəpa. Samaa tana kə Tacaa nyəma kə, na í we pa waali. Ile pepe tɔ kə mə hən mə ti si í tɛ lelaa?

⁴ Moisi nu mpu, ilena í hoti í isəntɔ. ⁵ Na í tó Kolee na í waali nyəma si: Cele tanaŋ Tacaa ká hól mpa pa kə í nyəma tɔ. Na í yele na í koləsaa kpətəna-i. ⁶ Mpu tɔ, Kolee, nyana nyá waali nyəma í kɔɔya ofolonaa. ⁷ I tó pa taa kə mamala na í wɔ Tacaa ke tulaalv. Ile tu ná wei í ká ləsi si í kə í nyəŋ tɔ. Ama Lefii piya me mə nyəntɔ wəpəna.

⁸ M̀póyó Moisi heela Kolee tɔtɔ si: Lefii nyəma me í nu yoo. ⁹ Isəna Tacaa ləsə-meyɛ Iseyeli nyəma taa si, í kpətəna-i, na í paasəna í təcayale nanŋ nyəntɔ, na í sɛkəna-weyɛ Iso tɔ, pə ta tɔ

me? ¹⁰ Kolee, Tacaa tona nyana nyá teetona ke tæmle. Ilena mu pæekæyi si pá soosi-me ye kætælaa nyana. ¹¹ Ie Tacaa tæ ké í kuløly, pæ taya Aløj. Ié í ta ke polv.

¹² Mþóyó Moisi tilaa si pá yaa Tatan na Apilam. Ilena pá kisi pote na pá tó si: ¹³ N læsa-tuyv tetv nti tæ taa kwpantv na tøyonaya tæla yem tæhø tæ, na ñ kœna-tuyv wølaya tetv taa. Paa na mpv, pæ ta tæ-ñ na ñ caa si tþ nyænæyi-ñ tæ wulav. ¹⁴ Aní kwpantv na tøyonaya ta tæli cæne. Pécó n ta tala-tuyv paa wei na í tetv, na læsen tawa. Taa nyœni-tuyv yolvmaa, tu puki.

¹⁵ Mþóyó pááná huu Moisi taa, na pá tœm nti. Ilena í heeli Tacaa si: Taa tasa pa kœtasi ke myv. Ma ta ñmakœlœta pa taa nøyv. Pæyele ma ta mvta pa taa nøyv kpañaya.

Kolee na í waali nyœma pa salœka

¹⁶ Mþóyó Moisi tœma Kolee si: Cele tanañ, nyana nyá waali nyœma í kœw Tacaa ísentaa, na Aløj tœtœ. ¹⁷ Ilena í na pa ñmœnyv na nule na naanvwa (250) pá kpaça cofolona, na pá wœ Tacaa ke tulaalv.

¹⁸ Kolee na í nyœma pá tøj mpv, Ilena pá tuusi na pá søj Išo cokœle nœnøyo. Na Moisi na Aløj pele pá polo tœtœ. ¹⁹ Ntœna Kolee soosi Iseyeli samaa tœnaya í tœw ké Išo cokœle nœnøyo.

Mþóyó Tacaa teeli ná pa tœ. ²⁰ Ilena Išo tó Moisi na Aløj si: ²¹ Í hatœlœna-we, ma caa-we ye kpiisuyv ke tœm kulœm tœw ké. ²² Tœnaye Moisi na Aløj pa hota pa nœsi tœw ké kpaçpaa. Na pá má kapuka si: Hai, yœlaa tœna ñmalv Išo. Kulœm wakœlaa, Ilena ñ myvi samaa tœna na pááná na? ²³ Ntœna Tacaa cœ Moisi si: ²⁴ Heeli samaa na pá hatœlœna Kolee na Tatan na Apilam pa tœçayale.

²⁵ Mþóyó Moisi pola Tatan na Apilam pa cœlv. Na Iseyeli nyvuyv nyœma ke í waali. ²⁶ Na í heeli samaa si: Í hatœlœna asayœna mpe pa cœka. Ye wei í tokina pa polvrv pa ísayatv ká kv-i.

²⁷ Ntœna samaa hatœlœna Kolee pa cœka. Waatu ñi Tatan na Apilam pa alaa, na pa lølvyv nyœma lelœa paa tœma luv, na pá søj pa nœnœsi. ²⁸ Mþvylœ Moisi tœma si: Í ká cœkœna teu si maa lakí polv na ma mayamaça ma toñ. Ama Tacaa tilina-m. ²⁹ Ye yœlaa pane pa sœpa pa mayamaça pa sœm, Ie pœ taya Tacaa tilina-m. ³⁰ Ama ye í lapa piti tœmle na tetv haœ nøyv, na tþ lí pá na pa nyœm tœna, na pá tii atetœle taa na pa íse, Ie pœlyele í ká tœna si pa wøjna Išo.

³¹ Moisi nøyv ta tu tiita ateye, na tetv faya yem ke pa nœheœ tœ. ³² Na tþ lí pá na pa alaa, na pa piya. Na Kolee waali nyœma na pa nyœm tœna. ³³ Na pá tii atetœle taa. Iseyeli nyœma ta tasa-we ye nav. ³⁴ Lœlaa mpa pa kœtœna-we tœ, pa ñi pa kakiisasi Ilena pa se. Mpi tœ, pa nyañaya si tetv í taa kœw na tþ lí mpe tœtœ. ³⁵ Mþóyó Išo tisa kœkœ na ká nyaya yœlaa ñmœnyv na nule na naanvwa (250) wei í lakaya tulaalv kotaya tœ.

17

Kolee waali nyœma cofolona

¹ Mþóyó Tacaa tœma Moisi si: ² Telœsi Aløj pœyalv kœtvlv Ilaasa si, læsi cofolona ke kœkœ taa na ñ yasi mamala. Pa ké ma nyœm ké. ³ Cofolona mpe pa ké Išo nyœma ké. Mpi tœ, pa tœma-m-we ye kotaya lœpœnav. Ama mpa pa ti-we tœ pa sœpa pa ísayatv tœw. Pœ tœ tœ, pœ wœe si pá hœe-we na pá waasi kœtaya tœlate tœ. Ilena pá pœsi Iseyeli nyœma ke polv kuyvœm.

⁴ Mþóyó kœtvlv Ilaasa kpaça yœlaa mpa kœkœ nyaya mpv tœ, pa nyœlyœlvv kusœmvyv cofolona. Na í lu-we na í waasi kœtaya tœlate. ⁵ Mpv pœ hølœyœna Iseyeli nyœma si, Aløj lølvyv nyœma paasi kpaí tv nøyv í feina mpaav si í tasa Tacaa ke tulaalv wœrv. Ye wei í lapa mpv, sœm mpi Kolee na í waali nyœma pa sœpa tœ, mpi pu kœna-i. Isu Tacaa ka kpaalvyv Aløj na Moisi nøyv tœ.

Yœlaa çayanav ke Moisi na Aløj

⁶ Tev fema Ilena Iseyeli nyœma tœna naali Aløj na Moisi ke çayanav si: Í kvwa Tacaa yœlaa.

⁷ Mþóyó samaa kotina Moisi na Aløj. Saa wei pa nyœna Išo cokœle tœw, Ilena pá ná nyœsi nyala timpí Tacaa teeli naaki tœ. ⁸ Ilena Moisi na Aløj pá polo tœ ísentaa. ⁹ Ilena Tacaa tœ Moisi si: ¹⁰ Hatœlœna yœlaa mpe, na má kpiisi-we ye tœm kulœm. Tœnaya Moisi na Aløj pa hota pa ísentœ. ¹¹ Na Moisi tœ í taalv si: Polo tœcœv na ñ kpaça nyá cofolo na ñ hœe kœtaya tœlate tœw kœkœ. Tó tulaalv ké pœ tœw, na ñ la samaa ke ísayatv huœvuyv kotaya. Mpi tœ, Tacaa mv pááná ké halí í tœma niñ tuyv.

¹² Mþóyó Aløj kpaça cofolo, ísu Moisi heeluyv-i tœ. Ilena í cœw samaa taa, na í ná si pa tœña sœrv. Ilena í wœ tulaalv, na í la-we ye ísayatv huœvuyv kotaya. ¹³ Mþóyó í sœña mpa pa tœma sœrv tœ, na íse nyœma pa hœkv taa. Ilena sœm hœe. ¹⁴ Kolee waali nyœma mpa pa sœpa lœñ tœ pa paasi yœlaa iyisi naanvwa na liyiti na nasœtosœ na nunvwa (14.700) sœpœna tœtœ. ¹⁵ Ntœna Aløj mœli Moisi kiñ ke Išo cokœle nœnøyo ke saa wei sœm hœœwa tœ.

Aløj kpatóyó

¹⁶ Mþóyó Tacaa tœma Moisi si: ¹⁷ Heeli Iseyeli kpeka nyœñ nyœma si paa wei í kœna kpatóyó. Pœ kœntœyi kpatœñ naanvwa na naale kœle. Ilena í ñmaa paa mpa pa kœkœle hœte ke pa nyœkvv

too. ¹⁸ Ama Alon hete ke i ka hmaa Lefii nyoma nyehku too. Ilena paa kpekale to wei i weena i nyehku. ¹⁹ Ilena Tacaa si: Moisi su kratəh inəyi Iso cokale taa ke atakaa kin, ke timpi ma na-me tə suliyi to. ²⁰ Na mā ləsa wei, ilé i kpatóyó neyētəyona nté. Ilena mā su tənaya ke kontənav mpi Iseyeli nyóma kontəyona-me to.

²¹ Mpuvole Moisi teləsa Iseyeli nyóma ke tom nti. Na kpeka nyóon nyóma kóna-i pa kratəh na Alon nyehku ka we heku too. Ilena pá lu kratəh naanwa na naale. ²² Ilena Moisi su kratəh inəyi Iso cokale taa ke atakaa isentaa. ²³ Tev fema, na Moisi sov tə taa, ile i mayana Lefii kpekale to Alon kpatóyó neyetaa kele. Na kó tó hetv. Haləna kó ləli pee na á puwa. ²⁴ Mpuvó Moisi kuu kratəh təna, na i pona Iseyeli nyóma na paa wei i na. Ilena paa nyovu to wei i kpaɣa i nyehku. ²⁵ Ntəna Tacaa tasa Moisi ke heeluyv si: Polo n̄ su Alon kpatóyó ke atakaa kin, na pá tóosi Iseyeli nyóma ke pa kaanuv. Ilena pa kontəyvu su tənaya. Ie pa kaa tasa səm. ²⁶ Mpuvó Moisi lapa teitei ké mpv.

Lefii nyóma na kətəlaa pa kvlapəle

²⁷ Mpuvó Iseyeli nyóma tóma Moisi si: Nyəni isəna ta təna tə səki na t́ tɛh to. ²⁸ Tá taa wei i kpatəna Iso təcayəle, ilé i si. Tá təna tu səna nté?

18

¹ Mpuvó Tacaa tóma Alon si: Ye nyana nyá ləlvov nyóma na nyá tətənaa Lefii nyóma ləlaa, i wakəla Iso cokale taa təmlə na mə kətvov nyənte, mə nyóon taa ké pu te. ² Waatu wei i sovki tə taa ké təmlə, Ilena i yaa mə tətənaa Lefii nyóma na pá wee mə waali nyóma, na pá səhna-me. ³ Paa la pə təna mpi n̄ ká keesi-weye cokale paasənav tom taa to. Ama pə fei si pá tokina Iso puləv yaa kətaya təlate. Pə taa kəv na mpe yaa mə taa nəyov si. ⁴ Pa tike paa səhna-meye Iso cokale təmlə taa. Cayəlv nəyov i kaa kpatəna. ⁵ Ilena mu paasəna tətəna kətaya təlate. Ie ma pááná kaa tasa huuv ke Iseyeli nyóma too. ⁶ Ma ləsa mə taa ké mə tətənaa Lefii nyóma. Ilena ma tayani-meye weye hav si, pá la təmlə ke Iso cokale taa. ⁷ Ama Alon, nyana nyá ləlvov nyóma mu la mə kətvov təmlə ke kate taa kate təcayəle taa, ké puvov kəkayəv waali. Má haakəna-meye lonte nté. Ye yov ke yem kpatəna təna, isu pa kv-i.

Kətəlaa tətəyole

⁸ Mpuvó Tacaa tóma Alon si: Nyana nyá ləlvov nyóma i təna kətasi nsi Iseyeli nyóma hulaa si si ké ma nyənsi təyv tam too. ⁹ Kate taa kate nyəv mpi pa ta nyayasi kəkv, na pu pəsi mə nyəv ke Iseyeli nyóma kuvəv, na pa kəhav, na pa isayətv husovv kətaya, na pa tasəkəle tayənvov nyəhka təna n̄ka paa la-m təyov. Wontu kate nyəntv nti tə pəsəyi mə na mə piya mə nyəv ké. ¹⁰ Ie mə taa apalaa nyóma tike ká təyona kətaya təyənaya n̄keye Iso lonte taa. ¹¹⁻¹³ Na pá səssəna kuvəv wei Iseyeli nyóma payəla-m, na pá kraasi-m na isə na pá ha-m to. Paa nim kəvam, paa solv kəvam, paa təyənaya pee kəvana nna a ké tətə kəlvəlvv kancaalaya nyəv to. Nyana nyá piya piya mə nyəv nté tam too. Na mə taa apalaa, na alaa mpa pa we tənəh to, pa pəsəyi na pá təyov. ¹⁴ Na pá təna mpi pə ké ma nyəv to, pə tayəvəyi mə nyəv ke pəsvov tətəyov. ¹⁵ Yəlaa na təla kancaalaya apəlvpiya nsi pa ha-m to si pəsa ma nyənsi ké. Ie i ká tayəv yəv ké yəlaa nyənsi na təla nna a ta mōna kətaya to a nyənsi. ¹⁶ Apəlvpəyaya n̄ka ka wəna isətv kəlvv to, ka liyitee ká wee nyəvətv kəkpasi ké na pá keesəna isəna pa mayəsvov Iso cokale taa to. ¹⁷ Pə fei si, i tayəv yəv ke nav yaa heu yaa pəh kancaalaya apəlvpəyaya. Təla an̄ a ké ma nyəv ké təsiyisiyi. I ká n̄musi a caləv ke kətaya təlate too ké. Na i wə nim colv nim coləyov kəkv. Na ma lanje hēna pə səssəh. ¹⁸ Ilena a nantv pəsi mə nyəntv. Teitei isu pa lakovv ciikuyv kətaya, na pá hūlvəyi-m lanje na yule ntəyov nyənte, na həyoləh təna isu Iseyeli nyóma laki to.

¹⁹ Pə təna mpi Iseyeli nyóma hūlvəyi-m na həyoləh təna si kuvəv nāh nyəhku to. Kv pəsa nyana nyá pəyalaa na nyá pəelaa mə nyəhku ké. Pə ké tam too nyəntv ke mə na mə ləlvov nyóma ké, tə fei layəsvov.

²⁰ Mpuvó Tacaa tasa Alon ke heeluyv tótə si: N kaa hiki tətə isu Iseyeli nyóma ləlaa. Ama mayəle nyá taale na nyá wənav.

Lefii nyóma nyəv

²¹ Həyoləh naanwa taa kəlvvovv n̄ku Iseyeli nyóma kəhna Tacaa təyov maa cəla Lefii nyóma mpa pa lapa Iso cokale taa ké təmlə to. ²² Samaa kaa kpatəna cokale. Pə taa kəv na pá pənti na pá si. ²³ Lefii nyóma tike ka lakəna cokale taa təmlə. Ye pa pəntaa pá wee pa nyóon taa. Pa kaa wəna tətə isu kpeka ləna. I tōki kəsəsvov tənəye tam too. ²⁴ Ama maa cəla-meye hatəmvovv həyoləh naanwa taa kəlvvovv, n̄ku Iseyeli nyóma lapa-m kətaya na pá kraasi-m na isə to. Pə tō ké ma heela-me si, i kaa hiki tətə isu kpeka ləna.

²⁵ Mpuvó Tacaa tóma Moisi si: ²⁶ Tələsi Lefii nyóma si, ye Iseyeli nyóma kóna-meye pa hatəmvovv həyoləh naanwa taa kəlvvovv n̄ku ma ha-we to, ile mu ləsi pə taa ké həyoləh naanwa taa kəlvvovv tətə na i cəle-m. ²⁷ Na pá wee isu mə tətənaa ləsvovv pa hatəmvovv na pa ləsehnāa tō to. ²⁸ Tənaya mə hikiyina mə kəhav na i kóna-m na i cəlyəi Alon-we. ²⁹ Kuvəv wei i təna

í hikiyi tó, í taa ké í ká læsi tǝpante na í cele-m. ³⁰ Ye í tǝma læsvyv ke ma nyǝm, íle í su mǝ tǝyi kokaasǝm. Isu mǝ tǝtvnaa kaasvyv pa tǝyi hatǝmvto na læsejnaa tǝ. ³¹ Tǝmlǝ nte í lakí cokǝle taa tǝ tǝ kufelvyv ntǝ. Íle paa timpiyi mǝ nǝkaa mǝna mǝ tǝesi nyǝma í pǝsǝyi na í tǝvyv pǝ tǝvǝnaɣa. ³² Ye í tá læsi-m tǝpante, ílena pǝcǝ í tǝvyv kokaasǝm, í pilisa íseɣeli nyǝma kǝtɣa ké. Mǝ tǝm ká sǝ na pǝ pona-mǝɣe sǝm taa.

19

Nav kǝseem kǝtɣa tǝlvma

¹ Mǝpǝyǝ Tacaa tǝma Moisi na Alǝj sǝ: ² Í tǝlǝsi samaa ke kǝsǝsvto tǝne sǝ, í caa nav kǝseem wei í tiili tá caamu, pǝcǝ pa ta tǝta-í kǝpǝtǝyǝ kǝhalvnyv tǝ. ³ Na í cela kǝtvlv ílasaa, na ílé í luna-í tǝsikile waali na pá lænti-í ma ísentaa. ⁴ Ílena kǝtvlv lii calǝm taa ké mpǝle ke tǝm naatosompǝɣolɣa na í njmusǝyǝna cokǝle nǝnǝɣo. ⁵ Na pá wǝ nav tǝnɣa kǝtvlv ísentaa. Pǝ kǝpǝlav kǝnjle, na nantv, na calǝm, na pǝ taa lotu tǝ. ⁶ Na kǝtvlv kǝpǝɣa tǝvyv njku pa yaa sǝ seetǝli tǝ kǝ taasi, na tǝvyv njku pa yaa sǝ hisǝpǝv tǝ kǝ piliɣa, na heej hǝntv nti pa lii akpǝaɣala tǝ, na í peti timpi nav tǝnja nyǝɣav ke mpǝv tǝ. ⁷ Pǝ waali ílena, í cǝtǝ í wontu na í sǝ lǝm na pǝcǝ í sǝv tǝsikile taa. Na í wee asilima taa, halǝna taanaɣa. ⁸ Nav wǝtv ká cǝtǝ í wontu na í sǝ lǝm na í cǝɣa asilima taa tǝtǝ, halǝna taanaɣa. ⁹ Ílena yǝlv wei í fei asilima taa tǝ, í kuu nav tǝlvma na í pona lǝnte kǝpante taa ké tǝsikile waali. Na í su-ɣe na pá lá asilima keelvyv kǝtɣa lǝm. Kǝtɣa njke ka we ísu ísɣavtv husvnyv nyǝnjka ké. ¹⁰ Pǝ wee sǝ tǝlvma kuulu í cǝtǝ í wontu tǝtǝɣo. Ílena í wee asilima taa, halǝna taanaɣa. Íseɣeli nyǝma na cǝɣalaa paa tǝkǝna kǝtɣa kanɣe tam tǝo.

Asilima keelvyv kǝtɣa lǝm lapǝnav

¹¹ Ye wei í tokina sǝtv, í ká cǝɣa asilima taa ké. Halǝna kǝɣakv na kv ísikile. ¹² Ílena í njmusǝ í tǝyi asilima keelvyv kǝtɣa lǝm mpǝyi kǝɣakv tooso nyǝnjku, na naatosompǝɣolɣa nyǝnjku. Ílena í wee tǝnǝnj. Ye í ta la mpǝv, í we asilima taa ké. ¹³ Pǝyele í pilisa Tacaa tǝɣaɣa ké. Na í asilima we tam ké í ta njmusǝ í tǝyi kǝtɣa lǝm tǝ pǝ tǝo.

¹⁴ Ye yǝlv sǝpa kutuluɣy taa, na nǝɣǝlv sǝv í kiɣ. Yaa pǝntv ka tu we tǝna. Í pǝsa asilima tv ké halǝna kǝɣakv na kv ísikile. ¹⁵ Paa fulɣa, yaa pǝlvpǝv we tǝna na pá tá pá teu. Pǝ taa nyǝm pilisaa tǝtǝɣo. ¹⁶ Ye pa kv yǝlv, yaa í sǝpa í sǝm ke nyǝtv taa. Ílena nǝɣǝlv tokina paa í mǝwa yaa í pǝlaav. Pǝntv pǝsa asilima tv ké, halǝna kǝɣakv na kv ísikile. ¹⁷ Ye pa caakí asilima tv ke nyaalvyv, nav uní í tǝlvma ke pa cosiyi. Na pá tǝv pǝlvpǝv taa na pá pǝli lǝm kǝpam. ¹⁸ Ílena wei í fei asilima tǝ, í caa tǝvyv njku pa yaa sǝ hisǝpǝv tǝ kv piliɣa na í lii lǝm mpǝv pǝ taa. Na í njmusǝ cokǝle nte tǝ taa yǝlv sǝpa mpǝv tǝ. Na pá kǝpǝna tǝ yǝlaa, na pǝ wontu, na wei í tokina sǝtv, yaa í mǝwa, yaa í pǝlaav tǝ. ¹⁹ Kǝɣakv tooso nyǝnjku, na naatosompǝɣolɣa nyǝnjku ke paa lapǝ-í mpǝv. Pǝ waali ílena, í cǝtǝ í wontu na í sǝ lǝm. Taanaɣa ntǝ í asilima tǝj.

²⁰ Ye asilima tv ta la mpǝv, paa læsi-í íseɣeli kǝpǝle taa. Mpi tǝ, í pilisa Tacaa cokǝle ké. Pǝcǝ í pǝsa asilima tv.

²¹ Íseɣeli nyǝma ká tǝkí kǝtɣa kanɣe tam tǝo ké. Ye wei í njmusa kǝtɣa lǝm, pǝ wee sǝ í cǝtǝ í wontu ké. Na wei ílé í tokina-wi, í weeki asilima taa ké halǝna taanaɣa. ²² Ye asilima tv í tokina mpi, í pilisa-wǝɣi. Na wei ílé í tu tokina asilima tv, pǝntv pǝsa asilima tv ké, halǝna taanaɣa.

20

Melipa lǝm tǝm

(Luv 17:1-7)

¹ Mǝpǝyǝ íseɣeli nyǝma tala Sinj wǝlɣa tǝtv taa ké ísǝtv kancaalɣa nyǝj taa, na pá siki Kateesi. Tǝnɣa Malǝɣam sǝpa na pá pimi-í.

² Waatv wei samaa laɣa lǝm, ílena pá kotina Moisi na Alǝj ³ na pá kuuki Moisi nǝɣo sǝ: Ye ísǝ ka kǝpǝnta ta na ta tǝtvnaa ke kǝɣv, pǝ kǝla teu. ⁴ Pepe tǝo ké í kǝna ísǝ yǝlaa tǝɣa wǝlɣa tǝtv tǝne tǝ taa cǝne sǝ, tá na tá kalǝkǝj tǝ sǝ? ⁵ Í tu læsa-tǝvyv ícipiti, na í kǝna-tǝvyv lǝnte ísɣale tǝne tǝ taa suwe? Pǝ fei halǝm, pǝcǝ yǝlv kaa hiki tǝj kǝlvǝj, ísu fikiɣna yaa læsejnaa, yaa tǝvyv nakǝli. Aní lǝm kǝnyǝnyǝm maɣamaɣa ná tu fei kǝlv.

⁶ Mǝpǝyǝ Moisi na Alǝj pa hatǝlǝna samaa, na pá polo ísǝ cokǝle nǝnǝɣo. Na pá hoti pa ísentǝo ke ate, na ísǝ teu na pa tǝo. ⁷ Ílena Tacaa tǝ Moisi sǝ: ⁸ Kǝpǝɣa nyǝ kǝpǝtǝyǝ, na nyana Alǝj í koti samaa. Ílena nǝ yǝɣǝtǝna kǝkǝpamvnyv kǝnɣe pa ísentaa, na lǝm lu na íseɣeli nyǝma na pa kalǝkǝj pá nyǝo.

⁹ Ntǝna Moisi polo na í kǝpǝɣa í kǝpǝtǝyǝ ísu Tacaa yǝɣǝtvnyv tǝ. ¹⁰ Na í na Alǝj pá koti samaa ke kǝkǝpamvnyv njku ísǝ hulaa tǝ kv kiɣ, na pá tǝ sǝ: Yǝlaa tǝo kǝllaa me, í tu njkǝpǝnj. Tu pǝsi na tǝ læsi kǝkǝpamvnyv taa ké lǝm na?

¹¹ Ílena Moisi kǝsi kǝpǝtǝyǝ na í ma kǝkǝpamvnyv ke tǝm naale na lǝm kǝpǝ sǝsǝm. Na pa na pa kalǝkǝj pá nyǝo na pá nyǝɣǝsi. ¹² Tǝnɣalǝ Tacaa kalǝna Moisi na Alǝj sǝ: Timpi í tá tǝ-m na mǝ

taa, na í fayasi-m na ma mpa ke Iseyeli nyóma taa to, í kaa sosi samaa unye tetu nti ma haam-
to té taa.

¹³ Yaasi une í kónna nteye Melipa lom tòm. Youu ke pa yaa mpw na pa te taa. Mpi to, Iseyeli
nyóma ka pæeka Tacaa na youu ké. Ilena í fayasi í ti na í mpa ke pa taa.

Itom nyóma taroyu ke Iseyeli nyóma

¹⁴ Mpróyó Moisi kusa tillaa ke Kateesi, na í tili-weye Itom wulaw kin. Si pá heeli-í si: N nyómá
wahalanaa mpa nyá koxoyi ya Iseyeli nyóma tá to tóyaa to. ¹⁵ Ta cósónaa ka poléna Icipiti na pá
leeli tóna. Na péle pá to-weye wahala. ¹⁶ Ilena to wiina Tacaa si í waasi-tu. Ilena Iso tili isótaa
tillu na í læsi-tuyu tóna. Saña to tala nyá tetu toña to kéle Kateesi. ¹⁷ Ie ha-tuyu mpaav na té
fayana nyá tetu taa. To kaa heli nyá halém yaa nyá lesenaa taa. Pécó to kaa nyóo nyá lókónaa
lom. Tu síyisi hapæle ke mpóyó, halóna to tési nyá tetu. ¹⁸ Ntèna Itom wulaw si: Ye í soo ma tetu
taa, ma lu mæ yoonav.

¹⁹ Mpróyó Iseyeli nyóma tasaa si: Hai, hapæle ke tu tøj. Ye tá yaa tá kalækøj luyu we lom, tu
ya-wøy. Mpaav tike ke to wiikina-ij si í ha-tu na té fayana nyá tetu taa. ²⁰ Ama Itom wulaw ta
tisi.

Halóna yoolaa tuutuuma lu Iseyeli nyóma to, na pa youu wontu sósóntu. ²¹ Ilena Itom
nyóma kisina Iseyeli nyóma si pá taa fayana pa te. Ilena péle pá kéena hoxoyu leñku.

Aløj sëm

²² Mpróyó Iseyeli nyóma kula pa tóna na pá polo Hoo puyu luyu, ²³ ke Itom tetu toña to. Tónaya
Tacaa heela Aløj na í neu si: ²⁴ Aløj nyá sëm wosaa. N kaa tala tetu nti ma haaki Iseyeli nyóma
to té taa. Mpi to, n ta nuna-m Melipa lom col. ²⁵ Ilena í to Moisi si: Kraya Aløj na í pøyalu Ilaaa
na í kraana-weye Hoo puyu to. ²⁶ N ká woxosi Aløj kotuyu wontu na í suu-tøy í pøyalu Ilaaa.
Tónaya Aløj ká si.

²⁷ Mpróyó Moisi lapa isu Tacaa yoxotuyu to. Ilena pá tøj tónaya pa tooso na pá kpá puyu ñku
ku to ké Iseyeli nyóma tóna isentaa. ²⁸ Ilena Moisi woxosi Aløj wontu, na í suu-tøy í pøyalu.
Mpróyó Aløj sapa, na Moisi na Ilaaa pá mæl tiuu. ²⁹ Iseyeli nyóma nuwa si Aløj sapa, Ilena pá
caya í læyaya ke kuyeyñ hiu na naanowa.

21

Iseyeli nyóma kəlvuy ke Kanaaj nyóma

¹ Mpróyó Kanaaj nyóma awulaa taa lelu, wei í we Alati ke ilim mpætəñ to to, í nuwa si Iseyeli
nyóma toña konte na Atalim mpaav. Ilena pá tii pa to na pá kpá pa taa lelaa ke saləka nyóma.

² Ntèna Iseyeli nyóma si Tacaa ke nōsi si: Ye n tu-weye ta niñ taa, tu kpiisi pa acalē tənajñaj.

³ Ilena Tacaa mu pa kusələmōtu, na pá kpiisi pa acalē aní a tóna. Ilena pá ha hoxoyu ñkuyu
hətə si Hooma. Ncaale ke pa yaa mpu na pa te taa.

Tvmaa asayaa tòm

⁴ Mpróyó Iseyeli nyóma kula Hoo puyu, na pá krayana səsəncaasi tənku hoxoyu mpaav si pa
coləyí Itom tetu. Ama pa kpisa kantəlvuy ke mpaav taa. ⁵ Ilena pá niki Iso na Moisi ke kontənav
si pepe to ké péle pa læsa-weye Icipiti taa si, pá si wolaya tetu taa? Təyonaya yaa lom fei, pəyele
wahala kotəyū Manna ná lu-weye səñ.

⁶ Mpróyó Tacaa towa Iseyeli nyóma ke tvmaa asayaa, na pə nyasa pa pəyale na pá si. ⁷ Tənyale
yəlaa lelaa polaa na pá to Moisi si: Tə pəntəna nyana Tacaa ke timpí to kontəna-me to. Mpu to,
wiina-í na í hatəlna-tuyu tvmaa mpe. Ilena Moisi naa soo-weye sələmənau. ⁸ Ntèna Tacaa si: Í
lu tòm læsoyū ke nyəthəlvuy kuseeməyū, na í siki kpatóyó kotayəlvuy nyuyū taa. Ye pə nyasa wei
na í kusí ise na í nyəni-ku, pu waa-í.

⁹ Mpróyó Moisi lapa isu Tacaa yoxotuyu to. Na pə nyasa wei na í nyəna-ku pə waa-í.

Isəna pa tōma to haləna Pisika puyū

¹⁰ Mpróyó Iseyeli nyóma to mpaav haləna Opoti. ¹¹ Pa kula tóna, Ilena pá polo Ye-Apalim ke
Mowapu ilim təlule to wolaya tetu taa. ¹² Pa lu tónaya na pá polo Seletí ləu nəy. ¹³ Pa kula
tónaya na pá polo Aləñəñ pəyōñka ka nyuyū we Amoni nyóma te, na ká fakí wolaya tetu hoxoyu,
na pəcó ká takí Mowapu nyóma na Amolií nyóma pa toña to. ¹⁴ Pə to ké pa yoxota Tacaa youu
takəlaya taa si: Faheri ke Sufa tetu taa, na Aləñəñ ləñ ¹⁵ na ləñ wei í we Aləñəñ hoxoyu to ké
Mowapu toña to to. ¹⁶ Pa lu tónaya Ilena pá polo Ləko coləyí timpí Tacaa tōma Moisi si: Kpəyeli
samaa, na má ha-weye lom to.

¹⁷ Waatu unəyí Iseyeli nyóma mapa kawəyaya si:

Ləko lom í luna kawilitasi.

¹⁸ Awulaa na kasayampiya hulina-í na pa kawulaya kpatəñ.

Pa lu wolaya tetu taa, ilena pá tala Matana. ¹⁹ Pa lu tæna na pá polo Nahaliyeli, tæna waali ké Pamati. ²⁰ Pa lu tæna, ilena pá polo Mowapu tetu tetekæle ke Pisika pɔyɔ nyɔyɔ taa na wolaya tetu tæ.

Iseyeli kælyɔn ke Sihon na Oki

²¹ Ḿpɔ́yú Iseyeli nyóma tilaa na pá heeli Amolii nyóma wulav Sihon si: ²² Yele na tæ fayana nyá tetu taa. Harpæle ke tu sigisi, halæna tó tesu nyá tetu. Tæ kaa heli halæm yaa lesenaa taa, yaa tó nyæ lɔm.

²³ Ama Sihon ta tisi. Ḿpɔ́yú í kuu í yoolaa tæna, na í katí Iseyeli nyóma ke Yahasi wolaya tetu taa. ²⁴ Ḿpɔ́yú Iseyeli nyóma yooana-i. Na pá læeki í tetu tænaɔa pæ krayav Alænɔn na pætee tæ, na Yaraki na isætæa tæ, ké Amoni nyóma toɔa kolɔɔa na ilim tæhile tæ. ²⁵ Na pá læeki Hesæpɔɔɔn icate, na pæ cælo nyæna sækpena na pá caya. ²⁶ Hesæpɔɔɔn tænaɔa Amolii nyóma wulav Sihon ka wæ. I ka yooana Mowapu wulav kupɔɔɔn ké, na í læeki í tetu tæna. Halæna pæ yooosina Alænɔn. ²⁷ Hal yonyoolaa to-te na yontu si:

I kæ Hesæpɔɔɔn na í n̄má Sihon icate na tæ kolɔɔa.

²⁸ Kæko yawæ Hesæpɔɔɔn.

Ka tɔla Sihon icate taa.

Ka nyaga Aa ke Mowapu tetu taa.

Ka kɔɔnna Alænɔn isætæa sæsaa.

²⁹ Mowapu, nyá tɔm wæ waiyo.

Tɔyɔ Kemæsi laalaa me, mæ lepa.

Mæ pɔyala sewæ, na Amolii wulav Sihon

náá kpa mæ alaa ke yomle.

³⁰ Tæ tɔwæ Amolii nyóma ke nyæmá.

Tæ wakæla Hesæpɔɔɔn tetu tæna, halæna Tipɔɔɔn.

Halæna pæ polo Nofa na Metæpa tɔ, tæ kpiisa pa tænaɔa.

³¹ Ḿpɔ́yú Iseyeli nyóma tɔyɔ Amolii nyóma tetu. ³² Na Moisi kusí fenlaa na pá cæ Yasee icate. Yoolaa læka-te na tæ acalæe sækpena. Pa tɔyɔna Amolii nyóma. ³³ Pæ waali ké pa layasa mpaav na pá mæɔna Pasaj tæ. Ḿpɔ́yú tæna wulav Oki ná læsa í yoolaa tæna na pá polo Iseyeli nyóma yooana ke Itæli. ³⁴ Ḿpɔ́yú Tacaa heela Moisi si: Taa nyana-i. Maa to í na í yoolaa na í tetu tænaɔa nyá niɔ taa, na n̄ lana-i isu n̄ laræna Amolii nyóma wulav Sihon wei í ka wæ Hesæpɔɔɔn tæ. ³⁵ Na Iseyeli nyóma kv Oki na í pɔyala, na í yoolaa tæna. I ta yele paa kolɔm na í weesyɔ. Ilæna pá læeki tetu.

ISEYELI NYOMA KE MOWAPU TETU TETEKÆLE TAA

22

Tɔn Palaam na wulav Palaki pa tɔm

¹ Ḿpɔ́yú Iseyeli nyóma tæwæ na pá siki Yaataní kotesyɔyɔ tæ ké Mowapu tetekæle taa ké Yeliko isentaa.

²⁻⁴ Tænaɔa Sipæ pɔyav Palaki wei í takaya kawulaya ke Mowapu ke waatu iní tɔ, í nuwæ isæna Iseyeli nyóma lapa Amolii nyóma tɔ. Ilæna sɔyɔntɔ kpa í na í samaa na pá seliyi si, Iseyeli nyóma kæla pɔyale. Mɔyɔle Mowapu nyóma tæma Matiyaj nyóma kupayalaa si: Iseyeli nyóma caa pæ tænaɔa kpiisyɔyɔ ké, na pá cæna-me, isu naaj kuntuɔyɔ nyutu tæ.

⁵ Ilæna wulav tilí í yælaa ke Peyæ pɔyav Palaam wei í ka wæ Petæ ke Ifælati pɔyɔ tæ tɔ í kin si, pá heeli-i si: Yæla napæli pa luna Icipiti na pá kæ na pá waasi ma tetu tæ. ⁶ Hai, kæ na n̄ tæɔsi-weyæ mpusi. Pa kæla-m toɔ. Ntanɔyí n̄ ká pæsi na n̄ tæɔnti-weyæ ma tetu taa. Mpi tɔ, ma nyæma si, ye n̄ tæɔsa yulɔ ke mpusi, yaa n̄ koola-i kɔpantɔ, pæ laki ké. ⁷ Ḿpɔ́yú Mowapu na Matiyaj kupayalaa kɔɔnna mpi paa felí pee nalu Palaam tɔ. Na pá polo í te na pá heeli-i Palaki kusælæmɔtɔ. ⁸ Ntæna Palaam si: Í sɔv ma te, na kv fema, ilæ ma telæsi-meyæ nti Tacaa heela-m tɔ. ⁹ Ilæna Tacaa pæsi-i si: Mvulaa mpa pa wenna nyá te? ¹⁰ Ntæna Palaam cɔ-i si: Mowapu wulav Palaki tilina yælaa si pá heeli-m si ¹¹ napæli pa luna Icipiti na pá watí-m. Ilæ kæ na n̄ tæɔsi-weyæ mpusi, na ma pæsi-wæ na má tæɔnti-wæ. ¹² Mɔyɔle Isɔ tæma Palaam si: Taa tæɔ-wæ si n̄ tæɔsɔyí Iseyeli nyóma ké mpusi yoo. Mpi tɔ, ma tæma-weyæ kɔpantɔ kooluyɔ.

¹³ Tæv fema ilæna Palaam tɔ Palaki tillaa si: Í kpe mæ te. Tacaa kisa si má taa tæɔ-mæ.

¹⁴ Ilæna Mowapu kupayalaa mpe pá mæli na pá heeli Palaki si: Palaam kisa-tɔyɔ tæɔyɔ. ¹⁵ Ḿpɔ́yú Palaki kusa tillaa kufama na pa taa ké í waali nyóma. Pæle pa kæla kancaalaya nyóma ke pɔyale na sæɔsɔntɔ. ¹⁶ Na pá polo pa heeli Palaam si wulav tæma si: Ma kpa nyá yule. Paa pæ caala-n̄ isæna, polo na nyana-i í ná. ¹⁷ Pæyele ye n̄ tæɔsa mpe inæɔyí mpusi, maa kusí nyá nyɔyɔ na má ha-n̄ pæ tæna mpi n̄ sælaa tæ.

¹⁸ Ntēna Palaam cō tillaa mpe si: Paa i ká ha-m i liyitee na pə wolanaa tēna, pə fēi si má lu hēm, na má pəntēna ma Iso Tācaa. ¹⁹ Ue paa na mpv, i sūv cəneye ahoō ane na má ná nti Iso ká tasa-m heeluytu tō. ²⁰ M̄p̄r̄yó Tācaa tōma Palaam ke ahoō taa si: Ntəj nyá waali ké yəlaa mpe pa kōma? Təj-we, ue nti maa huli-ŋ tō, tə tike ke n ká la.

²¹ Təv fema tanaŋ, Iēna Palaam kpeeli i kraŋaya na i təj Mowapu nyəma.

Palaam na i kraŋaya pa təm

²² Təv fema tanaŋ, Iēna Palaam kpeeli i kraŋaya alonyəŋka. Na i təmle nyəma ke naale, na pá təj Mowapu nyəma. Ama Tācaa mv pááná na i tēv m̄pi. Iēna isətāa tillu taŋi-mpaav taa. ²³ Kraŋaya nawa isətāa tillu ke mpaav heku taa na i kpeewa i layate na i tōka i niŋ taa, Iēna ká heli. Na Palaam ma-ke na i mələna mpaav taa. ²⁴ M̄p̄r̄yó isətāa tillu tuusa lələ, na i səj mpaav taa ké Iesəj tawa koloosi heku. ²⁵ Kraŋaya na- i Iēna ká tiili ka ti na koluŋa na pə kó Palaam nəohəle. Iēna i sūv-keye m̄p̄v. ²⁶ M̄p̄r̄yó isətāa tillu tasa pote na i səj timp̄i koloosi kp̄ula teu na pə fēi heluyv na ntəyŋ yaa mpətəj tō. ²⁷ Kraŋaya na- i, Iēna ká hənti. Təyaa pááná kra Palaam na i hək̄i-keye k̄r̄át̄yó. ²⁸ M̄p̄r̄yóle Tācaa kula kraŋaya nəyō na ká tó Palaam si: Pepeye ma lapa-ŋ na ŋ ma-m halu təm tooso tēna? ²⁹ Ntēna Palaam cō si: N nyəna-m yem ké te. Ye maa tōka layate isəntō maa tēna-ŋ kuyv ke kra kraa. ³⁰ KēIēna kraŋaya si: Anu ma ké nyá kraŋaya ké, na ŋ cak̄i-m tam. Tōo tō, ma tēna-ŋ m̄p̄r̄yó lapv na? Paalam si: Aai yoo.

³¹ M̄p̄r̄yó Tācaa kula Palaam ise na i ná isətāa tillu səj mpaav heku taa, na i layate ke i niŋ taa. Təyayale i hota i lotu tō ké ate. ³² Ntēna isətāa tillu p̄əs̄i- i si: N m̄pa nyá kraŋaya ke təm tooso suwe? Ma kōmāya si ma kak̄i-ŋ mpaav. M̄pi tō, ma nyəma si n puki tēlete ké. ³³ Ama nyá kraŋaya na-m na ká heli-m təm tooso. Ye pə taŋa mpv maa ku-ŋ na ma yele-ke na ka weesuŋu. ³⁴ M̄p̄r̄yó Palaam tōma isətāa tillu si: Ma taa nyi si n taŋa-m mpaav taa si má taa polo. Ma təm səpa. Ye nyá lanje ta hēna ma pote n̄tē ma mələyi nəonə. ³⁵ Iēna isətāa tillu si: Təj-we. Ama nti ma heeliyi-ŋ tō, tə tike ke ŋ ká yəyōti. Ntēna Palaam təj tillaa mpe.

Palaam na Palak̄i pa suluytu

³⁶ Waatv wei Palak̄i nuwa Palaam kōnte Iēna i polo i səjuyv ke Mowapu icate nte tə we tēv tōja ke Aləŋəj loōv nəyō tō. ³⁷ Na Palak̄i p̄əs̄i- i si: Pepe tō ké n ta kō kra kraa ke waatv wei ma tila təm kancalaya nyəm tō? Yaa n hūki si ma kp̄isiyi nyá nyuyv kusuyv? ³⁸ M̄p̄r̄yó Palaam cōwa si: Təv pənente ma kōma yaa. Ama maa lak̄i ma luyv nyəntō ké. Nti Iso ká tō-m tō tə tike ke maa yəyōti.

³⁹ M̄p̄r̄yó pa naale pa pola Kiliyat̄i-Husoti. ⁴⁰ Na Palak̄i laa naaŋ na heeŋ na i ha i waali nyəma na Palaam.

Palaam tēlas: k̄v̄p̄antv kooluytu kancalaya nyəm

⁴¹ Təv fema Iēna Palak̄i na Palaam pá kra Paməti-Paali timp̄i pə loosiyi iseyeli tək̄ikile həyələv tō.

23

¹ M̄p̄r̄yó Palaam tōma Palak̄i si: Nma-m təfēenle ke təm naatosomp̄yolaya. Na ŋ cele-m latəcēnaa na iwaŋ ke naatosomp̄yolaya mp̄yolaya. ² Iēna Palak̄i la mpv, na pa naale pá laa latəcē na iwaav ke paa lonte nte tə taa. ³ Na Palaam tō Palak̄i si:

Səj təfēenle cəne na má hatəli. Ntanyi Tācaa ká lu ma tō na i heeli-m natəli na ma teləsi-ŋ. Iēna i kra tontonje tō. ⁴ Təyaa Tācaa lu i tō, na Palaam tō si: Ma ŋmawa təfēenle ke təm naatosomp̄yolaya, na má laa latəcē na iwaav ke paa təfēenle nte tə tō.

⁵ Iēna Tācaa huli Palaam ke təm nti i ka yəyōti tō. Na i tōmi- i si: Məli Palak̄i kin. ⁶ M̄p̄r̄yó i mələ Palak̄i na i waali nyəma pa cələ na pá səj təfēenle tēna. ⁷ Kawəyaya ŋka Palaam m̄pa təyələ:

Mowapu wulav Palak̄i yaana-m

ilim təlule p̄əŋ taa ke Sili,

si má nyaasi Iseyeli nyəma.

Na má təŋsi Yakərv lələv nyəma ke mpusi.

⁸ Ue isənaya maa təŋsi mpusi ke wei

Tācaa ta təŋsi mpusi tō?

Yaa isənaya maa nyaasi yəlaa

m̄pa i ta nyaasi tō?

⁹ P̄əŋ tō ké ma wēe, na má loosiyi yəlaa mpe.

Pulas̄i tō ké ma wēe na má nyənəyi-wē.

Pa fayana piitimnaa lēmpa ke,

na pa tēcayale wēna tə mpa.

¹⁰ Aweyēle Iseyeli samaa kallv?

Yaa i cəkəna i lələv nyəma nyuyv?

Ma sɔla mǎ na siyisilaa mpe tɔ krenti sɛm kɛ,
na pɔ la-m isu mpe.

¹¹ Mpuɔle Palaki pɔsa Palaam na piti si: Wetiyle n lapa-m mpɔ? Ma kɔna-ŋ kɛ si n tɛŋsi ma kolontunaa ke mpusi ilena nyaa mɛlɛ na n kooliyi-weye kɔpantu na?

¹² Ntɛna Palaam cɔ si: Tɛlasɛ kɛ si ma yɔɔti nti Tacaɔ tu ma nɔɔ taa tɔ.

Palaam koolee naale nyɛna

¹³ Mpuɔle Palaki tɔma Palaam si: Kɔɔ na tɔ layasi timpi n kǎ nǎ Iseyeli nyɔma tɛna tɔ. Pɔ taya pɔlɔ, pɔcɔ tike ke n naaki. Tɛnaya n kǎ tɛŋsi-m-weye mpusi.

¹⁴ Ilɛna i pona Palaam ke Pisika puɔ luɔ tɛfɛŋle, na i ŋma tɛfɛnɛnɛna tɔtɔɔ naatosompɔɔlaya. Na i laa latɛce na iwaav ke paa tɛfɛnɛn nte tɔ tɔ. ¹⁵ Na i tɔ Palaki si: Sɛŋ tɛna na mǎ pɔlɔ na mǎ na Iɔ tɔ suli.

¹⁶ Ilɛna Tacaɔ tu Palaam nɔɔ taa kɛ tɔm si i mɛlɛ na i heeli Palaki. ¹⁷ Palaam mɛla wulav na i waali nyɔma pa kin, ilɛna ilɛ i pɔɔsi-i si: Wentiyile Tacaɔ heela-ŋ?

¹⁸ Mpuɔyɔ Palaam kpaɔ kawɔyaya si:

Sipɔɔ pɔyalɔ Palaki kɔli na n ke ŋkraŋŋ.

¹⁹ Iɔ tǎ kɛ yɔlɔ si i looliyi, yaa i layasi i kusɛsuto.

Nti i suwa tɔɔ i laki tɛtɛtɛ.

²⁰ Tacaɔ koolina yɔlaa mpeye kɔpantu,

na mǎ tɛsɛyi,

²¹ maa pɔsɛyi na mǎ layasi pɔlɔ.

I we pa waali kɛ i ta na pa isayatu, yaa pa tasɛkɛle.

I kɛ pa wulav kɛ na pǎ wilitiyi-i na lanjhɔlɔmle.

²² In i lɛsɛna-weye Icipiti taa

na tominɪ isu taale nau.

²³ Tutu na pee pɔɔsɔɔ u laki Iseyeli nyɔma ke pɔlɔ.

Pɔ tɔɔ kɛ pa nyɛnɛyi Iseyeli na pa tɔŋ si:

Ii naaki mpi Iɔ lapa-we tɔ.

²⁴ Yɔlaa mpe pa we tɔŋ kɛ isu tɔɔlaya

ŋka ka cɛlɛyi ka tɔɔnaya,

na kǎ nyɔɔki ka kɔkɔkɔm calɛm,

na pɔcɔ kǎ hɛntɛyi tɔ.

²⁵ Ntɛna Palaki tɔ Palaam si: Ye n kaa tɛŋsi-weye mpusi, ilɛ taa kooli-weye kɔpantu.

²⁶ Kɛlɛna Palaam si: Anɪ ma tɛma-ŋ heeluyɔ si nti Tacaɔ tɔɔ ma nɔɔ taa tɔɔ ma yɔɔtɔyi.

Palaam koolee tooso nyɛna

²⁷ Mpuɔyɔ Palaki yaa palaam si: Tɔ layasi lonte lente. Ntanyɪ Iɔ kǎ tisi na n tɛŋsi-m yɔlaa mpeye mpusi. ²⁸ Ilɛna i kraana-i Peyɔɔ puɔ tɔɔ timpi yɔlaa naaki wɔlaya tɛtu tɔ. ²⁹ Na Palaam tɔ Palaki si: Nma-m tɛfɛnɛnɛna ke naatosompɔɔlaya, na n caa-m latɛceɛna ke naatosompɔɔlaya na heen ke mpɔ tɔtɔ. ³⁰ Ilɛna Palaki la mpɔ na i laa latɛce na iwaav ke paa tɛfɛnɛn nte tɔ tɔ.

24

¹ Mpuɔyɔ Palaam cɛkɛna si Tacaɔ suwaya si i kooliyi Iseyeli nyɔma ke kɔpantu. Ilɛ i ta tasa pɛekɔyɔ si i suliyi Iɔ isu i tu laki tɔ. Ntɛna i kɛɛsi kpaakraa na wɔlaya tɛtu tɔ. ² I kɔsa isɛ na i nǎ Iseyeli nyɔma ke pa tɛsikile, ilɛna Iɔ Feesuyɔ tii i tɔ. ³ Na i ma kawɔyaya si:

Peyɔɔ pɔyalɔ Palaam mǎ, ma kɔkraalɛtu ntɔ.

Pɔ kula ma isɛ kɛ.

⁴ Ma nukɪ Iɔ kɔyɔtɔtɔ kɛ,

na mǎ paasɔɔna nti Toma tɛna tu hulɔyi-m tɔ.

Ye ma sɛɛki-i i hulɔyi-m i tɔyi.

⁵ Iseyeli yɔlaa Yakɔpu lɔlɔyɔ nyɔma mɛ,

mɛ coka tewaya pɔ tu fɛi.

⁶ Pɔ caya kɛ isu lɔɔŋ wei i kɛŋ tɔ,

yaa pɔɔ kɔteminɪ tɔ halɛm.

Yaa tɔŋ kɔpaŋ wei Tacaɔ tuuwa pɔɔ nɔɔ tɔ.

⁷ Pɔ caya isu lom sukuyɔ na pɔ watɔyi tɔŋ tɛ tɔ.

Pa wulav kǎ kɛli Akaki na pǎ kawulaya tɛ tɔŋ.

⁸ Iɔ lɛsɛna-weye Icipiti taa, na tominɪ isu taale nau.

Na pǎ yɔkɔyi pa kolontunaa mɔwa

na pǎ cɔtɛtɛyi-weye nyɔmǎ.

⁹ Pa lunyi kɛ ilɛna pa hɛntɪ isu tɔɔlasɪ.

Awe pɔsɛyi na i kusɛ-we na tɔŋ?

Iseyeli, pɔ kooli kɔpantu ke nyǎ kɔpantu koollu.

Pó tēnsi mpusi ke nyá mpusi tēhsəlaa.

¹⁰ Tənaγale pááná kpa Palaki na í kaləyi na í fiisiyi niŋ na í təŋ si: Ma kəna-ŋ ké si ŋ tēnsi ma kolontunaa ke mpusi. Təm tooso nyəm ntə n kooliyi-wəye kəpantə. ¹¹ Polo ŋ kpe. Maə suwa si maə kusi nyá nyuγo ké. Ama Tacaa kisaa.

Palaam keesəyi isəna Iseyeli nyóma ka wee teu to

¹² Mpróγú Palaam cəwa Palaki si: Aní maə tema nyá tillaa ke heeluyi si, ¹³ paa n ká cəle-m nyá kawulaya taa liγitee na wəla təna, pə fei si má kpeesəna Tacaa. Nti tə tike í ká tu ma nəγo taa təγo maə yəγoti. ¹⁴ Təv, nəsəwə maə məli ma yəlaa kin. Ie kəwə na má hul-ŋ mpi Iseyeli nyóma ká wakəli nyá yəlaa ke kuyaku nakəli to. ¹⁵ Ntəna í má kawəyaya si: Peyəwə pəyalu Palaam má, ma kəkpaaləwə ntə.

Pə kula ma isə ké.

¹⁶ Ma nukí Isə nyá kuyəγotəwə ké, na má paasəγəna nti n huləyi-m to.

Ye ma seeki-ŋ n huləyi-m nyá təyi.

¹⁷ Ma loosiyi mpi pu te na pə lá to, na má nyənəyi-wi.

Isəwəlnə ká lu Yakərwə ləwəy taa.

Wulaw ka lu Iseyeli taa

na í má Mowərwə nyóma ləkpaγasaya

na Seeti ləwəy nyóma nyəwə taa.

¹⁸ Iseyeli nyóma ká leeki pa kolontunaa

Itəm nyóma tətə Seyii na pá pəsi akanaa.

¹⁹ Yakərwə ləwəy nyóma kpila pa kolontunaa.

Pa kpiisiyi mpa pə kaasaa təγo pa acaləe taa.

Palaam keesəywo ke Iseyeli kolontunaa ncaə təm

²⁰ Mpróγú Palaam nawa Amaleke nyóma, na í to si:

Amaleke nyóma ke piitim səsəwə ké.

Ama ncaalə təkpaataa ke paa tēsəna.

²¹ Inawa Keni nyóma, iləna í to si:

Pə cəγana-məγe mə tətə taa ké isu

Tante pusuyuna kəkpaəwəy to.

²² Paa na mpw kəkə ká niisina mə təcayalə,

na Asilii nyóma náa kuu-məγe yomle.

²³ Mpróγú Palaam tasaa si:

Ye Isə to niŋ, awe weena weesuyu?

²⁴ Sipili kətəŋ ke Asilii ŋmakəllaa lukəna,

na pá wakəli-wə na pə kpeŋna Həpəe ləwəy nyóma.

Ama pələ pa tēsəγəna ncaalə tətəγo.

²⁵ Palaam tema təmnaa mpeγe yəγotəwə ké, iləna í kpaγa mpaəwə na í məli í tətə taa, na Palaki náa məli ílė í te.

25

Iseyeli nyóma swəw ke laəwə taa

¹ Mpróγú Iseyeli nyóma cəγa Sitim na pá na Mowərwə alaa pá swəw yem yem lakasi taa. ² Na pələ pá swəw-wəγe tuŋ laəwə taa, na hulí pá təkí pə təγənaγa na pa luŋiyi ³ təγo Paalí ke Peyəwə puγwə taa. Iləna Tacaa pááná náa huuna-wə. ⁴ Ntəna Isə to Moisi si: Kotí Iseyeli nyuγo nyóma təna, na ŋ pusi tsəəkələ nyóma na tuŋ ke ma isəntaa ke ilim taa, na pəśwə má kó ma pááná ke pa toə.

⁵ Mpróγú Moisi təma Iseyeli huləlaa si: Paa wei í kó Peyəwə puγwə taa təγo Paalí luŋlaa mpe.

⁶ Waəwə wei Moisi na lələa pa kəta Isə cəkələ nənəγo na pá wiiki, ilə Iseyeli to nəγəwə í kəna Matiyəŋ əlwə nté pa isəntaa təna, na í pəna í te. ⁷ Mpróγú Ilasaa pəyalu kətəwə Pəŋhasi wei í ké Aləŋ saali to, í kəla samaa taa təna na í cə ŋmantaəγa, ⁸ na í təŋ əpəwə na əlwə wə pa waaləyi cəkələ taa, na í sə pa naalə pa lotu taa ke ŋmantaəγa na pá sí. Iləna yəlwəkəwəwə kəelí Iseyeli nyóma toə. ⁹ Ie sətəa tema iyisi hiu na liyiti (24.000) ke yoosuγu.

¹⁰ Mpuγəle Tacaa təma Moisi si: ¹¹ Ilasaa pəyalu kətəwə Pəŋhasi wei í ké Aləŋ saali to, í kəelə ma pááná ke timpí í seesa isələ ke Iseyeli nyóma taa isu má to. Pə toə ké ma ta kpiisi-wə. ¹² Mpu to, heeli-í si, má na-í tu pəelí heesəwə nəγo. ¹³ Na ká wəe í na í piya piya pa toə, na pá pəsi kətəlaa ke tam. Mpi to, í seesa isələ na ma təmle, na í husi Iseyeli nyóma isəγəwə.

¹⁴ Iseyeli to wei na í əlwə Matiyəŋ to pa kəwə mpw to, í ka ké Salu pəyalu Simili ké. Simiyəŋ kpeəkələ taa nyuγwə to nté. ¹⁵ Na pá yaaki í əlwə si Kosipi, na əlwə wəe í caa si Suuu. Ie í ka ké Matiyəŋ ləwəy pəyalə nyuγwə to ké.

¹⁶ Μῦθός Τααα τῶμα Μοισι σι: ¹⁷ Tii Matiyah nyóma tō, na í kpiisi-we. ¹⁸ Pa p̄sa m̄ kolontunaa k̄. Mpi t̄, pa tusa-m̄e na acilayatu ke Paali, na pa nyuyv to lev p̄el̄ Kosipi t̄m taa. In̄xi pa k̄wa yulok̄os̄eko waatu taa.

26

Iseyeli kpeka kokalvyn t̄m naale nyám

¹ Waatu wei yulok̄os̄eko ηku kv̄ t̄ewa, l̄ena Τααα τ̄ Al̄oh̄ p̄yalv̄ kot̄vl̄v̄ l̄lasaa si: ² Kala Iseyeli ȳl̄aa na p̄ k̄es̄ena pa l̄vl̄h̄, ke p̄ kraγav̄ apalaa mpa pa tala p̄usi hiu na p̄ m̄na yooou pote t̄. ³ Μῦθός Μοισι na l̄lasaa pa heela Iseyeli nyóma ke Mowav̄v̄ t̄t̄eka taa k̄ Yaatan̄ n̄ȳo ke Yeliko isentaa ⁴ si: Τααα τ̄wa Moisi si í kala ȳl̄aa mpa pa t̄na pa w̄na p̄usi hiu na waah̄ t̄.

Iseyeli kpeka nna a luwa Icipiti taa t̄ a h̄la n̄t̄o:

⁵ Yak̄ov̄v̄ p̄yalv̄v̄ kancaalaya nȳh̄ Lur̄eh̄ kpek̄ale, na l̄í í l̄vl̄ȳv̄ nyóma nt̄e Han̄oki nyóma na Pula nyóma. ⁶ Na Hes̄l̄oh̄ nyóma na Kaami nyóma. ⁷ Lur̄eh̄ kpek̄ale nyóma nt̄e, na pa taa k̄ apalaa iyisi nule na tooso na nas̄etos̄o na nun̄v̄wa na hiu na naan̄v̄wa (43.730). ⁸ Palu p̄yalv̄v̄ l̄iyari, ⁹ p̄yalaa nt̄e Nemuweli na Tatah̄ na Apilam. Na Tatah̄ na Apilam paa k̄ena nyuyv̄ nyóma, ke samaa wei í k̄la Moisi na Al̄oh̄ pa t̄o t̄. Kolee waali nyóma nt̄e m̄pe in̄. Waatu in̄xi p̄le pa k̄la Τααα t̄o. ¹⁰ Μῦθός t̄v̄v̄ haa n̄ȳo na t̄ l̄i-we na t̄ k̄p̄enna K̄olee. K̄ok̄o nyaya l̄l̄aa na pa ise ke ηm̄on̄ȳv̄ na nule na naan̄v̄wa (250). M̄p̄v̄ in̄ p̄ h̄la l̄l̄aa mpa p̄ kaasaa t̄ȳo l̄oh̄ k̄. ¹¹ Paa na m̄p̄v̄ K̄olee p̄yalaa ta si.

¹² Simiȳoh̄ kpek̄ale nyóma l̄vl̄h̄ h̄la n̄t̄o: Nemuweli nyóma, na Yam̄eh̄ nyóma, na Yak̄eh̄ nyóma, ¹³ na Sela nyóma, na Sawuli nyóma. ¹⁴ Pa taa apalaa we ȳl̄aa iyisi hiu na naale na ηm̄on̄ȳv̄ (22.200).

¹⁵ Kat̄i kpek̄ale nyóma l̄vl̄h̄ h̄la n̄t̄o: Sef̄oh̄ nyóma na Haki nyóma na Suni nyóma, ¹⁶ na Osini nyóma na l̄i nyóma ¹⁷ na Aloti nyóma na Aleli nyóma. ¹⁸ Pa taa apalaa we ȳl̄aa iyisi nule na nas̄el̄e na nun̄v̄wa (40.500).

¹⁹⁻²¹ Yuta kpek̄ale nyóma l̄vl̄h̄ n̄t̄o: Sela nyóma na P̄el̄esi nyóma na Sela nyóma. P̄el̄esi nyóma nt̄e na Hes̄l̄oh̄ nyóma na Hamuli nyóma. Yuta p̄yalaa naale l̄i na Onah̄ paa s̄ep̄a Kanaah̄ t̄v̄v̄ taa. ²² Pa taa apalaa we iyisi nutoso na naan̄v̄wa na naatos̄o na nas̄el̄e na nun̄v̄wa (76500).

²³ Tsakaa kpek̄ale nyóma l̄vl̄h̄ n̄t̄o: Tola nyóma na Pufa nyóma ²⁴ na Yepusi nyóma na Similoh̄ nyóma. ²⁵ Na pa taa apalaa ke iyisi nutoso na liyiti na ηm̄on̄ȳv̄ na nun̄v̄wa (64300).

²⁶ Sapuloh̄ kpek̄ale l̄vl̄h̄ nyóma n̄t̄o: Sel̄eti nyóma na l̄loh̄ nyóma na Yaleyeli nyóma. ²⁷ Na p̄le pa taa apalaa ke iyisi nutoso na nas̄el̄e na nun̄v̄wa (60500).

²⁸ Manasee na l̄f̄alayim pa kpeka nyóma nt̄e Yos̄ef̄v̄v̄ l̄vl̄h̄ nyóma t̄na. ²⁹ Manasee kpek̄ale nyóma l̄vl̄h̄ n̄t̄o: Makii nyóma na l̄í í p̄yalv̄v̄ Kalaati nyóma. ³⁰ Kalaati l̄vl̄h̄ nyóma nt̄e na Yes̄e nyóma na Hel̄eki nyóma ³¹ na As̄liyel̄i nyóma na Sekem nyóma, ³² na Semita nyóma, na Hef̄e nyóma. ³³ Hef̄e p̄yalv̄v̄ Selofati ná l̄la alopiya tike k̄. M̄p̄eȳle Mala na Nowa na Hok̄ala na Milika na Tiisa. ³⁴ Na pa taa apalaa ke iyisi nule na naan̄v̄wa na naale na nas̄etos̄o na nun̄v̄wa (52700).

³⁵ l̄f̄alayim kpek̄ale l̄vl̄h̄ nyóma n̄t̄o: Sutela nyóma na Pek̄e nyóma na Tahah̄ nyóma. ³⁶ Sutela p̄yalv̄v̄ l̄loh̄ l̄vl̄ȳv̄ nyóma n̄t̄e d̄ah̄ nyóma. ³⁷ Pa taa apalaa we iyisi hiu na naan̄v̄wa na naale na nas̄el̄e na nun̄v̄wa (32500). Yos̄ef̄v̄v̄ l̄vl̄ȳv̄ nyóma nt̄e kpek̄a an̄i a naale.

³⁸ P̄ncamee kpek̄ale l̄vl̄h̄ nyóma n̄t̄o: Pela nyóma, na Asep̄eli nyóma na Ahilam nyóma ³⁹ na Sufam nyóma na Hufam nyóma. ⁴⁰ Pela l̄vl̄ȳv̄ nyóma nt̄e na Aati nyóma na Naaman̄ nyóma. ⁴¹ Pa taa apalaa we iyisi nule na kakpas̄i na nas̄etos̄o (45600).

⁴² Tah̄ kpek̄ale l̄vl̄ȳv̄ nyóma nt̄e Suham nyóma. ⁴³ P̄le pa taa apalaa we iyisi nutoso na liyiti na nas̄el̄e (64400).

⁴⁴ Ase kpek̄ale l̄vl̄ȳv̄ nyóma nt̄e: Im̄ena nyóma na Isefi nyóma na Peliya nyóma. ⁴⁵ Peliya l̄vl̄ȳv̄ nyóma nt̄e na H̄ep̄e nyóma na Mal̄ek̄ayeli nyóma. ⁴⁶ Ase ka w̄na p̄el̄o na p̄ yaaki-í si Sela. ⁴⁷ P̄le pa taa apalaa we iyisi nule na naan̄v̄wa na tooso na nas̄el̄e (53400).

⁴⁸ Nef̄otali kpek̄ale l̄vl̄ȳv̄ nyóma nt̄e: Yasiyel̄i nyóma na Kuni nyóma ⁴⁹ na Yes̄e nyóma na Sikem nyóma. ⁵⁰ Pa taa apalaa ka we iyisi nule na kakpas̄i na nas̄el̄e (45400).

⁵¹ Iseyeli apalaa t̄na mpa pa kalaa t̄, pa k̄p̄enta iyisi nas̄etos̄o na kulm̄aya na nas̄etos̄o na nun̄v̄wa na hiu na naan̄v̄wa (601730).

T̄v̄v̄ talv̄ȳv̄ t̄m

⁵² Μῦθός Τααα τῶμα Μοισι σι: ⁵³ P̄ w̄e si í tala t̄v̄v̄ ke Iseyeli kpeka na p̄ k̄es̄ena a samaa. ⁵⁴⁻⁵⁶ T̄e ke paa t̄ na p̄ talana paa kpek̄ale n̄teye t̄o t̄v̄v̄. l̄ena p̄ c̄la kpeka s̄os̄ona ke t̄v̄v̄ s̄os̄ont̄v̄ na s̄ak̄p̄ena ke s̄ak̄petu.

Lefti nyóma kokalvyn naale nȳh̄kv̄

⁵⁷ Lefii kpekäle taa loln̄ wei wei pa kalaa tɔɔle Keeɔn̄ nyáma na Kehati nyáma na Melali nyáma. ⁵⁸ Pa loln̄ taa sɔkpeɔn̄ nté Lipini nyáma na Hepəlɔn̄ nyáma na Malii nyáma na Musi nyáma na Kolee nyáma. Amələm̄ caa kələ Kehati. ⁵⁹ Amələm̄ kpaɔana Lefii pɛelɔ Yəkəpɛti wei pa lula Icipiti tɔ. Na ilé i loln̄-ı Alɔn̄ na Moisi na Malɔyam̄ pa tooso. ⁶⁰ Alɔn̄ piya nté Natari, na Apihu, na ɪlasaa, na ɪtamaa. ⁶¹ Ama Tacaa kɔwa Natari na Apihu ke waatu wei pa pona-ı kɔtaya tɔlatɛ tɔ ke tulaalv̄ kpaɔ nyɔn̄ tɔ. ⁶² Pa taa apalaa na alupiya mpa pa tala ıstɔnaa naale tɔ pa we iyisi hiu na tooso (23000). Pa taa kaləna-we na ɪseyeli nyáma lɛlaa. Mpi tɔ, pə fei sɪ pá taləna-weɔ tɛtv̄.

Kokalvov kɔtəkətv̄

⁶³ ɪsəna Moisi na kɔtv̄lɔ ɪlasaa pa kala ɪseyeli nyáma ke Mowapu tɛtɛkələ taa ké Yaatanı nyɔ ke Yeliko ısentaa tɔɔle. ⁶⁴ Mpa Moisi na kɔtv̄lɔ Alɔn̄ paa kala tɔm̄ kancaalaya nyəm̄ ke Holɛpu wɔlaya tɛtv̄ taa tɔ pa fei nɔɔn̄ɔ nyáma taa. ⁶⁵ Tacaa ka tɛma-weɔ heeluyı sɪ pa təna paa sɪ wɔlaya tɛtv̄ taa. Ye pə taya Yefune pəyalv̄ Kalɛpu na Nun̄ pəyalv̄ Yosuwɛe pa tike ke pə kaasaa.

27

Mpa pə mɔna pá tɔɔ kpancoou tɔ

¹ Mprɔɔyɔ Yosɛɛfu pəyalv̄ Manasee, na Manasee pəyalv̄ Makii, na Makii pəyalv̄ Kalaati na Kalaati pəyalv̄ Hefɛɛ, na Hefɛɛ pəyalv̄ Selofati. Selofati unı i pɛelaa Mala na Nowa na Høkəla na Milika na Tiisa pa pələna ² Moisi na kɔtv̄lɔ ɪlasaa na ɪseyeli kɔpayaalaa təna kin̄ ke ɪsɔ cɔkələ nɔɔnyɔ na pá tɔ sɪ: ³ Tá caa sɛpa wɔlaya tɛtv̄ taa ké i ısayatv̄ tɔɔ, i ta yele apalv̄pəyaya. Ama i fei Kolee na i waalı nyáma mpa pa kula Tacaa tɔ ke wɔlaya tɛtv̄ taa tɔ pa taa. ⁴ Mpu tɔ, i ha tá na tá caa yəlaa ke tɛtv̄. Pə taa kɔ na i hətɛ saalı yem. Mpi tɔ, alupiya tike ke i lolaa. ⁵ Mprɔɔyɔ Moisi hulaa Tacaa ke pa kɔsələm̄tv̄ nti. ⁶ Na ilé i tɔ sɪ: ⁷ Pɛelaa mpe pa kɔsələm̄tv̄ we teu. ɪ cɛle-weɔ pa caa tɛtv̄ ke ilé i lolv̄v̄ nyáma nyəntv̄ kin̄. ⁸ Pə weɛ sɪ n̄ tɛləsi ɪseyeli nyáma sɪ ye alupiya tike ke yɔlv̄ lolaa na i sɪ, pá cɛle-səyı i kpancoou. ⁹ Ye i feina alv̄pəyaya, ıle pa cɛla i kpancoou ke i neu yaa i taalv̄. ¹⁰ Yaa ye i feina neu yaa taalv̄, ıle pa cɛla i kpancoou ke i caa taalv̄ yaa i neu. ¹¹ Yaa ye i caa feina taalv̄ yaa neu, ıle pa cɛla i kpancoou ke i lolv̄v̄ nyáma taa wei i kəla-ı kɔtənao tɔ. Pə ké ɪseyeli nyáma ke kɔsəstv̄ ké ısu ma keɛsv̄v̄-we tɔ.

Yosuwɛe ɪɛtv̄v̄ ke Moisi lonte

¹² Mprɔɔyɔ Tacaa tɔma Moisi sɪ: Kpa Apalim puyv̄ tɔɔ na n̄ loosi tɛtv̄ nti ma haaki ɪseyeli nyáma tɔ. ¹³ N̄ ká na-tı yaa. Ama n̄ ká sɪ teitei ké ısu nyá taalv̄ Alɔn̄. ¹⁴ Pə taya pulv̄, i tá tɔki ma tɔm̄ ke Sın̄ wɔlaya tɛtv̄ taa ké waatu wei samaa yookayana-m tɔ. ɪ tá fayasi-m na ma mpa ke waatu wei i sələm̄aya lɔm̄ tɔ. Yoou lɔm̄ mpi pa yaana pa tɛ taa sɪ, Melipa ke Sın̄ wɔlaya tɛtv̄ taa ké Katɛɛsı tɔ pə tɔm̄ ke i yɔɔtəyı.

¹⁵ Mprɔɔyɔle Moisi cɔwa Tacaa sɪ: ¹⁶ Hai, ɪsɔ Tacaa nyá wei n̄ haaki weesuyı tɔ, kpa yəlaa pane pa nyuv̄v̄ tɔ, ¹⁷ wei i ka pəsi na i paasəna-weɔ paa waatu wei tɔ, na pá taa weɛ ısu kaləku n̄ku ku lan̄a tiikilu tɔ.

¹⁸ Mprɔɔyɔle Tacaa tɔma Moisi sɪ: Nun̄ pəyalv̄ Yosuwɛe ké yɔlv̄ wei i taa ma Feesuyı haɔaa tɔɔ. Yaa-ı na n̄ tı-ı tɔmlɛ nté. ¹⁹ Pona-ı kɔtv̄lɔ ɪlasaa kin̄ ke ɪseyeli nyáma təna ısentaa, na n̄ lapı-ı wei i ka ɪɛtɛ nyá lonte taa tɔ. ²⁰ Pasa-ı nyá sɔsɔəntv̄ hɔɔlv̄v̄. ɪlena ɪseyeli nyáma nyana-ı. ²¹ Kɔtv̄lɔ ɪlasaa ká pɛkəɔəna-ı Tacaa luyı nyəntv̄ na kɔtaya wontu nti pa yaa sɪ wulim na tumim^a tɔ. ɪlena unı na ɪseyeli samaa pá təɔyı-tı. ²² Mprɔɔyɔ Moisi mɔwa Tacaa tɔm̄, na i yaa Yosuwɛe ke kɔtv̄lɔ ɪlasaa kin̄ ke ɪseyeli nyáma təna ısentaa. ²³ Na Moisi tənı nin̄ ke Yosuwɛe tɔɔ, na i lapı-ı i lonte taa ɪɛtv̄lɔ ısu Tacaa keɛsv̄v̄-ı tɔ.

28

Paa kuyaku n̄ku kv̄ nyəntv̄

¹ Mprɔɔyɔ Tacaa tɔma Moisi sɪ: ² Tɛləsi ɪseyeli nyáma sɪ i paasəna na i wəki-m tɔɔnaya kɔtasi nsi sɪ sɔsɔn̄ ma caaki tɔɔ pə waatv̄naa mpa ma suwa tɔ. ³ Paa ıfemle nte i ká la Tacaa maya kɔtaya n̄ka kəkɔ lusa ka təna tɔɔ. ɪle pənaɔa kulumaɔa ıwɛɛsı nsi sɪ tiili ta caamı tɔɔ i ká la-m kɔtaya n̄ke. Na pə weɛ mprɔɔyɔ tam̄ tɔɔ. ⁴ Lɛn̄ka ke tanan̄, na lɛn̄ka ke taanaɔa. ⁵ Na pə sɔsɔəna mɔlv̄m̄ kilooana tooso, wei pa nuɔytina Olifi nim̄ liitili kulɔm̄ na titite tɔ. ⁶ Kɔtaya n̄keɔe i ká tɛma-m lapı ke Holɛpu puyv̄ tɔɔ. Ka sɔsɔn̄ ke ma caaki. ⁷ ɪlena i tənı tanan̄ kɔtaya ıwəyaya tɔ ke sɔlv̄m̄ liitili kulɔm̄ na titite, na i liisi pəleyɛ cɔkələ taa.

⁸ ɪlena i la taanaɔa nyənk̄a ke teitei ısu tanan̄ tɛɛ nyənk̄a. Sɔsɔn̄ wei ma caaki tɔ i kɔtaya n̄ka kəkɔ lusa ka təna tɔɔle.

Kuyaku kv̄hɛsv̄v̄ nyəntv̄

^a 27:21 wulim na tumim: ɪsɔ kɔtaya wontu nti pa naakayana i luyı nyəntv̄ tɔɔ pa yaaki mpu.

⁹⁻¹⁰ Pənaɣa kolumaɣa iwɛɛsi naale nsi si tiili tá caami tɔyo í ká la kɔtaɣa ŋkɛyɛ kuyaku kuhɛɛsɔyɔ wule, na pə solum na molum kiloona naatoso, wei pa nuɣutina nim tɔ. Na pə sɔsəna paa kuyaku ŋku ku nyəŋka.

Isɔtu kuyaku kancaalaya nyəŋku nyəntu

¹¹ Paa isɔtu wei i kuyaku kancaalaya nyəŋku ŋku, í ká la Tacaa ke kɔtaɣa ŋka kəko lusa ka təna tɔyo latəɛnaa kufama naaleɣe, na iwaav kolumɔyɔ, na pənaɣa kolumaɣa iwɛɛsi naatosompɔɣolaya nsi si tiili tá caami tɔ. ¹² I ká sɔsɔsi paa latəɛ wei i tɔo kə molum mpi pa nuɣutina nim tɔyo kiloona pɔyolayafɛi naanɔwa. Na kiloona naatoso ke paa iwaav ŋku ku tɔo. ¹³ Na kiloona toosoyɔ paa iwəyaya ŋka ka tɔo. Kɔtaɣa ŋka ka sɔsɔŋ ma caaki tɔyɔle. ¹⁴ Paa latəɛ wei i tɔo kə solum liitilinaa tooso, na paa iwaav ŋku ku tɔo ke solum liitilinaa naale, na paa iwəyaya ŋka ka tɔo kə liitili kolum na titite. Kɔtasi nsi í ká la paa pənaɣa ŋkaya isɔtu kancaalaya kuyɛɛŋ taa tɔyɔle. ¹⁵ Uena í lá pəŋtɔlyɔ ke isayatu husɔyɔ kɔtaɣa. Na pə sɔsəna paa kuyaku ŋku ku kɔtaɣa na pə solum.

Tɛɛv acima nyəntu

¹⁶ Mɔpɔyó Tacaa tasaa si: Paa pənaɣa kufalaya ŋka ka isɔtu kancaalaya nyəŋ, kuyɛɛŋ naanɔwa na liyiti wule í ká tɔyo Tɛɛv acima na ma hətɛ taa. ¹⁷ Uena isɔtu kolum un i kuyɛɛŋ naanɔwa na kakpasɔ wule í tɔyo kokusum fɛi kakalasi acima ke kuyɛɛŋ naatosompɔɣolaya. ¹⁸ Acima anɔ a kuyaku kancaalaya nyəŋku wule, Isɔ sɛɛtu ke í ká koti. I kaa la təmle natəli. ¹⁹ I ká la kɔtaɣa ŋka kəko lusa ka təna tɔyo tala wena a tiili tá caami tɔ. Isu latəɛnaa kufama naale, na iwaav na pənaɣa kolumaɣa iwɛɛsi ke naatosompɔɣolaya. ²⁰ I ká tənɔ paa kɔpəntɛ nte tɔ tɔo kə kɔtaɣa molum mpi pa nuɣutina nim tɔ, paa latəɛ kufalɔ wei i tɔo kə kiloona pɔyolayafɛi naanɔwa, na kiloona tooso kə paa iwaav ŋku ku tɔo. ²¹ Na í tənɔ paa iwəyaya ŋka ka tɔo kə kiloona tooso. ²² Uena í lá pəŋtɔlyɔ ke isayatu husɔyɔ kɔtaɣa. Na kɔtɔlɔ la-meyɛ pə kɔtaɣa. ²³ Kɔtasi nsi si tənɔ si sɔsəyənəna paa tanaj ŋku ku nyəŋsi tɔo. ²⁴ Acima kuyɛɛŋ naatosompɔɣolaya tɔcu kə maa nu paa kuyaku ŋku ku tɔyɔnaɣa na solum na kɔtaɣa ŋka kəko lusa ka tənɔ tɔ ka sɔsɔŋ. ²⁵ Ma sɛɛtu tike ke í ká koti kuyaku naatosompɔɣolaya nyəŋku ŋku ku wule. I kaa la təmle natəli.

Kumtu acima nyəntu

²⁶ Mɔpɔyó Moisi tɔma si: Pə takɔ kumtu acima wule, uena í kəna Tacaa ke tɔyɔnaɣa kufalaya kɔtasi. I sɛɛtu tike ke í ká koti kuyaku ŋku ku wule. I kaa la təmle natəli. ²⁷ I ká la Tacaa ke kɔtaɣa ŋka kəko lusa ka tənɔ na í caaki ka sɔsɔŋ tɔyo latəɛnaa kufama naale, na iwaav na pənaɣa kolumaɣa iwɛɛsi naatosompɔɣolaya. ²⁸⁻²⁹ Na í tənɔ paa kɔtaɣa ŋka ka tɔo kə tɔyɔnaɣa kɔtaɣa, isu paa isɔtu wei i kuyaku kancaalaya nyəŋku nyəŋka. ³⁰ Uena í lá pəŋtɔlyɔ ke kɔtaɣa, na pá la-meyɛ isayatu husɔyɔ kɔtaɣa. ³¹ Kɔtasi sənɛ si tənɔnaɣa í sɔsəyɔ paa kuyaku ŋku ku nyəŋka tɔo, na pə tɔyɔnaɣa, na pə solum. Pə wɛɛ si tala nna a tiili tá caami tɔyo í laki kɔtasi.

29

Kawilitasi kuyaku nyəntu

¹ Mɔpɔyó Moisi tɔma si: Tacaa sɛɛtu tike ke í ká koti isɔtu naatosompɔɣolaya nyəŋ kuyaku kancaalaya nyəŋku wule. I kaa la təmle natəli. Na pu la-meyɛ kawilitasi acima. ² Uena í lá Tacaa ke kɔtasi nsi kəko lusa si tənɔ tɔ, si sɔsɔŋ nyənɔsi ke tala wena a tiili tá caami tɔ. Isu latəɛ kufalɔ kolum, na iwaav kolumɔyɔ, na pənaɣa kolumaɣa iwɛɛsi ke naatosompɔɣolaya. ³ I ká sɔsɔsi paa kɔpəntɛ nte tɔ tɔo kə kɔtaɣa molum mpi pa nuɣutina nim tɔ. Paa latəɛ kufalɔ wei i tɔo kə kiloona pɔyolayafɛi naanɔwa, na iwaav tɔo kə kiloona naatoso. ⁴ Na í tənɔ paa iwəyaya ŋka ka tɔo kə kiloona naatoso. ⁵ Na í lá Tacaa ke pəŋtɔlyɔ ke isayatu husɔyɔ kɔtaɣa, na pá la-meyɛ pə kɔtaɣa. ⁶ I ká sɔsɔsi kɔtasi sənɛ si tənɔnaɣa paa kuyaku ŋku ku kɔtasi nsi kəko lusa si tənɔ tɔ. Na paa isɔtu wei i kuyaku kancaalaya nyəŋku nyənɔsi na pə solum na pə tɔyɔnaɣa nyənɔsi tɔo, isu Tacaa ka suw tɔ. Kɔtaɣa ŋka kəko lusa ka tənɔ na Tacaa caaki ka sɔsɔŋ tɔyɔle.

Isayatu husɔyɔ kuyaku sɔsəntu nyəntu

⁷ Mɔpɔyó Moisi tasaa si: Isɔ sɛɛtu tike ke í ká koti isɔtu naatosompɔɣolaya nyəŋ kuyaku naanɔwa nyəŋku wule, na nɔhəkɔtu. Təmle natəli tɔ fɛi lapɔ. ⁸ Na í lá kɔtaɣa ŋka kəko lusa ka tənɔ na ká wena sɔsɔŋ tɔyo tala wena a tiili tá caami tɔ. Isu latəɛ kufalɔ na iwaav na pənaɣa kolumaɣa iwɛɛsi naatosompɔɣolaya. ⁹⁻¹⁰ Na í tənɔ paa kɔtaɣa ŋka ka tɔo kə tɔyɔnaɣa nyəŋka. Isu paa isɔtu wei i kuyaku kancaalaya nyəŋku nyəŋka. ¹¹ Uena í lá pəŋtɔlyɔ ke isayatu husɔyɔ kɔtaɣa. Na í sɔsɔsi lɛŋku ke isayatu husɔyɔ kuyaku sɔsəŋku nyəŋka. Na pə kaasi paa kuyaku ŋku ku kəko nyənɔsi na pə tɔyɔnaɣa na pə solum.

Coka acima nyəntu

¹² Mɔpɔyó Moisi tasaa si: Isɔ sɛɛtu tike ke í ká koti isɔtu naatosompɔɣolaya nyəŋ kuyaku naanɔwa na kakpasɔ nyəŋku wule. Təmle natəli tɔ fɛi lapɔ. Na í tɔyo Tacaa acima ke kuyɛɛŋ naatosompɔɣolaya. ¹³ Uena í lapɔ-i tala wena pə ta caami tɔyo kɔtaɣa ŋka kəko lusa ka tənɔ na

ka we sɔɔsɔŋ tɔɔ kuyaku kancaalaya nyɛŋku wule. Isu latɛcɛnaa kɔfama naanɔwa na tooso, na iwaaj naale, na pɛnaya kɔlmaya iwɛɛsi ke naanɔwa na liyiti. ¹⁴⁻¹⁵ Na i tɛni paa kɔtaya ŋka ka tɔɔ kɛ tɔɔnaya nyɛŋka. ¹⁶ Ilena i lɔ pɛŋtɔlvɔy ke isayatu husuɔy nyɛŋka. Na pɛ sɔɔsɛna paa kuyaku ŋku kv kɔkɔ nyɛnsi na pɛ tɔɔnaya na pɛ sɔlvɔm.

¹⁷⁻³⁴ Pɛ krayan kuyaku naale nyɛŋku na pɛ polo naatosompɔɔlaya nyɛŋku tɔ. I kɔ la paa kuyaku ŋku kv kɔtaya ke tɔla wena a tiili tɔ caami tɔɔy. Na pɛ sɔɔsɛna pɛ tɔɔnaya na pɛ sɔlvɔm. Mpi i kɔ la kɔtasi ke kuyaku naale nyɛŋku tɔɔlɛ, latɛcɛnaa naanɔwa na naale, na iwaaj naale, na pɛnaya kɔlmaya iwɛɛsi ke naanɔwa na liyiti, na pɛŋtɔlvɔy kɔlvɔmɔy.

Kuyaku tooso nyɛŋku wule ke latɛcɛnaa naanɔwa na kɔlvɔm, na iwaaj naale, na pɛnaya kɔlmaya iwɛɛsi ke naanɔwa na liyiti na pɛŋtɔlvɔy kɔlvɔmɔy. Kuyaku liyiti nyɛŋku wule ke latɛcɛnaa naanɔwa, na iwaaj naale, na pɛnaya kɔlmaya iwɛɛsi ke naanɔwa na liyiti, na pɛŋtɔlvɔy kɔlvɔmɔy. Kuyaku kakpasɔ nyɛŋku wule ke latɛcɛnaa pɔɔlayafɛi naanɔwa, na iwaaj naale, na pɛnaya kɔlmaya iwɛɛsi ke naanɔwa na liyiti, na pɛŋtɔlvɔy kɔlvɔmɔy. Kuyaku naatoso nyɛŋku wule ke latɛcɛnaa pɔlɛfɛi naanɔwa, na iwaaj naale, na pɛnaya kɔlmaya iwɛɛsi ke naanɔwa na liyiti, na pɛŋtɔlvɔy kɔlvɔmɔy. Kuyaku naatosompɔɔlaya nyɛŋku ke latɛcɛnaa naatosompɔɔlaya, na iwaaj naale, na pɛnaya kɔlmaya iwɛɛsi ke naanɔwa na liyiti, na pɛŋtɔlvɔy kɔlvɔmɔy.

³⁵ Acima sɔsɔna ke i kɔ koti na i tɔɔy kuyaku pɔlɛfɛi naanɔwa nyɛŋku wule. Tɛmlɛ natɔli tɛ fɛi lapu. ³⁶ I kɔ la Tacaa ke kɔtaya sɔɔsɔŋ nyɛŋka ke latɛcɛ, na iwaaj, na pɛnaya kɔlmaya iwɛɛsi ke naatosompɔɔlaya. Pɛ fɛi sɔ tɔla anɔ a tiili i caami. ³⁷ Na i tɛni paa tɔtɛ nte tɔ tɔ kɛ kɔtaya tɔɔnaya, na pɛ sɔlvɔm mpi pa lakɛna tam tɔ. ³⁸ Na i la tɔtɔy isayatu husuɔy kɔtaya na i sɔsɔ pɛ tɛnaya paa kuyaku ŋku kv kɔkɔ kɔtasi tɔɔ, na pɛ tɔɔnaya na pɛ sɔlvɔm.

³⁹ Kɔtasi nsi pɛ weɛ sɔ i sɔsɔi kɔkɔ na tɔɔnaya na sɔlvɔm na ciikuɔy na luɔy kɔlvɔmɔy pɛ nyɛnsi tɔɔ kɛ Tacaa acima kuyaku wule tɔɔlɛ.

30

¹ Mɔrɔyɔ Moisi telɛsa Iseɣɛli nyɛma ke tɔ tɛna nti Tacaa tɔv-tɔ.

Nɔɔsi suw tɔɔ kɔsɔsɔ

² Pɛ waali kɛ i tasa kpekɛ nyɛma nyɛma ke telɛsɔy ke Tacaa kuyɔɔtɔtɔ lentɛnaa tɔtɔ si: ³ Ye yulɔ su nɔɔy sɔ i laki Tacaa ke kɔtaya. Yaa i kisiyi pulɔpɔy Isɔ tɔɔ. Pɛ fɛi sɔ i sɛki pɔ lapu. Pɛ weɛ sɔ i la pɛ tɛna mpi pɛ luna i nɔɔy tɔ. ⁴ Ye isu pɛɛlɔ weɛ i caa tɔyaya taa, na i su i nɔɔy ke Isɔ isɛntaa sɔ, i kɔ la pulɔ, ⁵ na cɛcɛ nu, na i tɔ kisiɔna-i. Pɛ weɛ kɛ sɔ i tɛŋ teitɛi isu i suw tɔ. ⁶ Ama ye i kisiɔna-i kuyaku ŋkuyɔ kpakpaa, de i yele pɛ tɔm. Tacaa kaa pɔɔsi-i. Mpi tɔ, i caa kisiɔna-i.

⁷ Ye isu pɛɛlɔ hulina nɔɔy suw na pɛcɔ i saa. ⁸ Ilena i paalɔ nu-tɔ na i tɔ kisiɔna-i pɛ weɛ sɔ i la isu i suw tɔ. ⁹ Ama ye i kisiɔna-i kuyaku ŋkuyɔ kpakpaa, de i yele pɛ tɔm. Tacaa kaa pɔɔsi-i. ¹⁰ Ye isu alɔ leelu, yaa wei na i paalɔ pa yawa tɔ, i su nɔɔy. Pɛ weɛ sɔ i la-keɣɛ. ¹¹ Mɔv tɔ, ye isu alɔ wei i wena paalɔ tɔ i su nɔɔy sɔ i kɔ la pulɔ, ¹² na i paalɔ tɔ kisiɔna-i. Isu i lapɔ isɛna i suwa tɔ. ¹³ Ye i paalɔ kisiɔna-i kuyaku ŋkuyɔ kpakpaa, de i yele pɛ tɔm. Tacaa kaa pɔɔsi-i. Mpi tɔ, paalɔ kisiɔna-i. ¹⁴ Mɔv tɔ, ye isu alɔ caa i su nɔɔy sɔ i laki pulɔpɔ, i paalɔ wena mpaaw sɔ i tisiɔna-i, yaa i kisiɔna-i. ¹⁵ Ama ye i nuwa na i tɔ kisiɔna-i kuyaku ŋkuyɔ kpakpaa. Iɛ i hulɛna i sum ntɛ sɔ i tisiɔna. ¹⁶ Ama ye waali waali kɛ i lanɛ ta hɛɛna i alɔ sɔ i taa la isu i suwa tɔ. Iɛ Tacaa kaa pɔɔsi alɔ, i paalɔ nyuɔy taa kɛ pu mɛli. ¹⁷ Kɔsɔsɔ nti Tacaa suwa alaa na pɛɛlaa pa nɔɔsi suw tɔm taa tɔɔlɛ.

31

Matiyan nyɛma yoonaw ke pa isayatu tɔɔ

¹ Mɔrɔyɔ Tacaa tɔma Moisi sɔ: ² Polo na ŋ hɔ Matiyan nyɛma ŋkraŋyɔ ke isayatu nti pa lapa Iseɣɛli nyɛma tɔ tɔ tɔɔ. Pɛ waali kɛ n kɔ kpe nyɛma calɔ. ³ Mɔrɔyɔle Moisi tɔma samaa sɔ: Mɔ taa lelɛa i suu pa yooɔ wontu na pɛ polo na pa yoonɔ Matiyan nyɛma, na pɛ lɛɛti-weɛ isu Tacaa suw tɔ. ⁴ Mɔv tɔ, i lɛsi paa kpekɛle nte tɔ taa kɛ yoolaa iyaya (1000).

⁵ Mɔrɔyɔ pa lɛsa paa Iseɣɛli kpekɛle nte tɔ taa kɛ yoolaa iyaya (1000). Ilena pɛ kɛntɔ iyisi naanɔwa na naale (12000). ⁶ Na pɛ tilina pa tɛnaya yooɔ. Ilena kɔtɔlvɔ Ilaaa pɔyɔlvɔ Pɛŋhasɔ kɛnna Isɔ wontu na tutuɔy wei paa hɔli na pɛ caali yooɔ tɔ. ⁷ Mɔrɔyɔ pa tii Matiyan nyɛma tɛtɔ tɔɔ, isu Tacaa ka heeluɔy Moisi na i telɛsi-weɛ tɔ, na pɛ kpiisi apalaa tɛna. ⁸ Pa kuwa tɔtɔyɔ Matiyan awulaa kakpasɔ: Iɛi, na Lekem, na Suuu, na Huuu, na Lɛpa, na pɛ kɛnna Pɛyɔɔ pɔyɔlvɔ Palaam. ⁹ Na pɛ kpa salɛka ke pa alaa, na pa piya, na pɛ kuu pa tɔla na pa kalɛkɛŋ na pa wɛnɔv tɛna. ¹⁰ Na pɛ sɔ pa acalɛɛ na pa cacakɛŋ ke kɔkɔ. ¹¹ Mɔrɔyɔ pa tɛɛna wontu na yɛlaa na tɔla nna pa kuuwa tɔ. ¹² Ilena pɛ pona pɛ tɛnaya pa tɛsikile ke Mowapɔ tɛtɛkɛle taa, ke Yaatanɔ pɔyɔ nɔɔy, ke Yeliko isɛntaa. Na pɛ hɔli Moisi na kɔtɔlvɔ Ilaaa na Iseɣɛli kpekɛle tɛna.

¹³ Mɔrɔyɔ Moisi na Ilaaa, na Iseɣɛli nyuɔy nyɛma lelɛa pa luwa tɛsikile na pɛ sulɔ-weɛ. ¹⁴ Tɛnayaɛle Moisi nu pɛnɔna na yoolaa nyɛma nyɛma. Isu iyisi iyaya (1000) nyɛma nyɛma, na

nunowa (100) nyōon nyōma mpa pa luna yoou tō. ¹⁵ Na í pōosi-we si: Pepe tōó kē í tá kó alaa? ¹⁶ Pəyele í nyōma teu si, Matiyān alaa mpeye Palaam puγusaa, na pá sōsi Iseyeli nyōma ke isayatu sōsōontu taa, na pá wakələna Tacaa ke Peyōō tōm taa. Mpu pə kōnna yulukosəku ke Iso yōlaa tōō. ¹⁷ Pə tōō tō, í kó apalōpiya na alaa mpa pa tēma saau tō. ¹⁸ Ye í nakaa, ile í su mā təyi yomaa ke pēllaa mpa pa ta nyōnta apalaa tō. ¹⁹ Pə kaasa mā taa mpa pa kōwa yōlaa, yaa pa tokina sətāa tō, paa caya tāsikile waaləyi kuyeeñ naatosompəyolaya kē. Ilena pá la asilima kēelbyo kətaya ke kuyaku tooso nyəñku wule. Na pə kpeñna pa yomaa mpa pa si pa ti tō. ²⁰ Na pá la asilima kēelbyo kətaya tətəyo wontu kususuutu na tənəñ nyəntu, na pəñ hōntu nyəntu, yaa nti pa saaka taasi tō.

²¹ Pə waali kē kətulv Ilasaa tōma apalaa mpa pa pola yoou tō si kusəsutu nti Tacaa teləsa Moisi tōyole si: ²²⁻²³ Pə kpaγaw wontu nti tu nyaki kəkō tō, isu wula na liγitee nyəγətu, na nyəγəlvu kusemnyu, na nyəγəlvu maγamaγa, na nyəγətu lentu. Na wontu nti tə yəkəyi, isu somtu tō. Í ká nyaali-ti na kəkō kē na í lii-təyi kətaya lōm taa. Ye kəkō konyayatu, ile í lii tələye kətaya lōm taa tike. ²⁴ Ye í cota mā wontu ke kuyaku naatosompəyolaya wule, ile mā asilima kēelaa kēle. Í sōv tāsikile taa.

Yoou taa wontu kukukuutu talvyo

²⁵ Mprōyó Tacaa tōma Moisi si: ²⁶ Nyana Ilasaa, na Iseyeli nyōon nyōma, í kala pə tēna mpi í kpaawa yoou taa tō. Pə kpaγaw yōlaa na pə tōla tō. ²⁷ Ilena í tala pə taa kē cali. Yoou potaa ke hōyōlvu, na lelāa ke lēñku. ²⁸ Na í ləsi yoolaa nyəm tōó kē mpi pə kē ma tətəyole tōyo yulv kolōm ke yōlaa nasələ na nunowa (500) tōō, na tala ke mpv tōtō. ²⁹ Na í cela kətulv Ilasaa. ³⁰ Ye pə kaasa Iseyeli nyōma lelāa nyəm, ile í ləsi mpi pə wee si, pele pá ləsi tōyo yōlaa nule na naanowa tōó kē yulv kolōm. Na tala ke mpv tōtō, na í cela pə tənaya Lefii nyōma mpa pa paasayəna Iso cokəle tō.

³¹ Mprōyó Moisi na Ilasaa pa lapa teitei isu Tacaa heeluyū-we tō. ³² Tōla wena pa kuuwa kolontunaa té tō, a kaasa heen na pəñ ke iyisi nasətōso na nutoso na naanowa na kakpası (675000) ³³ na naaγ ke iyisi nutoso na naanowa na naale (72000) ³⁴ na kpañası ke iyisi nutoso na kolōm (61000) ³⁵ na pēllaa mpa pa ta nyōnta apalaa tōyo iyisi hiu na naanowa na naale (32000). ³⁶ Heen na pəñ wei pa cela yoolaa tō, í kpenta iyisi ηmōnyu nunowa na hiu na naanowa na naatosompəyolaya na nasələ nunowa (337500). ³⁷ Na pá ləsi Tacaa nyəna ke nasətōso na nutoso na naanowa na kakpası (675). ³⁸ Naaγ ke iyisi hiu na naanowa na naatoso (36000) na Tacaa nyəñ ke nutoso na naanowa na naale. ³⁹ Kpañası ke iyisi hiu na naanowa na nasələ nunowa (30500). Tacaa nyənsı ke nutoso na kolōm. ⁴⁰ Yōlaa ke iyisi naanowa na naatoso (16000). Tacaa nyōma ke hiu na naanowa na naale. ⁴¹ Mprōyó Moisi cela Iso nyəm ke kətulv Ilasaa, isu Tacaa ka heeluyū-tō. ⁴²⁻⁴³ Mpi pa cela Iseyeli nyōma lelāa tō, pə na yoolaa nyəm pə kolōm kē. Heen na pəñ ka we iyisi ηmōnyu na nunowa na hiu na naanowa na naatosompəyolaya na nasələ na nunowa (337500). ⁴⁴ Naaγ ke iyisi hiu na naanowa na naatoso (36000). ⁴⁵ Kpañası ke iyisi hiu na naanowa na nasələ na nunowa (30500), ⁴⁶ na pēllaa ke iyisi naanowa na naatoso (16000). ⁴⁷ Mprōyó Moisi ləsa pēllaa tōó kē yulv kolōm ke nule na naanowa tōō, na tala ke mpv tōtō, isu Tacaa ka heeluyū-tō, na í cela Lefii nyōma mpa pa paasayəna Iso cokəle tō.

Luyu kolōmnyu kohaaj

⁴⁸ Mprōyó yoolaa iyisi iyaya (1000) nyōon nyōma, na nunowa (100) nyōon nyōma, pa kota Moisi kin, ⁴⁹ na pá heeli-i si: Tə kala yoolaa səkpeema, pa we pa nəyo taa, nəyōlv ta la asaala. ⁵⁰ Pə tōó kē tə kəñna Tacaa ke kohaaj ke wula alukpalisi, na pə kpaı, na kukuwee, na ηkpañayəpəlasi, na lutv, nti tə hikaa tō si pə husı ta isayatu. ⁵¹ Ilena Moisi na kətulv Ilasaa pá mv wula wontu nti pa kōnaa tō. ⁵² Wontu nti yoolaa mpe pa kōnaa tō, tə kpenta kilōona na nunowa na nutoso na naanowa. ⁵³ Pə kaasa yoolaa səkpeema, Ilena paa wei í suna í təyi wontu nti í kuuwa tō. ⁵⁴ Mprōyó Moisi na Ilasaa pa si wula wontu nti yoolaa hawa tōyo Iso cokəle taa si, Tacaa í taa sō Iseyeli nyōma tōō.

32

Kpeka tooso cəyale ke Yaatanı ilim təlule tō

¹ Lupañ na Kati pə yōlaa ka wena kaləkəñ sōsōñ ke tuutuuma kē. Ilena pá cəkəna si Yasēe tətə hōyōlvu, na Kalaati tətə ka mvna tōla tōō. ² Pə tōó kē pa polaa na pá maγana Moisi na kətulv Ilasaa na kpeka nyōon nyōma na pá heeli-we si: ³ Ataləti, na Tipəñ, na Yasēe, na Nimla, na Həsəpəñ, na Uale, na Sepam, na Nepo, na Peyon pə acalēe kē ⁴ Tacaa səna Iseyeli nyōma na pá mv tətə nti tō, tə nyōma kē. Tətə nti tə mvna tōla tətəōle. Pəcō tá maγamaγa tə wena kaləkəñ. ⁵ Ilena pá sələmi Moisi si í ha-weye tətə nti. Í taa tēsəna-weye Yaatanı waali tōō.

⁶ Mpruyule Moisi pōosa-we si: Isənaγale mpv? Mə tētōnaa ná puki yoou nté na mu caya cəne təpamm na? ⁷ Ye mu cəyana cəne pu yōli pele pa apalōtv, pa kaa polo tətə nti Tacaa ha-we tō tə taa. ⁸ Yaasi kolōm inəyi mā caanaa tēma lapu ke waatu wei ma kōsa-weye Kateesi-Paaneya si, pá

polo pa feŋ Kanaaŋ tetv to. ⁹ Pa pola Isəkəəli tetəkəle taa na pá cəə-te, na pá məli. Ilena pá yəəli Iseyeli nyóma apalvto si, pá taa suv tetv nti Tacaa ka ha-meŋe hatoo ləŋ tə tə taa. ¹⁰ Hali Tacaa mu pááná ke kuyaku ŋku na í tuu si: ¹¹ Mə təna mpa í lu Icipiti na í wəna pu-si hiu na waali tə, í kaa na tetv nti ma su-wa si ma haaki Apələham na Isaaka na Yakəvu tə. Mpi tə, í tá nuna-m teu. ¹² Ye pə taŋa Kenasi luvovv to Yefune pəyalv Kalevu, na Nun pəyalv Yosuwee pa tike paa souna. Pə taŋa pulv, mpe un pa nuna-m teu ké. ¹³ Pə təə ké Tacaa mu pááná na Iseyeli nyóma na pá təvu pu-si niule təcu ke wəlaya tetv taa. Haləna mpa unv Isə taa kpana mpu tə, pá saali yem ké təna. ¹⁴ Ilena asayaa mə, í caa si í təŋ mə caanaa ikpate na í ku-si Tacaa pááná ke mə təə. ¹⁵ Ye Luperŋ na Katv nyóma mə, í tá nuna Tacaa, ílé í yeki ké na mə kuyeyŋ taŋali wəlaya tetv taa. Ie í wakəla Iseyeli nyóma nté.

¹⁶ Mpuvule apalaa mpe pa kpətəna Moisi na pá to si: Aai yoo, tu ŋmá tá kaləkəŋ ke təcəyale, na tá téesi nyóma ke koloosi acalée. ¹⁷ Ilena tá yəlaa cəəsi təna. Tetv nyóma í taa pəsi-we. Pə waali lena tə co tá yoou wontu təcav na tə tée tá təcətonaa ke nəŋo na tə pona-weŋe tetv nti pa ha-we to tə taa. ¹⁸ Paa Iseyeli to wei í ká cəyá í tetv təə kə na páəc tə məli tá tē. ¹⁹ Ye híka tetv na pəŋo na cəne təə, pá taa tasa-təvu tetv hav na pəŋo na waali təə. ²⁰ Ntəna Moisi si: Ye í təkə isu í yəŋotəvu to, na í suu mə yoou wontu, na í tési Yaatanv na í polo mə kolontunaa təə, na Tacaa to-weŋe mə nin taa, ²¹⁻²² íle tetv təna pəsi mə nyəntv. Waatv unv Tacaa yaa mə təcətonaa taa kaa kpana-me. Pəyele Isə ká yelina-meŋe mə tetv təne na pəŋo na cəne təə. ²³ Ama ye í tá lá mpu, í ká pəntəna Tacaa, na pá məli mə nyəŋŋ taa. ²⁴ Pə we teu, í ŋmá mə nyóma ke téesi na mə təla tətəkəle. Ama í taa səə nti ma yəŋotaa na má su təŋo təkəvu ké. ²⁵ Mpuvule Luperŋ na Katv pə nyóma cəwa Moisi si: Tu la isu n siw to. ²⁶ Tu yele tá alaa na tá piya na tá kaləkəŋ ke Kalaati acalée taa, ²⁷ na tə kpaŋa tá wontu na tə polo Tacaa yoou, isu n yəŋotəvu to.

²⁸ Mpuvú Moisi heela pa təm ke kətvlv Ilaaa, na Nun pəyalv Yosuwee, na Iseyeli kpeka nyəŋŋ nyóma. ²⁹ Ilena í tə-we si: Ye Katv na Luperŋ nyóma kpaŋa yoou wontu, na mə na-we í tési mə kolontunaa waali, isu Tacaa yəŋotəvu to, na í kəli-we, íle mu cəle-weŋe Kalaati tetv. ³⁰ Ama ye pa kisa mpu íle Kanaaŋ tetv ke mə təna í ká tala.

³¹ Mpuvú Katv na Luperŋ pə nyóma tasa yəŋotəvu si: Tu la nti Tacaa heela-tv to. ³² Tu kpaŋa tá wontu na tə polo Tacaa yoou, na pá cəle-təvu tá tetv na Yaatanv na cəne təə.

³³ Mpuvú Moisi cəla Katv na Luperŋ pa kpeka na Yosəfəv pəyalv Manasee nyəntə həŋəlvovv ke Amolii wulav Sihon, na Paasəŋ nyəŋ Okv pa tetv na pa acalée.

³⁴ Mpuvú Katv nyóma ŋmawa koloosi ke Tipəŋ na Ataləti na Alowee ³⁵ na Ataləti-Sofan na Yasəe na Yokpaŋa ³⁶ na Petv-Nimla na Petv-Halaŋ pə acalée. Na pá ŋmá tətəŋo pa təla tətəkəle.

³⁷ Ilena Luperŋ nyóma ŋma Həsəpəŋ na Uale na Kiliyatayim ³⁸ na Nepo na Paali-Meyəŋ na Sipəma na pá ha-yeyə həla.

³⁹ Mpuvú Manasee pəyalv Makii nyóma ná yooa Kalaati nyóma, na pá təŋonv Amolii nyóma na pá cəyá. ⁴⁰ Pə təə ké Moisi ná yelina-weŋe-ti. ⁴¹ Ilena Manasee pəyalv Yayii nyóma náá ləkə Amolii nyóma acalée lenna, na pá ha-ye si Yayii acalée. ⁴² Pə waali ké Nopa ná ləkə Kena icate na páəcəlv nyəna, na í ha-yeyə í hətə si Nopa.

33

Isəna Iseyeli nyóma təma pa Icipiti luv waali to

¹ Waatv wei Moisi na Aləŋ pa ləsa Iseyeli nyóma ke caasi caasi tə, isəna pa təma təŋəlv: ² Tacaa ka heela Moisi ké si ŋmaa timpv timpv í səŋaa tə, hali lona anv a həla ntə.

³ Pənaŋa isətə kancaalaya nyəŋ kuyaku naanəwa na kakpasi wule, ke Iseyeli nyóma kəla Təev acima təv kufemuyv ke Lamsəsi na pá təkə Icipiti nyóma isəntaa təkəa si, pə cəpa-we. ⁴ Na pələ pá təŋa pa kancaalaya piya mpa Tacaa kəwa təŋo pim. I lapa mpuvú si pa nyv si í kəla pa tuj ke təŋ. ⁵ Pa kəla Lamsəsi, lena pá siki Sukəti. ⁶ Pa kəla Sukəti, lena pá siki Itam ke wəlaya tetv nəŋo təə. ⁷ Pa kəla Itam, lena pá polo Pi-Hahiləti ke Paali-Səfəŋ isəntaa, na pá siki Mikitəəli pətəe. ⁸ Pa kəla Mikitəəli, lena pá təsi tenku na pá suv wəlaya tetv na pá tə kuyeyŋ toosəŋo Itam wəlaya tetv taa, na pá tala Mala. ⁹ Mala ke pa kəlaa, na pá polo Iliim, timpv hila naanəwa na naale, na paasəŋ nutosə na naanəwa ka wəe to na pá siki. ¹⁰ Pa kəla Iliim, lena pá siki tenku kəsəem nəŋo. ¹¹ Pa kəla tenku nəŋo, lena pá siki Siŋ wəlaya tetv taa. ¹² Pa kəla wəlaya tetv taa, lena pá siki Təfəka. ¹³ Pa kəla Təfəka, lena pá siki Alusi. ¹⁴ Pa kəla Alusi, lena pá siki Ləfitim timpv pa ləŋa ləm konyənyəəm to.

¹⁵ Pa kəla Ləfitim, lena pá siki Hələpəv wəlaya tetv taa. ¹⁶ Pa kəla Hələpəv, lena pá siki Kipələti-Taafa. ¹⁷ Pa kəla Kipələti-Taafa, lena pá siki Hasələti. ¹⁸ Pa kəla Hasələti, lena pá siki Litima. ¹⁹ Pa kəla Litima, lena pá siki Liməŋ-Pələsi. ²⁰ Pa kəla Liməŋ-Pələsi, lena pá siki Lipina. ²¹ Pa kəla Lipina, lena pá siki Lisa. ²² Pa kəla Lisa, lena pá siki Kehalata. ²³ Pa kəla Kehalata, lena pá siki Sefəe pəyv. ²⁴ Pa kəla Sefəe pəyv, lena pá siki Halata. ²⁵ Pa kəla Halata, lena pá siki Makəlo. ²⁶ Pa kəla Makəlo, lena pá siki Tahatv. ²⁷ Pa kəla Tahatv, lena pá siki Tela. ²⁸ Pa kəla Tela, lena pá siki Mitika. ²⁹ Pa kəla Mitika, lena pá siki Hasəmona. ³⁰ Pa kəla Hasəmona, lena

pá siki Moseloti. ³¹ Pa kula Moseloti, uena pá siki Pene-Yakan. ³² Pa kula Pene-Yakan, uena pá siki Hoo-Kitakati. ³³ Pa kula Hoo-Kitakati, uena pá siki Yotapata. ³⁴ Pa kula Yotapata, uena pá siki Apelona. ³⁵ Pa kula Apelona, uena pá siki Isiyon-Kereε. ³⁶ Pa kula Isiyon-Kereε, uena pá siki Kateesi ke Sinj wulaya tetu taa. ³⁷ Pa kula Kateesi, uena pá siki Hoo pyu, ke Itam tetu tonja taa.

³⁸⁻³⁹ Mpyóy Tacaa yelaa na kətul Aləj kpa Hoo pyu taa. Uena í sí tənaya isətu kakpası nyəj kuyaku kancaalaya nyəjk wule, ke í pənaya nuñwa na hiu na tooso (123) nyəjka taa. Pa Icipiti taa luw pənaya nule nyəjka nté. ⁴⁰ Waatu unəyi Kanaaj wulaw wei pa yaa si, Ala na í ka we ilim təlule mpətəj taa tə, í nuwa Iseyeli nyəma tate.

⁴¹ Iseyeli nyəma kula Hoo pyu uena pá siki Saləmona. ⁴² Pa kula Saləmona, uena pá siki Punonj. ⁴³ Pa kula Punonj, uena pá siki Opoti. ⁴⁴ Pa kula Opoti, uena pá siki Ye-Apalim ke Mowapu tonja taa. ⁴⁵ Pa kula Ye-Apalim, uena pá siki Tiponj-Kati. ⁴⁶ Pa kula Tiponj-Kati, uena pá siki Aləmonj-Tipəlatayim isəntaa. ⁴⁷ Pa kula Aləmonj-Tipəlatayim, uena pá siki Apalim pulası taa ké Nepo pyu isəntaa. ⁴⁸ Pa kula Apalim pulası, uena pá siki Mowapu tətəka taa ké Yaatanı kin ke Yeliko isəntaa. ⁴⁹ Tənaya pa sika pa coka ke Peti-Yesiməti na Apeeli-Sitim pə heku taa.

Nti Tacaa suwa Kanaaj tetu talvyn taa tə

⁵⁰ Mpyóy Tacaa twaa Moisi ke Mowapu tətəka taa ké Yaatanı pəyo nəyo ke Yeliko isəntaa si: ⁵¹ Teləsi Iseyeli nyəma si ye í tesa Yaatanı na í suw Kanaaj nyəma tetu taa. ⁵² Pə weε si í təyonı tetu nyəma təna na í yəki pəε yaa nyəətu ləεsəj wei í laaki tə, na pə təkətəlena. ⁵³ Na í ləεki pa tetu nti na í çaya. Mpi tə, ma ha-məye təy. ⁵⁴ Tete ké í ká tə na í taləna tetu ntəyi mə kpeka na mə lulon, na í kəεsəna mə payale. ⁵⁵ Pə weε si í təyonı tetu nyəma tənaya. Təfo kukaasaa mələyi mə kolontunaa ké na pá naasəyi-mə, isu səwa ke isəpəe taa, na nyəmə təpila ke mə kəjkəməj taa. ⁵⁶ Ilə məye maa laña, isu maa suw si maa la-mə tə.

34

Iseyeli nyəma tetu toosi

¹ Mpyóy Tacaa təma Moisi si: ² Teləsi Iseyeli nyəma si, waatu wei í ká suw Kanaaj tetu nti ma haaki-mə tə tə taa tə, tə toosi nté ³ Sinj wulaya tetu na Itam nyəntu na pətəε taa. Na ká kpaçya tənku kusəp, ⁴ na ká mələna pəçesi pulası tontonjle pətəε taa. Uena ká polo Sinj, na ká tiina Kateesi-Paanəya pətəε taa. Na ká məli Hasaa-Ataa na Asəmonj. ⁵ Na ká kəε na ká yoosina Icipiti ləw, na ká lu Metitelanee tənku. ⁶ Ilim tətule taa tonja nté Metitelanee tənku unı. ⁷ Ilim təlule mpətəj taa nyəjka nté tənku kuləm unı, na Hoo pyu pə heku taa. ⁸ Uena ká lu Lepo-Hamati na Seta, ⁹ na ká polo Sifəlonj, na ká lu Hasaa-Inaj.

¹⁰ Ilim təlule taa nyəjka nté pə kpaçyan Hasaa-Inaj na Sefam tetu həyəlbyu taa. ¹¹ Uena ká mələna Lipəla ke Ayinj ilim təlule taa, na ká təε poolun na ká polo ka yoosina Kenasaleti koten, ¹² na ká polo ka lu Yaatanı ləon, na tənku kusəp. Mə tetu tənasi nté.

¹³ Mpyóy Moisi teləsa tə tənaya Iseyeli nyəma na í tesa-wəye heeluyı si: Tetənaa mpa Tacaa təma si í tə tete na í tala Iseyeli kpeka pəçəlayafəi naanəwa na həyəlbyu təçəle. ¹⁴⁻¹⁵ Mpi tə, Lupej na Kati pa luləy nyəma na Manasee kpekəle həyəlbyu ləjku ná təma pəle pa nyəntu hikuyı ke Yeliko isəntaa ke Yaatanı waah na ilim təlule taa.

Tetu tallaa nyəj nyəma həla

¹⁶ Mpyóy Tacaa təma Moisi si: ¹⁷ Kətul İlasaa na Nunj pəyalu Yosuweε paa paasəna tetu talvyn. ¹⁸ Pə kpa paa kpekəle nte tə taa ké nyuçu tə wei í ká paasəna-wə tə. ¹⁹ Mpa mpa paa kpa mpu tə pa həla ntə: Yuta kpekəle taa nyəj nté Yefune pəyalu Kalep. ²⁰ Simiyon nyənte taa nyəj nté Amihuti pəyalu Semuwəli. ²¹ Pəncameε nyənte taa nyəj nté Kisilonj pəyalu İlitati. ²² Tanj nyənte taa nyəj nté Yokili pəyalu Puki. ²³ Yosəfo pəyalu Manasee nyənte taa nyəj nté İfoti pəyalu Hanəyeli. ²⁴ Yosəfo pəyalu naale nyəj İfəlayim nyənte taa nyəj nté Sifitanj pəyalu Kemuwəli. ²⁵ Sapulonj nyənte taa nyəj nté Paanaki pəyalu İlisafan. ²⁶ İsakaa kpekəle taa nyəj nté Asan pəyalu Palətəyeli. ²⁷ Aseε nyənte taa nyəj nté Selomitı pəyalu Ahihuti. ²⁸ Nəfətali nyənte taa nyəj nté Amihuti pəyalu Petayeli.

²⁹ Mpa Tacaa ləsa si pá tala Kanaaj tetu ke Iseyeli kpeka nyəma təçəle.

35

Lefi nyəma acaləε

¹ Mpyóy Tacaa yəçətə Moisi ke Mowapu tətəkəle taa, ke Yaatanı pəyo nəyo ke Yeliko isəntaa si: ²⁻³ Tu Iseyeli nyəma si pá çela Lefi nyəma ke acaləε nna pa ləsa pa tetənaa taa tə, na pə nənəkila. Na pá çaya acaləε taa na pá tiikiyi pa tala ke haləmnaa taa. ⁴⁻⁵ İsəna í ká mayası nənəkila anı a wəj təçəle: Pə sunav icatə kolooši na pá pukina ilim təlule taa təçə məətələnaa nasəle na nuñwa (500), na ilim tətule taa ké mpu. Pə mpətəj na pə ntəyonj taa tətəçə mpu. Uena í mayası paa həyəlbyu njku ku taa ké məətələnaa iyaya (1000) iyaya (1000) ke təm liyiti na pə çə icatə na pə

ta. ⁶ Na pá cela Lefii nyóma ke acalée naatoso. A taa ké ye pá yókəna yulv na í kv í təyontəle í ká tv kpolvov. Na pá səsı acalée nule na naale tətə. ⁷ Pə křenta acalée pəlefei naanovə na pá nənəkıla. ⁸ Paa křekəle nte tu ha Lefii nyóma ké na pá křesəna tə tetv təov.

Yulvkolaa kpolvov tətvlə acalée

⁹ Mřový Tacaa təma Moisi sı: ¹⁰ Teləsi İseyeli nyóma sı, ye í tesa Yaatanı na í sov Kanaah tetv taa, ¹¹ ilé í ləsi acalée wena í ká la yulvkolaa mřa pá yókənaə tv pa kpolvov tətvlə tv. ¹² Na pəle pa yəlaa í taa ləeti-wə na pá tá hvuta pa təm. ¹³ Acalée naatoso ke í ká ləsi. ¹⁴ Tooso na Yaatanı ilim təlile təv, na tooso ke Kanaah tetv taa. ¹⁵ Ye İseyeli tv yaa cayalv ke pá yókənaa na í kó yulv, ilə pəntv se na í polo a taa natəli tə taa, na í tv kpolvov.

¹⁶⁻¹⁸ Ye nəyolv mřa í təyontəle ke nyəyəlvov yaa křátový, yaa í yaya-ı pəle na í sı. İ ké yulvkolv ké, pá wəe sı pá kv-ı. ¹⁹ Sətv yulv sıyısıyí ká pəekəna kolv na í ləeti-ı. ²⁰⁻²¹ Ye kolv ka təkəna-ı na natəli ke í taa, yaa pa wəna təma na kolvřa, iləna í mřa-ı řkumle, yaa í tusi-ı, yaa í yaya-ı pəlv na í sí. İ ké yulvkolv ké, pá wəe sı ləetəlv í hika-ı í kv-ı.

²²⁻²³ Ntanyı pá yókəyəna yulv na í tusi ləlv, yaa pəle, yaa pəlv fiti í niř taa na pá yaya-ı. Pəcó pa taa yoo, yaa í təkə-ı na í taa. ²⁴ Ilə hvola ka təř pə křəsəstv ké, na pá hvv pa təm nti. ²⁵ Na pá kenti kolv təv na pá məřna-ı í křəlvov tətvlə, na í saalı təna.

Haləna kətvlv səsə wei í lakı təmlə ke waatv unı tv í səm. ²⁶ Ama ye í luwa ıcatə nte tə taa na í təsi tv təřa ²⁷ na ləetəlv hiki-ı, í nəkaa í kvov-ı ké na í təm ta sı. ²⁸ Pə nyovv nté sı kolv í caya křəlvov tətvlə təna, haləna kətvlv səsə səm. Pəle pá waalı ké í pəsəřı na í lu na í məlv í tē.

²⁹ Paa ləyē í wəe, yaası unəřı məna mə řıya řıya í ká təkı.

³⁰ İ kaa mv yulv kolv m aseeta na í kəna yulvkolv təm. Pə wəe sı pá tala naale. ³¹ Pə fei sı í mv kəhav na í yele yulvkolv ke kvov. Pə wəe sı í kv-ı ké. ³² Pə fei tətə sı í mv kəhav na í tv yulvkolv ke křəlvov tətvlə na kətvlv səsə sí, iləna í mələna-ı í tē.

³³ Yulvkolə pilisiyí tetv ké. Ilə pá fei sı í pilisi tetv nti tə taa í wəe tv. Ye yulv kəwa í təyontəle, pá wəe sı pá kó unəřı na pəcó pá křiisi pá asilima. ³⁴ Pə fei sı í pilisi mə tetv. Mřı tv, Tacaa má, ma wə mə həkə ké.

36

Pəlaa mřa pa təkı pa nyəma křancovv tv pa təm

¹ Mřový Yosəfv pəyalv Manasee, na Manasee pəyalv Makii, na Makii pəyalv Kalaati ləlvov nyəř nyóma pəla Moisi na İseyeli křeka nyəř nyóma kiř ² na pá tv sı: Waatv wei Tacaa tvwa Moisi sı í tv tətə na í tala İseyeli nyóma ke tetv tv, í suwa tətə sı, í cela tá tətə Selofati tetv ke í pəlaa. ³ Ama ye pa saawa křekəle ləntə taa, pa tetv pasəřı tá křekəle nyəntv təv ké na pá səsı ləntı təv. ⁴ Na pá kəma na pá tala cərv pənařa, pa nyəntv lu təkřataa ké tá křekəle təv na pá səsı pa nyəntə kvfatə təv.

⁵ Mřovule Tacaa heela Moisi sı: Teləsi İseyeli nyóma sı Yosəfv ləlvov nyóma wəna tamřana. ⁶ Ye pa səla wei pa saa-ı. Ama pı wəe pa křekəle taa tv ké. ⁷⁻⁹ Ilə paa křekəle nte tə tetv ká caya tə təcayalə, tə kaa səsı ləntə nyəntv təv. Mřv tətəyə ye křekəle natəli tə alv nəyolv í wəna tetv pá wəe sı í saa í caa křekəle ləlvov tv ké.

¹⁰⁻¹¹ Mřový Selofati pəlaa Mala na Tiisa na Hokəla na Milika na Nowa pa saawa pa caa taalvnaa pəyalaa ke pa křekəle taa, usı Tacaa ka křesəyv Moisi tv. ¹² Yosəfv pəyalv Manasee ləlvov nyóma nté. Iləna pa tətəna nti pa hikaa tv tš saalı pa caa křekəle taa.

¹³ Kiř na křəsəstv nti Tacaa teləsa İseyeli nyóma, na Moisi nəyə ke Mowarv tətəkəle taa, ké Yaatanı nəyə ke Yeliko isentaa təyolə.

KUSƏSUTU LELVYU TAKƏLAYA Kotulvto

Takəlaya kanə ka taa ké Moisi ləla kusəsutonaa mpa Iso ka towa lseyeli nyəma ke Luw takəlaya taa to. Ka taa tətə wə təmnaa mpa Moisi heela lseyeli nyəma to. I təssa-wə si Iso səla-weyə səsəm. Haləna i na-wə pá pəeli nəyo ke wulaya tetu taa, na i kenti pa tətə. I hula-wə tətə si Iso tike nté Iso, nəyolo i fei tətə, i ká səli-i ké na luyi kolomvuy, na mə ləşaya suv-i təmmam, na mə toma təna (6:4-5).

Isəna pa faya Kusəsuto Lelvyo takəlaya to:

Moisi faaci kancaalaya nyəh, titite 1:1-4:43

Moisi faaci naale nyəh, titite 4:44-28:68

Moisi faaci tooso nyəh, titite 28:69-30:20

Yosuwee lətvuy ke Moisi lonte, titite 31

Moisi kawəyaya, titite 32

Moisi koala lseyeli nyəma tənaya kəpantu, titite 33

Moisi səm təm, titite 34

MOISI KUYƏYƏTUTU KANCAALAYA NYƏNTU

¹ Təmnaa mpa mpa Moisi heela lseyeli yəlaa tənaya wulaya tetu taa, na pəcó pá tesəyi Yaatanı pəyo ke Sufi isentaa, na Palan na Tofeli na Lapan na Hasaləti na Ti-Sahari pa heku taa təyolo. ² Pa luw Holəp^a na pá kraya Itəm puy mpaav to, kuyeyə naanowa na kolomvuy ke pa lapa, haləna Kateesi-Paaneya. ³ Pa Icipiti luw pənaya nule nyəka, isətu naanowa na kolom nyəh kuyaku kancaalaya nyəhko taa ké Moisi heela lseyeli nyəma ke nti Tacaa ka to-i si i teləsi-wə to. ⁴ Waatu wei i yooowa na i kəli Amolii nyəma wulaw Sihon wei i ka wə Həsəpən icate taa to, na Pasan nyəh Oki wei i təkaya kawulaya ke Asetaloti na Itəlei pa acaləe tətə to.

⁵ Saa wei pa wə Mowapu tetu taa, na pá ta tesəta Yaatanı pəyo təyo Moisi caala kusəsuto tənə tətə təm ke sɛyəsuy si:

Isə ha lseyeli nyəma ke nəyo si pá tɛ

⁶ Waatu wei tu wə Holəp puy kin tənə təyo Tacaa yəyətəa si, tətə taanə tənə təcəm. ⁷ Pə tətə to, tətə kpe-si na tətə polo pulasi həyələh taa timpı Amolii nyəma wəe to. Na pə colə Kanaan nyəma tətənaa taa ké pə krayaw Yaatanı kacəka, na pulasi həyələvuy, na tetəkəle, na Nəkəfi, na tenjku Metitlanee umalav ke Kanaan nyəma tetu taa to. Na Lipan, haləna pəyo səsaya Ifəlati. ⁸ I nawaa, mə nin taa ké ma tótə tənə. Mpu to, i polo na i mu-ti. Tacaa ka yəyətəna tuunav ké si i ká ha-təyi mə caanaa Apələham na Isaaka na Yakəpu, na pəle pa luləvuy nyəma tənaya pa waali.

Moisi kpav ke huvlaa

⁹ Mpyóg Moisi təma si: Maa heela-meyə Holəp puy kin si maa pəsəyi na má paasəna-meyə ma tike. ¹⁰ Mpi to, Tacaa mə Iso lapaya na i huki, na sarja taa i wə payalə isu isətulnəsi. ¹¹ Mə caanaa Iso Tacaa i yele na i səsəsi hukuyi ke təm iyaya (1000). Na i kooli-meyə kəpantu isu i ka suw nəyo to. ¹² Isənaya maa pəsi ma tike na má səyəl mə səyəla na mə wahalanaa na mə yoon? ¹³ I ləsi mə kpeka taa ké ləmayasəe nyəma na mpa pa nyəma yaasi na pa hətə yaawa to, na má kra-weyə mə nyuy nyəma. ¹⁴ Hali i cə-m si ma kəmayasəto nti tətə wə teu. ¹⁵ Mpyóg ma kra mpe un pa taa ləmayasəe nyəma mpa pa həla yaawa təyo yəlaa iyaya (1000) nyuy nyəma, na nuuowa (100) nyuy nyəma, na nule na naanowa nyuy nyəma, na naanowa nyuy nyəma. Na má kra mpa pə kaasaa to pa taa ké paa kpekəle nte tətə akewenaa. ¹⁶ Ulena má tótə mə təm huvlaa si ye təm mayana mə tətənaa ke pa taa pa tike, yaa mə na cayalaa, i welisi tətə taa ké teu na i tən isəna tampana səhəa to, na i huv-ti. ¹⁷ I taa fayasi yəlaa ke mə huvlənaa taa. Paa tonvto paa kunyont, pə wəe si i nuua-weyə. I taa see yəlaa. Mpi to, Iso hətə taa ké i huvkəna. Nti tətə wə-meyə kate ilə i kəna-ti na má nu. ¹⁸ Waatu unəyi ma to-meyə nti nti i ká la to.

Fenlax tiluyi ké Kanaan tetu taa

¹⁹ Pə waali ké tətə kola Holəp puy isu Tacaa ká heeluyi-to to, na tətə faya wulaya tetu anaam asola nyəntv nti, isu i nyəm to. Amolii nyəma puy mpaav ke tətə krayaa na tətə tala Kateesi-Paaneya.

²⁰ Hali ma heela-mə si i tapa Amolii nyəma puy nku tá Iso Tacaa ha-to təyole. ²¹ Iso towa tetu tənaya mə nin taa ké. I kolə na i mu-ti na tətə pəsi mə nyəntv, isu mə caanaa Iso Tacaa ka heeluyi-mə to. I taa nyá. Pəyele mə lanə i taa nmaa paa pəcə.

^a 1:2 Holəp: Holəp na Sinayi hətə kolomtəle ke.

²²Tənaɣa mə tənə í kəma ma kin na í tən̄ sɪ: Tə tili apalaa ke tá nɔɣo tɔɔ, na pá feŋ tetu nti na pá hólí-tuyu mpaav ŋku tu kraɣa tɔ. Na acalɛɛ nna nna tu tala tɔ. ²³Mpóɣó ma sama mə ləmayasɛɛ anɪ. Ilena má ləsi mə kpeka taa ké yulu ké yəlaa naanwɔa na naale. ²⁴Mpɛ unɪ pa tɛna na pá faɣana puyɔ taa. Haləna Isəkəzli tetekələ na pá feŋ-tɪ. ²⁵Mpóɣó pa koola tetu nti tə taa kololom na pá kpeŋna. Na pá keesi-tu sɪ tetu kupantɔ ke tá Iso Tacaa haaki-tɔ. ²⁶Paa na mpɔ tɔ, í lapa lan̄kpusəŋ na í kisi tɔ taa ké pote isu mə Iso Tacaa ka heeluyɔ-mɛ tɔ. ²⁷Haləna í sɔv kontuyɔ ke mə coka taa sɪ: Tacaa ɪ caaki-tɔ tɔɣo ɪ ləsə-tuyɔ Icipiti na í kona-tuyɔ Amolii nyəma tetu taa sɪ pele pá wakəli-tɔ. ²⁸Ilena í tasəɣi sɪ tə polo le? Mə tɛtɔnaa ná yəla mə apalɔv sɪ: Tətu nti tə yəlaa tayalaa ké. Pəyele pa kəla-tɔ, na pa acalɛɛ ké səsɔɔna na a kolooosi kaləsəna isətɔnuyɔ. Halɪ tə tu ná a taa ké Anaki tooko ləlvuyɔ nyəma.

²⁹Ma heeliyi-mɛ sɪ í taa seliyina-wɛ. Pa tam í taa kra-mɛɣe səɣəntɔ. ³⁰Tacaa mə Iso wei ɪ wɛ mə nɔɣo tɔɔ tɔ, ɪ mayamaya ɪ ká yoona mə nɔɣo. Isu ɪ tɛm lapɔ na í nana mə isɛ ke Icipiti ³¹na wɔlaya tetu taa tɔ. Tənaɣa ɪ paasəna-mɛ isu yulu nukoyɔ ɪ pu tɔɣo mə mpaav tənə taa. Haləna mə tate ke cənɛ. ³²Paa na mpɔ tɔ, í tá tó naani ké Tacaa mə Iso. ³³Pəyele unɪ ɪ ká tənɣana mə nɔɣo tɔ. Na ɪ pɛskəyi-mɛɣe təsvulənna ke mə təntɛ waatɔ. Na í huləyi-mɛɣe kəkə ke ahoɔ, na í naaki mpaav. Ilim Ilena í wɛɛ ŋmɔntuyɔ taa na mí tənɣəɣi.

³⁴Tacaa ní mə kontuyɔ, Ilena pááná kra-ɪ na í yəɣəti na í tuu sɪ: ³⁵Yəlaa mə í kəla isayətv. Pə tɔɔ ké pa ləlvuyɔ loŋa kanɛ, ká taa nɔɣəlv kaa sɔv tetu kupantɔ nti ma tuuwa sɪ maa ha mə caanaa tɔ. ³⁶Ye pə taya Yəfune pəyalɔ Kalepɔ paasi. ɪ na ɪ ləlvuyɔ nyəma ke máá ha tetu nti í feŋa mpɔ tɔɣo timpi ɪ nuna-m teu tɔ.

³⁷Tacaa muna Moisi maya pááná ke mə tɔɔ, haləna í tɔ sɪ ma kaa felɪ nəzhələ ke tetu nti tə taa. ³⁸Ma Nun̄ pəyalɔ Yosuwɛ wei ɪ ké ma təmlɛ tu tɔ ɪ tike ɪ ká pona. Maa səsɪ-ɪ apalɔv. Mpi tɔ unɪ ɪ ká yelina na tetu nti tɔ pəsi Iseyeli nyəma nyəntɔ. ³⁹Mə piya mpa pa isɛ ta nyaləta isəntɔ, na í tən̄ sɪ kolontunaa ká pááná tɔ, mpe páá sɔvna tə taa. Mpi tɔ, mpeɣe máá ha-tɪ, na tɔ pəsi pa nyəntɔ. ⁴⁰Ma mí keesi isɛ na í faɣana wɔlaya tetu taa, na í polo ten̄ku kusɛɛm.

⁴¹Tənaɣa í cəwa sɪ: Hai, tá təm səpəna Tacaa. Pənente tu kra pa tɔɔ na tɔ yoona-wɛ isu tá Iso yəɣətvuyɔ tɔ. Mpyule paa mə taa wei ɪ kraɣa ɪ yoou wontu na í ləlɪ na í mayasɪ mə taa sɪ í ká kra pulaya təlev. ⁴²Kəna Tacaa sɪ má heeli-mɛ sɪ: ɪ taa kra mə kolontunaa tɔɔ sɪ í yookina-wɛ. Mpi tɔ, ma fɛɪ mə heku. ɪ taa yele na pele pá ku-mɛ. ⁴³Maa tɛma-mɛɣe-təyi heeluyɔ. Ama í tá ké ŋkraŋuyɔ, na í kisi Tacaa təm na í kra puyɔ nyəvuyɔ taa təkəaa. ⁴⁴Kəna Amolii nyəma mpa unɪ paa wɛ puyɔ taa tənə tɔ pá lu mə tɔɔ, na pá tó mə waali isu tun̄. Na pá ku-mɛɣe pə kraɣav Itəm tɔ, haləna Hooma. ⁴⁵ɪ kəma na í məli na í wiina Tacaa Ilena, ílé ɪ kisi nuw. ⁴⁶Mpɔ pə yelina na í caɣa Kateesi-Paaneya na pə taŋɪ səsəm.

2

¹Mpóɣó tə məlaa na tɔ kraɣa ten̄ku kusɛɛm mpaav ŋku ku pukina wɔlaya tetu taa tɔ, isu Tacaa ka yəɣətvuyɔ tɔ. Na tɔ cəv Itəm puyɔ taa na pə taŋɪ.

Iseyeli nyəma təntɛ ke ilim təlule tɔɔ tətɔnaa taa

²Kelena koyaku nakoli Tacaa tə-m sɪ: ³Ma í tu cəwa puyɔ kɔnɛ təcəm. Pə tɔɔ tɔ, í ha mə isɛ na ilim ntəɣəŋ tɔɔ. ⁴ɪ heeli yəlaa sɪ í tən̄na mə kəɣəpiya Isav nyəma mpa pa wɛ Itəm^a tɔ pa tetu tən̄a tɔɔ. Pɛle pa tɛɛ ká sɔvna-mɛ yáá. Ama í la-wɛ na laakali, ⁵ɪ taa kra pa tɔɔ. Ma kaa ha-mɛɣe tetu ntəyi paa həɣəliim sɪ í felɪ nəzhələ mayamaya. Mpi tɔ, ma tɛma Itəm puyɔ ŋkoyɔ Isav ke hav sɪ kó pəsi ɪ pulɔ. ⁶Pə wɛɛ sɪ í yana mə liyitee ke təɣənaɣa na lvm mpi í ká tɔɣo na í nyəntɔ. ⁷Mpi tɔ, Tacaa mə Iso koola-mɛɣe kupantɔ ke mə niŋ təma tənə taa ké. Pəyele ɪ nyəma təntɛ nte í tən̄ wɔlaya tetu anaam unɛ ɪ taa tɔ tɔ tɔɔ. Pəntɔ taa, pusɪ nule kele mə Iso Tacaa unɪ ɪ wɛ mə waali, na í tá la-ŋ pulɔ.

⁸Mpóɣó tə cəla Isav nyəma mpeɣe Itəm na tetekələ mpaav na Ilati na Isəyən̄-Keɛɛ nyəŋku tɔtɔ. Ilena tɔ tɛɛ na tɔ tən̄na Mowapu wɔlaya tetu tɔɔ. ⁹Mpóɣó Tacaa heela-m sɪ: ɪ taa kra Mowapu nyəma tɔɔ sɪ mənə-wɛ í yoo. Mpi tɔ, ma kaa ha-mɛɣe pulvyɔ pa tetu taa. Ləvtɪ ləlvuyɔ nyəma Mowapu nyəma ke ma hawa Aa ɪcate sɪ pá nyənəɣi pa pulɔvɔ.

¹⁰Ilim nyəma ka caɣana ɪcate n̄tɛ tə taa ké hatoo ləŋ. Paa wɛ pəyalɛ ké na pá ké tookonaa isu Anaki nyəma, na pá wɛ tən̄. ¹¹Lelaa ná nyənənaɣa-wɛɣe Lefayi nyəma ké isu Anaki nyəma. Ama Mowapu nyəma ná yaakaya-wɛɣe Ilim nyəma. ¹²Holi nyəma ka caɣana Itəm ɪcate taa ké hatoo ləŋ taa. Ilena Isav nyəma náá kpiisi-wɛ na pá mv pa tetu, isu Iseyeli nyəma ka muyɔ pa nyəntɔ nti Tacaa ha-wɛ tɔ.

¹³Pənente í kolɪ na tɔ tɛsɪ Seletɪ ləvv isu Tacaa ká heeluyɔ-tɔ tɔ. Ilena tə tɛsɪ Seletɪ ləvv. ¹⁴Tə kolvyɔ Kateesi-Paaneya tɔ pusɪ pələfɛɪ nule ke tə twɔa, na pəcɔ tɔ tɛsɪ Seletɪ ləvv ŋku. Pə lapa řpóɣó sɪ pa tənə mpa pa ké yoolaa ke waatɔ unɪ tɔ, pə ləsi pa loŋa tənə na pá sí isu Tacaa ka yəɣətvuyɔ tɔ. ¹⁵Mpóɣó Tacaa tv yoolaa mpeɣe niŋ na í ku-wɛ. Haləna pa kpekelə tənə tɛ.

^a 2:4 Itəm: Seyi na Itəm hətə kolomtələ ké.

¹⁶ Yooola mpe pa səpa pa tənaya pa kpekəle taa, ¹⁷ ilena Tacaa heeli-m si: ¹⁸ Nəonəo ké í ká təsi Mowapu tetu tonja, na í tənna Aa ícate, ¹⁹ na í kpatəna Amoni nyóma tetu. Ama í taa kra Mowapu nyóma təo si mə na-we í yoo. Mpi tə, ma kaa ha-mege pəlvəyo pa tetu taa. Ləəti ləlvəyo nyóma Amoni nyóma ke ma ha-ti si pá nyənəyi pa pəlvəyo.

²⁰ Yəlaa nyənaya tetu ntəyi Lefayi nyóma nyəntu ké. Mpi tə, mpe iní paa wənna tə taa ké hatoo lon na Amoni nyóma yaaki-wəye Samsumi nyóma. ²¹ Paa we payale ké na pá ké tookona, isu Anaki nyóma, na pá we tonj. Ḿpóyú Tacaa kpiisa-we na Amoni nyóma nəyo na pá ləeti pa lonte. ²² Ḿpóyú Tacaa ka lapa Isaw ləlvəyo Itəm nyóma mpa paa we Seyii tə. Waatu inəyi í kpiisa Holi nyóma na pa nəyo na í təyən-wə na í su Itəm nyóma ke pa lonte ke haləna sanja. ²³ Ḿpóyú Kafətəo Filiisi nyóma ná luwa na pá təyən Afi nyóma mpa paa caya acalisi taa haləna Kasa ke Metitelanee tenju nəyo tə, na pá ləeti pa lona taa.

²⁴ Pə waali ké Tacaa təma si: I kul na í təsi Alənənj ləəv. Ma tuyi Amolii tu Sihon wei í ké Həsəpənj nyóma wulaw tə, na í tetu ke mə nin taa. I yooa-í na í ləeki í tetu. ²⁵ Pə krayaw sanja tə, maa yeke na antulinya piitimnaa nukı mə səyənətu na pá nyənə-mə. Ye pa nu mə tan pa sūv seluyu na lanjwakəlle.

Wulaw Sihon tetu ləekvyo

²⁶ Keteməti wulaya tetu taa ké ma tila Həsəpənj wulaw Sihon kin na ayeenəe təm si: ²⁷ Ha-tuyə nəyo na tə tən mpaaw kulumuyə na tə fayana nyá tetu taa, tə kaa heli tiili. ²⁸ Ta liyitee ke tu yana təyənaya na lum mpi tu nyəo təna tə na tə tē. ²⁹ Isaw nyóma mpa pa we Itəm həyəlvyo taa tə na Mowapu nyóma mpa pa we Aa nyəjku taa tə pa ha-tuyə mpaaw na tə fayana pa tetu taa. Pə waali ké tu təsi Yaatanı pəyo na tə polo tetu nti Tacaa ta Isə haaki-tu tə tə taa. ³⁰ Ama Tacaa lapa wulaw Sihon ke lanjkrusənj na í kisi si tə taa tənna í tē. Isə lapa-í ḿpóyú si í tu-í tá nin taa na tə təyo í tetu isu pə wəv sanja isəntə tə. ³¹ Ḿpóyú Isə heela-m si: Sanja waali ma təwa wulaw Sihon na í tetu ke mə nin taa ké, í ləeki-tí. ³² Ilena Sihon na í yooola təna pá lu si pa yookina-tuyə Yahasi. ³³ Ama Tacaa tá Isə tu-í tá nin taa na tə kó í na í piya na í yəlaa təna. ³⁴ Ilena tə ləeki í acaləe təna, na tə kpiisi apalaa na alaa na piya. Mpi tə, Tacaa tənsa-wəye mpusi ké. ³⁵ Ama təla na acaləe nna tə ləeka mpu tə a taa wontunaa ke tá krayaa na tə suna tá ti. ³⁶ Pə krayaw Aləwəe ke Alənənj ləəv nəyo na ícate nte tə we tətəkəle taa tə, haləna Kalaati tə, tə ta kpiisi kolunja ícate natəli. Tacaa tá Isə tu a tənaya tá nin taa ké. ³⁷ Ama tə ta tokina Amoni nyóma tetu ké. Paa nti tə mala Yarəki ləəv na puyə taa acaləe, na lona nna a təna ta Isə Tacaa kisina-tu tə.

3

Wulaw Oki tetu ləekvyo

¹ Ḿpóyú tə kraya mpaaw na tə kpana Pasanj təo. Ilena təna wulaw Oki na í yəlaa təna pa lu ta təo si pa yookina-tuyə Itəlei. ² Ntəna Tacaa heeli-m si: I taa nyana-í. Ma tuyi í na í yəlaa na í tetu tənaya mə nin taa. I lana-í isu í lapəna Amolii nyóma wulaw Sihon wei í ka we Həsəpənj ícate taa tə. ³ Tampam pəle na tá Isə Tacaa tasa wulaw Oki na í yəlaa tənaya tá nin taa ké tuyə, na tə ku-we. Pa taa nəyəl ta fiti. ⁴ Ḿpóyú tə ləeka pa acaləe təna, paa kulmtəle tə ta fiti. A ka we acaləe nutosə ké. Pə krayaw Aləkəpi həyəlvyo təna tə na Pasanj tetu taa timpı Oki təkaya kawulaya tə. ⁵ Paa n̄mawa acaləe anəyi teu ké, na a koloosi kulaa na a Kamponaa ke nyəyətə. Pə kaasa lenna tətəyo tuutuuma, a fəi koloosi. ⁶ Ḿpóyú tə kpiisa pa təna isu tə lapə Həsəpənj wulaw Sihon acaləe taa tə. Na tə kó apalaa na alaa na piya. Mpi tə, Tacaa ka tənsa-wəye mpusi ké. ⁷ Ama pə yela təla na acaləe taa wontu ilena táa kraya na tə suna tá ti.

Kalaati tetu talvyo

⁸ Ḿpóyú pə lapa waatu iní taa, na tə ləeki Amolii awulaa naale tetu. Mpe iní paa wəna Yaatanı ilim təlule təo ké. Pa tetu nté pə krayaw Alənənj ləəv tə, haləna Həsəpənj puyə. ⁹ Sitənj nyóma ná yaakaya-kuyə si Siliyinj. Na Amolii nyóma náa yaaki-ku si Senii. ¹⁰ Oki kawulaya acaləe nna tə ləekaa təyole pulasi taa tətəkəle acaləe təna. Na Kalaati na Pasanj tetu təna haləna Saləka na Itəlei pə tetu. ¹¹ Wulaw Oki tike ka kəna Lefayi nyóma kakaasaya. I sətə atakaa ké nyəyəlvyo ké, na í tayələn we məetələnəa liyiti na həyəlvyo, na í wənj ke məetələnəa naale. Hali í wə Amoni nyóma ícate səsəəle Lapa taa.

¹² Waatu wei tə ləeka tetu nti ilena má ha Lupənj na Katı nyóma ke pə krayaw Aləwəe tetu, na pə cəo Alənənj ləəv tə, na pə kpejnə Kalaati puyə həyəlvyo acaləe. ¹³ Ilena má cəla Manasee kpekəle həyəlvyo lenju ke Kalaati tetu kəkaasətə na Oki kawulaya nyəntu təna ke Pasanj tetu taa. Pə yaakaya Aləkəpi nyəntu na Pasanj nyəntu ke Lefayi nyóma tetu ké. ¹⁴ Ḿpóyú Manasee kpekəle taa tu Yayii ləeka Aləkəpi tetu ke Pasanj taa. Haləna Kesuli nyóma na Maakati nyóma pa tetu tonja. Ilena pá layasi-yəye hətə si Yayii acaləe, na pá yaaki-yəye ḿpóyú haləna sanja. ¹⁵ Ntəna má há Manasee kpekəle tu Makii ləlvəyo nyóma ke Kalaati həyəlvyo. ¹⁶ Na Lupənj na Katı pə nyóma ke Alənənj na Kalaati pə həko həyəlvyo. Tə tonja nté Alənənj ləəv na pə tē təo. Tə na

Amoni nyəma pa nyəjka nté Yəpəki ləəv. ¹⁷ Ilim tətəle təə tonja ná mala Yaatanu tətəkəle ke Kenesalefi ləcayam na tenku kusəpə pə həkə taa ké. Haləna ilim təlule təə ké Pisika puɣə luyə.

¹⁸ Waatu unu i taa ké Moisi heela-we si: Mə Iso Tacaa tu mə ninj taa ké Yaatanu ilim təlule tetu si tə pəsi mə nyəntu. Ie mə taa yoolaa tənə i kpaɣa mə yoou wontu na i tē Iseyeli nyəma ke nəɣə. ¹⁹ Mə alaa na mə piya na mə kaləkəj tike ká cayaana acaləe nna ma ha-me isəntə tə a taa. Mpi tə, mə nyəma si i wena kaləkəj tuutuuma. ²⁰ Pə wee si i sənə mə tətəntaa ke m̄p̄óy. Haləna Iso yele na pələ pá hiki pa tetu isu mə hikuyu mə nyəntu ke Yaatanu pəɣə na waali cənə tə. Waatu unəyi paa mə taa wei i ká məli i maɣamaya i tetu nti Tacaa ha-i tə tə taa.

²¹ M̄p̄óy Moisi tama Yosuwee si: N nana nyá isəpəe ke pə tənə mpi Tacaa mə Iso lapəna Amolii awulaa naale unu tə. Mpu unu tətəyɔ Tacaa ka lana awulaa mpa pa tənə n ka yooona pəɣə waali tə. ²² I taa nyana-we. Mpi tə, Tacaa mə Iso ká yooona na mə nəɣə.

Moisi kaa svə Kanaaj tetu taa

²³ Waatu unu i taa ké ma wiikayana Tacaa si: ²⁴ Iso Tacaa, nyá tonj na nyá səsəəntu ke n hula nyá təmle tu má. Mpi tə, paa isətəa yaa ate, nyá saala nəɣəlu i fei si i keekəna nyá təma səsəəna, yaa nyá kəkəle nyəmnaa pane. ²⁵ Ie hai Iso, ma kpa nyá yule. Yele na má tēsi Yaatanu na má na tetu kəpəntu nti, na tə pulasi na Lipaj pəəj. ²⁶ M̄p̄óy Tacaa taa kpana-m mə maɣamaya mə nyuyə təə, na i kisi-m nuəv. Haləna i tə-m si: Ma kawa. Taa tasa-m yəɣətənaəv ke təm nti. ²⁷ Kul na n̄ kpa Pisika puɣə nyuyə taa na n̄ kus i se na n̄ nyəni na n̄ cəə. Ama ma kaa yele na n̄ tēsi Yaatanu ke tēsuyə maɣamaya ké. ²⁸ Ama tēlasi Yosuwee ke ma kuləpəle na n̄ səsə-i apalətu. Mpi tə, unu i ká tənə yəlaa panəɣe nəɣə na i tana-weɣe tetu nti n ka nawa mpu tə.

²⁹ Pə kpaɣəv waatu unu təyɔ tə caya tətəkəle taa tənaya Pəti-Peyəə isəntaa.

4

Moisi seɣesəyi Iseyeli nyəma si pá tóki Iso kusəsutu

¹ M̄p̄óy Moisi tasaa si: Pənente Iseyeli nyəma me i nu kusəsutu na kutətutu nti ma seɣesəyi-me tə. I laki-ti na pá ha-meyə weesuyə. Ilena i mu tetu nti mə caanaa Iso Tacaa haaki-me tə. ² Ama pə wee ké si i tóki Tacaa mə Iso kusəsutu isu ma keesuyə-meyə-ti tə. I taa səsəi yaa i pasa pəlvuyə tə təə. ³ I nana mə isəpəe ke mpi Tacaa lapa yəlaa mpa pa luja tuyə ŋku pa yaa si Paali-Peyəə tə. I ta yele-we na pa weesinj. ⁴ Ama mə nyəkələna Tacaa mə Iso, ilena i yele-me na mə weesinj ke haləna saŋa.

⁵ Ma seɣesə-meyə kusəsutu na kutətutu isu Tacaa Iso tu-m tə si, i tóki-ti na i laki tetu nti i puki muɣə tə tə taa. ⁶ Ye i təkə-ti na i laki-ti, piitimnaa ləlaa mpa paa nu tə təm tə pá nyəni-meyə ləməyase nyəma na layatvnaa na pá tən-me si: Ama piitim səsəəm pəne pə wena ləməyase na layatu. ⁷ Pəpətu fei lelej piitim səsəəm napəli pə fei na pá wena tuyə na kó nukəna-we isu tá Iso Tacaa nukuyəna taya saa wei tə wiikina-i tə. ⁸ Yaa piitim səsəəm mpi pə wena kutətutu na kusəsutu na tə tənə teu isu nti ma tənə-meyə tēləsuyə ke saŋa isəntə tə?

Holepə puɣə təə təm kukulutu

⁹ Ama kuləmtu ké si i fej teu na i tóki pə tənə mpi i nana mə isəpəe tə. I taa səə tə taa kuləmtuyə. Ama i keesi-təyi mə piya na mə saalənaa. ¹⁰ I təəsi kuyaku ŋku i sənə mə Iso Tacaa isəntaa ké Holepə puɣə kin na ilé i heeli-m si má koti mə tənə, na ilé i tēlasi-meyə i təm na i kpələmu i nyamnaa na i seɣesi m̄p̄óy mə luyə nyəma tə. ¹¹ M̄p̄óy i tuusaa na i kpətəna puɣə luyə, na kulə kó tənə kəkə muɣə ke kemkem. Na isəŋməntu susaa na səkpetuyə nyalaa. ¹² Tacaa yəɣətayana-meyə kəkə ŋke ka taa ké, na i nuku i nəɣə. Ama u naaki-i, i nəɣə tike ke i nukaya. ¹³ M̄p̄óy i hula-meyə mə na-i mə nəɣə pəlvuyə na i tu-me si i tóki i kusəsutu naanwa. Na i ŋmaa-təyi pəe kpaatanaa naale təə.

¹⁴ Waatu unu i taa ké Tacaa tu-m si má huli-meyə kusəsutu na kutətutu, na i təkəyi-təyi teu ke tetu nti tə taa i svuki si tə pəsi mə nyəntu tə.

Tuŋ təm laakali lapənav

¹⁵ I taa səə si kəyənku Tacaa yəɣətayana-meyə Holepə puɣə təə tə i nəɣə tike ke i nuwa, i ta na i maɣamaya. ¹⁶ Ie pə taa kəə na i wakəli mə ti na tuyə nakoli ku lupu, paa apəlv yaa alu ləesuyə. ¹⁷ Paa ate kpəntə natəli, yaa sumaya. ¹⁸ Paa tətə wontu, yaa tinte natəli tə ləesuyə si i seeki. ¹⁹ I fej teu, pá taa kəə na i kus mə ise si i tekiyi ilim, yaa isətv, yaa isətvlnjasi pə taa pulə, yaa i laa-wi. Antulinya yəlaa ləlaa ke mə Iso Tacaa yela təle tə taa. ²⁰ Ama me ilé, unu i ləsəna-meyə Icipiti mamala taa si, i pəsi i yəlaa təsiyiysi isu i wəv saŋa isəntə tə.

²¹ Ilena i muəna maɣa pááná ke mə nyuyə təə. Haləna i tuu si ma kaa tēsi Yaatanu na má felh nəəhəle ke tetu kəpəntu nti i haaki-me si tə pəsi mə nyəntu tə tə taa. ²² Ye ma Ie Yaatanu pəɣə na cənə təə ké maə si ma kaa tēsi-ke. Ama mu tēsi na tetu kəpəntu nti tə pəsi mə nyəntu. ²³ Mpu tə, i fej mə təyi teu na i taa kəə na i səə nəɣə ŋka mə na mə Iso Tacaa i pələa tə. Na pá kəə na

nəxəlv lu tvyo na í layasi Iso lonte si í lunjixi. Mpi to, Iso kisina-meye pə tənaya řpřyóv. ²⁴ Tacaa mə Iso we ké isu kəko řka ka nyaki pə təna təmleməle to. Pəćó í kisa pa kři í na tvyo nakvli.

²⁵ Ye í tařna tetv nti tə taa na í ləvl piya na saalənaa, í taa wakəli mə ti na tunj lupu yaa mpi Tacaa kisaa təyó lavu, na pə kpraasi í pářná. ²⁶ Isəťonvuy na tetv nté ma aseeta nyəma. Ye í lapa mpv, isu səm křiisa-meye ləř ke tetv nti tə taa í puki çayale ke Yaatanı waalı to, í kaa tařni təna. ²⁷ Tacaa ká yasi-meye piitimnaa taa ké, na pə kaasi-meye pəçiiu tike ke təna. ²⁸ Tənaya í ká lunjixi yəlaa saaka taasi na pəe wenaya tunj to. Pəćó tunj unı u naaki, u nuki, u təkı, u nu pəlvpu səśonj. ²⁹ Təna tətəyó í ká pəeķi Tacaa mə Iso. Ama ye í pəekəna- na isəle kvsəemle na mə lasaya suv-ı təmamam í ká na-ı. ³⁰ Pə təna mpi ma keesa-me isəntə to, ye pə mařana-me na í svu lanwakəlle taa, ıle í tayanı Tacaa mə Iso ké nunav. ³¹ Mpi to, í ké pəťəťəle to ké. İ kaa lə-me yaa í wakəli-me, yaa í səś nəsı nsi í ka su mə çaanaa na tuunav to si təə.

Iseyeli nyəma nyulelej

³² İ mařasi mə taa na í na si, too Iso lavu yəlv ke tetv təə na pə suna sařa to, í pəeķi antulinya təna taa na í na si, kəkolə nəxəlv í tema lavu isu unə í taka na nəxəlv nu? ³³ Yəlaa napəli pa tema Iso nəxə nuv ke kəko taa isu mə nukvuy isəntə to, na puntənaa wəna weesinj na? ³⁴ Too to, tvyo nakvli kv tema piitim napəłəyi ləśvyo ke lemři hekv na mařasəř na kəkolə təma na piti nyəna na səřəntv nyəna na yooü isu Tacaa mə Iso lavu-meye İcipiti tetv taa na í nana mə isəpəe to? ³⁵ Mə tu keřa pə tənaya mpv pə aseeta nyəma. Mpi to, í çekənaa si Tacaa tike keřa mə Iso pə ta kaasi nəxəlv. ³⁶ Hatoo isəťaa ké í seřesəna-me si í nyı. İlena í hvlı-meye í kəko səśaya ke tetv təə na í nu í nəxə ke ka taa. ³⁷ İ səla mə çaanaa ké na í ləsi pa ləlvuy nyəma ke pa waalı na í ləsi-meye í mařamařa ke İcipiti taa na í toř səśonj. ³⁸ İ təřəňəna mə nəxə ke piitimnaa mpa pa kəla-meye pəçayale na toma to. Na í kpa-me na í ləeti pəle pa lona taa, si pa tetv í pəsi mə nyəntv isu í naakvuy sařa isəntə to. ³⁹ İ nyı sařa kuyaku kvne na í təkı mə taa si Tacaa tike nté Iso ké isəťaa na ate, nəxəlv í fei tətə. ⁴⁰ Na í təňəyi í kusəsutv na í kvťotvťv isu ma həlvuy-meye sařa isəntə to. İlena pəćó məna mə piya í nu lelej na mə weesuyv tařalı teu ké tetv nti í haaki-meye isəntə to tə taa.

Yəlvkulaa křəlvuy tətəle

⁴¹ Mřpřyó Moisi ləsa acalee tooso na Yaatanı ilim təhlule təə. ⁴² İlena pá pəsi-yeyə yəlaa mpa pə yəkəřəna na pá kvři pa təřəntələnaa to pa křəlvuy tətəle. ⁴³ Lureř nyəma křəlvuy tətəle nté Pesee icate ke wəlaya tetv tontəňle təə. Katı nyəma nyənte nté Laməti ke Kalaati tetv taa. Manasee nyəma nyənte nté Kolan ke Pasarı tetv taa.

MOISI KUYČYČTUTV NAALE NYƏNTV

⁴⁴⁻⁴⁵ Kiinj na kvťotvťv na kusəsutvnaa mpa Moisi teləsa İseyeli nyəma ke pa İcipiti taa luw waalı təyólv. ⁴⁶ Yaatanı pəyó na ilim təhlule təə ké tetekəle taa ké Petı-Peyəə isəntəa ké pə tənaya mpv pə lapa. Amoliij nyəma wulav Sihon wei Moisi-we pa řmakələa to í tetv taa kele. ⁴⁷ İlena pá ləeķi í tetv na pá křeřna Pasarı wulav Okı nyəntv. Avulaa mpe pa naale paa wenna Yaatanı pəçyó waalı na ilim təhlule təə. ⁴⁸ Pa tetv ka pəna řpřyóv pə křayav Aluvwee ke Aləňəň ləśv nəyó to. Haləna Siyəň pəyó řku pa yáa si Heeřməň to. ⁴⁹ Ntəyəle mpv na Yaatanı pəyó na ilim təhlule təə. Haləna tenku kusərv, na pə polo pəyó Pisika luyv.

5

Kusəsutv naanvwa

¹ Mřpřyó Moisi kota İseyeli nyəma təna na í to-we si: İ nu kusəsutv na kvťotvťv nti ma teləsəyi-meye sařa isəntə to. İ křəleři-tı na í təkı-təyi teu na í laki. ² Tá na Tacaa tá Iso tə pəela nəyó ké hatoo Holepv pəyó. ³ Na ka ta ke tá çaanaa mpa pa tema sərv to pa tike pa təm. Ama na tá mpa tə wəna tá ise ke sařa isəntə to tá nyəntv tətəyó. ⁴ Tənaya kəko məkaya pəyó, na Tacaa yəřəťəna-meye ka taa na í nuki í nəyó. ⁵ Haləna í na-ke na səřəntv kpa-me na í kpisi kv təə ké křav. İlena má səř mə na Tacaa mə hekv, na má teləsi-meye nti Tacaa yəřəťaa to si: ⁶ Mařale mə Iso Tacaa, má ləśəna-meye İcipiti tetv taa ké mə yomle taa. ⁷ İ taa nyəni nəyólvuy Iso tətə. ⁸ Pəćó í taa lu pulv ləśsvuy si í laaki. Paa mpi pə we hatoo isəťaa yaa ate çəne yaa ləř tee to. ⁹ İ taa lunj tunj unı, yaa í lapa-ı təmle natəli. Mpi pə təə to, mařale mə Iso Tacaa. Ma kisa si í taa kři má na tvyo nakvli. Ye wei í kisa-m, ma ləetəyi-ı na má křeřna í piya, na pa saalənaa. Na pə polo pa ləlvə loosi isu tooso yaa liyiti. ¹⁰ Ama wei í çaaki-m na í təkəyi ma təm to, ma kooliyi ıeyə kvpəntv ké na pə polo í ləlvə loosi iyisi iyisi. ¹¹ İ taa yaaki mə Iso Tacaa má ma həte ke yem yem. Mpi to, ma kaa yele wei í yaaki ma həte ke yem yem təyó sələka tvyo. ¹² İ paasəna kuyaku kvheesvyo ke teu na í nyəni-kvyo ma nyəňkv isu ma heela-me to. ¹³ Mə təmle kvyeř njé naatoso, na í taa ké í ká la mə təma təna. ¹⁴ Ama naatostompəyóləy nyəňkv keřa mə Iso Tacaa kuyaku kvheesvyo. Təmle natəli tə fei lavu ke kv wule. Paa mə mařamařa, yaa mə pəyalaa yaa mə pəelaa, yaa mə yomaa, yaa mə mvulaa mařamařa. Paa mə naař yaa mə křařasi, yaa mə tala taa natəli. Pə wee si mə yomaa í heesi kuyaku řkvuy isu me. ¹⁵ İ təsı si mə mařamařa í ka ké yomaa ke İcipiti tetv taa ké řpřyóv, na mə Iso Tacaa unı í ləsi-me na í toř səśonj. Pə təə ké ma to-me si í təkı kuyaku kvheesvyo

ηku. 16 I seeki mə caanaa na mə toonaa isu mə Iso Tacaa tu-me tō. Ilena mə weesuyv taγali na í caγana mə təγi tetv nti í ha-me tō tē taa. 17 I taa kv yulv. 18 I taa la wasaηkalətv. 19 I taa ηmulv. 20 I taa yəγvti nti í tá ná təγv nəγəlv tō. 21 I taa nyulv mə təγvntəle əlv, yaa í təγaya, yaa í taale, yaa í yom yaa í nav yaa í kpaηaya, yaa í pəlvpυ.

22 Saa wei pəyv mukaya kəko, na isəηmvtv na səkrətvv nyalaa tō, kusəsutv tənəye Tacaa sukayana nəγv səsaya kə ka taa, na mə samaa tēna nu, í ta səsı natəli. Ilena í ηmaa-təγi pəe kpaatanaa naale tō, na í cəle-m.

Iso kvəγvtv teləsvl Moisi

23 Waatv wei í nu Iso nəγv ηkəye səkrətvv tēe, na pəyv náá təηna kəko kə muyv tō, mə ləlvη nγəη nyəma na mə taa səsaa tēna krətəna-m, na pá yəγvti sv: 24 Ta Iso Tacaa hulá-tvυv í teeli na í səsəntv na tē nu í nəγv kə kəko taa. Saηa nté tē nawa sv Iso yəγvtəγəna yulv na í tá sí. 25 Ie nəəəə pepe tō kə pə wēe sv tō sv? Mpi tō, kəko səsaya kanē kaηa nyaya-tvυv, ye ta Iso təηna-tvυv yəγvtənaυv isu tē səpa. 26 Tampana tō, yulv wei kē Iso weesuyv tv tēma yəγvtənaυv kə kəko taa isu ta nukvυv isəntv tō na puvtv wēna weesuyv? 27 Pə tō tō, Moisi, krətəna Tacaa na η nu í kvəγvtv, na η teləsv-tv na tē mv na tē lá.

28 Mpvgy Tacaa cəva sv: Ma nuwa yəlaa mpe pa kusələmvtv. Pa wēna tampana. 29 Ie ye páá wéēná ləmaγasəle tēne məγi tam na pá nyahna-m na pá təkəγi ma kusəsutv, halv pá na pa piya paa hēesa tam tō. 30 Mpv tō, Moisi polo na η heeli-wē sv: Paa wei í məli í cacaku tēe. 31 Ama Moisi nyaa caγa ma kiη na má kēsv-η tē tēna nti ma caa sv í tō-wē tō, na kvttvtv na kusəsutv nti ná ká sēγsv-wē tō, na pá təkı-təγi tetv nti ma ha-wē tō tē taa.

32 Mpvgy Moisi təma sv: I paəsəna teu na í lakı nti nti pə sv-mēye mpv tō. I taa hēləna ηwaəη yaa mpəle. 33 Mpaav ηku Tacaa mə Iso hulá-me tō kv taa kē í ká təη teitei. Ilena mə weesıη taγali na í hēsv tetv nti í haakı-me tō tē taa.

6

Kusəsutv taa səsəntv

1 Mə Iso Tacaa kiηη na kusəsutv na kvttvtv nti í təma sv má sēγsv-me təγəlv. Ntəγi í ká təkı tetv nti pə ha-me tō tē taa na í lakı. 2 Mpv pu yelina na í nyahna-ı na mə na mə piya na mə saalənaa í təkı í kusəsutv na í kvttvtv tēna na mə weesıη taγali. 3 Mpv tō, Iseyeli nyəma me í nu-tı na í lakı-tı. I ká caγana mə tı na í ləlv na í hukı səsəm isu mə caanaa Iso Tacaa ka heeluyv-me tō. Saa məγi í təma sv í ká ha-mēye tetv nti tē taa təγənaγa na kvpantv tēna təlaa tēha tō.

4 Iseyeli nyəma me í nu. Tacaa tike nté tá Iso, nəγəlv fei tətō. 5 I ká səəli-ı kē na luyv kvləmvυv, na mə ləsaı sv-ı təmamam, na mə toma tēna. 6 I taa səv í kusəsutv nti ma təγv-mēye saηa isəntv tō, tē taa kvləmvυv. 7 I huləγi-təγi mə piya, pəcə paa í wē təγaya, yaa í təη mpaav, yaa í həntaa, yaa í kvlaa, í kvələməγi-tı. 8 I tamsı-təγi mə niη taa na mə tokvη taa, na í taa səv-tı. 9 I ηmaa-təγi mə kvttulvη kvmpvnaa na mə acalēe nəəəsv tō.

Pə fei sv Iseyeli í səv í Iso tō

10 Tacaa mə Iso ká svsv-mēye nəəəə kē tetv nti í ka heela mə caanaa Apələham na Isaa ka na Yakərv sv í ka ha-wē tō. Na í təγv acalēe səsəna kə faalaa, 11 na a taa tēsv na sv taa suwa wontunaa kvpama mpa í tá suuli tō. Na ləkənaa mpa í tá huli tō, na lēsvη na Olifi tvη wei í tá tuu tō í tawa. 12 Waatv wei í ká təγv na í haγa tō í la laakalı na í taa səv Tacaa wei í ləsa-mēye Icipiti tetv taa kə yomle taa tō tō. 13 Tacaa mə Iso kē í ká nyahna, məγi í ká lakı təmle na í tuukina í hətē. 14 Pə fei sv í təη yəlaa mpa pa hēkv taa í wē mpv tō pa tvη. 15 Mpi tō, mə Iso Tacaa kisa kvpərv. I pááná ká huuna-me na í kvpiısv-mēye tetv tō. 16 I taa maγası Tacaa mə Iso sv í naakı í waalı isu í ká lərv Masa tō. 17 I təη í kiηη na í kusəsutv na í kvttvtv nti í tō-me tō 18 na tampana na í lakı mpi pə wē-ı teu tō. Ilena í nu lelev na í təγv tetv kvpampantv nti í heelina mə caanaa na tuunav sv í ka ha-me tō. 19 Haləna í təγvni mə kolontunaa tēna kə mə nəγv tō isu í yəγvtvυv tō.

20 Ye kvvaku nakulv mə piya pəsəa-me sv: Pepe tō kē ta Iso Tacaa sv-mēye kiηη na kusəsutv na kvttvtv tēne? 21 Ie í ká cə-wē sv: Icipiti wulav ka təkəna-tvυv yoma kə í tetv taa, ilēna Tacaa cə-tv na í təη. 22 Tə nawa piti tēma səsəna na kəkəlv nyəna səγvtv nyəna nna í cəsəəsv Icipiti nyəma na Icipiti wulav na í yəlaa tēna tō. 23 Ilena í ləsv-tvυv tēna na í pona tetv nti tē taa í ka heela tá caanaa na tuunav sv í ká ha-tv tō. 24 Mpvgy í tv-tv sv tē təkı í kusəsutv tēna na tē nyahna-ı na tē nukı lelev kə tam. Ilena í sv tá weesıη isu í lərv saηa isəntv tō. 25 Ye tē təηəγi í kusəsutv tənaγa teu isu í svv tō, í laηē ká hēena ta təntē kē.

7

Iseyeli nyəma kē Iso yəlaa

1 Mpvgy Moisi tasaa sv: Waatv wei Tacaa ká təγvni piitimnaa səsəəm təη nγəm naatosompəγəlaya, ilēna í cəle-mēye pa tetv. Ntəγəle Hiti na Kilikası na Amolii na Kanaəη na Peliısv na Hifi na Yəpusi pə tetvnaa. 2 I ká tó piitimnaa mpeye mə niη taa na í kəli-wē, na í

kpiisi-we. Pə fei si i wəena pa pətətəle na mə na-we i pəeli nəyo nakəli. ³ Mə na-we i taa krenti akpayale taa. I taa ha mə pəelaa na pa pəyalaa, yaa i caa pa pəelaa ke mə pəyalaa. ⁴ Mpi tə, ye i lapa mpu, isu pa tolisa mə piya na pəle pə təy tuj. ləna Tacaa mu-me na pāpā na i ku-meye kpakpaa. ⁵ Ama pə wee kə si i wakəli pa təlaələna, na i yəki pəe kulalaana, na i seti pa tesikasi na i nyayasi pa tuj ke kəkə. ⁶ Mə Iso Tacaa nyənəyi-meye i nyəma kə. Inu i ləsəna-me si i pəsi i yəlaa ke antulinya piitimnaa həku.

Isə təkə teu ke i nəyo pəelvyo

⁷ Pə taya isu i tēe piitimnaa tənaya payale təyo Tacaa luyū svu-me na i ləsi-me. Halı meyele piitim səkpəm ke ləmpi taa. ⁸ Ama i luyū we-meye na i səli si i təkə nəyo ŋka i ka su mə caanaa tə. Na i cə-meye Icipiti wulav yomle taa na i təy səsəy na i ləsi-me.

⁹ Pə wee si i nyi si Tacaa tike ntē Iso. I təkə i nəyo svu kə na i paasəyənə mpa pa sələyi-i na pā təkəyi i kusəsuto tə haləna pa ləlyə loosi iyaya (1000). ¹⁰ Ama i həy mpa paa caa-i tə pa ŋkraŋ ke kpakpaa, na i kpiisiyi-we. ¹¹ Mpu tə, i təkə kiŋ na kusəsuto na kətətətə nti ma tu-meye saŋa isəntə tə na i laki-ti.

¹² Ye i nuki Tacaa kətətətə na i təkəyi-ti na i laki-ti Tacaa mə Iso kə təkə nəyo pəelvyo na kəpantu nti i ka su mə caanaa na tuunav tə. ¹³ I kə səli-me na i kooli-meye kəpantu ke tetu nti i ka heelina mə caanaa na tuunav si i kə ha-me tə tə taa. ləna mə na mə təla i huki. Na tə ləli-meye təyənaya pəe na nim na solum. ¹⁴ Iso kə kooli-meye kəpantu na pə kəli piitimnaa tənə. Pa kaa na mə tēye kaalvlaya, paa apav yaa alv yaa tətē. ¹⁵ Tacaa kə hatələna-meye Icipiti taa kətəməy isayan inu i tənə. Ama i kə tu-i mpa paa caa-me tə.

¹⁶ I kə kpiisi piitimnaa tənə mpa Tacaa kə tū mə niy taa təyo, i taa wəena pa pətətəle. Pəcə pə fei si i təy pa tuj, təfə pə kraa-me isu katəka na pə ku-me.

Tacaa kentiyi i yəlaa

¹⁷ Ntanyi i kə mayasi mə taa si piitimnaa mpe pa tēe-meye payale. I kaa nyi isəna i kə la na i təyən-we tə. ¹⁸ I taa nyana-we. I təsə pə tənə mpi mə Iso Tacaa lapa Icipiti wulav na Icipiti tetu tənə tə. ¹⁹ I nāna mə isəpəle ke wahalanaa mpa i tu-we tə, na piti tənə na kəkələ nyənə wəna i lapa na i ləsi-meye Icipiti tetu taa na toma tə. Mpu inu tətəyo i kə lana piitimnaa mpa pa səyəntu i wəna mpu tə. ²⁰ Tacaa mə Iso kə tu-weye tontonyaməy, na paa pa taa ləlaa kə fiti na pā ŋmeli, i kə ku pa tənə. ²¹ Pə təo ile, i taa nya-we, mə Iso səsə wei pa nyənə tə i we mə waali kə. ²² I ka təyən piitimnaa mpeye pəcə pəcəyo. I kaa kpiisi-weye nəyo kələmaya. Pə taa kəə na taale wontu huki tetu taa na tə kəli mə tə. ²³⁻²⁴ Mə Iso kə tū pa na pa awulaa ke mə niy taa, na pa tēe svəkəna-me, haləna i kpiisi-we. Pa kaa kraya mə təo kə nyulvyo. Pəyele nəyol kaa tasa pa awulaa mpe pa həla ke təsəyo. ²⁵ I kə wə pa tuj kusaakəy ke kəkə. Ama i taa nyul pə təo wula na liyitee ke kəəlvvyo. Mpi tə, pə kə mə Iso Tacaa ke mpusi kə. Pu kra-meye isu katəka na pə ku-me. ²⁶ Pə fei si i svəna mpusi nyəm mpi pə taa pulvyo mə tēsi taa, na pə pəsi-meye mpusi nyəma. Pə wee si i nyənə-wəyi acaalətu kə na i kisi-wi na i wakəli-wi.

8

Iseyeli nyəma layatv tasvyo ke wəlaya tetv taa

¹ Mpyəy Tacaa tasaa si: Pə wee si i təkə ma kusəsuto nti ma su-meye saŋa isəntə tə na i laki-ti. Mpu pii lana na i wəena weesuyū na i huki. Na i təyo tetu nti ma heela mə caanaa na tuunav si maa ha-me tə. ² I təsə təntē nte mə Iso Tacaa ma ma tu-meye wəlaya tetv taa kə pusi nule təcu tə tə tə. Ma tu-meye konyəy ŋkyū si ma naaki si i caaki ma kusəsuto təkəyo yāa u caaki. ³ Konyəy ŋku ku waali kə nyəyəsə lī-me, haləna ma təə-me na manna. Mə caanaa yaa mə taa nəyol taa nyi təyənaya ŋke. Ma lapa mpyəy si i cəkəna si pə taya təyənaya tike ke yulv ka hikina weesuyū. Ama na təm nti tə lukəna Iso nəyo taa tətəyo. ⁴ Na mə təntē katatəlaya ŋkeye pusi nule inu, mə wontu kusəsuutu ta cəli. Pəcə mə nəəhē ta mūli. ⁵ Pə wee kə si i cəkəna kə si mə Iso Tacaa ma ma həy mə ŋkraŋyū kə isu yulv sēyəsuyū i pəyaya tə. ⁶ I təkə ma kusəsuto na i təy isu ma caaki tə, na i nyənə-m.

Isə kpaələyi iseyeli nyəma si pā təlv i təm ke tetv kəpantu taa

⁷ Mpi tə, mə Iso Tacaa ma maa yele na i svu tetv kəpantu taa. Pusi kpen tə taa kə na ləm sēelaa huki yem kə tətēka na pulasi taa. Na luna ke paa timpī. ⁸ Na tə taa tətəyo təyənaya na tuj kələlyəy isu wei pa yaa si lēsēŋnaa na fikinaa na kələnatiyee na olifinaa tə pə tawa na tuj nim. ⁹ Tənaya i kə təyo na i həya. I kaa laŋ puləpə. Na i ləsəyi nyəyətə ke pəe taa, na nyəyəlvyo kusēmvyo ke pulasi taa. ¹⁰ I wēkəna təyənaya ke mpyəy atələfə, ləna i sēeki mə Iso Tacaa kə i na təmle ke tetv kəpantu nti i ha-meye mpu tə tə tə.

¹¹ I la laakali pə taa kəə na i səo Tacaa mə Iso ma ma təo, na i yele ma kiŋ na ma kusəsuto na ma kətətətə nti ma hula-meye saŋa isəntə təyo lapu. ¹² I kə kəə na i wəena mə tu na i təkə na i huki. Haləna i ŋmā tēsi kəpənə si i caya. ¹³ Mə təla tənə kə huki na i wələna liyitee, na wəlanaa, na mə wənəv tənə səsəyi tam. ¹⁴ I kra mə tu, na pə taa kəə na i lā kalampaanu na i səo Tacaa ma

ma taa. Pə́c s ma cəpəna-me na ma ləsi-meɣe Icipiti yomle taa. ¹⁵ Má tiikina-meɣe wəlaya tetu anaam isaytu inɛ i taa ké pəcəɣina na pəcəsi həkɔ taa. I kəma na í tala wəlaya taa na lum fɛi tɔ, má tuləna sɛɛl taa ké kukpamuyɔ tɔɣ nyəɣku taa. ¹⁶ Ma caləna-meɣe manna wei mə caanaa taa nyi tɔ. Ma tɔ-meɣe konyɔɣɣɣ nykuyɔ sɪ ma naaki mə waali. Ilena ma la-meɣe kupantu. ¹⁷ Pə fɛi sɪ í maɣasi mə taa sɪ mə tɔɣ na mə niɣ ke í larənaa na i hiki wənau mɔɔ. ¹⁸ I tɔsɪ sɪ mə Iso Tacaa hana-meɣe tɔɣ na í hiki pə təna. Na nti i laki-meɣe saɣa isəntɔ tɔ nti tə sɔsəɣəna tɔɣ ke nɔɣo ɣka i na mə caanaa paa pɛɛlaa tɔ.

¹⁹ Ye í sɔwaa Tacaa Iso má ma taa na í təɣəɣi tɔɣ na í laki-i təmle na í lunjiyi-i, ma heeliyi-me təfoo ke saɣa sɪ í lepaya. ²⁰ Pəpətu fɛi lelen ye í kisa mə Iso Tacaa ke nunau, í leki ké isu piitimnaa mɔɔ pa i tɔɣa kuyɔ ke mə isentaa isəntɔ tɔ.

9

Iso tɔsəɣi Iseyeli nyəma kaanutɔ taa

¹ Mɔ́pɔ́ɣ Moisi təma sɪ: Iseyeli nyəma me, í ke nkpaɣɣ. Saɣa í tesəɣi Yaatanu ké sɪ í tɔɣɔɣi piitimnaa mɔɔ pa kəla-meɣe paɣale na tɔɣ tɔ. Ilena í tɔɣo pa acalɛɛ sɔsəna wəna a kolooɪ kaləsəna isətaa tɔ. ² Tetu nti tə yəlaa kiiwaya na pa ké tookonaa. Mɔɣeɛle Anaki nyəma mɔɔ pa puɣoləɣi sɪ nɔɣɔɣɣ ta tala í yooɣa-we tɔ. ³ Ama í cəkəna teu sɪ mə Iso Tacaa ká tɛna-meɣe nɔɣo ke i maɣamaya, isu kəkɔ məkuyɔ nyuu tɔ. Na í wakəli-we na pá huɔ. Ilena mí ɣmili pa taa na í tɔɣɔɣi-we na í ku-weɣe kɔɔkɔɔ isu i ka heeluyɔ-me tɔ.

⁴ Waatu wei mə Iso Tacaa ká tɔɣɔɣi piitimnaa mɔɣeɛ mə nɔɣo taa tɔ, í taa maɣasi mə taa sɪ mə siɣisuyɔ taa ké Iso haaki-meɣe tetu təne. Mpi tɔ, piitimnaa mɔɣe pa isaytu taa ké Iso tɔɣɔɣi-weɣe mə nɔɣo taa. ⁵ Pə taɣa mə siɣisuyɔ na mə tampana təɣuyɔ taa ke í muyi pa tetu. Ama piitimnaa mɔɣe pa isaytu taa ké Tacaa tɔɣɔɣi-weɣe mə nɔɣo taa. Iso lapa mɔ́pɔ́ɣ sɪ pə la isu i ka heeluyɔ na tuunau ke mə cəsonaa Apələham na Isaaka na Yakəɔɔ tɔ. ⁶ I nyi teu sɪ, pə taɣa mə tampana təɣuyɔ taa ké i ha-meɣe tetu kɔpantu təne sɪ tə pəsi mə nyəntɔ. Mpi tɔ, mə maɣamaya í we kəɣkana ké.

Wula navle leesvyo

⁷ I tɔsɪ teu ke isəna í kraasa Tacaa pááná ke wəlaya tetu taa tɔ. Hatoo mə luw ke Icipiti haləna mə tate ke cəne tɔ, í kuləɣi Tacaa taa ké.

⁸ Holəɔɔ puɣu luyɔ ke í kraasa Tacaa pááná na ílé i taa huuna-me na í maɣasi sɪ i kuyi-mé. ⁹ Waatu inəɣi ma kpa puɣu taa sɪ Tacaa celəɣi-m pɛɛ kraatanaa mɔɔ pa taa í ɣmaa nɔsɪ nsi mə na-i i pɛɛlaa tɔ pə tɔm tɔ. Haləna má saali tənaya kuyɛɣɣ nule təcu ma ta tɔɣo ma ta nyəɔ. ¹⁰ Mɔ́pɔ́ɣ Tacaa cəla-m pɛɛ kraatanaa naale mɔɔ pa taa i maɣamaya i ka ɣmaawa kusəsutu təna nti i heela-meɣe kəkɔ taa ké kuyaku ɣku i kota puɣu luyɔ tɔ.

¹¹ Kuyɛɣɣ nule waali ké Tacaa cəla-m nɔɣo pɛɛluyɔ pɛɛ kraatanaa mɔɣe pa naale. ¹² Ilena í tɔ-m sɪ: Kulɔ təwaka na í tii ləɣ. Mpi tɔ, ma yəlaa mɔɔ pa ləsa Icipiti taa tɔ pa wakəlaa. Pa ta taɣɣi mɔɔɔ ɣku ma hulə-we tɔ ku taa. Haləna pa lu nyəɣəɣuyɔ ke tuyɔ na pá təɣna laau. ¹³ Mɔ́pɔ́ɣ Tacaa taa ɣɔɣɔɣɣ sɪ: Ma naaki sɪ yəlaa pane pa ké kəɣkana nyəma ké. ¹⁴ Yele na má ku-we na ma husi pa hətɛ ke tetu taa. Na má lá na í hiki na í pəsi piitim sɔsəɣm na í kəli-weɣe paɣale na tɔɣ. ¹⁵ Mɔ́pɔ́ɣ ma məla tiiu na puɣu muyi kəkɔ ke mɔɔ, na nɔɣo pɛɛluyɔ kraatanaa mɔɣeɛ ma niɣ taa. ¹⁶ Ma kusə isɛ, Ilena má ná sɪ tampana í pəntəna mə Iso Tacaa. I tá leeli mɔɔɔ ɣku inɛ ma hulə-me tɔ ku taa. Haləna í lu nyəɣəɣuyɔ ke navle na í lunjiyi. ¹⁷ Tənaya ma pəta pɛɛ kraatanaa mɔɣeɛ aɛ na pá yoku mə isentaa.

Moisi wiikina Iso ke wula navle təm taa

¹⁸ Mɔ́pɔ́ɣ ma hota Tacaa tɛɛ na má saali tənaya kuyɛɣɣ nule. Ma ta tɔɣo ma ta nyəɔ, ke isaytu təna nti Iseyeli nyəma lapa Iso na pə kraasi i pááná tɔ tə taa. ¹⁹ Pə taɣa puɔ, waatu wei má nawa Tacaa paana huu mə taa, haləna má maɣasi sɪ ma kuyi-me tə sɔɣəntɔ kra-m. Ama Tacaa nu ma kusələmɔtu tətɔ na í lá isu ma sələmaa tɔ. ²⁰ Tacaa nu Alɔɣ na pááná tɔɣo, halɔ i caakaya i ku-i. Ilena má wiina-i ílé i taa. ²¹ Mɔ́pɔ́ɣ ma pəta mə isaytu kululom navle nteɣe kəkɔ taa, na má naɣ-te na má pəli tə mɔlum ke ləɔɔ ɣku ku kɔɣɣ puɣu taa tɔ ku taa.

²² Mɔɔ tətəɣo í ka kraasa Tacaa pááná ke Tapeela na Masa na Kipələti-Taafa. ²³ Pə kəma na í kusə-me sɪ í polo Kateesi-Paaneya na í tɔɣo tetu nti i ha-mv tɔ. Ilena í kulɔ i taa na í kisi i nɔɣo ke nuw. Pə́c s í tá tɔ-i naani. ²⁴ Hatoo saa wei ma nyəma-me tɔ, í kuləɣi Tacaa taa ké, i nukəna-i.

²⁵ Tacaa caakaya-meɣe kpiisuyɔ, Ilena má hoti i nɔɔhɛ tɛɛ ké kɔɔkɔɔ ke kuyɛɣɣ nule təcu. ²⁶ Na má wiina-i sɪ: Hai Tacaa Iso, taa ku-we. Pa ké nyá yəlaa mɔɔ n yarəna nyá tɔɣ sɔsəɣɣ na í ləsi-meɣe Icipiti taa na nyá niɣ tɔɣo. ²⁷ Tɔsɪ nyá təmle nyəma Apələham na Isaaka na Yakəɔɔ pa taa. Taa nyəni yəlaa pane pa kaanutɔ na pa nyan na pa isaytu. ²⁸ Pə́c pə taa kəɔ na Icipiti nyəma tɔ sɪ: Tacaa u pəsəɣi sɪ í tana-weɣe tetu nti i ka sii i nɔɣo sɪ i ká ha-we tɔ tə taa. Yaa i taa caaki-we tɔɣo i ləsa-we sɪ i pukina wəlaya tetu taa na í kó. ²⁹ Pə́c s pa ké nyá yəlaa mɔɔ n ləsa Icipiti tetu taa na nyá tɔɣ sɔsəɣɣ tɔɣo.

10

İso hvla suulu ke İseyeli nyəma

¹ M'p'og'yo Tacaa heela-m si: Saaki pee kpaatanaa ke naale, isu kancaalaya nyəma, na ma kpaana puɣu taa ke i kin, na ma ka pa atakaa ke taasi. ² Teləsi kancaalaya nyəma mpa ma yakaa to pa to təm ke kofama to dena ma su-weye atakaa taa. ³ M'p'og'yo ma caa kpenkpelasi toɲ nyənsi na ma ka atakaa, na ma saaki pee kpaatanaa, na ma kpaana-weye puɣu taa. ⁴ İlena Tacaa teləsi pa to ke kusəsutu naanowa wei i ka keesa kəkə taa ke kuyajku mə tənə i kota puɣu luɣu tee to, na i cele-m. ⁵ İlena ma tii na ma to pee kpaatanaa mpeye atakaa wei ma saaka mpu to i taa. Na a we tənə isu Tacaa ka heela-m to.

⁶ M'p'og'yo İseyeli nyəma kula Pene-Yakan ləkənaa cəlo na pa tee Mosela. Tənaɣa Aləɲ səpa na pa pimi-i na i pəyalu İiyasaa kpaɣa i kətuyu təmlə. ⁷ Pa kula tənə, dena pa tee Kukota. Pa lıi tənə na pa polo Yorəta. Tetu nti tə taa ka we ləm ke. ⁸ Waatu inəyi Tacaa fayə Lefii lulvyo nyəma na pa mpa, na i to-we si pa səyələyi İso atakaa na pa suuki i cokəle taa na pa laki-i təmlə na pa koölyi yəlaa ke kopantu na i həte ke haləna saɲa. ⁹ Mpu pə yelina na Lefii nyəma feina haləm isu pa tətənaa. İle Tacaa ka heela-weye si inəyəle pa nyəm.

¹⁰ M'p'og'yo ma caɣa puɣu taa tətəyo kuyeyə nule, na Tacaa tasa muɣu ke nti ma sələma-i to, na i lo mə kuyu təm. ¹¹ Haləna i to-m si ma polo na ma tee samaa ke nəyo na pa toyo tetu nti i ka heela pa caana na tuunaw si i ka ha-we to.

Mpi Tacaa caana i yəlaa to

¹² İseyeli nyəma me, mpi Tacaa caaki təyəle si i nyana-i na i təɲ i mpaɲ tənə taa ke teitei na i səli-i na i lapı-i təmlə na mə lotu tənə na mə ləsaɣa tənə. ¹³ Tacaa caa ke si i təkı i kusəsutu na i kiin wei ma hvla-meye saɲa isəntə to. Na pə yele na i caɣana mə ti təpeleketee. ¹⁴ İni i tənna isətənəɲ inı i tənə, na tetu na pə tənə mpi pə we tə taa to. ¹⁵ Pəc mə caana tike ke Tacaa luɣu suwa. Pə waali ke pa piya me, dena i ləsi-meye piitimnaa tənə taa, isu i naakuyu saɲa isəntə to. ¹⁶ Mpu to, i layasi hatoo mə nyama taa təkpaata, i taa tasa lanjpusəɲ. ¹⁷ Mpi to, Tacaa keke səsa taa səsa, na i tike ntə İso. İ ke toɲto wei pa nyəkəyi təyo. İ fayasəyi yəlaa. Pəyele i paa feina kəhəw isu yəlo na pəc i ha tampana. ¹⁸ İni i tayənəyənə sulaw na leelu pa təm. Pəyele i səla muulo ke na i caləyi-i na i suuki-i wontu. ¹⁹ Pə to ke pə wee si me tətə mii səli muula. Mpi to, mə mayamaɣa i ka ke muula ke İcipiti tetu taa ke.

²⁰ Tacaa mə İso ke i ka nyana, na i tike ke i ka see na mə ləsaɣa suu-i, na i suki mə nəəsi na i həte. ²¹ İ tike ntə mə İso, inəyi i ka saɲ. Pəc inı i lapəna-meye təma səsaɲna səyəntə nyənə wena i nana mə isəpee to. ²² Mə cəsənaa tiıwa İcipiti to pa we yəlonəyənə nutoso na naanowa tike ke. Ama Tacaa lapa na i huki.

11

İso səsaəntu

YOSUWEE TĒMA TAKĒLAYA Kotolotv

TakĒlaya kanĕ ka taa kĕ pa keesaxi isĕna Moisi waali tv Yosuwee pona Iseyeli nyĕma na pĀ leeki Kanaanj tetv tv. Iso ka tema yoxotvuv na i su Iseyeli nyĕma caanaa caanaa si, i kĀ ha pana pa waali nyĕma kĕ tetv nti. Pĕ tĕo kĕ Iso we pa waali na pĀ yosna pa kolontunaa. Na pa na Yosuwee pĀ leeki Kanaanj tetv.

TakĒlaya taa loonja sĕsaxa ŋka pĕ weĕ si paa wei i tĕki tĕyle titite 24:15... I lĕsi wei i caa i sĕĕ tĕyo sanja... Tĕfo ye pĕ kaasa ma na ma waav nyĕma ile, Taca kĕ tĀa sĕĕ. Yosuwee yoxĕtĕna tĕm tĕne.

Isĕna pa faġa Yosuwee takĒlaya tĕ:

Iseyeli nyĕma taġanaxi pa ti si pa svĕki Kanaanj tetv taa, titite 1-5

Kanaanj tetv leekvuv, titite 6-12

Tetv talvuv kĕ Iseyeli kpeka nyĕma, titite 13-22

Yosuwee kovoxotvto kantakaxa nyĕntv, titite 23-24

Yosuwee leetvuv kĕ Moisi lonte

¹ Mpvĕy kuyaku nakuli Iso tĕmle tv Moisi sĕpa. Tĕnaxa Taca tĕma Moisi waali tv Yosuwee, wei i kĕ Nuŋ pĕyalv tv si: ² Nyĕni, Moisi sĕpa. Iĕ pĕnente nyaa kuli, na ŋ tĕ yĕlaa panĕye nĕyo, na i tĕsi Yaatanu pĕyo kanĕ. Na i svv tetv nti ma ha Iseyeli nyĕma mĕ tv tĕ taa. ³ Isu maa svv Moisi kĕ nĕyo tv, ye mĕ nĕohĕle i fĕla timpĭ mĕ tetv kĕ. ⁴ Mĕ tetv ntĕ pĕ sunav wĕlaya tetv, na pĕ polo Lipaŋ pĕoŋ tv. Na pĕ kraġa lfĕlati pĕyo sĕsaxa, na pĕ kpeŋna Hiŋi nyĕma tetv tĕna tv. Na pĕ yosina Metitlaneĕ tenku. ⁵ Kolontunaa tĕna ka seeki-ŋ kĕ, halĕna ŋ svv pvĕy. Mpi tv, maa weĕ nyĀ waali kĕ, isu maa we Moisi kiŋ tv. Ma kaa lo-ŋ, pĕyele ma kaa hatĕlĕna-ŋ paa pĕcĕ. ⁶ Mpv tv, tĕyo apalvtv, na ŋ nyĕo tv. Pĕ taġa pulv, nyaa yelina na yĕlaa panĕ pĀ tĕyo tetv nti maa heela mĕ caanaa na tuunav si maa ha-mĕ tv. ⁷ Ama kulvmtv kĕ si, nyaa tĕyo apalvtv, na ŋ nyĕo tv. Tĕki ma kusĕsuv tĕna nti ma tĕmle tv Moisi telĕsa-ŋ tĕyo teu tĕvŋŋ, na ŋ laki-ti tĕtetĕ. Taa nyĕnna ŋwaan yaa mpĕle. Waatu inĕxi n kĀ waa nyĀ kulapĕm tĕna taa. ⁸ Kusĕsuv takĒlaya kanĕ kĀ taa fĕte nyĀ nĕyo tĕo. Kalaxi ka taa tĕm kĕ ilim na ahoov, na ŋ tĕŋ-tĕxi teu. Waatu inĕxi pu lana-ŋ. Pĕcĕ n kĀ waa pĕ tĕna mpi n laki tv pĕ taa. ⁹ Matŋ ma heela-ŋ si ŋ tĕyo apalvtv na ŋ nyĕo tv na? Mpv tv, taa nyĀ. Pĕyele taa sele paa pĕcĕ tĕo. Pĕ taġa pulv, nyĀ Iso mĀ, maa weĕ nyĀ waali kĕ paa timpĭyi.

Yosuwee taġanaxi Yaatanu tesvuv tĕm

¹⁰ Mpvĕy Yosuwee tĕma Iseyeli nyvuv nyĕma si: ¹¹ I svv tĕsikile taa, na i heeli samaa si pĀ caa mpaav tĕvĕnasi. Mpi tv, kovĕŋ tooso i tĕewa tu tĕsi Yaatanu, na tĕ polo na tĕ leeki tetv nti Taca ta Iso ha-tv tv. ¹² Mpvvyle Yosuwee heela Lupŋ nyĕma, na Kati nyĕma, na Manasee yĕlaa hovvov levku nyĕma si: ¹³ I tĕosi nti Moisi ka heela-mĕ tv si, heesvuv kĕ Taca caakĕna-mĕ, na i ha-mĕye tetv tĕne. ¹⁴ Iĕ mĕ alaa, na mĕ piya, na mĕ tola tike kĀ cayana pĕyo na cĕne tĕo. Ama pĕ kaasvuv apalaa yoolaa mĕ tv, pĕ weĕ si mu tĕsi mĕ tĕtĕnaa colvxo na i tĕe-weye nĕyo na i sĕna-we. ¹⁵ Halĕna waatu wei mĕ Iso Taca kĀ yele na pĕle pĀ heĕsi isu mĕ na tetv tĕne unu tĕ pĕsi mĕ tĕna mĕ nyĕntv tv. Pĕ waali kĕ i kĀ mĕli mĕ tetv nti Taca tĕmle tv Moisi ha-mĕ inĕntv tv tĕ taa kĕ Yaatanu ilim tĕlile tĕo cĕne.

¹⁶ Mpvĕy pa cĕwa Yosuwee si: Tu la teitei isu n tvyv-tv tv. Paa timpĭyi n tila-tv, tu polo kĕ. ¹⁷ Pĕyele tu nuna-ŋ teu kĕ, isu tu nukaxana Moisi tv. Iso i weĕ nyĀ waali, isu i ka wĕv Moisi waali tv. ¹⁸ Ye pĕ cĕpa wei na i lĀ kanjante, na i tv si i kaa tĕŋ nti n tv-tv tv isu pa kv-i. Ama nyaa nyĕo tv kĕ na ŋ tĕyo apalvtv.

2

Yosuwee tiliyi fenġaa naale kĕ Yeliko

¹ Mpvĕy Yosuwee kusa fenġaa naaleye mukaxa kĕ Sitim timpĭ paa sikaa tv si: I polo na i fen Kanaanj tetv nti na Yeliko icate. Pa tala icate ntĕ, ilĕna pĀ svv apalaa tĕna alv nĕvov i tĕye ahoov. Pa yaa alv unu si Lahari. ² Mpvvyle yĕlaa taġasa Yeliko wulav si: Iseyeli yĕlaa kĕmna nteye tetv fenjuvu. Halĕna pĀ svv cĕneye ahoov anĕ. ³ Tĕnaxa, wulav tilaa na i heeli Lahari si: Yĕlaa mpa unu pa we nyĀ tĕye mpv tv, pa kĕ tetv fenġaa kĕ. Mpv tv, lĕsi-weye cĕne.

⁴ Mpvvyle alv unu i ŋmĕsa apalaa mpĕ pa tĕo, na i cĕ wulav tillaa si: Tampana yaa, yĕlaa mpĕ pa tala ma te. Ama ma ta nyi-we si le nyĕma tv. ⁵ Ahoov yuva na pĀ tĕkaxi icate nĕnĕyo, ilĕna pĀ lu. Ma ta nyi ŋku pa tĕŋaa tv. Ye i tĕŋa pa waali kĕ lŋlŋ, i kĀ hiki-we.

⁶ Pəyele Lahapɪ ka kpaasa feŋlaa mpeɣe i kutuluɣu pata tɔɔ kɛ, na i nɛmɛsɪ-wɛɣe nɛmɔntu nti pa yaa si len^a tɔ tɛ. yaa si len. Pa lɔbɔkɪ-tɔyɪ pɔɔn kɛ Isɪ kɔnkpɔntu, na pɔ pɔɔn na pɔ tokona kɛ liyitee wontu kɛ. ⁷ Mɔɔyɔle wulaw tilla kpaɣa mpaav nku pa tesɔyɔna Yaatanɪ pɔyɔ tɔ, na pɔ se feŋlaa waalɪ. Ilena tanɔlaa taɣanɪ ɪcate nɔnɔyɔ kɛ tɔkɔyɔ. ⁸ Pɔ waalɪ kɛ Lahapɪ kpa feŋlaa cɔlɔ na pɔcɔ pɔ tɔ, na i tɔ-wɛ sɪ: ⁹ Ma nyɔmɔ sɪ Tacaa tɔwa tetu tɔnɛɣe mɛ nɪn taa. Mɛ sɔyɔntu sɔv ɪcate tɔnɛ tɔ nyɔma kɛ na pɔ seliyɪ. ¹⁰ Tɔ nuwa isɔna, waatu wei i lu Icipiti taa tɔ, Isɔ faɣa Sɛsɛncaasɪ tenku lɔm taa, na mɪ tɛɛ puyɔlaya tɔɔ tɔ. Tɔ nuwa tɔtɔyɔ, isɔna i kɔwa Amolii nyɔma awulaa sasa Sihon na Oki, na i wakɛlɪ pa nyɔm tɔnaya pɔyɔ waalɪ tɔ. ¹¹ Tɔ nu-tɪ, Ilena ta apalɔtu le-tu, na tɔ tɛɛ suvkaɔna-mɛ. Mpi tɔ, mɛ Isɔ Tacaa tike nɛ isɔtaa na atɛ pɔ tɔ. ¹² Pɔnɛntɛ ma wiikina-mɛ sɪ, i tuuna Tacaa sɪ i kɔ hɔlɪ ma caa tɔyɔyɔ kɛ suulu isɪ ma hɔlɔyɔ-mɛ tɔ. ¹³ I la mpi pu-tɔ-m naani sɪ i kaa kɔ ma caa, na ma too, na ma taalɔnaa, na ma kɔyɔnaa, na ma newaa na pa nyɔmanaa tɔna tɔ.

¹⁴ Mɔɔyɔle apalaa mpe pa cɔ-i sɪ: Ye n ta taɣasɪ tɔ tɔm tɔ sɔɔlɔ puwɔyɔ sɪ tɔ sɪ mɛ sɔm, na pɔ kɔma na Tacaa tu tɔ nɪn taa kɛ tetu tɔnɛ tu la-n kɔpantɔ kɛ, tɔ kaa kɔpɪ nyɔ kɔcɔɔ.

¹⁵ Mɔɔyɔle Lahapɪ tisa apalaa mpe na nɛmɔnaya na i kutuluɣu pɔtote. Mpi pɔ tɔ tɔ, ku wɛ ɪcate kɔluɔa tɔɔ kɛ. ¹⁶ Ilena i heeli-wɛ sɪ: I tɔnɛ pɔyɔ mpaav, pɔ taa kɔɔ na mpa pa sewa mɛ waalɪ tɔ pɔ suli-mɛ. I nɛmɪ pɔyɔ taa tɔnaya kɔyɛɛn tooso na mɛ waalɪ selaa tɔna tɛ mɔlɔyɔ. Pɛle pɔ waalɪ, ilɛ i kɔ tɔ mɛ mpaav.

¹⁷ Ntɛna apalaa mpe pa tɔmɪ-i sɪ: Nyɔni, isɔna n kɔ la na tɔ tɔkɔna tuunav mpi n yɛlaa na tɔ tuuna tɔyɔlɔ. ¹⁸ Waatu wei tu sɔv tetu tɔnɛ tɔ taa tɔ, tɔ mayana n tɔwa nɛmɔnaya kɔsɛmɔyɔ na nyɔ pɔtote nte n tisina-tu isɔntɔ tɔ. Na n kɔta nyɔ caa, na nyɔ too, na nyɔ taalɔnaa na nyɔ newaa, na nyɔ caa lɔlɔyɔ nyɔma tɔnaya nyɔ tɔyɔyɔ taa. ¹⁹ Ama ye pɔ cɔpa pa taa wei na i lu nyɔ tɔyɔyɔ taa, pɔntɔ sɔm kɔ wɛɛ i nyɔyɔ tɔm kɛ, pɔ taya tɔ nyɔntu. Tɔfɔ, ye mpe unɪ pa taa nɔyɔlɔ nyɔyɔ hɔla-i, ilɛ pɔ kɛ tɔ tɔm. ²⁰ Ama ye n taɣasa ta tɔm, ilɛ ta kaa tɔkɪ tɔ nɔyɔ suw tɔtɔ. ²¹ Ilena alɔ unɪ i cɔ sɪ: Pɔ la isɪ i yɔyɔtɔyɔ tɔ.

Ilena alɔ yele feŋlaa na pɔ tɛ. Mɔɔyɔ i tu nɛmɔnaya kɔsɛmɔyɔ na i pɔtote. ²² Apalaa mpe pa tala pɔɔn taa, Ilena pɔ nɛmɪ tɔnaya kɔyɛɛn tooso. Halɔna mpa paa sewa pa waalɪ tɔ, pɔ pɛkɪ-wɛyɛ hɔyɔlɔyɔ nku kɔ tɔna kɔ taa, pa ta na-wɛ. Ilena pɔ mɛlɪ kɔpɛtɛ. ²³ Mɔɔyɔ feŋlaa mpe pa mɛlaa na pɔ tii pɔyɔ, na pɔ tɛsɪ Yaatanɪ. Ilena pɔ kɔpɛ na pɔ kɛsɪ Yosuwee kɛ pɔ tɔna mpi pɔ mayana-wɛ tɔ. ²⁴ Na pɔ yɔyɔtɪ tɔtɔ sɪ, pɔpɔtu fei lelen, Tacaa tɔwa tetu tɔnaya ta nɪn taa kɛ. Halɔna tɔ yɔlaa tɔna tɛɛ suvkaɔna-tɔyɔ.

3

Yaatanɪ pɔyɔ tɛsɔyɔ

¹ Tɛv fema tananɔ tɔhulu, Ilena Yosuwee na Iseyɛlɪ nyɔma pɔ kɔlɪ Sitim, na pɔ tii Yaatanɪ nɔyɔ, na pɔ caya tɔna na pɔ tanɔ saa wei paa tɛsɪ tɔ. ² Kɔyɛɛn tooso tɛwɔa, Ilena Yosuwee tɔ nyɔyɔ nyɔma sɪ: I cɔɔ tɔsɪkɪle, ³ na i heeli samaa sɪ ye pɔ kɔma na i nɔ kɔtɔlaa sɔyɔla Isɔ Tacaa nɔyɔ pɛɛlɔyɔ atakaa, ilɛ paa wei i lu na i hu i waalɪ. ⁴ Ama i taa suli-kɔpɔtɔnɔv kɛ, mɛ na-i i hatɔlɔna tɔma isɪ kilomɛɛtɔlɪ kɔlɔm. Inɪ i kɔ hɔlɔyɔna-mɛyɛ mpaav. Mpi tɔ, i ta tanɔta-kɔ.

⁵ Mɔɔyɔle Yosuwee heela yɔlaa sɪ: I la nyɔɔn tɔɔ asilima kɛɛlɔyɔ kɔtaya kɛ cele tɔɔ. Mpi tɔ, Tacaa ka la-mɛyɛ piti tɔma.

⁶ Tɛv fema, Ilena Yosuwee heeli kɔtɔlaa sɪ: I sɔyɔlɪ Isɔ atakaa na i tɛɛ samaa kɛ nɔyɔ. Ilena pɛle pɔ la mpu. ⁷ Mɔɔyɔ Tacaa tɔma Yosuwee sɪ: Saɔa kɛ maa caalɪ nyɔ nyɔyɔ kɔsɔyɔ kɛ Iseyɛlɪ nyɔma isɛntaa. Ilena pɔcɔ pɔ nyɪ sɪ maa wɛɛ nyɔ waalɪ, isɪ maa wɛw Moisi waalɪ tɔ. ⁸ Ilɛ heeli kɔtɔlaa mpa pa sɔyɔla Isɔ atakaa tɔ sɪ: Ye i tala Yaatanɪ, ilɛ i tisi mɛ nɔɔhɛ kɛ lɔm taa na i sɔn mpu.

⁹ Tɔnaya Yosuwee tɔma Iseyɛlɪ nyɔma sɪ: I tuusi na i kɔɔ na i nu Tacaa tɔm. ¹⁰ Mɔɔyɔ i kɔ nyɔna sɪ Weesɔyɔ tu Isɔ wɛ mɛ hɛkɔ taa, na unɪ i kɔ tɔyɔnɔyɔna Kanaaɔn nyɔma, na Hiti nyɔma, na Hifi nyɔma, na Peliisi nyɔma, na Kilikaa nyɔma, na Amolii nyɔma, na Yɛpusi nyɔma. ¹¹ I nyɔni, tetu tɔna tu Tacaa Isɔ nɔyɔ pɛɛlɔyɔ atakaa kɔ tɛɛ mɛ nɔyɔ tɔɔ, na i tɛsɪ Yaatanɪ pɔyɔ kɛ mɛ isɛntaa. ¹² I laisi Iseyɛlɪ nyɔma kɔpɛka naanɔwa na naale taa kɛ yulɔ yulɔ. ¹³ Pɔ kɔma na isɔtaa mpa pa sɔyɔla tetu tɔna tu Tacaa atakaa tɔ pɔ lɪi pa nɔɔhɛ kɛ lɔm taa, pu faɣa, na pɔ yele kɔpɛtɛ. Na isɔtaa tɔɔ nyɔm kɔɔ na pɔ sɪ sɔsɔm.

¹⁴ Mɔɔyɔ yɔlaa lu tɔsɪkɪle sɪ, pa tɛsɔyɔ pɔyɔ. Na kɔtɔlaa mpa paa sɔyɔla Isɔ atakaa tɔ pɛle pa wɛ lɔlɔ. ¹⁵ Paa pɔnaya nka kɔmɔtu waatu tɔnaya pɔyɔ suyɪ na kɔ watɔyɪ kɔtemɪn. Pɔ kɔma na kɔtɔlaa mpa unɪ pa sɔyɔla Isɔ atakaa tɔ pa nɔɔhɛ tii lɔm taa, ¹⁶ Ilena pɔ cɛ. Na mpi pɔ lukayana isɔtaa tɔɔ tɔ pɔ sɔn, na pɔ sɪ sɔsɔm kɛ Atam tɛ^a timpi pa yaa sɪ Saatanɪ tɔ pɔ kɔnɔkɔn taa. Ilena lɔm mpi pɛle pɔ kɔpɛnayaɔna tenku kɔsɔpɔ tɔ tɔ, pɛle pɔ cɛ. Na yɔlaa tɛsɔna Yeliko tɔɔ tɔɔ. naalɪ a hɛla kɛ.

^a 2:6 len: Len, pa tɛ nɛmɔntu tɔnɛ nyɔntu natɔlɔyɔ pɔ ^a 3:16 Atam tɛ: Atam tɛ na Saatanɪ pɔ kɛ acalɛ kɔpɔnɛɛ

Ule nɔɔnɔ a lonɔ cekɛnau we katɛ. ¹⁷ Iseyeli nyɔma tɛɛna tesɔvu ke m̄pɔḡy wɔlaya tɔ, na atakaa sɔyɛllaa nɔɔ sɛna m̄pɔḡy tɛtu puɔyulaya nyɛntɔ tɔɔ kɛ pɔḡy pɔlɛ taa. Halɛna pa tɛna pɔ tɛ tesɔvu.

4

Pɛɛ naanɔwa na naale kuluyɔ

¹ Iseyeli nyɔma tɛna tɛma Yaatanɔ ke tesɔvu ke m̄pɔ, lɛna Tacaa tɔ Yosuwee sɔ. ² Lɛsɔ pa kpekɛ loosi taa kɛ yɔlv yɔlv. ³ Ulena n̄ heeli-wɛ sɔ: I kuli pɔlɛ pɔlɛ ke timpi unɔ kɔtɛllaa sɛna isɛntɔ tɛɔ tɔ. Na i kɛɛɛna timpi i ka sɔv saɛa ahoɔ anɛ tɔ.

⁴ M̄pɔḡyɛ Yosuwee yaawa yɛllaa naanɔwa na naale unɔ. ⁵ Ulena i tɔ-wɛ sɔ: I polo lɛ Tacaa atakaa nɔgɔ tɔɔ kɛ pɔḡy taa, na i kuli pɔlɛ pɔlɛ ke m̄ nyɔɔɛ tɔɔ. ⁶ Pɛɛ anɔ a kɔ tɔɔsɔyɛna-mɛyɛ m̄pi lɛɔ lapa-mɛyɛ isɛntɔ tɔ. Ye pɔ kɔma na m̄ piya pɔɔsɔ-mɛ sɔ pɛɛ anɛ a lakɔ wɛ? ⁷ I kɔ cɔ-wɛ sɔ waatu nɔyɔlv kɔtɛllaa tesɔyana lɛɔ atakaa kɛ Yaatanɔ na Tacaa yɛlɛ na lɔm cɛ na pɔ tesɔ. Ule pɛɛ anɛ a ka tɔɔsɔyɛna-mɛyɛ pɔ tɔm ke tam tɔɔ.

⁸ M̄pɔḡyɛ apalaa naanɔwa na naale unɔ i lapa teitei isɔ Yosuwee ka kɛsɔvu-wɛ tɔ. Pa kula pɔlɛ pɔlɛ ke pa kpekɛ nyɔɔɛ tɔɔ, isɔ Tacaa ka heeluyɔ-wɛ tɔ. Ulena pɔ kɛɛɛna-yɛ na pɔ sɔ timpi paa siki ahoɔ anɔ tɔ. ⁹ M̄pɔḡy Yosuwee caa pɛɛ naanɔwa na naale tɔtɔ, na i kaa kaɛmaaya ke pɔḡy pile taa, timpi kɔtɛllaa ka sɔyɛla lɛɔ atakaa na pɔ sɛna tɔ. Na a wɛ tɛnaya halɛna saɛa.

¹⁰ M̄pɔḡy lɛɔ atakaa sɔyɛllaa sɛna pɔḡy taa kɛ m̄pɔ. Halɛna yɛllaa tɛ nti lɛɔ Tacaa ka heela Yosuwee sɔ i tɛlɛsɔ-wɛ tɔ tɔ lapɔ, isɔ Moisi ka kɛsɔvu-i tɔ. Pɔ tɛma m̄pɔ, lɛna samaa tɛsɔ lɔɛɛɛ.

¹¹ Pɔ kɔma na samaa tɛna tɛ tesɔvu, lɛna lɛɔ atakaa sɔyɛllaa ŋmaa pa nɔgɔ tɔɔ. ¹² M̄pɔḡy Luɔɛɛ na Katɔ nyɔma, na Manasee kpekɛle hɔḡɔlvɔv nyɔma, tɛɛ samaa nɔgɔ tɔɔ na pɔ tɔka pa yooɔ wontu, isɔ Moisi ka heeluyɔ-wɛ tɔ. ¹³ M̄pɔḡy Iseyeli nyɔma yoolaa luwa Tacaa isɛntaa, isɔ yɛllaa iyisi nuɛ (40000) na pɔ suuwa yooɔ wontu. Na pɔ pukina Yeliko tɔɔ kɛ timpi tɛtu wɛ ihɛntau tɔ.

¹⁴ Kuyaku ŋkuyɔ Tacaa tɔwa Yosuwee ke teeli ke Iseyeli nyɔma tɛna isɛntaa. Ulena pɔ nyarɛna-i, halɛna i sɛm. Isɔ pa nyarɛyana Moisi tɔ.

¹⁵ M̄pɔḡy Tacaa tɔma Yosuwee sɔ: ¹⁶ Heeli kɔtɛllaa m̄pa pa sɔyɛla lɛɔ atakaa tɔ sɔ pɔ lu pɔḡy taa.

¹⁷ Ulena Yosuwee nɔɔ heeli-wɛyɛ m̄pɔ. ¹⁸ Tɔɔ isɔ lɛɔ atakaa sɔyɛllaa kɛsɔvu pa nɔɔhɛ ke pɔḡy pɔlɛ taa na pɔ sɔ kɔtɛɛ tɔɔ, lɛna lɔm mɛli kɛkɛpɛna na pɔ sɔ na pɔ watɔ pɔḡy kɔtemɛɛɛ, isɔ pu wɛv tɔ. ¹⁹ Pa isɛtɔ kancɛalaya nyɛɛ kuyɛɛɛ naanɔwa wule ke Iseyeli nyɔma lu pɔḡy taa, na pɔ polo pɔ siki timpi pa yaa sɔ Kilikaa tɔḡy Yeliko icatɛ na ilim tɛlɛle tɔɔ.

²⁰ Kilikaa tɛnaya Yosuwee ŋmawa pɛɛ naanɔwa na naale wei paa kula pɔḡy taa tɔ. ²¹ M̄pɔḡyɛ i heela Iseyeli nyɔma sɔ: Ye kuyaku ŋku m̄ piya pɔɔsɔ-mɛ sɔ pɛɛ anɛ a nyɔvu suwɛ? ²² Ule i kɔ kɛsɔ-wɛ sɔ tu tɛsa Yaatanɔ ke wɔlaya kɛ. ²³ Pɔpɔtɔ fɛi lɛɛɛɛ, kuyaku nakulɔyɔ Tacaa ta lɛɔ lapa na Yaatanɔ nyɔɔ na tɛ tesɔ, isɔ i ka tɛm lapɔ ke Sɛsɛncaasi tɛɛɛɛ taa tɔ. ²⁴ Tacaa lapa m̄pɔḡy sɔ atɛ yɛllaa tɛna i nyɔ sɔ i wɛna tɔma. Ulena taa nyarɛna-i tam.

5

¹ Tɛtu nti pa yaaki sɔ Amolii tɔ, tɔ awulaa tɛna m̄pa pa wɛna Yaatanɔ ilim tɛtɛle tɔɔ tɔ, na Kanaaɛ awulaa m̄pa pa kɛtɛna Metitlanɛɛ tɛɛɛ tɔ. Pa tɛna pa kɔma na pɔ nu sɔ Tacaa lapa na pɔḡy nyɔɔ na pɔ tesɔ. Ulena pa apalɔtɔ yɔɔli-wɛ, na Iseyeli nyɔma tɔm la-wɛyɛ sɔyɛntɔ ke katatɛlaya.

Iseyeli nyɔma pelɔvɔv ke Kilikaa

² M̄pɔḡyɛ Tacaa tɔma Yosuwee ke waatu unɔ i taa sɔ: Caa pɛɛ sɛsɛsɔ na n̄ pelɔ Iseyeli piitim kɔfam pɔnɛ.

³ Ntɛna Yosuwee pelɔ-wɛyɛ teitei, isɔ Tacaa ka yɔḡɔtɔvɔv tɔḡy pulaya ŋka pa yaa sɔ: Pelɔvɔv pulaya tɔ ka tɔɔ. ⁴⁻⁵ Waatu wei Iseyeli nyɔma luwa Icipiti tɔ pa pɛla apalɔvɔvɔyɔ tɛna m̄pa pa tala yooɔ pote tɔ. Ama pɛlɛ pa tɛnaya m̄pɔ pa sɔpɛna wɔlaya tɛtu taa. Pɔlɛ pɔ waali pa tɛsa apalɔvɔvɔyɔ m̄paya lɔlvɔv tɔ pa ta pelɔ pɛlɛ. M̄pi pɔ tɔɔ Yosuwee pɛla-wɛ tɔḡyɛ. ⁶ M̄pi tɔ, Iseyeli nyɔma kisa lɛɔ kɛ nuɛnɔv kɛ, ilɛna pɔ cɔɔ wɔlaya tɛtu taa kɛ pɔsɔ nuɛle tɔɔ, na pa taa apalɔvɔvɔyɔ m̄pa paa tala yooɔ pote ke pa Icipiti luw waatu tɔ pɔ sɔ pa tɛna. M̄pɔ unɔyɔ Tacaa ka yɔḡɔtɛna tuunav sɔ pa taa nɔyɔlv kaa keesi tɛtu kupantɔ nti tɔ taa tɔḡyɔyɔ tala yem tɛho tɔ. Tɛnaya i ka suwa pa caanaa ke nɔgɔ sɔ i kɔ ha-wɛ. ⁷ Ule pa piya ke lɛɔ lɛɛta pa lɔntɛ. Pɔ tɔɔ kɛ Yosuwee pɛla-wɛ. M̄pi tɔ, pa taa pelɔ-wɛyɛ m̄paav taa. ⁸ Pa tɛma pa lɔɔɛna tɛnaya pelɔvɔv, ilɛna pɔ caya pa tɛcayɛle, halɛna pɔ waa-wɛ. ⁹ Ntɛna Tacaa tɔ Yosuwee sɔ: Saɛa ntɛ ma kɛɛla m̄ nyɔɔɛ tɔɔ kɛ m̄ Icipiti fɛɛɛɛ.

Ulena pɔ ha tɛnɛ unɔyɔ hɛtɛ sɔ Kilikaa (Pakɛɛɛɛ). Na pɔ yaaki-tɛyɛ m̄pɔḡy halɛna saɛa.

Tɛɛv acima kancɛalaya nyɛna tɔḡyɔv ke Kanaaɛ

¹⁰ M̄pɔḡyɛ Iseyeli nyɔma sika Kilikaa ke timpi tɛtu wɛ ihɛntau tɔḡy Yeliko kin. Ulena pɔ tɔḡy Tɛɛv acima ke tɛnaya isɛtɔ kuyɛɛɛ naanɔwa na liyiti wule taanaya. ¹¹ Tɛɛv acima tɛv kɔfɛmuyɔ ke pa caala tɛtu tɔḡyɔyɔ ke tɔḡyɔv, na potopotɔnaa m̄pa pa taa kukusum fɛi tɔ. Ulena pɔ wɔ

тəɣənaɣa pee na pɑ salɪ tətə. ¹² Kɔɣaŋkɔɣu manna yela hotuɣu pa ta tasa-ɪ nav. Pə kpaɣav waatu unɪ tɔɣo lseɣeli nyəma sɔv tətə tɔɣənaɣa ke tɔɣəv.

Tacaa yoolaa nyɔvɔv tɔ

¹³ Kɔɣakɔ nakɔli Yosuwee wɛ Yeliko cɔlɔ, na í kɔsɪ ɪsɛ, ɪɛ ɪ ná apalɔ nɔɣɔlɔɣɔle na ɪ niŋ taa ké layate. Mɔ́ɔ́yó ɪ pola ɪ kiŋ na í pɔɔsɪ-ɪ sɪ: N ké tá nyəŋ yaa tá kolontu? ¹⁴ Mɔ́ɔ́yóle apalɔ unɪ ɪ nɔɣo təkpaɣ sɪ: Aaɪ, ma ké Tacaa yoolaa nyɔvɔv tɔ ké, nɔɔnɔɔ ké ma kɔma.

Tənaɣale Yosuwee hota ɪ tɛɛ, na í sɛɛ-ɪ na í pɔɔsɪ-ɪ sɪ: Na wentiyile n kɔmnaa?

¹⁵ Kɛlɛna Tacaa yoolaa nyɔvɔv tɔ tɔ Yosuwee sɪ: Wɔɣɔsɪ nyá ntaŋkpala. Mpi tɔ, timpɪ taa n sɛŋa mpɔ tɔ, pə wɛ katɛ ké.

ɪlɛna Yosuwee la mpɔ.

6

lseɣeli nyəma lɛɛkɔvɔv kɛ Yeliko ɪcate

¹ Yeliko nyəma ka tɛka pa ɪcate ké na pɑ kaləsɪ lseɣeli nyəma tɔɔ. Nɔɣɔlɔ u sɔvki, pɔ́cɔ́ nɔɣɔlɔ u luki. ² Mɔ́ɔ́yó Tacaa heela Yosuwee sɪ: Ma tɔɣɪ ɪcate tənɛ tə wullav na tə yoolaa apalaa tənaya nyá niŋ taa. ³ Mpɔ tɔ, yoolaa mɛ, í tɔ na í cɔɔna ɪcate nteɣɛ tɔm kɔlɔm. ɪlɛna í lakɪ mɔ́ɔ́yó paa kɔɣakɔ ŋku. Haləna kɔɣɛŋ naatoso tɛcu. ⁴ Kɔtəlaa naatosompɔɣɔlaya ká tɛɛ Iso atakaa sɛɣəllaa nɔɣo tɔɔ. Na paa wei na ɪ tutuɣu. Pə takɪ kɔɣakɔ naatosompɔɣɔlaya nyəŋkɔ wule, ɪlɛna í cɔɔ ɪcate kɛ tɔm naatosompɔɣɔlaya. Na kɔtəlaa náá tɔŋna pa tutuɣu hulɔɣv. ⁵ Pə kɔma na í nu tutuɣu wiiwa na í cuɣusi, ɪɛ yəlaa tənə kɔpenti na pɑ ɣaɣa apalɔkakiisasɪ na ɪcate kɔlɔŋa ti. ɪlɛna paa lseɣeli tɔ wei í tii pa tɔɔ ké kpaɣpaa.

⁶ Mɔ́ɔ́yóle Yosuwee kɔta kɔtəlaa na í heeli-wɛ sɪ: ɪ kpaɣa Iso atakaa na mə taa yəlaa naatosompɔɣɔlaya náá tɔkɪ paa wei na ɪ tutuɣu na í tɛɛ nɔɣo.

⁷ ɪlɛna Yosuwee heeli samaa sɪ: ɪ tɔ na í cɔɔ ɪcate. Na yooɔ wontu təkəlaa kɛ Iso atakaa nɔɣo tɔɔ.

⁸ Yosuwee tɛma yəlaa kɛ mɔ́ɔ́yó heeluɣu, ɪlɛna kɔtəlaa naatosompɔɣɔlaya unɪ í naali tɔntɛ, na pɑ huləɣɪ pa tutuɣu. Na Iso atakaa ké pa waalɪ. ⁹ ɪlɛna yooɔ wontu təkəlaa kɛ tutuɣu hullaa nɔɣo tɔɔ. Na waalɪ nyəma tɔŋɔɣɪ Iso atakaa na pə haŋa mpɔ. ¹⁰ ɪlɛna Yosuwee heeli samaa sɪ: ɪ taa kiisi, pɔ́cɔ́ mə taa nɔɣɔlɔ nɔɣo taa í taa lu paa fəŋ maɣamaya. Haləna kɔɣaŋku maɔ heeli-mɛ sɪ í kiisi tɔ. ¹¹ Mə na Iso atakaa ɪ ká cɔɔ ɪcate kɛ tɔm kɔlɔm. ɪlɛna í məli tesikile na í hɛntɪ.

**ISEYELI
PAASENLAA
TOM TAKELAYA
Kotoluto**

Takəlaya kanə ka taa kə tə naaki isəna Iseyeli nyəma yela Iso kə Kanaah tetu taa to. Pa nəyo təo tu Yosuwee səpa. Ile pa feina paasənlə. Paa wei i lakaya isəna i caaki təyo. Ama waatu wei pa nuiki pa isayatu səh ilena pə keesəna Iso təo na pə wii. Iso naaki pa pətətəle, ilena i ləseyi paasənlə na pə waasəyi-we.

Iəna pa faya Paasənlə takəlaya to:

Iseyeli nyəma suub ke Kanaah na Yosuwee səm, titite 1:1-2:10

Iseyeli paasənlə, titite 2:11-16:31

Iseyeli nyəma liyituyu, titite 17-21

Iseyeli nyəma cayaw ke Kanaah tetu taa

¹ Yosuwee səm waali kə Iseyeli nyəma pəosa Tacaa si pa nyəh pa kpekə taa nte tu yoonna Kanaah nyəma ke kancaalaya to. ² Ntəna Tacaa si: Yuta nyəntə kə. Mpi to, pələ pa niŋ taa kə ma tu tetu.

³ Mpuvule Yuta kpekəle nyəma təma Simiyəh kpekəle nyəma si: I kəo na i səna-tu na tə yoonna Kanaah nyəma na tə ləkki tetu nti Tacaa kə ha-tu to. Ye tə təma təna, ile taa kəo na tə səna-me na tə ləkki mə nyəntə.

Mpuvule Simiyəh nyəma polaa na pə səsi Yuta nyəma təo, ⁴ na pə tēe yoou. Iləna Tacaa tu Kanaah nyəma na Peliisi nyəma ke pa niŋ taa, na pə kə yəlaa iyisi naanəwa (10000) kə Peseke icate taa. ⁵ Mpuvū pa mayana wulaw Atoni-Peseke ke Peseke icate taa, na pə yoonə-i. Isəna pa kələna Kanaah nyəma na Peliisi nyəma təyole. ⁶ Iləna wulaw se na pə təyoni na pə kra-i na pə sətə i apaləmpee na i apalənppee. ⁷ Mpuvule wulaw in i təma si: Ma mayamaya maa sətə yəlaa nutoso na naanəwa apaləmpee na pa apalənppee ke mpuvū, na mā təkki na cəyelas i hotiyi na pə caləsəyi. Mpi maa lapa təyo pə feləyi-m.

Iləna pə pona Atoni-Peseke ke Yosalem na i caŋ na i si təna.

⁸ Mpuvū Yuta nyəma yoonna Yosalem nyəma, na pə ku-we na pə so icate ke kəkə na pə ləkki-te. ⁹ Pə waali kə pa polaa na pə yoonna Kanaah nyəma mpa paa we pulasi taa, na ilim mpətəh təo kə tetəkəle taa to. ¹⁰ Iləna pə polo na pə yoonna Kanaah nyəma mpa pa we Hepələh timpi pa yaakaya si Alapa tē to. Na pə ku Sesayi nyəma, na Ahiməh nyəma, na Taləmayi nyəma. ¹¹ Pa təma təna, iləna pə polo pə yoonna Tepii timpi pa yaakaya si Kiliyati-Sefēe to pə nyəma. ¹² Mpuvū Kalepu təma si: Ye wei i yoonna Kiliyati-Sefēe nyəma na i kəli-we maa ha-i ma pələ Akəsa na i la əlv. ¹³ Tənaqale Kalepu neu tənnyu nyəh Kenasi pəyalw wei pa yaa si Otiniyēe to, i yoonna icate ntē tə nyəma na Kalepu ha-i i pələ Akəsa na i la əlv. ¹⁴ Akəsa saawa, iləna i to i paalw si: Maa sələmi ma caa ke tetu natəli. Əlv in i tiina i kraŋaya təo, iləna i caa pəosi-i si: Alaafaya kələ? ¹⁵ Mpuvule əlv nəyo təkrapv si: Ha, la-m kəpantv na ŋ ha-m hila. Mpi to, tetu nti n ha-m mpuvū ilim mpətəh təo to tē fei ləvm.

Iləna i caa Kalepu nāa ha-i hila wena a we pə tēe to, na isətaa nyəna.

¹⁶ Mpuvū Moisi yəti ləlvuy nyəma Keni nyəma na Yuta nyəma pa luwa Yeliko, na pə polo pə caya Yuta Alaati ilim mpətəh təo kə wəlaya tetu taa kə Amaleke nyəma tetu taa.

¹⁷ Mpuvule Yuta nyəma, na Simiyəh nyəma pa polaa na pə yoonna Kanaah nyəma mpa pa we Sefati to na pə təyo pa tetu, na pə yəki icate tənəhəh. Na pə ha-te si Hooma. Ncaale ke pa yaa mpv na pa tē taa. ¹⁸ Pələ pə waali kə Yuta nyəma mpe pa tasa Kasa, na Asəkələh, na Ikoləh acalēe ke ləkkyv, na pə kpenna wena a cəəna-ye to. ¹⁹ Tacaa ka we pa waali kə haləna pə ləkki pulasi tetu təna. Ama tetu ihəntav taa nyəma ke pa ta pəsi. Mpi to, pələ paa wena yoou kəkənəna nyəyətə nyəma kə. ²⁰ Iləna pə ha Kalepu ke Hepələh icate, is i Moisi ka yəyətəy to. Mpi to, in i təyonna Anaki ləlvəh nyəma tooso wei i ka we təna to. ²¹ Pəncamēe nyəma ta pəsi na pə təyoni Yəpusi nyəma mpa paa we Yosalem to, pə na-we pa wenna mpv.

²²⁻²³ Mpuvū Ifəlayim kpekəle na Manasee nyəntə pa polaa na pə yoonna Petēeli timpi pa yaakaya Lusi to, na Tacaa səna-we. Fəhlaa ke paa caaləna tiluyū ke Petēeli taa. ²⁴ Pələ pa talaa na pə sulina apalw nəyolw, iləna pə təmi-i si: Həli-tuyv timpi təo icate koloosi topilinaa to, tu nyi nyā təo.

²⁵ Mpuvū apalw in i hula-wəyē təsəule. Iləna pə svv na pə kə icate yəlaa təna. Ama pa yela apalw in na i təyaya nyəma təna. ²⁶ Pə waali kə apalw in i pola Hiti nyəma tetu taa, na i ŋmā icate na i yaa-te si Lusi, na pə yaaku-tēyē mpuvū haləna saŋa.

²⁷ Manasee nyóma ná tá pəsi na pá tǝǝni Peti-Seyah nyóma, na Taanaki nyóma, na Tǝǝ nyóma, na Ipeleyam nyóma, na Mekito nyóma, na pǝ acalee wena a cǝǝna-ye tǝ. Kanaah nyóma ka we tǝnaya tam ké. ²⁸ Paa na waatu wei Iseyeli nyóma kǝma na pá yoo toh ke teu tǝ pa ta pəsi na pá leeki pa koloosi acalee. Ye pǝ taya sǝkprena paasi.

²⁹ Ifǝlayim nyóma ná tá pəsi na pá tǝǝni Kanaah nyóma mpa pa we Kesee tǝ, pa na-we pa we nna.

³⁰ Sapulǝh nyóma ná tá pəsi na pá tǝǝni Kanaah nyóma mpa pa we Kitǝlǝh na Nahalali tǝ. Ama tǝma ké pa tu-we na pá na-we pa we mpu.

³¹ Asee nyóma ná tá pəsi na pá tǝǝni Ako nyóma, na Sitǝh nyóma, na Alaru nyóma, na Akǝsiri nyóma, na Helǝra nyóma, na Afiki nyóma, na Lehori nyóma. ³² Pǝ tǝǝ ké pá na Kanaah nyóma pa caya pele pa tetu taa.

³³ Nǝfǝtali nyóma ta pəsi na pá tǝǝni Kanaah nyóma mpa pa we Peti-Semesi na Peti-Anati tǝ. Ama tǝma ke pa tu-we na pá na-we pá wee.

³⁴ Mǝróǝ Amolii nyóma tǝǝna Tah nyóma, na pá kpa pulasi taa. Pa ta yele-we na pá caya tetu ihǝntav taa. ³⁵ Ilena Amolii nyóma saali Haa-Helesi puǝu taa na Ayalǝh na Saalǝrim. Ama waali waali ké Ifǝlayim nyóma, na Manasee nyóma hmakǝla-we na pá tu-weye tǝma. ³⁶ Itǝm nyóma tetu tohja faǝana Pǝcesi tontǝhle tǝǝ ké Sela na ilim tǝlule tǝǝ.

2

Tacaa kalǝǝna i yǝlaa

¹ Mǝróǝ kuyaku nakuli Tacaa isǝtaa tillu luna Kilikaa, na í polo timpi pa yaa si Pokim tǝ. Na í tǝ Iseyeli nyóma si: Ma lǝsa-meǝ Icipiti na má pona-meǝ tetu nti tǝ taa ma heela mǝ caanaa na tuunav si ma ha-me tǝ. Hali má yǝǝti na má si si ma kaa yǝki má na me ta nǝǝ pǝeluyǝ. ² Na ma heela-me si mǝ na tetu tǝne tǝ nyóma í taa pǝeli nǝǝ nakǝli. Pǝ wee ké si í yǝki pa tuǝ. Paa na mpu tǝ, í tá nu ma tam. Ile pepe tǝǝ ké í lapa mpu? ³ Pǝ mayamaǝ pǝ tǝǝ ké ma heelǝyi-me tǝfoo si ma kaa tǝǝnǝyi tetu tǝne tǝ yǝlaa na mu tǝǝǝyi. Ama mǝ na-we í ká weena mpu, na pa tuǝ pǝsi-meǝ katǝsi.

⁴ Waatu wei Tacaa isǝtaa tillu tǝma tǝm ntǝyi yǝǝtuǝu, ilena Iseyeli nyóma tǝli nǝǝsi na pá wiiki. ⁵ Pǝ tǝǝ ké pa ha lonte nteǝe hǝte si Pokim. Wiilaa tǝǝ pa yaa mpu na pa te taa. Mǝróǝ pa lapa Tacaa ke kǝtasi.

Yosuwee sǝm

⁶ Waatu wei Yosuwee taa sǝta tǝ, mǝróǝ i yela Iseyeli nyóma ke Sikem, ilena paa wei í mǝli i tetu nti í hikaa tǝ tǝ taa. ⁷ Iseyeli nyóma lapa Tacaa tǝmle ké, halǝna Yosuwee sǝm. Na pá sǝsi isǝle ke mpu, na nyǝu nyóma mpa pa nana pa isǝpǝle ke tǝma sǝsǝna wena Tacaa lapa-we tǝ, pele pa polo pa si tǝ. ⁸ Tacaa tǝmle tu Yosuwee pusi yooa nunǝwa na naanǝwa (110) ilena í si. ⁹ Ilena pá pimi-i tetu nti pa ha-i tǝ, tǝ taa ké Timnati-Helesi ke Ifǝlayim pulasi taa ké Kaasi puǝu taa ké ilim ntǝǝh tǝ. ¹⁰ Mǝróǝ Yosuwee pǝǝle nyóma tǝna sǝpa tǝtǝ. Ama kufalan yǝlaa ná táa cekǝna Tacaa, na tǝma sǝsǝna wena í ka lapa Iseyeli nyóma tǝ.

Iseyeli nyóma lǝwa Iso sǝe

¹¹ Mǝróǝ Iseyeli nyóma lapa mpi pǝ ta mayaa Tacaa tǝ. Pa laakaya tuǝ wei pa yaa si Paalǝnaa tǝǝ. ¹² Pa lǝwa pa caanaa Iso kǝsǝsuto ta pa lǝsa-weye Icipiti tǝ. Ilena pa laakali mǝli piitimnaa mpa pa heku pa we mpu tǝ pa tuǝ tǝ, na pá lunjiyi-i. Tǝnaya pa kusǝna Tacaa páána. ¹³ Pa lǝ-i ké na pá laaki tuǝ apalǝ nyǝh wei pa yaaki si Paalǝnaa tǝ, na alǝ nyǝh wei pa yaa si Asǝtatǝnaa tǝ. ¹⁴ Mǝróǝ Tacaa taa huuna Iseyeli nyóma, na í yele-we na leekǝlaa leeki pa nyǝm tǝna. Na í tu-weye pa kolontunaa nin taa na pá kǝli-we. ¹⁵ Paa waatu wei ké pa sulǝ yoou Tacaa yeki ké na pele pá tǝǝni-we. Isu i ka tǝm-weye heeluyǝ na tuunav tǝ. Tǝnaya pa lahja wakǝlaa tǝtǝǝtǝ. ¹⁶ Kena Tacaa náa kraaki pa taa ké paasǝnlaa si pele pá waasi-weye leekǝlaa mpe pa nin taa. ¹⁷ Ama Iseyeli nyóma kisa pǝleye nunav na pá laaki tuǝ na pá lunjiyi-i. Tǝnaya pa yelina pa caanaa mpa pa tǝnaya Iso kusǝsuto tǝ pa mpaav ke lah, na pá kisi-weye keena. ¹⁸ Paa waatu wei ké Tacaa kpa-weye paasǝnlǝ, i we pǝntǝ un i waali ké na í yaki-weye pa kolontunaa nin taa, halǝna i sǝm. Pǝpǝtu fei lelen, ye pǝ kǝma na pa hmakǝllaa nyǝǝsǝyi pa ise na pá salǝmǝyi, pa pǝtǝtǝle kraaki Tacaa ké. ¹⁹ Ama pǝ kǝh na paasǝnlǝ si, ilena pá tǝǝni isayatu taa ké mǝluǝ, na pǝ kǝli pa caanaa. Na pá laaki tuǝ na pa lunjiyi-i. Na pá tǝka tam ké pa kanǝkante, na pa yaasi isayav.

Tacaa mayasǝyi Iseyeli nyóma si i naa pa waali

²⁰ Mǝróǝ kuyaku nakuli Tacaa taa huuna Iseyeli nyóma na í tǝ si: Yǝlaa pane pa yǝka ma nǝǝ hka ma na pa caanaa tu pǝelaa tǝ, na pá kisi-m nunav. ²¹ Mpu tǝ, ma kaa tǝǝni piitimnaa mpa Yosuwee taa tǝ tǝǝnǝu na pǝcǝ í sǝki tǝ, pa taa kolǝm. ²² Piitimnaa mpeye ma nana Iseyeli nyóma waali si paa nuña-m na pá tǝh ma luǝ nyǝntǝ isu pa caanaa lapǝ tǝ yaa isǝna.

²³ M̄p̄óyó Tacaa yela piitimnaa mpa i taa tv Yosuwee nin̄ taa si í t̄ȳon̄i t̄o na pá heesi. I ta hulina pa t̄ȳon̄uȳo.

3

¹ M̄p̄óyó Tacaa yela piitimnaa m̄p̄eȳe t̄ȳon̄uȳo si i maγas̄əȳəna Iseyeli nȳóma mpa pa taa nyi pá na Kanaaη nȳóma pa yoon̄ t̄əna t̄o. ² Tacaa caakaya k̄e si mpa in̄i pa taa nyi yooou ke mpu t̄o, pá nyi-ku. ³ Piitimnaa mpa pu kaasa t̄ȳon̄uȳo t̄ȳol̄e Filiisi nȳóma acal̄ee kakpasi, na Kanaaη nȳóma t̄əna, na Sit̄əη nȳóma, na Hifi nȳóma mpa pa we Lipaη p̄uȳu taa k̄e p̄ə k̄p̄aȳau Paali-Heem̄əη p̄uȳu na p̄ə polo Lepo-Hamat̄i t̄o. ⁴ M̄p̄e in̄əȳi Tacaa caakaya si i naak̄əna Iseyeli nȳóma waali si paa t̄əki kus̄əs̄uto nti i ka yelaa na Moisi tv pa caanaa t̄o yaa pa kaa t̄əki. ⁵ Mpu p̄ə yelina na Iseyeli nȳóma we Kanaaη nȳóma na Hiti nȳóma na Amolii nȳóma na Peliisi nȳóma na Hifi nȳóma na Ȳepusi nȳóma pa heku. ⁶ P̄ele pa haakayana-weȳe pa p̄elaa na pá laki alaa, na m̄p̄e pá haaki p̄el̄eȳe pa nȳóma, na pá laaki pa tun̄j.

ISEYELI PAASËNLAA

Otin̄iȳe

⁷ M̄p̄óyó Iseyeli nȳóma lapa mpi p̄ə ta maγa Tacaa t̄o. Pa kisa Is̄ə k̄e seev̄ na pá laaki tun̄j wei pa yaaki si Paal̄ənaa na Aselanaa t̄o. ⁸ M̄p̄uȳule Tacaa taa huuna-we na í tv-weȳe Mesopotami wulaw Kusaη-Lisatayim nin̄ taa. Na il̄e i ηmak̄əli-weȳe p̄usi p̄əlefeí t̄əcu. ⁹ Kelena pá wiina Tacaa si í ya-we. Ilena il̄e i l̄əsi Kal̄ep̄u neu t̄ənȳo nȳəη Kenasi p̄əyal̄o Otin̄iȳe si í waasi-we. ¹⁰ M̄p̄óyó Tacaa Feesuȳu tii i t̄əo, na í polo í yooona wulaw Kusaη-Lisatayim na í k̄əli-i. ¹¹ Ilena Iseyeli nȳóma heesi p̄usi nule t̄əcu. P̄ə waali k̄e Otin̄iȳe s̄əpa.

Ihuti

¹² M̄p̄óyó Iseyeli nȳóma tasa lap̄u ke mpi p̄ə ta maγa Tacaa t̄o. Ntena il̄e i yele na Mowapu wulaw Ikol̄əη kul̄i pa t̄əo. ¹³ I polaa k̄e na í s̄əosi Amoni nȳóma na Amaleke nȳóma pa t̄əo, na pá yooona-we na pá l̄eeki Yeliko icate. ¹⁴ P̄usi p̄əlefeí hiu t̄əcu k̄e Mowapu wulaw ηmak̄əla-we. ¹⁵ Pa wiina Tacaa, ilena í k̄pa P̄encamee k̄p̄ek̄əle taa tv Kelaa p̄əyal̄o mp̄uto Ihuti si í waasi-we.

Kelena Iseyeli nȳóma cela Ihuti ke k̄uc̄əəu si í pona Mowapu wulaw. ¹⁶ Ntena Ihuti caa layate nte t̄ə we l̄əη ke taa na waali, na t̄ə tayala is̄u mpiiη naale t̄o, na í s̄osi-teȳe i tokonaa t̄e na i nt̄əȳəη t̄əo. ¹⁷ M̄p̄uȳule i cela wulaw ke i k̄uc̄əəu. Apalu in̄i i ka ke k̄uyas̄əlu k̄e t̄əmam. ¹⁸ I tema-i cel̄uȳu ke mpu, ilena í na ȳəlaa mpa paa k̄əna k̄uc̄əəu ηku tv pá lu. ¹⁹ Pa kama na pá tala p̄e wena pa sika Kilikaa c̄əlu na pá laaki t̄ə, ilena Ihuti m̄əl̄əna i waali, na í polo wulaw kin̄ si: Hai, tá caa, maa wena faaciya nak̄əli si ma naaki-η má na-η tá tike.

Ilena wulaw l̄əsi t̄əml̄e nȳóma t̄əna. ²⁰ Ate na is̄ə naη ηku ku niȳita teu t̄ə ku taa k̄e i ka wee. Ntena Ihuti k̄p̄ət̄əna-i na í t̄əmu-i si: Tacaa heela-m t̄əm si má heeli-η.

T̄ənaγale wulaw k̄əla i t̄əcaγale. ²¹ Ilena Ihuti k̄p̄ee i layate na mp̄uto na í s̄ə wulaw lotu taa. ²² Na t̄ə s̄u t̄ə t̄əna, na p̄ə k̄p̄eηna k̄p̄at̄óyó, na í yele-teȳe mp̄u na nim waasi t̄ə t̄əo. ²³ I tema mp̄u, ilena í luna waali t̄əo, na í t̄əki na í kal̄əsi. ²⁴ I t̄əewa ilena t̄əml̄e nȳóma polo pa maγana p̄ə kal̄əsa mp̄u. Ilena pá tv pa taa si wulaw luki i awal̄i k̄e. ²⁵ M̄p̄óyó pa t̄ənaa na pá k̄á i fei tv̄əȳu. Ilena pá polo pá tv̄i pa maγamaγa na pá maγana pa caa h̄ənta ate na i s̄əpa. ²⁶ Waatu wei pa t̄əna mp̄u t̄əȳo Ihuti sewa na í t̄e p̄e t̄əȳək̄əle, na í polo i ηmel̄i Seyila. ²⁷ I tala If̄əlayim p̄əη̄ taa, ilena í yaγa ap̄əlu tut̄uȳu, na í koti Iseyeli nȳóma na í tv-weȳe n̄əȳo na pá tii pulasi. ²⁸ Ilena í tv-we si: I t̄əη ma waali. Mpi t̄ə, Tacaa tv̄ m̄ə nin̄ taa k̄e m̄ə kolontunaa Mowapu nȳóma k̄e.

Ilena pá polo na pá nyala-weȳe Yaatan̄i t̄ətes̄əle, n̄əȳəlu ta fiti. ²⁹ K̄uyar̄ku pa ku Mowapu yoolaa taa yoolaa ke ȳəlaa iyisi naan̄əwa (10000) k̄e n̄əȳəlu ta tv̄i. ³⁰ P̄ə k̄p̄aȳau waatu in̄i t̄əȳo Iseyeli nȳóma ηmak̄əla Mowapu nȳóma na t̄ətv̄ heesi p̄usi nunaasa t̄əcu.

Samkaa

³¹ Anati p̄əyal̄o Samkaa l̄eet̄əna Ihuti lonte taa. In̄i i k̄əna Filiisi nȳóma ke ȳəlaa nas̄ətos̄o (600) na nau k̄p̄at̄óyó. Il̄e i waasa Iseyeli nȳóma t̄ət̄əȳo.

4

Tepola na Palaki

¹ Ihuti s̄əpa, ilena Iseyeli nȳóma tasa lap̄u ke mpi p̄ə ta maγa Tacaa t̄o. ² M̄p̄óyó Tacaa tv-weȳe Kanaaη nȳóma wulaw Yapeη wei i takaya kawulaya ke Has̄ə t̄o i nin̄ taa. I yooou wulaw ke pa yaakaya Sisela na í we Halose-Koyim. ³ Yapeη in̄i i yooou k̄e k̄ena ka we nas̄ənaasa na nūəwa (900) k̄e. M̄p̄óyó i nȳənsa Iseyeli nȳóma is̄e ke p̄usi hiu t̄əcu. Ilena p̄ele pá wiina Tacaa si í waasi-we.

⁴ Lapit̄əti alv Tepola ka k̄ena Is̄ə k̄uȳəȳət̄ətv̄ t̄el̄əs̄əlu na í hūəki Iseyeli nȳóma ke pa t̄əmn̄aa ke waatu in̄i i taa. ⁵ Pet̄eeli na Lama pa heku taa timpi pa yaa si Tepola Paav ke If̄əlayim p̄uȳu taa t̄əȳo alv in̄i i p̄ukaya na í cak̄i, na í t̄əyan̄əȳi Iseyeli nȳóma t̄əmn̄aa. ⁶ M̄p̄óyó k̄uȳəku nak̄əli Tepola

inu i tila Apinowam pəyalu Palaki kinj ke Keteesi ke Nefətali tetu taa, na í heeli-i si: Iseyeli Iso Tacaa tōma si ñ læsi Nefətali na Sapuləñ pə nyóma taa ké apalaa iyisi naanōwa (10000) na ñ pona-weyə Tapəə puɣu tō. ⁷ Maa yele na Yarəñ yoolaa wulaw Sisela kuu i yoolaa na i keekənaa nyəgətu nyóma na pá lu Kisoñ ləw taa si pa yookina-ñ, iləna má tu-weyə nyá ninj taa.

⁸ Tənaɣale Palaki cōwa Tepola si: Ye ma na-ñ tu pona, ilə maa polo. Ama ye n kaa polo, ilə maa puki. ⁹ Mpuɣule Tepola si: Ma na-ñ tu polo yaa. Ama paa n tala timpí nəɣəl wə sa-ñ ké. Mpi tō, alu ninj taa ké Tacaa ká tu Sisela.

Iləna Tepola kuli na í na Palaki pá tēe Keteesi. ¹⁰ Mpuɣú Palaki kreyela Nefətali na Sapuləñ nyóma, na yəlaa iyisi naanōwa (10000) tisi si paa təñi-i, na Tepola maɣamaɣa náá polo tō. ¹¹ Keni tu Hepee ka fayana Keni nyóma leləa mpa pa ké Moisi yəti Hoɣari pəyalaa təɣ. Iləna í polo i siki Saananim tuñ səsəñj tēe ké Keteesi kinj.

¹² Mpuɣú Sisela nuwa si Apinowam pəyalu kpawa Tapəə puɣu tō. ¹³ Iləna í koti i yoolaa nasənaasa na nuñowa (900) ké Halose na pá tēe Kisoñ ləw taa. ¹⁴ Ntəna Tepola tō Palaki si: Polo pa tō, saña ke Tacaa tuɣi Sisela ke nyá ninj taa, na i maɣamaɣa i ká wəena nyá waali.

Mpuɣú Palaki tiwa Tapəə puɣu na i waali ké yoolaa iyisi naanōwa (10000). ¹⁵ Pa nika yoo, iləna Tacaa yele na Sisela yoolaa na i keekənaa pá kuu-tē. Haləna Sisela lu i keeke taa, na í se nəəhe. ¹⁶ Iləna Palaki tu i kolontunaa na pa keekənaa waali, na í tana-weyə Halose. Na í heeli pa yoolaa təna pə ta sō paa ləɣw pəɣaɣa.

¹⁷ Mpuɣú Sisela sewa na í polo Keni tu Hepee alu Yayee tē. Mpi tō, wulaw Yarəñ yəlaa na Hepee nyóma paa wə təma na leləñ ké. ¹⁸ Iləna Yayee lu na í səñ Sisela na í tōm-i si: Ta caa, suw ma tē cəne, taa nyana pəlb.

Sisela suwa Yayee cokəle taa, iləna í hənti na alu inu i waasi i tō ké puɣu. ¹⁹ Mpuɣú apalu inu i tōma-i si: Ləkətu təkə-m ké, ha-m ləmaɣa na má nyō.

Iləna alu cosi naaləm ke huluyu taa na í ha-i na i nyō, na í taɣani-i puɣu waasuyu.

²⁰ Mpuɣule Sisela tōma alu inu si: Səñ cokəle nəñəɣ, na wei í pəsəsa-ñ si nəɣəl wə cəne? Ilə n cə si, aai.

²¹ Sisela ka kawəɣa tətəɣotəɣ, iləna í too isu i səpa. Mpuɣú Yayee kpaɣa pəəñ cokəle kanjanəɣa na kanjanuyu, na í kpətəna-i tēhe na í keesəna i ləkpaɣasəɣa tō na í ká na í kpəna tetu na Sisela si. ²² Pə waali ké Palaki sewa Sisela waali na í tala Yayee tē na Yayee lu na í tōm-i si. Kō, maa huli-ñ yulə wei n pəkəyi tō.

Palaki suw cokəle taa, iləna í maɣana i hənta ate təcəmm, na kkrátúy tu i ləkpaɣasəɣa taa na í səpa.

²³ Kuyaku ñkuy Iso yəlaa na Iseyeli nyóma kəli Kanaañ wulaw Yarəñ. ²⁴ Mpuɣú Iseyeli nyóma kaasa pa təyi teu na tēhe tēhe pá kō pá tēesəna Kanaañ wulaw ke kuy.

5

Tepola pa akaitu kawəɣa

¹ Kuyaku ñku Tepola na Apinowam pəyalu Palaki pa kəla Sisela təɣ pa mapə kawəɣa si:

² Iseyeli nyuy nyóma pona samaa ke yoo.

I sa Tacaa.

Samaa yoo na luy kuləmbuy.

I sa Tacaa.

³ Awulaa səsaa mē, í nu yoo.

Awulumpiya mē, nu welisi yoo.

Ma sañ Iseyeli Iso Tacaa.

⁴ Tacaa lina Seyii puɣu,

iləna tetu suw seluy.

I lu Itəm tetu taa,

iləna tēw náá nu.

⁵ Sinayi puɣu sela səsəm ke Tacaa isəntaa,

pəəñ selaa təpəñj ke Tacaa isəntaa.

⁶ Anati pəyalu Samkaa pəle taa

yəlaa caasi ya yem ké tetu taa ké.

Yayee pəle taa,

təntaa təɣa mpañj kpañ nyəñ ké.

⁷ Iseyeli nyóma taa feina nyuy tu,

kəna Tepola kuli i naasi taa.

Pa taa feina aka nəɣəl

iləna pa too Tepola kuli.

⁸ Tuñ ke Iseyeli nyóma ləsaa

lɛna yoou ná tii təkpiɫi.
 Yoolaa tuutuuma me, kʁálóyó fɛi.
 Yoolaa samaa me, ɲmantaaɣa fɛi.

⁹ Iseɣeli nyɔɣu nyóma me, ma sama.
 Luɣu kulumɔyɔ yoolaa me, ma sama.
 I sa Taaɗa.

¹⁰ Awulaa sɔsaa me, í pəsəna laakali.
 Apila me, í pəsəna laakali.
 Konyontɔnaa mi pəsəna laakali.

¹¹ Lɔm lulaa í sa Iso ké i kɔpantɔ tɔɔ.
 I samɪ-i kɔpantɔ nti i lapa Iseɣeli tɔ tɔ tɔɔ.
 Iseɣeli ɔaɣa tɔpamm tɔ í samɪ-i.

¹² Tepola, Tepola kuli na ń waasi.
 Kuli na ń ma kawəyaya.
 Apinowam pəyalɔ Palaki kuli.
 Kuli, na ń ce Iseɣeli saləkətɔnaa.

¹³ Kaasəlaa ná kəla akanaa.
 Taaɗa yelaa na má kəli akanaa.
¹⁴ Ifəlayim nyóma pola tetəkəle taa.
 Pencamee nyóma pola tetəkəle taa.
 Awulaa sɔsaa luna Makii.

Yoolaa akewenaa ná luna Sapulɔɲ.
¹⁵ Isakaa nyɔɣu nyóma təɲa Tepola na Palaki.
 Isakaa yoolaa sɔsaa Tepola pa tɔɔ,
 pa kʁɛnta tɔntɛ na pá polo tetəkəle taa.

Pə na pə mɔu tɔ, Lupɛɲ nyóma ná paasəna təmnaa həm ké.

¹⁶ Lupɛɲ nyóma paasəna kaləkəɲ wula nuu suwe?
 Pa paasəna təmnaa həm ké.

¹⁷ Katɪ nyóma ta kɔɔ, pa saala Yaatanɪ waali.
 Tanɲ nyóma ta kɔɔ, pa saala kʁulɛɲ taa.
 Aseɛ nyóma ta kɔɔ, pa saala tɛɲku nɔyɔ.

¹⁸ Sapulɔɲ nyóma ná tisaa na pá mɔ səm.
 Nɛfətali nyóma ná tisaa na pá polo təyoole.

¹⁹ Awulaa sɔsaa lu yoou.
 Kanaaɲ awulaa lu yoou.
 Pa luwa si pa yookina Tanaki.
 Pa yookina Tanaki ke Mekito lɔm nɔyɔ.
 Pa laɲa wontu.
 Pa wu liyitee.

²⁰ Isətɔlɔɲasi maɣamaɣa ná yoowa,
 hatoo si mpaɲ taa ké si yonna Sisela.

²¹ Kisəɲ lɔɔv tɔyɔ kolontunaa.
 Lɔɲtaa Kisəɲ lɔɔv kʁiisa-wɛ.
 Tə kaasi ta ti na tɛ nyɔɔ tɔɲ.

²² Selaa tuwa casəle.
 Pa kʁaɣanəɲ aɔwaa wiina nteɣe kʁakatam kʁakatam.

²³ Taaɗa isətəa tillu si pá təɲsi Melosi ɪcatɛ ke mpusi.
 Si pá təɲsi tə yəlaa ke mpusi,
 pa ta lu Taaɗa yoou.

Pa ta kɔɔ si pa səɲna Taaɗa yoolaa taa yoolaa.

²⁴ Pá kooli Yayeɛ ke kɔpantɔ.
 Pá kooli Keni tɔ Hɛpɛɛ alɔ ke kɔpantɔ.
 Pá kooli-i kɔpantɔ ke coka taa alaa taa.

²⁵ Sisela sələma Yayeɛ ke lum na ílé i cɛle-i naaləm.
 Tete naaləm ke i ha-i kalav taa.

²⁶ Yayeɛ kʁaɣa kaɲkanaɣa na mpəle,
 na í cɔ kaɲkanɔyɔ na ɲwaanɲ,
 na í ka Sisela nyɔɣu na í tɔli pʁóyó.

I kamaxa na í yəki nyomprəyolaxa.
27 Sisela yela í ti na í hoti alv tɛɛ təmaai.
I hənta aɛ tɛcəmm na í səpa.

28 Sisela too tanja na í nyənəxəna pətote.
Na í nəxəsəyi si: Pepe təw kɛ
Sisela kɛkɛ ta tala ləŋ?

29 Alaa ləmaxasɛ nyəma ná cə-i.
Iní í lɛla pa kucəcətɔ nti si:

30 Isəntə yoolaa kuu wontuŋ kɛ,
na pá taləyi, mɛxɛ pɛɛlɔ yaa pɛɛlaa naale.
Sisela kɛ puvu kupaŋku yaa pəŋ naale.
Na má paa puvu kusəpuxu
yaa pəŋ naalɛxɛ ma luɣu tɛɛ.

31 Tacaa kolontunaa í səki mpɔ.
I taapalaa ná teeki kəkə isu ilim lukuxu tɔ.
Pəɛ pə waali Iseyeli tetu həɛsa puɔi nuɛ tɛcu.

6

Matiyan nyəma cəsəyi Iseyeli nyəma

1 Mprəyú Iseyeli nyəma tasa lapu kɛ mpi pə ta maɣa Tacaa tɔ. Ilena ílɛ í tu-wɛxɛ Matiyan nyəma niŋ taa kɛ puɔi nuɛ tɛcu. 2 Matiyan nyəma cəsə-wɛxɛ səsəm kɛ. Ilena Iseyeli nyəma se na pá cəsəi pulasi taa, na kukpaməŋ pəŋ taa. 3 Ye Iseyeli nyəma í tuuki pa tawa, íɛ Matiyan nyəma, na Amaleke nyəma, na ilim təlilɛ təw təntaa pa kɛnti na 4 pá watí-wɛ, na pá wakələyi pa kəhaləm, haləna pá tala timpri pa yaa si Kasa tɔ. Paa kaasəyi pulɔ si pɛɛ pá təxə. Na pá kɛŋna pa tɔla na pá kraaki. 5 Pa kəŋaxana pa kaləkəŋ na pa cəka kɛ. Pa na pa yooyoonaa paa wɛ pəxalɛ kɛ isu kotolon, pa fɛi kalvu. Pa watəyi Iseyeli tetu kɛ na pá wakələyi-ti.

6-7 Iseyeli nyəma təxəna pa təyi teu kɛ Matiyan nyəma niŋ taa kɛ. Ilena pá wiina Tacaa si í waasi-wɛ. 8 Ntəna Tacaa kra-wɛxɛ Isə kuyəyətutɔ tɛləsɔl, na ílɛ í heeli-wɛ si: Iseyeli Isə Tacaa yəyətəa si ma ləsəna-mɛxɛ Icipiti yomle taa. 9 Má waasəna-mɛxɛ Icipiti nyəma niŋ taa, na má təxəni mpa pa cəsəyax-mɛ tɔ, na má ha-mɛxɛ pa tetu. 10 Haləna má heeli-mɛ si, maɣalɛ mə Isə Tacaa. Iɛ í taa nyana Amollii nyəma mpa pa tetu taa í wɛ isəntə tɔ pa tuŋ. Ama í ta wiina-m.

Tacaa ləsa Ketiyəŋ si í waasi Iseyeli nyəma

11 Mprəyú Tacaa isətəa tillu kəma Ofəla na í cəxə Apiyəsɛɛ ləlvuɣu tɔ Yowasi haləm taa kɛ tuxu nakulí ku tɛɛ. Na Yowasi pəyalɔ Ketiyəŋ ŋmɛla lɛsɛŋ tənyaasəɛ, na í makí təxənyaxa si Matiyan nyəma í taa na-i. 12 Tənyalɛ isətəa tillu lu í təw na í təm-i si: Yoolaa taa aka nyá, Tacaa wɛ nyá waali.

13 Kɛlena Ketiyəŋ nəyɔ təkɔpɔv si: Aai, ma cɛ, ye Tacaa ka wɛ tá waali, pepe təw kɛ tə təkí wahalanəa panɛ? Na lɛyɛ piti təma nna a təm tá caanəa kɛsə-tu si í lapə-wɛxɛ waatɔ wei í ləsa-wɛxɛ Icipiti tɔ a wɛɛ? Pəpətɔ fɛi leɛŋ, Tacaa lə-tuxu, na í tu-tuxu Matiyan nyəma niŋ taa.

14 Mprəyulɛ Tacaa pəsəna Ketiyəŋ təw na í təm-i si: Pona toma wəna n wəna mpɔ tɔ, na í waasi Iseyeli nyəma kɛ Matiyan nyəma niŋ taa. Ma maɣaməyaxa ma tiliyina-ŋ. 15 Ntəna Ketiyəŋ si: Hai, Tacaa, maa waasi Iseyeli nyəma na ma wɛ? Mpi tɔ, tá təyaxa ta kɛ pulvuɣu Manasɛ ləlvuɣu nyəma taa. Pəcə ma tu kɛ pəyaxa ntə.

16 Mprəyulɛ Tacaa si: Maa wɛɛ nyá waali kɛ, na í təlɛkí Matiyan nyəma isu yulɔ koləm.

17 Ilena Ketiyəŋ si: Ye mpɔ la na má nyi təkɛkɛɛ si Tacaa nyá, nyá yəyətəxənanə-m. 18 Səŋ na má kəna-ŋ kucəw na pəcə í tɛɛ.

Tacaa si: Polo na í kəw.

19 Ketiyəŋ polaa, ílená í kú pəfate na í təsi na í tu potopotonaa mpa pa taa kəkəsəm fɛi təyɔ səsəm. Ilena í kuuli nantɔ kɛ tokiya taa, na yom kɛ nyanaya taa na í pona Isə isətəa tillu kɛ tuxu səsəŋku ŋku ku tɛɛ. 20 Ilena isətəa tillu təm-i si: Polo na í si nantɔ na potopotonaa kɛ kukpaməyɔ kɔnɛ ku təw na í pə yom.

Ilena Ketiyəŋ la mpɔ. 21 Mprəyú Tacaa isətəa tillu tokina nantɔ na potopotonaa mpe na í kɔtəyú. Ilena kəkə lu kukpaməyɔ taa na ká nyaxa pə təna. Na isətəa tillu náa muki yem.

22 Tənyalɛ Ketiyəŋ cəkənaa si Tacaa isətəa tillu kɛ. Ilena í yaxa kapuka si: Hai, ma təm təma. Ma nawa Isə isətəa tillu isəntəa.

23 Ama Tacaa ná təma-i si: Nyá lanɛ í taa wakəli, n kaa sí se.

24 Mprəyulɛ Ketiyəŋ ŋmawa Tacaa kɛ kətəyax təlɛtɛ, na í ha-tɛyɛ hətɛ si Tacaa həɛsəyənə lanja. Kətəyax təlɛtɛ ntɛ tə wɛ haləna saŋa kɛ Apiyəsɛɛ nyəma icatɛ Ofəla taa.

Ketiyəŋ yəka tʷyɔ Paali təlaale

²⁵ Mpróyó Tacaa heela Ketiyəŋ ke ahoó aní sɪ: Kpa nyá caa latəce kofalu, na ń tasa naale nyəŋ wei i wəna piɪsi naatosompɔɔɔɔɔɔɔɔ tɔ. ɪlena ń yəki nyá caa təlaale na ń kpeɪsi tesika ŋka pa laaku tɔ. ²⁶ ɪlena ń ŋma-m kətaya təlate ke pɔyɔ kɔne ku nyuyɔ taa na ń kpaɔa tesika ŋke ka taasi na ń lana kətaya ŋka kəkɔ lusa ka tənə tɔ na latəce naale nyəŋ.

²⁷ ɪlena Ketiyəŋ ləsi i təmlɛ nyəma ke naanɔwa, na í lá isɪ Tacaa keesa-i tɔyɔ ahoó. Mpi tɔ, i nyayayana i caa tɔyaya nyəma na icate yəlaa ké. ²⁸ Pə fema na icate nyəma kuli tananɔ tɛ təhulu, ɪlena pá maɔana pa yəka tʷyɔ na pá kpeɪsi tesika. Na pá lá latəce naale nyəŋ ke kətaya ŋka kəkɔ lusa ka tənə tɔyɔ kətaya təlate nte pa ŋmawa tɔ tɔ tɔ. ²⁹ Mpruyɔle pa pɔɔsa təma sɪ: Awe maɔamaɔa lapəna mɔv?

Icate nyəma cekənaa sɪ Ketiyəŋ lapəna mɔv. ³⁰ ɪlena pá tó i caa Yowasi sɪ: Ləsi nyá pəyalɔ na tɔ ku-i. Mpi tɔ, i yəka təlaale, na í kpeɪsi pəcɔlɔ tesika.

³¹ Mpruyɔle apalu inɪ i cɔwa mpe inɪ sɪ: Mə nyəntu suweye tʷyɔ ŋku ku tɔm taa? Ye pə cəpa wei sɪ i seəkəna ku tɔɔ, isɪ pɔntu səpa na pəcɔ pə nyaali. Ye ku ke tʷyɔ, ku yoo ku maɔamaɔa ku yoo. Mpi tɔ, ku təlaale ke pa yəkaa.

³² Kuyaku ŋkuyɔ pa ha Ketiyəŋ ke həte sɪ: Yelupaali. Pə nyuyɔ nté sɪ: Paali í yoo i ti yoo. I təlaale ke pa yəkaa.

Ketiyəŋ pɛskəyi Isə luɔy nyəntu

³³ Mpróyó kuyaku nakuli Matiyəŋ nyəma, na Amaleke nyəma, na ilim təlhule tɔ tɔntaa kotaa, na pá tɛsi Yaatanɪ na pá polo pá pulɪ Sisilee tetəkəle taa. ³⁴ ɪlena Isə Feesuyɔ tii Ketiyəŋ tɔ na í yaya apalu tutuyɔ sɪ Apiyeseɛ lɔluyɔ nyəma í tɔ i waali. ³⁵ Na í tili tɔtɔyɔ Manasee nyəma kinɔ sɪ apalaa í lu na pá tɔ i waali, na í yaa Aseɛ nyəma, na Sapulɔŋ nyəma, na Nefətali nyəma, na pa tənə pá sɔɔsi i tɔɔ.

³⁶ Mpruyɔle Ketiyəŋ tɔma Isə sɪ: Ye tampana sɪ nyá tonɔ ke maa waasəna lseyɛli nyəma isɪ n ka yɔɔtɔyɔ tɔ. ³⁷ Tɔv, maa pə heu kəŋle ke Kataya taa. Ye cɔlɔv kpa-teye ahoó na atɛ náá wɔlaa, ɪlɛ tənaya maa nyəna sɪ nyá tonɔ ke maa waasəna lseyɛli nyəma.

³⁸ ɪlena pá la řpřóyó teitei. Tɛv fema tananɔ na Ketiyəŋ nyaasi kəŋle ńté, ɪlena lɔm lu na pá su pɔosiya. ³⁹ Ntɛna í tɔ Isə sɪ: Hai, yele má tasa-ŋ natəłəyi pɔɔsuyɔ. Taa mu-m na pááná. Ma caa sɪ ń tasa-m puluyɔ hɔluyɔ ke tɔm kɔlɔm. Pənɛntɛ cɔlɔv í kpa tetɔ tɔ tike, na kəŋle náá wɔlaa.

⁴⁰ ɪlena Isə mv Ketiyəŋ nɔɔ ke ahoó anɪ na kəŋle náá wɔli na cɔlɔv kpa tetɔ tɔ tike.

7

Ketiyəŋ yoolaa ŋmɔnuyɔ na nuɔɔwa (300) tɔm

¹ Mpróyó Ketiyəŋ na i yoolaa pa kula ləŋ ke tananɔ nakuli na pá polo pá pulɪ Halotɪ hite nɔɔ, na Matiyəŋ nyəma náá puləna ilim ntɔɔŋ tɔ ké Molee pulaya cɔlɔ.

² ɪlena Tacaa tɔ Ketiyəŋ sɪ: Nyá yoolaa kəla tɔɔ, ma kaa tɔ Matiyəŋ nyəma ke nyá ninɔ taa, na pə kɔɔ na ń sa nyá tɪ sɪ nyá tonɔ ké n lapənaa. ³ Mɔv tɔ, heeli-we sɪ, sɔyɔntɔnaa í məlɪ tɔyaya.

Mpruyɔle yəlaa iyisi hiu na naale (22000) mələa, na pə kaasi yəlaa iyisi naanɔwa (10000) tike. ⁴ Mpróyó Tacaa təma Ketiyəŋ sɪ: Nyá yoolaa kəla tɔɔv tɔtɔ. Tiina-weye lɔɔv nɔɔ, na ma maɔamaɔa má tɔɔsi potaa na cayalaa.

⁵ Yoolaa tii tənə, ɪlena Tacaa heeli-i sɪ: Faɔa mpa paa tí lɔm na ninɔ isɪ hasɪ tɔ, na pa mpa. Na mpa paa lunɔ akula na pá nyɔɔ tɔ na pa mpa.

⁶ Mpróyó pa taa yəlaa ŋmɔnuyɔ na nuɔɔwa (300) tiwa lɔm isɪ hasɪ. Pə kaasa mpa ɪlena pɛle pá lunɔ akula na pá nyɔɔ. ⁷ Ntɛna Tacaa heeli Ketiyəŋ sɪ: Yoolaa ŋmɔnuyɔ nuɔɔwa wei i tiwa lɔm tɔ mpe pa ninɔ taa ké maa tɔ Matiyəŋ nyəma na pá waasi lseyɛli nyəma. Pə kaasa mpa tɔ, paa wei í məlɪ i tɛ.

⁸ Mpróyó Ketiyəŋ suwa yəlaa ŋmɔnuyɔ na nuɔɔwa (300) inɪ na í mɔ kpɛntaa tɔɔnasɪ, na pa tutuyɔ na pɛle pá məlɪ tɔyaya.

Na Matiyəŋ nyəma náá sika tetəkəle taa ké mpe pa pəteɛ.

Pə hɔla lseyɛli nyəma sɪ paa la akanaa

⁹ Mpróyó Tacaa heela Ketiyəŋ ke ahoó anɪ sɪ: Kuli na ń tii Matiyəŋ nyəma tesikile taa. Mpi tɔ, ma tɔ-weye nyá ninɔ taa ké. ¹⁰ Ye sɔyɔntɔ we-ŋ na tiu, ɪlɛ n kpɛnna nyá təmlɛ tɔ Pula. ¹¹ N ká nu pa kuyɔtɔtɔ, ɪlena pá sɔɔsi-ŋ apalɔtɔ.

Ntɛna í na Pula pá cɛŋ na pá polo pá tala tətəŋle kancaalaya nyəntɛ. ¹² Na Matiyəŋ nyəma, na Amaleke nyəma, na ilim təlhule tɔ tɔntaa pilina tetəkəle tənə isɪ kɔtolon, na pa yooɔona náá we isɪ lɔm nɔɔ kanyəŋa, pa fei kalbyɔ. ¹³ Ketiyəŋ pa tala mɔv, ɪlɛ nɔɔlɔv keesaɔyɪ i taapalu nté tooseɛ sɪ: Ma toosaa kɛlɛ sɪ ma ná potopoto nɔɔlɔv^a na í pilimiɔyɪ tá tesikile na í yooa cɔkəle na í pəsi-teye kpɛntəlasɪ.

^a 7:13 potopoto nɔɔlɔv: Potopoto nɔɔlɔv, pɛle pa tɛ tɔyɔnaya pɛe naali a potopotonaa ke pa keesaɔyɪ cənɛ.

¹⁴ Mpuvule i taapalu naxo takrav si: Isəna İseyeli tu Ketiyonj ká kəli-tu toxo n na mpv. Iso tēma i taa ké si i tuxi tá tənaya i nin taa.

¹⁵ Ketiyonj nu toosee anı a kuseyesəto, İlena í həntı ate na í see Iso. İlena í məli i yoolaa kinj na í to si: I nyəki na í kuli. Tacaa towa Matiyanj nyəma ke mə ninj taa ké.

Matiyanj nyəma sewa yem yem

¹⁶ Mpuvó Ketiyonj faɣa yoolaa ħmuvuxu na nuvova (300) inəyi kpeka tooso, na í cela-weye tutuuj na heej si pá pa kahulası tō. ¹⁷ İlena í to-we si: I nyənəɣəna-m yoo. Ye tə tala pa təsikile na má lapa isəna mpi İle í la mpv. ¹⁸ Ye í nuwa má na ma həyoluxo nyəma tə hula tá tutuuj, İle mu holi mə nyəñ tətō na pé cəo na pé ta. Na í kpenı na i yoxotəna naxo səsaya si: Tacaa na Ketiyonj pa nyəma nté tá.

¹⁹ Pə tapə ahoos hēka ke waatu wei tanlaa layasəyi tēma İle Ketiyonj na i yoolaa nuvova (100) kpekəle, pa tala kolontunaa təsikile tənaya tō kele. İlena pá huli pa tutuuj na pá yəki pa heej. ²⁰ Mpuvó kpeka naale wei pə kaasaa tō, İle i lapa mpv tətō, na pá təkı kahulası na ninj mpətəñ na tutuuj ke ninj ntəxonj taa, na pá yoxotəna naxo səsaya si: Tacaa na Ketiyonj paa təxonə.

²¹⁻²² Mpuvó pa tənə pa tama kolontunaa təsikile na pá səñə pa təsəñİlenaa ke mpv, na pá təñna tutuuj huloxv. İlena Tacaa lá na acufu suv Matiyanj nyəma yoolaa taa, na pá suv kiisuxu, na pá kuyi tənaya pa taa pa tike. Mpuvó pa yawa na pá se na İlena mələna Peti-Sita ke Seleta tō. Haləna pá tala tımpı pa yaa si Apeeli-Mehola ke Tapaa cəlo tō.

²³ İlena pá yaa İseyeli kpeka İenna, Nefətali nyəma, na Asee nyəma, na Manasee nyəma tənə na pá təxonı Matiyanj nyəma. ²⁴ Mpuvó Ketiyonj tilaa na pá heeli İfəlayim nyəma ke pəonj taa si: I tii ləñ na í ce Matiyanj nyəma na í tan-weye Yaatanı tətəsəle haləna Peti-Pala.

İlena İfəlayim nyəma náa İa mpv. ²⁵ İlena pá kpa Matiyanj awulaa naale Olerı na Serı. Na pá kv Olerı ke Olerı kəkpamuxo tō, na pá kv Serı İleye Serı tənyaasəle. İlena pá tayanı kolontunaa waali ke tuxv. Mpuvó pa pona Ketiyonj ke awulaa mpe pa nyəonj ke Yaatanı waali.

8

İfəlayim nyəma pááná mvuy

¹ Mpuvó İfəlayim nyəma pəosa Ketiyonj na pááná si: Waatu wei n pukaya Matiyanj nyəma yoonav tō pə lapa isəna na nı ta yaa-tv?

Haləna pá na-ı pá yoo tə tō ké səsom. ² Mpuvule i pəosa-we si: Pepe taa ké má na-me tə keesəyi? Tuxv pee kancaalaya nyəna u takı lelej ke kantəkaya nyəna. Pə tapuxv nté si: Mpi mu lapa tō, pə tēe mpi tá lapa tō təcayacaya. ³ Iso yelaa na í kv Matiyanj awulaa Olerı na Serı. Mpv tō, pepe taa ké má na-me tə keesəyi?

Ketiyonj yoxota mpv, İlena İfəlayim nyəma pááná hee.

Ketiyonj ke Yaatanı ilim təlule tō

⁴ Mpuvó Ketiyonj pa tesa Yaatanı na pá kawa tətəyətəyō. Paa na mpv na pá tayanı pa kolontunaa waali ke tuxv. ⁵ Pa tala Sukəti, İlena Ketiyonj tō icate nyəma si: I ha ma yoolaa ke təxonaya, pə nu-weye. Mpi tō, tə təñna Matiyanj awulaa Sepa na Saləmunə ke təxonuxv ké.

⁶ Mpuvule icate nyuxo nyəma pəosa-ı si: Pepe tō ké n caa sı tó cəle-ñ təxonaya na nı ta kpata Sepa na Saləmunə? ⁷ Tənayale Ketiyonj naxo takrav si: Tacaa í towa Sepa na Saləmunə ke ma ninj taa, maa cəli-me na wəlaya tətə taa səwa na səsəvnaa.

⁸ İlena pá tēna Penuwəli, na Ketiyonj sələmi kolumtv ntəyi icate nyəma, na pele pá cə-ı teitei İsu Sukəti nyəma. ⁹ Mpuvó Ketiyonj heela-we si: Ye ma lapa aka na má məlaa, maa yəki mə icate taa ate na İso kutuluxu səsəv.

¹⁰ Sepa na Saləmunə pa yoolaa paa we Kaləkəo, na pé kaasa-weye iyisi naanvwa na kakpası (15000). İsəna pu kaasa İlim təlule tontaa təyole. Mpi tō, Ketiyonjwe pa tēma yəlaa iyisi nuvova na hiu (120000) ke kuxv. ¹¹ İlena İseyeli nyəma kəli mpaav ħku İlim təlule tontaa təyoxı toyo Nopa na Yopowa pə İlim təlule tō, na pá kphı pa kolontunaa. Pəcə pele paa nyəma sı pa lı-təxi. ¹² İlena Matiyanj awulaa Sepa na Saləmunə pá se. Ama İseyeli nyəma təxonə-we na pá kpa-we na kolontunaa kpekəle tənə lanjə pəsi.

¹³ Ketiyonj pá luna yoo na pá kpenj, İlena pá kraya Həlesi İkrakrav mpaav. ¹⁴ Mpuvó i kpa Sukəti İfepu naxəlv na í pəosi-ı, İlena İle í ħmaa-ı icate nıte tə nyuxo nyəma həla. Pa we yəlaa nutoso na naanvwa na naatosompəyolaya. ¹⁵ Pə waali ké Ketiyonj polaa na í mayana Sukəti nyəma na í to-we si: I təosi nti í ka tov-m sı paa pə nu ma yoolaa í kaa ha-weye təxonə sı ma ta kpata Sepa na Saləmunə tō. Təv, mpeyelə ma kpa cəne.

¹⁶ İlena í caa wəlaya tətə taa səwa na səsəvnaa na í həna Sukəti nyuxo nyəma ħkranj. ¹⁷ İlena í yəki Penuwəli icate taa ate na İso kutuluxu na í kó yəlaa.

¹⁸ Pə waali ké Ketiyonj pəosa Sepa na Saləmunə si: Yəlaa mpa pa kəwa Napəo tō pa we isəna tō? İlena pá cə si: Pa naxəsəna-ñ ké. Pa caya ké İsu wulav piya. ¹⁹ Mpuvule Ketiyonj si: Ma

taalbnaa ké, ma na-we ta too kolóm. Ma tuukina Tacaa sí ye í taa kó mpe uní, ma maɣamaɣa ma taa ku-me tótó.

²⁰ ɔlɛna í tó í pəyalɔ kancaalaya nyəŋ Yetee sí: Polo ní ku-we.

Ama pəyaya ta pəsi na ká kusi ka layate. Mpi tó, kaa kəla kəsəyuy, ɔlɛna sɔyontu we-ke. ²¹ Ntɛna Sɛpa na Saləmunna pá tó Ketiyəŋ sí: Ku-tuyɔ nyá maɣamaɣa, yulɔkpasu təmle ké.

Mróyó Ketiyəŋ kowa awulaa mpe pa naale, na í wəyosí pa yooyoonaa luuy tɛe kawulaya wola təlanaa.

Ketiyəŋ səm

²² Mróyó ɔseyelí nyəma təma Ketiyəŋ sí: Təyó tá tó ké kawulaya, nyá waalı ké nyá piya na pele pa piya. Mpi tó, nyá yarəna-tuyɔ Matiyəŋ nyəma niŋ taa. ²³ Ntɛna Ketiyəŋ sí: Aaí, pə taya má yaa ma pəyaya nakəli kaa təyona mə tó ké kawulaya. Ama Tacaa kele mə wulaw.

²⁴ ɔlɛ nti ma sələməyi-me təyole sí paa mə taa wei í ha-m kukuule nte í hika kolontunaa tɛ tó. Matiyəŋ nyəma ka ké ɔsəmayelí nyəma, ɔlɛ paa wena kukuwee ké. ²⁵ ɔlɛna pá tisi sí paa cele-í na luyɔ kolómuyɔ.

Mróyó Ketiyəŋ pəwa toko na pá pətəyi pa ŋkraŋyapəlasí nsəyi pə tó. ²⁶ Na kukuwee aní á lu isú kiloonaa hiu. Na pəcɔ́ pə kaasi kacəka kukuwee isú ŋkraŋyapəlasí, na tokonaa kəsəema kəpama mpa Matiyəŋ awulaa suukaya tó, na pa yooyoonaa təlanaa. ²⁷ ɔlɛna Ketiyəŋ luw kətələa toko wei pa pəsəyənna Tacaa ke tam tó na í tó wolanaa mpeye í tó, na í sɔ Ofələ icate taa. Mróyó ɔseyelí nyəma sɔw toko mətəyi laaw na í pəsi Ketiyəŋ na í təyaya nyəma ke katəka.

²⁸ Pə krayaw waatu uní təyó ɔseyelí nyəma ŋmakəla Matiyəŋ nyəma, pa ta tasa pa təyi hikuyɔ. ɔlɛna tətɔ hɛsɔ́ pusi nɔle təcu. Haləna Ketiyəŋ na í səm.

²⁹ Mróyó Ketiyəŋ mələ í tɛ na í caya təna. ³⁰ ɔ pəyalaa ka we nutoso na naanɔwa ké. Mpi tó, í ka wena alaa pəyale ké. ³¹ ɔ alɔ səkpele nyəŋ wei í ka we Sikem tó í lula-í apaləpəyaya, pa yaa-ke sí Apimelɛki. ³² Kpətəlaya kəpəŋka ke Ketiyəŋ səpənaa na pá pimi-í cəsə səsə Apiyesee pələaw taa ke tɔmpi paa pima í caa Yowası təyó Ofələ icate taa.

³³ Ketiyəŋ səpa mpɔ, ɔlɛna ɔseyelí nyəma tayaní tunj laaw taa ké məluyɔ, na pá laaki pa tuyɔ ŋku pa yaa sí Paalı-Poli tó. ³⁴ Pa ta təsə pa ɔsə wei í yapa-weye kolontunaa mpa pa cəna-we tó pa niŋ taa tó. ³⁵ Paa na Ketiyəŋ ka ləpa pa tó ké teu tó, pa taa nəyolɔ ta təsə í təyaya nyəma tó.

9

Apimelɛki pəsa Sikem wulaw

¹ Mróyó Ketiyəŋ pəyalɔ Apimelɛki pola í ikpenaa ke Sikem na í tó pá na í too lɔyuy nyəma təna sí, ² pá pəsə́ icate nyəma sí: ɔ caa sí Ketiyəŋ piya nutoso na naanɔwa í təyona mə tó ké kawulaya yaa yulɔ kolóm? ɔlɛ í təsə́ sí maɣale mə kəyɔpu.

³ Ntɛna í ikpenaa polo na pá heeli təm ntəyi Sikem icate nyuyɔ nyəma. ɔlɛna pele pá tu pa taa sí paa sɛna í tó. Mpi tó, í ké pa yulɔ ké. ⁴ ɔlɛna pá ləsi pa tuyɔ ŋku pa yaa sí Paalı-Peli tó ku kutuluyɔ taa ké liyitee nyəyətɔ nutoso na naanɔwa na pá ha-í. Anəyi í fela tətələaa, na mɔsəŋtənaa, na pá tó í waalı.

⁵ ɔlɛna pá polo í caa tɛye Ofələ, na í kó í tɛtənaa nutoso na naanɔwa uní í tənaya kəkpaŋuyɔ kolómuyɔ tó. Pa taa səkpele kolóm Yotam tike sɛna na í ŋmɛli. ⁶ ɔlɛna Sikem na yoolaa tɛ yələa təna kotí na pá polo icate təyɔ kulalaaw tɛ, na pá kpaalı sí Apimelɛki pəsa wulaw yoo.

Yotam sɛe yələa ke ɔsə

⁷ Yotam nu mpɔ, ɔlɛna í kpa pəyɔ Kalisim nyuyɔ taa na í kiisi sí: Sikem nyəma mɛ, ye í caaki sí ɔsə í nuna-me, ɔlɛ í ke ŋkraŋj.

⁸ Kuyaku nakoləyi tunj təwa sí í kpaaki wulaw. ɔlɛna í tó tuyɔ ŋku pa yaa sí Olifi tó sí: Tu kpa-ŋ tá wulaw. ⁹ Tənayale Olifi təma í taapalaa sí: Ma yeki nim mɔluyɔ nté na ɔsə na yələa pa lanja hɛna-m ɔlɛna má kuyi ma tí sí ma təkí tunj tó ké kawulaya na? ¹⁰ Mpuyəle tunj yaa ŋku pa yaa sí fiki tó sí: Kəsə na tɛ kpa-ŋ tá wulaw. ¹¹ Tənayale fiki sí: Ma yeki ma pee leleŋ nyəna anəyi lɔyuy ntɛna má kuyɔ ma tí sí ma təkí tunj tó ké kawulaya na? ¹² ɔlɛna í yaa tuyɔ ŋku pa yaa sí lɛsɛŋ tó sí: Nyaa kəsə na tɛ kpa-ŋ tá wulaw. ¹³ Ntɛna kole ku cə sí: Ma yeki sɔlɔm puuu nté sí ɔsə na yələa pá yələna-m, ɔlɛna má kuyɔ ma təyi yem sí ma təkí tunj tó ké kawulaya na? ¹⁴ Pə waalı ké tunj təna kpɛntaa na í maɣana səwa hotiya na í tó-ké sí: Kəsə na tɛ kpa-ŋ tá wulaw. ¹⁵ Ntɛna səwa hotiya tə-we sí: Ye tampana sí í caa má la mə wulaw, í kəsə na í cəsə́ mə tənaya ma isotom taa. Ye pə taya mpɔ kəkə ká luna ma səwa taa, na ká nyaya na ká kpɛntəna Lipəŋ tunj səsəŋj.

¹⁶ Mróyó Yotam tāsaa sí: Isu mə kpaaluyɔ sí Apimelɛki kele mə wulaw tó tampana nté? Ketiyəŋ lapə-meye təma səsəna wena tó í təsə́ a tó na í la í na í təyaya nyəma ke kəpantɔ na? ¹⁷ Ma caa yoo mə yoo na í sí mə səm na í waasi-meye Matiyəŋ nyəma niŋ taa. ¹⁸ ɔlɛna saŋa mu lu í nyəma waalı, haləna í kó í piya nutoso na naanɔwa ke kəkpaŋuyɔ kolómuyɔ tó. ɔlɛna í kpa Apimelɛki ke Sikem wulaw sí ɔlɛ í ké mə kəyɔpu. Pəcɔ́ Ketiyəŋ yom alɔ nyəŋ pəyaya

nté. ¹⁹ Ama ye kɔpantɔ ke ɪ lapa Ketiyɔŋ na ɪ tɔyaya nyáma, ɪle Apimeleki í heesi mə laŋa na mu heesi ɪ nyənte. ²⁰ Ye pə taya mpɔ kɔkɔ í luna Apimeleki taa na ká nyaya Sikem na yoolaa te yəlaa, na kɔkɔ lu pele pa kin na ká nyaya Apimeleki.

²¹ Yotam tɛma mpɔ, ɪlena í se ɪ tɛtɔ Apimeleki na í polo ɪ ŋmɛli Peela.

Sikem nyáma kola Apimeleki tɔɔ

²² Apimeleki tɔyɔ kawulaya ke ɪseylɛ ke pusi tooso. ²³ Pə waali ké ɪsɔ yelaa na Sikem nyáma taa kɔpɛntɔna tɛma. ɪlena Sikem nyáma kuli Apimeleki tɔɔ. ²⁴ Pə lapa ŋpɔyɔ sɪ ɪ tɛtɔnaa mpa Sikem nyáma ka sɛna-ɪ na pá kv tɔ, pa sɛm í mɛli í na-we pa nyɔɔŋ taa, na pá ɪɛti-ɪ. ²⁵ Pa caakaya sɪ pá hiki Apimeleki, ɪlena pá pona yəlaa ke pulasi taa na pá papɪ tɛna, na mpaav tɔntɔ wei í tɛki, ɪle pa ɪɛki ɪ wontu. Mpɔyɔ wulau nu-ti.

²⁶ Mpɔyɔ kuyaku nakuli ɪpɛti pɔyalu Kaali na ɪ tɛtɔnaa pa pola Sikem, na ɪcate nyáma la-weye naani. ²⁷ ɪlena pá polo pá kóólí tɔŋ wei pa yaa sɪ lesɛŋnaa tɔ na pá lá pɔ solom na pá nyɔɔ, na pá ŋmaali. Na pá sɔv pa tɔyɔ kutuluɔ taa, na pá tɔyɔ na pá nyɔɔ tɔtɔ. ɪlena pá tɔv Apimeleki. ²⁸ Halɔna Kaali tɔ sɪ mpaɔa Sikem nyáma? Na pepe tɔɔ ké tu nyana Apimeleki? Awe nyəma-ɪ? Ntɔŋ Ketiyɔŋ pɔyalu keɛ? Sepuli keɛ ɪcate nyɔyɔ tɔ, ta kaa nuɔna-ɪ. Mə cɔsɔ Hamoo wei í ké mə kɔkɔle nyɔyɔ tɔ tɔyɔ pə weɛ sɪ í se. ²⁹ Ye maa kɛna ɪcate nyɔyɔ tɔ, maa tɔyɔna Apimeleki ké. Apimeleki í tayani ɪ yoolaa na í kɔna na ma na-we tɔ yoo.

³⁰ ɪcate nyɔyɔ tɔ Sepuli nu Kaali tɔm nti, ɪlena ɪ pááná huu. ³¹ Na í tili mukaya na í heeli Apimeleki sɪ: Kaali na ɪ tɛtɔnaa pa kɔma Sikem na pá yoosiɔi nyá na ɪcate nyáma. ³² Mpɔ tɔ, pə weɛ sɪ nyá na nyá yəlaa í polo ahoɔ na í papɪ-ɪ tawa taa. ³³ Na cele tanaŋ í tii ɪcate tɔɔ ké ilim luw waatu, na í na ɪ nyáma pá luki nyá tɔɔ, ɪlena ŋ nyɪ isəna í ká lana-we tɔ.

³⁴ Mpɔyɔ Apimeleki faya ɪ yəlaa ke tɔm ɪyiti na pá polo pá papɪ Sikem ɪcate waali. ³⁵ Waatu wei Kaali luwa na í sɛŋ ɪcate nɔnɔyɔ, ɪlena Apimeleki na ɪ yəlaa pá lu tɔŋmelle. ³⁶ Kaali na-we, ɪlena í heeli Sepuli sɪ: Nyəni, yəlaa watɔyɔ pulaya na pá tiiki yee. Ntɛna Sepuli nɔyɔ tɔkpau sɪ: Pulaya isotom ke n yaa sɪ yəlaa na?

³⁷ Kaali ta tisi, ɪlena í tɔ sɪ: Nyəni, yəlaa tiikina na heko taa pulaya tɔɔ. Na tintiyile lɛntɛ ná tɛsɔyi pee pɔsɔlaa tɔyɔ kolalaa mpaav.

³⁸ ɪlena Sepuli tɔ sɪ: Tasa kpesuyɔ ɪle. Matɔŋ n tɔŋaya cəne sɪ: Aweye pa yaa Apimeleki na táa nukəna-ɪ? Tɔv, ɪ na ɪ yəlaa mpa n tɔvɔkaya tɔ pa kɔŋna nté. Polo nyá na-ɪ í yoo ɪle.

³⁹ Mpɔyɔle Kaali tɛwa Sikem nyáma ke nɔyɔ na pá na Apimeleki pá naali yoo. ⁴⁰ Apimeleki sɔv ɪ tɛɛ, ɪlena unɪ í kuu-te na pá tɔ tɛma waali, na pə kv yəlaa ke sɔsɔm na pɔcɔ pá takɪ ɪcate nɔnɔyɔ. ⁴¹ ɪlena Apimeleki polo na í caya Aluma na Sepuli náá tɔyɔni Kaali na ɪ tɛtɔnaa sɪ pá taa mɛli Sikem taa.

⁴² Tɔv fema, ɪlena Sikem nyáma tayani pa ti sɪ pa puki tawa taa na pá tayasi-tɔyi Apimeleki. ⁴³ ɪlena í faya ɪ yoolaa ke kɔkɔ tooso, na pá papɪ tɛna. Waatu wei ɪ ná Sikem nyáma lu ɪcate nɔnɔyɔ, ɪlena í tii pa tɔɔ ké kɔkɔpaa. ⁴⁴ Ntɛna Apimeleki na kɔkɔle lɛntɛ pá polo na pá tɔŋ ɪcate nɔnɔyɔ sɪ kolontuna í mɛli ɪcate taa, na kɔkɔle naale nyənte náá nyala yəlaa ke tawa taa, na pá kv-weye sɔsɔm. ⁴⁵ Na Apimeleki yooa ɪcate ke ilim na pə tɛm, na í kv tɔ yəlaa, na í wakəli-te na í ɪɛki-te. ɪlena í ŋmusɪ tɔ taa ké tɔm.

⁴⁶ Waatu wei Sikem atɛ na ɪsɔ kutuluɔ yəlaa ná mpɔ, ɪlena pá polo pa tɛna na pá sɔv tɔyɔ Paali-Peli kolonja kutuluɔ taa. ⁴⁷ ɪlena Apimeleki nu sɪ pa polaa na pá ŋmɛli tɛna. ⁴⁸ Mpɔyɔ ɪ pona ɪ yoolaa ke Salomɔŋ pulaya tɔɔ, na í kɔpaya laale na í setɪ tɔyɔ pilinja na í hɔyɔli-ke. ɪlena í heeli-we sɪ: ɪ la ɪsu na lapɔ tɔyɔ lon. ⁴⁹ ɪlena paa wei í setɪ ɪ pilinja na pá tɔ ɪ waali na pá pona taasi na pá kaa tɔyɔ kutuluɔ nɔyɔ, na pá tɔ kɔkɔ. ɪsəna Sikem atɛ na ɪsɔ kutuluɔ yəlaa sɔpa tɔyɔle. Apalaa na alaa mpa pa sɔpa tɛna tɔ pa tala ɪsu yəlaa iyaya (1000) ke mpɔ.

Apimeleki sɛm

⁵⁰ Apimeleki lu tɛna, ɪlena í polo Tɛpɛɛsɪ ɪcate na í nyala-te na í ɪɛki-te. ⁵¹ Tə taa ka we atɛ na ɪsɔ kutuluɔ tɔŋ nyəŋkɔ nakuli. ɪlena ɪcate apalaa na alaa na nyɔyɔ nyáma polo na pá sɔv kv taa na pá tɔki nɔnɔyɔ, na pá kpa nyɔyɔ taa na pá caya. ⁵² Mpɔyɔ Apimeleki kɔpɛntɔna kutuluɔ ŋkɔ kv nɔnɔyɔ sɪ ɪ tɔyɔ kɔkɔ. ⁵³ ɪlena alɔ nɔyɔlv ɪ yaya ɪ nyɔyɔ taa ké nem na kó tul. ⁵⁴ Mpɔyɔle ɪ tɔma ɪ yooɔ wontu tɔkulu sɪ: Kɔpɛ nyá layatɛ na ŋ tɛɛsɪ-m. Pá taa kɔɔ na pá yɔyɔtɪ sɪ alɔ kɔna-m.

ɪlena ɪfepu unɪ ɪlɛ í sɔ Apimeleki ke layatɛ na í sí. ⁵⁵ ɪseylɛ nyáma nawa sɪ ɪ sɔpa. ɪlena paa wei í mɛli ɪ tɛ.

⁵⁶ ɪsəna ɪsɔ fɛlɔna Apimeleki ke ɪsayatɔ nti ɪ lapa ɪ caa, na í kv ɪ tɛtɔnaa nutoso na naaŋwa tɔyɔle. ⁵⁷ Pəyele ɪsɔ yelaa na pá fɛli Sikem nyáma ke pa ɪsayatɔ ke teitei ɪsu Yotam ka tɔŋsyu-weye mpusi tɔ.

¹ Apimeleki səpa, ilena Isakaa kpekəle taa tu Puwa pəyalu Tola nάά kulu. Toto saali kəle. Tola un i waasəna Iseyeli nyəma. Samii icate taa kέ i ka we Ifəlayim pəy nyoəy taa. ² Pusi hiu na tooso təcu kέ Tola paasəna-we. I səpa, ilena pά pimi-i Samii icate taa.

³ Mprόyό Kalaati tu Yayii nά ləeta Tola lonte na i paasəna Iseyeli nyəma ke pusi hiu na naale. ⁴ I pəyalaa ka we yulu nyoəy hiu na naanowa kέ. Paa wei na i kpanəyaa na i icate ke Kalaati həyəlbyu taa. Halu pa tənna təna-weye yaav si Yayii acaləe. ⁵ I səpa ilena pά pimi-i Kaməy icate taa.

Amoni nyəma yookina Iseyeli nyəma

⁶ Mprόyό Iseyeli nyəma tasa lapu ke mpi pə ta maya Tacaa tə. Pa suv Paalənaa na Asətətənaa ke laav. Pa laa tətəy Sili nyəma, na Sitəy nyəma, na Mowapu nyəma, na Amoni nyəma, na Filiisi nyəma pa tuj. Pa ləwa Tacaa kέ təkpataa, paa tasəyi-i seu. ⁷ Ntəna Tacaa mu-we na pάáná na i tu-weye Filiisi nyəma na Amonii nyəma niy taa. ⁸ Pə krayav waatu un təy pa suv Iseyeli nyəma mpa pa we tetu nti tə taa Amolii nyəma ka we Kalaati ke Yaatanu waali təy nuyutu, na pά təy-weye wahala. ⁹ Halu Amoni nyəma tesu Yaatanu na pά yoonu Yuta nyəma na Pencamee nyəma na Ifəlayim nyəma. Ntəna Iseyeli nyəma lanje wakəli səsəm. ¹⁰ Mprόyό pa wiina Tacaa si: Ta Iso, tə wakələna-η kέ. Mpi tə, tə yela-η na tə laaki Paalənaa.

¹¹ Iləna Tacaa nά pəosi-we si: Waatu wei Icipiti nyəma, na Amolii nyəma, na Amoni nyəma, na Filiisi nyəma, ¹² na Sitəy nyəma, na Amaleke nyəma, na Mawəy nyəma, pa tu-meye wahala na i wiina-m tə, ma ta waasi-me? ¹³ Paa na mpə mə lə-m na i laaki tuj pə tə kέ ma kisaa si maa tasəyi-meye waasuyu. ¹⁴ I polo na i yaa tuj wei i ləsa na i laaki tə, na ilé i waasi-meye mə lanwakəlle waatu.

¹⁵ Mprόyό Iseyeli nyəma tasaa si: Hai, Tacaa, tə wakələna-η kέ. Lana-tuyv isəna n səlaa tə. Ama waasi-tuyv sanja tətə.

¹⁶ Mpuyle pa ləwa pa tuj wei paa laakaya tə, na pά məli pa Iso seev taa. Iləna pa wahalanaa təm la Iso kέ pətətəle.

¹⁷ Mprόyό Amoni nyəma polaa na pά puli Kalaati nyəma həyəlbyu taa. Na Iseyeli nyəma nάά tənna mprόyό lapu ke Misipa. ¹⁸ Iləna kpeka yəlaanaa na pa nyuyv nyəma mpa pa we Kalaati tə pά pəosi təma si: Tá taa awe ká téená-tuyv nəy, na i yoonu Amoni nyəma? Wei i polaa pəntv ká pəsi Kalaati nyəma nyuyv tu.

11

Yefete pəsa Iseyeli nyəma nyuyv tu

¹ Yoolaa taa yoolu nəyəl v ka wenna Kalaati, pa yaa-i si Yefete, na i caa si Kalaati, i too ke apalaa təna alv. ² I caa un i alv ləlv ka lula-i apaluyiya tətəy. Səle si kəma na sí lá yəlaa iləna sí təyoni Yefete si: N kaa na ta caa kpancoou. Mpi tə, n kə ta caa nyutu taa pəyaya kέ.

³ Mprόyό Yefete sewa i newaa mpe na i polo na i caya Təpu tetu taa. Iləna yəlaa mpa pa we isu un tə pά koti i kin na i na-we pά luki kuluv.

⁴ Pə taanəa, iləna Amoni nyəma kəv na pά yookina Iseyeli nyəma. ⁵ Yoo kəma na kó han iləna Kalaati səsaa polo Yefete waali kέ Təpu tetu taa ⁶ si: Kəv na n tē-tuyv nəy na tə polo tə yoonu Amoni nyəma.

⁷ Tənyale Yefete si: Matəy mə taa kpana-m na i təyoni-m ma tē? Iləna lanwakəlle mayana-me na i kəy ma waali suwe?

⁸ Ntəna səsaa si: Tə kəmayə si n kəv na n tē-tuyv nəy na tə yoonu Amoni nyəma na n la ta na Kalaati nyəma tá nyuyv tu.

⁹ Kələna i cə-we si: I mələna-m si tə yoonu Amoni nyəma na Tacaa i tu-weye ma niy taa, maa la mə nyuyv tu na?

¹⁰ Mpuyle səsaa si: Yee, tu la mpv. Tacaa kəle tá aseeta tu.

¹¹ Mprόyό Yefete təy Kalaati səsaa na yəlaa kra-i pa nyuyv tu, na pά tu yoolaa tənaya i niy taa. Iləna Yefete ləli tə təna nti i na səsaa pa yəyətəa na pά su təy Tacaa isentaa.

Təmnaa mpa Yefete heela Amoni nyəma tə

¹² Mprόyό Yefete tilaa na i pəosi Amoni wulav si: Ma na-η suwe na n kəv na n yookina ma yəlaa?

¹³ Ntəna ilé i cə si: Iseyeli nyəma luu Icipiti tə pa ləeka ma tetu ke pə krayav Alənəy tə. Haləna pə polo Yapəki na Yaatanu.

¹⁴ Mprόyό Yefete tasa tiluyv na pά heeli Amoni nyəma wulav si: ¹⁵ Pə taya Mowapu nyəma na Amoni nyəma tetu ke Iseyeli nyəma ləekaa. ¹⁶ Mpi tə, Iseyeli nyəma luu Icipiti tə, wəlaya tetu taa kέ pa təma, haləna pά tala Səsəncaasi Təyku. Pə waali kέ pa mələna Kateesi. ¹⁷ Tənyaya pa tilaa na pά sələmi Itəm wulav si: Ha-tuyv mpaav na tə fəyana nyá tetu taa. Ama ilé i kisaa. Iləna pά sələmi Mowapu nyəma na pəle pά kisi mpv tətə. Iləna pά saali Kateesi. ¹⁸ Pəle pə waali kέ pa kraya wulaya tetu mpaav na pά cəli Mowapu na Itəm pa tetu na pά lu Mowapu ilim təlule

təw. İlena pá siki Alənləñ ləw nəyɔ təna, pa ta sɔw Mowapɔ tətɔ taa. Mpi tɔ, pɛlɛ pa tətɔ tɔŋa ntɛ pəyɔ ŋkɛ. ¹⁹ İlena İseyɛli nyáma tili na pá heeli Amolii wulaw Sihonj wei i takaya kawulaya ke Həsəpəñ tətɔ tɔ si i yele-we na pá fayana i tətɔ taa na pá tɛɛ timpri pa puki tɔ. ²⁰ Sihonj ná tá lá İseyɛli ke naani si i yele-we na pá fayana i tɛ. İlena í koti i yoolaa na pá yoonawɛ. ²¹ İlena İso Tacaa tɔ-wɛyɛ İseyɛli nyáma niñj taa na pɛlɛ pá kəli-we na pá lɛɛki pa tətɔ tənaya həyɔluyɔ ŋkɔ kɔ taa. ²² Pə krayaw Alənləñ tɛtɛkələ na pá polo Yapaki ləw tɔ, na pá kɛli ilim təlilɛ təw wulaya tətɔ haləna pá polo Yaatanu. ²³ İseyɛli nyáma İso Tacaa hana i yəlaa tayə nəyɔ sɪ tɛ lɛɛki Amolii nyáma tətɔ. İlena nyaa caaki si n tayani-təyi lɛɛkuyɔ na? ²⁴ Tətɔ nti nyá tɔyɔ Kemasɪ ha-ŋ tɔ nyá kisa-ti? Mɔw tətɔyɔ tá wɛna mɔraaw sɪ tɛ tɔyɔ tətɔ nti ta İso Tacaa ha-tɔ tɔ. ²⁵ Sipɔw pəyalɔ Palakɪ wei i kɛ Mowapɔ nyáma wulaw sɔsɔ tɔ, ilɛ i wɛnna tɔŋ. Pəyɛlɛ i ta yoonə İseyɛli nyáma. Na aweyɛ nyaya təna. ²⁶ Pusi ŋmɔnuyɔ na niɔnɔwa (300) kɛlɛ İseyɛli nyáma caya Həsəpəñ na Alowɛɛ na pəcalɔ acalɛɛ taa na acalɛɛ nna a wɛ Alənləñ ləw nəyɔ tɔ a taa. İlɛ pɛpɛ tɔw kɛ í taa lɛɛki-wɛyɛ tətɔ ntəyi waatɔ unu i taa? ²⁷ Pə tayə má pəntənana-ŋ. Ama nyá wakələna na má, haləna ni yookina-m. Tacaa wei i huwkəna yəlaa kɛ tɔm tɔ, i huw ta na-mɛ ta tɔm kɛ saŋa.

²⁸ Paa na mɔw Amoni wulaw ta yaa Yɛfɛtɛ tɔm ntəyi pɔlɔ.

Yɛfɛtɛ su nəyɔ

²⁹ Mɔwúyɔ Tacaa Feesuyɔ tii Yɛfɛtɛ tɔw, na í cɔw Kalaati na Manasee tətɔ. Pə waali kɛ i pɔla Misipa kɛ İso kiñj kɛ Kalaati tətɔ taa, na í tɛɛ Amoni nyáma kɛ yoonaw. ³⁰ İlena í su Tacaa kɛ nəyɔ sɪ: Ye n tɔ Amoni nyáma kɛ ma niñj taa, ³¹ kancaalaya yɔlɔ wei i ká lu ma səŋuyɔ tɔyɔ maə la-ŋ kətaya ŋka kəkɔ nyaya ka təna tɔ.

³² Mɔwúyɔ Yɛfɛtɛ ŋmaə Amoni nyáma tɔŋa na í yoonawɛ na Tacaa tɔ-wɛyɛ i niñj taa. ³³ İlena í kəli-we na í lɛɛki acalɛɛ hiu kɛ pə krayaw Alowɛɛ, na pá cɔw Mini tɔ. Haləna Apɛli-Kəlanim. İseyɛli nyáma kɔ-wɛyɛ sɔsɔm kɛ, ilɛna pá tii tɛfɛ.

³⁴ Waatɔ wei Yɛfɛtɛ məlaya i tɛ Misipa, ilɛna i pɛlɔ lu i səŋuyɔ na í makɪ akilima na í paaki. I tike kɛ i ka lulaa, i feina apalɔpiya yaa alɔpiya lɛnsɪ tɔtɔ. ³⁵ I loosa-i, ilɛna i lanjɛ wakəli. Haləna í calɪ i wontu na i tɔ sɪ: Hai, ma pu, n kəŋna ma nyuyɔ taa kɛ mpusi na í pəsəyi ma laakali suwɛ? Ma tema ma nəyɔ sɔw kɛ Tacaa, pə fɛi sɪ maə tuli tapəŋ.

³⁶ Mɔwuyɔlɛ i pɛlɔ cɔwa sɪ: Ye n ka su Tacaa kɛ nəyɔ, lana-m isu n ka suw tɔ. Mpi tɔ, İso ná lapa ilɛ i nyəntɔ na í lɛɛti nyá kolontunaa Amoni nyáma na nyá nəyɔ. ³⁷ İlena í sələmɪ i caa sɪ: Yelɛ na má na ma taapalaa tɔ kɔpá pulaya taa kɛ isətonaa naalɛ na má wii. Mpi tɔ, ma səki na má ta saata.

³⁸ İlena Yɛfɛtɛ tisi sɪ í pɔlɔ na í la isətonaa naalɛ. Mɔwúyɔ í na i taapalaa pa kpa pulasɪ taa na í wii. Mpi tɔ, i səki na í ta saata. ³⁹ Isətonaa naalɛ tema, ilɛna í məli i caa kiñj na ilɛ i lana-i isu i ká suw nəyɔ tɔ, na í sí na í ta nyanta apalɔ. Pə krayaw waatɔ unu tɔyɔ İseyɛli alaa sɔw wula kɛ ⁴⁰ paa pənaya ŋkaya kuyɛŋ liyiti liyiti kɛ Kalaati tɔ Yɛfɛtɛ pɛlɔ tɔw.

12

İfəlayim nyáma na Yɛfɛtɛ pa yooi

¹ Mɔwúyɔ İfəlayim nyáma kɔlaa na pá tɛsɪ Yaatanu na pá polo Safəñ, na pá tɔ Yɛfɛtɛ sɪ: Pɛpɛ tɔw kɛ n pɔlaa na í yoonaw Amoni nyáma kɛ nyá tike na í tá yaa-tɔ sɪ tɛ tɔ-ŋ niñj? Mɔw tɔ, tu sɔ nyá təyaya kɛ kəkɔ.

² İlena Yɛfɛtɛ cɔ-wɛ sɪ: Amoni nyáma caakaya ma na ma yəlaa na yooi kɛ. Haləna tɔ yaa-mɛ sɪ í kəw na í səna-tɔ na í kisi. ³ I kisa mɔw, ilɛna ma sɪ ye səm səm. İlena má tɛsɪ tɔŋa na má yoonaw Amoni nyáma na Tacaa tɔ-wɛyɛ ma niñj taa. Təw, pɛpɛ tɔw kɛ í koma-m yoonaw kɛ pənɛntɛ?

⁴ İfəlayim nyáma ka tɔw Yɛfɛtɛ-wɛyɛ sɪ: I sewa tá tɛyɛ na í cɔsɔi Manasee nyáma kiñj. Tənayaɛ Yɛfɛtɛ kɔyɛla Kalaati nyáma na pá polo pá yoonawɛ na pá kəli-wɛ. ⁵ İlena Kalaati nyáma cɛ-wɛyɛ timpri timpri pa tɛsəyənə Yaatanu tɔ. Ye nəyɔlɔ kəma na í nəyəsəna İfəlayim tɔ, ilɛ pa pɔsɔsɪ sɪ: N kɛ İfəlayim tɔ kɛ?

Ye i cɔwa sɪ aa. ⁶ İlɛ pa təmu-i sɪ: Mɔw tɔ, yɔyɔti sɪ sipolɛti. İlena ilɛ í pəntɪ sɪ sipolɛti. Mpi tɔ, pɛlɛ paa pəsəyi hətɛ nte tɔ yaaɔ kɛ tɛitɛi. I pəntəyi mɔw, ilɛna pá kɔ-i kɔpəkɔpaa kɛ Yaatanu tɛtɛsələ təna. İfəlayim yəlaa iyisi nule na naalɛ (42000) səpəna tənaya waatɔ unu.

⁷ Mɔwúyɔ Yɛfɛtɛ paasəna İseyɛli nyáma kɛ pusi naatoso. İlena í sí na pá pimi-i i icatɛ kolɔllɛ Kalaati taa.

İseyɛli nyuyɔ nyáma lɛlaa: İpəsəñ na İlən na Apətəñ

⁸ Yɛfɛtɛ waali kɛ Pətələhem tɔ İpəsəñ ná paasəna İseyɛli nyáma. ⁹ I lula apalɔpiya kɛ hiu na naanɔwa na alɔpiya kɛ hiu na naanɔwa. Mɔwúyɔ i hawa i pɛlɛlaa kɛ kɛka lɛnna nyáma na í caa i pəyalaa kɛ alaa kɛ kɛka lɛnna nyáma tɔtɔ. Pusi naatosompəyɔlaya kɛ i tiika İseyɛli nyáma. ¹⁰ Pə waali kɛ i səpa na pá pimi-i Pətələhem.

¹¹ İpəsəñ waali kɛ Sapuləñ tɔ İlən ná paasəna İseyɛli nyáma kɛ pusi naanɔwa. ¹² I səpa, ilɛna pá pimi-i Ayaləñ kɛ Sapuləñ tətɔ taa.

¹³ Ɔlɔŋ waali ke Pilatɔŋ tɔ Hilili pɔyalɔ Apɔtɔŋ nɔ paasəna Ɔseyeli nyɔma tɔtɔ. ¹⁴ Ɔlɔla apalɔpɔiya nɔle na ɔ saalɔnaa ke hiu na naanɔwa na pɔ caki kraŋasɔ nɔtoso na naanɔwa. Ɔlena Apɔtɔŋ paasəna Ɔseyeli nyɔma ke pɔsi pɔlefeɪ naanɔwa. ¹⁵ Ɔkɔma na ɔ sɪ, ɔlena pɔ pimi-ɪ Pilatɔŋ ɔcate taa ke Ɔfɔlayim hɔɔlɔɔyɔ taa kɛ Amaleke nyɔma tɔtɔ taa.

13

Samsəŋ lɔlɔyɔ

¹ Mɔpɔyɔ Ɔseyeli nyɔma tasa lapɔ ke mpi pɔ ta maɔa Tacaa tɔ. Pɔ tɔɔ kɛ ɔle ɔ tu-weye Filiisi nyɔma niŋ taa kɛ pɔsi nɔle tɔcu.

² Tanɔ lɔlɔyɔ taa tɔ nɔɔlɔ ɔ ka wenna Sola, na pɔ yaaki-ɪ sɪ Manɔwa. Ɔ alɔ ka kɛ kaalɔlaya kɛ ɔ feɪ pɔyaya. ³ Mɔpɔyɔ kɔyaku nakɔli Tacaa ɔsɔtaa tillu lu alɔ unɪ ɔ tɔɔ, na ɔ tɔmɪ-ɪ sɪ: Ma nyɔma sɪ n kɛ kaalɔlaya, ɔle n feɪ pɔyaya. Paa na mpɔ tɔ, n kɔ la teu na n lɔli apalɔpɔyaya. ⁴ Mpɔ tɔ, pɔ kraɔyɔ pɔnɛntɛ tɔ, taa nyɔ sɔlɔm yaa kɔnyɔnyɔɔm kɔkɔkɔm napɔli. Pɔyele taa tɔyɔ mpi Ɔsɔ kisina-me tɔ. ⁵ Mpi tɔ, n ka la teu na n lɔli apalɔpɔyaya. Hɔnɔyɔ kaa kra ka nyɔyɔ taa. Pɔ taya pɔlɔ, hatoo ka too lotu taa kɛ ka kɛ Ɔsɔ nyɔŋka, na ŋke kaa caalɔna Ɔseyeli nyɔma hɛtɔyɔ ke Filiisi nyɔma niŋ taa.

⁶ Ɔlena alɔ polo na ɔ keesi ɔ paalɔ sɪ: Ɔsɔ yɔlɔ nɔɔlɔ ɔ luɔna nteye ma tɔɔ, ɔ nyɔnɔyɔ we sɔɔŋtɔ kɛ ɔsu Ɔsɔ ɔsɔtaa tillu. Ma ta pɔɔsi-ɪ timpɪ ɔ luɔna tɔ. Pɔcɔ ɔle ɔ ta tu heeli-m ɔ hɛtɛ. ⁷ Halɔ ɔ heela-m sɪ maɔ la teu, na mɔ lɔli apalɔpɔyaya. Ɔle pɔ kraɔyɔ pɔnɛntɛ tɔ, mɔ taa tasa sɔlɔm ke nyɔɔɔ, yaa kɔnyɔnyɔɔm kɔkɔkɔm napɔli. Pɔcɔ mɔ taa tɔyɔ mpi Ɔsɔ kisina-tɔ tɔ. Mpi tɔ, pɔyaya ŋke ka kɛ Ɔsɔ nyɔŋka ke hatoo ka too lotu taa kɛ, halɔna ka sɔm.

⁸ Mɔpɔyɔle Manɔwa sɔlɔma Tacaa sɪ: Hai, Tacaa, ma wiina-ŋ sɪ n mɔlɔna nyɔ yɔlɔ wei n tila tɔ kin tɔ na ɔ seyeɪ-tɔyɔ nti nti tu tɔŋ pɔyaya ŋka unɪ tu lɔli tɔ ka tɔm taa tɔ.

⁹ Ɔlena Ɔsɔ mɔ Manɔwa kɔsɔlɔmɔtɔ, na ɔ mɔlɔna ɔsɔtaa tillu ke alɔ unɪ ɔ kin, na pɔ pana ɔ we ɔ tike ke taale, ɔ paalɔ feɪ. ¹⁰ Ɔlena ɔ lɔyɔ ɔ tɔyɔ ɔ paalɔ kin na ɔ yaa-ɪ sɪ: Kɔɔ lɔŋ, yɔlɔ wei unɪ ɔ ka luwa ma tɔɔ kɛ kɔyaku nakɔli tɔ, ɔ tayaɔna mɔlɔyɔ tɔtɔ.

¹¹ Ɔlena Manɔwa tɔŋ ɔ alɔ na pɔ polo yɔlɔ unɪ ɔ kin na ɔ tɔmɪ-ɪ sɪ: Tete waali nyɔ yɔɔtɔna na ma te alɔ na? Ɔlena ɔle sɪ: Nn maɔa.

¹² Ntɛna Manɔwa sɪ: Ye pɔ kɔma na pɔ la mpɔ, pepe na pepeye tu la pɔyaya ŋke ka tɔm taa, na tɔ yele we?

¹³ Kelɛna Tacaa ɔsɔtaa tillu sɪ: Pɔ wee kɛ sɪ nyɔ alɔ ɔ kii mpi na mpi ma kisina-ɪ tɔ. ¹⁴ Pɔ feɪ sɪ ɔ tɔyɔ leseŋ pɔlɔ. Pɔcɔ ɔ taa nyɔ sɔlɔm yaa kɔnyɔnyɔɔm kɔkɔkɔm napɔli. Pɔyele ɔ taa tɔyɔ mpi Ɔsɔ kisina-me tɔ. Ɔ tɔŋ pɔ tɔna mpi ma tɔ-ɪ mpɔ tɔ.

¹⁵⁻¹⁶ Manɔwa taa cekɔna sɪ Tacaa ɔsɔtaa tillu, ɔlena ɔ tɔmɪ-ɪ sɪ: Caya na tɔ la-ŋ pɔfate ke mɔulle. Ntɛna ɔle sɪ: Paa ma cayaɔ ma kaa tɔyɔ tɔyɔnaya. Ɔle ye n sɔlɔa n la Tacaa ke kɔtaya ŋka kɔkɔ nyaya ka tɔna tɔ. ¹⁷ Ɔlena Manɔwa tɔmɪ-ɪ sɪ: Heeli-tɔyɔ nyɔ hɛtɛ, na pɔ kɔma na tɔm nti n heela-tɔ tɔ tɔ la, ɔle tu sa-ŋ.

¹⁸ Kelɛna ɔsɔtaa tillu sɪ: Ma hɛtɛ we piti kɛ. Pepe tɔɔ kɛ n caa tɔ nyɔm?

¹⁹ Mɔpɔyɔ Manɔwa kraɔa pɔfate na ɔ kuhav na ɔ lɔ Tacaa wei ɔ laki piti tɔma tɔyɔ kɔtaya ke kɔkraɔmɔyɔ tɔ. Ɔ na ɔ alɔ pa tɔŋna nyɔnɔyɔ ke mpɔ, na ²⁰ kɔkɔ nɔɔ mɔyɔ kɔtaya tɔlate, ɔle pa nɔ Tacaa ɔsɔtaa tillu ntɛ na ɔ tɔŋyɔ kɔkɔ ŋke na ɔ kraaki. Ɔlena pɔ hoti ateye pa ɔsentɔɔ. ²¹ Waatɔ unɔyɔle Manɔwa na ɔ alɔ pa cekɔnaa sɪ Tacaa ɔsɔtaa tillu. Ɔle ɔ ta tasa pa tɔɔ kɛ luw tɔtɔ. ²² Ntɛna Manɔwa heeli ɔ alɔ sɪ: Hei, Ɔsɔ kɛ tɔ nawa yoo, ɔsu tɔ sɔpa.

²³ Mɔpɔyɔle ɔ alɔ cɔ-ɪ sɪ: Ye Tacaa ka caakaya-tɔyɔ kɔyɔ, ɔ taa mɔ ta kɔtaya ŋka kɔkɔ nyayaɔa tɔ na tɔyɔnaya nyɔŋka. Pɔyele ɔ taa hulɔ-tɔyɔ pɔlɔ na ɔ heeli-tɔyɔ natɔli.

²⁴ Mɔpɔyɔ Manɔwa alɔ lɔla apalɔpɔyaya, na ɔ ha-keɔe hɛtɛ sɪ: Samsəŋ. Pɔyaya tɔŋna pɔw na Tacaa kooliɔi-keɔe kɔpantɔ. ²⁵ Mɔpɔyɔ Tacaa Feesuyɔ tiiwa ɔ tɔɔ kɛ tɔm kancaalaya nyɔm ke waatɔ wei ɔ ka we Tanɔ tɔsikile ke Sola na Ɔsɔtawɔli pa heko tɔ.

14

Samsəŋ kookali kancaalaya nyɔŋ

¹ Mɔpɔyɔ kɔyaku nakɔli Samsəŋ pola Timna, na ɔ nɔ Filiisi pɛelɔ nɔɔlɔ na ɔ luɔy sɔu-ɪ. ² Ɔ kraema, ɔlena ɔ heeli ɔ nyɔma ke ɔ tɔm sɪ: Ma nawa Filiisi pɛelɔ nɔɔlɔyɔ Timna, ma caa sɪ ɔ caamɪ-ɪ.

³ Mɔpɔyɔle ɔ nyɔma cɔ-ɪ sɪ: Ɔsu n ta na pɛelɔ ntɛ nyɔ piitim nyɔma taa na nyɔ yɔlaa taa, na n puki sɪ n caaki Filiisi nyɔma mpa pa ta nyɔ Ɔsɔ tɔ?

Tɔnayaɔle Samsəŋ sɪ: Ɔnɪ ɔ wenna-m teu. Mɪ caamɪ-ɪ te.

⁴ Ama ɔ nyɔma nɔ tɔ nyɔ sɪ Tacaa niŋ we pɔ taa sɪ pa pɔyaya ɔ hikina Filiisi nyɔma na tɔna. Mpi tɔ, pɛle paa ŋmakɔla Ɔseyeli nyɔma ke waatɔ unɔyɔ.

⁵ ǾpǾyǾ Samsəŋ na ı nyǾma pa pola Timna, pa kǾma na pǾ tala ıcate nyǾma leseŋ tuŋ tawa, ıle tǾyǾlaya kofalaya nyusaa kele na ı heli sı ı naaki. İlena kǾ tili ı waali. ⁶ ǾpǾyǾ Tacaa Feesuyu tii Samsəŋ tǾo na ı kra-ke, na ı cǾli tǾkpu ısu pınaya. PǾcǾ ı tǾŋaya niŋ kpete kǾ. ı ta heeli ı nyǾma ke mpi ı lapa tǾ. ⁷ İlena ı polo na ı na peelo pǾ lǾ faaci. Peelo ınu ı ka we-ı teu kǾ. ⁸ PǾ lapa wee naale, İlena Samsəŋ mǾlǾyı Timna sı ı kra-kǾyı ı tǾŋ, na ı heli sı ı naaki tǾyǾlaya ŋka ı ka kǾwa tǾ. İlena ı maŋana tuŋ seseku ke tǾyǾlaya ŋke ka taa na setası. ⁹ İlena ı cosi setaya ke ı niŋ taa na ı tǾki na ı teeki na ı kati ı nyǾma na ı ha-we na pǾ tǾyǾ. Ama ı ta heeli-we sı tǾyǾlaya kǾsǾpaya taa kǾ ı hika tuŋ ınu.

Samsəŋ su Filiisi nyǾma ke ısǾsule

¹⁰ ǾpǾyǾ cǾce pola peelo te, na Samsəŋ la akpayale acima ke tǾna, ısu ifepiya lakı tǾ. ¹¹ Filiisi nyǾma na-ı, İlena pǾ yaa ifepiya ke hiu na naanǾwa sı pǾ na-ı pa cakı. ¹² ǾpǾyǾle Samsəŋ sı: Ma siki-meŋe ısǾsule. Ye ı pǾsaa na ı kpeŋe-teŋe acima kǾyǾeŋ naatosompǾyǾlaya ıne ı taa, maa ha paa wei ke toko kǾcacayanav na acima nyǾŋ. ¹³ Ye pǾ taya mpǾ paa mǾ taa wei ı ka hana maŋa toko kǾcacayanav na acima nyǾŋ. Ntena pele pǾ cǾ-ı sı: Su nyǾ ısǾsule na tǾ nu.

¹⁴ İlena Samsəŋ sı:

KǾtǾtǾyǾm luna tǾyǾlu taa.

Na leleŋ nyǾm luna tǾŋ tǾ taa.

Pepeŋe?

HalǾna kǾyǾeŋ tooso siki ifepiya ta nyǾnta kǾcǾcǾtu. ¹⁵ ǾpǾyǾ pa tǾma Samsəŋ alu ke kǾyaku liyiti nyǾŋku wule sı: Puŋusi nyǾ paalv na ı heeli-tǾyǾ kǾkpekpeŋetu, tǾfǾ tu sǾ nyǾ na nyǾ caa tǾyǾya nyǾma ke kǾkǾ. PǾ taya ı yaa-tǾyǾ sı ı hulǾsǾyı-tǾ.

¹⁶ Kelena Samsəŋ alu polo ı kiŋ na wula na ı tǾmı-ı sı: NyǾ luŋu ta sǾv-m. PǾcǾ nn tu caaki-m. PǾ tǾo kǾ n sı ma nyǾma ke ısǾsule na ı tǾ heeli-m kǾkpekpeŋetu. ǾpǾyǾle Samsəŋ sı: Ha, paa ma nyǾma maŋamaŋa ma ta heeli pele, kǾcaŋfana nyǾ na?

¹⁷ ǾpǾyǾle alu musǾna-ı na ıselǾm ke ıpǾyǾ acima kǾyǾeŋ tǾna. PǾ nu-ı, İlena ı heeli-ı kǾyaku naatosompǾyǾlaya nyǾŋku wule. İlena alu nǾǾ tǾyǾsı ı te ifepiya ke kraakraa. ¹⁸ ǾpǾyǾle ifepiya polaa na pǾ heeli Samsəŋ ke kǾkpekpeŋetu na pǾcǾ ilim tu sı:

Pepe kǾla tuŋ nim ke leleŋ?

Na pepe kǾla tǾyǾlaya ke tǾŋ?

İlena ı cǾ sı:

Ye ı taa halǾna ma alu ke nav nyǾm,

ı taa nyı kǾkpekpeŋetu ntı.

¹⁹ TǾnǾyǾle Tacaa Feesuyu tii Samsəŋ tǾo na ı te AsǾkalǾŋ na ı ku apalaa hiu na naanǾwa na ı wǾyǾsı pa tokonaa, na pa acima wontu, na ı cela mpǾ pa kpeŋa ısǾsule tǾ. İlena ı mǾlı ı caa te na pǾǾnǾ. ²⁰ ǾpǾyǾle pa ha Samsəŋ alu ke ifepu wei ı sǾna Samsəŋ ke ı akpayale taa tǾ.

15

Samsəŋ leteŋı Filiisi nyǾma

¹ PǾle pǾ waali kǾ Samsəŋ pola ı alu nav ke kǾmtu waatu, na ı kpeŋna-ı pǾfate. İlena ı tǾ sı: Ma sǾkı ma alu naŋ taa. Ama ı yǾti kisina-ı, ² na ı tǾ sı: Ma huǾwa sı nyǾ taa kpǾna-ı kǾ. İlena mǾ ha-ı nyǾ taapalv. İle ı neu ta kǾlı-ı teu? Kraŋa ıleŋe kǾyǾ lonte.

³ TǾnǾyǾle Samsəŋ pǾsǾnaa sı: Ye ma leteŋı Filiisi nyǾma ke ısayatǾ ke pǾnentaa pǾ taa tǾ sı ma caala-we yoo.

LUUTI TOM TAKĒLAYA Kotolubv

Iseyeli nyóma paasənlaa waatu taa ké Luuti tom lapa. Tə kaləyi takəlaya taa si Luuti wei inı ı ka ké piitim ləmpı tı tə, ı sɔwwa İso piitim taa. ı lapa İso ké kɔpantu na ı paalv sɔlv piitim nyóma tɔtɔ. İso ləetəyi kɔpantu ke mpa pə lakı-təyi lələa təyo. Yaasi inı ı lapa na Luuti na ı panj pə çayana pa tu. Tom tənə tə hɔləyəna-tuyɔ isəna İso ləsa piitim ləmpı tı na ı sɔsı-ı Yuta piitim nyóma taa tɔ. Halı piitim ləmpı tı inı ı lələna na pə lɔl İseyeli wulav səsɔ Tafiiti na tá Waasɔlv səsɔ Yesu Kilisiti.

İsəna pa faya Luuti takəlaya tɔ:

Noyomii tɔwa ı taa si ı mələyi Petələhem, titite 1

Luuti na Poosi pa sulaa, titite 2-3

Poosi həma Luuti ke leelu, titite 4

İlimeleki na ı nyóma pa wahala

¹ Mpróyo nyɔçɔsı anaam nəyɔlv ı luwa İseyeli tetv taa ké waatu wei Paasənlaa nyənaya yəlaa tɔtɔ. Mpv pə lapəna na Yuta tetv ıcate Petələhem apalv nəyɔlv na ı alv na ı pəyalaa naale pa polo Mowarv tetv taa na pə çəsı təna. ² Pa yaakaya apalv inı si İlimeleki na ı alv si Noyomii, na ı pəyalv kancaalaya nyəñ si Maləñ na naale nyəñ si Kiliyonj. Paa ké İfələta lɔlvɔv nyóma ké.

³ Tənaya Noyomii paalv İlimeleki səpa na pə yelev ı na ı pəyalaa naale. ⁴ Mpróyo pəle pa kraya Mowarv alaa. Pa yaa ləlv si Opa, na ləlv si Luuti. Pa çaya təna isı pusı naanəwa. ⁵ İlena Maləñ na Kiliyonj pəle pa si tətə, na pə yelev Noyomii ke ı tike.

Luuti tənyv ke ı panj

⁶⁻⁷ Mpróyo kuyaku nakɔlı Noyomii nuwa Mowarv taa si Tacaa paasəna İseyeli nyóma na ı ha-weye təyənaya. İlena ı kɔlı si ı kpeñ. ı na ı poolaa naale pa tı mpaav si pa mələyəna Yuta tetv taa. ⁸ Ntəna Noyomii tı ı poolaa mpe si: Paa wei ı kpe ı çalaya. Tacaa ı la-meye kɔpantu isı mə lapv ma na ma sɔlvnaa tɔ. ⁹ İso ı ha-meye apalaa na ı həesı pa təesı taa.

İlena Noyomii la-weye pəlapa wulee na pəle pə tɔlı nəəsı na pə wii təkpo. ¹⁰ Mpróyo pa təma pa panj si: Aai yoo, tı təñi-ñ ké na tə polo nyá nyóma tɔ.

¹¹ Tənaya Noyomii çəwa si: ı məlı ma pələaa. Pepe tɔtə ké ı təñəyi-m? Piya ta kaasi ma taa si ı ká saa-sı. ¹² Mpv tɔ, ı məlı. Ma sula puw, ma kaa tasa saav. Na ye ma tı tēləyi pəyaya ntəna má kɔtəna apalv ke əhoo ane ı maçamaçə, na má lɔl apalvpiya, ¹³ ıle ı yelev apalaa saav nté na ı tanj mpe inı na pə la yəlaa na ı saa-we? Aai, ma pələaa, ma lanjle wakələna-meye. Mpi pə tɔtə tɔ Tacaa hɔla-m mpələ ké.

¹⁴ İlena Noyomii poolaa mpe pa tasa nəəsı tɔlvɔv tətə na pə wii səsəm. Mpróyo wei pa yaa si Opa tı ı lapa ı panj ké pə lapa wulee na ı məlı kpeñte. Ama Luuti ná nyəkələna Noyomii.

¹⁵ Tənayəle Noyomii təma Luuti si: Nyəni, nyá taapalv məla ı nyóma na ı atətɔnaa pa çəlv, nyaa məlı mpv tətə.

¹⁶ Ntəna Luuti çə-ı si: Taa caalı-m si má yelev-ñ na má məlı. Nyá təpote ma təpote, nyá təcəyale ma nyənte, nyá piitim ká wee ma nyəm, nyá İso ká wee ma nyəñ. ¹⁷ Timpi n ka si tɔ tənaya maa si na pə pi-m. Ye ma na-ñ tə yawna na pə tá kəna səm paasi. Tacaa ı lana-m isəna ı sɔlvaa tɔ.

¹⁸ Noyomii nawa si Luuti seesa isəle si ı ká təñi-ı ké ı ká təñi-ı, ılena ı yelev-ı caalvɔv.

¹⁹ İlena pə kpeñti na pə tē Petələhem. Noyomii pa talaa ılena ıcate təna alaa yəpələyi ı tom si: İsu Noyomii kələ? ²⁰ Ntəna ı nəyo təkpaav si: ı taa yaa-m Noyomii, ı yaa-m Mala. Mpi tɔ, Toma təna tı wakəla ma lanjle ke səsəm ké. ²¹ Ma təkaya waatu wei tɔ pə çayana-m ké. İlena Tacaa mələyəna-m ma niñ kakpası, ı lanjle ta həena-m. Toma təna tı mara-m kɔtəyóyo, ıle pepe tɔtə ké ı tasəyi-m Noyomii ke yaav?

²² İsəna Noyomii na ı poolu Mowarv tı Luuti pa məlvɔv lapa təyɔle. Pa tala Petələhem taa ıle pa caaləyi kɔmtv nté.

2

Luuti caləsvv ke kumkum

¹ Noyomii paalv yɔlv nəyɔlv ı ka wenna. Apalv inı ı sɔv tɔñ ké na ı wena nyɔv. Pa yaakaya-ı si: Poosi na ı ké İlimeleki lɔlvɔv tı. ² Mpróyo kuyaku nakɔlı Luuti təma Noyomii si: Maa kpa taale na má çələsi kumkum ké kɔpanj nəyɔlv ı haləm taa. Ntəna ı çə-ı si: Polo, ma pələ.

³ İlena Luuti kpa taale natəlı tə taa na ı təñəyi kɔntaa na ı çaləşəyi. Sese ıle Poosi taale nté.

⁴ M̄p̄r̄óȳ k̄oyak̄u ŋku Poosi kpa taale ke kontaa c̄ol̄o na í s̄ēe-w̄e s̄i: Tacaá í w̄ēe m̄a waali. Na p̄ēle pá t̄isi s̄i: Is̄o í kooli-ŋ k̄upantu.

⁵ M̄p̄r̄uȳle Poosi p̄ōosa t̄am̄le t̄u w̄eí í f̄en̄j̄i k̄ontaa t̄o t̄o s̄i: Le t̄o ke asaalu in̄e?

⁶ K̄el̄ena t̄am̄le t̄u c̄o-i s̄i: Mowar̄u t̄o k̄é, í na Noyomii pa k̄om̄na. ⁷ Í s̄al̄ema-t̄uȳu s̄i í t̄əŋəȳi k̄ontaa na í cal̄asi na í t̄ōs̄əȳi l̄ōtu nti nti p̄ə s̄ōwa t̄o. Haf̄oo tan̄aŋ t̄ē í k̄om̄ na í l̄uŋ t̄o n̄ōn̄ō k̄ile n̄t̄e í h̄ēsa t̄om̄ l̄um.

⁸ Ilena Poosi tasa Luuti ke laɣat̄u s̄i: Taa k̄oli s̄i n̄ p̄uki n̄ɔɣol̄o taale taa ke cal̄əȳu. C̄aɣa ma t̄am̄le nȳoma al̄onȳoma k̄in̄ c̄ə̄n̄e. ⁹ Nȳə̄n̄əȳi t̄im̄pi pa k̄oŋ t̄o na n̄ t̄əŋ pa waali. Ma heela ma t̄am̄le nȳoma apalonȳoma s̄i pá taa kaɣat̄i-ŋ. Ye l̄ok̄ot̄u í k̄pa-ŋ n̄ polo h̄aȳaya taa na n̄ nȳō l̄om̄ mpi pá luwa t̄o.

¹⁰ T̄ə̄n̄aȳale Luuti h̄ənt̄a Poosi ke at̄e na í t̄o s̄i: Is̄ənaȳa p̄ə lapa na n̄ paas̄əȳəna-m na n̄ lak̄i-m k̄upantu, an̄i maɣa m̄uol̄o?

¹¹ K̄el̄ena Poosi c̄o-i s̄i: Pa k̄ēsa-m p̄ə t̄əna mpi n̄ lapa nȳa p̄aŋ k̄é nȳa p̄aal̄u s̄ə̄m waali t̄o. Na is̄əna n̄ ȳela nȳa caa na nȳa t̄oo na nȳa t̄ətu nti t̄ə taa pa l̄la-ŋ t̄o, na n̄ polo ȳəlaa m̄pa n̄ taa nyi t̄o pa t̄e t̄o. ¹² Is̄eɣ̄el̄i Is̄o Tacaá wei n̄ k̄oma s̄i n̄ t̄uȳi k̄p̄ol̄uȳu t̄o í l̄ēti-ŋ mpi n̄ lapa t̄o t̄ə̄īc̄u.

¹³ Ilena Luuti c̄o s̄i: Hai, ma c̄e n̄ paas̄əna-m teu k̄é. Mpi t̄o, nȳa h̄ēs̄əna ma lan̄le na n̄ ȳəɣ̄ət̄əna-m is̄u n̄ ka nȳəma-m. Paa na m̄p̄u t̄o, ma ta haŋna nȳa t̄am̄le t̄u n̄ɔɣol̄o.

¹⁴ P̄ə k̄əma na p̄ə tala t̄əȳu Ilena Poosi t̄o Luuti s̄i: K̄ō t̄ə t̄əȳu. Cos̄iɣ̄i t̄əȳən̄aȳa na n̄ liiki tuusi taa.

Ilena Luuti c̄aɣa k̄ontaa c̄ol̄o, na pá cos̄i-i p̄ēe w̄ena pa t̄oŋaa t̄o na í t̄əȳu na í h̄aȳa na p̄ə kaasi na í su. ¹⁵ Ilena í k̄oli cal̄əȳu, na Poosi heeli í t̄am̄le nȳoma s̄i: Í ȳele na Luuti cal̄əsi cam̄naa k̄ila t̄ət̄o, í taa tan̄i-i. ¹⁶ Í ȳeki l̄ə̄t̄u l̄ənt̄i na í t̄ōs̄əȳi, í taa kal̄əna-i.

¹⁷ M̄p̄r̄óȳ Luuti cal̄əsa taale n̄t̄e t̄ə taa hal̄əna taan̄aȳa. Ilena í má na p̄ēe maɣana is̄u kilooŋaa hiu na naan̄w̄a. ¹⁸ Na í k̄paya na í k̄p̄eena na í h̄ul̄i í p̄aŋ. Ilena í l̄əsi t̄əȳən̄aȳa ŋka kaa kaasaa t̄o na í c̄ēl̄e-i t̄ət̄o. ¹⁹ M̄p̄r̄óȳ Noyomii p̄ōosa-i s̄i: Leȳe n̄ cal̄əsa saŋa? Awe taale ke n̄ k̄pawa? Is̄o í kooli k̄upantu ke wei in̄i í paas̄əna-ŋ t̄o.

Ilena Luuti s̄i: Pa ya-i s̄i Poosi. ²⁰ M̄p̄r̄óȳ Noyomii t̄əma s̄i: Ma nȳoma s̄i Tacaá lapa weesiŋ nȳoma t̄aya k̄upantu na ta s̄ətaa t̄ət̄o. Is̄o í kooli apal̄u in̄əȳi k̄upantu.

Apal̄u in̄i í k̄é t̄á l̄ol̄uȳu nȳoma taa l̄əlu wei í p̄ə̄s̄əȳi na í paas̄əna-t̄u t̄əȳu.

²¹ K̄el̄ena Luuti s̄i: Hal̄i apal̄u in̄i í heela-m k̄é s̄i má t̄əŋəȳi í t̄am̄le nȳoma na má cal̄əs̄əȳi, hal̄əna í k̄om̄tu na t̄ə t̄em.

²² Nt̄ena Noyomii s̄i: P̄ə w̄e teu ma p̄ēel̄o, t̄əŋ m̄p̄e. Ye n̄ɔɣol̄o taale taa pa t̄əȳən̄əȳi-ŋ k̄é.

²³ M̄p̄r̄óȳ Luuti saala Poosi t̄am̄le nȳoma k̄in̄ ke m̄p̄u na í cal̄əs̄əȳi, hal̄əna k̄om̄tu t̄é. Na í na í p̄aŋ pá w̄e m̄p̄u.

3

Noyomii t̄ayan̄ȳu ke Luuti asasaale

¹ M̄p̄r̄óȳ Noyomii t̄əma í poolu s̄i: Ma p̄ēel̄o, ma caa k̄é s̄i n̄ hiki t̄əc̄aȳale na n̄ h̄ēesi. ² Nt̄əŋ n̄ nȳomá s̄i nyana Poosi wei in̄i í t̄am̄le nȳoma í k̄oma t̄o í k̄é t̄á ȳol̄o k̄é. Taan̄aȳa kan̄e pa mak̄i í t̄əȳən̄aȳa ke kataya taa. ³ M̄p̄u t̄o, s̄u l̄um, t̄u tulaal̄u, suu nȳa wontu k̄upantu. Ilena n̄ t̄ii kataya taa. Ama ȳele na í t̄e t̄əȳu Ilena í na-ŋ. ⁴ P̄əle p̄ə waali Ilena n̄ f̄eŋ na n̄ ná í t̄əh̄ənt̄əle, Ilena n̄ k̄ēel̄i^a í n̄ōh̄ēe t̄ə na n̄ h̄ənt̄i. Í maɣam̄aya í k̄á heelina-ŋ nti n̄ ka la t̄o. caaki s̄i Poosi í h̄om̄-i leelu.

⁵⁻⁶ M̄p̄r̄óȳ Luuti c̄əwa s̄i: Maa la is̄u n̄ heeluȳu-m t̄o. Ilena í t̄ē. ⁷ Poosi t̄əȳaa na í nȳō na í lan̄le h̄ol̄om̄i, Ilena í polo í h̄ənt̄i t̄əȳən̄aȳa huɣule kite. Nt̄ena Luuti polo t̄əh̄ēe ke waat̄u wei í toowa t̄o na í k̄ēel̄i í n̄ōh̄ēe t̄ə na í h̄ənt̄i. ⁸ Apal̄u in̄i í nyama na í fe ahōo heka na í nȳəmi Ilena í maɣana al̄u h̄ənt̄a í n̄ōh̄ēe t̄ē. ⁹ Ilena í p̄ōosi s̄i: Aweȳe-i?

Nt̄ena Luuti c̄o s̄i: Maɣa nȳa p̄ēel̄o Luuti k̄é. Hai, waasi-m. Mpi t̄o, nȳa w̄enna m̄p̄aav̄ s̄i n̄ ya-m.

¹⁰ Ilena Poosi t̄om̄-i s̄i: Tacaá í kooli-ŋ k̄upantu, ma p̄ēel̄o. Nȳa yaasi kant̄əkaȳa nȳəŋ in̄e í h̄ol̄əȳəna is̄əna n̄ mat̄əna nȳa p̄aŋ ȳəlaa t̄o na p̄ə k̄əli kancaalaya nȳəŋ. Mpi t̄o, n̄ ta p̄ēeki if̄ep̄iya liȳit̄e nȳoma yaa kunyontunaa. ¹¹ M̄p̄u t̄o, ma p̄ēel̄o taa n̄əȳə. Mpi n̄ caaki t̄o m̄p̄əȳi maa la-ŋ. Mpi t̄o, ic̄at̄e ȳəlaa t̄əna nȳoma s̄i n̄ k̄é al̄u k̄upañ. ¹² Tam̄pana p̄ə w̄ēe s̄i má ya-ŋ yaa, Ilena n̄ɔɣol̄o na nȳa p̄aŋ pa l̄ol̄uȳu k̄əla kaav̄ ke ma. ¹³ S̄u c̄ə̄n̄e, ye p̄ə fema maa p̄ōosi-i na má ná s̄i í k̄á ya-ŋ yaa is̄əna? Ye í luȳu f̄ēl̄e, ma tuukina Tacaá s̄i maa ya-ŋ. H̄ənt̄i m̄p̄u na p̄ə nyaali.

¹⁴ Ilena Luuti h̄ənt̄i m̄p̄r̄óȳ Poosi n̄ōh̄ēe t̄ē. Poosi taa caaki s̄i n̄ɔɣol̄o í nyi s̄i Luuti k̄əma kataya taa. P̄ə t̄ə k̄é í k̄ūsa-i saa wei p̄ə w̄e t̄əŋment̄əŋment̄e t̄o s̄i n̄ɔɣol̄o í taa nȳəmi-i. ¹⁵ Ilena Poosi t̄om̄-i s̄i: H̄ēt̄i nȳa t̄ek̄ent̄e na n̄ t̄ok̄i-i teu.

^a 3:4 k̄ēel̄i: K̄ēel̄i n̄ōh̄ēe t̄ə h̄ūw̄ēe n̄t̄e s̄i Luuti

Ilena í maγasi tøyonaya pee isu kiloonaa naanöwa na kakpasi na í svki-u. Ilena inu í kpa icate taa. ¹⁶ Luuti mæla í paŋ cölo ilena í pæsi-i í mpaav alaaföya tæ.

Íróyó Luuti keesa-i isæna apalv inu í paasæna-i tæ. ¹⁷ Na í tasa si: Halu inu í hana-m tøyonaya pee ane a tæna si pæ fei si má mæli nyá kinj ke ninj kakpasi.

¹⁸ Tænayale Noyomii si: Ma pæelo çaya tæpamm, na ní ná isæna pu tæesæna tæ. Mpi tæ, ye apalv ine í ta na tæm tæne tæ tænyaga ke saŋa u heesæyi.

4

Poosi høj Luuti ke leelu

¹ Íróyó Poosi lu nænöyö timpí pa huuki tæm tæ na í çaya. Ue Ilimeleki lölvyu tv wei í tæm í ka yøyötaa si pu wee si í waasi sætv tøyaga yælaa tæ í tee kele. Ilena í yaa-i si: Apaŋ nyá, kæó ní çaya.

Ilena apalv inu í polo. ² Íróyó Poosi sænsa icate sæsaa ke naanöwa. Pa kæma na pá çaya ³ ilena í tv wei inu pu wee si í waasi sætv tøyaga yælaa tv si: Noyomii wei í luna Mowapu tv í pæetæyi tá yulv Ilimeleki tetv. ⁴ Ue ma heeliyi-ŋ si, ní ya-tæyi icate nyóma na sæsaa pa isentaa. Ye n ka ya-ti ue n ya-ti. Ye nyá luyv fei ue n heeli-m na má cækæna. Mpi pæ tæ tæ, nyayale nöyö tv, nyá waali ké má.

Ntena ílé í cö-i si: Tæv, ma nuwa. ⁵ Kælena Poosi si ye n ka ya-tæyi Noyomii ninj taa ue n kpænna sælv inu í leelu Mowapu tv Luuti na ní hæ. Pæ taa kæó na sætv hæte saali na í tetv pæsi nöyölv nyætv.

⁶ Mpuvule apalv inu si: Ye mpv ma maγamaγa ma kaa pæsi na má ya-ti. Pæ taa kæó na ma wænau saali. Mpv tæ, ya-ti na ma nöyö, ma kaa pæsi.

⁷⁻⁸ Ilena í wøyösi í ntaŋkrate na í çela Poosi. Pu we løjtaa ké Iseyeli nyóma kinj tæ, ye pa yapa pulv yaa pa laγasa tetv íróyó pa lakaya si pæ hólí si pæ tæma. ⁹ Ntena Poosi tv sæsaa na samaa si: Mæyæle ma aseeta nyóma ke saŋa si ma yapa Noyomii ninj taa ké pæ tæna mpi pæ ké Ilimeleki na í pøyalaa Kiliyön na Malön pa nyöm tv, ¹⁰ na má kpænna Malön leelu Mowapu tv Luuti na má hæ na má küsi sætv hæte. Pæ taa kæó na té saali yem ké í icate külvlle na í yælaa taa. Mæyæle aseeta nyóma ke saŋa.

¹¹ Mpuvule nænöyö yælaa na sæsaa pa tæma si: Tæ ké aseeta nyóma. Tacaa í kooli kopantv ke alv wei í svuki nyá tøyaga ke isæntæ tæ, na í nøyæsæna isu Lasæli na Leyaa mpa pa lula Iseyeli piitim yælaa tæ. Hólí nyá toŋ ke nyá lölvyu taa na ní la na nyá hæte yaa Petælehem. ¹² Piitim mpi Tacaa ká hana-ŋ na asaavv ine tæ, pæ huki na pæ nøyæsæna isu Yuta na í alv Tamaa pa pøyavv Pelesi tøyaga.

Poosi krayav ke Luuti

¹³ Íróyó Poosi kraya Luuti na í na-i pá kpæti na Tacaa yeve na í la teu na í luli apalvöpøyaga.

¹⁴ Íróyó Petælehem icate alaa see Noyomii na pá tøj si: Tæ sama ísö isu í ha-ŋ yulv wei í ka waasi-ŋ tv. Pøyæle í hæte ká yaa Iseyeli taa. ¹⁵ Pøyaga kane kaa kpaasæna nyá toŋ na ká te-ŋ nyá kpatælaya waavv. Pæ taya pulv, nyá poolu wei í sæla-ŋ teu na í tee-ŋ apalvopiya naatosompøyölaya tv inu í lölva-ke.

¹⁶ Ilena Noyomii mü-ke na í svki-ke na í paasæna-ke isu í küvlöyaga. ¹⁷ Mpuvule pa cölo alaa ha-keçe hæte si: Opeti, na pá tøj si pa lula Noyomii ke apalvöpøyaga. Tafiti caa Sese caa kele Opeti.

Tafiti cæsænaa hæla

¹⁸ Tafiti caanaa lölvyv nyóma ntö, pæ krayav Pelesi tæ. Pelesi lölva Hæsölj, ¹⁹ na Hæsölj luli Lam, na Lam luli Aminatarí, ²⁰ na Aminatarí luli Nasöŋ, na Nasöŋ luli Salæma, ²¹ na Salæma luli Poosi, na Poosi luli Opeti, ²² na Opeti luli Sese, na Sese luli Tafiti.

SAMIYEELI TOM TAKELAYA KANCAALAYA NYEJKA Kutulutu

Samiyeeli wei i hæte pa ha takelaya kane to, i ka k e Iso kuyogotutu tel esulu k e. T ema s os ona naaleye Iso c ela-i: Tetu t okuyu t om, na is ena i k a seyesi Iseyeli ny oma na p a see Iso tike to p e t om. Ilena p e kaasi is ena p aa ny eni Iso tike ke pa wulaw maɣamaɣa to. Ama Iseyeli ny oma kisaa na p a kpa awulaa. Kancaalaya ny eɲ nte Sayuli. I e i waahi k e Tafiti.

- Is ena p a faɣa Samiyeeli I takelaya to:**
- Samiyeeli paas enaw ke Iseyeli ny oma, titite 1-7
- Sayuli t og u ke kawulaya, titite 8-10
- Sayuli ta to teu ilena Iso kisi-i, titite 11-15
- Tafiti na Sayuli pa t om, titite 16-30
- Sayuli na i p yalaa pa s em ke yoou taa, titite 31

Samiyeeli too Ana t m

¹ Apalu n og lu i ka wenna Sufi tetu taa k e I elayim puyu taa, na p a yaaki-i si I ekana. Pa yaa I ekana caa si Yellowam, na Yellowam caa si Ilihu, na Ilihu caa si Tohu, na Tohu caa si Sufi. Ileye I elayim to. ² I ekana unu i alaa ka we naaleɣe. Pa yaaki lelu si Ana na lelu si Penina. Penina ka wena piya. Ama Ana n a feina.

³ Apalu unu i kpaakaya Iso seew ke Silo ke p aa p enaya ɲkaya, na i haaki Toma t na to Tacaa ke kuhaaɲ. Na Ilii p yalaa Hofini na Penhasi p a k ena Tacaa k ot laa ke waatu unu. ⁴ Ye kuyanjku I ekana i lapa k otaya, i haaki i alu Penina na i p yalaa na i p eela ke c aka c aka k e. ⁵ Ilena i ha Ana ileɣe c akasi naale. Mpi to, p aa na Tacaa lapa-i kaalblaya to, i luyu ka s u-i k e. ⁶ I y ot ɲ n a t ukaya-i k e si p e haɲ-i si Tacaa lapa-i kaalblaya. ⁷ M p og  pu we p aa p enaya ɲka. P aa waatu wei k e pa kpaaki Tacaa t yaya taa te, Penina t ukaya-i m p og .

Ilena i wiiki na i saɲ t og u. ⁸ Na i paalu I ekana n a t m-i si: Pepe t o k e ny a lanle wak el eɲ, na i wiiki na i kisiyi t og naya ke mpu? Ma ta k el-ɲ piya naanowa?

⁹ Pa t ema t og u na ny ou ke Silo, ilena Ana k li na i k p  na k tululu Ilii. I e i k a ɣaya kpelaya t o k e Iso t yaya n onkpete k e. ¹⁰ Ana lanle ka wak ela s os m k e t t og t og . Ilena i s el mi Tacaa na wula, ¹¹ na i su n og  si: Toma t na to Tacaa, ye n ny na ny a t ml e to m a, ma wahala, na i t os i ma t o na i ha-m apalup yaya, maa ha-ɲ-keɣe hal na ka s em. Hunuyu kaa kpa ka nyuyu taa. ¹² I taɲɲa m p og  Iso t s el m le, ilena Ilii ny eni i n og  t erip ɲ. ¹³ Ana s el maya i luyu tee k e, na i ntomp ee ny  t eɲ, ile i n og  u nuku. Ilii ny oma si s olum kuyona-i. ¹⁴ Ilena i t m-i si: P lee k e ny a solum k a ce ny a t o? La na ny a solum ce ny a t o. ¹⁵ Ntena Ana si: Hai, ma ce, ma ta ny o solum nap li. Ama ma lanle wak el na s os m na m a h l g i Tacaa ke ma lotu. ¹⁶ Taa ny eni ny a p eelo maɣa tetelatu. Ma n og see na ma wahala tel s na m  le, na m a y og t eɲ m p og  hal na saɲa.

¹⁷ Ntena Ilii si: Iso i heesi ny a lanle na i mu ny a s el m tu. ¹⁸ Ilena Ana si: Na ny a toɲ taa. Ntena Ana polo na i t og  na i isentaa heti.

¹⁹ Teu fema, ilena I ekana p a k li l ɲ na p a see Iso, ilena p a kpe Lama.

Samiyeeli l lvyn na i p caatu

M p og  I ekana ny m a i alu Ana na Tacaa mu i s el m y u. ²⁰ Ilena Ana la teu na i l li apalup yaya, na i ha-keɣe h te si Samiyeeli. Si Tacaa ke unu i s el ma-i.

²¹ P enaya sikaa, ilena I ekana na i ny ma t na p a polo Silo si, i l ki p aa p enaya ɲka ka k otaya na i la usu i ka suw i n og  to. ²² Ana kisa pote na i to i paalu si: Ye p yaya ceɲa h te, ile maa p ona-ke na m a hul-keɣe Tacaa na k a saali t naya tam t o. ²³ M p og le i paalu c -i si: P  we teu. La is ena p  ha-ɲ to. Yele na k a ce h te na p c . Ama Tacaa i la is na i ka suwa to.

Ilena alu ɣaya na i paas na i p yaya na k  k o na k  ce h te.

²⁴ P  waahi k e i k p aya-ke na i caa lat ce wei i wena p usi tooso to, na solum cemse, na solum huluyu, na i pona Silo ke Tacaa t yaya taa. Waatu unu to p yaya k osaa k e. ²⁵ M p og  pa ku lat ce na p a pona Ilii ke p yaya. ²⁶ Ilena Ana si: Kaafala ma ce, n t os a ma t o? Maa koma ny a kin c ne na m a s el mi Tacaa. ²⁷ P yaya kaneɣe ma s el maya na Tacaa mu ma kus el m tu. ²⁸ T o, ma caa maa c le-i Tacaa ke hal na i s em.

Ilena I ekana t yaya ny oma t na h nti Iso ke ate na p a see-i.

2

Ana seeki Tacaa

¹ M p og  Ana sama Iso si:

Ma yəələyəna Tacaa wei ı waasa-m tə.

I huləsa ma laŋle.

I kusa ma nyəy, na í ha-m toma.

Na ma nəyo kuliyina ma kolontunaa.

² Tacaa tike wenna tənəŋŋ.

I tike nté kentulu

ı paasi Iso nəyəlv ı fei tətə.

³ I yele kalampaanı,

na í yele isəcau təm.

Tacaa nyəmə pá tənaya.

I yeki isayatu natəli.

⁴ Tacaa cəpa toŋtənaa təŋŋ.

Ama acamaa ná nyəə toŋŋ.

⁵ I tə haŋalaa sı pá pəeki mpi paa yana təyənaya tə,

na í səsı konyəntənaa kə toŋŋ.

I lapa na kaaləlaya ləli təm naatosompəyəlaya.

lənə aləlv náa laŋ.

⁶ Tacaa kuyəna, ım ı feesiyina.

Im ı tisiyina atətəle taa, na í ləsəyi.

⁷ Im í tuyəna konyəntəto yaa toŋŋ.

Im í tisiyina leləa na í kusəyi ləmpa.

⁸ Tacaa kusəyi laŋlv kə atə mʊsuyə taa,

na í kʊsı konyəntə kə hute taa,

na í cəyası pá na səsaa,

na pá kaa teeli kumte.

Im ı tənna tətə kite,

na tə tə kə ı suwa antulinya.

⁹ I tiikiyi ı yəlaa na í kentiyi pa təə.

Ama ı yeki na asayaa leki səkrətoyə tɛɛ.

Iso akəntə paa feina tənuyə taa alaafəya.

¹⁰ Tacaa ka tisi ı kolontunaa təə kə calanaa,

pa kəŋ saaləy kə yem kə.

Inəyəle kətəŋa tənə huəlv səsə.

I ká kpa wei ı ləsaa təyə wuləv, na í tʊ-t toŋŋ.

¹¹ Mʊpəyó ləkəna pa məla kʊpente, na pəyaya náa saalı Tacaa təmlə taa kə kətəlv Ilii kiŋ.

Kətəlv Ilii pəyalaa isayətvnaa

¹² Ilii pəyalaa ka kə tetelataa kə, pa ta paasəna Iso kə paa pəcə. ¹³ Nti nti pa lakaya samaa təyəlv: Ye nəyəlv ha Iso kə kəhəv, kətəlv təmlə tə puki saa wei pa təsa kəhəv nantə təyə, na í təkə kəla tooso ləyəlaya səsəya. ¹⁴ I takı lənə í sə tiipee taa, na pə səpa nantə kə isəna, ı ləsəyi kə na í pona kətəlv. Mʊpəyó pa lakaya Iseyeli nyəma tənə mpa pa pukaya Silo tə.

¹⁵ Halı təmlə tə puki kəna pəcə pá wə tətə nim, na í tó wei ı lapa kətaya tə sı: Cəla kətəlv kə ı nantə na ı toŋ ı ti. ı caa kətəsəto. Ləŋ kə ı caaki. ¹⁶ Ye kətaya latə təma sı: Yele na pá wə kʊpente nim lənə n̄ cosı timpı n caaki tə. ıle təmlə tə cə sı: Aa, ye n ta cəle-m nənəə, maa ləkəna toŋŋ.

¹⁷ Isayətu səsəəntə ntəyi Ilii pəyalaa kəkayana pa tı təm kə Iso isəntaa. Mpi tə, pa nyənaya Tacaa kətaya kə yem kə.

¹⁸ Paa na Samiyeeh ka kəəsaa tə, ı lakaya Iso təmlə kə na í suuwa kətəlaa tokiya taka ŋka pa luəwa kʊpəntə toŋ nyəntə tə.

Samiyeeh nyəma

¹⁹ Ye pənaya sikaa na Ana pa puki kətaya lapə, ı nyaləyi toko kə na í kʊpəna Samiyeeh. ²⁰ Haləna Ilii kooliyi Ana na ı paaləv kə kʊpəntə sı: Tacaa í la na n̄ hiki piya na sí ləeti ŋka n ha-ı isəntə tə ka lonte.

lənə pá məli pa tɛ. ²¹ Tacaa wɛ Ana waalı, lənə í la teu na í ləli apaləpiya kə tooso, na aləpiya kə naale.

Na pəyaya Samiyeeh náa təŋna piw kə Iso təmlə taa.

Ilii kaləna ı pəyalaa asayaa

²² Ilii ka kʊpətəlaa kə təkəŋkəŋku. Na í nukı mpi mpi ı pəyalaa lakayana Iseyeli nyəma tənə tə. Na isəna pa həntayana alaa mpa pa lakaya təmlə kə Iso təyaya nənyə tə. ²³ lənə í tə-wɛ sı: Pepe təə kə ı lakı yaasinaa mpe pa takanaa? Yəlaa təyasəyi-m mə isayətvnaa kə. ²⁴ Aa, ma pəyalaa, í yele mpu, mə təmnaa mpa Iseyeli yəlaa heeliyi-m mpu tə pa fei teu. ²⁵ Ye yəlv pəntəna ı təyəntəle, ntənyı Iso ka wiı pəntə. Ama ye Tacaa kə pəntə pəntənaa, ıle awɛ sɛɛna ı təə?

Ama pa ta nuua pa caa nɔyɔ. Mpi tɔ, Tacaa ka sɔɔlaa si i kuyi-weye.

²⁶ Na pɔyaya Samiyeeli nɔ́a tɔ́nna piw, na i we yɔlaa na Iso kɛ́ teu.

Iso yɔyɔta Ilii tɔyaya nyɔ́ma salɔka tɔm

²⁷ Mprɔ́yɔ Iso yulu nɔyɔlu i pola Ilii kiin na í heeli-i si: Tacaa yɔyɔ́ta si ma hulɔ ma tɔyɔ́ mɛ cɔsɔ Alɔ́n, kɛ́ waatu wei í na i nyɔ́ma paa we Icipiti wulav teye yomle taa tɔ. ²⁸ † na i lɔlɔyɔ nyɔ́ma kɛ́ ma lɛsa Iseyeli kpeka tɔna taa si, pá la ma kɔ́tɔ́laa, na pá suuki kɔ́tɔ́laa toko na pá kraaki ma kɔ́taya tɔ́late tɔ́ na pá wɔ́ki tulaalɔna. Halɔ́na má hul-i timpɔ́ i ká cosi kɔ́taya ŋka kɔ́kɔ nyaya ka tɔna tɔ ka kpɔnte tɔ́ na í tɔyɔ́ tɔ. ²⁹ Pepe tɔ́ kɛ́ í nyɔ́nɔyɔ yem kɛ́ ma kɔ́tasi na ma kuhav ŋku ma suwa si pá lakɔna ma tɔyaya taa tɔ? †le isɔ́naya pɛ́ lapa si Ilii ń seeki nyá piya na pɛ́ kɛ́li ma? Na í tɔ́ki Iseyeli nyɔ́ma tɔ́yɔnasi kɔ́pɔnɔ́ si nsi pa lapa kɔ́tasi tɔ́, na í yooki cɔ́ncɔ́mɔ́nɔ́? ³⁰ Nyɔ́ni Iseyeli Iso Tacaa ma, maa suwa si, nyá caa tɔyaya na nyá lɔlɔyɔ nyɔ́ma tɔ́na ká lakɔna ma kɔ́tyɔ́ tɔ́mle kɛ́ tam tɔ́. Ama pɔ́nente ma kó tɔ́le. Mpi tɔ́, wei i tɔyɔ-m teeli tɔyɔ́ maa tɔ teeli, na má nyɔ́ni yem kɛ́ wei i kpeɛna-m tɔ́. ³¹ Nn naaki kuyeyɛn tɔ́nna kɔ́nte, wei i taa maa kpiisi nyá ífɛpiya na nyá lɔlɔyɔ taa nyɔ́ma. Halɔ́ akpatulu kaa weɛ nyá tɔyaya taa. ³² N ká ná kolontu kɔ́ma na í caya ma tɔ́cayale, na í paalɔna kɔ́pantɔ́naa mpa Tacaa lapa Iseyeli tɔ́. Nyá tɔyaya ká taɔ́nɔna akpatulu. ³³ Paa na mpɔ́ maa yele nyá nyɔ́ma taa nɔyɔlu na i se kɛ́ ma kɔ́taya tɔ́late, na í tɔyɔ́ nyá ise na í wakɛ́li nyá lanje. Ama nyá tɔyaya nyɔ́ma tɔ́na ká sɔ́kɔna pa tɔ́n kɛ́.

³⁴ Kuyaku kolomɔyɔ kɛ́ nyá pɔ́yalaa Hofini na Pɛ́nhasi paa si. †le tɔ́naya ń ká nyɔ́na si tampana kɛ́ ma yɔyɔ́tɔyɔ́. ³⁵ Maa kra ma tɔyɔ́ kɔ́tulu kɔ́pɔn, wei i tɔ́nɔyɔ́ ma luɔy tɛɛ nyɔ́ntɔ kɛ́ teitei tɔ́, na má ha-i lɔlɔyɔ kɔ́pɔnku, na í laki wulav wei ma lɛsaa tɔyɔ́ tɔ́mle kɛ́ tam tɔ́. ³⁶ Ye pɛ́ tu kaasa wei kɛ́ nyá lɔlɔyɔ taa, pɔ́ntɔ ká hɛntɔ kɔ́tulu inɔyɔ́ ateyɛ si: Ha-m liyitee na tɔ́yɔ́naya. Halɔ́ í sɔ́lɔm-i tɔ́tɔ si: Tɔ-m kɔ́tyɔ́ tɔ́mle natɛ́li tɔ́ taa, na má hikina ma tɔ́yɔ́naya na tɔ́na.

3

¹ Pɔyaya Samiyeeli ka we kɔtyɔ tɔmle taa kɛ́ Ilii kiin kɛ́.

Iso kra Samiyeeli kɛ́ i kuyɔyɔtɔtu telɔsɔlv

Waatu inɔ Tacaa taa yɔyɔ́tɔyɔ́na yɔlaa kɛ́ teitei. Pɔ́yele i taa hóláyɔ́ yɔlaa kɛ́ mpi pu tɛ na pɛ́ lá tɔyɔ́ kotokoto.

² Waatu inɔ tɔ, Ilii ise caakaya yulomɔyɔ nte, u naaki teitei. Mprɔ́yɔ i hɛnta i tɔ́hɛntɔle kɛ́ ahoɔ naalu. ³ Na Samiyeeli hɛnta Iso atakaa cɔlv, na pá ta teesita fɔ́tɔ́lanaa kɛ́ tɛfɛmle. ⁴ Mprɔ́yɔ Tacaa yaawa si: Samiyeeli, na Samiyeeli cɔ́ si: Maýalɔ. ⁵ †lena í kraaya asewa na í polo Ilii kiin, na í tɔ́ si: N yaa-m tɔ́ maýalɔ. Ntɛna Ilii si: Ma ta yaa-ŋ se. Polo ń hɛnti.

†lena Samiyeeli mɔ́li na í hɛnti. ⁶ Mprɔ́yɔ Tacaa tasa-i yaav si: Samiyeeli. †lena í polo Ilii kiin na í tɔ́ si: N yaa-m tɔ́, maýalɔ. Ntɛna Ilii si: Ma ta yaa-ŋ se. Ma pɔ́yalv, polo ń hɛnti. ⁷ Samiyeeli ta nyɔ́ si Tacaa yaakɔ́na-i. Mpi tɔ́, ílé i ta yɔyɔ́tɔ́tana-i.

⁸ Mprɔ́yɔ Tacaa tasa Samiyeeli kɛ́ yaav kɛ́ tɔ́m tooso nyɔ́m. †lena Samiyeeli polo Ilii kiin si: N yaa-m tɔ́ maýalɔ.

Tɔ́nayale Ilii cɛ́kɔ́naa si Tacaa yaakɔ́na pɔ́yaya. ⁹ †lena í heeli-i si: Polo na n hɛnti. Ye pɛ́ tasa-ŋ yaav, íle n tɔ́ si: Tacaa, yɔyɔ́tɔ, nyá pɔ́yaya má, ma nuuki.

†lena Samiyeeli mɔ́li na í hɛnti.

¹⁰ Mprɔ́yɔle Tacaa polaa na í yaa-i usu i tu yaaki tɔ́ si: Samiyeeli, kɛ́lena í cɔ́ si: Tacaa, yɔyɔ́tɔ, nyá pɔ́yaya má, ma nuuki.

¹¹ †lena Tacaa tɔ́ si: Maa kɔ́na wakɔ́lɔyɔ nakɔ́lɔyɔ́ Iseyeli nyɔ́ma, na paa wei i nu-i tu svɔ́s-i watv. ¹² Kuyɔ́nkuɔyɔ maa caali Ilii tɔyaya nyɔ́ma ise kɛ́ nyɔ́nsɔyɔ. Halɔ́na má tɔ́ nyɔ́yɔ kɛ́ teitei usu maa yɔyɔ́tɔyɔ́ tɔ́. ¹³ Ma heela-i tɔ́fɔo si maa tu i tɔyaya kɛ́ tam tɔ́ salɔka, kɛ́ timpɔ́ i piya wakɔ́la ma hɛte, na í nyɔ́ma pɛ́ tɔ́ na í tá kisinawɛ tɔ́. ¹⁴ Pɛ́ tɔ́ kɛ́ ma yɔyɔ́tɔyɔ́na tuunav si, paa pa lapa kɔ́tasi na pá ha kɔ́cɔ́nɔ́, ma kaa husi pa tɔyaya isayatu.

¹⁵ †lena Samiyeeli hɛnti na pɛ́ nyaali, na í tɔ́li Tacaa tɔyaya nɔ́nɔ́sɔ. Ama i nyɔ́nɔyɔna mpi i nawa mpɔ́ tɔ́ pɛ́ tɔ́m heeluɔyɔ kɛ́ Ilii. ¹⁶ Mprɔ́yɔ Ilii yaa-i si: Ma pu Samiyeeli. Na í cɔ́ si: Maýalɔ. ¹⁷ †lena í pɔ́sɔ si: Tɔ́m ntiyɔ́ Tacaa heela-ŋ? Ye n ŋmɛsa-m tɔ́ taa natɛ́li, Tacaa í la-ŋ na ń tɔyɔ́ na ń haya.

¹⁸ Ntɛna Samiyeeli kɛ́esi-i tɔ́ tɔ́na, i ta ŋmɛsi-i natɛ́li. Kɛ́lena Ilii si: Tacaa kɛ́, í la isɔ́na pɛ́ maýa-i tɔ́.

¹⁹ Samiyeeli tɔ́nna piw na Tacaa we i waali, i ta yele na i tɔ́m natɛ́li tɔ́ tii ateyɛ yem. ²⁰ Iseyeli nyɔ́ma tɔ́na mpa paa we pɛ́ kraýav Tɔ́n na pɛ́ polo Pɛ́sɛpa tɔ́, pa nyɔ́ma si Tacaa kra Samiyeeli kɛ́ Iso kuyɔyɔ́tɔtu telɔsɔlv. ²¹ †lukaya Samiyeeli tɔ́ kɛ́ Silo kɛ́, na í heeliyɔ́-i tɔ́mnaa.

4

¹ Na í telɔsɔyɔ́-tɔyɔ́ Iseyeli nyɔ́ma na pá nukɔ́na-i.

Kolontunaa lɛ́ka Iso atakaa

Waatu unı ı taa ké Filiisi nyóma kotaa sı, pa yookına Iseyeli nyóma, ılena pá pulı Afeka. Ḿpóyó Iseyeli nyóma ná luwa na pá pulı İrene-İsee. ² Tənaɣa Filiisi nyóma kula pa təə na pá yoo na pá kəłı Iseyeli nyóma, na pá ku-we ısu yəlaa iyisi liyiti (4000). ³ ılena Iseyeli nyóma məlı pa təsikile na nyuyv nyóma tə sı: Pepe təə ké Tacaa yelaa na Filiisi nyóma ku-tuyv saɲa? Tə polo tə kəna İso atakaa na Tacaa wəe ta waalı, na í waası-tuyv ta kolontunaa niɲ taa.

⁴ Ḿpóyó pa tila Silo na pá kəna Tacaa Toma təna tu atakaa wei ı təə İso wə ıɲmelav ke ısətaa tarɲlaa naale heko taa tə. İlii pəyalaa naale, Hofini na Penhası pa kəna atakaa unı. ⁵ Waatu wei pa susa İso atakaa ke təsikile, ılena Iseyeli nyóma təna ɣaɣa laɲhəlvmlə apəlvkakiisasi, haləna tetu sele.

⁶ Filiisi nyóma nu pa kakiisasi nı sı tan, ılena pá tə sı: Hepəla nyóma təsikile taa kakiisasi nı sı huwəe suwe?

Filiisi nyóma nuwa sı Tacaa atakaa ké pa kəna Iseyeli nyóma təsikile. ⁷ ılena səɣəntu kpa-we na pá tə sı: Pa İso kəmnə pa təsikile. Ye mpu tá təm təmaɣa. Too tə, ɣaası unı ı taka ta lata. ⁸ Awe ka ɣa-tuyv tuɲ səsəɲɲ ıne ı niɲ taa? Pa tuɲ unı ı kəna İcipiti nyóma təsəɣəsəɣo ke wəlaya tetu taa. ⁹ Filiisi nyóma me, í nyəə təɲ na í la apalaa. Pə taa kəə na Hepəla nyóma ɲmakəlı-me ısu tu lapu-wə tə. ı la apalaa na í yoo.

¹⁰ Ḿpóyó pa kula Iseyeli nyóma təə na pá kəlı-we. Na paa wei í se na í kpe ı te. Pa kəla-weyə tənəɲɲɲ, na pá heeli pa taa yoolaa ke yəlaa iyisi hiu na naanəwə (30000). ¹¹ Na pá ləkı İso atakaa, na pá ku İlii pəyalaa naale Hofini na Penhası.

Kətvlı İlii səm na ı poolu pa təm

¹² Ḿpóyó Pencamee tu nəɣəlı ı lu təyoole ke kuyaku ɲku, na í se na í polo Silo na laɲwakəlle na í cəla ı wontu, na í pəla ı nyuyv taa ké tetv. ¹³ Waatu unı tə na İlii ɣaɣa kpelaya təə, na í tarɲaa na í nəɣəsəɣı İso atakaa təm. ıle apəlv unı ı tana təm ntəɣəle na ıcate təna ma kapusi. ¹⁴ İlii nu kapusi nı, ılena í pəəsı sı: Pepe kəkəte nté mpu? ılena apəlv unı ı kpaɣa asewa na í polo ı heeli-ı təm ntı. ¹⁵ Waatu unı İlii pusi ka wə pəlefeɲ nuwəwə ké. Na ı unı nyənəɣı yem təhelele, aa naaku teu. ¹⁶ Mpuvle apəlv unı ı heela İlii sı: Təyoole ke ma sewa na má kəə saɲa. Ntəna İlii sı: Pepe lapa ma pəyaləv? ¹⁷ Ntəna apəlv unı sı: Filiisi nyóma heela Iseyeli nyóma ke səsəm na Iseyeli nyóma se. Halı nyá pəyalaa naale Hofini na Penhası pa səpa. Pəyele pa ləkə İso atakaa.

¹⁸ Mpi sı apəlv unı ı ka kəesəɣı-ı İso atakaa təm, ıle İlii pəsa nyayai kele na kpelaya ke nənyəə təna, na ı luɣv pəlı na í sı. Mpi tə, ı ka kpatəlaa ké na í ɣasəlaa. Pusi nule təcu ke ı paasəna Iseyeli nyóma.

¹⁹ İlii pəyaləv Penhası əlv ka wə həɣo ké, na í puwa tətəyotəy. Waatu wei ı nuwa İso atakaa ləkəyov təm, na ı paɲ na ı paəlv pa səm, ılena ləlvəy wəsası tutı-ı kpaakraa na í sopi na í lolı. ²⁰ ı caakaya tənuyv kpisuyv ılena ı kiɲ əlaa təm-ı sı: Təkı nyá ti, apəlvpu ke n ləlaa.

Amə əlv ta cə, pəcə ı ta tu paasəna. ²¹ Pə waalı ké ı ha-kəɣe həte sı: İkarəti.

Həte nte tə huwəe nte sı: İso teu kula Iseyeli. Mpi tə, pa ləkə İso atakaa, pəcə ı paɲ na ı paəlv pa səpa. ²² Mpuvle sı: Pa ləkə İso atakaa tə İso teu kula Iseyeli taa ké.

5

İso atakaa wə Filiisi nyóma tə

¹ Ḿpóyó Filiisi nyóma kpaɣa İso atakaa ke İrene-İsee, na pá pona-ı Asətəti. ² Pa kpaɣa-ı mpu, ılena pá sı-ı pa tuyv Takəɲ kəɲkəɲ taa ké ku kutuluyv taa. ³ Təv fema tanaɲ təhulu, ıle Asətəti nyóma maɣana pa tuyv Takəɲ hota ı ısentəə kele İso atakaa kite, na pá kpaɣa-ı na pá mələna-ı ı təɣayəle. ⁴ Təv fema tətə, ılena pá maɣana Takəɲ tasa hotuyv ke ı ısentəə ké İso atakaa kite na ı nyuyv na ı niɲ pə pəlaa, na pə wə nənəkpete, na pə kaası ı pilimile. ⁵ Pə təə ké haləna saɲa Takəɲ kətəlaa, na ku laalaa təna mpa pa wə Asətəti tə, ye pa svukı tuyv kutuluyv ɲku ku taa, paa fələɣı nənəkpete.

⁶ Ḿpóyó Tacaa tuwa Asətəti nyóma ke niɲ na í wakəlı-we na caləmpaya. ⁷ Pa nawa mpu, ılena pá tə sı: Iseyeli İso atakaa kaa ɣaɣa tá te. Mpi tə, unı ı təna ta na ta tuyv ke niɲ.

⁸ Ḿpóyó Asətəti nyóma tilaa na pá ɣaa Filiisi nyóma əwulaa kakpası na pá pəəsı-we sı: İsənaya tu lana Iseyeli İso atakaa? Ntəna pəle sı: ı pona-ı Katı.

ılena Asətəti nyóma pona İso atakaa ke Katı. ⁹ Pa təma İso atakaa ke pənaəv ke Katı, ılena Tacaa tu ıcate təna təə ké niɲ, na səɣəntv səsəntv kpa-we. ı wakəla ıcate yəlaa təna na caləmpaya. Pə kpaɣav səsaa na pə polo piya tə. ¹⁰ Ḿpóyó pa pona İso atakaa ké İkoləɲ, ılena pəle pá svv kapusi mpu sı: Pa kəna Iseyeli İso atakaa ké tá te sı ı ku ta təna.

¹¹ Ḿpóyó İkoləɲ nyóma na tasa tiluyv na pá koti Filiisi əwulaa təna na pá tə-we sı: ı məɲna Iseyeli İso atakaa ke ı təɣayəle. ı taa ku tá na ta yəlaa.

Mpi tə, Tacaa ka tuwa İkoləɲ nyóma ke niɲ na təɲ ké, na səm səɣəntv pu ıcate təna yəlaa. ¹² Lələa ta sı ɣaa, ıle caləmpaya təkə-weyə. ılena ıcate təna tvlı nəɣo, na tə wii təkpuo na pə kpa ısətaa.

6

Isə atakaa kpeenav

¹ Isətənaa naatosompəɣəlaya ke Isə atakaa ɣaya Filiisi nyəma tetu taa. ² Uena pá yaa pa kətəlaa, na pa nalaa na pá pəəsi-wɛ sɪ: Isənaya tu lana Tacaa atakaa? Pepeye tu kpeenaa-i? ³ Ntəna pa kətəlaa na pa nalaa tɔ sɪ: Ye í mələyənə Iseyeli Isə atakaa, í taa məŋna-i kpete. Ama í ha Isə ké isayatu husuyu kucəəv. Ue waatu inəyi í ká nyɪ mpi pə tɔɔ ɪ ta kusəta ɪ niŋ ke mə tɔɔ tɔ, na í waasi-me. ⁴ Mpróyó Filiisi nyəma pəəsaa sɪ: Pepenaa ke tu ha-i?

Uena pa kətəlaa na nalaa sɪ: Wula paya kakpasɪ, na wula mpiyaa kakpasɪ na pə keesəna Filiisi awulaa kakpasɪ. Mpi tɔ, kətəŋ kəlməyɔ kpana mə na mə awulaa. ⁵ Pə wɛɛ sɪ, í la caləmpaya lɛɛsəŋ, na mpiyaa mpa pa təkɪ mə tawa tɔ pa lɛɛsəŋ, na pə ná sɪ í cəkəna Isə toŋ. Ntanyɪ ɪ kaa tasa mə na mə tuŋ na mə tetu ke niŋ tuyu. ⁶ Pepe tɔɔ ké mə caa sɪ í la kəŋkana, isɪ Icipiti wulav na Icipiti nyəma paa lapu tɔ? Tacaa tɔ-wɛyɛ wahala ké. Haləna pá yele Iseyeli nyəma na pá tɛ. ⁷ Təv, pənente í saaki keɛke kofalv, na í caa naaŋ totonaa naale wei ɪ wɛna piya tɔ. Pə wɛɛ naaŋ wei pa ta haləna tɔ. U tɔ-ɪ keɛke inɪ, na í kpeena ɪ nawee ke təyaya. ⁸ Uena í kɣaya Tacaa atakaa na í tɔ keɛke taa. Uena pə kaasi na í tɔ atakya nakəli ka taa ké wontunaa mpa í lapa sɪ í lakɪ Isə ké kucəəv ke mə isayatu tɔɔ tɔ. Uena í su Isə atakaa kəŋkəŋ taa, na í yele naaŋ na í tɛ. ⁹ Uena í nyənəyənə-i, ye ɪ kɣaya toŋa mpaav na Pɛti-Semɛsɪ tɔɔ, ɪɛ Tacaa lapəna nteyɛ-tuyv isayatu nti. Ye pə taya mpu, ɪɛ tɔ nyəmayale sɪ pə mayana-tuyv yem keɛ, pə taya Isə lapəna.

¹⁰ Mpuvule pa caa naaŋ totonaa na pá tɔ keɛke. Uena pá təkɪ ɪ nawee ke təyaya. ¹¹ Uena pá tó Isə atakaa ke keɛke taa, na pá tó atakya taa ké wula mpiyaa, na pə paya, na pá su atakaa kəŋkəŋ taa.

¹² Tənyale naaŋ kɣaya Pɛti-Semɛsɪ mpaav ke kɣakpaa, na í təŋ na í wiiki ɪ ta heləna ntəyɔŋ yaa mpətəle. Uena Filiisi awulaa təŋ ɪ waali haləna Pɛti-Semɛsɪ toŋa. ¹³ Pɛti-Semɛsɪ nyəma ka wɛ tɛtəkəle taa na pá kuy. Pa loosa Isə atakaa, ɪɛna pa lanja hulmɪ.

¹⁴⁻¹⁵ Keɛke tala Yosuwɛɛ haləm ke Pɛti-Semɛsɪ, ɪɛna í səŋ kəkɣamuyv nakəli kv kin ke təna. Uena Lefii nyəma tisi Tacaa atakaa na atakya ŋka ka taa ka wɛ wula wontu tɔ, na pá sɪ pə tənaya kəkɣamuyv ŋkv kv tɔɔ. Mpróyó pa faya keɛke kɣatəŋ na pá lá Tacaa ke kətaya ŋka kəkə nyaya ka təna tɔ na naaŋ inɪ. Uena Pɛti-Semɛsɪ nyəma la Tacaa ke kətaya ŋka kəkə nyaya ka təna tɔ na kətasi lensɪ. ¹⁶ Filiisi awulaa kakpasɪ ná mpu, ɪɛna pá məli tkolonj ke kuyaku ŋkv kv mayamaya.

¹⁷⁻¹⁸ Wula paya kakpasɪ ke pa ha Tacaa ke kucəəv ke pa isayatu tɔɔ, na pə keesəna pa acalɛ nyuyv. Paa kolonja acalɛ, paa nna a feina koloosi tɔ. Asətati ke kulmɛtəle, na Kasa ke kulmɛtəle, na Asəkəlonj ke kulmɛtəle, na Katɪ ke kulmɛtəle, na tkolonj ke kulmɛtəle. Kəkɣamuyv ŋkv kv tɔɔ pa sɪ Tacaa atakaa ke mpu tɔyale pə təna mpi pə lapa tɔ pə aseeta tv. Kv wɛ Yosuwɛɛ haləm taa ké haləna saŋa ke Pɛti-Semɛsɪ.

¹⁹ Mpróyó Tacaa kɔwa Pɛti-Semɛsɪ nyəma ke yəlaa nutoso na naanuwə. Mpi pə tɔɔ tɔ, pa nyəna Isə atakaa taa. Uena pə wakəli ɪcətɛ nyəma lanja ke səsəm, na pá ɣaya ləyaya. ²⁰ Tənyale Pɛti-Semɛsɪ nyəma təma sɪ: Awe pəsəyənə na í səŋ Tacaa Isə naŋŋtu inɪ isəntaa? Leyɛ tu pona atakaa inɪ na í hatələna-tv? ²¹ Mpróyó pa tilaa na pá heeli Kiliyati-Yeyalim nyəma sɪ: Filiisi nyəma kəna Tacaa atakaa. U kəv na í kɣaya-i na í pona mə tɛ.

7

¹ Mpróyó Kiliyati-Yeyalim nyəma polaa na pá kɣaya Tacaa atakaa na pá pona-i na pá su Apinatari təyaya taa ké pulaya tɔɔ. Na í kətɪ ɪ pəyalv llasaa sɪ í paasəna-i.

Samiyeeh paasənav ke Iseyeli nyəma

² Hatoo kuyanju ku pa suw Tacaa atakaa ke Kiliyati-Yeyalim tɔ, pə leelaa ké. Pusi hɪu təcu sikina. Mpróyó Iseyeli nyəma təna wiina Tacaa ke pusi nsi sɪ taa sɪ í waasi-wɛ. ³ Mpuvule Samiyeeh təma Iseyeli nyəma təna sɪ: Ye lotu kəlmɛtɔ ke í mələna Tacaa kin, ɪɛ ɪ yele tuyv Asətati laav na í lɔ tuŋ wei inɪ í ceela mpu tɔ. Uena í pona mə ləmayasɛɛ ke Tacaa tɔɔ na lotu kəlmɛtɔ, na í la ɪ tike ke təmlɛ. Uɛ ɪ ká hɛtɪ-meyɛ Filiisi nyəma niŋ taa.

⁴ Ntəna Iseyeli nyəma lɔ tuŋ kuvɛelɪŋ Paalənaa na Asətati wei pa laakaya tɔ na pá sɛɛ Tacaa tike. ⁵ Mpróyó Samiyeeh yaa Iseyeli nyəma sɪ: U koti Misipa na má sələmənə-meyɛ Isə.

⁶ Ntəna pá koti Misipa təna ke kuyaku ŋkv. Uena pá həkə nəəsɪ na pá tɔ sɪ: Tə wakələna Tacaa. Mpróyó pa lu lvm na pá pəli-wəyɪ Tacaa isəntaa sɪ pə hvl sɪ Isə ka husɪ pa isayatu. Uena Samiyeeh tayanɪ pa təmnaa.

⁷ Mpróyó Filiisi nyəma nuwa sɪ Iseyeli nyəma kota Misipa, ɪɛna pa awulaa kakpasɪ kpeyeli pa yoolaa na pá polo-wɛyɛ yoonav. Iseyeli nyəma nu mpu, ɪɛna sɔyɔntv kpa-wɛ na pá tɔ Samiyeeh sɪ: ⁸ Taa heɛsɪ Tacaa sələmuyv ke ta tɔɔ, haləna í ya-tuyv Filiisi nyəma niŋ taa.

⁹ Uena Samiyeeh kpa heu ifatɛ na í la Tacaa ke kətaya ŋka kəkə lusa ka təna tɔ, na í sələmɪ-i sɪ í waasi Iseyeli nyəma na ɪɛ ɪ mv. ¹⁰ Saa wei Samiyeeh lakaya Tacaa ke kətaya ŋka kəkə lusa ka

təna tə ɬena Filiisi nyóma polo na pá níki-wəye yoonaw. Tənaɣa Tacaa yelaa na teu nasí-wə na pá se yem yem. Ḿróyó Iseyeli nyóma kəla-wə. ¹¹ Ḿróyó pa lu Misipa na pá təyóni Filiisi nyóma na pá ku-wə. Haləna Peti-Kaa pə tē. ¹² ɬena Samiyeeli sɪ pəle ké Misipa na Senj pa heku taa, na í tə sɪ: Tacaa təhna-tuyə waasuyə ke haləna saŋa. ɬena í yaa-tə sɪ Ipene-Isee. Pəle kowaasəle ke pa yaa m̄p̄.

¹³ Tənaɣa ɬə tisinə Filiisi nyóma təfe. Tacaa kaɣataɣa-wəye, pa ta tasa Iseyeli nyóma təw ké krau haləna Samiyeeli səm. ¹⁴ Ḿróyó Iseyeli nyóma leeka pa acaləe nna Filiisi nyóma ka təyaa tə. Pə kraɣaw ɬkolonj na pə suna Katɪ tə, na pə tetonna təna. ɬena heesuyə sɔv Iseyeli nyóma na Amolii nyóma pa heku.

¹⁵ Samiyeeli paasəna Iseyeli nyóma ke ḿróyó haləna í səm. ¹⁶ I cəkaɣa paa pənaɣa ŋkaɣa Peteeɬi na Kilikaa na Misipa ké na í huuki pa təmma. ¹⁷ ɬena í mələyi í tē Lama timpi í ŋma Tacaa ke kətaɣa tələte tə, na í paasəyona Iseyeli nyóma leləa.

8

Iseyeli nyóma caaki wulaw

¹ Waatu wei Samiyeeli kpatəlaa, ɬena í kra í pəyalaa ke Iseyeli paasənlaa. ² Samiyeeli pəyalə kancaalaya nyəh hətə nté Sowəeli, na naale nyəh sɪ Apriya. Pəesepa ke paa wəe na pá laki pa təmlə. ³ Pəyolaya isəle taa ké Samiyeeli pəyalaa m̄pə pa nyənaɣa. Pa ta təh í kpatə. Na pá muɣi kuɔɔh na pá keeki tampana. ⁴ Ḿróyó Iseyeli nyuyə nyóma kotaa na pá polo Samiyeeli kinj ke Lama. ⁵ Na pá təm-i sɪ: Nyəni, n kpatəlaa. Pəyele nyá pəyalaa u təhəyi nyá kpatə. Pə təw tə, pəntəta kra-tuyə wulaw, na í huuki tá təm isɪ piitimnaa payalə wəna tə.

⁶ Isɪ pa yəyotuyə sɪ: Kra-tuyə wulaw na í huuki ta təm tə, Samiyeeli laŋle ta heəna-ti. ɬena í sələmi Tacaa. ⁷ M̄p̄uyələ Tacaa cə-i sɪ: Nuna yəlaa ke tə təna nti pa yəyotəyi tə. M̄pi tə, pə taya nyəɣa pa ləki. Ama maya pa ləki sɪ má taa təyə pa təw ké kawulaya. ⁸ Isɪ pa lakuyə-m hatoo kuɣaŋku ma ləsa-wəye Icipiti na pə suna saŋa tə. Ḿróyó pa laki nyá tətə. Pa lə-m ké, na pá laaki tuj. ⁹ M̄v pa kusələmtəv. Ama kraali-wəye teu na ŋ la na pá cəkəna m̄pi pə wəe sɪ paa la pa wulaw na m̄pi ɬé í ka la-wə tə.

M̄pi m̄pi yəlaa ka la wulaw tə

¹⁰ M̄p̄uyələ Samiyeeli lapə isɪ Tacaa keesuyə-i tə. ¹¹ Ḿróyó Samiyeeli heela samaa sɪ: Wulaw un í ka la-məye m̄pi m̄pi təyolə. I ká kraɣa mə pəyalaa na í la-wəye í yoolaa, na pá paasəyona í yooú keekənaa. ɬena leləa ke kraɣaŋəh caɣalaa, na leləa kraəkəyi asewa ke í nəyə təw ké waatu wei í luki tə. ¹² I ká kra leləa ke yoolaa iyaya (1000) nyuyə nyóma, na leləa ke nule na naanowa nyuyə nyóma. Leləa ka haləyi í tawa na pá kəh, na leləa náa luki yooú wontu na pə keekənaa. ¹³ I ká la mə pələa ke mtə saalaa, na potopotonaa tɬaa, na tulaalənaa lataa. ¹⁴ I ka kraɣa mə tawa kuɣana na í cəla í təmlə nyóma. ¹⁵ Na í kraɣa mə kuhaləm na mə ləseŋ tuj kuɔlvəm həyoləh naanowa taa kuɔlvəm, na í cəla í waal nyóma na í təmlə nyóma. ¹⁶ I ká kraɣa mə təmlə nyóma apalə nyóma, na alə nyóma, na mə təla wəna í lakəna təma tə na í lakəna. ¹⁷ ɬni í ka kraɣana mə hontu wontu həyoləh naanowa taa kuɔlvəm, na mu pəsi í yoma. ¹⁸ Waatu ɬəyi í ká wiikina Tacaa ke mə wulaw un í təm. Ama ɬé í kaa nu.

¹⁹ Ḿróyó samaa kisa Samiyeeli təm nti na pá tə sɪ: Aa, pə wəe sɪ tə wəeɬna wulaw ké. ²⁰ Na tə wəe isɪ piitimnaa leləa. I ka huuki tá təm na í teeki-tuyə nəyə na í la tá yoolaa wulaw.

²¹ ɬena Samiyeeli tələsi təm ntəyi Tacaa. ²² Ntəna Tacaa sɪ: Nuna-wə na ŋ kra-wəye wulaw. Pəle pə waal ké Samiyeeli təma Iseyeli nyóma sɪ paa wei í kpe.

9

Sayuli na kraŋasi kuɔləpasɪ pa təm

¹ Pəncamee tɔv nəyolə í ka wəna, na pá yaa-i sɪ, Kisi, na í caa sɪ Apriyeli. ɬé í cəsonaa nté Selo na Pekolati na Afia. Apalə un í ka wəna alaafəya ké na kpelikpeka. ² I ka wəna pəyalə na pá yaa-i sɪ Sayuli. I səhə ifepu ké, na í tē Iseyeli ifepiya tənaɣa teu. Pəcɔ í tē-wəye nyuyə.

³ Ḿróyó kuɣaku nakul Kisi kraŋasi alənyənsi toolaa. ɬena í tə í pəyalə Sayuli sɪ: Kraɣa təmlə tə nəyolə na nyá na-í í pəeki kraŋasi nsi. ⁴ Ḿróyó pa faɣana ɬfəlayim puɣu taa, na pá tēsi Salisa tətə, pa ta na-sɪ. ɬena pá polo Saalim tətə taa, sɪ fəi təna. Na pá cəw Pəncamee tətə, kpete. ⁵ Pa koma na pá tala Sufi tətə taa, ɬena Sayuli tə í təmlə tə sɪ: Kəw tə məl, pə taa kəw na ma caa səw kraŋasi təm na í nəyəsəyi ta nyəntə.

⁶ Kələna təmlə tə tə Sayuli sɪ: ɬə yulə nəyolə í wə ɪcətə təne tə taa cəne. I nyuyə kuɔlaa ké, na tə təna nti í yəyotəyi tə tə laki ḿróyó. Tə polo na tə na-i. Ntanyú í ká hulə-tuyə m̄p̄aaŋ ŋku tu təh tə. ⁷ Ntəna Sayuli pəcɔsɪ sɪ: Na ye tə puki, pəpəye tu kraŋəna na tə ha ɬə yulə un? M̄pi tə, kuɔyoyə təma ta huluj taa. Pəyele tə fəina kuhalə nakul sɪ tu cəle-i. Yaawe? ⁸ Ḿróyó təmlə tə cəwa sɪ: Ma təkə ma təw cəneye liyitee nyəyəlɪya. Maa ha-keye ɬə yulə na í hulə-tuyə tə m̄p̄aaŋ.

9-11 M̄p̄oḡo Sayuli n̄oḡo t̄ekrav si: K̄oram k̄e, t̄o polo.

Il̄ena p̄a t̄e icate nte t̄o taa Iso yul̄o ka wee t̄o. Pa kraakaya icate t̄o, ile pa sula p̄elaa nt̄e na p̄a tiiki p̄oḡo. Nt̄ena p̄a p̄oosi p̄ele si: Nal̄o we icate taa?

(Pu we l̄on̄taa t̄o, pa yaakaya Iso k̄oḡoḡot̄o tel̄esul̄o k̄e si nal̄o. Na paa waatu wei k̄e n̄oḡol̄o caa Iso k̄e p̄oos̄ȳu ke nat̄eli, pa t̄on̄ k̄e si, t̄o polo nal̄o t̄e).

12 Il̄ena p̄elaa m̄pe si: Ee, i we icate taa. M̄pi t̄o, san̄a ke i k̄oma si ȳelaa lak̄i kot̄aya ke tont̄on̄je t̄o. I polo l̄on̄. 13 I k̄a mayana-i na p̄óc̄o í kra t̄oḡov. P̄e t̄aya pul̄o, pa tan̄a-i k̄e si í t̄oḡsi kot̄aya ke n̄oḡo k̄oran̄ka. Il̄ena p̄óc̄o m̄pa pa yaawa t̄o p̄a t̄oḡo. I polo t̄ekru, í k̄a mayana-i na p̄óc̄o í t̄e.

Sayuli na Samiyeeli pa suluyi

14 Il̄ena Sayuli p̄a t̄e. Pa s̄ov icate taa, ile Samiyeeli luwayale si i kraaki t̄ok̄ot̄ale ke tont̄on̄je t̄o, na p̄a sulina-i.

15 K̄oyako ŋku k̄o yakaya na p̄e feŋ na Sayuli tak̄i t̄o, Tacaa ka c̄opa Samiyeeli ke s̄ekpal̄ȳo si:

16 Cele waatu in̄eŋe maa yele na Pencamee tu n̄oḡol̄o í k̄oo, na ŋ kra-i ma ȳelaa Iseyeli nȳoma wulav na ŋ p̄eli-i nim, na í waasi-weŋe Filiisi nȳoma nin̄ taa. M̄pi t̄o, ma nu pa kapusi, il̄ena má nyanna pa t̄o. 17 P̄e k̄oma na Samiyeeli loosi Sayuli ke kraakraa, il̄ena Tacaa heeli-i si: Wei un̄ i t̄om maa heela-ŋ si i k̄a t̄oḡo ma ȳelaa t̄o k̄e kawulaya t̄oḡole.

18 M̄p̄oḡo Sayuli krāt̄ona Samiyeeli ke n̄on̄oḡo na í t̄omi-i si: Hai, la suulu na ŋ h̄uli-m nal̄o t̄oḡaya. 19 M̄p̄oḡole Samiyeeli si: Mayale nal̄o. T̄e-m n̄oḡo na t̄e kra t̄ok̄ot̄ale ke tont̄on̄je t̄o, na má na-me t̄o t̄oḡo. Ku fema, ile ma c̄o-ŋ nȳa k̄up̄as̄ut̄onaa, il̄ena í kra. 20 San̄a k̄oyeeŋ tooso k̄ol̄o nȳa kraŋasi lepa t̄o. Taa n̄oḡosi si t̄om, pa hii-si. Ama s̄os̄ant̄o nt̄e si nȳa na nȳa caa t̄oḡaya ke Iseyeli nȳoma t̄ona t̄el̄eyi.

21 Nt̄ena Sayuli c̄o si: Ma kraek̄ale k̄ena s̄ekrete ke Iseyeli taa. P̄óc̄o ma l̄ol̄ȳo nȳoma ta niina is̄ole ke Pencamee kraek̄ale taa. Ile pepe t̄o k̄e n̄ heeliyi-m m̄pu?

22 M̄p̄oḡole Samiyeeli kraŋa Sayuli na i t̄emle tu na í s̄ovna-weŋe kutuluyi taa, na í su-weŋe t̄oc̄ayale k̄opante ke t̄oḡolaa heko taa. P̄ele paa we is̄u ȳelaa h̄iu na naan̄owa ke m̄pu. 23 Il̄ena Samiyeeli t̄o mut̄o saal̄o si: K̄ona c̄oka ŋka maa heela-ŋ si ŋ suna ka m̄paa t̄o. 24 M̄p̄oḡole mut̄o saal̄o l̄esa yule t̄ecu na í tu Sayuli. Nt̄ena Samiyeeli t̄o si: T̄oḡo-t̄u, nyaga pa siwa saa wei ma yaa samaa t̄o.

Il̄ena p̄a k̄penti na p̄a t̄oḡo k̄oyako ŋku. 25 Pa lu t̄ok̄ot̄ale ke tont̄on̄je t̄o na p̄a t̄ii icate taa, il̄ena p̄a lá faaci ke kutuluyi pata t̄o.

Samiyeeli kra Sayuli ke Iseyeli wulav

26 Ku fema, il̄ena Samiyeeli k̄oli tanan̄ t̄e k̄e saa wei haŋa ȳoḡi ka tu t̄o, na í yaa Sayuli si: K̄uli na má l̄asi-ŋ m̄paav.

Il̄ena p̄a t̄o m̄paav ke pa naale. 27 Pa lukaya icate, il̄ena í t̄omi-i si: Heeli nȳa t̄emle tu si í t̄e-t̄oḡo n̄oḡo.

T̄emle tu t̄ewa, il̄ena Samiyeeli t̄o Sayuli si: P̄on̄ent̄aa s̄on̄ na má heeli-ŋ Tacaa t̄om ile.

10

1 M̄p̄oḡole Samiyeeli l̄esa nim na kralipiya, na í p̄eli Sayuli nȳoḡo taa, na í wayali-i na í t̄o si: Tacaa l̄es̄ona-ŋ si ŋ la Iseyeli nȳoma wulav. 2 N yekuyi-m san̄a is̄ent̄o t̄o, n̄ k̄a mayana apalaa naale ke Laseeli p̄elaav kin̄ ke Pencamee nȳoma ton̄a t̄o ke Sel̄esa. Paa heeli-ŋ si pa nawa kraŋasi n̄si n̄ p̄ekaya t̄o. Hal̄i nȳa caa yela kraŋasi t̄om na i n̄oḡosi m̄e t̄om na í ton̄ si: Is̄on̄aya maa la ma p̄oyal̄o t̄om? 3 I luki t̄ona na í tala Tap̄oo t̄oḡo s̄os̄oo t̄e, il̄ena í sulina apalaa tooso na p̄a puki kot̄aya lap̄o ke Pet̄eeli. L̄elo t̄aka pinasi tooso, na l̄elo ke potopoto kakalasi tooso, na l̄elo náá t̄aka sol̄om huluyi. 4 Paa p̄oosi nȳa alaaf̄oya t̄o, na p̄a ha-ŋ potopotonaa naale, na ŋ mu pa nin̄ taa. 5 N luki t̄ona na n̄ tala Iso pulaya, ke timpi Filiisi nȳoma yoolaa tasikile wee t̄o, is̄u n̄ s̄ovki icate t̄o, n̄ k̄a sulina Iso k̄oḡoḡot̄o tel̄es̄elaa kraek̄ale na p̄a luna t̄ok̄ot̄ale ke tont̄on̄je t̄o, na p̄a mak̄i cam̄on̄ na akilima na p̄a hul̄ayi h̄asi na p̄a paaki na p̄a san̄ Iso. 6 Tacaa Feesuyi ka t̄ii nȳa t̄o, na nȳa na-we í k̄penti na í paa na í sa Iso, na p̄e layasi-ŋ na ŋ wee is̄u yul̄o k̄ofal̄o. 7 Ye yaasin̄aa pane pa t̄e nȳa t̄o, ile ŋ la n̄ti t̄e we lap̄o t̄o. M̄pi t̄o, Tacaa we nȳa waali k̄e. 8 P̄ale p̄e waali, il̄ena ŋ t̄e-m n̄oḡo na ŋ polo Kilikaa na má s̄on̄ nȳa waali na má lá kot̄asi n̄si k̄oko nyaga si t̄ona na t̄o ciikuyi nȳon̄ka. Il̄ena í tan̄ k̄oyeeŋ naatosomp̄oḡolaya na má k̄oo na má h̄uli-ŋ n̄ti n̄ k̄a la t̄o.

9 Too is̄u Sayuli hau siyile si i t̄eki t̄o, Iso Feesuyi layasa-i kele, na í ná p̄e t̄on̄aya k̄oyako ŋku, is̄u Samiyeeli ka kees̄oyi-t̄o. 10 Pa tala Kipeya, ile Iso k̄oḡoḡot̄o tel̄es̄elaa can̄a lu i s̄oḡoyi nt̄e, na Iso Feesuyi t̄ii í t̄o na í s̄ov paale ke pa heko t̄ona na í san̄ Iso. 11 Ȳelaa m̄pa paa nȳoma-i hatoo l̄on̄ t̄o, pa ná í na Iso k̄oḡoḡot̄o tel̄es̄elaa pa lak̄i m̄pu, il̄ena p̄a p̄os̄oyi t̄emaya ȳelaa taa si: Pepe mayana Kisi p̄oyal̄o Sayuli ye? Il̄e í paaki na í san̄ Iso t̄ot̄oḡo? 12 M̄p̄oḡole Kipeya tu n̄oḡol̄o n̄oḡo t̄ekrav si: Na aweyele pa caa? Il̄ena p̄e p̄osi ȳelaa ke ituule si: Sayuli na Iso k̄oḡoḡot̄o tel̄es̄elaa pa p̄aak̄ona na p̄a san̄ Iso?

¹³ Sayuli terna paale na Iso sam ke mpu, ilena í kra təkətəle ke tontontje tō. ¹⁴ M̄pógú í caa səkpełu nōyoln í pōssa í na tōmle tū sī: Leye í ka polaa ye? ¹⁵ Kelená í cō sī: Tə pola kpaņasi preekoyu tə ta keesi-si, ilena tə polo Samiyeełi kin. Ntēna íle sī: Keesi-m nti Samiyeełi heela-ŋ tō. ¹⁶ Mpuyle sī: I heela-tuyv təfoo sī pa nawa kpaņasi.

Ama í ta heeli í caa səkpełu ke nti Samiyeełi ka heela-ı sī í ká tōyō kawulaya tō.

Tete kra Sayuli sī í tōyō kawulaya

¹⁷ M̄pógú Samiyeełi kōta Iseyeli nyōma ke Iso tōyaya taa ké Misipa. ¹⁸ Na í heeli-we sī Iseyeli Iso Tacaa yōyōtaa sī: Má lēsōna Iseyeli nyōma meye Icipiti, na má ya-meye pa na piitimnaa mpa pa ŋmakəla-me tō, pa niŋ taa. ¹⁹ Na saŋa mə lōki mə Iso ma wei, ma yapa-meye mə cōsseena na mə wahalanaa taa tō. Haləna í tōŋi-m sī má kra-meye wulaw. Tōv, pənentē í lu Tacaa isentaa isu mə kpeka na mə lolŋ wee tō.

²⁰ Mpuyle Samiyeełi yaa Iseyeli kpeka tənaya kolom kolom. Ilena pō kra Pəncamee nyōnte. ²¹ Ntēna í yaa Pəncamee kpekəle ke loluyv loluyv, na pō kra Matili nyōŋku. Pə waalı ké í yaa yolv yolv, na pō kra Kisi pəyalv Sayuli, na pá preeki-ı pa ta na-ı. ²² M̄pógú pa tasa Tacaa ke pōssuyv sī: Na pōntv inı í kōma cəne? Ilena Tacaa sī: Inı í ŋmeləna nteye wontu huuyule waalı.

²³ M̄pógú yəlaa kpaŋa sewa na pá polo pá kpee Sayuli tēna. Pa tana-ı samaa taa tō, í tee pa tənaya nyuyv ké.

²⁴ Mpuyle Samiyeełi heela yəlaa tēna sī: Iı naakı wei inı Tacaa ləsaa tōyōlv. I na nōyolv pa ta nōyōsi ta taa cəne.

Ilena yəlaa tēna wiliti sī: Mə na tetv. ²⁵ M̄pógú Samiyeełi keesa samaa ke pa na wulaw pa tēma, haləna í ŋmaa-təyí takəlaya taa, na í sū-təyí Iso atakaa kin. Pə waalı, ilena í yası yəlaa na paa awe kpe í te. ²⁶ M̄pógú Iso tō yoolaa kpelikpeka nyōma narəlı pa taa, na pá wee Sayuli waalı na í kpe í te Kipeya tōtō. ²⁷ Paa na mpu tetelataa ka wee na pá tōŋ sī: Isənyə inē íle í ká la na í waası-tō? Na pá footiyi-ı. Pécō pa ta ha-ı kōcōv nakōlı. Ama Sayuli ná tá kpaŋa-tı na í yaa sı pulv.

11

Sayuli yoonə Amoni nyōma na í kəli-we

¹ M̄pógú waatv nōyolv Amoni wulaw Nahası na í yoolaa, pa polaa na pá siki Yapeesi ke Kalaati. Mpuyle Yapeesi nyōma tēna tōma-ı sī: Tá na-ŋ tē preeł nōyō na tē lakı-ŋ tōmle. ² Tənyayle Nahası tōma sī: Ye í tisaa na má wōyōsi mə tēna mə ntōyōŋ isē na pō tv Iseyeli tənaya feele, ile má na-me tē preeł nōyō.

³ Kelená Yapeesi nyuyv nyōma tō sī: Ha-tuyv kōyeeŋ naatosompōyōlaya na tē tili Iseyeli tetv tēna taa. Ye nōyolv fei sī í waası-tv, ile tē ha-ŋ tá ti.

⁴ M̄pógú tillaa pola Sayuli teye Kipeya na pá heeli-təyí yəlaa. Ilena pá tōlı nōōsi na pá wii təkpo. ⁵ Ile Sayuli luna taale nté na í we í naaŋ waalı, na í pōōsi sī: Pepe lapa na yəlaa wiiki mpu? Ilena pá keesi-ı nti Yapeesi tillaa yōyōtaa tō. ⁶ I nuwa mpu, ilena Iso Feesuyv ti í tōv na í pááná huu sōsōm. ⁷ Tənaya í kra naaŋ naale na í seti-ı tilima, na í tilina Iseyeli tetv tēna taa sī: Ye pə cəpa wei na í tá tōŋ Sayuli na Samiyeełi pa waalı ke yooou taa, m̄pógú paa lana pōntv naaŋ.

Ilena Tacaa sōyōntv kra yəlaa, na pa tēna pá tee yooou ke nōyō kolōmāya, isu yolv kolōm. ⁸ M̄pógú Sayuli kala í yoolaa ke Peseke, na Iseyeli nyōma lu iyisi ŋmōnyov na nunōwa (300000) na Yuta nyōma ke iyisi hiu na naanōwa (30000). ⁹ M̄pógú í tilaa sī pá heeli Yapeesi nyōma sı, cele ilim sikuyv ke paa na nyuyv. Tillaa heela tōm ntəyí Yapeesi nyōma, ilena pele pa laŋa hee. ¹⁰ Na pá heeli Amoni nyōma sī: Cele tv peti-meye tá ti na í lana-tuyv isəna pə ha-me tō.

¹¹ M̄pógú Sayuli faya í yoolaa ke tōm toosooyo tefemle, na pá watı Amoni nyōma tāsikile ke waatv wei haŋa yuyı ka tv tō, na pá ku-weye m̄pógú haləna ilim sikuyv. Pə sōv mpa mpa ilena pele pá ya yem yem. ¹² Pa tōyō akaitv ke mpu, ilena yəlaa pōōsi Samiyeełi sī: Awe tōŋaya sī Sayuli kaa tōyō tá tō ké kawulaya ye? I ləsi yəlaa mpe na tō ku-we.

¹³ Ntēna Sayuli sī pá taa kv nōyōlvv saŋa. Mpi tv, kōyakov kōneye Tacaa waasa Iseyeli nyōma.

¹⁴ M̄pógú Samiyeełi yaa-we sī: I kōv na tē polo Kilikaa na tē su kawulaya.

¹⁵ Ilena pa tēna pá polo tēna, na pá kra Sayuli ke wulaw ke Iso atakaa kin, na pá la kōtaya ŋka kōkō nyāya ka tēna tō na ciikuyv kōtaya. Ilena Sayuli na Iseyeli nyōma tēna pa la acima sōsōna.

12

Samiyeełi lapa Iseyeli nyōma ke faaci

¹ Mpuyle Samiyeełi tōma Iseyeli nyōma sī: Ma nuwa mə kōsələmōtv na má kra-meye wulaw. ² Pənentē u naakı mə wulaw wei í ka teeki-meye nōyō tōyōle. Ma ile ma kratəlaa, ma hulōsa nyōōsi, ma pəyalaa lapa sōsaa. Hatoo ma iwaasətv ke ma lapa mə nyuyv tv haləna saŋa. ³ Má səŋna nteye cəne, ye ma wakələna nōyolv, yaa ma lēka pōntv nav, yaa í kpaŋaya. I yōyōti-təyí

Tacaa na wulaw wei i ləsaatə pa isentaa cəne. Mə taa aweye ma muɣulaa, yaa mə taa aweye ma ηmakəlaa? Awe cələna-m kəhəw na mə takı i waalı? Pəntə i yəɣəti na mə fəli-i.

⁴ İlena yəlaa cə Samiyeeł sı: Aaı, n ta muɣuli-tə, n ta ηmakəli-tə. Pəcə n ta mu nəɣəlv kəhəw na n takı i waalı.

⁵ İlena Samiyeełi tasa sı: Tacaa na wei i ləsaatə sı i kpa-a-meye wulaw təɣəle tá aseeta nyəma ke saŋa, sı ma ta təɣə mə taa nəɣəlv pulv cəcəka. İlena pá cə-sı sı: Ee, mpeyele ta aseeta nyəma. ⁶ İlena Samiyeełi sı: Tacaa wei i yelaa na Moisi na Aləŋ pá ləsi mə caanaa ke İcipiti taa təɣəle aseeta tə. ⁷ Təw, pəneŋte í kəw na má kəesi-meye kəpantənaa mpa i ləpa mə caanaa tə, na má taɣanı mə təm. ⁸ Yakərw na i nyəma pa pola İcipiti tə, pə waalı kə təna nyəma ηmakəla-wə. İlena mə caanaa mpe pá wiina Tacaa sı i waasi-wə. Ntəna íle i ləsi Moisi na Aləŋ na i tili-wə na pá ya-weye İcipiti taa, na pá kəna-weye tetə təne tə taa cəne. ⁹ Pəle pə waalı kə mə caanaa mpe pa səw Tacaa təw, na íle i tə-weye Filiisi nyəma na Hasəw yoolaa wulaw Sisela, na Mowərw wulaw pa niŋ taa na pá yooŋa-wə. ¹⁰ Mərwúy pa wiina Tacaa tətə sı: Tə wakələna-ŋ. Mpi tə, tə lə-ŋ na tə laaki Paalənaa na Asətatənaa. Ya-təw ta kolontunaa niŋ taa, na tə lə-ŋ təmlə. ¹¹ İlena Tacaa ləsi Ketiyəŋ na Petəŋ na Yefete, na maya waalı waalı, na tə ya-meye mə kolontunaa niŋ taa na í cəya təpəmm na heesəw. ¹² Waatə wei Amoni wulaw Nahasi yookaɣana-mə təɣə í təma-m sı má kpa-meye wulaw. Pəyele Tacaa mə ləw kəle mə wulaw ke waatə unı. ¹³ İ naakı mə wulaw wei í pəekaa na í ləsi təɣəle Tacaa kpa-mə. ¹⁴ Ye í nyaŋna Tacaa na í laki-i təmlə na í nukəna-i, na í ta kpeesəna nti i tə-mə tə, na mə na mə wulaw i təŋəɣi-i mə laŋa ká hee. ¹⁵ Ama ye i nukəna-i na í kpeesa i təm i ká tə-meye niŋ isı i ká təw mə caanaa tə. ¹⁶ Təw, pəneŋte í səŋ mpu, na í ná piti təmlə nte Tacaa ká la mə hekw taa tə. ¹⁷ Pə taɣa ləŋle taa kə tə wə isəntə? Mpu tə, maa sələmi Tacaa na í yele na təw holi na kə nu. Waatə inəɣi í ká nyi sı timpı i sələma wulaw tə, mə təm səpəna Tacaa kə.

¹⁸ Tənaɣəle Samiyeełi sələma Tacaa na təw holi na kə nu kuyaku ŋkə kə mayamaya. İlena Tacaa na Samiyeełi pa təm la samaa ke səɣəntə. ¹⁹ Mpuwəle samaa təma-i sı: Sələmi nyá ləw Tacaa ke ta təw na pə taa kəw na tə sı. Mpi tə, tə nawa sı tə səsa tasəkəle ke ta isayətu təw kə timpı tə sələma wulaw tə. ²⁰ Ntəna Samiyeełi sı: İ taa nyá, paa na í ləpa isayətu nti tə, pə taa cı-mə sı í kisiyi Tacaa kə. İ ləpi-i təmlə na mə lotu təna. ²¹ İ taa təŋ tuŋ. Mpi tə, íle i kaa pəsi na í waasi-mə yaa í tu səna-mə. Pə taɣa pulw, i fəna i ti. ²² Tacaa ná kaa lə-mə. Mpi tə, i hətə ke səwəle kə, i tə i taa kə sı i pəsəyi-meye i yəlaa. ²³ Ye ma yela mə təw ke sələmwəw mpu sı i təŋi-m. Maa səyesi-meye mpi pə wə teu na pə siyisaa tə na í la. ²⁴ İ nyaŋna Tacaa, na í ləpi-i təmlə ke teu na lotu koləmtə. Mə mayamaya í nawa toma wena i huləyi mə hekw tə. ²⁵ Ama ye í təkə mə isayətu, mə na mə wulaw í ká sı.

13

Sayuli yooŋa Filiisi nyəma na i liyituyi

¹ Waatə wei Sayuli təɣə kawulaya tə i pusi ka wə... Pəyele i ka təma kawulaya təw ke pusi naaleye İseyeli taa.^a təm. Ama Piipilinaa ləlaa ná təwa sı Sayuli pusi ka wə nule. ² Mərwúy Sayuli ləsa yoolaa iyisi toosoɣə (3000) İseyeli taa. İlena í su i kiŋ ke pa taa yəlaa iyisi naaleye (2000) Mikiması na Peteełi pəw taa. İlena í cəla yəlaa iyaya (1000) ke i pəyaləw Sonatəŋ ke Kipeya ke Pencamə taa. Pə kaasa mpa ilena í yası pəle na paa wei í məli i te.

³ Mərwúy Sonatəŋ yəka Filiisi yoolaa təsikile ke Kipeya, ilena pəle pá nu. Ntəna Sayuli tili na pá huli tutuuy ke İseyeli təna taa sı Hepəla nyəma í lu yoo. ⁴ İseyeli nyəma təna nuwa sı Sayuli yəka Filiisi yoolaa təsikile. İlena Filiisi nyəma taa kpaəkəna-wə. İlena yəlaa lu yoo na pá koti Sayuli kiŋ ke Kilikaa. ⁵ Mərwúy Filiisi nyəma kotaa sı pa yookina İseyeli nyəma, na pa yoo wə kəekənaa ke iyisi hiu na naanəwə (30000) na pa kpaɣanəŋ cəyala ke iyisi naatəso (6000). Pa yoolaa ka wə pəɣəle kə isı ləm nəɣə kanyəŋa, pa fəi kaləw. Mərwúy pa polaa na pá puli Mikiması ke Peti-Afəŋ ilim təhəle təw. ⁶ Mərwúy İseyeli nyəma laŋa wakəlaa tətəɣətəɣə. Mpi tə, pa kolontunaa tə-weye pəɣəle təyamyam. İlena pa taa ləlaa ηməli kukpaməŋ pəw taa, na ləlaa ke ləkənaa taa, na ləlaa ke pulası taa, na ləlaa ke hətə taa. ⁷ İlena ləlaa ná təsi Yaatanı na pá polo Katı na Kalaatı.

Waatə unı tə na Sayuli náa wə Kilikaa, na yəlaa mpa paa wə i kiŋ tə pa seliɣi. ⁸ Mərwúy Sayuli taŋa wə ke naatosompəɣəlaya, isı Samiyeełi ka heeluyə-i tə. Paa na mpu Samiyeełi ta kəw ləŋ. İlena yəlaa səw yav. ⁹ Tənaɣəle Sayuli təma sı: İ kəna-m kətaya ŋka kəkə nyaya ka təna tə na ciikuɣu nyəŋka wontu. İlena í la kətaya ŋka kəkə nyaya ka təna tə. ¹⁰ İ kəma isı i tēsəyi, ile Samiyeełi tapəɣəle. Na Sayuli polo i səwəw. ¹¹ Mpuwəle Samiyeełi pəsa-i sı: Pəpəye n ləpa ye?

İlena Sayuli cə sı: Ma nawa sı samaa təŋa yav. Pəcə n ta kəw isı n ka siwa tə. Pəyele Filiisi nyəma ná sika Mikiması. ¹² Kələna má maɣası ma taa sı, Filiisi nyəma ka tii ma təw ke Kilikaa cəne, na má ta sələməta Tacaa. Pə təw kə pə caala-m sı má la kətaya ŋka kəkə nyaya ka təna tə.

^a 13:1 pusi: Hepəla taa íle, lonte təne tə taa pa ta yəɣəti pusi

¹³ Tənaɣa Samiyeeli tōma Sayuli si: N lapa kōmelentu kē. N ta tōki nti Tacaa nyá Iso su-ŋ tō. Təfo, Tacaa ka nyəmayá si nyá kawulaya ká wée tam tō kē Iseyeli taa kē. ¹⁴ Ama pənente ka kaa tasa leeluyu. Tacaa ləsa i luyu tē nyəŋ na í kpa-i wulaw ke i yəlaa tō. Mpi tō, n ta tōki mpi i ka tu-ŋ tō.

¹⁵ Pə waali ke Samiyeeli kōla Kilikaa, na í polo Kipeya ke Pəncameε tetu taa. Ḿpóyó Sayuli kala yəlaa mpa paa wε i kin tō, na pá lu yəlaa nasətosō (600). ¹⁶ I na í pəyalv Sonatŋ na pa cōl yəlaa paa sika Kepa ke Pəncameε tetu taa kē. Ilena Filiisi nyəma náá siki Mikimasí. ¹⁷ Ḿpóyó Filiisi yoolaa mpa pa wakələyi ləlaa wontu tō, pa lu tintika tooso. Ḿpóyó kancaalaya nyənte mələna Ofəla tō kē Suwaali tetu taa. ¹⁸ Ilena naale nyənte náá mələna Pəti-Holoh tō, na tooso nyənte náá kpaɣa tōŋa mpaav ŋku ku tiiki Sənsəməŋ tətəkəle taa ke wəlaya tetu tō tō.

¹⁹ Waatu iní tō, koolu fεi Iseyeli nyəma te. Mpi tō, Filiisi nyəma taa tisiyi si Hepəla nyəma í lu laɣalεε na ŋmantaasi. ²⁰ Filiisi nyəma tēye pa pukaya na pá kpaləyi akun, na pa cikanaa, na pa lawa, na pa tetu kucəsəŋ ²¹ ke waatu wei wontunaa mpe pa lon səki tō. Pa kpalaya kē na pá fəlayi liyitee nyəxəlvuy kulumuyv ke wontu səkpetu tō, na nyəxəlvon naaleye səsəntu tō. ²² Kuyaku ŋku yoou tiwa tō, Sayuli na í pəyalv Sonatŋ pa tike paa wenna yoou wontu. Pə kaasa yəlaa mpa paa wε pa kin tō, pεle pa taa nəxəlv fεina ŋmantaaya pa laɣate.

²³ Ḿpóyó Filiisi yoolaa polaa si pa tanəyi Mikimasí mpaav.

14

Sonatŋ luw ke Filiisi yoolaa kpekəle tō

¹ Ḿpóyó kuyaku nakuli Sonatŋ tōma ifepu wei i təkəyi i yoou wontu tō si: Kō na tē tēsi Filiisi yoolaa təkikile nte tē wenna tōo cəne tō tō.

Ama Sonatŋ ta yele na í caa nu-ti. ² Na Sayuli náá caɣa Kipeya tōŋa tō kē tuyv nakuli ku tē kē Mikələŋ. Na yoolaa mpa paa wε i kin tō, pa tala isu yəlaa nasətosō (600) ke mpv. ³ Ahitupi pəyalv Ahiya ka kəna kōtəlv ke waatu iní. Na í suu kōtəlaa toko wei pa pəsəxəŋa Tacaa ke tōm tō. Tacaa kōtəlv Ilii wei i ka wε Silo tō i pəyalv kele Pənhasí, na ílé i lələna Ikarəti. Ikarəti neu nté Ahitupi. Ile yəlaa ta nyi si Sonatŋ pola tiili.

⁴⁻⁵ Mpaav ŋku Sonatŋ təŋaya si í puki Filiisi nyəma yoolaa təkikile tō, ku wε kəkpaaməŋ naale heku kē. Ləŋku nəɣo kəsəna ilim ntəxəŋ tō kē Mikimasí isentaa. Pa yaaki-ku si Posee. Ləŋku nəɣo náá kəsəna ilim mətəŋ tō kē Kepa isentaa, na pá yaaki kule si Sene. ⁶ Ḿpóyó Sonatŋ tōma i yoou wontu təkəlv si: Kō na tē tēsi Filiisi nyəma ma ta nyi isənaa mpe pa təkikile. Ntanyí Tacaa ká yoonaa tá nəɣo. Mpi tō, pə fεi Tacaa ke kate si i yoonaa samaa tuutuuma nəɣo, yaa yəlaa pəcə nəɣo. ⁷ Kələna Sonatŋ yoou wontu təkəlv tō si: La isəna pə maɣa-ŋ tō. Polo tə polo, ma wε nyá waali kē. ⁸ Ḿpuyole si: Təv, tə pukuyuna pa tō isəntə tō paa na-tv. ⁹ Ile ye pa tōma si: I caɣa tana na tē kō. Ile tə səŋ tá təsəŋle təkpi. ¹⁰ Ama ye pa tōma-tv si: I tō na í kō. Ile táá kpa pa tō. Mpi tu nyəna si Tacaa tu-wεye tá niŋ taa təɣle.

¹¹ Ilena pá yele na Filiisi nyəma na-we na pá tō si: I nyəni, Hepəla nyəma luna ntēye ṕpóyó ŋku ku taa paa ŋməlaa tō. ¹² Ḿpuyole pa tasaa si: I kō cəne na tē la-me na í təɣo na í haɣa.

Ntəna Sonatŋ tō i yoou wontu təkəlv si: Təŋ ma waali. Mpi tō, Tacaa tu-wεye Iseyeli nyəma niŋ taa kē.

¹³ Ilena pá tō pa niŋ tō na pá kpa. Ḿpóyó Sonatŋ na kpiita-we na í pətəyi. Ilena yoou wontu təkəlv náá tēsəyi na í təŋyi. ¹⁴ Yəlaa hiu ke Sonatŋ pa kōwa pa kancaalaya yoou ŋku ku taa kē pəle nyuvv taa tənaya kelikiya kulumaya taa. ¹⁵ Ḿpóyó səxəntv kpa Filiisi nyəma mpa paa wε tawa taa tō. Ilena təkikile taa yoolaa na mpa pa wakələyi ləlaa wontu tō, pá svv seluyv. Ḿpóyó tetu selaa, na kaninɣa kpa yəlaa.

¹⁶ Ḿpóyó Sayuli fεŋlaa mpa paa wε Kipeya ke Pəncameε tetu taa tō, pa na acufu tiwa Filiisi nyəma taa, na pá seeki yem yem. ¹⁷ Tənaya Sayuli tōma i yoolaa mpa paa wε i kin tō si: I kala yəlaa na tē ná si awe fεina tá taa.

Pa kala yəlaa Ilena pá maɣana si Sonatŋ na i yoou wontu təkəlv pa fεina. ¹⁸ Ntəna Sayuli tō kōtəlv Ahiya si: Heeli na pá kəna Iso atakaa.

(Mpi tō, ílé i ka wε kuyaku ŋkuyv Iseyeli nyəma kin kē).

¹⁹ Sayuli tənna yəɣətuyv ke mpv tō na acufu kəkəte tənna səsəvyv kē. Ilena í tō kōtəlv si: Səŋ na pəcə.

²⁰ Ḿpóyó Sayuli na yoolaa pa kpeyelaa na pá polo təyoole. Ilena pá maɣana acufu tiwa Filiisi nyəma taa, na pá lon təmayá laɣalεε. ²¹ Tənaya Hepəla nyəma mpa paa wε Filiisi yoolaa taa na pa səŋna-we tō, pa sewa na pá məli Sayuli na Sonatŋ pa kin.

²² Ḿpóyó Iseyeli nyəma mpa pa ŋməla ləlayim puyv taa tō, pεle pa nuwa Filiisi nyəma sewa təm. Ilena pa tv pa waali kē təyoole taa. ²³ Isəna Tacaa yəlaa na Iseyeli nyəma la akanaa ke kuyaku ŋku təɣle.

Iseyeli yoolaa waasayi Sonataŋ

Ayuli pa yooŋa m̄p̄óyú haləna Pɛti-Afeŋ waali. ²⁴ M̄p̄óyú nyɔɔɔsi pu Iseyeli nyóŋma ke kuyaku ŋku. Mpi tɔ, Sayuli ka yɔɔɔta kɛ na í tuu si: Ye wei í tɔɔɔ pulu ke saŋa, na ma ta leetata ma kolontunaa, mpusi ká tɔŋ pɔntu. Pə tɔɔ kɛ pa taa nɔɔɔlu ta tɔŋ puluɔɔ ilim na pə tɛm. ²⁵ M̄p̄óyú yəlaa təna tala hɔtɔɔɔ ŋku ku taa tuŋ nim we ateyɛ yem tɔ. ²⁶ Tuŋ ka tɔwa setasi ke hɔtɔɔɔ ŋku ku taa kɛ na nim kpeŋ. Ama nɔɔɔlu ta kraasəna í nɔɔɔ kin. Mpi tɔ, yəlaa seekaya nɔɔɔ ŋka pa suwa tɔ. ²⁷ Ama Sonataŋ ná tɔá nyi si í caa kisina yəlaa, na tuunav si nɔɔɔlu í taa tɔŋ pulu. M̄p̄óyú í lii í kɔ́átóyú ke tuŋ nim taa na í niisi na pə ce isentɔɔ. ²⁸ M̄p̄óyúle samaa taa nɔɔɔlu tɔma-i si: Hei, nyá caa yɔɔɔta na í tuu si: Ye pə cəpa wei na í tɔɔɔ saŋa mpusi we í tɔɔ kɛ. Pə́cɔ́ nyɔɔɔsi tu nu tá tənaya.

²⁹ Sonataŋ nuwa mpv, ilena í cɔ si: Ma caa wakəla yəlaa kɛ. Í nyəni ma tɔŋɔɔ tuŋ na pə ce ma isentɔ təkɛlekele tɔ. ³⁰ Ye isu saŋa yəlaa ka tɔɔɔ mpi pa leeka pa kolontunaa niŋ taa tɔ, pa tɔá ku Filiisi nyóŋma na pə kəli isentɔ?

³¹ M̄p̄óyú pa ku-weye kuyaku ŋkuyv pə kraɔav Mikimasi na pə polo Ayaləŋ tɔ. Na nyɔɔɔsi pu Iseyeli nyóŋma ke sɔsɔm. ³² Ilena pá tii kolontunaa tɔla tɔɔ, na pá lentɔ-ye na pá səŋ a caləŋ tɔɔ na pá tɔɔ a nantv. ³³ M̄p̄óyú pa tayasa-təyi Sayuli si: N nawa yəlaa wakələna Taca a tɔ. Pa tɔɔ nantv na tɔ caləŋ. Ntəna í tɔ si: Í lapa kutakɛsətv kɛ. Mpv tɔ, í pilimi puw na ma tɔɔ cəne. ³⁴ M̄p̄óyú í tasaa si pá cɔɔ pa heeli samaa si: Paa wei í kəna í nav yaa í heu na í kó cəne na í tɔɔ. Tɔfɔ í taa tɔɔ nantv na tɔ caləŋ ke mpv na í wakələna Taca a.

M̄p̄óyú paa wei í lapa m̄p̄óyú ahoɔ anɔ. ³⁵ Ilena Sayuli ŋma Taca a ke í kancaalaya kɔtaya tɔlate. ³⁶ M̄p̄óyúle í tɔma yəlaa si: Tɔ́ polo Filiisi nyóŋma waali na ahoɔ na tɔ́ kó pa təna na tɔ́ kuu pa wontu haləna pə nyaali. Tɔ́ taa sɔɔ pa kuləŋm. Ilena pele pa cɔ si: La isəna pə maya-ŋ tɔ. Ntəna kɔtəlv si: Tɔ́ sələmi Iso kɛ cəne na pə́cɔ́.

³⁷ M̄p̄óyú Sayuli pə́saa Iso si: Ye tɔ tɔŋa Filiisi nyóŋma waali n ká tɔ-weye tá niŋ taa? Ama Taca a tɔ cɔ waatv unɔ. ³⁸ Ilena Sayuli tɔ nyɔɔɔ nyóŋma si: Mə təna í kɔti cəne na tɔ́ pɛkɔ́ na tɔ́ ná wei í lapa isayatu tənɛye saŋa tɔ. ³⁹ Ma tuuna Taca a wei í waasayi Iseyeli nyóŋma tɔ si, paa ma pəyalv wakələna. Isu í səpa.

Ama nɔɔɔlu ta cɔ-i si pulu. ⁴⁰ Ilena í tɔ samaa si: Mə təna í mələna hɔɔɔlvv kɔne na pə kaasi má na Sonataŋ na cəne tɔɔ. Ilena pele pa cɔ si: La mpi pə maya-ŋ tɔ.

⁴¹ M̄p̄óyú Sayuli sələma Taca a si: Iseyeli Iso, huli-tɔyɔ tampana. Ilena pá tɔ tɛtɛ na pə́ kpa í na í pəyalv. ⁴² M̄p̄óyúle si: Í tɔ má na ma pəyalv tá tɔɔ kɛ tɛtɛ. Ilena pə́ kpa í pəyalv. ⁴³ Ntəna Sayuli si: Heeli-m mpi n lapa tɔ. Ntəna Sonataŋ cɔ si: Ma tɔŋa tuŋ nim ke pə́cɔ́. Mayalə, ma sɔɔlv puwa si má si. ⁴⁴ Kelena Sayuli tɔ si: Sonataŋ, ye n ta si Taca a í lana-m isəna í sɔ́laa tɔ.

⁴⁵ Ntəna samaa tɔ Sayuli si: Pɛpɛ, Sonataŋ ká si yaa? Aai yoo, mpusi í polo pooluŋ. Pə fei si í nyɔɔɔ taa nyɔ́ɔɔɔɔ kɔlvmaya mayamaya í le. Mpi tɔ, í nɔɔɔ ke Taca a waasəna Iseyeli nyóŋma ke saŋa.

Isəna samaa yapa Sonataŋ na í tá si tɔyɔle. ⁴⁶ Ilena Sayuli ye le Filiisi nyóŋma ke tɔɔɔlvv, na pele pá məli pa tɛ.

Sayuli kəlvv na í tɔyaya nyóŋma pə́ tɔm

⁴⁷ Sayuli tɔyɔ kawulaya ke Iseyeli taa. Ilena í yooŋa í kolontunaa tənaya hɔɔɔlɔŋ təna taa. Paa Mowarv nyóŋma, paa Amoni nyóŋma, paa Itəŋ nyóŋma, na Sopa awulaa, na Filiisi nyóŋma. Paa timpɔyi í talaa tɛ, unɔ í tokəna akautv. ⁴⁸ Í hula tɔŋ na í yooŋa Amaleke nyóŋma. Í fita Iseyeli nyóŋma ke mpa pa wakəlaya-we tɔ pa niŋ taa.

⁴⁹ Sayuli pəyalaa ntɛ Sonataŋ na Isefi na Maləkisiwa. Í pɛlɛaa we naalɛ, kancaalaya nyəŋ ntɛ Melarɔ́ na səkɔpɛlɔ́ si Mikaaali. ⁵⁰ Í alv ntɛ Ahimaasi pɛelə Ahinowam. Í yoolaa sɔsɔ ntɛ í caa səkɔpɛlɔ́ Nɛɛ pəyalv Arəŋɛɛ. ⁵¹ Sayuli caa Kisi na Nɛɛ caa Arəŋɛɛ pele pa caa kɛle Arəyeli.

⁵² Sayuli yooŋa Filiisi nyóŋma ke m̄p̄óyú na tɔŋ na tɔŋ, haləna í səŋm. Ye í loosa yulv tɔŋ tɔ yaa kɔpɛlikɔpɛka tɔ, í tɔyɔ-i í yoolaa taa kɛ.

15*Iso lvv ke Sayuli*

¹ M̄p̄óyú Samiyeli tɔma Sayuli si: Maya Taca a tilaa, na má kpa-ŋ Iseyeli nyóŋma wulav na má pəli-ŋ nim. Mpv tɔ, ke ŋkɔraŋ na ŋ nu. ² Taca a Tɔma təna tɔ yɔɔɔta si unɔ í ká leeti Amaleke nyóŋma ke pa caanaa isayatu. Mpi tɔ, paa təkə Iseyeli nyóŋma ke mpaasv ke waatv wei pele pa luna Icipiti tɔyɔ. ³ Pə tɔɔ tɔ, polo na ŋ kó Amaleke nyóŋma na ŋ kpiisi pa nyəŋm təna. Taa sɔɔ pa pulvɔv cəcəkə. Paa apalaa, paa alaa, paa piya, na ahuləmnaa na tɔla təna.

⁴ M̄p̄óyúle Sayuli kɔta í yəlaa na í kala-weye Telayim. Ilena Iseyeli yoolaa nɔɔɔɛ tɔntaa lu yəlaa iyisi ŋmɔnyv (200000) na Yuta nyóŋma ke iyisi naanvwa (10000). ⁵ Ilena pá polo Amaleke

nyáma icate na pá papí-weye tetekele taa. ⁶ M'póyó pa tilaa na pá heeli Keni nyáma sí pá lu Amaleke nyáma te. Pó taa koo na pá kó na pá kpehna-we. Mpi tó, pa caanaa nyoyu ka tena lseyeli nyáma ke waatu wei pele pa luna Icipiti tóyo. Ilena Keni nyáma lu. ⁷ M'póyó Sayuli yooona Amaleke nyáma ke pá kraγau Hafila tó, na pó polo Suuu ke Icipiti ilim tólule tóo. ⁸ Ilena í kra pa wulaw Akakí na í ise na í kó yélaa tóna tócaγacaya. ⁹ M'póyó Sayuli na í yoolaa pa yela wulaw na í ise, na tóla kópampána, na wontu kópantónaa. Ama mpi pá taa fei teu na tóla acamisi tike ke pa kowa.

¹⁰ M'póyó Tacaa heela Samiyeele sí: ¹¹ Ma lanje wakélóna Sayuli kawulaya kraγ ké. Mpi tó, í lo-m na í kisi ma tóm ke tókoyu.

Kelena Samiyeele lanje wakéli tótóyótóyo, na í wiina Tacaa ke ahoó tóna.

¹² Teu fema tanaη, Ilena Samiyeele kóli sí í puki Sayuli ke sēhnyu. Ntena pá heeli-í sí: Sayuli pola Kamēlele na í nja akele nōyob sí pá tōsōyí-í í akatu tōo. Pó waali, Ilena í tēna Kilikaa. ¹³ Samiyeele tōja í waali ké tóna, Ilena Sayuli sēe-í sí: Tacaa í kooli-η kópantó. Na í tasa sí: Ma lapa teitei ké ísu Iso ka γóyótóyo tó. ¹⁴ M'poyule Samiyeele pōsá-í sí: Na naaη na heeη wula nna ma nukí ísēntó tó, Ieye ale a luna? ¹⁵ Ntena Sayuli sí: Yélaa tōsōna Amaleke nyáma tóla kópána taa sí pa lakí nyá Iso Tacaa ke kōcōo. Pó kaasa mpi tó, tó kpiisa póle pá tóna. ¹⁶ M'póyó Samiyeele tóma sí: Su, na ma heeli-η nti Tacaa heela-m ahoó ate tó. Ilena Sayuli sí: Yóyóti.

¹⁷ M'poyule Samiyeele sí: Paa na n ka nyónaya nyá tēyí pōyaya tó, Tacaa lōsa-η na í kra-η lseyeli nyáma wulaw na í pōli-η nim. ¹⁸ Tacaa tōmna-η sí, n polo na n yooona Amaleke asayaa mpe, na n kpiisi-we. ¹⁹ Ile pepe tóo ké n ta nuna í nōyo, na n kraγa pa wontunaa tōkeu na n pōsi isayau ke í ísēntaa? ²⁰ Ntena Sayuli cō sí: Ma nuna í nōyo ke teu ke, na má yooona Amaleke nyáma ísu í ka γóyótaa tó. Ma kpiisa-we na má kōna pa wulaw na í ise. ²¹ Ama yélaa tōsōna pa tóla taa ké kópána sí, pa lakí Tacaa nyá Iso ké kótaya ke Kilikaa.

²² Ntena Samiyeele sí: Tacaa ta sōli kōtasí nsi kōkō nyaya sí tóna tó ísu í sōlōyó sí yóli í nuna-í tó se. I tóm nuna kōla-í teu ke íwaah kópán kōtasí lapu. ²³ Mpi tó, kpeena ké Iso ké isayatu ke teitei ké ísu tutu. I nyónayí kanjante ke teitei ísu tuη laa. Timpi nyá lo Iso Tóm tó, íle í ka lo-η tótóyo na n lanje kawulaya. ²⁴ M'poyule Sayuli cōwa sí: Tampána ma wakélóna Iso. Mpi tó, ma wakéla nti í tó-m tó. Pó cō ma ta nuna nyá tóm. Ile yélaa ké ma sewa na má nuna-we. ²⁵ Hai, pōente ma wiina-η sí n tayaní ma isayatu na n mōli na má hēnti Tacaa ke ate. ²⁶ Ntena Samiyeele sí: Maa mōlōyí. Mpi tó, n lo Tacaa tóm. Íle í lo nyaya, n ta ke lseyeli wulaw tótó.

²⁷ Samiyeele ha síyile sí í tēki, Ilena Sayuli kra í capa ntompāle na tó cē. ²⁸ Kelena Samiyeele sí: Anha, m'póyó Tacaa lapa nyá kawulaya ke saηa, na í ha wei í kōla-η teu tó. ²⁹ Tacaa kele lseyeli tōη. I ta ke yóli sí í looliyí, yaa í layasōyí. ³⁰ Ntena Sayuli tasa sí: Ma wakélaa yaa, íle hai, ma wiikina-η sí n kōsi ma nyoyu ke lseyeli nyáma na pa sōsaa pa ísēntaa. Hai, mōli na má hēnti nyá Iso Tacaa ke ate.

³¹ M'poyule Samiyeele mōlaa na Sayuli hēnti Tacaa ke ate.

³² Ilena Samiyeele tó sí: I kōna-m Amaleke nyáma wulaw Akakí. Akakí tōηna pote na lanjholómle, na í mayasōyí í taa sí: Pōpōtó fei lelen, sēm sōyōntu yawa. ³³ M'poyule Samiyeele tóma sí:

Ísu nyá layate pem alaa ke piya tó.

M'pó uní tótóyo nyá too ká lanje pōyaya ke alaa taa.

Ilena Samiyeele setí-í tēpótóyó ke kótaya tōlate ísēntaa ké Kilikaa.

³⁴ M'póyó Samiyeele mōla í tēye Lama, na Sayuli náa kpe Kipeya. ³⁵ Samiyeele na í sēm í ta tasa mōlōyó sí í naaki Sayuli. Mpi tó, í wiikaya í tōo ké timpi Tacaa lanje wakélóna í kawulaya kraγ tóyo.

16

Samiyeele kra Taftiti ke kawulaya na í pōli-í nim

¹ M'póyó Tacaa tóma Samiyeele sí: N kaa yele Sayuli tóo ké wula ke m'pó? Ma lo-í ké. I ta ke lseyeli nyáma wulaw tótó. Suuli nyá hōlōyó ke nim, na má tili-η Petēlēhem tó Sese te. Ma nawa í pōyalaa taa ké wei maa kra wulaw tó. ² Ntena Samiyeele sí: Ísōnayale maa la na má polo m'pó? Sayuli í nuwa í ká kō-m. Kēna Tacaa sí: Kpehna nāw ífate, n talaa, íle n tó sí: Ma kōmāya sí ma lakí Tacaa ke kótaya. ³ Yaa Sese ke kótaya tōlate. Ile maa hōli-η wei n ka kra wulaw na n pōli nim tó.

⁴ M'póyó Samiyeele tēe Petēlēhem ísu Tacaa ka kēesōyó tó. Icate sōsaa na-í na sōyōntu kra-we. Ilena pá kraγa asewa na pá sēh-í na pá pōs-í sí: Alaafōya kele n kōma? ⁵ Ilena í cō sí: Ee alaafōya ké. Ma kōmāya sí ma lakí Tacaa ke kótaya. I tayaní mō tí na í kōo kótaya tōlate.

M'póyó í yaa Sese na í pōyalaa sí pá tayaní pa tí na pá kōo kótaya tōlate. ⁶ Apaló uní í tōyaya nyáma sōv k'pakraa, na Samiyeele na í pōyaló Iliyari, Ilena í mayasí í taa sí: Ísēntó wei Tacaa

læsaat tæxələ çæne. ⁷ Kelena Tacaa to Samiyeeli si: Taa nyəni təo, na taɣaləŋ. Pə taɣa inəxi ma læsa, ma paasəyənə təo isu yulb. Ama lotu taa ké ma nyənəxi.

⁸ M'p'ógú Seseə yaa Apinatari na í kəo. Ilena Samiyeeli to si: Pə taɣa inəxi Tacaa læsa.

⁹ Na Seseə yaa Samma, Ilena Samiyeeli taa si: Tacaa ta læsi un tətə.

¹⁰ M'p'ógú í yaa í pəyalaa naatosompəxələya un í tənə, na Samiyeeli to si: Tacaa ta læsi pa taa nəxəlb.

¹¹ Ilena Samiyeeli pəosi Seseə si: Nyá pəyalaa tənə nté? M'p'ógú si pə kaasa tənuyə, kulə kv pola ntiyile ké. Ntəna Samiyeeli si: Tili í waalı. Mpi tə, tə kaa caalı kətaɣa təxənaya təxəb na í ta kənta.

¹² Ntəna pá tili í waalı. I isəntaa ka həttaa ké na pə luwa, na í wəna alaafəya. Ntəna Tacaa to Samiyeeli si: Inəxələ, kulə na í pəli-í nim ilə. ¹³ M'p'ógú Samiyeeli kpaɣa nim na həlbuyə na í pəli-í í taalənaa isəntaa. Tənaya Tacaa Feesuyu tii Tafiti təo ké pə kpaɣəb kəyənku to na pə puki.

Ilena Samiyeeli náa kulə na í məli í tē Lama.

¹⁴ M'p'ógú Tacaa læsa í Feesuyu ke Sayuli taa, na í tū-í ləməyasələ isayalə na tə çəosəxi-í. ¹⁵ Ntəna í təmle nyəma təmi-í si: Nyəni, Tacaa tū nyá taa ké ləməyasələ isayalə na tə çəosəxi-ŋ. ¹⁶ Mpu tə, wuləb, yele na tə pəkki-ŋ yulb wei í nyəmá çəmuyə mapu ke teu tə. Ye ləməyasələ isayalə í kola nyá təo, ilə í ma-ŋ çəmuyə na pə hēsəi nyá lanjle. ¹⁷ Mpuylə Sayuli si: Pə wə teu. I pəkki-m kəpən na í kəna.

¹⁸ Tənayalə təmle nyəma taa nəxəlb təma si: Ma nawa Petələhem tū Seseə pəyalaa taa nəxəlb, na í nyəmá çəmuyə mapu ke teu. Pəçə í kii ifepu ké na í wə kpelikpeka, na í nyəmá yoo təm. Pəyele í nyəmá təm yəxətuyə ké. I yəxətəyi yem yem, na í isəntaa luwa, na Tacaa wə í waalı.

¹⁹ Mpuylə Sayuli tilaa na í heeli Seseə si: Kəna-m nyá pəyaləb Tafiti wei í tiikiyi heeŋ tə. ²⁰ Ntəna Seseə caa kpaŋaya, na í sək-keɣe təxənaya, na sələm hulun, na pəfatə na í tilina Tafiti si í pona Sayuli. ²¹ Tafiti talaa na í suv Sayuli təmle taa, Ilena ilə í luyə lap-í na í kpa-í í yoo wəntu təkəlb. ²² Ntəna Sayuli tili na pá heeli Seseə si: Ma luyə lapa nyá pəyaləb un, yelina-m-í.

²³ Waatə wei ləməyasələ isayalə í kəma Sayuli taa, ilə Tafiti kpaɣa çəmuyə na í map-í na pə çə í təo na í lanjle hēe.

17

Koliyati na Tafiti pa təm

¹ M'p'ógú Filiisi yoolaa kotaa, na pá puli Soko ke Yuta tətə taa, na Aseka pa həku taa ké Ifesi-Tamim si, pa yookina Iseyeli nyəma. ² Na Iseyeli yoolaa na pa caa Sayuli, pá koti na pá puli Ila tətəkələ taa si, pa yookina pa kolontunaa. ³ Puyə luyə ke Filiisi nyəma ka pulaa, na Iseyeli nyəma ke puyə ləŋku luyə na tətəkələ ke pa həku taa.

⁴ M'p'ógú Filiisi yoolaa taa yoolu nəxəlb í luwa na í səŋ həku taa. I tɣele Katı na pá yaaki-í si Koliyati. I taɣaləŋ wə isu məətələnaa tooso ke mpv. ⁵ Nyəxəlbuyə kəseemuyə yoo kahuka ke í pama, na í suu kv toko. Toko un í yun wə isu kiloonaa nutoso ke mpv. ⁶ Pə kaasi na í suu-kuyə í nəhēe təo, na í həyələ pə ŋmantaaya səkpəlaya. ⁷ Na í ŋmantaaya səsaya kpatúyó yun wə isu saɣata kpatələ. Na ŋmantaaya kakpaŋa yun isu kiloonaa naatosompəxələya. Na í kpaɣəb təkəlb náa tən í nəyə təo. ⁸ Mpuylə í sənəa na í holiyina Iseyeli yoolaa tintika si: Pepe təo ké í luwa na í puli yoo? I ta nyi taa si, maɣa Filiisi tū, na məɣe Sayuli yomaa? I læsi apalə na má na-í tə sulí. ⁹ Ye í pəsaa na í kv-m, tə pəsí mə yomaa. Ama ye ma pəsə-í na má kv-í, í ká la tá yomaa. ¹⁰ Na í tasa si: Saŋa ke maa tūv Iseyeli nyəma. I læsi yulə na má na-í tə yoo.

¹¹ Sayuli na í yoolaa pa nu mpv, Ilena pá nyá na səxəntə anaam nəxəlb í kpa-wə.

¹²⁻¹⁴ Yuta Petələhem Ifəlayim kpekələ tū wei pa yaa si Seseə tə, í kpatəla teu ke Sayuli waatə taa ké. I ka wəna pəyalaa pələfəi naanəwa na pa taa səsaa tooso. Iiyari na Apinatari na Samma paa tənə Sayuli ke yoo. Pa yaakaya pá tənuyə si Tafiti. ¹⁵ I lukaya Sayuli tɣe na í puki Petələhem na í tiikiyi í caa heeŋ.

¹⁶ Koliyati sənəya həku taa ké tanəŋ na taanaya ké, kuyəeŋ nule təcu na í holiyina Iseyeli nyəma si pá læsi apalə na í na-í pá yoo.

¹⁷ M'p'ógú kuyaku nakulə Seseə təma Tafiti si: Mv pee kətəŋee məyasələya kanə, na pətoptənaa naanəwa un, na í pəna nyá taalənaa ke təyoole təcav. ¹⁸ Ye pə kaasa waakasənəa naanəwa un, ilə n cəla yoolaa iyaya (1000) nyuyə tū. Na í ná nyá taalənaa na pá cəla-ŋ pulə mpi maa lana naani si pa wəna pa weesiŋ tə. ¹⁹ Pa na Iseyeli nyəma lələa na Sayuli pa wəna Ila tətəkələ taa, si pa yookina Filiisi nyəma.

²⁰ M'p'ógú Tafiti yelina í heeŋ kaləku ke tanjəlb. Ilena í kulə tanəŋ kəpənku tēe na í kpaɣa í səxələ na í tēe, isu í caa ka kəesuyə-í tə. I tala təyoole, ilə yoolaa luwəyale si pa puləyi na pá yoo, na pa kiisi yoo kakiisasi. ²¹ Mpuylə Filiisi nyəma na Iseyeli nyəma pa pulaa na pá nyənəxi təma. ²² Ilena Tafiti nyətə mpi í ka kənaa təxə wəntu fəŋlu. Ilena í kpaɣa asewa na í suv yoolaa loosi taa na í sēe í taalənaa. ²³ I tənə-wəɣe yəxətənaəb ke mpv, ilə yoolaa taa yoolu Koliyati luwəyale na í holiyina Iseyeli nyəma ke kuləmtə nti na Tafiti nu. ²⁴ Iseyeli nyəma tənə na-í, Ilena səxəntə

kpa-we na pá tuliyi tapəh. ²⁵ M̄p̄óyó yəlaa yəgətəa sɪ: I nawa apəlv unɪ ɪ lukovɔv isəntə tə, Iseyeli nyəma taya ɪ kəŋ kutov. Ye wei ɪ pəsa-ɪ na ɪ kɔ-ɪ, wulav ká sɔsɪ pɔntv ke ton. I ka ha-ɪ ɪ pɛle. Pəyele ɪ ká cɛ ɪ təyaya tənaya lampuu.

²⁶ M̄p̄óyó Tafiti pəsa ɪ cəlv nyəma sɪ: Ye wei ɪ kɔwa Filiisi tv unɪ na ɪ keeli Iseyeli nyəma fɛle pɛpɛye paa lapɪ-ɪ yee? Ie Filiisi ma ta nyɪ isə unɪ ɪ ke we na ɪ tvokɪ Isə weesuyv tv yoolaa tintika ke mpv?

²⁷ M̄p̄óyó yəlaa lɛla təm kolvmtv nti. ²⁸ I taalv səsə Iliyapɪ nu ɪ yəgətəyənə yəlaa. Ilena ɪ taa huu kpakpaa na ɪ tɔmɪ-ɪ sɪ: N caa weye cəne ye? Aweye n yelina nyá kaləkiya ke nyutv taa? N ké tetelətv na kalampaanɪ tv ké. Ntəŋ yovv ke n koma fəŋuyv yaa? ²⁹ Kelena Tafiti sɪ: Ha, ma lapa we? Pə ta mvna sɪ má pəsɪ mpv?

³⁰ Ilena ɪ yele ílé, na ɪ ŋmaa lɛlv, na pá cə-ɪ teitei isv təm kancaalaya nyəntv.

³¹ M̄p̄ovɔle pa tɛləsa Tafiti kvəgətvtv ke Sayuli, na ílé ɪ tili na pá yaa-ɪ. ³² Ntəna Tafiti tv sɪ: Ta caa, nɔgəlv lanle ɪ taa tənə Filiisi tv unɪ. Maa polo na má na-ɪ tɛ yoo. ³³ Kelena Sayuli tv sɪ: Aa, n kəsə pəyaya, n kaa pəsi na n yovna Filiisi tv unɪ. Mpi tv, ílé ɪ tamle nté yovv ke too ɪ kolvɔv tv. ³⁴ Tafiti sɪ: Ta caa, waatv wei ma tiikaya ma heeŋ tv, ye təyolaya yaa wontuyv nakolv kv luwa na kó kpa heeŋ, ³⁵ ma təyənəyi-kvəv, na má kpa-kv, na má ma-kv, na má lɛkɪ heu ke kv nəy taa. Ye kv tila ma waal, íle ma ləh kv luyv tɛ na má kó. ³⁶ M̄p̄óyó ma kvkaya təyolav na wontunaa lentv. Mp̄v unɪ tətəy taa la Filiisi ma ta nyɪ isə ineyɛ timpɪ ɪ tvv Isə weesuyv tv yoolaa tintiyile tv. ³⁷ Ilena Tafiti tasa sɪ: Tacaə wei ɪ yapa-m taale wontu səkran taa tv, ɪ ka ya-m tətəy Filiisi tv inɛ ɪ nin taa. Kelena Sayuli tv sɪ: Təv, polo, Tacaə ɪ wee nyá waal.

³⁸ M̄p̄óyó Sayuli suu Tafiti ke ɪ yovv wontu, na ɪ pamɪ-ɪ nyəgəlvkv kuseemvkv kahuka. ³⁹ Ilena ɪ kpaɣa Sayuli layatə na ɪ ləh na ɪ maɣasɪ təntɛ. Mpi tv, too tv ɪ ta suuta wontu nti. M̄p̄óyó ɪ təma sɪ: Ta caa, maa pəsəyi wontu tənɛ. Ma ta maləna-tv. Ilena ɪ wəyəsɪ. ⁴⁰ Ilena ɪ kpaɣa ɪ kpatóyó, na ɪ pəntəlvkv, na ɪ tɔsɪ pɛ kəsotee kakpasɪ ke ləv taa, na ɪ tv ɪ ntiyile huluyv taa. Ilena ɪ tɛ Koliyatɪ waal. ⁴¹ M̄p̄ovɔle Koliyatɪ kpatəna Tafiti ke pəcə pəcə. Na ɪ kpalvkv təkolv ke ɪ nəy təv. ⁴² I ná Tafiti ke teu, ílena ɪ kpeəna-ɪ ɪ taa isv pəyaya ŋka ka səŋa teu na ka isəntaa luwa tv. ⁴³ M̄p̄óyó ɪ kpeəsa-ɪ sɪ: Ma ké haya yaa we na n kəŋ ma kin na kpatəŋ? I tɛma ɪ tvŋ ke yaav, na ɪ təŋsɪ Tafiti ke mpusinaa, ílena ⁴⁴ ɪ tɔmɪ-ɪ sɪ: Kəv cəne na má tv nyá nantv ke kpelin na taale wontu. ⁴⁵ M̄p̄óyó Tafiti cə-ɪ sɪ: Layatə na ŋmantaasɪ ke nyá təkaa na n kəŋna ma waal. Ama ma kəŋ nyá waal na Tacaə Toma tənə tv Iseyeli yoolaa Isə wei n tvvwa tv ɪ ton taa ké. ⁴⁶ Səŋa, ɪ ká tv-ŋ ma nin taa, na má kv-ŋ, na ma setɪ nyá nyvkv. Na má tv Filiisi yoolaa nantv ke kpelin na taale wontu. Ilena tətə tənə nyɪ sɪ Iseyeli nyəma wəna Isə na ɪ waasəyi-we. ⁴⁷ Na samaa inɛ ɪ tənə ɪ cəkəna tətə sɪ pə taya layatə yaa ŋmantaaya tike ke Tacaə yakəna. Mpi tv, inəgəle akanaa caa. I ka tv-meyə tá nin taa.

⁴⁸ Koliyatɪ həma ɪ ti sɪ ɪ sɔvki Tafiti tɛɛ, ílena ílé ɪ kpaɣa asewa ke ləŋ na ɪ səŋɪ-ɪ. ⁴⁹ Na Tafiti ləsv pəle ke huluyv taa, na ɪ tv pəntəlvkv taa na ɪ tɛ. M̄p̄óyó ɪ yaya Koliyatɪ tokuyv taa, na tɛ can na ɪ falə ɪ nəy təv təmvlv.

⁵⁰ Pə lapa Tafiti kəla Koliyatɪ na pəntəlvkv nté na ɪ kv-ɪ. Pəyele ɪ ta təkɪ layatə.

⁵¹ M̄p̄óyó Tafiti kpaɣa asewa na ɪ polo Koliyatɪ kin. I kpeɛ ɪ layatə ílena ɪ tɛsɪ-ɪ, na ɪ setɪ ɪ nyvkv. Filiisi nyəma nawa sɪ pa aka səpa, ílena pá kuu-tɛ. ⁵² M̄p̄óyó Yuta na Iseyeli nyəma yaya yovv kakiisasi, na pá təyənɪ-we na pá tiina-weyɛ tɛtəkəle taa. Haləna pá sɔv Ikolov nyəma nənəsɪ tɛɛ. Na pá kv-weyɛ mpv na Salayim mpaav, haləna Ikolov na Katɪ pə acalɛ.

⁵³ Kelena Iseyeli nyəma məhɪ Filiisi nyəma təsikile na pá kuu wontunaa. ⁵⁴ M̄p̄óyó Tafiti pona Koliyatɪ nyvkv ke Yosalem. Ilena ɪ sv ɪ təyi ɪ yovv wontu.

Sonatan na Tafiti pa həka taapalle

⁵⁵ Waatv wei Tafiti pukaya Koliyatɪ yovnav tv, Sayuli pəsə ɪ yoolaa wulav Apənɛɛ sɪ: Awe pəyalv ke ifepu inɛ unɪ ye? Ntəna ílé sɪ: Ha, ta caa, na má səŋna ntɛyɛ cəne, ma ta nyɪ. ⁵⁶ M̄p̄ovɔle Sayuli sɪ: Pəsɪ na n nyɪ ɪ caa.

⁵⁷ Tafiti tɛma Koliyatɪ ke kvəv na ɪ kpaɣa nyvkv na ɪ məhɪ. Ilena Apənɛɛ kpaɣa-ɪ na ɪ pona Sayuli kin. ⁵⁸ Ilena ɪ pəsɪ-ɪ sɪ: Ifepu nyá, awe pəyalv ke-ŋ? M̄p̄ovɔle Tafiti sɪ: Ma caa kele nyá pəyalv Pɛtələhem tv Sese.

18

¹ Too isv Tafiti tɛma Sayuli ke yəgətənav ke mpv tv, Sonatan luyv sɔv-ɪ kele isv yem na kvɛtɛ. ² Kvəykv ŋkv kv mayamaɣa ke Sayuli sv Tafiti ke ɪ təyaya taa. Tafiti ta tasa ɪ caa tɛyɛ məlvkv. ³ M̄p̄óyó Tafiti na Sonatan pa pɛlə nəy sɪ pa taapalle ɪ weɛ tam təv. Mpi tv, Sonatan luyv ka sɔv Tafiti ke teu ké. ⁴ M̄p̄óyó Sonatan ha Tafiti ke ɪ kpaɪ, na ɪ tokonaa. Na ɪ ha-ɪ tətəy ɪ layatə na ɪ təv na ɪ tampala.

⁵ Μπόγός Sayuli kpa Tafiti ke yoolaa nyɔɔw tɔ. Mpi tɔ, paa timpiyi i tila-i yooou, i laki aka ké. Ilena yɔlaa tɔna na wulaw waali nyɔma luyi la Tafiti.

Sayuli cɛɲayi Tafiti na kɔyɔ

⁶ Waato wei Tafiti ka kɔwa Koliyati tɔ, mπόγός Iseyeli nyɔma luna yooou, Ilena pa acalee tɔna taa alaa lu Sayuli sɛɲɔyɔ. Ilena pá makɪ wontu, na pá yooki yontu na pá paaki, na pá wilitiyi.

⁷ Μπόγός pa tɔ kawəyaya sɪ:

Sayuli kɔwa yɔlaa iyaga (1000) ke huɣule.

Tafiti ke iyisi naanɔwa (10000) ke huɣule.

⁸ Μπόγός yontu nti tɔ ta maya Sayuli na páána kpa-i sɔsɔm. Mpi pə tɔɔ tɔ pa yooki sɪ, Tafiti kɔwa na pə tɛɛ-i. Ye mpɔ kawulaya kpatóyó tike nté pə kaasa-i mpɔyɔ. ⁹ Pə kpaɣaw hatoo kɔyaku ŋku na pə puki tɔ, Sayuli sɔw Tafiti kele ise culɔyɔ.

¹⁰ Tɛw fema ile, ləmaɣasəle isayale nte Tacaaw tɔ Sayuli tɔ, tɔ koləna-i kele. Ilena í yɔɔtəyi yem yem ke tɔyaga taa isɪ kraɲtu, na i ŋmantaaɣa ke i niɲ taa. Tafiti ná makaya cəmpɔy isɪ tu laki-i tɔ. ¹¹ Μπόγός Sayuli mayasa i taa sɪ: Isɪ ma kama-i ŋmantaaɣa na kutuluyɔ. Ilena í lɔyɔ-i-keɣe tɔm naale, na Tafiti náá fɛɛki-keɣe mpɔ. ¹² Ilena Sayuli sɔw Tafiti ke nyamnaw. Mpi tɔ, Tacaaw ka yela Sayuli ké na í wee Tafiti waali. ¹³ Ntɛna Sayuli ləsi Tafiti ke i tɔyaga taa na í kpa-i yoolaa iyaga (1000) nyɔɔw tɔ, na i pukina-weɣe yooou. ¹⁴ Na Tacaaw we Tafiti waali na í waaki i yooou tɔna taa. ¹⁵ Sayuli ná mpɔ, Ilena sɔɣɔntɔ sɔsɔsɪ-i kraɔ. ¹⁶ Ama Iseyeli na Yuta pə nyɔma luyi ka we Tafiti ke teu. Mpi tɔ, mɪ i ka kɛna pa nyɔyɔ tɔ, na í pukina-weɣe yooou na í laki aka.

Tafiti kpaɣa Sayuli pɛɛlɔ Mikaali

¹⁷ Μπόγός Sayuli tɔma Tafiti sɪ: Ye n lapa ma tɔmlɛ ke teu na kpelikpeka na í yooki Tacaaw yooou. Maa ha-ŋ ma pɛɛlɔ kancaalaya nyəŋ Melari na í la alb. Na Sayuli yɔɔtəyi i taa sɪ: Tənyaga Filiisi nyɔma ká kɔna-i. Ma niɲ kaa kpa i tɔɔ. ¹⁸ Tənyagale Tafiti cɔwa sɪ: Mayale awe? Na ma caa tɔyaga nté ŋkaya Iseyeli taa? Na hali máá laki wulaw yəti?

¹⁹ Pə tala waato wei sɪ Tafiti kpaɣəyi Melari, Ilena pá ha-i Apeeli-Mehola tɔ Atəłəyeli.

²⁰ Mpɔyɔle Sayuli pɛɛlɔ naale nyəŋ Mikaali luyi sɔw Tafiti. Ilena pá taɣasɪ wulaw na pə maya-i teu. ²¹ Μπόγός i tɔ i taa sɪ: Ma haaki-i Mikaali ké. I kiɲ ke pi kpaɔa-i katəka nyəŋ, na Filiisi nyɔma hiki-i na pá ku-i. Μπόγός Sayuli tasa Tafiti ke heeluyɔ ke tɔm naale nyəŋ sɪ: Saɲa n ká pəsi ma yəti. ²² Na í sɔsɪ i waali nyɔma sɪ: I heeli Tafiti ke mukaya sɪ, wulaw laɲle heena-ŋ teu ké. Páćɔ i waali nyɔma luyi sɔw-ŋ. Pə tɔɔ tɔ, kpaɣa i pɛɛlɔ inəyi pənente.

²³ Pa heela Tafiti ke mpɔ, Ilena ílé i tɔ sɪ: Sɪ yulɔ í la wulaw yəti tɔ, pə we nyɔyɔ ké. Ama ma ta tala pɔlɔ, páćɔ ma ke kɔnyɔntɔ ké.

²⁴ Μπόγός pa kɛesa wulaw ke nti Tafiti cɔwa tɔ. ²⁵ Ntɛna í tɔ sɪ: Mpi ma caa sɪ Tafiti i suu ma pɛɛlɔ tɔɔ tɔyɔle sɪ, í kó Filiisi nyɔma ke nunɔwa (100). Ilena í kɔna-m pa hənnɔsɪ, na pə lɛɛti ma kolontunaa.

Na Sayuli lɔki kele sɪ ntanyɪ pa hiki Tafiti na tɔna na pá ku-i. ²⁶ Wulaw waali nyɔma heela Tafiti ke mpɔ, Ilena ílé i tisi sɪ i ká la wulaw yəti. ²⁷ Μπόγός Tafiti kpaɣa i yoolaa na í polo na í ku Filiisi nyɔma ke yɔlaa ŋmɔnyɔ (200), na kɔyaku ŋku pa suwa tɔ ku ta tata. Na í pona pa hənnɔsɪ na í kala-sɪ tɔcɔŋŋ na í cɛla wulaw ke teitei isɪ ile i caakaya tɔ, na í pəsi i yəti. Ilena wulaw ha-i i pɛɛlɔ Mikaali na tɔlasɪ.

²⁸ Μπόγός Sayuli cɛkənaa təfoɔ sɪ Tacaaw we Tafiti waali. Pə kaasi Mikaali ná sɔla-i teu. ²⁹ Ilena í nyəŋna Tafiti, na í pəsi i kolontu ke haləna i səŋ.

³⁰ Filiisi awulaa lukaya Iseyeli nyɔma ke kulub ké, na Tafiti ka kɔkayana-we na pə kəli Sayuli yoolaa nyɔyɔ nyɔma lelɔa. Ilena i hətɛ tɔŋna yaaw na pə puki.

19

Sayuli tɔyɔnyɔyɔ ke Tafiti

¹ Μπόγός Sayuli tɔna i waali nyɔma tɔna, na i pəyalɔ Sonatay sɪ pá kó Tafiti. Ama Sonatay luyi ná sɔw Tafiti ke teu, Ilena i taɣasɪ-i sɪ: ² Ma caa lɔki sɪ i ku-ŋ yoo. Mpɔ tɔ, cele tanaŋ la laakali, kpa taale na í ŋmɛli. ³ Má luwa maa polo ma caa kiɲ ke taale nte tɔ taa n we mpɔ tɔ, na má yɔɔtəna-i nyá tɔm, í yɔyɔtaa suwe ile ma kɛɛsɪ-ŋ.

⁴⁻⁵ Μπόγός Sonatay sama Tafiti ke i caa Sayuli kiɲ sɪ: Paapa, nyá kɔlɔku ke Tafiti inɪ i lukaya. Haləna í la i weesuyɔ ke awusa na í ku Koliyati. I lapa na Iseyeli nyɔma kəli pa kolontunaa tɔcaɣacaya, na nyá mayamaya n na mpɔ na nyá laɲle hulɔmi. Mpɔ tɔ, pepe tɔɔ ké n ka ku-i mɔsɔŋ ke yem ke mpɔ? Taa wakəłəna-i. Mpi tɔ, ílé i ta wakəłəna nyá.

⁶ Mpɔyɔle Sayuli nuna i pəyalɔ na í yɔyɔti na í tuuna Tacaaw sɪ: Ma kaa ku Tafiti.

⁷ Ilena Sonatay yaa Tafiti na í kɛɛsɪ-i pə tɔna. Ilena í mɛŋna-i Sayuli kiɲ na í laki tɔma nna tuu i lakaya tɔ.

Mikaali waasa Tafiti

⁸ Mpróyo youu tasa kolyo ke Iseyeli nyóma na Filiisi nyóma heko taa. Ntēna Tafiti yoona-we na í kəli-we təcayacaya, na í təyoni.

⁹ Uena Tacaa to Sayuli ke ləmayasəle isayale na í caya i təyaya taa. Na í təkə ŋmantaaya ke i ninj taa, ¹⁰ na Tafiti náá tənna-i cəmyu maru. Mpróyo i mayasaa sɪ i yakɪ Tafiti ke ŋmantaaya na í kɔna kutuluɣu. Ama ilé i fεε-ke. Uena ká yaya kutuluɣu, na Tafiti se ahoó anɪ. ¹¹ Mpruyule Sayuli tila yəlaa sɪ pá fεj Tafiti təyaya. Ye ku fema tanaŋ, ilɛ pa ku-i. Kεna i alv Mikaali heeli-i sɪ: Ye n ta se ahoó anɛ, cele isənto n səpa.

¹² Uena Mikaali ləsi Tafiti na pətote na í se. Pə lapa i tɔlaa kele. ¹³ Pə waali ké Mikaali kɔaya yulv lɛsuyv ŋku pa saakaa tɔ, na í husɪ kato tɔɔ na í tɔ pəŋ tənuyv ke nyuvv cɔɔ, na í takɪ puvv. ¹⁴ Pə koma na Sayuli tili sɪ pá kpa-i, uena Mikaali heeli-we sɪ pə wuki-i. ¹⁵ Mpruyule Sayuli mələna tillaa sɪ pá polo pá na-i, na pá kəna-i na i kəhəntuyv na inɪ i ku-i.

¹⁶ Yəlaa mpe pa mələa ilɛ sɛsɛ yulv lɛsuyv nté, na pá tɔ pəŋ hontu ke ku nyuvv. ¹⁷ Ntēna Sayuli tɔ Mikaali sɪ: Pepe tɔɔ ké n puyusa-m na ŋ ye le na ma kolontu fiti?

Kεna Mikaali nəɣ təkpaɔ sɪ: Tafiti tɔma-m ké sɪ ye ma ta yele-i i ká ko-m.

Tafiti na Sayuli ke Nayoti

¹⁸ Mpu pə lapəna na Tafiti se na í polo Samiyeeli kinj ke Lama na í kεsɪ-i pə təna mpi Sayuli lapa-i tɔ. Uena í tən Samiyeeli ke Nayoti na í caya təna. ¹⁹ Mpruyule pa tayaɔa Sayuli sɪ: Tafiti we Nayoti ke Lama cɔɔ. ²⁰ Uena í tili sɪ pá kpa-i. Mpróyo tillaa mayana Isə kuyəɣototv teləsəlaa kpekəle ke təna na Samiyeeli ke pa nyuvv tɔ. Tənya Isə Feesuyv tii tillaa mpe pa tɔɔ, na pá sɔv paale na Isə sam. ²¹ Mpróyo pa tayaɔa Sayuli ke təm nti. Uena í tili kɔfama, na pɛle pá paaki na pá san Isə. Na í tasa lɛlaa ke tiluyv ke təm tooso nyəm, na pɛle pá paaki na pá san Isə. ²² Mpróyo Sayuli kpeɔa i mayamaya na í polo Lama. I tala ləkə sɔsə wei i we Seku cɔɔ tɔ uena í pɔsɪ sɪ: Leye Samiyeeli na Tafiti pa we? Ntēna pá cɔ-i sɪ: Pa we Nayoti.

²³ Sayuli kɔaya Nayoti mpaav, uena Isə Feesuyv tii i tɔɔ, na í tən na í paaki na í san Isə, haləna í tala təna. ²⁴ I tala Samiyeeli pa kinj, uena í wəɣɔsɪ wontu na í paaki na í san Isə ke mpu. Haləna í hənti atɛye ilim na pə tem na ahoó təna. Pə tɔɔ ké yəlaa pɔsəɣi təma sɪ: Sayuli ná we Isə kuyəɣototv teləsəlaa taa tətəɣɔ?

20*Sonatanj səkəna Tafiti tɔ*

¹ Mpróyo Tafiti sewa Nayoti ke Lama kinj na í polo í mayana Sonatanj na í pɔsɪ-i sɪ: Ma lapa we? Pepeye ma wakəlaa? Isayotv ntiyi ma lapa nyá caa na í pəkəyi ma weesuyv? ² Tənyale Sonatanj cɔwa sɪ: Isə í pona poolunj. Pəpətv ké, n kaa sɪ. Ma caa u lakɪ pulv cəcəka na í ŋmɛsɪ-m. Ilɛ pə fεi sɪ í la mpu na má tá nu. ³ Mpruyule Tafiti cɔwa sɪ: Nyá caa cəkənaa sɪ n caaki ma təm ke teu. Ntanyɪ i mayasa i taa ké sɪ ŋ taa nu-tɪ na pə kɔɔ na nyá lanjle wakəli. Mpu tɔ, ma tuukina Tacaa na nyá mayamaya sɪ pə kaasa-m pəcɔɣɔ na má sɪ. ⁴ Mpróyo Sonatanj tɔma-i sɪ: Maa la-ŋ pə təna mpi n sɔɔlaa tɔ. ⁵ Ntēna Tafiti sɪ: Cele nté isətv kɔfalv acima. Pu weɛ sɪ ma na wulav tɔ təyona. Paa na mpu tɔ, ye le ma kpa taale na má ŋmɛli. Haləna kuyaku tooso nyəŋku taanaya. ⁶ Ye nyá caa pɔsɔa ma tɔɔ, ilɛ n heeli-i sɪ: Tafiti wiina-m sɪ má ye le-i na í ləɣo i tɛyi i tɛ Petələhem. Pa lakɪ i təyaya taa ké pənaya kətaya. ⁷ Ye i təma sɪ pə we teu, ilɛ nyá pəyalv má, ma kaa nyana pulv tətɔ. Ama ye i pááná huuwa, ilɛ nyɪ kɔakpa sɪ nyá caa tɔma i taa kele sɪ i lakɪ-m isayatu. ⁸ Mpu tɔ, la-m kɔpantv ke teitei isɪ n ka sɔv nyá nəɣ ke Tacaa isəntaa tɔ. Na ye ma tu lapa isayatu natəli, ku-m nyá mayamaya. Pepe tɔɔ ké n ká nəki-m nyá caa kinj ke ponav?

⁹ Kεlena Sonatanj sɪ: Mpusi í polo poolunj, na mpi maa nu sɪ ma caa ləkɪ nyá weesuyv ləsvy na má ŋmɛsɪ-ŋ tɔ. ¹⁰ Mpróyo Tafiti pɔsɔa-i sɪ: Ye nyá caa lanjle ta hεɛ awe ka heeli-m? ¹¹ Ntēna Sonatanj yaa-i sɪ: Kɔɔ na tɔ lu na tɔ kpa taale.

Uena pa naale pa kpa taale. ¹² Mpróyo Sonatanj tɔma Tafiti sɪ: Iseyeli Isə Tacaa kele ma asɛta tɔ. Ilɛ maa na ma caa ke cele, yaa celenkufe. Ye i lanjle hɛɛna-ŋ na má tá tili na pá heeli-ŋ, ¹³ Tacaa í ku-m. Paa i tɔ i taa sɪ ká tu la-ŋ isayatu maa heeli-ŋ. Pəcɔ maa ye le-ŋ tɔtɔ, na ŋ tɛna alaafəya. Tacaa í weɛ nyá waali, isɪ i ka wəv ma caa waali tɔ. ¹⁴ Na ye maa weɛna weesuyv, ilɛ n la-m kɔpantv nti Isə lapa-ŋ tɔ na paa ma tu səpa, ¹⁵ na pə kɔɔ na Tacaa kpiisi nyá kolontunaa tənaya kolvm kolvm, taa ye le ma təyaya ke kɔpantv lapu.

¹⁶ Pə taya pulv, Sonatanj na Tafiti paa sɪ nəɣ ké na ye Tafiti na i təyaya nyóma pa yəka-ke Tacaa ká ye le na i kolontunaa lɛɛti-we. ¹⁷ Mpróyo pa tasa təmaya nɔsɪ sɔv. Mpi tɔ, Sonatanj ka sɔɔla-i ké isɪ yem na kpɛtɛ.

¹⁸ Na Sonatanj tɔmɪ-i sɪ: Cele nté isətv kɔfalv acima. Pu ná sɪ n fεi. Mpi tɔ, nyá təcayale ká weɛ kpɛtɛ. ¹⁹ N ká polo kuyaku tooso nyəŋku wule na ŋ ŋmɛli kanmaaya ŋka ka kinj n ka təma ŋmɛlvv tɔ. ²⁰ Maa tɔ nyáma tooso, na pəle nté tə kinj tɔɔ, isɪ ma na pulv. ²¹ Uena má tili i waasəle

natəli si tə pɛɛki-ye. Ye ma heela-te si nyəmə nté ma təw ma təw cəne. Kpaga-ye na í kɔna. Ie n kɔw, taa nyá, natəli tə fei kele. Na Iso, ma təw ma təw looliyi. ²² Ama ye ma təw iwaasəle si nyəmə nté nyá nɔw tɔw, ile n tee. Tacaə tɔwɔnəyi-ŋ kele. ²³ Tacaə kele má na-ŋ tá aseeta tɔ ke tam tɔw, ke tɔm nti tə wɔwɔta isəntɔ tɔ tə taa.

Tafiti sewa

²⁴⁻²⁵ M̀p̀ɔ́ỳ Tafiti sewa na í ŋmeli taale. Pə tala isətu kɔfalɔ acima taanaya ilena wulaw caya i tɔcayale ke kolɔŋa kite ke tɔwɔ. Apɛnɛe ná caya i kɔŋkɔŋ taa, na Sonataŋ ke isentaa, na Tafiti tɔcayale ke kpɛte. ²⁶ Wulaw ta wɔwɔti si pɔlɔyɔ kɔyaku ŋku. Mpi tɔ, i huɔkaga si ntanyi isayatu natəli tə maɣana-i ké na i kaa kɔw acima. ²⁷ Tɛv fema isətu kɔfalɔ kɔyaku naale nyəŋku wule na Tafiti fei tɔtɔ. Ilena Sayuli pɔɔsi i pɔyalɔ si: Pepe tɔw ké Seseɛ pɔyalɔ inu i ta kɔw tɔwɔn ke tete na saŋa?

²⁸ Ntɛna Sonataŋ si: I səlɛma-m si yele-m na má polo Pɛtəlɛhem. ²⁹ Ma taalu heela-m si ma nyəma laki kɔtaya ke ta te. Ye n ké ma taapalɔ yele-m na má lɔwɔ ma ti na má ná ma taalɔnaa. Pə tɔw ké i fei tɔwɔle cəne.

³⁰ Tɛnɔyale Sayuli pááná huɔwa na í tɔ si: Alɔ tetelatu pɔyaga nyá. Ma ta nyi taa si nyá camna kele Seseɛ pɔyalɔ? Nyá na nyá too mə fɛle ké. ³¹ Nyi si ye Tafiti wena i weesuyɔ, asola taa ké nyá na nyá kawulaya i wɛɛ. Mpu tɔ, tili na pá kɔna-m-i, pə wɛɛ si i si ké. ³² Mpuɔle Sonataŋ pɔɔsa i caa si: I lapa we na pá kɔyɔ-i?

³³ Ilena Sayuli lɔwɔ Sonataŋ ke ŋmantaaya. Tɛnɔyale Sonataŋ cəkənaa si i caa tɛma i taa si i kɔyɔ Tafiti. ³⁴ M̀p̀ɔ́ỳ i yela tɔwɔn ke isətu kɔfalɔ kɔyaku naale nyəŋku ŋku na í koləna pááná. Mpi tɔ, i laŋle wakələna Tafiti ke səsəm ke mpi pə tɔw i caa tɔw-i tɔwɔ.

³⁵ Tɛv fema tanaŋ, ilena Sonataŋ na iwaasəle natəli pá polo timpɔ i na Tafiti paa wɔwɔtaa na pa su tɔ. ³⁶ Ilena í heeli iwaasəle si: Polo na í tɔwɔsi nyəmə nna ma tɔ tɔ.

Iwaasəle tɛɛwa, ilena Sonataŋ tɔ nyəmə ke tə nɔwɔ tɔw. ³⁷ Iwaasəle tɔma isu tɔ takɔ nyəmle cɔlɔ, ilena Sonataŋ kpɛɛsi-te si: Isu hatoo nyá nɔwɔ tɔw ké nyəmle wɛɛ? ³⁸ La lɔŋ taa sɔŋ.

M̀p̀ɔ́ỳ iwaasəle tɔsa nyəmə na tɔ kɔna. ³⁹ Sonataŋ na Tafiti pa naale pa nyəmna mpi pə laki tɔ, iwaasəle ná tá nyi. ⁴⁰ Ilena Sonataŋ cɛla iwaasəle ke i yoou wontu si tɔ kpeena. ⁴¹ Iwaasəle tɛɛwa, ilena Tafiti lu i tɔŋmelle ke kaŋmaaya waali, na í həntɔ Sonataŋ ke atɛyɛ tɔm tooso. M̀p̀ɔ́ỳ pa kpɔpa tɔma na pá wii təkpuo, na Tafiti wula wɔ.

⁴² Ilena Sonataŋ tɔm-i si: Polo, Iso í wɛɛ nyá waali. Ilena í yele na má na-ŋ na ta lɔlɔyɔ nyəma tɔ tɔki nɔwɔ ŋka tɔ suwa tɔwɔ tam tɔw.

21

¹ M̀p̀ɔ́ỳ Tafiti kolaa na í tee na Sonataŋ náá məli ucate taa.

Tafiti pote ke kɔtulɔ Ahimelɛki tɛ

² M̀p̀ɔ́ỳ Tafiti pola Nopi ke kɔtulɔ Ahimelɛki tɛ. Ilé i loosa-i, ilena í kpaga asewa na sɔwɔntɔ na í sɔŋ-i na í pɔɔsi-i si: Alaafɔya kele na í tɔ nyá tike ke mpɔ, na nɔwɔlɔ fei nyá waali?

³ Ntɛna Tafiti si: Wulaw kɔsəna-m na tɔm kɔŋmɛsətu natəli. Ye pə kaasa ma yələa ile, má na pelɛ tɔ nyəmə tá suluyɔ waatɔ. ⁴ Kɔtɔtɔwɔm napəli pə fei? Ha-m potopotonaa kakpasɔ, yaa tɔwɔnaya ŋka n wena tɔ. ⁵ Ntɛna kɔtulɔ si: Ma feina potopotonaa napələyi yem. Iso nyəma wenna. Ye nyá yələa i ta tokina alaa, ile ma cɛle-ŋ pelɛ.

⁶ Ntɛna Tafiti nɔwɔ təkpuo si: Paa tɔ lukɔ ta luw ma yələa wɛ tənəŋ ké. Halɔ saŋa tá luw pəne pə ta ke səkɛm isəntɔ tɔ pə tɛɛsaa kele.

⁷ Ilena kɔtulɔ ha Tafiti ke potopotonaa. Mpi tɔ, pa tike pa wenna na mpeye pa ləsaa si pa layasəyi kɔfama.

⁸ Pə pamna Sayuli tiikilaa nyɔwɔ tɔ nɔwɔlɔ i ka wɛ təna. Pa yaaki apalɔ inu si Toweki. I ké Itɔm tɔ, na pa tɛka i tɔw si í la Iso sɛɛw kɔtaya nakəli.

⁹ M̀p̀ɔ́ỳ Tafiti pɔɔsa Ahimelɛki si n wena ŋmantaaya yaa layate na í cɛle-m? Mpi tɔ, wulaw tilitu tɔm kpɛtala-m, ile ma ta kpaga layate yaa yoou wontuyɔ nakəli. ¹⁰ Ntɛna kɔtulɔ si: Filiisi tɔ Koliyati wei n kɔwa la tɛtəkəle taa tɔ, i layate ke pa mɛla saalaya, na pá su kɔtulɔ toko waali. Ye n caa n kpaga-te, tɔ tike tɔ wena cəne. Ntɛna Tafiti si: Cɛle-m-te tɔ feina saala.

Tafiti pote ke Kati

¹¹ M̀p̀ɔ́ỳ Tafiti taɣana sewa ke kɔyaku ŋku, na í polo wulaw Akisi tɛyɛ Kati. ¹² Ntɛna Akisi waali nyəma tɔ si: Isu tɛtu wulaw Tafiti kele inɛ inu? Pə taya i na Sayuli ke pa tɔna yontu na pá paaki si:

Sayuli kɔwa yələa iyaya (1000) ke huɔyule, na Tafiti náá ku iyisi naanɔwa (10000) ke huɔyule.

¹³ Tafiti maɣasa tɔm ntəyi i taa. Ilena wulaw Akisi tɔm lapɔ-i sɔwɔntɔ ke səsəm. ¹⁴ M̀p̀ɔ́ỳ i pəsa isu kpəŋtɔ, na í laki yem yem ké pa isentaa, na í ŋmaaki kampɔnaa tɔw na í yele na i ntayama

kpen i tantuɔv tɔɔ. ¹⁵ Keleɔa Akisi tɔ i waali nyɔma si: I nawaɣa si pɛ laki yɔlv unɔyi yeleyele. Ue pepe tɔɔ kɛ i kraɣa-i na i kɔŋna-m? ¹⁶ Isu ma laŋa kraŋtɔnaa ntɛ na i kɔŋna-m ue unɔ si i laki yem yem na mɔ naaki-i? U ta mɔna i sɔv ma tɔɣaya taa.

22

Tafiiti pɛsa yɔlaa kpekale nyɔvɔv tu

¹ Mprɔgɔ Tafiiti sewa Katɔ, na i polo na i ηmeli Atulam kukpamɔvɔv pɔɔgɔ taa. Mprɔvɔle i tɛtɔnaa na i tɔɣaya yɔlaa tɔna nuwa. Uena pɔ polo i kin. ² Pɛ kraɣav mpa pa laŋa wakɔlaa tɔ, na kɔma nyɔma, na nɔvɔsɛ nyɔma, pa kotina i kin, isu yɔlaa nasɔle (400) ke mpɔv, na i pɛsi pa nyɔvɔv tu.

³ Tɔnaɣa Tafiiti luwa na i polo Misipa ke Mowarɔv tɛtv taa, na i sɔlɔmi tɔna wulav si: Yelev na ma caa na ma tɔɔ pɔ kɔɔ na pɔ cɔɔsi nyɔ tɛ. Halɔna mɔ cɛkɔna mpi Tacaa kɔ la-m tɔ.

⁴ Mprɔgɔ Tafiiti pona i nyɔma mprɛɣe Mowarɔv wulav kin. Uena pɔ caɣa tɔnaɣa waatv wei unɔ i tɔŋna cɔɔsvɔv tɔ.

⁵ Mprɔgɔ Isɔ kɔvɔgɔtɔtv telɔsvɔ Katɔ heela Tafiiti si: Lu tɔcɔɔsɔle tɔna na η polo Yuta tɛtv taa. Uena i se na i polo Heleti hɔtvɔv taa.

Sayuli kɔvɔv ke Nopi kɔtɔlaa

⁶ Mprɔgɔ kɔvɔkɔ nakɔli Sayuli caɣa Kipeya tontɔŋle tɔɔ kɛ tvɔv nakɔli kv tɛɛ. I ηmantaaɣa ke i ninj taa, na i waali nyɔma tɔnaɣa i kin. ⁷ Tɔnaɣa i tɔma-we si: Ntɔŋ Pɛncameɛ nyɔma me, i tɛŋ mɔ taa si Seseɛ pɔyɔlv Tafiiti kɔ ha mɔ tɔnaɣa tvŋ tawa, na i kra mɔ tɔnaɣa nyɔvɔv nyɔma yɛɛ? ⁸ Ye pɛ taya mpɔv, pepe tɔɔ kɛ mɔ tɔna tɔpa i kɛnta nɔvɔv ke ma tɔɔ. Mɔ taa nɔvɔlv u tu cɛki-m sɛkɔpɔlvɔv ke ma pɔyɔlv na Tafiiti pa nɔvɔv pɛɛlvɔv tɔm? Pepe tɔɔ kɛ mɔ taa nɔvɔlv kaa tu tɔvɔv ma wahala. Na i keɛsi-m isɔna ma pɔyɔlv yɔɔsiyi ma na ma tɔmle tv tɔ. Halɔ ilɛ i nyɔki-m katɔsi isu i tɔŋna larɔv ke halɔna saŋa tɔ.

⁹ Pɛ pamna Toweki Itɔm tv ka we Sayuli waali nyɔma taa. Mprɔvɔle i cɔwa si: Ma nawa Tafiiti pola Nopi ke Ahitupi pɔyɔlv Ahimeleki kin. ¹⁰ Halɔ ilɛ i pɔɔsi Tacaa si, pɛpɛɣe Tafiiti kɔ la. Na Ahimeleki ha Tafiiti ke tɔvɔnaɣa na i cɛle-i Koliyatɔ laɣate.

¹¹ Mprɔgɔ Sayuli tila Nopi na pɔ yaa kɔtvɔlv Ahimeleki, na i tɔɣaya kɔtɔlaa tɔna na pɔ polo. ¹² Uena i tɔ Ahimeleki si: Ke ηkraŋŋ. Na ilɛ i tɔ si: Ma nuwa, ta caa. ¹³ Mprɔgɔ i tɔma si: Pepe tɔɔ kɛ nyɔ na Tafiiti i kɛnta nɔvɔv ke ma tɔɔ? Halɔna η ha-i tɔvɔnaɣa, na laɣate. Na η yɔvɔtɔna Tacaa ke i tɔm, na i kɔli ma tɔɔ na i nyɔki-m katɔsi, isu i tɔŋna larɔv ke saŋa isɔntɔ tɔ?

¹⁴ Ntɛna kɔtvɔlv cɔ si: Nyɔ waali nyɔma taa awe kɔ keɛsɔna i tɔvɔv nyɔ yɔti Tafiiti. I nukɔna-ŋ na i nyɔvɔv kɔla nyɔ tɔɣaya taa kɛ. ¹⁵ Pɛ taya saŋa ke ma caala Tacaa ke yɔvɔtɔnav ke i tɔm. Ye ma na-i tɔ nɔvɔv pɛɛlvɔv tɔm, taa svki tɔleɣe mɔ na ma tɔɣaya nyɔma tɔ taa nɔvɔlv i nyɔvɔv taa. Ma ta nyi-tɔvɔv paa pɛcɔ. ¹⁶ Mprɔgɔ Sayuli tɔma Ahimeleki si: Isu ma kɔwa nyɔ na nyɔ caa tɔɣaya nyɔma tɔna.

¹⁷ Uena Sayuli tɔ i yoolaa mpa paa saŋa i kin tɔ si: I kv Tacaa kɔtɔlaa. Mpi tɔ, pa nyɔma teu si Tafiiti seekaɣa kɛ. Uena pɔ na-i pɔ lɔ nɔvɔv kɔlvɔmɔɣa na pɔ kisi-m heeluɣu.

Ama pɛle pa kisa Tacaa kɔtɔlaa ke kɔvɔv. ¹⁸ Ntɛna Sayuli tɔ Toweki Itɔm tv si: Nyaa kv-we.

Uena Toweki kv kɔtɔlaa mpe pa nunaasa na kakpasi, na pɔ suuwa kɔtaya wontu. ¹⁹ Mprɔgɔ Sayuli kɔwa tɔtɔv Nopi icate yɔlaa tɔna. Pɛ kraɣav apalaa, na alaa, na piya tɔna, na ahɔlvɔmnaa na tɔla tɔ. ²⁰ Ama Ahitupi pɔyɔlv Ahimeleki pɔyɔlv Apiyataa ηmelaa na i se na i polo Tafiiti kin.

²¹ Mprɔgɔ i taya-si si: Sayuli kɔwa Tacaa kɔtɔlaa. ²² Mprɔgɔ Tafiiti tɔma si: Kɔvɔŋkv ma nawa Toweki ke tɔna tɔ, maa nyɔma mpɔv si i kaa laŋ Sayuli ke taya-svɔv. Mɔ yelina nteɣe pa kv nyɔ caa tɔɣaya nyɔma tɔna. ²³ Caɣa ma kin cɔne, taa nyɔ. Ye wei i pɛɛkɔvɔv nyɔ weesvɔv pɛ we isu ma nyɔŋkv ke pɔntv pɛɛkɔvɔv, maa paasɔna-ŋ.

23

¹ Mprɔgɔ pa taya-si Tafiiti si: Filiisi nyɔma yɔona Keila nyɔma na pɔ kuu tɔvɔnaɣa ke kɛpɛŋ taa. ² Mprɔvɔle Tafiiti sɔlɔma Tacaa na i pɔɔsi-i si: Pɛ weɛ si mɔ polo mɔ yɔona Filiisi nyɔma mpe? Ntɛna Tacaa si: Eɛ, polo na η yɔona-we, na η waasi Keila nyɔma.

³ Mprɔvɔle Tafiiti yɔlaa pɔɔsi-i si: Yuta cɔneɣele tɔ weɛ tɔ ta kisi caɣav na sɔvɔntv. Halɔ mprɔgɔ tv puki Keila ke Filiisi nyɔma suluɣu na?

⁴ Tafiiti tasa Tacaa ke yɔvɔtɔnav, uena Tacaa cɔ si: Kɔli na η tɛ Keila. Mpi tɔ, ma tv Filiisi nyɔma ke nyɔ ninj taa kɛ.

⁵ Mprɔgɔ i kraɣa i yɔlaa na i polo Keila na i yɔona Filiisi nyɔma. I kv-weɣe sɔsɔm na i kɔli-we, na i lɛeki pa tɔla. Pɛ larɔ Tafiiti waasa-weɣele.

⁶ Pɛcɔ waatv wei Ahimeleki pɔyɔlv Apiyataa ka sewa na i maɣana Tafiiti tɔ, na i tɔka kɔtɔlaa toko wei pa pɔɔsɔɣana Tacaa ke tɔm tɔvɔ.

⁷ Sayuli nuwa si Tafiti pola Keila, lena í to si: Iso caa í to-í ma nin taa ké. Mpi to, í koma na í tæki í tæyi icate nte tæ wena kolunja na kampuna na kukalæseh kupan tæ tæ taa.

⁸ Ntena Sayuli koti í yoolaa tæna na pá polo Keila si pa nyala Tafiti na í yølaa. ⁹ Tafiti nu isayatu nti Sayuli tæjna maasayuy ke í taa ké mpv, lena í to kætul Apiyataa si: Kona toko wei pa pææxæha Tacaa ke tæm to. ¹⁰ Ilena Tafiti sælæmi Iseyeli Iso Tacaa na í pææsi-í si: Ma nuwa si Sayuli kæn icate yækuy ke ma mayamaya ma nyuy tæ. ¹¹ Í ká kæ tampana isu ma nuu tæ? Ye í koma Keila nyéma ká to-m í nin taa? Hai, Iseyeli Iso Tacaa, la suulu na í heeli-m. Ntena Tacaa si: Ee, í ká kæ. ¹² Ilena Tafiti si: Ile Keila nyéma ká to ma na ma yølaa ke í nin taa? Tacaa si: Ee, paa to-me.

¹³ Mþóy Tafiti na í yølaa pa lu Keila ke kprakaa na pá tee tiili. Pa we isu yulonyæh nasætosæ (600) ke mpv. Sayuli nuwa si Tafiti sewa, ile í ta tasa pote tæto.

¹⁴ Ilena Tafiti saali puuy taa ké kukramuy pþóy taa na Sifi wølaya tetu tæ. Sayuli pækaya-í tam ké. Ama Iso ta to-í í nin taa. ¹⁵ Mþóy Tafiti nawa si Sayuli pækæyi si í ku-í. Ilena í saali Sifi wølaya tetu hætuy taa.

¹⁶⁻¹⁷ Waatu inæyi Sonatæj pola Tafiti kin ke tæna na í sææsi-í apalvto si: Taa nyana pulv, Iso we nyá waali, na ma caa kaa tokina-æ. Í nyémá teu tæto si nyaa tæxæna Iseyeli nyéma tæo ké kawulaya, na maale nyá waali nyæh.

¹⁸ Ilena pa naale pá krenti na pá pæeli næyo ke Tacaa isentaa. Mþóy Tafiti saala hætuy taa, na Sonatæj náa kpe í te.

Sayuli tæxæni Tafiti

¹⁹ Mþuyæle Sifi nyéma pola Sayuli kin ke Kipeya na pá heeli-í si: Tafiti æmela ta tæxe Hakila puuy hætuy taa, ké kukramæh taa ké wølaya tetu ilim mpætæh tæ. ²⁰ Tæ nyémá si n caa n kra-í. Mpv to, kæ tæ kra-í na tæ cæle-æ. ²¹ Tænayæle Sayuli tæma si: Timpi í wena ma pææætele ke isæntæ to, Tacaa í kooli-meyæ kupantu. ²² Mpv to, í polo na í tasa pækuy ke timpi í wee to, na wei í mayamaya í na-í to. Mpi to, pa heela-m si í acilayatu we sæxæntæ. ²³ Í pæki teu na í cækæna lona nna nna a taa í æmelæyi tæ. Í wæna naani, lena í kæ na má na-me tæ polo. Ye tetu taa cæneyæ í wee, ma pæki Yuta nyéma tæna taa na má na-í.

²⁴ Ilena pá tee Sayuli ke næyo na pá polo Sifi. Ama Tafiti na ílé í nyéma pa we Mawæh wølaya tetu taa ké tæteæle taa ké Yuta wølaya tetu ilim mpætæh tæ. ²⁵ Mþóy Sayuli na í yølaa pa pola Tafiti pækuy. Ilena næxælv tæxæsi-tæyi Tafiti na í tii puuy na í polo í caya Mawæh wølaya tetu taa. Sayuli nu mpv, lena í tæh í waali ké tæna. ²⁶ Na í na í nyéma pa we puuy hæxælv tæo, na Tafiti na í nyéma na læh tæo. Mþóy pa sewa kprakaa si pa fitiyi Sayuli. Ama ílé na í yølaa paa tema Tafiti-weyæle tam si pa kpraak-æ. ²⁷ Tænaya tillu koma na í heeli Sayuli si: Kæo læh, Filiisi nyéma wata tetu.

²⁸ Ntena í mæli Filiisi nyéma waali. Pæ tæo ké pa ha tænya hæte si pa ya tæma kukramuy.

24

Tafiti kisa Sayuli ke kuy

¹ Mþóy Tafiti kola tæna na í polo Aæ-Ketii kukramuy pþóy taa na í caya tæna. ² Sayuli luna Filiisi nyéma tæxænlæ, lena pá tæxæsi-í si Tafiti we Aæ-Ketii wølaya tetu taa. ³ Mþóy Sayuli tææsa yoolaa taa yoolaa ke iyisi tooso (3000) ke Iseyeli tetu tæna taa, na í polo Tafiti pækuy. Halæna í tala taale pæhælvæ kukramuy. ⁴ Mþóy pa tala heer tæteæle nte tæ we mpaaw næyo to. Kukramuy pþóy nakulí ku we tæna. Ntena Sayuli sov ku taa si í luki hæm, na Tafiti na í yølaa pa æmela lælv ke pþóy kulumuy jku ku taa. ⁵ Tænayæle Tafiti yølaa wæleæ-í si: Nyulelel nte yaa, Tacaa ka tema-æ heeluy si í ká to nyá kolontunaa ke nyá nin taa. Tæv, lana-í isæna n caa tæ.

Ilena Tafiti kulí tæheæ na í cooli Sayuli capa ntompæle. ⁶ Mþóy í læhæ æmaawa mpi pæ tæo í lapa mpv to. ⁷ Ilena Tafiti to í yølaa si: Iso í taa yele na má tokina ma sææ. Mpi to, Tacaa lææna-í na í kra-í wulav.

⁸ Tæm næyi Tafiti tæjna í yølaa si pá taa kv Sayuli. Pæ waali ké Sayuli luwa na í to í mpaaw. ⁹ Mþóy Tafiti pæle pa luwa tæto, na pá kpeæsi Sayuli si: Hai, ma caa wulav.

Sayuli pæsa í waali, lena Tafiti hænti-í ate. ¹⁰ Na í pææsi-í si: Pepe tæo ké n nukí nti yølaa looliyi si ma caaki nyá wakælv to ye? ¹¹ Pæ tæya mpv se. Mpi to, sæha n nana nyá isæpæle nté isæna Tacaa to-æ ma nin taa to. Yølaa sææ-m si má kv-æ. Ama má kisina si pæ fei si má to ma sææ tæo ké nin. Mpi to, Tacaa lææna-æ na í kra-æ wulav. ¹² Tæv, ma caa, nn naaki nyá toko ntompæle nté ma nin taa, ye ma naækæ ma kv-æ. Ama timpi ma coola nyá toko tike na má tá kv-æ to, nyi si ma taa u kpraakæna-æ. Pæyele ma ta sææna-æ isayatu. Ama nyá nyækæna-m katæsi si n caa í læsi ma luyi tæ. Pæyele ma ta wakæna-æ natæli. ¹³ Tacaa ká huuna má na-æ ta tæm na í læti-æ. Ama ma caa kpaasi nyá tæo ké nin. ¹⁴ Pa tuka ituule si: Isayalataa lakæna isayatu. Mpv iní, tæxæv ma caa tokina-æ. ¹⁵ Ma ta tu talv hayæ kusæyæya, yaa ipæelav, na hali Iseyeli wulav taka tæxæni-m

mpv. ¹⁶Tacaa ká huuna má na-η tó tám na í σεενα ma tó. I ká ha-m tampana, na í ya-m nyá nin taa.

¹⁷Tafiiti tema yóyotyó ke mpv, lena Sayuli póosi si: Ile ma pəyalv Tafiiti nəyó ke ma niuki mpv?

Ilena Sayuli tóli nəyó na í wii təkpo. ¹⁸Na í tó si: Nyayale tampana tv, ma təm səpəna. Mpi tó, má lapəna-η isayatu na í leeti-m kwpantu. ¹⁹Kwpantu nti n lapa-m təyó n keesa sanja isəntv. Mpi tó, Tacaa tv-m nyá nin taa na í kisi-m kuyó. ²⁰Ye yolv sula i kolontu i kuvv-i ké, i yeki-i. Tacaa í leeti-η kwpantu nti n lapa-m sanja kuyako kəne tó. ²¹Pənente ma nyóma si nyayale wulav. Iseyeli kawulaya təna ká wee nyá nin taa. ²²Mpv tó, yóyoti na í tuuna Tacaa si, n kaa kv ma ləlyó nyóma ke ma səm waali. Pəyele n kaa kpiisi ma hətə ke ma caa təyaya taa.

²³Ilena Tafiiti tuuna mpv. Mpyvle Sayuli məla krente. Ilena Tafiiti náá məli i kəkramvóy póoyó taa.

25

Napaali leev

¹Mpóyó kuyako nakóli Samiyeeli səpa. Ilena Iseyeli nyóma koti na pá caya i ləyaya, na pá pimi-i i te Lama. Waatu unəyí Tafiiti kulaa na í polo Palan wəlaya tətə taa.

²⁻³Kalepv ləlyó taa apalv toj tv nəyólv i ka wenna Mawəη. Ilena i təmle nyóma náá we Kaməeli na pá laki i təmle. I heej ka we iyisi tooso (3000) na páη ke iyaya (1000). Apalv un i hətə nté Napaali, na i alv si Apikaali. Alv un i ka we ləmayase ké na i isentaa luwa. Ama i paalv ná ké yolv nyəməη tv na isayav. Kaməeli ke paa we waatu un na pá cəkəki pa heej hontv.

⁴Tafiiti pele paa we wəlaya tətə taa. Ilena Tafiiti nu si Napaali kəkəki i heej hontv. ⁵Ilena í kvsí ifepiya naanowa si, pá polo Kaməeli ke Napaali te, na pá see-i si: Ma see-η. ⁶Iso í ha nyá təyaya na nyá nyəm tənaya alaafəya. ⁷⁻⁸I heeli-i tótə si: Ta na nyá tiikilaa tv wenna Kaməeli. Tə ta la-weye isayatu natəli. Pécó pa təla taa natəli tə ta le. Ye n caa, η póosi-təyí nyá təmle nyóma na í na. Təv, ma nuwa si pa təηna nyá heej hontv kv tó, lanjəlvmlə kuyako ke ma nyóma pola nyá te. Ma wiikina-η si í ha má na ma nyóma ke mpi n wəna si n haaki-tv tó.

⁹Ifepiya mpe pa tala Napaali te, lena pá keesi-i Tafiiti təmnaa mpe na pá taja i kuvocətv. ¹⁰Tənyale Napaali holaa si: Tafiiti yaa. Ma ta nyi wei pa yaa mpv tó. Kayana yoma mpa pa seeki pa caanaa na pá cəkəki yem tv pa wiisa pəyale ké. ¹¹Ile ma kaa kraya təyənaya na lvm na nantv nti ma lapa təkpetəkpete ke ma təmle nyóma tv, na má cəlyi yem cəlaa.

¹²Tənyale Tafiiti pəyalaa pəsəna pa waali. Pa kpeema lena pá keesi-i təmnaa mpe pa təna. ¹³Ntena Tafiiti si: Paa wei í ləli i layate ke i tənaya taa.

Ilena Tafiiti pəyalaa ləli pa layalee na i mayamaya í co i layate tótə. Yəlaa isu nasəle (400) tona i waali, na pə kaasi yəlaa ηmənvyó (200) na pele pa taja wontu.

Apikaali sənyv ke Tafiiti

¹⁴Mpóyó Napaali pəyalaa taa nəyólv cəpa i alv Apikaali ke səkpalvvyó si: Tafiiti kəsəna nteye i pəyalaa ke wəlaya tətə taa si pá kəv pá see ta caa. Ntena í nyaasi-we. ¹⁵Pécó waatu wei tana yəlaa mpe tv we wəlaya tətə taa tv, pa lapa-tvyó kwpantu ke teu ké. Pa ta la-tvyó isayatu natəli. Pécó ta pəlvv tv le. ¹⁶Mpe pa kentina ta tóv ké tam na tó tiikiyi ta kaləkəη. ¹⁷Mpv tó, nyi isəna n ká la tó. Mpi tó, pa tema ta caa na i nyəm təna pə tomle tam ké. Pəyele i nyəməη katatəlaya tó, paa ta taa nəyólv yóyotəna-i i kaa nu.

¹⁸Tənyale Apikaali kraya potopotonaa ke ηmənvyó (200). Ilena i kraya səlvv hulv naale, na heej wei pa tema təsvyó təyó kakpasí. I kraya tótəyó pee kotonjee isu saaki, na ləseη paya ke nuunwa (100), na fikinaa paya ke ηmənvyó (200), na í həkə kranjasí tó. ¹⁹Ilena í tó i təmle nyóma si: Í tee-m nəyó na má təη mə waali.

Ama Apikaali ta heeli i paalv ké natəli. ²⁰Mpóyó i kra i kranjaya tó na í kraya pulasi mpaav. Ilena i na Tafiiti na ílé i nyóma pá suli krapkaa.

²¹Na páána kra Tafiiti na í mayasi i taa si: Isu ma təηvyó apalv inə i nyəm tənaya wəlaya tətə taa tv, ma iwile təna tv-m lvm nté yem. Pəyele i nyəm taa pəlv ta le. Ilena í fəlv-m isayatu ke ma kwpantu lonte. ²²Ye pə nyaala na má ta kpiisita i na i yəlaa təna Iso í kv-m.

²³Apikaali loosa Tafiiti, lena í tii i kranjaya tóv ke lvη, na í hənti-i ate. ²⁴Ilena í tasa i nəwee tee ké hotuyu na í tó si: Hai, ma ce, má wakələna. Ile yele na nyá pəelv má, má yóyoti na í nu. ²⁵Taa kraya ma paalv un i təm na n yaa-ti si pəlv. Pa yaakvvyó-i si Napaali tó, pə nyvvyó nté si kranjtv. Mpóyó i tv we teitei. Má tá nana mpa n tilaa tv na pá lá mpv. ²⁶Ma ce, Tacaa kpana nyá nin si í taa leeti nyá kolontunaa. Ma tuuna nyá na Tacaa si Iso ká wakəli nyá kolontunaa na nyá isayalataa ke isu Napaali. ²⁷Hai, ma ce, mv kuvcəv ηkv ma kəna-η isəntv tv na í tala nyá yəlaa. ²⁸Taa nyəni ma isayatu, Tacaa ká tv-η kawulaya na ká wee tam. Mpi tó, nyá paasəyəna na Tacaa yoo. Pécó nəyólv kaa kv nyá təm. ²⁹Iso ká ηmesí nyá weesuyv ke təkulakula. Ye nəyólv kəla nyá tóv si i kuvv-η i kaa na-kv. Ama i ká lv nyá kolontunaa ké isu pa təkvyóv pəntəlvpee tó.

³⁰ Ye pə kəma na Tacaa la-ŋ kəpantə nti ɪ ka su-ŋ tə, na í kra-ŋ Iseyeli nyóma wulav, ³¹ ɪle n kaa wii nyá tɪ sɪ n kowa tulum, yaa n læta nyá təyi nyá kolontunaa. Hai, ma ce, ye pə kəma na Iso la-ŋ kəpantə, ɪle n təosi ma təo.

³² Mpuyle Tafiiti təma Apikaah si: Ma sama Iseyeli Iso Tacaa wei ɪ kusa-ŋ na ń səŋi-m saŋa isəntə tə. ³³ Na má sɛɛ nyá tətəxə isəna n lapa ləmayasɛɛ, na ń kra ma niŋ na má tá kv na má læti tə. ³⁴ Ma tuukina Tacaa wei ɪ kra ma niŋ si má taa la-meyɛ isayatu tə si, ye n taa səŋi-m ləŋ, mpi si pu nyaalaya tə, pə taa kaasi Napaali na ɪ yəlaa taa nəxəlv.

³⁵ ɪlena Tafiiti mv Apikaah niŋ taa ké mpi ɪ ka ha-ɪ tə. ɪlena í təmi-ɪ si: Taa nyá, məli nyá tɛ, ma nu nyá təm, ma hula-ŋ suulu.

Napaali səm

³⁶ Apikaah məla təyaya, ɪle ɪ mayana ɪ paalv təkɪ kele na ɪ nyəokɪ isu wulav, na solum ku-ɪ na í ŋməladəyi. ɪle ɪ ta heeli-ɪ natəli təfi, haləna pə fe tanəŋ. ³⁷ Tɛv fema na ɪ solum ce ɪ təo, ɪlena ɪ alv keesi-ɪ pə təna. Mpuýú ɪ lanje cəpa katatəlaya, na pə məli-ɪ tsvəlvə. ³⁸ Kuyeyəŋ lapa isu naanəwa, ɪlena Tacaa yele na í tɛɛsi səpv.

³⁹ Mpuýú Tafiiti nuwa si Napaali səpa. ɪlena í tə si: Ma sɛɛ Tacaa wei ɪ sɛɛna ma təo ké isayatu nti Napaali lapa-m tə tə taa tə. Iso ɪni ɪ kpana ma niŋ si má taa wakəli, na í læti Napaali ke ɪ mayamaya.

Pə waah ké Tafiiti tilaa si ɪ həŋ Apikaah ke leelu. ⁴⁰ Tillaa tala alv ɪni ɪ tɛyɛ Kamɛɛli, ɪlena pá heeli-ɪ si: Tafiiti tilina-təvə nyá kiŋ si ɪ həŋi-ŋ leelu.

⁴¹ Mpuyle Apikaah hənta-weyɛ atɛ na í tə si: Maa pəsi ta caa yom, na má kəkəkɪ ɪ təmlɛ nyóma nəxɛɛ ké lvm.

⁴² ɪlena Apikaah kvl kprakpa na í kra ɪ kraŋaya təo. Na ɪ pɛɛlaa kakpasɪ wei ɪ lakaya-ɪ təmlɛ təyɪ waali, na ɪ təŋ Tafiiti təmlɛ nyóma na í pəsi Tafiiti alv.

⁴³ Tafiiti ka tɛma Sisilee tv Ahinowam ké kpayav ke alv. I alaa lapa naale. ⁴⁴ Pə kaasa ɪ kancaalaya alv Mikaah tə, ɪlé ɪ caa Sayuli ka læka-ɪ ké na í ha Kalim tv Layisi pəyalv Paləti.

26

Tafiiti kisa Sayuli kvəy tətə

¹ Mpuýú kvəyaku nakvl Sifi nyóma pola Sayuli kiŋ ke Kipeya na pá heeli-ɪ si: Tafiiti polaa na í ŋməli Hakila pulaya təo ké wəlaya tɛtv isentaa.

² Tənayale Sayuli kulaa, na í kpayə Iseyeli yoolaa taa yoolaa ke iyisi tooso (3000) na pá polo Tafiiti pɛɛkvəlv ke Sifi wəlaya tɛtv taa. ³ Pa talaa, ɪlena pá siki Hakila pulaya təo ké mpaav nəxə. Mpuýú Tafiiti nuwa si Sayuli təŋa ɪ waali ké təna. ⁴ ɪlena í tili feŋlaa na pá mayana si tampana. ⁵ Mpuýú Tafiiti pola pa təkikile tənaya kprakpa. ɪlena í ná Sayuli na ɪ yoo wulav Apəneɛ pa təhəntəle. Sayuli na həntaya hekv taa ké, na yoolaa náa həntaa na pá cəna-ɪ.

⁶ Mpuýú Tafiiti pəssa Hiti tv Ahimelekɪ, na Seluya pəyalv Sowapɪ neu Apəsayi si: Mə taa awe caa si ma na-ɪ tə polo Sayuli pa təkikile? Ntəna Apəsayi cə-ɪ si: Maa təŋi-ŋ.

⁷ Mpuyle pa kula ahoə anɪ na pá polo pa mayana Sayuli hənta hekv taa na í tooki. I ŋməntaaya ka sika ɪ nyvəlv təo ké, na Apəneɛ na yoolaa pa həntaa na pá tamɪ-ɪ kotaya. ⁸ Tənayale Apəsayi təma Tafiiti si: Saŋa nté Tacaa təwa nyá kolontu ke nyá niŋ taa. La suulu na ń yele na má kamɪ-ɪ ŋməntaaya ke təm kvlvm tike təkəŋ na má kɛna tɛtv. ⁹ Ntəna Tafiiti si: Taa kv-ɪ yoo. Ye vlv kowa Tacaa kuləsv, Iso ɪ yeki pəntv. ¹⁰ Ma tuukina si, Tacaa tike wəna mpaav si í kv-ɪ. Ntanyi ɪ kvəyaku ká tala na í sí ɪ səm, yaa pá kv-ɪ təyoolɛ. ¹¹ Si má tə niŋ ke Tacaa kuləsv təo tə, Iso í pona mpusi ke poolvŋ. ɪle kpayə ɪ ŋməntaaya na ɪ lvm fulaya na tə tɛɛ.

¹² Tafiiti pa kpayə wontu nti na pá tɛɛ tə, nəxəlv ta fe na í nu pa təŋ yaa ɪ na-we. Mpi tə, Tacaa lapaya na pá too isu pa səpa. ¹³ Mpuýú Tafiiti pa pola poolvŋ na pá kra pulaya ləŋka təo. ¹⁴ ɪlena í kɛɛsi Apəneɛ na yoolaa ləmpa si: He hee, ɪ nu taa? Ntəna Apəneɛ si: Nyaya awɛyɛ na ń holiyi wulav təo ké mpv yoo? ¹⁵ Kɛlena Tafiiti cə-ɪ si: Nyana awe ɪ maya apalvtv ke Iseyeli taa? Pepe təo ké n ta feŋ nyá caa wulav təo ké tɛv? Təv, nəxəlv polaa si í kvɪ-ɪ. ¹⁶ Ama nti n lapa mpv tə tə ta kɛɛsi yoo. Ma tuukina Tacaa si tɪmpi í tá feŋ mə caa wei Tacaa ləsaat tə ɪ təo tə, í mvna səm ke mə tənaya. Nyəni, wulav ŋməntaaya na ɪ lvm fulaya ŋka kaa wɛ ɪ nyvəlv təo təxəlv cəne.

¹⁷ Mpuýú Sayuli nyəmə Tafiiti nəxə na ɪ pəsi si: Ma pəyalv Tafiiti nəxə ke ma nuɪkɪ mpv? ɪlena í cə si: Hai, ma caa wulav, ma nəxə ké.

¹⁸ Ta caa, pepe təo ké n təxəŋəyi-m mpv? Ma lapa-ŋ we? Ntiyi ma pəntəna-ŋ? ¹⁹ Hai, ta caa, ke ŋkraŋŋ na ń nu ma təm. Ye Tacaa təna-ŋ si ń təxəni-m, ɪle kəhəv ka heesi ɪ lanje. Ama ye yəlaa səsəyənə-ŋ, Tacaa ɪ təŋsi-weyɛ mpusi. Mpi tə, pa təxəŋəyi-m ké si má lu Iso tɛtv təna, na má polo tvŋ tələale. ²⁰ Ama maa caaki si ma si ləlaa tɛ. Pepe təo ké n pɛɛkəyi-m isu isesəlav, yaa isu pa təxəŋəyv ləyaya ke pulasi taa tə?

²¹ Mpuyle Sayuli cəwa si: Ma wakəlaa ké. Məli ma pəyalv. Ma kaa tasa-ŋ isayatu ke lapv. Mpi tə, n ta kv-m. Má lapəna isayatu səsəəntv isu kəmləmvəy.

²² Keɫena Tafiti si: Ta caa, nyá ŋmantaaya nto cəne. Nyá yəlaa taa nəyɔlv í kəó í mv. ²³ Tacaá í feɫi mpa pa təŋa siyisuyu na pá lá kɔpantu tɔ. Mpi tɔ, saŋa í tɔ-ŋ ma niŋ taa ké. Iɫena má kisi si ma taa tokina wulav wei Tacaá ləsaá na í kpa tɔ. ²⁴ Iɫsu saŋa ma yela-ŋ kuyɔ tɔ, Tacaá í la maɣa mpv tɔtɔ, na í fiti-m wahalanaa təna taa.

²⁵ Ntəna Sayuli si: Ma pəyavɔ, Iɫsɔ í kooli-ŋ kɔpantu na ní waa pə təna pə taa.

Mpɔyó Sayuli məla kpente na Tafiti náá tɛɛ í nyəŋku.

27

Tafiti kɔlvɔyv tɔyɔ ke Filiisi nyəma te

¹ Mpɔyó Tafiti maɣasa í taa si: Kuyaku nakolɫi Sayuli tɛŋ na í kv-m yoo. Iɫe sana keɫe si má polo má tɔ kɔlvɔyv ke Filiisi nyəma tɛtv taa. Waatv unəyi í ká yeɫe-m pɛɛkuyɔ ke Iɫeyɛɫi tɛtv taa cəne. Iɫe ma fita í niŋ taa keɫe. ² Pə tɔ kə í na í yəlaa nasətosɔ (600), pa kulaa. Mpɔyó pa təŋna Mawəki pəyavɔ Akisi wei í kə Katɫi nyəma wulav tɔ í tɛ. ³ Iɫena pá kraɣa pa alaa, na pa piya, na pá polo pá caɣa naale. Paa na Tafiti na í lə í alaa naale, Sisilee tɔ Ahinowam, na Kamɛɫi tɔ Apikaalɫi wei í kə Napaalɫi leelu tɔ. ⁴ Sayuli nuwa si Tafiti tɔ kɔlvɔyv ke Katɫi, Iɫena í yeɫe-ɪ pɛɛkuyɔ.

⁵ Mpɔyó kuyaku nakolɫi Tafiti təma wulav Akisi si: Hai, ta caa, ye n lapa-m naani, Iɫe n nyəni ɪcaliya nakəɫəyi nyá tɛtv taa cəne na má caɣa təna. Tɔfɔ pə fei si má na-ŋ tɔ caɣa nyá kawulaya ɪcate taa kə mpv?

⁶ Iɫena Akisi holɫi-ɪ ɪcate nte pa yaa si, Sikəlakɫi tɔyɔ kuyaku ŋku kv maɣamaya. Pə tɔ kə ɪcate nté tə pəsa Yuta nyəma wulav nyənte ke haləna saŋa.

⁷ Pənaɣa na isətonaa liyiti təcu ke Tafiti caɣa Filiisi nyəma tɛtv taa. ⁸ Tafiti pa lukaya kuluv ke Kesuli nyəma, na Kiiisi nyəma, na Amaleke nyəma kə. Mpi tɔ, piitimnaa mpe paa caɣana hatoo loŋ taa kə Suli kəŋkəŋ taa. Haləna pá polo Icipiti tɛtv taa. ⁹ Pa kukaɣa yəlaa tənaya hɔyɔlvɔyv ŋku kv taa kə. Pə kraɣav apalaa na alaa tɔ. Iɫena pá kraɣəyi pa tɔla na pa nyəm na pá pukina Akisi. ¹⁰ Ye í lə í pəəsə-ɪ si: Leyɛ ɪ pola mə kuluv ke saŋa? Iɫe ntanyɪ ɪ looli si Yuta tɛtv ílim mpətəŋ tɔ. Yaa í tɔ si Yelameli tɛtv taa, yaa Keni tɛtv taa kə tə polaa. ¹¹ Tafiti u yeki apav yaa alv na í weesuyɔ, si pə taa kə na pá tɣasɪ Akisi ke nti í lakɫi tɔ. Iɫəna Tafiti lakaya saa wei í ka we Filiisi nyəma tɛtv taa tɔyɔle. ¹² Akisi ka lapa Tafiti ke naani kə teu kə na í təŋ si: Nəənə Iɫeyɛɫi nyəma taa kraana Tafiti. Mpɔ tɔ, təlasɪ í ká pəsi ma təmlɛ tɔ ke tam tɔ kə.

28

¹ Mpɔyó Filiisi nyəma kota pa yoolaa tintika si pa yookina Iɫeyɛɫi nyəma. Iɫena Akisi pəəsɪ Tafiti si: Ntəŋ n nyəma si nyəna nyá yəlaa í ka səna-m na tə yoonə Iɫeyɛɫi nyəma na? ² Ntəna Tafiti cɔ-ɪ si: N ká nana nyá isəpəle ke nti maa la tɔ. Keɫena Akisi si: Waatv unəyi maa yeɫe na ní tanəyi ma maɣamaya ke tam tɔ.

Sayuli kəyənəŋ svsvyɔ

³ Samiyeeɫi ka tɛma səpv na Iɫeyɛɫi nyəma pimi-ɪ í tɛ Lama. Halɫi pá caɣa í ləyaya. Pəyeɫe Sayuli ka tɔyɔna kəyənəməŋ svələaa, na pee pəəsələaa tənaya í tɛtv taa kə.

⁴ Mpɔyó Filiisi yoolaa kotaa na pá siki Sunem, na Sayuli náá koti Iɫeyɛɫi nyəma təna na pá siki Kilipowa. ⁵ Sayuli nawa kolontunaa yoolaa pəyale, Iɫena sɔyɔntv kra-ɪ na í seliyi Iɫsu lvm taa kpatɛ. ⁶ Iɫena í yəyətəna Tacaá. Ama í lə í ta cɔ-ɪ. Paa toosee taa, paa kətəlaa maɣasuyv taa. Pəyeɫe Iɫsɔ kuyɔyɔtɔtv tɛləsəlaa nəyɔlv í ta heeli-ɪ si pvlv. ⁷ Ntəna í tó nəyɔ si pá pɛɛki-ɪ alv wei í svəyɪ kəyənəməŋ tɔ na unɪ í polo í kin. Iɫena í waalɫi nyəma heeli-ɪ si: Alv nəyɔlv í we An-Təəə na í svəyɪ.

⁸ Ahoɔ yuwa Iɫena Sayuli laɣasɪ wontu, na í kraɣa apalaa naale na pá polo alv unɪ í kin. Mpɔyó Sayuli təma-ɪ si: Ma caa si ní yaa-m atətv wei maa keesɪ-ŋ tɔ na í heeli-m ma nyuyv təm. ⁹ Mpɔyó alv pəəsə-ɪ si: Ntəŋ n nyəmə si Sayuli tɔyɔna kəyənəməŋ svələaa, na pee pəəsələaa tənaya í tɛtv taa? Iɫe pepe tɔ kə n nyəki-m katəka si ní kra-m na pá kv-m. ¹⁰ Ntəna Sayuli yəyətɪ na í tuu si: Na Iɫsɔ, pvlv kaa la-ŋ. ¹¹ Ntəna alv pəəsɪ-ɪ si: Aweyɛ n caa si má yaa? Sayuli si yaa Samiyeeɫi.

¹² Waatv wei alv nawa Samiyeeɫi, Iɫena í má kapuka na í tɔ Sayuli si: Hei, sɛsɛ nyayale Sayuli na ní puyusu-m mpv? ¹³ Ntəna wulav nəyɔ təkpaɪ si: Nyá lanɣe í taa tɔ. N na pvlvuyv? Ntəna alv si: Afətv nəyɔlvɔyv ma naaki na í lukəna tɛtv tɛɛ. ¹⁴ Iɫena í pəəsɪ-ɪ si: I isəntaa we isəna tɔ? Alv si: Kəkpaɪlv kə, na í suu capa.

Tənaya Sayuli cəkənaa si Samiyeeɫi, na í həntɪ-ɪ atɛ. ¹⁵ Mpuyɔle Samiyeeɫi pəəsə Sayuli si: Pepe tɔ kə n caaləyi-m mpv? Ntəna Sayuli si: Ma təm tɛmaya. Mpi tɔ, Filiisi nyəma kəma-m yoonav. Pəyeɫe Iɫsɔ u tasəyi-m yəyətənav. Paa toosee taa, paa Iɫsɔ kuyɔyɔtɔtv tɛləsəlaa u heeliyi-weyɛ ma təm. Pə tɔ kə ma yaa-ŋ si ní heeli-m nti pə weɛ si maa la tɔ. ¹⁶ Ntəna Samiyeeɫi pəəsɪ-ɪ si: Tacaá lə-ŋ na í pəsi nyá kolontv, Iɫena ní yaaki má suwe? ¹⁷ Iɫsu Tacaá ka heela-ŋ na ma keesɪ-ŋ tɔyɔ í lakɫi-ŋ. Í lɛkə nyá kawulaya na í ha-keɣe Tafiti. ¹⁸ N ta təkɫi Tacaá təm na ní kpiisi Amaleke

nyóma. Mpu pə təo ké Tacaa laki-ŋ r̄p̄óyó saŋa. ¹⁹ Cele ɪ ká tɔ nyana lseɣeli nyóma təna ke Filiisi nyóma nin taa, na nyana nyá piya ɪ ká la səlɔnaa.

²⁰ M̄p̄óyó Samiyeeli tɔm nti tɔ saa Sayuli ke watɔ na ɪ yele ɪ tu na ɪ fala atɛ tɔmɔlɔ ɪ su taav. Mpi tɔ, ɪ taa tɔyɔ pɔlɔyɔ kɔyakɔ ŋkɔ na ahoɔ təna, ɪle ɪ tɔnɔyɔ ka hoowaɣa. ²¹ M̄p̄óyóle alɔ ɪnɪ ɪ pɔla Sayuli kin na ɪ maɣana-ɪ na sɔɣɔntɔ pu-ɪ r̄p̄óyó katatəlaya. ɪlena ɪ tɔmɪ-ɪ sɪ: Ta caa, nyá pɛɛlɔ má, ma nuna-ŋ teu na má mɔ səm na má lá nti n heela-m tɔ. ²² Mpu tɔ, yele má ha-ŋ tɔyɔnaɣa ke pəca na ɪ tɔyɔ, na pə cɛ nyá ɪsɛntəɔ na ɪ tó nyá mpaav.

²³ ɪlena Sayuli kisi sɪ ɪ kaa tɔŋ pɔlɔ. M̄p̄óyó Sayuli waalɪ nyóma na alɔ ɪnɪ pa kaana-ɪ, haləna ɪ kɔɔ ɪ kɔlɪ atɛ na ɪ caɣa kɔhəntɔyɔ tɔɔ. ²⁴ M̄p̄óyó alɔ kpa nav ɪfatɛ nte tə yəsəla teu tɔlɔpəlɔpɪ tɔyɔ lɔŋ, na ɪ kɔ na ɪ tɔ pɛtɛpɛtasi. ²⁵ ɪlena ɪ cɛla Sayuli na ɪ waalɪ nyóma na pá tɔyɔ. M̄p̄óyó pa kɔla ahoɔ anɪ na pá kpe.

29

Filiisi nyóma tɔyɔnɔyɔ ke Tafiti

¹ M̄p̄óyó Filiisi nyóma kɔta pa yoolaa ke timpɪ pa yaaki sɪ, Afeka tɔ na lseɣeli nyóma náá kɔti pa nyóma ke Sisilee hite nɔyɔ. ² ɪlena Filiisi awulaa na yoolaa nunɔwa (100) kpekəle, na iyaya (1000) kpekəle pa tɔ na pá tɛɛ. Pə kaasa Tafiti na ɪle ɪ nyóma na Akisi ke waalɪ. ³ Ntɛna Filiisi yoolaa sɔsaa pɔɔsɪ Akisi sɪ: Hɛpəla nyóma mpe pa caa weye cəne?

Kelena Akisi sɪ: lseɣeli wulaw tɔmlɛ tɔ Tafiti ké té. ɪ wɛw ma kin tɔ pə taanɔa ké. Pəcɔ ma ta keesi-ɪ na ɪsɔyatiya nakələyi haləna saŋa.

⁴ Tənaɣa pa mɔ Akisi na páánɔ na pá tɔmɪ-ɪ sɪ: Mələna-ɪ lonte nte tə taa n ka hɔla-ɪ sɪ ɪ caɣa tɔ. ɪ taa tɔŋ tá waalɪ ké tɔyoole, na pə kɔɔ na yoo haŋ ɪlena ɪ pɛsɪ ta kolontɔ. N ta nyɪ taa sɪ ta yəlaa panɛye ɪ ká kɔ, ɪlena pə ciiki ɪ na ɪ caa? ⁵ Matɔŋ Tafiti inɔyi pa yookaɣana yontu na paale sɪ: Sayuli kɔwa yəlaa iyaya (1000) ke huɣule.

Tafiti náá kɔ iyisi naanɔwa (10000) ke huɣule.

⁶ M̄p̄óyóle Akisi yaa Tafiti na ɪ tɔmɪ-ɪ sɪ: Ma tuuna Tacaa sɪ n ké tampana tɔŋlɔ ké, na ma nyuləyi sɪ má na-ŋ tɔ puki yoo. Mpi tɔ, hatoo n kɔm ma kin na pə suna saŋa tɔ, ma ta nata ɪsɔyatiya nakələyi nyá kin. Ama Filiisi awulaa lɛlaa ɪ caakəna-ŋ. ⁷ Mpu tɔ, məli təhɛɛ, pə taa kɔɔ na ɪ la mpi pə ta maɣa-wɛ tɔ.

⁸ Ntɛna Tafiti sɪ: Ta caa, wulaw, ɪle pepeye ma lapa? Tuu ma kɔm nyá kin cəne na pə suna saŋa tɔ, ɪsɔyatiya ntiɣɪ n nawa ma kin na pə fɛɪ sɪ má na-ŋ tɔ polo yoo? ⁹ M̄p̄óyóle Akisi sɪ: Natəlɪ tə fɛɪ ma kin, halɪ n tu wɛ maɣa teu ké ɪsu lɔɔ tillu. Ama awulaa səkpema mpe pa tɔmna sɪ pə fɛɪ sɪ tá na-ŋ tɔ polo yoo. ¹⁰ Mpu tɔ, nyá na mpa ɪ lu Sayuli kin na ɪ kɔɔ tɔ, cele tanan ye pə nyaalaa ɪ kɔlɪ lɔŋ na ɪ tɛɛ.

¹¹ Tɛv fɛma, ɪlena Tafiti-wɛ pá kɔlɪ lɔŋ na pá məli timpɪ paa wɛɛ tɔ. ɪlena Filiisi nyóma náá polo Sisilee.

30

Tafiti yoonav ke Amaleke nyóma

¹ M̄p̄óyó Tafiti na ɪ yəlaa pa tala pa tɛcaɣalɛ ke kɔyakɔ tooso nyəŋkɔ wule. ɪlena pá maɣana Amaleke nyóma wata Yuta na ilim mpətəŋ tɔɔ, na pá sɔ Sikəlakɪ ɪcatɛ. ² ɪlena pá kpa alaa na sɔsaa na piya mpa paa wɛ tə taa tɔ. Pa kuu pa tənaya na pá tɔna mpaav. Ama pa ta kɔ pa taa nɔyɔlɔ. ³ Tafiti na ɪ yəlaa pa tala ɪcatɛ taa, ɪlena pá maɣana pa sɔpa-tɛye kəkɔ. M̄p̄óyó pa kpa pa alaa na pa alɔpiya na pa apalɔpiya ke yomle. ⁴ M̄p̄óyó pa tula nɔɔsɪ na pá wii təkproo ɪsu pa səki pa səki. ⁵ Pa kpeɪna Tafiti alaa naalɛye na pá kpaya. Sisilee tɔ Ahinowam na Kamɛɛli tɔ Apikaalɪ wei ɪ ké Napaalɪ leelu tɔ.

⁶ M̄p̄óyóle Tafiti lanɔ pɛsa katatəlaya. Mpi tɔ, ɪ yəlaa ka wɛna-ɪ na hɔwɛɛ nyan nyəna ke pa piya tɔɔ ké. Halɪ pá kɔlɪ sɪ pa yakɪ-ɪ pɛɛ. ɪlena Tacaa sɔsɪ-ɪ apalɔtɔ.

⁷ ɪlena Tafiti tɔ Ahimelekɪ pɛyalɔ Apiyataa wei ɪ ké kɔtɔlɔ tɔ sɪ: Kəna-m kətəlaa toko wei pa pɔsɔyənə Tacaa ke tɔm tɔ.

Apiyataa pona-ɪ, ⁸ ɪlena ɪ pɔsɔsɪ Tacaa sɪ: Ye ma tɔŋa kolontunaa mpe maa hiki-wɛ? Tacaa sɪ: Tɔyɔntɔ-wɛ n ká hiki-wɛ na ɪ waasɪ yəlaa mpe.

⁹ ɪlena Tafiti na ɪ yəlaa nasətoso (600) pá tɔ pa waalɪ. Pa tala Pəsɔɔ lɔɔ ¹⁰ ɪlena yəlaa ŋmɔnɔyɔ (200) saalɪ təna. Mpi tɔ, pa sula kav. Pə kaasa nasəle (400), ɪlena pɛɛɛ na Tafiti pá tɔyɔntɔ.

¹¹ M̄p̄óyó pa sula Icipiti tɔ nɔyɔlɔ, na pá pona-ɪ Tafiti kin na pá ha-ɪ tɔyɔnaɣa na lɔm. ¹² Pa ha-ɪ tɔtɔyɔ fiki pɛɛ kɔwɔlɛɛ pɔyalɛ, na lesɛŋ kɔwɔlɔ pɔya ke naalɛ, na ɪ tɔyɔ na ɪ lá alaafəya. Mpi tɔ, kuyɛɛŋ tooso ke ɪ ta tɔyɔ ɪ ta nyɔɔ. ¹³ Ntɛna Tafiti pɔsɔsɪ-ɪ sɪ: Awɛ tənə-ŋ na leyɛ n lunaa? Kelena ɪle sɪ: Ma ké Icipiti tɔ ké, Amaleke tɔ nɔyɔlɔ ɪ ka təkəna-m yomle. Saŋa taa kuyɛɛŋ tooso kɔlɔ pə wukaya-m na ɪ lɔ-m tɔ. ¹⁴ Ta watəna Kələti nyóma tɛtu ilim mpətəŋ hɔyɔlɔyɔ tɔɔ ké Yuta

tetu taa, na Kalepu tetu, na té sɔ Sikəlaki icate. ¹⁵ Ntəna Tafiiti si: N ka pona-m yoolaa mpe unu pa kin na?

Kelena yom cɔ si: Tuuna Isɔ hətə si n kaa ku-m. Pəyele n kaa cɛle-m ma caa, ɛlena pácɔ má pona-n pa kin.

Tafiiti kɔwa Amaleke nyóma

¹⁶ Apalu unu i kpaɣa Tafiiti na i pona-i na pá mayana Amaleke nyóma ke sɔsɔm ke təna, na pá təkɪ na pá nyɔkɪ na pá paaki. Wontu nti paa lɛka Filiisi nyóma na Yuta nyóma tɔ tɔ tɔ ké pa lakaya mpɔ. ¹⁷ Mpóyɔ Tafiiti ku-wɛyɛ tanan ŋku. Haləna tev kɔfemuɣu taanaɣa, pa taa nɔyɔlv ta fiti. Ye pə taɣa ifepiya nasəle (400) wei i caɣa yooyooana na i se tɔ. ¹⁸ Mpóyɔ i lɛka pa təna mpa Amaleke nyóma ka kpawa tɔ, na i alaa naale. ¹⁹ Tafiiti lɛka pa piya tənaya təcɛɛɛi, na pa wontunaa mpa kolontunaa ka kuuwa tɔ. ²⁰ Na i lɛkɪ Amaleke nyóma tɔla təna na a tiikilaa yɔyɔtəyi si: Tafiiti tɔla ntɔ cəne.

²¹ Pa kɔma pa tala yəlaa ŋmɔnɔyɔ (200) ŋku ku kawa na kú saali Pesɔ lɔɔv nɔyɔ tɔ, ɛlena pɛle pá polo-wɛyɛ sənyɔv, na Tafiiti kpətəna-wɛ na i sɛɛ-wɛ. ²² Mpuɣule mpa paa təna Tafiiti tɔ, pa taa tetelataa na asayaa pa tɔma si: Timpi pane pa ta pəsi na pá polo kolontunaa təkɔle tɔ, ta kaa ha-wɛyɛ mpi tɔ hika təna tɔ pə taa pulv. Ama pa alaa na pa piya tike ke paa kelɪ na pá tɛɛ.

²³ Ntəna Tafiiti si: Apalaa me, i taa la mpɔ. Mpi tɔ, Taccaa yarəna-tv na i tó tá niŋ taa ké ta kolontunaa na i ha-tuyv pə təna isəntɔ. ²⁴ Nɔyɔlv kaa mɔ mə tɔm nti.

ɛle pə wɛɛ ké si mpa pa pola təyoolɛ tɔ,

na mpa pa tanja wontu tɔ pá tala wontunaa mpeyɛ teitei.

²⁵ Pə kpaɣav kuyaku ŋku na pá puki tɔyɔ lɛyɛli nyóma sɔv mpuɣɔlv lapv, na pá pəsi isu kiiu.

²⁶ Pa mɔla Sikəlaki, ɛlena Tafiiti cosɪ kolontunaa wontu nti pa hika mpɔ tɔ tɔ taa, na i ha Yuta nyɔv nyóma na i taapalaa si: Taccaa kolontunaa ke tɔ lɛkkaa na té cosɪ na té ha-me. ²⁷ Mpa mpa i hawa tɔyɔle, Pɛtɛli nyóma, na Lama nyóma ke Nekɛfi wɔlaya tetv taa, na Yatii nyóma, ²⁸ na Alɔwɛɛ nyóma, na Sifimətɪ nyóma na Isətemɔwa nyóma, ²⁹ na Lakaali na Yelamelɪ acalɛɛ nyóma na Keni nyóma, ³⁰ na Hooma nyóma na Pɔɔ-Asan nyóma na Ataki na Hepəlɔŋ nyóma, ³¹ na timpi timpi Tafiiti na i yəlaa paa cɔɔsaa tɔ pə nyómana.

31

Sayuli sɔm

¹ Waatu unu i taa ké kuyaku nakɔli, Filiisi nyóma yooana lɛyɛli nyóma, na pá tɔyɔnɪ-wɛ na pá ku-wɛyɛ Kilipɔwa puɣv taa. ² ɛlena pá tó Sayuli pa waali na pá ku i pəyalaa Sonatan na Apinatari na Maləkisuwaa. ³ Mpóyɔ pə wiisina Sayuli na pá yaɣa-i nyóma ke teu. ⁴ ɛlena i tɔ i yoou wontu tɔkɔlv si: Kpɛɛ nyá layate na i tɛɛsi-m. Pə taa kɔɔ na Filiisi ma ta nyɪ isənaa mpe pá kɔɔ pá tɛɛsi-m na pá paana-m.

Ama sɔyɔntv kpa yoou wontu tɔkɔlv na i kisi. Tənaɣale Sayuli sika i layate na i yele i ti na i hoti tɔ tɔɔ. ⁵ Yoou wontu tɔkɔlv ná mpɔ, ɛlena ɛlé i hoti i nyəntɛ tɔɔ ké mpɔ tɔtɔ na i si.

⁶ Sayuli na i pəyalaa tooso, na i yoou wontu tɔkɔlv, na i yəlaa təna pa sɔpəna kuyaku ŋku.

⁷ Mpóyɔ lɛyɛli nyóma mpa paa wɛ Sisilee lɔɔv waali, na Yaatanɪ puɣv waali tɔ, pa nuwa si Sayuli na i pəyalaa pa sɔpa na lɛyɛli yoolaa seeki. Tənaɣa pɛle pa lu pa acalɛɛ taa na pá se tɔtɔ. ɛlena Filiisi nyóma polo na pá caɣa təna.

⁸ Tɛv fema, ɛlena Filiisi nyóma polo si pa kpaɣəyi sətəa wontu. Mpóyɔ pa mayana Sayuli na i pəyalaa tooso pa sɔpa Kilipɔwa puɣv taa. ⁹ ɛlena pá seti Sayuli nyɔv na pá wɔyɔsɪ i yoou wontu. Pə waali ké pa yasa tɔm kɔpantv ntəyi Filiisi nyóma tetv taa, na pa tuŋ kutuluv taa na yəlaa təna nu. ¹⁰ ɛlena pá su Sayuli wontu ke tuyv Asətati kutuluyv taa. Mpóyɔ pa kama Sayuli mayamaɣa ke icate nte pa yaa si Pɛti-Seyan tɔ tɔ koluv tɔɔ.

¹¹ Waatu wei Yarɛɛsi nyóma nuwa isəna Filiisi nyóma lapa Sayuli tɔ. ¹² Mpóyɔ apalaa taa apalaa kotaa, na pá tɔ ahoɔ təna na pá polo Pɛti-Seyan na pá ləsi Sayuli na i pəyalaa, na pá pona-wɛyɛ Yarɛɛsi na pá wɔ-wɛyɛ kɔkɔ. ¹³ ɛlena pá ləsi pa mɔwa na pá pi tuyv nakɔli ku tɛɛ. ɛlena pá həkɔ nɔɔsi ke kuyɛŋ naatosompɔyɔlaya.

SAMIYEELI TOM TAKELAYA NAALE NYENKA Kutulutu

Samiyeeli takelaya naale nyenka taa ké pa keesayi Iseyeli wulaw saso tom. Inu i teena awulaa tənaya nyoyu kuloyu na tonj. Pa keesa totoyo i icantu, na isəna i hota isayatu səsəontu taa to. I səsəontu lentu nté, i cekəna i isayatu ntu tə tom. Ilena i tisi si tə fei teu, na i sələmi Iso ké suulu, na ilé i wii-i.

Isəna pa fayə Samiyeeli II takelaya to:

Tafiiti pəsa Yuta kpekəle wulaw, titite 1-4

Tafiiti kawulaya ké Iseyeli nyəma təna tə, titite 5-20

Tafiiti kawulaya kantəkaya pusi, titite 21-24

Tafiiti nu Sayuli səm

¹ Sayuli səm waali ké Tafiiti luna Amaleke nyəma təkule na i məli Sikəlaku na i caya tənaya kuyeyə naale. ² Kuyaku tooso nyənkwo wule ke nəyolo sewa Sayuli pa təkikile na i cəla i wontu na lajwakəlle, na i pəla i nyoyu taa ké tetu. I tala Tafiiti, ilena i hənti-i atə. ³ Mpyule Tafiiti pəsa-i si: N luna le? Ilena Selu cə si: Iseyeli nyəma təkikile ke ma sewa. ⁴ Ntəna Tafiiti si: Heeli-m mpi pə lapa to. Kələna Selu si: Iseyeli nyəma sewa pa kolontunaa na pa taa pəyale səpa. Halə Sayuli na i pəyalə Sonatanj pəle pa səpa tətə. ⁵ Mpyule Tafiiti pəsa ifepu wei inu i kəna-i təm ntu tə si: Sayuli na Sonatanj pa səpa yaa, awe heela-ŋ? ⁶ Ntəna ifepu inu si: Ma maɣana Sayuli sənna i ŋmantaaya ke Kilipowa pyuy taa ké na kolontunaa yoou keekənaa kreyetəna-i. ⁷ I pəsa i waali na i na-m ilena i yaa-m na má polo. ⁸ Ntəna i pəsa-m si: N ké le to? Ma si: Ma ké Amaleke to. ⁹ Kələna i tə-m si: Paa na ma tənna feesuyu tə kəw n teesi-m. Ma isentəw tənna piluyu ké. ¹⁰ Təw, ta caa, ma nawa si paa ma yela-i i kaa la weesuyu, ilena ma kə-i. Kəna má wəyos i ntenuyu na i kpalaya na má kəna-ŋ.

¹¹ Tənayale Tafiiti kpa i təw wontu kəsusuutu na i cələna lajwakəlle na i cəlo nyəma náa la mpu tətə. ¹² Mpyó pa wii Sayuli na Sonatanj, na Iseyeli nyəma caya pa ləyaya na pá həkə nəsə haləna taanaya. ¹³ Mpyule Tafiiti tasa ifepu wei i kəna-i təm ntu təy pəəsuyu si: Nyá si n ké le to yee? Ilé si: Ma caa ké Amaleke to ké na i caya cəyalətu ke Iseyeli. ¹⁴ Kələna Tafiiti si: Isənaya pə lapa na n ma kanjante na n kó Iso kuləsu.

¹⁵ Mpyó i yaa i yəlaa taa nəyolə na i heeli-i si: Kə Amaleke to inu. Ilena ilé i kulə na i kə-i. ¹⁶ Mpyule Tafiiti si: Nyá səm i wəe nyá təm. Mpi to, nyá nəy pəetəna-ŋ, timpi n yəyotaa si n kó Taca kuləsu to.

Tafiiti wiiki Sayuli na Sonatanj pa səm

¹⁷⁻¹⁸ Ləyaya wula nna Tafiiti wiiwa Sayuli na i pəyalə Sonatanj pa təw na pá ŋmaa-yeyə Siyisuyu Tənjə takelaya taa təyolo. Tafiiti caaki si paa Yuta to wei i nyi-yə.

¹⁹ Iseyeli yoolaa taa yoolaa kpisa nantu ke pulasi taa. Halə akanaa taa akanaa hotina nté.

²⁰ I taa heeli-təyi Katu nyəma.

Pəyele i taa yəyoti-təyi Asəkəlonj mpaan taa.

Pə fei si Filiisi ma ta nyi isənnaa alaa na pa pəelaa i ŋmaaləna-ti.

²¹ Kilipowa pulasi kaa tasa ihunte ke nav.

Pəyele si kaa na təw tətə.

Si tetu tənna i si.

Tənaya akanaa kpaləŋ wakəlaa.

Pa kaa tasa Sayuli kpaləy to ke nim saləy.

²² Sonatanj u təkə nyəmlə na i tii atə.

Pəyele Sayuli náa kpekəli layatə na tə məli yem.

Pa kowa kolontunaa tuutuuma ké.

²³ Sayuli na Sonatanj pa luuŋ ka sūw təmayə.

Pa krenta kuləw ke mpyó haləna pa səm.

Pa ləŋləŋ lapu tē ŋmakəle.

Pəyele pa kəla təyolasi ke tonj.

24 Iseyeli alaa me, í wii Sayuli.
Im í suukayana-mege wontu kɔpantu,
na í tɔyí mə tɔɔ ké kacɔka nyəmnaa.

25 Akanaa taa akanaa hota tɔyoole.
Sonatanj kpisa tɔnyɔ ke pulasi taa.

26 Ma ceu Sonatanj, nyá sɔm tɔm wu-m ké.
N ka sɔla-m ké na pɔ kɔli isu alɔ,
na n heesɔyi ma laɲle.

27 Yoolaa taa yoolaa sɔpa.
Akanaa lepa yem.

2

Pa kra Tafiti ke Yuta wulav ke Hepɔlɔj

¹ Pɔle pɔ waali ké Tafiti pɔsa Tacaa si: Má məli Yuta? Tacaa si: Ee, məli. Na ɔcate nte tɔ taa ké maa caya? Ntɛna Tacaa si: Polo Hepɔlɔj.

² Mprɔyɔ Tafiti kraɣa í alaa naale, Sisilee tɔ Ahinowam na Kamɛli tɔ Apikaali wei í ké Napaali leelu tɔ na í kpeɲna. ³ Na í yɔlaa mpa paa we í kin tɔ, na pa alaa na pa piya na pá polo pá caya Hepɔlɔj. ⁴ Iɛna Yuta nyɔma polo na pá kra Tafiti ke wulav ke Yuta taa.

Mprɔyɔ pa heela Tafiti si Yarɛɛsi Kalaati nyɔma pimna Sayuli. ⁵⁻⁶ Ntɛna í tili si pá heeli-we si: Tacaa í kooli-mege kɔpantu na í felɛ-mege timpɛ í pima mə caa Sayuli tɔ. Iɛ maa sɔasi-mege kɔpantu larɔ. ⁷ Mprɔ tɔ, Yarɛɛsi nyɔma í kaasi mə ti na í nyɔɔ tonj. Mpi tɔ, mə caa Sayuli sɔpa tɔ maɣa Yuta nyɔma si í lonte ke Yuta taa.

Pa kra Isɔpaali ke kawulaya ke Iseyeli tɔɔ

⁸ Ama Nɛɛ pɔyalɔ Apɔnɛɛ wei í ké Sayuli yoolaa nyɔyɔ tɔ tɔ í seena Sayuli pɔyalɔ Isɔpaali na í pona-ɪ Mahanayim, ⁹ na í kra-ɪ wulav ke Kalaati nyɔma na Aɛɛ nyɔma na Sisilee nyɔma na Iɛlayim nyɔma na Pencameɛ nyɔma tɔɔ. Iseyeli tɛtɔ tɔna wulav ke í kra-ɪ. ¹⁰ Waatu wei pa kra Isɔpaali ke Iseyeli nyɔma wulav tɔ í pusi ka we nɛle. Iɛna í tɔyɔ kawulaya ke pusi naale. Yuta kpekɔle nyɔma tike ka wɛnna Tafiti waali. ¹¹ Pusi naatosomprɔyɔlaya na ɔtɔtɔnaa naatoso tɛcu ke Tafiti tɔyɔ kawulaya ke Yuta kpekɔle nyɔma tɔɔ ké Hepɔlɔj ɔcate taa.

Yuta nyɔma na Iseyeli nyɔma pa yooi ke Karawɔj

¹² Mprɔyɔ Nɛɛ pɔyalɔ Apɔnɛɛ na Isɔpaali pa yɔlaa lu timpɛ pa yaa si Mahanayim tɔ na pá polo Karawɔj nyɔma tɔɔ. ¹³ Mprɔyɔle Seluya pɔyalɔ Sowari na Tafiti yɔlaa pa tɔ mpaav, na pá polo pá suli Karawɔj lule nɔyɔ, lelɛa na kɔtɛj kɔnɛ lelɛa na kɔnɛ. ¹⁴ Ntɛna Apɔnɛɛ tɔ Sowari si: Ta ifɛriya taa napɔli pá suli na pá yoo na tɔ nyɛni. Sowari si: Ee, pá polo.

¹⁵ Iɛna Pencameɛ ifɛriya naanɔwa na naale lu Isɔpaali yɔlaa taa, na naanɔwa na naaleɣɛ Tafiti nyɔma taa. ¹⁶ Iɛna pá suli naale naale na paa awe tɔki í tɔyɔntɔle nyɔyɔ na pá sɔ tɔma kɔɲkɔmɔj taa ké layalɛ na pá hoti na pá si. Mprɔyɔle pa ha Karawɔj cɔlɔ tɔnɛ inɔyi hɛtɛ si: Layalɛ kɔsɛɲtɛ tɛ.

¹⁷ Pɔle pɔ waali ké acufu tiiwa na halɛ Tafiti yɔlaa kɔ Apɔnɛɛ pa yɔlaa ke teu. ¹⁸ Sowari na í newaa Apɔsayi na Asayɛli paa we pa tɔna, na Asayɛli ka pɔsa sewa ké isu nam. ¹⁹ Mprɔyɔ í tɔ Apɔnɛɛ waali si í kɔyɪ-ɪ. ²⁰ Ntɛna Apɔnɛɛ pɔsi na í pɔɔsi si: Asayɛli tɔyɔnɔyɔna-m mprɔ? Iɛna í cɔ si: Ee, maɣa. ²¹ Mprɔyɔle Apɔnɛɛ si: Tú nyá ntɔyɔj yaa nyá mpɔtɔj tɔɔ ifɛriya taa nɔyɔlɔ waali na í kra-ɪ na í lɛɛki í wontu.

Ama Asayɛli ta tisi mprɔ. ²² Iɛna Apɔnɛɛ tasa-ɪ yɔyɔtɔyɔ si: Məli ma waali yoo. Tɔfɔ, ye ma kɔ-ɲ maa heeli nyá taalɔ Sowari suwe?

²³ Paa na mprɔ tɔ Asayɛli ta ni. Tɔnɔyɔle Apɔnɛɛ cula-ɪ ɲmantaɔya ke í lotu taa, na waali tɔɔ na ká lu na í sí kraakraa. Mprɔyɔ pa tɔna mpa pa tala Asayɛli tɔsɔtɛ tɔna tɔ pa sɔɲaa.

²⁴ Iɛna Sowari na Apɔsayi pá tɔ Apɔnɛɛ waali, pɔ kɔma isu ilim tɔyɪ ɛ pa tala Kipeya-Amma tontonle nte tɔ we Kiyɔ ɛsentaa ke Karawɔj wɔlaya tɛtɔ mpaav taa tɔyɔle. ²⁵ Mprɔyɔle Pencameɛ nyɔma tasa kotuyɔ ke Apɔnɛɛ kin ke pulaya nakəli ka nyɔyɔ taa. ²⁶ Ntɛna Apɔnɛɛ kpɛɛsi Sowari si: Kɔyɔ kaa si tɔnɔyɔ ke mprɔ? N ta nyɪ taa si pɔ kaa tɛsɛna kɔpantu? Heeli nyá yɔlaa ke laɲ si pá yele pa tɛtɔna kɔyɔ ke mprɔ. ²⁷ Kelɛna Sowari tuuna Tacaa na í yɔyɔti si: Ye n taa yɔyɔti ɛntɔ, yɔlaa ka tɔyɔna-mege mprɔyɔ halɛna pɛ fe.

²⁸ Mprɔyɔ Sowari hula tutuyɔ na yoolaa sɔj na pá yele Iseyeli nyɔma ke tɔyɔnyɔyɔ na yoonav. ²⁹ Iɛna Apɔnɛɛ na í yɔlaa pá tɔ mprɔyɔ ahoɔ tɔnɔyɔ tɛtɛkɔle taa na pá tɛsi Yaatanɪ na pá faɣana Pitɔlɔj taa halɛna pá tala Mahanayim. ³⁰ Sowari luna Apɔnɛɛ tɛtɔyɔnle na í kala yoolaa ɛna í maɣana yɔlaa pɔyɔlayafɛi hiu fɛi Tafiti yɔlaa taa na pá sɔsɛna Asayɛli. ³¹ Ama Tafiti nyɔma

ka kowa yelaa n̄m̄on̄uɔv na nuɔw̄a na nutoso (360) ke Pencamee na Ap̄anee pa yoolaa taa. ³² M̄p̄oɔȳ Sowari-we pa kraɔa Asayeeli na p̄a pimi-i i caa p̄elaa taa k̄e Pet̄elehem. Ilena p̄a t̄o ahoɔ t̄ana, p̄e k̄oma isu p̄e nyaal̄ayi ile pa tala Hep̄al̄oh̄.

3

¹ Tafiti yelaa na Sayuli nȳoma pa yoo taaha s̄os̄m̄ k̄e, na Tafiti na i nȳoma pa toh̄ s̄os̄aȳi na Sayuli yelaa toh̄ n̄aa s̄eki.

Tafiti piya nsi i lula Hep̄al̄oh̄ t̄o
(K̄ot̄os̄ot̄o I 3:1-4)

² Piya m̄pa Tafiti alaa lula-i Hep̄al̄oh̄ taa t̄o pa h̄ela n̄t̄o, pa yaa kancalaya nȳoh̄ s̄i Am̄an̄oh̄ i too ke Tafiti alv Sisilee nȳoh̄ wei pa yaa s̄i Ahinowam̄ t̄o. ³ Naale nȳoh̄ s̄i Kiliyari, il̄e i too ke Kaf̄ameeli t̄o Napaali leelu Apikaali. Tooso nȳoh̄ s̄i Ap̄osalom̄, il̄e i too ke Kesuli wulav Tal̄amaȳi p̄eelo Maaka. ⁴ Liyiti nȳoh̄ s̄i Atoniya, il̄e i too ke Hakiti. Kakras̄i nȳoh̄ s̄i Sefatiya, il̄e i too ke Apital̄. ⁵ Naatoso nȳoh̄ s̄i It̄oleyam̄, il̄e i too ke Ik̄ala. I piya nsi i lula Hep̄al̄oh̄ t̄oȳole.

P̄e yooa Ap̄anee na Is̄paali

⁶ Tafiti yelaa na Sayuli nȳoma pa yoo taa k̄e Ap̄anee n̄a tayana i t̄aȳi teu ke Sayuli t̄ayaya taa na i nȳoɔ toh̄. ⁷ M̄p̄oɔȳ kuyako nakoli Is̄paali kal̄ona Ap̄anee s̄i: Pepe t̄o k̄e n̄ s̄vona Aya p̄eelo Lisipa wei ma caa Sayuli ka kraɔaa t̄o?

⁸ T̄on̄ayale p̄aan̄a kra Ap̄anee ke s̄os̄m̄ na i t̄o s̄i: Ma ta ke m̄n̄aafiki t̄o s̄i ma luki Sayuli yelaa waah̄ se. Ma t̄ah̄na kopant̄o lar̄o ke nȳa caa Sayuli nȳoma na i taapalaa. Ma ta t̄o-ŋ Tafiti niŋ taa. Ilena saŋa n̄ kal̄aȳona-m̄ s̄i ma lapa isayato ke alv t̄om̄ taa. ⁹⁻¹⁰ Ma tuukina Is̄o s̄i isu ma lapa teitei isu Taca ka heeluyi Tafiti na tuunav s̄i i k̄a cele-i Sayuli kawulaya na i kra-i Is̄eyeli na Yuta p̄e wulav ke p̄e kraɔav T̄ah̄ na p̄e suna P̄eeseɔa t̄o. Ye p̄e t̄aya m̄pu Is̄o i ku-m̄.

¹¹ Is̄paali ta c̄o Ap̄anee ke paa t̄om̄uɔv kol̄m̄uɔv. M̄pi t̄o, i nyanayana-i k̄e.

Ap̄anee t̄aȳoȳo ke Tafiti

¹² M̄p̄oɔȳ Ap̄anee tilaa na pa heeli Tafiti s̄i: Nȳa niŋ taa k̄e p̄e t̄o tet̄o. M̄pu t̄o, t̄e p̄eelo n̄ȳoɔ. Maa s̄ona-ŋ na t̄e keesi Is̄eyeli nȳoma t̄ona ise na nȳa t̄o. ¹³ M̄p̄uȳole Tafiti s̄i: P̄e we teu, ma na-ŋ tu p̄eelo n̄ȳoɔ yaa. Ama kol̄m̄tu k̄e s̄i ye n̄ ta k̄ona ma alv Mikaaali n̄ kaa keesi ma is̄ole taa k̄e. ¹⁴ Ilena Tafiti tili na p̄a heeli Is̄paali s̄i i cele-i i alv Mikaaali wei i t̄o i suu Filiisi nȳoma h̄on̄n̄os̄i nuɔw̄a (100) t̄o. ¹⁵ N̄t̄ena Is̄paali tili na p̄a m̄v alv ke i paalv Layisi p̄ayalv Patiȳeeli kin̄. ¹⁶ Na i paalv t̄aȳoȳi i alv waali na wula, hal̄ona timp̄i pa yaa s̄i Pahulim̄ t̄o. Kelela Ap̄anee t̄aȳoni-i s̄i: Polo n̄ m̄eli. Ilena i m̄eli.

¹⁷ M̄p̄uȳole Ap̄anee na Is̄eyeli nȳoh̄ nȳoma pa caɔaa na i t̄o-we s̄i: Hatoo l̄oh̄ Tafiti ke i caakaya s̄i i kra m̄e wulav, ¹⁸ p̄e tala i kra n̄t̄e. M̄pi t̄o, Taca ȳoȳotaa s̄i: Ma t̄om̄le t̄o Tafiti niŋ ke maa fitina Is̄eyeli nȳoma ke pa kolontunaa na Filiisi nȳoma niŋ taa.

¹⁹ Ilena Ap̄anee heeli-t̄aȳi Pencamee nȳoma na i tel̄osi Tafiti ke nti nti Is̄eyeli nȳoma na Pencamee k̄pek̄ale t̄ona pa caɔaa na p̄a mayasi t̄o. ²⁰ Ap̄anee tala Tafiti te t̄o na yelaa hiu ke i waah̄ k̄e, na il̄e i la-weɔe muolle ke teu. ²¹ M̄p̄uȳole Ap̄anee t̄oma Tafiti s̄i: Hai, ta caa, maa polo na m̄a k̄p̄eyeli Is̄eyeli nȳoma t̄ona na m̄a k̄ona na nȳa na-we i p̄eelo n̄ȳoɔ, ilena n̄ t̄aȳo kawulaya ke tet̄o t̄ona t̄o isu n̄ caaki t̄o.

Ilena Tafiti ke Ap̄anee na i k̄peena lan̄hol̄om̄le.

Sowari kowa Ap̄anee

²² M̄p̄oɔȳ Sowari na Tafiti yoolaa pa luna kol̄uɔ na p̄a kuuwa kolontunaa wontu ke s̄os̄m̄. Ie pa ta mayana Ap̄anee ke Hep̄al̄oh̄. Tafiti tema-i yeluyi na i teena lan̄hol̄om̄le. ²³ Sowari na yoolaa pa tala, ilena pa t̄ayasi-i s̄i: Ap̄anee k̄oma wulav kin̄ na wulav yele-i na i k̄peena lan̄hol̄om̄le. ²⁴ Kelela Sowari polo wulav kin̄ na i p̄os̄aȳi-i s̄i: Ta caa, Ap̄anee k̄oma nȳa kin̄ na n̄ yele-i na i k̄pe yaa? ²⁵ Ani n̄ nȳoma i t̄o, i k̄oma-ŋ fenjuɔȳo k̄e s̄i i nȳoh̄ nȳa layato na p̄e t̄ona m̄pi n̄ laki t̄o.

²⁶ Sowari lu Tafiti te, ilena i tili Ap̄anee waali ke kraɔaa na p̄a hiki-i Sila l̄oko kin̄ na p̄a m̄ah̄na-i, Tafiti n̄a t̄a nyi p̄e taa pulv. ²⁷ Ap̄anee tala ilena Sowari h̄om̄-i na i luna k̄peena isu i wel̄et̄aȳi-t̄om̄, na i s̄o i lotu ta k̄e s̄ayaya na i s̄i. I leeta-i kuyi m̄pi i ka ku i neu Asayeeli t̄oȳole.

²⁸ Tafiti nu-ti ilena i t̄o s̄i: Taca nȳoma s̄i N̄ee p̄ayalv Ap̄anee s̄om̄ t̄om̄ fei m̄a na ma kawulaya t̄a t̄o t̄o. ²⁹ I s̄om̄ t̄om̄ i wee Sowari na i caa t̄ayaya nȳoma pa t̄om̄. P̄e t̄o t̄o Sowari l̄uluyi taa kaa lan̄ caɔaya t̄o, yaa t̄on̄uȳo t̄o asilima kut̄oh̄ t̄o, yaa icam̄, yaa wei i s̄ep̄ona layate t̄o, yaa nȳoȳot̄o.

³⁰ Ap̄anee ka kowa Sowari na Ap̄asaȳi pa neu Asayeeli ke Kapaw̄oh̄ ke yoo taa t̄aȳo p̄ele pa leeta-i.

³¹ T̄on̄ayale Tafiti t̄oma Sowari na i waali yelaa t̄ona s̄i: I c̄eli m̄e wontu na lan̄wak̄alle na i suu f̄al̄et̄onaa taka na i wiil Ap̄anee s̄om̄.

Pa pukayana-i pim, uena Tafiti tøj na í polo pølaav tøj. ³² Pa pima Apønee ke Hepøløj, uena wulaw Tafiiti tui nøyo na í wii i pølaav tøj tøkpoø, na yølaa tønna wii mpø tøj. ³³ Mpøyoøle wulaw tása-i wula si:

Apønee n sapa mpø isu kømelenj suwe?

³⁴ Aní pa ta høkø nyá niñ ke ηmusi.

Pøyele pa ta høkø nyá nøøhee ke alukpala.

Pøcø n hotaa isu isayau.

Mpøyoø yølaa tønna tása-i wula ³⁵ na pá pona Tafiiti ke tøjonaça ke ilim taa. Tønayale Tafiiti tuuwa si: Ye ma tøjna pølv na ilim ta tøjta lso í ku-m.

³⁶ Yølaa nu wulaw kulapøto nti uena pa laña heena-ti. ³⁷ Uena Iseyeli yølaa cøkøna kuyaku ηku si pø taja wulaw yelina na pá kó Apønee. ³⁸ Mpøyoøle Tafiiti heela yølaa si: Iseyeli nyøma yoolaa wulaw soso hotina sanja isøntø. ³⁹ Paa na lso lsa-m si má la wulaw tøj, ma ké icam ké, na Seluya pøyalaa mpø pa køla isayatu. lso í felí-we na pø keesøna pa isayatu.

4

Paana na Lekapii pa kowa Isøpaali

¹ Sayuli pøyalu Isøpaali nuwa si Apønee sapa Hepøløj, uena pá yøli-i na Iseyeli nyøma tønna laña pøsi katatølaya.

² Isøpaali ka wena í kuluv nyøyo nyøma ke naale ké. Pa yaa lelv si Paana na lelv si Lekapii pa caa keke Pencamee to Limøj wei i we Peløti tøj. Mpi tøj, icate nté pa nyønaja-teçe Pencamee nyøma nyønte ké. ³ Peløti nyøma ka sewa na pá cøsi Kitayim na pá pøsi tønna nyøma halønna sanja. ⁴ Sayuli pøyalu Sonatøj ka wena apalwøayaga na pa yaa-ke si Mefipaali. Kuyaku ηku ka caa Sonatøj na Sayuli pa sapa tøjø ka nuksul seekayana-ke na ká hoti ka nøøhee tøj na pá kaaniké. Waatu iní tøj, kaa wena pusi kakpasi.

⁵ Mpøyoø Lekapii na Paana pa pola Isøpaali tøjaya ke ilim taa ké waatu wei Isøpaali ná høntaa si i heesøyi tøj. ⁶⁻⁷ Pa keesøna ilim heka ké na pá cesi na pá suv tøjaya isu pa pola tøjonaça pøe kraçau, na Isøpaali hønta nanj taa na í heesøyi. Uena pá ku-i na pá seti i nyøyo na pá kraça-ku na pá fayana Yaataní tetøkøle taa ké ahoø tønna. ⁸ Mpøyoø pa pona-kuyo Tafiiti ke Hepøløj na pá heeli-i si: N naaki nyá kolontu Sayuli wei i pøekaya-η kuyo tøj i pøyalu Isøpaali nyøyo nto? Hai, ta caa wulaw, lso lsetøjana Sayuli na i lwlbyø nyøma na nyá nøyo. ⁹ Mpøyoøle Tafiiti cøwa si: Ma tuuna Tacaa wei i yapa-m asola aní a nøyo taa tøj, ¹⁰ yølv wei i ka koma na í heeli-m Sayuli søm, na ilé i mayasøyi i taa si ma lañle ká heena-ti tøj, ma yelaa ké na pá kra-i na pá ku-i. Ma si i tøm heeluyø kasøayaga nté. ¹¹ Halí mpøyoø asayaa ka polo na pá maçana yølv ke i tøjaya taa ké i tøjhøntøle na pá ku-i tulum na? Isønaja pi la na má kaa lseti-we na má kpiisi-weçe tetu tøj?

¹² Ntøna Tafiiti tøj i yølaa si: I ku-we. Uena pá seti pa niñ na pa nøøhee na pá pusi-weçe tunj tøj ké Hepøløj lule nøyo. Na pá pi Isøpaali nyøyo ke Apønee pølaav taa ké Hepøløj.

5

Tafiiti pøsa Iseyeli na Yuta pø wulaw

(Kvøøsvø I 11:1-3)

¹ Mpøyoø Iseyeli kpeka tønna kota Tafiiti kinj ke Hepøløj na pá tøm-i si: Ta na-η ta caløm kulømøm ké. ² Paa hatoo waatu wei Sayuli ka ké ta wulaw tøj, kuløm nyá iní n paasayana Iseyeli yoolaa. Tacaa ka tøm-η heeluyø ke mpøyoø si n paasøna Iseyeli nyøma na n lá pa wulaw.

³ Mpøyoø Iseyeli søsaa kota Tafiiti kinj ke Hepøløj na pá na-i pá pøeli nøyo ke Tacaa isøntaa na pele pá pøli-i nim na í pøsi Iseyeli wulaw. ⁴ Tafiiti pusi ka we hiu na naanøwa ke waatu wei pa kra-i wulaw tøj. Mpøyoø i tøjø kawulaya ke pusi nule. ⁵ I tøjø kawulaya ke Hepøløj ke Yuta nyøma tøj ké pusi naatosompøyoølaya na isøtønna naatoso, na Yosalem ke Yuta na Iseyeli pá køkpeñtøyo tøj ké pusi hiu na naanøwa na tooso.

Tafiiti lækka Yosalem

(Kvøøsvø I 11:4-9; 14:1-2)

⁶ Mpøyoø waatu nøyølv Tafiiti na i yoolaa pa pola Yosalem ke Yepusi nyøma mpø pa ké tetu nyøma tøj pa yoonav. Tønayale pele pa tøm-i si: N kaa pøsi na n suv ta icate taa. Paa yølumaa na kaakalasi paa pøsi na pá tanj-me. Pø nyøyo nté si icate we tonj, Tafiiti kaa pøsi na í suv tøj taa. ⁷ Ama Tafiiti lækka kolønna søsaya icate na í kanta na pá ha-teçe høte si Tafiiti te.

⁸ Kuyaku ηkuyo Tafiiti tømna i yoolaa si: Ye wei i caa si i yoonna Yepusi nyøma pønto i tøj løm sulbyø na í kó ma kolontunaa kaakalasi na yølumaa mpø pa wøjajayam tøj. Pø tøj ké pø pøsa ituule si: Kaakalaya yaa yølvm kaa suv Tafiiti tøjaya taa.

⁹ Mpøyoø Tafiiti lækka kolønna søsaya icate nté na í çaya tøj taa na í ha-te si: Tafiiti te. Uena í ηmá kolønna na Milo na í søøsi kutulunj na pø taa tøj.

¹⁰ Uena Tafiiti tonj søsøyi na pá puki na Tacaa lso Toma tønna tvø we i waali.

¹¹ M̄pógý Tíi wulav Hilam pona Tafiti ke t̄mle nȳoma na kpon̄kpolonaa k̄pama na kaaf̄ntanaa na p̄e saak̄l̄aa na pá ηm̄á Tafiti ke kawulaya t̄yaya. ¹² T̄naya i c̄k̄n̄aa s̄i Tacaa kpa-i Iseyei nȳoma wulav. P̄eyele i k̄osa i kawulaya nȳuȳu ke i ka s̄ola i ȳl̄aa Iseyei nȳoma t̄o p̄a t̄o.

Tafiti piya mpa i l̄wa Yosalem t̄o
(*K̄v̄t̄ōs̄uto I 3:5-9; 14:3-7*)

¹³ Tafiti tala Yosalem il̄ena i k̄paya alaa na p̄ele pá l̄w̄i-i piya ke t̄ona. ¹⁴ Pa h̄ola nt̄e Samuwa na Sopari na Natan̄ na Salom̄n̄ ¹⁵ na Ipaali na Ilisuwa na Nefeki na Yafiya ¹⁶ na Ilisama na Iliyata na Ilifelet̄.

Tafiti k̄al̄v̄v̄u ke Filiisi nȳoma
(*K̄v̄t̄ōs̄uto I 14:8-16*)

¹⁷ M̄pógý Filiisi nȳoma nuwa s̄i pa kpa Tafiti ke Iseyei nȳoma wulav. Il̄ena pá polo pa t̄onaya i waali. Tafiti nu m̄pu, il̄ena i s̄ov̄ kolon̄a icate taa. ¹⁸ Filiisi nȳoma tala, il̄ena pá wat̄i Lefayim tetek̄ele taa. ¹⁹ Il̄ena Tafiti p̄ōosi Tacaa s̄i: Má polo Filiisi nȳoma waali? N k̄á t̄u-w̄eȳe ma niñ taa? Tacaa s̄i: Ee, polo, maa t̄u-w̄eȳe nȳá niñ taa.

²⁰ M̄pógý Tafiti pola Filiisi nȳoma kiñ ke timp̄i pa yaa s̄i Paali-Pelasim t̄o na i k̄u-w̄e. Il̄ena i t̄o s̄i: Tacaa h̄ee-m m̄paav̄ ke ma kolontunaa can̄a taa is̄u l̄om̄ fak̄uȳo ak̄ola s̄os̄ona t̄o.

P̄a t̄o k̄é i ha lonte nteye h̄ete s̄i Is̄o m̄paav̄ t̄efayale. ²¹ Filiisi nȳoma sewa na pa yele pa t̄uȳ il̄ena Tafiti na i ȳl̄aa pa k̄paya na pá w̄o k̄ak̄o.

²² M̄pógý Filiisi nȳoma tasa wat̄uȳu ke Lefayim tetek̄ele s̄i pa yookina Iseyei nȳoma. ²³ Tafiti p̄ōosa Tacaa, il̄ena Tacaa heeli-i s̄i: Taa pona pa is̄entaa t̄o. Ce na ḥ̄ luna pa waali t̄o k̄é tuluñ̄a ke t̄uȳ taale is̄entaa. ²⁴ Ye n̄ k̄oma na ḥ̄ nu ȳl̄aa n̄ōh̄ee ke t̄uȳ un̄i taa is̄u yoolaa n̄ōh̄ee, il̄e n̄ t̄ii pa t̄o k̄é k̄rak̄paa. M̄pi t̄o, Tacaa t̄eena-ñ̄ n̄oȳo s̄i i yookina Filiisi nȳoma.

²⁵ M̄pógý Tafiti lapa is̄u Tacaa heela-i t̄o, na i k̄ó i kolontunaa ke p̄a k̄pav̄av̄ K̄epa t̄o hal̄ena Kes̄e.

6

Tacaa atakaa ponav ke Yosalem
(*K̄v̄t̄ōs̄uto I 13:4-14*)

¹ M̄pógý Tafiti tasa Iseyei yoolaa taa yoolaa ke k̄p̄eȳeluȳu ke ȳl̄aa is̄u iyisi hiu na naan̄owa (30000). ² Il̄ena pá t̄e timp̄i pa yaa s̄i Paala t̄oȳo Yuta s̄i pa k̄rak̄ayi Is̄o atakaa. Tacaa Toma t̄ona t̄o t̄onna atakaa un̄i na i tok̄i kawulaya ke is̄otaa t̄anj̄l̄aa t̄o. ³⁻⁴ M̄pógý pa k̄paya Is̄o atakaa k̄é Apinatari t̄eȳe pulaya t̄o na pá t̄u-i k̄eeke k̄ofal̄v̄ taa, na Apinatari p̄oȳalaa Ahiyo ke l̄ol̄v̄ na Yusa ke k̄on̄k̄on̄ t̄o na pá paas̄oȳona-i. ⁵ Na pá mak̄i wontu na h̄əsi na Tafiti na i nȳoma pá paaki. ⁶ Pa tala t̄efalle nte t̄e w̄e timp̄i pa yaa s̄i Nak̄on̄ t̄o, il̄ena naan̄ k̄p̄ilisi k̄eeke na Is̄o atakaa t̄anj̄ hotuȳu na Yusa temi-i. ⁷ T̄onayale Tacaa mu-i na pááná na i k̄u-i t̄onaya atakaa kite ke m̄pi p̄a t̄o i ta nyana Is̄o atakaa tokinav̄ t̄o.

⁸ Ama Tafiti lan̄le ta h̄eena Yusa k̄uȳu m̄pi, na pá ha lonte nteye h̄ete s̄i Yusa t̄ak̄ule. Na pá yaaki-t̄eȳe ḥ̄p̄ógý hal̄ena san̄a. ⁹ M̄pógý s̄oȳont̄o k̄pa wulav na i t̄o s̄i: Ye m̄pu maa p̄əsi ma pona Is̄o atakaa ke ma t̄eȳele?

¹⁰ Il̄ena Tafiti kisi Is̄o atakaa ponav̄ ke i t̄e na i pona-i Kat̄i t̄u wei pa yaa s̄i Opet̄i-It̄om̄ t̄o i t̄e. ¹¹ Na atakaa c̄aya apal̄v̄ un̄i i t̄eȳe is̄ot̄onaa tooso. Il̄ena Tacaa náá kooli il̄e na i t̄oȳaya nȳoma t̄onaya k̄upant̄o.

Is̄o atakaa ponav ke Yosalem
(*K̄v̄t̄ōs̄uto I 15:25-16:3*)

¹² Il̄ena pá tayasi Tafiti s̄i Tacaa koola Opet̄i-It̄om̄ na i nȳoma t̄onaya k̄upant̄o ke Is̄o atakaa t̄o. Nt̄ena wulav polo Opet̄i-It̄om̄ t̄e na i k̄paya Is̄o atakaa na pá pona i t̄e na an̄maala. ¹³ Atakaa s̄aȳell̄aa i k̄p̄esa n̄ōh̄ee naatoso na alaaf̄aya, il̄e k̄ot̄elaa la nav̄ na naule nim nȳonte ke k̄ot̄aya. ¹⁴ Il̄ena Tafiti fel̄i paale ke teu ke atakaa is̄entaa na i suuwa k̄ot̄elaa toko tike. ¹⁵ M̄pógý i na Iseyei nȳoma t̄ona pa pona Tacaa atakaa ke Yosalem na akante na lan̄h̄ub̄mle kak̄iis̄asi.

¹⁶ Pa t̄on̄na Is̄o atakaa s̄ov̄n̄av̄ ke wulav icate taa, il̄e Tafiti al̄v̄ Mikaañ̄i Saȳȳi p̄eelo s̄eñ̄na p̄otote nt̄e na i ná i paaki na i ḥ̄maaki atakaa is̄entaa. M̄pógý Mikaañ̄i t̄ov̄ Tafiti ke i taa. ¹⁷ Pa tana Is̄o atakaa il̄ena pá su-i i lonte taa k̄é cok̄ole nte Tafiti ka lapa t̄o t̄e taa, na pá l̄á k̄otas̄i n̄si k̄ak̄o lusa s̄i t̄ona t̄o na ciik̄uȳu nȳen̄si. ¹⁸ Pa t̄ema k̄otas̄i ns̄aȳi lapu il̄ena Tafiti kooli ȳl̄aa t̄onaya k̄upant̄o ke Toma t̄ona t̄o Tacaa h̄ete taa. ¹⁹ Il̄ena Tafiti tala apalaa na alaa m̄pa paa k̄ota t̄ona t̄oȳo t̄oȳon̄aya. Paa wei ke potopoto, na nant̄uȳu, na sulom̄, na pá k̄pe.

²⁰ Tafiti m̄la t̄oȳaya s̄i i kooliȳi i nȳoma ke k̄upant̄o, il̄ena Mikaañ̄i lu na i s̄eñ̄i-i na i t̄omi-i s̄i: Ama Iseyei wulav teeli in̄eȳe san̄a p̄op̄ot̄o k̄é. N w̄oȳosa nȳá kawulaya wontu na ḥ̄ paaki nȳá waali nȳoma yomaa al̄v̄ nȳoma is̄entaa is̄u ȳol̄v̄ ke yem.

²¹ Ntēna Tafiti cō-i si: Tacaa wei i kisa nyá caa na í læsi-m si má la Iseyeli nyóma wulav tō i isēntaa ké ma paawa. ²² Ma caa ma pása ma ti na má pəsi kpete na pé kəli mpv. Paa na mpv tō, ma nyvuvú ká kuli yomaa av nyóma mpa n yəvətəyi tō pa isēntaa ké.

²³ Sayuli pēelō Mikaaħi na i sēm tō i ta lūli pəyaya.

7

Iso suwa nəyo ke Tafiti na i təyaya nyóma
(Kvtəəsvtv I 17:1-15)

¹ Tacaa yapa wulav ke i kolontunaa niŋ taa, ilena í mēli i kawulaya təyaya kofalaya taa na heesvuv. ² Mpvúyú kuyaku nakuli i tēma Iso kuyəvətəv tēləsulv Natan si: Pə ta mōna si máá wēē kutuluŋu kəpəŋk taa na Iso atakaa náá wēē cəkəle taa. ³ Ntēna Natan cō wulav si: Polo na í la pə tēna mpi n mayasəvuy nyá taa tō. Mpi tō, Tacaa wēē nyá waħi ké.

⁴ Ahoo yuwa ilena Tacaa tō Natan si: ⁵ Polo na í heeli ma pəyalv Tafiti si pə taya m i ka ŋmana-m təyaya ŋka ka taa maa caŋa tō. ⁶ Hatoo ma ləsvuv Iseyeli nyóma ke Icipiti taa na pé suna sanja tō ma ta svəta kutuluŋu taa. Cəkəle taa ké ma wēē mpv. ⁷ Too ma na Iseyeli nyóma tē luv tō, ma ta pəəsəta pa nyvuv nyóma mpa ma ləsa tō pa taa nəvəlv si pepe tōó ké pa ta ŋma-m kutuluŋu kəpəŋk.

⁸ Mpv tō, heeli ma pəyalv Tafiti si Toma tēna tv Tacaa má, ma yəvətəv si ntiyile taa ké ma kpaŋa-i heeŋ waħi si í la ma Iseyeli nyóma wulav ⁹ na máá wēē i waħi ké i təntē tēna taa. Ilena má kpiisi i kolontunaa tēna na má kus i nyvuv isv ate səsaa lēlaa. ¹⁰ Ilena má ha ma Iseyeli nyóma ke təcəlav si pá caŋa teu na pəlv í taa pəyeli-wē. Yəlaa asaŋaa í taa təvə pa isē, ¹¹ isv saa wei maa kpa paasənlaa ke ma yəlaa Iseyeli nyóma tō tō. Pəyēle ma yapa-i i kolontunaa tēna niŋ taa si í heesi. Tacaa si: Pəntv un i ka suna-m təyaya, pə taya Tafiti ká ŋmana-ke. ¹² Ye pə tala nyá kuyaku na n səpa ile maa læsi nyá piya mpa n lələna nyá tapvuv tō pa taa nəvəlv na má kpa-i wulav. ¹³ In i ká ŋmana-m təyaya na maa yele na i kawulaya kumte wēē tam tōó. ¹⁴ I ká nyəvəŋi-m i caa na maa nyəvəŋi-i ma pəyaya. Ye i pəntəna-m maa hō i kpaŋvuv isv pa lakvuv pəyaya tō. ¹⁵ Ama ma kaa yele-i pēelē hūlvuv isv ma lapv Sayuli na má lō-i na má læti-ŋ i lonte tō. ¹⁶ Nyá kawulaya na nyá kumte na nyá piitim p i wēē tam tōó ké.

¹⁷ Nti nti Iso heela Tafiti na Iso kuyəvətəv tēləsulv Natan nəyo təvəle.

Tafiti seev ke Iso
(Kvtəəsvtv I 17:16-27)

¹⁸ Mpvvule Tafiti pola Iso cəkəle taa na í yəvətəvna Iso si: Hai, Tacaa ta Iso, má na ma təyaya tē ké wē na í kəŋna-m timp i taa ma wēē isənto tō? ¹⁹ Pəle pə paasi na í tasəyi ma təyaya suv tōm na? Ye pə taya Iso, yulv kaa pəsi na í yəvətəv mpv pə taka. ²⁰ Wentiyi ma taka ma wēna si ma heeliyi-ŋ? N nyóma-m ké. ²¹ Nyá mayamaya n sələna na í la tēma səsəvna anē, na í kuli-m tōm tēne tē tōó isv n ka yəvətəv tō. ²² Tacaa Iso n ké Səso ké. Mpi tō, nəvəlv ta nəvəsəna-ŋ. Ye tē keesəna nti un tē nuŋa ta ŋkpaŋŋ tō nəvəlv i fei isv nyá. ²³ Piitim napəli pə fei na pə nəvəsəna nyá yəlaa Iseyeli nyóma mpa n kōma na í ya si tē pəsi nyá nyóma na nyá hətē yaa na í la-tvuv piti tēma na kəkəlv nyəm na í ya-tvuv Icipiti taa na í təvəni piitimnaa lēlaa na pa tvv. ²⁴ Na tē pəsi nyá nyóma ke tam tōó, na nyaa pəsi ta Iso. ²⁵ Mpv tō, Tacaa Iso yele na tōm nti n yəvətəv ma na ma təyaya tá tō tō tó la na tē wēē mpvúyú tam tōó. ²⁶ Nyá hətē í wēē səsəle na yəlaa puvəlvuyi tam si: Iseyeli nyóma Iso kele Toma tēna tv Tacaa na í paasəvəna ma təyaya. ²⁷ Mpi tō, Tacaa Iseyeli nyóma Iso, nyá tūna nyá tōm ke ma ŋkpaŋŋ taa si n ká su ma təyaya. Pə tōó ké ma kaasa ma ti na má sələmi-ŋ sələmvuv kune. ²⁸ Tacaa Iso, n ké Iso ké. Na í yəvətəv nti n lakv-təyi. Nyá keesəna-m nyá kupantv tēne tē tōm. ²⁹ Kooli ma təyaya ke kupantv na ká wēē tam tōó isv n yəvətəv tō, na kupantv nti tō wēē ka tōó ké tam.

8

Tafiti kəla i kolontunaa lēlaa
(Kvtəəsvtv I 18:1-13)

¹ Pəle pə waħi ké Tafiti tasa Filiisi nyóma ke yoonav na í ŋmakəli-wē na í lēki pa icate səsəle nte pēle paa təyaa tō. ² Mpvúyú Tafiti yoonaa Mowapv nyóma na í kpa-wēyē yomle. Ilena í husi-wēyē ate, na pá kala yəlaa tooso, ile pa kv naale. Pá kala yəlaa tooso, pa kv naale. Pə kaasa mpa ilena pēle pá lakv Tafiti ke tēmlē na pá fēlėyi-lampuu. ³ Mpvúyú Tafiti yoonaa Lehovi pəyalv Hatəsēē wei i ké Sopa wulav tō na í kəli-i waatv wei ilē i kulaa si i mvv i fəlatv pəvə nəyo tētv tō. ⁴ Ilena Tafiti lēki i kpaŋanəŋ caŋalaa iyaya na nasətoso na nuŋwaa (1700) na yoolaa nōhēē təntaa ke iyisi hiu (20000), na í setv kpaŋanəŋ tēna nōhēē hola na pé kaasi isv yoou kēkēnaa nuŋwaa (100) kpaŋanəŋ tike. ⁵ Mpvúyú Tamasi Sili nyóma pola wulav ke sənau, ilena Tafiti kv pēlėyē yoolaa iyisi hiu na naale (22000). ⁶ Na í pona yoolaa ke Tamasi Sili taa, na icate nyóma lakv-i tēmlē na pá fēlėyi-lampuu. Paa timpiyi Tafiti polaa, Tacaa kentayaa i tōó ké.

⁷ Ilena Tafiiti kraɣa Hatəsee yoolaa kpaləɲ wola nyəɲ na í pona Yosalem. ⁸ M̀p̀róyó Tafiiti kuu nyəɲəlvu kuseemuyv nyəɲətv ke səsəm ke Hatəsee acaləe nna pa yaa sɪ Peta na Pelotayi tɔ a taa.

⁹ M̀p̀ruyule Hamatɪ wulav Tou nuwa sɪ Tafiiti kɔwa Hatəsee yoolaa tənə. ¹⁰ Ntənə í tili ɪ pəyalv Yolam ke Tafiiti tɛ sɪ: Polo na ń sɛɛ-ɪ na ń samɪ-ɪ timpi ɪ pəsaa na í kpili Hatəsee na ɪ nyóma na í kɔ-wɛ tɔ. Mpi tɔ, Tou yookaɣana Hatəsee ké. Ilena Solam pona liyitee nyəɲətv na wola na nyəɲəlvu kuseemuyv ke heesi heesi. ¹¹ M̀p̀róyó Tafiiti sɪ nyəɲətv ntəyi Tacaa isu ɪ ka suw liyitee nyəɲətv na wolanaa mpa ɪ lɛka piitinnaa mpa ɪ yoonaa na í kəlɪ tɔ. ¹² Isu Silií nyóma na Mowarv nyóma na Amoni nyóma na Filiisi nyóma na Amaleke nyóma na Sopa wulav Hatəsee na ɪ nyóma. ¹³ Isənə Tafiiti lapa na ɪ nyuvv kɔli tɔyɔle.

Tafiiti kəla Silií nyóma na í mələyi krente, ɪlenə í kɔ Itəm nyóma ke yəlaa iyisi pələfeɪ hiu (18000) ke timpi pa yaa sɪ Təm tɛtəkəle taa tɔ. ¹⁴ I kəla Itəm nyóma ɪlenə í su yoolaa ke pa tɛtv tənə taa na ɪcəte nyóma lakɪ-ɪ təmle. Paa timpiyi Tafiiti polaa, Tacaa kentayaa ɪ tɔɔ ké.

*Tafiiti waalı nyóma həla
(Kv̄təəsɔtv I 18:14-17)*

¹⁵ Tafiiti tɔyɔ kawulaya ke Iseyeli nyóma tənə tɔɔ ké na í təɲəyi tampana na í paasəyənə-wɛ. ¹⁶ Seluya pəyalv Sowarɪ keke yoolaa nyuvv tv, na Ahiluti pəyalv Yosafatɪ keke takələsɪ sulu. ¹⁷ Ahitupi pəyalv Satəkɪ na Apiyataa pəyalv Ahimelekɪ keke kətələa. ¹⁸ Selaya keke takələsɪ ɲmaalv na Yoyata pəyalv Penayə keke yoolaa mpa pa tanɣaya wulav tɔ pa nyuvv tv. Tafiiti pəyalaa nté sɔpaarənaa.

9

Mefipaalı pote ke Tafiiti tɛ

¹ M̀p̀róyó kuyaku nakəlɪ Tafiiti pəsaa sɪ pə ta kaasɪ Sayuli təyaya tv nɔyɔlv na má lapɪ-ɪ kɔpantv ke Sonatanɲ tɔɔ?

² Sayuli təyaya təmle tv nɔyɔlv ɪ ka wɛ tənə na pá yaakɪ-ɪ sɪ Sipa. M̀p̀ruyule pa kraɣa aralv ɪnɪ na pá pona-ɪ Tafiiti kin. Ilena wulav pəsɔsɪ-ɪ sɪ: Nyayə pa yaakɪ sɪ Sipa? Aralv ɪnɪ ɪ tisaa, ³ ɪlenə wulav pəsɔsɪ-ɪ sɪ: Pə ta kaasɪ Sayuli təyaya tv nɔyɔlv na má lapɪ-ɪ kɔpantv ke Isə tɔɔ? Ntənə aralv ɪnɪ sɪ Sonatanɲ pəyalv wɛɛ na pə kaana-ɪ. ⁴ Ntənə wulav sɪ: I wɛ le? Sipa sɪ: I wɛ Amiyeli pəyalv Makii tɛyɛ timpi pa yaa sɪ Lo-Tapaa tɔ.

⁵ Ilena wulav tili na pá kəna-ɪ. ⁶ Sonatanɲ pəyalv Mefipaalı tala Tafiiti tɛ ɪlenə í həntɪ-ɪ atɛ. M̀p̀róyó ɪ yaa ɪ hətɛ ɪlenə ɪ sɛɛ sɪ: Mayəlv ta caa. ⁷ Ntənə wulav sɪ: Taa nyá, ma caa ma la-ɲ kɔpantv ke nyá caa Sonatanɲ tɔɔ. Maa cɛle-ɲ nyá cəsɔ Sayuli tɛtvnaa tənə na má na-ɲ tu təkəna təntəmle ke tam.

⁸ M̀p̀róyó Mefipaalı tasa həntvuyv ke atɛ na í tɔ sɪ: Hai, ta caa, mayale awe, ma wɛ isu haya kusəpaya ké na ń paasəyənə-m mpu ɪnɪ?

⁹ Kələna wulav yaa Sipa na í heeli-ɪ sɪ: Ma cɛləyi nyá caa Sayuli na ɪ təyaya nyóma nyəm tənaya Mefipaalı. ¹⁰ Nyá na nyá piya na nyá təmle nyóma ɪ ká haləyi-ɪ ké na í taa lan kəhaləm. Iɛ ma na-ɪ tu təkəna təntəmle ke tam.

Pəyele Sipa ka wɛna piya naanwə na kakpasɪ ké, na təmle nyóma ke hiu. ¹¹ Ntənə Sipa cɔ wulav sɪ: Ta caa, ma la teitei ké isu n heela-m tɔ. Ilena Mefipaalı svv wulav kin ke tɔyɔv ɪsu ɪ mayamaya ɪ kɔlvb.

¹² Mefipaalı ka wɛna pəyaya səkpəlaya nakəlɪ na pá yaa-ke sɪ Mika. M̀p̀róyó Sipa təyaya nyóma tənə pəsə ɪ təmle nyóma. ¹³ Yosalem ke ɪ ka wɛɛ. Mpi tɔ, ɪ na wulav pa təkayana. Pəyele pu kaana Mefipaalı nəsəɛ naalɛyɛ.

10

*Tafiiti kəlvuyv ke Amaleke nyóma na Silií nyóma
(Kv̄təəsɔtv I 19:1-5)*

¹ Pələ pə waalı ké Amoni wulav Nahasɪ səpa na ɪ pəyalv Hanuɲ lɛɛtɪ ɪ lonɛ taa. ² M̀p̀ruyule Tafiiti tɔma sɪ: Maa lɛɛtɪ Hanuɲ ke kɔpantv ke ntɪ ɪ caa ka lapa-m tɔ. Ilena ɪ tili sɪ pá sɛɛ-ɪ ɪ caa ləyaya. Təmle nyóma tala Amoni nyóma tɛtv taa, ³ ɪlenə tɛtv ntɪ tə awulaa səkpəma tɔ pa wulav Hanuɲ sɪ: N nyóma sɪ ləyaya sɛɛv tɔɔ ké Tafiiti tila ɪ yəlaa na? I tila-wɛyɛ sɪ pá fɛɲ ta ɪcəte na pá nyɪ-tɛ na pá wakəlɪ-tɛ.

⁴ Tənayale Hanuɲ kpa Tafiiti tillaa mpe na í hv pa tantəɲ ke nnyenyekəɲ, na í setɪ pa tokonaa na pá kpa pa tapanəsɪ. Ilena ɪ yele-wɛ. ⁵ M̀p̀róyó fɛɛle kpa-wɛyɛ səsəm. Tafiiti nu mpi pa lapa-wɛ tɔ, ɪlenə ɪ tili sɪ pá saalı Yeliko haləna pa tantəɲ nyɔ, ɪlenə pəcɔ pá kpe.

*Amoni nyóma na Silií nyóma pa yoonav
(Kv̄təəsɔtv I 19:6-19)*

⁶ Μπόγύ Amoni nyéma cekénaa si Tafiti haɣa-we na páána ké pa isayawo nti tɔ tɔ. Ilena pá polo Peti-Lehopi na Sopa Sili nyéma kin na pá kraɣa yoolaa apaa nyéma ké iyisi hii (20000), na Maaka wulaw teɣe yoolaa iyaga (1000), na Topi nyéma teɣe yoolaa iyisi naanɔwa na naale (12000). ⁷ Tafiti nu mpɔ, Ilena í tili í yoolaa nyɔyɔ tɔ Sowari na yoolaa apalaa tɔna. ⁸ Mpɔyɔle Amoni nyéma luwa na pá puli pa icate nɔnɔɔ, na Sopa na Peti-Lehopi Sili nyéma na Topi na Maaka pɔ yɔlaa náá we tawa taa na pa mpaa. ⁹ Ilena Sowari cekéna si í ká yoo taa na waali. Μπόγύ í lasa Iseɣeli yoolaa taa yoolaa na pele pá yookina Sili nyéma. ¹⁰ Pɔ kaasa mpa Ilena í yelina peleɣe í neu Apisayi si pele pá yooona Amoni nyéma. ¹¹ Na í heeli-i si: Ye Sili nyéma í kpila-m, Ie n kɔɔ na n sɔna-m, yaa ye Amoni nyéma kpilina nyá, Ie máá kɔɔ na má sɔna-ɲ. ¹² Tɔɔo apalɔw na tɔ kaasi ta tɔxi ta yɔlaa na ta Iɔo acalɛe tɔ. Ile Tacaá í la í luɣy nyɔntɔ.

¹³ Μπόγύ Sowari na í yɔlaa pa sɔv Sili nyéma tɛe si pá yookina-we na pele pá tɔ casɔle. ¹⁴ Amoni nyéma ná nawa si Sili nyéma sewa, Ilena pele pá tɔ-tɛ na pá sɔv icate. Ilena Sowari mɔli na í kpe Yosalem.

¹⁵ Sili nyéma nawa si Iseɣeli nyéma kɛla-we, Ilena pá koti pa yoolaa tɔtɔ. ¹⁶ Μπόγύ wulaw Hatɛse tilaa na pá yaa Iɔelati pɔɔɔ waali Sili nyéma Ielaa na í yoolaa wulaw Sopaki kraɣa-we na pá tɛe Helam. ¹⁷ Pa heela-tɔxi Tafiti, Ilena í koti Iseɣeli yoolaa tɔna na pá tɛsi Yaatan na pá polo Helam. Μπόγύ Sili nyéma taɣana pa ti na pá na Tafiti pá suli na pá yoo. ¹⁸ Ama pa kuu-teɣe Iseɣeli nyéma isentaa, na Tafiti ku yoo keekénaa nasatoso na nuɔnɔwa (700) paasɛnlaa na kraɣanɲ caɣalaa ké iyisi nule (40000) na í ku pa yoo wulaw Sopaki.

¹⁹ Μπόγύ Hatɛse waali awulaa sɛkpema nawa si Iseɣeli nyéma ku pa yɔlaa ké sɔsɔm, Ilena pá polo na pá na-we pá ciiki na pá laki-weɣe tɔmle. Sili nyéma ta pɔsi tɔtɔ si pá sɔna Amoni nyéma.

11

Tafiti na Pasepa pa tɔm

¹ Pɔnaya sika na pɔ tala waawo wei awulaa tɛeki yoo tɔ, Ilena Tafiti kɔsi í yoolaa wulaw Sowari na Iseɣeli yoolaa tɔna si pá polo pá ku Amoni nyéma tɔna na pá Iɛeki Lapa icate. Ama Tafiti maɣamaɣa ta polo.

² Μπόγύ kɔyako nakɔli Tafiti luna tɔhɔntɔle ké taanaya, na í cɔaki kutuluyɔ pata tɔ. Ile í loosa alɔ nɔyɔlɔ í sɔaki lum nte, na í isentaa luwa pɔ tu fei. ³ Μπόγύ í tilaa na pá pɔɔsi í tɔ. Ilena pá cɔ-i si Iliyam peɔle Pasepa ké. I paalɔ kéle Hiti tɔ Yulii. ⁴ Ntɛna í tili na pá pona-i alɔ nu na í sɔna-i na íle í mɔli í tɛ. Pɔyele í ka tɛma isɔtɔ nav ntɛ kpakpa na í la asilima kéelɔyɔ kɔtaɣa.

⁵ Alɔ nawa í ti na teu Ilena í tili na í heeli Tafiti.

⁶ Mpɔyɔle Tafiti tilaa na í heeli Sowari si í yele Hiti tɔ Yulii na í kɔɔ.

Ilena Sowari náá yele Yulii. ⁷ Yulii kɔma Ilena Tafiti pɔɔsi-i Sowari na yoolaa na yoo pa alaaɔya tɔ. ⁸ Μπόγύ Tafiti heela Yulii si: Polo nyá tɛ na n heesi.

Yulii luwa Ilena wulaw Iari-i kɔcɔɔ na pá pona-i. ⁹ Ama íle í ta sɔv í tɛ. I na wulaw taɲlaa pa hɔntɔna nɔnɔɔ tɛe. ¹⁰ Μπόγύ pa taɣasa-tɔxi wulaw na íle í pɔɔsi-i si: Aní n luna mpaaw ké. Ile pepe tɔ ké n ta sɔv taɣaya? ¹¹ Μπόγύ Yulii cɔ-i si: Iɔo atakaa na Yuta na Iseɣeli nyéma tɔna hɔntɔxi cɔka taa ké. Ma caa Sowari na í waali nyéma ná we nyuto taa. Ilena máá sɔv ma taɣaya taa na má tɔɔ na má nyɔɔ, na má hɔntɔna ma alɔ na? Ma tuuna-ɲ si ma kaa la mpɔ. ¹² Ntɛna Tafiti heeli-i si: Tɔv, heesi saɲa, cele Ie ma yele na n mɔli.

Ilena Yulii caɣa. ¹³ Μπόγύ Tafiti yaa-i í tɛ na í tɔɔ na í nyɔɔ na pɔ ku-i. Paa na mpɔ, ahoɔ yuwa tɔ, í ta polo í tɛ, í na taɲlaa pa hɔntɔna.

¹⁴ Tɛv fema Ilena Tafiti ɲmaa Sowari ké takɔlaɣa na í tilina-keɣe Yulii maɣamaɣa ¹⁵ si pá telasi-i timpi yoo haɲa teu tɔ na pá yele-i na pá ku-i.

Pasepa paalɔ Yulii sɔm

¹⁶ Sowari nyalaa icate, Ilena í pona Yulii ké timpi yoolaa taa yoolaa taɲaa tɔ. ¹⁷ Μπόγύ icate nyéma luwa na pá yooona Sowari na í nyéma na pá ku Tafiti yoolaa paɣale na pá kpeɲna Yulii na pá ku tɔtɔ. ¹⁸ Ilena Sowari ɲmaa Tafiti ké takɔlaɣa na í keesi-i pɔ tɔna mpi pɔ Iapa taɔyoole tɔ. ¹⁹ Μπόγύ Tafiti lela tillu ké heeluyɔ si: Ye n keesa wulaw ké ta cakɔle tɔm ké cɔne, ²⁰ ntanyi páána ka kpa-i na í yɔɔti si pepe tɔ ké tɔ sɔv icate tɛe si tɔ yookina-te. Aní tɔ nyɔmaɣa si icate nyéma tɔaki nyéma. ²¹ Μπόγύ alɔ ka kɔna Ketiyɔɲ pɔyalɔ Apimeleki. Tɛpɛsi icate tɛe ké í ka sɔv mpɔ na alɔ yaɣa-i namle haɣɔlyɔ na koluɲa nyɔyɔ taa. Ile pepe tɔ ké tá kɔtɛna koluɲa ké mpɔ? Ile n cɔ-i si nyá pɔyalɔ Yulii ná sɔpa tɔtɔ.

²² Μπόγύ tillu keesa Tafiti ké nti Sowari keesa-i tɔ si: ²³ Kolontunaa mpe pa kpila-tɔyɔ. Pa lu-tɔyɔ kɔluw ké tawa taa na taa tɔɔni-we na tɔ tana-weɣe pa icate nɔnɔɔ. ²⁴ Ilena koluɲa tɔ sɔɲlaa náá tɔ-tɔyɔ nyéma na pá ku ta taa paɣale. Hali nyá pɔyalɔ Yulii ná sɔpa tɔtɔ.

²⁵ Tənaγale Tafiti cəwa tillu si: Polo na ń heeli Sowapı si, paa pə kəwa ı yəlaa tə pə taa kəli-ı caalɣu. Pə wəe kə si ı polo ıcate təə na toŋ na ı kəli-te. Nyaa polaa ń tasa-ı mp̄yú apalɔtu.

²⁶ Yulii alɔ nuwa si ı paalɔ səpa, ılena ı wii-ı. ²⁷ Ləyaya tema, ılena Tafiti tili na ı kpaya alɔ na ı lɔli-ı apalɔ pəyaya. Mp̄yú Tafiti kolapətu nti tə ta maγa Tacaa.

12

Nataŋ heeliyi Tafiti ke ı saləka tɔy təm

¹ Mp̄yú Tacaa tila ıso kuyəɔtutu teləsulɔ Nataŋ ke Tafiti kiŋ na ı heeli-ı si: Apalaa napəli paa wəna naale ke ıcate kolomtəle taa, lelu ke toŋ tɔ na lelu ke konyəntu. ² Toŋ tɔ inı ı ka wəna naaŋ na heeŋ ke səsəm pə fei nyənɔy. ³ Hewaya kolɔmaya ke konyəntu náa wəna na ı təkı, na ká na ı piya pa wəe na pá təkı na pá nyəkı tantəmle, na ká həntəyi ı tate taa na ı nyənəyi-ke ısu ı pəelɔ. ⁴ Mp̄yú kuyaku nakulı ıkəm kəma toŋ tɔ inı na ı la ı tɔla pətətəle, na ı kisi a taa kə ləsuɔy si ı lakəna ıkəm ənəyi. Naku. Na ı kpa konyəntu hewayə ŋke na ı ku-ı.

⁵⁻⁶ Tənaγale Tafiti pááná huuwa kprakpaa təfaa na ı tɔ si: Ma tuuna Tacaa si yulɔ wei inı ı lapa mp̄u tə pə wəe si ı felı heeŋ liyiti ke yaasi wei ı lapa mp̄u na ı feina pətətəle tə. Pəyele pə tı muna pá ku-ı kə. ⁷ Ntəna Nataŋ si: Nyayale yulɔ inı. ıseyeli ıso Tacaa yəɔtəta si inı ı kpana-ŋ ıseyeli nyəma wulaw na ı ya-ŋ Sayuli niŋ taa ⁸ na ı ha-ŋ təyaya na alaa na ı tɔ nyá niŋ taa kə ıseyeli nyəma na Yuta nyəma. Ye n ka heela-ı si pəle pə ta təə-ŋ ı ka səsəsa-ŋ. ⁹ Pepe təə kə n nyəna Tacaa təm ke yem na ń la mpi pə ta maγa-ı tə? N ku Yulii na Amoni nyəma layate, na ń kpaya ı alɔ. ¹⁰ Timpi n nyəna-ı yem ke mp̄u na ń kpaya Yulii alɔ tə, yosu kaa hatələna nyá təyaya tətə. ¹¹ Mp̄yú Tacaa tasaa si: Maa yele na nyá piya taa nəɔlɔ wakəli nyá lanje. Maa ha nəɔlɔy nyá alaa kə nyá ısentaa na ıle ı sɔna-wə na ılim na pə ısele. ¹² Nyá ŋməlaa kə na n la nəɔlɔ ta na. Ama ilim taa kə maa la ma nyəntu na ıseyeli nyəma təna na.

¹³ Tənaγa Tafiti tema si: Ma wakələna Tacaa kə. ılena Nataŋ náa təmı-ı si: Tacaa husa nyá ısayatɔ, n kaa tasa səm. ¹⁴ Ama timpi n yelaa na Tacaa kolontunaa kpa ı təə na pá ni pəntu tə, pəyaya ŋka pə lula-ŋ tə ŋke kaa səna.

¹⁵ Mp̄yú ıso kuyəɔtutu teləsulɔ Nataŋ kpema ı tə.

Pasepa pəyaya səm

Mp̄yú Tacaa yelaa na kutəŋ səsəw nakulı ku kpa Yulii leelu pəyaya ŋke. ¹⁶ Mp̄yú Tafiti həkə nəɔ na ı sələmı Tacaa ke pəyaya ŋke ka təə. Ateye ı həntaya paa ahoɔ nna, nyaalɔy fei. ¹⁷ ılena ı təyaya səsəa kaana-ı si ı kulı ate ı ta tisi. Pəcɔ ı kisa təyɔ. ¹⁸ ılena pəyaya si kuyaku naatosomprəɔlaya nyəŋku wule. Ama Tafiti waalı nyəma nyamna-ı ka səm təm ke heeluyı. Mpi tə, pa maγasaya pa taa kə si, wusasi taa kele tə yəɔtəyana-ı ta cə, ka laalaa na ká si ıseŋtə tə ye tə heela-ı ı lanje ká teesi wakəlɔy tətəyətəy. ¹⁹ ıle Tafiti nuwa pa welətəyi təməyale, ılena ı cəkəna si pəyaya səpa. Ntəna ı pəsı-wə si: Ka səpaγa? Pəle si: Ǝe.

²⁰ Tənaγale Tafiti kula ate na ı sɔ ləm na ı layası wontu. ılena ı sɔv Tacaa təyaya taa na ı həntı-ı ate. ı məla təyaya ılena ı yəɔtı na pá kəna-ı təyənaya na ı təy. ²¹ Mp̄yule ı waalı nyəma pəsəsa-ı si: Wentı n lapa mp̄u tə, tə tapɔy suweyele? Pə təkə pəyaya ke kutəkə ka ta sətə ılena ń məli n wiiki na ń kisiyi təyɔ. Pə məlaa na pəyaya si ılena ń kulı na ń naalı təyɔn na? ²² Ntəna Tafiti cə-wə si: Ma wiikaya na má həkəyi nəyɔ ke mp̄u tə na má teeləyi kə si ntanyı Tacaa ká ná ma pətətəle na ı waa-kə. ²³ Təv, nəɔnəw ka səpa tə, pepe təə kə maa tasa nəyɔ həkuyɔ? Anı ma kaa pəsi na má tayanı-keye kusuyɔ. Ama máá tənə na má polo ka kiŋ. Təfə ka fei si ka tasəyi məluyɔ ke ma kiŋ tətə.

Salɔməŋ lɔlyɔ

²⁴ Mp̄yú Tafiti heesa ı alɔ Pasepa lanje na ı kpətəna-ı na ı lɔli apalɔpəyaya na ı ha-keye hətə si Salɔməŋ, na Tacaa luɔy sɔv-keye teu. ²⁵ ılena Tafiti cəle-keye ıso kuyəɔtutu teləsulɔ Nataŋ na ıle ı ha-keye hətə si Tacaa sələ-ı.

Lapa ıcate ləkuyɔ

(Kutəsəvı I 20:1-3)

²⁶ Tafiti yoolaa wulaw Sowapı ka tama Amoni nyəma ıcate səsəle Lapa. Waatɔ wei ı ləkə-te ²⁷ ılena ı tili na pá heeli Tafiti si: Ma teesa lum həɔlɔy ıcate ke ləkuyɔ. ²⁸ Mp̄u tə, kpəyeli yoolaa mpa pə kaasaa tə na ıj kəw na ıj mu-te. Pə taa kəw na ı tə taa na pá məli-m səm. ²⁹ Mp̄yú Tafiti kpəyela yoolaa na pá kpa Lapa təə na pá ləkı-te. ³⁰ ılena Tafiti kulı tə wulaw kawulaya ntenuyi. Wəla ke pa lupa-ku, ku yuŋ wə ısu kiloona hiu na naanɔwa na liyiti ke mp̄u, na pá tɔ ku təə kə liyitee pəe. Mp̄yú pa tema-kuyɔ Tafiti nyuɔy na ı kuu ıcate taa kə wontu tuutuuma tətə. ³¹ Pə kaasa ıcate yəlaa ılena ı tɔ lələa ke kaafəntanaa təmlə na lələa ke nyəɔtɔ halənaɔ na lələa ke tawa təma na lələa ke piilikinaa wəpɔ. Mp̄yú Tafiti lapəna Amoni ıcate təna. ılena ı na ı yəlaa pá məli Yosalem.

13

Tafiiti piya acaalətv

¹ Pəle pə waali acaalətv lapa wulaw te. Tafiiti pəyalw Apəsəlm ka wena neu alw nyəh nəyəlv na pə yaaki-i si Tamaa na i isentaa luwa teu. Mpuylə Apəsəlm neu yotəte nyəh wei pa yaa si Amənəh tə i luuyə svv Tamaa inu. ² Amənəh ka səəla i neu inəy i haləna i caŋ i tvi i təy i kvətəh ke i tvm taa. Mpi tə, pəelə inu i taa nyi apalw, ilə pu we Amənəh ke katə si i tokina-i. ³ Amənəh taarpalw nté Tafiiti taalw Samma pəyalw Yonatar i. Ilé i ka ké yəlv layətv ké. ⁴ Mpróyó ilé i pəəsə-i si: Pepe təw ké hali nyəyā wulaw pəyalw taka na paa tanaŋ ŋku ŋ tēh taasi ke mpv? Mpuylə si: Ma səəla ma taalw Apəsəlm neu Tamaa ké. ⁵ Ntəna Yonatar i si: Cəs i svv pə wuki-ŋ, na nyá caa i kəma-ŋ wiiluyə, ilə n təmi-i si i yelev na nyá neu Tamaa kəw na i lá təyənəyā ke nyá isentaa na i tvi-ŋ na ŋ təyə.

⁶ Mpróyó Amənəh cəsaa si pə wuki-i na i həniti na wulaw polo-i wiiluyə. Iləna Amənəh sələmi wulaw si: Ha, ma caa si ma neu Tamaa i kəw cəne na i tvm kakalasi naale na i cəle-m na má təyə.

⁷ Ntəna Tafiiti tili na pə heeli Tamaa si i polo i taalw Amənəh naŋ taa na i lar i təyənəyā.

⁸ Mpróyó Tamaa pola Amənəh naŋ taa na i maŋana Amənəh həntaa, na Tamaa la somtu na i huuyti na i tv kakalasi, ⁹ ke tənə inu na i kuuli na i svv Amənəh na i kisi təyə. Iləna Amənəh tə Tamaa si: Ləsi yəlaa tənə, na pə tənə pə lu. ¹⁰ Mpuylə Amənəh təma Tamaa si: Kəna-m təyənəyā ŋkəyē naŋ taa na má təyə.

Iləna Tamaa kpaŋa kakalasi nsi na i pona Amənəh naŋ taa. ¹¹ Pəelə svv təyənəyā, iləna Amənəh tək i niŋ taa na i təmi-i si: Ma neu, kəw tə svv. ¹² Ntəna pəelə si: Aa, taa wakəli-m ma taalw. Iseyeh nyəma u laki mpv. Ilə taa la acaalətv nti. ¹³ Ye n lapa mpv leyē ma svv ma feele? Pəyēle nyá pəsi Iseyeh taa acaaləh taa ləŋkə. Polo ŋ sələmi wulaw, paa pə la isəna i ka tisi na má saa-ŋ.

¹⁴ Ama Amənəh ta nuna-i. Mpróyó i kpiya Tamaa na tōh na i wakəli-i. ¹⁵ Tənəyā Amənəh luuy l i na i taa kpaŋa-i na pə kəli svv i ka səəla-i tə, na i təyənə-i si i lu. ¹⁶ Ntəna pəelə ma kapuka si: Ha, n təyənəyā-m mpv tə n səəsəy i sayətv ke nti n tēma-m larv tə tə təw ké.

Ama Amənəh ta nu. ¹⁷ Mpróyó i yaa təmle tv na i heeli-i si: Təyənə alw inə na i lu na ŋ kaləsi nənəyə.

¹⁸ Iləna təmle tv ləsi-i awalw na i tək i na i kaləsi.

Pəelə inu i ka svv ŋkpalasi capa kucəcəlv ké svv avulaa pəelaa mpa pa ta saata tə pa suuki tə. ¹⁹ Tənəyāle Tamaa cəla i capa na i tv i nyuyv taa ké təlvma na i te nyuyv na i mak i kapusi na i tək i. ²⁰ Tamaa taalw Apəsəlm na-i, iləna i pəəsə-i si: Nyá taalw Amənəh wakəli-ŋ ke? Ma neu, svv. Taa sul i tvm ntəy i kpaŋav na ŋ yaa-təy i pulw, nyá taalw ké.

Iləna Tamaa saali Apəsəlm təyāyā taa svv katayəlayā. ²¹ Mpróyó wulaw nu pə tənəyā mpv na páná kpa-i səəsə. ²² Iləna Apəsəlm haŋa Amənəh na i taa. Ii tasəy-i yəyətənav ke mpi pə təw i wakəla i neu tə.

Apəsəlm kvwa Amənəh

²³ Pusi naale sikaa ilə pa kək i Apəsəlm heeh hntv nté timpi pa yaa si Paali-Hasəw təyə Ifəlayim. Iləna Apəsəlm yaa wulaw pəyalaa tənəyā təyə. ²⁴ Mpróyó i polaa na i heeli wulaw si: Ta caa, pa kək i ma heeh hntv. Ilə ma caaki svv nyana nyá waali nyəma tənə i kəw na tə təyə pə acima. ²⁵ Iləna wulaw tə si: Aa, ma pəyalw, ta tənə tə kaa polo, pə taa kəw na tə svv-ŋ səyāla ke yem.

Mpróyó Apəsəlm caala-i, iləna wulaw kisi təsəyāsāyā na i lar i pə lapa wulee. ²⁶ Ntəna Apəsəlm si: Ilə yelev na ma neu Amənəh tēh-tv. Wulaw si: Pepe təw ké n caa si i polo nyá tē?

²⁷ I caala wulaw ke teu, iləna ilé i yelev na i pəyalaa tənə polo. Haləna pə kpeŋna Amənəh maŋamaŋa.

²⁸ Mpróyó Apəsəlm heela i təmle nyəma si i paasəna teu, na pə kəma na Amənəh haŋa svlv na má heeli-mə svv i kv-i, ilə i kv-i, i taa nyá, ma heelina-mə. Mpu tə, i kaasi mə t i na i təyə apalətv.

²⁹ Waatw wei Amənəh haŋa svlv, iləna Apəsəlm təmle nyəma la teitei svv i ka heeluyə-wə tə. Na wulaw pəyalaa tənə kul i na paa wei i kpa i kpaŋaya təw na i se.

³⁰ Mpróyó pa tayasa wulaw ke kpaŋaa svv Apəsəlm kvwa i pəyalaa tənə pə ta kaasi paa svlv. Pəyēle pəle pa wə mpaav na pə tēh kpeŋte. ³¹ Tənəyāle wulaw kula kpaŋaa na larw wakəle na i cəli i wontu na i həniti atə na i waali nyəma ná cəli pəle pa nyəntv tətə. ³² Mpróyó Tafiiti taalw Samma pəyalw Yonatar i təma si: Ta caa, Amənəh tike ke pa kvwa, pə taya nyá pəyalaa tənə. Apəsəlm ka haŋa-i na i taa ké timpi i ka wakəla ilé i neu təyə. ³³ Ilə wulaw, taa huuyti lotu svv nyá pəyalaa tənə səpəna, Amənəh tike ké. ³⁴ Mpróyó Apəsəlm sewa.

Wulaw tarlv kvwa isē ke kpaŋaa, ilə i na samaa na i waali təw kəle puyv cəlv mpaav taa.

³⁵ Tənəyāle Yonatar i təma si: Aŋha, wulaw, nyá pəyalaa tapəna nté svv ma heeluyə-ŋ tə.

³⁶ Yonataru nayo ta tiita ate, ile wulaw pəyalaa tapayale, na pá tuli nōosi na pá wii təkproo na wulaw na i waali nyáma pele pa luki isəlvn.

³⁷⁻³⁸ Apəsəlvn ka sewa ta Amihuti pəyalv Taləmayi wei i ka kə Kesuli wulaw tō i teye i ka polaa na i caya pusi tooso. Na Tafiti náá wiiki i pəyalv Amənoŋ tō kə tam. ³⁹ Wulaw kəma na i heesi i ti lanje ke Amənoŋ səm tō, ilena i yeke Apəsəlvn kuyv təm ke pəkuyv.

14

Apəsəlvn məlvv ke Yosəlem

¹ Mporóv Tafiti yoolaa nyvuv tu Sowari cekənaa si wulaw haya Apəsəlvn na páána. ² Ilena i tili timpi pa yaa si Tekowa tō na pá kəna-i alv layatv nəyolv na i heeli-i si: Cesi isu nyá lanje wakəlaa na n̄ suu ləyaya wontu isu yulv cakuyv ləyaya na pé taan̄i tō, ile taa sayali nim. ³ Na i keesi-i tōm nti i ka yəyoti wulaw kin̄ tō. ⁴ Mporóv alv in̄i i pola wulaw te na i hoti i tee na i tō si: Hai, ta caa, ya-m. ⁵ Ntəna wulaw si: Pepe lapa ye? Ntəna alv si: Hai, ta caa, ma paalv səpaya na pé yeke-m leelu. ⁶ Pəyele maə wəna apalvpiya ke naale. Mporóv si yoo taale, nəyolv fei si i loli-si. Ilena lelv ku i taaralv. ⁷ Tənayale ma nyáma təna kolaa na pá səŋ ma tō si má yeke na pá kv kolv. Si paa kolv in̄i i ka krayana i caa wənav, isu pa kv-i. Isəle kolvmtəle nte tu kaasa-m təyole pa teəsəyi nan̄tuyv. Pə kaa kaasi ma paalv kə pəyaya ŋka paa yaakəna i hətə təyō tətə taa.

⁸ Ntəna wulaw si: Kpe nyá te na má paasəna nyá tōm. ⁹ Mporvule alv cō-i si: Paa mpi pə lapa pə wəe ma na ma caa təyaya ta tōm pə taa wəe nyá na nyá təyaya mə nyəntv. ¹⁰ Mporvule wulaw tōma si: Ye nəyolv laki nyá tōm ke tōm nti tə taa, ile n̄ kəna-i ma kin̄, i kaa tasa-ŋ tokinau. ¹¹ Ntəna alv tasa si: Ta caa wulaw, tuuna nyá Iso Tacaa si yulv ləstolv in̄i i kaa kv ma pəyaya na pé yeke ncaale. Mporóv wulaw ná tuuwa si: Na Iso, nəyolv kaa kraya nyá pəyalv tō kə nyulvuv.

¹² Mporvule alv si: Hai, Tacaa, yeke na má tasa tōmuyv kolvmtəy ke yəyotvuv. Ilena wulaw si: Yəyoti. ¹³ Keləna alv tō: Na pepe tō kə n̄ caa n̄ wakəli Iso yəlaa ke mpv? Mpi tō, nyá kəna nyá ti tōm ke timpi nn caaki si n̄ mələna nyá pəyaya ŋka n̄ təyona tō. ¹⁴ Ta təna tu si teitei kə isu pa pəlvuv lum ke ate na pé fei kray tō. Ama Iso naa kuyi, ilé i caaki kə si pá hólí suulu ke wei pa ləwa tō na pá mələna-i. ¹⁵ Tacaa, nəonəv ma kəm isəntv tō, ma ta kəv yem, nyá yəlaa nyaasəna-m. Pə tō kə ma kəma si má yəyotəyona-ŋ na ntanyi n̄ ka tisi. ¹⁶ N ká mv ma tōm na n̄ yə-m mpa pa ləki si pá kpiisi ma na ma pəyaya si tə taa na Iso kpancoou tō pa niŋ taa. ¹⁷ Ma tu ma taa si nyá tōm ka yeke na má heesi. Mpi tō, Tacaa, n̄ wəe kə isu Iso isətəa tillu. N fakí kəpantv na isayatu. Nyá Iso Tacaa i wəe nyá waali.

¹⁸ Mporóv wulaw tōma alv si: Taa ŋmesi-m nti ma pəəsəyi-ŋ isəntv tō. Alv si: Yee, yəyoti ma ce. ¹⁹ Ilena wulaw si: Isəntv Sowari nayo fei tōm təne tə taa? Ntəna alv si: Hai ta caa wulaw, ma tuukina-ŋ si ntəŋkreesaya fei. Tampana yaa, nyá təmlə tu Sowari tona-m təmlə təne na i heeli-m tə təna nti ma yəyotəyi isəntv tō. ²⁰ Sowari tuka ituule ke n̄poróv si n̄ ká cekəna na n̄ mələna Apəsəlvn. Mpi tō, n̄ kə ləmayasəle tu kə na n̄ nyəmə pá təna mpi pə laki tō isu Iso isətəa tillu.

²¹ Pəle pə waali kə wulaw tōma Sowari si: Tōm nti tə təna, polo na n̄ kəna Apəsəlvn.

²² Tənayale Sowari hota wulaw nəohəe tee kə kpakpaa na i kooli-i kəpantv. Ilena i tō si: Hai, Tacaa, saŋa nté ma nawa si n̄ hulə-m suulu ke timpi n̄ tisuyu ma tōm təne tō.

²³ Mporvule Sowari tee Kesuu na i kəna Apəsəlvn ke Yosəlem. ²⁴ Keləna wulaw si: Apəsəlvn i caya i təyaya taa, má na-i ta isə i taa sulí.

Ilena Apəsəlvn məli i təyaya, i na wulaw paa naaki təma.

Tafiti na Apəsəlvn pa ciukuyv

²⁵ Nəyolv ta haŋna Apəsəlvn ke teu ke lseyeli təna taa. I ŋmatv təna ka tewaya, i tiili fei paa krətiya mayamaya. ²⁶ I ka wəna nyōosi ke səsəm kə, na pu wəe si pá humi-i paa pənaya ŋka. Mpi tō, i nyōosi i kəma si wə yun̄ kə. Ye pa huma-i si yun̄ wəeki kiloonaa naale na həyolvuv isu wulaw mayasəlaya wəv tō. ²⁷ Apəsəlvn lula apalvpiya tooso na alvopəyaya kolvmtəy. Pa yaa-ke si Tamaa, ka isəntaa ka luwaya.

²⁸ Mporóv Apəsəlvn caya pusi naaleye Yosəlem. Ilé i na wulaw paa keesiyi təma. ²⁹ Ilena i yaa Sowari si i tiliyi-i wulaw kin̄ na ilé i kisi, na i tasa-i yaav ke tōm naale nyəm na ilé i kisi tōtō. ³⁰ Ntəna Apəsəlvn tō i təmlə nyáma si: Sowari taale nté ma nyəntə kəŋkəŋ taa, i polo na i sətəye kəkə.

Iləna pəle pa polo na pá sətəye kəkə. ³¹ Mporvule Sowari pola Apəsəlvn təyaya taa na i pəosi-i si: Pepe tō kə nyá təmlə nyáma səpa ma taale ke kəkə? ³² Keləna Apəsəlvn si: Ma tila nyá waali kə tōm payale si n̄ kəv na má tili-ŋ wulaw kin̄ na n̄ pəosi-i si pepe tō kə i tila ma waali ke Kesuu? Pu kəla teu si má saali təna. Ma caa si ma na wulaw tə ná na ye ma lapa-i isayatu nti i kv-m.

³³ Mporóv Sowari ná polaa na i heeli-təyi wulaw. Iləna wulaw yaa Apəsəlvn na i kəv na i hənti wulaw ke ate na ilé i wayali-i.

15

Apəsaləm kolvɔv ke wulaw təə

¹ Pəle pə waal kə Apəsaləm hika youu keeke na krayanəŋ na tanlaa ke nule na naanowa (50).
² Tanan tanan ke Apəsaləm lukaya ləŋ na í puki icate nənəŋə səsaya mpaav kpeerŋ, ye nəŋəlv hika təm sɪ í puki wulaw teye huule, ile í yaa-ɪ na í pəəsi-ɪ sɪ: icate nteye n luna? Ye ílé í cə-ɪ sɪ: Ma kə Iseyeli kpekəle tənə tə t³ ile í təmɪ-ɪ sɪ: Nyəni, n wena tampana kə. Pécó ye n pola wulaw te nəŋəlv kaa paasəna-ŋ.

⁴ Kasa, ye maa kəna huulv ntə, ma kin nte təm nyəma ka kəŋaya na ma taŋanəyi pa təmnaa.

⁵ Ye yulv í kprətəyənə-ɪ sɪ í həntəyi atə ile í kpiɪ-ɪ na í wayalɪ-ɪ.

⁶ Mpróy Apəsaləm lakaya Iseyeli nyəma təna mpa pa pukayana təmnaa ke wulaw te tə. Na Iseyeli nyəma laŋa heekayana-ɪ kə.

⁷ Pənaya liyiti nyəŋka taa kə Apəsaləm təma wulaw sɪ: Taca, yele na má polo Hepələŋ na má lá kəŋaya ŋka maa sɪ Taca ke nəŋə sɪ maa lapɪ-ɪ tə. ⁸ Mpi tə, waatv wei maa we Kesuu təŋə ma sɪ Taca ke nəŋə sɪ ye í yelaa na má məli Yosalem, inəyi maa la təmle. ⁹ Ntəna wulaw sɪ: Polo.

Ilena Apəsaləm kulɪ na í tɛ Hepələŋ. ¹⁰ Mpruule Apəsaləm tila tillaa ke mukaya ke Iseyeli tetv tənə taa sɪ ye pa nu tutuyv ile pa yəŋə sɪ: Apəsaləm kele wulaw na í we Hepələŋ. ¹¹ Yosalem nyəma ka sɪ-ɪ yəlaa ŋmənuyv (200) pəle pa nuna-ɪ teu kə, pa ta cekəna nti í həkəa tə.

¹² Waatv wei Apəsaləm lakaya kətasi, ilena í tili na pá yaa Kilo tv Ahitofelɪ wei í ka kə Tafiti səpaari tə. Mpróy samaa hukə səsəm ke í kin na pá təŋna wulaw acaya ke cayav.

Tafiti sewa ke Yosalem

¹³ Mpróy nəŋəlv kəma na í cɪ Tafiti ke səkrəlvɔv sɪ: Iseyeli yəlaa keesa ise na Apəsaləm təə.

¹⁴ Ilena Tafiti yəŋə sɪ waal nyəma tənə mpa paa we í kin ke Yosalem tə sɪ: Í kulɪ na tə se, təfə Apəsaləm ɪ ye kɪ-ɪv. Í la təcav, ye pə taya mpv í ká tuti-ɪv na í kə icate nyəma tənə. ¹⁵ Ntəna wulaw waal nyəma tə sɪ: Ee, Taca tu la tə tənə nti n heeliyi-ɪv tə.

¹⁶ Mpróy wulaw na í təyaya nyəma tənə pa luwa, na í kaasi alaa naanowa sɪ pəle pá tan təyaya.

¹⁷ Wulaw lu mpv ilena í yəlaa tənə tv í waal na pá səŋ təyaya kantəkaya nyəŋka kin. ¹⁸ Mpróy í təmle nyəma tənə na í tanlaa tənə tv-ɪ heku, na Kati yoolaa náá kə yəlaa nasətoso (600) na pá tɛ-ɪ nəŋə. ¹⁹ Mpróy wulaw pəəsi Kati yoolaa nyuvv tv Itayi sɪ: Pepe tə kə mə kəma ta kin tətə? Í məli Apəsaləm colə. Mpi tə, mə kə cəsəlaa kə í ta kə tetv nyəma. ²⁰ Anɪ nəŋə kəle í tapə, ilena máá kəkəyi-meyə kəkəraa na má cəkəna. Pécó ma mayamaya ma ta nyɪ ma təpote. Mpv tə, í məli. Taca í paasəna-mə na í la-meyə kupantv.

²¹ Tənayalə Itayi cə wulaw sɪ: Ma tuuna Isə na nyá sɪ: Timpi n ka polo tə tənaya tu polo, paa səm mayamaya tu sɪ. ²² Ntəna wulaw tv Itayi sɪ: Ye mpv tɛ nəŋə.

Ilena Itayi na í yəlaa tənə na í piya tənə pá tɛ nəŋə. ²³ Mpróy wulaw na í yəlaa pa tv mpaav na pá tɛki. Ye í tala icate nte, tələ tə yəlaa pəli isəlv na pá makɪ kapusi. Ilena wulaw náá tɛ Setələŋ ləə na í yelaa náá təŋna wəlaya tetv tə tə. ²⁴ Kətulə Satəki na Lefii nyəma mpa pa səŋəlaya Isə atakaa tə paa we tənə ɪnɪ tətə. Mpróy pa sɪ Isə atakaa na Apiyataa səŋə na yəlaa təŋa luw ke icate taa. ²⁵ Ilena wulaw tə Satəki sɪ: Məŋna Isə atakaa ke icate taa. Ye Taca ká hulɪ-m suulu, í ká mələna-m na maa tasa-ɪ nav ke í lonte taa. ²⁶ Ama ye í ka tə sɪ: Aai, maa caaki-ŋ, ile í la-m isəna í caaki tə.

²⁷ Mpróy wulaw tasa Satəki ke heeluyv sɪ: Nyana nyá pəyalv Ahimaasi na Apiyataa pəyalv Yonatan í mələna laŋhuləmlə ke icate taa na í fenjiyi. ²⁸ Tv tan wəlaya tetv pəŋə tətəsələna, na má nu icate alaafəya təm.

²⁹ Mpróy Satəki na Apiyataa pa mələna Isə atakaa ke Yosalem na pá caya tənə.

Tafiti tila fenju

³⁰ Mpróy Tafiti taka í isəntə ke saalaya na í wiiki na í kpaaki Olifinaa pulaya tə kə nəŋə kpete. Na í waal nyəma náá takɪ pəle pa isəntə na pá wiiki mpv tətə. ³¹ Ilena pá kə pá heeli wulaw sɪ Ahitofelɪ tənə Apəsaləm. Ntəna Tafiti sɪ: Hai, Taca, wakəlɪ Ahitofelɪ layatv.

³² Waatv wei Tafiti tala pulaya nyuvv taa timpi pa səeki Isə tə, ile í taarəlv na í layatv tasəlv Aki tv Husayi kamayalə na laŋwakələ na í capa cəlaa na í nyuvv na tetv. ³³ Ntəna Tafiti sɪ: Ye n tənəyi-m pə kaa waasi-m. ³⁴ Məli icate taa na í heeli Apəsaləm sɪ n ka kə ma təmle tv ke ləŋ kə, ile nəŋə n caa sɪ í nyənəyi inəyi nyá caa. Waatv inəyi n ka wakəlɪ layatv nti Ahitofelɪ tasəyi-ɪ tə. ³⁵ Pəle pə paasi kətəlaa Satəki na Apiyataa pa we tənaya. Ye n nu ntiyi Apəsaləm pa tə n polo í heeli-wə. ³⁶ Pa pəyalaa Ahimaasi na Yonatan pa we tənaya, n ka tili-wə na pá kə pa heeli-m.

³⁷ Mpróy Tafiti taarəlv Husayi məla icate taa kə waatv wei Apəsaləm kəma tə.

16

Tafiti taapalaa na í kolontunaa

¹ Waatu wei Tafiti tee Olifinaa pulaya nyonyu taa ke pæcɔ, de Mefipaali tæmle tu wei pa yaa si Sipa to i kata-i kele na i kraŋasi naale. Na pá haka si tæ ké potopotonaa ŋmɔnyu (200) na leŋe kɔwɔlɔ paya ke nuɔwa (100) na tuŋ pee lɔm nyæna ke tukurɔ nuɔwa (100) na solɔm huluyu. ² Mprɔ́yɔ wulaw pɔɔsa-i si: Pepeye n lakɔna? Ntɛna Sipa si: Nyá tɔyaya nyɔ́ma ka caki kraŋasi. Ifepiya tɔyɔna nte potopotonaa na tuŋ pee ane. Mpa pá kawa wɔlaya tetu taa, de pa kɔna solɔm pɔneye lɔkɔtu.

³ Mprɔ́yɔ Tafiti pɔɔsa-i si: Leye Mefipaali wee? Mprɔyɔle si: Mefipaali pola Yosalem si Iseyeli nyɔ́ma í cele-i i casɔ Sayuli kawulaya ke pɔnente. ⁴ Ntɛna wulaw tɔm-i si: Mefipaali nyɔ́m tɔna pɔsa nyá nyɔ́m.

Mprɔyɔle Sipa hɛnta Tafiti ke ate na i to si: Hai, tá caa wulaw, ma sama, hulɔ-m suulu ke mpɔ.

Simeyi tɔŋsɔyi Tafiti ke mpusi

⁵ Tafiti tala Pohulim de Sayuli lɔlɔyɔ tu wei pa yaa si Kelaa to i pɔyalɔ Simeyi luwayale na í tɔŋsɔyi-i mpusi. ⁶ Ilena í lɔyɔ í na i waali nyɔ́ma tɔnaya pee. Pɔyele ílé í yɔlaa na i yoolaa ka tu-i heku ké. ⁷ Simeyi nyaasaya Tafiti ké si: Polo polo n tɛ, yulɔkɔlɔ na isayaw nyá. ⁸ Tacaa í mɔŋna Sayuli wei i kawulaya n leekaa to i na i tɔyaya nyɔ́ma pa sɔm tɔm ke nyá nyonyu taa. Pɔ tɔo ké Iso leeka nyá kawulaya na í cela-keye nyá pɔyaya. N pɔsɔyɔ yem ké isɛntɔ na n cɔkɔ to nyá isayatu felɔyɔna-ŋ. Mpi tɔ, n ké yulɔkɔlɔ ké.

⁹ Mprɔ́yɔ Seluya pɔyalɔ Apisayi tɔma wulaw si: Pepe tɔo ké haya kanɛ ka tɔuki tá caa wulaw ke mpɔ? La suulu na n ye le na má seti i nyonyu. ¹⁰ Ntɛna wulaw si: Sowari na i neu Apisayi mɔ tɔm suwe? Ye i tɔuki-m Iso heelina-i si í tɔv-m. Ie awe ká kreɛsɔna-i si pepe tɔo? ¹¹ Mprɔyɔle Tafiti tɔma i waali nyɔ́ma tɔna na Apisayi si: Ma tapɔyɔ tɛ pɔyaya ná tá kisi ma weesɔyɔ ke pɛekoyɔ, halɔ mprɔ́yɔ Pɛncamɛ tɔ na? Í yele-i na í tɔv-m. Tacaa haŋa-i pɔ mpaaw. ¹² Ntanyɔ Tacaa ká ná ma wahala na í leeti-m kɔpantɔ ke mpusi ine i lonte.

¹³ Mprɔ́yɔ Tafiti na i yɔlaa pa tɔyɔta pa mpaaw na Simeyi náá we pɔyɔ kɔŋkɔŋ tɔo na í tɔŋna wulaw mpusi tɔŋsɔyɔ na í lɔkɔ-i pee na í kusɔyi mɔsɔyɔ na i tɔo. ¹⁴ Wulaw na i yɔlaa pa tala Yaatanɔ nɔyɔ ilɛna pá heesi tɔna.

Husayi tɔŋa Apɔsalɔm

¹⁵ Mprɔ́yɔ Apɔsalɔm na Iseyeli samaa tɔna pa suɔ Yosalem taa na Ahitofeli ke i waali. ¹⁶ Waatu wei Tafiti taapalɔ Husayi tala Apɔsalɔm ilɛna í sɛe-i si: Mɔ na tetu, mɔ na tetu.

¹⁷ Ntɛna Apɔsalɔm pɔɔsi-i si: Anɔ nyá taapalɔ nté ma caa. Pepe tɔo ké n ta tɔŋ ílé?

¹⁸ Ntɛna Husayi ca si: Wei Tacaa na yɔlaa pane na Iseyeli nyɔ́ma tɔna lɔsaa tɔyɔ ma caa tɔŋyɔy. ¹⁹ Pɔ tu wee si i pɔyalɔ nyaya maa la tæmle ke teitei isɔ maa lapu nyá caa ke tæmle tɔ. Mprɔ́yɔ maa la nyá.

Apɔsalɔm na Tafiti alaa pa tɔm

²⁰ Mprɔ́yɔ Apɔsalɔm tɔma Ahitofeli si: I maŋasi na tɔ ná mpi pɔ we lapu tɔ.

²¹ Kelɛna Ahitofeli si: Sɔɔna nyá caa alaa mpa i yɔlaa si pá tan tɔyaya tɔ. Waatu mɔyi Iseyeli nyɔ́ma tɔna ká ná si n pɔsa nyá tɔyi nyá caa kolontu. Ilena nyá waali nyɔ́ma náá nyɔ́ tɔŋ.

²² Mprɔ́yɔ pa sika Apɔsalɔm ke cokæle ke kawulaya tɔyaya pata tɔo. Na í na i caa alaa pá suɔ Iseyeli nyɔ́ma tɔna isɛntaa.

²³ Layatu nti Ahitofeli tasaya Apɔsalɔm ke waatu unɔ to tu we teitei ké isɔ yɔyɔtɔyɔna. Paa Tafiti maŋamaŋa mprɔ́yɔ pu wee.

17

Husayi na Ahitofeli pa layatu tasɔyɔ fayaw

¹ Mprɔ́yɔ Ahitofeli tɔma Apɔsalɔm si: Yele na má læsi yoolaa ke yɔlaa iyisi naanɔwa na naale (12000) na má to Tafiti waali ke ahoɔ ane. ² Ntanyɔ maa kɔrɔ-i tiili na í kawa na i yɔlaa ya, ilɛna má kɔ-i i tike. ³ Ilena má kuu yɔlaa tɔna na má kɔna-ŋ. Nyá kolontu í sɔpa, pa tɔna pa mɔlɔyi nyá kíŋ ké na yɔlaa heesi.

⁴ Mprɔ́yɔ Apɔsalɔm na Iseyeli sɔsaa tɔna pa laŋa heena tɔm nti. ⁵ Ama Apɔsalɔm sisa tɔ taa, ilɛna í to si: Í yaa Husayi na tɔ nu ílé í nyɔ́ntɔ.

⁶ Husayi kɔma, ilɛna í heeli-i Ahitofeli kuyɔyɔtɔtu na í pɔɔsi-i si: Tu la mpɔ yaa isɛna? Nyáá yɔyɔtɔ nyá nyɔ́ntɔ.

⁷ Ntɛna Husayi si: Ahitofeli kuyɔyɔtɔtu tɔne tɔ ta tɔŋ pɔnente. ⁸ Nyá maŋamaŋa n nyɔ́ma si nyá caa na i yɔlaa pa ké apalaa ké. Páɔɔ pa we pááná ké isɔ yulɔ kɔakoyɔyɔ tɔyɔlaya pɔyaya na ká we isɛna tɔ. Nyá caa ké yoolu ké. Í hɛntɔyi yem ké ahoɔ. ⁹ Pɔ nákaa isɛntɔ i ŋmɛla lɔɔu yaa tiili taa ké, na ye pa kɔ tá taa lɛlaa, yɔlaa í nuwa paa tɔ si Apɔsalɔm waali nyɔ́ma kɔpisa. ¹⁰ Halɔ sɔyɔntɔ kpa tá taa apalaa mpa pa we apalɔtu isɔ tɔyɔlasi tɔ. Mpi tɔ, Iseyeli nyɔ́ma tɔna nyɔ́ma si nyá caa ké aka. Pɔyele i wɛna yoolaa taa yoolaa. ¹¹ Mpɔ tɔ, ma tasɔyi-ŋ layatu si n kɔti Iseyeli nyɔ́ma tɔnaya tuutuuma. Pɔ kɔyayɔ Tan na pɔ polo Pɛsɛpa tɔ. Ilena nyana we í polo nyá caa

ke yoonaw. ¹² Tu maɣana-ı tiili na tó hoti ı tóo ısu tev. İle í na ı yelaa pa taa nɔɣolb kaa fiti. ¹³ Ye pa sewa, na pá svu ıcate natəli tə taa, ıle İseyeli nyóma təna pona ɣmusı na pá tuu ıcate nté na pá tiina ləəv. Halı pə kaa kaası koloŋiya.

¹⁴ M̄p̄óyú Apəsəlóm na İseyeli yelaa təna təma sı: Husayi nyəntu lapa sana na Ahitofeli nyəntu. Pəyele Tacaa ná tu ı taa ké sı ı wakələyi Ahitofeli layatv tasəyv mpəyi na pə kəna mpusi ke Apəsəlóm təə.

Tafiiti sewa na í tesı Yaatanı pəyo

¹⁵ M̄p̄óyú Husayi polaa na í heeli kotələa Satəki na Apiyataa ke layatv nti Ahitofeli tasa Apəsəlóm na İseyeli səsaa tə, na layatv nti unı ı tasa-we tə. ¹⁶ Sı pá tili ləŋ na pá heeli Tafiiti sı í taa svu ahoo aneyə Yaatanı tetekəle taa təna. Pə taa kəə na ı na ı waalı nyóma təna pá weə asola taa.

¹⁷ Yonatan ı Ahimaası pele pa we hite nəyo ke ıcate waalı sı nɔɣolb í taa na-we. M̄p̄óyú təmle tu əlv nyəŋ nɔɣolb ı polaa na í heeli-we sı: ı polo mə maɣamaɣa na í heeli-təyi wulav Tafiiti. ¹⁸ Ama ifepu nɔɣolb ná na-we na í polo ı taɣası Apəsəlóm. Mpe pa cekənaa sı pa na-we, ılena pá se ləŋ na pá polo Pahulim ıcate ke apəlv nɔɣolb ı te na pá ɣmel ı ləkə taa. ¹⁹ M̄p̄óyú əlv nɔɣolb kpaɣa puvvıv na í takı ləkə təə na í le kotəyv pee, sı nɔɣolb í taa cekəna sı pulvıv we təna. ²⁰ Ntəna Apəsəlóm təmle nyóma svu təyaya ɣke ka taa na pá pəəsi əlv ke Ahimaası na Yonatan pa təə. Əlv sı: Pa tesa ləəv.

Təmle nyóma pəkəa pa ta na pulv, ılena pá məli Yosələm. ²¹ Pa tēwa, ılena Ahimaası na Yonatan pá lu ləkə taa na pá polo pá heeli Tafiiti sı: Kuli na ń tesı pəyo ke ləŋ, na pá kēəsı-ı nti Ahitofeli kēesa Apəsəlóm sı pá la Tafiiti-we tə.

²² Tənaɣa Tafiiti na ı yelaa pa kula kpaakraa na pá tesı Yaatanı. Pə kəma sı pə nyaaləyi tə pə ta kaası nɔɣolb. Pa tesa pa təna.

²³ Ahitofeli nawa sı pa ta mv ı təm, ılena í kuli na í kpeeli ı kpaŋaya na í kpe ı te. ı heela ı təyaya nyóma ke nti tə we lapv tə, ılena í tó ı təyi ɣmənaɣa na í sí na pá pimi-ı ı caa pələav taa.

Tafiiti ke Mahanayim

²⁴ Tafiiti pa tala Mahanayim, ıle Apəsəlóm na İseyeli yelaa mpa pa tənaɣa ı waalı tə pa tesa Yaatanı kele. ²⁵ Apəlv wei pa yaa sı Amasa təyo Apəsəlóm lēta yoolaa wulav Sowarı lonte. Amasa unı ı caa ké İseyeli tv ké na pá yaa-ı sı Yetē. ı too kele Nahası pēel Apikaalı, ıle ı neu nté Sowarı pa too Seluya.

²⁶ M̄p̄óyú Apəsəlóm-we pa sika Kalaati tetv taa.

²⁷ Tafiiti pa tala Mahanayim, ılena Amoni tetv ıcate Lapa tv Nahası pəyalv Sopi, na Lo-Tapaa tv Amiyeli pəyalv Makii, na Kalaati tetv ıcate Lokelim tv Paasilayi ²⁸ pa pona Tafiiti-weye kuhəntəŋ na cəmsənaa na heesi, na təyonaɣa pee, na mulum, na pee kvtonjee, na soona ke loosi naale. ²⁹ Na tvŋ nim na naanim na heeŋ, na waakasənaa. Mpi tə, pa tənaɣa ké sı ıkaale na nyəəsi na lvkotv pə pu-weye wolaɣa tetv taa ké.

18

Apəsəlóm na ı yoolaa pa kpisuyu

¹ M̄p̄óyú Tafiiti kota ı yoolaa na í kpa pa taa ké yoolaa iyaya (1000) nyvıv nyóma na nunıwa (100) nyvıv nyóma. ² İlena í cela Sowarı ke tintiyile, na Sowarı neu ke tintiyile, na Katı tv İtayı ke tintiyile na í tə sı: Má na-me tv pona yooı. ³ Tənaɣale samaa təma-ı sı: Aalı, pə feı sı ń lu. Mpi tə, paa pə kəla-tv na tó se nɔɣolb ı paasəyənə-tv. Paa ta taa yelaa həyolıvıv səpəna awusa. Ama nyá we ké ısu ta taa yelaa iyisi naanıwa (10000). Mpv tə, pə kəla teu sı ń saalı ıcate taa na pá kəla-tv ıle n səna-tv. ⁴ Ntəna wulav sı: Təv, maa la ntı tə maɣa-meɣe teu tə.

İlena wulav səŋ nənəyıv na yelaa lıki iyisi iyisi na nunıwa nunıwa. ⁵ M̄p̄óyú wulav təma Sowarı na Apisayi na İtayı sı: ı nyəni ma ısentaa na í la ma pu Apəsəlóm təpamm.

İlena yelaa təna nu mpv.

⁶ M̄p̄óyú Tafiiti yelaa polaa sı pa yookina Apəsəlóm-weye İfələyim hətıvıv taa. ⁷ Yelaa iyisi hiu (20000) təcı ke Tafiiti nyóma kəwa Apəsəlóm nyóma taa. ⁸ M̄p̄óyú yooı yawa tetv təna taa. Hətıvıv təyo yelaa mpaɣa kvıyaku ɣkv tə pə kəla mpa layate təyaa tə.

Sowarı kəwa Apəsəlóm

⁹ M̄p̄óyú Apəsəlóm tuta ı təyi Tafiiti yelaa taa na í caɣa kpaɣavıv. İlena kpaɣavıv seena-ı na í svəsi-ı tvıv səəsəv nakulı kv pilinasi taa, na ı nyəəsi həkəna-sı na í susı na kpaɣavıv náá tē. ¹⁰ Nɔɣolb ná mpv, ılena í heeli Sowarı sı: Ta caa, ma nawa Apəsəlóm na í susina tvıv. ¹¹ Ntəna í təmı-ı sı: N na-ı ıle pepe təə ké n ta kv-ı tənaɣa kpaakraa. Halı maa ha-ŋ liyitee nyəətvıv naanıwa kele na tampaıa.

¹² M̄p̄óyú apəlv unı ı cəwa sı: Paa liyitee nyəətvıv iyaya (1000) ke n tu ha-m ma niŋ kaa kpa wulav pəyalv təə. Mpi tə, tə nuwa nti wulav heela nyá na Apisayi na İtayı sı í la laakalı na unı

ı pəyalw Apəsəlm tə. ¹³ Paa maa lapa kaanuto na má ku-ı, wulaw ka nu-təyi. Nyá mayamaya n taa waasi-m.

¹⁴ Ntəna Sowarı sı: Maa səjəyi nyá kinj ke yem.

İlena í kpaɣa ɲmantaasi tooso na í polo í ɣaɣa-səyi Apəsəlm fulaya təw. Mpi tə, ílé ı taa sətə. ¹⁵ Mpróyó yoolaa naanəwa wei ı təkaya Sowarı yoou wontu tə pa tama Apəsəlm na pá tɛsı-ı kuyə.

¹⁶ Mpróyó Sowarı hulə tutuyə na yələa kotı na pá heesi pa kolontunaa təyənuyə. ¹⁷ İlena pá kpaɣa sətə na pá pɛti próyó nakəli ku taa ké hətuyə taa na pá kaa ı təw ké kaɲmaaya təkəlem, na Apəsəlm yoolaa tənə se na paa wei í məli ı tɛ.

¹⁸ Waatu wei Apəsəlm ka wənə ı isɛ təyó ı yələa na pá ɲma-ı akele ke wulaw tɛtəkəle taa ké Yosalem kinj, na í ɣaa-ı sı Apəsəlm akele, sı unı ı fɛi apaləpəyaya tə paa yaakənə ı hətɛ. Na pá yaaki-ı mpróyó halənə saɲa.

Taftiti nuwa Apəsəlm səm

¹⁹ Mpróyó Satəki pəyalw Ahimaasi təma sı: ı yele na má ləyó ma tı na má pona wulaw ke təm kəpantə sı Tacaa ha-ı tampana na í ɣarı-ı ı kolontunaa niɲ taa. ²⁰ Ntəna Sowarı tə sı: Pə taya nyaa heelina wulaw ke təm kəpantə ke saɲa. Mpi tə, ı pəyaya səpənə. ²¹ İlena Sowarı tə İtiyopii tə sı: Polo na ń heeli wulaw ke mpi n nawa tə.

Ntəna İtiyopii tə həntı-ı atɛ na í tú casəle. ²² Mpróyó Ahimaasi tasa Sowarı ke təm sı: Paa pu la isənə yele na má se İtiyopii tə waali. Sowarı sı: Ma pəyalw, pɛpɛ nyəyuyə təw ké n caa pote? ń kaa waa pə taa se. ²³ Ahimaasi sı: Paa pu la isənə pə wɛɛ sı má polo ké. İlena Sowarı sı: Təw, polo.

Mpróyó Ahimaasi kpaɣa tɛtəkəle mpaaw na í polo í laali İtiyopii tə.

²⁴ Waatu unı Taftiti ka caya nənəəsi naale heku na í taɲaa. Mpróyó taɲlə kpa nənəyó nyəyuyə taa, iləna ı loosi nəyəl ı seeki ı tike na í kəɲ. ²⁵ İlena í má kapuka na í heeli wulaw, na apalw unı ı təɲna sewə na í kəɲ. Ntəna wulaw sı: Ye ı tike ı seekina təm kəpantə ke ı kəɲna. ²⁶ Mpróyó taɲlə tasa lelw ke naw na í seeki na í kəɲ. İlena í má kapuka na í heeli nənəyó taɲlə sı: Nəyəl nə kəɲna nteyɛ ı tike təkəɲ tətə. Wulaw sı: Təm kəpantə tətəyó ílé ı kəɲna.

²⁷ Mpuylɛ taɲlə sı: Kancaalaya nyəɲ sewə nəyəsənə Ahimaasi sewə ké. Ntəna wulaw sı: Yəl kəpən ké, na təm kəpantə ke ı kəɲna.

²⁸ Ahimaasi talaa, iləna í má kapuka sı: Alaafəya ké yoo, ta caa.

İlena Ahimaasi həntı wulaw ke atɛ na í təmı-ı sı: Nyá Isə Tacaa wei ı ɣapa-ɲ nyá kolontunaa mpa pa kulayaa nyá təw təyələ teeli tə. ²⁹ Ntəna wulaw pəəsi-ı sı: Apəsəlm wənə alaafəya?

Ahimaasi sı: Ma nawa samaa tuutuuma ke waatu wei Sowarı tila-tə tə, ilɛ ma ta nyı mpi pa lakaya tə. ³⁰ Wulaw sı: Nyá səɲna kpeɲɲa təw cənɛ.

İlena Ahimaasi kɛɛ na í səɲ. ³¹ İtiyopii tə tala kpaɣaa, iləna í tə sı: Ta caa, təm kəpantə ke ma kəɲna-ɲ. Saɲa Tacaa ha-ɲ tampana na í ɣa-ɲ mpa pa kulayaa nyá təw tə pa niɲ taa. ³² Ntəna wulaw pəəsi-ı sı: Na Apəsəlm wənə alaafəya? İlena í tə sı: Ta caa, nyá kolontunaa tənə na mpa pa ləkənə-ɲ asalaw tə pá wɛɛ isı Apəsəlm.

19

Taftiti laɲwakəle

¹ Mpróyó wulaw laakali pəsaa na í kpaaki atɛ na isətəa kutuluɣu taa na í wiiki na ı yəɣətəyi sı: Hai, ma pu Apəsəlm, ma pu Apəsəlm. Ye maa səpənə nyá lonte pə taa kəli teu? Ma pu Apəsəlm, hai, ma pu.

² Mpróyó pa polaa na pá heeli Sowarı sı wulaw wiikina nté na í huɣutiɣi lotu ke Apəsəlm təw. ³ İlena kuyaku ɲku ku laɲhuləmle pəsi ləyaya ke yələa taa. Mpi tə, yələa nukaya pa yəɣətəyi sı wulaw caya ı pəyaya ləyaya. ⁴ Fɛɛle lapa yələa na yoou ɲku pa yooowa təyó, iləna pá sɔw icatɛ taa təhɛ. ⁵ Na wulaw náa hoka ı isɛntəw ké saalaya na í kiisiɣina nəyó səsaya sı: Hai, ma pu Apəsəlm, hai, ma pu, hai, ma pu.

⁶ Mpróyó Sowarı sɔw wulaw kinj ke naɲ taa na í təmı-ı sı: Saɲa n tuyi fɛɛle ke nyá təmle nyəma mpa pa ɣapa nyá na nyá pəyalaa na nyá pɛɛlaa na nyá alaa təyó. ⁷ Mpa paa caaki-ɲ təyó n səlɛa na nyá taa kpaakənə mpa pa caaki-ɲ tə. N lakuyə isəntə tə pə huləyi ké sı n nyənəyi nyá yoolaa na pa nyəyuyə nyəma ke yem. Pə laki-m isı ye taa səpənə na Apəsəlm wənə ı weesuyə pu kəla-ɲ teu. ⁸ Mpu tə, kulı na ń lu na ń yəɣətənə yələa na pa laɲa hɛɛ. Ma tuukina Tacaa sı ye n ta lu pə kaa kaasi paa yəl kuləm ke nyá kinj ke ahoo anɛ. Na mpi pə tɛma-ɲ mayanaw ke hatoo nyá pəcaatu tə pu la sana na nənəw nyəntə.

⁹ Mpróyó wulaw kulaa na í caya nənəyó. Na pá heeli yələa sı ı luwa na í caya nənəyó. İlena pa tənə pá polo ı kinj.

Taftiti məlyo ke Yosalem

Waato unu i taa Apōsalom nyōma ka terna sewa na paa wei i mēli i te. ¹⁰ M̄pōyō Iseyeli tetō yōlaa kpeka tēna lanja ta hee na pá tōn si: Wulaw yapa-tuyō tã kolontunaa na Filiisi nyōma nin taa na nōnōō i seeki icate ke Apōsalom tōō? ¹¹ Apōsalom wei tē lēsaa na tē kpa wulaw tō, ilē i sēpa youu taa, ile pepe tōō kē tē kaa mēlōna Tafiti?

¹² M̄pōyō wulaw Tafiti nuu tē tēna nti Iseyeli nyōma yōyōtēyi tō. Uena i tili kōtēlaa Satōki na Apiyātaa si pá pōōsi Yuta nyūyō nyōma si: Pepe tōō kē pa wēe na pá niyitiyi ma mēlōnaw tōm taa? ¹³ Anu mēyele ma yōlaa na má na-me tō kaa calēm. Ile pepe tōō kē lelāa nmaaki ta tōō? ¹⁴ I heeli Amasa tōtō si má na-i tē kaana calēm, na unu i ka lēetēna Sowari lonte taa na i pēsi yoolaa wulaw. Ye pē ta la mpu lōō i kō-m.

¹⁵ M̄pōyō Tafiti pēsa Yuta nyōma tēna na pá wēe isu yōlō kolōm. Uena pēle pá tili na pá heeli-i si i na i nyōma pá mēli. ¹⁶ M̄pōyō wulaw mēlaa na i tala Yaatanu pōyō.

Tafiti kentiyi Simeyi tōō

Uena Yuta nyōma polo Kilikaa na pá sēni-i na pá tēsēna-i Yaatanu pōyō.

¹⁷ M̄pōyō Pēncamēe tō Simeyi wei i ká tōw wulaw na i wē timpri pa yaa si Pahulim tō, i lōyō i ti na i na Yuta nyōma pá polo wulaw Tafiti sēnyūyō. ¹⁸ I waali ka wē Pēncamēe nyōma ke yālaa iyāya (1000) na Sayuli tēmle tō Sipa, na i pēyālaa naanōwa na kakpasi, na i tēmle nyōma ke hiu, na pá tēsī Yaatanu ke wulaw isentaa. ¹⁹ Kpūluyō nju paa cēla wulaw si i tēsēna tō kolē kō tēna i tēyāya nyōma ke tēsēna.

Waato wei Tafiti caakaya tēsūyō, ile Simeyi kōmayale na i hēnti-atē. ²⁰ Na i tō si: Hai, tá caa wulaw, taa tōki isayato nti maa lapa-nj kuyaku nju n lukāya Yosalem taa tō. Hai, kō-tēyi nyā taa.

²¹ Ma nyōma si ma kē icam, na má caya-ke na má tēni-nj. ²² Uena i la-m kolēmōtō ke nyā kin. Nyā tu wē isu lōō isōtaa tillu kē, la mpi pē wē-nj teu tō. ²³ Pōpōtō fēi lelen, ma caa tēyāya tēna muna sēm kē. Paa na mpu n yēlaa na má wēe nyā na mpa i tōki tō pa hēkō. Ma fēna mpaaw si má pōōsi natēl se. ³⁰ Mpuyle wulaw si: N kolēyi yōyōtēyō. Ma tēma suw si nyā na Sipa i ká tala tetō ile. ³¹ Uena Mēfipaali si: Sipa i tu kpa pē tēna. Ma caa wulaw n mēlōyi nyā tēyāya taa ile ma paa ye.

Tafiti na Mēfipaali pa ciikuyō

²⁵ M̄pōyō Sayuli saali Mēfipaali pola wulaw sēnyūyō tōtō. I lanjē ka wakōla Tafiti sewa tōō kē, ile i ta paasēna i nōōhēe yaa i tantuyō. Pēyele i ta cōtō i wontu ke pē kpa yōw kuyaku nju wulaw lu Yosalem icate taa na pē suna kuyaku nju i mēlaa tō. ²⁶ Wulaw kōma, uena i pōōsi-i si: Mēfipaali, pepe tōō kē n taa tēni-m? ²⁷ Uena i tō si: Hai, ta caa, ma tēmle tō pōntēna-m. Ma si i kpēli-m ma kpa yāya si ma kē icam, na má caya-ke na má tēni-nj. ²⁸ Uena i la-m kolēmōtō ke nyā kin. Nyā tu wē isu lōō isōtaa tillu kē, la mpi pē wē-nj teu tō. ²⁹ Pōpōtō fēi lelen, ma caa tēyāya tēna muna sēm kē. Paa na mpu n yēlaa na má wēe nyā na mpa i tōki tō pa hēkō. Ma fēna mpaaw si má pōōsi natēl se. ³⁰ Mpuyle wulaw si: N kolēyi yōyōtēyō. Ma tēma suw si nyā na Sipa i ká tala tetō ile. ³¹ Uena Mēfipaali si: Sipa i tu kpa pē tēna. Ma caa wulaw n mēlōyi nyā tēyāya taa ile ma paa ye.

Tafiti lakī Paasilayi ke kōpantō

³² M̄pōyō Kalaati tō Paasilayi kōmna Lokelim na i su wulaw na pá tēsī Yaatanu. ³³ Paasilayi unu i pusi ka wē nunaasa kē. I ka sēna wulaw ke waato wei i ka wē Mahanayim tōyō na tōyōnāya. Mpi tō, i ka wēna liyitee ke sōsōm kē. ³⁴ Mpuyle wulaw tōma Paasilayi si: Ma na-nj tē polo Yosalem na má tōō-nj tēna. ³⁵ Tēnāyale Paasilayi pōōsa wulaw si: Pē kaasa-m pusi isēna na má sí na má tēnyōi-nj Yosalem? ³⁶ Saja taa, ma pusi wē nunaasa kē. Maa pēsāyi na má nyi tōyōnāya yaa kōnyōnyōm lelen. Pēyele maa nyēn yonyoolaa apalaa na alaa pa yontu fayaw. Ile pepe tōō kē maa kōō na pē tuyō-nj sēyōla ke yem. ³⁷ Pepe tōō kē n lakī-m kōpantō nti tē taka? Maa tāsā-nj suw na má tēsēna Yaatanu. ³⁸ Mpi ma caa si n la-m tōyōle si má mēli na má si ma icate taa timpri pa pima ma caa na ma tōō tō. Ama kpa ya ma pēyalō Kimham na i pēsi nyā nyōn na n lapī-i kōpantō nti n caaki tō. ³⁹ Uena wulaw si: Pē wē teu, Kimham i tēni-m na n heeli-m pē tēna mpi n caana-i tō na má lapī-i.

⁴⁰ Tafiti yōlaa tēna tēsā Yaatanu pōyō, uena wulaw nāá tēsī na i wāyali Paasilayi na i kooli-i kōpantō, na ilē i mēli i te. ⁴¹ M̄pōyō Yuta nyōma na Iseyeli hōyōluyō su wulaw na i na i yōlaa na Kimham pá tēe.

Yuta nyōma na Iseyeli nyōma pa yooō

⁴² Uena Iseyeli nyōma tēna kotina wulaw na pá pōōsi-i si: Pepe tōō kē tá tēetōnaa Yuta nyōma nmulā nyā na nyā yōlaa na pá mēlōna-mē?

⁴³ Mpuyle Yuta nyōma tēna ná cōwa si: Mpi tō, ta yōlō kē. Ile pepe mayamāya hanjōyōna-mēye pē taa? Wulaw ta tōō-tō. Pēyele i ta ha-tuyō pōlō.

⁴⁴ Tēnāyale Iseyeli nyōma cōwa si: Paa i kē mē nyōn tō, tē kōla-mēye tōm naanōwa. Mpi tō, tá caalēna mayasuyō si tá wulaw i mēli. Ile pepe tōō kē i nyōna-tuyō yem kē mpu?

Ama Yuta nyóma ná holaa na pé kəli Iseyeli nyóma.

20

Sepa kolvyo ke Tafiti tɔɔ

¹ Waato inɪ ɪ taa ké Pɛncamee apalɔ tetelatɔ nɔɔlɔ ɪ ka wenna Kilikaa na pá yaa-ɪ sɪ Sepa, na ɪ caa sɪ Pikili. Ḿpóyó koyaku nakolɪ ɪ hɔla apalɔtutuyu na ɪ tɔ sɪ:

Tá na Tafiti tɔ ta kaa.

Ṕɔcɔ ɪ kaa ha-tuyɔ pɔlɔ.

Paa Iseyeli tɔ wei ɪ mɛli ɪ cokɔle taa.

² Ḿpuyɔle Iseyeli nyóma tɛna sewa Tafiti na pá tɔ Sepa waali. Ama Yuta nyóma ná tá lu pa wulav waali. Pa na-ɪ pa tɔmna ḿpóyó hatoo Yaatanɪ, halɛna Yosalem.

³ Ḿpóyó wulav mɛla ɪ tɔyaya taa ké Yosalem, na ɪ kuu alaa mpa ɪ ká yelaa sɪ pá tan tɔyaya tɔ na ɪ tɔki-weye kutuluyɔ nakolɪ kv taa na pá tan-we, na pá paasɛna-we. Ama ɪ kpɛtɔyɛna-we. Pa tɔka-weye ḿpóyó na pá wee ɪsu leelaa halɛna pa sɛm.

Sowari kyɔv ke Amasa

⁴ Ḿpóyó wulav tɔma Amasa sɪ: Pu laki kuyeeɪ tooso tɔ, yaa-m Yuta nyóma na nyá na-we ɪ kɔɔ.

⁵ Ilena Amasa tɛɛ. Ama kuyeeɪ wei wulav ka tɔ-ɪ tɔ ɪ tɛwaa na ṕɔcɔ ɪ mɛli. ⁶ Tɛnaxale wulav tɔma Apisayi sɪ: Sepa ka la-tuyɔ ɪsayaɔ na pé kəli Apɛsalem. Pɛ tɔɔ tɔ kɔɔyaa ma yɛlaa na ɪ tɛɪ tɛɪ ɪ waali. Pɛ taa kɔɔ na ɪ tala acalɛɛ toɪ nyɛna na ɪ fiti-tɔ.

⁷ Ḿpóyó Apisayi kɔɔyaa Sowari yoolaa na wulav tanɪlaa na yoolaa taa yoolaa tɛna na pá tɔ Sepa waali.

⁸ Pa kɔma na pá kpɛɛtɔna Kapaawɔɪ piw ɪle Amasa sɛɪa-weyele. Na Sowari lɛla ɪ layate ke ɪ tokonaa tɔɔ na tɔ we tɔ suyte taa. ɪ tanɪya mpɔ ɪlena layate hoti*fa*^a kɔɔɛ layate. ⁹ Ḿpóyó Sowari sɛɛ-ɪ sɪ: N we alaaɔya araɪnyaa?

Ilena Sowari kɔa Amasa tantuyɔ na ɪ nin ntɔɔɔɪ sɪ ɪ wagalɔɪ-ɪ. ¹⁰ Amasa ta paasɛna layate nte tu we ɪ nin leleɪ taa tɔ. Ilena Sowari sɔ-tɛɛɛ ɪ lotu taa ké tɔm kolɔm na ɪ taa pɔntɔ luli ate na ɪ sɪ kɔakɔaa.

Sepa kolvyo ke Tafiti tɔɔ su tɔnaya

Ḿpóyó Sowari na ɪ neu Apisayi pa tɔ Sepa waali. ¹¹ Ilena Sowari yoolaa taa nɔɔlɔ caɔa Amasa kin tɛna na ɪ tan sɪ: Mpa pa we Sowari na Tafiti pa tɔɔ tɔ pɔntɔnaa ɪ tan Sowari.

¹² Na Amasa náá tanɪna ɪ calɛm taa ke pilimuyɔ ke hapɛle tɔɔ. Yoolu inɪ ɪ nawaa sɪ yɛlaa tɛna kɔɪ na pá sɛɪɔyɔ ɪlena ɪ tuli Amasa na ɪ pɔna hapɛle kpɛɛɪa na ɪ takɪ-ɪ pɔcɛkɛle. ¹³ ɪ lɛsa-ɪ mpaav taa tɛna ɪlena pa tɛna pá tan Sowari na pá tɔyɔni Sepa.

¹⁴ Ilena Sowari fayana Iseyeli kɔɔka tɛna taa na ɪ mɛlɔyɛna timpi pa yaa sɪ Apɛli-Peti-Maaka na ɪ caa lɔlɔyɔ nyóma tɛna kɔti na pá tɔ ɪ waali. ¹⁵ Ḿpóyó Sowari-we pa tama Sepa ke ɪcate nté tɔ taa na pá ɪmá pɔlɔ na pá kɔli ɪsu kolɔɪa. Ilena yɛlaa tɛna casa ɪcate kolɔɪa kite tɛɛ sɪ pa pɛtɔyɪ-ke.

¹⁶ Ḿpuyɔle alɔ kpɛlikkɛka tɔ nɔɔlɔ mapa kapuka na kolɔɪa taa sɪ: Hai, hai, ma wiikina-me sɪ ɪ heeli Sowari sɪ ma caa ma heeli-ɪ tɔm.

¹⁷ Sowari kpɛtɛna-ɪ ɪlena alɔ pɔɔsi-ɪ sɪ: Nyaya pa yaa Sowari? Sɪ yɛɛ maya. Alɔ sɪ: Hai, nu ma tɔm. Sowari sɪ: Yɔyɔti.

¹⁸ Ntɛna alɔ sɪ: Pɛ tu we lanɪta ɪle ye nɔɔlɔ wɛna tɔm ɪ kɔɪ Apɛli ɪcate taa cɔnɔyɛ na ɪcate nyóma tasa-ɪ layatɔ ɪle pɛ tɛma. ¹⁹ Mpi tɔ, tá ɪcate we teu ké na tɔ taa we tɔpamm ke Iseyeli tɛna taa. Ilena nyaa caaki sɪ n wakɛli Iseyeli taa acalɛɛ too? Pepe tɔɔ ké n caa sɪ n wakɛli kɔpɔcɔɔ ɪku Tacaa ha-tɔ tɔ? ²⁰ Ntɛna Sowari sɪ: Mpusi ɪ polo poolɔɪ, maa pɛkɛyɪ ɪcate tɛne tɔ wakɛlɔyɔ se. ²¹ Aaɪ, pɛ fɛɪ mpɔ. Ama ɪfɛlayim puyɔ taa tɔ wei pa yaa sɪ Sepa tɔ inɪ ɪ kolɛna wulav Tafiti tɔɔ. ɪ cɛle-m inunɪ ɪ tike ɪlena má yele mɛ ɪcate na má tɛɛ. Ntɛna alɔ inɪ sɪ: Paa lɔyɔ-ɪ ɪ nyuyɔ na kolɔɪa.

²² Ḿpuyɔle alɔ pɔla ɪcate nyóma kin na layatɔ na pá sɛti Sepa nyuyɔ na pá lɔyɔ-kuyɔ Sowari na kolɔɪa. Tɛnaxale Sowari hɔla tutuyɔ na ɪ yasɪ yɛlaa na paa awe kɔɔ ɪ tɛ na inɪ ɪ mɛli Yosalem ke wulav kinɪ.

Tafiti waali nyóma hɔla

²³ Sowari kele Iseyeli yoolaa tɛna nyuyɔ tɔ. Yoyata pɔyalɔ Penaya kele wulav tanɪlaa nyuyɔ tɔ. ²⁴ Atolam kele lampuu mɔlaa nyuyɔ tɔ, na Ahiluti pɔyalɔ Yosafati kele Takɛlasɪ sulɔ, ²⁵ na Sefa kele sɪ ɪmaalɔ. Satɔki na Apiyataa kele kotɔlaa. ²⁶ Na Yayii tɔ ɪla kele Tafiti Sɔpaari.

^a 20:8 Layate hoti: Hepɛla Piipili taa pa telɛasa sɪ layate hotaa. Kɛlɛki Piipili taa ná wee sɪ: ...ɪlena ɪ

21

Karawəŋ nyəma na Sayuli təyaya nyəma təm

¹ Mpróyó nyəwəsi luwa pusi tooso ke Tafiti waatu taa. Ilena Tafiti pəəsi Tacaa ilena Tacaa tə si: Sayuli na i təyaya nyəma pa yulokole təw kə. Mpi tə, pa kəwa Karawəŋ nyəma.

² Mpróyó wulaw yaa Karawəŋ nyəma si i yəgətəyəna-we. Pa taa kə Iseyeli nyəma, Amolii nyəma kakaasaya kə. Ie Iseyeli nyəma ka suwa pa nəgə kə si pa kaa ku-we. Paa na mpə Sayuli ka nyaŋaya kə si pá taa kəw na pá pəsi Iseyeli nyəma na Yuta nyəma pa kolontunaa. Ilena i lu si i kuŋi-we. ³ Mpróyó Tafiti pəəsa Karawəŋ nyəma si: Isənaŋa pə wee si má taŋani na pəés i kooli Tacaa yəlaa ke kəpanto?

⁴ Mpuŋole Karawəŋ nyəma cəwa si: Liŋitee yaa wola kaa taŋani tá na Sayuli na i təyaya nyəma ta təm. Pəyele taa caaki si ŋ kú Iseyeli tə nəyəlb. Ntena wulaw si: Ie pepe maŋamaya ke i tu caaki má la-me təkpeŋ?

⁵ Ilena pá cə si: Timpi Sayuli wakəla-tuŋ səsəm na i tó i taa si i kpiisiŋi-tu təkpataa ke Iseyeli tetu taa tə, ⁶ mpə tə, pá cəla-tuŋ i piya taa kə yəlaa naatosompəyolaya na tə pusi-we na tuŋ ke Tacaa isentaa ke Sayuli icate taa. Ntena wulaw si: Maa cele-meyə-we.

⁷ Mpróyó wulaw kisa Sayuli saali Mefipaali təw kə nəəsi nsi i na ilé i caa Sonatan paa pəela Tacaa isentaa tə si təw. ⁸ Ilena wulaw kra Aya pəelo Lisipa ka ləla piya nsiŋi Sayuli tə. Pa yaa ləlu si Aləmoni na ləlu si Mefiposeti, na pə səsəna piya kakpasi wei Sayuli pəelo Mikaaŋ ka ləla Apəeli-Mehola tə Paasilayi pəyalu Atiliyeli tə, ⁹ na i cele-weyə Karawəŋ nyəma na pá pusi-weyə tuŋ təw kə Tacaa isentaa kə pulaya təw, na pá si pa naatosompəyolaya inəŋi saa wei pa caaləŋi kəmtə tə.

¹⁰ Mpróyó Sayuli leelu Lisipa kraŋa fələtə taka na laŋwakəlle na i pə kəkpraməŋu təw kə sətəa cəlo ke kəmtə caaləŋu waatu haləna təw nuw, na i təgənəŋi sumasi ke ilim si sí taa təgə-we. Na i təgənəŋi mpróyó taale wontu ke aho.

¹¹ Mpróyó pa heela Tafiti ke mpi Lisipa lapa tə. ¹² Ntena Tafiti tili Yarəəsi nyəma tēyə Kalaati tetu taa na pá cele-i Sayuli na i pəyalu Sonatan pa məwa. Mpe in i paa ŋmuləna-yeŋe Pəti-Seyəŋ nyəma kataya taa timpi Filiisi nyəma ka ku-weyə Kilipowa na pá pusi tə. ¹³ Pa kraŋa Sayuli na Sonatan pa məwa ke təna ilena pá kuu yəlaa naatosompəyolaya in i nyəna tətə. ¹⁴ Ilena pá pi Sayuli na i pəyalu pa məwa ke Sela icate taa kə Pencamee tetu taa kə Sayuli caa Kisi pəlaau taa.

Mpróyó yəlaa lapa pə təna mpi wulaw tu-we si pá la tə. Pəle pə waali kə Isə pááná heewa tetu nyəma təw.

*Filiisi nyəma yoonaw
(Kətəsətə I 20:4-8)*

¹⁵ Mpróyó Filiisi nyəma yoonaa Iseyeli nyəma tətə. Ilena Tafiti na i yoolaa pá polo na pá yoonawe na ikaale kra-i. ¹⁶ Ntena tooko wei pa yaakaya Isipi-Pənəŋi tə i maŋasi i taa si i kú Tafiti. Paa lupa i ŋmantaaya ke nyəgəlyəŋ kuseməŋu kə na ka yuŋ seka kiloonaa liŋiti kə pəcə, na i ləla i tənaya taa kə layate kofate. ¹⁷ Mpróyó Seluya pəyalu Apisayi pola Tafiti waasəŋu na i kú Filiisi tə. Tənaŋale Tafiti yəlaa kisina-i na tuunaw si: Pə fei si ŋ tasa-tuŋ təŋəŋu ke yoo. Pə taa kəw na pá ku Iseyeli nyəma nəgə təw tə.

¹⁸ Pə waali kə pa na Filiisi nyəma pa tasa yoo ke Kəŋi. Tənaŋa Hosa tə Sipekaa kəwa tooko Safi. ¹⁹ Mpróyó pa na Filiisi nyəma pa tasa yoo tətəyə kəŋi na Pətəlehem tə Yalii pəyalu Ilanaŋ ku Kati tə Koliyati wei i ŋmantaaya ka we isu sayata kpatəle tə. ²⁰ Pa tasa yoo ke Kati na tooko nəyəlb i ka we təna na i mpee na i nəmpee we naatoso naatoso, pə kəpenta hiu na liŋiti. ²¹ Mpróyó i tūw Iseyeli nyəma, ilena Tafiti taalə Samma pəyalu Sonatan ku-i.

²² Apalaa mpe paa kə Kati tookonaa kə. Tafiti na i yoolaa pa kəna-we.

22

*Tafiti kawəyaya
(Yontu 18)*

¹ Waatu wei Tacaa yapa Tafiti ke Sayuli na i kolontunaa ləlaa niŋ taa təyə Tafiti sama Isə na yontu si:

² Tacaa kele ma kəkpraməŋu
na ma təcəsəle təŋ nyənte,
nyá waasəyəna-m.

³ Nyəŋale ma Isə na má cəsəyəna-ŋ.
Nyəŋale ma kəpəlyəŋ na təŋ wei i waasəŋi-m tə.
Na ma təcəsəle nte tə we puŋu taa tə,
na ma kəpəlyəŋ tətəle.
N kə ma waasəlb, n yaki-m musəntənaa niŋ taa.

4 Ma sama Tacaa na kawilitaya.
 Nyá yapəna-m kolontunaa niŋ taa.
 5 Səm tama-m ké isu ləm səsəəm hola,
 na pə nyaasəyi-m isu pusi səsəənsi.
 6 Atətəle ka həkə-m tə ŋmisi ké.
 Na səm náá tuti-m na pə puluyu.
 7 Ma yaa Tacaa ke ma lanwakəlle waatu
 si ŋ waasi-m.
 Ma kiisaa na ŋ nu ma nəɔ ke nyá təyaya taa.

8 Pááná kra Iso na tetu sele,
 na isətənyu kite ciyiti,
 na pəŋ náá sele i kila tee.
 9 Kəkə nyəsisi luna Iso nyá miina tee,
 na ŋ tə kəkə mamala na nəɔ.
 10 N lumsa isətənyu na ŋ ti,
 na nyá nəðhee tee ké isəŋmuntuyu kpusəŋ nyəŋku.
 11 Isətəa tanlu kraɣana-ŋ na ŋ kələyi huntu,
 na heelim teekəna-ŋ.
 12 N taka nyá təyi səkrətyu,
 na ŋ we teu ŋmuntuyu tee.
 13 Nyá nyalaməle tee-ŋ nəɔ
 na tə təkɪ mamacəɣəlasɪ.
 14 Isətəa Iso Səsə nəɔ nu
 isətəa ké isu teu hola.
 15 N tə ma kolontunaa ke nyəmə ná ŋ yasi-we.
 N tisa pa təw ké calanaa na pá se yem yem.
 16 Tacaa ŋ mu pááná na ŋ woso nyá miina tee,
 na teŋku tetu nyu na pə ná antulinya kite.

17 Uena ŋ tisi nyá niŋ na isətəa
 na ŋ ləsi-m ləm səsəəm taa.
 18 Na ŋ ya-m kolontunaa toŋ nyəma
 mpa un pa tee-m tə pa niŋ taa.
 19 Ma wahala wule ke pa tuta-m.
 Uena Tacaa waasi-m.
 20 N səsəla-m təɔ n waasa-m si má cayana ma ti.

21 Ma təŋa tampana təɔ n lapa-m mpu,
 ma kusiyisim lapu kasəyaya nté.
 22 Ma təŋa Tacaa təm ké,
 ma ta wakələna-ŋ.
 23 Ma təŋa nyá kusəsutu təɔ.
 Ma ta yəkɪ nyá kiiu nakoli.
 24 Ma luɣu fei taali nəɔlɔ,
 təɔ ma kra ma təyi isayatu təlate.
 25 Uena Tacaa fei-m ma tampana təŋnyu təw.
 Ma kusiyisim lapu kasəyaya nté.

26 Kupaŋtu ke Tacaa n feləyi tə latu,
 na ŋ təŋ tampana na ŋ lana a təŋlu.
 27 Yulu í we tənəŋŋ ŋpəyó n laki-i,
 uena ŋ kisi isayav.
 28 N waasəyi təpasəlaa,
 uena ŋ tisiyi kalampaanu nyəma na ise culuyu.
 29 Tacaa keke ma nyaaləm,
 na ŋ keeləyi ma səkrətyu.
 30 Nyá toŋ ke ma ŋmaakəna
 kolontunaa koloosi na má sɔvki.

31 Tacaa nyá kulaputu we ké təvəŋŋ,
 na nyá kuyəɔtutu fei sika.
 N kentiyi mpa pa cəsəyənə-ŋ tə isu kpalóyó.

- 32 Тацаа ны́а тике төкөһ нтэ Исә.
Ta Iso tike төкөһ нтэ күкpамуу
һку кү кентийи-тү тә.
33 Nyagale ma kolonja icate ton nyehka.
Na һ tiikiyi-m mpaav kusiyisyu taa.
34 Na һ yeki na ма́ pәsәyi sewa ke pulasi тәә
isu nam na naani.
35 N falәsa ma niһ na yosu,
na ма́ nyi тәә ton nyehku тәү.
36 N yapa ma nyuуu na pá wee isu күкentuуu.
Na ma pәsi sәsә ke ны́а күpantү тәә.
37 Nyá hasәyәna ma nәәһee тее.
Pöbүp u tuuliyi-m.
38 Ma тәyәnәyi ma kolontunaa na ма́
wakәläyi-we.
Ye ma ta kpiisi-we maa mәläyi.
39 Ma wakәläyi-weye na ма́ kpiisi-we,
na pá wee ma nәәһee тее, paa тasәyi күlvүy.
40 Nyá haakәna-m yosu ton,
na һ yeki na ma kolontunaa һәntәyi-m ате.
41 N yeki na pá seeki-m,
na ма́ wakәläyi-we тәnәһnәһ.
42 Pa caaki pa taa na pa waali paa naa waasölv.
Ile na pa wiina Тацаа na ilé i kisi сәү.
43 Ma nyutiyi-we na pá pәsi mөsүyü.
Na ма́ feһ-we na pá pәsi isu mpaav afәla.
44 N yapa-m ma yәlaa nәәһәnte taa,
na һ su-m kәnәһasi yәlaa nyuуu тү.
Yәlaa mpa ma taa nyi тә pa lapa-m тәmlе.
45 Kpai nyәma piya seekina-m,
na ма́ nyәna-weye isәle pa niuku кә.
46 Pa nantү tiliyi кә,
na pá lukәna pa тәһmelle na seluуu.
47 Тацаа weenna.
Nyagale ma күкpамуу һку кү кентийи-m тү
maa sa-һ.
Ma tala ma Iso ma waasölv.
48 Nyá leetәyәna na ma nәyә.
Na һ tisiyi piitimnaa ke ma тее.
49 Nyá fitiyina-m ma kolontunaa niһ taa,
na һ laki na ма́ kәläyi-we,
na һ yaki-m mөsүһtү niһ taa.
50 Pә тәә кә maa sa-һ piitimnaa taa
na ма́ pүyүһ ны́а һәтә.
51 N тyи ны́а wulav ke akaitү sәsәәntү.
Na һ la күpantү ke ны́а күlәsv na Tafiiti,
na ilé i piitim nyәma ke tam тәә.

23

Tafiiti kantakaya kygyatvtv

¹ Yontu nti Tafiiti tәkәna yosu тyәlә:

I nu Seseә pәyalv Tafiiti nәyә.

Тацаа күsәna ma nyuуu.

Yaköpu Iso lәsәna-m na i kpa-m wulav.

Mayale Iseyeli yәlaa yonyoölv күpәһ.

² Тацаа Feesүyү twa кү тәm ke ma taa
na ma yәyәtәna кү nәyә.

³ Iseyeli Iso yәyәtaa.

Iseyeli nyәma kentulu ны́а ны́а heelina si:

Wulav wei i тәһәyi tampana

na í tóki yálaa tóo ké kawulaya
 na Iso sòyóntu tó,
⁴ i we teitei ke isu isótanoyu cekoyu tanan
 na ilim lu táyeyei tó.
 Na pá laki na konyónyóm nyóoki
 teu nuu waali.

⁵ Mróyó Iso n koola ma táyaya ke kórantu.
 Ma na-η tó pēela tam tóo nòyó ké,
 na ñ tayani-keye teu na ñ nyómá ka tóo.
 N ka ya ma nyoyu na ñ la-m kórantu tēna.

⁶ Ama Iso nyá footilaa ná we isu sōwa
 kolólona ké.

Paa tokiyina-yeye nin kpete.

⁷ Krátóyó yaa ηmantayaa ke pa kpakéyona-ye
 na pá wó-yeye kóko ke a lonte taa.

Tafiiti yoolaa sāsaa hāla
(Kótóosoto I 11:10-47)

⁸ Tafiiti yoolaa sāsaa mpa pa lakaya i tēmlé tó pa hēla ntó. I yoolaa sāsaa tooso taa sāsó nté
 Hakémoni tó Isəpaali. Inu i kóna yóou kolómoyu taa ké yoolaa nasənaasa (800).

⁹ Isəpaali waali ké Tooto pəyalu Ahowa saali Iiyasaa. Iseyeli yálaa tooso wei na Tafiiti paa
 tama Filiisi nyóma na pá yóona-we na Iseyeli yoolaa náá seeki kolóm kolóm tó pa taa lēlu.
¹⁰ Iiyasaa kv Filiisi nyóma ke kuyaku nakóləxi katatəlaya ké, haləna i nin nyókələna layate.
 Kuyaku nkoyu Tacaa yapa Iseyeli nyóma ke teu na apalu inu i nòyó. Haləna Iseyeli yoolaa tənəxi i
 waali na pá tóosəxi sətəa yóou wontu.

¹¹ Iiyasaa waali ké Halaa tó Akee pəyalu Samma. Mróyó Filiisi nyóma kota timpí pa yaa sí
 Lehii tó sí pa yóona Iseyeli nyóma, iləna pēle pa se. ¹² Ama Samma sūu soona naali a taale taa
 ké tēna na í yóona Filiisi nyóma na í ku-we na Tacaa ya Iseyeli nyóma ke teu.

¹³ Mróyó yoolaa hiu na naanōwa wei i tənaya Tafiiti tó pa taa tooso pola i kinj ke Atulam
 kókrampoyu rúyóy taa ke kómto waatō. Na Filiisi yoolaa náá sika Lefayi nyóma tetekəle taa.
¹⁴ Na Tafiiti náá we kolunja icate taa na Filiisi yoolaa náá sika Petəlēhem. ¹⁵ Mpyovle Tafiiti
 tōma sí: Ma nyula Petəlēhem icate nōnòyó hite taa lóm ké isu yem na kpete.

¹⁶ Tənayəle yoolaa sāsaa tooso inu pa fayana Filiisi nyóma tōsikile na pá lu Petəlēhem hite nté
 tó taa lóm na pá pona Tafiiti. Ama i kisa pə nyóō na í mələna-wi na í liisi Tacaa. ¹⁷ Iləna i tó sí:
 Hai, Tacaa, pə fei sí má nyóō lóm pənə. Mpi tó, pə we isu yoolaa panə pa caləm ké. Pa weesinj ke
 pa lapa awusa.

Iləna Tafiiti kisi lóm mpu pə nyóō.

Təmlé səsəle nte yoolaa tooso inu i lapa təyole.

¹⁸ Sowari neu Apisayi kele yoolaa hiu na naanōwa inu i taa nyoyu tó. Inu i kóna kolontunaa
 ηmnyoyu nuñōwa (300) na ηmantayaa, iləna i nyoyu kol. ¹⁹ Inu i ka tēna pa hiu na naanōwa taa
 hali i la pa nyoyu tó. Paa na mpu i ta tala kancaalaya yoolaa tooso.

²⁰ Mróyó Kapəseli tó Yoyata pəyalu Penaya, apalu inu i nyoyu ka kula i kookalənaa tóo ké.
 Inu i ka kóna Mowapu yoolaa sāsaa naale. Kuyaku lənk i tii hite taa na í kv təyolaya ke watu
 waatō. ²¹ Kuyaku nakóli i na Icipiti yoolu tooko nòyól pa sulina na inu i tóka krátóyó na iləye
 ηmantayaa. Mróyó i ləeka tooko inu i ηmantayaa na í kóna-i. ²² Mpi Penaya lapa na i nyoyu kol
 yálaa tooso inu i taa təyole. ²³ Inu i tēna pa hiu na naanōwa inu. Ama i ta tala tooso kancaalaya
 nyəη ké. Mróyó Tafiiti kra-i i tanlaa nyoyu tó.

²⁴ Yoolaa sāsaa hiu na naanōwa taa lēlaa nté Sowari neu Asayēeli, na Petəlēhem tó Tooto
 pəyalu Ulanaj, ²⁵ na Halot nyóma Samma na Ilika, ²⁶ na Peleti tó Helesi, na Tekōwa tó Ikəsi
 pəyalu Ila, ²⁷ na Anatoti tó Apiyese, na Husa tó Mepunayi, ²⁸ na Ahowa tó Salbmōn, na Netofa
 tó Malayi, ²⁹ na Netofa tó Paana pəyalu Heləpi, na Pencamee tó Lipayi pəyalu Itayi ke Kipeya,
³⁰ na Pilaton tó Penaya, na Hitayi ke Kaasi lóō nòyó ³¹ na Pəti-Alapa tó Apiyaləpəη, na Pahulim
 tó Asəmafeti, ³² na Saaləpəη tó Iiyapa, na Yasēe pəyalu lēlu Yonatan, ³³ na Halaa tó Samma na
 Halaa tó Salaa pəyalu Ahiyam, ³⁴ na Makati tó Ahasəpayi pəyalu Ilifeleti, na Kilo tó Ahitofeli
 pəyalu Iiyam, ³⁵ na Kamēeli tó Həsəlayi, na Alapo tó Paalayí, ³⁶ na Sopa tó Natan pəyalu Ikaali,
 na Kati tó Pani, ³⁷ na Amoni tó Seleki, na Peloti tó Nalayí mpa pa təkaya Sowari yóou wontu
 tó, ³⁸ na Yetēe nyóma Ila na Kalepu, ³⁹ na Hiti tó Yulii. Tafiiti yoolaa sāsaa tēna krenta yálaa hiu
 na naanōwa na naatosompəyolaya.

24

Kokalvov na yolvkvsəku
(*Kvtəəsvtv I 21:1-6*)

¹ Mprógú Tacaa prááná tasa Iseyeli nyóma ke huunav, na í tó Taffiti taa sí í kala Iseyeli nyóma na Yuta nyóma. ² Ilena Taffiti tó í yooú wulav Sowarí sí: Cəə Iseyeli kpeka təna ke pə kraçav Tan na pə polo Peesepa tə na í kala yəlaa na má nyí pa nyvov.

³ Mpróyle Sowarí sí: Tacaa í la na Iseyeli yəlaa hukí təm nuunwa (100) na í ná. Ie pepe təə ké n tu kaləyi yəlaa?

⁴ Ntəna wulav sí: Sowarí í kala ke í kala. Ilena Sowarí polo na í kala Iseyeli yəlaa. ⁵ Mprógú í tesa Yaataní na í polo í siki timpí pa yaa sí Alwəeə təyo icate nte tə wə Katí tetekele taa tə tə ntəçəñ təə ke Yasəe cəə. ⁶ Mprógú pa pola Kalaatí tetv taa na pá polo Hiti nyóma tetv taa na Kateesi na Tan-Yaan ke Sitəñ cəə, ⁷ na pá polo Tihi kolunə icate taa na Hifi nyóma na Kanaan nyóma pa acaləe taa na pá tēsəna Yuta ilim tətəle ntəçəñ təə ké Peesepa. ⁸ Mprógú pa cəə tetv təna na pá məli Yosalem. Ie pə yoosa isətonaa pəçəlayafei naanwa, na kuyeyi hiu. ⁹ Ilena Sowarí heeli wulav sí: Iseyeli yoolaa wə yəlaa iyisi nasənaasa (800000) na Yuta nyóma ke yoolaa iyisi nasəle na nuunwa (500000).

Iso həma Taffiti nkrañvov
(*Kvtəəsvtv I 21:7-17*)

¹⁰ Taffiti tēma kokalvov ŋku ulé í lanje wakəlaa kele na í tó sí: Tacaa, ma lapa mpv tə ma wakəlaa ké, ulé wii-m ma isayətv ntu. Ma lapa kumeləntv ké.

¹¹ Mprógú Tacaa heela Taffiti layətv tasəlv Iso kvyəçətv tēləsvlv Katí sí: ¹²⁻¹³ Polo í heeli Taffiti sí ma sv wahalanaa tooso sí í ləsí wei í səlaa tə. Nyəçəsí í li-í pusi naatosompəçəlaya, yaa í se í kolontunaa ke isətonaa tooso, yaa yolvkvsəku í luna kuyeyi tooso? Wulav í cə-m na má heeli Tacaa. Taffiti fema tanañ tē ilena Iso kvyəçətv tēləsvlv kəə.

¹⁴ Ntəna Taffiti cə-í sí: Ma lanje pəsaa ké. Ie Tacaa ke tə pəta ta tu. Sana uní í hə ta nkrañvov na mpi yolv ka həmi-í tə. Mpi tə, Tacaa pətətəle təwəya.

¹⁵ Mprógú Tacaa yəlaa na yolvkvsəku svv Iseyeli taa ké hatoo tanañ tē na pá polo waatv wei í suwa təyo pə kraçav Tan na pá polo Peesepa tə, na yəlaa iyisi nutoso na naanwa (70000) sí. ¹⁶ Isətaa tillu tiikaya Yosalem icate təə sí í wakəlayi-tə, ilena Tacaa yele í prááná na í heeli-í sí: Yele mpv, pə maçanaa.

Waatv uní tə na isətaa tillu wə Yəpusi tv Alafəna təfalle. ¹⁷ Taffiti nawa isətaa tillu na í kvyi yəlaa ilena í tə Tacaa sí: Hai, má wakələna, yəlaa mpe pa ta la pəlv. Kv má na ma caa təyaya nyóma.

Taffiti ŋmá Tacaa ke kotaya təlate
(*Kvtəəsvtv I 21:18-26*)

¹⁸ Mprógú Iso kvyəçətv tēləsvlv pola Taffiti kin ke kvyakv ŋku na í təm-í sí: Polo Alafəna təfalle na í ŋmá Tacaa ke kotaya təlate.

¹⁹ Ilena Taffiti polo isv Tacaa heeluyv-í tə. ²⁰ Mprógú Alafəna luwa na í loosi wulav na í waalı nyóma na pá puki í tē, ilena í polo na í hənti-í atē. ²¹ Ilena í pəəsí wulav sí: Hai, tá caa, alaafəya kele? Kelena wulav sí: Ma kəñ ké sí ma yakí nyá təfalle na má ŋmá Tacaa ke kotaya təlate na mpusi uné í keeli yəlaa təə. ²² Ntəna Alafəna sí: Ta caa, kraçə-tə na í la kətəsí nsi n nəkaa tə. Kraçə naan uné na í həti akuyv kpatəñ na í la kotaya ŋka kəkə lusaa tə. ²³ Pə tənaya í ha wulav na í təm-í sí: Nyá Iso Tacaa í mv nyá sələmvov.

²⁴ Tənayale wulav cə-í sí: Aai, maa yana liyitee ké, ma kaa ha Tacaa ke mpi pə təə ma ta wu tə.

Ilena Taffiti feli təfalle na naan pə təə ké liyitee nyəçətv nule na naanwa. ²⁵ Mprógú í ŋmawa kotaya təlate na í la Tacaa ke kotaya ŋka kəkə lusaa tə na ciikuyv nyənsí. Ilena Tacaa prááná hēe na mpusi keeli Iseyeli tetv taa.

AWULAA TOM TAKELAYA KANCAALAYA NYEJKA Kutuluṭu

Awulaa takelaya kancalaya nyekka taa ke pa keesayi Iseyeli wulaw Tafiti pəyalu Salbməŋ kawulaya təyov təm. Kancalaya taa, i tənə Iso luḡu nyənto ke na i kawulaya la teu pə tu fei. Ama alaa heləsa-i tuŋ laaw təm taa ke waali waali. Uena Iso fayə i kawulaya ke təm naale. Iseyeli nyəma ke həyolbu na Selopowam kele pa wulaw. Na Yuta nyəma ke həyolbu na Ləpəwam kele pa wulaw.

Isəna pa fayə Awulaa I takelaya t:

Tafiti kawulaya təm, titite 1:1-2:12

Salbməŋ kawulaya təyov, titite 2:13-11:43

Salbməŋ kawulaya fayaw, titite 12:1-14:20

Iseyeli awulaa naale yooṭ na pa ciikuḡu, titite 14:21-22:53

Atoniya nyulayi kawulaya

¹ Mṛəyog Iseyeli wulaw Tafiti kpatəlaa təkunḡunḡu, na pə takəyi-i pəəŋ pu haŋəyi-i. ² Ntəna wulaw waali nyəma tə s: Tá caa wulaw, tu caa-ŋ pəelə wei i ta nyənta apalə tə na i paasəna-ŋ, na i həntəyi nyə kəŋkəŋ taa. Pu haŋ-i-ŋ.

³ Uena pə pəeki Iseyeli tətə tənə taa ke pəelə telu, na pə hiki Sunem tṷ nəyolə. Pa yaa-i s i Apisaki. Uena pə pona-i wulaw. ⁴ Pəelə un i isentaa ka luwəyə təkpara. Mṛəyog i paasəna wulaw. Ama wulaw ta nyənti-i apalə na alə.

⁵⁻⁶ Mṛəyog Hakii pəyalu Atoniya, Apəsələm neu yətətə nyəŋ lapa kalampaanu, s i un i kə təyona kawulaya. I isentaa ka luwəyə. Pəcə too i kəlyə tə, i caa ta kaləna-i paa təm kəlyəm s i pulə. Mṛəyog kəyaku nakul i caa yooṭ kekekenaa, na kṛayanəŋ cayalaa, na i taŋlaa ke nule na naanəwa. ⁷ Mṛəyog i nawə Sowari, na kətulə Apiyataa, na pəle pa laŋə heena i təm nti. ⁸ Ama kətulə Satəki, na Yoyata pəyalu Penaya na Iso kəyətətə teləsulə Natan, na Simeyi, na Leyi, na Tafiti taŋlaa fei Atoniya təw.

Natan na Pasepa pa yəyətəyi Salbməŋ kawulaya təm

⁹ Mṛəyog kəyaku nakul Atoniya yelaa na pə kə heeŋ, na naaŋ kofaŋ nim nyəŋ ke Soləeti pəle nte tə we hite kəŋkəŋ taa tə tə təw. Na i lá acima. Uena i yaa i newaa na Yuta nyəma mpa pa lak i wulaw ke təmle təyə təyov. ¹⁰ Ama Atoniya ta yaa i neu yətətə nyəŋ Salbməŋ, na Iso kəyətətə teləsulə Natan na Penaya na wulaw taŋlaa.

¹¹ Mṛəyolə Natan polaa na i pəəsi Salbməŋ too Pasepa s i: N nuwa s i Hakii pəyalu Atoniya pəsa wulaw na? Pəyele tá caa Tafiti ná tá nyi-ti. ¹² Mṛə tə, yele ma tasa-ŋ laḡatə ke isəna n kə ya nyana nyə pəyalu Salbməŋ mə nyəəŋ tə. ¹³ Polo n ná wulaw ke ləŋ, na n pəəsi-i s i: Hai, tá caa wulaw, isu n heela-m na tuunaw s i, nyə pəyalu Salbməŋ kə təyona kawulaya, na i ləeti nyə kumte təw? I le pepe təw ke Atoniya tək i kawulaya?

¹⁴ I le ma maḡaməyə maa kəw waatə unəyi mə kiŋ, na má səəsi nyə təm təw.

¹⁵ Mṛəyolə Pasepa s i wulaw naŋ taa. Wulaw ka kpatəla səsəm kə, na Sunem tṷ Apisaki paasəyənə-i. ¹⁶ Uena Pasepa hənti wulaw ke ate. Na wulaw pəəsi-i s i: Alaafəyə kele? ¹⁷ Ntəna Pasepa cə s i: Ee alaafəyə kə. Hai, tá caa, n ka heela-m na n tuuna nyə Iso Tacaa s i, ma pəyalu Salbməŋ kə təyona kawulaya, na i ləeti nyə kumte təw ile? ¹⁸ Təw, nəəntəw Atoniya təkəna nté, pəcə n ta nu. ¹⁹ I lapa kətaḡə ke naaŋ, na heeŋ, na naaŋ kofaŋ nim nyəŋ ke səsəm. Na i lá acima, na i yaa nyə pəyalaa tənə, na kətulə Apiyataa, na yoolaa wulaw Sowari. Ama i ta yaa nyə pəyalu Salbməŋ. ²⁰ Hai, tá caa, nyəyə Iseyeli nyəma tənə nyənəyi s i n huli-weyē wei i kə ləeti nyə kumte təw kə nyə səm waali tə. ²¹ Ye pə taḡə mṛəv, waatə wei n kəŋ n s i tə, yəlaa ká lu ma na ma pəyalu Salbməŋ ke koləŋə.

²²⁻²³ Waatə wei alə un i tənə mṛəyog yəyətəyov təyə pa heela wulaw s i Natan kəma. Uena Natan s i na i hənti wulaw ke ate. ²⁴ Na Natan pəəsi wulaw s i: Tá caa, nyə heelina Atoniya s i i təyə kawulaya na i caḡə nyə kumte təw? ²⁵ Mpi tə, saŋə i kəma na i lá kətaḡə ke naaŋ, na heeŋ, na naaŋ kofaŋ nim nyəŋ ke səsəm. I yaa nyə pəyalaa tənə, na yoolaa nyəyov nyəma na kətulə Apiyataa, na pə na-i pə təyə na pə nyəə na pə wilitiyi s i: Atoniya nyana tətə. ²⁶ Ama i ta yaa kətulə Satəki, yaa Yoyata pəyalu Penaya, yaa nyə pəyalu Salbməŋ. ²⁷ I le, tá caa nyə heelina-i s i i kə təyə kawulaya ke nyəna səm waali na n nḡmes-i-tə?

Tafiti kpa Salbməŋ ke kawulaya

²⁸ Ntəna wulaw tə s i: I yaa-m Pasepa.

Uena Paseya mæli. ²⁹ Mþóyó wulaw tæma si: Ma tuukina Tacaa wei i waasa-m ma lanjwakælle tæna taa tæ. ³⁰ Saŋa maŋamaya maa la nti maa tæma yóyótóyó na má sù Iseyeli Isó Tacaa isentaa si, nyá pəyalv Salbməŋ ká təyona kawulaya, na í çaya ma kumte tæw kè ma səm waali tæ.

³¹ Uena Pasepa hænti wulaw ke ate na í tó si: Hai, tá caa, nyana tetu.

³² Mþóyóle wulaw Tafiti tilaa na pá yaa-i kətəlv Satəki, na Isó kuyóyótóv teləsvl Natan, na Yoyta pəyalv Penaya na pá kəw. ³³ Na wulaw tə-we si: I koti yoolla mpa pa lapa-m naani tæ na í çayasi Salbməŋ ke ma kawulaya kpaŋaya tæw na í pona-i Kihəŋ hite. ³⁴ Tənyaya kətəlv Satəki na Isó kuyóyótóv teləsvl Natan paa pəli-i nim, na pá kpa-i Iseyeli nyəma wulaw. Uena pá hūli tutuyu na pá wiliti si: Salbməŋ, mæ na tetu. ³⁵ Uena mu təŋ i waali, na Salbməŋ kəw í çaya ma kawulaya kumte tæw, na í təyó kawulaya ke ma lonte. Inəyi ma kpa-wa Iseyeli na Yuta pə wulaw.

³⁶ Tənyayale Penaya çəwa si: Isó í kəna mþv. Nyá Caa Isó yóyótəna-ti na nyá nəyó. ³⁷ Ue Isó í wee Salbməŋ waali, isu i ka wev nyá waali tæ. Na í kusv Salbməŋ nyovv na pə kəli-i-ŋ.

Pa kpa Salbməŋ ke kawulaya

(Kvətəsvt I 29:21-25)

³⁸ Mþóyó Satəki na Natan na Penaya na wulaw tanjaa pa çayasa Salbməŋ ke kawulaya kpaŋaya tæw, na pá pona-i Kihəŋ hite. ³⁹ Uena Satəki kpaŋa nim na həlvv ke Isó cokəle taa, na í pəli-wəyi Salbməŋ, na í kpa-i wulaw. Mþóyó pa hūla tutuyu, uena yəlaa tæna wiliti si: Salbməŋ nyana tetu. ⁴⁰ Uena yəlaa tæna tv i waali na pá kpeena-i na həsi, na pá kiisiyina lanjholmle. Haləna tetu nyamsəyi.

Salbməŋ hvləyi Atoniya ke suulu

⁴¹ Atoniya na í nyəma pəle pa təcəyaya təyov, ile pa nu Salbməŋ pa kəkətə nté. Na Sowarı nu tutuyu, na í pəəsi si: Pepe tæw kè icate çəkəa na kəkətə nyala mþv?

⁴² Pa təŋna yóyótəya ke mþv, ile Apiyataa pəyalv Yonatan tapayale. Uena Atoniya təmi-i si: Sv, mpi tó, n ke yəlv wei i wena nyovv təyó. Isəntə təm kəpəntv ke n kənaa. ⁴³ Kələna Yonatan si: Aai yoo, tá caa wulaw tvna Salbməŋ ke kawulaya. ⁴⁴ I təma Satəki, na Natan, na Penaya, na tanjaa si, pá çayasi Salbməŋ ke kawulaya kpaŋaya tæw. ⁴⁵ Na Satəki na Natan pá pəli Salbməŋ ke nim ke Kihəŋ hite, na pá kpa-i wulaw. Tənyaya icate yəlaa lunaa, na pá kiisiyina lanjholmle. Mpi pə çuka icate taa təyole. ⁴⁶ Halv Salbməŋ ná təma kawulaya kumte tæw kè çayale kè. ⁴⁷ Uena wulaw Tafiti wadl nyəma polo na pá sɛɛ-i, na pá tə si: Tá caa, nyá Isó í kusv Salbməŋ nyovv na pə kəli isu nyá. I kawulaya í kəli nyá nyəŋka. Uena wulaw hænti Isó kè ateyə i kato tæw. ⁴⁸ Na í tó si: Ma sɛɛ Iseyeli Isó Tacaa, wei i yelaa si má ná ma lonte taa lɛɛtəlv tæ.

⁴⁹ Tənyayale səyəntv kpa Atoniya yəlaa tæna, na pá kəli na pá ya yemyem. ⁵⁰ Uena Salbməŋ təm kpa Atoniya ke səyəntv, na í polo na í tv kotəya talate ke kəlvv si, pá taa lɛɛtə-i. ⁵¹ Mþóyó pa polaa na pá heeli Salbməŋ si: Nyá təm kpa Atoniya ke səyəntv ke səsəm, na í polo í tv kotəya təlata ke kəlvv. I təma si: Ye Salbməŋ ta tuuna si i kaa kv-m, ma kaa li çəne.

⁵² Nəna Salbməŋ si: Ye i həŋ i ti, pəlvv kaa tokina-i paa pəçə. Ama ye i laki kalampaanv, isu i səpa.

⁵³ Mþóyó wulaw Salbməŋ tila yəlaa na pá ləsi-i təna. Uena Atoniya polo í hænti Salbməŋ ke ate, uena wulaw təmi-i si: Kpe nyá tæ.

2

Tafiti kantəkaya kuyóyótóv na í səm

¹ Pə kpeçətəna wulaw Tafiti səm, uena í heeli i pəyalv Salbməŋ si: ² Ma wəle pəwa. Mþv tə, kaasi nyá ti na í lə isu yəlv. ³ Təki Tacaa nyá Isó təm ke teu. Laki i luɣv nyəntv ke tam, na í təŋəyi i kusəsvt, na i kətvətv, isu pa ŋmaav Moisi kiin takəlaya taa tæ. Waatv inəyi n ká waa pə təna mpi n laki tə pə taa. ⁴ Uena Tacaa lə isu i ka sv-m tə si, ye ma piya təŋna laakalv, na pá təŋəyi ma kusəsvt na lotu kəlvv, na pa ləsaçya svv-i tə, mpe paa təkəna ma kawulaya ke tam kè ma səm waali kè Iseyeli taa.

⁵ Pəle pə paasi, n nyəma nti Seluya pəyalv Sowarı lapa-m tæ. Isəna i kəwa Iseyeli yoo nyovv nyəma Nə pəyalv Apəne, na Yetə pəyalv Amasa tæ. Yoov hɛɛv waatv ke i kəwa yəlaa mpe, na pə kó i yoo nyovv. ⁶ Mþv tə, lana nyá layatv. Taa yelev na í sí səm kəpam. ⁷ Pə kaasa Kalaatv tv Paasilayi pəyalv tə, tək i pəleçə teu, na í çaləsəyi-we. Mþóyó pəle pa paasaçana maya waatv wei nyá taalv Apəsəlm təyənaya-m tæ. ⁸ Kelaa pəyalv Simeyi wei i we Pahulim ke Pəncamɛ tetv taa tæ, ilé i təŋsa-m mpusi kè teu ke kəyako ŋku ma pukaya Mahanayim təyó. Pə waali kè i səŋa-m Yaatanv nəyó ke ma məlaya tæ, na má tuuna Tacaa si ma kaa kv-i. ⁹ Pəneŋte taa hūli-i suulu. N kè yəlv layatv kè. N nyəma isəna n ká lə na paa i kpatəlaa tə, í sí səm isayam tæ.

Tafiti səm na i pəyalv lɛɛtvv ke i lonte

(Kvətəsvt I 29:26-28)

¹⁰ Pə waali kè wulaw Tafiti səpa, na pá pimi-i timpi pa yaa si, Tafiti tæ tæ. ¹¹ Pusi nule təçu kè Tafiti təyó kawulaya ke Iseyeli təna tæ. I təyó pusi naatosompəyolaya ke Həpələŋ, na Yosalem

ke pusi hiu na naanowa na tooso. ¹² Mporoyo Salomwɔn leeta i caa Tafiti lonte na i kawulaya la teu pɔ tu fei.

Atoniya sɛm

¹³ Mporoyo Hakii tu pɔyalɔ Atoniya pola Salomwɔn too Pasepa kin, na Pasepa pɔɔsi-i si: Alaafɔya kele? Na i ca si: Ee. ¹⁴ Na i tasa si: Faaci nɔyɔlvɔ ma kɔmnaa. Ntena alɔ si: Yɔyɔti.

¹⁵ Ilena Atoniya tɔ si: Ntɔn n nyɔmɔ si mɔ tɛnna kawulaya nke, na maya lɛyɛli tɛna kraakaya wulav. Ama ma larjaa na pɛ mɛli ma neu tɔɔ. Mpi tɔ, Tacaɔ celɛna-i kɛ. ¹⁶ Pɛnɛntaa ma sɛlɔmɔyɛ-ɛn polɔ. Ile taa pɛ-m-wi. Alɔ si yɔyɔti. ¹⁷ Mporovle si: Heeli wulav Salomwɔn si i ha-m Sunem tu Apisaki na mɔ lɔ alɔ. Ye nyaa yɔyɔtɛna i kaa kisi. ¹⁸ Ilena Pasepa tɔ si: Pɛ we teu, maa heeli-i.

¹⁹ Mporoyo Pasepa pola wulav kin si i heeliyi-i Atoniya tɔm. Wulav na-i, ilena i kɔli na i sɛnɛ-i, na i hɛnti-i atɛ. Ilena i mɛli i kumte tɔɔ. Na pɔ si toto kɛ kawulaya kpɛlaya, na wulav ntɔyɔn tɔ na toto caya. ²⁰ Ntena toto si: Ma kɔma-ɛn natɛlɔyɛ sɛlɔmɔyɛ ke pɛɔɔyɔ, taa kisina-m. Salomwɔn si: Hai, nyaa sɛlɔmi, ma kaa kisi. ²¹ Mporovle si: Yele na nyɔtɔ Atoniya kraɔa Sunem tu Apisaki.

²² Mporovle Salomwɔn si: Pepe? Pepe tɔɔ kɛ nyɔ caa si i kraɔa-i? Anha, ile sana n ka sɛlɔmaa si mɔ celɛ-i kawulaya. I kɛ ma taalv ke te. Mpi Apiyataa na Sowari pa kooliyi tɔyɔle.

²³ Tɛnɔyale wulav Salomwɔn yɔyɔtaa na i tuu si: Ye ma ta kɔ Atoniya ke tɔm tɛnɛ tɔ tɔɔ, Tacaɔ i kɔ-m. ²⁴ Ma tuuna Tacaɔ wei i tɔ mɔ na ma tɔyɔya nyɔma ke kawulaya, na i lɛɛti-m ma caa lonte tɔ si, isu sanja ma kɔwa Atoniya. ²⁵ Ilena Salomwɔn tili Yoyata pɔyalɔ Penaya na i kɔ Atoniya.

Salomwɔn tɔyɔnɔyɛ Apiyataa ke Yosalem

²⁶ Ye Apiyataa, wulav heela ilɛyɛ si: Kpɛ nyɔ tɛ Anatɔti. N mɔna sɛm yaa, ile ma kaa kɔ-ɛn sanja kɛ. Mpi tɔ, n paasɛna Iɔ atakaa kɛ ma caa Tafiti waatu taa. Halɔ nyɔ na ma caa Tafiti i tɔyɔna pɛ wahala.

²⁷ Mporoyo Salomwɔn lɛsa Apiyataa ke kɔtvɔv tɛmlɛ taa. Ilena pɛ la isu Tacaɔ ka yɔyɔtvɔv Ilii tɔyɔya nyɔma tɔɔ kɛ Silo tɔ.

Salomwɔn yɛlaa na pɔ kɔ Sowari

²⁸ Waatu wei Sowari nuwa Atoniya sɛm na Apiyataa tɔyɔnɔyɛ, ilena i se na i sɔv Iɔɔ cɔkɛle taa, na i tɔ kpɔlvɔyɔ ke kɔtaya tɛlatɛ kin. Mpi tɔ, i ka we Atoniya tɔɔ kɛ. Ama i taa tɛn Apɛsɔlɔm kɛ. ²⁹ Ilena pɔ tɔyɔsi wulav si Sowari sɔv Iɔɔ cɔkɛle taa, na i tɔ kpɔlvɔyɔ ke kɔtaya tɛlatɛ.

Ntena wulav tili Yoyata pɔyalɔ Penaya si: Polo na n kɔ-i.

³⁰ Penaya polaa, ilena i tɔ Sowari si: Wulav tɔma si n lu. Ntena Sowari si: Hai, cɛnɛyɛ ma caa si mɔ si.

Mporoyo Penaya mɛlaa na i heeli wulav ke nti Sowari yɔyɔtaa tɔ. ³¹ Kelɛna wulav si: Polo na n kɔ-i tɛna isu i yɔyɔtvɔv tɔ, na n pimi-i. Ile n kelɛla mɔ na ma caa tɔyɔya ta nyɔyɔv tɔɔ kɛ yɛlaa mpa i kɔwa mɔsvɔn tɔ, pa mpusi kelɛ. ³² I nyɔyɔv taa kɛ Tacaɔ kɔ mɛnna yɛlaa kɔpama naale wei i kɔwa tɔ pa sɛm tɔm. Paa lɛyɛli yoolaa wulav Apɛnɛɛ, na Yuta yoolaa wulav Amasa. ³³ Mpe un pa sɛm tɔm kɔ mɛli Sowari na i piitim nyɔma pa nyɔɔn taa kɛ tam tɔɔ kɛ. Ama Tacaɔ kɔ yele na Tafiti lɔlvɔyɔ nyɔma, na i tɔyɔya nyɔma mpa paa lɛɛtɔyɛ i kawulaya taa tɔ, pɔ heɛsi tam tɔɔ.

³⁴ Mporoyo Penaya kɔwa Sowari na i kpɛɛna-i i cacakɔ tɛɛ, na i pimi-i. ³⁵ Ilena wulav kra Penaya ke yoolaa wulav ke Sowari lonte. Na i kra Satɔki ke kɔtvɔv ke Apiyataa lonte.

Salomwɔn yɛlaa na pɔ kɔ Simeyi

³⁶ Mporoyo koyakɔ nakɔli wulav yaa Simeyi na i tɔm-i si: Nma tɔyɔya ke Yosalem taa na n caya. Pɛ fei si n lu si n puki tiili. ³⁷ Ye koyakɔ nku pɛ cɛpa-ɛn na n lu, na n tɛsi Setɔlɔn lɔɔv, na n hika mpi, n yapa.

³⁸ Ntena Simeyi si: Hai, tɔ caa wulav, maa la isu n yɔyɔtvɔv tɔ.

Ilena Simeyi caya Yosalem taa na pɛ leeli. ³⁹ Pusi tooso sikaa, ilena Simeyi tɛmlɛ nyɔma naale se na pɔ polo Kati wulav Maaka pɔyalɔ Akisi tɛ. ⁴⁰ Waatu wei Simeyi nuwa si i tɛmlɛ nyɔma we Kati, ilena i kpɛɛli i kraɔaya na i polo i tɛmlɛ nyɔma waali na i kɔna-we. ⁴¹ Mporoyo pa tɔyɔsa Salomwɔn si Simeyi pola Kati na i kɔɔ. ⁴² Ntena wulav yaa-i na i pɔɔsi-i si: Isu mɔ kisina-ɛn tɛsɔyɔsaya, na mɔ yele na n tuuna Tacaɔ si, ye koyanku n luwa na n polo tiili n kɔ si na? Halɛna n cɔ-m si, pɛ we teu n nuwa? ⁴³ Pepe tɔɔ kɛ n ta tɔki nyɔ tuunav na n kpɛɛna nti mɔ kisina-ɛn tɔ? ⁴⁴ N nyɔmɔ nyɔ taa kɛ isayatu nti n lapa ma caa Tafiti tɔ, Tacaɔ kɔ lɛɛtɛna-ɛn. ⁴⁵ Ilena i kooli maya kɔpantɔ na i su Tafiti tɔyɔya ke tam tɔɔ.

⁴⁶ Mporoyo wulav kusa Penaya na i kɔ Simeyi.

Ilena kawulaya nɔɔ sɔv tɔn sɔɔsvɔyɔ ke Salomwɔn nin taa.

3

¹ Mpróyó Salóməŋ kpaɣa Icipiti wulaw pɛɛlɔ. ɔlɛna akpaɣalɛ ntɛ tɛ kprɛnti awulaa mpe pa naale. Ntɛna Salóməŋ pona alv inɛ na í sɪ-ɪ Tafiiti tɛyɛ Yosalem. Halɛna í tɛsɪ kawulaya tɛyaya, na Iso tɛsɛɛlɛ na ɪcatɛ kolɔŋa ke ŋmaɔ.

²⁻³ Salóməŋ ka sɔɔla Tacaa kɛ na í tɔŋɛyɪ ɪ caa Tafiiti ikpate. Paa na mpɔ tɔ, lona paɣalɛ taa kɛ ɪ na yɛlaa pa lakaya pa kɔtasi ke waatu inɛ. Mpi tɔ, pa ta ŋmata Tacaa ke ɪ tɛsɛɛlɛ.

Salóməŋ səlɔməyɪ Iso kɛ ləmayasɛɛ
(*Kɔtɔsɔtɔ II 1:2-13*)

⁴ Mpróyó kuyaku nakoli Salóməŋ pola Karawəŋ ke kɔtaya lapu. Tɛtu tɛna taa kɔtaya tɛlatɛ sɔsɔɛlɛ ntɛ tɛna. Halɪ Salóməŋ lapa tɛnaya kɔtaya ŋka kɔkɔ lusa ka tɛna tɔ. ⁵ Karawəŋ tɛnaya Tacaa lu Salóməŋ tɔɔ kɛ ahoɔ ke toosee taa, na ɪ tɔmɪ-ɪ sɪ: Səlɔmɪ-m mpi n caa tɔ.

⁶ Ntɛna Salóməŋ sɪ: Kɔpantu sɔsɔntɔ ke n lapa ma caa Tafiiti, ke timpi ɪ tɛŋa tampana na lotu kolɔmtɔ, na í laki kɔpantu tɔ. Halɪ n ha-ɪ apalwɔpɛyaya, na kelɛ ká lɛɛɪ ɪ lonɛ taa, ɪsɪ pə wɛw sanɔ ɪsɛntɔ tɔ. ⁷ Hai ma Iso Tacaa, maɣalɛ n kpaɣaa na ŋ lɛɛɪ ma caa lonɛ taa. Anɪ ma kɛ pɛyaya kɛ na hɛlɔm na nɔɣɔ. ⁸ Pɛyɛlɛ nyá yɛlaa kulɔsaa mpa pa tɔɔ ma tɔki kawulaya tɔ, pá wɛ tuutuuma kɛ pa fɛɪ kalɔyɔ. ⁹ Mpu tɔ, ha-m layatu, na kɔpantu na ɪsayaɔ pə cɛkənaɔ. ɔlɛna má pɛsɪ na má paasəna nyá yɛlaa samaa tuutuuma inɛ.

¹⁰ Mpróyó Tacaa lanɛ hɛɛna Salóməŋ səlɔməyɔ ŋkɔ. ¹¹ Ntɛna í tɔ sɪ: Timpi n səlɔma layatu sɪ n tɔŋɛyɛna tampana, n ta səlɔmɪ weesuɣu kɔtayaɔyɔ, yaa wɛnaɔ, yaa nyá kolontunaa í sɪ tɔ. ¹² Maa tu-ŋ layatu na nyɔm mpi too nɔɣɔɔ ta hikita tɔ. Páɔs nɔɣɔɔ kaa tasa-wɛyɪ hikuyɔ tɔ. ¹³ Pɛlɛ pə paasi, maa ha-ŋ mpi n ta səlɔmɪ tɔ. Wɛnaɔ na teeli, wulaw nɔɣɔɔ ɪ kaa nɔɣəsəna-ŋ, halɛna nyá sɛm. ¹⁴ Ye n tɔŋ ma mpaɔŋ taa, na n tɔka ma kɔtɔtɔtɔ na ma kɔsɛsɔtɔ, ɪsɪ nyá caa Tafiiti, ɪɛ maa yɛlɛ na nyá weesuɣu tɔɣali.

¹⁵ Salóməŋ fema, ɪɛ sɛsɛ toosee ntɛ. ɔlɛna í mɛli Yosalem, na í lá ɪ waali nyáma tɛnaya acima.

Salóməŋ huɔkəna ləmayasɛɛ

¹⁶ Mpróyó kuyaku nakoli apalaa tɛna alaa napəli pa pola wulaw tɛyɛ naale. ¹⁷ ɔlɛna pa taa lɛɔ tɔ sɪ: Hai, má la-ŋ kaafala tí caa. Ma na alv inɛ tɔ wɛnna tɛyaya kulɔmɔyaa taa, na má lɔli apalwɔpɛyaya. ¹⁸ Kuyɛɛŋ naalɛ tɛɛwa, ɪɛna inɛ í lɔli apalw tɔtɔ. Na ta naalɛ tɔ wɛɛ mpɔ. Krai tu nɔɣɔɔ ta sɔsɪ ta tɔɔ. ¹⁹ Mpróyó ɪ hɛnta ɪ pɛyaya tɔɔ kɛ ahoɔ na ká sɪ. ²⁰ ɔlɛna í kpaɣa ma pɛyaya na í husɪ ɪ kɔŋkɔŋ taa, na í husɪ kɔsɔpaya ke ma kɔŋkɔŋ taa, na máa tɔŋna tom. ²¹ Pə nyaalaa sɪ má cɛlɛyɪ pɛyaya ke hɛtɛ, ɪɛna má maɣana sɔtɔ. Ma nyəna-keɣɛ teu, ɪɛna má cɛkəna sɪ pə taya ma nyəŋka.

²² Tɛnayaɛ alv lɛɔ sɪ: Aaɪ yoo, ma pɛyaya ntɛ weesuɣu nyəŋka, nyá nyəŋka ntɛ kɔsɔpaya.

Ntɛna kancaalaya nyəŋ sɪ: Pɔpɔtɔ kɛ. Nyá pɛyaya sɔpəna, ma nyəŋka ntɛ weesuɣu nyəŋka.

ɔlɛna pá naali mpróyó hɔm ke wulaw ɪsɛntaa tɛna. ²³ Ntɛna wulaw tɔ sɪ: Lɛɔ ná tɔŋ sɪ, ma pɛyaya ntɛ weesuɣu nyəŋka, nyá nyəŋka ntɛ kɔsɔpaya. Inɛ ɪɛ sɪ, pɔpɔtɔ kɛ, nyá pɛyaya ntɛ kɔsɔpaya, ma nyəŋka ntɛ weesuɣu nyəŋka. ²⁴ Tɔw, ye mpɔ í kəna-m layatɛ.

Pa pona wulaw ke layatɛ, ²⁵ ɪɛna í tɔ sɪ: Í faɣa weesuɣu nyəŋka ke calɪ na í tala-wɛyɛ hɔɣɔɔyɔ hɔɣɔɔyɔ.

²⁶ Tɛnayaɛ pə lapa weesuɣu pɛyaya too taa kɛ pulɔyɔ ɪ pɛyaya tɔm, na í tɔ sɪ: Hai, wulaw cɛɛ-ɪ pɛyaya ŋkɛ, taa kɔ-ke.

Ntɛna alv lɛɔ sɪ: Yɛɛ, sɛtɪ-ke, na ta naalɛ tɔ lanɛ.

²⁷ Mpróyó wulaw sɪ: Í cɛla kancaalaya nyəŋ ke pɛyaya, í taa kɔ-ke, ka too kelɛ.

²⁸ Mpróyó ɪsɛyɛli nyáma tɛna nu wulaw huɔlɛ ntɛ, na pá ná sɪ, Tacaa tu-ɪ layatu, na í tɔŋɛyɪ tampana na í huɔkəna. ɔlɛna pá nyaŋna wulaw.

4

Salóməŋ tayanəyɪ ɪ kawulaya

¹ ɪsɛyɛli tɛna tɔɔ kɛ wulaw Salóməŋ tɔkaya kawulaya. ² ɪ waali nyáma hɛla na pa tɔma ntɔ. Satɔki pɛyɔɔ Asaliya kelɛ kɔtɔɔ. ³ Sisa pɛyɔɔ ɪliholɛfi na Ahiya pɛɛyɛɛlɛ takɛlasi ŋmaalaa. Ahiluti pɛyɔɔ Yosafati kelɛ takɛlasi silɔ. ⁴ Yoyata pɛyɔɔ Penaya kelɛ yoolaa wulaw. Satɔki na Apiyataa kelɛ kɔtɔɔ. ⁵ Natan pɛyɔɔ kancaalaya nyəŋ Asaliya kelɛ kɔmatanɔaa nyɔyɔ tu. Naalɛ nyəŋ Sapu kelɛ wulaw kɔpaɣalɔ. ⁶ Ahisaa kelɛ kawulaya tɛyaya nyɔyɔ tu. Apita pɛyɔɔ Atonilam kelɛ tɛlasi tɔma nyɔyɔ tu.

⁷ Salóməŋ ka wɛna kɔmatanɔaa nyɔyɔ nyáma ke naanɔwa na naalɛyɛ ɪsɛyɛli tɛtu tɛna taa kɛ. Pə wɛɛ sɪ paa wɛi í cɛla wulaw na ɪ kawulaya tɛyaya nyáma pa ɪsɔtɔ kolɔm tɔŋnaya ke pɛnaya taa.

⁸ Halɪ pa hɛla na pa tɛtɔnaa hɛla ntɔ. Huuu pɛyɔɔ kɛ ɪfɔlayim pɔɔŋ taa. ⁹ Teke pɛyɔɔ kɛ Makati, na Saaləpim, na Pɛtɪ-Sɛmɛsɪ, na ɪlɔŋ-Pɛtɪ-Hanaŋ tɛtu taa. ¹⁰ Hɛsɛtɪ pɛyɔɔ kɛ Alupoti ɪcatɛ taa. ɪɛ ɪ ka tɛnna Soko na Hɛfɛɛ tɛtu tɛna. ¹¹ Apinatari pɛyɔɔ ka tɛnna ntɛyɛ Tɔɔɔ pɔɔŋ hɔɣɔɔyɔ tɛna. ɪɛ ɪ ka kpaɣana Salóməŋ pɛɛlɔ Tafa. ¹² Ahiluti pɛyɔɔ Paana ka tɛnna Taanaki, na Mekito, na Pɛtɪ-Seyan tɛtu tɛna. Hɔɣɔɔyɔ ŋkɔ kɔ kɔpəna Saatan ke Sisilee tarɔyɔ tɛɛ kɛ pə kpaɣan Pɛtɪ-Seyan tɔ,

na pé polo Apéeli-Mehola, haléna Yókəneyam. ¹³ Laməti tu Kεpεε pəyalu ka tənna Kalaati tetu tənna, na Manasee pəyalu Yayii acalisi tənaya Kalaati tetu taa, na Aləkəpi həyoluyu ke Pasəŋ, na pə koloosi acalεε səsəəna nutoso, wena pa təkə nyəyətə kuseemtu tə. ¹⁴ Itoos pəyalu Ahinatari tənna Mahanayim tetu. ¹⁵ Asimaati tənna ntεye Nefətali tetu, ilé i kpaaya tətəyə Salbməŋ pεelə lelu Pasəmati. ¹⁶ Husayi pəyalu Paana tənna Asee na Peyaləti pə tetu. ¹⁷ Paluya pəyalu Yosafati tənna ntεye Isakaa tetu. ¹⁸ Ila pəyalu Simeyi kele Pencamee nyantu. ¹⁹ Ulii pəyalu Kεpεε kele Kalaati tetu na pé kpenna Amolii nyəma wulaw Sihon, na Pasəŋ wulaw Oki pa tetu. Pécs pé kaasi kumatəŋnaa nyuytu tə lelu ke Yuta tetu taa.

²⁰ Yuta na lseyeli pə yəlaa ka wε pəyale ké isu kanyəŋa, na pá təkə na pá nyəkə na pa lanja heewa.

5

¹ Salbməŋ ka ηmakələna tetu tənaya waatu inu. Pə kpaayə Iféləti pəyə, na pé yoosina Filiisi nyəma tetu, haləna Icipiti tetu tonja tə. Na tetu nti tə nyəma feləyi Salbməŋ ke lampuunaa, haləna i səm.

² Paa ifemle nte təyənaya ηka Salbməŋ na i təyaya nyəma pá təkə təyəl. Mələm konyaaləm təənənaa pəyələyafεi naanəwə, na mələm kukpəsəm ke təənənaa pələfεi hiu. ³ Na naaŋ wei pa tu təyənaya kopəŋka na i lá nim təyə naanəwə, na naaŋ wei pa ləsa ntiyile taa təyə hiu, na heeŋ ke nūnəwə (100). Pécs pé kaasi naməŋ waanə waanə ke təm tooso, na kampee kopəna.

⁴ Salbməŋ ηmakələyana pəyə Iféləti ilim tətəle tetu tənna. Pə kpaayə Tifəsa na pé polo Kasa tə, na pa awulaa tənna. Ilena i cəyana i təyi tətənaa mpa pa cəəna-i tə pa taa. ⁵ Yuta na lseyeli nyəma tənna ka cəyana pa təyi, na paa wei i haləyi tuŋ wei pa yaa si lesəŋnaa na fikinaa təyə isəna i caaki tə, haləna Salbməŋ səm.

⁶ Salbməŋ ka wena yoosu keekənaa kpaayanəŋ ke iyisi nule (40000) na kpaayanəŋ kucacəyən ke iyisi naanəwə na naale (12000).

⁷ Kumatəŋnaa nyuytu nyəma naanəwə na naale ka paasəyanana wulaw təyaya təyənaya təm. Paa wei na i isətu, pulə taa lanjə. ⁸ Pa kəŋayana təyənaya pεe, na camtu ke kpaayanəŋ, na tala wena a lakə təma təyə timpə wulaw ka wεε təyə teitei ké isu paa keesa-wε tə.

Salbməŋ tεe yəlaa tənaya ləmayasεe

⁹ Mpyóyó Isə ha Salbməŋ ke nyəm na layətu səsəəntu na i nyi yaasinaa ke waanə waanə, pə fεi kaluyə. ¹⁰ I ká kələ ilim təlule təə laalupunaa na Icipiti nyəma tənaya nyəm ké. ¹¹ I na yulu nəyələ pa taa keesəyi nyəm. Halə i tεe Isələhi tu Itar na Mahəəli pəyalaa Həməŋ na Kaləkəli na Taata. I hətε yaawə piitimnaa mpa pa cəəna-i tə pa taa ké. ¹² Atuwa iyisi toosoŋo (3000) Salbməŋ tukaa na i lu yontunaa iyaya (1000). ¹³ Salbməŋ yəyətə tuŋ səsəəŋ kəpampəŋ təm, na i kpenna nyulisi nsi si nyəkə kutuluy kila tə si təm na i yəyətə. Na i yəyətə tala, na taale wontu, na sumasi na aτe nyamanyamanaa na tiina pə təm. ¹⁴ Antulinya awulaa yəlaa tənna kəŋayə ké na pá nukə Salbməŋ nyəm təm.

Isə təsεε ηmav təm tayənyuy *(Kvətəsətv II 2:2-15)*

¹⁵ Tihi wulaw Hilam nuwa si Salbməŋ ke pa kpa kawulayə, na pá lεεti i caa Tafiiti lonte, ilena Hilam tili i waəli nyəma si pá sεε-i. Mpi tə, i ceu nté Tafiiti. ¹⁶ Mpyəyle Salbməŋ tilaa na pa heeli Hilam si:

¹⁷ Ma caa Tafiiti ta pəsi na i ηmá Isə Tacaa ke təsεεle. Mpi tə, i kolontunaa ka tama-i ké, na pá yookina-i tam. Haləna Isə yele na i kəli-wε. ¹⁸ Ama pənente ma Isə Tacaa yelaa na ma heesi pə tənna pə taa. Ma fεi kolontu, pécs mpusi nəyələ i fεi. ¹⁹ Halə má mayasi ma taa si maa ηmá Isə Tacaa ke təsεεle. Mpyóyó Isə ka heela ma caa si: Nyá pəyayə ηka kaa lεεti nyá lonte tə ηke kaa ηmana-te. ²⁰ Mpu tə, yele na ma təmle nyəma mayana nyá nyəma, na pá seti-m tuŋ səsəəŋ wei i wε Lipəŋ tə. Ilena n heeli-m isəna maa fεli nyá təmle nyəma tə. Mpi tə, nəyələ ta nyi tuŋ setuyə, isu Fenisii nyəma pεe.

²¹ Hilam nu mpu, ilena i lanjε hələm si səsəm na i sa Isə si: Tacaa kele teeli tə. Inu i hana Tafiiti ke pəyayə nyəntə unε si, i təyə kawulayə. ²² Ilena i tili na i heeli Salbməŋ si:

Ma nuwa nti n tilaa si pá heeli-m tə. Maa la teitei isu n caa təyə tuŋ səsəəŋ inu i təm taa. ²³ Ma təmle nyəma ká kpaayə-i na pá tiina tənku nəyə. Uε keesi-m timpə n caa-i tə. Na má tə-i ləm taa, na i tala tənna, ilena n kpaaya. Mpi ma caa si n fεli-m təyələ ma kawulayə təyayə nyəma təyənaya.

²⁴ Mpyóyó Hilam hawa Salbməŋ ke tuŋ səsəəŋ kopəŋ inəyi isəna Salbməŋ caaki tə. ²⁵ Ilena Salbməŋ náá haaki-i paa pənaya ηkayə təyənaya pεe ke təənənaa ke iyisi naatoso (6000) na olifinaa nim kupam ke liitilinaa iyisi pələfεi naanəwə (8000).

²⁶ Tacaa ka hawa Salbməŋ ke nyəm ké isu i ka heeluyə-i tə. Ilena heesuyə kəə i na Hilam pa heku na pá pεeli nəyə.

Salwomɔŋ tayana tɔlasɩ tɔma
(*Kutɔɔsɔtv II 1:18; 2:1,16-17*)

²⁷ M̀p̀r̀ɔ̀ỳ Salwomɔŋ lɛsa lɛyɛli nyɔma tɔna taa kɛ tɔmlɛ lataa kɛ yɛlɛa iyisi hiu na naanɔwa (30000). ²⁸ Na pɔ puki Lipan kɛ yɛlɛa iyisi naanɔwa naanɔwa (10000) kɛ isɔtv isɔtv, na pɔ laki tɔmlɛ kɛ pa nyɔyɔ tv Atonilam kiin. Uena pɔ kɛɛɛ pa tɛyɛ isɔtvnaa naale naale na pɔ heesɛyɩ. ²⁹ Pɔ kaasa sɛyɛllaa kɛ yɛlɛa iyisi nutoso na naanɔwa (70000) na pɛɛ saakɛlɛa kɛ yɛlɛa iyisi nunaasa (80000) kɛ pɔyɔ taa. ³⁰ Pɔcɔ pɔ kaasi kumatanɛnaa sɔsaa waali nyɔma kɛ iyisi tooso na nɔmɔnyɔ na nunɔwa (3300). Salwomɔŋ ka suna-we sɩ pɔ fenjiyi tɔmlɛ nyɔma tɔɔ. ³¹ M̀p̀r̀ɔ̀ỳ wulaw tɔma sɩ pɔ lɛsɩ pɛɛ sɔsɔɔna kɔpana nna pa saakaa tɔ, na pɔ suna lɛsɩ tɛsɛɛ kite. ³² M̀p̀r̀ɔ̀ỳ Salwomɔŋ tɔmlɛ nyɔma, na Hilam tɔmlɛ nyɔma, na Pipɛlɔsɩ icate nyɔma pɔ saaka pɛɛ anɩ na kɔɛɛkɔlonaa mpa paa nɛmana lɛsɩ tɛsɛɛ tɔ.

6

lɛsɩ tɛsɛɛ nɛman
(*Kutɔɔsɔtv II 3:1-14*)

¹ M̀p̀r̀ɔ̀ỳ Salwomɔŋ caala lɛsɩ tɛsɛɛ nɛman tɔmlɛ kɛ lɛyɛli nyɔma icipiti taa luw pɔnaya nasɔɛ na nunaasa (480) nyɛnka taa. Salwomɔŋ kawulaya pɔnaya liiyiti nyɛnka ntɛ na isɔtvnaa naale.

² Kutuluyɩ nku Salwomɔŋ nɛmɔ Tacaɔ tɔ kɔ tayalɛɛn we mɛɛtɛlɛnaa hiu na naanɔwa, na kɔ wan kɛ mɛɛtɛlɛnaa naanɔwa, na kɔ kɔɛkɔlɔmɔŋ kɛ mɛɛtɛlɛnaa naanɔwa na kakpasɩ. ³ Nan sɛkɛpɛluyɩ nku n taki na pɔcɔ n tɛɛ lɛsɩ tɛsɛɛ maɔamaɔ taa tɔ, kɔlɛ kɔ tayalɛɛn we mɛɛtɛlɛnaa naanɔwa kɛ teitei isɩ lɛsɩ tɛsɛɛ wan wev tɔ. Na kɔ wan tɔɔ kɛ mɛɛtɛlɛnaa kakpasɩ. ⁴ Na pɔ tɔ kɔ pɔtɔlee kɛ nyɔyɔtv. ⁵ M̀p̀r̀ɔ̀ỳ i malɛsɛna lɛsɩ tɛsɛɛ, na i nan lolɔ nyɛnku koloosi na awalɩ tɔɔ kɛ atɛ na isɔ kutuluyɩ na pɔ cɔɔ. Kɔ kutuluyɩ we naale, atɛ nyɛnku paasi. ⁶ Atɛ na isɔ kutuluyɩ atɛ nyɛnku wan we mɛɛtɛlɛnaa naale na hɔyɔluyɩ. Kancaalaya nyɛnku kɛ mɛɛtɛlɛnaa tooso. Pɔ tɔɔ nyɛnku kɛ mɛɛtɛlɛnaa tooso na hɔyɔluyɩ. lɛsɩ tɛsɛɛ kɔlɔnɔ yaɔɔlaya fɛi kɔlɔmɔya. Ka yaɔɔla pɔ tɛɛ kɛ na kɔ nɛmɔkɛna isɔ. Pa nɛman-kɛyɛ m̀p̀r̀ɔ̀ỳ na pɔ sɛkɛyɩ sɩ pɔ hiki lɔna wena a taa paa tɔni atɛ na isɔ kutuluyɩ patanaa kɛɛtɛn tɔ. ⁷ Paa tɛma pɛɛ wena pa nɛmaakayana lɛsɩ tɛsɛɛ kɛ mɔɔv tɔyɔ saakɔyɩ kɛ. Pɔ tɔɔ kɛ pa ta lana laale, yaɔ maalɔtoo, yaɔ nyɔyɔluyɩ nakuluyɩ nɛman waatu. ⁸ lɛsɩ tɛsɛɛ ilim nɛpɔtɛn tɔɔ kɛ atɛ na isɔ kutuluyɩ atɛ nyɛnku nɔnɔɔsɩ ka wɛnnaa. Na tɔnaya pa lapa atɛ na isɔ kutuluyɩ unɩ i tɛkɛɛ nte yɔlɩ kraaki na i cɔɔki kilikite tɔ. ⁹ Pa tɛma-i nɛman, uena pɔ tɔ i patanaa kɛ tɔn kɔpan kɛɛkɛpɛlɛsɩ. ¹⁰ Atɛ na isɔ kutuluyɩ nku pa malɛsɛna lɛsɩ tɛsɛɛ koloosi kɛ mɔɔv, na pɔ cɔɔ tɔ, kɔ kɔɛkɔlɔmɔŋ ka we mɛɛtɛlɛnaa naale na hɔyɔluyɩ hɔyɔluyɩ. M̀p̀r̀ɔ̀ỳ pa tɔna patanaa kɛɛtɛn kɛ lɛsɩ tɛsɛɛ kɔlɔnɔ tɔ.

¹¹ M̀p̀r̀ɔ̀ỳ Tacaɔ tɔma Salwomɔŋ sɩ: ¹² Isɩ n nɛmaakɔyɩ-m lɛsɩ tɛsɛɛ tɔnɛ isɛntɔ tɔ, ye n tɛnɛ ma kiin, na n takɛyɩ ma kɔtvɔtv, na ma kɔsɛsɩtv, maa la-n nti maa sɩ nyɔ caa Tafiiti tɔ. ¹³ Maa kɔ na mɔ caɔa ma yɛlɛa lɛyɛli nyɔma heko, ma kaa la-we.

lɛsɩ tɛsɛɛ taa tayanuyɩ

¹⁴ Pa tɛma lɛsɩ tɛsɛɛ nɛman, isɩ Salwomɔŋ kɔ kɛsɔyɩ-we tɔ. Uena ¹⁵ pɔ mati kɛɛkɛpɛlɛsɩ tɔn nyɛnsɩ kɛ kutuluyɩ koloosi tɔɔ na pɔ taa tɔɔ kɛ pɔ kɛɛɛɛ atɛ na pɔ yoosina pata tɔ, na pɔ pɔ-sɩ tɔtɔyɔ atɛ. ¹⁶ Uena pɔ cɔsɩ lɛsɩ tɛsɛɛ kɛ mɛɛtɛlɛnaa naanɔwa na pɔ kaya kɛɛkɛpɛlɛsɩ tɔn nyɛnsɩ sɩ pa sukɩ lɛsɩ atakaa. Uena pɔ ha tɔnaya hɛtɛ sɩ tɔcayalɛ kate taa kate nyɔntɛ. ¹⁷ Uena pɔ kaasi lɛsɩ tɛsɛɛ maɔamaɔ kɛ mɛɛtɛlɛnaa hiu. ¹⁸ Kɛɛkɛpɛlɛsɩ tɔn nyɛnsɩ tike waasana lɛsɩ tɛsɛɛ taa tɔ. Pu naaki pɛɛ wena pɔ nɛmana-tɛ tɔ. Uena pɔ lɛsɩ kɛɛkɛpɛlɛsɩ tɔɔ kɛ yaayɛnaa na tɔn nɔli i pɛɛ fotoonaa. ¹⁹ Uena pɔ tayani kate taa kate tɔcayalɛ ntɛ sɩ pa sukɩ lɛsɩ atakaa. ²⁰⁻²¹ Kutuluyɩ nku kɔ tayalɛɛn na kɔ wan ka we mɛɛtɛlɛnaa naanɔwa naanɔwa kɛ. Na pɔ pɔ wɔla kɛ kɔ taa, na lɛsɩ tɛsɛɛ taa tɔtɔ. Uena pɔ kaya wɔla alukpala kɛ kɔ nɔyɔ. Na pɔ sɩ tɔnɔ tɔtɔyɔ kɔtaya tɔlatɛ nte pa kama taasi na pɔ waasi-tɛyɛ wɔla tɔ. ²² lɛsɩ tɛsɛɛ tɔna na kɔtaya tɔlatɛ kɛ pa pɔwa wɔla.

²³⁻²⁶ M̀p̀r̀ɔ̀ỳ pa saaka tɔyɩ nku pa yaa sɩ Olifi tɔyɩ isɔtaa tanlaa mpa pa yaa sɩ Selupɛnnaa tɔ pa lɛsɛɛn naale na pɔ kɔɛkɔlɔmɔŋ kɛ mɛɛtɛlɛnaa kakpasɩ sɩ pa sukɩ lɛsɩ atakaa cɔlɔ. Paa wei i kɛn naale tayalɛɛn kɛɛtɛyɩ mɛɛtɛlɛnaa kakpasɩ kakpasɩ. ²⁷ M̀p̀r̀ɔ̀ỳ pa su-weyɛ kate taa kate kutuluyɩ heko taa, na pɔ hɛti pa kɛn na pa kɛnɔɔsɩ naale sulɩ heko taa. Na inɛ i nyɛnka yoosina kutuluyɩ na cɛnɛ, na inɛ na cɛnɛ. ²⁸ Uena pɔ waasi-weyɛ wɔla.

²⁹ M̀p̀r̀ɔ̀ỳ pa lɛsa isɔtaa tanlaa, na paan fotoonaa na yaayɛnaa kɛ kutuluyɩ koloosi tɔna taa na sɩ waali. ³⁰ Na pɔ waasi wɔla kɛ lɛsɩ tɛsɛɛ na kate taa kate tɔcayalɛ pɔ atɛ.

³¹ Uena pɔ saaki Olifi tɔyɩ kɛ lɛsɩ atakaa kutuluyɩ nɔnɔyɔ kampɩ kɛ kɔtɔkɛn naale. Paa saaka-i tuusola kakpasɩ kɛ, na i we isɛntaa na isɔtaa tɔɔ. ³² M̀p̀r̀ɔ̀ỳ pa lɛsa i tɔɔ kɛ isɔtaa tanlaa, na paan fotoonaa, na yaayɛnaa, na pɔ waasi isɔtaa tanlaa na paan kɛ wɔla. ³³ Tɔyɩ nku unɩ tɔtɔyɔ pa saaka lɛsɩ tɛsɛɛ kampɩ. Ue tuusola liiyiti tike kɛ pa tɔ ilɛ. ³⁴ Kɔtɔkɛn naalɛyɛ pa saaka-i. Paa kɔtɔkɔyɩ nku kɔ kpiliyi tɔm naale. ³⁵ Uena pɔ lɛsɩ pɔ tɔɔ kɛ isɔtaa tanlaa, na paan fotoonaa na yaayɛnaa, na pɔ waasi pa tɔɔ kɛ wɔla.

³⁶ Pə waali ké pa ημά Ισο təsele taya koluja na pəe kusaakee loosi tooso, na kpenkpelasi ton nyənsi ke looŋa kolumaya na pə cəə na pə tá.

³⁷ Salbməŋ kawulaya pəŋaya liyiti nyəŋka ke pa isətu naale nyəŋ taa ké pa si Tacaa Iso təsele kite. ³⁸ Salbməŋ kawulaya pəŋaya naanəwa na kulumaya nyəŋka isətu pəlefeɪ naanəwa nyəŋ taa ké pá tɛsa Iso təsele ηmau. Na tə we teitei isu paa keesa-wɛɛ tə tɔm tɔ.

Iso təsele ηmau pusi krenta naatosompəɔlaya nté.

7

Salbməŋ kawulaya təyaya ηmau

¹ M̀p̀r̀ỳg̀ pa Salbməŋ ηmawa i maɣamaɣa i təyaya. Pusi sika naanəwa na tooso, ile i tema-keɣele. ² Kutuluyu ηku pa yaakaya si, Lipaŋ hətuyɔ tɔyɔ Salbməŋ caaləna ηmau. Ku taɣaləŋ we meətələnəa nule na naanəwa na ku waŋ ke meətələnəa hiu na kakpasi. Ku kəŋkoluməŋ ke meətələnəa naanəwa na kakpasi. Paa tema ku pata kpenkpelasi ton nyənsi na tesikasi kəpəŋsi ke loosi liyiti tɔyɔ pa yaakaya-kuyɔ mpu. ³ Kpenkpelasi ton nyənsi nule na kakpasi ke pa kaɣaa, ilena pá tənɪ pata kpatəŋ. Paa looŋa ŋkaya kpenkpelasi naanəwa na kakpasi, na sí lu loosi tooso na sí tənəa tesikasi tɔə. ⁴ Pə kaasi na pá tɔl pətəlee loosi tooso ké kutuluyu ηku ku kəŋkəməŋ naale tɔə, na á nyənəɣi təma. ⁵ Ilena pá tɔlɪ ku kəŋkəməŋ naale tɔə ké nənənəsɪ kootanaa nyənsi ke tooso tooso na sí nyənəɣi təma.

⁶ Ilena pá ηmá akelenaa kutuluyu na ku taɣaləŋ ke meətələnəa hiu na kakpasi, na ku waŋ ke meətələnəa naanəwa na kakpasi. Ku na ku akelenaa na ku sakaya. Ku we ké isu kutuluyu ηku pa yaa si Lipaŋ hətuyɔ tɔ.

⁷ M̀p̀r̀ỳg̀ pa ηmawa kawulaya kraaŋ tətɔ. Təŋaya Salbməŋ huɔkaya təm na í hólóɣi tampana. Ilena pá pə ku tənaya kpenkpelasi ton nyənsi, ke pə kraɣaw atə tɔ, na pə yoosina pata.

⁸ Pa ηmawa i kutuluyu kususuɔ ke m̀p̀r̀ỳg̀ teitei ké Lipaŋ hətuyɔ kutuluyu waali na waaw ləŋku taa.

Ilena Salbməŋ ηmá kutuluyu ləŋku ke m̀p̀r̀ỳg̀ teitei ké i alɔ Icipiti wulaw pɛɛlɔ.

⁹ Pəe kusaakee kəpəmpəna ke pa ηmawa pə tənaya mpu, na pə koloosi ke too kite tɛɛ haləna ku ɪmaale. Pa saaka-yɛɛ a taa na a waali ké teitei ké isu paa keesa tɔ. ¹⁰ Kukpəməŋ kuɣəŋ wei i taɣaləŋ we meətələnəa kakpasi kakpasi na liyiti liyiti tɔyɔ pa suna kite. ¹¹ Ilena pá ηmana pəe kusaakee na kpenkpelasi ton nyənsi. ¹² Ilena pá ηmá koluja səsaya na pəe loosi tooso, na kpenkpelasi looŋa ke teitei isu pa ηmau taya ŋka n takɪ na ŋ tɛləsi Iso təsele taa tɔ, na pə taa tɔə koluja.

Koolu Hilam təma

(Kutəsətu II 2:12-13)

¹³⁻¹⁴ Koolu nəɣəɔɔɪ i ka wenna na pá yaaki-si Hilam, i caa ke Tiɪi tɔ, na i too ke Nefətali kpekəle taa tɔ, ile i too ɪni i ka ké leelu. Apəɔɔ ɪni i ka nyəmə́ nyəɣətu kuseemtu lupu ke teu ké. Pə tɔə ké wulaw Salbməŋ tilaa si i kəə na í lupi-i wontunaa.

Nyəɣəɔɔɪ kuseemtu akelenaa

(Kutəsətu II 3:15-17)

¹⁵ Hilam lupəna nyəɣəɔɔɪ kuseemtu akelenaa ke naale. Pa kəŋkoluməŋ we meətələnəa pəɔɔlayafɛi naanəwa. Pa yasəɔaya ke meətələnəa naatoso. ¹⁶ Ilena í lu kahusi taka ké nyəɣəɔɔɪ kuseemtu ηku na í tənɪ akelenaa mpe pa nyəŋ taa. Paa ηku ku wena meətələnəa naale na həɣəɔɔɪ. ¹⁷ Na Hilam lu caŋəm wontu ke tɔm naale. Lenti we isu puluyu, lenti isu yəm na atyusa, na í tɔ paa akele wei i kahuka tɔə ké naatosompəɔlaya. ¹⁸ Ilena í lu caŋəm wontu, isu tɔyɔ nakəli ku pee taka, na í tɔ-yɛɛ akelenaa kahusi puluy ɪni i tɔə ké loosi naale na pə takɪ. ¹⁹ Na pá taa caŋəm wontu naaleɣe lupu, tə nəɣəsəna isu yaayena, na tə taɣaləŋ we meətələnəa naale naale, na pá tənɪ paa akele wei i tɔə. ²⁰ Paa lapa caŋəm pəɔɔɔna ke kraɣama kraɣama ke akele kahuka tɔə ké puluyu na tɔŋ pee lɛsəŋ ηmənəyɔ (200) loosi naale. ²¹ M̀p̀r̀ỳg̀ pa sika akelenaa mpeɣe Iso təsele nənəɣɔ. Lɛlɔ na ntəɣəŋ tɔə, na pá ha-i hətə si Yakəŋ. (Pə nyuyɔ nté si Iso nyəəsəɣi na pa te taa). Na pá ha m̀p̀r̀təŋ tɔə nyəŋ ke hətə si Poosi. (Pə nyuyɔ nté si ɪnəɣəle ton tɔ, na pa te taa).

²² Ilə Hilam tema akelenaa mpe pa lupu nté.

Nyəɣəɔɔɪ kuseemtu nyampaani

(Kutəsətu II 4:2-5)

²³ M̀p̀r̀ỳg̀ pa lupa nyəɣəɔɔɪ kuseemtu ke nyampaani anaam taka ké ikulutaw, na pá pəɔɔɪ ləm, isu lule. Nyampaani ɪni i waŋ we meətələnəa kakpasi na i kəŋkoluməŋ ke meətələnəa naale na titite. Na i ikulutaw tɔə we meətələnəa naanəwa na kakpasi. ²⁴ Na pá ləsi nyutu natəli tə pee fotoonaa ke nyampaani tɔə ké i lupu waato, na pə cəə na pə tá. Paa meətəli wei ké pee hiu. ²⁵ Ilena pá lu nyəɣəɔɔɪ kuseemtu ke naaŋ lɛsəŋ naanəwa na naale, na pá puli-i tooso tooso ke tɔm liyiti. Lɛləŋ nyənəɣəna ilim təhile, lələŋ na pə tətəle, lələŋ na pə ntəyən na lələŋ na pə

mpɔtəŋ. Ilena pá tɛni nyampraani unəŋi naaŋ lɛɛsəŋ unɪ ɪ tɔɔ. ²⁶ Nyampraani unɪ ɪ kɔɔsəŋ we ké isɪ yɔlv ntantako wan. Na ɪ ntompee isɪ poosiya, na á nəŋəsəna isɪ yaayena. Nyampraani unɪ ɪ tɔki isɪ lɔm liitilina iyisi nuunaasa (80000).

Nyǎŋəlvɔv kɔsɛɛmɔv kɛkɛnaa

²⁷ Mɔ́pɔ́yú pá lupa nyǎŋəlvɔv kɔsɛɛmɔv ke lɔm kɛkɛnaa ke naanɔwa. Pa tayaləŋ na pa wan ke mɛɛtəlɛnaa naale naale. Pa kɔŋkɔlvɔməŋ ke mɛɛtəlɪ kɔlvɔm na hɔŋəlvɔv. ²⁸ Pa lupa nyǎŋəlvɔv ké, ilena pá tɛni tɔ tɔ ké lentɪ. ²⁹ Na pá ləsi tɔle tɔ tɔ ké tɔŋlasi na latɛcɛnaa na isɔtaa tanlaa fotoonaa. Na pá la mpɔ tɔtəŋ lentɪ tɔ, na pá susi canəm atɔyusa taka ké fotoonaa mpe pa pətɛ na pa isɔtaa. ³⁰ Paa kɛkɛ wei ɪ ka wɛna nyǎŋəlvɔv kɔsɛɛmɔv kɔɔtəŋ naaleŋ, na tɔ tɔ ké pɔpɔlɛ liyiti. Na pa tamsəna kɔɔtəŋ unəŋi nyǎŋəlvɔv liyiti isɪ nɔhɛ taka ké ŋkɔlvɔsɪ taa. Ile nɔhɛ anɪ na kɛkɛ pɪ ké nyǎŋəlvɔv kɔlvɔm ké. Ama a ta tɛɛ atɔyusa ke tayaləŋ. ³¹ Ilena pá lá pɔlvɔv isɪ pɔpɔtɛ taka na tɔ tapɔv ke kooa na tɔ kɔlaa na pá tɛni nyampraani. Tə wan seka pɔcɔ sɪ pá la mɛɛtəlɪ kɔlvɔm. Ilena pá ləsi tɔ tɔ ké fotoonaa. ³² Kɛkɛ tɛɛ ké ɪ pɔpɔlɛ liyiti wɛɛ. A kɔŋkɔlvɔməŋ ke mpiiŋ tooso, na a nyǎŋəlvɔv kɔɔtəŋ na kɛkɛ pə tamsa kɔlvɔm. ³³ Paa lupa kɛkɛ unɪ ɪ pɔpɔlɛ ke teitei ké isɪ yoo kɛkɛ nyəna. Pə kɔɔyav a maŋamaŋa na akɔɔtəŋ, na a nyǎŋəlvɔv kɔɔtəŋ, na a tiipee tɔ, nyǎŋəlvɔv kɔsɛɛmɔv ke pa lupa. ³⁴ Nyǎŋəlvɔv nti tɔ wɛ isɪ kɛkɛ nɔhɛ taka ké ɪ ŋkɔlvɔsɪ taa tɔ, pə kɔɔtəŋ nyǎŋəlvɔv kɔlvɔm ké. ³⁵ Paa kɛkɛ wei ɪ tɔ ka wɛ pɔpɔtɛ taka, na tɔ wan ke mpii kɔlvɔm. Na nyǎŋəlvɔv kɔsɛɛmɔv kɔkɔtəŋ na kɔ hɔŋlasi taka-tɛ. Nyǎŋəlvɔv nti na kɛkɛ maŋamaŋa pə kɔɔtəŋ kɔlvɔm. ³⁶ Ilena pá ləsi isɔtaa tanlaa, na tɔŋlasi, na paaŋ fotoonaa ke kɔkɔtəŋ na nyǎŋəlvɔv hɔŋlasi nsi sɪ tɔ. Na pá ləsi atɔyusa fotoonaa na pə cɔ na pə tá. ³⁷ Pa lupa kɛkɛnaa mpe pa naanɔwa ké teitei ké. Paa wei ké nyǎŋəlvɔv kɔlvɔm ɪ tamsav, na pa wan na pa tayaləŋ na pa wɛtɔ wɛ teitei.

³⁸ Mɔ́pɔ́yú pá lupa cɛmsɛnaa sɔsaa ke naanɔwa na pá tɛni kɛkɛnaa mpe pa tɔ. Paa cɛmsɛ wei ɪ kɔŋkɔlvɔməŋ wɛ mɛɛtəlɛnaa naale, na paa wei ɪ tɔki lɔm tonoonaa pələfɪ naanɔwa. ³⁹ Ilena pá sɪ lɔm kɛkɛnaa kakɔpasi ke Isɔ tɛsɛlɛ na ilim mpɔtəŋ ŋkɔlvɔv hɔŋəlvɔv taa.

Isɔ tɛsɛlɛ nyǎŋəlvɔv wontu

(Kɔtɔsɔvɔv II 4:7-5:1)

⁴⁰ Mɔ́pɔ́yú Hilam tɛma cɛmsɛnaa na cɛmsisi nsi pa ŋmusəŋəna caləm tɔ, na tɔlvɔma lɔŋlasi, na pə tɔna mpi Salɔməŋ ká tɔ-ɪ sɪ, ɪ la Isɔ tɛsɛlɛ taa tɔ.

⁴¹⁻⁴² Pə kɔɔyav akɛlɛnaa naale, na pa kahusi na sɪ canəm wontu, isɪ sɪ tɔ pulɔv tɔm naale, na pulɔv unɪ ɪ tɔ tɔv pɛɛ nasələ (400). Paa akele wei ké loosi naale.

⁴³ Na lɔm kɛkɛnaa naanɔwa, na pa tɔ cɛmsɛnaa naanɔwa tɔtɔ.

⁴⁴ Na nyampraani anaam wei pa tɔna latɛcɛnaa naanɔwa na naale tɔ tɔ.

⁴⁵⁻⁴⁷ Na wontu nti pa kuukina tɔlvɔma tɔ, na pə lɔŋlasi na poosiyanaa mpa pa ŋmusəŋəna caləm tɔ.

Nɔŋəlvɔv ta nyɪ nyǎŋəlvɔv kɔsɛɛmɔv tuutuuma wei Hilam lupa Isɔ tɛsɛlɛ wontunaa mpe na ɪ sɔtiti tɔ, tɔ nyɔv. ɪ lapa-təŋi teitei ké isɪ Salɔməŋ kɛɛsɪ-tɔ. Yaatanɪ tɛtɛkɔlɛ taa acalɛ nna pa yaa sɪ Sukɔtɪ na Saatanɪ tɔ a hɛkɔ taa ké pa lupa-tɪ, na pá tɔ-təŋi Taca tɛsɛlɛ taa.

⁴⁸ Mɔ́pɔ́yú Salɔməŋ lapa na pá lu wɔla nyəmnaa na pá tɔ Taca tɛsɛlɛ taa:

Isɪ tulaalɔnaa tɔwɔtɛ,

na taapəli wei ɪ tɔ pa sɪki Isɔ potopotonaa tɔ.

⁴⁹⁻⁵⁰ Na fətəlanaa kɔpɛlɛ naanɔwa, na pá sɪ-wɛŋɛ kate taa kate kutuluyɔv isɛntaa. Kakɔpasi na ntəŋəŋ tɔ, kakɔpasi na mpɔtəŋ tɔ. Na pá lu fətəlanaa maŋamaŋa na pa tɔ canəm na pa kɔɔtəŋ tɔm naale. Na pá lu cɛmsɛnaa na poosiyanaa mpa pa ŋmusəŋəna caləm tɔ, na kɔpɔnaa, na cɔfɔlɔnaa, na kampɔnaa mpa pa tɔka tɔcayalɛ kate taa kate nɔhɔv tɔ, pa nyǎŋəlvɔv na Isɔ tɛsɛlɛ kampɔnaa nyəntɔ tɔtɔ.

⁵¹ Waatɔ wei Salɔməŋ tɛma Taca tɛsɛlɛ ŋmav, ilena ɪ kɔɔyav mpi ɪ caa Tafiiti ka sɔwa Taca tɔ na ɪ tɔ pə tɔnaya Isɔ tɛsɛlɛ kɔpɔcɔv kutuluyɔv taa. Pə kɔɔyav wɔla, na liyitee nyǎŋəlvɔv, na wontu lentənaa ke mpɔ.

8

Isɔ atakaa sɔw ke Isɔ tɛsɛlɛ taa

(Kɔtɔsɔvɔv II 5:2-6:2)

¹ Waatu wei Salwoməŋ tɛma Iso tɛsɛɛle ke ŋmau, ɔlena ɔkoti Iseyeli kɔpaɣalaa, na pa kpeka, na pa lubŋ nyuɣu nyɔma ke Yosalem si, pɔ kpaɣa Iso atakaa ke Tafiti te, timpi pa yaa si Siyɔŋ tɔ, na pa pona Iso tɛsɛɛle taa. ² Mɔpɔyɔ Iseyeli nyɔma tɛna kota wulau tɛɣe pa isɔtu naatosompɔyɔlaya nyɔŋ ke coka acima tɔyɔu. ³ ɔlɛna Iseyeli kɔpaɣalaa su kɔtɔlɛa mpa pa sɔyɔla Iso atakaa tɔ. ⁴ Mɔpɔyɔ kɔtɔlɛa na Lefii nyɔma pa kpaɣa Iso atakaa, na pɔ cokɔle, na pɔ wontu. ⁵ ɔlɛna wulau Salwoməŋ na Iseyeli nyɔma mpa paa kotina Iso atakaa tɔ, pɔ lɔ kɔtaya ke heeŋ na naaŋ tuutuuma pɔ fei kalɔyɔ.

⁶⁻⁷ Pɔ waali kɛ kɔtɔlɛa sɔvna-i kate taa kate tɛcaɣale ke i lonte ke isɔtaa tanlaa keŋ tɛɛ, na pɔ kenti i na i kpatəŋ wei pa kpaɣəŋa-i tɔ i tɔɔ. ⁸ Kpatəŋ unu i ka taɣalaa kɛ. Halɛna ye n we Iso tɛsɛɛle taa, n naaki-i kɛ. Ama ye awali tɔɔ, ɔlɛ nn naaki-i. Mɔpɔyɔ pɔ we halɛna saŋa. ⁹ Moisi kɔsɔsɔtu pɛɛ kraatanaa naale wei Iso ka cela-i Holɛpu puɣu tɔɔ tɔ, pa tike pa wenna pɔ taa. Waatu unu i na Iseyeli nyɔma paa pɛɛla nɔyɔ ke pa Icipiti lɛu waali.

¹⁰ Waatu wei kɔtɔlɛa luna Tacaa tɛsɛɛle taa, ɔlena isɔŋmɔntu haɣa kutuluɣu taa. ¹¹ Halɔ kɔtɔlɛa ta pɛsi kɔtɔyɔ tɔmlɛ. Mpi tɔ, Tacaa teu ka suna Iso tɛsɛɛle. ¹² Mɔpɔyɔ Salwoməŋ mapa kapuka si: Halɔ Tacaa nyaa tɔmna si, sɔkpetuɣu taa kɛ n kɔ caya.

¹³ Ama ma ŋma-ŋ Iso tɛsɛɛle nte tɔ taa n kɔ caya tam tɔɔ tɔ.

*Iso tɛsɛɛle tɔlɔyɔ faaci
(Kɔtɔsɔtu II 6:3-11)*

¹⁴ Mɔpɔyɔ Salwoməŋ keesɛna kotilaa tɔɔ na ɔ sɛɛ-we. ¹⁵ ɔlɛna ɔ tɔ si: Ma sɛɛ Iseyeli Iso Tacaa. Mpi tɔ, n lapa teitei kɛ isu n ka suu ma caa Tafiti ke nɔyɔ tɔ si, ¹⁶ hatoo kɔyaku ŋku unu n lɛsuɣu nyɔ yɔlɛa Iseyeli nyɔma ke Icipiti taa tɔ, n ta lɛsɔta pa acalɛɛ taa natɔli si pɔ ŋma-ŋ nyɔ tɛsɛɛle na n caya. Ama Tafiti ke n lɛsaa si i la pa wulau. ¹⁷ Halɔ ɔlɛ i maɣasaya si i ŋmaaki-ŋ tɛsɛɛle. ¹⁸ Ama Iso nyɔ n tɔma-i si: N maɣasɔyɔ mpu tɔ, pɔ we teu yaa, ¹⁹ ɔlɛ nyɔ pɔyaya maɣamaɣa kɔ ŋmana-m, pɔ taya nyɔ. ²⁰ Mɔpɔyɔlɛ Tacaa tɔka isɛna i ka suwa tɔ, na mɔ lɛɛti ma caa lonte taa kɛ Iseyeli nyɔma kawulaya kumte tɔɔ, na mɔ ŋmɔ Iso tɛsɛɛle tɛne. ²¹ Halɛna mɔ la nyɔ atakaa tɛcaɣale. I taa kɛ nɔyɔ ŋka nyɔ na ta caanaa i pɛɛla pa Icipiti taa lɛsuɣu waatu tɔ, ka pɛɛ kraatanaa weɛ.

*Salwoməŋ sɔlɔmɔyɔ sɔsɔɔ
(Kɔtɔsɔtu II 6:12-40)*

²² Pɔ waali kɛ Salwoməŋ sɔŋa kɔtaya tɔlate kite ke Iseyeli samaa isentaa na ɔ kraasi i nin na ɔ sɔlɔmi Iso si: ²³ Hai, Tacaa, Iseyeli Iso. Iso nɔyɔlu i fei isu nyɔ. Paa isɔtɔnɔyɔ taa kɛ hatoo isɔtaa, paa tɛtu tɔɔ kɛ atɛ cɔne. N sɔla mpa pa laki nyɔ tɔmlɛ na lotu kolɔmtu tɔyɔ, na n laki-weɣe isɛna n ka suwa tɔ. ²⁴ Mpu unu i n lapa mpi n ka su ma caa Tafiti tɔyɔ saŋa. ²⁵ Hai Tacaa Iseyeli Iso, la tɔtɔyɔ nɔyɔ ŋka n ka su-i tɔ si, ye i lɔlɔyɔ nyɔma tɔma teu isu unu i tɔm tɔ, mpe paa tɔkɔna kawulaya ke i waali kɛ tam na pɔ kaasɔyɔ tɔmaya Iseyeli yɔlɛa tɔɔ. ²⁶ Hai, ma wiikina-ŋ si n la nɔyɔ ŋka n ka su ma caa tɔ.

²⁷ ɔlɛ tampana Iso pɔsɔyɔ na ɔ caya atɛyɛle? Mpi tɔ, paa isɔtɔnɔyɔ na ku tɔaməŋ tɔ, i ta maya ku taa. Pɔyɛle Iso tɛsɛɛle nte ma ŋma-ŋ tɔ, tɔ ta haŋna mpu. ²⁸ Hai, Tacaa, paa na mpu keesi nyɔ isɛ na ma tɔɔ, na n nu ma wiinan na ma yaaw mpi ma yaaki-ŋ saŋa isɛntɔ tɔ. ²⁹ Kuli nyɔ isɛ na n paasɛna kutuluɣu kɔnɛyɛ ilim na ahoɔ. Mpi tɔ, tɔnaya n tɔma si n kɔ caya. ɔlɛ nu ma kɔsɔlɔmɔtu. ³⁰ Nu yaaw mpi ma na nyɔ yɔlɛa Iseyeli nyɔma tɔ yaaki-ŋ cɔne tɔ. Hai, nu ta kɔsɔlɔmɔtu ke isɔtaa timpi n weɛ tɔ, na n husi tɔ isayatu.

³¹ Ye nɔyɔlu pɔntɛna i tɔyɔntɛle, ɔlena pa yaa-i si i kɔɔ Iso tɛsɛɛle tɛne tɔ taa na ɔ tuuna kɔtaya tɔlate isentaa si i ta na. ³² Hai, Tacaa, nu pa tɔm ke hatoo isɔtaa, na n faɣasi-we, na n ku tasɔkɔle tɔ tɔm, na n hɔli tampana tɔ.

³³ Yaa ye pɔ kɔma na Iseyeli nyɔma wakɔlɛna-ŋ, ɔlena pa kolontunaa kɔli-we, na pɔ kɔɔ Iso tɛsɛɛle taa cɔne si, n taɣani-we, na pɔ sɛɛ-ŋ na pɔ wiina-ŋ. ³⁴ ɔlɛ hai, Tacaa, nu pa tɔm ke hatoo isɔtaa, na n taɣani pa isayatu, na n mɔŋna-weɣe pa tɛtɔnaa mpa n ka ha pa caanaa tɔ. Mpi tɔ, pa kɛ nyɔ yɔlɛa kɛ.

³⁵ Yaa ye pa wakɔlɛna-ŋ na n yele na teu woli-we na pɔ cɛkɔna mpu. ɔlɛna pɔ keesɛna Iso tɛsɛɛle tɛne tɔ tɔɔ, na pɔ sɔlɔmi-ŋ, na pɔ sɛɛ-ŋ, na pɔ pasa pa tu, na pɔ taɣani timpi pa wakɔlɛna-ŋ tɔ. ³⁶ ɔlɛ Tacaa, nu pa tɔm ke hatoo isɔtaa, na n husi pa isayatu. Mpi tɔ, pa kɛ nyɔ yɔlɛa kɛ, na nyɔ tɔmlɛ nyɔma. Pɔ waali, ɔlɛ huli-weɣe isɛna paa tɔ teu tɔ. ɔlɛna n yele na teu nu tɛtu nti n ha-we si tɔ pɛsi pa nyɛntu tɔ tɔ tɔɔ.

³⁷ Yaa ye yulukɔsɔku luna, yaa kutɔyɔu mɔnnaa, yaa ku sɔpa, yaa kutolɔŋ yaa nyɔyɔsi luna, yaa kolontunaa sɔvna Iseyeli nyɔma koloo si acalɛɛ taa na pɔ ŋmakɔlɔyɔ-we. Paa wahala nɔyɔlu, yaa kutɔŋ nakoli ku tu kɔmna, ³⁸ na pɔ haŋ nyɔ yɔlɛa Iseyeli nyɔma, na pa taa nɔyɔlu nu i isayatu sɔŋ na i keesɛna nyɔ tɛsɛɛle tɛne tɔ tɔɔ na ɔ wiina-ŋ, na ɔ tɛyɛ-ŋ nin. ³⁹ ɔlɛ hai, Tacaa, nu i tɔm ke nyɔ tɛcaɣale ke hatoo isɔtaa, na n taɣani paa wei i tɔwakɔle na n keesɛna i tɔntɛ. Mpi tɔ, nyɔ

nyəmna paa wei i lotu. ⁴⁰ Laki-weyɛ mpɔ, lɛna pɛlɛ pɔ seeki-ŋ tam kɛ tɛtu nti n ha pa caanaa tɔ tɔ taa.

⁴¹⁻⁴² Yaa ye kpai nyɔma nu nyɔ hɛtɛ teu tɔm, na toma sɔsɔna wɛna n lakɛna tɔ, na pɔ lu pa tɛ na pɔ sɔsɔ Iseyɛli nyɔma tɔɔ, na pɔ kɔɔ Iɔ tɛsɛɛle taa cɛnɛ na pɔ sɛlɛmi-ŋ. ⁴³ Ilɛ Tacaa, nu pa tɔm kɛ nyɔ tɛcaɣalɛ kɛ hatoo isɔtaa, na ŋ la-weyɛ pa kusɛlɛmɛm. Mpɔ pu yɛlina na atɛ yɛlaa tɛna nyi-ŋ, na pɔ seeki-ŋ isɛ nyɔ yɛlaa Iseyɛli nyɔma seekuɣu-ŋ tɔ. Paa nyi tɔtɔ si Iɔ tɛsɛɛle nte ma ŋma-ŋ tɔ, tɔ kɛ nyɔ nyɔntɛ tɛkpataa.

⁴⁴ Yaa ye ŋ tɔ nyɔ yɛlaa Iseyɛli nyɔma si pɔ yoonaa pa kolontunaa, na pɔ kɛsɛna nyɔ icatɛ kolɛsɛle tɛnɛ na Iɔ tɛsɛɛle nte ma ŋma-ŋ isɛntɔ tɔ, pa tɔɔ na pɔ sɛlɛmi-ŋ. Ilɛ hai, Tacaa ⁴⁵ nu pa wiinau kɛ hatoo isɔtaa na ŋ waasi-wɛ.

⁴⁶ Yaa ye pɔ koma na pɔ wakɛlɛna-ŋ. Mpi tɔ, yɔlv nɔɣɔlv i fɛi si u wakɛlɛɣi. Ntanyɛ n kɔ mu-wɛ na pɔɔnɔ, na ŋ yɛle na pa kolontunaa kɛli-wɛ, na pɔ kra-weyɛ yomle, na pɔ pona-weyɛ pa acalɛ taa kɛ pɛcolɔ pɛcolɔ yaa pɔooluŋ taa. ⁴⁷ Ilɛna pɔ pɛsɛna laakali kɛ tɛna si pa wakɛlɛna-ŋ, pa lapa isayatu, pa tɔm sɛpa. ⁴⁸ Ilɛna pɔ sɛlɛmi-ŋ na pa lotu tɛnaya timpɛ inɛ pa wɛ mpɔ tɔ. Na pɔ kɛsɛi pa lɛmayasɛ na nyɔ icatɛ tɛnɛ na Iɔ tɛsɛɛle nte ma ŋma-ŋ isɛntɔ tɔ pa tɔɔ, kɛ tɛtu nti n ha pa caanaa tɔ tɔ taa cɛnɛ. ⁴⁹ Ilɛ hai, Tacaa, nu pa wiinau kɛ nyɔ tɛcaɣalɛ kɛ hatoo isɔtaa, na ŋ waasi-wɛ. ⁵⁰ Ilɛna ŋ tɛyanɛ timpɛ pa wakɛlɛna-ŋ tɔ, na ŋ yɛle na pa kolontunaa na pa pɛtɔtɔlɛ. ⁵¹ Pɔpɔtu fɛi, pa kɛ nyɔ piya kɛ hatoo kɔyanɛku n lɛsa-weyɛ Icipiti wahala sɔsɔ taa tɔɣɔ.

⁵² Hai, Tacaa Iɔ, niki sɛlɛmɛŋ wei ma na nyɔ yɛlaa tu sɛlɛmɛŋ-ŋ paa waatu wei tɔ. ⁵³ Mpi tɔ, nyɔ lɛsɛna-tɔyɔ piitimnaa tɛna hɛkɔ si tɔ pɛsi nyɔ nyɔma isɛ n yeluyɛ na nyɔ tɛmlɛ tɔ Moisi heeli-weyɛ saa wei n lɛsa ta caanaa kɛ Icipiti taa tɔ.

Salwmɛŋ kooliyi samaa kɛ Iɔ koolee

⁵⁴ Kɔtaya tɛlatɛ kite kɛ Salwmɛŋ ka luŋaa, na i kraasi i niŋ na isɔtaa, na i wiikina Tacaa. I tɛma, lɛna i kɔli ⁵⁵ na i kooli samaa wei i ka kota tɛna tɔyɔ kupantu si: ⁵⁶ Ma sɛɛ Tacaa nyɔ wei n yɛlaa na nyɔ yɛlaa Iseyɛli nyɔma hɛɛsi, isɛ n ka yɔɣɔtɔyɔ tɔ. Pɔpɔtu fɛi lelen, n lapa tɛitɛi kɛ isɛ n kɔ suw nyɔ nɔɣɔ kupanɛka na nyɔ tɛmlɛ tɔ Moisi nɔyɔ tɔ. ⁵⁷ Ta Iɔ Tacaa wɛɛ ta waali, isɛ n ka wɛu ta caanaa caanaa waali tɔ. Taa lɔ-tɔ. Pɔcɔ taa yɛle-tɔyɔ waasɔyɔ. ⁵⁸ Yɛle na tɔ nukɛna-ŋ tam, na tɔ ton nyɔ mpaan taa isɛ n caaki tɔ, na tɔ tɔki nyɔ kiŋ, na nyɔ kusɛsuto, na nyɔ kotɔtɔtɔ nti n ka tɔ ta caanaa caanaa tɔ. ⁵⁹ Tacaa Iɔ tɔsɛŋɛ ma wiinau pɛnɛ pɛ tɔɔ kɛ ilim na ahoo, na n sɛŋna nyɔ yɛlaa taya paa kɔyaku ŋku. ⁶⁰ Mpɔyɔ atɛ yɛlaa tɛna kɔ nyɛna si, Tacaa tike ntɛ Iɔ, nɔɣɔlv fɛi tɔtɔ. ⁶¹ Na mɔ lɛsasi nɔɔ suw-i teu tɛmammam na i tɔkɛyɛ i kiŋ, na i kusɛsuto, isɛ i lakuyɔ sanɔ isɛntɔ tɔ.

Kɔtasi nsi pa lapa Tacaa tɔ (Kɔtɔsɔtɔ II 7:4-10)

⁶² Mpɔyɔ wulav Salwmɛŋ na Iseyɛli nyɔma tɛna mpa paa kota tɛna tɔ, pa lapa Tacaa kɛ ⁶³ ciikuyɔ kɔtasi kɛ naanɛ iyisi hɛu na naalɛ (22000) na heɛŋ na pɔŋ kɛ iyisi nunɔwa na hɛu (120000) kɛ Tacaa tɛsɛɛle tɔyɔ tɔɔ. ⁶⁴ Kɔtasi ta maya nyɔɣɔlvɔyɔ kusɛɛmɔyɔ kɔtaya tɛlatɛ tɔɔ kɛ kɔyaku ŋku. Ilɛna Salwmɛŋ yɛle na pɔ lɔ kɔtasi nsi kɔkɔ lusa si tɛna tɔ na tɔyɔnaya nyɛnsi na ciikuyɔ nyɛnsi nim cɔlv nim cɔlv kɛ Iɔ tɛsɛɛle taya tɔɔ.

⁶⁵ Waatu inɛ i taa kɛ Salwmɛŋ na Iseyɛli samaa tuutuuma wei i luna tɛtu tɛna taa tɔ. Pɔ kpayaɣ Lepo-Hamati halɛna pɛ sɛna Icipiti lɔɔv tɔ, pa tɔyɔ cɔka acima kɛ kɔyɛɛŋ naatosompɔyɔlaya. ⁶⁶ Kɔyaku pɛlɛfɛi naanɔwa nyɛŋkɔ wule kɛ wulav yasa Iseyɛli nyɔma. Ilɛna pɔ polo pɔ sɛɛ-i, na paa wei i kpe i tɛ na lanɛhɛɛle. Mpi tɔ, Tacaa lapa i tɛmlɛ tɔ Tafiti na i yɛlaa Iseyɛli nyɔma kɛ kɔpantu.

9

Tacaa lu Salwmɛŋ tɔɔ kɛ tɔm naalɛ nyɔm (Kɔtɔsɔtɔ II 7:11-22)

¹ Waatu wei wulav Salwmɛŋ tɛma Iɔ tɛsɛɛle na i kawulaya tɔyaya na pɛ tɛna mpi i caakaya tɔyɔ ŋmau tɔ. ² Ilɛna, Tacaa lu i tɔ kɛ tɔm naalɛ nyɔm kɛ tɛitɛi isɛ i ka luu i tɔ kɛ Kapawɔŋ tɔ. ³ Na i yɔyɔti si: Ma nuwa nyɔ wiinau, lɛ Iɔ tɛsɛɛle nte n ŋmɔ isɛntɔ tɔ tɔ pɛsa ma nyɔntɛ. Maa wɛɛ tɔ taa kɛ tam na mɔ paasɛna-tɛ, na mɔ laki-meyɛ kɔpantu kɛ tam. ⁴ Ye nyaa tɔma teu na lotu kolɔmtɔ, isɛ nyɔ caa Tafiti, na ŋ tɛŋɛyɛ ma kiŋ na ŋ tɔkɛyɛ ma kotɔtɔtɔ nti ma tɔ-ŋ tɔ, ⁵ lɛ maa yɛle na nyɔ kawulaya nyɔ tɔŋ kɛ tam tɔɔ kɛ Iseyɛli nyɔma taa. Mpɔyɔ maa su nɔyɔ kɛ nyɔ caa Tafiti si, i lɔlvɔyɔ taa nyɔma kɔ tɔkɛna Iseyɛli nyɔma tɔɔ kɛ kawulaya kɛ i sɛm waali. ⁶ Ama ye nyana nyɔ yɛlaa na nyɔ lɔlvɔyɔ nyɔma i lɔ-m, na i kisi ma kusɛsuto na ma kiŋ wei ma tɔ-mɛ tɔ, na i mɛlɛna tun tɔɔ na i laaki-i. ⁷ Ilɛ maa kpiisi-meyɛ tɛtu nti ma ha-mɛ isɛntɔ tɔ tɔ tɔɔ, na mɔ lɔ Iɔ tɛsɛɛle nte ma pɛsa ma nyɔntɛ isɛntɔ tɔ, na yɛlaa tɛna wɔŋ-mɛ na pɔ paana-mɛ. ⁸ Waatu unɛyɛ yɛlaa ka tɛŋɛyɛna Iɔ tɛsɛɛle nte tu tɛ teu kɛ mpɔ tɔ tɔ kiŋ, na sɔyɔntɔ kra-wɛ na pɔ la-weyɛ piti, na pɔ pɔsɛyɛ pa ti si: Ilɛ pepɛ tɔɔ kɛ Tacaa lapa tɛtu tɛnɛ na Iɔ tɛsɛɛle tɛnɛyɛ mpɔ? ⁹ Ilɛna

πά cə-we si: Iseyeli nyóma lɔwa pa Iso Tacaa. Ini i ləšəna pa caanaa ke Icipiti tetu taa. Ilena pá təŋəyi tuŋ. Pə tɔɔ ké Iso təŋsa-weyə mpusinaa mpe pa təna.

Salwəŋ təma
(*Kvtəəsvu II 8:1-18*)

10-11 Tiiri wulaw Hilam ka hana wulaw Salwəŋ ke taasi kɔpaŋsi təna, na wɔlanaa təna mpa i nyulaya si i ŋmaakəna tɔ. Pusi sika hiu na Salwəŋ te Iso təsele na i kawulaya təyaya ke ŋmau. Ilena í ha Hilam ke acaləe hiu ke Kalilee tetu taa. ¹² Mpróyú i lu Tiiri na í kɔɔ acaləe anəyi nav. Ama i laŋle ta hēe. ¹³ Ntəna í tɔ si: Ma taapalu Salwəŋ, acaləe nna n ha-m isəntɔ tɔ a ta nii isəle. Pə tɔɔ ké haləna saŋa pa sɔv həŋlɔvɔv ŋkɔvɔv yaav si: Tetu ta nii isəle. ¹⁴ Pəyele wɔla tɔɔnənaa tooso na həŋlɔvɔv ke Hilam ka tilina Salwəŋ.

¹⁵ Təlasɔ təma ke wulaw Salwəŋ ka tɔwa yəlaa na pá ŋmá Iso təsele na i kawulaya təyaya, na Milo, na Yosalem koloosi. Ilena pá ŋmá Hasəɔ na Mekito na Kesee pə acaləe. ¹⁶ Icipiti wulaw ka yoona Kesee icate ké, na í kó Kanaaŋ nyóma mpa paa we tɔ taa tɔ na í sɔ-təye kəkɔ. Pə waali ké Icipiti wulaw pɛlel saa wulaw Salwəŋ ilena Icipiti wulaw ha Salwəŋ ke icate nte. ¹⁷ Pə tɔɔ ké Salwəŋ tayana-təye ŋmau, na í ŋmá tətəyɔ Peti-Holoŋ-Pətəe nyəŋ, ¹⁸ na Paala na Tamaa ke wulaya tetu həŋlɔvɔv taa. ¹⁹ Na acaləe wena a taa i sukaya i təŋnəsi tɔ. Na wena a taa i sukaya yoou kəkəkənaa, na kpaŋanəŋ tɔ. Na Salwəŋ ŋmá pə təna mpi i caa təyɔ Yosalem icate taa maŋamaŋa, na Lipaŋ puyv taa na i tetu təna taa.

Išəna Salwəŋ ka tayana təlasɔ təma anɔ təŋlɔ. ²⁰ Waatu inɔ i taa, yəlaa mpa pa taa ké Iseyeli nyóma tɔ pa we tetu taa ké. Isu Amolii nyóma, na Hiti nyóma, na Peliisi nyóma, na Hifi nyóma, na Yepusi nyóma. ²¹ Iseyeli nyóma taa pəsi na pá ku-we təyɔ pa kaasaa. Mpeye Salwəŋ tɔwa təlasɔ təma, na pá laki mpróyú haləna saŋa. ²² Ama pə kaasa Iseyeli nyóma tɔ, wulaw ta tɔ pɛleye təma ke mpu. Pɛleye i waali nyóma, na i yooola səsaa, na səkpema, na yoou kəkəkənaa na kpaŋanəŋ paasəŋlaa. ²³ Mpróyú təmle paasəŋlaa kpa təma lataa kpeka nyuvv nyóma ke nasəle na niuŋwa na nule na naanɔwa (550) na pá feŋyi Salwəŋ təmle lataa.

²⁴ Waatu wei Salwəŋ alv Icipiti nyəŋ lu Tafiti te, na í sɔv təyaya ŋka i paalu ŋma-i tɔ ka taa, ilena wulaw tayani lonte nté na í ŋmá taya ŋka pa yaana pa te taa si Milo tɔ.

²⁵ Paa pənaŋa ŋka tɔm toosoŋo Salwəŋ lakaya Tacaa ke kɔtasi nsi kəkɔ lusa si təna tɔ, na ciikuŋu nyənsi ke kɔtaya təlata nte i ŋma-i tɔ tə tɔɔ. Mpróyú i lakaya təma wena a tɔɔ pá ŋmá Iso təsele nté tɔ.

²⁶ Ilena Salwəŋ yele, na pá saaki kpułəŋ ke Isəyɔŋ-Kepere, ke Ila cɔlɔyɔ tɛŋku kušəem nəyɔ ke Itəm tetu taa. ²⁷ Mpróyú Hilam pona Salwəŋ ke kpułəŋ saalaa kɔpama, na pá səŋna i nyóma. ²⁸ Ilena pa təna pá polo Ofii tetu taa na pá kpaŋa wɔla ke kiloonaa iyisi naanɔwa na naale (12000) na pá pona Salwəŋ.

10

Sapa wulaw alv nyəŋ pola Salwəŋ wiiluyi
(*Kvtəəsvu II 9:1-12*)

¹ Mpróyú Sapa tetu wulaw alv nyəŋ nuwa Salwəŋ hətə yaav. Ilena í polo si i pəəsəyi-i təmnaa kate nyəntv, na í ná i nyəŋ tənaya. ² Alv inɔ i tala Yosalem taa tɔ, na i yomaa ke tuutuuma, na yooyoona ná səŋəla tulaalɔnaa, na wɔlanaa, na liyitee pɛe ke tuutuuma. Ilena í pəəsi Salwəŋ ke təmnaa mpa pa təna i ka tayanaa tɔ. ³ Na Salwəŋ cɔ tɔ təna, i ta sɔv kɔlɔmɔvɔ. ⁴ Mpróyú alv inɔ i nuwa i ŋkpaŋyɔv ke salwəŋ nyəŋ tɔm, na í sa i kawulaya təyaya ŋka i ŋmawa tɔ. ⁵ Na təŋnəŋa ŋka pa saakaya tɔ. Na yaasi wei Salwəŋ ka tayanna i waali nyóma na pá laki təma tɔ. Na kɔtəyɔv na kɔnyɔnyɔəm tallaa wontu. Na kɔtasi nsi pa lakaya Tacaa ke Iso təsele taa tɔ, na pá la Sapa wulaw inəyi piti na pá məti i nəyɔ.

⁶⁻⁷ Ntəna wulaw alv nyəŋ inɔ i tɔ si: Pa kəsə-m nyá nyəŋ tɔm ke hatoo ma te. Ama ma isə taa nata, ilə ma ta mɔ-ti. Ama nɔɔnɔɔ ma nawa si tampana ke pa heela-m tɔvəŋŋ. Nyá nyuvv kɔlɔvɔv na nyá nyəŋ tɛwə isu paa kəsə-m tɔ təyamyam. ⁸ Nyá waali nyóma na nyá təyaya taa yəlaa təna lapa nyələleŋ ké. Mpi tɔ, pa we nyá kin na pá nukɔ nyəŋ tɔm ke tam. ⁹ Ma sama nyá Iso Tacaa wei i ləsa-ŋ si ní təyɔ kawulaya ke Iseyeli taa tɔ. Iso sɔla i yəlaa ke tam tɔɔ təyɔ i kpa-ŋ pa wulaw, na í tɔ-ŋ si ní təŋ tampana na ní laki kusiŋisim.

¹⁰ Pəle pə waali ké Sapa wulaw inɔ i hawa Salwəŋ ke wɔla tɔɔnənaa tooso na həlɔvɔv na tulaalv ke səsəm, na liyitee pɛe tɔtɔ. Too tɔ, nəŋlɔv ta nata tulaalv isu mpróyú Iseyeli taa.

¹¹ Mpróyú wulaw Hilam kpułəŋ pola Ofii tetu taa na pá kəna wɔla, na kpeŋkpelasi kɔpaŋsi nasəli na liyitee pɛe. ¹² Kpeŋkpelasi nəyi Salwəŋ yəlaa na pá kəŋa Iso təsele taa na i kawulaya təyaya taa tɔtɔ. Ilena pə kaasi na pá saaki yonyoolaa ke saŋkɔnaa. Too tɔ, nəŋlɔv ta nata Iseyeli taa ké kpeŋkpelasi na si tɔɔv tala mpu pə taka.

¹³ Mpróyú Salwəŋ hawa alv inəyi pə təna mpi i nawa na í sələmi tɔ. Na í lapɔ-i kučəŋ tətəyɔ isəna i pəsaa tɔ. Ilena wulaw alv nyəŋ inɔ na i waali nyóma pá məli pa tetu taa.

Salwoməj toj təm
(Kvtaəsvtv II 1:14-17; 9:13-28)

¹⁴ Paa pənaɣa ŋka wɔla kiloonaa iyisi hiu (20000) ke pa kəŋna wulaw Salwoməj. ¹⁵ Ilena pəcɔ pə kaasi mpi mpi taatəlaa felaya-i wontunaa tɔ tɔ, na lampuunaa mpa i kɔmatəŋnaa sɔsaa, na Laalupunaa awulaa felaya-i tɔ.

¹⁶ M'pɔyɔ wulaw Salwoməj yelaa na pɔ lu wɔla kpaləŋ ke ŋmɔnɔyɔ (200). Paa ŋku kɔ tɔyɔ wɔla kiloonaa naatos. ¹⁷ Kpaləŋ səkpeŋ ke ŋmɔnɔyɔ nuunɔwa (300). Paa ŋku kɔ tɔyɔ wɔla kiloo kɔlɔm na titite. Na pɔ su kutuluɣu ŋku pa yaa sɔ Lipaŋ hətɔyɔ tɔ kɔ taa.

¹⁸ Na wulaw yele na pɔ saaki kawulaya kpelaya na tuu kela, na pɔ tɔ ka tɔw kɛ wɔla. ¹⁹ M'pɔyɔ pa lapa təkpalɛ ke kumlee naatos ke tɛma tɔw, na pɔ su kpelaya ŋkɛ. Paa saaka-keɣe na pɔ tɔ tətɛsile kukulukululle, na pɔ tɔ tɔyɔlasi lɛɛsəŋ ke ŋkpalasi tɛsile. ²⁰ Na tɔyɔlasi lɛɛsəŋ naanɔwa na naaleɣe kumlee anɔ a tɔw. Naatoso ke ntɔyɔŋ tɔw, na naatoso ke mpətəŋ tɔw. Wulaw nɔyɔlɔ i ta saakɛta kawulaya kpelaya ŋke ka taka.

²¹ Wɔla ke paa lɔpa Salwoməj tɔyɔɣa taa lɔm poosiyanaa tɛna, na Lipaŋ hətɔyɔ kutuluɣu taa wontunaa kutəsəyɔ. ²² Wulaw ka wena i maɣamaya i kpaləŋ kɛ. Na i na Hilam nyəŋ pɔ puki pooluŋ. Paa pɔsɔ tooso wei, pa kəŋna wɔla na liyitee nyəɣəyɔ, na tuu kela, na təkpaləŋ na kaacɔka sumasi sɔsɔnsɔ nasəli.

²³ Salwoməj ka tɛɛ antulinya tɛna awulaa tɛnaɣa toj kɛ na nyəm. ²⁴ Pɔpɔtɔ fɛi leleŋ, Iɔ ka ha-i nyəm kɛ na yɔlaa lukəna paa timpi na pɔ kəŋi-i tɔmnaa pɔsɔyɔ. ²⁵ Paa pənaɣa ŋka, yɔlaa mpe pa kəŋaɣana-i kɔcɔəŋ ke liyitee wontu, na wɔla, na wontu kɔsusuutu, na yoou wontu, na tulaalɔnaa, na kraɣanəŋ, na kraŋasi.

²⁶ M'pɔyɔ Salwoməj kpeɣela i yoou kɛkɛnaa, na pə kraɣanəŋ, na pɔ lu kɛkɛnaa iyaya na nasəle (1400), na kraɣanəŋ iyisi naanɔwa na naale (12000). Ilena Salwoməj cosɔ pə taa na i su i kiŋ ke Yosalem. Pə kaasa nti ilena pɔ su tɔleɣe timpi timpi paa tayaana sɔ paa su-tɔ tɔ.

²⁷ Salwoməj kawulaya waatu, liyitee ka we Yosalem taa kɛ isu pɛɛ. Na pɔ kaasi na kpeŋkpelasi kɔpəŋsɔ nɔɔ tɔli yem isu tuŋ kraɔ nyəŋ wei i nyɔki tɛtɛkɔle taa tɔ. ²⁸ Icipiti na Silisii pə acalɛ taa kɛ paɣatəlaa pukaya na pɔ yakɔ wulaw ke kraɣanəŋ na pɔ kəŋna. ²⁹ Liyitee nyəɣəyɔ nasətoso (600) ke pa yakaya Icipiti yoou kɛkɛnaa. Ilena pɔ ya kraɣanəŋ ke nyəɣəyɔ nuunɔwa na nɔle na naanɔwa (150). Paɣatəlaa kɔlɔmaa mpe pɔ yakaya na pɔ pukina Hiti awulaa na Silii nyəma.

11

Salwoməj ta təŋ Iɔ luyɔ nyəntɔ
(Kvtaəsvtv II 11:18-12:1)

¹ Icipiti wulaw pɛɛlɔ paasi, Salwoməj tasa piitimnaa kraɔ nyəm paɣale alaa kelɔyɔ kɛ. Paa Mowapɔ nyəma, paa Amoni nyəma, paa Itəm nyəma, paa Sitəŋ nyəma, paa Hiti nyəma. ² Pəyele Tacaa ka tɛma Iɣɛyɛli nyəma ke kisinaw ke piitim kraɔ nyəmnaa mpe pa tɔm kɛ sɔ, pɔ na we pɔ taa kraɣa tɛma pəcɔ pa taa saa tɛma. Pə taa kɔw na pɛle pɔ susi-weɣe pa tuŋ laaw taa. Ama Salwoməj luyɔ nɔ sɔv piitim kraɔ nyəm mpi pə alaa kɛ. ³ Haləna i kraɣa awulumpiya alaa ke nasətoso na nuunɔwa (700), na alaa lelɛa ke ŋmɔnɔyɔ na nuunɔwa (300). Mpe unɔ pa tolisina-i sɔsɔm. ⁴ Tampana tɔw pə kəma na Salwoməj kpatəli, ilena i alaa mpe pɔ susi-i tuŋ laaw taa. Haləna i yele i Iɔ Tacaa ke sɔɔlyɔ na lotu kɔlɔmtɔ isu i caa Tafiiti. ⁵ M'pɔyɔ Salwoməj laa Sitəŋ nyəma tɔyɔ alɔ nyəŋku Asətati na Amoni nyəma tɔyɔ isayaw Milikom. ⁶ Tənaɣa i larəna mpi pə ta maya Tacaa tɔ. Mpi tɔ, u tasəyi-i nuunɔv ke teu isu i caa Tafiiti. ⁷ Waatu unɔ i taa kɛ Salwoməj ŋmɔ Mowapɔ nyəma tɔyɔ isayaw Kɛmɔsɔ ke kutuluɣu ke pulaya tɔw kɛ Yosalem isentaa, na i ŋmɔ Amoni nyəma tɔyɔ isayaw Milikom kutuluɣu tɔtɔ. ⁸ Na i ŋmɔ mpe tɔtɔyɔ i alaa mpa pa ta nyɔ Iɔ tɔ pa tuŋ sɔ pɔ wəki-i tulaalɔnaa, na pɔ laaki-i. ⁹⁻¹⁰ Tɔm naaleɣe Tacaa Iɣɛyɛli Iɔ kɔ lu Salwoməj tɔw, na i heeli-i tɛsiyisiyi sɔ: Taa luŋ tuŋ. Ama Salwoməj tɔ nuna Tacaa, ilena Tacaa nɔɔ mu-i na pɔɔnɔ. ¹¹ Na i yɔyɔti-i sɔ: Timpi ŋ tɔma mpu pə taka na ŋ kisi ma kɔsɔsɔtɔ na ŋ yɔki ma na-ŋ ta nɔyɔ pɛɛlyɔ tɔfɛa tɔ, maa lɛki nyɔ kawulaya na mɔ cɛla-keɣe nyɔ waali nyəma taa nɔyɔlɔ. ¹² Paa na mpu nyɔ caa Tafiiti tɔw ma kaa la-ŋ mpu, haləna nyɔ sɔm. Ama nyɔ pəyaya ke maa lɛki kawulaya. ¹³ Tafiiti kɔlɔm unɔ na Yosalem icatɛ nte mɔ lɔsaa tɔ, pa tɔw tɔtɔyɔ maa kaasi-i kpekele kɔlɔmtɛle.

Salwoməj kolontunaa

¹⁴ M'pɔyɔ Tacaa lapa na Itəm awulumpu Hatati lu Salwoməj ke kolonja.

¹⁵⁻¹⁶ Waatu nɔyɔlɔ Tafiiti kɔ yoonaa Itəm nyəma na i kəli-we. Ilena i yoolaa wulaw Sowapɔ na i yoolaa pɔ polo Iɣɛyɛli nyəma mpa pɔ sɔpa tɔyoole tɔyɔ pim. M'pɔyɔ pɔ caɣa tɛnaɣa isətɔnaa naatosompɔyɔlaya, na pɔ kɔ Itəm apalaa na pɔ kpeŋna apalɔpiya. ¹⁷ Waatu unɔ Hatati ka kɛ pəyaya. M'pɔyɔ i na i caa tɛmlɛ nyəma Itəm nyəma napəli pɔ sewa na pɔ polo Icipiti. ¹⁸ Pa kɔla Matiyan, ilena pɔ fayana Palaŋ wɔlaya tɛtu taa. Pa kpeŋna apalaa napəli na pɔ pona Icipiti. Ntɛna Icipiti wulaw ha Hatati ke tɔyaya na tɛtu, na i heeli-i sɔ: Maa tɔw-ŋ. ¹⁹ Icipiti wulaw lapa

Hatatı ke kupaŋtu ké. I ha-ı ı alu Tapənesı neu na í la alb. ²⁰ M̄p̄óȳo alb unı ı lula apalu p̄əyaya na Hatatı ha-keye h̄ete sı Kenupa. Ka c̄epa h̄ete, ilena Tapənesı mu-ke na í t̄o-keye wulaw t̄əyaya taa.

²¹ Waatu wei Hatatı nuwa sı Tafiti na ı yoolaa wulaw Sowarı pá səpa, ilena í sələmı İcipiti wulaw sı: Yele na má məli ma t̄etu taa.

²² Nt̄ena İcipiti wulaw p̄əsı Hatatı sı: Pepeye n̄ laŋa ma kiŋ na n̄ nyul̄əyi k̄pente? Mp̄əȳule sı: Ma ta laŋ p̄əb̄ yaa. İle ye-le-m na má məli te.

²³ M̄p̄óȳo İso yelaa na Salom̄əŋ weena kolontu l̄əb̄. İleye İliyata p̄əyalu Les̄əŋ wei ı ka sewa ı caa Hatat̄əs̄e wei ı ke Sopa wulaw t̄o. ²⁴ Waatu wei Tafiti ka kuwa Hatat̄əs̄e yoolaa t̄əȳo Les̄əŋ kota t̄et̄elataa ke ı kiŋ, na í p̄əsi pa nȳəȳu tu na pá polo Taması na pá caya t̄əna, na í caŋ ı t̄əki kawulaya ²⁵ ke Siliı t̄etu taa. I lapa İseyeli nȳəma kolontu ke Salom̄əŋ kawulaya puı t̄ənyaya, na í footiyi-we na í lakti-weye ısayat̄u isı Hatatı.

Solop̄əwam koluȳu ke wulaw t̄ə

(K̄ut̄əs̄utu II 9:29-31)

²⁶⁻²⁷ Salom̄əŋ ka w̄ena t̄əml̄e t̄u n̄əȳəlu na pá yaaki-ı sı Solop̄əwam. I t̄eȳele Seleta ke İf̄əlayim t̄etu taa. Pa yaa ı caa sı Nepa, na ı too sı Seluya, ı too unı ı k̄é leelu. M̄p̄óȳo k̄uyaku nak̄uli, Solop̄əwam k̄əla Salom̄əŋ t̄əo.

Waatu wei Salom̄əŋ ŋmaakaya Milo*fa* na Tafiti t̄e koluȳa t̄ə, ^a səəsı t̄əȳo pa yaa mp̄u. ²⁸ Solop̄əwam ka k̄é if̄epu k̄upaŋ ké. Wulaw paas̄əna mp̄u sı ı lakti ı t̄əml̄e ke t̄eu, ilena í k̄pa-ı İf̄əlayim na Manase pa k̄peka t̄əlası t̄əml̄e nȳəma feŋlu. ²⁹ M̄p̄óȳo k̄uyaku nak̄uli, Solop̄əwam luna Yosalem, na í na İso k̄uȳəȳəȳə t̄ələs̄ulu wei ı we Silo na pá yaaki-ı sı Ahiya t̄ə pá sulı m̄paau taa k̄é pa naaleye nȳəȳu taa, na Ahiya suu k̄pai kofalu. ³⁰ T̄ənyaȳəle Ahiya c̄əla ı k̄pai ke h̄əȳəlası naan̄əwa na naale. ³¹ P̄ə waalı k̄é í t̄əma Solop̄əwam sı: Mu h̄əȳəlası naan̄əwa. M̄pi t̄ə, İseyeli İso Tacaa ȳəȳətaa sı: Ma t̄əŋna Salom̄əŋ kawulaya l̄əek̄uȳu sı, ma cel̄əyi-ŋ na n̄ t̄əȳo kawulaya ke İseyeli k̄peka naan̄əwa t̄əo. ³² K̄pek̄əle kolunt̄əle ke ma kaası-ı ma t̄əml̄e tu Tafiti na Yosalem ıcat̄e pa t̄əo. M̄pi t̄ə, t̄ə tike ke ma l̄əsa İseyeli t̄etu t̄əna taa. ³³ M̄pi p̄ə t̄əo ma lakti mp̄u t̄ə, İseyeli nȳəma l̄ə-m na pá luŋ Sit̄əŋ nȳəma t̄əȳo alu nȳəŋku As̄ətati, na Mowapu nȳəma t̄əȳo Kem̄əsi, na Amoni nȳəma t̄əȳo Milikom. İseyeli nȳəma k̄isa m̄paau ŋku ma hula-we t̄əȳo t̄ənȳəȳu. Pa ta la n̄ti t̄ə k̄eəs̄əna-m t̄ə. P̄əȳəle pa ta t̄əki kus̄əs̄utu na n̄ti n̄ti ma tu-we t̄ə, isı Tafiti lakaya t̄ə. ³⁴ Paa na mp̄u ma kaa l̄əek̄i Salom̄əŋ niŋ taa k̄é kawulaya. Ma nȳən̄əyi-ı ı ȳəlaa wulaw ke tam k̄é, hal̄əna ı səm. Ma la n̄p̄óȳo ma t̄əml̄e tu Tafiti wei ma l̄əsa, na í t̄əki ma kiŋ na ma kot̄ət̄ətu t̄ə ı t̄əo. ³⁵ Ama Salom̄əŋ p̄əyalu k̄é ma l̄əek̄i awulum̄piitu, na má c̄əla nȳə, na n̄ t̄əȳo İseyeli k̄peka naan̄əwa t̄əo k̄é kawulaya. ³⁶ Paa na mp̄u maa yelina ı p̄əyalu k̄é k̄pek̄əle kolunt̄əle. İle pu la na Tafiti t̄əȳəȳə t̄ə we kawulaya taa k̄é Yosalem ıcat̄e n̄te ma l̄əsa sı pá s̄e-m t̄ə t̄ə taa.

³⁷ M̄p̄óȳo Tacaa tasaa sı: Solop̄əwam, maa cel̄ə-ŋ kawulaya isı n̄ səələ t̄ə, na n̄ t̄əȳo İseyeli k̄peka naan̄əwa t̄əo. ³⁸ Ye n̄ t̄ək̄əyi ma k̄uȳəȳəȳəȳə, na n̄ t̄ənȳəyi m̄paau ŋku ma hol̄əyi-ŋ t̄ə, na n̄ lakti m̄pi p̄ə k̄eəs̄əna-m t̄ə, na n̄ t̄ənȳəyi ma kiŋ na ma kot̄ət̄ətu, isı ma t̄əml̄e tu Tafiti. İle maa we nȳə waal̄əyi tam na nȳə l̄əb̄uȳu nȳəma k̄á t̄əki kawulaya ke tam, isı Tafiti nȳəma. Ma cel̄ə-ŋ İseyeli k̄peka naan̄əwa na naale, ³⁹ na pá ná na p̄ə wu-we. Ama p̄ə kaa we n̄p̄óȳo tam.

⁴⁰ M̄p̄óȳo Salom̄əŋ p̄əekaa sı ı k̄uȳu Solop̄əwam. İlena Solop̄əwam se na í polo İcipiti wulaw Sisaki t̄e na í tu-ı k̄p̄əb̄uȳu. Hal̄əna Salom̄əŋ səm.

⁴¹ Pa k̄eəs̄ə Salom̄əŋ t̄əm l̄ənt̄əna na ı kulap̄əm t̄əna, na ı nȳəm t̄ənyaya tak̄əlaya ŋka pá yaa sı, Salom̄əŋ T̄əm tak̄əlaya t̄ə ka taa. ⁴² Puıı n̄ile t̄əcu k̄é Salom̄əŋ t̄əȳo kawulaya ke İseyeli nȳəma t̄əna t̄əo ke Yosalem. ⁴³ Salom̄əŋ k̄əma na í sí, ilena ı p̄əyalu L̄əp̄əwam l̄əet̄ı ı lonte taa.

12

İseyeli nȳəma kotuȳu ke Sikem

(K̄ut̄əs̄utu II 10:1-15)

¹ M̄p̄óȳo k̄uyaku nak̄uli, İseyeli ilim n̄t̄əȳəŋ t̄əo k̄peka kota Sikem, ilena L̄əp̄əwam polo, sı pá k̄paaki-ı wulaw. ² Waatu unı t̄ə, Nepa p̄əyalu Solop̄əwam wei ı k̄á sewa wulaw Salom̄əŋ na í c̄əs̄ı İcipiti t̄ə, ı we t̄ənyaya tam. I nuwa Sikem kotuȳu ŋku k̄v̄ t̄əm, ilena í t̄ó ı taa sı, ı k̄á saalı t̄əna. ³ Ama pa tila ı waalı, na í k̄əo na í na ilim n̄t̄əȳəŋ t̄əo k̄peka pá ȳəȳəti L̄əp̄əwam sı: ⁴ Nȳə caa ka tu-t̄əȳo t̄əlası t̄əma k̄é, na t̄ə f̄el̄əyi-ı lampuunaa. İle ye nyaa waası-tu na n̄ s̄əki-t̄əȳo t̄ə səȳəla anı, tá səəlu puwa sı t̄ə nȳəni-ŋ t̄ə wulaw. ⁵ Mp̄əȳule L̄əp̄əwam sı: I yele má maŋası ma taa, na cele na k̄o fe í k̄əo na má na-me t̄ə ná.

İlena ilim n̄t̄əȳəŋ t̄əo k̄peka nȳəma t̄əe. ⁶ Nt̄ena L̄əp̄əwam p̄əsı səsa m̄pa paa we ı caa c̄əlȳə waatu wei il̄é í k̄á w̄ena ı weesuȳu t̄əo sı: Suweye má c̄ə ȳəlaa m̄pe?

⁷ S̄əs̄aa sı: Ye n̄ hula-we sı nȳə səəlu puwa sı n̄ k̄á paas̄əna-we, na n̄ ȳəȳət̄əna-weye t̄əm k̄upaŋtu, nyaya paa nȳəni pa wulaw ke tam t̄əo.

^a 11:26-27 Milo: Pulası heko taa l̄əmp̄uȳu ŋku pa suulaa sı Yosalem pat̄əma í

⁸ Ama Lɔpɔwam ta mu sɔsaa tɔm nti. Ilena Lɔpɔwam polo í pɔɔsi í malanaa ifepiya mpa pa we iní í kinj tɔ si: ⁹ Yɛlaa mpe si má pasa-weye sɛyɛla nna ma caa ka sɔka-we tɔ. Ie má cɔ-we suwe?

¹⁰ Mɔpɔyɛle í ifepu tɔyɔntɛlenaa mpe pá tɔma si: Cɔ-we si, mpalɔm ta kisi-weye tɔyɔv, kacanfanana pɔyɔ na? ¹¹ Sɛyɛla wena maa sɔki-me tɔ, a ká kɛli ma caa nyɛna. Pɛcɔ tɛpila kɛ ma caa ka casa-me. Ama alukpala kɛ maa casa-me.

¹² Mɔpɔyɛle Solopɔwam na yɛlaa pa mɛla Lɔpɔwam kinj kɛ kɔyɛɛɛn tooso wule, isu í ka heeluyu-we tɔ. ¹³ Mɔpɔyɛle wulav kisa layatɔ nti sɔsaa ka tasa-i tɔ. Ilena í holina ¹⁴ samaa, isu í ifepu tɔyɔntɛlenaa ká sɛyɛsa-i tɔ si: Eɛ, ma caa ká sɔka-meye sɛyɛla yur nyɛna. Ama maa sɔki-meye wena a tɛɛ mpɔ tɔ. Pɛcɔ tɛpila kɛ ma caa ka casa-me. Ama alukpala kɛ maa casa-me.

¹⁵ Ilena Lɔpɔwam kisi samaa kɛ nunav. Ie Tacaá ka lapɛna mpɔ si pɛ la teitei isu í ká heeluyu Iɔ kɔyɔyɔtɔv telɛsɔlv Ahiya kɛ Silo si í telɛsi Solopɔwam tɔ.

Kawulaya fayav
(*Kɔtɔsɔtv II 10:16-11:4*)

¹⁶ Waatv wei Iɛyɛli nyɛma cɛkɛnaa si wulav kisa pa tɔm kɛ muɔv, Ilena pá tɔm-i si: Tana Tafiiti tɔ fɛina natɛli.

Tana-i tɔ kaa we?

Iɛyɛli nyɛma mɛ,

mú kɔ taa mɛli tá tɛ.

Tafiiti lolɔv tv nyá,

nyaa tɔyɔ nyá kawulaya.

Ilena pá yá. ¹⁷ Yuta tetv yɛlaa tike nyɛnaxana Lɔpɔwam kɛ pa wulav. ¹⁸ Paa na mpɔ, na í tili telɛsi tɔma nyɔv tv Atolam kɛ Iɛyɛli nyɛma mpa pa we ilim ntɔyɔn tɔ tɔ pa kinj. Ilena pɛle pá yaya Atolam kɛ pɛɛ na pá kú. Mɔpɔyɛle Lɔpɔwam kpa í kɛkɛ taa kɛ kɔkɔpaa na í se na í polo Yosalem. ¹⁹ Iɛna ilim ntɔyɔn tɔ Iɛyɛli nyɛma kicina Tafiiti lolɔv nyɛma kawulaya tɔyɛle. Na mɔpɔyɛle pɛ we halɛna sanja.

²⁰ Waatv wei pa nuwa si Solopɔwam mɛlaa, Ilena pá koti pa taa pa tike. Na pá yaa-i na pá kpa-i Iɛyɛli kɛkɛ tɔna wulav. Yuta kɛkɛle tike ta luna Tafiiti tɔyɔyɔ nyɛma waali.

²¹ Waatv wei Lɔpɔwam tala Yosalem, Ilena í koti Yuta na Pɛncamɛɛ pɛ yoolaa taa yoolaa kɛ iyisi nuɔwɔ na nunaasa (180000) si: I polo na í yoono Iɛyɛli nyɛma na pá mɛnna-m ma kawulaya. ²² Ama Iɔ heela í kɔyɔyɔtɔv telɛsɔlv Semaya si: Polo n heeli ²³ Lɔpɔwam na Yuta na Pɛncamɛɛ pɛ yɛlaa si: ²⁴ Tacaá yɔyɔtaa si: I taa polo Iɛyɛli nyɛma yoonav. Mpi tɔ, pa kɛ mɛ tɛtɔnaa kɛ. Má yelina si pɛ la isu pɛ lapv tɔ.

Paa wei í mɛli í tɛ. Pa nu Iɔ Tɔm nti, Ilena pá hɛɛ.

²⁵ Mɔpɔyɛle Solopɔwam nɛmá koloosi na í cɔɛna Ifɛlayim pulasi taa icate Sikem na í caya. Pɛle pɛ waali kɛ í kola Sikem na í nɛmá koloosi na í cɔɛna Penuweli icate.

Solopɔwam isayav

²⁶⁻²⁷ Mɔpɔyɛle Solopɔwam mayasa í taa si: Ye Yosalem kɛ yɛlaa tɔna ká puki na pá laki kɔtasi kɛ Tacaá tɛsɛle taa, pɛ kɔn na ma kawulaya yɛlaa luɔn sɔv pa caa kɔpɛn Yuta wulav Lɔpɔwam. Ilena pa kv-m na pá tɛn-i. ²⁸ Mɔpɔyɛle í yɛlaa na pá lupi-i wɔla nawee Iɛsɛn naale, na í hul í yɛlaa si: Hatoo í poluyv Yosalem kɛ Iɔ sɛɛv tɔ pɛ taanɔa tɛcam. Ie u naaki mɛ Iɔ wei í Iɛsa-meye Icipiti tetv taa tɔyɛlv.

²⁹ Ilena pá siki Iɛsɔyɔv Iɛnkv kɛ Petɛeli, na Iɛnkv kɛ Tanj. ³⁰ Iɛna Solopɔwam tolisa yɛlaa na pá la isayav tɔyɛle. Na yɛlaa tuutuuma náa pona Iɛsɔyɔv naale nyɛnkv kɛ Tanj.

³¹ Ilena Solopɔwam yele na pá nɛmá tɔn kutulɔn, na í kpa yɛlaa kpa nyɛma mpa pa ta kɛ Lefii nyɛma tɔyɔ kɔtɛlaa. ³² Na pá su acima kɛ pa isɔtv pɛlɛfɛi naanɔwa nyɛn kɔyɛɛn naanɔwa na kakpasí wule, isu acima wena pa tɔkaya Yuta tɔ. Na í mayamaya í lá kɔtasi kɛ wula nawee Iɛsɛn wei í yɛpa na pá lu tɔ tɔ. Na í tɔ kɔtɛlaa mpa í kɔpawa tɔyɔ tɛkɔtɛlenaa. Mpi í lapa Petɛeli tɔyɛle.

Petɛeli kɔtaya tɔlate mpusi tɛnsɔyɔ

³³ Mɔpɔyɛle waatv nɔyɔlv Solopɔwam Iɛsa isɔtv pɛlɛfɛi naanɔwa nyɛn kɔyɛɛn naanɔwa na kakpasí nyɛnkv wule, na í lá Iɛyɛli yɛlaa kɛ acima kɛ Petɛeli. Na í lá kɔtasi kɛ í mayamaya kɛ acima aní a tɔ.

13

¹ Mɔpɔyɛle Iɔ kusa í kɔyɔyɔtɔv telɛsɔlv nɔyɔlv kɛ Yuta tetv taa, na í tala Petɛeli kɛ waatv wei Solopɔwam isɛle sɛɛna kɔtasi nsi kɔkɔ lusa si tɔna tɔyɔ lapv tɔ. ² Mɔpɔyɛle Iɔ kɔyɔyɔtɔv telɛsɔlv tɛnɔa kɔtaya tɔlate kɛ mpusi wei Tacaá ká heela-i si í tɛnɔ-tɛ tɔ si: Kɔtaya tɔlate nyá, kɔtaya tɔlate nyá, nu. Iɔ yɔyɔtaa si, paa lɛli apalɔpɔyɔyɔ kɛ Tafiiti lolɔv taa, na pá ha-kɛyɛ hɛtɛ si Sosiyasi.

Kaa wo kɔtaɣa tɛlatɛ nyɔ nyɔ tɔɔ kɛ tunj kɔtɛlaa mpa pa wɔkaya tulaalɔnaa kɛ nyɔ tɔɔ tɔ, na kɔ kɛnna yɛlaa muwa na kɔ wo.

³ M̀pɔ́yɔ́ Iɔ kuyɔyɔtɔtu tɛlɛsɔlu tasaa si: Kɔtaɣa tɛlatɛ kɔ yɔki na tɔ tɔɔ tɔlɔma yaasi. Waatu inɛyɔ́ í ká nyɔ́ si Tacaa yɔyɔtɛna tampana.

⁴ Waatu wei wulaw Solopɔwam nuwa nti Iɔ kuyɔyɔtɔtu tɛlɛsɔlu yɔyɔta Petɛɛli kɔtaɣa tɛlatɛ tɔm tɔ, ilɛna í hólí Iɔ kuyɔyɔtɔtu tɛlɛsɔlu kɛ mpɛle, na í má kapuka si: Í kpa apalu inu.

Tɛnaɣa Solopɔwam nkpalaya tɔwlaa na kɔ saali mpɔ. Í tá pɛsi na í kooti-ke. ⁵ M̀pɔ́yɔ́ kɔtaɣa tɛlatɛ yɔka kpaɔraa inu, na tɔlɔma yaasi teitei isu Iɔ kuyɔyɔtɔtu tɛlɛsɔlu kɔ kɛsɔyɔ tɔ. ⁶ Ntɛna wulaw tɔ Iɔ kuyɔyɔtɔtu tɛlɛsɔlu kɛ tɛnɛ inu si: Hai, la suulu na n̄ wiina Tacaa nyɔ́ Iɔ si, í husi ma isayatu, na í waa-m ma nkpalaya.

Ilɛna Iɔ kuyɔyɔtɔtu tɛlɛsɔlu wiina Tacaa, na wulaw nkpalaya mɛli isu kaa weu tɔ. ⁷ Mpɔyɔle wulaw tɔma Iɔ kuyɔyɔtɔtu tɛlɛsɔlu si: Kɔɔ na tɔ polo tɔyɔɣa na n̄ nyɔɔ lum, na má la-ŋ ikɔntɔ.

⁸ Ilɛna Iɔ kuyɔyɔtɔtu tɛlɛsɔlu cɔ wulaw si: Ma sama. Ama ma nɔɔhɛle kaa fɛli nyɔ́ tɛ. M̀pɔ́yɔ́ pu la si ma tɛŋa pulɔ. Paa nyɔ́ wɛnɔw hɔyɔlɔyɔ kɛ n̄ ha-m ma kɛsaa. ⁹ Pɛle pɛ paasi Tacaa kisina-m si má taa tɔyɔ. Pɔ́cɔ́ má taa nyɔɔ pulɔyɔ cɛnɛ. Pɛyɛle ye má kɔla kpente, má taa tɛŋ nkɔ ma tɛŋaa na má kɔɔ tɔ.

¹⁰ Ilɛna Iɔ kuyɔyɔtɔtu tɛlɛsɔlu kpaɣa mpaaw kɔfalɔyɔ na í mɛli kpente.

Iɔ kuyɔyɔtɔtu tɛlɛsɔlu liyituyɔ na í sɛm

¹¹ Iɔ kuyɔyɔtɔtu tɛlɛsɔlu kɔkpatɔlu nɔyɔlu í kɔ wɛnna Petɛɛli. M̀pɔ́yɔ́ í pɔyɔlaa pɔlaa na pá kɛɛsi-í pɛ tɛna mpi Yuta Iɔ kuyɔyɔtɔtu tɛlɛsɔlu kɔma na í lá pa tɛ tɔ. Na mpi í na wulaw pɛ tɛsɛnaa tɔ. ¹² Mpɔyɔle cɛcɛ pɔɔsa-wɛ si: Lé tɔɔ kɛ́ í kpɛmnaa?

Ntɛna Petɛɛli Iɔ kuyɔyɔtɔtu tɛlɛsɔlu pɔyɔlaa polo na pá cɛkɛna timpí tɔɔ í tɛɛnaa tɔ. ¹³ Ilɛna pa caa si: Í kpɛɛli-m kraŋaya.

Ilɛna pá kpɛɛli-í na í kpa. ¹⁴ M̀pɔ́yɔ́ í kpaɣa mpaaw kɔlɔmɔyɔ nkɔ Yuta Iɔ kuyɔyɔtɔtu tɛlɛsɔlu kɔ tɛŋaa tɔ, na í hiki-í. Mpi tɔ, ilé í kɔ hɛɛsaya tɔyɔ sɔsɔɔw nakɔli kɔ tɛɛ kɛ. Ilɛna í pɔɔsi-í si: Nyayale Iɔ kuyɔyɔtɔtu tɛlɛsɔlu wei í luna Yuta tɔ? Ilé si: Yɛɛ, maya.

¹⁵ Mpɔyɔle si: Tɔ́ mɛli na n̄ nyɔɔ lum. ¹⁶ Kɛlɛna ilé í cɔ-í si: Pɛ fɛi si má mɛli na má tɔyɔ pulɔyɔ tɛna. ¹⁷ Iɔ kisina-m kɛ tɛkpataa si, ma taa tɛŋ pulɔyɔ tɛna. Pɔ́cɔ́ pɛ fɛi si má tɛŋ mpaaw kɔlɔmɔyɔ nkɔ na má kpe.

¹⁸ Ntɛna Iɔ kuyɔyɔtɔtu tɛlɛsɔlu kɔkpatɔlu caali-í si: Ma mayamaɣa ma kɛ́ Iɔ kuyɔyɔtɔtu tɛlɛsɔlu tɔtɔyɔ isu nyɔ́. Tacaa tilina í tillu na í heeli-m si má mɛlɛna-ŋ na má la-ŋ ikɔntɔ.

Sɛsɛ ilɛ kaloolaya nté. ¹⁹ M̀pɔ́yɔ́ Yuta Iɔ kuyɔyɔtɔtu tɛlɛsɔlu inu í tɛŋa-í na pá mɛli.

Yuta Iɔ kuyɔyɔtɔtu tɛlɛsɔlu sɛm tɔm

²⁰ Pa tɛŋna tɔyɔw, ilɛna Tacaa heeli Petɛɛli Iɔ kuyɔyɔtɔtu tɛlɛsɔlu kɔkpatɔlu inɛyɔ́ tɔm. Ilɛna ²¹ í má kapuka na í tɔ í muɔlu si: Tacaa yɔyɔtaa si, n̄ kɛsaa nti ma tu-ŋ tɔyɔ tɔkɔyɔ. ²² Mpi tɔ, n̄ kɔma cɛnɛ na n̄ tɔyɔ na n̄ nyɔɔ. Pɔ́cɔ́ maa kisina-ŋ kɛ́ si pulɔpɔ í taa kpa nyɔ́ nɔyɔ taa. Pɛ tɔɔ ilɛ, n̄ kɔ si haya sɛm.

²³ Pa tɛma tɔyɔw na nyɔɔw, ilɛna kɔkpatɔlu inu í kpɛɛli í taapalu kɛ kraŋaya, ²⁴ na ilé í tu mpaaw. M̀pɔ́yɔ́ tɔyɔlaya lu í tɔɔ na kɔ ku-í na kɔ pɛti mpaaw taa, na kɔ na kraŋaya pá tu-í hɛku. ²⁵ Mpatɛntaa mayana mpɔ na pá tala Petɛɛli ɪcɛtɛ taa, ilɛna pá yɔyɔti. Kɔkpatɔlu ²⁶ wei í kɔ yaa Yuta Iɔ kuyɔyɔtɔtu tɛlɛsɔlu kɛ tɔyɔw tɔ inu mpɔ, ilɛna í tɔ́ si: Yuta Iɔ kuyɔyɔtɔtu tɛlɛsɔlu kɛ. Inu í kisina Tacaa kɔsɛsɛtu kɛ tɔkɔyɔ. Pɛ tɔɔ kɛ́ Iɔ yɛlaa na tɔyɔlaya ku-í teitei isu í kɔ heela-í tɔ.

²⁷ Ilɛna kɔkpatɔlu tɔ́ í pɔyɔlaa si: Í kpɛɛli ma kraŋaya.

Ilɛna ²⁸ í kpaɣa-ke na í polo na í mayana sɛtu kɛ mpaaw taa. Na kraŋaya na tɔyɔlaya kɛ pa lona taa. Ama ka tá tɔyɔ-í, pɛyɛle ka tɔ kpa kraŋaya. ²⁹⁻³⁰ Ilɛna kɔkpatɔlu inu í kpaɣa-í na í tɛni í kraŋaya tɔɔ, na í mɛŋna Petɛɛli, na í pimi-í pa tɔyɔɣa pɛlaaw taa, na pá lá lɔyɔɣa. Ilɛna í na í piya pa wii-í si: Aa, kasa, sɛm ta nyi.

³¹ Lɔyɔɣa tɛma, ilɛna kɔkpatɔlu heeli í pɔyɔlaa si: Ye ma sɛpa í pi-m tá tɔyɔɣa pɛlaaw nkɔ ku taa tɛna. ³² Mpi tɔ, Tacaa tila-í na nɔyɔ isayaa nkɔ si í tɛŋsi Petɛɛli kɔtaɣa tɛlatɛ, na Samalii acalɛɛ tɛkɔtɛle waani waani tɔ, í nɔyɔ nkɛ kaa tɔyɔ kɛ.

³³ Paa na pa kraala Solopɔwam tɔ, í ta nu. Pɔ́cɔ́ í ta yɛle krau kɛ krau kɔtɛlaa mpa pa sɔɔla kɔtɔyɔ tɛmle tɔ. ³⁴ Solopɔwam yaasi inu, í sɔsa í tɔyɔɣa nyɔ́ma tɛnaya isayatu taa kɛ. Pɛ tɔɔ kɛ́ pɛ kpiisa pa tɛna tɛɔayacaya kɛ tɛtu tɛna taa.

Solopɔwam I kawulaya tɛm

¹ M̀pɔ́yɔ́ Solopɔwam pɔyɔlu Apiya hɛnta wɔsasi kɛ waatu inu í taa. ² Ilɛna wulaw tɔ í alɔ si: Yusɛ nyɔ́ tɔ́ pa taa nyi-ŋ, na n̄ polo Silo na n̄ mayana Iɔ kuyɔyɔtɔtu tɛlɛsɔlu Ahiya wei í kɔ kpa-m

kawulaya ke Iseyeli yelaa tao to. ³ Kpaya potopotona ke naanowa na kakalasi, na tunj nim heev na n kpentana-i. I ka heeli-ŋ nti tá pɛyaya ká tena to.

⁴ Ilena ala lu isu i paalu heeluyi-i to, na í polo Iso kuyogotutu teləsulo Ahiya teye Silo. Ué i ka kpatela teu ké, haləna í yolumi. ⁵ Ama Tacaa yepa na Iso kuyogotutu teləsulo weena pə nyəm, na í heeli-i nti nti i ká cə alu inu to.

⁶ Ahiya nu i tanj, ilena í tó si: Sov yoo, Solopowam alu. Pepe tao ké n nəkaa na n lakı isu pə taya nyá? Ma tu wena lanwakalle tom natəli si ma heeliyi-ŋ. ⁷ Məli na n heeli nyá paalu si, Iseyeli Iso Tacaa yogotaa si: Waatu wei ma kpa-ŋ ma yelaa Iseyeli nyəma wulav to, n we teitei ké isu paa yulu wei. ⁸ Tafiiti tɛyaya kawulaya ke ma mowa na má cɛle-ŋ. Ama n ta la ma luɣu nyəntu. Pəcɔ n tá təkı ma kutotutu na n lakı ma təmle na luɣu kulmoyu isu Tafiiti. ⁹ N lapa isayatu na pə kəli mpa pa laala-ŋ kawulaya tɔyov to, na n ha-m siyile na n kusi ma pááná na tunj wei n lupa to. ¹⁰ Pə tao ké maa yeke na mpusi sov nyá tɛyaya taa. Maa kpiisi nyá luluyv nyəma apalaa tana. Pə kpayaov səsaa na piya to, na pə saali yem. Isu pa hasovv nyutu na sarj to. ¹¹ Ye nyá tɛyaya to wei í səpa tɛyaya, hasi ká tɔyona-i. Na wei í səpa taale, kpeŋiŋ náá tɔyo. Nti Tacaa yogotaa tɔyle.

¹² Ilena Iso kuyogotutu teləsulo tasa alu inəyi heeluyi si: Nyaa kulı na n məli tɛyaya. N ká koo isu n svuki icate ile pɛyaya ká si. ¹³ Nke ka tike kaa nyəna pəlaav ke Solopowam luluyv taa. Ka tike ka ləyaya ke Iseyeli nyəma ká caya. Mpi to, ka tike ke Tacaa nawa sooci to. ¹⁴ Pəle pə paasi maa kpa Iseyeli wulav kofalu. Ué i ká kpiisina Solopowam luluyv nyəma. Nti unı tə kəmma nteye sarj isənto. ¹⁵ Tacaa ká hə Iseyeli nyəma ŋkranjov, na paa sele, isu lum taa səsəncəna. I ká ləkı-weyə tetv kupantu nti í ha pa caanaa to, na í yasi-we na pá tesı Papiloni pəyo ífalati waali. Mpi to, pa sika tunj kulaləŋ ké na pə kraasi Tacaa pááná. ¹⁶ Pə taya pəlv, Solopowam lapa isayatu nti na í tui yelaa ke tao taa to tə kofelovv nté.

¹⁷ Mporóy wulav alu mela Tiisa. I sov tɛyaya nənəkəelasi ile i pəyalv heewayale. ¹⁸ Ilena pá pimi-i na Iseyeli nyəma təna caya i ləyaya ke teitei isu Tacaa ká yogotəna Iso kuyogotutu teləsulo Ahiya nɔyo to.

¹⁹ Pa kəesa Solopowam təmnaa lentı ke Iseyeli awulaa takələyaa taa. Ka tao ké pa kəesa isəna i yooona, na isəna i tɔyo i kawulaya to. ²⁰ I tɔyo kawulaya ke pusi hiu na naale ilena í si. Mporóy i pəyalv Natapı ləcta i lonte taa.

Yuta wulav Lɔpɔwam kawulaya (Kvətəsvtv II 12:1-16)

²¹ Waatu wei Salbməŋ pəyalv Lɔpɔwam tɔyo kawulaya to, i luluyv pusi we nule na kulmaya. I too ka ké Amoni to na pá yaa-i si Naama. Pusi naanowa na naatosompɔyolaya ke i tɔyo i kawulaya ke Yosalem ke Yuta tetv taa. Tənyaya Iso ka ləsa si paa seeki-i. ²² Mporóy Yuta kpekəle nyəma tasa larv ke mpi pə ta maya Tacaa to. Pa lapa isayatu na i pááná kulı, na pə kəli isu pa cəsənaa ka larv to. ²³ Pele pá ŋmá təkətəle tətɔyo, na pá siki pəe, na pa ká kanjanasi ke pulasi nyəəŋ taa hətə tē. ²⁴ Halı alaa na apalaa ka lakaya wasəŋkalətə ke lona anı a tao ké, na acaalətə isu piiitimnaa mpa Tacaa tɔyənna na mpe pá caya to.

²⁵ Lɔpɔwam kawulaya pənaya kakpası nyəŋka tao ké Icipiti wulav Sisaki polaa na í yooona Yosalem. ²⁶ Mporóy Sisaki koosa Iso təsele na kawulaya tɛyaya krancoov təna. Ilena pə tí kələna wəla kpaləŋ wei Salbməŋ ka lupa to. ²⁷ Mporóy wulav Lɔpɔwam lupa nyəgəlvovv kuseemovv kpaləŋ, na í ləeti wəla nyəŋ unı i lonte, na í cɛle-i kawulaya tɛyaya tanjlaa nyovv nyəma. ²⁸ Ye wulav i puki Iso təsele, ile tanjlaa su-i na kpaləŋ unı. Ye pa tema, ile pa məŋna-i i təcayale.

²⁹ Pá kəesa Lɔpɔwam təm lentənaa ke Yuta awulaa takələyaa taa. ³⁰ I na Solopowam pa yookaya tam ké. ³¹ I səpa, ilena pá pimi-i pa tɛyaya pəlaav tao ké Tafiiti tē. I kpenaa nté Amoni nyəma. Pa yaaki i too si Naama. I pəyalv Apiyam ləstəna i lonte taa.

15

Yuta wulav Apiyam təm (Kvətəsvtv II 13:1-3,22-23)

¹⁻² Iseyeli wulav Solopowam kawulaya pənaya pələfei hiu nyəŋka tao ké Apiyam tɔyo kawulaya ke Yosalem, ke Yuta tetv tao ké pusi tooso. Pa yaakaya i too si Maaka. I too unı i ka ké Apisaləm pəel. ³ Mporóy Apiyam təŋa i caa nəəhēe tao. I ta təŋ i cəso Tafiiti ikpate. Pəcɔ i ta səlı i Iso Tacaa na lotu kulmıtv. ⁴ Paa na mpv Tacaa ha-i pəyaya ŋka kaa ləeti i lonte to, si Tafiiti tɛyaya í tao saali yem. Pəyele Yosalem í wee tam ké kawulaya icate səsəle ke Tafiiti tao. ⁵ Mpi to, unı i lapəna mpi pə maya Tacaa ke teu to. I ta wakəli Iso kəsəsıtu natəl. Ye pə taya Hiti to Yulii təm tao.

⁶ Lɔpɔwam ná yookayana Solopowam ke tam ké. ⁷ Pa kəesa Apiyam təm lentənaa ke Yuta awulaa takələyaa taa. Ué i mayamaya i yooona Solopowam tətɔyo. ⁸ I səpa, ilena pá pimi-i Tafiiti tē na i pəyalv Asa ləeti i lonte taa.

Yuta wulaw Asa tòm

(Kwtəsəvto II 14:1-2; 15:16-19; 16:1-6,11-14)

⁹ Iseyeli wulaw Solopɔwam kawulaya pənaɣa hiu nyəŋka taa ké Asa pəsa Yuta wulaw. ¹⁰ I tɔɣɔ kawulaya ke Yosalem ke pusɪ nule na kulɔmɔɣa. I nese kéle Apisalm pɛɛlɔ Maaka. ¹¹ M̀pɔ́yó Asa lapa mpi pə maɣa Tacaɔ tɔ, isu ɪ cəsɔ Tafiiiti. ¹² I tɔɣɔna apalaa na alaa mpa pə lakɪ wasaŋkalətu ke təkətəlɛnaa tɔɣɔ tetu taa. I wakəla tuŋ kulalaaŋ wei ɪ cəsɔnaa ká lupa tɔ. ¹³ Haləna í ləsi ɪ nese Maaka ke ɪ alɔkawulaya taa. Mpi tɔ, ílé ɪ ka sika tɔɣɔ isayaw ŋku pə yaa si Asela tɔɣɔ. M̀pɔ́yó Asa tɔma si pá kpesi tɔɣɔ ŋku na pá wɔ-kuyɔ Setəlɔŋ ləɔɔ nɔɣɔ. ¹⁴ Paa na wulaw unɪ ɪ sɔɔla Tacaɔ na lotu kulɔmtɔ tɔ, ɪ ta wakəli təkətəlɛnaa mpa paa we tetu taa tɔ. ¹⁵ Ama ɪ yelaa na pá kəna Isɔ tɛsɛɛle taa ké wɔla, na liɣitee nyəɣətu, na wontunaa lɛmpa mpa ɪ na ɪ caa paa hawa Tacaɔ ke kucəɔu tɔ.

¹⁶ Asa yookaɣana Iseyeli wulaw Pasa ke tam ké. ¹⁷ M̀pɔ́yó kuyaku nakuli Asa polaa na í niki Yuta ke yoonaw. Ilena í ŋmaaki Lama ɪcate ke kolunɔ si Asa na Yuta nyəma pə taa yeləna hɔɣɔluyɔ ŋkuyɔ isəna pə sɔɔlaa tɔ. ¹⁸ M̀pɔ́yó Asa koosa Isɔ tɛsɛɛle na kawulaya tɔɣaɣa kpancoou wulanaa təna, na ɪ tilina ɪ waali nyəma, si pá pona Siliɪ wulaw Tapilimotɔ pəyalɔ Pɛni-Hatati. Ulé ɪ cəsɔ kéle Hesiyɔ. Si pá cɛɛɛɪ na pá heeli-ɪ si: ¹⁹ Ma ha-ŋ kucəɔu ŋkuyɔ si ma na-ŋ t́ pɛɛli nɔɣɔ, na nyana Iseyeli wulaw í ya, na ílé ɪ ləsi ɪ yoolaa ke ma tetu taa. ²⁰ M̀pɔ́yó Pɛni-Hatati mɔ Asa tɔm nti, na í kusɪ ɪ yoolaa na pá polo pá yoonaa Iseyeli nyəma, na pá lɛkɪ pə acalɛɛ, Yon, na Tan, na Apɛɛli-Pɛti-Maaka, na Kinelee hɔɣɔluyɔ na Nɛfətali tetu kukaasətu təna. ²¹ Pasa nu mpu, lena í yele Lama ɪcate kolunɔ ŋman na í mɛli na ɪ caɣa Tiisa. ²² M̀pɔ́yó Asa kota Yuta nyəma təna, pə ta sɔɔ ulɔɣɔ pəɣaɣa, na pá kuu pɛɛ na taasi nsi Pasa ka kaawa si ɪ ŋmaakəna Lama ɪcate kolunɔ tɔ si, pə taɣanəɣəna timpi pə yaa si, Pɛncameɛ-Kɛpa na Misipa pə acalɛɛ tɔ.

²³ Pə kɛɛsa Asa tɔm lɛntənaa, na ɪ apalutɔ tɔm, na pə təna mpi ɪ lapa tɔ. Na acalɛɛ wena ɪ taɣanaa tɔ, pə tɔm ke Yuta awulaa takəlaya taa. Pə kɛɣɛtəna ɪ səm, lena kotɔŋ kra ɪ nɔntaaləŋ. ²⁴ I səpa, lena pá pimi-ɪ pə taɣa pələaw taa ké Tafiiiti tɛ. M̀pɔ́yó ɪ pəyalɔ Sosafati lɛɛta ɪ lonte.

Iseyeli wulaw Natari tòm

²⁵ Yuta wulaw Asa kawulaya pənaɣa naale nyəŋka taa ké Solopɔwam pəyalɔ Natari tɔɣɔ kawulaya ke Iseyeli taa ké pusɪ naale. ²⁶ M̀pɔ́yó ɪ lapa mpi pə ta maɣa Tacaɔ tɔ. I tɔma tɔntɛ isayale ke teitei, isu ɪ caa wei ɪ tɔsa Iseyeli nyəma ke isayatu taa tɔ. ²⁷ Ilena Isakaa kɛkɛle tu Ahiya pəyalɔ Pasa caɣa Iseyeli wulaw Natari acaya na í ku-ɪ. Waatu unəɣɪ Natari na ɪ yoolaa pá nyala Filiisi nyəma ɪcate Kipetəŋ. ²⁸ Ilena Pasa náa pəsi wulaw, na Asa we ɪ kawulaya pənaɣa tooso nyəŋka ke Yuta. ²⁹ I tɔɣɔ-keɣɛ kɛkɛraa, lena í yele na pá kó Solopɔwam tɔɣaɣa nyəma təna. I tá yele paa kulɔm ke ɪ luluyɔ taa ke teitei isu Tacaɔ ká yɔɣətəna Isɔ kuyɔɣətɔtu teləsulu Ahiya nɔɣɔ ke Silo tɔ. ³⁰ Solopɔwam lapa isayatu na í teləsi-təɣɪ Iseyeli nyəma tɔɣɔ pə kraasa Tacaɔ pááná ke səsəm.

³¹ Pə kɛɛsa Natari tɔm lɛntənaa ke Iseyeli awulaa takəlaya taa.

³² Yuta wulaw Asa yookaɣana Iseyeli nyəŋ Natari ke tam ké.

Iseyeli wulaw Pasa tòm

³³ Yuta wulaw Asa pənaɣa tooso nyəŋka taa ké Ahiya pəyalɔ Pasa tɔɣɔ Iseyeli təna tɔɔ ké kawulaya. Tiisa ɪcate taa ké ɪ tɔɣɔ-keɣɛ pusɪ hiu na liɣiti. ³⁴ M̀pɔ́yó ɪ maɣamaɣa ɪ lapa mpi pə ta maɣa Tacaɔ tɔɣɔ teitei isu Solopɔwam ka tusuyɔ Iseyeli nyəma ke tuŋ laaw taa tɔ.

16

¹ M̀pɔ́yó Tacaɔ kusa Hanani pəyalɔ Isɔ kuyɔɣətɔtu teləsulu Yehu si í polo í heeli Pasa si: ² Ma kra-ŋ ma yəlaa Iseyeli nyəma wulaw tɔ, n ké yulɔ ke yem ké. Ama n tɔɣa Solopɔwam ɪkɛpate na n tusi Iseyeli nyəma ke tuŋ laaw taa na pə kusɪ ma pááná. ³ Pə tɔɔ ké maa yele na nyá na nyá tɔɣaɣa nyəma í saali yem. Isu maa lapɔ Nepati pəyalɔ Solopɔwam na ɪ nyəma tɔ. ⁴ Ye nyá tɔɣaɣa tu wei ɪ səpa tɔɣaɣa, hasɪ ká tɔɣɔna-ɪ, na wei ɪ səpa taale, kɛpelin náá tɔɣɔ.

⁵ Pə kɛɛsa Pasa tɔm lɛntənaa na ɪ apalutɔ tɔm na pə təna mpi ɪ lapa tɔ. Pə tɔm we Iseyeli awulaa takəlaya taa. ⁶ I səpa, lena pá pimi-ɪ Tiisa, na ɪ pəyalɔ Ila mɛli ɪ lonte taa.

⁷ Waatu wei Tacaɔ ka kusa Isɔ kuyɔɣətɔtu teləsulu Yehu tɔ, tɔm naalɛɣɛ í heela-ɪ si í polo í teləsi Pasa. Kancaalaya ulɛ, Pasa lapa mpi pə ta maɣa Tacaɔ tɔ, na pə kusɪ ɪ pááná ke teitei isu Solopɔwam na ɪ luluyɔ nyəma. Naale nyəntɔ nté isəna Pasa ka kuyɔ Solopɔwam tɔɣaɣa nyəma tɔ.

Iseyeli wulaw Ila tòm

⁸ Yuta wulaw Asa kawulaya pənaɣa hiu na naatoso nyəŋka taa ké Pasa pəyalɔ Ila ná tɔɣɔ ɪ nyəŋka ke Iseyeli taa ké pusɪ naale. ⁹ M̀pɔ́yó ɪ yoolaa səsaa taa lelɔ Simili, wei ɪ paasəɣəna yosu kɛkɛnaa hɔɣɔluyɔ lɛŋko tɔ, ɪ kula wulaw tɔɔ. Na wulaw we kawulaya tɔɣaɣa nyuyɔ tu Aləsa tɛɣɛ Tiisa na ɪ nyəakɪ na pə kuyɔ-ɪ. ¹⁰ M̀pɔ́yó Simili polaa na í ku-ɪ na ɪ lɛkɪ kumte. Asa kawulaya

pənaɣa hiu na naatosompɔɣolaya nyəŋka taa ké pə lapa mpɔ. ¹¹⁻¹² Waatu wei ɪ mɔ-keɣe mpɔ, ɪlɛna í ku Pasa təɣaya nyəma təna. I ta sɔɔ nəɣɔlv, paa sɔsɔ paa pəɣaya. Paa ɪ nyəma yaa ɪ taapalaa taa nəɣɔlv. Pə lapa teitei ké ɪsu Tacaa ká heeluyɔ ɪsɔ kɔyɔɣotɔv teləsvlv Yehu na ɪ yɔɣɔtɪ tɔ. ¹³ Pasa na ɪ pəɣalv ɪla pá tusa ɪseɣelɪ yəlaa ke tunj laav taa na pá kpaasi ɪsɔ Tacaa pááná tɔyɔ pá lapa na Simili ku-weɣe mpɔ.

¹⁴ Pa keesa ɪla tɔm lentənaa ke ɪseɣelɪ awulaa takəlaya taa.

ɪseɣelɪ wulav Simili tɔm

¹⁵ Yuta wulav Asa kawulaya pənaɣa hiu na naatosompɔɣolaya taa, Simili tɔyɔ ɪseɣelɪ taa ké kawulaya ke Tiisa ɪcate taa ké kɔyɛɛɪ naatosompɔɣolaya. Waatu ɪnəɣɪ ɪseɣelɪ nyəma polaa sɪ pa yookina Filiisi nyəma ɪcate Kipetəŋ. ¹⁶ Ntəna yoolaa nu sɪ Simili kola wulav tɔɔ, na haləna í ku-ɪ. Tənaɣa pa krenta nəɣɔ ke təyoole təna na pá kpa yoolaa nyɔvɔv tɔ Omili ke ɪseɣelɪ wulav ke kpaakraa. ¹⁷ ɪlɛna Omili na ɪ yoolaa pá kɔli Kipetəŋ na pá polo pá nyala Tiisa. ¹⁸ Simili nawa sɪ pa lɛka ɪcate, ɪlɛna í svɔ kawulaya təɣaya kutuluyɔ nakɔli ku taa na í tɔ-kuɣɔ kɔkɔ na ká nyaya-ɪ ku taa təna. ¹⁹ Simili lapa mpi pə ta maɣa Tacaa tɔyɔ. I təŋa Solopɔwam wei ɪ ká tusa ɪseɣelɪ nyəma ke tunj laav taa tɔ ɪ kpatɛ taa, pə tɔɔ ké pə lapa mpɔ.

²⁰ Pa keesa Simili tɔm lentənaa, na ɪsəna ɪ kola wulav tɔɔ tɔyɔ ɪseɣelɪ awulaa takəlaya taa.

²¹ I səm waali ké ɪseɣelɪ nyəma fayə tɔm naale. Lelaa sɪ pá kpa Kinatɪ pəɣalv Tipini ke wulav. Lelaa sɪ Omili ke paa kpa. ²² Ama Omili yəlaa kəla tɔɔv ke Tipini nyəma. Pə kɔma na Tipini sí, ɪlɛna Omili náá tɔyɔ kawulaya ke ɪseɣelɪ nyəma təna tɔɔ.

ɪseɣelɪ wulav Omili tɔm

²³ Yuta wulav Asa kawulaya pənaɣa hiu na naanɔwa na kolɔmɔɣa nyəŋka taa ké Omili tɔyɔ ɪseɣelɪ taa ké kawulaya ke pusɪ naanɔwa na naale. Tiisa ke ɪ caaləna caɣav ke pusɪ naatoso. ²⁴ Pə waali ké ɪ pola Seme kiŋ na ɪ ya Samalii pulaya ke liyitee nyəɣətv iyisi naatoso (6000) na ɪ ŋma ɪcate na ɪ ha-teɣe tɔ tɔ Seme hətɛ sɪ Samalii. ²⁵ Ama Omili lapa mpi pə ta maɣa Tacaa tɔ, na pá tɛɛ awulaa mpa mpa pa laala-ɪ tɔ. ²⁶ I tɔma Solopɔwam wei ɪ tusa ɪseɣelɪ nyəma ke tunj laav taa tɔ, ɪ kpatɛ taa ké teitei ké na pá kusɪ Tacaa paana.

²⁷ Pa keesa Omili tɔm lentənaa, na ɪ kolapəm na ɪ apalɔtv nti ɪ hulaa tɔ, pə tɔm ke ɪseɣelɪ awulaa takəlaya taa. ²⁸ Waatu wei ɪ səpa, ɪlɛna pá pimi-ɪ Samalii. ɪlɛna ɪ pəɣalv Akapɪ lɛɛtɪ ɪ lonte.

ɪseɣelɪ wulav Akapɪ tɔm

²⁹ Yuta wulav Asa kawulaya pənaɣa hiu na naanɔwa na kolɔmɔɣa nyəŋka taa ké Omili pəɣalv Akapɪ tɔyɔ kawulaya ke Samalii, ke ɪseɣelɪ təna tɔɔ ké pusɪ hiu na naale. ³⁰ Mɔpɔɣɔ ɪ lapa mpi pə ta maɣa Tacaa tɔ, na pá kəli awulaa mpa pa laala-ɪ tɔ. ³¹ Pə taɣa Solopɔwam ɪsəɣatv tike ke Akapɪ keena. I pola Sitəŋ nyəma tɛɣe na ɪ kpaɣa təna nyəma wulav ɪpaali pɛelɔ Sesapɛelɪ ke alv. Haləna ɪ lunj pɛle pa tɔyɔ Paali na ɪ laa-ku. ³² ɪlɛna ɪ ŋmá Samalii ɪcate taa ké ku kutuluyɔ na pə təkətəle. ³³ Na ɪ siki ku alɔnyəŋku. I kusɔ Tacaa ɪseɣelɪ ɪsɔ pááná ké na ɪ kolapɔtv, na pá kəli awulaa mpa pa təna pa laala-ɪ tɔ.

³⁴ Waatu ɪnɪ ɪ taa ké apalv nəɣɔlv wei pa yaa sɪ, Hiyelɪ ke Petɛelɪ tɔ ɪ ŋmawa Yeliko ɪcate. Ama nti Tacaa ka yɔɣətəna Nunj pəɣalv Yosuwɛe nəɣɔ tɔ, tə lapa mɔpɔɣɔ teitei ké. Hiyelɪ pəɣalv kancaalaya nyəŋ Apilam səpa waatu wei pa hula ɪcate ntɛ tɔ kutulunj kila tɔ. ɪlɛna ɪ pəɣalv naale nyəŋ Seku náá sí waatu wei pa tɔ tə kampɔnaa tɔ.

17

ɪsɔ kɔyɔɣotɔv teləsvlv Ilii kpaaləɣɪ wulaya tɔm

¹ Apalv nəɣɔlvɔv pa yaakaya Ilii. I ké ɪsɔ kɔyɔɣotɔv teləsvlv, na ɪ wɛ Tisipe ɪcate taa ke Kalaatɪ tetv taa. Mɔpɔɣɔ kɔyaku nakɔli, ɪ heela wulav Akapɪ sɪ: Ma tuuna ɪseɣelɪ ɪsɔ Tacaa wei ɪ tɔmlɛ na laki tɔ. Cəlɔv kaa kpa pusɪ nsi sɪ kəŋ tɔ sɪ taa. Mɔpɔɣɔ pu la sɪ tɛv ká nu. Haləna má taɣanɪ səlɔmɔv na pəcɔ.

Ilii ke Keli lɔɔv nəɣɔ

² Pə waali ke Tacaa tɔma Ilii sɪ: ³ Se na ŋ polo ilim təlulɛ tɔɔ ké Yaatanɪ pəɣɔ waali, ké Keli lɔɔv nəɣɔ na ŋ ŋmɛli təna. ⁴ N ká hiki lom ke lɔɔv taa təna na ŋ nyɔɔ. Maa heeli katəkətəŋ na ɪ kɔna-ŋ tɔɔnaɣa.

⁵ Mɔpɔɣɔ Ilii tɛɛ Keli lɔɔv nəɣɔ təna, ɪsu Tacaa ka heela-ɪ tɔ, na ɪ caɣa. ⁶ ɪlɛna katəkətəŋ kəŋna-ɪ tɔɔnaɣa na nantv ke tanəŋ na taanaɣa na ɪ təkɪ na ɪ nyɔɔkɪ lɔɔv lom.

Ilii na Salepəta leelu pa tɔm

⁷ Pə kɔma na pá keesi, ɪlɛna lɔɔv lom nyɔɔ. Mpi tɔ, tɛv ta nu tetv təna taa. ⁸ Ntəna Tacaa tɔ Ilii sɪ: ⁹ Polo Salepəta ɪcate taa ké Sitəŋ cəlɔ, na ŋ caɣa təna. Ma heela təna leelu sɪ ɪ la-ŋ tɔɔnaɣa.

¹⁰ Mɔpɔɣɔ Ilii tɔ Salepəta mpaav. I kɔma ɪsu ɪ svɔkɪ ɪcate, ɪlɛ ɪ maɣana alv leelu nəɣɔlvɔle na ɪ caaku taasi. ɪlɛna ɪ ya-a-ɪ, na ɪ səlɔmɪ-ɪ sɪ: Ha-m lom konyonyɔɔm.

¹¹ Alw tɛɛ lɔm waali, ilɛna Ilii taɣani-ɪ yaav na ɪ tɔmɪ-ɪ sɪ: La suulu kɛɛntɛna-m tɔɣɔnaɣa kɛ pɛɔɔ. ¹² Ntɛna alɔ sɪ: Ma tuuna Tacaa nyɔ Iɔ sɪ ma feina tɔɣɔnaɣa. Mulumaya kaasɛna-m ɲkute taa isɛntɔɣɔ nyɔnaɣa taa, na nim kɛ heeu taa. Ma kɔmɔɣale sɪ ma caaki tuputu na mɔ tɛɛsɪ calɛsɔyɔ. Ilɛna mɔ na ma pɔɣaya tɔ tɔɣɔ na tɔ taɲ sɛm. ¹³ Ntɛna Ilii sɪ: Taa nɔɣɛsɪ, polo na ɲ la isu n yɔɣɔtɔyɔ tɔ. Ama caalɛna-m tɔɣɔnaɣa kɛ pɛɔɔ na ɲ kɔna-m. Pɔ waali, ilɛna ɲ la nyɔ na nyɔ pɔɣaya mɔ nyɔɲka. ¹⁴ Pɔpɔtɔ fɛi leleɲ, Tacaa Iɛyɛli Iɔ suwaya sɪ nyɔ mulɔmɔɣa na nyɔ nimaya pɔ kaa tɛ. Halɛna ɪ yele na tɛv nu tɛtɔ tɔɔ.

¹⁵ Mɔpɔɣɔ alɔ polaa na ɪ la isu Ilii ka heela-ɪ tɔ. Na pɔ tɔɣɔ na pɔ kaasi-wɛyɛ tɔɣɔnaɣa kɛ tampana na pɔ leeli. ¹⁶ Mulumɔɣa ɲkɛ ka tɔ tɛ nyɔnaɣa taa, pɔɔɔ nimaya nɔ tɔ tɛ heeu taa tɔtɔ. Teitei isu Tacaa kɔ heela-ɪ na Iɔ kɔyɔɣɔtɔ tɛlɛsɔlv nɔɣɔ tɔ.

Ilii feesuyi kɛ leelu pɔɣaya

¹⁷ Pɔlɛ pɔ waali kɛ pɔ wu alɔ leelu pɔɣaya ɲkɛyɛ teu, halɛna kɔ caɲ kɔ kɔ. ¹⁸ Mɔpɔyɔlɛ ka too tɔma Ilii sɪ: Iɔ kɔyɔɣɔtɔ tɛlɛsɔlv, pɛpɛ tɔɔ kɛ ɲ lapa-m mɔpɔ? N kɔma na ɲ kuli ma isayɔtɔ tɔɔ na ɲ hɔli Iɔ, na pɔ kɔ ma pɔɣaya.

¹⁹ Na pɔɣaya wɛ alɔ niɲ taa. Kelɛna Iɔ kɔyɔɣɔtɔ tɛlɛsɔlv sɪ: Cele-m-kɛ.

Ilɛna Ilii kraana-kɛyɛ isɔtaa kutuluyi taa timpi ɪ hɛntɔyɪ tɔ, na ɪ huɪsɪ-kɛyɛ ɪ kato tɔɔ. ²⁰ Ilɛna ɪ sɔlɛmɪ Tacaa sɪ: Hai, Tacaa, ma Iɔ, alɔ inɛ ɪ mɔ-m ɪ tɛyɛ niɲ naalɛyɛ. Ilɛ n caa sɪ n kv ɪ pɔɣaya na ɲ lɛɛtɪ-ɪ larɲwakɔllɛ na?

²¹ Mɔpɔɣɔ Ilii hɛnta ka tɔɔ kɛ tɔm tooso, na ɪ tasa sɪ: Hai, Tacaa, ma Iɔ, ma wiikina-ɲ sɪ ɲ ha pɔɣaya kanɛyɛ weesuyi.

²² Mɔpɔɣɔ Tacaa mɔ Ilii kɔsɔlɛmɔtɔ, na ɪ feesi pɔɣaya ɲkɛ. ²³ Ilɛna Ilii mɔɲna-kɛyɛ alɔ kɛ pɔtɛɛ kutuluyi taa na ɪ tɔ sɪ: Nyɔ pɔɣaya fema.

²⁴ Ntɛna alɔ sɪ: Pɔnɛntɛyɛlɛ ma cɛkɔnaa sɪ n kɛ Iɔ kɔyɔɣɔtɔ tɛlɛsɔlv. Na nti nti n yɔɣɔtɔyɪ tɔ, Tacaa heeliyina-ɲ-tɪ.

18

Ilii kpaalaa sɪ wɔlaya tɛɲ

¹ Wɔlaya leela sɔsɔm, na kɔ tala ka pɔnaɣa tooso nyɔɲka. Ilɛna Tacaa heeli Ilii sɪ: Polo wulav Akarɪ tɛ na ɲ heeli-ɪ sɪ, maa yele na tɛv nu.

² Mɔpɔɣɔ Ilii pola wulav tɛyɛ Samalii, na nyɔɣɔsɪ haɲa teu kɛ waatu inɪ. ³ Ilɛna wulav yaa kawulaya tɔyaya nyɔyɔ tɔ Opatiya. Apalɔ inɪ ɪ sɛkɔyɔ Iɔ kɛ teu kɛ. ⁴ Waatu wei wulav alɔ Sesapɛli kɔkɔyɔ Tacaa kɔyɔɣɔtɔ tɛlɛsɔlɛaa tɔ, Opatiya inɪ ɪ ka waasɛna pa taa nunɔwa (100), na ɪ ɲmɛsɪ-wɛyɛ kɛpɛka nule na naanɔwa kɛ kɔkɔpamɔɲ pɔɔɲ taa. Na ɪ cɛlɔyɪ-wɛyɛ tɔɣɔnaɣa na lɔm. ⁵ Mɔpɔɣɔ Akarɪ yaa Opatiya na ɪ tɔ sɪ: Tɔ cɔɔ tɛtɔ tɛna taa hila na lɔɲ tɔɔ. Ntanyɪ tu nɔ tiiliyɪ nyutɔ na tɔ tɔ tɔ kɔpɔɲaɲ na tɔ kɔpɔɲasɪ. Ilɛ tɔ kaa kv tɔ tɔla.

⁶ Ilɛna pɔ hɔli timpi timpi paa wei ɪ kɔ cɔɔ tɔ. Na Akarɪ nɔɔ tɛɛ ɪlɛ ɪ hɔɣɔlvɔyɔ. Na Opatiya nɔɔ tɛɛ ɪ nyɔɲkv. ⁷ Opatiya lu mɔpɔɔ, ilɛna ɪ sulina Iɔ kɔyɔɣɔtɔ tɛlɛsɔlv Ilii kɛ kɔkɔpɔɔ, na ɪ nyɔmɪ-ɪ. Ilɛna ɪ hɛntɪ-ɪ atɛ, na ɪ pɔɔsɪ-ɪ sɪ: Tacaa, nyɔɣalɛ Ilii? ⁸ Ilii sɪ: ɛɛ, mɔyɔ. Polo ɲ heeli nyɔ caa Akarɪ sɪ n na-m. ⁹ Ntɛna Opatiya sɪ: Ilɛ isayɔtɔ ntiyɪ ma lapa na ɲ tɔyɔ-m Akarɪ niɲ taa? Sɛm taa kɛ n tiiliyɪ-m mɔpɔ. ¹⁰ Ma tuuna nyɔ Iɔ Tacaa sɪ Akarɪ tɪla yɔlɛaa kɛ antulinyɔ piitimnaa tɛna taa, sɪ pɔ pɛɛki-ɲ. Yɛ pa tala mɔ pa tɛ, na pɛlɛ pɔ tɔ sɪ pa ta na-ɲ, ɪlɛ ɪ tɔ sɪ pɛlɛ pa wulav ɪ tuuna Iɔ. ¹¹ Ilɛna nɔɔnɔɔ nyaa tasɔyɪ sɪ mɔ polo ma heeli-ɪ sɪ n kɔɲ yaa? ¹² Ama yɛ ma hatɔlɛna-ɲ, Tacaa Feesuyi kɔ kɔpɔɲa-ɲ na kɔ tɛɛna timpi ma ta nyɪ tɔ. Ilɛna mɔ polo na mɔ kɛsɪ-tɔyɪ Akarɪ. Pa kaa na-ɲ, ɪlɛ paa kɔ mɔ. Pɔyɛlɛ ma sɛɛki Iɔ kɛ teu kɛ hatoo ma pɔcaatu kɛ. ¹³ Tacaa, pa ta kɛsɪ-ɲ isɛna ma ɲmɛsa Iɔ kɔyɔɣɔtɔ tɛlɛsɔlɛaa nunɔwa (100) kɛ kɛpɛka nule na naanɔwa kɛ kɔkɔpamɔɲ pɔɔɲ taa tɔ? Halɛna mɔ cɛlɛ-wɛyɛ tɔɣɔnaɣa na lɔm kɛ waatu wei Sesapɛli kɔkɔyɔ-wɛ tɔ. ¹⁴ Ilɛna nɔɔnɔɔ ɲ tɔɲ sɪ mɔ polo mɔ heeli Akarɪ sɪ ma na-ɲ tɔ, ɪ kɔ kɔ-m kɛ. ¹⁵ Ntɛna Ilii sɪ: Ma tuuna Tacaa Toma tɛna tɔ wei ɪ tɛmlɛ ma lakɪ tɔ, sɪ saɲa maɣamaɣa maa polo Akarɪ tɛ.

Ilii pote kɛ Akarɪ tɛ

¹⁶ Mɔpɔɣɔ Opatiya polaa na ɪ kɛsɪ Akarɪ kɛ tɔ tɛna. Ilɛna Akarɪ polo Ilii sɔɲyɔyɔ. ¹⁷ Akarɪ na-ɪ, ilɛna ɪ tɔ sɪ: Nyɔ kɔnna Iɛyɛli yɔlɛaa tɔɔ kɛ mpusi.

¹⁸ Ntɛna Ilii sɪ: Pɔ taɣa mɔ, nyɔyɔ. Mpi tɔ, nyana nyɔ tɔyaya nyɔma ɪ kisa Tacaa kɔtɔtɔ kɛ tɔkɔyɔ, na ɪ laaki Paalɔnaa. ¹⁹ Ama tili nɔɔnɔɔ na pɔ kɔti Iɛyɛli yɔlɛaa kɛ ma kiɲ kɛ Kamɛli pɔyɔ tɔɔ, na pɔ kɛɛnna tɔyɔ Paali kɔyɔɣɔtɔ tɛlɛsɔlɛaa nasɔlɛ na nule na naanɔwa (450) na kv alɔnyɔɲkv nyɔma nasɔlɛ (400) mɔ Sesapɛli tɔɔki tɔ.

Ilii na Paali kɔyɔɣɔtɔ tɛlɛsɔlɛaa kɛ Kamɛli pɔyɔ taa

²⁰ Mɔpɔɣɔ Akarɪ kota Iɛyɛli kɛpɛka tɛna, na Iɔ kɔyɔɣɔtɔ tɛlɛsɔlɛaa kɛ Kamɛli pɔyɔ tɔɔ. Pa kotaa, ilɛna ²¹ Ilii lu samaa isɛntaa na ɪ tɔ sɪ: Pɔlɛ kɛ ɪ kɔ heesi yɛlɛyɛlɛ inɛ? Yɛ Tacaa Iɔ maɣamaɣa kɛ ɪ sɛki, ɪ sɛɛ-ɪ. Yaa yɛ tɔyɔ Paali kɛ ɪ caaki, ɪlɛ ɪ laa kɔlɛ.

Ama samaa taa nɔɔɔɔ ta cɔ. ²² Ntɛna Ilii tasa si: Ma tike tɔkɔɔ ma kɛna Tacaɔ kuyɔɔɔtɔtɔ tɛlɛsɔɔ. Ama tɔɔ Paali kuyɔɔɔtɔtɔ tɛlɛsɔɔlɛ nɔ wɛ nasɔɔlɛ na nɔɔlɛ na naanɔwɔ (450). ²³ Pɔ kɔna ma na-wɛɛɛ latɛɛ latɛɛ, na mɛɛ pɔ kɔ pa nyɔɔɔ na pɔ tɛni kɔtɔɔ tɛlatɛ taasi tɔɔ. Ama pɔ taa mɔsi kɔkɔ. ²⁴ Uɛna pɔ sɔlɛmi pa tɔɔ, na mɔɔ sɔlɛmi ma lɔ tɔtɔ. Wei i nyɔɔ kɔ tisi kɔkɔ na kɔ nyɔɔ kɔtɔɔ ŋkɛ tɔɔlɛ sɔsɔ.

Uɛna samaa tɛna tisi si, pɔ wɛ tɛu.

²⁵ Ntɛna Ilii tɔ Paali kuyɔɔɔtɔtɔ tɛlɛsɔɔlɛ si: U lɛsi latɛɛnɛna mɛɛ pa taa lɛɔ na i caali. Mpi tɔ, mɔ kɔlɛna paɔɔlɛ. Pɔ waali, uɛna i sɔlɛmi mɔ tɔɔ na kɔ tisi kɔkɔ.

²⁶ Mɔɔɔɔ pa mɔ latɛɛ na pɔ kɔ, na pɔ hiisi, na pɔ tɔ kɔtɔɔ tɛlatɛ tɔɔ, na pɔ sɔlɛmɔɔ pa tɔɔ si: Hai, Paali, cɔ-tɔ. Na pɔ paaki na pɔ cɔkɔna pa kɔtɔɔ tɛlatɛ, halɛna ilim sikuyɔ. Ama Paali ta cɔ-wɛɛɛ paa tɔmɔɔ kɔlɛmɔɔ. ²⁷ Ilim sikuyɔ waali kɛ Ilii wɔɔɔ-wɛ si: U kiisi sɔsɔm, isɛntɔ kɔ hɔwɛɛ tɛna tiiliɔ, yaa isɛntɔ pɔlɔpɔ tɔm caalɛna-kɔ. Yaa ntanyɔ kɔ pɔla mɔpaa, yaa kɔ tooki, uɛ i feesi-kɔ.

²⁸ Mɔɔɔɔ pa sɔsɔ kɔɔu, na pɔ sɔki pa tɔɔ pa layalɛɛ, na pa ŋmantaaɔ, isɔ pa tu lakɔ tɔ. Halɛna calɛm kɔɔɔ. ²⁹ Ilim sikaa, uɛna pɔ sɔsɔ kɔɔu isɔ kraɔɔna, na pɔ yaaki pa tɔɔ, halɛna ilim kɔlɛɔ kɔtasi lapɔ waatɔ. Ama pɔ ta cɔ-wɛɛɛ paa tɔmɔɔ kɔlɛmɔɔ. Pɔcɔ pɔ ta hɔli-wɛɛɛ yaasi nɔɔɔɔ.

³⁰ Mɔɔɔɔ Ilii kɔta yɔlɛ kɛ i kiɔ. Uɛna i tayani Tacaɔ kɔtɔɔ tɛlatɛ nte pa yɔkɔ tɔ. ³¹ Mɔɔɔɔ i kula pɛɛ naanɔwɔ na naalɛ, na pɔ kɛɛsɔna Yakɔɔɔ lɔlɔɔ nyɔɔma. Yakɔɔɔ inɔɔi Tacaɔ ka heelɛna si, paa yaɔ-i si lɛɛɛɛ. ³² Pɛɛ anɔɔi i ŋmana Tacaɔ kɛ kɔtɔɔ tɛlatɛ. Na i hɛɛ lɔnte na i cɔna-tɛ. Lɔnte ntɛ tɔ tɔki isɔ lɔm liitilinaa hiu na naanɔwɔ kɛ mɔ. ³³ Mɔɔɔɔ i tayana taasi kɛ kɔtɔɔ tɛlatɛ tɔɔ, na i hiisi latɛɛ na i tɛni. ³⁴ Uɛna i tɔ mɔ paa wɛ tɛna tɔ si: U lɔm hɛɛsi liɔiti na i pɔli nantɔ na pɔ taasi tɔɔ.

Pa lapa mɔ, uɛna Ilii si: U lɛli tɔm naalɛ nyɔm. Ilii si: U tasa tɔm tooso nyɔm.

Uɛna pɔ lɔm na pɔ pɔli mɔ. ³⁵ Uɛna lɔm kɔɔ. Halɛna pɔ su lɔnte nte i ka hɛɛwɔ na i cɔna kɔtɔɔ tɛlatɛ tɔ.

³⁶ Pɔ kama na pɔ tala waatɔ wei pa lakɔ ilim kɔlɛɔ kɔtasi tɔ, uɛna lɔ kuyɔɔɔtɔtɔ tɛlɛsɔɔ Ilii kɔtɔɔna kɔtɔɔ tɛlatɛ na i tɔ si: Hai, Tacaɔ Apɔlɔham na lɛaaka na Yakɔɔɔ pa lɔ. Hɔli sɔna si nyɔɔlɛ lɛɛɛɛ nyɔɔma lɔ, na maɔlɛ nyɔɔ tɛmlɛ tɔ. Nyɔɔ tɔmna si mɔ la isɛntɔ. ³⁷ Tacaɔ, mɔ ma sɔlɛmɔɔ. Hai, mɔ ma sɔlɛmɔɔ. Yɔlɛna paaɛ pɔ nyɔ si, nyɔɔlɛ lɔ Tacaɔ. Nyɔɔ caakɔna si ŋ mɔɔna-wɛɛɛ tampana nna pa tɔɔɔa hatoo lɔɔ tɔ a taa.

³⁸ Mɔɔɔɔ Tacaɔ tisa kɔkɔ na kɔ nyɔɔ kɔtɔɔ nantɔ, na pɔ taasi, na pɛɛ, na tɛtɔ, na kɔ kɔɔna lɔnte taa lɔm. ³⁹ lɛɛɛɛ nyɔɔma nɔ mɔ, uɛna pɔ hɛntɔ pa tɔnaɔ aɛ na pɔ mɔ kɔpɔsi si: Hei, Tacaɔ kɛlɛ lɔ maɔmaɔa. Inɔɔlɛ lɔ maɔmaɔa. ⁴⁰ Mɔɔɔɔ Ilii tɔma-wɛ si: U kra Paali kuyɔɔɔtɔtɔ tɛlɛsɔɔlɛ tɛna, nɔɔɔɔ i taa fiti.

Pa kra-wɛ, uɛna pɔ tiina-wɛɛɛ Kɔsɔɔ lɔɔ nɔɔ na i lɛntɔ-wɛɛɛ tɛna.

Tɛn kɔntɛ

⁴¹ Pɔ waali kɛ Ilii tɔma Akari si: Polo ŋ tɔɔ na ŋ nyɔɔ. Mpi tɔ, ma nukɔ tɛn tɔɔ.

⁴² Wulaw tɛwɔ, uɛna Ilii kra Kameɛli pɔɔ nyɔɔ taa, na i hɛntɔ Tacaɔ kɛ aɛ. Uɛna i tɔ i nyɔɔ kɛ i yoo taa. ⁴³ Mɔɔɔɔ i tɔma i waali tɔɔlɛ si: Kra na ŋ nyɔɔna tɛnku hɔɔɔɔ tɔɔ.

U waali tɔɔlɛ kɔwɔ na i kɔɔ, uɛna i heeli-i si: Pɔlɔ fɛi.

Tɔm naatosomɔɔɔlɛ kɛ i tila-i mɔ, na i nyɔɔɔ. ⁴⁴ Naatosomɔɔɔlɛ nyɔm kɛ tɛmlɛ tɔ mɔlɛna na i yɔɔtɔ si: Ma nawa isɔɔmɔtiya luna tɛnku taa, na kɔ kraaki, ka ta kɔli yɔlɛ ntantaku.

Ntɛna Ilii tɔm-i si: Polo ŋ heeli Akari si i kɔɔlɛ i kraɔanɔɔ na i tii lɔɔ, tɛu i taa tɔki-i.

⁴⁵ Uɛna tɛn kra tɛu, na kɔ hɔki sɔsɔm na wulaw wɛ i kɛkɛ taa na i kɔɔlɛ Sisilee. ⁴⁶ Mɔɔɔɔ Ilii lɔla i tamɔlɛ na Tacaɔ ha-i tɔma. Uɛna i kraɔa aɛwɔ kɛ Akari kɛkɛ nɔɔ tɔɔ, halɛna pɔ suɔ iɛɛtɛ.

19

Ilii apalɔtɔ lɔ

¹ Mɔɔɔɔ Akari kɛɛsa i alɔ Sesapɛɛli kɛ pɔ tɛna mpi Ilii lapa tɔ. Na isɛna i kɔwɔ Paali kuyɔɔɔtɔtɔ tɛlɛsɔɔlɛ tɔ. ² Uɛna Sesapɛɛli tili na pɔ heeli Ilii si: Ye cele isɛntɔ taka ma ta kɔ-ŋ tɛitɛi isɔ n kɔɔ Paali kuyɔɔɔtɔtɔ tɛlɛsɔɔlɛ mɛɛ tɔ, tɔɔ i hɔ ma ŋkraɔɔ na wahala sɔsɔ nɔɔɔɔ. ³ Mɔɔɔɔ sɔɔntɔ kra Ilii, na i kraɔa i tɛmlɛ tɔ na pɔ sɛ na pɔ polo Pɛɛɛpa kɛ Yuta tɛtɔ taa, na i yeɛ i tɛmlɛ tɔ kɛ tɛna. ⁴ Uɛna i tɔ kɔɔlɛ kɔlɛmɔɔ kɛ wulaw tɛtɔ taa na i caɔa tiikaɔ nasɔli si tɛɛ, na i sɔlɛmi sɔm si: Hai, Tacaɔ, pɔ nu-m, kraɔa-m mɔ. Mpi tɔ, ma ta kɔli ta caana kɛ tɛu.

⁵ Uɛna Ilii hɛntɔ tɛna na i tɔo. Na isɛtɔa tillu nɔɔɔɔ i kɔɔ na i ma i tɔo, na i feesi-i si: Kɔli na ŋ tɔɔ.

⁶ Ilii fema, ilena í maƣana pepetaya piwa pæle tɔɔ, na lum fulaya. I tema tɔɔnu na nyɔɔɔ, ilena í taƣanu hæntuyɔ. ⁷ M̀p̀r̀óỳó Tacaa tillu kɔma na í má í tɔɔ na í tɔm̀-í s̀: Kuli na ń tɔɔ. Mpi tɔ, nyá m̀paaw taƣalaa ké.

⁸ Ilii kɔlaa na í tɔɔ, ilena í hiki alaafaya na í tó ilim na ahoo ke kuyeyɛ nule tɔcu. Haləna í tala tsɔ puɔn Holɛpu.

Ilii apalɔtv nyɔɔv

⁹ Ilii tala Holɛpu puɔn taa, ilena í sɔv kɔkramuyɔ puɔn taa ké ahoo, na Tacaa pɔɔsi-í s̀: N laki weye cəne?

¹⁰ M̀p̀r̀óỳó Ilii s̀: Hai, Tacaa tsɔ, Toma tɔna tv, ma seesa isəle na nyá tɔmle ké. Ama Iseyeli nyáma yəkəna nyana-we mə nɔɔ pælvɔ. Na kɔtaya tɔlatenaa, na pá kó nyá kuyɔɔtɔtv tɛləsəlaa. Ma tike ke pə sɔɔwa, na pa tu tɔɔna pækvɔv s̀ pá kɔ-m. ¹¹ Ntəna Tacaa s̀: Lu na ń kra puɔn tɔɔ na ń sɔɔ ma isentaa, na má tó na má tɛ.

Pə tasaa ɔle heelumuyɔ nakuli kɔ həkaa kele na kɔ fakɔ pɔɔɔ. Ama Tacaa fei pə taa. Pəle pə waali ké tɛtv selaa, Tacaa fei pə taa tɔtɔ. ¹² Tɛtv seluyɔ mpi pəle pə waali ké kɔkɔ ná həkaa. Tacaa fei kele ka taa tɔtɔ. Pə waali ké heelimaya nakəli ka fetaa, na Ilii nu ka taɔ. ¹³ Iləna í takɔ í isentɔ ké í kra na í lu na í sɔɔ kɔkramuyɔ p̀r̀óỳó nɔɔ. Na í nu pə tasa-í pɔɔsvɔv s̀: Ilii n laki weye cəne?

¹⁴ Ntəna í cə s̀: Hai, Tacaa tsɔ, Toma tɔna tv, ma seesa isəle na nyá tɔmle ké. Ama Iseyeli nyáma yəkəna nyana-we mə nɔɔ pælvɔ na kɔtaya tɔlatenaa, na pá kó nyá kuyɔɔtɔtv tɛləsəlaa. Ma tike ke pə sɔɔwa, na pa tu tɔɔna pækvɔv s̀ pá kɔ-m.

¹⁵ M̀p̀r̀óỳó Tacaa tɔma Ilii s̀: Məli nyá nɔɔhɛ tɔɔ. Polo Tamasi na ń kra Hasayeli ke Silií nyáma wulav. ¹⁶ Iləna ń polo na ń kra Nimsi pəyalv Yehu ke Iseyeli nyáma wulav. Na ń kra Safa pəyalv Ilisee ke Apeeli-Mehola ke tsɔ kuyɔɔtɔtv tɛləsɔlv wei í ká lɛeti nyá lonte taa tɔ. ¹⁷ Hasayeli í kpisa m̀pa pa tɔm, ɔle Yehu náá kó pəle. Yehu í kpisa m̀pa, ɔle Ilisee náá kó pəle. ¹⁸ Ama maa yelev yəlaa iyisi naatosompɔɔɔlaya (7000) m̀pa pa ta lun tɔɔv Paali na pá m̀si-kɔ tɔ, na pa weesin.

Ilii ləsvɔv ke í waali təɔlv Ilisee

¹⁹ Ilii kɔla tɔna, iləna í polo í maƣana Safa pəyalv Ilisee na pa haləɔna naaɔ naaɔv na naale. Na Ilisee tɔka naaɔv na naale nyəɔ. Iləna Ilii krətəna-í na í lɔɔv í tɔɔ ké kra. ²⁰ M̀p̀r̀óỳó Ilisee lɔ akuyɔ taya, na í kraɔ Ilii waali ké asewa na í tɔm̀-í s̀: Hai, yelev-m, na má polo na má lá ma caa na ma too ke pə lapa wulee. Iləna má kɔɔ na má təɔv-ɔv. Ntəna Ilii s̀: Polo. Ma ta taɔv-ɔv se. ń kɔɔ.

²¹ Iləna Ilisee məli í naaɔ kvhaləɔv cəlv, na í kra-í na í la kɔtaya, na í kraɔv akuyɔv krətəɔv na í taɔanəna kɔkɔ na í tasi nantv. Iləna í ha í cəlv nyáma na pá tɔɔ. Iləna í təɔv Ilii, na í pəsi í pəyalv.

20

Silií nyáma na Samalií nyáma pa yoo

¹ M̀p̀r̀óỳó kuyakv nakuli, Silií wulav Pɛni-Hatati kpeyela í yoolaa, na pa kraɔanəɔ, na pa yoo kekekeɔa. Na pa cəlv awulaa hiu na naaɔv na naale. Na pá polo Samalií nyáma ke yooɔn.

² M̀p̀r̀óỳó Silií wulav tilaa na pá heeli Iseyeli wulav Akarɔ s̀: ³ Cɛle-m nyá liyitee, na nyá wɔla, na nyá alaa na nyá piya m̀pa pa kəla alaafaya tɔ. ⁴ Ntəna Iseyeli wulav tili s̀ pa heeli-í s̀: Má sama. Ilə ma maɔamaya ke maa ha-ɔv, na pə kpenna ma kɔwɛnam. ⁵ M̀p̀r̀óỳó Pɛni-Hatati tasa tiluyɔv ke tɔm naale nyəɔm. Na pá polo pá heeli Akarɔ s̀: Pɛni-Hatati s̀ pə taya nyá liyitee na nyá wɔla na nyá alaa na nyá piya tike ke í caaki. ⁶ Akarɔ nyɔv teu s̀ cɛle isəntɔ waatv maa tili ma yəlaa na pá yasɔ nyá kawulaya tayaɔa, na nyá waali nyáma nyəɔsi taa, na pá kraɔa nyá wontunaa kɔpantv.

⁷ M̀p̀r̀óỳó Iseyeli wulav kɔta tɛtv nyuvɔv nyáma təna na í tɔ-we s̀: Mə maɔamaya í nawa təkpataa s̀ isayato ke ɔnɛ ɔnɛ í pəkəɔɔnə-tv. Pə tɔɔ ké í tilaa s̀ má cɛle-í ma alaa, na ma piya, na ma liyitee, na ma wɔla. Pəcɔ ma ta tu kisina-í pɔlv.

⁸ Ntəna nyuvɔv nyáma na ɔate təna yəlaa tɔ s̀: Taa tisi na ń niuna-í.

⁹ M̀p̀r̀óỳó Akarɔ heela Pɛni-Hatati tillaa s̀: I heeli-í s̀ ma cɛlaya-í mpi í ka sələma kancaalaya tɔɔ. Ama mpi í pəkəɔv nɔɔnɔ tɔ, ma kisaɔ yoo.

Iləna tillaa náá polo na pá heeli Pɛni-Hatati ke mpv. ¹⁰ M̀p̀r̀óỳó Pɛni-Hatati tasa tillaa tooso nyáma ke tiluyɔv na pá heeli Akarɔ s̀: Ye ma ta yəkɔ Samalií ɔate tɔmɔvɔmɔv, na ma yoolaa cosi tɔ tɛtv ke pa ɔkulee taa na pá kpeena. Tuɔv í tv-m wahala. ¹¹ Kɛləna Iseyeli wulav s̀: Pa tuka itule s̀, pa kvɔv tɔɔlaya ké na pəcɔ pá paana ka kɔɔle.

¹² Pa pona Pɛni-Hatati ke tɔm nti tɔ na pá maɔana í na awulaa lempa ke coka taa ké na pá nyɔɔkɔ sɔlvɔm. M̀p̀r̀óỳó í tɔma í yoolaa s̀: I taɔanɔ mə ti na í niki yoo. Iləna pəle pá la mpv.

¹³ M̄pógó Iṣò kuyóyótótú telṣṣlṣb nàǵǵlṣb ı polaa na í maǵana Iṣeyeli wulaw Akarí, na í tó sí: Tacaa sí má heeli-ŋ sí yoolaa tuutuuma wei n naaki isǎntó tó, maa tu-weye nyá niŋ taa ké sanja maǵamaǵa. Uena pácǵó ní nyi sí maǵale Tacaa.

¹⁴ Ntɛna Akarí pǵási sí: Awe toŋ taa ké pí tona-weye ma niŋ taa? Tacaa sí: Yoolaa kofama mpa kumatariŋnaa sǵsaa kpaǵaa tó mpe pa toŋ taa ké.

Akarí sí: Na awe ká caalǵna yooú? Iṣò kuyóyótótú telṣṣlṣb sí: Nyáǵa.

¹⁵ M̄pógó Akarí kala yoolaa mpe, pa we yǵlaa ŋm̄n̄nyuŋ na hiu na naan̄wa na naale (232). Uena í kala Iṣeyeli yoolaa tǵna. Pɛle pa we yǵlaa iyisi naatosompǵǵalaya (7000). ¹⁶⁻¹⁷ Uena yoolaa mpe pá tii kolontunaa tǵó ké ilim sikuyú waat̄u. Pɛni-Hatati na ı awulaa pa toŋna solǵm lipu ke cǵka taa. I kusa feŋlaa sí pá ná mpi pǵ lakı tó. Uena pɛle pá heeli-ı sí: Samalii yoolaa tǵma luw ké. ¹⁸ Ntɛna í yǵǵóti solǵm tǵm sí: Ye ciikuyú ke pa kǵŋ, ıle í kpa-we na pa ise. Yaa ye yooú ke pa tu kǵŋ í kpa-we na pa ise tǵtǵ.

¹⁹ M̄pógó yoolaa kofama mpe na Iṣeyeli yoolaa, pa lu ıcate taa, ²⁰ na paa wei ı ku kolontu. Ama Silií nyǵma kuu-te na Iṣeyeli nyǵma tu pa waalı. Uena Pɛni-Hatati na lɛlaa pá caya kpaǵanǵŋ na pá se. ²¹ Isǵna Iṣeyeli wulaw yooŋa Silií nyǵma na í kpiisi pa kpaǵanǵŋ na í wakǵli pa yooú keekɛnaa, na í pɛli pa niŋ ke sǵsǵm tǵǵle.

²² M̄pógó Iṣò kuyóyótótú telṣṣlṣb mǵlaa na í heeli Iṣeyeli wulaw sí: Kaasi nyá ti na ní maǵası teu ke mpi n ká la tǵ. Mpi tǵ, Silií wulaw na ı yoolaa paa mǵli pǵnte isǎntó waat̄u sí pa yookina-ŋ.

Akarí akat̄u tǵtǵ

²³ M̄pógó kuyaku nakǵli, Silií wulaw waalı nyǵma tǵma-ı sí: Iṣeyeli nyǵma Iṣò ke pǵǵŋ nyǵŋ ké. Pǵ tǵó ké pa kǵla-tu. Mpu tǵ, tǵ polo tǵ yooŋa-weye tetekǵle taa. Iṣu tǵ kǵla-we. ²⁴ Lǵsí awulaa mpe na ní lɛeti pa lona taa ké kufǵnɛnaa. ²⁵ Uena ní kpaǵa yoolaa kofama isu mpa pa sǵpa tǵ, na ní caa kpaǵanǵŋ na yooú keekɛnaa, isu lǵŋ nyǵma. Uena tǵ suli Iṣeyeli nyǵma ke tetekǵle taa. Iṣu tǵ kǵla-we.

M̄pógó Pɛni-Hatati m̄u mpe unı pa tǵm nti. ²⁶ Pǵnaǵa sika isu mpu, uena í kala ı yoolaa na í kpaǵa-we na í pona Afeki ke Iṣeyeli nyǵma yooŋaw. ²⁷ M̄pógó Akarí ná kala ı yoolaa, na pá polo pa kolontunaa ke yooŋaw. Na pá siki kpeka naale, isu pǵŋ kalakisi. Na Silií nyǵma náa waasa tetu tǵna. ²⁸ Mpuyle Iṣò kuyóyótótú telṣṣlṣb mǵla Iṣeyeli wulaw kin na í tó sí: Tacaa yǵǵotaa sí timpi Silií nyǵma tǵma sí, maǵa pǵǵŋ taa Iṣò tǵ, maa tu-weye nyá niŋ taa. Uena pá nyi sí maǵale Tacaa. ²⁹ M̄pógó pa sika tǵma kin ke kuyɛŋ naatoso tǵcu na pá nyǵnǵŋi tǵma. Uena pá yoo naatosompǵǵalaya nyǵŋku wule. M̄pógó Iṣeyeli ku Silií yoolaa ke iyisi nun̄wa (100000) ke kuyaku kulǵm̄nyu. ³⁰ Pǵ kaasa yoolaa iyisi hiu na naatosompǵǵalaya (27000) wei uena pɛle pa kuu-te. Uena pá suw Afeki ıcate taa, na ıcate kolunja ti na pá nyǵki-we.

Akarí yela Silií wulaw ke kuyú

Ama Pɛni-Hatati ná pǵasa na í se na í ŋmeli ıcate taa kutuliya nakǵli ka taa. ³¹ M̄pógó ı waalı nyǵma polaa na pá heeli-ı sí: Tǵ nuwa sí Iṣeyeli awulaa wena yǵlaa pǵtǵtǵe ké. Ule tu takı fǵlǵtǵnaa na tǵ tó ta luun tɛe ké ŋmusı, na tǵ polo tǵ maǵana Iṣeyeli wulaw, ntanyı ı kaa ku-ŋ.

³² Mpuyle pa taka pa lanwakǵlle wontu nti, na pá tu pa luun tɛe ké ŋmusı na pá polo Iṣeyeli wulaw colǵ na pá heeli-ı sí: Nyá yom Pɛni-Hatati wiikina-ŋ sí ní taa ku-ı. Ntɛna Akarí sí: Ha, ı ta sí taa? Hǵǵ, ma taarpal ké te.

³³ Tǵnaǵale Silií wulaw tillaa mpa kapuka sí: Ha, nyá taarpal ke? Akarí sí: I polo í kǵna-ı.

Uena Pɛni-Hatati lu na í kǵǵ, na Akarí kpaasi-ı ı keke taa. ³⁴ Uena í tǵ Akarí sí: Maa mǵlǵna-ŋ aalɛe wena ma caa ká lɛɛka nyá caa tǵ. Ye n nǵkaa n pɛtǵna Tamasi nyǵma ke nyá tetu kulǵlǵm isu ma caa pɛtǵyana Samalii nyǵma tǵ. Uena Akarí sí: Ule má na-ŋ tu pɛli nǵǵó, na má yele-ŋ na ní kpe.

Pa tǵma nǵǵó pɛlǵyú uena Akarí yele Pɛni-Hatati na í tɛe.

Iṣò lanje ta heena Akarí yaasi

³⁵ M̄pógó Iṣò kuyóyótótú telṣṣlṣb taa nǵǵlṣb tǵma ı tǵǵntǵle sí: Tacaa yǵǵotaa sí ní ma-m. Ama ilé ı ta tisi. ³⁶ Ntɛna í tó sí: Timpi ní kpeena Iṣò kuyóyótótú tǵ, ye n kǵla kɛnte, tǵǵalaya ká katı-ŋ na ká ku-ŋ.

Kupampǵle na í tɛe na í suli tǵǵalaya na ká ku-ı. ³⁷ M̄pógó kulǵm unı ı pola lǵlṣb kin, na í tǵmı-ı sí: Ma-m.

Uena ilé í marı-ı na calǵm lu. ³⁸ Uena í hǵkǵ saalaya ke ı nyuŋu na í polo í ŋmeli mpaaw ŋku akarı ká tǵŋ tǵ ku nǵǵó. ³⁹ Waat̄u wei wulaw tɛekǵa, uena Iṣò kuyóyótótú telṣṣlṣb ma kapuka sí: Hai, Tacaa, ma isǵle ka sɛɛna yooú ké. Uena nǵǵlṣb lu na í kǵna-m yom sí má tǵki-ı. Na í heeli-m sí ye ı fitaa paa ku-m. Yaa ma felı-ı liǵitee nyǵǵtǵo iyisi tooso (3000). ⁴⁰ Tǵu, pǵ kǵma na ma isǵle sɛe teu, uena yom náa se. Ntɛna Iṣeyeli wulaw sí: Ha, n ku nyá ti tǵm ké tǵ.

41 Tənaɣa apalw inu i kəwla i isentəw saalaya, na wulaw cekəna si i kə Iso kuyəɣotutu teləsəlaa taa nəɣəw. 42 Mpuɣule Iso kuyəɣotutu teləsulu si, Tacaa yəɣotaa si: Timpi ma təma si pə kə yulu, na Akarɪ n̄ yele-i na i tɛ tɔ, nyaa sənə i lonte, na Iseyeli yələa si yulu inu i nyəma lonte.

43 Mpuɣy wulaw Akarɪ lanje ta heena təm nti, na i məli i tɛ na pääná.

21

Akarɪ yelaa na pá kv Napoti

1 Pəle pə waali, apalw nəɣəw i ka wena Sisilee, na pá yaa-i si Napoti. I wena tuj wei pa yaa si leseɲ tɔ i taale ke Iseyeli wulaw təyaya cəw. 2 Mpuɣy kuyaku nakəli wulaw təma Napoti si: Cele-m nyá leseɲ taale nte tə we ma təyaya cəw tɔ, na má hala tuusi. Maa layasɪ-ɲ nte tə kəla mpw tɔ. Yaa ye n tu sələa, ma felɪ-ɲ pə liɣitee.

3 Ntəna Napoti si: Tacaa í pona mpusi kə poolun, na mpi maa cele-ɲ kpancoou ŋku ma caanaa yelina-m tɔ.

4 Mpuɣy Akarɪ lanje ta heena Napoti təm nti, na í haɣa pääná, na í polo í hənti i kato təw, na í ha yələa ke siyile na í kisi təɣw. 5 Ntəna i alw pəwsi-i si: Pepe lapa na í kisi təɣw? 6 Mpuɣule si: Ma yəɣota Napoti ke Sisilee kə si i cele-m i leseɲ taale, na ma felɪ-i liyitee, yaa ye i caaki ma layasɪ-i kofate na í kisi.

7 Keleɲa Sesapeeli si: Pəwe, ntəɲ n səkɪ si n̄ kə Iseyeli wulaw na? Kəli na í təɣw. Maa cele-ɲ Napoti taale.

8-10 Ilena alw inu i ŋmaa Sisilee icate nyuɣw nyəma ke leetələnaa na Akarɪ həte taa si: I koti samaa ke nəhəkotw kotuyu, na í tu Napoti si í paasəna kotuyu ŋku. Ilena í pona tetelataa napələyi i kin na pá suu-i təm si, i təɣsa Iso na wulaw ke mpusi. Ilena pá luna-i icate waali na pá kv-i na pɛɛ. I tɛma mpw, Ilena í tu wulaw kuyosəm, na í tilina Sisilee icate nyuɣw nyəma, na pə səsaa si pá paasəna-ti.

11 Ilena pəle pá lá teitei isu Sesapeeli tɣw-wɛɣe i leetələnaa taa tɔ. 12 Pa kota samaa ke nəhəkotw kotuyu na pá tó Napoti si í paasəna-kv. 13 Mpuɣy tetelataa naale kəma kotuyu taa tənə, na pá tó si: Napoti təɣsa Iso, na wulaw ke mpusi.

Tete isu sənə tɔ, pa luna-i icate waali na pá yaya-i pɛɛ na pá kó. 14 Mpuɣy nyuɣw nyəma tilaa na pá heeli Sesapeeli si pa kowa Napoti na pɛɛ. 15 Waatu wei alw inu i nu mpw, Ilena í heeli i paalw si: Polo n̄ kraɣa taale nte Napoti ka kisa-ɲ pɛɛtənau tɔ. I səpa.

16 Mpuɣy Akarɪ pola kraɣaa, na i kraɣa taale n̄tɛ.

Akarɪ na i alw pa səm təm

17 Mpuɣy Tacaa heela Iso kuyəɣotutu teləsulu Ilii wei i kə Tisipe icate tu tɔ si: 18 Polo Iseyeli wulaw tɛɣe Samalii. I we Napoti taale nte i leekaa tɔ tə taa. 19 Ye n talaa Iɛ n təm-i si: Tacaa yəɣotaa si n kó yulu ntɛ, na n̄ kəw i wontu təɣw na? Timpi taa hasi niisa Napoti caləm tɔ, tənaya si niisi nyá nyəm tɔtɔ.

20 Ilii tala Akarɪ kin Ilena í pəwsi-i si: Ma kolontu n kəmaɣa? Iso kuyəɣotutu teləsulu si: Yeɛ ma kəma. Timpi nyá lanje heena mpi pə ta maɣa Tacaa tɔ pə lapu tɔ. 21 I təma si: Maa kpiisi nyana nyá ləwɣw nyəma tənə. Pə kraɣaw səsaa na piya tɔ. 22 Maa la nyá təyaya nyəma ke teitei isu maa lapu Solopwam na Pasa pa nyəɣsi tɔ. Mpi tɔ, n kəla i pääná ke kusyɣw. Pəcɔ n tusa Iseyeli nyəma ke laatu taa. 23 Mpuɣy Ilii tasaa si: Nyá alw Sesapeeli nyəntw wɛɛ tɔtɔ. Hasɪ ká təɣona-i Sisilee kolonɲa kite. 24 Pəle pə paasi, ye nyá təyaya tu wei í səpa təyaya, hasɪ ka təɣona-i. Na wei í səpa taale, kpeliɲ təɣw ílɛ.

25 Too tɔ, nəɣəw ta lata mpi pə ta maɣa Tacaa tɔ, isu Akarɪ. I alw Sesapeeli təsəna-i. 26 I na nəɣəw pa ta maɣa acaalətw. Mpi tɔ, i laakaya tuj ke teitei kə isu Amolii nyəma, mpa Tacaa təɣonaa na pə fɛɛ Iseyeli nyəma tɔ.

Akarɪ lanje wakələna i yaasi

27 Akarɪ nu mpw, Ilena í lanje wakəli səsəm. Na í cəli i wontu na lanjakəllɛ, na í suu fələtənaa taka na í həntəɣəna. Na í həkə nəɣw, na í təɲ nəhəle nəhəle. 28 Mpuɣule Tacaa heela Ilii si: 29 Timpi akarɪ lanje wakəla katatəlaya ke isəntə tɔ. Maa tasəɲi mpusi kəna ke i təyaya tɔ kə i kawulaya waatu. Ama i pəyalw waatu taa kə maa la mpw.

22

Laməti icate leekuyw təm (Kvətəwətu II 18:1-3)

1 Mpuɣy pusi naale tɛɛwa, yoo tu kəw Iseyeli na Sili nyəma pa həkə. 2 Pənaya tooso nyəɲka taa kə Yuta wulaw Sosafati pola Iseyeli wulaw Akarɪ ke nau. 3 Pəyale Akarɪ ka tɛma i waali nyəma ke heeluyu si: I nyəma tɛu si tá tənna Laməti icate ke Kalaati tətə taa. Iɛ pə fɛi si i la sika na tɔ leekuyw ke Sili nyəma. 4 Mpuɣule Akarɪ pəwaa Sosafati si: N kaa kəw na n̄ sənə-m na tó leeki-tɛ?

Sosafati si má na ma yoolaa na ma kpaayanəŋ ta sɔɔl puwa si tu sənə-ŋ.

*Isə kuyəyotutu teləsəlaa pəpətonaa kaloolaya
(Kvtəsəvtn II 18:4-11)*

⁵ Paa na mpɔ, ɪlena Sosafati si: Pɔɔsi Tacaa na pɔ́cɔ.

⁶ Mpɔyɔle ɪseyeli wulaw kota ɪ Isə kuyəyotutu teləsəlaa. Pa we yɔlɔnyɔɔŋ nasəle (400) ke mpɔ, na ɪ pɔɔsi-we si: Pə wee si má polo má leeki Laməti ɪcate ke Kalaati tetu taa yaa má yele? Ntəna Isə kuyəyotutu teləsəlaa si: Polo, Tacaa ká tu-weye nyá niŋ taa.

⁷ Paa na mpɔ Sosafati ta nyɔlɔ-ti. ɪlena ɪ pɔɔsi si: Pə ta kaasi Isə kuyəyotutu teləsɔlɔ nɔyɔlɔ, wei ɪ ká yəyətəna-tuyɔ Tacaa tɔ? ⁸ Ntəna Akapɪ si: Teu, ɪmila pəyalɔ Miseen wee. Ama maa caaki-ɪ ké. Mpi tɔ, ɪsəyatɔ ke ɪ heeliyi-m tam.

Ntəna Sosafati ma kapuka si: Paa yəyətəyi Isə kuyəyotutu teləsɔlɔ ke mpɔ.

⁹ Mpɔyɔ Akapɪ yaa kawulaya təyaya təmle tu nɔyɔlɔ, na ɪ tili-i si: Polo na ɪ nya Miseen ke ləŋ.

¹⁰ Awulaa mpe pa naale pa suu pa kawulaya wontu ké, na pá caya pa kpelasɪ tɔw ké Samalii təm təhɔvle cɔlɔ. ɪlena Isə kuyəyotutu teləsəlaa kraaləyi pa təmnaa. ¹¹ Kenaana pəyalɔ wei pa yaakaya si Setekiya tɔ, ɪ ka ké pa taa lelu ké. ɪ ka lupɪ ɪ təyi nyəyəlɔyɔ həŋ ké na ɪ tɔŋ si: Həŋ ɪne ɪ huləyənə tɔŋ wei n ká kələnə Siliɪ yoolaa tɔ.

¹² Mpɔyɔ Isə kuyəyotutu teləsəlaa ɪleaa ná yəyətə təm kulɔmtɔ nti tɔtɔ si: Ta caa, polo ɪ leeki Laməti ɪcate ke Kalaati tetu taa. Tacaa ká tu-təye nyá niŋ taa ké na ɪ pəsi-te.

*Miseen kpaala Akapɪ kpisuyɔ
(Kvtəsəvtn II 18:12-27)*

¹³ Mpɔyɔ tillu wei ɪ pola Miseen waali tɔ ɪ heela-i si: Isə kuyəyotutu teləsəlaa tənə kpɛnta nɔyɔ ké, na pá heeliyi wulaw si ɪ ká la aka. Pə tɔw tɔ, nyana-we ɪ kpɛnti nɔyɔ.

¹⁴ Ntəna Miseen si: Ma tuuna Tacaa si, nti Isə ká heeli-m tɔw maa yəyətɔ.

¹⁵ ɪ tala wulaw kiŋ, ɪlena wulaw pɔɔsi-i si: Miseen, tɔ polo na tɔ leeki Laməti ɪcate yaa tɔ taa polo? Ntəna Miseen si: Ma ta tani-ŋ se. Polo, Tacaa ká tu-təye nyá niŋ taa ké.

¹⁶ Mpɔyɔle wulaw si: Aweye n suwa si ɪ pɔ́lɔyi-ŋ na pɔ́cɔ ɪ teləsi-m təm nti Tacaa heela-ŋ tɔ?

¹⁷ Ntəna Miseen si:

Ma nawa ɪseyeli yoolaa yawa yem ké pɔɔŋ taa, ɪsu heeŋ wei ɪ feina tiikilu tɔ.

ɪlena Tacaa yəyətɔ si, pa feina wulaw.

Yoou tɛma, paa wei ɪ kpe.

¹⁸ Keləna Akapɪ pəsənə Sosafati tɔw si: Ntəŋ maa heela-ŋ si ɪsəyatɔ tike ke ɪ heeliyi-m tam?

¹⁹ Mpɔyɔ Miseen tasaa si: Tɔw, nu Tacaa təm. Ma na-ɪ na ɪ caya ɪ kawulaya kumte tɔw, na ɪ ɪsətəa tillaa sɛŋaa na pá tu-i heku. ²⁰ ɪlena ɪ pɔɔsi-we si: Awe ká polo na ɪ tɔsi Akapɪ si ɪ leeki Laməti ɪcate na pá ku-i? ɪne si ɪ nyəntɔ ntɔ. ɪne ɪlé si ɪlé ɪ nyəntɔ ntu. ²¹ Mpɔyɔle feesuyɔ nakoli ku kolaa si ŋku ku polo. Tacaa si: ɪsənaya n ká la? ²² Mpɔyɔ si ŋku ku tu Akapɪ kuyəyotutu teləsəlaa taa ké pəpətu. Tacaa si: Tɔw, polo na ɪ la mpɔ. ²³ ɪlena Miseen tasa si: Ntəyɔle, Tacaa yelina si pə tɔ nyá kuyəyotutu teləsəlaa taa ké pəpətu. Tɔfɔ mpusi ké ɪ caa ɪ kɔna-ŋ.

²⁴ Tənaɣale Sitekiya kpətəna Miseen, na ɪ marɪ-i katanɔ na ɪ pɔɔsi-i si: Tacaa Feesuyɔ luna ma taa, na kú kɔw na kú heeli-ŋ yaa?

²⁵ Mpɔyɔle Miseen si: Kuyaku ŋku ɪ ká se na ɪ ŋmɛli nyá nan ləkətələkaya taa ɪle, kuyankuyɔle n ká tisi.

²⁶ ɪlena Akapɪ tɔ ɪ təmle nyəma taa nɔyɔlɔ si: Kpa Miseen na ɪ cɛla ɪcate nyɔyɔ tu Aməŋ, na wulaw pəyalɔ Yowasi. ²⁷ Heeli-we si ma tɔma si ɪ tu-i saləka, na ɪ haaki-i potopoto hɔyɔliya na lɔm. Haləna má konna təyoolə na alaafəya.

²⁸ Mpɔyɔle Miseen cɔ-i si: Ye si ɪ kɔmna alaafəya, ɪle pə taya Tacaa heelina-m təm si má yəyətɔ.

*Wulaw Akapɪ səm
(Kvtəsəvtn II 18:28-34)*

²⁹ Mpɔyɔ ɪseyeli wulaw na Yuta nyəŋ pa pola Laməti ke yoonaw. ³⁰ ɪlena Akapɪ tɔ Sosafati si: Ma yəsəyi ma ti na má polo yoo. Ama nya suu nyá kawulaya wontu.

ɪlena Akapɪ la mpɔ. ³¹ Pəyele Siliɪ wulaw ka heela ɪ yoou keekənəa nyɔyɔ nyəma hiu na naanɔwa na naale ké si, pá taa paasənə yoolaa səkɛpema yaa sɔsaa. Ama pá pɛeki ɪseyeli wulaw.

³² Pə tɔw ké waatu wei Siliɪ yoolaa nyɔyɔ nyəma mpe pa na Sosafati, ɪlena pá tɔ ɪ waali. Mpɔyɔ ɪ mara kapuka. ³³ ɪlena pɛle pá cəkənə si pə taya Akapɪ, na pá məli.

³⁴ Mpɔyɔ Siliɪ yoolaa taa nɔyɔlɔ ɪ tɔ nyəmlə ke yem. ɪlena tɔ polo na tɔ yaya Akapɪ ke timpi taa ɪ yoou toko feewa tɔ. ɪlena ɪ tɔ ɪ keeke saalu si: Kee na tɔ məli, pə hika-m.

³⁵ Ama kuyaku ŋku yoou lapa tɔŋ ké, na kolontunaa tɔŋa-i yoonaw. ɪlena nɔyɔlɔ naa tɔka Akapɪ, na caləm kpɛŋ ɪ keeke taa. Pə taanaa ɪlena Akapɪ hee. ³⁶ ɪlim tukaya, ɪlena pá yaya kakisaya ke tesikile taa si paa wei ɪ kpe. ³⁷ Mpi tɔ wulaw fei.

Uena pá kpeena Akarí ke Samalii na pá pimi-i. ³⁸ Waatu wei pa nyaalaya wulav keeke ké lule taa, uena hasi niisi i caləm, na apalaa tona alaa náá sòkí tona, isi Tacaa ka kraalaa tó.

³⁹ Pa keesa Akarí tòm lentənaa, na i kulapəm ke Iseyeli awulaa takəlaya taa, paa isəna i ημά kawulaya təyaya na i lá canəm ke pə taa na tuuj kela tó. Na isəna i ημά i təyi acalənaa tó.

⁴⁰ Akarí səpa, uena i pəyalu Ahasiya ləeti i lonte taa.

Yuta wulav Sosafati tòm

(Kvətəsvətə II 20:31-21:1)

⁴¹ Akarí kawulaya pənaya liyiti nyəhka taa ké Asa pəyalu Sosafati təyo kawulaya ke Yuta.

⁴² Sosafati ləlvəy pusi ka wə hiu na naanəwa na kakpasí ke waatu uní. M̀p̀ỳg̀ i təyo kawulaya ke pusi hiu na kakpasí ke Yosalem. I too keke Sili pəelə Asupa. ⁴³ Sosafati təntə ka siyisaa ké, na i keekəna i caa Asa, na i lakí mpi Tacaa caaki tó. ⁴⁴ Ama i ta wakəli təkətələnaa. Yəlaa pukaya ké na pá lakí tala ke kotaya na pə tulaalənaa. ⁴⁵ Sosafati na Iseyeli wulav paa wə leleŋ ké.

⁴⁶⁻⁴⁷ Pa keesa Sosafati təmnaa lentənaa ke Yuta awulaa takəlaya taa. Paa isəna i lapa apaləv tó, na i yooŋ. Na isəna i təyona apalaa, na alaa mpa paa kaasa i caa waatu taa, na pá lakí wasəŋkaləv ke təkətələnaa taa tó. ⁴⁸ Waatu uní i taa, wulav taa fəi Itəm tətə taa. Ama Yuta wulav kraakayana-wəyε kumatəŋ səsə.

⁴⁹ M̀p̀ỳg̀ Sosafati saaka kpułəŋ səsəŋ ke Isiyəŋ-kepəe kiyi ule pa ta pəsi pa təmle. ⁵⁰ M̀p̀ỳg̀ Akarí pəyalu Ahasiya tōma Sosafati si: Ma kpułəŋ saalaa ká təŋəyi nyá nyəma. Ama Sosafati ta tisi.

⁵¹ Sosafati səpa, uena pá pimi-i pa təyaya pəlaav taa ké Tafiti te. Na i pəyalu Solam ləeti i lonte.

Iseyeli wulav Ahasiya tòm

⁵² Yuta wulav Sosafati kawulaya pənaya, naanəwa na naatosompəyolaya nyəhka taa ké, Akarí pəyalu Ahasiya təyo kawulaya ke Iseyeli taa ké Samalii ke pusi naale. ⁵³ M̀p̀ỳg̀ i lapa mpi pə ta maya Tacaa tó. I keena i caa na i too, na Solopəwam wei i tusa Iseyeli nyəma ke tuŋ laav taa tó. ⁵⁴ I luŋa təyə Paali ké na i laa-ku, na i kraasi Iseyeli Iso Tacaa pááná isi i caa.

AWULAA TOM TAKELAYA NAALÉ NYEHKA Kotolotv

Yuta nyóma na Iseyeli nyóma tom ke pa keesəxi takəlaya kané ka taa. Pa keesəxi ka taa ké isəna Iso yəlaa lo Iso na pa sɔv tuŋ laato taa tɔ. Ilena Iso náa yele na Asilii nyóma yoonawé. Kolontunaa kuu pa yəlaa na pa wɛnaw təna na pa acalee pəsi ncaa. Pə yela Yuta nyóma tike ilena pele pa tayani laato taa ké helvɔv tətɔ. Mɔpógó Papiloni wulaw na kəma na í kuu pele na í tɛəna.

Isəna pa fayə Awulaa II takəlaya tɔ:

Wulaw Saloməŋ kawulaya fayəv, titite 1-17

Yuta kawulaya tɔm, titite 18-24

Papiloni wulaw yəkɔvɔv ké Yosalem Iso təsəele, titite 25

Ahasiya sɛm tɔm heeluyv

¹ Waatv wei Akarɪ səpa, ilena Mowarv nyóma kisi sɪ Iseyeli nyóma í taa tasa kawulaya təyɔv ke pa tɔɔ.

² Mɔpógó kɔyako nakolɪ, wulaw Ahasiya lu ɪ kawulaya atɛ na isə kutuluyv nyɔvɔv taa, na í hoti na pə kv-ɪ səsəm. Ilena í tili sɪ: ɪ polo í yaa Ikoləŋ nyóma tɔyɔ Paalɪ-Sepu. ɪ pəsɪ-kv sɪ maa sɪ yaa maa kolɪ? ³ Ntəna Tacaa isətəa tillu nəyəlɔv ɪ kɔsɪ Ilii sɪ: Polo na ń pəsɪ wulaw tillaa mpe sɪ, isu Iseyeli Iso fɛi kɛle na í puki Ikoləŋ nyóma tɔyɔv ke pəsɔvɔv na? ⁴ Pə tɔɔ, isu wulaw səpa, ɪ kaa kolɪ.

Ilena Ilii náa polo isu Tacaa kɔsvɔv-ɪ tɔ. ⁵ Mɔpógó tillaa mələ kɔpakraa. Ilena wulaw pəsɪ-wɛ sɪ: ɪ mələa suwɛ? ⁶ Ntəna pele sɪ: Apalv nəyəlɔv ɪ katəna-tv sɪ, tɔ məlɪ na tɔ heeli-ŋ sɪ Tacaa pəsɔsəxi-ŋ sɪ: Isu Iseyeli Iso fɛi kɛle na ń puki Ikoləŋ nyóma tɔyɔv ke pəsɔvɔv na? Pə tɔɔ tɔ, isu n səpa n kaa kolɪ.

⁷ Kələna wulaw sɪ: Apalv wei ɪ heela-meyɛ tɔm ntɪ tɔ, isəna tɔɔ ké ɪ wɛɛ?

⁸ Mɔpógó tillaa mpe sɪ: Yooyoonaa huntv toko kɛ ɪ suuwa, na í ləla tampala kɛ ɪ tənaya taa.

Ntəna wulaw ma kapuka sɪ: Hei, Iso kuyəyətɔtv teləsulɔv Ilii ké.

Ahasiya mayasəxi sɪ í kpa Ilii

⁹ Mɔpɔyɔle wulaw kɔsa yoolaa nule na naanɔwa, na pa nyɔvɔv tv sɪ: ɪ kpa hatoo pɔyɔv nyɔvɔv taa, timpɪ Ilii ka wɛɛ tɔ, na í kpa-ɪ. Pɛle pa tala ɪ kin, ilena pa nyɔvɔv tv tɔ sɪ: Iso kuyəyətɔtv teləsulɔv yooɔ, wulaw sɪ ń tii ləŋ.

¹⁰ Ntəna Ilii sɪ: Timpɪ ma ké Iso kuyəyətɔtv teləsulɔv tɔ, ma sələməxi sɪ, kəkɔ í luna isətəa, na ká nyaya nyana nyá yoolaa.

Ilena kəkɔ tiina isə, na ká nyaya-wɛ. ¹¹ Mɔpógó wulaw tasa kɔsvɔv ke yoolaa lɛlaa nule na naanɔwa, na pa nyɔvɔv tv sɪ: ɪ polo Ilii waalɪ. Ilena nyɔvɔv tv tɔmɪ-ɪ sɪ: Iso kuyəyətɔtv teləsulɔv yooɔ, wulaw sɪ ń tii ləŋ tɛəv.

¹² Ntəna Ilii sɪ: Timpɪ ma ké Iso kuyəyətɔtv teləsulɔv tɔ, ma sələməxi sɪ kəkɔ í luna isətəa, na ká nyaya nyana nyá yoolaa.

Ilena Iso tisi kəkɔ ke kɔpakraa, na ká nyaya-wɛ. ¹³ Mɔpógó wulaw tasa yoolaa nule na naanɔwa kɔsvɔv ke tɔm tooso nyəm, na pa nyɔvɔv tv. Nyɔvɔv tv tala Ilii kin, ilena ɪ luŋ akula na í wiina-ɪ sɪ: Hai, Iso kuyəyətɔtv teləsulɔv, kenti má na ma yəlaa ta tɔɔ. ¹⁴ Ma nyámá sɪ kəkɔ luna isətəa na ká nyaya yoolaa kancaalaya nyóma na pa nyɔvɔv nyóma naale. ɪlɛ hai, taa kəna taya mpusi unɪ.

¹⁵ Mɔpógó Iso isətəa tillu heela Ilii sɪ: Təŋ-wɛ, taa nyá.

Ilena Ilii təŋ-wɛ na í tii. ¹⁶ Na í tɔ wulaw sɪ: Tacaa yəyətəa sɪ, timpɪ n kɔsa tillaa sɪ, pá polo pá pəsɪ Ikoləŋ nyóma tɔyɔv Paalɪ-Sepu ke tɔm, isu Iso fɛi Iseyeli taa tɔ, n kaa kolɪ, isu n səpa.

¹⁷ Mɔpógó Ahasiya səpa tampana isu Tacaa ka heeluyv Ilii tɔ. Ama ɪ taa feina araləpəyaya. Ilena ɪ neu Solam lɛɛɛɪ ɪ lonte. Yuta wulaw Sosafatɪ pəyalɔv Solam kawulaya pənaya naale nyəŋka taa kɛle.

¹⁸ Pa keesa wulaw Ahasiya tɔm lɛntənaa tənaya Iseyeli awulaa takəlaya taa.

2

Iso kpaɔa Ilii na Ilisee lɛɛɪ ɪ lonte

¹ Waatv wei pə kəma na Tacaa kpaɔa Ilii na kacuculaya tɔ, isəna pə lapə təyəlɔv.

Kuyako nakuləxi Ilii na Ilisee pa lu Kilikaa na pá təŋəxi təma. ² Pə kəma na pə keesi ilena Ilii tɔ Ilisee sɪ: Tacaa tiliyi-m Petɛɛɪ. Caɔa cəne, na má kɔɔ.

Ntəna Ilisee sɪ: Ma tuukina Tacaa sɪ ma kaa yele-ŋ.

Uena Ilii na Ilisee pá polo PeteeLi. ³ M'póyó t'ena Iso kuyóyótotu teləsəlaa p'əəsə Ilisee si: Saŋa Tacaa kpaakəyi nyá caa tó, n nyómá mpv? Ilisee si: Ee, ma mayamaɣa ma nyómá mpv. Mui taa heeli-m.

⁴ M'póyó Ilii tasa t'əm si: Tacaa tiliyi-m Yeliko. Ie caɣa cəne, na má kəə.

Nt'ena Ilisee tuu si: Ma tuuna Tacaa si, ma kaa ye-le-ŋ.

Uena Ilii na Ilisee pa tana pá t'ee Yeliko. ⁵ K'eLena t'ena Iso kuyóyótotu teləsəlaa p'əəsə Ilisee si: Saŋa Tacaa kpaakəyi nyá caa tó, n nyómá mpv? Ilisee si: Ee, ma nyómá mpv. Mui taa heeli-m.

⁶ M'póyó Ilii tasa-i heeliyu si: Tacaa tiliyi-m Yaatanu n'əyó. Caɣa cəne, na má kəə.

Nt'ena Ilisee tuuna Tacaa si: Ma kaa ye-le-ŋ.

Uena Ilii na Ilisee pá t'ee t'ənaɣa pa t'əna. ⁷ M'póyó Iso kuyóyótotu teləsəlaa isu nule na naan'owa t'əŋa-we, na pá s'əŋ taaləm. Na Ilii na Ilisee pele pa we kot'eŋ t'əə. ⁸ Uena Ilii w'əy'əsə i kpaɪ na í ma l'əm t'əə, na pá h'ee mpaav. Na pá t'ó kany'əŋa t'əə na pá t'esi.

⁹ Pa naale pa t'esa, Uena Ilii p'əəsə Ilisee si: Pepeye n caa si má la-ŋ na p'éc'ó Tacaa kpaɣa-m?

Nt'ena Ilisee si: Ma caa si má hiki nyá feesuɣu toma ke t'əm naale. ¹⁰ M'puy'ole Ilii si: Mpi pə we kate t'əy n s'ələm'əyi. Paa na mpv tó, ye Tacaa yelaa si n' ná ma t'əkp'ayale, Ie n hika mpi n s'ələm'əyi t'əy'əle. Ama ye pə t'əɣa mpv, Ie n laŋaa k'eLe.

¹¹ Ilii na Ilisee pa t'əŋna mpv, Ie k'ok'o k'eke na pə kpaɣan'əŋ pə yasa-w'eɣeLe. Na kacuculaya kpaɣa Ilii ke kpaak'raa. ¹² Ilisee ná mpv, Uena í s'ov kapusi mapv si: Hai, ma caa, hai, ma caa. Iseyeli k'eke na i saalu t'eeWa.

Ilii t'eeWa na pə saali Uena Ilisee cəli i wontu ke t'əm naale na laŋwak'əlle. ¹³ Pə waali k'í kpaɣa kpaɪ wei Ilii p'eta-i t'ə, na í m'əli na í s'əŋ Yaatanu p'əy'ə n'əy'ə. ¹⁴ M'póyó Ilisee mapa kpaɪ in'əyi l'əm t'əə, na í kiisi si: Ilii Iso Tacaa we le?

Uena l'əm faɣa, na Ilisee t'esi. ¹⁵ M'puy'ole Yeliko Iso kuyóyótotu teləsəlaa mpa paa s'əŋa taaləm t'ə, pa loosa mpi Ilisee lapa mpv t'ə. Uena pá t'ə si: Toma wena a ka we Ilii taa t'ə, n'əŋn'əə a m'əla Ilisee kin. Uena pá s'əŋ-i, na pá luŋ-i, ¹⁶ na pá t'ə si: T'ə w'ena y'əlaa apal'ov ny'əma nule na naan'owa. Tu tili-we na pá p'eeKi nyá caa. Ntanyí Tacaa Feesuɣu kpaɣa-i mpv t'ə, ku p'eta-i puy'v nak'oli ku ny'əy'v taa, yaa t'et'ek'əle taa k'é t'iliyi.

Uena Ilisee kisi si pá taa tili. ¹⁷ Pa caala-i teu, Uena í caŋ na í tisi, na pá tili pa y'əlaa nule na naan'owa na pá p'eeKi Ilii ke kuy'e'eŋ tooso, pa ta na-i. ¹⁸ Pa m'əlaa na pá may'əna Ilisee ke t'əna, Uena í t'ə si: Maa heela-me si í taa polo.

Ilisee taɣan'əyi Yeliko l'əm

¹⁹ M'póyó Yeliko ny'əma toma Ilisee si: Hai, ta caa, ta icate we teu. Ama t'ə l'əm wak'əleɣi alaa, na pá laki na t'əla h'ələs'əyi*fa*. ²⁰ Nt'ena Ilisee si: I t'v t'əm ke nyan'əɣa kofalaya taa, na í k'əna-m.

M'póyó pa k'əna-i. ²¹ Ilisee m'owa t'əm mpi Uena í polo na í t'v-w'əyi hite taa na í t'ə si: Tacaa si ma taɣana m'ə l'əm. Pə kaa tasa m'ə y'əlaa na m'ə t'əla ke wak'əly'v.

²² Uena l'əm mpi pá la teu ke hal'əna saŋa k'é teitei isu Ilisee y'əy'ot'v t'ə.

Piya t'ovwa Ilisee na sí sí

²³ M'póyó Ilisee lu Yeliko na í kpaaki PeteeLi. Uena piya lu icate taa na sí t'ovki-i si: Ny'vnl'ees'v'v'v kpa, ny'vnl'ees'v'v'v kpa.

²⁴ Nt'ena Ilisee p'əsi na í t'əŋsi-s'əyi mpusi, na taale wontu isay'at'v nti pa yaa si Wusi t'ə, t'ə lu naale na t'ə cəli piya nule na naale. ²⁵ P'əle pə waali k'é Ilisee kpa'wa Kam'eeli puy'v taa. I lu t'əna, Uena í m'əŋna Samalii.

3

Iseyeli wulav Solam t'əm

¹ Yuta wulav Sosafati kawulaya p'ənaɣa, p'ələf'eɪ hiu ny'əŋka taa k'é, Akapɪ p'əy'alv Solam t'əy'v i kawulaya ke Iseyeli taa k'é Samalii, ke pusi naan'owa na naale. ²⁻³ M'póyó i lapa mpi pə ta maya Tacaa t'ə. I k'eena Solop'wam wei i tusa Iseyeli ny'əma ke t'vŋ laav taa t'ə. Ama i isay'at'v ta tala i caa na i too pa ny'ənt'v k'é. Mpi t'ə, i k'p'esa p'əle kolalale nte i caa ka sika t'vŋ Paali t'ə.

Iseyeli na Mowapv pa yooi

⁴ Mowapv wulav Mesa ka t'ək'ay'a heeŋ ke tuutuuma k'é. Paa p'ənaɣa ŋka pə wee si í fel'i Iseyeli wulav ke lampuu ke iw'e'e'si iyisi nuŋ'owa (100000), na i'waan' ke iyisi nuŋ'owa (100000) na i huŋt'v. ⁵ Ama waat'v wei Iseyeli wulav Akapɪ s'əpa na Solam l'e'eɪ i lonte taa, Uena Mesa kol'i i t'əə.

⁶ M'póyó Solam c'əə Iseyeli t'et'v t'əna, na í kala i yoolaa. ⁷ Uena í tili na í heeli Yuta wulav Sosafati si: Mowapv wulav kola ma t'əə. K'əə n' s'əna-m na t'ə yoon'a-i. Sosafati si: Má na ma yoolaa na ma kpaɣan'əŋ t'á s'əəlv pu'wa si tu s'əna-ŋ. ⁸ Uena Sosafati tili na pá p'əəs-i si: Le t'əə k'é tu t'əŋna? M'puy'ole si: T'ə t'əŋna I'təm wulaya t'et'v taa.

^a 2:19 h'ələs'əyi: Piipiliinaa l'elaa na teləsaa si: L'əm k'é isay'am na t'et'v ke kaal'olaya.

⁹ Mpróyó Iseyeli na Yuta na Itóm pa awulaa tu mpaav, na pá tó kuyeeη naatosompróyolaya. Ilena pá laη lóm si pá cela pa yoolaa na pa kpayanəη. ¹⁰ Ntəna Solam ma kapuka si: Hei, ta tòm temaya. Iso konna ta toosoγo cəne si i tɔyɔ-tɔyɔ Mowapu nyéma nin taa.

¹¹ Mpróyó Sosafati pəəsaa si: Iso kuyəγətɔtu teləsulu nəγəlu i fei cəne si i pəəsɪ-tɔyɔ Tacaa kə təm?

Ilena iseyeli wulaw yoolaa nyuyɔ tu nəγəlu i cɔ si: Ilisee wei na Ilii paa təγaya təma tɔ, i we cəne. ¹² Kələna Sosafati si: Pə we teu, apalw inu i ka keesəna-tuyɔ mpi Tacaa caana-tɔ.

Mpróyó awulaa tooso inu i pola Ilisee kiη kə kpakpa. ¹³ Ntəna Iso kuyəγətɔtu teləsulu pəəsɪ Iseyeli wulaw si: Pepe tɔw kə n kəma na ŋ caaləyi-m mpu? Polo na ŋ pəəsɪ nyá caa kuyəγətɔtu teləsəlaa yaa nyá too nyéma. Kələna wulaw si: Aai, Tacaa konna ta toosoγo cəne si i tɔyɔ-tɔyɔ Mowapu nyéma nin taa.

¹⁴ Mpróyó Ilisee tasaa si: Ma tuuna Tacaa Toma təna tu wei i təmle ma lakɪ tɔ si, Yuta wulaw Sosafati tɔw kə ma cəəkɪ, tɔfɔ ma taa kəna-η. ¹⁵ Tɔw, i kəna-m yonyoolu nəγəlu kə nəənəw.

Yonyoolu sɔw i cəmpuyɔ mawɔ, Ilena Iso toma tii Ilisee tɔw ¹⁶ na i tɔ si: Tacaa γəγətəa si i huli hila pəγale kə ləw kəne kɔ taa. ¹⁷ I kaa niu tɔw yaa kɔ heelim pə təη. Pəcɔ lóm ká su ləw kəne. Na məna mə yoolaa na mə kalakəη na mə təla wena a səγələyi wontu tɔ i nyəw. ¹⁸ Ile pəcəγələ təna. Halɪ Tacaa ká tɔ mə nin taa kə Mowapu tɔw. ¹⁹ I ká γəkɪ pa koloosi acaləe kɔpəna, na i setɪ pa tɪη kəluɔnɪ təna. I ká suuli pa hila təna, na i ləγɔ pəe kə pa tawa taa, na i wakəlɪ pa kəhaləm.

²⁰ Tɔw fema isɪ waatu wei pa lakɪ tanaη kotasi tɔ. Ie pa nawa lóm luna Itóm kəle, na pə wataa na pə kəη.

²¹ Waatu wei Mowapu nyéma ná nuwa si, awulaa mpe pa tooso kəη-weyə yoonaw, Ilena pá suu apalaa təna mpa pa mɔna yooɔ pote tɔ, na pá su-weyə tɔw təηa tɔw. ²² Tɔw fema, Ie pa ná ilim Ileeɔmuyɔ kə lóm mpi pə taa kəle na pə sɛwə isɪ caləm. ²³ Ilena pá má kapuka si: Heiyeyei, awulaa tooso inu pa yoonə temaya pa taa pa tike kə na pá kú təma na pa caləm kpe, i loosi yee. Tə polo tɔ kuu pa wontunaa.

²⁴ Waatu wei pa tala Iseyeli nyéma təsikile, Ilena pəle pá lu pa tɔw, na pá kɔ-we, na ləlaa se. Ilena pá təη pa waadɪ na pá sɔw pa tɔw taa na pá la-weyə nananəηa. ²⁵ Mpróyó pa γəkɪ pa acaləe, na pá ləγɔ pa tawa taa kə pəle pəle, na pə wakəlɪ pa kəhaləm. Na pá suuli pa hila, na pá setɪ pa tɪη kəluɔnɪ təna.

Ama Kii-Helesɪ icatə tike kə pa ta tokina. Paa na mpu, Ilena pəntələη ləγolaa polo na pá ta-tɛyɛ kotəγa. ²⁶ Mowapu wulaw cəkənaa si i kaa tɔlɪ-tɪ, Ilena i kpeyeli i laγaləe yoolaa nasətoɔo nuɔwəa (700) si, pá fayana Itóm tɔw na pá lu. Ama pa ta pəsi. ²⁷ Mpróyó Mowapu wulaw yaa i pəyalɔ kancaalaya nyəη, Ie pu wee si i lɛeti i lonte tɔ na i kɔ-tɪ, na i la i tɔyɔ kə kotəγa kə icatə kolunə tɔw. Iseyeli nyéma ná mpu, Ilena səγəntɔ kpa-weyə katətəlaya, na pá məli pa tɛ.

4

Ilisee waasəyi alv leelu

¹ Iso kuyəγətɔtu teləsulu nəγəlu i ká səpəna na i yele leelu. Mpróyó kuyakɔ nakulɪ i pola Ilisee kiη na i tɔmɪ-tɪ si: Ta caa, ma paalu ka kə Iso təmle tɔ kə. I səpa, Ilena i kəmle tɔ kɔw si i kpakəyi ta piya naale kə yomaa. Ie hai, səna-m.

² Ntəna Ilisee pəəsɪ-tɪ si: Pepeye n caa si má la-η? Heeli-m mpi n wəna tɔ. Alv si: Ma feina pulɔ cəcəka. Niməγa kaasəna-m nyanaya taa. ³ Kələna Ilisee si: Tɔw, polo nyá asəmaa cɔlɔ na ŋ kəntɪ pa kiη kə nyanasi kə səsəm. ⁴ Ilena nyana nyá piya i sɔw mə naη taa, na i təkɪ mə tɔw, na ŋ pələyi niməγa ŋkəyɛ nyanasi taa na pə suyi na ŋ suku.

⁵ Mpróyó alv tɛwə na i polo na i na i piya pá təkɪ pa tɔw. Na i piya celəyi-tɪ nyanasi, na i suuliyɪ nim. ⁶ Pə keesaa, Ilena i tɔ i pəγaya ləηka si: Celə-m nyanaya.

Ama nyanasi təna suwa. Ilena pəγaya tɔ si: Pə ta kaasi nakəlɪ. Ilena nim náá yele Iuw. ⁷ Ilena alv polo na i heeli Iso kuyəγətɔtu teləsulu kə mpi pə lapa tɔ. Na Ile i tɔ si: Polo na ŋ pəeti nim mpi na ŋ fei nyá kəma. Ye pə kaasa-η wəna, Ie nyana nyá piya i təγɔ.

Ilisee kə Sunem alv təη tu tɛ

⁸ Mpróyó waatu nəγəlu Ilisee təηna Sunem icatə taa. Alv təη tu nəγəlu i ka we təna. Ilena alv inu i caalɪ-tɪ si i polo i tɛ na i nyəw lóm. Pə tɔw kə ye Ilisee i təηna təna tɔw, i heləyi alv inu i tɛ na i təkɪ.

⁹ Kələna kuyakɔ nakulɪ alv inu i tɔ i paalu si: Ma nyəmá teu si apalw wei inu i kəη tɔ tɛ tɔ, i kə Iso kuyəγətɔtu teləsulu səsə kə. ¹⁰ Tə ŋma-tɪ kutuluyɔ kə ta nyəηkɔ pata tɔw. Tə su-tɪ kəhəntuyɔ, na taapəli, na kpeləγa, na fətəla. Ye kuyəηkɔ i tɛna cəne, i helɪ na i sɔw.

¹¹ Mpróyó kuyakɔ nakulɪ Ilisee tɛkəγa na i helɪ kutuliyə ŋkə ka taa na i sɔw. ¹² Ilena i tili i təmle tu Kehasi si: Polo ŋ yaa alv təγaya tu inu. Alv kəma na i səη kutuluyɔ nəγɔ. Ilena ¹³ Ilisee tɔ Kehasi si teləsɪ-tɪ si: N lapa-tuyɔ kɔpəntɔ kə səsəm, Ie pepeye taa la-η? Tə γəγətɪ nyá təm kə wulaw yaa yoolaa nyuyɔ tu kiη na? Alv si: Ma sama. Ie ma ta laη puluyɔ ma nyéma taa.

¹⁴ Ntəna Ilisee pəəsɪ Kehasi si: Pepeye tu lapɪ-tɪ? Kehasi si: I feina apalwəpəγaya. Pəyele i paalw kpatəlaa. ¹⁵ Mpróyó Ilisee si: Tɔw, yaa-tɪ.

Alv mɛlaa ¹⁶ lɛna Ilisee tɔ sɪ: Pɛnaya ká sikiyi isu isəntɔ taka teitei tɔ, n ká nɔki apalɔpɔyaya. Ntɛna alv ma kapuka sɪ: Hei, Isɔ kuyɔɔtɔtɔ tɛləsɔlv, taa puɔusu-m yoo.

¹⁷ M̀p̀r̀ɔ̀ỳɔ̀ alv ɪnɪ ɪ lapa teu, na ɪ lɔlɔl apalɔpɔyaya, kɛ waatu wei teitei Ilisee ká kɛɛsaa tɔ.

Sunem alv pɔyaya fem

¹⁸ M̀p̀r̀ɔ̀ỳɔ̀ pɔyaya ŋkɛ ká lapa yɔlv. lɛna kuyaku nakɔli ká tɔŋ ka caa waali kɛ taale kɛ tɔkɔntɛ. ¹⁹ Pɛ tasaa, ɪɛ ka mara kapuka ntɛ sɪ: Waai, paapa, ma nyɔvɔ, ma nyɔvɔ.

Ntɛna cɛɛɛ kɔsi ɪ tɛmlɛ nyɔma taa nɔɔlv sɪ: Pona-kɛyɛ ka too kinj. ²⁰ Tɛmlɛ tɔ tana pɔyaya kɛ ka too, na toto nɔki-kɛyɛ ɪ nɔɔhɛ tɔɔ. Pɛ kɔma ilim sikuyɔ, lɛna ká hɛɛ. ²¹ lɛna ɪ kraana-kɛyɛ kutuluɔyɔ ŋku kɔ taa Ilisee kɔŋ na ɪ hɛntɔyi tɔ. Na ɪ husi-kɛyɛ Ilisee kato tɔɔ, na ɪ tɔki nɔnɔɔ. lɛna ɪ kra taale ²² na ɪ tɔ ɪ paalɔ sɪ: Cɛɛ-m tɛmlɛ tɔ na kraŋaya alɔnyɔŋka. Ma lɔki ma tɔyi Isɔ kuyɔɔtɔtɔ tɛləsɔlv tɛ, na má kɔɔ.

²³ Ntɛna ɪ paalɔ pɔɔsi-ɪ sɪ: Alaafɔya kɛɛ n puki Isɔ kuyɔɔtɔtɔ tɛləsɔlv tɛyɛ saŋa na? Anɪ pɛ taya isɔtɔ kɔfalɔ acima, yaa kuyaku kuhɛsɔyɔ. Ntɛna alv sɪ: Alaafɔya kɛ.

²⁴ lɛna alv tɔ tɛmlɛ tɔ sɪ: Polo tɔ polo. Ye ma ta tɔ sɪ n sɛŋ, taa sɛŋ yoo.

²⁵ M̀p̀r̀ɔ̀ỳɔ̀ ɪ pá tɔ Kamɛɛli mpaau, na pá polo Ilisee tɛ. Waatu wei Ilisee loosa-ɪ poolɔŋ, lɛna ɪ heeli ɪ tɛmlɛ tɔ Kehasi sɪ: Alv wei ɪ laki-tɔyɔ ɪ kɔntɔ kɛ Sunem tɔyɛɛ. ²⁶ Sɛŋɪ-ɪ na n pɔɔsi ɪ na ɪ paalɔ, na ɪ pɔyaya, pa alaafɔya tɔɔ.

Kehasi sɛŋa-ɪ, lɛna alv cɔ-ɪ sɪ: Alaafɔya kɛ. ²⁷ Alv tala Ilisee kinj kɛ puɔyɔ taa, lɛna ɪ hoti Ilisee tɛɛ, na ɪ kra ɪ nɔɔhɛ, na Kehasi maɔasi isu ɪ tɔyɔŋɔyi-ɪ. Ntɛna Ilisee sɪ: Yeɛ-ɪ, ɪ lanjɛ wakɔlaa kɛ. Ama Tacaa ta yeɛ sɪ ma nyɪ mpi pɛ tɔɔ tɔ.

²⁸ M̀p̀r̀ɔ̀ỳɔ̀ alv mara pɔyaya kɛ kraakraa sɪ: Ta caa, ntɔŋ ma taa sɛlɛm-ŋ pɔyaya? Halɪ maa tu kisaa kɛ sɪ n taa puɔusu-m.

²⁹ Ntɛna Ilisee tɔ Kehasi sɪ: Kraɔya ma krátɔyɔ na n lɔyɔ nyá tɔyi Sunem tɔcau. Taa sɛŋ mpaau taa sɪ n sɛɛki nɔɔlv, yaa pɔntɔ sɛɛki-ŋ. Ye n talaa, ɪɛ n tɛni krátɔyɔ kɛ pɔyaya isɛntɔɔ.

³⁰ M̀p̀r̀ɔ̀ỳɔ̀ pɔyaya too tɔma Ilisee sɪ: Ma tuukina Tacaa sɪ ye n ta kɔli, maa mɔlɔyi ma tike.

lɛna Ilisee kɔli na ɪ tɔŋɪ-ɪ. ³¹ Kehasi ná laala-we, lɛna ɪ tɔŋɪ Ilisee krátɔyɔ kɛ pɔyaya isɛntɔɔ. Ama pɔyaya ta tu kuyɔli kuyɔlvɔyɔ maɔamaya. M̀p̀r̀ɔ̀ỳɔ̀ Kehasi mɔlaa na ɪ heeli Ilisee sɪ: Pɔyaya ta fe.

³²⁻³³ Ilisee talaa na ɪ sɔv kutuluɔyɔ taa, na ɪ maɔana pa husa-kɛyɛ m̀p̀r̀ɔ̀ỳɔ̀ ɪ kato tɔɔ na ka sɛpa. lɛna ɪ tɔki ɪ tɔɔ na ɪ sɛlɛmɪ Isɔ. ³⁴ lɛna ɪ papi pɔyaya tɔɔ, na pa nɔɔsi na pa isɛ na pa niŋ kɛ tɔma tɔɔ, na ka tɔnɔyɔ tayanɪ hanɔyɔ. ³⁵ lɛna Ilisee kɔli na ɪ tɔŋ na ɪ cɔɔkɛna kutuluɔyɔ, na ɪ tayanɪ ka tɔɔ kɛ luɔyɔyɔ. M̀p̀r̀ɔ̀ỳɔ̀ pɔyaya cimsa kraakraa kɛ tɔm naatosompɔyɔlaya, na ká kuli isɛ. ³⁶ Tɔnaya Ilisee tila Kehasi sɪ: Polo n yaa pɔyaya too.

Toto kɔma, lɛna Ilisee tɔmɪ-ɪ sɪ: Kɔɔ n mu nyá pɔyaya.

³⁷ M̀p̀r̀ɔ̀ỳɔ̀ alv hɛnta Ilisee kɛ atɛ. lɛna ɪ kraɔya ɪ pɔyaya na ɪ tɛɛ.

Tuusi nsi sɪ fɛi tɔyɔv tɔ

³⁸ M̀p̀r̀ɔ̀ỳɔ̀ nyɔɔɔsi waatu taa, kuyaku nakɔli Ilisee kɔma Kilikaa, na ɪ koti Isɔ kuyɔɔtɔtɔ tɛləsɔlaa kɛ ɪ kinj. lɛna ɪ tɔ ɪ tɛmlɛ tɔ sɪ: Tɛsi tiyaya sɔsaya na n hili-weyɛ tuusi.

³⁹ M̀p̀r̀ɔ̀ỳɔ̀ pa taa lɛlv yɛla tuusi kɛ halɛm taa, na ɪ maɔana aloolaya nakɔli, na ɪ kooli ka pee, na ɪ hɔkɔ ɪ toko taa, na ɪ kɔɔ na ɪ peli-ye na ɪ tɛsi. Ama nɔɔlv ta nyɪ-ye. ⁴⁰ Tuusi puwa na pá tɔ yɛlaa na pá tɔŋ. lɛna pá má kapusi sɪ: Hei, Isɔ kuyɔɔtɔtɔ tɛləsɔlv, tuusi nsi sɔtɔ kɛ.

Nɔɔlv ta pɛsi na ɪ tɔyɔ. ⁴¹ M̀p̀r̀ɔ̀ỳɔ̀ Ilisee tɔma sɪ: ɪ kɔna mulɔm. Pa kɔnaa, lɛna ɪ tɔ tuusi nsi sɪ taa na sí lá tɔyɔv. lɛna Ilisee heeli ɪ tɛmlɛ tɔ sɪ: Tɔ yɛlaa.

Tiipile taa tuusi ta kɛ sɔtɔ tɔtɔ.

Isɔ kuyɔɔtɔtɔ tɛləsɔlaa nunɔwa (100) calɛsvɔv

⁴² M̀p̀r̀ɔ̀ỳɔ̀ kuyaku nakɔli, apalɔ nɔɔlv ɪ luna Paali-Salisa. Na ɪ kpɛnna Isɔ kuyɔɔtɔtɔ tɛləsɔlv kɛ ɪ kuhalɛm kalaalasi. Isu tɔyɔnaya pee potopotonaa kɛ hiu, na pee kɔtɔŋɛ kɛ huluyɔ taa. M̀p̀r̀ɔ̀ỳɔ̀ Ilisee tɔma ɪ tɛmlɛ tɔ sɪ: Tala pa tɔnaya tɔyɔnaya ŋkɛ. ⁴³ Ntɛna tɛmlɛ tɔ sɪ: Ma talayi kanɛ ɪnɔyi yɛlaa nunɔwa (100) na pɛ tala pa le? Ilisee sɪ: Nyaa tala-we tɛ. Tacaa yɔyɔtɔaa kɛ si, paa tɔyɔ na pá haɔa na pɛ kaasi.

⁴⁴ M̀p̀r̀ɔ̀ỳɔ̀ tɛmlɛ tɔ tala tɔyɔnaya ŋkɛyɛ ɪ taapalaa. Na pá tɔyɔ na pá haɔa na pɛ kaasi, isu Tacaa ka yɔyɔtɔyɔ tɔ.

5

Asilima kɔtɔŋ tɔ Naamanj waav

¹ Siliɪ tɛtɔ wulav ka wɛnna ɪ yoolaa nyɔvɔ tɔ, na pá yaaki-ɪ sɪ Naamanj. Apalɔ ɪnɪ ɪ ka kɛ yoolu kɛ. ɪ na ɪ yoolaa pa tɔŋ taa kɛ Tacaa ka yɛlaa, na Siliɪ nyɔma kɛli. Halɛna pa wulav saŋɪ-ɪ. Ama asilima kɔtɔŋ ka wɛnna-ɪ. ² Pɛcɔ waatu nɔɔlv, Siliɪ nyɔma ka lu lɛyɛli nyɔma kɛ kɔliw. lɛna

pá kra Iseyeli pæliya nakæli na Naamanj alv tiliyi. ³ Mpuyle kuyaku nakoli pæliya nke ka heela ka too si: Ha, kasa. Ye isu ta caa ka pola Samalii Iso kuyogotutu telæsulv cælv, ilé i ká waa-i asilima kotøj njkoyv løj ké.

⁴ Mpuýó Naamanj heela wulav ke pæliya nke ka tøm nti. ⁵ Wulav si: Tøv, pæ we teu. Maa cele-ŋ lætæli na ñ kpenna Iseyeli wulav.

Naamanj tækaŋa, ilena i kpenna liyitee nyæðlvv ke kiloonaa njuvnyv na nuvwa (300). ⁶ Mpuýó i pona lætæli, na í cela Iseyeli wulav. Pa nmaa i taa si: Má kusæna ma yoolaa nyvnyv tv Naamanj na takølaya kanæ si, ñ waa-i i asilima kotøj. ⁷ Iseyeli wulav tema-keŋe kalvnyv, ilena i cæli i wontu, na í má kapuka si: Ha, ilæ ma ké Iso na má kuyi yølaa na má feesiŋi-we? I nawa Siliu wulav kona-m kotøntv si má waa-i tv. Ma nøyv ke i pæekøyi mpv yoo.

⁸ Waatv wei Iso kuyogotutu telæsulv nuva si Iseyeli wulav cæli i wontu, ilena i tili si pá pæosi-i si: Pepe tøv ké pæ caala-ŋ mpv pæ taka? Yele-i na í køv ma kin, na í nyi si tampana Iso kuyogotutu telæsulv we Iseyeli taa.

⁹ Mpuýó Naamanj kraŋa i keeke, na í kraŋanøj, na í polo í søj Ilisee tøyŋa nøyv. ¹⁰ Ntæna Ilisee tili nøyv si pá heeli-i si: Polo ñ nmilisi nyá tøyi Yaatanu pøyv taa ké tøm naatosompøylaŋa. Pu te-ŋ tækpatakpa.

¹¹ Tønayæle Naamanj tv mpaav na páána, na í tøj si: Pøwe, maa nyamá si Iso kuyogotutu telæsulv ká lu i mayamaŋa ké, na í søj ma isentaa, na í sølømi i Iso Tacaav, na í tokina timpi taa kotøj we tv na í waa-m. ¹² Ilæ Tamasi pusi Apana na Paapa pa ta kæli Iseyeli løj. Ye ma caaki maa yaaki tæna na pø waa-m?

Ilæna Naamanj ha siyile na í tækæna páána. ¹³ Mpuyle i tæmle nyøma se i waali na pá pæosi-i si: Ta caa, ye Iso kuyogotutu telæsulv ka tv-ŋ tæmle sæsøle natæli si ñ la, n ká kpisaa? Ilæ pepe tøv ké i tøm si ñ ya lvm na pø waa-ŋ, na ñ kisiyi?

¹⁴ Ilæna Naamanj tisi na í tii Yaatanu pøyv lvm taa, na í nmilisi i tøyi tøm naatosompøylaŋa, isu Ilisee heela-i tv. Ilæna i kotøj te, na í tønnyv mæli tætosoto, isu pøyŋa sækpelaŋa. ¹⁵ Mpuýó Naamanj na i nyøma pa mæli kraŋpaa ke Ilisee te, na í tv si: Pønæntæ ma nyamá si Iso nøyv fæi tætv taa ké tiili, isu Iseyeli Iso. Ilæ ma sækæna-ŋ na wontu tæne.

¹⁶ Ama Ilisee tuuva si: Na Iso wei i tæmle ma laki tv, ma ka mv pæ taa pulv.

Mpuýó Naamanj caala-i, ilæna Ilisee kisi. ¹⁷ Ilæna Naamanj taa si: N kisa ma kuhaham tv, yele na má cosi mæ tætv ke pæcø, isu kraŋasi naale søyøla. Mpi tv, Iseyeli Iso tike ke maa laki ciikuyv kotaya na kotaya nka kækø lusa ka tæna tv. ¹⁸ Ama kulmvtv ke ma sælømøyi si Tacaav i wii-m. Ye ma caa Siliu wulav svøki i tøyv Limøj kutuluyv taa si i laaki, maa su-i. Ha, Tacaav tayanu-m nti unu.

¹⁹ Mpuyle Ilisee si: Kpe, Iso í su-ŋ.

Ilæna Naamanj tv mpaav.

Kehasi kupøntvnyv

Naamanj tæwa i ta tv hatøleta sæsøm. Ilæna ²⁰ Kehasi mayasi i taa si: Ma caa kisa Siliu tøj tv unu i wontu nté yem. Na Iso, isu ma se i waali na má mv pulvnyv. ²¹ Ntæna í se apalv unu i waali. Naamanj pæsa na í na-i mpv, ilæna í lu i keeke taa na í nmaa atæ. Ilæna í søj-i na í pæosi-i si: Alaaføya ké? ²² Mpuýó si: Alaaføya ké. Ma caa kusæna-m si Iso kuyogotutu telæsulv kpekæle nyøma naale luna Ifølayim pulasi taa, na pá køv i te. Si ñ ha-weŋe liyitee nyæðtv kiloona hiu na naanvwa, na acima wontu ke naale. ²³ Ntæna Naamanj si: Yele ma cele-ŋ kiloona nutoso.

Ilæna Naamanj kaana Kehasi na Naamanj tv nyæðtv ntøyi huluv taa na í høkø. Na í cele-i tötøyv acima wontu, na í svøki i tæmle nyøma naale na pá tøjna Kehasi. ²⁴ Pa tala pulayv nakæli, ilæna Kehasi mv huluv na wontu na í svøna i te. Ilæna Naamanj tæmle nyøma náa mæli.

²⁵ Waatv wei Kehasi mæli i caa kin, ilæna Ilisee pæosi-i si: Leye n lunaa? Mpuyle si: Ta caa, ma ta polo tiili se.

²⁶ Ntæna Ilisee si: Saa wei apalv unu i na-ŋ na í lu i keeke taa na í nmaa atæ tv, pæ hulv-m ké te. Ilæ pæ ta tata si ñ hiki wontu kupantv na liyitee, na ñ yana Olifinaa na lesenaa tawa, na tvla na yomaa apalvnyøma na alvnyøma. ²⁷ Pø tvø tv, Naamanj kotøj ká mæli nyana nyá lvlvnyv nyøma mæ tvø ké tam tvø.

Waatv wei Kehasi lu Ilisee kin ilæna asilima kotøj waasi i tønnyv tæna na í hulvni tælalv isu kponkpmølvm.

6

Laale kolepile hiiu

¹ Mpuýó kuyaku nakoli Iso kuyogotutu telæsulv kpekæle nyøma pola Ilisee kin na pá tvmi-i si: Ta caa, ta kutuluyv nku kv taa tv kotiyi tv ku taki-tv. ² Ilæ yele na tv tii Yaatanu pøyv nøyv, na paa wei í seti taav, na tv siki kutuluyv lenkv. Ilisee si: I polo.

³ Mpuyle pa taa lèlv pæsæna si: Ta caa, ta na-ŋ tv pona. Mpuýó si: Pæ we teu, maa tøj-mæ.

⁴ Ɔlena pa tɔna pɔ tii Yaatanɔ pɔɔɔ nɔɔɔ na pɔ seti tuɔ. ⁵ Pa taa lɛlv setaɔaa ɪ taav, ɔlena laale holi na tɔ hoti lum taa. Ntɛna apalv unɪ ɪ mɔ kapuka si: Hei ta caa, ma lepa. Laale kɔkɔntɔle kɛ.

⁶ Mɔpɔgɔ Ɔlisee pɔɔsa-ɪ si: Le taa kɛ tɔ hotaa?

Apalv unɪ ɪ hula-ɪ, ɔlena ɪ seti tɔɔv pilija na ɪ lɔɔv tɔna unɪ, na laale kra lum tɔɔ kɛ kraakraa.

⁷ Ntɛna Ɔlisee si: Kraɔa-tɛ.

Ɔlena apalv unɪ ɪ siisi na ɪ kraɔa-tɛ.

Ɔlisee kra Siliɪ yoolaa

⁸ Waatu wei Siliɪ wulav yookaɔana Ɔseyɛli nyɔma tɔ. Mɔpɔgɔ kuyaku nakulɪ, ɪ na yoolaa nyɔvɔ nyɔma, pa caɔaa na pɔ lɛsi timpi paa siki tɔ. ⁹ Ama Ɔlisee tilaa na pɔ keesi Ɔseyɛli wulav ke lona nna nna a taa pɔ fei si pɔ polo tɔ, si Siliɪ yoolaa we tɔna.

¹⁰ Ɔlena Ɔseyɛli wulav tili ɪ yoolaa na pɔ feɔ lona anɪ.

Tɔm paɔale ke pɔ lapa mpv, na Ɔlisee nɔɔ keesi Ɔseyɛli wulav, na ɔle ɪ nyɔɔ ɪ tɔntɛ. ¹¹ Mɔpɔgɔ pɔ haɔa Siliɪ wulav, na ɪ koti ɪ yoolaa nyɔvɔ nyɔma, na ɪ tɔ-we si: Mɔnaafiki we ta taa, na ɪ taɔaɔɔ Ɔseyɛli wulav. Ɔkuli ɪ waali.

¹² Ntɛna ɪ yoolaa nyɔvɔ nyɔma taa lɛlv si: Mɔnaafiki fei tɔ taa yoo. Ama Ɔlisee telɔsɔɔna wulav, ke nti nti n yɔɔtɔɔɔ nyɔ nɔ kɔhɔntɔvɔ taa tɔ.

¹³ Keleɔa Siliɪ wulav tɔ-we si: Ɔ polo na ɪ nyɪ timpi Ɔlisee we tɔ, na ɪ kra-ɪ.

Pele pa kɔma ɔlena pɔ heeli-ɪ si ɪ we Totaj. ¹⁴ Mɔpɔgɔ Siliɪ wulav tila yoolaa tuutuuma, na kekeɔnaa, na kraɔanɔɔ, na pɔ polo pɔ nyala ɪcate.

¹⁵ Tɔv fema tanaɔ tɔhulu, na Ɔlisee tɔmle tɔ lu, ɔlena ɪ nɔ yoolaa, na kekeɔnaa, na kraɔanɔɔ tama ɪcate. Ɔlena ɪ mɔ kapuka si: Hei, ta caa, tɔ lepa. Tu tɔɔ ɔku? ¹⁶ Mɔpɔgɔ Ɔlisee si: Taa nyɔ. Mpa pa we ta waali tɔ pa kɔla-weɔe paɔale.

¹⁷ Pɔ waali, ɔlena ɪ sɔlɔmɪ Ɔsɔ si: Hai, Tacaɔ, kuli ɪ ɪse na ɪ nɔ.

Mɔpɔgɔ Tacaɔ kula ɪ ɪse, na ɪ nɔ kɔkɔ kekeɔnaa, na pɔ kraɔanɔɔ waasa pulaya tɔɔ.

¹⁸ Mɔpɔgɔ Siliɪ yoolaa svɔ tɔntɛ, na pɔ tiikina Ɔlisee tɔɔ. Ɔlena Ɔlisee sɔlɔmɪ Ɔsɔ si: Yɔlvɔ si pa ɪse.

Ntɛna Siliɪ yoolaa yɔlvɔmɪ ɪsu Ɔlisee sɔlɔmɔvɔ tɔ. ¹⁹ Ɔlena Ɔlisee tɔ-we si: Ɔ toolaa kɛ, pɔ taɔa cɔnyɛ pa hula-mɛ. Ɔ tɔɔ-m na mɔ pɔna-mɛwe wei ɪ pɛkɔɔɔ tɔ ɪ kinɔ.

Mɔpɔgɔ Ɔlisee pɔna-weɔe Samalii. ²⁰ Pa svɔ ɪcate taa, ɔlena ɪ sɔlɔmɪ si: Tacaɔ kuli pa ɪse na pɔ nɔ ɔle.

Siliɪ yoolaa ɪse kulaa, ɔlena pɔ cɛkɔna si Samalii ɪcate taa kɛ pa weɛ.

²¹ Waatu wei Ɔseyɛli wulav nawa yoolaa mpe, ɔlena ɪ pɔɔsi Ɔlisee si: Ma ku-weɔe, ma caa?

²² Ɔlisee si: Aa, yoo. Pɔ we tɔ, ye yoolaa kraɔa yɔmaa, paa kɔvɔ-we. Ɔle calɪ-we na pɔ tɔvɔ na pɔ nyɔ, ɔlena nɔ yele-we na pɔ mɔli pa wulav kinɔ.

²³ Mɔpɔgɔ Ɔseyɛli wulav lapa-weɔe mvulle tɔkpetekpɛte, na pɔ tɔvɔ na pɔ nyɔ. Ɔlena ɪ yele-we na pɔ mɔli pa caa tɛ. Pɔ kraɔav hatoo waatu unɪ tɔvɔ yoolaa ɔmɔlɔaa yɛla Ɔseyɛli tetv taa kɛ svɔv.

Samalii nyɔɔsi

²⁴ Mɔpɔgɔ waatu nɔɔlv, Siliɪ wulav Pɛni-Hatati kpeɔela ɪ yoolaa, na pɔ polo pɔ nyala Samalii ɪcate. ²⁵ Ɔlena nyɔɔsi anaam lu tɔ taa. Na hali pɔ pɛtɔɔɔ kraɔa nyɔvɔ ke liɔitee nyɔɔvɔ nuɔnaa na pa tɛ tɔvɔnaɔ pɛe naali a ɔkute ke liɔitee nyɔɔvɔ kakpasi.

²⁶ Mɔpɔgɔ kuyaku nakulɪ Ɔseyɛli wulav tɔɔaɔa ɪcate kolɔɔa tɔɔ. Ɔlena alv nɔɔlv ɪ mɔ kapuka si: Hai, ta caa waasi-m.

²⁷ Ntɛna wulav si: Ye Tacaɔ ta waasi-ɔ, maa pɔsɔɔ. Pɔ ta kaasi pulv, paa tɔvɔnaɔa pɛe paa solɔm.

²⁸ Pepeɔe n caa?

Alv si: N nawa alv unɛ? Tete waali kɛ ɪ tɔma si: Tɔ tɔvɔ ma pɔaɔa, ye pɔ fema, ɔle tu tɛsi ɪ nyɔɔka. ²⁹ Mɔpɔgɔ tɔ tɔsa ma pɔaɔa ɔke na tɔ tɔvɔ. Tɔv fema na mɔ tɔmɪ-ɪ si, ɪ kɔna ɪ nyɔɔka na tɔ tɔvɔ, ɔlena ɪ ɔmɛsi-ke.

³⁰ Wulav nu alv tɔm nti, ɔlena ɪ cɔli ɪ wontu na laɔwakɔlle ke kolɔɔa tɔɔ tɔna. Ɔlena yɔlaa nɔ si ɪ ka suu fɔlɔtɔnaa taka kɛ pɔ tɛ. ³¹ Ɔlena wulav mɔ kapuka si: Ye ma ta seti Ɔlisee nyɔvɔ ke saɔa Ɔsɔ ɪ tɔ-m wahala sɔsɔ.

Ɔlisee kraala nyɔɔsi tɛm

³² Ɔlisee na ɪcate sɔsaa pa we ɪ tɛ na pɔ tɔɔna kotuɔvɔ. Ɔle wulav kusa nɔɔlvɔvɔle, na unɪ ɪ tɔɔvɔ waali. Tillu ta tu tata, ɔlena Ɔlisee heeli sɔsaa mpe si: Yɔlvkɔlv ɔle ɪ kɔsɔna nteɔe nɔɔlv si ɪ kɔɔ ɪ seti ma nyɔvɔ. Ɔ tɔki nɔnɔvɔ, ɪ taa yele na ɪ svɔ. Ɔ tu nuɔki ɪ maɔamaɔa ɪ nɔɔhe tɔɔ ke tillu waali.

³³ Ɔlisee nɔvɔ ta tiita ate, ɔle wulav yɔɔtɔaa kele si: Tacaɔ kɔnna-tɔvɔ mpusi unɛ. Ɔle pepeɔe tu tasa tɛlvɔvɔ ke ɪ kinɔ?

7

¹ Mpróyó Ilisee cɔwa si: Tacaa yɔɔtɔaa si cele isɛntɔ taka, liyitee nyɔ̀ɔ̀lɔyɔ kulumuyɔ ke paa ya mulɔm kiloonaa naanɔwa na naale, yaa tɔɔnɔɔya pee kiloonaa hiu na liyiti ke Samalii kuyaku taa.

² Mpróyó lseyeli wulaw yoou wontu tɔkɔlɔ nɔɔɔ tɔkpaɔ si: Paa Tacaa ká tɔli isɛtɔnuyɔ ke pɔɔɔ na kɔtɔɔɔw pee luli, pu la isu n yɔɔtɔyɔ tɔɔɔle? Ntɛna Ilisee si: N ká ná ná nyá isɔ̀pɔ̀le. Ama n kaa waa pɔ̀ taa ké.

Silii yoolaa sewa, na nyɔ̀ɔ̀sɔ̀ tɛm

³ Asilima kɔtɔɔ nyɔ̀ma liyiti nɔɔ̀lɔ ɪ ká wenna Samalii icate nɔnɔɔ, na awali tɔɔ. Mpuɔ̀le pa tɔma tɔma si: Ye tɔ caya cɛne, isu tɔ sɔpa yem. ⁴ Tɔɔ, anɪ ye tɔ tɔma si tɔ suukɪ icate taa, tu si nyɔ̀ɔ̀sɔ̀ kɛ́, tɔɔnɔɔya fɛi. Tɔ tu caya cɛne, pɔ̀ taa pɔ̀ taa inɔɔɪ. Pɔ̀ tɔɔ ɪɛ, tɔ tii kolontunaa tɛsikile. Ye pa tu ku-tu awusa.

⁵ Pɔ̀ taanaa, ɪɛna pá tii Silii nyɔ̀ma tɛsikile pa ta nu nɔɔ̀lɔ tanɔ.

⁶ Silii yoolaa ká nuwa kɔkɔte natɔ̀lɔɔɪ, isu yoolaa tuutuuma, na pa keɛkenaa na pɔ̀ kpaɔnɔɔnɔ tanɔ. Ntɛna pá heeli tɔma si: Isɛntɔ lseyeli wulaw fɛla Icipiti na Hiti pɔ̀ nyɔ̀ma ke liyitee kɛ́, na pá kɔn-tuyɔ yoonaw. ⁷ Ilim tukaya, ɪɛna Silii yoolaa se na pá yeɛ pa cɔka, na pa kpaɔnɔɔnɔ na pa kpaɔnɔɔ.

⁸ Asilima kɔtɔɔ nyɔ̀ma liyiti inɪ ɪ tala Silii nyɔ̀ma tɛsikile na pá suɔ cɔkɔle natɔ̀li tɔ taa, na pá tɔɔ na pá nyɔ̀. ɪɛna pá kuu liyitee na wɔla na wontu kususuutu, na pá polo pá nɔmɛsi tiili. ɪɛna pá mɛli na pá suɔ lente taa, na pá kpaɔa wontunaa kɔpantɔ ke waanɪ waanɪ, na pá polo pá nɔmɛsi tɔtɔ.

Asilii yoolaa sewa na nyɔ̀ɔ̀sɔ̀ tɛ

⁹ Mpróyó pa tɔma si: Isu tɔ hikuyu tɔm kɔpantɔ ke sanɔ isɛntɔ na tɔ suna ta ti tɔ pɔ̀ fɛi teu. Ye tɔ yɛlaa si pɔ̀ nyaali na pɔ̀cɔ́ tɔ heeli-tɔ, Isɔ́ ká hɔ ta nɔkpaɔnyɔ. Tɔ polo tɔ heeli-tɔyɪ wulaw tɛ.

¹⁰ Mpróyó asilima kɔtɔɔ nyɔ̀ma mpe pa suɔ icate taa, na pá yaa yoolaa mpa pa tanɔɔɪ icate nɔnɔɔ tɔ, na pá heeli-we si: Tɔ pola Silii yoolaa tɛsikile ntɛ́ tɔ ta na nɔɔ̀lɔ. Pɔ̀cɔ́ tɔ ta tu nu yɔ̀lɔ nɔɔ̀lɔ tanɔ. Kpaɔnɔɔnɔ na kpaɔnɔɔ tike kɛ́ pa tamsaa, na cɔka we kpeɛ.

¹¹ ɪɛna icate nɔnɔɔ tanɔlaa mpe pá yaa nɔɔ̀lɔ, na pá tilina-ɪ tɔm ntɔɔɪ wulaw tɛ.

¹² Mpuɔ̀le wulaw kula ahoɔ heka, na í tɔ ɪ waali nyɔ̀ma si: Ma nyɔ̀má Silii nyɔ̀ma mpe pa taa layatu. Pa nyɔ̀má si nyɔ̀ɔ̀sɔ̀ pu-tu. Pɔ̀ tɔɔ kɛ́ pa lu pa tɛsikile na pá polo pá nɔmɛli tawa taa si, ye tɔ lu icate taa, ɪɛ pa kpa-tu na tá isɛ. Na pá suɔ icate taa tɔtɔ.

¹³ Mpróyó wulaw waali nyɔ̀ma taa nɔɔ̀lɔ ná tɔma si: Tɔ lɔsi kpaɔnɔɔnɔ kakpasɪ na tɔ tilina yɔlaa napɔ̀li, na tɔ ná mpi pɔ̀ lakɪ tɔna tɔ. Paa tɔ tu yɛla-we, paa si teitei kɛ́ isu icate taa yɔlaa tɔna.

¹⁴ ɪɛna wulaw cɛla yoou keɛkenaa naaleɔ yoolaa, na pá polo Silii nyɔ̀ma ke pɛɛkuyɔ si pa naa. ¹⁵ Mpróyó pa tɔɔa pa nɔɔheɛ, halɔna Yaatanɪ pɔɔɔ. Na pá hiiki wontunaa tuutuuma wei Silii nyɔ̀ma lɔna mpaaw si, pɔ̀ kaasi-we tɔfayafaya na pá se lɔnɔlɔn tɔ. ɪɛna pɛɛ pá mɛli na pá heeli-tɔyɪ wulaw.

¹⁶ Mpróyó icate nyɔ̀ma lu kpaɔpaa, na pá tii Silii nyɔ̀ma tɛsikile, na pá kuu wontu. Halɔna yɔlaa pɛɛti mulɔm kiloonaa naanɔwa na naale, yaa tɔɔnɔɔya pee kiloonaa hiu na liyiti ke liyitee nyɔ̀ɔ̀lɔyɔ kulumuyɔ, isu Tacaa ka heeluyɔ-we tɔ. ¹⁷ Mpróyó wulaw kusa ɪ yoou wontu tɔkɔlɔ wei ɪ tɔɔnɔɔ-ɪ tam tɔ, si í polo na í feɔn na í ná mpi pɔ̀ lakɪ kuyaku taa kɛ́ icate nɔnɔɔ tɔ. Ama samaa wei ɪ ka we tɔna tɔ, ɪ paa-ɪ nɔɔheɛ na í sí. Mpróyó Isɔ́ kuyɔɔtɔtɔ tɛlɛsɔlɔ Ilisee ka yɔɔtɔ waatu wei lseyeli wulaw kɔma na í maɔana-ɪ tɔ.

¹⁸ Waatu wei Ilisee ká heela wulaw si: Cele isɛntɔ waatu paa pɛɛti tɔɔnɔɔya pee kiloonaa hiu na liyiti, yaa mulɔm kiloonaa naanɔwa na naaleɔ liyitee nyɔ̀ɔ̀lɔyɔ kulumuyɔ ke Samalii kuyaku taa tɔ. ¹⁹ Yoou wontu tɔkɔlɔ inɪ ɪ cɔna si: Paa Tacaa ká tɔli isɛtɔnuyɔ ke pɔɔɔ na kɔtɔɔɔw pee luli, pu la isu n yɔɔtɔaa tɔɔɔle? Halɪ Ilisee tam-ɪ si: N ká ná ná nyá isɔ̀pɔ̀le, ɪɛ n kaa waa pɔ̀ taa kɛ́. ²⁰ Na tampana mpróyó pɔ̀ lapa. Icate nɔnɔɔ samaa fɛla-ɪ kɛ́ na í sí.

8

Sunem alɔ tɔm tɔnaya

¹ Mpróyó kuyaku nakɔli, Ilisee tɔma Sunem alɔ wei ɪ pɔɔyaya ɪ ka feesaa tɔ si: Nyana nyá tɔyaya nyɔ̀ma, í lu cɔne. ɪ polo timpɪ í caaki tɔ na í caya. Mpi tɔ, Tacaa caa ɪ kɔna nyɔ̀ɔ̀sɔ̀ ke lseyeli tɛtu taa kɛ́ pusɪ naatosompɔɔlaya.

² ɪɛna alɔ inɪ na ɪ nyɔ̀ma pá polo pá caya Filiisi nyɔ̀ma tɛtu taa. Pusɪ naatosompɔɔlaya ke pa caya isu Isɔ́ kuyɔɔtɔtɔ tɛlɛsɔlɔ ka heeluyɔ-ɪ tɔ. ³ Pusɪ nsɪ si sikaa, ɪɛna pá mɛli pa tɛtu taa. ɪɛna pá pɔɔsi wulaw ke pa tɔyaya na pa tawa tɔm.

⁴ Waatu inɪ ɪ taa kɛ́ wulaw yɔɔtɔayana Ilisee tɔmlɛ tɔ Kehasi. Na í pɔɔsi-ɪ si: Kɛɛsi piti tɔma nna Ilisee ka lapa tɔ. ⁵ ɪɛna í kɛɛsɔyɔ-ɪ pɔɔyaya nka Ilisee ka feesaa tɔ ka tɔm. ɪɛ alɔ na ɪ pɔɔyaya nke

pa tala wulaw tɛɣele, na pá pɔɔsɛyi-ɪ pa tɔyaya na pa tawa tɔm. Ntena Kehasi si: Anhaa, ta caa, alɔ ɪnɛ ɪ pɔyaya kanɛɣɛ Ilisee ka feesaa.

⁶ Ḿpɔ́yó wulaw pɔɔsa alɔ na alɔ kɛɛsi-ɪ pə təna. Ilena í heeli ɪ yɔlaa taa wei ɪ wɛna naani kɛ teu tɔ si: Paasəna alɔ ɪnɪ ɪ tɔm nti. Pá məɲna-ɪ ɪ nyəm təna. Pá cɛɛ-ɪ ɪ tawa kɔlɔlɔm kasəyaya kɛ pə kpaɣaw too ɪ fɛi tɔ.

Ilisee na Hasayeli pa tɔm

⁷ Ḿpɔ́yó waatu nɔyɔlɔ, Ilisee pɔla Tamasi. Ilena pə pana pə wukaya Sili wulaw Pɛni-Hatati. Ilena í nu si Iɔ kuyɔɔtɔtu teləsɔlɔ kɔma ɪcate taa. ⁸ Ilena í kɔsi ɪ waali tɔ Hasayeli si: Pona Ilisee kɛ kɔcɔɔ. Pɔɔsəna-ɪ si: Ma si yaa ma kɔli?

⁹ Ḿpɔ́yó Hasayeli sɛyɔla Tamasi taa kɔpampam kɛ yooɔoona nule si ɪ haaki Ilisee. I tala Iɔ kuyɔɔtɔtu teləsɔlɔ kin, Ilena í tɔ si: Nyá pəyalɔ Sili wulaw Pɛni-Hatati kɔsəna-m si, má kɔɔ má pɔɔsi-ɪ si ɪ ká si yaa ɪ ká kɔli?

¹⁰ Ntəna Ilisee si: Polo na ɪ heeli-ɪ si, ɪ ká kɔli. Ama Taca hula-m si, paa pɪ la isəna ɪ ká si.

¹¹ Ḿpɔ́yó Ilisee isəntaa laɣasa kpaɣaa, na ɪ nyəni Hasayeli tɔpiɪɪ na ɪ naali wula. ¹² Ntəna Hasayeli si: Pepe lapa ta caa?

Mpɔyɔle Ilisee si: Ma tema nau kɛ isəna ɪ ká sɔ kɔkɔ kɛ Iseyeli nyəma koloosi acalɛ tɔ. N ká lenti pa ifepiya, na ɪ feli pa piya kɛ nɔɔhɛ, na ɪ yɔki ahusitona lotu. ¹³ Kɛlena Hasayeli si: Haɣa kɔhɔlɔmɔɣa má, leyɛ ma nawa pə tɔɲ? Ilisee si: Taca heela-m si n ká pəsi Sili nyəma wulaw.

¹⁴ Ḿpɔ́yó Hasayeli kɛma, Ilena wulaw pɔɔsi-ɪ si: Iɔ kuyɔɔtɔtu teləsɔlɔ heela-ɪ suwe? Mpɔyɔle si: I heela-m kɛ si n ká kɔli.

¹⁵ Ama tɛw fema, Ilena Hasayeli lii kunti kɛ lɔm na ɪ takɪ wulaw isəntɔ na ɪ sí. Ilena ɪnɪ ɪ tɔyɔ kawulaya kɛ ɪ lonɛ.

Yuta wulaw Solam tɔm

(Kvɔɔsɔtu II 21:2-20)

¹⁶⁻¹⁷ Iseyeli wulaw Akari pəyalɔ Solam kawulaya pənaɣa kakpasɪ nyəɲka taa kɛ Yuta wulaw Sosafati pəyalɔ Solam, ná tɔyɔ Yuta kawulaya kɛ Yosalem taa kɛ pusi pələfɛi naanɔwa. I lɔlɔyɔ pusi wɛ hiu na naanɔwa na naale kɛ waatu ɪnɪ. ¹⁸ Ḿpɔ́yó ɪ tɔma teitei isɪ Iseyeli awulaa Akari wɛ. Halɪ ɪnɪ ɪ tu kpaɣana ilɛ ɪ pɛɛlɔ, na ɪ la mpi pə ta maya Taca tɔ. ¹⁹ Paa na mpɔ Taca ta tisi na ɪ wakəli Yuta kawulaya. Mpi tɔ, ɪ ka tema ɪ tɛmlɛ tɔ Tafiti kɛ heeluyɔ kɛ si, nyá lɔlɔyɔ nyəma ká tɔki kawulaya kɛ Yosalem kɛ tam na pá kaasəyi tɔma.

²⁰ Yuta wulaw Solam ɪnɪ ɪ waatu taa kɛ Itəm nyəma kula ɪ tɔɔ, na pá kpa pa tɔyɪ pa wulaw.

²¹ Ḿpɔ́yó Solam na ɪ yoolaa na pa yoo kɛkɛnaa, pa pɔla-wɛɣɛ yoonaw kɛ Sayii tɛtɔ taa. Ilena pɛɛ pá ta-wɛɣɛ kotaya. Ama aho naali mɛ pə tii Itəm nyəma mpa paa tama-wɛɣɛ kotaya tɔ pa tɔɔ na pá yoonaw-ɛ. Ilena Yuta yoolaa sɛ na pá kɛ. ²² Pə kpaɣaw waatu ɪnɪ tɔyɔ Itəm nyəma lii Yuta nyəma niɪ taa, na pá wɛɛ pa ti tɔɔ.

Ḿpɔ́yó Lipina ɪcate nyəma ná lapa mpɔ tɔtɔyɔ waatu ɪnɪ ɪ taa.

²³ Pa kɛɛsa Solam tɔmnaa lɛntənaa kɛ Yuta awulaa takəlaya taa. ²⁴ Waatu wei ɪ sɛpa, Ilena pá pimi-ɪ pa tɔyaya pəlaaw taa kɛ Tafiti tɛ.

Yuta wulaw Ahasiya tɔm

(Kvɔɔsɔtu II 22:1-6)

²⁵⁻²⁶ Iseyeli wulaw Akari pəyalɔ Solam kawulaya pənaɣa naanɔwa na naale nyəɲka taa kɛ Yuta wulaw Solam pəyalɔ Ahasiya ná pəsa wulaw kɛ Yosalem kɛ pənaɣa kɔlɔmɔɣa tike. I lɔlɔyɔ pusi ka wɛ hiu na naale kɛ waatu ɪnɪ ɪ taa. I too ka kɛ Iseyeli wulaw Omili lɔlɔyɔ taa tɔ, pa yaaki-ɪ si Atalii. ²⁷ Ilena ɪ tó isayatu taa kɛ teitei isɪ ɪ alɔ lɔlɔyɔ nyəma Akari wɛ. Na ɪ lá mpi pə ta maya Taca tɔ.

²⁸ Ḿpɔ́yó Solam na Ahasiya pa lapa nɔyɔ kɔlɔmɔɣa, na pá polo Sili wulaw Hasayeli kɛ yoonaw kɛ Laməti ɪcate kɛ Kalati tɛtɔ taa, na pə kú Solam. ²⁹ Ilena í məli Sisilee si pá lapi-ɪ kɔɔɛ. Ḿpɔ́yó Yuta wulaw Ahasiya pɔla-ɪ sɛɛ.

9

Pa kpa Yehu kɛ kawulaya

¹ Ḿpɔ́yó kuyaku nakuli, Ilisee yaa Iɔ kuyɔɔtɔtu teləsəlaa taa səkɛlu nɔyɔlɔ, na ɪ tɔm-ɪ si: Mu nim kate nyəm pəne, na ɪ lɔyɔ nyá ti tɔcaw kɛ Laməti kɛ Kalati tɛtɔ taa. ² Na ɪ mayana Sosafati pəyalɔ Yehu, ɪnɪ ɪ kɛna Nimsi saali. Ye n talaa ilɛ n yaa-ɪ tike kɛ narɪ nakuli kɔ taa. ³ Ilena ɪ pəli nim kɛ ɪ nyooɔ taa. Ilena ɪ heeli-ɪ si: Ma kpa-ɪ Iseyeli wulaw. Ní tema mpɔ, n tɔli nɔnɔyɔ na ɪ sɛ kpaɣaa.

4 M'p'ógó Iso kuyogótoto telésulo sákpelu uní i tewa Lamoti ke Kalaati tetu taa. 5 I tala tēna, ilena í mayana Iseyeli yoolaa nyogu nyóma kótāa. Ntēna í tó si: Ta caa, ma caa ma na-ŋ tōm. Ilēna Yehu si: Ta taa awe? Iso kuyogótoto telésulo si: Nyá mayamaŋa.

6 M'p'ógó Yehu kulaa na í pona-i tēyaga, na Iso kuyogótoto telésulo pēli i nyogu taa ké nim. Na í tam-i si: Iseyeli Iso Tacaa yogótāa si, má kpana-ŋ si n' pēsi ma yēlaa Iseyeli nyóma wulaw. 7 Na í kó nyá caa k'wēh Akari lūlyu nyóma tēna. Ilē pē leeta Iso kuyogótoto telésōlaa na ma tēmlē nyóma mpa mpa Sesapeeli kowa tō pa sōm ntē. 8 Maa kō Akari tēyaga apalaa tēnaya. Paa piya paa sōsaa. 9 Maa lana i yēlaa ké isu ma lapēna Nepati pēyalu Solopwam na Ahiya pēyalu Pasa pa nyóma tō. 10 Pē kaasa Sesapeeli tō, nōgōlu kaa pimi-i. Hasi ká tōgōna-i Sisilee halēm taa.

Iso kuyogótoto telésulo tēma m'p'ógó yogótāya, ilēna í tōli nōnōyo na í se.

11 M'p'ógó Yehu luwa na í mēli i taapalaa kīŋ, na pēle pá pōōsi-i si: Pūlyu lapaŋa? Wentiyi kpanŋu uní i caakēna-ŋ ye? Yehu si: Ōō, pē taŋa natēli se. Aní í nyómá Iso kuyogótoto telésōlaa mpe pa tōō. 12 I taapalaa si: N cesəyi ké. Heeli-tōyu nti i heela-ŋ tō. Yehu si: I heela-m tōmnaa pāyale ké. Ilēna í heeli-m ma mayamaŋa ma nyōntō si, Tacaa tōma si i kra-m Iseyeli wulaw.

13 Tēnāyale pa tēna pa wōgōsa pa kpanāa, na pá pō-wēye kumte tōō na Yehu caŋa, na pá huli akantēle na pa tēna pá wiliti na pá tō si: Yehu, mē na tetu.

Yehu kuyō ke Solam na Ahasiya

14-15 Waatu nōgōlu Iseyeli yoolaa tēna ka taŋa Lamoti icate ke Silií wulaw Hasayeli tōō. Halí pō kō Solam na í polo Sisilee na pá fēki-i.

Yosafati pēyalu kéle Yehu, pēyēle Nēmsi saali kéle. Pa tēma Yehu ke kawulaya kpan, ilēna í kōli Solam tōō. Na í tō i taapalaa si: Ye í wē ma tōō, ilē í taa yele na nōgōlu fiti na í polo Sisilee, na í heeli nti tē lapa cōne tō.

16 I tēma mpu, ilēna í kra i kéke tōō na í tē Sisilee. Tēnāya Solam hēntaa, na Yuta wulaw Ahasiya polo-i wiiluyū. 17 M'p'ógó Sisilee kutuluyū sōsōw nyogu taa taŋlu loosa Yehu na napōlyi i waali. Ilēna í tili na pá heeli wulaw si: Ma loosa napōli na pá kōŋ. Ntēna wulaw si: Tili kpaŋanū caŋalu na í sēŋ-wē na í pōōsi-wē si: Alaafāya kéle?

18 Ntēna kpaŋanū caŋalu náá tē na í pōōsi-i si: Wulaw si má pōōsi-me si alaafāya kéle? Ntēna Yehu pōōsi-i si: Nyá tōm suwēye pē taa? Tō ta waali.

Mpuyle kutuluyū sōsōw taŋlu si: Tillu sula-wē na í saali tēna.

19 Ilēna Solam tili kpaŋanū naale nyōŋ na í suli-wē, na í pōōsi-wē tōtō si wulaw si: Alaafāya kéle? Ntēna Yehu pōōsi-i si: Nyá tōm suwēye pē taa? Tō ta waali.

20 Ilēna taŋlu si: Tillu naale nyōŋ sula-wē, na í saali tēna. Pēyēle pa nōyo tōō tō caŋa i kéke ké isu kpanŋu, pē kaa laŋ Yehu.

21 Tēnāyale wulaw yēlaa na pá kpeeli i kéke na í kra. Na Yuta wulaw Ahasiya naa kra i nyōŋ tōō tōtō. Ilēna pá suli Yehu ke Napōti halēm kīŋ ke Sisilee.

Yuta wulaw Solam sōm

22 Mpuyle wulaw pōōsa Yehu si: Alaafāya wēē? Ntēna Yehu si: Aní n nyómá teu si nyá too Sesapeeli wēē na í tēŋa tuŋ laa na topotopo tēma. Ilēna n' pōōsōyi-m si: Alaafāya wēē?

23 Tēnāya Solam pōōsaa na í seeki na í kiisiyi si: Ahasiya se yoo, i luki ma waali ké.

24 M'p'ógó Yehu yēla nyōmlē ke krapkaa, na í yaŋa-tēŋe Solam asēŋkpekīŋ hēkō taa, na í tōli i fulaya. Ilēna í hoti i kéke taa tēkpilim. 25 Ntēna Yehu yōgōti i sēnlo Pitikaa si: Kpaŋa-i na n' pēti Napōti halēm taa. Tōōsi nti Tacaa ka heela i caa Akari ke kuyanjku ta naale tē caŋa kpaŋanōŋ na tē suk-i tō 26 si: Tete ma nawa isōna n kowa Napōti na í pāyala tō. Ilē ma tuuki si, isu ma hōma Solam ŋkpanōyū ke taale ntē tē taa. Ilēna Yehu tasa si: Pē tōō tō, kpaŋa-i na n' pēti taale ntē tē taa ké teitei isu Tacaa ka heeluyū-i tō.

Yuta wulaw Ahasiya sōm

(Kwōōsōtu II 22:7-9)

27 Waatu wei Yuta wulaw Ahasiya nawa Solam sōm, ilēna í seeki na í mēlōyōna Pēti-Kaa hōgōlyu tōō. Na Yehu náá tō i waali, na í tō i taapalaa si: I kō ilē tōtō. M'p'ógó pa yaŋa-i nyómá, na í wē kéke taa, na í kraaki Kuuli ke Ipōleyam cōlō. Paa na mpu, na Ahasiya se na í tala Mekito na í sí tēna. 28 Ilēna i tēmlē nyóma tō-i kéke taa, na pá pona-i Yosalem. Na pá pimi-i pa tēyaga pōlaa taa ké Tafiiti tē.

29 Akari pēyalu Solam kawulaya pēnāya naanōwa na kulōm nyōŋka taa ké Ahasiya ka pōsa Yuta wulaw.

Sesapeeli sōm

30-31 M'p'ógó Sesapeeli nūwa tē tēna nti tē lapa tō. Ilēna í lūu i nyōōsi, na í tō kacōka wontu, na cōlaŋnaa. Yehu tala na í sōuki icate taa na alu uní i na-i, ilēna í má kapuka si: Wulaw kōlu Simili nyá. Alaafāya wēē?

32 Yehu kōsa ise, ilēna i ma kapuka si: Awe wēna ma tōō?

Μρόγύ kawulaya tayaγa taa apalaa naani nyóma napələyi naale, na tooso nyənna pətote.
33 Ntəna Yehu tə-we si: I ləyɔ alu un na pətote.

Uəna apalaa mpe pá tusi Sesapəeli, na í hoti na Yehu təy i tɔɔ na kəkε. Na caləm ya kolonja na kpaγanəy tɔɔ.

34 Μρόγύ Yehu sɔv kawulaya tayaγa taa, na í tɔyɔ na í nyɔɔ, na í tɔ i taapalaa si: I pi alv mpusi tɔ un. Mpi tɔ, i ka kέ wulav pəel.

35 Pa luwa Sesapəeli pim, uəna pá maγana nyɔmpɔxɔlaya na ntantakəy na nantaałəy tike.

36 Pa məlaa na pa heeli-təyi Yehu, uəna í tɔ si: Μρόγύ Tacaa ka heela Tisipe ləɔ kuyɔɔtɔv tɔləsɔlv Ilii na i yɔyɔt si: Hası ká tayamı Sesapəeli kε Sisilee haləm taa. 37 Na pa lɔ i timpi we kaasaa tɔyɔ haləm taa, isı pa hutuyɔ hute tɔ. Nɔyɔlv kaa nyəmı-t.

10

Akarı tayaγa nyóma kyv

1 Akarı lɔlvɔv nyóma ka we nutoso na naanɔwa kέ Samalii taa kέ. Μρόγύ Yehu ηmaa lɛtəli kε ıcate nyɔvɔv nyóma na tɔ sɔsaa, na mpa pa tɔwa si pa sɛyɛsəyi Akarı lɔlvɔv nyóma mpe tɔ si: 2 Mə paasəxəna na wulav lɔlvɔv nyóma piya. Na í wəna kəkεkənaa, na kpaγanəy, na yoou wontu na í wε kolunja ıcate taa. Mpv tɔ, ye í hika takəlaya kane, 3 uə í nyənı wulav lɔlvɔv nyóma mpe pa taa, na í kpa wulav kε wei i pəsəyi, na í mɔna kawulaya tɔ na í kentiyi í na i lɔlvɔv nyóma pa tɔɔ.

4 Mpvɔle sɔyɔntɔ kpa pa təna na pa təy təma si: Tayale mpa? Awulaa naale ná tá pəsı-t kaaɔfana tá na? 5 Uəna wulav tayaγa nyɔvɔv tɔ, na ıcate sɔsɔ na sɔsaa, na sɛyɛsəlaa pa heeli Yehu si: Tə kέ nyá təmle nyóma kέ. Uə nti n ká tɔ-tɔ tɔyɔ tu la. Tu tasəyi nɔyɔlvɔv kpaɔv. La mpi pə maγa-η tɔ.

6 Μρόγύ Yehu ηmaa-wɛyε lɛtəli naale nyəy si: Ye í ká wεε ma waalı na í təkəyi ma kutɔtɔv, uə í sɛti wulav lɔlvɔv nyóma təna nyɔy, na í kəna-m cele ısəntɔ teitei.

Pəyεle Samalii wulav lɔlvɔv nyóma nutoso na naanɔwa ka wε ıcate yəlaa sɔsaa kiη na pá tɔkı-wε.

7 Waatɔ wei sɔsaa mpe pa nawa Yehu lɛtəli, uəna pá koti wulav lɔlvɔv nyóma nutoso na naanɔwa un. Na pá siki pa nyɔy kε təkəy taa, na pá pona Yehu kε Sisilee. 8 Μρόγύ tillu heela Yehu si: Pa kəna nyɔy un. Uəna Yehu tɔ si: I kaa-t huwa naaleye ıcate nɔnɔyɔ. Haləna pə nyaadı. 9-10 Tɛv fema tanaj, uəna í lu ıcate nɔnɔyɔ, na í tɔ samaa si: Mə paa fεi təm tənε tə taa, maγale təm tɔ. Mpi tɔ, má kuləna Solam tɔ na má kv-t. Ama pane pa təna ısəntɔ, awe ná kó pəle? Mpv tɔ, ma caa si i nyı si nti Tacaa yɔyɔta Akarı na i lɔlvɔv nyóma tɔɔ tɔ, tə ta saalı yem. I yooa-təyi isı i ka heeluyɔ ləɔ kuyɔɔtɔv tɔləsɔlv Ilii na i yɔyɔt si.

11 Μρόγύ Yehu kɔwa Akarı lɔlvɔv nyóma mpa pə kaasaa na pá wε Sisilee tɔ. Paa i waalı nyóma təna, na i lɔlɔtanaa, na i kɔtəlaa, i ta yεle paa kuləm.

Yuta awulumpiya kyv (Kɔtəɔsɔv II 22:8)

12 Μρόγύ Yehu tɔ Samalii mpaav, na í tala Tiikilaa təsikile. 13 Uəna í suli Yuta wulav Ahasiya lɔlvɔv nyóma na i pəsı-wε si: I kέ le nyóma kε ye? Pəle si: Tə kέ Ahasiya lɔlvɔv nyóma kέ. Tə kama Sesapəeli piya na pa lɔlvɔv nyóma mpa pə kaasaa tɔyɔ sɛεv kέ. 14 Tənaγale Yehu mara kapuka si: I kpa-wε na pa ıse.

Uəna Yehu taapalaa kpa-wε, na pá lentı-wɛyε Tiikilaa təsikile ləkɔ kiη, na pá pɛti-wɛyε ləkɔ un i taa. Pa wε yəlaa nule na naale, nɔyɔlv ta fiti.

Yehu suluyı ke Yonatari

15 Μρόγύ Yehu təma pəcə, uəna í ná Lekarpii pəyalv Yonatari na í kəyηna i tɔɔ. Uəna í sεε-t na í pəsı-t si: N wε ma tɔɔ isı ma wəv nyá tɔɔ tɔ? Uə si: Eε. Yehu si: Ye mpv tə ha təmaγa niη.

Pa təma təmaγa niη hav, uəna Yehu kpaγa-t kəkεe taa 16 na í tɔ si: Təyı-m na ní ná ısəna ma luyɔ sɔv Tacaa təmle lapɔ tɔ.

Uəna Yehu kpaγa-t i kəkεe taa. 17 Waatɔ wei pa tala Samalii uəna Yehu tɛεsı kuyɔv kε Akarı lɔlvɔv nyóma, mpa paa kaasa təna tɔ. I kv-wɛyε teitei kέ isı Tacaa ka heeluyɔ ləɔ kuyɔɔtɔv tɔləsɔlv Ilii tɔ.

Yehu kuyv ke Paalı laav

18 Μρόγύ Yehu kɔta Samalii nyóma na í tɔ si: Wulav Akarı ka laawa tuyɔ Paalı kέ. Ama maa laa-t na pə kəli mpv. 19 Uəna Yehu tɔ si: I koti Paalı un i kɔtəlaa, na i kuyɔɔtɔv tɔləsəlaa, na laalaa tənaya ma kiη. Pə taa sɔɔ nɔyɔlv. Ma lakı tuyɔ ηkuyɔv acıma kέ. Mpv tɔ, ye wei i fεi isı pa kv-t.

Acılayatɔv kε Yehu lakaya mpv si í hiki tuyɔv ηkv kv laalaa təna. 20 Pə tɔɔ kέ i kɔta yəlaa kε Paalı kotuyɔv sɔsəɔv. 21 Uəna pá tilı lseyelı təna taa na kv laalaa koti, pə ta sɔɔ paa kuləm. Na

pá su kutuluɣu. ²² M̄p̄óyó Yehu t̄oma t̄uyɔ ɲkɔ kɔ paas̄ənlaa s̄i: ǀ c̄ela laalaa t̄ənaɣa pa wontu k̄osusuutu. ²³ P̄ə waali k̄é Yehu na Lekapii p̄əyalɔ Yonatar̄i pa s̄uv t̄uyɔ kutuluɣu taa, na pá p̄əəs̄i kɔ laalaa t̄əna s̄i: N̄t̄əŋj̄ í w̄əna naani k̄é teu s̄i Iseyeli iso s̄eɛlɔ n̄əɣɔlɔ í ta s̄iti m̄ə taa c̄əne?

²⁴ M̄p̄ɔ t̄ə, na Yehu su yoolaa nunaasa na awal̄i t̄ə. Na í heela-w̄e s̄i: Maa t̄ó t̄uyɔ laalaa t̄ənaɣa m̄ə niŋ taa. Ye wei í yela kolɔm na í fiti p̄untu ká s̄i í lonte. M̄p̄óyó í na Yonatar̄i pa polaa na pá la ciikuyu k̄əɣa na k̄əɣa ɲka k̄ək̄ə lusa ka t̄əna t̄ə. ²⁵ Pa t̄əma m̄p̄u, ɪlena Yehu heeli yoolaa na pa nyuyɔ nȳəma s̄i: ǀ s̄uv na í k̄ó pa t̄əna. N̄əɣɔlɔ í taa fiti na í lu.

M̄p̄óyó pa k̄u-w̄e na pá l̄-w̄e na awal̄i t̄ə. ǀlena pá s̄uv kutuluɣu ɲkɔ kɔ naŋ l̄ɔlɔ nȳəɲkɔ taa ²⁶ na pá l̄əs̄i tesikasi kolalaasi na awal̄i, na pá w̄ə k̄ək̄ə. ²⁷ Na pá ȳok̄i p̄ələ k̄osikile na kutuluɣu, na pá p̄əs̄i ɪcate hute ke hal̄əna saŋa.

Iseyeli wulav Yehu t̄om

²⁸ M̄p̄óyó Yehu k̄piisa t̄uŋ laav ke Iseyeli kawulaya taa. ²⁹ Paa na m̄p̄ɔ t̄ə, í lapa isayato ke teitei is̄u Solopwam. Solopwam ka tusina Iseyeli nȳəma na pá laa wola nawee ke Pet̄eɛli na Taŋ.

³⁰ M̄p̄óyó Tacaa t̄əma Yehu s̄i: Ma sama, ɲ lapa nti maa siwa s̄i maa h̄əna Akap̄i na í t̄əyaya nȳəma pa ɲkrap̄nȳɔ t̄ə. P̄ə t̄ə k̄é nȳá piya piya ká l̄eɛti nȳá lonte taa, na pá t̄əki kawulaya na pá kaas̄əyi t̄əma. Hal̄əna pa l̄ɔlɔŋ loosi ke liyiti.

³¹ Ama Yehu ta t̄əŋ Iso Tacaa kiŋ ke teu na lotu kolɔmtv. ǀ ta l̄ t̄uŋ laav mpi p̄ə taa Solopwam ka tusa Iseyeli nȳəma t̄ə.

³² Waatu in̄i í taa k̄é Tacaa yelaa na Silii wulav Hasayeli s̄uv Iseyeli nȳəma tetu t̄əyɔ. ³³ Na pá l̄eɛki Yaatan̄i ilim t̄əluɛ t̄ə na Al̄w̄eɛ tetu na ilim n̄t̄əyɔŋ t̄ə nȳənt̄o. P̄ə k̄p̄ayav̄ Kalaati na Pasan̄ pa tetu nti t̄ə taa Luper̄i na Kat̄i na Manasee p̄ə nȳəma ka w̄e t̄ə.

³⁴ Pa k̄eɛsa Yehu t̄əma l̄ənt̄ənaa, na í kolap̄əm, na í apalut̄ t̄əm ke Yuta awulaa tak̄əɣa taa. ³⁵⁻³⁶ ǀ t̄əyɔ kawulaya ke p̄usi p̄ələf̄ei hiu ke Samalii ke Iseyeli taa. ǀ s̄əpa, ɪlena pá p̄imi-í Samalii. ǀlena í p̄əyalɔ Sowakasi l̄eɛti í lonte.

11

Yuta wulav alv nȳəŋ Atalii t̄om (*K̄v̄t̄əəs̄v̄t̄v̄ II 22:10-12*)

¹ Waatu wei Yuta wulav Ahasiya too Atalii nuwa s̄i í p̄əyalɔ Ahasiya s̄əpa, ɪlena í k̄ó wulav t̄əyaya nȳəma t̄əna. ² Pa k̄okaya m̄p̄u, ɪlena Solam p̄eɛlɔ Yosepa, Ahasiya neu, la kookali na í ɲmul̄i í taalv p̄əyaya Sowasi. Na í seena na í ɲm̄es̄i í na í nukulɔ ke Iso t̄əseɛle naŋ k̄uh̄ənt̄uyɔ nakul̄i kɔ taa. Atalii ta nyi ka t̄ə, hal̄əna ká fiti kolaa mpe. ³ M̄p̄óyó pa saala Iso t̄əseɛle taa t̄ənaɣa p̄usi naatoso, na Atalii t̄əki kawulaya.

Pa k̄pa Sowasi ke kawulaya (*K̄v̄t̄əəs̄v̄t̄v̄ II 23:1-21*)

⁴ P̄ənaɣa naatosomp̄əɣolaya nȳəŋka taa k̄é k̄əɛlɔ Yoyata kota wulav taŋlaa, na taŋlaa l̄elaa nyuyɔ nȳəma, na í p̄ona-w̄eɣe Iso t̄əseɛle taa. Na í na-w̄e pá p̄eɛli n̄əɣɔ na tuunav, na í hul̄i-w̄eɣe wulav p̄əyalɔ. ⁵ ǀlena í t̄ə-w̄e s̄i: ǀ f̄aya m̄ə taa m̄pa pa laki t̄əml̄e ke kuyaku k̄uh̄eɛs̄uyɔ wule t̄ə, pa taa k̄é k̄peka tooso. Kanc̄aalaya nȳənt̄e í taŋ wulav t̄əyaya. ⁶ Naale nȳənt̄e ke Suuu n̄ən̄əɣɔ, na tooso nȳənt̄e ke taŋlaa waali n̄ən̄əɣɔ t̄ə. K̄peka an̄i a tooso, á ká taŋȳəna wulav t̄əyaya, na á kaas̄əyi t̄əma. ⁷ P̄ə kaasa m̄ə k̄peka s̄əs̄əna naale, wei u laki t̄əml̄e ke kuyaku k̄uh̄eɛs̄uyɔ wule t̄ə. Pele paa taŋna Iso t̄əseɛle ke timp̄i wulav k̄əfalv w̄e t̄ə. ⁸ Yoolaa t̄əna ká t̄əki pa yoou wontu ke pa niŋ taa k̄é, na wulav í w̄e timp̄i, pa w̄e í waali. Ye yulɔ k̄p̄a t̄v̄ í k̄p̄ət̄əna-w̄e pá k̄u-.

⁹ M̄p̄óyó taŋlaa nyuyɔ nȳəma lapa teitei is̄u k̄əɛlɔ Yoyata ká heeluyɔ-w̄e t̄ə. Pa kota yoolaa m̄pa pa laki t̄əml̄e ke kuyaku k̄uh̄eɛs̄uyɔ wule t̄ə, na m̄pa paa laki kuyaku ɲkuyɔ t̄əml̄e t̄ə, na pá polo Yoyata kiŋ. ¹⁰ M̄p̄óyó Yoyata c̄ela-w̄eɣe wulav Tafiiti ɲm̄antaasi, na í k̄paləŋ wei í ka w̄e Iso t̄əseɛle taa t̄ə. ¹¹ ǀlena yoolaa pul̄i Iso t̄əseɛle is̄entaa ɲkulun̄a kane, na pá polo l̄əŋka, na pá taŋa wulav. ¹² M̄p̄óyó Yoyata l̄əsa Sowasi na pá temi-í kawulaya ntenuɣu. Na pá c̄ele-í kiŋ tak̄əɣa, na pá p̄əli í nyuyɔ taa k̄é nim, na pá k̄p̄a-í wulav. ǀlena ȳəlaa t̄əna s̄uv pa niŋ taa k̄é m̄ap̄v na pá wilit̄iyi na pá s̄eeki-í s̄i: M̄ə na tetu wulav.

¹³ Waatu wei Atalii nu taŋlaa na samaa k̄ək̄əte ɲt̄e, ɪlena í polo pa kiŋ ke Iso t̄əseɛle taa. ¹⁴ M̄p̄óyó í loosa p̄əyaya ke awulaa t̄əs̄əŋɛ. Na wulav waali nȳəma, na akant̄eɛ hullaa s̄əpa ka kiŋ, na pá hul̄əyi akant̄eɛ na samaa náa ɲmaal̄əyi. T̄ənaɣa Atalii c̄əla í wontu, na í ma kapuka s̄i: Waali luw̄ nt̄e, waali luw̄ nt̄e.

¹⁵ Yoyata ta s̄əɔli s̄i pá k̄u-í Iso t̄əseɛle taa. P̄ə t̄ə k̄é í t̄əma nyuyɔ nȳəma s̄i: ǀ l̄əs̄i-í k̄p̄eɲə, na wei í t̄əŋa-m̄e, ɪle í k̄ó p̄untu.

¹⁶ ǀlena pá l̄əs̄i Atalii na pá p̄ona-í kawulaya t̄əyaya k̄p̄ayap̄əŋ n̄ən̄əɣɔ na pá k̄u-í.

¹⁷ M̄p̄óyó Yoyata lapa na Tacaa, na wulav, na samaa, pa p̄eɛli n̄əɣɔ s̄i, pá la na pá p̄əs̄i í nȳəma. Na í la t̄ət̄ə na wulav na samaa pá p̄eɛli n̄əɣɔ l̄əŋka. ¹⁸ M̄p̄óyó samaa polaa na pá ȳok̄i t̄uyɔ Paali

kutuluyu, na kotası tɛlatɛnaa na pɛ lɛɛsɛɲ. Na pɛ kɔtɔlv Matan ke kotası tɛlatɛnaa kin. Pɛ waali kɛ Yoyata krawa mpa paa tan Iso tɛsɛɛɛ tɔ.

¹⁹ M'pɔyɔ Yoyata kota yoolaa nyɔyɔ nyɔma, na wulav tanlaa, na tanlaa lelɛaa, na samaa tɛna sɪ pɛ kraɣa wulav ke Iso tɛsɛɛɛ taa, na pɛ su-i na pɛ tɛɲna tanlaa nɔnɔyɔ, na pɛ pona-i kawulaya tɔyaya taa. Waatu wei Sowasi ɔaya kawulaya kumte tɔɔ, ²⁰ lɛna pa tɛna pa ŋmaalɛna laɲhulɔmlɛ.

lɛna ɪcɛte ɔaya tɔpamɛ ke Atalii sɛm waali.

12

Yuta wulav Sowasi tɔm

(Kvɔɔsɔtu II 24:1-3)

¹⁻² Iseyɛli wulav Yehu pɛnaya naatosompɔyɔlaya nyɔɲka taa kɛ Sowasi lɔlvɔyɔ pɪsɪ nɔ yooa naatosompɔyɔlaya tɔtɔ. lɛna ɪ tɔyɔ kawulaya ke Yosalem ɪcɛte taa kɛ Yuta tɛtu taa ke pɪsɪ nɔlɛ. ɪ too ka kɛ Pɛɛsɛpa tɔ kɛ, na pɛ yaaki-i sɪ Sipiya. ³ M'pɔyɔ Sowasi lapa mpi pɛ maɣa Tacaa tɔyɔ halɛna ɪ sɛm. Mpi tɔ, Yoyata ka sɛyɛsa-i teu kɛ. ⁴ Paa na mpɔ ɪ ta wakɛli tɛkɔtɛlɛnaa, yɛlaa pukaya tam kɛ na pɛ laaki na pɛ wakɪ tulaalɔnaa.

Sowasi tayana Iso tɛsɛɛɛ

(Kvɔɔsɔtu II 24:4-14)

⁵⁻⁶ M'pɔyɔ kɔyɔkɔ nakɔli Sowasi tɔma kɔtɛlaa mpe sɪ: Pɛ we kɛ sɪ, liyitee paasɛnlaa ɪ kpeyeli liyitee nna pa kɔɲna Iso tɛsɛɛɛ taa sɪ pɛ lana tɔmlɛ tɔ. Yaa Iso tɛsɛɛɛ lampuɪ, yaa wɛna pa hana luyɔ kulɔmɔyɔ tɔ, na pɛ tayanna timpi timpi pɛ nɔyɔsɛnaa tɔ.

⁷ Halɛna pɛ tala Sowasi kawulaya pɛnaya hiu na tooso nyɔɲka, kɔtɛlaa ta tayanɛta Iso tɛsɛɛɛ tiili. ⁸ M'pɔyɔ wulav yaa kɔtɔlv Yoyata, na ɪ taapalaa na ɪ pɔɔsɪ-we sɪ: Pɛpɛ tɔɔ kɛ ɪ tɛ tayani Iso tɛsɛɛɛ? Pɛ tɔ tɔ, liyitee paasɛnlaa kaa tasa-mɛyɛ-yɛyɛ cɛlvɔyɔ. Paa su-yɛyɛ na pɛ tayanna Iso tɛsɛɛɛ ntɛ.

⁹ M'pɔyɔ kɔtɛlaa tisaa sɪ pa kaa tasa liyitee mɔyɔ ke paasɛnlaa kin. Pɛcɔ pa kaa paasɛna Iso tɛsɛɛɛ tayanɔyɔ.

¹⁰ M'pɔyɔ kɔtɔlv Yoyata caa atakaa nɔyɔlv, na ɪ tulɪ-i pɔyɔyɔ na ɪ su kɔtaya tɛlatɛ kin ke Iso tɛsɛɛɛ nɔnɔyɔ ntɔyɔn tɔ. lɛna ɪ tɔ kɔtɛlaa nɔnɔyɔ tanlaa sɪ ye wei ɪ kɔna Iso tɛsɛɛɛ liyitee, ɪɛ pa tu-yɛyɛ atakaa ɪnɪ ɪ taa. ¹¹ Pɛ suwa ɪɛ pa yaa wulav takɛlasɪ ŋmaalɔ, na kɔtɛlaa nyɔyɔ tɔ, na pɛ maɣasi-yɛ. ¹² Pɛ nyɔma wɛna a nyɔyɔ, ɪɛ pa cɛla-yɛyɛ tɔma lataa tɔɔ fɛɲlaa, na pɛɛ pɛ felɪ tayanlaa, na kaafɛntanaa, ¹³ na tɛtu ŋmalaa, na pɛɛ saakɛlaa. lɛna pɛ yana taasi na pɛɛ kɔsaakɛɛ, na pɛ felɪ kɛma lɛnna nna pa tɔyɔ pɛ tɔm taa tɔ.

¹⁴ Pa ta kraɣa liyitee anɪ a taa, na pɛ luna Iso tɛsɛɛɛ cɛmsɛnaa yaa sɛɛsɪ, yaa nyanasɪ nsi pa ŋmɪsɔyɛna cɛlɛm tɔ, yaa akantɛɛ, yaa pɛ lɪ wɔla pɔlvɔpɔ, yaa liyitee nyɔyɔlvɔyɔ pulɔ. ¹⁵ Tɛmlatɛaa nyɔyɔ nyɔma ke pa cɛlɔyɪ, na pɛɛ pɛ lakɛna mpi pɛ we lapɔ tɔ. ¹⁶ Yɛlaa mpa pa felɔyɪ tɛmlɛ nyɔma tɔ, paa fɛɲyɪ-we. Mpi tɔ, pa laki teu kɛ.

¹⁷ liyitee nna yɛlaa kɔɲna pa kɔpɛntɔɲ kɔtaya lɔntɛ tɔ, kɔtɛlaa ke pa cɛlɔyɪ aɛ, paa tɔyɔ-yɛyɛ atakaa ɪnɪ ɪ taa.

Sowasi kawulaya tɛnaya

(Kvɔɔsɔtu II 24:23-27)

¹⁸ Waatu ɪnɪ ɪ taa kɛ Siliɪ wulav Hasayɛli pɔlaa, na ɪ yooa Katɪ ɪcɛte na ɪ lɛɛkɪ-te. lɛna ɪ maɣasɪ ɪ taa sɪ ɪ kraaki Yosalem tɔɔ. ¹⁹ Tɛnayaɛ Sowasi kpeyɛla ɪnɪ na ɪ cɔsɛnaa Yuta awulaa, ɪsu Sosafati na Solam, na Ahasiya, paa lapa mpiyɪ Tacaa ke kɔcɔɔv tɔ, na wɔla wei pa suwa Iso tɛsɛɛɛ na kawulaya tɔyaya kpancɔɔɲ taa tɔ, na ɪ tilina na pɛ cɛla Hasayɛli. lɛna ɪ lɛ ɪ yeɛ Yosalem ke yoonav.

²⁰ Pa kɛɛsa Sowasi tɔmnaa lɛntɛnaa tɛnaya Yuta awulaa takɛlaya taa. ²¹⁻²² M'pɔyɔ ɪ waali nyɔma kɔla ɪ tɔɔ, na pa taa naalɛ Simeyatɪ pɔyɔlv Yosapatɪ, na Somee pɔyɔlv Yehosapatɪ pa kɔ-i Pɛti-Milo ke Sila mpaav taa. lɛna pɛ pimi-i pa tɔyaya pɛlaav taa kɛ Tafiti tɛ. lɛna ɪ pɔyɔlv Amasiya lɛɛti ɪ lɔntɛ.

13

Iseyɛli wulav Sowakasi tɔm

¹ Yuta wulav Ahasiya pɔyɔlv Sowasi kawulaya pɛnaya hiu na tooso nyɔɲka taa kɛ, Yehu pɔyɔlv Sowakasi tɔyɔ Iseyɛli kawulaya ke Samalii, ke pɪsɪ naanɔwɔ na naatosompɔyɔlaya. ² M'pɔyɔ ɪ lapa mpi pɛ ta maɣa Tacaa tɔ. ɪ kɛna Solopɔwam wei ɪ tusa Iseyɛli nyɔma ke laatu taa tɔ ɪ isayatu. ³ lɛna Tacaa mɔ-we na pɛnɔnɔ, na ɪ tu-wɛyɛ Siliɪ wulav Hasayɛli niɲ taa. Pɛ waali, na ɪ tasa-wɛyɛ tɔyɔ ke Hasayɛli pɔyɔlv Pɛni-Hatati niɲ taa tɔtɔ, na pɛ taanɪ sɔsɔm.

⁴ Ama Sowakasi sələma Tacaa si í kv í rááná. Ilena Iso nyəni isəna Silii wulaw cəsa-wə tə, ⁵ na í kusi waasəlv nəyəlv na í həti-wəyē pa niŋ taa. Pə krayaw waatu iní təyə pa çayana həesvuy isu too paa wəv tə. ⁶ Paa na mpv, pa keena Solopwam na í təyaya nyəma pa tuŋ laav, na pá yele tūy əlvnyəŋk vesika kulalaaya ke Samalii icate taa.

⁷ Silii wulaw ka nanja Sowakasi yoolaa tənaya, na pə kaasi-ı pəçə tike. Krayanəŋ çayalaa nule na naanəwa, na kekeənaa ke naanəwa, na yoolaa ke iyisi naanəwa (10000).

⁸ Pa keesa Sowakasi təm lentənaa, na í kulapəm na í apalətv təm ke Yuta awulaa takəlaya taa.

⁹ Waatu wei í səpa, ilena pá pimi-ı Samalii na í pəyalv Sowasi ləeti í lonte.

Iseyeli wulaw Sowasi təm

¹⁰ Yuta wulaw Sowasi kawulaya pənaya hiu na naanəwa na naatosompəyəlaya nyəŋka taa ké, Sowakasi pəyalv Sowasi pəsa Iseyeli wulaw ke Samalii taa. Na í təyə pusi naanəwa na naatoso.

¹¹ Mpəyó í lapa mpi pə ta maya Tacaa tə. Í keena Solopwam wei í tusa Iseyeli nyəma ke tuŋ laav taa tə.

¹² Pa keesa Sowasi təm lentənaa ke Iseyeli awulaa takəlaya taa. Pə kraya í kulapəm na isəna í yoona Yuta wulaw Ahasiya na apalətv tə. ¹³ Waatu wei í səpa, ilena pá pimi-ı Samalii ke Iseyeli awulaa pəlaav taa. Ilena í pəyalv Solopwam ləeti í lonte.

Iso kvəyətətv teləsvlv Ilisee səm

¹⁴ Mpəyó kvətəŋ nakulí kv kpa Ilisee. Í caakaya səm, ilena Iseyeli wulaw Sowasi polo í wiiluyv, na í luŋ í təv na í wiiki, na í má kapuka si: Hai, ma caa, Iseyeli keeke na í saalv.

¹⁵ Ntəna Ilisee si: Caa təv na nyəmə.

Ilena wulaw caa na í kəna. ¹⁶⁻¹⁷ Ntəna Ilisee si: Tvli ilim təhule təv pətote.

Ilena wulaw tvli. Ilisee si: Kraasi nyá təv.

Wulaw kraasa í təv ilena Ilisee təni í niŋ ke wulaw nyəŋ təv, na í təni-ı si: Tó. Wulaw təwa, ilena Ilisee ma kapuka si: Nyəmlə tənə tə huləxəna isəna ní ká kəli Silii yoolaa na ní kv-wəyē Afeki tə.

¹⁸ Mpəyó Ilisee tasa wulaw ke heeluyv si: Kraya nyəmə lenna.

Wulaw kraya nyəma, ilena Ilisee si: Tó ate.

Ilena wulaw tó atəyē təm tooso, na í yele mpv. ¹⁹ Ntəna rááná kpa Ilisee na í tə si: Aa, kasa, ye n ká təwa təm kakpasi, yaa naatoso n ká kəla Silii nyəma nté tənəŋŋ. Təv, təm tooso tike nté ní ká kəli-wə.

²⁰ Mpəyó Ilisee səpa na pá pimi-ı.

Pənaya sikaa, ilena Mowarv yoolaa ŋmulaa svvki Iseyeli tetv taa. ²¹ Kvaykv nakulí napəli pa səyəla pa sətv na pá pukina pim. Ile pa sulina ŋmulaa mpv pa kpekəle natələyəle. Ilena pá ləyə pa sətv ke Ilisee pəlaav taa na pá se. Sətv hota Ilisee məwa təv, ilena sətv fe na í kvli na í səŋ.

Silii nyəma kəlvv

²² Silii wulaw Hasayeli ka ŋmakəla Iseyeli nyəma ke Sowakasi kawulaya waatu tənaya. ²³ Ama Tacaa nyəna pa pətətəle ke nəyə ŋka í na Apələham, na Isaaka, na Yakərv paa pəelaa tə ka təv, na í yele-wəyē kpiisuyv. Waatu iní tə, í ta yelita si kolontunaa í kpa-wə na pá pona poolv tiili.

²⁴ Silii wulaw Hasayeli səpa, ilena í pəyalv Pəni-Hatati ləeti í lonte taa. ²⁵ Mpəyó Iseyeli wulaw Sowasi ləeka Iseyeli acaləe nna Hasayeli ka təyə Sowakasi tə. Təm toosoyo Sowasi yoona Pəni-Hatati, na í ləeki í acaləe təna.

14

Yuta wulaw Amasiya təm

(Kvtəsvtv II 25:1-4, 11-12, 17-28; 26:1-2)

¹ Iseyeli wulaw Sowakasi pəyalv Sowasi kawulaya pənaya naale nyəŋka taa ké, Yuta wulaw Sowasi pəyalv Amasiya, ná ləeta í caa lonte taa. ² Í ləlvv pusi ka wə hiu na kakpasi. Mpəyó í təyə kawulaya ke pusi pəyələyafəi hiu na naanəwa, ke Yosalem ke Yuta taa. Í too təyē Yosalem təna, na pá yaaki-ı si Yowatan. ³ Mpəyó í lapa mpi pə maya Tacaa tə. Ile í ta tala í çəvə Tafiti ké. Í lapa teitei ké isv í caa Sowasi. ⁴ Í ta wakəli təkətəleənaa, yəlaa tənə pote ké na pá laaki na pá wəki tulaalənaa.

⁵ Waatu wei Amasiya lapa na í kawulaya çaya teu, ilena í kó í waali nyəma mpa paa kəwa í caa Sowasi tə. ⁶ Ama í yela kvlaa piya, isv Tacaa yepu na pá ŋmaa Moisi kiiu taa tə si: Pa kaa kv pəyaya ke ka caa isayatu təv. ⁷ Amasiya kvlv iní í kvna Itəm yoolaa iyisi naanəwa (10000) ké təm tetekəle taa, na í ləeki Sela icate. Na í ha-təyē hətə si Yəkətəeli. Na pá yaaki-təyē ŋpəyó hələna saŋa.

⁸ Mpəyó í tilaa na í heeli Iseyeli wulaw Sowakasi, wei í ké Yehu saali tə si: Kəv na tə suli yoou. ⁹ Ntəna Sowasi çə-ı si: Lipan puyv təv tiika səwa nyəŋka ka sələma tūy səçəv si kó ha í pəyalv ké kv pəelə. Mpəyó taale wontuyv nakulí kv təma səçəv təv na kó puyvı-ı. Ilena Sowasi tasa si:

¹⁰ N nyóma sí n kèla Itóm nyóma tóyòlè n tókí nyá tantòh yee? Tòv, cayaana tàlè tó tike yaa. Tófó, ye má na-ŋ tó sulaa, pu kóna nyana nyá yólaa mǎ tó kè pulaya.

¹¹ Ama Amasiya ta mu Sowari tòm ntu. Mǎróyó Sowasi kraja i yoolaa, na Amasiya náá kraja i nyóma na pá sulí Pèti-Semesi ke Yuta tetu taa. ¹² Uena Iseyeli nyóma kèhí Yuta nyóma, na pá se na pá kpe. ¹³ Mǎróyó Iseyeli wulaw Sowasi kra Yuta wulaw Amasiya ke Pèti-Semesi na i tókí-i. Uena í polo Yosalem na í kó koloŋa ke rúyóyó ke mǎetǎlǎnaa ŋmònuvú (200) kè Ifǎlayim nǎnǎyó kɪŋ. Halǎna ŋkulunja taa nǎnǎyó. ¹⁴ Mǎróyó i kuu wǎla na liyitee nyǎyǎtu na wontunaa kǎpama mpa paa wè Isǎ tǎsǎelè na kawulaya tǎyaya pǎ kpancooŋ taa tó, na í kra yǎlaa na í pona Samalii.

¹⁵ Pa kǎesa Sowasi tòm lentǎnaa ke Iseyeli awulaa takǎlaya taa. Pǎ krajavu i kǎlapǎm na i apaluto na isǎna i yooŋa Yuta wulaw Amasiya tó. ¹⁶ Sowari sǎpa, uena pá pimi-i Samalii ke Iseyeli awulaa pǎlaav taa, na i pǎyǎlv Solopǎwam lǎeti i lonte.

¹⁷ Pusi naanǎwa na kakpasí ke Yuta wulaw Amasiya tasa tǎyóv, ke Iseyeli wulaw Sowasi sǎm waali. ¹⁸ Pa kǎesa Amasiya tòm lentǎnaa ke Yuta awulaa takǎlaya taa.

¹⁹ Mǎróyó waatu nǎyòlv yǎlaa kǎla Amasiya tǎv kè Yosalem taa, na í se na í polo Lakisi. Ama pǎle pǎ tǎŋa-i tǎna na pá kǎ-i. ²⁰ Uena pá kǎna-i na kǎeke na krajanǎh pǎyǎle, na pá pimi-i pǎ tǎyaya pǎlaav taa kè Tafiiti tǎ. ²¹ Ntǎna Yuta nyóma kra Amasiya pǎyǎlv Asaliya ke wulaw, na í lǎeti i caa lonte taa. Asaliya lǎlvv pusi ka wè naanǎwa na naatoso ke waatu iŋu. ²² Asaliya iŋu i lǎekǎna Ila icate, ke i caa sǎm waali, na í tayǎni-tǎyǎ ŋmau.

Iseyeli wulaw Solopǎwam II, tòm

²³ Yuta wulaw Amasiya kawulaya pusi naanǎwa na kakpasí nyǎŋka taa, Iseyeli wulaw Sowasi pǎyǎlv Solopǎwam pǎsa wulaw ke Samalii. Na í tǎyó kawulaya ke pusi nule na kǎlǎmǎyaa.

²⁴ Mǎróyó Solopǎwam lapa mpi pǎ ta maya Tacaa tó. I wè laatu nti tǎ taa i akpǎle tusa Iseyeli nyóma tó. ²⁵ Uena í lǎeki Iseyeli tetu tǎnǎyá pǎ krajavu Lepo-Hamati, halǎna pǎ polo Lǎcǎyǎm tǎŋku ke teitei, isu Iseyeli Isǎ Tacaa ka heeluyú Amitayi pǎyǎlv Isǎ kǎyǎyǎtǎtǎ tǎlǎsǎlv Yonaasi ke Katí-Hefee tó. ²⁶ Mǎróyó Tacaa nawa isǎna pǎ kǎla Iseyeli nyóma tó. Pǎcǎ paa yǎlv kǎlǎm tǎkǎŋ, fǎi sǎ i kǎ waasi-wè. ²⁷ Ama i taa sǎhí sǎ i kǎpiisi-wè. Pǎ tǎv kè i yǎlaa na Sowasi pǎyǎlv Solopǎwam waasi-wè.

²⁸ Pa kǎesa Solopǎwam tòm lentǎnaa ke Yuta awulaa takǎlaya taa. Pǎ krajavu i kǎlapǎm, na i apaluto ke yooŋu taa, na isǎna i lǎekǎ Tamasi na Hamati pǎ acalǎe tó. ²⁹ Waatu wei i sǎpa, uena pá pimi-i Samalii ke Iseyeli awulaa pǎlaav taa, na i pǎyǎlv Sakali lǎeti i lonte.

15

Yuta wulaw Asaliya tòm

(Kǎtǎsǎvto II 26:3-4,21-23)

¹ Iseyeli wulaw Solopǎwam kawulaya pǎnǎyá hiu na naatosompǎyǎlaya nyǎŋka taa, Amasiya pǎyǎlv Asaliya pǎsa Yuta wulaw ² ke Yosalem taa na í tǎyó pusi nule na naanǎwa na naale. Waatu iŋu, i lǎlvv pusi ka wè naanǎwa na naatoso. I too ka kè tǎna tó, na pá yaaki-i sǎ Yekoliya. ³ Asaliya lapa Tacaa luyú tǎe nyǎntu kè, isu i caa Amasiya. ⁴ Paa na mpv tó, i ta wakǎli tǎkǎtǎlǎnaa, yǎlaa tǎŋa pote kè, na pá laaki na pá wǎki tulaalǎnaa.

⁵ Mǎróyó Tacaa hǎma wulaw ŋkraŋvuvu na asilima kǎtǎŋ. Uena pá su-i kǎpǎeŋa ke tiili, halǎna i sǎm. I pǎyǎlv Yotam wei i ka kè kawulaya tǎyaya nyuvu tǎ tó, iŋu i ka paasayana na kawulaya.

⁶ Pa kǎesa Asaliya tòm lentǎnaa tǎna ke Yuta awulaa takǎlaya taa. ⁷ Waatu wei i sǎpa, uena pá pimi-i pǎ tǎyaya pǎlaav taa kè Tafiiti tǎ, na i pǎyǎlv Yotam lǎeti i lonte.

Iseyeli wulaw Sakali tòm

⁸ Yuta wulaw Asaliya pǎnǎyá pǎlǎfǎi naanǎwa nyǎŋka taa kè Solopǎwam pǎyǎlv Sakali pǎsa Iseyeli wulaw ke Samalii ke isǎtǎnaa naatoso. ⁹ I lapa mpi pǎ ta maya Tacaa tǎyó teitei, isu i casǎnaa, na í wè tam kè laatu nti tǎ taa Nepati pǎyǎlv Solopǎwam tusa Iseyeli nyóma tó. ¹⁰ Mǎróyó apalv wei pa yaa sǎ Yǎpǎesi tó, i pǎyǎlv Salum kǎ-i Ipǎleyam, na í lǎeki kawulaya.

¹¹ Pa kǎesa Sakali tòm lentǎnaa ke Iseyeli awulaa takǎlaya taa.

¹² Pǎ lapa teitei kǎle isu Tacaa ka heeluyú Yehu tó sǎ, i lǎlvv nyóma kǎ tókí kawulaya ke i waali, na pǎ tala pa lǎlvv loosi liyiti.

Iseyeli wulaw Salum tòm

¹³ Yuta wulaw Asaliya pǎnǎyá pǎyǎlayafǎi nule nyǎŋka taa kè Yǎpǎesi pǎyǎlv Salum pǎsa Iseyeli wulaw ke isǎtǎ kǎlǎm ke Samalii taa. ¹⁴ Mǎróyó apalv wei pa yaa sǎ Katí tó, i pǎyǎlv Menahem luna Tiisa na í kǎv Samalii, na í kǎ-i na í lǎeki i kawulaya.

¹⁵ Pa kǎesa Salum tòm lentǎnaa ke Iseyeli awulaa takǎlaya taa. Paa isǎna i kǎla Sakali tǎv tó.

¹⁶ Mǎróyó Menahem yooŋa Tapuwa nyóma, na í kǎpiisi pa na Tiisa hǎyǎlvv nyóma. Na í yǎkí ahusitǎnaa lotu sǎ, pa ta tǎl-i icate nǎnǎyó.

Iseyeli wulaw Menahem tɔm

¹⁷ Yuta wulaw Asaliya pɛnaya pɔyɔlayafɛi nɔlɛ nyɛhka taa kɛ Kati pɔyalɔ Menahem pɛsa Iseyeli wulaw kɛ Samalii kɛ pɔsi naanɔwa. ¹⁸ M'pɔyɔ́ i lapa mpi pɛ ta maya Tacaa tɔ, halɛna i sɛm. I wɛ tam kɛ laatu nti tɛ taa Nepati pɔyalɔ Solopɔwam ka tusa Iseyeli nyɔ́ma tɔyɔ.

¹⁹ Waatu nɔyɔlɔ Asilii wulaw Puli sɔw Iseyeli tetɔ taa. Iɛna Menahem ha-i liyitee nyɔ́yɛtɔ kɛ tɔɔnɛnaa hiu na naanɔwa si, ilɛ i sɛna-i na i nyɔ́sɔsi kawulaya kɛ teu. ²⁰ Lampuu kɛ i tɔwa Iseyeli nyɔ́ma kɛ felɔyɔ, na tɔɔtɔnaa tɔ liyitee nyɔ́yɛtɔ nɔlɛ na naanɔwa naanɔwa, na pɛ́cɔ́ i hiki-ye. Pa tɛma Asilii wulaw kɛ felɔyɔ, kɛ isɛna ilɛ i caaki tɔ, iɛna i kpe.

²¹ Pa kɛsa Menahem tɔm lɛntɛnaa kɛ Iseyeli awulaa takɔlaya taa. ²² Waatu wei i sɛpa tɔ, i pɔyalɔ Pɛkahiya lɛtɛna i lonte taa.

Iseyeli wulaw Pɛkahiya tɔm

²³ Yuta wulaw Asaliya kawulaya pɛnaya nɔlɛ na naanɔwa nyɛhka taa, kɛ Menahem pɔyalɔ Pɛkahiya pɛsa Iseyeli wulaw kɛ Samalii kɛ pɔsi naale. ²⁴ M'pɔyɔ́ i lapa mpi pɛ ta maya Tacaa tɔ. I wɛ tam kɛ laatu nti tɛ taa Nepati pɔyalɔ Solopɔwam tusa Iseyeli nyɔ́ma tɔyɔ. ²⁵ Iɛna apalɔ wei pa yaa si Lemaliya tɔ, i pɔyalɔ Pɛka wei i paasayana Pɛkahiya yoolaa tɔ, i kpaɔa Kalaati yoolaa kɛ nɔlɛ na naanɔwa, na pɔ́ polo pa kɔ-i kawulaya tɔyɔya kutuluɔyɔ nakoli kɔ taa. Iɛna Pɛka lɛki kawulaya.

²⁶ Pa kɛsa Pɛkahiya tɔm lɛntɛnaa kɛ Iseyeli awulaa takɔlaya taa.

Iseyeli wulaw Pɛka tɔm

²⁷ Yuta wulaw Asaliya kawulaya pɛnaya nɔlɛ na naanɔwa na naale nyɛhka taa, Lemaliya pɔyalɔ Pɛka pɛsa Iseyeli wulaw kɛ Samalii kɛ pɔsi hiu. ²⁸ M'pɔyɔ́ i lapa mpi pɛ ta maya Tacaa tɔ. I wɛ laatu nti tɛ taa Nepati pɔyalɔ Solopɔwam ka tusa Iseyeli nyɔ́ma tɔ.

²⁹ Pɛka kawulaya waatu taa kɛ Asilii wulaw Tekɔla-Falasaa lɛka Yon na Apɛli-Pɛti-Maaka na Yanɔwa, na Ketɛsi na Hasɔ, na i tɔyɔ Kalaati na Kalilee na Nɛfɛtali pɛ tetɔnaa tɛna, na i kpa pɛ yɔlaa kɛ yomle. ³⁰ M'pɔyɔ́ apalɔ wei pa yaa si Ila tɔ, i pɔyalɔ Osee kɔla Pɛka tɔɔ na i kɔ-i, na i lɛki kawulaya kɛ Yuta wulaw Asaliya pɔyalɔ Yotam kawulaya pɛnaya hiu nyɛhka taa.

³¹ Pa kɛsa Pɛka tɔm lɛntɛnaa tɛna kɛ Iseyeli awulaa takɔlaya taa.

Yuta wulaw Yotam tɔm

(Kɔtɔsɔtɔ II 27:1-3,7-9)

³² Iseyeli wulaw Lemaliya pɔyalɔ Pɛka kawulaya pɛnaya naale nyɛhka taa kɛ, Yuta wulaw Asaliya pɔyalɔ Yotam lɛta i caa lonte. ³³ Iɛna i la pɔsi naanɔwa na naatɔsɔ kɛ Yosalem taa. Waatu inɔ i lɔyɔyɔ pɔsi wɛ hiu na kakpasɔ. I tɔɔ kɛle Satɔki pɛlɔ Yelusa. ³⁴ M'pɔyɔ́ Yotam lapa mpi pɛ ta maya Tacaa tɔ, isɔ i caa Asaliya. ³⁵ Pɔyɛle i ta wakɛli tɛkɔtɛlɛnaa. Yɔlaa pukaya tam kɛ na pɔ́ laaki, na pɔ́ wɔki tulaalɔnaa.

Yotam nɔmana Iɔ tɛsɛle nɔnɔyɔ sɔsaya.

³⁶ Pa kɛsa Yotam tɔm lɛntɛnaa kɛ Yuta awulaa takɔlaya taa. ³⁷ I kawulaya waatu kɛ Tacaa yelaa, na Sillii wulaw Lesɛe na Iseyeli wulaw Pɛka pɔ́ yoonɔ Yuta nyɔ́ma. ³⁸ Yotam sɛpa, iɛna pɔ́ pimi-i pa tɔyɔya pɔlaa taa kɛ Tafiti tɛ. Na i pɔyalɔ Ahasɔ lɛti i lonte taa.

16*Yuta wulaw Ahasɔ tɔm*

(Kɔtɔsɔtɔ II 28:1-27)

¹ Iseyeli wulaw Lemaliya pɔyalɔ Pɛka kawulaya pɛnaya naanɔwa na naatɔsɔmpɔyɔlaya nyɛhka taa kɛ, Yotam pɔyalɔ Ahasɔ pɛsa Yuta wulaw. ² Iɛna i la pɔsi naanɔwa na naatɔsɔ kɛ Yosalem. Waatu inɔ i wɛna pɔsi hiu. Ama i ta la mpi Tacaa sɔlaa tɔ, isɔ i lɔɔɔ Tafiti. ³ I mɔlaa kɛ na i kɛna Iseyeli awulaa kɔlarɔle isayale. Halɛna i can na i Ila i pɔyalɔ kɛ tɔyɔ kɛ teitei isɔ acaalɛtɔ nti tetɔ nyɔ́ma lakaya lɔɔ na Tacaa tɔyɔn-wɛ na pɛ́ fɛe Iseyeli nyɔ́ma tɔ. ⁴ Na pɔ́ laaki tɔla na pɔ́ wɔki pɛ tulaalɔnaa kɛ tɛkɔtɛlɛnaa, na pulasi nyɔ́ɔɔɔ taa hɔtɔ tɛɛ.

⁵ M'pɔyɔ́ waatu nɔyɔlɔ Sillii wulaw Lesɛe, na Iseyeli wulaw Pɛka pɔ́ polaa na pɔ́ yoonɔ Yuta wulaw Ahasɔ, na pɔ́ nyala Yosalem icate. Ama pa ta pɛsi-i. ⁶ Waatu kɔlɔm inɔ i taa kɛ Sillii wulaw inɔ i tɔyɔna Yuta nyɔ́ma kɛ Ila icate taa. Na i ha-tɛye Itɔm nyɔ́ma, na pɛle pɔ́ caya tɛnaya halɛna saɔa.

⁷ M'pɔyɔ́ Ahasɔ tilaa na i heeli Asilii wulaw Tekɔla-Falasaa si: Ha, kɔɔ na nɔ́ ya-m Sillii na Iseyeli pa awulaa niɔ taa. Mpi tɔ, ma wɛ kɛ isɔ nyɔ́ tɔmlɛ tɔ yaa nyɔ́ pɔyɔyɔ. ⁸ M'pɔyɔ́ i kuu Iɔ tɛsɛle na kawulaya tɔyɔya kpancoon taa kɛ wɔla na liyitee nyɔ́yɛtɔ, na i la Asilii wulaw kɛ kɔcɔɔ. ⁹ Ntɛna Asilii wulaw la teitei, isɔ Ahasɔ sɔlɔma-i tɔ. I polaa na i yoonɔ Tamasi icate, na i lɛki-tɛ, na i kpa tɔ yɔlaa na i pona Kiii. Pɔ yela wulaw Lesɛe, iɛna i kɔ́ ilɛ.

¹⁰ M'pɔyɔ́ Ahasɔ pola Tamasi kɛ Tekɔla-Falasaa nav. Ntɛna i ná kɔtaya tɔlate kɛ Tamasi tɔyɔ kutuluɔyɔ taa, na i lasi tɛ fotoo na tɛ wɛtɔ kɛ teitei, na i pona Yosalem kɔtɔlɔ Wuliya. ¹¹ Iɛna

Wuliya n̄má kótaya t̄l̄ate kufate ke teitei isu Ahasi tilina-i t̄o, na í t̄e na p̄c̄o wulaw m̄li Yosalem. ¹² Waatu wei wulaw luna Tamasi, ilena í polo í mayamaya na ¹³ í la ciikuyu na t̄oɔnaya p̄e k̄otasi na k̄otasi nsi k̄ok̄o lusaa t̄o. Na í liisi solum, na í n̄musi p̄e cal̄em ke k̄otaya t̄l̄ate t̄o. ¹⁴ P̄e waali k̄e wulaw layasa Tacaa k̄otaya t̄l̄ate nȳəɔl̄ȳu k̄useem̄ȳu nȳante nte tu we k̄ofate na Is̄o t̄aseele pa heku taa k̄e n̄oɔȳo t̄o. Ilena í su-t̄eȳe k̄ofate n̄t̄e t̄o waali na ilim nt̄oɔȳo t̄o. ¹⁵ Ilena wulaw t̄o k̄otul̄ Wuliya si: Saɔa waali, k̄otaya t̄l̄ate kufate t̄o k̄e n̄ k̄a lak̄i tan̄aɔ na taanaya p̄e k̄otasi nsi k̄ok̄o lusaa t̄o, na p̄e t̄oɔnaya na p̄e solum nȳansi, na n̄ n̄mus̄əɔȳi p̄e cal̄em. Paa wulaw k̄otasi, paa samaa nȳansi. Ye p̄e kaasa nȳəɔl̄ȳu k̄useem̄ȳu k̄otaya t̄l̄ate kop̄ante t̄om il̄e, t̄eɔȳe maa p̄eek̄əɔn̄a Is̄o luȳu nȳantu.

¹⁶ M̄p̄oɔȳo k̄otul̄ Wuliya lapa teitei isu Ahasi ȳəɔt̄ȳu t̄o. ¹⁷ Ilena wulaw het̄i Is̄o t̄aseele lom keek̄enaa nȳəɔt̄u na pa lom c̄em̄s̄enaa. Na í t̄isi lom nyamp̄aani anaam wei í ka we lat̄ac̄enaa naan̄owa na naale lēes̄əɔȳi t̄o t̄o na í su ate. ¹⁸ M̄p̄oɔȳo wulaw ȳok̄a í t̄ac̄aȳale nte pa yaa si, k̄oyak̄o k̄oh̄es̄oȳu kumte t̄əɔ Is̄o t̄aseele taa, na í t̄ak̄i p̄e n̄on̄əɔȳo n̄ka í suok̄ena t̄o si, p̄e la Asilii ke teu.

¹⁹ Pa keesa Ahasi t̄om l̄ent̄onaa ke Yuta awulaa tak̄el̄aya taa. ²⁰ Waatu wei í s̄əpa, ilena pá pimi-i pa t̄əɔȳa p̄el̄aav taa k̄e Tafiiti e. Na í p̄əyal̄u Isekiyasi lēeti í lonte taa.

17

Iseyeli wulaw Osee t̄om na Samalii lēk̄oȳu

¹ Yuta wulaw Ahasi kawulaya p̄ənaya naan̄owa na naale nȳəɔn̄ka taa k̄e, lla p̄əyal̄u Osee p̄əsa Iseyeli wulaw ke Samalii taa. Ilena í t̄əɔȳo p̄usi p̄əɔȳlaȳaf̄e naan̄owa. ² M̄p̄oɔȳo í lapa mpi p̄e ta maya Tacaa t̄o. Ama í nȳənt̄u ta tala Iseyeli awulaa mpa pa laala-i t̄o. ³ Waatu n̄əɔl̄u Asilii wulaw Sal̄əmanasaa yooa-i na í kp̄ili-i, na í fel̄əɔȳ-i lampuu ke paa p̄ənaya n̄ka. ⁴ Ama p̄e keesa, ilena í kol̄i Asilii wulaw t̄o, na í k̄isi-i lampuu fel̄əɔȳ. Ilena í t̄ili Icipiti wulaw kin̄ ke Sayii si il̄e í s̄əna-i. P̄e k̄oma na Sal̄əmanasaa c̄ek̄əna mp̄u, ilena í kpa Osee na í t̄o sal̄əka. ⁵ P̄e waali k̄e í na í yoolaa pa wata Samalii, na pá tam̄u-i k̄otaya ke pusi tooso. ⁶ Osee kawulaya p̄ənaya p̄əɔȳlaȳaf̄e naan̄owa nȳəɔn̄ka taa k̄e Asilii wulaw lēeka Samalii. Na í pona Iseyeli nȳəma ke í te, na í su-weȳe Hala na Kos̄əɔn̄ pa h̄əɔl̄əɔn̄ taa k̄e Har̄əɔ p̄əɔȳo n̄əɔȳo, na Metii acal̄e taa.

Mpi p̄e wak̄ala Iseyeli kawulaya t̄o

⁷ Iseyeli nȳəma p̄ənt̄əna Is̄o Tacaa wei í waasa-weȳe Icipiti wulaw nin̄ taa, na í l̄əsi-weȳe í tet̄u taa t̄əɔ, na pá laa tun̄. ⁸ Pa mu piitimnaa mpa Tacaa t̄əɔn̄aa na p̄e f̄e-w̄e t̄o pa kol̄ap̄əle, na yaasinaa asayaa mpa Iseyeli awulaa k̄p̄ayaa t̄o. ⁹ Isu nti nti pa Is̄o k̄isaa t̄o t̄ə ȳəɔt̄ȳu. Hal̄i pa n̄má pa t̄ək̄at̄əlenaa ke paa tim̄piȳi. P̄e k̄p̄aȳav acalisi taa, na pa kolooosi acal̄e s̄əɔəna taa t̄o. ¹⁰ Pa sika p̄e na tesikasi kolalaasi ke pulasi nȳəɔn̄ taa h̄ətu t̄e. ¹¹ Na pá laaki tun̄ ke teitei isu piitimnaa mpa Tacaa t̄əɔn̄aa na p̄e f̄e m̄p̄e t̄o. Isaȳətu nt̄əɔȳi pá lapa, ilena pááná kpa Is̄o. ¹² Paa na í k̄a k̄isina-weȳe tun̄ laav t̄o pa ta nu t̄əle.

¹³ P̄əȳele Tacaa ka kpaala Iseyeli na Yuta nȳəma na Is̄o k̄oȳəɔt̄utu tel̄əs̄əlaa waani waani n̄əɔsi ke si: Pá ye le pa isaȳətu mpaɔn̄ na pá mu í k̄us̄əɔt̄u na nti nti í tu-weȳe í T̄om taa t̄o. Nt̄əɔȳi í ka c̄ela í k̄oȳəɔt̄utu tel̄əs̄əlaa na pá heeli pa l̄əɔc̄enaa.

¹⁴ Paa na mp̄u Iseyeli nȳəma kisa nti Is̄o k̄oȳəɔt̄utu tel̄əs̄əlaa heela-we t̄əɔȳo nuw, na pá lá l̄əɔkp̄us̄əɔn̄ ke teitei, isu pa l̄əɔc̄enaa ka k̄isuȳu pa Is̄o Tacaa ke naani t̄əɔȳo t̄o. ¹⁵ Pa l̄o Is̄o kiin̄ na n̄əɔȳo n̄ka í na pa c̄əɔn̄aa paa p̄eela t̄o, na kpaal̄ȳu mpi í ka kpaala-we t̄o. Iseyeli nȳəma mat̄əna k̄pai nȳəma tun̄, na pa mayamaya pá p̄əsi k̄pai nȳəma. Na pá t̄əɔn̄ piitimnaa mpa Is̄o ka k̄isina-w̄e t̄o pa ik̄pate. ¹⁶ Pa lapa awusa ke pa Is̄o Tacaa kiin̄, na pá lú nawee naale lēes̄əɔȳi, na pá siki tesika kolalaaya, na pá l̄un̄jiȳi is̄ət̄əɔl̄əɔn̄, na t̄əɔȳo Paali. ¹⁷ Hal̄əna pá laa pa piya ke tun̄, na pá lak̄i topotopo t̄əma, na pá ha pa t̄əɔȳi mpi p̄e ta maya Tacaa t̄o p̄e taa, na pá k̄p̄aasi il̄e í pááná. ¹⁸ P̄e t̄o k̄e Tacaa taa huuna Iseyeli ȳəlaa. Í ta s̄əli si í t̄asa-weȳe naw ke í is̄ent̄aa. Ilena pá ye le Yuta k̄p̄ek̄əle t̄ike.

¹⁹ Ama Yuta nȳəma ná kisa pa Caa Is̄o kiin̄ na pá k̄p̄aȳa Iseyeli nȳəma yaasi. ²⁰ P̄e t̄o k̄e Is̄o k̄p̄ent̄a Iseyeli nȳəma t̄əna na í l̄o, na í tu-weȳe kolontunaa nin̄ taa, na p̄ele pá kuu-we na pá hat̄əl̄əna-i.

²¹ Waatu wei Tacaa ka faya Yuta nȳəma na Iseyeli nȳəma t̄o Solop̄əwam ke pa k̄p̄awa Iseyeli nȳəma wulaw. Ilena Solop̄əwam kisi Tacaa, na í t̄usi-weȳe isaȳətu s̄əɔənt̄u taa. ²² P̄e k̄p̄aȳav waatu in̄i t̄əɔȳo pa s̄əɔ Solop̄əwam isaȳətu ke kēenav. ²³ P̄e t̄o k̄e Tacaa ta s̄əli si í t̄asa-weȳe naw. Ilena í ye le na Asilii nȳəma kuu-we na pá we t̄əna. Ilena p̄e la teitei isu Is̄o k̄oȳəɔt̄utu tel̄əs̄əlaa ka ȳəɔt̄ȳu t̄o.

Samalii c̄ayalaa t̄om

²⁴ M̄p̄oɔȳo Asilii wulaw k̄əna P̄apiloni, na Kuta, na Afa, na Hamati, na Sefafayim p̄e ȳəlaa, na í su-weȳe Iseyeli nȳəma lonte ke Samalii, na p̄ele pá c̄aȳa. ²⁵ Waatu wei ȳəlaa m̄p̄e pa s̄əɔ t̄əna t̄o, paa s̄eeki Tacaa. Ilena Tacaa pona t̄əɔl̄asi na sí k̄o pa taa ȳəlaa p̄aȳale. ²⁶ M̄p̄oɔȳo pa heela Asilii wulaw si: Ȳəlaa mpa n̄ pona Samalii t̄o, pa ta nyi tet̄u nti t̄ə Is̄o ke s̄eɔv. Ilena Is̄o pona t̄əɔl̄asi na

sí ku-we. ²⁷ Ntɛna wulaw sí: I mǎhna Iseyɛli kɔtɛlaa taa nɔɔlɔɔyɔ Samalii, na í hólí yɛlaa mɛɛɛɛ Iso sɛɛɛ. ²⁸ Kɛna Samalii kɔtɛlɔ nɔɔlɔ í mǎli Pɛtɛɛli, na í sɛɛɛɛ tɛna yɛlaa kɛ Tacaɔ sɛɛɛ.

²⁹ Mǎpɔ́yɔ Samalii taa caɔalaa mɛɛ, paa wei í lupa í tɛ tɔɔyɔ, na pá su acaɛɛ wɛna a taa paa caɔaa tɔ a tɔkɔtɛlɛnaa mɛɛ Iseyɛli nyóma ká nɛmawa tɔ pa taa. ³⁰ Papiiloni nyóma ná Saaka pa tɔɔyɔ Sukɔti-Penoti lɛɛsɔɔyɔ, na Kuta nyóma kɛ pɛɛ pa nyǎhku Nɛɛkaali, na Hamati nyóma kɛ pa nyǎhku Asima. ³¹ Afa nyóma kɛ pa nyǎhku Nipasi na Taataki. Halóna Sefafayim nyóma náá laa pa piya kɛ pa tunj Atɛlamelɛki, na Anamelɛki. ³² Pɛɛɛɛ Tacaɔ sɛɛlaa ntɛ. Iɛna pá kpa pa taa lɛlaa kɛ pa tunj kɔtɛlaa na pá paasɔ́ɔna pa kɔtasi. ³³ Kulɔmaɔ mɛɛɛɛ Iso sɛɛlaa. Pɛɛɛɛ paa wei í tɔɔhna í tɛ tɔɔyɔ kɛ laau.

³⁴ Halóna saɔa isɛntɔ, laatu ntɛɔyɔ pɛɛ pa tɔkaa, paa sɛɛki Tacaɔ. Pɛɛɛɛ paa tɔɔhɔyɔ í kiinj, yaa í kusɛsɔtɔ nti nti í ká tɔwa Yakɔɔɔ wei í cuɔusaa sí Iseyɛli tɔ, í lɔɔlɔɔyɔ nyóma tɔ. ³⁵ Paa na mɛɛ tɔ, Tacaɔ na Yakɔɔɔ lɔɔlɔɔyɔ nyóma pa pɛɛla nɔɔyɔ kɛ. Na í su-wɛɛɛ kiinj sí pá taa laa tunj. Pɛɛɛɛ pa taa lunj í tɛɛ. Pá taa lapɔ-í tɛmɛ natɛli. ³⁶ Tacaɔ ma wei ma lɛsa-mɛɛɛ Icipiti taa, na ma tɔɔh sɔsɔɔh tɔ, ma tike kɛ í ká sɛɛ na í laki kɔtasi. ³⁷⁻³⁸ Paa ífemɛ nteɛɛ í ká tɔkɔyɔ ma kusɛsɔtɔ, na ma kɔtɔtɔ, na ma kiinj wei ma nɛmaa-mɛ tɔ. I taa sɔɔ nɔɔyɔ nka má na mɛ tɛ pɛɛlaa tɔ. Na pá tu kɛlɔna tunj laau tɔm. ³⁹ Mǎ Iso Tacaɔ má ma tike kɛ í ká sɛɛ. Mpi tɔ, ma tike ma pɛsɔ́ɔna na má waasi-mɛɛɛ má kolontunaa niɔh taa.

⁴⁰ Ama yɛlaa mɛɛ pá kisa nuw, na pá laki isɔ tɔɔ paa lakaya tɔ. ⁴¹ Mǎpɔ́yɔ pa kɛkɛɛɛ Iso na tunj laau, na pa piya tɛna náá wɛ pɛ taa kɛ halóna saɔa.

18

Yuta wulaw Isekiyasí tɔm

(Kɔtɔsɔtɔ II 29:1-2; 31:1)

¹ Iseyɛli wulaw Ila pɛɔalɔ Osee kawulaya pɛnaɔa tɔsɔ nyǎhka taa kɛ, Ahasi pɛɔalɔ Isekiyasí pɛsa Yuta wulaw. ² Iɛna í tɔɔyɔ pɛɔalɔ pɛɔalɔafɛi hiu na naanɔwa kɛ Yosalem taa. Waatu inu í pɛɔalɔ ka wɛ hiu na kakpasí. I tɔɔ kɛɛ Sakali pɛɛɛ Apɛ. ³ Mǎpɔ́yɔ Isekiyasí lapa mpi pɛ maya Tacaɔ tɔɔyɔ tɛitɛi, isɔ í lonɛ Tafiiti. ⁴ Iɛna í wakɛli tɔkɔtɛlɛnaa, na í yɔki pɛɛ kusikɛɛ, na í seti tesikasi kololaasi. Na í yɔki nyǎhɔlɔɔyɔ kusɛɛmɔyɔ tɔm wei Moisi ka lupa tɔ. Mpi tɔ, halóna waatu inu, Iseyɛli nyóma laakaya tɔm inɔyɔ, na pá yaaki-í sí: Nehukɛtaa. ⁵ Mǎpɔ́yɔ Isekiyasí lapa Iseyɛli Iso Tacaɔ kɛ naani, na pɛ kɛli isɔ Yuta aɔwulaa mɛɛ paa laala-í na mɛɛ pa tɔɔhna í waali tɔ. ⁶ I tamsɛna Tacaɔ kɛ mǎpɔ́yɔ, í ta hɛli. Na í tɔɔhɔyɔ kiinj wei Iso ka tɔwa Moisi tɔ. ⁷ Iso ka wɛ í waali kɛ, na í waaki í kulapɛm tɛna taa. I kɔla Asilii nyóma tɔɔ, na í fiti pa niɔh taa. ⁸ Pɛɛ pɛ paasi, na í tɔɔhɔyɔ Filiisi nyóma, na í tana-wɛɛɛ Kasa tɛtu taa, na í lɛɛki pa koloosi acaɛɛ na pa tɛfɛnɛnaa.

Samalii icatɛ lɛɛkɔyɔ tɔm

⁹ Yuta wulaw Isekiyasí kawulaya pɛnaɔa liɔiti nyǎhka, na Iseyɛli wulaw Osee kawulaya pɛnaɔa naatosompɛɔalɔɔa nyǎhka taa kɛ, Asilii wulaw Salɛmanasaa kɔma, na í nyala Samalii icatɛ. ¹⁰ Pɛɔalɔ tɔsɔ sikaɔ, iɛna í lɛɛki icatɛ ntɛ. Isekiyasí kawulaya pɛnaɔa naatosɔ nyǎhka taa kɛɛ. Pɛɛɛɛ Osee kawulaya pɛnaɔa pɛɔalɔafɛi naanɔwa taa kɛɛ. ¹¹ Iɛna Asilii wulaw pona Iseyɛli nyóma kɛ í tɛ, na í su-wɛɛɛ Hala, na Kosɔh hɔɔlɔh taa kɛ pɔɔyɔ Harɔɔ nɔɔyɔ, na Metii acaɛɛ taa. ¹² Iseyɛli nyóma mɛ í kisa nti mǎ Iso Tacaɔ má ma tɔ-mɛ tɔ, na í wakɛli ma na-mɛ ta nɔɔyɔ pɛɛlɔyɔ, na í kisi kiinj wei maa cɛla Moisi kɛ tɔkɔyɔ tɔ. Pɛ tɔɔ kɛ ma yɛlaa na pɛ tɛna isɛntɔ pɛ mayana-mɛ.

Asilii nyóma watɔyɔ kɛ Yosalem

(Isayii 36:1; Kɔtɔsɔtɔ II 32:1)

¹³ Isekiyasí kawulaya pɛnaɔa naanɔwa na liɔiti nyǎhka taa kɛ Asilii wulaw Senakelipi kɔma, na í yoonaa Yuta koloosi acaɛɛ tɛna, na í lɛɛki-yɛ.

¹⁴ Ntɛna Isekiyasí tiili na pá heeli Asilii wulaw kɛ Lakisi sí: Ma tɔm sɛpɛna-nɛ, taa yoonaa-nɛ, ye n caa maa fɛli-nɛ.

Iɛna Asilii wulaw sí Isekiyasí í fɛli-í liɔitɛɛ nyǎhɔtɔ kiloonaɔ iyisi pɛɔalɔafɛi naanɔwa (9000) na wula kiloonaɔ kɛ nasɛnaasaa na nuɔnɔwa (900). ¹⁵ Mǎpɔ́yɔ Isekiyasí kuu Iso tɛsɛɛɛ na kawulaya tɔyɔɔa kpancooh tɛna. ¹⁶ Halóna í kɛɛli wɔlanaa mɛɛ paa lapɛna Iso tɛsɛɛɛ nɛnɔsɔ kɛ caɔhɛm tɔ, na í cɛla pɛ tɛnaɔa Asilii wulaw.

Asilii yoolaa nyɔyɔ tɔ faaci

(Isayii 36:2-22; Kɔtɔsɔtɔ II 32:9-16)

¹⁷ Mǎpɔ́yɔ Asilii wulaw kɔsa Lakisi kɛ yoolaa nyɔyɔ nyóma sɔsɔ, na yooɔ wontu paasɛnɔ, na yoolaa paasɛnɔ, na yoolaa kɛkɛɛle sɔsɔɛle na í tili-wɛɛɛ Yuta wulaw Isekiyasí kiɔh kɛ Yosalem. Pa tɔlaa, iɛna pá sɔh lɛɛ lɔɔw isɔtɔaa nyǎhku kiɔh kɛ cɔtɛlaa taale harɔɛle tɔɔ, ¹⁸ na pá pɔɔsɔ sí: Tɛ caa tɔ ná wulaw. Iɛna kawulaya tɔyɔɔa nyɔyɔ tɔ Hilikiya pɛɔalɔ Iiyakim, lu pa sɛɔhɔyɔ, na í waali kɛ takɛlasí nɛmaɔw Sɛpɛna, na wulaw tɔm yɔɔɔtɔlɔ Asafi pɛɔalɔ Yowa. ¹⁹ Mǎpɔ́yɔ Asilii yoolaa nyɔyɔ tɔ tɔma sí: I heeli Isekiyasí sí Asilii wulaw sɔsɔ pɔɔsɔyɔ-í sí: Pɛpɛyɛ n laki na n taaki? ²⁰ Aweyɛ

ń taaki na ń koləxi ma tɔ? N ta nyi si kokoole u toləxi tɔnyɔ? ²¹ Icipiti wulaw ke ń tseləyi yaa? Ilé i we ké isu krate yaakuyɔ, na paa wei í kpawa pə hee-i tɔ.

²² Paa pu la isəna, n ká cɔ-m ké si mə Iso Tacaa ke n laki na ń taaki. Pəyele Isekiyasi kolum nyá n wakələna təkətələnaa, na tələalənaa, na ń heeli Yuta yəlaa si Yosalem kotaya təlate tɔ tike ke pá sɛɛ-i.

²³ Pə tɔ tɔ, nyá na ma caa Asilii wulaw í su nɔɔsi. Ye n ká hiki kpaɣanəŋ caɣalaa, ile ma ha-ŋ kpaɣanəŋ iyisi naale (2000). ²⁴ Icipiti nyóma ke n tseləyi si pele paa ha-ŋ kpaɣanəŋ na keekənaa. Pəyele n kaa pəsi ma caa yoolaa nyɔnyɔ nyóma taa səkpele maɣamaɣa. ²⁵ Pələ pə paasi Asilii wulaw ta kɔnta cəne, na í yoonaa tetu təne na í wakəli-ti na pə tá ké Tacaa luyɔ nyəntu. Halı Iso maɣamaɣa tu hana-i pə mpaav.

²⁶ Ḿpóyó Iiyakim, na Sepəna, na Yowa pa cɛpa Asilii yoolaa paasənlɔ nɔyɔ tɔ si: Taa yəɣətəna-tuyɔ Həpəla tɔm. Yəɣətəna-tuyɔ Alaamee tɔm, na icate kolunja tɔ yəlaa í taa nu.

²⁷ Ntəna yoolaa paasənlɔ pɔɔsi si: N nyəmə si mə na mə wulaw Isekiyasi mə tike mə tɔ ké ma caa yəɣətəyi tɔm təne? Ama na mpa pa we kolunja tɔ, na mə na-we í ká te na í tɔyɔ mə pɔntu, na í nyɔɔ mə həm tɔyɔ.

²⁸ Ilena yoolaa paasənlɔ náá kɔtəna yəlaa na í yəɣətəna Həpəla tɔm taa si: I ke ŋkpaŋŋ na í nu yoo. Asilii wulaw sɔsɔ yəɣətəa si: ²⁹ I taa yele na Isekiyasi tɔsi-me yoo. I kaa pəsi na í ləsi-meɣe ma niŋ taa. ³⁰ Tacaa ke í tseləyi si í ká la na má taa pəsi mə icate, ile mu taa nu. ³¹ I taa nuna Isekiyasi yoo. Ama í nu Asilii wulaw nyəntu, na í peti-i mə ti. Ile paa wei í ká tɔyɔ í lesəŋ na í fikinaa tawa. Na í nyɔɔ í ləkɔ lɔm. ³² Halı í ká te na í kɔɔ na í kpaɣa-me, na í pona-meɣe mə tetu kɔpantɔ təne tə nɔyəsəle taa. Tənaɣa tɔyɔnaɣa na solum na nim na tunj pə we sɔsɔm. Ile í kaa si cənyə yem. Mpu tɔ, í taa nuna Isekiyasi ke tɔmpɔ í tɔnyɔ si Tacaa ká waasi-me tɔ, í tɔsəyi-meɣe. ³³ Icate natəli tə tɔyɔ ta pəsi na kó waasi kɔ yəlaa ke í niŋ taa. ³⁴ Hamati, na Aapa, na Sefafayim, na Hena, na Afa pa tunj waasa-weɣe we? Awe pəsaa na í taŋ-tuyɔ Samalii tələekələ? ³⁵ Tunj inu í təna í taa nakoli kɔ ta kpa í niŋ ke kɔ tetu tɔ. Ile isənaya Tacaa ká pəsi na í taŋ-i si í taa ləkɔ Yosalem?

³⁶ Pa təna mpa paa we təna tɔ pa taa nɔyɔlɔ ta cɔ paa fəŋ. Isu wulaw Isekiyasi ka heeluyɔ-we tɔ. ³⁷ Ḿpóyó Iiyakim, na Sepəna, na Yowa pa cəla pa wontu na lanwakəlle. Ilena pá polo wulaw kiŋ na pá keesi-i pə təna mpi Asilii yoolaa paasənlɔ yəɣətəa tɔ.

19

Wulaw tila Iso kuyəɣətutu teləslɔ kiŋ (Isayii 37:1-7)

¹ Ḿpóyó waatu wei Isekiyasi nu tɔm ntu, ilena í cəli í wontu tɔtɔ na lanwakəlle. Na í suu ləyaya nyəntu, isu fələtənaa taka, na í polo Iso təsɛɛle taa. ² Tənaɣa í kusa Iiyakim, na Sepəna, na kətələa taa sɔsaa si pá polo Amətɔ pəyalɔ Iso kuyəɣətutu teləslɔ Isayii te, na pa ləyaya wontu ke mpu. ³ Na pá heeli-i si: Wulaw Isekiyasi kusəna-tɔ si tɔ kɔɔ si, saŋa pə hɔma inu í ŋkpaŋyɔ, na ta lanja wakəli tətɔyɔtɔyɔ. Tə wee ke isu luluyɔ takuyɔ alaa si pa lɔli, ile toma fei si pa lɔlɔna pa piya tɔ. ⁴ Asilii wulaw kusəna nteɣe í yoolaa paasənlɔ si í kɔɔ na í tɔv Iso weesuyɔ tu. Hau, ye Tacaa, nyá Iso ká nu í kɔtuyɔ ŋku, na í hɔ í ŋkpaŋyɔ. Nyaa sələmi-i í yəlaa mpa pa kaasaa tɔ pa tɔ.

⁵ Waatu wei Isekiyasi tillaa heela Isayii ke mpu, ⁶ ilena Isayii cɔ-we si: I polo na í heeli mə caa si, Tacaa yəɣətəa si nyá lanje í taa ŋmaana kotuyɔ ŋku Asilii wulaw waali nyóma tɔv-m tɔ. ⁷ Maa yele na pá yaa-i na tɔm natəli, na í kpe. Ilena nɔyɔlɔ kɔ-i.

Senakelipi nyaasuyɔ lempɔ (Isayii 37:8-13; Kvtɔɔsvtu II 32:17)

⁸ Ḿpóyó Asilii yoolaa paasənlɔ nuwa si í caa kɔla Lakisi na í polo í nyala Lipina. Ilena í polo í kiŋ ke təna. ⁹ Tənaɣa pa heela Asilii wulaw si Itiyopii wulaw Tilaka pol-a yoonav. Ntəna Asilii wulaw tilina Isekiyasi ke lɛɛtəli si pá pɔɔsi-i si: ¹⁰ N taaki Iso si í ká kaɣati-m Yosalem tələekələ yaa? N ká tɔsi nyá ti yoo. ¹¹ Anı n nuwa teu ke isəna ma kpiisa tetənaa tɔ. Ilena í hɔkɔ si n ká tɔli-ti? ¹² Awulaa mpa pa kaasa-m tɔ, waatu wei pele pa kəkaya Kosaŋ, na Halaŋ, na Lesəfi, na lteni nyóma icate sɔsɔle Telasaa tɔ, mpe inu pa tunj ta pəsi na í kenti pa acalɛ. ¹³ Tɔɔsi mpi pə maɣana Hamati, na Aapat, na Layii, na Sefafayim, na Hena, na Afa awulaa tɔ.

Isekiyasi Iso sələmyɔ (Isayii 37:14-20)

¹⁴ Waatu wei Isekiyasi tɛma Asilii wulaw lɛɛtəli inəyi kaluyɔ, ilena í pona-i Iso təsɛɛle taa, na í hɔli-i Tacaa. ¹⁵ Ilena í sələmi Iso si: Hai, Iseɣeli Iso Tacaa, wei nyá n caya isɔtaa taŋlaa ke kpaɣanɔ tɔ, nyá tike nté Iso ké antulinya təna taa. Nyá lapəna isɔtaa na ate. ¹⁶ Hai, Tacaa, ke ŋkpaŋŋ na ń nu na ń paasəna kotuyɔ ŋku Senakelipi tillaa tɔv weesuyɔ tɔ nyá tɔ. ¹⁷ Tampana Asilii awulaa kɔwa piitim lempɔ, na pá kpiisi pa tetu təna, ¹⁸ na pá wɔ pa tunj ke kəkɔ. Mpi tɔ, taasi yaa pəe

ke yɔlaa ka saaka kusaaku pə taɣa lɔɔ nyá. ¹⁹ Ue hai, Tacaa, ta lɔɔ waasi-tuɣu Senakelipi ninj taa. Uena antulinya awulaa tɔna nyi si nyá tike nté lɔɔ.

Isayii tɛlɛsɔyi wulav ke Tacaa tɔm
(Isayii 37:21-35)

²⁰ M'pɔ́yó Isayii polaa na í teləsi Isekiyasi si: Iseɣeli lɔɔ Tacaa si, ma nuwa sɛlɛmɔyɔ ŋku n sɛlɛma-m Asilii wulav Senakelipi tɔm taa tɔ. ²¹ Ue tu ŋkpaŋŋ na ŋ nu:

Yosalem ɔcate kpɛɛna-ŋ ké,
na tɛ paakɛna-ŋ.

²² Hali Iseɣeli lɔɔ Nanŋtu maɣale
n kpesinaa, na n tuɔ
na n toosi ise na?

²³ N tila tillaa

na pá tuɔ Tacaa má.

Hali n tɔ si nyá yooɔ keɛkenaa
tuutuuma tɔɔ ké n kpawa Lipaŋ puɣu,
na ŋ seti Lipaŋ tuŋ sɔsɔɔŋ kɔpaŋ.

Aayee si, n ká kpa comcom nɔyɔ taa
ke hɔtuɣu kɔpaŋku taa.

²⁴ Nyá si n hula lɔkɔ, pɔ́cɔ́ n nyɔɔ lɛlaa lum.

Nyá yoolaa ká feli Icipiti tetu tɔɔ ké
nɔɔheɛ na pa pusi nyɔɔ.

²⁵ Senakelipi, n ta nyi taa si

má lapɛna yaasinaa panɛ na má su too lɔŋ.

Uena má tɛŋɔyi na má laki nɔɔnɔɔ.

Má tɔna-ŋ si ŋ la na koloosi acalɛɛ pəsi ncaa.

²⁶ Sɔyɔntu pu a taa yɔlaa,

na pá pəsi isu ŋkpalɛtitilee nyɔ́ma.

Pa nɔyɔsɛna ké isu tawa nyutu,

isu tɛtɛka taa nyutu kulɛkɛlɛkɛtu.

Yaa kutuluŋ tɔɔ nyutu nti tɔ wɔlɔyi

na tɛ ta tenta nyɔɔ tɔ.

²⁷ Ue ma nyɔ́ma-ŋ ké tɔyelele.

Ye n caɣaa, yaa n luki, yaa n suuki, ma nyɔ́má.

Ye n mu-m na pááná ma nyɔ́máɣa.

²⁸ N tu mu-m na pááná ntɔ,

na ŋ laki-m na kalampaaɔ.

Pə tɔɔ ké maa ŋmakɛli-ŋ isu

pa tuɔkuɣu wontuɣu muɔna tɛɛ ké

kukuule, yaa kpaɣanɔkpaɔ tɔ.

Mpaaw ŋku n tɛŋaa na n kɔɔ tɔyɔ

maa kpeenana-ŋ.

²⁹ Isekiyasi, maa heeli nyaga mpi maa la tɔ. Tɔyɔnaya pee alɛla ke í ká tɔyɔ pɛntɔ na pɛnte. Ama pɛnaya tooso nyɔ́ŋka taa ké í ká pəsi na í tuu tɔyɔnaya na í kó-ké. Na í haɔ ma lɛsɛŋnaa, na í kooli-wɛ. ³⁰ Pu kaasi mpa na pa ise ke Yuta taa tɔ, peɛ paa wɛɛ ké isu tuɣu kaŋyɔ ku lila ke tetu taa na kó lulɔyi teu tɔ. ³¹ Pɔ́pɔ́tu fei lɛɛŋ, pu kaasi Yosalem taa ké ise nyɔ́ma.

M'pɔ́yó Isayii tasaa si: Isəna Tacaa ká lana i sɔɔluɣu sɔsɔɔŋku tɔyɔɛ. ³² Tacaa si, Asilii wulav kaa pəsi na í lo hapɛle, na í sɛŋ tɔ tɔɔ na í kenti i kpaluɣu, na í tɔ nyɔ́má ke ɔcate taa, na í suɔ tɔ taa. ³³ Tacaa má, ma yɔyɔtɔyɔna si ye i tɛŋa mpaaw ŋku na i kɔɔ cɛne, ŋkuɣu i ka tɛŋ na í kpe, i kaa suɔ cɛne. ³⁴ Maa kenti Yosalem tɔɔ, na má waasi-i ma tɔmle tu Tafiti tɔɔ, na pɛ kusi ma nyuɣu.

Asilii yoolaa sewa, Senakelipi sɛm
(Isayii 37:36-38; Kvtɔɔsvtu II 32:21-22)

³⁵ Ahoɔ yuwa, uena lɔɔ isɔtaa tillu tii Asilii yoolaa tɛsikile, na í kó yoolaa iyisi nuɔɔwa na nuɔnaasa na kakpaɔ (185000). Tɛu fema, uena ise nyɔ́ma maɣana sɛtaa sɛlɛtaa. ³⁶ M'pɔ́yó Senakelipi kpɛsa tɛsikile, na í polo ɔcate sɔsɔɔɛ Ninifi taa, na í caɣa tɔna. ³⁷ Uena kuɣaku nakuli, í suɔ i tuɣu Nisɛlɛki kutuluɣu taa ke laatu, na i pɔyɔlaa taa naale, Atɛlamɛɛki na Salɛsɛ pa ku-i. Uena pá sɛ na pa polo Alalaa tetu taa. Uena i piya taa lɛŋka Asahatɔŋ lɛtu i lonte.

20

Isekiyasi wɔsa: Na i Waaw

(Isayii 38:1-8; Kotɔɔsɔtu II 32:24)

¹ M'pɔyɔ kutɔŋ sɔsɔɔ nakuli ku kpa Isekiyasi ke waatu nɔyɔlv. Ilena Iɔ kuyɔyɔtɔtu telɔsulɔ Isayii polo i wiiluyɔ na i heeli-i si: Tacaa yɔyɔtaa si, n kaa kuli. Ile taɣanɔ nyá ti.

² Ntɛna Isekiyasi keesi ise na koloŋa tɔɔ na i sɛlɛmɔ Iɔ si: ³ Hai, Tacaa, tɔɔsi si ma tɔma nyá isɛntaa ké na lotu kulɔmtɔ. Na má lakɔ tam ké mpi pɛ wɛ-ŋ teu tɔ.

Ilena Isekiyasi tɔli nɔyɔ na i wii tɛkpoɔ. ⁴ Isayii kola wulaw kinɔ isɔ i ká lu taɣa tɔɔ, Ilena Tacaa tɔmɔ-i si: ⁵ Mɛli ma yɛlaa wulaw Isekiyasi kinɔ na í heeli-i si: Nyá cɔsɔ Tafiiti Iɔ Tacaa má ma nuwa nyá kusɛlɛmtɔ, na má ná nyá isɛlɔm. Pɛ tɔɔ tɔ, celenkufe maa waa-ŋ, na halɔ í taa Iɔ tɛsɛle taa ké pote. ⁶ Maa sɔsɔ-ŋ pusi naanɔwa na kakpasi, na má fiti nyá na Yosalem nyɔma ke Asilii nyɔma niŋ taa. Na má kenti icate tɛnyɛ ma tɛmlɛ tɔ Tafiiti tɔɔ, na pɛ kɔsi ma nyuɔyɔ.

⁷ M'pɔyɔ Isayii naŋa fiki pee, na í taa wulaw timpɔ wuki-i tɔ na pɛ waa-i.

⁸ Ntɛna wulaw pɔɔsi Iɔ kuyɔyɔtɔtu telɔsulɔ si: Pepeye Tacaa ká huli-m, na má nyɛna si celenkufe pu waa-m, na má polo Iɔ tɛsɛle taa?

⁹ Isayii si: Tacaa ká la pɔlv, na í hulɔna-ŋ si, i ká la nti i suwa tɔ. Ile n caa si isotom waaci í polo tɛkpale isɛntaa, yaa pɛ mɛli waali? ¹⁰ M'pɔyɔ Isekiyasi si: Isotom pote ke isɛntaa fɛi kate. Ma caa ké si pɛ mɛli waali.

¹¹ Ntɛna Isayii sɛlɛmɔ Tacaa na í mɛlɔna isotom na waali waali ke tɛkpale kumlee naanɔwa.

Papiloni wulaw tillaa kɔntɛ ke Isekiyasi tɛ

(Isayii 39)

¹² M'pɔyɔ Papiloni wulaw Melotaki-Palataŋ nuwa Isekiyasi wɔsa. Ilena í tilina i waali nyɔma ke kucɔɔ na Iɛtɛli si pá pɔna-i. ¹³ Na Isekiyasi mu-wɛ na í cɔɔna-wɛyɛ kutuluŋ wei i taa pa sukɔ wontunaa kɔpantɔ tɔ. Iɔ liyitee nyɔyɔtɔ, na wɔla, na tulaalɔnaa, na sɔsɔŋ nimnaa tɔ. Na í hɔli-wɛyɛ i yooɔ wontu tɛsulɛ, na pɛ tɛna mpi pɛ wɛ tɛna tɔ. I ta ŋmɛsi-wɛyɛ pɔlv. Paa i kawulaya tɛna, yaa i tɔyaya taa.

¹⁴ Pɛ waali ké Iɔ kuyɔyɔtɔtu telɔsulɔ Isayii pɔlaa na í pɔɔsi Isekiyasi si: Leyɛ yɛlaa mpe pa luna? Na wɛyɛ pa caaki? Isekiyasi si: Pa luna hatoo Papiloni ké. ¹⁵ Isayii si: Pepeye pa nawa nyá kawulaya tɔyaya taa? Isekiyasi si: Ma hula-wɛyɛ pɛ tɛnaya. Ma ta ŋmɛsi-wɛyɛ ma kpancoou.

¹⁶ Ntɛna Isayii si: Tacaa yɔyɔtaa si: ¹⁷ Pɛ tɛna mpi awulaa mpa pa laala-ŋ tɔ, pa kaasaa na í maɣana tɔ, kuyaku nakuli Papiloni nyɔma ká kɔɔ na pá kuu-wi. Pɛ kaa kaasi-ŋ pɔlv. ¹⁸ Halɔ paa kpa nyá lɔlvɔ nyɔma napɛli, na pá la-wɛyɛ yɛlaa kataasi, na pá tɔ-wɛyɛ Papiloni wulaw kawulaya tɔyaya tɛmlɛ taa.

¹⁹ M'pɔyɔ Isekiyasi cɔwa si: Ma sama.

Ilena Isekiyasi taa si: Iɔ í tu nyɛntɔ na í kenti tá tɔɔ, na tɔ cayaana heɛsɔyɔ, halɔna ma sɛm tɛ.

²⁰ Pa keesa Isekiyasi tɔm lentɔ ke Yuta awulaa takɛlaya taa. Paa i apalɔtɔ tɔm, na isɛna i lapa lɔlv, na í huli lɔɔv na í kɔna Yosalem icate taa ké lum tɔ. ²¹ Waatu wei i sɛpa, Ilena i pɔyalɔ Manasee Iɛti i lonte taa.

21

Yuta wulaw Manasee tɔm

(Kotɔɔsɔtu II 33:1-10,18-20)

¹ Manasee lɔlvɔ pusi naanɔwa na naale nyɔyɔka taa ké i pɛsa Yuta wulaw. Ilena í lá pusi nɔle na naanɔwa na kakpasi ke Yosalem. Pa yaakaɣa i too si Hefisi-Pa. ² M'pɔyɔ Manasee lapa mpi pɛ ta maɣa Tacaa tɔ. I keena piitimnaa mpa Tacaa tɔyɔnaa na pɛ fɛɛ-wɛ tɔ, pa lakasi isayasi.

³ Halɔ í taɣanɔ ŋmaɔ ke tɔkɔtɛlɛnaa mpa i caa Isekiyasi náa yɔkaa tɔ. I ŋmá tɔyɔ Paali tɔlaalɛnaa, na í saaki tesika kulalaɣa, Iɔ Iɛyeli wulaw Akarɔ larɔ tɔ, na í lunjiɔ isɔtɔlvɔasi. ⁴ Na í ŋmá tɔlaalɛnaa lempe ke Yosalem Iɔ tɛsɛle nte Tacaa ka tɔma si un i ká caɣa tɔ tɛ taa. ⁵ Na í sikɔ isɔtɔlvɔasi tɔlaalɛnaa ke Iɔ tɛsɛle taasi naale tɔɔ. ⁶ Halɔna í laa i pɔyalɔ ke tɔyɔ, na í lá topotopo tɔma anɔ a tɛna, na í sɔsi kɔyɔnamɔŋ. Mpi pɛ ta maɣa Tacaa tɔyɔ i lakaya tam. Ilena pɛ kpa ilɛyɛ pááná. ⁷ Na í saaki tɔyɔ alɔnyɔŋku Asela Iɛsɔyɔ na í su Iɔ tɛsɛle taa. Pɛyɛle Tacaa ka tɛma Tafiiti na i pɔyalɔ Salɔmɔŋ ke heeluyɔ si: Yosalem icate nte ma Iɛyeli kpeka naanɔwa na naale taa tɔ tɛ Iɔ tɛsɛle taa ké maa caya tam ke ma yɛlaa heku. ⁸ Ye Iɛyeli yɛlaa tɔkɔyɔ ma kusɛsɔtɔ, na ma kiŋ wei ma tɛmlɛ tɔ Moisi cela-wɛ tɔ, ma kaa yele na pá tɔyɔnɔ-wɛyɛ tetu nti ma ha pa cɔsɔnaa tɔ tɛ taa. ⁹ Ama Yuta nyɔma kisa Tacaa ke nuɔw. Halɔ Manasee ná yɛlaa ké na pa isayatu kɛli, Iɔ piitimnaa mpa Tacaa kpiisaa na pɛ fɛɛ mpe tɔ.

¹⁰ M'pɔyɔ Tacaa heela i kuyɔyɔtɔtu telɔsɛlaa si pá heeli Manasee si: ¹¹ N lapa acaalɔtɔ. N tɔma isayatu taa na pɛ kɛli lɔŋ Amolii nyɔma. Halɔna í tɔsi Yuta nyɔma ke tuŋ laav taa. ¹² Pɛ tɔɔ ké maɣa Tacaa Iɛyeli Iɔ, maa kɔna alaamali nɔyɔlvɔyɔ Yosalem na Yuta nyɔma. Paa wei i nu-tɔ pu sɔsi-i watu. ¹³ Maa hɔ Yosalem nyɔma ŋkpanɔyɔ, Iɔ ma larɔ Samalii na Akarɔ lɔlvɔyɔ nyɔma

tə. Maa kpiisi icate yəlaa, isu pa nyaaləvu nyanaɣa təceiceɪ na pá pá tə. ¹⁴ Maa lə yəlaa mpa pə kəlaasa tə. Maa tɔ-weyɛ kolontunaa niŋ taa, na pɛlɛ pá kuu pa na pa wontu. ¹⁵ Mpróyó maa la. Mpi tə, hatoo kɔyɔŋku mə cəsənna lu Icipiti tə, haləna saŋa, pa ta yele mpi pə fɛɪ teu tɔyɔ larɔv, na ma pááná kpaasvɔv.

¹⁶ Mpróyó Manasee lapa mpi pə ta maya Tacaa tə, na í tusi Yuta nyəma kɛ laatu taa, na ma yəlaa kɔpama tuutuuma tətɔyɔ icate təna taa.

¹⁷ Pa kɛɛsa Manasee təm lɛnti kɛ Yuta awulaa takəlasɪ taa. Paa ɪ kɔlapəm na ɪ tɪŋ laav təm. ¹⁸ Waatu wei Manasee sɛpa, ɪnɛna pá pimi-ɪ kawulaya tɔyaya haləm mpi pa yaa sɪ Wusa haləm tɔ pə taa, na ɪ pəyalv Amɔŋ lɛɛtɪ ɪ lɔntɛ.

Yuta wulav Amɔŋ təm
(*Kvətəsɔtv II 33:21-25*)

¹⁹ Amɔŋ lɔlvɔv pusi hiu na naale nyəŋka taa kɛ ɪ pəsa Yuta wulav. ɪnɛna í tɔyɔ pusi naaleɣɛ Yosalem. ɪ too keɛ Yopa tɔ Halu pɛɛlɔ Mesuleme. ²⁰ Mpróyó ɪ lapa mpi pə ta maya Tacaa tə, isu ɪ caa Manasee. ²¹ ɪ kɛɛna-ɪ teitei kɛ, na í laaki tɪŋ isu ɪlɛ ɪ ka larɔv tə. ²² Amɔŋ ləwa ɪ cəsənna ɪsɔ Tacaa maya, ɪ ta tɔ isu ma caaki tə.

²³ Mpróyó kɔyaku nakɔli Amɔŋ waali nyəma kɔla ɪ tɔɔ, na pá kv-ɪ kawulaya tɔyaya taa. ²⁴ Ama Yuta nyəma ná kó mpa pa kv-ɪ tə. ɪnɛna pá kpa ɪ pəyalv Sosiyasɪ kɛ wulav.

²⁵ Pa kɛɛsa Amɔŋ təm lɛnti kɛ Yuta awulaa takəlaya taa. ²⁶ Mpróyó pa pima-ɪ ɪ pəlaav taa kɛ Wusa haləm taa. Na ɪ pəyalv Sosiyasɪ lɛɛtɪ ɪ lɔntɛ taa.

22

Yuta wulav Sosiyasɪ təm
(*Kvətəsɔtv II 34:1-2*)

¹ Sosiyasɪ lɔlvɔv pusi pələfɛɪ naanɔwa nyəŋka taa kɛ ɪ pəsa Yuta wulav kɛ Yosalem taa kɛ pusi hiu na naanɔwa na kɔlmaya. ɪ too keɛ Posika tɔ Ataya pɛɛlɔ Yetita. ² Mpróyó Sosiyasɪ lapa mpi pə maya Tacaa tə. ɪ tɔma teitei kɛ isu ɪ lɔŋcɛ Tafiiti, ɪ ta lu ɪ ikpatɛ taa.

Kɔtɔlv səsɔ hii kiiu takəlaya
(*Kvətəsɔtv II 34:8-18*)

³ Mpróyó kɔyaku nakɔli Sosiyasɪ kɔsa takəlasɪ ŋmaavl Asaliya pəyalv Safaŋ, Mesulam saali keɛ sɪ: Polo ɪsɔ təsɛɛlɛ, ⁴ na ɪ heeli kɔtɔlv səsɔ Hilikiya sɪ kala ɪsɔ təsɛɛlɛ liyitee wɛna kətəlaa nɔnɔyɔ taŋlaa kpeɣɛlaa tə. ⁵⁻⁶ Na ɪ cɛla-yɛɣɛ tɔma lataa tɔɔ fɛŋlaa, mpa pa taɣanəyɪ ɪsɔ təsɛɛlɛ tə, na pá fɛli saakəlaa, na tɛtv ŋmalaa, na tɔma lataa lɛlaa. ɪnɛna pá yana taasi na pɛɛ kɔsaakɛ wɛna paa taɣanna tə. ⁷ Taa pəsɔ-wɛ sɪ pá kɛɛsɪ mpi pa larənaa tə. Mpi tə, yəlaa mpe pa laki teu kɛ.

⁸ Kɔtɔlv səsɔ nu mpu, ɪnɛna ɪ heeli Safaŋ sɪ: Ma hika kiiu takəlaya kɛ ɪsɔ təsɛɛlɛ taa. ɪnɛna kɔtɔlv cɛla Safaŋ kɛ takəlaya ŋkɛ, na ɪlɛ ɪ kala. ⁹ ɪnɛna Safaŋ məli na ɪ heeli wulav sɪ: Kətəlaa kɔosa ɪsɔ təsɛɛlɛ atakaa taa liyitee na pá cɛla təmlataa fɛŋlaa.

¹⁰ ɪnɛna Safaŋ tasa sɪ: Kɔtɔlv səsɔ Hilikiya cɛləna-m takəlaya kanɛ.

Mpróyó Safaŋ kala takəlaya ŋkɛɣɛ wulav.

Sosiyasɪ pəsɔ ɪsɔ kɔyɔyɔtv tɛləsɔlv alɔnyəŋ Huləta
(*Kvətəsɔtv II 34:19-28*)

¹¹ Waatu wei wulav nu kiiu takəlaya ŋkɛ ka təm, ɪnɛna ɪ lanjɛ wakəlɪ na ɪ cɛli ɪ wontu. ¹² Mpróyó ɪ yaa kɔtɔlv səsɔ Hilikiya, na Safaŋ pəyalv Ahikam, na Mikaya pəyalv Akəpəs, na takəlasɪ ŋmaavl Safaŋ, na ɪ waali nyəma taa lɛlv wei pa yaa sɪ Asaya tə, na ɪ tə-wɛ sɪ: ɪ polo ɪ pəsɔ Tacaa kɛ má na Yuta yəlaa ta təm, na takəlaya ŋka pa hii isəntɔ tə ka kɔyɔyɔtv tə. Pɔpɔtv fɛɪ lɛlɛŋ, ta cəsənna ta təkɪ kɔsəsutɔ nti pa ŋmaa ka taa tə. Pə tɔ kɛ Tacaa pááná ka huuna-tɔyɔv səsəm.

¹⁴ Mpróyó apalaa kakpasɪ ɪnɪ ɪ pola ɪsɔ kɔyɔyɔtv tɛləsɔlv alɔnyəŋ Huləta tɛɣɛ Yosalem kpekəle kɔfate taa. Alv ɪnɪ ɪ paalv keɛ Tifa pəyalv Salum, Hala saali. ɪlɛ ɪ paasayanana kətəlaa wontu kususuutu. Mpróyó apalaa mpe pa kɛɛsa pa təm kɛ Huləta. ¹⁵ Ntɛna Huləta tə-wɛ sɪ, pá tɛləsɪ wulav sɪ Tacaa tɔma sɪ: ¹⁶ Maa yɛlɛ na mpusi kɔɔ Yosalem na ɪ yəlaa pa tɔɔ, isu pa ŋmaavl takəlaya kanɛ ka taa tə. ¹⁷ Mpi tə, pa lə-m na pá laaki tɪŋ. ɪnɛna pa lakasɪ nsɪ sɪ kpa-m pááná. Pə tɔ kɛ ma pááná huuna icate tənɛɣɛ səsəm, a ta tiiti. ¹⁸ Yɛ pə kaasa wulav ɪɛ, ɪsɛɣɛ ɪsɔ Tacaa heeliyɪ-ɪ sɪ, isu ɪ nuu takəlaya ŋkɛ ka taa təm kɛ teu, ¹⁹ na nti ma yɔyɔta Yosalem na ɪ yəlaa pa təm tə, tu tɛsənna sɔyɔntɔ. Hali tɔ pəsɪ mpusi təm. ɪlɛ ma nawa isəna nyá lanjɛ wakəlaa na ɪ cɛli nyá wontu na ɪ pəli isəlvəm tə, maa mu nyá kɔsəlvəm tə. ²⁰ Pə tɔ kɛ maa yɛlɛ na ɪ sɪ səm kɔpam, na pá pi-ŋ nyá pəlaav taa. N kaa na mpusi wei maa kɔna Yosalem nyəma tɔɔ tə.

Sosiyasɪ na ɪsɔ pa nɔyɔ pɛɛlvɔv
(*Kvətəsɔtv II 34:29-32*)

Mpróyó kɔtɔlv səsɔ Hilikiya na ɪ taapalaa, pa polaa na pá heeli təm ntəyɪ wulav Sosiyasɪ.

23

¹ M'p'ógú wulaw kota Yuta na Yosalem pə nyuyv nyáma tənaya i kin ke kpakpaa. ² Na pá na pa samaa pá polo Iso tæsele. Pə kpaɣaw kətəlaa, na Iso kuyəɣətutu teləsəlaa na yəlaa tənə, paa mpa. Ilena wulaw kala-weyə kiuu takəlaya ŋka pa hiiwa tə. ³ Pəle pə waali ké wulaw sənə i kumte tə ke Iso tæsele taa. Ilena i na Tacaa pá pəeli nəɣo, na samaa tisi si mpe paa təkɪ Tacaa kiin, na i kusəyəsətə, na i kətətətə, na luɣu koləmuyv, na lotu koləmvtə. Na pá laki pə tənə mpi pa ŋmaa takəlaya ŋke ka taa tə.

*Iso seev tayanvov ke Yuta taa
(Kvətəsəvtə II 34:3-5)*

⁴ Pəle pə waali ké wulaw təma kətəlv səsə Hilikiya, na i waali nyáma, na kətəlaa mpa pa tanəɣi Iso tæsele nənəɣo tə si: I lo tɣv Paali na Asela na isətəlvŋasi wontu kolalaatu tənə. Ilena pá wə-təɣi kəkə ke Yosalem icate waali ke Setəlvŋ tetəkəle taa, na pá cosi pə təlvma na pá pona Peteeɫi. ⁵ M'p'ógú Sosiyasi təɣona tɣv kətəlaa mpa Yuta awulaa ká kpaawa tə. Mpe pa fəenəɣəna təkətəlvnaa mpa pa wə acaləe nna a cəna Yosalem tə a taa tə. Mpi tə, tɣv Paali, na ilim, na isətv, na isətəlvŋasi waani waani tənaya pa fəenəɣaa. ⁶ Ilena pá ləsi Iso tæsele taa ké Asela tesika kolalaaya, na pá wə-keɣe Yosalem waali ke Setəlvŋ tetəkəle taa, na pá nyaya təkpaata. Ilena pá ŋmusi pə təlvma ke pəlaaŋ taa. ⁷ M'p'ógú Sosiyasi yəka Iso tæsele cəlv kutulvŋ wei i taa pa laki wasaŋkalətv tə. Tənaya alaa ná lvuki tɣv Asela kətaya wontu.

⁸ Pə waali ké Sosiyasi kona Yuta acaləe kətəlaa tənə, na i wakəli pa təkətəlvnaa mpa pa taa pa fəenəɣaa na pá wəkɪ tulaalvnaa tə. Pə kpaɣaw Kəpa na pə polo Pəesepa tə. Na pá yəkɪ təlaalənaa mpa paa wə Yosalem icate nənəssi tə. Na təlaale nte tu wə icate nyuyv tv Yosuva nənəɣo tə. Ye n svukɪ icate nyá niŋ mpətəŋ tə. ⁹ Ama kətəlaa mpa pa fəenəɣaa tɣv təkətəlvnaa tə, pa ta ha-weyə mpaav si pá la kətasi ke Tacaa kətaya təlate tə ké Yosalem. Ama pá na kətəlaa ləlaa pa təkayana potopotonaa mpa pa taa kəkvsəm fəi tə.

¹⁰ M'p'ógú Sosiyasi wakəla təlaale Tofe timpɪ yəlaa wəkaya pa piya ke tɣv Molekɪ ke Hinom tetəkəle taa tə. ¹¹ Na i wakəli tətəɣo kpaɣanəŋ ləesəŋ wei Yuta awulaa ka hawa na pá su Iso tæsele nənəɣo kutuluyv taa ké akewe Netəŋ-Melekɪ təyaya cəlv tə. Na Sosiyasi wə i kəkəlvnaa ke kəkə tətə. ¹² Na i yəkɪ təlaalənaa mpa Yuta awulaa ka ŋmawa Ahasi kutuluyv pata tə tə təpvtəpvtə. Na mpa wulaw Manasee ŋmawa Iso tæsele taasɪ naale tə tə. Na i lo pə həɣvlasi ke Setəlvŋ tetəkəle taa. ¹³ Na Sosiyasi wakəli təkətəlvnaa mpa Salvməŋ ka ŋmawa Olifinaa pulaya ilim mpətəŋ tə həɣvləv ke Yosalem isəntaa tə. Paa Sitəŋ nyáma tɣv alvŋyəŋkv isayav Asətati, na Mowarv nyáma tɣv isayav Kaməsɪ, na Amoni nyáma tɣv isayav Milikom. ¹⁴ Na Sosiyasi yəkɪ pəe kusikee, na i setɪ tesikasɪ, na i waasi təlaalənaa tə ké yəlaa mwa.

*Iso seev tayanvov ke Iseyel taa
(Kvətəsəvtə II 34:6-7)*

¹⁵ M'p'ógú Sosiyasi wakəla Peteeɫi təkətəle, nte Nepa pəyav Solopvswam ka ŋmawa na i tusi Iseyel nyáma ke laatu taa tə. Sosiyasi wəpa tesika ke kəkə, na i yəkɪ təlaale tənəŋŋəŋ.

¹⁶ Sosiyasi təŋna m'p'ógú larv təɣo i loosa pəlaaŋ ke pulaya tə, na i tili yəlaa na pá kuu mwa na pá wə-yeyə kəkə ke təkətəle na tə pilisi, isu Tacaa kuyəɣətutu teləsv ka kpaalvov tə. ¹⁷ M'p'ogvle Sosiyasi tasa pəsvvov si: Pəlaav pəle nteyə ma loosiɣi isəntə?

Ilena icate yəlaa cə si: Yuta Iso kuyəɣətutu teləsv wei i ka kpaala nti tə tənə n lapa təkətəle tənə tə i pəlaav ké.

¹⁸ Ntəna Sosiyasi si: I yele Iso kuyəɣətutu teləsv inɪ i pəlaav ŋkv. Nəɣəlv i taa tokina-kv.

Mpv pə larəna na pá yele Iso kuyəɣətutu teləsv inɪ na Samalii nyəŋ pa mwa.

¹⁹ M'p'ógú wulaw Sosiyasi yəka təkətəlvnaa, mpa Iseyel awulaa ka ŋmawa Samalii acaləe taa, na pá laaki na pá kvsɪ Tacaa pááná tə. Teitei isu i larv Peteeɫi tə. ²⁰ Na i lentɪ pa kətəlaa mpa pa fəenəɣa təkətəlvnaa mpe tə. Na i wə pə tə ké yəlaa mwa.

Pə waali ké Sosiyasi məla Yosalem.

*Yuta nyáma təɣəv ke Təev acima
(Kvətəsəvtə II 35:1,18-19)*

²¹ M'p'ógú Sosiyasi təma Yuta nyáma tənə si: I təɣo mə Iso Tacaa Təev acima. Isu paa kəsvvov nəɣo pəlvvov takəlaya taa tə. ²² Pəpvtə fəi ləleŋ, pə kpaɣaw hatoo paasənləa waatu, na pá polo Yuta na Iseyel pa awulaa waatu tə, pa ta təɣəta Təev acima isu mpu pə taka. ²³ Sosiyasi kawulaya pənaya kəpəfəi hiu nyəŋka taa ké pa təɣo i m'p'ógú Yosalem taa.

*Sosiyasi kawulaya kvətəkv
(Kvətəsəvtə II 35:20-27; 36:1)*

²⁴ M'p'ógú Sosiyasi kpiisa Yosalem na Yuta tənə taa ké pəe pəsvəlaa, na kəɣəŋŋəŋ svəlaa. Na i wakəli kolalaam, na ləesəŋ, na laatu wontu lentənəa, isu pa kəsvvov kiin takəlaya ŋka kətəlv Hilikiya hiiwa Iso tæsele taa tə, ka taa tə.

²⁵Too tɔ, wulaw nɔxɔlv ɪ ta caɣata isu Sosiyasi, na ɪ sɔɔla Tacaa na lotu kolomtv na ɪ lɔsaya sɔv-ɪ tɔmammam. Isu pa keesa Moisi kiiu taa tɔ. Pɔyele pa kaa na wulaw nɔxɔlvɔv mpv tɔtɔ.

²⁶Isɔna Manasee ka kɔsa Tacaa pɔ́áná kɛ Yuta tɔɔ tɔ a ta tii. ²⁷Pɔ tɔɔ kɛ Isɔ tɔma sɪ: Isu ma yeluyu na kolontunaa kuu lseyeli nyɔ́ma tɔ. Mpv tɔtɔxɔ maa yelee na pɔ́ kuu Yuta, ma taa na-weye ma isentaa. Maa lɔ Yosalem ɪcate nte maa lɔsaa tɔ, na Isɔ tɔseele nte maa tɔma sɪ paa seeki-m tɔ taa tɔ.

²⁸Pa keesa Sosiyasi tɔm lentɪ kɛ Yuta awulaa takɔlaya taa. ²⁹Sosiyasi waatv taa kɛ Icipiti wulaw Neko na ɪ yoolaa pa pukaya Asilii nyɔ́ma waasvɔv kɛ Ifɔlatɪ kin. Mpɔ́yɔ́ Sosiyasi kolaa sɪ ɪ kaɣatɔyɪ-wɛ. Ilena pɔ́ ku Sosiyasi kɛ Mekito kɛ yooɔ kancaalaya nyɔ́nkɔ taa. ³⁰Mpɔ́yɔ́ ɪ waali nyɔ́ma tv-ɪ keeke taa, na pɔ́ pona-ɪ Yosalem na pɔ́ pimi-ɪ ɪ pɔ́laav taa. Pɔ́ waali kɛ Yuta nyɔ́ma kpawa Sosiyasi pɔ́yalv Sowakasi kɛ wulaw, na ɪ leeti ɪ caa lonte taa.

Yuta wulaw Sowakasi tɔm
(Kvtɔ́sɔtv II 36:2-4)

³¹Sowakasi lɔlvɔv pɔ́naya hiu na kakpasi nyɔ́nka taa kɛ ɪ pɔ́sa Yuta wulaw. Ilena ɪ la isɔtvnaa tooso kɛ Yosalem taa. I too kelee Lipina tv Ilimeya pɛelɔ Hamutali. ³²Mpɔ́yɔ́ Sowakasi lapa mpi pɔ́ ta maya Tacaa tɔ, isu ɪ cɔ́sɔnaa. ³³Ilena Icipiti wulaw Neko kpa-ɪ na ɪ pona yomle kɛ Lipɔ́la kɛ Hamati tetv taa, na ɪ kawulaya su tɔnaya. Mpɔ́yɔ́ Neko tv Yuta nyɔ́ma sɪ pɔ́ felɪ-ɪ lampuu kɛ liyitee nyɔ́vɔtv kiloonaa iyisi tooso (3000), na wɔla kɛ kiloonaa hiu na naanwa.

³⁴Pɔ́ waali kɛ Icipiti wulaw Neko kpa Sosiyasi pɔ́yalv Iiyakim sɪ ɪ leeti ɪ caa lonte. Na ɪ layasi-ɪ hɔte sɪ Sowakim. Pɔ́ kaasa Sowakasi, Ilena ɪ pona-ɪ Icipiti na ɪ sɪ tɔna. ³⁵Mpɔ́yɔ́ Sowakim tɔwa ɪ yɔ́laa na pɔ́ felɔyɪ lampuuna na pɔ́ keesana pa kɔhikim. Ilena Sowakim naa felɪ Icipiti wulaw kɛ mpi ɪ pɔ́saa tɔ. Ye tetv tv ɪ felɔ ɪ nyɔ́m, ɪle Sowakim náá pona Icipiti wulaw kɛ liyitee na wɔla wei Icipiti wulaw pɔ́sɔyɪ tɔ.

Yuta wulaw Sowakim tɔm
(Kvtɔ́sɔtv II 36:5-8)

³⁶Sowakim lɔlvɔv pɔ́naya hiu nyɔ́nka taa kɛ ɪ pɔ́sa Yuta wulaw kɛ Yosalem. I too kelee Luma tv Petaya pɛelɔ Seputa. ³⁷Sowakim lapa mpi pɔ́ ta maya Tacaa tɔ, isu ɪ cɔ́sɔnaa.

24

¹Sowakim kawulaya waatv kɛ Papiloni wulaw Nepukanesaa, na ɪ yoolaa pa wata Yuta tetv na pɔ́ nɔ́kɔ́l Sowakim. Ama pusɪ tooso sikaa, Ilena ɪ kɔli pa tɔɔ. ²Mpɔ́yɔ́ Tacaa kɔna Sowakim kɛ Papiloni, na Sillii, na Mowav, na Amoni yoolaa, na pɔ́ wakɔl na pɔ́ nɔ́mul Yuta nyɔ́ma. Isu Isɔ ka heeluyɪ ɪ kuyɔ́vɔtv telɔsɔlaa na pɔ́ yɔ́vɔtɪ tɔ. ³⁻⁴Pɔ́ taya pɔ́lv, Manasee ka wakɔla sɔ́sɔm kɛ. I kó yɔ́laa kɔpɪn kɛ mɔ́svɔn, na isayav svv Yosalem taa kɛ sɔ́sɔm. Ilena Tacaa náá kisi-weye suulu lɔlvɔv, na ɪ yelee na mpusinaa mpɛ pa kɔn-we. Mpi tɔ, ɪ taa caaki sɪ ɪ tasa-weye ɪ isentaa kɛ na.

⁵Pa keesa Sowakim tɔm lentɔnaa kɛ Yuta awulaa takɔlaya taa. ⁶Waatv wei Sowakim sɔpa, Ilena ɪ pɔ́yalv Sowakɛn leeti ɪ lonte taa.

⁷Ama Icipiti wulaw ná tá nɔ́ki luu. Mpi tɔ, Papiloni wulaw ka leeka-ɪ tetvnaa mpa ɪ ká tɔxɔ lɔn tɔxɔ. Pɔ́ kpaɣav Icipiti tetv tvɔn na pɔ́ suna Ifɔlatɪ pɔ́vɔ tɔ.

Yuta wulaw Sowakɛn tɔm: Yɔ́laa kuu kancaalaya nyɔ́m
(Kvtɔ́sɔtv II 36:9-10)

⁸Sowakɛn lɔlvɔv pusɪ pɔ́le felɪ hiu nyɔ́nka taa kɛ ɪ pɔ́sa Yuta wulaw. Ilena ɪ lɔ́ isɔtvnaa toosvɔv Yosalem. I too kelee Yosalem tv Ilenatan pɛelɔ Nehuseta. ⁹Mpɔ́yɔ́ Sowakɛn lapa mpi pɔ́ ta maya Tacaa tɔ, isu ɪ caa.

¹⁰Waatv ɪnɪ ɪ taa kɛ Papiloni wulaw Nepukanesaa yoolaa polaa na pɔ́ nyala Yosalem ɪcate.

¹¹Mpɔ́yɔ́ ɪ maɣamaɣa ɪ kɔma saa wei ɪ yoolaa nyala ɪcate kɛ mpv tɔ. ¹²Ilena wulaw Sowakɛn, na ɪ too, na ɪ waali nyɔ́ma, na ɪ akewenaa, na ɪ yɔ́laa mpa ɪ wɛna naani tɔ, pɔ́ lu na pɔ́ polo pɔ́ ha Nepukanesaa kɛ pa tv. Ilena ɪlɛ ɪ la-weye yomaa kɛ ɪ kawulaya pɔ́naya pɔ́lefele naanwa nyɔ́nka taa.

¹³Mpɔ́yɔ́ Nepukanesaa kuu Isɔ tɔseele na kawulaya tɔyaya pɔ́ kpancoɔn tɔna. Na ɪ yɔ́ki wɔla wontu nti Salomɔn ka lupa na pɔ́ lakɔna Isɔ tɔseele taa tɔ, isu Tacaa ka yɔ́vɔtv tɔ. ¹⁴Na pɔ́ kuu Yosalem nyɔ́ma tɔna, na akewenaa sɔ́saa na nyvɔv nyɔ́ma. Na pɔ́ lu yɔ́laa iyisi naanwa (10000). Pa ta kalɔna canɔm tɔma lataa na koolaa. Na pɔ́ yelee kɔnyɔ́ntvnaa tike. ¹⁵Na ɪ kpaɣa tɔtɔxɔ Sowakɛn, na ɪ alaa, na ɪ yɔ́laa mpa ɪ wɛna naani tɔ, na Yuta nyvɔv nyɔ́ma na ɪ pona Papiloni. ¹⁶Yɔ́laa kɔpama iyisi naatosompɔ́vɔlaya (7000) kɛ ɪ kpaɣaa. Na canɔm tɔma lataa, na koolaa kɛ yɔ́laa iyaya (1000). Mpa pa mɔ́na yooɔ tɔxɔ ɪ kpaɣa mpv na ɪ pona Papiloni.

¹⁷Pɔ́ waali kɛ Nepukanesaa kpa Sowakɛn ɪkpele Mataniya kɛ wulaw. Na ɪ layasi-ɪ hɔte sɪ Setesiyasi.

*Yuta wulaw Setesiyasi tɔm
(Selemii 52:1-3; Kɔtɔɔsɔtv II 36:11-12)*

¹⁸ Setesiyasi lulɔɔɔ pusi hiu na kolɔmɔɔa taa kɛ ɪ pɛsa Yuta wulaw. Ilena ɪ lɔɔɔ pusi naanɔwa na kolɔm kɛ Yosalem. ɪ too kɛle Lipina tɔ Iɔmeya pɛelɔ Hamutali. ¹⁹ Mprɔyɔ wulaw ɪ ɪ lapa mɔpi pɛ ta maɔa Tacaɔ tɔ, ɪsu ɪ caa Sowakim.

²⁰ Ilena Tacaɔ mu pɔɔnɔ na ɪ kɔna mɔpusi kɛ Yuta na Yosalem pɛ nyɔma tɔɔ, na ɪ lɔ-wɛyɛ poolɔɔ.

25

*Nepukanɛsaa lɛɛkɔyɔ kɛ Yosalem
(Selemii 39:1-7; 52:3-11)*

Mprɔyɔ Setesiyasi kɔla Papiloni wulaw Nepukanɛsaa tɔɔ. ¹ Ilena Papiloni wulaw Nepukanɛsaa na ɪ yoolaa, pɔ polo Yosalem na pɔ ta-teyɛ kɔtaɔa. Pa loma harpɛle taka kɛ na pɔ cɔɔ-teyɛ Setesiyasi kawulaya pɛnaɔa pɔɔɔlayafɛi naanɔwa nyɛɔka, ɪsɔtv naanɔwa nyɛɔ kuyakɔ naanɔwa nyɛɔkɔ wule. ² Na pɛ polo ɪ kawulaya pusi naanɔwa na kolɔm nyɛɔka.

³⁻⁴ Mprɔyɔ nyɔɔɔsi anaam luwa Yosalem ɪcate taa. Yɔlaa ɪ naaki tɔɔɔnaɔa. Ilena Papiloni nyɔma tɔlɔ ɪcate kolɔɔa kɛ pɔyɔyɔ, kɛ ɪsɔtv liɔiti nyɛɔ kuyakɔ pɔɔɔlayafɛi naanɔwa nyɛɔkɔ wule. Paa na Papiloni nyɔma ka tama Yosalem tɔ, Setesiyasi na ɪ yoolaa pa pɛsaa na pɔ tɔɔɔna wulaw halɔm nɔnɔɔ kɛ kolɔosi naale hekɔ. Na pɔ kraɔa Yaatanɔ tetɛkɛle mɔraaɔ, na pɔ se ahoɔ. ⁵ Ama Papiloni nyɔma tɔ Setesiyasi waali na pɔ kra-ɪ Yeliko tetɛkɛle taa. Ilena ɪ yoolaa yele-ɪ ɪ tike. ⁶ Mprɔyɔ pa kra-ɪ yomle na pɔ pona-ɪ Papiloni wulaw kin kɛ Lipɔla. Tɛnaɔa pa huɔna-ɪ tɔm. ⁷ Na pɔ kɔ ɪ piya kɛ ɪ ɪsentaa. Pɛle pɛ waali, ɪlena pɔ wɔɔɔsi ɪ ɪse, na pɔ hɔkɔ-ɪ na pɔ pona-ɪ Papiloni.

*Yosalem nyɔma kuuu naale nyɔm
(Selemii 39:8-10; 52:12-30; Kɔtɔɔsɔtv II 36:17-21)*

⁸ Mprɔyɔ Papiloni wulaw tanɔlaa nyɔyɔ tɔ, wei ɪ kɛ wulaw waali nyɛɔ na pɔ yaaki-ɪ sɪ Nepusalatanɔ tɔ, ɪ sɔv Yosalem taa kɛ Nepukanɛsaa kawulaya pɛnaɔa pɔɔɔlayafɛi naanɔwa nyɛɔka, ɪsɔtv kakɔasi nyɛɔ, kuyakɔ naatosomɔpɔɔlaya nyɛɔkɔ wule. ⁹ Ilena ɪ nyɔɔasi ɪsɔ tɛsɛle na kawulaya tɔɔaɔa. Na pɛ tu kɔlɔna nyɔyɔ nyɔma nyɛɔsi. ¹⁰ Na ɪ yoolaa yɔki Yosalem ɪcate.

¹¹ Pɛ waali kɛ Nepukanɛsaa tɛsa kuuu kɛ ɪcate taa yɔlaa, mɔra paa hawa Papiloni nyɔma kɛ pa tɔ tɔ, na canɔm tɔma lataa mɔra pu kaasaa tɔ. ¹² Ilena Nepukanɛsaa ye kɔnyɔntɔnaa sɪ pɛle pɔ halɔɔi tɔɔɔnaɔa na lɛsɛɔnaa.

¹³ Mprɔyɔ Papiloni nyɔma yɔka akelenaa mɔra paa we ɪsɔ tɛsɛle nɔnɔɔ tɔ, na pɔ kɔɔli nyɔɔɔlɔyɔ kɔsɛmɔyɔ. Na pɔ kraɔa pɛ lom kɛkɛnaa, na pɛ nyampaani anaam wei pa sɪ ɪsɔ tɛsɛle taɔa tɔɔ tɔ, na pɔ tɛna Papiloni. ¹⁴ Na pɔ kɔɔɔna tɔtɔyɔ nyɔɔɔlɔyɔ kɔsɛmɔyɔ wontu nti pa lakɔna ɪsɔ tɛsɛle taa tɔ. ɪsu nti pa kuukina tɔlɔma tɔ, na pɛ lɔyɔlasi na kɔtɔlɔɔ na kɔɔnaa. ¹⁵ Mprɔyɔ wulaw tanɔlaa nyɔyɔ tɔ kraɔa wɔla na liyitee nyɔɔɔlɔyɔ wontu. Na cofolonaa na cɛmsɛnaa mɔra pa ɔmusɔɔna calɔm tɔ.

¹⁶ Nyɔɔɔlɔyɔ kɔsɛmɔyɔ ɔku Salɔmɔɔn kɛ larɔna ɪsɔ tɛsɛle wontu, na tɔ maɔamaya tɔ nyɔntɔ tɔ. ɪsu lom nyampaani anaam, na lom kɛkɛnaa tɔ, ku tɔɔwa sɔsɔm kɛ. ¹⁷ Akelenaa mɔre pa kɔɔkɔlɔmɔɔn kɛ we mɛɛtɔlɔnaa pɔɔɔlayafɛi naanɔwa naanɔwa kɛ. Paa wei ɪ nyɔyɔ taa kɛ nyɔɔɔlɔyɔ kɔsɛmɔyɔ canɔm kahuka kɛ mɛɛtɔli kolɔm na titite. Na pɛ puluɔyɔ na ku tɔɔ kɛ tɔyɔ nakɔli ku pɛe taka.

¹⁸ Mprɔyɔ Papiloni tanɔlaa nyɔyɔ tɔ kra kɔtɔlɔ Selaya, na ɪ waali tɔ Sefaniya, na kɔtɔlɔa mɔra pa tanɔyɔ ɪsɔ tɛsɛle nɔnɔɔ tɔ. ¹⁹ Na ɪ kra tɔtɔyɔ yoolaa nyɔyɔ tɔ, na wulaw tɔɔaɔa nyɔma narɔlɔyɔ kakɔasi. Na takɔlasi ɔmaalɔ wei ɪ kra kɔyɔ yoolaa kɔfama tɔ, na Yuta ɪcate nyɔma kɛ nɔtɔso. Pa tanɔa mɔv Yosalem taa kɛ paa wɛɛ. ²⁰ Ilena Napusalatanɔ pona-wɛyɛ Papiloni wulaw kin kɛ Lipɔla. ²¹ Na Papiloni wulaw ku-wɛyɛ kra kɔra kɛ Hamati tɛtu ta tɔna.

ɪsɔna pa pona Yuta nyɔma kɛ hatoo Papiloni tɔɔɔle.

*Yuta tɛtv nyɔyɔ tɔ Ketaliya tɔm
(Selemii 40:7-41:18)*

²² Mprɔyɔ Papiloni wulaw Nepukanɛsaa kaasa Yuta yɔlaa kɛ pɔcɔɔyɔ tɛtv taa. Ilena ɪ kra Ahikam pɔyalɔ Ketaliya, Safanɔ saali kɛ pa nyɔyɔ tɔ. ²³ Yuta yoolaa nyɔyɔ nyɔma, na pa yɔlaa mɔra pa ta ha pa tɔyɔ Papiloni nyɔma tɔ, pa nu nti Nepukanɛsaa tɔ ɪ taa kɛ mɔv tɔ. Ilena pɔ polo Ketaliya kin kɛ Misipa. Nyɔyɔ nyɔma mɔpɛyɛle Netaniya pɔyalɔ ɪsɔmɔyɛli, na Kaleya pɔyalɔ Yohanɔnɔ na Netofa tɔ Tanɛhumɛti pɔyalɔ Selaya na Maaka tɔ Yasaniya. ²⁴ Mprɔyɔ Ketaliya tɔma pa tɔna na tuunaɔ sɪ: ɪ taa nyana Papiloni nyɔma. ɪ caɔa tɛtv taa na ɪ nukɔna-wɛ te, ɪ kɔ waa.

²⁵ ɪsɔtɔnaa naatosomɔpɔɔlaya sika, ɪlena awulumpu Nataniya pɔyalɔ ɪsɔmɔyɛli, ɪlisama saali kɛle. Mprɔyɔ ɪsɔmɔyɛli kraɔa yɔlaa naanɔwa na ɪ polo Misipa na ɪ kɔ Ketaliya na Yuta

nyéma na Papiloni nyéma mpa pa wε ι κιη τδ. ²⁶Μρυγυλε σαγοντο kra ιcατε nyéma na Papiloni τδm, na nyυγυ nyéma τδ si pά taa κω na pá λεετι-wε. Uena pá se na pá polo Icipiti.

*Sowakeη salaka tδlvyv
(Selēmi 52:31-34)*

²⁷Yuta wulav Sowakeη salaka pənaγa hiu na naanowa na naatosompəγolaγa nyəηka sikaα, uena Ifili-Melota pəsi Papiloni wulav. Μρυγύ ι tula Sowakeη ke pə ισəto naanowa na naale nyəη kyakv hiu na naatosompəγolaγa nyəηkv. ²⁸Uena í lapι-ι κəpantv. U kra-ι awulaa lempa mpa pa wε Papiloni τδ pa nyυγυ tv. ²⁹Na pá wəγəsi ι salaka wontu, na ι na Papiloni wulav pá təkι təntəmle. ³⁰Na Papiloni wulav paasəγəna-ι paα kyakv ηku, haləna ι səm.

KUTÓOSUTU TAKELAYÁ KANCAALAYÁ NYĒŊKA Kutúlútu

Kutóosutu takélaya kancaalaya nyēŋka kane ka taa ké pa keesəyi lseyeli nyóma lólon loosi tòm na Tafiiti kawulaya təyov tòm. Pa keesəyi ka taa tótəyov Iso təyaya ŋmav tayanuyov tòm tótə. Takélaya ŋmaalo huləyi-tu si Iso seetu nte pə təna pa kite.

Isəna pa faya Kutóosutu I takélaya tə:

Atam lulaa na pə lolu Tafiiti, titite 1-9

Tafiiti kawulaya təyov tòm, titite 10-29

LULUŊ LOOSI TAMSUYU

Pə kpaɣav Atam na pə polo Isav luluyv tə

¹ Atam pəyalv kele Seti, Seti pəyalv kele Inəosi. ² Inəosi pəyalv kele Kenəŋ, Kenəŋ pəyalv kele Malaleyeli, Malaleyeli pəyalv kele Yeleti. ³ Yeleti pəyalv kele Henəki, Henəki pəyalv kele Matusalem, Matusalem pəyalv kele Lemeki. ⁴ Lemeki pəyalv kele Nowee, Nowee pəyalaa nte Sem na Kam na Yefete.

⁵ Yefete pəyalaa nte Komee, na Makəki, na Matayi, na Yafəŋ, na Tupaal, na Meseki, na Tilasi. ⁶ Komee pəyalaa nte Asəkənaasi, na Tifati, na Tokaama. ⁷ Yafəŋ pəyalaa nte Iliisa na Taasisi, na Kitim, na Lotanim.

⁸ Kam pəyalaa nte Kusi, na Misilayim, na Puti, na Kanaəŋ. ⁹ Kusi pəyalaa nte Sepa, na Hafila, na Sapəta, na Lakəma, na Sapəteka. Lakəma pəyalaa nte Sapa, na Tetəŋ. ¹⁰ Tetv taa wulav kancaalaya nyəŋ Nemloti caa kele Kusi tótə. ¹¹⁻¹² Luti, na Anem, na Lehəpi, na Nafutu, na Patəlosi, na Kasulu, na Kafətəo nyóma mpa pa ké Filiisi nyóma tə pa cəso kele Misilayim. ¹³⁻¹⁵ Kanaəŋ pəyalv kancaalaya nyəŋ nte Sitəŋ. Sitəŋ waali ké Hətu. Pəyele Yəpusi nyóma, na Amolii nyóma, na Kilikas, nyóma, na Hifi nyóma, na Aləkiti nyóma, na Sini nyóma ¹⁶ na Afati nyóma, na Semalii nyóma, na Hamati nyóma cəso kele.

¹⁷ Sem pəyalaa nte Ilam, na Asuu, na Aləpasati, na Luti, na Alam, na Usi, na Huuli, na Ketee, na Meseki. ¹⁸ Aləpasati pəyalv kele Sela, Sela pəyalv kele Ipee. ¹⁹ Piya naaleye Ipee lulaa, pa yaa kancaalaya nyəŋka si Peleki. Pə nyuyv nte si fəyav. Mpi tə, i waato taa ké ate yəlaa fəyaa. Pa yaa Peleki neu si Yəkətaŋ. ²⁰ Yəkətaŋ pəyalaa nte Aləmotati, na Selef, na Hasamafeti, na Yela. ²¹ Na Hatolam, na Usali, na Tikəla, ²² na Ipaali, na Apimayeli, na Sapa. ²³ Na Ofii, na Hafila, na Yorəpi. Yəkətaŋ pəyalaa nte pa tənaya mpu.

²⁴ Sem pəyalv kele Aləpasati, Aləpasati pəyalv kele Sela. ²⁵ Sela pəyalv kele Ipee, Ipee pəyalv kele Peleki, Peleki pəyalv kele Lewu. ²⁶ Lewu pəyalv kele Selu, Selu pəyalv kele Nahoo, Nahoo pəyalv kele Tela. ²⁷ Tela pəyalv kele Apələm wei pá kəma na pá cuyisi si Apələham tə.

²⁸ Apələham pəyalaa nte Isaaka na Isəmayeli. ²⁹ Pa luləŋ nyóma həla nte.

Isəmayeli pəyalv kancaalaya nyəŋ nte Nepayəti, Nepayəti waali ké Ketaa, na Atəpeleli, na Mipisam. ³⁰ Na Misema, na Tuma, na Masa, na Hatati, na Tema. ³¹ Na Yetuu, na Nafisi, na Ketəma. Isəmayeli nyóma nte.

³² Apələham alv naale nyəŋ Ketula ná lola-i Similan na Yəkəsaŋ na Metəŋ, na Matiyəŋ, na Isepaki, na Suwa. Yəkəsaŋ pəyalaa nte Sapa na Tetəŋ. ³³ Matiyəŋ piya nte Ifa na Ifee, na Hanəki, na Apita na Iləta. Ketula luluyv nyóma nte pa tənaya mpu.

³⁴ Apələham luləna Isaaka. Isaaka ná lola Isav na lseyeli. ³⁵ Isav pəyalaa nte Ilifasi na Leweli na Yewusi na Yayelam na Kola. ³⁶ Ilifasi pəyalaa nte Teməŋ na Omaa na Sefi na Katam na Kenasi na Timna na Amaleke. ³⁷ Leweli pəyalaa nte Nahati na Sela na Samma na Misa. ³⁸ Seyii pəyalaa nte Lotəŋ na Sopali na Sipeyov na Ana na Tisəŋ na Isee na Tisaŋ. ³⁹ Lotəŋ pəyalaa nte Hóli na Homam na i neu alonyəŋ nte Timna. ⁴⁰ Sopali pəyalaa nte Aliyəŋ, na Manahati, na Ipaali, na Sefi, na Onam. Sipiyoŋ pəyalaa nte Aya, na Ana. ⁴¹ Ana pəyalv kele Tisəŋ, Tisəŋ pəyalv kele Haməlaŋ, na Isepaŋ, na Itəlaŋ, na Keləŋ. ⁴² Isee pəyalaa nte Pilehaŋ, na Safəŋ, na Yakaŋ. Tisaŋ pəyalaa nte Usi, na Alan.

Itəm nyóma awulaa na pa nyuyv nyóma

(Kancaalaya 36:31-43)

⁴³⁻⁵⁰ Awulaa mpa pá təkaya kawulaya ke Itəm tetv taa na pá kaasəyi təma, na pəcə lseyeli nyóma təkə pa kawulaya tə pa həla nte. Tinapa tetv tə Peyəo pəyalv Pela. Pela səpa, Ilena Posola tetv tə Sela pəyalv Yorəpi náa təyə. Pəle pə waali ké Teməŋ tetv tə Husam na Afi tetv tə Petati pəyalv Hatati. Iru i yoonna Matiyəŋ tetv nyóma ke Mowəpu tetv taa na í kəli-we. Na Masələka tetv tə Saməla na Lehəpoti tetv tə Sawuli ke pəyə nəyə. Na Akəpəo pəyalv Paali Hanəŋ, na Payi tetv tə Hatati wei í kpaɣa Matələti pəelə Matəpeeli tə, Me-Sahəpi saali kele.

⁵¹ Wulaɔ Hatati səm waali ké lóɔɔ nyɔɔ nyáma tɔkaya kawulaya ke Itɔm tɔɔ. Hali pɛle pa hɛla nté Timna, na Alɛfa, na Yeteti, ⁵² na Oholipama, na Ila, na Pinonɔ. ⁵³ Na Kenasi, na Temanɔ, na Mipisaa, ⁵⁴ na Makətəyeli na Ilaɔm. Itɔm lóɔɔ nyɔɔ nyáma nté.

2

Yakɔɔɔ pəyalɔ Yuta lɔlvɔɔ nyáma

¹ Yakɔɔɔ wei pá cuyusaɔ sɪ lɛyɛli tɔ, ɪ pəyalaa hɛla ntɔ. Lupɛɔ, na Simiyonɔ, na Lefii, na Yuta, na Isakaa, na Sapulonɔ. ² Na Tanɔ, na Yosɛɛɔ, na Pɛncamɛɛ, na Nɛfətali, na Kati, na Asɛɛ.

³ Yuta ná hika apalɔpiya tooso na Kanaaɔ tɛtu tu Suwa pɛɛɔ. Pɛɛyɛɛ ɛɛli, na Onanɔ, na Sela. Ama kancaalaya tu ɛɛli ɪara mpi pə ta maɔa Tacaa ke paa pəɔ tɔ. Iɛna Iɔo kɔ-u. ⁴ Pə waali ké Yuta hikina ɪ poolu Tamaa ke apalɔpiya naale tɔtɔ. Pɛɛsɪ, na Sela. ɪ pəyalaa tɛna kɛnta kakpasɪ. ⁵ Pɛɛsɪ pəyalaa nté Hɛsəlɔɔ, na Hamuli. ⁶ Sela pəyalaa nté Simili, na Itanɔ, na Hemanɔ, na Kaləkɔti, na Tala. Pa kɛnta kakpasɪ. ⁷ Kaami pəyalɔ kɛɛ Akaa. Inɪ ɪ ká kɛyana mpi Tacaa ká kɛsaɔ sɪ pá taa su pa ti tɔ. Iɛna Iɔo náá tɔɔsi-wɛyɛ mpusi. ⁸ Itanɔ pəyalɔ kɛɛ Asaliya. ⁹ Hɛsəlɔɔ pəyalaa nté Yelameyeli, na Lam, na Kaleɔɔ.

¹⁰ Lam pəyalɔ kɛɛ Aminatari, Aminatari lɔlɛna Yuta kɛkɛle nyɔɔ tu Nasonɔ. ¹¹ Nasonɔ pəyalɔ kɛɛ Salɛma, Salɛma pəyalɔ kɛɛ Poosi. ¹² Poosi pəyalɔ kɛɛ Oɔɔɔti, Oɔɔɔti pəyalɔ kɛɛ Seseɛ. ¹³ Iɛna Seseɛ náá lɔli piya naatosompɔyɔɔɔ. Hali pa hɛla ntɔ, ɪsu pa tɔɔna tɔma tɔ. Iiyari, na Apinatari, na Samma, ¹⁴ na Netaneyeli, na Latayi, ¹⁵ na Oɛɛm, na Tafii. ¹⁶ Pa newaa alɔnyama nté Seluya, na Apikaali. Seluya pəyalaa nté Apisayi, na Sowari, na Asayɛli. Pa kɛnta tooso. ¹⁷ Pəyaya kulmaya ke Apikaali ná lɔlɔa, pa yaa-ke sɪ Amasa. Ka caa kɛɛ Isəmayeli tu Yetɛɛ.

¹⁸ Hɛsəlɔɔ pəyalɔ Kaleɔɔ ná hika piya liyiti na ɪ alɔ Asura. Kancaalaya nyəɔka ke alɔpəyaya, pa yaa-ke sɪ Yeliyoti. Kɛɛ ka waali ké apalɔpiya tooso. Yesɛɛ, na Sopari, na Atɔɔ. ¹⁹ Asura sɔpaya, ɪɛna Kaleɔɔ kɛyana Iɔlata ke alɔ, na ɪ lɔli-ɪ apalɔpəyaya, na ɪ ha-ke sɪ Huuu. ²⁰ Mɔpɔyɔ Huuu ná lɔli Ulii, na Ulii lɔli Pəsələli.

²¹ Hɛsəlɔɔ lɔlvɔɔ pusi sika nutoso, ɪɛna ɪ kɛyana Kalaati caa Makii pɛɛɔ, na ɪ lɔli apalɔpəyaya na ɪ ha-ke sɪ Sekupi. ²² Sekupi unɪ ɪ pəyalɔ kɛɛ Yayii. Yayii ka tɔɔna acalɛɛ hiu na toosoɔ Kalaati tɛtu taa. ²³ Ama Kesuu na Alam pə awulaa lɛka Yayii acalɛɛ na Kena ɪcɛtɛ sɔsɔɔɔ, na pə cɔɔ acalɛɛ na á kɛnti nutoso. Makii lɔlvɔɔ nyáma ka wenna tɔɔna unɪ. ²⁴ Apiya paalɔ Hɛsəlɔɔ sɔpəna, ɪɛna Kaleɔɔ tasa Iɔlata ké kɛtɔna na ɪ lɔli apalɔpəyaya na ɪ ha-ke sɪ Asuu. Asuu unɪ ɪ ɔmawa Tekowa ɪcɛtɛ.

²⁵ Mɔpɔyɔ Hɛsəlɔɔ pəyalɔ kancaalaya nyəɔ Yelameyeli lɔli piya pəyale. Sɔsɔ nyəɔ nté Lam. Lam waali ké Puna, na Olɛni, na Oɛɛm, na Ahiya. ²⁶ Iɛna Yelameyeli kɛyana Atala tɔtɔ, na ɪ lɔli Onam. ²⁷ Lam pəyalɔ kancaalaya nyəɔ Yelameyeli piya nté Maasi, na Yamɛɔ, na Iɛɛɛ. ²⁸ Onam pəyalaa nté Sammayi, na Yata. Sammayi pəyalaa nté Natari, na Apisuu. ²⁹ Mɔpɔyɔ Apisuu kɛyana Apihayili na íli ɪ lɔli-ɪ Apanɔ na Moliti. ³⁰ Natari pəyalaa nté Seleti, na Apayim. Ama Seleti ná sɔpa ɪ feina pəyaya. ³¹ Apayim pəyalɔ kɛɛ Iseyi, Iseyi pəyalɔ kɛɛ Sesanɔ, Sesanɔ pəyalɔ kɛɛ Alayi. ³² Sammayi taalɔ Yata pəyalaa nté Yetɛɛ, na Yonatanɔ. Ama Yetɛɛ ná sɔpa ɪ feina pəyaya. ³³ Yonatanɔ piya nté Peleti, na Sasa. Yelameyeli lɔlvɔɔ nyáma nté.

³⁴⁻³⁵ Alɔpiya tike ke Sesanɔ ká lɔlɔa. Iɛna ɪ ha ɪ pɛɛɔ lelu ke ɪ yom Icipiti tu Yaaha, na íli ɪ lɔli apalɔpəyaya na ɪ ha-ke sɪ Atayi. ³⁶ Atayi pəyalɔ kɛɛ Natanɔ, Natanɔ pəyalɔ kɛɛ Sapati, ³⁷ Sapati pəyalɔ kɛɛ Iɔlali, Iɔlali pəyalɔ kɛɛ Oɔɔti. ³⁸ Oɔɔti pəyalɔ kɛɛ Yehu, Yehu pəyalɔ kɛɛ Asaliya. ³⁹ Asaliya pəyalɔ kɛɛ Hɛɛsɪ, Hɛɛsɪ pəyalɔ kɛɛ Iɔasa. ⁴⁰ Iɔasa pəyalɔ kɛɛ Sisimayi, Sisimayi pəyalɔ kɛɛ Salum. ⁴¹ Salum pəyalɔ kɛɛ Yekamiya, na Yekamiya pəyalɔ kɛɛ Iɔisama.

⁴² Yelameyeli taalɔ Kaleɔɔ pəyalɔ kancaalaya nyəɔ nté Mesa, Mesa pəyalɔ kɛɛ Sifi. Naale nyəɔ nté Malesa, Malesa pəyalɔ kɛɛ Hɛpəlɔɔ. ⁴³ Hɛpəlɔɔ pəyalaa nté Kola, na Tapuwa, na Lekem, na Sema. ⁴⁴ Sema pəyalɔ kɛɛ Laham, Laham pəyalɔ kɛɛ Yɔkɔwam, Lekem pəyalɔ kɛɛ Sammayi. ⁴⁵ Sammayi pəyalɔ kɛɛ Mawonɔ, Mawonɔ pəyalɔ kɛɛ Pɛti-Suu. ⁴⁶ Mɔpɔyɔ Kaleɔɔ tasa Iɔa ke kɛyana na ɪ lɔli Halanɔ, na Mosa, na Kasɛsɪ. Iɛna Halanɔ náá lɔli apalɔpəyaya na ɪ ha-keɛɛ hɛtɛ tɔtɔ sɪ Kasɛsɪ. ⁴⁷ Yatayi pəyalaa nté Lekem, na Yotam, na Kesanɔ, na Peleti, na Iɔa, na Saafɔ. ⁴⁸ Mɔpɔyɔ Kaleɔɔ tasa Maaka ke kɛyana tɔtɔ, na ɪ lɔli Sɛpɛɛ, na Tilana. ⁴⁹ Pəɛ pə waali ké ɪ tasa Saafi ke lɔlvɔɔ. Iɛna Saafɔ náá lɔli Matəmana, na Sefa. Sefa pəyalaa nté Makəpɛna, na Kipeya. Pəɛ pə paasi Kaleɔɔ lɔli alɔpəyaya na ɪ ha-ke sɪ Akasa.

⁵⁰ Kaleɔɔ lɔlvɔɔ nyáma lɛlaa hɛla ntɔ, ɪ pəyalɔ kancaalaya nyəɔ Huuu alɔ Iɔlata pəyalaa wɛ tooso ké. Sopali wei ɪ ɔmawa Kiliyati-Yeyalim ɪcɛtɛ tɔ, ⁵¹ na Salɛma wei ɪ ɔmá Pɛtəlɛhem ɪcɛtɛ tɔ, na Halefi wei ɪ ɔmá Pɛtɛ-Ketɛ nyəntɛ tɔ. ⁵² Sopali lɔlvɔɔ nyáma nté Halowe nyáma, na Menuhoti nyáma taa lɛlaa. ⁵³ Kiliyati-Yeyalim lɔlvɔɔ nyáma nté Iɔi tɛtu nyáma, na Puti tɛtu nyáma, na Sumati tɛtu nyáma, na Miselayi tɛtu nyáma mpa pa caɔa mɔpɔyɔ Sola na Iɔətawəli hɔyɔɔɔ taa tɔ.

⁵⁴ Salɛma lɔlvɔɔ nyáma nté Pɛtəlɛhem nyáma, na Netofa nyáma, na Atəlɔti-Pɛti-Yowari tɛtu nyáma, na Manaha tɛtu nyáma lɛlaa, na Sola tɛtu nyáma lɛlaa. ⁵⁵ Na pá sɔsɔna takɛlasi nyəntaa

lɔlɔɲ nyáma mpa pa we Yarɛɛsi ɪcate taa tɔ. Isu Tilati tetu nyáma, na Simati tetu nyáma. Mpa ni pa ké Lekapii tetu nyáma cɔsɔ Hamati lɔlɔɲ nyáma Keni tetu nyáma ké.

3

Tafiiti lɔlɔɲ nyáma

¹ Tafiiti pɔyala mpa i lɔla Hepɔlɔɲ tɔ pa hɔla ntɔ. I alɔ Sisilee tu Ahinowam pɔyalɔ Amənɔɲ kele kancaalaya tu. Amənɔɲ waali ké i alɔ Kamɛli tu Apihayili pɔyalɔ Taniyɛli. ² Tooso nyɔɲ nté i alɔ Maaka, Kesuu tetu wulɔ Taləmayi pɛɛlɔ pɔyaya Apəsəlɔm. Liyiti nyɔɲ nté i alɔ Hakii tetu tu pɔyalɔ Atoniya. ³ Kakpasɪ nyɔɲ nté i alɔ Apitali pɔyalɔ Sefatiya. Naatoso nyɔɲ nté i alɔ Ikəla pɔyalɔ Itəleyam. ⁴ Pusi naatosompɔɔlɔɲa na hɔɔɔlɔɲ ŋku i tɔɔɔ kawulaya ke Hepɔlɔɲ tɔɔɔ i lɔla-we. Pɛɛ pɛ waali ké i tɔɔɔ kawulaya ke Yosalem ke pusi hiu na naanɔwa na tooso. ⁵ I lɔla tənaya piya tɔtɔ. I alɔ Pasepa Amiyeli pɛɛlɔ ná lɔla-i apalɔpiya liyiti. Pɛɛɔɔɔ Sima, na Sopari, na Natan, na Salɔmɔɲ. ⁶⁻⁸ Mɔpóɔ i lɔla piya pɔɔɔlayafɛi naanɔwa tɔtɔ. Pɛɛɔɔɔ Ipa, na Iliisua, na Ilipeleti, na Noka, na Nefɛki, na Yafiya, na Iliisama, na Iliyata, na Ulifeleti. ⁹ Pɛɛ pɛ paasi i alaa lɛlaa ná lɔla-i apalɔpiya tɔtɔ, na alɔpɔyaya pa yaa kele si Tamaa.

¹⁰ Salɔmɔɲ kɔlɔlaa siyisiyi kele Lɔpɔwam, na Apiya, na Asa, na Sosafati. ¹¹ Na Solam, na Ahasiya, na Sowasi, ¹² na Amasiya, na Asaliya, na Yotam. ¹³ Na Ahasi, na Isekiyasi, na Manasee, ¹⁴ na Amɔɲ, na Sosiyasi. ¹⁵ Sosiyasi pɔyalɔ kancaalaya nyɔɲ nté Yohanan, naale nyɔɲ nté Sowakim, tooso nyɔɲ nté Setesiyasi, na liyiti nyɔɲ nté Salum. ¹⁶ Sowakim pɔyala nté Yekoniya na Setesiyasi.

¹⁷ Yekoniya wei Papiloni nyáma kuuwa tɔ i pɔyala nté Seyatiyeli, ¹⁸ na Maləkilam, na Petaya, na Senasaa, na Yekamiya, na Hosama, na Netapiya. ¹⁹ Petaya pɔyala nté, Solopapɛli na Simeyi. Solopapɛli pɔyala we naaleɔ. Mesulam, na Hananiya, na alɔpɔyaya, pa yaa kele si Selomiti. ²⁰ Pɛɛ pa waali ké piya kakpasɪ tɔtɔ. Hasupa, na Oheli, na Pelekiya, na Hasatiya, na Yusaru-Heseti.

²¹ Hananiya pɔyala nté Pelatiya, na Yesaya na pɔ sɔsɔna Lefaya, na Alənən, na Opatiya, na Sekaniya, pa pɔyala. ²² Piya naatoso ke Sekaniya ná lɔla, mpɛɔɔ Semaya, na Hatusi, na Ikaali, na Paliya, na Neyaliya, na Safati. ²³ Neyaliya ná lɔla piya tooso, Iliyohenayi, na Hisikiya, na Asəlikam. ²⁴ Iliyohenayi ná lɔla piya naatosompɔɔlɔɲa. Hotafiya, na Iliyasi, na Pelaya, na Akupi, na Yohanan, na Telaya, na Anani.

4

Yuta lɔlɔɲ nyáma lɛlaa hɔla

¹ Yuta lɔlɔɲ nyáma lɛlaa hɔla nté Pelesi na Hesəlɔɲ, na Kaami, na Huuu, na Sopali. ² Sopali pɔyalɔ Leyaya pɔyalɔ kele Yahati. Na Yahati náá lɔli Ahumayi, na Lahati. Sola lɔlɔɲ nyáma cɔsɔnaa nté.

³⁻⁴ Ifafəla pɔyalɔ kancaalaya nyɔɲ Huuu wei i ŋmá Petəlehɛm ɪcate tɔ i pɔyala nté Itam, na Sisileyeli, na Isema, na Itəpəsi, na alɔpɔyaya, pa yaa-ke si Hasələponi. Pɛɛ pɛ waali ké i lɔla Penuweeli wei i ŋmá Ketɔ ɪcate tɔ na Isɛɛ wei i ŋmá Husa nyɔntɛ tɔ.

⁵ Asehui wei i ŋmá Tekowa ɪcate tɔ i ka wɛna alaa naale ké. Kancaalaya nyɔɲ nté Hela, naale nyɔɲ ke Naala. ⁶ Naala lɔla-i apalɔpiya liyiti ké. Ahusam, na Hefɛɛ, na Temini, na Ahasetali. ⁷ Hela ná lɔla-i apalɔpiya tooso ké. Selɛti, na Sohaa, na Itanan.

⁸ Kɔsɔi pɔyala nté Anupi, na Sopɛpa. Kɔlɔm inɔɔɔɔ Halum pɔyalɔ Ahaleheli lɔlɔɲ nyáma cɔsɔ.

⁹ Yarɛɛsi nyɔɲ ká kɔlaa ké na pɔ kəli i taalɔnaa. Pɛɛɔɔ i too nawa wahala ke i lɔlɔɲ waatu ké. Ilena í ha-i si Yarɛɛsi. ¹⁰ Mɔpóɔ i səlɔma Isɔ si: Iseɔɔɔ Isɔ, koolu-m kɔpantu na ŋ sɔsɔi ma kɔwɛnam na ŋ kenti ma tɔɔ ké nyá niɲ na ŋ hatələna-m mpusi na wahala. Mɔpóɔ Isɔ ha-i mpi i səlɔmaa tɔ.

¹¹ Supa taalɔ Kelupi pɔyalɔ kele Mehii. Mehii nyɔɲ nté Isetɔɲ. ¹² Na Isetɔɲ nyáma nté Peti-Lafa, na Paseya, na Tehina. Tehina ŋmana Nahasi ɪcate. Ilena pɛɛ pa lɔlɔɲ nyáma caya Leka.

¹³ Kenasi pɔyala nté Otiniyɛɛ, na Selaya. Otiniyɛɛ nyáma nté Hatati na Meyonotayi. ¹⁴ Meyonotayi pɔyalɔ kele Ofəla. Selaya pɔyalɔ kele, caɲəm təma lataa cɔsɔ Yopari wei i ká we caɲəm nyáma tɛtɛkəle taa tɔ.

¹⁵ Yefune pɔyalɔ Kalepɔ nyáma ná we tooso. Ilu, na Ila na Naam. Kenasi caa kele Ila.

¹⁶ Yahaleleli pɔyala nté Sifi, na Sifa, na Tiliya, na Asaleli.

¹⁷⁻¹⁸ Isəla pɔyala nté Yetɛɛ, na Mɛɛti, na Ifɛɛ, na Yalɔɲ. Mɔpóɔ Mɛɛti kpaɔa Icipiti wulɔ pɛɛlɔ Pitiya, na í lɔli Miləyam, na Sammayi, na Isepa wei i ŋmawa Isetamɔwa ɪcate tɔ. Mɛɛti ka wɛna Yuta alɔ wei i lɔla-i Yelɛti wei i ŋmá Ketɔ ɪcate tɔ, na Hepɛɛ wei i ŋmawa Soko ɪcate tɔ, na Yekotiyele wei i ŋmawa Sanɔwa ɪcate tɔ.

¹⁹ M'p'og'ob Hotiya k'paya Naham neu n'og'ob. Pa l'ob'og' ny'oma n'te Kaami ny'oma mpa pa huka Keila, na Maakati ny'oma mpa pa huka Is'etemwa to.

²⁰ Sim'og'og' p'ayalaa n'te Am'og'og' na Linna na Peni-Hanan, na Til'og'. Iseyi l'ob'og' ny'oma n'te Soh'eti na i p'ayalob.

²¹ Yuta p'ayalob Sela l'ob'og' ny'oma n'te Eeli wei i n'ma Leka icate to, na Layeta wei i n'mawa Malesa icate to, na k'p'og'og'p'ontu ton ny'antob p'og'og' l'ub'aa mpa pa we Peti-Asepeya to. ²² Sela ke'le Yokim na Kosepa ny'oma na Yowasi na Salafi ny'oma mpa pa k'paya Mowarob alaa na p'ec'ob pa m'eli Lehem to pa c'asob. Tam t'ane to p'anaa ke'. ²³ Pa l'ob'og' ny'oma n'te tiisi n'malaa mpa paa we Netayim na Ketela na pa lak' wulaw ke t'omle to.

Simiy'og' l'ob'og' ny'oma

²⁴ Simiy'og'og' p'ayalaa n'te, Menuweli na Yamej, na Yalipi, na Sela, na Sawuli. ²⁵ Sawuli l'ob'og' ny'oma siyisiyi ke'le Salum na Mipisam, na Misema. ²⁶ Misema ny'oma n'te Hamuweli na Sakuu, na Simeyi. ²⁷ Simeyi na l'ola ap'olopiya naan'owa na naatoso na al'opiya naatoso. Ama i taal'ona na ta l'oli s'as'om. Pa to ke' Simiy'og'og' k'pek'ole ny'oma ta tala Yuta ny'oma ke p'ayale.

²⁸⁻³² Pa acal'ee s'as'ona, na p'ec'olob s'ek'p'ena wena a taa paa we'ee na p'ec'ob Tafiti tok'i i kawulaya to a h'ela n'te P'esepe, na Molata, na Hasaa-Suwali, na Pila, na Isem, na Tola, na Petuyeli. Na Hooma, na Sik'elaki, na Peti-Mal'ekap'oti, na Hasaa-Susim, na Peti-Pili, na Salayim. Pa acal'ee lenna n'te Itam, na Ayej, na Lim'og', na Tok'ej, na Asan. ³³ Na p'ec'olob acal'ee, hal'ona Paalati. Pa acal'ee n'te na pa l'ob'og'.

³⁴⁻³⁸ Simiy'og'og' l'ob'og' ny'oma h'ela n'tob. Mesopari, na Yam'elaki, na Amasiya p'ayalob Yosaj, na Sow'eli, na Selaya p'ayalob Yosipiya p'ayalob Yehu. Asiyeli saali ke'le, na Iliyohenayi, na Yakopa, na Yesohaya, na Asaya, na Atiyeli. Na Yesimiyeli, na Penaya, na Yetaya l'ob'og' to Alloj saali Sifeyi p'ayalob Sisa, na Simili, na Semaya. Pa huka s'as'om ke'. ³⁹ Ilena pa ya na pa polo tetek'ole ilim t'elule to ke' Ketob col'og' pa heen tiikuyu. ⁴⁰ M'p'og'ob pa mag'ana nyutob kupantob na tetu walaa, na pa c'ayana pa ti. Kam l'ob'og' ny'oma ka c'ayana tetu n'ti to taa ke' hatob l'og'. ⁴¹ Yuta wulaw Isekiyasi p'ole taa ke' mpe un' pa k'oma na pa yoonna Kam ny'oma na pa k'piisi-we t'ona'nan, na mpe pa c'aya t'ona'na hal'ona saja. Mpi pa to to, nyutob ka we t'ona'na si pa tola i t'og'.

⁴² Simiy'og'og' l'ob'og' ny'oma l'elaa isu y'elaa nas'ole na nu'ow'aa (500) na k'pawa It'om pug' taa. Mpey'ele Iseyi p'ayalaa liyiti Pelatiya, na Neyaliya, na Lefaya, na Usiyeli. ⁴³ M'p'og'ob pa k'owa Amaleke ny'oma mpa pu kaasaa na pa c'as'is' t'ona to, na mpe pa c'aya na pa l'ob'og' ny'oma we t'ona'na hal'ona saja.

5

Lup'ej l'ob'og' ny'oma

¹⁻² Lup'ej ka ke'na Yak'og'ob p'ayalob kanc'alaya ny'og'. Ama waatob wei i s'ona i caa alaa taa l'elob, il'ena i neu Yos'ef'ob p'as'is' kanc'alaya to. Paa na m'p'ob Lup'ej neu Yuta l'ob'og' ny'oma n'te s'as'aa. Hal'ob'ee pa taa l'elob t'og'ona Iseyeli kawulaya.

³ Lup'ej p'ayalaa n'te, Hanaki, na Palu, na Hes'ol'og', na Kalimi.

⁴ Sow'eli p'ayalaa n'te Semaya, na K'ok'i, na Simeyi, ⁵ na Mika, na Leyaya, na Paali, ⁶ na Peela. Kant'akaya ny'og' in'og'ole Lup'ej ny'oma ny'og'ob to wei Asilli wulaw Tek'ela-Falasa ka k'paya na i p'ona i te to.

⁷ Peela tet'ona'na mpa pa ke' pa l'ob'og' ny'oma na pa to-wey'ee tak'olaya taa to pa h'ela n'tob. Kanc'alaya ny'og' n'te Yei'yeli, naale ny'og' ke Sakali, ⁸ tooso ny'og' ke' Sow'eli saali kul'el'ob'og' Sema, na Sema saali Anasi p'ayalob Pela.

Lup'ej ny'oma ka we'na tetu n'ti to we Al'ow'ee na ilim m'p'et'og' na Nepo pug'ob na Paali-Mey'og'og' icate na ilim n'tog'og' to to. ⁹ Pa t'ec'ayale na ilim t'elule to ke'le p'ob k'paya P'apiloni pug'ob I'elati n'og' ke t'imp'i w'olaya tetu caal'og' to. Mpi to, pa tola ka t'ow'aa s'as'om ke' Kalaati tetu taa ke'. ¹⁰ Paa yoonna Hakili ny'oma ke Sayuli p'ole taa ke' na pa k'eli-we. Ilena pa polo pa c'aya Kalaati ilim t'elule h'og'ol'og' t'ona taa.

Kati l'ob'og' ny'oma

¹¹ Kati l'ob'og' ny'oma ka c'ayana Lup'ej ny'oma k'og'og'og' taa ke' ilim n'tog'og' to ke' Pasaj tetu taa, hal'ona Salika tetu ilim t'elule to. ¹² Sow'eli l'ob'og' ny'oma n'te kanc'alaya ny'oma. Naale ny'oma n'te Safaj l'ob'og' ny'oma, p'ele pa waali ke' Yanayi, na Safati. ¹³ P'ole p'ob paasi p'ob kaasa l'ob'og' naatosomp'og'olaya ny'og'og' ny'oma. P'el'ey'ele Mikay'eli, na Mesulam, na Sepa, na Yolayi, na Yakan, na Siya, na I'p'ee. ¹⁴ Paa ke' Ap'ihayili l'ob'og' ny'oma ke'. Ap'ihayili c'os'ona'na siyisiyi h'ela n'te Huli, na Yal'owa, na Kalaati, na Mikay'eli, na Yesisayi, na Yato, na Puusi. ¹⁵ Pa ny'og'ob to n'te Kuni saali Ap'itiyeli p'ayalob Ahi. ¹⁶ Kati l'ob'og' ny'oma ka c'ayana Kalaati na Pasaj pa tet'ona'na na p'ob h'og'ol'og' taa na p'ob suna Sal'og'og' t'etiikile t'ona'na.

¹⁷ Yuta wulaw Yotam na Iseyeli ny'og' Solop'owam pa p'ole taa ke' pa towa Kati k'pek'ole ny'oma p'ane pa h'ela ke' tak'olaya taa.

¹⁸ Lupeŋ na Kaṭi pa kpeka na Manasee kpekäle hɔɔlɔɔyɔ ka wena yoolaa taa yoolaa ke iyisi nule na liyiti na nasətoŋo na nuɔwɔ na nutoso (44760) kpekäle. Pa nyamá kpáləŋ na layalɛe yaa tɔŋ tɔm ke teu. Na pa sɔɔlɔ ɔɔwaa si pá yoo. ¹⁹ Ḿpóyó pa yooŋa Hakili nyóma na Yetuu na Nafisi na Notari pa lɔlɔ nyóma. ²⁰ Ilena pá wiina Iso na naani si í waasi-we. Ilena Iso mu pa səlɔmɔyɔ na pá kəli Hakili nyóma, na pa cɔlɔ nyóma. ²¹ Na pá kuu pa tola, yooyooŋaa ke iyisi nule na naanɔwa (50000) na heeŋ na pəŋ ke iyisi ŋmɔnɔyɔ na nule na naanɔwa (250000). Kpaŋasi ke iyisi naale (2000) na pá kpa yəlaa iyisi nuɔwɔ (100000) kə saləka. ²² Na Iso sənə-wə na pá kó kolontunaa paɣale tətɔ. Ilena mpe pá caɣa Hakili nyóma tetu taa. Haləna waatu wei kolontunaa kpaɣa mpe pa mayamaɣa tɔ.

Manasee lɔlɔyɔ nyóma mpa pa we Yaatanɔ waali tɔ

²³ Manasee kpekäle hɔɔlɔɔyɔ lɛŋku nyóma ka caɣana tetu taa kə pə kpaɣaw Pasan haləna Paali-Heeməŋ. Na pá polo Senii na Heeməŋ nyɔy tɔ, paa we paɣale kə. ²⁴ Pa lɔlɔŋ nyɔyɔ nyóma hələ nte Ifee na Iseyi, na Iliyeli, na Asəliyeli, na Ilemeya, na Hotafiya, na Yatiyeli. Pa tənaya mpu paa kə yoolaa kupama kə na pa nyɔyɔ kulaa.

²⁵⁻²⁶ Ḿpóyó Manasee kpekäle hɔɔlɔɔyɔ lɛŋku nyóma mpe, na pá sɔəsənə Lupeŋ na Kaṭi kpeka nyóma, pá lɔwa pa caanaa caanaa Iso na pá laaki piitimnaa mpa Iso tɔyɔŋna na mpe pá kəɔ na pá caɣa tɔ pele pa tuŋ. Pə tɔɔ kə Iso yelaa na Asilii nyóma wullaw wei pa yaa si Puli na pá cuɣusi-i si Tekəla-Falasa tɔ, í na i yoolaa pá watɔ kpeka anɔ a tetu na pá kuu-we na pá pona Halasi ke Harəɔ paɣə nɔyɔ ke Hala tetu ke Kosan tetekəle taa. Tənaya pa we haləna saŋa.

Lefii kotəlaa səsaa lɔlɔŋ nyóma

²⁷ Lefii pəyalaa nte Keesəŋ na Kehati, na Melali. ²⁸ Kehati nyóma nte Amələm, na Isaa, na Hepələŋ, na Usiyeli. ²⁹ Apalɔpiya naale na alɔpəyaya kulomaya ke Amələm lulaa. Mpeyele Alɔŋ, na Moisi, na Maləyam. Alɔŋ pəyalaa nte, Natari, na Apihu, na Ilasaa, na Itamaa. ³⁰ Ilasaa pəyalɔ kele Penhasi, Penhasi pəyalɔ kele Apisuwa, ³¹ Apisuwa pəyalɔ kele Puki, Puki pəyalɔ kele Usi. ³² Usi pəyalɔ kele Selaya, Selaya pəyalɔ kele Melayɔti. ³³ Melayɔti pəyalɔ kele Amaliya, Amaliya pəyalɔ kele Ahitupi. ³⁴ Ahitupi pəyalɔ kele Satəki, Satəki pəyalɔ kele Ahimaasi. ³⁵ Ahimaasi pəyalɔ kele Asaliya, Asaliya pəyalɔ kele Yohanan. ³⁶ Yohanan pəyalɔ kele Asaliya. Na Asaliya inɔ i ka ke na kɔtɔlɔ ke Yuta nyóma Iso təsɛle nte Salɔmɔŋ ŋmawa tɔ tə taa. ³⁷ Asaliya pəyalɔ kele Amaliya, Amaliya pəyalɔ kele Ahitupi. ³⁸ Ahitupi pəyalɔ kele Satəki, Satəki pəyalɔ kele Salum. ³⁹ Salum pəyalɔ kele Hilikiya, Hilikiya pəyalɔ kele Asaliya. ⁴⁰ Asaliya pəyalɔ kele Selaya, Selaya pəyalɔ kele Yosataki. ⁴¹ Inɔ na Yuta na Yosalem pə yəlaa ke Iso yelaa na Nepukanesaa pá kuu na pá tɛna pa tɛ.

6

Lefii lɔlɔyɔ nyóma lɛlaa

¹ Lefii pəyalaa nte Keesəŋ, na Kehati, na Melali. ² Keesəŋ pəyalaa nte Lipini na Simeyi. ³ Kehati pəyalaa nte Amələm, na Isaa, na Hepələŋ na Usiyeli. ⁴ Melali pəyalaa nte Malii, na Musi. Lefii kpeka wena a kpeyelaa na pá keesəna pa caanaa tɔyɔle.

⁵ Keesəŋ lɔlɔyɔ nyóma siyisiyi kele Lipini, na Yahati, na Simma, ⁶ na Yowa, na Itoo, na Sela, na Yeyatəlayi.

⁷ Kehati pəyalaa nte Aminatari, na Kɔlee, na Asii, ⁸ na Iləkana, na Apiyasafi, na Asii. ⁹ Na Tahati, na Iliyeli, na Osiyasi, na Sawuli.

¹⁰ Iləkana pəyalaa nte Amasayi, na Ahiməti. ¹¹ Ahiməti lɔlɔyɔ nyóma nte Iləkana, na Sofayi, na Nahati, ¹² na Iliyari, na Yelowam, na Iləkana. ¹³ Samiyɛli pəyalɔ kancaalaya nyəŋ nte Sowɛli, na naale nyəŋ nte Apiya.

¹⁴ Melali lɔlɔyɔ nyóma siyisiyi kele Malii, na Lipini, na Simeyi, na Usa, ¹⁵ na Sima, na Hakiya, na Asaya.

¹⁶ Ḿpóyó Tafiti kpaɣa Lefii lɔlɔyɔ nyóma lɛlaa ke yonyoolaa ke pə kpaɣaw waatu wei pa si Iso atakaa ke cokəle taa ke Yosalem tɔ. ¹⁷ Cokəle nte tə nənɔyɔ tənaya mpe inɔ pa yookaya pa yontu, isu paa si-we tɔ, na pəcɔ Salɔmɔŋ ŋmaaki Yuta nyóma Iso təsɛle ke Yosalem.

¹⁸ Mpa paa kə tɔmlɛ lataa tɔ pana pa pəyalaa nte. Kehati lɔlɔyɔ tɔ nte yonyoolu Hemaŋ na Hemaŋ caa kele Sowɛli na Sowɛli caa kele Samiyɛli. ¹⁹ Samiyɛli caa kele Iləkana, Iləkana caa kele Yelowam, Yelowam caa kele Iliyeli, Iliyeli caa kele Towa. ²⁰ Towa caa kele Sufi, Sufi caa kele Iləkana, Iləkana caa kele Mahati, Mahati caa kele Amasayi. ²¹ Amasayi caa kele Iləkana, Iləkana caa kele Sowɛli, Sowɛli caa kele Asaliya, Asaliya caa kele Sefaniya. ²² Sefaniya caa kele Tahati, Tahati caa kele Asii, Asii caa kele Apiyasafi, Apiyasafi caa kele Kɔlee. ²³ Kɔlee caa kele Isaa, Isaa caa kele Kehati, Kehati caa kele Lefii, Lefii caa kele Yakəpɔ.

²⁴ Yonyoolaa kpekəle naale nyənte nyɔy tɔ Asafi ka wenna Hemaŋ ntɔyɔŋ tɔ. I caa kele Pelekiya, Pelekiya caa kele Sima. ²⁵ Sima caa kele Mikayɛli, Mikayɛli caa kele Paseya, Paseya caa kele Maləkiya. ²⁶ Maləkiya caa kele Itəni, Itəni caa kele Sela, Sela caa kele Ataya. ²⁷ Ataya

caa kele Itan, Itan caa kele Simma, Simma caa kele Simeyi. ²⁸ Simeyi caa kele Yahati, Yahati caa kele Keeson, Keeson caa kele Lefii.

²⁹ Yonyoolaa kpekale tooso nyante nyonyo to Melali lolvyo to Itan ka wenna pa mpotaj to. Itan caa kele Kisi, Kisi caa kele Apiti, Apiti caa kele Maluki. ³⁰ Maluki caa kele Hasapiya, Hasapiya caa kele Amasiya, Amasiya caa kele Hilikiya. ³¹ Hilikiya caa kele Amsi, Amsi caa kele Pani, Pani caa kele Semee. ³² Semee caa kele Malii, Malii caa kele Musi, Musi caa kele Melali, Melali caa kele Lefii.

³³ Pa tetonaa Lefii nyoma lelao ka lakayana tema lenna tona ya Yuta nyoma Iso tasele taa.

³⁴ Alon na i lolvyo nyoma pa tamle nte tala na tulaalona pa kotasi lapu. Mpe pa tike pa paasayana na Iso wontu ke Iso tasele taa, na pa laki Iseyeli nyoma isayatu tayanuwo kotasi ke teitei isu Iso tamle to Moisi ka suw to. ³⁵ Alon payalu kele Ilaasa, Ilaasa payalu kele Penhasi, Penhasi payalu kele Apisuwa. ³⁶ Apisuwa payalu kele Puki. Puki payalu kele Usi, Usi payalu kele Selaya. ³⁷ Selaya payalu kele Melayoti, Melayoti payalu kele Amaliya, Amaliya payalu kele Ahitupi. ³⁸ Ahitupi payalu kele Satoki, Satoki payalu kele Ahimaasi.

Lefii nyoma acalee

³⁹ Tetu hoyolon wei i taa Alon piitim nyoma mpa pa ke Kehati lolvyo nyoma to paa wee taylor. Mpeye pa tawa tete na pa caali-weye pa tetu celvyo. ⁴⁰ Pa cela-weye Yuta tetu icate Hepolon na to nonokila tetiikile. ⁴¹ Ama Yefune payalu Kalepu ke paa tema celvyo ke tawa taa acalee na pe halomnaa. ⁴²⁻⁴⁵ Alon lolvyo nyoma yulukolaa tacaosolenaa na pe nonokila tetiikilena mpa paa hikka taylor Hepolon, na Lipina, na Yatii, na Isatemowa, na Hilen, na Terpi, na Akan, na Peti-Semesi. Pencamee kpekale hoyolvyo taa nyoma hola nte Kera, na Alemeti, na Anatoti. A krenta acalee naanowa na tooso.

⁴⁶ Pa tawa tete na pa ha Kehati lolon yelaa lelao ke acalee naanowa wei taylor. Ifalayim, na Tan, na Manasee kpekale hoyolvyo lenku nku ku wenna ilim tetole to to. ⁴⁷ Na Keeson lolon yelaa naa hiki acalee naanowa na tooso tetoyo Isakaa nyoma, na Asee nyoma, na Nefotali nyoma, na Manasee kpekale hoyolvyo lenku nyoma mpa pa we Pasan to pa tetu taa. ⁴⁸ Tete ke pa tawa na pa ha Melali lolon yelaa ke acalee naanowa na naale. Lupen nyoma na Kati nyoma na Sapulon nyoma pa tetonaa taa ke a wee. ⁴⁹ Lefii lolon nyoma ke Iseyeli nyoma hawa acalee anu na a nonokila halomnaa. ⁵⁰ Tete ke pa tawa na pa talona Yuta na Simiyon na Pencamee pa tetonaa taa acalee nna a tom paa yoyota to.

⁵¹⁻⁵⁵ Yulukolaa tacaosolenaa acalee nna Kehati lolon yelaa hikka to a hola nto. Ifalayim tetu taa nyoma nte Sikeru ke pulasi hoyolvyo taa, na Kesee na Yokoneyam na Pete-Holon na Ayalon, na Kati-Limon. Manasee kpekale hoyolvyo lenku nyona nte Anee na Pileyam. Acalee anu na a nonokila halomnaa ke pa cela-we.

⁵⁶⁻⁶¹ Acalee nna Keeson kpekale yelaa hikka taylor, Manasee kpekale hoyolvyo lenku taa nyona nte Kolan na Asataloti ke Pasan taa. Isakaa tetu taa nyona nte Keteesi na Tapaloti na Lamoti, na Anem. Asee tetu nyona nte Masaali, na Apoton, na Hukoki, na Lehopi. Nefotali tetu taa nyona nte Keteesi ke Kalilee taa na Hammon na Kiliyatayim. Acalee anu na a nonokila halomnaa ke pa hawa.

⁶²⁻⁶⁶ Lefii to Melali lolon nyoma lelao na hika acalee nna taylor. Sapulon tetu taa nyona nte Limmono na Tapo. Lupen tetu taa nyona nna a we Yaatanu payo waali ke Yeliko isentaa taylor. Pesee ke wolaya tetu hoyolvyo taa, na Yahasi, na ketemoti, na Mefaati. Kati tetu taa nyona nte Lamoti ke Kalaati taa, na Mahanayim na Hesapen na Yasee. Acalee anu na a nonokila halomnaa ke pa hawa.

7

Isakaa lolvyo nyoma

¹ Apalopiya liyiti ke Isakaa lolaa. Mpeyele, Tola, na Pufa, na Yasupi, na Similon. ² Tola lolon na pa nyoon nyoma nte, Usi, na Lefaya, na Yeliyel, na Yamayi, na Ipaesam, na Semuweli. Paa ke kpelikpeka nyoma ke pa yelaa taa ke. Na paa we iyisi hiiu na naale na nasotoso (22600) ke Tafiti waato taa. ³ Usi payalu kele Isalahiya. Isalahiya payalaa Mikayaeli, na Opatiya, na Soweele, na Isiya paa ke lolon nyoon nyoma. ⁴ Yoolaa nyoon nyoma ka we apalaa iyisi hiiu na naanowa na naatoso (36000) ke, na pa faya-we na pa keesana pa lolon na pa teesi. Peyele paa wena alaa na piya payale ke.

⁵ Isakaa kpeka yelaa kpelikpeka nyoma lelao mpa pa hola we kokalvvo takelaya taa to pa we yolonvvoon iyisi nunaasa na naatosompoyolaya (87000) ke.

Pencamee na Nefotali pa lolvyo nyoma

⁶ Apalopiya tooso ke Pencamee lolaa. Mpeyele Pela, na Pekee, na Yetiyayeli. ⁷ Pela naa wena piya kakpasi ke. Mpeyele, Isoron, na Usi, na Usiyeli, na Yelimoti, na Ili. Paa ke kpelikpeka nyoma ke. Mpe pa pesana pa lolon nyoon nyoma. Na pa hola we kokalvvo takelasi taa ke yolonvvoon iyisi hiiu na naale na hiiu na naanowa na liyiti (22034). ⁸ Pekee piya nte, Semila,

na Yowasi, na Iliyesee, na Iliyohenayi, na Omili, na Yelemoti, na Apiya, na Anatoti, na Alemeti. Pa tənaya mpv ⁹ paa ké kpelikpeka nyóma ké. Mpe pa pəsəna pa lɔlɔn nyóon nyóma. Pa həla we kɔkalɔbu takəlasi taa ké yɔlɔnyóon iyisi hiu na n̄m̄n̄nyu (20200). ¹⁰ Yetiyageli pəyalɔ kelɛ Pilehanj. Pilehanj piya nté Yewusi, na Pɛncamee, na Ihuti, na Kenaana, na Setan, na Taasisi, na Ahisaha. ¹¹ Yageli piya mpe pa tənə, paa ké kpelikpeka nyóma ké. Mpe pa pəsəna pa lɔlɔn nyóon nyóma na pa taa ka we yoolaa iyisi naanowa na naatosompəyɔlaya na n̄m̄n̄nyu (17200). Na pa sɔlɔ piwa si pá yoo.

¹² Iii*fa* pəyalaa nté Supim na Hupim. Ahɛɛ pəyalɔ kelɛ Husim. ^a

¹³ Nefətali pəyalaa nté Yasiyeli, na Kuni, na Yeseɛ, na Sulum. Pila saalənaa nté.

Manasee lɔlɔn nyóma

¹⁴ Manasee piya nté Asəliyeli, na Makii. Mpeye i alɔ naale nyəŋ Sili i tɔ lɔla-i. Uena Makii náá lɔlɔ Kalaati. ¹⁵ M̄p̄óyó Makii cáá alaa ke Hupim na Supim. I ká wena neu ké na pá yaaki-i si Maaka. Makii ká wena pəyalɔ naale nyəŋ na pá yaaki-i si Selofati. Alɔpiya ke Selofati ná lɔlɔa. ¹⁶ M̄p̄óyó Makii alɔ Maaka tasa apalɔpəyaga ke lɔlɔn na í yaa-ke si Pɛlesi. I tasa lɛŋka, ulɛna í yaa kelɛ si Selesi. Ntɛna Selesi náá lɔlɔ Ulam na Lekem. ¹⁷ Ulam pəyalɔ kelɛ Petan.

Makii pəyalɔ Kalaati wei i ké Manasee saali tɔ i lɔlɔn nyóma nté.

¹⁸ Kalaati neu alɔ nyəŋ Hammoleketi ná lɔlɔna ntɛye Isoti na Apiyeseɛ, na Mala. ¹⁹ Semita pəyalaa nté Ahiyan, na Sekem, na Liki, na Aniyən.

Ifəlayim lɔlɔn nyóma

²⁰ Ifəlayim kɔlɔlɔa nté Sutela, na Peleti, na Tahati, na Ilata, na Tahati, ²¹ na Sapati, na Sutela. Ifəlayim pəyalaa lɛlaa nté tseɛ na Ilati. Mpe paa mayəsəna si pa lɛkəŋi Katɔ hɔyɔlɔn taa nyóma kaləkəŋ na pɛlɛ pá kɔ-we. ²² M̄p̄óyó Ifəlayim caya ləyaga na pá leeli na i nyóma kɔɔ i puɣusuyɔ. ²³ Pɛlɛ pə waali í tasa i alɔ ke nyam na í lɔlɔ apalɔpəyaga na í ha-ke si Peliya*fa*. Mpi tɔ, i təyaga ka we wahala taa ké. ^a ²⁴ I lɔlɔ alɔpəyaga tɔtɔ, pá yaa-ke si Sela. Nke ká n̄mana Pɛti-Holɔn isətaa na pətɛna na Usan-Sela. ²⁵ Peliya kɔlɔlɔa nté Lefa, na Lesɛfi, na Tela, na Tahan, ²⁶ na Latan, na Amihuti, na Ilisama, ²⁷ na Nun, na Yosuwee.

²⁸ Acalɛɛ nna Ifəlayim nyóma hikaa si pá caya tɔyɔlɛ Petɛɛli na pə cɔlɔ acalɛɛ. Na Naalan na ilim tɔlɔlɛ tɔɔ, na Kesɛɛ na pə cɔlɔ acalɛɛ na ilim tɔtɔlɛ tɔɔ. Na Sikem, na Aya pə hɛkɔ taa hɔyɔlɔn na pə cɔlɔ acalɛɛ.

²⁹ Manasee lɔlɔn nyóma acalɛɛ nté Pɛti-Seyan, na Taanakɔ, na Mekito, na Tɔɔɔ, na pə cɔlɔ acalɛɛ.

Yakɔpɔ pəyalɔ Yosɛɛfɔ lɔlɔn nyóma acalɛɛ nté.

Aseɛ lɔlɔn nyóma

³⁰ Aseɛ pəyalaa nté Iməna, na Isefa, na Isefi, na Peliya. Pa neu alɔ nyəŋ nté Sela. ³¹ Peliya pəyalaa nté Hɛpɛɛ na Maləkayeli. Maləkayeli n̄mana Piisayiti icatɛ. ³² Hɛpɛɛ pəyalaa nté Yafələti, na Semɛɛ, na Hotam, na pa neu alɔ nyəŋ Suwa. ³³ Yafələti pəyalaa nté Pasaki, na Pimalɔ, na Asefati. ³⁴ Semɛɛ pəyalaa nté Ahi, na Loka, na Hupa, na Alam. ³⁵ I neu Hotam pəyalaa nté Sofa, na Iməna, na Selesi, na Amali. ³⁶ Sofa pəyalaa nté Suwa, na Haanɛfɛɛ, na Suwaali, na Peeli, na Iməla. ³⁷ Pesɛɛ, na Hoti, na Samma, na Silesa, na Itəlan, na Peela. ³⁸ Itəlan pəyalaa nté Yefune, na Pisɛpa, na Ila.

³⁹ Ulla pəyalaa nté Ala, na Hanəyeli, na Lisiya.

⁴⁰ Aseɛ lɔlɔn nyóma nté pa tənaya mpv. Paa ké nyóon nyóma kɔpampama ké, na pá wena kpelikpeka. Pa n̄maa pa həla ke yoolaa kɔkalɔbu takəlaya taa si pa taa we yoolaa yɔlɔnyóon iyisi hiu na naatoso (26000).

8

Pɛncameɛ lɔlɔn nyóma lɛlaa həla

¹ Pɛncameɛ pəyalaa ka we kakpasɔ ké. Kancaalaya nyəŋ nté Pɛla, Pɛla waali ké Asəpɛɛli, Asəpɛɛli waali ké Ala, ² Ala waali ké Noha, Noha waali ké Lafa. ³ Pɛla pəyalaa nté Ataa, na Kelaa, na Apihuti. ⁴ Na Apisuwaa, na Ahaman, na Ahowa, ⁵ na Kelaa, na Sɛfufan, na Hulam.

⁶ Ihuti pəyalaa nté Kɛpa icatɛ nyóma tɛɛsi nyóon nyóma. M̄p̄óyó pa pona-wɛyɛ Manahati na tɔŋ. Pa həla nté, ⁷ Naaman, na Ahiya, na Kelaa. Usa na Ahihuti pa caa kelɛ Kelaa. Inu i tiikina-wɛyɛ pa kuuu waato.

⁸ M̄p̄óyó Salayim tɔyɔna i alaa naale, Husim, na Paala. Pə waaləŋi i kraya Mowapɔ ⁹ tɛtu taa ké alɔ lɔlɔ, pa yaa-i si Hotesi. Ilɛ i lɔlɔna Yorapɔ, na Sipiya, na Mesa, na Maləkam, ¹⁰ na Yewusi, na Sakiya, na Miima. I pəyalaa pəsəna lɔlɔn nyóon nyóma. ¹¹ Salayim alɔ Husim ka lɔla-i piya

^a **7:12** Iii: Pə caya usu yɔlɔ kɔlɔm unəŋi pa yaa si Ili ke Kotóssoto I 7:7 taa. ^a **7:23** Peliya: Peliya hətɛ hɔwɛɛ ntɛ si: I təyaga we wahala taa.

naaleye kancaalaya ké. Mpeyele, Aritupri, na Uraali. ¹² Uraali pəyalaa nté Hepee, na Misam, na Semet. Semet iɲmana Ono, na Loti pə acalee na pə cɔlɔ nyəna.

¹³ M'p'ógó Ayaləɲ lɔlɔɲ nyɔɔɲ nyɔ́ma Peliya, na Sema pa tɔɲona Katɪ nyɔ́ma. ¹⁴⁻¹⁶ Peliya pəyalaa nté Ahiyo, na Sasaki, na Yeleməti, na Sepatiya, na Alati, na Itee, na Mikayeli, na Isepa, na Yoha.

¹⁷⁻¹⁸ Uraali pəyalaa nté Sepatiya, na Mesulam, na Hisəki, na Hepee, na Isemelayi, na Isəliya, na Yorapɪ.

¹⁹⁻²¹ Simeyi pəyalaa nté Yakim, na Sikəli, na Sapəti, na Uliyenayi, na Siletayi, na Uiyeli, na Ataya, na Pelaya, na Similati.

²²⁻²⁵ Sasaki pəyalaa nté, Isepaɲ, na Ipee, na Uiyeli, na Apətəɲ, na Sikəli, na Hananɲ, na Hananiya, na Uam, na Anetotiya, na Ifəteya, na Penuweli.

²⁶⁻²⁷ Yellowam pəyalaa nté Sameselayi, na Sehaliya, na Ataliya, na Yalesiya, na Uiya, na Sikəli.

²⁸ Pa kpeka lɔlɔɲ nyɔɔɲ nyɔ́ma nté na pə keesəna pa waatonaa, na pá we Yosalem taa.

²⁹ Kapawəɲ icate iɲmalɔ na ɪ abɔ Maaka paa caɣa Kapawəɲ icate nté taa ké. ³⁰ I pəyalɔ kancaalaya nyəɲ hətə nté Apətəɲ. I pəyalaa lɛlaa hɛla nté Suuu, na Kisi, na Paali, na Natapɪ, ³¹ na Ketə, na Ahiyo, na Sekee, ³² na Mikəlɔti. Sima caa kele. Pəne unɪ pa caɣa pa nyɔ́ma kin ke Yosalem ké isu pa tɛtɔnaa.

Sayuli lɔlɔɲ nyɔ́ma

(Kotsooto I 9:39-44)

³³ Nee pəyalɔ kele Kisi, na Kisi pəyalɔ kele Sayuli. Sayuli pəyalaa nté Sonatəɲ, na Maləkisuwa, na Apinatapɪ, na Isepaali. ³⁴ Sonatəɲ pəyalɔ kele Melipaaali. Melipaaali nyəɲ nté Mika. ³⁵ Mika pəyalaa nté Pitɔɲ, na Meleki, na Taleya, na Ahasɪ. ³⁶ Ahasɪ pəyalɔ kele Yowata. Yowata pəyalaa nté Aleməti, na Asəmafəti, na Simili. Simili pəyalɔ kele Mosa. ³⁷ Mosa pəyalɔ kele Pineya, Pineya pəyalɔ kele Lafa, Lafa pəyalɔ kele Ulasaa, Ulasaa pəyalɔ kele Aseeli. ³⁸ Aseeli pəyalaa we naatoso, pa hɛla nté Asəlikam, na Pokulu, na Isəmayeli, na Seyaliya, na Opatiya, na Hananɲ. ³⁹ Aseeli neu nté Iseki. Iseki pəyalɔ kancaalaya nyəɲ nté Ulam, naale nyəɲ nté Yewusi, tooso nyəɲ nté Ififeletɪ. ⁴⁰ Ulam pəyalaa ke kpelikpeka nyɔ́ma ké na tɔtɔlaa. Pa wəna piya na saalənaa ke sɔsɔm. Pa təna pa we yɔlɔnyɔɔɲ nuɲɔwa na nule na naanɔwa (150).

Pəncamee nyɔ́ma taa ké pa təna isəntɔ pa wee.

9

¹ M'p'ógó pa tɔ Iseɣeli nyɔ́ma hɛla ke pa awulaa takəlasɪ taa isu pa kpeka təɲa təma tɔ.

Yosalem nyɔ́ma tɔm

Yuta nyɔ́ma wakələna Iso, lɛna Papiloni nyɔ́ma kuu-we. ² Iseɣeli nyɔ́ma ke yem, na kɔtəlaa, na Lefii nyɔ́ma, na Iso tɛsɛle taa tɛmlataa caaləna mɔlɔyɔ ke pa icate taa, na pá mu pa tɛtɔnaa.

³ Yuta nyɔ́ma, na Pəncamee nyɔ́ma, na Ifəlayim nyɔ́ma, na Manasee nyɔ́ma taa yəlaa mɔləna Yosalem taa na pá caɣa.

⁴ Yuta kpekəle tɔ Utayi ka wee, Utayi caa kele Amihuti, Amihuti caa kele Omili, Omili cɔsɔ kele Imili, Imili cɔsɔ cɔsɔ kele Pelesi kpekəle tɔ Pani. ⁵ Sela kpekəle tɔ Asaya wei ɪ ké pa lɔlɔɲ kancaalaya pəɣaya tɔ ɪ na ɪ pəyalaa paa wee. ⁶ Na kpekəle nté tɔ tɔ Yeuweli ka wee tɔtɔ. Yuta nyɔ́ma mpa paa we Yosalem nté Yellowam nté Yellowam, na Posehuu, na Maləkiya, na pá kaasi tɔtəɲ Masayi.

⁷ Pəncamee kpekəle taa tɔ Salu ka wee. Salu unɪ ɪ caa kele Mesulam. Mesulam caa kele Hotafiya, Hotafiya cɔsɔ kele Hasenuwa. ⁸ Na Yellowam pəyalɔ Ipeɲeya, na Usi pəyalɔ Ua. Mikili saali kele. Na Sefatiya pəyalɔ Mesulam, Leweli saali kele. Pəcɔ Ipeɲa saali kɔlɛlɔyɔ tɔtəɲɔle. ⁹ Pa təna paa ké pa lɔlɔɲ nyɔɔɲ nyɔ́ma ké. Pəncamee nyɔ́ma mpa pa we Yosalem tɔ pa we yɔlɔnyɔɔɲ nasənaasa na nuɲɔwa na nule na naanɔwa na naatoso (956).

¹⁰ Kɔtəlaa looɲa taa nyɔ́ma nté Yetaya, na Yoyalipɪ, na Yakeɲ, ¹¹ na Yuta nyɔ́ma Iso tɛsɛle paasənlɔ Asaliya. Asaliya cɔsɔnaa nté Hilikiya, na Mesulam, na Satəki, na Melayəti, na Ahitupɪ, ¹² na Ataya. Ataya cɔsɔnaa nté Yellowam, na Posehuu, na Maləkiya, na pá kaasi tɔtəɲ Masayi. Masayi cɔsɔnaa nté Atiyeli, na Yasela, na Mesulam, na Mesilemitɪ, na Imee. ¹³ Na pá sɔsəna kɔtəlaa lɛlaa na pa lɔlɔɲ nyɔɔɲ nyɔ́ma. Pa we yɔlɔnyɔɔɲ iyaya na nasətosɔ na nuɲɔwa na nutoso (1760). Pa tənaya mpu pa ké kpelikpeka nyɔ́ma ké, na pá paasəɲəna Yuta nyɔ́ma Iso tɛsɛle tɛmlɛ.

¹⁴ Lefii nyɔ́ma looɲa taa tɔ nté Semaya, na ɪ cɔsɔnaa nté Hasupɪ, na Asəlikam, na Melali kpekəle tɔ Hasapiya. ¹⁵ Na pá kaasi tɔtəɲ Pakəpakaa, na Helesi, na Kalali, na Mataniya. Mataniya cɔsɔnaa nté Mika, na Sikəli, na Asafi. ¹⁶ Uena pá kaasi tɔtəɲ Opatiya, na ilɛ ɪ cɔsɔnaa Semaya, na Kalali, na Yetutuyɲ. Na Asa pəyalɔ Pelekiya, wei ɪ ké Uəkana saali, na ɪ we hɔɣəlɔyɔ ηku kɔ tamsəna Netofa icate tɔ kɔ taa tɔ.

¹⁷ Nɔnɔsɪ tanɲaa taa ka we nyuyɔ tɔ Salum na ɪ newaa Akupɪ, na Taləməɲ, na Ahiməɲ. ¹⁸ Pa lɔlɔyɔ nyɔ́ma lakəna tɛmlɛ ke haləna saɲa ke wulaw nənəɲo ηka ka we ilim tɛlule tɔ. Pa cɔsɔnaa ka tanɲayana Lefii nyɔ́ma tɛsikile nɔnɔsɪ. ¹⁹ Kolee pəyalɔ Salum, Apiyasafi saali wei ɪ ké Kolee

saali kolelvu to, na Kolee un i taya noma lelaa pa fenayana tesulle nonojo isu pa sasanaa ka fenuyu Tacaa yelaa tesikile to. ²⁰ Ulasaa payalv Penhasi ka kena pa nyuvu to ke lon. Mpi to, Tacaa ka we i waali ke. ²¹ Meselemiya payalv Sakali ka kena tesulle nonojo tanjaa taa lelv toto.

²² Nonoosi tanjaa mpa paa lasaa to pa krenta yulonyoon nyuvu na naanowa na naale (212). Paa nyavaa pa hela ke pa acalae taa ke. Na Tafiti na Iso kuvyotutu telosulo Samiyeli pa larpana-weye naani na pa to-weye toma ani. ²³ Mpyog pa taka Tacaa taseele nonoosi tanjuv tomla na pa telosayi toma.

²⁴ Ulena pa su tanjaa nyuvu noma ke Iso taseele kankomoh lyiti nonoosi to. Paa ilim toluke hoolvuvu na pa toluke nyohku, na pa ntovon nyohku na pa mpoteh nyohku. ²⁵ Tanjaa lelaa naa we pa acalae taa ke na pa keesayi na pa kohn waatu waatu na pa sasosayi pa to na pa sehna-weye tanjuv ke kuvyeh naatosompyolaya mpyolaya. ²⁶ Tanjaa nyuvu noma lyiti ka we tam ke tetanjle. Mpyele Lefii noma mpa pa paasayana Yuta noma Iso taseele kutuluv lelaj na pa kpancooh to. ²⁷ Iso taseele kin ke pa hentaya. Mpi to, mpe pa feniyina-te na pa tolyi to nonoosi ke paa tana hku.

²⁸ Lefii tanjaa lelaa tomla nte Iso seev wontu nti pa konyana na nti pa kpaayaa to to kalvu. ²⁹ Lela paasayana nyana si kokaasasi na kotaya wontu na mulom na solom na nim na tulaalvnaa pa tom. ³⁰ Ama kotalaa tike sitayana tulaalvnaa.

³¹ Kolee kpekole to Lefii to Salum payalv kancalaya nyoh Matitiya kele toyonaya kohav kakalasi tolv. ³² Kehati kpekole taa Lefii noma lelaa tokayana kotaya potopotona, mpa pa haaki Iso ke paa kuvaku koveevu hku to.

³³ Lefii lulvu nyoon noma mpa pa paasayana yontu to pa teesi ka we Yuta noma Iso taseele kutuluv lelaj taa ke. Pa faina tomla lente. Mpi to, ilim na ahooh ke pa lakaya tomla.

³⁴ Lefii lulv nyoon noma nte na pa keesana pa waatona, na Yosalem taa ke paa wee.

Sayuli taya noma
(Kotōosuto I 8:29-38)

³⁵ Kapavoh icate nyavv Yeiyei na i avv Maaka paa caya Kapavoh icate taa ke. ³⁶ I payalv kancalaya nyoh hote nte Apoteh. I payalaa lelaa nte Suuv, na Kisi, na Paali, na Nee, na Natari, ³⁷ na Ketoo, na Ahiyo, na Sakali, na Mikoloti. ³⁸ Simam caa kele Mikoloti. Pane un pa caya pa noma kin ke Yosalem ke, isu pa kpeka yelaa.

³⁹ Nee payalv kele Kisi, Kisi payalv kele Sayuli, Sayuli payalaa nte Sonatan, na Malakisuwa, na Apinatari, na Isepaali. ⁴⁰ Sonatan payalv kele Melipaali, Melipaali payalv kele Mika. ⁴¹ Mika payalaa nte Piton, na Meleki, na Taleya. ⁴² Ahasi payalv kele Yayela, Yayela payalaa nte Mosa ⁴³ na Mosa payalv kele Pineya, Pineya payalv kele Lefaya, Lefaya payalv kele Ulasaa, Ulasaa payalv kele Aseeli. ⁴⁴ Aseeli payalaa we naatoso. Pa hela nte Aselikam, na Pokulu, na Isomayeli, na Seyaliya, na Opatiya, na Hanan.

ISEYELI WULAU TAFITI TOM

10

Sayuli sam
(Samiyeli I 31:1-13)

¹ Mpyog kuvaku nakoli Filiisi noma yosona Iseyeli noma, na pa toyon-we. Na pa ko pa taa payale ke Kilipova puvu taa, na lelaa naa se. ² Ulena pa to Sayuli pa waali na pa ko i payalaa Sonatan na Apinatari, na Malakisuva. ³ Mpyog pa wiisina Sayuli na totolaa kpehi na pa yaya-i nyoma. ⁴ Ulena i to i yooov wontu tokolv si: Kpee nya layate na n teesi-m. Pa taa ko na Filiisi noma mpa pa ta nyi Iso to pa ko pa teesi-m na pa paana-m.

Ama soyonv kpa i yooov wontu tokolv na i kisi. Tonaayale Sayuli sika i layate na i yele i ti na i hoti to to. ⁵ Yooov wontu tokolv nawa si i caa sapa, ulena i hoti i nyonte to to na i si.

⁶ Isana Sayuli na i payalaa tooso pa krenta sam tovale. Na kawulaya taya noma su tonaaya.

⁷ Mpyog Iseyeli noma mpa paa we tetekale taa to, pa nuwa si Sayuli na i payalaa pa sapa, na yoolaa ya. Ulena pa se na pa yele pa acalae na Filiisi noma polo na pa caya.

⁸ Tev fema na Filiisi noma polo setaa wontu toosov. Ulena pa mayana Sayuli na i piya tooso ke Kilipova puvu taa. ⁹ Mpyog pa kpaaya Sayuli yooov wontu na pa seti i nyuvu na pa kpeena. Ulena pa yasi pa tom ke pa tetv taa, na pa tuj tee, na yelaa taa. ¹⁰ Pa waali ke pa su i yooov wontu ke pa tuj taa nakoli ko kutuluvu taa. Ulena pa pusi i nyompyolaya ke pa tovu Takoh kutuluvu taa.

¹¹ Mpyog Yapeesi noma ke Kalaati tetv taa nuwa pa tona mpi Filiisi noma lapa Sayuli to. ¹² Ulena icate taa apalaa lu na pa polo pa kpaaya i na i piya na pa kona Yapeesi na pa pi-weye tovu sasov tee na pa hoko noosi ke kuvyeh naatosompyolaya.

¹³⁻¹⁴ Sayuli ta toki Tacaa kusavtu payele i yela Iso ke yavotonan na i sivi kavonan na i yavotona ate to tova i sapa. Tacaa ko-i mpyog, ulena i cela kawulaya ke Sese payalv Tafiti.

11

Taftiti kawulaya kpa (Samiyeeh II 5:1-3)

¹ M'p'og'oo Iseyeli yelaa t'ena kota Taftiti kin ke Hep'olon na pa tam-i si: T'e ke cal'em kolum'em na t'og'on'og'o kolum'og'o ke. ² Hatoo waatu wei Sayuli ka ke wulaw to, nya ka'ena Iseyeli yoolaa ny'og'o to. Hal'i Taca'aa nya' Is'o to si, nya' t'og'ona i y'elaa Iseyeli ny'oma to'o ke kawulaya.

³ M'p'og'oo Iseyeli s'asaa t'ena pola Taftiti kin ke Hep'olon na pa na-i pa p'eeh n'og'o ke Taca'aa kin. I'lena pa k'pa Taftiti ke Iseyeli wulaw ke teitei is'u Is'o ka heelu'yu Samiyeeh na i y'og'oti to.

Taftiti leek'og'o ke Yosalem (Samiyeeh II 5:6-10)

⁴ M'p'og'oo Taftiti na Iseyeli ny'oma t'ena pa polaa si pa nyal'og'i Yosalem. Pa yaak'aya icate n'te si Y'epusi, na Y'epusi ny'oma ka wenna to taa. ⁵ N'tena pa to'o Taftiti si: N'kaa s'ov ta' icate taa.

Paa na m'p'o na Taftiti na'a le'eki Siy'og'h kolun'a icate. I'lena pa ha-te'ye h'ete si Taftiti te. ⁶ Taftiti ka y'og'otaa ke si: Ye wei i laala Y'epusi to ke k'og'o p'ont'o ka lana yoolaa ny'og'o to. N'tena Seluya p'ayalv Sowa'ri laal'h yoon'aw, na i p'esi yoolaa ny'og'o to.

⁷ I'lena Taftiti ca'ya kolun'a icate taa. P'e to'o ke pa ha-te si Taftiti te. ⁸ M'p'og'oo i h'mawa na i co'o icate ke p'e k'p'ayaw Milo to na p'e co'o na p'e ta. I'lena Sowa'ri na'a t'ayan'og'i icate kakaas'aya.

⁹ I'lena Taftiti to'h s'as'og'i na p'e puki. M'pi to, Iseyeli Is'o ka we i waal'i ke.

Taftiti yoolaa (Samiyeeh II 23:8-39)

¹⁰ Iseyeli y'elaa t'ena ka k'p'ana Taftiti ke wulaw, is'u Taca'aa ka y'og'ot'og'o to. I'lena p'ele pa nuna-i teu ke i kawulaya waatu t'ena. Hal'i i yoolaa s'asaa h'ela n'to. ¹¹ I yoolaa n'te: Yoolaa hiu na naan'owa k'pek'ale ny'og'o to Hak'emoni to p'ayalv Isepa'al. K'oyaku nakul'i un'i i ka sulina y'elaa h'mon'og'o na nun'owa (300) na h'manta'og'a ke y'oo'u kolum'og'o taa, na i ko' pa t'ena.

¹² Isepa'al waal'i ke Ah'owa to Toto p'ayalv I'lasaa. I'lasaa ka k'ena k'pelik'peka ny'oma tooso taa lelo. ¹³ In'i i ka wenna Taftiti kin ke Pa-Tamim ke waatu wei Filiisi ny'oma luwa Iseyeli ny'oma ke yoon'aw na p'ele pa se kolontunaa to. T'og'on'og'a p'ee taale nat'el'i tu we t'ena. ¹⁴ Na i na i yoolaa pa s'eh hal'em h'ek'o taa, na pa yoon'a Filiisi ny'oma, na Taca'aa yele na Iseyeli ny'oma k'el'i pa kolontunaa.

¹⁵ M'p'og'oo k'oyaku nakul'i y'elaa hiu na naan'owa k'pek'ale y'elaa tooso pola Atulam k'ok'p'am'og'o p'og'og'o cal'e, na pa ma'gana Taftiti. M'pi to, Filiisi ny'oma ka pul'a Lefayi ny'oma tetek'ale taa ke.

¹⁶ Na Taftiti na'a we kolun'a icate taa ke i t'eh'melle na Filiisi ny'oma ny'og'o to s'as'og'o we P'et'el'eh'em.

¹⁷ M'p'og'oo lok'ot'o k'pa Taftiti na i to si: Awe k'og'na-m P'et'el'eh'em icate n'on'og'o l'oko lum na ma ny'oo?

¹⁸ N'tena yoolaa tooso fa'gana Filiisi ny'oma yoolaa taa na pa polo pa cos'i l'oko un'i i taa lum na pa p'ona Taftiti. Ama i kisa p'e ny'oo, na i p'el'i-w'og'i at'eg'e Taca'aa. ¹⁹ I'lena i to si: Ma Is'o, ma f'eina m'p'aa'aw si ma ny'oo lum p'ene.

P'e we is'u m'pa pa lapa pa wees'ih ke awusa na pa polo p'e lu'yu to pa cal'em ke.

K'ook'al'i wei yoolaa tooso un'i i lapa t'og'le.

²⁰ Y'elaa hiu na naan'owa k'pek'ale ny'og'o to Sowa'ri neu Apisayi. K'oyaku nakul'i un'i i yoon'na kolontunaa h'mon'og'o na nun'owa (300) na h'manta'og'a na i ku-we. T'ena'og'a i h'ikina ny'og'o ke y'elaa hiu na naan'owa k'pek'ale taa. ²¹ To'm naale'ge i ny'og'o kolaa. Hal'ena i p'esi pa ny'og'o to. Ama i ta ha'h'na y'elaa tooso k'pek'ale ke.

²² Na Kap'eseli to Y'oyata p'ayalv Penaya. Yoolaa taa yoolu wei i lapa k'ook'al'enna p'ag'ale to i saal'i. In'i i ka k'ona Mowa'p'o yoolaa s'asaa naale. M'p'og'oo k'oyaku le'ng'o i tii hite taa ke watu waatu ke saa wei te'u to'm'p'ee k'p'aa'k'p'aa'aw hot'og'a to na i ku t'og'ol'og'a. ²³ In'i i ka k'ona I'cipiti tooko n'og'el'o. Tooko un'i i t'ag'al'eh we m'et'el'enna naale na h'og'ol'og'o ke m'p'o. I h'manta'og'a yas'ol'og'a we is'u k'p'alant'aa'u. M'p'og'oo Penaya y'oon'a tooko un'i na k'p'at'og'o, na i le'eki i h'manta'og'a ke i ni'h taa na i k'ona-i. ²⁴ K'ook'al'enna m'pa Penaya lapa t'og'le na i ny'og'o kul'i yoolaa hiu na naan'owa taa. ²⁵ Paa na Penaya ny'og'o k'ula yoolaa hiu na naan'owa k'pek'ale taa to, i ta ha'h'na y'elaa tooso kanca'alaya ny'eh k'pek'ale. I'lena Taftiti su Penaya ke kawulaya t'og'aya tan'laa ny'og'o to.

²⁶ I'lena p'e kaasi yoolaa le'laa, is'u Sowa'ri neu Asay'eli na P'et'el'eh'em to Toto p'ayalv I'lan'og'h ²⁷ na Haloo to Sam'oti na Pal'og'h to Heles'i, ²⁸ na Tek'owa to Ikes'i p'ayalv I'la. Na Anat'oti to Ap'iy'es'ee, ²⁹ na Husa to Sip'ik'ayi, na Ah'owa to I'layi. ³⁰ Na Netofa ny'oma Malayi na Pa'ana p'ayalv Helet'i, ³¹ na P'encame'e tet'o K'ipeya to Lip'ayi p'ayalv I'tayi, na P'elat'og'h to Penaya. ³² Na Kaasi l'oo'u taa to Hul'og'i na P'et'i-Alapa to Ap'iy'el'i, ³³ na Pahulim to As'emaf'eti, na Saal'ep'og'h to I'liyapa. ³⁴ Na Has'em p'ayalv Kis'og'h, na Halaa ny'oma Sakee p'ayalv Yonatan, ³⁵ na Halaa to Saka'a p'ayalv Ahiyam, na U'u p'ayalv I'lfal'i. ³⁶ Na Mek'ela to Hef'ee, na Pal'og'h to Ahiya, ³⁷ na Kam'el'i to H'es'elo, na Isepa'yi p'ayalv Naalayi, ³⁸ na Natan neu Sow'el'h, na Hak'ili to p'ayalv M'ip'aa. ³⁹ Na Amoni to Seleki, na P'el'oti to Nala wei i to'k'og'a Seluya p'ayalv Sowa'ri y'oo'u won'tu to, ⁴⁰ na Yet'ee t'og'aya ny'oma I'la

na Kalepu. ⁴¹ Na pá kaasí Hiti to Ulii na Alayi pəyalv Sapati, na ⁴² Lupəŋ kpekəle nyuɣv nyəma taa ləlv Sisa pəyalv Atina, na pá səsəna yoolaa hiu na naanowa. ⁴³ Na Maaka pəyalv Hanəŋ, na Metəŋ to Yosafati, ⁴⁴ na Asətələti to Usiya, na Alowεε to pəyalaa Sama, na Yeiyel. ⁴⁵ Na Simili pəyalaa Yetiyayeli, na i neu Tisi to Yoha, ⁴⁶ na Mahafa to Iliyeli, na Ilənam pəyalaa Yelipayi, na Yosafiya, na Mowapu to Itəma, ⁴⁷ na Sopa nyəma Iliyeli, na Opəti, na Yasiyeli.

12

Tafiiti camnanaa kancaalaya nyəma ke Sikəlaku

¹ Waatu wei i taa Tafiiti seekaya Kisi pəyalv Sayuli na i ηmeləŋi to, yoolaa taa yoolaa napəli pa pola i kin na pá səŋna-i. ² Pá na pa təŋŋ na pa pəntələŋ. Pa nyəmá pə təv na ηwaasŋ na mpəle.

Sayuli cəsə Pəncameε kpekəle taa nyəma mpa pa pola Tafiiti kin təŋle ³ Kipeya to Sema pəyalv nyuɣv to Ahiyeseε. Na i neu Yowasi, na Asəmafəti pəyalaa Yesiyeli, na Pele, na Anatəti icate nyəma Pelaka, na Yehu. ⁴ Na yoolaa hiu na naanowa kpekəle nyuɣv nyəma taa ləlv Kapawəŋ to Isəmaya. ⁵ Na Ketela nyəma Iləmeya, na Yasiyeli, na Yohanəŋ, na Yosapati. ⁶ Na Halufu nyəma Usayyi, na Yeliməti na Peyaliya, na Semaliya, na Sefatiya. ⁷ Na Kola ləlvu nyəma Iləkana, na Isiya, na Asələli, na Yoweseε, na Yasopam. ⁸ Na pá səsəna Ketəv to Yelowam pəyalaa Yowela, na Sepatiya.

⁹ Mpróŋ ləlaa ná líi Kati kpekəle taa, na pá polo Tafiiti kin ke i təŋmelle ke wulaya tətə taa. Paa ké yoolaa kupama mpa pa nyəmá yooŋ təŋo, na pá nyəmá kpaləŋ na ηmantaasi pə təm. Pa wena apalətu isu təŋolasu, na pá nyəmá ləŋləŋ lapv isu naməŋ ke puɣv taa. ¹⁰⁻¹⁴ Paa wε yəlaa naanowa na naaleye. Halu pa həla nté Isεε, na Opətiya, na Iliyari na Misemana, na Iləmeya, na Atayi, na Iliyeli, na Yohanəŋ, na Iləsapati, na Iləmeya, na Makəpanayi. ¹⁵ Kati kpekəle nyəma nté. Paa ké yoolaa nyuɣv nyəma ké. Pa taa səkpele ka wε ké isu yəlaa nuuowa (100) na səsə isu yəlaa iyaya (1000). ¹⁶ Mpe paa tēsəna Yaatanu pəŋo ke tənaya isətu kancaalaya nyəŋ taa. Waatu ihi ka su tən ke na ká lu. Iləna pá polo na pá təŋŋi mpa paa caya ilim təlule na pə tətule tə tətəka taa to.

¹⁷ Mpróŋ Pəncameε na Yuta kpeka nyəma pola Tafiiti təŋmelle na pá maŋana-i. ¹⁸ Ntəna i səŋ-wε na i to-wε si: Ye ləmaŋasəle kupante ke i kəŋna ma kin si i səŋna-m, ilə má mu-mε na lotu kolumtv. Ama ye i kəŋ ma kələmətə lapv ké si i to-m ma kolontunaa niŋ taa. Pəyle ma ta wakəli pulv. Ilə ta cəsənaa Isə i wεε ta aseeta to na i huu ta təm.

¹⁹ Mpuɣvle Isə Feesuyu tii yoolaa hiu na naanowa kpekəle nyuɣv to Amasayi təv na i má kapuka si:

Seseε pəyalv, tá na-ŋ ké.

Tə wε nyá waali ké.

Nyana mpa pa səŋna-ŋ to.

I wε alaafəya taa ké.

Mpi to, nyá Isə səŋna-ŋ.

Mpróŋ Tafiiti mu-wε na i to-wεyε nyuɣv nyəma təma ke i kpekəle taa.

²⁰ Mpróŋ Manaseε kpekəle nyəma pola Tafiiti kin ke waatu wei i mola Filiisi nyəma təv si pa yookina Sayuli to. Ilə tampana təv, Tafiiti na i yoolaa pa ta səna Filiisi nyəma. Filiisi nyəma ka təŋəna Tafiiti-wεyε si pá taa kəv na Tafiiti məli i caa kupəŋ təv na i to mpeye ilé i niŋ taa. ²¹ Waatu wei Tafiiti pukaya Sikəlaku təŋo Manaseε nyəma ná pola i kin. Pa həla nté Atəna, na Yosapati, na Yetiyayeli, na Mikayeli, na Yosapati, na Ilihu, na Manaseε yoolaa iyaya nyuɣv to Siletayi. ²² Pa tənaya mpu paa ké yoolaa kupama ké. Iləna pá lá Tafiiti yoolaa nyuɣv nyəma na pá sənə-i teu. ²³ Paa kuyaku ŋkuyu yəlaa kəŋaya na pá səsəŋi Tafiiti yoolaa təv na pá səŋna-i. Mpu pə lapəna na i yoolaa təv səsəm isu Isə yoolaa.

Mpa mpa pa pola Tafiiti sənəv ke Hepələŋ to

²⁴ Yoolaa kupama mpa pa pola Tafiiti kin ke Hepələŋ si pa cələŋi-i Sayuli kawulaya, isu Tacaa ka yəŋtəŋv to pa nyəŋ ntə.

²⁵ Yuta kpekəle taa yoolaa wε iyisi naatoso na nasənaasa (6800) na pa kpaləŋ na pa ηmantaasi. ²⁶ Simiyəŋ nyəma ke yoolaa kupama iyisi naatosompəŋalaya na nuuowa (7100). ²⁷ Lefii nyəma ke iyisi liyiti na nasətoso (4600). ²⁸ Aləŋ ləlvu to nyuɣv to Yoyata na i waali nyəma ke iyisi tooso na nasətoso na nuuowa (3700). ²⁹ Iləna pá kaasí ifepu Satəki wei i ka ké yoolu kupəŋ to, na i maŋamaŋa i ləlvu nyəŋ nyəma hiu na naale. ³⁰ Na Pəncameε kpekəle nte tə ké Sayuli nyənte təŋo iyisi tooso (3000). Pa taa pəŋale lakaya Sayuli ləlvu nyəma ke təmlε. ³¹ Iləlayim kpekəle taa ké yoolaa kupama iyisi hiu na nasənaasa (20800). Pa tənə pa nyəŋ kula pa ləlvu taa ké. ³² Manaseε kpekəle həŋləlvu ŋku ku wena ilim tətule təv təŋo iyisi pələfəi hiu (18000). Paa ləsa yəlaa mpeye kuləsv ké si pá polo pá kpa Tafiiti ke wulav. ³³ Isakaa nyəma taa ké yoolaa nyuɣv nyəma ke ηmunuɣv (200), na pa waali nyəma. Pa tənə pa nyəmá isəna Isəyeli nyəma laki to. ³⁴ Sapuləŋ nyəma taa ké yəlaa mpa pa nyəmá yooŋ ke teu təŋo iyisi nule na naanowa (50000). Pa wena yooŋ wontu tənə, na pá laki teu. ³⁵ Nefətəli nyəma ke nyuɣv

nyáma iyaga (1000) na pá yoolaa ke iyisi hiu na naanowa na naatosompwólaga (37000) na pá taka kpaləŋ na n̄mantaasi. ³⁶ Na Tan nyáma taa ké yoolaa mpa pa sɔɔlv piwa si pá piuli youu tɔɔɔ iyisi pələfeti hiu na naanowa na nasətošo (28600). ³⁷ Na Asee nyáma taa ké yoolaa mpa pa nyámá youu ke teu na pa sɔɔlv piwa tɔɔɔ iyisi nule (40000). ³⁸ Kpeka wena a we Yaatan̄ ilim tɔɔɔlile tɔɔ, isu Luperɛŋ, na Kat̄i, na Manasee hɔɔɔlvu lɛŋku nyáma tɔɔɔ yoolaa iyisi nuuowa na hiu (120000) na pá wena youu wontu tana.

³⁹ Yoolaa mpe pa tana pa poləna Hepələŋ na luɔu kɔlvmuɔu, na pá kpa Tafiti ke Iseyeli wulav. Iseyeli nyáma lelaa lanle heewa si í tɔɔɔ kawulaga nké. ⁴⁰ M̀póyó pa caya Tafiti kin ke kuyeeŋ tooso, na pá tɔɔɔ na pá nyɔɔ mpi pa taapalaa lapa tɔ. ⁴¹ Pəle pə paasi, pəcɔlv pəcɔlv kpeka, isu Isakaa na Sapuləŋ na Nefətali pə nyáma ná səɔɔlayana mɔlvɔm, na kakalasi, na tun wei pa yaa si fiki na lɛsɛŋ tɔ ɪ pee kowolɛɛ, na sɔlvɔm na nim na pá kɔŋna. Haləna pá kɔna tɔtɔɔ naaŋ na heen. Mpi tɔ, tetv tana taa yəlaa tana lanja ka hulɔmaa ké.

13

*Iso atakaa ponav ke Yosalem
(Samiyeeŋ II 6:1-11)*

¹ M̀póyó Tafiti na yəlaa iyaga (1000) nyɔɔv nyáma, na nuuowa (100) nyɔɔv nyáma, na nyɔɔv nyáma lelaa pa lapa kotuyu. ² Na Tafiti heeli pa tana si: Ye pə maya-me, na Tacaal lanle heewa, ile té tili lan ke ta nyáma mpa pa kaasa Iseyeli tetv taa tɔ pa waali. Ilena pə tu kələna kətələa na Lefi nyáma mpa pa we hɔɔɔlvɛŋ wei ɪ cɔɔna-tv tɔ ɪ taa tɔ. Tə yaa-we na pá kɔɔ. ³ Ilena té kɔna Iso atakaa ké tá te. Mpi tɔ, tə taa paasəna ɪ tɔm ke Sayuli waatv.

⁴ M̀póyó tɔm nti tə maya yəlaa tana na pa tana pa tisi si pá la mpv. ⁵ Ilena Tafiti koti Iseyeli tetv tana yəlaa ke pə kraɔav Icipiti tetv tɔŋa na ilim mpətəŋ tɔ tɔ. Haləna Lepo-Hamat̄i ke ilim ntɔɔŋ tɔ si, pá polo pá kraɔa Iso atakaa ké Kiliyat̄i-Yeyalim. ⁶ M̀póyó Tafiti na Iseyeli nyáma pa pola Paala timpi pa cuyusaa si, Kiliyat̄i-Yeyalim tɔɔɔ Yuta tetv taa si pa kraɔəɔȳ Iso atakaa. Atakaa un̄ ɪ tɔɔ ka we isətəa tanlaa lɛsəŋ. Atakaa un̄ ɪ isentaa ké pa seekaya Iso. ⁷ Apinatari teɔe atakaa un̄ ɪ ka weɛ. M̀póyó pa tv-ɪ keɛke kofalv taa na Usa na Ahiyo pá hɔŋi-ɪ. ⁸ Ilena Tafiti na Iseyeli nyáma tana pa hɔlv pa lanhulɔmle na luɔu kɔlvmuɔu, na pá yooki yontu na cəməŋ, na san̄kɔnaa, na akilimanaa, na kren̄kren̄naa, na akantee. ⁹ Waatv wei pa tala Kitəŋ tɔfalle, ilena naaŋ cee Iso atakaa ke pɛtvyu. Tənyaɔ Usa siisaa na í te Iso atakaa. ¹⁰ Mpuvle Tacaal mv Usa na pááná ke timpi ɪ mara lanle na í tokina Iso atakaa tɔ, na í kɔ-ɪ tənɛ un̄əɔ kraɔkraa.

¹¹ M̀póyó Tafiti lanle ta heena isəna mpi Tacaal kvyu Usa ke mpv tɔ. Ilena í ha lonte nteɔe hətɛ si Pɛlesi-Usa. Usa təkule ke pa yaa mpv na pa te taa. Na pá yaaki-teɔe m̀póyó haləna san̄a.

¹² Kuyaku nkvyu Iso tɔm lapa Tafiti ke sɔɔntv na í tɔ si: Pə fɛi si má pona Iso atakaa ké ma te.

¹³ Tafiti ta pona Iso atakaa ké ɪ teɔe kuyaku nk̄v, Kat̄i tv Opɛti-Itɔm teɔe ɪ su-ɪ. ¹⁴ Na atakaa caya tənaya isətvnaa tooso. Ilena Tacaal kooli apalv un̄ na ɪ tɔyaga na ɪ nyəm tənaya kɔpantv.

14

*Tafiti cayale ke Yosalem
(Kotōosoto I 3:5-9; Samiyeeŋ II 5:11-16)*

¹ M̀póyó Tii wulav Hilam kusa yəlaa na pá polo Tafiti ke seev, na í hana-ɪ kren̄krelasi kɔpən̄si na pɛɛ saakələa, na kaafəntanaa, si pá n̄ma-ɪ kawulaga tɔyaga. ² Ilena Tafiti cəkəna si Tacaal mayamaya kpana-ɪ Iseyeli wulav. Na ɪ kawulaga tɔŋ tən̄a sɔɔsvu ke Iso yəlaa tɔɔ.

³ M̀póyó Tafiti kraɔa alaa lelaa ke Yosalem na í lɔlv apalvpiya na alvpiya. ⁴ Hal ɪ pəyalaa mpa ɪ lɔlv tana tɔ pa hɔla ntɔ: Saməwa, na Sopari, na Natəŋ, na Salvməŋ, ⁵ na Ipaal, na Iliisua, na Iləpɛlet, ⁶ na Noka, na Nefeki, na Yafiya, ⁷ na Iləsama, na Peeliyata, na Iləfɛlet.

*Tafiti kəlvvɔv ke Filiisi nyáma
(Samiyeeŋ II 5:17-25)*

⁸ Filiisi nyáma nuwa si Tafiti tɔɔɔ kawulaga ke Iseyeli tana tɔɔ, ilena pá polo-ɪ yoonav. Tafiti ná ní mpv, ilena í səŋ-we. ⁹ M̀póyó Filiisi nyáma wata Lefayi nyáma tɛtɛkəle. ¹⁰ Ilena Tafiti pɔɔsi Iso si: Má polo má yoonaa Filiisi nyáma na? N ká tv-weɔe ma nin taa? Ntəna Tacaal si: Polo na n̄ yoonaa-we. Maa tv-weɔe nyá nin taa.

¹¹ M̀póyó Filiisi nyáma tuusaa na pá tala Paal̄i-Pelasim. Tənyaɔ Tafiti kv-we na í tɔ si: Tacaal heɛ ma kolontunaa taa ké ikpate na ma nin. Isu lɔɔv fakvyu hapəle tɔ.

Pə tɔɔ ké pa ha tənɛ un̄əɔ hətɛ si: Paal̄i-Pelasim. Pə nyɔɔv nté si akpaa heelv, na pa te taa. ¹² Filiisi nyáma seekaya, ilena pá yelev pa lɛsəŋ kolalaan̄. M̀póyó Tafiti tɔma si pá sɔ lɛsəŋ kolalaan̄ un̄əɔ kɔkɔ.

¹³ M̀póyó Filiisi nyáma taɔana Lefayi tɛtɛkəle ke wátóyó. ¹⁴ Ntəna Tafiti tasa Tacaal ke yɔɔtənav, na Iso cə-ɪ si: Taa polo pa tɔɔ na pa waali tɔɔ. Ama cə-we na í kɔpəna-weɔe tun̄

τααλε ἡτοῦτο νῶγο. ¹⁵ Ye n nuwa yelaa nōohēe ke tuη nyōōη taa, ile n tii pa tōō kē kpaκpaα. Mpi tō, waatu inōyēle ma kōma sī ma yookina Filiisi nyōma ke nyá nōyō tōō.

¹⁶ Mpyōyle Tafiiti lapa teitei isu Tacaa heeluyu-i tō, na Iseyeli nyōma yoonā Filiisi nyōma ke pē kpaγay Kapawōη tō, halōna Kesēe. ¹⁷ Pē kpaγay waatu iu tōyō Tafiiti hātē yaawa tetōnaa tōna taa, na Tacaa yele na piitimnaa tōna nyāηna-i.

15

Isō atakaa ponav ke Yosalem

¹ Mpyōyō Tafiiti ηmawa tēesi ke timpi pa yaa sī Tafiiti tē tō. Ilena í tayānu lonte natēli na í siki Isō cokāle sī paa su Isō atakaa. ² Ilena í kpaali sī: Lefii nyōma tike tēkōη ká sōyēlōna Isō atakaa. Mpyēe Isō lēsaa sī paa paasōyōna-i tam tōō.

³ Mpyōyō Tafiiti kōta Iseyeli nyōma tēnaγa Yosalem sī pá pōna Isō atakaa ke timpi pa tayāna i lonte tō. ⁴ Ilena í kōti Alōη lulyō nyōma kōtēlāa na Lefii nyōma. ⁵ Kehati lulyō nyōma ka we yelaa nunōwa na hiu (120) kē, pa nyōyō tō ntē Uliyeli. ⁶ Melali lulyō nyōma ke ηmōnyō na hiu (220), pa nyōyō tō ke Asaya. ⁷ Kēsōη lulyō nyōma ke nunōwa na hiu na naanōwa (130), pa nyōyō tō ntē Sowēli. ⁸ Iūsafāη lulyō nyōma ke ηmōnyō (200), pa nyōyō tō ntē Semaya. ⁹ Hēpōlōη lulyō nyōma ke nunāsa, pa nyōyō tō ntē Ilayeli. ¹⁰ Usiyeli lulyō nyōma we nunōwa na naanōwa na naale (112), pa nyōyō tō ntē Aminatari. ¹¹ Mpyōyō Tafiiti yaa kōtēlāa Satōki, na Apiyātaa, na Lefii nyōyō nyōma, Uliyeli, na Asaya, na Sowēli, na Semaya, na Ilayeli, na Aminatari. ¹² Na í tō-we sī: Mpa mē, í kē Lefii nyōyō nyōma tō, mē na mē waali nyōma í la nyōōη tōō asilima kēeluyō kōtāyā na í polo na í kpaγa Iseyeli Isō atakaa na í kōna-i lonte nte tō taa ma tayāna-i tō. ¹³ Mpi tō, mē taa fēi, waatu wei tō pola i kpaγay ke kancaalāyā tō. Pōyele tō ta tu pōōsi Tacaa sī pulv, isu pu mōnaa tō. Pē tōō kē Isō kō tō taa yulv.

¹⁴ Mpyōyō kōtalāa na Lefii nyōyō nyōma pa lapa nyōōη tōō asilima kēeluyō kōtāyā, na pá polo sī pa kpaκōyī Isō atakaa. ¹⁵ Ilena Lefii nyōma kpaγa i kpatōη taa, na pá hōyōli pa asōηkpekīη tōō kē teitei isu Tacaa ka kēsōyō Moisi tō. ¹⁶ Ilena Tafiiti heeli Lefii nyōyō nyōma sī: I puli mē tētōnaa waali. Pēle paa yoonā yontu na saηkōnaa na cōmōη na kpeηkpeηnaa na laηhulōmlē sōsōōle. ¹⁷ Ntēna Lefii nyōma puli Sowēli pōyalv Hēmaη, na ilē i taapalv Pelekiya pōyalv Asafi, na pa tētō Melali lulyō tō Kusaya pōyalv Itāη pa waali. ¹⁸ Pō kaasi pēle pa waali nyōma Lefii nyōma lelāa mpa pa kē nōnōōsi paasānlaa tō, isu Sakali, na Pēnu, na Yasiyeli, na Semilamōti, na Yehiyeli, na Uni, na Iliyari, na Penaya, na Maaseya, na Matitiya, na Iliifōlehu, na Mikineya, na Opēti-Itōm, na Yeiyeli. ¹⁹ Yonyoolāa Hēmaη, na Asafi, na Itāη, pēle pa makāyāna nteyē nyōyōluyō kōsēemuyō kpeηkpeηnaa mpa pa wiiki teu tō. ²⁰ Sakali, na Asiyeli, na Semilamōti, na Yehiyeli, na Uni, na Iliyari, na Maaseya, na Penaya pēle pa makī cōmōη wei i wē nōōsi kuyollasi tō. ²¹ Matitiya, na Iliifōlehu, na Mikōneya, na Opēti-Itōm, na Yeiyeli, na Asasiya pēle pa makāyāna nteyē ηmūsi pōlēfēi naanōwa saηkōnaa na yonyoolāa yooki yontu. ²² Lefii nyōma nyōyō tō Kenaniya kēle Isō atakaa kpaγay sōsō na í paasōyōna. Mpi tō, i nyōmá pē tōm ke teu. ²³ Na Pelekiya na Ilakana pēlēyēle nōnōōsi taηlāa, na pē wēe sī pá sōη atakaa kite. ²⁴ Na nōnōōsi taηlāa lelāa Opēti-Itōm na Yehiya. Pē kaasa kōtēlāa Sepaniya na Yosafati na Netaneyeli na Amasayi na Sakali na Penaya na Iliyēēe tō, pēle pa hulōyāna nteyē akantēe ke Isō atakaa nōyō tōō.

Isō atakaa tate ke Yosalem (Samiyēli II 6:12-19)

²⁵ Mpyōyō Tafiiti na Iseyeli sōsaa na yoolaa nyōyō nyōma pa kpaγa Isō atakaa ke Opēti-Itōm tē na laηhulōmlē. ²⁶ Isō kentāyāa Lefii nyōma mpa pa sōyōla Isō atakaa tōyō. Ilena pá la kōtāyā ke latēcēnaa naatosompōyōlāyā, na iwaōη naatosompōyōlāyā. ²⁷ Tafiiti na Lefii nyōma mpa pa sōyōla atakaa tō, na wontu mataa, na sōyōllāa nyōyō tō Kenaliya paa suu kponkpōntu tōη nyōntv wontu kē. Pē kaasi na Tafiiti suu kōtēlāa cāpa ke pōtēe. ²⁸ Mpyōyō Iseyeli nyōma tōna kpaana Isō atakaa, na pá makī niη taa, na kpeηkpeηnaa, na saηkōnaa, na cōmōη, na pá hulōyī tutuuyō na akantēe.

²⁹ Pa tōηna Isō atakaa ke sōvnav ke wulav icatē taa, ile Tafiiti alv Mikaali, Sayuli pēelō sōηna pōtote ntē, na í ná Tafiiti paakōna laηhulōmlē. Mpyōyō i nyōna-i yem kē i taa.

16

¹ Mpyōyō pa pōna Isō atakaa na pá sū-i cokāle nte Tafiiti ka sikaa tō tē taa. Ilena pá lá Isō kē kōtasī nsi kōkō lusa sī tōna tō na nōyō kulmāyā kpeηtōyō nyōnsi. ² Tafiiti tēma kōtasī nsi sī lapv ilēna í kooli samāa ke kōpantv na Tacaa hātē taa. ³ Ilena í tala apalāa na alāa ke tōyōnāyā. Paa wei ke potopoto kōkulutu na nantuyō na tūyō ηku pa yaa sī lesēη tō kv pēe kōwōlēe kakalāyā.

Lefii nyōma Isō samtv yontu (Yontu 96; 105:1-15; 106:1,47-48)

4 Μῦρόγ Tafiiti τῶνα Lefii τῆμλε νυῶμα κε τῆμλε κε Ἰσῶ atakaa kinj si pá see Ἰσεγελί Ἰσῶ na pá tu-i teeli na pá sam-i. 5 Asafi keke pa paasənlv na Sakalı náa səhna-i. Yasiyelí na Semilaməti na Yehiyelí na Matitiya na Uiyarı na Penaya na Opeti-Itəm na Yeyielí pele pa makayana nteye cəməh na sanjənaa, na Asafi náa makı kpehkepehnaa. 6 Na kətəlaa Penaya na Yasiyelí pele pá huləyi akantee ke tam ké Ἰσῶ atakaa nəyo tə. 7 Kuyakv ηkv kv wule ke Tafiiti caala Asafi na i taarpalaa ke tyv si pá sa Tacaa. Ilena pá sam-i si:

8 Ἰ sa Tacaa, í yaa i həte.

Ἰ teləsi piitimnaa tənaya i kookalənaa.

9 Ἰ yoo-i yontu na cəməh.

Ἰ yəyət i təma kupa na təm.

10 Mə laha í heena Ἰσῶ nanjtu in i həte.

Me mpa í peekəyi-i tə, mə laha í huləmi.

11 Ἰ kéesəhá Tacaa Toma tənə tə tə.

Ἰ peekəyi tam si í see-i.

12-13 Tacaa təmle tu Ἰσεγελί luləyv nyəma me.

Yakərv piya me mpa Ἰσῶ ləsaa tə.

Ἰ təsə i təma səsəəna tə.

Na kəkəlv nyəmma mpa i lapa tə,

na i huule pə tə.

14 Inəyəle Tacaa, inəyəle tá Ἰσῶ.

Inəyəle tetv tənə huunlv.

15 Ἰ təsə i nəyo peelvəv tam nyəhka tə.

Ἰ nəyo svv we mῦρόγ,

halí luləh loosi iyaya.

16 Nəyo ηkeye i svv Apələham.

Na í heeli-təyi Isaaka na tuunav.

17 Ἰ svv-təyi Ἰσεγελί nyəma ké svv kosəsutv.

Na tə wee-we svv nəyo peelvəv tam tə nyəm.

18 Ἰ svv i ka heeluyv-we tə svv,

i ká ha-weye Kanaah tetv.

Pa na pa luləyv nyəma pa kpancoov nte.

19 Waatv in i taa tə,

pa taa fei pəyale,

pəyele paa ké cayalaa ke tetv taa ké.

20 Pa lukaya piitimnaa taa ké na pá puki lampi kinj.

Na pá luki kawulası taa na pá puki yəlaa ləlaa kinj.

21 Ama Ἰσῶ ta yelev svv nəyəlv i tu-weye wahala.

Halí Ἰσῶ kaləna awulaa ke pa nyuvv tə svv:

22 Laakalı na yəlaa mpa ma ləsaa tə,

na mpa pa teləsəyi ma kuyəyətvtv tə pa tokinav.

23 Antulinya tənə yəlaa me, í yoo Tacaa ke yontu.

Ἰ kpaaləyi paa ifemle nte svv Tacaa keke waasəlv.

24 Ἰ heeli yəlaa tənaya i teeli təm,

na í yəyət i təma kupa na təm ke yəlaa kinj.

25 Tacaa kəla akəəna tənaya səsəəntv.

Ἰ feina saala.

26 Piitimnaa tuv tənə we kpele ké.

Ama Tacaa lapəna isətənyv.

27 Ἰ teu na i səsəəntv we səyəntv.

Ἰ we təh ke i təcayale taa na í haaki lanjulumle.

28 Tetv tənə yəlaa, í kəv na í sa Tacaa.

Ἰ hólí i teu na i toma.

29 Ἰ kəv na í sa i teu na í kəna-i mə kəhaahj.

Ἰ hənti Tacaa ke atəye saa wei i hóləyi i

tənəhj weetv tə.

30 Antulinya tənə yəlaa me í seliyina-i.

Tetv cayə teu ké tu nyəyələyi.

31 Isətənyv lanje í huləmi,

na tetv náa yəəlv.

Na pá heeli yəlaa tənə svv Tacaa keke wulav.

³² Tenku na i taa nyam tona i kala kokote.

Tawa na a nyam tona, i yooli.

³³ Hoto taa tunj, i kiisina lanjholomle ke Tacaa kinj.

Mpi to, i konj kawulaya toyon ke tetu taa.

³⁴ Tacaa ke kupanj ke, i samu-i.

Peyele i sooloyu fei tona.

³⁵ I wiikina-i si:

Tacaa waasob Iso, hai, waasi-tu.

Ya-toyoo piitimnaa kra nyam ninj taa.

Kreyeli-tu na te yaa nya hote nanj nyante.

Na ta lanja heena nya samtu.

³⁶ I see Iseyeli Iso Tacaa ke tam.

Ilena samaa tona tisi si Iso i kona mpoo. I sa Tacaa.

³⁷ Mporoo Tafiti toma Asafi na i taapalaa tona si: I caya Iso atakaa kinj, na i laki moyantu toma ke tam ke paa koyako nku, isu pa suw to, i taa ye. ³⁸ Ilena i lasei Opeti-ltam na i loloyu taa ke yelaa pafei nutoso na naanowa, na pe soosona Yetutunj poyaloo Opeti-ltam, na Hosa, na pa laki nonosi tanjoo tamle.

³⁹ Mporoo Tafiti to kotob Satoki na i loloyu taa kotolaa si: I paasana Iso cokole nte te we Kapawonj tokotole to. ⁴⁰ Ma tamle nte si i laki kotaya nka koko lusa ka tona toyo tananj na taanaya. Na i laki kotasi nsi pa keesa kiiu nku Tacaa hawa Iseyeli nyoma to ko taa to. ⁴¹ Ma na Hemanj, na Yetutunj, na lelaa mpa pa laesa si pa sanj Tacaa ke i sooloyu tam nyenku too to. ⁴² Hemanj na Yetutunj pa tamle nte akante hooloyu na krenkpenj na mapu. Na wontu lentona nti pa yookayana Iso Tom yontu to. Ilena Yetutunj poyalaa ke nonosi tanjlaa.

⁴³ Pa waali ke paa wei i kpena i te. Na Tafiti naa kpe na i see i nyoma.

17

Natan na Tafiti pa tom

(Samiyeli II 7:1-17)

¹ Tafiti caya i kawulaya taa, Ilena koyako nakoli i to Iso koyogototo telosob Natanj si: Pa ta mona si ma we kutuluyoo nku pa larona krenkpelasi kupanji to ko taa, na Tacaa atakaa naa we cokole nte pa larona sooj to te taa. ² Nena Natanj co wulaw si: Polo na ni la pe tona mpi n mayasoo nya taa to. Mpi to, Tacaa we nya waali ke.

³ Ahooyuwa, Ilena Tacaa to Natanj si: ⁴ Polo na ni heeli ma poyaloo Tafiti si, pe taya un i ka njmana-m tayaya nka ka taa maa caya to. ⁵ Hatoo ma losoyoo Iseyeli nyoma ke Icipiti taa, na pe suna sanja to, ma ta cayata kutuluyoo nakoli ko taa. Cokole taa ke ma we na ma layasoo Iona. ⁶ Pale pe paasi too ma weo Iseyeli nyoma waali to, Paasnlaa poyaloo ke ma to ma yelaa paasनाव. Peyele ma ta kalona pa taa noyob si i ta njma-m kutuluyoo kupanjoo.

⁷ Mpu to, heeli ma tamle to Tafiti si: Toma tona to Tacaa ma, ma yogotaa si, ntiyile taa ke ma kra-nj heej waali si ni la ma Iseyeli nyoma wulaw. ⁸ Na ma we nya waali ke nya tonte tona taa, na ma kpiisi nya kolontunaa tona na ma kusoo nya nyoyoo isu ate soosa lelaa. ⁹ Ilena ma ha ma Iseyeli nyoma ke tacayale si pa caya teu na polb i taa peyeli-we, na yelaa asayaa i taa toyo pa ise. ¹⁰ I su saa wei maa kra Paasnlaa ke ma yelaa Iseyeli nyoma too to. Maa tisi ma kolontunaa tona tafe. Ma heeliyi-nj si Iso ma, maa yele na ni weena loloyu nyoma ke nya waali. ¹¹ Ye pe tala nya koyako na ni sapa, Ie maa lasei nya piya mpa n lolona nya taroyoo to pa taa noyob, na ma kra-i wulaw. ¹² I un i ka njmana-m tayaya na ma yele na i kawulaya kumte we tam too. ¹³ I ka nyonanyi-m i caa, na maa nyonanyi-ma poyaloo. Ma kaa lo-i, isu ma loo wulaw wei i laala-nj to. ¹⁴ Maa kpana-i ma yelaa wulaw ke tam too ke ma tayaya taa na ma kawulaya taa, na i tayaya kawulaya tonj kaa ciyiti.

¹⁵ Nti nti Iso heela Tafiti na Natanj noyo toyole.

Tafiti selomvoo

(Samiyeli II 7:18-29)

¹⁶ Mpyole wulaw Tafiti pola Iso cokole taa, na i yogotona Iso si: Hai, Tacaa Iso ma na ma tayaya te ke we na ni konja-m timpi taa ma we isento to? ¹⁷ Pale pe paasi na ni yogotanyi isona ma tayaya ka teesona cele to pe tom? N laki-m ke isu ma ke yulob sooo noyob, ma Iso Tacaa. ¹⁸ Ma feina koyogototo ke teeli wei n tu-m to i too. Mpi to, ma ke nya tamle to ke, na ni nyoma-m. ¹⁹ Tacaa, n soola-m toyo n lapa kopantunaa pane pa tona si nya soosonto tam too nyento i na. ²⁰ Tacaa noyob na nayosona-nj. Ye te keesona nti un te nuna ta njkpanj to, Iso noyob i fei isu nya. ²¹ Piitim naroli pe fei na pe nayosona nya yelaa Iseyeli nyoma mpa ta n koma na ni ya Icipiti nyoma njmakoloyoo taa na ni la-toyoo nya yelaa to. Lakasi kupanji na soyonoo nyonsi ke n toyonna piitimnaa ke nya yelaa ta ta noyo too na nya hote yaa, na pe waasi-tu. ²² Na te pasi nya nyoma ke tam too, na nya

πασι τά Ισο. ²³ Πῦνεντε Τασαα λα ισυ ν γογῶτυυ τῶ. Υοοσι νῶγο ηκα ν συ μά να μα τῶγαγα νύῶμα τῶγο tam. ²⁴ Πῶ λα τεϊτεϊ, ισυ ν γογῶτυυ τῶ. Ιλενα νύα ἠετῆ λα σοσῶλε κε tam τῶ να γῶλα γῶγῶταγι συ: Τασαα Τομα τῶνα τυ ντέ Ισεγελι νύῶμα Ισο. Υελε να νύα τῶμλε τυ μα μα τῶγαγα νῶσο τῶη. ²⁵ Μπι τῶ, μα Ισο, νύα ἠυλῆνα-μ συ ν κά ἠα-μ λυλυυ νύῶμα να πῶ λεετι kawulaya τaa. Πῶ τῶ κῆ μα πῶσαα να μά σῶλῶμαγι νύα κιν. ²⁶ Ηαι, Τασαα, νγαγαλε Ισο, νύα συνα νύα τῶμλε τυ μαγα νῶγο κυραηκα ηκε. ²⁷ Νύα κoolina μα τῶγαγα νύῶμα κε κῶπαντυ συ μα λυλυυ νύῶμα κά τῶκι kawulaya κε tam κε νύα ισενταα. Ιλε νύα κoollee ανι α κα τῶη-ωεγε tam τῶο.

18

Tafiti tῶγο πιitimnaa lēlaa tetu
(*Samiyēel II 8:1-14*)

¹ Πῶλε πα waaḷi κῆ Tafiti γοona Filiisi νύῶμα να ί κῶλι-ωε να ί λεεκι Κατι ιcate να πα cῶλο νύῶμα. ² Να ί γοona Mowapu νύῶμα τῶτο να ί κῶλι-ωε να πῶ felayi-ι lampuu. ³ Μπῶγῶ ι γοona Siliu wulaw Hatatῶsee wei ι we Sopa να ί τῶκι ι kawulaya κε Hamati ἠῶγῶλυυ τῶο τῶ. Waaḷu ιnῶγι Hatatῶsee caakaya συ ι τῶκι Ιfῶlati ἠῶγῶλυυ tetu. ⁴ Να Tafiti λεεκι γοου κῆκεναα ιγαγα (1000) να κραγανῆη cayalaa κε iyisi naatosompῶlaya (7000) να γoolaa νῶῶηε νύῶμα κε iyisi hīu (20000) να ί συ ι τυ ισυ κραγανῆη nuḥwa (100). Πῶ kaasa wei ιlena ί σετι ι τῶνα ι νῶῶηε hola. ⁵ Μπῶγῶ Tamasi Siliu νύῶμα pῶla wulaw κε sῶnav. Ιlena Tafiti kv πελεγε γoolaa iyisi hīu να naale (22000). ⁶ Ιlena Tafiti συ γoolaa kpeka κε Tamasi κε Siliu τaa να ί τῶκι πα τῶο να πῶ felayi-ι lampuu. Να Τασαα κentiγi Tafiti τῶο κῆ timpi timpi ι pukaya τῶ. ⁷ Ιlena ί κραγα Siliu wulaw Hatatῶsee tanḷaa wῶla kpalῶη να ί pona Yosalem. ⁸ Μπῶγῶ Tafiti kuu νυῶῶλυυ κῶσεεμῶυ νυῶῶτυ κε sῶsam κε Hatatῶsee acalῆe nna πα γaa συ Tipati να Κυη τῶ α τaa. Νυῶῶτυ νtῶγι Salomῶη κραγα waaḷi waaḷi να ί lu lum nyampaani anaam, ισυ lule να akelenaa να Ισο τῶseele τaa wontu lentῶnaa. ⁹ Μπῶγῶλε Hamati wulaw Tou nuwa συ Tafiti kowa Sopa wulaw Hatatῶsee γoolaa. ¹⁰ Ιlena ί tili ι pῶyalu Hatolam συ ί see wulaw Tafiti να ί sam-i. Ιsῶna ι γοona Hatatῶsee να ί κῶλι-ι τῶ. Μπῶγῶ Hatolam κρηηna Tafiti κε wῶla wontu να λιγitee νυῶῶτυ να νυῶῶλυυ κῶσεεμῶυ νυῶῶτυ. ¹¹ Ιlena Tafiti συ Τασαα κε wῶla να λιγitee νυῶῶτυ nti πα λεεκα πιitimnaa lῆmpῶnaa κιν τῶ. Ισυ Ιtῶm να Mowapu να Amoni να Filiisi να Amaleke πα νύῶμα. ¹² Μπῶγῶ Seluya pῶyalu Apisayi γοona Ιtῶm νύῶμα κε Tῶm tetekῶle τaa, να ί kῶ πα τaa γῶlaa iyisi pῶlefei hīu (18000). ¹³ Να ί συ γoolaa kpeka κε Ιtῶm νύῶμα τε να Tafiti τῶκι πα τῶο να Τασαα κentiγi ι τῶο κῆ timpi timpi ι pukaya τῶ.

Tafiti waaḷi νύῶμα ἠῶla
(*Samiyēel II 8:15-18*)

¹⁴ Tafiti tῶγο kawulaya κε Ισεγελι νύῶμα τῶνα τῶο κῆ να ί τῶῶῶγι tampana να ί ἠυῶκῶna γῶlaa tῶna. ¹⁵ Seluya pῶyalu Sowari κελε γoolaa νυῶγο τυ. Ahiluti pῶyalu Yosafati κελε takῶlasu sulῶ. ¹⁶ Ahitupi pῶyalu Satῶki να Apiyataa pῶyalu Apimeleki κελε kῶtῶlaa. Safesa κελε takῶlasu ηmaalῶ. ¹⁷ Yoyata pῶyalu Penaya κελε wulaw tanḷaa νυῶγο τυ. Tafiti pῶyalaa maγamaγa nte ι sῶnlaa sῶsaa.

19

Tafiti tillaa feele tῶγ
(*Samiyēel II 10:1-5*)

¹ Μπῶγῶ waaḷu νῶγῶλο Amoni νύῶμα wulaw Nahasi sῶpa να ι pῶyalu λεετι ι lonte. ² Μπῶγῶλε Tafiti tῶma συ: Μαa λεετι Nahasi pῶyalu Hanuη κε κῶπαντυ nti ι caa ka lapa-m τῶ. Ιlena Tafiti tili tillaa συ πῶ polo πα see-ι ι caa lῶyaya. Tafiti tillaa tala Amoni νύῶμα tetu τaa. ³ Ιlena tetu nti τῶ awulaa sῶkpema τῶ Hanuη συ: Ν ἠυῶ συ lῶyaya seeḥ τῶο κῆ Tafiti tili ι γῶlaa na? Ι tili-ωεγε συ πῶ feη tetu να πῶ nyi-ti να πῶ λεεκι-ti. ⁴ Ntena Hanuη kpa Tafiti tillaa να ί looli πα tantῶη, να ί σετι πα wontu κε ἠatoo πα tapanῶsu κιν. Ιlena ι tῶγῶni-ωε, ⁵ να πῶ teena feele. Μπῶγῶ Tafiti nu ι tillaa tῶm nti. Ιlena ι kusu γῶlaa συ: Ι sῶη-ωε να ι heeli-ωε συ πῶ saali Yeliko να πα tantῶη nyo, ιlena pῶco πῶ tala τῶyaya.

Ισεγελι νύῶμα γοonaw κε Amoni νύῶμα να Siliu νύῶμα
(*Samiyēel II 10:6-19*)

⁶ Μπῶγῶ Amoni νύῶμα να πα wulaw Hanuη πα cekῶna feele nte πα τυ Tafiti τῶ. Ιlena πῶ κραγα Mesopotami ιsῶtaa Siliu νύῶμα, να Maaka να Sopa νύῶμα, πα γoolaa κε apaa, να πα γοου κῆκεναα να πα κραγανῆη cayalaa. Ιlena πα fel-ωεγε λιγitee νυῶῶτυ κε tῶsnῶnaa hīu να naanῶwa. ⁷ Να πῶ caa γοου κῆκεναα κε iyisi hīu να naanῶwa να naale (32000). Ιlena πῶ κραγα Maaka wulaw να ι γoolaa κε apaa. Μπῶγῶ πελε πα polaa να πῶ puli Metepa cῶlo. Να Amoni νύῶμα nῶά lu πα acalῆe τaa, να πῶ puli γοου. ⁸ Tafiti nu mpv, ιlena ί kusu ι γoolaa wulaw Sowari να ι γoolaa τaa γoolaa tῶna. ⁹ Μπῶγῶλε Amoni νύῶμα luwa να πῶ puli ιcate sῶsῶle νῶγο. Να awulaa mpa πα kῶma-ωεγε sῶnav τῶ πελε

pá puli hōyoluy lēŋku ke tawa taa. ¹⁰ Ilena Sowari cekəna si i ká yoo taa na waali. M̄pógý i ləsa Iseyeli yoolaa taa yoolaa na pele pá yookina Sili nyóma. ¹¹ Pə kaasa yoolaa kpekəle lente, ilena í cele tēleɣe i neu Apisayi na pele pá puli Amoni nyóma isentaa. ¹² Na Sowari heeli Apisayi si: Ye Sili nyóma í kpila-m, ile n kəo na í səna-m. Yaa ye Amoni nyóma kpilina nyá, ile máá kəo na má səna-ŋ. ¹³ Təyo apaluto na té kaasi ta təyi ta yəlaa na ta Iso acalēe təo. Ile Iso í la i luɣu nyəntu.

¹⁴ M̄pógý Sowari na i yəlaa pa sɔv Sili nyóma tēe si pá yookina-we na Sili nyəma tó casəle. ¹⁵ Amoni nyóma nawa Sili nyóma tu casəle. Ilena pele pá se Sowari neu Apisayi na pá sɔv icate. Ilena Sowari náá məli Yosalem.

¹⁶ Sili nyóma nawa si Iseyeli nyóma kəla-we. Ilena pá kusi tillaa si pá polo pá ləsi pa tētɔnaa mpa pa we l̄ləlati pəɣə waali tə. Pa nyɔyɔ tu nté Hatatəsee yoolaa nyɔyɔ tu səsə Sofaki. ¹⁷ Pa heela-təyi Tafiti, ilena í koti Iseyeli yoolaa təna na pá tēsi Yaatanu, na pá krətəna-we na pá puli pa isentaa. M̄pógý Sili nyóma tii pa təo. ¹⁸ Ama Iseyeli nyóma ná tó pa waali na pá se. Ilena Tafiti na i nyóma pá kó kraɣanəŋ na i kēekēnaa ke iyisi naatosompəɣəlaya (7000) na yoolaa nəsəe nyóma ke iyisi nule (40000) na pá kó yoolaa nyɔyɔ tu Sofaki tata.

¹⁹ Waatu wei awulaa mpa Hatatəsee ka ŋmakəlaa tə pa nawa si Iseyeli nyóma kəla-we, ilena pá polo na pá na Tafiti pá ciiki na pá cele-i pa ti. Pə kraɣaw waatu unu tə Sili nyóma u caaki Amoni nyóma ke sənau.

20

Sowari ləkuyɔ ke Lapa icate
(Samiyeli II 11:1; 12:26-31)

¹ Pənaɣa sikaa na pə tala waatu wei awulaa tēki yoo tə. M̄pógý Sowari kuu yoolaa na pá polo pá kó Amoni nyóma. Na pá tá Lapa icate si pa yookina-tē. Na Tafiti náá caya Yosalem.

M̄pógý Sowari yoonə Lapa nyóma na í wakəli icate. ² Ilena pá kuu tə taa wontunaa, ilena Tafiti kraɣa wəla ntenuyu ŋku ku we Amoni nyóma tɔyɔ Milikom təo tə. Ntenuyu ŋku ku yuy ka we isu kiloonaa hiu na naanɔwa ké mpu. Paa towa ku təo ké liyitee pəle. M̄pógý pa tema-kuyɔ Tafiti nyɔyɔ. ³ Pə kaasa icate yəlaa, ilena í tu-weɣe wahala təma. Lələa ke tuŋ faɣalaa, na lələa ke pēe saakəlaa, yaa taakukulasu setəlaa. M̄pógý Tafiti lapəna Amoni icate təna. Ilena í na i yəlaa pá məli Yosalem.

Filiisi nyóma yoonav
(Samiyeli II 21:18-22)

⁴ Pəle pə waali ké Iseyeli nyóma pola Filiisi nyóma yoonav ke Kesēe. Waatu inəyi Husa tu Sipikayi kɔwa Lafayi tooko Sipayi na pə tisi Filiisi nyóma. ⁵ Yoo lēŋku taa ké Yayii pəyalɔ llanəŋ kɔwa Katu tu Koliyati neu Lamii. I ŋmantaaya krátóyó yasələɣa we isu sayata kpatəle. ⁶ M̄pógý pa tasa yoo lēŋku suluɣu ke Katu. Tənaɣa pá nawa kolontu tooko nəɣəlu i ké Halafa ləlyɔ tu. Impee na i nəmpee we naatoso naatoso. A krenta hiu na liyiti. ⁷ Apalu unu i caa Iseyeli nyóma ke təm, ilena Tafiti taalɔ Samma pəyalɔ Sonatanə ku-i.

⁸ Tafiti na i yoolaa pa kəna Filiisi icate Katu tookonaa mpe.

21

Kukalɔyɔ na yulɔkəsəku
(Samiyeli II 24:1-9)

¹ M̄pógý kɔyaku nakoli Satanu mayasaa si i tɔyi Iseyeli nyóma ke wahala. Ilena í tisi Tafiti si í kala Iseyeli nyóma. ² Ntəna Tafiti tə Sowari na yoo nyɔyɔ nyóma lələa si: I polo í kala Iseyeli tətɔ təna yəlaa, na má nyi pa nyɔyɔ.

³ Ntəna Sowari cə-i si: Hai, ta caa, Iso í la na Iseyeli nyóma huki təm nunɔwa (100). Sarŋa isəntə pa təna pa ké nyá ifalaa ké. Ile pepe təo ké n caa si n nyi pa nyɔyɔ, na n sɔsi Iseyeli nyóma ke isayatu taa?

⁴ Ntəna wulav si í kala ke í kala. Ilena Sowari náá cəo Iseyeli tətɔ təna na í kala yəlaa na í məli Yosalem. ⁵ Na í heeli wulav si Iseyeli yoolaa we iyisi iyaya ke təm iyaya, na iyisi nunɔwa (1100000) na Yuta nyóma ke iyisi nasəle na nutoso na naanɔwa (470000).

⁶ Sowari lanje ka wakələna wulav təm ntəyi. Ile i ta kala Lefii na Pencamee nyóma.

Iso həma Iseyeli nyóma ŋkraɣuyɔ ke Tafiti isayatu təo
(Samiyeli II 24:10-17)

⁷ M̄pógý Tafiti yaasi unu i ta maya Iso, na ilé í hō Iseyeli nyóma ŋkraɣuyɔ. ⁸ Ntəna Tafiti sələmi Iso si: Tacaa, ma lapa mpu tə, ma wakəlaa ké. Ile wii-m ma isayatu ntu. Ma lapa kumələntə ké.

⁹ M̄pógý Tacaa heela Tafiti layatu tasəlu Iso kɔyɔɣototə tēləsulə Katu si: ¹⁰ Polo n heeli Tafiti si ma su wahalanaa tooso si i ləsi pa taa kulum na má kəna-i.

¹¹ M'p'og'yo Kat'i pola Tafiti kiŋ na i p'as'i-i si: Taca'a si weye n l'as'ay'i? ¹² Ny'og'osi i lu pu'si tooso? Yaa n se ny'a kolontunaa ke is'atunaa tooso? Yaa Iso i tili is'otaa tillu na i p'ali yul'kos'ok'u ke kuyeyen tooso ke Iseyeli tetu t'ena taa? M'agas'i ny'a taa na n' co na ma heeli wei i tila-m to.

¹³ N'tena Tafiti co-i si: Ma lanje pasaa ke. Pa k'ela-m teu si ma p'eti ma t'ayi Taca'a ninj taa. Sana mu i ho ta n'k'pan'eta na mpi yul'ba ka ham'i to. Mpi to, i p'at'otale to'waya.

¹⁴ Ilena Iso kona yul'kos'ok'u, na Iseyeli ny'oma si y'elaa iyisi nutoso na naan'owa (70000).

¹⁵ M'p'og'yo Taca'a tila is'otaa tillu wei i k'oyi to'yo Yosalem. Is'otaa tillu talaa isu i ka niki kuy'u, ilena Iso layasi huw'ee na i s'ehsi-i si: Yele mp'u pa m'ayanaa.

Waato mu de, is'otaa tillu we Yepusi tu Ol'enan' t'og'onaya t'omate n'te. ¹⁶ Tafiti k'osa ise, ilena i na is'otaa tillu ke ate ate na i k'pel'as'ay'i i layate na Yosalem to. M'p'og'yo i na s'asaa m'pa paa suu layaya fal'otanaa taka to pa h'ota pa isent'oo. ¹⁷ N'tena Tafiti si: Hai, ma wak'el'ona. Mpi to, ma y'og'ot'ona si pa kala k'okaluy'u. Y'elaa pane pa taa n'og'ol'ba ta la taali n'og'ol'ba. Mp'u to, pu we'e si ma na ma t'ayaya ny'oma ta to ke Iso i tu ninj.

Tafiti n'mawa Taca'a ke kotaya t'elate (Samiy'el II 24:18-25)

¹⁸ M'p'og'yo Taca'a is'otaa tillu heela Kat'i si: Heeli Tafiti si polo timpi Ol'enan' mak'i i t'og'onaya to na n' n'ma Taca'a ke kotaya t'elate.

¹⁹ Ilena Tafiti tee, isu Taca'a heeluy'u Kat'i si i heeli-i to. ²⁰ Ol'enan' na i p'ayalaa lixiti paa we'enna t'ena, na pa mak'i pa t'og'onaya. M'p'og'yo pa na is'otaa tillu ilena pa se na pa n'meli. ²¹ Tafiti tala t'ena na ap'alu mu i na-i, ilena i lu kataya taa na i polo na i h'anti-i ate. ²² Ilena Tafiti t'om'i-i si: P'ee't'ona-m ny'a kataya na ma fel'i-eta na ma n'ma Taca'a ke kotaya t'elate, na yul'kos'ok'u k'one ko su t'ona. ²³ N'tena Ol'enan' si: Hai, taca'a, k'paya na n' lana mpi n' caaki to. Ma keeke kele na p'o naan', faya keeke na n' la kotaya taasi. K'paya naan' na t'og'onaya na n' la kotaya. Ma ha-eta p'o t'ena.

²⁴ Ilena wulav to si: Aai yoo, ma caa ma fel'i-eta p'o lixitee ke, taa ha-m. Maa caa si ma la Taca'a ke kotaya ke ny'a ny'om, yaa pul'ba mpi p'o to ma ta wu to.

²⁵ M'p'og'yo Tafiti fel'a Ol'enan' ke wula ny'og'ot'u nas'otoso (600) ke kataya n'ke ka to. ²⁶ Ilena Tafiti n'ma Taca'a ke kotaya t'elate ke lonte n'te to taa. Na i la kotasi nsi k'oko lusa si t'ena to na n'og'o kolomaya k'pentuy'u ny'ensi. Na i s'el'om'i Iso na Iso tisi k'oko na ka ny'aya i kotasi. ²⁷ M'p'og'yo Taca'a t'oma is'otaa tillu si: M'agna ny'a layate ke to suyute taa.

²⁸ M'p'og'yo Tafiti cek'anaa si Taca'a muwa i s'el'omuy'u ke Yepusi tu Ol'enan' kataya taa t'ena. Ilena Tafiti laki t'ona k'otasi. ²⁹ Waato mu to Iso cok'ole nte Moisi ka lapa wulaya tetu taa to na p'o kotaya t'elate pu we Karaw'eta t'ek'otale ke. ³⁰ Ama Taca'a is'otaa tillu layate tom ka k'pawa Tafiti ke s'og'ontu. Ile i ta p'asi na i tala t'ena si i seek'i-i.

22

¹ Pa to ke Tafiti t'ona si: C'ehye paa n'ma Taca'a t'esele na kotaya t'elate nte to to Iseyeli ny'oma ka laki kotasi to.

Tafiti lupu si i n'maaki Iso t'esele

² M'p'og'yo Tafiti t'oma si: I koti Iseyeli taa cayalaa. Ilena Tafiti tu-weye tamle si pa saaki p'ee wena paa n'mana Iso t'esele to, ³ na i t'ayan' ny'og'ot'u tuutuuma wei paa luna kamp'ona ny'oma k'okame to na ny'oma k'okolisee nna pa t'el'og'ona n'oh'osi to na i kaa ny'og'oluy'u k'usemuy'u ke tuutuuma to. ⁴ Na i kaa taasi k'apan'isi nsi Sit'eta na Tiii ny'oma k'og'ayana-i to'yo tuutuuma. ⁵ Tafiti m'agas'aya i taa ke si: Ma p'ayalu Sal'om'eta ke p'ayaya, i ta ny'onta pul'ba. P'eyele p'o we'e si pa n'ma Iso t'esele n'teye na to taa we'enna saala ke tetu t'ena taa. Mp'u to, maa t'ayan' mpi p'o we'e si paa lana to. Pa to ke i t'ayana w'ontunaa p'ayale na p'ec'o i si.

Tafiti tu Sal'om'eta si i n'ma Iso t'esele

⁶ M'p'og'yo Tafiti yaa i p'ayalu Sal'om'eta na i tu-i si i n'ma Iseyeli Iso Taca'a ke i t'esele. ⁷ Na i heeli-i si: Ma pu, maa towa ma taa ke si maa n'ma Iso Taca'a ke timpi paa see-i to. ⁸ Ama Iso co-m si ma sula y'elaa kuy'u ke y'ouu taa. Pa to ke p'o fei si ma n'ma-i timpi paa seek'i-i to. ⁹ Ma p'ayaya kul'laya kaa we'e y'oolu isu ma. Kaa la hees'oy'u to ke. Iso ma ma kaa yele na ma p'ayalu kolontunaa m'pa pa co'ona-i to pa y'ona-i. Hali i h'ete n'te Sal'om'eta. Pa ny'oyu n'te si hees'oy'u to. Maa yele ke na Iseyeli ny'oma heesi na pa cayana pa t'ayi i kawulaya waato t'ena taa. ¹⁰ In'i ka n'mana-m timpi paa seek'i-m to. Maa ny'om'ay'i-ma p'ayalu, na ile i ny'om'ay'i m'aya i caa. Maa yele na i kawulaya la toj ke Iseyeli ke tam to. ¹¹ N'tena Tafiti t'asa si: Ma pu, ny'a Iso Taca'a i s'ena-eta na n' p'asi na n' n'ma-i timpi paa see-i to. Isu i y'og'otuy'u ny'a to to. ¹² I tu-eta layatu na n' cek'ana k'opanto na is'ayatu ke waato wei i ka tu Iseyeli ny'oma ke ny'a ninj taa to. Ilena n' p'asi na n' t'aki i kiuu. ¹³ Ye n' t'ok'ay'i kus'as'utu na kot'ot'u n'ti i h'ula Moisi na i cela Iseyeli ny'oma to na n' laki-i, n' ka waa p'o t'ena p'o taa. To'yo ap'alu to na n' ny'oo toj, taa ny'ana pul'ba, p'ec'o taa sele. ¹⁴ Ma kaasa ma ti na ma kaa wolanaa m'paya Taca'a t'esele n'mau to to, pa tee t'oon'ana iyisi tooso (3000). Liyitee ny'og'ot'u

na tɛɛ tɔnɔnaa iyisi hiu na naanɔwa (30000). Na pɔ kaasi nyɔɔlɔbu kɔsɛɛmɔɔ na nyɔɔlɔbu maɔamaɔa ke tuutuuma. Ma tɛma kɛnɔkɛlasɔ na pɛɛ ke taɔanɔbu na mɔ sɔ. N pɛsɔyɔ na ɔ sɔsɔ pɛ tɔ tɔ. ¹⁵ N ka wɛna tɛma lataa pɔɔale, paa ɔmalaa na saakɛlaa na niɔ tɛma lataa lɛlaa. ¹⁶ N wɛna wolanaa na liyitee nyɔɔtɔ na nyɔɔlɔbu kɔsɛɛmɔɔ na nyɔɔlɔbu maɔamaɔa ke tuutuuma. ɔ sɔ nyɔ tɛmlɛ taa. Tacaa ɔ wɛɛ nyɔ waali.

¹⁷ Pɛle pɛ waali kɛ Tafiti tɔwa ɔsɛyɔ nyɔɔ nyɔɔma tɛna sɔ pɔ kɔ pɔ sɔna ɔ pɔyalɔ Salɔmɔɔ. ¹⁸ Na ɔ tɔ sɔ: Tacaa mɔ ɔsɔ wɛ mɔ waali kɛ, na ɔ yɛle na tɛtɔ tɛna ɔɔa tɛpamm kɛ hatoo waatu wei ɔ tɔ tɔ yɛlaa kancɔalɔɔa nyɔɔma kɛ ma niɔ taa tɔ. Mɛ pɛ pɛsɔna nteɔ Tacaa na ɔ yɛlaa pɛ tɛmlɛ nyɔɔma. ¹⁹ Mɔ tɔ, ɔ sɛsɔ ɔsɛle na lotu kɔlɔmtɔ na ɔ pɛɛki Tacaa mɔ ɔsɔ na ɔ ɔmɔ-ɔ timpi paa sɛɛ-ɔ tɔ, na ɔ sɔ ɔ atakaa na wontu kate nyɔntɔ ke tɛna.

23

Lefii nyɔɔma tɛma

¹ Tafiti kɛtɔlaa tɛu, ɔlɛna ɔ kɛɔ ɔ pɔyalɔ Salɔmɔɔ kɛ ɔsɛyɔ wulaw. ² Na ɔ koti ɔsɛyɔ nyɔɔ nyɔɔma tɛna na kɔtɔlaa na Lefii nyɔɔma.

³ Mɔpɔyɔ pɛ kala Lefii nyɔɔma apalaa mɛ pɛ pɛsɔ wɛ hiu na naanɔwa na waali tɔ. Pɛ wɛ yɛlaa iyisi pɛlɛfɛɛ nɔlɛ (38000). ⁴ ɔlɛna Tafiti lɛsɔ pɛ taa kɛ yɛlaa iyisi hiu na liyiti (24000) sɔ pɔ feniyi ɔsɔ tɛsɛɛ ɔmɔ na yɛlaa iyisi naatoso (6000) kɛ nyɔɔ nyɔɔma na tɔm huulaa. ⁵ Yɛlaa iyisi liyiti (4000) kɛ nɔnɔsɔ tanɔlaa. Yɛlaa iyisi liyiti (4000) nɔɔ sɔɔ ɔsɔ na ɔmɔɔ wei Tafiti yɛlaa na pɔ lu tɔ. ⁶ ɔlɛna pɔ fayɔ Lefii nyɔɔma kɛ kɛka na pɔ kɛsɔna pɛ lɔlɔɔ nyɔɔ nyɔɔma, ɔsɔ Lefii pɔyalaa Kɛsɔɔ na Kehati na Melali.

⁷ Kɛsɔɔ piya ntɛ Latɔɔ na Simeyi. ⁸ Latɔɔ nɔ lɔlɔ piya tooso kɛ. Yehiyɛlɔ na Setam na Sowɛɛlɔ. ⁹ Simeyi kɛ piya tooso, Selomitɔ na Hasiyɛlɔ na Halan. Latɔɔ pɔyalaa lɔlɔɔ nyɔɔ nyɔɔma ntɛ. ¹⁰ Simeyi ɔlɛ ɔ piya wɛ liyiti tɔtɔ, Yahati, na Sisa na Yewusi na Peliya. ¹¹ Yahati kɛ kancɔalɔɔ nyɔɔ, na Sisa kɛ naale nyɔɔ. Yewusi na Peliya pɛ ta hiki piya kɛ sɔsɔm. ɔlɛna pɔ kɛntɔ-wɛ ɔsɔ lɔlɔɔ kɔlɔmɔɔ.

¹² Kehati lɔlɔ piya liyiti kɛ. Amɔlam na ɔsɔ na Hepɔlɔɔ na Wusiyɛlɔ. ¹³ Amɔlam piya ntɛ Alɔɔ na Moisi. Mɔpɔyɔ pɛ lɛsɔ Alɔɔ na ɔ lɔlɔɔ nyɔɔma kɛ tam tɔ sɔ pɛ tike pɔ paasɔna kate taa kate tɔɔɔɔɔ na pɔ lɔlɔ Tacaa kɛ tulaalɔnaa kɔtasi na ɔ tɛmlɛ na pɔ kooliyi yɛlaa kɛ nɔsɔ kɔɔɔɔɔ na Tacaa hɛtɛ taa. ¹⁴ Moisi kɛ ɔsɔ yɔlɔ kɛ, paa na mɔ ɔ piya wɛ Lefii lɔlɔɔ nyɔɔma taa kɛ ɔsɔ yɛlaa kɛ yem. ¹⁵ ɔ pɔyalaa ntɛ Kɛsɔm na ɔliyɛsɛ. ¹⁶ Kɛsɔm pɔyalɔ kɛɛ Sepuwɛlɔ. ¹⁷ Pɔɔɔɔ kɔlɔmɔɔa kɛ ɔliyɛsɛ lɔlɔa ɔ ta tasa nakɛlɔ. Pɛ yaa-kɛ sɔ Lehapiya. Ama Lehapiya pɔyalaa wɛna pɔɔɔɔ. ¹⁸ ɔsɔ pɔɔɔɔ ntɛ Selomitɔ. ¹⁹ Hepɔlɔɔ pɔyalɔ kancɔalɔɔ nyɔɔ ntɛ Yeliya. Naale nyɔɔ ntɛ Amaliya, tooso nyɔɔ ntɛ Yasiyɛlɔ, na liyiti nyɔɔ kɛ Yekamɔ. ²⁰ Usiyɛlɔ pɔɔɔɔ kancɔalɔɔ nyɔɔɔ ntɛ Mika, na naale nyɔɔɔ kɛ ɔsiya.

²¹ Melali piya ntɛ Malii na Musi. ɔlɛna Malii nɔɔ lɔlɔ piya naale, ɔsɔna na Kisi. ²² Mɔpɔyɔ ɔsɔna nɔ sɔpɔ ɔ ta hiki apalɔpɔɔɔ. Alɔpɔɔ tike kɛ ɔ hikaa. ɔlɛna ɔ caa newaa pɔyalaa nɔɔ kɔɔɔ-wɛ. ²³ Piya toosoɔ Musi na Lɔlɔa. Mɛɔɔɔ Malii na ɔtɛɛ na Yelɛmɔtɔ.

²⁴ Lefii lɔlɔɔ nyɔɔma ntɛ na mɛɔɔɔ pɛ nyɔɔ nyɔɔma na pɔ kɛsɔna ɔsɔna pɛ tɔ pɛ hɛla kɛ kɔkɔlɔɔ takalɔɔa taa tɔ. Pɛ pɛsɔ takɔ hiu hiu tɔɔ pɛ caalɔɔ Tacaa tɛmlɛ kɛ ɔsɔ tɛsɛɛ taa. ²⁵ Tafiti ka yɔɔtɔ mɔ sɔ ɔsɛyɔ ɔsɔ Tacaa yɛlaa na yɛlaa hɛsɔ na ɔ maɔamaɔa ɔ wɛ Yosalem taa kɛ tam. ²⁶ ɔlɛ Lefii nyɔɔma kaa tasa ɔsɔ kɔkɛle na ɔsɔ sɛwɔ wontu tɛnaɔa lɔna layasɔɔ. ²⁷ ɔlɛna pɔ ɔmɔaɔ pɛ hɛla kɛ waatu wei pɛ takɔ pɛsɔ hiu hiu tɔ. ɔsɔ Tafiti ka sɔw tɔ. ²⁸ Na Alɔɔ lɔlɔɔ nyɔɔma nɔɔ tɔɔ-wɛ tɛmlɛ kɛ ɔsɔ tɛsɛɛ taa na pɛ patɔma taa na pɔ taɔanɔɔ kɔtɔɔa wontu na pɔ lɔlɔ pɛ ɔsɔ sɛwɔ tɛma lenna. ²⁹ ɔsɔ ɔsɔ potopotɔnaa tɔɔ, na kɔtɔɔɔ ɔmɔ pɛ lɔlɔ kɔtɔɔa tɔ pɛ mɔlɔm mɔ pɛ tɔɔ kɔkɔsɔm fɛi kakalasi na kakalasi nsi pɛ tɔɔ nim taa tɔ, na tinte pɛ mɔlɔm taɔanɔɔ. Na pɔ feniyi sanɔyanaa na maɔasɔlasɔ pɛ tɔ. ³⁰ Pɛ wɛɛ sɔ yonyoolaa ɔ wɛ tam kɛ tanan na taanɔɔa, na pɔ sɔɔ Tacaa na pɔ kɔsɔ ɔ nyɔɔ. ³¹ Na kɔtɔlaa lɔlɔ-ɔ kɔtasi nsi kɔkɔ lɔsɔ sɔ tɛna tɔɔ kɔyaku kɔhɛsɔɔ wɛla, na ɔsɔtɔ kɔyaku kancɔalɔɔ nyɔɔɔ, na acima lenna wɛla. Mɔpɔyɔ Lefii nyɔɔma kɔ lɔlɔ pɛ tɛma kɛ tam kɛ Tacaa ɔsɛntaa ɔsɔ pɛ tɔ-wɛ tɔ. ³² Paa paasɔna ɔsɔ kɔkɛle na kate taa kate nan. ɔlɛna pɛ tɛtɔnaa Alɔɔ pɔyalaa nɔɔ lɔlɔ ɔsɔ tɔɔɔ taa tɛma.

24

Kɔtɔlaa kɛka

¹ Mɔpɔyɔ pɛ fayɔ Alɔɔ lɔlɔɔ nyɔɔma kɛ kɛka kɛka. Piya liyiti kɛ ɔ ka lɔlɔa. Mɛɔɔɔ Natari, na Aɔihu, na ɔsɔna, na ɔtamaa. ² Ama sɔm kɔlɔ Natari na Aɔihu na pɔ yɛle pɛ caa. Pɛtɔ pɛ fɛna pɔyalaa. Pɛ tɔ kɛ pɛ yɛla ɔsɔna na ɔtamaa pɔ tike na pɛ lɔlɔ kɔtɔɔ tɛmlɛ. ³ Pɛle pɛ waali kɛ Tafiti na ɔsɔna lɔlɔɔ tɔ Satɔki, na ɔtamaa lɔlɔɔ tɔ Ahimeleki, pɛ fayɔ kɔtɔlaa kɛ kɛka na pɔ kɛsɔna pɛ tɛma. ⁴ ɔlɛna pɔ nɔ ɔsɔna nyɔɔma kɛla pɔɔɔ kɛ ɔtamaa nyɔɔma. Pɛ tɔ kɛ pɛ fayɔ ɔsɔna nyɔɔma kɛ lɔlɔɔ kɛka naanɔwa na naatoso, na ɔtamaa nyɔɔma kɛ kɛka pɛlɛfɛɛ naanɔwa

na pa nyɔɔ nyɔma. ⁵ Tete ke pa towa na pa kpana kotɔlaa na Iso taseele tamle lataa ke Ilasaa na Itamaa pa lolɔɔ taa.

⁶ M'pɔyɔ Lefii kpekale to Semaya pɔyalɔ Netaneyeli wei i ke takelasi nmadu to, i nmaa pa hɔla ke wulaw na nyɔɔ nyɔma, na kotɔɔ Satɔki na Apiyataa pɔyalɔ Ahimeleki na kotɔlaa na Lefii lolɔɔ nyɔɔ nyɔma pa isenta. Tɔm naale naaleye pa to tete ke Ilasaa lolɔɔ nyɔma to, na Itamaa lolɔɔ nyɔma to ke tɔm kulom kulom. ⁷⁻¹⁸ Kpeka nyɔɔ nyɔma mpa pa to tete na pa kpa to pa hɔla nto:

1. Yoyalipi
2. Yetaya
3. Halim
4. Sewolim
5. Malakiya
6. Miyamɛɲ
7. Hakɔɔsi
8. Apiya
9. Yesuwa
10. Sekaniya
11. Uiyasipi
12. Yakim
13. Hupa
14. Yesepari
15. Pilaka
16. Imee
17. Hesii
18. Hapiseɔi
19. Petahiya
20. Isekiyeɛli
21. Yakerɲ
22. Kamuli
23. Telaya
24. Maasiya

¹⁹ Isɔna pa pɔla kpeka yɔlaa ke pa tamle to tɔyole, si pa tɔɲ pa caa Alɔɲ kusɔsɔto na pa keesɔna isɔna Iseyeli Iso Taca ka su-i to, na pa su Iso taseele taa ke tamle lapu.

Lefii nyɔma lelɔla hɔla

²⁰ Lefii nyɔma lelɔla nyɔɔ nyɔma hɔla nto cɔne.

Amalam lolɔɔ nyɔma ntɛ na Supayeli. Supayeli nyɔma ntɛ na Yetiya. ²¹ Lehapiya nyɔma taa kancalaya to ntɛ Isiya. ²² Isaa lolɔɔ nyɔma ntɛ na Selomoti, Selomoti nyɔma ntɛ na Yahati. ²³ Hɛpɔlɔɲ pɔyalɔ kancalaya nyɔɲ ntɛ Yeliya, naale nyɔɲ ke Amaliya, na tooso nyɔɲ ke Yasiyeɛli, na liyiti nyɔɲ ke Yekamam. ²⁴ Usiyeli pɔyalɔ keɛle Mika. Mika lolɔɔ taa to ntɛ Samii. ²⁵ Mika un i neu Isiya lolɔɔ taa to ntɛ Sakali. ²⁶ Melali pɔyalɔ ntɛ Malii, na Musi, na Yasiya. ²⁷ Melali lolɔɔ nyɔma mpa i pɔyalɔ Yasiya lɔlaa tɔyole Soham, na Sakuu na Ipili. ²⁸⁻²⁹ Malii pɔyalɔ ka we naaleye, Ilasaa na Kisi. Ama Ilasaa na feina pɔyalɔ. Kisi pɔyalɔ keɛle Yelameyeɛli. ³⁰ Musi pɔyalɔ ntɛ Malii na Itɛɛ na Yelimoti.

Lefii lolɔɔ nyɔma ntɛ. ³¹ Alɔɲ lolɔɔ nyɔma ka tɔna tete na pa kpa peɛle tɔtɔyɔ wulaw Tafiiti na Satɔki na Ahimeleki na kotɔlaa nyɔɔ nyɔma pa kiɲ. Na pa la m'pɔyɔ taalnaa na newaa.

25

Yonyoolaa kpeka

¹ M'pɔyɔ Tafiiti na Iso seɛu kpeka nyɔɔ nyɔma, pa kpa Asafi, na Hemaɲ, na Yetutuɲ, pa lolɔɔ nyɔma na pa mpa si, pa yoo Iso Tɔm yontu na sanɲɔnaa, na cɔmɔɲ, na kreɲkreɲnaa. Tamle ntɛ tɔ lataa hɔla ntɛ:

² Asafi wei i yookaya Iso Tɔm yontu isi wulaw ka heelɔyɔ-i to. In i paasayana i pɔyalɔ Sakuu, na Yoseɛfu, na Netaniya, na Asalela.

³ Yetutuɲ pɔyalɔ ntɛ Ketaliya, na Seli, na Yesaya, na Simeyi, na Hasapiya, na Matitiya. Pa naatoso un, pa caa wei i yookaya Iso Tɔm na sanɲɔ na i sanɲ-i to, un i paasayana-we.

⁴ Hemaɲ pɔyalɔ ntɛ Pukiya, na Mataniya, na Usiyeli, na Sepuweli, na Yelimoti, na Hananiya, na Hanani, na Uiyata, Kitaliti, na Lomameti-Isee, na Yosepekasa, na Maloti, na Hotii, na Mahasiyoti. ⁵ Hemaɲ pɔyalɔ ntɛ pa tɔnaya mpu, na un i ka keɛna wulaw nalu na i telɔsɔyɔ-i Iso kuyɔɔtɔto. Apalɔpiya naanowa na liyiti na alɔpiya liyiti ke Iso hawa apalu un si pɔ kɔsi i nyɔɔ.

⁶ Iso taseele taa ke mpe un pa caanaa Asafi, na Yetutun, na Heman pa paasayana-we, na pa yooki yontu na kpenkpenhnaa, na camen, na sanjona, isi wulan ka suw to. ⁷ Yonyoolaa sasa mpe na pa kpekale taa nyoma, mpa paa hula Taca sam yontu ke mpu to, paa we yalaa palefei nmunyon na naanaa na naanowa (288) ke.

⁸ Tete ke pa tawa na pa kpa pa tona. Pa ta faya ifepiya, na akpatelaa, yaa yonyoolaa nyenta na kpelamela.

⁹⁻³¹ Kpeka nyon nyoma mpa pa to tete na pa kpa to pa hela nto:

1. Asafi payalu Yosesebu
2. Ketaliya
3. Sakuu
4. Iseli
5. Netaniya
6. Pukiya
7. Yesalela
8. Yesaya
9. Mataniya
10. Simeyi
11. Asaleli
12. Hasapiya
13. Supayeli
14. Matitiya
15. Yelemoti
16. Hananiya
17. Yosepekasa
18. Hanani
19. Maloti
20. Iiyata
21. Hotii
22. Kitiliti
23. Mahasiyoti
24. Lomameti-Isese

Paa kpekale nyon to wei na i kpekale nyon nyoma pa we yalaa naanowa na naale ke.

26

Nnonosi tanjaa kpeka

¹ Nnonosi tanjaa ka wena pa kpeka ke. Kolee lobyu to Kolee payalu Meselemiya, Asafi saali ² payalaa we naatosompayalaya. Pa hela nto isi pa kala tema to. Sakali, na Yetiyayeli, na Sepatiya, na Yataniyeli. ³ Ilam, na Yohanah, na Iliyohenayi.

⁴ Opeti-Itam nyoma we palefei naanowa. Pa hela nto, isi pa kala tema to. Semaya, na Yosapati, na Yowa na Sakaa, na Netaneyeli. ⁵ Amiyeli, na Isakaa, na Pewulitayi. Iso ka koola Opeti-Itam ke kupantu ke. ⁶ I payalu Semaya payalaa ka ke yoolaa taa yoolaa ke pa lobyu taa ke. Mpi to, paa ke kpelikpeka nyoma. ⁷ I payalaa mpeyele Otini, na Lefayeli, na Opeti, na IIsapati, na pa sasaena pa newaa Ilihu na Semakiya, paa ke yoolaa taa yoolaa ke. ⁸ Opeti-Itam un i lobyu nyoma na pa payalaa mayamaya na pa lobyu nyoma lelaa ka ke yoolaa taa yoolaa ke. Pa tona paa we yalaa nutoso na naale.

⁹ Meselemiya payalaa na i newaa kpekale nyoma ka ke yoolaa taa yoolaa ke pale fei hiu ke.

¹⁰⁻¹¹ Melali lobyu to Hosa payalaa nte liyiti, isi pa kala tema to, pa taa saso nte Simili, na Hillikiya, na Tepaliya, na Sakali. Paa na Simili taa ke kancaalaya payaya to, i caa ka hana- lonte nte. Hosa payalaa na i newaa pa kpekale tona we yalaa naanowa na tooso.

¹² Kpeka an i nnonosi tanjaa nyon nyoma, na a yalaa pa lakaya pa tamle ke Iso taseele taa ke.

¹³ Mpyo sasa na ifepiya pa to tete na pa tala nnonosi kutanasi ke teitei na pa keesana pa lolon, pa ta fayasi nyalu.

¹⁴ Pa mayasa mpu lena pa kpa Selemiya na i caya ilim telule too nonyo. Na pa su i payalu Sakali wei i ke layatu tasulu kupan tayo ilim ntayon too nyenka. ¹⁵ Uena pa su Opeti-Itam ke ilim mpotayon too nyenka. Na i payalaa naa fenjiy wonu tasule kutuluy. ¹⁶ Supim na Hosa pa tanayena ilim telule nonyo nka pa yaa si, Saleketi to. Mpaaw kukprakrav taa ke kele ka wee.

Isana paa faya kpeka wena a tanaya nnonosi tayo: ¹⁷ Lefii nyoma naatoso na tanaya ilim telule nonyo ke paa kuyaku nku. Na yalaa liyiti naa tanayi pa ntayon too nyenka ke paa kuyaku nku. Na yalaa liyiti naa tanayi ilim mpotayon too nonyo ke paa kuyaku nku. Na yalaa liyiti totayo wonu tasule ke naale naale. ¹⁸ Na yalaa liyiti ke ilim telule too konkon taa kutuluyu kososoyu kin ke hapale colu. Na naale na kutuluyu mayamaya colu.

19 Kolee na Melali pa lolonj taa tanjlaa kpeka nte.

Lefi nyoma tama lenna

20 Lefi nyoma lelala paasayana Iso taseele kpancooj, na wontunaa mpa pa lakena Iso tamle ta. 21 Keesonj loluwo to Latanj loluwo nyoonj nyoma hola nte Yehiyeli 22 na i piya. Lena Setam na i neu Sowael, pa paasayana Iso taseele kpancooj. 23 Pe kaasa Amelam na Isaa na Hepelonj na Usiyeli, pa lolonj kpeka taa to, 24 Moisi payalv Keesom loluwo to Sepuweli ka kena kpancooj tanjlaa nyuwo to. 25 Loluwu nku ku taa ke Iiyese wee. Iiyese inaxale Keesom neu payalv. Iiyese payalv Lehapiya lolona Yesaya, Yesaya lolona Yolam, na Yolam naa luli Sikeli, na Sikeli naa luli Selomiti. 26 Selomiti na i newaa pa paasayana wontunaa mpa pa hawa Iso to. Paa wulaw Tafiiti na i lolonj nyoonj nyoma na yoolaa iyaga (1000) nyuwo nyoma na nunowa (100) nyuwo nyoma na yoolaa nyuwo nyoma lelala. 27 Mpe inu paa ha Tacaa ke wontunaa mpa pa hika yooi taa toyo si pa tayanana Iso taseele. 28 Pa tana mpi Iso koyoyototo telosulo Samiyeli na Kisi payalv Sayuli na Nee payalv Aronee na Seluya payalv Sowari-wee paa hawa Iso to, Selomiti na i newaa pa nyonayana pa to.

29 Isaa payalv Keniya na i payalaa pa paasayana Iseyeli tetu tamnaa na huole.

30 Hasapiya na Hepelonj loluwo taa yelaa iyaga na nasotoso na nunowa (1700) mpa pa tama wee teu na pa nyuwo kolaa to, mpe pa fenayana Iseyeli tetu nti tu we Yaatanu ilim tetole to to, na pa paasayana tetu na Iso seen pa tom. 31 Yeliya ka kena Hepelonj nyoma loluwo nyuwo to. Tafiiti kawulaya panaya nile nyenka taa ke pa terna loluwo nku ku loosi, na pa hiki Kalaati to Yasee ke i loluwo nyoma mpa pa tama wee teu na pa nyoonj kolaa to. 32 Mporoo Tafiiti lala loluwo nku ku taa ke yoolaa taa yoolaa ke iyisi naale na nasotoso na nunowa (2700) na i sasa Yeliya to. Pa tanaya mpu pa ke lolonj nyoonj nyoma ke si pa paasayana Lupen na Kati kpeka na Manasee kpekale hoyoluwu nku ku wena pyo waali to to, pa tetu na pe Isaseele tom.

27

Yoolaa tayanwo

1 Iseyeli nyoma mpa pa lakaya wulaw tamle toyo. Pa taa ka we lolonj nyoonj nyoma, na yoolaa iyaga (1000) nyuwo nyoma, na yoolaa nunowa (100) nyuwo nyoma, na tetu tam paasanlaa. Pa tamle nte yoolaa fayau na pa laki isoto isoto ke panaya taa na pa kaasaxi tama. Paa kpekale nteye yelaa iyisi hii na liyiti (24000). 2-15 Nyuwo nyoma mpa pa paasayana-wee to pa hola nte. Iso to kancalaya nyen nyoma nyuwo to nte Pesi loluwo to Sapitiyeli payalv Yasopam. Inu i ka kena i kpekale taa yoolaa sasa nyuwo to. Iso to naale nyen nyuwo nyoma nte Ahowa to Totayi na pa sasana i waali to Mikelonj. Iso to tooso nyen nyoma nyuwo to nte kotulo saso Yoyata payalv Penaya. Penaya inu i ka ke yoolaa hii na naanowa kpekale taa lelu ke waato wei i pasa nyuwo to toyo. I payalv Amisapatu ka mona i kpekale na i paasayana. Iso to liyiti nyen nyuwo nyoma nte Sowari payalv Asayeli. Pale pa waali ke i payalv Sepatiya. Iso to kakpasi nyen nyuwo to nte Isela loluwo to Samuti. Iso to naatoso nyen nyuwo to nte Tekowa to Ikesi payalv Ila. Iso to naatosompoyolaya nyen nyuwo to nte Ifelayim kpekale to Helasi ke Palonj. Iso to palefi nyen nyuwo to nte Sela loluwo to Husa to Sipikayi. Iso to poyolaxafi nyen nyuwo to nte Anatoti to Apiyese ke Pencamee kpekale taa. Iso to naanowa nyen nyuwo to nte Netofa to Malayi ke Sela loluwo taa. Iso to naanowa na kolom nyen nyuwo to nte Ifelayim kpekale to Penaya ke Pelatonj. Iso to naanowa na naale nyen nyuwo to nte Netofa to Helitayi ke Otiniyee loluwo taa.

Kpeka nyoonj nyoma

16 Iseyeli kpeka nyoonj nyoma ka wena pa sasa, hali pa hola nte. Lupen kpekale taa nyen nte Sikeli payalv Iiyese, Simiyonj kpekale taa nyen nte Maaka payalv Sefatiya.

17 Lefi kpekale nyen nte Kemuweli payalv Hasapiya. Alanj loluwo nyoma nyen nte Sataki.

18 Yuta kpekale nyen nte Tafiiti taalwnaa taa lelu lihu. Isakaa nyoma nyen nte Mikayeli payalv Omili.

19 Sapulonj nyoma nyen nte Opatiya payalv Isemaya. Nefatali nyoma nyen nte Aseliyeli payalv Yelimoti.

20 Ifelayim nyoma nyen nte Asasiya payalv Osee. Manasee kpekale hoyoluwu nku ku wena ilim tetole to to, kole ku nyen nte Petaya payalv Sowaeli.

21 Na hoyoluwu nku ku wenna ilim telule to ke Kalaati tetu taa to ku nyen nte Sakali payalv Itoo. Pencamee kpekale to nte Aronee payalv Yasiyeli.

22 Tanj kpekale to nte Yeloyam payalv Asaleli.

Iseyeli kpeka sasa nte.

23 Tafiiti taa kala ifepiya mpa pa wena pusi hii yaa pa seka mpu to. Mpi to, Tacaa ka tomaya si i ka yeke na Iseyeli nyoma huki isu isotonjasi. 24 Seluya payalv Sowari ka caala kukaluwu nku, ile i taa te-kuy. Mpi to, Tacaa mo-wee na paana ke yaasi inu i to. Mpu pa lapona na pa ta to Iseyeli nyoma nyuwo ke wulaw Tafiiti tama takalaya taa.

Tafiiti tamlé nyóma sósaa lélaa

- ²⁵ Atáyeli pýalyo Asəmafəti ka kəna kawulaya kpancoou tóo nyənlv. Na Osiyasi pýalyo Sonatanj kəle acaləe sósəəna na səkpena na cacakənj tē təyonasi təsule na yoolaa tətənjlenaa təyonasi təsule nyənlv.
- ²⁶ Kelupri pýalyo Isəli kəle tetv taa hataa paasənlaa nyuyv tv.
- ²⁷ Lama tv Simeyi kəle tuj wei pa yaa si lesənj t v paasənlv.
- Sefam tv Sapəti kəle lesənj tuj un v solum paasənlv.
- ²⁸ Pəti-Ketēe tv Paali-Hananj kəle tuj wei pa yaa si Olifinaa na Sikomoo t v pə paasənlv. Na Yowasi kəle nim təsule paasənlv.
- ²⁹ Salənj tv Sitilayi ka paasayanana təna naan.
- Atəlayi pýalyo Safati kəle tətəka taa naanj kvtiikinj paasənlv.
- ³⁰ Isəmayeli tv Opili kəle yooyoonaa pasənlv.
- Melono tv Yetiya kəle kpanasi alunyənsi paasənlv.
- ³¹ Hakili tv Yasisi kəle heej na pənj pə paasənlv.
- Yəlaa mpa pa paasayana wulav nyəmmaa t v pə həla nté.

Tafiiti cəlo nyóma

³² Tafiiti caa neu Yonatanj ka ké yəlo layatv ké na í wəna nyəm. In v ka kəna wulav layatv tasəlv. Hakəmoni tv Yehiyeli kəle wulav piya sejesəlv. ³³ Ahitofeli ka ké wulav layatv tasəlv tət. Na Aləkii tv Husayi kəle v taarpəlv na v taa təm nyəntv. ³⁴ Mpa pa ləeta Ahitofeli lonte taa təyəlv Penaya pýalyo Yoyata na Apiyataa. Sowari kəle wulav yoolaa təna nyuyv tv.

28

Tafiiti hvləyi si Salbmənj ká ləsti v lonte taa

¹ Mpróy wulav Tafiiti kota Yosalem kə Iseyeli nyuyv nyóma təna. Paa kpeka nyóənj nyóma na yoolaa tintika iyaya (1000) iyaya (1000) nyóənj nyóma, na nuunwa (100) nuunwa (100) nyóənj nyóma na wulav na v pýyalaa pa təla na tawa tóo nyənlaa nyóənj nyóma. Na kawulaya təyaya taa təmlataa nyóənj nyóma. Na yoolaa taa yoolaa, na mpa pa nyóənj kulaa t. ² Ilena wulav kul v í sənj na í t v si: Ma yəlaa na ma taarpalaa mē, maa hūwəa s v maa njmá Isə təsēle na má s v Isə atakaa wei v k v nōohēe təsule t. Hal v ma tu tēma pə tənaya tayanuyv. ³ Ama Isə heela-m s v, pə taya máa njmana-v təyaya njka ka taa paa seeki-v t. Mpi t, ma ké yoolu ké na ma ləsa yəlaa pəyale feesinj. ⁴ Pə na pə mpv t, maya Iseyeli Isə ləsa ma caa ləlvuyv nyóma taa s v má na ma ləlvuyv nyóma tə tək v kawulaya kə tam ké Iseyeli təna tóo. Yuta kə v ka twa awulumpiitu kə hatoo lənjtaa, na í ləsi v kpekəle taa ké tá ləlvuyv nyóma. Ilena í ləsi maya ma caa təyaya taa s v má la Iseyeli kəkpəntuyv wulav. ⁵ Təv, nōonoo, ilē Salbmənj kə v ləsa ma piya tuutuuma inē v taa s v í lēti ma lonte taa, na í təyə Tacaa Kawulaya kə Iseyeli nyóma tóo. ⁶ Isə heela-m təfoo s v: Nyá pýalyo Salbmənj kə ma ləsa s v í njma-m Isə təsēle, na í həli ma taasi təna. V ká nyənəyi-m v caa, na maa nyənəyi-v ma pýalyo. ⁷ Ye v təkə ma kusəntv na ma Kutotv na í laki-ti, is v ma lakuyv saja taa isəntə t, maa yele na v kawulaya wēe tam tóo. ⁸ Pənəntē ma taarpalaa mē, í t v mē təyi Tacaa kusəntv kpekmuyv təm taa, na Isə wei v nuk v mē təm t, í na v yəlaa Iseyeli nyóma təna pə naaki. Mpróy tetv kəpəntv tənē tv pəsi mē na mē waal v nyóma mē tetv kə tam tóo.

⁹ Pə kaasa ma pýalyo Salbmənj nyá t, pəeki na n nyi Isə wei ma lapa təmlé t, na n sēe-v na lotu kuləmtv, na luɣu kuləmtuyv. Tacaa nyənəyi yəlaa lotu taa ké na í cəkəyana pa hūwēe təna. Ye n pəkəyi-v, v ká yele na n na-v. Ama ye n lə Isə, ilē v lək v nj tam tóo ké. ¹⁰ Nōonoo n cəkəna s v nyaya Tacaa ləsa s v n njma-v v təyaya njka ka taa paa seeki-v t. Mpv t, kaasi nyá tv na n sv təmlé taa.

Tafiiti hvləyi Salbmənj kə isəna v ka njmá Isə təsēle t

¹¹ Mpróy Tafiiti cəla Salbmənj kə isəna paa njma Isə təyaya t v pə fotoonaa, paa Isə təsēle na pə cəlo kutulunj, na kpancoou kutuluyv, na isətaa nanj na pə tēe nyənjku na Isə atakaa nyənjku. ¹² Na Tafiiti cəla Salbmənj tətəy pə təna mpi v caakaya njmav t v pə fotoonaa, is v Isə təsēle taasi həlvuyv na pə kutulunj wei v cəəna-s v t. Na kutulunj wei v taa paa sv kpancoou na Isə wontu t. ¹³ Mpróy Tafiiti cəla Salbmənj tətəy kətəlaa, na Lefii nyóma, pa kpekəle nyóma həla, na təma wəna paa la Isə təsēle taa t, na t taa wontu həla tət. ¹⁴ Haləna Tafiiti kēsi Salbmənj kə wəlanaa na liyitee nyəyət v pə kiloonaa isəna isəna v ká caa na í luna pə wontunaa mpe is v pa lakəna-ti t. ¹⁵ Na pə kpənna wula kək v kpatənj, na pə tóo wula fətəlanaa, na liyitee nyəyət v kək v kpatənj na pə fətəlanaa nyəntv, is v pa lakəna-ti t. ¹⁶ Na Tafiiti cəla Salbmənj kə wula na pə mayana isəna paa lu taarpələnna mpa pa tóo pa siki Isə potopotona t. Na í cəle-v tətəy liyitee nyəyət v s v pá la taarpələnna. ¹⁷ Na í cəle-v wula wei paa lu kela ləyolas v nsi pa lakəna nantv t, na pəosiyanaa mpa pa njmūsəyənna cələm t, na wula mayamaya fusi na wula na liyitee nyəyət v pə cəmsənna. Na Tafiiti kēsi Salbmənj kə paa wontuyv njku kv yuj. ¹⁸ Na í cəle-v wula mayamaya na pə mayana isəna paa lu tulaləbnaa təwote t. Na í kēsi-v isəna paa la Isə kēke t. Ilena pə tv

kālēna isōtaa tājlaa lēesēj wōla nyēj na pā lōpa pa kenj ke Iso atakaa tō. ¹⁹ M̄pōyū Tafiti tōma si: Pē tēna isōntō pē we takōlaya ŋka Tacaa cēla-m tō ka taa. Tēnaya pā kēesa teu tēcēiēi kē isōna paa la tēma anī tō.

²⁰ Ilena Tafiti tasa si: Ma pəyalu, kaasi nyā ti na ŋ nyō toj na ŋ sūv tēmlē taa. Taa nyā, pēcō taa sele. Ma Iso Tacaa kā wēē nyā waali kē, i kaa lō-ŋ. Halēna i tēsēlē tēmlē tēna yōosi. ²¹ Kōtōlaa na Lefii nyōma mpa pa faya kpeka kpeka si pa lakī Iso tēsēlē taa tēmlē tō pa we nyā waali tōtō. Pēlē pē paasi yēlaa mpa pa nyōmā tēmlē lapō ke teu na luḡu kolōmōyū na pā we Iseyeli nyōma na pa nyūyū nyōma taa tō, paa tēj nti n ka yōyōti tō.

29

Iso tēsēlē ŋman kvōōj

¹ M̄pōyū wulaw Tafiti yōyōta samaa taa si: Ma pəyalu Salomōj ke Iso lēsaa si i lēeti ma lonte. Iē i kē pəyaga, i ta nyōnta pulu. Pəyēlē tēmlē sōsōlē ke pē tū-i. Mpi tō, pē taya yulu ke i ŋmaaki kutuluyū. Ama Iso Tacaa kē. ² Ma kaasa ma tēyī teu kē, na mā kpeyēli mpi paa ŋmana Iso tēsēlē tō. Paa wōla, na liyitee nyōyētū, na nyōyēluyū maḡamaḡa, na pē kuēsēmuyū, na kpejkelasi, na liyitee pēē kōkpeētēē, na kakōka nyōna nna a teeki kōkō tō. Na nna a wēna ŋmalum ke waani waani tō. Na pēē kuhulōmēē ke sōsōm. ³ Ye pē kaasa ma maḡamaḡa ma wēnaw isū wōla na liyitee nyōyētū, iē ma haaki-ti si pā ŋmana ma Iso tēsēlē. Ma sōsōyī-tēyī pē tēna mpi ma tēma tayanuyū si pā ŋmana Iso tēsēlē nte ma sōla teu tō pē tō. ⁴ Maa ha Ofii tētū nyōma wōla ke tōōnēnaa nūnōwa (100) na liyitee nyōyētū kōpantō ke tōōnēnaa ŋmōnyū na nūlē (240) na pā mati Iso tēsēlē kolōosi tō na pē taa tō. ⁵ Tōv, nōōnō awe kā ha Tacaa ke wōla yaa liyitee nyōyētū na luḡu kolōmōyū. Ilena caŋōm tēma lataa lu Iso tēsēlē taa wontu?

⁶ M̄pōyū Iseyeli kpeka na pē tēsēi nyūyū nyōma na yoolaa iyaga (1000) nyūyū nyōma na nūnōwa (100) nyūyū nyōma na wulaw tēmlataa nyūyū nyōma tīsaā si paa hana luḡu kolōmōyū, ⁷ ke wōla tōōnēnaa nūnōwa na nūtoso na naanōwa (170), na wōla nyōyētū ke iyisi naanōwa (10000), na liyitee nyōyētū ke tōōnēnaa ŋmōnyū na nūnōwa (300) na waali, na nyōyēluyū kuēsēmuyū isū tōōnēnaa nasētoso (600), nyōyēluyū maḡamaḡa ke tōōnēnaa iyisi tooso (3000) na pā lana Iso tēsēlē tēmlē. ⁸ M̄pōyū lēlaa nā cēla liyitee pēē ke Kēsēsōj lōlyū tū Yehiyeli si pā tō Iso tēsēlē kpancōō taa. ⁹ Lotu kolōmtō ke mpe unī pa tēna pa hana pa kvōōj na pa lanja hōlōmaa. Wulaw Tafiti maḡamaḡa lanjē ka hōlōmaa kē pē tū fēi.

Tafiti Iso sālōmuyū

¹⁰ M̄pōyū Tafiti sama Iso kē Iseyeli samaa tēna kiŋ si: Hai, Yakōpū Iso Tacaa, yēlaa i saŋi-ŋ tam tō. ¹¹ Nyayale sōsō na toj tū na teeli tū na tam tō tū. Nyā tēna isōtaa na atē nyōm tēna. Nyayale kawulaya tū na pē tēna pē tū. ¹² Nyā haakēna wēnaw na ŋ tūyī teeli na ŋ ŋmakēla pē tēna. Nyā niŋ taa kē toj na pēsuyū wēē si ŋ la na paa awe nyūyū kōli yaa i nyō toj. ¹³ Pē tō kē ta Iso tē saŋi-ŋ na tē pūyōluyū nyā hētē sōsōlē. ¹⁴ Ma na ma yēlaa tē ta ke pulu. Pēcō pē taya tā toj taa kē tē pēsaa na tē ha-ŋ kvōōj unē. Nyā hana-tūyū pē tēna. Mpi n ha-tū tōyō tē haaki-ŋ. ¹⁵ Tā na tā caanaa tē wē-ŋ teitei kē isū mūlaa na cayalaa, na tā wēsēj wē atē cōyēyē isū isōtom, naani nōyōlō i fēi. ¹⁶ Ta Iso Tacaa tē kaa wontu ke huḡule si tē ŋmaaki timpi tū sēēki-ŋ tō, na nyā hētē Nanj nyōntē taa. Nyā tēna pē tēnaya mpu. ¹⁷ Hai, ma Iso, ma nyōmā si n maḡasāyī yēlaa lotunaa taa hōwēē kvōmēlē na ŋ saŋ tampana tējlaa. Na lotu kolōmtō ke ma hana-ŋ ma wēnaw. Ma nawa nyā yēlaa kōtaa si pa haaki-ŋ mpu tōtō na lanj hōlōmlē. ¹⁸ Hai, ta caanaa Apələham na Isaa ka na Yakōpū pa Iso Tacaa, yēlē na nyā yēlaa lēmāyāsēē wēē nyā tō kē tam kē mpu. ¹⁹ Ha ma pəyalu Salomōj ke lotu kolōmtō na i tōki nyā kuēsōsitō na nyā kuēsēsētō na nyā kiŋ na i laki-i. I ŋmā kutuluyū ŋku kvō tēmlē ma tayanā isōntō tō.

²⁰ M̄pōyū Tafiti tasa kotilaa ke heeluyū tātō si: I sēē mē Iso Tacaa ke i na tēmlē.

Ilena pa tēna pā lunj akula na pā sēē pa caanaa Iso Tacaa na pā hēnti pa wulaw ke atē.

Tafiti sēm na Salomōj kawulaya

²¹ M̄pōyū tēv fēma tanaj, iēna pā la Tacaa ke kōtasī nsi kōkō lusa si tēna tō, na nōyō kolōmāyā kpeŋtōyū nyōnsi ke latēcēnaa iyaga (1000), na iwaaj ke iyaga (1000), na iwēsēē ke mpu tōtō na pē sulōm. Halēna Iseyeli nyōma tēna mpa paa kōtaa tō pā tōyō kōtāyā tōyōnāyā na pē tala-wē. ²² Ilena pā tōyō kvōakū ŋku na pā nyōō Tacaa isēntaa na lanj hōlōmlē sōsōlē. Na pā tasa Tafiti pəyalu Salomōj ke kawulaya kpaō ke tēm naale nyōm. Na pā pēl-i nim na Tacaa hētē taa. Na pā pēlī nim ke Satōki tōtō, na ilē i pēsī kōtōlō sōsō. ²³ M̄pōyū Salomōj kpaōwa Tacaa Kawulaya kumtē tō na i lēeti i caa Tafiti lonte, na i kawulaya tēj teu na Iseyeli nyōma tēna tōna-i. ²⁴ Ilena tētū tākōlaa na yoolaa na Tafiti pəyalaa lēlaa nūna-i. ²⁵ M̄pōyū Tacaa sōsōa i nyūyū ke kuēsuyū ke Iseyeli nyōma tēna isēntaa. Na i yēlē na i kawulaya hētē yaa na pē kēli isū mpa pa laala-i Iseyeli kawulaya kumtē tō kē cayalē tō.

²⁶ Ισεγελι νυάμα κῶκρεντῶγυ τῶ κέ Seseē pəyalə Tafiti ká τῶγα kawulaya. ²⁷ Ι τῶγα Ηερέλῆγ ικατε τῶ κέ πῠσι naatosompəyalaya. Yosalem ικατε τῶ κέ πῠσι hiu na naanəwa na tooso, na sí krenti nule. ²⁸ Ι səpəna kpatəlaya kupəŋka kέ, na toŋ na teeli. Uena ι pəyalə Saloməŋ ləeti ι lonte.

²⁹ Πα ηmaa wulə Tafiti təm kancaalaya na tə tənaya ke nalə Samiyeli na Iə kyəgətətə teləsulə Natanə na Katı pa takəlası taa. ³⁰ Sı taa kέ pa keesa ι kawulaya na ι teeli na ι təma pə təm. Na pə tənə mpi pə lapa Isegeli taa, na Kawulası lensı taa tῶ.

KUTŌSUTU TAKELAYA NAALĒ NYĒŊKA Kotolutu

Pa keesayi takelaya kane ka taa totoyo Tafiti pəyalu Saluməŋ kawulaya təyɔu tɔm. Iso seɛu tɔm kena pə tənə pə kite. Pə tɔɔ kɛ takelaya ŋmaalu keesayi Saluməŋ ŋmau ke Iso tasele na Lefii kotelaa krau tɔm, na Yuta awulaa lelāa tayanuɔu ke iso seɛu, na iso seelaa Teɛu acima tayanuɔu na isəna pa hiiwa kiinj takelaya tɔ.

Isəna pa faya Kotōsoto II takelaya tɔ:

Saluməŋ kawulaya təyɔu na Iso tasele ŋmau, titite 1-9

Iso seɛu tayanuɔu na Yosalem nyəma kuuu tɔm, titite 10-36

ISEYELI WULAU SALUMƏŋ TŌM

¹ Mprɔy Tafiti pəyalu Saluməŋ nyɔsa i kawulaya. I Iso Tacaa ka we i waali kɛ na i kusayi i nyuɔu.

*Saluməŋ sələma Iso kɛ ləmayasee
(Awulaa I 3:4-15)*

² Mprɔy kuyaku nakoli Saluməŋ kota Iseyeli nyəma tənə. Ilena pɛ tu kələnə yoolaa iyaya (1000) nyɔŋ nyəma, na nunɔwa (100) nyɔŋ nyəma, na tɔm huɔlāa na luluŋ nyɔŋ nyəma.

³ Ilena i na pa tənə mpa paa kota i kin tɔ pə polo tafeɛnle nte tɔ we Kapawəŋ tɔ. Mpi tɔ, tənaya Iso tɔmlɛ tɔ Moisi ka lapa cokəle nteye wɔlaya tetu taa tɔ tu weɛ.

⁴ Waatu ŋu Tafiti ka tɛma Iso atakaa krayan ke Kiliyati-Yeyalim na i pona-i Yosalem. Na i su lonte nte tɔ taa i ka tayanə-i təyɔ cokəle taa. ⁵ Ama i su nyəyɔluɔu kuseɛmuɔu kotaya tɔlate ke cokəle isentaa. Nteye Ulii pəyalu Pəsələli wei i kɛ Uu saali tɔ i ka lura.

Tənaya Saluməŋ na i waali nyəma tənə pa polaa na pə pɔɔsi Iso. ⁶ Nyəyɔluɔu kuseɛmuɔu kotaya tɔlate nte tu we təsulle cokəle kin tənə tɔ tɔ tɔ kɛ Saluməŋ lapa Tacaa ke kotasi nsi kəkɔ nyaya si tənə təyɔ iyaya (1000). ⁷ Mprɔy Tacaa lu i tɔ kɛ ahoɔ anu na i tɔm-i si: Sələmi-m mpi n caa si ma ha-ŋ tɔ.

⁸ Ntəna Saluməŋ cɔ-i si: Kɔpantɔ ke n lapa ma caa Tafiti na ŋ ye le si málɛɛtɔ i lonte taa. ⁹ Mpu tɔ, Tacaa Iso, la nəyɔ ŋka n ka su ma caa Tafiti tɔ. Mpi tɔ, piitim mpi pə tɔɔ n kra-m wulau tɔ pə yəlaa we payələ kɛ isu kanyəŋa. ¹⁰ Ile la suulu na ŋ ha-m ləmayasee na nyəm na má cekəna kawulaya təyɔu ke yəlaa pane pa tɔɔ. Ye pə taya mpu nəyɔlu kaa pəsi nyá yəlaa samaa ŋe.

¹¹ Ntəna Iso cɔ Saluməŋ si: Timpi n ta sələmi-m wənau, yaa teeli, yaa nyá kolontunaa i si, yaa weesuɔu kotayalɔu, ilena ŋ sələmi-m ləmayasee na nyəm si ŋ pəsi na ŋ təyɔna kawulaya ke ma yəlaa mpa pa tɔɔ ma kra-ŋ wulau tɔ. ¹² Maa ha-ŋ ləmayasee na nyəm mpi, na wənau, na teeli, na pə kəli awulaa tənə. Paa kɔpəma, paa nyá waali nyəma.

¹³ Mprɔy Saluməŋ kula cokəle cɔlɔ tənaya Kapawəŋ tafeɛnle na i məli Yosalem na i təyɔ Iseyeli nyəma tɔɔ kɛ kawulaya.

*Saluməŋ toŋ na i wənau pə tɔm
(Awulaa I 10:26-29; Kutōsoto II 9:25-28)*

¹⁴ Mprɔy Saluməŋ kreyela i yoou keekənāa na pə krayanəŋ na pə lu keekənāa iyaya na nasələ (1400), na krayanəŋ iyisi naanɔwa na naale (12000). Ilena i su pə taa lenti ke i kin ke Yosalem. Pə kaasa nti ilena pə su təlye timpi timpi paa tayanāa si pə su-ti tɔ. ¹⁵ Saluməŋ kawulaya waatu liyitee ka we Yosalem taa kɛ isu pɛɛ. Na pə kaasi na kreyəkpelesi kɔpəŋsi náá tɔli yem isu tuŋ wei pa yaa si Sikomāɔ na i nyɔkɔi tete kəle taa tɔ. ¹⁶ Icipiti na Silisi pə acalɛɛ taa kɛ payətəlaa pukaya na pə yaku Saluməŋ krayanəŋ na pə kɔŋna. ¹⁷ Liyitee nyəyɔlu nasətoso nasətoso (600) ke payətəlaa yakaya Icipiti yoou keekənāa. Ilena pə yaku krayanəŋ ke nyəyɔlu nunɔwa na nule na naanɔwa naanɔwa (150). Pa yakaya na pə pɛstəyənāa mpu totəyɔ Hiti na Silii pə awulaa.

*Saluməŋ tayanəyi Iso tasele ŋmau tɔm
(Awulaa I 5:15-32; 7:13-14)*

¹⁸ Mprɔy Saluməŋ tɔ i taa si i ká ŋmá Tacaa ke i tasele na i kawulaya təyaya.

2

¹ Mprɔy Saluməŋ caa wontu səyəllaa ke yəlaa iyisi nutoso na naanɔwa (70000), na pɛɛ saakəlaa ke iyisi nunaasa (80000) si pə la tɔmlɛ ke puɔu taa. Na yəlaa iyisi tooso na nasətoso (3600) fenjiyi pa tɔɔ.

² Ntəna Saluməŋ tili na pə heeli Tiiri wulau Hilam si: Tilina-m kreyəkpelesi kɔpəŋsi nsi n ka tilina ma caa Tafiti na i ŋmana i təyaya tɔ. ³ Ma tənə Iso Tacaa ke kutuluɔu ŋmau kɛ si paa wəku-i tulaalɔna na pə haaku-i potopotonaa ke kotamsa. Na pə laki-i kotasi nsi kəkɔ lusa si

tēna tōyo tanan na taanaya, na kōyeeη kōheesēη, na isōtonaa kōyeeη kancaalaya nyēη, na Tacaa acima kōyeeη lelēη. Tēmle ke pē tō Iseyeli nyōma ke tam tō. ⁴ Mpi tō, kutuluyū ŋku ma caa ŋmaw tō kō kē sōsōw kē. Pē taya pulw, ta Iso kēla tūη tēnaya sōsōwntō kē. ⁵ Paa na mpw tō, nōyōlō u pēsēyi na i ŋma-i tēcayale. Pē taya pulw, isōtonuyō na kō tōw tēna, kō ta tala-i. Pē tō kē ma mayamaya maā hōη ma tī si ma ŋmaaki-i tēcayale. Ama timpi paa seeki-i na pā laki-i kōtasi tōyo. ⁶ Mpw tō, Hilam tilina-m wei i nyōmā wōla na liyitee nyōgōluyō na nyōgōluyō mayamaya pē tayanuyō tō. Na i nyōmā tōtōyo pōη kōseemōη cōηcōη, na kōseemōη mayamaya, na akpaayala nyōη tayanuyō na fotoonaa lōsuyō tō. Ilena punto na yōlaa mpā ma caa Tafiti lōsaa na pā we Yosalem na Yuta tētō taa tō pā lā tēmle ŋtē. ⁷ Nyā tēmle nyōma i seti-m Lipaη puyō taa tūη kōpaη. Mpi tō, pā nyōmā pē tēmle ke teu kē. Ma nyōma kā polo na pā sōna-we. ⁸ Ilena pā kōpenti na pā seti-m kōηkpelasi ke sōsōm. Mpi tō, Iso tōseele nte ma ŋmaaki tō tū tōw sōsōm kē na tē tewa. ⁹ Maā cēla tūη setōlaa mpēye mōlōm tōnōnaa iyisi naatosō (6000), na tōyōnaya pēe tōnōnaa iyisi naatosō (6000), na sōlōm ke liitilinaa iyisi nasōnaasa (80000), na nim ke mpw tōtō.

¹⁰⁻¹¹ Mōyōgō Tiii wulaw Hilam cō Salōmōη na takōlaya si: Ma seē Iseyeli Iso Tacaa wei i lapa isōtaa na atē, na i ha Tafiti pēyaya nyaya lōmayasee na nyōm na layatu si ŋ ŋma-i Iso tōseele na nyā kawulaya tēyaya tō. Tacaa sōla i yōlaa tōyo i kra-η pā wulaw. ¹² Maā tilina-η apalō wei pā yaa si Hulam-Api tō. Apalō ŋu i nyōmā niη tōma kē na i wēna layatu. ¹³ I tōo ke Taη kōpekēlō tō kē, na i caa ke Tiii tō. Mpi mpi pē tēmle i nyōmā tōyōle, wōla na liyitee nyōgōluyō, na kōseemuyō na nyōgōluyō mayamaya, na pēe na kōηkpelasi na pōη wei pā seesaa tō, na kōseemōη cōηcōη na wei pā lii akpaayala tō, na kōηkponutu tōη nyōntō pōη pē tayanuyō. I nyōmā tōtōyo lēesēη saakuyō tōm. Paa tēmle nteye n tō-i laki kē. I na nyā nyōma na mpā nyā caa wulaw Tafiti lōsaa tō paa lana. ¹⁴ Pōnentē tacaa, tilina-tōyō tōyōnaya pēe na sōlōm na nim mpi pē tōm n yōyōtaa tō. ¹⁵ Tū polo Lipaη puyō taa, na tē seti tūη wei i tēna n caa tō, na tē hōkō-i na tē tō tenju taa na pē tala Safa. Ilena ŋ yele na pā kraya na pā pōna Yosalem.

¹⁶ Mōyōgō Salōmōη kala cayalaa tēna mpā paa we Iseyeli taa tō, na pē keesōna kōkaluyō ŋku i caa Tafiti ka lapa tō. Paa we yōlaa iyisi nūnōwa na nule na naanōwa na tooso na nasōtoso (153600). ¹⁷ Mōyōgō Salōmōη lōsa wontu sōyōllaa ke iyisi nūtosō na naanōwa (70000), na mpā pā saakōyi pēe ke puyō taa tōyo iyisi nūnaasa (80000), na mpā pā tōyi lelāa ke tōma na pā fenjiyi a tōw tōyo yōlaa iyisi tooso na nasōtoso (3600).

3

Iso tōseele ŋmaw
(Awulaa I 6:1-38)

¹ Mōyōgō Salōmōη sōw Tacaa tēyaya ŋmaw ke Moliya pulaya tōw. Tēnaya Iso ka lu i caa Tafiti tōw, na Tafiti tayanū lōnte ke Yēpusi tō Olōnaη kataya taa. ² Salōmōη kawulaya pēnaya liyiti nyōηka, isōtō naale nyōη kuyakō naale nyōηkō wule ke i caala-keye ŋmaw.

³ Kutuluyū ŋku Salōmōη ŋmaaki mpw tō, kō tayalēη we mēetōlōnaa hiu na naanōwa, na kō wāη ke mēetōlōnaa naanōwa. ⁴ Ilena pā lā kraaη na isēntaa tōw. Kō wāη we mēetōlōnaa naanōwa kē teitei, isu Iso tōseele, na kō kōηkōlōmōη ke mēetōlōnaa nūtosō. Na pā waasi kō taa kē wōla mayamaya. ⁵ Ilena pā waasi Iso tōseele mayamaya tōw kē kōηkpelasi kōpaηsi. Na pā pō si tōw kē wōla, na pā la pē tōw kē paaη na alukpalisi pē fotoonaa. ⁶ Mōyōgō pā lapa kutuluyū ŋkuyō kacōka na liyitee pēe. Paa fayim tētō taa kē pā hika wōla wei pā lakayana tō. ⁷ Na pā waasi-i kutuluyū kraaη na kō nōnōkpete na kō kampōnaa na kō mayamaya kō tōw. Na pā lōsi isōtaa taηlāa lēesēη tōtō.

⁸ Mōyōgō pā ŋmā katē taa katē naη, kō tayalēη ka we mēetōlōnaa naanōwa ke teitei, isu Iso tōseele wāη, na kō wāη ke mēetōlōnaa naanōwa tōtō. Ilena pā maηi kō taa tōw kē wōla mayamaya ke tōnōnaa hiu. ⁹ Wōla nyōmā wēna pā lapōnaa tō a ka we kilōō hōyōluyō. Na pā waasi wōla tōtōyo isōtaa kutulūη taa.

¹⁰ Mōyōgō pā lupa isōtaa taηlāa lēesēη naale na pā waasi-i wōla na pā sū katē taa katē kutuluyū taa. ¹¹⁻¹³ Paa sōηsa isōtaa taηlāa ke tōma tōw kē na pā isē hana nōnōyō na pā hēta pā kēη. Na pā kēnōsō naale sulī hēkō taa, na lēηsi yōosina kutuluyū. Keluyū kōlōmuyō we mēetōlōnaa naale na hōyōluyō. Kēη liyiti kōpenta mēetōlōnaa naanōwa. ¹⁴ Na pā lōw kōηkponutu tōη nyōntō nti pā lii akpaayala, na kōseemtu, na kōseemtu cōηcōη tōyo puyō kōkakayaw. Na pā lōsi kō tōw kē isōtaa taηlāa lēesēη.

Nyōgōluyō kōseemuyō akelēnaa na kōtaya tōlate
(Awulaa I 7:15-22)

¹⁵ Mōyōgō pā ŋmā akelēnaa sōsaa naaleye Iso tōseele isēntaa. Pā tayalēη we mēetōlōnaa naanōwa na naatosōmpōyōlaya. Na pā la pā nyōηη taa kē kahusi taka, na si tayalēη ke mēetōlōnaa naale na hōyōluyō. ¹⁶ Mōyōgō pā lupa alukpalisi isu nsi si we Iso tōseele tō na pā tō-sōyi akelēnaa mpe

pa nyōōh taa. Na pá lu tūy nakolli kō pee leēsəh ke nuṇowa (100) na pá tū alukpalisi taa. ¹⁷ Ilena pá siki akelenaa naale inəyi cemace ke Iso tāsēle nənəyō. Pa yaaki ntōyōh nyəh si, Iso nyōōsəyi, na mpətəh nyəh si, inəyōle toh tū.

4

¹ Mṛyōy pa lupa nyəgəlvu kuseemuyō kotaya tətate. Tə tayaləh na tə wəh ke meētələnnaa naanūwa naanūwa, na tə kōhkolūməh ke meētələnnaa kakpasi.

Iso tāsēle taa wontu
(Awulaa I 7:23-26)

² Ilena pá lu nyəgəlvu kuseemuyō ke nyampiraani anaam taka na í kulutaa. I wəh we meētələnnaa kakpasi, na í kōhkolūməh ke meētələnnaa naale na titite. I kulutaw tō we meētələnnaa naanūwa na kakpasi. ³ Ilena pá ḡmaa latēcenna leēsəh ke nyampiraani inu í luyu tē kē í lupu waatu na pə cō na pə tá loosi naale. Paa meētəli wei ke leēsəh hiu. ⁴ Ilena pá lu nyəgəlvu kuseemuyō ke naah naanūwa na naale. Pə na nyampiraani inəyi nyəgəlvu kolūmuyō na pá puli-t tooso tooso ke tōm liyiti. Na lum nyampiraani ke í tō. Naah leləh nyənəyōna ilim təlule, leləh na pə tətule. Na leləh na pə ntōyōh, na leləh na pə mpətəh, na í tapəh nyənəyi təmaḡa nyampiraani tē. ⁵ Nyampiraani kpūsəh wē kē isu yōlō ntantaku wəh. Na í tompree isu poosiya, na á nəyəsəna yaayena. Nyampiraani inu í tōki isu lum liitilinaa iyisi nuṇowa na hiu (120000).

⁶ Mṛyōy pa lupa lum kusanəh cemsēnaa ke naanūwa. Na pá su kakpasi na Iso tāsēle ntōyōh tō na kakpasi na tə npətəh tō. Pa taa kē pa nyaalaya kṛəna wena pa lakaya kotaya ḡka kōkō lusa ka tēna tō. Nyampiraani anaam taa lum ke kōtəlaa sōkayā.

Iso tāsēle wontu nyəyətū nyəntū
(Awulaa I 7:40-51)

⁷ Mṛyōy pa lupa fətəla kpatəh naanūwa ke wōla, isu isəna pa kēsə-wē tō. Na pá su Iso tāsēle ke cemace. Kakpasi na ntōyōh na kakpasi na mpətəh.

⁸ Na pá saaki taapələnnaa naanūwa na pá su-weyē cemace tətō. Kakpasi na ntōyōh na kakpasi na mpətəh.

Na pá lu wōla poosiyanāa mpa pa ḡmusəyōna caləm tōyō nuṇowa (100).

⁹ Na pá lá kōtəlaa kolaya, na taya sōsaya. Na pá waasi ka kutəkəh ke nyəgəlvu kuseemuyō.

¹⁰ Iso tāsēle ntōyōh ḡkulurḡa cōlōyō paa su lum nyampiraani anaam na ilim mpətəh na pə təlule ḡyōlvu tō.

¹¹ Waatu wei Hulam tēsa tōluma nyənasi na a lōyolasi, na caləm poosiyanāa de, í tēma Iso tāsēle tēma wena wulav Salūmḡh ka tū-tō a lapv ntē.

¹²⁻¹³ Pə kṛayav akelenaa naale na pa kahusi, na si canəh wontu. Isu si tō pulurḡ tōm naale, na si tō tūy pē fotoonaa nasəle. Paa akele wei ke loosi naale.

¹⁴ I ka lupa tətōyō kēkēnaa taka, na pə tō lum cemsēnaa sōsaa.

¹⁵ Na nyampiraani anaam wei pa tēna latēcenna leēsəh naanūwa na naale tō tō.

¹⁶ Na tōluma nyənasi na pə lōyolasi na nantō nyənsi.

Nyəgəlvu kuseemuyō ke Hulam-Api lapəna wontunaa mpa pa tēna Salūmḡh ka tū-tō si í lu Tacaā Iso tāsēle taa tō, na í sotiti-ti. ¹⁷ Yaafani tetekəle taa kē pa pəla nyəyətū ke cuyō taa, na pə lu wontu nti tē tənayā Sukoti na Seletata pa heko taa. ¹⁸ Wontu tuutuuma ke Salūmḡh yelaa na pá lu. Nōyōlv kaa nāki si í nyəh nyəgəlvu kuseemuyō kiloona isəna pə tōyāa tō.

¹⁹ Mṛyōy Salūmḡh lapa na pá lu wōla wontunaa na pá tū Tacaā tāsēle taa.

Isu tulaalūnaa təwote wōla nyənte, na taapələnnaa mpa pa tō pa siki Iso potopotōnaa tō.

²⁰ Na wōla kōkō kpatəh na pə fətələnnaa mpa pa muyi kate taa kate nah isēntaa tō, isu paa kēsəyō-wē tō.

²¹⁻²² Na pá lu wōla tətōyō pə tō canəh na pə kṛətələh tōm naale.

Na cemsēnaa na poosiyanāa mpa pa ḡmusəyōna caləm tō.

Na kəpōnaa, na cofolōnaa, na kampōnaa mpa pa tōka kate taa kate nah nənōyō tō, na Iso tāsēle nyōma tōtō.

5

¹ Waatu wei Salomōn tema Iso taseele ŋmau, ŋena í kōna mpi í caa Tafiiti ka ha Tacaa tō. Paa liyitee nyəǵətu, na wōla, na wontunaa lentēnaa. Na í su pə tənaya Iso taseele kpancoou taa.

Iso atakaa suw ke Iso taseele taa
(Awulaa I 8:1-13)

² Waatu wei Salomōn tema Iso taseele ŋmau, ŋena í koti Iseyeli kōpaǵalaa na pa kpeka na pa lōlōn nyūny nyōma ke Yosalem. Na í tu-we si pá kpaǵa Iso atakaa ké Tafiiti te timpi pa yaa tōtō si Siyōn tō, na pá pona Iso taseele taa. ³ Ḿpóyó Iseyeli nyōma tēna kota wulaw teye pa isōtu naatosomppōǵalaya nyōn ke acima tōǵu. ⁴ Iseyeli kōpaǵalaa kotaa, ŋena Lefii nyōma kpaǵa Iso atakaa ⁵ na pá pona Iso taseele taa. Na kōtōlāa sēna-we na pá pona cokōle na tē taa wontunaa. ⁶ ŋena wulaw Salomōn na Iseyeli nyōma mpa paa kotina Iso atakaa tō, pá lá kōtāya ke heej na naan tuutuuma pə fei kaluyo.

⁷⁻⁸ Pə waali ké kōtōlāa sūna Iso atakaa ke kate taa kate nan taa ké í lonte ke isōtaa tanjaan keŋ tee. Na pá kenti í na í kratəŋ wei pa kpaǵəǵəna-í tō í tō. ⁹ Kratəŋ un í ka taǵalaa ké. Halēna ye n kratəna pūǵu kukakayau n naaki-í ké. Ama ye n hatōlāa n kaa na-í. Ḿpóyó pə we halēna saŋa. ¹⁰ Kōsəsuto pəe kraatanaa naale ke Iso ka cela Moisi ke Holerū pūǵu tō. Waatu inəyi Iso na Iseyeli nyōma paa pēla nəǵo ke pa Icipiti luw waali. Pəe aní a tike a ka wenna atakaa taa.

¹¹ Ḿpóyó kōtōlāa luna Iso taseele taa. Kōtōlāa tēna mpa paa we tēna tō pa lapa nyōn tō asilima keeluyo kōtāya ké. ŋe pa ta keesēna isēna kpeka tēna tēma tō. ¹² ŋena Lefii nyōma mpa pa ké wontu mataa, isu Asafi, na Heman, na Yetutur. Na pa pəǵalaa, na pa lōlōny nyōma lēlāa mpa pa suu kponjkonu ton nyōntu wontu tō, pá sēna kōtāya tōlate ilim tēlile tō na pá tōka kpeŋkpeŋnaa, na cəǵəŋ na saŋkōnaa. ŋena kōtōlāa mpa pa nyōmá akantee hōlōny tō pá sēna pa kin ke yōlāa nūnōwa na hiu (120). ¹³⁻¹⁴ Ḿpóyó wontu mataa na yonyoolaa pa kpentaa na pá saŋ Iso na yontu si: Í sa Tacaa, mpi tō í ké kōpaŋ. Í səlōny we tam tō. Ḿpuyole Iso teu nawa Iso taseele taa. Na isəŋmōntu nyala na kōtōlāa kpisi pa tēmlē lapu.

6

¹ Ḿpuyole Salomōn sama Iso si:
Hai, Tacaa, səkretuyon taa ké n ka sōlāa na ŋ caya.
² Ama ma ŋma-ŋ təyaya ŋka ka taa n ka caya tō.
Lonte ŋtē tō taa ké n ka wee tam tō.

Iso taseele tulvyo faaci
(Awulaa I 8:14-21)

³ Iseyeli nyōma tēna ka kotaa ké na pá sēnaa. Ḿpóyó Salomōn keesēna pa tō na í kooli-weye kōpantō. ⁴ ŋena í tō si: Ma sama Iseyeli Iso Tacaa. Mpi tō, toma ke n lapēna teitei isu n ka suw ma caa Tafiiti ke nəǵo tō si: ⁵ Hatoo kuyanjku n ləsuyn nyá yōlāa ke Icipiti taa tō, n ta ləsəta pa acalē taa natəli si pá ŋma-ŋ nyá taseele na ŋ caya. Pəyele n ta kpa yuln nəǵōln na í mpa si pōntu í la nyá yōlāa wulaw. ⁶ Ama Yosalem icate ke n ləsaa si n ká caya. Na ŋ ləsi Tafiiti si í la nyá yōlāa wulaw. ⁷ Ḿpóyó Salomōn tasaa si: Halí ma caa Tafiiti mayasaa si í ŋmaaki kutuluyu na Tacaa Iseyeli nyōma Iso hətē taa. ⁸ Ama Tacaa tōma-í si: N mayasoyu nyá taa ké mpu tō pə we teu. ⁹ ŋe pə taya nyá mayamaya n ká ŋmana kutuluyu ŋku. Ama nyá pəyaya kolōlaya ká ŋmana-ku na ma hətē taa. ¹⁰ Ḿpóyó Salomōn tasaa si: Tacaa tōka isēna í ka suwa tō, na má lēeti ma caa Tafiiti lonte taa ké Iseyeli nyōma kawulaya kumte tō. Na má ŋmá Iso taseele tēne na Tacaa Iseyeli nyōma Iso hətē taa. ¹¹ Halēna má su Iso atakaa un í taa ké nəǵo ŋka Iso na tá caanaa pa pēlāa tō ka pəe kraatanaa.

Salomōn səlōmuyon səsəw
(Awulaa I 8:22-53)

¹²⁻¹³ Salomōn ka lupā nyəǵəlōny kuseemuyō kumte taka ké, na í su taya heku taa. Tə taǵaləŋ na tə wan ka we teitei ké. Meeələnāna naale na hōǵōlōny hōǵōlōny. Tə kōŋkolōmōŋ ke meeəli kolōm na titite. Ḿpóyó í kpaawa tō tō, na í luŋ kotilaa tēna isentaa ke kōtāya tōlate kōŋkōŋ taa tēna. Na í kpaasi í nin na iso na í səlōmi si: ¹⁴ Hai, Tacaa, Iseyeli nyōma Iso. Iso nōyōln í fei isu nyá. Paa isōtōnyon taa, paa tetu tō ké ate cəne. N sōlāa mpa pa lakí nyá tēmlē na lotu kolōmtu tōǵo, na ŋ lakí-weye isēna n ka suwa tō. ¹⁵ Ḿpóyó n tōka nəǵo ŋka n ká su ma caa Tafiiti tō, na saŋa ŋ yoosi nti n ka yōǵotēna nyá nəǵo tō na nyá ton. ¹⁶ Hai, Tacaa Iseyeli Iso, la tətōǵo nəǵo ŋka n ka su ma caa Tafiiti tō. Si ye í lulōny nyōma tōma teu isu un í tam tō, mpe paa tōkəna kawulaya ke í waali ke tam tō. Na pá kaasəyi tēmaya Iseyeli yōlāa tō. ¹⁷ Hai, Tacaa Iseyeli Iso, la nəǵo ŋka n ka su ma caa Tafiiti tō.

¹⁸ ŋe tampana Iso pəsəyi na í caya yōlāa heku ke ateyele? Mpi tō, paa isōtōnyon na ku tōmōŋ tō, í ta maya ku taa. Pəyele kutuluyu ŋku ma ŋma-í tō kule ku ta haŋna mpu. ¹⁹ Hai, Tacaa, paa

na mpv keesi nyá ise na ma taa. Nu nyá tæmle to má ma wiinau na ma yaau. ²⁰ Kuli nyá ise na ń paasæna kutuluuyu koneye ilim na ahoou. Mpi to, tånaya n tæma si n ká caya. Nu nyá tæmle to má ma kusælæmuto. ²¹ Nu yaau mpi nyá tæmle to ma na nyá yælaa Iseyeli nyóma yaaki-ŋ cæne to. Hai, nu ta kusælæmuto ke isótæa timpí n wæe to, na ń hui si tá isayatu.

²² Ye nõyolw wakælæna i tøyntæle na pá caali-i, si i tuuna. Ilena pænto koo kutuluuyu kone ku taa na i tuuna kotaya tælate. ²³ Nuna pænto ke isótæa na ń huona nyá tæmle nyóma na ń kó tasækæle to tæm na pé mæli i nyuyv taa. Ilena ń keesæna kupaŋ kupaŋto na ń ha-i tampana.

²⁴ Yaa ye pé koma na Iseyeli nyóma wakælæna-ŋ. Ilena pa kolontunaa kæli-we, na pá layasi na pá mæli nyá kiŋ na pá to nyá hæte ke teeli. Ilena pá sælæmi-ŋ na pá wiina-ŋ kutuluuyu kone ku taa cæne. ²⁵ Ie hai, Tacaa, nu pa tæm ke hatoo isótæa, na ń tayaní nyá yælaa Iseyeli nyóma isayatu. Na ń mæŋna-weye pa tetõnaa mpa n ka ha pa na pa caanaa to.

²⁶ Yaa ye pa wakælæna-ŋ, na ń yele na tev wuli-we na pá cekæna mpv. Ilena pá keesæna kutuluuyu kone ku taa na pá sælæmi-ŋ na pá sæe-ŋ, na pá pasa pa ti na pá tayaní timpí taa pa wakælæna-ŋ to. ²⁷ Ie Tacaa, nu pa tæm ke hatoo isótæa, na ń hui si isayatu. Mpi to, pa ké nyá yælaa ké na nyá tæmle nyóma. Ie hólí-weye isæna paa to teu to. Ilena ń yele na tev nu tetv nti n ha-we si tó pásí pa nyæntv to.

²⁸ Yaa ye yulokosukv luna, yaa kotøyv mænaa yaa ku sæpa. Paa kutolon yaa nõyosí luna, yaa kolontunaa sũna Iseyeli nyóma koloosi acalæe taa na pá ŋmakæli-we. Paa wahala nõyolw yaa kotæŋ nakoli ku ti kómna, ²⁹ na pé ha-ŋ nyá yælaa Iseyeli nyóma na pa taa nõyolw nu i isayatu soŋ, na i keesæna nyá kutuluuyu kone ku taa, na i wiina-ŋ, na i tæye-ŋ niŋ. ³⁰ Ie hai, Tacaa, nu i tæm ke nyá tæcayalæ ke hatoo isótæa na ń tayaní paa wei i tæwakælle na ń keesæna i tæntæ. Mpi to, nyá tike n nyómna paa yulw wei i lotu. ³¹ Laki mpv, Ilena Iseyeli nyóma tó isu n sœlaa to, na pá seeki-ŋ tam ké tetv nti n ha pa caanaa to tæ taa.

³² Ye isu kpaí to wei i ta ke Iseyeli to to i nu nyá hæte sæsœle na nyá toŋ wei n lakæna to i tæm, na i luna tetv pooluŋ na i koo kutuluuyu kone ku taa si i sælæmæyi-ŋ. ³³ Ie Tacaa, nu i tæm ke nyá tæcayalæ ke hatoo isótæa, na ń lapí-i i kusælæmæm. Mpv pu yelina na ate yælaa tæna nyi-ŋ na pá seeki-ŋ, isu nyá yælaa Iseyeli nyóma seekuyu-ŋ to. Paa nyí tótó si kutuluuyu ŋku ma ŋma-ŋ to ku ké nyá nyæŋkv tækpataa.

³⁴ Yaa ye n tó nyá yælaa Iseyeli nyóma si pá yoona pa kolontunaa. Ilena pá keesæna nyá icate kulæsæle tæne tæ kutuluuyu ŋku ma ŋma-ŋ isæntv to ku taa na pá sælæmi-ŋ. Ie, ³⁵ nu pa wiinau ke hatoo isótæa na ń waasi-we.

³⁶ Yaa ye pé koma na pá wakælæna-ŋ. Mpi to, yulv nõyolw fei si i wakælæyi. Ntanyí n ka mu-we na páána, na ń yele na pa kolontunaa kæli-we, na pá kpa-we, na pá pona-weye kolontunaa acalæe taa ke pá cœl pá cœl, yaa pooluŋ taa. ³⁷ Ye pa pæsæna laakali ke icate nte tæ taa pa pona-we to, na pá mæli nyá tæe na pá wiina-ŋ tetv nti tæ taa pa we mpv to na pá tó si pa pæntaa, pa lapa mpi pá fei teu to, pa lapa isayatu. ³⁸ Ilena pa mæli nyá tæe na pa lotu tæna na pa læsasi tæna ke tetv nti tæ taa pa pona-we to. Na pá keesi pa læmæyæe na nyá icate tæne na kutuluuyu ŋku ma ŋmana nyá hæte isæntv to ku taa ké tetv nti n ha pa caanaa to tæ taa cæne. ³⁹ Ie hai, Tacaa, nu pa wiinau ke nyá tæcayalæ ke hatoo isótæa. Na ń waasi-we na ń tayaní timpí pa wakælæna-ŋ to.

⁴⁰ Ma Iso kuli nyá ise na ń ké ŋkraŋŋ na ń nu sælæmuyv ŋku ma sælæmæyi-ŋ nõnœ isæntv tøyv cæne to.

⁴¹ Hai, Tacaa Iso, kuli
na ń tæŋ nyá atakaa wei i hulæyi
nyá toŋ to, na ń koo nyá tæhæesæle cæne.
Nyá kætælaa i suu nyuyv yavv isu toko.
Na nyá yælaa kúpama náá hólí
pa laŋhulæmle na pa lelerŋ.

⁴² Tacaa, Iso, taa ló wulav wei n læsaa to.
Tœosi kupaŋto nti n ka lapa nyá yulv Tafiiti to tæ taa.

7

*Iso tæsele tulvyn kotasi
(Awulaa I 8:62-66)*

¹ Waatu wei Salumæŋ tæma sælæmuyv ŋku, Ilena kækó tiina isœ na ká nyaya kotaya ŋka kækó lusiŋi ka tæna to na nõy kolumæya kpaentuyv nyæŋsi. Ilena Tacaa teeli su Iso tæsele. ² Halæna kætælaa kpaísi tæ taa suu. Mpi to, Tacaa teeli ka su tæ taa ké. ³ Mpyóy Iseyeli nyóma tæna nawa kækó tiina isœ na Iso tev ke Iso tæsele taa. Ilena pá hoti pa isæntœ ke taya taa. Na pá sæe Tacaa na pá samí-i i kupaŋto na i sœlvuyv tam nyæŋkv taa.

⁴ Mpyóy wulav na Iseyeli nyóma tæna pa lapa kotasi ke Tacaa. ⁵ Naaŋ iyisi hiiu na naale (22000), na heeŋ ke iyisi nunowa na hiiu (120000). Isæna wulav na yælaa tæna pa tula Iso tæsele tøyæle. ⁶ Kætælaa ka sæŋa pa tæsæŋlænaa ké. Na Lefii nyóma náá makí wontu nti Tafiiti ka saaka Iso to.

Na pá saŋna Tacaa ke i sɔ́lɔ́yɔ tam nyɛŋku tɔɔ na yontu nti Tafiiiti ka hɔ́la-we tɔ. Na kɔ́tɔ́laa náá puula pa isentaa na pá hɔ́lɔ́yi akante na yɔ́laa tɔna saŋa iso. ⁷ Kɔ́tasi ta maya nyɛ́yɔ́lɔ́yɔ kɔ́sɛ́mɔ́yɔ kɔ́taya tɔlate tɔ́ kɛ́ kɔ́yaku ŋku. Ulena Salbmɔ́ŋ ye le na pá tayani Iso tɔ́sɛ́le kataya heku taa na pá lá kɔ́tasi nsi kɔ́kɔ lusa si tɔna tɔ. Na tɔ́yɔ́naya nyɛ́nsi, na ciikuɔyɔ nyɛ́nsi na nim cɔ́lɔ nim cɔ́lɔ ke tɔna.

⁸ Waatu inɔ́ i taa kɛ́ Salbmɔ́ŋ na Iseyeli samaa tuutuuma, mpa pa luna tetu tɔna taa kɛ́ pɛ́ krayav Lepo-Hamatɔ́ halɔ́na pɛ́ sɔ́na Icipiti lɔ́w na pɛ́tɛɛ tɔ́ tɔ, pa tɔ́ya cɔ́ka acima. ⁹ Ulena pá koti kotuyɔ sɔ́sɔ́w ke acima kɔ́yaku pɛ́lɛfɛi naanɔ́wa nyɛ́ŋku. Na pá tɔ́yɔ kɔ́taya tɔlate tulɔ́yɔ acima ke kɔ́yɛɛŋ naatosomprɔ́yɔ́laya, na cɔ́ka nyɛ́na ke kɔ́yɛɛŋ naatosomprɔ́yɔ́laya tɔtɔ. ¹⁰ Pɛ́ waali kɛ́ wulav yasa Iseyeli nyɛ́ma ke iso tɔ́ naatosomprɔ́yɔ́laya nyɛ́ŋ kɔ́yaku hiu na tɔ́soo nyɛ́ŋku wule. Ulena pá kpɛna laŋhɔ́lɔ́mle. Mpi tɔ, Tacaa lapa kɔ́pantɔ́ ke Tafiiiti na Salbmɔ́ŋ na i yɔ́laa Iseyeli nyɛ́ma.

*Tacaa tasa Salbmɔ́ŋ tɔ́ kɛ́ luw
(Awulaa I 9:1-9; Kotóosoto II 1:7-12)*

¹¹ Waatu wei wulav Salbmɔ́ŋ tema Iso tɔ́sɛ́le na i tɔ́yaya ke ŋmav, na mpi i ka tó i taa si i laki Iso tɔ́sɛ́le na i mayamaya i tɔ́yaya pɛ́ taa tɔ. ¹² Ulena Tacaa lu i tɔ́ kɛ́ ahoɔ na i tam-i si: Ma nu nyá sɔ́lɔ́mɔ́yɔ na má tisi na má lɛ́si lonte tɔ́ne si pá laki-m kɔ́tasi. ¹³ Ye isu kɔ́yaku nakɔ́li ma tɛ́ka iso tɔ́nɔ́yɔ na tɔ́ ye le nuu, na má kɔ́na kɔ́tolɔ́ŋ na kó wakɔ́li tetu, yaa ma tisi yɔ́lɔ́kɔ́sɔ́kɔ ke ma yɔ́laa tɔ́. ¹⁴ Ye ma yɔ́laa mpa pa yaaki ma hɛ́tɛ tɔ, pa pasa pa ti na pá sɔ́lɔ́mi na pá pɛ́kɔ́yɔ-m. Ye pa yela pa mpaŋ isayɔ́ŋ, maa nuna-weye hatoo iso taa, na má wii-weye pa isayɔ́tu na má tayani pa tetu. ¹⁵ Pɛ́ krayav pɔ́nɛntɛ tɔ, maa kuli ise na má ke ŋkpaŋyɔ́yɔ na má nukɔ́ sɔ́lɔ́mɔ́ŋ wei i tɔna pa sɔ́lɔ́mɔ́yɔ-m lonte tɔ́ne tɔ́ taa tɔ. ¹⁶ Má lɛ́sɔ́na-tɛ na má pɔ́si-tɛye ma nyɛ́ntɛ si maa weɛ tɔ́ taa kɛ́ má heku ke tam tɔ́ na má fenjiyi tɔ́ tɔ, na má laki-mɛye kɔ́pantɔ́. ¹⁷ Pɛ́ kaasa nyá tɔ, ye n tɔ́ŋ teu, isu nyá caa Tafiiiti, na ní laki pɛ́ tɔna mpi ma tɔ́yɔ-ŋ tɔ. ¹⁸ Ile nyi si maa ye le na nyá awulumpiitu la tɔ́ŋ isu nɔ́yɔ ŋka maa sí nyá caa Tafiiiti si, i lulɔ́yɔ nyɛ́ma ká tɔ́kɔ́na i kawulaya na pá kaasɔ́yi tɔ́mɔ́ya Iseyeli nyɛ́ma tɔ́ tɔ. ¹⁹ Ama ye í kisa má na ma kiɔ́ŋ na ma kɔ́sɔ́sɔ́tu na í laaki tɔ́ŋ na í lunjiyi-i. ²⁰ Ile maa lɛ́ki tetu nti ma ha-me tɔ, na má ló Iso tɔ́sɛ́le nte pa yaakɔ́na ma hɛ́tɛ tɔ. Ulena piitimnaa tɔna paana Iseyeli nyɛ́ma na pá won-we. ²¹ Waatu wei yɔ́laa ká tɔ́ŋyɔ́na Iso tɔ́sɛ́le nte tu tewa teu ke mpu tɔ́ tɛ́ kiŋ tɔ, sɔ́yɔ́ntɔ́ ká kpa-we na pá pɔ́sɔ́yi pa ti si: Ile pepe tɔ́ kɛ́ Tacaa wakɔ́la tɔ́na na Iso tɔ́sɛ́le tɔ́neye mpu? ²² Ile paa cɔ́-we si: Iseyeli nyɛ́ma lɔ́wa pa Iso Tacaa wei i lɛ́sa pa caanɔ́ ke Icipiti tetu taa tɔ. Na pá matɔ́na tɔ́ŋ na pá lunjiyi-i na pá sɛ́ki-i. Pɛ́ tɔ́ kɛ́ Iso kɔ́na mpusinaa pane pa tɔ́naya pa tɔ́.

8

*Salbmɔ́ŋ tɔ́ma
(Awulaa I 9:10-28)*

¹ Pusi hiu yooosaa, ile Salbmɔ́ŋ tema Tacaa Iso tɔ́sɛ́le na i mayamaya i tɔ́yaya ŋmav ntɛ. ² Ḿpɔ́yɔ́ i tayana ŋmav ke acalɛɛ nna Tiii wulav Hilam ka ha-i tɔ, na i su Iseyeli nyɛ́ma.

³ Pɛ́ waali kɛ́ i yooona Hamatɔ́-Sopa pɛ́ acalɛɛ na i lɛ́ki-ye. ⁴ Ulena í ŋmá Tatɔ́mɔ́w icate ke wɔ́laya tetu taa, na acalɛɛ nna a tɔ́na i ka ŋmá Hamatɔ́ hɔ́yɔ́lɔ́yɔ taa tɔ, na í sukɔ́ i tɔ́yɔ́naya. ⁵ Ḿpɔ́yɔ́ i ŋmawɔ́ Pɛ́ti-Holɔ́ŋ icate iso taa nyɛ́ntɛ na pɛ́tɛɛ nyɛ́ntɛ. Acalɛɛ ani a ka kɛ́ koloosi nyɛ́na kɛ́ na pá tɔ a nɔ́nɔ́si ke kɔ́kalɔ́sɔ́ŋ, ⁶ na Palatɔ́ icate na acalɛɛ tɔ́na nna a taa pa sukaya wontu na á kɛ́ Salbmɔ́ŋ nyɛ́na tɔ. Na nna a tɔ́na a taa pa sukaya yooɔ́ kɛ́kɛ́naa na krayanɔ́ŋ tɔ. Na Salbmɔ́ŋ ŋma pɛ́ tɔna mpi i sɔ́lɔ́aa tɔ́yɔ́ Yosalem icate taa, na Lipaŋ tetu taa na tetu tɔ́na nti tɔ́ taa i tɔ́kaya kawulaya tɔ.

⁷ Piitim lɛ́mpɔ́ nyɛ́ma mpa pa ta ke Iseyeli nyɛ́ma tɔ, isu Hiti nyɛ́ma, na Amolii nyɛ́ma, na Peliisi nyɛ́ma, na Hifi nyɛ́ma, na Yepusi nyɛ́ma, paa kaasa tetu taa kɛ́. ⁸ Iseyeli nyɛ́ma taa kpiisi pa tɔna. Mpeye Salbmɔ́ŋ ka tó tɔ́lasi tɔ́ma, na pá tɔ́ŋa-yɛye larɔ́ ke halɔ́na saŋa tɔtɔ. ⁹ Ama pɛ́ kaasa Iseyeli nyɛ́ma tɔ, wulav ta tɔ́ pɛ́lɛye tɔ́ma ke mpu. Pɛ́lɛye i yooalaa, na pa sɔ́saa, na yooɔ́ kɛ́kɛ́naa na krayanɔ́ŋ pɛ́ paasɛ́nlaa. ¹⁰ Ḿpɔ́yɔ́ wulav Salbmɔ́ŋ kpa nyɔ́yɔ nyɛ́ma ke ŋmɔ́nɔ́yɔ na nule na naanɔ́wa (250) si pá fenjiyi samaa wei i lakaya tɔ́mle tɔ.

¹¹ Ulena Salbmɔ́ŋ lɛ́si i alɔ́ Icipiti wulav pɛ́lɔ́ ke Tafiiiti icate taa, na í caya tɔ́yaya ŋka pa ŋma-i tɔ ka taa. Mpi tɔ, i tɔ́ŋaya kɛ́ si: Pɛ́ fɛi si ma alɔ́ mayamaya í caya Iseyeli wulav Tafiiiti tɔ́yaya taa. Pɛ́ taya pɔ́lɔ, kutulɔ́ŋ wei i taa pa su Iso atakaa tɔ́ kɛ́ Iso nyɛ́ŋ tɔ́tɔyɔ.

¹² Iso tɔ́sɛ́le ŋmav tema tɔ́yɔ Salbmɔ́ŋ sɔ́w Tacaa ke kɔ́tasi nsi kɔ́kɔ lusa si tɔna tɔ́yɔ larɔ́, ke kɔ́taya tɔlate nte i ka ŋma-i tɔ́ tɔ́ tɔ́ kɛ́ Iso tɔ́sɛ́le isentaa. ¹³ Teitei isu Moisi sɔ́w paa kɔ́yaku ŋku kɔ́ kɔ́taya larɔ́ tɔ́ tɔ. Pa lakaya kɔ́tasi ke kɔ́yaku kuhɛ́sɔ́yɔ wule kɛ́. Na iso tɔ́ kɔ́falu kɔ́yaku kancaalaya nyɛ́ŋku, na pɔ́naya taa acima sɔ́sɔ́na kɔ́yɛɛŋ, isu kɔ́kɔ́sɔ́m fɛi potopotonaa acima, na Pentakɔ́nta acima na Cɔ́ka nyɛ́na. ¹⁴ Salbmɔ́ŋ tɔ́ŋaa kɛ́ isu i caa Tafiiiti ka yɔ́yɔ́tɔ́yɔ tɔ. Ulena í kpa kɔ́tɔ́laa kpɛka na Lefii nyɛ́ma mpa pɛ́ weɛ si pá saŋ Tacaa ke paa kɔ́yaku ŋku na pá sɔ́sɔ́ kɔ́tɔ́laa tɔ́ kɛ́ pa tɔ́ma taa tɔ, na nɔ́nɔ́si tanlaa na pɛ́ kɛ́sɔ́na pa tɔ́ma ke paa nɔ́nɔ́yɔ ŋka. Isɔ́na

Isə yəlv Taffiti ká suwa təxəle. ¹⁵Salbməŋ ta cəlv tə taa natəli. Paa kətəlaa yaa Lefii nyəma yaa kprancoŋ təm taa.

¹⁶Isəna Salbməŋ tayana i tema təxəle. Pə kraɣav kuyaku ŋku pa su Isə təsəele kite tə, haləna kuyaku ŋku pa tema-te tə. Kutuluɣu ŋku kə təmle tema teu ké.

¹⁷Mpɔ́yó Salbməŋ pola səsəncaasi tɛŋku nəxə ɪcətə ke Isiyəŋ-Kereɛ, na Ilati ɪcətə ke Itəm tɛtu taa. ¹⁸Iləna wulav Hilam tilina-i kɔpələŋ na i saalaa kɔpama, mpa pa ke Fenisii nyəma tə na pá na Salbməŋ nyəma pá polo Ofii tɛtu taa na pá kraɣa wula tənənəna isu naanəwa na tooso na waali na pá pona i tɛ.

9

Sapa wulav alv nyəŋ pote ke Salbməŋ wiiluyu (Awulaa I 10:1-13)

¹Mpɔ́yó Sapa tɛtu wulav alv nyəŋ nuwa Salbməŋ hətə yaav. Iləna í polo Yosalem si i pɔ́səy-i təmnaa kətə nyəntu, na í na i nyəm tənaya. I waali samaa ka wə tuutuuma ké. Yooyoonaa səxəla tulaalunaa na wəla ke səsəm, na liyitee pɛɛ. Iləna wulav alv nyəŋ inu i pɔ́sə Salbməŋ ke təmnaa mpa i ka tayanaa tə. ²Na ilé i cə tə tənə i ta səə paa kəlvmbuyv. ³Mpɔ́yó alv inu i nuuna i ŋkpaŋyuv ke Salbməŋ ləmayasɛ təm, na í sá i kawulaya təyaya ŋka i ŋmawa tə. ⁴Na təxənaya ŋka pa saakaya tə, na i waali nyəma təsəulənəa, na kətəxəv na konyənyəəm tallaa wontu kususuuu. Na í ná tətəxə isəna wulav na i yəlaa pa pɔ́lɔy i na pá kraaki Isə təsəele tə, na pə lap-i piti na pə mət i nəxə. ⁵⁻⁶Ntəna wulav alv nyəŋ inu i tə si: Pa kɛɛsa-m nyá ləmayasɛ təm ke hatoo ma tɛtu taa. Ama ma isɛ taa nata, ilɛ ma ta mu-ti. Pəyɛle pu kə tampana ké. Halɪ pa ta tu heelim nyá ləmayasɛ həxəlvuyv. Pə tɛɛwa isu paa kɛɛsa-m tə tɛɛayacaya. ⁷Nyá waali nyəma na nyá təyaya taa yəlaa tənə nuwa leləŋ ké. Mpi tə, pa wə nyá kin na pá nuiki ləmayasɛ təm ke tam. ⁸Ma sama nyá Isə Tacaa wei i ləsa-ŋ si í təxə kawulaya na i hətə ke lseyeli nyəma təə tə. Isə inu i səəla i yəlaa ké, na i caa si pá wɛɛ tam təə. Pə təə ké i kra-ŋ pa wulav na i t-ŋ si í təŋ tampana na í laki kosiysim.

⁹Pələ pə waali ké Sapa wulav inu i hawa Salbməŋ ke wəla ke tənənənaa tooso na həxəlvuyv na tulaalv ke səsəm, na liyitee pɛɛ tətə. Too tə nəxəlv ta nata tulaalv isu ímpóy lseyeli taa.

¹⁰Mpɔ́yó wulav Hilam təmle nyəma na Salbməŋ nyəma mpa paa pola Ofii tə, pa kəna wəla na kɛŋkɛlasɪ kɔpənɪsɪ na liyitee pɛɛ. ¹¹Kɛŋkɛlasɪ kɔpənɪsɪ ké wulav Salbməŋ ka lapa Isə təsəele, na i kawulaya təyaya təkpaɛ. Na pá saaki-si tətəxə sanjuna na cəməŋ ke yonyoolaa. Too tə, pa ta nata pəlv isu ímpóy Yuta tɛtu taa.

¹²Mpɔ́yó Salbməŋ hawa alv inəyɪ pə tənə mpi i nawa na i sələm-i tə. Haləna pə tɛɛ isu alv ka ha inu tə. Iləna wulav alv nyəŋ inu na i waali nyəma pá məli pa tɛtu taa.

Salbməŋ toŋ təm (Awulaa I 10:14-29)

¹³Paa pənaya ŋka, wula tənənənaa hiu ke pa kəŋna wulav Salbməŋ. ¹⁴Iləna pəcɔ́ pə kaasi mpi mpi taatəlaa fəlaya-i wontunaa təə tə. Na wəlanaa na liyitee nyəxətv nti i tɛtu həxəlvəŋ nyəŋ nyəma na laalupunaa awulaa ná fəlay-i tə.

¹⁵Mpɔ́yó wulav Salbməŋ yelaa na pá lu wəla kəsitu ke kɔpələŋ ke ŋmənuyv (200). Paa ŋku kə təxə kiloonaa naatoso. ¹⁶Na kɔpələŋ səkɛŋ ke ŋmənuyv nuənəwa (300). Paa ŋkuyv nyəxətv kiloonaa tooso. Iləna pá su kutuluɣu ŋku pa yaa si Lipaŋ hətəyuv tə ku taa.

¹⁷Na Salbməŋ yelə na pá saaki kawulaya kɛpələya na tuu kəla, na pá tó ka təə ké wəla məyamaɣa. ¹⁸Na pá su-keɣe kumte nte tə wəna kumlisi kukɔpɔkɔpasɪ naatoso tə tə təə. Iləna pá tó-keɣe nəəhɛ təsulɛ ke wəla. Paa saaka-keɣe na pá tó tətɛesilɛ kukulukulle, na pá tó təxəlvɪ lɛɛsəŋ ke tə ŋkɔpələsɪ təsulɛ. ¹⁹Iləna pá lá təxəlvɪ lɛɛsəŋ naanəwa na naələɣe kumlee anɪ a təə. Naatoso ke ntəxəŋ təə, na naatoso na mpətəŋ təə. Wulav nəxəlv i ta saakəta kawulaya kumte ínté tə taka.

²⁰Wəla ke paa lupa Salbməŋ təyaya taa ləm poosiyanaa tənə, na Lipaŋ hətəyuv kutuluɣu taa wontunaa kətəsətv. Liyitee nyəxətv ná táa fəina teeli nəxəlvəŋ Salbməŋ waatv taa. ²¹Wulav ka wəna i kɔpələŋ ké, na Hilam nyəŋ saalaa yələxəna-i. Paa pusɪ tooso wei, pa kəŋna wəla, na liyitee nyəxətv, na tuu kəla, na təkpaaləŋ, na kacəka sumasi səsənsɪ nasəl.

²²Salbməŋ ka tɛé antulinya tənə awulaa tənaya toŋ ké na ləmayasɛ. ²³Pəpətv fɛi leləŋ, Isə ka ha-i ləmayasɛ ké. Na awulaa lukəna paa timpi na pá kəŋ-i təmnaa pɔ́səyuv. ²⁴Paa pənaya ŋka, yəlaa mpe pa kəŋayana-i kəcəŋ ké, na liyitee wontu, na wəla, na wontu kususuuu, na yoou wontu, na tulaalunaa, na kraɣanəŋ, na kraŋasi.

²⁵Salbməŋ ka wəna yoou kɛkɛkəna kraɣanəŋ ke iyisi liyiti (4000) ké. Kraɣanəŋ kəcayay ke iyisi naanəwa na naələ (12000) wei Salbməŋ ka suwa acalɛ nna a taa i yoou kɛkɛkəna ka wɛɛ tə, na leləŋ ke i cəlvəy Yosalem ɪcətə taa. ²⁶Salbməŋ ka ŋmakəla awulaa tənaya. Mpa pa tɛtu pəwa pə kraɣav pəxə səsaya fəlati tə. Haləna Filiisi nyəma tɛtu na pá yoosina Icipiti nyəma

nyəntu tənja. ²⁷ Saləmən kawulaya waatu tə, liyitee nyəğətə ka wə Yosalem taa ké isu pəe. Na pə kaasi na kpeŋkpelasi kəpənəsi náá təəli yem, isu pa te tuj wei pa yaaki si Sikomə na í nyəəki tətəkəle taa tə. ²⁸ Icipiti na tətənəa lenti ke payətəlaa pukaya na pá kəŋna Saləmən ke í kpayanəŋ.

Saləmən səm
(Awulaa I 11:41-43)

²⁹ Pa kəsə Saləmən təm lenti, pə kpayəw təkancəlaya na tə tənaya təğə takəlası nsi pa yaa sı Iso kuyəğətətə teləsəl Natan təma takəlaya tə ka taa. Na nti pə hula Silo tə Ahiya tə pə takəlaya taa, na Yeto kənanatə nyəŋka taa. Takəlaya kantəkaya nyəŋka ŋke ka taa ké pa kəsəği Nepati pəyalə Solopəwam wei í ké Iseyeli wulaw tə í təm. ³⁰ Pusi nule təcu ké Saləmən təya kawulaya ke Iseyeli kukrəntəy tənə yəlaa təw ké Yosalem. ³¹ I kəma na í sí, iləna pá pimi-í í caa kŋj ke Tafiti tē. Iləna í pəyalə Ləpəwam ləeti í lonte taa.

YUTA AWULAA TƏM

10

Iseyeli nyəma kotuyu ke Sikem
(Awulaa I 12:1-15)

¹ Məpəğ Ləpəwam pola Sikem. Mpi tə, tənaya Iseyeli kpeka nna a wenna ilim ntəğəŋ təw tə, a kotaa sı a kpaaki-í wulaw. ² Waatu inu tə, Nepati pəyalə Selopəwam wei í ka sewa wulaw Saləmən na í cəsə Icipiti tə í wə tənaya tam. I nuwa Sikem kotuyu ŋku kv təm, iləna í lu Icipiti na í kpe. ³ Məpəğ pa tila í waalı na í kəw na í səsə Iseyeli tətə ilim ntəğəŋ kpeka təw, na pá yəğətə Ləpəwam sı: ⁴ Nyá caa ka lakaya-tuy isu yomaa, ye nəənə nyaa pasa ta səğəla wəna a nu-tuy isəntə tə, tá səələ piwa sı tə la-ŋ təmle. ⁵ Məpəğle Ləpəwam sı: I tan na kuyəeŋ tooso tē, iləna í kəw na tə ná.

Məpəğ yəlaa tēwa. ⁶ Ntəna Ləpəwam pəsəi səsaa mpa paa wə í caa cəğə waatu wei ilé í ka wəna í weesuyə tə sı: Suweye má cə yəlaa mpe?

⁷ Nti pa cə-í təğəle sı: Ye n laki yəlaa mpeye kəpəntə na nı muyi-wəye teu na nı yəğətəğəna-wəye təm leleŋ nyəntə. Paa wəe nyá təmle nyəma ke tam təw ké.

⁸ Ama Ləpəwam ta mu səsaa layatə tasuyə mpi. Iləna í polo í pəsəi í malanaa ifepiya mpa pa wə inu í kŋj tə sı: ⁹ Yəlaa mpe sı má pasa-wəye səğəla nna ma caa ka səkə-wə tə. Ilə má cə-wə suwe?

¹⁰ Məpəğle Ləpəwam ifepu təğəntəlenaa mpe pa təma sı: Cə-wə sı, mpałəm ta kisi-meğə təğəw, kacəŋfana pəğə na? ¹¹ Mpu tə, səğəla yuj nyəna ke ma caa ka səkə-mə, maa səsəi-meğə səğəla lenna tətə. Hikası ke ma caa həmnə mə ŋkpaŋj. Ama maa hə mə nyəŋ na hikası nsi sı təw wə nyəmə tə.

¹² Məpəğ Selopəwam na yəlaa pa məla Ləpəwam kŋj ke kuyəeŋ tooso wule, isu í ka heeluyə-wə tə. ¹³ Na wulaw kisi layatə nti səsaa ka tasa-í tə, na í holina yəlaa ¹⁴ isu ifepiya ka tasuyə-í layatə tə sı: Səğəla yuj nyəna ke ma caa ka səkə-mə. Maa səsəi-meğə səğəla tətə. Hikası ke ma caa həmnə mə ŋkpaŋj. Ama maa hə mə nyəŋ na hikası nsi sı təw wə nyəmə tə.

¹⁵ Məpəğ wulaw Ləpəwam kisa yəlaa kusələmətə. Ilə Tacaa Iso ka larəna mpu. Iləna pə lá isu Iso ka suw Iso kuyəğətətə teləsəl Ahiya ke nəğə sı í teləsi Selopəwam tə.

Kawulaya fayaw
(Awulaa I 12:16-25)

¹⁶ Waatu wei ilim ntəğəŋ təw Iseyeli nyəma cəkənəa sı wulaw kisa pa təm ke muğ, iləna pá təm-í sı:

Tá na Tafiti tə feina natəl.
Ta na Seseə pəyalə tə kaa wə?
Paa wei í kpe í tē.
Tafiti ləlyəw tə nyá,
nyaa paasəna nyá kawulaya.

Iləna pa ya. ¹⁷ Yuta tətə tike yəlaa nyənayana Ləpəwam ke pa wulaw. ¹⁸ Paa na mpu na í tili təlasi təma nyəğəw tə Atolam ke Iseyeli nyəma mpa pa wə ilim ntəğəŋ təw tə pa tē. Iləna pələ pá yəğə Atolam ke pəe na pá kv. Məpəğ Ləpəwam kpa í kəkəle təw ké kpaakraa na í se na í polo Yosalem. ¹⁹ Isəna ilim ntəğəŋ təw nyəma kisina Tafiti ləlyəw nyəma kawulaya təğəle. Na məpəğ pə wə haləna saŋa.

11

¹ Waatu wei Ləpəwam tala Yosalem, iləna í koti Yuta na Pəncaməe pə yoolaa taa yoolaa ke iyisi nuñəwa na nunaasa (180000) sı pá polo pá yoona Iseyeli nyəma na pá məŋna-í í kawulaya. ² Ama Iso heela í kuyəğətətə teləsəl Semaya sı: ³ Heeli Saləmən pəyalə Ləpəwam wei í ké Yuta

wulaw tə, na lseɣeli nyəma təna mpa pa we Pencamee na Yuta tetu taa tə si: ⁴Tacaa ɣəɣətəa si i taa yoonə mə mayamaya mə tətətonaa. Mə yelina si pə la usi pə lapu mpu tə. Paa wei i məli i tē. Pa nu Tacaa təm nti, lēna pə kú pa pááná ke Selopwam təə.

Lopwam ɣmav ke koloosi acalē

⁵ Waatu wei Lopwam caɣa Yosalem taa, lēna i ɣmá koloosi na i cəna Yuta acalē lēna. ⁶ Pə kpaɣa Petələhem, na Itam, na Tekowa. ⁷ Na Pəti-Suu, na Soko, na Atulam. ⁸ Na Kat, na Malesa, na Sifi. ⁹ Na Atalayim, na Lakisi, na Aseka. ¹⁰ Na Sola, na Ayaləŋ, na Hepələn tə. Yuta na Pencamee pə koloosi acalē ntē. ¹¹ Mǝpóɣú Lopwam ɣmá koloosi kupaŋsi na i cəna-ye. Na i su nyuɣu nyəma ke a taa. Na i nyəkí təɣənaɣa na nim na sələm. ¹² Acalē aní paa nte tə taa ka we kraləŋ ké na ɣmantaasi. Na a toŋ təə ké i kawulaya taŋa Yuta na Pencamee pə tetu taa.

Lefii nyəma na kətəlaa pa təna Lopwam təə

¹³ Mǝpóɣú lseɣeli tetu təna kətəlaa na pə Lefii nyəma pa polaa na pá krentəna Lopwam. ¹⁴ Paa yela pa nyəmnaa ke pəcələ pəcələ acalē taa ké. lēna pə polo Yosalem ke Yuta kawulaya taa. Mpi tə, Selopwam taŋaya-weɣe si pá taa la Tacaa kətuɣu təmlē. ¹⁵ Tampana təə, Selopwam ka kpaɣa i mayamaya ke pəŋtuləŋ, na nawee ləəsəŋ wei pa laakaya təkətələnəa taa tə pə kətaya nyəma ké. ¹⁶ lēna lseɣeli kpeka yəlaa təna mpa pa luɣu ka we pa usə səsu ke te tə, pá təŋ Lefii nyəma waɬi ké Yosalem si pa lakí pa caanaa ləə Tacaa ke kətasi. ¹⁷ Na pá sənə Yuta kawulaya na Lopwam nyəə toŋ. Pa təma Tafiiti na Saləməŋ pa ikpate taa ké mǝpóɣú puɣi tooso ké.

Lopwam ləlvəɣu nyəma

¹⁸ Mǝpóɣú Lopwam kpaɣa Tafiiti pəɣəlvə Yelimətí pəelə Mahalati. Mahalati too kələ Seseə pəɣəlvə lɣiyarí na i əlvə Apihayili pa pəelə. ¹⁹ lēna Mahalati ləli-ı apəlvəpiya tooso. Yewusi, na Semaliya, na Saham. ²⁰ Pəle pə waɬi ké Lopwam kpaɣa Apəsələm pəelə Maaka. Na i ləli-ı apəlvəpiya lɣiyi. Apiya, na Atayi, na Sisa, na Selomit. ²¹ Ana Lopwam ka sələ Maaka na pə kəli ləlaa. Lopwam alaa səsaə ka we pələfəi hiu na səkpema ke nutoso. I ləla apəlvəpiya ke pələfəi hiu na naanəwa na əlvəpiya ke nutoso (60). ²² Mǝpóɣú Lopwam kusa i əlvə Maaka pəɣəlvə Apiya nyuɣu, na Apiya pəsí ləlaə nyuɣu tə. Mpi tə, Lopwam caakaya ké si Apiya i təɣə kawulaya. ²³ lēna Lopwam la layatu, na i yaɣi i pəɣəlaə ləlaə ke Yuta, na Pencamee pə koloosi acalē taa. Na i cələ-weɣe təɣənaɣa ke səsm, na alaa ke tuutuuma.

12

Icipiti wulaw Sisaki yoonav ke Yuta (Awulaa I 14:25-28)

¹ Waatu wei Lopwam kawulaya caɣa teu na i ɣoo toŋ lēna i lə Tacaa kiiri, na i yəlaə təna náá la mpu tətə. ²⁻³ Lopwam kawulaya pənaya kakpasí nyəŋka taa ké Icipiti wulaw Sisaki polaa na i yoonə Yosalem. Pa yooú kəkənəa ka we iyaya na ɣmənuyə (1200). Na kpaɣəŋəŋ caɣalaa ke iyisi nutoso (60000). Na Lipii na Suki na ltiyopii pə yoolaa ke tuutuuma. Lopwam na Yuta nyəma pa ləw Tacaa tə pə kasəɣəta ntē. ⁴ Icipiti wulaw uní i ləeka Yuta koloosi acalē ké, haləna i tala Yosalem. ⁵ lēna ləə kuyəɣətətu teləsəlvə Semaya polo na i mayana Lopwam na Yuta nyuɣu nyəma pa kota Yosalem. Waatu unəyi Sisaki kpeɣətəa. lēna i heeli-we si: Tacaa təma si, timpi i lə-m tə, maa tə-məɣe Icipiti wulaw Sisaki niŋ taa.

⁶ Mǝpóɣú wulaw Lopwam na nyuɣu nyəma pa ná pa tasəkəle na pá tə si: Tacaa kələ tampana tə.

⁷ Tacaa ná mpu, lēna i tayaŋi Semaya ke heeluɣu si: Timpi pa ná pa tasəkəle tə, ma kú ma pááná ke pa təə. Ma kaa tasa-weɣe kpiisuɣu. Maa waasi-weɣe nəənnəə. Ma kaa tə Yosalem ke Sisaki niŋ taa na i wakəl-tə. ⁸ Paa na mpu tə, maa ye la Icipiti wulaw ɣmakəli-we. Waatu uní paa cəkəna si ye yəlvə pəta-m i ti, pə faɣana ye i pəta i təɣi atə əwulaa.

⁹ Mǝpóɣú Icipiti wulaw Sisaki yoonə Yosalem nyəma, na i kooosi ləə təsəelə na kawulaya təɣaya kpancoou təna. lēna pə tu kəlnə wəla kraləŋ wei Saləməŋ ka lupa tə. ¹⁰ Mǝpóɣú wulaw Lopwam lupa nyəɣəlvəlvə kəseemuyə kraləŋ, na i ləeti wəla nyəŋ uní i lonte. Na i cələ-ı kawulaya təɣaya taŋlaə nyuɣu nyəma. ¹¹ Na wulaw i puki ləə təsəelə, ilə taŋlaə polo na pá kpaɣa kraləŋ uní na pá sunə-ı. Ye pa təma, ilə pa məŋna-ı i təcaɣəle.

¹² Pə təə ké Tacaa pááná hē Lopwam təə, na i ye-le-weɣe kpiisuɣu. Mpi tə, i ka nawa i tasəkəle na i tisi. lēna kəpəntə weɣe Yuta taa.

Lopwam kawulaya tənaya (Awulaa I 14:21-24,29-31)

¹³ Mǝpóɣú wulaw Lopwam təɣə kawulaya ke Yosalem taa ké i ləlvəɣu puɣi nule na koləmaya nyəŋka taa. Puɣi naanəwa na naatosompəɣəlaya ke i təɣa i kawulaya ŋke. Na i nyəəsi i kawulaya ke teu. I too ka ké Amoni tə, na pá yaə-ı si Naama. Yosalem ke Tacaa ləsa Yuta tetu taa si paa

σεεκι-ι. ¹⁴ Μπόγυ Λυρωωam lapa mpi pə fei Tacaa ke teu tə. I ta lana lotu kuləmtə sɪ í nyɪ ı luɣy nyəntə.

¹⁵ Pa keesa Λυρωωam təm kancaalaya na tə tənaya ke Iso kuyəɣəttə teləsəl Semaya na nalu Itoo pa təma takəlasɪ taa. Tənaya pa ŋmaa lɔlɔŋ loosi. Λυρωωam na Selopowam pa yookaya tam ké. ¹⁶ Waatə wei Λυρωωam səpa, ilena pá pimi-ı Tafiiti te. Ilena ı pəyalə Apiya leeti ı lonte.

13

*Apiya kawulaya
(Awulaa I 15:1-8)*

¹ Iseyeli wulaw Selopowam kawulaya pənaya pələfei hiu nyəjka taa ké Apiya pəsa Yuta nyəma wulaw. ² Ilena í təɣə pusɪ tooso ké Yosalem. I too keke Kipeya tɔ Uliyəli pəelə Mikaya.

Apiya na Selopowam pa yookayana təmaya. ³ Μπόγυ Apiya kraya ı yoolaa taa yoolaa ke iyisi nasəle (400000) sɪ ı yookina Selopowam. Na Selopowam tayani ı nyəma ke iyisi nasənaasa (800000) sɪ ı suliyi-ı. ⁴ Μπόγυ Apiya krawa Semalayim pulaya təə ké Ifəlayim pəəŋ taa. Ilena í holina Selopowam na Iseyeli nyəma sɪ: I nu ma təm yoo. ⁵ I ta nyɪ taa sɪ Tafiiti na ı lɔlɔyɔ nyəma ke Iseyeli Iso Tacaa tɔwa kawulaya ke tam təə, pu layasəɣɪ. ⁶ Pəyele Nepatɪ pəyalə Selopowam ná kula ı caa Salməŋ wei ı təmlə ı lakaya tə ı təə. ⁷ Μπόγυ yuluyemnaa na tetelataa kotina Selopowam na pá la na í kəli Salməŋ pəyalə Λυρωωam. Mpi tə, Λυρωωam ká ké pəyaya ké, ı ta nyɪ pul ilə ı ta pəsi na í səŋ pa isenta. ⁸ Ilena nəəŋə mu caaki sɪ í yoonə kawulaya ŋka Tacaa tɔwa Tafiiti lɔlɔyɔ nyəma tə. I lapa yoolaa kpekəle səsəəle. Pəyele í təkə wula nawee nna Selopowam lupa tə, na í laaki. ⁹ I təɣəna Tacaa kətəlaa Aləŋ lɔlɔyɔ nyəma, na Lefii nyəma, na í kpa mə təɣɪ kətəlaa, isu tetənaa lentɪ yəlaa lapə tə. Ye wei ilé í kəna latəce, na iwaəŋ naatosompəɣəlaya, ı pəsə tuŋ kətlə nte mpu. ¹⁰ Ama tá ilə, Iso Tacaa tike ke tá nyənəɣɪ, tə ta kpeəsəna-ı. Na Aləŋ lɔlɔyɔ nyəma nte Tacaa kətəlaa na Lefii nyəma náa lakɪ pa təma. ¹¹ Tanəŋ na taanaya ké tə lakɪ kətasi nsi kəkə lusa sɪ təna tə. Na tə wəki tulaalunaa ke kətaya tətəle təə. Na tə sukɪ Iso potopotonaa ke ı taapəli təə. Na tə məsəɣɪ fətəla səsə ke taanasɪ. Tá lakɪ teu ke Tacaa təmlə ké. Ama mə kisina-ı. ¹² Təw, pənente Tacaa keke tá nyuyɔ tu. Na ı kətəlaa ntə, sɪ pá hɔləɣɪ yoo tu tutyu, na mə na-ı suliyi. Ilə Iseyeli nyəma mə, í taa yoonə mə cəsəna Iso Tacaa. Mpi tə, í kaa kraya ı təə ké nyuluyə.

¹³ Waatə inəɣɪ Selopowam fayə ı yoolaa taa, na pá polo pa papɪ Yuta nyəma waəli. Na ı yoolaa ləlaa na isenta təə, na pə t-wəyɛ heku. ¹⁴ Yuta nyəma pəsaa ilə, pa cəkənaa keke sɪ paa yoo taa na waəli. Ntəna pá wiina Tacaa sɪ í waasɪ-wɛ. Waatə wei kətəlaa yaya tutuuy, ¹⁵ ilena pa yoolaa kiisi. Tənaya Tacaa yelaa na Selopowam na Iseyeli nyəma pa tuli tapəŋ. ¹⁶ Na pá se na Iso t-wəyɛ Yuta nyəma niŋ taa. ¹⁷ Μπόγυ Apiya na ı yoolaa pa kəla-wɛ təkpatə, na pá kv pa yoolaa taa yoolaa ke iyisi nasəle na nunəwa (500000). ¹⁸ Iseyeli nyəma ná kpisa mpu tə na Yuta nyəma náa təɣə akatə. Mpi tə, pa cəsənaa Iso Tacaa ke pa tɛlaya. ¹⁹ Μπόγυ Apiya təɣəna Selopowam, na í leeki Petəeli, na Yesana, na Ifələn na pə cələ acaləənaa.

²⁰ Haləna Apiya səm, Selopowam ta tasa ı toŋ kəpəŋ taa ké məluyə. Ama Tacaa tɛsəna-ı kuyə ké. ²¹ Ilena Apiya toŋ náa səsəɣɪ na í kraya alaa naanəwa na liyiti. Μπόγυ ı ləla apaləpiya ke hiu na naale, na ələpiya ke naanəwa na naatosə.

²² Apiya təm lentɪ wɛ takəlaya ŋka pa yaa sɪ Iso kuyəɣəttə teləsəl Itoo kotəəstə takəlaya tə ka taa. Ka taa ké pa keesa ı kulapəttə na ı təma. ²³ Apiya səpa, ilena pá pimi-ı Tafiiti te, na ı pəyalə Asa leeti ı lonte.

14

*Asa kawulaya kancaalaya
(Awulaa I 15:9-11)*

Μπόγυ tetə çayə təpamm ke Asa kawulaya waatə ke pusɪ naanəwa. ¹ Μπόγυ Asa lapa mpi pə wɛ teu na pə maya Iso Tacaa tə. ² I kpiisa təfɛnlənaa na timpi timpi cefelinaa laaki tə. Na ı yəki pɛə kusiikee, na í setɪ tesikasɪ kulalaasi. ³ Na í tɔ Yuta nyəma sɪ pá sɛɛ pa cəsənaa Iso Tacaa na pá təkɪ ı kiɪu na ı kusəstə. ⁴ Asa ka kpiisa cefelinaa təlaələnaa təna, na tulaəlu təwətənaa tənaya Yuta acaləe təna taa ké. Ilena ı kawulaya çayə təpamm. ⁵ Nəɣəlu ta yoonə Asa ke pusɪ nsi sɪ taa. Mpi tə, Tacaa mayamaya ka yelina na í heesi. Heesuyə pusɪ nsi sɪ taa ké Asa tayəna Yuta acaləe ləna. ⁶ Asa təma Yuta nyəma sɪ: Tə ŋmá koloosi na tə cəna acaləe anɪ na tə tɔ kəkələsəŋ. Mpi tə, tə təkə Iso Tacaa təm ke teu, na ı yele na tá tetə wɛ tá niŋ taa na tə heesi.

Ntəna pá sɔv təmlə taa na pá tɔ tə nyuyə.

⁷ Asa yoolaa Yuta kpekəle nyəma mpa pa təkaya kpaləŋ səsəŋ na ŋmantaasɪ tə, paa wɛ iyisi ŋmənuyə na nunəwa (300000) ké. Na Pɛncamee nyəma ke iyisi ŋmənuyə na nunaasa (280000) na pá təkə kpaləŋ səpəŋ, na pá nyəma təŋ təm. Pa tənaya mpu, paa ké yoolaa taa yoolaa ké. ⁸ Μπόγυ Itiyopii tɔ Sela kpa Yuta nyəma təə, na ı yoolaa ke iyisi iyaya (1000000). I yoo

keekena ke ηmυnoyo na nunowa (300). Halena í tala Malesa icate. ⁹ Na Asa na í yoolaa pá puli Sefata tetekæle taa ke Malesa kinj. ¹⁰ Ntæna Asa wiina Iso Tacaa si: Hai, Tacaa pæ fei-η kate si ñ waasi icamiya isu tonj to. Mpu to, koo na ñ waasi-to. Mpi to, nyaga tæ teelæyi. Nyá hætæ taa ké tæ kpaaki yoolaa tuutuuma me í tæ. Hai, Tacaa nyagale tá Iso, taa yele si yulb í keli-η.

¹¹ Mþóyó Tacaa yelaa na Itiyopii yoolaa tuli tapæη, na pá se Asa na í yoolaa. ¹² Uæna pæle pá tú pa waali na pá tana-weye Kelaa. Na pá ku-weye tuutuuma, na pþ peli pa niη. Mpi to, Tacaa kona-we na í yoolaa nyo. Na Yuta nyóma náá kuu pa wontu ke sòsəm. ¹³ Na pá læki Kelaa còlo acalæe tæna. Mpi to, Tacaa sòyontu ká pu a taa yelaa ké. Mþóyó pa kuu a wontu ke tuutuuma. ¹⁴ Uæna pá kulí tiikilaa piitim tæ, na pá kuu heeη na yooyoonaa ke sòsəm. Na pá mæli Yosalem.

15

*Asa tayanvo ke Isosele
(Awulaa I 15:12-15)*

¹ Mþóyó Iso Feesuyu kolæna Oteti pæyal Asaliya. ² Uæna í lu na í polo í mayana Asa na í heeli-i si: Hai, tá caa wulaw. Yuta nyóma, na Pencamee nyóma me í nu ma tøm. Ye í we Tacaa waali, ílé í ká wee mæ waali ké mþóyó. Ye í pæekæyi-í ká yele na í na-i. Ama ye í lo Iso, ílé í ká lo-me tótó. ³ Iso yela Iseyeli nyóma to, pæ leelaa ké. Kotulo nyoηo í fei si í ká seyesi-we. Pæyle pa feina kiuu. ⁴ Ama pa mæla Iseyeli Iso Tacaa kinj na lanwakælle, na pá pæki-í na í yele na pá na-i. ⁵ Waatu uní í taa, yulb u pæsæyi na í polo tiili na í mælena weesu. Pu ké wahala waatu ke tetu yelaa tænyaga. ⁶ Piitim lempí ná kuyi lempí ké. Na icate lente náá kó lente. Mpi to, Tacaa ciyitaya yelaa ké na wahalanaa tæna. ⁷ Ama mu nyoo tonj, í taa yele na mæ apaloto yeeli. Í ká hiki mæ tæmle kasoyaga. ⁸ Waatu wei wulaw Asa nu Iso kuyoyotutu telæsoηo Asaliya tøm nti, uæna í kaasi í ti na í kpiisi Yuta na Pencamee pa tetu tæna taa tuη. Na í la mpu tótayo acalæe nna í ka læka Ífælaiym pøæη taa to a taa. Pæ waali, uæna í tayaní Tacaa kætaya tælate nte tu we Iso tæsele to. ⁹ Mþóyó wulaw kota Yuta na Pencamee nyóma tæna, na Ífælaiym na Manasee na Simiyon pæ nyóma mpa paa koma na pá caya pa te to. Pa nawa si Tacaa we í waali, uæna pá polo í kinj. ¹⁰ Uæna pá koti Yosalem ke Asa kawulaya pusi naanowa na kakpasí nyæηka isato tooso nyæη taa. ¹¹ Kuyonku pa talaa, uæna pá lá Tacaa ke kætaya ke tæla nna pa kpa kolontunaa kinj to. Naan ka we nasotoso na nunowa (700) na heeη ke iyisi naatosompæyolaya (7000). ¹² Mþóyó pa su pa nyoη si paa tayaní Iso ké seew na lotu kolomtu. Na pa læsaya suv pa còsònaa Iso Tacaa ke teu. ¹³ Ye wei í ta tayaní Iseyeli Iso Tacaa ke seew, isu pa ku-i. Paa apalw, yaa alw, yaa sòso, yaa pæyaga. ¹⁴ Uæna pá tuuna nòosi sòsònsi na pá hulí tutuunη na akantæe na pá wiliti. ¹⁵ Mþóyó Yuta nyóma tæna lanje hulómæna pa lotu kolomtu tuunaw mpu. Na isæna pa tayaná pa Isosele na luyi kolomvo to. Na Tacaa mu na í yele na tetu heesi.

¹⁶ Mþóyó Asa læsa í too Maaka tæo ké í alw kawulaya tonj. Mpi to, Maaka ka sika tuyo, isayaw ηku pa yaa si Asela tayo. Ntæna wulaw to si: Í kpesi tuyo ηku na í yaki-ko na í wò-kuyi Setelæη læw nayo. ¹⁷ Paa na wulaw uní í sòola Tacaa na lotu kolomtu to, í ta wakæli tækotælena mpa paa we Iseyeli tetu taa to. ¹⁸ Ama í yelaa na pá kóna Iso tæsele taa ké wola, na liyitee nyæyætu, na wontunaa lempa mpa í na í caa paa hawa Tacaa to.

¹⁹ Youu ta tasa kolvo, halæna Asa kawulaya pænaya hiu na naanowa na kakpasí nyæηka.

16

*Asa yoonaw ke Iseyeli wulaw Pasa
(Awulaa I 15:16-22)*

¹ Asa kawulaya pænaya hiu na naanowa na naatoso nyæηka taa ké Iseyeli wulaw Pasa pola Yuta tetu yoonaw. Uæna í suv kolunη ηmau, na í còkæna Lama icate si Yuta nyóma í taa pæsi na pá suv yaa pá luki. ² Mpuηole Asa cosa wola na liyitee ke Iso tæsele na kawulaya kpancoou pæ taa. Na í tilina Tamasi ké Silii wulaw Peni-Hatati si: ³ Ma na-η tþ pæeli nayo, isu tá caanaa ka lapa to. Ma ha-η kucòo ηkuyi si tþ pæeli nayo. Uæna nyá na Iseyeli wulaw í yá, na ílé í læsi í yoolaa ke ma tetu taa. ⁴ Mþóyó Peni-Hatati ná mu Asa tøm nti, na í kusí yoolaa na pá polo pa yoonaa Iseyeli nyóma, na pá læki pa acalæe. Isu Yon, na Tan, na Apæeli-Mayim. Na pþ kpenna Nefatali acalæe tæna nna a taa pa sukaya wontu to. ⁵ Pasa nu mpu, uæna í yele Lama icate kolunη ηmau. ⁶ Mþóyó Asa kota Yuta nyóma tæna pæ ta sòo paa uloyou pæyaga. Na pá kuu pæe na kpenkpelasi nsí í ka kaawa si í ηmaakæna Lama icate kolunη to si, pá tayaní timpí pa yaa si Kera na Misipa to.

Asa tæka salæka ke Iso kuyoyotutu telæsoηo Hanani

⁷ Waatu uní í taa ké Iso kuyoyotutu telæsoηo Hanani pola Yuta wulaw Asa kinj, na í kalæna-i si: N kisa Tacaa ke pæekoyu, na ñ sòli si Silii wulaw í to-η niη to. N læsa Silii yoolaa ke nyá niη taa ké. ⁸ Itiyopii na Lipii nyóma ka ké yoolaa sòsaa ké. Pa keekena na pa krayanæη fei kalvo. Paa na mpu, n lapa Tacaa ke naani. Uæna Tacaa to-weye nyá niη taa. ⁹ Tacaa nyænyæyi tetu tæna taa ké na

í sǎhna mpa pa yekina-í pa tǎyi teu tǎ. Ama pǎnente h́ lapa kǔmǎlentǔ kǎ. N kaa tasa yooṭu ke laṅyṭu tǎtǎ.

¹⁰ Ḿpǔyǔ Iṣǎ kǔyǔyǔtǔtǔ telǎsulǔ tǎm nti tǎ wu Asa. Ilena í tǔ-í salǎka. Na í sǔv tǎtǔ nyǎma lǎlǎa ke konyǎṅ tǔyṭu ke waatu uní.

*Asa kawulaya tǎnaya
(Awulaa I 15:23-24)*

¹¹ Pa keesa Asa tǎm ke pǎ kprǎyǎv tǎ kǎncǎalaya, na tǎ tǎnaya tǎyṭu Yuta na Iseyeli pǎ awulaa takǎlasí taa. ¹² Ḿpǔyǔ kǔtǎṅ ísǎyǎv nakulí, kǔ kpa í nǎǎhe ke í kawulaya pǎnaya pǔyǎlayǎfǎi nule nyǎhka taa. Ilena í yele Tǎcaa ke sǎlǎmṭyṭu sí í waasi-í na í polo lokotulónaa kíṅ. ¹³ Ḿpǔyǔ Asa sǎpa í kawulaya pǎnaya nule na kulǔmǎya nyǎhka taa. ¹⁴ Ilena pá pimi-í í pǎlaṅ wei í ka hula Tǎfiiti ícate taa tǎ í taa lǎṅkǔ taa. Pǎa tǔwǎ kǔ taa kǎ tulaalunaa pǎyǎle kǎ, ísu tulaalǔ lataa lakṭyṭu tǎ. Na pá wǔ tulaalunaa tǎtǎyǔ sǎsǎm ke í lǎyǎya tǎ.

17

Sosafati kawulaya na í tǎmle kǔpante

¹ Ḿpǔyǔ Yuta wulǎv Asa pǔyǎlv Sosafati tǎyṭu kawulaya ke í caa lonte na í nyǎsǎ í kawulaya ke Iseyeli nyǎma tǎ. ² Ilena í sǔ yoolaa kpeka ke Yuta koloosi acalǎe tǎna taa. Na í kawulaya acalǎe nna í caa Asa ka lǎeka Iǎlayim nyǎma tǎ a taa tǎtǎ. ³ Tǎcaa ka we Sosafati waalí kǎ. Mpi tǎ, Sosafati tǎma í cǎsǎ Tǎfiiti íkrate taa kǎ í kawulaya kǎncǎalaya kǎ, í ta laa tǔyṭu Paalí. ⁴ Ama í caala í tǎyi sí í nyí í cǎsǎ Tǎfiiti Iṣǎ luṅyṭu nyǎntǔ, na í tǎkí í kíiṅ. I ta keena Iseyeli awulaa. ⁵ Ilena Tǎcaa la na Sosafati kawulaya la toṅ na Yuta nyǎma haakí kǔcǎṅ, na í sǔv toṅ ke teu na teeli. ⁶ Na Sosafati lǎṅle heena Iṣǎ tǎmle lapu na í kpiisi Yuta kawulaya taa kǎ tǎkǎtǎlǎnaa na pǎ tǔṅ.

⁷ Ḿpǔyǔ í kǔsa í akewenaa sǎsaa ke í kawulaya pǎnaya tooso nyǎhka taa, na í tili-we sí pá seṅesi Yuta acalǎe yǎlǎa ke Iṣǎ kíiṅ. Tillaa mpe pa hǎla nté Pǎni-Hayilí, na Opatiya, na Sakalí, na Netaneyelí, na Míkaya. ⁸ Na Lefii nyǎma pǔyǎlayǎfǎi naanǔwa sǔ-we. Pǎle pa hǎla nté Semaya, na Netaniya, na Sepatiya, na Asayelí, na Semilamǎtí, na Yonatan, na Atoniya, na Topiya, na Topi-Atoniya. Na kǎtǎlǎa naale, Ilisama na Yolam. ⁹ Ḿpǔyǔ pa kprǎnna Tǎcaa kiiu takǎlaya na pá cǎṅ Yuta acalǎe na pá seṅesi ícate yǎlǎa tǎna.

Sosafati toṅ

¹⁰ Ḿpǔyǔ Tǎcaa sǎṅǎntǔ kpa piitimnaa mpa pa cǎṅna Yuta tǎ pa kawulasí tǎnaya sǎsǎm. Ile pa ta yooṭa Sosafati. ¹¹ Halǎna Filiisi nyǎma ha-í kǔcǎṅ na pá felí-í lampuu ke iyitee. Laalṭupunaa ná kǎna-í iwaṅṅ ke iyisi naatosompǔyǎlaya na naṣetoso na nunǔwa (7700), na pǎṅtǔlnǔ ke mpu tǎtǎ.

¹² Ḿpǔyǔ Sosafati toṅ sǎsǎa na pá puki. Sosafati ṅmǎ Yuta taa kǎ acalǎe na tǎyǎnasí tǎsule. ¹³ Na í weena wontu ke sǎsǎm ke Yuta acalǎe taa. Na í yoolaa taa yoolaa ke Yosalem taa. ¹⁴ Pǎle pa kpeka ntǔ na pá keesaṅna pa lǔlvṅ. Yuta kpekǎle taa sǎsǎa nté yoolaa taa yoolaa iyisi ṅmṭnyṭu na nunǔwa (300000) nyṭyṭu tǔ Atǎna. ¹⁵ Atǎna waalí kǎ yoolaa iyisi ṅmṭnyṭu na nunaasa (280000) nyṭyṭu tǔ Yohanǎṅ. ¹⁶ Na yoolaa iyisi ṅmṭnyṭu (200000) nyṭyṭu tǔ Sikǎlí pǔyǎlv Amasiya. Amasiya sǎlǎna na í sǔv Tǎcaa tǎmle taa. ¹⁷ Pǎncǎmee kpekǎle taa kǎ yoolaa taa yoolaa tǎtǎlǎa iyisi ṅmṭnyṭu (200000) nyṭyṭu tǔ Iliyata. ¹⁸ Iliyata waalí nyǎṅ nté yooṭu wontu tǎkǎlǎa iyisi nunǔwa na nunaasa (180000) nyṭyṭu tǔ Yosapatí. ¹⁹ Mpa paa kǎ wulǎv yoolaa ke Yosalem taa tǎyǎle. Na pá sǎsǎna mpa í ka sǔ koloosi acalǎe taa kǎ í kawulaya tǎna taa tǎ.

18

*Sosafati na Akapí pa nǔyǔ kulǔmǎya lapu
(Awulaa I 22:1-4)*

¹ Wulǎv Sosafati ka sǔv toṅ kǎ na í wǎna teeli. Ḿpǔyǔ í caa í pǔyǎlv kǎ Iseyeli wulǎv Akapí pǎelǎ ke alv. ² Pusi cǎṅwa pǎcǎ, Ilena Sosafati polo Akapí tǎye Samalii. Ḿpǔyǔ Akapí kǔwa heeṅ na naṅṅ ke tuutuuma sí í saakǎna í na í waalí nyǎma. Pǎ waalí kǎ í kaana Sosafati sí í sǎsǎ í tǎṅ na pá polo pá yooṭa Lamǎtí ícate ke Kalaati. ³ Iseyeli wulǎv Akapí sǎlǎma Yuta wulǎv Sosafati sí: Tǎ polo na tǎ yooṭa Lamǎtí ke Kalaati.

Ilena Sosafati cǎ Akapí sí: Ma na-ṅ tǎ kǎ kulǔm kǎ mee. Ye nyǎ yǎlǎa kulǎa, ma nyǎma sǎlǎlv puwǎya.

*Iṣǎ kǔyǔyǔtǔtǔ telǎsǎlǎa pǎpǎtvnaa
(Awulaa I 22:5-12)*

⁴ Paa na mpu, Ilena Sosafati sí: Pǎsǎ Tǎcaa na pǎcǎ.

⁵ Mpuvule lseyeli wulaw kota i Iso kuvyogotutu telaselaa. Pa we yulonyooŋ nasale (400) ke mpw. Na i pɔɔsi-we si: Pə wee si tɔ polo tɔ leeki Lamoti icate ke Kalaati yaa tə yeŋe? Ntəna pɛle si: I polo, Tacaa ká tɔ-teye nyá niŋ taa.

⁶ Paa na mpw Sosafati ta nyolɔ-ti. Ilena i pɔɔsi si: Pə ta kaasi Iso kuvyogotutu telasulw wei i ka yɔɔtəna-tuyɔ Tacaa tɔ? ⁷ Ntəna Akarɔ si: Ee, Iməla pəyalw Misee wee yaa. Ama maa caaki-i ké. Isayato ke i heeliyi-m tam.

Ntəna Sosafati ma kapuka si: Paa yɔɔtəyi Iso kuvyogotutu telasulw ke mpw.

⁸ Mpuvúyú Akarɔ yaa kawulaya təyaya təmle tɔ nɔɔɔlɔ, na i tili-i si: Polo n̄ yaa Misee ke ləŋ.

⁹ Awulaa mpe pa naale pa suu pa kawulaya wontu ké na pá caya pa kpelasi tɔw ké Samalii tam təhuvle colɔ, na Iso kuvyogotutu telaselaa kpaaləyi pa təmnaa. ¹⁰ Mpuvúyú Kenana pəyalw wei pa yaakaya si Sitekiya tɔ i ké pa taa lelu ké. Inu i ka lupina i təyi nyəɔɔlɔvɔ həŋ na i tɔŋ si: Həŋ inɛ i huləɔəna tɔŋ wei n̄ ká kələna Sili i yoolaa tɔ.

¹¹ Mpuvúyú Iso kuvyogotutu telasəlaa lɛlaa ná yɔɔtə tam kulɔmtɔ nti tɔtɔ si: Tá caa, polo n̄ leeki Lamoti icate ke Kalaati. Tacaa ká tɔ-teye nyá niŋ taa ké na n̄ pəsi-te.

*Misee kpaalvɔvɔ ke Akarɔ kpisuyu
(Awulaa I 22:13-28)*

¹² Mpuvúyú tillu wei i pola Misee waali tɔ i heela-i si: Iso kuvyogotutu telasəlaa təna kpeŋtaa ké na pá heeli wulaw si i ká la aka. Pə tɔw tɔ, nyana-we i kpeŋti nɔɔɔ.

¹³ Ntəna Misee si: Ma tuuna Tacaa si nti ma Iso caa tɔw maa yɔɔti.

¹⁴ Misee tala wulaw kin, ilena wulaw pɔɔsi-i si: Misee, tɔ polo na tɔ leeki Lamoti icate, yaa má taa polo? Ntəna Misee si: Ma ta təŋ-me se. I polo. Tacaa ká tɔ-teye mə niŋ taa ké.

¹⁵ Mpuvule wulaw si: Aweye n̄ suwa si i pɔɔləyi-n̄ na pɔcɔ n̄ telasəyi-m tam nti Tacaa heela-n̄ tɔ?

¹⁶ Ntəna Misee si:

Ma nawa lseyeli yoolaa yawa yem
ké pɔɔŋ taa, isu heeŋ wei i feina tiikilu tɔ.

Ilena Tacaa yɔɔti si, pa feina wulaw.

Paa wei i kpe.

¹⁷ Keləna Akarɔ pəsəna Sosafati tɔw si: Ntəŋ maa heela-n̄ si isayato tike ke i heeliyi-m tam?

¹⁸ Mpuvúyú Misee tasaa si: Tɔw, i nu Tacaa təm. Ma ná-i na i caya i kawulaya kumte tɔw. Na isɔtaa tillaa sənəa na pá tɔ-i heku. ¹⁹ Mpuvúyú i pɔɔsa-we si: Awe ká polo na i tɔsi lseyeli wulaw Akarɔ si i leeki Lamoti icate na pá ku-i? Inɛ si i nyəntɔ n̄tɔ. Inɛ ilé si i nyəntɔ n̄tɔ. ²⁰ Mpuvule feesuyu nakulɔ ku kulaa si ŋku ku polo. Tacaa si: Isənaya n̄ ká la? ²¹ Mpuvule si, ŋku ku tɔ Akarɔ Iso kuvyogotutu telasəlaa taa ké pɔpɔt. Tacaa si: Tɔw, polo na n̄ lá mpw. ²² Ilena Misee tasa si: Ntəyəle, Tacaa yelina si pə tɔ nyá Iso kuvyogotutu telasəlaa taa ké pɔpɔt. Tɔfɔ, mpusi ké i caa i kɔna-n̄.

²³ Təŋayale Sitekiya kpeŋəna Misee na i marɔ-i katanja na i pɔɔsi-i si: Tacaa Feesuyu luna ma taa na kó heeli-n̄ yaa?

²⁴ Mpuvule Misee si: Kuyaku ŋku n̄ ká se na n̄ ŋmɛli nyá n̄ŋ ləkətələkaya taa ilɛ, kuyaku ŋkuvule n̄ ká tisi.

²⁵ Ilena Akarɔ tɔ i təmle nyəma si: I kra Misee na i cɛla icate nyɔvɔ tɔ Aməŋ, na wulaw pəyalw Yowasi. ²⁶ I heeli-we si pá tɔ-i saləka na pá haaki-i potopoto hɔɔliya na lum. Na haləna má konna təyoole na alaafəya.

²⁷ Mpuvule Misee cɔ-i si: Ye n̄ kəmna alaafəya, ilɛ pə taya Tacaa heelina-m təm si má yɔɔti.

*Wulaw Akarɔ səm ke yooou taa
(Awulaa I 22:29-40)*

²⁸ Mpuvúyú lseyeli wulaw Akarɔ na Yuta nyəŋ Sosafati pa pola Kalaati tɛtɔ icate Lamoti ke yoonav. ²⁹ Ilena Akarɔ tɔ Sosafati si: Ma yəsəyi ma ti na má polo yooou. Ama nyaa suu nyá kawulaya wontu.

Ilena Akarɔ la mpw. ³⁰ Pəyele Sili i wulaw ka heela i yooou keekənaa nyɔvɔ nyəma si pá taa paasəna yoolaa səkpema yaa sɔsaa. Ama pá pɛeki lseyeli wulaw.

³¹ Pə tɔw ké waato wei Sili i yoolaa nyɔvɔ nyəma mpe pa ná Sosafati, ilena pá huɔ pa taa si lseyeli wulaw. Na pá tam-i si pa yookina-i. Ama Sosafati yaa Iso si i yari-i. Na Iso Tacaa waasi-i na i yeŋe na kolontunaa məli. ³² Kolontunaa cəkənaa si pə taya Akarɔ, ilena pá məli.

³³ Mpuvúyú Sili i tɔ nɔɔɔlɔ i tɔ nyəmle ke yem, na tɔ yaya Akarɔ ke timpi taa i yooou toko fɛɛ-i tɔ. Ilena i tɔ i keeke saalw si: Kee na tə məli pə hika-m.

³⁴ Ama kuyaku ŋku yooou lapa tɔŋ ké. Mpuvúyú lseyeli wulaw sənəa iso ké i keeke taa, haləna taanaya. Na Sili i yoolaa nyənəyi mpw. Ilim təkaya, ilena wulaw hee.

19

Sosafati kpawa hvola ke Yuta taa

¹ M̀p̀yóg Yuta wulav Sosafati kpema i te Yosalem na alaafəya. ² Ilena Hanani pəyalv Yehu wei i ké Iso kuyəgətəv teləsəlv tə, i polo i səhəyov na i pəəs-i si: Pepe təw kə n polaa si n səhəna yəlv isayəv? Paa sələygi wei u caaki Tacaa tə se. N lapa mpv tə Iso taa kpəna-ŋ ké. ³ Paa na mpv n lapa teu ke timpv n kpiisa tuj ke tetv taa tə. Pəyele n ha nyá təygi Iso luyv nyəntv təhəyov taa.

⁴ Pə kpəyav waatv m̄v tə, Yosalem taa ké Sosafati saalaa. I ta məli Iseyeli. M̀p̀yóg Sosafati cəw tetv taa ké pə kpəyav Pəesepa, na Iləlayim pulasi həyəlvov taa tə, si i mələyənə Yuta nyəma ke pa caanaa Iso Tacaa kin. ⁵ Ilena i kpa hvola ke Yuta kawulaya koloosi acaləe tənə taa. ⁶ Ilena i heeli-wə si: I la laakali na mə təmlə. Mpi tə, pə taɣa yələa təw kə i hvokv mə hvole. Ama Iso təw kə. I maɣamaya i ká wəe mə waalı ké pə taa. ⁷ Mpv tə, i nyana Tacaa ke səsəm na i feŋ mə təmlə təw. Mpi tə, Tacaa Iso laŋle u heekənə mpi pə ta siyisi tə, yaa yələa faɣasəyov yaa kvcəəv m̄yov na tampana təw takuyv.

⁸ M̀p̀yóg Sosafati tasa kpav ke Lefii nyəma, na kətəlaa, na Iseyeli ləlvov nyəwə nyəma ke Yosalem taa si pá hvokv yələa təmnaa na Tacaa həte taa. Na pá taɣanəygi icate yələa yooŋ. ⁹ Ilena i tə-wə si: Pə wəe ké si i nyana Tacaa ke teu, na i lakv pə tənə təcəwŋ na luyv koləmvov. ¹⁰ Ye mə nyəma mpa pa we acaləe taa tə pa kənə-meyə təm səsəntv. Isu yəlvokəle yaa yooŋ təm, na pə ké kiiv, yaa kvcəsəvov, yaa kətəvov, yaa koləpətənaa wakəlvov təm. Ile i kilisi-wəy-e-ti. Ile mə na-wə mə təm kaa sənə Tacaa, na ilé i mu-me na pááná. ¹¹ Kətəlv səsə Amaliya ká feŋiyina mə Iso sēev təma tənə təw. Na Isəmayeli pəyalv Sepatiya wei i ké Yuta kawulaya nyəyov tə tə, ilé i feŋiyi mə təw kə tetv təkuyv təm taa. Ye pə kaasa Lefii nyəma, ile pəleyele hvole təma lataa. I kaasi mə ti na təmlə. Tacaa we kopəntv lataa waalı ké.

20

Kolontu yoonav ke Yuta nyəma, Sosafati sələmvov

¹ Pəle pə waalı ké Mowəpə nyəma, na Amoni nyəma, na Meuni nyəma lələa pa kolaa si pa yookina Sosafati. ² M̀p̀yóg pa heela wulav si: Yoolaa tuutuuma luna I təm tetv taa ké tenkv kvcəəv kəŋkəŋ taa, na pá kəŋ nyá waalı. Pa we Hasasəŋ-Tamaa timpv pa yaa si Aŋ-Ketiiv tə.

³ Səyəntv pu Sosafati, ilena i tó Yuta kawulaya yələa tənaya nəhəkətv si i yəyətəyənə Tacaa. ⁴ M̀p̀yóg tetv tənə taa acaləe kotaa si pa wiina Tacaa si i sənə-wə. ⁵ Ilena Sosafati na Yosalem nyəma, na Yuta nyəma lələa pa koti Iso təsəele taɣa kofalaya təw. ⁶ Ilena Sosafati sələm̄ Iso si: Ha, tá cəsənəa Iso Tacaa wei nyá n təkvi kawulaya ke isətə, na n ti piitimnaa tənə tə. Nyayələ toŋ tə na pəsəlv. Nəyəlv u pəsəygi na i səŋ nyá isəntaa. ⁷ Ta Iso nyá, nyá təyənna tetv tənə tə yələa, na n ha-təygi nyá taapəlv Apələham ləlvov nyəma taɣa tam təw. ⁸ Na tá cəsənəa caɣa tə taa, na pá ŋmá-ŋ kutuluyv na pá tə si: ⁹ Ye isu n həma tá ŋkpaŋyov, na wahala nəyəlv, isu yooŋ, yaa yəlvokvcəəv, yaa nyəyəsə, tu kəw tə səŋ kutuluyv kəne kv kin ke nyá isəntaa. Mpi tə, nyá həte wə kv taa ké. Tu yaa-ŋ tə laŋwakəlle taa si n waasi-tv. Ilena nyaa nu na n waasi-tv. ¹⁰ Təw, nəwəlv nyən̄v isənə Amoni nyəma, na Mowəpə nyəma, na I təm nyəma, yookuyuna-tv tə. Pəyele waatv wei tá cəsənəa lu Icipiti tə n kisina-wə si pá taa faɣana piitimnaa mpe pa tetvnaa taa. Ilena pəle pá kəe na pá yele-wəyə kuyv. ¹¹ Ama tá kvcəəv pəsa ikpatəle. Pəle pa təyənəygi-tuyv tetv nti n ha-tv tə tə taa. ¹² Tacaa Iso, hə pa ŋkpaŋyov. Təw kə acamaa ke kolontunaa tuutuuma in̄v isəntaa ké. Tə ta nyi isənə tə la tə. Pə təw kə tə kəesa isə na nyá təw.

¹³ Yuta nyəma tənə, na pa alaa na pa piya paa səhəna Iso təsəele kin.

Yuta nyəma akatv

¹⁴ M̀p̀yóg Tacaa Feesuyv kolənə Lefii tv Sakalı pəyalv Yasiyeli ke samaa taa tənə. Sakalı m̄v i caa kəle Penaya. Penaya caa kəle Yeiyeli. Yeiyeli caa kəle Asafi ləlvov tv Mataniya. ¹⁵ Ntənə Yasiyeli yəyətəna nəyəv səsəy si: Yuta na Yosalem yələa mə, i tó ŋkpaŋŋ ke teu. Ilena pə tu kələnə wulav Sosafati nyá. Tacaa si, i taa nyá. Pəcə yoolaa tuutuuma in̄v i təm i taa la-meyə səyəntv. Pə taɣa mə təm ke yooŋ ŋkv. Ama Tacaa nyəntv ké. ¹⁶ Cele i ká polo mə kolontunaa təw. Pa tənə nteyə kpav na yaayənəa mpaav. I ká suli-wəyə tetəkəle nyəyov ke Yeluweli wulaya tetv kin. ¹⁷ Yuta na Yosalem yələa mə, i kaa nəkvi mə kolontunaa mpe pa yoonav. M̄v səŋ mə təsəŋle. I ká nā isənə maa waasi-me tə. I taa nyá. Pəcə səyəntv i taa la-mə. Cele i polo pa təw, maa wəe mə waalı.

¹⁸ M̀p̀yóg Sosafati həntə Tacaa ke atə. Na Yuta na Yosalem yələa nāá hənti mpv tətə, na pá sēe Iso. ¹⁹ Pə waalı ké Lefii ləlvov nyəma Kehatv na Kolee pa kolaa na pá sá Iseyeli Iso Tacaa na nəəsə səsənsi.

²⁰ Təv fema tanəŋ tēe, ilena pá tó pa tənaya Tekowa wulaya tetv mpaav. Pa təkəyayə, ilena Sosafati tə-wə si: Yuta na Yosalem nyəma mə, i ke ŋkpaŋŋ. I la mə Iso Tacaa na i kuyəgətəv teləsələa ke naani. I nyəw toŋ, na i lá akanaa.

²¹ M̄p̄oḡȳ Sosafati na samaa pa kpentaa na pá teləsi yonyoolaa ke yoolaa n̄oḡo t̄oo. Na pá saŋ Tacaa Išo na yontu si: I sa Tacaa, i s̄ool̄ȳv̄ f̄ei t̄on̄aya.

²² Pa k̄p̄aya yontu nt̄ex̄i m̄p̄u, l̄ena Tacaa tisi acufu ke Amoni nȳoma, na Mowap̄u nȳoma, na It̄om nȳoma, m̄pa in̄i paa puk̄aya Yuta nȳoma yoonav̄ t̄o pa h̄ek̄u taa. Na pá k̄o t̄om̄aya pa taa pa tike. ²³ Amoni nȳoma na Mowap̄u nȳoma ná k̄ula It̄om nȳoma t̄oo k̄e na pá k̄o-w̄e t̄ac̄ayac̄aya. P̄e waali k̄e pa k̄o t̄om̄aya s̄os̄om. ²⁴ Waatu wei Yuta nȳoma k̄pa tont̄on̄je t̄oo timp̄i pa loosiyi w̄ol̄aya tet̄u t̄o. l̄ena pá nȳenna pa kolontunaa t̄oo. Ama s̄etaa tike ke pa nawa na pá sel̄etaa. Paa kol̄om i ta fiti. ²⁵ M̄p̄oḡȳ Sosafati na i ȳol̄aa pa nika kolontunaa t̄ola ke kuuu ke tuutuuma, na w̄enav̄, na wontu kususuutu, na liȳitee nȳem. P̄u k̄ela t̄oo, īe k̄oȳēj̄ toosōyo pa kuuwa, pa ta tu tem.

²⁶ l̄ena pá koti k̄oȳaku liȳiti nȳeh̄ku wule ke Pelaka k̄opant̄u t̄ekoolle tet̄ek̄ale taa. Mpi t̄o, t̄on̄aya pa koola Tacaa ke k̄opant̄u. l̄ena pá ha lonte nt̄ex̄e h̄ote si k̄opant̄u kool̄uȳu tet̄ek̄ale, na pá yaaki-t̄ex̄e m̄p̄oḡȳ hal̄ena saŋa. ²⁷ M̄p̄oḡȳ Yosalem nȳoma na Yuta nȳoma l̄elaa, na pa nȳoȳu t̄u Sosafati pa t̄o m̄p̄aav̄, na pá m̄eli Yosalem na l̄an̄h̄ol̄om̄le. P̄e t̄aya pul̄o t̄oo, Tacaa yapa-w̄ex̄e pa kolontunaa nin̄j̄ taa k̄e. ²⁸ M̄p̄oḡȳ pa s̄uv̄ icate na c̄em̄eh̄j̄ na saŋk̄onaa na akant̄ee han̄aa. Na pá polo Tacaa t̄es̄ēle taa.

²⁹ Waatu wei piitim l̄emp̄i nȳoma l̄elaa nuwa si Tacaa Išo yoon̄a Iseyeli nȳoma kolontunaa. l̄ena i t̄om̄ k̄pa pa t̄on̄aya s̄oḡont̄u. ³⁰ l̄ena Sosafati t̄oḡo i kawul̄aya t̄epam̄m. Mpi t̄o, Išo ka yelaa k̄e na tet̄u t̄ona h̄ees̄i.

Sosafati kawulaya t̄on̄aya
(Awulaa I 22:41-51)

³¹ M̄p̄oḡȳ Yuta wulav̄ Sosafati t̄oḡo kawul̄aya ke i l̄ob̄ȳv̄ p̄usi hiu na naan̄owa na kakpasi nȳeh̄ka taa. Yosalem icate taa k̄e i t̄oḡa kawul̄aya ke p̄usi hiu na kakpasi. I too kēle Sili p̄eel̄o Asupa. ³² I t̄ont̄e ka siȳisaa k̄e, na i t̄eh̄ḡȳ i caa Asa ik̄pate na i lak̄i mpi Tacaa caaki t̄o. ³³ Ama i ta wak̄eli t̄ek̄at̄el̄ena. P̄e t̄oo k̄e i ȳol̄aa l̄es̄aya taa s̄uv̄ Išo is̄u pa caanaa. ³⁴ Pa k̄ees̄a Sosafati t̄om̄ kanc̄aal̄aya, na t̄o t̄on̄aya ke Hanani p̄oȳal̄o Yehu tak̄ol̄aya taa. N̄keye pa s̄ota Iseyeli awulaa tak̄ol̄aya taa.

³⁵ M̄p̄oḡȳ Yuta wulav̄ Sosafati na Iseyeli wulav̄ is̄ayav̄ Ahasiya pa k̄pentaa. ³⁶ l̄ena pá mayasi na pá saaki k̄p̄ul̄eh̄j̄ ke Isiyon̄-Kepēe tees̄an̄j̄ taa. Na pá puk̄ina-i pool̄on̄j̄. ³⁷ Ama Malesa t̄u Totafa p̄oȳal̄o Išo k̄oȳoḡot̄ut̄o tel̄es̄ulo Iliyes̄ē heela Sosafati si: Timp̄i n̄ k̄pent̄ona Ahasiya t̄o, Tacaa k̄á wak̄eli mpi n̄ lapa t̄o.

l̄ena l̄om̄ t̄oḡo k̄p̄ul̄eh̄j̄ in̄ex̄i tampana, i ta tala tiili.

21

¹ Waatu wei Sosafati s̄epa, l̄ena pá pimi-i pa t̄oȳaya p̄ol̄aav̄ taa k̄e Tafiti t̄e. Na i p̄oȳal̄o Solam l̄eeti i lonte.

Solam kawulaya
(Awulaa II 8:16-24)

² Solam ka w̄ena newaa m̄pa i na-we pa kaa caa kol̄om̄ t̄oḡo. Pa h̄ela nt̄e Asaliya, na Yehiyeli, na Sakali, na Asaliyahu, na Mikayeli, na Sefatiya. ³ Pa caa ka ha-w̄ex̄e w̄enav̄ ke s̄os̄om̄ k̄e. Paa liȳitee, paa w̄ola, na liȳitee wontunaa. l̄ena i t̄u-w̄ex̄e Yuta acal̄ee fen̄uȳu. Na i k̄pa pa taal̄o Solam si i l̄eeti i lonte ke kawul̄aya t̄oḡu taa.

⁴ P̄e k̄oma na kawul̄aya s̄uv̄ Solam nin̄j̄ taa k̄e teu na i k̄á lila, l̄ena i k̄o i newaa t̄ona, na i waali nȳoma l̄elaa ke kawul̄aya taa. ⁵ Waatu wei i t̄oḡa kawul̄aya t̄o, i p̄usi w̄e hiu na naan̄owa na naale. Na i cāya ka taa k̄e p̄usi p̄olef̄e naan̄owa k̄e Yosalem taa. ⁶ M̄p̄oḡȳ i t̄oma is̄ayav̄ taa k̄e teitei is̄u Iseyeli awulaa, Akap̄i na i l̄ob̄ȳv̄ nȳoma. Mpi t̄o, Akap̄i p̄eel̄o ke i ka t̄ok̄aa. Solam lapa mpi p̄e ta maya Tacaa t̄o. ⁷ Paa na m̄p̄u t̄o, Tacaa ta s̄ool̄i si i k̄piisi Tafiti l̄ob̄ȳv̄ nȳoma. P̄e t̄aya pul̄o, Išo na Tafiti paa p̄eela n̄oos̄i k̄e si i l̄ob̄ȳv̄ nȳoma k̄á t̄ok̄ona kawul̄aya k̄e tam̄ t̄oo k̄e Yosalem.

⁸ Yuta wulav̄ Solam in̄i i waatu taa k̄e It̄om nȳoma k̄ula i t̄oo, na pá k̄pa pa t̄ex̄i pa wulav̄. ⁹ M̄p̄oḡȳ Solam k̄p̄aya i yoolaa s̄os̄aa, na i yoōu k̄eēkenaa t̄ona na pá tii It̄om nȳoma m̄pa paa tama-w̄ex̄e kot̄aya t̄o pa t̄oo, na pá k̄eli-w̄e. ¹⁰ P̄e k̄p̄ayav̄ k̄oȳaku ŋku t̄oḡo It̄om nȳoma c̄epa Yuta nȳoma, na pá cayana pa ti.

M̄p̄oḡȳ Lipina icate ná k̄isa cei t̄ot̄oḡo waatu in̄i i taa. Na pá fiti Solam nin̄j̄ taa. Mpi t̄o, Solam ka k̄isa i c̄as̄on̄aa Išo Tacaa ke nunav̄ t̄oḡo p̄e lapa m̄p̄u. ¹¹ Solam ka ŋmawa t̄un̄j̄ t̄ek̄at̄el̄ena ke Yuta p̄oeh̄j̄ taa k̄e. M̄p̄u p̄e tusina Yuta na Yosalem p̄e ȳol̄aa na pá lo Išo na pá laaki paa t̄uȳo ŋku.

¹² M̄p̄oḡȳ Koyaku nakuli Išo k̄oȳoḡot̄ut̄o tel̄es̄ulo Ilii ŋmaa Solam ke tak̄ol̄aya si: Nȳá c̄os̄o Tafiti Išo Tacaa ȳoḡot̄aa si, n̄ ta t̄eh̄j̄ nȳá caa Sosafati na i caa Asa m̄pa pa k̄e Yuta awulaa t̄o pa ik̄pate. ¹³ Hal̄i n̄ m̄el̄aa k̄e na ŋ k̄p̄aya Iseyeli awulaa yaasi. Na ŋ kus̄i Yuta na Yosalem p̄e ȳol̄aa k̄onȳul̄ob̄ȳv̄, na pá k̄ees̄ona t̄un̄j̄ t̄oo, is̄u Akap̄i l̄ob̄ȳv̄ nȳoma. Hal̄ona ŋ k̄o nȳá newaa. P̄ác̄o p̄ele pá k̄ela-ŋ teu. ¹⁴ P̄e t̄oo k̄e Tacaa k̄á t̄u nȳá ȳol̄aa na nȳá p̄oȳalaa na nȳá alaa na nȳá nȳem t̄on̄aya

wahala səsə. ¹⁵ Lotu kotəŋ isayəw nakələyi i ká tó nyá mayamaɣa. Na kú səsəxəi paa kuyaku ŋku. Haləna nyá taa lotu lu.

¹⁶ Ḿpóyó Tacaa tula Filiisi nyəma na Laalupunaa mpa pa cəəna Itiyopi nyəma tə, na pá yoona Solam. ¹⁷ Na pá sɔw Yuta, na pá kuu pə təna mpi pu we kawulaya təyaya taa tə. Na pá kpa wulaw piya na i alaa ke yomaa. I pəyaya səkpələya Ahasiya tike ke pə səwaa.

¹⁸ Pəle pə waali kə Tacaa tó Solam ke lotu kotəŋ ŋku ku fəi waaw tə. ¹⁹ Pusi sika isu naale ke mpw, ləna i kotəŋ ŋku kú yasi i lotu na t́ lu, na í səna wəsasi səsənsi. Ama i yəlaa ta wə i ləyaya wule ke tulaalunaa, isu pa lapu i cəsənaa tə.

²⁰ Solam ləlyuɔw pusi hiu na naanəwa na naale nyəŋka ke i təyona kawulaya. Yosalem taa kə i təya i kawulaya ke pusi pələfei naanəwa. Waatu wei Solam səpa tə nəyolo ta wii-i. Tafiti tɛy pa pima-i. Ie pə taya kawulaya pələaw taa.

22

Ahasiya kawulaya

(Awulaa II 8:25-29; 9:27-29)

¹ Ḿpóyó Yosalem nyəma kpa Solam pəyalw səkpəlu Ahasiya ke kawulaya na pá ləeti i caa lonte taa. Pə taya pəlw, Laalupunaa kpekəle natəli tu súb Yuta yooola tɛy, na pá kú Ahasiya taalənaa təna. Pə təw kə Ahasiya hika kawulaya na í təy. ² Ahasiya ləlyuɔw pənaya hiu nyəŋka taa kə i təy kawulaya ke Yosalem ke pənaya kəlmaya. I too ka kə Omili ləlyuɔw tə kə. Pa yaaki-i si Atalii.

³ Ḿpóyó Ahasiya təma təntə isayale ke teitei isu Akarɔ ləlyuɔw nyəma. Mpi tə, i too tasayana-i layatu isayatu ntu. ⁴ ləna í la mpi pə ta maya Tacaa təy teitei, isu Akarɔ ləlyuɔw nyəma. Mpi tə, mpe paa kəna Ahasiya layatu tasəlaa ke i caa səm waali si pə tsi-i. ⁵ Haləna pá tasa-i layatu si, í polo i səsəi Akarɔ pəyalw Solam wei i kə Isəyeli wulaw tə i təw. Na pá yoona Silii wulaw Asayəeli ke Laməti icate taa kə Kalaati tətə taa. Yoou ŋku ku taa kə Silii nyəma yaya Solam. ⁶ ləna í məli Sisilee si pá lapu-i kəəle. ləna Yuta wulaw Ahasiya polo i alaafəya naw. Mpi tə, i saləmayaa kə.

⁷ Ḿpóyó Tacaa lapa na Solam alaafəya naw mpi pə kəna Ahasiya ke səm. I tala kpaakraa, ləna í na Solam pá polo Nimsi pəyalw Yehu kinj. Pəyele Tacaa ka təma iləyɛ kawulaya kpaw kə na í tu-i si í ku Akarɔ ləlyuɔw nyəma təna. ⁸ Ḿpóyó Yehu sula Ahasiya taalw piya mpa pa kə Yuta nyəyɔw nyəma na pá kə wulaw təmlə lataa tə. Na í kú pa təna isu Isə ka suw tə. ⁹ Pə waali kə Yehu tilaa na pá pəkəi Ahasiya na pá kpa-i Samalii timp i ka ŋməlaa tə na Yehu ku-i. ləna pá pimi-i. Mpi tə, i ka kə wulaw Sosafati wei i nukayana Tacaa na lotu kəlmətu tə i ləlyuɔw tə kə.

Ama Ahasiya ləlyuɔw tə nəyolo taa mənə kawulaya təyɔw.

Atalii təyɔw ke kawulaya

(Awulaa II 11:1-3)

¹⁰ Waatu wei Ahasiya too Atalii nuwa si i pəyalw səpa. ləna í tu i taa si i ká ku Yuta wulaw təyaya nyəma təna. ¹¹ Pa kukaya wulaw nyəma ke mpw, ləna Solam pəlel Yosepa, kətlw Yoyata əlw, inu i kəna Ahasiya neu. Ḿpóyó əlw inu i lapa kookali, na í ŋmulu i taalw pəyaya Sowasi, na í seena na í ŋməsi ká na ka nukəlw ke Isə təsəele nanj kəhəntəyɔw nakəli ku taa. Atalii ta nyi ka təw. Haləna ká fiti kulaa mpe. ¹² Ḿpóyó Sowasi na i təw fənlaa pa saala Isə təsəele taa tənaya pusi naatoso. Na Atalii náá tənja kawulaya təyɔw.

23

Sowasi kawulaya təyɔw

(Awulaa II 11:4-20)

¹ Pənaya naatosompəyələya nyəŋka taa kə kətlw Yoyata kaasa i ti, na í ná yooola səsaa, Yelowam pəyalw Asaliya, na Yohanan pəyalw Isəmayəli, na Opeti pəyalw Asaliya, na Ataya pəyalw Maaseya, na Sikəli pəyalw ləsafati. ² Ḿpóyó panə inu pa cəw Yuta kawulaya taa kə acaləe təna taa, na pá yaa Lefii nyəma na Isəyeli ləlwə nyəyɔw nyəma, na pá na-we pá polo Yosalem. ³ Yəlaa mpe pa təna pa kota ḿpóyó Isə təsəele taa, ləna pá kprenti nəyɔw ke wulaw təm taa, na Yoyata heeli-we si: Pu mənəa kə isu wulaw pəyalw Sowasi unə i təyona kawulaya. Isu Tacaa ka suw Tafiti ləlyuɔw nyəma təw tə. ⁴ Mpw tə, isəna í ká la təyolo. Waatu wei kətəlaa na Lefii nyəma pa suki Isə təsəele taa kə təmlə lapu ke kuyaku kəhəesəyɔw wule tə, í ká faya yəlaa ke kpekə tooso kə, kpekəle kancaalaya nyəntə ká tanj Isə təsəele nənəəsi. ⁵ Na kpekəle naale nyəntə ke kawulaya təyaya. Na tooso nyəntə ke Kite nənəyɔw. ləna yəlaa təna náá sənja Isə təsəele taya təw. ⁶ Kətəlaa na Lefii nyəma pa tike pa wənna mpaaw si pá sɔw Isə təsəele taa. Mpi tə, mpeye paa tɔwa. Pə kaasa yəlaa mpa tə pələ pá saali awali, isu Tacaa suw tə. ⁷ Lefii nyəma ləlaa ka təkə pa yoou wontu ke pa ninj taa, na pá tə wulaw ke heku na pá təŋəyi-i. Ye pə cəpa wei na í mayasi si i suki Isə təsəele taa, paa ku-i.

⁸ M̄p̄óḡy Lefii nyóma na Yuta nyóma tēna lapa isu kōtulu Yoyata ka tūyū-we tō. Na paa nyūyū tū wei í koti í yōlaa. Paa mpa pa caaləxi pa tēmle ke koyaku kōheesuyū wule tō, yaa mpa pa tēesəyi-te tō. Mpi tō, Yoyata ta ha nəyōluyū heesuyū ke pə wule rítē. ⁹ M̄p̄óḡy Yoyata cēla yoolaa sōsaa ke ŋmantaasi, na Tafiiti kpaləŋ wei í ka we Iso tēsēele taa ké waani waani tō. ¹⁰ Ilēna í puli yōlaa tənaya Iso tēsēele ntōyōŋ ŋkulunja na pə yoosina mp̄ətəŋ nyōŋka ke kōtaya tōlate, na kutuluyū pa kəŋkəŋ taa. Na pa sōslu puwa si pá ta wulav ke kōtaya. Na paa wei na í ŋmantaaya ke í ninj taa. ¹¹ M̄p̄óḡy pa luna Sowasi, na pá pam-i kawulaya kahuka, na pá cēle-i takələya. Ilēna Yoyata na í pəyalaa pá pəh í nyūyū taa ké nim na pá kpa-i wulav. Tənaya yōlaa tēna naala kawilitaya na pa sēeki-i si: Məna tētū wulav.

¹² Waatu wei Atalii nuwa samaa kəkōte, na pa sewa na pa kawilitasi ke mp̄u. Ilēna í polo pa kīn ke Iso tēsēele cōl. ¹³ M̄p̄óḡy í loosa wulav kufalv səŋa Iso tēsēele akele cōlōyō nənōyō, na yoolaa sōsaa na akantēe hullaa we í kīj. Na samaa náa ŋmaaləyi, na yonyoolaa náa hōləyi akantēe. Na wilitilaa náa kēesəyōna soo mataa. Tənaya Atalii cēla í wontu, na í má kapuka si: Waah luv ntē, waah luv ntē.

¹⁴ Yoyata ta sōslu si pá kv Atalii ke Iso tēsēele cōl tēna. Pə tō ké í tōma yoolaa nunōwa (100) nyūyū nyóma si pá ləsi-i kpeerja. Wei í tēŋa-we, ile pa kv puntu.

¹⁵ Ilēna pá ləsi Atalii na pá pona-i kawulaya təyaya kpaŋanəŋ nənōyō, na pá kv-i.

¹⁶ M̄p̄óḡy Yoyata na samaa na wulav pa pēela nəyō si: Tacaa nyənəyi-tuyū nyá yōlaa. ¹⁷ Ilēna yōlaa tēna polo pá yōki tūyū Paali kutuluyū, na pə kōtaya tōlate, na pə tunj. Na pá kú pə kōtulu Matəŋ ke pə kōtaya tōlate isentaa. ¹⁸ Pə waah ké Yoyata tūwa Lefii kōtəlaa si pá fenjiyi Iso tēsēele tō. Tafiiti naa faŋa-weyē kpeka ké, na pá laki kōtasi nsi kəkō lusa si tēna tōyō Iso tēsēele taa. Isu pa kēesuyū Moisi kīiu taa tō. I ka tū-weyē si pá laki-te na yonjkrāama. ¹⁹ M̄p̄óḡy Yoyata su tanjlaa ke Iso tēsēele nənōyō si, asilima tū nōyōlú í taa sūv.

²⁰ Pəle pə waah ke Yoyata kōta yoolaa nyūyū nyóma, na kōpəyalaa, na sōsaa, na samaa tēna, na pá kpaŋa wulav ke Iso tēsēele taa, na pá tēŋna nənōyō sōsəŋa na pá pona-i kawulaya təyaya taa. Pa su wulav ke í kumte tō, ilēna ²¹ pa tēna pa lanja hōlōmí na pá ŋmaah.

Pa kōwa Atalii ke mp̄u, ilēna ícate cəyā tēpamm.

24

Sowasi tayanuyū ke Iso tēsēele (Awulaa II 12:1-17)

¹ Sowasi lōlvuyū pusí naatosomp̄əyōlāya nyōŋka ke í tūyā kawulaya ké Yosalem taa ké pusí nule. I tōo ka ké Pēesepa tū na pa yaa-i si Sipiya. ² M̄p̄óḡy Sowasi lapa Tacaa luyū tēe nyōntv ke kōtulu Yoyata weesuyū pusí tēna taa. ³ Ilēna Yoyata yele na wulav kpaŋa alaa naale, na í lōlī apalupiya na alōpiya payale.

⁴ Pəle pə waah ké waatu nōyōlv Sowasi māyasa í taa si í ká tayaní Iso tēsēele. ⁵ Ilēna í koti kōtəlaa na Lefii nyóma na í heeli-we si: I cōkō Yuta acalēe taa ké paa pənaya ŋka, na í mvyi liyitee ke lseyeli nyóma kīj, na í tayanəna mā Iso tēsēele.

Ama Lefii nyóma ná tá paasəna ləŋ. ⁶ Pə tō ké wulav yaa kōtulu sōsō Yoyata, na í pōosi-i si: Pepe tō ké n ta caah Lefii nyóma na pá mvyi Yuta na Yosalem pə yōlaa kīj ke liyitee, isu Tacaa tēmle tū Moisi na lseyeli nyóma ka sūv tō. Na pá tayanəna Iso kutuluyū ŋku kv taa we nəyō pēeluyū takəlasi tō? ⁷ Mpi tō, alv isayav Atalii na í waah nyóma pa yela Iso tēsēele ké na tō wakəh. Haləna pá kpaŋa Iso wontu ke Iso tēsēele taa, na pá laana tūyū Paali.

⁸ M̄p̄óḡy wulav Sowasi yōyətā na pá saaki atakaa, na pá su-i Iso tēsēele nənōyō na awali tō. ⁹ Ilēna pá kpaah Yosalem na Yuta kawulaya tēna taa si, paa lseyeli tū wei í kōna lampuu wei Iso tēmle tū Moisi ka suwa waatu wei pa tēyaya wōlāya tētū tō. ¹⁰ M̄p̄óḡy nyūyū nyóma, na samaa tēna tēpai pona pa lampuu na lanjhōlvmlē. Haləna atakaa su. ¹¹ Waatu wei pa pukina atakaa ké Lefii nyóma si pá wiili í taa na wulav nəyō, ilēna pá māyana liyitee ke sōsəm. Na wulav takəlasi ŋmaah na kōtulu sōsō tēma paasənlv pá hutí. Na pá mēŋna atakaa ke í lonte. Pə kpaŋav waatu uní tō, yaasi inəyi pa lakaya paa ífemle nte, na pá hikiyi liyitee ke tuutuuma. ¹² M̄p̄óḡy wulav na Yoyata pa cēla liyitee anəyi tēmle nyūyū nyóma. Ilēna pēle pá kpaŋa pēe saakəlaa, na kaafəntānaa, na nyəyōlvuyū na pə kōsēemvyū pə lutaa si, pá tayanəna Iso tēsēele na tē lá teu. ¹³ Ntēna tēmlatāa níki pá tēma na pa nyōm tēna. Na pá tayaní Iso tēsēele ke teu na tē mēhí isu tē wule taa.

¹⁴ Waatu wei tēma tēma, ilēna a nyūyū nyóma kōna liyitee kōkaasēe, na pá cēla wulav na Yoyata. Na pá lu wontu nti pa lakəna Iso tēsēele taa tō. Isu Iso sēev wontu, na kōtuyū nyōntv, na wula na liyitee nyəyōtv kəpōnaa. Pa lakaya kōtasi nsi kəkō lusa si tēna tōyō Iso tēsēele ké, haləna Yoyata sēm.

¹⁵ M̄pógý Yoyata kpatəla teu təkun̄kun̄ku. I pus̄i yoosa nun̄owa na hiu na naan̄owa (130) ilena í sí. ¹⁶ Ilena pá pimi-í kawulaya pəlaav taa ké Tafiiti te. Mpi tō, í ka lapa kupantv ke Iseyeli taa ké na í kus̄i Is̄o na í təsəele pə nyuv̄o.

¹⁷ Yoyata s̄əm waali ké Yuta nyuv̄o nȳoma polaa na pá magana Sowasi na pá sam̄-i. Ilena íle í nu pa t̄əm nti. ¹⁸ M̄p̄u pə lap̄ona na Iseyeli nȳoma l̄o Tacaa təsəele t̄əm. Na pá yeke pa cas̄ona Is̄o ké s̄ev̄o, na pá laaki tesikas̄i na tun̄j lel̄əh̄. M̄pógý isayatu nti t̄ə yelaa na Tacaa muna Yosalem na Yuta nȳoma na pááná. ¹⁹ Pə waali ké Is̄o kpa í kuȳoȳotv teləs̄olaa sí pá h̄líi-w̄eȳe pa isayatu nti. Ama pa taa n̄əȳol̄o ta nuna-w̄e. ²⁰ M̄pógý Is̄o Feesūȳu kul̄əna Yoyata p̄əyalv̄o k̄otvl̄o Sakali. Na í s̄əh̄ sam̄aa taa, na í ȳoȳoti sí: Is̄o ȳoȳotaa sí pepe t̄ə ké u t̄ək̄əȳi ma kiin̄j? T̄əv̄, timp̄i í l̄o-m t̄ə, í kaa waa. Ma l̄o-m̄e t̄ət̄ə.

²¹ T̄ənaya ȳelaa p̄eela n̄əȳo ke k̄otvl̄o Sakali t̄ə. Na wulav̄ yeke na pá yaya-í p̄e ke Is̄o t̄əsəele kataya taa. ²² Wulav̄ ka s̄əəwa kupantv nti Yoyata ka lapa-í t̄ə. Na í yeke na pá k̄ú í p̄əyalv̄o Sakali. Waatv̄ wei Sakali caakaya h̄ev̄o, ilena í má kapuka sí: Tacaa ná nti pa lak̄i-m is̄ənt̄o t̄ə, na í h̄o pa ŋkpan̄h̄.

*Sowasi kawulaya t̄ənaya
(Awulaa II 12:18-22)*

²³ P̄ənaya sikaa, ilena Silií nȳoma yoolaa polo Sowasi ke yoonav̄, na pá wat̄i Yuta na Yosalem icate. Ilena pá k̄ú nyuv̄o nȳoma na pá tilina pa wontu t̄ənaya pa wulav̄ ke Tamasi. ²⁴ Silií yoolaa taa w̄e p̄əȳale. Yuta nȳoma ka l̄əwa pa caanaa Is̄o t̄əȳo íle í t̄ə-w̄eȳe Silií yoolaa mp̄e pa nin̄j taa. Sal̄əka wei Tacaa t̄əwa Sowasi t̄əȳole. ²⁵ M̄pógý Silií nȳoma t̄eēwa na pá yeke-í wahala s̄əə taa, na í waali nȳoma kul̄i í t̄ə na pá kv̄-í kato t̄ə ké k̄otvl̄o Yoyata p̄əyalv̄o s̄əm t̄ə. Na pá pimi-í Tafiiti icate taa. Il̄e p̄ə taya kawulaya p̄əlaav taa. ²⁶ Mpa pa kula Sowasi t̄ə t̄əȳole Am̄oni alv̄ Simeyat̄i p̄əyalv̄o Sapati. Na Mowap̄o alv̄ Sim̄el̄iti p̄əyalv̄o Yosapat̄i.

²⁷ Pa ŋmaa Sowasi p̄əyalaa h̄əla na t̄əmn̄aa mp̄a Is̄o kuȳoȳotv teləs̄ul̄o ka ȳoȳota í t̄ə t̄ə. Na Is̄o t̄əsəele t̄əyan̄ȳo t̄əm ke tak̄əlaya ŋka pa yaa sí, Awulaa kus̄eȳes̄ətv̄ tak̄əlaya t̄ə ka taa. Sowasi p̄əyalv̄o Amasiya l̄eēt̄əna í lonte ke í s̄əm waali.

25

*Amasiya kawulaya
(Awulaa II 14:1-7)*

¹ M̄pógý Amasiya t̄əȳo kawulaya ke í l̄əlv̄o pus̄i hiu na kakpas̄i nȳəh̄ka taa. Yosalem ke í t̄əȳo kawulaya ke pus̄i p̄əȳol̄aȳaf̄e hiu na naan̄owa. I too ka ké Yosalem t̄ə ké, na pá yaak̄i-í sí Yowatar̄. ² Amasiya lapa mpi p̄ə maḡa Tacaa t̄ə yaa, ama í ta lana í lotu t̄ənaya.

³ Waatv̄ wei Amasiya kawulaya cāya teu, ilena í k̄ú í waali nȳoma mp̄a paa k̄əwa í caa Sowasi t̄ə. ⁴ Ama í yela pa piya. Is̄u Tacaa yepu na pá ŋmaa Moisi kiin̄j taa t̄ə sí: Pa kaa kv̄ c̄eē ké í p̄əyaya isayatu t̄ə. Yaa pá k̄ú p̄əyaya ke ka caa nȳənt̄o t̄ə. Ama wei í lapa isayatu t̄ə, un̄i í ká s̄əna.

⁵ M̄pógý Amasiya k̄ota Yuta na P̄encam̄e pa k̄p̄eka nna a t̄ə í t̄əkaya kawulaya t̄ə p̄ə apalaa. Ilena í kpa yoolaa k̄p̄eka nȳəh̄ nȳoma na pá k̄eēs̄əna pa l̄əlv̄o. Ilena pá kala mp̄a pa pus̄i w̄e is̄u hiu t̄ə. Na pá hiki ȳelaa iyisi ŋm̄on̄ȳo na nun̄owa (300000), mp̄a pa muna yoou pote na pá nȳoma ŋmantaas̄i na kpal̄əh̄ p̄ə t̄əm t̄ə. ⁶ M̄pógý Amasiya k̄p̄aya Iseyeli nȳoma yoolaa taa yoolaa ke apalaa iyisi nun̄owa (100000), na í fel̄i pa t̄ə ké liȳitee nȳəȳətv̄ is̄u t̄əən̄ənaa tooso. ⁷ Ama Is̄o kuȳoȳotv teləs̄ul̄o n̄əȳol̄o í k̄oma na í h̄eeli-í sí: Ta Ca, p̄ə f̄e sí Iseyeli yoolaa í t̄əȳi-ŋ. Mpi t̄ə, Tacaa kaa s̄əna mp̄e un̄i. ⁸ Ye nyana-w̄e í polaa, paa n̄ ká yoos̄əna, is̄u Tacaa yelaa na í se nȳa kolontunaa. I tike í wenna t̄əȳo sí í la na í k̄əli yaa í k̄p̄isi.

⁹ Nt̄əna Amasiya p̄əəs̄i Is̄o kuȳoȳotv teləs̄ul̄o sí: Na is̄ənaya maa la liȳitee nna a t̄əna ma t̄ema fel̄ȳo t̄ə a t̄əm? Is̄o kuȳoȳotv teləs̄ul̄o sí: Tacaa p̄əəs̄ȳi na í l̄eēt̄i-ŋ-ȳe na p̄ə k̄əli mp̄u.

¹⁰ M̄pógý Amasiya m̄əl̄əna Iseyeli yoolaa. Pa taa ka han̄ja Yuta nȳoma ké, na pá k̄p̄ena pááná s̄əəəna.

¹¹ Ilena Amasiya t̄əȳo apal̄tv̄ na í k̄p̄aya í yoolaa na pá t̄eē t̄əm tetek̄ele taa. Na í k̄ú It̄əm yoolaa ke iyisi naan̄owa (10000). ¹² Na pá kpa yoolaa iyisi naan̄owa (10000) l̄əlv̄o na pá is̄e, na pá k̄p̄aana-w̄eȳe pulaya t̄ə. Ilena pá t̄usi-w̄eȳe ip̄ilisav̄ taa, na pá hoti pa t̄əna na pá sí.

¹³ Waatv̄ in̄əȳi Iseyeli yoolaa mp̄a Amasiya ka t̄əȳonaa sí, pá taa t̄əȳi-í yoou t̄ə, pa wata Yuta acal̄e wena a w̄e Sam̄alii na Peti-Hol̄əh̄ pa h̄ek̄o taa t̄ə. Na pá k̄ú ȳelaa iyisi tooso (3000) na pá kuu pa wontu ke tuutuuma.

*Sowasi yoonav̄ ke Amasiya
(Awulaa II 14:8-14)*

¹⁴ Waatv̄ wei Amasiya luna It̄əm nȳoma t̄əyoole na akaitv̄, ilena í k̄p̄enna It̄əm nȳoma tun̄j na í laaki na í w̄əki-í tulaał̄ənaa. ¹⁵ M̄pógý Tacaa m̄v̄ Amasiya na pááná na í t̄ili Is̄o kuȳoȳotv teləs̄ul̄o

nəxəlvuy ı kinj. Na ilé í pəəsi Amasiya si: Pepe təo ké n təhəyi tuj wei ı ta pəsi na í ya ı yəlaa ke nyá niñ taa tə?

¹⁶ Tənyaya wulaw cəpa Iso kuyəxətətə tələsəlv nəxə təo na í pəəsi-ı si: İle ma kpa-η si n í la kawulaya taa təm tasəlv na? Ye nn caaki má nyəhisi nyá ise su.

Mpóyú Iso kuyəxətətə tələsəlv suma. İlena í tayanı kpayav si: Ma nyəma si Iso tu ı taa si ı ká ku-η. Mpi pə təo n lapa yaasi unı ı taka, na n kisi ma təm tə.

¹⁷ Mpóyú Amasiya caa ı layatə tasəlaa. İlena í tili na pá heeli Yehu pəyalv Sowakası pəyalv Sowası si: Ma na-η tē suli na tē yoo. ¹⁸ Ntəna Sowası cə-ı si: Lipaη puyv təo səsəv ka sələməna tuyv səsəv si: Ha ma pəyalv ké nyá pəelə. Mpóyú taale wontuyv nakulı kv təma səsəv təo na kó puyvı-ı. ¹⁹ Na Sowası tasa si: Pepe təo ké n həη nyá ti si n kəla İtəm nyəma? N lakı kalampəanı ké yem ké. Pı kəla teu si n caya nyá tē. Pepe təo ké n caa si má na-η tē yoo na nyá na Yuta nyəma í lá aslav ke yem?

²⁰ Ama Amasiya ta nu. İle Iso caakaya ké si í kó í na ı yoolaa ke timpı pa súb İtəm tuj ke laav tə.

²¹ Mpóyú Sowası na Amasiya pa yoolaa sula yoo ke Pəti-Səməsi ke Yuta tətə taa. ²² İlena İseyli nyəma kəli Yuta nyəma na pá se na pá kpe. ²³ Mpóyú wulaw Sowası kpa Yuta wulaw Amasiya ke Pəti-Səməsi na í kəl-ı. İlena í polo Yosalem na í kó koluηa ke póbúyú ke məetələnaa ηmənuv (200) cəlv ke İfəlayim nəxəv na ηkuluηa nyəka pə həkv taa. ²⁴ Mpóyú Sowası kuu wəla na liyitee nyəxətənaa, na wontunaa kəpantənaa mpa paa wə Iso təsele taa ké Opəti-İtəm kinj tə. Na kawulaya təyaya kpancooη. Na í kuu yəlaa tətə, na í pona Samalıi.

*Amasiya kawulaya tənyaya
(Awulaa II 14:15-20)*

²⁵ Pısi naanwə na kakpası ke Amasiya tasa təyov ke İseyli wulaw Sowası səm waalı. ²⁶ Pa kəesa Amasiya təm ləntı ke pə kpayav tə kancaalaya na tə tənyaya təyov Yuta na İseyli pa awulaa takəlaya taa. ²⁷ Waatv wei Amasiya kisa Tacaa təyov yəlaa kula ı təo ké Yosalem. İlena kuyakv nakulı Amasiya se na í polo Lakisi. Na pá təhı-ı təna na pá kv-ı. ²⁸ Pə waalı ké pa tu-ı kəekə taa na kpayəhəη payalə hə, na pá polo pá pimi-ı pa təyaya pəlaav taa.

26

*Osiyasi kawulaya
(Awulaa II 14:21-22; 15:1-3)*

¹ Waatv wei yəlaa kpa Amasiya pəyalv Osiyasi ke kawulaya ke ı caa lonte tə, ı pısi wə naanwə na naatoso. ² İni ı ləkəna İlatı icatə ke ı caa səm waalı, na í tayanı-təyē ηmau.

³ Osiyasi ləlvuyv pısi naanwə na naatoso nyəka taa ké ı təyav kawulaya ke Yosalem taa ké pısi nule na naanwə na naale. I too ka ké Yosalem tv ké na pá yaaki-ı si Yekoliya. ⁴ Mpóyú Osiyasi lapa mpi pə mayə Tacaa tə isı ı caa Amasiya.

Osiyasi təntə kəpantə na isayalə

⁵ Sakalı na ı səm tə, ı Seyəşaya Osiyasi ke Iso nınav ké. Na Osiyasi kaasəyi ı ti si í cəkəna Tacaa luyv nyəntv. Na Iso náa yele na í waaki.

⁶ Mpóyú Osiyasi pola Filiisi nyəma ke yoonav na í yəki Katı na Yarəne na Asətəti pə acaləe koloosi. İlena í tayanı acaləe ke Asətəti na Filiisi nyəma həxəlvuy taa. ⁷ Na Iso səna-ı í na Filiisi nyəma na Kuu-Paalı Laalupunaa na Meuni nyəma pa yoonav taa. ⁸ Haləna Amoni nyəma náa fələyi-ı lampuunaa.

Osiyasi nyuvv kulaa ké na pé tala İcipiti tətə təηa. ⁹ Mpóyú ı ηmá atə na iso kutuluη səsoη ke Yosalem icatə koluηa ηkuluηa nəxəv, na tətəkəle taa nyəka, na koluηa təkəηlle, na í nyəəsi kutuluη inəyi teu. ¹⁰ Na í ηmá tətəηlənaa ke wəlaya tətəv həxəlvuy taa. Na í huli ləkənaa payalə. Mpi tə, ı ka wəna kaləkəη payalə ke tətəkəle na tətəv ihəntav taa ké. Pəcı ı wəna hataa na tuj wei pa yaa si ləseηnaa tə ı paasənləa. Mpi tə, ı ka səvla haləm ké.

¹¹ Osiyasi paasayəna yoolaa mpa pa nyəma yooü təyov. Na í fayə-wəyē kpeka na pé kəesəna kəkaləv ηkv wulaw waalı nyəma taa ləlv Hananiya ka tv takəlası ηmaalv Yeiyieli na təma tayanlv Maaseya tə. ¹² Yoolaa taa yoolaa mpe pa ləlvη nyəoη nyəma ka wə iyisi naale na nasətoso (2600) ké. ¹³ Mpe pa paasayanana yoolaa iyisi ηmənuv na nınav na naatosompəyolaya na nasələ na nınav (307500). Pa səlv pıwa si pa yookina wulaw kolontunaa. ¹⁴ Ye pa təkı yooü wulaw cələyi-wəyē kpaləv ké, na ηmantası, na yooü kahısi, na pə tokonaa, na təoη, na pəntəlvpəe. ¹⁵ Mpóyú nyəntv nəxəlv ı lıpa Osiyasi ke yooü maləfənaa səsəv napəlı taka na pá su-wəyē atə na iso kutuluη na koloosi ηkuluηası taa. Pa təkəna-wəyē nyəma na pa ləkəna pəe kuyasələe. Iso səna-ı teu ké na ı təη səsoşəyi na pé puki pooluη.

¹⁶ Ama ı təη unı ı səsə-ı təhəm taa. İlena pə wakəl-ı na í yele ı Iso Tacaa təhuyv ke teu. Haləna kuyakv nakulı ı svv ı mayamaya ke Iso təsele taa si, ı wəki tulaalənaa ke kətaya təlatə. ¹⁷ Mpóyú kətvlv səso Asaliya, na ı waalı nyəma ke nınaasa mpa pa wəna apalətv ke teu tə, pa təηa ı waalı.

¹⁸ Uena pá səh wulaw isentaa na pá təmi-i si: Ta caa, n feina mpaav si ní wə Iso ké tulaalɔnaa. Aləŋ luləy nyəma mpa pa kpawa kətuɔ təmlə tɔ, pələ pa təmlə ké. Mpu tɔ, lu, n tɔŋa wakəluɔy ké. Pə kaa kusi nyá nyɔyɔ ké Tacaa isentaa.

¹⁹ Waatu inɔ tɔ, na Osiyasi təkə tulaalɔ cofolo ké i niŋ taa si i wəki. Tənaɔlə i mu kətəlaa na pááná. Ḿpóyó kətəŋ ŋku kɔ pilisiyi yulɔ tɔ kɔ lu i tokuyɔ taa ké kpakpaa ké Iso təsele taa. Na kətəlaa səŋa kətəya tətəte kite təna na pá nyənəyɔ. ²⁰ Kətulɔ səsɔ Asaliya na leləa pa ná wulaw ké mpu, uena səyɔntɔ pu-wɛ na pá ləsi-i kpakpaa. I maɔamaɔa i nawa si Tacaa tɔ-i niŋ, uena í se ləŋ ké Iso təsele taa.

Osiyasi kawulaya tənaya
(Awulaa II 15:5-7)

²¹ Ḿpóyó wulaw Osiyasi pəsa asilima kətəŋ tɔ, haləna i səm. Uena í caɔana i tike ké i kətəŋ ŋku kɔ tɔ. I feina mpaav si í məl Iso təsele taa. Ntəna i pəyalɔ Yotam wei i nyənaya kawulaya təyaya tɔ tɔ, í paasəŋna tətɔ yəlaa. ²² Aməti pəyalɔ Iso kuyəɔtɔtɔ teləsulɔ Isayii ŋma Osiyasi təm kancaalaya na tə tənaya ké takəlaya taa. ²³ Waatu wei Osiyasi səpa, uena pá pimi-i awulumpiya pələav taa. Ama pa ta pimi-i pa təyaya nyəŋku taa ké i asilima kətəŋ tɔ. Uena i pəyalɔ Yotam ləeti i lonte.

27

Yotam kawulaya
(Awulaa II 15:32-38)

¹ Yotam luləyɔ pusi hiu na kakpasi nyəŋka taa ké i təyɔ kawulaya ké Yosalem ké pusi naanɔwa na naatoso. I too kələ kətulɔ Satəki pələ. Pa yaakaya-i si Yelusa. ² Ḿpóyó Yotam lapa mpi pə maya Tacaa tɔ. I lakaya teitei ké isu i caa Osiyasi. Ue i ta sɔv Iso təsele taa ké. Paa na mpu tɔ, yəlaa ta layasi pa təntə.

³ Yotam ŋmana Iso təsele isətəa nənəyɔ na í nyəsɔi kolunɔ lona pəyalə ké Ofeli həyoləyɔ taa. ⁴ Ḿpóyó i ŋmawa acaləe ké Yuta pulasi taa. Na kutulunɔ tɔŋ nyəŋ na tətəŋlənəa ké hətəŋ taa.

⁵ Ḿpóyó Yotam yoonə Amoni nyəma na í kəli-wɛ. Na pələ pá feli-i liyitee nyəyətɔ ké tənənəaa tooso, na təyənaya pəe ké tənənəaa iyisi naatoso (6000). ⁶ Uena Yotam tɔŋ səsəyɔ na pá puki. Mpi tɔ, i təŋaya Iso Tacaa ké teu ké.

⁷ Pa kəesa Yotam yoonɔ na i təma pə təm ké Iseyeli na Yuta pə awulaa takəlaya taa. ⁸ Yotam luləyɔ pənaya hiu na kakpasi nyəŋka taa ké i təyɔ kawulaya. Yosalem ké i təyɔ kawulaya ké pusi naanɔwa na naatoso. ⁹ Waatu wei i səpa, uena pá pimi-i Tafiti tɛ. Uena i pəyalɔ Ahasi ləeti i lonte.

28

Ahasi kawulaya təyɔv
(Awulaa II 16:1-6)

¹ Ahasi luləyɔ pənaya hiu nyəŋka taa ké i təyɔ kawulaya ké Yosalem ké pusi naanɔwa na naatoso. I ta la mpi pə maya Tacaa tɔ, isu i cəsɔ Tafiti. ² Ama Iseyeli awulaa ké Ahasi kəenaa. Haləna í lu təyɔ Paali ləesəŋ. ³ Na í wəpɔ-i tulaalɔnaa ké Hinom tətəkələ taa. Na í wə i piya ké kəkə, isu acaalətu nti piitimnaa lakaya na Tacaa təyɔntɔ-wɛ na pá fɛe Iseyeli nyəma tɔ. ⁴ Na Ahasi laa cefelinaa təkətələ ké pulasi nyəsəŋ taa ké hətu tɛ. Na í wə pə tulaalɔnaa.

⁵ Ḿpóyó Iso Tacaa tɔ Ahasi ké Siliu wulaw niŋ taa na í yoonə-i. Na pá kuu Ahasi yoolaa tuutuuma ké yomle, na pá tɛna Tamasi. Na Iso tɔ Ahasi tətəyɔ Lemaliya pəyalɔ Iseyeli wulaw Peka niŋ taa. Na í lɛ í wakəli-i tənəŋnaŋ. ⁶ Yuta yoolaa taa yoolaa iyisi nuunɔwa na hiu (120000) ké Peka kowa kuyaku kolomuyɔ. Mpi tɔ, Ahasi kisa i cəsənəa Iso Tacaa tɔ pə tɔ. ⁷ Ḿpóyó Ifəlayim tɔ Sikəli ná kowa wulaw pəyalaa taa lələ Maaseya na Asəlikam wei i ké kawulaya təyaya nyɔyɔ tɔ tɔ. Na wulaw waali tɔ maɔamaɔa Iləkana. ⁸ Uena Iseyeli nyəma kpa pa tɛtɔnaa Yuta nyəma alaa na piya ké yəlaa iyisi ŋmunuyɔ (200000). Na pá kuu pa wontu ké tuutuuma na pá tɛna Samalii.

⁹ Tacaa kuyəɔtɔtɔ teləsulɔ nəyɔlɔ i ka wɛ Samalii na pá yaaki-i si Oteti. Ḿpóyó Oteti lu Iseyeli yoolaa səŋuyɔ, na í heeli yoolaa si: Mə caanəa Iso Tacaa mənə Yuta nyəma na pááná təyɔ i tɔ-wɛyɛ mə niŋ taa. Uena mií kó yəlaa ké səsəm isu taale wontu na Iso nu. ¹⁰ Pələ pə paasi í caa si í tó yomle ké Yuta na Yosalem nyəma, apalaa na alaa. Pə taya mə ti təm nté í caa kuyɔ ké mə Iso Tacaa isentaa? ¹¹ Mpu tɔ, í nu ma təm na í yele Yuta nyəma mpe. Ye pə taya mpu, Tacaa pááná ká huuna-mɛ.

¹² Mpuɔlə Iseyeli nyɔyɔ nyəma leləa ná kisa-wɛ na təm nti. Puntənəa nté Yohanəŋ pəyalɔ Asaliya, na Mesileməti pəyalɔ Pelekiya, na Salum pəyalɔ Yehisikiya, na Hatəlayi pəyalɔ Amasa. ¹³ Uena pá tɔ-wɛ si: I taa kəna saləkətnəa mpeyɛ cənɛ. I caaki si Tacaa i nyənə-tuyɔ

asayaa ke pa tōm taa ké, na pá sōosi-tōyū tasəkəle. Pəyele tē tēma-tēye wēenau, na Tacaa mu-tu na pááná.

¹⁴ Tənaɣa yoolaa heta saləkatonaa mpeɣe kpaɣraa ke tənə inu. Na pá kisi pa wontu nti paa kuuwa tōyo nyūyū nyóma na samaa tēna isentaa. ¹⁵ Ḿpóyú yəlaa mpa pa ləsaasí pá paasəna təmle níté tō pa sōosa saləkatonaa ke apalətu. Haləna pá ləsi pa wontunaa mpa paa kuuwa tō pa taa ké tokonaa na ntanjɣala na pá cəla mpa pa laɣaa tō. Na pá ha pa tənaya tōyənaya na ləm, na pá lá mpa pə kowa tōyo koolə. Na pá caɣasi mpa paa pəsəyi tənə tōyo kraɣasi tō. Na pá pona pa tənaya paaɲ icate Yeliko ke pa tētənaa cələ. Ilena mpe pá məli Samalii.

Ahasi sələmvyo ke Asilii sənau
(Awulaa II 16:7-20)

¹⁶ Ḿpóyú Yuta wulav Ahasi tēka Asilii wulav ke waatu inu i taa si: Koo na í sənə-m. ¹⁷ Mpi tō, Itom nyóma ka yookayana-i tətōyo, na pá kraaki i yəlaa ke yomle. ¹⁸ Ilena Filiisi nyóma náá watí Nekefi ke Yuta hōyóləyū taa, na Pəti-Semesi, na Ayaləɲ, na Keteləti, na Soko, na Timna na Kimso na pə cələ acaləe, na pá caɣa a taa. ¹⁹ Isəna Tacaa hamna Yuta nyóma njkraɣəyū ke wulav Ahasi wei i ta təkí Tacaa tōm, na í tusi i yəlaa na pá kisi Isə tōyole.

²⁰ Ḿpóyú Asilii wulav Tekələ-Falasaa kisa Ahasi ke sənau na í nyəɲsi i use na pé tu-i piti taa. ²¹ Ilena Ahasi kuu Isə tēsēle na kawulaya tōyaya na i waali nyóma wənau tēna na í ha Asilii wulav. Ama i ta waa pulu. ²² Paa na pə tū Ahasi ke piti taa tō, i tənə Tacaa ke kisuyū ké. ²³ Na í laaki Tamasi nyóma tuj wei i lapa na í kpisi tō. Na í tənə si: Tuj waasəyənə Silii nyóma. Ie maa laa-i na í waasi má tətō. Ama kələməɲ inu i wakələyənə í na i yəlaa. ²⁴ Ḿpóyú Ahasi kpeyela Isə tēsēle taa kətaya wontu, na í yoki-ti na í təkí tē nənəsi. Pə waali ké i sika təkətələnə ke Yosalem mpatəe tēna taa. ²⁵ Na í njmá tələalənə tətōyo i kawulaya acaləe tēna taa. Na í wəki i tuj ke tulaalənə, na í kraasəyi i cəsənəa Isə Tacaa pááná.

²⁶ Pa kēesa Ahasi tōm na i tēma. Na i lakasi kancaalaya na si tənaya ke Yuta na Isəyeli pa awulaa takələsi taa. ²⁷ Waatu wei i səpa, Ilena pá pimi-i Yosalem. Ie pə taya awulaa pələau taa. Ḿpóyú i pəyalu Isekiyasi ləeta i lonte taa.

29

Isekiyasi kawulaya na Isə tēsēle tayanvyo
(Awulaa II 18:1-4)

¹ Ḿpóyú Isekiyasi pəsa wulav ke i ləlyūyū pusi hiu na kakpasí nyəɲka taa. Yosalem ke i tōyo kawulaya ke pusi pəyolaya fei hiu na naanəwa. Isekiyasi too keke Sakali pēelə Api. ² Ilena Isekiyasi la mpi pə maya Tacaa tō. Isu i loɲce Tafiti.

³ Haləna Isekiyasi tūli Isə tēsēle nənəsi ke i kawulaya pənaya kancaalaya nyəɲka taa, na í tayan-tə. ⁴ Ḿpóyú i kota kətəlaa ke ilim təlule nənəyo tēe. ⁵ Na í tō-we si: Lefii ləlyūyū nyóma me, í nu ma tōm. I la mə na Isə tēsēle mə nyōɲ tō asilima kēeləyū kətaya. I laasi tē taa acalətu wontu nti tē wēe tō, na í tayan-tə. ⁶ Tá cəsənəa ta tənə Isə Tacaa ke teu. Pécə pa lapa mpi pə ta maya-i tō. Pa kpeesa-i na pá kisi Isə tēsēle ke nyənəyū, na pá ha-i siyeli. ⁷ Haləna pá təkí tē nənəsi, na tē kəkasi tē. Na pá yele tulaalənə na kətasi nsi kəkə lusa si tēna tōyo lapu ke Tacaa ke tē taa. ⁸ Tənaya Tacaa ná mu pááná na Yosalem na Yuta, na í yele-wēye wahala taa, na yəlaa wəɲyi-wē. Na pa tōm wē səyənə na tē səsəyi watu isu i naakuyū na mə isəpēe tō. ⁹ Pə tō ké tá caanaa səpa yoou taa, na tá alaa na tá piya pəsí yomaa. ¹⁰ Ie ma caa si má na Isə tē pēeli nōyo. Na i pááná katatəlaya nyənə wena i muna-tō tō á hēe. ¹¹ Ma yəlaa me, í taa wēe mpa paa paasəyənə tō. Mpi tō, meye Tacaa ləsaasí í səɲ i kin na mə sōolu pu si í lapi-i təmle na i wəpi-i tulaalu ké i hətə taa.

¹² Lefii nyóma mpa pa polaa tōyole Kehati ləlyūyū nyóma. Amasayi pəyalu Mahati, na Asaliya pəyalu Sowēli. Na Melali ləlyūyū nyóma. Apiti pəyalu Kisi. Na Yehaleleli pəyalu Asaliya, na Keesəɲ ləlyūyū nyóma. Simma pəyalu Yowa, na Yowa pəyalu Iteni, ¹³ na Ilesafan ləlyūyū nyóma. Simli na Yeiyeli, na Asafi ləlyūyū nyóma. Sakali na Mataniya, ¹⁴ na Hemaɲ ləlyūyū nyóma. Yehiyeli na Simeyi, na Yetutun ləlyūyū nyóma. Semaya na Usiyeli. ¹⁵ Ḿpóyú pa kpeyela pa ləlyūyū nyóma tēna na pá la-wēye nyōɲ tō asilima kēeləyū kətaya. Pə waali ké pa lapa mpu tətōyo Isə tēsēle, isu Tacaa ka suu na wulav heeli-wē tō. ¹⁶ Ḿpóyú kətəlaa suu kutuluyū taa, na pá tayan. Na pá kuu kō taa asilima wontu na pá luna taya tō. Ilena Lefii nyóma náá kraɣa-ti na pá lə Setəlɲ tətəkəle taa ké icate waali. ¹⁷ Isətu kuyaku kancaalaya nyəɲku wule ke pa caala Isə tēsēle ke tayanvyo. Pə tala kuyaku pələfei nyəɲku ile pa tala i kraɲ taa kēle. Na pá tayan i tənaya kuyēɲ pələfei tōt. Wena təmle te isətu kuyēɲ naanəwa na naatos wule.

¹⁸ Pə waali ké Lefii nyóma pola wulav Isekiyasi te, na pá heeli-i si: Tacaa wulav, tē tayanə Isə tēsēle na kətasi nsi kəkə lusa si tēna tō si təlātə. Na pə wontu tēna na Isə potopotonaa taapəli. ¹⁹ Ye pə kaasa Isə wontu nti wulav kaanutu Ahasi ka pilisa i kawulaya waatu tō, tē tayanə tēle na tē su-ti na tē mpa. Ntəyale kətaya təlātə isentaa.

Isekiyasí málēnav ke iso seev na kotasi

²⁰ Τεν fema tanaη tēhulu, lēna wulaw Isekiyasí koti icate sōsaa. Na í na-we pá polo Iso taseele. ²¹ Na pá kpenna latēcēnaa, na iwaan, na iweesi, na pēηtōlūη ke naatosompōxōlaya mpōxōlaya si, pa lakí kotasi ke wulaw tōyaga nyōma na Iso taseele na Yuta nyōma pa isayatu tayanhuvu tō. M̄pōyō Isekiyasí tōma Alōη lūlyū nyōma kōtēlāa si: I la kotasi nsaxi Tacaa kotaxa tēlate tō. ²² Iēna pá caalēna latēcēnaa ke lentuvu na pá tiyisi calēm na pá ηmusi-wōxi kotaxa tēlate tō. Na pá lenti tōxay iwaan, na iweesi, na pá la mpv tōtō. ²³ Pē kaasa pēηtōlūη, iēna pá pona-i wulaw na samaa pa kin na pá tēm i tōw kē pa niη. ²⁴ Iēna kōtēlāa lenti na pá ηmusi calēm ke kotaxa tēlate tō si, pē husi Iseyeli nyōma tēna isayatu. Mpi tō, Iseyeli nyōma tēna tōw kē wulaw yelaa na pá lá kotaxa ηka kōkō lusa ka tēna tō, na isayatu husuvu nyēηka.

²⁵ M̄pōyō wulaw sífi Lefii nyōma ke Iso taseele taya tō na kpeηkpeηnaa na cēmēη na sarjōbnaa. Isu Tafiiti na Iso kuyōxōtutu telēsēlāa Katí na Natanη pa siw tō. Tacaa heelayana Iso kuyōxōtutu telēsēlāa mpe na pá telēsaxi. ²⁶ Na Lefii nyōma caya pa tēcayale. Na cēmēη wei Tafiiti ka yelaa na pá lu tō, na kōtēlāa nāá hulōyí pa akantēe. ²⁷ Iēna Isekiyasí tō si: I la kotasi nsi kōkō lusa si tēna tō. Saa wei pa caalaa, iēna pá tō Tacaa ke yontu na akantēe na cēmēη wei Iseyeli wulaw Tafiiti lupā tō. ²⁸ M̄pōyō samaa tēna hēnta atē. Na yonyoolaa nāá tōηna yontu na pa cēmēη mapv, na akantēe hulōyū, halēna kotaxa tēm. ²⁹ Waatu wei pē tēna pē tēma, iēna wulaw na i calō nyōma tēna lūη akula na pá hēnti atē. ³⁰ Iēna wulaw na sōsaa pá tō Lefii nyōma si: I sa Tacaa tōtō, na mē yontu nti Tafiiti na Iso kuyōxōtutu telēsōlv Asafi paa lupā tō. M̄pōyō Lefii nyōma yoonā lanhulōmle. Pē waali kē pa hēnta atē na pá sē Tacaa.

³¹ Ntēna wulaw Isekiyasí tō samaa si: Isu í hau mē tēxi Tacaa ke pēnente tō, í kōna nōyō kulōmāyā kpeηtūyū na samtu pē kōhaanη ke Iso taseele taa.

Iēna kōtīlāa kōna tōla na pá lá kotasi nsi. Halēna luyū kulōmūyū nyōma tēna la kotasi nsi kōkō lusa si tēna tō. ³² Latēcēnaa nutoso na naanōwa na iwaan niunōwa (100) na iweesi ηmōnūyū (200) ke pa lapēna kotasi nsi kōkō lusa si tēna tō. ³³ Na naanη ke nasētoso (600) na hēēη na pēη ke iyisi tooso (3000) na pá lá kotasi lēnsi. ³⁴ Kōtēlāa mpa paa wee tō, pa fēi payale. Iē pa ta pēsi na pá liti kotasi nsi kōkō lusa si tēna tō si tōla tēna. Pē tōw kē pa tēetōnaa Lefii nyōma lēlāa sēna-we na pá tēsi pa tēmle. Halēna kōtēlāa lēlāa la nyōxη tōw asilīma keeluvu kotasi. Mpi tō, Lefii nyōma ka kēla sōlvūyū ke pa ti tayanhuvu na pá kēli kōtēlāa. ³⁵ Kotasi nsi kōkō lusa si tēna tō si tuutuuma na pá sōsōna sulum mpi pa hawa tō pē paasi, pu wee si pa pona kotaxa tēlate tōw kē nōyō kulōmāyā kpeηtūyū kotasi nantv nim calō nim calō.

Iēna pa si Iso seev ke Iso taseele taa tōxōle. ³⁶ M̄pōyō Isekiyasí na yēlāa tēna pa lanη hulōmēna mpi Iso hula-we si pá la tō. Mpi tō, pē lapa lōη kē.

30

Tēv acima tōyūv

¹⁻⁵ M̄pōyō wulaw Isekiyasí na i kōpayalaa, na Yosalem nyōma tēna pa kōtāa si, pa naaki si paa pēsi na pá tōxō Tēv acima ke pēnaya isōtv naale nyēη taa yaa isēna. Mpi tō, kōtēlāa mpa paa lapa nyōxη tōw asilīma keeluvu kotaxa tō, pa fēi payale. Pēcō yēlāa taa koti Yosalem. Iē pa taa pēsi na pá tōxō-i i tōyūv nōyō taa. Mpuvle lēmāyasōle nētē tē māyā wulaw na i yēlāa. Na pá tisi na pá koti Iseyeli nyōma tēna si, pá kpeyeli Yosalem na pá tōxō Tēv acima. Mpi tō, yēlāa mpa paa tōxō-i isu pa siwā tō, pa we pēcōyō. Tēnaxale wulaw kusa tillaa na pá cōw Iseyeli na Yuta tetv tēna ke pē kpayav ilim ntōxōη na pē mpētōη tō. Na pá yaa yēlāa na pá polo Iso taseele na pá tōxō acima anī na Iseyeli Iso Tacaa hētē taa. Halī Isekiyasí tu ηmaa lēetōlēnaa na í yaa kpeka wēna pē kaasēna ilim ntōxōη tōw tō. ⁶ M̄pōyō wulaw na i kōpayalaa pa tv niη ke takēlasi taa. Na tillaa yasí tetv tēna taa si: Iseyeli nyōma mpa mē í fita Asilīi yoolaa niη taa tō, í mēli Apōlāham na lsaaka na Yakōrv pa Iso kin. Na Iso ká mēli mē kin. ⁷ I taa kēena mē caanaa na mē tēetōnaa mpa pa ta nuna pa cōsōnaa Iso Tacaa tō. Iēna Iso wakēli-we isu í naakūyū tō. ⁸ I taa la kaanūtōnaa isu mē cōsōnaa. I nuna-i na í mēli Iso taseele nte i tayana tam tōw tō tē taa. Na í pēsi i tēmle nyōma. Iē Iso páánā sōsōnaa wēna i mōna-mē tō a ká hēe. ⁹ Ye í mēla Tacaa kin, kolontūnaa mpa paa kúu mē nyōma ke yomle tō, paa yele-we na pá mēli cēne. Ye mu kēesēna Tacaa tōw, ílē í kaa lō-mē. Pē taya pōlv, i kē kupaη kē na i wē suulu.

¹⁰ M̄pōyō tillaa cōwā Ifōlayim na Manasee pa tetv acalēe taa. Halēna Sapulōη kpekaēle taa. Ama yēlāa tvv-weyē na pá wōη-we. ¹¹ Paa na mpv, Asee na Manasee na Sapulōη pa kpeka yēlāa lēlāa nawa pa isayatu, na pá mēli Yosalem. ¹² M̄pōyō Tacaa tō Yuta nyōma ke nōyō kulōmāyā na pá tēη wulaw na nyūyū nyōma pa kōsēsutv isu i ka yōxōtūyū tō.

Isekiyasí tōki Tēv acima

¹³ M̄pōyō samaa tuutuuma nōyōlv i kota Yosalem ke pēnaya isōtv naale nyēη, na pá tōxō kōkōsum fēi potopotō acima. ¹⁴ Iēna pá svv kpevsūyū ke icate taa tēlaalēnaa. Na pá kpeηna

tulaalōnaa tawōtēnaa, na pā lō Setōlēj tetekāle taa. ¹⁵ M̄pōyō pa kōwa Tēu acima wontu ke isōto kulōm inī i kuyēj naanōwa na liyiti wule. Kōtōlaa na Lefii nyōma paa we asilima taa. Ilena feele kra-we na pā lā nyōj tō asilima keelōyō kōtāya. Na pā lā kōtasi nsi kōkō lusa sī tēna tōyo Iso taseele. ¹⁶ Pa paasōna pa tēma ke tam kē isū Iso yulō Moisi kiiu wēu tō. Na Lefii nyōma nāā celōyi kōtōlaa ke kōtāya tōla calēm. Na pelē pā pōlēyi kōtāya tōlate tō. ¹⁷ Samaa taa yōlaa pāyale taa la nyōj tō asilima keelōyō kōtāya sī pā la Tacaā tēmle. Pē tō kē Lefii nyōma paasayana tōla lentōyō ke mpa pa taa mōna sī pā la kōtāya tēma ke Tacaā hōte taa tō pa lōna taa. ¹⁸ Ifōlayim, na Manasee, na Isakaa, na Sapulōj pa kpeka yōlaa taa pāyale ta lata nyōj tō asilima keelōyō kōtāya. Pōyēle pa tēma Tēu acima tōyōnāya ke tōyō. Anī pē kisina-wēyē Iso Tōm taa. M̄pōyō Isekiyasi sōlēmōna-we sī: ¹⁹ Hai, tā cōsōnaa Iso Tacaā, wii mpa pa kaasōyi pa ti na lotu kulōmto sī pā nyī nyā luyō nyōntō tō. Paa pa ta la ti tayanōyō kōtāya. ²⁰ Ilena Tacaā mō Isekiyasi sōlēmōyō, na i yele pa ŋkraŋyō hōm.

²¹ M̄pōyō Iseyeli nyōma cāya Yosalem ke kuyēj naatosompōyōlāya, na pā tōki kōkōsum fei potopōtonaa acima na lanjholōmle. Na Lefii nyōma na kōtōlaa pa saŋ Tacaā ke paa kōyako ŋku na camōj hanjāa. ²² Ilena Isekiyasi kraasi Lefii nyōma mpa pa laki Tacaā tēmle na luyō kulōmōyō tō pa apalōtō. Kuyēj naatosompōyōlāya tōcu kē yōlaa tōkāya acima tōyōnāya, na pā laki nōyō kulōmāya krentōyō kōtasi na pā saŋ pa caanaa Iso Tacaā na yontu. ²³ M̄pōyō samaa māyasaa sī pā sōasi acima kuyēj ke naatosompōyōlāya tōtō. Na pā la mpu na lanjholōmle. ²⁴ Mpi tō, Isekiyasi ka cēla samaa ke latēcēnaa iyāya (1000), na heej ke iyisi naatosompōyōlāya (7000). Na kōpāyālaa nāā cēle-i latēcēnaa iyāya (1000) na heej ke iyisi naanōwa (10000). Pēle pē paasi kōtōlaa tuutuuma lapa nyōj tō asilima keelōyō kōtāya. ²⁵ Yōlaa tēna lanj ka heēna, paa Yuta nyōma, na kōtōlaa na Lefii nyōma. Halōna pē kpejina Iseyeli tetō ilim ntōyōj tō nyōma mpa paa kōma acima tō tō. Na mpa pa tēma Yuta taa kē cāyō tō. ²⁶ Yosalem taa yōlaa lanjholōmle ka wēna tō mpa kē. Mpi tō, pē kraayō Iseyeli wulaw Tafiti pōyalō Salōmōj pōle taa, na pē kōō waatō inī tō. Pa ta tōyōta acima anī a taka kē icate taa. ²⁷ Pē tēma ilēna Lefii kōtōlaa kōli na pā wiina Iso sī: Kooli samaa ke kōpantō. M̄pōyō Iso nū pa kōsōlēmōtō na i mō pa nōasi ke i tōcāyale taa.

31

Isekiyasi tayanōyi Iso taseele taa tēma

¹ Waatō wei acima tēma, ilēna Iseyeli nyōma tēna cōō Yuta acālee taa. Na pā yōki pēe kōlalaana, na pā seti pē tesikasi, na pā yōki cefelinaa tōkōtōlēnaa. Na pā la mpu tōtōyō Yuta tetō tēna taa. Na Pencamee na Ifōlayim na Manasee pa kpeka taa. Ilena paa wei i mōli i tē.

² M̄pōyō Isekiyasi fāya kōtōlaa na Lefii nyōma ke kpeka. Na i tō paa wei kē i tēmle ke Iso taseele taa. Pa tēmle ntē sī pā paasōna kōtasi nsi kōkō lusa sī tēna tō. Na nōyō kulōmāya krentōyō nyōnsi na yontu na Tacaā samtō. ³ M̄pōyō wulaw lōsa i māyāmāya i liyitee taa, na i yana tanaj na taanāya kōtasi nsi kōkō lusa sī tēna tō sī wontu. Na pē kpejina kōyako kōhēsōyō wule kōtasi. Na isōto kōyako kancaalāya nyōjku nyōnsi, na acima lenna nyōnsi, isū pa keēsōyō Tacaā kiiu taa tō.

⁴ Ilena wulaw tō Yosalem yōlaa tēna sī: I cēla kōtōlaa na Lefii nyōma ke pa paa nyōm. Ilena pelē pā ha pa tōyi pa tēma taa, isū pa keēsōyō Tacaā kiiu taa tō. ⁵ Wulaw heela-wēyē mpu, ilēna Iseyeli nyōma tuutuuma kōna pa kōhalēm kancaalāya kōlōlōm, na sōlōm, na nim, na tuj nim, na tōyōnāsi lensōnaa, na pa hōyōlēj naanōwa taa kulōmōyō. ⁶ M̄pōyō Yuta acālee lenna na Iseyeli nyōma tōtō, nā pōna pa kōwēnam hōyōlēj naanōwa taa kulōmōj. Paa naaj, paa heej, paa kōcōj wei pa ha pa Iso Tacaā tō. Na pā kaa huwa anaamaa ke waani waani. ⁷ Isōto tooso nyōj taa kē pa caalaa, na pā tē naatosompōyōlāya nyōj taa. ⁸ Isekiyasi na kōpāyālaa pa pōlaa na pā nā mpi yōlaa kōnaa tō. Ilena pā sēe Iseyeli Iso Tacaā na i yōlaa.

⁹ M̄pōyō wulaw pōōsa kōtōlaa na Lefii nyōma ke kōcōj inī i tōm. ¹⁰ Ilena Satōki lōlōyō tō kotōlō Asaliya cō sī: Hatōō kōyāŋku yōlaa caala kōnaw ke pa kōhalēm kōhaw tō, tōyōnāya takitōyō. Halōna pē kaasi sōsōm. Pē taya pōlō, Tacaā koolā i yōlaa ke kōpantō kē. Halī kōkaasōm kaana cōne.

¹¹ Ilena wulaw tō sī: I ŋmā wontu tōsule ke Iso taseele kinj. Pa tēma ŋmaw, ilēna ¹² pā pōna tōnāya pa kōcōj na hōyōlēj naanōwa taa kulōmōyō, na Iso nyōm na pā sū teu. Na pā kra Lefii tō Kōnaniya ke paasōnlō, i waali tō ntē Simeyi. ¹³ M̄pōyō Isekiyasi, na Iso taseele nyōyō tō, na kotōlō sōō Asaliya, na Kōnaniya na Simeyi pa kra pa waali nyōma. Mpeyēle Yehiyeli, na Asasiya, na Nahati, na Asayēli, na Yelimōti, na Yosapati, na liyeli, na Isamakiya, na Mahati, na Penaya. ¹⁴ M̄pōyō pa tō Lefii tō Imōna pōyalō Kōlee wei i tanāya Iso taseele ilim tōlule nōnōyō tō sī i mōyi kōcōj wei pa lakāya Iso tō, na i fāya katē nyōm na katē taa katē nyōm. ¹⁵ Ie i waali nyōma tēma ntē sī pā tala tōyōnāsi ke pa tētōnaa ke teu. Paa sōsaa paa sōkpema na pē keēsōna pa tēma kpeka ke acālee nna a taa kōtōlaa wēe tō. ¹⁶ Pē taya apalaa mpa pa tēna pa hōla pa ŋmaawa tō pa tike

pa talayana. Ama na apaləpiya mpa paa wena pusi tooso tooso təyɔ. Na mpa pa kəŋaya pa Iso təsɛle taa kɛ paa ifemle nte na paki Iso sɛɛv tama na pə keəsəna pa kpekə təyɔ. ¹⁷ Paa keəsəna kətəlaa ləlɔŋ kɛ na paki pa həla. Na Lefii tu wei i wena pusi hiu, ile pa tu i nyəntɛ. Na pə keəsəna i tɛmlɛ na i kpekəle. ¹⁸ Pa na pa ləlɔŋ nyəma təna həla kɛ pa ŋmaakaya. Paa alaa, na apaləpiya, na aləpiya. Na pa cəlb nyəma mpa pa pəsəxi na paki təyɔ Iso kucəŋ inu tu. ¹⁹ Ama pə kaasa Aləŋ ləlyu nyəma kətəlaa mpa paa we kətəlaa acalɛ cəlb cacəkəŋ tɛ tɔ. Pɛle pa ləsa yəlaa kɛ paa icatɛ nte tɛ taa kɛ. Na paki taləyi təyɔnaya na Lefii nyəma mpa pa həla pa ŋmaawə tɔ.

²⁰ Isekiyasi təŋa tampana kɛ i kawulaya təna taa kɛ, na i laki kəpantv, na i Iso Tacaa lanle hɛɛna-l. ²¹ Waatu wei i caala Iso təsɛle na Iso sɛɛv tayanvɔv, na i hóləyi yəlaa si paki təŋ Tacaa kiin, na i cəaləyi i ti si i nyi Iso na lotu koləmtv ilɛna Iso yelɛ na i waaki.

32

Senakelipi wata Yuta kawulaya (Awulaa II 18:13; Isayii 36:1)

¹ Mprɔyɔ wulav Isekiyasi nuna Iso na i la teu. Ntɛna Asilii wulav Senakelipi na i yoolaa paki watɛ Yuta koloosi acalɛ si pa lɛəkəyi-yɛ. ² Isekiyasi nawə si Senakelipi kəŋ, na i mayasəxi si i ka yoonə Yosalem, ³ ilɛna i heeli i yoolaa nyuɔ nyəma na i tanja la si paki təkɛ lom sɛlaa mpa pa we icatɛ waalɛ tɔ. Na pɛle paki mu i tɔm ntu. ⁴ Mprɔyɔ samaa kotaa na paki təkɛ sɛlaa tɛna. Na sɛlv wei i kpeŋaya tɛtv tɛ ləv taa tɔ. Pa lapa mprɔyɔ si yɛ Asilii nyəma i kəma paki taa hiki lom kɛ səsəm.

⁵ Mprɔyɔ Isekiyasi nyəv tɔŋ, na i tayanɛ icatɛ koləŋa ŋka kaa yəkəa tɔ. Na i ŋmaki ka tɔ kɛ tɛfɛŋlɛna. Na i ŋmaki koləŋa lɛŋka na pə taa tɔ. Na i tayanɛ Milo. Na i lu ŋmantasɛ na kpaləŋ kɛ səsəm kɛ Tafiti tɛ. ⁶ Pə waalɛ kɛ Isekiyasi kpa yoolaa nyuɔ nyəma si paki paasəna icatɛ.

Ilɛna Isekiyasi koti yəlaa tənaya icatɛ patəma taa, na i tasa-wɛyɛ layatv si: ⁷ I taa nyaki i nyəv tɔŋ, na i kaasi mə tu. I taa selina Asilii wulav, na i yoolaa tuutuuma. Pəpətv fɛi lɛlɛŋ, tɛ wena tɔŋ na pə kəli-l. ⁸ Mpi tɔ, i yoolaa tike kɛ i wena. Ama ta Iso Tacaa kə yoonə tɛ nɔyɔ na i ya-tv.

Mprɔyɔ wulav tɔm ntu tɛ waasa icatɛ yəlaa tɛna.

Təm nti Senakelipi heela Yosalem nyəma tɔ (Awulaa II 18:17-37; Isayii 36:2-22)

⁹ Pə waalɛ kɛ Asilii wulav Senakelipi na i yoolaa pa tama Lakisi icatɛ. Tənaya Isekiyasi kəsa i yoolaa nyuɔ nyəma napəlɛ si paki polo paki pəsəsi Isekiyasi na Yuta na Yosalem pə nyəma si: ¹⁰ Aweyɛ i taaki, na i cəya Yosalem icatɛ taa na taa tama-tɛyɛ kotaya? ¹¹ Isekiyasi pu yusiyi-mɛ si mə Iso Tacaa kə ləsi-mɛyɛ ma niŋ taa tɔ i tusəyi-mɛyɛ. Isu nyəvɔsi na ləkətv kə mə tɛna. ¹² Ntəŋ Isekiyasi inu i kəna təkətɛlɛnaa na Tacaa kotaya tɛlatɛnaa, na i heeli Yuta na Yosalem pə nyəma si paki pa kotasi kɛ kotaya tɛlatɛ koləmtɛle tɔ, na paki wəki tulaabnaa na? ¹³ I tani nyi mpa na ma yoolaa na ma mayamaya tɛ lapa atɛ yəlaanaa tɛ taa? Piitimnaa mpe pa taa nɔyɔlv tɔyɔ ta kəyati-tv si tɛ taa tv niŋ kɛ pa tɛtv tɔ. ¹⁴ Ma yoolaa kpiisa tɛtvnaa mpa tɔ, pa taa nɔyɔlv ikəntɛ ta pəsi na tɛ yaki yəlaa. Ilɛ isənaya mə Iso naki na i ləsi-mɛyɛ ma niŋ taa? ¹⁵ I taa yelɛ na Isekiyasi looliyi na i tusi-mɛyɛ mpu. I taa mu i tɔm. Ma lələyi si tɔyɔ nakulɛ ku ta pəsi na kə ya ku piitim yaa ku kawulaya nyəma yaa ku tɛtv kɛ ma cəsənaa niŋ taa, yaa ma nyəŋ taa. Mpu inu tɔtəyɔ mə Iso kaa waasi-mɛ tɔtɔ.

¹⁶ Mprɔyɔ Asilii wulav tillaa tɔwəwa Iso Tacaa na i tɛmlɛ tv Isekiyasi.

Asilii wulav kotvɔy kɛ Tacaa (Awulaa II 19:14-19; Isayii 37:14-20)

¹⁷ Asilii wulav ka ŋma lɛtəli kɛ na i footi Iseylɛ Iso Tacaa si: Ate piitimnaa tuŋ ta pəsi na i ləsi i yəlaa kɛ ma niŋ taa. Mpu tətəyɔ Isekiyasi Iso kaa pəsi na i ləsi i yəlaa tɔtɔ.

¹⁸ Mprɔyɔ Asilii wulav tillaa yəvətəna nəyɔ səsəya kɛ Hɛpəla tɔm taa si: Mpa pa cəya Yosalem koləŋa tɔ tɔ səvəntv i kpa-wɛ, na pa apalətv lɛ. Na i lɛkɛ icatɛ tɛhɛɛ. ¹⁹ I yəvətəya Yosalem Iso kɛ isu i yəvətəyɔ piitimnaa lɛlaa tuŋ wei yəlaa lupə kulupu tɔ.

Asilii nyəma sewa, na pa wulav səm (Awulaa II 19:15,35-37; Isayii 37:15,36-38)

²⁰ Mprɔyɔ wulav Isekiyasi na Amətə Səyalv Isayii wei i kɛ Iso kuyəvətətv tɛləsəlv tɔ pa wiina Tacaa si: Waasi-tv. ²¹ Ilɛna Iso kəna Silii nyəma tesikile taa kɛ isətəa tillu na i kə yoolaa taa yoolaa tɛna na nyuɔ nyəma. Ilɛna Asilii wulav məli i tɛtv taa na fɛɛle. Mprɔyɔ kuyaku nakulɛ Asilii wulav svv i tɔyɔ kutuluɔy taa, na i piya kuləlasɛ ku-l.

²² Isəna Tacaa yapa Isekiyasi na Yosalem yəlaa kɛ Asilii wulav na kolontunaa lɛlaa niŋ taa təyɔle. Ilɛna i yelɛ na paki hɛɛsi pə tɛna pə taa. ²³ Mprɔyɔ yəlaa payalɛ kəna Tacaa kɛ kəhaan, na Yuta wulav Isekiyasi kɛ kucəŋ. Na piitimnaa mpa pa cəsəna-wɛ tɔ paki nyəŋna wulav.

*Isekiyasi Kawulaya tem**(Awulaa II 20:1-21; Isayii 38:1-8; 39)*

²⁴ Waatu unu i taa ké kotóŋ isayav nakóli kó kpa Isekiyasi. Uena í wiina Tacaa, na ílé i holi-i na yaasi nɔyɔlv sɪ i ká waa-i. ²⁵ Ama Isekiyasi ta sa Iso ké kɔpantónaa mpe pa tɔɔ. Halu i hama i tɔyɪ na Tacaa náa mu i na Yosalem na Yuta nyóma na pááná. ²⁶ Uena Isekiyasi na i yelaa pá ná pa wakəlvɔy. Ue Tacaa ta tasa-weye pááná munav ke i kawulaya waatu taa.

²⁷ Isekiyasi ka wena ké, pécó i hɛte yaawa. Mpróyó í ñmá kutuluŋ na í su pə taa ké liyitee nyəyətv, na wula, na liyitee pɛɛ, na sɔɔsɔŋ nimnaa, na kpaləŋ, na liyitee wontunaa lenti. ²⁸ Na í ñmá tótɔyɔ kotóyɔŋ, na solum, na nim, pə təsule na kaləkəŋ tətɔyɔle na tətəsəle. ²⁹ Haləna í ñmá acalɛɛ, na í su naaŋ, na heeŋ, na pəŋ pə kaləkəŋ. Mpi tɔ, Iso ka ha-i wɛnav ke tuutuuma ké.

³⁰ Isekiyasi unu i keena Kihəŋ lom seelo wei i we isəttaa tɔ, na í la ləɔv na lom kpeŋna ilim tətɔle tɔɔ ké Taffiti te.

Isekiyasi waakaya i kolapəm taa ké. ³¹ Pə tɔɔ ké waatu wei Pabiloni tɛtu təkəlaa kusa pa yelaa sɪ pá polo pá ná Isekiyasi tɛtu taa tɛma sɔsɔna tɔ, Iso yela-i na í tɔy i luyɔ nyəntu sɪ i naaki i waali.

³² Pa keesa Isekiyasi tɔm lenti ke Aməti pəyalv Iso kuyɔyɔtv tɛləsulv Isayii konanav takəlaya taa, na Yuta na Iseyeli pa awulaa nyəŋka taa. Ka taa ké pa keesəyɪ isəna i tɔntɛ lapa Iso ké teu tɔ. ³³ Waatu wei Isekiyasi səpa, uena pá pimi-i Taffiti lɔlvɔy nyóma pəlaav hɔyɔlvɔy isəttaa nyəŋkɔ*fa* taa. Uena Yosalem nyóma la i ləyaya na pá yɔləna-i. Na i pəyalv Manasee lɛti i lonte taa. ^a

33*Manasee kawulaya**(Awulaa II 21:1-18)*

¹ Manasee lɔlvɔy pusɪ naanɔwa na naale nyəŋka taa ké i pəsa Yuta wulav. Uena í tɔyɔ pusɪ nule na naanɔwa na kakpasɪ (55) ke Yosalem taa. ² Mpróyó i lapa mpi pə ta maya Tacaa tɔ. I keena piitimnaa mpa Iso ka tɔyɔnaa na pə fɛɛ-we tɔ pa lakasi isayasi. ³ Haləna í tayaŋi ñmav ke təkətələnaa mpa i caa Isekiyasi naa yɔkaa tɔ. Na tunj wei pa yaa sɪ Paalənaa tɔ i tələalənaa, na í saaki tesika kolalaya na í luŋyɪ isətulɔŋasɪ. ⁴ Na í ñmá tələalənaa lempra ke Yosalem Iso təsɛɛle nte Tacaa ka tɔma sɪ unu i ka caya tɔ taa ké tam tɔ. ⁵ Na í siki isətulɔŋasɪ tələalənaa ke Iso təsɛɛle taasi naale tɔɔ. ⁶ Haləna Manasee wó i piya ke kəkɔ ke tɔyɔ Hinom tɛtəkəle taa. Na í laki tutu na topotop pə tɛma anɪ a tana, na í sɔsɪ kɔyɔnaŋ. Mpi pə ta maya Tacaa tɔyɔ i lakaya tam. Uena pə kpa Iso ke pááná. ⁷ Na í saaki tɔyɔ na í su Iso təsɛɛle taa. Pəyɛle Tacaa ka tɛma Taffiti na i pəyalv Salbməŋ ke heeluyɔ sɪ: Yosalem icate nte ma ləsa Iseyeli kpeka təna taa tɔ tɔ Iso təsɛɛle taa ké maa caya tam ké ma yelaa hɛkɔ. ⁸ Ye Iseyeli yelaa təkəyɪ ma kusəsɪtu na ma kiŋj wei Moisi hola-we tɔ, na kaa yele na pá tɔyɔni-weye tɛtu nti ma hawa pa cəsənaa tɔ taa. ⁹ Ama Manasee ná yelaa ké na Yuta na Yosalem yelaa isayav kəli isu piitimnaa mpa Tacaa kpiisa na pə fɛɛ mpe tɔ.

¹⁰ Mpróyó Tacaa yɔyɔtəna wulav na i yelaa. Ama pa taa nɔyɔlv ta ke ŋkranɔyɔy. ¹¹ Keena í yele na Asili wulav yoolaa nyuyv nyóma kɔɔ, na pá kpa Manasee na pá tɔ i nɔyɔ taa ké ŋkpasɪ, na pá həkə-i alukpala ke teu, na pá tɛna Pabiloni. ¹² Mpruyɔle Manasee lanjle wakələna na í siki pə tɔyɪ sɔsəm na í wiina i caanaa Iso Tacaa sɪ: ¹³ Nyəni ma pətɔtɔle. Uena Iso mu i kusələmɔtu na í məŋna-i Yosalem ke i kawulaya taa. Pə krayav waatu unu tɔyɔ Manasee cəkənaa sɪ Tacaa tike nté Iso.

¹⁴ Pəle pə waali ké Manasee ñmawa kolunja kɔkɔlaya ke Taffiti te na icate waali tɔɔ. Na ká təŋna Kihəŋ lom seelo ilim tətɔle tɔɔ, na ká malɪ Setəŋj tɛtəkəle na Ofeli, haləna tiina nənɔyɔ. Mpróyó i su yoolaa sasa ke Yuta kolooosi acalɛɛ taa. ¹⁵ Na í ləsi tɔyɔ Kusakuyɔ ŋku i ka sika Iso təsɛɛle taa tɔ. Na í yaki cefelinaa təkətələnaa mpa i ka ñmawa Iso təsɛɛle pulaya tɔɔ na Yosalem tɔ, na í lɔ pə hɔyɔləŋ ke icate waali. ¹⁶ Uena í ñmá Tacaa ke kɔtaya tɔlate, na í lá nɔyɔ kulmɔyaya kpeŋtɔyɔ na samtu pə kɔtasi. Na í tó Yuta nyóma sɪ: I seɛ Iseyeli Iso Tacaa. ¹⁷ Paa na mpu tɔ, yelaa lakaya Iso Tacaa tike ke kɔtasi ke təkətələnaa lɛlaa taa ké tɛtu taa.

¹⁸ Pa keesa Manasee tɔm lenti ke Iseyeli awulaa təna takəlaya taa. Paa sələmuyɔ ŋku i sələma Iso na təmnaa mpa Iseyeli Iso Tacaa heela Iso kuyɔyɔtv tɛləsulv na pá heeli-i tɔ. ¹⁹ Paa isəna Iso muwa i kusələmɔtu tɔ, na i isayav tɔm. Na isəna i ñmawa cefelinaa təkətələnaa na í siki pə lɛsəŋ tɔ. Na isəna i nawa i mayamaya i isayav tɔ, pa keesa pə tənaya Hosayi tɛma takəlaya taa.

²⁰ Manasee səpa, uena pá pimi-i i mayamaya i te. Uena i pəyalv Aməŋ lɛti i lonte taa.

*Aməŋ kawulaya**(Awulaa II 21:19-26)*

^a 32:33 Isəttaa pəlaav: Yuta nyóma huliyi pəlaav ké uena pə taa ké pəlaaŋ na i pula tɛma tɔɔ, isu ate na iso kutuluyɔy.

²¹ Aməñ ləlvəy pusi hiu na naale nyəñka taa ké, i pəsa Yuta wulav ke pusi naaleye Yosalem. ²² Na í lá mpi pə ta maya Tacaa tə, isu i caa Manasee. I laa i caa tuj. ²³ Pəyele i ta na si wakələna Tacaa isu i caa ka nav íle i sayatv tə. Halu inu i nyəntv tēe ileye. ²⁴ M̄p̄óy wulav Aməñ waali nyəma kula i təw na pá kv- i təyaya taa. ²⁵ Ama Yuta nyəma kowa mpa pa kv- i mpv tə. Ulena pá ləeti i pəyalv Sosiyasi ke i lonte.

34

Sosiyasi kawulaya na Iso seev tayantvuy
(Awulaa II 22:1-2; 23:4-20)

¹ Sosiyasi ləlvəy pusi pəlefe naanəwa nyəñka taa ké, i pəsa Yuta wulav. Yosalem taa ké i caya pusi hiu na naanəwa na kuləmayə. ² M̄p̄óy i lapa mpi pə maya Tacaa tə. I təma teitei ké isu i ləñce Tafiti, i ta lu i krate taa.

³ I kawulaya pənya pəlefe naanəwa nyəñka taa tə, na í təña ifepu ké. Waatv inu i taa ké i caala i ləñce Tafiti Iso luyv nyəntv ke pəkəy. Pusi liyiti tēewa, ulena í sov cefelinaa təkətələnaa na pə tuj na pə tesikasi ke kpiisuyv ke Yosalem na Yuta pə taa. ⁴ Pa yəka təyv Paali təkətələnaa ke i isentaa na pə tulaalv təwətē nte tē wə pə təw tə. Na pá seti tesikasi na pá wakəli tuj waanv waanv tənəññaj. Na pə pəsi mləmv na pá pəli i laalaa pələañ təw. ⁵ Na pá wə tuj kətəlaa məwa ke pa kətasi tələtənaa təw. Isəna Sosiyasi tayana Yuta na Yosalem təyələ.

⁶ Pəle pə waali ké Sosiyasi cəwəwa Manasee, na Ifəlayim, na Simiyəñ, na Nefətəli pə kpeka taa, na pə calə həyələñ taa. ⁷ Na í yəki tələalənaa na tulaalənaa təwətē ke Iseyeli kpeka təna taa. Na í faya tesikasi na tuj ke həyələsi. Ulena í məli Yosalem.

Kətvlv səsə kulusa kiiu takəlaya təw
(Awulaa II 22:3-10)

⁸ M̄p̄óy Sosiyasi kawulaya pənya pəlefe hiu nyəñka, kuyakv nakəli, Sosiyasi təñña Yuta tətə Iso seev na Iso təsele ke tayantvuy. Ulena í tó Asaliya pəyalv Safañ, na icatē paasənlv Maaseya, na wulav təmv yəyətəlv Yowakasi pəyalv Yowa si: I polo í tayanv ma Iso Tacaa təsele h̄mav. ⁹ M̄p̄óy apalaa mpē pa pona kətvlv səsə Hilikiya ke Iso təsele liyitee nna Lefii nyəma tən̄laa ka məwa Manasee, na Ifəlayim, na Iseyeli kpeka ləna, na Yuta na Yosalem nyəma pa kin̄ tə. ¹⁰⁻¹¹ Ulena pəle pa cəle-yəge təma nyəyv nyəma mpa pa paasayana Iso təsele tayantvuy tə si: I yana pəe, na lətasi. Na í feli h̄malaa, na kantaa, na təma lataa. Na pá h̄mana kutuluj lələñ wei Yuta awulaa ka yelaa na í hoti tə. ¹² Lefii tv Melali ləlvəy nyəma Yahatv, na Opatiya, na Kəhatv ləlvəy nyəma Sakali, na Mesulam, pa paasayanana təma nyəma, na pá lakv pa təma ke teu. Lefii nyəma lələa mpa pa nyəma cəməñ mapv tə, ¹³ pəle pa makayana mpaav wontu na səyələa təñña. Na pa taa lələa náá paasəyənə pa təma waanv waanv lataa. Na takələsi h̄maav na təma tayantvuy na nənəəsiv tən̄yuv.

¹⁴ Waatv wei pa kpakayaa liyitee nna pa suwa atakaa taa ké Iso təsele taa tə. Ulena kətvlv Hilikiya mayana Tacaa kiiu h̄ku i ka heela Moisi na í h̄maa tə kv takələsi. ¹⁵ M̄p̄óy i heela takələsi h̄maalv Safañ ke ka təmv na í cəle- i ké. ¹⁶ Safañ ná pona-keye wulav, ulena í kəesəna í təma təmv si: Nyá təmlē nyəma təma təma wəna n ka hula-wē təyv lapv. ¹⁷ Na kətəlaa ná koosa Iso təsele atakaa liyitee na pá cəla təma nyəyv nyəma na təma lataa.

¹⁸ Ulena Safañ tasa si: Halu kətvlv səsə Hilikiya cəla-m takəlaya. M̄p̄óy Safañ naala-keye kaləyv ke wulav.

Sosiyasi yəyətəna Iso kuyəyətətv tələsvlv əlvnyəñ Huləta
(Awulaa II 22:11-20)

¹⁹ Waatv wei wulav nu kiiu takəlaya h̄ke ka təmv, ulena i ləñle wakəli na í cəli i wontu. ²⁰ M̄p̄óy i yaa Hilikiya, na Safañ pəyalv Ahikam, na Mika pəyalv Apətəñ, na takələsi h̄maalv Safañ, na i waali nyəma taa ləlv Asaya na í tə-wē si: ²¹ I polo í pəsiv Tacaa ke ma na Iseyeli kakaasaya na Yuta yələa tá təmv, na takəlaya h̄ka tə hika isəntv tə kəle ka təmv tət. Mpi tə, tá cəsənaa taa təkvi kusəsutv nti pa h̄maa ka taa tə. Pə təw ké Tacaa pááná ka huuna-tvuy səsəmv.

²² M̄p̄óy Hilikiya na i taapalaa pa pola Iso kuyəyətətv tələsvlv əlvnyəñ Huləta tēye Yosalem kpekalē kvfatē taa. Huləta paalv kəle Tokehəti pəyalv Salum, Hasəla saali. Salum inu í paasayanana kətəlaa wontu kususutu. M̄p̄óy apalaa mpē pa kəesa pa təmv ke Iso kuyəyətətv tələsvlv. ²³ Ntəna Huləta tə-wē si: I tələsi wulav si Iseyeli Iso Tacaa təma si: ²⁴ Maa yelev na mpusi kəw Yosalem na yələa pa təw isu pa h̄maav takəlaya kanē ka taa tə. ²⁵ Mpi tə, Yosalem yələa lə-m na pá laaki tuj. Ulena pa lakasi nsi si kpa-m pááná. Pə təw ké ma pááná huuna icatē tənēye səsəmv a ta tiiti. ²⁶ Ye pə kaasa wulav ile, Iseyeli Iso Tacaa heeliyi- i si: Isu n nuw takəlaya h̄ke ka taa təmv ke teu, na ²⁷ nti ma yəyətə Yosalem na i yələa pa təw tə. Na h̄ ná nyá təwakəlle, na h̄ layasi na h̄ cəli nyá wontu na ləñwakəlle na h̄ pəli isəlvmv tə, maa mu nyá kusələmv. ²⁸ Maa yelev na h̄ sí

səm kōpam, na pā pi-ŋ nyá pēlaav taa. N kaa na mpusi wei i ká kōo Yosalem ɪcate na tē yēlaa tō tō.

*Sosiyasi na Iso pa nayo pēlvyn kofam
(Awulaa II 22:20-23:3)*

Mpōyó kōtulv sōsō Hilikiya na i taapalaa pa polaa na pā heeli m̄pōyó wulav. ²⁹ M̄pōyó wulav kōta Yuta na Yosalem pē nyūyū nyōma tēnaya i kiŋ ke kpakpaa. ³⁰ Na pā na pa samaa pā polo Iso tēsēele, na kōtēlaa, na Lefii nyōma, na paa yēlaa mpa. Ilena wulav kala-weyē kiū takēlaya ŋka pa hiiwa Iso tēsēele tō. ³¹ Pēle pē waali kē i sēŋa i kumte tō kē Iso tēsēele taa, na i na Tacaa pā pēeli nayo. Na samaa tisi si mpe paa tōki i kiŋ na i kōseyesəto, na i kōtototo, na luyū kōlōmnyū, na lotu kōlōmtv. Na pā lakɪ pē tēna mpi pa ŋmaa takēlaya ŋke ka taa tō. ³² Mpōyó wulav yēlaa na pa tēna mpa pa wē Yosalem tō pā tōki nayo ŋke, na Pencamee kpekale nyōma. Pē kpayav waatu inɪ tayo Yosalem yēlaa tēna nayo ŋka pā na pa cōsōnaa Iso pa pēlaa tō. ³³ Ilena Sosiyasi kō acaaləto nti yēlaa lakaya Iseyeli tēto tēna taa tō, na i cāáli-wē si pā sēe pa Iso Tacaa. Mpu pē tō kē pā taa nayolv ta yele Tacaa tēnyū, halēna Sosiyasi sēm.

35

*Sosiyasi tōki Tēv acima
(Awulaa II 23:21-23)*

¹ Mpōyó Sosiyasi tayo Tēv acima ke isəto kancaalaya nyəŋ kuyeyəŋ naanowa na liyiti nyəŋko wule, na pā kō pē iwēesi. ² Ilena i tō kōtēlaa ke pa tēma na i sōosi-weyē apaluto si: I paasəna Iso tēsēele. ³ Na i heeli Lefii nyōma mpa pa seyēsəyi samaa ke kiŋ na pā lakɪ Tacaa tēmle tō si: I su Iso atakaa kē Iso tēsēele nte Iseyeli wulav Tafiiiti pəyalv Saloməŋ ŋmawa tō tē taa. I taa tāsai-həyōlvyn. Pənente i paasəna mē Iso Tacaa tēmle, na i yēlaa Iseyeli nyōma. ⁴ I faɣa mē taa isu mē lūlv na mē tēmle kpekə wēv tō, isu Tafiiiti na i pəyalv Saloməŋ pa keesvyn takēlaya taa tō. ⁵ Na i tayani mē yēlaa kpekə na i polo Iso tēsēele taa, na i sēna Iseyeli nyōma lēlaa, na pē keesəna isəna pa faɣa pa lūlv tō. ⁶ Pē wēe kē si i la Tēv acima kōtasi. Mpu tō, i la nyōəŋ tō asilima keelvyv kōtaya, na i paasəna mē tēvtnaa, na acima la teu isu Tacaa keesvyn Moisi tō.

⁷ Mpōyó Sosiyasi ləsa i mayamaya i kalakəŋ taa kē iwēesi na pinasi iyisi hiu na naanowa (30000) na i ha Iseyeli nyōma mpa paa kotaa tō si pā lana Tēv acima kōtasi, na naəŋ ke iyisi tooso (3000). ⁸ Ilena i waali nyōma nāa ha samaa na kōtēlaa na Lefii nyōma ke tōla tōtō. Na Iso tēsēele paasənlaa, Hilikiya, na Sakali, na Yehiyeli pēle pā ha kōtēlaa ke iwēesi na pinasi ke iyisi naale na nasətošo (2600), na naəŋ ke ŋmōlvyn na nūnowa (300) si pā lana Tēv acima kōtasi. ⁹ Ilena Lefii nyūyū nyōma Kōnaniya na i newaa na Semaya na Netaneyeli na Hasapiya na Yeyiyeli na Yosapati pēle pā ha pa tēvtnaa ke iwēesi na pinasi ke iyisi kakpasɪ (5000) na naəŋ ke nasəle na nūnowa (500). ¹⁰ Isəna pa tayana acima tōyōlv. Kōtēlaa nā sēŋa pa tēsəŋle kē, na Lefii nyōma ke pa kpekə taa isu wulav ka suw tō. ¹¹ Ilena pā lentɪ iwēesi na pinasi, na pā celəyi kōtēlaa ke caləŋ na pā pələyi kōtaya tōlate tō. Ilena Lefii nyōma nāa litiyi wontu tənəŋ. ¹² Mpōyó pa su tēla na a mpa, ilena pē tu kələna latəcənaa mpa pē wēe si pā la Tacaa ke kōtaya ŋka kōkō lusa ka tēna tō. Na pē keesəna isəna Iseyeli nyōma lūlv faɣaa tayo teitei, isu pē wēv takēlaya ŋka Moisi celaa tō ka taa tō. ¹³ Na pā wō Tēv acima iwēesi isu pa tu lakɪ tō. Pē kaasa kōtasi tōla lenna, ilena pā tēsɪ-yeyē tiipee na sələpənaa yaa wontu lentɪ taa. Na pā pona Iseyeli nyōma tənaya ləŋ. ¹⁴ Pē waali, ilena Lefii nyōma paasəna kōtēlaa na pa mayamaya pa nyəm. Aləŋ lūlvyn nyōma kōtēlaa wəkayana kōtaya ŋka kōkō lusa ka tēna tō na nim cōlv nim cōlv kōtasi lensənaa. Pē tō kē Lefii nyōma nā lakaya tōyōnaya. ¹⁵ Asafɪ lūlvyn nyōma yonyoolaa nā wē pa tēma taa, isu Tafiiiti na Asafɪ paa seyēsəvyn tō. Na wulav laɣatv tasəlaa Heməŋ na Yetutvŋ na nōnəsi taŋlaa ke pa nyəna taa. Pa taa nayolv ta kvl. Mpi tō, Lefii nyōma lēlaa lakaya pēlye tōyōnaya tōyō. ¹⁶ Isəna pa tayana Tacaa acima ke kuyakv ŋko tōyōle. A tōyō na a kōtasi larv lapa teitei kē isu Sosiyasi suw tō.

¹⁷ Tēv acima anɪ i waali kē Iseyeli nyōma kōtilaa tēna tayo kōkōsvm fēi potopotōnaa acima ke kuyeyəŋ naatosompəyōlaya. ¹⁸ Tōo pē kpayav Iso kuyōyotv tēlōsvl Samiyeli waatu tō, Iseyeli wulav nayolv i ta tayənəta acima isu kōtēlaa na Lefii nyōma na Yosalem na Yuta nyōma na Iseyeli nyōma lēlaa sənəv Sosiyasi na pā lā tō. ¹⁹ Sosiyasi kawulaya pənaya pələfei hiu nyəŋka taa kē pa tayo Tēv acima anɪ.

*Sosiyasi kawulaya tənaya
(Awulaa II 23:28-30)*

²⁰ Mpōyó waatu nayolv Sosiyasi tēma Iso tēsēele tayənyū. Ilena Icipiti wulav Neko kpayə i yoolaa na i tēŋna Kaakemisi ke Iɣəlatɪ pəyō tō na pā polo yoo. Ntēna Sosiyasi mayasi isu i kayati-wē. ²¹ Ilena Neko tili na i pəosi Yuta wulav si: N tənəŋ-m suwe? Pē taya nyaya ma kəŋ yoonəv. Ama ma kolontv lēlv kē. Halɪ Iso heela-m si má la təcav. Mpu tō, Iso wē ma waali kē. Ye n kayata-m i ká kv-ŋ. ²² Paa na mpu Sosiyasi ta nu. Pécó Iso mayamaya heelina-i tōm nti.

Մրօյց Sosisyasi yusa i ti na i polo Mekito tetekele taa si pa yoo. ²³ Ilena nəǵəlv hiki-i nyámle ke təyoole tənə. Na í tó i təmle nyáma si: I luna-m ma nukı wusasi ke teu ké.

²⁴ Na təmle nyáma læsi-i i keeke taa na pá tv-i lælv taa na pá kpeena Yosalem na í sí tənə. Na pa pimi-i i cəsonaa pəlaav taa na Yuta na Yosalem nyáma wii-i.

²⁵ Մրօյց Išo kuyǵəvtv teləsulv Selemii wii-i ləyaya wula. Na pə kpaɣa kuyarjku na pə suna saha tə yonyoolaa apalv nyáma na alv nyáma yooki-təyi. Halı tə wə ləyaya wula takələya taa.

²⁶⁻²⁷ Sosisyasi tam lenti, pə kpaɣav tə kancalaya na tə tənaya t, ı wə Iseyeli na Yuta awulaa takələya taa. Ka taa ké pa keesəyi isəna Sosisyasi təja Tacaa kiinj ke teu tə.

36

Sowakasi na Sowakim na Sowakej pa kawulasi
(Awulaa II 23:30-24:17)

¹ Մրօյց Yuta tetv nyáma kpaɣa Sosisyasi pəyalv Sowakasi ke wulav na pá læti i caa lonte ke Yosalem taa. ² Sowakasi ləlvv pusı hiu na tooso nyəjka taa ké i tǵə kawulaya ke isətənaa tooso ke Yosalem. ³ Icipiti wulav Neko kusa-i kawulaya kpelaya tə ké Yosalem, na í tó Yuta nyáma si pá feli-i lampuu ke liyitə nyəǵətv kiloonaa iyisi tooso (3000) na wola ke kiloonaa hiu na naanəwa. ⁴ Pə waalı ké pa kpa Sowakasi neu Iliyakim ke Yosalem na Yuta pə wulav, na pá layasi-i hətə si Sowakim. Ilena pá tənəna i taalv Sowakasi ke Icipiti.

⁵ Sowakim ləlvv pusı hiu na kakpası nyəjka taa ké i pəsa wulav ke Yosalem taa ké pusı naanəwa na koləm. I lapa mpi pə ta maya i Išo Tacaa tə. ⁶ Մրօյց Papiloni wulav Nepukanəsaa na i yoolaa pa wata Yuta tetv. Na pá kpa Sowakim na pá həkə-i alukpala ke teu na pá tənəna-i Papiloni. ⁷ Na pá kuu tətǵə Išo təsəele taa wontunaa pəyalə na pá pona Nepukanəsaa kawulaya təyaya taa ké Papiloni.

⁸ Sowakim tam lenti wə Iseyeli na Yuta pə awulaa takələya taa. Ka taa ké pa keesə i acaalətv lakasi nsi si taa i tv i ti, na mpi pə mayana-i tə. I pəyalv Sowakej lætəna i lonte taa.

⁹ Sowakej ləlvv pusı pələfei naanəwa*fa* nyəjka taa ké i pəsa wulav ke Yosalem ke isətənaa tooso na kuyeyə naanəwa. I lapa mpi pə ta maya Tacaa tə. ^a ¹⁰ Pənaya sikaa, ilena Nepukanəsaa kuu Sowakej na Išo təsəele taa wontu səsəəntv, na í pona Papiloni. Ilena í kpa Sowakej ləlvv tv ke Yosalem na Yuta pə wulav.

Setesiyasi kawulaya na Yosalem icate kuuu

(Awulaa II 24:18-25:21; Selemii 39:1-10; 52:1-27)

¹¹ Setesiyasi ləlvv pusı hiu na koləmaya taa ké i pəsa Yuta wulav ke pusı naanəwa na koləmaya ke Yosalem. ¹² Մրօյց i lapa mpi pə ta maya i Išo Tacaa tə. Haləna Išo yǵətəna-i na Išo kuyǵəvtv teləsulv Selemii nəǵə na í kisi i isayav ke nav. ¹³ Paa na Nepukanəsaa ká lapa na Setesiyasi tuuna Tacaa ke í na Nepukanəsaa inı pa nəǵə pəlvv təm taa tə, Setesiyasi kula Nepukanəsaa tə na í lá lanjpusəj na í kisi Iseyeli Išo Tacaa tə ké məlvv. ¹⁴ Na pə kpejna katəlaa nyvuy nyáma na samaa, na pá lələsəyi isayav, na pá laki piitim ləmpi nyáma acaalətv tənə. Na pá pilisi Tacaa Išo təsəele ke Yosalem. ¹⁵ Pa cəsonaa Išo Tacaa kusa tilla ke təm pəyalə si: I polo í yǵətəna-wə na ma nəǵə. ¹⁶ Ama Iseyeli nyáma foota-wə na pá wonj Išo kuyǵəvtv teləsəlaa, na pá kisi Išo Təm. Ilena Tacaa náa mv-wə na páánə ke katətəlaya, a feina kəle. ¹⁷ Išo yelaa ké na Papiloni wulav na i yoolaa pa wati-wə, na í tv-wəyə pa niinj taa na pá kv Iseyeli yoolaa. Halı pə kpejna Išo təsəele taa, i ta kenti ifepiya na pələla na apalaa na kəkratəlaa pa taa nəǵəlv tə. ¹⁸ Մրօյց pa kuu Išo təsəele wontu səsəəntv na səkpətu tənə, na kpancoou. Na pá kpaɣa wulav na i waalı nyáma pa nyəm na pá pona pə tənaya Papiloni. ¹⁹ Ilena pá nyayasi Išo təsəele na kawulaya təyaya ke kəkə. Na pá yəki Yosalem icate kolunə na wontu kəpantv. ²⁰ Mpa yooı kpisaa tǵə Papiloni wulav kuuwa, na pá pəsi i yomaa, na pə kpejna wulav ləlvv nyáma. Haləna Peesı nyáma kəntə. ²¹ Մրօյց pə lapa isı Tacaa ka heeluv Išo kuyǵəvtv teləsulv Selemii ke təm nti na i kpaalı tə si: Nəǵəlv kaa caya tetv taa ké pusı nitoso na naanəwa. Haləna tə heesəyv waatv tē. Ilena pə læti heesəyv waatvnaa mpa pa taa paasəna tə.

Silusi mpaav hav si pá ηmá Išo təsəele

²² Peesı wulav Silusi kawulaya pənaya kancalaya nyəjka taa ké Tacaa tv i taa si i ká yeləna təm nti Išo kuyǵəvtv teləsulv Selemii ka yǵətəna tə tó lá. Haləna í tó Silusi taa si i kpaaləna nəǵə səsaya ke i kawulaya tənə taa, na pá ηmaa takələsi taa si: ²³ Peesı wulav yǵətəna si, isətaa Išo Tacaa tó ma niinj taa ké tetv tənə kawulasi. Haləna í tó-m si má ηma-i Išo təsəele ke Yosalem ke Yuta tetv taa. Mə tənə mpa mē í ké i yələa tə í məli Yosalem. Mə Išo Tacaa í su-me.

^a 36:9 pusı pələfei naanəwa: Awulaa II 24:8 taa pa yǵətəna tənə si pusı pələfei hiu.

ISƏTƏLASI TƏM TAKƏLAYA

Kətəlutv

Tə naaki takəlaya kanə ka taa si, Peesi wulav səsə Silusi hawa Yuta nyəma ke nəxo si, pá məli pa te Yosalem. Ye pa məlaa de pa tayarı ηmav ke Iso təsele. Ama Yuta nyəma kolontunaa lanə ta heəna Iso təsele nité tə tayarınyu.

Takəlaya kanə ka taa seyesəyü səsəyü ləhku nté si, Iso yəlaa í layası layasəyü mayamaya. İlena pə kaasi na pá tó təntə kəpante.

Isəna pa faya Isətəlası takəlaya tə:

Yuta nyəma mələyü kancaalaya nyəm, titite 1-2

Iso təsele tayarınyu na tə tulyü, titite 3-6

Isətəlası na Yuta nyəma ləlaa pa mələyü, titite 7-10

Wulav Silusi ha nəxo si pá tayarı ηmáv ke Iso təsele

¹ Mpróyú Tacaa tu í taa si í yoosiyi təm nti í ka yəyətəna Iso kuyəyətətə teləsəlv Selemii nəxo təyü Peesi wulav səsə Silusi kawulaya pənaya kancaalaya nyəhka taa. İlena Iso tə Silusi taa si í kpaalı í kawulaya taa na pá ηmaa takəlası taa si, ² Peesi wulav Silusi yəyətəna si: Isətəa Iso Tacaa tūna ma niy taa ké antulinya təna kawulası, na í tu-m si má tayarı ηmav ke í təsele ke Yuta tətü taa ké Yosalem. ³ Mə taa mpa pa kəna í yəlaa taa ləlaa? Iso í wəe pəntənaa waalı na pá polo Yosalem ke Yuta na pá ηmá Tacaa İseyeli Iso ké təyaya. Iso inı í wənnə Yosalem. ⁴ Timpi timpi İseyeli nyəma wəe tə, pá nyəma í ha-wəye liyitee na wəla na wontu lənti na təla, na luyü koləməyü kəcəşh na pá pona Yosalem na pá tayarıhəna Iso təsele ke ηmav.

⁵ Mpróyú Yuta na Pəncaməe pə ləlvə nyəşh nyəma, na kətəlaa na Lefii nyəma, na pa təna mpa pa taa Tacaa Iso ka tūwa si pá polo Yosalem tə pa sūv pa təyi tayarınyu si pa təkki. ⁶ İlena pa colə nyəma ha-wəye nyəyəlvüvü kəpəhku na wəla pə wontu, na wontu kəpəntə lənti na təla. Iso təsele nyəntə nti paa hana luyü koləməyü tə tə paasi.

⁷ Mpróyú wulav səsə Silusi kota Tacaa kətəyā wontu na í mələna Yosalem. Nepukanəsaa ka kuuna-təyi Iso təsele na í su-təyi í mayamaya í təyü kutuluşu taa. ⁸ İlena wulav heeli kpaancoou tə nyənləv Mitəletati si: Cəla wontu ntəyi Yuta nyūyü tə Seesepasaa. ⁹ Wontunaa mpa í cəla-ı təyölə wəla pələntənəa hiü na naanəwa na liyitee nyəyəlvüvü nyəma ke iyaya (1000), na seəsi ke pəyöləyafəi hiü na naanəwa. ¹⁰ Na wəla cəmsənəa ke hiü na naanəwa, na liyitee nyəyəlvüvü təyü nyəhku cəmsənəa ke nasələ na naanəwa (410), na wontu lənti ke iyaya (1000). ¹¹ Pə kəpəntə wəla na liyitee nyəyəlvüvü pə wontu ke iyisi kəkpəsi na nasələ (5400). Mpróyú Seesepasaa na ləlaa pa kəyā wontu nti na pá məli Yosalem.

2

İseyeli nyəma mpa pa luna Pabiloni tə pa həla

¹ Yuta tətü həyəlvüvü nyəma mpa wulav Nepukanəsaa ka kuuna tə pa həla ntə. Pa taa pəyalə mələna Yosalem na Yuta tətü taa, paa wei ké í ıcatə taa. ² Mpa pa kəyā-wə na pá mələna təyölə Solopərəeli, na Yesuwa, na Nehemiya, na Selaya, na Lelaya, na Motokayi, na Pilisəh, na Misipaa, na Pikifayi, na Lehum, na Paana. İseyeli ləlvə nyəma na pa yəlaa həla ntə.

³ Paləsi ləlvüvü nyəma wə iyisi naale na nūnəwa na nutoso na naanəwa na naale (2172).

⁴ Səfatiya nyəma ke ηmənyüvü na nūnəwa na nutoso na naanəwa na naale (372).

⁵ Ala nyəma ke nasətoso na nūnəwa na nutoso na naanəwa na kəkpəsi (775).

⁶ Pəhəti-Mowapü nyəma ke iyisi naale na nūnaasa na naanəwa na naale (2812). Yesuwa na Yowapü pa ləlvüvü nyəma nté.

⁷ Pləm nyəma ke iyaya na ηmənyüvü na nule na naanəwa na liyiti (1254).

⁸ Satu nyəma ke nasənəasa na nūnəwa na nule na kəkpəsi (945).

⁹ Sakayi nyəma ke nasətoso na nūnəwa na nutoso (760).

¹⁰ Pəni nyəma ke nasətoso na nule na naale (642).

¹¹ Pəpəyi nyəma ke nasətoso na hiü na tooso (623).

¹² Asəkəti nyəma ke iyaya na ηmənyüvü na hiü na naale (1222).

¹³ Atonikəm nyəma ke iyaya na nutoso na naatoso (666).

¹⁴ Pikifayi nyəma ke iyisi naale na nule na naanəwa na naatoso (2056).

¹⁵ Atey nyəma ke nasələ na nule na naanəwa na liyiti (454).

¹⁶ Ate nyəma ke pələfəi nūnəwa. Yehisikiya ləlvüvü nyəma nté.

¹⁷ Pəsəyi nyəma ke ηmənyüvü na nūnəwa na hiü na tooso (323).

¹⁸ Yola nyəma ke nūnəwa na naanəwa na naale (112).

- 19 Hasum nyáma ke ηmυnyu na hiu na tooso (223).
 20 Kipaa nyáma ke nunaasa na naanwa na kakpası.
 21 Petəlehəm ıcate nyáma ke nunowa na hiu na tooso (123).
 22 Netofa ıcate nyáma ke nule na naanwa na naatoso.
 23 Anatəti ıcate nyáma ke pələfei nunowa na hiu na naanwa (128).
 24 Asəmafəti ıcate nyáma ke nule na naale.
 25 Kiliyatı-Yeyalim na Kefila na Peeləti pa acaləe nyáma ke nasətosə na nunowa na nule na tooso (743).
 26 Lama na Kəpa pa acaləe nyáma ke nasətosə na hiu na kolum (621).
 27 Mikimasi nyáma ke nunowa na hiu na naale (122).
 28 Petəelı na Ayi pə nyáma ke ηmυnyu na hiu na tooso (223).
 29 Nepo nyáma ke nule na naanwa na naale.
 30 Makpisi nyáma ke nunowa na nule na naanwa na naatoso (156).
 31 Ilam lelu nyáma ke iyaya na ηmυnyu na nule na naanwa na liyiti (1254).
 32 Halim nyáma ke ηmυnyu nunowa na hiu (320).
 33 Lotı na Hatiti na Ono pə nyáma ke nasətosə na nunowa na hiu na kakpası (725).
 34 Yeliko ıcate nyáma ke ηmυnyu na nunowa na nule na kakpası (345).
 35 Senaa ıcate nyáma ke iyisi tooso na nasətosə na hiu na naanwa (3630).
 36 Kətəlaa kpeka ntə. Yesuwa löləη nyáma Yetaya tēsi nyáma wē nasənaasa na nunowa na nutoso na naanwa na tooso (973).
 37 Imēe löləy nyáma ke iyaya na nule na naanwa na naale (1052).
 38 Pasehuu nyáma ke iyaya na nasəle na nule na naatosompəyalaya (1247).
 39 Halim löləy nyáma ke iyaya na naanwa na naatosompəyalaya (1017).
 40 Lefii nyáma kpeka ntə. Hatafəya löləy nyáma Yesuwa na Katəməyeli pele pa nyáma wē nutoso na naanwa na liyiti.
 41 İso təsele yonyoolaa ntə. Asafi löləy nyáma wē pələfei nunowa na hiu na naanwa (128).
 42 İso təsele nənəəsi tanlaa ntə. Salum, na Ateə, na Taləmən, na Akupi, na Hatita, na Sopayi, pa löləη nyáma wē pəyalayafi nunowa na nule (139).
 43 İso təsele taa təma lataa səkpema löləη nyəən nyáma nté Siha, na Hasufa, na Tapawəti, ⁴⁴ na Keləsi, na Siyaha, na Patən, ⁴⁵ na Lepana, na Hakapa, na Akupi, ⁴⁶ na Hakapi, na Samlayi, na Hanan, ⁴⁷ na Kitel, na Kahaa, na Leyaya, ⁴⁸ na Lesen, na Nekota, na Kasam, ⁴⁹ na Usa, na Paseyi, na Pesayi, ⁵⁰ na Asəna, na Meunim, na Nefusim, ⁵¹ na Pakəpuki, na Hakufa, na Haluu, ⁵² na Pasiluti, na Mehita, na Haasa, ⁵³ na Paakəsi, na Sisela, na Tema, ⁵⁴ na Nesiya, na Hatifa.
 55 Saləmən təmle lataa löləy nyáma nté Sotayi, na Sofeletı, na Peluta, ⁵⁶ na Yaala, na Taakən, na Kitel, ⁵⁷ na Sefatiya, na Hatili, na Pəkəleti-Hasepayim, na Ami.
 58 İso təsele taa təmle lataa səkpema na Saləmən təmle lataa löləy nyáma krenta ηmυnyu nunowa na nunaasa na naanwa na naale (392).
 59 Mpa pa luna Papiloni ke Telı-Mela, na Telı-Hası na Kelupi, na Atan, na Imēe tə pa ta pəsi na pá kēsi teu ke pa löləη nyáma na pa cəsənaa təm sı pə huli sı pa kē İseyeli nyáma. ⁶⁰ Pa tənə paə ké Telaya, na Topiya, na Nekota pa löləη nyáma ké. Paa wē nasətosə na nule na naanwa na naale (652).
 61 Kətəlaa ləlaa ka wē kē isı mpa pa ta pəsi na pá hólı sı pa kē İseyeli nyáma tə. Mpeyele Hopaya na Hakəsi na Paasilayi. Mpi pə tə pa yaakaya kantəkaya nyəη ineyə mpə təyole sı İ kraya Kalaati tı Paasilayi pələa taa lelu. ⁶² Paa pəeka mpe inı pa həla ke kətəlaa nyəna taa ké pa ta na. Pə tə ké pa nyəna-wəye asilima nyáma na pá kisinə-wē sı pá taa la kətəlaa təmle. ⁶³ Mıpóy kufəne mayamaya kisinə-wē sı pá taa təyə İso kuhav, haləna kətulu nəyəl ı mayası wala pēe taka nna pa naakəna İso luuy nyəntu tə na í na na pəcə.
 64 İseyeli nyáma mpa pa luna Papiloni tə pa krenta iyisi nule na naale na ηmυnyu nunowa na nutoso (42360). ⁶⁵ Pa taa kaləna təmle nyáma apalaa na alaa mpa paa wē iyisi naatosompəyalaya na ηmυnyu na nunowa na hiu na naanwa na naatosompəyalaya (7337) tə. Pa taa ka wē yonyoolaa apalə nyáma na alə nyáma ke ηmυnyu (200). ⁶⁶ Na krayanəη ke nasətosə na nunowa na hiu na naanwa na naatoso (736), na krayanəη kupəseη*fa* ke ηmυnyu na nule na kakpası (245). ^a wē heku na heku ké. İ ta ké krayanə, pəcə ı ta ke krayaya.
 67 Yooyoonaa ke nasəle na hiu na naanwa na kakpası (435), na krayası ke iyisi naatoso na nasətosə na nunowa na hiu (6720).
 68 Waatu wei pa tala Yosalem timpi İso təsele wēe tə, iləna löləη nyəən nyáma ləlaa ha kuəən na luxu kolumnyu sı pá ηmana İso təsele ke tə lonte kupənte taa. ⁶⁹ Mıpóy pa hawa isəna pa pəsaa tə sı pá ηmana İso təsele. İlena pə lu wula nyəətu iyisi nutoso na kolum (61000), na liyitee nyəətu kiloona iyisi naale na nasəle na nunowa (2500). Na pá ha tətəyə kətəlaa capanaa nunowa (100).

^a 2:66 krayanəη kupəseη: Pa yoosa krayanə na krayaya na pə luli mpi təyə pa yaa mpə. İ

⁷⁰ İlena kətəlaa na Lefii nyəma na mpa pa səhna İso təma tə, na yonyoolaa na nənəəsi tanjlaa na İso təsele taa təmlə lataa səkrəma çaya acaləe nna pa ha-wə tə a taa.

3

Yesuwa na Solopareeli pa tayənəyi İso seev

¹ Mpróyó pə tala isətu naatosompəxolaya nyəh, ilena İseyeli nyəma təna mpa paa məla acaləe taa tə pá koti nəxə kuləmaya ke Yosalem. ² İlena Yosataki pəyalu kətu lu Yesuwa, na i tətətonaa na kətəlaa ləlaa, na Selatəyeli pəyalu Solopareeli, na i ləluxu nyəma pa niki İso kətəya təlate ke ηmav sı pa lakı kətasi nsi kəkə lusa sı təna tə, isı pa kəesəyü İso yulu Moisi kiin taa tə. ³ Paa na pa cəlb piitimnaa caakaya-wəye nyaasəyü tə, pa ηmawa kətəya təlate ke tə lonte taa na pá lakı Tacaa ke kətasi nsi kəkə lusa sı təna təxə tə tə ke tanəη na taanaya. ⁴ Pə waalı ké pa təya cəka acıma isı paa kəesəyü tə na pá lakı kətəya ηka kəkə lusa ka təna təxə təm isəna paa suwa paa kuyaku ηku tə. ⁵ Pə krayaw waatu inı təxə paa sūv paa kuyaku ηku ku kətasi larv ke tam, na nsi pa lakı paa isətu wei i kancaalaya kuyaku tə, na Tacaa acıma kuyəη nyənsı, na luxu kuləmuyü nyənsı. ⁶ Mpu pə yelina na pá caalı kətasi nsi kəkə lusa sı təna təxə larv ke Tacaa ke isətu naatosompəxolaya nyəh kuyaku kancaalaya nyəhku wule, na pá ta tu suta İso təsele kufate kite.

⁷ Pəle pə waalı ké pa caa təmlə nyəma sı pá saakəyi taası na pəe na pá fəli-wə. İlena pá cəla Sıtəη na Tiin nyəma ke təyanaya na konyənyəəm na nim sı pəle pá tilina-wəye kpeηkpelasi kəpəηsi na tənku taa sı pá tala Safəη. Pəesi wulaw səso Silusi hana-wəye pə mpaav. ⁸ Mpróyó pa məla Yosalem taa, na pənaya naale nyəhka isətu naale nyəh siki. İlena Selatəyeli pəyalu Solopareeli, na Yosataki pəyalu Yesuwa, na i tətətonaa kətəlaa ləlaa, na Lefii nyəma mpa pa luna Pəpiloni tə, pa niki təmlə na pá ləsi Lefii nyəma mpa pa tala isı pusi hiu na waalı tə sı pá paasəna İso təsele ηmav. ⁹ Mpróyó Lefii tu Yesuwa na i pəyalaa na i tətətonaa, na Hotafıya ləluxu tu Katəməyeli na i pəyalaa pa kpeηta nəxə na pá mv İso təsele təmlə lataa paasənav. Na Henatati ləluxu nyəma Lefii nyəma səna-wə.

¹⁰ Waatu wei İso təsele ηmalaa su kite, ilena pá kəna kətəlaa na pá suu pa kətəya wontu na Lefii nyəma mpa pa ké Asafi ləluxu nyəma tə na akantəe na cəməη na pá saη Tacaa isı İseyeli wulaw Tafiiti ka suw tə. ¹¹ İlena pá saη Tacaa na pá puyələyi-ı na pá yooki yontu na pá kaasəyi təma sı: Tacaa wə teu, na i səəlyu ke İseyeli fəi tənaya. Mpróyó samaa ná puyələ-ı tətə na kawilitası səəsənsı. Mpi tə, pa su pa İso təsele kite.

¹² Mpróyó kətəlaa na Lefii nyəma pəyalə na ləluh nyəh nyəma kəkpatəlaa mpa paa nyəma İso təsele kəpəntə tə pa wiıwa təkpoə ke saa wei pa təjna kufate kite ke suw tə. Ama ləlaa ná wilitaya ké na ləηhəlumle səəsəle. ¹³ Halı yulu u pəsəyi na i fəya ləlaa ləηhəlumle na kawilitası na ləlaa wulla. Mpi tə, pa makəya kapusi səəsənsı ké na pá nuiki pooluη.

4

Yuta nyəma kolontunaa səηsa İso təsele ηmav

¹ Mpróyó İseyeli nyəma kolontunaa nuwa sı, Yuta na Pencaməe pə nyəma kəmna Pəpiloni, na pá ηmaaki timpı paa se Tacaa İso tə. ² İlena pá polo na pá məyana Solopareeli na ləluh nyəh nyəma na pá ta-wə sı: Tá luxu wə sı tə səna-məye İso təsele nıte tə ηmav. Ta məyama tə seəkaya İso kuləm inəyi na tə lakı-ı kətasi ke hatoo kuyəηku Asilii wulaw Asalatəη kəna-təyü cəne tə.

³ Ama Solopareeli na Yesuwa na İseyeli ləluh nyəh nyəma ləlaa pa cəwa sı: Pə ta mənə sı i səna-tə na tə ηma tá İso ke təsele. Ta tike tu ηmana-ı. Mpi tə, pə ké tá İso Tacaa təsele ké. Pəesi wulaw səso Silusi məyama ka su mpróyó.

⁴ Mpróyó kolontunaa mpe pa məyasaa sı pa nyaasəyi Yuta nyəma na pá yəli pa apəltu na pá yele İso təsele ηmav. ⁵ Haləna pá ha wulaw waalı nyəma ke liyitee sı pá wakəli Yuta nyəma təmlə ke pə krayaw Pəesi wulaw Silusi pəəle haləna pə tala Taliyusi waatu.

Pa kula Yuta nyəma waalı ke wulaw Atakəsəsee kin

⁶ Mpróyó Yuta nyəma kolontunaa ηmaa Atakəsəsee ke takəlaya ke i kawulaya kancaalaya waatu na pá suu Yosalem na Yuta tətü nyəma ke təm.

⁷ İlena Piselam, na Mitəletati, na Tapəyeli, na pa taapalaa pá ηmaa wulaw Atakəsəsee tətə na Alaamee təm taa na tə ηmaatu pəe.

⁸ Mpróyó həyöləyü ηku ku kufənee Lehum na i takəlası ηmaalo Simesayi pa ηmaawa wulaw Atakəsəsee tətəyü Yosalem təm sı:

⁹ Təya həyöləyü kufənee Lehum na i waalı tu Simesayi, na tá taapalaa mpa ta tə wə Tin, na Afasataki, na Taapeli na Afalası, na İlekı, na Pəpiloni, na Susı, na Təha, na İlam pə həyöləη taa tə. ¹⁰ Na yəlaa ləlaa mpa Asilii wulaw səso ləlv Asənapaa ka krayaa na i su Samalıi acaləe taa na İfəlatı pəyü tətü kəkəsətu nti tə wəna ilim tətüle həyöləyü tə tə na ləntənaa tə.

¹¹ Pə takəlaya ηke ka taa təm nté si: Tacaa wulaw Atakəseseεε, taya nyá təmle nyóma mpa pa wəna İfəlatı pəyo kotej na çəne təo tə.

¹² Ta heeliyina-η si Yuta nyóma mpa pa lu nyá te tə pa tala Yosalem çəne na pa taa wεε si pa tayənəyi yəlaa asayaa na təo kullaa icate nteye ηmau. Halı pa tēma kolunja kite ke tayənəyu na pá ηmaaki. ¹³ Tacaa, nyi teu si ye yəlaa pane pa ηmá pa icate na tə koloosi, icate nyóma kaa tasa lampuunaa felyon na liyitee kaa wεε kawulaya krancoou taa. ¹⁴ Pə təo ké ta mpa tə lapa nyulelen na tə ké nyá təmle nyóma tə, ye tə nyənəyi isəna paa tuyona-η tə pə wuki-tu. İle tə mayasəyi ké si ¹⁵ n̄ preekı nyá caanaa takəlası kərəηsi taa, n̄ ká mayana si icate tənε tə yəlaa ké asayaa ké. Tuu tə tə yəlaa ta hεəsi wulaw səsə na həyöləyu kufənεε ke wakəlyu, na tə yəlaa kuləyi tēma təo ké tam ké. Pə mayamaya pə təo ké tə yəkaa. ¹⁶ Tacaa, tə kraaləyi-η si, ye icate tənε na tə koloosi pə ηmawa, n̄ kaa pəsi İfəlatı pəyo həyöləyu kənε.

Wulaw Atakəseseεε kvcəcotv

¹⁷ Wulaw səsə ηmaawa kufənεε Lehum na ı takəlası ηmaalu Simesayi na pa taapalaa mpa pa sıu Samalı na İfəlatı pəyo kotej tetu taa tə si: Ma nyóma mε, ma sεε-mε.

¹⁸ Takəlaya ηka ı ηmaa-m tə pa teləsa-ke na pa kala-m. ¹⁹ Ma yəlaa na pa preekı icate nte tə təm na pá nā tampana sı hatoo tə, Yosalem icate nyóma kuləyi awulaa təo ké tam ké. ²⁰ Pə kaasa icate n̄tε tə, awulaa napəlı pa təkayana kawulaya na pá ηmakələyi həyöləyu ηku ku nyóma, na pá mnyı-wεye lampuunaa na pá feləyi-wε na pəcə pá suuki pa tetu taa. ²¹ Mpu tə, ı heeli Yuta nyóma sı pá səj na má hawa nəyo de pəcə paa ηmá. ²² İ paasəna teu yoo, ı taa too təm nti tə təo. Pə taa kəo na pə tasa-tuyu wakəlyu təo.

²³ Too sıu Lehum na ı takəlası ηmaalu Simesayi na pa taapalaa pa kaləyu wulaw takəlaya tə, pu lakı-wεye ləj. Tənağa pa pola kprakpa na pá cáalı Yuta nyóma na təm nti tə toj sı pá yele ηmau.

Pa tayənəyi İso təseεle ke ηmau

²⁴ M̄pəyo Yosalem İso təseεle ηmau səjəna haləna pə tala Pεəsi wulaw Taliyusi kawulaya pənaya naale nyəηka.

5

¹ M̄pəyo koyaku nakolı İso koyəyətutu teləsulə Asee na İtoo pəyalu İso koyəyətutu teləsulə Sakalı pa polaa na pá yəyətəna Yuta na Yosalem nyóma na İseyeli İso nəyo. ² İlena Selatəyeli pəyalu Solopapεeli na Yosataki pəyalu Yesuwa pá niki İso təseεle ηmau ke Yosalem, na İso koyəyətutu teləsəlaa səna-wε.

³ Tənağale İfəlatı pəyo həyöləyu kufənεε Tatənayi, na Seta-Posənayi, na pa taapalaa pa polaa na pá pəəsi Yuta nyóma sı: Awe ha-mεye mpaav sı ı ηmá İso təseεle na koloosi? ⁴ Pə wεε sı ı heeli-tuyu mpa mpa pa ηmaaki isəntə tə pa həla.

⁵ Ama İso wε Yuta nyöyu nyóma waalı, de pa ta pəsi pá səjı pa təmle, haləna pá heeli wulaw Taliyusi ke pə təm na ı cə-wε.

Yuta nyóma kolontunaa kula pa waalı

⁶ Takəlaya ηka İfəlatı tetu kufənεε Tatənayi na Seta-Posənayi na ı taapalaa həyöləyu nyəəj nyóma pa ηmaa wulaw səsə Taliyusi təyələ ⁷ sı:

Tacaa wulaw səsə Taliyusi, tə sεε-η, nyana tetu.

⁸ Tə pola Yuta ke İso təseεle təjmale na tə mayana pa təjna-tεye ηmau na pεε kusaakεε. Pa kama kpenkpelası ke koloosi taa. Pa təmle tewaya, na tə təjna lapu ke ləjləj. ⁹ M̄pəyo tə nawa nyöyu nyóma na tə pəəsi-wεye wei ı ha-wεye nəyo sı pá ηma İso təseεle na pə koloosi tə. ¹⁰ Halı tə pəəsi-wεye mpa pa ké təmle nyöyu nyóma tə pa həla sı tə ηmaaki na tə kəna-η. ¹¹ İlena pá cə-tu sı: Tə ké isəta na ate pə İso təmle nyóma ké. Tə kusəyi İso təseεle nte İseyeli wulaw səsə nəyölə ı ka ηmawa ləjtaa təyo. ¹² Ama tı caanaa kusa isətaa İso pááná na ilé ı tu-tuyu Papiloni wulaw Nepukanəsaa nin taa na ı wakəlı İso təseεle n̄tε, na ı kuu yəlaa na ı tēna ı tε. ¹³ Pə waalı ké wulaw Silusi ná ha nəyo ke ilé ı kawulaya pənaya kancaalaya nyəηka taa sı tə tayanı-tεye ηmau. ¹⁴ Nepukanəsaa ná kuu İso təseεle n̄tε tə taa wəla na nyəyətə kəpantu na pə wəntu ké, na ı pona Papiloni na ı sı ı tuyu kutuluğu taa. Ama wulaw səsə Silusi ná kraya-tı na ı cəla Seseapasaa wei ı krawa Yuta kufənεε tə. ¹⁵ Na ı heeli-ı sı: İ polo ı ηma İso təseεle nteye tə lonte kəpante taa. İlena pá sı wəntu ntəyi pə taa. ¹⁶ Mpu pə lapəna na Seseapasaa polo Yosalem na ı taalı İso təseεle kite. Pə krayaw waatu inı tə pa təmle təjna pote ké. Ama pə ta tēnta. ¹⁷ Pənente ta caa, yele na pá preekı Papiloni kawulaya takəlası taa na tə ná sı Silusi ha nəyo ke tampana sı pá ηma Yosalem İso təseεle n̄tε yaa isəna. Ye n̄ tēma mpu, de n̄ heeli-tuyu nti n̄ mayasaa tə.

6

Wulaw Taliyusi kvcəcotv

¹ Mpróyó wulaw səsə Taliyusi tó yəlaa sı pá preekı Papiloni icate taa ké timpri pa sukı ləh takələsı na wontu kəpəntu tə. ² Ama Metii həyələyüv kolonja icate İpatanı taa ké pa hii takələya nakəli na pá ηmaa ka taa sı:

³ Wulaw Silusi ka kpaala ı kawulaya pənaya kancaalaya nyəhka taa sı, paa tayanı İso təsele ηmau ke tə kite kəpəntə təo ké Yosalem na pá lakı tə taa ké kətasi. Tə kəhkoləmənə ká wəe məetələnaa hıu na naanəwa na tə wəh ke mpə tətə. ⁴ Paa ηma pəe kusaakee ke ceesı tooso ké, na kpenkpelasi ke cəeyə. Kawulaya kpancoou liyitee ke paa lana. ⁵ Wula na nyəyətüv kəpəntu wontu ntı wulaw Nepukanəsaa ka kpaaya Yosalem İso təsele taa na í pona Papiloni tə, paa məhna-tı na pá su-təyi tə lona taa.

⁶ Mpróyölə Taliyusi ηmaa takələya ke İfəlatı pəyö tetü nyöyü tü Tatənayı na Seta-Posənayı na pa taapalaa həyələyüv nyöyü nyəma sı: İ yele təm ntı. ⁷ Pə wəe sı pá yele Yuta nyəma ké təpəmm na pá ηma İso təsele. Tetü tü na Yuta nyöyü nyəma í səna na pá ηma-təyē tə lonte kəpəntə taa. ⁸ Ma caa sı í səna-wəyē tə ηmau taa, na í feñ na í ləsəyi kawulaya kpancoou taa lampuunaa mpa yəlaa fəlaa tə na í cələyi-wē, na təmlē í taa səñ. ⁹ İ paasəna tēu na í cələyi Yosalem kətəlaa ke mpi pa nyuləyi tə, isü latəcənaa na iwaanη na iwəesı nsi pa lakəna kətasi ke isətəa İso tə, na təyənaya na təm na nım. ¹⁰ Waatu inəyi paa pəsı na pá lakı İso ké kətasi nsi sı wē-ı səəsətə tə, na pá sələməna wulaw səsə má na ma pəyalaa. ¹¹ Ye wei ı ta təñ ma təm tənē, maa yele na pá ləsı ı təyaya tesika na pá siki na pá həkə-ı ka nyöyü taa na pá pəsı ı təyaya ke hute. ¹² Ye wulaw nəyölü yaa piitim napəli pə caa pə yoki İso təsele nté yaa pə kisi ma təm, İso wei inı ı wē Yosalem tə inı ı ka həna pəntu ηkpañyüv. Taliyusi má, ma suna mpə. İ təñ tə tənə tətətete.

¹³ Mpróyó İfəlatı pəyö tetü nyöyü tü Tatənayı na Seta-Posənayı na pa taapalaa pa tənə Taliyusi təm ntəyi teitei.

İso təsele tölvyv

¹⁴ Mpróyó İso kuyəyətütü teləsülə Asee, na İtoo pəyalü İso kuyəyətütü teləsülə Sakalı pa tasa Yuta nyəma ke apalətu na pá tēesı İso təsele ηmau na alaafəya, isü İseyeli İso ka suv na Pēesı awulaa səsə Silusi na Taliyusi na Atakəsēsēe paa yəyətüv tə. ¹⁵ Mpróyó pa tēesa İso təsele ηmau ke pa tē isətü Ataa kuyēyē tooso wule ke Taliyusi kawulaya pənaya naatosə nyəhka taa. ¹⁶ İlena Yuta nyəma tənə, paa kətəlaa na Lefii nyəma lələa mpa pa luna Papiloni tə, pa təyö İso təsele tölvyv acıma na lañhölümle səsəle. ¹⁷ Na pá la Tacaa ke kətaya ke wölē nteyē latəcənaa nınəwa (100), na iwaanη ke ηmönuyü (200), na iwēesı ke nasəle (400), na pəñtüləñ ke naanəwa na naale. Paa İseyeli kpekəle nteyē kolumuyü, sı İso í husı pa tənə pa isayatu. ¹⁸ Mpróyó pa fəya kətəlaa na Lefii nyəma ke kpeka na pə kēsənə pa təma ke İso təmlē taa ké Yosalem ke teitei isü pa kēsəyüv Moisi takələya taa tə.

Yuta nyəma təki Tēev acıma

¹⁹ Mpróyó pa tənə mpa pa luna Papiloni tə pa təyö Tēev acıma ke pa pənaya naale nyəhka isətü kancaalaya nyəñ taa. ²⁰ Na kətəlaa na Lefii nyəma pa kəpəntı na pá la nyəñ təo asilima kēeləyüv kətaya na pa tənə pá wē tənəññ. İlena Lefii nyəma ku pa na kətəlaa na İseyeli nyəma pa təo ké Tēev acıma iwēesı isü pa tı lakı tə. ²¹ Mpróyó mpa pa luna Papiloni tə, na mpa pa kisa cefelitu na pá kəpəntənə pa tətətnaa ke İseyeli İso sēev taa tə pa tənə pa təyö Tēev acıma. ²² Pə waalı ké pa təyö kəkösüm fei kakalası acıma ke kuyēyē naatosompəyöləyā na lañhölümle. Pa lañhölümle nyöyü nté sı Tacaa ka lapə na wulaw lañlē heēna-wē. Mpə pə hana-wəyē apalətu na pá niki İso təsele ηmau.

7

Kətulə İsatəlası təm

¹⁻⁶ Pēesı wulaw səsə Atakəsēsēe kawulaya waatu taa ké nəyölü wei pa yaa sı İsatəlası tə ı luna Papiloni. İ ka ké Selaya pəyalü ké, ı lölüv nyəma nté kətuləv səsə Aləñ, na İlasaa, na Pənhası, na Apisüwa, na Puki, na Usı, na Selaya, na Melayətı, na Asaliya, na Amaləya, na Ahitupi, na Satəki, na Salum, na Hilikiya, na Asaliya. İsatəlası ka nyəmá takələsı kalöyü ké na í nyəmá İseyeli İso kiññ wei ilē ı ka hula Moisi tə. Tacaa ka lapaya na İsatəlası nyöyü kulı, na í sələma wulaw ke mpi ilē ı la-wı. ⁷ Waatu wēe İseyeli yəlaa, na kətəlaa, na Lefii nyəma, na yonyoolaa, na İso təsele nənəəsı tənlaa, na pə təmlē nyəma səkpema mələ Yosalem ke Atakəsēsēe kawulaya pənaya naatosompəyöləyā nyəhka taa ⁸ təyö İsatəlası tala Yosalem ke pa kiññ ke isətü kakpası nyəñ taa. ⁹ İsatüv kancaalaya nyəñ kuyaku kancaalaya nyəñku ke ı ka suwa sı ı ká kulı Papiloni. İlena İso kenti ı təo na í tala Yosalem ke isətü kakpası nyəñ kuyaku kancaalaya nyəñku. ¹⁰ İsatəlası ka sēsə isələ na Tacaa təm kalöyü ké, na tə taa welisuyü, na í təkə-tı na í sēyēsəyi İseyeli nyəma ke İso kiññ na ı kusəsütü.

Təma nna Atakəsēsēe tü İsatəlası tə

¹¹ Takəlaya ηka wulav Atakəseseη ηmaa kətulv Isətəlası wei ι ke Tacaa kiinj na ι kotututu pə tu təyələ sı:

¹² Maγa awulaa wulav Atakəseseη, má ηmaana takəlaya kaneyə isətəa Isə kiinj nyəntv kətulv Isətəlası.

¹³ Ma caa sı pá yele ma tetv təna İseyeli nyəma mpa pa səla Yosalem pote tə na nyana-we í tē. Pə krayav Isə təmlə sənləa na kətələa na Lefii nyəma tə. ¹⁴ Ma maγamaγa na ma layatu tasələa naatosompəyoləya tə tiliyina-η Yosalem ke Yuta tetv taa na í ná isəna yələa paasəyəna nyá Isə wei ι kiinj n toka nyá niñ taa tə ι təm tə. ¹⁵ Pəyēle tu cələ-η wula na liyitee nna má na ma layatu tasələa tu ha Isə wei ι tēsēle we Yosalem taa tə. ¹⁶ Na í krentəna tətəyə liyitee na wula wei Papiloni həyəlvyu nyəma caawa na nna İseyeli nyəma na kətələa na Isə təmlə sənləa hana luγu koləmvuγv sı pá taγanəna Isə tēsēle tə. ¹⁷ Ye n tala təna n ká yana latəcənəa, na iwaan yaa iweesi, na pə təna mpi n ka lana hatəmvtv kətəsi na sulum pə nyənsi ke ma Isə kətəya tətəle tə ke Yosalem tə. ¹⁸ Pə waadı ike nyana nyá taapalaa í ká lana liyitee na wula kukaasv ke isəna Isə ká huli-me tə. ¹⁹ İlena n sı Isə tēsēle taa ké Isə nyənəsi nsi pa cələ-η tə. ²⁰ Ye pə weē sı í tasa pulərvuγv yavv ke pə təm taa, ike kawuləya kpancoov taa ké n ká ləsi na í yana.

²¹ Mpróyú wulav səso Atakəseseη tasaa sı: Ma tvyi İfəlati pəyə ilim tətule təo tetv kpancoov nyəma təna sı ye isətəa Isə kiinj nyəntv kətulv Isətəlası í sələma mpi pá lapı-ı-wəyi teitei. ²² Pá cələ-ı liyitee nyəyət v ke tənənəa tooso, na təyənəya ke tənənəa iyisi hiu na naanwəa (30000), na sulum ke liitilinaa iyisi liyiti (4000), na nim ke liitilinaa ke iyisi liyiti (4000) tətə, na təm ke isəna pa sələa tə. ²³ Paa la isv Isə taa Isə keesvuyv ι tēsēle təm təyə teitei ké, pəcó pə taa kəo na Isə muna ma maγamaγa yaa ma ləlvuγv nyəma yaa ma tetv nyəma na pááná. ²⁴ Pələ pə paasi tə kpaaləyi kpancoov nyəma təna sı pə fei sı pá mv lampuu ke kətələa yaa Lefii nyəma yaa yonyoolaa yaa Isə tēsēle nənəəsi tanlāa yaa Isə tēsēle təmlə nyəma səkpəma taa nəyəl v.

²⁵ Isətəlası nyaa la isv Isə wei ι ləmaγasēē n wəna tə, na í kpa mpa paa huəkəna pəyə ilim tətule təo nyəma mpa pa təna pa nyəma nyá Isə kiinj tə, na mpa pələ pa ta nyəmı-ı tə, n huli-wəyē-ı. ²⁶ Ama ye wei í kisa Isə na wulav pa kiinj ke təkuyv pa hə ι ηkranvuyv isv pə mənəa tə. Paa kuyv, paa təyənvyv, paa ι wənav ləkəy v, yaa saləka təy v.

Isətəlası sēv ke Isə

²⁷ Mpróyú Isətəlası sēwə Isə sı: Ma sēē ta Səso Isə Tacaa ke timpi n təwə wulav səso taa sı í kəst Yosalem Isə tēsēle nyuvv tə. ²⁸ Tacaa n lapə-m kəpantv ke wulav na ι layatu tasələa na ι waalı nyəma səsa pa isentaa. İlena nyá kentuyv mprı pə səsoı maγa apalotv, na má kpeyeli İseyeli nyuvv nyəma təna, na má na-we tə polo Yosalem.

8

Isətəlası taapalaa

¹ Mpróyú Isətəlası yəyətəa sı: Má na yələa mpa tə lu Papiloni na tə polo Yosalem ke wulav səso Atakəseseη kawuləya waatv taa təyələ:

² Penhası ləlvuγv tə Keesəm, na İtamaa ləlvuγv tə Taniyēeli, na Tafiiti ləlvuγv tə Hatusı,

³ na Sekaniya pəyalaa taa ləlv na Paləki ləlvuγv tə Sakalı na ilé ι ləlvuγv taa yələa ke nūnwəa na nule na naanwəa (150).

⁴ Na Pahatı-Mowarv ləlvuγv tə Selaya pəyalv İliyohenayı na pə səosəna yələa ηmuvvuyv (200).

⁵ Na Satu ləlvuγv tə Yasiyeli pəyalv Sekaniya na yələa ke ηmuvvuyv nūnwəa (300),

⁶ na Atinı ləlvuγv tə Yonatan pəyalv İpeti na yələa ke nule na naanwəa,

⁷ na İlam ləlvuγv tə Ataliya pəyalv Yesaya na yələa nutosv na naanwəa,

⁸ na Sefatiya ləlvuγv tə Mikayēli pəyalv Sepatiya na yələa nūnaasa,

⁹ na Yowarı ləlvuγv tə Yehiyeli pəyalv Opatiya, na yələa ηmuvvuyv na pələfei hiu (218),

¹⁰ na Pani ləlvuγv tə Yosifiya pəyalv Selomit na yələa nūnwəa na nutosv (160),

¹¹ na Pepayı kpekalə tə Pepayı pəyalv Sakalı na yələa pələfei hiu na naanwəa,

¹² na Asəkati ləlvuγv tə Hakatan pəyalv Yohanan na yələa ke nūnwəa na naanwəa (110),

¹³ na Atonikam ləlvuγv nyəma kantəkəya nyəma İlifeləti na Yehiyeli na Semaya na yələa nutosv,

¹⁴ na Pikifayı ləlvuγv nyəma Utayı na Sakuu na yələa nutosv na naanwəa.

Yosalem pote mpaav taγanvyv

¹⁵ Mpróyú Isətəlası tasaa sı: Ma kpeyela yələa tənəya ləov ηku kv təyəyənə Ahafa tə kv nəyə na tə siki tənəya kuyēη tooso. Tənəya ma paasənəa sı sənləa na kətələa paa we pə taa. Ama Lefii tu nəyəl v í fei. ¹⁶ Ntəna má tu təmlə ke nyuvv nyəma İliyēsē na Aləyeli na Semaya na İlənatan na Yalıpı na İlənatan na Natan na Sakalı na Mesulam na kiiu seyəsələa naale, Yoyalıpı na İlənatan ¹⁷ na má heeli-we sı: İ polo Kasifiya nyəma nyuvv tə İtoo tē na má keesi-meγē nti í ká heeli í na ι taapalaa na Isə tēsēle sənləa mpa pa we təna tə. İlena í kəna-tvyv tá Isə tēsēle təmlə lataa. ¹⁸ Mpróyú tá Isə kenta tá təo na pá pəsi na pá kəna Malii na Lefii pa ləlvuγv tə Selepiya. Yakərv pəyalv kele, ι pəyalaa na ι newaa pa we pələfei hiu. ¹⁹ İlena pə səsoı Meləli ləlvuγv tə Hasapiya na

Yesaya na i newaa na pa pəyalaa, pa we hiiu. ²⁰ Na pá kəna tətəyo yəlaa ηmυnυyυ na hiiu (220) mpa pa ləsa ləso təsele sənləa səkpema taa tə. Mpe inəyi Tafiiti na i taapalaa paa cəla Lefii nyəma.

²¹ Mpróyó ma tama si tə həkə nəsəsi ké tá tənaya Ahafa ləso nəyo təna, na pé hólí si tə pasa ta təyi ta ləso isəntaa, na ilé i yele na tá na tá nyəma na tá wontu na tá mpaav la teu. ²² Pu we-m fəele si má yəyoti wulav na i yele na yoollaa na kpaçanəη çaylaa su-tuyυ tá kolontunaa təə. Ama tə heela-i təfoo si tá ləso kentiyi i yəlaa təna təə ké, na i mvyυ pááná na mpa pa ləəki-i tə. ²³ Mpróyó tə həkə nəsəsi na tət sələmi ləso si i waasi-to na ilé i mvυ tá kəsələmυtu.

²⁴ Pə waali ké ma kpaça kətəlaa səsaa taa ké naanowa na naale, na pé səsəna Selepiya na Hasapiya na pa taapalaa ke naanowa. ²⁵ ləna má mayasi pa isəntaa ke liyitee nyəyətυ na wula na wontu kəpantu nti wulav səsə na i layatu tasəlaa na i waali nyəma na tətυ taa ləyeli nyəma ka hawa si pá ηmana tá ləso təsele tə. ²⁶ Na má cəle-weye liyitee nyəyətυ ke tənənəa hiiu na tə wontu ke tənənəa tooso, na wula ke tənənəa tooso tətə, ²⁷ na wula cəmsənəa ke hiiu, pa liyitee we isυ wula nyəyətυ iyayə, na nyəyəluyυ kəsəemvyυ həsəsi nsi si tewa isυ wula na si mvyυ kəkə təyo naale. ²⁸ Mpróyó ma heela-we si: Teitei isυ mə kev ləso təmlə lataa tə, mpu tətəyo wontu tənə tə ké ləso nyəntυ. liyitee na wulanəa pé ké luyυ kolomvyυ kəcəəυ ηku yəlaa lapa mə cəsənəa ləso Tacaa təyo. ²⁹ I paasəna kpaçcoou ηkvyυ teu, haləna Yosalem. I tala təna ilé i mayasi-təyi kətəlaa səsaa na Lefii nyəma na ləbη nyəəη nyəma pa isəntaa ké ləso təsele kutuluy lələη taa.

³⁰ Mpróyó kətəlaa na Lefii nyəma pa paasəna wula na liyitee nna pa mayasa mpu tə, na wontu kəpantu nti na pá pona-təyi Yosalem ke ta ləso təsele taa.

Isətəlası-we pa tate ke Yosalem

³¹ Mpróyó tə kula Ahafa ləso nəyo ke isətυ kancaalaya nyəη kuyeyη naanowa na naale nyəηku wule na tə tē Yosalem. Tá ləso ka we tá waali ké tá mpaav tənə taa ké na i təyənəyi tá kolontunaa na ηmulaa mpa pa cəsəy-i-to tə. ³² Tə tala Yosalem ləna tət həsəsi kuyeyη tooso. ³³ ləna tə mayasi liyitee nyəyətυ na pé wontu kəpantu ke kuyaku liyiti nyəηku wule ke tá ləso təsele taa na tə cəla Uliya pəyalυ kətəlu Meleməti wei na Pənhası pəyalυ ləsaəa paa wee tə, na Lefii nyəma Yesuwa pəyalυ Yosapatı na Pinuwi pəyalυ Noyatiya. ³⁴ Mpróyó pa kala pé təna na pá mayasi na pá ηmaa.

³⁵ Pa təna mpa pa lina Papiloni tə mpe pa lapəna ləso ké kətasi na ləyeli nyəma tənə hətə taa ké latəcənəa naanowa na naale na i waay ke nunaasa na naanowa na naatoso, na pá la kətasi nsi kəkə lusa si tənə təyo iwəsəsi nutoso na naanowa na naatosompəçəlayə, na isayatu husuyυ nyənəsi ke pəηtəluη naanowa na naale. Tacaa ke pa wəpa wontu nti tə tənə. ³⁶ Pəle pə waali ké pa kəsəsi nti wulav təwa lfəlatı pəçə na ilim tətəle tə tətυ nyəəη nyəma tə. ləna pəle pá sənə ləyeli nyəma ke ləso təsele ηmaυ təm taa.

9

Yuta nyəma payale kpaçav ke kpaı alaa

¹ Pəle pə waali ké nyuyυ nyəma napəli pa kəma na pá heeli-m si paa ləyeli nyəma yaa kətəlaa yaa Lefii nyəma, pa ta fayana tətυ nyəma ma ta nyı isənəa, pa kəena acaalətu nti Kanaay nyəma na Hiti nyəma na Pelliisi nyəma na Yepusi nyəma na Amoni nyəma na Mowarυ nyəma na İcipiti nyəma na Amolii nyəma pa laki təyo. ² ləyeli nyəma na pa piya pa kpaça piitimnaa mpe pa taa ké alaa ké, haləna pana kpaı nyəma mpe pa piitim siti. Pə taya nyuyυ nyəma na səsaa mpe pa caaləna kətəkəsətu ntəyi lapυ.

³ Waatu wei ma nu təm nti, ləna ma lanjle pəsı na má cəli ma kpaı na ma wontu, na má kpesı ma nyəsəsi na ma tantuyυ na ma təli tamaya ⁴ ke mpu, haləna saa wei pa laki taanaya kətaya tə. Mpróyó ləyeli nyəma mpa pa tənə pa nyanayə si ləso ká hə mpa pa luna Papiloni tə pa ηkpaηuyυ ke pa isayatu təə tə, pa kəma na pá kotina-m.

Isətəlası sələmənəv ke asayaa

⁵ Mpróyó ma kula taanaya kətaya waatu na ma lanjəəsəle íntə, na ma təə na ma wontu kəcələtu nti, na má luy akula na má təye ma ləso Tacaa ke niη ⁶ na ma sələmı-i si: Hai, ma ləso, ma lanjle wakəlaa ké, fəele u tisiyi si má kusi ma isə na má nyənı-η. Hai, tá isayatu kaa huçule ké na tət kaləsənə isətənyυ na tət liki-to. ⁷ Too pə kpaçav tá caanəa pəle taa na pé suna sanja tə tə lapa isayatu səsəntυ ké. Pə təə ké awulaa kpaı nyəma ηmakəla tá na tá awulaa na tá kətəlaa na pá yoona-to na pá kuu tana tá wontu isυ sanja pə weυ isəntə tə. ⁸ Ama nəənəə Tacaa tá ləso nyá, nyá hula-tuyυ pəlele ke wee naale na í yele si tá taa kukaasaa i məli na pá çayə nyá tətυ taa na í çə-tuyυ tá yomle na tá isəntaa hətı na tət feesi təfəvυ. ⁹ Tampana təə, tu ké yomaə ké, ilé tá ləso nyá, i ta lə-to. Nyá yelina na Pəsəsi awulaa səsaa na tət pətəətəle na pá yele si tət məli tá wule taa, na tət kusi nyá təsele ncaale na tət weena təcəsəle kəpante ke Yosalem na Yuta taa.

¹⁰ Təv, tá ləso, wentiyı tu tasa yəyətuyυ ke tənə tə təv? Tə taa təkı nyá kəsəsuto ¹¹ nti n tələsa-to na nyá kuyəyətətυ tələsəlaa nəyo tə. Halı n ka kpaala-to si tətυ nti tət taa tə puki mpu tə tət ké asilima ké. Tə yəlaa ké acaaləη ké, ləna pá suuli-təyi acaalətu. ¹² Pəcə tə taa ha tá pəelaa ke tət

nti tə yəlaa piya yaa tē caa pa pəelaa ke tā pəyalaa. Pəyele tē taa pəeki pa alaafəya yaa isəna pu cayana-we tē. Waatu inəyi tu pəsi yəlaa tōjtunaa, na tetu tənə tē nyəma pəsi tā na tē piya tā nyəm. ¹³ Hai, Tacaa, tā yaasi isayau na tā kawalaya səsaya kənnə-tuyu wahala inə, paa na mpv n ta kəsəna tā isayatu na n feli-tv. Halı tayə n kaasaa na n mələna-tuyu cənə. ¹⁴ İle isənaya tu tayanı kisuyu ke nyā kusəsutu na tā na acaaləh piitim mri tē kəkəkəyi təma? Ye tə lapa mpv, n kaə mu pāānā na n kpiisi-tv? ¹⁵ Saŋa isəntə, kupantu səsəntu ke n lapa-tv, na n yele si tā taa kəkaasaa i wəena weesin. Tə səhna nteyē nyā isəntaa na tā isayatu, pəcə pə fei si n yele yulu ke mpv na i weesyū.

10

Yuta nyəma təyənuy ke krai alaa

¹ Waatu wei Isətəlası nā luŋa İso təsəele isəntaa na i sələməyi na i wiikina İso si i waasi-we, iləna İseyeli nyəma tuutuuma, apalaa na alaa na piya pā kotina-i, na pā wii təkpuo. ² Mṛpūyū İlam luluyn tv Yehiyeli pəyalv Sekaniya təma İsətəlası si: Tə pəntəna İso kē səsəm ke timpi tē kṛaya alaa krai nyəma təy. Paa na mpv tv İseyeli nyəma wəe na pā tēləy. ³ İle pə wəe si tē su nəsəi ke İso isəntaa na tē təyənı alaa mpe pa təna na pa piya. Tu təh layatu nti nyana mpa i təhəyi İso kusəsutu ke teu tv i tāsə-tv təy. Pə wəe si tē təkı İso kiıu kē. ⁴ Mpv tv, kulı na n təkı təm ntəyi niŋ naale. Ta səlv puwa si tu wəe nyā waalı, taa la sika.

⁵ Mṛpūyū İsətəlası kulaa na i tv kətəlaa nyuy nyəma na Lefii nyəma na İseyeli nyəma təna si: İ su nəsəi si i ká təh nti Sekaniya yəyətəa tē. İlena pa təna pā su mpv. ⁶ Mṛpūyū İsətəlası kula İso təsəele kataya taa na i polo İliyasipi pəyalv Yohanəh tē na i caya. İ lanje wakələna i taapalaa isayatu səsəntu ke katətəlaya, haləna i kisi təyənaya na ləm.

⁷ İlena pā heeli Yosalem na Yuta tetu təna taa si mpa pa luna Papiloni tv, pā koti Yosalem. ⁸ Ye kuyeyē tooso tēewa na nəyōl ta polo isu nyuy nyəma na səsaa pa suw tv, isu pa ləeka pəntu wəna v təna na pā ləsi-i lələa taa.

⁹ Kuyeyē tooso inı i taa kē Yuta na Pencamee apalaa pola Yosalem ke isətv pəyōlafəfi nyəh kuyaku hiu nyəhku wule, na pā koti İso təsəele kataya taa na pa təna pā seliyi təm nti tv tə. Pəcə pə kaasi tən təhə nuw tətə. ¹⁰ Mṛpuyel İsətəlası kulaa na i tv-we si: İseyeli nyəma me, i kṛayav krai alaa mpe tv, i lapa isayatu səsəntu kē. İsayatu ke i səsəyi tā yəlaa nyəntu tə. ¹¹ Pənente pə wəe si paa wei i nā kawalaya ŋka i lapa tā cəsənaa İso Tacaa tv, na i təkı i luyv nyəntu na məna tetu tənə tē nyəma i taa kaa pulv, na i kisi mə alaa mpe.

¹² Ntəna kotilaa tənə kṛenti na pā yəyətəna nəyō səsaya si: Tampana ke n yəyətəa, tu la isu n yəyətəy tv. ¹³ Pəyele tv wə payale, anı pə kē yoluma ntv, pə fei si tē səh mṛpūyū awalı. Pə kaasi ilə pə tayə kuyaku koləmuyv yaa naale taa kē tā təm ká tayanı. Mpi tv, tā payale wenna tē taa. ¹⁴ Mpv tv, tā nyuyv nyəma i səhna İseyeli nyəma təna nəyō na pā su mpa pa kṛaya krai alaa mpe təyō kuyaku ŋku paa polo pā na pa acaləe səsaa na pə hūlaa pa kiŋ tv. İlena tē paasəna təm nti, haləna Tacaa hēsı i pānā səsəna ke tā tə.

¹⁵ Mṛpūyū pa təna pa mu təm nti. Ama Asayeyel pəyalv Yonatan na Tikifa pəyalv Yasiya pa kisina. İlena Mesulam na Lefii tv Sapetayi pā sēna pa tə. ¹⁶ Pa təna mpa pa luna Papiloni tv pa mu-təyi mpv, iləna kətvle İsətəlası ləsi paa luluyn ŋku ku taa kē nyəhnyəma, na mpe inı pā caya isətv naanəwa nyəh kuyaku kancaalaya nyəhku wule si pa tayənəyi təm nti tē təna. ¹⁷ Mṛpūyū pa təma krai alaa mpe pa təm hūv ke pənaya naale nyəhka isətv kancaalaya nyəh kuyaku kancaalaya nyəhku wule.

Yuta nyəma mpa pa kṛaya krai alaa tv pa həla

¹⁸ Kətəlaa mpa pa kṛaya cefelinaa təyōle Yesuwa luluyn nyəma na i newaa, Yosatakı pəyalaa, Maaseya, na İliyesē, na Yalıpı, na Ketaliya. ¹⁹ Mṛpūyū pa tisaa na pā kisi pa alaa mpe na pā lā İso kətaya ke iwəav na İso hūsi pa isayatu.

²⁰ İmē luluyn nyəma Hanani, na Sepatiya,

²¹ na Halim luluyn nyəma Maaseya, İliya, na Semaya, na Yehiyeli, na Usiya,

²² na Pəsehuu luluyn nyəma İliyohenayi, na Maaseya, na İməmayelı, na Netəneyelı, na Yosapatı, na İlasaa.

²³ Lefii nyəma taa ka wə Yosapatı, na Simeyi, na Kelaya wei pa yaa tətə si Kelita tv, na Petahiya, na Yehuta na İliyesē.

²⁴ Yonyoolaa taa kē İliyasipi. Nənəsəi tanlaa taa kē Salum, na Telem, na Ulii.

²⁵ İseyeli nyəma lələa taa ka wə Paləsı luluyn nyəma, Lamiya, na İsiya, na Maləkiya, na Miyamēn, na İlasaa, na Maləkiya, na Penaya,

²⁶ na İlam luluyn nyəma, Mataniya, na Sakalı, na Yehiyeli, na Apəti, na Yeleməti, na İliya,

²⁷ na Satu luluyn nyəma, İliyohenayi, na İliyasipi, na Mataniya, na Yeloməti, na Sapatı, na Asisa,

²⁸ na Pəpayı luluyn nyəma, Yohanəh, na Hananiya, na Sapayı, na Atəlayı,

²⁹ na Pani luluyn nyəma, Mesulam, na Maluki, na Ataya, na Yasupi, na Seyalı, na Yeleməti,

³⁰ na Pahatı-Mowarın lələyü nyəma, Atəna, na Kelalı, na Penaya, na Maaseya, na Mataniya, na Pəsələli, na Pinuwi, na Manasee,

³¹ na Halim lələyü nyəma, İiyeseə, na İsiya, na Maləkiya, na Semaya, na Simon,

³² na Pəncaməe, na Maluki, na Semaliya,

³³ na Hasum lələyü nyəma, Matenayi, na Matata, na Sapati, na İlfeleti, na Yelemayi, na Manasee, na Simeyi,

³⁴ na Pani lələyü nyəma, Maatayi, na Aməlam, na Uweh, ³⁵ na Penaya, na Petiya, na Keluhu,

³⁶ na Faniya, na Meleməti, na İiyasipi, ³⁷ na Mataniya, na Matenayi, na Yasayi, ³⁸ na Pani, na

Pinuwi, na Simeyi, ³⁹ na Selemiya, na Natan, na Ataya, ⁴⁰ na Makənatərayi, na Sasayi, Salayi,

⁴¹ na Asələli, na Selemiya, na Semaliya, ⁴² na Salum, na Amaliya, na Yosəef,

⁴³ na Nepo lələyü nyəma, Yeyieli, na Matatiya, na Sapati na Sepina, na Yatayi, na Sowəeli, na Penaya.

⁴⁴ Pənə inı pa tənə pa kpağana əlaə kpaı nyəma, halı pa taa lələə na lələ piya.

NEHEMII TOM TAKĒLAYA Kotulɔtɔ

Nehemii ka kɛ Pɛɛsi wulaw Atakəsɛɛɛ kawulaya taa akewe səsɔ kɛ. Ilena wulaw ha-i mpaaw si i polo Yosalem na i paasəna tetu təkuyɔ tɔm. I na kotulɔ Isətəlasɩ pa larəna nəyɔ kulɔmɔyɔ ke tetu təkuyɔ tɔmlɛ taa.

Pə waali ilena Nehemii layasi Iso sɛɛv ke timpi timpi pə taa təy tɔ.

Isəna pə fayə Nehemii takəlaya tɔ:

Nehemii məlɔyɔ ke Yosalem, titite 1:1-2:20

Pa tayana Yosalem koloosi ηmav, titite 3:1-7:72

Pa kala Iso Tom takəlaya, titite 8:1-10:40

Nehemii tɔma lɛnna, titite 11:1-13:31

¹ Hakaliya pəyalɔ Nehemii tɔm ntɔ.

Nehemii nuwa Yosalem tɔm

Wulaw Atakəsɛɛɛ kawulaya pənaya hiu nyəŋka ke pa isətɔ wei pa yaa si Kisileu tɔ i taa, Nehemii má, maa we Susi icatɛ səsəɛle taa. ² Ma tɛtɔ lɛlv Hanani na lɛlaa pa luna Yuta na má pɔəsi-wɛyɛ Hepəla nyəma mpa pa luna Papiloni tɔ, na Yosalem pa tɔm. ³ Mprɔyɔ pa cɔ-m si: Hepəla səsaa mpa pa luna Papiloni tɔ, pa caya Yuta. Ama wahala na konyɔŋ taa kɛ pa wɛɛ. Yosalem icatɛ tɔm ilɛ, tɔ koloosi yá pəyɔlɛ kɛ, na kəkɔ náá nyaya icatɛ kampɔnaa.

Nehemii səlɔmɔyɔ ke Yuta nyəma tɔ

⁴ Waatɔ wei ma nu tɔm nti, ilena ma laŋlɛ wakəlɩ kuyɛɛŋ payalɛ, na má wiiki, na má həkəyɩ nəyɔ. Ilena má səlɔmɩ isətəta Iso si: ⁵ Hai, isətəta Iso səsɔ, wei nyá pa nyarŋna tɔ. N laki isəna n si nyá nəyɔ təyɔ nyá kəsəsutɔ təkəlaa kɛ. Pəcɔ nn luki nyá səllaa waali. ⁶ Hai, kɛɛsi isɛ na tá tɔɔ, na n kɛ nyá ŋkpaŋŋ na n nu nti nyá tɔmlɛ tɔ má, ma səlɔmɔyɩ-ŋ tɔ. Ma səlɔmɔyɩ-ŋ ilim na ahoɔ ke nyá yəlaa Iseyɛli nyəma tá, tá tɔɔ si, n tayani tá isayatu. Má na ma cəsənaa tɔ wakələna-ŋ kɛ. ⁷ Tə kisa nyá kəsəsutɔ na kiŋ wei n cɛla nyá tɔmlɛ tɔ Moisi na i tɛləsi-tɔ tɔ. ⁸ Tɔɔsi nti n ka heela Moisi na i kɛɛsi-tɔ tɔ si: Ye i tá nuna-m, maa yasɩ-mɛyɛ piitim kraɩ nyəm taa. ⁹ Ama ye i pəsəna laakali ke təna, na i tɔkɩ ma kəsəsutɔ, na i laki-tɩ. Paa pə pona-mɛyɛ tetu tənaya, máá kəna-mɛyɛ lonte nte ma ləsaa si máá caya tɔ taa tɔ. ¹⁰ Tacaa, tɔ kɛ nyá yəlaa na nyá tɔmlɛ nyəma kɛ. Taya n yarəna nyá tɔŋ na nyá kəlyɔv səsəɔv. ¹¹ Ma wiikina-ŋ si, n nu səlɔmɔyɩ ŋku má na nyá nyəma lɛlaa tɔ kəsəŋəna nyá nyuyɔ na laŋhulɔmlɛ tɔ. La na wulaw cɔ-m kɔpantɔ na má waa ma tɔmlɛ taa.

Waatɔ un i taa, maa kɛ wulaw konyɔnyɔɔm paasənɩv.

2

Wulaw ha Nehemii ke mpaaw si i məli Yosalem

¹ Mprɔyɔ wulaw səsɔ Atakəsɛɛɛ kawulaya pənaya hiu nyəŋka ke pa isətɔ Nisəŋ kuyaku nakulɩ wulaw caya təyɔv, na má tuyɔ-i sɔlvɔm. Ma laŋlɛ ka wakəlaa kɛ. Pəcɔ i ta nata-m mpv. ² Ntɛna i pɔəsi-m si: Pepe wakəla nyá laŋlɛ? Anɩ pu wuki-ŋ. Pepe nəyəsɛ kuyɔna-ŋ?

Tənyalɛ sɔyɔntɔ anaam kra-m. ³ Ilena má cɔ-i si: Hai, ta caa wulaw, məna tetu. Ta icatɛ nte tɔ taa pa pima ma cəsənaa tɔ, tɔ pəsə naɛle. Tə kampɔnaa nyaya kəkɔ. Ile isənaya ma laŋlɛ kaa wakəlɩ? ⁴ Mprɔyɔ wulaw pɔəsi-m si: Pepeyɛ n caa si má la-ŋ?

Tənaya ma səlɔma isətəta Iso kɛ kraakraa. ⁵ Ilena má cɔ wulaw si: Hai, tá caa, la suulu na n ha nyá tɔmlɛ tɔ maya nəyɔ, na má məli Yuta tetu icatɛ taa timpi pa pima ma cəsənaa tɔ, na má tayani-tɛyɛ ηmav.

⁶ Mprɔyɔ i pɔəsi-m si: Kuyɛɛŋ isənaya n ká tɔ nyá mpaaw? Na saa wei kɛ n ká məli?

Ilena má heeli-i ma kuyaku kɔmɔlvɔyɔ, na i ha-m mpaaw si má tɛɛ. ⁷ Na má tasa si: Hai, ta caa, ηmaa Ifəlɔtɩ pəyɔ ilim tətɔlɛ tɔɔ nyuyɔ nyəma ke takəlasi, na pá ha-m mpaaw na má polo Yuta. ⁸ Na pá ηmaa tətəyɔ kawulaya hətɔŋ nyuyɔ tɔ Asafi, na i caa-m krepŋkpelasi nsi maa láná kolunɔ kutuluyɩ ŋku kɔ we Iso təsɛle kiŋ tɔ kɔ kampɔnaa, na icatɛ kolunɔ, na ma kutuluyɩ kɔhəntuyɩ.

Mprɔyɔ wulaw lapa-m takəlasi nsi. Mpi tɔ, Tacaa ka we ma waali kɛ. ⁹ Na má polo na má cɛla Ifəlɔtɩ pəyɔ ilim tətɔlɛ tɔɔ nyuyɔ nyəma ke takəlasi nsi. Ma waali kɛ yoolaa nyuyɔ nyəma, na kraŋanəŋ cayaɔlaa mpa i ka cɛla-m tɔ. ¹⁰ Waatɔ wei Holon tɔ Sanəpala na i waali tɔ Amoni tɔ Topiya pa nu ma kəntɛ, ilɛ pa laŋa ta heɛ paa pəcɔ. Mpi pə tɔɔ nəyɔlv kɔŋ si i paasəna Iseyɛli nyəma na pə caya-na-we tɔ.

Nehemii cɔɔv ke icatɛ koloosi

¹¹ Ma tala Yosalem, uena má caya kuyeeη tooso tɔpamm. ¹² Ma ta heeli nɔyɔlvu mpi lɔ tɔm sɪ má la ɪcate taa tɔ. Pɛ waali ké ma tɔ mpaav ke ahoɔ, na ma waalɔyɪ napɔlɔyɪ pɛcɔ. Ma ta kɛnna tɔtɛ natɔli. Ye pɛ taya kɛnɔyɪ nka ma caya tɔ. ¹³ Ahoɔ heka ke ma líí ɪcate taa, na Tetekɛle nɔnɔyɔ, na má polo Tum sɔsɔ hite, na Hute nɔnɔyɔ pɛ kin. Na má wiili Yosalem koluηa ke teu, na má ná sɪ ka yá pɔyɔlee. Pɛcɔ kɔkɔ ná nyaya ka kampɔnaa. ¹⁴ Uena má mɛlɔna Hite nɔnɔyɔ na wulaw lule pɛ kin. Ama ma kɛnɔyɪ nka ka tɔɔ ma caya tɔ, ka ta hiki mpaav sɪ ká tɛ. ¹⁵ Ahoɔ anɔyɪ ma tɛsa Setɔlɔη lɔɔv na má nyɔnɔyɪ koloosi. Uena má mɛli na má sɔvna Tetekɛle nɔnɔyɔ.

¹⁶ Mpu tɔ, ɪcate sɔsaa ta nyɪ tɪmpi ma polaa tɔ, yaa mpi ma lapa tɔ. Pɛ taya pɔlv, ma taa heeli Yuta nyɔma, yaa katɔlaa, yaa ɪcate sɔsaa, yaa huɔlaa, yaa tɛma nyɔvɔ nyɔma napɔlɔyɪ natɔli. ¹⁷ Ama ma tɔma-wɛyɛ sɪ: ɪ nawa wahala wei ɪ taa tɛ wɛɛ tɔ. Yosalem pɛsa ncaale, na ɪ nɔnɔvɔ nyaya kɔkɔ. ɪ kɔɔ tɔ tayani Yosalem koluηa ηmav na tá fɛɛle yá.

¹⁸ Mɔpɔyɔ má kɛesa-wɛyɛ isɛna ma lɔɔ waasa-m na nti wulaw sɔsɔ ná heela-m tɔ. Ntɛna pá má kapusi ke kɛkɛpa sɪ: Tɔ sɔv tɛmle taa, tɔ ηmá ɪcate.

Kɛlena pá tayani pa ti na apalɔv sɪ pá laki tɛmle kɔpantɛ n̄tɛ. ¹⁹ Ama waatɔ wei Sanɔpala na Topiya na Laalupu Kesem pa ní mpu, uena pá sɔv-tɔyɔ wɔηa na pá footiyɔ-tɔ na pá pɔɔsɔyɔ-tɔ sɪ: Pɛpɛyɛ ɪ laki tɛna? ɪ caa ɪ kulɔyɪ wulaw tɔɔ kɛle yɛɛ?

²⁰ Ntɛna má cɔ-wɛ sɪ: Isɔtaa lɔɔ maγamaya ká hana-tɔyɔ pɛ tɔη. ɪ tɛmle nyɔma tá taa niki ɪcate ηmav kɛ. Ama mɛ feina mpaav sɪ ɪ wɛɛna pulɔyɔ ɪcate taa, yaa ɪ wɛɛna tɔη nulɔyɪ tɔ tɔɔ. Mɛ taa nɔyɔlv feina tɔ taa kɛ mpi paa yaakɛna ɪ hɛtɛ tɔ.

3

Yuta nyɔma tayanɔyɪ ηmav ke Yosalem koloosi

¹ Mɔpɔyɔ kɔtɔlv sɔsɔ ɪliyasipɪ, na ɪ taapalaa kɔtɔlaa lɛlaa pa sɔv tɛmle, na pá kɛntɪ na pá ηmá heen nɔnɔyɔ. Pa tɛma-kɛyɛ fɛɛnvɔyɔ, uena pá tɔ ka kampɔnaa. Na pá tayani na pá cɔɔ na pá tala Meyá atɛ na isɔ kutuluɔyɪ, halɔna Hananɛyɛɛli nyɔηkɔ. ² Pa kɔηkɔη taa kɛ Yeliko nyɔma ná lakaya tɛmle. Pa waali kɛ Imili pɔyalɔ Sakuu. ³ Mɔpɔyɔ Senaa nyɔma ná ηmawa Tiina nɔnɔyɔ. Pa tɔ kampɔ kɛpɔtɔη uena pá tɔ kampɔ pee, na pɛ kukalɔsɔη. ⁴ Mpa pa lakaya tɛmle ke pa kɔηkɔη taa tɔyɔlɛ ɪliya pɔyalɔ Melemɔtɔ. Hakɔvɔvɔ saali kɛle. Pa waali kɛ Pelekiya pɔyalɔ Mesulam. Mesapɛli saali kɛle. Pɛle pa waali kɛ Paana pɔyalɔ Sataki. ⁵ Pɛle pa waali kɛ Tekowa nyɔma mpa pa sɔsaa kisaa sɪ má taa kɔmtɔ-wɛ tɔ, pɛle pa kɔma.

⁶ Mɔpɔyɔ Paaseya pɔyalɔ Yoyata, na Pesotiya pɔyalɔ Mesulam pa ηmawa Yesana nɔnɔyɔ. Pa tɔ kampɔ kɛpɔtɔη uena pá tɔ kampɔ pee na pɛ kukalɔsɔη. ⁷ Mpa pa lakaya pa kɔηkɔη taa kɛ tɛmle tɔyɔlɛ Kapawɔη tɔ Melatiya, na Melonotɔ tɔ Yatɔη, na Kapawɔη na Misipa pɛ nyɔma lɛlaa. ɪfɛlatɔ pɔyɔ waali nyɔvɔ tɔ yalaa n̄tɛ. ⁸ Halaya pɔyalɔ koolu Usiyeli ka wɛnna pɛ lɔlv. Pa waali kɛ tulaalɔ latu Hananiya. Waatɔ wei pa tala tɪmpi koluηa kɛla wan tɔ, saa inɔyɔlɛ pa tɛma pa tɛmle ke Yosalem taa. ⁹ Pa kɔηkɔη taa kɛ Huuu pɔyalɔ Lefaya wei ɪ kɛ Yosalem hɔyɔlvɔyɔ lɛηkɔ nyɔvɔ tɔ tɔ ɪ lakaya tɛmle. ¹⁰ Pɛle pa waali kɛ Halumafi pɔyalɔ Yetaya ná paasayana ɪ tɔyaya isɛntaa hɔyɔlvɔyɔ. Uena Hasapɛneya pɔyalɔ Hatusi ná tɔη kɛkɛpa. ¹¹ Halim pɔyalɔ Malakiya, na Pahati-Mowapu pɔyalɔ Hasupɪ, pɛle pa lakayana n̄tɛyɛ tɛmle ke Mɛsasɔ atɛ na isɔ kutuluɔyɔ hɔyɔlvɔyɔ taa. ¹² Pa kɔηkɔη taa kɛ Halohevi pɔyalɔ Salum wei ɪ kɛ Yosalem hɔyɔlvɔyɔ lɛηkɔ nyɔvɔ tɔ tɔ, ɪ na ɪ pɛɛlaa pa lakaya pa nyɔntɛ. ¹³ Mɔpɔyɔ Hanuη na Sanɔwa ɪcate nyɔma pá ηmá tetekɛle nɔnɔyɔ. Pa tɛma, uena pá tɔ kampɔnaa na kukalɔsɔη. Na pá tayani koluηa ke halɔ mɛɛtɛlɔnaa nasɔlɛ na nunɔwa (500), na pá tala Hute nɔnɔyɔ. ¹⁴ Lekapii pɔyalɔ Malakiya wei ɪ kɛ Pɛti-Kelem hɔyɔlvɔyɔ nyɔvɔ tɔ tɔ, inɪ ɪ ηmana Hute nɔnɔyɔ. ɪ tɛma, uena ɪ tɔ kampɔnaa na pɛ kukalɔsɔη.

¹⁵ Kɔli-Hose pɔyalɔ Saluη wei ɪ kɛ Misipa hɔyɔlvɔyɔ nyɔvɔ tɔ tɔ, inɪ ɪ ηmana Hite nɔnɔyɔ. ɪ tɛma na ɪlv, uena ɪ tɔ kampɔnaa, na kukalɔsɔη, na ɪ tayani Yosalem koluηa ke pɛ kɛsɛnɔv Silowee lule kin tɔ, na wulaw tɔη taale, na tɛkɛpale n̄tɛ tɔ tɔikina Tafiiti tɛ tɔ pɛ heko. ¹⁶ Pa waali kɛ Asɔpuki pɔyalɔ Nehemii wei ɪ kɛ Pɛti-Suu hɔyɔlvɔyɔ lɛηkɔ nyɔvɔ tɔ tɔ, ɪ lakaya tɛmle ke Tafiiti pɔlɔaη isɛntaa. Halɔna lule n̄tɛ pa hula kuhulu tɔ, na pɛ polo kawulaya tanɔlaa tɛcayale. ¹⁷ Lefii nyɔma lapɛna n̄tɛyɛ tɛmle ke pɛ lɔlv. Pɛɛyɛ Pani pɔyalɔ Lehum, na Hasapɪya wei ɪ kɛ Keila hɔyɔlvɔyɔ na ɪ nyɔηkɔ pɛ nyɔvɔ tɔ. ¹⁸ Pa waali kɛ Henatati pɔyalɔ Pafayi wei ɪ kɛ Keila hɔyɔlvɔyɔ lɛηkɔ nyɔvɔ tɔ tɔ, ¹⁹ na Yesuwa pɔyalɔ Isɛɛ wei ɪ kɛ Misipa nyɔvɔ tɔ tɔ. Inɪ ɪ tayanayana yoou wontu tɛsɔlɛ hɔyɔlvɔyɔ ke tɪmpi koluηa lapa ηkuluηa tɔ. ²⁰ ɪlɛ ɪ kɔηkɔη taa kɛ Sapayi pɔyalɔ Paaluuki. Inɪ ɪ lakayana tɛmle na tɔη ke hɔyɔlvɔyɔ ηku kɔ wɛ koluηa ηkuluηa na kɔtɔlv sɔsɔ ɪliyasipɪ tɔyaya pɛ heko tɔ. ²¹ Pa waali kɛ ɪliya pɔyalɔ Melemɔtɔ wei ɪ kɛ Hakɔvɔvɔ saali, na ɪ lakaya tɛmle ke pɛ kɛpɔyɔv ɪliyasipɪ tɔyaya nɔnɔyɔ, halɔna pá sɔna ka tɛnɔyɔ tɔ.

²² Kɔtɔlaa mpa pa luna Yosalem tɔ, mpe pa lakayana tɛmle ke pa waali. ²³ Pɛncamɛɛ na Hasupɪ pɛle pa tayanaya hɔyɔlvɔyɔ ηku kɔ wɛ pa tɔyaya isɛntaa tɔ. Na Maaseya pɔyalɔ Asaliya wei ɪ kɛ Ananiya saali tɔ, ɪlɛ ɪ laki tɛmle ke ɪ tɔyaya kɔηkɔη taa. ²⁴ Henatati pɔyalɔ Pinuwi ná ηmaakayana Asaliya tɔyaya na koluηa ηkuluηa pɛ heko taa. ²⁵ Wusayi pɔyalɔ Palaali kɛle koluηa ηkuluηa,

na ate na iso kutuluuyu səsəəv ŋku kv we kawulaya təyaya isentaa tə, pa heku ke yoolaa tətəŋle kataya colə. Pa waali ké Palosi pəyalv Petaya ²⁶ na Iso təsele təmle nyəma səkpema mpa pa we pulaya taa tə, pa lakaya təmle ke pə kpayav ate na iso kutuluuyu tə, haləna lvm nənəyo ke ilim təlule təə. ²⁷ Təkwə nyəma ná lakaya pa nyəntə ke ate na iso kutuluuyu səsəəv, haləna pulaya koluŋa pə isentaa.

²⁸ Kətəlaa ná lakaya pa nyəntə ke kpayanəŋ nənəyo ké, paa wei na i lonte ke i təyaya nənəyo. ²⁹ Na lmeə pəyalv Satəki náa lakv pə ləlv tətəyo i təyaya isentaa, na pə səsəəna Sekaniya pəyalv Semaya wei i tanəyi ilim təlule nənəyo tə, ³⁰ na Selemiya pəyalv Hananiya na Salafv pəyalv naatosə nyəŋ Hanuŋ wei i taŋanaya həyəlvyo ləŋkv tə. Ué i kəŋkəŋ taa ké Pelekiya pəyalv Mesulam. Ué i lakayana timpv i ka weə tə pə isentaa. ³¹ Pa waali ké koolu Maləkiya, wei i lakaya təmle ke Iso təsele təmle latak səkpema na taatəlaa pa təyaya ke Mifikatv nənəyo. Haləna ŋkuluŋa taa ate na iso kutuluuyu isentaa. ³² Koolaa ləlaa na taatəlaa pa lakayana pa təma ke pə kpayav təna tə, haləna heeŋ nənəyo pə heku taa.

Kolontunaa nyuləyi si pá səŋsi təmle

³³ Waatv wei Sanəpala nuwa sv Yuta nyəma tá, tə nika tá koluŋa ŋmav, ləna i mv pááná ke katatəlaya. Na i wonjiyi-tv. ³⁴ Na i yəyətəyi i taapalaa Samalii yoolaa kiŋ sv: Pepeye Yuta acamisi nsv sv caa lapv? Paa tə pa təmle nteye saŋa na pá lə pa Iso ké kotasi na? Paa tu pəsv na pá kulv pəe nna kəkə pima tə na pá taŋanv-ye?

³⁵ Tənayəle Amonv tu Topiya ná cəwa i kəŋkəŋ taa sv: Nmatv ntiyəle təna ye? Taale haya maŋamaya i ŋmaana pa pəe koluŋa ŋke ka təə ka yelev tim na?

³⁶ Mṗóyú ma mpa kapuka sv, hai, Tacaa Iso nu isəna pa wonjiyi-tv tə? Məŋna pa footuyv ke pa nyəəŋ taa. Yele na kolontunaa kpa-weye yomle na pá ləkv pa wontu. ³⁷ Taa wii pa pətəətəle na ŋ taŋanv pa isayətv. Tə ŋmaakv koluŋa təyo pa tvvki-tv isəntə.

³⁸ Isəna tə lapa təmle ke ta koluŋa ŋmav təm taa təyole. Halv tš ŋmá na tš cəə na ká kpa isv kaa wəv tə pə heku taa. Mpi tə, paa wei i ka nika təmle ké na lotu kolomtə.

4

¹ Ama waatv wei Sanəpala, na Topiya, na Laalupunaa, na Amonv nyəma, na Asətətv nyəma pa nuwa sv tə təŋa Yosalem koluŋa ŋmav na pəyələe təŋa təkvyo, ləna pááná kpa-weye katatəlaya. ² Na pá lə nəyo kulvmaya ke pa təna sv pa kəŋ Yosalem taa, na pá lə na pə cəki. ³ Mṗóyú tə sələma tá Iso na tə sv taŋlaa ke ilim na ahoo sv, kolontunaa i taa tii tá təə na tiili. ⁴ Paa na mpv tə, na Yuta nyəma náa təŋ sv:

Təmle nyəma kawa pənəntəye tətəyətəyo,

pəcə ncaale kəla kaav.

Tə káa pəsv na tš te kolosəv sənə sv ŋmav.

⁵ Tá kolontunaa ná maŋasəyi ké sv mpe paa tii ta təə ké kəyaku nakvl tə kaa nyv. Na pá kpriisv na tá təmle sv tənaya.

Nehemii suu yoou wontu ke təma lataa

⁶ Mṗóyú tá tətətnaa Yuta nyəma ləlaa mpa paa we kolontunaa həyələŋ taa tə, pa kəma təm naanəwa, na pá kpaaləyi-tv sv: Asola weə, i kəə tá tə. ⁷ Mṗóyú ma suwa luləŋ yoolaa kpeka na pa ŋmantasv na pa təəŋ ke koluŋa kafəeŋ taa. ⁸ Ma cəkəna pa yaasinav ke mpv, ləna má yəyətəna səsaa na hvvlav na pa təna mpa paa we təna tə sv: I taa nyana mə kolontunaa, i təsv sv Tacaa kelev səsə na toŋ tv. I yooona mə tətətnaa, na mə pəyalaa, na mə pəelaa, na mə alaa, na mə tēsv nyəma nəsəsv.

⁹ Mṗóyú tá kolontunaa cəkəna sv, tə nuwa pa isayətv təm nti. Pəyele Iso lapa na pá kpisi nti pa caakaya tə. Uəna tá təna táa məlv koluŋa təŋmalə na tš niki ta təmle. ¹⁰ Pə kpayav kəyaku ŋkv təyo ma taapalaa taa həyəlvyo kulvmvyo súb təma lapv. Na ləlaa náa təkə ŋmantasv, na kpaaləŋ, na təəŋ, na pá suu yoou wontu. Uəna nyvvyo nyəma náa fəŋjiyi yələa təna təə. ¹¹ Na pəle pá paasəna koluŋa ŋmav. Na wontu səyələa náa təkə pa səyələ na niŋ iŋe, na yoou wontu na niŋ lələŋ. ¹² Na ŋmalaa náa ləla pa layaləe ke pa tsvv taa, na pá təŋa koluŋa ke taŋanvyo. Na nəyələ náa təŋəyi ma waali, na i səəlv puwa sv ye pə ciyitaa, i yaya apalətvutuyv. ¹³ Mṗóyú ma təma səsaa na hvvlav na pa təna mpa paa weə tə sv: Koluŋa təmle kaasa səsəŋ. Pəyele ka itayalav təə ké tə weə na tš hatələna təma. ¹⁴ Paa timpivi i weə na i nu tutuyv, lə i kotina-m na tá Iso yooona tá nəyo.

¹⁵ Mṗóyú tə lakaya təmle ke pə kpayav tefemle tə. Haləna ahoo, na tá taa ləlaa təkə ŋmantasv. ¹⁶ Waatv inəyi ma heelaya nyvvyo nyəma sv paa wei i svv i kpekəle kiŋ ke Yosalem taa ké ahoo, na pá fəŋjiyi tá təə na pá lakv təmle ke ilim taa. ¹⁷ Pə kaasa má na ma taapalaa, na ma təmle nyəma na taŋlaa mpa paa we ma waali tə. Ye pə taŋa tə caa lvm səv, tu wəyəsəyi tá wontu.

5

Nehemii səḡsuyv ke kamuḡulası

¹ Mḡyó kuyaku nakoli, apalaa na alaa pa laḡa wakəḡəna pa tətəḡnaa Yuta nyóma ləlaa. ² Na pa taa ləlaa təḡ si: Tana tá pəyalaa na tá pəelaa tə we pəyalə ké. Təḡənaḡa u takı-tv. İle tə caa sı tə hiki təḡənaḡa na tə təḡə na tə taa sı. ³ İlena ləlaa náá təḡ si: Pə wee sı tə su tá tuḡ wei pa yaa sı ləseḡnaa tə ı tawa na tá təesi ke təḡəma ke saa wei tə nyuləḡı təḡənaḡa ke nyəḡəsi waatu tə. ⁴ Na ləlaa náá təḡ tətə si: Pə caala-tv sı tə kəntı liḡitee ke tá tawa təə ké na pəcə tə pəsi na tə felı wulav lampuu. ⁵ Pəyele tə ké piitim koluməm ké. Tá piya ta faḡana tá taapalaa nyəḡsi. Tə tḡı yomle ke tá pəyalaa na tá pəelaa. Halı pa taa pəyalə pasaa. Anı tá təḡ tema. Pəcə tá tawa pəsa ləlaa nyəna.

⁶ Ma ní təmnaa mpe, İlena ma pánán huu səsəm. ⁷ Na má tó ma taa sı ma kaləna səsaa na huulaa ke tımpı pa tḡı pa tətəḡnaa ke səḡəla səsəna tə. İlena má koti-we. ⁸ Na má tə-we sı: Tə yapa tá tətəḡnaa Yuta nyóma mpa pa kpa yomle tə, İsu tá təḡ wee tə. İlena nəənə mu taḡanəḡı-weḡe pəetv, pəcə tá yəlaa ké.

Mḡyó pa suma, pa ta na kucəcətv. ⁹ Na má tasa sı mə təm səpaya, pu wee ké sı ı weena İso səḡəntv. İlena ı fitı tá kolontunaa kətḡv. ¹⁰ Yəlaa kənta ma maḡamaḡa ma kiḡ ke liḡitee na təḡənaḡa. İsu tá cəḡ nyóma na tá taapalaa lapv tə. İle tə kisi sı pá taa felı-tv. ¹¹ Saḡa maḡamaḡa ı məḡna mə kəma nyóma ke pa haləm, na pa tuḡ wei pa yaa sı Olifinaa tə ı tawa, na pa təesi. ı kisi kasəḡaya ḡka pu wee sı pá cəla-me tə. Paa liḡitee, yaa təḡənaḡa, yaa sulm, yaa nim. ¹² Mḡyó pa cəwa sı: Tu la nti n huła-tv tə, tu mələna-weḡe pa nyəm, tə kaa pəəsi-weḡe pəlv.

İlena má koti kətəlaa na má yele na pá tuu sı paa la İsəna pa suwa tə. ¹³ Pə waalı ké ma fiḡıta ma caa na má tə sı: Mḡyó İso ká fiḡıta mpa pa kaa təḡ İsu pa yəḡətv tə. Na ı ləkı-weḡe pa təesi na pa wəna na pə yele-weḡe kpeḡe. İlena samaa cə sı: İso ı kəna mpu. Na pa təna pá sa Taca na pá təkı İsu pa yəḡətv tə.

¹⁴ Hatoo kuyəḡku wulav Atakəsese kpa-m Yuta nyóma nyvḡv tv ke pə kpaḡa ı kawulaya pənaḡa hiu nyəḡka, haləna hiu na naanəwa na naale nyəḡka tə. Pə yoosa pısi naanəwa na naale keke. Paa má, yaa ma tətəḡnaa, tá taa nəḡəlv ta təḡə səəsəntv tətəḡəle. ¹⁵ Mpa pa laala maḡa səəsəntv təḡəv tə, pa caalaya yəlaa ké, na pəle pá cəḡı-weḡe təḡənaḡa, na sulm na liḡitee nyəḡətv ke nıle. Haləna pa təmlataa muḡıliyi samaa. Ama İso səḡəntv təə İle ma ta la mpu. ¹⁶ Ma maḡamaḡa ma lapa təmlə ke kolunḡa ḡmav təə ké. Ma ta lv sı má ya tetv ke faalaa ke ma səəsəntv təə. Ma na ma taapalaa mpa tə lakaya kolunḡa ḡmav təmlə tə, pəle pa ta la mpu tətə. ¹⁷ Paa na mpu tə, ma na Yuta huulaa nınuwa na nıle na naanəwa (150) tə təkayana. Na pə səəsəna piitimnaa mpa pa cəəna-tv tə pa mūlaa mpa pa kəḡaya-tv tə. ¹⁸ Paa kuyaku ḡku ma liḡitee ke ma yakəna nav na pá kv, na heeḡ kupan ke naatoso, na kampee. Na paa kuyəḡ naanəwa wei ı tēwa pa kəna-m sulm ke tuutuuma. Paa na mpu tə, ma ta pəəsi sı pá cəle-m mpi pu wee sı má mu tə. Mpi tə, kolunḡa ḡmav ké samaa ke təmlə səəsəle ké.

¹⁹ Hai, ma İso, təəsi kupantv nti ma lapa yəlaa pane tə, na nı la-m nyá pəele.

6

Kolontunaa ləkı tətə sı pá wakəḡ

¹ Mḡyó Sanəpala na Topiya na Laalupu Kesem na tá kolontunaa ləlaa nuwa sı, ma ḡmawa ıcətə kolunḡa, pə ta kaası kafəv. Pəyele waatu İni tə, ma ta tətə kampunaa. ² Ntəna Sanəpala na Kesem pá tili na pá yaa-m sı má na-we tə suli Kefilim ke Ono tətəkəle taa. Pa taa ka wee ké sı pa lakı-m İsayətv. ³ Ama ma cə-we sı ma niḡ təkəna təmlə, ma kaa pəsi na má polo. Ye ma tēwa tə sadəḡı ké.

⁴ Təm liḡıti ké pa yaa-m na máá cə-weḡe kolumtv nti. ⁵ Təm kakpası nyəm ke Sanəpala tilina ı taapalaa taa nəḡəlvv takəḡaya ke nəholo. ⁶ Na pá ḡmaa ka taa sı: Tə nına nılaa mpa pa ta ke Yuta nyóma tə, İsu Kesem-we sı, nyana nyá taapalaa ı ləkı ké sı ı kolı tá təə. Pə təə ké n ḡmaakı kolunḡa sı ı pəsi pa wulav. ⁷ Halı pa yəḡətaa tətə sı n kpaawo İso kuyəḡətv tələsəlaa, na pá heeli-ḡ sı nyayəle Yuta wulav. İle wulav səso kaa laḡ-təḡı nuw ke nəənə. Mpu tə, kəə na má na-ḡ tə ná. ⁸ Ntəna má cə-ı na má tilina sı: Nyá maḡamaḡa n loolina pə tənaya mpu. Natəḡ tə ta ke tampana. ⁹ Pəpətv feı leḡə, pa təna pa ləpaya sı pa nyaasəḡı-tv na tá apəlvv yəḡə, İlena tə yele təmlə.

Hai, Taca, yele na má kaası ma təḡı ma təmlə taa.

¹⁰ Mḡyó kuyaku nakoli ma pola Telaya pəyalv Semaya tə, Metapəlı saalı keke. Mpi tə, ı ta pəsi na ı kəə ma tə. Kele na ı tə-m sı: Tə svv İso təsəle taa na tə təkı ta təə ké teu. Ye pə taḡa mpu, ma kolontunaa ká kəə ahoə na pá kv-m. ¹¹ İlena máá cə-ı sı: Ma tēə má se. Pəle pə paası ye ma svv İso təsəle taa, ma kaa la yəlv. Aai, ma kaa svv təna.

12 Ma nyóma teu si pə taya Iso heelina-i nti i heela-m mpv tə. Sanəpala na Topiya pa feləna-i liyitee si i yəgəti mpv. 13 Pə təw kə pə fei si səgəntu i kpa-m na má təŋ i segesee na má pəntəna Iso na pə kó ma nyvəu na pə tó-m fəele.

14 Hai, ma Iso, təwsi nti Topiya na Sanəpala na Iso kuyəgətotu teləsulv alv nyəŋ Noyatiya na Iso kuyəgətotu teləsəlaa ləlaa pa lapa tə. Na isəna pa caa pá tə-m səgəntu tə.

15 Mpróv koluŋa tema pa isətu wei pa yaa si luuli tə i kuyeeŋ hiu na kakpası wule. Koluŋa təmle kuyeeŋ líi nule na naanəwa na naale. 16 Waatu wei ta kolontunaa mpa pa cəna-tv tə pa nu-ti, ləna səgəntu kpa-weye səsəm. Mpróv pa pəpətu tema na pá cəkəna si Iso təŋ taa kə tə lapəna təmle íté.

17 Waatu un i taa kə Yuta nyvəu nyóma na Topiya pa ŋmaakaya təmaya takəlası ke səsəm. 18 İle tampana təw Yuta nyóma payale laŋa ka heena-i kə. Mpi tə, Yuta tv Ala pəyalv Sekaniya ka ha-i i pəelə. Pəyele i maŋamaya i pəyalv Yohanəŋ ka kpaŋa Pelekiya pəyalv Mesulam pəelə. 19 Pa saŋaya-i ma kin kə, na pá tayasəŋ-i ma təm. Topiya maŋamaya ná ŋmaakaya-m takəlası kə si səgəntu i kpa-m.

7

Pa síi taŋlaa ke icate taa

1 Waatu wei koluŋa tema na pá tó kampənaa, ləna pá su nənəsi taŋlaa, na yonyoolaa, na Lefii nyóma ke pa tema taa. 2 İlena má cela Yosalem icate paasənav ke ma neu Hanani na koluŋa icate yoolaa nyvəu tv Hananiya. Maa wəna-i naani kə, pəcə i təŋəŋi Iso na pə kəli ləlaa. 3 Mpróv ma heela-we si: Pə wee si ilim í lu kə na pə kpa na pəcə i tvli icate nənəsi. Taanaŋa, ləna í təkı-sı na pəcə-sı na taŋlaa kvlı pa təma taa. Yosalem icate nyóma ləlaa taŋəŋi na ləlaa paasəŋəna pa kutuluŋ kila.

Yuta nyóma mpa pa məla Palesətini tetv taa tv pa həla

4 Paa na Yosalem icate ká walaa tə, tə taa yəlaa fei payale. Pəcə pa taa ŋmá kutuluŋ lələŋ. 5 Mpróv ma Iso heela-m na má koti icate səsaa na hvləaa na yəlaa ləlaa si pá kala yəlaa. İlena má wiili takəlaya ŋka ka taa mpa pa luna Papiloni ke kancaalaya tə pa həla ka wee tə, halı pa kəesa ka taa si:

6 İseyelı ləlvəŋ nyóma mpa Papiloni wulav Nepukanəsaa ka kpaŋa tə, pa taa payale mələna Yosalem na Yuta tetv taa. Paa wei i məla i maŋamaya i icate taa. 7 Mpa pa kəna-we təŋəle Solopəreli, na Yesuwa, na Nehemiya, na Asaliya, na Laamiya, na Nahamani, na Motokayi, na Pilisan, na Misipeletı, na Pikifayi, na Nehum, na Paana. Pa ləlvəŋ kpeka ntə na yəlaa pee nyəŋ.

- 8 Paləsi ləlvəŋ taa kə yəlaa iyisi naale na nunəwa na nutoso na naanəwa na naale (2172).
- 9 Sefatiya nyəŋku taa kə ŋmənəvəu na nunəwa na nutoso na naanəwa na naale (372).
- 10 Ala nyəŋku taa kə nasətoso na nule na naanəwa na naale (652).
- 11 Pahati-Mowapv nyəŋku taa kə iyisi naale na nasənaasa na pələfei hiu (2818). Yesuwa na Yowapı pa ləlvəŋ nyóma nté.
- 12 İlam nyəŋku taa kə yəlaa iyaya na ŋmənəvəu na nule na naanəwa na liyiti (1254).
- 13 Satu nyəŋku taa kə yəlaa nasənaasa na nule na kakpası (845).
- 14 Sakayi nyəŋku taa kə yəlaa nasətoso na nunəwa na nutoso (760).
- 15 Pinuwi nyəŋku taa kə yəlaa nasətoso na pələfei nule na naanəwa (648).
- 16 Pəpayı nyəŋku taa kə yəlaa nasətoso na pələfei hiu na naanəwa (628).
- 17 Asəkati nyəŋku taa kə yəlaa iyisi naale na ŋmənəvəu na nunəwa na hiu na naale (2322).
- 18 Atonikam nyəŋku taa kə yəlaa nasətoso na nutoso na naatosompəŋəlaya (667).
- 19 Pikifayi nyəŋku taa kə yəlaa iyisi naale na nutoso na naatosompəŋəlaya (2067).
- 20 Ateŋ nyəŋku taa kə yəlaa nasətoso na nule na naanəwa na kakpası (655).
- 21 Hisikiya ləlvəŋ tv Atee nyəŋku taa kə yəlaa pələfei nunəwa.
- 22 Hasum nyəŋku taa kə yəlaa ŋmənəvəu na nunəwa na pələfei hiu na naanəwa (328).
- 23 Pəsayı nyəŋku taa kə yəlaa ŋmənəvəu na nunəwa na hiu na liyiti (324).
- 24 Halifi nyəŋku taa kə yəlaa nunəwa na naanəwa na naale (112).
- 25 Kapawəŋ icate yəlaa ke nunaasa na naanəwa na kakpası.
- 26 Pətələhem na Netofa pə yəlaa ke pələfei nunəwa na nunaasa na naanəwa (188).
- 27 Anatəti nyóma ke pələfei nunəwa na hiu na naanəwa (128).
- 28 Pəti-Asəmafəti nyóma ke nule na naale.
- 29 Kiliyati-Yeyalim na Kefila na Peləti nyóma ke nasətoso na nunəwa na nule na tooso (743).
- 30 Lama na Kəpa nyóma ke nasətoso na hiu na kuləm (621).
- 31 Mikiması nyóma ke nunəwa na hiu na naale (122).
- 32 Pətəelı na Ayi pə nyóma ke nunəwa na hiu na tooso (123).
- 33 Nepo icate lente nyóma ke nule na naanəwa na naale.

34 Ham lelv lɔlvɔ nyǎma ke iyaga na ηmɔnɔvɔ na nule na naanɔwa na liyiti (1254).

35 Halim lɔlvɔ nyǎma ke ηmɔnɔvɔ na nuɔɔwa na hiu (320).

36 Yeliko ɪcate nyǎma ke ηmɔnɔvɔ na nuɔɔwa na nule na kakpasɪ (345).

37 Loti na Hatiti na Ono pǎ acalɛ nyǎma ke nasǎtosɔ na nuɔɔwa na hiu na kulɔm (721).

38 Senaa ɪcate nyǎma ke iyisi tooso na nasǎnaasa na nuɔɔwa na hiu na naanɔwa (3930).

39 Kɔtɔlaa kpeka ntɔ. Yesuwa lɔlvɔ nyǎma taa lelv Yetaya yɔlaa we nasǎnaasa na nuɔɔwa na nutoso na naanɔwa na tooso (973).

40 Imɛɛ lɔlvɔ nyǎma we iyaga na nule na naanɔwa na naale (1052).

41 Pasehuu lɔlvɔ nyǎma ke iyaga na ηmɔnɔvɔ na nule na naatosompɔɔlaya (1247).

42 Halim lɔlvɔ nyǎma ke iyaga na naanɔwa na naatosompɔɔlaya (1017).

43 Lefii nyǎma kpeka ntɔ. Hatefa lɔlvɔ nyǎma Yesuwa na Katǎmǎyeli pa lɔlvɔ nyǎma we nutoso na naanɔwa na liyiti.

44 Iso tǎsɛɛle yonyoolaa kpeka ntɔ. Asafi lɔlvɔ nyǎma we pǎlefeɪ nuɔɔwa na nule na naanɔwa (148).

45 Nǎnɔɔsi tanɔlaa kpeka ntɔ. Salum, na Atee, na Talǎmɔn, na Akupi, na Hatita, na Sopayi, pa lɔlvɔ nyǎma we pǎlefeɪ nuɔɔwa na nule (138).

46 Iso tǎsɛɛle tǎmle lataa sǎkpema lɔlvɔ nyǎma ntɛ Siha, na Hasufa, na Tapawɔti. ⁴⁷ Na Kelɔsi, na Siya, na Patɔn. ⁴⁸ Na Lepana, na Hakapa, na Salǎmayi. ⁴⁹ Na Hanan, na Kitel, na Kahaa. ⁵⁰ Na Leyaya, na Lesɛn, na Nekota. ⁵¹ Na Kasam, na Usa, na Paseya. ⁵² Na Pesayi, na Meunim, na Nefusesim. ⁵³ Na Pakǎpuki, na Hakufa, na Haluu. ⁵⁴ Na Paasiliti, na Mehita, na Haasa. ⁵⁵ Na Paakɔsi, na Sisela, na Tema. ⁵⁶ Na Nesiya, na Hatifa.

57 Salumɔn tǎmle nyǎma lɔlvɔ kpeka ntɛ Sotayi, na Sofeleti, na Pelita. ⁵⁸ Na Yaala, na Taakɔn, na Kitel. ⁵⁹ Na Sefatiya, na Hatili, na Pokeleti-Hasepayim, na Amɔn.

60 Iso tǎsɛɛle taa tǎmle lataa na Salumɔn tǎmle nyǎma pa kɔnta ηmɔnɔvɔ na nuɔɔwa na nuɔɔwa na naanɔwa na naale (392).

⁶¹ Mpa pa luna Papiloni acalɛ Teeli-Mela, na Teeli-Haasa, na Kelupi-Atɔn, na Imɛɛ tɔ, pa ta pǎsi na pǎ keesi pa cǎsɔnaa lɔlvɔ loosi si pǎ hɔli tampana si pa kɛ Iseyeli nyǎma. ⁶² Pa tǎna pa kɔnta nasǎtosɔ na nule na naale (642). Pa lɔlvɔ nyǎma ntɛ Telaya, na Topiya, na Nekota.

⁶³ Kɔtɔlaa lelɔ ka we kɛ isu mpa pa ta pǎsi na pǎ hɔli si pa kɛ Iseyeli nyǎma tɔ. Mɔɔyɛle Hopaya, na Hakɔsi, na Paasilayi. Mpi pǎ tɔɔ pa yaakaya kantakaya nyǎn ineyɛ mpɔ tɔɔle si i kɔɔya Paasilayi pɛelaa taa lelv. ⁶⁴ Paa pɛɛka mpe un pa hɔla ke kɔtɔlaa nyǎna taa kɛ pa ta nǎ. Ilena pǎ nyǎni-weyɛ asilima nyǎma. Pǎ tɔɔ kɛ pa kisina-we si pǎ taa la kɔtɔlaa tǎmle. ⁶⁵ Mɔɔyɛ kɔfǎnɛɛ maɔamaɔa kisina-we si pǎ taa tɔɔ Iso kɔhav. Halǎna kɔtɔlv nɔɔlv i maɔasi wala pɛɛ taka nna pa naana Iso luɔv nyǎntɔ tɔ na pǎcɔ.

⁶⁶ Iseyeli nyǎma tǎna mpa pa luna Papiloni tɔ pa kɔnta iyisi nule na naale na ηmɔnɔvɔ na nuɔɔwa na nutoso (42360). ⁶⁷ Pa taa ka we tǎmle nyǎma apalaa na alaa ke iyisi naatosompɔɔlaya na ηmɔnɔvɔ na nuɔɔwa na hiu na naanɔwa na naatosompɔɔlaya (7337). Na yonyoolaa apalv nyǎma na alv nyǎma ke ηmɔnɔvɔ na nule na kakpasɪ (245). ⁶⁸ Na yonyoonaa nasǎle na hiu na naanɔwa na kakpasɪ (235), na kɔɔnɔsi ke iyisi naatosɔ na nasǎtosɔ na nuɔɔwa na hiu (6720). ⁶⁹ Lɔlvɔ nyǎn nyǎma taa lelɔ hawa kɔcɔn si pǎ tayan ηmav ke Iso tǎsɛɛle. Na tetv kɔfǎnɛɛ nǎa ha wala nyǎntɔ iyaga (1000), na pɔosiisi nsi pa ηmɔsǎnɔna calǎm tɔɔv nule na naanɔwa, na kɔtɔlaa capanaa ke nasǎle na nuɔɔwa na hiu na naanɔwa (530), si pǎ lana Iso tǎsɛɛle tǎmle. ⁷⁰ Lɔlvɔ nyǎn nyǎma lapa kɔcɔn wei tɔ i kɔnta wala nyǎntɔ ke iyisi hiu (20000), na liɔntɛ nyǎntɔ ke kiloonaa iyaga na nuɔɔwa (1100). ⁷¹ Ilena Iseyeli nyǎma lelɔ ha wala nyǎntɔ iyisi hiu (20000). Liɔntɛ nyǎntɔ ke kiloonaa iyaga (1000). Kɔtɔlaa capanaa ke nutoso na naatosompɔɔlaya.

⁷² Mɔɔyɛ kɔtɔlaa, na Lefii nyǎma, na nǎnɔɔsi tanɔlaa, na yonyoolaa, na yɔlaa isu Iso tǎsɛɛle taa tǎmle lataa sǎkpema na Iseyeli nyǎma lelɔ tǎna, pa caya paa wei kɛ i ɪcate taa.

Isǎtɔlasi kalayi kiuu takɔlaya ke samaa taa

Waato wei pǎ tala isǎtɔ naatosompɔɔlaya nyǎn, Ilena paa Iseyeli tɔ wei i luna i ɪcate taa na i kɔɔ.

8

1-2 Mɔɔyɛ isǎtɔ un i kɔyaku kancaalaya nyǎnkv wule, pa kota nɔɔv kulɔmaya ke Yosalem taa kɛ lum nǎnɔv isǎntaa. Na pǎ tɔ Iso Tǎm nyǎntɔ Isǎtɔlasi si: Kǎna takɔlaya ηka Taca cɛla Moisi si i telǎsi Iseyeli nyǎma tɔ. Ilena kɔtɔlv Isǎtɔlasi luna-keɔyɛ apalaa na alaa, na piya mpa pa tala pɔlv

cekənav tɔ pa samaa taa. ³ Na í kala takəlaya ŋke na nɔɔɔ sɔsaya ke tənɛ inəɣi tanan teɛ. Haləna ilim sikuyu, na pa təna pá ké ŋkraŋŋ ke teu.

⁴ Paa kama kpatəŋ ké isu kumte taka, na Isətəlasí səŋ pə tɔɔ ké kotuyu ŋku ku taa. I ntəɔŋ tɔɔ ké Matitiya, na Sema, na Anaya, na Uliya, na Hilikiya, na Maaseya. I mpətəŋ tɔɔ ké Petaya, na Mikayeli, na Maləkiya, na Hasum, na Hasepatana, na Sakali, na Mesulam. ⁵ Isətəlasí təsəŋle kulaa ké na yəlaa təna naaki-í. Waatu wei í kula takəlaya, ləna samaa təna səŋ isə. ⁶ Mpróyó Isətəlasí sɛɛ Tacaa Isə sɔsɔ, na pa təna pá cɔ sɪ: Isə í mu, Isə í mu. Na pá tiyisa niŋ na isətəa. Pə waali, ləna pá hənti atɛ na pá sɛɛ Tacaa. ⁷ Pa kulaa, ləna Lefii nyóma, na Yesuwa, na Pani, na Selepiya, na Yamɛŋ, na Akupi, na Sepətayi, na Hotiya, na Maaseya, na Kelita, na Asaliya, na Yosarati, na Hanan, na Pelaya pá sɔv-wɛɣe kiiu ŋkuyɔ sɛɣɛsɔyɔ. ⁸ Pa kalaya kiiu takəlaya ŋkɛɣe na pá nukɪ teu, na pá kilisiyi pə hɔwɛɛ sɪ paa wei í cekəna.

⁹ Yəlaa təna nu tɔm nti, ləna pá niki wula. Pə tɔɔ ké kofənɛ Nehemii, na Isə Tɔm nyəntu kɔtlɔv Isətəlasí, na Lefii nyóma mpa pa kilisaya-wɛɣe Isə Tɔm nti tɔ, pa tɔma-wɛ sɪ: Kuyaku kɔnɛ ku ké Isə nyəŋku ké, ilɛ pə fɛi sɪ í huɣutiyi lotu na í wiiki.

¹⁰ Ntəna Isətəlasí tasa sɪ: Í kpe mə tɛɛsɪ, na í tɔɔɔ teu na í nyɔɔ kɔnyɔnyɔɔm kɔpam, na í ha mpa pa laŋaa tɔ. Mpi tɔ, kuyaku kɔnɛ ku ké Tacaa nyəŋku ké. Mə laŋa í taa wakəli. Tacaa ká hɛɛsɪ mə laŋle na í ha-mɛɣe tɔŋ.

¹¹ Na Lefii nyóma tɔtɔ náa puɣusiyi-wɛ sɪ: Í su, Isə kuyaku ke saŋa ké. Mə laŋa í taa wakəli.

¹² Mpróyó pa təna pa kɛpema na pá tɔɔɔ na pá nyɔɔ, na pá ha mpa pa laŋaa tɔ na pá ŋmaali. Mpi tɔ, pa nuwa sɛɣɛsɔyɔ ŋku pa sɛɣɛsa-wɛ tɔ.

Coka acima

¹³ Mpróyó kuyaku lɛŋku Isɛyeli lɔlɔŋ nyɔɔŋ nyóma təna, na kətəlaa na Lefii nyóma pa kotina Isə Tɔm nyəntu Isətəlasí sɪ: Kilisi-tuyɔ Isə Tɔm ke teu. ¹⁴ Kiiu ŋku inɪ Isə ka hula Moisi tɔ, ku taa ké pa nawo timpi pa heela Isɛyeli nyóma sɪ pá caya coka taa ké coka acima anɪ a kuyɛɛŋ taa ké isɔtv naatosompɔɔlaya nyəŋ taa tɔ. ¹⁵ Paa kraali acima anɪ a tɔm ke acalɛɛ təna taa ké, na pə kɛpenna Yosalem. ləna icatɛ nyóma kra pɔyɔ taa na pá pɛli tuyɔ ŋku pa haləyi na pá yaaki-ku sɪ Olifinaa tɔ ku pilinasi. Na ku nəɣəsəlɛ wei í wɛ taɛlɛ tɔ ku nyənɪ, na tuŋ kɔlɔpəŋ pilinasi na tiikasɪ na pacɔntu na pá lɔ coka.

¹⁶ Mpróyó Isɛyeli nyóma polaa na pá pɛli pilinasi na pá lɔki coka. Lɛlaa ke pa kutulɔŋ patanaa tɔɔ, lɛlaa ke nənɔɔsɪ tɛɛ, lɛlaa ke Isə tɛsɛɛlɛ kataya taa, lɛlaa ke lɔm nənɔɔɔ na Ifəlayim nyəŋka tɛɛ.

¹⁷ ləna Isɛyeli nyóma təna mpa pa luna Papiloni tɔ pá lɔ coka na pá caya. Pa laŋhɔlɔmle ka wɛ sɔɔɔntɔ. Mpi tɔ, too pə kraɣav Nuŋ pəyav Yosuwee waatu tɔ, Isɛyeli nyóma ta tasa acima anəyi tɔɔɔv. ¹⁸ Pa kalaya Isə Tɔm ke paa kuyaku ŋkuyɔ, acima kuyɛɛŋ inɪ í naatosompɔɔlaya taa ké. ləna pá təkəna kotuyu sɔsɔɔv ke kuyaku pələfɛi naanɔwa nyəŋku wule, isɪ paa sɔv pə kiiu tɔ.

9

Samaa laki pa isayatu tisuyu kətaya

¹ Mpróyó isətv kɔlɔm inɪ í kuyɛɛŋ hiu na liyi wule, Isɛyeli nyóma kɔta nɔhɔkɔtv. Pá suuwa laŋwakəllɛ wontu, na pá pəla pa nyɔɔŋ taa ké tɛtv. ² Na Yuta nyóma faɣana kraí nyóma na pá wɛɛ kɛpɛɛŋa na pá tisiyi pá na pa cɔsɔnaa pa isayatu. ³ Mpróyó pa səŋa kaləfunaa tooso tɛtv, na pá nukɪ pa Isə Tacaa kiiu. ləna pá tasa-í həntuyɔ ke atɛɣɛ kaləfunaa tooso tɔtɔ na pá səlɛməyi-í suulu.

⁴ Na Lefii nyóma, na Yesuwa, na Pani, na Katəməyeli, na Sepaniya, na Puni, na Selepiya, na Pani, na Kenani pá kulɪ na pá səlɛməna nɔsɪ sɔsɔɔnsɪ sɪ Tacaa Isə í waasi-wɛ. ⁵ Pə waali ké Lefii nyóma na Yesuwa, na Katəməyeli, na Pani, na Hasapənɛya, na Selepiya, na Hotiya, na Sepaniya, na Petahiya pɛlɛ pa cɔna nɔɔɔ sɔsaya sɪ: Í kulɪ na í sɛɛ Tacaa mə Isə na í laki mpróyó tam tɔɔ.

Isə səlɛmuyɔ sɔsɔɔv

Paa wei í sa nyá hətɛ sɔsɔɔlɛ,
tə sɔsɔɔntɔ kəla yɔlv hɔwɛɛ təna.

⁶ ləna samaa sa Isə sɪ:
Nyá tike təkɔŋ ntɛ Tacaa,
nyá lapəna isətɔnvuyɔ sɔsɔɔv,
na isətɔlvɔŋasi, na tɛtv,
na tɛ taa nyəm təna, na tɛŋkunaa
na pa taa nyəm təna.
Nyá haakəna paa kɔŋmanŋmam mpiyi weesuyɔ.
Na isətəa tɔŋ nyóma təna həntəyi-ŋ atɛ.

⁷ Tacaa Isə, nyá yaana Apəlam
na ní ləsi-í Uu icatɛ taa ké

Papiloni tetu taa na ń cuγusi-ı h̄ete sı Ap̄elahaṃ.

⁸ I t̄ante kees̄ona-η teu,

leṇa nyana-ı í p̄eli n̄əγ̄o na ń

ȳəγ̄oti na ń sı sı

n ká ha-ı Kanaaη nȳoma, na Hiti nȳoma,

na Amolii nȳoma, na Peliisi nȳoma,

na Yepusi nȳoma, na Kilikası nȳoma pa tet̄onaa,

na ı l̄ub̄ȳu nȳoma caγa.

N k̄e sıγ̄isilu t̄əγ̄o n t̄aka nyá kus̄əs̄utu.

⁹ N nawa tá c̄əs̄onaa wahala ke Icipiti,

na is̄ona pa yaakaya-η sı ń waasi-w̄eγ̄e S̄əs̄ancaasi ten̄ku n̄əγ̄o t̄o.

¹⁰ N lapa k̄ək̄olo nȳəmnaa s̄əs̄əm̄ ke

Icipiti wulav̄ na ı waali nȳoma,

na ı tet̄u t̄ona ȳəlaa.

leṇa nyá h̄ete yaa s̄əs̄əm̄ ke hal̄ona saηa.

M̄pi t̄o, n nȳomá kalampaanı wei pa lakaya tá c̄əs̄onaa t̄o.

¹¹ N faya l̄əm̄ ke calı k̄e

Is̄eyeli nȳoma is̄entaa na pá tesı n̄əh̄ee.

N t̄usa pa waali t̄əηlaa ke lum̄aη s̄əs̄əη̄ taa,

na pá tii t̄əsii ısu p̄əle.

¹² Is̄əη̄m̄ont̄ȳu ke pa nȳənaγa,

na pá t̄əη̄əγ̄i ilim̄ taa.

leṇa k̄u k̄ək̄o náa naaki-w̄eγ̄e aḥoo na pá t̄əηna.

¹³ Is̄ətaa k̄e n tiinaa na ń ȳəγ̄ot̄əna-w̄eγ̄e Sinayi p̄ȳu taa.

Na ń tu-w̄eγ̄e k̄ot̄ot̄utu na kus̄əs̄utu kus̄iγ̄isitu

na kīη̄ na kus̄eγ̄es̄ətu tam̄pana nȳənt̄u.

¹⁴ leṇa ń h̄olí nyá t̄əm̄le tu Moisi ke

k̄oyaku k̄uḥēes̄ȳu t̄əkuγ̄u t̄əm̄,

na ilé í keesi-w̄e.

Na ń h̄uli-w̄eγ̄e kīiu t̄əm̄ lent̄onaa.

¹⁵ Na ń k̄ó pa nȳəγ̄osi na is̄ətaa t̄əγ̄onaγa.

Na ń t̄oli k̄ək̄p̄am̄ȳu taa l̄əm̄ na ń k̄ona pa l̄ək̄ətu.

Na ń yele na pá lēeki tet̄u n̄ti n ka sı n̄əγ̄o

na tuunav̄ sı n ká ha-w̄e t̄o.

¹⁶ Ama tá c̄əs̄onaa lapa kalampaanı

na pá k̄uli nyá t̄əo. Pa l̄əγ̄o nyá kus̄əs̄utu

na pa lum̄aya waali.

¹⁷ Pa kisa-t̄əγ̄i t̄əkuγ̄u,

pá s̄əo piti t̄əma nna n lapa-w̄e t̄o.

Pa lapa lan̄kp̄is̄əη̄ sı,

pa m̄ə̄l̄əγ̄i pa yom̄le taa k̄e Icipiti.

Ama Is̄ə nyá wiiki p̄ət̄ə̄t̄əle,

na ń w̄ena suulu, n̄n̄ m̄ȳγ̄i pááná ke l̄əη̄,

na nyá kopant̄u w̄e s̄əγ̄ant̄u, il̄e n ta l̄-w̄e.

¹⁸ Paa na waat̄u wei pa lupa navle na pá t̄əη̄ sı:

Tá Is̄ə wei ı l̄əsa-t̄ȳu Icipiti taa t̄əγ̄ole.

Pa saγ̄at̄aya-η̄ s̄əs̄əm̄ k̄e.

¹⁹ Nyá suulu katat̄əlaya t̄əo,

n ta l̄-w̄eγ̄e w̄olaya tet̄u taa,

na is̄əη̄m̄ont̄ȳu ta yele-w̄eγ̄e

m̄paav̄ h̄ul̄ȳu ke ilim̄ taa.

P̄əyele k̄u k̄ək̄o ná tá yele-w̄eγ̄e nav ke aḥoo.

²⁰ N ha-w̄eγ̄e nyá l̄əmaγ̄as̄ēe,

na ń t̄asa-w̄eγ̄e laγ̄at̄u.

N ha-w̄eγ̄e manna na pá t̄əγ̄o na l̄əm̄ na pá nȳəo.

²¹ P̄ı̄sı nule t̄əcu k̄e n paas̄əna-w̄eγ̄e

w̄olaya tet̄u taa k̄e pa t̄ənte taa, pa ta lan̄ p̄ul̄o.

Pa kususuutu ta sı, p̄əyele pa n̄əh̄ee ta m̄li.

²² N t̄ó pa niη̄ taa k̄e piitim̄naa na awulaa,

na pá lēeki tet̄onaa m̄pa pa c̄ə̄na-w̄e t̄o,

ısu H̄es̄əp̄əη̄ tet̄u wulav̄ Sihon̄,

na Pasan̄ tet̄u nȳəη̄ Oki.

23 Na ń ha-weye piya ke payale,
isu isətləŋasi,

na ń pona-weye Kanaah tetu nti n ka heela
pa cəsnaa si pá polo pá leeki tə tə taa.

24 Pa sʉt tə taa ké tampana, na pá təyɔ-ti.

Na ń təyɔni Kanaah nyəma na mpe pá ńmakəli-we.
Pa lapəna həyɔlyu ŋku ku yəlaa na ku awulaa
ke isəna pa caa tə.

25 Pa leeka koloosi acalae na mʉsəŋ tetu,
na teesi na si taa suna wənaʉ, na ləkənaa mpa
pa tɛma huluyu tə. Na tɛŋ wei pa yaa si leseŋnaa
na Olifinaa tə na leləŋ.

Nyá pɛleɛ tə ké pa təyaa
na pá haŋa na pé caŋana-we.

26 Paa na mpu pa lapa isətoosile nyəma.

Pa kola nyá tə. Pa kisa nyá kiin,
pa kú nyá kuyɔyɔtutu teləsəlaa.

Pɛle pa caalayaana-we si pá mələna nyá tə si,
pa tɔnte ta keesi.

27 Mpyó n tu-weye kolontunaa nin taa,
na pɛle pá təkɪ pa ise. Pa laŋa wakəlaa,
lɛna pa keesəna nyá tə na ń nu pa taŋ.
lɛna nyá səoluyu tə ń tilina-weye yəlaa,
na pá leeki-weye pa kolontunaa ńmakuluyu taa.

28 N tɛma-weye ləsyu ke
ńmakəllaa nin taa ké kpaakraa,
lɛna pá taŋani-ŋ pəntənaʉ.

Na ń taŋani-weye kolontunaa
səkraŋ taa ké pɛtyu.

Na pá taŋani-ŋ wiinaʉ na ń nu,
na ń taŋani-weye waasuyu ke
təm payale ke nyá səoluyu tə.

29 Nyá caala-we si pá təŋ nyá kiin.

Ama isəcaʉ pu mpe, lɛna pá kisi
nyá kusəsitu na nyá kutututu.

Pəcɔ tə haaki tə təŋlaa ke weesin ké.

Mpyó pa kisa nyá nunaw

na pá lá laŋkpusəŋ na pá kuli nyá tə.

30 Pusi payale ke n paasəna-we,

nyá Feesuyu Naŋŋtu kuləna
nyá kuyɔyɔtutu teləsəlaa,

na pá yaa-we na nyá nəyɔ. Ama pa ta nu,
lɛna ń tu-weye piitim kraɪ nyəm nin taa.

31 Paa na mpu, nyá səoluyu katatəlaya tə,
n ta kpiisi-we. Pəcɔ n ta lə-we.

Mpi tə, Iso nyá n sələyi ké na ń ké suulu tu.

32 Ta Iso nyá, n ké səsə ké

na ń we tɔŋ na səyɔntu, na ń
təka tá na-ŋ ta nəyɔ pɛluyu ke teu.

Paasəna wahalanaa mpa tə təkɪ tə,
paa tá cəsnaa, na tá awulaa,

na tá nyuyu nyəma, na tá kətəlaa,
na tá Iso kuyɔyɔtutu teləsəlaa,

na tá maŋamaŋa ke pə kraŋaʉ Asilii
awulaa pəle taa na pé suna saŋa tə.

33 Pə tənaya mpu pə taa,

n paasəna-tuyu teu ké.
Ama tayale tetelataa.

34 Tá cəcənaa, na tá awulaa,

na tá nyuɣu nyáma na tá
kətəlaa ta təkɪ nyá kiiu,
pa kisa nyá kusəsutu na
kraalɣu mpi n kraala-we tɔɔ.

³⁵ Paa na n kata-wɛɛ nyá kɔpantu na ɲ su-wɛɛ tetu
səsəntu mɔsɔɲ nyəntu taa na pá təkɪ kawulaya tɔ,
pa ta kisi isayatu lapu si pá paasəna nyá tɛmlɛ.

³⁶ Saɲa taa tɔ pəsa tetu nti n ha
tá cəsənaa tɔ tɔ yomaa nté.

Pəyɛle n ka ha-wɛɛ tɔɣi si
pá yəələna tɔ kɔlɔlɔm na tɔ kɔpantu.

³⁷ Awulaa mpa pa niɲ taa n tu-tu tɔ,
mpɛɛ tetu nti tɔ luləɣi kɔpantɔnaa ke səsəm.

Mpi tɔ, tɔ pəntəna-ɲ tɔ pə tɔɔ.

Pa lakəna tá maɣamaya tá tɔla ke isəna pa səlɔla tɔɔ,
na tɔ we lanwakəllɛ səsəalɛ taa.

10

Yəlaa tu pa tɔɣi kiɲ tɔɲɣu

¹ Mɔrɔyú Iseyɛli nyáma tasaa si: Wahala wei ɪ maɣana-tu tɔ, ɪ tɔɔ ké tɔ tu tá taa si, tu tɔɲ nyá
kiɲ, haləna tɔ ɲmaa-tɪ. Tá nyuɣu nyáma, na tá Lefii nyáma, na tá kətəlaa pa tɔna niɲ.

² Halɪ niɲ tɔlaa mpɛ pa həla ntɔ: Hakaliya pəyalɔ kɔfəɛɛ Nehemii, na Sitekiya. ³ Na Selaya, na
Asaliya, na Imeya.

⁴ Na Pasehuu, na Amaliya, na Maləkiya. ⁵ Na Hatusi, na Sepaniya, na Maluki. ⁶ Na Halim, na
Meleməti, na Opatiya. ⁷ Na Taniyɛli, na Kinetɔɲ, na Paaluuki. ⁸ Na Mesulam, na Apiya, na
Miyamɛɲ. ⁹ Na Maasiya, na Pilikayi, na Semaya. Pa tənaya mpu kətəlaa.

¹⁰⁻¹⁴ Lefii nyáma taa ké Asaniya pəyalɔ Yesuwa, na Hatati lulɣu tu Pinuwi, na Katəməyɛli, na
pa taapalaa. Na Sepaniya, na Hotiya, na Kelita, na Pelaya, na Hananɲ. Na Mika, na Lehɔpi, na
Hasapiya, na Sakuu, na Selepiya, na Sepaniya, na Hotiya, na Pani, na Pininu. Pa tənaya mpu
Lefii nyáma.

¹⁵⁻²⁸ Nyuɣu nyáma nté Paləsi, na Pahati-Mowapɔ, na Ilam, na Satu, na Pani. Na Puni, na Asəkati,
na Pepayi, na Atoniya, na Pikifayi, na Ateɲ, na Atee, na Hisikiya. Na Asuu, na Hotiya, na
Hasum, na Pesayi, na Halifi, na Anatəti, na Nepayi, na Makpəɣyasi. Na Mesulam, na Hesii, na
Mesesapeli, na Satəkɪ, na Yatuwa, na Pelatiya, na Hananɲ, na Ananiya, na Osee. Na Hananiya,
na Hasupi, na Halohesi, na Pila, na Sopekɪ, na Lehum, na Hasapəna, na Maaseya. Na Ahiya,
na Hananɲ, na Ananɲ, na Maluki, na Halim, na Paana.

²⁹ Na pá səsəsi pele pa tɔɔ ké tetu nyáma lelɔa na kətəlaa, na Lefii nyáma, na nənəsəsi tanlaa,
na yonyoolaa. Na Iso təsɛɛle taa tɛmlɛ lataa na tá mpa tɔ faɣana tetu taa cəyalaa ke Papiloni
ponaɔ waatu tənə na tɔ tɔka Iso kiiu ke teu tɔ. Na tá alaa na tá apalɔpiya na alɔnyəma mpa pa
ise nyaalaa tɔ. ³⁰ Tá na tá taapalaa kɔpama tɔ su tá nəsəsi ké na isələ kɔsɛɛmlɛ si tu tɔ kiiu ɲku Iso
tɛmlɛ tu Moisi cɛla-tu tɔ kv taa. Tu təkɪ Tacaa kusəsutu na ɪ kɔtɔtɔ.

³¹ Na tɔ su tá nəsəsi si tɔ kaa ha tá pɛɛlaa ke yəlaa mpa paa we tetu taa ké Papiloni pote waatu
tɔ. Pəcɔ tɔ kaa caa pa pɛɛlaa ke tá pəyalaa. ³² Ye yəlaa mpɛ pa pɛɛtɔɣi tɔɣonaya, yaa pulɣu
kɔyako kɔhɛɛsɔɣu wule, yaa acima wule, tɔ kaa ya pə taa pulɔ. Paa pusɪ naatosompɔɣolaya
wei, tu yele tetu na tɔ hɛɛsi na tɔ kisi si pá taa caali nɔɣɔlɔ si ɪ felɪ ɪ kəmlɛ. ³³ Tu tu tá ti si, paa
wei ɪ felɪ liɣitee nyəɣəlɔɣu ɲku kv yuɲ we cacaasi liɣiti tɔɔ, paa pənaya ɲkaya Iso təsɛɛle tɛmlɛ
tɔɔ. ³⁴ Liɣitee anəɣi paa yana Iso potopotonaa, na kotaya ɲka kəkɔ lusa ka tənə tɔ ka wontu, na
tɔɣonaya kɔhau ɲku paa kɔna paa ifemle nte tɔ. Na kɔtasi nsi pa laki kɔyako kɔhɛɛsɔɣu wule
tɔ, na isatu kufalɔ acima na acimanaa lelɔa nyənsi. Na kɔtasi nsi Iseyɛli nyáma ká la pa isayatu
tayanɣu tɔ tɔ, na pá tayanəna liɣitee anɪ tɔtɔɣo Iso təsɛɛle. ³⁵ Kətəlaa tá, na Lefii nyáma na
samaa, tɛtɛ ké tɔ tɔwa na tɔ faɣana tá lulɔɲ na tɔ su waatɔnaa mpa tu ha kpeɲkpelasi, na tɔ kɔna
Iso təsɛɛle ke paa pənaya ɲka isu pa kɛɛsa kiiu taa tɔ. Na tɔ pona taasi nsi paa wɔna kɔtasi ke tá
Iso Tacaa kotaya tɔlatɛ tɔ tɔ. ³⁶ Tɔ suwa si paa pənaya ɲka tu pona Iso təsɛɛle taa ké tá tawa na
tá tuɲ kɔlɔlɔm. ³⁷ Tu ha Iso ké tá kancaalaya apalɔpiya, na tá tɔla nyənsi, isu pa kɛɛsa Iso kiiu
taa tɔ. Paa naanɲ, yaa heenɲ, yaa pəɲ na tɔ cɛla kətəlaa mpa pa laki Iso tɛmlɛ ke Iso təsɛɛle taa tɔ.

³⁸ Tu cosi tá kɔhaləm kalaalasi taa na tɔ cɛla-we. Paa tuɲ pee, paa sɔlɔm, paa nim, na tɔ su Iso
təsɛɛle səsəalɛ kutulɔɲ leləɲ taa. Lefii nyáma ká tɔɣona nteɣe tá tetu kɔlɔlɔm həɣəlɔɲ naanɔwa
taa kɔlɔmɔɣu. Mpɛ paa cəna timpiwɛ tɔ wɛɛ tɔ, na pá ləsi həɣəlɔɲ unɪ. ³⁹ Aləɲ lulɔɲ kətəlaa taa
nɔɣɔlɔ ká tɔɲ Lefii nyáma ke waatu wei pa muɣi həɣəlɔɲ naanɔwa taa kɔlɔmɔɣu tɔ. Ulena Lefii
nyáma náá ləsi pə taa tɔtɔɣo həɣəlɔɲ naanɔwa taa kɔlɔmɔɣu na pá pona Iso təsɛɛle ke kpancoou
kutulɔɲ taa. ⁴⁰ Iseyɛli nyáma na Lefii nyáma paa pona tɔɣonaya na sɔlɔm kɔfam na nim pə

kətaɣa ke Iso təseɛle kutuluŋ taa. Kutuluŋ unu i taa ké pa suku wontu, na kətəlaa təmlataa na nənəəsi tanjlaa na yonyoolaa náa caki.

Waatu unu tə kaa yele Iso təseɛle ke yem.

11

Yuta nyəma mpa pa məla Yosalem taa to pa həla

¹ Mpróyó nyəŋ nyəma caɣa Yosalem taa. Pə yela samaa wei, ləna pá kaləxi yəlaa naanowa naanowa, na pá ləsəxi kəlm kəlm wei pa to tətə na pə kra to si, pəle pá polo Iso icate Yosalem taa na pá caɣa. Pə kaasa pɔɣəlayafei naanowa naanowa wei to, ləna pá polo tətə taa acalɛɛ ləna taa na pá caɣa. ² Ləna pa lanja hɛɛna mpa pa ha pa təxi kpakpaa si, pa puki pá caɣa Yosalem taa to.

³ Tətə hɔɣələŋ nyəŋ nyəma ná caɣa Yosalem ké, ləna lɛyɛli nyəma ləlaa, na kətəlaa, na Lefii nyəma, na Iso təseɛle təmlataa səkpeɛma, na Salbməŋ təmlataa ləlyu nyəma náa caɣa paa wei na i təcəyale. ⁴ Paa na mpu to, Yuta na Pəncameɛ pə yəlaa ləlaa caɣa Yosalem.

Yuta yəlaa taa nyəma həla nté, Pələsi piitim to Ataya, na ilé i ləlyu to Malaleyeli, na Sefatiya, na Amaliya, na Sakali, na Usiya. ⁵ Na Sakali ləlyu to Siloni na ilé i ləlyu to Maaseya, na Yoyalipi, na Ataya, na Hasaya, na Koli-Hose, na Paaluuki. ⁶ Pələsi ləlyu nyəma krenta nasəle na pələfei nutoso na naanowa (468) keɛ Yosalem taa. Pa tənaxa mpu pa ké kpelikpeka nyəma.

⁷ Pəncameɛ nyəma taa ka wə Yesaya ləlyu to Salu na ilé i ləlyu to Itəyɛli, na Maaseya, na Kolaya, na Pətaya, na Yoweti, na Mesulam. ⁸ Na Kapayi, na Salayi. Pəncameɛ nyəma krenta nasənəasa na nuɔwa na pələfei hiu na naanowa (928). ⁹ Sikəli pəyalu Sowɛli ká kəna pa nyuɔ to, na Hasenuwa pəyalu Yehuta keɛ icate wulaw waali to.

¹⁰ Kətəlaa taa nyəma nté Yoyalipi pəyalu Yetaya na Yakeŋ. ¹¹ Na kətəlu səsə Ahitupi ləlyu to Selaya, na Selaya ləlyu nyəma Melayoti, na Satəki, na Mesulam, na Hilikiya. ¹² Na pá səsəna pa ləlyu nyəma nasənəasa na hiu na naale (822). Mpa pa paasəyənə Iso təseɛle taa təma to na Maləkiya ləlyu to Ataya, na Ataya ləlyu nyəma Pəsehoo, na Sakali, na Amsi, na Pələliya, na Yelowam. ¹³ Na pá səsəna ləlyu nyəŋ nyəma ŋmɔnuɔ na nuɛ na naale (242) mpa pa ké i nyəma to. Na lmeɛ ləlyu to Amasesayi, na Amasesayi ləlyu nyəma Misileməti, na Asayi, na Asaleli. ¹⁴ Na pá səsəna yoolaa taa yoolaa nuɔwa na pələfei hiu na naanowa (128), mpa pa ké i nyəma to. Pəle pa nyuɔ to nté Haketolim pəyalu Sapitiyeli.

¹⁵ Lefii nyəma taa ka wə Puni ləlyu to Semaya, na Semaya ləlyu nyəma Hasapiya, na Asəlikam, na Hasupi. ¹⁶ Na pá səsəna Lefii nyuɔ nyəma Səpətayi, na Yosarati mpa pa paasəyənə Iso təseɛle waali təma to. ¹⁷ Na Asafi ləlyu to Mataniya na Mataniya ləlyu nyəma Səpəti, na Mika wei i caaləxi samtu yontu ke Iso sɛɛn waatu to, na Mataniya newaa taa ləlyu Pasukiya wei i wə Mika waali to na Yetutuŋ ləlyu to Apəta, na Apəta ləlyu nyəma Kalali na Samowa. ¹⁸ Lefii nyəma krenta ŋmɔnuɔ na nunaasa na liyiti (284) ké Iso icate taa.

¹⁹ Pə kaasi nənəəsi tanjlaa Akupi, na Tələməŋ mpa na pa ləlyu nyəma pa paasəyənə nənəəsi to. Pa krenta nuɔwa na nutoso na naanowa na naale (172).

²⁰ Pə kaasi lɛyɛli nyəma ləlaa, na Lefii nyəma na kətəlaa, paa wei i ka wə i təcəyale ke Yuta acalɛɛ taa. ²¹ Iso təseɛle taa təmlataa ka wə Yosalem icate hɔyələyɔ ŋku pa yaa si Ofeli to ku taa, na Siha, na Kisepa pá paasəyənə-wə.

²² Yosalem taa Lefii nyəma nyuɔ to nté Mika ləlyu to Usi, na Usi ləlyu nyəma Mataniya na Hasapiya na Pani. Pani ka ké Asafi ləlyu to ké. Mpe paa kəna Iso təseɛle taa yontu paasənlaa. ²³ Yonyoolaa tənaxa Iso kawulaya taa kəsəsitu ké. Na isəna paa su-wə si pá la pa təma ke paa ifemle nte to.

²⁴ Yuta pəyalu Sela ləlyu to Mesəpəli pəyalu Pətahiya ka kəna lɛyɛli nyəma nyuɔ to ke Pəəsi nyəma kawulaya taa.

Yuta nyəma mpa pa fəi Yosalem taa to

²⁵ Yuta kpeka ləlyu nyəma ləlaa ka caɣa tawa taa ké Kiliyati-Aapa, na pə cəlu acalisi, na Tipəŋ na pə cəlu nyənsi na Yekəpəseyeli, na pə cəlu nyənsi. ²⁶ Na Yesuwa, na Molata, na Pəti-Pələti. ²⁷ Na Hasaa-Suwali, na Pəesepa na pə cəlu acalɛɛ. ²⁸ Na Sikəlaku na Məkona na pə cəlu acalɛɛ. ²⁹ Na An-Liməŋ, na Sola, na Yaamuti. ³⁰ Na Sanowa, na Atulam, na pə cəlu acalɛɛ, na Lakisi na pə cəlu acalɛɛ, na Aseka na pə cəlu acalɛɛ. Mpu to, pə krayaw Pəesepa ke ilim mprətəŋ tə na pá polo Hinom tətəkəle ke ilim ntəyən tətə təyɔ paa caɣa.

³¹ Pəncameɛ kpeka ləlyu nyəma ka caɣana Kəpa na Mikimasu na Aya na Pətɛli na pə cəlu acalɛɛ. ³² Na Anatətu, na Nopi, na Ananiya. ³³ Na Hasəə, na Lama, na Kitayim. ³⁴ Na Hatiti, na Sepoyim, na Nepalati. ³⁵ Na Loti, na Ono na niŋ təma lataa tətəkəle.

³⁶ Lefii kpeka ləna líi Yuta taa na á súb Pəncameɛ nyəntə taa.

12

Kotɔlaa na Lefii nyɔ́ma pa hɔla

¹ Kɔtɔlaa na Lefii nyɔ́ma mpa na Selatɔyɛli pɔyalɔ Soloparɛɛli na Yesuwa pa luna timpi paa pona-we tɔ pa hɔla ntɔ. Sɛlaya, na Imeya, na Isɛla. ² Na Amaliya, na Maluki, na Hatusi. ³ Na Sekaniya, na Lehum, na Melemɔti. ⁴ Na Itoo, na Kinetɔyi, na Apiya. ⁵ Na Miyamɛɛɛ, na Maatiya, na Pilika. ⁶ Na Semaya, na Yoyalipi, na Yetaya. ⁷ Na Salu, na Amoki, na Hilikiya, na Yetaya. Panɛ ɪɪ pa tɔna paa kɛ Lefii nyɔ́ma na kɔtɔlaa nyɔ́ɔɔɔ nyɔ́ma ke Yesuwa pɔɔle taa kɛ. ⁸ Lefii nyɔ́ma taa yɔlaa ntɛ Yesuwa, na Pinuwɪ, na Katɔmɔyɛli, na Selepiya, na Yehuta, na Mataniya. Mataniya na ɪ tɔyaya yɔlaa pa yookayana samtu yontu. ⁹ Na Lefii nyɔ́ma mpa paa we pa kin na pɔ laki Isɔ tɔmlɛ tɔ pele pɔ ɔɔki.

¹⁰ Yesuwa lɔlɔna Yoyakim, na Yoyakim lɔli Iiyasipi, na Iiyasipi lɔli Yoyata. ¹¹ Na Yoyata lɔli Yonatan, na Yonatan lɔli Yatuwa.

¹² Kɔtɔlɔ sɔsɔ Yoyakim pɔɔle taa kɔtɔlaa lɔlɔɔ nyɔ́ɔɔɔ nyɔ́ma hɔla ntɔ. Sɛlaya lɔlɔɔ tɔ ntɛ Melaya, na Imeya lɔlɔɔ tɔ ntɛ Hananiya. ¹³ Isɛla lɔlɔɔ tɔ ntɛ Mesulam, na Amaliya lɔlɔɔ tɔ ntɛ Yohanan. ¹⁴ Na Meliku lɔlɔɔ tɔ ntɛ Yonatan, na Sepaniya lɔlɔɔ tɔ ntɛ Yosɛfɔ. ¹⁵ Na Halim lɔlɔɔ tɔ ntɛ Atɔna, na Melayɔti lɔlɔɔ tɔ ntɛ Hɛlɔkayi. ¹⁶ Na Itoo lɔlɔɔ tɔ ntɛ Sakali, na Kinetɔɔɔ lɔlɔɔ tɔ ntɛ Mesulam. ¹⁷ Na Apiya lɔlɔɔ tɔ ntɛ Sikɛli, Pilitayi lɔlɔɔ tɔ ntɛ Miniyani, na Motiya. ¹⁸ Na Pilika lɔlɔɔ tɔ ntɛ Samɔwa, na Semaya lɔlɔɔ tɔ ntɛ Yonatan. ¹⁹ Na Yoyalipi lɔlɔɔ tɔ ntɛ Matɔnayi, na Yoyata lɔlɔɔ tɔ ntɛ Usi. ²⁰ Na Salayi lɔlɔɔ tɔ ntɛ Kalayi, na Amoki lɔlɔɔ tɔ ntɛ Iɔɔɔ. ²¹ Na Hilikiya lɔlɔɔ tɔ ntɛ Hasapiya, na Yetaya lɔlɔɔ tɔ ntɛ Netaneyeli.

²² Kɔtɔlaa sɔsaa Iiyasipi, na Yoyata, na Yohanan, na Yatuwa pa waatɔnaa taa kɛ pa ɪmaa Lefii lɔlɔɔ nyɔ́ɔɔɔ nyɔ́ma, na kɔtɔlaa pa hɔla ke takɔlasi taa. Halɔna Pɛɛsi wulav sɔsɔ Taliyusi kawulaya waatu.

²³ Paa ɪmaawa Lefii lɔlɔɔ nyɔ́ɔɔɔ nyɔ́ma hɔla tɔtɔyɔ Kutɔɔsɔtu takɔlaya taa. ɪɛ Iiyasipi saali Yohanan pɔɔle taa tike ke pɔ sunaa.

²⁴ Lefii nyɔ́ɔɔɔ nyɔ́ma Hasapiya, na Selepiya, na Katɔmɔyɛli pɔyalɔ Yesuwa, na Lefii nyɔ́ma lɛlaa paa sɔɔna na pɔ yooki Isɔ sam yontu. Pɔ tala pa nyɔ́ntɔ, ɪɛna pɔ lɔ teitei ɪsu Isɔ yɔlɔ Tafiti ka sɛyɛyɔ tɔ.

²⁵ Nɔnɔɔsi tanlaa Mataniya, na Pakɔpukiya, na Opatiya, na Mesulam, na Talɔmɔɔɔ, na Akupi pa tɔmlɛ ntɛ si pɔ feɪ wontu tɔsulɛnaa mpa pa we Isɔ tɔsɛɛle nɔnɔyɔ tɔ. ²⁶ Yesuwa pɔyalɔ Yoyakim, Yosataki saali, na tetɔ nyɔ́ɔɔ tɔ Nehemii na kiɪu nyɔ́ntɔ kɔtɔlɔ Isɔtɔlasi pa pɔɔle taa kɛ pa takaya pa tɔma.

Yosalem kolɔɔa tɛm sɔsɔ

²⁷ Waatu wei pa tɛma ɪcate kolɔɔa ke ɪmau, ɪɛna pɔ yaa Lefii nyɔ́ma tɔnaya timpiwe paa weɛ tɔyɔ Yosalem, na pɔ lɔ acima na laɪhulɔmlɛ, na samtu yontu, na kɔɔɔkɔɔɔɔna, na cɔmɔɔɔ, na saɪkɔnaa. ²⁸⁻²⁹ Na yonyoolaa luna acalee nna paa ɪmawa pɔ cɔɔnaɔ Yosalem, na Netofa cɔlɔ, na Pɛti-Kilikaa ke Kɛpa na Asɔmafeti hɔyɔlɔɔ taa tɔ. ³⁰ Mɔpɔyɔ kɔtɔlaa na Lefii nyɔ́ma pa lapa nyɔ́ɔɔ tɔɔ asilima kɛɛlɔyɔ kɔtaya. Na pɔ kɔti yɔlaa tɔna si, pele pɔ lɔ mɔɔ tɔtɔ. ɪɛna pɔ lɔ mɔpɔyɔ kolɔɔa na ka nɔnɔɔsi.

³¹ Tɔnaya Nehemii mɔ, ma kɔpaasa Yuta nyɔ́ɔɔ nyɔ́ma ke kolɔɔa tɔɔ, na mɔ faya yonyoolaa ke tɔm naale. Na kancaalaya kɔɔkɔle nɔɔ mɔɔna ntɔɔɔɔ tɔ kɛ kolɔɔa tɔɔ, na Hute nɔnɔyɔ kin.

³² Pɛle pa waali kɛ Hosaya na Yuta nyɔ́ɔɔ nyɔ́ma hɔyɔlɔyɔ lɛɪkɔ pa tɔnaya. ³³ Pɔ waali kɛ Asaliya, na Isɛla, na Mesulam, ³⁴ na Yehuta, na Pɛncamɛɛ, na Semaya, na Imeya. ³⁵ Pɛle pa waali kɛ kɔtɔlaa akantɛɛ tɔkɔlaa, na Sakuu, na Asafi pa lɔlɔɔ tɔ Sakali, na Mikaya, na Mataniya, na Semaya, na Yonatan. ³⁶ Na ɪ tɛtɔnaa Semaya, na Asaleli, na Milalayi, na Kilalayi, na Maayi, na Netaneyeli, na Yehuta, na Hanani, pele pa tɔɔɔyɔ na pɔ taka cɔmɔɔɔ wei Isɔ yɔlɔ Tafiti ka lɔpa tɔ. Kiɪu nyɔ́ntɔ Isɔtɔlasi kɛɛ kɔɔkɔle ɪtɛ tɔ nyɔ́ɔ tɔ. ³⁷ Pa tala hite nɔnɔyɔ ke Tafiti tɔ tontɔɔɔ ɪsɛntaa, ɪɛna pɔ kɔpa kolɔɔa tɔɔ. Halɔna lɔmnaa nɔnɔyɔ ke ɪcate ɪlim tɔlɔle tɔɔ.

³⁸ Mɔpɔyɔ yonyoolaa naale nyɔ́ma mɔlɔna mɔpɛle tɔɔ, ɪɛna mɔ na samaa hɔyɔlɔyɔ lɛɪkɔ tɛ tɔɔ pa waali na Masasi akele cɔlɔ, na tɛ lu timpi kolɔɔa lapa ɪwalav tɔ. ³⁹ Na tɛ tɔɔna ɪfɔlayim nɔnɔyɔ ɪsɔtaa tɔɔ na tɛ tala Yesana nɔnɔyɔ na tiina nyɔ́ɔɔ. Tɛ tɛɛ Hananeyɛli akele na nuɔɔwa (100) nyɔ́ɔ na tɛ tɛɛ heɛn nɔnɔyɔ na kutanaya. ⁴⁰ ɪɛna yonyoolaa kɔɔka naale sɔɔɔ Isɔ tɔsɛɛle kin, na mɔ na hulɔlaa mpa paa we ma waali tɔ tɔɔ sɔɔ tɔtɔ. ⁴¹ Na kɔtɔlaa Iiyakim, na Maaseya, na Miniyanɛɛɛ, na Mikaya, na Iyohenayi, na Sakali, na Hananiya pɔ hulɔyɔ akantɛɛ. ⁴² Maaseya, na Semaya, na ɪlasaa, na Usi, na Yohanan, na Malɔkiya, na ɪlam, na ɪsɛɛ paa weɛ tɔtɔ. Na ɪsɔlahiya paasɔyɔna yonyoolaa na pa yontu nukɪ.

⁴³ Mɔpɔyɔ kɔyɔɔɔɔ Isɔ lapa na pa tɔna pa laɔa hulɔmɔna acima ke teu, na pɔ lɔ kɔtasi ke sɔsɔm. Halɔna pɔ kɔɔna Yosalem taa alaa na piya tɔtɔ, na pɛle pa laɔa hulɔmɔ. Na pa aɔmaala kɔkɔle nukɪ poolɔɔ.

Lefii nyɔ́ma na kɔtɔlaa pa paa nyɔ́m

⁴⁴ Μπόγυ waatu kolom unu i taa pa kra yelaa mpa paa fenjigi tun kancaalaya kolobom, na kuhalem hoyoloh naanowa taa kolom tesule to. Mpe unu pa tamle nte si pa kpeyeli kotelaa na Lefii nyoma pa tonyonaya nka ka lukena nonokila halam taa to. Uena Yuta samaa lanje heena kotelaa na Lefii nyoma pa tama. ⁴⁵ Mpi to, pa paasayana pa Iso tamle ke. Na pa laki nyoon to asilima keeluvu kotasi. Na yonyoolaa, na nonoosi tanjaa toto naa tonyonyi wulaw Tafiiti na payalv Salomaj pa kusosutu. ⁴⁶ Tampana too pe krajav hatoo Tafiiti na Asafi pa waato to, yonyoolaa nyoon nyoma paasayana Iso sam na i sevu pe yontu ke. ⁴⁷ Solopareeli na Nehemii pa waatonaa taa to, Iseyeli nyoma celayaa yonyoolaa na nonoosi tanjaa ke pa paa nyom, na pa celayi Lefii nyoma ke pa Iso kucoon. Na pele pa celayi Alon luvuvu nyoma kotelaa ke pa paa nyomnaa.

13

Nehemii feesiyi Iso sevu

¹ Waatu unu i taa ke pa kala samaa ke Moisi takelaya. Uena pa tala lonte nte to taa pa njamaawa si Amoni nyoma na Mowaru nyoma pa kaa suv mpa pa seki Iso to pa kpekale taa to. ² Tampana too, pele pa taa mu Iseyeli nyoma na pa ha-weye tonyonaya na konyonyoom. Halena Mowaru nyoma naa fel Palaam ke liyite si, i nyensi Iseyeli nyoma ke mpusi. Ama ta Iso na layasa mpusi unoyi koollee kopana. ³ Waatu wei Iseyeli nyoma nu mpu, uena pa to pa taa si pa tonyonyi pa kpekale taa ke kra nyoma.

⁴ Na pasco pa taku mpu to, kotolo Iliyasipi ke paa kraawa si, i paasayana Iso taseele kutuluvu leloh. Peyele Iliyasipi lulata kele Topiya. ⁵ Pa too ke Iliyasipi hulv Topiya ke Iso taseele kutuluvu sososov nku ku taa pa suwa kotovov nku pa hawa to, na tulaalv, na Iso taseele wontu na kotelaa paa tete na tonyonaya, na sulom kofam, na nim pe hoyoloh naanowa taa kolomuvu nku Lefii nyoma, na yonyoolaa, na nonoosi tanjaa pa ti to.

⁶ Pa lakava mpu to ma fei Yosalem. Ma pola Papiloni wulav sosov Atakasesee teye i kawulaya ponaaya hiu na naanowa na naale nyonka taa. Pa lapa wee naale, uena wulav ha-m noyo ⁷ na ma melv Yosalem. Mporoy ma nawa isena Iliyasipi hawa Iso taseele kutuluvu lenku ke Topiya to, pe fei teu. ⁸ Tonaaya paana huu ma taa na ma lavo Topiya wontu na awalv too. ⁹ Uena ma yele na pa nyaala kutuluvu unoyi teu, na pa mehna i taa ke Iso taseele wontu na kohaaj na tulaalvnaa.

¹⁰ Ma nuwa toto si paa celayi Lefii nyoma ke pa paa nyom. Pa too ke pele pa yela pa tama na pa melv halam taa, na yonyoolaa naa la mpu toto. ¹¹ Uena ma kalena hulvna ke isena pa lava Iso taseele to. Kena ma koti yonyoolaa na Lefii nyoma na pa melv pa tama taa. ¹² Mporoy Yuta nyoma suv ponav ke tonyonaya pee, na sulom kofam, na nim pe hoyoloh naanowa taa kolomuvu ke pe kutuluvu taa. ¹³ Uena ma kra kotolv Selemiya na takelasi njmaalv Satoki na Lefii to Petaya na pe sosovna Sakuu payalv Hanaj, Mataniya saali si pa fenjigi kutuluvu unu. Mpi to, yelaa ka lapa-weye naani ke, na pa tamle nte kohaaj taluvu ke pa taapalaa.

¹⁴ Hai, ma Iso, too si pa tona mpi ma lapa to. Taa so isena ma lupa Iso taseele tamle na Iso sevu pe too to.

¹⁵ Waatu unu i taa ke ma nawa Yuta taa ke yelaa, na pa nyaasayi pa lesenaa ke koyaku kuhesuvu wule. Na lelva naa sayela tonyonaya na pa soki pa krajavv ke sulom, na lesenaa, na fikinaa, na wontunaa lentv ke mpu na pa pukina Yosalem. Uena ma kraali-we si: I taa peeti suluvu koyaku kuhesuvu wule. ¹⁶ Pele pe paasi, Tiiv nyoma mpa pa we Yosalem too, pele pa konyonaya tiina, na wontu lentv, na pa peetayana icate nyoma na Yuta nyoma ke koyaku nku ku wule. ¹⁷ Mporoy ma kalena Yuta sosaa si: I nawa isayatu nti i laki to yaa i ta na? I kuvv koyaku kuhesuvu nyuvu ke. ¹⁸ Ma cosonaa lapa mporoy. Pa too ke Tacaa hama ta na ta icate ta njkrajuvu. Uena mu sosovv Iso paana kraasuvu ke Iseyeli too.

¹⁹ Pa krajav konyonv toyo ma yelaa na pa takayi Yosalem nonoosi ke ilim tonyv waatu, na pasco koyaku kuhesuvu caalayi, na pa tolayi-si na pasco ku ten. Na ma su ma taapalaa napeli si pa fen na noyolv i taa suvna taatole natelayi koyaku kuhesuvu wule. ²⁰ Mporoy peete nyoma tona luna pa taate ke Yosalem koluvv kite, na pa suv ahoov ke tom kolom yaa naale. ²¹ Tonaayale ma sosovv-we si: Pepe too ke i cakv icate koluvv kite? Na ma kraali-we si: Ye i tava mpu, ma kra-me.

²² Pa krajav waatu unu to, pa ta tana melvuvu ke koyaku kuhesuvu wule. ²³ Mporoy ma tona Lefii nyoma si: I la nyoon too asilima keeluvu kotaya. I polo i fenv icate nonoyov, na yelaa ten isena Iso suwa koyaku kuhesuvu too to.

Hai, ma Iso kopav, too si ma too ke nti unu to taa, na ni wii ma peetotele.

²⁴ Waatu unu i taa totovv ma nawa si, Yuta nyoma kraja Asototi na Amoni na Mowaru nyoma alaa. ²⁵ Na pa piya hoyolvuvu yoyotayi Asototi nyoma tom. Mpa pa we piitim mpi pe taa, pele pe tom ke pele pa piya yoyotayi. Pa taa noyolv taa nuki Yuta nyoma tom. ²⁶ Mporoy ma kalena-we, na ma tonyv-we mpusi. Halena ma ma lelva, na ma kpevi pa nyosov. Na ma yele na pa tuuna si: Te kaa ha ta peela ke cefelinaa. Peyele ta payalaa kaa kraja-we, yaa ta mavamaya toto. ²⁷ Na ma sosovv-we si: Pa taya mpu pe tusina wulav Salomaj ke isayatu taa? Peyele i ka kala piitimnaa

awulaa tənaxa, na Iso səala-i na í kra-i lseγeli wulav. Paa na mpu tə, alaa ta kpisi uɛye pətuyv ke isayatu taa. ²⁷ Tu caa si tə tasa nuu si, í kpakəyi cefelinaa na í pəntəyəna Taca ke mpu.

²⁸ Yoyata pəyalaa taa ləlv wei í kə kətəlv səsə Uiyasipi sahi tə í ka kə Holon tə Sanəpala yəti kə. Pə tə kə ma ləsa-i Yosalem taa.

²⁹ Hai, ma Iso, taa sə isəna pa wakələyi kətəya na nəγə ŋka nyana kətəlaa na Lefii nyəma í pɛɛlaa tə.

³⁰ M'p'og'ú ma lapa samaa ke nyəŋ tə asilima təna kɛɛɛɛɛɛ kətəya. Na má kraasi kusəsutv nti tə huləyi kətəlaa na Lefii nyəma pa təma tə tə ton. ³¹ Na má su tətə si: I haaki taasi ke pə koyeyɛŋ taa, na í kəŋna tətə kancaalaya kəlvəlv tətə.

Hai, ma Iso, təsə ma tə na n' la-m kopantv.

ISƏTɛɛ TŌM TAKƏLAYA Kutubtu

Takəlaya kanɛ ka taa kɛ pa kɛɛsəyi Yuta nyəma mpa pa pona Papiloni tɔ pa tɔm. Papiloni nyəma sɔsa Yuta nyəma mpeye haləna pà lɔki sɪ pà kpiisi-wɛ. Ama Isə tá tisi. I yapa Yuta nyəma na Isətɛɛ niŋ.

Isəna pa faya Isətɛɛ takəlaya tɔ:

Isətɛɛ pəsa wulav, titite 1:1-2:23

Hamanj kuləyi Maatosee tɔɔ, titite 3:1-5:14

Hamanj sɛm, titite 6:1-7:10

Yuta nyəma kəlvɔv kɛ pa kolontunaa, titite 8:1-10:3

Wulav Aselusi acima

¹ Wulav Aselusi*fa* təkayana kawulaya kɛ waatu inɪ ɪ taa. Pə kraɣav ɛntɪ na pə polo Itiyopii tɔ, pə hɔyɔlɔŋ nuɔɔwa na hiu na naatosompɔyɔlaya (127) tɔɔ. ^a pa yaaki tɔtɔ sɪ Sɛɛləsɛsɪ. ² Susi ɪcate sɔsɔɛ taa kɛ Aselusi kawulaya kumte ka wɛɛ. ³ Mprɔyɔ ɪ kawulaya pənaya tooso nyəŋka taa, ɪ lapa acima kɛ ɪ waali nyəma, na ɪ akewenaa sɔsaa, na Pɛɛsɪ na Metii nyəma, pə yoolaa nyuyɔ nyəma, na kɔfənɛnnaa na kɔmatarɪnaa sɔsaa. ⁴ Isətonaa naatoso tɛcu kɛ ɪ lapa acima anɪ. Aselusi hula ɪ wɛnaw sɔsɔɔv, na ɪ sɔsɔɔntɔ pə fɛi yɔyɔtvɔy. ⁵ Pələ pə waali kɛ ɪ tasa acima lapu tɔtɔyɔ Susi ɪcate heele taa yələa tənə. Pə kraɣav sɔsaa na səkɛpema, na pə polo piya tɔ. Kuyaku na ku isikile kɛ ɪ lapa acima kɛ kawulaya nɔnɔyɔ tɛɛ taya tɔɔ. ⁶ Paa kaya pɔŋj kɔpəŋ kɔhulmɔŋ kɛ. Na wei pa lii akpaayala tɔ, na ŋmusi kɔsɛɛmasɪ. Na pà tamsəna liyitee nyəyətvɔ kukuwɛɛ na pɛɛ kɔhulmɛɛ akelenaa. Pa suwa wɔla na liyitee nyəyətvɔ pə katonaa taka kɛ pɛɛ kɔpəna nna a wɛna ŋmaləm waani waani tɔ a taya tɔɔ. ⁷ Wulav ka puu sɔlvɔm kɛ sɔsɔm kɛ na luɣu kɔlvɔmɔy. Ilenə pà ceki wɔla pɔosiyanaa waani waani taa, na pà cɛlɔyi yələa. ⁸ Paa wei ɪ nɔka isəna tɔ, mprɔyɔ ɪ nyɔɔki. Paa tanəyi nɔyɔlv. Mpi tɔ, wulav ka ha nɔyɔ kɛ sɪ wei ɪ nyɔɔki isəna pà cɛla-ɪ mpu. ⁹ Mprɔyɔ wulav alv Fasiti ná lapa ɪ alvɔyɔntələnnaa kɛ acima tɔtɔyɔ kawulaya təyaya taa.

Wulav alv Fasiti teeli pasɔyɔ

¹⁰ Mprɔyɔ kuyaku naatosompɔyɔlaya nyəŋku wule, wulav Aselusi haya sɔlvɔm. Ilanjɛ hulmɛaa ilenə ɪ yaa ɪ tɛmlɛ lataa yələa kataasi naatosompɔyɔlaya. Mehumanj na Pisita na Haarona na Pikita na Apakəta na Setaa na Kaakasi. ¹¹ Na ɪ heeli-wɛ sɪ: Ma alv Fasiti ɪ tayanɪ ɪ ti na ɪ tɛ ɪ kawulaya ntuɔnyu na ɪ lu ma isɛntaa. Na akewenaa sɔsaa na samaa pà ná ɪ teu. Mpi tɔ, ɪ isɛntaa ka luwaya pə feina saala. ¹² Ama Fasiti ná kisa luw isɪ wulav suw tɔ. Tənaya pə haŋa wulav kɛ sɔsɔm, na ɪ pàáná huu. ¹³ Mprɔyɔ wulav yɔyɔtəna isətvɔlvɔŋasɪ nyəntaa. Pa nyəmá kawulaya tɔm huɔv na pə kiŋj kɛ. Pəcɔs pa kɛ layatɔ tasəlaa. ¹⁴ Mpeyele Pɛɛsɪ na Metii yələa, Kaasena na Setaa na Atəmata na Tasisi na Melesɪ na Maasena na Memukanj. Paa kɛ wulav akewenaa naatosompɔyɔlaya kɛ. Pa nyəmá ɪ lotu kɛ na pà lakɪ ɪ kawulaya taa kɛ təma sɔsɔna. ¹⁵ Mprɔyɔ ɪ pɔsa-wɛ sɪ: Wulav má, ma tilaa na pà heeli Fasiti kɛ tɔm na ɪ kisi tə mɔyɔ. Iɛ ye pa kɛɛsəna kiŋj pɛpɛye pə wɛɛ sɪ pà lapɪ-ɪ?

¹⁶ Tənayalɛ Memukanj sɔwa wulav na ɪ akewenaa sɔsaa sɪ: Pə taya nyá tike kɛ Fasiti nyəna yem. Ama ɪ kɛɛŋna nyá akewenaa sɔsaa, na nyá tɛtv taa yələa tənaya. ¹⁷ Pələ pə paasi alaa tənə ká tɛləsɪ-təyi təma. Ilenə pà nyəni pa paalaa kɛ yem sɪ: Wulav ka yaawa ɪ alv na ɪ kisi pɔtɛ. ¹⁸ Sarja mayamaya Mete na Pɛɛsɪ pə akewenaa sɔsaa alaa ka nu-tɪ. Ilenə pa paalaa yɔyɔtəyi na pà kɛɛsəyi-wɛ na pàáná kra-wɛ. ¹⁹ Təv, Tacaa, ye ma tɔm lapa-ŋ teu, ɪɛ n yele na pà ŋmaa Mete na Pɛɛsɪ kiŋj wei ɪ laɣasəyi tɔ, ɪ takəlaya taa sɪ, Fasiti ɪ taa tasa nyá kiŋj kɔntɛ. Ilenə wulav kraɣa alv kɔfalv wei ɪ muna pà kusɪ ɪ nyuyɔ tɔ. ²⁰ Ye nyá kawulaya sɔsaya kanɛ, ka taa yələa tənə nu tɔm tənɛ, ɪɛ alaa ká nuɔna pa paalaa. Paa pa kɛ səkɛpema yaa sɔsaa.

²¹ Mprɔyɔ tɔm ntɪ tɔ lapa wulav na ɪ akewenaa kɛ lɛlɛŋ, na wulav la isɪ Memukanj yɔyɔtvɔy tɔ. ²² Ilenə ɪ ŋmaa lɛtələnnaa na paa hɔyɔlvɔy ŋku kɔ kɔnɔŋ na ku ŋmaatv taa. Mprɔyɔ ɪ tilina ɪ kawulaya tɛtv tənə taa sɪ, paa apalv wei ɪ kɛ sɔsɔ kɛ ɪ təyaya taa kɛ, na ɪ nsəmlɛ kɛ paa yɔyɔtɪ.

2

Isətɛɛ pəsa wulav alv

¹ Waatu wei wulav pàáná hɛɛwa, ilenə ɪ mayasɪ ɪ alv Fasiti tɔm kɛ ɪ taa. Na isəna ɪ suwa sɪ ɪ lakɪ-ɪ tɔ. ² Mprɔyɔ ɪ tɛmlɛ nyəma ná mpu ilenə pà tɔ sɪ: Tacaa, pà pɛɛkɪ-ŋ pɛɛlaa mpa pa ta nyənta apalaa na pa lvm luwa tɔ. ³ Mpu tɔ, kpa akewenaa kɛ kawulaya hɔyɔlɔŋ tənə taa, na pà kɔti

^a 1:1 Aselusi: Papiloni wulav kɛ pà yaa mpu na kolum inəyi

pɛlɛaa telaa mpa pa ta nyɛnta apalaa tɔ. Alaa kawulaya tɔyaya taa kɛ paa koti pɛlɛaa mpɛyɛ Susi icatɛ taa. Ilena yulu katanja Heke wei i paasɔɣɛna-we tɔ i cɛlɛ-wɛyɛ mpi mpi paa lakɛna kacɔka tɔ. ⁴ Na ye nyɛ luyɛ i sɔv pa taa wei, ɛlɛ n kpaɣa-i na n lɛeti Fasiti lonte taa.

Mpɔyɔ tɔm nti tɔ maya wulav na i la mpu.

⁵ Yuta tu nɔyɔlv i ka wɛnna Susi icatɛ taa, na pɔ yaa-i sɔ Maatosee. I ka kɛ Pencamɛɛ kpekɛle tɔ, na i cɔsɛnaa ntɛ Kisi na Simeyi na i caa kelɛ Yayii. ⁶ I na Yuta wulav Yekoniya na lelɛaa kɛ Papiloni wulav Nepukanɛsaa ka kuuwaa na i pona i tɛ. ⁷ Mpɔyɔ Maatosee caa neu na ilɛ i alɔ pa sɔpa, na pɔ yɛle sɔlav kɛ pɛɛlv. Pa yaa-i sɔ Hatasa na pɔ cuɣusi-i sɔ Isatsee. I isɛntaa ka luwaya pɔ feina. Ilena Maatosee kpaɣa-i na i tɔv-i.

⁸ Waatu wei pa kpaala wulav tɔm ntɔyɛ mpu, ɛlɛna pɔ koti pɛlɛaa kɛ Susi icatɛ taa, na Isatsee tɔtɔ. Na pa paasɛnɔlv yɔlv katanja Heke fɛniyi pa tɔv. ⁹ Mpɔyɔ Isatsee tɔm lapa apalɔ inɔyɛi teu. Ilena Isatsee kpaɣa-i na nuyɔv. Tɛnaɣa i ha-i kpaɣa-i kɛ kacɔka wontu, na i hulɛ-i waav kupanjku kɛ alaa tɔyaya taa, na i cɛlɛ-i kawulaya tɔyaya paasɛnɔlv alɔ nyɔma kɛ naatosomprɔyɔlaya. ¹⁰ Ama Isatsee ta yɛlɛ na pɔ nyɛ sɔ i kɛ Yuta tɔ, teitei isɛ Maatosee ka kisina-i tɔ. ¹¹ Maatosee pukaya alaa tɔyaya nɔnyɔ tɛɛ kɛ na i naaki Isatsee alaafɔya, na isɛna pa laki-i tɔ.

¹² Pɔ wɛɛ kɛ sɔ paa pɛɛlv wei i la kacaka kɛ pɛnaɣa tɔcu isɛ paa suv alaa tɔ. Nim mpi pa yaa sɔ miili tɔyɔ pa caalɔyɛ saɣalɔyɛ kɛ isɔtɔnaa naatoso. Pɔ waali na pɔ saɣali lɛmpɛnaa tɔtɔyɔ isɔtɔnaa naatoso lɛlv. Pa tɛɲ mpu tɔyɔ pɛlɛaa mpɛ pa puki wulav kiɲ na pɔ kaasɔyɛ tɛma. ¹³ Ye pɛɛlv wei i kola tɛɛv, i nɔka mpi pa cɛlɔyɛ-i kɛ na i kɛɲna. ¹⁴ Taanaɣa taanaɣa kɛ pa pukaya na kv fema tanɲ, ɛlɛ pa polo alaa tɔyaya naale nyɛnka nka ka taa yulu katanja Saasakasi fɛniyi-we tɔ. Na ye wulav ta nyuli wei na i yaa i hɔtɛ, ilɛ u tasɔyɛ tɛnaɣa mɔlvɔyɛ.

¹⁵ Kɔyanjku pɔ tala Apihayili pɛɛlv Isatsee pote tɔ. Isatsee ka kɛ Maatosee neu wei i ka tɔkaa isɛ i kulɔlv tɔyɔ. Isatsee ta pɛeki sɔ i kpaɣɔyɛ pulɔyɛ yem. Ama Heke kɛɛsa-i mpi mpi tɔ, pɔ tike kɛ i kpaɣaa. Isatsee tɔm ka wɛ pa tana mpa pa naakaya-i tɔyɔ teu kɛ. ¹⁶ Wulav Aselusi kawulaya pɛnaɣa naatosomprɔyɔlaya nyɛnka taa kɛ pa sɔvna Isatsee kɛ kawulaya tɔyaya taa, kɛ pa isɔtv naanɔwaa nyɛɲ wei pa yaa sɔ Tepe tɔ i taa. ¹⁷ Mpɔyɔ wulav luyɛ sɔv Isatsee na pɔ kɛli i alaa tɛna. Ilena wulav hulɛ Isatsee kɛ pɛɛlɛ na suulu na pɔ kɛli pɛlɛaa lempa tɛna. Mpɔyɔ Aselusi kpa Isatsee kɛ wulav alɔnyɛɲ kɛ Fasiti lonte taa, na i tɛm-i kawulaya ntenuyɛ. ¹⁸ Mpɔyɔ wulav lapa acima kɛ Isatsee tɔv. Ilena wulav yaa i waali nyɔma na akewenaa sɔsaa. I cɛpa i tɛtv yɛlɛaa kɛ lampuu, i lapa-wɛyɛ kvɔcɔɲ na luyɛ kulɔmɔyɛ na kawulaya tɔv.

¹⁹ Waatu wei paa kota pɛlɛaa kɛ tɔm naale nyɛm tɔ, Maatosee ka wɛ wulav tɛmlɛ taa kɛ tɛna. ²⁰ Ama Isatsee ka tɔka nti Maatosee ka kisɛna-i tɔyɔ. I ta yɛle na pɔ nyɛm-i sɔ i kɛ Yuta tɔ. Mpi tɔ, i seeki Maatosee kɛ isɛ i ka wɛv i tɛ tɔ.

Maatosee waasvɔv kɛ wulav

²¹ Waatu wei Maatosee ka wɛ wulav tɛmlɛ taa kɛ mpu tɔ. Koyako nakuli, kawulaya tɔyaya nɔnɔcɔi tanjlaa Pikitan na Teleki pa mu wulav na pɔáná, na pɔ caakaya-i niɲ tɔyɔ. ²² Maatosee nu mpu, ɛlɛna i tɔyasi Isatsee, na ilɛ i heeli-tɔyɛ wulav. ²³ Pa tɔɲa tɔm nti tɔ nɔcɔhɛ, ɛlɛna pɔ mayana-tɔyɛ mpu. Mpɔyɔ pa pusa apalaa asayaɛ mpɛ pa naale na tɔyɔ. Ilena wulav yɛle na pɔ nma tɔm ntɔyɛ i kawulaya kvɔcɔsɔtv takɔlaya taa.

3

Haman taa kpanav kɛ Yuta nyɔma

¹ Mpɔyɔ pɛlɛ pɔ waali wulav Aselusi kɔsa Akaki tu Hametata pɔyɔlv Haman nyɔvɔv na i kpa-i i waali tɔ. ² Ilena wulav sɔ sɔ i kawulaya taa akewenaa tɛna i hɛntɛ Haman kɛ atɛ na pɔ sɛɛ-i. Ama Maatosee ná kisa mpu inɛ pɔ larɔ. ³ Mpɔyɔ akewenaa lelɛaa pɔɔsa-i sɔ: Pepe tɔv kɛ nɲ laki isɛ wulav suwa tɔ? ⁴ Paa kɔyaku nkyɛv pa pɔɔsaɣa-i mpu. Ilena i cɔ-wɛ sɔ: Ma kɛ Yuta tɔ. Ntɛna pɔ tɔyasi-tɔyɛ Haman sɔ pa naaki sɔ i ká la isɛna. ⁵ Haman cɛkɛnaa sɔ Maatosee u hɛntɔyɛ-i atɛ, ɛlɛna i pɔáná huu. ⁶ Haman nuwa sɔ Maatosee kɛ Yuta tɔ, pɔ tɔv kɛ i caakaya sɔ i kpiisi i na i yɛlɛaa Yuta nyɔma lelɛaa mpa pa wɛ Aselusi kawulaya tɛna taa tɔ. Sɔ i kv Maatosee tike tɔ, tɔlɛ tɔ ta maɣa-i. ⁷ Mpɔyɔ Aselusi kawulaya pɛnaɣa naanɔwaa na naale nyɛnka isɔtv kancaalaya nyɛɲ wei pa yaa sɔ Nisanj tɔ i taa Haman maɣasa pɛlɛ nte pa yaa sɔ pulim tɔ, sɔ i nyɛɲ koyako nku i ká kpiisi Yuta nyɔma isɛ i maɣasvɔv i taa tɔ. Ilena pɔ tɔyɔ pa isɔtv naanɔwaa na naale nyɛɲ wei pa yaa sɔ Ataa tɔ.

Haman maɣasvɔv sɔ i kpiisi Yuta nyɔma

⁸ Mpɔyɔ Haman tɔma wulav sɔ: Yɛlɛaa napɛli pa wɛnna nyɛ tɛtv hɔɣɔlɔɲ tɛna taa. Pa wɛna pa mpa kɛ, pa yaasi ta nɔɣɔsɛna yɛlɛaa lelɛaa. Pɛyɛle paa tɔɲɔyɛ nyɛ kiɲ. Iɛ pɔ ta mɔna sɔ nɛ yɛlɛ-wɛ. ⁹ Ye pɔ maɣa-ɲ ɛlɛ n ha nɔyɔ na pɔ kpiisi-wɛ. Iɛ ma kaa lanj pɔ liyitee nyɛɣɔtv kɛ tɔcɔnɛnaa nɲmɔlvɔv nuɔwaa (300) na má cɛla kawulaya liyitee paasɛnɔlv na pɔ tɔ kpancoo taa.

¹⁰ M̄p̄óyó wulaw læsa i kukuule nte i yosəyəna tɔ na í cela Yuta nyóma kolontu Hamanj, ¹¹ lɛna í tɔm-i sɪ: Ma ha-ŋ yəlaa mpe na pa liyitee, lana-weye isəna n caa tɔ.

¹² M̄p̄óyó Hamanj kota wulaw takəlasɪ ŋmaalaa ke isətu kancaalaya nyəŋ kuyeyɛŋ naanɔwa na tooso wule. lɛna pá ŋmaa takəlasɪ ke tetu fenjlaa na kɔmatanɔaa sɔsaa na nyuɔv nyóma. M̄p̄óyó pa teləsəna paa piitim mpi pə taa, na pá tu wulaw hətə na i kuyosom. ¹³ M̄p̄óyó pa tilina læetələnaa mpeye tillaa ke pa tetu təna taa sɪ pá kpiisi Yuta nyóma təna təpa. Pə kraɔav kɔkpatələa na piya tɔ. lɛna pá kuu pa wɛnaw tənaya kuyaku kolomɔyɔ taa ké pa isətu naanɔwa na naale nyəŋ Ataa kuyeyɛŋ naanɔwa na tooso wule. ¹⁴ Pɪi wɛɛ sɪ pá teləsɪ læetələnaa mpe pa tɔm ke paa tetu hɔyɔlvɔyɔ ŋku kɔ yəlaa ké, na paa wei i sɔlvɔ pɪi kuyaku ŋku kɔ wule. ¹⁵ M̄p̄óyó tillaa tɛna asewa isɪ wulaw ka heelɔyɔ-wɛ tɔ na pá kraali tɔm ntəyɪ Susi icatɛ taa. Wulaw na Hamanj pa caɔaa na pá nyɔkɪ, lɛna tɔm nti tɔ cɔkɪ icatɛ.

4

Maatosee səlɔmɔyɔ ke Isättee sɪ í səna-we

¹ Maatosee nuwa pə təna mpi pə lakɪ tɔ. lɛna í cəli i wontu na lanwakəllɛ na i suu ləyaya nyəntɔ. Na í pəli i nyuɔv taa ké tɔlɔma, na í cəɔ icatɛ na í makɪ kapusi. ² M̄p̄óyó i pola kawulaya nɔnɔyɔ na í səŋ təna. Mpi tɔ, pa kisina ləyaya wontu suulaa ke nɔnɔyɔ ŋkeɔɔ. ³ Paa tetu hɔyɔlvɔyɔ ŋku kɔ taa ké wulaw tɔm nti tə talaa, Yuta nyóma lanɔ wakəlvɔyɔ ké tətəyɔtəyɔ. Na pá həkəyɪ nɔsɪ na pá wiiki na pa paɔale suuki ləyaya wontu, na pá həntəyɪ tɔlɔma taa.

⁴ M̄p̄óyó Isättee təmlɛ nyóma alɔnyəma na yəlaa kataasi pa polaa na pa heeli Isättee ke Maatosee lanwakəllɛ tɔm. lɛna sɔyɔntɔ kra Isättee ke sɔsɔm na í tilina Maatosee ke wontu, sɪ í wɔyɔsɪ i ləyaya nyəntɔ. lɛna Maatosee kisi. ⁵ Tənaya Isättee yaa katanɔ Hatakɪ wei wulaw ka cɛla-i sɪ í lakɪ-i təmlɛ tɔ na í tili-i sɪ: Polo ŋ pɔsɪ Maatosee sɪ pepe lapəna. ⁶ M̄p̄óyó Hatakɪ pola Maatosee kiŋ ke kawulaya təyaya nɔnɔyɔ tənaya icatɛ patəma taa. ⁷ lɛna Maatosee keesɪ-i pə təna mpi pə mayana-i tɔ. I keesɪ-i tətəyɔ liyitee isəna Hamanj su i nɔyɔ sɪ, ye i luna Yuta nyóma təkɔle i ká tu wulaw krancoou taa tɔ. ⁸ lɛna Maatosee cɛle-i Yuta nyóma kuyɔ tɔm nti pa kraala Susi taa tɔ pə takələya sɪ: Cɛla Isättee na ŋ keesɪ-i pə təna. Sɪ polo wulaw kiŋ na ŋ wiina-i na ŋ sələmi-i suulu ke Yuta nyóma tɔm. ⁹ M̄p̄óyó Hatakɪ polaa na í heeli Isättee ke Maatosee tɔm nti. ¹⁰ Tənaya Isättee məŋna Hatakɪ sɪ í heeli Maatosee sɪ: ¹¹ Pə kraɔav wulaw təmlɛ nyóma təna, na í tetu hɔyɔlvɔyɔ yəlaa təna tɔ, pa nyəmə sɪ paa apalɔ yaa alɔ svuna wulaw taya tɔ na pá ta yaa-i, sɔm ké. Ama wei wulaw ká hɔli i wɔla kɔpátəyɔ sɪ i yaa-i tɔ i paasi ké. Pəyele ma kuyeyɛŋ hiu na naanɔwa kəlvɔ wulaw ta yaata-m i cəlvɔ. ¹²⁻¹³ Tənaya Maatosee tilaa sɪ pá heeli Isättee sɪ: Taa hɔv sɪ nyá tike n ká fitina sɔm sɪ n wɛ wulaw təyaya taa tɔ pə tɔv yoo. ¹⁴ Ama ye ŋ kisa tɔm tənɛ tə paasəna, pɪi waasi Yuta nyóma. lɛ nyá na nyá təyaya nyóma mə tənaya ntɛ. Halɪ ntanyɪ pə mayamaya pə tɔv ké n pəsa wulaw alɔ. ¹⁵ M̄p̄óyó Isättee tilaa sɪ pa heeli Maatosee sɪ: ¹⁶ Polo ŋ koti Yuta nyóma mpa pa wɛ Susi tɔ pa təna na pá həkɔ nɔsɪ ke ma tɔv ké kuyeyɛŋ tooso. I taa təyɔ í taa nyɔv, paa ilim paa ahoov. Ma na ma təmlɛ nyóma alɔnyəma taa həkɔ nɔsɪ ke mpu tɔv. Paa na kiiu wɛɛ tɔ, ma sɔv wulaw tɔv, na ye ma sɪ ma sɪ.

¹⁷ M̄p̄óyó Maatosee tɛɛwa na í la pə təna mpi Isättee heela-i tɔ.

5

Isättee yaa wulaw na Hamanj ke təyɔv

¹ M̄p̄óyó pa nɔhəkɔtu kuyaku tooso nyəŋku wule, Isättee suu i kawulaya wontu na í polo na í səŋ wulaw taya tɔv. Na wulaw náa caya i kawulaya kumte tɔv ké nɔnəkɛelasɪ. ² Waatu wei wulaw na Isättee na í səŋa mpu, lɛna Isättee nyuɔv te na wulaw hɔli-i i wɔla kɔpátəyɔ na Isättee polo í tokina kɔ nɔyɔ taa. ³ M̄p̄óyó wulaw pɔsɔa-i sɪ: Alaafəya kele? Heeli-m mpi n caaki tɔ, paa ma kawulaya hɔyɔlvɔyɔ maa ha-ŋ. ⁴ Ntɛna Isättee cɔ sɪ: Hai, ma cɛ, alaafəya ké. Ma caa ké sɪ nyana Hamanj í kɔv ma tɛyɛ saŋa na í təyɔv.

⁵ M̄p̄óyó wulaw tila kraakraa ke Hamanj waali sɪ pá polo Isättee tɛyɛ təyɔv isɪ ilɛ i nyulɔvɔ tɔ. lɛna pá tɛɛ. ⁶ Pa nyɔkəyaya sɔlvɔm ke waatu wei lɛna wulaw pɔsɪ Isättee sɪ: Pepeye n nyuləyɪ yee? Paa ma kawulaya hɔyɔlvɔyɔ, maa ha-ŋ. ⁷⁻⁸ Mpuvɔle Isättee sɪ: Hai, ma cɛ, nti ma nyuləyɪ teu təyɔle sɪ cɛle nyana Hamanj í kɔv ma tɛyɛ təyɔv tɔv. lɛ maa heeli-ŋ nti tə wɛɛ tɔ.

Hamanj caaki Maatosee kuyɔ

⁹ M̄p̄óyó Hamanj luna Isättee tɛyɛ kuyaku ŋku na lanhɔlvɔmlɛ sɔsɔləle. lɛna í mayana Maatosee ke wulaw təyaya nɔnɔyɔ, ama Maatosee ta kɔli yaa í nyəyəlɪ sɪ i sɛkɪ Hamanj, lɛna pááná huu Hamanj. ¹⁰ lɛna í kra i ti na í kpe na í tili na pá yaa i taapalaa na i alɔ Selesɪ. ¹¹ M̄p̄óyó Hamanj sama i ti na i wɛnaw sɔsɔm na i pəyalaa kɔpiŋ. Na teeli wei wulaw tu-i na í kra-i i akewenaa na i waali nyóma pa nyuɔv tɔ. ¹² Pəle pə paasi, na í tasa sɪ: Ma tike təkɔŋ ké Isättee læsaa sɪ ma su wulaw na tə təyɔ i tɛ. Pácɔ cɛle ma na wulaw tə tasəyɪ Isättee tɛyɛ məlvɔyɔ na tɔ təyɔ tɔv. ¹³ Ama

ma maɣana Yuta tu Maatosee ke wulaw tǎyaya nǎnǎyǒ. Ilena ma lanje wakeli na má sǎo tǎne unǐ tǎ tǎna tǎ tǎo.

¹⁴ Mǐróyó Haman alw Seléesi na ǐ taapalaa tǎna tǎma si: Pá saaki tesika na ká kulǐ isǐ mǐetǎlǎnaa hiu na kakpasǐ. Ilena cele tanan ǐ sǎlǎmǐ wulaw na pá pusi Maatosee na-ke. Ile nyana wulaw ǐ ká polo tǎyǎw na lanjholǎmle.

Tǎnaya tǎm tǎne tǎ maya Haman, na ǐ lá na pá saaki tesika.

6

Wulaw kusǎyǎw ke Maatosee nyǎyǎw

¹ Mǐróyó ahoǒ anǐ wulaw ta pǎsi na ǐ too. Ilena ǐ yele na pá kǎna kutǎasǔtu takǎlaya na pá kala-ǐ-ké. ² Tǎnaya pa maɣana ka taa si: Maatosee ka kula wulaw tǎyaya tanjaa Pikitan na Telǎki pa waali. Waatu inǎyi pǎle pa caakaya wulaw ke ninj tǎyǎ. ³ Kelena wulaw pǎosi si: Na pepeye pa kusǎna Maatosee nyǎyǎw ke mpǔ unǐ pǎ tǎo? Ntǎna tǎmle nyǎma si pa ta lapǐ-ǐ pǎlb.

⁴ Mǐróyó wulaw pǎosaa si: Awe we taya tǎo?

Ile pu pǎna Haman ka polaa si ǐ sǎlǎmǎyi wulaw si pá pusi Maatosee na tesika ǐka paa saakaa tǎ. ⁵ Ntǎna tǎmle nyǎma heeli wulaw si: Haman sǎjna taya tǎo. Ilena wulaw si: ǐ sǔb.

⁶ Haman sǔwa ilena wulaw pǎosi-ǐ si: Ye wulaw caa ǐ kusǐ yǎlb nyǎyǎw, pepeye paa lapǐ-ǐ?

Mǐróyó Haman huǔwa ǐ taa si: Ma nyǎyǎw ke ǐ caa kusǎyǎw. ⁷ Ntǎna ǐ cǎ wulaw si: ⁸ Taaaa, cele-ǐ nyǎ kawulaya wontu, na nyǎ krayanw wei pa tema ntenuyu tǎ. ⁹ Ilena nyǎ akewenaa taa nǎyǎlb suu-ǐ wontu nti na ǐ cayasi-ǐ krayanw tǎo. Ilena ǐ cǎna-ǐ ǐcate nǎnǎosǐ tǎe, na ǐ kpaalǎyi si: ǐ naaki isǎna wulaw laki yǎlb wei ǐ nyǎyǎw ǐ kusǎyi tǎ.

¹⁰ Mǐróyó wulaw tǎma Haman si: Kraya wontu ke nǎnǎo na krayanw, isǐ n yǎyǎtǎa tǎ. Polo ǐ la mǐróyó Yuta tu Maatosee, wei ǐ we ma tǎmle taa ké ma nǎnǎyǎw tǎe tǎ. Taa sǎo mpi n yǎyǎtǎa tǎ pǎ taa pǎlb.

¹¹ Tǎnaya Haman kraya wontu na krayanw na ǐ suu Maatosee. Ilena ǐ cǎna-ǐ ǐcate nǎnǎosǐ tǎe ké krayanw tǎo. Na ǐ kpaalǎyi lǎlb si: ǐ naaki isǎna wulaw laki yǎlb wei ǐ nyǎyǎw ǐ kusǎyi tǎ.

¹² Pǎ waali ké Maatosee mǎla wulaw nǎnǎyǎw kinj. Ilena Haman náa se na ǐ sǔb ǐ tǎyaya na ǐ taka ǐ isǎntǎo na lanjwakǎlle sǎsǎale. ¹³ Mǐróyó ǐ keesa ǐ alw Seléesi na ǐ layatu tasǎlaa tǎnaya mpi pǎ maɣana-ǐ tǎ. Ilena pǎle pá tǎmǐ-ǐ si: Maatosee wei ǐ isǎntaa pǎ sǔb-ǐ tǎsuyǎw ke isǎntǎo tǎ, ǐ ké Yuta tu ké. N ka kraya pǎlbǎyǎw ǐ tǎo, n kpisaa ké. ¹⁴ Pa tǎjna mǐróyó yǎyǎtǎyǎw ile wulaw tillaa kǎmayale na pá yaa Haman ke kpaakpaa si ǐ na wulaw pá polo Isǎtee tǎye tǎyǎw.

7

Haman kǎyǎw

¹ Mǐróyó wulaw na Haman pa pola Isǎtee tǎye tǎyǎw. ² Waatu wei pa caya sǎlbm nyǎo ilena wulaw pǎosi Isǎtee ke kolǎmtǎo nti ǐ ka pǎosa-ǐ tete tǎ si: Pepeye n nyulǎyi yee? Paa ma kawulaya hǎyǎlbǎyǎw maa ha-ǐj.

³ Mǐnyǎle Isǎtee si: Hai, ma ce, ma nyulǎyi ké si ǐ n ya má na ma yǎlaa tá weesin. ⁴ Pǎ taya pǎlb, pa pǎeta-tǎ si pa lentǎyi na pá kǐisi-tǎ. Ye paa pǎeta-tǎyǎw si tǎ tǎyǎ yǎmle, maa samaya ma taa nǎki na má kayatǎyi-ǐj.

⁵ Mǐróyó wulaw pǎosa Isǎtee si: Pepee, awe maɣasǎna mǐróyó ǐ taa? Le-tǎ?

⁶ Ntǎna Isǎtee si: Tá kolontu sǎso inǎyǎle isayaw Haman inǎ.

Tǎnaya Haman tǎnyǎw lǎla pǎe ke wulaw na Isǎtee pa isǎntaa tǎna. ⁷ Ilena wulaw kulǎna pǎáná ke tǎtǎyǎle na ǐ lu nǎnǎyǎw tǎe ké tuj tǎe. Haman cekǎnaa si ǐ tǎm tema, ilena ǐ saali Isǎtee kinj na ǐ wiikina-ǐ si: Waasi-m. ⁸ Wulaw luna awalǐ na ǐ sǔb, ile ǐ maɣana Haman lunja Isǎtee tǎcayale nté. Mǐnyǎle wulaw mǎpa kapuka si: Pǎ kpejnǎ ma alw na ǐ kǐiki ileye ma isǎntaa cǎne tǎtǎ?

Wulaw nǎyǎw ta tu tiita ate. Ilena tǎmle nyǎma hǎkǎ Haman isǎntǎo. Mǐróyó pa hǎkaya mpa pǎ wee si pá ku tǎ. ⁹ Mǐróyó tǎmle nyǎma taa lǎlb wei pa yaa si Haponǎ tǎ ǐ heela wulaw si: Haman ka saaka tesika na ká kulǐ mǐetǎlǎnaa hiu na kakpasǐ ke ǐ nǎnǎyǎw tǎe si, ǐ pusiyi Maatosee wei ǐ ka waasa-ǐj tǎ. Ilena wulaw si: Pa pusi-ǐ tǎna.

¹⁰ Ilena pá pusi-ǐ na tesika ǐka ǐ ka saaka Maatosee tǎo tǎ. Ilena wulaw pǎáná tii tǎfe.

8

¹ Mǐróyó wulaw Aselusi hawa Isǎtee ke Yuta nyǎma kolontu Haman tǎyaya na ǐ nyǎm tǎna ke kuyaku ǐkv. Ilena Isǎtee hulǐ wulaw ke Maatosee si unǐ ǐ lulǎyǎw tǎ ke-ǐ. Ntǎna wulaw náa yaa Maatosee ² na ǐ cele-ǐ kukuule nte ǐ ka mǔ Haman kinj tǎ, na Isǎtee su-ǐ Haman tǎyaya paasǎnlǎ.

Wulaw sǎnav ke Yuta nyǎma

³ Mǐróyó Isǎtee tasa wulaw ke yǎyǎtǎnav. ǐ hota ǐ nǎohǎe tǎe ké na wula na ǐ wiina-ǐ si: Sǎjǎsi isayatonaa mpa Akaki tu Haman ka tǎyana Yuta nyǎma tǎo tǎ. ⁴ Ilena wulaw hulǐ Isǎtee ke ǐ wula

krátóyó na í kuli na í säh i isenta. ⁵ Na í tó si: Hai ma ce, ma caa si ñ yele na pá ñmaa na pá sähsi tòm nti Akaki to Hametata pəyaló Hamah ñmaa wa si, pa kú Yuta nyóma mpa pa we nyá kawulaya tetó təna taa to. ⁶ Ma kaa pəsi na má nyəñxi ma yəlaa səm ke mpó.

⁷ Mpróyó Aselusi cō Isaete na Yuta to Maatosee si: U naa ma ha Isaete ke Hamah təyaya. Ma yelaa na pá pusi-í na tesika ke timpí i to Yuta nyóma tōó ké ññj to. ⁸ Mpu to, ma kaa pəsi na má layasi tòm nti pa suna ma hətə na pá to ma kuyosum to. Ie í ñmaa ləetəli ke isəna í caaki si pá waasi Yuta nyóma to. I ñmaa-í na ma hətə taa na í to ma kuyosum.

⁹ Mpróyó Maatosee kota wulaw takəlasí ñmaada ke kuyaku ñku ku mayamaɣa. Pu ké pa isəto tooso nyəñ Sifan kuyaku hiu na tooso nyəñku wule ké. Iena pá ñmaa takəlasí ke Yuta nyóma na tetó feñjaa, na tetó həyoləñ nuñowa na hiu na naatosompəyolaya (127). Pə krayaw hatoo Ənti haləna Itiyopii to, pə komatəñnaa səsaa na nyuyó nyóma ke pa ñmaa wa na pá teləsəna paa piitim mpi pə taa. Na Yuta nyóma tòm taa tətó. ¹⁰ Wulaw Aselusi hətə ke pa ñmaana na pá to i kuyosum. Iena tillaa caya i krayanəñ sewa nyəñ na pá pona ləetəlnaa mpeye tetó təna taa. ¹¹ Ləetəlnaa mpe pa taa tənaya wulaw ha nəyó ke tetó təna taa Yuta nyóma si: I kreyeli na í tanj. Paa piitim mpi pə yəlaa í kəma-meɣe yoonaw í ku-we, na í kreyña pa alaa na pa piya na í kuu pa wəna. ¹² Isəto naanowa na naale nyəñ Ataa kuyaku naanowa na tooso nyəñku wule mayamaɣa ke í ká la mpó inəxi tetó təna taa. ¹³ Pu wəe si pá teləsi ləetəlnaa mpe pa tòm ke paa tetó həyoləyó ñku ku yəlaa ké, na pəcś Yuta nyóma sələ pu na pá ləeti pa kolontunaa ke kuyaku ñku ku wule. ¹⁴ Tillaa nu wulaw tòm ntəxi mpó iena pá kpa kawulaya krayanəñ tōó na pá həkó na pá tē. Mpróyó pa heela tòm ntí tətəyó Susi icate taa.

¹⁵ Mpróyó Maatosee lu wulaw tē, na í suu kawulaya wontu na pá lii-təxi akpaayala na tə huləmaa, na kroykrontu toñ nyənto capa koseem na í tema wola ntenuyu. Iena Susi icate nyóma wiliti. ¹⁶ Mpróyó pə hessa Yuta nyóma lanja ke səsəm na pá nu lelej na pá kosi pa nyuyó. ¹⁷ Mpróyó wulaw tòm nti tə tala paa tetó həyoləyó ñku, na paa icate nte tə taa. Iena Yuta nyóma lanja huləmi katatəlaya na pá lá acima. Mpróyó səyənto kpa piitim ləmpri nyóma na pa taa paɣale nu taitu.

9

Yuta nyóma ləetəyó

¹ Waato wei pə tala pa isəto naanowa na naale nyəñ Ataa kuyaku naanowa na tooso nyəñku wule, isu tetó nyóma ká ñmakəli Yuta nyóma isu wulaw ka suu to. Iena pá layasi na Yuta nyóma məli-wəɣe ñmakəlyó. ² Mpróyó Yuta nyóma kota paa icate nte tə taa ké tetó təna taa, na pá tanj na pá yoonaa mpa pa puki pa kuyó to. Ama Yuta nyóma tòm lapa yəlaa ke səyənto ke teu. Pa taa nəyól to pəsi na í la-wəɣe puló. ³ Mpróyó Maatosee tòm lapa səyənto ke akewenaa səsaa, na tetó feñjaa, na komatəñnaa səsaa, na kawulaya taa nyuyó nyóma, na pá səsəna Yuta nyóma tōó. ⁴ Mpi to, Maatosee nyuyó ka kula i təmlə taa ké na i hətə yaa na pá tala tetó həyoləñ təna taa, na i toñ səsəxi tam.

⁵ Mpróyó Yuta nyóma kowa pa kolontunaa tənaya səsəm, na pá lana mpa paa caaki-we təyó isəna pa səlaa to. ⁶ Pa kowa yəlaa nasəle na nuñowa (500) ke Susi icate taa. ⁷⁻¹⁰ Mpróyó pa kowa Yuta nyóma kolontu Hametata pəyaló Hamah pəyalaa naanowa. Pa həla nté Pasanetata, na Taləñj, na Asəpata, na Polata, na Ataliya, na Alitata, na Paamaseta, na Alisayi, na Alitayi, na Fayasata. Ie pa ta kuu pa wəna.

¹¹ Mpróyó pa heela wulaw ke kuyaku ñku ku mayamaɣa ke yəlaa isəna pa kowa Susi icate taa to. ¹² Iena wulaw heeli Isaete si: Yəlaa nasəle na nuñowa (500) ké Yuta nyóma kowa Susi icate taa tike, na pə səəsəna Hamah pəyalaa naanowa. Isənto pa kaa lanj kuyó ke səsəm ke tetó həyoləñ ləlej taa. Ye n nyuləyi puləpu tətó, iə n sələmi-m, maa ha-ñ-wi.

¹³ Iena Isaete si: Hai, ma ce, ma caa ké si ñ ha Yuta nyóma ke kuyaku ke cele isu sanja na pá pusi Hamah pəyalaa naanowa wei pa kowa mpó to na tuɣ.

¹⁴ Mpróyó wulaw ha nəyó na pá kraali ñpróyó Susi icate taa na pá pusi-we na tuɣ. ¹⁵ Pə fema pa isəto Ataa kuyəñ naanowa na liyiti nyəñku wule, iena Susi icate taa Yuta nyóma ku yəlaa ñmənuyó nuñowa (300). Ama pa ta kuu pa wəna.

¹⁶ Mpróyó tetó həyoləñ ləlej taa Yuta nyóma kotaa na pá tanj pa kolaa. Haləna pá ku pa kolontunaa na mpa paa caa-we to pa taa ké yəlaa iyisi nutoso na naanowa na kakpasi (75000). Ie pa wəna ke pa ta kuu. ¹⁷ Pa isəto naanowa na naale nyəñ kuyaku naanowa na tooso wule ke pə lapa mpó. Pə fema naanowa na liyiti nyəñku iena pá lá kuləɣe acima kuyaku səsəw. ¹⁸ Ama kuyaku naanowa na tooso na liyiti taa ké Susi icate taa Yuta nyóma ná kotaa na pá ku pa kolontunaa. Iena pá lá naanowa na kakpasi nyəñku ke acima kuyaku səsəñku. ¹⁹ Pə tōó ké ye pə tala pa isəto naanowa na naale nyəñ Ataa, kuyaku naanowa na liyiti nyəñku wule, acaləe səkpəna taa Yuta nyóma laki acima ké na pá haaki təmayə kucəñj.

Acima kvɔɔsɛɛ

²⁰ M̀p̀r̀ỳỳ Maatosee ηmaa kuyeeη inɪ ɪ tɔm na ɪ tilina Yuta nyɔ́ma mpa paa we tɛtɔ tɛna taa tɔ. Paa pɛɔlɔ pɛɔlɔ nyɔ́ma, paa pooluη nyɔ́ma. ²¹ Na ɪ su sɪ: Paa pɛnaɣa ηka ɪ ká tɔɣɔ mɛ isɛtɔ naanɔwa na naale nyəη Ataa kuyaku naanɔwa na liyiti na naanɔwa na kakpasɪ wule ke acima. ²² M̀p̀i pə tɔɔ tɔ, kuyeeη inəyi Yuta nyɔ́ma fita pa kolontunaa. Isɛtɔ inɪ ɪ taa kɛ pa laηwakəllɛ pɛsa laηhɔlɔmlɛ na pa wahala náá pəsi kupantɔ. Pə tɔɔ kɛ pə weɛ sɪ pá tɔɣɔ acima ke kuyeeη inɪ na pá ha pa tɛma na kunyɔntunaa ke kɔcɔɔη. ²³ M̀p̀r̀ỳỳ Yuta nyɔ́ma mɔwa nti Maatosee ηmaawa tɔ na pá su sɪ: Tí laka m̀p̀r̀ỳỳ paa pɛnaɣa ηka.

²⁴ Ntɛna Maatosee tɔɔsɪ-we sɪ Akaki tɔ Hametata pɔyalɔ Haman wei ɪ kɛ Yuta nyɔ́ma kolontu tɔ ɪ ka tɛma ɪ taa kɛ sɪ ɪ kpiisiyi-tɔ. Halɛna ɪ maɣasɪ pɛle nte pa yaa sɪ Pulim tɔ, na ɪ suna ta kuyɔ kuyaku. ²⁵ Ama Isətɛɛ ná wulav, lɛna ɪlɛ ɪ ηmaa, na isayatu nti Haman ka tɔ ɪ taa kɛ Yuta nyɔ́ma tɔɔ tɔ, tɛ mɛli ɪ nyɔɣɔ taa. Pə tɔɔ kɛ pa pusa ɪ na ɪ pɔyalaa na tuη. ²⁶ Pə tɔɔ kɛ pa ha kuyeeη inəyi pɛle maɣasɔyɔ hɛtɛ sɪ Pulim. M̀p̀r̀ỳỳ pa keesəna lɛɛtəli taa tɔm, na nti tu maɣana-we tɔ. ²⁷ lɛna pá su sɪ pá na pa piya na Yuta tapəsələη paa tɔki acima ke kuyeeη inəyi paa pɛnaɣa ηkaya tɛitei isu Maatosee suw tɔ. ²⁸ Pə weɛ sɪ tɛtɔ tɛna taa Yuta nyɔ́ma tɛna na pa waali lɔlɔη nyɔ́ma paa tɔki Pulim acima anɛɣɛ tam tɔɔ kɛ, pa kaa sɔɔ a tɔɔ.

²⁹ M̀p̀r̀ỳỳ Isətɛɛ na Yuta tɔ Maatosee pa tasa lɛɛtəli naale nyəη ke ηmaav sɪ pə sɔɔsɪ kancaalaya nyəη ke tɔη ke Pulim tɔm taa. ³⁰ Aselusi tɛtɔ hɔɣələη nuɔnɔwa na hiu na naatosompɔɣəlaya taa (127), Yuta nyɔ́ma ke pa ηmaa lɛɛtəlɛnaa mpe sɪ pə ha-weɣɛ alaafaya. ³¹ lɛna pa na pa waali lɔlɔη nyɔ́ma pa tɔki Pulim acima anəyi kuyeeη wei Isətɛɛ na Maatosee pa su-we tɔ. Pa yɔɣɔta nɔhɔkɔtɔ na wula nna paa wii na pə fɛɛ acima kuyeeη inɪ tɔ pə tɔm. ³² M̀p̀r̀ỳỳ Isətɛɛ lapa na Pulim acima pəsi pulɔ sɔsɔɔm. lɛna pá ηmaa-təyi takəlaya taa.

10

Maatosee waasɔyɔ ke Yuta nyɔ́ma

¹ M̀p̀r̀ỳỳ wulav Aselusi tɔ lampuu ke tɛtɔnaa mpa pa tɛna ɪ tɔɣaa tɔ pa yɔlaa, halɛna pə kpɛnna tɛtɔ nti lɔm cɔɔnaa tɔ. ² Pa keesə Aselusi tɛma lɛnna nna a hɔlɔyi ɪ tɔη na ɪ pɛsɔyɔ tɔ, na isəna ɪ kusa Maatosee nyɔɣɔ tɔ pə tɔm ke Metii na Pɛɛsɪ awulaa takəlaya taa. ³ Yuta tɔ Maatosee ka kɛna wulav waali tɔ təkpeɔ. ɪ paasayana ɪ Yuta nyɔ́ma ke teu kɛ. lɛna pɛle pá tɔyɔna-ɪ na pa luɣu sɔv-ɪ teu.

SOOPU TOM TAKELAYA Kutubtu

Takelaya kane ka taa ke pa keesayi apalu wei pa yaa si Soopu to i tom. I ka toma teu ke i feina isayatiya. Halena uloyon naa to si Iso ha Soopu tayo i tante we teu. Mpyoy Iso yelaa na pa mayasi Soopu na pa kpiisi i piya, na i wenau tona, na i alaafaya toto. Paa na mpv Soopu ta lo tony. Ama i cekonaa ke si Iso kele pa tona pa tu na i laki isona i caaki to. Pa waali ke Iso mohna Soopu ke i wenau mpi pu kpiisaa to pa tonaya tom naale.

Isana pa faya Soopu takelaya to:

- Soopu tom tao kutubtu, titite 1-2
- Soopu na i taapalaa tooso, titite 3-31
- Ilihu koyoyotutu, titite 32-37
- Iso koyoyotutu, titite 38:1-42:1-6
- Kutakatu, titite 42:7-17

Satanu mayasoyu ke Soopu ke tom kancaalaya nyam

¹ Apalu noyalu i ka wenna Wusi tetu taa, na pa yaaki-i si Soopu. Apalu inu i feina kawaliya, i tonyi tampana, i nyajna Iso, na i colayi isayatu. ² Soopu ka lula apalupiya ke naatosompoyolaya ke, na peela tooso. ³ I wena tamle nyoma ke tuutuuma. Yooyoonaa na we iyisi tooso (3000), naaj kuhalah ke nasale na nunowa (500). Kpanasi na we nasale na nunowa (500), heen ke iyisi naatosompoyolaya (7000). Apalu inu i nyoyu ka kelona koloyu ke ilim talule tetu taa.

⁴ Ye i payalaa i keesaa, pa laki acima ke na pa kaasayi toma. Pa yaaki pa newaa alu nyoma tooso, na pa caaki toma te na pa taki na pa nyozaki. ⁵ Ye pa cao pa tona pa te na pa cuyusi, ile Soopu koti i piya na i la-weye nyozon tao asilima keeluyu kotaya. Ku fey tany, lena i kulh lony, na i la paa wei i nyoyu taa ke kotaya nka kaka lusa ka tona to. Mpi to, Soopu mayasaya i taa ke si, ntany i piya tuwa Iso na si wakelona-i si lotu taa. Mpyoy i lakaya tam.

⁶ Mpyoy koyaku nakuli isotaa yelaa*fa* pola Tacaa kin, na Satanu we pa heko. ^a i yoyotaa ke si Iso payalaa. Ama ta tuwa si isotaa yelaa. ⁷ Ntana Tacaa poyi-i si: N luna le?

Satanu si: Ma luwaga si ma caaki tetu. ⁸ Kelena Tacaa si: Isento n ta lan ma tamle tu Soopu ke nau. I feina saala ke ate. I feina kawaliya, i tonyi tampana, i nyajna-m, na i colayi isayatu. ⁹ Mpyoyle Satanu nayo takrau si: Yem tao ke Soopu nyajna-ny? ¹⁰ N kenta i na i yelaa na i wenau pa tao, na i kooli i kolapem ke kwanu. Halena i tala huki katatolaya ke tetu taa to se. ¹¹ Tau, tu nin ke Soopu wenau tao na i na. Ye ile i ta tu-ny ile ma yele nayo.

¹² Mpyoyle Tacaa toma Satanu si: Ma tuwa Soopu kowenam ke nya nin taa. Ama taa tokina i mayamaya ke. Ilena Satanu yele Tacaa na i tee.

¹³ Mpyoy koyaku nakuli Soopu payalaa, na i peela, pa we pa taalv te, na pa taki na pa nyozaki. ¹⁴ Ile tamle tu noyalv pola Soopu kin nte na i heeli-i si: Te halayana naaj nte na kpanasi naa taki tona. ¹⁵ Tanyale Sapa nyoma tii ta tao, na pa ko tamle nyoma lelaa, na pa kuu tala. Ma tike ma fitina na ma koo si ma heeliyi-ny.

¹⁶ Tamle tu inu i nayo ta tu tiita ate ile tamle tu lelv na komayale, na i to si: Tev tii heen kalokony na tamle nyoma pa tao, na pa ko pa tona. Ma tike ke pa soowa na ma koo si ma heeliyi-ny.

¹⁷ Tamle tu inu i nayo ta tu tiita ate, ile tamle tu lelv komayale na i ton si: Pabiloni nyulaa kpeka tooso tii ta tao. Ilena pa ko tamle nyoma na layate, na pa kuu yooyoonaa. Ma tike ke pa soowa na ma koo si ma heeliyi-ny.

¹⁸ Tamle tu inu i nayo ta tu tiita ate, ile tamle tu lelv komayale na i heeli Soopu si: Ny payalaa na nya peela ka kota pa taalv te na pa taki na pa nyozaki. ¹⁹ Ilena kacuculaya sasaya nakeli ka ma kutuluyu nykuluyasi liyiti na ton, na ko kpesi na ko taki-we na pa si. Ma tike ke pa soowa na ma koo si ma heeliyi-ny.

²⁰ Tanyale Soopu kolaa na i celi i toko, na i looli i nyoyu. Mpyoy i honta Iso ke ate na i saali mpyoy i isentoo. ²¹ Ilena i to si:

Kpete ke ma too lula-m,
na kpete totayo maa meli tetu tee.
Tacaa hana, kulom inu i kpanyana.
Mpv to, maa see-i ke.

²² Pa tona mpi pa mayana Soopu ke mpv to, i ta pantona Iso ke pa taa. Peco i ta yoyoti-i isayatu.

^a 1:6 isotaa yelaa: Cene ile to tona nasala tom Piipilinaa taa noyaloyu. Ile

2

Soopu maγasvuy tɔm naale nyɔm

¹ M̀p̀r̀ỳg̀ k̀uyak̀u nakol̀i isɔtaa yɛlaa polaa Tacaa kin tɔtɔ, na Satan̄i wɛ pa hek̄u. ² Ntɛna Tacaa pɔɔsi-i si: N liɛna le?

ɛna Satan̄i cɔ-i si: Ma liwɛɛa sɪ ma cɔɔki tɛtɛ. ³ Kelɛna Tacaa si: Isɛntɔ n ta lan̄ ma tɔmlɛ tɔ Soopu kɛ naɔ. I fɛina saala kɛ atɛ. I fɛina kawaliya, i tɛɲɛyɛ tampana, i nyar̄na-m, na i cɔlɛyɛ isayɛtɔ. ɛna Isɔ tasa si: Satan̄i nyɔ yelina na mɔ tɔ Soopu kɛ wahala kɛ yem. Ama ilɛ i kisa kɔwakɛlɛm kɛ tɛsɛɛasaya. ⁴ Tɛnayaɛ Satan̄i nɔyɔ tɛkpaɔ si pa tuka ituule si: Pa haɔ p̀r̀ỳg̀ kɛ na kɔlɛ kɔ ha. Yulɔ wɛna m̄pi tɔyɔ i kuyi na i yana i weesuɣu. ⁵ Tɔɔ, Isɔ tɔ nin̄ kɛ Soopu tɔnɔyɔ na i mɔwa tɔɔ na n̄ na. Ye i ta tɔv-ɲ, ilɛ ma yeɛ nɔyɔ.

⁶ Ntɛna Tacaa heeli Satan̄i si: Tɔɔ, ma tɔ Soopu kɛ nyɔ nin̄ taa. Ama taa tokina i weesuɣu kɛ.

⁷ M̀p̀r̀ỳg̀ Satan̄i yɛla Tacaa na i tɛɛ. ɛna i tɔ Soopu kɛ hin̄ isayan̄ kɛ pɛ kpaɣav i nyuyɔ na pɛ tii i nɔntaɔlɔɲ tɔ. ⁸ ɛna Soopu caya tɔlɔma taa, na i hiki tataya na i kaalɛyɛna i ti.

⁹ M̀p̀r̀ỳg̀ Soopu alɔ tɔma-i si: N sɛɛsa isɔlɛ si n̄ taa wakɛlɛna Isɔ suwɛ? Tɔv-i, na n̄ si na n̄ hɛɛsi.

¹⁰ Ntɛna Soopu cɔ-i si: Alɔ nyɔ, n̄ yɔyɔtɛyɛ m̄p̄v̄ isɪ kpaɲtɔ suwɛ? Ye Isɔ ka lakaya-tɔyɔ kɔpantɔ na tɔ lan̄a hɛɛwa. I kɔma na i lakɪ-tɔyɔ isayɛtɔ tɔ kisi?

Paa na Soopu wahala inɛyɛ m̄p̄v̄ tɔ, i ta pɛntɛna Isɔ kɛ natɛlɛyɛ i yɔyɔtaya taa.

Soopu taapalaa tooso tɔm

¹¹ Soopu ka wɛna taapalaa tooso kɛ. M̄pɛyɛɛ Teman̄ tɔ lɪfasɪ, na Suha tɔ Pilitati, na Naama tɔ Sofaa. Pa niwɛa Soopu wɔsasɪ tɔm, ɛna pɔ polo si pa wiiliyɛ-i na pɔ caya i kin̄ na pɔ hɛɛsi i lan̄ɛ. ¹² Pa loosa Soopu kɛ poolɔɲ na pɔ wɪ-i nyɔm. Pa krɛtɛna-i na pɔ cɛkɛna-i, ɛna pɔ tɔli nɔɔsi, na pɔ cɛli pa tokonaa, na pɔ ɲmusɪ pa nyɔɔɲ taa kɛ tɛtɛ. ¹³ ɛna pɔ caya atɛyɛ ilim̄ na ahoo kɛ kuyɛɲ naatosompɔyɔlaya. Pa ta yɔyɔtɛna-i natɛli kɛ i wɔsasɪ n̄si si katatɛlaya tɔɔ.

SOOPU NA I TAAPALAA TOOSO

(Titite 3-31)

3

Soopu wula

¹⁻² Pɛ waali kɛ Soopu tɔwɛa i kuyakɔ kɔlɔbɔyɔ na wula si:

³ Pɛ huɪi ma kuyakɔ kɔlɔbɔyɔ, na ahoo nna pa yɔyɔta ma lɔlɔyɔ tɔm tɔ.

⁴ Pɔ nyɛni-kuyɔ sɛkɛtɔyɔ nyɛɲkɔ. Isɔtaa Isɔ i taa pɔɔsi kɔ tɔm.

Pɛyɛɛ nyaalɛm napɛli pɛ taa nyaali-kɔ.

⁵ Isotom na atɛtɛɛ sɛkɛtɔyɔ i pɔɔsi kɔ tɔɔ.

Na isɔɲmɔntɔyɔ kukɛɛtɔyɔ waasi-kɔ, yaa ilim̄ si na pɛ yu isɪ ahoo.

⁶ Ahoo anɪ á kɛli lenna kɛ sɛkɛtɔyɔ.

Pɔ taa tasa-yɛyɛ kalɛnɔv kɛ isɔtɔnaa, yaa pɛnaya taa.

⁷ Ahoo anɪ, á saali kaalɔlaya kɛ tam tɔɔ.

A taa ni lan̄hɔlɔmlɛ kawilitaya nakɛli tɔtɔ.

⁸ Tɔwaa m̄pa pa nyɔmá kuyɛɲ kɛ m̄pusi tɛɲsɔyɔ,

na pɔ kpaasɛyɛ tɔm sɔsɔ*fa* pɔáná tɔ.

Pɔ tɛɲsi ahoo anɛyɛ m̄pusi. ^a (Tɛlaakɔɲ) kɛna tɔá tɛlɛsi si tɔm sɔsɔ.

⁹ Sɛkɛtɔyɔ i waasi tɔlɔmalɔyɔ tɔɔ,

na ahoo anɪ á tan̄ ilim̄ na á wɪi.

Pɛcɔ á taa loosi pɛ nyaalɛm.

¹⁰ M̄pi tɔ, a ta kayati ma lɔlɔyɔ,

na saɲa má naaki wahala sɔsɔ inɛ.

¹¹ Pepe tɔɔ kɛ ma taa sí na pɛcɔ pɔ lɔli-m,

yaa ma taa hɛɛ ma liw waatɔ?

¹² Pepe tɔɔ kɛ pɛ ha-m tɔɔ,

na i si-m i tɔɔ na má mɔsi-i?

¹³ Isɛntɔ tɔ, maa hɛntaa tɔpamm kɛ pɛlaav taa,

na má tooki, na má hɛɛsɛyɛ.

¹⁴ Ma na awulaa sɔsasɪ na tɛtɔ nyɔɔɲ nyɔma,

m̄pa pa ɲmaaki tɛɛsi sɔsɔɔnsɪ tɔ,

^a 3:8 tɔm sɔsɔ: Piipili yaawa wontuyɔ kone si (Lefiyatan̄) na Nasaala taa, yaa

15 yaa awulumpiya mpa pa wena wola
na pá suuliyi liyitee ke teesi taa tó.

16 Maa we isu pə hələsuyu
pəyaya na ká ta ná ilim tó.

17 Isayav yeke i isayato ke pəlaav taa.
Tənaɣa mpa pa kawa katatəlaya tó,
pa heesəyi tam tóo.

18 Saləkatonaa tənə we heesuyu taa ke tənaɣa.
Paa tasəyi ηmakəllaa hola ke nuu.

19 Səkpəlu na səsə pa we kələm ke tənaɣa.
Pəyele pə ceki yom na i caa.

20 Pepe tó ké Isə yeke na wahala nyéma naaki ilim?
Na í haaki lanwakəlle nyéma ke weesuyu?

21 Pa tanja səm, na pəle pu kəŋ.
Na pá pəkəyi-wəyi teu isu liyitee.

22 Yulu wei i lanje ká hələməna
na í ηmaadi si i hika pəlaav?

23 Wei i mpaav ηmelaa
na Isə tama-i kotaya tó yáa?

24 Ma təɣənaɣa nté feesiη tisuɣu,
na má mələyi pə fei tənaɣa,
isu lum kpeηuɣu tó.

25 Ye ma tó ma taa ke pulɔv səɣənto pə kəŋ ké.
Mpi ma seeki təɣə ma naaki.

26 Ma ta nyi təpamm yaa alaafəya
yaa heesuyu tam.

Ama cəsəe watəyənə-m.

4

Ilifasi kuyəɣotv

1 Mpyóy Temaj tó Ilifasi tōma Soopu si:

2 N ká pəsi na í kantəli na má
yəɣətəna-η?

Mpi tó, təm we ma taa ké,
maa pəsəyi na má su.

3 Nyá seyesəna yəlaa pəyalə.
Pəyele n nyəmə acamaa ke apalvto səsuyu.

4 Nyá tasayana layato ke mpa pa caa hotuɣu tó,
na í kusəyi mpa səɣəla nyəkaa tó.

5 Pə maɣana nyá, uena nyá apalvto
yələyi na í huɣutiɣi lotu na?

6 Isu n nyarajana Isə ké na pə waasəyi-η?
Na nyá tənte kopante náa tɣv-η naani?

7 Huv nyá taa, too tó,
n nawa pə kpiisa kopama, yaa tampana təŋlaa na?

8 N nyəmə teu təsiɣisiɣi si,
ye yulu hala kətəkəsəm yaa i tuu wahala,
mpv inəyi i kəŋ kəm.

9 Isə wosa pə yəlaa ke heelim na pááná,
na pə wakəli-we na pə kpiisi-we.

10 Pa holiyi ké isu təɣəlası,
na Tacaa təkəyi-we na í pələyi pa kela.

11 Ye təɣəlası í lanja təɣənaɣa si səki ké,
na si piya náa yá yem.

12 Pə wələta ma ηkpaηyov taa
ké təm ke mukəɣa tɛɛ

13 ké ahoo taa ké saa wei toosee asayɛɛ
kəŋ na tom píi yəlaa tó.

14 Səyǝntu watu pəla-m təyǝlvǝlv,
na ma tǝnyu təna seliyi.
15 Heelim feta ma isentaa na ma
tǝnyu təna lulı kacəncəmpǝyǝlası.
16 Ma naakaya nəǝlv səraa, ma ta nyəmi-i.
İlena ma nu pǝntu miitiyi sı:
17 Yǝlv pəsəyi na í təy tampana isı weye İso kin?
Yaa í pəsəyi na í wee tənəy isı í ηmalu na?
18 Ye İso tá lá naani ké í tǝmle nyəma,
na í naaki isətaa tillaa kin ke kawalaya.
19 Kacanfana mpa í ηmana cǝy na pa tənəy ké tetu,
na í yǝkvǝy fei kate isı sonsompee tǝ?
20 İso nəyǝy-weye isı mǝlv m ke kvayaku kǝlv mǝy.
Paa saalı tam, nəǝlv u tu paasəyana.
21 Pa weesuyu ηmusı cəpa.
İlena pá sı pa feina ləmayasəe.

5

1 İlifası sı: Soopu ma kapuka na ní ná sı
nəǝlv ká cə-η?
İsətaa tillaa nəy nyəma taa əwe tǝ ké n ká keesəna?
2 Ləmayasəe fei tu páána kvı-i ké.
İlena isəsəemle náá kú kvələy.
3 Ma nawa pə lakəna kvələy.
Mǝpǝy ma koola kv təyaya ke mpusi ké krapaa sı:
4 Nəǝlv í taa waası kv piya.
Sı tǝm í sı tənəy nəy ke tǝhvle.
5 Nyǝǝtǝnaa í tǝy kvələy kvmtu.
Paa na səwa kalaa wee tǝ, pá ləkı-tı.
Lanlaa í kuu kv wənav.
6 Kvatakəsəm u lukəna ate.
Pəyele pə taya tetu tēe ké wahala nyǝkəna.
7 Ama pə tó yǝlv ké sı í tǝy wahala,
isı mamacəyǝlası kvlv yǝ isətaa tǝ.
8 Ye maya Soopu, İso ké maa tǝwa kvǝlv yǝ,
na má pətı-i ma tǝm.
9 İ kvlapəm tǝwaya,
yǝlv kaa pəsi pə cəkənav,
yaa í nyı pə nyǝy.
10 İso yekina na tǝv nukı
tetu tǝ, na tawa nyǝki.
11 İ kvşəyi mpa pə paasa tǝy,
na í heesəyi ləyaya nyəma lanja.
12 İ wakəlyı mpi acılayatu nyəma sıki sı pa lakı tǝ.
İ səyşəyi pa kvlapəm ke pa niy taa.
13 İ kraaki nyəntaa na pa acılayatu.
Pa kvelikpeka layatu tasǝy u waasəyi pǝlv.
14 İlim na pə isəle ke pa tutıyi isı
səkvətǝy wee,
na pá hakəyi isı ahoov yuwa.
15 Ama İso ná ləsəyi ıcam ke səm taa,
na í waasəyi-tǝy tu niy taa.
16 İ tǝy kvnyǝntu taa ké tēlv yǝ,
na í təkəyi isayalataa təna nəəsi.
17 Wei í ηkvay yǝ İso həy tǝ, í nu lelen ké.
İle taa kısı Tǝy təna tu səyşyǝ.
18 İso lakəna yǝlv tǝ ké hiy na í tǝ-i kǝle.

Im i kuyuna na í waasana i niñ.

¹⁹ Paa waato wei ké i yakí-ñ
wahalanaa na asola taa,
na isayatu natəli tə kaa mayana-ñ.

²⁰ I ká waasi-ñ nyəyosi waatu.

Na í ya-ñ səm nəyɔ taa ké youu taa.

²¹ Paa pa caya nyá acaya pu kenti nyá tɔw ké.

N kaa nyana puluyu wahala waatu.

²² Nyəyosi na wahala pə təm ká la-ñ wona.

Pəyele n kaa nyana taale wontu.

²³ Pu kenti nyá tawa ke wakəllaa.

Paa pɛe kuləlyəna, ya taale wontu.

²⁴ Alaafəya ká wɛɛna nyá təyaya təna taa,
na krənte natəli tə kaa lan nyá kalakəñ taa.

²⁵ Nyá piya na nyá lələyɔ nyəma ká huki,
isu tawa taa nyutu.

²⁶ N ká krətəli teu ke təkunəkunə

na pə́sɔ́ ñ suu púyú.

Teitei isu təyonaya pukuyɔ na pə́sɔ́ pá kó tɔ.

²⁷ Tə pɛekaa na tɔ ná mpi təyole.

Nyaya pə wɛɛ si ñ nu-ti na ñ cekəna-ti.

6

Soopu kucəcətu

¹ Mpuyle Soopu cəwa si:

² Ye pu wɛ pəsuyɔ si pá mayasi

ma wɔsasi na ma wahala tɔw,

³ pu kəla ləm nəyɔ kanyəja ke yun.

Pə tɔw ké pə yəyətəyi-m yem yem.

⁴ Toma təna tu yaya-m nyəma,

na a sətɔ suu-m.

Na Iso səyɔntɔ pu-m.

⁵ Krapaya u wiiki ka təyonaya krapəka kin.

Pəyele nau u mətəyi nyutu tətəyole.

⁶ Yulu u pəsəyi na í təyɔ akpofu pələpu.

Pəyele yate ləm kəhuləməm səpa yem ké tətətətu.

⁷ Mpi pu wɛ maya acaalətu na ma taa krətəyənə tɔ,

mpəyələ ma təyonaya*fa^a.

⁸ Hai, ye Iso ka məkaya ma kəsələmɔtu

na í la-m mpi ma tɛɛləyi tɔ.

⁹ Ye i ka tisaya si í tələki-m,

na í kəsi i niñ kəkentiñ ke ma tɔw.

¹⁰ Maa paana lanhələmle,

na má nyəw tən ke wahalanaa pane pa taa.

Ma ta cələsi Iso Nanətu kuyəyətətu ke tiili.

¹¹ Pepe tɔw ké maa tɛɛli na má fɛina tən?

Yaa má tasa tanəyɔ na ma tomle tama?

¹² Ma toma ta ke pələ

yaa nyəyələyɔ kəsɛmuyɔ nyəna.

¹³ Ma fɛina tən niili,

pə́sɔ́ ma fɛina wei i ká ya ma nyuyɔ tɔ.

¹⁴ Pə wɛɛ si konyəntəyɔlɔ taapalɔ í lapɪ-i kopantɔ ké.

Pə taa kəw na í lɔ Toma təna tu.

¹⁵ Ama ma taapalaa yəla ma apalətu

ké isu ləw nku ku laa nyəw tɔ.

¹⁶ Waatu wei tɔw təmpɛɛ

^a 6:7 Hepəla taa loonə kane ka nuw wɛ kate.

hooiki ilena ləəŋ inɪ í su.

¹⁷ Həŋaya kəŋ ilena í nyəə.

Na ilim nyaɣa ilena ləəŋ wɔli.

¹⁸ Ləkətɔ pɪki mpatəntaa ilena pá yele
pa mpaav na pá sɔv nyuto na pá le na pá saali.

¹⁹ Tema təntaa na Sapa nyóma pa yasəyi íse
na pá pɛkəyi lɔm na ísəle kuseemle.

²⁰ Pa tala ləəv, ilena pá yegeti-we,
na fɛele kra-weɣe pa ísəle seesuyɔ tɔm.

²¹ Ma taapalaa me í we-m
teitei ké ísu ləəv ŋkɔ.

Í naaki ma wahala na səɣəntɔ pu-me.

²² Ma ta sələmi-meɣe pulɔ,
ɣaa sɪ í ha-m kɔhəv nakɔli.

²³ ɣaa í fiti-m kolontunaa niŋ taa,
ɣaa í waasi-m ŋmakəllaa niŋ taa.

²⁴ Í seɣesi-m, maa su na má nu.

Í hɔli-m tɪmpɪ ma wakəlaa tɔ.

²⁵ ɣulɔ nukɪ tampana kɔɣəɣɔtɔtɔ ké na í tisi.

Ama ma taapalaa kalənav náa waasəyi pulɔ.

²⁶ Í maɣasəyi sɪ í footi ma kɔɣəɣɔtɔtɔ
na í nyəni yem ké naani fei tɔ má na?

²⁷ Halɪ í tɔəki tete ké sulav tɔə
na í kpeŋəɣəna mə ceu maɣamaɣa na í pɛtəyi.

²⁸ Í nyəni-m teu

na í ná, maa looliɣi-me.

²⁹ Í su, kɔtakeesəm í taa kəə,

Í su, mpi tɔ, ma we ma tampana taa ké.

³⁰ Maa ɣəɣətəyi ísəɣatɔ,
pəyele kɔwakələtv u lukəna ma nəɣə.

7

Soopu kɔɣəɣɔtɔtɔ tɔtɔ

¹ ɣulɔ weev ke ate cəne wee ké ísu yoolu.

Ilena í kɔɣeɛŋ náa we ísu

wei í laki təmlɛ na pá fɛləyi-t tɔ.

² Í we teitei ké ísu yom pɛkəyɔv ísotom sɪ í heesi,
ɣaa təmlɛ tɔ kɔnyəntɔ təŋyɔv í kɔfɛlvɔv tɔ.

³ Mpu inɪ tətəɣə ma krancoosu nté wusasi ísotunaa.
Ahoo wahala nyəna ke pə cəla-m ma paa tete.

⁴ Ye ma həntaa, ma pəəsəyi ma təyi sɪ,
pəlee ké maa kulɪ?

Ye pə ta fe ləŋ de

hɔwee kraɪ nyəna cəəsəyi-m ké, haləna pá nyaali.

⁵ Hiŋ tɔlasɪ na sonsompee waasa ma təna.

Ma tənyɔv yá pəɣələe na lɔm kpeŋ.

⁶ Ma weesuyɔ u laa tɛm,
ísu səɣata lɔlv kpeŋkpoloku.

Ye kɔ kpeŋkrontuyɔv í tema kɔ tənaya nté.

⁷ Hai, Iso taa səə sɪ ma weesuyɔv ké heelim.

Ma íse kaa na kɔpantɔ tɔtɔ.

⁸ Iso wei í feŋiyɪ ma təə tɔ,

pə kaasa pəcə í kaa tasa-m nav.

Maa saali yem na í pɛki-m na í wu.

⁹ Ísu ísəŋmuntuyɔv yaakuyɔv na kɔ saali yem tɔ.

Mpóɣó ɣulɔ tiiki atətəle taa, u tasəyi
krau.

¹⁰ Pəcə u mələyi í təɣaya taa.

Íle kéle kaa tasəyi-ɪ nyəm.

11 Pə təw kə ma kaa su.
 Ma laakali pəsa kə.
 Pə wee si má yəyoti.
 Ma laŋle kəla wakəloyu,
 ma huli-teye.
 12 Maŋa teŋku,
 yaa i taa tum səsə,
 na ləw n fenyi ma təw kə mpu?
 13 Ye ma tōma si ma kato ká heesi ma laŋle,
 na ma kuhəntuyō ná kó ma páána.
 14 Ie n nyaasi-m na toosee asaye.
 N hula-m yaasinaa, na səyantu səsəntu kra-m.
 15 Hai, ye n ka ləla ma luŋu tee, pu kəla-m teu.
 Səm lapa-m sana, na taasi tēm katatəlaya pəne.
 16 Pə nu-m, ma kaa tu wee tam.
 Ma weesuŋu ta ke pəlu, yele-m təhe.

17 Yulu kə we na n tūyona-i mpu pə taka?
 Na n keŋna-i mpu suwe?
 18 N cəki i təw kə paa tanaŋ ŋku.
 Na n maŋasəyi-i paa waatu wei?
 19 Pəlee kə n ká kusi nyá isəle kə ma təw?
 Na ma tu lipu ntaŋaməte maŋamaŋa?
 20 Yəlaa təw cəlu,
 ye ma pəntaa weye ma wakələna-ŋ?
 Pepe təw kə n siyisina ma təw kə nyá nyəmə?
 Na má pəsi-ŋ isu səyala?
 21 Pepe təw kə n kaa yele ma isayatu tōm?
 Na n tee ma kuhəntuyō təw?
 Pə taya pəlu,
 ma hənti nənəw kə tetu taa.
 N ká pəeki-m n kaa na-m.

8

Pilita kuyəyotutu

1 Mṛyó Suha tu Pilita tōma Soopu si:
 2 Pəlee kə n ká heesi nyá yəyotaya ŋkə?
 Nyá kuyəyotutu ká wee isu heelim səsəəm na?
 3 Ha, n teŋ nyá taa si
 Iəw Toma təna tu keeki siyisuyū yaa tampana kə?
 4 Ye nyá piya wakələna Iəw,
 i feləyi-səyi si isayatu kə.
 5 Ama ye nya keesəna Iəw təw
 na n tekəyi Toma təna tu ke niŋ,
 6 ye n seesa isəle na n təŋəyi tampana,
 Iəw paasəyənə-ŋ kə na í ha-ŋ
 təcaŋale nte tə mōna-ŋ t.
 7 Hali nyá wenəw nənəw nyəm ká
 kəli kancaalaya nyəm ke təw.
 8 Pəsi ləŋ nyəma,
 na n təkī pəle pa caanaa laŋatu tasuyū.
 9 Mpi tə, tete tete ke pə lula tá,
 tə ta nyi pəlu.
 Ta weesuŋu u laa teeu ke cəneye isu isotom.
 10 Ama pəle paa tasa-ŋ laŋatu
 ke timpi timpi pa nyəmə tə.
 11 Mulyu*fa* u səŋəyi timpi lom fei tə.
 Pəyele səsəncanə u hatəlyəna nikaya. ^a cəne.

^a 8:11 Mulyu: Pəle pa te mulyo yaa pa te səsəncasī ke pa keesəyi

12 Lom í nyɔɔwa ka wolayi ké,
na pá ta tu seteta-ke si, pá lana pulu.

13 M̀róyó Iso tóó sɔɔlaa teesəyana,
na i kisilaa teelɔyɔ náa saalayi yem.
14 Pa naani cekɪ kɛ isɪ kpronkrontu,
na pa nyɔyɔ tətɔle náa we isɪ acayanyatɔyɔ.
15 Ye pa nyaka pa teesi tɔɔ si lenliyi kɛ.
Pa nyokələyana-səyi teu ilena sí yoki.

16 Pa wee kɛ isɪ tɔyɔ sənyɔyɔ
ilim taa kɛ teu,

na cəɔəm tɔɔ ku taa
na ku tiikasi ke haləm təna tɔ.
17 Ku kaŋ ku lila kɛ na á leyətəna pɛe huɔule,
na á hikiyi nikaɔa ke kukraməŋ heku.
18 Ama ye pa kɛsa-kuɔy ku lonte taa,
de təna nyəma kɛɛsi si mɛɛ pa taa naaki-ku.
19 Yulu isɪ mpɔ tənaya nté.
Kɔfalɔ ká kuləna i lonte taa.

20 Iso u lɔɔki tampana təŋɔ,
pəyele i kaa səna isayalato.

21 Iso tɛŋ í yele na ŋ wɔŋ,
na ŋ kɛɔləsəna laŋhulɔmlɛ.
22 Ama nyá kolontunaa ká tɔyɔna fɛele,
na pə yoki asayaa teesi.

9

Soopu nyəntɔ

1 M̀róyó Soopu cɔwa si:
2 Pɔpɔtɔ fɛi leleŋ,
ma nyəmə teu si m̀róyó pə wee.
Isənaya yulu ká la na í wee Iso kɛ teu?
3 Ye n caaki-i na yooɔ, i pɔɔsi-ŋ təmnaa iyaya.
Ama n kaa cɔ paa kulɔmɔyɔ.
4 I kɛ tɔŋ taa tɔŋ tɔ kɛ,
na ləmayasɛ təna tu.
Nyɔyɔ kaa kɛasi i təyi i tɔɔ, na pɔntɔ lu təsoolii.

5 I layasəyi pɔɔŋ ke lona kɛ,
pɔɔŋ u nyəŋ.
Na í pəsəyi-i kɛntəlasɪ na páána.
6 I ciyitiyi tɛtu ke
hatoo tə kite tɛɛ, na tə akelenaɔ seliyi.
7 Ye i yɔyɔtəna ilim pu luki.
I taalayi isətɔlvɛasi tɔɔ kɛ.

8 I tike i hetəyəna isətɔnyɔyɔ
na í tɔŋ tɛŋku hola tɔɔ.
9 Na í la isətɔlvɛasi nsi tə yaaki si,
isətu í si na má tɔyɔ təyaya tɔ,
na haɔa na kɛɔa na yulu.
Na kantuyɔ na ku piya na lensɪ tətɔ*fa*. ^a nsi Ləkpa nyəma nyəmə tɔ.
10 I kulapəm ke sɔsɔm kɛ pə fɛi cekənav,
pɔcɔ i piti təma fɛi kalɔyɔ.

11 Paa i tɛɛna ma cɔɔ ma kaa na-i,
pɔcɔ ma kaa nyi i tɛɛv.
12 Ye inɪ i kɛayana aweyɛle lɛkəɔ?
Yaa awe ká təna si: Kai?

^a 9:9 Isətɔlvɛasi sənɛ si nyam we kate, pə tɔɔ kɛ tɔ tɔwa

13 Ye Iso mu páná a heesəlu fei.
Pə kpeɲna teŋku taa tɔɣɔlvɔ səsəu
Lahari,*fa* na ku waali nyóma tənaya,
na pá hantəyi-i ate. ^a

14 Na tɔm ntɔyi maa
cə-i yaasi me i taa?

15 Paa maa tu wena tampana, maa cəaki.
Peelee ke pə wee si má sələmi ma huɔnɔ.

16 Paa ma yaa-i ké na í cə-m,
ma ta sa si i nuwa ma nɔɔ.

17 I heelim səsəɔm pɛta-m ate,
na í fetili-m hiŋ hiŋ ke yem.

18 I wakələyi ma laŋle ké.
I yeki-m si má feesi.

19 Ye tɔŋ ke ma teeləyi,
Iso keke tɔŋ tɔ.

Yaa ma caa ma hólí ma tampana,
awe ká tu ha-m-ye?

20 Paa maa weena tampana,
ma nɔɔ ká kɔna ma tɔm.

Yaa ma tewa teu, ŋke kaa kɔna-ti.

21 Ie ma tu tewa teu na?

Ma maɣamaɣa ma ta nyi.

Ma weesuyi lu-m sɔŋ ké.

22 Pə təna pə we-m teitei ké.

Pə taɣa pulu,

Iso kuyi yɔlvɔraŋ na isayau ké.

23 Wahala í kɔma kɔakɔaa, na í kó telaa,

Iso ná wɔŋyi pa laŋwakəlle tənaya.

24 Iso tona tetu ke isayau niŋ taa.

Ilena í taku huɔlaa isentəu.

Ye pə taɣa unu awe ká lana mpu?

25 Ma pusi teeki levlev ké isi selu.

Si muka yem ké, ma ta nu leleŋ.

26 Si teewaya təlui, isi səsəncasɔi kpɔlvɔvɔ,

yaa isi hekəle tiluyuu i tɔɣɔnaya waali tɔ.

27 Ye ma tó ma taa si maa sɔ

ma taa páná tɔ, na má ye

laŋwakəlle na ma isentaa heti,

28 Ie ma laŋle cekəna ma wahala tənaya.

Ma nyə́má teu si, Iso kaa ha-m tampana.

29 Ma tɔm ká səna.

Ie pepe tɔ ké maa nɔki na má caali ma ti?

30 Paa maa səna kpələkɔam, na má kilisina teu lom.

31 I taɣanəyi-m afəla taa ké pɛtvɔvɔ ké,

na ma wontu maɣamaɣa pəsi-m kusəɔtu pulɔvɔ.

32 Iso tá ké yɔlvɔ isi má si i ká cə-m,

yaa má yaa-i nənɔɔ.

33 Nɔɔlvɔ fei si i ká sɔv má na-i

tá hekɔ taa, na í loli-tv.

34 Iso si kpátɔɔ́ ŋku n makəna-m tɔ,

na nyá səɔntv heesi-m cəsɔvɔ.

35 Ie maa yəɔtəna-ŋ ma kaa nyá.

Ama pə taɣa mpɔvɔlvɔ.

Maa pəsəyi pulu.

^a 9:13 Lahari: Ləŋtaa nyóma mɔla taa ké pa yəɔtəyi coco me i tɔm.

10

Soopu kuyəətətv tətə

¹ Soopu si: Weesuyu lu-m səŋ ké.

Maa wii ma ti təm.

Ma lanje kəla wakəlvəv, ma kaa tasa sum.

² Iso, maa heeli-ŋ si, taa ku ma təm.

Ama heeli-m mpi pə təv n yookina-m tə.

³ Pə we-ŋ teu si n ŋmakəli

má wei n ŋmawa tə,

na n yele na pə lana asaɣaa na?

⁴ Anu n naaki na pə kəli yəlaa,

na n maɣasəyi na pə kələyi-we.

⁵ Iso nyá weesuyu topila isu yəlv nyəŋku ké?

Yaa nyá pusi təkki isu yəlv pəyaya nyənsi?

⁶ Pepe təv ké n pəkəyi ma tasəkəle

na n fenjiyi si n kuli ma isayato təv?

⁷ Anu n nyəmə si ma ta wakəli,

pəcəv nəvəlv kaa ya-m nyá niŋ taa.

⁸ Nyá niŋ ŋmana ma təna,

na n caa si n wakəlvəv-m.

⁹ Iso təvsi si, nyá ŋmana-m, isu cəvə.

Ile n ká tayani-m yəkvəv na má pəsi mvsəvə na?

¹⁰ Nyá ŋmayana-m ma too taa,

isu naaləm kiiku yu fulaya taa tə.

¹¹ Nyá lapəna-m mowa na hola,

na n waasi pə təv ké nantv, na n suu-m tənəvə.

¹² Ilena n la-m pəkəkə,

na n ha-m weesuyu na n fenjiyi ku təv.

¹³ Ama ma nyəmə nyá ləmayasəe wena

n ka ŋmesa nyá lotu taa tə.

¹⁴ N fenjiyi ké si, ye n nawa ma wakəlaa

de n kisi-m suulu hólóv.

¹⁵ Ye ma wakələna-ŋ ma lepaya,

paa ma təm tewa, nyəvə kama ŋpəv.

Na wahala nu-m na fəle kvəv-m.

¹⁶ Ye ma kusa nyəvə de n tu ma waali,

isu təvlaya, na n kuləyi ma təv na piti təma.

¹⁷ Na n kəŋna-m aseeta nyəma

mpa paa caaki-m tə, na nyá pááná səsəyi ma təv.

Na n kpetəlvəv-m na wahalanaa.

¹⁸ Pepe təv ké Iso ləsa-m ma too lotu taa?

Isəntə maa səpa nəvəlv ta na-m.

¹⁹ Paa təena pəlaav taa ké kpakpaa,

na pə wəe isu pa ta ləli-m.

²⁰ Ma weesuyu kvəvəv kaasa-m pəcəv tike ntə.

Ile Iso, yele-m mpv na má

yələna wəe pəcəv wei i kaasa-m tə.

²¹ Ilena pəcəv má polo atətəle taa.

Ma kaa tasa məlvəv ke cəne.

Tətv nti tə taa ké səkpetəvəv anaam wəe.

²² Səkpetəvəv tətv wəe ké isu aho.

Isotom səsəvəv ké, pəlv ta təv.

Ilena nyaaləm náa wəe isu pə yukuyəv tə.

11

Sofaa nyəntv

¹ Mpəv Naama tv Sofaa cəwa Soopu si:

² Nyá yəvətaya kəkəkəkə təv, pə wəe si má cə.

Pə taɣa ɣəɣotaɣa nyəm ke yulɔ tɔm teekina.

³ Nyá nɔɔleleŋ u təkəyi yəlaa nɔɔsi.

N kaa pəsi n wɔŋ nɔɣɔlɔ na pá tá tu-ŋ fɛɛɛ.

⁴ Halɪ n tu ɣəɣota sɪ nyá tɔm tewa,

sɪ n ta wakəlɔna Isɔ.

⁵ Hal, ye isɪ Isɔ ka kulayaa

nɔɣɔ na i tu ɣəɣoti.

⁶ Halɪ i ka hɔla-ŋ i nyəmtɔ tete.

Tə tɛɛ yulɔ layatɔ tɔɔ.

Tənaya n ka nawa sɪ Isɔ u

pɔɔsəyi nyá isayatɔ tənɔ tɔɔ.

⁷ N pəsəyi na n məyasɪ Isɔ lotu taa tɔm

na n cəkəna Toma tənɔ tu inɪ i sɔsɔntu na?

⁸ Tə kəla isɔtɔnɔyɔ ke kɔŋkɔlɔmɔŋ.

Yulɔ kaa keesi tə tənaya,

tə tɛɛ atətəle ke lumɔŋ.

Yulɔ kaa cəkəna tə tɔm ke sɔsɔm.

⁹ Isɔ sɔsɔntu nti tə kəla tetɔ

ke tɔɔ, na tɔ kəlɪ tɛŋku ké wɔŋ.

¹⁰ Ye Isɔ kpa tasəkəle tu

yaa i yaa-i nɔnɔɣɔ, awe kpəsiyina?

¹¹ Pə taɣa pulɔ, Isɔ nyəmá yulɔyemnaa ké.

Pəyele pə fɛi-i katɛ sɪ í ná pa kawalaya.

¹² Mpi ləmayasɛɛ fɛi tu ká hiiki layatɔ tɔ,

taale kraŋaya lɔla təyaya nyəŋka.

¹³ Ama pə kaasɔyɔ Soopu nyá tɔ,

keesəna Isɔ tɔɔ, na n tɛɣɛ-i niŋ.

¹⁴ Hatəlɔna mpi pə ta siyisi tɔ.

Taa yele na isayatɔ wɛɛ nyá təyaya taa.

¹⁵ Waatu inəyi n ká tɔŋ na n kɔsa nyɔyɔ.

Pulɔpɔ kaa keɛ-ŋ, yaa pə la-ŋ sɔɣɔntɔ.

¹⁶ Ilena n sɔɔ nyá wahala tɔɔ, isɪ lɔm kpemna.

¹⁷ Waatu inəyi nyá weesuyɔ kuyɛŋ

ká wɛɛ tɛɛɛɛɛ, isɪ ilim sikuyɔ.

Na nyá səkɔɔtɔyɔ cɛ isɪ pə nyaalɔyɔ tɔ.

¹⁸ Ilena n cayaŋa nyá ti na n tɛɛlɔyi tɔtɔ.

N kaa weena fɛɛɛ natəlɔ, na n tooki teu.

¹⁹ Nɔɣɔlɔ kaa wakəlɪ nyá tɔm.

Halɪ yəlaa pɔɣale ká pɛɛkɪ sɪ n sənɔ-wɛ.

²⁰ Ama asayaa isɛ ká nyəŋ ké.

Pa heesɔyɔ ká sɪ tənaya, na pá taŋa sɔm tike.

12

Soopu nyəntɔ

¹ Mpɔyɔle Soopu cɔwa sɪ:

² Pwɛ! Ama i wɛna yulɔ ləmayasɛɛ yoo!

Mə sɔm waalɪ, a kaa tasa wɛɛɔ.

³ Má mayamaɣa ma wɛna nyəmtɔ ke

ńpɔyɔ isɪ mɛ, í tá tɛɛ-m.

Paɔ awe ná pəsəyi na i ɣəɣoti isɪ mɛ.

⁴ Ma pəsɔ yulɔ wei i taapalaa paakəna tɔɣɔ.

Pəyele ma yaakəna Isɔ sɪ í cɔ-m.

Ma siyisaa ké ma fɛi kawalaya.

⁵ Mɛ mpa pə cayaŋaa tɔ, mə footiyi wahala tu ké.

ńpɔyɔ pá tusiyi wei i cɛŋlɔyi tɔ.

⁶ Nmɪlaa na Isɔ pááná kraasəlaa,

cayaŋa pa təyi pa tɛɛsi taa ké.

Μπε πα τον ντέ πα Ισο.

7-8 Ροοσι sumasi na tala na
tiina a ká segesi-η,
na tetu huli-η toto.

9 Κοημαηmam mpi pə ta nyəna si,
Tacaα niη lapəna pə təna?

10 Ini i təkəna i kulapəm təna weesuyu,
na yəlaa təna feesiη ke i niη taa.

11 Isu ηκραηyυv nuκyυv təm kyəyətutu tə,
ήpύόv nəyυ ná nuκi təyənaya leleη.

12 Akpatəlaa na mpa pa piisi təwa tə,
pa wəna ləmayasεε na nyəm ké.

13 Ama Tacaα keλε ləmayasεε na nyəm mayamaya tu,
na layatu tasulo na ton tu.

14 Ye i yəka mpi, nəyυv kaα ημά,
ye i təkα wei, nəyυv kaα tuli-i.

15 Ye i kra tev, ile wulaya wuli.
I tula-ku, ile lum wakəli tetu.

16 I wəna toma ké na i nyəmá a lapənav,
na i təkα letaa na mpa pa tolisiyi lelaa tə.

17 I yeki na pá kuuki tetu nyυyυ nyóma, na pá teekəna.
I wakəlayi huulaa ləmayasεε.

18 Na i ceki kuhəkovm mpi awulaa ka
həka yəlaa tə, na i həkəyi pa mayamaya.

19 I yeki na pá kuuki kətəlaa,
na i pəsəyi tonənaα mpa pə cayaαa
teu təyυ krentəlası.

20 I təkəyi nədeleleη nyóma nəosi,
na i kyυi akpatəlaa ləmayasεε.

21 I yeki na pá footiyi səsaa,
na i yəkəyi ηmakəllaa ton.

22 I cekı pa səkrətyυv anaam ké,
na i kəna nyaaləm ke atətəle səkrətyυv taa.

23 I yeki ké na piitimnaα huki,
iləna i wakəli-wε na i yasi-wεyε pooluη,
iləna i kpiisi-wε.

24 I kyυi pa nyυyυ nyóma layatu,
na pá cəəkı yem ké nyutu taa,
pa feina təpote.

25 Pa hakəyi yem ké səkrətyυv teε,
nyaaləm fei, na pá cəηləyi yem isu
mpa suləm kəwa tə.

13

Soopu nyəntv tətə

1 Mpyυyle Soopu tasaa si: Ma tēma nti
ma yəyətəyi təyυ nuv
na ma ηκραηyυv, na má na-ti na ma isəpəle,
na má cekəna-ti.

2 Ma mayamaya ma nyəmá nti
mə nyəmá mpyυ təyυ, mə tá teε-m.

3 Ama Toma təna tv Iso ké ma yəyətəyənα
na má huləyi-i ma konyəη.

4 Mə ké acəsaa cesaa fetaa ké,
pəpətu tike ke i mayasəyi.

5 Ye i ka suma, i ka nəyəsəna
ləmayasεε nyóma nté.

6 I ke ηκραηη na i nu

μά κonyawiina na ma konyaxototo.

⁷ Kaloolaya na tom kokeketo
ke í ká seena Iso tō?

⁸ Iso tō ké mā caaki si í seena?

⁹ Na ye í feŋa-me í ká sa-me?

Iso tá ké yolo si pa pyuxuyi-í.

¹⁰ Ye mukaya tee ké í

seekona í tō, isu í kalona-me.

¹¹ I sōsōnto u tilisiyi mā punto na

í tom kra-meŋe sōxontu sōsōnto?

¹² Mā konyaxototo we ké isu tōloma.

Na mā komayasato náá wee isu cyo.

¹³ I su, í yele na ma yōxoti,

ye ma tu temna nti ntāyle.

¹⁴ Ma sōlo puwaya si ye mpi mpi.

Pa ma weesuyu luwa.

¹⁵ Iso í nákaa í ku-m, ma ta taŋ pōlo.

Ama ma tōnte teu nyuloyu ke ma lāsí.

¹⁶ Ye pō tu lapa mpō pō waasa-m ké.

Mpi tō, isayau u krōtēyona Iso.

¹⁷ Tō, í ke ŋkraŋŋ ke teu

na í nu ma konyaxototo.

¹⁸ Ma sōlo puwa si ma lāsēyi ma tí nyuloyu.

Ma nyēmá si ma tom tena.

¹⁹ Ye nōyōlo caa si í huona-m,

ile ma su na má sí.

²⁰ Hai, ma Iso,

yaasinaa naale tike ke ma caa í la-m,

na nyá kin sēnyoyu í taa la-m kate.

²¹ Kusí nyá niŋ ke ma tō,

nyá sōxontu í taa la-m katatēlaya.

²² Uena í pōosi-m na má cō-ŋ,

yaa má yōxoti na nyaa cō-m.

²³ Isayatonaa isōnaya ma lapa?

Huli-m ma tēpōntēle.

²⁴ Pepe tō ké nyá isentaa tá hetōna-m,

na í nyōnēyi-m isu nyá kolontu?

²⁵ Aní ma we ké isu kaawōlaya,

yaa nyuliyā ŋka heelim krakeyi tō,

na í tōxōnēyi-m?

²⁶ Pō taya pōlo, n ŋmaaki ma tom isayatu

na í felēyi-m ma pōcaato kōpōntēŋ suwe?

²⁷ N tu-m nkeyelee suwe,

na í feŋiyi ma kolapēle?

Na í ŋmaaki ma nōntaalēŋ wei

ma fela kanyōŋa taa tōxō takēlaya taa.

²⁸ Na ma tōnyoyu náá tasēyi isu taav,

yaa isu ŋkraŋ mōokoyu wontu kosusuutu tō.

14

Soopu nyōnto tōto

¹ Yulo pōyaya weesuyu we ké tōtopi,
na kō na cōsēe ke kutamsa.

² I luki ké isu tōyo hētōyō na í lontili,

na í mōki kraakraa isu isōtom.

³ Iso nn kosēyi isōle ke ma tō.

Pōyele n yaaki-m huole.

⁴ Wulee nōyōlo lōsa kōpam ke isayam taa?

Punto fei.

5 Ani Iso tema yulu isətonaa ke kaləvu
na í su í kuyeyi.

Iso n tema yulu weesuɣu tənaya ke piw í kaa ηmaa ka təw.

6 Pə təw tə, kusí nyá isəle ke yulu təw na í heesi,
na í laɲle tu huləmi, isu apaa tə ke taanaya.

7 Tuɣu wena teeləvu ké, ye pa seta-ku,
ku neɣeti na kó heləyi pilinasi kofasi.

8 Paa ku lila kratəla tetu taa, na ku kite sí.

9 Ye ku nuwa lumaya taɲ ku
taɣanəyi neɣetəvu ké na
kó heli pilinasi kofasi isu tiika.

10 Ama yulu səki ké, na í toma su tənaya.
Ye í tisa feesuɣu, í we le tətə?

11 Teɲku ləm pəsəyi na pə pasa,
na pusi nyəm náa nyəw na sí wuli.

12 Mpu tətəɣo yulu ká hənti, í kaa tasa kuləvu.
Í kaa tasa fem na pəcə isətonəvu muki.

Í kaa kuləna í tom təw.

13 Ye Iso ka tisaya,
í ka ηmesa-m atətəle taa,
na í takí ma təw, haləna í kó í páána.
Ilena í su-m saa wei í ká taɣani-m kəpantu lapu tə.

14 Ye isu yulu ka səkaya na í taɣani
fem maa we taɲɣu taa ké ma təmle kuyeyi təna.

Haləna kuyaku ηku í ká taɣani-m kusəvu tə.

15 Ie waatu wei Iso kuɲmaɲmam má,
ma təm ká nyuli-í na í yaa-m tə ma kaa cə.

16 Ama saɲa ile,
Iso isəle kaa wee má ma təw,
na í kaləyi ma nəhəe.

17 Í suuwa ma isayatu ke huluyu nakuli ku taa ké,
na í taali ma kawalaya təw təkram.

18 Ama isu pódə yəkuyəw
na pə layasəyi kukraməɲ ke lona,

19 na ləm náa niisiyi pəle,
na tɛv náa kuuki tetu tə.

Mpúyó n wakələyi yulu teeləvu.

20 N tii yulu təw ké na n wakəli í isentaa,
na n təɣoni-í na í tɛɛ na pə saali.

21 Paa yulu piya nyəvu kulaa
yaa pə tu-səyi feele yulu u naaki pəlv.

22 Mpi pə təm yulu nukəna təɣole
í maɣamaya í tənəvu wusasi na í laɲwakəlle.

15

Ilifasi nyəntu tətə

¹ Mpúyó Temaɲ tu Ilifasi cəwa Soopu sí:

² Yulu ləmaɣasɛɛ tu isu nyá taka,
kaa yəɣotəyi təm kraí nyəntu,
yaa í həɲ í təyi yem ké mpu.

³ Nyá kaləvu we kpete ké,
pə taa fɛi kawaaya.

⁴ Iso nyamɲau maɣamaya
na í sɛɛv kite ke n wakələyi yoo!

⁵ Nyá isayatu təm ke nyá nəɣo yəɣotəyi.
Pəyele acilayatu nyáma kuyəɣotutu ke n kpayaa.

⁶ Nyá nəɣo huləɣəna nyá isayatu.
Nyá ntompɛe kuɣona nyá təm pə taɣa má.

7 Nyaga pə taaləna ləlyəu na?
 Yaa n laala pulasi ke ilim nau?
 8 N nuwa ləo layatu tasəyū,
 na ŋ hii layatu ke nyá tike na?

9 N ta tɛɛ-tuyū nyəm,
 pə́cɔ́ n ta cɛkəna pulo
 na pə́ wɛ-tuyū səkɛɛtuyū.
 10 Ta taa cənɛ wɛ nyŋhɔlɔməŋ nyáma,
 na akpatəlaa mpa pa tɛɛ nyá caa ke səsəntu tɔ.
 11 N nyənəyi yem ké ləo laŋhɛəsəle təm
 nti i tɛləsəyi-ŋ tərəmm na tá nəosi təyɔ?

12 Pepe tɔɔ ké nyá rááná huuki mpɔ,
 na ŋ culəyi-tuyū isɛ?
 13 ləo ké n mɔna rááná,
 na ŋ yəyətəyi təmnaa mpe?

14 Yulu u pəsəyi na í wɛɛ
 tənəŋŋ yaa í siyisa teu ke ləo.
 15 Paa isətəa tillaa mayamaya ləo fɛina-wɛyɛ naani.
 Pəyele isətənyū fɛi tənəŋŋ.
 16 Kacəŋfana yulu isayau na acaaluyū
 ŋku kɔ maləna isayatu isu lɔm nyəəu tɔ?

17 Təu, Soopu ke ŋkɛŋŋ na má sɛyɛsɛ-ŋ
 na má kɛɛsɛ-ŋ nti ma nauwa tɔ.
 18 Nti ləmayasɛɛ nyáma nuwa
 pa caanaa kiŋ na rá hólí tɔ.
 19 Pa tike ke ləo ka hawa tetu,
 kpaɪ tɔ nəyɔlu i ta siti pa hɛku.

20 Isayau wɛ isənyəŋle taa ké
 i weesuyū pusi tənaya, haləna i səm.
 Pəyele pa kala ŋmakəllu pusi tənaya.
 21 Səyɔntu təm ke pa nuu.
 Pa ti cayanau waatu taa ké wakəllu ká tii pa tɔɔ.
 22 I naaki layate cɛŋəyi-i,
 ilɛ u tɛɛləyi sɪ i ká fiti səkɛɛtuyū.
 23 I pɛɛkəyi təyənaya,
 na i nyəmá sɪ səkɛɛtuyū kuyaku taja-i.
 24 Laŋwakəlle na nəyəsɛɛ
 pə́ tuyū-i səyɔntu səsəntu ké.
 Pə́ tiiki i tɔɔ ké isu wulau sɔɔlu
 puukuyū sɪ i tɛɛki yooɔ tɔ.

25 Pə́ taya pulo, i kusa niŋ sɪ i makɪ ləo.
 I caaki sɪ i kuləyi Toma tənə tu tɔɔ.

26 Halɪ i hika apalvɔ sɪ í kulɪ ləo tɔɔ,
 na í kenta i təyi i kpaluyū
 kpusəŋ nyəŋku.
 27 I kiiwaya na í wɛna alaafəya.
 28 Acaɛɛ kuyəkɛɛ na tɛɛsɪ nsɪ sɪ taa yəlaa
 luwa na sí caa yəkuyū tɔ, sɪ taa ké i ká caya.

29 I kaa tasa wɛnau hikuɔu na pə́ leeli,
 pə́cɔ́ pə́ kaa tasa-i lapənav ke tetu tɔɔ.
 30 I kaa fiti səkɛɛtuyū.
 I wɛ ké isu kəkɔ nyakuyū tuyū piliŋasi tɔ,
 ləo ká woso-i i heelim na pə́ kpiisi-i.

31 Ye kɛɛtɛ ke i tɔ naani, i tusa i təyi.

Mpi tɔ, kɔɛɛ nteɣele ɪ kasəɣaɣa.

³² Halɪ pu la mpu na pɔ́cɔ́ pɔ́ tala ɪ sɔm.

Teitei isu piliŋa laŋyɔɔ cɔlɔm na ká sí tɔ.

³³ ɪ ká wɛɛ ké isu tɔyɔ ŋku pa yaa si, leseŋ tɔ,
ku akaa tɔɔkɔyɔ na á ta puɪta tɔ.

Yaa isu ŋku pa yaa si, Olifi tɔ ku hetɔ luluyɔ tɔ.

³⁴ Isayɔv tɔyɔɣa ká pəsi kaalɔlɔɣa,

ɪlena kɔkɔ náá nyɔɣa muyullu tɔcaɣale.

³⁵ Isayɔv ke ɪ haki na ɪ lɔli kulɔmtɔ nti.

ɪ lotu taa ké mpi pu tɔsi-ɪ tɔ pə puki.

16

Soopu nyəntɔ

¹ Mɔ́yó Soopu cɔwa si:

² Tam ké ma nuiki tɔmnaa panewe.

Mə tɔna ɪ ké laŋa heesəlaa
mpa pa kəŋna wahala tɔyɔ.

³ Pəlee ké tɔm kɔɛɛ

nyəntɔ nti tu su tənaya?

Pepe tɔ ké rááná sita nyá kɔcɔcɔtɔ taa?

⁴ Ye maa wenna isu me,

ma pəsəyi má yɔyɔti mpu tɔtɔyɔ, halɪ pɔ́ tɛɛ mpu.

Mə tɔm lapa-m pətɔtɔtɛle, na má kɔɛɛti nyuyɔ.

⁵ Halɪ maa kraasa mə apalɔtɔ,

na ma kɔyɔyɔtɔtɔ na pɔ́ heesi mə laŋa.

⁶ Paa maa yɔyɔti yaa ma suma,

ma wahalanaa kaa si tənaya, yaa pá tu pasu.

⁷ Hai ɪsɔ, tɔv,

nɔɔnɔ n yɔka ma toma na ń kpiisi ma tɔyɔɣa tɔna.

⁸ Ma cɔlɔ nyəma caaləyi-m ké.

Na wei ɪ yasəyi ma isayɔv tɔ,

ɪ pəsi ma aseeta tɔ na ɪ kuləyi ma tɔv,

na ɪ kaləxəna-m ma isenta.

⁹ Ma kolontu ciɔləyi-m ise, na ɪ krasəyi mpee,

na ɪ tiiki ma tɔv na rááná, na ɪ cələyi-m.

¹⁰ Yəlaa haawa nɔɔsi tɔcaaa, na ma tɔv,

na pá tɔvki-m na pá maki ma ləkraasi.

Pa pɛɛla nɔyɔ ke ma tɔv.

¹¹ ɪsɔ tɔ-m kɔtakeesəŋ ké

na ɪ pɛti-m asayaa niŋ taa.

¹² Maa wɛ heesuyɔ taa ké na ń pəsi ma laŋle.

N kra ma lumaya ké na ń pɛli-m,

na ń keesəxəna-m na ń tɔvki nyá nyəma.

¹³ Nyá nyəma ani a tama-m kɔtaya ké

na á tɔli ma lotu na pətɔtɔtɛle fei,

halɪ ma kancəlaya kɔɛ aɛ.

¹⁴ A tiiki ma tɔv ké isu

yoolu na á tɔləyi-m pɔɔŋ.

¹⁵ Ma suu fɔlɔtɔ takanaa mpa pa ké ləyaya wontu tɔyɔ,
na má pilimiyi aɛ.

¹⁶ Wula seesa ma ise ké na á mɔli,

na atɛtɛle səkpɛtɔyɔ taki ma isəhutu tɔv.

¹⁷ Ani ma ta la mɔsɔŋ,

pɔ́cɔ́ ma ta səlɔməna mənəafikitɔ.

¹⁸ Hai, tɛtɔ, taa pi-m.

Yeɛle na ma kakiisaya nuiki tam.

19 Pə kpaɣaw nəʒnəʒ tə,
 ɪsətənuɣu taa ké ma aseeta tu wɛɛ.
 Wei ɪ cəʒki-m tə hatoo ɪsətəa ké ɪ wɛɛ.

20 Ma taapalaa ná paakəna-m ké.
 Ama ɪsə ké ma tekiɣina ɪsəlm.

21 Ma caa si nəɣəlb í seena ma təʒ,
 na ɪsə naaki ɪsu yəlb lakɣu ɪ taapalu tə.

22 Mpi pə təʒ tə, pa kala ma weesuɣu piɪsi.
 Maa təŋ mpaaw ŋku na ma tɛɛ tə, kuməlbɣu fɛɪ.

17

Soopu kɔcɔcɔtu tətə

1 M'p'ógú Soopu tasaa si:
 Ma feesiŋ liki. Ma kuyɛɛŋ tɛŋ na pələaw taŋa-m.

2 Wɔŋɪaa tama-m ké na pá tɔʒki-m,
 na ma kpisiyi tom ke ahoɔ.

3 Hai, ɪsə səŋ nyá maɣamaɣa ke
 ma nəɣə təʒ ké huɛle taa.

Ye pə taɣa nyá, ma feina nəɣəlb.

4 N kenta pa ləmaɣasɛɛ təʒ ké,
 n ka a yeɛ si pá kəli.

5 Pa wɛɛ ké ɪsu pa tukuɣu ituule si:
 Yəlb yaa ɪ taapalaa na pá tala ɪ tɔɣənaɣa,
 na ɪ piya náá taŋ na si niŋ wəli.

6 Maɣa yələa yookina yontu,
 na pá təʒki ma ɪsentaa ké ntayama.

7 Wahala wakəla ma ɪsentaa,
 na má pəsi ɪsu ɪlɛmɔɣu.

8 Kɔsiyisim təŋɪaa naaki ma wɔsasi,
 pa nəɣə taa fɛɪ kete.

Kɔpama kɔləɣi asayaa təʒ.

9 Tampana təŋɪb ná kama nyɔɣu ke ɪ mpaaw taa ké.

Na wei ɪ feina kawalaya tə, ɪ toŋ səsəyi.

10 Ma taapalaa, í kəw mə təna.

Maa naaki mə taa ké ləmaɣasɛɛ tu.

11 Ma kuyɛɛŋ tɛɛwa, na pə kpeŋna
 təma nna a pəle ma tɔwa tə.

Mpi ma nyuləɣi səsəm ke hatoo ma taa tə pə wakəlaa.

12 Mpe pa yaaki ahoɔ ke ilim ké,

na səkrɛtɣu ɪ nyalaa ɪɛ,

pa təŋ si pə caa nyaalɣu.

13 Atətəle ke ma taŋaa si
 má suu má hənti tə səkrɛtɣu taa.

14 Pələaw nyayale ma caa,
 sonsompɛe məɣɛle ma too na ma kəɣə.

15 Ma feina tətɛllɛ tətə,

na pə tu nii ɪsəle.

16 Maa kpeŋna-tɛɣe na má tiina sətəa tɛ,
 na má həntəna mɔsɣu taa.

18

Pilita nyəntu

1 M'p'ógú Suha tu Pilita təma si:

2 Waatu wei ké í ka su yəɣətaya,

na í kpaɣa ləmaɣasɛɛ.

ɪlɛna tə yəɣəti təm kɔpantu.

3 I suma si Soopu í nyəni-tuyu heej suwe?
Pepe tɔɔ ké í nyənəyi-tuyu kumeləməŋ?

4 Soopu isu n huɣutuɣu lotu ke mpɔ na pááná tɔ,
n huɔ si nyá tɔɔ ké pə lɔ tetu
na kəkɔpəməŋ kɔɔsi na í layasi lona na?

5-6 Isayau tɔyaya taa kəkɔ
ka te ké na ka nyaləməle muki.

7 Isəna í ka tɔŋayana naani tɔ pi pasa.
Ilena í mayamaɣa í taa layatu náá yele na í hoti.

8 Mpi tɔ, puluɣu taa ké í nɔɔhɛ tiiwa,
na í tɔŋ kɔ kɔralahuuŋ tɔɔ.

9 Katɔka ká kpa í nɔntaaluyu
na ka ŋmusi náá həkɔ-i.

10 Puluɣu pima atɛɛ,
na konyəpəm ke í mɔraan taa.

11 Səɣəntɔ səsəntɔ kɔraa-i na paa timpiyi,
na tɔ tɔŋəyi-i nɔɔhɛle nɔɔhɛle.

12 Paa í ka ké tɔŋ tɔ,
nyɔɔsi ká lu-i ké na í suɔ konyəŋ taa.

13 Kutɔŋ isayau tɔɔɔ í nantɔ ke
pə kɔyau í niŋ na í nɔɔhɛ təna tɔ.

14 Pii ləsi-i na tɔŋ ke í tɔ timpri
í ɔayana naani tɔ, na pə pona-i səttaa wulan tɔ.

15 I tɔyaya ta ke í nyəŋka tɔtɔ,
yulu pəsəyi na í suɔ ka taa.
Pa ŋmusa ka taa ké kəkɔ mamacəyɔlasi.

16 Ilena í pəsi isu tuyu səkuyu tɔɔ
kɔ lila na pə yoosina kɔ pilinasi tɔ.

17 I hətɛ ká saali tetu təna taa.
Nɔyɔlu kaa tɔɔsi í tɔɔ.

18 Paa ləsi-i nyaaləm taa na í suɔ səkpɛtuyu taa,
na pá tu ləsi-i tetu.

19 I kaa yele pəyaya, yaa lɔluyu tɔ,
yaa pə kaasi nɔyɔlu na í isɛ ke í tɔcayale.

20 Ilim təlule, na pətətɔle nyəma ká nu
í wakəlyu təm, na pə susi-wɛyɛ watu.

21 Isəna kutakɛsəŋ tɛɛsi ká tɛsəna tɔyɔle.
Mpa pa ta nyi Iso tɔ pa lonte ntɛ.

19

Soopu nyəntɔ

1 Mpiyó Soopu cɔwa si:

2 Pəlee ké í ká hɛɛsi-m
konyəŋ tuyu na mə kuyɔyɔtɔtɔ?

3 Təm naanɔwa kele í tɛma-m kɔtuyu,
pə fɛi-mɛyɛ fɛɛle si í cɔsəyi-m mpɔ?

4 Ye tampana ma tu lapa isayatu,
ma nyuyɔ taa ké pə tɛŋ.

5 Isu í hɔŋ mə ti na kalampaaŋi na
í mayasəyi si ma kawalaya konyəŋ ke ma tɔki tɔ,

6 ama í nyi si Iso kpana-m
í puluɣu taa, na í tuyu-m konyəŋ.

7 Ye ma wiiki si pa laki-m mɔsɔŋ,

நஞ்சல் ஁ சூகி.

Na má yaaki si pá waasi-m,

நஞ்சல் ஁ சேகனா மா தூ.

⁸ Iso kaḡa ma mpaau, ma pāsāyi teev.

I yela-m səkpetuḡu taa, na ma haḡāyi.

⁹ Iso kuwa ma hāte yaau,

na i kōli ma teeli ntenuḡu.

¹⁰ Iso wakəla-m pə təna pə taa ké,

na i kpesi ma teebuḡu isu tuḡu, na má sí.

¹¹ Iso pááná sāsōna huuna-m

na i nyənāyi-m i kolontunaa taa lelu.

¹² I yulokulaa kpeka krenta nāḡo na pá kō ma tō,

na pá siki na pá cōna-m.

¹³ Iso hatəlena-m ma teetunaa,

na ma asəmaa náa yaaki na pá yeki-m.

¹⁴ Ma cəb nyéma na ma lolətanaa

ná sō ma tō.

¹⁵ Ma təḡaḡa taa mūlaa na ma təmle nyéma

ná yuḡu-m na pá nyənāyi-m krai tu.

¹⁶ Paa ma yaa ma təmle tu

na má wiina-i, i cōki-m.

¹⁷ Ma lu sən ke ma alv maḡamaḡa ké.

Ma pəyalaa ná nyəḡasa-m.

¹⁸ Pə kpeḡna piya na ye ma koləyi de si wonḡiḡi-m.

¹⁹ Ma taapalaa kupama mpa maa sōlaa tō,

pa lu-m luḡu na pá koləyi ma tō.

²⁰ Ma luna pəcəmtəḡe.

Ma tema taasi təkəḡəkəḡə.

²¹ Ma taapalaa me, hai, i nyəni ma pətōtəle.

Iso tona ma tō ké niḡ.

²² Pepe tō ké i tuḡu-m kuḡuḡuḡu isu Iso?

Isəna i tu-m wahala tō, pə ta nu-meḡeḡe?

²³ Hai, ye isu paa ḡmaawa

ma kuḡuḡuḡuḡu tənəḡe takəḡaḡa taa.

²⁴ Iisu paa ḡmaa-ti na nyəmle ke koləramuḡu tō,

na pá piisi, na tē wee tam tō, tē taa huḡi.

²⁵ Ma nyəma teu si ma tō seenlu wəna

i weesuḡu.

Ini i ká yuḡutəna na pə su tənāḡa ke ate cəne.

²⁶⁻²⁷ Paa pə kōla ma nantv na pə yele mūwa tike,

maa ná Iso na ma isəle ké,

i kaa wee-m mūlv.

Mpi ma sōlaa tḡḡe,

halu pu laki-m ləḡ.

²⁸ I ká pōsi mē ti si isənāḡa i ká kōli

ma tō, na i hiki təwaanle na i huḡna-m?

²⁹ I la laakali, na pə taa kō na laḡate tala mē maḡamaḡa.

Mpi tō, mē kawalaḡa mūna səm ké.

I nyi si huḡle taḡa-me.

20

Sofaa nyəntv

¹ Mḡyḡ Naama tv Sofaa təma Soopu si:

² Nyá təm wakəla ma laḡle,

iləna pu laki-m ləḡ si má cō.

³ Ma nuwa isəna n kaləna-m na ḡ tuḡu-m tō.

Πε μα νυῶμά κυῶῶῶτο κε μα λῶμαγᾶσεε τᾶα.

⁴ Μα νυῶμά τευ σῖ πῶ κῖραυ
 hatoo kuyayku Iso su yulo ke ate to,
⁵ asayaa akaitu u leeliyi.
 Pəyele pa aḡmaala ná we tənyosi ké.

⁶ Ρᾶα ἰσᾶυν νυῶυν κά κυλί ἰσῆνα,
 na ku tokiyina isəḡmuntu.
⁷ Ἴ τεεσᾶγῆνα κέ ἰσυ ἰ μαγᾶμαγᾶ ἰ πῶντο.
 Ilena mpa pa naakaya-i to pá pəosəyi si: Ἴ temna-we?

⁸ Ἰσᾶυν σαλᾶγῖ γεμ κέ ἰσυ toosee.
 Pa kaa tasa-i nav.
⁹ Μῖρα πᾶ ναακᾶγᾶ-ἰ τῶ, πᾶ καα tasa-ἰ nav.
 Pəyele i kaa wee i lonte taa.

¹⁰ Ἰσᾶυν κά μῶηνα weḡnav ḡku ἰ ka hikina musəḡ
 təyo ku nyəma.
 Na konyəntənaa náa watu ἰ piya.
¹¹ Ἴ ka weḡna ifepile ké na alaafəya.
 Ama ἰ κά κῖρεḡna πῶ tənaya mpu na ἰ sūna púyó.

¹² Ἰσᾶγᾶν ka we-ἰ leleḡ ké təkəḡḡkulo.
 Ilena ἰ ḡmesu-təyi ἰ nsəmle tee.
¹³ Νᾶ ἰ kisi tə ləv na ἰ ḡmesu-təyi teu,
 na tə we ἰ tantahaav taa.
¹⁴ Αḡma ἰ təyənaya ḡke ka leleḡ
 κά πᾶσι paasəle sətə ke ἰ lotu taa.
¹⁵ Ἴ ka lipa leləa weḡnav ḡku tə,
 Iso κά caali-ἰ na ἰ tə-ku na ἰ nəyo.
¹⁶ Μῖρι ἰ μυῶκαγᾶ τῶ πῶ κέ paasəle sətə ké,
 na nti tu kəna-i.

¹⁷ Ἰσᾶυν καα tasa nav ke naaləm na tuḡ
 nim mpi πῶ κῖρεḡ ἰσυ pusi na ləḡḡ to.
¹⁸ Weḡnav ḡku ἰ taataa na ἰ konti haḡaya na ἰ hiki tə,
 ἰ καα təyo-ku, ἰ κά μῶηνα-kuḡv.

¹⁹ Μῖρι τῶ, ἰ μυῶula acamaa na ἰ lə-we.
 Ἴ leeKa pa kutuləḡ, ἰ ta ḡma-weḡe paa kuləmuḡy.
²⁰ Ἴ weḡnav luluyə ka we səyəntə.
 Ἴ καα πᾶσι na ἰ kpa πῶ τᾶ πῶḡ.
²¹ Ἰσᾶυν liki πῶ tənaya puləpə u fitiyi.
 Ama ἰ laḡhələmlə kaa leelina.

²² Ἡγᾶναγᾶ anaam taa ké laḡwakəlle κά tii ἰ təə,
 πῶ təna pu to-ἰ wahala ké.
²³ Waato wei in ἰ κά liki mpu təyo
 Tacaá κά tisi ἰ təə ké ἰ pááná kəkə,
 ἰσυ τευ təmpəe, na á yaḡa-ἰ ἰσυ νυῶμά.

²⁴ Ye ἰ fita nyəḡəḡvəḡ maḡamaḡa yosu wontu,
 nyəḡəḡvəḡ kuḡseeməḡvəḡ təəv ke paa tənə-ἰ na pá yaḡa-ἰ.
²⁵ Ἴ kpesa kəkə nyəmlə nte
 tə tula ἰ tənəḡvəḡ na ἰ həəle tə.
 Ilena səḡm tii ἰ təə ké kpaKpa.

²⁶ Səkreḡvəḡvəḡ ke ἰ teḡḡna, na kəkə ḡka nəḡəḡḡ
 ta lu tə κά nyaya ἰ maḡamaḡa.
 Ilena κά κῖρεḡḡna mpi πῶ kaasa ἰ te tə.
²⁷ Ἰsətəḡvəḡvəḡ ἰ keelἰ yulo in ἰ ἰsəyato təə,
 na tetə náa kulἰ ἰ təə.
²⁸ Iso pááná κά kuu ἰ təyaya weḡnav tənaya,

a kuyaku wule ké isu lɔm.

²⁹ Isəna Isə suwa isayalataa si paa teesəna tɔyɔle.

21

Soopu nyəntu

¹ M̄p̄yóg Soopu cəwa si:

² I ke ŋkraŋhe ke teu na í nu ma tɔm.

Pəle pə heesəyənə ma laŋle.

³ Ma kra mə yule,

í yele na ma yɔyɔti.

Ye ma tɛma ile mə pəsəyi na í wonji-m.

⁴ Aní pə taɣa yulu ke ma wiikina.

Ile pepe tɔɔ ké ma suulu kaa tɛ?

⁵ I nyəni ma tɔm taa,

pu la-meyɛ ha, na í kra nɔɔsi.

⁶ Ye ma mayamaya ma huɔ mpi pə makəna-m tɔ
pə tɔm, ma laŋle wakələyi ké na má seliyi.

⁷ Pepe tɔɔ ké Isə yeki na asayaa wɛna weesuyu na toŋ,
haləna pá kpatələyi?

⁸ Pa lɔlɔyɔ nyəma suuki toŋ ke pa kiŋ

na pa saalənaa piiki na pá naaki.

⁹ Pə cayanə-weyɛ pa teesi taa ké.

Pa ta nyi sɔyɔntu tɔm.

Pəyele Isə u maki-weyɛ kpatəyóg.

¹⁰ Pa naaŋ wɛna alaafəya ké,

na í kraaki teu na í lɔləyi u hɔləsəyi.

¹¹ Pa yeki pa piya ké na si kprakəyi

asewa isu heeŋ, na si ŋmaaləyənə laŋhɔlɔmle.

¹² Pa yooki yontu na akilimanaa,

na saŋkɔnaa, na həsi, na pá nuki leleŋ.

¹³ Pa yɔləyi ate cəneyɛ mpu,

iləna pá tii atətəle taa na heesuyɔ.

¹⁴ Páćó pa tɔŋaya Isə ké si í tee í kaasi-wɛ.

Mpe pa paa feina í luɣu nyəntu ke nyəm.

¹⁵ Haləna pá tɔŋ si:

Aweyɛ Toma tənə tu,

na taa laki-í təmlɛ?

Ye tə yaa-í, pə waasi-tuyɔ we?

¹⁶ Pə taɣa mpe pa tənna pa ti cayanəu tɔm.

Asayaa ləmayasɛɛ u kpatəyənə Isə.

¹⁷ Aní səm u tutiyi-weyɛ tam tam.

Pəyele wahala u wakələyi-wɛ.

Páćó Isə u muɣi-wɛ na pááná.

¹⁸ Yəlaa kooliyina-weyɛ isayatu

si heelim í kraɣa-wɛ isu nyutu yaa mɔsuyɔ kpete.

¹⁹ Isə u feləyi isayəu pəyayə ke ka caa isayatu.

Pə taɣa pəyayə ŋkraŋyɔyɔ ke

Isə ká hɔ na cɛɛ ni pə taa.

²⁰ Pə wɛɛ ké si Toma tənə tu í mu asayaa mpe

na pááná na pá ná pa wakələyɔ.

²¹ Ye pa weesiŋ tɛma cəne,

pa piya tɔm u tasəyi-weyɛ nav tətə.

²² Pa kaa nɔki təleyɛ Isə ke hɔluyɔ.

Mpi tɔ, mu í huukəna isəttaa tillaa mayamaya.

²³⁻²⁴ Nɔyɔlɔ ile, pə cayanə-í ké

na í tɔki teu, í feina nəyəsɛɛ,

u kpatələyi ləj,
 na i wəna tənuyu, haləna i kantəkaya kuyaku.
²⁵ Ama nəyolu nā səkəna i nəyo na ka nyaj,
 i ta yələna kuranu natəli.
²⁶ Pa tənaya mpu musuy taa ké paə hənti
 na sonsompee waasi pa təə.

²⁷ Ama, ma nyəmə mə taa layatu,
 na hōwəe nna i huoki ma təə tə.
²⁸ I pəəsəyi si tojtənaa
 na asayaa mpe pa tēsi wə le?

²⁹ Ue i tā pəəsəi mpatəntaa
 na i cəkəna mpi pa nawə na pā yəyoti tə?
³⁰ Pə kentiyi isayaw təə ké asaala
 kuyaku ké, na pə cəlo-i na Iso pāānā.
³¹ Awe ká pəəsəna-m təntə nte ma təj tə tə təə?
 Na i lēti-m ma isayatu?

³² Paa pona-i təpinte ké,
 na pā fejiyi i pəlaaw təə.
³³ Yəlaa təna tuyəna caŋa na pā təjəyi
 i waali, na pā kooliyi-i si: Tətə i la-ŋ kaafala.

³⁴ Mə uə, təm kra i nyəntu ke i hēesəyəna ma laŋle.
 Mə kucəcətu təna ké kutəsutu ké.

22

Ilifasi nyəntu

¹ Mpróyó Teməj tu Ilifasi cəwa Sooru si:

² Iso u tēləyi yulu si i waasi-i.
 Ama ye yulu wəna nyuy taa mayasəm, i təyi i wēeki teu.
³ Na yulu i siyisaa yaa i tewa təkpaataa,
 wəye pə waasəyi Toma təna tu?

⁴ Pə tayə nyā isəsēle teu təə ké
 i həj nyā ŋkraŋuy na i huokəna-ŋ.
⁵ Nyā kawalaxa katatəlaya na nyā isayatu
 tam nyəntu təə ké Iso həj nyā ŋkraŋj.

⁶ Mpi tə, n mukaya nyā tētənaa wontu
 ke təluma ke musəj, na pə yeki-wəyē kpete.
⁷ N pəma ləm na təyənaya
 ke wei ləkətu na nyəyəsəi ka puwa tə.
⁸ Yulu toj tu na kalampaaŋi tu
 ka tənna tətə, na i cəya tə taa.
⁹ N təyənə leelu ke niŋ kakpaasi, n pəla sulaw niŋ.

¹⁰ Pə təə ké katəsəi tama-ŋ
 na səyəntu anaam nāá tuti-ŋ.
¹¹ Səkrətuyə nyala nyā təə,
 nn naana tiili, ləm səsəəm lipa-ŋ.

¹² Iso wə hatoo isətəa ké na i tē
 isətəlyasəi təə, na i nyənəyəna si nyəwəj taa.
¹³ Uəna nyaa mayasəyi si Iso tā nyi pulə.
 I kaə pəsəi na i tē isəjməntu təə
 na i huəna-tuyə ate.
¹⁴ Iso təj isətənyuyə ntompee təə,
 na ŋməntu taka i təə, u naana tiili.

¹⁵ N caa si ŋ təj

asayaa mpaav korpənyu ke?

¹⁶ Pə təma-weye kpiisuyu ké, na pə waatu ta tata,
isu lum kuukuyu kolunja tə.

¹⁷ Haləna yəlaa mpe pá tən
Iso Toma təna tu si: Yele-tu tərəmm.
Weye n pəsəyi na n la-tu?

¹⁸ Pəyele in i ka haγasəna pa tēsī nyəma ke tən.
Iso í pona asayaa ləmaγasēe anəyi poolun.

¹⁹ Yəlaa kupama na mpa pa fei təm tə,
paa ná pa wakəlyu na pá won-we.

²⁰ Pə wakəla pa kolontunaa
na kəkə nyayə pa wənau.

²¹ Təv, nyá na Iso í ciiki na pə het-i-η.
Waatu inəyi n ká nu lelen.

²² Mu ma kusēγesətu na
n tək i ma təm ke nyá lotu taa.

²³ Ləsī mpi pə ta siγisi təγə nyá te,
na n məli Toma təna tu tē na í taγan-i-η.

²⁴ Lə nyá wəla kupampan ke
atēγe ləv pē heku taa.

²⁵ Ilena Toma təna tu pəsī nyá wəla,
na nyá liyitee həwa.

²⁶ Waatu inəyi i ká pəsī nyá lelen kupan
təhule na n tekəyi-i nin.

²⁷ N ká sələməyi-i na í nuk i,
na n yoosiγi nti n ka γəγətəa na n su tə.

²⁸ Paa ntiγi n suwa, n waaki ké,
na nyá mpaav hulumi.

²⁹ Mpi tə, Iso tisiγi kalampaan i nyəma ké.
Ilena í waasəyi wei i pasəyi i ti tə.

³⁰ Iso ká waasi wei i ta ke isayav
təγə i tənəηη weetu təv.

Paa tasəkəle tu i waasəyi-i ké.

Si í tə tənəηη taa,
ilena pə ya i nyəv.

23

Soopu nyəntv

¹ Mpyəyó Soopu cəwa si:

² Nəənəv tə, ma wula pəsa pááná ké.
Ilena ma wahala náá tekəyi ma feesin.

³ Hai, ye maa nyəmə Iso te,
maa pola i təcayale ké.

⁴ Maa hulə-i ma tampana.

Mpi tə, təmnəa su ma nəγə taa ké.

⁵ Hal i maa nyəmə nti i cəkəγə-m tə
na ma cəkəna nti i heeləγə-m tə.

⁶ Ie i ká kaasi i taa toma si i koləyi ma təv?

Aai, i ká ke ηkəpənyu ké na i nu ma kəγəγətətu.

⁷ Ie i ká ná si i kolontu in i

təηəyi tampana, ilena í ná si i təm hulə
ka cə-m tam təv.

⁸ Paa ma pola ilim təhule, i fei,

γaa ma məηna pə tətəle maa keesiγi-i.

⁹ Paa ma preekəna ilim ntəχəη təə, maa naaki-i.
Yaa ma keena pə mpətəη təə, i fei loosuyu.

¹⁰ Pəyele i nyəmə mpaav ηku ma kpayaa tə.
Paa i mayasa-m ma lu ké təsoolii, isu wula kupaη.

¹¹ I nəntaaləη taa ké ma təkaya ma nyəη.

Ma təηa i mpaav ke mpróχú ma ta heli.

¹² Ma ta lo i nəχə taa kəsəsutu.

Ma pəta ma təχi i luyū nyəntu taa ké.

¹³ Ama ye i tu ntiχi i taa,

u yeke-ti. Nti i səəlaa tə ntəχi i laki.

¹⁴ Nti i ka suwa ma təə təχə i laki-m,

I ká su lentənaa ke mpu tətə.

¹⁵ Pə təə ké ma apalotu leki Iso kin.

Ye ma kpayə hōwεε ile səχəntu kpaaki-m.

¹⁶ Iso Toma təna tu yəkəna ma apalotu

na í tu-m səχəntu səsəəntu.

¹⁷ Mpi tə, pə taya səkpetuyū ηku ku waasa ma təə tə,

ηku ku wakələna-m.

24

Soopu nyəntu tətə

¹ Mpróχú Soopu tasaa si:

Pepe təə ké Iso Toma təna tu ta su kuyaku

ηku i nyəntaa ká na-i na í huəkəna tə?

² Pəyele yəlaa tuusiχi pa tetu toosi,

na ləlaa náa tiikiχi kaləkəη kηηmuləη.

³ Pa ləkəχi sulav ke i kraηaya,

na pá kpayə leelu nav ke təluma.

⁴ Ilena pá sulixi konyəntənaa ke mpaav taa,

na pá yəkəχi-we na pá tusiχi.

Na pá caaləχi-we si pá ηmələχi.

⁵ Pa pəsa isu taale kraηasi ke nyutu taa ké.

Tanaη ahula ke pa luki na pá puki

pa piya təχənaχa pəkəχyū ke wəlaya tetu nti tə taa fei caχav tə.

⁶ Tetelatv taale taa ké pa kəη.

Ilena pá kunti isayav tuη wei pa yaa si ləseηnaa tə.

⁷ Pa həntəχi ahoo ke kpete ké, kotakəm fei.

Pa feina sayatanaa ke saa wei watu kpaaki tə.

⁸ Təv nuk-i-wεχε pulasi taa ké.

Təsυle fei.

Ilena pá cəsəχəna kəkpaηəη.

⁹ Pa kəələχi sulav ke həla təə,

na pá lək-i na toη.

Ilena pá kpaakəχi konyəntənaa tokonaa ke təluma.

¹⁰ Pə waali ilena pá tu-wεχε təntε ke kpete, wontu fei.

Na pá sukəχi-wεχε təχənaχa ke nyəχəsi.

¹¹ Pa muləχi tυχyū ηku pa yaa si Olifi tə ku pē nim,

na pá nyaasəχi tυχyū ηku pa yaa si ləseη tə ku pēe ləm na ləkətə.

¹² Acalεε taa yəlaa mpa pə kəwa

na mpa pa caaki səpυ tə,

pa mələχi na pá makı kapusi na pá pəkəχi si pá waasi-we.

Ama Taca na paasəχəna acaalətv nti.

¹³ Lεmpa ná ké mpa paa caaki nyaaləm tə.

Ani pa ta nyi Iso mpaηη,

pécó paa tu təηəχi-i.

¹⁴ Tefemle ke yulukulə kuləχi

na í kó wahala tu na konyǎntu,
na ahoó yu, ilena í tee n̄mil̄m.

¹⁵ Apalu wasan̄kali feñiyi sǎkpetuyu taa ké,
na í takǎyi i isent̄oó ké pǎcekǎle
na í tǎñ si: Nǎyolo kaa na-m.

¹⁶ Ahoó ke n̄mil̄u yǎkǎyi kutuluyu na í n̄mil̄i.
Ilim taa, ilena í tǎki i tǎyi i te.
I ta nyi isǎna n̄yaalǎm wee tǎ.

¹⁷ Paa tanañ n̄ku ku ké m̄peye sǎm sǎkpetuyu ké.
M̄pi tǎ, pa nuk̄i pǎ sǎyǎntu sǎsǎntu.

¹⁸ Isayau wee ké isu lom teekuyuna kaawulaya tǎ.
I tǎcǎyale ké m̄pusi nyǎnte ke tetu taa ké,
i kaa tasa tuñ wei pa yaa
si leseñnaa tǎ i taale m̄paav ké tǎñyuy.

¹⁹ Teitei isu wulaya
na han̄yaya nyǎkuyu teu tǎmp̄pe lom tǎ.
M̄p̄yó atetǎle teekǎna isayau.

²⁰ I too kululo ká sǎo i tǎo.
Pa kaa n̄maa i hǎte ke tiili.
Ile pǎ p̄ela isayau nté isu tuyu.

²¹ M̄pi tǎ, i tuyi wahala ke kaalulaya ké,
na í kisiyi k̄p̄ant̄u lapu ke leelu.

²² Aai, Iso toñ tǎo,
i yeki ké na mus̄ñt̄una wees̄ñ t̄ayal̄ayi.
Pa t̄ayañyi pa nǎh̄ee tǎo ké s̄ñyuy,
p̄ayele pa taa teel̄ayi weesuyu.

²³ Iso yeki na p̄á c̄ayana pa ti.
Ama i feñiyi pa tǎnte taa.

²⁴ Laasaya tǎo ké yǎla
m̄pe pa s̄ñyuy, ilena p̄ó saali.
Na p̄á kp̄ili nyǎññ, isu tuyu h̄etuyu wuluyu tǎ.
Na p̄á lontili, isu pa setuyu looluyu tǎ.

²⁵ Awe ka k̄p̄ees̄ana-m si pǎ t̄aya m̄pu?
Awe ká p̄asi ma tǎm ke k̄p̄ete?

25

Pilita nyǎntu

¹ M̄p̄yó Suha tu Pilita c̄owa Soopu si:

² Iso kele toñ sǎsǎññ sǎyǎntu nyǎñ tu.
I haaki h̄eesuyu na toma ké hatoo isǎtaa.

³ Awe p̄as̄ayi na í kala i samaa?
Yaa awe u naakǎna i n̄yaalǎm?

⁴ Yulo kaa p̄asi na í siyisi
yaa í wee Iso tǎnan̄ñ.

⁵ Paa isǎtu maɣamaɣa, yaa
isǎtul̄ñasi, si fei Iso tǎnan̄ñ.

⁶ Kacan̄fana yulu p̄ayaya
ñka ká we isu atantaaliya tǎ?

26

Soopu nyǎntu

¹ M̄p̄uyule Soopu c̄owa si:

² P̄owe! Ama n nyǎmá icam s̄nanu,
n nyǎmá wei i feina toma tǎ i tem.

³ Ama n nyǎmá l̄emaɣasee fei tu ke layatu

tasuyv, na í hóləyi nyəm səsəəm.

⁴Aweyə n yəyətəyi təmnaa mpɛ?

Na awe tu tənə-təyi nyá taa?

Isə toŋ ke pə tənə pə tə

⁵Sətəa seliyi pa təcayale taa ké hatoo ləm tɛɛ.

⁶Mpi tə, Isə naaki atətəle taa ké təcɛɛɛɛ.

Pəyele pə keela púyú səsəəu ŋku ku tə ké,
pəlɔ tá kenti-i.

⁷Im i pənə isətənyv ke yem taa,

na í susi antulinya ke kɛɛtɛ taa.

⁸Im i haɣasənə tɛv ləm ke isəŋmɔntv taa

na tɔ lá ywŋ, pəcɔ tə kaa ya.

⁹Im i takəyənə i kumte tə

ké isəŋmɔntv isu saalaya.

¹⁰Im i ŋmaalaya ke tɛŋku tə,

na í cəə na í ta.

Halənə pə suna səkrɛtuyv na nyaaləm pə tənaya.

¹¹Ye Isə hola, səyɔntv kraaki

isətənyv akelenaa ké na pá seliyi.

¹²Im i toŋ ke i selisiyina tɛŋku.

Im i wakəlɛ isəcav na i layatv.

¹³Im i feesiŋ keela isətənyv tə.

Im i niŋ náá tɔlɛ tɔm səsə wei i seekaya tə.

¹⁴Pə tənaya mpv i təma nyaləmle nté,

na tɔ nukɛ a tɛŋ ke pəcɔ pəcɔ.

Im i awe ká pəsi i toŋ kəkɔtɛ səsəle ke nuw?

27

Soopu nyəntv tətə

¹Mpɔyɔle Soopu kraɣa i konyəwiina si:

²Ma tuukina weesuyv tɔ Isə Toma tənə tɔ.

Wei i pɛŋi-m tampana, na í wakələyi ma laŋle tə.

³Ye ma weesuyv kaasaa,

na Isə feesiŋ wɛ ma muɛna tɛɛ.

⁴Ma ntompɛe kaa yəyətɛ isayatv.

Pəyele ma nsəmle kaa ləsi pəpətv təm natəlɛ.

⁵Mpusi í polo pooluŋ, na mpi maa ha-mɛyɛ tampana tɔ.

Halənə ma səm, ma kaa kisi hólvyv sɪ ma fɛina taali.

⁶Ma təkə ma tampana ké, ma kaa yele.

Pəyele ma kuyɛɛŋ təm fɛi-m fɛɛle ke ma taa.

⁷Pə pəsi ma kolontv ke isayav,

na pə pəsi ma tə kullv ke wei i fɛina tampana tə.

⁸Ye Isə tama isayav tomle

na í ləsi i weesuyv,

pɛpɛyɛ i tasəyi tɛlvuyv?

⁹Ye laŋwakəlɛ maɣana-i Isə kaa nu i wula.

¹⁰Pi wɛɛ sɪ Toma tənə tɔ ke

i laŋle í hɛɛna na í sələməyi-i tam.

¹¹Maa sɛyɛsɪ-mɛyɛ Isə mpaŋ təm

ma kaa ŋmɛsɪ-mɛyɛ mpi pə pələ Toma tənə tɔ tɔwa tɔ.

¹²Amə pa tənə pa nyəmá ntí tə wɛɛ tə.

Im i pɛpɛ tə ké pa yəyətəyi təm kɛɛtɛ nyəntv?

Kawaaya ŋka kaa leeliyi tə

¹³Mpi Isə Toma tənə tɔ suwa sɪ yulv isayav tete,

na mɔsuntv kraŋcəəu tɔyale sɪ:

14 Ye ɪ piya hukaa, yoou ká kɔna-we.
Pəyele tɔɔnaya kaa tala pa piya piya.
15 Yulokosəku ká kɔna mpa pu sɔɔ tɔ,
pa leelaa kaa wii-we.

16 Ye ɪ kaawa liyitee isu kanyəɲa,
na wontu isu afəla.
17 Siyisilu ka suuna-ti,
na yulo kɔpaɲ náá tɔɔ ɪ liyitee.

18 ɪ tɔyaya we ké isu huu huukuɣu tɔ,
yaa isu tanɔ sikuɣu cokəle tɔ.
19 ɪ həntuɣu waatv, ɪ ké liyitee tv.
Ama ɪ ká feɲ tɔ, á mɔka yem.
20 Lanwakəlle tutiyi-ɪ ké isu lɔm,
na kacuculaɣa náá kpaɣa-ɪ ahoɔ taa.
21 Ilim təhule heelim ləsəɣəna-ɪ
ɪ təcaɣale na tɔɲ, na pə keli na pə tɛna.

22 Pa tɔɔki-ɪ nyəmə ké na pətɔtəle fei,
na ɪ kaasəɣi ɪ ti si í se.
23 Ilena ɪ nalaa kpasəɣi amokɔɲ ke ɪ tɔm,
na pá huləɣi kacuɣlasɪ.

28

Ləmayasɛɛ ké Iso kɔcɔɔv

1 Tə nyəmə liyitee nyəɣətv təhulle,
na timpi pa nyaaləɣi wɔla tɔ.
2 Tɛtv tɛɛ ké pá ləsəɣi nyəɣəlvɔɣv.
Ilena pá ləsi kɔsɛɛmɔɣv ke pəle taa.

3 Nyəɣətv hullaa pukina fətəla ké
na pá pɛɛki timpi timpi kəla
lumaɲ tɔɔ pɛɛ wena a ɲmela atətəle taa tɔ.
4 Pa huliyi pɔɔɣó ké na pá hatələna yəlaa təcaɣale.
Nɔɔhɛɛ kpisiyɪ sənau,
ilena pə susi-wɛɣe yem taa, na pə fiisiyɪ-we.

5 Tɛtv nti tə tɔɔ pa haləɣi tɔɔnaya tɔ
pə caɣa ké isu kəko pəsa-təɣi kɔntəlasi
ke tə kite tɛɛ.
6 Timpi tɛtv nti tə pɛɛ wɛɛ tɔɔ pa hikiyɪ
liyitee pəle nte tə wɛ pooku təle tɔ, na wɔla mɔlɔm.
7 Cɔlɔv ta nyi pɔɔɣó ɲku kɔ mpaav.
Pəyele yepɛleku tá loosi-kó.
8 Taale wontuɣu aka nɔɣəlv,
yaa tɔɔlaya ta tɔɲta-kv.

9 Yulv paasi tɔna kɔkɔpamɔɣv ke niɲ,
haləna ɪ kpasəɣi pɔɔɲ na ɪ kila tɛɛ,
na ɪ pəsəɣi-ɪ kɔntəlasi.
10 Na ɪ huliyi kɔkɔpamɔɣv taa ké pɔɔɲ,
na ɪ naaki kv taa kɔpampam na ɪ isəpəle.
11 Na ɪ tɔɔki lum təkɔntənəa ké akəla,
na ɪ pukina mpi pə ɲmɛlaa tɔɔ nyaaləm taa.

12 Ie leyɛ ləmayasɛɛ ná wɛɛ?
Nyəm təcaɣale ke le?
13 Yulv ná tá nyi pə teu.
Pəyele pə tu fei yəlaa tɛtv taa.
14 Pɔɔɣó anaam si: Ləmayasɛɛ fei ma taa.
Tɛɲku si: Ləmayasɛɛ fei ma cɔlv.

15 Paa yaki-ye na wola yaa liyitee.
 16 Pæyele paa layasæyæna-ye
 na Ofii tetu wola, yaa liyitee pæe
 kukpæete na pooku nyæna.
 17 Pa kaa keesæna-ye na kralæra yaa wola.
 Pæyele pa kaa pæsi na pá layasi-ye
 na wola kwapmpaη hayaya.
 18 Paa keesæyæna læmayasæe ke
 pæyælasu, yaa kralæra nyininyini.
 A kæla teu ke lutu pæe nna a we liyitee tæ.
 19 Itiyopii liyitee pæle nte tæ we
 Kasasaηa tæ tæ ta haηna-ye.
 Pæyele wola kwapmpaη mayamaηa u keesæyæna-ye.
 20 Ue leye læmayasæe ná lukæna?
 Yaa nyæm tæcayale ke le?
 21 Læmayasæe ηmela weesuηu nyæm tænaηa,
 sumasi u loosiyi-ye.
 22 Sæm na púyú sæsæηku pa tæη si:
 Tæ nu pa yæyæyæi a tæm ke kænu ké.
 23 Isæ tike nyæmna a mpaau na a tæcayale.
 24 Mpi tæ, i naaki ké na pæ tala tetu tænaηa.
 Pæyele i cækæna pæ tæna mpi pæ wee tæ.
 25 Waatu wei i tæwa heelim ke
 tæη, na í pu tæηku tænasu tæ.
 26 I su tæu ke ku waatænaa na ku lona,
 na í hæe mpaau ke tæu nyæyæsuηu na ku calanaa.
 27 Waatu inæyi i nawa læmayasæe na í mayasi-ye,
 na í su a kite na í sa-ye.
 28 Tænaηa i siwa yælaa si:
 Læmayasæe nté Tacaæ Isæ nyamnav,
 na isaηatu yepu nté nyæm.

29

Soopu tæm kantækaya nyæntu

1 Múyú Soopu kraηa i konyæwiina si:
 2 Pepe mælyæna-m isu too ue,
 saa wei Tacaæ feηaya ma tææ,
 3 na i fætæla muyi ma nyuηu taa tæ.
 Ma tæηayana i nyæalæm ke aηoo ké.
 4 Ye pu mælayana-m ma wule taa,
 isu waatu wei Isæ yaakaya-m i taapalu,
 na í feηiyi ma tæyaya tæ tæ.
 5 Toma tæna tu ka we ma kiη,
 na ma piya tu-m hekæ.
 6 Naalæm ka tælæna-m ké tæhæ,
 na nim kpeη pæ tænyaasæle ke kukpamuyæ tææ.
 7 Waatu wei ma luki nænæyæ tæe si,
 ma cakæ icate sæsaa tæcayale tæ.
 8 Ye pa na-m, ifepiya ná helæyi ké,
 na kukpatælaa náá kulæyi na pá sæηæyi.
 9 Kwæyalaæ na suηaya yæyætaηa,
 na pá kraaki nææsi.
 10 Awulaa mayamaηa ná suηaya ké,
 na pa nsæma matæna pa tantahaη.
 11 Mpa pa nukaya ma tæm tæ, pa yaakaya-m leleη nulu ké.
 Mpa pa naakaya-m tæ, pa læsæyi ma aseeta.

12 Mpi tɔ, ye konyɔntu wiiki ma waasɔyi-ɪ kɛ.
Ma sɔhna sulav wei ɪ feina paasɛnlɔ tɔ.

13 Mpa pa caaki sɔpu tɔ,
pa kooliyi-m kupantɔ kɛ,
na mǎ heesɔyi leelaa laŋa.

14 Siyisuyu ke ma suuwa isu toko,
na tampɔna tɔhɔyɔ, isu capa na kahuka.

15 Maa wee kɛ isu yɔlɔm ɪsɛ.
Maa wee isu kaakalaya nɔɔhɛ.

16 Magale konyɔntɔnaa caa.
Ma paasɔyɛna mpa ma ta nyi tɔ, pa tɔm ke teu.

17 Ma yɔkɔyi asayaa tamasi,
na mǎ wɔyɔsɔyi tɔyɔnaya ke pa kela taa.

18 Ma tɔhaya si maa kpatɛli kɛ tɔkuhkuhku.
Maa si ma tante taa isu sumaya.

19 Ma wee kɛ isu tɔyɔ ŋku kɔ lila kama lɔm taa,
na cɔlɔv niyitiyi kɔ pilinasi ke ahoɔ tɔ.

20 Ma teeli kǎ wee tam kɛ ɪ kaa si,
na ma toma isu tɔɔv ŋku kɔ nyɔɔ teu tɔ.

21 Yɛlaa nuikaya ma tɔm kɛ,
na pǎ tɔhɔa na pǎ mɔyi ma layatɔ tasɔyɔ na pǎ suma.

22 Pa nuikaya ma tɔm kɛ pa tɔhɔaya.
Ye ma tema yɔyɔtɔyɔ nɔyɔlɔ u cɔɔki natɛli.

23 Yɛlaa tɔhɔaya-m kɛ, na pǎ haawa
nɔɔsi isu pa tɔhɔyɔ teu tɔ.

24 Ma mɔyɔlayana-weye, ɪe paa tɔyɔna.
Pɛyele paa pɛsɔyi na pǎ wakɛli ma ɪsentaa hetɔyɔ.

25 Maa kena pa nyɔyɔ tɔ,
na mǎ hulɔyi-weye mpaav ŋku paa tɔh tɔ,
na mǎ wee isu wulav ke ɪ kpekɛle yɛlaa taa.
Ma heesayaa laŋwakɛlle nyɔma laŋa.

30

Sooru tɔm kantakaya nyɔntɔ tɔtɔ

1 Mprɔyɔ Sooru tasaa si:
Ama nɔɔnɔɔ ɪe,
piya wonjiyina-m.
Paa nyahna ma kpatɛlaya.
Pɛyele pa caanaa taa tala si,
mǎ tɔ-weye hasi nsi si feŋjiyi ma kalɛkɛh tɔ si taa.

2 Pepeye pa tɔh waasɔyi?
Ani pa kaa tu pɛsi na pǎ kpatɛli.

3 Nyɔyɔsi, na laŋyɔv pu-wee,
na pǎ te taasi, na pǎ seeki lɔna nna pɛ kriisa
tɔɔ laŋ na a wɔlaa tɔ, a taa.

4 Pa kɛsɔyi tuusi hatɔ ke hotisi kila.
Pa tɔyɔnaya ntɛ pa te tiikasɪ nasɛli si lila.

5 Pa tɔyɔnɔyi-weye yɛlaa taa,
na kokoole, isu ŋmulaa.

6 Pa tɛcaɔale ntɛ tɛtɛka sɔsɔɔna kutemih tɛe,
na pɛe tɛe, na kukɔramɔh pɔɔh taa.

7 Sɔwa hotisi tɛe kɛ pa mawa tɛtim tɛtim,
na yɛlaa nuki pa wula.

8 Pa kɛ tɛtɛlataa, na nyɔɔh feinaa,
na pǎ tɔyɔnɔyi-weye tɛtu taa.

9 Nɔɔnɔɔ maya pa cakɛna, na pǎ yookina-m yontu.

- 10 Pa taa kpaakəna-m na pá haaki-m siyile,
hali pá təkiki-m ntayama.
- 11 Iso pasə-m na í məhna-m ate.
Ilena pá kpisi pa ti krau, na pá nyənəyi-m yem.
- 12 Ma ntəyən təké pa kuləyi.
Pa tuyə-m katəsi si pá peti-m na pá pəkəyi
mpaaw si pá hiki-m na pá wakəli-m.
- 13 Pa təkə ma mpaaw na pá luki
ma wakəlyu. Nəyolu u səhna-we.
- 14 Pa tapaya isu rúyú səsəw ke pa sūnaa,
na pá kpetələyi təmaɣa tampana tək.
- 15 Səyontu kpaaki-m ké na pə kpiisi
ma teeli isu heelim.
Ma nyuyu yaru ía salaa, isu isəhmontu.
- 16 Nəonə ma weesuyu caaki luw ké,
ma we wahala kuyeyi taa.
- 17 Pə sáləyi ma mɔwa taa ké,
pa ahoó máa heesəyi wəsasi.
- 18 Iso kra ma toko taa na toma,
na i ləla ma capa luyi tée.
- 19 I ləyə-m afəla taa.
Ma pəsa təloma na mɔsuyu.
- 20 Iso ma yaaki-ŋ, nn saŋ cəw.
Pəyele n səhə ma kəŋkəŋ taa,
nn tu nyənəyi-m.
- 21 N tuyi-m kunyən na pətətəle fəi,
n cəsəyi-m na nyá toŋ.
- 22 N yelaa na heelim səsəw kpaɣa-m.
N yelaa na ma seliyi kacuculaya səsaya taa.
- 23 Ma nyəma teu si səm tɛye í pukina-m.
Weesiŋ nyəma təpote nté.
- 24 Ye yulu caaki lepu, u təkəyi niŋ?
Wei i we wahala taa tək,
u wiiki na í yaa si pá səna-i?
- 25 Ma wiikaɣa wahala nyəma tək ké,
na má wena kunyəntənaa pətətəle.
- 26 Təcaɣanaw, na nyaaləm ke maa taŋaa.
Ilena səkpetuyu na wahala náa maɣana-m.
- 27 Wahala kuyeyi tutuyi-m ké,
na ma laakali pəsəyi kətamsa.
- 28 Ye ma tən səkpetuyu, nəyolu u heesəyi ma laŋle.
Ye ma səhə samaa taa wula ké.
- 29 Ma pəsa isu taale hasi taaralu ké,
yaa taataanaa camna.
- 30 Ma tənuyu piliyi ké,
na kó litiyi. Pə sáləyi ma mɔwa taa, na á woləyi.
- 31 Ma saŋku pəsa səm nyəŋ ké,
na ma həlaya náa huləyi səm yontu.

31

Soopu kantakaya nyəntu tətə

- 1 Ma su ma təyi nəyó na tuunaw si,
má taa nyəni pəelo nəyolu na má nyuli-i.
- 2 Ye pə taya mpu, ma fəina kpancoou,
yaa ma pa nyəm narəli.

Ma taŋ si Toma tēna tu í tilina-m na isətaa?

³ Kotakēsəŋ ke pə wakələŋi,
na wahala náa maŋana wakəllaa.

⁴ Isə nyəmə ma mpaəŋ na ma təntə tēna.

⁵ Ma ta tə mpaəv koolooluyu taa.

Pəyele ma ta la acilayatu natəli.

⁶ Isə maŋasi-m na nyá maŋasəlaya kəsiŋisaya.

N ká ná si ma ta wakəli tiili.

⁷ Ye ma yela mpaəv kəsiŋisuyu,
yaa ma isə yelaa na má nyuli ma lotu taa,
na má pilisi ma ti na isayatu natəli.

⁸ Ile nəŋəlv í təŋə ma kəhaləm
na pá kpesi mpi ma səwa tə.

⁹ Ye ma nyula lelv əlv,

yaa ma tu cəŋa əlv ke ma təŋəntəle nənəŋə tē.

¹⁰ Ile ma nyəŋ í pəsi nəŋəlv təmle tu,
na paa apəlv wei í lana-i isəna i caaki tə.

¹¹ Pə taŋa pulv,

mpu inu pə ké acaalətv səsəəntv ké.

Pə wēē si paa huəlv wei, í hə pə latv ŋkpaŋəŋv.

¹² Ye isu maa lapa mpu ma isayatu ka pəsa kəkə ké
na ká nyaya ma wənav tēna.

¹³ Ye isu ma nyəna ma təmle tv apəlv yaa
əlvnyəŋ ke yem ké huəle taa, na má tá ha-i tampana.

¹⁴ Ile waətv wei Isə ká kəə feŋyuv na í pəsəsi-m tə,
wentiŋi maa cə?

¹⁵ Mpi tə, Isə kəlvum wei inu

i lapa-m ma too lotu taa tə,

inu i lapəna pēle tətə.

¹⁶ Ma ta pē acamaa ke mpi pa nyuləŋi tə.

Pəyele ma ta yele na leelu isə nyəŋ.

¹⁷ Ma ta təŋəta ma mətiva

ke ma tike na má pé sulav.

¹⁸ Hatoo ma pəcaətv ke ma na sulav tə puwa,
isu yəlv na i caa.

Ma paasəŋəna leelu ke too i həəv tēē ké.

¹⁹ Ye ma nawa nəŋəlv na í cəəki,

na í feina wontu,

yaa kənyəntv laŋa kotakəŋv,

²⁰ ma haaki-i ma heeŋ hūntv kunti ké,

na í takv na pə haŋi-i na í sēē-m.

²¹ Ye isu təm huəlaa səna-m

na má nyaasi sulav nəŋəlv,

²² ile pə kpesi ma ŋkpaŋəŋa

ke ma asəŋkpeku təə, na ká pēli ma ŋkuluv taa.

²³ Mpi tə, ma nyaŋna Isə mpusi ké,

maa pəsəŋi na ma səŋ.

Ma feina ma təŋi Isə səsəəntv kiŋ.

²⁴ Ma ta tv ma naani ke wəla təə.

Pəyele ma ta pēti ma təŋi liyitee nyəŋəlvəŋv.

²⁵ Pə taŋa ma wənav səsəəmv

yaa mpi ma hikaa təŋə ma tv naani.

²⁶ Ye ma nawa ilim na pə nyaaləm teu,

na má nyəni isətv, na ilé i tēkəna i caŋəm.

27 Pə puɣusi-m ma lotu taa
na má nyəni-we, isu Iso, yaa má see-we.
28 Ye ma larə mpu, pə ké isayatu səsəontu ké,
pə muna hɔlɔa í tu-m saləka.
Mpi tɔ, ma lu Iso waaləyi.

29 Ma lanje ta heena ma kolontu wahala.
Pəyele ma ta nmaaləna í konyəntəyɔle nte tə mayana-ɪ tɔ.
30 Ma ta tisi si ma nsəmlɛ í sələmi
ma kolontu inɪ í səɸ na tɔ pənti.
31 Ma təyaga nyəma yəyətəyi si
nəyɔlv fei wei í ta təyɔ ma tɛyɛ nantɔ na í nyəyəsɪ tɔ.
32 Mɔlv u həntəyi awali ké ma tɛ.
Ma tɔləyi ma nənəyɔ kɛ mpətəntɔ ké.

33 Ma ta nmesɪ ma kawalaga, isu lelɔa lakɔyɔ tɔ.
Yaa má kisi ma tasəkəle tisuɣu.
34 Ma ta nyana samaa, yaa yələa kɔtɔyɔ
na má su na má yeke nənəyɔ kɛ təhnaɔ.

35 Hai, awe hikiyi-m wei í ká nuna-m tɔ?
Ma kantəkaga kuyəyətɔtu ntɔ.
Toma tənɔ tu í cə-m na í hɔlv-m nti
ma kolontu nmaasa ma tɔ tɔ.
36 Maa te ma nyɔyɔ kɛ ma kolontu kɔhmanmaatu ntəyi,
isu ntenuɣu, na má laɣali-təyi ma asəhpekɛn tɔ.
37 Maa heeli Iso ké ma kɔlapəle tənɔ tɔm
na má polo í kɛn təkaa, isu awulumpu.

38 Ye ma taale wiiki si pə lɛeti-m
na tɔ taa awasa pələyi isəlɔm.
39 Ye ma təyɔ a kɔlvɔlvɔm kɛ faalaa,
na má muɣuli a nyəma kɔpəma.
40 Uɛ ma kɔtutuum í yeke nyɔv,
na səwa na nyutɔ isayatu lɛeti.

Soopu kuyəyətɔtu tənaga ntɔ.

ILIHU KUYƏYƏTUTU

(Titite 32-37)

32

¹ Mpuɣó Ifasɪ na Pilita na Sofaa, pa yela Soopu kɛ cəv kɛ timpi í nyənəyi í təyi yɔlv kɔpan tɔ.
² Ntəna rááná haɲ Ilihu, wei í ké Pusi kpekəle tu Lam lɔlvɔ tu Palakeli pəyɔlv tɔ. Mpi tɔ, Soopu
təɲ si Iso nyənəyi inəyi siyisilu. ³ Pə kaasi í taa haɲna í taapalaa tooso ké. Mpi pə tɔ pa ta pəsi
na rá cə Soopu kɛ natəli tɔ. Paa na mpu, pa kó í tɔm. ⁴ Ilihu ka kena í taapalaa taa səkpele. Pə
tɔ ké í suma na pə təkəna-ɪ yəyətəyɔ. ⁵ I kɔma na í ná si apalaa tooso inɪ í lanja kɔcɔtɔ, iləna
rááná haɲ-ɪ səsəm.

Ilihu hɔlvəyi í kɔcɔtɔ kɔtɔluɣu

⁶ Mpuɣó Ilihu tɔma si:
Meyɛ səsaa
na maya pəyaga təyɔ ma seləyɔ si,
má taa hɔlv-meyɛ ma nyəmtɔ səsəontɔ.
⁷ Kəkpatələa na mpa pa pusi tɔwɔa tɔ,
mpɛyɛ pə weɛ si rá seyeɛsi ləmayasɛɛ tɔm.

⁸ Tɔm tampana tɔ, feesɣu nku kɔ ké
Toma tənɔ tu nyəhku tɔ, nku kɔ wəna yɔlv taa
na kó haaki-ɪ nyəm.
⁹ Pə taya pusi pəyalɛ tɔyɔna yɔlv kɛ ləmayasɛɛ.
Pəyele pə taya kəkpatələa tike nyəmma kɔsiyisim.
¹⁰ Pə tɔ ké ma tən si, í ke nkrənɲ
na má tɔtɔ, má kilisi-meyɛ ma nyəm tɔm.

11 Mά kema ηκραηυυ ke mə ləmayasεε taa,
 ilε maα tαηaa kέ sι,
 mə kyγyγyγyγtυtυ ί tε.
 Haləna ί tε mə təm mayasuyυ ke teu ke hatoo mə lotu taa.
 12 Ma nuu mə təm ke teu kέ.
 Ama nəyəlυ ta kəli Sooru na təm.
 Pəyele nəyəlυ ta pəsι na ί cə Sooru kyγyγyγyγtυtυ.

13 I taa tə sι:
 Tə hika ləmayasεε.
 Iso tike ka kələna-ι, pə taya yulυ.
 14 Pə taya maya Sooru yγyγtaa,
 ilε ma kaa cə-ι mə kyγyγyγyγtυtυ.

15 Səyəntυ kra-me, ί laηa kyγyγyγyγtυtυ,
 u tasəyι cəυ.
 16 Maα tαηaa kέ isu ί kά yγyγtι.
 Ama ί suma yem na ί kpisi cəυ.
 17 Ilε maα cə na má hυli-meyε
 nti ma hυuki tə.

18 Təm su ma lotu kέ,
 na feesuyυ caaləyι-m sι má yγyγtι.
 19 Təm kraaki ma taa, isu pa suukuyυ solum ke
 pə hululη kufanη taa, na pə caa pə yasι-ι tə.
 20 Maα kuli ma nəyγ kέ, na má yγyγtι,
 na má cə, ilena pəcə pə heena-m.
 21 Ma kaa seena nəyγlυ tə,
 yaa má cesι mə taa nəyγlυ.
 22 Pə taya pulυ, ma ta nyι cesuyυ.
 Ye ma tu lapa mpυ,
 ma ηmalυ kά kəli-m ləη kέ.

33

Ilihu kyγyγyγyγtυtυ tətə

1 Mpyγy Ilihu tasaa sι:
 Pəneηtε Sooru ke ηκραηη, na η nuu ma kyγyγyγyγtυtυ.
 2 Nəəηəə ma kuliyι ma nəyγ,
 na ma nsəmlε yγyγtι.
 3 Hatoo ma lotu taa siyisyuyυ təm ke maα yγyγtι.
 Tampana siyisyiyι tike ke ma nəyγ kά yγyγtι.
 4 Iso Toma təna tυ feesuyυ ηmana-m,
 na kə haaki-m weesuyυ.
 5 Ye n pəsəyι n cə-m,
 tayanu nyá tι na má na-η tə suli.
 6 Iso nyəηəyι ma na-η kέ kolom kέ,
 cyγy tətəyγ pa ηmana má.
 7 Mpυ tə, taa nuu ma səyəntυ na pə liyiti-η
 na ma səsəəntυ kəli-η.
 8 Sooru yγyγtα ma ηκραηη taa,
 na má nuu ι nəyγ sι:
 9 Ma wε tənəηη kέ, ma ta la kawalaya,
 yaa isayatu natəli ke paα pəcə.
 10 Paα na mpυ, Iso hikiyι timpi ι kά kaləna-m
 na ί nyəni-m ι kolontu tə.
 11 I kayatəyι-m na ί feηiyι
 ma təntε təna taa.
 12 Sooru, η feina tampana.
 Mpi tə, Iso kəla yulυ təcayacaya kέ.

13 Pepe tōó ké n caa n yoonaa Isō?
Mpi tō, yulu u pāsəyi na í cō í kuyōyōtōtō tēna.

14 Wulee Isō yōyōtəyənə yaasi ləlu ké.
Ulena wulee í yōyōtəna ləlu.
Paa na mpə yəlaa u laki laakali.

15 Waatu wei yəlaa həntəyi ahoó,
na pá too isu pa səpa tōyō
Isō yōyōtəyənə-weye pa tooseenaa taa.

16 I luki pa tōó na səyōntō kra-we,
na í yōyōtəyənə-weye pa ŋkraŋŋ taa.

17 Ulena í kee yulu ke í kulapōtō taa,
na í su tənaya ke yulu kalampaanu.

18 Mprōyó í waasəyi yəlaa ke səm taa,
na í yaku-weye nyəmə nōyō taa.

19 Isō kraaləyi yulu na wusasi nsi
si husa-í na í luki í tənuyō taa ké kutamsa tōyō.

20 Ulena mōtō lu-í luyū,
na pə kreŋna tōyōnaya ŋka í səla teu tō.

21 Ulena í té taasi ke katatəlaya,
na í yelee nyuyō tike.

22 Waatu iní í we pəlaav nōyō tōó ké təcomlaa,
na í weesuyū ke səm niŋ taa.

23 Ama ye isətaa tillaa iyaya taa kələm
wei í səŋna yəlaa, na í huləyi yulu ke
í kulapəle tō, í we í kin,

24 isətaa tillu iní í wii yulu iní í pətəətəle,
na í sələmí Isō sí:

Yari-í. Taa yelee na í tii pəlaav taa.
Ma hika mpi maa layasəna í weesuyū tō.

25 Ulena yulu iní í tənuyō məli kv wule taa,
na í pəsí isu í ifepile waatu.

26 Ulena í sələmí Isō, na Isō nu na í ná í teu
na laŋhuləmlə, ulena Isō náa ha-í í tampana.

27 Ulena í yooki yontu ke yəlaa kin sí:
Maa pəntaa ké na má wakəli tampana.

Ue pa ta lana-m isu pə mūnaa tō.

28 Isō yapa ma ləsaya sí ká taa sūv
pəlaav taa. Maa tasa nyaaləm ke nav tətō.

29 Pə tənaya ŋprōyó Isō laki yulu
ke təm naale, hali pə polo təm tooso.

30 Ulena í ləsi-í pəlaav taa, na í yelee na weesuyū nyəma nyaaləm na í tōó.

31 Sooru, pə wee sí ŋ nuna-m ké.
Ke ŋkraŋŋ na má yōyōtī.

32 Ye n wəna nōyō ŋka n ká cəna tō,
n yōyōtī, maa ha-ŋ tampana.

33 Ye n feina natəli ulə n su,
na ŋ nu na má holi-ŋ ləmayasəe təm.

34

Ulihu kalənav ke Sooru

¹ Mprōyó Ulihu tasa yōyōtuyō sí:

² Ləmayasəe nyəma me,
í nu ma kuyōyōtōtō,
nyəntaa me í ke ŋkraŋŋ.

3 Pə taɣa pʊlv, ŋkraŋpʊv nuukəna tɔmnaa,
 ɪsu nsəmle nukʊv tɔɣənaɣa leleŋ tɔ.
 4 Tɔ ləsi tá tɔɣi mpi pə siɣisaa tɔ.
 Tɔ cəkəna tá taa ké mpi pə we teu tɔ.

5 Soopu si:
 Ma siɣisaa ké. Ama Iso pɛŋi-m tampana.
 6 Paa na ma tampana tɛŋpʊv tɔ,
 pa nyənəŋi-m pəpɔtɔ ké.
 Anɪ ma ta pənti.
 Pəyele ma hiŋ fei waav.

7 Yʊlv nəɣəlv ɪ fei ɪsu Soopu
 na ɪ nyəəki kutʊv ke lom təle.
 8 Na ɪ tɔŋ mpa paa tɔŋəŋi siɣisuyu tɔ
 pa kpekəle taa, na ɪ na asayaa pá kaaki mpaav.
 9 Haləna ɪ tɔŋ si paa yʊlv caa si
 ɪ wee Iso ké teu,
 weye ɪ waaki pə taa.

10 Ləmaɣasɛe nyəma me ɪ nu ma tɔm
 Iso u laki kawalaya.
 Pəyele Toma təna tv u laki mpi pə ta siyisi tɔ.
 11 Mpi yʊlv lapa tɔɣo ɪ leetəŋi-ɪ.
 ɪ feleŋi paa wei ké isəna pə mʊnaa tɔɣo.

12 Aai yoo, tampana tɔɔ, Iso u laki ɪɣatv.
 Toma təna tv ʊni u wakələŋi siyisuyu.
 13 Ye pu we mpv,
 awe cələna-ɪ tetv si ɪ paasəna-ti?
 Yaa awe tv-ɪ si ɪ paasəna antulinyə təna?
 14 Ye Iso ka huukaya ɪ ti tɔm tike,
 ɪ ka mv ɪ feesiŋ ke yələa kiŋ.
 15 Tɔfɔ weesuɣu nyəm təna ka səpa
 tɔm kʊlvɔm tɔɔ ké, na yʊlv pəsi tetv.

16 Soopu ye n wena layatv,
 ke ŋkraŋ na ŋ nu ma tɔm.
 17 Wei ɪ ké siyisuyu kolontu tɔ,
 ɪ ká pəsi na ɪ tɔki tetv na?
 ɪle ɪsənaya nyá maɣasəŋi si
 ŋ kv Siyisilu Toŋ tv tɔm?
 18 ɪ tike ɪ wenna mpaav si,
 ɪ yaa awulaa sɔsaa si asayaa na awulumpiya si wakəlla.
 19 Iso u fayasəŋi awulumpiya.
 Pəyele u paasəŋəna liɣitee nyəma,
 na pə kəli konyontɔnaa.
 Mpi tɔ, pa təna pa ké ɪ niŋ kʊlapəm ké.
 20 Sɔsaa səki ké na pə saaləŋi,
 ahoo taa ké pa səki kprakpa.
 Pəyele pa kpesəŋi ŋmakəllv ké təheɛ.
 21 Iso nyənəŋi yʊlv mpaŋ tənaya,
 na ɪ naaki ɪ tɔntɛ.
 22 Səkpɛtʊv yaa atətəle natəli tə fei
 nte tə taa asayaa pəsəŋi na pá ŋmɛli tɔ.

23 Iso paa feina si ɪ paasəna yʊlv
 na pə leeli na pəcɔ ɪ yaa-ɪ huule.
 24 Paa ɪ ta feŋ tɔŋtɔnaa, ɪ wakələŋi-weye,
 na ɪ leeti pa lona taa ké kɔfama.
 25 Mpi tɔ, ɪ nyəmə pa kʊlapəle ké.
 Ahoo ke ɪ kʊsəŋi-we na ɪ tələki-we.
 26 Na ɪ maki-we ɪsu asayaa,

na yəlaa naaki.

²⁷ Pə taɣa pʊlv, pa kisa-i kɛ,
pa ta pəsi na pá cɛkəna i mpaan.

²⁸ Pa lapa na konyəntɔnaa
na wahala nyəma wii na lso náa nu.

²⁹ Ye lso hawa nəɣɔlvɔv heesvɔv
awe ká ku pʊntv tɔm?

Ye i taka i isentə, awe na-i?

Im i feŋɣina piitimnaa na yəlaa pa tə.

³⁰ I laki mʊpúv sɪ isayav í taa tɔv kawulaya
na í pəsi isu katəka ke yəlaa.

³¹ Ye pʊntv heela lso sɪ:

Pu tʊsa-m kɛ,

ma kaa tasa isayavv ke lav.

³² Ma pəntaa kɛ, ile lso seɣesɪ-m.

Ma lapa mʊpi pə ta siɣisi tɔv, ile ma kaa lel.

³³ Isu Soopu, n kisuvu

nti lso suwa tɔ.

Mʊv tɔ, n mayasəvi sɪ pə wee sɪ

lso í tv pʊntv ke saləka?

Timpi pə wee sɪ nyá mayasəvəna na

ń suki pə taɣa nəɣɔlv tɔ,

hʊli-tvɔv nyá nyəm.

³⁴ Ama yəlaa mpa pa wena hʊwee tɔ,
na ləmayasɛɛ nyəma təna, mpa pa nukɪ
ma tɔm tɔ paa heeli-m sɪ:

³⁵ Soopu yəɣətəvi kɛ, i ta nyi pʊlv,

yaa i feina ləmayasɛɛ.

³⁶ Soopu mayasvɔv í taa su tənaya.

Mpi tɔ, i tɔm kʊcɔcɔtv wɛ kɛ isu

yəlaa mpa pa ta siɣisi tɔ.

³⁷ Pə taɣa pʊlv,

i kuləvi lso tɔ, na pə sɔsəvi i isayavv tɔ.

Hali i ká teesəna sika tvɔv kɛ tá taa.

35

Ilihu kyəɣətɔtv tɔv

¹ Mʊpúv Ilihu tasaa sɪ:

² Soopu, n pəsəvi na ń ha nyá təvi tampana
na ń yəɣətɪ nyá siɣisuvu tɔm ke lso kin na sika fei?

³ Mpi tɔ, n tasaa sɪ:

Ye ma pəntaa yaa ma ta pənti pepeve ma waaki?

⁴ Maa kʊpenti nyá na nyá taapalaa na má cə-mɛ.

⁵ Nyəni isətvɔv, na ń paasəna isətmvntv,
tə kəla-ŋ kʊŋkʊlvməŋ.

⁶ Ye n lapa isayavv, weve pə wakəlvɪ lso?

Yaa n kula i tɔ kɛ tɔm payale,

pu tokivina ílé.

⁷ Ye n təŋəvi tampana,

ile pepevele n hawa lso?

Yaa weve lso mʊvi nyá niŋ taa?

⁸ Vʊlv isu nyava isayavv wakəlvɪ,

na siɣisuvu waasi nyá təɣəntəle.

⁹ Ye isu ŋmakəllaa kəla tɔv, yəlaa maki kapusi kɛ.

Ye mʊsvɪtvnaa kəla payale,

ile yəlaa yaa sɪ pá waasi-we.

¹⁰ Ama pa taa nɔɔɔɔ u pɔɔsɔɔɔɔ Iɔ wei i laɔa-i,
na í tɔɔi yɔlaa taa ké laɔhɔlɔmle yontu
na pá yooki ahoɔ tɔ sɔ: N we le?

¹¹ Inɔ i seɔseɔyɔna-tu, na pɔ kɔli taale wontu.
Pɔyele i tasɔɔɔɔ-tuɔ lɔmaɔasɔe na pɔ kɔli sumasɔ.

¹² Pa yaawa Iɔ, na í kisi cɔɔ
ke asayaa kalampaaɔ tɔɔ.

¹³ Pɔɔɔɔ fei leleɔ,
pa koo yem ké Iɔ u nuki.
Toma tɔna tu u paasɔyɔna.

¹⁴ Paa Soopu n tɔɔ sɔ nn nuki Iɔ tɔɔ tɔ
Iɔ nyɔma nyá tɔm tɔnaɔa, nyaa keɔna-i.

¹⁵ Iɔ tɔɔi salɔka na pááná.
Pɔyele u paasɔyɔna yɔlaa isayatu.
Ile pɔ taya sɔ u naaki.

¹⁶ Soopu nyá nɔɔ taa tɔm we yem ké,
na í lɔlɔsɔɔɔ tɔm nti tɔ taa fei layatu tɔ.

36

Iihu nyɔntu tɔtɔ

¹ Mɔpɔyó Iihu tasaa tɔtɔ sɔ:

² Soopu, sɔɔ pɔcɔ na má seɔseɔ-iɔ.

Mpi tɔ, ma ta yɔɔɔɔ Iɔ nyɔntu tɔna.

³ Hatoɔ poolɔɔ ke maa hiki ma nyɔm
mpi maa hana ma ɔmalɔ ke tampana tɔ.

⁴ Tampana ma kɔyɔɔɔɔ taa fei pɔɔɔɔ.
Ma wei ma yɔɔɔɔyɔna-i ɔsɔntɔ tɔ,
ma wɔna naani ké ma nyɔntu tɔɔ ké.

⁵ Iɔ ké pɔsɔlɔ ké, ile u lɔkɔ tampana tɔɔɔ.
I layatu toma tɔɔ ké i wɔna pɔsɔɔɔ ɔkɔ.

⁶ Iɔ yeki isayau na i weesuyɔ.
Ama i siyisiyi kɔnyɔntɔnaa tɔm.

⁷ Iɔ yeki siyisilaa ké nyɔntuɔ.

Hali i cayasɔɔɔ-wɔɔe awulaa kumlee tɔɔ ké,
na í kɔsɔɔɔ pa nyɔɔɔ ke tam tɔɔ.

⁸ Iɔ tɔɔi asayaa ke alukpala ké na wahala tɔkɔ-wɔ.

⁹ Iɔ hɔlɔɔɔ-wɔɔe pa tɔma, na pa kawalaya.
Ke waato wei pa laki kalampaaɔ tɔ.

¹⁰ Iɔ yeki na pá nuki kɔkɔpaalɔ
ke pa ɔkɔpaɔɔ taa, na í tɔɔi-wɔ sɔ
pá cɔlɔ mpi pɔ tá siyisi tɔ.

¹¹ Ye pa kema ɔkɔpaɔɔ na pá pɔti pa tɔɔi
Iɔ, ile pɔ cayana-wɔ na pá nu leleɔ ke
pa weesuyɔ kɔyɔɔɔ na pɔ pusɔ taa.

¹² Ye pa kisa nuɔ,
ile ɔmantayaa sɔ-wɔ na pá sí pa nyɔm laɔɔɔ tɔɔ.

¹³ Yɔlaa asayaa ha pa tɔɔi pááná taa ké.

Paa wiikina Iɔ sɔ i waasi-wɔɔe
saa wei i tɔɔi-wɔɔe alukpala tɔ.

¹⁴ Pa sɔkɔna pa ifɔpɔle
na pɔ sɔsɔɔɔ-wɔɔe wasaɔkalɔnaa*fa* tɔɔ. ^a apalaa na alaa mpa pa laaki tuɔ na pa laki pɔ
wasɔkalɔtɔ tɔɔ.

¹⁵ Ama Iɔ yaki wahala tu, na i wahala ké,

^a 36:14 wasaɔkalɔnaa: Wasaɔkalɔtɔ nti tɔ telɔsa cɔne tɔ. Hɔpɔla taa ile pɔ ké

Uena í kpaali-í na í wosasi.

¹⁶ Waato nõgõlv Iso ka læsa-ŋ wahala taa ké,
na í su-ŋ timpi pi caɣana-ŋ na hí wee nyá ti tão
na hí takí tɔɣnasi kupampansi tã.

¹⁷ Ama ye n huuki nyá huule isu asayaa nyãnte,
Ue huule na pã ŋkraŋyuv hãm ká kra-ŋ ké.

¹⁸ Taa yele na páána sɔsi-ŋ Iso wonja taa,
na hí puɣusi nyá ti si n ká ya Iso na kũhav sɔsɔɔv.

¹⁹ Nyá kakisayaa, yaa paa nyá toŋ sɔsɔŋ
ta tala si pã læsi-ŋ laŋwakãlle taa.

²⁰ Taa ŋmakãli muɔlaa na hí læeti
pa lona taa ké nyá luluv nyãma.

²¹ La laakali, taa keesena isayatu tão.

Pã maɣamaɣa pã tão ké n we wahala taa.

Iso sɔsɔntv

²² Iso hulãɣi í sɔsɔntv na í toŋ taa ké.
Nõgõlv ta nyi seɣesuvv isu inu.

²³ Awe hulãna-í mpaav ŋku í ka tãŋ tã,
na awe ká mana í laŋle taa,
na í heeli-í si: N lapa mpi pã tá siyisi tã?

²⁴ Tãɔsi na hí sa í tãma nna yãlaa saŋ
pa yontunaa taa, na pá puɣulãɣi-ye tã.

²⁵ Yãlaa tãna loosiɣi-yeɣe pooluŋ ké
na pá nyãnãɣi-yeɣe teu.

²⁶ Iso tãwa katatãlaya ké
na pã tãe ta nyãmtv tão.

I puusi fei kaluvv.

²⁷ Inu í cosiyina lom na í yele
na heelim nyãɔ-wi,

na í pãsi-wãɣi teu.

²⁸ Uena isãŋmuntv náá yele na tev nu yãlaa tão.

²⁹ Awe nyãŋna isãŋmuntv tãnte,
na tev hola ke isãtãnvuvv taa?

³⁰ Inu í keelãɣãna í nyaalãm tão
na pã ná na pã cãna-í.

Uena í taɣani takuvv ke teŋkuna lumãŋ tão.

³¹ Yaasinaa mpeɣe í huukãna yãlaa
na í celãɣi-weɣe tãɣnãɣa ke tuutuuma.

³² I kpaakãɣi tev cala ke í niŋ taa ké,
na í læɣɔ-í timpi í caaki tã.

³³ Tev hola ke í hulãɣãna si kv kãŋ,
na kalãkãŋ maɣamaɣa nuki kv taŋ.

37

¹ Ma laŋle cãpãna tev ŋkvuvv katatãlaya ké,
halãna ma laŋle lu tã lontã taa.

² I ke ŋkraŋŋ na í nu Iso nõɣo taŋ.
I welisi teu na í nu í nõɣo yuŋ.

³ Isãtãnvuvv tãna taa ké í nõɣo nuuki.
Uena í yele na tev ŋmelãsi,

na pã tala tetv tãnasí.

⁴ Pãle pã waali, Uena tev holi na Iso nõɣo nu.

Ue í ta tasa tev ŋmelãsvuvv sãŋsvuvv ke waatv inu.

⁵ Isãna Iso yãɣtãɣãna í nõɣo tã,
pã teu we sãɣãntv.

Tãma sãsãna wena tã ta nyi tãɣo í laki.

⁶ Inu í tãŋna si tev tãmpãe kpaakpaacav*fa*

í nu tetu tɔɔ. Uena í tɔ teu si
kule kó nu na pɔ kpeɲna teu sɔsɔɔ. ^a tɔmpɛe kraakpraacau. Pə we teitei ké isu kraakpraacau na
pɔ huloma mpɔ. Ue tɔmpiiisi hotiɲina na pɔ kaaki ateyɛ huwa.

⁷ Inɪ ɪ sɔɲsɔyɛna yɛlaa tɛna tɛma.

Uena pɔ cɛkɛna si unɪ ɪ ɲmana-we.

⁸ Taale wontu maɲamaɲa ná sɔuki tɔ tɛcɔsɔle ké,
na tɔ sɔuki tɔ tana taa na tɔ ɲmelɛyɪ.

⁹ Kacuculaya ná lukɛna ilim ntɔyɔɲ ké,
na watɔ ná luna pɔ mpɔtɔɲ.

¹⁰ Ye Iso í feesa lum tɔɔ, pɔ kii ké isu tɔmpɛle.

¹¹ I hayasɔyɪ nikaya ke ɲmuntɔ taa ké.

Uena teu ɲmelɛsɔyɪ ɲmuntɔ nti tɔ taa.

¹² Inɪ ɪ yekina na isɔɲmuntɔ cɔɔki na tɔ laki
pɔ tɛna mpi ɪ tu-ti tɔyɔ tetu tɔɔ.

¹³ Teu ɲkɔyɔ Iso hɔɲna ɪ tetu ɲkraɲyɔyɔ.
Kɔlɔmɔyɔ ɲkɔyɔ ɪ lakɛna-tɔyɪ kɔpantɔ.

¹⁴ Soopu, ke ɲkraɲyɔyɔ ke tɔm tɛne tɔ taa
na ɲ welisi na ɲ cɛkɛna Iso tɛma sɔsɔɔna.

¹⁵ N nyɛmá isɛna Iso laki ɪ tɛma anɪ,
na isɛna ɪ tisiyɪ calanaa na isɔɲmuntɔ taa tɔ?

¹⁶ N cɛkɛna isɛna isɔɲmuntɔ sɔɲa teitei tɔ?
Pə ké Iso wei ɪ ké nyɛntɔ maɲamaɲa tɔ ɪ tɛmle ké.

¹⁷ Isɛnaya pɔ lapa na ye ilim
mpɔtɔɲ heelim kɔhɔɲɔm makɪ tetu tɔɔ,
n nuiki haɲaya ke nyá wontu taa?

¹⁸ N pəsɔyɪ na ɲ la isɔɲmuntɔ ke isɔtaa
na tɔ wɛɛ tɔɲ isu nyɔyɔlɔyɔ tɲɲ?

¹⁹ Soopu huli-tɔyɔ nti
tu heelɪ Iso tɔ.

Ue tu tasɔyɪ
natɔlɔyɪ yɔyɔtɔyɔ ke tá kaanyɛmtɔ tɔɔ.

²⁰ Maa pəsɔyɪ na ma kéesɛná Iso tɔɔ
ké saa wei ma yɔyɔtɔyɔna-ɪ tɔ.
Pə feɪ si má heelɪ-ɪ na pɔcɔ́ í cɛkɛna.

²¹ Ye pə keesaa na ɲmuntɔ takɪ nyaalɛm tɔɔ,
pɪ tasɔyɪ nav.
Pə waalɪ, uena heelim má, na pɔ keelɪ pɔ tɔɔ.

²² Ilim ntɔyɔɲ tɔɔ ké nyaalɛm lukɛna
na pɔ we isu wɔla. Iso teu mpi
pɔ cɔɔna-ɪ tɔ, pɔ we sɔyɔntɔ.

²³ Tu pəsɔyɪ na tɔ kpɔtɛna Toma tɛna tu sɔsɔ,
na tampana tɔɲlɔ unɪ, ɪ ké siyɪsuyɔ tó ké.
Iɪ muɲuliyɪ nɔyɔlɔ.

²⁴ Pə tɔɔ ké pə wɛɛ si, yɛlaa í nyana-ɪ.
Ama ɪ paa feɪna mpa pa yaa pa tɔyɪ lɛmayasɛɛ nyɔma tɔ.

TACAA ISO KUYOYOTUTU

(Titite 38:1-42:6)

38

¹ Mɔpɔyɔ Tacaa cɔwa Soopu ke kacuculaya taa si:

² Aweyɛle pɔntɔ wei unɪ ɪ kɔɲna sɔkpeɲyɔ
ke nti ma suwa na má laki tɔ tɔ taa,
na tɔmnaa mpa pa feɪna huwɛɛ tɔ?

³ Tɔɔ, tɔki nyá ti isu apalɔ.

^a 37:6 teu tɔmpɛe kraakpraacau: Mpi pa yaana naSaala taa si (neesi) tɔyɔ tɔ telɛsaa si teu

Maа pооси-иј тѳм на њ сѳ-м.

Isа кѳ antulinya taa nyam mpi pu yoyotayi to pа to

⁴ Leye n ka we waatu wei ma sukaya
antulinya kite tа.

Ye n nyemа tampana n сѳ-м.

⁵ Awe puwa antulinya inu i tanasu?

N nyemа puntu na?

Yaa awe mayasana-i na nymanaya?

⁶ Awe caalana kite tee pale ke suw?

Yaa pepe tа кѳ kite nite tа sehаа?

⁷ Waatu inayi tanaj isatubnjasi yookaya yontu,
na isetaa yalaa nаа wilitiyina lanjholumle.

⁸ Awe taka tenku lom na kampunaa
ke saa wei pа lu tetu tee na pа njmaa to?

⁹ Waatu wei ma suu-wayi isonjmontu ke toko,
na ma taki-wayi ihunte tа.

¹⁰ Na ma pu-wayi tanaа,
na ma tu kotakubu na kokalasyu.

¹¹ Na ma hul-wi si pа seh tana, pа taa tuusi,
tanaа pа hola kalampaanu ka suna.

¹² Too n wev tа, n tema tanaj ke njmakeluyu,
yaa n huli tefemle ke tа lonte na?

¹³ Yaa tefemle nite tа kpa tetu ntompee
na te ciyiti asayaa ke teu na?

¹⁴ Ilena tetu layasi weetu isu
pa yusuyu cyu tа tа,
na pа tana pа wee kacoka isu puyu tа?

¹⁵ Tefemle nyaalэм kаj,
ilena asayaa kolaputu fiyini na pа pеli pa ninj.

¹⁶ Too tа, n tema tenku taa ke tiuu
halana n tala i seelaa taa?

Yaa n coowa i lumaj sosoaj taa?

¹⁷ Pa tema-иј sam nonoosi ke huluyu na?

Yaa n nawa atetale nonoosi?

¹⁸ Yaa n tema mayasyu ke tetu wanj tаm na?

Ye n nyemа pа tanaа mpu n keesi-m.

¹⁹ N nyemа nyaalэм tаcayale mpaav na?

Na leye sakpetuyu na wee?

²⁰ N pasayi na n pona-wayi pа lonte taa.

Yaa n tana-wayi timpi pа wee tа?

²¹ N nyemа. Mpi tа,
waatu inu i taa pa tema-иј lulyu.
Pоcо nyа pusi tаowa.

²² N tema pote na n na tetu tаmpеe
na a kraakpaacav tаcayale na?

²³ Lanjakelle waatu, na yosu kuyeyi tа
ke ma su-yeye mpv.

²⁴ N nyemа mpaav njku nyaalэм tаnjayi tа?

N nyemа timpi tа ilim talule
heelim makana tetu tа tа?

²⁵ N nyemа wei i heewa teu ke kv mpaav tа?

Na wei i hee teu njmelasyu
na kv calanaa ke pa nyajku tа?

²⁶ N nyemа wei i yeki na teu nuku
wolya tetu nti tа taa nаyоlo fei tа?

Yaa wei i kаjna teu ke wolya tetu nti tа taa yalaa fei tа?

27 Na wei ı yeki na lım haɣa wɔlaya tetu,
na nyutu na kɔnyɔnyɔm mpi pə we
tələkələkə tə pə nyɔ tə tɔ tɔ?

28 Teu wena saa ke?

Yaa awe lələɣəna aɲkpələe?

29 Lım tɔmpɛɛ*fa* yaa ɔɔɔv nyəna wena too ke? ^a na pə niyitaa tɔ tetɔnaa mpa pa taa we watu
ke teu tɔ aɲkpələe maɣamaɣa kiiki n̄pɔɣɔ.

30 Mpi pə pəsəɣəna pɔɣɔ lım ısu pələ,
na pə kii tenju tɔɔ nyəm təkpaɲasaj.

31 N pəsəɣi na n̄ həkɔ ısɔtɔlɔɲasi*fa*
nsi pa yaa si kantuyu na ku piya tɔ. Yaa n̄ hetu nsi
pa yaa si haɣa na kpaɔa na yulu tɔ. ^a

32 Nyá ləsəɣəna tɔlmɔɔɔvɔ ke ku waatu?

Yaa n̄ tiikiɣi ısɔtɔlɔɲasi nsi

pa yaa si ısɔtɔ ı si na má tɔɣɔ tɔyaya tɔ?

33 N nyəma kiinj wei ısɔtɔnɔvɔ tɔɲəɣi tɔ?

Na ısəna tetu weɛ na pə tɔɲ tə taa tɔ?

34 Yaa n̄ yɔɣɔtəɣəna ısəɲmɔntɔ

na teu nu katatələɣa na?

35 Nyá yaakəna teu ɲmɛləsɔvɔ

na pə ɔɔki-ɲ si mpəɣələ,

na n̄ tiliyi-wi?

36 Awe tɔna ləmaɣasɛ ke hatoo yulu lotu taa?

Na awe tɔna laɣatɔ ke ləmaɣasɛ taa*fa*? ^a nuw we katɛ ké, lelɛa ná huɔki si tola naalɛ ke pa
yɔɣɔtəɣi mpv. ısu kampaav na ıcipiti tetu taa sumaya ɲka pa yaa si ipii tɔ.

37 Awe kaləɣi ısəɲmɔntɔ na ı ləmaɣasɛ?

Yaa ı huti ısɔtɔnɔvɔ taa lım huluj

38 ke waatu wei tetu kiiswa ısu nyəɣələvɔ

na tampaɣa nyɔkələna təma tɔ?

ıso keke tɔyaya wontu na taale nyəntv pə tv

39 Nyá kraakəna tɔɣələɣa alv nyəɲka ke ka tɔɣənaɣa,

yaa n̄ ɔalı tɔyɔlası piya, na sí haɣa?

40 Waatu wei si sopa si lona taa,

yaa si papa nyutu tee tɔ?

41 Awe ɔaləɣəna katəkətəɲ ke waatu wei ı piinj

lanəɣi tɔɣənaɣa na ı wiikina-m na ı yeləməɣi tɔ?

39

1-2 N nyəma taale pəɲ na naməɲ

husi ısɔtɔnaa na?

Nyá fenjiɣina ı tɔɔ

ké saa wei lələvɔ wɔsası tapı tɔ?

Yaa n̄ tu nyəma ı lələvɔ waatu?

3 ı sopiɣi ké na ı lələɣi ı piya.

ılena ı heəsəɣi wɔsası.

4 Na ı piya wena alaafaya na sí puki nyutu taa.

Kɔyaku nakvli, ılena sí tee.

Su tasəɣi mələvɔ.

5 Awe hetəna taale kraɲaya

na ı yele-ké si ká tee?

6 Má lapəna ka tɔɔaɣalɛ ke wɔlaya tetu

nti tə we tənyajɲ tɔ tɔ tɔ.

7 Si wonjiɣi ıɔatɛ taa kəkɔtɛ ké.

Pəyele su nukı ɔɔɔ hɔla.

8 Pulaya tɔɔ ké si ɔaaki si sí hiki si tɔɣənaɣa,

^a 38:29 Lım tɔmpɛɛ: Lım tɔmpɛɛ yaa ɔɔɔv nyəna. ısu lım kiikuyu ısu pələ ^a 38:31 ısɔtɔlɔɲasi: ısɔtɔlɔɲasi wena paa ɲka na ka hətɛ ké. ^a 38:36 ləmaɣasɛ taa: Mpi tə teləsaa si lotu taa na ləmaɣasɛ taa tɔ, tɔməɲ ıtu ı

na sí pɛɛkəɣi nyutu kulekələkətu.

⁹ Taale nau ká kəɔ si ń lana-i təmle
yaa í hənti nyá tala tətəɣɔle kin ke ahoɔ na?

¹⁰ N ká tu i luyɔ tɛɛ kɛ ɲmənaya,
yaa í hɔ akuɣu na waali tɔɔ, na í hɛɛ kpɛɛsi na?

¹¹ N ká lapi-i naani kɛ i tominj səsəɔɲ tɔɔ,
na í yelina-i nyá təma si í paasəna?

¹² Yaa nyá kumtu ke ń ká yelina-i si í kpeena təɣaya,
yaa i kuu pɛɛ ke kataya taa?

¹³ Taataanaa hetəɣəna pa keɲ na lanholumle kɛ,
na í nəɣəsəna isu koladɔɣu nyəɲ.

¹⁴ Waatu wei taataa tɔɣi i yala na í taki-yeɣe
ilim kəkə kanyəɲa si á tiisi tɔ,

¹⁵ i səkki kɛ si taale wontuɣu nakoli
ku feli-yeɣe nəɔhəle na á yoki.

¹⁶ I təkəɣi i piin kɛ na toɲ, isu pə taya inu i tənna.

I fɛi səɣontu si i wahala ká la yem.

¹⁷ Mpi tɔ, ma ta tu-i ləmapasɛɛ

yaa layatu ke saa wei ma ɲma-i tɔ.

¹⁸ Ama waatu wei i kuləɣi sewa tɔ,
i paa feina kraɣanu na i caɣalɔ.

¹⁹ Nyá tona kraɣanu ke tominj na?

Yaa nyá tona i luyɔ tɛɛ kpɛɛm?

²⁰ Nyá yekina na í ɲmaaki isu lakəle

na í wiikina apalɔtu na səɣontu kraaki kolontu na?

²¹ I haləɣi acɔwa ke tɛtɛkəle taa,

na i lanɲle hɛɛna i toɲ.

Ilɛna í ɲmaa kolontu nəɣɔ tɔɔ kɛ yooɔ taa.

²² I fɛi səɣontu,

pəcɔ u nyanɲa pulɔ,

u tuliɣi tapəɲ ke kolontu layate kin.

²³ I tɔɔ caɣalɔ ɲmantaaɣa, na i layate pə muɣi kəkə,

na i kəɔka náá cɛɣətəɣi i tɔɔ.

²⁴ Tutuɣu wiiki na pə nyayali-i teu

na í kpisi i təɣi kraɔ, ilɛna í tu casəle.

²⁵ Tutuɣu wiiki, ilɛna í yaya apalɔkakiisaya təwapara.

Too poolun taa kɛ i nukɪ yooɔ tan

na yoolaa səsaa hola na pa kakiisasɪ.

²⁶ Nyá layatu ke ɲmakəle kuləɣəna

na tɔ hetəɣi tɔ keɲ na ilim mpətəɲ tɔɔ?

²⁷ Nyá haana cələɔ səsə ke nəɣɔ si

í kuləɣi, yaa í tɔɣi i tantɛ ke pulaya taa?

²⁸ Kukraməɲ taa kɛ i cakɪ na í suki

kukramuɣu kukolɔɣu nyuɣu taa,

timpi nəɣəlu u taki tɔ.

²⁹ Hatoo nyuɣu taa tənaya i weeki,

na í loosiɣi i təɣəɲaya na í cɛɲəɣi-ke.

³⁰ I piin nyəkki caləm kɛ

na timpi wontu kusəputu weɛ təɣɔ i cakɪ.

40

Soopu ka cəna

¹⁻² Mprúɣó Tacaá Toma təna tu yəɣətəna Soopu na í pəɔsi-i si:

N suukaya-m təm tɔ, n ká tasa-m kutuɣu na?

N yookayana-m tɔ, n wɛna kucəcətu tətɔ?

³ Mpuɣule Soopu cəwa Tacaá si:

⁴ Ma kəla pəciuu, wentiɣi maa cɔ?

Μαα takı ma nɔɔɔ tɔɔ kɛ ma niŋ kɛ.

⁵ Ma tɛma yɔɔɔtɔɔ kɛ tɔm kɔlɔm,
maasasɛɣi natɛl.
Ma cɔwa tɔm naale,
lɛ maasasɛɣi natɛl.

Soopu nyɔnɔɣi tɛɣi Iso

⁶ Μπρὸγ Τασαα cɔwa Soopu kɛ kacuculaya taa sɪ:

⁷ Tɔv, tɔki nyá ti isu apalɔ
na má pɔɔsɪ-ŋ na ń cɔ-m.

⁸ Kɔpam n caa sɪ ń kɔ ma tɔm
na ń wɛɛna tampana na ń hɔlɪ sɪ ma ta siyisi?

⁹ N tala-m toma na?
Yaa nyá yɔɔɔtaya wɛ isu tɛv hola,
yaa isu ma nyɔnka?

¹⁰ Tɔv, suu nyá tɛɣi nyɔvɔ kɔlɔvɔ na sɔsɔɔntɔ
na ń takı nyá tɛɣi teu sɔsɔɔm na teeli.

¹¹ Mu páná na kalampaanɪ nyɔma.
Nyɔni-wɛɣɛ isɛ na ń mɛŋna-wɛɣɛ atɛ.

¹² Nyɔni-wɛɣɛ tɔm kɔlɔm na pɔ lumsɪ-wɛ.
Nahɪ asayaa kɛ tɔm kɔlɔm.

¹³ Nmɛsɪ pa tɛnaya tɛtɔ tɛɛ.
Tɔki-wɛɣɛ atɛtɛlɛ taa.

¹⁴ Pɔlɛɣɛlɛ maasɔ-ŋ.
Mpi tɔ, n hika akautɔ kɛ nyá tɔŋ tɔɔ.

Cutaya tɔm

¹⁵ Nyɔnna Cutaya,
má ŋmana-kɛ tɔtɔ, isu yɔlv.
lɛna ká tɔki nyuɔvɔ isu nav.

¹⁶ Ka tɛnaya taa kɛ ka tɔŋ wɛɛ.
Alaafɛya haya ka lotɔna taa.

¹⁷ Ka suka na tɔŋ kɛ isu tɔvɔ sɔsɔɔvɔ,
na ka tala hola lɛɣɛta tɛma taa.

¹⁸ Ka muwa caya kɛ isu nyɔɣɔlvɔvɔ kɔsɛɛmɔvɔ foofoo.
Ka kɔŋkoolasi nɔɣɔsɔna nyɔɣɔlvɔvɔ kpatɛŋ.

¹⁹ Nkɛɣɛlɛ ma kulapɛm taa kancaalaya nyɔm*fa*.

Ma larɛna-kɛ na má tu-kɛɣɛ layatɛ. ^a pa caa yɔɔɔtɔvɔ tɔ. Mpi pa yaa cɛnɛ sɪ layatɛ tɔ, wontuɣvɔ
kɔnɛ kɔ kɛla tɔm kɛ pa yɔɔɔtɛɣi.

²⁰ Pɔɔŋ lɔlɔɣɔna ka tɔɣɔnaya.
Tɛnaya taalɛ wontu ŋmaalɔɣi.

²¹ Kacɔka nyuɔvɔ isotom tɛɛ kɛ ka hɛntɛɣi.
Tɛnaya sɛsɛncaasɪ lɔpa lɔcayam nɔɔɔ.

²² Nyuɔvɔ ntɪ tɔ tɛɛ kɛ ka wɛɛ,
lɔɔvɔ nɔɔɔ nyuɔvɔ tu-kɛɣɛ hɛkɔ.

²³ Paa pɔɔɔ sɔsaya suwa kaa nɔɣɔsɛɣi.
Yaa Yaatanɪ pɔɔɔ lɔm suɔna ka nɔɔɔ taa,
ka cayaŋa naanɪ kɛ.

²⁴ Nɔɔɔlvɔ kaa kpatɛna-kɛ na ka isɛ sɪ ɪ kraa-kɛ.
Pɔɣɛlɛ pa kaa kra-kɛɣɛ katɔka sɪ pa tɔlɔɣi ka muɔna.

Nyuu tɔm

²⁵ N pɔsɛɣi na ń kra nyuu*fa* na kulaya na?

Yaa kɔ nsamle kɛ ń pɔsɛɣi na ń hɔkɔ ŋmɛnaya? ^a tɔm sɔsɔ wei pa yaa sɪ coco tɔ, isu pa tɔŋvɔvɔ sɪ
tɔɣɔlvɔvɔ tɔ.

²⁶ N ká pɔsɪ na ń sɔsɪ sɛsɛncaŋa kɛ kɔ muɔna tɛɛ?
Yaa n ká pɔsɪ na ń tɔlɪ kɔ tamaya na kulaya?

²⁷ N mayasɛɣi sɪ kɔ wiina-ŋ na pɔ leeli

^a 40:19 Looŋa kane ka nuw we kate na hepala taa, tɔ ta nyɪ mpi kpɛm ^a 40:25 nyuu: Wei un pa yaa sɪ nyuu tɔ, pɔ pɔsɛɣi
na pɔ wɛɛ sɪ

Yaa ku yəχətəna-ŋ təpamm kɛ?
²⁸ Nyana-ku í ká pɛɛli nəχə na?
 Yaa n ká kra-kuχu yomle kɛ tam tɔɔ?
²⁹ N ká liyilina-ku isu sumaya na?
 Yaa n ká tamsi-kuχu ŋmənaya,
 na nyá pɛɛlaa liyiliyina?

³⁰ Tiina kpalaa kaa pɛɛti-ku.
 Pəyele taatəlaa ná kaa tala-ku.

³¹ N ká pəsi na í waasi ku
 tənuyu tənaya ŋmantaaɛi na?
 Yaa ku nyuyi kɛ n ká sɔ lum taa
 wontu səsəntu kulaya?

³² Ye n kra ku tɔɔ,
 ɪɛna í tɔɔɛi yooɔ tɔm,
 n kaa tasa nyuluyi.

41

¹ M̀róyó Taaɛa tasaa si:
 Ye yulu taŋa-ku pə tusa-ɪ kɛ.
 ɪ kəŋ na í loosi-kuχu loosuyi mayamaya tɔ,
 ɪ pəsəyi kɛntələsi kɛ.

² Yulu nəχəlɔ ɪ kraŋuyi ta tala si
 í kulɪ nyuu ŋku ku tɔɔ.

M̀pυ tətəχə nəχəlɔ kaa mayasi si
 ɪ kuləyi maya ɪsɔ ma tɔɔ.

³ Awe kəntəna-m na pə wɛɛ si má feli pɔntu?
 Ma tənna pə tənna mpi pə wɛɛ tɛtu tɔɔ tɔ.

⁴ Ma kaa su yəχətuyi kɛ ku tənuyi tɔɔ nyəm tɔm.
 Isu ku nəχɛɛ na ku toŋ na ku teu pə tɔm.

⁵ Awe kula ku tɔɔ pəχələɛ na kó naaki?

Yaa awe ká suv ku nəχə taa?

⁶ Awe haana ku nəχələ ńtɛ na toŋ?
 Ku kela tɔm wɛ səχontu kɛ.

⁷ Ku siyile taa pəχələɛ wɛ kɛ isu
 pa tamsa kpaləŋ kɛ təntəmle,
 na pə nyɔɔ isu pa taala kutaaɔ.

⁸ A matəna təmaya teu kɛ təkɛɛm.
 Heelim mayamaya ɪ pəsəyi na pə suv a hɛku taa.

⁹ Pəχələɛ ani a nyəkələna təmaya teu
 kɛ na á kɛnti kulom, púyóy fɛi.

¹⁰ Ye ku cimsaa, kəkɔ luki kɛ.
 Ku ɪsɛ nəχəsəna isu tanaŋ ilim yaakuyi tɔ.

¹¹ Na kəkɔ mamatəsəŋ lukəna ku nəχə,
 na mamacəχələsi náá kuləyi.

¹² Kəkɔ nyɔɔsi lukəna ku muna tɛɛ kɛ
 isu tiyaya wasuyi məsaya tɔɔ na huluyi kraaki tɔ.

¹³ Ku feesiŋ wɛ kɛ isu ŋmala kəkɔ
 na mamatəsuyi lukəna ku nəχə.

¹⁴ Ku luyi taa kɛ toŋ wɛɛ.
 ɪɛna wei í ná-ku ɪ tɛɛ suvki.

¹⁵ Ku tənuyi tɔɔ pəχələɛ tamsaa kɛ,
 na á kɛnti kulom, na pə wɛɛ toma, pi ciyitiyi.

¹⁶ Ku nyamle wɛ toŋ kɛ isu pələ.

Tə wɛ toma kɛ isu nem*fa*. ^a tɔɔw wɛ teitei kɛ na a tənna təma tɔɔ, na pá cəsəyi ɪsɔtaɛ nyəntɛ na
 kɛrətóyó.

^a 41:16 nem: Pɛɛ pa tɛ nyóma nama fɛi isu tá nyəna. Nem na namle pa

17 Ye ku kulaa, sɔɔntu kraaki
 alaafɔya taa alaafɔya nyɔma kɛ,
 na pa apalɔtu yɔɔli na pɔ seeki.
 18 Paa pa sɔpa-kuɔɔ layate pu suuki.
 Mpɔ tɔtɔɔ, na ɲmantaaɔ na nyɔmɔ.
 19 Nyɔɔɔlɔɔ wɛ-kuɔɔ teitei kɛ isu keemaya.
 Na nyɔɔɔlɔɔ kuɔɔemuyɔ nɔ́a wɛɛ-ku isu
 taav kuɔɔkuɔɔ.
 20 Paa tɔɔɔnɔɔyi-ku na nyɔmɔ.
 Pɔɔɔle pɔntɔlɔpɔɔe nɔ́a wɛ-kuɔɔ isu nyutu.
 21 Akalɔɔ wɛ-kuɔɔ isu keemaya,
 na kɔ nuki ɲmantaaɔ wula na kɔ wonɲiɲi.
 22 Ku lotu tɔɔ wɛ kɛ isu tataaɔ kuɔɔɛɲtaɔi,
 na kɔ teeki na kɔ yeke afɛla tɔɔ kɛ ikpate isu akuɔɔ.
 23 Ku pɔsɔɔyi tenku lom kɛ isu tiyaga wasuɔɔ tɔ,
 na kɔ ciɲitiɲi-wi, isu tulaalɔ na kpalɔpa.
 24 Ku yeke ikpate na waali kɛ, na tɔ teeki kɔkɔ.
 ɒlɛna kuɔɔhulaɲ kuɔi tenku tɔɔ, isu akpatɔlɔ nyɔɔɔi.
 25 Ku feina tɔ ke ate cɔne.
 Pɔɔɔle pɔ ɲma-kuɔɔ si kɔ taa nu sɔɔntu.
 26 Taale wontu fei-kuɔɔ sɔɔntu.
 Nkuɔɔle wontu sɔɔɔntu taa sɔɔɔntu wulav.

42

Soopu tisaa si i kɛ icam

1 M̀p̀r̀ỳg̀ Soopu cɔwa Tacaɔ si:
 2 Ma nyɔmɔ si n pɔsɔɔyi pɔ tɔna.
 Ye n tɔwa mpi pɔ pɔle n laki-wɔɔyi.
 3 Mɔ́ takayaana nti ma siwa na mɔ́ laki tɔ tɔ tɔɔ,
 na kuɔɔɔɔtɔtɔ nti tɔ taa fei lɔmɔyasaɛe tɔ.
 Tampana ma yɔɔtɔaa kɛ, ma taa cekɔna.
 Tɔma sɔɔɔna wɛna lɔɔ lapa tɔ a tɛɛ-m kɛ.
 ɒle ma taa nyi-ye.
 4 lɔɔ ke ɲkraɲɲ na mɔ́ yɔɔtɔ.
 Maa pɔɔsi-ɲ na ɲ cɔ-m.
 5 Paa yɔɔtɔ lɔɔ tam kɛ
 na mɔ́ nuɔna ma ɲkraɲɲuɔɔ.
 Ama nɔɔnɔɔ kɛ ma na-ɲ na ma isɔpɔle.
 6 Pɔ tɔɔ kɛ ma nyɔɔɔsa ma ti.
 Ma pasaa ma ti na mɔ́ caya tetɔ na tɔlɔma taa.

ISƆ MɛLɛNA SOOPU Kɛ I WULE TAA

7 Waatu wei Tacaɔ tɛma Soopu ke yɔɔtɔnɔv ke mpɔ, ɒlɛna i tɔ Temɲ tu lɒfasɔ si: Ma mu nyɔ́
 na nyɔ́ taapalaa naale na pɔ́nɔ́ kɛ. Pɔ́ taya puɔɔ, i ta tɔɲ tampana na i yɔɔtɔ ma tɔm, isu ma
 tɔmlɛ tu Soopu lapa tɔ. 8 Pɔ́ tɔɔ tɔ, i caa latɛɛnaa naatosompɔɔɔlɔya, na iwaɲɲ ke mpɔ tɔtɔ. I
 mayana Soopu na i la mɔ́ nyɔɔɔɲ tɔɔ kɛ kɔtaya ɲka kɔkɔ lusa ka tɔna tɔ, na i sɔlɛmɔna-mɛ. ɒle
 Soopu tɔɔ, ma kaa hɔ mɔ́ ɲkraɲɲuɔɔ na pɔ́ keɛsɔna mɔ́ kraɲɲuɔɔ lakasi. Mpɲi tɔ, i tɔ́ tɔɲ tampana
 na i yɔɔtɔ ma tɔm isu ma tɔmlɛ tu Soopu lapu tɔ.
 9 M̀p̀r̀ỳg̀ lɒfasɔ, na Pilita, na Sofaa pa polaa na pɔ́ la isu Tacaɔ heela-wɛ tɔ, na ɒlɛ i mu Soopu
 sɔlɛmuyɔ.
 10 Soopu tɛma m̀p̀r̀ỳg̀ i taapalaa ke sɔlɛmɔnɔv, ɒlɛna Tacaɔ mɛlɛna Soopu ke i wule taa. M̀p̀r̀ỳg̀
 lɔɔ ha-ɲ i wɛnɔv ɲku i ka wɛna tɔ ku tɔm naale. 11 ɒlɛna Soopu taalɔnaa, na i newaa alɔnyɔma,
 na apalɔnyɔma, na mpa paa nyɔma-ɲ hatoo lɔɲ tɔ, pɔ́ kɔɔ i tɔyaga taa na i na-wɛ pɔ́ tɔɔ. ɒlɛna
 pɔ́ wii i kunyɔɲ, na pɔ́ sɔɔsi-ɲ apalɔtu ke wahalanaa mpa Tacaɔ ka tɔ-ɲ tɔ pa tɔɔ. Pɔ́ waali kɛ paa
 wei i ha-ɲ pa tɛ liyitee nyɔɔɔlɔɔɔɔ na wɔla kukuule.
 12 M̀p̀r̀ỳg̀ Tacaɔ koola Soopu puɔi kantɔkaya nyɔnsɔ ke kuɔɔntu, na pɔ́ kɔli kancaalaya nyɔnsɔ.
 I ka wɛna heɛɲ ke iyisi naaɔɔwa na liyiti (14000), na yooɔɔnaa ke iyisi naatoo (6000),
 na naɲ kuɔɔhulaɲ ke iyaga (1000), na kraɲɲasi alɔnyɔnsɔ ke iyaga (1000). 13 M̀p̀r̀ỳg̀ Soopu lɔla
 apalɔɲiya ke naatosompɔɔɔlɔya, na alɔɲiya ke tooso. 14 ɒlɛna i yaa kancaalaya pɔɔlɛ si Yemima

(Alukuku), na naale nyəŋ si Kesiya (Yaaye), na tooso nyəŋ si Kelaa-Hapuki (Cəlavfulaya).

¹⁵ Tətu təna taa, alaa napəli pa taa fei na pá tewa isu Soopu pəelaa mpe. M̂pógó pa caa ha-weye pa kpancoou ke teitei isu pa taalnaa.

¹⁶ Pəle pə waali ké Soopu tasa pusi nunowa na nule (140) ke təyov. Haləna í ná i piya piya, na səle si piya piya. ¹⁷ Soopu pusi təwəya, na í kpatəli teu təkun̄kunkun̄ku, iləna í si.

YONTU NTI PA YOONA ISO HETE TO TE TAKELAYA Kutulutu

Takelaya kane ka ke Yontu na Iso selamnyu ke. Na nmaalaa waanu waanu nmaana-tayi pusi payale taa. Ilena lseyeli nyama koti-ti na pa lakana-tayi pa Iso taseele.

Iso Tam Yontu nti ta we mpa mpa ke. Lenti ke Iso samto yontu ke Iso taseele. Lenti ke Iso selamnyu si i sana na i kenti i yalaa too na i ya pa nyoyu. Lenti ke kopantay tisuyu ke si Iso i tayanu pa tawakalle. Lenti si pa seena Iso ke i na tamle ke i koola-weye kopantu to pa too. Lenti de, pa wiikina Iso si i ho pa kolontunaa nkpannyu.

Yesu mayamaya towa yontunaa lempa ke i seyesuyu taa. Ilena Noyo Suw Kofalaya nmaalaa to-tayi pa takelasi taa, halena sana yontunaa mpe pa ke Iso seelaa pulu kopam ke.

Yontu numwa na nule na naanwa (150) nu isana pa faya-ti toyolo.

Kancaalaya nyantu, titite 1-41

Naale nyantu, titite 42-72

Tooso nyantu, titite 73-89

Liyiti nyantu, titite 90-106

Kakpasu nyantu, titite 107-150

TAKELAYA KANCAALAYA NYENKA

1

(Yontu 1-41)

Lelen nuw mayamaya

¹ Lelen nulo nte yolo wei u tanyai asayaa layato tasuyu, na u laku mpa pa kisiyi Iso nyantu to pa kolapale to. Peyele i na Iso wonjlaa paa caku to.

² Ama Taca kuseyesato huləsəyana i lanje, na i kalayi-ti na i mayasayi ta tam ke i taa ke ilim na aho.

³ I we ke isu tuyu nku pa sawa kacaka taa na ku lolayi ko waatonaa to. Ku hatu u lontiliyi.

⁴ Ama asayaa na fei mpu.

Pa we ke isu lootu nti heelim kpakayi to.

⁵ Pa too ke pa kaa toli-tayi Iso huule wule. Na wakallaa na kaa sou Iso yalaa kpekale taa.

⁶ Mpi to, Taca paasayana siyisilaa ke.

Ilena wakallaa mpaau naa wakelayi-we.

2

Wulav wei Iso lasaa to

¹ Pepe too ke piitimnaa coka pa taa,

na yalaa naa huuki huwee kra nyana ke mpu?

² Na awulumpiya naa soosayi ate awulaa too si, pa kolayi Taca na i kolasu pa too na pa yoonawe.

³ Na pa taji si pa ce pa hokoto na pa lu njmakeloyu taa.

⁴ Ama Taca na we i kumte too ke isotaa ke na i wonjiyi-we.

⁵ Na i nyaasayi-we na i paana, na i kalayi si:

⁶ Ma lesana ma wulav na ma kra-i Siyoni pyuy nanyi nyenka taa.

⁷ Maa yasu nti Taca suwa to.

I heela-m si: Nyayale ma payalo, sana ke ma lola-ji.

⁸ Si ma selam-i piitimnaa na i ha-m, na antulinya tana pasu ma nyam.

⁹ Maa njmakeli-we na nyayeloyu kpatoyu, na ma faya-weye hoyalasi isu heev.

¹⁰ Awulaa i kraya lmayasee, na ate soosaa naa nu

kpaalɔyɔ.

¹¹⁻¹² Si pá peti pa tɛyi Tacaa
na pá nyaŋna-i na pá nyi i sɔsɔɔntɔ tɔɔ,
na pá wiliti na pá hɛnti-i atɛ.
Pé taa kɔɔ na í mɔna-we na pááná na pá le.
Mpi tɔ, i pááná u laa kpaɔ.
Leleŋ niɔlaa nté pa tana mpa pa cɔɔsɛyi i tɛ tɔ.

3

Kolontunaa cɔɔna Tafiti ke kotaya

¹ Tafiti yontu.

Pa keɛsa tɔ taa ké isana i seekaya i pɔyalɔ Apɛsalɔm tɔ.

² Hai Tacaa, ma kolontunaa tɔɔwaya.

Mpa pa kulɛyi ma tɔɔ tɔ, pa hukaa ké.

³ Pa yɔyɔtɛyi ma tɔm na pá tɔŋ si:

Isɔ kaa sɛna-ŋ.

⁴ Ama Tacaa, nyaɣalɛ ma kpanɛ,
nyá tɔyɔna-m teeli na í kusɛyi ma nyɔyɔ.

⁵ Ye ma yaa-ŋ si í waasi-m,
n cɔɔki nyá pɔyɔ naŋŋ nyɛŋku tɔɔ ké.

⁶ Ma hɛntɛyi na má tooki na má feŋ tɔ,
Tacaa paasɛyɛnana-m.

⁷ Maa nyaŋna kolontunaa iyisi iyisi wei i tama-m kotaya tɔ.

⁸ Hai Tacaa, kɔɔ.

Ma Isɔ, ya-m.

N maki ma kolontunaa nɔɔsi ké na í holiyi pa kela.

⁹ Tacaa nyá tike n waasɛyɛna.

Kooli nyá yɔlaa ke kɔpantɔ.

4

Tacaa kisuyi ke tɔm tɔyɔ

¹ Tafiti yontu nti pa yɔona saŋku na tɛ we Yonyoolaa
nyɔyɔ tɔ yontunaa taa tɔyɔɔ.

² Hai, Isɔ cɔ-m waatɔ wei ma wiikina-ŋ tɔ.

Nyaɣalɛ ma tampana halɔ.

Nyá waasɛna-m maa weɔ laŋwakɛlle taa tɔ.

Nyɛni ma pɛtɔtɔle na í nu ma kusɛlɛmɔtɔ.

³ Mpa me mɔ pɛɛkɛyi si í cayana-m na í tɔu-m mɔsɔŋ tɔ,
pɛlee ké mi hɛɛsi ma nyɔyɔ kɔyɔ na kaloolaya?

⁴ I nyi si Tacaa lapa-m pɛɛlee sɔsɔna ké.

Ye ma yaa-i si í waasi-m i nukɔ.

⁵ I sele, ile i taa pɛnti.

I pona lɛmɔyɛsɛ ke mɔ tɛhɛntɛlɛnaa ke ahoɔ na í caya tɛtiyitiyi.

⁶ I peti mɔ tɛyi Tacaa na í lapi-i kɔtasɔ nsi sɔ tɛŋaa tɔ.

⁷ Paɣalɛ wiikina si:

Awe ka ye le na tɔ nu leleŋ?

Tacaa nyɛni tá tɔɔ na ise kɔpana.

⁸ Ama n tɔ ma taa ké laŋhɔlɔmle na pá kɛli

mɛyɛ waatɔ wei pa wɛna pa tɔyɔnaya
na pa sɔlɔm tuutuuma tɔ.

⁹ Ma hɛntɛyi ké na má tooki teu.

Mpi tɔ, Tacaa tike kentiyina ma tɛcayalɛ.

5

Isɔ sɛnav pɛɛkɔyɔ

¹ Tafiiti Yontu nti pa yoonā hāsī na tē we
Yonyoolaa nyūyū tū yontunaa taa tōyōlō.

² Hai, Tacaa, nu ma kuyōyōtōtō na ma mōla.

³ Nyayale ma wulan sōsō na ma Isō.

Nu ma yaav na ma wiinau ke

⁴ tanaŋ tee, hai Tacaa.

Pə nyaaləyi tōyō ma keesəyāna nyā tō na ma taŋaa.

⁵ N ta ke Isō wei i laŋle heekəna isayatu tō.

Isayav u hikiyi lonte kē nyā te.

⁶ Nyā luyi fei kalampaanu nyāma.

Pəyele nn caaki mpa pa pəkəyi lēlaa na isayatu tō.

⁷ N kpiisiyi kaloolutōnaa kē,

na nyā taa kraakəna yōlōkōlaa na ŋmulaa.

⁸ Ama nyā kōpantu sōsōntu tō

ma pəsəyi ma suv nyā tē na sōyōntu

na ma luŋ nyā tāsēle isenta.

⁹ Tacaa tiiki-m nyā tampana taa kē ma kolontunaa tō,

na ŋ kraŋi mpaav na mā təŋ.

¹⁰ Pə fei si yōlv i la naani na pa kuyōyōtōtō.

Wakəlvuy tike hōwee haŋana pa taa.

Pa nōyō taa we isu pəlaav ŋku kō kulaa tō.

Na pá tsvəyi yəlaa na pa nsəma.

¹¹ Hai Isō kō tasəkəle nyəma mpe pa tōm

na ŋ yeke na pa maŋamaŋa pa katōsi kra-we.

Mpi tō, pa isayatu kəla tōv.

Pəyele pa kuləyi nyā tō.

¹² Ile mpa pa pəta-ŋ pa ti tō pa laŋa ká hee

na pá wee ŋpuyō tam na ŋ kentiyi pa tō

na nyā sōllaa yōlōyāna-ŋ.

¹³ Tacaa, ŋ kooliyi kōpantu ke nyā nuntaa kē,

na nyā pēleee kentiyi-weye kpante.

6

Tacaa waasvuy ke wahala waatu

¹ Tafiiti yontu nti pa yoonā ŋmuusi pəlefei saŋku
na tē we yonyoolaa nyūyū tū yontunaa taa tōyōlō.

² Hai, Tacaa, n mu-m na pááná tō

taa hō ma ŋkraŋvuy.

³ Hai, Tacaa, ma toŋ tēma na ma ka tətōyōtōyō.

Waa-m, mpi tō, ma mōwa taa saləyi kē.

⁴ Pəlee kē nyā taa ká heesi-m kpanav?

Ma laŋle wakəlaa kē tətōyōtōyō.

⁵ Hai, Tacaa məli na ŋ ya-m.

Waasi-m nyā kōpantu tō.

⁶ Pə taŋa pōlv, sətū u tōvsəyi nyā tōm.

Pəcō nōyōlv u saŋi-ŋ atətəle taa.

⁷ Mōla kuyōna-m na mā pələyi isəlvəm ke

ma kuhəntōyō tō kē paa ahoo nna.

⁸ Wula mōlsa ma isē kē na aa tasəyi nav.

Ma kolontunaa lapəna-m mpv.

⁹ Isayalataa me, í tee í wesi-m.

Mpi tō, Tacaa nu ma wula.

¹⁰ I nu ma wiinau na í mu ma sələmōyō.

¹¹ Pə liyiti ma kolontunaa tēna na sōyōntu kraa-we,

na pá pəsəyāna pa waali ke kraakraa na fēle na pá seeki.

7

Tacaa seenav ke i nyəŋ təə

¹ Tafiti kawəyaya ŋka i wiikayana Tacaa ke i kolontu
Pencamee tɔ Kusi tɔm tɔyɔlɔ.

² Tacaa, nyayale ma kentulu.

Ya-m, waasi-m ma konyontɔlaa ninj taa.

³ Pá taa cəli-m isu tɔyɔlasi.

Nɔyɔlɔ kaa lɛeki-m pa ninj taa na í ya-m.

⁴ Hai, ma Iso Tacaa,

ye ma ninj taa we isayatu,

⁵ ye ma lapa ma taapalu nɔyɔlvɔvɔ isayatu,

yaa ma lɛeta wei i ŋmakələyi-m mʊsɔŋ tɔ.

⁶ Ile ma kolontu í tɔyɔŋi-m na í kpa-m

na í feli-m ate na í kv-m na ma teeli si.

⁷ Hai Tacaa, mɔ ma kolontunaa na pááná.

Kvli pa tɔə na í waasi-m.

Nyá haana tampana, feŋ ma tɔə.

⁸ Piitimnaa í caŋa na pá cɔəna-ŋ

na nyaa kpa nyá kumte tɔə na í ŋmakəli-we.

⁹ Hai Tacaa, nyá wei n huukəna piitimnaa tɔ,

keesəna ma siyisuyu na í ha-m tampana.

¹⁰ Səŋsi asayaa kawalaya na í sɔəsi siyisilaa ke ton.

Nyá nyəmna yəlaa lotunaa taa huwee təna.

Nyayale Iso na í təŋəyi tampana.

¹¹ Nyayale ma kentulu,

na í waasəyi tampana təŋlaa.

¹² N təŋəyi tampana ke nyá huule taa ké

na í mvyi asayaa na pááná ke tam.

¹³ Ye pa kisa layasvɔvɔ,

n saləyi nyá layate ké na

í pá nyá tɔəv na í tɔ-weye nyəmá.

¹⁴ Yoo wonu kəkəkɔtɔ ke n tayənəyi

na í tantəyi kəkə nyəmá.

¹⁵ Ikaale ke kolontu haŋaa,

na acilayatu wuki-i.

I ka lɔli kaloolaya.

¹⁶ Wei í hula pɔvɔvɔ na í waləsi-kvɔvɔ teu ke lelɔə tɔə,

i maŋamaŋa i hotiyina kv taa.

¹⁷ I kawalaya na i mʊsɔŋ mələyi i nyvɔvɔ taa ké.

¹⁸ Maa sa Tacaa ke i siyisuyu tɔə.

Na má yoo yontu na má tala isɔtaə Iso Sɔə.

8

Iso səsəəntu na yvlu nyvɔvɔ kvsvɔvɔ

¹ Tafiti yontu nti pa yookina Katí nyéma saŋkv
na tɔ we yonyoolaa nyvɔvɔ tɔ yontunaa taa tɔyɔlɔ.

² Hai, Iso Tacaa,

nyá hətə í yaa tɔtɔ təna taa.

Na má saŋ nyá teu mpi pə kəla isɔtaə nyəm tɔ.

³ Ahuləmnaa na pəcəncələm maŋamaŋa ná saŋi-ŋ.

Na pə we isu kolunja icate ke n ŋmawa na í cəəsi

nyá kolontunaa, na í təkəyi nyá tɔə kullaa nɔəsi.

⁴ Saa wei ma nyənəyi nyá isɔtənvɔvɔ ŋku n ŋmawa

na isɔtɔ na isɔtɔlvɔŋasi nsi n su si lona taa tɔ.

5 Ie ma pɔɔsɛyi ma ti si:
 Yulu kɛ we na n tɔɔsɛyi i tɔm?
 Yaa yulu pɛyaya tu kɛ we na n paasɛyɛna-kɛ?
 6 N lapa-i kɛ na i sɛki-ŋ pɛɔ,
 na n tu-i teeli na n kusi i nyɔyɔ.
 7 Nyá tɔna-i si i ŋmakali wontu nti n lapɛna nyá niŋ tɔ
 na n tu pɛ tɛnaya i nɔɔhɛɛ tɛɛ.
 8 Pɛ krayan naaŋ na heeŋ na pɛŋ
 na pɛ kpeɪŋna taale wontu.
 9 Na sumasi na tiina
 na tɛŋku taa nyɛm tɛna tɔ.
 10 Hai, Iso Tacaɔ,
 nyá hɛɛ yaawa tetv tɛna taa kɛ.

9

Iso paasɛnav kɛ kɔnyɔntɔnaa na wahala nyɔma

1 Tafiiti yontu nti pa yookina nɔyɔ sɛkpelaya
 na tɔ wɛ yonyoolaa nyɔyɔ tv yontunaa taa tɔyɔɔ.
 2 Hai, Tacaɔ maa sa-ŋ na ma lotu tɛna,
 na má yɔyɔti nyá tɛma kɔpampɛna tɛna tɔm.
 3 Nyaya maa yɔɔlɛna na lanɔhɔlɔmle na má wiliti,
 na má yoo isɔtaɔ Iso Sɔsɔ nyaya yontu.
 4 Ma kolontunaa tula tapɛŋ
 na pá seliyi nyá isentaa na pá hotiyi.
 5 N taɔana ma tɔm na n ha-m tampɛna.
 Siyisuyu kɛ n tɛŋɛyi na n hɔokɛna nyá kumte tɔɔ.
 6 N hɔŋ piitimnaa ma ta nyi isɔnaa mpe pa ŋkpaŋŋ kɛ,
 na n wakɛlɛyi asaɔaa mpe,
 na n huɔsɛyi pa hɛla kɛ tam tɔɔ.
 7 Pɛ kpiisa-we na pá lá yem kɛ tam tɔɔ,
 na pa acalee pɛsi kpentɛlasi,
 nɔyɔɔ u tɔɔsɛyi a tɔɔ.
 8 Ama Tacaɔ ka tɔyɔna kawulaya kɛ tam tɔɔ.
 I siwa i huɔle kumte.
 9 Inɔ i huɔkɛna antulinya yɔlaa na siyisuyu,
 na i tɛŋɛyi tampɛna u faɔasɛyi piitimnaa.
 10 Tacaɔ kentiyina mpa lɛlaa muɔuliyi tɔ
 na pá tɔɔsɛyi i kin kɛ pa lanɔwakalle waatɔnaa.
 11 Hai Tacaɔ, mpa pa nyɛmá nyá hɛɛ tɔ,
 pa tɔyɔ-ŋ naani kɛ.
 Mpi tɔ, nn lɔki mpa pa pɛɛkɛyi-ŋ tɔ.
 12 I yoo Tacaɔ wei i kumte wɛ Siyɔŋ tɔyɔ yontu,
 i kpaali i kookalɛnaa tɔm kɛ piitimnaa taa.
 13 Mpi tɔ, i ká lɛɛti yulɔkɔlaa,
 na i tɔɔsi wahala nyɔma tɔɔ,
 u sɔki pa wiinau tɔm.
 14 Hai Tacaɔ, nyɛni ma pɛtɔtɔɛɛ,
 na n na wahala wei ma kolontunaa tɔyɔ-m tɔ.
 Lɛsi-m sɛm nɔyɔ taa.
 15 Waatu inɛyi maa yoo nyá samtv tɛnaya Siyɔŋ nyɔma taa.
 Na má yɔɔlɛna nyá waasuyɔ tɔm.
 16 Piitimnaa hota pɔyɔyɔ ŋku pa hulaa tɔ ku taa kɛ.
 Pa puluyɔ ŋku pa maɔamaya pa nyɛpa tɔ ŋku kɔ kpana-we.
 17 Tacaɔ hula i ti na i tɛŋɛyi tampɛna na i huɔkɛna.

Yulv isayav kpa i tɔxi i mayamaya i katoka taa.

18 Asayaa na piitimnaa mpa pa tɔna pa sɔɔ Iso tɔɔ tɔ, paa mali atetale taa.

19 Ama Iso ná kaa sɔɔ wahala nyáma tɔɔ. Konyɔntɔnaa teɛlɔyɔ ná kaa saali paa pɔlee.

20 Hai, Taaaa kuli, yulv i taa tɔyɔ nyá tɔɔ. Kɔna mpa pa ta nyi-ŋ tɔyɔ nyá isentaa na n̄ huuna-we.

21 Yele na sɔyɔntu kpa-we, na n̄ huli-we si pa ké yɔlaa ke yem.

10

Sələmvyɔ si Iso i huli tampana

1 Hai, Taaaa, pepe tɔɔ ké n̄ hatɔlaa, na n̄ ŋmesɔyi nyá tɔxi lanwakalle kuyeeŋ?

2 Isayav muyuliɣi konyɔntu ké na kalampaanu. Yele na pa mayamaya pa katasi kpa-we.

3 Isayav hɔŋ i ti na i konyulɔyɔ huwɛe ké. Na í tɔki kasayaya asilima nyɛŋka. Na í wɔŋɣi Taaaa na í tɔuki-i.

4 Isayav lamayasee nté kalampaanu. I yɔyɔtɔxi si: Iso u hɔŋ yulv ŋkraŋyɔyɔ, pɔyele Iso tu fei.

5 I kulɔpəm laki teu ke paa waatu wei ké. Iso nyá huule kɔla-i pooluŋ i ta cekana. Nɔyɔ taa heelim ke n̄ hosiɣi nyá kolontunaa tɔna si n̄ kpiisi-we.

6 Isayav maki i lanɣe taa si: Pɔlɔpɔ kaa ciyiti-m. Wahala kaa mayana-m paa pɔlee.

7 Mpusi tɔŋsɔyɔ na tɔm looluɣu na tɔsɔyɔ na acilayatu tɔm na isayatu wenna i nɔyɔ taa.

8 Acalisi kin ke i ŋmelɔxi na í ceŋɔxi wahala nyáma na í kɔxi mɔsɔŋ.

9 I we i tɔŋmelle ké isi tɔyɔlaya ke ka lonte taa. Na í ceŋɔxi si í kpa konyɔntu na í tu-i i puluɣu taa.

10 I papɔxi ké na í teŋ wahala nyáma ke i sɔkpaŋ taa.

11 I taa keɛe si Iso sɔɔki na í keesɔxi i ise u nyɛnɔxi paa pɔcɔ.

12 Hai, Taaaa Iso kuli na n̄ waasi taa sɔɔ wahala nyáma tɔɔ.

13 Pepe tɔɔ ké isayav wɔŋɣi-ŋ na í tɔŋ si: Iso kaa hɔ ma ŋkraŋyɔyɔ se.

14 N nyɛnɔxi na n̄ naaki konyɔntu wahala, na i nɔyɔsee si n̄ paasɔyɔna-i.

Nyaya i pɛtɔxi i ti, pɔcɔ nyá waasɔyɔna sulav.

15 Pɛli isayav nin na n̄ pɔɔsi-i i kawalaya tɔɔ nɔyɔlɔ í taa tɔɔsi i tɔm.

16 Taaaa nyayale wulav ke tam tɔɔ. N ká kpiisi piitimnaa kpai nyɛm tɔnaya tetu taa ké.

17 N niki konyɔntɔnaa sələmvyɔ ké, na n̄ keŋ ŋkraŋŋ na pa tɔɔ na n̄ haaki-weyɛ apalɔtɔ.

18 N ha suluwaa na mpa pa muyulaa tɔyɔ tampana. Uena n̄ pɛ yɔlaa mpa pa ŋmana tetu tɔyɔ mpaav si pa ŋmakeli lɛlaa.

11

Tacaa kiŋ təcəsəle

¹ Tafiiti yontu nti tə we yonyoolaa
nyuyv tʉ yontunaa taa təɣələ.

Tacaa kiŋ ke ma təcəsəle wee.
lle isənaya mə heeliyi-m si má se
na má ɲmeli pəŋ taa isu sumaya.
² Pə taya pʉlv, asayaa pama pa təw
na pá tʉ nyəmle ke hika təw
si pa təkki səkpətʉy taa ké yələa kʉpama təw.
³ Ye kiŋ saala yem,
Isə kʉsəsutʉ təŋlʉ pəsəyi we?

⁴ Isəttaa ké Tacaa kumte wee,
na i we i təsəle naŋŋ nyənte taa cəne.
I naaki yələa ke timpri pa wee təɣə,
na i nyəmá pa kʉlapəle.
⁵ Tacaa nyəma siyisilaa ké.
Ama i taa kpaana asayaa na mʉsʉntʉnaa.
⁶ I yeki na kəkə pɛɛ na pə heelim tii pa təw.
Pa paa tete nté.
⁷ Mpi tə, Tacaa ké siyisilu ké
na i sələa kʉsiyisim.
Siyisuyv təŋlaa ká na-i na pa isəpee.

12

Tacaa təkʉyv ke i nəəsi suw

¹ Tafiiti yontu nti pa yookina ɲmʉsi pələfei naanʉwa saŋku
na tə we yonyoolaa nyuyv tʉ yontunaa taa təɣələ:

² Hai, Tacaa waasi,
nyá yələa təŋa saalʉyv ké.
Mpa pa mʉna pá la-weye naani tə pa təŋna pasʉyv.
³ Yələa caŋanav tike ke paa wei i laki,
pa lotu we naale naaleye na pá looliyina pa ntompee.
⁴ Tacaa kpiisi tʉsələa
na kalampaani nyəma təna.
⁵ Na mpa pa təŋ si: Tá nsəmle nté tá təŋ,
tá tənna tá ntompee.
Awe ka ɲmakəli-tʉ?

⁶ Mpyv Tacaa təma si:
Konyəntʉ wei pa leekəyi tʉ
na wahala tʉ wei i mələyi tʉ
pa təw maa kʉli na má ya
mpa pa caa tə pa nyəŋ.

⁷ Tacaa kʉyɔɔtʉtʉ we ké təcɛɛɛɛ isu liyitee nyəɣələyv
ɲku pa tʉ kəkə taa na pá nyaali təm naatosompɔɣələya tʉ.
⁸ Tacaa, nyáá təkki nəəsi nsi n suwa si
n ká kenti-tʉy tam ké yələa mpe tʉ.
⁹ Asayaa mpe pa cəkki paa timpriyi,
na isayatu təkka yələa təna.

13

Niŋ təkʉyv ke Tacaa

¹ Tafiiti yontu nti tə we yonyoolaa
nyuyv tʉ yontunaa taa təɣələ.

² Hai, Tacaa, waatu wei ké n ka yele
ma təw səwv ke tam ké mpu?

Na n̄ yele-m nyá ti ημεσυχυ?
³ Ləməyasəe na nəγəsəe kuyu-m tam ké.
 Na ma kolontu náá təkɪ ma təɔ.
⁴ Hai, Tacaa ma Iso,
 nyəni-m na n̄ cə-m,
 na n̄ cə ma isentəɔ.
 Na má taa too səm tom.
⁵ Na ma kolontunaa í taa tə sɪ pa kəlaa,
 na ma patanaa náá paana ma cɛɲlɔyɔ.
⁶ Nyá kɔpantu ke ma tɛɛlɔyɪ,
 na ma yɔɔlɔyənə nyá waasuyɔ.
 Tacaa maa yoo-η yontu ke
 kɔpantu nti n lapa-m tə tə təɔ.

14

*Yəlaa kɔpama na pa Iso ké antulinya isayav taa
 (Yontu 53)*

¹ Tafiti yontu nti tə we yonyoolaa
 nyuyɔ tɔ yontunaa taa tɔyɔɔ.
 Kɔmeleməɲ məyasəyənə ɪ taa sɪ Iso fɛɪ.
 Yəlaa mpe pa wakəlaa ké na pá lakɪ acaalətu,
 kɔpantu latɔ fɛɪ.
² Hatoo isətəa ké Tacaa nyənəyənə atə yəlaa
 sɪ ɪ naakɪ sɪ ləməyasəe tɔ nəγɔɔ ɪ pɛəkəyɪ ɪ sɛɛv na.
³ Pa tənə pa yela ɪ mpaav ké na pá wakəlɪ.
 Kɔpantu latɔ fɛɪ pa taa, pa kɔlvɔm.
⁴ Tacaa sɪ: Kawalaya lataa tənə fɛɪna ləməyasəe.
 Pa pəsa ma yəlaa isɪ tɔyənaya na pá təkɪ pa sɛɛkɪ-m.
⁵ Tənaya pa selina sɔyɔntɔ ke səsəm.
 Mpi tə, Iso ká wɛɛ mpa pa nukəna-ɪ tə pa waalɪ.
⁶ Kɔnyɔntənəa tɛɛlvɔ ke í caakɪ wakəlvɔyɔ.
 Ilɛ Tacaa keɛ pa kɔpɔlvɔyɔ tətɔɛ.
⁷ Hai, ma kooliyɪ ké sɪ
 Iseyɛɪ nyəma waasuyɔ í lina Iso kin ke Siyɔɲ puyɔ taa
 ké waatu wei Tacaa ká məɲna ɪ yəlaa mpa pa kuuwa tə.
 Yakəpɔ lɔlvɔyɔ nyəma Iseyɛɪ nyəma
 ká ηmaaləna laɲhɔlvɔmɛ səsəɔɛ.

15

Isəseɛtv nti Tacaa caakəna ɪ yəlaa tə

¹ Tafiti yontu.
 Hai, Tacaa awe mɔnna nyá təsɛɛɛ taa sɔvɔ?
 Na pɔntɔ caɣə nyá Siyɔɲ pulaya naɲɲ nyəɲka təɔ?
² Yɔlvɔ wei ɪ kin pa kaa na isayatu na í təɲəyɪ kɔsɪyɪsɪm
 na í yɔyɔtəyɪ tampana wɛna ɪ nyəmá ɪ lotu taa tɔyɔ.
³ Pə tɛ yɔlvɔ ɪ cakəna lɛlaa.
 Pəcɔ ɪ lakɪ isayatu ke ɪ tɔyɔntəɛ yaa í tv-ɪ fɛɛɛɛ.
⁴ Yɔlvɔ ɪ taa kpaakəna mpa Iso ɪ caakɪ tɔyɔ.
 Ama ɪ tɔyɔna mpa pa nyəɲna Tacaa tə.
 Ye yɔlvɔ ɪ sɪ nəγɔ ɪ layasəyɪ-ke, pa pɪ caalɪ-ɪ isənə.
⁵ Ye nəγɔlvɔ kənta ɪ kin ke liyitee ɪ pɛəkəyɪ kasəyaya.
 Pə tɛ yɔlvɔ kaa mɔ kɔhəv na í ləsɪ pəpətv aseeta
 na í kɔ tampana tɔ təm.

Pɪ cɛɲlɔyɪ wei ɪ təkə yaasinəa mpe tə.

16

Wei pə yapa səm nəyo taa tɔ ɪ laɪhʊlɔmlɛ

¹ Tafiiti yontu.

Hai, Iso, kenti ma tɔɔ,
nyá kinj ke ma caa ma cɔɔsi.

² Ma heela Tacaa si: Nyagale ma caa,
nyá kinj tike ke ma nukɪ lelenj.

³ Iso yalaa mpa pa we tetɔ taa tɔyo ma caaki teu.

⁴ Yalaa luləsəyi tunj ké na pá tənəyi kpaɪ nyənj.
Ma kaa laa tunj yaa má tu yaa ɪ həla na ma nəyo.

⁵ Tacaa, nyagale ma paa tete,
n haaki-m mpi ma nyuləyi tɔ.
N tɔka mpi pi maɣana-m cele tɔyo nyá ninj taa.

⁶ Ma paa tete kɔpampante nte ma hikaa tɔyole,
ma laɪle həena nyá kɔhaham mpi.

⁷ Ma sɛɛ ma laɣatɔ tasɔlɔ Tacaa.
Paa ahoɔ taa pə sɛyɛsəyi-m ma taa ké.

⁸ Ma naaki Tacaa ke tam ké.
Maa cɛnjəyi, mpi tɔ, n we ma kənkənj taa.

⁹ Pə tɔɔ ké ma həesaa maa nyənjna pɔlɔpɔ,
na ma laɪle hʊlɔmmaa na má yɔlɔyi.

¹⁰ Mpi tɔ, n kaa pɛtɪ-m atətəle taa.
Yaa n yele si nyá kɔsɔlɔ má,
má tu sɔnj pəcɔ maɣamaɣa.

¹¹ Nyá hʊləyana-m weesuyɔ mpaav
nyá kinj ke laɪhʊlɔmlɛ sɔsɔle weɛ.
Na n haaki lelenj tam nyənj.

17

Wahala tɔ sələmɔyɔ ke Iso

¹ Tafiiti sələmɔyɔ ke Iso.

Hai, Tacaa, ke njkpaɪnj na n nu ma sələmɔyɔ,
na ma wiinaɔ, na n yele na pá tən tampana ke ma tɔm taa.
Kaloolaya feɪ ma nəyo taa.

² Nyaa teesina ma tɔm.
Mpi tɔ, n tənəyi tampana ke pə taa ké.

³ Ye n kɔma ma kinj ke ahoɔ
na n wiili too ma lotu taa,
n kaa na ɪsəyatɔ.

Ma taa tɔm na ma kɔyɔɔtɔtɔ ké kɔlɔm ké.
⁴ Nyá kɔyɔɔtɔtɔ ke ma tɔka ma lakasi taa,
ma ta tən mɔsɔntɔnaa mpaav.

⁵ Nyá nyənjku ke ma nyɔɔnaa,
maa heləyi.

⁶ Hai, Iso, nyaga ma yaaki.
Mpi tɔ, n nukɪ.
Ke njkpaɪnyɔ na ma tɔɔ na n nu ma kɔyɔɔtɔtɔ.

⁷ Wati-m nyá kɔpantɔ.
Nyá waasəyana mpa pa tɔyɔ-nj kɔlɔyɔ
tɔyo pa kolontunaa ninj taa.

⁸ Kenti ma tɔɔ ɪsu ɪsəle taa pəyaya.
Na n njmesɪ-m nyá kənj tɛɛ.

⁹ Ke ma kolontunaa asayaa
njmakəllaa mpa pa tama-m tɔ pa tɔɔ.

¹⁰ Pa feina pətɔtəle,
pa yɔyɔtəyi kalampaanɪ tɔm.

11 Pa tama-m ké na pá we ma waali təkpan,
na pá feñjiyi si pá peti-m ate.

12 Isu təyɔlasɪ cɛŋɔyɔ si
si cələyi si təyɔnaya tɔ.

13 Tacaa kuli pa tɔɔ na ní pəsi-weyɛ kpɛntɔlasɪ.
Ya-m isayato niŋ taa na nyá layate.

14 Tacaa kpiisi-we na nyá niŋ.

Na pə ləsi mpi pə ké pa taa nyəm tɔyɔ weesuyɔ nyəm taa.
Na ní nyɔɔsi-weyɛ nyarŋ lum mpi n su-we tɔ.

Pa piya í nyɔɔ na pə ku pele na pá kaasi pa saalɔnaa.

15 Ye ma de, maa ná nyá isɛntaa ké ma tampaŋa tɛŋɔyɔ tɔɔ.
Na má fema ma nyəni-ŋ isəna ma caa tɔ.

18

*Wulav lapa aka na í sarŋ Iso ké pə tɔɔ
(Samiyɛli II 22:1-51)*

1 Tacaa tɛmlɛ tɔ Tafiiti yontu nti í samna Iso ké saa wei Iso
waasa-í Sayuli na í kolontunaa lɛlaa tana niŋ taa tɔ.
Nti tə wenna yonyoolaa nyɔyɔ tɔ yontunaa taa cənɛ si:

2 Tacaa, ma luyɔ sɔv-ŋ ké,
nyayale ma toŋ.

3 Nyayale ma kəkpaŋyɔ na ma təcɔsəle toŋ nyənte,
nyá waasəyənə-m, nyayale ma Iso na ma cəsəyənə-ŋ.
Nyayale ma kpálɔyɔ na toŋ wei í waasəyi-m tɔ.

4 Ma sama Tacaa na kawilitaya.

Nyá yarəna-m kolontunaa niŋ taa.

5 Səm ka tu-m alukpala ké,
na pə nyaaasəyi-m isu pəyɔ isayaa.

6 Atɛtɛle ka həkə-m tɛ ŋmusi ké
na səm náá tuti-m na pə puluyɔ.

7 Ma yáá Tacaa ké ma larŋwakalle waato si í waasi-m.
Ma kiisaa na í nu ma nɔyɔ ké í tɔyaya taa.

8 Pááná kpa Iso na tɛtɔ sele,
na pɔɔŋ náá sele too í kila tɛɛ.

9 Iso tɔwa kəkə na ka cəyɔlasɪ na í nɔyɔ
na ka nyɔɔsi luna í muna tɛɛ.

10 Iso lumsa isɔtɔnyɔ na í tii.

Na í nɔɔhɛ tɛɛ ké isɔtɔnyɔ kpɛsəŋ nyəŋku.

11 Iso caya isɔtaa tillu tɔɔ na í kələyi hontɔ,
ké heelim tɔɔ.

12 Iso taka í tɔyi səkpɛtɔyɔ
na í we tɛv ŋmɔntɔyɔ kəkɛɛtɔyɔ tɛɛ.

13 Iso nyaləmɛle tɛɛ-í nɔyɔ na tɔ yasəyi isəŋmɔntɔ
na tɔ ləkɪ tɛv tɔmpɛɛ na kəkə cəyɔlasɪ.

14 Isɔtaa Iso Sɔsɔ nɔyɔ nu
isɔtaa ké isu tɛv hola.

15 Iso tɔwa ma kolontunaa ké nyəmá na í yasi-we.

Na í tisi pa tɔɔ ké calanaa ké səsəm na pá se yem yem.

16 Tacaa mu pááná na í woso í muna tɛɛ,
na tɛŋku tɛtɔ nyu na pə ná antulinya kite.

17 Uena í tisi í niŋ na isɔtaa
na í ləsi-m lom səsəm taa.

18 Na í ya-m ma kolontunaa toŋ nyéma
mpa pa tɛɛ-m tɔ pa niŋ taa.

19 Ma wahala wule ké pa tuta-m,
lena Tacaa waasi-m.

20 Iso sɔla-m tɔyɔ í waasa-m

sı má cayaana ma ti.

21 Ma tɛɲa tampana tɔɔɔ n lapa-m mpɔ,
ma kɔsiyisim lapɔ kasəyaya nté.

22 Ma tɛɲa Tacaa tɔm ké,
ma ta wakələna-i.

23 Ma tɛɲa nyá kɔsəsutu tana tɔɔɔ.
Ma ta yɔki nyá kiuu nakɔli.

24 Ma luyɔ fɛi taali nɔɔɔɔɔ,
tɔɔɔ ma kra ma tɔyi isayatu tɔlate.

25 Ilena Tacaa leeti-m ma tampana tɛɲuyɔ tɔɔ.
Ma kɔsiyisim lapɔ kasəyaya nté na n nyámá.

26 Kɔpantɔ ke n felayi tɔ latɔ.
Na n tɛɲ tampana na n lana a tɛɲɔ.

27 Yɔɔɔ í we tɛnaɲɲ nɛɲuyɔ n laki-i.
Ilena n kisi isayaw ke i isayatu tɔɔ.

28 N waasayi tɔpasɔlaa.

Ilena n tisiyi kalampaanɔ nyóma.

29 Ma Iɔ Tacaa yekina na ma nyaalɛm naaki.
Na pɔ keelayi ma sɛkɛtuyɔ.

30 Nyá tɔɲ ke ma nɲaakəna kolɔɲa ɔcate,
na má sɔɔ na má tuti ma kolontunaa.

31 Tacaa nyá kolapɔtɔ we ké tɔɔɲɲ.
Na nyá kɔyɔɔtɔtɔ fɛi sika.

N kentiyi mpa pa cɔsəyɛna-ɲ tɔ isɔ kpáluyɔ

32 Tacaa nyá tike tɔkɔɲ nté Iɔɔ.

Ta Iɔ nyá tike tɔkɔɲ nté
kɔkɔpamuyɔ nku kɔ kentiyi-tɔ tɔ.

33 Nyá haakəna-m toma.

Na n tiikiyi-m mpaav kɔsiyisuyɔ taa.

34 Na n yeki na má pəsəyi sewa na naani
ke pulasɔ tɔɔ isɔ nam.

35 N faləsa ma niɲ na yooɔ,
na má nyi tɔɔɔ tɔɲ nyəɲkɔ tɔɔ.

36 N yapa ma nyuyɔ na pɔ weɛ isɔ kɔkentuyɔ.
Nyá tɔɲ teesiyi-m na má weɛna toma.

37 Nyá hasəyɛna ma nɔɔhɛɛ tɛɛ,
pɔɔɔpɔ u tuuliyi-m.

38 Na má tɔɔɔnəyi ma kolontunaa na má kraaki-we,
má ta wakəli-we maa mələyi.

39 Na má huɣi-weɣɛ aɛɛ,
na pá we ma nɔɔhɛɛ tɛɛ paɔ tasəyi kɔɔɔɔɔ.

40 Nyá haakəna-m yooɔ tɔɲ
na n yeki na ma kolontunaa hɛntəyi-m aɛɛ.

41 N yeki na ma kolontunaa seeki-m
na má wakələyi-we tɛnaɲɲɲɲ.

42 Pa wiiwa nɔɔɔɔɔ ta waasi-we.
Na pá yaa Iɔɔ, Iɔɔ tá cɔ.

43 Ma nyuyɔta-weɣɛ na pá pəsɔ isɔ
mɔsuyɔ nku heelim kraakəyi tɔ.

Na má felɔ-we isɔ hapəɛ tɔɔ afəɛ.

44 N yapa-m ma yəlaa nɔhɔntɛ taa
na n sɔ-m piitimnaa nyuyɔ tɔ,
na yəlaa mpa ma taa nyi tɔ pá laki-m tɛmlɛ.

45 Ye ma nyəna-weɣɛ isəɛɛ,
pa nuna-m ké.

Kpaɔ nyóma piya seekina-m.

46 Sɔ naani leki-səyi na sɔ seliyi
sɔ kolooɔi aɛalɛɛ taa na sɔ luki.

47 Tacaa nyá weenna.
 Nyayale ma kokpamoyu ŋku kɔ kentiyi-m tɔ, maa sa-ŋ.
 Maa tala ma Iso ma waasulo nyá.
 48 Nyá leetayana na ma nɔɔɔ,
 na ŋ tisiyi piitimnaa ke ma tee.
 49 Nyá yakana-m ma kolontunaa niŋ taa
 na ŋ laki na má kələyi-we.
 Na í yaki-m musoŋ tu niŋ taa.
 50 Pə tɔɔ ké maa sa-ŋ piitimnaa taa,
 na má puyuli nyá hae.
 51 N tɔyi nyá wulav ke akaitu səsəntu,
 na ŋ la kopantu ke nyá kuləsu Tafiti,
 na ilé i piitim nyáma ke tam tɔɔ.

19

Tacaa kɔŋmaŋmam hulvyu ke i teeli

1 Tafiti yontu nti tɔ we yonyoolaa
 nyoyu tu yontunaa taa tɔyolo.
 2 Isətənyu huləyana Iso nyá teeli
 na kɔ kpadəyi nyá kulapəle.
 3 Wɔle seɣesəyana lente ke tɔ tɔm.
 Na ahoɔ náá heeliyi lenna ke a tɔm.
 4 Pu yɔɔtəyi si yolo í nu pə nɔɔɔ.
 5 Paa na mpu, pə tɔm cəɔki antulinya tənasi tənaya.
 Iso sika ilim ke cokəle ke isətəa ké.
 6 Pə we ké isu akpəyulu lukoyuna i naŋ taa tɔ,
 na í tɔyi mpaau na laŋhələmle isu aka.
 7 Pə lukana antulinya tənaya kaneyə,
 na pə tələna leŋka.
 Pələpu u fitiyi pə haŋaya.
 8 Tacaa nyá kiin we ké təvɔŋŋ,
 na í haaki toŋ na weesuɣu.
 Tacaa nyá kəsəsutu ta siti tɔ we ké təvɔŋŋ.
 Tə kuliyi mpa pa ta nyi pulo tɔ pa isə.
 9 Tacaa nyá kototutu siyisaa ké na tɔ
 heesəyi mpa pa nukəna-ti tɔ pa laŋa.
 Nyá kiin siyisaa ké təkpaata,
 na í kuliyi isə.
 10 Tacaa nyamnav tewaya,
 yəlaa ka nuna-ŋ mpuɣu tam tɔɔ.
 Nyá kəsəsutu we tampana ké na tɔ siyisaa.
 11 Tə kəla wəlanaa kɔpampama ke teu.
 Na tɔ kəli tuŋ setaya nim nyəŋka mayamaya ke lelen.
 12 Nti tɔ seɣesəyana nyá təmle tu má.
 Tə təkoyu taa ma waaki ma weesuɣu taa ké.
 13 Nɔyolu u cəkəyana i tasəkəle.
 Wii maya timpɔ ma ta cəkəna tɔ.
 14 Kenti-m kalampaanɔ nyáma,
 pa taa ŋmakəli-m.
 Waatu inəyi maa te teu na ŋ fiti-m kɔpəntoyu isayav.
 15 Mɔ ma kuyəyotutu na nti ma mayasəyi ma lotu taa tɔ.
 Hai, Tacaa, nyayale ma waasulo
 na ma kokpamoyu ŋku kɔ kentiyi-m tɔ.

20

Wulav tɔɔ sələmyu

1 Tafiti yontu nti tɔ we yonyoolaa

nyuyv to takalaya taa tɔɔɔ.

² Hai, Tacaa í mu nyá kusələmuto ke nyá lanwakəlle wule.
Yakəpu Iso iní i kenti nyá tɔɔ.

³ Na í lu i tɔyaya taa ké Yosalem ke
Siyəŋ puɔv taa na í kɔɔ nyá waasuyv.

⁴ I tɔɔsi nyá kɔtasí təna tɔɔ,
na í mu nsi kəkɔ lusa sí təna tɔ.

⁵ I ha-ŋ mpi n sɔɔla teu tɔ,
na í la mpi n caaki tɔ.

⁶ Ie tá lanja ká heena nyá nyuyv yavv tɔm.
Mpi tɔ, tá Iso hətə taa ké tə pəsəna akanaa.
Tacaa í la pə təna mpi n sələməyi tɔ.

⁷ Pənente ma nyəma sí Tacaa
waasəyi wulav wei n ləsaa tɔɔ,
na í cɔ-i nyá tɔyaya taa ké hatoo isətəa.
Nyá toŋ səsəŋ waasəyana.

⁸ Paɔale ná teeləyi pa yoou kraɔanəŋ ké,
na leləa ke pə kekekena.

Ama tá ɔe, tá Iso Tacaa ke tá nyənəyi.

⁹ Mpe iní pa nukiyi ké na pá hotiyi.
Ilena taa səŋa isə taca.

¹⁰ Hai, Tacaa, waasi wulav.
Cɔ-tuyv waatu wei tə yaaki-ŋ tɔ.

21

Wulav teelvuyv ke Tacaa

¹ Tafiti yontu nti tə we yonyoolaa
nyuyv to yontunaa taa tɔɔɔ.

² Tacaa wulav lanje heena nyá toma səsəna ké.
Na í ŋmaaləyana nyá waasuyv pə feina.

³ Mpi i luyv sɔɔlaa tɔɔ n ha-i,
n ta pəmi-i i kusələməm.

⁴ N koola-i kɔpantv ke tuutuuma.
N tema-i wola ntenuyu.

⁵ I sələma-ŋ weesuyv na í ha-i,
na kv tayalı teu.

⁶ N waasa-i na i teeli tɔɔ səsəm.
Na í suu-i teu na səsəntv.

⁷ N kooliyi-i kɔpantv ke tam tɔɔ ké,
na í we i kin na i lanje huləməyi.

⁸ Wulav pəta i təyi Tacaa ké.
Na isətəa Iso Səsə kɔpantv tɔɔ,
pə kaa cəŋi-i.

⁹ Hai, wulav, nyá nin i wee nyá kolontunaa
na mpa paa caa-ŋ tə pa tɔɔ.

¹⁰ Kuyayku n kəŋ tɔ,
n ká tɔ-weɔe kəkɔ səsaya taa ké.
Tacaa n ká kpiisi-weɔe na pááná,
na kəkɔ nyaya-we.

¹¹ Na í kpiisi pa ləŋə tənaya
tətv taa yəlaa taa.

¹² Paa həkɔ isayətv sí pa laki-ŋ,
ɔe pa kaa pəsi.

¹³ N ká tɔ-weɔe nyá nyəmə
na í tɔɔni-we na pá se.

¹⁴ Tacaa huli nyá toŋ səsəŋ.

Ilɛna táá yoo-ŋ yontu na tá sa nyá toŋ tɔm.

22

Wei pa lɔwa tɔ i waasɔyɔ

¹ Tafiti yontu nti pa yookina tefemle nam luyɔ,
na tá wɛ yonyoolaa nyɔyɔ tɔ yontunaa taa tɔyɔɔ.

² Hai, ma Isɔ yooɔ,
pepe tɔɔ ké n lɔ-m?

N hatɛlɛna-m suwe,
na nn nuiki ma wula sɪ n̄ waasi-m?

³ Hai, Isɔ, ma wiikina-ŋ ilim ilim nn cɔɔki,
na ahoo ahoo maa hikiyi tom.

⁴ Paa na mpɔ nyayale Isɔ Nanŋɛtɔ
wei Isɛyɛli nyáma san tɔ.

⁵ Nyayá tá cɔsɔnaa tɔwa naani
ilɛna n̄ ya-wɛ.

⁶ Pa wiina-ŋ na n̄ ya-wɛ,
pa pɛta-ŋ pa ti tɔ fɛɛɛ ta tɔyɔ-wɛ.

⁷ Ama ma pɛsa ké isɪ atantaalɔ pɛ taya yɔɔɔ,
na yɛlaa tɛna tɔuki-m na pa footiyi-m.

⁸ Pa tɛna mpa pa naaki-m tɔ pa tuluyɔ-m ntompee
na pá hooki-m isɛ na pá footiyi-m sɪ:

⁹ Ntɔŋ Tacaa kɛ n pɛta nyá ti yaa,
Tacaa i lɛsi-ŋ pɛ taa.

Ntɔŋ Tacaa sɔɔla-ŋ yaa,
Tacaa i waasi-ŋ.

¹⁰ Tacaa, nyá lɛsɛna-m ma tɔɔ taa,
na n̄ papɛsi-m i hɛla tɔɔ na naani.

¹¹ Hatoo ma hɔɔ tɛ nyá tɔɔ ké ma wɛɛ,
na n̄ ké ma Isɔ.

¹² Taa hatɛlɛna-m ma wahalanaa waatu,
nyayale ma sɛnɔ nɔyɔɔ fɛi.

¹³ Ma kolontunaa tama-m ké isɪ latɛɛnaa,
pa tɔ-m hɛkɔ ké isɪ taale naan̄ keesasi.

¹⁴ Pa haaki naasi na ma tɔɔ ké isɪ tɔyɔlaya
calɔyɔ ka tɔyɔnaya na ká nyusɛyɛ tɔ.

¹⁵ Ma toma tɛmayá isɪ lɔm kpɛŋyɔu atɛ tɔ,
na ma tɛtantɛnaa taa cé.

Ilɛna ma apalɔ tɔ hoo ma taa isɪ keetu.

¹⁶ Ma luyɔ tɛ wɔlaa ké tɔpuyɔpuyɔ,
na ma nsámle matɛna ma tantahaav.

N su-m mɔsɔyɔ taa ké isɪ ma tɛma sɛpɔ.

¹⁷ Asayaa kpɛkɛle tama-m ké.

Hasɪ nsi sɪ tɔ-m hɛkɔ.

Pa tɔla ma niŋ na ma nɔntaalɔŋ kɛ pɔɔŋ.

¹⁸ Ma wɔlaa ké na má yele mɔwa tike
na ma kolontunaa nyɛnɛyɛ-m tɛcɔɔɔ.

¹⁹ Pa tala ma wontu.

Ilɛna pá tɔ tɛtɛ ké ma kpai tɔɔ.

²⁰ Hai, Tacaa, taa hatɛlɛna-m.

Nyayale ma toŋ.

Kɔɔ ma waasɔyɔ kɛ lɔŋ.

²¹ Ya-m layatɛ nɔyɔ taa.

Lɛsi-m hasɪ nsi sɪ kɛla taa.

²² Waasi-m tɔyɔlasɪ nsi sɪ nɔyɔ taa,
na taale naan̄ in̄ i hɛŋ taa.

Hai, nu ma kosələmətu.

²³ Maa heeli nyá tòm ke ma camnanaa,
na má sa-ŋ samaa taa.

²⁴ Tacaa yəlaa me í sam-i-
Yakəpu ləlvəy nyóma me í to-i teeli.
Iseyeli nyóma me í se-e-i.

²⁵ Mpi to, Tacaa nn footiyi wahala tu nəyəlv
yaa n nyəni-i səkpeli
pəcə nn haaki-i siyile.
Ama ye wahala tu wiina-ŋ, n nukí kɛ́.

²⁶ Tacaa nyá koləpotu tike ke ma saŋ samaa taa.

Iləna ma la-ŋ kotasí nsi
maa su nəyə təyə nyá seelaa isentaa.

²⁷ Konyəntunaa ka təyə na pá haya.
Tacaa nyá pəkəlaa í sa-ŋ.
Na pá cayana-weye tam.

²⁸ Tətu tənasi tənə yəlaa ka hu
Tacaa nyá tòm na paa keesəna nyá tə.

Na atə yəlaa tənə luŋ nyá tɛɛ.

²⁹ Mpi to, Tacaa nyayale wulav səsə.
Na n takí kawulaya ke piitimnaa tənə tə.

³⁰ Tətu taa toŋtunaa tənə ká təyə na pá hənti-ŋ atə.
Na yəlaa tənə mpa paa tɛ na pá si to paa luŋi-ŋ akula.

³¹ Pa ləlvəy nyóma ká la-ŋ təmle
na pá heeli nyá tòm ke pa waalı piya.

³² Na pele pa keesi pele pa piya ke
isəna n waasa nyá yəlaa to.

23

Tacaa kele ma tiikilu

¹ Tafiti yontu.

Isə nyá tiikiyina-m,
maa laŋəyi pəlv.

² Pə tə kɛ́ n pukina-m nyutu
koləkəkəkətu taa na má heesəyi.

Na n yeki na má heesəyi ləm mpi
pə we təpam tə pə colə.

³ N tayanəyi ma toŋ kpaasuyə
na n pukina-m mpaav kosiysisuyu taa si, nyá hətə í yaa.

⁴ Paa ma toŋ səkpətuyə anaam taa,
maa nyar si pəlvəp ká la-m.

Mpi to, Tacaa n we ma waalı tə se.

N tiikiyi-m na n kentiyi ma tə na pá tuyə-m naani.

⁵ Tacaa, paa ma kolontunaa kiŋ,
n muyə-m kɛ́ na n pələyi ma nyuyə taa kɛ́ səsəŋ nim,
na n suk-i-m təyənaxa təkpetəkpete.

Na n suuliyi ma iyaya konyənyəyə təpam.

⁶ Təmpəna tə, n lak-i-m kəpəntə kɛ́
na n sələyi-m haləna ma weesuyə kuyəŋ tɛ́.
Ma na-ŋ tu kənti teu kɛ́, haləna ma səm.

24

Tacaa kele antulinya wulav səsə

¹ Tafiti yontu.

Tacaa nyá tənna antulinya tənə na i taa yəlaa
na pə tənə mpi pə we i taa to.

² Nyá suna antulinya kite ke tənku na

lumnaa tōō na ŋ tōka-i.

³ Awe taka ká kpana Tacaa nyá pulaya
 ŋka ka tōō pa seeki-ŋ tō?
 Na pōntu suw nyá tēcayale nanŋ nyante nté tē taa?
⁴ Mpa pa kisa isayato lapu na pa lotu we kulomto
 na pá tá ha pa tēyi tun laaw na pōpōtu nōosi suw tōyo.
⁵ Tacaa lanje ka heena-we na í waasi-we,
 na í kooli-weye kopantu.
⁶ Yēlaa mpe unī pa takanaa seekana Tacaa.
 Yakōpu luluyō nyáma siyisiyi mpa pa pāsēyi
 na pá kōō í isentaa tōyole.

⁷ Tam tōō nānōosi me í toli tōyelele,
 na teeli wulaw suw.

⁸ Aweyele teeli wulaw unī?
 Tacaa toŋ to wei í kē yooŋ taa aka tōyo.

⁹ Tam tōō nānōosi me í toli tōyelele,
 na teeli wulaw suw.

¹⁰ Aweyele teeli wulaw unī ye?
 Ate na isōtaa Tacaa kēle teeli wulaw.

25

Husi ma tawakalle na ŋ hulo-m nyá luyi nyantu
¹ Tafiti yontu.

Tacaa nyá tōō kē ma keesəxəna.
² Ma Iso nyaya ma peta ma ti.
 Taa ye-le-m na feele tōyo-m.
 Yaa ma kolontunaa paana-m.
³ Mpa pa tōyo-ŋ naani to
 pa kaa wee ma nyáma taa.
 Ama nyá waali lulaa ká nyasəna pa mpee ke kela.

⁴ Hulo-m nyá mpaaw na má nyi-ku,
 na ŋ seye-si-m mpi n caa ma la to.

⁵ Tiiki-m nyá tampana taa,
 na ŋ seye-si-m-ye.

Mpi to, Iso nyá, nyá yakəna-m.
 Nyaya ma teeləyi tam.

⁶ Tacaa, tōosi si hatoo to n kē kopəŋ kē,
 na ŋ sələyi yəlaa.

⁷ Taa tōosi ma ifepile kopəntəŋ na ma isayato tam.
 Ama nyəni ma pətōtəle na ŋ tōosi ma tōō
 kē nyá kopantu tōō.

⁸ Tacaa n kē kopəŋ kē na ŋ siyisaa.
 Pə tōō kē n huləyi pəntəlaa ke mpaaw.

⁹ N teesiyi mpa pa ise pa tōki to pa təm kē.
 Na ŋ huləyi-weye nyá luyi nyantu.

¹⁰ Mpa pa təkəyi Tacaa nyá nōosi pələyō na nyá kusəsitō to
 pa naaki nyá mpaan təna taa kē səluyō na kopantu kē.

¹¹ Hai, Tacaa husi ma isayato
 səsəntu ke nyá hətē tōō.

¹² Ye yulu nyanŋna Tacaa,
 Tacaa huləyi-i mpaaw ŋku í ká təŋ tōyo.

¹³ Pə yulu weeki leleŋ taa kē.
 Uena í piya náá tōyo tətō.

¹⁴ Tacaa heeliyi puntu ke í lotu kē,
 na í huləyi-i nōyo pələyō təma.

¹⁵ Tacaa ke ma tekiyi tam.
 Mpi to, unī í ka ləsəna-m
 katōka ŋka ka kpa-m to ka taa.

16 Hai, hulo-m nyá pelee na ní keesana ma too.
Mpi to, ma ké katayalaya ké, na konyontoyolu.
17 Nəyasee səsəyi ma lotu taa ké.
Ləsi-m ma lahwakəlle taa.
18 Nyəni ma konyəŋ na ma wahala
na ní hısi ma kəpəntəŋ tana.
19 Nyəni ma kolontunaa pəyale,
na isəna pa taa hanəyənə-m səsəm to.
20 Kenti ma weesuyu to na ní ya-m,
na má taa la maa nyəma,
ke isəna ma pəta-ŋ ma ti to pə to.
21 Nyaga ma teleyi si ní yele na má təŋ siyisuyu
na má taa wakəlena nəyolu.
22 Hai, Iso, ya Iseyeli nyəma
ke pa lahwakəlle tana taa.

26

Yulpaŋ yaav ke Tacaa

¹ Tafiti yontu.

Tacaa, ha-m tampana.
Mpi to, ma yaasi tewaya,
pəyele ma pəta-ŋ ma təyi təkpaata.
Ma ta heli.
2 Mayasi-m na ní wiili ma lotu taa,
na ní yasi ma ləmayasee taa na ní ná.
3 Ma naaki nyá kəpantu na ma ise,
na má təŋ nyá tampana taa.
4 Maa təŋəyi pəpətonaa,
pəyele ma na mənəafikinaa tu təŋ.
5 Ma taa kpaakəna isayalataa kpekəle ké.
Pəyele maa kəpəyənə nyəŋ feinaa.
6 Tacaa, maa saŋ ma niŋ na pə huli si ma ké kəpaŋ,
na má cə kotaya təlate,
7 na má seeki-ŋ na má saŋ nyá kookalənaa.
8 Tacaa ma səola nyá təyaya ké.
Nyá təcayale tənaya nyá teeli naaki.
9 Taa kəpenti má na asayaa ke təkule,
yaa má na yuləkulaa tá weesiŋ ləsyu.
10 Mpa pa laki kawalaya na
pá paaləyi kəhaaŋ isayaŋ to.
11 Ma yaasi tewaya.
Nyəni ma pətəətəle na ní ya-m.
12 Ma səŋaa ké təca,
maa see Tacaa ke samaa taa.

27

Tacaa kiŋ cəsyu

¹ Tafiti yontu.

Tacaa nyayale ma fətəla na ma nyuəyú yátu.
Ma kaa nyana nəyolu.
Nyá kentiŋina ma weesuyu to,
pələpə kaa səsə-m watu.
2 Ye asayaa kəŋ ma cəlyu isı taale wontu,
mpə paa hotina atə na pə wakəli-wə.
3 Paa yoolaa tama-m kotayə səyəntu fei-m.
Paa pa səsə-m yoonəv ma wənə Iso ké naani.
4 Kuləmtu ke ma sələməyi Tacaa na má səki tə to.

Pə wεε si má caya nyá tɔyaya taa ké haləna ma səm,
na má sa ka teu na má yəələna lso wεεv.

⁵ Na í ηmesi-m nyá tɔyaya taa,
na í kenti ma tɔ ké wahala waatu.

Na í su-m kəkpramuyv tɔ si pulv í taa hiki-m.

⁶ Waatu inəyi maa kəli ma kolontunaa mpa pa cəəna-m tɔ,
na má sa-η nyá tɔyaya taa na má la-η kɔtasí,
na má yoo-η yontu na má tala-η.

⁷ Tacaa nyəni ma pətətəle,
na í nu saa wei ma yaaki-η tɔ.

⁸ Ma tɔsə nti n suwa si má kεεsəna nyá tɔ tɔ.
Tacaa pə tɔ ké ma kεεsəyəna nyá tɔ.

⁹ Iso nyá waasəyəna-m.
Taa ha nyá seelv maya siyile yaa í lə-m na pááná.

¹⁰ Paa ma too na ma caa pa lə-m,
Tacaa, nyá mvyona-m.

¹¹ Tacaa, hulv-m mpaav ηku n caa má təη tɔ.
Mpi tɔ, ma kolontunaa yookina-m.

Tiiki-m kusiyisuyu taa.

¹² Taa yele na ma kolontunaa
lana-m isəna pa caaki tɔ.

Mpi tɔ, pəpətv aseeta nyéma mpe,
pa nyaasəyi-m ké.

¹³ Ye ma taa wεena naani ké
Tacaa kɔpantv tɔ ké ate cəne,
isənaya maa lapa?

¹⁴ Təη Tacaa,
kaasi nyá ti
na í tɔyɔ apalvtɔ.
Təη Tacaa.

28

Səm nəyɔ taa tv sələmuyv

¹ Tafiiti yontu.

Tacaa nyaya ma makí kapusi na má yaaki,
ma kentulu, taa təki nyá ηkpaηη.
Ye n ta cə-m, ma wε ké isu wei pa tisiyi pəlaav taa tɔ.

² Waatu wei ma makí kapusi na má yaaki-η
na má huləyi niη na nyá təcayale
naηη nyənte tɔ tɔ, nu ma wiinau.

³ Taa kaa má na kawalaya nyéma
na isayalataa ke kprátuyv kulmuyv.
Pa kuyɔyɔtɔtɔ wε leleη ké,
na pa taa na seesi.

⁴ Félv-wεyε pa isayatu fətv
na í kεεsəna pa acilayatu təma.

Lεeti-wεyε pa kulapəle.

⁵ Paa laki laakali na nyá kulapətv na nyá təma.
Wakəli-wε tənəηnaη, pá taa tasa kuluyv.

⁶ Tacaa, ma seε-η
isəna n nu ma wula tɔ.

⁷ Nyayale ma təη na ma kəkentuyv.
Nyaya ma tuyi naani na í waasəyi-m,
na ma wε laηhəlvmlε taa na má saηi-η na yontu.

⁸ Nyá kentiγina nyá yəlaa na təη,
na í waasəyi nyá kuləsv na u nyəηna pulv.

⁹ Waaɓi nya yalaa ta na ni kooli-tuyɔ kɔpantu.
Tiiki-to na ni paasayana-tuyɔ tam tɔɔ.
Mpi tɔ, nya tanna-to.

29

Tacaa nɔɔɔ

¹ Tafiiti yontu.

Isɔtaa nyaɓa me i sa Tacaa.
I puɔɔli Tacaa teeli na i sɔsɔntu tɔm.

² I sa Tacaa hɛte sɔsɔle
na i hanti-i ateyɛ
saa wei i hɔlɔyi i tɔnanɗi weetu tɔ.

³ Isɔ teeli tu yekina na teɔ tiliyi.
Ini i holiyiina lumnaa tɔɔ.

Isɔ ɗmakɛla lum sɔsɔm kɛ.
⁴ Tacaa nɔɔɔ nukana tonj kɛ na sɔsɔntu.

⁵ Nyɔ nɔɔɔ pɛlɔyi tunj sɔsɔɗi kɛ.
Nyɔ pɛlɔyana Lipan tunj sɔsɔɗi.

⁶ N laki na Lipan puɔɔ ɗmaaki isu lataɛe kɔfalɔ.
Na Heemɔɗ nyɔɗku isu taale nau kɔfalɔ.

⁷ Tacaa nya nɔɔɔ lakana na teɔ ɗmelɔsɔyi.

⁸ Na ka ciyitiyi Kateesi wɔlaya tetu.

⁹ Nyɔ nɔɔɔ lakana na namɔɗi lulɔyi,
na kɔ yeki na hɔtu tunj kpaalɔyi tɛkpaalakpala.

Na pa tana pa kpaalɔyi Tacaa tɔyaya taa kɛ isɔtaa si
Isɔ keɛle teeli tu tɛkpaɔa.

¹⁰ Nyɔ kawulaya tɔtɔɔle ntɛ lum sɔsɔm tɔɔ.
Tɔnaya n kɔ tɔki-keɛɛ tam tɔɔ.

¹¹ Tacaa ha tonj ke nya yalaa
na ni kooli-weɛɛ kɔpantu
na ni yeɛ na pɔ heesi.

30

Tacaa haaki weesuyu kɔfalɔyɔ

¹ Tafiiti yontu nti pa yoo
Isɔ tɛsɛɛle tuluyɔ waatu tɔyɔɔɔ.

² Hai, Tacaa, ma sama-ɗ.
Mpi tɔ, nya lɛsana-m lumɗi taa.
N ta sɔɔli si ma kolontunaa i paana-m.

³ Ma Isɔ Tacaa,
ma wiina-ɗ, ilena ni waa-m.

⁴ Ma nɔɔhɛle ka weɔ pɔlaaw taa tɔ,
nya lɛsana-m sɔtaa tɛ na ni ha-m weesuyu.

⁵ Mpa me i sɔɔla Tacaa tɔ i yoo-i yontu.
I sɛɛ-i na i sam-i i tɔnanɗi weetu tɔɔ.

⁶ I pɔɔnɔ we laasaya tɔɔ tike kɛ.
Ilena i kɔpantu ke yɔɔ weesuyu tana.
Taanaya ke yɔɔ wiiki na ku fe tananɗi
ilena i wonj na i kpaɔsi.

⁷ Waatu wei maa cayana ma ti tɔ,
ma huɔkaya kɛ si puɔɔpu kaa la-m.

⁸ Tacaa nya kɔpantu tɔɔ kɛ n ka yalaa
na ma sɔɗi teu tɛca isu puɔɔ.
N kɔma na ni ha-m siyile ilena pɔ liyiti-m.

⁹ M̄p̄ȳȳ ma mapa kapusi na
 má wiina-ŋ na má p̄ɔsi-ŋ si
¹⁰ ye ma səpa na má tii p̄laav taa weye n waaki?
 Yulu í p̄sa tetu í tasayi-ŋ sam yaa í kpaali
 nyá kopantu t̄t̄ȳ?
¹¹ Taca, ke ŋkpaŋŋ na ní waasi-m,
 Taca koo na ní ya-m.
¹² M̄p̄ȳȳ n layasa ma laŋwakalle ke laŋhulomle,
 na ní w̄ȳɔsi ma layaya wontu na ní suu-m acima nyantu.
¹³ Waatu inayi maa yoo-ŋ yontu,
 ma kaa su, Taca, ma Iso,
 maa saŋi-ŋ tam ké.

31

Naani t̄ȳȳ ke Taca

¹ Tafiti yontu nti t̄ə we yonyoolaa
 nȳȳȳȳ t̄v̄ yontunaa taa t̄ȳɔɔ.
² Taca nyaya ma t̄ȳȳ k̄p̄ɔɔȳȳ,
 taa ye-le-m na f̄e-le t̄ȳɔ-m.
 Waasi-m nyá tamp̄ana t̄ŋȳȳȳ t̄ɔ.
³ Ke ŋkpaŋȳȳ na ní waasi-m l̄ŋ.
 P̄si ma k̄k̄ent̄ȳȳ t̄ŋ nȳŋk̄v̄ na má ná nȳȳȳ.
⁴ Mpi t̄, nyá kentiŋina-m
 na ní we is̄u ma kolun̄a icate.
 N ká tiiki-m na ní paas̄ana-m nyá h̄ete t̄ɔ.
⁵ Fiti-m puluȳȳ ŋku pa nȳpa-m t̄ k̄v̄ taa.
 Mpi t̄, nyayale ma kent̄ilu.
⁶ Nyá nin̄ taa ké ma p̄et̄ayi ma t̄i t̄kpataa.
 Nyayale Iso Taca tamp̄ana t̄v̄,
 n ká waasi-m.
⁷ Ma taa kpaak̄ana mpa pa mat̄ana t̄uŋ kpa nȳŋ in̄i t̄ȳɔ.
 Ama nyaya ma p̄eta ma t̄i.
⁸ Nyá kopantu t̄ɔ ké ma we laŋhulomle na aŋmaala p̄ə taa.
 Mpi t̄, n nawa ma wahala na ní nyi ma n̄ȳs̄e t̄ɔ.
⁹ N kaa p̄eti-m kolontu nin̄ taa.
 N ká ce-m ké na ní ye-le na má s̄aŋ ma n̄ohe t̄ɔ.
¹⁰ Wula nu ma is̄e na má tala ma t̄naya.
 Hai, Taca, nȳani ma p̄et̄ot̄ale,
 ma we laŋwakalle taa ké.
¹¹ N̄ȳs̄e t̄oka ma weesȳȳ na ma pu-si ké.
 Ma is̄aȳat̄ t̄ŋna ma toma na p̄ə caam̄ayi-m.
¹² Ma kolontunaa na p̄ə k̄p̄eŋna
 ma as̄maa p̄sa-m w̄ŋja p̄ɔɔp̄ȳȳȳ.
 Na ma t̄m we ma taapala ke s̄ȳɔnt̄v̄.
 Na pá na-m awal̄ pa seeki-m.
¹³ Ma p̄sa ké is̄u nȳnaya kuȳakaya.
 Na pá s̄o ma t̄ɔ is̄u s̄et̄.
¹⁴ Ma nuwa nti ȳl̄aa ȳȳɔt̄ayi ma t̄ɔ t̄.
 S̄ȳɔnt̄v̄ tama-m kotaya ké.
 Pa cak̄i ma t̄ɔ si pá l̄asi ma weesȳȳ.
¹⁵ Ama Taca, nyaya ma p̄eta ma t̄i.
 Nyayale ma Iso.
¹⁶ Nyá nin̄ taa ké mpi maa t̄e-s̄ana t̄ə p̄ə wee.
 Fiti-m ma kolontunaa na ma konȳnt̄v̄.
¹⁷ Nyá is̄ent̄aa í h̄et̄ana nyá tamle t̄v̄ maya teu
 na ní ya-m nyá kopantu t̄ɔ.
¹⁸ Taca taa t̄v̄-m f̄e-le ke waatu wei ma yaaki-ŋ t̄.

Ama ma kolontunaa ka tɔɔna-te.

Pə weɛ si pə tisi-weye atətəle taa
na pə nyala pa nɔɔsi.

¹⁹ Yele na footilaa pəpətonaa
mpɛ pə pəsi kamumusi.

Mpi tɔ, tampana tɔɔlaa ke
pa holiɣina na kalampaani.

²⁰ Pəpəto fei leleɲ,
kɔpantɔ sɔsɔntɔ ke n su mpa pa nyɔɲna-ɲ tɔ.

Yɔlaa tɔna naaki si,
mpa pa tɔɔ-ɲ kpɔɔɔɔ tɔɔ n haaki-ti.

²¹ Pa cɔsɔɣi nyá kin ke mpɔ

ilena n kenti pa tɔɔ si,
kolontunaa í taa tɔ-weye konyɔɲ.

²² Tacaa ma seɛ-ɲ.

Pu tama-m ké isɔ ɔcate.

Ilena n huli-m nyá kɔpantɔ
na n la-m piti tɔmlɛ.

²³ Ma laɲle ka wakɔlaa ké,
hali ma mayasaya si pə lɔsa-m nyá kin.

Ilena n nu ma wiinav.

²⁴ Tacaa yɔlaa me í sɔli Tacaa.

Mpi tɔ, Tacaa fenɣi mpa pa tɔkɔɣi ɔ tɔm ke teu tɔɔ.

Ilena í leɛtɔɣi kalampaani nyɔma na páná.

²⁵ Mə tɔna mpa me í tɔɣi Tacaa ke naani tɔ,
í tɔɔ apalɔtɔ na í nyɔɔ tɔɲ.

32

Wei Iso husa ɔ sayatɔ tɔ ɔ laɲhɔlvɔmlɛ

¹ Tafiiiti yontu.

Leleɲ nɔɔ nté wei ɔ sayatɔ Iso husaa
na í wii-ɔ ɔ kɔpəntɔɲ tɔ.

² Leleɲ nɔɔ nté wei Tacaa ɔ yeki si

ɔ sayatɔ í mɔli ɔ nyɔɔ taa tɔ.

Pəyele cɛsɔɔ fei ɔ ləmayasɛ taa.

³ Ye ma ɲmɛsa ma sayatɔ,

mayə tɔ wakɔɔɣi.

Na má mɔɔɣi ilim na pə tɛm.

⁴ Mpi tɔ, ilim na ahoo ke

n hɔɲaya ma ɲkpaɲɔɔ na pə nu-m.

Ma toma tɛma isɔ tɔɔ ke wɔɔaya tɛtɔ taa ké lɔɲle.

⁵ Ma mayasaa si maa huli-ɲ ma sayatɔ,

ma ta ɲmɛsi-ɲ ma kɔpəntɔɲ.

Ilena nyaa husi-m tɔ tɔna.

⁶ Pə tɔɔ ké nyá yɔlaa tɔna ka sɔlɔmɔɣi-ɲ

na paa waatɔ wei wahalanaa

wata-we isɔ lɔm, pu takɔ-we.

⁷ Nyaya ma cɔsɔɣɔna,

na n hatɔɔɣɔna-m laɲwakɔlle.

Na má ɲmaalɔɣɔna ma nyɔɔ yavɔ.

⁸ Mɔɔɔ Tacaa cɔ-m si: Maa seɣɛsi-ɲ

na má huli-ɲ mpaav ɲku n ká tɔɲ tɔ.

Na má paasɔɣɔna-ɲ na má tasɔɣi-ɲ layatɔ.

⁹ Taa la kɔmɛlɛntɔ isɔ kpaɲavɔ,

yaa kpaɲaya ɲka pa kɛkɔna kpaɲi tɔ.

Ilɛ natɔli tɔ kaa mayana-ɲ.

10 Isayau we wahalanaa payale taa ké.
 Ilena Tacaa náá pələyi kupantu ke wei
 i tɔyi-i naani tɔ.
 11 Siyisilaa me, í yɔələna Tacaa na í ŋmaali.
 Na tampana tɛŋlaa me mə tɛna
 mu wilitina laŋhɔlɔmlɛ.

33

Antulinya ŋmalɔ Isɔ samtu

1 Siyisilaa me í yɔələna Tacaa.
 Isɔ samtu mɔna tampana tɛŋlaa.
 2 I samu-i na cɛmɔyɔ,
 na í tala-i na ŋmusi naanɔwa nyɛŋku.
 3 I yoo-i yontu kɔfatu,
 na mə cɛmɛŋ na mə nɔɔsi kuli isɔtaa.
 4 Mpi tɔ, Tacaa nyá kuyɔyɔtɔtɔ ké tampana ké,
 na nyá kulapɔtɔ tɛna hulɔyɛna mpɔ.
 5 N sɔəla siyisuyɔ na tampana tɛŋyɔyɔ ké.
 Tacaa kɔpantu suwa tetɔ taa ké.
 6 Tɔmɔyɔ ke n yɔyɔtaa,
 na pɛ la isɔtɔnɔyɔ
 na ilim na isɔtɔ na isɔtɔlɔŋasi náá wɛɛ.
 7 N kpeyela tɛŋku lɔm ke tɛntɛmlɛ.
 Na í tɔ lɔmnaa sɔsɔm ke kotikotɔŋ taa.
 8 Tetɔ tɛna í nyana Tacaa,
 na tɔ taa yɛlaa tɛna sele nyá kin.
 9 Mpi tɔ, í yɔyɔtaa pɛ laki ké.
 Í kula nɔyɔ si mpi pɛ wɛɛ,
 pɛle pɛ wɛɛ.
 10 Tacaa n wakələyi tɛma nna
 piitimnaa siwa si pa laki tɔyɔ,
 na í hetəyi nti pa həkəyi tɔ.
 11 Ama tɛma nna Tacaa n siwa na
 í tɛŋyɔ na í laki tɔ a we tam ké.
 Na í həkə nti tɛle tɔ wɛɛ nɔpɔyɔ pusi pusi.
 12 Lelenɔ nulaa nté piitim mpi
 pɛ nyənəyi Tacaa ke pɛ Isɔ tɔ.
 Na yɛlaa mpa n ləsaa si nyá nyɛma tɔ.
 13 Tuu isɔtaa ké Tacaa n wɛɛ na
 í nyənəyi na í naaki yɛlaa tɛna.
 14 Nyá tɛayale taa ké n wɛɛ na
 í kɛŋna atɛ nyɛma tɛna tɔɔ.
 15 Nyá ŋmana pa tɛna na
 í tɔ-wɛyɛ cɛkənaɔ ləmaɔasɛɛ
 na pulɔ lapɔ yaa pɛ kisuyɔ ləmaɔasɛle.
 Na pá fɛŋyɔ pa tɛma.
 16 Pɛ taya yoolaa tuutuuma ke
 wulav təkəna yooɔ.
 Pɛcɔ tominɔ naa waasəyi yoolu.
 17 Pɛ taya yooɔ kpayanɔ toma yaa
 i alaafəya yakəna i cayalɔ.
 18 Ama Tacaa nyá isəle ná wɛ mpa
 pa nyanɔna-ŋ na pá tɛɛləyi
 nyá kupantu tɔ pa tɔɔ ké.
 19 Na í ləsəyi-wɛyɛ sɛm taa.
 Na í paasəyɛna-wɛyɛ nyɔyɔsi
 waatɔ na pá wɛna weesuyɔ.
 20 Tacaa nyaya tá tɛɛləyi.

Nyá waasəxəna-tu na
ń kentiyi tá tə.

²¹ Nyá təw kə tə wε lanhəlómle taa.

Na tá wəna-ŋ naani.

²² Tacaa, la-tuyə nyá kəpantu isu
tá tɛlvəy-ŋ tə.

34

Tacaa waasa-m ma səyontv təna taa.

¹ Tafiti yontu kə waatu wei ɪ pola Filiisi nyəma
wulav Apimeleki tɛ na ɪ pəsi isu kəmelɛŋ
na ilé ɪ təyənɪ-tə.

² Maa sa Tacaa kə paa waatu wei kə.

Ma nəyə taa kə nyá samtu ka wεε tam.

³ Maa sa-ŋ mpi n lapa-m tə pə təw.

Konyəntəyolaa ɪ nu na ɪ yəwɪ.

⁴ Tə kɛntɪ na tə tala Iso na tə sɛɛ-t.

⁵ Tacaa, ma yaa-ŋ ń cə-m,

na ɪ waasi-m ma səyontv təna taa.

⁶ Ye yəlv tekiyi Tacaa pəntv isəntaa hətəyi kə
na fɛɛɛ ya ɪ təkuyv taa.

⁷ Ye wahala tv ɪ wiina Tacaa,

ɪ nukɪ kə na ɪ yapi-ɪ ɪ nəyəsɛ təna taa.

⁸ Isətaa tillu wε yəlaa mpa pa nyəŋna

Tacaa tə pa waalɪ kə.

Na ɪ ləsəyi-wεyɛ asola taa.

⁹ ɪ mayasi na ɪ ná isəna

Tacaa wε leleŋ tə.

Leleŋ nulv nté yəlv wei

ɪ tuyv Tacaa kə kəlvəy tə.

¹⁰ Tacaa nyəma me, ɪ nyəŋna-t.

Pəlvəpɪ u lanjəyi mɪpɪ unɪ pə lataa.

¹¹ Halɪ təyolasi piya mayamaya wiiki nyəyəsɪ kə.

Ama Tacaa pɛɛkəlaa náá lanjəyi kəpantu.

¹² Ma pəyalaa ɪ nu ma təm na

má həlɪ-mɛyɛ mpi pa yaa Tacaa səyontv tə.

¹³ Mə taa nəyəlv caa sɪ ɪ waa ɪ weesyv taa

na ɪ pusɪ təyalɪ na ɪ nu leleŋ na?

¹⁴ Pə wεɛ sɪ ɪ kpa mə nəwɪ

na ɪ yele cayanav na kaloolaya.

¹⁵ ɪ se isayav na ɪ la kəpantu.

Na ɪ pɛɛkɪ mə na lelaa mə leleŋ

na isəle kəseɛmle.

¹⁶ Tacaa isəle wε siyisilaa təw kə

na ɪ kema ŋkrapɪyɪv na pa təw.

¹⁷ ɪ haaki asayaa kə siyile kə.

Na ɪ kpiisi pa həla mayamaya kə

tətv taa na pá səw pa təw.

¹⁸ Ye siyisilu ɪ wiiwa Tacaa nukɪ kə.

Na ɪ waasi-t ɪ nəyəsɛ təna taa.

¹⁹ Ye ɪ lanjɛ wakəlaa ɪ wε ɪ waaləyi.

Na ye pə nu-t ɪ waasi-t.

²⁰ Wahalanaa payalɛ makəna siyisilu,

ama Tacaa waasəyi-t pa təna pa taa.

²¹ Na ɪ fɛŋiyi ɪ tənuyv təna təw sɪ

ɪ mɔwa taa natəlɪ tə taa pɛlɪ.

²² Isayav kuyəna tə tv.

lɛna mpa pa cakɪ siyisilu acaya tə

pele pá ná pə nav.

²³ Tacaa yaki ı təmle nyéma ké.
 Ilena pa təna mpa pa tɔyɪ-ı kɔpɔɔyɔ tɔ
 pa fitiyi ŋkpaŋyɔ hɔm.

35

Siyisilu wei pa yaa hovle tɔ ı wula
¹ Tafiiiti yontu.

Hai, Tacaa huɔna ma nɔɔ ke ma kolontunaa
 na ń yoona mpa pa yookina-m tɔ.

² Co nyá kɔ́álɔyɔ na nyá yoou wontu,
 na ń kɔɔ ma waasɔyɔ.

³ Kpɛɛ nyá ŋmantaaɔa
 na ma kɔnyɔntɔlaa tɔɔ.

Heeli-m sɪ n ka ya ma nyɔyɔ.

⁴ Tɔ fɛɛɛ ke ma weesɔyɔ ləsɔlaa
 na pɔ́ liyiti-we.

Mpa pa həkəyi sɪ pá la-m ɪsəyɔtɔ tɔ,
 pá məli waalɪ na pá ká nyɔɔŋ.

⁵ Pɔ́ yasɪ-we ɪsu heelim kpaɔa nyulɔyɔ ke
 waatɔ wei Tacaa ɪsɔtaa tillu tɔɔŋnəyi-we tɔ.

⁶ Na səkɔɔtɔyɔ na sɔtu weɛ pa mpaav taa
 ke waatɔ wei Tacaa ɪsɔtaa tillu we pa waalɪ tɔ.

⁷ Mpi tɔ, mɔsɔŋ ke pa nyəpa-m katɔka,
 na pá huli ma mpaav taa ké pɔyɔ sɪ má hoti.

⁸ Wakɔɔyɔ ı tuti-we na pa mayamaɔa pa katɔka kpa-we,
 na pá hoti pa pɔyɔ taa na pá lá asaala.

⁹ Ama ma laŋle ká hɔləməna Tacaa
 na má yɔɔləna nyá waasɔyɔ.

¹⁰ Ilena má yɔɔtɔ ma taa sɪ,
 Tacaa fɛina saala.

N waasəyi kɔnyɔntɔɔɔ ke tɔŋ tɔ niŋ taa.
 Na ń waasɪ wahala tɔ na kɔnyɔntɔ ke wei ı
 tɔki pa ɪsɛ tɔ ı niŋ taa.

¹¹ Pɔpɔtɔ aseeta nyéma pɔɔsəyi-m
 ɪsəyɔtɔ nti ma ta nyɪ tɔ.

¹² Na pá lɔɔki-m.
 Ma pəsa kɔcɔɔ fɛləyi nyəŋ ké.

¹³ Pəyele saa wei pə wɪkəɔa mpe tɔ
 ma suukəɔa ləyɔɔa wontu ké na má həkəyi nɔɔɔ,
 na má sɛləməyi lɔɔ na nyɔyɔ kama sɪ pɔ́ waa-we.

¹⁴ Ma nyənəɔa-weye ma newaa yaa ma taapalaa ké,
 na pa tɔm wakɔɔyɔ ma laŋle.

Na má təŋ nɔɔhɛɛ nɔɔhɛɛ.

Na ɪsɛ kama aɛɛ ɪsu
 ma tɔɔ kɔlɔlɔ səpəna.

¹⁵ Ilena mpe pá wɔŋiyi maya saa wei ma cɛŋləyi tɔ.
 Na pá pɛɛləyi ma tɔɔ ké nɔɔɔ.

Kpai nyéma mpa ma ta nyɪ tɔ,
 paɔ hɛɛsəyi ma tɔm ke kapusi mapɔ.

¹⁶ Pə cɔpa-m na pá wɔŋ na pá kpaləsi.
 Na pá nyɪki-m kela na páána.

¹⁷ Tacaa waatɔ wei ké n ká hɛɛsɪ-m nyənɔyɔ na ɪsɛ?
 Kenti-m tɔɔlasi nsi na ń ya-m sɪ səkpaŋ taa.

¹⁸ Iɛ maa sa-ŋ kotilaa taa.
 Na má sɛɛ-ŋ yɔlaa samaa taa.

19 Taa yele na ma kolontunaa mpe
pá paana ma wahala.
Mpa iní pa taa kpaana-m muson tó,
pa yele tamaya ise cəpəlvu ke ma təm.

20 Paa yəɣətəyi təm kɔpantu
pəyele pa cakəna yəlaa mpa
pa we təpamm tɔɣo tam.

21 Pa haaki pa nɔɔsi na ma tɔ
na pá wɔnjɔi na pá kpaləsəyi si:
Tə na-ŋ ké na tá isəpile təkəlekele.

22 Taa, n nawa mpi pə lapa tɔ,
Taa hatələnə-m, pəyele taa su.

23 Hai Taa, kuli na ní ha-m tampana,
ma caa Iso, seena ma tɔ.

24 Keesəna isəna nyá siyisuyu wee tɔ
na ní ha-m tampana.

Na pá yele-m paanav.

25 Taa yele na pá tɔ si:

Tə hika-i na tə tɛ i təm.

26 Fəele í kpa pa təna mpa pa lanja heena
ma wahala na pá kɔləyi ma tɔ tɔ na pá liyiti-we.

27 Mpa pa lanja heena ma tampana hav tɔ
pá yəələnə lanjəlvmlɛ,
na pá yəɣətəyi tam si:
Taa wei i caana i təmlɛ tɔ na
heesvɔv tɔɣo tu taləyi tam.

28 Maa se-ŋ nyá siyisuyu tɔ,
na má sanj-ŋ kuyɛŋ təna.

36

Iso kin nte weesuyu təlule

¹ Taa təmlɛ tɔ Tafiti yontu nti
tə we yonyoolaa nyvɔv tɔ yontunaa taa tɔɣəlv.

² Ma cəkəna Iso tɔ kullv kuyəɣətɔv,
si: Iso sɔɣontv ta ke maya pulvɔv.

³ Pə puɣusiyi-i ké si i ké kɔpan
ilɛ u cəkəɣəna i isayatu si í kisi-ti.

⁴ I kuyəɣətɔv təna ke kaloolaya na kɔvsvtɔ ké.
I fɛi ləmaɣasɛɛ, pəcɔ i ta nyi kɔpantu lapv.

⁵ I təhəntəle ke i maɣasəyi
mpi pə ta siyisi tɔ pə təm,
na í təŋəyi mpaav ŋku kv fɛi teu tɔ,
u ləki isayatu.

⁶ Taa nyá kɔpantu walaa ké isu isətənvɔv
na nyá teu náa kaləsəna isərmvntv.

⁷ Nyá siyisuyu kaawaya isu pulasi.
Na nyá kɔmɔasvntv náa lumaa isu tɛŋku.

Nyá waasəɣəna yəlaa na tɔla.

⁸ Hai, Iso nyá kɔpantu tewaya.

Na yəlaa ŋmələyi nyá tɛɛ.

⁹ Nyá təyaya taa wɛnav ke n haɣasəyi-we,
na ní yeki na pá nyɔki nyá kɔpantu isu lvm.

¹⁰ Nyá kin ke weesuyu seelv weɛ.
Na tə naakəna nyá nyaalam.

¹¹ Taa la kɔpantu ke mpa pa nyəma-ŋ tɔ
na mpa pa təŋəyi tampana tɔ.

¹² Kalampaanu tu í taa feli-m nõohæle.

Pæyele isayau í taa tøyoni-m.

¹³ Í naaki yælaa asayaa tema
hotuyu na pá pæsi kpentelasí
paa pæsæyi kolvoyu.

37

Nyá taa í taa kpana asayaa læsvyvu

¹ Tafiti yontu.

Yolv nyá, nyá taa í taa kpana isayalataa yoo.

Taa tu nyuli pa kawaaça.

² Pa kõη lontiluyu ké isu nyutu,
na pá woli isu nyutu kolekælekætu wolvoyu tó.

³ Ha nyá tøyi Tacaa na ní laki kúpantu,
ile n ká caya mæ tetu taa na alaaføya.

⁴ Yele na Tacaa pæsi nyá leleη tælule,
ile í ká ha-η mpi n nyulæyi tó.

⁵ Peti-í nyá weesuyu na ní nyænæyi í tike
ile í ká la mpi pæ we lapu tó.

⁶ Í ká yelee na nyá siyisuyu ná isu nyaadæm
na nyá tampana ná isu ilim ke pæ sikuyu waatu.

⁷ Caya tæpamm na ní teelæyi Tacaa na suulu.
Taa mu pááná na mpa pa waaki pa isayatu taa tó.

⁸ Lø-yæ, na ní yelee taa hançaya.
Taa konti, isayatu ke pæ lvæyi.

⁹ Pui kpiisi isayalataa ké,
ilena Tacaa teellaa náá tøyu tetu.

¹⁰ Pæcayø pæ kaasaa na isayau saali yem.
N kõη n nyæni í lonte taa,
n kaa na í ukpate.

¹¹ Ama tæpasælaa ká tøyona tetu
na pá cayana pa ti tæpeleketæe.

¹² Isayau cakí siyisilu acaya ké,
na í nyasæyi í tøyi kela.

¹³ Ama Tacaa ná wonçi-í ké.
Mpi tó, í nyæmá si hovle kuyaku ká koo.

¹⁴ Asayaa ná kpeeki pa layalee ké na pá pan pa tøyη
si pa kuvyi konyontunaa na wahala nyéma
mpa pa tøyæyi mpaau kusiyisuyu tó.

¹⁵ Ama pa mayamaya ke pa layalee ká sò
na pa tøyη peli.

¹⁶ Siyisilu wenau pæciimaya kala teu
ke asayaa payale nyæηku tuutuuma.

¹⁷ Mpi tó, Tacaa n pelæyi pa niη ké
ilena ní paasæyæna siyisilaa.

¹⁸ N nyæmá mpa pa tøyη isu Isø sœlaa tó pa tøy ké
na mpi n ká ha-we tó, pu pæsi pa nyæm ke tam tó.

¹⁹ Fæele kaa tøyø-weyæ wahala waatu taa.
N ká ha-weyæ hayanaya ke nyøysi waatu.

²⁰ Asayaa kõη lepu ké.
Tacaa kolontunaa ká saali ké
isu nyutu hetu yaa kækø nyøosi.

21 Ɔsɔyav kɛntɛyɪ kɛ ɪ fɛlɛyɪ.
 Ama siyisilu nɔ haakɛna luyɪ kɔlɔmɔyɔ.
 22 Mpa Tacaa kooliyɪ kɔpantɔ tɔ
 mpe pa tɛnna tetɔ.
 Ɔlɛna pɔ kpiisiyɪ mpa ɪ tɛnsɛyɪ mpusi tɔ.
 23 Ye ɪ lanle hɛɛna yɔlɔ tɛntɛ,
 ɪ hasɛyɪ ɪ nɔɔhɛɛ tɛɛ kɛ.
 24 Paa ɪ tu hotaa ɪ saalɛyɪ atɛ.
 Ɔ tɔkɛyɪ ɪ nin taa kɛ na ɪ kɔsɪ-ɪ.

25 Tɔo ma kɔlɔyɔ tɔ,
 halɛna ma kpatɛlaya,
 ma ta nata pɔ lɔwa siyisilu,
 yaa pɔ sɔsa ɪ piya kɛ tɔɔnaya sɛlɔmɔyɔ taa.
 26 Ɔ haakɛna luyɪ kɔlɔmɔyɔ kɛ tam kɛ
 na Ɔsɔ kooliyɪ ɪ piya kɛ kɔpantɔ.

27 Kisi ɪsɔyavɔ na nɔ lakɪ kɔpantɔ
 ɪlɛ nyɔ piitim kɔ wɛɛ tetɔ taa kɛ tam.
 28 Mpi tɔ, siyisuyɪ kɛ Tacaa n sɔɔlaa.
 Pɛyɛle nn lɔkɪ nyɔ yɔlaa.
 N kentiɪ pa tɔɔ kɛ tam kɛ.

Ama n kɔ kpiisi asayaa piitim.
 29 Siyisilaa kɔ tɔɔna tetɔ
 na pɔ caya tɔ taa kɛ tam.

30 Lɛmayasɛɛ tɔm kɛ siyisilaa yɔɔtɛyɪ
 na pɔ kraalɛyɪ tampana tɛnyɔyɔ.
 31 Pa Ɔsɔ kiinj wɛ pa lotu taa kɛ,
 pu cɛɛlɛyɪ-wɛ.

32 Ɔsɔyav cɛɛɛyɪ siyisilu kɛ
 na ɪ pɛɛkɛyɪ ɪ kɔyɔ.
 33 Ama Tacaa ɪ yeki sɪ ɪsɔyav ɪ kpa siyisilu kɛ ɪ sɛkpan taa.
 Yaa siyisilu tɔm ɪ sɪ tɛhuɔlɛ taa.

34 Tɛɛlɪ Tacaa na nɔ tɛnjɛyɪ ɪ mpaav.
 Ɔ ka kɔsɪ nyɔ nyɔyɔ na nɔ tɔyɔ tetɔ
 na ɪ kpiisi asayaa na nɔ nɔ.

35 Maa nawa ɪsɔyav na ɪ njmakɛlɛyɪ.
 Na ɪ pu sɔsɔm ɪsɪ tɔyɔ kɛ Lipanj
 tetɔ kɔpantɔ taa.
 36 Ama ma mɛla tɛna ɪlɛ maa tasɛyɪ-ɪ nau,
 na mɔ pɛɛkɪ na mɔ wɪ paya.

37 Nyɛnna mpa pa tɛnj ɪsɪ Ɔsɔ sɔɔlaa
 na pɔ tɛnjɛyɪ tampana tɔ.
 Wei ɪ caaki ɪ na lɛlaa pa lɛlɛnj tɔ,
 ɪ wɛɛkɛna lɔlɔyɔ nyɔma kɛ.
 38 Pu wakɛlɪ ɪsɔyalataa tɛnaya,
 na pɔ kpiisi pa lɔlɔnj.

39 Tacaa yakɛna siyisilaa.
 Na ɪ kentiɪ pa tɔɔ kɛ wahalanaa waatɔ.
 40 Ɔmɪ ɪ waasɛyɛnna-wɛ na ɪ tɛnj-wɛ.
 Na ɪ fitiyɪ-wɛyɛ asayaa ninj taa na ɪ yakɪ-wɛ.
 Mpi tɔ, ɪnɛyɪ pa tɔ kɔlɔyɔ.

38

Kɔtɔntɔ wei ɪ nyɔma ɪ tɔwakɛllɛ tɔ ɪ sɛlɔmɔyɔ

¹ Tafiiti yontu nti

pa tōsəyənə Iso tō tōyōl.

²Tacaa taa hō ma ŋkpaŋyūy
yaa ŋ tū-m saləka na pāáná.

³Mpi tō, nyá nyámá yaga-m ké,
na nyá niŋ yuŋ tii ma tō.

⁴Nyá pāáná tō,
ma tōnyū fēi təcŋŋ.

Ma kŋpəntuyū tō,
alaafəya fēi ma mōwa taa.

⁵Ma isayətu kəla-m kŋkŋlŋməŋ.
Na tē nu-m isu səyəla səsəŋna.

⁶Ma hiŋ taa lapa kŋsəyətŋ ké na pé wuki.
Ma kŋmelenətu kasəyaya nté.

⁷Wŋsasi kəkəla-m ké na má kawa katatalaya.
Ləŋwakəllē taa ké ma təŋ kŋyeyē təna.

⁸Wŋsasi səsəŋsi saləyənə ma tənaya taa.
Pŋlŋpŋ fēi təcŋŋ ké ma tōnyū taa.

⁹Pə yəka-m ké tənəŋnəŋ ma fēi toma.
Na ma ləŋwakəllē yeki na má mələyi.

¹⁰Tacaa n nyámá ma kŋnyuləm ke teu.
Pəyele n nyámá ma məla.

¹¹Ma ləŋle təkŋ ké na ma toma tēŋ.
Ma isē nāá tu tēŋ nav.

¹²Ma taapalaa na ma asəmaa seeki ma wahala.
Na ma cōlŋ nyéma hatələyənə-m.

¹³Mpa pa pəkəyŋ ma səm tō pa nyəkŋ-m katəsŋ
lənə mpa paa caa-m na kŋpantŋ tō
pá yəyətəyi isayətu na təm kŋtŋsŋtu ke tam.

¹⁴Ama ma pəsa ntam ké maa nukŋ,
yaa kamumuka maa yəyətəyi natəli.

¹⁵Ma wē ké isu ntam,
maa cəkŋ natəli.

¹⁶Ma Iso Tacaa nyaga ma tekiyi,
na má təŋaa si ŋ cəna ma nəyŋ.

¹⁷Halŋ ma sələma-ŋ si ŋ taa yele na pá paana-m.
Yaa pá kəsəna ma cəŋlŋyŋ na pá kulŋ ma tō.

¹⁸Mpi tō, ma cēē fiyinuŋyŋ ké,
na ma wŋsasi tōsəyŋ-m pə təm.

¹⁹Ma tisa ma kŋpəntuyū ké
na kŋ təm caaləyŋ-m.

²⁰Ma kolontunaa wənə alaafəya ké na toma.
Mpa pa footiyŋ-m mŋsŋŋ tō,

pa payalē wē səyŋntŋ.

²¹Isayətu ke pa lēetəyŋ-m ma kŋpantŋ lonte.
Ma pəkəyŋ kŋpantŋ təyŋ paa caaki-m.

²²Ma Iso Tacaa, taa lō-m.
Pəyele taa hatələna-m poolŋ.

²³Ma caa, ma nyūyŋ yátŋ,
kə ləŋ ke ma waasuyŋ.

yontunaa na Yetutun nyənto taa təɣɔɔ.

² Maa tɔwa ma taa ké si maa feŋ ma tɔnte tɔɔ,
na má taa pəntəna ma nɔɣɔ.
Maa kpa ma nɔɣɔ ke waatɔ wei isayato ká wee ma kin tɔ.

³ Pə tɔɔ ké ma suma isu kamumuka.
Ama ma lanje wakəlaa na ma wɔsasi sɔɔsi.

⁴ Nəɣəsɛ pi-m na á nyaga ma taa
isu kəkɔ na má mələyi.
Ntəna pə caali-m si má sələmi si:

⁵ Taca keesi-m saa wei ma weesuɣu ká te tɔ.
Kɔyɛn isənaya pə kaasa-m.

Yelee na má nyi isəna ma we tətantaa tɔ.
⁶ Ma weesuɣu taɣaləŋ we ké isu ntantakɔ wan.

Pəyele kɔ ta ke-ŋ pɔɔɔ.
Yəlaa təna we ké isu heelim.

⁷ Yɔɔ cɔkɔ ké isu isotom,
na í tanjəyi isu heelim,
na í kaakɔ wənaw huwa.
Ama í ta nyi kɔ kuulu.

⁸ Taca, pənente pepeye ma tasəyi tɛɛɔyɔ?
Nyaga maa tɛɛli təkpaata.

⁹ Waasi-m ma kawalaya təna taa.
Taa yelee na kɔmɛɛmən wɔŋi-m.

¹⁰ Pənente ma sumaga,
maa kuliɣi nɔɣɔ.
Mpi tɔ, nyá yelina na má wee yaasi inɛ í taa.

¹¹ Hai, yelee-m mapɔ ke mpɔ.
Ma təm ká te nyá nin taa.

¹² Yɔɔ isayato ke n hɔŋna í ŋkpaŋyɔɔ,
na ŋ wakələyi í weesuɣu ŋku
í sɔɔla teu tɔ isu sonsompəle
wakələyɔ tɔyɔ pile tɔ.

¹³ Hai, Taca ke ŋkpaŋŋ na ŋ nu,
ma kɔsələmɔtɔ na ma kapusi.
Ma isəɔm təm í taa kisi-ŋ pətətəle lapɔ.
Mpi tɔ, ma ké mɔɔɔ ke nyá tɛɣe,
isu ma cɔsɔnaa.

¹⁴ Kusɔ nyá isɛ ke ma tɔɔ
na ŋ yelee na má feesi
na pəcɔ má tɛɛ na pə saali.

40

*Paa wei í nyi pə təna mpi n lapa-m tɔ
(Kɔkalətv 14-18; Yontu 70:2-6)*

¹ Tafiiiti yontu nti tə we yonyoɔlaa nyoyɔ tɔ
yontunaa taa təɣɔɔ.

² Taca ke ma tɛɛlaa təkpara.
Na í keesəna ma tɔɔ na í nu ma kapusi.

³ Pɔyɔ anaam wei í ké
səm katantamaga tɔ í taa ké í kpɛɛ-m.

Na í sənisi-m kɔkpaŋyɔ tɔɔ,
na má tɔŋna naani.

⁴ Ta lɔ tɔna ma nɔɣɔ taa ké
yontu kɔfatɔ si má saŋna-i.
Pəyale nuwa na pá ná mpɔ.
lɛna pá nyajna Taca na pá tɔ-i naani.

⁵ Lelen nulo nté wei i towa
Tacaa ke naani takpataa tó.
I paa feina kalampaaní nyáma na pəpətonaa.

⁶ Ma Iso Tacaa n lapa təma səsəəna ke,
tá tóó ké n feina saala.
Ma caakaya a təm yəyətuyó
ile a kəla payale.

⁷ Pə taya kətaya isu isayatu husuyó nyəŋka
yaa ŋka kəkə lusa ka təna tó yaa kuhav ke n səəlaa.
Ama ŋkraŋŋ ke n tu-m si má nu nyá təm.
⁸⁻⁹ Pə tóó ké ma təma si:

Mayalo, ma caa má la nyá luyú nyəntu.
Isu pə wəu kiiu takəlaya taa tó.
Na má təkəyi nyá kiiu ke hatoo ma lotu taa.
¹⁰ Siyisuyú təm ke ma kpaaləyi
samaa tuutuuma taa si:
Tacaa nyá waasəyəna.

Maa sun, nyá mayamaɣa n nyəmə mpu.
¹¹ Maa ŋməsəyi isəna n yapa-m tó,
na nyá kəpantó nti n laki tam təyó samaa taa.
Ama ma kpaaləyi ké si nyayale ma waasəlu.
¹² Tacaa n ta kisi nyá pətətəle ke lapu.
Nyá kəpantó na nyá taa teu kentiɣina-m tam.

¹³ Wahalanaa watəyəna-m na paa timpiyi.
Pa fei kaluyó, ma kawalaya fəətə feləyəna-m.
Pa tike ke ma naaki.
Pa payale kəla isu nyuyó taa nyəsəsi.
Pə tóó ké ma apalətu lepa.

¹⁴ Hai, Tacaa,
la suulu na ŋ kəə ləŋ na ŋ ya-m.
¹⁵ Mpa pa caaki ma wahala na ma səm tó,
pá kpisi na fəele kpa-we na pá tisi-we təfe.
¹⁶ Mpa pa wonɣiyi-m na pá kpaləsəyi tó,
pa fəele i tu-weyə səyəntu.

¹⁷ Nyá pəkəlaa təna í
yəələna-ŋ na laŋhələmlə.
Mpa pa caaki si ŋ ya-we tó,
pa taləyi-ŋ tam si:
Tacaa kele səsə.

¹⁸ Ma ké konyəntu ké na wahala tu.
Ama Tacaa təsəyi ma təm.
Nyayale ma waasəlu na ma sənlu.
Ma Iso, waasi-m taa taani.

41

Konyəntəyəlu Iso sələmwuyó

¹ Tafiti yontu nti tə wə yonyoolaa nyuyó tu
yontunaa taa təyələ.

² Lelen nulo nté wei i paasəyəna acamaa tó.
Mpi tó, Tacaa ləsəyi-i wahala taa ké
kuyaku isayaw wule ké.

³ Iso kentiyi pəntu weesuyú tóó ké,
na í cayana laŋhələmlə ke tetu tóó.
Iso u yeki na yulu uní í hoti i kolontunaa səkpaŋ taa.

⁴ Tacaa paasəyəna-i i wusasi waatu ké,
na i fəkti-i.

⁵ Ma kuyəyətutu nté si: Ma pəntəna Tacaa,

ile nyəni ma pətətəle na n̄ waasi-m.
 6 Ma kolontunaa pəsəyəna na mʊsɔŋ si:
 Pəlee k̄e n ká si na pá sɔɔ nyá tɔɔ?
 7 Ye pa taa nəyɔlv kɔma ma wiiluyɔ
 pɔpɔtv tɔm k̄e i yɔyɔtəyi si i hiki
 timpɪ i ka cayana-m tɔ.
 8 Mpa paa caa-m tɔ pa kotiɣi k̄e na
 pá welətəyi ma isayato tɔm si:
 9 Kɔtɔŋ isayav husəna-i,
 i kaa kuli.
 10 Halɪ ma taapav kɔparŋ wei
 má na-i tɔ nukaya tɔma tɔm
 na t̄ t̄kɪ ma mʊtv tɔ
 i kola ma tɔɔ.
 11 Hai, Taca a nyəni ma pətətəle,
 na n̄ kʊsi-m na má leeti-wɛ.
 12 Mpi pu huli si n sɔɔla-m tɔyɔle
 waatv wei ma kolontunaa ká yele koou
 si mpe pa kala-m tɔ.
 13 N paasəna-m ma tampana tɔŋyɔv tɔɔ,
 na n̄ si-m nyá isentaa k̄e tam tɔɔ.
 14 Taca a Isɔ wei nyá n k̄e Isɛyeli nyáma
 Isɔ tɔyɔle teeli tv.
 Isɔ i kɔna mpv.

TAKɛLAYA NAALE NYEŋKA

42

(Yontu 42-72)

Wei i hatalana Isɔ t̄sɛɛle tɔ i wula

1 Kolee yontu nti tɔ wɛ yonyoolaa nyɔyɔ tv
yontunaa taa tɔyɔlv.

2 Isu lɔkɔtv pukvɔv nam na i tɔŋyɔi lɔm akpaa tɔ,
n̄pɔyɔ ma pɛkəyi Taca a.

3 Ma nyiləyi weesuyɔ tv Isɔ nyaya.
Pəlee k̄e maa kɔɔ nyá t̄e na má na-ŋ?

4 Isalɔm k̄e ma t̄kɪ ilim na ahoo.
Mpi tɔ, pa pəsəyi-m tam k̄e si:
Leye nyá Isɔ m̄i i wɛɛ?

5 Halɪ pə lapa na má t̄sɔsəyəna laŋwakəlle k̄e
isəna samaa tɔkaya-m hekɔ na laŋhɔlvmlɛ sɔsɔle,
na t̄ pukina Isɔ t̄yayɔ tɔɔ,
na pá wilitiyi na pá saŋi-i tɔ.

6 Pepe tɔɔ k̄e ma laŋle wakəlayi ma ti tɔm tɔtɔ?
Pə kəla teu si má t̄ɛli ma Isɔ
na má tasa-i sam tɔtɔ.
Inəyɔle ma waasɔlv Isɔ.

7 Hai, Taca a, ma laŋle wakəlaa k̄e t̄t̄yɔt̄yɔ.
Pə tɔɔ k̄e ma t̄sɔsəyi nyana Yaatanɪ tetv m̄ə t̄m,
na nyá sɛɛlaa na Hɛɛmɔŋ pɔyɔ na Miseyaa pulasi t̄m.

8 N yelaa na wahalanaa tɔŋyɔi
təmayɔ ma tɔɔ isu lɔm hola.
Pa waasa ma tɔɔ k̄e t̄əwisiwisi.

9 Taca a, la-m kɔpantv k̄e ilim.
Ilena má yoo-ŋ yontu k̄e ahoo,
na má saləmi-ŋ.
Mpi tɔ, nyá haana-m weesuyɔ.

10 Ma kentulu Iso,
 n sɔɔ ma tɔɔ suwe na pɔ nuki-m?
 Na n̄ yele ma kolontunaa na pɔ n̄makələyi-m?
 11 Pa kɔtɔyɔ nu-m kɛ tɔkpɛtɪ
 na pɔ yɔɔtəyi ilim na pɛ tɛm sɪ:
 Leye nyá Iso inɪ ɪ wɛɛ?

12 Pepe tɔɔ kɛ ma lanje wakələyi ma tɪ tɔm tɔtɔ?
 Pɛ kɛla teu sɪ má tɛɛli ma waasɔɔ Iso,
 na má tasa-ɪ sam tɔtɔ.

43

1 Hai, Iso, sɛɛna ma tɔɔ kɛ
 mpa pa ta nyɪ-ŋ tɔ pa tɔm taa,
 na n̄ ha-m tampana.
 Ya-m pɔpɔtɔnaa na asayaa ninj taa.
 2 Nyaxale ma kentulu,
 n kisiyi-m suwe?
 N yelaa na pɔ nuki-m
 na ma kolontunaa n̄makələyi-m suwe?
 3 Hɔli-m nyá nyaalɛm na nyá tampana
 na á pona-m nyá tɛɛayale
 ke nyá pɔyɔ nanj nyɛŋku tɔɔ.
 4 Ile maa kpɛtɛna nyá kɔtaya tɛlate tɛna.
 Mpi tɔ, nyaxale ma lahjulɔmlɛ na ma ayɔɔlɛɛ.
 Hai, ma Iso maa sɛɛ-ŋ na ma sanjku.

5 Pepe tɔɔ kɛ ma lanje wakələyi ma tɪ tɔm tɔtɔ?
 Pɛ kɛla teu sɪ má tɛɛli ma Iso
 na má tasa-ɪ sam tɔtɔ.
 Inəxale ma waasɔɔ Iso.

44

Tacaa kentuyɔ sɔlɔmɔyɔ

1 Kolee yontu nti tɛ wɛ yonyoolaa nyɔyɔ tɔ
 yontunaa taa tɔxɔɔ.
 2 Hai, Tacaa, tá caanaa kɛɛsa-tɔyɔ
 mpi n lapa-wɛyɛ tɔɔ lɛŋta tɔ
 na tɛ nuna tá nkpaŋŋ.
 3 N tɔxɔna piitimnaa yɔlɛa na n̄ su-wɛ.
 N kɔwa yɔlaanaa na pɔ walɛna-wɛ.
 4 Pɛ taya pa toŋ na pa yoou wontu yarɛna-wɛ,
 na pɔ lá na pɔ tɔyɔ tetɔ.
 Ama nyá toŋ na nyá wɛɛv ke pa waali lapɛna mpɔ.
 Mpi tɔ, n ka sɔɔla-wɛyɛ.
 5 Hai, Iso, nyaxale ma wulav,
 nyá yekina na Yakɔpɔ kələyi.
 6 Nyá toŋ ke tɛ pɛsəyɛna tá kolontunaa ke kpɛntɔlasi,
 na tɛ fɛləyi-wɛyɛ nɔɔhɛɛ na nyá hɛtɛ.
 7 Tɛ ta tɔ tá tɔɔv ke naani.
 Pəyɛle tɛ ta tanj tá layate sɪ tɛ waasi-tɔyɔ pɔɔɔ.
 8 Mpi tɔ, nyá yakɛna-tɔyɔ tá kolontunaa ninj taa
 na n̄ tɔyɔ mpa paa caaki-tɔ tɔyɔ fɛɛɛ.
 9 Tacaa tɔ tɔyɔ-ŋ teeli ke paa kɔyako nkuyɔ.
 Tɔ sɛɛki-ŋ tam kɛ.
 10 Paa na mpɔ n lɔ-tɔ na n̄ tɔ-tɔyɔ fɛɛɛ,
 na n̄ kisi tá yoolaa waali ke wɛɛv.
 11 N yelaa na tɛ se tá kolontunaa,
 na pɛɛ pɔ kuu tá wontu.
 12 N pɛta-tɔyɔ pa ninj taa kɛ ɪsɪ tɔla ke tɔkɔɛ

na t́ yá yem ké lélaa t́e.

¹³ N ló nyá piya taya aláha ké yem ké
n ta waa tá t́o ké póló.

¹⁴ N yelaa na tá cóló nyáma touki-tu,
na pá paana-tu na pá wonjiyi-tu.

¹⁵ Taya piitimnaa yookina yontu,
na yelaa náá tuliyi-tuyú ntompee.

¹⁶ Paa kuyaku nkuyú féele kraaki-m
na pá laki-m tokuyú

¹⁷ ké waatu wei ma nukú
kolontu kótuyú na í sayatuyú t́o.

¹⁸ Wahalanaa pane pa t́ena pa makána-tuyú.
Páyele t́e ta sáa nyá t́o.

Páccó t́e ta wakéli tá na-ŋ tá nǎyó péeleyú.

¹⁹ Aní t́e ta ló-ŋ yaa t́e hatéléna nyá mpaau.

²⁰ Paa na mpó n nanŋta-tuyú
lonte nte pa lówa t́e ta taa ké
taale hasi t́e ayale.

Na ní yele na sém sǎkretuyú nyala tá t́o.

²¹ Ye tu sáawa tá Iso t́o,

yaa t́e súv tuij ké laau,

²² n taa kpisi pá nyám.

Mpi t́o, n nyáma pá t́ena mpi
pá we yulu lotu taa t́ayó.

²³ Nyá t́o ké pá kuyi-tuyú paa kuyaku ŋku,
na pá lakána-tu ísu pá pukuyuna heu ké tákóle t́o.

²⁴ Hai, Taa na tooki suwe?

Fe na ní kúli, taa ló-tuyú tam t́o.

²⁵ Pepe t́o ké n sáa tá wahala
na tá laŋwakálle t́o

na nn caaki tá nyánuyú?

²⁶ Mpi t́o t́e hota tá lotu t́o ké músuyú taa ké.

Hai, kúli na ní waasi-tu.

²⁷ Heti-tuyú nyá kúpantu t́o.

45

Wulav akpayale yontu

¹ Kolee yontu nti t́e ké sáalayú nyántu
na pá yookina caməŋ na t́e we yonyoolaa
nyuyú tu yontunaa taa t́ayóló.

² Tam kúpantu haya ma taa ké sí má yáyóti.

Wulav ké ma yoo ma yontu.

Maa yoo-táyi na canəŋ ísu takálaya ŋmaalú kopəŋ.

³ N t́éé apalaa t́enaya ísentaa luw,

na ní yáyótáyəna canəŋ.

Isó koola-ŋ kúpantu ké tam t́o ké.

⁴ Yoolaa taa yoolu,

ləlú nyá layaté.

Nteyélé nyá teu na nyá teeli.

⁵ Kpa nyá yooú kééke taa na nyá sásáəntu,

na ní hólú tampana t́ənyú na ní sɛɛna acamaa t́o.

Nyá tóŋ í náná nyá kookalənaa səsaa taa.

⁶ Tó nyá nyámá kúsenŋtɛ

na ní yáya nyá kolontunaa nyama

na ní məŋna-wɛyɛ nyá tɛɛ.

⁷ Hai, Isó, nyá kumte we tam t́o ké.

Tampana ké n t́ənyú na ní tákəna nyá kawulaya.

⁸ N sáala síyisuyú ké na ní kisi ísayatú.

Pə tɔɔ kɛ nyá Isɔ lɛsa-ŋ nyá taapalaa taa,
na pá pɔli-ŋ kɔtaya nim.

⁹ Na tulaabɔnaa waani waani sɔɔsɔŋ ke nyá wontu tɔɔ.

Na laŋhɔlɔmlɛ yonkpaama kɔlɔyi,
nyá kutuluŋ wei pa lapa canɛm na tuuŋ kela tɔ i taa.

¹⁰ Awulaa pɛlɛaa wɛ kawulaya tɔyaya taa alaa taa.

Wulav alonyɛŋ sɛŋa nyá ntɔyɔŋ tɔɔ
na í tɔwa wɔlanaa kɔpama.

¹¹ Ma pɛɛɔ ke ŋkpaŋŋ ke teu
na ń kɛɛsi usɛ na ma tɔɔ.

Sɔɔ nyá yɛlɛaa na nyá caa tɔyaya pə tɔɔ.

¹² Wulav lɛsaya í sɔv-ŋ nyá teu tɔɔ.

Inɛyɛle nyá sɔsɔ, luŋi-i atɛ.

¹³ Tiiri icatɛ nyáma mpa pa wɛna liyitee

na pɔ kɛli lɛlɛaa tɔ,

paa pɛɛki si ń hɔli-wɛyɛ pɛɛlɛɛ,

lɛna pá ha-ŋ kɔcɔɔŋ.

¹⁴ Wulav pɛɛɔ tewaya tɛkpapa kɛ kawulaya tɔyaya taa.

Wontu nti pa lɔbna wɔla tɔyɔ i suuwa.

¹⁵ Pa sɔpa-tɔyi ŋmalɛm paɣalɛ kɛ.

Ntɔyi i suuki na pɛɛlɛaa si-i na pá pona wulav kin.

¹⁶ Na pá sɔukɛna-i na kawilitasi ke wulav tɔyaya.

¹⁷ Hai, wulav, kɔyaku nakɔli nyá piya

í kpaɣa nyá cɔsɔnaa kawulaya kumte,

na ń la-wɛyɛ antulinya tana awulumpiya.

¹⁸ Ama máá tɔsɛxi nyá hɛtɛ ke paa waatu wei kɛ.

lɛna yɛlɛaa tɛna saŋi-ŋ tam tɔɔ.

46

Pə tɛna pə tv Isɔ wɛ tá waali

¹ Kɔlee yontu nti pa yookina nɔyɔ kɔyɔllaya na tá wɛ
yonyoolaa nyɔyɔ tv yontunaa taa tɔyɔɔ.

² Isɔ kɛlɛ tá tɛcɔsɛlɛ na tá nyɔyɔ tɔtɔlɛ.

Inɛyɛle waasɔyɔ ŋku ku laŋɔyi laŋwakɛllɛ waatu tɔ.

³⁻⁴ Pə tɔɔ kɛ paa tetu ká sele

na pɔɔŋ yɔɔlɔyi na í tiiki lɔm tɛɛ

yaa lɔm hɔla kalɔyi kɔkɔtɛ na á wasɔyi

na á kɔlɔyi na á ciyitiyi pɔɔŋ, tu nyan.

⁵ Pɔyɔ nakɛli ka wɛnna na ka lɔm hɛɛsɔyi

Isɔ icatɛ nyáma laŋlɛ.

Isɔtaa Isɔ Sɔsɔ tɛcayalɛ nanŋ nyɛntɛ ntɛ.

⁶ Isɔ wɛ tɛ taa lɛ pɔlɔpɔ u ciyitiyi-tɛ.

I ka waasi-tɛyɛ na pɛcɔ ilim lu.

⁷ Ye Isɔ kula i nɔyɔ tɔɔ piitimnaa tɛɛ sɔvki kɛ,

na kawulasɔ ná seliyi,

na sɔyɔntɔ ná píi tetu na tá yɔɔlɔyi na tá tiiki.

⁸ Atɛ na isɔtaa pə tv Tɛcaa wɛ tá waali kɛ.

Yakɔpɔ Isɔ kɛlɛ tá kɔkɛntuyɔ.

⁹ I kɔɔ na í ná sɔyɔntɔ tɛma wɛna

Tɛcaa lapa tetu tɔɔ tɔ.

¹⁰ Inu i kɔyɔna yooŋ nyɔyɔ ke hatoo antulinya tɛnasɔ tɔɔ,

na í pɛlɔyi pə tɔɔŋ na pə ŋmantaasi,

na í wɔ kpalɛŋ ke kɔkɔ.

¹¹ Isɔ si: Yɛlɛaa í hɛɛsi yooou na pá cɛkɛna si ma kɛ Isɔ.

Má ŋmakɛlɛna tetu na tɛ piitimnaa.

¹² Atɛ na isɔtaa tv wɛ tá waali kɛ.

Yakɔpu Iso keɛ tá kɔkentuyu.

47

I wiliti Tacaa wulav sɔsɔ

¹ Klee yontu nti tɔ wɛ
yonyoolaa nyɔyɔ tɔ yontunaa taa tɔyɔlɔ.

² Yɔlaa mɛ mɔ tɔna í wilitiyi,
na í makɪ nɪŋ taa kɛ tá Iso.

³ Mpi tɔ, pɔ tɔna pɔ tɛɛ svokɛna
Tacaa Isɔtaa Iso Sɔsɔ kɛ.

Inɔyɔlɛ tɛtɔ tɔna wulav sɔsɔ.

⁴ Inɪ ɪ tɔyɔna tá nɪŋ taa kɛ yɔlaa,
na í tɔ tá nɔɔhɛɛ tɛɛ kɛ piitimnaa.

⁵ Yakɔpu nyɔma taya ɪ sɔlaa
na í lɛsɪ tá tɛtɔ na tá lanja hɛɛwa.

⁶ Kawilitasɪ na tutuyɔ wula kɛ
Iso Tacaa kpana ɪ kumte tɔɔ.

⁷ I yoo Tacaa kɛ yontu.

Inɔyɔlɛ tá wulav, í samɪ-ɪ.

⁸ Iso keɛlɛ tɛtɔ tɔna wulav.

I samɪ-ɪ na yontu kɔpantɔ taa kɔpantɔ.

⁹ Iso caya ɪ kumte nanɪŋ nyɔntɛ tɔɔ kɛ

na í tɔkɪ piitimnaa tɔɔ kɛ kawulaya.

¹⁰ Piitimnaa awulumpiya sɔsɔa Apɔlaham Iso yɔlaa tɔɔ.

Mpi tɔ, mɪ ɪ tanna atɛ awulaa na pɔsɔlaa tɔna

na í tɔkɪ pa tɔna pa tɔɔ kɛ kawulaya.

48

Wulav sɔsɔ ɪcate

¹ Klee yontu ntɔ.

² Tacaa kɛ sɔsɔ kɛ,
ɪ mɔna samtɔ tɔna kɛ ɪ ɪcate taa kɛ
ɪ pɔyɔ nanɪŋ nyɔŋkɔ tɔɔ.

³ Siyɔŋ pɔyɔ ŋkɔ kɔ tewaya
na kɔ hɛɛsɔyɪ tɛtɔ tɔna yɔlaa lanja.

Kɔ wɛnna ilim ntɔyɔŋ tɔɔ kɛ,
kɔ taa kɛ wulav sɔsɔ ɪcate wɛɛ.

⁴ Tacaa wɛ tɔ taa kɛ na í kentiyi tɔ tɔɔ
na pɔ kɛlɪ tɔ kolɔŋa tɔŋ nyɔŋka.

⁵ Awulaa kotaa na pá kɔlɪ Siyɔŋ tɔɔ.

⁶ Pa nawa ɪcate ɪlɛna sɔyɔntɔ
anaam kpa-wɛ na pá tɔ casɔlɛ.

⁷ M'pɔyɔ sɔyɔntɔ tuta-wɛ na pá niki tɔnɛ inɔyɪ
seluyɔ ɪsɪ lɔlɔyɔ wɔsɔsɪ tutuyɔ alɔ tɔ.

⁸ Yaa ɪsɪ ilim tɛlɪlɛ heelim
yɔkɔyɔ kɔpɔlɔŋ sɔsɔŋ tɔ.

⁹ Nti tu nuwa kɔnu tɔ,

tɔ na-tɪ na tá ɪsɔpɔlɛ

kɛ Tacaa pɔ tɔna pɔ tɔ Iso ɪcate taa.

¹⁰ Hai, Tacaa tɔ hɔv nyá kɔpantɔ tɔm
kɛ nyá tɛsɛlɛ taa.

¹¹ Iso nyá samtɔ nuɪkɪ tɛtɔ tɔnasɪ taa kɛ.
Siyɪsuyɔ kɛ n tɔŋyɪ na ń hɔlɔyɔna nyá tɔŋ.

¹² Pa yɔlɔyɪ Siyɔŋ pulaya taa kɛ,
na Yuta acalɛɛ náá wɛ aŋmaala taa kɛ
nyá tampana huɔlɛ tɔɔ.

13 Ɔ tɔ na í cɔɔ Siyɔŋ ɪcɔtɛ taa
na í kala ɪ tɔtɔŋlɛ kutuluŋ.
14 Ɔ paasɛna tɔ koloosi na sɪ tɔŋ
na í ká kɛsɪ mə piya sɪ:
15 Ɔsɔ kɛlɛ tá Ɔsɔ kɛ tam tɔɔ.
Ɔni í ká tiikiyina-tuyɔ halɛna tá sɛm.

49

Yɔlv sɔki niŋ kakpasɪ kɛ

1 Kɔlee yontu nti tɔ wɛ yonyoolaa nyɔyɔ tɔ
yontunaa taa tɔyɔlv.

2 Antulinya taa yɛlɛa mɛ,
mə tɛna í kɛ ŋkpaŋŋ.

3 Sɔsɔa, na sɛkpɛma,
na liyitee nyáma,
na kɔnyɔntunaa mɛ,

4 Ɔmɔyɔsɛɛ tɔm kɛ ma yɔyɔtɔyɪ,
na ma taa kɔmɔyɔsɔtɔ wɛna huwɛɛ kɛ sɔsɔm kɛ.

5 Ma welisiyi teu kɛ ituule taa kɛ,
na má tɛlɛsɔyɪ-tɛ na cɔmuyɔ.

6 Pepe tɔɔ kɛ maa tasa nyam kɛ wahala waatu
kɛ saa wei ma kolontunaa ká ta-m
na pá tuyɔ-m wahala tɔ.

7 Pa liyitee tuutuuma kɛ pa tɔ naani
na pá hɔŋ pa ti na pa wɛnɔv katatɛlaya.

8 Ama pa taa nɔyɔlv fɛina tɔŋ sɪ
í ya Ɔsɔ cɔlɔyɔ ɪ tɔyɔntɛlɛ weesuɔyɔ
yaa ɪ mɔyɔmɔyɔ ɪ nyɔŋkɔ.

9 Yɔlv Ɔsɔyɔ kɛla liyitee,
paɔ pɛ lá isɛna nɔyɔlv kaa pɛsɪ ka yaɔv.

10 Pa huɔki sɪ paɔ fiti pɛlaav pa kaa sɪ?

11 Tampana tɔɔ, paɔ n kɛ nyɔntɔ yaa kɔmɛlɛŋ,
n ká sɪ kɛ, na ní yelina lelɛa kɛ nyá wɛnɔv.

12 Paɔ pa hawa pa tɛtɔ kɛ pa hɛla
pɛlaav tike ká tɛna na kɔ pɛsɪ
pa tɛcɔyɛlɛ tam tɔɔ nyɔntɛ.

13 Yɔlv sɔsɔɔntɔ kaa sɔsɔsɪ ɪ weesuɔyɔ kɛ tɔyɔlɔŋ.
Ɔ wɛ tɛnɔyɔ kɛ tɛitɛi kɛ isɪ kpɛntɛ.

14 Yɛlɛa mɛpɛ pa tɔyɪ pa tuyɪ naani
na pá nyɔntɔyɪ pa kɔyɔyɔtɔtɔ tike kɛ tampana nyɔntɔ.

15 Ɔlɛ mpi pa kɔŋ tɛɛsɛnɔv tɔyɔlv.
Pu keeti-wɛyɛ isɪ heeŋ

na pɛ sɔsɪ atɛtɛlɛ taa
na sɛm pɛsɪ pa tiikilu.

Na pɛ siyisina-wɛyɛ pɛlaav tɔpɔŋpɔŋ na pa teu sɪ.
Atɛtɛlɛ taa kɛlɛ pa tɛcɔyɛlɛ.

16 Ama Ɔsɔ ká ya-m atɛtɛlɛ taa tɛna,
na í Ɔsɪ-m.

17 Paɔ yɔlv wɛnɔv tɔŋna hukuyɔ na í suɔki tɔŋ
nyá laŋlɛ ɪ taa pɛli.

18 Ɔ kaa kpɛnna pɛ taa pɔlvɔyɔ ɪ sɛm wule
na í pɔna atɛtɛlɛ taa.

19 Pɔyɛlɛ ɪ yaakaya ɪ tɔyɪ
leleŋ nuɔlv kɛ na í wɛna ɪ isɛ.

Na í saŋ ɪ ti sɪ pɛ tɔŋ teu.

20 Paɔ na mpɔ, pɛ wɛɛ kɛ sɪ,
í polo timpɪ ɪ caɔnaa wɛɛ

na paa naaki nyaalam to.

²¹ Yulu pasayi na i weena sasoontu,
ye i feina lamayasae i weeki tanaya ke
teitei ke isu kpante.

50

Isò kòh sɪ i hvòkɪ i hvòlɛ

¹ Asafi yontu.

Isò Toma tana tu Tacaa yaaki tetu tanaya
pə kpayav ilim talile na pə tətule to.

² Siyən ɪcatɛ nte tə tewa təkpataa to
tə taa ké Isò teeki kəkò.

³ Ta Isò kòh ké,
ilɛ pə taya təpamm.

Kəkò wɛ i nəyò tò ké na ká niisiyi pə tana.
Heelim isayam cɔna-i ké.

⁴ Isò hvòkàna i yəlaa na
í yaa isòtənyo na tetu ke aseeta.

⁵ Isò si: I koti ma nyəma mpa
ma na-we tə pɛla nəyò sɪ
paa nuna-m na pá lá pə kotaya to.

⁶ Isòtənyo í yəyɔtɪ sɪ Tacaa má ma siyisaa ké.
Mpi to, mayale hvònlɔ.

⁷ Isò si: Ma yəlaa Isɛyeli nyəma í ke ɲkpaɲɲ
na ma kaləna-me, ma ké mə Isò ké.

⁸ Maa kaləna-mɛyɛ,
ilɛ pə taya ma kɔtasɪ tò,
í tá tu hɛɛsɪ-m sɛlɛyɛ lapu,

⁹ ma kaa mu, maa caa mə latəɛnaa
yaa má kpeɲɲ tɛɛ pəɲtulɔɲ krau.

¹⁰ Mpi to, má tənna hətɔ tɛɛ wontu tana
na pulasɪ taa nyəntɔ tanaya iyisi iyisi.

¹¹ Na pə sumasɪ tana,
atɛ wontunaa tana ké ma nyəm ké.

¹² Paa nyəyɔsɪ wɛ-m, maa pɔɔsəyi.
Mpi to, antulinya na i nyəm tana má tənna.

¹³ Wulee ma tɔyò latəɛnaa nantɔ
na má nyəɔ pəɲtulɔɲ caləm na?

¹⁴ Pə taya tɔyɔnaya kvhav ke ma caaki.
Ama sɛɛtɔ ke ma pɔɔsəyi.

I təɲəyi na í laki isəna
í ka siwa isətaɔ Isò Səso maya nɔsɪ to.

¹⁵ Na ye í wɛ laɲwakəllɛ taa í yaa-m na má waasɪ-me
na í tɔ-m teeli.

¹⁶ Maa pɔɔsɪ asayaa sɪ:
I kaləyi ma kiɲ na má na-me tá nəyò pɛɛlyɔ təm
wɛ mə nɔsɪ taa sɪ pə waasɪ-mɛyɛ wɛ?

¹⁷ Ilena má sɛyɛsəyi-me na u nukɪ
na I ləkɪ ma təm.

¹⁸ I tənəyi ɲmulaa tò ké,
na í sɔsəyi wasaɲkalənaa tò.

¹⁹ Isayato ke mə nɔsɪ yəyɔtəyi
na u nyarɲna kaloɔlaya.

²⁰ Na í cakɪ mə tɔyɔntələnaa acaya,
na í kpeɲɲəna mə mayamaɲa mə newaa.

²¹ Mpi í lapa tɔyɔle,
na í hvòkɪ sɪ má su na?

Yaa í maγasəyi mə taa si,
maa təŋ mə ikpatε.
Maa kuli mə təo ké
na má kuli mə acaalətv təna təo na í ná.

²² Mə təna mpa me í səəki ma təo tó í ke ŋkraŋŋ.
Pə taa kəo na má cəli-me na nəγəlv kaa waasi-me.

²³ Ma sεεtv nté wei í kusəyi
ma nyəyv ke teu tə.
Na wei í nukəna-m tə,
pəntv ke ma waasəyi.

51

Sələmnyv si pə husi isayətv

¹ Tafiti yontu nti tə we yonyoolaa nyəyv tu
yontunaa taa təγəlv.
² Tə taa ké Tafiti keesəyi waato wei í na Ulii əlv Pasepa pa lapa
Wasəŋkalətv, na Iso kəγəγətv tə teləsəlv
Nataŋ polo na í kaləna-ı tə pə təm.
Yontu ntəγəle si:

³ Hai, Iso, nyəni ma pətəətəle ke nyá kəpəntv təo.
Husi ma kawaləγa ke nyá suulu səsə təo.
⁴ Nyaałi ma isayətv təkpatəkpata,
husi ma təpəntəle na má wεε tənəŋŋ.

⁵ Mpi tə, ma nyəma ma kawaləγa təo,
ma naaki ma təpəntəle ke tam.
⁶ Nyá tike ke ma pəntənaa,
mpi tə, ma lapa mpi pə fεi-ŋ teu tə.
N wena tampana ke timpi n həkəna-m təγə,
n ta wakəli tiili.
⁷ Ma ké kawaləγa tv ke hatoo kəγəŋku
ma too haγa-m təγə.
Isayətv taa ké í ləla-m.

⁸ Ama n caa ké si tampana í wεε ma lotu taa.
Tv ləmaγasεε ke hatoo ma taa.

⁹ Husi ma isayətv na má wεε tənəŋŋ.
Nyaałi-m na má kəli kponkpo mələm ke hələmnyv.

¹⁰ Keesi-m ləŋhələmle səsəle təm,
ləna ma wei ma ləŋle ka wakəlaa tətəγətv tə
tə hələm tələiloi.

¹¹ Keesi nyá isε, taa nyəni ma isayətv,
husi ma təwakələnaa.

¹² Hai, Iso tv ma taa ké ləmaγasəle nəŋŋ nyəntε.
Ləγasi-m kəfaləv na má nukəna-ŋ na lotu kələm tv.

¹³ Taa lə-m na má hatələna-ŋ,
yaa í ləsi nyá Feesuyv Nəŋŋtv ke ma taa.

¹⁴ Mələna-m ma nyəyv γərv ləŋhələmle,
tv ma taa ké nunaυ ləmaγasəle.

¹⁵ Ləna má həli pəntələa ke nyá mpaəŋ
na pə təŋəyi na pə təγəni keesəyv na nyá təo.

¹⁶ Hai, ma nyəyv γətv Iso, ləsi-m səm*fa* taa,
na má kpələna ləŋhələmle ke nyá waasəyv təm. ^a

¹⁷ Taca a kuli ma nəγə na má sa-ŋ.

¹⁸ Ye nyá luγv ka we kətasi maa lapa-ŋ.

^a 51:16 ləsi-m səm: Lələa həkəli si ntanyi yontu tv caa si Iso í cepi-ı yələkole nte inı í lapa tv tə taa.

Paa nsi kəkō lusa si tēna tō si maɣamaɣa,
n ta sōli.

¹⁹ Hai, Iso kōtaya ŋka ka we-ŋ teu na ŋ caaki tɔɔle si
yulɔ laŋle na i laakali i wakələna i isayatu.

²⁰ La nyá kɔpantɔ ke Siyɔŋ nyáma
ke nyá pɛɛɛ tō.

Na ŋ ŋma Yosalem kolooŋi.

²¹ Waatu unəyi n ká sōli kōtasi nsi
n suwa si pá la-ŋ tō, na nsi kəkō lusa si tēna tō.
Ilena pá la-ŋ kōtasi ke latacena
ke nyá kōtaya tɔlate tō.

52

Yulɔ wei i tɔ naani ké i wenav tɔ

¹ Tafiiiti yontu nti tē we yonyoolaa nyuɔɔ tɔ
yontunaa taa tɔɔlɔ.

² Tē taa ké pa keesəyi isəna

Itom tɔ Toweki taɣasa

Sayuli si Tafiiiti pola Apimeleki tē.

Yontu ntəɔle si:

³ Ton tɔ nyá, n yɔɔləɣəna nyá isayatu ke mpɔ suwe?

N ta nyi taa si Iso kɔpantɔ we tam tō?

⁴ Nyá nsəmle na ləŋ isu hɔnɔɔ,

na ŋ tɔsəɣəna lelaa.

⁵ N sōla isayatu na pá kəli kɔpantɔ,

na ŋ caaki pəpəto na pá kəli tampana.

⁶ Na nyá laŋle heena tɔm tēna nti tē wakələɣi tɔɔ.

Tē tēna tē ké kɔkəkɛtɔ ké.

⁷ Pə tō ké Iso ká wakəli-ŋ tam tō.

I ká ləsi-ŋ nyá tē na i tēna,

na i kpesi-ŋ weesuyi nyáma tē na i tɔɔŋi-ŋ.

⁸ Siyisilaa ká na-i na sɔɔŋtɔ kpa-we.

Paa won-i na pá tɔŋ si:

⁹ Ye yulɔ kisa Iso ke kɔpɔɔɔ tɔɔ

na i ha i tɔyi liyitee nna i wakəla lelaa na i hiki tō,

isəna i tēŋna tɔɔle.

¹⁰ Ama ma we Iso tɔɣaya taa ké isu

tɔɔ hɛtɔ nyəŋkɔ.

I kɔpantɔ taa ké má ha ma tɔyi tam tō.

¹¹ Ma san-i-ŋ tam tō ké pə tēna mpi n lapa tɔ pə tō,

na má kpaaləyi nyá yəlaa isentaa si,

n ké kɔpaŋ.

53

*Yəlaa kɔpama na pa Iso ke antulinya isayav taa
(Yontu 14)*

¹ Tafiiiti yontu nti tē we yonyoolaa nyuɔɔ tɔ
yontunaa taa tɔɔlɔ.

² Kɔmɛleməŋ maɣasəɣəna i taa si Iso fɛi.

Yəlaa mpe acaalətɔ ke pa laki,

kɔpantɔ latɔ fɛi.

³ Hatoo isətaa ké Tacaa nyənəɣəna atɛ yəlaa

si i naaki si ləmaɣasɛ tɔ nɔɔlɔ i pɛkəyi-i?

⁴ Pa tēna pa yela i mpaav ké na pá wakəli.

Kɔpantɔ latɔ fɛi pa taa paa kolum.

⁵ Isagalataa mpe pa kaa nu.
Pa paa ma yalaa isu tɔɔnaya na pá tɔki paa seeki-m.

⁶ Tɔnaya paa selina sɔɔntu pɛcɔ sɔɔntu fei.
Iso ká ku mpa pa kulayi i tɔ tɔ na í lo.
Paa tɔɔ fele, mpi tɔ, Iso lo-we.

⁷ Hai, ma kooliyi ké si lseyeli nyáma waasuyɔ
í luna Iso puyɔ taa ké waatu wei
Taa ká mɛnna i yalaa mpa paa kuuwa tɔ.
Yakɔɔɔ lɔluyɔ nyáma lseyeli nyáma ká
ɛmaalɛna laɛhɔlɔmle sɔsɔle.

54

Kɔnyɔntɔɔɔlo yaaki si pá waasi-i

¹ Tafiti yontu nti pa yookina sanjɔ
na tɔ we yonyoolaa nyɔɔɔ tɔ takalaya taa tɔɔlo.
² Tɔ taa ké pa keesayi isɛna Sifi nyáma pola
Sayuli kin na pá tɔyasi-i si
Tafiti ɛmela pa tetɔ taa tɔ.
Yontu ntɔɔle si:

³ Hai, Iso, ya-m nyá hɛtɛ tɔɔ,
na í hɔli ma tampana na nyá tɔɔ.

⁴ Hai, Iso nu ma kuyɔɔtɔtɔ.
Ke ɛkraɛɛ na í nu ma kusɛlɛmɔtɔ.

⁵ Mpi tɔ, kra nyáma kula ma tɔɔ,
na pá sɔli ma weesuyɔ lɛsuyɔ na musɔɔ
pa paa feina-ɛ.

⁶ Ama nyaa waasɛna-m,
nyɔɔle Taa, na í paasɔɔna-m.

⁷ Isayatu í mɛli ma kolontunaa nyɔɔɔ taa
na í takɔ pa nɔɔsi ke nyá tampana tɔɔ.

⁸ Maa la-ɛ kɔtaya na lotu kulɔmɔ
na má sa nyá hɛtɛ.

Mpi tɔ, Taa n ké kraɛ ké.

⁹ N fita-m nɔɔsɛ tana taa ké,
na má nyɛnɛyi ma kolontunaa kpisuyɔ.

55

Wei i waali pa luwa tɔ i sɛlɔmuyɔ

¹ Tafiti yontu nti pa yookina sanjɔ na tɔ we
yonyoolaa nyɔɔɔ tɔ yontunaa taa tɔɔlo.

² Hai, Iso ke ɛkraɛɛ na í nu ma kusɛlɛmɔtɔ.
Taa kisi ma wiɛnɔ ke nuw.

³ Nu ma tɔm na í cɔ-m,
nɔɔsɛ pɛna-m na má cɔki yem na má huyutiɔi lotu.

⁴ Mpi tɔ, ma kolontunaa nyaasayi-m ké,
na asayaa náa ɛmakɛlayi-m na pá mɛlɔɔna
ma nyɔɔ taa ké wahala na pá we ma waali na páána.

⁵ Ma laɛle wakɛla sɔsɔm ké,
na sɛm sɔɔntu pu-m.

⁶ Sɔɔntu sɔsɔntu kra-m ké,
na má seliyi.

⁷ Ma nyulaya isu ye maa wɛna keɛɛ isu alukuku,
maa kula hɔntu na má hɛsɛ.

⁸ Maa sewa na má polo poolɔɔ
na má caya timpɔi nɔɔlo fei tɔ.

9 Maa sewa ləŋ ke kacuculaŋa
na heelim səsəəm na má cəsü.

10 Taca, líyítí ma kolontunaa, pá taa nuna təma.

Mpi tə, mvsəŋ na ıyoosile tike ke ma naaku ıcate taa.

11 Yooü cəkəna tə koloosi ke ilim na ahoü.

Kəpəntəŋ na acilayatu suna tə taa.

12 Yvüküle we tə taa ké.

Pəyele ŋmüləm na tsvəv náa laŋəŋi.

13 Ye pu ké kolontu tvəkəna-m pə taa la-m pulv.

Yaa ye ma pata ka kulayana ma tə maa ŋməla-i.

14 Ama ma na wei tə kaawa na ma tvəvna-i təvə,
ı ké ma taapalv na ma ceu ké.

15 Ma na-i tu we təma na leleŋ ké,
na tá na samaa tə puki Iso təsele taa.

16 Səm í tuti ma kolontunaa,

na pá tii atətəle taa na pa ise.

Mpi tə, isayatu suna pa taa.

17 Iso ké maa wiina,

na inı ı ká waasəna-m.

18 Tanəŋ na ilim taa na taanaya ke ma wiiki

na í nuki ma nəvə.

19 Inı ı ká yana-m na í yele na má heesi.

Mpi tə, mpa pa kuləŋi ma tə tə pa we payale ké.

20 Iso wei inı ı ká wulav ke too tam tə tə,

í nu na í pasa-we.

Yəlaa mpé paa layasəŋi,

pəcə paa nyəŋna Iso.

21 I tv ı taapalaa mpa í na-we pa we leleŋ təvə niŋ.

Na í wakəli nəvə ŋka ı ka pəelaa tə.

22 I nəvə na leleŋ ké isı tuŋ na ı taa na kəkə,

na ı faacinaa tewa, ılena ı taa na sapəlası.

23 Pəti nyá nəvəsəe tənaya Taca niŋ taa, na í paasəna-ŋ.

I yeki sı sıyisulu í cəŋli.

24 Ama Iso n ká yele na yəlaa mpə

pa tii pəlaav tapvəv tē.

Yvükvəlaa na ŋmülaa ná kaa haŋa

pa pusi hekv na pəcə pá sı.

Ama nyaya ma pəta ma ti.

56

Kvnyəntəvəlv pəta ı təŋi Iso

¹ Tafiiti yontu nti tə we yonyoolaa

nyəvə tv yontunaa taa təvəlv.

Yontu ntəŋi pa yookina alukuku wei ı we

pooluŋ tuŋ səsəŋ tə tə ı luŋu.

Tə taa ké Tafiiti keesəŋi isəna Filiisi nyáma

səŋsa-i Katı tə pə təm.

Yontu ntəvəle sı:

² Hai, Iso nyəni ma pətətəle, pa huluŋu-m ké.

Kvyeŋ təna pa yookina-m ké, na pá caaləŋi-m.

³ Kvyeŋ tənaya ma kolontunaa we ma waalı.

Pa we payale ké, na pá yookina-m.

⁴ Ye kvyakv ŋku səvəntv í kpa-m,

nyaya ma tvŋi naanı.

5 Ma saŋ Iso ké i tòm kuyogotutu tɔɔ,
na ma tu-i naani na sɔyɔnto fei.
Pepeye yulo pəsəyi na í la-m?

6 Paa kuyaku ŋkuyu pa tɔyɔ-m konyɔŋ,
na pá huuki ma tɔɔ ké isayato.

7 Pa lapa nɔyɔ kolɔmaga si pa ceŋəyi-m na pá naasəyi-m
na pá huliyi ma ikpate ke paa timpri ma puki tɔ.
Mpi tɔ, pa caa ma weesuyu ləsvyɔ tɔ.

8 Pa kaa pəsi pa fitina isayato nti pa laki tɔ.
Hai, Iso, peti yəlaa mpeye ate na páná.

9 N tema ma təkpaalətu mpaav ke cekənav
suu ma isəlvɔm ke nyá tənvyɔ huluɔyɔ taa.
Nmāa pə tɔm ke nyá takəlaya taa.

10 Ye ma mapa kapuka na nyá tɔɔ,
ma kolontunaa ná mələyana pa waali ké,
ma nyəma si Iso nyá, n we ma tɔɔ.

11 Ma saŋ Iso ké i tòm kuyogotutu tɔɔ.
Ma sama Tacaa ke i tɔm tɔɔ.

12 Inəyi ma laki naani, māa nyarŋa pəlv.
Pepeye yəlaa pəsəyi na pá la-m?

13 Hai, Iso pə wee si má la isu ma siw nɔyɔ tɔ,
de nyana təmlə kətaya ke māa la-ŋ.

14 Mpi tɔ, n waasa-m səm taa ké,
si ma tɔ nyá isentaa ke weesuyu nyəma nyaaləm taa.

57

*Tafiti sələməyi isətaa Iso səsɔ
(Kvkalətu 8-12: Yontu 108:2-6)*

1 Tafiti yontu nti tə we yonyoolaa nyvɔyɔ tu
yontunaa taa na pá yaaki-ti si:

Taa kv təyɔlv.

Tə taa ké Tafiti keesəyi isəna i sewa Sayuli na í
ŋməli kvkpaŋvɔyɔ puvɔyɔ taa tɔ pə tɔm.

Yontu ntəyale si:

2 Hai, Iso nyənı ma pətətəle yoo,
nyənı ma pətətəle.
Mpi tɔ, nyá kin ke ma pəkəyi ma təcəsəle.

Maa ŋməli təna, na n kenti ma tɔɔ,
haləna wahalanaa pane pá te.

3 Isətaa Iso səsɔ ke ma yaaki.
Im i lapəna-m pə təna.

4 I ká waasi-m na hatoo isətaa,
na í liyiti wei i tu ma waali tɔ,
na í la-m i kvpantv.

5 Mpa pa heku ma wee tɔ
pa təkı yəlaa ké isu təyɔlası.
Pa kela seŋtaa ké isu ŋmantaasi na nyəma,
na pa nsəmlə na ləŋ isu layate.

6 Hai Iso, nyá səsəntv í kəli isətənvɔyɔ ke kolvɔv,
na nyá teu na tetv təna tɔɔ.

7 Paa hula puvɔyɔ ke ma mpaav taa ké,
na kv lumsu-m.
Ulena pá nyı-m katəka.
Ama kolvmaa mpe pa hotina ka taa.

8 Hai Iso, ma nyɔv tɔŋ,
maa sa-ŋ na má puyvli-ŋ.

⁹ Ma læsaɣa, fe,
ma cæmɔyɔ na ma saŋku í fe,
maa fe na pécɔ pɔ nyaadi.

¹⁰ Tacaa maa sa-ŋ yɛlaa taa,
na má pɔyɔli-ŋ piitimnaa taa.

¹¹ Mpi tɔ, nyá kɔpantɔ sɔsɔntɔ tapa isɔtɔnɔyɔ ké,
na nyá teu náá tɛɛ isɔŋmuntɔ tɔɔ.

¹² Hai Iso, kpaasi nyá tɛyɔ isɔtɔnɔyɔ tɔɔ,
na nyá teeli na tetɔ tɛna taa.

58

Isɔ we tetɔ tɔɔ na í huɔkɛna

¹ Tafiiiti yontu nti tɔ we yonyoolaa nyɔyɔ tɔ
yontunaa taa na pá yaaki-ti si:
Taa ku tɔyɔɔ.

² Yɛlaa mɛ sum taa ké í ká huɔlɛna tampana na?
Mɔyɔyɔ í tɛŋɛyɔ siyisuyɔ na í huɔkɛna?

³ Tɛfaa kɛ í lakɛna isayɔtɔ kɛ tetɔ tɔɔ,
na í laki mɔsɔyɔ.

⁴ Hatoo asayaa hɔɔv tɛɛ ké pa wakɛlaa,
na pɔpɔtɔnaa náá leki na pécɔ
pa luki pa toona lotu taa.

⁵ Pa we sɔtɔ ké isɔ tɔmaa,
yaa isɔ paasɛle ntam wei í tɛkɛyɔ ŋkraŋŋ tɔ.

⁶ Isɔ paasɛle nte ti nuuki tɔv yontu tɔ,
paa tɔwaa taa aka.

⁷ Hai, Iso holi pa kela kɛ pa nɔɔsi taa,
Tacaa yɛki tɔyɔlasɔ tamasi.

⁸ Pá mɔki yem isɔ lɔm kpeŋyɔyɔ tɔ.
Ye pa tɔ nɔyɔlɔyɔ nyɛmá, á pɛsi kpeɛɛ.

⁹ Pá si na pá yɔɔli yem isɔ atantaalɔ.
Na pá weɛ isɔ pɛ huɔlɛsɔyɔ pɛyayaa,
na ká tá keesi ilim tɔ.

¹⁰ Pa sɔwá tɔŋ kaa la hɔtɔ,
na pécɔ Iso kpeɛsi-í isɔ kacuculayaa,
paa a wɔlaa yaa á na a lɔm, pɛ ta ku pɔlɔ.

¹¹ Yɔlɔpɔŋ laŋle ká huɔlɔmɔ
waatu wei Iso ká læɛti asayaa tɔ
inɔ í ká tɔ pa calɛm taa.

¹² Waatu inɛyɔ yɛlaa tɛna ká tɔ si:
Yɛlaa kɔpama wɛna pa kasɛyayaa,
Iso we atɛ na í huɔkɛna.

59

Isɔ waasi-m mpa paa caaki-m tɔ pa niŋ taa

¹ Tafiiiti yontu nti tɔ we yonyoolaa nyɔyɔ tɔ
yontunaa taa na pá yaaki-ti si:
Taa ku tɔyɔɔ.

Tɔ taa ké Tafiiiti kɛɛsɛyɔ isɛna Sayuli tilaa si
pá feŋ í tɛyayaa na pá ku-í tɔ.
Yontu ntɛyɛle si:

² Ma Iso waasi-m ma kolontunaa niŋ taa,
kenti ma tɔɔ ké mpa paa caa-m tɔ pa tɔɔ.

³ Waasi-m mpa pa pɛɛkɛyɛna-m isayɔtɔ tɔ pa niŋ taa,
ya-m yɔlɔkɔlaa mpe pa nɔyɔ taa.

⁴ AsaƷaa mpeƷele na p ceƷeƷi-m,
 yulokulaa mpe pa caa pa tii ma t k.
 Taca aƷi ma ta la isayatu nateli,
 peƷele ma ta seki ma kulape.
⁵ Paa na ma ta la pul t,
 pa kpaƷeƷi sewa na p taƷane pa ti.

Hai, Iso fe na  k ma kin na  n.
⁶ Taca aƷe na isataa p t,
 IseƷeli Iso ny,
 kul na  waasi-m mpa pa ta nyi-Ʒ t pa niƷ taa,
 kisina waali lulaa mpeƷe ny kupantu.

⁷ Paa taanaya ƷkaƷa pa kƷ
 isi hasi tintiyile.
 Pa casƷi kapusi na p ckna icate.

⁸ Isayatu suna pa nsi taa tpam,
 na pa kuyƷtt w isi laƷalee.
 Pa tƷ si awe k nuna pa tm?

⁹ Ama Taca ny wonƷiƷi-weƷe,
 na  paakna mpa pa ta nyi-Ʒ t pa tna.

¹⁰ Paa pa tƷ k we isi cne na l,
 Iso nyayale ma kentulu.

¹¹ Ma Iso kupaƷ n k k ma cl,
 na  hul-m ma kolontunaa na p wakla-we.

¹² Taa ku-we lƷ,
 na p k na ma ylaa s ny tƷ t.
 Ama ciƷiti-we na tƷ ilena  pti-we.
 Taca, nyayale t kkentuyi.

¹³ P kula pa nƷ t te, pa waklna-Ʒ k.
 Pa maƷamaƷa pa kalampaaƷi katka i kpa-we.
 Mpi t, kutuy na kaloolaya tike ke pa laki.

¹⁴ KƷiisi-we na pn na p taa tasa-weƷe nau.
 Ile antulinya tna k nyi si
 Iso Ss w IseƷeli taa.

¹⁵ Paa taanaya ƷkaƷa pa kƷ isi hasi tintiyile.
 Pa casƷi kapusi na p ckna icate.

¹⁶ Na p peƷeƷi paa timpƷi tƷonaya.
 Pu taki-weƷe teu ilena p suu mla.

¹⁷ Maa sa ny tƷ k,
 na ma kpaali ny kupantu ke tanaƷ te.
 Mpi t, n ke-m tcsle tƷ nynte k
 na ma kentulu ke laƷwaklle waatu.

¹⁸ Maa sa ma kentulu nyay.
 Hai, Iso nyayale ma tcsle,
 ma Iso ny kupantu w sƷontu.

60

*Iso nuki i ylaa mpa p klaa t pa wula
 (Kvkalt 7-14: Yontu 108:7-14)*

¹ TafiiƷi yontu nti i yoona
 saƷku si i seƷeƷeƷana tƷl.

² T taa k TafiiƷi keesƷi isna i yoona
 Silii nyma mpa paa w Mesopotami
 na Sopa p tetu taa t.

Pa mlaya kƷente ilena Sowap n ku Itm tetu
 yoolaa ke iyisi naanwa na naaleƷe (12.000) tm tteƷe taa.
 Yontu ntyale si:

³ Hai, Iso, nyá lona-tu na tó yá yem yem.

Heesi nyá pááná na n̄ m̄n̄na-tu.

⁴ N ciyita tetu na tó yá p̄ȳolee,
nyala-ye, t̄f̄o t̄o t̄n̄na seluyu ké.

⁵ N mayasa nyá ȳalaa tá na ton̄,
na n̄ caali-tu na tó nȳo solum k̄ok̄ok̄om.

⁶ N hula nyá k̄upama ke yaasi wei pá nawa,
ile pa se kolontu nyamá kut̄t̄ona t̄o.

⁷ Hai, c̄o-tu na n̄ k̄o tá waas̄ȳu,

ilena n̄ yá nyá kus̄ollaa tá, na nyá ton̄.

⁸ Iso ȳȳota i t̄seele nan̄ nyante taa si:

Maa t̄ȳona akaitu.

Maa tala Sikem icate,

na má faȳa Suk̄oti tetek̄ale ke h̄ȳol̄n̄.

⁹ Má t̄anna Kalaati na Manasee.

If̄alayim kele ma youu kahuka.

Yuta kele ma kawulaya k̄p̄at̄ȳu.

¹⁰ Mowapu kele tiyaya n̄ka ka taa ma s̄o lum t̄o.

Maa l̄asi It̄om t̄o ké aseeta

na p̄ h̄uli si má t̄anna-i.

Maa yaya youu kakiisasi ke Filiisi nyáma t̄o.

¹¹ Awe ká pona-m It̄om na í cele-m

pa kolun̄a icate?

¹² Ye p̄e taya Iso nyá, awe?

P̄eyele nyá l̄o-tu, n̄ fei tá yoolaa waali.

¹³ K̄o n̄ s̄ana-t̄ȳu tá kolontu t̄om taa.

Mpi t̄o, ȳalaa waas̄ȳu ké heelim ke yem ké.

¹⁴ Ye Iso n̄ we tá waali t̄o laki akanaa ké.

Nyaa nan̄t̄ona tá kolontunaa.

61

Ma s̄ola nyá t̄ȳaya taa cayale ke tam t̄o

¹ Tafiiti yontu nti t̄o we yonyoolaa nȳȳu t̄o
yontunaa taa na pá yooki-ti na san̄ku t̄ȳol̄o.

² Hai, Iso nu ma wula,

na n̄ ké n̄k̄pan̄n̄ na ma kus̄alam̄to.

³ Ye p̄e k̄oma na má kp̄isi,

pa ma we tetu t̄anaya,

isu ma yaa-n̄ si n̄ waasi-m.

Pona-m t̄ac̄as̄ale nte ma kaa p̄asi na má tala t̄o.

⁴ Mpi t̄o, nyayale ma kentulu,

na ma kolun̄a icate ke kolontu kin̄.

⁵ Nyá t̄eȳe ma caa cayau ke tam t̄o,

na má c̄as̄i nyá t̄e.

⁶ Mpi t̄o, hai, Iso nyá nuk̄ana ma koolee

na n̄ haaki-m mpa pa nyan̄na-n̄ t̄o pa kpancoou.

⁷ K̄paasi wulau wees̄ȳu na iso,

na í p̄usi tayali na p̄e polo l̄ul̄n̄ loosi loosi.

⁸ I wee kawulaya kumte t̄o ké tam t̄o,

na nyá k̄upanto waas̄ȳi-i.

⁹ Ile maa p̄ȳȳi nyá h̄ete ke tam.

Na má lá isu maa suw n̄ȳo t̄ȳo paa kuyaku n̄ku.

62

Ma wee Iso k̄n̄k̄n̄ taa t̄p̄amm

¹ Tafiiti yontu nti t̄o we yonyoolaa nȳȳu t̄o

yontunaa taa isu Yetutunj keesoyu tɔyɔɔ.

² Iso ké ma peta ma ti.
Imi i kinj ke ma nyoyu yapu lukana.
³ Inəyale ma kɔkpaɔnyu na má tɔyɔ-i kɔɔɔyɔ
ma nyoyu yapu nté, na ma kolunja ɔcate.
Pɔɔɔpu u ceɲlɔyɔ-m i kinj.

⁴ Pəlee ké mə tana í ká yele kɔɔntoyu
na í huliyi yobɔ si í kɔyɔ-i?
Isu kolunja weeloyu tɔ,
yaa kalaa wei i seliyi tɔ?
⁵ I kɔɔnta nɔyɔ si í tusi-i i tacaɣale səsɔɔle taa.

Pəpətu we-meɣe teu ké,
mə nɔɔsi ke í kooliyina kɔpantu
na mə lotu taa na mpusi.
⁶ Iso kinj tike ke maa pɛeki heesoyu.
Mpi tɔ, mi i yekina na má teelɔyɔ.
⁷ Inəyale ma kɔkpaɔnyu na má tɔyɔ-i kɔɔɔyɔ.

Ma nyoyu yapu nté,
na ma kolunja ɔcate.
Pɔɔɔpu u ceɲlɔyɔ-m i kinj.
⁸ Iso yakana ma nyoyu na í tɔyɔ-m teeli.
Imi i kentiɣina ma tɔɔ na toɲ,
Iso kele ma kɔɔɔyɔ tətɔle.
⁹ Hai, yəlaa me, í peti-i mə tɔyɔ paa waatu wei,
na í tɔɔ-i mə lotu,
Iso kele tá kɔɔɔyɔ tətɔle.

¹⁰ Tampana tɔɔ,
yəlaa tɔm cekənav we kate ké,
pa we ké isu ɔleeməɲ.
Pa tana pa fei yunj ke sanəya tɔɔ.

¹¹ I taa ha mə tɔyɔ mɔsɔɲ taa,
i taa teeli wenav mpi pa leekana toma tɔ.
Paa wenav hukiyi, i taa cela-wəyɔ mə ti.

¹² Iso yɔyɔtaa na í leli na má nu si,
inəyale toma tɔ.

¹³ Tacaɔ nyá tike nté kɔpən
na í felɔyɔ paa wei isu i lapa tɔ.

63

Iso kɔpantu kala weesuyu ke teu

¹ Tafiiti yontu nti tə we yonyoolaa
nyoyu tɔ yontunaa taa tɔ.
Tə taa ké Tafiiti keesa i caɣale tɔm ke Yuta wulav tetu taa.

² Hai, Iso, nyayale ma Iso,
ma pɛekəyɔ-i ké,
ma ləsaɣa nyɔlɔyɔ-i ké,
na má teɲ taasi ke nyá tɔɔ ké wɔlaya
tetu nti tə taa lom fei tɔ.

³ Nyá tɔyɔɣa taa ké ma nyəna-i teu
na má ná nyá toɲ na nyá teeli.
⁴ Mpi tɔ, nyá kɔpantu kala weesuyu ke teu.
Maa kpaali nyá samtu.

⁵ Nyayə maa seɛ ma weesuyu tana,
na má sələməɣəna nyá hətɛ.
⁶ Maa haɣa ké isu ma tɔyɔ nim tɔyɔnaya kɔpənka.
Ulena má yoo-i yontu na laɲhɔlɔmle.

⁷ Ye ma hantaa, ma tɔɔsɛyi nyá tɔm ké,
na ma mayasɛyi-tɛyi ma taa ké ahoɔ tɛna.

⁸ Nyagale ma waasɔlv, ma lahje heena
nyá keŋ isotom taa caɣale.

⁹ Ma tamsɛna-ŋ ké na luɣu kolomɔyɔ,
nyá ton waasɛyɛna-m.

¹⁰ Mpa pa lukɪ ma weesuyɪ lɛsuyɔ tɔ,
pá wakɛli-weye lɛŋ na pá susi-weye tɛtu lumanj taa.

¹¹ Pá ku-weye isayakuyɔ na pá waasi taale hasi.

¹² Ilena wulav náa yɔɔlɛyɛna Iso.
Wei i ka tuuna Iso hɛte tɔ pɔntu ká samɪ-ɪ ké.
Mpi tɔ, pu tɛki pɔpɔtɔnaa nɔɔsi.

64

Iso kɛla nsɛma asayɛɛ

¹ Tafiiiti yontu nti tɔ we yonyoolaa
nyuyɔ tɔ yontunaa taa tɔyɔlv.

² Hai, Iso nu ma nɔyɔ ke waatu wei ma mɔlɛyi tɔ.
Kenti-m kolontu wei i nyaaɛyi-m tɔ.

³ Fiti-m isayatu nti asayaa taɣana ma tɔɔ tɔ,
na ní hatɛlɛna-m nti yɛlaa wakɛllaa mayasɛyi ma tɔɔ tɔ.

⁴ Pa nɔɔsi na lɔŋ ké isɪ layate nte pa salaa tɔ,
na pa tɔm isayatu wɪki isɪ nyɛmá.

⁵ Yɛlaa kɔpama ke pa tɔɔki pa nyɛmá ke mukayɛ.
Paa heeliyi-we na páɔɔ pá tɔ-we,
páɔɔ sɔyɔntɔ fei-we.

⁶ Pa kaasɛyi pa tɛyi pa isayatu tɛmlɛ taa ké,
na pá mayasɛyi isɛna paa nyɪ pa katɔsi tɔ,
na pá tɔŋ si nɔyɔlv kaa na-sɪ.

⁷ Isayatu ke pa mayasɛyi.
Na pá tɔŋ si tá sɔɔlv puwa.
Tɔ tɔwa mpi tu la tɔ pɔ pɛle.
Yɔlv lotu we lumanj ké.

⁸ Ilena Iso náa tɔ-weye nyɛmá,
na i yaga-weye kɔakɔpaa.

⁹ Pa kuyɔyɔtɔtɔ huna-we,
pa tɛna mpa pa naaki-we tɔ
pa kɔɛɛtɛyi nyɔɔŋ.

¹⁰ Sɔyɔntɔ kɔpɛ yɛlaa tɛna
na pá kɔpɛlɛyi mpi Iso lakɪ tɔ,
na pá ɛɛkɛyɛna i kolapɛle hɔwɛɛ.

¹¹ Siyisilu i yɔɔlɛna Tacaa na i tuyɪ-ɪ kɔpɔlv.
Pa tɛna mpa pa tɔŋyɪ tampana tɔ pá sa pa ti.

65

Iso mɔnaa si pá samɪ-ɪ

¹ Tafiiiti yontu nti tɔ we yonyoolaa
nyuyɔ tɔ yontunaa taa tɔyɔlv.

² Hai, Iso, tu sa-ŋ Siyɔŋ taa ké na naani,
na tɛ lá isɪ tɔ suw tá nɔɔsi tɔ.

³ Nyá nukɛna sɛlɛmɛŋ.
Nyá ɔɔlɔyɔ yɛlaa tɛna ká kɔɔ.

⁴ Tá kawalaya tɛɛ-tuyɔ tonj ké.
Ama nyaa husɛna-ke.

⁵ Lelenj nulo nté wei n lɛsaa na ní yaa
si i caɣa nyá tɔyaga taa ké nyá isɛntaa tɔ.

Tu tɔɔɔ nyá tɔyɔɔa nɔnɔ nyɛnka taa kɔpantu na tɛ haɔa.

⁶ Tá nyɔɔy yátu Iɔ nyá kɔpantu tɔɔ ké
n nuki tá kɔsɛlɛmɔtu,
na í laki-tɔyɔ kɔkɔlɔ nyɛmnaa.
Nyɔɔa tɛtu na lɔm pɛ tɛnasɔ yɛlaa tɛɛlɔyɛ.

⁷ Iɔ nyá suna pɔɔn na nyá tɔn,

na í suu nyá tɔyɛ toma.

⁸ Na í hɛɛsɔyɛ tɛnku na ɪ hɔla pa kɔkɔtɛ,
na yɛlaa nyɛntɛ tɔtɔ.

⁹ Antulinya tɛnasɔ tɔɔ nyɛma ná
nyá kɔkɔlɔ nyɛm na pá nɔyɛsɔyɛ,
na lanɔhɔlɔmɛ náá kɔyɛ ilim
tɔtɔlɛ na pɛ tɛlɔlɛ nyɛma.

¹⁰ N paasɛna tɛtu na í yeɛ na tɛv nu-tɔyɛ sɔsɔm,
na í kaa-tɔyɛ kɔpantu na lɔm su Iɔ lɔɔn.

Na í yeɛ na tɛtu wɛɛ mɔsɔn

ke teu na tɔyɔnɔyɔ náá laki.

¹¹ N yɔyɔlɔyɛ lɔm ke awasa na í yɔkɔyɛ tampɔyɔ,

n yeɛi na tɛv nu na pɛ hɔv,

na í kooli kɔpantu ke pɛ mɛhoo.

¹² N kɔsɔyɛ pɛnɔyɔ nyɔɔy na nyá kɔpantu,

na kɔpantu kɔpɛn nyá mpaav taa.

¹³ Tɛv nuwa wɔlɔyɔ tɛtu,

na pulasɔ lanɔ náá hɔlɔmɪ.

¹⁴ Kalɔkɔn waasa tɔtɔyɔlɛ,

na kɔtɔyɔv náá nyala tɛtɛka taa.

Lanɔhɔlɔmɛ kakiisasɔ na yontu nuki.

66

Waasɔlv Iɔ samtv

¹ Yontu nti tɛ wɛ yonyoolaa nyɔɔy tu
yontunaa taa tɔyɔlɔ.

Atɛ yɛlaa mé,

mɛ tɛna í wiliti Iɔ na lanɔhɔlɔmɛ.

² I yoo ɪ hɛtɛ samtv yontu,

na í tɔ-ɪ teeli na mé samtv.

³ I heeli Iɔ sɪ:

Nyá tɛma ke sɔsɔɔna.

Kolontunaa naaki nyá tɔn sɔsɔɔn,

ɪɛna pá yeɛi kalampaani.

⁴ Tɛtu yɛlaa tɛna hɛnta nyá nɔɔhɛɛ tɛɛ ké,

na pá yooki lanɔhɔlɔmɛ yontu na pá san nyá hɛtɛ.

⁵ I kɔɔ na í ná Iɔ tɛma,

ɪ lakasɔ ke sɔsɔɔnsɔ ké.

Yɛlaa tɔyɔ ɪ laki-sɪ.

⁶ Iɔ yɛlaa na tɛnku lɔm nyɔɔ,

na pɛ yeɛlɛ tɛtu pɔyɔlɔyɔ na yɛlaa tɔ nɔɔhɛɛ.

Tɛnɔyɔ tá lanɔ hɛɛna-ɪ.

⁷ Iɔ toma ke ɪ nɔmakɔlɔna tam tɔɔ.

Na í fɛnɔyɛ piitimnaa na ɪ ɪsɛ

sɪ tɔɔ kɔllaa í taa taa ɪ tɔɔ ké kɔlɔyɔ.

⁸ Yɛlaa mé í sa tá Iɔ,

í samɪ-ɪ na mé nɔɔsɔ nu.

⁹ Iɔ haana-tɔyɔ weesɔyɔ,

na í kɛntɔyɛ tá tɔɔ sɪ pɛ taa ɔɔ-tɔ.

¹⁰ Hai, Iɔ, nyá mayasɛna-tɔ na í tayani-tɔ,

isu pa wəkoyu lixitee nyəgəlyu sɪ kɔ tɛ tɔ.

¹¹ Iso n yelaa na wahala mayana-tv,
na n̄ yele na laɲwakəlle kəli-tv.

¹² Iso yelaa na yəlaa tɔyɔ tá tɔɔ,
tə tɔma kəkɔ na lɔm pə taa.

lɛna Iso n̄ ləsi-tv na n̄ tana-tuyv tɔpante taa.

¹³ Maa sɔuna nyá tɔyaya ke kotasɪ
nsi kəkɔ lusa sɪ tɛna tɔ,

na má lá nɔɔsɪ nsi maa sɪ-ɲ tɔ.

¹⁴ Nsi maa kula nɔyɔ ke ma wahala waatv na má su tɔ.

¹⁵ Maa la-ɲ kataya ŋka kəkɔ lusa
ka tɛna tɔyɔ heeɲ nim nyəɲ,

na ɪwaɔɲ,

na latəɛnɔa na pəɲtɔlvɲ.

¹⁶ Mə tɛna mpa me í nyaɲna Tacaa tɔ,

í kɔɔ na má keɛsɪ-mɛyɛ mpi Iso lapa-m tɔ.

¹⁷ Ma mpa kapuka na Iso tɔɔ na ma nɔyɔ,
na má samɪ-ɪ na ma nsəmle.

¹⁸ Ye ma taa ka we ɪsayaɔv

Iso taa nuɲa-m.

¹⁹ Ama Iso nuwa ma nɔyɔ

na í ké ŋkpaɲɲ na í nu ma wiinaɔ.

²⁰ Iso kele sɔsɔ,

ɪ ta lɔ ma səlɔmuyv,

pəyele ɪ ta pɛ-m kɔpantv.

67

Yəlaa tɛna í sa Iso

¹ Yontu nti tɔ we yonyoolaa nyuyv tv
yontunaa taa na pá yookina saɲkɔ tɔyɔlv.

² Hai, Iso nyəni tá pətɔtɔle na n̄ kooli-tuyv kɔpantv,
nyá ɪsentaa teu í ná tá tɔɔ.

³ lɛna pá nyɪ nyá mpaɔɲ ke tɛtv taa,
na pá hɔli nyá nyuyv yavv tɔm ke piitimnaa tɛna.

⁴ Hai, Iso, yəlaa í sa-ɲ,

pa tɛna pá tv-ɲ teeli.

⁵ Piitimnaa laɲa í hɔlvɔmɪ na pá ŋmaali.

Mpi tɔ, siyisuyv ke n̄ tɔɲɔɲ na n̄ hɔvkəna yəlaa,

na n̄ tiikiyi piitimnaa ke tɛtv taa.

⁶ Hai, Iso, yəlaa í sa-ɲ,

pa tɛna pá tv-ɲ teeli.

⁷ Tɛtv lɔla tɔ kɔlvɔm.

Ta Iso kooliyi-tuyv kɔpantv ké.

⁸ Iso kooliyi-tuyv kɔpantv,

na antulinya tɛnasɪ tɛna yəlaa nyaɲna-ɲ.

68

Iso akatv yontu

¹ Tafiiti yontu nti tɔ we yonyoolaa
nyuyv tv yontunaa taa tɔyɔlv.

² Iso kɔli na nyá kolontunaa ya yem.

Mpa paa caaki-ɲ tɔ, pá se nyá ɪsentaa.

³ Yele na asayaa mpe pá saali yem ke

Iso ɪsentaa, ɪsu nyɔɔsɪ saluyv tɔ,

yaa ɪsu keetu hookuyv kəkɔ taa tɔ.

⁴ lɛna siyisilaa laɲa náa hɔlvɔmɪ na pá ŋmaali.

5 I yoo Iso ké yontu na í sa í hâte,
í hee-í mpaau, un í fayana tete ka taa na í kòh.
I hâte nté Tacaá, í yòòlú í isentaa.

6 Inàyalé suluwaa caa, na leelaa paasənlo.
M̀p̀p̀ỳỳ Iso we í tàcayale nan̄n̄ nyante taa tana.

7 I haaki katayalasi ke teesi,
na í yeki na saləkatonaa heesayi.
Asayaa tike ke í yeki wulaya taa.

8 Hai, Iso, waatu wei n lu nyá yalaa nayo tao to,
waatu wei n tee pa lolò ke wulaya tetu taa to,
9 tetu selaa ké, na isotonoyu pəsi lum.

Sinayi pyu sela Iseyeli Iso nyá, nyá isentaa.

10 Hai, Iso, n yelaa na ten kopanku nu,
na ní mən̄na nyá kpancoou ŋku ku tema to.

11 Hai, Iso, nyá yalaa lapa pa tàcayale ke tetu taa.
Lonte nteye n tayana wahala nyama ke nyá kopantu tao.

12 Tomoyu ke Tacaá yoyota.
Tom kopantu kontaa ná ké kpekale səsəle.

13 Kolontunaa awulaa kpekale tu casale.
Ilena alaa mpa pa we tayaya to pá tala wontu kukukuutu.

14 I ká hanti mə cacakəh̄ tee na í heesayi,
na liyitee waasa alukuku ken̄ tao,
na wula kopank̄ waasa í honto tao*fa*? a

15 Waatu wei Toma tana to yasa awulaa ke tetu taa to,
tetu hulmaa ke isu kponkpontu.

16 Hai, Pasan̄ pyu ké Iso nyənku ké,
na ku hela tom payale.

17 Pepe tao ké pyu kuheluyun laki isesemle,
ke ŋku Iso lasaa si í ka caya tam tao to?
Tanaya Tacaá ká caya haləna tanaya.

18 Iso wena yoo keekenaa ke iyisi iyisi ké,
Tacaá we pa heku, na Sinayi náá we Iso tasele taa.

19 N kpen̄na yalaa mpa pa kpawa to na ní kpaana,
yalaa ke pa lapa-ŋ kucəəu*fa*.
Tao kullaa mayama ká caya nyá kin. a

20 Tacaá kele səsə ke paa kuyaku ŋku,
un í paasəyənana to na í waasayi-tuyu
saa wei pa ŋmakələyi-to to.

21 Iso ké wei í waasayi-to tayo.
Tacaá Iso un í wenna toma si í fiti-tuyu səm taa.

22 Ama Tacaá ká yaki í kolontunaa nyəəh̄,
í ká yaku mpa pa we isayatu taa to pa nyompəyolasi.

23 Tacaá yoyota si: Maa lasi
na kolontunaa ke Pasan̄ pyu taa na má kəna.
Maa lasi-weye tenku lum tee na má kəna.

24 Na ní fel̄i pa caləm taa ké nəəhe,
na nyá hasi tayo-we.

25 Hai, ma Iso, ma wulav,
pa nawa nyá can̄a ke nyá tayaya taa.

26 Yonyoolaa nté nayo tao,
pa waaləyi wontu mataa,
heku taa ké aləpiya mpa pa makí akilimisi to.

27 I sa Iso ké təkotilena taa.

a 68:14 Loon̄a kane ka nuw we kate. Ile lelaa huoki si Iseyeli nyama de, alukuku kele Iseyeli na wola na liyitee nna a tee koko ke mp̄o to, a huləyi pa akatu. Wenaə ŋku yoolaa kuuki tayoole taa to. a 68:19 kucəəu: Lelaa ná huoki si pa hūwēe nté si pa ha Iso ké kucəəh̄. Loon̄a kane ka hūwēe we kate.

Iseγeli lɔlɔŋ nyáma me í sa Tacaa.
 28 Ma tənuyɔ Pɛncamɛɛ kpekale nté ma nɔyɔ tɔ,
 na pá kaasi Yuta na Sapulɔŋ na Nefətali pə awulumpiya.
 29 Ma Iso caa ké si í wɛɛ toŋ.
 Hai, Iso, sɔɔsi toŋ ke mpi n lapa-tɔ tɔ.
 30 Nyá tasele taa ké n wɛɛ,
 na n tɔki kawulaya ke Yosalem tɔɔ.
 Awulaa ká kɔna-ŋ kɔcɔŋ.
 31 Nyaaɔi Icipiti wei í ké səsəncaasi tɛɛ wontuyɔ tɔ.
 I wɛ ké isɔ latəcɛnaa kaləku na í ŋmakələyi yəlaa.
 I pasa i ti na í haaki-ŋ liyitee nyəγətɔ.
 32 Səsaa ká luna Icipiti na pá kɔɔ.
 Itiyopii nyáma ná kɔŋ na pá tekəyi Iso ké niŋ.
 33 Ate kawulasi me í yoo Iso ké yontu.
 I sa Tacaa.
 34 I yoo yontu ke wei i wɛ isəŋmɔntɔ
 tam tɔɔ nyəntɔ tɔɔ na í kɔŋ tɔ.
 I yəγətəγəna nté na toŋ.
 35 I nyi Tacaa toŋ.
 I səsəntɔ wɛ Iseγeli tɔɔ ké,
 na i toŋ wɛ isətaa.
 36 Hai, Iso, pa nyarŋna-ŋ nyá təyaya taa ké.
 Iseγeli nyáma Iso haaki i yəlaa ke toŋ na pəsuyɔ.
 Iso keke teeli tɔ.

69

Səɔlɔyɔ ŋku ma sɔəlana Iso tasele tɔ

¹ Tafiiiti yontu nti tə wɛ yonyoolaa nyuyɔ tɔ yontunaa taa na pa yookina cəmuyɔ*fa* təγələ. ^a

2 Hai, Iso, waasi-m,
 lum suna ma luyɔ tɛɛ ké.
 3 Pə tisa-m katantamaya taa ké, pi səŋəyi.
 Ma hota lum lumaŋ taa ké na pə hola tɛkəna-m.
 4 Ma kiisaa na ma luyɔ tɛɛ wɔli, na má ká.
 Ma teka ma Iso na ma isɛ caŋ a pəγɔlɔŋ taa.
 5 Mpa pa taa kpaana-m mɔsɔŋ tɔ pa kəla
 ma nyuyɔ taa nyɔɔsi ke payale.
 Mpa pa caa si má la yem tɔ pa ké toŋtɔnaa ké,
 ma kolontunaa mpe pa feina tampaŋa.
 Mpi ma ta kpaɔa tɔ mpəyi pə wɛɛ si má məŋna.
 6 Hai, Iso, n nyəmə má kumelɛntɔ,
 na ma kɔlapəle isayale fei-ŋ ŋmesaya.
 7 Ma tɔm í taa kpa mpa pa tɔ-ŋ naani təγɔ fɛɛle.
 Hai, Iseγeli nyáma Iso Tacaa,
 ma tɔm í taa liyiti mpa pa pɛkəyi-ŋ tɔ.
 8 Mpi tɔ, nyá tɔɔ ké pa tuuki-m,
 na fɛɛle wɛ ma isɛntaa.
 9 Ma pəsa isɔ mɔsɔl ke ma newaa,
 yaa kpaɔtɔ ke ma təyaya nyáma.
 10 Mpi tɔ, ma isəle sɛɛna nyá təyaya
 təmle ké isɔ yem na kpetɛ.
 Na nyá kɔtuyɔ pəsi ma nyəŋku.
 11 Ma isəlɔm lukiyi yem ké na má həkəyi nɔyɔ,
 paa na mpɔ kɔtuyɔ ke pə kɔŋna-m.
 12 Paa ma suu ləyaya wontu,
 ma pəsa wei pa tuliyi ntompɛe təγɔ.

^a 69:1 cəmuyɔ: Lelaa huuki si pa yoonə yontu luyɔ ŋku pa yaa si hetoyɔ tɔ.

13 Μα τὸμ κε πα γῶγῶτῶγι κυγεεη τaa,
na solonyɔɔlaa náá yookí-təgi yontu.

14 Hai, Taa, nyaga ma tekiyi ma sələmuyɔ taa,
hɔlɔ-m suulu na n̄ mɔ.

Cɔ-m nyá kɔpantu tɔɔ, na n̄ ya ma nyɔyɔ.

Mpi tɔ, nyá nyɔyɔ yapu we naani ké.

15 Kpɛɛ-m afala taa, á taa tasa-m lipu.

Ya-m lɔm lumaŋ sɔsɔŋ na ma kolontunaa

mpa paɔ caa-m tɔ pa niŋ taa.

16 Lɔm hola í taa teena-m,

páɔ luhəyaga í taa li-m.

Taa yele na pəlaav suli ma tɔɔ.

17 Taa, cɔ-m, mpi tɔ, nyá kɔpantu tɔɔwa sɔsɔm ké.

Kɛɛsi nyá ise na ma tɔɔ ké nyá suulu sɔsɔ tɔɔ.

18 Taa kisi nyənuyɔ na nyá təmle tɔ má ma tɔɔ.

Hai, cɔ-m lɔŋ, ma we laŋwakəlle taa ké.

19 Kpətəna-m, waasi-m,

ya-m ma kolontunaa tɔɔ.

20 N nyəma ma fɛɛle na isəna pə pasa-m tɔ.

N naaki ma kolontunaa tənaga.

21 Kutuyɔ wakəla ma laŋle ké na pá tɔ-m kutəŋ.

Ma taŋaa si pá nyəni ma pətətəle

yaa pá puyusi-m ma ta na.

22 Pa sitiŋi sətɔ ke ma tɔyɔnaga taa.

Na pá haaki-m lɔm konyəŋəm si má nyɔɔ na ma lɔkɔtɔ sí.

23 Pa acima na pa kətasi tɔyɔnaga í pəsi-weye

katəka ŋka kaa kpa-we tɔ.

24 Pa isɛntɔɔ í nyala təkpaŋ na pá taa tasa nau,

pa saləməyəna wahala ke tam.

25 Mɔ-we na nyá pááná sɔsɔna na a kəkɔ tala-we.

26 Pá kpiisi pa tɔcayale.

Nəyɔlɔ í taa weɛ pa tɛɛsi taa.

27 Wei í ŋkpaŋuyɔ n hɔma tɔyɔ mpe pa tɔ konyəŋ,

na pá γῶγῶτῶγι mpa Iso nyá n ka tɔwa konyəŋ tɔ pa wahala tɔm.

28 Lɛɛti-weye pa isayatu,

taa hɔli-weye nyá suulu.

29 Pá husi pa həla ke weesuyɔ takəlaya taa,

pá taa ŋmaa pa həla ke siyisilaa nyəna taa.

30 Ma ké konyəntɔ ké na má təkɔ wahala.

Hai, Iso nyá yapu ká kenti ma tɔɔ.

31 Hai, Iso, maa sa nyá həte na yontu,

na má puyɔli nyá sɔsɔəntɔ ke ma samtɔ taa.

32 Taa paɔ pə kəla-ŋ teu ke ma ha-ŋ nau,

yaa latəce alaafəya nyəŋ.

33 Mpa pa pasəyi pa ti tɔ,

paɔ ná ma yapu na pa laŋa hɔlɔmɔ.

Iso waasuyɔ pɛkəlaa mɛ,

mə weesuyɔ í tayali.

34 Mpi tɔ, Taa niki konyəntunaa nɔɔsi ké.

Í lakɔ awusa ke í yəlaa kɔpama mpa pa we saləka taa tɔ.

35 Isoɔta na atɛ í samɔ-i,

na tɛŋkuna na pə taa nyəmnnaa puyɔli-i.

36 Taa ka waasi Siyəŋ icatɛ,

na í tayani Yuta acalɛ ke ŋmau,

í yəlaa ká mɔ-ye na á pəsi pa nyəna.

37 A ka pəsi í təmle nyáma piya kpancoou,

na mpa pa sɔɔla í həte tɔ pa caya a taa.

70

Tacaa koo loŋ
(Yontu 40:14-18)

¹ Tafiiti yontu nti ta we yonyoolaa
nyuɔv tu yontunaa taa na pa tɔsɛyɛna Iso tɔ tɔyɔlɔ.

² Hai, Iso, koo na ni heti-m.
Tacaa koo loŋ na ni waasi-m.

³ Mpa pa caa ma sam to feele i pu-we na pe liyiti-we.
Mpa ni pa lanle heena ma konyɔŋ to
pa ka nyɔɔŋ na pa mɛŋna waali.

⁴ Mpa pa lakaya-m anyanƙa to
feele i pu-we na pa se.

⁵ Mpa pele pa peekayi Iso nya to,
pe cayana-we na pa lanja hulumi.
Na mpa pele pa soola nya nyuɔv yaru to,
pa yɔyɔtayi tam si Tacaa kele soso.

⁶ Ma ke konyɔntu ke na ma we ate.
Hai, ma Iso, koo ma waasɔv ke loŋ.
Nyayale ma waasɔv na ma hetɔv.
Tacaa taa leeli.

71

Tacaa, taa lo-m, nɔɔnɔ ma kpatɔlaa ke

¹ Tacaa, nyaya ma tɔyi kpɔlvɔv,
taa yele na ma lanle wakɔli.

² Waasi-m na ni ya-m nya siyisuyu tɔɔ,
ke nya ŋkpaŋvɔv na ma tɔɔ na ni sɛna-m.

³ Nyayale ma kɔkpaŋvɔv ŋku ma cɔsɛyɛna
na ma tɔyi kpɔlvɔv ke tam to.
Nyayale ma kɔkpaŋvɔv, na ma kolunja icate.

⁴ Ma Iso fiti-m isayav niŋ taa,
fiti-m wei u tɛŋayi tampana
na i ke nyamɛŋ to to i niŋ taa.

⁵ Tacaa Iso, nyaya ma teelayi,
nyaya ma peta ma tayi hatoo ma pɛcaatu.

⁶ Hatoo ma too lotu taa nyaya ma tekiyi,
nya lesɛna-m ma too taa,
nyaya ma saŋ tam.

⁷ Ma ke kɔkɔlɔ nyam ke yɔlaa payale ke.
Nyayale ma kpɔlvɔv tɔtɔle toŋ nyante.

⁸ Nyá samtu yontu tike i wee ma nɔyɔ taa.
Pe wee si ma yɔyɔtayi nya teeli tam ke paa ifemle nte.

⁹ Taa lo-m, nɔɔnɔ ma kpatɔlaa ke.
Waatu wei ma toma pasayi to taa lo-m.

¹⁰ Ma kolontunaa yɔyɔtayi ma tam ke.
Mpa pa ceŋayi ma weesuyu to pa laki tamaya saawala si:

¹¹ Iso lo-ŋ ke, tɔ tɛŋi-ŋ na tɔ kra-ŋ.
Ma feina nɔyɔlɔ si i leeki-m pa niŋ taa.

¹² Hai, Iso, taa hatɔlɛna-m.
Ma Iso koo loŋ na ni waasi-m.

¹³ Pa tana mpa pa suuki-m tam to,
pe liyiti-we na pa saali yem,
na feele tɔyɔ mpa pa caa ma lepu to.

¹⁴ Ie maa teelayi tam,
na ma saŋi-ŋ na ma lelayi.

¹⁵ Na ma nɔyɔ yɔyɔtayi nya siyisuyu
na nya nyuɔv yaru tam ke paa koyaku ŋku.
Mpi to, ma ta nyi pe tɛnasti.

¹⁶ Maa yɔyɔti nya tama sosoona tam Tacaa Iso,

na má tóosi nyá siyisuyu tike tòm.

¹⁷ Hai, Iso, hatoo ma pəcaatu ke n seyesa-m, haləna saŋa nyá teu tòm ke ma kpaaləyi.

¹⁸ Paa ma kpatəlaa təkun̄kunjku, ma Iso taa lə-m.

Ue maa kpaali kofalan̄ yəlaa ke nyá tòm na má heeli cele piya ke nyá toŋ tòm.

¹⁹ Hai, Iso, nyá siyisuyu fei tənaya.

Pəcə n lapa kəkələ nyəmnaa, nəyol̄u ta nəyəsəna-ŋ.

²⁰ N yelaa na tś ná wahalanaa na laŋwakəlle ke katatəlaɣa, n ká yele na má weena weesuyu, na n̄ ləsi-m puyə səsəw taa.

²¹ Tayan̄i ma nyuyə ke kusuyə, heesi ma laŋle.

²² Ue Iso maa sa-ŋ na cəmyuyə na má yoo nyá teu tòm ke yontu.

Na má tala lseyeli Nan̄ŋ to nyá na saŋku.

²³ Maa tala-ŋ na yontu, na má wiliti-ŋ na ma nəyə

si n yapa ma nyuyə.

²⁴ Ma nəyə ka yəyətəyi paa kuyaku ŋkuyə nyá siyisuyu tòm.

Mpa pa pəkəyi ma lepu tə feele pu-weye na pə liyiti-we.

72

Wulav təw sələmuyə

¹ Saləmən̄ŋ kuyman̄jmaatu.

Hai, Iso, ha wulav ke nyá hūle, na n̄ ha wulav pəyalə ke nyá tampana tənuyə ləmayasəle.

² Uena í tənəyi tampana na kusiyisim

na í hūkəna nyá yəlaa konyəntənaa.

³ Pəw̄ŋ na pulasi í kəna yəlaa ke heesuyə na tampana tənuyə.

⁴ Wulav í ha tampana ke yəlaa konyəntənaa

na í waasi wahala nyáma,

na í wakəli pa ŋmakəllaa.

⁵ Ue paa nyaŋna-ŋ, haləna kuyanjku ilim ká yele nyayav na isətu náá yele nav tə.

⁶ Wulav in̄i í ká wee ké isu teu ŋku ku nukuyə taale nte tə nyutu pa halaa tə.

Yaa isu teu səsəw nukuyə haləm tə.

⁷ Pu cayana siyisilaa ke kuyaku ŋku.

Na pá wee heesuyə səsəw̄ŋku taa, haləna kuyanjku isətu ka si tənaya tə.

⁸ I ká təyə kawulaya ke pə krayav ten̄ku na pá suna lelu tə, na pá kraya pəyə səsaya haləna antulinya tənaya tə.

⁹ I kolontunaa ká hənti-í ate na í patanaa mpe pá niisi m̄suyə.

¹⁰ Taasisi tetu na tetu nti ləm cənaa tə pə awulaa ka fei lampuunaa.

Sepa na Sapa pə nyáma náá lap̄i-í kucəw̄ŋ.

¹¹ Awulaa təna ká hənti-í ate, na piitimnaa təna náá laki-í təmle.

¹² Ulena iní i waasi konyönto wei i wiikina-i to
na wahala tǝǝlv wei i feina sǝnlv to.

¹³ Wulaw ká weena icam na konyöntǝǝlv
na mpa pa pasǝyi pa ti to pa pǝtǝtǝle,
na í yá pa weesin.

¹⁴ Wulaw ká ya pa weesin ke nmakǝlvv na mǝsvn nin taa.
Mpi to, pa ké-i pulv sǝsǝm ké.

¹⁵ Paa weena weesuvi na pá ha-i Sepa nyǝma wola.

Paa sǝlmǝyi lǝ ké i tǝo ké tam ké,
na pá kooliyi-i kopantv ke paa kǝyakv nku.

¹⁶ Tǝǝnǝya halǝm ka waasi tetv taa
na pá kpena pulasí nyǝn taa.

Na ka pee ciyitiyi isv Lipan tuj sǝsǝn,
na yǝlaa huki acalǝe taa isv nyutv ke tawv taa.

¹⁷ Wulaw hǝte ká wee tam tǝo ké,

halǝna kǝyanku ilim ka sv tǝnǝya to.

Na pá kooliyi tǝmǝya kopantv na pá yaakǝna i hǝte,
na piitimnaa yaaki-i lelen nvlv.

¹⁸ Tacaa lǝo, wei nyá n ké lseyeli nyǝma lǝo tǝǝle teeli tv,
nyá tike n lakǝna kǝkǝlv nyǝmnaa.

¹⁹ Nyá hǝte sǝsǝle nté teeli nyǝnte ke tam tǝo.

Nyá teu í waasi tetv tǝna taa.

lǝo í kǝna mpv, lǝo í kǝna mpv.

²⁰ Sese pǝyalv Tafiti sǝlmǝv tǝnǝya ntǝ.

TAKELAYÁ TOOSO NYEIKÁ

73

(Yontu 73-89)

Asayaa teu

¹ Asafi yontu nti tǝ we yonyoolaa
nyvsv tv yontunaa taa tǝǝlv.

lǝo tewa lseyeli nyǝma mpa pa lotv taa tewa tǝǝ.

² Paa na mpv pǝcǝv pǝ kaasaa sv pá co-m yaa pá tuu-m.

³ Mpi to, ma naaki asayaa heesǝyi, ulena
má laki-weye isesǝmle.

⁴ Mpi to, paa naaki wahala nǝǝlv halǝna pa sǝm,
na pá nukí pa nantv taa alaafǝya.

⁵ Paa naaki wahalanaa mpa lelǝa naaki to,
pǝyele piv makǝna-we isv yǝlaa lelǝa.

⁶ Kalampaaní wenna isv pa lulvsv,
na mǝsvn náa wee isv pa kacǝka wontvsv.

⁷ Pa cayana pa ti na pá toosiyi yǝlaa ke ise,
na pa lǝmǝyasǝe naaki kprakpaa.

⁸ Isayatu tǝm ke pa yǝǝtǝyi,
na pá wonjiyi lelǝa,

na pá hǝn pa ti na pá keeki tampana.

⁹ Pa kookí ké na pǝ takí isǝtǝnvsv,
na pá wakǝlyi tetv na pa nsǝmle.

¹⁰ Pǝ tǝo ké pa tǝna pa keesǝna pa tǝo,
na pá nyǝǝkí pa kǝyǝǝtv tv ke lum tǝle.

¹¹ Na pá tǝn sv isǝnǝya lǝo ká cekǝna-ti.
Isǝnǝya isǝtaa lǝo ká cekǝna-ti?

¹² Mpvsv asayaa wee,
pǝ cayana-weye tam ké,
na pá kaaki pa wenav.

¹³ Mpv to, yem tǝo kele ma tayana ma lotv taa,
na má sarj ma nin ke isayatu lapv tǝm taa.

14 Paa kuyaku njuyu pa maki-m,
na pá tuyu-m wahala ke paa tanaŋ ŋku.
15 Ye maa tama si ma yoyoti isu mpe,
halı ma luwa nyá piya piitim waalı.
16 Ma mayasaa si má huɔ pə tɔɔ na má cekəna.
Ama pə tanaya mpɔ pə kəla kate.
17 Halı kuyaku ŋku ma sɔɔ Isɔ təyaya taa
tɔɔ ma cekəna mpi pə tanja asayaa tɔ.
18 Mpaan wei ı taa pu tuu-we tɔɔ n suku-we
si pá hoti timpi pu wakəli-we tɔ.
19 İlena pá wakəli-weye tɔm kulom tɔɔ,
na pə kpiisi-we na pa tɔm teesəna sɔyontu.
20 Taca a, ye n kola pa tɔɔ ile pa muki
isu yulu feɲuyu na ı toosee saalı yem tɔ.
21 Waato wei ma taa ka we nyan
na ma lanje wakəli sɔsɔm tɔ.
22 Maa ké kumelen ké, ma taa cekəna pulɔpu.
Maa we teitei ké isu kpante ke nyá isentaa.
23 Paa na mpɔ ma na-ŋ ké tam ké,
n kra-m nyá nin ntəyən taa.
24 Nyá layatu tasuyu ke n ka tiikina-m.
Pə waalı n ka mu-m nyá teeli taa.
25 Aweye ma wena isɔtaa, ye pə taya nyá?
Nyá lakəna na má niuki lelen ke ate.
26 Paa ma nantu yaa ma nyamle kpisaa.
Isɔ kele ma nyəm na ma kpuluyu tətule ke tam tɔɔ.
27 Pa tana mpa pa hatəlanə-ŋ tɔ pa leki ké,
na n wakəlayi pa tana mpa paa nukəna-ŋ tɔ.
28 Ye ma, Isɔ kpətanaw wenna-m teu.
Taca Isɔ kin ke ma tuyi kpuluyu.
İlena má keesi ı tama tana.

74

Isɔ yaav ke isɔtaseele ncaale taa

1 Asafi yontu nti tə we yonyoolaa
nyuyu tu yontunaa taa tɔyɔɔ.

Hai, Isɔ, pepe tɔɔ ké n ləkı-tuyu tam tɔɔ?
Na n muyi pááná na nyá yəlaa ta?
2 Tɔɔsi nyá yəlaa mpa n hika too ləntaa
na n ya-we si pá pəsi nyá kpante tɔ pa tɔɔ.
Tɔɔsi Siyən puɔ ŋku ku tɔɔ n lapa nyá te tɔ ku tɔm.

3 Kɔɔ na n ná lona anı,
pə wakəlayi-ye ye tam ké.
Kolontu wakəla nyá təyaya taa.
4 Nyá kolontunaa kiisiyina nteye timpi n sulaya-tu tɔ,
haləna pá tu pa kuyusəm.
5 Pá na pa lawa ké na pa lon
isu taasi setəlaa ke hətuyu taa.
6 Na pá faki leesən na pá yəkəyi lelen.
7 Pa tu kəkə ke nyá taseele
na pá yəki na pá wakəli timpi nyá hətə wee tɔ.
8 Nti pa maki pa lanja taa tɔyole si,
pá wakəli-tuyu tɔm kulom tɔɔ.
Paa wə kəkə ke lona nna a taa
Isɔ na yəlaa pa suliyi tɔ.
9 Tu tasəyi nav ke mpi pə huləyi si Isɔ wee tɔ.
Isɔ kuyoyotutu teləsəlaa ná fei tɔtɔ.
Ta taa nɔyɔɔ ta nyi isəna pu taanı tɔ.

10 Hai, Iso Tacaa,
 pãlee ké kolontunaa ká heesi nyá hãte kutuɔɔ?
 Pãlee ké paa heesi-teye footuyu?
 11 Pepe tão ké n suma,
 na nn san nyá nin ntãɔɔn kusuyu si n ma?
 12 Hai, Iso, nyãɔale ma wulãu ke too lãntaa,
 nyá waasãɔna tetu taa.
 13 Nyá ton ke n fayana tenku
 na n yãki lom tee tumaa sãsaa nyãɔn.
 14 N yãka tum sãso Lefiyatan nyuɔu na n peti-
 wulãya tetu taa yãlaa si pá tãɔ.
 15 Nyá hulina lom seelaa na n hee lãɔn
 na n yele na pusi nsi su nyãki tã si lom nyão.
 16 Nyãɔale ilim taa na ahoɔ pã tu.
 Nyá lapãna ilim na isãtu.
 17 Nyá suna tetu toosi tãna
 na n lá wato waatu na yoluma.

18 Tacaa tãasi si kolontu kolãyi nyá tão,
 yãlaa kumelãmãɔn in i wonãyi-ɔn.
 19 Taa peti nyá yãlaa kũpama weesiɔn ke taale wontu.
 Taa são nyá kũnyãntunaa tão ké tam tão.
 20 Tãasi nyá nãɔ pãeluyu tão.
 Mpi tã, mũsũɔn nyãmnaa suna icate sãkpetãɔn taa.
 21 Taa yele na mpa pa ise pa tãki tã pá tãena lanwakãlle.
 Ama kũnyãntunaa na wahala nyãma í san-ɔn.
 22 Hai, Iso, tãasi na n paasãna kutuɔu ŋku
 kumelãmãɔn in i tũuki-ɔn paa kuyaku ŋku tã.
 23 Taa são nyá kolontunaa wula tão,
 na kakiisãsi nsi pa kiisiyãna-ɔn tam tã si tão.

75

Tacaa kele hvũb

1 Asafi yontu nti i yoowa si: Taa ku
 na tã we yonyoolaa nyuɔu tu yontunaa taa tãɔlo.

2 Hai, Iso tã sama-ɔn.
 Tacaa Iso tã sama-ɔn.
 Tu yãɔti nyá tam na
 tã kpaali nyá teu sãsãm.

3 Tacaa si: Maa su waatu nãɔlo,
 na má hvũna siyisuɔu.
 4 Tetu na tã taa nyãm tãna ká sele.
 Ama má sukãna-tãyi tã kila tão.
 5 Na má heeli mpa pa san pa ti tã si: I yele mpu,
 na asayaa si: I taa hã mã ti.
 6 I taa hã mã ti,
 í taa yãɔti kalãmpãani tãm.
 7 Sãsãntu u kũna ilim tãlule yaa pã tãtule,
 yaa wulãya tetu taa.
 8 Ama Iso nyãmna,
 í nãkaa i kpaasi lãlu na í tisi lãlu.

9 Tacaa tãka kãpu na í suna i páánã solum,
 i ká ce-wãyi ate asayaa tãna,
 na paa nyão pã tãna na pá kpeɔna tãyãtu.

10 Ma kaa yele Yakãpu Iso Tãm yãɔtuɔu,
 na pã yontu yoo.
 11 Maa yãki asayaa ton tãna.
 Ama tampana tãɔna ton ka pikãna.

76

Isɔ wakələyi yoou ke Siyɔŋ taa

¹ Asafi yontu nti pa yookina cəmuɣo
na tá wɛ yonyoolaa nyɔɣo tɔ yontunaa taa tɔɣɔɔ.

² Isɔ hula ɪ tɔɣi Yuta,
ɪ hæte yaa lɛɣɛli taa.

³ ɪ cokəle wɛ Salɛm ké,
na ɪ tɛcaɣale ke Siyɔŋ taa.

⁴ Tənaya ɪ pɛla yoou wontu:
Isu nyəmá na kpələŋ na layalɛɛ na wontu lenti.

⁵ Hai, Isɔ, sɔsɔɔntɔ nté yaa?
N kəla tam tɔɔ pɔɔŋ tana.

⁶ Yoolaa taa yoolaa mɛ pɛ caama-wɛɣɛ,
pa toowa tom kantəkaya nyəm,
pa ta pəsi na pá yoo na pá fiti.

⁷ Yakɔɔ Isɔ, waato wei n nyaasa-wɛ tɔ,
pə yɛɣɛta pa kpaɣanəŋ na ɪ caɣalaa ké.

⁸ Hai, n ké sɔsɔ ké,
n muɣi pááná na awe kpətəna-ŋ?
⁹ Hatoo isɔtaa ké n yɔɣota nyá huɔle tɔm,
na sɔɣɔntɔ kpa tetɔ na tɛ caɣa tɛpamm.

¹⁰ Waato inəyi n kulaa si n huɔkəna
na ní waasi aɛ konyɔntɔɣɔlɔaa.

¹¹ Ye nyá taa huɔwa,
yɔɔ tɔɣo-ŋ teeli ké,
paa ɪ wɛ pááná sɔsɔɔna taa.

¹² ɪ su mə Isɔ Tacaɔ ke nɔɔsi na í lá-si.
Mpa pa cɔɔna Isɔ Sɔsɔ inɪ tɔ,
pá kəna-ɪ kɔcɔɔŋ.

¹³ Isɔ ləsəyi awulumpiya kalampaani ké
lɛna pé tisi-wɛ tɛfɛ.
Aɛ awulaa seliyina-ɪ ké.

77

Ma səlɛməyi Isɔ ləŋtaa kɔpantɔ ke laŋwakəlle kɔyɛɛŋ taa

¹ Yetutum si Asafi yontu nti tɔ wɛ
yonyoolaa nyɔɣo tɔ yontunaa taa tɔɣɔɔ.

² Maa wiina Isɔ na má heeli-ɪ ma tɔm,
maa wiina-ɪ na í ké ŋkpaŋɔɣo na ma tɔɔ.

³ Ye ma laŋlɛ wakəlaa,
ma pɛɛkəyi Tacaɔ ké,
na má tɛkəyi-ɪ niŋ ke ahoɔ, hɛɛsɔɣo fɛi,
ma luɣi fɛi si pá puɣusi-m.

⁴ Ye ma tɔɔsa Isɔ tɔɔ ma nəɣəsəyi ké,
ye ma kpaɣa ləmayasɛɛ lɛ ma apalɔtɔ yɔɔli.

⁵ Tacaɔ, nn tisiyi si má kpəti isəle,
na pé cɔɔsəyi-m, ma nəɣo taa fɛi kete.

⁶ Ye ma huɔ puɔi kancaalaya nyənsi
na kɔyɛɛŋ wei ɪ tɛɛwa tɔ ɪ tɔm,

⁷ ma tɔɔsəyi ma yontunaa tɔm ke ahoɔ ké,
na ma mayasəyi hatoo ma taa
na má pɛɛkəyi ma huɔwɛ taa.

⁸ Tacaɔ n ká lɔ-tɔɣo tam tɔɔ?
Nyá paa kaa wɛɛna-tɔ?

⁹ N yela-tɔɣo kɔpantɔ lapɔ ke tam tɔɔ?
N kaa tasa-tɔɣo natələyi heeluyu ke paa wulee?

¹⁰ Isɔ tá sɔɔ tá pətɔtəle tɔɔ,
pəyele ɪ ta mu pááná na í yeɛ ɪ suulu huɔɔɣo.

11 Ma yəgəta ma taa si mpi pə tʉyʉ-m wahala təgələ si, Isəta Isə Səso u tasəyi-tʉyʉ paasənav.

12 Ma təsa Taca təma təo. Mpi tə, ma ta səo nyá ləh̄taa kʉpantʉ səsəəntʉ təo.

13 Maa yəgəti nyá kʉlapʉtʉ tənə təm, na má kʉesi nyá təma səsəəna təm.

14 Hai, Isə nyá mpaav wɛɛ ké tənəh̄h̄. Tʉyʉ kʉlalaav ŋku kʉ haŋna-ŋ səsəəntʉ?

15 Nyagale Isə wei i laki piti təma tə, n hola nyá tʉŋ kʉ yəlaa taa.

16 Nyá tʉŋ kʉ n yəpəna nyá yəlaa Yakəpʉ na Yosɛɛfʉ pa lʉlʉyʉ nyáma.

17 Hai, Isə, lum na-ŋ na səyəntʉ kpa-wi, na pá sele na pá kʉɛŋna hatoo pə tapʉyʉ tɛɛ.

18 Ntəna tɛv kʉɛ isʉ ləŋ lum na kʉ holiyi. N təkʉ nyá nyəmə kʉ paa timpi.

19 Tɛv nyəgəsʉyʉ nyaləmələ naaki antulinya kʉ hola anɪ a taa, na səyəntʉ pʉ tɛtʉ na tɛ seliyi.

20 Tenku lum həkʉ taa ké n hɛɛ nyá təyi mpaav, nəgələ u nyəŋ kʉ lonte.

21 Moisi na Aləŋ kʉ n kpaawa isʉ tiikilaa na pá paasəyənə nyá yəlaa.

78

Iseyeli nyáma təm fɛi səov

1 Asafi yontu nti pa yookaya na tɛ wɛ yonyoolaa nyʉyʉ tʉ yontunaa taa təgələ.

Ma yəlaa í nu ma kʉsɛyəsətv, í tʉ ŋkpaŋh̄ na í nu ma kʉyəgətv.

2 Isə ké maa sɛɛ-mɛ, na má kʉesəna-mɛyɛ ləŋ taa təm.

3 Nti tá caanaa kʉesa-tʉ na tɛ nu na tɛ nyi-ti tə.

4 Pə fɛi si tɛ ŋmesɪ-təyi tá piya. Tu kʉesi tá piya piya kʉ Taca samto təm. Na i toma na piti təma wena i lapa tə pə təm.

5 Isə tʉwa kʉtʉtʉtʉ na í si kiiu kʉ i yəlaa kʉ Iseyeli taa.

Na kiih̄ unɪ í hʉlɪ tá cəsənaa si pɛlɛ pá sɛyɛsɪ-təyi pa piya.

6 Ilena pɛlɛ pa piya nyi-ti, na sələ si təwa ɪɛ si sɛyɛsɪ-təyi si piya.

7 Ilena pá tʉ Isə ké naani pa taa səo i təma təo, na pá təkʉ i kʉsəsʉtʉ.

8 Iɛ pa kaa təŋ pa caanaa ikpate. Pɛlɛ paa ké kaanʉtʉnaa na təo kullaa piitim ké.

Pa fɛi naani, pəcə paa tənəyi Isə ké tɛu kʉ pa ləmɔgəsɛɛ taa.

9 Ifalayim lʉlʉyʉ nyáma mpa pa ké tətələa tə, pa sewa yooʉ kʉ kʉ wule.

10 Pa tá təkʉ pá na Isə pa nəgə pɛlɛyʉ. Pa kisa i kiih̄ taa təntɛ.

11 Pa səwa Isə kookalənaa na i təma səsəəna wena i ka yəlaa na pá ná tə.

12 Isə ka lapa kəkələ nyəmnaa kʉ Icipiti həgələyʉ ŋku pa yaa si Sowaŋ tʉ kʉ taa ké pa cəsənaa isəntaa ké.

13 Isə faya lum na pá yelɛ-wɛyɛ mpaav na pá tɛɛ

na í kaa-wəyɪ huɣule isɪ kolɔŋa.

14 Isɔŋmɔntɔyɪ hɔlayana-wɛyɛ mpaasɔ kɛ ilim taa,
ɔlɛna kɔ mɔyɪ kəkɔ kɛ pa ahoɔ nna.

15 Isɔ faya kɔkɔpamɔyɪ kɛ wɔlaya tɛtɔ taa
na í yele na pá nyɔɔ tɛtɔ tɛɛ lɔm.

16 Isɔ lapa na lum seɛlaa luna kɔkɔpamɔyɪ taa
na pɔ kpe isɪ pusi.

17 Ama tá caanaa tɔŋa isɔtaa Isɔ sɔsɔ kɛ pəntənaɔ
na pá kuləyɪ Isɔ tɔɔ kɛ wɔlaya tɛtɔ taa tɛna.

18 Tá caanaa mayasa Isɔ kɛ pa taa sɪ pa naa ɪ waali,
kɛ timpi pa səlɛma-ɪ tɔɣɔnaɣa isɪ pa sɔɔlaa tɔ.

19 Haləna pá tɔy Isɔ sɪ: Nn pəsəyɪ na ń cali-tɔyɪ
tɔɣɔnaɣa kɛ wɔlaya tɛtɔ taa.

20 Tampana n mapa kɔkɔpamɔyɪ na lɔm kpe,
na pɔ hɛɛ lɔɔŋ yaa.

Iɛ n pəsəyɪ na ń ha nyá yəlaa kɛ tɔɣɔnaɣa na nantu na?

21 Mɔyɪ Taca n nuwa na pááná kra-ŋ
na nyá taa haŋna Iseyɛli nyáma isɪ kəkɔ,

22 kɛ timpi pa ta tɛ-ŋ na pa taa tɔ.

Pa ta la naani kɛ nyá waasɔyɪ tɔm.

23 Mɔyɪ n yɔɣɔtəna isɔŋmɔntɔ
na ń tɔli isɔtɔnɔyɪ taa nɔnɔɔsi.

24 Na ń yele na Manna*fa* hoti pa tɔɔ isɪ tɛv sɪ pa tɔyɔ.
Isɔtaa tɔɣɔnaɣa kɛ n ha nyá yəlaa kɛ mpu. ^a

25 Isɔtaa tillaa tɔɣɔnaɣa kɛ n ha-we,
na pá tɔyɔ na pá haya.

26 Mɔyɪ Isɔ n yelee na ilim tɛlule heelim má,
na ń kɔna ilim mpətəŋ tɔɔ nyəm na nyá tɔŋ.

27 Na ń lá na nantu tii pa tɔɔ isɪ mɔsɔyɪ.
Sumasi tuutuuma kɛ n kɔna-we

isɪ tɛŋkuna nɔɔsi kanyəŋa.

28 N lapaya na sɪ hoti tá caanaa tɛsikile
na sɪ cɔɔna pa tɛcayale.

29 Taca ha-weyɛ mpi pa nyɔlaya tɔ.

Iɛna pá tɔyɔ na pá haya katatəlaya.

30 Tá caanaa tɔɣɔnaɣa ka wɛ pa nɔɔsi taa kɛ,
pa lulɔŋ ta tu sɛta,

31 ńpɔyɪ Isɔ táa huuna-we na í kɔ
Iseyɛli ifepiya taa ifepiya.

32 Paa na mpu tɔ, pa ta tɔna nyá kəkɔlɔ nyəmnaa
na pá tɔŋa isayətɔnaa kɛ lapɔ.

33 Mɔyɪ n kpiisa-we na heelim,
na ń tisi wahala kɛ pa tɔɔ kɛ kpakpaa,
na ń sɪ pa weesɪŋ tənaya.

34 Waatɔ wei sɛm kəŋ tá caanaa ɔlɛna pá keesəna Isɔ nyá tɔɔ
na pá pɛɛkəyɪ sɪ ń kenti pa tɔɔ.

35 Na pá tɔɔsɪ sɪ n kɛ pa kɔkɔpamɔyɪ.
Isɔtaa Isɔ sɔsɔ kɛ pa waasɔlɔ.

36 Ama pa ntompee kɛ pa puyusayana-ŋ
na pá looliyɪ-ŋ na pa nsəma.

37 Pa taa tɛŋ-ŋ na pa taa kɛ teu,
pəyele pa ta tɔki nyá na-we mə nɔyɔ pɛɛlɔyɪ.

38 Paa na mpu, nyá suulu tɔɔ,
n wiiki isayalataa pətɔtəɛ,

nn wakələyɪ-we.

N kraa nyá tɔyɪ tam kɛ,

nn haaki nyá tɔyɪ nyá pááná tɛna taa.

39 Na ń tɔɔsɪ sɪ ta caanaa kɛ yəlaa kɛ yem kɛ.

^a 78:24 Manna: Tɔɣɔnaɣa ŋka Isɔ hawa Iseyɛli nyáma kɛ wɔlaya tɛtɔ taa tɔ. Saa inəyɪ pa luwa Icipiti yomle taa na pa puki Kanaaŋ nyəntɔ taa.

Pa ké heelim mpi pə tɛeki pə kaa məli təyɔ.

- 40 Tá caanaa kula nyá tɔɔ ké wɔlaya tetu taa
na pá kpaasəyi nyá pááná tɔ pə fɛi kalɔyɔ.
41 Pa ta heesi Iso nyaga mayasuyɔ si pa naaki nyá waali,
na pá kpaasəyi lseyeli Iso Nanɲi tɔ nyá nyá pááná.
42 Pa ta tɔɔsi Iso nyá nyá ton tɔɔ
na isəna n ka yapa-weye kolontu niɲi taa tɔ.
43 Ta caanaa sɔɔ piti təma wena n ka lapa Icipiti tetu taa
na kəkɔlɔ nyəmnaa mpa n lapa Sowari hɔyɔlɔyɔ taa tɔ.
44 N pəsa Icipiti nyəma pusi lom ke caləm
na pá wu si lom ke nyɔɔɔ.
45 Na ń kəna-weye kacəsi sɔtu nyənsi
na sí nyɔɔ pa caləm.
Na salɛɛ, na alɛ a wakəli-we.
46 Na ń tɔ pa tawa na pa hatəmɔtɔ ke kutolonɲ.
47 Na ń yele na tɛv isayav na tɔmpɛɛ
wakəli pa lesɛɲ tɲɲ na tɲɲ kololonɲ leləɲ.
48 Na tɛv tɔmpɛɛ kɔ pa tɔla
na kɔ nasɪ pa kaləkəɲ.
49 Mɔpuy Iso nyá n mɔ Icipiti nyəma na pááná səsəɔna
na nyá taa huuna-we na pa laɲa wakəli,
na ń tilina-weye isətəa tillaa wakəllaa kpekəle.
50 N haɲa-we na nyá pááná ke mɔpuyɔ,
pə taya səm tike ke n tɔ-we.
Ama n sɔsa-weye wəhala taa na pa isɛ.
51 Na ń kɔ Icipiti nyəma
apalɔpiya kancaalaya nyənsi təna.
Kam lolɔyɔ nyəma iwule
kancaalaya nyəntɛ səpəna mpu.
52 Mɔpuy n tiika nyá yəlaa na ń tɛɛna-we isɪ
pa ləsyɔy heeɲ ke kaləkɔ taa tɔ,
na ń tiiki-weye wɔlaya tetu taa isɪ tɔla.
53 N pona-weye na naani, sɔyɔntɔ fɛi-we,
na tɛɲku li pa kolontunaa.
54 Pə waali ké n pona-weye nyá tetu nanɲi nyəntɔ taa
ké puyɔ ɲku n mɔwa tɔ kɔ tɔɔ.
55 Na n tɔyɔnɪ Kanaari piitimnaa na n tala
yəlaa ke pa tetu na ń su lseyeli
kpeka yəlaa ke pa tɛəsi taa.
56 Paa na mpu tɔ pá mayasa isətəa Iso Sɔsɔ nyá
na pá kɔli nyá tɔɔ,
pa ta tɔki nyá kɔsəsutɔ.
57 Pa hatələna Tacaa nyá na
pá pəsi tetelataa isɪ pa caanaa.
Pa yɔəlɔyɪ apalɔtɔ ké isɪ
tɔɔɔ ɲku kɔ hika fitaa tɔ.
58 Tá caanaa kɔsa Iso nyá nyá pááná na pa tɛfɛɛnlenaa
na pá kɔsi nyá isɛsɛɛmle na pa tɲɲ.
59 Iso n nu mpu lɛna pə kɔsi nyá pááná
na ń kpiisi lseyeli nyəma na tonɲ.
60 Na ń lɔ nyá təyaya ɲka ka taa
n ka we nyá yəlaa hɛkɔ ke Silo tɔ.
61 Na ń yele na kolontunaa lɛeki nyá atakaa
wei i hɔlɔyɪ nyá tonɲ na nyá teeli tɔ.
62 Lɛna ń mɔ pááná na nyá yəlaa,
na ń yele na pá kɔ-we.
63 Yooɔ kɔwa ta caanaa ifepiya,
pa pɛɛlaa ta hiki mpa paa saa tɔ.
64 Pa kɔwa pa kətəlaa ke yooɔ taa,
pa leelaa ta wii-we.

65 Μῦϋου Tacaa n kolaa isu tomtoolu,
 yaa solum cekuyu yoolaa taa yoolu isentoo to.
 66 Na n ku nya kolontunaa na pa toja sewa,
 na n tu-weye feele ke tam tao.
 67 Paa na mpv n lwa Yosεfu tayaga,
 n ta lasi Ifalayim kpekale nyama mpe.
 68 Ama Yuta kpekale na Siyay
 puyu ke n soolaa na n lasi.
 69 Na n nma nya taseele na te kuli sosom
 na te weε toj isu tetu nti n su tam tao to.

70 Na n lasi nya tamle tu Tafiiti.
 Ntiyile taa ke n polaa na n kraγa-i.
 71 Kalaku waali ke n kraγa-i.
 Si i pasu i yalaa Iseyeli nyama
 mpa n soola teu to pa tiikulu.
 72 Tafiiti na tiika-weye
 na lotu kulomtν na lamayaseε.

79

Tacaa, to hotaa ke, koo ta waasuyv
 1 Asafi yontu nti to we yonyoolaa
 nyuyv tu yontunaa taa toγolo.

Hai, Iso, kpa nyama wata nya te,
 na pa wakalayi nya taseele nanj nyante.
 Pa pasa Yosalem ke ncaale kanmaaya.
 2 Pa ku nya tamle nyama na pa peti
 kpele n na taale wontu.
 3 Na nya yalaa kupama calam kpe na pa cōna Yosalem icate,
 noγolo ta koo si i pi-we.
 4 Te pasa mpusi puluyv ta calo nya ma ke,
 na mpa pa cōna-tv to pa woniyi-tv
 na pa tuliyi-tuyv ntompee.

5 Hai, Tacaa, palee ke nya ta ta ke heεsi-tuyv kpanav
 na nya paana yele-tuyv nyayav isu koko?
 6 Piitimnaa na kawulasu nsi si ta nyi-η
 na su seeki-η to, nsayi pu weε si n muna paana.
 7 Mpi to, pa kuu Iseyeli nyama wontu,
 na pa wakali pa tεayale.
 8 Taa tosi ta isayatu kupento tao.
 Ama nyani ta pεtootele na n koo ta kin ke loη.
 Mpi to, to we wahala taa ke.
 9 Hai, waasi-tv, ta nyuyv Yatu Iso,
 na pa to nya hεte ke teeli.
 Ya-tv na n kpiisi ta isayatu ke nya hεte tao.
 10 Pepe tao ke piitimnaa ka pεosayi si:
 Leye pa Iso ni i malēnaa?
 Pε weε ke si n leεti-weye
 nya tamle nyama sam ke ta isentaa na pa na.
 11 Ke ηkraη na n nu salakatōna wula,
 na n ya mpa pa kuvv pale pa tōwa to na nya toj sosōη.
 12 Tacaa, felu ta calo nyama ke kutoyv ηku
 pa tuv-η toγo tam naatosompγolaya.

13 Ama ta ke nya yalaa ke.
 Tayale kalaku na nyayale tiikilu.
 Tu seeki-η tam tao ke na te saη-η.

80

¹ Asafi yontu kotóosuto nti pa yookina san̄ku na tá we yonyoolaa nyũyũ tu yontunaa taa tɔyɔlɔ.

² Hai, Iseyeli nyáma tiikilu, ke ŋkpan̄ŋ.
Nyá tiikiyina nyá yɔlaa isi kaləku.
Isɔtaa tan̄laa tɔɔ ké nyá tɔcaɔale weɛ, huli nyá ti.

³ Huli nyá ton̄ na ń koo ń waasi-tuyɔ
Ifalayim na Pencameɛ na Manasee pa isentaa.

⁴ Hai, Iso kusi-tu na ń keesi nyá ise
na tá tɔɔ na pé ya-tv.

⁵ Hai, Iseyeli Iso Tacia,
pálee ké nyá tía ká yelee kpanav ke nyá yɔlaa sɔləməŋ?

⁶ Nəxəsee ke n caləyi nyá yɔlaa
na isəlum kuyi-weye solum nyəm
na pé teləsəyi mpəle.

⁷ Nyelaa na tá pəsi mpi pə yoosiyi
tá na tá cɔlɔ nyáma tɔ.

Na tá kolontunaa náa won̄iyi-tv.

⁸ Isɔtaa na atə pə tv Iso kusi-tv.
Keesi nyá ise na tá tɔɔ na pé ya-tv.

⁹ Nkpəsə lesen̄ tuyɔ ke Icipiti
na ń tɔyoni yɔlaa na ń sɔ-ku.

¹⁰ Na ń tayan̄i-ku na ku tee
na ku sú tetv.

¹¹ Ku waasa pɔɔŋ ke ku isotom,
na ku pilinasi we isi Iso tuij səsəɔŋ.

¹² Ilena ku pilinasi heli na sí polo ten̄ku
na ku akpaa ke pɔyɔ səsəya.

¹³ Pepe tɔɔ ké n pɛla kalaanaa si
mpatəntaa í wakəli-ku?

¹⁴ Hətuyv taa teele ka tɔyɔ-ku,
na taale wontu náa pəsi-kuyv tə tɔyɔnaya.

¹⁵ Atə na isɔtaa pə tv Iso koo.
Kusi nyá ise ke isɔtaa tana na ń nyəni.

Paasəna lesen̄ tuyv kɔnɛ.

¹⁶ Kenti mpi nyá nin̄ səwa tɔ
na apalvəyaya ŋka n ləsa nyá ti tɔ.

¹⁷ Mpa pa seta-ku na pa wə-ku tɔ,
nyaaši-we na pá saali yem.

¹⁸ Təni nyá ŋkpaləŋa ke yulɔ pəyaya ŋka n ləsaa
na ká we nyá ntɔyɔŋ tɔɔ tɔ ka tɔɔ.

¹⁹ Iɛ tə kaa tasa-ŋ hatələnəv.
Yelee na tá weɛna weesuɔyũ na tá yaaki nyá hətɛ.

²⁰ Hai, Tacia, atə na isɔtaa pə tv,
keesi nyá ise na tá tɔɔ na pé ya-tv.

81

Ye ma yɔlaa ka nuna-m

¹ Asafi yontu nti pa yookina san̄ku na tá we
yonyoolaa nyũyũ tu yontunaa taa tɔyɔlɔ.

² I yoo tá kentilu Iso ké yontu na lan̄hulɔmlɛ.
I wiliti Yakərv Iso ké lan̄hulɔmlɛ kawilitaya.

³ I yoo-i yontu na akilimanaa
na cəməŋ na san̄kɔnaa.

⁴ I huli tutuuy ke isətv kɔfalv acima kɔyakv wule,
na i huləməŋ acima nyəŋku wule.

⁵ Mpi tɔ, pə ké Iseyeli nyáma ke kiiu ké.

Mpi Yakɔpu Iso suwa tɔyɔle.

⁶ Nti i tɔ Yosɛɛfu lɔlɔyɔ nyáma ke
waatu wei i tii Icipiti nyáma tɔ tɔyɔle.

Ma nuwa nɔyɔ ŋka ma ta nyi tɔ si:

⁷ Ma tisa sɔyɔla yuŋ nyɔna ke nyá nyɔyɔ taa na má si,
na nyá niŋ yele tɔku yuŋ nyɔŋku.

⁸ Lanwakalle mayana-ŋ na ní má kapuka na má ya-ŋ,
na má cɔ-ŋ tɔv hola taa.

Na ma mayasi-ŋ si ma naa nyá waalɔyi Melipa lɔm cɔlɔ.

⁹ Ma yɔlaa í nu ma kɔkpaalɔv.

Ye lɛyɛli yɔlaa ka nukayana-m,

¹⁰ tɔyɔ kɔlalaav taa wɛɛ mɔ tɛ.

Pɔyɛle í taa luŋ tɔyɔ nakɔli.

¹¹ Mayale Tacaa mɔ Iso wei i lɔsa-mɛyɛ

Icipiti tɛtɔ taa tɔ.

I ha mɔ nɔɔsi na má suuli-si.

¹² Ama ma yɔlaa mɛ í ta nu ma nɔyɔ.

Iɛyɛli nyáma ta nuua-m.

¹³ Uɛna máá yele-mɛyɛ mɔ lanɔkpusɔŋ un i taa.

Na í tɔŋ mɔ mayamaɔa mɔ layatu.

¹⁴ Hai, ye ma yɔlaa Iɛyɛli nyáma ka nukayana-m
na pá tɔŋ ma mpaav taa.

¹⁵ Maa tisa pa kolontunaa tɔfɛ ke nɔɔnɔɔ
na má kɔli pa tɔɔ.

¹⁶ Uɛ Tacaa má, ma kolontunaa ká yele pa ti hɔm
na Iɛyɛli nyáma mɛ mu cayaŋa mɔ tɔyi tam tɔɔ.

¹⁷ Waatu inɔyi maa calɔyi-mɛyɛ tɔyɔnaya kɔpanɔka
na má cɛle-mɛyɛ kɔkpaŋnyɔ taa tuŋ na í haya.

82

Iso haana yɔlaa tɔnaya tampana tɔŋnyɔ

¹ Asafi yontu nti tɔ wɛ yonyoolaa
nyɔyɔ tɔ yontunaa taa tɔyɔlɔ.

Iso sɔŋa i kotuyɔ taa kɛ isɔtaa nyáma heku
na í hulɔyi tampana tɔŋnyɔ.

² Pɔlee kɛ í ká yele yɔlaa faɔasɔyɔ ke huɔle taa,
na tasakɔle nyáma ke tampana hav?

³ I tɔŋ tampana ke icam na sulav pa tɔm taa.

Na í ha kɔnyɔntɔyɔlɔ na kɔnyɔntɔ ke pa tampana.

⁴ I waasi icam na kɔnyɔntɔyɔlɔ,
í fiti-wɛyɛ asayaa sɔkpan taa.

⁵ Ama í ta nyi pɔlv,
pɔyɛle u cɛkɔyɔna pɔlv,

sɔkpetnyɔ taa kɛ í tɔŋ.

Uɛna tɛtɔ kila tɔna seliyi.

⁶ Maa tɔmaya si í kɛ Iso Sɔsɔ lɔlɔyɔ nyáma.

Hali i tu kɛ isɔnaa.

⁷ Paa na mpɔ tɔ,

í ká si kɛ isɔ yɔlaa,

na í hoti isɔ paa awulumpu wei.

⁸ Hai, Iso kɔli na ní huɔna antulinya.

Mpi tɔ, n kɛ piitimnaa tɔna tɔ kɛ.

83

Iso yɔlaa mpa piitimnaa lɛlaa tɔyi kɔnyɔŋ tɔ pa sɔlɔmnyɔ

¹ Asafi yontu nti tɔ wɛ yonyoolaa

nyɔɔv tɔ yontunaa taa tɔɔɔ.

² Hai, Iso, taa sú, taa heesi.
Pəyele taa caya yem.

³ Nyá kolontunaa ta caya tɔpamm,
mpa paa caaki-ŋ tɔ pa kusa nyɔɔŋ.

⁴ Pa caki nyá yalaa acaya na acilayato,
pa kotiŋi na pá yɔɔtəyi mpa pa tɔɔ n kenta tɔ pa tɔm.

⁵ Na pá yaaki tɔma si pá kpiisi
Iseyeli nyáma ke piitimnaa heku,
na nɔɔɔɔ í taa tasa pa hətə ke tɔɔɔɔɔ.

⁶ Nya kolontunaa kɔnta kɔlɔm na
pá pɛli nyá tɔɔ kɛ nɔɔɔ.

⁷ Mɔpɛle Itɔm nyáma na Isəmayeli nyáma
na Mowabu nyáma, na Akaa na Kɛpaali pə nyáma.

⁸ Na Amoni nyáma na Amaleke nyáma
na Filiisi nyáma na pá sɔɔsəna Tiii nyáma tɔtɔ.

⁹ Asilii nyáma mayamaya ná sɔɔsa pa tɔɔ
na pa kuli Lɔɔti lɔlɔɔ nyáma tɔɔ.

¹⁰ Hai, Iso lana-we isu n ka lapu Matiyah nyáma
na Sisela na Yapeŋ ke Kisəŋ lɔɔɔ nɔɔɔ tɔ.

¹¹ Pa ku-weye Haloti na pə la tetu ke mɔsəŋ.

¹² La pa awulumpiya isu Olerɔ na Sɛɛɛ,
na ń lá pa awulaa təna isu Sepa na Saləmunaa.

¹³ Mpi tɔ, pɛle paa yɔɔtəyana si
pa lɛkəyi Iso tɔcayalɛna.

¹⁴ Ma Iso, la-we isu kacuculaya
yaa nyutu nti heelim kɔkəyi tɔ.

¹⁵ Yaa isu kɔkɔ mɔkɔɔɔ hɔtɔɔ tɔ
yaa ka mɔkɔɔɔ pɔɔɔ nyutu tɔ.

¹⁶ Yele nyá tɔv heelim tɔɔɔn-we
na nyá kacuculaya anaam lá na pá sele.

¹⁷ Taca yele na fɛle kpa-we,
na pá pɛki nyá hətə.

¹⁸ Pá liyiti-we na pá tɔ-weye sɔɔɔntu taa kɛ tam tɔɔ.
Pá tɔ-weye fɛle na pá lé.

¹⁹ Iɛna pa cəkəna si nyá tike ke pa yaa si Taca.
Nyayale isɔtaa Iso sɔsɔ ke tetu təna taa.

84

Mpa pa puki Yosalem ke isɔsɛv tɔ pa yontu

¹ Kolee nyáma kɔkəle yontu nti pa yookina Katu tɔ cəmvɔɔ
na tɛ we yonyoolaa nyɔɔv tɔ yontunaa taa tɔɔɔ.

² Hai, Taca, pə təna pə tɔ,
nyá tɔcayale tewaya hali.

³ Pu laki-m ləŋ si má sɔv Taca tɔyaya taya tɔɔ
na má sá Iso weesɔyɔ tɔ na lanholɔmlɛ kawilitasi.

⁴ Sumpɔpɔ wɛna i tɔcayale,
na kɛŋkehilaya ke tante nte

tə taa ka tɔyi ka piin tɔɔ
nyá kɔtasi tɔlate kin.

Hai, ma wulav na ma Iso.

Taca, pə təna pə tɔ.

⁵ Lelɛŋ nulaa ntɛ mpa pa we nyá tɔyaya taa tɔ,
paa saŋ-ŋ tam tɔɔ kɛ.

⁶ Mpa pa tekii-ŋ tɔɔɔle lanholɔmlɛ nyáma,
nyá hasəɔna pa nɔɔhɛ tɛ.

⁷ Waatu wei paa tɛsəyi Paka*fa* tɛtɛkəle tɔ,
Iso ká pəsi-tɛye hila nyəntɛ,

na salan tev kooli-teye kopantu. ^a

⁸ Pa ton sɔsɔyɪ pa tante taa ké,
na pá kɔtɔyɛna timpɪ paa sɛŋ Iso
ɪsɛntaa ké Siyɔŋ tɔ.

⁹ Hai, Taa, aɛ na ɪsɔtaa pɔ tu nu ma kɔsɛlɛmɔtu.
Yakɔpɔ Iso ke ŋkɔɔŋyɔ.

¹⁰ Hai, Iso, nyagale tá kɔpante,
nyɛni wei n lɛsaa tɔ ɪ ɪsɛntaa.

¹¹ Kuyako kolɔmɔyɔ ɔayɔ ke nyá tɔyaga taa
lapa sana na kuyɛɛŋ iyaga (1000) ɔayɔ ke kɔpɪ taa.
Ma sɔɔlaa sɪ má sɛŋ ma Iso tɔyaga nɔnɔyɔ
na mpi maa ɔaya ɪsagatu nyɛŋka taa tɔ.

¹² Taa nyá hɛla nté ilim na kɔpante.
Nyá haana pɛɛɛɛ na teeli.
Nn pɛŋ kopantu natɛlɔyɪ mpa
pa ton siyɪsuyɔ taa tɔ.

¹³ Aɛ na ɪsɔtaa pɔ tu Taa,
wei ɪ tekɪyɪ-ŋ tɔyɔɛ lanholɔmlɛ tu.

85

Taa yɔyɔtɔyɪ hɛsɔyɔ tɔm

¹ Kolee nyɔma kɔkɛle yontu nti tɔ we
yonyoolaa nyɔyɔ tu yontunaa taa tɔyɔɔ.

² Hai, Iso, n hula nyá tetu ke pɛɛɛɛ ké,
na n mɛŋna Yakɔpɔ nyɔma mpa kolontunaa ka kuuwa tɔ.

³ N kpiisa nyá yɛlaa ɪsagatu
na n tayanɪ pa tɔwakɛlɛnaa.

⁴ N kɔ nyá pááná sɔsɔna tɛna
na n hɛɛsɪ-yɛyɛ tá tɔɔ.

⁵ Hai, tá waasɔɔ Iso mɛŋna-tu ɪsu tu wɛv tɔ,
na n kɔ nyá pááná ke tá tɔɔ.

⁶ Nyá taa ká kɔpaa-tuyɔ tam tɔɔ
na n tɔki-tu na nyá taa na pɔ polo
lɔlɔŋ loosi loosi na?

⁷ N kaa ha-tuyɔ weesuyɔ
na tɔ yɔɔlɛna-ŋ?

⁸ Taa yele na tá ná nyá kopantu
na n yá tá nyɔyɔ.

⁹ Iso Taa kuyɔyɔtɔtu ke ma nukɪ.
Mpi tɔ, hɛsɔyɔ tɔm ke n yɔyɔtɔyɛna nyá yɛlaa
na mpa pa nukɛna-ŋ tɔ sɪ pa taa mɛli kɔmɛɛntɔ taa.

¹⁰ Nyá nyɔyɔ yapɔ kɔtɔna mpa pa nyɛŋna-ŋ tɔyɔ
ɪɛna pɔ kɔna nyá teeli ke tá tetu taa.

¹¹ Kopantu na tampana tɛŋyɔyɔ pɔ sulaa,
na hɛsɔyɔ na siyɪsuyɔ pɔ wayali tɛma.

¹² Tampana tɛŋyɔyɔ lukɛna tetu tɛɛ ké,
ɪɛna siyɪsuyɔ náá luna ɪsɔtaa.

¹³ Taa maɔamaɔa ká kɔna kopantu
na tá tetu náá lɔlɔ tɔ kolɔlɔm.

¹⁴ Tampana tɛŋyɔyɔ we nyá nɔyɔ tɔɔ ké
na á hɛɛki-ŋ ɪkɔpate ke mpaaw taa.

86

Ma yaaki-ŋ ma lanwakɛlle taa

^a 84:7 Paka: Wula ke pa yaa mpɔ na pa te taa.

¹ Sələmuyv ηku kv we Tafiiti yontu takəlaya taa tə.

Hai, Tacaa ke ηkpaηuyv na ma tə na η cə-m.
Mpi tə, ma ké konyəntv ké na wahala tv.

² Ma ké kupaη ké, kenti ma tə.
Ma Iso, ma ké nyá təmle tv ké,
ma pəta-η ma ti, waasi-m.

³ Tacaa nyəni ma pətətəle.
Nyaya ma wiikina paa ifemle nte.

⁴ Nyá təw ké ma keesənaa.
Ue heesi nyá təmle tv ma, ma laηle.

⁵ Tacaa, n ké kupaη ké,
na η hvləyi suulu.
Nyá kupantv təwa mpa pa yaaki-η tv pa təw.

⁶ Tacaa ke ηkpaηuyv na ma kvsələmtv
nu ma wiinau.

⁷ Ma yaaki-η ma laηwakəlle kuyeeη taa ké.
Mpi tə, n nukv ma nəyə.

⁸ Hai, Tacaa, lkənte natəli tə ta nəyəsəna-η,
pəyele nəyəlv u pəsəyi na í la nyá təmle natəli.

⁹ Piitinnaa mpa pa təna n ηmawa tə,
paa kəw na pá hənti-η ate,
na pá tv nyá hətə ke teeli.

¹⁰ N ké səsə ké, na n lakv kəkəlv nyəm,
nyá tike nté tampana Iso.

¹¹ Hai, Tacaa hvl-m nyá mpaη,
maa tv nyá tampana taa.

Tv ma taa na má weəna nyá səyəntv.

¹² Tacaa, ma Iso maa sa-η na lotv kolumtv,
na má tvyi nyá hətə ke teeli ke tam təw.

¹³ Nyá kupantv təwa ma təw ké,
na η yakv ma ləsaηa ke atətəle lumaη taa.

¹⁴ Hai, Iso, kalampaani nyéma kəla ma təw,
mvsəntunaa kpekəle caaki ma weesuyv ləsyv.

¹⁵ Ama Tacaa, nyá ké suulu tv ké,
na η weəna pətətəle.

Nn mvyi pááná ke ləη,
nyá kupantv təwa,
na n lakv isəna n suwa tə.

¹⁶ Nyəni ma pətətəle na η keesəna ma təw,
ha nyá təmle tv maηa tv.

Ma ké nyá nyəη ké waasi-m.

¹⁷ La-m mpi pə hvləyi nyá kupantv tə,
ma kolontunaa í ná na pə tv-weye fəele.

Mpi tə, nyá waasəyəna-m na η heesəyi ma laηle.

87

Yəlaa təna icate mayamaya kele Siyəη

¹ Kolee nyéma kpekəle yontu nti tə we
yonyoolaa nyuyv tv yontunaa taa təyəlv.

Tacaa nyá suna Siyəη icate ke puvəη naηη nyəη təw.

² Nteye n kəla səlvuyv ke
Yakəpu nyéma acaləe təna taa.

³ Teeli təm ke pa yəyətəyi
Iso icate nyá, nyá təw.

⁴ Mpa pa nyəma-m tv pa isentaa ké
ma yaaki Icipiti na Papiloni na

Filiisi na Tiii na Itiyopii pə nyáma.
 Tetúnaa mpə pa taa ké pə lula-wé.
 5 Ama ye Siyən ɪcate ɪle tə taa ké
 pə lula yəlaa təna.
 Isətaa Isə Səso yəyətəna-ti.

6 Tacaɔ kaləyɪ yəlaa na ɪ ŋmaaki si:
 Siyən kéle paa wei ɪ ɪcate mayamaɔa.

7 Hai, Isə ɪcate nyá, yonyoolaa na paalaa
 pa krentəna na pa yəyətəyɪ nyá teu təm.

88

Wei səm kpeɣətənaa tə ɪ sələmɔyɔ

1 Kolee nyáma kpekəle yontu nti tə we
 yonyoolaa nyɔyɔ tɔ yontunaa taa,
 na tə ké laŋwakəlle nyəntɔ nti
 Isəlahi tɔ Hemaŋ yooowa təyɔlə.

2 Tacaɔ Isə, ma nyɔyɔ yátɔ,
 ilim na ahoɔ ké ma wiikina-ŋ.

3 Mu ma kəsələmɔtɔ ké nyá kɔpantɔ təɔ.
 Ké ŋkraŋyɔyɔ na ń nu ma wiinau.

4 Mpi tɔ, wahala nu-m ké,
 na má kpeɣətəna səm tətəyətəyɔ.

5 Ma we mpa pa tiiki pəlaau taa tɔ pa looŋa taa ké.
 Ma we ɪsu yɔlɔ wei ɪ fəina toŋ tɔ.

6 Sətaa həkɔ ké ma həntaa
 na má nəyəsəna ɪsu mpa pa kowa na pá husɪ
 pəlaau taa na pə fayə nyana-we,
 na nn təəsəyɪ pa təm tɔ.

7 Pɔyɔyɔ lumaŋ nyəŋkɔ taa ké n pəta-m,
 səkpətɔyɔ taa ké pɔyɔyɔ anaam taa.

8 Nyá pááná tii ma tə ké
 na á ta-m ɪsu lum hola.

9 N hatələna-m ma cewaa
 na ń pəsi-m ɪsu acaaləto
 pɔlɔ ké pa ɪsəntaa.

Pə təkə-m pə fəi luu.

10 Wahala nyəŋsa ma ɪsə ké.

Paa ifemle nteyɔ ma yaaki-ŋ Tacaɔ,
 na má təkəyɪ-ŋ niŋ.

11 Sətaa ké n lakɪ piti təma na?

Paa kɔlɪ na pá sa-ŋ?

12 Sətaa yəyətəyɪ nyá kɔpantɔ təm ké pa tɔyɔ?
 Yaa nyá teu təm ké pa yəyətəyɪ atətələ taa?

13 Nəyɔlɔ ta nyɪ nyá kəkələ
 nyəmnəaa təm ké səkpətɔyɔ taa.
 Pəyɔle pa ta nyɪ nyá siyisuyɔ təm ké
 tətɔ nti tə taa yəlaa wəna ləsəw tɔ.

14 Hai, Tacaɔ, nyayə ma yaaki si ń waasi-m
 na má sələməyɪ-ŋ paa tanaŋ ŋku.

15 Tacaɔ, pepɔ tə ké n lə-m
 na nn caaki si ń na-m?

16 Ma ké kɔnyəntɔ ké hatoo ma pəcaato ké
 na má we səm nəyɔ taa,
 na má təkɪ səyɔntɔ nti n tɔ-m tə tə wahala.
 Pə pəsa ma laŋlə ké.

17 Nyá pááná huuna-m ké ɪsu kəkə,

na nyá sɔɔɔntɔ sɔsɔɔntɔ wakələyɪ-m.

¹⁸ A liki-m paa ifemle nteye isɪ lum
na á watəyɪ-m na paa timpi.

¹⁹ N hatələna-m ma cewaa na ma taapalaa təna,
səkpetɔyɔ ke pə yelina-m.

89

Nɔɔsɪ nsi pa su Tafiti tɔ sɪ wɛ le?

¹ Isəlahi tɔ Itəy yontu.

² Tacaa nyá kɔpantɔ təm ke maa yooki yontu ke tam,
na ma heeliyɪ nyá tampana tənyɔyɔ təm ke paa pəlee.

³ Mpi tɔ, ma yɔɔtəa sɪ:

Nyá kɔpantɔ wɛ tam tɔ kɛ na tɔ sika isətənyɔyɔ taa.

⁴ Ma na ma təmle tɔ Tafiti wei ma ləsaa tɔ tɔ pɛela nɔyɔ
haləna má yɔɔtɔ na má tuu sɪ:

⁵ Maa yelee na nyá kawulaya wɛ tam,
na má lɛɛtəyɪ ka taa kɛ nyá lɔlɔyɔ nyáma.

⁶ Hai, Tacaa, isətənyɔyɔ hɔlɔyənə nyá teu
na nyá kɔpantɔ ke samaa taa.

⁷ Awe pəsəyɪ na í kɛəsənə Tacaa nyaya isətəa?

Nyá pəyalaa taa awe nəyəsənə-ŋ?

⁸ Isɔ n kɛ sɔsɔ ke isətəa samaa taa kɛ,
na pa tənə mpa pa cənə-ŋ tɔ pa nyənə-ŋ.

⁹ Hai, Tacaa, atɛ na isətəa pə tɔ,
awe wɛ isɪ nyá?

Toma na teu pə tɔ-ŋ heko.

¹⁰ Nyá ŋmakələnə tɛŋku na ɪ kalampaani,
n heəsəyɪ ɪ lum ke waatu wei pə kɔlɔyənə pááná tɔ.

¹¹ Nyá nanjənə Icipiti isɪ sətɔ,
na ŋ yasɪ nyá kolontunaa na nyá ninj tɔŋ.

¹² Nyá tənna isətənyɔyɔ na tetɔ.
Nyá sɪna antulinya na ɪ taa nyəm tənə.

¹³ Nyá lapənə ilim ntəyɔŋ na pə mpətəŋ
na Tapɔɔ na Heeməŋ pɔŋ saŋ nyá hətɛ.

¹⁴ Nyayalɛ tɔŋ sɔsɔŋ tɔ,
nyayalɛ pəsɔyɔ sɔsɔŋku tɔ.

¹⁵ Nyá kawulaya kite nté tampana tənyɔyɔ na siyisuyɔ
na kɔpantɔ na teu ke nyá nɔyɔ tɔɔ.

¹⁶ Yələa mpa pa nyəmá nyá
akantəle wula təyɔle lelenj nɔlɔa,
nyá isentaa kɛ pa wɛ tam.

¹⁷ Pa lanjle heɛnə nyá hətɛ ke kɔtamsa,
na pá saŋ pa tɪ na nyá siyisuyɔ.

¹⁸ Pa tɔŋ teeli kɛle nyá,
nyá kɔpantɔ kpaasəyənə tá tɔŋ.

¹⁹ Tacaa kele tá kɔkəntuyɔ,
Isɛyɛlɪ nanj tɔ nté tá wulav.

²⁰ Kuyaku nakɔlɪ n yɔɔtənə
nyá kusɔɔlɔ ke toosee taka taa sɪ

n ha nyá tɔŋ ke aka,
na ŋ tɔɔ ifepu ke yələa taa.

²¹ N hika nyá təmle tɔ Tafiti,
na ŋ ləsɪ-ɪ na ŋ pəlɪ-ɪ kɔtaya nim.

²² N ká sənə-ɪ na tɔŋ,
na ŋ pəsɪ-ɪ yɔlɔ tɔŋ tɔ.

²³ Kolontu kaa tuti-ɪ,
yɔlɔ isayav ná kaa pəsɪ-ɪ.

²⁴ Nka nanjɪ ɪ kolontunaa ke ɪ nɔyɔ tɔɔ,

na n' má mpa paa caaki-i tó.

²⁵ N ká lapi-i nyá kópantó,
na i toŋ kpaakəna nyá həte.

²⁶ N ká tɔ i niŋ taa ké tenku,
na n' yele na i pəsi pusi.

²⁷ Hai n ká yaa-i na i tó si:

Nyagale ma caa Iso na ma nyɔɔy ɔapɔ kɔkɔpamɔyɔ.

²⁸ Uena nyaa pəsi-i nyá pəyalɔ kancaalaya nyəŋ
wei i ké ate awulaa səsaa təna taa səsɔ tó.

²⁹ N ká su-i kópantó ke tam tó,

pəyele nɔɔɔ ŋka nyá na-i

í pɛlaa tó ka kaa layasi.

³⁰ N ká yele na i lɔlɔyɔ nyéma wɛɛ tam tó,

na i kawulaya náá leeli isɔ isɔtɔnyɔ.

³¹ Ye i lɔlɔyɔ nyéma lɔwa nyá kiin

na pá kisi nyá kusəsutó ke tɛnyɔyɔ,

³² ye pa kisiyi nyá kɔtɔtɔtɔ

na paa təkəyi nyá kusəsutó,

³³ íle n ká caa kɔátɔyɔ na n' hɔna pa ŋkɔpɔnyɔ

na n' má-wɛɛɛ pa isayato tó.

³⁴ Ama n kaa pɛ-wɛɛɛ nyá kópantó,

pəyele n kaa pɛ-wɛɛɛ nyá teu.

³⁵ N kaa yókɔ nyá nɔɔɔ pɛɛlɔyɔ.

Pəyele n kaa layasi nti n yɔɔtɔaa tó.

³⁶ N tɛma tuunaw na nyá tənəŋŋ wɛɛtɔ,

n kaa pəsi n' looli Tafiiti.

³⁷ Tafiiti lɔlɔyɔ ka wɛɛ tam tó ké,

na i kawulaya kumte wɛɛ nyá isɛntaa isɔ ilim.

³⁸ Na í leeli isɔ isɔtɔ,

inɔ i kɛna aseeta tɔ kɔpɔŋ wei i wɛ isɔtɔnyɔ taa tó.

³⁹ Paa na mpɔ pááná kpa-ŋ na n' lɔ wulaw wei n ka lasaa

na n' pɛli nim tó na n' yele-i na í hoti.

⁴⁰ N yɔka nɔɔɔ ŋka nya na nyá tɛmlɛ tɔ i pɛlaa tó

na n' wakəlɔ i ntenuyu na n' lɔ-kɔyɔ ate.

⁴¹ N yɔka i koloosi toŋ nyənsɔ təna,

na n' pəsi i koloosi acalɛ ke ncaa.

⁴² Mpatəntaa təna kuuki i wontu ké,

na i cɔlɔ nyéma paakana-i.

⁴³ N kpaasa i kolontunaa apalɔtɔ,

na n' la na mpa paa caaki-i tó pa laŋa hɛɛ.

⁴⁴ N kɔwa i yooɔ wontu ləŋ.

Pəyele n ta sənə-i yooɔ taa.

⁴⁵ N lɛɛka i kawulaya toŋ,

na n' pəsi i kumte ke kɛntəlasi ke ate.

⁴⁶ N pasa i ifɛpile pusi,

na n' tɔ-i fɛɛɛ.

⁴⁷ Hai, Taccaa, pəlee ké n ká hɛɛsɔ nyá təyi ŋmɛsɔyɔ?

Na nyá pááná kpaasɔyɔ isɔ kəkɔ?

⁴⁸ Tɔɔsɔ ma tɔm, yulɔ weesɔyɔ kəla topi ké,

pə nəɔsənə ké isɔ n ŋma yulɔ ke sɔ n pəsəyi-i yem.

⁴⁹ Yulɔ nɔɔɔlɔ i fɛi sɔ i kaa sɔ.

Awe pəsəyana na i yá i təyi atɛtəlɛ taa?

⁵⁰ Taccaa, lɛyɛ nyá ləŋtaa kópantó

nti n ka su Tafiiti ke nɔɔɔ tó tə saalaa?

⁵¹ Taccaa tɔɔsɔ mpusi wei nyá tɛmlɛ nyéma tɔyɔ-m tó,

tɔɔsɔ sɔ ma nukə yəlaa samaa.

⁵² Hai, Taccaa tɔɔsɔ kɔtɔyɔ ŋka nyá kolontunaa

tɔukɔ nyá ləsəlɔ tɔntɛ tó tó.

⁵³ Taccaa hətɛ səsɔɔlɛ nté teeli nyəntɛ ke tam tó.

Isò í kòna mpò, Isò í kòna mpò.

TAKELAYALIIYITI NYEŊKA

90

(Yontu 90-106)

Yulò wè tənaya, Isò ná wè tam tào

¹ Isò yulò Moisi kusaləmòtò.

Hai, Tacaa, nyá kèna tá kpòlòyò
tətùlè kè tòò ləŋtaa.

² Na pácò pá lakí antulinya na pulasí tò,
nyá kèna Isò na n ká wèe rúpyò tam tào kè.

³ Nyá mələŋanana yalaa kè atè m̀s̀yòyò taa,
na n təŋ-wè s̀: I m̀l̀i timpí í ka lunaa tò.

⁴ Mpi tò, p̀s̀i iyaya (1000) wè-ŋ kè is̀u kuyaku ŋku
kò tɛwaa na kò kaa tasa m̀l̀yòyò tò,
yaa ahoò nna a tɛwaa tò a h̀ỳl̀ỳỳ.

⁵ N k̀piisiyi yalaa kè is̀u toosee wena
pə fəŋỳỳ tanan na á saali yem is̀u nyuto tò.

⁶ Nyuto t̀ỳi hetò kè tanan tɛe kè na t́ pu.
Ile na taanaya t́ lontili na t́ wòli.

⁷ Nyá pááná k̀piisiyi-t̀ỳỳ
na nyá taa k̀pav nyaasəyi-t̀.

⁸ N ləsəyi tá isayətò kè patəma taa kè,
na n s̀ukí nyaaləm taa kè tá k̀ŋmesəyò.

⁹ Nyá pááná s̀s̀s̀ona lakí kè na tá k̀ỳỳỳỳ saaləyi yem,
na tá p̀s̀i nyaaləyi yem is̀u yulò ǹỳ.

¹⁰ Tá weesuyò p̀s̀i nté nutosonnaanòwa.

Ye m̀pa pa kəla alaafəya, ilɛ pa nyənsi yoosi nunaasa.
Ama k̀nỳỳ na wahala tike kè yulò waaki pə taa.

Weesuyò tɛeki ləb kè na taa k̀l̀ỳỳ
h̀nt̀ na t́ k̀pətəŋna səm.

¹¹ Tacaa, awè nyəmna nyá təŋ na nyá pááná pə təm?
Ǹỳl̀ u nyanəna-ŋ s̀i í nyi nyá pááná təm kè teu.

¹² H̀l̀i-t̀ỳỳ tá k̀ỳỳỳ kalbyò.

Waato inəyi tu h̀i layato.

¹³ Hai, Tacaa, heesi-t̀ỳỳ pááná m̀nəv kè mpò.

Nyənì nyá təmle nyáma tá,
tá pətətəle na n k̀éésəná tá tào.

¹⁴ La-t̀ỳỳ nyá k̀pantò s̀s̀s̀ontò kè tá tanan tɛe.

Ile tu cayana lanhòlòmlɛ kè tá weesuyò tənə.

¹⁵ P̀s̀i payalɛ taa kè n h̀oma tá ŋk̀pəŋỳỳ.

Ile heesi tá lanə kè p̀s̀i payalɛ
is̀u nsi s̀i taa tə na wahalanaa tò.

¹⁶ La nyá yomaa taya nyá təmle,
na tá l̀l̀ỳỳ nyáma na nyá s̀s̀s̀ontò.

¹⁷ Hai, Tacaa, ta Isò la-t̀ỳỳ nyá k̀pantò,
na n yele na tá niŋ təma leeli.

Èe, yele na á leeli.

91

Isò kele tá kpòlòyò tətùlè

¹ Yulò wèi í t̀ỳỳ isətəa Isò s̀s̀s̀ kè kpòlòyò tò,

Toma tənə t̀ỳ tɛe kè í heesəyi.

² Pə wèe s̀i p̀nt̀ í ỳỳỳ Tacaa s̀:

Nyayalɛ ma k̀pantɛ nte ma c̀s̀s̀əŋəna tò.

Nyayalɛ ma Isò na má t̀ỳỳ-ŋ naani.

³ Tacaa nyá fitiyina yulò kè puluyò k̀nỳỳỳ taa,
na yulòk̀s̀əko na kò wakəlòyò taa.

4 Na n kenti i tɔɔ na í tɔ-η kɔɔlɔyɔ,
 ɪsu kampaɣa ke ka tɔo keŋ tee.
 Nyá kɔpantɔ we ké ɪsu kɔɔlɔyɔ kɔkentuɣu.
 5 Yɔlɔ kaa nyana ahoo sɔyɔntɔ,
 yaa nyɛmá kɔtɔtɔna ke ilim taa.
 6 Yaa yɔlɔkɔsɔku ŋku kɔ cɔɔki sɔkɔpɔtɔyɔ tee tɔ,
 yaa ɪsɛna kɔ tɛkɔyɔ yɛlaa ke ilim heka tɔ.
 7 Paa yɛlaa iyaya (1000) sɛpa nyá kɔŋkɔŋ taa,
 yaa paa yɛlaa iyisi naanɔwa (10000) sɛpɛna
 nyá ntɔyɔŋ tɔɔ, pɔlɔpɔ kaa la-η.
 8 Kuli nyá ɪse na í ná ɪsɛna
 ɪsɔ fɛlɛyɔ asayaa tɔ.
 9 Hai, Tacaa keɛ nyá kɔɔlɔyɔ tɔtɔle,
 ɪsɔtaa ɪsɔ sɔsɔ ke n cɔɔsɔyɛna.
 10 Wahala nɔyɔlɔ kaa maɣana-η,
 pɛcɔ mpusi nɔyɔlɔ kaa kɔɔtɔna nyá tɔyaya.
 11 Mpi tɔ, Tacaa ká tɔ i ɪsɔtaa tillaa ké si
 pá feŋi-η nyá mpaan tɛna taa.
 12 Na páa te-η pa niŋ taa si pɛle
 natɛli tɛ taa cɔ-η.
 13 Na paa n fɛla tɔyɔlaya yaa paasɛle
 yaa wontuɣu ɪsayu yaa tɔm,
 pɔlɔpɔ kaa la-η.

14 Tacaa si: Timpi n sɔɔla-m tɔ maa waasi-η,
 na má kenti nyá tɔɔ ké n nyamá ma hɛte tɔ pɛ tɔɔ.
 15 N ka yaa ma hɛte na má cɔ-η,
 na má wee nyá waali ké laŋwakɛllɛ waatu,
 na má waasi-η na má tayani nyá nyɔyɔ ke kɔsɔyɔ.
 16 Maa yeɛ na nyá weesuyɔ tayali
 na má yá nyá nyɔyɔ.

92

Tacaa, pa saŋi-η tɔ pa laki teu ké

¹ Kɔyaku kɔhɛsɔyɔ wule yontu.

2 Pɛ we teu ké si tɛ sa Tacaa nyá,
 na tɛ yoo yontu ke ɪsɔtaa
 ɪsɔ sɔsɔ nyá nyá hɛte taa.
 3 Na tɛ kpaali nyá kɔpantɔ ke tanaŋ tee,
 na nyá teu tɔm ke ahoo.
 4 Tɛ sa-η na ŋmusi
 naanɔwa camɛŋ na saŋkɔnaa.
 5 Hai, Tacaa, nyá kɔlapɛm hɛsɛyɔ ma laŋle ké,
 na má yooki nyá niŋ tɛma tɔm ke yontu na laŋholɔmlɛ.
 6 Hai, Tacaa, nyá tɛma ké sɔsɔna ké,
 na nyá lamayasɛe ké yuŋ nyɛna.
 7 Kɔmɛɛŋ u cɛkɔyɛna tɛle,
 pɛyele lamayasɛe fɛi tɔ naa paasɔyɛna.
 8 Asayaa hukiɣi ké ɪsu nyutu,
 na ɪsayatɔ lataa náa puki.
 Ama wakɔlɔyɔ tam tɔɔ nyɛŋku taŋna-we.
 9 Hai, Tacaa, nyá ké ɪsɔtaa
 ɪsɔ sɔsɔ ke tam tɔɔ ké.
 10 Ye pɛ kaasa nyá kolontunaa, pɛle paa le ké.
 Pa tɛna mpa pa laki ɪsayatɔ tɔ paa ya yem.
 11 Taale nau toma ke n ha-m,
 na í pɛli ma tɔɔ ké nikaɣa nim.
 12 Ma naaki ma kolontunaa kɔpisuyɔ,
 na má nukɔ asayaa mpa pa caaki-m

təm tə pa kiisuyu.

¹³ Tampana təŋlaa pɪki kɛ ɪsu paan,
na pɑ kʊlɛyɪ ɪsu Lipaŋ tɪŋ sɔsɔŋ.

¹⁴ Pa we kɛ ɪsu tɔyɔ ŋku pa tuu
ɪsɔ tɛsɛɛ katayɔ taa tɔ,
na pɑ pɪki teu ke tɑ ɪsɔ Tacaa tɛ.

¹⁵ Paa kpatələyɔ waatu,
pa tɔŋa lɔlvɔyɔ kɛ,
na pɑ we tɛləkʊləkʊ ke teu na alaafɛyɔ.

¹⁶ Mpu pə hʊlɔyɛnɑ tɛkelekele sɪ Tacaa siyisaa.
ɪ ta kɛɛ tiili, ɪnɔyɛle ma kʊkpaŋyɔyɔ.

93

Tacaa kele wulav

¹ Tacaa n kɛ wulav kɛ na ɲ suu teu,
na ɲ lɛla toma ke nyɑ tɛnɔyɔ taa ɪsu tampala.
Mpu tɔtɔyɔ tetv sɔŋaa tɛca tu seliyi.

² Hatoo lɔŋtaa kɛ n sɪ nyɑ kumte ke teu,
na ɲ we tam tɔɔ.

³ Hai, Tacaa, pusi kɔsa nɔɔsɪ
sɪ kɔsa sɪ nɔɔsɪ na sɪ hola wula nu.

⁴ Na pɑ kɛli lɔm sɔsɔɔm tɔŋ nyəm nɔyɔ,
na pɑ kɛli tɛŋku hola sɔsɔɔna.
Tacaa kɛle tɔŋ tɔ ke hatoo ɪsɔtaa.

⁵ Nyɑ kɔsɔsɔtɔv ntɛ tampana tɛsiyisiyi.
Nyɑ tɛsɛɛle ke nanŋ nyɛntɛ halɔna antulinya tɛm.

94

ɪsɔ kɛ kawalaya nyɔma leetvɔ

¹ Hai, ɪsɔ nyayale leetvɔ.
Leetvɔ ɪsɔ, hɔli nyɑ ti.

² Antulinya hɔvɔl nyɑ, kɔli
na ɲ leeti kalampaani nyɔma ke pa kolapɔtɔ.

³ Hai, Tacaa, asayaa mpe paa weɛ mpɔyɔle?
Mpe paa weɛkɛna nteyɛ akanaa ke mpɔ?

⁴ Pa yɔyɔtɔyɪ tɔm kɛ na kalampaani
na pɑ pɛɛkɛyɪ lɛlaa wakɔlvɔyɔ.

⁵ Tacaa, pa ŋmakɔlɔyɪ nyɑ yɛlaa kɛ,
na pɑ muɔyuliyɪ mpa pa kɛ nyɑ nyɔma tɔ.

⁶ Pɑ lentɔyɪ mɔsvɔŋ ke leelaa na mɔvɔlaa
na pɑ kɔyɪ suluwaa.

⁷ Na pɑ tɔŋ sɪ Tacaa u naaki,
Yakɔpɔ ɪsɔ u paasɔyɔna.

⁸ Kɔmɛlɛmɛŋ mɛ ɪ la laakali,
lɛmayasɛɛ fɛinaa mɛ,
pɔlee kɛ ɪ kɑ hii layatɔ?

⁹ Tacaa wei ɪ tɔ yɛlaa ke ŋkpaŋŋ tɔ, ɪ nukɪ kɛ.
ɪsɔnɔyɔ ɪ kɑ tɔ ɪsɛle na u naaki?

¹⁰ ɪsɔnɔyɔ ɪ naasɔyɪ piitimnaa
na ɪ kaa hɔ asayaa ŋkpaŋŋ?

ɪnu ɪ sɛyɛsɔyɔna yɛlaa,
ɪlɛ ɪsɔnɔyɔ ɪ kɑ laŋ nyəm?

¹¹ Tacaa nyamɑ yɔlv hɔwɛɛ ke
teu sɪ a we kpeɛɛ.

¹² Hai, Tacaa, nyɔleleŋ tɔ ntɛ wei n sɛyɛsɔyɪ
nyɑ kiɪu na ɲ hɔŋ ɪ ŋkpaŋyɔyɔ tɔ.

¹³ ɪ kɑ ɔayɔ tɛpamɪ ke kɔyɛɛŋ ɪsayɔŋ taa,

haləna pá huli asayaa pəəŋ.

¹⁴ Pə taya pəlv, Tacaa u ləkı ı yəlaa.

I kaa yelee mpa pa ké ı nyəma tə.

¹⁵ Mpi tə, paa huəna ké na pə keesəna tampana təŋvəv.

Pa təna mpa pa təŋəvı tampana tə pa laŋa ka heəna-tı.

¹⁶ Awe ká seəna ma təə ké asayaa mpe pa təm taa?

Awe ká səna-m mpa pa lakı isayavı tə pa təm taa?

¹⁷ Ye Tacaa taa waasi-m,

isəntə maa təma wəvəv kə

timpı pə suma tətıyıtıyı tə.

¹⁸ Paa waatv wei kə ma təma sı ma caa hotuyv,

Tacaa nyá kəpantv tenjı-m ké.

¹⁹ Saa wei nəyəsəe pı ma lotv tə,

nyá heəsəna ma laŋle na ı hüləsi-tə.

²⁰ Nyana huəlaa asayaa mpa pa wakələvı kiin

na pá kəŋna wahala tə ı kaawayə?

²¹ Siyisilaa kə pa wakələvı

na pá kəvı mpa pa ta la pəlv tə pa təm.

²² Ama Tacaa kələ kəkraməv

ŋku ma cəəsəyəna tə.

²³ Pa maɣamaɣa pa isayavı kə ı ká məŋna pa nyəəŋ taa,

na ı wakəli-wə na koləmtv nti.

95

Isə cəlv pote waatv

¹ I kəə na tə yoo Tacaa kə laŋhəlvmlə yontu,
tə sa tá waasəlv wei tə təvı kəpəlvəv tə.

² Tə polo ı isəntaa na tə seə-ı,
na tə wilitı-ı na laŋhəlvmlə yontu.

³ Mpi tə, Tacaa nyayələ Isə səsə.

Nyayələ wuləv səsə wei ı ŋmakələvı tıŋ təna tə.

⁴ Nyá niŋ taa ké atə luməŋ təna wəe

na pəəŋ səsəəŋ təna kə nyá nyəm.

⁵ Nyá tənna tenjku,

halı nyá tu lapəna-ı.

Kəlvmlə nyá n lapəna tetv na nyá niŋ.

⁶ I kəə na tə luŋ tá ŋmalv Tacaa kə akula,

na tə həntı-ı atə.

⁷ Pə taya pəlv, nyayələ tá Isə.

Tayələ nyá yəlaa, nyayələ tiikilu.

Tə wə ké isı nyá niŋ kaləkv.

Ye ı nu Isə má ma kəyəvətəv kə saŋa,

⁸ ı taa la laŋkpusəŋ isı mə caanaa ka lapv

Melipa na Masa kə wəlayə tetv taa tə.

⁹ Tənayə mə caanaa maɣasa-m sı pa naakı ma waalı,

paa na pa nana pa isəpələ kə mpi ma lapa tə.

¹⁰ Pıı sı nule təcu ké ma luɣv lu piitim pəne,

haləna ma tv ma taa sı yəlaa mpe pa lepaya,

paa nyəŋ ma mpaəŋ.

¹¹ Mpuv páná kpa-m na má tuu sı:

Pa kaa svv ma heəsəvı taa.

96

Wuləv wei ı kəŋ tə ı yontu kəfatv

(Kətəsətv I 16:23-33)

¹ I yoo Tacaa kə yontu kəfatv,

atə yəlaa mə mə təna ı yoo Tacaa kə yontu.

² I yoo Tacaa kə yontu na ı sa ı hətə,

na ı kpaələvı paa kəyakv ŋkuɣv ı nyəvı yəpə təm.

³ I yəvı piitimnaa taa ké ı teeli təm

na í yǝǝtɪ yǝlaa tǝna taa ké ɪ teu tǝm.

⁴ Tacaa n ké sǝsǝ ké na n mǝna pá sa-ŋ.
Nyá tǝm wǝ sǝǝntɪ ké na pá tǝɛ tuŋ tǝna.

⁵ Mpi tǝ, piitimnaa tuŋ tǝna wǝ kpǝtǝ ké.
Ama Tacaa nyá lapǝna ɪsǝtǝnɪyɔ.

⁶ Teu sǝsǝm naaki nyá tǝǝ ké,
na teeli sǝsǝ náá wǝ nyá tǝyǝyǝ taa.

⁷ Piitimnaa yǝlaa mǝ í tu Tacaa ké teeli,
í tu Tacaa ké teeli na í kǝsɪ ɪ nyɔyɔ.

⁸ ɪ sa Tacaa ké ɪ hǝtǝ tǝǝ.
ɪ kǝna mǝ kǝhaham na í sɔɔna ɪ taasi tǝǝ.

⁹ ɪ hǝntɪ Tacaa ké atǝyǝ saa wei
ɪ hulǝyɪ ɪ tǝnanŋ wǝɛtu tǝ.
Atǝ yǝlaa mǝ mǝ tǝna í sele ɪ ɪsentaa.

¹⁰ ɪ heeli piitimnaa tǝna sɪ
Tacaa kéle wulav.
Mpu tǝtǝyǝ tǝtu sǝŋaa tǝca, tu seliyi.
Tacaa tǝŋyɪ tampana ké na í huɔkǝna yǝlaa.

¹¹ ɪsǝtǝnɪyɔ lanŋle í hulǝmɪ na tǝtu yǝǝli,
tǝŋku na ɪ taa nyǝm tǝna í sǝɛ.
¹² Tawa tǝna í wǝɛ acima taa,
na hǝtǝyɔ taa tuŋ tǝna kiisina lanŋhulǝmle,
¹³ ké Tacaa ɪsentaa.
Mpi tǝ, ɪ kǝŋ sɪ ɪ huɔna tǝtu tǝna.
ɪ kǝ tǝŋ tampana na í huɔna antulinya na ɪ yǝlaa.

97

Tacaa kéle wulav, lanŋhulǝmle í wǝɛ tǝtu tǝna taa

¹ Tacaa tǝki kawulǝyǝ, tǝtu tǝna í yǝǝli.
Tǝtǝnaa mpa lom tama kotaya tǝ pa payǝle í yǝǝli.

² ɪsǝŋmǝntɪyɔ na sǝkpǝtɪyɔ tama-ɪ kotaya,
na ɪ kumte náá caya siyisuyu na tampana tǝŋyɔ tǝǝ.

³ Kǝkǝ wǝ ɪ nǝyǝ tǝǝ ké
na kǝ nyaki ɪ kolontunaa na kǝ cǝǝkǝna-ɪ.

⁴ ɪ ŋmǝlǝsǝyɪ nyaalǝm na pá naaki antulinya,
na atǝ yǝlaa naaki na pá seliyi.

⁵ Tǝtu tǝna tu í kpǝtǝna pǝǝŋ,
ɪ huɔki ké ɪsu keetu.

⁶ ɪsǝtǝnɪyɔ kpaalǝyɪ ɪ tampana
na yǝlaa tǝna naaki ɪ teu.

⁷ Tuŋ lunŋlaa na mpa pa hulǝsǝyɪ tuŋ
na lanŋle tǝ, pa tǝki fǝɛle ké.

Tuŋ tǝna hǝntǝyɪ ɪsǝ ké atǝyǝ.

⁸ Siyǝŋ ɪcatǝ nyǝma nu-tɪ na pa lanŋa hulǝmɪ,
na ɪuta acalǝɛ náá wǝ ayǝlǝɛ taa
ké nyá huɔle tǝǝ, hai, Tacaa.

⁹ Mpi tǝ, Tacaa nyǝyǝle ɪsǝtǝa ɪsǝ sǝsǝ ké tǝtu tǝna taa.
N kǝla tuŋ tǝnǝyǝ sǝsǝǝntɪ ké tǝcǝyǝcǝyǝ.

¹⁰ Mpa mǝ í sǝǝla Tacaa tǝ,
mǝ taa í kpǝna ɪsǝyǝtɪ.
ɪsǝ kentiyɪ ɪ kǝpama tǝǝ ké,
na ɪ yakɪ-wǝyǝ asǝyǝa niŋ taa.

¹¹ Tampana tǝŋlaa tǝnna nyaalǝm,
na mpa pa lotu taa tǝwa tǝyǝ lanŋhulǝmle.

¹² Siyǝsilaa, mǝ lanŋa í hulǝmǝna Tacaa,
na í sa ɪ tǝnanŋ wǝɛtu.

98

I wiliti Tacaa wei i kəŋ tə

¹ I yoo Tacaa ke yontu kofatu,
mpi tə, i lapa kəkələ nyəmnaa,
na i nyəm na i Isətu toŋ.

² Tacaa n hula nyá yapu təm
na n kuli nyá tampana təŋyvu tə na piitimnaa ná.

³ N təsa Iseyeli nyəma tə na n la-weye teu na kəpantu.
Tetu tənasi təna nawa tá Isə nyovu yapu təm.

⁴ Ate yəlaa me mə təna i yoo Tacaa ke laŋhələmlə yontu.
I sam-i na yontu na i wilitina laŋhələmlə.

⁵ I yoo Tacaa samtu
i yoo-i-ti na cəməŋ.

⁶ I tə Tacaa wulav ke yonkpaama na laŋhələmlə,
na akantee na tutuuŋ.

⁷ Teŋku na i taa nyəm təna i cə,
na tetu na tə taa nyəm ŋmaələna laŋhələmlə.

⁸ Pusi i wiliti
na pəəŋ təna ná krenti na i yoo yontu ke Tacaa.

⁹ Mpi tə, Tacaa kəŋ si i huuna tetu təna.
I ka təŋ tampana na i huuna antulinya,
na i huuna yəlaa ke teitei.

99

Tacaa ke wulav, na i we tənəŋŋ

¹ Tacaa n təkı kawulaya ké, na yəlaa seliyi.
N caya isətaa taŋlaa heku na tetu seliyi.

² Tacaa nyayale səsə ke Siyəŋ taa,
Nyá tee na yəlaa təna.

³ Pa see nyá hətə səsəle katə nyəntə,
tə ké nəŋŋ nyəntə ké.

⁴ Pa see wulav nyá wei n səla siyisuyu tə nyá toŋ,
nyá nyəsəyəna tampana təŋyvu.
N lakı kəsıyısım na mpi pə
we teitei təyo Iseyeli taa.

⁵ I puŋvli Tacaa ta Isə,
na i luŋ i nəhəe təsule,
i ké nəŋŋ tə ké.

⁶ Moisi na Aləŋ mpa paa we Isə nyá nyá kətələa taa tə
na Samiyeli wei i ka we mpa
pa sələmaga-ŋ tə pa heku tə,
pa sələma Tacaa nyá na n mu.

⁷ Isəŋmuntuyv taa ké n yəyətayana-we
na mpe pá təkəyi nyá kəsəsuto na kiiu ŋku n su-we tə.

⁸ Tacaa tá Isə, n mu pa kəsələmtə.
Nyayale pa Isə, na n wiiki-we.
Ama n tə-weye saləka ke pa isayatu tə.

⁹ I sa Tacaa ta Isə na i luŋ
i pulaya nəŋŋ nyəŋka tə.
Mpi tə, tá Isə Tacaa wee ké tənəŋŋ.

100

Tə ké i yəlaa

¹ Samtu yontu.

Tetu təna yəlaa me
i sa Tacaa na laŋhələmlə.

² I la Tacaa ke tæmle na laŋhɔlɔmlɛ.

I kɔɔ ɪ isentaa na yonkpaama.

³ I nyɪ sɪ Tacaa keɛle Iso.

Inɪ ɪ ŋmana-tɔ, inɪ ɪ tæna-tɔ.

Tə kɛ ɪ yɔlaa kɛ, taɣale ɪ kalaku.

⁴ I sɔvna Iso tæseɛle nɔnɔkeelasɪ na samtu.

I sɔv ɪ taɣa tɔɔ na yontu.

I seɛ-ɪ na ɪ sa ɪ hæɛ.

⁵ Tacaa kɛ kɔpaŋ kɛ,

na ɪ kɔpantɔ wɛ tam tɔɔ.

I teu wɛ ŋpɔvɔ na pə puki lɔlvɛ loosi loosi.

101

Wulav su ɪ nɔvɔ ke Iso isentaa sɪ ɪ ká tɛŋ siyisuyu

¹ Tafiiiti yontu.

Kɔpantɔ na tampana tɛŋvɔvɔ pə yontu ke ma yoo.

Tacaa nyaya ma yoo-tɪ.

² Maa kaasi ma tɪ na mpaav kɔsiyisuyu.

Pəlee kɛ n ká kɔɔ ma kinɔ?

Maa tɔna lotu kɔlvmtɔ ke ma tɔɣaya taa.

³ Ma kaa ha isayam ke mpaav,

ma taa ká kpaakɔna mpa pa kisiɣi pa Isoseɛle tɔvɔ.

Pa Isoseɛle ŋtɛ tɔ kaa matana-m.

⁴ Nyamle isayale ká hatəlana-m,

maa caaki sɪ ma na isayav tɔ kaa pɔlv.

⁵ Maa wakəli wei ɪ cakəna ɪ tɔvɔntəle ke mukaya tɔ.

Pəyele maa caaki kalampaanɪ tɔ.

Na wei ɪ lotu taa suwa pɔpɔtɔ tɔ.

⁶ Maa nyəni tɛtv taa kɔpama tɔɔ kɛ,

na pá caya ma kɔŋkɔŋ taa.

Wei ɪ tɛŋ mpaav kɔsiyisuyu taa tɔvɔle ma tæmle tɔ.

⁷ Wei ɪ ha ɪ tɔvɪ ŋmuləm taa tɔ ɪ cakɪ ma tɔɣaya taa.

Wei ɪ looliɣi tɔ ɪ kaa sɛŋ ma isentaa.

⁸ Paa tanav ŋku maa wakəli tɛtv taa asayaa tənaya.

Mpɔvɔ maa kpiisina Tacaa ɪ cate

taa kɛ mpa pa lakɪ isayav tɔ.

102

Laŋwakəlle tv tɛlvɔv

¹ Kɔnyɔntɔvɔlv səlɔmɔvɔ

ke waatɔ wei pə kəlana-ɪ

na ɪ wiikina Tacaa tɔ.

² Tacaa nu ma wiinav na

ŋ mɔ ma kɔsəlɔmɔvɔ.

³ Taa yeɛle ma tɔɔ kɛ nyənnav ke ma laŋwakəlle waatɔ.

Ke ŋkpaŋvɔvɔ na ma tɔɔ kɛ kɔvaku ŋku

ma yaaki-ŋ sɪ ŋ waasi-m tɔ. Cɔ-m lɔŋ.

⁴ Pə taɣa pɔlv, ma kɔvɛɛŋ mɔkəvɪ kɛ isɪ nyɔɔsɪ

na ma saali yem isɪ kəkɔ nyakvɔvɔ tuputu tɔ.

⁵ Ma wɔlaa kɛ isɪ nyutɔ nti pa setaa tɔ.

Ma tɪ sɔɔkɪ ma tɔvɔnaya tɔvɔv.

⁶ Mɔla nu-m teu kɛ,

na má tɛ taasi təkɔŋkɔŋvɔ.

⁷ Ma nəvəsəna kɛ isɪ wɔlavaya tɛtv taa sumaya.

Ma wɛɛ kɛ isɪ ncaa taa sumaya.

⁸ Ma sũuki maa tooki.

Ma we ké isu sumaya ŋka
ka we ka tike ke lɔputu tɔɔ tɔ.

⁹ Paa ifemle nte ma kolontunaa tũuki-m ké,
na pa taa kraana-m na pá yɔɔtɔyɔ

na pá tuuki na pá yaaki ma hæte.

¹⁰ Tɛtu ke ma tãki tɔɔnaya lonte
na ma isɛlum palayi ma kũnyɔnyɔm taa.

¹¹ Nyá pááná kraana-m.

Nyá taa huuna-m na í kpesi-m na í lɔɔ pooluŋ.

¹² Ma kũyeɛŋ tɔŋa tuusuɔyũ ké isu isotom tɛekũyũ tɔ,
na má wɔlɔyũ isu nyutu.

¹³ Ama Tacaa, nyá tãkana kawulaya ke tam tɔɔ.

Waali lɔlɔŋ loosi tãna ká tɔɔsi nyá tɔɔ.

¹⁴ N ká kɔli nyá naasi taa na í wii Siyɔŋ nyáma kũnyɔŋ.

Pə taya pulu, waatu talaa ké.

Kũyaku ŋku n ka la-weye pɛɛɛ tɔ kũ kamayale.

¹⁵ Nyá tãmle nyáma ta, tɔ sɔɔla nyá icate ké.

Tə wakalaa, tɔ ncaa we-tuɔ pətɔɔtɛ.

¹⁶ Piitimnaa ká nyana Tacaa hæte
na tɛtu taa awulaa tãna nyana i teeli.

¹⁷ Tacaa tayan Siyɔŋ icate ke ŋmau,

na í hɔli nyá teeli ke tɔ taa.

¹⁸ Tacaa keŋ ŋkraŋyũ na kũnyɔntɔɔlɔ kũsɛlɛmɔtɔ ké.

Í kisiyi i sɛlɛmɔyũ.

¹⁹ Pá ŋmaa-tɔyũ waali lɔlɔŋ tɔɔ.

Yɛlaa mpa pu ŋma tɔ, paa sa Tacaa.

²⁰ Tacaa we i tɛnanɔŋ tɛcayale ké na i nyɛnɔyũ.

Hatoo isɔtaa ké i weɛ na í nyɛnɔyũ tɛtu tɔɔ.

²¹ Si i nukɩ salakɔtɔnaa wula.

Si i waasɔyũ mpa paa kũ tɔ.

²² Uɛna yɛlaa kraali Tacaa hæte ke Siyɔŋ taa

na pá samɩ-i Yosalem taa.

²³ Yɛlaa tãna ká kotɩ tɛntɛmle.

Piitimnaa ká kotɩ na pá luŋ Tacaa.

²⁴ I yɔka ma tɔŋ ke mpaav taa ké

na í pasa ma kũyeɛŋ.

²⁵ Ma tãma si: Ma Isɔ nyá wei n we tam tɔɔ tɔ,

taa kɔɔli-m ma kũyeɛŋ hɛkũ taa.

²⁶ Hatoo lɔŋtaa ké n si tɛtu kite,
isɔtɔnyũ ké nyá niŋ kɔlapɛm ké.

²⁷ Nyá we tam tɔɔ ké.

Ama pɛɛ pu saali yem.

Pə kɔŋ tɛm ké isu wontu kũsusuutu,

na í laɔasi-wɩ isu toko, uɛna pə laɔasi-wɩ.

²⁸ Tacaa nyá we tam tɔɔ ké ŋpũyũ,

nyá pusi fɛina tɛnaya.

²⁹ Nyá tãmle nyáma tá,

tá piya ká tɔɔna tɛtu,

na pa lɔlɔŋ nyáma tɔŋ sɔɔsɔyũ nyá isentaa.

103

Ma seeki Tacaa ke i na tãmle

¹ Tafiti yontu.

Ma saŋ Tacaa ké.

Ma saŋ nyá hæte nanɔŋ nyɛntɛ ké na ma lotu tãna.

² Ma saŋ Tacaa ké.

Ma kaa sɔɔ nyá kũpantu natɛli.

³ Nyá huusəxəna ma isayatu təna,
na ń waaki ma kutəməŋ təna.

⁴ Nyá yakəna-m pəlaaw taa,
na ń hólóyí-m suulu na ń laki-m kúpantu.

⁵ N kpaasəyi ma toŋ ke ma kpatəlaya waatu,
na ń mələyənə-m ifepile taa isu hekəle.

⁶ Tacaa nyayale tampana halə.
Nyá tayənəyənə mpa pa ise pa təkí tə pa təm.

⁷ Nyá húləna Moisi ke nyá mpaan,
na ń hólí lseyeli nyóma ke nyá kookalənaa.

⁸ Tacaa ke suulu na pətətəle tə kέ,
nyá kúpantu we səyontu.

Pəyele nn muyi pááná ke ləŋ.

⁹ Nn kaləyi kutamsa,
pəyele nn təkəyənə yulə ke nyá taa kέ tam təə.

¹⁰ Nn laki-tu na n kέésəyənə tá isayatu.

Pəyele nn feləyi-tuyə tá kawalaya.

¹¹ Isu isətənyu kəŋkələməŋ weu tə
m̄nyu n laki mpa pa nukəna-ŋ təyə kúpantu.

¹² Isu ilim təlule na pətətəle hatələnaw təma tə,
m̄nyu n hatələyənə-tuyə tá kawalasi.

¹³ Isəna cecə wəna ɪ piya pətətəle tə,
m̄nyu Tacaa n wəna mpa pa nyaŋna-ŋ tə pa nyəntə.

¹⁴ Mpi tə, n nyəmá mpi pə ŋmana-tu tə.

N ta səə si tə kέ musuyə.

¹⁵ Yulə kəyeyəŋ we kέ isu nyuluyə.

I tuyi hetu kέ isu taale taa nyuluyə.

¹⁶ Waatu wei heelim maki-kv iləna kv sadɪ yem,
na pá wu kv lonte ke nyəm.

¹⁷ Ama Tacaa nyá kúpantu leeliyi tam təə kέ
mpa pa nyaŋna-ŋ tə pa kiŋ,
na nyá tampana təŋnyu pəsəyi pa piya piya nyəm.

¹⁸ Ye pa təká nyá nəyə pəeluyə na pá təsəyi
nyá kusəsutu təə na pá laki-ti.

¹⁹ Isətənyu taa kέ Tacaa n ŋmawa nyá kumte
na ń təkí kawulaya ke pə təna pə təə.

²⁰ Isətəa tillaa mpa me ɪ we toŋ səsəŋ

na ɪ laki Isə kətətətə tə, ɪ sa Isə,
na ɪ nukəna ɪ nəyə taa təm.

²¹ Tacaa samaa me mpa mə təna ɪ kέ ɪ təmle nyóma
na ɪ laki ɪ kusələm tə, ɪ samɪ-ɪ.

²² Tacaa kəŋmaŋmama me ɪ samɪ-ɪ ɪ kawulaya təna taa.
Ma saŋ Tacaa.

104

Nmalv Isə nyana təmle

¹ Ma saŋ Tacaa kέ.

Ma Isə nyá səsəontu fei tənaya.
N suu teu səsəəm kέ.

² N suu nyaaləm kέ isu kpaɪ,
na ń lə isətənyu isu cokəle.

³ Hatoo isətəa nyuyə taa kέ n ŋma nyá təcayale.
Isəŋmuntə nté nyá yooou kəkəkə na heelim təkəkəna-ŋ.

⁴ Heelim nté nyá tillaa
na nyá təmle tə nté kəkə.

⁵ N sí tətə ke tə kite təə kέ teu kέ.
Puləpə kaa ciyiti-təyi paa pəcə.

6 N waasa tenku ké tē tō isu kpa
na lum náá kpa pulasi.

7 Ama n nyaasa-wi na pé se,
pə ní nyá tēv hola na pé tv casəle.

8 Ulena pulasi nyu na teteka náá lum
lona wena n ka siwə tə a taa.

9 N píi lum ke tənaya si pé taa nmaa ka tō
na pé kō pə taa tetv waasvuyv.

10 Nyá tənəna lum seela ke lōv
na pé kpev pulasi hekəv.

11 Tənaya taale wontu tana nyōki
na taale kpanasi náá kuyi si lukətv.

12 Ulena sumasi svuki lōv in i kutemiv tuj tō
na si wiiki pilinasi tō.

13 Hatoo nyá isətaa tənaya n yeki na tēv nukv pōv tō,
na tetv náá hakv nyá tēma kvlvlv.

14 N yeki na nyuto nyōki si pé waasi tōla
na tuj náá nyōki si pə waasi yvlv.

N lapa m̄puyv si tetv í lvl
mpv pə haakv yvlv ke weesuyv tō.

15 N lapa svlvv si pé hēsv yvlv lanje.

Na n̄ la nim si pə tayanəvi isentaa.
Ulena m̄vto náá ha yvlv ke alaafəya.

16 Taa nyá tuuna Lipav tuj sōsōv.
I hikivi lum mpv i caakv tō.

17 Tuj in i tō ké sumasi səkpesi tūvi si tana
na sumasi sōsōnsi náá cakv i tō.

18 Taale pəntvlv təcayale nté pōv sōsōv tō
na p̄vsv namisi náá cakv kōkraməv tē.

19 N lapa isətv ke si í fəya kuyevv,
ilim nyəmə pə tūv waatv.

20 N kəvna səkpevtūv ulena pé yv,
na hōvtūv taa wontu svv tə tēma taa.

21 Tōvlasv kofasv nyusəvi si tōvnyəv waalv
na sí sələməvi ləv nyəv si kōtvōv.

22 Waatv wei ilim lukv ulena
sí məlv na sí həntv si pōv taa.

23 Ulena yvlv náá lv na í tēv i təmlə
na í la-tēv mpv haləna taanaya.

24 Hai, Taa, nyá kulapəle tōwa pəvəle ké,
na ləmayasēv ke n lapəna pə tēna.

Nyá kōpampam suna tetv taa.

25 Tenku kōlv tēlelele, i fēv tənaya,
na i taa wontu sōsōntv na səkpetv cōkvi,
tə fēv kalvōv.

26 I taa tōtvōv kpvvlv sōsōv ná kpaakv na í tiiki,
na tvv sōsō Lefiyatav wei n lapa si n liyilivina tenku hola taa tō.

27 Nyəv wontu ntī tə tēna tə tēləvi
si n̄ caləvi-təvi tə tōvōv waatv.

28 N̄ ha-tv ilē tə mv.

N̄ kula nyá n̄v ilē kōpantv tōləna-tv.

29 N̄ ha-təvi siyile ilē tə svv seluyv.

Ye n ləsa tə feesiv ilē tə hēv na tə pəsv atē mvsvōv.

30 N̄ mələna tə feesiv ilē tə tayanv kvlvōv
na tə tēna tō pəsv kōfam ke tetv tō.

31 Taa nyá tev í wēv tam tō,

na n̄ yəələna nyá kəlapəm.

³² N̄ nyəna tətə tə seliyi ké,
na ye n tokina pəəŋ ɪlɛ nyəəsɪ nyala ɪ təə.

³³ Tacaa nyaga ma yoo yontu haləna ma səm
ma Iso ké ma saŋ haləna ma tənaga suw.

³⁴ Ma yontu í la-ŋ teu Tacaa,
nyaga ma yəələyənə.

³⁵ Pəntəlaa í saali yem ke tətə təə,
asayaa í taa tasa wɛɛv.

Tacaa, ma saŋ-ŋ ké.

Í sa Tacaa.

105

Isə kəpantv təm

(Kəkalətv 1-15: Kvtəəsɔtv I 16:8-22)

¹ Í sa Tacaa, í yaa ɪ hətɛ.

Í yəyətɪ ɪ kookələnəa təm ke yələa taa.

² Í yoo-ɪ yontu na í sɛɛ-ɪ na cəməŋ.

Í yəyətɪ ɪ təma səsəəna təm.

³ Í sa mə təyɪ ɪ hətɛ nəŋŋ nyəntɛ təə.

Tacaa pɛəkəlaa mə mə laŋa í hʉləməna-ɪ.

⁴ Í kɛɛsəna Tacaa Toma tənə tv təə,

í pɛəkəyɪ tam sɪ í wɛɛ Iso ɪsɛntaa.

⁵⁻⁶ Tacaa təmlɛ tv Apələham ləlvəyɪ nyəma mə.

Yakəpə piya mpa mə Iso ləsaa tv.

Í təəsɪ ɪ təma səsəəna təm,

na ɪ piti təma na ɪ hʉlə pə təm.

⁷ Tacaa nyagalɛ tá Iso

na n̄ hʉvkəna tətə tənə.

⁸ Nn səkɪ nyá nəyɔ suw təə ké paa pəcə.

Nyá təm wɛ n̄pəyɔ haləna ləlvəŋ loosi iyaga (1000).

⁹ N ká təkɪ nəyɔ ŋka n ka suwa Apələham tv

na n teləsɪ ka təm ke Isaa ka na tuunav.

¹⁰ Nəyɔ ŋkɛyɛ n su Yakəpə.

N cəla-kɛyɛ lɛyɛli ke tam təə.

¹¹ N heela-ɪ sɪ:

Maa tala Kanaəŋ tətə ke nyana nyá ləlvəyɪ nyəma

na tə pəsɪ mə paa nyəm.

¹² Saa ɪnɪ tv, lɛyɛli yələa mə í fɛɪ payalɛ ke paa pəcə.

Pəyɛlɛ í caga tətə taa tv pə ta leeli.

¹³ Na í puki piitimnaa taa

na í cəkɪ kawulasɪ taa.

¹⁴ Ama Iso tá tisi sɪ piitim napəlɪ pə təyɔ mə ɪsɛ,

halɪ í naasɪ awulaa payalɛ ke mə n̄yɔyɔ təə.

¹⁵ Na í tv sɪ: Í taa tokina ma kələsaa.

Í taa la ɪsəyətɔ ke

ma kəyɔyətɔtv teləsəlaa.

¹⁶ M̄pəyɔ Iso yələa na nyəyəsɪ lu tətə taa,
na təyənaga laŋ.

¹⁷ Ilɛna Iso teləsɪ yəlv ke mə nəyɔ təə.

Yəlv ɪnəyəlɛ Yəsɛɛfv wei ɪ taalənaa pɛɛtaa tv.

¹⁸ Pa tvwa ɪ nəhɛɛ taa ké ŋkpəsɪ

na nyəyələyɔv ke ɪ luɣu tɛɛ.

¹⁹ Haləna pə tala waatv wei Tacaa ka suwa tv.

Ilɛna Tacaa təm hʉli sɪ ɪ ka wɛna tampana.

²⁰ M̄pəyɔ wulav hawa nəyɔ sɪ pa hetɪ-ɪ.

Wei ɪ təkɪ kawulaya ke yələa tənə təə tv sɪ, pá cɛpɪ-ɪ.

21 Na wɔlav kpa Yosɛɛfu ke ɪ tɔyaga tɔɔ nyɛnɔ

na Yosɛɛfu paasɔyɔna wɔlav nyɛm tɔna,

22 si ɪ sɛyɛsi ɪ waali nyɔma isi ɪ caaki tɔ
na ɪ huli lamayasɛɛ ke ɪ layatu tasɔlaa kɔpɔma.

23 Mɔvɔvɔ Yakɔvɔ pola Icipiti tetu taa.

Mɔvɔvɔ Iseyɛli polaa na ɪ caya Kam *fa* tetu taa. ^a

24 Uena Tacaa ɲ yele na nyá yɔlaa huki katatɔlaya
na pá kɛli pa kolontunaa ke tɔɲ.

25 Na n layasi Icipiti nyɔma ke
hɔwɛɛ na pa taa kpana nyá yɔlaa.

Na pá la-wɛyɛ nyɔmɔɲ na pá muɣuli-wɛ.

26 Mɔvɔvɔ n tila nyá tɔmlɛ tɔ Moisi
na Alɔɲ wei n ka lɔsaa tɔ.

27 Na pá la piti tɔma na kɔkɔɔ nyɛm na tɔɲ
ke Kam nyɔma tetu taa.

28 Uena ɲ yele na sɛkɔɔtɔvɔvɔ nyala na ahoɔ yu.

Pa taa nɔyɔlv ta kɔɛɛsɔna Tacaa kɔyɔyɔtɔvɔ.

29 Na ɲ pɔsi lum ke calɛm,
na ɲ kɔ pɔ taa tiina.

30 Mɔvɔvɔ salɛɛ luwa Icipiti tetu taa kɛ katatɔlaya
na á sɔv pa awulaa naɲɲ kɔhɛntɔɲ taa.

31 Uena Tacaa ɲ yɔyɔti na kacɔsi kɔnyasasi
na pɔtv lu pa tetu tana taa.

32 Na ɲ yele na tɔmpɛɛ nu-wɛyɛ tɛv lonte
na calanaa tii pa tetu taa na tɛ nyaga kɔkɔ.

33 Na ɲ wakɛli pa tuɲ wei pa yaa si fiki
na lesɛɲnaa tɔ.

Na ɲ pɛli pa hɔyɔlvɔvɔ taa tuɲ.

34 Mɔvɔvɔ Iɔɔ n tasa yɔyɔtɔvɔvɔ na kɔtolɔɲ
lu kɔ fɛi kalɔvɔ.

35 Na kɔ kpiisi pa tawa tuɲ pɛɛ
na tetu tana nyutɔ.

36 Mɔvɔvɔ Iɔɔ kɔwa pa tetu taa kancaalaya piya tana.

Nsi si kɛna pa kancaalaya piya nsi pa lɔla pa ifɛpile waatɔ tɔ.

37 Uena Iɔɔ ɲ lɛsi nyá yɔlaa na liyitee na wɔla.

Nɔyɔlv taa seliyi mpaav taa kɛ ɪ kɔɔka taa.

38 Pa tɛɛwa Uena Icipiti nyɔma feesi tɔfvɔ.

Mpi tɔ, pa tɛɛ sɔvkaɣana-wɛyɛ.

39 Iɔɲɲmɔntɔvɔvɔ ke Tacaa n kentayaa pa tɔɔ kɛ ilim taa,
Uena nyá kɔkɔ naaki-wɛyɛ ahoɔ.

40 Mɔvɔvɔ Tacaa n mu pa kɔsalɛmɔvɔ na ɲ kɔna-wɛyɛ lɛɛsi,
na ɲ hayasi-wɛyɛ ɪsɔtaa tɔyɔnaya.

41 Uena ɲ tɔli kɔkɔpamɔvɔvɔ na lum kɔɔɔ
wɔlaya tetu taa isi pɔyɔ.

42 N ta sɔɔ nyá tɔm naɲɲ nyɛntɔ nti
n ka heela nyá tɔmlɛ tɔ Apɔlaham tɔ.

43 Mɔvɔvɔ n lɛsa nyá yɔlaa mpa n yaawa tɔ na pa wɛnav
na lanɲhɔlvɔmlɛ sɔsɔɔlɛ na pá wilitiyi.

44 Uena ɲ cɛlɛ-wɛyɛ piitimnaa tetunaa
na pɛlɛ pá tɔyɔ yɔlaanaa tɔma kɔlvɔlvɔm.

45 N lapa mɔvɔvɔ si pá tɔɲ nyá kiɲɲ
na pá tɔki nyá kɔsɔsɔvɔ.

ɪ sa Tacaa.

^a 105:23 Kam: Kam tetu ke cɔns, pɔ ke Icipiti ke. Pɔ taya tetu kɔfatu natalayɪ yem.

106

Isə təḡəyi tampana, Isəyeli nyóma kisa-ye
(*Kvkalətv 1,47-48: Kvṭəəsvtv I 16:34-36*)

¹ I sa Tacaa, í sɛɛ-i.

Mpi tɔ, í kɛ kɔpanɲ.

I kɔpantv wɛ tam tɔɔ kɛ.

² Aweyɛlɛ í tɛma sɔsɔɔna tɔm yɔyɔtulv?

Na í samtɔ tɛna kpaallv?

³ Mpa pa təḡəyi tampana na pá lakɪ kɔsiyisim

kɛ tam tɔyɔlɛ leleɲ nɪlaa.

⁴ Tacaa tɔɔsɪ ma tɔɔ.

Mpi tɔ, n sɔɔla nyá yɔlaa.

Paasəna-m nyá wei n waasəyi tɔ.

⁵ Waasi-m na má ná nyá ləsəlaa tɛcaɣanav.

lɛna má na nyá yɔlaa tá laɲa hɛɛ.

Na má na-wɛ tá yɔɔli.

⁶ Tə pəntaa kɛ isɪ tá caanaa.

Tə lapa isayav, tə lapa mpi pə ta kɛɛsɪ tɔ.

⁷ Tá caanaa taa cəkəna nyá piti tɛma kɛ Icipiti.

Pa ta tɔɔsɪ nyá kɔpantɔnaa tuutuuma tɔɔ.

Haləna pá kɔli nyá tɔɔ kɛ tɛɲku kɔsɛɛm nɔyɔ.

⁸ Paa na mpv n yapa-wɛyɛ nyá hətɛ tɔɔ

sɪ nyá tɔɲ í ná.

⁹ Mpuv n nyaasa tɛɲku kɔsɛɛm na ílɛ í nyɔɔ.

N yɛlaa na nyá yɔlaa tɔ lumaɲ sɔsɔɔɲ taa

isɪ wɔlaya tɛtv taa.

¹⁰ N yapa ta caanaa kɛ mpa paa caaki-wɛ tɔ pa niɲ taa.

N hɛta-wɛyɛ pa kolontu səkpaɲ taa.

¹¹ Lɔm tɔyɔ pa kolontunaa tənaya,

pə ta sɔɔ paa kɔlum.

¹² Tənayalɛ pa tɛma pa taa na nyá tɔm,

na pá sa-ɲ na yontu.

¹³ Ama pa sɔɔ kpaakraa kɛ nyá tɛma,

pa ta taɲ sɪ pá ná a tɛɛsɔyɔ.

¹⁴ Mpuv pa nyɪla teu sɪ pá hiki

mpi pa fɛina tɔyɔ wɔlaya tɛtv taa.

lɛna pá caa-ɲ tɔm kɛ tɛtv poolɲ nyəntv taa.

¹⁵ N ha-wɛyɛ pa kɔsələməm

na pá tɔyɔ na pá haɣa na pé lu-wɛyɛ sɔɲ.

¹⁶ Mpuv pa lapa Moisi kɛ isɛsɛɛmlɛ kɛ tɛsikile,

na Alɔɲ wei í kɛ yɔlv naɲɲ tɔ tɔ.

¹⁷ Tənayalɛ tɛtv haa nɔyɔ na té li Tatan nyóma

na té waasi Apilam nyóma tɔɔ.

¹⁸ Kɔkɔ nyaya pa kpekəle,

ka niisa asayaa mpe.

¹⁹ Mpuv pa lupa nyəyɔlvɔv kɛ naule kɛ Holɛpv puɣv tɔɔ,

na pá luɲ na pá sɛɛ-tɛ.

²⁰ Pa kraɣa nav wei í tɔkɪ nyɪtv tɔyɔ,

na pá lɛɛtɪ Isə teeli tv nyá nyá lonte taa.

²¹ Pa sɔɔwa pa waasɔlv Isə nyá nyá tɔɔ,

pəcɔ nyá lapəna-wɛyɛ tɛma sɔsɔɔna,

²² kɛ Kam nyóma tɛtv taa,

na piti tɛma kɛ tɛɲku kɔsɛɛm taa.

²³ Mpuv Tacaa nyá n yɔyɔta pa kpiisuɣv tɔm, Moisi paasi.

Ama nyá kɔləsɔ Moisi tike sɔɲna na í tɛyɛ-ɲ niɲ

na Iso ku i pááná ke wakəlyu təm taa.

24 Ilena pá lo tetu kəpantu nti Iso nyá n ka ha-we tə.

Pa ta tona Tacaa nyá nyá nəyo suw tətə.

25 Ntəna pá kənti pa teesi taa,
na pá kisi Tacaa nyá nyá nəyo ke nuna.

26 Tənaɣale n kusa niŋ na iso na í tuu
si n ká yeke na pá sí wəlaya tetu taa.

27 Na í yaasi pa ləbɔŋ ke paa timpí,
na í yeke na pá sí ma ta nyi isənaa tə.

28 Mpuɣu Iseyeli nyəma luŋa Peyəo nyəma tuɣu Paali.

Ilena pá təyo nantu nti pa laawa sətəa tə.

29 Pa kpaasa Tacaa nyá pááná na pa koləpətu nti.

Ilena nyaa kəna wahala ke pa təo.

30 Mpuɣu Penhasi kulaa na í taɣani-ti.

Ilena mpusi iní í hee.

31 Mpuɣu Tacaa nyá nyəna yaasi iní si
i we teu ke tam təo.

32 Mpe pa kpaasəna Tacaa nyá nyá pááná ke Melipa lom kiŋ.

Ilena Moisi təyo pə saləka ke pa nyuɣu təo.

33 Pa nyəŋsa i use na í kpisi kantəlyu,
ilena í yəɣəti təm i ta maɣasi.

34 Iseyeli nyəma ta ku Kanaaŋ nyəma isu Tacaa
ka heeluyu-we tə.

35 Ama pa krentəna piitimnaa leləa ké
na pá kreləmi peke pa koləpəle.

36 Haləna pá luŋ pa tuŋ
na peke pá nyi-weɣe katəka na pá hoti ka taa.

37 Na pá laa pa pəyalaa na pa pəelaa ke
peke pa tuŋ.

38 Pa kəwa pa piya ke mʊsəŋ ke Kanaaŋ tuŋ tēe
na pa yuləkəle nté tə pilisa tetu.

39 Pa təma lapa-weɣe asilima nyəma
na pa lakasi pəsɪ-we isu wasaŋkalənaa.

40 Mpuɣu Tacaa nyá nyá taa kpaana nyá yəlaa mpa pa ké
nyá kpaŋcoou tə na pá lu-ŋ səŋ.

41 Ilena í tu-weɣe piitimnaa niŋ taa
na peke pa taa kpaana-we na pá ŋmakəli-we.

42 Na pa kolontunaa muyuli-we
na pá tu-weɣe wahala.

43 Təm paɣale ke Tacaa n waasa-we.
Paa na mpu na pá koləxi nyá təo ké tam.

Ilena pá kama nyəŋ ke pa isəɣatu taa.

44 Mpuɣu Tacaa n nuwa pa wula
na í ná pa laŋpəsəle.

45 Ilena í huɔ nyá na-we mə nəyo pəelbuɣu təm.

Na pa təm la-ŋ pətətəle ke nyá kəpantu səsəntu təo.

46 Na í yeke na mpa paa kpa-weɣe yomle tə
pa təm la-weɣe isəkilim.

47 Tacaa tá Iso waasi-tu,
na í ləsi-tuɣu piitimnaa taa na í kpəyeli-tu.

Ilena tə sa nyá hətə naŋŋ nyəntə
na tə pəkí teeli ke nyá samtu taa.

48 Iseyeli Iso Tacaa tə sɛɛ-ŋ tam təo.

Yəlaa təna í tisi si Iso í kəna mpu.

Í sa Tacaa.

107

(Yontu 107-150)

*Isə waasvlu nyana kookali*¹ I sa Tacaa.

Mpi tɔ, n ké kɔpaŋ,
na nyá sɔɔlvu wɛ tam tɔɔ.

² Mpa Tacaa n waasaa tɔ pá yɔɔti.

Mpa n yapa kolontu niŋ taa tɔ pá tɔ si: Tacaa ké kɔpaŋ.

³ N læsa-wɛyɛ tɛtɔna tɛna taa ké,
pə kpaɣav ilim tɛlɛlɛ na pə tɛtɛlɛ,
na pə ntɔɣɔŋ na pə mpɛtɛŋ tɔ.

⁴ Pa taa lelaa tɔŋaɣa pa tike ké.

Pa tooliyi wɔlaya tɛtu taa.

Paa naaki ɪcate nte tɔ taa paa caya tɔ.

⁵ Nyɔɣasi na lɔkɔtu kɔkaya-wɛ na pa apalɔtu yɔɔlɔyi.

⁶ Mɔvɔvɔ pa wiina Tacaa nyaya pa laŋwakɛllɛ taa,
na ŋ waasi-wɛyɛ pa apalɔtu yɔɔlvu taa.

⁷ Mpaav kɔpaŋkɔ taa ké n tiika-wɛ.

N tana-wɛyɛ ɪcate nte tɔ taa paa caya tɔ.

⁸ Pá sɛɛ Tacaa nyaya nyá kɔpantɔ tɔɔ,
na piti tɛma wɛna n lakɪ yɛlaa tɔ a tɔɔ.

⁹ Mpi tɔ, n kɔwa lɔkɔtu nyɛma lɔkɔtu
na ŋ haɣasi nyɔɣɔtɔnaa.

¹⁰ Mpa paa wɛ sɛkɔpɛtɔvɔ na sɛm nɔɣɔ taa tɔ.

Paa wɛ wahala taa ké na alukpala kɛ pa nɔɔhɛɛ taa.

¹¹ Mpi tɔ, paa kisa Tacaa nyá nyá tɛm ké.

Pa foota ɪsɔtaa ɪsɔ sɔsɔ laɣatɔ tasɔvɔ.

¹² Wahala kɛ n nyɛka-wɛ na pá hotiyi.

Nɔɣɔlv fɛi si ɪ waasi-wɛ.

¹³ Mɔvɔvɔ pa wiina Tacaa nyaya pa laŋwakɛllɛ taa.

Iɛna ŋ waasi-wɛyɛ pa apalɔtu yɔɔlvu taa.

¹⁴ Na ŋ læsi-wɛyɛ sɛkɔpɛtɔvɔ na sɛm nɔɣɔ taa,
na ŋ cé pa kɔhɔkɛm.

¹⁵ Pá sɛɛ Tacaa nyaya nyá kɔpantɔ tɔɔ,
na piti tɛma wɛna n lakɪ yɛlaa tɔ a tɔɔ.

¹⁶ N pɛla nyɔɣɔlvɔvɔ kɔsɛɛmɔvɔvɔ kɔtɛkɔvɔ
na ŋ wakɛli pə kɔkalɛsɛŋ.

¹⁷ Kɔmɛɛmɛŋ yaasi kɔtakɛɛsvɔvɔ tɔɔ,
pa kawalaya svsa-wɛyɛ wahala taa.

¹⁸ Tɔɣɔnasi tɛna lu-wɛyɛ sɔŋ

halɛna pə pona-wɛyɛ sɛm nɔɣɔ taa.

¹⁹ Mɔvɔvɔlɛ pa wiina Tacaa nyaya pa laŋwakɛllɛ taa

na ŋ waasi-wɛyɛ pa apalɔtu yɔɔlvu taa.

²⁰ Iɛna ŋ yɔɣɔti na pə waa-wɛ

na ŋ fiti-wɛyɛ sɛm taa.

²¹ Pá sa Tacaa nyaɣa nya kɔpantɔ tɔɔ
na piti tɛma wɛna n lakɪ yɛlaa tɔ a tɔɔ.

²² Pá la Tacaa nyaya sɛɛtɔ kɔtasi
na pá kpaali nyá tɛma na kawilitasi.

²³ Mpa paa wɛ tɛŋku taa kɛ kɔpɔlɔŋ taa
na pá lakɪ pa taatɛlɛ tɔ.

²⁴ Pɛɛlɛ pa nawa mpi Tacaa nyá n pɛsɛyi lapu tɔ,
na piti tɛma nna n lapa tɛŋku taa tɔ.

²⁵ N yɔɣɔta kɔyɔɣɔtɔ ké na
kacuculaya kɔsi tɛŋku hola.

²⁶ Na pá lɔɣɔ pa kɔpɔlvɔvɔ kɛ ɪsɔtaa
na pá tisi-kɔvɔ lumanɔŋ taa,
na pə cɔɔsi-wɛyɛ teu.

- 27 Pá ise pilaa ilena pá sũ seluyu isu sũlonyõllaa
na pa nyãm ke tenku tãna saali yem.
- 28 Mpuõyle pa wiina Tacaa nyaga pa lanwakalle taa
na ñ waasi-weye pa sãõnto taa.
- 29 Ilena ñ sãñsi kacuculaya
na tenku hõla hee tãli.
- 30 Pá lanje heena tenku heev mpi.
Ilena Tacaa tesãna-we na í pona-weye
timpi pa pukaya tã.
- 31 Pá see Tacaa nyaga nyá kũpantõ tãõ,
na piti tãma wena n laki yãlaa tã a tãõ.
- 32 Pá sa-ñ timpi yãlaa kpeyelaa tã
na pá puõvli-ñ sãsaa kotuyu taa.
- 33 Nyá yekina na pusi nyõõki,
na seelaa náa wõlayi.
- 34 Na ñ pãsaõyi muõõñ tetõ ke tesãpaya
ke tã yãlaa kawalaya tãõ.
- 35 N laki na wõlaya tetõ pãsi lule
na lum seelaa wee timpi lum nyõõõsi wee tãõ.
- 36 Na ñ si lanjlaa ke tãna
na pele pá ñmá icate nte tã taa paa caya tãõ.
- 37 Na pá tuu tawa na pá sã tuñ wei
pa yaa si leseñnaa tã na í luli pee ke sãõõm.
- 38 Tacaa n kooliyi-weye kũpantõ ké na pá hukiyi sãõõm,
n ta pasa pa tãla.
- 39 Ilena lanõõv na wahala na kũnyõntõyõle
nyãki lelaa na pá pasa-we.
- 40 Tacaa n yeki na pá footiyi kasayampiya.
N yeki na pa cãõki wõlaya tetõ taa, pa fei té.
- 41 Ama n waasãyi kũnyõntõnaa ke wahala taa,
na pa teesi huki isu kalãkãñ.
- 42 Yãlaa kũpama naaki Tacaa na pá ñmaalãyi.
Ama isayãtõ tãkãyi nõõsi.
- 43 Yõlv lãmayãsee tã í la laakali na yaasinaa mpe
na í pãeki si í cekãna Tacaa kũpantõnaa.

108

Tanañ yontu

(Kvkalãtv 2-6: Yontu 57:8-12, 7-14; Yontu 60:7-14)

¹ Tafiiti yontu nti tã we yonyoolaa
nyõõv tã yontunaa taa tãyõlv.

² Hai, ma Isõ, ma tãma ma taa si
má yoo-ñ yontu na ma lotu tãnaõa.

³ Ma cãmãñ í fe, maa fe na pácõ pã nyaali.

⁴ Tacaa, maa see-ñ yãlaa taa,
na má yoo-ñ yontu ke piitimnaa taa.

⁵ Nyá pãelãe kãla isãtõnyõv ke kũlvõv,
na nyá kũpantõ náa kalãõna hatoo isãtaa.

⁶ Hai, Isõ, huli nyá tãõmãñ ke isãtaa.
Nyá teu í ná tetõ tãna tãõ.

⁷ La mpõ ilena pã hefi nyá kũsõllaa.
Waasi-m na nyá niñ ntõyõñ.

Mv tá sãlãmuyõ.

⁸ Isõ yãõta i kutuluyu naññ nyãñku taa si:
Máa tãõna akãtõ na má tãla Sikem icate.
Maa mayasi Sukoti tetãkãle na ñmãnaõa.

9 Mά tənna Kalaati na Manasee.
 Ifalayim kele ma nyəgəlvəy kahuka.
 Yuta kele ma kawuləya kpatəy.
 10 Mowapw tetu nté ma ləm kəsəsəm tətule.
 Itəm nyəntu ke ma ntəjkpala təsule.
 Ilena má kiisiyi yoou kakiisasi ke Filiisi nyáma təw.

11 Awe ká pona-m Itəm?
 Awe ká tɔ-m Itəm kolunja ɪcate taa?
 12 Pə taɣa lso nyá?
 Pəyele nyá lna-tɔ,
 nn tasəyi tá yoolaa ke tənɔyɔ.

13 Kəw na hí ya-tɔyɔ kolontu təm taa,
 yulw waasɔyɔ wɛ kpete ké.
 14 lso tɔŋ taa tu la kookalənaa ké.
 Inɪ ɪ ká nənɔna tá kolontunaa.

109

Tafiiti tənɔyɔ mpusi ké ɪ kolontunaa

1 Tafiiti yontu nti tə wɛ yonyoolaa nyɔyɔ tɔ
 yontunaa taa tɔyɔlɔ.

lso nyəya ma san, taa su.
 2 Pə taɣa pulw, yəlaa asaɣaa na tɔsəlaa
 háá nəsɪ na ma təw ké,
 na pá yəgətəyənə-m pəpətɔ təm.
 3 Pááná təm ke pa yəgətəyənə-m paa le,
 na pá yookina-m mɔsɔj.
 4 Paa na ma səla-wɛ tɔ,
 pa nyənəyi-m pa kolontu ké.
 Ama ma sələməyi lso ké.
 5 Ma laki-wɛyɛ kupantɔ na mpe pá laki-m isayətɔ.
 Ma səla-wɛ na mpe pa taa kpaakənə-m.

6 Ləsi təm huɔlɔ isayəw nɔyɔlɔ
 na ɪ kəw ɪ huɔna ma kolontu.
 ɪ kolontunaa taa nɔyɔlɔ ɪ kəw ɪ suu-ɪ təm.
 7 Pá ku ɪ təm ke təhuɔle taa,
 lso nyənɪ ɪ sələmɔyɔ ke isayətɔ səsəntɔ.
 8 ɪ si ləŋ
 na nɔyɔlɔ mɔ ɪ təmle,
 9 na ɪ piya pəsi suluwaa
 na ɪ alɔ ke leelu.
 10 Ilena ɪ piya pəsi təkpaaləŋ na pá sələməyi na pá təkɪ.
 Pá tɔyɔnɪ-wɛyɛ pa ncaa taa.
 11 ɪ kəmle tɔ ɪ kuu ɪ nyəm tənə,
 na kra nyáma náá wakəlɪ ɪ təmle kɔlɔlɔm.
 12 Nɔyɔlɔ luyɪ ɪ taa lapɪ-ɪ.
 Pə́cɔ ɪ suluwaa təm ɪ taa la nɔyɔlvɔ isəkilim.
 13 Pə kpiisi ɪ lɔlvɔ nyáma na pa həla saalɪ yem
 ké mpa paa kɔlɪ tɔ pa nəsɪ taa.
 14 Tacaə, taa sɔɔ ɪ caanaə isayətɔ təw.
 Pə́cɔ taa huɪsɪ ɪ too kawaləya.
 15 Tacaə, taa sɔɔ ɪ caanaə isayətɔ na ɪ too kawaləya təw.
 Tacaə kpiisi yəlaə mpe pa hətɛ ke tetu taa.
 16 Pə taɣa pulw, yulw inɪ ɪ ta huɪ nɔyɔlvɔ suulu.
 Pə́cɔ ɪ tɔ wahala tɔ na konyəntɔ ke wahala.
 Haləna ɪ ku ləŋwakəlle tɔ.
 17 Mpusi ké ɪ ka səlaə,
 mpusi inɪ ɪ kəw ɪ nyɔyɔ taa.
 ɪ taa səlaə nɔyɔ kupəŋka,

kele ká hatelána-i.

¹⁸ Mpusi í wee í tǝǝ ísu toko.

Mpusi í sǝǝ í taa ísu lǝm.

Mpusi í pǝsǝ ísu nǝm ke í mǝwa taa.

¹⁹ Mpusi í taki-i ísu toko.

Mpusi í cǝǝ-i na í tá tam ísu tampala.

²⁰ Mpuvu Tacaa ka la ma kolontunaa.

Pa kǝfelǝvu nté.

Na mpa pa yǝǝtǝyi ísayatu ke ma tǝǝ tǝ.

²¹ Tacaa Isǝ la-m mpi pǝ we teu tǝǝ nǝ hǝte tǝǝ.

Mpi tǝ, nǝ hǝpantǝ tǝǝwǝya, waasi-m.

²² Ma ké kǝnyǝntǝ ké na wahala tu,
ma wakǝla hatǝǝ ma taa.

²³ Ma tǝǝna saalǝvu ke yem ké ísu ísotom

na pá tǝǝǝnǝyi-m ísu filifili wei í wakǝlǝyi tǝ.

²⁴ Nǝhǝkǝtu pu-m maa pǝsǝyi na má sǝǝ.

Ma tema taasi tǝkǝǝkǝǝ.

²⁵ Ma pǝsa-weǝe mpi pǝ fei teu tǝǝ.

Pa nyǝnǝyi-m na pá kreǝtǝyi nyǝǝǝ.

²⁶ Waasi-m, Tacaa ma Isǝ.

Ya-m nǝ hǝpantǝ tǝǝ.

²⁷ Yǝlaa mpe pá nyǝ sí nǝ hǝ nǝǝ ké.

Tacaa nǝ hǝ, nǝ hǝ lapǝna mpǝ.

²⁸ Mpe pa tǝǝsǝyi mpusi ké.

Ama nǝ hǝ kǝǝlǝyi kǝpantǝ.

Ye pa kulaa fele ká kra-we.

Ama nǝ hǝ tǝmle tu má ma lahle ká hǝlǝmǝ.

²⁹ Pǝ líyiti ma kolontunaa mpa pa suu-m tǝm tǝ.

Fele í waasi pa tǝǝ ísu toko.

³⁰ Maa puǝlǝ Tacaa nyǝya na kawilitaya.

Maa sa-ǝ samaa heku.

³¹ Mpi tǝ, n we kǝnyǝntǝ kǝǝkǝǝ taa ké.

Sǝ n waasǝyi-i mpa pa kǝyi í tǝm tǝ pa nǝǝ taa.

110

Wulav wei í ké kǝtǝlv tǝ

¹ Tafiti yontu nti tǝ we yonyoolaa
nyǝvu tu yontunaa taa tǝǝǝ.

Tacaa Isǝ heela ma sǝsǝ sí:

Caya ma ntǝǝǝ tǝǝ, halána má yele na nǝ hǝ
kolontunaa pǝsǝ nǝ hǝ nǝ hǝ tǝsǝle.

² Tacaa ká walasi nǝ hǝ kǝpǝtǝvu tǝǝ ke Siyǝǝ taa.

Nyaa ǝmakǝlǝ nǝ hǝ kolontunaa.

³ Kǝyaku ǝku n ká yoona nǝ hǝ kolontunaa tǝ.

Nǝ hǝ ífepiya apalǝtǝ ká kra.

Ílena pá kǝǝ pa ti.

Paawee ísu tefemle cǝǝǝ,

na pá kǝǝ nǝ hǝ puǝvu naǝǝ nyǝǝku tǝǝ.

⁴ Tacaa tema tuuu í kaa tasa layasǝvu.

Í yǝǝtǝa sí:

N ké kǝtǝlv sǝsǝ ke tam tǝǝ ké,

ísu Melǝciseteeki.

⁵ Tacaa we nǝ hǝ ntǝǝǝ tǝǝ ké.

Í ká wakǝlǝ awulaa ke í páána kǝyaku wule.

⁶ Inǝ í huǝkǝna na píitimnaa,

na sǝtaa sǝǝtǝ paa timpǝ.

Í wakǝlǝyi awulaa ke tǝtǝ tǝna taa ké.

7 I nyɔɔki lum ke lɔɔ taa ké tɔnte waatu ké.
Pə tɔɔ ké i kusəyi nyɔɔv.

111

Tacaa tɔma sɔsɔna tɔm tɔsɔvɔ

¹ I sa Tacaa.

Maa sɛɛ Tacaa na ma lotu tɔna
ke tampana tɔŋlaa kpekɛle taa ké tɔkotile.
² Tacaa tɔma ná ké sɔsɔna ké,
na a sɔllaa pɛɛkəyi-yɛ.
³ Nyá kɔlapəm tɔna taa wɛ teeli na teu sɔsɔm ké.
Nyá siyisuyɔ wɛ tam tɔɔ.
⁴ Tacaa n yɛlaa sɪ tɔ tɔsɔyi nyá kɔkɔlɔ tɔma tɔɔ.
N ké pɛɛlɛ tɔ ké na pɔtɔtɔle tɔ.
⁵ N haaki tɔɔnɔɔa ke mpa pa nyɔŋna-ŋ tɔ.
Nn sɔɔki nyá nɔɔ pɛɛlvɔ tɔɔ ké paa pɛɔ.
⁶ N hɔla nyá yɛlaa ke nyá tɔma tɔŋ
ke timpi n cɛla-wɛyɛ piitimnaa lɛlaa tɛtɔ tɔ.
⁷ Nyá kɔlapəm siyisaa na pə tɔŋaa.
Nyá kusəsutɔ wɛ naani.
⁸ I sɔ kusəsutɔ wɛ tam tɔɔ ké.
Tə siyisaa ké na tɔ tɔŋaa.
⁹ N hɛta nyá yɛlaa
na nyá na-wɛ í pɛɛli nɔɔ ke tam tɔɔ.
Nyá hɛte ke sɔsɔle ké, na kate nyɔntɛ.
¹⁰ I sɔ nyamnɔv ntɛ nyəm kite,
mpa pa tɔka yaasi inɛ tɔ
pa wɛna lamayasɛɛ kɔpana ké.
Tacaa teeli wɛ tam tɔɔ ké.

112

Tacaa kooliyi kɔpantɔ ke i yɔlaa kɔpama

¹ I sa Tacaa.

Lelɛŋ nɔlv ntɛ wei i nyɔŋna Tacaa tɔ.
I lanjɛ hɛɛna I sɔ kusəsutɔ lapɔ ké.
² I kɔvlɔaa ká la sɔsaa ke tɛtɔ tɔɔ.
I sɔ kooliyi kɔpantɔ ke tampana tɔŋlaa piitim.
³ Wɛnɔv na tɛɔɔnɔv wɛnna pə tɛ yɔlv tɔyaya taa.
I sɔ lanjɛ hɛɛna-ɪ tam tɔɔ.
⁴ Kɔkɔ naaki sɛkɔpɛtɔv taa ké tampana tɔŋlv.
Kɔkɔ naaki wei i wɛna suulu na í wɛna lɛlaa pɔtɔtɔle,
na í tɔŋyi kɔsiyisim tɔ.
⁵ Pə wɛ teu sɪ yɔlv í hɔlvɔ suulu na í kɛntəyi.
Pə wɛ teu sɪ yɔlv í tɔŋ siyisuyɔ na í lakana i tɔma.
⁶ Yɛ n lakɪ mpɔ nn cɛŋlɔyi.
Pa tɔsɔyi siyisilu tɔɔ ké tam tɔɔ ké.
⁷ I lanjɛ ɪ tɔkɔna lanwakɛllɛ laapaali,
i tɔka i tɔyi, Tacaa ke i lakɪ naani.
⁸ Siyisilu tɔka i tɔyi, sɔɔntɔ fɛɪ-ɪ.
I ka nyɔni i kolontunaa kpisuyɔ.
⁹ I haaki kɔnyɔntɔnaa ké na í yeki niŋ.
I sɔ lanjɛ hɛɛna-ɪ tam tɔɔ ké.
Siyisilu tɔŋ sɔsɔyi na yɛlaa tɔyɔna-ɪ teu.
¹⁰ I sayav ná naaki-ɪ ɪ lɛna pááná kpa-ɪ.
I nyasəyi i tɔyi kɛla na í lɔki i apalvɔ.
Asayaa kɔnyɔlvɔv saaləyi yem ké.

113

Tacaa paasəyɔna mpa pa fɛina pvlv tɔ

¹ I sa Tacaá.

Tacaá tæmlæ lataa mæ, í samí-í.

I sa Tacaá hæte.

² Tacaá hæte í yaa pæ kpaɣav nɔɔnɔɔ tɔ na pɔ polo tam tɔɔ.

³ Pá sɛɛ Tacaá kɛ pæ kpaɣav ilim tælule na pɔ suna pæ tætlæ tɔ.

⁴ Tacaá ŋmakæla piitimnaa tənaya.

I teeli kɔŋkɔlmənɔŋ tɛɛ ísɔtɔnɔvɔ.

⁵ Ta Iso Tacaá n feina akpele.

Nyá tæcaɣalɛ nté hatoo ísɔtaa.

⁶ N kaŋ nyɔvɔ kɛ na í nyənɪ

ísɔtɔnɔvɔ na atɛ.

⁷ N kusəyi kɔnyɔntɔ kɛ mɔsɔvɔ taa kɛ,

na wahala tɔ kɛ hute taa.

⁸ Si í cayasɪ pá na nyá yəlaa kɔpaɣalaa.

⁹ N haaki əlv kaalɔlaya kɛ təɣaya.

Na í lapɪ-í toto lanɔhɔlmɛ nyəŋ

kɛ ɪ piya hɛkɔ.

I sa Tacaá.

114

Waatv wei lseyeli nyáma luwa Icipiti tetv taa tɔ

¹ Waatv wei lseyeli nyáma luwa Icipiti tetv taa tɔ, waatv wei Yakɔpɔ lɔlvɔv nyáma lu piitim lɛmpɪ tɔm yɔɣɔtəlaa mpɛ pa tɛ tɔ.

² Mpɔvɔ Yuta pəsa Tacaá kətaya təlɛtɛ na lseyeli náá pəsɪ Tacaá tetv.

³ Tenku ná-wé na ílé ɪ se.

Yaatanɪ pəɣɔ ná mələ waalɪ waalɪ.

⁴ Ulena pɔɔŋ ŋmaa ísu ɪwaanɪ,

na pulasɪ náá ŋmaa ísu ɪwɛɛsɪ.

⁵ Tenku, n seeki suwe?

Yaatanɪ, ná mələyi waalɪ waalɪ suwe?

⁶ Pɔɔŋ, mə ŋmaaki ísu ɪwaanɪ suwe?

Pulasɪ, mə ŋmaaki ísu ɪwɛɛsɪ suwe?

⁷ Tetv nyáá sele Tacaá ísentaa.

Sele Yakɔpɔ Iso ísentaa.

⁸ Inɪ ɪ pəsəɣəna kɔkpaɔmɔvɔ kɛ lule,

na puw kɛ lom sɛɛlv.

115

Iso tike nté teeli tv

¹ Tacaá, taa tv-tɔvɔ teeli.

Taa tv-tv yoo.

Ama tv teeli kɛ nyá hæte.

Mpi tɔ, n kɛ kɔpaŋ na tampana tv.

² Pepe tɔɔ kɛ piitimnaa pɔɔsəɣɪ sɪ:

Lɛɣɛ mə Iso unɪ ɪ wɛɛ?

³ Ta Iso wɛ ísɔtaa kɛ.

I lakɪ mpi ɪ sɔɔlaa tɔ.

⁴ Ama mpɛ pa tuŋ kɛ wolanaa na liyitee nna yəlaa niŋ lupa təɣɔ.

⁵ Pa tuŋ unɪ ɪ wɛna nɔɔsɪ, ɪɛ ɪ yɔɣɔtəyi natalɪ.

Páɔ ɪ wɛna ísɛ, ɪ naaki pɔlv.

⁶ I wɛna ŋkpaŋŋ, ɪ nukɪ natalɪ.

Páɔɔ ɪ wɛna muna, ɪ nukɪ sɔŋ.

⁷ ɪ wɛna niŋ, ɪ pásəyɪ na í tokina pɔlv.

Páɔɔ ɪ wɛna nɔɔhɛɛ, ɪ tɔŋ.

Pəyele ɪ tu mɔtəyɪ ɪ luyɔ tɛɛ ké mɔtɔyɔ mayamaya.

⁸ Mpa pa luki tuŋ ɪni na pá tɔyɔ-ɪ naani tɔ,

pá wɛɛ ɪsu tuŋ ɪni.

⁹ ɪsɛyɛli nyáma, í pɛti mə təyɪ Tacaɔ,

ɪni ɪ teŋna-me na í kentiyi mə tɔɔ.

¹⁰ Alɔŋ təyaya nyáma me í pɛti mə təyɪ Tacaɔ,

ɪni ɪ teŋna-me na í kentiyi mə tɔɔ.

¹¹ Mpa me í nyaŋna Tacaɔ tɔ, í pɛti-ɪ mə ti.

ɪni ɪ teŋna-me, na í kentiyi-me.

¹² Tacaɔ ɪ sɔɔki tá tɔm kɛ paa pɔɔɔ.

ɪ ká kooli tá tənaya kɔpantɔ ké.

ɪ ká kooli ɪsɛyɛli nyáma kɛ kɔpantɔ.

ɪ ká kooli Alɔŋ nyáma kɛ pa nyəntɔ.

¹³ ɪ ká kooli kɔpantɔ kɛ mpa pa nukəna-ɪ tɔ,

paa sɔsaa paa piya.

¹⁴ Tacaɔ í yele na mə lɔlvɔŋ huki.

ɪ la na mə na mə piya í wɛɛ payale.

¹⁵ Tacaɔ wei ɪ lapa ɪsɔtɔnɔyɔ

na atɛ tɔ í kooli-meɣɛ kɔpantɔ.

¹⁶ Tacaɔ tike tənna ɪsɔtɔnɔyɔ

ɪlena ɪ ha yɔlaa kɛ tetɔ.

¹⁷ Sətaa ɪ pásəyɪ na pá sɛɛ Tacaɔ.

Mpa pa wɛ atətəle taa timpi suma tiyitiyi tɔ

Paa pásəyɪ na pá sɛɛ ɪsɔ.

¹⁸ Ama táá sa Tacaɔ kɛ pə kraɣav nɔɔnɔ tɔ,

haləna tam tɔɔ.

ɪ sa Tacaɔ.

116

Yɔlv wei pə yapa sɔm taa tɔ ɪ səlɔmɔyɔ

¹ Ma sɔla Tacaɔ ké.

Mpi tɔ, n nukɪ ma nəyɔ na ma wiinaɔ.

² N kema ŋkraŋyɔ na ma tɔɔ.

Maa səlɔmi-ŋ ké, haləna ma sɔm.

³ Sɔm ka tama-m kɔtaya ké.

Atətəle sɔyɔntɔ ná pu-m.

Ma wɛ nəyəsɛɛ na laŋwakəlle taa.

⁴ Mpyɔ ma yáá Tacaɔ nyá hətɛ.

Hai, ɪsɔ ma wiikina-ŋ si, n waasi-m.

⁵ Tacaɔ n wɛna suulu ké na n siyisaa.

Ta ɪsɔ n ké pətətəle tɔ ké.

⁶ Tacaɔ n paasəyɔna acamaa ké.

Maa kɛ wahala tɔ ké, na n waasi-m.

⁷ Ma yɔyɔta ma taa si, maa hɛɛsi.

Mpi tɔ, Tacaɔ lapa-m kɔpantɔ.

⁸ Nyá yarəna-m sɔm nəyɔ taa, na n hɪsi ma ɪsəlɔm.

N hasa ma nɔɔhɛɛ tɛɛ.

⁹ Maa tɔ Tacaɔ nyá ɪsɛntaa

kɛ weesuyɔ nyáma tetɔ taa.

¹⁰ Paa waatɔ wei maa tama si ma ké wahala tɔ tɔ,
na má wɛna naani ké.

¹¹ Ma ta mayasi teu ɪlena má tɔ si
paa pásəyɪ na pá la naani kɛ nəyɔlv.

¹² ɪsənaya maa lɛɛti Tacaɔ nyaya

kupantu nti n lapa-m tɔ?

¹³ Maa kpaasi waasuyv kupv na iso
na má yaa Tacaá nyá hɛ́ɛ.

¹⁴ Maa yooosi nɔɔɔ ɲka ma su Tacaá nyá tɔɔɔ
nyá yɛ́laa isɛntaa.

¹⁵ Tacaá mpa pa sɔ́la-ɲ tɔ

pa sɛm wuki-ɲ sɔ́sɔm kɛ́.

¹⁶ Hai, Tacaá, ma kɛ́ nyá tɛ́mle tɔ kɛ́,
nyá pɛ́lɔ pɛ́yalv kele má,

n cɛpa ma kɔ́hɔkɔm.

¹⁷ Maa lá-ɲ nyana tɛ́mle kɔ́taya.

Maa sá-ɲ na má yaa nyá hɛ́ɛ.

¹⁸ Maa yooosi nɔɔɔ ɲka ma su Tacaá nyá tɔɔɔ
nyá yɛ́laa isɛntaa.

¹⁹ Maa la isɛna maa suwa tɔɔɔ
nyá tɔ́yaya taya tɔɔ kɛ́ Yosalem taa.

I sa Tacaá.

117

Piitimnaa tɛna saɲ Tacaá

¹ Piitimnaa mɛ, í sa Tacaá.

Yɛ́laanaa tɛna í samɪ-t.

² Kupantu nti i laki-tv tɔ tɔ tɔ́waya.

I tampana wɛ tam tɔɔ.

I sa Tacaá.

118

Kɛsɪ mpi Tacaá lapa tɔ

¹ I sɛɛ Tacaá, mpi tɔ, i kɛ́ kupanɲ.

² I sɛyɛli nyáma í tɔ sɪ:

I kupantu wɛ tam tɔɔ.

³ Alɔɲ tɔ́yaya nyáma í tɔ sɪ:

I kupantu wɛ tam tɔɔ.

⁴ Mpa pa nukɛna Tacaá tɔ pá tɔ sɪ:

I kupantu wɛ tam tɔɔ.

⁵ Ma lanwakɛlle taa kɛ́ ma yáá Tacaá

na í cɔ-m na í waasi-m.

⁶ Tacaá n wɛ ma tɔɔ kɛ́, maa nyan pulv.

Yulv pɛ́sɛyi na í la-m wɛ?

⁷ Nyá tɛɲna-m

na má naaki ma kolontunaa kpisuyu.

⁸ Pɛ́ kɛ́la teu sɪ yulv í tɔ Tacaá nyaya kpulɔɔv

na mpi i ká pɛti nyá tɛyi yɛ́laa tɔ.

⁹ Pɛ́ kɛ́la teu sɪ yulv í tɔ Tacaá nyaya kpulɔɔv

na mpi i ká pɛti i tɛyi sɔ́saa tɔ.

¹⁰ Piitimnaa tɛna ka tama-m kɛ́.

Iɛ ma tɔ́ɔna-wɛyɛ Tacaá nyá ton taa.

¹¹ Paa tama-m kɛ́ na pá watɛyi-m.

Iɛ ma tɔ́ɔna-wɛyɛ Tacaá ton taa.

¹² Paa wata-m kɛ́ isɪ tɪɲ sɛsɛkɔ.

Ama pa ton tɛma lɔɲ isɪ kiisi kɔkɔ.

Iɛ ma tɔ́ɔna-wɛyɛ Tacaá ton taa.

¹³ Ma kolontu nyá, nyá tusaya-m kɛ́ sɪ má hoti.

Ama Tacaá ná kɔma na í waasi-m.

¹⁴ Tacaá kele ma ton na ma samtv nyuyv,

nyá yapɛna-m.

15 Siyisilaa wilitiyi.

Mpi to, Iso ha-weye akaitu.

Tampana tɛŋlaa laŋle heewa.

Mpi to, Iso yapa-we.

Tacaa n yapa-to na nyá toŋ.

16 Tacaa n kusa ŋkpalɛŋa na iso.

N lapɛna toŋ sɔsɔŋ.

17 Ma kaa tasa sɛm tɔto,

maa weɛna weesuɣu ké.

Maa keesi Tacaa tɛma tɛm.

18 Tacaa n hɔma ma ŋkraŋɔɣu yáá.

Ama n ta yeke na má si.

19 I tɔli-m tampana tɛŋlaa nɔnɔsi,

na má suu na má sa Tacaa.

20 Tacaa nɔnɔɔ ntɔ,

ŋkeye siyisilaa suukɛna.

21 Maa sɛɛ-ŋ ké, mpi to, n cɔ-m

na ŋ pɛsi ma waasɔbɔ.

22 Pɛle nte ŋmalaa kɛsaa na pá lɔ to,

nté tɔ pɛsɛna nteye pɛle sɔsɔle.

23 Tacaa nyá kiŋ ke pɛ luɛnaa,

pɛ ké piti tɛmlɛ ké.

24 Tacaa nyá lapɛna kuyaku kɔne.

Kɔ ké laŋhɔlɔmlɛ na ayɔla nyɛŋku ké.

25 Hai, Tacaa, yeke na pɛ lana-tu.

Hai, Tacaa, ya tá nyɔŋ.

26 Iso í kooli kɔpantu ke wei í kɔŋna Tacaa hɛte taa to.

Hatoo Tacaa tɛyaga ke tɔ kooliyina-meye kɔpantu.

27 Tacaa keke Iso, mi í kɔkɔ naakɛna-tu.

I tamsi acima kpɛnte na í pona-teye

kɔtaga tɛlate hɛlɔɣo kiŋ*fa*.^a

28 Tacaa, n ké ma Iso ké maa sa-ŋ.

Ma Iso, maa puɣuli-ŋ.

29 I sɛɛ Tacaa.

Mpi to, n ké kɔpaŋ,

na nyá kɔpantu we tam tɔɔ.

119

Yontu nti pa saŋna Iso kusasutu to

¹ Lelenɛ nɔlaa nté mpa pa tɔnte tewa

na pá tɔŋ isu Iso kiiu weɛ to.

² Lelenɛ nɔlaa nté Iso kusasutu tɔkɛlaa,

na mpa pa pɛɛkɛyi-ɪ na pa lotu tɛna to.

³ Pɛ yɛlaa tɔŋ Iso mpaasɛŋ taa ké.

Paalaki usayato natɛli.

⁴ Tacaa n hɔla nyá kɔtɔtɔto ké si

yɛlaa í paasɛna-tɛyi teu.

⁵ Hai, Iso, yeke na ma tɔnte la teu

ɛlena má pɛsi na má tɔki nyá kiiŋ.

⁶ Ye ma tɔka nyá kusasutu tɛna,

ma kaa weɛna fɛɛle.

⁷ Pɛleye maa sá-ŋ na lotu kɔlɔmtɔ

na má kpɛlɛmɛyi nyá kiiŋ kɔpaŋ.

⁸ Ma caa ma la nyá luyɔ nyɛntɔ ké,

taa lɔ-m tɛkpataa.

^a **118:27** Kɔkalɛto tɛne tɔ hɔweɛ we tom naaleye. Lɛlaa ná telasayi tɔto si: I kpaɣa tɔɣo piliŋasi ke ma niŋ taa na í caali acima paale. Na í to na í cɛɛna kɔtaga tɛlate.

Nya kvsəsutv heəsəyi ma laŋle

- ⁹ Իսնայա ifepu ká kpeləmənə tənəŋŋ təntə?
 Nyá təm təkuyə taa ké ifepu ká kpeləmənə tənəŋŋ təntə.
¹⁰ Tacaa, ma pɛkəyi-ŋ ké na lotu kolumtv.
 Taa yele na má hatələnə nyá kvsəsutv.
¹¹ Ma təkə nyá təm ke teu ke hatoo ma taa ké,
 sɪ pə taa kəə na má pəntənə-ŋ.
¹² Tacaa, ma sɛɛ-ŋ.
 Sɛyɛsɪ-m nyá luɣu nyəntv.
¹³ Maa yəɣətɪ kolum kolum ké
 kvsəsutv nti n suwa tə.
¹⁴ Nyá təm tənɣv hulasəyi ma laŋle ké
 ɪsu má tənna wənəv tənə.
¹⁵ Ma mayasəyi nyá kətətətə təm ké.
 Na má kpeləməxi nyá kvsɛyəsətə ke teu.
¹⁶ Nyá kvsəsutv ke ma laŋle heəkənə
 ma kaa səə nyá təm.

Nya kiŋ tasəyi-m layətv

- ¹⁷ La nyá təmle tə mayə kəpəntv
 ɪlənə má wɛnə weesuyv na má təkɪ nyá təm.
¹⁸ Kuli ma ɪsɛ na má ná nyá kiŋv teu.
¹⁹ Ma ké ɪkəm ke tetv taa ké.
 Taa ŋmɛsɪ-m nyá kvsəsutv.
²⁰ Ma səəla nyá kiŋv ké, na má səkɪ ɪ təə.
 Ma caa ma kpeləmɪ-ɪ paa kuyakv ŋkɪ.
²¹ N nyaasəyi mpusitənəə ɪsəəv nyəma
 mpa pə hatələyənə nyá kiŋv təyə.
²² Kɛɛlɪ ma təə ké fɛɛlɛ na footuyv.
 Mpi tə, ma təkə nyá kiŋv ké.
²³ Paa awulumpiɣə çayəə na pá yəɣətəyi ma təm,
 nyá təm ke nyá təmle tə má, ma mayasəyi.
²⁴ Nyá kvsəsutv heəsəyi ma laŋle ké.
 Nti tə tasəyənə-m layətv.

Nya kvsəsutv haaki-m weesuyv

- ²⁵ Ma hotə atɛyɛ.
 Nyá təm ɪ ha-m weesuyv ɪsu n ka yəɣətuyv tə.
²⁶ Ma kɛɛsəyi-ŋ ma kəlapələ təm.
 Sɛyɛsɪ-m nyá kvsəsutv təm.
²⁷ Həl-m nyá kvsəsutv tənɣv
 na má mayasɪ nyá teu təm.
²⁸ Laŋwakəllɛ nu-m na má pələyi ɪsələm.
 Kvsɪ-m ɪsu n ka yəɣətuyv tə.
²⁹ Hatələnə-m pəpətə.
 Həl-m pɛɛɛɛ na má tən nyá kiŋv.
³⁰ Tampanə mpaəv ke ma ləsaa.
 Maa tən nyá kvsəsutv.
³¹ Nyá kvsəsutv ke maa matənə.
 Tacaa taa yele na pá liyiti-m.
³² Nyá kvsəsutv ke ma nukənə teu.
 Mpi tə, n kula ma ɪsɛ.

Maa tən nya kiŋv na ma lotu tənə

- ³³ Tacaa həl-m nyá kətətətə mpaəv
 na má təkɪ-tɪ na má tala tənəyə.
³⁴ Tacaa ha-m nyəm na má təkɪ nyá kiŋv
 na má tənəyi-kv na ma lotu tənə.
³⁵ Yele na má nuna nyá kvsəsutv.
 Mpi tə, ma səəla-təyi.
³⁶ Pona ma həwɛɛ ke nyá kvsəsutv kiŋv.

Taa pona-yeɣe liyitee luluɣu ɔɔɔ.

³⁷ Ləsi ma ise ke kpai nyəm tɔɔ.

Taa yele na má paasəna kpai nyəm.

Yelee na má wee nyá luɣu nyənto taa.

³⁸ La nyá təmle to maɣa nti

n ka suwa mpa pa nyanɲa-ɲ tɔ.

³⁹ Ma wena feele sɔɣontu ké.

Taa yelee na tɔ maɣana-m.

⁴⁰ Nti ma nyuləɣi səsəm tɔɣəle nyá kɔtɔtɔto lapu.

N ké siyisilu ké, ha-m weesuɣu.

Maa təkɪ nya kiiu ke

⁴¹ Taca nyá kɔpantu i kəɔ ma tɔɔ

na ɲ ya ma nyuɣu isu n suw tɔ.

⁴² Na má weena nti maa ɔ ma tɔɔlaa tɔ.

Mpi tɔ, nyá kɔyɔɣɔtɔto ke ma lapa naani.

⁴³ Taa ləsi tampaɲa təm ke ma nəɣo taa təkpaɲaa.

Nti n maɣasəɣi nyá taa tɔɣo ma taɲaa.

⁴⁴ Maa təkɪ nyá kiiu ke

paɔ kɔyaku ɲkuɣu tam tɔɔ ké.

⁴⁵ Ma caa má tana ma təɣi.

Mpi tɔ, nyá kɔsəsuto ke ma pɛɛkəɣi.

⁴⁶ Maa heeli nyá kɔsəsuto təm ke awulaa,

feelee kaa wee-m.

⁴⁷ Nyá kɔsəsuto ke ma laɲle heena.

Mpi tɔ, ma sɔɔla-təɣi.

⁴⁸ Ma nukəna nyá kɔsəsuto ké.

Ma sɔɔla-təɣi.

Ma caa ma maɣasi-təɣi ma taa ké.

Nyá kɔsəsuto tɔy-m naani

⁴⁹ Tɔɔsi təm nti n ka heela nyá təmle to má tɔ tɔ tɔɔ.

Nti tɔ tɔna-m naani.

⁵⁰ Nti tɔ heesəɣəna ma laɲle ke ma wahala taa.

Nyá təm kɔpantu haakəna-m weesuɣu.

⁵¹ Paɔ isəcaɔtɔnaa wonjiyi-m

ma ta lu nyá kiiu taa.

⁵² Taca ma tɔsəɣi nyá laɲtaa huɔle təm

na pə heesəɣi ma laɲle.

⁵³ Má naaki asayaa mpa pa ləkɪ nyá kiɲ tɔ,

pááná kpaaki-m ké.

⁵⁴ Nyá kiɲ təm ke ma yooki yontu ke timpi

ma ké ikəm tɔ.

⁵⁵ Ma tɔsəɣi nyá həte ke ahoo

na má təkəɣi nyá kɔsəsuto.

⁵⁶ Mpi pə ké ma nyəm tɔɣəle,

sɪ má təkəɣi nyá kɔsəsuto.

Taca huɔle we teu

⁵⁷ Ma leləɣi sɪ ma nyənto nté sɪ

má taɲ nyá kɔyɔɣɔtɔto.

⁵⁸ Ma wiikina-ɲ na ma lotu tana,

nyəni ma pətətəle isu n ka suw nyá nəɣo tɔ.

⁵⁹ Ma huɔ ma mpaɔ təm ke ma taa,

nyá kɔsəsuto ke ma caa taɲɔyɔ.

⁶⁰ Ma lakɪ nyá kɔsəsuto ke laɲ ké tɔcav.

Ma kaa yelee na tɔ leeli.

⁶¹ Asayaa katəsi tama-m ké.

Ama maa sɔkɪ nyá kiiu tɔɔ.

⁶² Ma kɔləɣi ahoo heka na má sá-ɲ.

Mpi tɔ, nya huɔle we teu.

63 Μα κέ mpa pa nyaηna-η na pá tókəyi
nyá kusəsutu tɔ pa taapalv kέ.
64 Hai, Tacaα, nyá kɔpantv suna tetv.
Seγesi-m nyá kusəsutu.

Tacaα mapa-m sɪ pə tayani-m

65 Tacaα n lapa kɔpantv ke nyá təmle tu maya,
isu n ka yəγətvy tɔ.
66 Seγesi-m ləmayasee kɔpana na nyəm.
Mpi tɔ, ma tɛma ma taa na nyá kusəsutu kέ.
67 Lɔη ile ye n ta hɔ ma ηkpaηvy maa tókəyi nyá təm.
Ama nɔɔnɔɔ ma təηəyi nyá kiη.
68 N kέ kɔpaη kέ na kɔpantv latv.
Hɔlv-m nyá luyv nyəntv.
69 Isəcavtɔnaα pilisiyi-m kέ na pa kaloolaya.
Ama ma tɔka nyá kusəsutu ke na lotv kɔlvmtv.
70 Pa ləmayasee taa toowaya isv nim.
Ilena máá hɔləsəyi laηle na nyá kiuv.
71 Pə we teu sɪ pə pasa-m kέ.
Ilena má cekəna nyá kusəsutu.
72 Nyá nəγɔ taa kusəsutu kəla-m teu ke
wɔla na liyitee wontu tuutuuma.

Tacaα, nyá hvle siyisaa

73 Nyá niη ηmana-m.
Ha-m layatv na má kpeləməna nyá kusəsutu.
74 Mpa pa nyaηna-η tɔ pa naa-m na pa laηle hɔləməyi.
Mpi tɔ, nyá nɔɔsɪ suv ke ma tɛləyi.
75 Tacaα, ma nyəmá sɪ nyá hvle siyisaa kέ.
Nyá tampaηa təηvy tɔ kέ n pasa-m.
76 Nyá kɔpantv í heesi ma laηle
isu n ka suv nyá təmle tu maya nəγɔ tɔ.
77 Hɔlv-m sɪ n sɔɔla-m na pá ha-m weesuyv.
Mpi tɔ, nyá kiuv ke ma laηle heekəna.
78 Pə liyiti isəcav nyáma mpa pa myyuluyv-m mɔsvη tɔ.
Mpi tɔ, nyá kusəsutu təm ke ma mayasəyi ma taa.
79 Mpa pa nyaηna-η tɔ pá kɔɔ ma kiη
na pá cekəna nyá kusəsutu.
80 Maa la nyá luyv nyəntv na lotv kɔlvmtv.
Ile fɛele kaa təγɔ-m nyá kiη.

Tacaα fityi-m kolontunaα katəsi

81 Ma taηa nyá nyvyv yavv ke tətɛyɛtɛyɛ.
Nyá təm ke ma tɛləyi.
82 Ma ise tɛηna nyá nəγɔ suv kiη kέ,
na má pɔəsəyi sɪ pəlee kέ n ka heesi ma laηle?
83 Ma tɔnvvyv cuka kpasɪ kέ isv kəηle ke nyɔɔsɪ taa.
Ma kaa sɔɔ nyá kusəsutu tɔɔ.
84 Kuyɛη isənaγa pə kaasa nyá təmle tu ma?
Waavt vɛi kέ n ká hvvna mpa pa tvyv-m waha la tɔ?
85 Isəcavtɔnaα huliyina ma nəγɔ tɔɔ kέ pɔɔη,
paa təηəyi nyá kiuv ke paa pəcɔ.
86 Nyá kusəsutu təna kέ kusiyisitu kέ.
Pa tvyv-m waha ke mɔsvη kέ, waasi-m.
87 Pa kaya pa hu-m na pá kv-m
ile maa lɔkɪ nyá kusəsutu.
88 Ha-m weesuyv ke nyá kɔpantv tɔɔ,
ilena ma təη nyá kusəsutu.

Tacaα, pə təna pə laki-η təmle

89 Hai, Tacaα, n we tam tɔɔ kέ.

Nyá tòm caya teu ke isóttaa ké.

⁹⁰ Kúpantó nti n lakí tò tu teŋ.

Nyá sùna tetò na tà nyòowa teu.

⁹¹ Nyá kúsásutu tào ké pə təna pə caya teu ke saŋa.

Mpi tò, pə təna pə lakí-ŋ təmle.

⁹² Ye ma laŋle taa hɛɛna nyá kiŋ,

maa lepa ma wahala taa ké.

⁹³ Ma kaa sɔɔ nyá kúsásutu.

Ntəyi n haakəna-m weesuyu.

⁹⁴ Ma ké nyá nyəŋ ké, waasi-m.

Mpi tò, nyá kúsásutu ke ma pɛkəyi.

⁹⁵ Asayaa cɛŋəyi-m ké sɪ pa kuyə-m.

Paa na mpɔ nyá kúsásutu ke ma keŋna ŋkpaŋŋ.

⁹⁶ Ma nawa tama kɔpəna təna tənasi.

Ama nyá kúsásutu fɛi tənaya.

Nyá kiŋ kəla tuŋ ke leleŋ

⁹⁷ Ma sɔɔla nyá kiiu ke sɔsəm ké.

Ko tòm ke ma maɣasəyi kuyɛɛŋ təna.

⁹⁸ Nyá kúsásutu haaki-m ləmaɣasɛɛ

na pə kəli ma kolontunaa.

Mpi tò, tə wɛ ma kiŋ ke tam tào ké.

⁹⁹ Ma tɛɛ ma sɛɣɛsəlaa tənaya nyəm.

Mpi tò, nyá kúsásutu ke ma maɣasəyi.

¹⁰⁰ Ma tɛɛ kəkpatəlaa ke ləmaɣasɛɛ.

Mpi tò, ma təkə nyá kótótótu.

¹⁰¹ Ma kisa mpaasŋ isayəŋ taa təntɛ

sɪ má pəsɪ na má təkɪ nyá təm.

¹⁰² Maa hatələyənə nyá kúsásutu.

Mpi tò, nyá sɛɣɛsəyənə-m.

¹⁰³ Nyá tòm wɛ leleŋ ke ma tantahaaw taa ké.

Tə kəla tuŋ ke leleŋ ke ma nəɣɔ taa.

¹⁰⁴ Nyá kúsásutu pəsəyənə-m nyənto

na má kisiyi pəpəto təna.

Tacaa təm ké fətəla

¹⁰⁵ Nyá təm wɛnna isɪ fətəla ke ma nəɣɛɛ tɛɛ

na pə naaki ma mpaas taa.

¹⁰⁶ Ma tuuki sɪ maa təkɪ nyá kúsásutu.

Maa la isɪ ma tuuwa tò.

¹⁰⁷ Tacaa, pə pasə-m teu ké.

Ye le na má wɛɛna weesuyu isɪ n yəɣətəyɔ tò.

¹⁰⁸ Hai, Tacaa, mɔ ma səlɛmuyɔ isɪ kɔcɔɔɔ.

Sɛɣɛsɪ-m nyá kúsásutu.

¹⁰⁹ Ma weesuyu wɛ asola taa ké tam ké.

Ama ma kaa sɔɔ nyá kiiu təm.

¹¹⁰ Asayaa nyəkɪ-m katəsɪ ké.

Ama maa hatələyənə nyá kúsásutu.

¹¹¹ Nyá kótótótu ke-m kɔpantɔ sɔsəntɔ ke tam tào ké,

tə hɛɛsəyi ma laŋle.

¹¹² Ma tɔ ma taa sɪ má təŋ nyá kúsásutu*fa*

haləna ma səm. ^a

Tacaa ké ma tentu

¹¹³ Ma taa kpaana ataa na a waali yəlaa ké.

Ama ma sɔɔla nyá kiiu.

¹¹⁴ Nyayale ma kɔpɔlyɔ tətɔle na ma kentulu.

Nyá kuyəɣətótu ke ma tɛɛləyi.

¹¹⁵ Asayaa mɛ í hatələna-m.

^a **119:112** Looŋa kanɛ ka tɛləsɔyɔ lapa katɛ. Lɛlaa na tɛləsəyi sɪ ma kaasəyi ma tɪ sɪ má təŋ nyá kúsásutu. Mpi tò, tə kawaya u teŋ.

Ilɛna má tǎkɪ ma lɔɔ kiinj.

¹¹⁶ Te-m ɪsu n ka siw nyá nɔɔ tɔ na má hiki weesuɣu.

Nyaga ma teelɛɣɪ, taa tɔ-m fɛɛɛ.

¹¹⁷ Wɛɛ ma tentu na pǎ ya ma nyɔɣu.

Ilɛna ma paasɛna nyá kusɛsutu kɛ tam tɔɔ má taa hɛɛsi.

¹¹⁸ N tɔɔnɛɣɪ mpa paa tɛnɛɣɪ nyá kusɛsutu tɔɔɔ.

Mpi tɔ, pa tɔsɔɣu u waasɛɣɪ pɔlv.

¹¹⁹ N lɔɔki atɛ asayaa tɛnaya ɪsu hute.

Pǎ tɔɔ kɛ ma sɔɔla nyá kusɛsutu.

¹²⁰ N tɔ nyá sɔɔntɔ kɛ ma taa na ma tɔnɔɣu seliyi,

na má nyajna nyá huɔɛ.

Tacaa kɛɛ ma tentu

¹²¹ Ma tǎka nyá kiiu na nyá siyisuɣu kɛ.

Taa pɛti-m ma njmakallaa.

¹²² Su nyá tǎmlɛ tɔ maya nɔɔ sɪ n ká sɛna-m.

Taa yelɛ na kalampaaɪ nyáma muɣulu-m.

¹²³ Ma tɛnɛɣɪ nyá nyɔɣu yapɔ.

Ma tɛnɛɣɪ akaitɔ nti tɔ tɔm n siwa nɔɔ tɔ

na ma ɪsɛ tɛɪ.

¹²⁴ La nyá tǎmlɛ tɔ maya kɔpantɔ,

na ń sɛɣɛsi-m nyá kusɛsutu.

¹²⁵ Ma kɛ nyá tǎmlɛ tɔ kɛ, ha-m layatɔ

na má nyí nyá kusɛsutu.

¹²⁶ Tacaa pǎ talaa sɪ ń la pɔlv.

Pa yɔkɛɣɪ nyá kiiu kɛ.

¹²⁷ Pǎ tɔɔ kɛ ma sɔɔla nyá kusɛsutu

na pǎ kɛli wɔla kɔpampaj.

¹²⁸ Pǎ tɔɔ kɛ ma nyɛnɛɣɪ nyá kɔtɔtɔtɔ tɛnaya kusiyisitu

na ma taa kpaakɛna pɔpɔtɔ.

Ma caa ma tɛnɛɣɪ nyá kiiu

¹²⁹ Nyá kusɛsutu kɛ kɔpampantɔ kɛ

pǎ tɔɔ kɛ ma tɛnɛɣɪ-tɪ.

¹³⁰ Nyá tɔm cekɛnau kɛnna nyaalam kɛ

tɛ haaki layatɔ kɛ mpa pa laɲa-tɪ tɔ.

¹³¹ Ma liki nyá tɔm kɛ na hiluɣu.

Mpi tɔ, ma wɛna nyá kusɛsutu nyɔɔɔsi kɛ.

¹³² Kɛɛsi nyá ɪsɛ na ma tɔɔ na ń nyɛni ma pɛtɔɔtɛɛ,

ɪsu n lakɔɣu mpa pa sɔɔla nyá hɛtɛ tɔ.

¹³³ Nyá tɔm í tɔ-m naani.

Taa yelɛ na ɪsayatɔ natɛli tǎ pɛsi-m.

¹³⁴ Waasi-m, yɛlaa caaki pa njmakɛɣɪ-m.

Ilɛna ma tǎkɪ nyá kusɛsutu.

¹³⁵ Nyá ɪsɛntaa í hɛtɛna nyá tǎmlɛ tɔ maya teu.

Sɛɣɛsi-m nyá kusɛsutu.

¹³⁶ Waatɔ wei ma naaki sɪ paa tɔkɛɣɪ nyá kiiu tɔ

ma lukiyi ɪsɛlvɔm kɛ.

Tacaa kiiu siyisaa

¹³⁷ Hai, Tacaa, n kɛ siyisilu kɛ,

na ń tɛnɛɣɪ tampana kɛ nyá huɔɛ taa.

¹³⁸ Nyá kusɛsutu siyisaa kɛ na tɔ kɛ tampana.

¹³⁹ Waatɔ wei ma naaki ma kolontunaa sɔɔki nyá tɔm tɔ,

pááná sɔsɔna kpaaki-m kɛ.

¹⁴⁰ Nyá tɔm lapa tɔ tǎmlɛ.

Na nyá tǎmlɛ tɔ má, ma sɔɔla-tɪ.

¹⁴¹ Maya sɛkpelu kɛ,

na nɔɔlv u caaki-m.

Ama ma ta sɔɔ nyá kusɛsutu tɔɔ.

¹⁴² Nyá siyisuɣu kɛ tam nyɛɲkɔ kɛ,

na nyá kiiu ke tampana.

¹⁴³ Lanwakalle na nɔʒasɛɛ pə hika-m.

Ama ma lanje heekəna nyá kiiŋ.

¹⁴⁴ Nyá kəsəsutu siyisina tam tɔɔ.

Ha-m layatu na má wɛɛna weesuyu.

Ma mayasayi nyá kəsəsutu tɔm ke ahoɔ tana

¹⁴⁵ Ma yaaki-ŋ na ma lotu tənaya.

Tacaa cɔ-m lɛna má tɔki nyá kəsəsutu.

¹⁴⁶ Ma yaaki-ŋ, waasi-m.

lɛna ma tɔki nyá kəsəsutu.

¹⁴⁷ Ma kuləyi na pəcɔ pə nyaali

na má səlami si n̄ waasi-m.

Ma tənna tɛɛlvɔvɔ ke nti n ká yɔɔti tɔ.

¹⁴⁸ Maa kpəki isələ, halana pə nyaali

na má mayasi nyá tɔm.

¹⁴⁹ Tacaa n ke kɔpəŋ ké, lɛ nu ma nɔɔɔ,

na n̄ ha-m weesuyu isu n suwa tɔ.

¹⁵⁰ Mpa pa huliyi isayatu waali tɔ pa kpeɣetaa,

na pá hatələxəna kiiu.

¹⁵¹ Hai, Tacaa, n kpətana-m ké

na nyá kəsəsutu tana ké tampana.

¹⁵² Hatoo ləŋ ke ma nyamá si

n su nyá kəsəsutu ke tam tɔɔ.

Tacaa ya-m nyá kɔpantu tɔɔ

¹⁵³ Nyəni ma wahala na n̄ waasi-m.

Mpi tɔ, maa səaki nyá kiiu.

¹⁵⁴ Yoona ma nɔɔɔ na n̄ ya-m,

na n̄ ha-m weesuyu isu n yɔɔtɔvɔvɔ tɔ.

¹⁵⁵ Asayaa kaa na nyɔvɔ yapu.

Mpi tɔ, paa pɛkəyi nyá kəsəsutu.

¹⁵⁶ Hai, Tacaa, nyá səɔlvɔvɔ tɔɔwaya.

Ha-m weesuyu isu n mayasaa tɔ.

¹⁵⁷ Ma kolontunaa na ma konyɔntɔlaa tɔɔwaya.

Maa hatələxəna nyá kiiŋ.

¹⁵⁸ Ma taa kpaakəna waali lulaa

mpa paa təkəyi nyá tɔm tɔɔɔ.

¹⁵⁹ Tacaa nyəni ma səɔla nyá kəsəsutu ké.

lɛ ha-m weesuyu ke nyá kɔpantu tɔɔ.

¹⁶⁰ Nyá tɔm kite nté tampana,

na nyá siyisuyu kiiŋ tana wɛ tam tɔɔ.

Tacaa kiiu səɔllaa heesaa ké

¹⁶¹ Awulumpiya tɔvɔ-m wahala ke mɔsvɔŋ.

Ama nyá kɔyɔɔtɔtɔ tike ke ma seliyina.

¹⁶² Ma lanje heekəna nyá nɔɔsi suw ké.

Isu wei i hika wɛnav sɔsɔɔm tɔ.

¹⁶³ Ma taa kpaakəna pəpətu ké,

na ma nyənəyi-təyi acaalətu.

Ama nyá kiiu ke ma səɔlaa.

¹⁶⁴ Paa kɔyaku ŋku tɔm naatosompɔɔɔlaya ke ma sɛki-ŋ.

Mpi tɔ nya kiiŋ siyisaa ké.

¹⁶⁵ Mpa pa caaki nyá kiiu tɔ pa heesaa ké.

Wahala nɔɔvɔvɔ u makəna-wɛ.

¹⁶⁶ Hai, Tacaa, ma tɛɛlvɔvɔ nté si n ká ya-m,

na ma tɔka nyá kəsəsutu.

¹⁶⁷ Ma tənəyi nyá kɔtɔtɔtu ké,

na ma səɔla-təyi teu.

¹⁶⁸ Ma tɔka nyá kɔtɔtɔtu ké na nyá kəsəsutu.

Mpi tɔ, n naaki ma mpaan tənaya.

Tacaa nu ma wula

169 Hai, Tacaa, nu ma wula
na n̄ ha-m layatu isu n suw t̄o.
170 Nu ma wiinaw na n̄ waasi-m
isu n suw n̄ɔɔ t̄o.
171 Ma n̄ɔɔ í kraali nyá samtu.
Mpi t̄o, n seɣesɣi-m nyá kusəsutu.
172 Ma nsəmle í yoo nyá n̄ɔɔ suw t̄am.
Mpi t̄o, nyá kusəsutu ke kusiyisitu ké.
173 Kusí nyá nin̄ na n̄ waasi-m.
Mpi t̄o, nyá kut̄ut̄ut̄u ke ma l̄esaa.
174 Hai, Tacaa, nyá yapu t̄o ké ma səki
nyá kiiu heesəɣəna ma laɲle.
175 Yele má weena weesuyu na má sá-ɲ,
na nyá huɓle waasi-m.
176 Ma ké c̄oɓu ké isu heu kolepu,
peeki nyá t̄amle t̄o má.
Mpi t̄o, maa səki nyá kusəsutu.

120*Wei pa suu t̄am ke m̄ɔsɔɲ t̄o í s̄al̄m̄ɔv̄u*

¹ Yosalem kpav yontu.

Tacaa nyaga ma wiina ma laɲwakalle waatu
na í nu ma n̄ɔɔ.

² Tacaa waasi-m yalaa p̄p̄ɔt̄ɔnaa
na tusalaa nin̄ taa.

³ Kawaaya yaa kasəyaya ɲkaya
nsəmle kut̄osale ká ha-ɲ yaa tu k̄ona-ɲ?

⁴ Mpi t̄o haaki-ɲ t̄ɔɔle yoolu
nyamá kusɛɲt̄e na mamala.

⁵ Ma ké wahala t̄u ké.

Mpi t̄o, ma na Meseki tetu nyáma kpai nyáma t̄o wenna.
Ketaa tetu nyáma coka t̄e ké ma wee.

⁶ Hatoo l̄ɔɲ ke ma we mpa
pa taa kraakəna heesuȳu t̄o pa t̄é.

⁷ Heesuȳu ke ma s̄oɓlaa.

Ama ye ma ȳɔɲt̄əȳi heesuȳu t̄am,
yoo ke mpe pa caaki.

121*Awe p̄asəyi na í tem?*

¹ Yosalem kpav yontu.

Ma kusa ise na má nyənəɣəna p̄oɲ t̄o.
Leye ma waasuȳu ká luna?

² Tacaa nyá lapəna is̄otaa na ate.

Nyá kin̄ ke waasuȳu ká luna.

³ N kaa tisi s̄i p̄é tuuli nyá yul̄u n̄oɓh̄e.
N fenjiyi nyá yul̄u t̄o ké nn heesəȳi.

⁴ Tacaa n fenjiyi Iseyeli t̄o ké,
tom u kaaki-ɲ, p̄əyele nn tooki.

⁵ Tacaa nyá fenjiyina nyá yul̄u t̄o.

Nyá wenna í waaki na n̄ kentiyi-i.

⁶ Ilim kaa c̄oɓi nyá yul̄u ke ilim taa.

P̄əc̄o is̄ətu ná kaa c̄oɓi-i aho.

⁷ Tacaa n ká paasəna nyá yul̄u weesuyu.

Na n fenj̄ í t̄o ké isayatu t̄əna taa.

⁸ Tacaa n ká fenj̄ nyá yul̄u kul̄uȳu waatu na í tate waatu
ke p̄ə kraɣav n̄oɓo t̄o, na p̄é polo tam t̄o.

122

Yosalem tɔɔ kɔpantv kooluyv

¹ Tafiiti Yosalem kpaw yontu nti tɔ wɛ yonyoolaa nyɔvɔ tɔ yontunaa taa tɔɔlɔ.

Ye pa tɔma sɪ tɔ polo Tacaa tɔyaya taa,
ma larhulɔmlɛ wɛ sɔɔntv.

² Yosalem, nyá nɔnɔkeelasɪ kɛ tɔ sɔɔnaa.

³ Yosalem ɪcatɛ nyá, pɔ ɲma-ɲ teu kɛ,
na ɲ tamsa teu tɔkpeyekpeye.

⁴ Nyá taa kɛ Tacaa kpɛka lɛyɛli nyáma kpaaki
na pá saɲ Tacaa hɛtɛ ɪsu pa kiiu wɛɛ tɔ.

⁵ Tɔnaya Tafiiti tɔyaya nyáma kawulaya kumlee wɛɛ
na pá cakɪ a tɔɔ na pá hɔɔki tɔm.

⁶ ɪ sɔlɔmɪ lɔɔ sɪ:

Yosalem hɛɛsɪ.

Mpa pa sɔɔla-ɲ tɔ,

pa larɲá ɪ hɛɛna hɛɛsɔvɔ ɲkɔ.

⁷ Hɛɛsɔvɔ ɪ wɛɛ nyá koloosi taa

na tɔcayanaɔ kɛ nyá tɛɛsɪ kɔpansɪ taa.

⁸ Ma sɔɔlaa sɪ hɛɛsɔvɔ ɪ wɛɛ nyá taa kɛ
ma tɛɛtɔnaa na ma taapalaa pa tɔɔ.

⁹ Tá lɔɔ Tacaa tɔyaya tɔɔ kɛ
ma kooliyɪ sɪ pɔ cayaɲa-ɲ.

123

Mpa pa pasa pa ti tɔ pa tarɲvɔ

¹ Yosalem kpaw yontu.

Ma kɔsa ma ɪɛ na má nyɔnɔyɪ Tacaa nyá wei
nyá tɔcayalɛ wɛ ɪsɔtaa tɔ.

² Teitei ɪsu tɔmlɛ nyáma

apalɔnyɔma nyɔnɔvɔ pa caa ɲɲ

na alɔnyɔma náá nyɔnɔyɪ pa tɔɔ nyɔɲ tɔ,

ɲɲvɔ tá ɪɛ kɛɛsɔna tá lɔɔ Tacaa nyá tɔɔ.

Halɔna waatv wei ɪ ká wɛɛna tá pɔtɔtɔlɛ tɔ.

³ Tacaa nyɔnɪ tá pɔtɔtɔlɛ.

Hai, nyɔnɪ tá pɔtɔtɔlɛ.

Mpi tɔ, kɔtɔvɔ kɛla-tɔvɔ pɔw.

⁴ ɪsɔcɔtɔnaa wɔɲa na
tɔhɔntaa footuyv ɲu-tɔvɔ.

124

Tacaa wɛ ta waali

¹ Tafiiti Yosalem kpaw yontu.

ɪɛyɛli nyáma ɪ tisi sɪ:

Ye Tacaa ɲ taa wɛɛ tá waali.

² Ye Tacaa ɲ taa wɛɛ tá waali,
awɛ ka waasa-tɔvɔ waatv wei
yɔlaa kota tá tɔɔ tɔ.

³ Paa lipa tá tɔnaya na tá ɪɛ kɛ waatv wei
pa pááná huɔ tá tɔɔ tɔ.

⁴ Ye Tacaa ɲ taa wɛɛ tá waali.

Pusi lɔm ka lipa-tɔvɔ na pɔ hola tɛɛna-tv.

⁵ Hola tɔɲ nyɔna anɪ
a ka tɔvɔ-tɔvɔ.

⁶ Tɔ sɛɛ-ɲ Tacaa n ta tv-tɔvɔ
pa kɛla taa ɪsu tɔɔnaya tɔ.

⁷Tə fitaa ké isu sumaya fituyu

ka kpalu apai taa to.

Apai pelaa na taa fiti.

⁸Tacaa nya nmawa ate na isataa.

Nya waasana-tu.

125

Mpa pa lapa Tacaa ke naani to

¹Yosalem kpau yontu.

Mpa pa tuyi Tacaa ke naani to

pa we ké isu Siyoh puvo,

ku nyaxelaxi.

Ku nyoo ton ke tam too ké.

²Pooj towa Yosalem icate ke heku ké.

Mpuvo Tacaa n towa nya yalaa ke heku,

ke pa krayan noono to, halana tam too.

³N kaa tisi si asayaa

i toyo kawulaya ke kupama too.

Po taa koo na po ho-weye isayatu lapu taa.

⁴Tacaa yele na pa cayana-tu

isu tu lakovo ilim mpoteh too tetu to.

⁵Tacaa kpiisi asayaa

na mpaa pa laki mpi po ta siyisi to.

Heesovo i wee Iseyeli nyoma taa.

126

Wula paa laphulmle

¹Yosalem kpau yontu.

Waatu wei Tacaa maha mpaa paa kuuwa Siyoh to,

pa lapa-tuyi isu toosee.

²Mpuvo ta lahulmle

na te woi na te woi na te woi.

Na te wiliti akaitu kawilitaya.

Ilena piitinnaa yoxoxi si:

Tacaa lapa-weye kupantu soosontu.

³Tacaa lapa-tuyi kupantu soosontu,

ta we lahulmle taa ké.

⁴Tacaa, mahina ta yalaa mpaa paa kuuwa to

isu ilim mpoteh too looh.

⁵Mpa pa tuuki pa tawa na isalm to,

paa kona akaitu kawilitasi ké.

⁶Wei i kraakana matutuuna ke taale na wula to,

i ka seveli i maha na i malaxi

tayaya na akaitu kawilitasi.

127

Ye Tacaa i ta nma tayaya

¹Salomoh Yosalem kpau yontu.

Ye Tacaa i ta nma tayaya,

ka nmalaa tana lokana lahulmle ké.

Ye Tacaa ta feh icate too,

ta fehlu lokana lahulmle ké.

²I kolaxi tefemle na i tooki tapule,

na i laki si i hiki mahonaya to,

í lóka na laŋa ké.

Íso haaki mpw tətəyo ı səlla kə paa pa təŋna tom.

³ Piya kəna wənaw mpi Tacaa haaki si caanaa tə,
pa kasəyaya nté.

⁴ Piya mpa yulu hika ı fepile waatu tə,
pa wɛɛ kə ısu yoolu kəka taa nyəmə.

⁵ Lelen nulu nté yulu wei ı suula
pə té nyəmə kə ı kəka tə.

Íkaa nyana ı kolontunaa kə waatu
wei ı yəyətəyana-wɛyɛ ıcatɛ nənəyo tɛɛ tə.

128

Tampana təŋlaa təcayanaw

¹ Yosalem kpaw yontu.

Lelen nulu nté nyá wei n nyaŋna Tacaa
na ń təŋ ı mpaŋ taa tə.

² Nyá laŋle hɛɛkəna nyá niŋ təmle.

Nyá taa hɛɛwa na ń waaki.

³ Nyá alu wɛ nyá təyaya taa kə ısu lɛɛŋ tɔyɔ kulɔlɔyɔ.

Na nyá piya náá wɛ tətəyɔle ısu Olifi tuŋ.

⁴ Mpwɔy pə kooliyi kɔpantu kə
wei ı nyaŋna Tacaa tə.

⁵ Tacaa koolɛ ká luna Siyɔŋ taa na á tii nyá tə.

N ká ná Yosalem təcayanaw.

Haləna nyá weesuyɔ tənaya.

⁶ N ká ná nyá piya piya.

Pəyɛle na lɛyɛli nyəma hɛɛsi.

129

Pa lapa-m ısayatɔ kə səsəm

¹ Yosalem kpaw yontu.

lɛyɛli ı tisi si:

Kolontu lapa-m ısayatɔ kə səsəm kə hatoo ma pəcaatu.

² Kolontu lapa-m ısayatɔ kə səsəm kə hatoo ma pəcaatu yáá.

Ama ı ta pəsi-m kə.

³ Í mpa ma siyile taa,

na cacaasi hənti.

⁴ Tacaa kə siyisulu kə.

Í seta asayaa ŋmusi kə setəyi setəyi.

⁵ Pa təna mpa paa caaki Siyɔŋ tə

fɛɛle ı kpa-wɛ na pá pəsəna pa waali.

⁶ Pá wɛɛ ısu kɔtulun tə nyutu nti tə wuləyi

na tɛ ta tu pita tə.

⁷ Tu suyi tə kpesəlu ŋkute.

Pəyɛle tu takı tə həkulo kə ŋkɔlɔyɔ.

⁸ Mpa pa tɛkəna Siyɔŋ taa tə ı taa sɛɛ-wɛ si:

Tacaa ı kooli-mɛyɛ kɔpantu.

Tə sɛɛki-mɛ na Tacaa hətɛ taa.

130

Tacaa wiinaw kə laŋwakalle səsəle taa

¹ Yosalem kpaw yontu.

Hai, Tacaa, ma wɛ pɔyɔ səsəŋju taa kə na má yaaki-ŋ.

² Tacaa nu ma nəyo.

Ke ŋkpaŋŋ na ń nu ma wiinaw.

³Ye n ka sukaya isayatu ke nya taa,
Tacaa, awe ka wena weesuyu?
⁴Ama nya tanna isayatu husuyu
si pa nyan-na-ŋ.

⁵Tacaa nyaga ma teelɛɣi na
ma tana nya kuyɔɔtutu.
⁶Tacaa nyaga ma teelɛɣi na pɛ kɛli isu
tɛŋlaa teelɛɣu tanaŋ tɔ.
Ee, pɛ kɛla isu tɛŋlaa teelɛɣu tanaŋ tɔ.

⁷Iseɣeli nyɔma i teeli Tacaa.
Mpi tɔ, Tacaa kɛna kɔpaŋ.
Pɛcɔ i sɔɔlu puwa tam si i waasi.
⁸Tacaa ka hetana Iseɣeli nyɔma
ke pa isayatu tana taa.

131

Ma taa fei kalampaanu lamayasale

¹Tafiiti Yosalem kpaw yontu nti tɔ we
yonyoolaa nyɔɣu tɔ yontunaa taa tɔɔɔ.

Tacaa, ma taa fei kalampaanu lamayasale yaa isɛcaw huwɛɛ.
Maa pɛɛkɛɣi sɔsɔntu yaa mpi pɛ tɛ-m tɔ.
²Isɔ i pona pooluŋ.
Ma we tɛpamm kɛ isu pɛyaga ŋka
ka cɛpa hɛtɛ tɔɔ ka tɔo niŋ taa.
Ma we tɛpamm kɛ isu pɛyaga ŋka ka cɛpa hɛtɛ tɔ.

³Iseɣeli nyɔma i tɔ Tacaa ke naani
ke pɛ kpaw nɔnɔ tɔ, halana tam tɔɔ.

132

Tafiiti icate Siyɔŋ taa timpi Tacaa wɛɛ tɔ

¹Yosalem kpaw yontu.

Tacaa, tɔsɔ Tafiiti na i wahalanaa tana tɔɔ.

²Tafiiti inu i yɔɔtɛna na i tuuna Tacaa,
na i su Yakɔpu Isɔ tɔŋ tɔ inɛɣi nɔɔ si:
³Ma kaa su ma tɛ na
ma hɛnti ma kuhɛntuyu tɔɔ.
⁴Ma kaa yele na tom kaa-m,
yaa ma isɛhutu yoosina tɛma.
⁵Halana ma hiki Tacaa ke lonte
na Yakɔpu Isɔ tɔŋ tɔ inɛɣi tɛcayale.
⁶Tɔ nuwa pa yɔɔtɛ Isɔ atakaa tɔm ke Ifalata tetu taa.
Tɔ mayana-i Yaa tetu hɔɔɔɔɔ taa.
⁷Tɔ polo Tacaa tɛcayale.
Tɔ luŋ i nɔhɛɛ tɛsule.
⁸Tacaa kuli na n kɔɔ nya tɛhɛɛsɛle.
Nyana nya teeli atakaa.
⁹Nya kɔtɛlaa i suu nyɔɣu yapu isu wontu
na nya tampana tɛŋlaa wilitina laŋholɔmle.
¹⁰Nya tɛmle tɔ Tafiiti tɔɔ,
taa lɔ wei n lasaa tɔ.
¹¹Tacaa tɛma Tafiiti ke heeluyu na tuunaw.
I kaa mɛli waali.
I tɔma si: Nya tapuɣu tɛɛ pɛyaga ke
maa su nya kawulaya kumte tɔɔ.
¹²Si ye nya pɛyalaa taka ma nɔɔ pɛɛɛɛɛ

na kusəsutɔ nti ma seɣesəɣi-we tɔ,
pa pəyalaa ká leetəyana pa kawulaya
kumte tɔ kɛ tam tɔ.

¹³ Tacaa sɔələna na í ləsi Siyɔŋ
sɪ ɪ laku ɪ tacaɣale.

¹⁴ Na í tɔ sɪ: Ma təheesəle nté tam tɔ.
Maa caɣa tɔ taa. Mpi tɔ, ma sɔəla-tɛɣe.

¹⁵ Maa la kɔpantɔ ke Siyɔŋ na má cɛle-ɪ
mpi pu ha-ɪ weesuyɔ tɔ.

Na má ha ɪ konyɔntɔnaa ke tɔɣɔnaya ŋka paa nyuli tɔ.

¹⁶ Maa kooli kɔpantɔ ke ma kɔtəlaa.

Na ma tampana tɔŋlaa náa wilitina laŋholɔmlɛ.

¹⁷ Maa la na Tafiiti lɔlɔyɔ taa tɔ la wulaw sɔsɔ.

Ma tɛma taɣanɔyɔ ke fətəla ke wulaw wei ma ləsaa tɔ.

¹⁸ Maa suu wɔlaw kolontunaa ke fɛɛle.

Ama wɔlaw ntenuyɔ ká mɔyi kəkɔ.

133

Taapalaa cakuyɔ tɔntəmle tɔ pə we teu kɛ

¹ Tafiiti Yosalem kpaw yontu.

Waatɔ wei taapalaa cakuyɔ tɔntəmle tɔ,

pə we teu kɛ, na pə we leleŋ.

² Pə we kɛ isɪ pa pəla sɔsɔŋ nim ke Alɔŋ nyɔyɔ taa,

na pə kpe ɪ tantuyɔ tɔ na pə tii ɪ tokonaa luyɔ.

³ Pə we kɛ isɪ cɔlɔw lukuyɔna Heemɔŋ puyɔ tɔ

na kɔ kpeŋ Siyɔŋ tɔ.

Mpi tɔ, tənaya Tacaa koola kɔpantɔ

na í haaki weesuyɔ ke tam tɔ.

134

Tacaa təmle nyɔma me mə tənə í samɪ-ɪ

¹ Yosalem kpaw yontu.

Tacaa təmle nyɔma me mə tənə í sɛɛ-ɪ.

Mə tənə mpa me ɪ sɔŋa ɪ tɔyaya taa ke ahoɔ tɔ í sɛɛ-ɪ.

² ɪ kpaasɪ mə niŋ na Tacaa tɔyaya tɔ

na í sɛɛ-ɪ.

³ Tacaa wei ɪ lapa ate na isɔtaa tɔ

í koolu-ŋ kɔpantɔ na Siyɔŋ.

135

Tacaa kele sɔsɔ

¹ ɪ sa Tacaa.

ɪ sa Tacaa həte.

Tacaa təmle nyɔma me í samɪ-ɪ.

² Mpa me ɪ we Tacaa ɪsɔ tɔyaya taa

na ɪ taya tɔ tɔ,

³ í sa Tacaa.

Mpi tɔ, ɪ kɛ kɔpaŋ.

ɪ yooŋa ɪ həte taa,

pə taya pɔlv, ɪ kɛ kɔpaŋ.

⁴ Yakɔpɔ ke Tacaa ləsaa.

ɪseɣeli ke ɪ pəsə ɪ nyəm.

⁵ Ma nyəmá sɪ tá ɪsɔ Tacaa n kɛ sɔsɔ,

n kəla tuŋ tənə.

⁶ Paa mpiyi n caaki, n laku-wəyi.

Paa isɔtaa na ate.

Paa teŋkuna taa, paa lumaŋ sɔsɔŋ tɛna taa.

⁷ Nyá kraasəyɛna isɔŋmɔntɔ ke tɛtɔ tɔɔ,
na ń tisiyi calanaa na tɛv,
na ń ləsəyi heelim ke pə təsule taa.

⁸ Nyá kɔna Icipiti kancaalaya apalɔpiya.

Paa yɛlaa nyənsi, paa tɔla nyənsi.

⁹ Na ń lá kəkɔlɔ nyəmnaa na piti tɛma ke Icipiti taa,
si pə sɛyɛsi Icipiti wulav na i nyáma.

¹⁰ N yoonaa piitimnaa paɣale,
na ń kɔ awulaa toŋtɔnaa.

¹¹ Isu Amolii nyáma wulav Sihon,
na Paɔaŋ nyáma nyəŋ Hoki,
na Kanaaŋ awulaa tɛna.

¹² Ilena ń há pa tɛtɔnaa ke Iseyeli nyáma
na tɛ pəsi pa nyəntɔ.

¹³ Taca a nyá hətɛ yaaki tam tɔɔ ké.

Lɔlɔŋ lɔlɔŋ ka tɔsəyi nyá tɔɔ.

¹⁴ Mpi tɔ, Taca a n ká huɔna nyá yɛlaa ké.

N ka wɛna nyá tɛmlɛ nyáma pətɔtɔle.

¹⁵ Piitimnaa tuŋ nté liyitee na wɔla.

Yɛlaa lupəna-i na pa niŋ.

¹⁶ Tuŋ unɪ i wɛna nɔɔsi, u yəyətəyi.

I wɛna isɛ u naaki.

¹⁷ I wɛna ŋkraŋŋ, u nukɪ natəli.

I tu fɛina feesiŋ ke i nɔɔsi taa.

¹⁸ Mpa pa luki tuŋ unɪ na

pa tɛna mpa pa tɔyi-i naani tɔ,

pá wɛɛ isɪ tuŋ unɪ.

¹⁹ Iseyeli nyáma me í sɛɛ Taca a.

Alɔŋ lɔlɔyɔ nyáma me mí sɛɛ-i.

²⁰ Lefii nyáma me í sɛɛ Taca a.

Mpa me mə nyarŋa-i tɔ í sɛɛ-i.

²¹ I sa Taca a ke Siyɔŋ taa.

I samɪ-i Yosalem timpɪ i wɛɛ tɔ.

I sa Taca a.

136

Iseyeli nyáma waasɔlv kookali

¹ I sa Taca a, mpi tɔ, i ké kɔpaŋ ké.

Mpi tɔ, i kɔpantɔ wɛ tam tɔɔ ké.

² I sɛɛ Isɔ wei i kəla tuŋ tɛna tɔ.

Mpi tɔ, i kɔpantɔ wɛ tam tɔɔ ké.

³ I sɛɛ Taca a wei i kəla tá caanaa tɛna tɔ.

Mpi tɔ, i kɔpantɔ wɛ tam tɔɔ ké.

⁴ I tike i lakəna kəkɔlɔ nyəmnaa sɔsɔm.

Mpi tɔ, i kɔpantɔ wɛ tam tɔɔ ké.

⁵ Inɪ i lapəna isɔtɔnyɔ na nyəm.

Mpi tɔ, i kɔpantɔ wɛ tam tɔɔ ké.

⁶ Inɪ i pəna tɛtɔ ke lɔm tɔɔ.

Mpi tɔ, i kɔpantɔ wɛ tam tɔɔ ké.

⁷ Inɪ i lapəna isɔtɔlɔŋasi sɔsɔnsɪ.

Mpi tɔ, i kɔpantɔ wɛ tam tɔɔ ké.

⁸ I lapa ilim si pə tɔyɔ kawulaya ke ilim taa.

Mpi tɔ, i kɔpantɔ wɛ tam tɔɔ ké.

⁹ Inɪ i lapəna isɔtɔ na isɔtɔlɔŋasi

si sí tɔyɔ kawulaya ke ahoɔ.

Mpi tɔ, i kɔpantɔ wɛ tam tɔɔ ké.

10 Ɔmɪ ɪ kʊnɑ Icipiti apalɔpiya kancaalaya kɔblasi.

Mpi tɔ, ɪ kʊpantɔ wɛ tam tɔɔ kɛ.

11 Ɔmɪ ɪ lɛsɛnɑ Iseɣeli nyɔ́ma kɛ Icipiti nyɔ́ma heko.

Mpi tɔ, ɪ kʊpantɔ wɛ tam tɔɔ kɛ.

12 Ɔ toma sɔsɔɔnɑ kɛ ɪ hulaa.

Mpi tɔ, ɪ kʊpantɔ wɛ tam tɔɔ kɛ.

13 Ɔmɪ ɪ fayana tenku kɔsɛem kɛ calɪ.

Mpi tɔ, ɪ kʊpantɔ wɛ tam tɔɔ kɛ.

14 Ɔ lapa na Iseɣeli nyɔ́ma tɔ tenku unɪ ɪ heko taa.

Mpi tɔ, ɪ kʊpantɔ wɛ tam tɔɔ kɛ.

15 Ɔmɪ ɪ tɛɲsɛnɑ Icipiti wulav na ɪ yoolaa kɛ lom.

Mpi tɔ, ɪ kʊpantɔ wɛ tam tɔɔ kɛ.

16 Ɔmɪ ɪ tiikina ɪ yɛlɑɑ kɛ wɔlaya tɛtɔ taa.

Mpi tɔ, ɪ kʊpantɔ wɛ tam tɔɔ kɛ.

17 Ɔmɪ ɪ yoonna awulaa sɔsɑɑ.

Mpi tɔ, ɪ kʊpantɔ wɛ tam tɔɔ kɛ.

18 Ɔmɪ ɪ kʊnɑ awulaa toɲ nyɔ́ma.

Mpi tɔ, ɪ kʊpantɔ wɛ tam tɔɔ kɛ.

19 Amolii nyɔ́ma wulav Sihon kɛ ɪ kɔwɑ.

Mpi tɔ, ɪ kʊpantɔ wɛ tam tɔɔ kɛ.

20 Na í kʊ tɔtɔɔ Pasaɲ wulav Oki.

Mpi tɔ, ɪ kʊpantɔ wɛ tam tɔɔ kɛ.

21 Ɔlɛnɑ í cɛlɑ Iseɣeli nyɔ́ma kɛ awulaa mpɛ pa tɛtɔ.

Mpi tɔ, ɪ kʊpantɔ wɛ tam tɔɔ kɛ.

22 Na tɔ́ pɛsɪ ɪ tɛmlɛ nyɔ́ma kpancoou.

Mpi tɔ, ɪ kʊpantɔ wɛ tam tɔɔ kɛ.

23 Ɔ ta sɔɔ tɑ́ tɔɔ kɛ saa wei

pa fɛlayɑɑ-tɔɣɔ nɔɔheɛ tɔ.

Mpi tɔ, ɪ kʊpantɔ wɛ tam tɔɔ kɛ.

24 Ɔmɪ ɪ yarɛnɑ-tɔɣɔ tɑ́ ɲmakɛllɑɑ niɲ taa.

Mpi tɔ, ɪ kʊpantɔ wɛ tam tɔɔ kɛ.

25 Ɔmɪ ɪ haana kɔɲmaɲmam tɛnaya tɔɣɔnaya.

Mpi tɔ, ɪ kʊpantɔ wɛ tam tɔɔ kɛ.

26 Ɔ sa ɪsɔtɑɑ Ɔsɔ,

Mpi tɔ, ɪ kʊpantɔ wɛ tam tɔɔ kɛ.

137

Iseɣeli nyɔ́ma kɛ Papiloni pɔɔɔ nɔɔɔ

1 Tu wɛ Papiloni pusi nɔɔɔ na tɔ́ caɣɑɑ.

Saa wei tɔ́ tɔɔsɛɣɪ Siyɔɲ tɔɔ, ɪlɛnɑ tɔ́ wiiki.

2 Na tɔ́ pusi tɑ́ cɛmɛɲ na tɛnɑ tuɲ.

3 Tɛnaya mpa pa kuu-tɔ tɔ́ pa tɔɲaya-tɔ sɪ:

Ɔ yoo-tɔɣɔ yontu.

Tɑ́ caallɑɑ caakaya laɲhɔlɔmlɛ yontu na pɑ́ tɔɲ-tɔ sɪ:

Ɔ yoo-tɔɣɔ Siyɔɲ yontu.

4 Ɔsɛnaya tu yoo Tacɑɑ yontu kɛ

tɛtɔ kpa nyɛntɔ taa?

5 Hai, Yosalem, ye ma sɔɔ nyɑ́ tɔɔ,

ma niɲ ntɔɣɔɲ í sɔɔ ma tɔɔ.

6 Ye ma ta tɔɔsɪ Yosalem nyɑ́, nyɑ́ tɔɔ,

yɑɑ nyɑ́ tɔm u hulɛsɛɣɪ ma laɲlɛ,

ma nsɛmlɛ í matɛnɑ ma tantahaav.

7 Tacɑɑ, taa sɔɔ mpi Ɔtɔm nyɔ́ma lapa tɔ.

Mpi tɔ, kɔyɑɲku kolontunaa tii Yosalem tɔɔ tɔ.

Pa tɔɲaya kɛ sɪ kpiisi, kpiisi na ɲ kɛɲna kite.

8 Papiloni nyɑ́, pu kpiisi-ɲ nɔɔnɔɔ.

Lɛlɛɲ nulo ntɛ wei ɪ kɑ́ lɛɛtɪ-ɲ

ɪsɛɣɔ nti n lapa-tɔ tɔ.

9 Lɛlɛɲ nulo ntɛ wei ɪ kɑ́ kpa nyɑ́ piya

na í naɲtɪ-sɛɣɪ kɔkɔpamɔɣɔ tɔɔ tɔ.

138

Maa sa-η na ma lotu tana

¹ Tafiti yontu.

Tacaa, ma σεε-η na ma lotu tana.
Nu ma κυοχότοτο, ma yoo-η yontu ke
ισόταα τοητόναα ιένταα.

² Ma lunji nyá taseele nanη nyante taa
ké nyá kupantu na nyá tampana taa.
Mpi to, n lapa na nyá nōosi suw té
na pō tee pō tana.

³ Waatu wei ma yaa-η to n cō-m,
na í to-m apaloto na toη.

⁴ Tacaa, ate awulaa tana ká σεε-η.
Waatu wei paa nu nyá nōχo taa tōm to.

⁵ Paa sa nyá tama na pá yooki si:
Tacaa teeli tōwa sōsōm.

⁶ Tacaa we ισόταα ké,
na í naaki mpa pa pasayi pa ti to.
Na í loosiyi kalampaani nyōma ke
pooluη na í nyōma-we.

⁷ Ye ma we lanwakalle taa,
nyá haakana-m weesuηu.
Paa ma kolontunaa páaná ká kpa isēna,
n ka waasi-m ké.

⁸ Tacaa n ká la-m mpu,
nyá kupantu fei tanaχa.
Taa lo mpi n ηmana nyá niη to.

139

Tacaa, n nyōma-m teu

¹ Tafiti yontu nti tō we yonyoolaa
nyoyu to yontunaa taa tōχolo.

Tacaa, n nyōnaxi too ma taa ké na í nyōma-m.

² Ye ma caχaa, n nyōmá,
yaa ma kulaa, n nyōmá.
N naaki too pooluη ke
ma huwee ké na í nyōma-ye.

³ N nyōmá waatu wei ma tōη yaa ma hanta tō,
n nyōmá ma mpaanη tana tētete.

⁴ Paa ma ta kulita nōχo n tema nti
ma caa yōχotuxu tōχo nyōm taceicei.

⁵ N we ma waali na ma lolé ké,
na í tēnaxi nyá niη ke ma tōo.

⁶ N nyōma-m na pō tee caasa.
Ma lanηe huluma katatalaχa.
Maa cekēχona pō tanaχa.

⁷ Leye maa polo na má hatelana nyá lamayasee
yaa leye maa se na má tee na í kaa na-m?

⁸ Ye ma kpa ισόταα n we tana,
ye ma hanta atetale taa,
nyá taa nyá tike.

⁹ Paa ma kola hontu na ma polo ilim tēlule,
yaa ma tesa teηku na ma caχa tana.

¹⁰ Nyá niη ke n ká tiikina-m tana,
na í kpa-m na nyá ntōχōη.

¹¹ Paa ma tama si: Sēkpetoyu taki-m.
Ahoō ná pēsaxi nyaalēm ké, na pō cōna-m.

12 Səkrətuɣu maɣamaɣa ta ke-ŋ pɔlv.
Ahoɔ naaki-ŋ ké ɪsu ilim,
na səkrətuɣu náá wɛɛ-ŋ ɪsu nyaalam.

13 Nyá lapəna ma yɔlv pilimile
na ń lɔv-m ma too lotu taa.

14 Ma sɛɛ-ŋ, mpi tɔ, ma ké
kɔŋmaŋmam mpi pə tewa tɔɔ.
Nyá kulapɔtv wɛ teu,
ma nyəmə́ ńpɔɣv teu.

15 Waatu wei n ŋmaakaya-m ŋmelav taa
na ń lɔvki-m ma too lotu taa tɔ,
ma tɔnɔv ta ke-ŋ pɔlv kɔŋmɛsəm.

16 Waatu wei pə taa ŋmaɣata-m tɔ n naakaya-m,
halɪ n ŋmaa nyá takəlaya taa ké kuyɛɛŋ wei n ha-m tɔ
na i ta caaləta.

17 Hai, ɪsɔ, maa cəkəɣəna nyá ləmaɣasɛɛ.
A tɔwaya pə tu fɛɪ.

18 Paa ma kaləyi-yɛ a kəla paɣalɛ ke kanyəŋa pee.
Paa ma kalaa na ma kəkələtv tɛ, ma kaa tɛ-ŋ cəkənav.

19 Hai, ɪsɔ, ma kooliyi sɪ ń kú asayaa.
Hatələna-m yɔlvkolaa mpe.

20 Təm ɪsəɣatv ke nyá kolontunaa yɔɣtəyi nyá tɔɔ,
na pá kpaɣəyi nyá hətɛ na pá looliyina.

21 Tacaɔ ma taa kraana mpa pa taa kraana-ŋ tɔɔ.
Maa caaki mpa pa kuləyi nyá tɔɔ tɔ.

22 Ma taa kraana-wɛɣɛ na pə tɛɛ mpələ.
Ma nyənəyi-wɛɣɛ ma kolontunaa ké.

23 Hai, ɪsɔ, nyənɪ ma taa na ń cəkəna ma lotu.
Maɣasɪ-m na ń cəkəna ma hɔwɛɛ.

24 Nyənɪ, yaa ma wɛ mpaav ɪsəɣav taa?
Tiiki-m nyá mpaav tam tɔɔ nyəŋkɔv taa.

140

Yɔlv wei pa suuki təm tɔ ɪ sələmwɔv

1 Tafiiti yontu nti tə wɛ yonyoolaa
nyɔɣv tv yontunaa taa tɔɣəlv.

2 Tacaɔ waasɪ-m yələɔ asayaa niŋ taa,
na ń kenti-m mɔsɔŋtɔnaa.

3 ɪsəɣatv ke pa maɣasəyi pa taa,
na pá pɛɛkəyi yooɔ ke paa kuyakɔ ŋku.

4 Pa niisiyi pa nəɔsɪ ɪsu tɔmma.
Akala sɔtv wɛnna pa ntompɛɛ tɔɔ.

5 Paasəna-m na má taa hoti asayaa niŋ taa.
Tacaɔ kenti ma tɔɔ ké mɔsɔŋtɔnaa mpa pa
caa-m pɛtvɔv tɔ pa tɔɔ.

6 Kalampaanɪ nyəma nyəpa-m katəka.
Pa nyəpa-m ŋmɔsɪ na puluŋ ke ma mpaav taa sɪ pa kraaki-m.
ɪlɛna pá sɪ kɔhuhum ke mpaav nəɣɔ.

7 Tacaɔ, nyayalɛ ma ɪsɔ,
ke ŋkraŋŋ na ń nu ma wiinav.

8 Tacaɔ ɪsɔ, nyayalɛ ma nyɔɣv təɣatɛ tɔŋ nyəntɛ.
N kentiyi ma nyɔɣv tɔɔ ké yooɔ waatu.

9 Taa la asayaa luyv nyəntv,
pəcɔ taa yelev na pa kɔmaɣasəm lá
na pə kɔɔ na pá hɔ pa ti.

10 Mpa pa tama-m tɔ,

pa isayatu í hoti pa nyɔɔŋ taa.

¹¹ Pá pəli-wɛɣe kəkə mamala.

Pá tusi-wɛɣe kəkə taa.

Pá pɛti-wɛɣe pɔɔyɔ səsəɔu taa.

Pá taa tasa kulɔyɔ.

¹² Nɔɔleleŋ nyáma í taa caya tɛtu taa.

Paa tɔyɔni asayaa na mɔsɔŋtɔnaa ké, heɛsɔyɔ fɛi.

¹³ Ma nyɛmá teu si Tacaá huɔkəna wahala nyáma tɔm ke teu

na í haaki kɔnyɔntɔnaa ke siyisuyɔ.

¹⁴ Tacaá, tampana tɛŋlaa ká sana nyá hɛtɛ

na siyisilaa caya nyá isentaa.

141

Tacaá feŋ ma kɔyɔɔtɔtɔ tɔɔ

¹ Tafiti yontu.

Tacaá ma yaaki-ŋ, kɔɔ lɔŋ ke ma sɛnav.

Ke ŋkraŋyɔ na ŋ nu ma nɔyɔ ke waatu wei ma yaaki-ŋ tɔ.

² Ma sɛlamɔyɔ í kpa nyá kiŋ isɔ tulaalɔ nyɔɔsi,

na ma niŋ kraasɔyɔ wɛɛ-ŋ isɔ taanaɣa kɔhau.

³ Tacaá feŋ ma nɔyɔ tɔɔ,

taj ma ntompee.

⁴ Taa yele na má huɔki si má la isayatu.

Yaa ma na isayalataa tɛ laki tasəkəle tɛma.

Pəyele ma taa tɔ niŋ ke pa acima taa.

⁵ Ye siyisilu marəna-m,

kɔpantɔ ke ɪ caana-m.

Paa ɪ hɔma ma ŋkraŋyɔ,

pə wɛ ké isɔ nim ke ma nyɔyɔ taa,

ma kaa kisi.

Asayaa isayatu kaa sɛŋsi ma sɛlamɔyɔ.

⁶ Pá pɛti pa huɔlaa ke kukpaməŋ taa.

Iɛna pá nu ma kɔyɔɔtɔtɔ.

Mpi tɔ, tɔ wɛ teu.

⁷ Teitei isɔ pa halɔyɔ na pá fakɪ tɛtu tɔ,

ŋpɔyɔ ta mɔwa ka sɔyɔti atɛtɛle nɔnɔyɔ*fa*. ^a

⁸ Tacaá Iɔ, nyá tɔɔ ké ma keɛsəyɪ ma isɛ,

nyaxa ma tɔyɪ kpɔlɔyɔ, taa yele na má sí.

⁹ Kenti-m katɔsi nsi pa nyəki-m tɔ,

na asayaa mpe pa kɔcɔpɔm.

¹⁰ Asayaa í hoti pa maɣamaɣa pa pulɔŋ taa,

na máa fiti.

142

Tacaá kele wahala tɔ kpɔlɔyɔ tɔtvle

¹ Tafiti yontu nti tɔ wɛ yonyoolaa

nyɔyɔ tɔ takəlaya taa tɔyɔlɔ.

Sɛlamɔyɔ ŋku ɪ ka sɛlama kukpamɔyɔ pɔɔyɔ taa tɔ.

² Tacaá ma wiikina-ŋ na nɔyɔ səsayaa,

na má tekəyɪ-ŋ niŋ na ma nɔyɔ.

³ Nyaxa ma huɔlɔyɪ ma kɔsɛləmɔtɔ,

na má huɔlɔyɪ-ŋ ma laŋwakəlle.

⁴ Paa ma lɔwa apalɔtɔ,

nyá nyəmna ma tɔpote.

Pa nyəpa-m katɔka ke

mɔpau ŋku maa tɛŋ tɔ kɔ taa.

^a **141:7** Kɔkalatɔ tɛne tɔ taa, teləsəlaa fɛi nɔyɔ kulomaya. Paa wei na ɪ koteləsɔtɔ ke.

⁵ Nyəni ntəɔŋ təɔ na ń ná nɔɔlɔ ta nyə-m.
Ma kpɔlvɔ tətɔle lepa-m.
Nɔɔlɔ u nɔɔsəɣi ma tɔm.

⁶ Tacaɔ nyaya ma yaaki.
Ma yɔɔtəɣi si nyayale ma kpɔlvɔ tətɔle,
nyayale ma paa tete ke weesɪŋ nyáma tɔtɔ taa.

⁷ Ke ŋkpaŋ na ń nu ma wula.

Mpi tɔ, ma kəla ɪcantu.

Ya-m ma wahala tɔlaa niŋ taa.

Pə taya pɔlv, pa kəla-m tɔŋ.

⁸ Ləsi-m ma saləka taa, na má sá nyá hətɛ.

Waatu wei n ká la-m kɔpantu tɔ,

siyisɪlaa ká tɔ-m həkɔ.

143

Tacaɔ taa yaa-m nɔnɔɔ

¹ Tafiiiti yontu nti tə wɛ yonyoolaa
nyɔvɔ tɔ yontunaa taa tɔɔlɔ.

Tacaɔ nu ma səlɔmvɔ,
ke ŋkpaŋ na ń nu ma wiinau.
Mv ma səlɔmvɔ ke nyá kɔpantu na nyá siyisuyɔ tɔɔ.

² Taa yaa nyá tɔmlɛ tɔ maya nɔnɔɔ.

Mpi tɔ, nɔɔlɔ ta siyisi nyá isɛntaa.

³ Ma wɛna kolontu na í tɔvɔ-m wahala.

ɪ fɛlɔyɪ-m atɛɣɛ.

ɪ caalɔyɪ-m si má wɛɛ səkɔtɔvɔ taa,

isɔ mpa pa tɛma səpɔ tɔ.

⁴ Ma apalɔtɔ hoowa ma taa ké,

na ma laakali pəsi.

⁵ Ma tɔsəɣi lɔŋtaɔ kɔyɛɛŋ tɔɔ ké,

na má mayasəɣi nyá tɛma tɛna tɔm,

na má hɔvki nyá niŋ tɛma tɔɔ.

⁶ Ma kpaasəɣi niŋ ke nyá isɛntaa ké.

Ma wɛ nyá isɛntaa ké isɔ tɔtɔ nti tə kawa tɔ.

⁷ Hai, Tacaɔ, cə-m lɔŋ.

Ma tala ma tɛnaya ké.

Taa ha-m siyile, tɔfɔ,

ma wɛɛki isɔ atɛtɛle taa sɔvlaa.

⁸ Heeli-m si n wɛ teu ke hatoo tanaŋ tɛɛ.

Mpi tɔ, ma pɛta-ŋ ma tɔɣi.

Yele na má nyi mpaav ŋku kɔ taa maa tɔ tɔ.

Pə taya pɔlv, nyá tɔɔ ké ma səlɔmɔŋ kpaaki.

⁹ Hai, Tacaɔ, waasi-m ma kolontunaa niŋ taa.

Nyá cɔlɔɔ ma pɛkəɣi kpɔlvɔ tɔɣɔ.

¹⁰ Sɛyɛsi-m nyá luyɔ nyəntɔ lapɔ.

Mpi tɔ, n ké ma ɪsɔ ké.

Nyá Feesuyɔ kɔpaŋkɔ í tiiki-m mpaav kɔhɔlvɔmvɔ taa.

¹¹ Tacaɔ ha-m weesuyɔ ke nyá hətɛ tɔɔ.

Ləsi-m lanwakalle taa ké nyá siyisuyɔ tɔɔ.

¹² Wakəli ma kolontunaa ke nyá kɔpantu tɔɔ.

Yele na ma ŋmakəllaa tɛna le.

Pə taya pɔlv, ma ké nyá tɔmlɛ tɔ ké.

144

Wulav səlɔmvɔ

¹ Tafiiiti yontu.

Ma sɛɛ Tacaɔ.

Nyayale ma kokpamnyu.

Nyá faləsəyənə ma niŋ na ma mpee ke yoou tɔɔ.

²Ma kɔpantu latu na ma təcɔɔsələ toŋ nyəntɛ nté nyá.

N ké ma waasulu na ma hetulu.

Nyayale ma kpante na má tɔyɔ-ŋ kpɔlɔyɔ.

Na ní tɔyɔ yəlaa ke ma niŋ taa.

³Tacaa, yulu nté we na ní caaki i tam?

Yaa yulu pəyaya nté awe na ní paasəyənə-ke?

⁴Ka ké heelim ké na ka weesuɔyɔ náá we isu isotom teekɔyɔ tɔ.

⁵Tacaa lumsi isətənyu na ní tii,

na ní tokina pulasi na sí mu kəkɔ.

⁶La na teu ηmeləsi na ní yasɔ ma kolontunaa.

Tɔ-weyɛ nyá nyámá na pá yá yem yem.

⁷Loosi nyá niŋ na isətaa na ní heti-m,

na ní ya-m kpai nyəma mpa pa we isu lom

səsəəm tɔ pa asola taa.

⁸Kaloolaya ke pa nɔɔsi yɔyɔtəyi,

na pá kraasəyi pa niŋ ntəyɔŋ na pa tuukina pəpɔtɔ.

⁹Hai, Isɔ, maa yoo-ŋ yontu kɔfatu,

na má sa-ŋ ηmusi naanɔwa cəmnyu tɔɔ.

¹⁰Nyá waasəyənə awulaa.

Nyá yarəna nyá təmle tɔ Tafiiti ke layate nɔyɔ taa.

¹¹Heti-m na ní ya-m kpai nyəma niŋ taa.

Kaloolaya ke pa nɔɔsi yɔyɔtəyi,

na pá kraasəyi pa niŋ ntəyɔŋ na pá tuukina pəpɔtɔ.

¹²Ta pəyalaa í weɛ isu tuŋ wei i we tawa taa

na í puki i pəcaatu tɔ.

Ta pɛɛlaa í weɛ isu Isɔ təsɛɛɛle akelenaa

mpa pa lapa kacɔka ke teu tɔ.

¹³Tá kpeɛŋ í suna təyənasi nsi si tənə,

na tá tɔla náá hukiyi səsəəm

na a we tuutuuma ke tawa taa.

¹⁴Tá naaŋ ifalɛɛ alonyənə í lələyi.

Wahala nɔyɔlɔ, yaa kolontunaa í taa kuu-tɔ.

Wula í taa weɛ tá hapɛɛ tɔɔ.

¹⁵Lelɛŋ nɔlaa nté yəlaa mpa pa wɛna pə tənaya mpɔ tɔ.

Lelɛŋ nɔlaa nté mpa pa Isɔ kɛɛ Tacaa tɔ.

145

Tacaa kawulaya ké tam tɔɔ nyəŋka

¹Tafiiti samtu Yontu.

Hai, maa sa ma Isɔ,

nyayale ma wulav.

Ma yɔyɔtəyi nyá hətɛ təm ke tam tɔɔ.

²Paa kuyaku ŋkuɔyɔ maa saŋi-ŋ,

na má pɔyɔlɔyɔ nyá hətɛ ke tam tɔɔ.

³Tacaa Nyayale səsɔ na ní mɔna samtu,

nyá səsəəntu fɛi tənaya.

⁴Paa lɔlɔyɔ looŋa ŋka ká pɔyɔlɔyɔ nyá təma

na ká kpadaɔyɔ nyá kookalənaa.

⁵Maa yɔyɔtɔ nyá səsəəntu na nyá teu səsəəm təm

na má yooki nyá səsəəntu yontu.

⁶Paa yɔyɔtɔ nyá toŋ səsəəŋ təm,

na máá kɛɛsi nyá səsəəntu təm.

⁷Paa tɔɔsi nyá kɔpantu səsəəntu təm,

na pá yɔyɔtəyi nyá siyisuyɔ təm na kawilitaya.

8 Tacaa n k e p elee t  k , na p t t le t .
 Nn mvyi p  n  k  l n, p c  ny  k pantv t wa.
 9 Tacaa n lak  k pantv k  y laa t naya,
 na   w na ny  k nmanmam t na p t t le.
 10 Hai, Tacaa, ny  t ma t na k  sa-  k ,
 na ny  tampana t nlaa n a s e- .
 11 Paa y y ti ny  kawulaya teu t m,
 na p  kpaali ny  t n t m.
 12 Na p  h l na yulv piya k  ny  t n
 na ny  kawulaya teeli s s  t m.

13 N t ki ny  kawulaya k  tam t  k ,
 na ny   mak lvv n a w  paa p lee.
 Tacaa n t k yi ny  n s i siv k  teu k .
 Ny  kulapv taa k  ny  k pantv naak na.
 14 Tacaa n t n hotilaa k ,
 na   siyisiyi mpa pa pama t .
 15 Nyaya y laa t na tekiyi
 na   haaki-w y  t y naya k  p  waatu.
 16 Ny  kuliyina ny  nin,
 na   cel yi weesin ny ma k  pa k nyul m.
 17 Tacaa n siyisa ny  kulap le t na taa k ,
 na   k  p elee t  k  ny  t ma t na taa.
 18 Tacaa n w  mpa pa yaaki- 
 na is le kus emle t  pa kin k .
 19 Na   lak  mpa pa ny nna-  t  pa kus  l m.
 N nuk  pa wula k , na   yak -w .
 20 Tacaa n paas y na mpa pa s  la-  t y ,
 na n wak l yi asayaa t na.

21 Ma n y    yoo Tacaa ny  samtv t m
 na paa yulv wei   san ny  h te nanj ny nte
 k  paa k yako  kuyu tam t .

146

Tacaa kele acamaa kentulu

1   sa Tacaa.

Maa sa Tacaa.
 2 Nyaya maa sa ma weesyv t na.
 Maa p yvl yi-  ma weesyv t naya.
 3   taa ha m  t yi y laa s saa,
 pa k  y laa k . Paa p s yi yulv ny yv yavv.
 4 Pa weesin t n k  na p  tayani tetv k  p s yv,
 na pa t ma w na a p e paa t wa t    saali yem.
 5 Lelen nulv nt  wei   ny n yi Yak rv Is  k    waasvlv
 na   teel yi   Is  Tacaa t .
 6 Is  ny  lap na is taa na ate,
 na t nku na   taa ny m t na.
 Yulv p s yi na   tv-  naani k  tam t  k .
 7 N tay n yi mpa pa myuliyi t  pa t mnaa.
 N haaki ny y t naa k  t y naya.
 N het yi mpa pa h kaa t .
 8 Tacaa ny  kuliyina yulvmaa is .
 N siyisiyi mpa pa pama t .
 N s  la siyisilaa.
 9 Tacaa ny  kentiyina cayalaa t ,
 na   paas y na suluwaa na leelaa.
 Ama n wak l yi mpi p  p le asayaa t yi t .

¹⁰ Tacaa t̄aki kawulaya ke tam t̄o k̄e.
Hai, Siȳoh nȳoma me m̄a Iso we tam t̄o k̄e.
I sa Tacaa.

147

Iso pasuyu tom

¹ I sa Tacaa.

Mpi t̄o, p̄a we teu k̄e si t̄a sa t̄a Iso.
Nȳa samtu we leleh̄ k̄e na t̄a laki k̄opantu.
² Tacaa tayan̄ayi Yosalem ke ηmau.
N k̄peyeliyi l̄seyeli nȳoma m̄pa paa kuuwa t̄o.
³ Nya hees̄ayana lah̄wakalle nȳoma lah̄a,
na n̄ h̄ok̄ayi pa hiηnaa.
⁴ Nȳa kal̄ayana is̄ot̄ol̄ηasi nȳuȳu,
na n̄ ha paa ηkaya ka h̄ate.
⁵ Ta Iso n̄ k̄e s̄os̄o k̄e, nȳa toma f̄ei t̄anaya,
p̄áco nȳa nȳam f̄ei kees̄uȳu.
⁶ Tacaa n̄ kos̄ayi m̄pa pa pas̄ayi pa ti t̄ȳo.
Ama n̄ tisiyi asayaa ke ate.

⁷ I see Tacaa ke nȳa na t̄amle na Yontu.
I sa ta Iso na c̄amuȳu.
⁸ N waas̄ayi is̄oηm̄ntu ke is̄ot̄on̄ȳu t̄o.
N tayan̄ayi tev̄ si ku nu tetu t̄o.
Na n̄ laki na nyutu nȳoaki p̄oηη t̄o.
⁹ N haaki h̄ontu wontu ke t̄a t̄ȳonaya,
na n̄ cal̄ayi katakat̄aη piya ke saa wei si wiiki t̄o.
¹⁰ Tacaa nn̄ ȳol̄ayana k̄payan̄aη k̄pelekpeka nȳaη,
p̄áco yoolu toma ta ke-η pul̄o.
¹¹ Ama m̄pa Tacaa caaki t̄ȳale m̄pa pa nyan̄a-η
na p̄a t̄eel̄ayi nȳa k̄opantu t̄o.

¹² Yosalem nȳoma me í sa Tacaa.
Siȳoh nȳoma í sa m̄a Iso.
¹³ Mpi t̄o, Iso nȳoos̄ayana m̄a kamp̄onaa kokal̄as̄aη
na í kooliyi-m̄eȳe k̄opantu ke m̄a ícate taa.
¹⁴ Iso haana m̄a tetu ke hees̄uȳu,
na í haaki-m̄eȳe t̄ȳonaya k̄op̄aηka.
¹⁵ Iso ȳoȳot̄ayana n̄ti í caaki t̄ȳo tetu t̄o,
na í t̄am t̄aη l̄oηl̄oη.
¹⁶ Iso yeki na tev̄ t̄amp̄ee k̄paakpaaac̄au hot̄iyi, na á
h̄ol̄m̄aa is̄u heeη h̄ontu, na tev̄ l̄m̄ kiiki ate na p̄á
h̄ol̄m̄aa is̄u t̄ol̄ma.
¹⁷ Na Iso p̄et̄ayi tev̄ t̄amp̄uη ke ate na a watu k̄pa.
N̄ȳol̄u u pas̄ayi na í s̄aη a nikaya taa.
¹⁸ Iso ȳoȳot̄ayi uena t̄amp̄uη un̄i í hoo.
I laki na heelim ma, uena l̄m̄ k̄pe.
¹⁹ Iso heela í ȳelaa ke í t̄am.
I siu í kiin̄ na kos̄as̄utu ke l̄seyeli nȳoma.
²⁰ Iso t̄a la r̄ūp̄uȳu piitim nap̄eli.
P̄áco piitim nap̄eli p̄a ta nyi Iso kot̄ut̄utu.

I sa Tacaa.

148

Tacaa samtu ke is̄otaa na ate

¹ I sa Tacaa.

I sam̄-i hatoo is̄ot̄on̄ȳu taa,
í sam̄-i hatoo is̄otaa.
² Is̄otaa tillaa me m̄a t̄ana í sa Iso,
Iso yoolaa me m̄a t̄ana í sam̄-i.

3 Ilim na isɔtu í samɪ-ɪ,
isɔtɔbɔɔnɔsi me mpa í tee kɔkɔ tɔ í samɪ-ɪ.
4 Isɔtaa isɔtɔnɔɔɔ me í sa Iso,
na lɔmnaa mpa me ɪ we isɔtɔnɔɔɔ tɔ tɔ mu samɪ-ɪ.
5 Pa tɔnɔɔa mpu pá sa Tacaa hɛte.
Mpi tɔ, Iso yɔɔtɔna na pá ɔma-me.
6 Inɪ ɪ suna-meɔe mɔ lona ke tam tɔɔ,
ɪ su-meɔe kiin, pɔ fei si í yɔki-ɪ.

7 Tetu tɔɔ nyáma me í sa Tacaa,
tenkuna na pa taa tɔmaa sɔsaa í samɪ-ɪ.
8 Na kɔkɔ na teu tɔmpɛe na ku kpaakpaacav,
na ihunte na teu heelim sɔsɔm me mpa
í laki isɪ ɪ yɔɔtɔɔ tɔ.

ɪ sa Tacaa.

9 Pɔɔɔ na pulasi me mɔ tɔna,
na tuɔ kɔlɔɔɔ na sɔsɔɔɔ tɔna í samɪ-ɪ.

10 Taale wontu na tɔyɔɔ nyɔntɔ,
na atɛ kututuutu na sumasi.

ɪ sa Tacaa.

11 Ate awulaa na yɔlaa tɔna,
na awulumpiya na atɛ huɔlaa tɔna.

ɪ sa Tacaa.

12 Akpatɔlaa na piya
ifeɔiya na pɛɛlaa ɪ samɪ-ɪ.

13 ɪ sa Tacaa hɛte.

Mpi tɔ, tɔ tike nté sɔsɔɔɔ.

Iso sɔsɔntɔ waasa isɔtɔnɔɔɔ na tetu ké.

14 Tacaa ha ɪ yɔlaa ke tɔɔ ké.

Pɔ tɔɔ ké ɪ yɔlaa kɔpama sanɪ-ɪ.

Isɛyɛli yɔlaa mpa me ɪ kpɔtɔna-ɪ tɔ í sanɪ-ɪ.

ɪ sa Tacaa.

149

Yɔlaa kɔpama teeli

1 ɪ sa Tacaa.

ɪ yoo Tacaa ke yontu kɔfatu,
í yoo ɪ samtu ke yɔlaa kɔpama kpekɔle taa.

2 Isɛyɛli nyáma í yɔlɔna wei ɪ ɔma-me tɔ.
Siyɔɔ nyáma í weɛ aɔmaala taa ke mɔ wulav tɔɔ.

3 ɪ sa Iso hɛte na paale,
í sa-te na akilima na cɔmɔɔɔ.

4 Mpi tɔ, Tacaa lanɔe heɛna ɪ yɔlaa meɔe,
na ɪ yakɪ mpa pa pasɔɔɔ pa ti tɔ, na pa nyɔɔɔ kɔlɔɔɔ.

5 Yɔlaa kɔpama í weɛ acima taa na pá tɔ Iso ke teeli.
ɪ wilitina lanɔhulɔmle ke mɔ kɔhɔntɔɔ tɔɔ ké ahoɔ.

6 Iso samtu í weɛ mɔ nɔɔsi taa,
na layate nte tɔ we lan ke taa na waali tɔɔ mɔ nin taa.

7 Na í lɛɛti piitimnaa lelɔa,
na í tɔ yɔlaa lelɔa ke wahala.

8 Na í hɔkɔ mɔ awulaa ke alukpala,
na pɛle pa waali nyáma ke nyɔɔtɔ.

9 Na í huɔna-weɔe Iso huɔle isɪ pa ɔmaav tɔ,
pɔ ké yɔlaa kɔpama tɔna teeli ké.

ɪ sa Tacaa.

150

ɪ tɔ Tacaa ke teeli

1 ɪ sa Tacaa.

Ƨ sa Ƨsɔ kɛ ɪ tɔsɛɛɛ taa.

Ƨ samɪ-ɪ ɪsɔtaa, tɪmpɪ ɪ toma naaki tɔ.

² Ƨ samɪ-ɪ, ɪ kooƧalɛnaa tɔɔ,

ɪ samɪ-ɪ, ɪ tonj kɛ sɔsɔɔnj tɔ pɛ tɔɔ.

³ Ƨ sa Ƨsɔ na tutuyɔ wula,

ɪ samɪ-ɪ na cɛmɔnj na saɲkɔnaa.

⁴ Ƨ sa Ƨsɔ na akilima na paale,

ɪ samɪ-ɪ na ŋmusɪ cɛmɔyɔ na hɛlaya.

⁵ Ƨ sa Ƨsɔ na kpeɲkpeɲnaa mpa pa wiiki teu tɔ.

Ƨ samɪ-ɪ na mpa pa wiiki na pɔ sɛɛki tɔ.

⁶ Weesuyɔ nyɛm tɛna ɪ sa Taa.

Ƨ sa Taa.

ATUWA TAKELAYA Kutulutu

Takelaya kane ka taa ké pa keesa atuwa na lamayasée tamnaa. Na pa hulayi-tuyv cece kupan na pəyalv kupan pa təm. Na apalu na alv pa cayale ké tayaaya taa. Pə seyesəyi-tu tətəyo sulvnyəole, na acacaaele asilima, na kaloolaya, na felentu, na yooou pə təm. Ilena pə kaasi lona asayee wena tu se to. Pə wee si yulv lamayasée tu i se lona anu a tənaya.

Isəna pa faya Atuwa takelaya tə.

Layatu nti cece tasəyi kufalanj yalaa tə, titite 1-9

Atuwa wena a keesəyi yalaa weeto təm tə, titite 10-29

Akuuli na Lemuweli pa Atuwa, titite 30-31

1 Tafiiti pəyalv Saləmən wei i ké lseyeli wulav tə i atuwa ntə.

Mpi mpi takelaya seyesəyi yalaa tə.

²⁻³ Atuwa anu a huləxəna yulv ké tampana taa təntə, na layatu na siyisuyu na kəpantə na í cekəna təm səsəntə. ⁴ A kuliyi ifepiya ise na pá weena nyvuyv taa mayasəm. A tasəyi mpa pa ta nyi pulv təyo layatu. ⁵ Nyəntaa mayamaya ná wiiliyi a taa na pá waaki. Na á huləyi layatvnaa ké isəna paa la tə. ⁶ Paa cekəna asəsuna na layatu təm seyesəlaa atuwa.

⁷ Iso nyamnav nté nyəm kite. Kəmeləmən u nyənna-i na pá kisiyi nyəm kuseyesətu na pə layatu tasvuyv.

Layatu tasvuyv ké ifepiya.

⁸ Ma pəyalv taa lə nyá caa na nyá too pa seyesvuyv. ⁹ Pu la na nyá weesuyv tē ké isu ntenuyvu ké nyvuyv taa, yaa lulvuyv ké luyv tē. ¹⁰ Ye asayaa luki si pá tusiyi-ŋ isayatu taa, taa tisi. ¹¹ Yaa pa yaa-ŋ si í ceŋ yalaa na í kv-weye mvsən, ¹² na í li pa təna na pa ise isu atətəle. Yaa isu mpa pa tiiki pəlaav taa tə. ¹³ Ilena í kuu pa wontu kəpantə təna na í suuli mə tēsi, ¹⁴ na paa wei í wēna i paa tete. Si yantəŋa kolvbmaya ké mə təna í ká krenti. ¹⁵ Ma pəyalv nyana-we í taa kaa mpaav, hatəlana timpi pa tən tə. ¹⁶ Isayatu mpaav ké pa tən na yulvokole təm caaləna-we. ¹⁷ Paa nyəki sumaya ké katəka na ká naaki. ¹⁸ Ama mpe pa nyəki pa təyi mpi pu co-we təyo, na pá nyəki pa weesin ké katəsi. ¹⁹ Yalaa mpa pa pəkəyi kasəyaya asilima nyənka tə pa mpaan nté, na pá kvuyv weesin nyəma.

Ləmayasée yaav ké yalaa

²⁰ Ləmayasée kiisiyiina nteye mpaan taa na kvyeŋ taa. ²¹ A yəyətəyi yalaa təsullena na kraamən taa si: ²² Pəlee ké kaanyəmasi ləmayasée ká pu, na sayətəlaa náá lu pə taa, na kraŋtvnaa taa náá yele kpanav ké ləmayasée. ²³ I kəo na í nu ma kalənav, maa tisi má təo ké ma feesuyv na má huli-meyə ma təm. ²⁴ Mpi tə, ma yaa-me na í kisi, na má huli-meyə nin si í la laakali í tá la. ²⁵ Mə təna í ləki ma layatu tasvuyv na í kisiyi ma kalənav. ²⁶⁻²⁷ Pə təo ké ye səyontə na wahala lu mə təo isu kacuculaya, maa won-me na má paana-me. ²⁸ Ie í ká yaa-m ma kaa co, na í pəkə-m na í wu. ²⁹ Pu la mpyəy timpi í kisa nyəm, na í tá ləsi si í nyənna Taca tə pə təo. ³⁰ Mpi tə, í lə ma layatu tasvuyv na í kisi ma kalənav. ³¹ Mə yaasi kolvblm ké í ká təyo, na í haya mə mayamaya mə layatu tasvuyv. ³² Pə taya pulv, kəmeləŋ lepu kvuyvna-ku. Ilena kraŋtvnaa kaanitu náá yele na pá lé. ³³ Paa na mpu wei í nukəna-m tə pə cakəna-i ké, u nəyəsəyi wahala.

2

Ləmayasée waasvuyv

¹ Ma pəyalv ye n mvuyv ma kvoyəvtutu, na n təkəyi ma kusəvuto ké nyá taa.

² Ye n keŋ ŋkraŋvuyv na ləmayasée kvseyesətu, na n pəsəna laakali ké nyá taa.

³ Ye n yaa nyəm si pə səna-ŋ.

Na n kvsi nyá nəyo na n yaa nyvuyv taa mayasəm.

⁴ Ye n pəkəyi-wi isu liyitee,

na n caaki-wi na isəle kvseemle isu wēnav.

⁵ Ie mpu pə taa ké n ká cekəna Taca nyamnav, na isəna n ká nyəm-i tə.

⁶ Mpi tə, Taca haakəna ləmayasée,

na i nəyo taa luki nyəm na nyvuyv taa mayasəm təm.

⁷ I yeki na tampana tənlaa təhikile u lanəyi,

na í kentiyi mpa pa luki siyisuyv tə.

⁸ I waasəyi mpa na lelaa pa we lelen tɔ,
 na í hasəyi i yəlaa nəɔhɛ tɛɛ.
⁹ Waatu inəyi n ká cəkəna siyisuyu na mpi pə tɛɛna tɔ,
 na mpaan wei i pukina tɛpante taa tɔ.
¹⁰ Mpi tɔ, n ká wɛɛna ləmayasɛ ke nyá lotu taa,
 na nyəm heɛsi nyá lanjɛ.
¹¹ N ká wɛɛna nyəm na nyuyv taa mayasəm,
 na pu kenti nyá tɔɔ.
¹² Na pə ya-ɲ kawalaya mpaav taa,
 na isayatu yəɔtɛlaa niɲ taa.
¹³ Na mpa pa yela mpaav kosiysisuyu
 na pá kpaɣa səkɛtuyv nyəɲku,
¹⁴ na pa lanjɛ heɛkəna isayatu lapu
 na pá yɔɔləyənə isayatu tɔ pa niɲ taa.
¹⁵ Mpe inɪ pa mpaan kɛɛwaya
 na pa hapɛɛ náá kɔɲlaa.
¹⁶ Ilená pə ya-ɲ alv kpaɪ tv
 wei i tɔsəyi yəlaa na i nəɔlelen tɔ i niɲ taa.
¹⁷ Wei i kisa i paalv wei i cɛpa i ciyita
 na í sɔɔ Iɔ nəɔɔ pɛɛluyv tɔɔ tɔ.
¹⁸ Alv inɪ i tɛyaya wɛnna səm hɔyɔluyv kɛ,
 na i mpaav sɔvki atɛtɛɛ taa.
¹⁹ Mpa pa puki i tɛ tɔ pa taa nəɔɔlv u tasəyi məluyv.
 Pəyele paa tasəyi weesuyu mpaav kɛ nav.
²⁰ Mpu tɔ, tɛɲ yəlaa kupaɲa ikpate,
 na n̄ tɔki tampana tɛɲlaa mpaav.
²¹ Mpi tɔ, mpe pa cakəna tetu taa.
 Mpa pa fɛina kawaliya tɔ mpe paa wɛɛna tɛna.
²² Ama pu kpiisi asayaa kɛ tetu taa.
 Pu ləsi Iɔ lɔlaa kɛ tɔ taa.

3

Ləmayasɛ na Iɔ nunav tɔm

¹ Ma pəyalv, taa sɔɔ ma sɛyɛsuyv. Tɔki ma kɔsəsutv kɛ nyá lotu taa. ² Nti tu yelina na n̄ cəyana
 heɛsuyv, na nyá weesuyu tayali. ³ Laki kupaɲv na n̄ tɛɛɲyi tampana. Tamsi-təyi nyá luyv tɛɛ isu
 acima wontuyv kupaɲku. Tɔki-təyi teu kɛ nyá lotu taa. ⁴ Iɛ Iɔ na yəlaa paa sɔɔɪ-ɲ na nyana-wɛ
 í wɛɛ lelen. ⁵ Pɛti nyá təyi Tacaa na lotu kɔlvmtv. Taa tɔna nyá mayamaya nyá layatu. ⁶ Nyənəyi
 Iɔ tike kɛ nyá kɔlavutv tɛna taa. Iɛ i ká hulɪ-ɲ mpaav ŋku n ká tɛɲ tɔ. ⁷ Taa nyənɪ nyá təyi
 nyəntv. Nyáná Tacaa, na n̄ kisi isayatu. ⁸ Pu kəna alaafaya kɛ nyá tɔnyv taa na pə heɛsi nyá
 wɔsasənaa. ⁹ Sɛɛ Tacaa na nyá kɔwɛnam, na nyá kɔhaləm kancaalaya kɔlvbm. ¹⁰ Iɛ nyá kpeɛɲ
 ka sɔ tɔyoloyolo, na sulvm náá sɔ nyá ŋkpaan. ¹¹ Mpu tɔ, ma pəyalv taa nyənɪ yem kɛ Tacaa
 ŋkpaanuyv hɔm. Pəyele nti i kpaaləyi-ɲ tɔ tɛ taa la-ɲ sɔɔɔntv. ¹² Yulv wei Tacaa luyv wɛɛ tɔ, pɔntv
 ŋkpaanuyv kɛ i hɔɲ. Teitei isu cɛɛɛ hɔnuyv i pəyaya kɔsɔɔlaya nyəɲku tɔ.

Ləmayasɛ na təcayanav tɔm

¹³ Yulv wei i hika ləmayasɛɛ, na í hii layatu tɔyɔɛ isu lelen nɔlv. ¹⁴ Mpi tɔ, kawaya ŋka
 ləmayasɛɛ haaki tɔ ka kəla liyitee nyəɲka, na pə kasəyaya kəla wɔla kɛ teu. ¹⁵ Ləmayasɛɛ kəla
 teu kɛ liyitee pɛɛ. Wontunaa mpa yulv nyuləyi teu tɔ, tɔ ta haɲna ləmayasɛɛ anɪ. ¹⁶ Ləmayasɛɛ
 laki kɛ na yulv weesuyu tayali, na á ha-i wɛnəv na á kɔsi i nyuyv. ¹⁷ Ləmayasɛɛ mpaan kɛ kupaɲ
 kɛ, na timpi a huləyi yəlaa si pá tɔ tɔ pə kəɲna heɛsuyv. ¹⁸ Ləmayasɛɛ wɛ kɛ isu weesuyu tɔyɔ kɛ
 mpa pa wɛna-yɛ tɔyɔ. Mpa pa lakəna-yɛ tɔ pa nukɪ lelen kɛ. ¹⁹ Ləmayasɛɛ kɛ Tacaa suna tetu.
 Ilená í la na isɔtənyv wɛɛna toma na i layatu. ²⁰ I nyəm kɛ i hulina pɔ́ɔɲ sɔsɔɲ, na isɔɲmuntv
 náá kəɲna cɔlv.

Tacaa kentuyv kɛ ləmayasɛɛ tv

²¹ Ma pəyalv, tɔki nyəm na nyuyv taa mayasəm kɛ teu. Pə taa hatəlaɲa-ɲ. ²² Mpu pu hana-ɲ
 weesuyu na n̄ nu lelen. ²³ N ká tɔna naani kɛ teu kɛ, puluyv kaa co-ɲ. ²⁴ Na n̄ toɔ aɔo kɛ teu
 na sɔɔɔntv fɛi. ²⁵ N kaa nyana wahala kɔtutu nəɔɔlv yaa asayaa. ²⁶ Mpi tɔ, Tacaa kɛɛ nyá naani,
 na i ká cɔlv-ɲ na katɔsi tɛna.

Tɔyɔntɛɛ sɔlvuyv

²⁷ Paa waatu wei kɛ n wɛna pəsuyv, taa kisi kupaɲtv lapu kɛ mpa pa lanja tɔ. ²⁸ Ye n wɛna
 si n ká sɛna nəyɔluyv kpaɲpaa, taa tɔyɔntɛɛ na í kpe si cɛɛ. ²⁹ Taa mayasi si n laki isayatu kɛ

wei i caya nyá kin na naani tó. ³⁰ Ye nǎǎǎ ta la-ŋ pǎǎǎ taa yooná pǎǎǎ ke mǎǎǎ. ³¹ Taa la mǎǎǎ naa ke i sǎǎǎ. Páǎǎ taa nyulí pa tǎǎǎ. ³² Mpi tó, Taa taa kpaakána asayaa ké. Ama i cewaa nté tampana tǎǎǎ. ³³ Taa tǎǎǎ mpusi ké asayaa teesi ké. Uena i kooliyi siyisilaa nyǎǎǎ ke kupantó. ³⁴ I wonjiyi mpa pa wonjiyi-í tó, na i hulǎyi pǎǎǎ ke mpa pa pasǎyi pa ti tó. ³⁵ Teeli kéle lámayasee nyáma paa tete. Uena nyǎǎǎ feinaa ké fǎǎǎ sǎǎǎ.

4

Lámayasee hikuyu na a tǎǎǎ

¹ Ma pǎǎǎ mé, i nu cǎǎǎ seyesǎǎ na i welisi teu na i nyí lámayasee. ² Seyesǎǎ kǎǎǎ ke ma hulá-mé, i taa ló ma kǎǎǎ. ³ Ma mayamaya maa ké ma caa pǎǎǎ kǎǎǎ ké. Pǎǎǎ ma tó ká sǎǎǎ-m ké isu pǎǎǎ ukpamlé. ⁴ Paapa seyesǎyi-m ké, na i heeliyi-m si: Tóki ma tǎǎǎ ke teu ke nyá lotu taa, na i tǎǎǎ ma kǎǎǎ n ká hiki weesu. ⁵ N ká weena lámayasee na layatu. Taa la lǎǎǎ. Páǎǎ taa ló ma nǎǎ taa tǎǎǎ natáli. ⁶ Taa ló lámayasee, sǎǎǎ-ye, a ká paasǎǎ-ŋ. ⁷ Lu na i nyí si lámayasee nté pǎǎǎ sǎǎǎ na i pǎǎǎ-ye na nyá wǎǎǎ tǎǎǎ. ⁸ Sa-ye a ká kǎǎ nyá nyǎǎ, wayali-ye, a ká tǎ-ŋ teeli. ⁹ Pii wǎǎ-ŋ isu ntenuyu kǎǎǎ kǎǎǎ ke nyá nyǎǎ taa.

Asayaa tǎǎǎ Colvy

¹⁰ Ma pǎǎǎ nu ma kǎǎǎ na i mǎ-ti. Uena nyá weesu pǎǎǎ tayali. ¹¹ Lámayasee mpaav ke ma hulá-ŋ, na má tiiki-ŋ tampana tǎǎǎ mpaasi taa. ¹² Ye n tǎǎǎ pǎ kaa pǎǎǎ-ŋ. Pǎǎǎ ye n kpaakǎǎ asewa pǎ kaa co-ŋ. ¹³ Tóki seyesǎǎ, taa yele-kǎ, nyǎǎ-kǎ, ŋkǎ kǎ tǎǎǎ nyá weesu. ¹⁴ Taa suv asayaa mpaav taa. Pǎǎǎ taa tó kǎ taa. ¹⁵ Taa tó kǎ taa, cǎǎ-kǎ na i tǎǎǎ kǎǎǎ. ¹⁶ Ye asayaa ta la isayatu paa tooki. Ye pa ta la na pǎ co nǎǎǎ pa tom yaaki ké. ¹⁷ Mpi tó, isayatu tǎǎǎǎ ke pa hayasǎyi pa ti, na pá nyǎǎ mǎǎǎ sulom. ¹⁸ Siyisilaa mpaav ná wǎǎ isu ilim yaakǎǎ kite tǎǎ, na pá sǎǎǎǎ, halǎna pǎ siku. ¹⁹ Ama asayaa mpaav ná wǎǎ sakpǎǎǎ ké, paa naaki kǎǎǎ.

Tǎǎǎ kǎǎǎ wǎǎǎ

²⁰ Ma pǎǎǎ, nu ma seyesǎǎ na i ke ŋkǎǎǎ na ma kǎǎǎ. ²¹ Nyá ise i taa hatǎǎǎ-ti, tǎǎǎǎ hatoo nyá lotu taa. ²² Mpi tó, tǎ haaki weesu na alaafǎǎ ke pa tǎǎǎ mpa pa hika-ti tǎǎǎ. ²³ Feŋ nyá nyamle tǎǎ na pǎ kǎǎ pǎ tǎǎǎ. Mpi tó, tǎ taa ké weesu sulási tǎǎǎ wǎǎ. ²⁴ Hatǎǎǎ nyá nyǎǎ ke kaloolaya tǎǎ, na i kisi na nyá ntompǎǎ ke tǎǎ kǎǎǎ. ²⁵ Nyá isǎǎǎ i nyǎǎǎ nyá nǎǎ tǎǎ na nyá ishutu hetí teu. ²⁶ Tayaní mpaav ŋkǎ n tǎǎǎ tǎǎ, na nyá tǎǎǎ tǎǎ wǎǎ naani. ²⁷ Taa heli tǎǎǎ yaa mpǎǎǎ. Hatǎǎǎ isayatu.

5

La laakali na alv tetelato

¹ Ma pǎǎǎ welisi ma lámayasee taa, ke ŋkǎǎǎ na i nu ma layatu tǎǎǎ. ² Waatu inǎyi n ká weena nyǎǎ taa mayasǎm, na nyá ntompǎǎ yǎǎǎǎ layatu tǎǎǎ. ³ Alv tetelato nǎǎ taa wǎǎ lelen ké isu tǎǎǎ setaya yaa tǎǎǎ. ⁴ Ama pǎ tǎǎǎ tǎǎ wǎǎ nyǎǎ ké isu sǎǎǎ. Pǎ heeki isu sapǎǎǎ ŋka ka wǎǎ lǎǎ ke cemace tǎǎ. ⁵ Sǎm taa ké alv iní i mpaav puki, na i nǎǎǎ siyisilaa pǎǎǎ tǎǎǎǎ. ⁶ Alv isu mpu u tǎǎǎǎ weesu mpaav, i toolaa ké, ama i ta cǎǎǎ. ⁷ Ma pǎǎǎ mé i nuna-m yoo. I taa hatǎǎǎ ma nǎǎ taa tǎǎǎ. ⁸ Hatǎǎǎ alv iní i te mpaav. Taa kǎǎǎ i nǎǎǎǎ. ⁹ Pǎ taa kǎǎ na alv iní i tǎ-ŋ nǎǎǎ nin taa, na pǎǎ kó nyá nyǎǎ na pá wakǎǎ-ŋ. ¹⁰ Pǎ taa kǎǎ na kpaǎ nyáma tǎǎǎ nyá wǎǎǎ, na pá suvna nyá tǎǎǎ kǎǎǎ ke lǎǎ tǎǎǎ taa. ¹¹ Na pá kǎǎ na nyá tǎǎǎ ká waatu wei n tala nyá tǎǎǎ tǎǎ na i mǎǎǎ. ¹² Na i tó si: Isǎǎǎ pǎ lapa na ma taa kpaǎ kǎǎǎ, na pá kalǎna-m na má kisi? ¹³ Isǎǎǎ pǎ lapa na má tǎ tǎǎ ma seyesǎǎ kǎǎǎǎ, na má tǎ ke ŋkǎǎǎ na pa kǎǎǎǎ? ¹⁴ Pǎ kaasa pǎǎ si má ná wahalanaa tǎǎ ke yǎǎ na kpeka heko taa.

Nyá ifepile alv sǎǎǎ

¹⁵ Nyá alv wǎǎ ké isu lǎm kǎǎǎ lǎkǎ. Mpu tó, nyǎǎ lǎkǎ iní i taa lǎm. ¹⁶ Pǎ fei si lǎm mpu pá kǎǎǎ yem ké awalí na hǎǎǎ tǎǎ. ¹⁷ Pǎ wǎǎ si pá wǎǎ nyá tike nyá nyǎǎ ké, pá taa sokina kpaǎ tǎǎǎ. ¹⁸ Iso i kooli nyá lǎkǎ lǎm ke kǎǎǎ na i yǎǎǎ nyá ifepile alv. ¹⁹ I tewaya isu nasǎm na i lǎǎǎ suv-ŋ. Nyá lǎǎǎ i hulǎmǎna i sǎǎǎǎ ke tam tǎǎ. ²⁰ Ma pǎǎǎ, pepe tǎǎ ké n nyulǎǎ alv kpaǎ nyǎǎ? Na i caa si i wǎǎǎ alv wei n ta nyí tǎǎ i hǎǎ? ²¹ Nyí si Taa naaki yalaa tǎǎ mpaav ké. I fenjiyi paa yulw wei i mpaasi. ²² Isayav kǎǎǎǎ kpaakǎǎ-í isu kǎǎǎ. I mayamaya i isayatu kpaakǎǎ-í yomle. ²³ I ká si seyesǎǎ lǎǎǎ tǎǎ. Uena i seliyi i kǎǎǎǎ katatǎǎ tǎǎ.

6

Lǎǎ kǎma colvy

¹ Ma pǎǎǎ, ye n mǎwa nyá tǎǎǎǎ kǎǎǎ, yaa n sǎǎǎ nǎǎǎ wǎǎǎ ké pǎ tǎǎ taa. ² Ye nyá kǎǎǎǎ hǎka-ŋ pǎ tǎǎ taa, yaa nyá nǎǎ taa tǎǎ kpa-ŋ isu kǎǎǎ. ³ Pǎ tǎǎ tǎǎ, ma pǎǎǎ lǎsi

nyá tɛyí pə taa. Mpi tɔ, n hota nyá tɔyɔntɛle niŋ taa ké. Polo na n hɛnti-ɪ atɛ na n wiina-ɪ. ⁴Taa too pə tom, yaa n tu kpəpɔ isɛle. ⁵Haləna n fiti isɔ nam fituyuu tɔtɔl niŋ taa tɔ. Yaa isɔ sumaya lukɔyɔ ka kpəlɔ niŋ taa tɔ.

Felentú cɔlvɔ

⁶Felentú nyá, polo na n nyənɪ tɔɔl kɔlɔpələ na n wɛɛna ləmɔyəsɛ. ⁷Tɔɔl fɛina fɛnju yaa nyuyɔ tu yaa caa. ⁸Paa na mpɔ tɔ ɪ caləsəyɪ tɔyɔnaya kɛ kumtu waatu na ɪ nyəkəyɪ. ⁹Felentú nyá, pələe kɛ n ká nyəyəsɪ hɛntɔyɔ na tom? ¹⁰Nyá sɪ n ká tɔ́sɪ nyá tɪ, na n tɔ nyá niŋ kɛ nyá nyuyɔ na n too pəcɔ na n hɛɛsɪ. ¹¹Waatu unɪ konyɔŋ ká ta-ŋ mɛlɛmɛlɛ, na wahala tutu-ŋ isɔ yoolu na ɪ wontu.

Mənaafiki cɔlvɔ

¹²Yɔlɔ tɛtɛlatɔ u tɛŋyɪ tampana. ɪ tɛŋ kɛ na ɪ nɔyɔ taa na kaloolaya. ¹³Isɛ kɛ ɪ cəpələyɪ yələa, na ɪ yɔyɔtəyənə-wɛ na ɪ nɔɔhɛ, na ɪ hatəyɪ-wɛ na ɪ mpee. ¹⁴Isayɔtɔ wɛnna ɪ taa, na ɪ mɔyəsəyɪ kawalaya tɔm kɛ tam, na ɪ tilisiyɪ yooŋ. ¹⁵Pə tɔɔ kɛ wakəlvɔ ká tuti-ɪ, na pə wakəlɪ-ɪ tɔm kɔlɔm tɔɔ ɪ kaa wɛɛ hiuu.

Yələa mpa Iso luyɔ fɛi tɔ

¹⁶⁻¹⁹Yələa loosi naatoso kɛ Tacaa taa kraakəna. Mpeyɛle: Isətoosile nyəma, na puɔyusilaa, na mpa pa kuyɪ yələa kɛ mɔsɔŋ tɔ, na mpa pa mɔyəsəyɪ pa lotu taa kɛ nti tɛ fɛi teu tɔ, na isayɔtɔ waalɪ tɛŋlɔa, na pəpɔtɔ aseeta nyəma. Ama pə kaasa naatosompɔyɔlaya nyəma. Peleyɛle cewaa yoosilaa.

Wasanjalətv cɔlvɔ

²⁰Ma pəyalɔ tɔki nyá caa kɔsəsutu. Taa lɔ nyá too kɔyɛyəsɔtɔ. ²¹Su-təyɪ nyá lotu taa kɛ tam tɔɔ. Tu-təyɪ nyá luyɔ tɛɛ isɔ kacɔka wontuyɔ. ²²Tu tiiki-ŋ nyá tontɛ taa, na tɛ kenti-ŋ nyá tɔhɛntɛle taa, na tɛ yɔyɔtəna-ŋ waatu wei n fɛj tɔ. ²³Mpi tɔ, kɔsəsutu wɛ kɛ isɔ fatələ. Na sɛyɛsuyɔ náa wɛɛ isɔ nyaalam, na kukpaalatɔ náa kɛ weesuyɔ mpaav. ²⁴Tu kisina-ŋ alɔ isayɔv, wei ɪ kɛ nɔɔlɛlɛŋ tɔ tɔ. ²⁵Taa nyulɪ alɔ unɪ ɪ teu kɛ nyá lotu taa. Pəyɛle taa yɛle na ɪ isihutu teu hɔ-ŋ. ²⁶Pə tayɔ pulɔ, yɛ apalaa tənə alɔ, tɔyɔnaya pəcɔ tike kɛ yulɔ lɔki ilɛ ɪ tɔɔ. Ama alɔ wei ɪ wɛna paalɔ tɔ, yulɔ kɔpəŋ kɛ ɪ nyəki katɔka. ²⁷Yulɔ ká tɔ mamatɛ kɛ ɪ tɔɔ na ɪ wontu yɛle nyayav na? ²⁸Yaa ɪ ká tɔ mamala tɔɔ na pə tá nyaya ɪ nɔntaaləŋ? ²⁹Mpɔ tɔtɔyɔ pə wɛɛ na wei ɪ puki ɪ tɔyɔntɛle alɔ kiŋ tɔ. Wei ɪ tokina alɔ unɪ, ɪ ká ná pə nav. ³⁰Paa tɔyɪ tanaav na nyɔyɔtɔ wei ɪ ŋmulaa sɪ ɪ tɔki tɔ. ³¹Pəna pə mpɔ tɔ, yɛ pa kra-ɪ ɪ ká fɛlɪ pə tɔm naatosompɔyɔlaya. Haləna ɪ cɛla ɪ wɛnəv tənə. ³²Yulɔ wei ɪ fɛina nyuyɔ tɔ, unɪ ɪ lakəna wasanjalətv, na alɔ wei ɪ pɛəkəyɪ ɪ tɪ na asaala tɔ, unɪ ɪ lakəna mpɔ. ³³Kataasi na kɔtɔyɔ kɛ ɪ tɛŋna, ɪ fɛɛle kaa tɛ. ³⁴Mpi tɔ, isɛsɛɛmlɛ ká kɔsɪ ɪ paalɔ pánáná. ɪ kaa wɛɛna pətɔtɛle kɛ lɛɛtɔyɔ kuyako wule. ³⁵ɪ kaa tɛɛlɪ sɪ pá fɛlɪ-ɪ pulɔ, na paa kɔcɔŋ kɛ paa kaa-ɪ ɪ kaa tisi.

7

Alɔ wasanjalɪ tvsvyɔ kɛ ifepu

¹Ma pəyalɔ, tɔki ma kɔyɔyɔtɔtɔ, na n suna nyá tɛyɪ ma kɔsəsutu. ²Tɔki ma kɔsəsutu na n hiki weesuyɔ, na n fɛj ma kɔyɛyəsɔtɔ tɔɔ isɔ nyá isəpələ. ³Taa yɛle na tɛ fiti nyá niŋ taa. Tɔki-təyɪ hatoo nyá lotu taa. ⁴Nyənɪ ləmɔyəsɛ isɔ nyá newaya na layatu isɔ nyá ceu. ⁵Pu hatələnə-ŋ alɔ kpə tɔ wei ɪ tvsəyɪ yələa na ɪ nɔɔlɛlɛŋ tɔ ɪ niŋ taa.

⁶Kuyako nakulɪ ma sənja ma kutuluɔyɔ taa, na má nyənəyənə pətote pɔ́ŋ na awalɪ tɔɔ. ⁷Ōpɔyɔ má ná ifepiya mpa pa tɔ nyanta pulɔ tɔ, na pa taa kɛ ifepu wei ɪ fɛina nyuyɔ tɔ. ⁸Ōpɔyɔ ɪ tənja hapələ na ɪ tala tɛ kpɛɛŋa tɔɔ timpɪ alɔ wasanjalɪ nɔyɔlɔ ɪ ka sənja tɔ. ɪ lɛna ɪ tənəyənə alɔ tɛ tɔɔ tɔpamm. ⁹Pu kɛ taanaya kɛ, na pə tɛma yulutuyɔ na səkɛtɔyɔ tɛma wɛɛv. ¹⁰ɪ lɛ alɔ nɔyɔlɔ ɪ sənəyɪ-ɪ kɛlɛ, na ɪ suuwa isɔ apalaa tənə alɔ, na acilayatu suwa ɪ lotu taa. ¹¹Pə kɔla ɪ nyuyɔ taa na ɪ kpisi ɪ tɛyɛ cayalɛ. ¹²Paa hapələ tɔɔ, yaa nɔnɔyɔ tɛɛ, yaa paa lé tɛ, ɪ tanaa kɛ. ¹³Ōpɔyɔ ɪ kpətənə ifepu na ɪ kpipi-ɪ na ɪ wayəlɪ-ɪ. ɪ lɛna ɪ nyənɪ ɪ sɛntaa tɔpɪŋŋ na fɛɛle fɛi, na ɪ heeli-ɪ sɪ: ¹⁴Sənja ma lapa Iso kɛ nɔyɔ kulɔmɔyɔ kpɛntɔyɔ kɔtaya ŋka too maa suwa sɪ maa la tɔ. ¹⁵Pə tɔɔ kɛ ma luwa sɪ ma sənəyɪ-ŋ na má pɛɛki-ŋ. Tɔɔ, ma na-ŋ kɛlɛ. ¹⁶Ma pəwa ma kato tɔɔ kɛ ɪcipiti kponkponu tɔŋ nyəntɔ pəŋ kɔcɔcɔlɛŋ kɔpəŋ. ¹⁷Na má yɔyɔlɪ tulaalɔna kɔpama mpa pa yaaki sɪ Miili na Alɔwɛɛ na Kanɛɛlɪ tɔ. ¹⁸Kɔɔ na tɛ cəpələnə sɔɔlvɔyɔ haləna pə nyaalɪ. Tɛ yɔɔlɪ na tɛ nu pə lɛlɛŋ kɛ teu. ¹⁹Ma paalɔ pola mpaav pooluŋ nyənku, ɪ fɛi tɔyaya. ²⁰ɪ kpɔyɔ liyitee na húluyú kɛ. Yɛ isətv ta mənna kite u kɔŋ. ²¹ɪ lɛna alɔ unɪ ɪ pəsɪ ifepu inəyɪ ɪ yɔyɔtaya katatalaya tɔɔ, na ɪ hɔmɪ-ɪ ɪ nɔɔlɛlɛŋ tɔɔ. ²²Na ifepu svv-ɪ tənuyɔ kɛ kpakpaa isɔ nav wei pa pukina tɔkɔlɛ

tò. Yaa isu pa həkuvu kraḥto ke ḥmənaxa si pa həḥ i ḥkraḥvuv tò. ²³ Haləna nyəmle sò i həole, isu sumaya huluyuuna tiü ke apai taa na ká tá nyi si ka weesuü ke pu tēna tò.

²⁴ Pənente ma pəyalaa me, í nuna-m, na í ké ḥkraḥḥ na ma nəyo taa təm. ²⁵ Taa nyüü alv isu mpv na í təḥi-, na pá koo na í lé i mpaḥḥ taa. ²⁶ Mpi tò, alv inü i huwa yalaa pəyalə ké. Mpa i ka huwa mpv tò paa ké toḥtuna kə. ²⁷ I təyaya nté atətəle mpaav na kó tiiki səm tē.

8

Ləmayasēe kawəyaya.

¹ Ləmayasēe mpa kapuka,
na layatu náa kusi tə nəyo na tá yaa.

² Ləmayasēe səḥa toḥtoḥa tō
ké mpaav kiḥ, na hapəle atama taa.

³ Ləmayasēe səḥa icate nənəkeelası na tə hapəe tō
na á kiisiyi si:

⁴ Yalaa piya meye ləmayasēe má, ma wəna.

⁵ Kümələməḥ í kpelemi nyuvv taa mayasəm.
Layatu laḥlaa náa kpelemi nyəm.

⁶ I nu, təm səsəntv ke ma wəna si ma heeliyi-me,
ma kuliyi ma nəyo si ma heeliyi-meye kusiyisitu.

⁷ Pə taya pəlv, tampa na ke ma nəyo yəyətəyi
na isayatu təm wə-m kusyotv ké.

⁸ Ma nəyo kuyəyotv təna siyisaa ké,
kaloolaya yaa təm kukekəev fəi pə taa.

⁹ Layatvnaa nyəma tə tənaya teu ke təcəci,
na tə siyisaa teu ke mpa pa wəna nyəm tò.

¹⁰ I pəkı ma kusəyəsətv na pá kəli liyitee,
na í pəkı nyəm na pá tē wəla kupaḥ.

¹¹ Mpi tò, ləmayasēe kəla teu ke liyitee pəe.
Liyitee pəlvv ta tala-yə.

Ləmayasēe hvlvuv ke a ti

¹² Ləmayasēe má, laakalı lapv taa ké ma təcayəle wəe,
ma wəna nyəm na nyuvv taa mayasəm.

¹³ Tacaə nyamnav nté isayatu kisuyv.
Kalampaanı na isəcav pə ké isayatu mpaav ké.

Na nəyo isayaa ké mpi ma kisaa təyo.

¹⁴ Má tənna layatu tasuvv na təcayənav,
mayəle layatu, na ma wəna toḥ.

¹⁵ Ma toḥ taa ké awulaa tóki kawulaya,
na awulumpiya náa tuxı mpi mpi pə siyisaa tò si yəlaa í la.

¹⁶ Ma toḥ taa ké awulaa tóki kawulaya,
na kupayalaa na tetv taa hvulaa təna náa hvəkəna.

¹⁷ Ma səəla mpa pa səələyi-m təyo.
Na ma pəkəlaa naakı-m.

¹⁸ Ma kiḥ ke apititu na teeli wəe,
na wənav kuleelim na tampa təḥvuv.

¹⁹ Ma kəlvəlv kəla wəla kupaḥ ke teu.
Na ma nyəm náa tē liyitee.

²⁰ Tampa təḥvuv mpaav taa ké ma təḥ
mpaisı kusiyisası həko taa.

²¹ Ma sı kəpantv ke mpa pa səəla-m təyo.
Na má suuliyı pa kraḥcoḥ.

²² Maya Tacaə caaləna ḥmav ke i təmle taa
na pəcə í lakı i təma kupaənəe.

²³ Hatoo tò pa ḥma-m ké,
fau na pəcə pá ḥmaakı tetv.

²⁴ Waav inü tə təḥku nəyölv i taa wəe,
pəcə lvv sēlv nəyölv i fəi.

²⁵ Pa lvla-m ké na pəcə pá la pəḥ
na pəcə pulası wəkı.

²⁶ Pəyēle Tacaə taa tu lata tetv yaa kəḥası,
yaa antulinya ciyilisi nsi sı naakı tò sı kancəalaya nyəḥka.

27 Ma wee na pácó Tacaa su isótónnyo, na í pu ku tánaya ke kóna tenku sósó pa tásulle.
 28 Ná í tu isórnmóntu ke isótaa na tenku seelaa lóm tóli na pé luna toma.
 29 Waato inéyi Tacaa su tenku ke ténasi sí lóm í taa njmaa na í pu tetó kite.
 30 Ma lakáya í kíj ke támle ké, na má heeséyi í lanje ke paa kuyako njku. Na má liyiliyi tam na í naaki.
 31 Na má liyiliyi í tetó tó na ma lanje heekóna yélaa.
Nyvolelej tu nté wei í nukóna lámayasée to
 32 Ma pəyalaa, pənente í nuna-m.
 Mpa pa tənəyi ma mpaav to pa nu lelej ké.
 33 Í nu seyesəyo í taa ló-ko.
 Ilena í pəsi lámayasée nyáma.
 34 Yélaa mpa pa nukóna-m tó pa nu lelej ké.
 Paa ífemle nteye pa fenjiyi ma təyaya nənəsı na pá tənəyi ka akelenaa.
 35 Mpi tó, ye wei í hika-m í hika weesuyu ké.
 Tacaa ká hól pəntó ke suulu.
 36 Ye wei í pəntəyana-m í təyi í tuyi wahala.
 Pa təna mpa paa caaki-m tó səm ke pa səlāa.

9

Lámayasée yaav

1 Lámayasée suna akelenaa naatosompəyolaya, na á njma a təyaya. 2 A kó wontu na á lá təyonaya na á su na á puu solum. 3 A tila a támle nyáma alonyama ke tontonja tó, na péle pá yaaki yélaa sí: 4 Kómeləmən me, í kónna cəne. Ilena pá heeli lámayasée feinaa sí: 5 Í kó na í təyo lámayasée təyonaya, na í nyó a solum. 6 Í lu kómeləmən taa na í hiki mə ti. Í tən mpaav njku kó takóna layatv cól tó.

Lámayasée tv na wonjlu

7 Ye n kaləyana wonjlu, í footiyi-nj ké. Na ye n seyesəyi isayav í tuv-nj. 8 Taa kaləna wonjlu na pé kó na í taa kpána-nj. Ama kaləna lámayasée tv ílé í ká səl-nj. 9 Ha lámayasée tv, na í lámayasée ká sósı. Seyesı siyisilu na ílé í sósı nyəm. 10 Iso nyamnav nté lámayasée təcəalle. Iso yélaa nyəmtv nté layatv. 11 Lámayasée ká yele na nyá kuyey njku, na nyá weesuyu pusi sósı. 12 Ye n ká lámayasée tv, nyá waakóna. Ye n ká wonjlu ílé nyá nyuvv taa ké pə tən.

Kómeləntv yaav

13 Kómeləntv we ké ísu alv kəkəte tv, wei í ká tulaya na í tá nyí pulv tó. 14 Kpete tó ké alv iní í cəya í nənəkəelası, ke ícate tontonje tó. 15 Ilena í kpeesəyi teelaa mpa pa kama nyóon na mpaav tó sí: 16 Ye wei í ká kómelən, í kónna cəne. Na í tən nyóon feinaa sí: 17 Lóm kənjmuləm we lelej ké, na njmelav təyonaya náa we teu. 18 Mpa alv iní í yaaki mpv tó, pa ta nyí sí pə canjəyi-weye atətəle taa.

10

Yélaa tónte atuwa kəkpeyelee

1 Sabmənəy atuwa. Pəyaya lámayasée tv heesəyi ka caa lanje ké. Ilena kómelən náa wakəli ku too nyənte.

2 Wənav mpi yólv ta tən tampana na í hiki tó pə taa fei kawaya. Ama siyisuyu yakóna səm taa.

3 Tacaa u yeki sí nyóosı í sasəli siyisilu. Ama í pən isayav ke mpi í nyuləyi təyo.

4 Nkpalası kpekəyvo susəyi konyonj ké. Ilena támle lapv lənlənj náa svsı tən.

5 Yólv wei í nyəkəyi təyonaya ke kómto waato tó, í ká pəyaya njka ka mayasəyi ka nyuvv taa təyo. Ama wei í tooki saa iní tó, í ká feele fei tó ké.

6 Kópantv koollee we siyisilaa nyóon tó ké. Ama mvsən təm tike ke asayaa nəsı yóyotəyi.

7 Siyisilu tó tósəyo kəjna kópantv koollee ké. Ama yólv isayav həte mayamaya ná wakəlyi ké.

8 Yólv wei í wəna lámayasée ke í taa tó, í mvyi seyesée ké. Wei í yóyotəyi kómeləntv təm tó í teesəyana lepu.

9 Wei í tən teu tó í tənna naani ké. Ama wei í tənəyi mpaav kəkənlənj tó pu kuli í waali.

10 Wei í cəpəlyi íse na layatv tó í tuyi í ləlaa ke wahala ké. Ama wei í yóyotəyi kómeləntv təm tó í teesəyana lepu.

11 Siyisilu kuyóyotv ká weesuyu seelv ké. Ama mvsən təm tike ke asayaa nəsı yóyotəyi.

12 Páána kəsəyi yooú ké. Ilena sələyvo náa husəyi kópantəy təna.

¹³ Yulb layatu yəḡətaya taa ké pa naana i lamayasée. Ilena pá natəyi lamayasée fei tu siyile taa ké kpatəŋ.

¹⁴ Nyəm ke lamayasée nyəma ná kaaki wənao təle. Ama kumələməŋ kuyəḡətutu ná wakələyi ké.

¹⁵ Wəento liyitee kentiŋina i tso, isu kolunja icate toŋ nyənte. Acamaa kowakələm nté pa konyəŋ.

¹⁶ Yuləpaŋ təmlé ke weesuŋu pulb ké. Ilena isayaw kasəyaya náa ké isayatu pulb.

¹⁷ Wei i tsoṣəyi seyesuŋu tso to i təŋəyi weesuŋu mpaaw ké. Ilena wei ílé i soaki kalənao tso to í le.

¹⁸ Ye wei i taka pááná tso i looliyina i nəyo ké. Wei i yəḡətəyi ləlaa təm to i ké kumələŋ ké.

¹⁹ Wei i yəḡətəyi səsəm to u taana pəntuŋu. Ama wei i kraaki i nəyo to i ké yulb layatu.

²⁰ Siyisilu kuyəḡətutu wə teu ké isu liyitee nyəyəlbuŋu. Isayaw lotu taa huwəe ta ke pulb.

²¹ Siyisilu kuyəḡətutu tiikiyi yəlaa paŋalé ké. Kraŋtoŋna ná səki nyuŋu taa mayasəm laŋnyu to.

²² Taca a kəpantu kooluŋu haakəna toŋ. Nyá kulok u tak i tiili.

²³ Isayatu lapu wə lamayasée fei to ké isu aliŋila. Ama layatu tanna lamayasée.

²⁴ Mpi asayaa nyaŋna to mpi pə kəŋna pa nyəŋ tso. Ilena Iso haaki siyisilaa ke mpi pa sələməyi to.

²⁵ Isu kacuculaya təkəy to, m̄p̄yó asayaa saaləyi. Ama siyisilaa ná səŋa teu ke tam tso.

²⁶ Isu nyəməŋ nyənyu kela, na nyəsi náa tui isə to, m̄p̄yó felentú cəṣəyi i caa.

²⁷ Mpa pa nyaŋna Taca to pa weesin tayaləyi ké. Ilena isayalataa náa səkəna pa toŋ.

²⁸ Siyisilaa təkəy ke laŋhulumlé ké. Ama asayaa təkəy ká wakəli.

²⁹ Taca mpaaw kentiyi mpa pa feina kawaliya təyo. Ilena kó wakələyi mpa pa laki isayatu to.

³⁰ Pulup u selisiyi siyisilu. Ama asayaa ná kaa caya tetu taa.

³¹ Lamayasée təm ke siyisilu yəḡətəyi. Ama paa seti isayatu yəḡətulu nsəmlé.

³² Siyisilu kuyəḡətutu laki kəpantu ké. Ama kowakələtu ke isayaw nəyo ná nyəma.

11

¹ Taca luyi fei pəpəto mayasəlaya. Ama mayasəlas i nsi si təŋa teu təyo i caaki.

² Kalampaani to təŋna kutuŋu ké. Ilena wei i pasəyi i ti to í tēsəna lamayasée.

³ Yuləpaŋ kəpantu tiikiyina-i. Ilena isayaw acilayatu náa wakəli-i.

⁴ Wənao feina toma naaləyi Iso huwə wule. Tampana tənyuŋu tike ləsəyana səm taa.

⁵ Siyisilu kəpantu yekina na i mpaaw təŋ. Ilena isayaw isayatu náa peti-i.

⁶ Siyisilu tampana tənyuŋ ləsəyi-i asola təna niŋ taa ké. Ilena asayaa konyuləm náa kraaki-wəyē katəka nyəm.

⁷ Yulb isayaw i səpa i təkəy saalaa ké. Ilena isəna i təkəyaa i wənao to pələ pá saali toto.

⁸ Pə ləsəyi yuləpaŋ ke nəḡəsée taa ké. Na pá ləeti isayaw ke i lonte.

⁹ Wei i kresəyi Iso to i kuyi ləlaa ké na i nəyo taa təm. Ama nyəm waasəyana tampana təŋlaa.

¹⁰ Icate yəlaa tóki acima ke waatu wei siyisilaa waaki təyo. Na pá wilitiyi waatu wei asayaa səki to.

¹¹ Siyisilaa ná kəŋna kəpantu ke pa icate taa na icate teeki. Ama asayaa ná wakələyi-te na pa nəsə.

¹² Wei i tuuki i təyontəle to, i feina nyuŋu taa mayasəm ké. Ilena wei i nuk i pə taa to i sunj.

¹³ Wei i yəḡətəyi ləlaa təm to, i kuliyi pa waali ké. Ama naani to ná suk i pə tənaya i taa.

¹⁴ Yəlaa i feina paasənlu pa leki yem ké. Ilena layatu tasəlaa paŋalé waasəyi-wəyē səsəm.

¹⁵ Wei i m̄ȳȳi ləlu kəma si i fəlayi to, i naa pə nau ké. Ilena wei í kisiyi pə lapu to í nu lələŋ.

¹⁶ Alb telu ke pa saŋ, na apəlu kpelikpeka to náa s̄u toŋ.

¹⁷ Yuləpaŋ waasəyi i təyi. Ilena yulb isayaw náa tui i təyi wahala.

¹⁸ Kasəyaya ŋka ka fei naani təyo isayaw hikiyi. Ilena kusiŋisim latu náa hikiyi kufəlyu tampana nyəŋku.

¹⁹ Tampana tənyuŋu haaki weesuŋu ké. Ilena isayatu tənyuŋu náa tu səm.

²⁰ Taca nyənəyi isayatu ke mpa pa lotu taa wə isayatu təyo. Ama i laki kəpantu ke mpa pa tonté wə teu to.

²¹ Pu h̄o asayaa ŋkraŋ ké. Ama pu ya siyisilaa ləlyu nyəma.

²² Alb telu wei i feina lamayasée to, i wə ké isu afa wei pa tu wola to.

²³ Siyisilaa konyuləm nté kəpantu lapu. Ilena asayaa koolé náa kusəyi Iso pááná.

²⁴ Ləlaa haana luyi koloməyú ké na pa wənao səsəyi. Na ləlaa náa laki ləeŋ na pá tui pa təyi konyəŋ.

²⁵ Pu ha kəpantu ke səsəm ke wei i haana luyi koloməyú təyo. Ilena lom halu ləkətu náa sí.

²⁶ Mpa pa nyəkəyi təyənaya na pá təŋa kasəyaya səsəya to, yəlaa təŋsəyi-wəyē mpusi ké. Ilena pá kooliyi kəpantu ke mpa pa pəetəyana-wə to.

²⁷ Iso saŋ wei i luki kəpantu lapu təyo. Ilena wahala makəna isayatu pəkələa.

28 Wei i to naani ké i liyitee tó i lepaya. Ama siyisilaa ná pikí ké isu tuyo ŋku kó sɛɛna lóm nɔyo tó kó hátu.

29 Wei i ta tóki i tɔyaya ke teu tó i kaa na kpancoou. Mpu tótɔyo kómelenj pəsəyi ləməyasɛɛ tó yom.

30 Siyisilu kólápótó haaki weesuɣu ké, na yəlaa tənəyi ləməyasɛɛ tó.

31 Pə ta kisi siyisilaa ke leetoyo ke ate, kacamfana isayav na pəntulv na?

12

1 Yulv wei i tisiyi si pá kaləna-i tó i sɔla nyəm ké. Wei u caaki kalənav tó i ké kómelenj.

2 Tacaa laki kópantó ke yulvparj ké, na í kó acilayatu tó təm.

3 Isayatu u yeki na yulv nyɔɔ tonj. Pəyele púlɔpɔ naa ciyitiyi siyisilaa.

4 Alu kópəɛ kəsəyi i paalv nyɔyo ké. Ama fɛle fɛi tó ná wɛ ke isu sɔulv ke i mɔwa taa.

5 Tampana tənɔyɔv təm ke siyisilaa ná məyasəyi tam. Ilena asayaa náa məyasəyi mpaav ŋmuləm təm.

6 Asayaa kuyɔyɔtɔtɔ wɛ ké isu səm katəsi. Siyisilaa nyəntv ná fitiyi lelaa ke səm taa.

7 Ye pə kpiisa isayav pu kaasəyi pulv, ama siyisilaa lulɔyɔv nyəma ná sɛɛna teu.

8 Nyɔyɔv taa məyasəm tó ke pa sanj yontu taa. Ilena pá tókvi wei i lotu taa wɛ isayatu tó.

9 Pə kəla teu si yulv í pasa i ti na í wɛɛna təmle tó kulom, na mpi i ka hɔ i ti na í lanj tɔyɔnaya tó.

10 Siyisilu paasəyənə i tɔntɛ ké. Ama pətətəle fɛi isayav lotu taa.

11 Tɔyɔnaya tələnə wei i haləyi tɔyo. Ilena wei i fɛina nyɔyɔv taa məyasəm tó í tənəyi kra nyəm.

12 Kasəyaya asilima nyənka ke asayaa ná nyuləyi. Ama siyisilaa ná waaki.

13 Nɔyo kuyɔyɔtɔtɔ taa wɛ katəka isayaa ké. Ama siyisilu ná ləsəyi i təyi nəyəsɛɛ taa.

14 Yulv nɔyo kuyɔyɔtɔtɔ yekina na í wɛɛna kópantó ke səsəm. Pə fɛləyi paa wei ké isu i lapəna i niŋ tó.

15 Wei i fɛina nyɔyɔv taa məyasəm tó i nyənəyi i mpaav ké na kó siyisa-i. Ama ləməyasɛɛ tó ná nukv layatu tasɔyɔv ké.

16 Kómelenj huləyi kó pááná ke kprakpaa ké. Ama wei i nukv i kótɔyɔv na í ŋmɛsəyi tó i ké nyɔyɔv taa məyasəm tó ké.

17 Wei i yɔyɔtəyi tampana tó siyisuyv ke i kraaləyi, na aseeta pəpətó tó ke kaloolaya.

18 Tam kra nyəntv yɔyɔtɔyɔv səki ké isu layatɛ. Ilena ləməyasɛɛ nyəma kuyɔyɔtɔtɔ náa waasəyi.

19 Tampana yɔyɔtɔyɔv u tɛŋ. Ama kaloolaya naa laaki tɛm.

20 Mpa pa tó pa taa ké isayatu lapv tó pa lotu taa suwa pəpətó ké. Ama mpa pa sɛyəsəyi hɛɛsɔyɔv təm tó, pa lanj huləməyi.

21 Mpusi nəyɔlv u makəna siyisilu. Ama wəhalanaa ná nukv asayaa.

22 Tacaa luyv fɛi loollaa. Tampana lataa ke i sanj.

23 Nyɔyɔv taa məyasəm tó ná ŋmɛsəyi i nyəm təm ké. Ama kómelenj ná yasəyi kó kómelentv.

24 Təmle latv təkəna kawulaya. Ilena ŋkpalasv kpekəlv náa teki lelaa.

25 Nəyəsɛɛ nukv yulv ké. Ilena təm kópantó hɛɛsɛ i lanjɛ.

26 Siyisilu huləyi i tɔyɔntəle ke mpaav kópəɛkɔv ké. Ilena asayaa mpaav náa tolisi-wɛ.

27 Tótɔlv fɛlentú u wəsəyi i nantv. Ama yulv wɛnav kópam nté təmle lapv.

28 Siyisuyv mpaav taa ké weesuɣu wɛɛ, səm fɛi kó taa.

13

1 Pəyaya ləməyasɛɛ tó nukv ka caa sɛyəsɛɛ ké. Kalampaani nyənka u nukv kalənav.

2 Yulv kuyɔyɔtɔtɔ yekina na í tɔyo mpi pə wɛ teu tó. Ama mɔsɔvŋ tike ke asayaa ná lakəna.

3 Wei i fɛŋjiyi i kuyɔyɔtɔtɔ tɔv tó i təyi i waasəyi. Ama wei u nyənŋ i nɔyo kpaav tó i wɛ lɛpu taa ké.

4 Fɛlentú wɛna konyulɔyɔv ŋku ku waasəyi-i tɔyo. Ama pu tələnə təmle latv ké.

5 Siyisilu taa kpaana kaloolaya ké. Ilena isayav náa footiyi lelaa na í tɔyi-wɛyɛ fɛle.

6 Siyisuyv kentiŋina yulv wei i tɔntɛ wɛ teu tó. Ilena isayatu náa kó isayav.

7 Lɛlaa yaaki pa təyi tɔntɔnaa, pəcɔ pa fɛi pulv. Ilena lelaa náa yaaki pa təyi konyɔntɔnaa na pá haɣaa.

8 Wɛnav ke yulv layasəyənə i weesuɣu. Ama konyɔntv ná tá nyí tɛle.

9 Siyisilu wɛ ké isu fətəla wei i naaki teu tó. Ilena isayav náa wɛ isu fətəla wei i fiyinaa tó.

10 Kalampaani tike ke pa kəsəyənə yoou. Ama mpa pa nukv layatu tasɔyɔv tɔyɔle ləməyasɛɛ nyəma.

11 Tonj wei yulv ta laa hikuɣu tó i pasəyi ké. Ama tonj wei yulv hikiyi pəcɔ pəcɔ tó, unv i sɔsəyənə.

12 Yulv tɛləyɔv pulv na pá tá lá ləŋ tó, i lanjɛ wakələyi ké. Ama ye i nyula pulv na í la-wi ilɛ i lanjɛ hulómv səsəm.

13 Ye pa kpaala wei na í tá nu i leki ké. Ama wei i təkəyi nti pa tó-i tó i waaki ké.

14 Ləməyasɛɛ tó kəsɛyəsətó haaki weesuɣu ké. Nti tə cələyənə yulv ke səm katəsi.

- 15 Yulu layató ke yalaa tuxona. Ama isayau weesuɣu ná we katé.
 16 Nyɔɣu taa mayasəm nyáma mayasəyi pa taa ké na pácɔ́ pá la pulu. Uena komeleməŋ náa yasəyi pa komelentu.
 17 Təm kpaallu isayau hotiyi wahala taa ké. Uena kupaŋ náa waasi.
 18 Wei i kisiyi seɣesuɣu tɔ, i pásəyi konyəntu ké na pá tu-u. Uena wei pa kaləyona na i suma tɔ i nyɔɣu kuli.
 19 Ye yulu i nyula pulu na i hiki-wi pə wə-i lelen ké. Ama komeleməŋ ná nyənəyi isayatu ləu ke acaalətu ké.
 20 Ye n təŋəyi ləmayasəe nyáma n laki ləmayasəe ké. Ama komeleməŋ təŋlu ná pásəyi isayau ké.
 21 Isayatu təŋəyi tɔ lataa ké. Uena pá ləetəyi tampana təŋlaa ke kupaŋtu.
 22 Yulu paŋ yekina i lulɔyɔ nyáma ke i kpancoou ké. Uena siyisilaa náa tɔyɔ isayau nyəŋku.
 23 Konyəntu naa kupaŋ pa tawa taa ké səsəm. Uena muɣulla a səki.
 24 Aseeta u kupaŋ u looliyi. Ama pəpətu ke isayau u i lə i pələyi.
 25 Siyisilu tɔki ké na i haki teu. Uena isayau lotu taa náa sələyona nyɔɣɔsi.

14

- 1 Alu ləmayasəe tu sukɔ təyaya ké. Uena alu komeleŋ náa yəki-ke na i niŋ.
 2 Tampana taa təntu nyəŋna Tacaá ké. Uena wei i təŋəyi mpaəŋ isayau tɔ i tu-u.
 3 Komeleŋ kalampaani təm kəŋna-koyu tipite. Uena ləmayasəe nyáma kuyəyotutu kentiyi-ke.
 4 Timpi naəŋ kuhalaŋ fei tɔ kpóu wə kpete ké. Ama tɔla təmle taa ké tɔyɔnaya tələyona.
 5 Aseeta u kupaŋ u looliyi. Ama pəpətu ke isayau u i lə i pələyi.
 6 Kalampaani tu kaasəyi i təyi u hikiyi ləmayasəe. Uena yulu layatu náa hiiki nyəm pácɔ́ u wukəna.
 7 Hatələna komeleŋ, pə taya i nɔyɔ taa təm taa ké n ká hikina nyəm.
 8 Nyɔɣu taa mayasəm tɔ ləmayasəe nté si i cekəna i mpaəu. Uena nyɔɣu feinaa komelentu náa tɔsəyi-wə.
 9 Komeleməŋ wonjiyi tasəkəle tayanɔyɔ kətaya ké. Uena tampana təŋlaa náa laki təmayá kupaŋtu.
 10 Ye yulu lanle wakəlaa nɔyɔlu u pásəyi na i cosi-tə. Mpu tətəyɔ na i lanjhulumle.
 11 Pu yəki asayaa teesi ké. Uena siyisilaa coka náa teeki.
 12 Mpaəu ŋku n nyənəyi kupaŋku tɔ, ku pásəyi na kó pona-ŋ səm taa.
 13 Lanjwakəlle pásəyi na tɔ tii wonja waatu. Uena lanjhulumle teesəna lanjwakəlle.
 14 Yulu tetelatu tɔki i kulaputu kasayaya ké. Uena yulu paŋ náa tɔyɔ i kulaputu kasayaya.
 15 Wei i fei hɔwəe tɔ i muyi pə təna mpi pa heeliyi-t tɔyɔ. Ama laakali tu u kpesəyi nɔhəle na i ta mayasi i taa.
 16 Ləmayasəe tɔ seeki isayatu ké na i kisiyi-ti. Ama komeleŋ ná laki ké u mayasəyi. Mpi tɔ, u nyəŋna pulu.
 17 Wei u laa pááná muɣu tɔ i laki komelentu ké, na wei i kpekikiyi i taa ké isayatu tɔ, i laki na ləlaa taa kpaana-u.
 18 Yəlaa mpa pa hɔwəe ta tayali tɔ, pa kawaaya nté komelentu. Nyɔɣu taa mayasəlaa teeli kele nyəmtu.
 19 Asayaa ká hənti kupaŋa ke atəye, na pá təŋ siyisilaa nənɔəsi si pələ pá mu-wə.
 20 Konyəntu taapalu mayamaya ná kisiyi-ke. Ama tɔŋ tɔ camnaana ná wə payale.
 21 Yulu wei i footiyi i tɔyɔntəle tɔ i ké isayau ké. Ama wei i wəna konyəntu naa pətətəle tɔyɔle lelen nulu.
 22 Yəlaa mpa pa mayasəyi isayatu ke pa taa tɔ, pa pəntəyi mpaəu ké. Uena mpa pələ pa mayasəyi kupaŋtu tɔ pá laki-ti na tampana.
 23 Təma təna na a kawaaya ké. Ama konyəŋ ke yɔyətaya katatəyaya ná kəŋna.
 24 Wənao nté ləmayasəe nyáma kasəyaya. Ama komeleməŋ naa luki pa komelentu taa.
 25 Aseeta tɔ wei i yɔyətəyi tampana tɔ i yakɔ weesin ké. Ama kaloolaya ke pəpətu ná yɔyətəyi.
 26 Wei i nyəŋna Tacaá tɔ i səŋaa ké təca. Pə taya pulu, Tacaá ké i piya kəkentuyu ké.
 27 Tacaá nyamnu haakəna weesuɣu, na pá cələyona səm katəsi.
 28 Ye yəlaa i wə samaa, wulaw teeli kele. Ye yəlaa pasaa lə pá wakəli wulaw.
 29 Wei u muyi pááná ke ləŋ tɔ i wəna layatu səsəntu ké. Ama wei u laa pááná muɣu tɔ komelentu ke i huləyi.
 30 Ləmayasəle taa həsəyɔ haakəna tənuyɔ ke weesuɣu. Uena isəsəemle náa wə isu muwa taa suulu.
 31 Ye wei i tɔki konyəntu naa isə, pa ŋmalu Isə ké i tuuki. Ye wei i wəna pa pətətəle i kusəyi Isə nyɔɣu ké.
 32 Isayatu wakələyi isayau. Ama siyisilaa ná hikiyi təcəsəle ké, paa səm taa.
 33 Ləmayasəe wə yulu layatu lotu taa ké. Ue n kaa na-yəye komeleŋ kinj.

³⁴ Kusiγisitu tɛŋɔyɔ kɔsɔyɛna piitim nyɔyɔ. Uena isayatu lapɔ nɔ́á tɔ yɛ́lɔa ke fɛ́ɛɛɛ.

³⁵ Wulaw san ɪ waali nyɛ́ma lɛ́mɔ́yɛsɛ́ kɛ́. Uena í muɔi pɔ́áná na tetelataa.

15

¹ Tɛ́ɛɛ kɔ́cɔ́cɔ́tɔ hɛ́ɛsɔ́yɛ pɔ́áná kɛ́, na kɔnyasɛ́tɔ nɔ́á kɔsɪ-yɛ.

² Ye lɛ́mɔ́yɛsɛ́ tɔ yɔ́ɔtɔ́yɛ, yɛ́lɔa nyulɔ́yɛ nyɛ́m kɛ́. Ama kɔmɛlɛntɔ tɔ́m kɛ kɔmɛlɛmɔ́ɛŋ nɔ́ yɔ́ɔtɔ́yɛ.

³ Tacaa nyɛ́nɔ́yɛ paa timpɪyɛ, na í naaki kɔpama na asayaa.

⁴ Tɔ́m leleŋ nyɛ́ntɔ haaki weesuyɔ kɛ́. Uena tɔ́m isayatu nɔ́á wakɛ́lɔ́yɛ lanɓɛ.

⁵ Kɔmɛlɛŋ footiyɛ kɔ caa kɔsɛ́yɛsɛ́tɔ kɛ́. Ama wei í lakɛna nyɔyɔ taa mɔ́yɛsɛ́m tɔ ɪ nuki kalɛ́nɔw kɛ́.

⁶ Pɛ́ tɔ́lɔ́yɛna yulɔpɔŋ kɛ́. Uena kasɔ́yɔɔa asilima nyɛ́ŋka nɔ́á kɛ́na mpusi.

⁷ Lɛ́mɔ́yɛsɛ́ nyɛ́ma yɔ́ɔtɔ́yɛna nyɛ́mɔ́tɔ kɛ́. Ama kɔmɛlɛmɔ́ɛŋ nɔ́ fɛi mpɔ.

⁸ Tacaa luyɔ fɛi asayaa kɔ́tasi. Ama niŋ naaleɔyɛ ɪ muɔyɛna tampɔna tɛŋɓlaa kɔsɛ́lɛmɔ́tɔ.

⁹ Tacaa luyɔ fɛi asayaa tɔ́ntɛ. Ama ɪ sɔ́lɔa mpɔ pɔ́ tɛŋɔyɛ tampɔna tɔ.

¹⁰ Wei í cɔ́lɔyɛ mpɔaɔw tɔ paa hɔ ɪ ŋkɔpɔnyɔ na tɔŋ. Wei ɪ nuki kɔkpaalɛtɔ tɔ ɪ ká sí.

¹¹ Tacaa ta kisi nyɛ́m kɛ pɔ́bɔ́yɔ sɔ́sɔ́w na atɛ́tɛɛ. Kacɔŋfana yulɔpɪya lotunaa na?

¹² Kalampɔaɔni tɔ ɪ caaki pɔ́ kalɛ́na-ɪ. ɪ tɔ pukina lɛ́mɔ́yɛsɛ́ nyɛ́ma hɔyɔlɔyɔ.

¹³ Lanɓɔ́lɔ́mɛɛ hɛ́tɔ́yɛ isɛ́ntaa kɛ́. Ye lanɓɛ wakɛ́lɔa lɛ́mɔ́yɛsɛ́lɛ hɔɔwɔyɛ.

¹⁴ Yulɔ layatɔ pɛ́ɛkɔ́yɛ nyɛ́m kɛ́. Uena kɔmɛlɛŋ lanɓɛ nɔ́á hɛ́ɛna kɔmɛlɛntɔ tɔ́m.

¹⁵ Yulɔ lanɓɛ í wakɛ́lɔa, kɔyɛɛŋ tɛ́na kɛ́ isayɔŋ kɛ́. Uena lanɓɔ́lɔ́mɛɛ tɔ nɔ́á wɛ́ acima tam nyɛ́na taa.

¹⁶ Pɛ́ kɛ́la teu sí n̄ wɛ́ɛna pɛ́cɔ́ na n̄ nukɛ́na Tacaa. Na mpi n ká wɛ́ɛna tɔŋ na pɛ́ cɔ́sɔ́yɛ-ŋ tɔ.

¹⁷ Pɛ́ kɛ́la teu sí pɔ́ puyuli-ŋ hɔ́nɔ́m na sɔ́lɔyɔ. Na mpi paa tɔŋ-ŋ naɔw nantɔ nim nyɛ́ntɔ na tɔ́á hanɔ́yɛ tɔ.

¹⁸ Pɔ́áná tɔ kɔsɔ́yɛ yɔɔu kɛ́, na suulu tɔ nɔ́á hɛ́ɛsɔ́yɛ yɔɔu.

¹⁹ Sɔ́wa nyala felɛ́ntú mpɔaɔw taa kɛ́, na yulɔpɔŋ nyɛ́ŋku nɔ́á hulɔ́mɔ́a.

²⁰ Lɛ́mɔ́yɛsɛ́ pɔ́yɔɔa hɛ́ɛsɔ́yɛ ka caa lanɓɛ kɛ́. Ama yulɔ kɔmɛlɛŋ nɔ́ footiyɛ ɪ tɔɔ.

²¹ Lɛ́mɔ́yɛsɛ́ fɛi tɔ lanɓɛ hɛ́ɛkɛ́na ɪ kɔmɛlɛntɔ kɛ́. Uena lɛ́mɔ́yɛsɛ́ tɔ nɔ́á kama nyɔyɔ kɛ́ tɔ́ntɛ kɔpɔ́ntɛ taa.

²² Ye n laki nyá layatɔ kɛ́ nyá tike n kɔpisiyɛ kɛ́. Ama layatɔ tasɛ́lɔa í tɔ́-ŋ ɪɛ n waa.

²³ Ye yulɔ í cɔ́wa tɔ́m ɪ lanɓɛ hulɔ́mɔ́yɛ kɛ́. Ye ɪ yɔ́ɔtɔ́-tɔ́yɛ tɔ́ waatɔ pɛ́ leleŋ wɛ́ sɔ́yɔ́ntɔ.

²⁴ Nyɔyɔ taa mɔ́yɛsɛ́m tɔ tɛŋɔyɛ weesuyɔ mpɔaɔw ŋku kɔ pukina isɔ́tɔaa tɔ́yɔ. Uena í fiti atɛ́tɛɛ kɛ́ atɛ.

²⁵ Tacaa yɔ́kɔ́yɛ kalampɔaɔni tɔ tɔ́yɔɔa kɛ́. Ama ɪ tɛŋɔyɛ alɔ leelu tɛ́tɔ toosi.

²⁶ Tacaa luyɔ fɛi hɔ́wɛɛ asayɛɛ. Ama tɔ́m kɔpɔ́ntɔ tike wɛ́nna-ɪ teu.

²⁷ Liyitee luluyɔ tɔ kɔ́ŋna ɪ nyɛ́ma tɔ́ kɛ́ wakɛ́lɔyɔ kɛ́. Ama wei í kisiyɛ kɔ́cɔ́ɔŋ isayɔŋ tɔ ɪ wɛ́na weesuyɔ.

²⁸ Yulɔ siyisilu mɔ́yɛsɔ́yɛ kɛ́ na pɛ́cɔ́ ɪ cɔ́. Ama isayatu tɔ́m kɛ́ asayaa yɔ́ɔtɔ́yɛ.

²⁹ Tacaa hatɛ́lɛ́na asayaa kɛ́. Ama ɪ nuki siyisilaa sɛ́lɛ́mɔ́ɛŋ.

³⁰ Isɛ́ntaa hɛ́tɛ́nɔ́w hɛ́ɛsɔ́yɛ lanɓɛ kɛ́. Uena tɔ́m kɔpɔ́ntɔ nɔ́á haaki alaafɔ́yɛ kɛ́ yulɔ nantɔ taa.

³¹ Wei ɪ kɛŋ ŋkɔpɔnyɔ na í nuki kalɛ́nɔw mpi pɛ́ waasɔ́yɛ tɔ, ɪ tɛ́ɔayɛɛ n̄tɛ́ lɛ́mɔ́yɛsɛ́ nyɛ́ma kɪŋ.

³² Ye n̄ kisiyɛ sɛ́yɛsɔ́yɛ nyá weesuyɔ kɛ́ n laki awusa. Ama wei ɪ nuki kalɛ́nɔw tɔ ɪ wɛ́ɛkɛ́na nyɛ́m kɛ́.

³³ Tacaa nyamɔ́nɔw sɔ́sɔ́yɛ lɛ́mɔ́yɛsɛ́ kɛ́. Pɛ́ wɛɛ sí n̄ pasa nyá tɔ́yɛ na pɛ́cɔ́ nyá nyɔyɔ kuli.

16

Tacaa wɛ́ɛv kɛ́ yulɔ kulapɛ́lɛ tɛ́na taa

¹ Yulɔ cakɛ́na na í tɔ́ ɪ kulapɛ́m pɛ́lɛ. Ama Tacaa lakɛ́na na pɛ́ lá yaa pɛ́ kɔpisi.

² Yulɔ kulapɛ́lɛ tɛ́na wɛ́-ɪ teu kɛ́. Ama Tacaa nyɛ́mna tampɔna.

³ Yelina Tacaa kɛ́ nyá tɛ́ma, ɪnɪ í ká lana na pɛ́ lá.

⁴ Tacaa nyɛ́má mpi pɛ́ tɔɔ ɪ lapa pɛ́ tɛ́na tɔ́yɔ. ɪ nyɛ́má sí ɪ lapa isayaw kɛ́ huɛlɛ tɔɔ.

⁵ ɪ luyɔ fɛi kalampɔaɔni nyɛ́ma. Paa pɛ́ lá isɛ́na ɪ ká hɔ́ pɔ́ ŋkɔpɔnyɔ kɛ́.

⁶ Kɔpɔ́ntɔ na tampɔna tɛŋɔyɔ tɔ́ tasɛ́kɛ́lɛ tɔ́yanɔ́yɛ kɛ́. Tacaa nyamɔ́nɔw lakɛ́na na yulɔ cɔ́lɔ isayatu lapɔ.

⁷ Iso lanɓɛ í hɛ́ɛna yulɔ tɔ́ntɛ, ɪ ciikiyɛ í na ɪ kolontunaa mɔ́yɛmɔ́yɛ kɛ́.

⁸ Pɛ́ kɛ́la teu sí yulɔ í wɛ́ɛna pɛ́ciuu na tampɔna, na mpi í ká wɛ́ɛna sɔ́sɔ́m na pɛ́ tá siyisɪ tɔ.

⁹ Yulɔ mɔ́yɛsɔ́yɛna ɪ tɛ́ma kulapɛ́ɛ tɔ́m. ɪɛ Tacaa yekina na á lá.

Awulaa tɔ́m

¹⁰ Wulaw yɔ́ɔtɔ́yɛna Iso tɔŋ kɛ́. Pɛ́ fɛi sí í pɛ́ntɔ yɔ́ɔtɔ́yɛ kɛ́ ɪ huɛlɛ taa.

- 11 Tacaa tanna sanəya wei i siyisa teu tō. Maɣasəlası təna ké i niŋ təmle ké.
 12 Isayatu lapu ké wulaw ke acaalətu ké. Mpi tō, siyisuyu nyɔəsəyana i kawulaya ke toŋ.
 13 Təm kusiŋisitu ke wulaw caaki, na i sɔla mpa pa yɔyɔtəyi tampana tō.
 14 Wulaw páná tō pəsəyi na i kó yulw. Ama ləmaɣasɛ tō hɛsəyi-yɛyɛ.
 15 Yɛ wulaw isɛntaa hɛtaa, pə haaki i yəlaa ke weesuyu ké, na i kupantu wɛ isu toomaɣa tɛw.
Yulw wɛɛv ke lelai kiŋ na i kulapəle
 16 Pə kəla teu si yulw i wɛɛna ləmaɣasɛ, na mpi i ká wɛɛna wola tō. Yaa i wɛɛna layatu na mpi i ká wɛɛna liyitee tō.
 17 Siyisilaa mpaaw nté isayatu cɔlvɔv. Wei i fenjiyi i tontɛ tɔ tō, i weesuyu ke i kentiyi.
 18 Kalampaani wakələyi yulw ké. Ilena isəcau náa hu-i.
 19 Pə kəla teu si yulw i pasa i ti, na i na konyɔntɔnaa pá káá, na mpi i na isəcau nyəma paa taləyi kulɛkəm tō.
 20 Wei i pɛɛkəyi si i cəkəna tɔm tō i lanjɛ huləməyi ké, na wei ílɛ i laki Tacaa ke naani tō i nukı lɛlɛŋ.
 21 Wei i lotu taa wɛ ləmaɣasɛ tō i ké layatu ké, na isəna tɔm wɛ lɛlɛŋ tō m̀p̀yó tə pəsəyi yulw.
 22 Ləmaɣasɛ haaki a wɛɛntaa ke alaafəya ké. Ilena kumɛlɛməŋ náa tɔki pa kumɛlɛnto wahala.
 23 Ləmaɣasɛ tō maɣasəyi ké na pácó i yɔyɔtəyi. Tənaya i tɔm pəsəyana yəlaa.
 24 Təm kupantu wɛ lɛlɛŋ ké isu tuŋ setaya. Tə wɛ ləsaɣa ke lɛlɛŋ, na tə haaki tɔnvɔv ke alaafəya.
 25 Mpaaw ŋku n nyənəyi kupanɔv tō, kv pəsəyi na kó pona-ŋ sɛm taa.
 26 Nyɔyɔsi tɔyona yulw ke tamlɛ. Mpi tō, i hiluyu caaləyana-i.
 27 Tɛtɛlatu tɔyɛ isayatu pələ ké, na i tɔm náa nyaki isu kəkə.
 28 Isayaw kusəyi yooú ké. Ilena katayasaya tō náa fakı cewaa.
 29 Məsɔntu tɔsəyi lelai ké, na i pukina-wɛyɛ mpaaw isayaw taa.
 30 Wei i wiisiyi isɛ na i kpa mantana tō, isayatu ke i caaki. Halı i tu tɛma tə lapu.
 31 Nyɔəsı kuhloması ké teeli pɔlvɔv. Mpi tō, tampana tɛŋlaa kasayaya nté weesuyu kutayalvɔv.
 32 Wei u muɣi páná ke ləŋ tō, i wɛ sana na aka. Na wei i kpaaki i ti tō i kəla wei i lɛɛkəyi acalɛ tō.
 33 Pa maɣasəyi pile ké si pá nyı nti tu kəɔ tō. Ama Tacaa nyəmna kucɔcɔtɔ.

17

- 1 Pə kəla teu si yulw i nyasa mɔtiya kpetɛ na hɛsəyɔv, na mpi paa saaki-ŋ təkpetɛkpetɛ ke təyaya ŋka ka taa yooú wɛɛ tō.
 2 Təmle tō wei i wɛna ləmaɣasələ tō, i kpaakəyi pəyaya tɛtɛlatu lontɛ ké na i hiki i paa nyəm ke kpancoou taa.
 3 Kəkə ke pa wiiliyina wola, na liyitee nyəyɔlvɔv si, pa naa kv teu. Ama Tacaa maɣasəyana yəlaa lotunaa.
 4 Təm nti tə fɛi teu tɔyɔ isayaw kɛŋna ŋkpaŋŋ. Na pəpətu náa nukı tɔm nti tə wakələyi yəlaa tō.
 5 Wei i wonjiyi konyɔntɔnaa tō pa ŋmalɔ ləɔ ké i tɔvki. Na wei i paana lɛlv wahala tō, pu ho i ŋkpaŋvɔv.
 6 Saalanaa kusəyana kɔkpatəlaa nyɔvɔv, na cɛɛnaa náa kusəyi pa piya nyən.
 7 Təm kupantu u maki kumɛlɛməŋ. Iɛ isənaya kaloolaya ká maɣa yulw səsɔ?
 8 Lɛlaa ná hvvki si pa kucəɔv ká t-wɛyɛ nyɔlɛlɛŋ, na pá waa pa tɛma təna taa.
 9 Wei i ləki isayatu nti i tɔyɔntəle lapa-i tō, i pɛɛkəyi sɔlvɔv ké. Ama wei i tɔəsəyi-təyi i kuyɔyɔtɔ taa tō i fakı taapalaa.
 10 Kalənaɔ waasəyi yulw layatu ké, na pə kəli tipila naanwəa ke kumɛlɛŋ tɔɔ.
 11 Isayatu lapu ke isayaw pɛɛkəyi. Ama tillu isayaw ke paa pona-i.
 12 Pə kəla teu si n sulina tɔyɔlaya ŋka ka piya pə kpawa tō, na mpi n ká sulina kumɛlɛŋ ke saa wei i kumɛlɛnto kulaa tō.
 13 Wei i lɛɛtəyi isayatu ke kupantu lontɛ tō, wahala kaa tɛ i təyaya taa.
 14 Yooú caalvɔv wɛɛ ké isu akəla tɔlvɔv. Kpa nyá ti, taa yele na kv kəɔ.
 15 Yulw wei i haaki tampana tō ke tasəkəle, na wei ílɛ i ha tasəkəle tō ke tampana tō. Tacaa taa kpaakəna pa naalɛyɛ.
 16 Paa kumɛlɛŋ tóka liyitee si kv yaki ləmaɣasɛ pu waasəyi-kv.
 17 Ceu huləyi i sɔlvɔv ke tam ké. Lɔlvɔv tō tamlɛ nté si i səna wahala waatu.
 18 Yulw wei i fɛina nyɔvɔv taa maɣasəm tō, unı i saləyana niŋ na i mu i tɔyɔntəle kəmle.
 19 Wei i sɔla yooú tō i sɔla isayatu ké, na wei ílɛ i hən i ti tō i polo wakəlvɔv taa.
 20 Yulw isayaw kaa na lanjhulɔmle. Ilena isayatu yɔyɔtɔlv náa hotı wahala taa.
 21 Yulw wei i lulə kumɛlɛŋ tō lanjwakəlle taa ké i wɛɛ. Kpaŋtu caa kaa pəsı na i yɔɔl.
 22 Lanjhulɔmle ké kɔlə kupante ké. Ama lanjwakəlle ná laki na mɔwə taa wɔl.
 23 Isayaw muɣi toko tɛɛ kucəɔŋ wei i ká heləsi-i tampana taa tɔyɔ.

- 24 Ləmɔ́yasɛɛ wɛ yɔ̀lv ləyátv nɔ́ɔ tɔ́ kɛ́. Ụlɛna kɔ̀mɛlɛj náá nyənəyɪ hatoo tɛtv tənaya.
- 25 Pəyaya kɔ̀mɛlɛj wakələyɪ ka caa ləjle kɛ́, na ká tɔ́ ka tɔ́o kɔ̀lvlv kɛ́ nɔ́ɔsɛɛ.
- 26 Pə fɛɪ sɪ́ n̄ pɛl kəmle kɛ́ wei ɪ tɔ́m ta sɪ́ tɔ́. Yaa n̄ hɔ́ wei pa tɔ́yɔ̀na tɔ́ ɪ ɲkpaɲɔ́yɔ́ kɛ́ ɪ tampana təɲɔ́yɔ́ tɔ́.
- 27 Wei ɪ nyámá ɪ tɪ kpaɔ́ kɛ́ tɔ́yɔ́ɔ́tɛ tɔ́, ɪ kɛ́ nyəntɔ́ kɛ́, na wei ɪ ləmɔ́yasələ wɛ təpamm tɔ́, ɪ kɛ́ yɔ̀lv ləyátv.
- 28 Paa kɔ̀mɛlɛj mɔ́yamaɔ́ sumna kɔ́ nɔ́ɔsəyənə ləmɔ́yasɛɛ tɔ́ kɛ́. Ye wei ɪ sula ɪ nɔ́ɔ tɔ́ ɪ kɛ́ ləyátv kɛ́.

18

- 1 Wei ɪ fakana ɪ mpaá tɔ́ ɪ kɔ̀nyɪlám tike kɛ́ ɪ pɛɛkəyɪ. Ụlɛna ɪ mɔ́yɪ pááná na ləmɔ́yasələ nyəm tənə.
- 2 Kɔ̀mɛlɛj ləjle ɪ hɛɛkənə ləyátv. Ama ɪ mɔ́yamaɔ́ ɪ hɔ́wɛɛ hɔ́lvɔ́y kɛ́ ɪ sɔ́lɛaa.
- 3 Ye ɪsəyátv ɪ kɔ́ma, footuyɔ́ kɔ́ɲna, na tɛtɛlatɛtv náá kɔ́na fɛɛlɛ.
- 4 Yɔ̀lv kɔ́yɔ́ɔ́tɔ́tv lumaa kɛ́ ɪsɪ lɔ́m səsɔ́m. Ụlɛna ləmɔ́yasɛɛ náá wɛ ɪsɪ lɔ́v sɛɛlv lɔ́m mpi pə ɲmaaki tɔ́.
- 5 Pə fɛɪ sɪ́ n̄ nya ɪsəyátv ɪsələ na n̄ pé tampana kɛ́ a tɔ́.
- 6 Kɔ̀mɛlɛj kɔ́yɔ́ɔ́tɔ́tv taa sita yooú kɛ́, na ɪ nɔ́ɔ taa tɔ́m kɔ́ɲna ɲkuma.
- 7 Kɔ̀mɛlɛj kɔ́yɔ́ɔ́tɔ́tv wakələyɪ-kɔ́yɔ́, na t́ kpaá-kɔ́yɔ́ katəka nyəm.
- 8 Katayəsətɔ́nna kɔ́yɔ́ɔ́tɔ́tv wɛ kɛ́ ɪsɪ kɔ̀nyɪlvɔ́y tɔ́yənaya, ɲka ka tiiki hatoo yɔ̀lv hiluyɔ́ taa tɔ́.
- 9 Felentú na wakəlvv pa kɛ́ yɔ̀lv na ɪ neu kɛ́.
- 10 Tacaa hətɛ nté kɔ́kɛntim tɔ́ɲ nyəm. Siyisilu tɔ́yɪ kɔ́lvɔ́y na ɪ naaki nyɔ́yɔ́.
- 11 Tɔ́ɲ tɔ́ ná nyənəyɪ ɪ wɛnəv kɛ́ kɔ́lvɲa ɪcətɛ tɔ́ɲ nyəntɛ kɛ́, na ɪ mɔ́yasəyɪ sɪ́ pu kenti ɪ tɔ́.
- 12 Kalampaanɪ pukina yɔ̀lv kɛ́ təkɪsɪlɛ kɛ́. Pə wɛɛ sɪ́ n̄ pásə nyá tɔ́yɪ na pə́sɔ́ nyá nyɔ́yɔ́ kɔ́lv.
- 13 Wei ɪ cɔ́v tɔ́m na ɪ ta nuta-tɪ tɔ́, ɪ hɔ́lvɔ́y kɔ̀mɛlɛntɔ́ kɛ́, na ɪ yeki na pá wɔ́ɲjɪyɪ-ɪ.
- 14 Yɔ̀lv ləmɔ́yasələ waasəyɪ-ɪ kɔ́tɔ́ɲ taa kɛ́. Ama ye ɪ apalɔ́tv hoowa awe kpaasɪ-tɪ?
- 15 Yɔ̀lv wei ɪ wɛ ləyátv tɔ́ ɪ pɛɛkəyɪ nyəm kɛ́, na ləmɔ́yasɛɛ tɔ́ náá kɛɲ ɲkpaɲɲ kɛ́ nyəm tɔ́m taa.
- 16 Kɔ́cɔ́v həv hɔ́lvɔ́y yɔ̀lv kɛ́ mpaasɲ pəyálɛ kɛ́, na pə yeki na ɪ nyəɲ səsaa.
- 17 Sumaya lɛɲka ɪ fɛɪ lɛɲka kələyɪ wula kɛ́.
- 18 Pa mɔ́yasəyɪ pile kɛ́ na pá hɛɛsɪ yooú, na pá fayasɪ tɔ́ɲtɔ́nna.
- 19 Ye n̄ pəntənə nyá taapalv, ɪ kpətənəv kəla katɛ kɛ́ kɔ́lvɲa tɔ́ɲ nyəɲka tusuyɔ́. Na ye ɪ yooowa, mə kpəntɔ́y kəla katɛ kɛ́ kutuluyɔ́ ɲku pa kaləsənə mɔ́ɲkuuli tɔ́ɲ nyəɲ tɔ́ kɔ́ taa sɔ́v.
- 20 Yɔ̀lv nɔ́ɔ kɔ́lvlvɔ́v kɛ́ ɪ haki ɪ hiluyɔ́ taa.
- 21 Səm na weesuyɔ́ pə wɛ nsəmle ɲɲɲ taa kɛ́. Ye wei ɪ sɔ́lɛ yɔ́ɔ́taya ɪ ka tɔ́yɔ́ ka kɔ́lvlvɔ́v.
- 22 Wei ɪ hika alv, pɔ́ntv ləjle hɔ́lvmaa kɛ́. Pɛɛlɛ kɛ́ Tacaa lapa-ɪ.
- 23 Kɔ́nyəntɔ́ na yɔ́ɔ́tɔ́yənə ɲɲɲ tɛkɔ́y kɛ́. Ụlɛna tɔ́ɲ tɔ́ náá yɔ́ɔ́tənə toma.
- 24 Taapalaa wɛɛ na pá pukina tɛlɛtɛ taa yaa. Ama taapalaa lɛlɛ wɛɛ na pá kəla teu kɛ́ neu.

19

- 1 Kɔ́nyəntɔ́ wei ɪ tənəyɪ tampana tɔ́, ɪ kəla teu kɛ́ yɔ̀lv wei ɪ yɔ́ɔ́təyɪ ɪsəyátv na ɪ kɛ́ kɔ̀mɛlɛj tɔ́.
- 2 Nyəm ləɲɔ́y fɛɪ nɔ́yɔ́lv kɛ́ teu. Na wei ɪ kpɛtiliyɪ pɔ́lvɔ́v taa tɔ́ ɪ pəntəyɪ kɛ́.
- 3 Kɔ̀mɛlɛntɔ́ susəyɪ lɛlɛaa kɛ́ wahala taa. Ụlɛna pá mɔ́yɪ Tacaa na pááná.
- 4 Liyitɛ tɔ́ taapalaa səsəyɪ kɛ́. Ụlɛna kɔ́nyəntɔ́ nyámá náá lɔ́kɪ-ɪ.
- 5 Pəpɔ́tv aseeta ləsɔ́lv ɲkpaɲɔ́y na kɔ́ hɔ́m kɛ́. Mɔ́v tɔ́tɔ́yɔ́ loollu kaa fiti saləka wei ɪ mɔ́nə-ɪ tɔ́.
- 6 Yəlaa samaa puɔ́yusiyɪ yɔ̀lv wei ɪ haana lotu kɔ́lvmtɔ́ tɔ́yɔ́, pa tənə pa camna kɛɛ wei ɪ haaki kɔ́cɔ́ɲ tɔ́.
- 7 Kɔ́nyəntɔ́ newaa luyɔ́ ná lukɪ-ɪ kɛ́. Mɔ́v tɔ́tɔ́yɔ́ ɪ taapalaa ná lɔ́kɪ-ɪ. ɪ caa-wɛ ɪ naa-wɛ.
- 8 Wei ɪ sɔ́lɛ nyɔ́yɔ́ taa mɔ́yasəm tɔ́ ɪ sɔ́lɛ ɪ təyɪ, wei ɪ təkə ləyátv tɔ́ ɪ ləjle hɔ́lvəməyɪ kɛ́.
- 9 Pəpɔ́tv aseeta ləsəlv ɲkpaɲɔ́y na kɔ́ hɔ́m kɛ́. Ụlɛna kaloolaya tɔ́ náá lɛ.
- 10 Pə ta mɔ́nə sɪ́ pə cəyana kɔ̀mɛlɛj kɛ́ teu. Mɔ́v tɔ́tɔ́yɔ́ pə ta tu mɔ́nə sɪ́ yom ɪ ɲmakəli awulaa.
- 11 Yɔ̀lv wei ɪ pɛɛkəyɪ sɪ́ ɪ cəkənə tɔ́ ɪ mɔ́yɪ pááná kɛ́ lɔ́ɲ. Pəyɛlɛ ɪ sɔ́kɪ ɪsəyátv ntɪ lɛlɛ lakɪ-ɪ tɔ́yɔ́ na pá kusəyɪ ɪ nyɔ́yɔ́.
- 12 Wulav pááná wɛ kɛ́ ɪsɪ tɔ́yɔ́lɛyɔ́ nyusɔ́y tɔ́. Ụlɛna ɪ kɔ́pantɔ́ wɛɛ ɪsɪ aɲkpələɛ kpaakɔ́yɔ́ nyɪtv tɔ́.
- 13 Pəyaya kɔ̀mɛlɛj kɛ́ wahala kɛ́ ka caa kɛ́. Ụlɛna alv tɔ́m tɔ́ náá wɛɛ ɪsɪ tɛv lɔ́m tosuyɔ́ kutamsa tɔ́.
- 14 Nyá caa səkənə na ɪ yelina-ɲ wɛnəv na təyaya. Ama ɪsɔ́ haakənə alv wei ɪ wɛnə ləmɔ́yasələ tɔ́.
- 1. 15 Felentú tɔ́yənə yɔ̀lv kɛ́ tapayɲ. Pəyɛlɛ hatəɲmulv ɪ naaki tɔ́yənaya.
- 16 Wei ɪ təkəyɪ kusəsutɔ́ ɪ weesuyɔ́ kɛ́ ɪ kentiyɪ. Ụlɛna wei ɪ fɛɲjɪyɪ ɪ tɔ́ntɛ tɔ́ ɪ lɛ́ ɪ sí.

- 17 Wei ɪ wɛna kɔnyɔntu pɛtɔɔtalɛ tɔ, pɛ wɛ ɪsu ɪsɔ kɛ ɪ kɛntaa, ɪ ká fɛlɪ-ɪ ɪ kɔpantɔ ntɛyɪ.
- 18 Kpɔlɪ nyá pɛyɔyɔ kɛ saa wei n tɛɛlɛyɪ sɪ kaa la teu tɔ. Ama taa telasi mpɛle na n̄ kɔ-ke.
- 19 Wei ɪ pánáná telasa mpɛle tɔ, ɪ muna pá pɛlɪ-ɪ kɛmlɛ kɛ. Ye n tu yela-ɪ m̄póyú lapu, n sɔɔsa-ɪ tɔŋ kɛ sɪ í lɛlɪ.
- 20 Nu layatɔ tasɔyɔ na n̄ mu sɛyɛsɔyɔ. ɪlɛna n̄ pɛsɪ lɛmayasɛɛ tɔ.
- 21 Yulɔ tɔyɪ tɛma pɛyɔlɛ pɛɛ kɛ. Ama Tacaa luyɔ nyɛntɔ lakɛna.
- 22 Mpi pa caana yulɔ tɔyɔlɛ ɪ kɔpantɔ lapu. Kɔnyɔntu kɛla teu kɛ pɔpɔtɔ.
- 23 Tacaa nyamnav haaki weesuyɔ kɛ, na yulɔ hɛntɛyɪ ahoo na ɪ hayanaɔa wahala u kɔŋ.
- 24 Felentú sɔsɛyɪ ɪ ninj kɛ nyɛnaya taa. Ama u pɛsɛyɪ sɪ í kpaasi-ɪ ɪ nɔyɔ taa.
- 25 Ye pa mapa wɔŋlu, kɔmɛlɛŋ ná mayasɛyɪ kɔ nyɔyɔ taa kɛ. Ye pa kalɛna yulɔ layatɔ ɪ pɛsɛyɪ nyɛntɔ kɛ.
- 26 Pɛyɔyɔ ŋka ka wakɛlɛyɪ ka caa, na ká tɔyɔnɪ ka too tɔ, ka kɛ pɛyɔyɔ ŋka ka tɔyɪ fɛɛle tɔyɔ.
- 27 Ma pɛyɔlɔ, yeɛ sɛyɛsɔyɔ ŋku kɔ hatɛlɛna-ŋ nyɛm tɔm tɔyɔ nuu.
- 28 Aseeta tu wei ɪ kɛ kɛpɛtɛ tɔ, ɪ wɔŋjiyi tampana tɔŋyɔ kɛ, na asayaa náa nyulɛyɪ ɪsɛyɔtɔ lapu.
- 29 Wɔŋlɛaa tɔɔ kɛ ŋkpaŋyɔyɔ hɔm wɛɛ, na ŋkuma náa wɛɛ kɔmɛlɛŋ siyile tɔɔ.

20

- 1 Sɔlɔm sɔsɛyɪ yulɔ kɛ kalampaanɪ kɛ. ɪlɛna sɔlɔm tɔŋ nyɛm náa sɔsɪ-ɪ yooɔ taa. Lɛmayasɛɛ fɛɪ tɔ haakɛna ɪ tɛyɪ pɛ taa.
- 2 Wulaw pánáná wɛ kɛ ɪsu tɔyɔlaya nyusɔyɔ, wei í kpaasa-yɛ ɪ ká sɪ.
- 3 Yooɔ selu wɛna teeli kɛ, kɔmɛlɛŋ tike kaŋna nyɔyɔ kɛ pɛ taa.
- 4 Háto wei ɪ lapa hatɛŋmulɛm kɛ toomaya taa tɔ, u kɔŋ pulɔyɔ salan waatu.
- 5 Yulɔ hɔwɛɛ wɛ poolɔŋ kɛ ɪsu lɔm sɛɛlɛaa kɛ tɛtɔ tɛɛ. Lɛmayasɛɛ tɔ tike pɛsɛyɔna a lɛsɔyɔ.
- 6 Yɛlaa tuutuuma sanja pa ti sɪ, lɛlɛaa í la-wɛyɛ naani. Ama pɛ wɛ katɛ sɪ n̄ hiki naani tɔ na tampana.
- 7 Tampana tɔŋlɔ wei ɪ tɔŋ teu tɔ, ɪ waalɪ piya nyɔɔŋ lapa lɛlɛŋ kɛ.
- 8 Wulaw í caya tɔm hɔɔɔ, ɪ naaki ɪsɛyɔtɔ kɛ kpaakpa kɛ.
- 9 Nɔyɔlɔ u pɛsɛyɪ na í yɔyɔtɪ ɪ taa sɪ ɪ ta pɛntɪ. Yaa ɪ lu kɔpɔntɔyɔ paa taa.
- 10 Yun mayasɛlaya yaa tayalɛŋ nyɛŋka ŋka ka ta siyisi tɔ, Tacaa nyɛnɛyɪ-kɛyɛ acaalɛtɔ kɛ.
- 11 Apalu pɛyɔyɔ yaasi taa kɛ pɛ naakɛna sɪ, ka tɔntɛ ká siyisi na tɔ wɛɛ teu.
- 12 Nkpaŋyɔyɔ ŋku pa nukɛna, na ɪsɛlɛ nte pa naakɛna tɔ, Tacaa lapɛna pa naale.
- 13 Taa nyulɪ tom, pɛ taa kɔɔ na n̄ pɛsɪ kɔnyɔntɔ. Ye n caa sɪ n̄ tɔyɔ na n̄ haɔa caya na nyá ɪsɛ.
- 14 Yampɛyɔtɪ nɔyɔ taa na pɛ tɔsa-m kɛ. ɪ lukɪ kɛpɛŋa ɪlɛna í kpaasɛyɪ amɔkɛŋ.
- 15 Wɛla na pɛɛ nna a pɛkɔyɔ wɛ katɛ tɔ pɛ tɔɔlɛaa kɛ tɔhɔ. Ama yɛlaa lɛmayasɛɛ nyɛma hikuyɔ wɛnna katɛ.
- 16 Ye nɔyɔlɔ sɛŋaa sɪ muɔlɔ í tɔyɔ-ŋ kɛmlɛ, mu sɛŋlɔ cɔpa kɛ tɔluma kɛ n ta nyɪ muɔlɔ tɔ pɛ tɔɔ.
- 17 Nmɔlɛm tɔyɔnaya wɛ lɛlɛŋ kɛ teu kɛ. Pɛ kɛɛsɛyɪ ɪlɛna ká pɛsɪ ɪsu pɛtuwɛɛ kɛ nɔyɔ taa.
- 18 Layatɔ tasɔyɔ tɔɔ kɛ yulɔ pɛsɛyɪ na í la tɛma. Ye n caa n tɛɛ yooɔ, caya na n̄ mayasi teu.
- 19 Katayasɛtɔ kuliyɪ tɔm kɔŋmɛsɛtɔ tɔɔ kɛ. Cɔlɔ yɛlaa mpa pa yɔyɔtɛyɪ katatɛlaya tɔ.
- 20 Ye wei ɪ tóú ɪ too yaa ɪ caa, ɪ weesuyɔ tɛŋ kɛ ɪsu sɛkɛpɛtɛyɔ taa kɔkɔ.
- 21 Wei ɪ paala wɛnaw kɛ holoholo kɛ tananj tɛɛ tɔ, pɛ kaa tɛsɛna-wɛyɪ kɔpantɔ kɛ kooluyɔ.
- 22 Taa tɔ sɪ n lɛɛtɛyɪ ɪsɛyɔtɔ. Tó Tacaa kɛ naani ɪ ká waasi-ŋ.
- 23 Tacaa luyɔ fɛɪ mayasɛlaya ɪsɛyɔaa. ɪ caa sanɛyɔa wei ɪ ta tɔŋ tɔ.
- 24 Yulɔ u pɛsɛyɪ na í nyɪ ɪ mpaav. Tacaa fɛŋjiyina ɪ weesuyɔ tɔɔ.
- 25 ɪsu yulɔ sukɔyɔ nɔyɔ kɛ ɪsɔ sɪ ɪ ká la pulɔ, na í ta mayasɛta sɪ ɪ ká pɛsɪ yaa ɪ kaa pɛsɪ tɔ, pɛ kɛ asɔla kɛ.
- 26 Wulaw lɛmayasɛɛ tɔ cɛkɛyɛna asayaa kɛ, na í lɛsɛyɪ-wɛ na í hɔŋ pa ŋkpaŋŋ na pɛtɔɔtalɛ fɛɪ.
- 27 Yulɔ lɛmayasɛlɛ nte kɔkɔ ŋka Tacaa tɔwa yulɔ taa sɪ ká naaki hatoo ɪ lotu taa tɔ.
- 28 Kɔpantɔ na tampana kɛntiyina wulaw. Kɔpantɔ kɛ ɪ tɔkɛna ɪ kawulaya kumte.
- 29 Tɔŋyɔyɔ taa alaafɛyɔa kusɛyɛna ɪfɛpile nyɔyɔ, na nyɔɔsɪ kɔhɔlɔbmasi náa kusɪ kɔkpatɛlɔ nyɛŋku.
- 30 Yulɔ wei ɪ lakɪ kawalaya tɔ pɛ kɔɔlɛ ntɛ hɪŋ, ɪlɛna mapu náa tɔ yulɔ kɛ lɛmayasɛɛ.

21

- 1 Wulaw wɛ Tacaa ninj taa kɛ na Tacaa lakɛna-ɪ ɪsɛna ɪ sɔɔlɛaa tɔ. ɪsu lɔm kɛpɛŋyɔyɔ pɔyɔ taa tɔ.
- 2 Yulɔ kulapɛlɛ tana siyisa mɛyɪ. Ama Tacaa mayasɛyɛna paa wei ɪ lotu.
- 3 Tampana tɔŋyɔyɔ na kɔsiyisim lapu kɛ Tacaa caaki, na pɛ kɛlɪ kɔtasi.
- 4 Kalampaanɪ na tɔhɔm ntɛ asayaa kulapɛlɛ, na mpɔ un̄ pɛ kɛna ɪsɛyɔtɔ.
- 5 Pɛ tɔɔlɛyɛna yulɔ lato wei ɪ wɛna nyɔyɔ taa mayasɛm tɔyɔ. Ama pɛtɛpɛtɛ tɔ ná tɛŋna laŋyɔyɔ kɛ.
- 6 Wɛnaw mpi yulɔ puɔyusaa na í hiki tɔ pɛ wɛ kɛpɛtɛ kɛ. Pu leeliyɪ, pɛcɔ pɛ kɔŋna sɛm.
- 7 Asayaa musɔŋ pukina-wɛyɛ tɛlɛtɛ taa kɛ. Mpi tɔ, pa luyɔ fɛɪ tampana tɔŋyɔyɔ.

- 8 Yulb isayaw mpaaw konhlaa ké. Ilena kɔpama nyɛnko náa siyisaa.
- 9 Pə kəla teu si yulb í hənti cokiya taa, na mpi í na alw tɔm tu paa kaa nan taa tɔ.
- 10 Isayatu lapu ke yulb isayaw pɛkɛxi, paa í taapalu maɣamaɣa ɪ hulɛxi lɛyɛ suulu.
- 11 Kalampaanu tu ŋkpaŋɣu hɔm taa ké kɔmɛlɛŋ ná hikiyina ləmaɣasɛɛ, na ləmaɣasɛɛ tu náa waa sɛyɛsɣu ŋku ɪ nukɪ tɔ ku taa.
- 12 Tampana tu lso fenjiyi pə təna mpi pə lakɪ asayaa tɛɛsɪ taa tɔyɔ, na í tusiyi-wɛyɛ wakəlvɔyɔ taa.
- 13 Ye kɔnyɔntɔ wiiki na nɔyɔlv təkəxi ɪ ŋkpaŋŋ, pɔntu ká kəɔ na í wiiki nɔyɔlv kaa cɔ-ɪ.
- 14 Mukayateɛ kɔcɔɔv ke pa hɛɛsɔyənna pááná, na ŋmɛsaw kɔcɔɔv náa hɛɛsɪ yooɔ sɔsɔɔv.
- 15 Yulɔpaj lanlɛ hɛɛkəna tampana tɛŋɣu ké. Ilena pə wakəli isayalataa.
- 16 Yulb wei ɪ yeki ləmaɣasɛɛ mpaaw tɔ, sətaa kpekale taa ké í ká hɛɛsɪ.
- 17 Wei ɪ sɔɔla ɪ maɣamaɣa ɪ lɛlɛŋ niw tɔ ɪ wɛ lanɣu taa ké, na wei ɪ sɔɔla sɔlvɔm na nim tɔyɔv tɔ ɪ kaa wɛɛna liyitee ke sɔsɔm.
- 18 Mpa paa tɛŋ lso na pa taa tɔ, na kiin kisilaa pa təkɪ wahala wei tampana tɛŋlaa na kɔpama kaa ná tɔyɔ.
- 19 Pə kəla teu si yulb í caya nyɛntu taa, na mpi í na alw tɔm tu na pááná kɔsɔlv paa caya tɔ.
- 20 Layatu ŋmɛsəyi wontu kɔpantɔ ke ɪ tɛyɛ. Ama kɔmɛlɛŋ ná təkɪ pə təna.
- 21 Wei ɪ pɛkɛxi siyisuyɔ na kɔpantɔ lapu tɔ, ɪ wɛɛna weesuyɔ na ɪ tɛŋxi tampana na ɪ nyɔvɔ kulaa.
- 22 Ləmaɣasɛɛ tɔvɔki yoolaa taa yoolaa ɪcatɛ taa ké, na í yəkɪ mpi pele paa wɛna naani tɔ.
- 23 Wei ɪ fenjiyi ɪ kuyɔyɔtɔtɔ tɔ, ɪ cəlvɛxi ɪ ti na wahalanaa ké.
- 24 Kalampaanu tu na isatɔosile tɔ wɔŋxi pə tənaya, na isacaw naaki ɪ yaasi təna taa.
- 25 Felentú lanɣxi ɪ kɔnyuləm ulena í si. Mpi tɔ, ɪ caaki təmlɛ lapu na ɪ niŋ.
- 26 Paa kuyaku ŋku lɛlaa ná paasəyənna pa tɔyɔntəlɛnaa nyəm nyulɔvɔ. Ama siyisilu ná haakəna luɣu kɔlvɔmɣu ké.
- 27 Asayaa kɔhaan ké acaalɛtɔ ké. Ilena pə tu kəlaa saa wei pa haakəna huwɛɛ asayɛɛ tɔ.
- 28 Pɔpɔtɔ aseeta tɔ ká si ké. Ama yulb wei ɪ nukɪ tɔ, ilé í ká yɔyɔtəxi tam ké.
- 29 Yulb isayaw ná nyəŋsəxi ɪ isɛntaa ké. Ilena tampana tɛŋlv náa sɛɛsa isələ.
- 30 Yulb nyəm na ɪ layatu na ɪ ləmaɣasɛɛ ta ha-ɪ mpaaw si í kisi Tacaɔ luɣu nyəntu.
- 31 Pa kɛɛlɛxi yoolaa kɛpaŋanɛŋ ke yooɔ wule yaa. Ama Tacaɔ haakəna akautɔ.

22

- 1 Pə kəla teu si nyá hətɛ í yaa, na mpi n ká wɛɛna wɛnaw sɔsɔɔm tɔ, pɛɛɛɛ kəla wɔla na liyitee nyəyətɔ ke teu.
- 2 Liyitee tɔ na kɔnyɔntɔ pa wɛ kɔlvɔm ké. Tacaɔ ŋmana pa təna.
- 3 Nyɔvɔ taa maɣasəm tɔ loosiyi wahala ke poolun, ulena í ŋmɛli. Ama kɔmɛlɛmɛŋ ná lakɪ awusa, ulena pə nukɪ-wɛ.
- 4 Ye yulb pasəxi ɪ ti na í nyaŋna Tacaɔ, pə kasəyaya ntɛ wɛnaw na teeli na weesuyɔ.
- 5 Səwa na katɔsi pə wɛ yulb isayaw mpaaw taa ké. Ye wei í sɔɔla ɪ ti pə wɛɛ si í cɔlv-kv.
- 6 Hóláyí pəyaya ke mpaaw ŋku kaa tɛŋ tɔ. Paa ka kɔma na ká kɛtalɪ ka kaa yelev-kv.
- 7 Liyitee tɔ ŋmakəlvɛxi kɔnyɔntɔnaa ké. Ilena kəntəlaa náa pəsi mpa pa kəntəxi-wɛ tɔ pa yomaɔ.
- 8 Wei í tuuwa mpi pə ta siyisi tɔ, wahala ke ɪ kɔŋ. Na ɪ pááná kɛpátɔyɔ ká saali yem.
- 9 Pu tənxi kɔpantɔ latɔ ke nɔɔsi kɔpaŋsi ké. Mpi tɔ, ɪ haaki kɔnyɔntɔ ke ɪ tɔyɔnaya.
- 10 Tɔyɔni wɔŋlv, ulena yooɔ tɛ, na hɔm na kɔlvɔv su tənaya.
- 11 Yulb í sɔɔla wei ɪ lotu taa wɛ tənaniŋ, na í yɔyɔtəxi pɛɛɛɛ tɔm tɔ, wulaw ntɛ pɔntu taapalu.
- 12 Tacaɔ kentiyi nyəm tɔv ké, na í liyitixi asayaa kuyɔyɔtɔtɔ.
- 13 Felentú kuyɔyɔtɔtɔ ntɛ si: Tɔyɔlaya wɛ awalɪ. Ká taa kɔɔ na ká kv-m hapələ tɔv.
- 14 Alw tɛtɛlatɔ kuyɔyɔtɔtɔ ké pɔyɔyɔ human nyəŋkv ké. Tacaɔ lɔwa wei tɔ pɔntu hotiyina kv taa.
- 15 Kpaŋɣu nyona pəyaya taa. Ilɛ sɛyɛsɣu tipilaya ká waasəna-ke.
- 16 Yɛ n muɣulixi kɔnyɔntɔ n waasəxi-ɪ ké, na wei ɪ haaki tɔŋ tɔ, ɪ tɛxi ɪ sɔsəxi kɔnyɔŋ.

Laakali təmnaa waanu waanu

- 17 Ke ŋkpaŋŋ na n nu ləmaɣasɛɛ nyəma tɔm, na n təkɪ ma nyəm ke nyá taa. 18 Mpi tɔ, pə wɛ teu si n təkɪ-təxi nyá taa na tɛ wɛɛ nyá nɔyɔ taa. 19 Na pəcɔ n tɔ Tacaɔ ke naani, ilɛ maɔ sɛyɛsɪ nyá maɣamaɣa ke sanja. 20 Ma tasa-ŋ layatu na ləmaɣasɛɛ tɔm isu hiu na naanɔwa, 21 si pə sɛyɛsɪ-ŋ tam naani nyəntɔ na tampana nyəntɔ, na n cɔ tampana ke wei ɪ tila-ŋ tɔ.
- 22 Taa lɛkɪ kɔnyɔntɔ ke ɪ ɪcantɔ tɔv. Pəcɔ taa muɣuli wahala tɔ ke təhvɔlɛ. 23 Pə taya pɔlv, Tacaɔ ká sɛɛna pa tɔv na í ləsɪ mpa pa lɛka-wɛ tɔ pa weesin.
- 24 Taa puki pááná tɔ tɛ, pəcɔ nyá na mɔsɔŋtɔ í taa tɔ. 25 Pə taa kɔɔ na n kɛɛna-wɛ na pá pəsi-ŋ isu katəka.

26 Taa sɔv mpa pa sukɪ nɔɔsi kɛ yem, yaa pa mɔyɪ lɛlaa kɛma tɔ pa taa. 27 Ye n fɛina sɪ n fɛli, paa kɔsi-ŋ na pɔ kpaɣa nyɔ kɔhɛntɔvɔvɔ mayamaɣa.

28 Taa tuusi tetɔ tonja kɔpɔnaɣa ŋka nyɔ caanaa siwa tɔ.

29 Awulaa kinj kɛ wei i nyɛmɔ́ a tɛmlɛ lapɔ kɛ teu tɔ i cakɪ, u cakɪ kpai nyɔma kinj.

23

1 Ye n caɣa yɔlv sɔsɔ mɔtv nyɛnaɣa tɛɛ, paasɛna tɔɔɔnaɣa ŋkɛ na n lɔ laakali. 2 Ye n kɛla hiluyɔ, ŋmusi-kv. 3 Taa nyɛni i tɔɔɔnaɣa kɔpɔŋka teu na n kɛli ntaɣama lipu, ntanyi sɛm kɛ.

4 Taa kɔyɪ nyɔ tɔyɪ yem na n pɛɛkɔyɪ wɛnav, yele pɔ tɔm huɔv. 5 Liyitee mɔkɔyɪ kɛ, n ta tu hikita caɣale si, n na-yɛɛ nav mayamaɣa. Pɔ nɔɔsɛna kɛ isu a wɛna kɛŋ isu hɛkɛle na á kɔlvɔyɪ na á tɛkɪ poolɔŋ.

6 Nyɔ na lɛstv í taa kaa. Taa tu nyuli i tɔɔɔnaɣa kɔpɔŋka. 7 Mpi tɔ, i taa fɛi isu n naakɔyɔ-i mpɔ tɔ. 1 Yaa-ŋ kɛ si: Kɔɔ na n tɔɔɔ yoo. Pɛcɔ ye n sɔvwa i taa, ile sɛɛsi. 8 Ye n kɔma n cɛkɛna mpɔ n ká tɔ i tɔɔnaɣa ŋkɛyɛ. Ile nyɔ tɔm kɔpantɔ yɔɔtɔyɔvɔ mɛla yem kɛle.

9 Taa heeli kumɛlɛŋ kɛ tɔm, kv kaa nyɪ tɔ lɛmayasɛɛ.

10 Taa tuusi tetɔ toosi kɔpɔnsɪ. Pɔyɛle taa sɔv suluwaa tetɔ taa. 11 Pa wɛna tɔv sɛɛnlɔv tonjɔv kɛ. Inɪ i ká huɔnana-ŋ na pa nɔɔɔ.

12 Mv nti pa sɛyɛsɔyɪ-ŋ tɔ na n nu nyɛm tɔm.

13 Taa kisi nyɔ pɔyɔɣa kɛ sɛyɛsɔvɔ, tipilɔyɔ i kɔyɪ-kɛ. 14 Ye n casa-kɛyɛ tipilɔyɔ, ka weesuɣu kɛ n yakɪ atɛtɛle taa.

Cɛɛ layatv tasɔvɔv kɛ i pɔyɔlv

15 Ma pɔyɔlv, ye n wɛna lɛmayasɛɛ, ma lanjɛ ká hulɔmɪ kɛ. 16 Ye n tɔŋɔyɪ tampɔna kɛ nyɔ kɔyɔtɔvɔv taa ma taa hɛwɛɣa.

17 Taa nyuli asayaa kɛ paa pɛcɔ. Ama nyɛŋna Tacaa kɛ tam. 18 Waatv inɔyɪ nyɔ lanjɛ ká hulɛmɛna mpi pu mayana-ŋ tɔ. Ile nyɔ tɛlvɔv kaa saali yem.

19 Ma pɔyɔlv, nyɔ́a kɛ ŋkɔpɔŋ na n wɛna lɛmayasɛɛ na n tɔŋ mpɔav kɔsiyɪsɪyɪ. 20 Nyɔ na solɔnyɔɔlaa na lulutunaa í taa kaa. 21 Pɔ taya pɔlv, solɔnyɔɔlv na lulutɔ pa tɛɛsɔyɛna kɔnyɔŋ kɛ. Ilenɔ felɛntunaa náa tɛsɛna pɛɛɛka suuv.

22 Nuna nyɔ caa, inɪ i lɔlɔna-ŋ. Taa lɔ nyɔ too kɛ waatv wei i kpɔtɔlaa tɔ. 23 Tɔŋɔyɪ tampɔna, na n wɛna lɛmayasɛɛ, na n tɔkɔyɪ sɛyɛsɔvɔ, na n wɛna layatv. Taa wakɛli pɔ taa pɔlv. 24 Tampɔna tɔŋlv caa yɔɔlvɔyɪ kɛ. Wei i lɔla lɛmayasɛɛ tɔv i lanjɛ ká hulɔmɪ kɛ. 25 Nyɔ too na nyɔ caa pa lanjɔ i hulɔmɪ. Alv wei i lɔla-ŋ tɔ i yɔlv.

26 Ma pɔyɔlv la-m naani na n tɔŋ ma ikpɔtɛ. 27 Mpi tɔ, alv yeleyɛle tv na lɛlv alv pa wɛ asola kɛ isu lumanj pɔ́yɔ́. Yaa lɔkɔ sɔsɔ wei i nɔɔɔv ta wali tɔ. 28 Pa papɔyɪ apalaa kɛ isu ŋmulaa. Na pɔ sɔsɔyɪ yɔlaa kɛ asayaa tɔv.

Sɔlvnyɔɔlv tɔm

29 Awe isɛ sɛɛna tɛkav, na í yooki tam na í kalɔyɪ tɛkɛkɛkɛ, na í wɛna hiŋnaa na pɔ fɛina huwɛɛ, na pɔ laki-i wayo? 30 Wei i nyɔkɔi sulɔm kɛ kɔtamsa na í pɛɛkɔyɪ sulɔm tonj nyɛm situyɔv tɔyɔ.

31 Taa nyɛni solɔm teu kɛ pɔ sɛɛv atɪŋkpa taa, na pɔ wasɔyɪ na pɔ tɛɛv fɛi katɛ kɛ luyɪ tɛɛ tɔ.

32 Ama pu tɛsɛna-ŋ nyasɔvɔv kɛ isu tɔm, na pɔ yɔyɔ-ŋ isu paasɛle. 33 N ká naaki tɔm kɛ yem yem kɛ isu toosɛ na nyɔ lɛmayasɛɛ na nyɔ kɔyɔtɔvɔv hɔlv yem. 34 Na pɔ wɛɛ-ŋ isu tɛŋku taa kɛ n wɛ kpɔlvɔv nyɔv taa, na pɔ fiisiyi-ŋ. 35 Halɪ n ká yɔɔtɔ si: Pa mapɔ-m na pɔ kv-m pɔ ta wu-m. Pɛcɔ ma ta tu nav. Ile pɛ cɛ ma tɔv na má tasa atɪŋkpa.

24

Lɛmayasɛɛ tv na isayav pa tɔm

1 Taa nyuli asayaa. Pɔyɛle taa sɔlv si n wɛɛ pa kinj. 2 Wakɔlvɔv tɔm kɛ pa mayasɔyɪ, na pa nɔɔsi yɔɔtɔyɪ isayatv tɔm.

3 Nyɛm kɛ pa sukɛna tɔyɔɣa kite, na pɔ ŋma-kɛ na lɛmayasɛɛ. 4 Layatv kɛ yɔlv suuliyɪna i kutulɔŋ kɛ liyitee wontu na kɔpantɔ.

5 Yɔlv lɛmayasɛɛ tv wɛna tonj kɛ, na nyɛntɔ náa sɔsɔyɪ kpɛlikpɛka. 6 Mpi tɔ, nyɔv taa mayasɛm kɛ n ka yooɔna yooɔ. Ilenɔ layatv tasɔlaa pɔɣale waasɔyɪ-wɛyɛ sɔsɔm.

7 Nyɛm tɔm tɛɛwa kumɛlɛŋ kɛ, kv kaa kuli nɔyɔ kɛ tɔhvɔle taa.

8 Wei i tɔyɪ isayatv pɛle tɔ, i pɔsɔyɪ acilayatv tɔ kɛ. 9 Kumɛlɛtɔm mayasɔvɔv kɛ isayatv kɛ, na yɔlaa u caa wei i paana lɛlaa tɔ.

10 Ye n lɔ apalɔtv kɛ lanjɔkɛllɛ kɔyɔkɔ wule, nyɔ tonj kɛ lanjɔkɛllɛ kɛ.

11 Waasi mpa lɛlaa hɔŋ na pɔ pukina tɔkɔle tɔ, lv na pɔ taa kv-wɛ. 12 Ye n tɔma si n ta cɛkɛna, Iɔv ná nyɛmɔ́ pɔ tɔna. I fɛŋyɪ kɛ na í fɛlɔyɪ paa wei isu i lapɔ tɔ.

13 Ma pɔyɔlv tɔyɔv tunj, i wɛ teu kɛ. Sɛtɔyɔ ká wɛɛ lɛlɛŋ kɛ nyɔ nɔyɔ taa. 14 Mpɔv tɔtɔyɔ lɛmayasɛɛ ká waasi-ŋ. Ye n tɔka-yɛ, nyɔ lanjɛ ká hulɔmɪ. Ile nyɔ tɛlvɔv kaa saali yem.

15 Taa leekana acilayato ke siyisilu tayaɣa. Pécó taa yelee na í na-ŋ í tacaɣale. 16 Paa siyisilu ká hoti tɔm naatosompɔɣalaya í kulayi kée. Ama asayaa ná canɣayi wahalanaa taa kée.

17 Nyá kolontu í hotaa taa wonɗ. Pəyele ye í ceɗɗayi taa yóoli. 18 Tacaɣa taa ká kpana-ŋ na í yelee nyá kolontunaa ŋkpanɗuɗu hɔm.

19 Nyá taa í taa kpana asayaa. Pəyele taa nyuli-we. 20 Pa kaa waa pulɗuɗu cele, pa kɔŋ saalɗuɗu kée isu fətala tenjuu ta.

21 Ma pəyalu, nyana Tacaɣa, na wulaw, taa kpentəna mpa pa luki pə tənaxa layasɗuɗu tɔ. 22 Pa wakalɗuɗu ká koo kée tɔlew, nɔɣolb kaa nyi wahala wei Iso na wulaw paa tu-we tɔ.

Ləmayasɛe nyáma layatu tasɗuɗu lempɗi

23 Nti ləmayasɛe nyáma taa yɔɣɔtuɗu tɔɣɔle si: Pə fei si ma nyəma-í í wɛɛ huɓle taa. 24 Ye huɓlu hawa tasakale tu ke tampana, yəlaa tənə taa kpaana-í kée na pá tənɣi-ɗi mpuɗi. 25 Mpa pa hɔŋ tasakale tu ŋkpanɗuɗu tɔ. Pə cakana-wɛɣe teu kée na paa wei í sɛɛki-we.

26 Yulu tɔŋɗuɗu tampana na í cɔ tɔm tɔ, mpu pə huləɣəna taapalle kɔpante.

27 Taa hulina tayaɣa wɛnaw na í feina tawa, yaa mpi n ká tɔɣəna tɔ.

28 Taa kaləna nyá tɔɣəntəle ke yem, n caa si n loolina nyá nɔɣo na? 29 Taa tɔ si: Isəna í lapa-m tɔɣo maa lapɗi-t. Maa leeti paa wei kée isəna í lapa tɔ.

Yulu wei í kée felentú tɔ í tɔm

30 Mpuɗuɗu kuyako nakoli, ma tənna felentú wei í feina ləmayasɛe tɔ, í tuɗ taale kinɗ. 31 Səwa na nyutu isayatu pə nyalana. Hali í koluɗa pəe nyənka ná tima. 32 Ilena má nyəni mpi ma ná mpu tɔ, na má mayasi pə tɔm ke ma taa na pə seɣesɗi-m. 33 Nyá si n ká tɔoli nyá ti, na n tɔ nyá nin ke nyá nyuɗu, na n too pəcɔ na n heesi. 34 Waatu inu konyon ká ta-ŋ melemele, na wahala tutu-ŋ isu yoolu na í wontu.

25

1 Salomɔŋ atuwa lenna nna Yuta wulaw Isekiyasɗi yəlaa kpeyelaa tɔɣolb.

Atuwa lenna

2 Mpi pə tɔɣi Iso kée teeli tɔɣole timpi í luki ŋmesaw tɔ, na mpi pə tɔɣi awulaa ke teeli tɔɣole timpi pa pəekayi si, pá cekana kɔŋmesəm tɔ.

3 Isu isətɔnɗuɗu kulaa na tetu lim tɔ, mpuɗuɗu awulaa ləmayasɛe wɛɛ.

4 Ye pa tayaɣa liyitee nyəɣalɗuɗu, koolu luki-kuyɗu pulb kɔpam kée. 5 Mpu tətɔɣo ye pa tɔɣəna yəlaa asayaa mpa pa we wulaw kinɗ, í tənɣayi siyisuyu kée na í kawulaya yóo tɔŋ.

6 Taa hɔ nyá tɔɣi wulaw kinɗ. Pəyele taa caya sɔsɔ nɔɣolb í tacaɣale. 7 Pə kəla teu si pá kpaasi-ŋ tamle sɔsɔle taa, na mpi paa tisi-ŋ na sɔsɔ nɔɣolb í caya tɔ.

8 Taa hulina nyá tɔɣəntəle ke nənɔɣo yaaw. Pə taa koo na ilé í kulɗ nyá tɔo, ile isənaya n ká la?

9 Ye nyá na nɔɣolb í wɛna tɔm, í tayaɣi-tɔɣi má taa mə tike. Taa kuli lelb kuheelito kɔŋmesəto tɔo. 10 Ntanyɗi ká nu-ti na í kaləna-ŋ, na pə tu-ŋ feele tam nyənte kaa, na pə kó nyá nyuɗu.

11 Tam nti pa yɔɣata teu tɔ, tə we kée isu wola wontuɗu ŋku pa kawa liyitee nyəɣatu tɔ.

12 Ye ləmayasɛe tɔ kaləɣəna yulu na í nukɗi, pə teu we kée isu wola kukuule yaa wola lulɗuɗu.

13 Isəna lum kuniyitim heesayi yulu lanje ke hanɣaya waatu tɔ, mpu tətɔɣo tɔm kəntu wei pa tu naani tɔ í heesayi í sɔsɔ lanje.

14 Wei í kpaalayi kohaw tɔm na í tá ha-ku tɔ, í we isu tɛw piluyu na heelim yasɗi-ku tɔɣo.

15 Suulu tɔ pəsəyi na í layasi wulaw hɔwɛɛ. Mpu tətɔɣo tɔm leleɗ nyəntu pəsəyi na tə yaki tɔŋ.

16 Ye n hika tuɗ, taa suli tɔɣuɗu, nyá taa ká kpa na n tɔ-t. 17 Taa puki kotamsa kée nyá taapalw tée, pə taa koo na í nyəɣasi-ŋ na í taa kpana-ŋ.

18 Wei í lasayi aseeta pəpətu nyən ke í tɔɣəntəle tɔo tɔ, í kuyi yulu tətɔɣo isu akalɗuɗu yaa layate yaa nyəmle.

19 Si n la tetelatɔ ke naani kée lanwakalle wule tɔ, pə we asola kée isu n təkəna kete kɔpelle, yaa n tɔŋ tate.

20 Si n yoo lanwakalle tɔ ke yontu tɔ, pə we kɔmɛlentɔ kée isu n leekuyɗu í toko ke watu waatu, yaa n liisuyu laamii ke í hiɗ taa tɔ.

21 Ye nyɔɣosi í kpa nyá kolontu ha-ɗi na í tɔɣo. Yaa ləkətu wɛna-ɗi ha-ɗi lum na í nyoo. 22 Pə taya pulb, n lakuyɗu mpu tɔ, pə we kée isu mamala ke n pələyi í nyuɗu taa. Pécó Tacaɣa ká leeti-ŋ nyá kɔpantu.

23 Isəna ilim ntɔɣon heelim kisi-ŋa tɛw tɔ. Mpuɗuɗu yɔɣɔtaya katatəlaya kusayi lelaa pááná.

24 Pə kəla teu si yulu í hantɗi cokiya taa, na mpi í na alu tɔmtɔ paa kaa nanɗ tɔ.

25 Isəna lum kuniyitim kuyi ləkətu tɔ, mpu tətɔɣo tɔm kɔpantu nti tə luna tetu pooluɗu tɔ tə wɛɛ.

26 Isəna hite lum cuytəyi na pá wakali sɛɛlu tɔ, mpuɗuɗu isayaw wakalayi siyisilu.

27 Pə fei teu si n tɔɣo tuɗ ke sɔsəm, yaa n pəeki teeli ke katatəlaya.

28 Tcate nte tə feina koluɗa tɔ, tə we kée isu yulu wei í ta nyi í ti kpaaw tɔ.

26

Komeleməŋ təm

¹ Isu wolaya ta mōna yoluma, na tev na ku təmpee ta mōna ləŋle kōmtu waatu tō, mpu tōtəyo kōmelen ta mōna pā tu-kuy teeli.

² Na isu sumpwɔw na kenkehilaya pa cōkuyu isōtaa tō, m̄p̄yóg mpusi wei i ta ke nəyɔl nyəŋ tō u kpaaki-i.

³ Kpaɣanɔ ke pa tɔyi kpaɔi na pā casa kpaŋaya ke tipila. Ilena pā natəyi komeleŋ siyile taa ké kpatəŋ.

⁴ Taa keena kōmelen kucɔcɔtu, pā taa kōo na nyá maɣamaɣa n̄ nyəṣəna-ku. ⁵ Ama cɔ-ku isu ku wɛu tō, pā taa kōo na kú nyəni ku təyi ləmaɣasɛ tɔ.

⁶ Wei i tiliyina kōmelen ke təm tō, i maɣamaɣa i nəṣhe ke i setəyi na i tɔyi i təyi wahalanaa sɔsaa taa.

⁷ Isu pə kuyutuyu kaakalaya ke isəna tō, m̄p̄yóg kōmelen ituule wɛɛ.

⁸ Wei i saŋ kōmelen tō, i wɛ ké isu wei i tamsəyi pəntɔlyu na pəle tō.

⁹ Isu solonyɔɔlu u nyəŋ saa wei sɔle sɔpa i niŋ taa tō, m̄p̄yóg kōmelen ituule cəkənau wɛ katɛ.

¹⁰ Təmle nyɔyɔ tɔ wei i kpaakəyi kōmeleməŋ tɛɛlaa ke i təmle taa tō, i wakələyi i təmle nyáma tənaya.

¹¹ Isu haɣa məlyu ka tətɔ təyɔu tō, m̄p̄yóg kōmelen lələyi ku kōmelen tɔ.

¹² Kōmelen lapa sana na wei i saŋ i ti na i layatɔ na i fɛina-ti tō.

Yulɔ wei i ké felentú tɔ i təm

¹³ Felentú kuyɔyɔtɔ n̄tɛ si: Taale wontuyu isayau wɛ mpaaw taa. Təyɔlaya wɛ hapəle tō.

¹⁴ Isu kampɔ cōkuyu i nyəyɔtɔ taa tō, m̄p̄yóg felentú pəsəyi i kōhəntuyɔ tō.

¹⁵ Ye felentú i sɔsa niŋ ke nyənaya taa, pə wɛ-i ikaale ké si i kpaasi-i i nəyɔ taa.

¹⁶ Felentú huɔ ké si, i kəla ləmaɣasɛ ke yəlaa naatosompɔyɔlaya wei i yɔyɔtəyana layatɔ tō.

Atuwa lenna

¹⁷ Wei i sɔsəyi i nəyɔ ke lɛlaa təm taa tō, i wɛ ké isu wei i lɔki si i kpa haɣa mɔulu ŋkpaŋŋ taa tō.

¹⁸ Isu kōmelen liyilyuyuna kəkɔ yaa nyəmə yaa kəkəkɔm tō, ¹⁹ m̄p̄yóg yulɔ wei i tɔsəyi i təyɔntəle, na i təŋ si tanaaw ke un i laki tō i wɛɛ.

²⁰ Taasi tɛŋna na kəkɔ fiyini, m̄p̄yóg ye katayasaɣa tɛma yooɔu tɛŋ.

²¹ Amantiina tənna mamala, na taasi tənna kəkɔ. M̄p̄yóg təm tɔ kəŋna yooɔu.

²² Katayəsətɔnaa kuyɔyɔtɔ wɛ ké isu kɔnyuluyɔ təyənaya ŋka ka tiiki hatoo yulɔ hiluyɔ taa tō.

²³ Isu pa taakuyɔ nyəyɔləm ke cuyɔ wontuyu tō tō, m̄p̄yóg nəoleleŋ takəyi yulɔ taa isayatu tō.

²⁴ Təm leleŋ nyəntɔ ke yulɔ takəyana i pááná tō. Ama hatoo i taa kaloolaya ké. ²⁵ Paa i yəyɔtəyi nəyɔ kɔpaŋka, taa tuna. Mpi tɔ, i lamayasɛ taa wɛ acaalɔt ke naatosompɔyɔlaya ké. ²⁶ I acilayatu ke i takəyana i taa haŋaya tō. Ama i isayatu tɛŋ ké na tɛ ná.

²⁷ P̄yóg hullu hotiyi ku taa ké. Ilena pəle kɔtulle náá məli tɛ tullu tō.

²⁸ Ye n wakələyi yulɔ na nyá kuyɔyɔtɔ, nn caa-i ké. Na təm kuloolutu kəŋna wakəlyu.

27

¹ Taa hɔ nyá ti na cele təm. Mpi tō, n ta tu nyəm saŋa maɣamaɣa nyəntɔ.

² Taa sa nyá təyi nyá maɣamaɣa. Pə kəla teu si kpaɔi tɔ i sana-ŋ.

³ Pəle na kanyəŋa pa wɛ yun ké. Ama kōmelen pááná tɛɛ m̄p̄yóg yun.

⁴ Pááná kuyi ké, na a wɛ isu pəyɔ sukuɣu tō. Ama nəyɔlu u pəsəyi na i kantəli isəsɛɛmle tɔ cɔlo.

⁵ Ye n kaləna yulɔ ke i kin, pə kəla teu ke mənaaŋki tɔ taarpalle.

⁶ Nyá taarpalu kalənau huləyi ké si, n pəsəyi na n̄ lapɔ-i naani. Ilena kolontu wəyalyu náá ké puyusuyɔ.

⁷ Haɣanaya tɔ kisiyi ké na i kpaŋna tɔŋ. Ilena nyəyɔtɔ náá sa na i kpaŋna nyəŋ nyəm.

⁸ Wei i puki təkpaalɔt ke tɛtu poolun taa tō, i wɛ ké isu sumaya yekuyɔ ka tante na ká tɛ tɔ.

⁹ Kacɔka wontu na tulaaɔnaa hɛɛsəyana yulɔ laŋle. M̄p̄yóg taarpalu layatɔ tasuyɔ kəla leleŋ ke nyá maɣamaɣa nyá nyəntɔ.

¹⁰ Taa lo nyá taarpalaa yaa nyá caa nyéma. Wahala i maɣana-ŋ taa ye le nyá cɔlo tɔ na n̄ pɛeki nyá neu. Wulee wulee nyá cɔlo tɔ kələyi-ŋ waasuyɔ ke nyá neu poolun nyəŋ.

¹¹ Ma pəyɔlu, wɛɛna ləmaɣasɛ. Pu hulɔsi ma laŋle, na ye nəyɔlu tɔuki-m ma kaa wu kucɔcɔtu.

¹² Nyuyɔ taa maɣasəm tɔ loosiyi wahala ke poolun, ilena i ŋmɛli. Ama kōmeleməŋ ná laki awusa, ilena pā nuki-wɛ.

¹³ Ye nəyɔlu i səŋaa si mɔulu i təyɔ-ŋ kəmle, mu səŋlu capa ke tɔloma ke n ta nyi mɔulu tɔ pə tō.

¹⁴ Wei i kpɛɛsa i təyɔntəle na sɛtu ke tanəŋ ahula tɛɛ, tə pəsəyi mpusi ké.

¹⁵ Alb təm tɔ wɛ ké isu tɛu ləm cakuyɔ tiili na pā tosiyi kɔtamsa tō. ¹⁶ Si n̄ səŋsi alb isu mpɔ tō, pə wɛ ké isu yulɔ caakuyɔ si i kpa heelim yaa nim kəhohoom na niŋ tō.

17 Nyəgəloyu ke pa saləyəna ku leŋku. M'p'oy' yulu na i təyontəle pa caɣale laɣasəyi ləlu yaasi.
 18 Wei i paasəyəna tuyu ŋku pa yaa si fiki tɔ, un i təkəna ku pee. M'p'oy' təmlɛ tɔ wei i paasəyəna i caa tɔ i nyuyu ká kul.
 19 Isəna yulu naaki i deemuoyu ke lom taa tɔ, mpɔ tətəyɔ yulu naaki ləlu taa ké un i mayamaya i yaasi.
 20 Isəna atətəle na p'óy' səsəŋku u nyəgəsəyi sətəa tɔ. Mpɔ tətəyɔ yulu isɛ u nyəgəsəyi konyuləm.
 21 Kəkɔ ke pa mayasəyəna wɔla na liyitee nyəgəloyu si pa naa ku teu. Mpɔ tətəyɔ pu huɔna yulu na p' kəsəna isəna pa yəyətəyi i tɔm tɔ.
 22 Paa n ka sɔ kumelɛŋ ke sɔule taa na kú yəki tənəŋŋəŋ, n kaa wəyosɔ ku kumelɛntu ke ku tɔɔ.
 23 Paasəna nyá kalaku ke teu na n cəkəna paa nyá tɔtɛ nte. 24 Pə taya pulu, liyitee u cakɔ tam tɔɔ. Pəyele kawulaya u tənəyi ləloyu kolomoyu ke tam. 25 Ku tɔla nyuto ke tətəkəle taa, na kɔfəto í nyəakɔ ile n ku pəŋ taa nyəntu. 26 Ile n ká lɔv heeŋ huntu ke wontu kususuuu, na n pɛɛti pɔntɔlɔŋ na n yana taale. 27 Waatu inəyi n ká wɛɛna pəŋ hələm ke səsəm, na n təɔna nyá təyaya nyáma na nyá təmlɛ nyáma alv nyáma.

28

1 Isayav seeki yem ké, paa pa ta təyoni-i. Ama yulɔpan wɛna naani ké isu təyolaya kɔfalaya.
 2 Ye tɛtu yəlaa lakasi ta kɛɛsi, tɔ awulaa wɛ paɣale ké. Ama wulav í wɛna ləmayasɛɛ na laɣatu, ile tɛtu hɛɛ təpamm.
 3 Nyuyu tɔ nyəmən tɔ wei i təkɔ acamaa isɛ tɔ, i nəyəsəna tɛv ŋku ku wakələyi kumtɔ təyɔ.
 4 Isɔ kiinj ləlaa sənna isayav. Ama Isɔ kiinj təkələa ná muyi isayav na p'ááná.
 5 Yəlaa asayaa u cəkəyəna kusiyisim təm. Ama mpa pa pɛkəyi Tacaa tɔ pa cəkəyəna pə tənə.
 6 Pə kəla teu si yulu i wɛɛ konyontu na i tɔntɛ tewa, na mpi i ká wɛɛna liyitee na i tɔntɛ ta siyisi tɔ.
 7 Pəyaya laɣatu tənəyi Isɔ kiinj ké. Ama wei ilɛ i wɛna cewaa asayaa tɔ i tuyi i caa ke fɛɛle ké.
 8 Wei i kəntəyi na í sɔla kasəyaya səsəŋka tɔ, acamaa pətətəle tɔ ke i caləsəyi.
 9 Wei i kisa Isɔ kiinu təkoyu tɔ, i kɔsulomutu mayamaya pəsəyi Isɔ kɛ́ acaalətu ké.
 10 Wei i huləyi yəlaa kɔpama ke isayatu mpaan tɔ, i hotiyi p'óy' ŋku i hulaa tɔ ku taa ké. Ama lanhulomlɛ ke yəlaa kɔpama ná waaki.
 11 Tɔŋ tɔ sən i təyi si i wɛna ləmayasɛɛ. Ama laɣatu konyontu kuliyina i waali.
 12 Ye siyisilaa təkəna tɛtu, yəlaa tənə wɛ teeli taa ké. Ama ye asayaa muna, paa awe see ké na í ŋmɛli.
 13 Isayatu ŋmɛsəlv pulɔpu u lakɔ teu. Ama Isɔ wiiki wei i kuliyi i nyəntu tɔɔ na í kisi-ti təyɔ.
 14 Wei i wɛ səyontu ke tam na isayatu lapu təyole nyolelɛŋ tɔ. Ama lanhpəsəŋ tɔ ná naaki wahala ké.
 15 Nyuyu tɔ nyəmən tɔ wei i ŋmakələyi tɛtu yəlaa konyəntɔnəa tɔ, i wɛ ké isu təyolaya nyusoyu tɔ. Yaa isu nyəyosɔ piukoyu sunsumoyu na kú caaki kɔntɛ tɔ ké ŋmaav tɔ.
 16 Nyuyu tɔ kumelɛŋ luləsəyi ŋmakələyɔ təma ké. Ama wei i kisiyi kasəyaya kamuyulaya nyənka tɔ i pusɔ səsəyi ké.
 17 Wei i nyuyu taa ləlu səm təm wɛɛ tɔ, i seeki i təyi na í hoti pəlaav taa, nəyɔlv í taa kra-i.
 18 Pə kentiyi wei i tɔntɛ tewa tɔ i tɔɔ ké. Ama paa lotu naale tɔ ka la isəna isɔ i lepə.
 19 Təyənaya tɔləna wei i haləyi təyɔ. Ilɛna wei i tənəyi kra nyəm tɔ i wɛ konyon taa.
 20 Pə kooliyi kɔpəntu ke wei i wɛna yulotɔ təyɔ. Ama wei i huliyina wɛnav hikuyu tɔ pa kaa yele i ŋkpanoyu həm.
 21 Pə fɛi si ma nyəma-i i wɛɛ huɔle taa. Paa na mpɔ lɛlaa lakɔ yaasi inəyi mɔtu icəwte mayamaya nyuyu tɔɔ.
 22 Isɛɛɛmlɛ tɔ huliyi wɛnav tɔɔ ké, i ta nyɔ si konyon ká kra-i.
 23 Wei i kaləyəna i təyontəle ke i sɛntaa tɔ, pa sɛɛ-i na pə kəlɛ wei i puɣusiyi tɔ.
 24 Wei i ŋmuləyi i caa yaa i too na í tən si: Pə ta ke isayatu tɔ, i na ŋmulv yulokulv pa kolvm ké.
 25 Wei i hən i ti tɔ i kəŋna yooú ké. Ama wei i pɛta i təyi Tacaa təyɔ pə lakəna.
 26 Wei i lakɔ i laɣatu ke i tike tɔ i ké kumelɛŋ ké. Ama wei i lakəna ləmayasɛɛ tɔ i waali ké pə takəyi.
 27 Wei i haaki konyəntɔnəa tɔ u lanəyi pulv. Ama wei u nyənəyi-wɛ tɔ, mpusi səsə ka wɛɛ i tɔɔ ké.
 28 Ye asayaa i təyɔ tɛtu, paa wei i ŋmɛləyi ké. Ye pa saaləyi ile siyisilaa náa huki.

29

1 Yulu wei i muna pá kaləna-i, na u caaki nuw tɔ, pu wakəli-i kɔkɔpaa ké, i kaa wɛɛ hiuu.
 2 Siyisilaa í wɛ paɣale, samaa lanja hɛɛwaya. Ama ye nyəmənɔtɔnəa təyənə kawulaya yəlaa pilitiyina wahala ké.

³ Wei i nyulayi si i tona lamayasee to, i heesayi i caa lanje ke. Ama alaa yeleyele nyoma tɛnɛlo nɔ́ looki i wenav ke.

⁴ Wulaw wei i tɛnɛyi tampana to i pɛkɛyi i tetu lolu pote ke. Ama wei i muɔi mukaya tɛe kucɔɔɛn to i wakalayi-tayi.

⁵ Wei i puɔisuyi i tɔɔntɔle to, i mayamaya i mpaav taa ke i tɔyi katɔka.

⁶ Asayaa pɛsɛyi pa isayato yomaa ke. Ilena lanɛhulɛmle kɔyi tampana nyoma.

⁷ Siyisilaa nyoma konyontonaa to m ke. Ama asayaa nɔ́ feina tɔle to nyam.

⁸ Sayatɔlaa cukɛyɛna icate. Ilena lamayasee nyoma nɔ́ heesi pɔ́anɔ́.

⁹ Ye layato na kɔmɛlej pa laki to m, paa layato mu pɔ́anɔ́ yaa i wonaa heesɔyo kaa kɔɔ.

¹⁰ Yulokɔlaa u caaki kɔpama to m. Ama mɛyɛe tampana tɛnɛla nɔ́ pɛkɛyi.

¹¹ Kɔmɛlej hɔ́lɔyi kɔ pɔ́anɔ́ ke yem yem ke. Ama lamayasee to nɔ́ nyoma i ti kpaɔ.

¹² Ye wulaw i tɛnɛyi pɔpɔto to m, i waali nyoma pɛsɛyi asayaa ke.

¹³ Konyonto na nɛmakɛllɔ pa ke kɔlum ke. Ama Tacaɔ tɔna-weyɛ ise si pɔ́ naakɛna.

¹⁴ Wulaw wei i tɛnɛyi siyisuyu na i huɔkɛna acamaa to, i kawulaya to n sɔsɛyi tam to ke.

¹⁵ Kalanaw na tipilaya toyi pɔyaya taa ke lamayasee ke. Ama pɔyaya nka ka laki ka luyi nyɛntɔ to, ka too ke ka tɔyi feele.

¹⁶ Ye asayaa hukiyi isayato sɔsɛyi ke. Ama siyisilaa kɔ́ nɔ́ pa hotuyi ke kuyakɔ nakuli.

¹⁷ Hɔ́ nyɔ́ pɔyaya nkrɛnɔyo, kaa yele na n heesi, na nyɔ́ lanje heena-ke.

¹⁸ Ye Isɔ u yɔɔtɔyi si, i yɔlaa i telɛsɛyi, yɔlaa pɛsɛyi tetelataa ke. Wei i tɛnɛyi Isɔ kiiu tɔɔle lelen nulu.

¹⁹ Pɔ́ taya nɔɔɔ taa to m tike ke pa haɔnna tɛmle to nkrɛnɔyo, paa i nuwa u laki.

²⁰ Ye n nɔ́ yulɔ yɔɔtɔyi na u mayasɛyi, nyi si kɔmɛlej lapa-i na sana.

²¹ Tɛmle to wei pa ta kpɔli teu ke i pɛcaato to, i tɛn i nɛmakɛli caa ke.

²² Pɔ́anɔ́ tu caalɔyɛna yooɔ, na pɔ́anɔ́ sɔsɔɔna to nɔ́ kaa kɔ isayato.

²³ Kalampaanu pasɛyi yulɔ ke, wei i pasɛyi i ti to i weekɛna teeli.

²⁴ Nmulɔ sɛnɔ kɔyi i ti to m ke, i nyoma pɛ mpuɔi paa na mpu u caa tampana yɔɔtɔyo.

²⁵ Ye yulɔ ke n seliyina pɛ ke katɔka ke. Ama ye wei i pɛta i tɔyi Tacaɔ i tula-ti.

²⁶ Yɔlaa pɔyale pɛkɛyɛna sɔsaa samtu. Ama Tacaɔ hulɔyɛna paa awe tampana.

²⁷ Siyisilaa luyi fei tetelataa. Mpɔ́yɔ asayaa naa caaki kɔpama.

30

Akuuli kɔyɔɔtɔ

¹ Apalo wei pa yaa si Yakee to, i pɔyalɔ Akuuli heelina to m sɔsɔɔntɔ tɛnɛyɛ Itɔyɛeli, na Itɔyɛeli na Wukali si: ^a

² Ma kɛla kɔmɛlentɔ ke paa awe, pɔ́cɔ ma feina yulɔ layato.

³ Ma feina lamayasee, pɔ́cɔ ma ta nyi nanɔ nyoma nyam.

⁴ Awe kpa isɔtaɔ na i tii? Awe tɔka heelim ke i niɔ taa? Awe hɔka lom ke toko taa? Awe suna tetu? Pa yaa-i suwe? Na i pɔyaya haɛ se? Ye n nyoma-te heeli-m.

⁵ Nɔɔsi nsi si tɛna Isɔ su-to to si we naani ke, ye n sɛlama-i i kentiyi nyɔ́ tɔɔ. ⁶ Taa sɔsɔsi natɔlayi i to m tɔɔ, pɔ́ taa kɔɔ na i kpa-n na i nyani-n pɔpɔto.

⁷ To m naaleɛ ma sɛlɛmɛyi-n, la-m-ti na pɔ́cɔ ma sí.

⁸ Hatɔlɛna-m pɔpɔto na to m kɔpuɔusutu. Pɔ́cɔ taa yele na ma pɛsi konyɔntɔ kutukutu, yaa ma sɔv to n sɔsɔɔnɔ. Ha-m isɛna puɔi mayana-m to. ⁹ Ye ma sula wenav, ntanyi ma ha-nɔ siyile na ma to si: Aweyɛ Tacaɔ. Yaa ye ma sula konyɔn, ntanyi ma tɛsɛna nɛmulɛm na pɔ́ kɔ́ nyɔ́ nyɔyɔ.

¹⁰ Taa caɔana tɛmle to ke i caa kin, i kɔ́ tɛnɛsi-n mpuɔi na n nɔ́ pɛ nau.

¹¹ Yɔlaa weɛ na pɔ́ tɔuki pa caana, na paa san pa toona ke paa pɛcɔ.

¹² Yɔlaa weɛ na pɔ́ huɔki si pa we tɛnanɔnɔ, pɔ́cɔ pa ta nyaaɔi pa asilima.

¹³ Yɔlaa weɛ na pɔ́ ke isɛtoosile nyoma, na pɔ́ nyɛnɛyi lɛlaa ke yem.

¹⁴ Yɔlaa weɛ na pa kɛla na lo n isɛɔ lɛyaleɛ na sɛesi, pa sɔɔlu puwa si pɔ́ tɔyɔ wahala nyoma ise na pɔ́ kpiisi konyɔntona ke tetu tɔɔ.

Atuwa kɔpɛleɛ

¹⁵⁻¹⁶ Yɔlaa weɛ na pɔ́ weɛ isɛɔ lom tɛe sɔnsɔlvɛn, na pɔ́ lɛkɛyi lɛlaa nyam na pɔ́ tɔnɔ si: Ha-to ha-to. Pulɔpɔnaa tooso wenɛna paa nyɔyɔsɛyi, pɔ́cɔ pa ta nyi pɛ mayanaa. Kancaalaya nyɔn nɛtɛ tetɛle.

Naale nyɔn ke kaalɔlaya.

Tooso nyɔn ke wulaya tetu.

Liɔiti nyɔn nɔ́ weɛ tɔto, ileyɛle kɔkɔ.

¹⁷ Ye nɔyɔlvɛn tɔuki i caa na u san i too ke nunav, loɔv katɛkatɛn kɔ́ wɔyɔsi i ise na hekɛlɛnaa tɔyɔ i nantu.

^a 30:1 Itɔyɛeli: Hepala taa de to pɛsɛyi na tɔ́ telasi tɛne unɔ si ma kawaya, haɔ, Isɔ ma kawaya, na ma toma te.

18-19 Pulupunaa tooso wenna na pá tee-m, maa cekayana-we.

Kancaalaya nyəŋ nté hekalé kuluyó ke isotaa.

Naale nyəŋ ke tòm ləoluyó ke kəkramuyó taa.

Tooso nyəŋ ke kpuɓuyó səsəw hapəle ke tenku taa.

Hali liyiti nyəŋ wee.

Ileyele mpi pə pukina yulu ke alɓ kiŋ tɔ.

²⁰ Alɓ yeleyele tu ten wasanjkalətu, ilena í sarj i təyi lum ke teitei isu yulu tenyuyó təyow na í husi i nəyɔ tɔ. Na í tɔ si: Ma ta la isayatu natəli.

²¹⁻²³ Pulupunaa tooso pəsəyana antulinya ké krentəlasɩ, pácɔ́ pə fei lapu.

Kancaalaya nyəŋ nté yom pəsuyó wulaw tɔ.

Naale nyəŋ ke kumeləŋ suukuyó ton tɔ.

Tooso nyəŋ ke alɓ wei paa caa tɔ i saaw ke apalɓ.

Hali liyiti nyəŋ wee.

Ileyele tamlé tu alɓnyəŋ wei i

leeəyɩ i too səsəwntu tɔ.

²⁴ Wontu səketu natəli tə we tetu taa ké liyiti, na nti tə teena layatu.

²⁵ Kancaalaya wontu nté tɔlaa, pa fei ton pəyele pa kpeyeliyi pa tɔyonaɣa ke lɔŋle.

²⁶ Wontu naale nyəntu ke namisi, si fei toma, na si tɔyi si lona ke kəkraməŋ taa.

²⁷ Wontu tooso nyəntu ke kutolon, kɔ feina wulaw. Páɔ́ kɔ tənəyi təmaɣa tintika tintika.

²⁸ Na pá kaasi kanmaɣa, pa kraaki-keɣe niŋ taa ké. Páɔ́ ka suuki awulaa teesi taa.

²⁹⁻³¹ Weesuyu nyəma tooso wenna na pá tɔŋ isu pa caaki tɔ.

Weesuyu tu kancaalaya nyəŋ nté

taale wontu tana caa tɔyolaɣa.

Kaa seeki nəyɔɓ.

Weesuyu tu naale nyəŋ nté

kampaaw feɓyubna ifepile tɔ,

tooso nyəŋ ke pəntuluyó.

Hali liyiti nyəŋ wee.

Ileyele yoolaa wulaw wei i tu i yoolaa ke nəyɔ tɔ.

³² Ye nyá kumeləntu ka tɔsəna-ŋ na ní hɔ nyá ti, na ní kɔw na ní pəsəna laakali, de nyi nyá ti kraaw. ³³ Pə taya pulɓ, pa ciyitiyi naalam ké ilena naanim kra. Ilena pá má muna taa na caləm kpe. Mpu tətəyɔ páána kusəyi yoo.

31

Layatu tasuyó ke wulaw Lemuweli

¹ Layatu nti Masa wulaw Lemuweli too tasa-i tɔyole si:

² Ma pəyalɓ, nyá wei ma səlamaa na má lɓl tɔ ke ŋkpaŋŋ. ³ Taa cɛla nyá ton ke alaa. Pəyele taa hulɩ alaa mpa pa wakələyɩ awulaa tɔyɔ nyá mpaan. ⁴ Pə taya awulaa tamlé nté si pá nyɔw solum. Pəyele pə fei si awulumpiya náa pɛeki solum ton nyəm. ⁵ Pə taa kɔw na pá nyɔwki na pá sɔw kiin taa. Yaa pá wakəlɩ konyontunaa mpa pa təm tewa tɔ. ⁶ Mpa solum muna tɔyole mpa pa caa səm tɔ, na səlaməlaa. Yaa laŋwakəlle səsəle nyəma, ⁷ na pá sɔw pa wahala na pa konyontɔyole taa. ⁸⁻⁹ Ama ye nyá de tɔyɔ nyá kawulaya na siyisuyu, na ní sɛena konyontunaa, na wahala nyəma, na mpa pa lɔwa tɔ, na mpa paa pəsəyi yoyotaya tɔ, pa taa.

Alɓ kpaŋ yaasi

¹⁰ Wei í hika alɓ kpaŋ i kəla kacəka wontu.

¹¹ I paalɓ wena-i naani ké na í tayanəyi i wenaɓ.

¹² Kɔpantu ke i alɓ laki-i, u laki-i kowəwutu haləna i səm.

¹³ Alɓ inɩ i pɛəkəyi kponkponu ton nyəntu ké, na heeŋ hontu na í laki tamlé na laŋhulomle.

¹⁴ Pooluŋ ke alɓ inɩ i kəŋna i tɔyonaɣa, isu taatəlaa kpuləŋ.

¹⁵ Tefemle ke í kuləyi na í caləsɩ i nyəma na í tala-weɣe pa təma.

¹⁶ I maɣasəyi taale təm ilena í ya-te. Ilena í tuu lesɛŋnaa tun na liyitee nna i hika tɔ.

¹⁷ Alɓ inɩ i nikiyi tamlé ké na ton u cakɩ yem.

¹⁸ Alɓ inɩ i nyəma si i tamlé tɔŋ teu, na paa ahoɔ i musəyi fətəla na í lakəna.

¹⁹ I cakɩ yem na folofolo na akpaa fei i niŋ taa.

²⁰ Alɓ inɩ i waasəyi wahala nyəma na í haaki konyontunaa.

²¹ Paa watu talaa u nəyəsəyi i təyaya nyəma təm. Mpi tɔ, i təyaya nyəma wena watu wontu kɔpantu ké.

²² Alɓ inɩ i lɔuki i təyi kutəkəŋ ké, na kponkponu ton nyəntu kuseemtu wontu.

²³ I paalɓ ké icate səsaa taa tu wei i nyuyɔ kulaa tɔyɔ. Mpe pa huukəna icate təm.

²⁴ I lɔuki tampaanaa na wontu ké, na í pɛətəyana taatəlaa.

²⁵ Toma na nyuyɔ kuluyó ke i suuwa i taa, u nəyəsəyi cele nyəntu.

²⁶ Alɔ ɪ ɪ ɣɔɔtɔɔɔna lɔmɔɔasɛɛ kɛ́, na í tasɔɔɪ layatɔ na sɔɔlɔɔɔ.

²⁷ Alɔ ɪ ɪ feɪɪɪɪ mpi pɔ lakɪ ɪ tɔɔɔɔ taa tɔɔɔ, ɪ tɔkɪ feɪentɔ tɔɔɔɔɔɔ.

²⁸ Alɔ ɪ ɪ piɔɔ ná ɔaaki-ɪ laɪhɔlɔmɛ tɔ, na ɪ paalɔ náá pɔɔlɔɔɔɔ-ɪ si:

²⁹ Alaa wɛɛ na pá tɔɪ teɔ. Ama nyá tɛɛ pa tɔna.

³⁰ Tɔɔɔɔ sɔtɔɔɔ pɔɔɔɔɔɔ kɛ́, na isɛntaa teɔ náá saalɔɔɔ. Ama alɔ wei ɪ nyarɪna Taaɔ tɔ ɪ tike ɪ mɔɔna samɔ.

³¹ Pɔ wɛɛ si pá lɛɛɔɔ-ɪ ɪ wahala sote ke ɪ tɔmɛ tɔɔ kɛ́.

LƏMAYASƏE TU TƏM TAKƏLAYA Kətəltəv

Takəlaya kanə ka taa kə tə naaki ləmayasəe tɔ təm. Ama ı ləmayasəe fayana yulə nyəna kə. 1 hüləyi ı takəlaya kallaa sı yulə ı cəyana ı tı tə pə kə kpete kə. Mpi tɔ, pə tayə təmlə tɔj nyəntə taa kə təcayənanə mayamaya wəe. Pə tayə pulə, pə tənə mpi yulə lakı atə cənə tə pə wə tanaya kə. Tənaya ń nyənəa İso təm cəkənəw wə yulə kə katə. İso tike wənna tam na inı ı kəsəyənə yulə na ı kulapəm tənə nyuyə.

İsənə pə fayə ləmayasəe tɔ təm takəlaya tɔ:

Ləmayasəe tɔ sı atə nyəmnaa təm cəkənəw wə katə, titite 1:1-4:16

Takəlaya tɔ tasəyi laɣatv kə atə nyəm tɔ, titite 4:17-10:20

Kətəkətv, titite 11:1-12:14

Pə tənə pə wə piti kə na pə cəkənəw wə katə

¹ Tafiiti pəyalv ləmayasəe tɔ wei ı kə Yosalem wuləv tɔ ı təm ntɔ. ² ı tɔma sı pə tənə pə wə piti kə na pə cəkənəw wə katə isı yulə ləkuyv sı ı tiiki heelim tɔ. ³ Yulə kəkuyv ı tı na təma tənaya atə cənə tɔ, pəpəyɛ ı waakı pə taa? ⁴ Lələyuv loonə kanə ka səki kə na loonə lənka nāa kulı na ká sı tətɔ, na tətɔ nāa wə mpv tı laɣasəyi. ⁵ İlim hı kə na pə tɔ na pə huliyyəna pə lonte taa kə məlyuv sı pə tasəyi lıv. ⁶ İlena heelim nāa makı na pə pukina ilim mpətəj tɔ, na pə mələna pə ntəyɔj tɔ. Na pə má na pə cəw kilikite, na pə tayənı cuyusuɣu. ⁷ Pusi tənə kpen jənku taa kə. Ama ilé ı suyi. Həyələyuv ɳku ku tɔ pusi kpenəna tɔ, kuləmuyv ɳku ku tɔ kə sı kpen, sı kaa laɣası. ⁸ Pə tənə pə tənə lapv kə pu yeki. Nəyələ ı pəsəyi na ı tı sı isələ nyəyəsəyi nyənuyv yaa ɳkranjov nyəyəsəyi nuu. ⁹ Mpi pu wəe tɔ, mpi pu wənəna, na mpi pu lapə tɔ, mpi pu tasənə lapv. Kofam napəlɔ pə fəi antulinya taa cənə. ¹⁰ Paa puləpv lapə na yələa tən sı kofam, pələ pu tənə lapv kə pusi nsi sı tɛwə tɔ, sı taa kə na pəcɔ pə takı tá. ¹¹ Nəyələ ı təsəyi mpi pə tɛwə hatoo lənəta tɔ pə tɔ. Mpv tətəyɔ tá waalı nyəma ná kaa yelev puləpv sı pelev pə waalı nyəma ı ná.

Nyəm mpi ləmayasəe tɔ hika ı kulapələ taa tɔ

¹² Mpróy ləmayasəe tɔ təma sı: Ma təyɔ kawulaya kə İseyəlı nyəma tɔ kə Yosalem. ¹³ Ma ha ma tı sı má pəkı teu na ləmayasəe, na má cəkəna pə tənə mpi pə lakı antulinya taa tɔ. Pə kə wahala təmlə nte İso tuyı yələa təyɔ. ¹⁴ Ma nyəmá təma tənə nna yələa lakı atə tɔ. A təm na katə kə isı yulə ləkuyv sı ı tiiki heelim tɔ. ¹⁵ Mpi tɔ, yulə kaa siyisi mpi pə kuntilaa tɔ. Pəyele nəyələ kaa pəsı na ı kala mpi pə fəi tɔ. ¹⁶ Halı ma huwə ma taa sı ma wənə nyəm na ləmayasəe kə səsəm na pə tɛe Yosalem awulaa mpə pa laala-m tɔ. Pəpətv fəi ma nyəm təwə səsəm kə na má cəkəna weesuyv təm. ¹⁷ Mpróy ma sɔv fayəv na luyv kuləmuyv kə ləmayasəe na kəmələntv. İlena má cəkəna sı pələ pə wə katə tətəyɔ isı yulə ləkuyv sı ı tiiki heelim tɔ. ¹⁸ Ye yulə leela puləpv taa, na ı cəkəna-wı na ı wənəna nyəm. Mpv tətəyɔ ı lanjle ká wakələna-wı na ı təyɔ pə konyən.

2

¹ Ləmayasəe tɔ sı: Ma huwə ma taa sı maa yələna weesuyv na má nu lələj. İlena má mayəna sı pələ pə ta waası pulə. ² Wei ı nyənəyi weesuyv təm kə yem tə pə kə kəmələntəm kə. Yaası inı ı waasəyi pulə. ³ Maa mayasa ma taa sı má ha ma təyi sɔlm. İlena má tənə ləmayasəe, na má pəsı ma təyi kranjtv. İlena má cəkəna mpi pə kə kranjuyv tɔ. İlena má mayası sı má ná mpi pə kəla teu sı yələa ı la pa weesin waatv kə atə cənə tɔ. ⁴ Ma lapə təma səsənəna kə. Ma ɳmawa ma təyi kutuluj na má tuu tuj wei pa yaa sı lələj tɔ ı tawa. ⁵ Ma tɔwa ma təyi tawa na má sɔ tuj kəkələj waanı waanı. ⁶ Ma hɛe pusi na sı ləm niyitiyi tuj hətuyv ɳkv. ⁷ Ma yapa yomaa apalaa na alaa na pə ləl piya kə ma təyayə taa. İlena má wənəna tələ kə səsəm na pə kəlı isı mpə pa laala-m Yosalem taa tɔ. ⁸ Mpróy ma kuwə tətəyɔ həyələj awulaa kranjcooj, paa pa wulanəa, paa pa liyitee. Ma krayə yonyoolaa apəlonyəma na əlonyəma. Ma krayə alaa kə tuutuuma na pə kəlı isı yulə ká nyulı tɔ. ⁹ Haləna ma nyuyv kulı na pə kəlı mpə pa laala-m Yosalem kə wəw tɔ. Paa na mpv, ma təkə ma ləmayasəe kə ɳpróy. ¹⁰ Ma ta kisina ma isə kə mpi mpi a nyuləyi tɔ. Pəyele ma ta kisina ma təyi lanjulumlə natəlı. Mpi tɔ, ma yələyənəna ma təma tənaya. Mpi pə kə ma nyəm kə ma təma tənə taa təyələ. ¹¹ Mpróy ma nyənəna ma təma na wahalanəa mpə ma təyɔ a lapv taa tɔ. Pə tənə pə wə katə kə isı yulə ləkuyv sı ı tiiki heelim tɔ. Kawaaya fəi puləpv taa kə atə cənə. ¹² Mpróy ma caawa sı má cəkəna sı, ye yulə kə ləmayasəe tɔ kawaaya ɳkayə ı wənəna na pə kəlı kranjtv na kəmələj? İlena má pəsı ma tı sı, wei ı ká təyɔ kawulaya kə ma lonte tɔ ı ká la na ı kəlı mpə pa laala-m tɔ? ¹³ Ma nyəmá sı ləmayasəe kəla kranjuyv kə teu. İsu nyaaləm kələyv səkpətuyv tɔ. ¹⁴ Pə tayə pulə, ləmayasəe tɔ nyəmá ı təpote kə. İlena kranjtv nāa yontiyi yem. İle ma nyəmá sı pə kənə pə tənaya kprátuyv kuləmuyv kprəntuyv kə. ¹⁵ İlena má tɔ ma taa

si, ye pu krenti ma na kpanṭo ke kpatóyó kolómoyó. Ile pepe tóo ké ma tee-i lamayasēe. Tále tá we kate tótóyo. ¹⁶ Paa lamayasēe to, paa kpanṭo, pa naale pa sáki teitei ké. Pácó paa tóosayi nǎyǎl tóo ké tam tóo na pǎ kalí lelo. Ye kuyeyi í sika pa sǎaki pa naale pa tóo ké. ¹⁷ Ma nyǎyasa weesuyu ké. Mpi tǎ, ma taa kraana mpi yalaa lakí ate tóyo. Pǎ tǎna pǎ we kate ké isu yulb lukuyó si í tiiki heelim tǎ. ¹⁸ Ma taa kraana tǎma wena ma tóyo wahala na má la tóyo. Mpi tǎ, wei í ká leeti na lonte taa tóyo ma kǎy yeliná. ¹⁹ Pǎyele nǎyǎl ta nyi si í ká la lamayasēe to yaa kpanṭo. Pǎyele pǎntu iní í ká paasǎnna mpi ma tóyo wahala na má lana lamayasēe ke ate tǎ. Tále tá we kate tótóyo. ²⁰ Ilena ma apalutó yǎolǎna tǎmle nte ma lapa ate tǎ. ²¹ Mpi tǎ, ye yulb lapa pulb na lamayasēe na í waa pǎ taa. Ilena í yelina yulb wei í ta wu pǎ tóo tǎ. Pǎ we kate tótóyo, pǎcǎ pǎ wuki. ²² Ye mpǎ yalaa kaasuyó pa tí na pǎ tǎki wahala na pǎ kaaki yem tǎ, weye pa waaki ate cané? ²³ Pa kuyeyi tǎna ke cǎsēe ké. Pa tǎmle ke wahala nyǎnte. Paa ahoo paa heesayi. Tále tá we kate tótóyo.

²⁴ Mpi yulb pǎsayi tǎyǎle tǎyǎl na nyǎntu, na í tǎmle kololóm yǎolǎnaw. Pǎle pǎ ké Iso kucǎw tótóyo. ²⁵ Mpi tǎ, ye Iso tá ha yulb si í tóyo na í nu lelen í kaa ná. ²⁶ Yulb wei í we Iso kǎ teu tóyo í haaki nyǎm na lamayasēe na lanholómle. Ilena í to isayaw si íle í calǎsayi na í kaaki kopari. Tále tá we kate tótóyo isu yulb lukuyó si í tiiki heelim tǎ.

3

Paa mpi na pǎ waatu ké

¹ Paa mpi na pǎ waatu ke atege. ² Loluyó wena pǎ waatu ké, na sǎm na pǎ waatu. Tǎyǎl sǎw na pǎ waatu, na ku kpesuyó na pǎ waatu. ³ Kuyó wena pǎ waatu ké, na waa na pǎ waatu. Nmau na pǎ waatu, na yǎkuyó na pǎ waatu. ⁴ Wula na a waatu ké, na wǎna na a waatu. Lanwakalle na tǎ waatu, na paale na tǎ waatu. ⁵ Pee lǎyó waatu wee ké, na a tǎwsuyó na pǎ waatu. Wayaluyó wena pǎ waatu, na pǎ kaasi waatu wei n ká se-wi tǎ. ⁶ Peekuyó waatu wee ké, na lepu na pǎ waatu. Waatu wei yulb ká si pulb tǎ, na waatu wei í ká lǎ-wi tǎ. ⁷ Caluyó waatu wee ké, na nyaluyó na pǎ waatu. Sum wena pǎ waatu ké, na yǎyotaya na ka waatu. ⁸ Sǎoluyó waatu wee ké, na pǎ kaasi taa kpanaw waatu. Ilena yoo na ku waatu, na heesuyó na ku waatu.

⁹ Pepeye tǎmle latu waaki? ¹⁰ Ma nawa kolapale nte Iso tǎyi yalaa tǎ. ¹¹ Pǎ tǎna mpi í lapa tǎ pǎ tewa pǎ waatu ké. Halǎna í to yalaa taa ké tam tóo lamayasǎle. Paa na yulb ú pǎsayi na í cekǎna tǎmle nte Iso lapa hatoo kancalaya na tǎ tǎnaya tǎ. ¹² Ilena má cekǎna si yalaa feina lanholómle natǎli. Ye pǎ taya pǎ ha pa tǎyi pa tí lelen nuu taa ké pa weesinǎ waatu. ¹³ Yulb tǎkuyó na í nyǎntu na í yǎolǎyǎna í tǎmle kololóm tǎ pǎ ké Iso kucǎw ké. ¹⁴ Ilena má cekǎna si pǎ tǎna mpi Iso lakí tǎ pǎ we tam tóo ké. Pulb ta sǎasi pácó pǎ ta pasa. I lakí mpóyó si yalaa í nyi í sǎsǎntu. ¹⁵ Mpi pǎ lakí nǎntǎ na mpi pu te na pǎ kǎw tǎ, pu tǎma lapu ke hatoo lonj ké. Iso lakana na pǎ lelayi.

Pǎ tǎna pǎ teesayǎna sǎm ké

¹⁶ Mpóyó ma tasa cekǎnaw tǎtǎ si, isayatu tǎkǎna kawulaya ke timpi pu wee si pǎ tǎnǎ siyisuyu na pǎ ha tampana tǎ. ¹⁷ Ilena má tǎ si: Iso ká huona isayaw na siyisilu ké. Mpi tǎ, paa mpi pǎ lakí pǎ waatu ké. ¹⁸ Ye pǎ kaasa yalaa ile Iso mayasayi-weye si pǎ cekǎna si pa ta kalí tǎla ke pulb. ¹⁹ Pǎ krenta yulb na tǎte ke kpatóyó kolómoyó ké. Feesuyu kolómoyó ke pa wena, pa naale paa te na pǎ si. Yulb ta kalí tǎte. Mpi tǎ, pǎ tǎna pǎ cekǎnaw we kate tǎ se. ²⁰ Pa tǎna paa tayani tetu nti paa njmana-we tǎyǎl pǎsuyó ké. ²¹ Nǎyǎl kaa pǎsi na í hulí tafoo si yalaa lasasi kpaaki iso na tǎla nyǎntu náa saati ate. ²² Tǎnaya ma cekǎnaa si yulb feina pulb na pǎ tee si í yǎolǎna í tǎmle kololóm. Mpi pǎ ha-i tǎyǎle. Pǎ tǎya pulb, í kaa pǎsi na í yǎolǎna cele nyǎm na í ta tata tǎna.

4

Mpi pǎ ta tǎnyalaa weesinǎ taa tǎ

¹ Mpóyó lamayasēe to tasaa si: Hei í nyǎntu isǎna pa njmakǎla yalaa na pǎ wiiki tǎ. Nǎyǎl u puki pa puysuyu. Pa njmakallaa mpǎyǎle njntunaa. Nǎyǎl u pǎsayi si í waasi-weye pa nin taa. ² Ma huó si mpa pa sǎpa tǎ pa kǎla lelen nuu ke weesinǎ nyǎma. ³ Ilena pǎ tu kalǎna mpa pa ta tu lolǎta tǎ. Mpi tǎ, pa ta nyi isayatu nti yalaa lakí ate cané tǎ.

⁴ Ma nawa tǎtǎ si yalaa tǎki wahala ké na tǎma si pǎ híki na pǎ tee pa lelaa. Pǎle pǎ we kate tótóyo isu yulb lukuyó si í tiiki heelim tǎ. ⁵ Felentú susiyi njpalasi ké na í tǎyi í tǎyi wakǎloyó. ⁶ Pǎ kǎla teu si yulb í weena njkute kolómtele na í nukí lelen, na mpi í ká weena njkulee naale na pǎ we kate tǎ.

⁷ Ma nawa tótóyo kate lente ke tetu tóo. ⁸ Yulb wenna í tike tǎkonj, í feina alo yaa neu, yaa pǎyaya, pǎcǎ í lakí tǎmle u nyǎyǎsayi. I caa ké si í sǎsǎyí wenaú ké tam. Paa na mpǎ tǎ, na í pǎsǎyí í tǎyi tam si: Awe tóo ké ma wuki na má kisiyi lelen nuu. Yaasi iní í ká isayaw ké na í cekǎnaw we kate. ⁹ Pǎ kǎla teu si yalaa naale í kaa, na mpi yulb ka wee í tike tǎ. Mpi tǎ, pa waaki pa tǎmle taa ké. ¹⁰ Pǎyele pa taa wei í tu hotaa lelo kǎsi-i. Ama wei í we í tike tǎ ye í hotaa ú naaki kusulo. ¹¹ Ye yalaa naale í hǎntaa, pǎ hanǎyi-weye. Ama pǎ kaa hanj wei í we í tike tǎ. ¹² Ye yulb we í

tike ηmakəllɔ ηmakələyi-ı kɛ́. Ama ye pa wɛ naale ɔle pa pəsi-ı. ɪfatəle u cɛki ləŋ ısu ηmənaɣa maɣamaɣa.

¹³ ɪfepu wei í ta kɛ kasayampu na í wɛna ləmayasəe tɔ ı lapa sana na wulav kukpatɔlv kumələŋ ηku ku kisiyi layatv tasəyv tɔ. ¹⁴ Paa saləka taa kɛ ıfepu unı ı luna sı ı tɔki kawulaya, yaa pa tu lula-ı konyəntv kɛ kawulaya taa, ¹⁵ ma naaki sı ıfepu wei unı ı ka təɣv kawulaya kɛ wulav unı ı lonte taa tɔ yalaa tana ká wɛɛ ı waalı kɛ́. ¹⁶ Yalaa tuutuuma ka wɛɛ ı waalı kɛ́, paa na mpv pɛle pa waalı nyáma laŋa kaa hɔlvməna-ı. Mpi tɔ, pəle pə wɛ kate tətəɣv ısu yɔlv lɔkuyv sı í tiiki heelim tɔ.

Nəɣv suw kpai nyəm

¹⁷ La laakalı kɛ waatv wei n puki ɪsɔ təɣaya taa tɔ. Polo sı nı nu na nı wɛɛna ɪsɔ səɣəntv. Pə kəla teu kɛ tala kətaya ηka kumələŋ lakı na í ta cəkəna sı ısayatv kɛ ı lakı tɔ.

5

¹ Taa hulina yəɣətaya kɛ ɪsɔ ısentaa na nı tá hɔv nyá taa. Pə taya pɔlv, ɪsɔ wɛ ısəttaa kɛ na nyaa wɛ atɛ. Mpv tɔ, nyá tɔm í taa kəli pəɣale. ² Pəpətv fɛi lɛləŋ, nəɣəsɛ tuutuuma kəŋna toosee kɛ́, na yəɣətaya katatəlaya náa kəŋna kumələtəmv. ³ Ye n su ɪsɔ kɛ nəɣv, la-kɛ, taa yele na pə leeli. Mpi tɔ, ɪsɔ laŋle u heəkəna kumələməŋ. Pə tɔv kɛ pə wɛɛ sı nı tɔki nti n sukı tɔ. ⁴ Pə kəla teu sı nı taa su nəɣv, na mpi n ká su na nı kaa la tɔ. ⁵ Taa yele na nyá kuyəɣətətv sɔsv-ŋ ısayatv taa. Na pə kəv na, pə caalı-ŋ sı nı heeli kətəlv sı pə yukəna-ŋ. Təfɔ ɪsɔ ká mvna-ŋ páána na í wakəli nyá kɔlapəmv. ⁶ Toosee katatəlaya kɛ tɔm kpai nyəntv kɛ yem kɛ́. Pə tɔv kɛ pə wɛɛ sı nı nyana ɪsɔ.

Mpəle tɛləsvyv kɛ səsəəntv taa

⁷ Ye timpı yalaa muɣuliyı konyəntv na pá tɔyi-ı tasəkəle, pə taa la-ŋ piti. Mpi tɔ, yɔlv səsə kentiyi səsə lɛlv kɛ́, na pɛle pa wɛna pa səsə wei ı kəla-wɛ tɔ. ⁸ Pə kəla teu sı tɛtv í wɛɛna wulav wei ı səŋna tawa haləmv tɔm taa tɔ. Mpi tɔ, tənaya pa təna pa təɣənaɣa lukəna. ^a

ɪsəna liyitee u waasayi tɔ

⁹ Liyitee səəlv u nyəɣəsəyi-yɛ, na wɛnav səəlv ná fɛina kawaaɣa. Təle tə wɛ piti tətəɣv. ¹⁰ Ye wɛnav í hukiyı, ku təɣalaa hukiyı tətəɣv. Wɛɛntaa kawaaɣa ntɛ pa naakuyv pa wɛnav na pa ıse tɔ. ¹¹ Təmlɛ latv tooki kɛ́ na í nu lɛləŋ, paa ı təɣv pəcə yaa səsəmv. Ama wɛɛntv wɛnav katatəlaya u yeki sı í tɔv teu. ¹² Yaasi ısayav nəɣəlvv ma nawa tɛtv tɔv, məɣəle ısəna yɔlv sukuyv liyitee na á tayanı ı maɣamaɣa kɛ wakəlvv tɔ. ¹³ Ye ı nyuvv səpa na ı liyitee anı á saalı, ye ı lula apalvpəɣaya, niŋ kpetɛ kɛ kɛle ka kəŋ. ¹⁴ ɪsu ı tɔv ka ləlvvı-ı kpetɛ tɔ, mɔpúv ı ká sı kpetɛ tətə, ı kaa tɔki ı təmlɛ pɔlvv ı niŋ taa. ¹⁵ Sı yɔlv ı sı kpetɛ ısu ı ká kəmv tɔ pə kɛ laŋwakəlle səsəle kɛ́. ı təmlɛ tɔm lapa kate kɛ́, kawaaɣa fɛi tə taa. ¹⁶ Səkpɛtvv, na laŋwakəlle, na nəɣəsɛ tuutuuma, na kətəməŋ, na páána taa kɛ́ ı wɛɛ, haləna ı səmv.

¹⁷ Mɔpúv ləmayasəe tv təma sı: Nti ma nawa təɣəle sı yɔlv laŋle í hɔlvməna ı kətəɣv, na ı konyənyəmv, na ı təma təna nna ı lakı atɛ tɔ, haləna ı səmv. Mpi tɔ, ı paa tete ntɛ təna. ¹⁸ Mpə pa təna ɪsɔ haaki tɔŋ na wɛnav sı pə kɛ pa nyəm na ı yeki-wɛ sı pá təɣv na pá yəələna pa təmlɛ tɔ. Mpv unı pə kɛ ɪsɔ kucəv kɛ́. ¹⁹ Mpi pə tɔv tɔ, saa wei ɪsɔ tɔyi yɔlv taa kɛ laŋhɔlvmlɛ tɔ, ı paasəɣəna teu sı ı weesuyv topilaa.

6

¹ Mɔpúv ləmayasəe tv təma sı: Ma nawa wahala wei ı kəla yɔlv kɛ atɛ cəne tɔ. ² Ye ısu ɪsɔ ha yɔlv ntɛ tɔŋ na wɛnav na í kusı ı nyuvv ı ta laŋ pɔlv. Ama ı ta ha-ı mpasv sı í təɣv-wı, ɔləna í yele na kpai tv nəɣəlv ɔle ı təɣv. Təle tə cəkənav wɛ kate kɛ́ na laŋwakəlle səsəle. ³ Yaa ısu yɔlv lələna ntɛɣe piya nınəwa (100) na í kpatəli teu, ɔle ı ta yəələna ı wɛnav mpı na ı laŋle hɔlvı, ɔləna í sı na pá pimi-ı. Pəɣaya ηka pə hələsaa tɔ ka lapa-ı na sana. ⁴ Pə lula pəɣaya ηkɛɣe yem kɛ́ na ká məli səkpɛtvv taa na ká hətɛ saalı təna. ⁵ Ka ta tu nav ilim pəɣele ka ta nyı sı pə wɛɛ. Ka kəla həəsuvv kɛ yɔlv unı. ⁶ Sı yɔlv ı təɣv pısv ıyisi naale (2000), na kawaaɣa fɛi pə taa tɔ pɛpɛɣele ı waawa? Anı lonte kɔlvmtale taa kɛ́ pa təna pa puki.

⁷ Yɔlv ıwıle təna, ı nəɣv púvúv tɔv kɛ́ ı lukı, paa na mpv ı konyulvıv u səki. ⁸ Kawaaɣa ηkaya ləmayasəe tv wɛna na í tɛ kumələŋ? Na ye konyəntv ı nyəmə ı tı kaasvıv kɛ weesuyv tɔm taa, ɔle ı waa wɛɣele? ⁹ Pə kəla teu sı yɔlv ı yəələna mpi ı nawa tɔ, na mpi ı ká yəələna ı konyuləmv tɔ. Pəle pə wɛ kate tətəɣv ısu yɔlv lɔkuyv sı í tiiki heelim tɔ.

Yɔlv ləmayasəe tv wɛ tənaya

¹⁰ Pə təna mpi pə wɛɛ tɔ, pa təma-wəɣı nyəm kɛ hatov ləŋ, tə nyəmə tɛu kɛ mpi pa yaa sı yɔlv tɔ, ı na mpi pə kəla-ı tɔŋ tɔ paa həŋ. ¹¹ Ye yəɣətaya í kəla katatəlaya, mpv tətəɣv təmvaa pəɣale hələyi. ɔle yɔlv kawaaɣa ntɛ wɛ? ¹² Awe nyəmə mpi pə maɣa yɔlv kɛ ı weesuyv waatv taa tɔ? Ku kuyɛŋ wɛ kpetɛ kɛ́ ısu ɔləmvıv. Yaa awe ká heelina-ı mpi pu la ı səmv waalı kɛ́ tɛtv tɔv kɛ cele tɔ?

^a 5:8 Pə wɛɛ sı wei ı səŋna konyəntəna kɛ pa tawa haləmv taa tɔ.

7

1 M̄pɔ́yó lamayasɛɛ tu tasaa si: Yulɔ hɛtɛ yaakuyɔ tɔ, pɛ kɛla teu ke tulaalɔ kɔpan. Pɛyele i sɛm kuyaku kɛla teu ke i luluyɔ nyɛŋku. 2 Pɛ kɛla teu si yulɔ i sɔv lɛyaya tɛyaya taa, na mpi i ka sɔv acima tɛyaya taa tɔ. Mpi tɔ, lɛyaya tɔsɛyɛna-tu si sɛm ntɛ paa yulɔ wei i tomle. Ilɛ pɛ wɛɛ si yalaa i mayasi pɛ tom na pá wɛna pa isɛ. 3 Lanwakállɛ kɛla teu ke wonja. Mpi tɔ, tɔ pɛsɛyi na tɛ nyɛŋsi i isɛntaa, ilɛna tɔ tayanɔ i taa. 4 Lɛyaya tɛyaya taa kɛ lamayasɛɛ tɔ puki, ilɛna lamayasɛɛ fɛi tɔ náa polo tɛyaya ŋka ka taa pa ŋmaalɛyi tɔ. 5 Pɛ kɛla teu si n̄ nu isɛna lamayasɛɛ tɔ kpulɛyi-ŋ tɔ na mpi n ká nu lamayasɛɛ fɛi tɔ yontu tɔ. 6 Pɛ taya pulɔ, lamayasɛɛ fɛi tɔ wonja wɛ kɛ isɛ sɔwa yaakuyɔ kɛkɔ taa ke tiipile tɛɛ tɔ. Tɛlɛ tɔ wɛ katɛ tɔtɔyɔ.

7 Nmakɛlɔyɔ sɔsɛyi lamayasɛɛ tɔ kɛ kɔpanɔyɔ kɛ, na kɔhav asilima nyɛŋku náa pɛsi-i isayav. 8 Tɛmlɛ tɛm kɛla teu ke tɔ caalɔyɔ. Pɛyele suulu kɛla teu ke kalampaani. 9 Taa hulina pááná mɔyɔ, pɛ taya pulɔ lamayasɛɛ fɛi nyɛma taa kɛ pááná wɛɛ. 10 Taa yɔyɔti si: Pepe tɔɔ kɛ lɔŋtaa kɛla teu ke nɔɔnɔɔ? Pɛ taya lamayasɛɛ tɔ kuyɔyɔtɔtɔ ke tɛna. 11 Lamayasɛɛ wɛɛ teu kɛ isɛ kɔpancootu, yalaa tɛna pɛsɛyi na pá waa a taa. 12 Pɛ taya pulɔ, a kentiŋyi yulɔ na pá kɛli liyitee. Na nyɛm kawaaɔyɔ ntɛ si lamayasɛɛ haaki weesuyɔ ke mpa pa wɛna-yɛ tɔ.

13 Nyɛni Isɔ kɔlapɛle, awɛ pɛsɛyɛna na i siyisi mpi i kuntilaa tɔ? 14 Yɔɔlɛna lanhulɔmle ke tɔ kuyaku wule. Yɛ pɛ tala lanwakállɛ kuyaku ilɛ n pɛsɛna laakali. Mpi tɔ, Isɔ lapɛna pɛ tom naalɛ si yulɔ i taa cɛkɛna mpi pu mayana-i tɔ. 15 Ma nawa pɛ tɛnaya m̄pɔ́yó ma weesuyɔ kɔtopuluyɔ kɔnɛ kɔ taa. Tampana tarjɔ pɛsɛyi na i si i tampana tarjɔyɔ taa, na isayav náa wɛna weesuyɔ ke i isayav taa. 16 Taa nyɛni nyá tɛyi siyisilu, pɛyele taa hulɔ nyá ti si n kɛ lamayasɛɛ tɔ na n̄ tɛlɛsi mpɛle ke pɛ taa. Pepe tɔɔ kɛ n ka wakali nyá ti? 17 Pɛyele taa ha nyá tɛyi isayav taa yaa n̄ pɛsi lamayasɛɛ fɛi tɔ. Pepe tɔɔ kɛ n ká si na nyá waato tatata? 18 Pɛ wɛ teu kɛ si yulɔ i tarjɔ layav tɔsɔyɔ pɛnɛ pɛ tom naalɛ. Mpi tɔ, wei i nyarjna Isɔ tɔ, i kaa sɔv mpɛle tɛlɛsuyɔ taa. 19 Lamayasɛɛ haaki a tɔ ke tarjɔ kɛ na pá kɛli icatɛ nte tɔ tɔɔ kɔfɛnɛɛnaa naanɔwa kentaa tɔ. 20 Siyisilu fɛi atɛ cɛnɛ na i laki kɔpantɔ na i kaa pɛnti. 21 Taa ke ŋkɔpanɔ si n nuuki yalaa kuyɔyɔtɔtɔ tɛna. Yɛ nyá tɛmlɛ tɔ tuv-ŋ taa mɔ pááná. 22 Mpi tɔ, nyá mayamaɔ n nyɛmá nyá taa si wulee wulee n tuuki lɛlaa.

23 Ma mayasa pɛ tɛnaya mɔv na lamayasɛɛ, halɛna má tɔ si: Maa sɔsi lamayasɛɛ. Ilɛ ma ta pɛsi. 24 Pulɔpɔ cɛkɛnɔv tɔm tɛɛ ma tɔɔ kɛ. Pɛ tɔm kɛla lumanɔ tɛcuyucuyɔ, nɔyɔlɔ kaa pɛsi na i tala pɛ tɛnaya. 25 Ilɛna má sɔv pɛkɔyɔ na isalɛ kɔsɛɛmlɛ si má cɛkɛna, na má hiki lamayasɛɛ, na má mayasi ma taa na má nyi si isayav ke lamayasɛɛ lanɔyɔ kɛ, na kɔpanɔyɔ náa kɛ kɔmɛlentɔ. 26 Ma cɛkɛnaa si alɔ wei i kpaaki isɛ katɔka tɔ i kɛla sɛm ke nyarj. i sɔɔluyɔ wɛ kɛ isɛ puluyɔ na i ŋkɔpalasi náa wɛɛ isɛ alukpala. Yulɔ wei i laki Isɔ luyɔ nyɛntɔ tɔ unɔ i fitiyina alɔ unɔ. Ilɛna i kpa isayav. 27 M̄pɔ́yó lamayasɛɛ tɔ tama si: Ma nyɛna yaasinaa ke kɔlɔm kɔlɔm si má cɛkɛna-wɛ. 28 Ma tu tarjɔ pa taa kɛ pɛkɔyɔv ma ta hikita. Apalaa iyaya (1000) taa ma hika apalɔ kɔlɔm wei i kɛ apalɔ na tampana tɔ. Ama ma nyana alaa tɛna taa, ilɛ ma ta hiki paa kɔlɔm. 29 Ilɛ nti ma nawa tɔyɔlɛ si Isɔ lapa yulɔ kɛ na i siyisaa, ilɛna yulɔ náa lá na pɛ tɛna pɛ lá katɛ.

8

1 M̄pɔ́yó lamayasɛɛ tɔ tasaa si: Awe wɛnna lamayasɛɛ isɛ má, na pɔntɔ nyɛmá tɔmnaa kilisuyɔ? Yulɔ lamayasɛɛ laki kɛ na i isɛntaa hetɔ na pá tɛ.

Wulav tɔnav tɔm

2 Tɔna wulav kuyɔyɔtɔtɔ ke nɔyɔ ŋka n ka suwa Isɔ tɔ ka tɔɔ. 3 Taa hulina-i hatɛlanɔv yaa n̄ ká nyɔyɔ ke isayav natɛli tɛ taa. Pɛ taya pulɔ, mpi wulav sɔɔlaa tɔyɔ i laki. 4 Wulav kuyɔyɔtɔtɔ ntɛ sɔsɔntɔ, awɛ ka pɔsɔsi-i si: Pepeyɛ n laki? 5 Wei i tɔkɛyɔ kɔsɛsɔtɔ tɔ i kaa na wahala nɔyɔlɔ. Lamayasɛɛ tɔ ká cɛkɛna waato kɔmaya na yaasi kɔpan wei i taa i ká la-ti tɔ. 6 Pɛ taya pulɔ, paa mpi pɛ wɛna pɛ waato kɔmaya kɛ, na isɛna yulɔ ká la-wi tɔ. Ama yulɔ wahalanaa tɔm wɛ-i yurj kɛ. 7 Pɛ taya pulɔ, i ta nyi mpi pu la tɔ. Awe ka kɛsɛna-i isɛna pu wɛɛ tɔ? 8 Yulɔ nɔyɔlɔ i ta ti i weesuyɔ si i ká sɛŋsi-kɔ. Pɛyele nɔyɔlɔ ta ke sɛm kuyaku tɔ. Pɛ fɛi si pá cɛ nɔyɔlɔ ke yooŋ ŋku kɔ taa, pɛyele isayav kaa waasi tɛ latɔ.

Yulɔwɛɛtɔ tɔɔ mayasuyɔ

9 Ma nawa pɛ tɛnaya mɔv, na má mayasi pɛ tɛna mpi pɛ laki atɛ tɔ pɛ tɔm na ma huwɛɛ tɛna. Waato nɔyɔlɔ i wɛɛ wei i taa yulɔ lɛlɔ ŋmakɛlɛyi i tɔyɔntalɛ si pá tu-i wahala tɔ. a 10 M̄pɔ́yó ma nawa pa pona asayaa ke pa pɛlaarj taa na pá pi-wɛ na pá mɛlɛyi ilɛna pá sɔɔ mpi asayaa mpɛ paa lapa icatɛ taa tɔ. Tɛlɛ tɔ cɛkɛnɔv wɛ katɛ tɔtɔyɔ. 11 Pu fɛlɛyi asayaa ke kɔrakpaa tɔyɔ isayav lapɔ suwa yulɔpiya lotunaa taa. 12 Isayav pɛsɛyi na i la isayav ke tɔm nunɔwa (100) na i wɛna weesuyɔ yaa, ilɛ ma nyɛmá tɔtɔ si mpa pa nyarjna Isɔ tɔ pa naaki kɔpantɔ. Mpi pɛ tɔɔ tɔ, pa wɛna Isɔ sɔyɔntɔ. 13 Ama isayav ná kaa na kɔpantɔ, pɛyele i kɔŋ saalɔyɔ kɛ isɛ ilɛmɔyɔ, i kuyɛɛŋ kaa tayali. Mpi tɔ, u nyarjna Isɔ. 14 Yaasi nɔyɔlɔ i cɛkɛnɔv wɛnna katɛ ke antulinya taa. Wulee

a 8:9 Lɛlaa ná huuki si yulɔ wei i ŋmakɛlɛyi i tɔyɔntalɛ tɔ i tɛyi i tɔyi wahala.

wulee kɔpama tɔki wahala kɛ isu asayaa, na asayaa nɔ́a nuki lelen isu kɔpama. Ma tɔɲ si: Tɛle tɔ cɛkənaʋ wɛ katɛ tɔtɔyɔ.

¹⁵ Lɔɲhɔlɔmlɛ kɛ ma pɔyɔlɔyɛ. Pɛ tayɔ pɔlv, yɔlv lɔɲhɔlɔmlɛ tɛna ntɛ sɪ í tɔyɔ na í nyɔɔ, na lelen wei ɪ nuki tɔ. Mpi ɪ waaki atɛ cənɛyɛ tɛmlɛ nte lɔɔ ha-ɪ ɪ weesuyɔ tɛna waatu taa tɔyɔlɛ. ¹⁶ Ma tɛma ma tɔyɪ haʋ sɪ má cɛkəna ləmayasəe na má welisi teu kɛ tɛmlɛ nte tɔ lakɪ atɛ cənɛ tɔ tɔ taa. Pɛ tayɔ pɔlv, paa ilim paʋ ahoʋ, yɔlv kaa na tom. ¹⁷ Ma nyənə teu kɛ lɔɔ tɛmlɛ tɛna taa, paa yɔlv ká pɛɛki ɪ tɛmlɛ nte ɪ lakɪ atɛ tɔ tɔ taa na í ká, ɪ kaa cɛkəna. Paa ləmayasəe tɔ nyɔlv tɔmna sɪ ɪ ká cɛkəna, ɪ kaa pəsi.

9

¹ Mɔ́pɔyɔ ləmayasəe tɔ tɔma sɪ: Ma mayasa pɛ tənaya mpu pɛ tɔm kɛ ma taa. Nti ma nawa tɔyɔlɛ sɪ tampana tɔɲlaa na ləmayasəe nyɔ́ma pa tɔma tɛna wɛ lɔɔ niɲ taa kɛ. Yɔlv ta nyɪ sɔɔlvɔyɔ yaa taa kpanaʋ tɔm. Pɛ tɛna pɛ wɛ ɪ nyɔy tɔɔ kɛ. ² Mpu tɔ, pɛ kɔpɛnta kɔpátɔyɔ kɔlvɔmɔyɔ kɛ tampana tɔɲla na isayalatɔ kɛ, na kɔpɔɲ na isayav, na wei ɪ fɛina asilima tɔ na wei ɪ wɛna-ye tɔ, na isɔsɛv kɔtasɪ latu na wei ɪ laki-sɪ tɔ. Kɔpɔɲ wɛ kɛ isu isayalatɔ, na wei ɪ sukɪ nyɔy tɔ na wei ɪ wɛna ɪ nyɔy suʋ sɔyɔntɔ tɔ. ³ Isu pɛ kɔpɛntɔyɔ pa tənaya kɔpátɔyɔ kɔlvɔmɔyɔ tɔ pɛ kɛ isayatu kɛ pɛ tɛna mpi pɛ lakɪ antulinya taa tɔyɔ. Isayatu suna yɔlaa lotu taa na kɔmɛlentɔ kɛ pa nyama taa kɛ pa weesɪɲ tɛna taa. Pa tənaya ntɛ atɛtɛle taa. ⁴ Wei ɪ kɔpɛntəna weesuyɔ nyɔ́ma tɔ tɛkɛ ɪ tɛɛlɔyənə. Haɔa isɛ nyənka lapa sana na tɔyɔlaya kɔsɛpaxa. ⁵ Weesuyɔ nyɔ́ma ná nyəmá sɪ paa sɪ. Ama sɛtaa ná tɔ nyɪ natɛli, pa fɛina kɔfɛlvɔyɔ. Mpi tɔ, pa sɔɔwa pa tɔɔ. ⁶ Pa sɔɔlvɔyɔ na pa taa haɲaya tɛma wakɔlvɔyɔ. Pa kaa hiki pɔlvɔyɔ pɛ tɛna mpi pɛ lakɪ atɛ tɔ pɛ taa.

⁷ Mpu tɔ, polo na ɲ tɔyɔ nyá tɔyɔnaya na lɔɲhɔlɔmlɛ na ɲ nyɔɔ nyá sɔlvɔm na ləmayasəle kɔpante. Mpi tɔ, lɔɔ laɲlɛ hɛɛna nyá tɛma kɛ. ⁸ Suuki acima wontu kɔlvɔmɔyɔ kɛ paa waatu wei. Pɛyɛle tulaalɔ ɪ taa laɲ nyá tɔɔ. ⁹ Yɔɔlɔna nyá alɔ wei nyá luyɔ sɔɔwa tɔyɔ nyá weesuyɔ kɔyɛɲ waatu tantaa nyɔɲ wei lɔɔ ha-ɲ atɛ tɔ ɪ taa. Kawaaɔa ɲka n wɛna wahalanaa mpa n tɔki nyá tɛmlɛ taa kɛ atɛ cənɛ tɔ pa taa tɔyɔlɛ. ¹⁰ Paa kɔlapɛlɛ nteyɛ n hikaa sɪ n lakəna nyá niɲ, la-tɛ na nyá tɔɲ. Mpi tɔ, tɛmlɛ yaa hɔwɛɛ hɔvɔ yaa nyəm yaa ləmayasəe tɔm fɛɪ atɛtɛle taa timpi n puki tɔ.

Ləmayasəe tɔ wasəle na a tɔkpisile

¹¹ Mɔ́pɔyɔ ləmayasəe tɔ tasaa sɪ: Ma nawa antulinya taa sɪ pɛ tayɔ mpa pa pəsə sewə tɔ pa tike pa tɔkəna asewa tɛtɛ. Anɪ yoolaa taa yoolaa tike u lakɪ akanaa. Pɛyɛle pɛ tayɔ mpa pa kɛla ləmayasəe tɔ pa tike pa wɛɛkəna tɔyɔnaya. Pɛɔɔ pɛ tayɔ layatɔnaa tike wɛɛkəna liyitee. Pɛyɛle pɛ tayɔ nyɛntaa tike wenna nyolelen. Mpi pɛ tɔɔ tɔ, nyɔsəpɛle yaa nyolelen makana paa wei kɛ. ¹² Yɔlv ta nyɪ ɪ waatu na pɛ kɛli tiina nna puluyɔ isayav puuwa tɔ, yaa sumasɪ nsi pa nyəpa na pɛ kpa tɔ. Sam haka yɔlaa kɛ na pɛ tutiyi-wɛ isu tiina na sumasɪ sənɛ.

¹³ Ma nawa antulinya taa kɛ nyəm nyəsəle na pɛ la-m piti. ¹⁴ Icaliya nakəli kaa wenna ka taa yɔlaa ta tɔɔ. Mɔ́pɔyɔ wulav sɔsɔ nyɔlv ɪ yoonə-kɛ na í ta-keɔe kotaya. Ilɛna í ɲma kolɔɲa sɔsaya taka sɪ í hikina ka taa yɔlaa. ¹⁵ Apalɔ ləmayasəe tɔ kɔnyɔntɔ nyɔlv ɪ ka wɛ ka taa tɛna, na ye ɪcɛtɛ nyɔ́ma ka pola ɪ kin ɪ ka waasa-wɛ na ɪ ləmayasəe anɪ. Ama ɪ kɔnyɔɲ tɔɔ, ilɛ ɪcɛtɛ tɔ nyɔlv ɪ ta toosi sɪ í polo na í na-ɪ. ^a ilɛ nyɔlv ta tɔɔsɪ ɪ tɔɔ. ¹⁶ Mɔ́pɔyɔ ma tɔma sɪ ləmayasəe kɛla teu kɛ tɔma. Paa na mpu pa nyənəyɪ kɔnyɔntɔ ləmayasəe kɛ yem kɛ, nyɔlv u nuki ɪ tɔm. ¹⁷ Ləmayasəe nyɔ́ma kɔyɔyɔtɔ nti yɔlaa nuki tɔpamm tɔ tɔ kɛla teu kɛ hola nna nyɔy tɔ holiyina nyɔɲ fɛinaa tɔ. ¹⁸ Ləmayasəe kɛla teu kɛ yooʋ wontu kɛ. Ama isayav kɔlvɔm wakɔlɔyənə kɔpantu paxalɛ.

10

¹ Mɔ́pɔyɔ ləmayasəe tɔ tasaa sɪ teitei isu kacəsɪ tokoyɔ tulaalɔ taa na pɛ wakəli-ɪ tɔ, mpu tɔtɔyɔ kɔmɛlentɔ picim wakəlayɪ ləmayasəe na teu.

² Ləmayasəe tɔ huwɛ siyisina ɪ ntɔyɔɲ tɔɔ kɛ, ilɛna nyɔy fɛɪ tɔ huwɛ nɔ́a kɛɛna ɪ mpɛtɔɲ tɔɔ. ³ Ye nyɔyɔfɛɪ tɔ tɔɲ mpaav taa, ɪ ləmayasəe laɲyɔv katatɔlaya tɔɔ, pɛ lakɪ kɛ na lɛlaa nyəm-ɪ sɪ nyɔyɔfɛɪ tɔ. ⁴ Ye nyá sɔsɔ mu-ɲ na páná, taa kisi nyá tɛmlɛ. Mpi tɔ, tɛpamm lakasɪ cɔlɔyənə yɔlv kɛ kɔpɛntɔyɔ sɔsɔɔ kɛ. ⁵ Isayatu natɛlayɪ ma nawa atɛ na tɛ nyəsənə isu pɛ liyituyɔm nyɔy tɔ na í pɛntɪ pɔlv tɔ. ⁶ Yɔlv kɔmɛɛɲ hikiyɪ tɛmlɛ sɔsɔlɛ, ilɛna liyitee tɔ nɔ́a wɛ sɛkpetɛ taa. ⁷ Ma nawa yomaa çaya kɔpaxanɲ na awulumpiya nɔ́a tɔɲ nɔɔhɛɛ isu yomaa.

⁸ Ye wei ɪ hula pɔyɔy ɪ hotiyɪ kɔ taa kɛ, ilɛna tom nyasa wei ɪ caatayɪ kolɔɲa tɔ. ⁹ Ye wei ɪ lakɪ tɛmlɛ kɛ pɛɛ tɔyɔkɛle a kɔyɪ-ɪ kɛ, ilɛna taasi faɔlvɔ nɔ́a wɛ asola taa. ¹⁰ Ye laalɛ tima na pɛ ta sala-tɛ, ketulu kɛ pɛ nuki tɔm naalɛ. Ama ləmayasəe yekina na yɔlv waa. ¹¹ Ye tom nyasa ɪ tɔ waatu inɪ tom tɔ inɪ ɪ tá waa tɔmaa tɔɔ taa kɛlɛ.

Yoyɔtaya kɛkɛkɛ cɔlvɔyɔ

^a 9:15 Lɛlaa tɛlasəyɪ sɪ apalɔ kɔnyɔntɔ waasa ɪcɛtɛ

¹² Yɛlaa caaki lamayasɛɛ tu kuyɔɔɔtɔtu kɛ. Ilena nyɔɔɔfɛi tu kuyɔɔɔtɔtu nɔ́a wakɛlɛyi-i. ¹³ Kumelɔ́tɔm kɛ i caalɔ́yana, ilena í tákana kpaɔɔɔ nyɛntɔ. ¹⁴ Nyɔɔɔfɛi tu lulɛsɔyi kuyɔɔɔtɔtu kɛ. Yulɔ ta nyi mpi pu kɔɔ tɔ. Awe ká kɛɛsi-i mpi pu tɛ na pɛ la i sam waɔli tɔ? ¹⁵ Nyɔɔɔfɛi tu kaakana i tamle kɛ. Ii tu nyɛn na í polo ɔcate taa.

¹⁶ Ye tɛtu wena wulav iwaasɛle na i waali nyɔ́ma tamle ntɛ hiluyɔ tike, tɛtu nti tɛ tɔm we wayo kɛ. ¹⁷ Tɛtu nti ta nu lelen tɔyɔle nti ta wulav kɛ kasayampɔ na i waali nyɔ́ma tɔki pa tɔyɔnaya kɛ ka waatɔ si pá hiki toma, pɛ taya acima tɔ. ¹⁸ Felentú wei i ta paasɛna i kutuluɔyɔ tayanɔyɔ tɔ ku hotiyi kɛ, na kaakentu nyɛnku nɔ́a luliyi. ¹⁹ Yulɔ laki tɔyɔnaya kɛ si í tɔyɔ na í nu lelen, ilena sulɔm nɔ́a hɛɛsi lanle, na liyitee kɛ pa lakana pɛ tɛna. ²⁰ Taa tɔv wulav kɛ nyá lotu taa, pɛyele taa tɔv liyitee tɔ kɛ nyá nanɔ kuhɛntɔyɔ taa. Pɛ taya pulɔ, kacɔka heeliyina tɔm.

11

Mɔsɔmasɔ lapɔ

¹ Pɛti nyá tɔyɔnaya kɛ lum tɔɔ, kuyaku nakoli n ká tɛ na í tayani-keɔye hikuɔyɔ. ² Ha nyá wɛnɔv hɔyɔlɔyɔ kɛ yɛlaa naatosompɔyɔlaya yaa pɛlefɛi naanɔwa. Mpi tɔ, n ta nyi isayɔtɔ nti tu mayana-ɔ antulinya taa tɔ. ³ Paa timpi tɔɔ kɛ tɔyɔ hotinaa, ku lonte taa tɔnaya ku saalɛyi. Ye tɛv i pilaa na ɔmɔntɔyɔ susi ku nukɔ teu kɛ. ⁴ Wei i fenjiyi heelim tɔ u tuuki pulɔ, na wei ile i paasɔyana isɔɔɔmɔntɔ kɛ nyɛnɔyɔ tɔ u kuɔ pulɔ. ⁵ N kaa pɛsi na í cɛkɛna heelim mpaav. Pɛyele n kaa nyi isɛna pɛ ɔmaaki pɛyaya kɛ ka tɔɔ lotu taa na ka feesiyi tɔ. Mpu tɔtɔyɔ nn pɛsɔyi na í cɛkɛna Isɔ wei i laki pɛ tɛna tɔ i tamle. ⁶ Pɛ tɔɔ kɛ pɛ wɛɛ si n tuu nyá kututuuum kɛ tananɔ tɛɛ halana taanaya, taa hɛɛsi. Pɛ taya pulɔ, n ta nyi si tananɔ yaa taanaya kututuuum ká kɛlɛna lapu, yaa pɛ tɛna pu wɛɛ teu.

⁷ Ilim naakɔyɔ tɔ pɛ wɛɛ teu kɛ, na isɛ lanle hɛɛkɛna pɛ nyaalam. ⁸ Ye yulɔ weesuyɔ tayaɔ pusi payale, í sa Isɔ kɛ si tɛna si tɔɔ. Ama í tɔɔsi kɛ si sɛkɔpɛtɔyɔ kuyɛɛɔ ká wɛɛ payale. Pɛ tɛna mpi pɛ kɔɔ tɔ pɛ cɛkɛnɔv wɛ kate kɛ.

Kɔfalɔn yɛlaa layatɔ tasuyɔ

⁹ Ifepu nyá, yɔlɛna nyá ifepile kɛ tɛ waatɔ na í nu tɛ lelen, tɛn isɛna pɛ ha-ɔ nyá lotu taa tɔ, na isɛna nyá isɛ naaki tɔ. Ama tɔɔsi kɛ si Isɔ ká tɛ na í yaa-ɔ huɔle kɛ pɛ tɛna pɛ tɔɔ. ¹⁰ Hatɛlana nyá nyamle kɛ nɔyɛsɛɛ, na í cɛlɛna nyá tɔnɔyɔ kɛ wɔsasi. Pɛ taya pulɔ, ifepile na tɛ alaafɔya wɛ tɛm kɛ.

12

¹ Ama tɔɔsi nyá ɔmalɔ tɔɔ kɛ nyá ifepile kuyɛɛɔ taa, na pɛcɔ wɛɛ asayɛɛ na pusi nsi si taa n ká tɔ si: Weesuyɔ fɛɛ-m lelen tɔ si kɔɔ. ² Na pɛcɔ ilim, na nyaalam, na isɔtɔ, na isɔtɔlɔɔɔsi yu nyá tɔɔ, na pɛ wɛɛ isɔ tɛv fɛɛkɔyɔ na isɔɔɔmɔntɔ tayani lapu tɔ. ³ Waatɔ inɔyi nyá ɔkpalasi nsi si kentiyi-ɔ tɔ si suuki seluyɔ, na nyá nɔɔhɛɛ tɔn nyɛna nna inɔ a sɔyɛlɔyi-ɔ tɔ á nukɔ, na nyá kɛla nna a ka wɛ isɔ nanɔlaa tɔ á pasa holuyɔ, na á hɛɛsi nanɔyɔ, na nyá isɛ nna a wɛ isɔ pɛtɔlee nyɛnɔlaa tɔ á wu nav. ⁴ Saa inɔyi nyá ɔkpaɔɔ tɛkɛyi, na nyá nɔyɔ pasa, na kampaav kɔɔu feesiyi-ɔ, na yontunaa tana lelen si. ⁵ Na í wu tɛkɔpɛlɛnaa, na mpaav wɛ-ɔ sɔyɔntɔ, na nyá nyɔyɔ hulɔmi isɔ tɔyɔ ɔku ku hetu hulɔmaa tɔ. Na nyá nɔɔhɛɛ mɛli-ɔ yun isɔ sɔyɛla, na tuusi pɛɛ kɔnyulɔyɔ si nyá nɔyɔ taa. Kuyaku nakoli ilena pá pɔna-ɔ nyá kantɛkaya tɔyɔyɔ taa na wiilaa nɔ́a cɔɔki hapɛle tɔɔ. ⁶ Tɔɔsi nyá ɔmalɔ tɔɔ na pɛcɔ nyá weesuyɔ ɔku ku wɛ isɔ liyitee nyɔyɛlɔyɔ ɔmɔnaya tɔ ku cɛ, yaa ku yɔki isɔ wɔla hɛɛv yaa lum hɔyɔyɔ kɛ hite nɔyɔ, yaa ku cɛ isɔ pɔpɔtɛ kululule cɛkɔyɔ na tɛ hoti lɔkɔ taa tɔ. ⁷ Na pɛcɔ nyá tɔnɔyɔ pɛsi tɛtu nti paa ɔmana-ku tɔ, na nyá feesuyɔ nɔ́a mɛli Isɔ wei i ka tɔ-ku tɔ i kinɔ.

⁸ Mpuɔyɛ lamayasɛɛ tu tɔma si pɛ tɛna pɛ wɛ piti kɛ na pɛ cɛkɛnɔv wɛ kate.

Kɔtɛkɔtɔ

⁹ Pɛ taya lamayasɛɛ tike kɛ waaso tɔ ka wena. I sɛyɛsa yɛlaa kɛ nyɛm tɔm. Pɛyele i nuwa atuwa na í yasi a taa na í tayani a payale. ¹⁰ Lamayasɛɛ tu kaasa i tɔyɔ na í hiki tɔm lelen nyɛntɔ na í tɛlɛsi-tɔyi teitei. Tɛ kɛ tɔm tampana nyɛntɔ kɛ. ¹¹ Lamayasɛɛ tu kuyɔɔɔtɔtu wɛɛ kɛ isɔ kpátɔyɔ kɔsɛntɔyɔ ɔku pa keetiɔina naanɔ tɔ, na nyɛmá wena kalɛkɛnɔ nyɔ́ma kama tɔ. Tiikilu kɔlɔm inɔ i kamna-ye. ^a ¹² Pɛle pɛ paasi ile ma payalɔ, paasɛna si takɛlasi payale ɔmaav fɛi tanaya, na nyɛm pɛɛkɔyɔ katatɛlaya kaaki tɔnɔyɔ kɛ.

¹³ Sɛyɛsɔyɔ kɔnɛ ku nyɔyɔ ntɛ si n nyana Isɔ, na í tɛkɛyi i kɔsɛsɔtɔ. Tamle nte pɛ tɔ paa yulɔ wei si í la tɔyɔle. ¹⁴ Isɔ ká huɔna yɛlaa kɛ pa kolapɔtɔ tana tɔɔ kɛ, paa kɔɔmɛsɔtɔ kɔpantɔ yaa isayatu.

^a 12:11 Tiikilu: Tiikilu uneyɛ cɛnɛ, pɛ pɛsɔyi na pɛ wɛɛ Isɔ yaa Salomɔnɔ, hali lɛlaa ná tɔnɔ si Moisi.

YONTU TAA YONTU Kutulutv

Yontu Taa Yontu taa cəneɣe pa keesəɣi wulav Salbməŋ na i taŋ pa səəlvu təm. Səəlvu ŋku ku wenna isu ŋku Iso səələnə i yəlaa kpekəle tə na ŋku Iso yəlaa kpekəle səələnə Iso tə.

Isəna pa faya Yontu Taa Yontu takəlaya tə:

- Kancaalaya yontu, titite 1:1-2:7
- Yontu naale nyəntv, titite 2:8-17
- Yontu tooso nyəntv, titite 3:1-5:1
- Yontu liɣiti nyəntv, titite 5:2-6:3
- Yontu kakpasɪ nyəntv, titite 6:4-7:11
- Yontu naatoso nyəntv, titite 7:12-8:4
- Yontu naatosompəɣəlaya nyəntv, titite 8:5-14

¹ Salbməŋ yontu taa yontu ntə.

Səəlvu nyəma faaci

(Peele kvəɣətv)

² Wəɣali-m wəɣali-m,
nyá səəlvu kəla-m səlvm.

³ Nyá tulaalv səəsəŋ ké kəpaŋ ké.
Na nyá hətə náá wə isu nim səəsəŋ nuukv tə.
Pə təw ké pəelaa səələɣi-ŋ.

⁴ Təki ma niŋ taa, kpaɣana-m asewa.
Wulav sɔsa-m i kutulvŋ taa ké.
Tu wəena laŋhəlvmlə na tə ŋmaali nyá təw.
Tu yəələnə nyá səəlvu na pə kəli səlvm.
Pa səələɣi-ŋ tə pa wəna tampana ké.

⁵ Yosalem pəelaa mɛ,
pa ma pilaa tə,
ma tewaya isu Ketaa coka,
yaa isu Salbməŋ coka pəəŋ.
⁶ I taa nyana-m sɪ ma kəla pilin.
Ilim piisina-m mpv.
Ma taalvnaa mv-m na páná ké,
pa tv-m sɪ ma taŋ leseŋ tuŋ tawa.
Ile ma ta taŋ ma maɣamaɣa ma nyəntɛ.

⁷ Nyá wei ma ləsaɣa sɔwə tə.
Heeli-m timpi n tiikiyi nyá kaləku tə.
Keesi-m timpi n ka heesi ilim sikuɣu tə.
Ma taa cəw yem ké nyá taapalaa kaləkəŋ cəlv.

(Tiikilaa kvəɣətv)

⁸ Alaa telaa taa telu nyá.
Ye n ta nyi ile n təŋ heeŋ kaləku nəəheɛ.
Tiiki nyá pinasi ke tiikilaa coka kin.

(Ifəpu nyəntv)

⁹ Ma kusəəlaya nyá, nyá teu nəɣəsəna ké isu
pa kpeəlvu Icipiti wulav kpaɣanv əlvnyəŋ keeke na kacəka tə.
¹⁰ Nyá lukpuɣutu tewa nyá ŋkpaŋyapəlasɪ heku ké.
Na nyá luvu náá səŋa teu ke luto heku taa.

(Tiikilaa nyəntv)

¹¹ Tu lu-ŋ wəla ke kacəka wontu
na pa matɪ tə təw ké liyitee nyəɣətv.

(Peele nyəntv)

¹² Wulav na i cəlv nyəma pa caɣaa tə
na ma təw tulaalv səəsəŋ nyalaa ké.
¹³ Ma kusəəlv nyá, n wə-m ké isu
tulaalv miili ke pa su ma həla heku.
¹⁴ N wə-m ké isu laalinaa kəpama tuŋ ke
Aŋ-Ketii leseŋ tawa taa.

(Ifepu nyəntv)

¹⁵ Ma kusəəlaya nyá, ama n tewa yoo!
Nyá isəpee tewa isu alukukunaa.

(Peeə nyəntv)

¹⁶ Ma kusəəlv nyá, teu nté yaa.
Tá kuhəntv nte kateŋa nyutu kulekəlekətv.
¹⁷ Tuij kupaŋ pilijaŋi nté ta kutuluyu.

2

¹ Ma we ké isu Saləŋ tetekeəle yaaye.
Mayale tetv ihəntav taa hetv.

(Ifepu nyəntv)

² Isu yaaye wev səwa hekv tə,
mipúyú ma kusəəlaya nyá n we peeəlaa lelaa taa.

(Peeə nyəntv)

³ Isu tvyú kutətvəyú wev hətvv tuij taa tə,
mipúyú ma kusəəlv nyá n we ifepiya lelaa taa.
Nyá isotom taa ké ma nyiəla caɣav.
Nyá pee we leleŋ ke ma nəyə taa ké.
⁴ Acima taa ké n pona-m nyá te.
Nyá tuuta wei n kraasa ma nyvuv taa tvəle səəlvv.
⁵ N cəla-m tvyú ŋku pa yaa si leseŋ tə kv pee
kakaŋaŋi na má tvəɣə na pə səna-m.
N ha-m tvyú pee na má mvv na pə ha-m toma.
Mpi tə, səəlvv kutəŋ kra-m ké.
⁶ Te ma nyvuv na nyá niŋ mpətəŋ.
Krekəna-m na nyá ntəvəŋ.

(Ifepu nyəntv)

⁷ Hai, Yosalem peeəlaa me,
ma tuukina naməŋ na naseŋ si:
I taa paati tá səəlvv na pə waatu ta tata.

Ifepu kənte

(Peeə nyəntv)

⁸ I nu ma kusəəlv nəyə.
I ŋmaakəna nteye pəəŋ na pulasi təə na í kəŋ.
⁹ Ma kusəəlv nəyəsəna ké isu nasem
yaa kapələŋa kufalaya.
Hali inəvəle tá kolvŋa waali na í nyənəvəna pətote.
¹⁰ I yaaki-m si: Ma kusəəlaya nyá.
Kvli na n kəə.
¹¹ Mpi tə, yoluma təma.
Tev təma, kv si tənaya.
¹² Tawa taa kutəvəŋ tv hetv ke tetv taa.
Yəŋkraama waatu tapayale.
Ihokayə wiiwa tá tetv taa.
¹³ Tuij wei pa yaa si fikinaa kancaalaya nyəŋ təŋa ləlvv,
na tvyú ŋku pa yaa si leseŋ tə kv hetv səəsəŋ ná nyalaa.
Kvli na n kəə, ma kusəəlaya kupaŋka.
¹⁴ Ma kupaŋka nyáɣá kukraməŋ pəəŋ taa.
Nyá wei n we ipilisav taa timpi we kate tə.
Həlv-m nyá isəntaa,
yele na má nu nyá nəyə.
Nyá isəntaa tewayə na nyá yəvətaya we leleŋ.

(Toto nyəntv)

¹⁵ I kra taale wontu səkpətu nti tə wakələyɪ ta leseŋnaa tə.
Pə tayə pəlv, pa tv hetv.

(Peeə nyəntv)

¹⁶ Ma tənna ma luyv tēe kusəəlv.
Na ilé i tənna má.

Yaayenaa taa ké i tiikiyi i kaləkəŋ.
 17 Ma luyú tɛɛ kʊsɔɔlɔ nʉ́á, tɔ pulasi tɔɔ,
 na ní kɔɔ isu nasem yaa kapələŋa kufalaya,
 na pácó ahoɔ yu na nikaya kra.

3

Peelo toosiyiina ifepu

(Peelo nyəntv)

1 Mɔ́yó ma toosa ahoɔ si
 ma kʊsɔɔlɔ nté ma pɛɛka kato tɔɔ.
 Na má pɛɛki, na má pɛɛki, ma ta na-i.
 2 Ulena má kʊli na má cɔɔ ɪcate.
 Na má pɛɛki-i nɔnɔsi tɛɛ,
 na haɔɛ tɔɔ, ma ta na-i.
 3 Ulena má sulina taŋlaa mpa pa cɔɔki ɪcate tɔ
 na má pɔɔsi-we si:
 I nawa ma kʊsɔɔlɔ na?
 4 Ma polaa si ma tɛɛki pa tɔɔ ɪɛ,
 ma ná ma kʊsɔɔlɔ nté.
 Na má kpipi-i na má tɔki-i teu na má pona-i ma too tɛ.
 Na má sʊnɔ-i wei i lula-m tɔ i naŋ taa.
 5 Hai, Yosalem pɛɛlaa mɛ,
 ma tuukina naməŋ na nasɛŋ.
 I taa paati tá sɔɔlɔyɔ na kʊ waatu ta tata.

(Peelo nyəntv)

6 Pepe luna wɔlaya tɛtv taa na pɔ́ kəŋ
 isu wontu pee tulaalɔ nyɔɔsi?
 7 Wulav Salɔməŋ amaka kəŋna.
 Na lɛyɛli yoolaa taa yoolaa nutoso kɛ i waali.
 8 Pa təna pa kɛləma yooú ké.
 Pa paa laɣalɛ kɛ pa kəŋkəməŋ taa.
 Na pá taŋa asola nna a kəŋ ahoɔ tɔ.
 9 Lɪpaŋ taasi kʊpaŋsi kɛ pa saaka
 wulav Salɔməŋ amaka ɪni.
 10 Liyitee nyəŋətv kɛ pa lupa i kpatəŋ,
 na tətɛsile kɛ wula.
 Təcaɣalɛ kɛ pʊyʊ kʊsɛɛmʊyʊ kʊpaŋkʊ.
 Ulena Yosalem pɛɛlaa náá pɔ́ pɔ́ taa ké
 pɔɔŋ wei pa sɔpəna sɔɔlɔyɔ tɔ.
 11 Siyəŋ pɛɛlaa mɛ,
 í lu na í ná wulav Salɔməŋ ntenuyʊ
 ŋku i too tema-i i akpaɣalɛ wule tɔ.
 Kʊ ké i laŋhɔlɔmle sɔsɔlɛ kuyaku ké.

4

(Ifepu nyəntv)

1 Ma kʊsɔɔlaya nʉ́á,
 ama n tewa, n tewaya təkpara.
 Nʉ́á isəpee we nʉ́á tɛkɛntɛ tɛɛ ké isu alukuku.
 Nʉ́á nyɔɔsi hənta isu pəŋ kaləku tiiki Kalaati pʊyʊ.
 2 Nʉ́á kela hɔlɔma kɛ isu heeŋ kʊhɔlɔməŋ kaləku
 ŋku kʊ hʊntv pa kəwa na kú luna lɔm tənyɔɔlɛ tɔ.
 Paa heu wei na i tompiya, nɔyɔlɔ ta laŋ.
 3 Nʉ́á ntompee we isu kʊpəŋkʊntuyʊ kʊsɛɛmʊyʊ.
 Nʉ́á lukpuyutu naaki nʉ́á tɛkɛntɛ tɛɛ
 isu pa faɣa tʊyʊ nakuli kʊ pələ kʊsɛɛmlɛ.
 Na nʉ́á yəyətaya na leleŋ.
 4 Nʉ́á luyʊ we ké isu Tafiiti kutuluyʊ kʊkʊlɔyʊ
 ŋku pa ŋmawa si pa suki yooú wontu tɔ.
 Kʊ taa ké pa pusa kpələŋ iyaya (1000).

Yoolaa taa yoolaa kpaləh ké.

⁵ Nyá həla naale wé ké isu nasem tompiya naale təkuyə yaayenaa həkə tə.

⁶ Maə polo tulaalə miili puyə təə, na tulaalə kəwəpə pulaya təə.

Na pə́cə́ pə́ nyaalə na səkrətuyə yá.

⁷ Ma kusəəlaya nyá, n tewaya təkrapa.

Nya tiili tá pənti paa pəcə.

⁸ Ma tanjiya nyá, kəə.

Kəə na tə́ lu Lipaŋ puyə taa.

Hatoo Amana, na Senii,

na Heeməŋ pə́ pə́əŋ nyəəŋ taa ké n ká nyəni tetekəle.

Tə́əlasí lona wé tənaya.

Na krooŋ təcəyalə.

⁹ Ma newaya, ma tanjiya nyá, n heesəyi ma laŋle ké.

Ye n nyəna-m təm kuləm pə́ lakı-m teu ké.

Ye ma nawa nyá luluyə pille kuləmtəle pə́ lakı-m leleŋ.

¹⁰ Ma newaya, ma tanjiya nyá,

Nyá səəluuyə wé teu ké.

Nyá səəluuyə kəla-m solum təcəyacaaya.

Nyá tulaalə səəsuŋ teewa lempa təna.

¹¹ Ma tanjiya nyá, tuŋ nim kpeŋ nyá ntompee təə ké.

Nyá nsəmlə təə wé isu naaləm na tuŋ nim.

Na nyá wontu səəsuŋ náa wé isu Lipaŋ tetə hətuyə hətə.

¹² Ma newaya, ma tanjiya nyá.

N wé ké isu haləm mpi pa ləpa kalaa tə.

Yaa hite nte tə təə pa sulaa tə,

yaa seelə wei i təə pa taalaa tə.

¹³ Nyá ləəŋ ləm niyitiyina tuŋ taale

nte tə pee wé leleŋ ke teu tə.

Tulaalənaa kupama tuŋ nyəəki

¹⁴ tənaya waani waani ké,

na pə́ kpeŋna kusəyalaa kupama.

¹⁵ N wé ké isu haləmnaa seelə

yaa ləm kupam ləkə.

Yaa ləm mpi pə́ lukəna Lipaŋ tontəŋa təə tə.

(Peele nyəntə)

¹⁶ Ilim ntəəŋ na pə́ mpə́təŋ heelim i kulə

na pə́ má ma haləm təə na pə́ tulaalənaa səəsuŋ nyala.

Ma kusəəlu nyá suu nyá haləm taa,

na n tə́yə pə́ pee leleŋ nyəna.

5

(Ifepu nyəntə)

¹ Ma newaya, ma tanjiya nyá.

Ma suuki ma haləm taa na má caa

ma tulaalə miili na tulaalənaa lelaa.

Maə tə́yə ma tuŋ setaya.

Na má nyəə ma solum na ma naaləm.

(Taapalaa nyəntə)

Ma taapalaa me i tə́yə na i nyəə.

Səəluuyə i ku-me isu solum.

Peele tula nənəyə ile, ifepu si n ka su-m le

(Peele nyəntə)

² Ma tookaya yaa, paa na mpə́ má na ma íse.

Mpə́yə ma nuwa ma kusəəlu nə́yə na i lakı

kaafala na i təŋ si:

(Ifepu nyəntə)

Tulə-m, ma newaya, ma kusəəlaya.

N we-m teu ké isɩ alukuku,
nyagalɛ ma kɔpaŋka.
Mpi tɔ, ahoɔ ɛɔlɔv kpa-m ké na ma nyɔɔsi tɔɔ na lɔm.

(Peeɔ nyɔntɔ)

³ Ma tema ma wontu wɔɔɔɔɔɔ.
Isɔnagalɛ maa tayani-tɔɣi suuu?
Pɔ́cɔ ma kɔwa ma nɔɔhɛɛ.
Ile isɔnaya maa tayani-yeyɛ pilisuyɔ tɔtɔ?

⁴ Ḿpɔ́ɔ́ ma kɔsɔɔɔɔ sɔsa ɪ niŋ na pɔɔɔɔɔ.
Na ma laŋle taa la tɔnyau.

⁵ Ilena má kɔli sɩ ma tɔlɔɣi ma kɔsɔɔɔɔ,
na ma ntantaku na ma mpee tɔɔ tulaalɔ
taana kampɔ tɔtɔkɔle.

⁶ Ḿpɔ́ɔ́ ma tula ma kɔsɔɔɔɔ, ile ɪ tema tɛɛɔ.
Ama ɪ kɔɔɔɔɔtɔ wakɔla ma laŋle.
Ilena ma pɛɛki-ɪ ma ta na-ɪ.
Na má yaa-ɪ ɪ ta ɔɔ.

⁷ Ḿpɔ́ɔ́ ma sula taŋlaa mpa pa ɔɔki ɪcate tɔ.
Na pá ma-m na pɔ́ kɔ-m, na pá lɛɛki ma tɛkente.

⁸ Hai, Yosalem pɛɛlaa mɛ, ma wiina-mɛ.
Ye ɪ sula ma kɔsɔɔɔɔ,
ɪ heeli-ɪ sɩ sɔɔɔɔɔv kɔtɔŋ kpa-m.

(Pɛɛlaa nyɔntɔ)

⁹ Hai, alaa taa telu nyá,
weyɛ nyá kɔsɔɔɔɔ ná tɛɛwa,
na n̄ wiikina-tɔɣɔ mpu?

(Peeɔ nyɔntɔ)

¹⁰ Ma kɔsɔɔɔɔ nyá n sɛɛwaya tɔkpaŋkpaŋ.
Paa n we yɔlaa iyisi naanɔwa (10000) taa,
pa nyɔŋi-ŋ kraakraa ké.

¹¹ Nyá isɛntaa tewaya isɩ wɔla maɔamaɔa.
Na nyá nyɔɔsi náa yawa tɔpolopolo isɩ pááɔ heɔɔ,
na sɩ pila kilikili isɩ katɔkatɔɣɔ.

¹² Nyá isɔpɛɛ weɛ ké isɩ alukukunaa ke lɔm kɔkpemim nɔɔɔ.
Na pá yaaki naalɔm taa na pá heɛsɔɣi timpi pɔ́ tɔɔlɔna-we tɔ.

¹³ Nyá lukpuyutu tewaya isɩ tulaalɔnaa tunj taale.

Na nyá ntompɛɛ we isɩ yaayɛnaa
mpa pa tɔɔ tulaalɔ miili kpɛŋ tɔ.

¹⁴ Nyá niŋ we ké isɩ wɔla kukuwee
nna a tɔɔ pa tɔ liyitee pɛɛ tɔ.

Na nyá tɔnɔɣɔ tɔɔ náa we isɩ tuu kete kɔsɔtile
nte tɔ tɔɔ pa tɔ liyitee pɛɛ tɔ.

¹⁵ Nyá nɔɔhɛɛ we ké isɩ liyitee pɛɛ kɔhɔlɔmɛɛ
akelɛnaa mpa pa tapɔŋ tɛɛ pa tema wɔla tɔ.

Na nyá nyɔnɔɣɔ taa we isɩ Lipaŋ pɔ́ɔŋ.
Nyá nyɔɣɔ kɔlaa ké isɩ tunj sɔsɔŋ, n fɛina saala.

¹⁶ Nyá kɔɔɔɔɔtɔtɔ tɔna na leleŋ ké.
Na nyá pɔ́ tɔna pɔ́ we teu.

Yosalem pɛɛlaa mɛ,
ma kɔsɔɔɔɔ nté, ma paalɔ kele.

6

(Pɛɛlaa nyɔntɔ)

¹ Alaa taa aɛɛpa nyá,
leyɛ nyá kɔsɔɔɔɔ polaa?
Nkuyɔ ɪ tɔŋaa?
Ta na-ŋ tɔ pɛɛki-ɪ.

(Peeɔ nyɔntɔ)

² Ma kɔsɔɔɔɔ n pola nyá taale nte tɔ taa tulaalɔ

səəsəŋ nyalaa təŋə sɪ n caaki yaayenaa
na ŋ tiiki nyá kaləko.

³ Má tənna ma kusəəlo nyá na nyá tənna má tətə.
Yaayenaa taa ké n tiikiyi nyá kaləko.

Peele weetu

(Ifepu nyəntv)

⁴ Ma kusəəlaya nyá,

n tewayə isu Tiisa icate.

N we leleŋ isu Yosalem taa caɣale.

Ama n we səŋəntv isu yoolaa na pa tuutanaa.

⁵ Keesi nyá ise anɪ a cəəsəyi-m ké.

Nyá nyəəsɪ hənta isu pəŋ kaləko tiiki Kalaati puɣo.

⁶ Nyá kela həlɔmma ké isu heeŋ kuhəlɔməŋ kaləko,

ŋku kɔ luna lɔm tənɣəle,

na paa heu wei na i tompiya tə.

Nəŋəlo ta heləmi.

⁷ Nyá lukpuɣutu naaki nyá təkente tɛɛ

ké isu pa faɣa tɔɣo nakɔli kɔ pile.

⁸ Wulau pəsəyi na i weena taya alaa ke nutoso.

Na asaɔaa ke nunaasa, na saɔaa náá fɛi kalɔɣo.

⁹ Ama nyá tike ke nyá too lula alɔpəɣaya na i kəla-ŋ səlɔɣo.

Nyaɣale ma kɔpəŋka, n we-m teu ké isu alukuku.

Peeɔaa naaki-ŋ na pá yaaki-ŋ laŋhəlɔmlɛ tɔ.

Na taya alaa na asaɔaa tətə ná saŋ-ŋ.

¹⁰ Alo wei i lukəna mpu na i teeki kəkə isu ilim,

na i tewa isu isətv?

Na i we səŋəntv isu yoolaa na pa tuutanaa?

¹¹ Ma tiwaa tuŋ pee taale taa

sɪ ma naaki tɛtɛkəle taa məhoo kɔfana.

Na má ná sɪ tuŋ wei pa yaa sɪ leseŋ tɔ i heləyi,

na tuŋ leləŋ tɔyi hətu na.

¹² Ma ta cəkəna, ama ma konyulɔɣo pəsə-m ké

isu ma yəɔaa kasayampiya yoo kɛkɛnaa.

7

(Alaa na peeɔaa nyəntv)

¹ Sulamii peeɔo nyá, kəə, kəə,

Kəə, na tɔ nyəni-ŋ.

Pepe təə ké i nyənəyi Sulamii tɔ?

I we ké isu kpeka naale paale.

(Ifepu nyəntv)

² Awulumpu peeɔo nyá,

ama nyá nəəheɛ tewa nyá ntəŋkpala taa.

Na nyá tənaya náá we isu luto ntɪ niŋ təmlɛ tɔ lupa tə.

³ Nyá lotu kulutaa ké.

Tə taa u laŋəyi sulum səəsəŋ nyəŋ.

Pəyele tə caɣa ké isu tɔŋənaɣa pee huɣule ke yaayenaa həko.

⁴ Nyá həla naale we ké isu nasem tompiya.

⁵ Nyá luɣu nəŋəsəna isu tuuŋ kela akele.

Nyá isəpee we isu Həsəpəŋ icate nəŋə luna.

Na nyá məntɛ náá səŋa isu Lipəŋ akele,

wei i təə pa feŋiɣina Tamasi həŋəɔɣo tə.

⁶ Nyá nyuɣo səŋaa ké isu Kamɛɛli puɣo

na nyá nyəəsɪ náá we isu nyaalɔɣo ŋku

pa lii akpaɣala tə.

Pə təkə wulau nəŋəlo ke nyá nyəəsɪ kpaɪ taa.

⁷ Ma səlɔɣo tɔ nyá, ama n tewayə.

Nyá nyənuɣo taa we teu.

⁸ N səŋaa ké isu páá.

Na nyá həla náá we isu kpakpatukun.

⁹ Ma tu ma taa si maa kpa rááw ñku.
 Na má seti ku tukun.
 Nyá hála aní a wε-m tótəyɔ isu lesen tukun.
 Nyá feesin wε-m səsəwɛn isu tɔyɔ pee.
¹⁰ Nyá kɔyɔtɔtɔ wε lelen ké isu solum kɔpan.

(Peele nyəntv)

Pə ké ma kəsəwɛn solum ké.
 Isu pə kpenyɔyɔ mpa pə kɔwa tɔ pa ntompee tɔw tɔ.
¹¹ Ma kəsəwɛn tənna-m na i kɔnyulɔyɔ wε ma tɔw.

Ye pa sɔla-ŋ pə lanhwlmle

(Peele nyəntv)

¹² Ma kəsəwɛn nyá, kɔw na tɔ lu.
 Tu sɔw acalɛɛ taa ké ahoɔ.
¹³ Uena tɔ kpa lesen tun taale ke tanan kɔpanku
 na tɔ ná si pa tu hetu na tɔ yeɣeləyi?
 Na tun leləŋ tɔwa yaa i ta tɔ?
 Tənaɣa maa huli-ŋ ma səwɛwɛ təna.
¹⁴ Tun wei i kəsəyi apalaa kɔnyuləŋ tɔ i səsəwɛn kpaawa.
 Tə wena tá nənəsɔi tɛɛ ké tun pee kɔpana.
 Paa kɔpənɛɛ paa kɔfana.
 Ma kəsəwɛn nyá, nyaya ma su-ye.

8

¹ Ye ma na-ŋ tu kaawa too kolum,
 maa wayaləyɔ-ŋ awalɛ keke timpi timpi ma suliyi-ŋ tɔ.
 Ue nɔwɔwɔ taa yi-m.
² Maa pona-ŋ na má sɔsi-ŋ ma too tɛ na ñ seɣesi-m.
 Na má yeke na ñ nyɔw ma solum səsəwɛn nyəm.
 Mpi pə ké ma tɔyɔ pile nyəm tɔ.
³ Te ma nyɔyɔ na nyá nin mpətəŋ,
 Kpekəna-m na nyá ntəyɔŋ.
⁴ Hai, Yosalem peeaa me, ma tuukina-me.
 I taa paati tá səwɛwɛn na pə waatu ta tata.

(Peele nyəntv)

⁵ Peele wei i kəŋna nté na wulaya tɛtu tɔw,
 na í nyəka i kəsəwɛn tɔw?

Səwɛwɛn toŋ

(Peele nyəntv)

Tɔyɔ tɛɛ ké ma feesa-ŋ.
 Tənaɣa nyá too wei i lɔla-ŋ tɔ i kpaɣa nyá həyɔ.
⁶ Su-m nyá lanle na nyá ñkpaləŋa tɔw isu kɔyɔsɔyɔ.
 Mpi tɔ, Səwɛwɛn wε toŋ ké isu səm.
 Na isəsɛɛmlɛ náa wε toma isu atətələɛ.
 Səwɛwɛn nyəmá ke kəkɔ nyəna ké.
 Ku ké Taca kəkɔ ké.
⁷ Lum səsəwɛm u pəsəyi na pə teesi ku kəkɔ.
 Pəyele pusi səsəwɛn kaa li-ku.
 Ye yulɔ cɛla i təyayə wɛnaw təna
 si i laɣasəyəna səwɛwɛn, isu pa tuw-i.

(Peele taalnaa)

⁸ Tə wena newaya alɔnyəŋka ŋka ka ta luta həla tɔ.
 Isənaɣa tu la kuyakɔ ŋku
 paa yɔyɔtɔ ká asasaale təm tɔ?
⁹ Ye ka tɔka ka ti na ká kisi yeleyeɛ,
 tu yəwɔlənə-ke na kacəka wontu.
 Ama ye ka pəsa isu yəlaa təna nənəyɔ,
 tu təkɔ-ke na kpenkpelasi toŋ nyənsɔ.

(Peele nyəntv)

¹⁰ Ma tɔka ma təyi, ma fei yeleyeɛ taa.

Ma hēla sēḡaa ké isu akelenaa.

Mpu tō, ma kusōōlv nyānəḡi-m wei i kəḡna hēsəyυ təḡō.

(Ifepu nyəntv)

¹¹ Mḡyó Salbməḡ tōma si:

Ma wēna tuḡ wei pa yaa si lēsēḡ tō i taale

ke timpi pa yaa si Paali-Haməḡ təḡō.

Ma yelina-tēḡe tanḡaa,

paā wei i kəḡna-m tō kulvlm ke liḡitee nyəḡətu iyāḡa (1000).

¹² Ma tuḡ taale wē ma kin ké.

Salbməḡ nyaa kpaḡa liḡitee nyəḡətu iyāḡa (1000).

Ləsi tō taa ké nyəḡətu ḡmōnyυ (200) na ḡ cēla tanḡaa.

¹³ Nyá wei n wē haləm taa tō,

nyá taapalaa kema ḡkraḡḡ si pa nukı nyá nəḡō.

lē yele na mā nu-ke.

¹⁴ Ma kusōōlv nyá kpaḡa asewa isu nasēm yaa

kapələḡa ke tulaalvnaa pəyυ taa na ḡ kōō.

ISØ KUYØYØTUTU TELÆSULU

ISAYII TØM TAKÆLAYA

Kutlultu

Iseyeli nyøma kypanteh na pa wahalanaa tøm ke Isayii yøgotæyi i takælaya kanæ ka taa. I yøgotæyi tötøyo isæna Iso ké saso ke piitimnaa tøt tø. Pøyele Iso heesæyi Iseyeli nyøma lanja. Na i nøosi nsi i suwa si i ka køna waasulv na i waasi-we tø. Waatu wei Iseyeli nyøma ká te yomle tøyo ke Papiloni taa ðena pa kakaasaya mæli Iseyeli taa na pá tøyo pa tetv.

Isæna pa faya Isayii takælaya tø:

Yuta nyøma na piitimnaa pa wæsto, titite 1-39

Iseyeli nyøma lanheesæle, titite 40-55

Iseyeli nyøma mælvv tøm, titite 56-66

HØYØLUVU KANCAALAYA NYÆHKU

¹ Tøm nti pæ kulaa na pø hvl Amøti pøyalv Isayii tøyo. Yuta tetv na Yosalem icate pa tøm ké. Yuta awulaa Osiyasi na Yotam na Ahasi na Isekiyasi pa pøole taa ké i ná-ti.

Iseyeli yølaa ñkprantæleh

² Isøtønuyv, nu. Tetv, ke ñkpranh.

Tacaa yøgotæyi si:

Hali má tø piya na má pusi-si,

ðena si kulæyi ma tø?

³ Nav nyøma i tv,

na kprahaya náa nyi wei i calæyi-ke tø.

Ama Iseyeli nyøma ná tá nyi pølv.

Ma yølaa mpe paa nuiki.

Pvlvø fei tævnh ke Yuta tetv taa

⁴ Yølaa pøntælaa, na asayaa me,

mæ tøm we waiyo ké.

Piitim nyah nyøm na kawalaya piya me,

mæ tøm we waiyo ké.

Mpi tø, í løwa Tacaa na í nyøni

Iseyeli Iso Nahh tv ke yem, í ha-i siyile.

⁵ Mæ leye í caa si má tasa mapv?

Pepe tø ké í wee na í kama nyvvy na ma tø kulvvy?

Ani mæ nyønh ná fetilaa na í tæki wahala ke mæ taa.

⁶ Pøcø pæ krayav mæ nyønh na pø suna mæ nøntaaløh tø,

tiili fei hiiu. Pæ fetila-meyæ na hinhnaa,

na tømte lona naaki.

Nøylv ta nyaad-me yaa í tø-meyæ nim,

yaa í høkø mæ hih.

⁷ Pæ kriisa mæ tetv na køkø nyaya mæ acalæe.

Krai nyøma wakælæyi mæ tetv na í nyønæyi.

Pæ wakælaa ké isu

waatu wei nyutu taa nyøma ka køma tø.

⁸ Yosalem ke pæ kaasaa isu cøkæle ke kaama taa. Yaa

canvvy ke tih wei pa yaa si lesenh tø i taale taa,

na yoolaa tama-i kotaya.

⁹ Ye Tacaa Pø tønæ pø tv í taa kaasi-meyæ yølaa ke pæcø,

í ka nøyøsnæ ké isu Søtøm nyøma.

I ka we isu Kømø nyøma.

Iso seev mpi Iso taa kpaakøna tø

¹⁰ Søtøm awulaa me, í nu Tacaa kuyøgotv.

Kømø yølaa mé í ke ñkpranh na Tacaa kusæsv.

¹¹ Tacaa pøosæyi si: Pepeye ma lakøna mæ køtasi tuutuuma,

ma haya mæ iwaah na mæ nawee køtasi nsi køkø

lusaa tø si nim. Ma nyøyøsa mæ latæcnaa

na mæ heeh na mæ pøhtvlv caløm.

¹² Waatu wei í køh ma kin tø awe heela-me si

í feli ma taɣa tɔɔ?

¹³ Ƴ yele kaƵaɣa ke mə isɔtɔnaa kɔfama acima taa,
na kuyeeɲ kɔheesəɲ na mə kotuɲ acima taa.

Maa caaki si má ná isayatu,
na kuyeeɲ sɔsɔɲ pə situɣu.

¹⁴ Ma taa kraakəna mə isɔtɔnaa kɔfama na mə acima ké.
A we-m təlası ké, ma kaƵa a tɔm.

¹⁵ Waatu wei í tekəyi-m niɲ tɔ ma keesəyi ma ise ké.
Paa í lulɔsəyi sələməɲ tɔ, maa nuɲi.

Mpi tɔ, caləm suwa mə niɲ taa ké.

¹⁶ Ƴ só lɔm na í lá nyɔɔɲ tɔɔ asilima keelɔyɔ kɔtaɣa.

Ƴ yele mpi pə feli teu tɔ, na isayatu lapu.

¹⁷ Ƴ kpeləmi kɔpantu lapu,

na í pɛeki tampana təɲuyɔ.

Ƴ paasəna mpa pa ise pa tɔki tɔ.

Ƴ ha sulav ke ı tampana.

Ƴ seena alv leelu tɔɔ.

Ye Iseyeli nyáma kuləyi Tacaa tɔɔ

¹⁸ Mpyó Tacaa tɔma si:

Ƴ kɔɔ na má na-me tɔ ciiki.

Ye mə isayatu seewa isu tɔlɔm,

tu hɔlɔmi isu kaɣalv.

Ye tə seewa isu kpancəɲa,

tu hɔlɔmi isu kponkɔmɔlɔm.

¹⁹ Ye ı ka tisayə na í nuna-m,

í ka tɔɣa tɛtu kɔlɔlɔm kɔpam.

²⁰ Ama ye í kisa na í kuləyi ma tɔɔ,

í ká si yooɔ taa.

Mpi tɔ, Tacaa yɔɣətəna.

Yosalem ıcate taɣanuyɔ

²¹ Ƴənaɣa pə lapa na Yosalem ıcate

kɔpante n̄tɛ tɔ pəsi wasaɲkali?

Pɔcɔ yələa kɔpama ka suna tə taa na pá təɲəyi siɣisuyɔ.

Ama nɔɔnɔɔ yɔlɔkɔlaa wenna.

²² Yosalem ıcate ka we ké isu liyitee.

Ama nɔɔnɔɔ tə pəsi isu pəɣalasi.

Pəyele tu nəɣəsəna ké isu sulɔm kɔpam,

ıle nɔɔnɔɔ pə pala lɔm.

²³ Tə awulaa ké tɔɔ kullaa ké, na ɲmulaa sənlaa.

Pa təna pa sɔla kɔhaaɲ ké na pá pɛekəyi kasəyayə.

Paa paasəyəna alv leelu tɔm,

pɔcɔ paa haaki sulav ke ı tampana.

²⁴ Pə tɔɔ ké Pə təna pə tɔ Tacaa wei ı ké Iseyeli Ƴə tɔ ı tɔma si:

Maa lɛeti ma kolontunaa, na má weena tampana.

²⁵ Yosalem ıcate nyá maa tu nyá tɔɔ ké niɲ.

Maa tu-ɲ kɔkɔ taa isu pa taɣanuyɔ liyitee tɔ

na kɔkɔ nyayə nyá asilima.

²⁶ Maa məɲna nyá huulaa kɔpama isu paa wev lɔɲtaa tɔ,

na nyá layatu təsələa isu paa wev kancaalayə tɔ.

Pəle pə waalı ké paa yaa-ɲ ıcate kɔpante na kusiɣisile.

²⁷ Ye Siyɔɲ nyáma layasaa na pá təɲ mpi pə we teu tɔ,

Ƴə ká ya-we.

²⁸ Ama pu wakəli asayə na pəntələa,

na mpa pa lɔki Tacaa tɔ paa le.

²⁹ Fɛele ká kra-me na tuɲ wei í luɲyi tɔ.

Tawa wena í fɛenəyi tɔ a ká yele na í tɔyɔ fɛele.

³⁰ Mpi tɔ, í ká lontili ké isu waatu wei

tuɲ ıni ı hatv tɔkɔyɔ tɔ.

Ƴ ka tɛ taası isu waatu wei

tuɲ ıni ı lanəyi lɔm tɔ.

³¹ Yulv tɔɲ tɔ ká pəsi isu nyuliya,

na i tēma wēe isi mamacəyəlası.
Kəkə ká nyaya í na i tēma kē,
nəyəlv kaa teesi-ke.

2

¹ Tacaa heela təm ntiyi Amətı pəyalv Isayii təyəlv. Toosee taa kē i heela-i Yuta na Yosalem pa təm.

*Yəlaa tēna ká wēe Yosalem taa
(Kəkalvyv 2-4; Mısee 4:1-3)*

² Tacaa təyaya wē puyv təv kē.

Kuyaku nakulı puyv ηku ku kulı
na kó caya pəəη nyəəη taa na ku tēe pulası.
Piitimnaa tēna ká polo kv təv.

³ Yəlaa pəyalv ká polo na pá tə sı: I kəv na tē kpa Tacaa
puyv təv kē Yakərv İso təyaya.

Na í huli-tuyv i mpaəη na
tə təη i ukpaə.

Mpi tə, Siyəη icatē Yosalem taa kē Tacaa kiiu na i
təm ká luna.

⁴ I ka hūna piitimnaa na í loli yəlaa pəyalv. Uena pá
lu pa layalēe ke akuy, na pa ηmantası ke lemsenaa.

Piitim napəli pə kaa kulı lemri təv.

Pəcəv nəyəlv kaa tasa yoou kreləmvuyv.

⁵ Yakərv ləlvuyv nyəma me í kəv
na tē tó Tacaa nyaaləm taa.

Tacaa kuyaku kvhəhvənav

⁶ Tacaa ləwa i yəlaa Yakərv ləlvuyv nyəma.

Mpi tə, ilim təlule təv nyəma kulərvntv suna pa hekv.

Pa lakı topotopo isi Filiisi nyəma.

Pəyele pá na kpaı nyəma pa krentəyi nəvı.

⁷ Wəla na liyitee su pa tətə taa, pa wənav fei tənaya.

Kpaγanəη su pa tətə taa, yoou keekənaa fei kalvyv.

⁸ Tıη kulalaəη su pa tətə taa kē,

pá lıηiyi mpi pa larəna pa niη tə.

⁹ Pə tisa yəlv kē na pá lumısi-i. Tacaa taa wii-wē.

¹⁰ I sūv kəkpaməη tēe na í ηməli tətə tēe.

I hatələna Tacaa səγəntv səsvəntv na i teu səsvəm.

¹¹ Kalampaanı nyəma ká ka nyəəη,
na pá tisi isəcəvtənaa.

Tacaa tike ntē səsv ke kuyaku ηkv.

¹² Mpi tə, Pə tēna pə tv Tacaa sıv kuyaku nakulı.

Kv taa kē i ká hūna kalampaanı nyəma,
na isəcəvtənaa, na mpa pa həη pa ti tə na í tisi-wē.

¹³ I ka wakəli Lipaη na Paəəη pə tıη kəkuləη tēna.

¹⁴ Na pəəη kəkuləη na pulası kəkulası tēna.

¹⁵ Na atē na isə kutulıη səsvəη tēna,
na koloosi səsvəηıı acalēe tēna.

¹⁶ Na kpuləη səsvəη wei i puki Taasısi tə i tēna,
na wontu nti tə tēna pa nyuləyi tə.

¹⁷ Pıı tisi yəlaa kalampaanı kē na pa isəcəv,
Tacaa tike ntē səsv ke kuyaku ηkv.

¹⁸ Tıη kulalaəη tēna ká saalı yem.

¹⁹ Yəlaa ká sūv kəkpaməη tēe, na tətə tēe sı,
pá hatələna Tacaa təη səsvəη na i pááná,
ke waətv wei i ká kəv sı i nyaasəyi tətə tə.

²⁰ Kuyaku ηkv kv wule yəlaa ká tó pa tıη wei pa lupəna wəla na liyitee nyəγətv təγv səməη
na yuuy sı i wakəli-i. ²¹ Kəkpaməη lona na i pəγələe taa kē paa sūv na pá ηməli Tacaa səγəntv
səsvəntv na i teu səsvəm, ke waətv wei i ká kəv na í nyaası tətə tə.

²² I taa ha mə təyi yəlv.

Heelim tike ke pə tv i muna tēe.

Mpv tə, i ta ke pəlvrv.

3

Yuta kawulaya wakəlyu təm

¹ Ɔ naaki mpi Tacaa Pə tənə pə tu ká ləsi
Yuta tetu na Yosalem icate pə taa təyɔɔ.
Ɔ ká ləsi pə tənə mpi pə waasəyi yəlaa ke teu tə.
Pə kpaɣav təyənaxa tənə na lum tənə tə.

² Akanaa na yoolaa na huɔlaa,
na lso kuyəyətətə teləsəlaa
na nalaa na kəkpatəlaa.

³ Na yoolaa nuɔle na naanɔwa nyɔyɔ nyəma na kupaɣalaa,
na layatə tasəlaa, na mpa pa laki niŋ təma na caŋəm tə,
na topotopo nyəma səsaa.

⁴ Tacaa ká kpa-weye awaasa ke awulaa,
na piya ŋmakələyi-we.

⁵ Yəlaa ka muɣuliɣi təma.

Ifepiya ká kuli kəkpatəlaa təɔ,
na tetelataa náa kuli kupaɣalaa təɔ.

⁶ Halɔ ləlyu kulomɔyɔ tu ká kpa ɪ tɛtɛtu na ɪ təmɪ-ɪ sɪ:
Nyá wɛna toko tə, la ta wulav
na ɪ paasəna samaa yeleyele ɪnɛ.

⁷ Ama ɪlé ɪ ká ma kapuka ke kuyaku ŋku sɪ:
Ma ta ke kəɔle latu.

Pəyele ma feina təyənaxa, yaa toko ke ma tɛ.
Mpu tə, ɪ taa kpa-m wulav.

⁸ Yosalem ceŋləyi, Yuta hotaa.
Mpi tə, pa kuləyi Tacaa teeli təɔ ké
pa yəyətəya na pa kulapəle taa.

⁹ Isəna pa isɛntaa wɛɛ tə,
mpu pə kuyəna pa təm.

Pa laki pa kawalaxa ké təkeelee ɪsu Sətəm
nyəma paa ŋmesəyi. Pa təm wɛ wayo ké.

Mpi tə, mpe pa tayanəna pa mayamaɣa pa wakəlyu.

¹⁰ Ɔ yəyətɪ sɪ: Pu caɣana siyisilu.

Mpi tə, ɪ ká təyɔ ɪ təmle kululum.

¹¹ Ama ɪsəyav təm ná wɛ wayo ké, pə kaa caɣana-ɪ.

Mpi tə, ɪ wɛ mpaav ɪsəyav taa ké.
Pu lɛɛtɪ-ɪ ɪ kulapəle.

¹² Mprɔyó Tacaa təma sɪ:

Piya ŋmakələyənə ma yəlaa.

Alaa təkəna kawulaya ke pa təɔ.

Pa nyɔyɔ nyəma toliɣiɣi-weye
na pá wakələyi mpaav ŋku pa təŋəyi tə.

Nyɔyɔ nyəma huɔnaw

¹³ Tacaa kulaa sɪ ɪ kaləyənə ɪ yəlaa.

Ɔ səŋaa sɪ ɪ huɔkəna-we.

¹⁴ Tacaa yaawa nənəyɔ ke yəlaa nyɔyɔ nyəma na pa awulaa,
na ɪ tə-we sɪ:

Mə kuntuna ma tuŋ wei pa yaa sɪ lɛsɛŋnaa tə.

Ɔ lɛɛka konyəntənəa nyəm na ɪ suuli mə tɛɛsɪ.

¹⁵ Ɔ lɛ pepe təɔ ké ɪ fɛləyi

ma yəlaa ke nəɔhɛɛ na ɪ

lakəna mɔsɔŋ ke konyəntənəa?

Tacaa Pə tənə pə tu yəyətəna mpu.

Tacaa kaləyənə Yosalem alaa

¹⁶ Mprɔyó Tacaa təma sɪ:

Yosalem alaa mɛ ɪ ké ɪsəcav nyəma ké.

Ɔ təŋ na ɪ həŋ luuŋ.

Mə ɪsɛpɛ nyənɔyɔ kusəyi konyuləp.

Ɔ təŋ nəɔhəle nəɔhəle na mə nəɔkpalasɪ wiiki.

¹⁷ Tacaa ka looli ɪsɛyɛli alaa mɛ mə nyəŋ na pá yeɛle-mɛyɛ

ηκνηκολασι na pə tu-meɣe fεελε.

¹⁸ Kuyaku ηkyuy Tacaa ká wəɣəsi mə kacəka wontu təna. Pə krayav mə nəəkpalasi na puluy wei í suuki nyəɣə tə, na mə kacəka wontu nti tə kootaa isi isətv kufalv tə. ¹⁹ Na ηkpanyapəlası, na kpası, na tekentənaa, ²⁰ na saalasi koteması, na nəəhe taa yəm, na tampalanaa, na tulaalv kpaləpanaa, na təlanaa. ²¹ Na mə mpee təv kukuwee, na muna təv nyəna, ²² na acima wontu, na kraanaa, na tokonaa səsaa mpa pa kentiyi watv tə, na saalasi na huluy, ²³ na tokonaa səsaa, na toko nyaanaa na nyuyv saalasi, na luyv tεε nyənsı.

²⁴ Tasətv səη ká lεeti tulaalv lonte, na ηmənaɣa ke tampala lonte. Nkəηkolaya ke nyəsı kuhəkasi lonte, na ləyáɣa wontu ke acima nyəntv lonte. I nan fεεle na í taa tokuyv ke kacəka lonte.

Yosalem alaa leelaa təm

²⁵ Layate ká təɣv Yosalem taa apalaa. Yosalem yoolaa taa yoolaa ká sı təyoole. ²⁶ Waatv inəyi Siyəη ıcate nənəsı ká wii na sı caya ləyáɣa. Pu kpiisi nənəsı, ılena sı caya atε.

4

¹ Kuyaku ηkyuy alaa naatosompəɣəlaya ká kpi apalv kəlvəm na pá təmı-ı sı: Yele na tə pəsi nyá alaa na pá yaakəna-tuyv nyá hətε na pə kεelı tá nyəɣə təv mpusi. Ye pə kaasa tá təɣənaɣa na tá kvətəɣəlv tu paasəna tá tı.

Yosalem yəlaa kakaasaya

² Kuyaku ηkv hoole nte Tacaa ká la na tə nyə tetv taa tə, íte tu lana lseyeli nyəma kakaasaya na pa teeli. Tetv kəlvəlvəm ká la lseyeli nyəma kakaasaya səsəntv na pa pəsuyv. ³ Yəlaa mpa me í kaasaa na í we Yosalem taa tə, na mpa me í we Siyəη taa tə, pa yaa-me sı lə nyəma. Mə təna mə həla ke Tacaa ηmaa ı takəlaya taa sı í ká caya Yosalem. ⁴ Tacaa ká nyaalı Yosalem pεelaa asilima na ı heelim. Tacaa ká nyaalı Yosalem taa caləm na ı heelim mpi pə we isi kəkv tə. ⁵ Tacaa ká tv isəηməntv na nyəsı ke Siyəη puyv tənaya ilim taa, na kv təv kvtilaa təna təv. Ahoó í yuwa, ıle ı tv kəkv ηka ka mvyı tə. Tacaa teeli ká kentina. ⁶ Kəkentim ká wεε na pə kenti hanɣaya ke ilim taa, na pə kenti tətəɣv tev na kv heelim ke ahoó taa.

5

Tacaa lesəη tuyv

¹ I yele na má má, ma taapalv ke kawəyaya. Ma taapalv na lesəη tuyv pa kawəyaya ké.

Ma taapalv ka wəna lesəη tuyv ke tetv kvəpəntv pulaya nakəlı ka təv.

² I luka pulaya ηkεɣe na í ləsi ka pεe təna.

İlena í sə lesəη tuyv kvəpəηkv.

I ηmá tətəηle kutuluyv na í huli tənyaasəle.

I tεelaya sı kv ləlı pεe kvəpəna ké.

Ama kvle kv ta ləlı kvəpəna.

³ Mpyóv ma taapalv təma sı:

Təv, Yuta na Yosalem pə nyəma

í həv má na ma lesəη tuyv tá təm.

⁴ Ma tēma-kuyv pə tənaya larv, má tasa we tətə?

Ma tεelayaa sı kv ləlı lesəηnaa kvəpəna.

İle pεpe təv ké kv ta ləlı pəlv kvəpəna.

⁵ Nəənəv, maa heeli-meɣe nti maa lana-kv tə.

Maa kpesı kv kalaa na heeη təɣə-kv.

Maa yəki kv koluyv na mpatəntaa felı-kuyv nəəheε.

⁶ Maa yele na nyutv isayətv lεεki-kv.

Nəɣəlv kaa hala-tı yaa í tayəni-kv.

Səwa tuyv na nyutv isayətv ká nyala.

Ma kaa yele na tev tasa-kuyv nyu.

⁷ Pə təna pə tv Tacaa taale nteyεle lseyeli yəlaa.

Yuta yəlaa meɣele leseŋ tuɣu ŋku i ləsaatə.
 Tampana təŋuɣu ke i teelayaa.
 llena mu laki isayatu.
 Pu wee si i təŋ siyisuyu.
 llena mu laki kɔtakɛɛsəm ke paa timpi,
 na yəlaa maki kapusi na laŋwakəlle.

Mpa pa kusəyi Tacaa pááná tə
(Kɔkalɣu 8-24; 10:1-4)

⁸ Mpa pa puləyi teesi ke pa tike tə pa təm we wayo ké.
 Mpa pa puləyi tawa ke pa tike tə pa təm we wayo ké.
 Pa teŋ icate təna, na tetu pəsəyi pa nyəntu.

⁹ Pə təna pə tɔ Tacaa,
 yəɣətəa na i tuu na má nu si:
 Teesi nsi si təna su wakəli.
 Teesi kɔpənisi səsənsi nsi su wee kpete,
 nəɣəlv kaa caɣa si taa.

¹⁰ Ye wei i hala leseŋ tuŋ kaŋkanasi tooso,
 sɔlvəm liitilinaa nule na naanɔwa tike ke i ká hiki.
 Wei i tuuwa təɣonaya pee ke saaki,
 kiloona naanɔwa tike ke i ká ku.

¹¹ Mpa pa pɛɛkəyi sɔlvəm toŋ nyəm ke tanəŋ təhulu,
 na mpa pa nyəkɔki-wəyi tapule na pə kuyi-we tə,
 pa təm we wayo ké.

¹² Saŋkɔnaa na cəməŋ na akilimanaa na həsi
 pə haŋna na sɔlvəm kuyi-we.
 Ama paa paasəɣəna mpi Tacaa laki tə,
 pə́cɔ́ paa cəkəɣəna i niŋ təma.

¹³ Pə tə ke Tacaa yəɣətəyi si:
 Paa kuu ma yəlaa.
 Mpi tə, pa ta cəkəna pɔlv.

Pa nyuɣu nyəma ká si nyəɣəsi,
 na samaa náa si lɔkɔtu.

¹⁴ Isayii si: Pə tə ké atətəle ha a nəɣo si tə liki
 icate səsaa na səkpema.
 Pa na pa acima aŋmaala, paa tii atətəle taa.

¹⁵ Pu tisi səsaa na səkpema təna təfe.
 Kalampaanɔ nyəma ká ka nyəɔŋ.

¹⁶ Pə təna pə tɔ Tacaa ká huli i səsəntu
 na i su i luɣu nyəntu.

Isə Naŋŋ tu inu i ká huli
 i tənəŋŋ weetu na i kəna siyisuyu.

¹⁷ Icate ncaa taa ké heeŋ ka təkɔ, isu nyutu taa.
 Pinaasi nsi pa caləyi teu tə
 su pɛɛki tənaya si təɣonaya.

¹⁸ I pəsa pəpətu ke ŋmuusi
 na i həŋna kɔpəntəŋ ke mə waali.
 I həŋ mə kawalaya isu naaŋ na kɛɛke tə,
 mə təm we wayo ké.

¹⁹ I təŋ si:

Tacaa la mpi n caa lapu təɣo ləŋ na tə ná.
 Mɛ si: Tə caa tə ná mpi mpi lseɣeli Isə Naŋŋ tu
 suwa na i təŋəyi na i laki tə.

²⁰ Mpa mɛ i yaa kɔpəntu ke isayatu,
 na isayatu ke kɔpəntu tə.

I yaaki nyaaləm ke səkpɛtuɣu,
 na səkpɛtuɣu ke nyaaləm.

I layasəyi leleŋ ke nyaŋ,
 na nyaŋ ke leleŋ tə, mə təm we wayo ké.

²¹ Mpa mɛ i nyənəyi mə təyi ləmayasɛɛ
 nyəma yaa layatɔnaa tə,
 mə təm we wayo ké.

22 Μπα με ί κέ ταηκαυναα κε σολομ τənyəəλε τə,
 mə təm wə waiyo ké.
 Μπα με mə yaa mə təyi akanaa κε σολομ situyu taa τə,
 mə təm wə waiyo ké.
 23 Ι haaki tasəkəle τə κε tampana
 κε kəhav τəə ké hυle taa,
 na ί ku tampana τə təm.
 24 Ρə τəə ké ί κά nyaya kəkə κε
 ləη isu kiisi yaa nyuto kəwələtu.
 Ι κά tasa mə kila tē, na ί saal yem.
 Μπι τə, ί nyəna yem ké Ρə təna pə τə Tacaa kəseγesətu.
 Ι foota Iseyeli Isə Nəηη τə kəyəγətu.

Tacaa páána

25 Ρə τəə ké Tacaa páána kpana ι yəlaa.
 Ι teγeta ηkumle na ί má-wē.
 Iləna pəəη sele,
 na sətəa səγəti hapee τəə, isu nyuto.
 Paa na mpə Tacaa páána ta hē.
 Tacaa təηna ηkumle κε teγetuγə ké.
 26 Tacaa sika tuuta κε piitim pooləη nyəm.
 Ι hula kacəγəlaya na ί yaa-wəγe
 antulinyə tənaya τəə sι pá kəə.
 Μpreγele na pá təηna kənte κε ləηləη.
 27 Yoolaa mpe pa taa nəγəlu ta κά yaa ι pəntəyi.
 Tom ta kaa nəγəlu, nəγəlu tampara ta heti,
 pə́cś ι ntəηkpara ηmənaya ta fiti.
 28 Yoolaa sala pa nyəmá ké,
 na pa təəη pama.
 Pa kraγanəη acəwa wə təη κε isu kəkraməη,
 na pa yəu kəkənaa cəəki isu kacuculaya.
 29 Yoolaa mpe pa yəu kakiisasi nəγəsəna ké
 isu təγəlaya əb nyəηka wula.
 Pa nyusəyi ké isu təγəlasι kofasi.
 Pa kraaki pa təγənasi, nəγəlu fēi sι ι ləkəyi.
 30 Kuyaku ηku,
 kəkəte səsəle κά kuli mə τəə isu tēηku kəkəte.
 Ι κά nyəna tetə həγəlyu τəə,
 na ί ná səkpetəyu na ləηwakəlle.
 Məsyu anaam κά wáási nyaaləm τəə.

6

Isayii Səvv κε Isə təmlə taa

¹ Osiyasi səm pənaya κε Isayii má, ma ná Tacaa κε toosee taka taa. Ma na-ι ké na ί caya ι kumte səsəle τəə, na ι kraι suwa ι təyaya. ² Na isətəa təηlaa napəli, mpa pa wəna kəη naatosə naatosə τə, pa səηaa na pá cəəna Isə. Kəη naale ka takəna pa isentəə, na naaleγe pa nəəhē τəə. Iləna pá kuləγəna naale. ³ Μpəγə pa yəγətaγa na pá cəəki təma na nəəsi səsəənsι sι: Ρə təna pə τə Tacaa kəle Nəηη τə Nəηη τə Nəηη τə. Nyá teu suwa tetə təna taa ké.

⁴ Isətəa təηlaa nəəsi selaya Isə təyaya kite tē, na nyəəsi nyala ka taa. ⁵ Μpəγə Isayii má, ma təma sι: Hai, ma təm təma. Μπι τə, ma kəyəγətu fēi teu. Ma yəlaa mpa pa həkə taa ma wēe τə, pēle pa kəyəγətu fēi teu tətə. Pəyele ma nana ma isəpəle κε Ρə təna pə τə Tacaa wuləu.

⁶ Ama isətəa təηlaa mpe pa taa ləlu kəla həntə, na ί kəə ma kīη. Ι təkə ι nīη taa ké mamate nte ι ləsa kətaya təlate τəə τə, na kpətəlyu. ⁷ Iləna ί nyətə ma nəγə na ί τə sι: Mamate tokina nyá nəγə, nyá isayatu na nyá kawalaya kpiisaa.

⁸ Ntəna Isayii má, ma nu Tacaa pəəsaa sι: Aweγe maa tili? Awe κά la tá nəγə τəə tə?
 Iləna má cə sι: Mayəlu tili-m.

⁹ Μpəγə ι təma-m sι:
 Polo ŋ heeli Iseyeli yəlaa sι,
 paa ί nu isəna, ί kaa cəkəna.

Pəyele paa í nyəna isəna í kaa ná.

¹⁰ Ma ku mə ləmayasəe taa, si í taa cəkəna.

Ma təkə mə ŋkpaŋŋ, si í taa nu natəli.

Ma wiisa mə isə, si í taa na pəlv.

Pə taa kəw na í kəsəna ma təw na má waa-me.

¹¹ Mpróyó Isayii má, ma pəwsaa si:

Tacaa, pəlee ké mpu inu pu su tənaya?

Ile na í cə-m si:

Waatu wei pu kpiisi acaləe na pə kó yəlaa,

na təsı wəe kpete,

na cacakəŋ wəe kpete, nəyolv fəi tə.

¹² Tacaa má maa ləsi tetu yəlaa,

na má pəna-wəxə poolon,

na pə kaasi-təyi kpete.

¹³ Yə pə kaasa yolv kəlvəm kə naanəwa taa,

paa ku ílé tətə.

Ama pu kaasi yəlaa mpe isı pa setəyov təy,

na pə yeke kite na tə neyətəyi tə.

Kite nte tu la akpaale kufate nte tə ké Isə nyənte tə.

7

Təm nti Tacaa yəyota wulav Ahası təw tə

¹ Wulav Ahası waatu kə Asilii wulav Lesəŋ, na Isəyeli wulav Peka, Peka inu ı caa keke Lemaliya.

Mpróyó pa tii Yosalem icate təw si pa yookina-te, ile pa ta pəsi. Wulav Ahası inu ı ka kəna Yotam pəyalv, na ı cəwə Osiyası ka kəna Yuta wulav. ² Mpróyó pa heela Tafiti ləlvəyov tu wulav Ahası na ı təyaya si, Silii yoolaa kəma na pá siki Ifəlayim taa. Tənaya təm nti tə lapa na wulav na ı yəlaa pá sele isı heelim ciyituyv hətəyov tə.

³ Mpróyó Tacaa təma Isayii má si: Nyá na nyá pəyalv Seyaa-Yasupı í polo na í ná wulav Ahası. I wə isətəa lule ləw nəyó kə cətəlaa taale hapəle təw. ⁴ Heeli-ı si caya təpamm. Səyontv í taa kra-ŋ, yaa nyá apəlvto yəoləna Silii tu Lesəŋ, na Lemaliya pəyalv pa pánán. Pə taya pəlv, a wəe ké isı tuputusi naale kəkə. ⁵ Ma nyəmá si Silii nyəma, na Peka na Ifəlayim yoolaa caaki pa kəli nyá təw. Halı pa təma si: ⁶ Tə kra Yuta nyəma təw, na tə nyaəni-wə. Tə caalı-wə na pá təŋ-tv. Tə kra Tapeeli pəyalv ké wulav na təŋ. ⁷ Ile Isə Tacaa yəyotaa si:

Təle tə kaa təy.

⁸⁻⁹ Mpi pə təw tə, Silii icate səsəole nte Tamasi,

na Lesəŋ keke təna wulav.

Ifəlayim nyəma icate səsəole nte Samalii,

na Peka keke pəle pa wulav.

Pə kaasa pusi nutoso na kakpasi,

na Ifəlayim nyəma saalı yem.

Ye mu ta matəna Tacaa, mə saaləyi yem tətəyov.

Isə wə tá kinj

¹⁰ Mpróyó Tacaa heela Isayii si í teləsi Ahası si: ¹¹ Sələmi nyá Isə Tacaa maya yaasi wei n ká təna nyá taa si ma wə nyá waalı tə. Paa atətəle taa ké n caa yaa isətəa ké n caaki.

¹² Tənayale Ahası cəwa si: Aaı yoo, ma kaa sələmi pəlvəp. Ma kaa mayası Tacaa si ma naa ı waalı.

¹³ Mpuvəle Isayii cə-ı si: Tafiti ləlvəyov nyəma me, í nu ma təm. Isı í lapv yəlaa tə, pə ta maya-meyle na í caa ı kpeŋna ma Isə? ¹⁴ Təw, Tacaa ká huli-meyle yaasi nəyolvəyov ı mayamaya. Inəyəle si: I nyəni, pəelə wei ı ta nyənta apəlv tə, ı ká haŋa haŋə, na í ləli apəlvpəyaya. Paa ha-keye hətə si İmaniyeli. Hətə tənə tə yəyətəyi si Isə wə tá kinj. ¹⁵ I təyənaya nte naanim na tūŋ. Haləna í nyi isayətv kisuyv, na í mu kəpantv. ¹⁶ Ama na pəcó apəlv pəyaya ŋke ká nyəŋ isayətv kisuyv, na kəpantv mnyov tə. Awulaa mpa inu pa naale pa səsəyi-meyle watv ke mpu tə, pa yəlaa ká lə pa tetv.

¹⁷ Ama Tacaa ká kəna nyəna nyá yəlaa na nyá ləlvəyov nyəma mə təw ké mpusi. Too tə pa ta nata mpusi inəyi waatu wei Yuta na Isəyeli pa fayaa tə. Asilii wulav ká la mpi təyole.

Kolontunaa watvov

¹⁸ Kuyakv ŋkuyv Tacaa ká yaa kolontunaa na kacvuyəyav.

Paa luna İcipiti pəyov Nili na tənku pa atama taa tetv taa,

na pá kəw, isı kacəsı.

Paa luna Asilii tətə isı tūŋ səsəko.

¹⁹ Pa təna paa kəw na pá caya ləŋ wei

ι lumaa τo ι taa.

Na kukpaməη pəγolee taa,
na səwa həto taa, na hila təna taa.

²⁰ Kuyaku ηkuγu Tacaa ká kənti
Ifəlati pəγə waah hənuyu.
Asilii wulaw təm ke pa keesəyi mpv.

I ká kəə na í looli mə nyəəη,
na mə tənəη təə hontv, na mə tantəη.

²¹ Kuyaku ηkuγu paa mə təyaya ηka
kaa təə nav alənyəη,
na pəη ke naale.

²² Ilena pá nyaasəyi pə naaləm ke katatəlaya.
Mpa mpa pu kaasi tetv taa tə,
naanım na tuη ke paa təkı.

²³ Kuyaku ηku tətə,
paa pa səwa lesəη tuη iyaya (1000) ke taale taa,
na pə liyitee lu nyəəyətə iyaya (1000),
paa yele-te na nyutu isayatu leeki.

²⁴ Halı yəlaa ká sūv tə taa ké na təη
na nyəmə na pá yeli.

Nyutu isayatu təna ká suna tetv təna taa.

²⁵ Paa pulasi nsi sı təə pa halayana akuγu tə,
nyutu isayatu ká nyaləna,
pə kaa wεε sūv.

Haləna pá yeki naəη na
heəη ke pə taa na í təkı.

8

Pa ηmili kolontu waah, pá kuu wontu ke ləη

¹ Mpróγó Tacaa təma Isayii ma sı: Kpaya kraata, na ή ηmaa ι təə ké ηmaatv kuyasələtv na pə naaki teu sı: Pá ηmili kolontu wontu waah, pá kuu wontu ke ləη. ² Ilena má huli kraata məγi aseeta nyəma naale mpa ma wena naanı tə. Mpeyele Kotulv Wuliya na Yepelekiya pəyalv Sakalı. ³ Mpróγó ma nyəmə ma alv. I ké Iso kuyəγətətv teləsulv ké. I lapa teu ilena í luli apaləpəyaya, na Tacaa tó sı, má yaa-ke sı: Masεε Sakalı-Hası-Paası*fa*. ^a kolontu waah, pá kuu wontu ke ləη. ⁴ Pə taya pəlv təə, mpi sı pəyaya ká nyəη yəγətəyv sı, paapa na nnaa tə, pa kuu Tamasi na Samalii pa wənav na pá pona Asilii wulaw.

Asilii yoolaa watvγv

⁵ Mpróγó Tacaa tasa Isayii maya heeluyv tətə sı:

⁶ Mpi pə təə yəlaa pane pa kisa Silowee
ləv lvm mpi pə kpeη təpamm,
na pá lə apalətv ke awulaa Lesəη
na Peka pa təm taa tə.

⁷ Pə təə ké maa kraasi Asilii wulaw na ι yoolaa pa təη.
Isu Ifəlati pəγə səsaya lvm na ka hola səsuyv,
na pə watı kutemıη tə.

⁸ Asilii nyəma ká watı isv lvm na í li Yuta nyəma,
na pə suna pa luyv tεε.
Paa waləsı pa kutemıη ke pa tetv iwalaav təə.
Iso wε tá kıη.

Yəlaa təma kraı nyəna

⁹ Piitimnaa mε, í kiisi yoou kakiisasi,
səγəntv səsəəntv təηa-mεye.

Mpa mε mə wε tetv pooluη tə mu ke ηkraηη.
I tayanı mə təγı yoou təə,
səγəntv təηa-mεye.

¹⁰ I həkə na í sı, pu saalı yem ké,
pəcó paa ntiγı í ká yəγətı, tə kaa la.
Mpi tə, Iso wε tá kıη.

^a 8:3 Sakalı-Hası-Paası: Loonə kanε Hepəla nyəma təm ké. Pə nyəγv ntε sı, pa ηmili

Pðale kuvopale

¹¹ Μπρόγυ Tacaa kpa Isayii má, na í kraali-m sí má taa keena yðlaa mpe pa yaasi. Nti í yγoγataa tγoλε sí:

¹² Í taa nyəm waali luw ke mpi mpe pa nyənəyi waali luw tɔ.

Í taa nyana mpi pa nyanηna tɔ, sɔγəntɔ í taa kpa-me.

¹³ Pə təna pə tɔ Tacaa tike ke í ká nyənı katε pɔlv, na í nyana-ı na í se-ı.

¹⁴ Í kέ Isɔ təsεεle kέ.

Ama í ká pəsi tətəγɔ kukpamɔγv

ηku ku cɔ Yuta nyóma na Iseyeli nyóma tɔ.

Kulɔm unı tətəγɔle puluγv

na katəka ke Yosalem nyóma.

¹⁵ Pı cɔ pa paγale na pá hotı na pá wakəli-we.

Katəka ká puu-we na pá kpa-we.

Kəγonəη svsɔvɔ kisinav

¹⁶ Μπρόγυ Isayii təma sí: Ma tɔγı təm tənεγε pɔlvɔv taa kέ. Maa kaləsi ma kuvεγεsətv nti ma caaki sεγεsvɔv tɔ tə tɔɔ. Ma tɔηlaa tike ke maa heeli-tı. ¹⁷ Tacaa ha Yakərv lɔlvɔv nyóma ke sıyile ke laasaya tɔɔ kέ. İle Tacaa ke ma tεeləγı na ma tɔγı-ı naani. ¹⁸ Ma na piya mpa Tacaa ha-m təγɔlv. Tə we kέ isı Isɔ kuhulum mpi pə hóləγı Iseyeli taa sí Pə təna pə tɔ Tacaa we Sıyɔη pɔγv taa tɔ.

¹⁹ Ye pa təma-me sí: Í pɔəsı mpa pa svsəγı na pá yaaki atətunaa, na pa heeliyi cele təm tɔ. Pa welətəγı pa luη tεε kέ na pá mtəγı yem. İle í cɔ-we sí: Pə we teu sí tɔ pɔəsı sətaa ke weesıη nyóma təm na? Isɔ kέ tu pɔəsı yaa sətaa? ²⁰ İle í ká cɔ-we sí: Tacaa təm na ı sεγεsvɔv taa kέ tu məli. Ye wei ı kisa mrv pɔntɔ kaa fe tɔv.

Səkrɛtvɔv taa təntε

²¹ Paa cɔɔ tɛtv taa kέ,

na ıkaale kpa-we na nyɔγɔsı pu-we,

haləna pá tvɔv pa wulav na pa Isɔ.

İlena pá kraası pa isε na isətaa.

²² İlena pá tisi-ye na atε,

na pá ná laηwakəlle na səkrɛtvɔv

na nəγəsεε səsɔəna.

İlena pá pɔna-weγε səkrɛtvɔv anaam taa.

²³ Wei ı we səkrɛtvɔv kuvε ku taa tɔ,

ı pəsəγı na í fitı.

Pa lɔla-tvɔv pəyaya

Hatɔɔ ləη taa ile,

Səpuləη na Nefətali pə hɔγɔləη nyóma

ka we fεεle taa kέ.

Ama paa tε na pa kuvı nyɔəη.

Pə kraγav tɛηku wei ı we ilim təlule tɔ,

haləna Yaatanı pɔγɔ waali.

Paa na Kalilee tımpıwe mɔvlaa wεε tɔ,

paa kuvı nyɔəη ke təna.

9

¹ Yəlaa mpa pa təη səkrɛtvɔv taa tɔ,

pa naaki nyaləməle səsɔəle.

Mpa pa we aηɔɔ səkrɛtvɔv səsɔəηku taa tɔ

nyaləməle tula pεle pa tɔɔ.

² Tacaa lakı na pa laηa hɔlvməγı katatəlaya,

na pa aηmaala səsəγı.

Pa laηa hεeki nyá isɛntaa kέ isı kuvmtɔ waato.

Ya a isı pa talvɔv mpi mpi pa kuu yɔvu taa tɔ.

³ N kəələγı səγəla ke nyá yəlaa tɔɔ.

N pələγı krátóγɔ ηku pa makayana pa sıyile taa tɔ.

N pələγı ηmakəllɔ tɛpıte,

isı n ka larv Matıyay nyóma waato tɔ.

Μπρόγυ n fitıyi pa ηmakəllaa ke saηa.

4 Kəkə ka nyaga yoolaa ntaŋkpala wena
 a taŋ í niki kav kav tɔ,
 na pa tokonaa mpa caləm taanaa tɔ.
 5 Mpi tɔ, pa lula-tuyɔ pəyaga.
 Pə ha-tuyɔ apalɔ pəyaga.
 Isə cəla-keɣe pəsuyɔ.
 Ka həla nte: Layatɔ tasulo kupaŋ,
 Isə Toŋ tu, Caa Tam tɔɔ nyəŋ, Hɛɛsuyɔ Awulumpu.
 6 Ka kawulaya toŋ ká waləyi ké.
 Ka kawulaya ká wɛɛ hɛɛsuyɔ taa.
 Káá lɛɛti Tafiiti lonɛ taa.
 Tampana təŋnyu na siyisuyu tɔɔ ké ka toŋ ká səŋ.
 Tacaɔ Pə təna pə tu tɔwa i taa ké si
 i laki pə təna isəntɔ.
 Mpi tɔ, i sɔɔla i yəlaa ké.
 Pə kraɣaw nɔnɔ tɔ, haləna pə polo tam.

Tacaɔ pááná
(Kvkalvyu 5:25)

7 Mpróyú Tacaɔ yəɣɔta Yakəpu yəlaa
 Isɛyeli nyóma ke təm na tɔ təŋ-wɛ.
 8 Yəlaa təna nu mpu.
 Pə kraɣaw Ifəlayim nyóma təna na Samalii nyóma tɔ.
 Ilena pá yəɣɔtəna kalampaaŋ si:
 9 Pilikinaa koluŋa tima.
 Ama tu ŋma-ke na pɛɛ kusaakeɛ.
 Tuŋ kraɔ nyəŋ taŋ pɛlaa.
 Tu lɛɛti i lona taa ké tuŋ toŋ nyəŋ taŋ.
 10 Mpróyú Tacaɔ kusa mə kolontunaa Lesɛŋ
 nyóma pááná si pá yoonə-mɛ.
 11 Sili nyóma ntɔ na ilim təlule tɔɔ,
 na Filiisi nyóma na ilim tətule tɔɔ.
 Pa haɔ nɔɔsi si pa liki Isɛyeli nyóma mɛ.
 Paa na mpu tɔ, Tacaɔ pááná ta hɛɛ,
 i təŋna ŋkumle ke teɣetuɣu ké.
 12 Isəna Isə mpa i yəlaa tɔɣɔle.
 Paa na mpu Isɛyeli nyóma mɛ
 í ta məli mə Isə kin.
 I ta kɛɛsəna pə təna pə tu Tacaɔ tɔɔ.
 13 Kuyaku kulomɔyɔ taa ké Tacaɔ
 ká seti nyuyɔ na suka.
 Tacaɔ ká wakəli sɔsaa na səkpema.
 14 Layatɔ tasəlaa na nyuyɔ nyóma nté isətaa.
 Isə kuyəɣɔtɔtɔ teləsəlaa pəpəɔtɔna nté pə tɛɛ.
 15 Mpa pa tiikiyi yəlaa mɛ tɔ pa tolisiyi-mɛɣɛ,
 na mpa mɛ mə yeki na pá tiikiyi-mɛ tɔ, mə leki.
 16 Pə tɔɔ ké Tacaɔ kaa kenti mə ifepiya tɔɔ.
 Pəyele i kaa wɛɛna mə leela na mə suluwaa pətɔɔtəle.
 Mpi tɔ, í ké asayaa ke mə tənaya.
 I laki kawalaya, na í yəɣɔtəyi acaalətu təm.
 Paa na mpu tɔ, Tacaɔ pááná ta hɛɛ,
 i təŋna i ŋkumle ke teɣetuɣu ké.
 17 Yəlaa isayatu wɛ isu kəkə ŋka ka nyaki tɔ.
 Ka nyaki sɔwa, ka nyaki hətuyɔ.
 Ka nyɔɔsi nyaləyi na si kraaki isətaa təliyiiliyi.
 18 Tacaɔ pə təna pə tu mpu pááná,
 a nyaki tɛtu na yəlaa isu kəkə.
 Nəɣəlu u yeki i tɔɣəntəle.
 19 Pa nyasəna ntəɣəŋ tɔɔ, pa nyəɣɔsi ta si,
 pá lina mpətəŋ tɔɔ pa ta haɣa.
 Paa wei i tɔki i tɔɣəntəle wei i ka sənə-i tɔ.
 20 Manasee na Ifəlayim nyóma pɛle pa kuləyi təma tɔɔ.

Ilɛna pa naale pá krenti na pá kuli Yuta nyóma tɔɔ.
 Paa na mpɔ Tacaa pááná ta hee.
 I tɔɔna i nkumle teyetyu ké.

10

Tacaa pááná kraasɔlaa
(Kvkalɔvɔ 1-4; 5:8-24)

¹ Yɔlaa mpɔa mɛ í sukɪ nti tɔ ta siyisi,
 na í tɔyi kiiɲ na pá wakɔlɔyi lɛlaa tɔ,
 mɔ tɔm wɛ wayo ké.
² I pɛɲ ma yɔlaa kunyɔntɔnaa na acamaa kɛ tampana.
 I lɛɛkɔyi alaa leelaa na suluwaa kɛ pa nyɔm.
³ Isənaya í ká la kɔyaku kɔnaasɔvɔ wule?
 Waatɔ wei wakɔlɔvɔ ka kɔɔ-mɛ na poolɔɲ tɔ,
 Leye í ká se na í ηmɛli?
 Leye í ká su mɔ wɛnaɔ?
⁴ Pɔ ta kaasi kɔlɔpɔvɔ, pɔ wɛɛ sɪ tɛlasɪ tɔma
 í kɔlɔsɪ-mɛyɛ salɔkatɔnaa taa ké.
 Yaa í hoti na í sí.
 Paa na mpɔ tɔ, Tacaa pááná ta hee.
 I tɔɔna i nkumle teyetyu ké.

Asilii nyóma tɛlɔsa mpɔle

⁵ M̀pɔyɔ Tacaa yɔyɔta sɪ: Kai, Asilii, nyá kɛna
 ma pááná tɔpɪte. Nyagalɛ ma pááná akalɔvɔ.
 N kɛ ma pááná sɔsɔna wontuɔvɔ ké.
⁶ Nyaga ma kɔsaa na n̄ hɔ ma yɔlaa ηkraɲɔvɔ
 kɛ timpɪ pa kraasa ma pááná tɔ.
 Má yelina na n̄ kuu pa wontu na n̄ ηmɪli-tɪ,
 na n̄ fɛli-wɛyɛ nɔɔhɛɛ isu afɔla.
⁷ Ama Asilii nyóma naa hɔɔki mpɔ.
 Piitimnaa payalɛ wakɔlɔvɔ, na pa kɔvɔ tike
 lɛmayasɛɛ wɛnna pa taa.
⁸ Na pá tɔɲ sɪ: Tá yooɲ nyɔɔɲ nyóma kɛ awulaa ké.
⁹ Mpɔ tɔtɔyɔ pɔ lɔpa Kalɔne na Kaakemisi na Hamatɪ na
 Alɔpatɪ na Samalii, na Tamasi pa aɔalɛɛ.
¹⁰ Ma tɔɲ kɛ ma tɔna niɲ kɛ kawulasɪ nsi sɪ tuɲ
 kɔla Yosalem na Samalii pɔ nyɔɲ kɛ payalɛ tɔ.
¹¹ Isəna ma kpiisa Samalii na i tuɲ tɔ,
 mpɔ tɔtɔyɔ ma pəsəyi má kpiisi Yosalem na i tuɲ.
 Ma wɛna pɔ tɔɲ.
¹² Waatɔ wei Tacaa ká tɛ Siyɔɲ pɔvɔ na Yosalem pa ηkraɲɔvɔ kɛ hɔm tɔ, i ká paasəna Asilii
 wulav kalampaaɲ tɔ unɪ. Na isəna i nyənəyi lɛlaa kɛ yem tɔ. ¹³ Haləna í tɔɲ sɪ:
 Ma mayamaɲa ma tɔɲ na ma layatɔ
 kɛ ma tuusina piitimnaa tɛtɔ toosi na má kuu pa wɛnaɔ.
 Na má tɔyɔni awulaa kɛ pa kumlee tɔɔ isu aka.
¹⁴ Isu sumaya seekuɔvɔ na ká yelɛ tantɛ na yala na pá kuu tɔ,
 n̄pɔyɔ ma kuu piitimnaa wɛnaɔ na pa tɛtɔ.
 Nɔyɔlɔ ta ciyiti keluɔvɔ,
 yaa í kuli nɔyɔ na í wii puw mayamaɲa.
¹⁵ Laalɛ ká pəsi na tɔ sa tɔ tɔyi tɔ tɔkɔlɔ niɲ taa?
 Yaa kaafənta sɔyaga ka lana kalampaaɲ kɛ kaafənta niɲ taa?
 Pɔ wɛ isu kɔpátɔyɔ teyetyiɲina nteyɛ kɔ tɔkɔlɔ,
 na akalɔvɔ náa fiyitiyi kɔ lɔyɔlɔ.
¹⁶ Pɔ tɔɔ kɛ Isɔ Pɔ təna pɔ tɔ ka yelɛ,
 na Asilii yoolaa kɔyasɔlaa tɛ taasi.
 Ilɛna kɔkɔ kuli pa teeli unɪ i taa na ká mɔ.
¹⁷ Mpi tɔ, Isɛyeli nyóma nyaaləm
 ká wɛɛ isu kɔkɔ.
 Isɛyeli nyóma Naɲɲ tɔ
 ká wɛɛ isu kɔkɔ kɔmɔmɔka.
 Kaa nyaga sɔwa kɛ kɔyaku kɔlɔmɔvɔ.

18 Na pá wakəli hətə səəsəntə
 na tuŋ tawa təkpaata.
 Ilena Silii nyóma pəsí isü mpa kətəŋ pəena tə.
 19 Tugə kolumugə kolumugə
 ká kaasəna Asilii hətugə taa.
 Paa pəyaga səkpelega ka pəsəyi na ká kala-i.

Iseyeli nyóma kakaasaya

20 Kuyaku wee ŋku kə taa Iseyeli yəlaa kakaasaya, mpa me í kə Yakəru ləlugə nyóma tə. I kaa taa Asilii nyóma mpa pa ŋmakəlaya-me təgə naani tugə. Ama mə Iso Tacaə wei í kə Iseyeli Nanŋ tu təgə í ká tə naani. 21 Mə yəlaa kakaasaya ká məli. Yakəru nyóma me mə kakaasaya ká məli mə Iso təŋ tu tə. 22 Iseyeli nyóma me, paa mə yəlaa samaə we isü tənku nəgə kanyəna tə, mə taa kakaasaya tike ká mələna Tacaə tə. Pa təma mə wakəlugə təm ke sūw, na pə tu muna-mege. 23 Tacaə Pə təna pə tu Iso ka wakəli tətə tənaya isü í sūw tə.

I taa nyana Asilii nyóma

24 Ḿpógú Pə təna pə tu Tacaə Iso təma í yəlaa mpa pa we Siyəŋ pugə taa tə sɪ: I taa nyana Asilii nyóma mpa pa maki-mege kpatəŋ tə. Pa tɛyɛtɪyɪ akən ke mə tə isü Icipiti nyóma lakaya-mege hatoo ləŋ taa tə. 25 Mpi tə, pəciuu tike ke pə kaasaa, na ma pááná hee təkpaata. Ilena á huuna Asilii nyóma na á wakəli-we. 26 Pə təna pə tu Tacaə ká kraasí í hika na isətaə, na I casa-kege Asilii nyóma isü í ka larə Matiyən nyóma ke Olerí kukpamugə tə tə. I ká kraasí í kpatógú na isə kə tənku tə. Isü í ka larə Icipiti nyóma tə. 27 Kuyaku ŋkugə í ka kəəli mə nyugə taa kə səyala wena Asilii nyóma ka soka-me na á nu-me tə. Na í fiti ŋmakəlugə mpi pa ŋmakəlaya-me tə.

Kolontu kpatəna Yosalem

28 Ḿpógú Asilii nyóma ləeka
 Ayatí icatə na pá fayana
 Mikələŋ nyəntə taa na pá yele pa wontu ke Mikimasí.
 29 Ilena pá fayana kukpaməŋ naale heku na pá tə sɪ:
 Tə siki Kipeya. Səyəntə pu Lama icatə nyóma
 na pá seliyi na Sayuli icatə Kipeya nyóma seeki.
 30 Kalim nyóma me,
 í ma kapusi na Layisa nyóma náá tə ŋkpaŋŋ.
 Ilena Anatəti nyóma náá cə,
 pa təm we konyəŋ.
 31 Matəmena nyóma seeki.
 Kepim nyóma pəkəyi təcəsəle.
 32 Kolontunaə ká taa Nopí icatə ke
 səŋugə ke kuyaku ŋku,
 na pá tɛyɛtɪ Yosalem pulaya Siyəŋ ke ŋkumle.
 33 Tacaə pə təna pə tu ka caati pilinasi na toma.
 I ka seti tuŋ wei í kəla kəlugə tə
 na í pətí atə,
 na í tisi wei í tɛ lələŋ tə.
 34 Paa seti hətə səəsəntə na laale.
 Lipaŋ hətugə taa tuŋ səəsəŋ ka hoti atə.

11

Wulaw kofalə təm

1 Pəle pə waəli ɔl pəliŋa ká heli Seseə*fa* kite kəpəntə tə. Akpaale ká lu í ləlugə lila tə. ^a
 tugə kite.
 2 Tacaə Feesugə ká wee í tə kə.
 Ku ha-i ləmagasəe na í tiikina í yəlaa.
 Na isəna yəlv ka pułi təma kəlapəe
 na nyəm tə na a larə.
 Nku kə yekina na yəlv nyi Iso na í weəna í səyəntə.
 3 Tacaə nyamnəw nté í ləŋhəlvmlə.
 I kaa lana təm nti í nu kənu təgə təmlə.
 4 I ká təŋ siyisugə na í huuna konyəntənaə,

^a 11:1 Seseə: Seseə ke wulaw Tafiti caa kə, í ləlugə ke pa yaaku isü

na í təḡ tampana na í yəḡətəna
tətu taa wahala nyóma.

Í kuyəḡətətu ké í

ká mana tətu yəlaa ísu kprátóyó.

Í ká kv asayaa na í nəḡ taa kuyəḡətətu.

⁵ Tampana təḡəyḡ na kopantv lapv ká pəsí
ísu tampala na í təḡəli.

⁶ Taale haya na íwəyaya paa caḡa təntəmle.

Krou na pínaxa pələxe təhəntəle kələmtəle.

Pəyaya səkpelaya ká tiikiyina-we.

⁷ Nau na taale wontuyv ḡku pa yaa sí wusi tə paa kaa
nyutu tətəḡəle, na pa piya náa hənti təntəmle.

Nyutu ké təḡəlaya na nau paa təḡə.

⁸ Pəyaya aḡələm ka liyili təm rúyó tə.

Pəyaya səkpelaya náa svsí ka niḡ ké akala rúyó taa.

⁹ Tacaá puyv naḡḡ nyəḡkv tə tu

nəḡəlv kaa la í təḡəntəle ké isayav.

Pə tayá pvl, yəlaa ká nyí Iso ké na pə su

tətu ísu ləm waasuyv tēḡku lumaḡ tə t.

¹⁰ Kuyakv ḡkv Seseé lələyḡ tv ka səḡna ísu
antulinya yəlaa tuuta.

Piitimnaa ka kəə sí í tasa-weye layav,

na Iso teeli na timpí taa í weé t.

Mpa kolontunaa ka kuuwa tə pə məlvv

¹¹ Kuyakv ḡkv tətəḡə Tacaá n ká hvl nyá tḡ.

N ká ləsí nyá yəlaa, na ḡ kəna nyá nyóma kakaasaya.

Mpa paa we Asilii tətu, na Icipiti ntəḡəḡ tətu,

na Icipiti mpətəḡ tətu, na Itiyopii tətu, na Ilam tətu,

na Pabiloni tətu, na Silii tətu icatə Hamatí,

na tətu nti ləm cəənaa t.

¹² N ká kraasi piitimnaa ké tuuta.

N ká kpeḡeli Yuta nyóma na Iseḡeli nyóma mpa

pə kuuwa na pə yasí tətu təna taa t.

¹³ Waatv ív Ifəlayim nyóma íseseemle ká saalı.

Pv kpiisi Yuta nyóma kolontunaa.

Yuta nyóma kaa lv Ifəlayim nyóma ké patule.

¹⁴ Paa krenti na pá kra Filiisi nyóma tə

ké ilim tətəle

pəḡḡ taa. Paa məḡna ilim təlule tə,

na pá kuu wələḡa tətu taa nyóma wontu.

Paa təḡə Itəm na Mowarv pə tətu na

pá ḡmakəli Amoni nyóma nyəntv.

¹⁵ Tacaá n ká yele na Icipiti

ilim təlule tə tēḡku ḡkpalayá ləm nyə.

N ka tēḡeti katəḡa ké Ifəlati pəḡə,

na ḡ faḡa-kəḡe ləisi naatosompəḡəlaya,

na nyá nəḡə heelim kəkə nyəm.

Haləna yəlaa tḡḡ na pá tēsəḡi nəəḡe.

¹⁶ Uəna pə kaasi harəle ké yəlaa

kakaasaya ḡka ka we Asilii t.

Ísu pv kaasuyv Iseḡeli

nyóma ké pa nyəntə ké hatoo ləḡ taa t.

Waatv inəḡi pa lukayá Icipiti.

12

Isə samtv yontu

¹ Kuyakv ḡkuyv í ká sa Tacaá na yontu sí:

Hai, Tacaá tə sama-ḡ.

Nyá pááná mənnaa ké. Ama n kv-yeḡe tá tə.

Həsí tá laḡa.

² Iso nyayale tá nyuyv yátó.

Tu tu-ŋ naani ké.
 Səɣontu kaa kra-tu.
 Mpi tɔ, Tacaɔ nyagalɛ tá ton, na tɔ san-ŋ.
 Nyagalɛ tá waasɔb.
³Tu lu lum na lanhulomle ké
 nyuyɔ yarɔ seɛlv taa.
⁴Kuyaku ŋku ku wule í ká yɔɣɔti si:
 I sa Tacaɔ, i yaa i hæte.
 I kraali yɔlaa taa ké i tɔma tɔm.
 I tɔsɔi pa tɔna si Isɔ hæte nté sɔsɔɔle.
⁵I sa Tacaɔ na mə yontu.
 Mpi tɔ, Tacaɔ lapa tɔma sɔsɔɔna ké.
 Pə weɛ si pá la na antulinya tɔna nyi mpu.
⁶Siyɔŋ nyɔma me í wilitina lanhulomle.
 Mpi tɔ, Isɛɣeli Isɔ Nanŋ tu wei í wɛna tɔ,
 i ké sɔsɔ ké.

13

Papiloni tomle

¹Papiloni tɔm nti Tacaɔ hula Amɔti pɔyalɔ Isayii ké toosee taka taa tɔɣɔɔ.
²Mpɔ́yɔ́ Tacaɔ yɔɣɔtaa si:
 I kraasi tuuta ké puɣɔ ŋku
 ku tɔɔ fɛi pɔlv tɔ ku tɔɔ.
 I tɔ yoolaa ké úúú.
 I hati-wɛɣɛ niŋ si pá sɔvna ŋmakɛllaa nɔnɔɣɔ.
³Ma maɣamaɣa ma kɔmtɔɣɔna yɔlaa mpa
 pə tu ma niŋ taa tɔ.
 Ma yaawa ma yoolaa taa yoolaa mpa pa yɔɔlɔɣɔna
 ma sɔsɔɔntu na pá hulɔɣi ma pááná tɔ.
⁴Yɔlaa kɔkɔte nukɔ pɔɔŋ taa,
 isɔ samaa tuutuuma.
 Piitimnaa kawulasɔ kotaa na pa kɔkɔte nukɔ.
 Pə tɔna pə tu Tacaɔ má ma kalɔɣi
 ma yoolaa mpa maa yooona tɔ.
⁵Tacaɔ na mpa i hulɔɣɔna i pááná tɔ
 antulinya tɔnasɔ ké pa luna hatoo pooluŋ taa,
 na pá kɔɔ si pa kpiisiɣi tetu tɔna.
⁶Mə lanŋa í wakɛli na í wii.
 Mpi tɔ, Tacaɔ kuyaku kpeɣɛtaa ké.
 Ku kɔŋ ké isɔ Isɔ Toma tɔna tu wakɔlvɔ.
⁷Pə tɔɔ ké yɔlaa apalɔtu
 hoowa na pá pəsi acamaa.
⁸Səɣontu sɔsɔɔntu pu-wɛ,
 na pá mɛlɛntɔɣi pa ti, isɔ
 lɔlvɔ wɔsasɔ takuɣu alɔ tɔ.
 Na pá nyɔnɔɣi tɔma na sɔɣontu.
⁹Tacaɔ huɔle kuyaku kɔŋna nté.
 Ku wule ké i ká huli i pááná sɔsɔɔna,
 i kaa wɛɛna pɔtɔɔtɔle.
 Kuyaku ŋkuɣu i ka kpiisi asayaa,
 na í pəsi tetu ké wɔlɔɣa nyɔntu.
¹⁰Isɔtvɔlɔŋasɔ na si loosi tɔna kaa tasa liu.
 Ilim í lu kraakraa pɔle pə si.
 Pəyele isɔtv ná kaa hulɔmɔ.
¹¹Maa hɔ antulinya ŋkraŋɔvɔ ké i kawalɔɣa tɔɔ,
 na má hɔ asayaa ŋkraŋŋ ké pɛle pa kɔpɔntɔŋ tɔɔ.
 Maa tisi mpa pa hɔŋ pa ti tɔ,
 na má yɔkɔ ŋmakɛllaa kalampaaŋi.
¹²Maa yeke na yɔlaa lan tetu taa
 na pə kɛli isɔ wɔla kɔpɔŋ.
 Paa lan tetu taa na pə kɛli isɔ Ofii tetu wɔla.

13 Pə təw kə Pə tənə pə tu
Tacaə pááná səsəəna kuyaku
wule i ka ciyiti isətənuɣu,
na tetu náa sele tə kite təw.

14 Isu səɣəntu kraakuɣu nam
na í seeki tə,
ńpóyú paa wei i ká se na í mələəna
i tetu taa.

Isu heej laŋuɣu tiikilu na i ya tə,
ńpóyú Papiloni nyəma í ká ya yem yem
na í mələəna mə yəlaa kiŋ.

15 Ye pa hika mə taa wei pa cətəti-i nyəma,
na pá kra mə taa wei pa ku íle na layate.

16 Paa tətəli mə piya na pá kuu mə tɛsi taa wontu
na pá kri mə alaa na í nyəŋəyi.

17 Mpóyú Tacaə yəɣətəa si:
Maa yele na Meti nyəma mu-me na pááná.
Paa í ha-weye liyitee, yaa wəla, pəle pa kaa nyəna tənə.

18 Paa yaɣa mə ifepiya ke nyəma, pa kaa cəlo aħuləmnaa.
Pəyele pa kaa weena piya pətətəle.

19 Papiloni ka we kə isu Kalətəe
nyəma kawulası kacəka pələpə.
Isə ká wakəli-me, isu i ka larə Sətəm
na Kəməw pə nyəma tə.

20 Pu kriisi Papiloni tetu ke tam təw kə,
nəɣəw kaa we tə taa.
Paa mpatəntaa maɣamaɣa, pəle pa kaa heli,
pəyele tiikilaa na pa kaləkəŋ pa kaa səŋ tənə.

21 Ama taale wontu ká lɛstəna,
na kriisiŋ naa səkı mə tɛsi taa,
na taataanaa náa pəsi tənaya pa tɛ.
Ileŋa pəŋtəloŋ náa ŋmaaləyi ncaə taa.

22 Sənsəməŋ ká səbna mə icate kutuluŋ kuɣaŋ taa,
na taale hası ke mə kutuluŋ wei i taa
í təkəɣa na í nyəki tə.

Pə tɛma Papiloni icate kuyaku suw kə na ku kɣeɣətəa.

14

Kolontunaa ka kuuwa mpa tə pa məlvəv

1 Tacaə ka wii Yakəpu ləlvəv nyəma me mə pətətəle na í tasa Iseɣeli nyəma meɣe ləsvəv na í su-meɣe mə maɣamaɣa mə tetu taa. Məvlaa ka səsəsi mə təw na mə na we í cəɣa.

2 Piitimnaa lelaa ká kɣayana Iseɣeli nyəma me na pá məŋna-meɣe mə tɛ. Na Tacaə tetu təw tənaya məvlaa mpe pa apalaa na pa alaa, paa pəsi Iseɣeli nyəma me mə yomaa. I ka kuu mpa paa kuu me tə, na í kra saləka ke mpa paa kpa-meɣe saləka tə, na í ŋmakələyi-we.

Papiloni wulav tənaya

3 Iseɣeli nyəma me, Tacaə ka yele na í heesi mə wəhalanaa na mə nəɣəsəe nna yomle toŋ nyəntə tənə tə tu-me tə. Ye pə tala waatu unı ile, ⁴ i tu Papiloni wulav ke yontu si: A a, ŋmakəllə məla isəna, nyá tənaya nté yaa?

⁵ Tacaə n yəka ŋmakəllə toŋ na ŋ pəli i kɣátóyú.

⁶ Inı i makayana yəlaa ke kətamsa na pááná səsəəna.
I ŋmakələyi piitimnaa.

Pa tu ŋmakəllə unı i waal.

⁷ Tetu tənə cəɣa təpamm na heesəvə.

Yəlaa yooki laŋhələmle yontu.

⁸ Lipaŋ tuŋ səsəəŋ laŋle heewa na í toŋ si:

Too ŋmakəllə hotuɣu tə, nəɣəw ta kənta si i setəyi-tu.

⁹ Atətəle taa nyəma nu ŋmakəllə nyá
nyá kəntə təm na pə nyəmtəyi-we.

Atətənaa səsəvə puwa si pá mu-ŋ.

Nyá kəntə yelaa na mpa paa kə awulaa ke tetu taa tə
pá kuləyi pa kumlee təw kə nyá təw.

10 Na pa tēna pā yəgətəyi sɪ:

Nyá mayamaya n pəsa ɪcam kɛ teitei kɛ ɪsu tá,
na n̄ nəgəsəna-tu.

11 Nyá cəməŋ kɛ pa makaya na pā puyuləgəna-ŋ.

Nəənə n mələ atətəle taa.

Nyá kuhəntuyu nté tasətu.

Nyá kutakuyu kɛ sonsompee.

12 Tulumaluyu, nyá wei n tee kəkɔ kɛ tanəŋ tɔ,
ɪsənaya pə lapa na n̄ hoti atɛ pəcɔ nyá kələna piitimnaa.

13 ɪsu n mayasaya nyá taa sɪ:

Maa kpa ɪsətəa, maa tɛɛ ɪsətulɔŋasɪ tɔɔ.

Maa su ma kpələya kɛ puyɔ tɔɔ.

Puyɔ ŋku ku tɔɔ kɛ tun lakɪ

ɪ kɔtuyu kɛ ilim ntəyɔŋ tɔɔ.

14 Halɪ n tɔŋaya sɪ:

Maa kpa hatoo comcom nəgɔ taa,

maa tɛɛ ɪsəŋmuntɔ tɔɔ,

maa wɛɛ ɪsu ɪsətəa ɪsɔ sɔsɔ.

15 Ama pa tusa-ŋ atətəle taa.

N hota púyú sɔsɔɔ taa.

16 Na pə təmsəyi mpa pa naaki-ŋ tɔ,

na pā nyənəyi-ŋ təpiŋŋ na pā pəəsəyi pa ti sɪ:

Yulɔ wei unɪ ɪ ciyitaya tetu na ɪ cəəsəyi

kawulasɪ təyɔle?

17 unɪ ɪ pəsayana antulinya kɛ wɔlaya tetu,

na ɪ kpiisiyi acalɛɛ,

na ɪ kisiyi saləkətnaa cɛpu na?

18 Paa piitim mpi pə wulaw tooki.

Paa wei ɪ hənta ɪ təyaya taa kɛ na teeli.

19 Ama nyá ɪle, pa lə-ŋ kɛ na n̄ hatələna nyá pələau.

Pa lə-ŋ awalɪ kɛ.

N wɛ kɛ ɪsu wei pa kɔwa yooɔ taa tɔ.

N wɛ ɪsu sətəa mpa pa pɛta

púyú ŋku ku taa wɛ pɛɛ tɔ.

N wɛ ɪsu sətɔ wei pa fɛləyi nəhɛɛ tɔ.

20 Ama nyá kaa pɔlo awulaa lɛlaa kin kɛ pələau taa.

Mpi tɔ, n wakəla nyá tetu, na n̄ ku nyá yələa.

Pa kaa tasa nyá piitim ɪsayam hətɛ yaav kɛ paa wulee.

21 ɪ tayanɪ mə ti,

ɪ kɔ wulaw unɪ ɪ piya kɛ pa caanaa ɪsayatɔ tɔɔ.

Pá taa tasa kuluyɔ na pā təyɔ tetu,

na pā waasi tɔ tɔ kɛ acalɛɛ.

22 M̄púyú pə tēna pə tu Tacaa yəgətəa sɪ: Maa kulɪ Papiloni nyəma tɔɔ. Maa kpiisi pa tetu hətɛ,
na pa lulɔŋ tēna na pa piitim. 23 Maa la tɔ taa kɛ lɔcayam, na má pəsi-təyi kulaləŋ tetu. Na má
hasa-ti təkɔləkɔləli na saŋ. Pə tēna pə tu Tacaa má ma yəgətəna mpu.

Nmakəlyu təna su tənaya

24 M̄púyú Pə tēna pə tu Tacaa yəgətəa na ɪ tuu sɪ:

Ye ma tama sɪ mpi pə lə pələ pə lakəna.

Má su mpi, pələ pu təyona.

25 Maa yəkɪ Asili nyəma tɔŋ kɛ ma tetu taa,

na má fɛli-wɛyɛ nəhɛɛ kɛ ma pɔ́ŋ taa.

Maa fiti ma yələa kɛ pa ŋmakəlyu taa.

Maa kóólí səyəla wena pa sukə-wɛ təyɔ pa nyɔŋ taa.

26 Mpi ma suwa sɪ maa la tetu tēna təyɔle.

ɪsəna ma suwa sɪ maa tɔ piitimnaa tənaya niŋ təyɔle.

27 Ye Pə tēna pə tu Tacaa ɪ su nti

awɛ ká yele na tɔ lá yem?

Yaa ye ɪ kusa ŋkumle awɛ ká kpəna ɪ niŋ?

Tacaa kpaaləyi Filiisi nyəma

28 Wulaw Ahasɪ səm pənaya kɛ ɪsɔ kuyəgətətɔ tɛləsulɔ kaləna Filiisi nyəma sɪ:

29 Filiisi nyəma, mə laŋa ɪ taa huləməna kɔpátóyú ŋku ku

makaya-me tō kō pelvōv tōm. Mpi tō, tōm kosəpō
taa ké akala ká lu. Ilena tōm səsō wei i koləyi huntō
tō í lu akala taa.

³⁰ Ama Iseylēi konyōntonaa səsaa ká
təyō na pə tala-we,
na wahala nyəma náá heesi na paa nyaŋna pulō.
Ama maa kō pá na pa luləyōv hooləya nyəma.

Ilena nyəyōsi na kolontu náá
teesi kuyō ke mpa pu kaasi tō.
³¹ Koloosi acalēe mē mō laŋa í wakəli na í má kapusi.
Filiisi nyəma kōkrentōyō təna apalōtō lepa.
Mpi tō, nyəosi koləna ilim ntəyōŋ tō.

Səyōntō paa kolōm fēi yoolaa mpe pa taa.

³² Wentiyi paa cə Filiisi nyəma tillaa?
Paa cə-weye si: Tacaə mayamaya suna Siyōŋ.
Tənaŋa i yəlaə konyōntonaa ka
hiki təcəsəle naani nyəntē.

15

Mowapō nyəma tō wula

¹ Mowapō nyəma tō kuyōyōtōtō ntō:

Pa yōka Aaa-Mowapō icate
na pá kpiisi-teye ahoō kolōmēe.

Pa yōka Kii-Mowapō icate
na pá kpiisi-te tətəyō ahoō kolōmēe.

² Tipōŋ nyəma kpa tēfēenle si pa wiiki.
Mowapō nyəma tula nəsō ke Nəpō puyō taa,
na Matepa icate taa. Pa loola pa nyəōŋ na pa tantəŋ.

³ Yəlaə suu ləyaya wontu,
isu fəlētənaə taka ke hapēe tō.
Pa lukiyi isəlōm ke kutulūŋ patanaə tō
na nənəsōi tēe.

⁴ Həsəpōŋ nyəma na Ilae nyəma pa makī kapusi
na Yahasi nyəma náá nukī.

Pə krēnna Mowapō yoolaa
na pa apalōtō le, na pa huŋutiyi lotu.

⁵ Ma yaawa si pá waasi Mowapō nyəma.
Pa sewa haləna pá tala Sūwaa na Ikləla-Selisiya.

Pa kraaki Luhiti tontōŋle na wula.
Pa casəyi laŋwakəlle kapusi ke Holonayim mpaav taa.

⁶ Nimlim hite lōm nyəōwa.
Nyutō lōm nyəntō wula tə təna.

Pōlōpō u tasəyi nyōv.
⁷ Pə tōō ké pa kuuki pa nyəm mpi pə kaasa-we tō,
na pá pukina hatōo tūŋ kacəka waali.

⁸ Mowapō nyəma kapusi nukī
paa timpriyi pa tetō taa ké.

Haləna pə tala Ikləlayim icate
na Iliim tetō taa ləkō.

⁹ Timōŋ icate pusi lōm we ké isu caləm.
Pəcó i ká tasa-weye wahala tuyō tətō.

I ká yelee na təyōlaya kol
Mowapō yəlaə kakaasaya tō.

16

Mowapō nyəma sələməyi Yosalem nyəma si pá səna-we

¹ I ha tetō nyōyō tō ke iwaav na í tilina-i.
Pə luna Sela icate na pə təŋna wōlaya tetō taa,
na pə polo Siyōŋ puyō taa.

² Mowapō alaa kraaki Aləŋōŋ ləv kuteŋ tō na pá tiiki,
isu pa təyōnōyō sumaya ke ka tantē taa tō.

³ Μπόγύ Mowapu nyóma sələma Yosalem nyóma si:
 I tasa-tuyu layatu na í huli-tuyu tá kolapəle.

I kenti tá tōó ké ilim heka taa,
 isu ahoó səkrətu.

I ηmesi ta yəlaa mpa pa tu kpəluɔɔ tə,
 í taa kuli tá selaa waali.

⁴ I mu Mowapu yəlaa ke mə te.

I ha-weyə timpí paa cəəsi
 na wakəllə í taa híki-we tə.

Nmakəluɔɔ na wakəluɔɔ
 na tetu yəlaa nəheɛ fəluɔɔ
 ká si tənaya ke kuyaku nakuli.

⁵ Waatu inəxi pa luləɔɔ tə
 Tafíiti ká wəna kawulaya kumte.

Tu wəe səsoole tam tōó nyənte ke
 Isə pəlele tōó.

I ká təhəxi tampana na siɔisuyu na í huəkəna.

Yosalem nyóma kaa pəsi na pá waasi Mowapu nyóma

⁶ Μπόγύ Yuta nyóma təma si: Tə nuwa
 pa yəɔtəxi Mowapu nyóma kalampaanu təm.

Pa yəɔtəxi tətəɔ pa ti həm
 səsoəm təm na pa isəcav təm.

Na isəna paa sukí pa təxi pə cəlo tə.
 Pəcós pa yəɔtəxi na pə fəina huwəe.

⁷ Pə tōó ké Mowapu nyóma huɔutiɔi
 lotu ke pa ti təm na pá
 wiiki leseɲ kakalasi nsi pa lakaya Kii-Helesi tə.

Pə pu-weyə katatəlaya,
 ləna pá mələxi.

⁸ Həsəpəɲ nyóma tawa wakəlaa.

Sipəma leseɲnaa wələxi.

Mpə pa lulayana sələm kəpam,
 na pə kuyi piitimnaa awulaa.
 Leseɲ tawa anu a təwəya haləna Yasəe tetu.

Leseɲnaa pilinasi ka helaa ké
 na si tēe tenku kosəpu waali.

⁹ Pə tōó ké ma na Yasəe nyóma
 tə wiiki Sipəma leseɲnaa tōó.

Na ma lukiɔi isələm ke Həsəpəɲ
 na llale pa tōó.

Pa yaya yooú kakiisaya ke mə kəmtənaa tōó.

¹⁰ Lanhuləmlə na ayəla təma mə tawa taa.

Pəyele nəɔəlv u tasəxi yontu
 yaa aɲmaala ke leseɲ tuɲ tawa taa.

Leseɲ koollaa u tasəxi pə ləm
 nyaasəɔɔ ke tiɲ taa.

Ma yəlaa na lanhuləmlə kakiisasi su tənaya.

¹¹ Pə tōó ké ma lanɲə wakəla hatoo ma taa ké Mowapu, na má seliyi isu cəmuɔɔ wula.
 Na má huɔutiɔi lotu ke

Kii-Helesi pa tōó.

¹² Mowapu nyóma ká kana pa təfəenle ke pote,
 paa wiikina pa tuɲ. Ama pa kaa waa pəlv.

¹³ Nti Tacaa ka yəɔtə hatoo ləɲ ke Mowapu tōó təɔle. ¹⁴ Tacaa yəɔtəxi təfoo ké pənente si: Pə
 kaasa pusi tooso ké teitei. ləna Mowapu nyóma teeli si. Paa na pa pəɔale nté tə, yəlaa pəciimaya
 tike ke pu kaasi-wə, pa kaa nii isəle.

17

Tamasí icate nyóma na Isəyeli nyóma pa kawulasí pasuyu

¹ Μπόγύ Tacaa yəɔtə Tamasí icate təm si:
 Pu kəo tə, pa kaa tasa Tamasí ke yaav si icate.

Tu pəsi ncaale huɔule ké.

² Pá lɔwá Alowee acalée.

Kaləkəŋ həntəyi a taa tərəmm,
nəɣəlv u nyaasəyi-i.

³ Pui kəəli Ifəlayim nyəma kranfə.

Pui ləkəi Tamasi nyəma kawulaya.

Na mpi pui kaasi Sili nyəma tɔ
pə kaa tɛɛ Iseyeli nyəma nyəm.

Nti Pə tənə pə tɔ Tacaa yəɣətəa təɣələ.

⁴ Kuyaku ŋku Iseyeli nyəma kaa wɛɛ yuy.

Pəyele paa tɛ taasi.

⁵ Iseyeli ká wɛɛ ké isu taale wente pa kuma tɔ.

Yaa Lefayim tɛtəkəle taa taale nte tə wɛ kɛtɛ tɔ.

⁶ Pui kaasi Iseyeli yəlaa kɛ acaləsa kɛ.

Isu pa kooluɣu tɣu ŋku

pa yaa si Olifi tɔ ku pee na pukaya,

na pá kaasi pee naale na tooso kɛ

comcom nəɣɔ taa, na pee liɣiti

na kakpasɪ kɛ pilinasi tɔ tɔ.

Iseyeli Iso Tacaa má ma yəɣətənə mpu.

⁷ Kuyaku ŋku yəlaa ka kɛɛsi isɛ na Iseyeli Iso Nanŋ tɔ wei í kɛ mə ŋmalv tɔ í tɔ. ⁸ I kaa tasa tekuyi kɛ mə niŋ kulapəm. Paa tɔlaalɛnaa, paa pa tɣu Asətati na ilim pə lɛɛsɣu.

⁹ Kuyaku ŋku Iseyeli nyəma mə í ká lɔ mə koloosi acalée. Isu Hifi nyəma na Amolii nyəma ka lɔv pa nyənə kɛ too ləŋ taa kɛ saa wei Iseyeli nyəma mə í lɛkə-yɛ tɔ. lɛna pə kaasi wɔlaya tɛtɔ tike.

¹⁰ Mpi tɔ, Iseyeli nyəma mə í sɔə mə Iso

wei í yapa-mɛ na í kentiɣi mə tɔ tɔ.

Hələnə í hala tɔŋ kulalaŋ taale

na í sɔ lɛɛŋ tɔŋ kraɪ nyəŋ.

¹¹ Kuyaku ŋku í sɔ tɔŋ inɪ tɔ,

í sika kalaa na í cəəna-i.

Tanəŋ ŋku ku maɣamaɣa kɛ tɔŋ

inɪ í tɛɛwa na í tɔ hetv.

Ama pə tala təɣuɔ lɛ pɔlvɔv fɛi.

Wahala inɪ í taka fɛina kəəle.

Piitimnaa cɔka pə taa

¹² Pepe tɔə kɛ piitimnaa miitiyi,

na pə mətəyi isu tɛŋku.

Piitimnaa cɔka pə taa kɛ mpu suwe.

Pa kaləyi kəkətɛ isu lɔm tɔŋ nyəm.

¹³ Piitimnaa kaləyi kəkətɛ kɛ isu lɔm səsəəm.

Iso nyaasəyi-wɛɣɛ na pá hatələyi pooluŋ.

Isu pɔvɔ heelim krakuɣu nyutu tɔ.

Yaa isu kacuculaya krakuɣu mɔsvɔv tɔ.

¹⁴ Pui kəə taanaya lɛ, səɣəntv anaam.

lɛna pá saalɪ yem na pə ta nyaaləta.

Mpa pa ŋmuləyi tá nyəm na pá kuuki-wi tɔ,

mpi paa tɛsənə təɣələ.

18

Itiyopii nyəma wakəlvɔv təm

¹ Hai, Itiyopii tɛtɔ nyá.

Nyá taa wɛ kpuləŋ kɛŋ nyəŋ

na í pɔla pusi səsəənsɪ taa.

² Nyá tiliɣina tillaa kɛ tɛŋku tɔə,

na pá cakɪ səsəncaasi kpuləŋ taa,

na pá təŋ lɔm tɔə.

Tillaa ləŋləŋ nyəma mə,

í polo tookonaa piitim kiŋ.

Mpɛ inɪ pa tənəŋ tɔə fɛi hɔntv.

Yəlaanaa pooluŋ nyəma nyaŋna-wɛɣɛ.

Pa kɛ yoolaa piitim kɛ.

Nɔyɔlɔ u nukɪ pa nsəmle.

Pusi faya pa tetɔ taa ké.

³ Antulinya yɔlaa, mə tɔna mpa me í we tetɔ taa tɔ,
í paasana waatu wei pa sikiyi tuuta ke pɔɔɔn taa tɔ.

Í nu waatu wei pa hɔlɔyi tutuyɔ tɔ.

⁴ Pə tayá pɔlɔ, Tacaá yɔyɔtaá sí:

Ma tɔcayalɛ kɛ ma wɛɛ na má nyənəyi tɔpamm.

Isu ilim nyakɔyɔ sɔsɔm tɔ pə haɲaya,

yaa isu aɲkpɔlɛɛ haɲaya kɛ kɔmtɔ waatu.

⁵ Na pácɔ́ pə́ tala kɔmtɔ kɛ

waatu wei lɛsɛɲ piwɔ tɔ.

Waatu inəyi lɛsɛɲ hetɔ pəsa pee.

Pa sɛtəyi pilihasi na asantɔ ké.

Pa sɛtəyi akraa na hatɔ nti tu waasəyi tɔ.

⁶ Ḿpɔ́yú paa lɔ Itiyopii nyəma

na pə́ waasɪ pɔ́ɔɔn

taa yepɛlekunaa na taalɛ wontu.

Yepɛlekunaa ká tɔyɔ-wɛyɛ yoluma,

na taalɛ wontu kɛ lɔɲɛ.

⁷ Waatu inəyi piitimnaa tɔɲ nyəm mpi pə́ ké tookonaa, na pə́ tənəɲ tɔɔ fɛi hɔntɔ tɔ pu kɔna
Tacaá pə́ tɔna pə́ tɔ maɲa kɔhaaɲ kɛ ma tɔcayalɛ ké Siyɔɲ pɔyɔ taa. Yɔlaa tɔna nyarɲa piitimnaa
mpɛyɛ, haləna poolɔɲ nyəma. Pusi faya pa tetɔ ké.

19

Icipiti nyəma laɲwakalle səsəɔle

¹ Tacaá yɔyɔta ntiyi Icipiti nyəma tɔɔ tɔ.

Tacaá cayana nteyɛ isəɲmɔntɔ nti tɔ tɔɲ lɔɲlɔɲ tɔyɔ kpayanɔ, na í polo Icipiti.

Icipiti tɔɲ kɔlalaɲ seliyi na yɔlaa apalɔtɔ naa le-wɛ.

² Ḿpɔ́yú Tacaá tɔma sí:

Maa yele na Icipiti nyəma kɔlɔ tɔma tɔɔ.

Yɔlɔ ká kɔlɔ ɪ lɔlɔyɔ tɔ tɔɔ,

na lɛlɔ kɔlɔ ɪ taapalɔ tɔɔ.

Acɛlɛ ká kɔlɔ tɔma tɔɔ,

na kawulasɔ kɛ tɔma tɔɔ.

³ Maa yele na Icipiti nyəma me mə ləmayasɛɛ le-me,

na má liyitɔ mə layatɔ. Ilena í pəsəna mə tɔɲ tɔɔ na

í polo mə tɔwaa tɛ.

Í ká sɔsɪ kɔyɔnaɲɲ na í pɔɔsɪ pee.

⁴ Maa tɔ Icipiti nyəma kɛ ɲmakəllɔ nɲɲ taa.

ɲmakəllɔ ká tɔyɔ mə tɔɔ ké kawulaya na tɔɲ.

Pə́ tɔna pə́ tɔ Tacaá má ma yɔyɔtəna mpɔ.

⁵ Nili pɔyɔ lɔm ká nyɔɔ,

na ká wɔlɔ təkpaɲsaɲ.

⁶ Nili pɔyɔ səsaya pusi kɔhelasɔ lɔm ká sɔɲ

na lɔɔɲ kɔhɛhɛɛɲ lɔm náá nyɔɔ.

Mɔlɔyɔ na səsəncaasɔ ká lɔntili,

⁷ na pɔyɔ atama lɔm nyutɔ tɔna.

Na pə́ kɛpenna pɔyɔ nɔyɔ haləm tɔna,

na heelim ma-wɪ

na pə́ wɔlɔ na pə́ yele kɛtɛ.

⁸ Tiina kpɔlaa tɔna, paa kulasɔ nyətaa,

paa pulɔɲ tɔlaa, pa laɲa ká wakəli tətɔyɔtɔyɔ,

na pá te nyɔɔɲ na pá wii təkɔo.

⁹ Mpa pa makɔ kɔɔɲkpɔntɔ tɔɲ nyəntɔ

na mpa pa lɔkɔ tɔ pɔɔɔn tɔ,

pa laɲa ká wakəli.

¹⁰ Pə́ nu pɔɔɔɲ lɔlɔlaa.

Pa tɔna mpa pa təkayana təmle nté tɔ,

pa apalɔtɔ lepa.

¹¹ Sowarɲ ɪcatɛ awulumpiya kɛ

ləmayasɛɛ fɛɪnaa ké.

Icipiti wulaw layatu tasəlaa

tasəyi kumələlayatu ke.

Isənaya mə taa yəlo pəsəyi

na í tə Icipiti wulaw si:

Maya nyəntu. Pəyele maya ləntaa awulaa ləlyətu tʉ?

¹² Icipiti wulaw, nyá nyəntaa mpe pa we le?

Pá kuli nti Pə təna pə tʉ Tacaa mayasaa na

í su Icipiti tə tə na pá huli-ŋ ɪle.

¹³ Sowəŋ awulumpiya mə ké kumələməŋ,

na Mamfi nyəma mə tʉsəyi mə tʉ.

Í ké kpeka nyəŋ nyəma mpa

pa tolisiyi Icipiti təyɔ.

¹⁴ Tacaa tisa acufu ke mə taa,

na í tolisiyi Icipiti ke ɪ kəlapətu təna taa.

Í laki teitei ké ɪsu səlɔnyəlo

tutuyu ɪ tətu taa tə.

¹⁵ Icipiti tʉ nəyɔlo ɪ kaa pəsi

na í la pəlo kəpant.

Paa təŋ tʉ, yaa konyəntu,

yaa səsə, yaa səkpəlu.

Icipiti nyəma ká tɛsəna mpi tə

¹⁶ Kuyaku nakoli, Pə təna pə tʉ Tacaa ká nyaasi Icipiti nyəma me na niŋ tʉyɔ. Səyəntu ká kra-me na í sele ɪsu alaa. ¹⁷ Yuta tetu ká wɛɛ-mɛyɛ səyəntu pəlyəyɔ. Paa waatu wei ké pa yəyɔta tə tam, í təsəyi nti Pə təna pə tʉ Tacaa ka suwa si ɪ ka la-me təyɔ. ɪlena í seliyi.

¹⁸ Kuyaku nakoli Icipiti acalɛɛ kakpasɪ ká yəyɔtəyi Həpəla təm. Paa yəyɔtu na pá su si: Tə ké Pə təna pə tʉ Tacaa nyəma. Acalɛɛ anɪ a taa lentɛ hətɛ ntɛ ilim ɪcatɛ.

¹⁹ Kuyaku nakoli í ká ŋma Tacaa ke kətaɣa təlata ke Icipiti tetu taa. Í ká siki-ɪ pələ ke tetu təŋa tə.

²⁰ Ntɛ tu təsəyənəna Icipiti nyəma me si: Pə təna pə tʉ Tacaa we mə tɛ. Na waatu wei Icipiti nyəma ka yaa Tacaa si: Ya-tʉyɔ ta ŋmakəllɔ niŋ taa tə. ɪsə ká tilina-mɛyɛ waasolɔ na ɪlé í hɛtu-me.

²¹ Waatu inəyi Tacaa ká huli ɪ təyi Icipiti nyəma me, na mu nyɪ ɪsə wɛɛtu na í sɛɛ-ɪ. Í ká lapɪ-ɪ kətasɪ na í ha-ɪ kəcəŋ, na í su-ɪ nəsɪ na í təkɪ-sɪ. ²² Tacaa ká hə Icipiti nyəma me mə ŋkpaŋŋ. Í ká waa-me na mu mələna í tə. ɪsə ká muyi mə kəsələmɔtu na í waa-me.

²³ Kuyaku nakoli hapələ ká lu Icipiti, na tə puki Asilii. Icipiti nyəma na Asilii nyəma í ká polo təmata, na í krentɪ na í sɛɛki Tacaa.

²⁴ Kuyaku ŋku ɪsɛyɛli nyaa səsəsi Asilii na Icipiti pa tə na í la tooso. Tacaa ká kooli tetu tənaya kəpantɔ ke ɪsɛyɛli tə.

²⁵ Pə təna pə tʉ Tacaa ká kooli tətunaa me mə tooso ké kəpantɔ si: Ma kooliyi ma yələa Icipiti nyəma ke kəpantɔ. Ma kooli Asilii nyəma mpa ma lapəna ma niŋ təyɔ kəpantɔ. Ma kooli ɪsɛyɛli nyəma mpa ma ləsaa təyɔ kəpantɔ.

20

Isayii təŋ kpeɛ, ntəŋkpala yaa wontu fɛi ɪ tə

¹ Pənaya ŋkɛyɛ Asilii wulaw Saləkəŋ kʉsa ɪ yoolaa wulaw səsə, na í tii Filiisi ɪcatɛ Asətəti tə na í lɛɛki-tɛ.

² Waatu inɪ Tacaa ka tɛma Amətɪ pəyalɔ Isayii ke təm heeluyɔ. ɪ heela-ɪ ké si: Wəyəsɪ ləyaya wontu, na nyá ntəŋkpala. ɪlena í la mpu na pə yele-ɪ kpeɛ.

Asətəti ɪcatɛ lɛɛkuyɔ waatu ke Tacaa yəyɔtaa si: ³ Pə krenta pusɪ tooso kələ ma təmle tʉ Isayii təŋ kpeɛ. Wontu yaa ntəŋkpala fɛi ɪ tə. Mpu pə hələyənəna Icipiti na ɪtiyopii pə nyəma ke mpi pu tɛ na pə mayana-we tə. ⁴ Pə təyɔ pəlyɔ, Asilii wulaw ká kuu Icipiti na ɪtiyopii pə ɪfɛpiya na pə kəkpaɛlɛaa ké. Wontu yaa ntəŋkpala kaa wɛɛ pa tə. Pu yele-wɛyɛ kpeɛ ké təyələyəlɪ. Tənaya Icipiti nyəma ká təyɔ fɛɛɛ.

⁵ Waatu inəyi mpa pa tɛɛlaya ɪtiyopii nyəma, yaa pa həŋaya pa təyi Icipiti nyəma sənaw tə tə, pa apalɔtu ká yəəlɪ.

⁶ Kuyaku ŋkuyɔ həyələyɔ ŋku kʉ taa tə wɛ ɪsəntə tə, kʉ nyəma ká yəyɔti si: Ta tɛɛlyɔ tɛsəna mpi təyɔɛ. Mpeyɛ tu huəkaya si tu tʉ kʉpəlyɔ na pá ya-tʉyɔ Asilii nyəma niŋ taa. Leyɛle tu hikina nyuyɔ totolɛ ke nənənə?

21

Papiloni hotuyɔ

¹ Tacaa yəyɔta ntɪyi wəlaya tetu nti tə wɛ tɛŋku nəyɔ tə tə tə tə.

Kolontu luna wəlaya tetu səyəntu nyəntu taa.

ɪsu kacuculaya fakuyəna Nekɛfi tetu taa tə.

² Pə kula təm səʒəntu nyəntu təw na pə holi-m.

Nmakəllu, ηmakəli.

Wakəllu, nάa wakəli.

Ilam nyəma, i tii pa təw.

Meti nyəma, mu ta icate.

Tacaa ká su tənaya ke konyoməη wei

Papiloni towa piitimnaa tə.

³ Pə təw kέ ma lanje wakələyi.

Pə wuku-m kέ isu ləlvəv

wəsaɪ takovv əlvəlv tə.

Wəsaɪ toη nyənsi lakɪ na má nyəη,

pu saη si má nu.

Ma seliyi, pu saη si má ná.

⁴ Ma lanje pəsaa, na səʒəntu səsəəntu kra-m.

Ahoo nna maa nyulaa tə a pəsa səʒəntu nyəna.

⁵ Pa pəwa atə pəəη na pá su təʒənyaya,

na pá təkɪ na pá nyəəkɪ.

Tənayaɛ pa yaɣa kapuka ke kraakraa si:

Yoɔlaa səsaa mɛ, i taɣani mə kəkentiη.

⁶ Ntəna Tacaa heeli-m si: Polo ři su taηlv,

ye i na mpi i yəʒəti.

⁷ Ye i loosa yoou keəkənaa na kraɣanəη həη,

yaə kraηasi yaə yooyooɔnaa caηa.

Ile i paasəna na i yəʒəti na pá nyi.

⁸ Tənayaɛ taηlv yaɣa kapuka isu təʒəlaya si:

Tacaa ma səηa ma tətəηle ke ilim na ahoo kέ,

na má feηiyi.

⁹ Pa kəηna nté na təna təw,

na pá caɣa yoou keəkənaa

na kraɣanəη həη.

Ntəna nəʒəlv ma kapuka si:

Papiloni ilé i hotaa, i hotaa.

I tuη kəlvaaη ləsəη yəka

atəyɛ i təna təpətəpət.

¹⁰ Ma yəlaa mpa mɛ pa mpa isu məla ke kataya taa tə.

Nti lseyeli Iso Tacaa,

Pə təna pə tv heela-m təʒəɛ,

na máa teləsəyi-mɛ.

Itəm nyəma wɛ təm

¹¹ Tacaa yəʒəta ntiyi Tuma təw tə.

Nəʒəlv yəʒətəna-m na nəʒə səsaya na Seyii tetv taa si:

Taηlv, waatvnaa isənaya pə kaasa ahoo,

pəlee kέ a tɛη?

¹² Iləna taηlv cə si:

Pu nyaali yáa.

Ama pə ta nyaaləta.

Ye mə luɣu wɛ kvcəcətv,

ilɛ i tasa məlvəv ke wulee.

Tetaη na Ketaa nyəma selaa

¹³ Tacaa yəʒəta ntiyi Alapv təw tə.

Ketaa nyəma mɛ, mə na mə yooyooɔnaa caasi.

I polo na i svv nyutv taa kέ ahoo,

na i ηmɛli tiikasɪ taa.

¹⁴ Tema nyəma mɛ,

i səηna lvm ke selaa mpa lukətv kuyi tə.

I pona-wɛyɛ təʒənyaya.

¹⁵ Pə taɣa pəlv, yoou toη na layalɛ təlvəv,

na tśəη pam təʒənəna-wɛ.

¹⁶ Pə taɣa pəlv, pə kaasa pənaya ke teitei, iləna Ketaa nyəma teeli su tənaya. ¹⁷ Yəlaa pəciuu tike ke pu kaasi i yoɔlaa taa yoɔlaa tətəlaa taa. Nti Tacaa lseyeli Iso yəʒətaa təʒəɛ.

22

Yosalem nyáma kpaalɔyɔ

¹ Tacaa yɔɔɔta ntiyi toosee tetekæle tɔɔ tɔ.
Yosalem, pepe lapa na nyá yɔlaa kpaaki lɔputɔ tɔɔ?

² Tcate kɔcɔkæle, na kɔkɔte nyɔnte,
na laɲhulɔmlɛ nyɔnte nyá,
nyá sɛtaa ta sɛna layate,
pa kaa si tɔyoole.

³ Nyá yoolaa nyɔɔɲ nyáma tɛna sewa,
tɔtɔlaa kra-wɛɣe salɛka.

Pa kuu nyá yɔlaa tɛna na pá kɛnna
mpa paa sewa na pá hatɛli tɔ.

⁴ Pɛ tɔɔ ké ma si í yele-m na má wii wahala
wei í maɣana ma yɔlaa tɔ í tɔɔ.

I taa maɣasi si í puyusiɣi-m.

⁵ Mpi tɔ, saɲa ké Isɔ pɛ tɛna pɛ tɔ Tacaa
tisa ta taa ké acufu na tɛ kɛpisi na pɛ liɣiti-tɔ.

Laɲwakælle wula sɔsɔɔna niuki
toosee tetekæle taa.

Kakiisasi kpaaki tontonɔ tɔɔ.

⁶ Ilam yoolaa tɔka tɔɔɲ na nyɔmá.
Apalaa caya yooɔ keɛkenaa taa, kraɣanɔɲ wɛɛ.

Kii nyáma yoolaa leeki pa kɛralɔɲ.

⁷ Yosalem, nyá tɛteka kɔrampɔna taa
suwa yooɔ keɛkenaa na pɛ kraɣanɔɲ.

Pa pɛlɛɣi nyá nɔnɔɔsi si pa yooki.

⁸ Yuta fɛi kɔkentim tɔtɔ.

Kɔyaku ŋku í keɛsi mɛ isɛ
na í nyɔnɔɣi yooɔ wontu.

Nti pa pɛla kutuluɣu ŋku
pa yaa si Lipaɲ hɔtɔyɔ tɔ kɔ taa tɔ.

⁹ I nawa Tafiiti tcate koluɲa pɔɣɔlɛ tɛna.

I hɔma lɔm ke pɛ tɛɛ lule taa.

¹⁰ I kala Yosalem tɛɛsi.

I yɔka si taa leɲsɛnaa si
pɛ sɔɔsi koluɲa ke tɔɲ.

¹¹ I hula lule ke koloosi naale heku.

I hɔma lule kɔpɔnte taa lɔm.

Ama í tá keɛsi mɛ isɛ

na Isɔ wei í taɣana wahalanaa mɛɛɣe too lɔɲ,
na í kɔna-mɛ tɔ í tɔɔ.

¹² Kɔyaku ŋkɔyɔ Isɔ Tacaa,

Pɛ tɛna pɛ tɔ yaa-mɛ si

í wii na í huɣuti lotu na í looli mɛ nyɔɔɲ,

na í suu lɔyaya wontu.

¹³ Ama mɛ ulɛ, pɛ pɛsa-mɛɣe

laɲhulɔmlɛ sɔsɔɔle ké.

I kɔyɔ naaɲ na heɛɲ na í liki nantu

na sɔlɔm na í haki teu.

Halɛna í tɔ si: Tɛ tɔyɔ na tɛ nyɔɔ ta kɛakɛaa.

Mpi tɔ, cele tu si.

¹⁴ Mpɔyó Pɛ tɛna pɛ tɔ

Tacaa yɔɔɔta na má niu si:

Ma yɔɔtɔyɔna tuunav si

pɛ kaa huusi mɛ isayatu tɛne,
isu í sɛpa.

Nti Pɛ tɛna pɛ tɔ Isɔ yɔɔɔta tɔyɔle.

Sepɔna tɔm

¹⁵ Mpɔyó Pɛ tɛna pɛ tɔ Tacaa Isɔ heela Isayii má si má polo na má ná kawulaya tɔyaya nyɔyɔ
tu Sepɔna. Má heeli-ɛ si:

16 N feina pɔlvɔv cənɛ,
 n nyənəyi nyá təyi we na halɪ
 ń huli nyá təyi pəlaav kɛ
 isətaa kukpamvɔv taa?
 17 N nyənəyi nyá təyi pɔlv səsəəm kɛ.
 Ama Tacaa ká kpaɣa-ŋ na í ləɣə-ŋ pɔolɔŋ.
 18 I ká pilimi-ŋ isɪ pɔlv kɔkɔlutum kɛ
 tɛtv kɔwalətv natəli tə taa.
 Tənaya n ká sɪ na nyá yosu kɛkɛnaa kɔpama saali.
 Nyá kɛna nyá caa təyaya fɛɛɛ.
 19 Maa ləsə-ŋ nyá təmle taa.
 Maa təɣəni-ŋ nyá tɛcaɣale.
 20 Kuyaku ŋkɔvɔv maa yaa ma təmle tv
 Hilikiya pəyalv Iliyakim.
 21 Maa suu-ɪ nyá cara, maa ləli-ɪ nyá tampala,
 na má tv nyá pəsuvɔv kɛ ɪ niŋ taa,
 na í pəsi Yuta na Yosalem nyəma pa caa.
 22 Na má cɛɛ-ɪ wulav Tafiti lɔlvɔv nyəma
 kawulaya təyaya nənəɣv nyəmle.
 I tulaa, nəɣɔlv ɪ təkəyi.
 Pəcɔ́ í təkaa nəɣɔlv ɪ tvləyi.
 23 Iso ká yelina na í nyəv toŋ isɪ nyəmle kɛ
 lonte naani nyənte taa, na í pəsi ɪ caa təyaya
 nyəma teeli təhikile.

24 I təyaya nyəma ká nyəkələnə-ɪ kɛ na pa yuŋ tənə. Tiisi səsənsɪ na tiipee ka nyəkələnə-ɪ kɛ
 isɪ kewee na kəpənəa. 25 Ḿpóɣv Pə tənə pə tv Tacaa təma sɪ kuyaku ŋkɔvɔv kankanaya ŋka paa
 kama lonte naani nyənte taa tv kaa kpesɪ. Paa ma-kɛ na ká kpeɛ. Ilena səɣəla wena a tənə a ka
 we ka təv tv á wakəli. Mpi tv, Tacaa má ma yəɣətəna.

23

Fenisii tɛtv wakəlvɔv təm

1 Tacaa yəɣəta ntiyi Tiii tɛtv təv tv.
 Taasisi ɪcəte kɔpɔləŋ səsəŋ me í wii.
 Mpi tv, ɪcəte wakəlaa,
 təyaya fɛɪ, təsɔvle fɛɪ.
 Hatoo Kitim tɛtv taa kɛ təm ntɪ tə lunaa.
 2 Sitəŋ payətəlaa mpa me í we tɛŋku nəɣv tv.
 Səɣəntv í kra-me na pə la-meɣɛ ha.
 Mə tillaa tɛsəɣəna tɛŋku.
 3 Mpi pa tuukaya na pá təŋəyi lum səsəəm tv,
 Sitəŋ nyəma kəŋayana-wɪ.
 Mpe pa təkayana piitimnaa kasəyaya.
 4 Fɛɛɛ í kra Sitəŋ ɪcəte.
 Mpi tv, tɛŋku na ɪ hola səsəŋna sɪ:
 Lɔlvɔv wɔsasi ta kpata-m.
 Pəcɔ́ ma ta tv lələta.
 Pəyele ma ta təvta ifɛpiya,
 ma ta pɪsəta pɛɛlaa.
 5 Waatv wei Icipiti nyəma ká nu təm ntɪ tv,
 paa selina mpi pu maɣana Tiii nyəma tv.
 6 Tɛŋku nəɣv nyəma me í wii.
 I tɛsɪ tɛŋku na í polo Taasisi.
 7 Wayo! Tiii kəlv?
 ɪcəte ńtɛ tə leɛlaa kɛ.
 Yəlaa ka suwa tə taa kɛ hatoo ləŋ kɛ.
 Ntɛ tə ŋmakəlayana tɛtv pɔolɔŋ nyəntv.
 8 Tiii talaya awulaa ntenɪŋ kɛ.
 Tə taatəlaa ka we kɛ isɪ awulumpiya.
 Pa nyənəyi-weɣɛ yəlaa mpa pa nyəŋ
 kəla kɔlvɔv kɛ antulinya taa tv.
 Awe wakəla ɪcəte nteɣɛ mpv?

⁹ Pə təna pə tɔ Tacaa təna ɪ́pɔ́yɔ́ ɪ́ taa sɪ
ɪ́ wakələyɪ ɪ́səcawtɔnaa mpa pa sɔla teeli tɔ.
Na ɪ́ tisi mpa yəlaa tɔyɔna tɔ.

¹⁰ Tiiɪ nyáma me ɪ́ hala mə tətɔ.

Mpi tɔ, kpɪlɛɲ sɔsɔɲ wei ɪ́ tɔɲ
teɲku sɔsɔ taa tɔ ɪ́ feɪ tɔtɔ.

¹¹ Tacaa nyaasa teɲku.

ɪ selisa kawulasɪ na ɪ́ tɔ sɪ:
Pá wakəli Kanaaɲ koloosi acalɛɛ.

¹² ɪ tɔma sɪ: Sitɔɲ weɛ ké ɪsu pɛɛlɔ
wei pa kpɪpa na pá wakəli tɔ. Nyá acima tema.

Polo Sipili tɛtɔ nti lɔm cɔɔnaa tɔ.

Ama n kaa heɛsɪ tənaya.

¹³ Nyəɔna Papiloni tɛtɔ nyáma, pa feɪ tɔtɔ.

Asilii nyáma ɲma tɔ taa ké yoolaa kutulɔɲ sɔsɔɲ.

Pa yooɔa-tɪ, na pá yəkɪ tɔ kawulaya teɛsɪ
na tɔ pəsɪ ncaalɛ.

Taalɛ wontu tɔyɔ pa tɛtɔ.

¹⁴ Kpɪlɛɲ sɔsɔɲ ɪ́ wii.

Mpi tɔ, pa wakəla mə tɛcɔsɔlɛ.

¹⁵ ɪlɛna pá sɔɔ Tiiɪ tɔɔ ké pusɪ nutoso na naanɔwa, ɪsu wulaw kawulaya pusɪ. Pələ pə waɔɪ ké
paalɪ-ɪ ɪsu pa kɛɛsɔyɔ yontu taa ké wasaɲkali tɔm tɔ sɪ:

¹⁶ Wasaɲkali, nyá wei pa sɔɔ nyá tɔɔ tɔ.

Kpaɣa nyá cəmɔyɔ.

Maki-ku na ɲ cɔɔki ɪcate.

Yooki yontu na ɲ leləyɪ-tɪ.

Yəlaa ɪ́ tɔsɪ nyá tɔm.

¹⁷ Pusɪ nutoso na naanɔwa teɛki, ɪlɛna Tacaa yeɛ na Tiiɪ nyáma la wasaɲkalɔtɔ na antulinya
awulaa təna, na pá hikiyɪ pə liyiteɛ.

¹⁸ Ama pa kəhikim na pa kasəyaya təna, ká pəsɪ Tacaa nyəɔm ké. Pa kaa kaa-yeɣe huɣule, yaa
pá su-ye na a mpa. Ama ɪsɔ təyaya nyáma ká tɔyɔna-ye na pá haya. Paa suuna-yeɣe wontu
kɔpampantɔ.

24

Tɛtɔ təna wakəlaa

¹ ɪ nyəɔni, Tacaa ká wakəli tɛtɔ.

ɪ ká pəsɪ-təyɪ wɔlaya nyəɔntɔ.

ɪ ká pəsɪ-təyɪ kpɛntəlasɪ na ɪ́ wakəli tɔ yəlaa.

² Wahala kɔlɔm ká maɣanna kɔtɔlɔ na yəlaa.

Na caa na ɪ yom, na toto na ɪ yom.

Na pɛɛtəɔlɔ na wei ɪ yaki tɔ.

Na kəntəɔlɔ na wei pa kəntəyɪ tɔ.

Na kəmlɛ tɔ na wei pa feɪləyɪ tɔ.

³ Pɪ kpiisi tɛtɔ ké təkpaɔa,

na pə kuu tɔ wontu təna təkpaɔəkpaɔ.

Mpi Tacaa suwa tɔyɔlɛ.

⁴ Tɛtɔ we ləyaya taa, na tɔ pəsɪ ncaalɛ.

Antulinya ná hotaa, na ɪ́ pəsɪ ncaalɛ.

ɪsɔtəɔyɔ na tɛtɔ pə wakəlaa.

⁵ Yəlaa mpa pa we tɛtɔ taa tɔ pa wakəla-tɪ.

Mpi tɔ, pa yəka kiɪɲ, pa wakəla kusəsutɔ.

Pa yəka tam tɔɔ nɔyɔ pɛɛlɔyɔ.

⁶ Pə tɔɔ ké ɪsɔ təɲsa tɛtɔ ke mpusɪ

na pə tɔyɔ-tɪ.

Tə yəlaa ɪsayatɔ mələyɪ pa nyəɔɲ taa.

Pə kpiisa-we na pə kaasi-weɣe pəcɔ tike.

⁷ Solum kɔpam ká caɣa ləyaya.

Lɛsɛɲ tɔyɔ ká lontili.

Ləɲhɔlɔmle nyáma təna sɔɔ nɔyəsɛɛ taa.

⁸ Akilimanaa wula kɔpana suma.

Acima taa wɔɲa na kpələsɔyɔ saalaa.

Cəməŋ wula laŋhuləmle nyəna səpa.

⁹ Paa tasəyi səlonyəale na yontu.

Pəyele sələm toŋ nyəm ná kpa nyəŋ ke pə nyəəlaa.

¹⁰ Icate kpefe nyənte nté tə yəkaa.

Teesi təna təkaa nəyəl u səkki.

¹¹ Pa makı kapusi ke hapəe tə.

Mpi tə, sələm fei.

Laŋhuləmle fei təkpatakpata.

Aŋmaala fei tetu təna taa.

¹² Wakəlyə tike wenna icate taa.

Icate nənyəŋ kampə pəla yem yem.

Pə yela-keye ncaale.

¹³ Pə kaa kaasi yəlaa ke səsəm ke tetu taa.

Isu pə kooluyə olifinaa pəe

na pukaya yaa pə setuyə

lesəŋnaa tukun na pə kaasi acaləsa tə.

Laŋhuləmle kvatəpəw

¹⁴ Yəlaa kakaasaya ká kuli pə nəəsı.

Paa wiliti na pá sa Taca a səsəntu.

Paa yoo yontu na laŋhuləmle ke ilim tətəle.

¹⁵ Paa sa Taca teeli ke ilim təlulə.

Taca Iseyeli Isə hətə ká yaa haləna pə

tala ləm taa tetu na teŋku nəyə həyələŋ taa.

¹⁶ Tə nukı pə yooki yontu ke hatoo antulinya tənaya tə sı:

Tampəna təŋlu Isə keke teeli tə.

Uena ma təŋ sı: Ma tala ma tənaya,

ma tala ma tənaya. Ma lepaya.

Waalı lulaa lukı waalı,

waalı lulaa lukı waalı.

¹⁷ Səyəntu səsəntu na púyú

na puluyə pə təŋ a tə yəlaa mē.

¹⁸ Ye wei í nuwa səyəntu

səsəntu kakisaya na í seeki

de í hoti púyú taa.

Ye wei í pəsaa na í lə na í lu,

de puluyə náa puu-ı.

Tə anaam təlaa. Antulinya sela í kite tē.

¹⁹ Tetu cəlyə, tə ya pəyələ.

Tetu leŋliyi.

²⁰ Tetu teŋtəyi, isu səlonyəəlu.

Tə seliyi isu cəkəle.

Tə isayətu pəta-tı, tə kaa tasa kəlyə.

Kawulası səsənsı tomle, Isə kawulaya caalyə

²¹ Kuyaku ŋkuyə Taca ká kuli isəta təŋtuna tə. Í ká kuli a tawulaa səsaa tə, na í naasi-wē.

²² Paa kpeyeli-weyə təntəmle ke púyú nakulı taa. Paa təkı pa tə kə saləka nəyəl taa. Kuyəŋ payələ sikiyi, uena pá naasi-wē.

²³ Pı liyiti isətu.

Fēle ka pu ilim.

Mpi tə, Pə təna pə tu Taca ká təyə kawulaya ke Siyəŋ

puyə tə na Yosalem.

Í teeli ká naakı í yəlaa nyəyə nyəma isəntaa.

25

Taca keke tampəna təŋlaa təcəsəle

¹ Hai Taca, nyayələ ma Isə.

Ma sa-ŋ na má puyəli nyá hətə.

Pə taya pəlu, nyá lapəna mpi mpi pə wē teu ke səsəm tə.

Mpi n suwa hatoo ləŋ tə,

pə caya teu kə na pə nyəəwa.

² Pə taya pəlu, n pəsa icate ke pəe kaŋmaaya.

Tu kə kolunja icate kə.

Κραι νυόμα ικατε σῶσῶλε τα κε ικατε τότο.

Νῶγῶλο καα τασα-τεγε ημαυ.

³ Πῶ τῶ κέ γῶλαα τῶητῦμαα κά τυ-η τεελι.

Nmakøllaa piitim icate ká nyana-η.

⁴ Νυαγῶλε ικαμ τῶσῶσῶλε.

Nyagale kunyontu kpuvuvu

tøtule ke lah wakølle waatu.

Nyá kena tæcøssøle naani nyønte

ke teu sæsøøu waatu.

Nyagale ta isotom ke hanaya waatu.

Nmakøllaa páána sæsøøna we

ké isu teu sæsøøu nukuvu koluηa tø.

⁵ Υαα isu hanaya ke wølaya tetu taa.

Ama nyá sumsiyi kra i nyóma køkøte,

isu hanaya tetuvu saa wei isøηmøntu tæeki tø.

Μπόγύ n su tønaya ke ηmakøllaa yontu.

Piitimnaa tønacima

⁶ Πῶ τῶνα πῶ τυ Τααα n κά λα πιιτιμναα τῶναγῶ ασιμα

ke puvu kune ku taa.

N ká saa tønaya kopampaηka,

na nantu kopantu, na solum kopam

mpi pø we tæcølæcøli tø.

⁷ Ρυγυ ηκυ κυ τῶ τῶναγῶ

n ká cøli lah wakølle saalaya

ηka ka kenta γῶλαα τῶνα τῶ.

Nke ka takøna piitimnaa tønacima.

⁸ Τααα n κά κριισι σῶμ κε tam τῶ.

Isø n ká husi γῶλαα τῶνα isølvø.

N ká keeli tetu tønacima taa ké

fæele nte nyá γῶλαα ka tøgaa tø.

Taacaa má ma γøγøtøna.

Iseyeli nyóma lah hulumlø, Mowapu nyóma wakølvu

⁹ Κυγῶκυ ηκυγυ γῶλαα κά γøγøti si:

Nyagale ta Isø wei tø lapa naani tø.

Nyá waasøna-tu.

Taacaa ke tø towa naani.

Ta lah a í hulømi na té γøøli.

N yapa-tuvu.

¹⁰ Τααα n κά τῶni niη ke puvu ηκυ κυ τῶ isu kukentim.

Ama i ká felø Mowapu ke nøhøe ke tønacima.

Isu pa feløvu nyutu ke hute pøøγύ taa tø.

¹¹ Τῶναγῶ Mowapu ká hólø niη na isø isu lvm yalu.

Paa na mpø, Tacaa ká tisi kalampaani nyóma mpøγe tøfe.

Paa paa kaasi pa tøgø isøna.

¹² Mowapu ye pø kaasa nyá koloosi sæsøøsi na tøj nyønsi.

Isø ká pæsi-søgøi krentølasø.

I ká pæti-søgøi atø mvsøvu taa.

26

Koluηa icate tøm

¹ Κυγῶκυ ηκυγυ paa yoo yontu ke Yuta tetu taa si:

Tø wena koluηa icate.

Nyuvu yaru ke Isø lapa isu koluηa na ka pile.

² I tølø nønøsi, i yele na piitimnaa mpa

pa tøjøgøi tampøna tø pá søv.

Piitimnaa mpa pa lapa naani tø pá søv.

³ Wei i søjta tæca ke i tayavuvu taa tø.

N haaki-i hæsøvu mayamaya ké.

Mpi tø, nyaga i tu naani.

⁴ I tu Tacaa ke naani ke tam tø.

Iri i kentiyyina isu kukpamuyv ke paa waatu wei.
 5 I tisa mpa paa we kumlee tōó ké hatoo isōtaa tō.
 I pāsa kpentēlasi ke icate nte pa taa kpētēyēna tō.
 I tisa-teye hatoo ateye na tē tōyō tetō.
 6 Wahala nyōma fēla-teye nōōheē.
 Konyōntōnaa paa-teye nōōheē.

Kantākaya kuyeyē taa sālōmuyv

7 Siyisilu mpaav ké tampana mpaav ké.
 N ké tampana ké.
 Nyá heekēna mpaav ŋku siyisilu tēyēyi tō.
 8 Tacaa, nyaga tē tekiyi mpaav ŋku
 n hulā-tv sī tē tēy tō kv taa.
 Tē yaa-ŋ, tē sālōmēyi-ŋ.
 Mpi tē nyulēyi tōyōle.
 9 Ma nyulēyi-ŋ ahoō ké,
 na má pēekēyi-ŋ hatoo ma lotu taa.
 Waatu wei n hōvkēna tetō tō tō.
 Antulinya yēlaa kpelōmēyi siyisuyv tēyēyō.
 10 Yē pá hōlēyi isayav ke suulu,
 u cēkēyēna tampana tēyēyō tōm.
 I haaki i tēyi isayav taa ké
 siyisuyv tetō taa ké.
 Ii naaki Tacaa sōsōōntō tōm.
 11 Tacaa n teyeti yi niŋ ké, ilē mpe paa naa mpu.
 Ama paa ná isēna n paasēyēna nyá yēlaa tōm tō.
 Ilēna fēlē pu-wē.
 Kōkō ŋka n ka tayana nyá kolontūnaa tō tō ká nyaga-wē.
 12 Tacaa nyá haakēna-tōyō heesuyv.
 Mpi tō, nyá lakēna tá kulapēm tēna na pō laki.
 13 Tacaa tá Isō,
 sōsaa lēlaa ka tōyō tá tōó ké kawulaya isu nyá.
 Ama nyá tike nyá pēlēē tōó ké tē yaaki nyá hōtē.
 14 Mpa pa sēpa tō pa kaa fe.
 Sētaa kaa kulī.
 Mpi tō, n tō niŋ na ní kv-wē.
 N kpiisa-wē nōyōlv kaa tōōsi pa tōō.
 15 Tacaa n lapa na piitim huki.
 Tacaa n walēsa piitim.
 N hulā nyá teeli.
 N walēsa tetō tēnasī ke toosi tēna taa.
 16 Tacaa tē pēeka-ŋ ta laŋwakēlle waatu.
 N hōma ta ŋkrapōyōv, ilēna tē wiina-ŋ sī ŋ waasi-tv.
 17 Tacaa tē lapa nyá isēntaa ké,
 isu lōlvōv takōyōv ahōntō tō.
 I caaki lōlvōv na i wiikina wōsasi.
 18 Mpu tōtōyō na tá,
 pu wēē sī tē lōlī pōlvōv.
 Lōlvōv wōsasi kpa-tv.
 Ama heelim ke tē lūlaa.
 Tē ta pēsī na tē kōna nyōyōv yavō ke atē.
 Pēyele tē ta lōlī yēlaa kōfama ke antulinya taa.

Sētaa feesuyv na isayavō kōfēlvōv

19 Ma yēlaa mē mō sētaa ka fe.
 Mō sētaa mpa paa ké ma nyōma tō paa wēēna weesuyv.
 Mpa mē í hōnta mōsvōy taa tō í kulī.
 I yaya laŋhōlvōmle kakiisasi.
 Mpi tō, mō cōlvōv ke tanaŋ nyēŋkv ké.
 Tetō ká mōŋna mpa pa sēpa tō.

20 Ma yēlaa í svō mō kutuluv taa,

í təkí mə təə.

I ηmeli tənaya laasaya təə.

Hələna Tacaa pááná hée.

²¹ Pə taya pəlv, Tacaa luki i təcəyalə si,

i feləyi atə yəlaa ke pa isayatu.

Kuyaku ηku tətə ká keeli yəlaa

mpa tu kəwa tə pa təə.

Tətə kaa tasa takuy ke mpa tə kəwa tə.

27

Tənkunaa taa təm səsə kpisuyu

¹ Kuyaku ηkuy Tacaa Isə ká kpaɣa i laɣatə kpusəη nyəntə. Tə ké səsəələ ké na tə wəna tor, na i yoonə təm səsə wei i koota kootiyi kootiyi na i fei krau tə. I ká yoonə Lefiyatan. Təm selu Lefiyatan wei i koota kootiyi kootiyi tə. I ká kə təcəlvuy ηku kə cakí tərku taa tə.

Tacaa na i ləseη tuyv pa təm

² Kuyaku ηkuyv paa tə si:

I yoo yontu ke ləseη tuy wei i wəna pee kəpana tə.

³ Tacaa Isə maɣalə tuyv inu i tərɣv.

Ma pələyi-i ləm ke paa waatu wei.

Ahoo na ilim ke ma tərəyi-i.

Pə taa kəə na nəɣəlv suv.

⁴ Ma pááná héewa.

Ama ye ma maɣana pə taa ké səwa na kəlvə,

maa yoonə-yeyə na má nyayasi a tənaya kəkə.

⁵ Ama ye pa nyəna-m kpuləyv tətəle,

na pá yele na má na-wə tə ciiki na tə wəe leleη pə paasi.

Isə ka wii lseyeli nyəma na pa icatə kəlvələ

⁶ Kuyeyη wei i kəη tə i taa,

lseyeli nyəma ká ka lila.

Yakərv nyəma mə í ká neyeyi

na í tv hetv.

I ká suuli antulinya tənaya mə kəlvəlv.

⁷ Tacaa n mpa lseyeli nyəma isu

n marv mpa pa makaya mpe tə?

N kə-wə isu n kəkəɣa mpa pa kə mpe tə?

⁸ Aai yoo, ama n kəesa teu ké na n tayanu pa həvnav,

na n yele na kolontunaa kuu-wə.

Nyá heelim tēna-wə isu ilim təlulə heelim kuyaku.

⁹ Saləka inu i ká hūsəna Yakərv nyəma isayatu.

Mpi pa suulu həlvuyv ká ləlv təcəle.

Tacaa ká ɣəki tələaləna pəe, na a pəsı mvsəyv.

Isu pá yəkəyv tətə kəlvəlvmtə pəe tə.

Tuyv Asela tesikasi na pəe kəsikee kaa tasa səηuyv.

¹⁰ Kəlvəna icatə wə kpetə.

Pa ləwa lonte nteɣe.

Pa yela-tə isu wəlaya tətə.

Nawee ká təkí nyutu ke təna na á héesəyi.

A ka kuyuli tiikasi piliηasi.

¹¹ Waatu wei piliηasi wəlvəyi uləna pa pəli-si,

na alaa náa kpaɣa na pá tv kəkə.

Mpi tə, pa ke yəlaa mpa pa feina laɣatv təcə.

Wei i lapa-wə tə i kaa həlv-weyə suulu.

Kolontunaa ka kuuwa mpa tə pa məlvuyv səsəəm

¹² Kuyaku ηkuyv Tacaa ka nyamsı tuyv,

ke pə kpaɣav lələtə pəcə,

na pə polo Icipiti ləəv tə.

I ká nyamsı tuyv uləna

pá təsı lseyeli nyəma-meyə

kəlvəlv kəlvəlv.

¹³ Kuyaku ηkuyv paa həlv akantələ səsəələ.

Yəlaa mpa paa lepa Asilii tetu taa tə paa kəə.
Na mpa paa yawa Icipiti tetu taa tə paa kəə.
Paa hənti Tacaa ke ate ke pulaya
nanjə nyəjka təə kə Yosalem.

28

Tev heelim mpi pə wakələyi Samalii to

¹ Samalii icate təm we wayo kə.

Tə we kə isu ntenuyə,

ηku ku we tetekəle mʊsəj nyənte isətəa tə.

Nkuyə Ifəlayim sʊlɔnyəlaa həjna pa ti.

Tə kacəka wontu wee kə isu hətəyʊ kʊlontuluyə ke

tetekəle mʊsəj nyənte isətəa.

Mpa sʊləm kʊwa tə pa icate hite tə təm we wayo kə.

² Tacaa kʊsəna nteyēle yʊlʊ tɔj tʊ apalʊtʊ isu tɔmpɛɛ
təv səsəʊ.

Isu kacuculaya ηka ka wakələyi tə.

Isu təv ηku ku suuliyi ləəj ke lʊm tə.

I ká lana i tɔj na í pɛti icate ke ate.

³ Paa feli nɔðheɛ ke Ifəlayim

sʊlɔnyəlaa ntenuyə isəcəv nyəjku.

⁴ Na hətəyʊ kʊlontuluyə ηku i lapəna kacəka na ku we

tetekəle mʊsəj nyənte isətəa tə.

Samalii ka wee ke isu yʊlʊ

naakuyə Fiki tʊyʊ pile kalaalaya,

na í kooli na í li kɔakɔaa təso tə.

⁵ Kuyaku ηku tə, Pə təna pə tʊ Tacaa ká weena isu i yəlaa kakaasaya ntenuyə kacəka nyəjku.

⁶ In i ká tʊna siyisuyə ləmayəsəle ke mpa pa caya hʊle tə. I ká tʊ toma ke mpa pa təyənəyi
kʊlontu na pá tana-i icate nənəyʊ tə.

Sʊlɔnyəlaa mpa pa wonjiyi Isə kuyəyətʊtʊ tɛləsəlaa tɔ

⁷ Pə kɔɔɛjna kətəlaa na Isə kuyəyətʊtʊ tɛləsəlaa tətə,

sʊləm lapa na pá cɛjləyi.

Sʊləm tɔj nyəm tolisiyi-we.

Pa cɛjləyənə sʊləm tɔj nyəm.

Sʊləm lipa-we, sʊləm tɔj nyəm tolisa-we.

Pa tɛləsəyi Isə kuyəyətʊtʊ na pá cɛjləyi.

Pa yəyətəyi təm na pá sukɪ na pá lenliyi.

⁸ Tətə waasəna pa taapələnaa təna təə.

Kʊsəyətʊ ke paa tɪmpɪ, tɔpante fɛi.

⁹ Na pá yəyətəyi si:

Aweye Isayii sɛyɛsəyi nyəmtʊ?

Aweye in i hʊləyi təm si í nyi?

Piya mpa pa cɛpa həla ke nənəʊ tə

yaa pəkəlasɪ?

¹⁰ Mpi tə, kʊsəsutʊ ntəyələ kʊsəsutʊ*fa*.

Kʊtʊtʊtʊ ntəyələ kʊtʊtʊtʊ.

Saɲa si tənɛ, cele si tənɛ. ^a

¹¹ Təv, yəlaa mpa pa kuyəyətʊtʊ u nukɪ tə,

na mpa pa yəyətəyi nsəma kɔai nyəna tə,

pa təm ke Tacaa ká yəyətəna yəlaa pane.

¹² I ka təmaya si:

Təhɛsəle ntə,

í yele mpa pa kawa tə na pá hɛɛsi.

Lonte nte tə we tɔpamm təyələ.

Ama pa kisa nuw.

¹³ Na pá tə si:

Kʊsəsutʊ ntəyələ kʊsəsutʊ.

Kʊtʊtʊtʊ ntəyələ kʊtʊtʊtʊ.

Saɲa si tənɛ na cele si tənɛ.

^a 28:10 Iseyeli nyəma mayasaya Isayii yəyətəya ke na pa wonjiyi-i.

Pə we n̄p̄r̄ȳ s̄i ye pa t̄əj ɫe,
pə co-we na pá hoti alele na p̄ə p̄eli-we,
na kat̄aka kpa-we na p̄ə t̄eena-we.

Kite t̄e p̄əle

¹⁴ Pə t̄ə t̄ə, won̄laa me,
í nu Tacaa k̄ȳḡət̄ət̄ə.
Ȳəlaa nȳȳȳ nȳəma mpa me í t̄əki kawulaya ke Yosalem taa t̄ə.

¹⁵ Í nu, nti mə maɣamaɣa í ȳḡət̄əȳ t̄əḡəle s̄i:
Tá na s̄əm t̄ə p̄eela n̄əḡə.

Tá na at̄ət̄əle t̄ə ȳḡət̄əa na t̄ə s̄i.
Paa wahala s̄əs̄ə k̄əmna í kaa tala-t̄ə.
Mpi t̄ə, kaloolaya nt̄é tá t̄əc̄əs̄əle.
P̄əp̄ət̄ə ke tá t̄əhm̄elle.

¹⁶ Pə t̄ə k̄é Tacaa l̄ə ȳḡət̄əȳ s̄i:
Í naaki, ma s̄uki kite t̄e p̄əle ke Siȳəj taa.
Nkulija taa p̄əle*fa* nte pa t̄əȳanaa t̄əḡə.
Tə k̄é liȳitee p̄əle nte t̄ə c̄aya teu t̄ə.

Ye wei í tisa t̄ə t̄ə k̄é yuñ
í w̄eek̄əna toma ke is̄u nte. ^a s̄i k̄u la t̄əj.
¹⁷ T̄əmp̄ana t̄ənȳȳ ke ma lak̄əna na p̄ə siȳisi t̄əca.

Maa lana siȳisuȳu na p̄ə w̄e teitei.
Ama t̄əmp̄ee t̄ə k̄a kuu mə kaloolaya t̄əc̄əs̄əle.
L̄əm k̄a su na p̄ə t̄əḡə mə p̄əp̄ət̄ə t̄əhm̄elle.

¹⁸ Mə na s̄əm mə n̄əḡə p̄əel̄əȳ k̄a wak̄əli.
Mə na at̄ət̄əle mə k̄ȳḡət̄ət̄ə
na mə k̄əs̄əs̄ut̄ə kaa t̄əaj̄.
K̄ȳak̄u ŋku wahala s̄əs̄ə k̄a k̄ə t̄ə,
í k̄a paa-m̄eȳe n̄əh̄e.

¹⁹ Paa waat̄ə wei k̄é wahala in̄i í ka k̄ə í kraaki-m̄eȳe. Mpi t̄ə, t̄əan̄ na ilim taa na t̄əan̄aya ke
wahala k̄a k̄əj. Wahala k̄ək̄əte t̄ike k̄a t̄ə-m̄eȳe s̄əḡənt̄ə s̄əs̄ənt̄ə.

²⁰ Wahala k̄a w̄e k̄é is̄u ȳl̄ə
k̄əh̄ənt̄əȳ w̄eek̄əȳ t̄ətopi p̄i tak̄i-í,
yaa í k̄ət̄ak̄əȳ w̄eek̄əȳ t̄əp̄ee p̄i tak̄əȳ t̄ə.

²¹ Tacaa k̄a s̄əj í naasi taa k̄é is̄u
í ka lap̄ Pelasim p̄ȳȳ taa t̄ə.
Í n̄ant̄ə k̄a sele

k̄é is̄u Karaw̄əj t̄et̄ək̄əle taa.
Í k̄a la t̄əm̄le nte pa ta nȳi t̄ə.
Í k̄a yoosi í k̄əlap̄əle nte t̄ə k̄é s̄əs̄əle t̄ə.

²² P̄ən̄ənt̄əa í taa s̄u l̄eaa won̄ja taa. P̄ə taa k̄ə na mə k̄əh̄ək̄əm̄ t̄əȳan̄ nȳəəs̄əȳȳ. Mpi t̄ə, pa
t̄əma s̄u s̄i paa wak̄əli t̄ət̄ə t̄əna. P̄ə t̄əna p̄ə t̄ə Tacaa l̄ə k̄iñ ke ma n̄un̄a-t̄i.

l̄ə məȳas̄e na h̄át̄ə nȳəna

²³ Í ke ŋkrañj̄,
Í nu ma n̄əḡə.
Í c̄aya t̄əiȳit̄iȳi,
Í nu ma t̄əm̄.

²⁴ H̄át̄ə wei í luk̄iȳina í taale ke k̄ətam̄sa s̄i í tuuki?
Í kaa k̄p̄aya í waat̄ənaa
na í p̄as̄əna k̄p̄eəs̄i h̄eəȳ na awasa.

²⁵ Í t̄əj h̄al̄əm t̄əȳan̄ȳȳ t̄ə tuusi p̄ee ke í ŋmus̄əȳi.
l̄eəna í tuu t̄əḡənaɣa p̄ee ke w̄əəj t̄ə.
Í tuuki t̄əḡənaɣa p̄ee ke lona k̄əpana na toosi t̄ə.

²⁶ H̄át̄ə l̄ə s̄eɣ̄eəna-í
k̄əs̄əs̄ut̄ə nt̄i s̄i í t̄əj.
l̄ə h̄əl̄əna-í t̄i.

²⁷ Paa mak̄i tuusi nsi pa yaa s̄i
Nik̄eəl̄i t̄ə s̄i p̄ee na naan̄j̄.
P̄əc̄ə p̄ə f̄eí s̄i k̄eek̄e p̄əp̄əte
í t̄ə tuusi nsi pa yaa s̄i

^a 28:16 Nkulija taa p̄əle: P̄eə pa te pa t̄əȳ p̄eə naal̄əȳi kutuluȳu ŋkuluj̄asi taa k̄é

Kumeh tō si pee tōo.
 Ama krátýgý ke pa makəna-ye.
 Kratiya ke pa makəna tuusi pee.
 28 Pa nanəxi təɣonaya pee nyəhka
 na pá la kutəɣu yaa,
 ɫe pə taya tam tō ké pa nanəxi.
 Pa tuxi keeke pəpəle ké na pə kpaɣanəh.
 ɫe kpaɣanəh u yəkəxi təɣonaya pee na i acowa.
 29 Pə təna pə tɔ Tacaa kin ke yaasi ine i luɳaa tətə.
 Iso layatu tasuyv ke kɔpantu ké, na tɔ təwa.

29

Yosalem caakaya lepu na Iso waasi-i

1 Hai, Aləyeeli, Aləyeeli.
 Icate nyá nyá təm we waiyo ké.
 Nyá taa ké Tafiiti sikaa.
 N tōka teu ke paə pənaya ŋka ka acima.
 2 Maa paə Aləyeeli icate.
 Wula na mola ká wee nyá taa.
 Icate ka pəsi isu Aləyeeli*fa* icate. ^a wəki kətaɣa nyəm tɔ. Pəc pə ké Yosalem hətə lentə.
 3 Maa siki na má cəɳna-ŋ na má ta.
 Maa yele na yoolaa kpeka tɔ-ŋ heku.
 Maa lo haree taka na má cəɳna-ŋ.
 4 Pu tisi-ŋ ké tafe,
 na nyá nəɣo nukəna tetu tee.
 Tetu tee ké nyá kɔɣɔtɔtu ká lukəna təkemm.
 Nyá nəɣo ka lukəna tetu tee ké isu asənaali.
 ɫena nyá kɔɣɔtɔtu
 naa lukəna mɔsuyv taa ké iwelətau.
 5 Nyá kolontunaa paɣav ká wee ké isu mɔsuyv.
 Pa kɔpiŋ ŋku kv nəɣəsəna ké
 isu ləɔtɔ nti heelim kpaɣəxi tɔ.
 ɫe təm kolum tō ké pu la mpv,
 pə kaa leeli.
 6 Pə təna pə tɔ Tacaa ká kəo nyá waasuyv
 na tɔv hola, na tetu seluyv,
 na pə kəkəte səsəle, na kacuculaya,
 na heelim səsəəm, na kəkə kɔmɔmɔka.
 7 Isu yolv toosuyv na pə saali yem tɔ,
 yaa i naakuyv pɔlvɔv tom taa na pə saali tɔ.
 Mɔpógó pu la piitimnaa tuutuuma təna
 mpa pa yookayana Aləyeeli icate tɔ.
 Pa yookayana-teye na pá yəkəxi tə koloosi
 toŋ nyənsi na pá sikiyi na pá cəəkəna-teye,
 8 teitei isu nyəɣosi pɔkuyv yolv
 na í toosi si i təŋa təɣov tɔ.
 I feŋ ɫena í maɣana i lotu taa koosaa.
 Yaa isu lukəto puwa yolv
 na í toosi si i təŋa nyəov.
 I feŋ ɫena í maɣana i luyv tee
 wɔlaa na i toma tɔma.
 Mɔpógó pu la piitimnaa təna tuutuuma wei i ká
 kəo Siyəŋ icate ke yoonav tɔ.

Yolumto na solokole

9 Mɔpógó Tacaa tasaa si:
 Pə la-meɣe piti na səɣontɔ pu-me.
 I wiisi mə ɫe na í pəsi yolumaa.
 I cəŋləxi, ɫe pə taya solvm kɔvɔna-me.
 I təŋtəxi ɫe pə taya solvm toŋ nyəm lakəna-me.

^a 29:2 Aləyeeli: Aləyeeli hɔwee wee si Iso kətaɣa təlata tō timpí pa

¹⁰ Pə taɣa pɔlb, Tacaa tu-meyɛ tom ləmaɣasələ ké.

I yɔlɔsa mə ɪsɛ.

Isə kuyəɣətutu teləsəlaa ke pa wɛna cənɛ.

I taka mə ɪsɛntə.

Nalaa təm ke pa wɛna cənɛ.

¹¹ Təm kukulutu tənə pəsə-meyɛ ɪsu pa ηmaakuyɔ takələɣa na pá kpiɪ na pá taali tɔ. Pa cɛləɣi nyəntu sɪ: Kala. ɪlɛna í cɔ sɪ: Maə pəsəɣi, pa taala ka tɔ. ¹² Yaə pá cɛla wei í ta nyi tɔ sɪ: Kala, na í cɔ sɪ: Ma ta nyi kalɔyɔ.

Kɔtutum ta tɛ

¹³ Mɔ́yó Tacaa yəɣtaa sɪ:

Waatu wei yələa paɛ pa yəɣətəɣəna-m tɔ

pa nəsi na pa ntompɛe ke pa saɪna-m.

Ama pa lotu wɛ-m na pooluɪ.

Nyamnav mɔpi pa nyaɪna-m tɔ,

pə ké yələa kuseɣesətu ké.

¹⁴ Pə tɔ ké maə la-wɛ tətəɣo piti təma,

na kəkɔlɔ nyəmnaa na pə la-wɛɣɛ ha.

Ləmaɣasɛ nyəma ləmaɣasɛ ka wakəli.

Ləɣatɔnaa ləɣatu ká saali.

Kɔɪmaɪmam u tɔvki pə ηmalɔ

¹⁵ Yələa mɔpa pa ηmɛləɣi Tacaa,

na pá ηmɛsəɣi pa kɔlapələ tɔ,

pa təm wɛ waiɣo ké.

Səkɔɔtɔyɔ tɛɛ ké pa laki pa təma na pá təɪ sɪ:

Awe naaki-tɔ?

Nəɣɔlɔ ta nyi tá tɔ.

¹⁶ Ama mə liɣituyɔ tɔwə yoo.

Cɔyɔ na ku ηmalɔ paə keesəɣi pɔlb.

Kɔɪmaɪmam ka yəɣətɪ ηmalɔ sɪ:

Pə taɣa nyá ηmana-m?

Hɛɛv ka yəɣətɪ ηmalɔ sɪ:

N ta nyi pɔlb?

Layaɔyɔv sɔsɔəm

¹⁷ Í ta nyi taa?

Pə kaasa pəcɔ maɣamaya ké.

Lipəɪ hətɔyɔ ká pəsi tuɪ taale.

Tuɪ taale ká pəsi hətɔyɔ.

¹⁸ Kuyaku ηkuyɔ ntamaa maɣamaya

ká nu takələɣa taa təm.

Yɔlɔmaə ɪsɛ ká kuli

na pá lu səkɔɔtɔyɔv sɔsɔv taa.

¹⁹ Tacaa pɛɛɛ tɔ tɔpasəlaa

laɪa ká huləməɣəna na pə sɔsɔɣi.

ɪlɛna kuyəntɔnaa náá

yələɣəna ɪsɛɛli nyəma ɪsɔ naɪɪ tɔ.

²⁰ Nmakəlla kaa tasa wɛɛv,

wɔɪlaa ká tɛ.

ɪlɛna pá kpiisi mɔpa pa taɪaa sɪ pa laki ɪsəɣatu tɔ.

²¹ Mɔpa pa kuyi lɛlaa təm ke huɔɛ taa tɔ.

Pa nyəkɪ huɔlaa ke katəsi ke təhuɔɛ.

Pa təɣəɔɪ siyisilaa na

kawaanaɣa təm nti tə fɛna kite tɔ.

Pɛɛ tɔtɔ paə saali yem.

²² Pə tɔ ké Tacaa wei í yapa Apələham tɔ í yəɣətəɣi

Yakəɔv na í lɔlɔyɔ nyəma sɪ:

Yakəɔv kaa tasa fɛɛɛ təɣəv.

Pəyɛɛ í kaa ka nyɔyɔ.

²³ Waatu wei paə ná pə tənə mɔpi ma lapa pa hɛkɔ tɔ.

Paə nyi sɪ ma ké ɪsɔ na pá sɛɛ-m.

Paə nyəmɪ ma hətɛ ké sɔsɔɛɛ.

Paa nyana-m si ma ké Yakəpu Iso nani tu.
Mayale Iseyeli Iso.

²⁴ Mpa feesuyu tolisaa to paa pɛɛki ləmayasɛɛ.
Mpa pa lanja ta heɛ to pu seyeɛsi-we.

30

Ləmayasɛɛ nna Tacaa lanje ta heɛna to

¹ Mprɔ́yó Tacaa yɔyɔtaa si:
Mpa me í ké waiyo nyóma tɔɔle
yɔlaa mpa pa kóləyi lɛlaa
tɔɔ to.

I tɔyi mə kɔlapəle pəle na pɔ́ tá luna ma kiŋ.
I pɛɛləyi nɔɔsi na pɔ́ ta ké ma luyi nyəntu,
na pɔ́ sɔɔsəyi isayatu ke isayatu tɔɔ.

² I to mpaaw si í puki Icipiti,
I ta pɔɔsi-m natəl.
I puki si í to Icipiti wulaw ke kpɔlɔyɔ.
I pɔlaa si í pɛɛkəyi tɔɔsɔle ke Icipiti.

³ Ama Icipiti wulaw kpɔlɔyɔ tɔyɔ
ká tu-meɣe feɛle.

I tetu taa cɔɔsɔyɔ ká liyiti-meɣe sɔsɔm.

⁴ Mə akewenaa sɔsaa tɛma tate ke Sowaj icate.
Mə sɔpaarənaa tala Hanəsi icate.

⁵ Mə təna í ká tɔyɔ feɛle ké na təna nyóma mpe.
Pele pa kaa waasi-me, yaa pá səna-me.
Ama feɛle ke í ka tɔyɔ na pɔ́ kɔ mə nyɔyɔ.

Icipiti waasɔyɔ nyullaa

⁶ Tacaa kaləɣəna Nəkəfi wontunaa mpa pa we
lanjwakəlle na nəɣəsɛ tetu taa to.
Tənaya tɔyɔlaya alɔnyəŋka na apalɔnyəŋka lunaa.
Paasəle na tum wei í kóləyi hɔntu to pa tetu nté.
Kraŋasi ke pa səɣələna pa wɛnaw.

Na yooyooŋaa ke pa kraŋcooŋ,
na pá təŋəɣəna tetu nti tə taa
na pá pukina si pa haaki piitimnaa mpa pa kaa waasi-we to.

⁷ Icipiti waasɔyɔ ké kpeɛ ké.
Pə tɔɔ ké ma yaaki-i si tɔɔ tiilu kaawaasaya.

Mpi pu kɔɔ to pə təm kraalɔyɔ

⁸ Mprɔ́yó Tacaa tɔma Isayii si:
Pənente ŋmaa tɔmnaa mpeɣe kraata tɔɔ,
ké Yosalem nyóma isentaa.

Nmaa-təyi takəlaya taa na tə weɛ tam tɔɔ.
Haləna kuyaku kantəkaya nyəŋku.

⁹ Mpi to, Yosalem nyóma ké tɔɔ kɔllaa ké,
pa ké tɔsəlaa.

Paa caaki Tacaa kiŋ ke nuw.

¹⁰ Ulena pá təŋ Iso kɔyɔyɔtutu tɛlɛsəlaa si:
I taa tɛlɛsi Iso kɔyɔyɔtutu.

Na pá təŋ mpa pa naaki Iso Təm to si:
I yeɛ tampana ke naw na í heeliyi-tu.

I looliyi na í heeliyi-tu,
í naaki təm kɔtɔsɔtu.

¹¹ I yeɛ mpaaw kɔpaŋku, í hatələna mpaɣa.
I ləsi Iseyeli nyóma Iso nani tu ke tá heko taa.

Wakəlɔyɔ ŋku kɔ fei hiuu to

¹² Pə tɔɔ ke Iseyeli Iso nani tu yɔyɔtəyi si:
Timpi í kisiyi təm tənə na í haaki mə təyi
mɔsɔŋ na isayatu taa na í tisi mə yuŋ to.

¹³ Pə tɔɔ ké isayatu tənə tu pəsi-me,
isɔ pa huluyi kɔluŋa kɔkɔlaya taa ké

lonte na ká pèli na ká hoti tòm kòlòm tò.

¹⁴ Ka yókæyi kè tàmùlù,
isu hâyaya ñka pa yókæa tãnahñah tò.
Pè kaa sò tataya si pá heena kòkò,
yaa pá cosina lùm ke hite taa.

I caya tãpamm na í tu Iso kè naani

¹⁵ M̀p̀ỳỳ lseyeli Iso Nahñ tu Tacaa yòyòtaa si:
Ye í m̀ala ma kin na í caya tãpamm.
Pu ya m̀ nyòòñ.
Ye í caya tãpamm na í tu-m naani í ká hiki toma.
Ama m̀ tá sòli mpv.

¹⁶ I tãma si: Aa, tu caya krayanəñ na tã se.
Tãmpãna í ká caya krayanəñ na í se yaa.
I ká kraya asewa na í yòyòti si:
P̀wə, tá krayanəñ seeki yoo.
Ama m̀ t̀ỳnlaa ká tē-meyē sewa.
¹⁷ Kolontu kòlòm ká nyaasi m̀ taa yəlaa iyaya (1000) na pá sele.
Kolontunaa kakpasi ká nyaasi-mē na í se.
Pu kaasi m̀ taa weesiñ nyóma kè
isu tesika ke p̀ỳỳ nỳỳỳ taa.
Yaa kuyòsòm ke pulaya taa.

Nỳỳỳ yãv waatu

¹⁸ Pè tò kè Tacaa tãhaa si í laki-meyē p̀elee.
I ká kòli na í nyəni m̀ p̀tə̀tə̀tə̀.
Pè taya p̀ul, Tacaa Iso kè siyisilu kè.
Pa tãna m̀pa pa tēləyi-í t̀ỳlè nyòlèlèñ nyóma.
¹⁹ Siyòñ nyóma m̀pa mē í wē Yosalem taa tò,
í kaa tasa wula.
Mpi tò, ye í m̀pa kapuka Tacaa ká la-meyē p̀elee.
Ye í tu nu m̀ nòyò í ká waasi-meyē.
²⁰ Tacaa ká ha-meyē t̀ỳnaya ke
m̀ nəỳsəe taa.

I ká ha-meyē lùm ke wahala waatu.
M̀ seyesəlaa kaa tasa ñmeləỳ.
I ká nana m̀ isəpəle ke m̀pa pa seyesəyi-mē tò.
²¹ Ye í t̀əñ n̄t̀ỳỳñ yaa m̀p̀tə̀tə̀ñ,
pu yòyòtãna-mē na waali si:
M̀paav n̄t̀, í t̀əñ-kv.
I t̀əñ m̀p̀tə̀tə̀ñ.

²² I ká nyəni asilima ke liyitee
nyəyət̀v n̄ti t̀ waasa m̀ tũñ kulalañ t̀ t̀,
na wula wei í waasa m̀ l̄esəñ t̀ t̀.
I ká l̄-ti isu acaalət̀v p̀uləp̀v,
na í t̀ si: I lu cəne.

²³ Iso ká yele na t̄v nu k̄tutuum
mpi í t̄wa t̄t̄v taa t̀ p̀ t̀ t̀,
T̀ỳnaya ñka t̄t̄v ká l̄li t̀,
kaa w̄e t̄v na ká haaki alaaf̄ya.
l̄ena m̀ t̄la c̄aki nyutv
k̄p̄antv taa kè waatu in̄.

²⁴ Naah na k̄p̄as̄i n̄si si haləyi t̀,
su t̀ỳ nyutv n̄ti t̀ taa pa sita t̀m
na pá fala-ti t̀.

²⁵ L̄əñ ká t̄li p̀s̄ñ k̄k̄ol̄ñ t̀ t̀.
L̄m ká k̄p̄e pulasi k̄k̄ulas̄i t̀ t̀
kè asalav k̄ȳakv wule.

T̄t̄əñl̄e kutul̄ñ ká ti.
S̄etaa tuutuuma ka lu p̀ taa.
²⁶ Waatu wei Tacaa ká h̄k̄o í yəlaa hiñ na í waa-wē t̀,
is̄ət̄v ká naaki kè isu ilim.
l̄ena ilim t̄ñ n̄á s̄əs̄i t̄m naatosomp̄ȳl̄aya,

isu kuyeeη naatosompwɔɔlaya nyaalam wee tɔ.

Tacaa kəη Asilii nyɔ̄ma ηkpaηnyu hɔm

²⁷ Hatoo pooluη ke Tacaa nyá maɣamaɣa n ká luna.

Nyá pááná ké sɔsɔna ké.

A wee ké isu isəηmuntuyɔ yuη nyəηkɔ.

Ye n yɔɔtəyí nyá ntomppee tɔ we pááná sɔsɔna ké.

Nyá nsəmlɛ we isu kəkɔ ηka ka nyaki tɔ.

²⁸ Nyá feesiη we ké isu lɔɔw sukuyu na kó kra kɔtemiη,

na kɔ lɔm kra luyɔ tɛ tɔ.

N caa n ciyiti piitimnaa na kuciyituyɔ kɔwakəlvɔ,

na n tu yɔlaa nɔɔsi taa ké kraɣanɔkpaɔ nsi n ká tolisina-we tɔ.

²⁹ Ama Yosalem nyɔ̄ma mɛ í ká yoo yontu isu pa tɔkuyɔ acima ke ahoɔ tɔ. Í ká wee lanjɔlɔmlɛ

taa, isu pa hɔlvɔ həsi na pá kraaki Tacaa puɣv ke Iseyeli kɔkpaɔmuyɔ tɔ tɔ.

³⁰ Tacaa n ká yeke na nyá nɔɔw sɔsaya nu.

N ka hɔli isəna n kraasa niη si

n makəna toη na nyá pááná

sɔsɔna nna a we isu kəkɔ sɔsaya,

na tɛv heelim, na kɔ tɔmpɛ tɔ.

³¹ Asilii nyɔ̄ma ká nu Tacaa nɔɔw, lɛna pá seliyi.

N ká ma-we na nyá kɔpátɔyɔ sɔsɔw.

³² Tacaa paa waatu wei ke n mpa-we pu seɣesi-weɣɛ. lɛna pá nu akilimanaa na cəməη taη

ke kraakraa. Tacaa n ká yooɔna-weɣɛ na í yeke niη.

³³ Hatoo ləη ke pa taɣana tənaasəle.

Pa taɣana-tɛɣɛ wulav tɔ.

Tə limaa ké na tɔ walaa.

Tənaasəle nteɣele kəkɔ na taasi tuutuuma.

Tacaa feesiη ká nyaya-i ké isu kəkɔ lule.

31

Mpa pa pɛkəyí waasvyu ke Icipiti tɔ

¹ Mɔpógó Tacaa tasaa si:

Mpa pa tiiki Icipiti si pá səna-we tɔ,

pa tɔm we waiyo ké.

Kraɣanəη ke pa tɛeləyí,

pa laki yooɔ keekena ke naani ke pɛle pa paɣale tɔ.

Pa tɛeləyí kraɣanəη caɣalaa ke pa toη tɔ.

Paa saη tekuyɔ ke Iseyeli Iso nəηη tu má.

Pəyele paa pɛkəyí Tacaa má.

² Pəyele má tɔtɔ ma ké ləmaɣasɛ tu,

ma kəηna mpusi.

Má yɔɔta nti maa layasəyí.

Ma kvləyí isayalataa tɛɛsi tɔ.

Ma wakələyí mpa paa təηəyí siyisuyɔ tɔ pa sənaw.

³ Icipiti nyɔ̄ma ke yɔlaa ké,

pa ta ke Iso.

Pa kraɣanəη ké nantɔ ké,

í feina toma lɛnna tɔtɔ.

Ye Tacaa má ma kusa niη,

kentilu seliyi ké.

Wei pa kentaa tɔ,

ílɛ í hotiyi ké,

na pa təna pá si.

Tacaa tike waasəyana Yosalem

⁴ Mɔpógó Tacaa heela Isayii má si:

Isu tɔɔɔlaya yaa ka

pəyaya kraakuyɔ ka təɔnəɣa na ká nyusəyí tɔ.

Paa tiikilaa kotaa na pá kvlɔ ka tɔ.

Pa nɔɔsi u nyaasəyí-ke.

Pəyele pa paɣale u tɔkɔ ka lanje.

Mɔpógó Ate na isɔtaa tu ma,

maa tii Siyōŋ puɣu tōo,
maa tii Siyōŋ pulaya tōo na má yoo.

⁵ Isu sumasi hetuɣu si kenŋ
na sí takəyi si təpəpəle tō.

Mpóyú Ate na isətaa tō má,
maa kenti Yosalem tōo
na má waasi-i na má yaɣi-i.

⁶ Iseyeli piya me í koo na tó məli, Tacaə wei tə kisaa tō i tɛɛ. ⁷ Koyako ŋku paa wei i ká lə i tuŋ
kəlalaŋ wula nyəŋ na liyitee nyəgətu nyəŋ wei i lupina i ninŋ tō.

⁸ Laɣate nte tə ta ke yulu nyənte tō
ńtɛ tu tɔgona Asilii nyəma.

Laɣate nte yulu ninŋ ta la tō ńtɛ tu wakələna-we.
Asilii nyəma ká se laɣate.

Iseyeli nyəma ka tɔ Asilii yoolaa ke təlasɪ təma.

⁹ Mpa paa kentayaa-we isu kukpaməŋ tō paa sena
lanwakəlle.

Səgəntu ka pu pa nyuɣu nyəma ke tuuta tɛɛ.

Tacaə má ma yəgətəna mpɔ.

Ma wɛna kəkə ke Siyōŋ taa.

Ma wɛna mamalukile ke Yosalem taa.

32

Wulan wei i ká laki kɔpantu tō

¹ Wulan nəgəlu ká təŋəŋi
siyisuyu ke i kawulaya təgəu taa,
na awulumpiya náá təŋəŋi tampana ke pa tetu təkuyə taa.

² Paa wei i ka weɛ ké isu təcəsəle ke heelim na
kpuluyə tətule ke tɛv heelim səsəəm waatu.

Yaa isu lum kpenyuyə təgə wulaya tetu taa.

Yaa isu kukpamuyə səsəəm isoton ke ilim tetu taa.

³ Ie nalaa kaa tasa yulumuyə.

Pəyele nulaa ká ke ŋkraŋŋ.

⁴ Yəlaa nyooŋ fɛinaa, ká weɛna nyooŋ
na pá suv kɔpələmuyə.

Ilena matəlaa nsəma hetɪ,

na pa nsəma lɛɛsi na pá weɛna nəoleleŋ.

⁵ Pa kaa tasa kraŋtu ke yaav si kasayampu.

Yaa acilayatu tɔ si səsə.

⁶ Pə taya pulu, kraŋtuyə təm ke
kraŋtu yəgətəyi.

Kraŋtu tɔyi i lotu taa ké isayatu lapu təm.

I laki asilima na í yəgətəyi kaloolaya təm ke Tacaə tōo.

I yeki nyəgətu na i nyəgəsɪ.

I pɛŋ konyənyəəm ke wei i səki lukətu tō.

⁷ Acilayatu tɔ kuyəgətutu kuyi ké.

I mayasəyi i taa ké tasəkəle təm,

na í tɔsəyi wahala tɔ na kaloolaya.

Paa waatu wei konyəntu wɛna i tampana tō.

⁸ Ama kasayampu ná laki mpi pə tewa təgə,
na í sɛsəyi isəle ke pə taa.

Yosalem alaa kpaalɣu

⁹ Alaa mpa me í kəla pamɔ tō,

í kulɪ na í nu ma nəgə.

Pɛɛlaa mpa me mu nəgəsəyi pulu tō,

í ke ŋkraŋtuyə na í nu ma təm.

¹⁰ Pə kaasa pənaya na kuyɛɛŋ ke pəcə.

Alaa mpa me mə paa fɛi tō, í ka sele.

Mpi tō, lɛsɛŋ kooluyə kaa la, pəyele kɔmtu kaa weɛ.

¹¹ Mpa me mə kəla pamɔ tō, səgəntu í kra-me.

Mpa me mu nəgəsəyi pulu tō í sele.

I wəgəsɪ mə wontu na pə ye-le-mɛyɛ kɔpɛtɛ.

I suu ləyaya wontu.

¹² I kpa mə laŋa na i wii mə tawa,
nna a ka we teu tɔ a tɔɔ.

I wii mə leseŋnaa mpa pa blaya tɔ pa tɔɔ.

¹³ Ama pənente sɔwa na kolɔŋ
pə nyɔɔki ma yəlaa tɛtu taa ké.

Na pə kpeŋna mə ɪcate nte tɔ sɔɔla aliŋila tɔ
tə laŋhɔlɔmlɛ tɛɛsi taa.

¹⁴ I lɔwa kawulaya tɛyaya.

I yela laŋhɔlɔmlɛ ɪcate.

Pulaya na tətəŋlɛ kutuluɣu ká pəsi taale kraŋasi
na kaləkəŋ tətɔɔlɛ.

Layasvɔv sɔsɔm

¹⁵ Kuyako nakuli Feesuyu ká luna ɪsɔtaa
na kɔ tii tá tɔɔ.

Wulaya tɛtu ká pəsi tuŋ taale,
na tuŋ taale náá pəsi hɔtɔvɔ.

¹⁶ Ilena tampana tɔŋvɔv weɛ wulaya tɛtu taa,
na siyisuyɔ tɔŋvɔv ke tuŋ taale taa.

¹⁷ Siyisuyɔ tɔmlɛ nté heɛsvɔv.

Heɛsvɔv kɔlɔlɔm nté yɔlɔ u nyaŋna pɔlɔ,
na naani ke tam tɔɔ.

¹⁸ Ma yəlaa ka caya heɛsvɔv lonte taa.

I ká caya tɛcayale naani nyɔntɛ taa ké tɛɛsi
nsi si we tɔpamm tɔ si taa.

¹⁹ Ama tɛv tɔmpɛɛ ká peti hɔtɔvɔ.

Pu tisi ɪcate tɔfɛ.

²⁰ Nyɔleleŋ nyɔma nté mɛ.

I ká tuuki paa timpi na i tɔŋɔŋi lɔm sɔsɔm.

I ká yele mə naaŋ na mə kraŋasi

na si yeləŋəna si tu.

33

Isəna pu fɛli wakəllaa tɔ

¹ Mpyó Taca tasaa si:

Nyá wei n wakəlyi lɛlaa

na pa ta wakəli-ŋ tɔ,

nyá tɔm we waiyo ké.

N luki lɛlaa waali,

na pá ta luta nyá waali.

N tɛŋ lɛlaa ke wakəlvɔv Ilena pə wakəli nyá.

N tɛŋ lɛlaa waali luw,

Ilena pá lu nyá waali.

² Taca nyəni tá pətɔtɔlɛ.

Nyaya tɔ tɛɛlɔŋi.

Weɛ tá tɔŋ ke paa tanaŋ ŋku.

Weɛ tá nyɔvɔv yátɔ ke laŋwakəllɛ waatv.

³ Ye yəlaa nuwa nyá taŋ pa seeki ké.

Ŋ kɔlaa Iɛ piitimnaa ya.

⁴ Pa kuuki mə wontu ké ɪsu kɔtolɔŋ na kɔtɔvɔv.

Pa huliŋi-tɔŋi ɪsu kɔtolɔŋ sɛsɛku.

⁵ Taca ké sɔsɔ ké.

Mpi tɔ, ɪsɔtaa ké i tɛcayale weɛ.

I suula Siyɔŋ ke kɔsiyisim na tampana tɔŋvɔv.

⁶ I yəlaa ká cayana naani ké pa kɔyɛɛŋ tənaya.

Ləmayasɛɛ na layatv kɛna wɛnaw mpi pə yakɪ nyɔvɔv tɔ.

Taca nyamnaw nté Siyɔŋ kraŋcoou.

Taca waaɔvɔv

⁷ Akanaa makəna nteyɛ kapusi ke awali.

Heɛsvɔv tɔm kɔntaa ná wiiki ɪsu pa səki pa səki.

⁸ Ҳарре ве крете, нӱгӱлб и тӱгӱгӱ.

Nmakəllu yəka nəgə pəeləyub.

I ləwa acaləe.

I tuyuna nəgəlb.

⁹ Тету ве лəгəгə тaa,

tə wakələyi.

Pə liyita Lipaŋ tetu,

tə nyəma nəgəsəyi.

Saləŋ tetekələ nəgəsəna wəlaya tetu.

Pasaŋ na Kaməeli pə pəŋŋ tuj nə təkki.

¹⁰ Мрӱгӱгӱ Тасаа тəма си:

Nənnəw maə kul ma naasi taa.

Nənnəw maə kul.

Nənnəw maə hul ma səsəwntu.

¹¹ Kiisi ke i haɣaa, ile i ká ləli nyutu.

Mə feesiŋ nté kəkə, ŋke kaa nyayana-mə.

¹² Kəkə ká nyayana piitimnaa na pé yele təlma.

I su ka nyakuyə səwa nna pa setaa tə.

¹³ Pooluŋ nyəma mə, i nu mpi ma lapa tə pə təm,

na pəcələ nyəma mə, mii nyi ma toŋ təm.

¹⁴ Səgəntu krawa Siyəŋ taa kawalaya nyəma.

Mpa paa tuyuna Iəw tə pa seliyi.

Pa maki kapusi si:

Ta taa əwe ká cəyana kəkə kuniisaɣa kanə ka kiŋ?

Əwe pəsəyi na i cəyā mamala tam təw nyəna anə a kiŋ?

¹⁵ Wei i təŋ kusiɣisim taa,

na i yəgətəyi tampana təŋyub təm tə.

Wei i kisiyi kasəyaya ŋka pa hikiyina musəŋ tə,

na i kisiyi asilima kəcəw tə.

Wei i kisiyi isayatu təm nuw tə,

na i wiisiyi isə si i taa na kawalaya tə.

¹⁶ Yulb inu i təcəyale nté tontorŋle təw.

I təcəwsəle nté kəkraməŋ səsəwŋ tē.

I ká wəena təgənaya ke tam ké.

Pəyele i kaa laŋ ləm.

Yosalem waasuyub

¹⁷ Yosalem nyá isə ká ná wulaw ke i teeli təna taa.

N ká na tetu na tə təwməŋ təna.

¹⁸ N ká təwsi nyá səgəntu təw.

Haləna ŋ pəwsi nyá ti si:

Takələsi ŋmaəlb na liyitee məlb

na tətəŋle kutuluɣu feŋlu pa wə le?

¹⁹ N kaa tasa kalampaanu yəlaa mpeɣe nau.

Nəgəlb u nukı pa təm, tə wə səkrəyub.

Pa ké kraı nyəma ké nəgəlb u nukı pa təm.

²⁰ Ama n ká nyəmi Siyəŋ,

ta acıma icatə səsəle.

Nyá isə ká ná Yosalem lonte nte tə wə təpamm tə.

Cəkəle nte pə kaa tasa lonte laɣasuyub tə.

Pa kaa kpeı tə kankanası ke paa pəlee.

Pəcəw tə ŋmusı taa nakəli kaa heı.

²¹ Tənaɣa Taɣaa ka hul-tu si i ké kəpaŋ.

Pu wəe pusi səsəwnsı həgəlyub taa ké.

Timpi ləwŋ səsəwŋ wəe tə.

Ama yosu kpułyub səsəwı nakəli ku kaa təŋna təna.

Kpułyub kəpaŋku kaa təŋna təna.

²² Taɣaa nyəyale tá huınlə,

nyá tuyuna-tuyub kiŋ.

Nyəyale tá wulaw nyá yakəna-tu.

²³ Nyá ŋmusı cəpa,

si təkəyi kpułyub tesika si ku pəwŋ i heı.

Waatu inəxi paa kuu wontu na pə kpeɲna mpa pa tɔŋ tala tɔ.

Paa tala wontu kɔkukuutu nti na paa wei i hiki i paa tete.

²⁴ Yosalem ɪcate tɔ nɔɔɔɔ kaa tɔ si:

Pə wuki-m.

Yɔlaa mpa pa we Yosalem taa tɔ paa ce-weye pa ɪsayatu.

34

Tacaa ká hɔna Itəm nyóma

¹ Piitimnaa me, í kɔtəna na í nu.

Yɔlaa me, í ke ɲkpaɲɲ.

Tetu na tɔ taa nyəm í nu.

Antulinya na i kɔɔɔɔɔ tɔna í la aseeta nyóma.

² Mpi tɔ, Tacaa ká mu pááná sɔsɔna

na piitimnaa tɔna.

I taa kpana pa yoolaa tɔna.

Tacaa tɔ i taa si i ká kpiisi-we.

I caa i wakəli-we.

³ Pa lɔwa pa taa mpa pə kɔwa tɔ.

Pa sɔtaa sɔɲaa.

Pa caləm kpeɲ pɔɔɲ tɔɔ.

⁴ ɪsɔtɔɔɔɔ tɔna kɔpɔsɔɲ.

ɪsɔtɔɔɔ ká kpili ɪsu nyaalɔɔ.

ɪsɔtɔɔɔ tɔna hotiyi ɪsu lɛsɛɲ hatu kɔwɔɔtɔ.

Yaa fiki hatu kɔwɔɔtɔ.

⁵ Ma layate mu pááná ke ɪsɔtaa.

Tu tii Itəm nyóma tɔɔ.

Itəm nyóma meye ma suwa si maa kpiisi.

⁶ Caləm waasa Tacaa layate tɔɔ ké.

Nim matəna-te.

Pə caɣa ɪsu iwɛɛsi na pəɲtɔɔɔ pə caləm.

Na iwaɔɲ timpee na pə nim.

Mpi tɔ, pa lapa Tacaa ke kɔtaɣa ke Posəla ɪcate taa.

Pa kɔwa tuutuuma ke Itəm tetu taa.

⁷ Pa na taale naɔɲ pa hotina.

Təɣaya nyəɲ na latɔcɛnaa pa hotaa.

Itəm tetu nyɔɔwa caləm.

Nim haya mə katerɲa.

⁸ Tacaa lɛsɔɔɔ kɔɣakɔ ké.

Pənaɣa ɲka i lɛsɔɔɔna Siyɔɲ

nyóma nɔɔ tɔɔɔɔ.

⁹ Itəm lɔɔɲ lɔm ká pəsi kaaloo.

Itəm tetu muɔɔɔ ká pəsi kɔkɔ mamacəɣɔlasɔ.

Mə tetu ká pəsi ɪsu kɔkɔ mukɔɔ kaaloo tɔ.

¹⁰ Ka kaa te paa ahoɔ paa ilim.

Ká nyɔɔsi ká kɔlɔxi ɲpɔɔɔ tam tɔɔ ké.

Tetu ká wakəli ɲpɔɔɔ pusi tənaya.

Nɔɔɔ kaa tɔɲna tənaya paa wulee.

¹¹ Kpiisuɣu na uluyucante paa caɣana.

Kpiisiwulaya na katəkatɔɔ paa caɣa tɔna.

Tacaa ká ɣɔki tɔ tɔna na tɔ saali yem.

¹² Sɔsɔ nɔɔɔɔ i kaa weɛ si pá kpa-i wulau.

Pu kpiisi tɔ awulumpiya tɔna.

¹³ Sɔsɔnaa ka nyɔ pa kawulaya tɛɛsi taa.

Kɔɔɔ na sɔwa ke pa koloosi acalɛɛ taa.

Pa acalɛɛ ká pəsi taale hasi tɔsɔɔɔ,

na taataanaa lonte.

¹⁴ Wolaya tetu taa nyóma ká suliɣi taale wontu.

Pəɲtɔɔɔ ká yaaki tɔma.

Ahoɔ nyaasəlaa ká pəsi pa lonte ke tɔna.

Tənaya paa la pa lonte kɔhɛsɔɔɔ.

¹⁵ Tənaya tum ká hɛɛ lonte, na í tɔ i yala.

Tum ká papu-yege tēna,
 na í kpeyeli í piya ke í kōhōhō taa.
 Tēnaya yepelēkunaa tēna ka koti naale naale.
 16 Í wiili Tacaa takōlaya taa na í kala.
 Wontu nti tē taa nakōli kaa laŋ.
 Paa tē taa ŋku kō kaa laŋ.
 Mpi tō, Tacaa má ma yōgōtēna na ma nōgō.
 Má Feesuyu ká kpeyelina wontu nti.
 17 Tete ke ma tōwa na má faya pa tetu na ma niŋ.
 Na má tala-wege-ti na ŋmōnaya.
 Ti pəsi pa nyōnto ke paa pōlee na pá caya tē taa ké
 tam tōo.

35

Tacaa nyōma ká mōli í kiŋ

1 Wōlaya tetu laŋle í hulōmí.
 Kpāŋkpāntē tetu í yōoli.
 Tetu nti lōm ta tala tō tē ŋmaali.
 2 Tē tū hētō.
 Yaayēnaa í tōoli tetu taa.
 Tē wiliti laŋhulōmlē kawilitasi.
 Pū mōlēna Lipaŋ tetu ke tē teeli.
 Kameeli pōyō na Salōŋ tētekēle
 ká tayani sōsōontō ke hikuyū.
 Paa na Tacaa Isō teeli na í sōsōontō.
 3 Í la na mō niŋ kōseliŋ kii.
 Í la na mō nōdheē acamaa nyōo tōŋ.
 4 Mpa sōyōntō kpāwa tō,
 í heeli-we si:
 Í kaasi mō ti.
 Í taa nyá.
 Mō Isō kōŋ mō kolontunaa
 fēlvō na mō nōgō.
 Í māyamaaya í ká kōnna na í waasi-mē.
 5 Waatō inōyi yōlōmaa íse ká kuli.
 Ntamaa ŋkpāŋŋ ká tōli.
 6 Kaakalaya ká ŋmaa ísu nam.
 Kamumuka nsōmlē ká hētōna laŋhulōmlē.
 Mpi tō, lōm ká kpe wōlaya tetu taa,
 Pū hēe lōŋ ke tetu nti lōm ta tala tō tē taa.
 7 Timpi yōlaa loosaya
 na pē nōgōsēna ísu lōm tō pū pəsi luna.
 Lōm seelaa ká tōli lōkōtō tetu taa.
 Sēsāncāasi na mōlvō ka
 nyala timpi taale hasi cakaya tō.
 8 Tēnaya paa hēe mpaav.
 Mpaav ŋku pa yaaki nāŋŋ nyōŋkō tō.
 Kōpama tike ká tēŋna-kō, asilima tō nōyōlō kaa siti.
 Lōmāyāsē fēi nyōma ká tēŋ-kō pa kaa le.
 9 Tōyōlaya kaa wēe mpaav ŋku kō taa.
 Taale wontuyū ísayav nakōli kō kaa tēŋ-kō.
 Pa kaa sulina taale wontuyū ísayav
 nakōlōyi mpaav ŋku kō taa.
 Mpa pa nyōŋ Tacaa yapa yōmlē taa tō,
 mpe paa tēŋna kō taa.
 10 Mpa Tacaa hētaa tō mpe paa mōlēna.
 Paa tala Siyōŋ na akaitō yōntu.
 Pa laŋa ká hulōmí tam tōo.
 Ayōla na laŋhulōmlē ká kōo.
 Wōsasi na wula ká polo pooluŋ.

36

*Asilii nyáma nyaasáyi Yosalem nyáma
(Awulaa II 18:13,17-37)*

¹ Yuta wulaw Isekiyasí kawulaya pənaɣa naanowa na liyiti nyəŋka taa, Asilii wulaw Senakelipi kola Yuta koloosi acalɛe tɔw na í lɛɛki-yɛ. ² M̀p̀r̀ỳỳú Asilii wulaw kɔsa Lakisi icatɛ taa kɛ í yoolaa nyɔvɔv tɔ, na yoolaa taa yoolaa, na í tili-wɛyɛ Yosalem kɛ Yuta wulaw Isekiyasí kinj. Pa talaa ilɛna pá ŋmɛli lule isɔtaɛ nyɛntɛ lɔɔv kinj kɛ cɔtɔlɛaa mpaav taa. ³ Ilɛna Hilikiya pəyalɔv Iliyakim, wei í paasəxəna kawulaya təyaya tɔ. Na takɛlasí ŋmaalɔv Sepəna, na Asafí pəyalɔv Yowa, wei í paasəxəna takɛlasí tɔ, pá polo pa kinj. ⁴ M̀p̀r̀ỳỳule yoolaa nyɔvɔv tɔ tɔma-wɛ sɪ: Í polo í heeli Yuta wulaw Isekiyasí sɪ, Asilii wulaw sɔsɔ pɔɔsəyɪ-ɪ sɪ pepeyɛ n lakɪ na ŋ taaki? ⁵ N maɣasəyɪ nyá taa sɪ nɔyɔ taa tɔm tayanəxəna yooɔ na kó tó yulɔv kɛ təyoole apalɔtɔv na? Mpu tɔ, awɛyɛ n lakɪ na ŋ taaki, na ŋ kuləyɪ ma tɔɔ? ⁶ Icipiti kɛ n tɛɛləyɪ, ílé í wɛ kɛ isɪ səsəncanja kɔpɛlaya ŋka ka kuyɪ tɔ. Wei í lapa-kɛyɛ naani ka hɛɛ-ɪ. M̀p̀r̀ỳỳú Icipiti wulaw lakɪ pa təna mpa pa tisiyɪ í tɔɔ kɛ yuyj tɔ. ⁷ Ntanyɪ n təŋj kele sɪ mɛ Isɔ Tacaa kɛ n tɔwa naani. Pəyɛle Isɔ unɪ í tɛfɛɛnɛnɛna na í kɔtaya tɔlatɛnaa kɛ Isekiyasí kpiisaa. Ilɛna í hólí Yosalem icatɛ yɔlɛaa na Yuta tɛtɔ nyəma sɪ pá sɛɛ Isɔ kɛ kɔtaya tɔlatɛ tənɛ tɔ tɔɔ cənɛ.

⁸ Tɔw, pənɛntɛ nyana ma caa Asilii wulaw í pɛɛli nɔyɔ. Maa ha-ŋ kraɣanəŋ iyisi naale (2000). Ye n ka pəsi na ŋ hiki mpa paa caɣa-ɪ tɔ. ⁹ N ka pəsi na n təyɔnɪ Asilii wulaw tɔmlɛ nyəma taa səkɛpɛlu na? Icipiti nyəma kɛ n tɔwa naani. Mpi tɔ, pɛɛ pa wɛna yooɔ kɛkɛnaa na pa kraɣanəŋ caɣalaa tɔ pə tɔɔ. ¹⁰ N huɔ sɪ pə taɣa Isɔ luɣu nyɛntɔv kɛ ma tɛŋnaa na má kɔɔ tɛtɔ tənɛ tɔ wakəlvɔyɔ na? Tacaa heelina-m sɪ má kra tɛtɔ tənɛ tɔ tɔ na má wakəli-tɪ.

¹¹ M̀p̀r̀ỳỳule Iliyakim, na Sepəna, na Yowa, pa tɔma Asilii yoolaa nyɔvɔv tɔ sɪ: Yəyɔtəna-tuyv Alaamee tɔm taa. Mpi tɔ, tɔ nukɪ. Taa yəyɔtəna-tuyv Yuta nɛmɛle na yɔlɛaa mpa pa wɛ icatɛ kolɔŋa tɔ tɔ pá nu.

¹² Ama yoolaa nyɔvɔv tɔ cɔwa sɪ: Pə taɣa mə na mə caa mə tike kɛ Asilii wulaw tilaa sɪ, pá heeli tɔm tənɛ. Ama pə kɛnna pa təna mpa pa caɣa kolɔŋa tɔɔ, na paa tɛ na pá tɔyɔ pa pɔntɔ na pá nyɔɔv pa həm təyɔ. ¹³ M̀p̀r̀ỳỳule yoolaa nyɔvɔv tɔ səŋna na í yəyɔtəna nɔyɔ sɔsaya kɛ Hɛpəla tɔm taa sɪ: Í nu Asilii wulaw sɔsɔ tɔm. ¹⁴ Asilii wulaw yəyɔtəna sɪ: Í taa yeɛle na Isekiyasí tɔsɪ-mɛ. Mpi tɔ, í kaa pəsi na í waasi-mɛ. ¹⁵ Isekiyasí tɔsəyɪ-mɛyɛ sɪ, í la Tacaa kɛ naani. Sɪ Isɔ ká waasi-mɛ, sɪ Asilii wulaw kaa lɛɛki mə icatɛ. ¹⁶ Í taa nuɛna Isekiyasí. Mpi tɔ, Asilii wulaw ná caa kɛ sɪ, mə na-ɪ í ciiki na í ha-ɪ mə tɪ. Waatɔ unəyɪ paa wei í ka təyɔ tuj wei pa yaa sɪ, lesɛŋ na fiki tɔ pə pee. Paa wei í ká nyɔɔv í lɔkɔ taa lɔm. ¹⁷ Haləna má kɔɔ na má pona-mɛyɛ tɛtɔ nti tɔ wɛ isɪ mə nyɛntɔv tɔ tɔ taa. Tɛtɔ nti tɔ taa wɛ təyɔnaya pee kɛ na sulɔm. Tə taa wɛ kɔtəyɔv kɛ na lesɛŋ tuj. ¹⁸ Mpu tɔ, Isekiyasí í taa tɔsɪ-mɛyɛ yem na í təŋj sɪ: Tacaa ka waasi-mɛ. Piitimnaa tuj ta pəsi na í waasi í yɔlɛaa kɛ Asilii wulaw niŋ taa. ¹⁹ Hamatɪ na Aləpatɪ na Sefafayim, pə acalɛɛ nyəma tuj məla isəna? Í ta pəsi na í təŋj Asilii wulaw sɪ í taa lɛɛki Samalii icatɛ. ²⁰ Tɛtɔnaa mpe pa təna, pa taa nti tɔ tuj yapa-təyɪ ma niŋ taa. Na Tacaa náa yakɪ Yosalem kɛ ma niŋ taa?

²¹ Ama yɔlɛaa mpe pa suma pa ta cɔ-ɪ paa tɔmɔyɔv kolɔmɔyɔv. Mpi tɔ, wulaw Isekiyasí ka heelina-wɛ sɪ pá taa cɔ-ɪ. ²² Ilɛna Hilikiya pəyalɔv Iliyakim, wei í kɛ wulaw təyaya nyɔvɔv tɔ tɔ, na takɛlasí ŋmaalɔv Sepəna na sɪ sulɔ Asafí pəyalɔv Yowa pa polo wulaw Isekiyasí kinj. Paa cɛla pa wontu kɛ, na laŋwakəlle. M̀p̀r̀ỳỳú pa kɛesa wulaw kɛ yoolaa nyɔvɔv tɔ kɔyɔyɔtɔv.

37

*Isekiyasí yəyɔtəyəna Isɔ kuyɔyɔtɔv tɛləsɔlv Isayii
(Awulaa II 19:1-7)*

¹ Waatɔ wei wulaw Isekiyasí nuwa pa tɔm nti ilɛna í cəli í wontu na laŋwakəlle, na í suu ləyaya wontu isɪ fɔlɛtənaa taka na í polo Tacaa təyaya taa. ² Tənaɣa í tila kawulaya təyaya nyɔvɔv tɔ Iliyakim, na takɛlasí ŋmaalɔv Sepəna, na kɔtɔlɛaa taa sɔsɔ. Paa suuwa ləyaya wontu kɛ isɪ fɔlɛtənaa taka. Ilɛna pá polo Amotɪ pəyalɔv Isayii, Isɔ kuyɔyɔtɔv tɛləsɔlv kinj, ³ na pá heeli-ɪ sɪ: Laŋwakəlle na ŋkraŋyɔv həm na fɛɛle kuyakɔv kɛ saŋa kɛ. Tə wɛɛ kɛ isɪ alaa mpa pa caaki lulɔyɔv, ilɛ toma fɛi sɪ pá lɔli tɔ. ⁴ Isəntɔ ntanyɪ nyá Isɔ Tacaa ta laŋ nuw kɛ kɔtəyɔv ŋku, Asilii wulaw tilina í pəyalɔv Lapəsakɛe na í tɔv Isɔ weesuyɔv tɔ tɔ. Ntanyɪ Tacaa nyá Isɔ ká hə í ŋkraŋyɔv kɛ í kuyɔyɔtɔv tɔ. Mpu tɔ, səlɛməna yɔlɛaa mpa pa kaasaa tɔ pa tɔɔ.

⁵ M̀p̀r̀ỳỳú wulaw Isekiyasí tillaa mpe pa pola Isayii kinj. ⁶ Ntəna Isayii cɔ-wɛ sɪ:

Í polo í heeli mə caa wulaw sɪ, Tacaa tɔma sɪ taa nyana kɔtəyɔv ŋku Asilii wulaw tila í yoolaa nyɔvɔv nyəma na pá kɔɔ pá tɔv-m tɔ. ⁷ Tacaa sɪ: Maa yeɛle na Asilii wulaw nu tɔm natəli. Pu tɔ í taa na í məli í tɛtɔ taa, ilɛna pá kɔ-ɪ təna.

*Asilii wulaw nyaasəyɔv kɔfam
(Awulaa II 19:8-13)*

⁸ M̄p̄r̄óȳ Asilii yoolaa nȳv̄v̄v̄ t̄v̄ Lap̄asakee nuwa s̄i, wulav̄ kola Lakisi na í tii Lipina t̄o. Uena í polo t̄ona na í mayana-í. ⁹ M̄p̄r̄óȳ pa heela Asilii wulav̄ ke t̄om s̄i: Itiyopii wulav̄ Tilaka polaa s̄i í yookina-í. Asilii wulav̄ nu m̄p̄v̄, uena í tili s̄i pá heeli Yuta wulav̄ Isekiyas̄i s̄i: ¹⁰ Isu n̄ t̄v̄v̄v̄ Is̄o ké naani s̄i, ma kaa leeki Yosalem ícate t̄o, n̄ t̄usa nyá t̄aȳi. ¹¹ Nyá mayamaya n̄ nuwa is̄ona Asilii awulaa lap̄ona tet̄ona t̄ona na pá wak̄el̄-t̄i t̄ek̄pataa t̄o. Uena nyaa t̄el̄eȳi s̄i nyá tike n̄ ka fitina na? ¹² Ma ēs̄onaa wak̄ela Kosan̄ na Halan̄ na Lesefi p̄e acal̄ee na Iteni nȳoma ícate nte t̄e we Telasaa tet̄o taa t̄o. Piitimnaa m̄pe pa t̄uñ ta p̄esi na í kenti pa acal̄ee t̄o se. ¹³ Hamati, na Al̄apati, na Layii, na Sefafayim, na Hena, na Afa p̄e acal̄ee awulaa we le?

*Isekiyas̄i s̄el̄am̄ayi Is̄o
(Awulaa II 19:14-19)*

¹⁴ M̄p̄r̄óȳ Isekiyas̄i m̄v̄ tak̄el̄aya ñka Asilii tillaa k̄onaa t̄o na í kala. Uena í kpa Tacaa t̄ayaya taa, na í h̄v̄l̄-t̄aȳi Tacaa. ¹⁵ P̄e waali ké í s̄el̄omaa s̄i:

¹⁶ Hai P̄e t̄ona p̄e t̄v̄ Tacaa, Iseyeli Is̄o, nyá wei n̄ caya is̄otaa tan̄laa t̄o t̄o, nyá tike n̄ kena tet̄o kawulas̄i t̄ona Is̄o. Nyá lap̄ona is̄ot̄on̄v̄v̄v̄ na tet̄o. ¹⁷ Hai, Tacaa ke ñkpaññ na ñ nu. Tacaa kuli nyá ise na ñ na. Nu k̄ot̄v̄v̄v̄ ñku Senakelipi tillaa t̄v̄v̄ki Is̄o weesuȳu t̄o nyá t̄o. ¹⁸ Tacaa, tampana yaa, Asilii awulaa k̄piisa piitimnaa lel̄aa, na pá wak̄el̄i pa tet̄o. ¹⁹ Hal̄ona pá w̄e p̄ele pa t̄uñ kulal̄añ ke k̄ok̄o, na pá wak̄el̄i-í. M̄pi t̄o, í ké taasi na p̄ee nna ȳel̄aa niñ saakaa t̄aȳo. ²⁰ Hai, Tacaa Is̄o, ya-t̄v̄v̄v̄ Senakelipi niñ taa. Tet̄o t̄ona kawulas̄i í nyi s̄i nyá tike nt̄e Tacaa.

*Isayii t̄el̄as̄ayi Tacaa kv̄c̄oc̄ot̄v̄ Isekiyas̄i
(Awulaa II 19:20-34)*

²¹ M̄p̄r̄oȳle Am̄ati p̄ayal̄v̄ Isayii tilaa, na pá heeli wulav̄ Isekiyas̄i s̄i, Iseyeli Is̄o Tacaa ȳoȳt̄aa s̄i: Ma nuwa s̄el̄om̄v̄v̄v̄ ñku n̄ s̄el̄oma-m̄ Asilii wulav̄ Senakelipi t̄om t̄o. ²² Hal̄i Tacaa ȳoȳt̄aa Senakelipi s̄i:

Yosalem ícate k̄upante ñt̄e t̄o footiyi-ñ ké na t̄é won̄ȳi-ñ na t̄é s̄el̄aȳi-ñ kas̄ool̄asi.

²³ Hal̄i Iseyeli nan̄ñ t̄v̄ ke n̄ kulina n̄ȳo na ñ t̄v̄v̄v̄ na ñ saayati?

Na ñ nȳon̄aȳi-m̄ na kalamp̄aan̄i?

²⁴ Nyá t̄am̄le nȳoma n̄ȳo ke n̄ t̄v̄v̄na-m̄. Hal̄ona ñ t̄o s̄i yooi keek̄ena katat̄el̄aya t̄o ké n̄ p̄esaa na ñ kpa p̄eñ nȳeñ taa.

Na ñ tala Lipan̄ ícate heele taa.

Na ñ set̄i í t̄uñ k̄upam̄pan̄ s̄ēeñ, na ñ kpa na ñ tala comcom n̄ȳo taa, ke h̄ot̄v̄ s̄ēeñt̄o t̄e.

²⁵ S̄i nyá hula l̄ak̄ena na ñ nȳe pa lom̄.

P̄eyle n̄ ká fel̄i n̄ēh̄ele ke Icipiti pusi t̄ona t̄o na sí nȳe.

²⁶ Senakelipi n̄ ta nu taa s̄i má tayan̄ona na má su m̄p̄r̄óȳ hatoo l̄añta? N̄ēēē kele ma yelaa s̄i p̄e yoosi Uena Senakelipi náa p̄es̄aȳi koloosi acal̄ee ke ncaa.

²⁷ A taa ȳel̄aa ké acamaa ké, s̄aȳont̄o kpa-we na p̄é liyiti-we. Pa we ké is̄u taale nyuto kolek̄el̄ek̄et̄o. Yaa nti pa tuuwa kutul̄uñ t̄o na w̄ol̄aya ko-t̄i, na t̄e ta p̄uta t̄o.

²⁸ Ma nȳoma-ñ ké, paa n̄ caya, yaa n̄ s̄v̄v̄ki yaa n̄ luki. P̄eyle ma nȳemá saa wei nyá taa kpaak̄ona-m̄ t̄o.

²⁹ Nyá taa kpaak̄ona-m̄, ma nuwa nyá kalamp̄aan̄i t̄om. P̄e t̄o ké maa t̄v̄-ñ muna kukuule. Maa t̄v̄-ñ ma k̄p̄aȳav̄k̄pas̄i ke nyá n̄ȳo taa. Uena má m̄el̄ona-ñ na m̄p̄aav̄ ñku n̄ k̄om̄naa t̄o.

³⁰ Ye p̄e kaasa Isekiyas̄i nyá, t̄ane in̄i t̄é la-ñ is̄u k̄ohol̄om̄. P̄ent̄o na p̄ente ael̄ea ke í ká t̄aȳo. Uena p̄on̄aya tooso nȳañka í hala na í ku na í s̄o t̄uñ wei pa yaa s̄i leseñnaa t̄o na í t̄aȳo p̄e kululum̄. ³¹ M̄pa pu kaasi Yuta k̄pek̄ele taa t̄o, paa wee ké is̄u t̄v̄v̄v̄ kan̄ȳv̄v̄ lila ke teu na kó l̄v̄l̄i p̄ee t̄o. ³² M̄pi t̄o, ȳel̄aa kakaasaya ká luna Yosalem. M̄pa p̄e s̄ēwa t̄o pad luna Siȳon̄ p̄ȳv̄v̄ taa.

Is̄ona P̄e t̄ona p̄e t̄v̄ Tacaa ká la í s̄el̄v̄v̄v̄v̄ s̄ēeññku taa t̄aȳole. ³³ P̄e t̄o ké Tacaa ȳoȳt̄aȳi Asilii wulav̄ s̄i: N̄ kaa p̄esi na ñ s̄v̄v̄v̄v̄ ícate nte t̄e taa. Nyá tot̄al̄aa taa n̄ȳol̄o kaa t̄o nȳem̄le ke t̄e taa. Yaa

í kenti i tɔɔ kɛ kɔ́alɔ́yɔ na í kɔ́ɔtəna-te. Pəyele i kaa lo hapəle taka kɛ ɪcate nte tɔ́ kin. ³⁴ I mpaav kukɔ́mnyu kɛ i ká tɔ́ŋ na í mələna i waali. I kaa tasa ɪcate taa kɛ sɔ́v. Tacaá má ma yɔ́ɔtəna mɔ́v. ³⁵ Tacaá sɪ: Maa kenti ɪcate tənɛ tɔ́ tɔ́ kɛ. Maa waasi-teye ma na ma tɔ́mle tɔ́ Tafiiti pa tɔ́.

Asilii nyɔ́ma tɛɛv na Senakelipi sɛm
(Awulaa II 19:35-37)

³⁶ Mɔ́ɔ́yɔ́ Tacaá isɔ́taa tillu tiíwa Asilii yoolaa tɛsikile kɛ ahoo anɪ. Uena í kɔ́ yoolaa iyisi nuuɔ́wa na nuuɔ́asa na kakpasɪ (185000). Tɛv fema na mpa pə kaasaa tɔ́ pá kɔ́li, uena pá maɔ́ana sɪ sɔ́taa suwa tɛsikile. ³⁷ Tənaɔ́le Asilii wulav Senakelipi kɔ́ɔsa i tɛsikile na I mɔ́li Ninifi ɪcate taa na í caya təna. ³⁸ Mɔ́ɔ́yɔ́ kuyaku nakɔ́li i sɔ́v i tɔ́yɔ́ Nisələki kutuluɔ́yɔ taa na í tɔ́ŋa-koyɔ luɔ́yɔyɔ. Uena i pəyalaa Atələmɛleki na Salesɛɛ pa kɔ́-i na layate na pá se na pá polo Alalaa tɛtɔ́ taa. Ntəna i pəyalv lɛlv Asahatəŋ náá lɛɛti i lonte taa.

38

Isekiyasɪ kvɔ́təŋ na i waav
(Awulaa II 20:1-11)

¹ Mɔ́ɔ́yɔ́ wɔ́sasɪ kpa wulav Isekiyasɪ kɛ waatu inɪ i taa sɪ i sɔ́ki. Uena Iso kuyɔ́ɔtɔ́tɔ́ tɛləsɔ́lv Isayii polo i kin na I heeli-i sɪ: Tacaá tɔ́ma sɪ, ye nyá taa wɛ nti n heeli nyá tɔ́yaya nyɔ́ma. Mpi tɔ́, n ká sɪ kɛ n kaa kɔ́li.

² Ntəna wulav kɛɛsɪ isɛ na kolunɔ́a tɔ́ na í sələmɪ Tacaá kɛ sələmnyu kɔ́nɛ sɪ: ³ Hai, Tacaá, ma kpa nyá yule. Tɔ́sɪ sɪ ma tɔ́ma teu na lotu kɔ́lvmtɔ́ na má lá mpi pə wɛ-ŋ teu tɔ́. I tɛma mɔ́v uena í wii təkɔ́o na í pəli isələm.

⁴ Pə waali kɛ Tacaá heela Isayii ⁵ sɪ í tɛləsɪ wulav Isekiyasɪ sɪ: Maɔ́a nyá cɔ́sɔ́ Tafiiti Iso Tacaá. Ma nuwa nyá kusələmtɔ́ na má ná nyá isələm. Iɛ maa sɔ́sɪ-ŋ weesuyɔ́ puɪ kɛ naanɔ́wa na kakpasɪ. ⁶ Maa ya nyá na ɪcate tənɛye Asilii wulav ninɔ́ taa. Maa kenti tɔ́ tɔ́*fa*. ^a kɔ́kɔ́lvɔ́ 21-22 kɛ kɔ́kɔ́lvɔ́ 6 waali sɪ, pə wɛɛ isɪ pa kɛɛsɔ́yɔ́ Awulaa II 20:1-11 taa tɔ́.

⁷ Yaasi wei Tacaá ka hɔ́ləna-ŋ sɪ i ká la isɪ i suw tɔ́yɔ́le sɪ, ⁸ i ká yele na isotom waaci mɔ́li waali waaləyɪ cacaaɪ naanɔ́wa. Uena tampana, isotom mɔ́li waali waaləyɪ timpɪ tɔ́ pu luna tɔ́yɔ́ cacaaɪ naanɔ́wa.

Isekiyasɪ kawəyaya kɛ i kvɔ́təŋ waali

⁹ Waatu wei pə wuuwa wulav Isekiyasɪ na pə tɛmɪ-i na í má kawəyaya ŋka tɔ́yɔ́lv:

¹⁰ Ma huɔ́kayɔ sɪ pu kɔ́lv-m kɛ na tɔ́ŋ.

Ma huɔ́kayɔ sɪ maa sɪ na hələm na nɔ́yɔ.

Pə wɛɛ sɪ má tɛɛ.

Maa tɔ́ŋna sɛm nɔ́nɔ́sɪ.

Pə pɛma-m ma puɪ kɔ́kaasasɪ.

¹¹ Ma huɔ́kayɔ sɪ ma kaa tasa Tacaá kɛ nav

kɛ weesuyɔ́ nyɔ́ma tɛtɔ́ taa.

Ma kaa tasa yɔ́lv nɔ́yɔ́lvɔ́ nav kɛ

antulinɔ́a yələa taa.

¹² Pə ləsa ma weesuyɔ́ na pə pona poolunɔ́

isɪ tiikilu cɔ́kɔ́le.

Pə tama ma weesuyɔ́ tomle.

Pə kɔ́pɪla ma weesuyɔ́ kɛ isɪ pələvɔ́lv sɛtɔ́yɔ

saxata kɔ́ŋkɔ́ntu na í kɔ́pɪli-i tɔ́.

Pu taanəyɪ tɔ́, n tɛma ma tɔ́m.

¹³ Pu nyaaləyɪ tɔ́ sɛm kɔ́pɪisa-m.

Tacaá n yɔ́ka ma mɔ́wa kɛ isɪ tɔ́yɔ́laya.

Pu taanəyɪ tɔ́, Tacaá n tɛma ma tɔ́m.

¹⁴ Ma wiikayɔ kɛ isɪ kacayalɔ́fəyaya

lakɔ́yɔ na ká cɔ́kɪ isɔ́taa tɔ́.

Ma mələyɪ isɪ alukuku,

na má tekɪyɪ isɔ́taa kɛ pɛtɔ́tɔ́le.

Hai, Tacaá, pə nu-m kɛ, waasi-m.

¹⁵ Suweye ma tasəyɪ yɔ́ɔtɔ́yɔ tɔ́tɔ́?

Tacaá yɔ́ɔtəna-m.

Nyá maɔ́amaɔ́a n lakəna.

Maa təna tɛpasɔ́yɔ kɛ ma weesuyɔ́ təna

taa kɛ ma wahala tɔ́.

¹⁶ Tacaá, nyá kɔ́pantɔ́naa tɔ́ kɛ

^a 38:6 Piipili wei pa yaakəna nasaala taa sɪ fəlanɔ́sɛ kuulanɔ́ tɔ́ í tɔ́wa

yulw weena weesuɣu.
 Tə ɬoo ké ma feesiɣi ɬɔtɔ.
 N ká mələna-m isu ma wule taa,
 n ká yelee na má weena weesuɣu.
 17 Ma lanwakəlle pəsəna nteɣe heesuɣu.
 Nyá sɔələna na ń ləsi-m səm púyó taa.
 Uena ń lo ma isayatu təna na waali.
 18 Mpi tɔ, pə taɣa atətəle taa nyəma saŋna-ŋ.
 Pəyele pə taɣa səm ká taləna-ŋ.
 Mpa pa tiɪwa pələaw taa tɔ paa teələɣi nyá kɔpantu.
 19 Weesuɣu nyəma tike pəsəɣəna na pá sa-ŋ,
 isu maɣa saŋa isəntɔ.
 Cɛɛ hɔləɣəna i piya ke kɔpantu.
 20 Tacaa yapa-m ké.
 Tu ma tá cəməŋ ke nyá təyaya taa na i wii teu.
 Haləna tá weesiŋ tənaya.
 21 Mpyó Isayii tama si:
 I naŋ tɔyɔ ŋku pa yaa si fiki tɔ ku pee
 na i taa Isekiyasí hiŋ taa na pá waa-i.
 22 Ntəna Isekiyasí si:
 Yaasi wei ké Tacaa n ká hɔləna-m si,
 maa kpa nyá təyaya taa?

39

*Papiloni wulaw kɔnte ke Isekiyasí te
 (Awulaa II 20:12-19)*

1 Waatɔ kɔləm un i taa ké Papiloni wulaw wei pa yaa si, Melotakí-Palatar, na i caa si Palatar
 tɔ, i tilina Isekiyasí ke kucɔɔw na takələɣa. Mpi tɔ, i ka nuwa i wasɔsi na i alaafəya hikuyɔ tɔm ké.
 2 Mpyó Isekiyasí lanle hɔləma sɔsɔm. Uena í hólí Papiloni tillaa mpeɣe i wənaw tete. Paa liyitee,
 paa wula, na tulaalɔnaa na nim sɔəsɔŋ nyəm. I hɔla-wɛ tətəɣɔ i yooɔ wontu təna. Na pə təna
 mpi pu wɛ i wənaw təsule tɔ. Isekiyasí tá ŋmɛsi-wɛɣe pulɔpɔyɔ i kawulaya təyaya taa.
 3 Mpyule Iso kuyɔɣɔtɔ tɛləsulɔ Isayii pola wulaw Isekiyasí kin ke pə waali. Uena i pəsɔsi-i si:
 Suwɛɣe yələa mpe pa heela-ŋ? Leɣe pa tu lunaa? Ntəna Isekiyasí si: Hatoo Papiloni tetu ke pa
 lunaa. 4 Uena Isayii tasa-i pəsɔyɔ si: Pepeɣe pa nawa nyá kawulaya təyaya taa? Isekiyasí si: Ma
 kawulaya təyaya taa nyəm tənaya pa nawa. Ma ta ŋmɛsi-wɛɣe ma kpancooɔ nakul.
 5 Ntəna Isayii tɔ Isekiyasí si: Nu Pə təna pə tɔ Tacaa kuyɔɣɔtɔ. 6 Nyəni kuyɛɛŋ kəŋ wei i taa
 Papiloni nyəma ká kuu pə təna mpi nyá caanaa kaawa na pə wɛ nyá kawulaya təyaya taa isəntɔ
 tɔ na pá kreena. Pə ka kaasi pɔlo. Tacaa yɔɣətəna mpɔ. 7 Paa kraɣa nyá pəyalaa kɔləlaa. Paa
 pəsi-wɛɣe kataasi. Paa su-wɛɣe Papiloni kawulaya taa.
 8 Mpyule Isekiyasí cɔwa Isayii si: Tacaa tɔm ntɔ tə wɛ teu ké. Mpi tɔ, i maɣasaya i taa ke si:
 Ma na ma yələa tu caɣana heesuɣu ke ma pəle taa.

**ḤḤḤḤḤḤ ḤḤḤḤḤḤ ḤḤḤḤḤḤ ḤḤḤḤḤḤ
 ḤḤḤḤḤḤ ḤḤḤḤḤḤ ḤḤḤḤḤḤ ḤḤḤḤḤḤ**

40

Iseɣeli nyəma waasɔyɔ tɔm kpaalɔyɔ

1 Mpyó Tacaa yɔɣətɔ i yələa si:
 I puɣusi ma yələa í puɣusi ma yələa.
 2 I yɔɣətəna Yosalem.
 I makí kapusi si nyá wahala təma təma.
 Páɔ́ pə husa nyá isayatu.
 Tacaa fela-ŋ nyá isayatu fɔtɔ ke tɔm naale.
 3 Nəɣəlɔ kiisiɣina si:
 I taɣanɔ Tacaa ke mpaaw.
 I teti tá Iso ké mpaaw ke wulaya tetu taa.
 I tó tá Iso ké hapəle.
 4 I yəki pəsəŋ na pulasi təna.
 I suuli teteka təna.
 Tontonɔ na kɔtaalomɪŋ í pəsi tetu kɔhəntətu.

Timpi pə kɔlaa tɔ pə pəsi tɛtɛka səsəna.

⁵ Ӏe pu kɛɛli Tacaa teeli tɔɔ.

Yəlaa təna ká na-i.

Mpi tɔ, Tacaa nəɔɔ yəɔtəna.

⁶ Ḿpóyú nəɔɔ kalɪ ka yəɔtɔa sɪ:

Kiisi.

Ntɛna nəɔɔ lɛɲka cɔ sɪ:

Ma kiisi suwe?

Kiisi sɪ:

Yəlaa təna weɛ kɛ ɪsu nyutu.

Na pa teu ɪsu taale taa hɛtu.

⁷ Tacaa heelim í mapa,

nyutu wɔləyi kɛ, na hɛtu tɔ.

Tampɔna tɔɔ, yəlaa weɛ kɛ ɪsu nyutu.

⁸ Nyulɔyɔ wɔləyi, hɛtɔyɔ lontiliyi.

Ama ta ɪsɔ kuyəɔtɔtɔ ná wɛ tam tɔɔ kɛ.

Təm kɔpantɔ

⁹ Yosalem yəlaa mpa me

í kraaləyi təm kɔpantɔ tɔ.

ɪ kra puɔyɔ kɔkɔlɔyɔ tɔɔ.

Siyəɲ nyəma í kiisina toma.

Təm kɔpantɔ kraallaa me,

ɪ kiisi ɪ taa nyá.

ɪ kraali Yuta acalee sɪ:

ɪ nyəni, mə ɪsɔ kəɲna nté.

¹⁰ ɪ nyəni Tacaa ɪsɔ kəɲna nté na toma,

Tacaa tɔɲ tu-ɪ səsəntɔ.

Tacaa na ɪ kasɛɛsɪ kɛ.

Na ɪ təmle kɔlɔlɔm wɛ ɪ nəɔɔ tɔɔ.

¹¹ Tacaa weɛ kɛ ɪsu tiikilu,

ɪ ká tiiki ɪ kaləkəɲ.

ɪ ká kpeyeli ɪweɛsɪ kɛ ɪ niɲ taa,

na í kpekɪ-səyi ɪ tɔɔ.

Tacaa ká tiiki heɲ tɔtɔnaa

mpa pa wɛna piya tɔ tɔpamm.

Pə təna pə tɔ səsəntɔ na ɪ ləmayasɛ

¹² Awe mayasəna tɛɲku lɔm kɛ ɪ ntantaku taa?

Awe mayasa ɪsɔtənyɔ wɔɲ na ɪ ntantaku?

Awe mayasa atɛ tɛtu kɛ ɪɲmɛsav na ɪ ɲmaya?

Awe mayasa pəɲ na pulasi kɛ sanəya tɔɔ?

¹³ Awe mayasa Tacaa Feesuyɔ?

Awe tasəna-ɪ laɔatɔ?

Yaa awe seɣɛsəna-ɪ?

¹⁴ Tacaa na awe pa cayana na pɔntɔ seɣɛsɪ-ɪ?

Yaa awe hɔlənə-ɪ tampɔna mpaav?

Awe tɔ ɪsɔ kɛ ləmayasɛɛ,

na ɪ hɔlɪ-ɪ nyəm mpaav?

¹⁵ Nyəni, piitimnaa wɛ Tacaa kɛ ɪsu lɔm lukoyɔ

kpekɪti taa na pə tosi tɔ.

Yaa ɪsu kanyəɲa pile kɛ sanəya tɔɔ.

Tɛtɔnaa mpa lɔm cənaa tɔ,

pɛle pa wɛ kɛ ɪsu mɔsɔyɔ kɔlɔyɔ tɔ.

¹⁶ Lipaɲ hɔtɔyɔ taa taasi u takɪ

kɔtaya tɔlate tɔɔ kəkɔ tayanɔyɔ.

Kɔ taa taale wontu payale ta tala sɪ

pa lana-təyi kɔtaya ɲka kəkɔ lusa ka təna tɔ.

¹⁷ Piitimnaa təna kɛ kpeɛ kɛ Tacaa ɪsɛntaa kɛ.

Pə ta kɛ-ɪ pulɔpɔ nəɔɔlɔ.

18 Aweye í caa í keesəna Iso?

Yaa pepe leesvuy ke í ká lu í lonte?

19 Koolu lukina tɔɔ,

lɛna wɔlanaa latu náa waasi-kvuy wɔla.

lɛna í tu-kvuy liyitee nyəɔtu alukpalisi si pə la kacəka.

20 Kvnyəntu wei í kaa pəsi na í hiki mpv tɔ,
taakukulayə ŋka pukasi u pəsəɣi tɔɔ í caaki.

lɛna í ná saakvɔ kvpəŋ na í saaki-í

leesvuy ŋku kv ciyitiyi tɔ.

21 Me í taa nyi-ti taa, yaa í taa nu-ti?

Pa taa hvi-meyə-təɣi hatoo kancalaya?

Í taa cekəna tetu kite təm?

22 Iso caya hatoo tetu nyvuy taa,

na tə taa yəlaa náa we isu cəɔəŋ.

Í pəwa isətnvuy ké isu pvvuy felefele.

Í heta-kvuy isu í cokəle si í laki í təcayale.

23 Inu í pəsəɣəna atə awulumpiya ke yem.

Iso pəsəɣi antulinya hvulaa ke kvete.

24 Mpi si paa səəki-we na pá tuu-we tɔ.

Mpi si paa nyəki na pá kvŋ lila ke tetu taa tɔ

Tacaa tɛma pa tɔə ké heelim wosuyi na pá wɔli.

Na pə kvu-we isu kacuculayə kvakvuy nyuliya tɔ.

25 Mpvvó Iso Nəŋŋtu yəɔtəa si:

Aweye í keesəɣəna-m,

na má na-í tə nəɣəsi?

26 Í kraasi ise na í nyəni isətvŋasi.

Awe lapəna-si?

Wei í laki na si kvəkəle təna təŋ teitei tɔɔ.

Í yaaki paa ŋkayə ka hətə,

na í təŋ səsəŋ na í toma səsəna,

nakəli kaa ləŋəyi.

Toma kvfana hav ke acamaa

27 Ee, Yakəpv, pepe tɔə ké n yəɔtəɣi mpv?

Iseyeli pepe tɔə ké n təŋ si:

Tacaa ta nyi mpi pu mayana-m tɔ?

Aayee si:

Ma Iso u laki pɔlv si í seena ma tɔə.

28 N ta cekəna taa?

N ta nu-ti si Tacaa Iso keke tam tɔə tɔ?

Iso lapəna tetu tənasi təna.

Pu caaməyi Iso, pəcə u kaaki.

Pəyele Iso nyəm fei cekənav.

29 Iso haaki təŋ ke mpa pa kawa tɔ.

Tacaa səsəɣi apalvɔ ke mpa pə nuwa tɔ.

30 Ifepiya kaaki na pa toma təŋ.

Mpa pa kiiwa teu tɔ pa hotiyi.

31 Ama mpa pa ha pa təyi Tacaa tɔ,

pa toma səsəɣi ké.

Pa kvəɣi ké isu hekəlenaa.

Pa kvəkəyi asewa paa kaaki.

Pa təŋ ké pu nukv-we.

41

Pə wee si Iseyeli nyəma í tv Tacaa ke naani

¹ Mpvvó Tacaa yəɔtəa si:

Tətu nti lvm cənaa tɔ,

na lvm nəɣə həɣəɔəŋ nyəma.

Í su na í ke ŋkəŋŋ na í nu ma təm.

Yəlaa pɔoluv nyəma me, í tɔə apalvɔ.

Í kvətəna na í yəɔtə.

Tə kvənti na tə polo hvule.

² Má læsəna ilim təlule təw kē wei
 ı təkı akıtu ke paa timpi í puki tə.
 Má tona ı niη taa kē piitimnaa,
 má tisina awulaa təfə.

Ma laγate pəsa yəlaa ke musuγu,
 na ma nyəmə náá ya-sı-we ısu
 heelim kprakuγuu nyutu tə.

³ Ma tu pa waalı,
 ma faya pa heku taa, pułv ta tokina-m.
 Mpaaw ηku ma ta təηta təγə ma kpaγaa.

⁴ Awe lapəna mpu ıni?
 Awe yelina na pə kəw?
 Awe yaana ləlηη yəlaa ke hatoo
 kancaalaya sı pá hiki weesuγu?
 Tacaα má wei ma kē kancaalaya tu təγə.
 Pəcə maa weε waalı nyəma waalı tətə.

⁵ Tətu nti lum cənaa tə pə nyəma na
 lum nəγə həγələη nyəma nawa mpi ma lapa
 tə na səγəntu kpa-we.

Antulinya tənasi nyəma seliyi.
 Pa kprətəγəna na pá kəη.

⁶ Pa səηna təma,
 paa wei ı heeliyi ı təγəntəle sı: Kaasi nyá ti.

⁷ Tuη lutu ná tasəyi apalətu ke wulanaa paasənlv.
 Sotulu ná səηna sətə təw matu.

I yəγətəyi nyəγətu tamsuγu təm
 sı pə kē təmlə kwpante ke,
 na ı kaη læsuγu na nyəmə sı kv taa ciyiti.

Nənnəw taa la səγəntu

⁸ Mprəγú Tacaα yəγətəa sı:
 Ye nyá ıle ma təmlə tu İseyeli.

Yakəpu nyá wei ma læsa
 ma taapəlv Apələham ləlvuγu taa tə.

⁹ Nyá wei ma pəla tətə tənəγa təw na má pəkı tə.
 Ma yaa-η hatoo kəteηa tənasi təw.

Nyaya maa heelaa sı n kē ma təmlə tu.
 Má læsəna-η, ma kaa ləη.

¹⁰ Səγəntu í taa kpa-η, ma we nyá waaləyi.

Taa nəγəsi, maγale nyá İso.

Maa ha-η apalətu.

Maa kəw na ma waasi-η.

Maa te-η na ma toη səsəηη.

¹¹ Mpa pa mu-η na pááná tə,
 pu liyiti-we na fεele təγə-we.

Pu paa nyá kolontunaa na pá pəsi kpete.

¹² Mpa pa kulaya nyá təw na pá pəkəyi-η na yoou tə.

Pu kpiisi pa təna na pá pəsi kpete.

N ka pəkı-we n kaa na-we.

¹³ Mpi tə, maγale nyá İso Tacaα.

Ma haakəna-η toη. Ma heeliyi-η sı:

Taa nyá. Maa kəw má waasi-η.

Ma kəη nyá waasuγu

¹⁴ Yakəpu atantaaliya nyá,

İseyeliya nyá, taa nyá.

Maγa Tacaα İso ma yəγətəγəna.

Ma kē İseyeli nyəma Naηη tu.

Maγale wei ı waasəyi-η tə.

¹⁵ Maa pəsi-η kpeηkpeļuγu kufəlvuγu ηku pa

makəna təγənaγa na kv təw na nyəmə tə.

N ká yəkı pəηη, na n̄ naηı-ı.

N ká pəsi pulası ısu lətu.

16 N ká fala-we na heelim kpaɣa,
kacuculaya ká yasi-we.
Ilena nyáá yóolona Tacaá,
na nyáá hiki nyá teeli ke Iseyeli Nany tu tóo.

Wolaya tetu pásayi kacaka tetu

17 Mpróó Tacaá tasaa si:
Wahala nyóma, na konyantunaa,
í preekayi lom u naaki,
Ilena mǎ luuy tee woli.
Ile maga Tacaá maa cǎ-me.
Maga Iseyeli Iso,
ma kaa lǎ-me.

18 Maa yele na pusi sǎsǎnsi kpe pulasi tóo.
Maa woli lom seelaa ke teteka taa.
Maa pásu wolaya tetu ke lule,
na lom kpeɣ tetu kowolotu taa.

19 Maa tuu wolaya tetu taa ké,
tuy toɣ nyǎɣ wei pa yaa si:
Seeteli na akasiya na miili na olifi tǎ.
Maa yele na tuy toɣ nyǎɣ wei pa yaa si:
Sipǎlesi na pɛɣ na puwi tǎ í nyǎ timpi tev fei tǎ.

20 Ilena yǎlaa tǎna ná na pá cekǎna.
Paa welisi na pá nu pǎ taa si,
Tacaá niɣ larǎna yaasinaa mpe.
Iseyeli Iso Nany tu má má ɣmana-we.

Iso kula tuy tóo

21 Mpróó Iseyeli nyóma wulan Tacaá yǎyǎtaa si:
Piitimnaa tuy me í yaa-m nǎnǎyǎ.
I yǎyǎti mǎ tǎm.

22 I kǎna-ti, í heeli-tuy mpi pu te na pá kǎo tǎ.
Hatoo tǎ, pepe tǎm ke tuy me í tǎma yǎyǎtuy si pu kǎo?
I heeli-tu na tǎ feɣ pǎ taa na tǎ ná pǎ yoosuyi.
Yaa í heeli-tuy mpi pu te na pá kǎo tǎ.

23 I yǎyǎti mpi pu tǎkǎna laru tǎ pǎ tǎm.
Ilena tǎ nyi si í ké tuy.
I la kǎpantu yaa isayatu natǎli.
Ilena tǎ kuli ise na tǎ kpeɣti na tǎ na-ti.

24 Mǎ we kpeɣe ké, na mǎ kǎlapǎle ke kpeɣe.
Ye yulu í lǎsa-me pǎ ké acaalǎtu ké.

25 Ma lǎsa yulu na ilim ntǎyǎɣ, í kǎɣna nte.
Pa yaa í hǎte na ilim tǎhile tóo.
I yaana nteɣe ma hǎte.

I felǎɣi nyuɣu nyóma ké isi afǎla.
Yaa isi tiisi ɣmalu feluɣu cǎyɣu tǎ.

26 Awe yǎyǎtǎna-tǎɣi hatoo kancaalaya na tǎ nyi-ti,
na tǎ tisi si tampana?

Aaɣ nǎyǎlu ta kpaali-ti,
nǎyǎlu ta yele na tǎ nu.
Nǎyǎlu ta nu tǎm nti tǎ luna mǎ kiɣ tǎ.

27 Má caalǎna Siyǎɣ ke tǎm heeluyi.
I naa-ti, u naa-ti.

Ma tila Yosalem ke tillu.
Wei í kǎna Laapaali kǎpɣ tǎ.

28 Ma nyǎna tuy inu.
Ma ta na í taa ɣku ku kpaali tǎm tǎ.

Yaa ɣku ku cǎ ma kǎpǎsuto tǎ.
29 Pa tǎna pa we yem ké,
na pa tǎma ke kpeɣe.

Pa tuy ké heelim na í we kpeɣe.

42

Tacaa tæmle tv

¹ Mþóýó Tacaa tasaa si:
 Ma tæmle tv nto, ma paasæna-ŋ ké.
 Nyaya ma læsaa na ma læsaya suwa.
 Ma feesuyu we nyá tæw ké.
 Nyaa kraalæna piitimnaa ke siyisuyu tæm.
² Nyá nɔɔɔ kaa kuli, yaa n̄ má kapuka.
 N kaa yɔɔɔti natələyi patəma taa.
³ N kaa teesi puɔtuɔɔ ke səsəncan̄a kupelaya.
 Pəyele n kaa teesi kəkə ŋka ka fiyinaa tɔ.
 N ká təŋ tampana ké na n̄ yɔɔɔti siyisuyu tæm.
⁴ Ye n ta te siyisuyu suw
 ke tetu tæw n kaa ye.
 N ká la m̄póýó halæna
 tetu nti lɔm cəɔnaa tɔ,
 na tɛŋkuna a nɔɔsi acalæe nyuləyi nyá kiin̄.

Piitimnaa kəkə ŋka pa naana tɔ

⁵ Mþóýó Iə Tacaa wei i lapa isətənuɔ na í pɔ,
 na í la tetu na tə taa kululɔm tæna,
 na í ha tə taa nyəm tənaya weesin̄ na pə feesiyi tɔ,
 i heela yɔɔ wei i læsaa tɔ si:
⁶ Tacaa má má læsæna-ŋ si n̄ təŋ siyisuyu.
 Ma təkəyi nyá nin̄ taa na ma paasæna-ŋ,
 na ma na-ŋ na yəlaa tɔ pɛeli nɔɔɔ.
 Na n̄ pəsi piitimnaa fətəla.
⁷ N ká kuli piitimnaa ise, na n̄ tui saləka nyəma.
 Na n̄ læsi səkrɛtuɔ tɛe nyəma ke təŋmelle taa.
⁸ Ma ké Tacaa ké, hal̄i ma hətɛ nté.
 Ma kaa cɛla nɔɔɔɔɔ ma teeli.
 Ma kaa cɛla ma nyuɔ kulɔɔ ke tui kulalaan̄.
⁹ Kancaalaya nyəntu tema yoosuɔ.
 Ma kraaləyi-meyɛ kofatu tæm na pəcɔ tɔ kɔɔ.

Tacaa waasvɔv

¹⁰ I yoo Tacaa ke yontu kofatu.
 I yoo i samtu yontu ke tetu tənasi tæw.
 Tɛŋku tæw cəɔlaa, na i taa nyəm tæna.
 Tetuna mpa lɔm cəɔnaa tɔ tə yəlaa
 na lɔm nɔɔsi acalæe nyəma.
¹¹ Wɔlaya tetu na tə acalæe səsəɔna yəlaa,
 Ketaa acalisi nyəma í kusi mə nɔɔsi.
 Mpa mɛ í we pəɔŋ nyəɔŋ taa tɔ,
 í wilitina lan̄holumle.
¹² I tv Tacaa ke teeli.
 I kraali i samtu ke tetu nti lɔm cəɔnaa tɔ tə taa.
¹³ Tacaa n luwaya isu aka.
 N tayanəyi nyá ti isu yoolu.
 Tacaa yaya apalukakiisaya təwəpəpə.
 N hóləyi nyá kolontunaa ke nyá tɔŋ.

Mpi pə lapv pəle Tacaa tvwa tɔ

¹⁴ Mþóýó Tacaa yɔɔtaaa si:
 Hatoo tɔ, ma tɔka ma təyi na má suma.
 Ama pənente maa ma kapuka ké,
 isu ahonto wei i luləyi tɔ.
 Ma mələyi ké, na ma tisiyi feesin̄.
¹⁵ Maa kpiisi pəɔŋ na pulasi.
 Maa yele na pə tui tæna wɔli.
 Maa layasi pusi səsəɔnsi.
 Maa la na pusi səsəɔnsi pəsi tetu nti lɔm cəɔnaa tɔ.
 Maa la na luna nyəɔ.

16 Ӏena má yele na yólbmaa tó mpaaw ɲku pa taa nyi tó.
 Na má təɲna-weye mpaasi nsi pa taa cekəna tó.
 Maa pəsi səkrətəyú ke nyaaləm,
 na timpí tonte we kate tó pə hənti.
 Mpi maa la təyole, ma kaa lə-we.
 17 Ama mpa pa ha pa təyi tuj
 na pá heeliyi léesəɲ kusaakəɲ na kólupəɲ si:
 Meyele tá isənaa tó.
 Paa tuli tapəɲ na fəele.

Yəlaa yólbmaa na ntamaa

18 Mpyó Tacaa təma si:
 Ntamaa í nu.
 Yólbmaa me, í nyəni na í ná.
 19 Aweyele yólm?
 Ye pə taya ma təmlə tó.
 Aweyele ntam?
 Ye pə taya ma tillu wei ma tilaa tó.
 Aweyele yólm isu wei í hika héesuyó tó?
 Aweyele ntam isu ma təmlə tó?
 20 N nawa yaasināa payale.
 Ama n ta la laakali.
 Pəyele n kema ɲkraɲɲ ke teu.
 Ama n ta nu.
 21 Tacaa nyá siyisuyu tó kə n caawa si,
 n laki kusəsutó ke səsəontó na kupampantó.
 22 Paa na mpw, pə kpiisa yəlaa mpe,
 pə kuu pa wontu.
 Pə kra-weye isu katəka ke kəkraməɲ pəɲ taa.
 Pa kra-weye saləka ke pa təɲmellənaa.
 Pa kuuki pa wontu nəyóló ta waasi-we.
 Pa ləeka-weye pa nyəm.
 Pəcə nəyóló fəi si í tó si pá fəli-we.
 23 Mə taa awe ká kəna ɲkraɲuyó na təmnāa mpe?
 Awe ká səɲ təkpi si í ká tasa-təyi nuw?
 24 Awe tó Yakəpə kpiisilaa,
 na lseyeli ke wontu kuulaa?
 Pə taya Tacaa wei tə pəntənaa tó?
 Pa ta səlɪ si pá təɲ í mpaɲ taa.
 Pəyele pa ta nu í kusəsutó.
 25 Pə tó kə í taa huuna lseyeli ke katatəlaya.
 Ӏena yooú tii í tó na tɔɲ ke paa pənəyó ɲka.
 lseyeli ta pəkki si í cekəna póló.
 I ta yaa təm ntəyi póluyó í taa.
 Ӏena yooú náá kv-i.

43

1 Pənente Tacaa yəyətəyi si:
 Yakəpə yəlaa me awe ɲmaɲa-me?
 lseyeli nyəma me awe ɲma-me?
 I taa nyana póló.
 Mpi tó, ma yapa-meɲ.
 Mə həla ke ma yaana-me.
 I kə ma nyəma kə.
 2 Ye í təsəyi ləm ma we mə waaləyi.
 Pusi kaa təyó-me.
 Pəyele ye í təɲ kəkə taa ka kaa nyaya-me.
 Kəkə kaa kv-me.
 3 Mpi tó, mayale Tacaa mə Ӏə.
 Má kəna lseyeli nyəma Nəɲɲ tó.
 Wei í waasəyi-me tó.
 Icipiti nyəma ke maa fəli mə lonte.

Μαα λαγασᾶθῆνα-μεγε Ιτιγοπῆιι na Σερα νυᾶμα.

⁴ Μπῆι τῶ, ἰ κε-μ πῶλο σοσοῦμ κέ.

Μᾶ νυῶγυ κῶλαα, na má σοῶλα-με.

Μα αελαγῆ απαλαα κε μᾶ λοντε.

Μα λαγασᾶθῆνα γῶλαα κε νυᾶ weesuyu.

⁵ Μα we μᾶ waali κέ, ἰ τaa νυᾶ.

Μαα κῶνα μᾶ λῶλογυ νυᾶμα na τευ kite.

Μαα κῶνα-με na ilim tətöle.

⁶ Μαα heeli ilim ntəgəŋ si: Kəna-we.

Μαα heeli ilim mpətəŋ si: Taa su-we.

Κῶνα ma piya na pooluŋ.

Ləsi ma pɛɛlaa na tətə tənasi na ḥ kəna.

⁷ Pa təna mpa pa yaakəna ma həte,

na ma ḥma-wege ma teeli tə tə.

Má lapəna-we.

Μεγελε Τααα ασεετα νυᾶμα

⁸ ἰ yelee na ma γῶλαα lu.

Pa κέ γῶλομαα κέ, pəyele pa wəna isɛ.

Pa κέ ntamaa κέ pəyele pa wəna ḥkraŋŋ.

⁹ Piitimnaa təna ἰ kpeyele, γῶλαα ἰ koti.

Μᾶ τaa awe kraala təmnaa mpɛ?

Mpa pa heelina-tuyə kancaalaya nyəntə nti?

Pəntənaa ἰ ḥóli pa aseeta nyᾶma,

pa ḥóli pa tampana,

na tɛ nu na tə tisi si ḥpɔ́gɔ́.

¹⁰ Μεγελε ma aseeta nyᾶma.

Taαα má ma γῶγῶθῆνα mpɔ.

Μᾶ na ma təmle tə wei ma ləsa tə.

Ḥena pɔ́ lá na ἰ nyi-ti na ἰ tɛ-m na mᾶ taa.

Na ἰ cəkəna si maɣa.

Isə nəgəlv ἰ τaa weɛ na pɔ́cɔ́ pɔ́ takɪ-m.

Pəyele Isə nəgəlv ἰ kaa lu ma waali tətə.

¹¹ Μαγᾶλε Τααα, ma paasi,

waasəlv nəgəlv ἰ fei tətə.

¹² Μᾶ kraaləna, má waasəna.

Ma heela nti tu kə tə.

Pə taɣa mᾶ heku taa tuyə kraɪ nyəŋku nakəli.

Μεγελε ma aseeta nyᾶma. Má kəna Isə.

Taαα má ma γῶγῶθῆνα mpɔ.

¹³ Μαγᾶλε Isə κέ hatoo tam tə.

Nəgəlv u fitiɣi pəlvuyə ma niŋ taa.

Awe ka wakəli mpi ma laki tə?

Taαα tiliɣu ke nəgəlv

¹⁴ Τααα Isɛyeli Isə Naŋŋ tə wei ἰ waasəyi tə.

ἰ γῶγῶθῆγι si:

Μᾶ τῶ κέ ma tiliyi nəgəlv si ἰ yooona Papiloni.

Μαα yelee na ləm təgə Kalətee selaa kpuləŋ,

wei ἰ τaa pa nukɪ leleŋ tə.

¹⁵ Μαγᾶλε μᾶ Naŋŋ tə Τααα.

Μᾶ wulav wei ἰ ḥmawa Isɛyeli tə.

Wɔlavaya tətə taa mpaav kɔfaluyə

¹⁶ Μαγᾶλε Τααα wei ἰ hɛɛ hapəle ke tɛŋku taa

na mpaav ke ləm toŋ nyəm taa tə ma γῶγῶταα si:

¹⁷ ἰ ləsa yooɔ kɛkɛnaa na pə kraɣanəŋ.

Pa ḥənta pa təna, pa temaya.

Pa nyagaa κέ isɪ fətəla kponkprontuyə.

¹⁸ ἰ τaa tɔsɪ kancaalaya nyəntə tə.

Pəyele ἰ τaa paasəna kɔpəm təm.

¹⁹ Yaasi kɔfalv ke ma caaki lapv,

hali yaasi un ἰ caaki lapv.

Ɔ ta nyəmi-ɪ?

Maa hee mpaaw ke wɔlaya tetu taa,
na má yele na pusi sɔsɔnsi kpe.

²⁰ Taale wontu ká sa-m.

Pə kpaɣaw taale hasi na taataanaa tɔ.

Mpi tɔ, maa tó pusi sɔsɔnsi ke wɔlaya tetu taa
si ma yɔlaa kulɔsaa í nyɔɔ.

²¹ Yɔlaa mpa ma nɔmawa ma ti tɔ,
paa sa-m ké.

Iso na Iseyeli nyɔma pa hvule

²² Mprɔ́yó Tacaɔ yɔɔtɔaa si:

Yakɔɔpɔ pə taɣa maya n yaawa.

Iseyeli kawa ma tɔm.

²³ Pə taɣa maya n lapa kɔtaɣa nka kɔkɔ

lusa ka tɔna tɔɔɔ nyá iwɛɛsi.

Pə taɣa ma hɔte taa ke n lapa nyá kɔtasi.

Ma ta wiina-n si n la-m kɔtasi.

Pəyele ma ta caali-n tulaalɔna tɔɔ.

²⁴ N ta ya-m tulaalo na liyitee.

Pɔ́cɔ́ n ta haɣasi-m nyá kɔtasi nim.

Ama nyá isayatu ke n caalɔna-m.

N tu-m wahala na nyá kɔpɔntɔɔ.

²⁵ Ama ma ma tike ma husəɣəna mə isayatu

ke ma sɔɔla-me tɔ pə tɔɔ.

Ma kaa tasa mə kawalaya tɔɔ ké tɔɔsuyɔ.

²⁶ Mprɔ́ tɔ, keesi nyá tɔm.

Tɔ sɔv hvule taa.

Keesi mpi pə hulɔɣi si n wɛna tampana tɔ.

²⁷ Nyá cɔsɔ pɔntaa.

Nyá tɔm telɔsɔlaa kula ma tɔɔ.

²⁸ Pə tɔɔ ké ma nyɔna Iso tɔsɛɛle

nyɔɣɔ nyɔma ke tetelataa.

Ma yela Yakɔɔpɔ na pə wakəli-ɪ.

Ma yelaa na pá tɔv Iseyeli.

44

¹ Mprɔ́yó Tacaɔ yɔɔtɔaa si:

Ma tɔmle tɔ Yakɔɔpɔ,

Iseyeli nyá wei ma lɔsaa tɔ nu pɔnɛntaa.

² Tacaɔ wei ɪ nɔmɔɔ-n nyá hɔɔv tɛɛ,

na ɪ la-n na ɪ paasəɣəna-n tɔ ɪ tɔma si:

Ma tɔmle tɔ Yakɔɔpɔ, taa nyá,

Yesulun*^a nyá má lɔsəna-n. ^a Lɛlɔɣɔ 32:15 taa n ká na mprɔ.

³ Pə taɣa pɔlv, maa pɔli lɔm ke wɔlaya tetu tɔɔ.

Maa la na pusi kpe tɔ taa.

Maa tisi ma Feesuyɔ ke nyá lɔlvɔv nyɔma tɔɔ.

Maa tɛnɔ nyá piya piya ke nɔɔsi kɔpɔnɔsi.

⁴ Paa pu nyitɔ hekv taa isɪ

tɔn wei ɪ sɔnɔ lɔm nɔɔɔ tɔ.

⁵ Pa taa nɔɔlv ka yɔɔtɔ si:

Ma ké Tacaɔ nyɔn ké.

Lɛlv ká ha ɪ tɔɣi Yakɔɔpɔ hɔte.

Ilɛna lɛlv náá nɔmɔɔ ɪ nin tɔɔ si:

Ma ké Tacaɔ nyɔn.

Paa yaaki-n Iseyeli hɔte.

Tɔn kulalaɔn kɔtvɔv

⁶ Mprɔ́yó Tacaɔ Iseyeli wulav wei ɪ yakɔ-n

na ɪ ké Pə tɔna pə tɔ ɪ yɔɔtɔaa si:

Mayalɛ kancaalaya tɔ na kantɔkaya tɔ.

^a 44:2 Yesulun; Yesulun ke Iseyeli hɔte lɛnte ké. Ye n kala Kusəsuto

Ma waah, Isə nɔɔɔɔɔɔ ɪ fɛɪ tətə.

⁷ Awe we ɪsu ma?

Pɔntu ɪ ɣɔɔɔɔɔɔ na ɪ keesi-m

hatoo kɔɔɔɔɔɔ ma suwa yəlaa ke tam təɔ tə.

Pɔntu ɪ ɣɔɔɔɔɔɔ na ɪ keesi nti tu kəɔ tə.

⁸ Taa nyá, pə́cɔ́ taa sele.

Isu ma tɛma-ɲ-təɣɪ heeluyɔ ke hatoo ləɲ na?

N ké ma aseeta tɔ ké.

Ma paasi Isə nɔɔɔɔɔɔ ɪ wee?

Pə́cɔ́ kɔkɔpamuyɔ nakoli kɔ fɛɪ.

Ma ta na pə tɔ.

Tuɲ kɔlalaɲ lutaa

⁹ Tuɲ kɔlalaɲ lutaa təna ké kɔɔɔɔ ké.

Mə kɔlurum kɔɔɔɔ u waasəɣɪ pɔɔɔ.

Tuɲ ɪnɪ ɪ maɣamaɣa ɪ ləsəɣəna ɪ təɣɪ aseeta.

Mɔɔɔ tə, u naaki.

Pə́cɔ́ ɪ ta nyɪ pɔɔɔ.

Fɛɛɛ ká tɔɔɔ-ɪ ké.

¹⁰ Yɔɔ ká lu yaa ɪ saaki tɔɔɔ,

na kɔ kaa waasi-ɪ pɔɔɔ?

¹¹ Fɛɛɛ ká kɔɔ mə təna mɔɔ ɪ təɲəɣɪ-ɪ tɔɔɔ.

Tuɲ lutaa maɣamaɣa ná ké yəlaa ké.

Mə təna ɪ kɔti na ɪ kəɔ.

Səɣəntɔ ka kɔɔ mə təna na fɛɛɛ pɔɔ-mɛ.

¹² Koolu setəɣəna nyəɣəɔɔɔɔ,

na ɪ wə-kɔɔ kə́kə na ɪ taɣanɪ-kɔ.

Na ɪ ma-kɔɔ maalətɔɔ na ɪ toma,

na ɪ la-kɔɔ ɪsəna ɪ caa tə.

Ye nyəɣəɔɔ kɔɔ-ɪ, ɪ fɛɪna toma.

Ye ɪ səwə lɔm nyəɔɔ ɪ pəsəɣɪ ɪcam ké.

¹³ Saakɔɔ ná tɔɔ ɲmənaɣa ke təpəɣa təɔ.

Na ɪ pɔ lɔɔɲa na ɲmaalaya,

na ɪ maɣasi-ke na maɣasəlaya.

ɪlɛna ɪ saaki lɛsɔɔɔ ɪsu yɔɔ na saakəlaya,

na ɪ su-kɔɔ kutuluyɔ taa.

ISO KYGYOTUTU TELSELU
SELEMII
TOM TAKELAYA
Kutulutu

Selemii ké Iso kygyotutu telésulu ké na Yuta tetu taa ké i lapa i tэмle ke awulaa Sosiyasi na Yoyakim na Setesiyasi pa pəole taa. I tasa yəlaa ke apaluto si pá məli Iso tee. Ama pele pa kisa-i nuunav na pá tu-i wahala na halí pá təkí-i saləka. Pa əla tənuyu ŋku ku təə pa ŋmaawa Iso Tom tə. Pə waali ké Papiloni nyəma tama Yosalem icate ulena Yuta nyəma lelāa se na pá polo Icipiti na pá cəəsi təna.

Isəna pa faya Selemii takəlaya tə:

- Isə yaav ke Selemii, titite 1
- Tom nti Iso yəyətə Yuta na Yosalem pa təə tə, titite 2-25
- Selemii tэмle na Yuta na Iseyeli pa waasuyu, titite 26-45
- Isə kygyotutu nti Selemii teləsa piitimnaa tə, titite 46-51
- Yosalem hotuyu, titite 52

1 Takəlaya kanə ka taa ké pa keesəyi Pəncaməe kpekəle tu kətulə Hilikiya pəyalə Selemii təm. I ka we Anatoti icate taa ké. 2 Mpróyó Tacaa yəyətəna-i Amoj pəyalə Sosiyasi wei i ka ke Yuta wulav tə, i kawulaya pənaya naanowa na tooso nyəŋka taa. 3 Tacaa yəyətəna-i tətəyə Sosiyasi pəyalə Sowakim pəole taa. Sowakim ka kəna Yuta wulav. Haləna Sosiyasi pəyalə lelə Setesiyasi, wei i ké Yuta wulav tətə tə i kawulaya tənaya ké ka pənaya naanowa na koləm nyəŋka ke isəto kakpasí nyəŋ taa. Waatu inəyi kolontunaa kuuwaYosalem nyəma.

Isə yaav ke Selemii

- 4 Mpróyó Selemii təma si Tacaa heela-m si:
- 5 Ma nyama-ŋ na pəcó pə ŋmaja-ŋ nyá too lotu taa, na má ləsi-ŋ na má kra-ŋ ma kygyotutu telésulu ke piitimnaa taa, na pəcó pá lələyi-ŋ.
- 6 Ntəna má cə si: Hai, Tacaa Iso, ma ké pəyaya ké, ma ta nyi yəyətəya.
- 7 Iləna Tacaa cə-m si: Taa yəyoti si n ké pəyaya. Mpi tə, pə wee si n polo mpa pa kiŋ ma tiliyi-ŋ təyə, na n heeli-weye nti ma tu-ŋ tə.
- 8 Taa nyana-we. Ma we nyá waali ké si maa waasi-ŋ. Tacaa má ma yəyətəna mpu.
- 9 Mpróyó Tacaa kusa i niŋ na í tokina ma nəyə na í heeli-m si: Ma tuwa ma təm ke nyá nəyə taa.
- 10 Na í tasa si: Ma tuyu-ŋ tэмle ke piitimnaa na kawulasí taa ké saŋa. Kpəsi, na n pəsi kpentəlasí. Yəki na pə pəsi ncaale. Təyaní ŋmav na n tuu.

Tuyu piliŋa na tiuu kowasuyu təm

- 11 Mpróyó Tacaa pəosa-m si: Pepeye n naaki? Ntəna má cə si: Ma naaki tuyu piliŋa.
- 12 Iləna í tə-m si: Ama n nawa teu. Ma feniyi ma kygyotutu təə ké si má yoosi-ti.
- 13 Mpróyó Tacaa tasa-m pəasuyu ke təm naale nyəm si: Pepeye n naaki? Ma si: Ma naaki tiuu na ilim ntəyəŋ təə. Na kú wasəyi, na kó kpilisina Tacaa təə.
- 14 Ntəna Tacaa heeli-m si: Həyələyū ŋkoyu wahala ká luna na í watí Yuta tetu yəlaa təna təə.
- 15 Maa yaa həyələyū ŋku ku kawulasí yəlaa, na paa wei í kəə, na í la i təcayale ke Yosalem nənəəsi. Na pá cəəna icate koluyə na pá tii Yuta acaləe təna təə.
- 16 Maa huəna-məye mə kawalaya təə. Mpi tə, í lə-m,

na í wòkí tuj kolalaañ ke tulaalona,
na í lunjiyi mə niñ kolupum.
¹⁷ Selemii taɣanı nyá ti.
Kvli na ń teləsi-weyɛ nti maa heeli-ŋ tɔ.
Pa tɔm í taa la-ŋ sɔɔntɔ.
Tɔfɔ maa yelee na ń sele pa isenta.
¹⁸ Ma siki-ŋ isu kolunja icate.
Yaa nyəɣəlɔvɔ maɣamaɣa akele.
Yaa kuseemvɔvɔ nyəŋ,
ke Yuta awulaa na pa waali nyəma
na kətəlaa na icate yəlaa pa tɔɔ.
¹⁹ Paa yooŋa-ŋ.
Ama pa kaa pəsi-ŋ ké.
Mpi tɔ, ma we nyá waaləyi si ma waasəyi-ŋ.
Taaɗa má ma yəɣətəna mpv.

2

Lvm seelv lɔv, na pɔɣələe hila huluɣu

¹ Mɔɔyó Selemii tɔma si Taaɗa heela-m si:
² Polo, kpaali Yosalem nyəma ŋkpaŋŋ taa si:
Ma tɔsəyi mə ifepile waatu taa,
isəna í ka sɔɔla-m,
na mə ləsaya sɔv-m isu tɔŋ tɔ.
Waatu inəyi i təŋaya-m wɔlaya tetv*fa* taa,
timpi haləm fei tɔ. ^a pa yaa mpv. Nəɣɔlv u haləyi pɔlɔvɔ təna. Yəlaa u tu caki.
³ Isɛyeli nyəma mə i
ka ké ma tike ma nyəma ké,
na í we isu ma haləm kancaalaya kolɔlvɔm.
Mpa pa tokayana-mə tɔ,
pa sɔvkaɣa tɔm ké na asalaɗ tiiki pa tɔɔ.
Taaɗa má ma yəɣətəna mpv.
⁴ Yakɔpɔ lɔlvɔvɔ nyəma,
Isɛyeli kpeka nyəma mə,
í nu Taaɗa kɔyɔɣətɔtɔ.
⁵ Isayatu ntiyi mə caanaa nawa ma kin
na pá hatələɣəna-m,
na pá təŋəyi kpeɛ nyəm,
na mə maɣamaɣa í pəsəyi kpeɛ?
⁶ I tá pəsisi si: Taaɗa we le?
Má ləsəna-meyɛ Icipiti tetv taa,
na má tiiki-meyɛ wɔlaya tetv taa
timpi tɔv fei tɔ.
Kvtaalomɪŋ na səm pə wenna,
yəlaa fei təna.
Pəyele nəɣɔlv u təŋəyi mpv.
⁷ Anı má kənnna-meyɛ tetv nti
tə we isu tuj taale
tɔ tɔ taa si í tɔɣɔ tɔ pee
na tɔ kolɔlvɔm kɔpam.
Ama í kəma uləna í pilisi
ma tetv na í pəsi ma nyəm ke acaaləto pɔlvɔvɔ.
⁸ Kətəlaa ná tá pəsisi si: Taaɗa we le?
Kiiu sulaa mpe pa ta nyi-m.
Awulaa ná luki ma waali.
Tvɔvɔ kolalaav Paali tɔm ke
Isɔ kɔyɔɣətɔtɔ teləsəlaa
ná heelaya na pá təŋəyi.
Pəyele kule ku waasəyi pɔlv.
⁹ Pə tɔɔ ké maa huɔna mə na mə piya tɔtɔ.
Taaɗa má ma yəɣətəna mpv.

^a 2:2 wɔlaya tetv: Tetv nti tɔ taa tɔv u niiki, pɔlvɔvɔ u nyɔɔki tɔɣɔ

10 Ƨ polo lɔm taa tetɔ nti pa yaa sɪ
Kitim tɔ, na í ná.

Ƨ tili Ketaa tetɔ taa na í feŋ teu
na í ná sɪ isəna pə we cəne tɔ,
na təna, pə we kulɔm yee?

11 Ƨ ká ná sɪ too tɔ,
piitim napəli pə ta layasəta pə tuŋ kulalaaŋ,
paa na í ta ke isənaa tɔ.
Ama ma yəlaa layasa má na tuŋ kulalaaŋ.

Pəcɔ tuŋ inɪ u waasəyi pulɔ.
12 Ƨsɔtənyɔ ləŋle í cəna tɔm nti
na kɔ selina səɔntɔ.

Tacaa má ma yəɔtəna mpɔ.
13 Pə taɣa pulɔ,

ma yəlaa me í wakəla tɔm naaleɣe.
Ƨ lɔwa ma wei ma ke-meɣe
weesuyɔ lɔm seɛlɔ tɔ.

Ƨlena í huli mə təyi hila wena a yawa pəɔlɛɛ
na lɔm u cakɪ a taa tɔ.

Ƨseyeli nyəma lɔw ke Ƨsɔ

14 Mprɔɔ Tacaa tɔma sɪ:
Ƨseyeli nyəma me í ké yɔmaa yaa kasayampiya.
Na piitimnaa lelaa təkɪ mə tɔɔ?

15 Na pá kiisiyi na pá nyusəyi
mə tɔɔ isɪ tɔɔlasɪ piya.
Na pá kpiisiyi mə tetɔ.

Pa nyayasa mə acalɛɛ ke kəkɔ, nəɔlɔ feɪ.
16 Na pə kpeŋna Mamfi na Tarapeesɪ

pə acalɛɛ nyəma na pá yəkəyi mə nyɔŋ.
17 Ƨ lɔwa má wei ma tiikaɣa-meɣe

mpaaɔ kɔpəŋkɔ taa tɔ.
Pə tɔɔ ké mpɔ inɪ pə maɣana-me.

18 Ƨle pəneɛte í puki Ƨcipiti sɪ í lakɪ we?
Nili pəɔ sɔsaya lɔm nyɔɔɔ na?

Yaa í puki Asilii sɪ í lakɪ we?
Ƨfəlaati pəɔ sɔsaya lɔm nyɔɔɔ na?

19 Mə maɣamaɣa mə isayatu
na mə waali luɔ ká hɔna mə ŋkraŋyɔ.

Ƨlena í ná na í cekəna sɪ
isəna í lɔwa mə Ƨsɔ Tacaa má

na í feɪna ma səɔntɔ tɔ pə ké isayatu ké.
Ate na isətaa pə tu Tacaa má ma yəɔtəna mpɔ.

Ƨseyeli nyəma lɔw ke Tacaa waali

20 Mprɔɔ Tacaa tɔma sɪ:
Hatoo ləŋ ke Ƨseyeli nyəma me

í faɣana-m sɪ í cakɪ mə ti tɔɔ.
Ƨlena í kraaki pulasɪ tɔɔ,

na tuŋ kuləpəŋ tɛɛ,
na í lunjiyi tuŋ na í lakɪ pə wasaŋkalətu.

**YOSALEM TƏJ
WULA
TAKƏLAYA
Kətəlvətə**

Selemii wiiki, mpi tə, kolontunaa yəka Yosalem ıcate ke Yuta nyəma ısayatə tə. I hula-weye mpi pə tə ıcate wakəlaa tə. Uena í hólh Yuta nyəma sı ye pá layasaa na pá məli İso tēe ílé í ká waasi-we. Pə taya pulb, í kupantə we tam tə kə tu tēj.

İsəna pa faya Wula takəlaya tə:

- Yosalem nyəma lanwakəlle, titite 1
- Tacaa pəsa ısu Yosalem kolontu, titite 2
- Wahalanaa na tēeləy, titite 3
- Yosalem wakəlvətə wula, titite 4
- Tacaa məhna-təyü nyá kın, titite 5

Yosalem ıcate pəsa ısu leelu wei pa ləwa tə

¹ Haı, Yosalem ıcate nyá wei yəlaa wutaya təyole.

Nyá hətē ka yaawa piitimnaa taa kə.

Nyá ηmakəlayana tetə həyöləη.

Waiyo, nyəni n we nyá tike.

N pəsa ısu leelu.

Pa tə-η yomle təma.

² Wula nté nyá tom ke ahoo,

na ıseləvm lukiyi yem.

Mpa paa səələ-η tə,

pa taa nəyölv fei sı í puɣusiyi-η.

Nyá taapalaa təna lə-η

Pa pəsa nyá kolontunaa.

³ Yomle na wahala taa kə pa tēena Yuta.

Ma ta nyı ısənaa tēye n wee.

N feina nyöyü tətöle.

Nyá konyəntölaa təna tama-η kə.

⁴ Siyöη mpaay we ləyaya taa kə.

Nəyölv u təηəyi-ı sı í puki acima.

Nənaası pəsa ncaa.

Kətəlaa apəlvətə ná ləpa na pá lakı wahala.

ıcate pəelaa ná we lanwakəlle taa.

İsənyəηle suna ıcate nyá nyá taa.

⁵ Nyá kolontunaa ηmakəla-η kə.

Nyá patanaa lanə heewaya.

Mpi tə, Tacaa həma nyá ηkraηyü.

Nyá kəpəntəη pəyale tə,

kolontunaa kuuwa nyá piya na pá tuliyi na pá tēekəna.

⁶ Siyöη kpekəle nyəma mə teeli səpa.

Mə nyöyü nyəma ná we ısu

naməη wei í lanə tətəyöle tə.

I kaasəyi í ti na í seeki lakatika nyəma.

⁷ Yosalem, n hota kolontunaa niη taa.

N lanə waasəlaa.

Kolontunaa ná mpə uena pá wəη.

Mpi tə, pə kpiisa Yosalem.

Mpəyöyü Yosalem n nawa sı n kə cəlv,

n we feele taa.

Uena n təası kəpam mpi pə təna

n ka wena ləη taa tə pə tə.

⁸ İsayatə nti n ka luləsaa tə,

nti tə tə kə n pəsa asilima.

Mpa paa saηaya-η tə, pa məla-η footuyü.

Pele pa nawa sı n we kpete ke nəna.

Pə wee sı Yosalem n tisi feesin kə na n məhna waalı.

9 Yosalem nyá asilima taana nyá capanaa ké.
 N ta tseli nti tã mayana-ŋ isəntɔ tɔ.
 Kpisiyu tuta-ŋ ké,
 nəɔɔɔ fɛi si i tasəyi-ŋ apalɔtɔ.
 N wiiki si: Hai, Taca, nyəni isəna
 kolontunaa ŋmakəla-m na má tɔki wahala tɔ.
 10 Kolontunaa tɔ niŋ ke ma kpancooŋ tɔna tɔɔ.
 Halɔ ma nawa piitimnaa sɔv Isə təsɛɛ taa na toŋ.
 Pəyele Taca ka kisina-wɛɛɛ si:
 Pə fɛi si pá sɔv ma yəlaa hɛkɔ.
 11 Yosalem pə nu-ŋ ɔlɛna ń wiiki
 na ń pɛɛkəyi tɔɔnaya.
 Haləna ń cɛla nyá kupampam si ń hiki tɔɔnaya.
 Kɛlɛna ń wiina Isə si:
 Hai Taca, nyəni isəna pa nyənəyi-m yem tɔ.

12 Mprɔyó Siyɔŋ tɔma si: Tɛɛlaa mɛ,
 í nyəni na í ná wahala wei ma tɔki tɔ.
 Wahala nəɔɔɔ ta nəɔɔsəna i taka.
 Taca n tomi-i nyá pááná səsəna wule ké.
 13 Hatoo isətaa ké n tisinə kɔkɔ
 na ká sɔv-m na ká tala mɔwa.
 N nyəpa-m puluyu ke ma nəɔhɛɛ tɛɛ.
 N lapa na má tuli tapəŋ.
 N yela-m ma nyɔvɔ tike.
 Ma tɔki wahala ke paa kuyaku ŋku.
 14 N kpɛyela ma isayətɔ ke nyá niŋ taa.
 N lapa-təyi kpalahuu na ń paa
 ma luɔy tɛɛ na tɛ nu-m.
 Ma isayətɔ yəka ma toŋ na tɛ tɔ-m ma kolontunaa
 mpa pa kəla-m tɔ pa niŋ taa.
 15 Taca ləwa ma yoolaa taa yoolaa mpa maa wɛna tɔ.
 N kəna kolontu ke ma tɔɔ si i wakəli ma ifepiya.
 Taca nana Yuta yəlaa ké isu lesɛŋ ke tənayaasəɛ.
 16 Mpusi inɛ i tɔɔ ké ma wiiki.
 Ma pələyi isəɔm na pə leeliyi.
 Mpi tɔ, puɔusulu hatələna-m ké.
 Inɔ i haakayana-m weesuyu.
 Pə yela ma piya ke si tike.
 Mpi tɔ, kolontu kəla-tɔvɔ toŋ.

17 Mprɔyó Siyɔŋ tɛka niŋ.
 Ama nəɔɔɔ fɛi si í puɔusi-ŋ.
 Taca ha nəɔɔ ke Yakəv nyá patanaa si pá ta-ŋ kotaya.
 Yosalem n pəsə isu hute ke pa isɛntaa.

18 Ama Taca n wɛna tampana ké.
 Mpi tɔ, ma kisa nyá kusəsutɔ.
 Yəlaa mɛ mə tɔna í nu.
 I na ma kuyəntəɔɔɛ.
 Pa kuuwa ma pɛɛlaa na ma ifepiya na pá tɛɛna.
 19 Ma yaawa ma tapnaa.
 Ama pɛɛ pa lu ma waali.
 Ma kətəlaa na ma nyɔvɔ nyəma səpa icatɛ taa.
 Pa pɛɛkaya tɔɔnaya si pá wɛɛna weesuyu.
 20 Hai, Taca nyəni ma laŋwakəllɛ.
 Ma taa pəsaa ké.
 Ma laŋɛ wakəlaa ké.
 Mpi tɔ, ma kəla nyá tɔɔ ké kɔlvɔ.
 Ama laɔatɛ pəma-m piya ke awali.
 Ma təyaya pəsə səm nyəŋka.
 21 Pa nu ma wula, ama nəɔɔɔ fɛi si í puɔusi-m.

Ma kolontunaa tēna nawa ma wahala wei n tu-m tō,
 na pá paakēna-m.
 Yele na koyaku ŋku n ka suwa tō ku kōo
 na pá leeti-weye ma lonte.
²² Nyēni pa isayato, na ŋ hō pa ŋkpaŋŋ
 isu n lapa-m ma kaanuto tēna tō tō.
 Mōla tike ke ma laki, ma lanje pōsaa kē.

2

Tacaa pōsa isu Yosalem kolontu

¹ Hai, waiyo, Tacaa nyá pááná taa,
 n waasa Siyōŋ yēlaa tōo kē səkpetuyu sōsōo.
 Hatoo isōtaa kē n pētēna Iseyeli teeli ke ate.
 Waatu wei Tacaa nyá pááná kpawa tō,
 n ta tasa tōosuyu si Siyōŋ kē nyá nōohe tēsule.
² Tacaa n lipa Yakōpu tēsi tēna, pētōtōle fei.
 N yōka Yuta koloosi acalēe na pááná.
 N pēta-yeye ate.
 N wakēla Yuta awulumpiya kawulaya.
³ Tacaa n mu pááná sōsōona lena ŋ yōki Iseyeli toŋ.
 N kisa-weye waasuyu ke kolontu niŋ taa.
 N lupa kōkō ke nyá yēlaa te na ká nyāya hōyōlōŋ tēna.
⁴ N pama nyá tōo kē isu kolontu.
 N hūlēyi nyá toŋ na nyá yēlaa tōo isu pa pata.
 N wakēla pō tēna mpi tu nyēnaya
 na pá we-toyu teu tō.
 Tacaa nyá pááná nyāya Isō
 tēsēle ke Yosalem isu kōkō.
⁵ Tacaa n pōsa Iseyeli kolontu kē.
 N lipa Iseyeli na ŋ kpenna i tēsi kupaŋsi.
 N yōka i koloosi acalēe.
 Tacaa lōlōsa lanjakōle
 na isēnyōŋle ke Yuta yēlaa taa.
⁶ N yōka Yosalem kolunja isu taale kalaa.
 N wakēla ta na-i tá tēsulle.
 Tacaa n lapa na yēlaa sōo acima
 na kuyēŋ kōheesōŋ tōo.
 N mu pááná na ŋ tu wulav
 na kōtōlaa ke feele.
⁷ Tacaa n kisa nyá kōtaya tōlate.
 N lōwa nyá tēsēle.
 N tu nyá tēsēle na Siyōŋ
 tēsi kupaŋsi ke kolontu niŋ taa.
 Pele pa kiisiyina nteye akaito
 kakūisaya ke Isō tēsēle taa
 isu acima koyaku.
⁸ Tacaa n tu nyá taa kē si n yōkōyi Siyōŋ kolunja.
 N yōka-keye tōkpataa, n ta nyá.
 Nn kōsōyi nyá niŋ na ŋ ta yōkōta-kē.
 N tu kolunja sōsaya na səkpelaya ke lōyaya taa.
 Si naale si yōkaa tēmuyumuyu.
⁹ Icate nōnōsi suv tetu.
 N pēla kōkalēsōŋ, n wakēla-i.
 Wulav na i waah nyōma pa we piitimnaa niŋ taa.
 Kiin fei tōtō.
 Tacaa nn tasōyi Isō kuyōyōtōtō
 telēsōlaa māyama ya ke nyá tōm heeluyu.
¹⁰ Siyōŋ layatu tasōlaa í caya ate na í suma.
 I pōlēyi tetu ke mā nyuyu taa.
 Mō lanja wakēlaa na í suu lōyaya
 wontu isu fōlētōnaa taka.

Yosalem pɛɛlaa, mə kama nyɔɔŋ na atɛ.

¹¹ Ma ɛɛ kana ɛsɔlɔm lukuyu.

Isɔkilim pu-m kɛ.

Ma apalɔtɔ hoowa ma yɛlaa wahala tɔɔ kɛ.

Ahɔlɔmnaa sɔki lɔkɔtɔ kɛ ɛcatɛ hapɛɛ tɔɔ.

¹² Piya wiina si toonaa si:

Lɛyɛ tɔɔŋaɔa wɛɛ?

Lɛyɛ sɔlɔm wɛɛ?

Si hotiyi mpaɔŋ taa, ɛsu mpa pə kɔ yooɔ taa tɔ.

Si tisiyi feesiŋ na sɛ hɛɛki si toonaa niŋ taa.

¹³ Yosalem, suweyɛ maa heeli-ŋ tɔtɔ?

Nyá na nɔɔɔlɔ í ta maya.

Siyɔŋ pɛɛlɔ, wentiyi maa hɛɛsəna nyá laŋlɛ?

Nyá wahala tɔɔwaya ɛsu tenku.

Nɔɔɔlɔ kaa pəsi na í waasi-ŋ.

¹⁴ Kaloolaya na kpaɛ tɔm kɛ
 ɛsɔ kɔyɔɔtɔtɔ teləsəlaa mpa
 pa wɛ nyá taa tɔ pa kpaaləyi.
 Pa ta kuli nyá ɛsayaɔ tɔɔ,
 si pə taa kɔɔ na kolontunaa kuu-ŋ na pá tɛɛna.

ɛsɔ kɔyɔɔtɔtɔ teləsəlaa
 kɔkpaalətɔ kɛ kɔtɔsɔtɔ kɛ.

¹⁵ Tɛɛlaa təna naaki-ŋ

na pá kpasəyi amɔkɔŋ kɛ

nyá wakəɔlɔyɔ kɛ.

Pa huləyi kacɔyɔlasi na pá paakəna-ŋ.

Pa yɔɔtəyi si:

ɛcatɛ tənɛyɛ pa yaakaya lɔŋ kɛ kɔpante
 na kɔtɛtɛlɛ na laŋhulɔmlɛ nyɔntɛ kɛ tɛtɔ təna taa?

¹⁶ Nyá kolontunaa təna haaki nɔɔsi na nyá tɔɔ.

Pa ketəyi kakɛtasi, pa kpa nɔmpeɛ.

Pa tɔŋ si: Tə tɛma i tɔm.

Kɔyaku ŋku tu tanja tɔɔlɛ.

Tə hika-i kɛ, tə tɔŋna-i nau.

¹⁷ Tacaa n lapa ɛsəna n ka suwa tɔ.

N lapa ɛsu n ka yɔɔtɔyɔ hatoo laŋtaa tɔ.

N yəka nyá yəlaa kɛ, pətɔɔtɛlɛ fɛi.

Kolontunaa naaki Yosalem na pa laŋa hulɔməyi.

ɛsɔ kpaasa nyá kolontunaa tɔŋ.

¹⁸ Yəlaa wiikina Tacaa kɛ hatoo pa lotu taa.

Siyɔŋ kolɔŋa nyá, luki ɛsɔlɔm kɛ ilim

na ahoɔ ɛsu pɔɔɔ.

Taa yeɛle wula, pəcɔ nyá ɛsɔlɔm í taa hɛɛsi kpente.

¹⁹ Kɔlɛ, nyá wula í kpa ahoɔ taa.

Pə kpaɔaɔ tanəŋ tɔhulu tɔ.

Hɔlɛ Tacaa kɛ nyá lotu.

Tɛyɛ-i niŋ kɛ nyá piya tɔm.

Pa tɔŋna səpɔ kɛ nyɔɔɔsi kɛ hapɛɛ kpeesi.

²⁰ Hai, Tacaa, nyəni na ń ná, taya n laki mpɔ.

Pə mɔnaa si alaa í tɔɔɔ pa mayamaɔa pa lotu kɔɔlɔm na?

Pa piya nsəyi pa sɔɔla teu.

Pə mɔnaa si pá tɔɔɔ pa piya mpa pa lɔlaa,

na pá paasəna teu tɔ?

Pə mɔnaa si pá kɔ katəlaa na ɛsɔ kɔyɔɔtɔtɔ
 teləsəlaa kɛ Tacaa təsɛɛlɛ taa?

²¹ Akpatəlaa na ɛfɛpiya pa hɛnta atɛyɛ

tapəŋ na tulɔŋasi kɛ hapɛɛ nɔɔsi.

Pa kɔwa ma pɛɛlaa na ma ɛfɛpiya.

Nyá pááná kuyaku wule ke n ku-wé.

N lenta-weyé pətətəle fei.

²² N yaawa yəlaa səsaa na paa le isu acima wule.

Kuyayku nyá pááná kpawa tə, pə ta səw nəyɔb.

Mpa maa təwə na má paasəna teu tə ma kolontu ku-wé.

3

Wahalanaa na laŋheesəle

¹ Ma ké yulo wei ɪ nawa wahala ke teu təyɔ.

Tacaa n mapa-m nyá kpatóyú na pááná.

² Səkpətuyɔ anaam taa ké n pona-m na ń susi-m.

N ta susi-m nyaaləm taa.

³ Ma tike ke n makɪ na ń leləyi,

paa kuyaku ŋku.

⁴ Ma tema taasi ké təkəŋəkəŋɔ.

N yəka ma mɔwa.

⁵ N tu-m laŋwakəlle na wahala pə taa ké

na pə cəəna-m isu koluyə.

⁶ N yela-m səkpətuyɔ taa ké isu

wei ɪ səpa na pə leeli tə.

⁷ N tama-m koluyə.

N tu-m alukpala yuy nyəna.

⁸ Ma kiisa teu na má wiina-ŋ.

Nn nukɪ ma kəsələmɔtɔ.

⁹ N təkə ma mpaŋ təna na pəe kuyasələe.

N yela na ma hapəle təntə wə katə.

¹⁰ N feŋyi-m ké isu wusi cəŋuyɔ

yaə təyɔlayə papuyɔ tə.

¹¹ N ləsa-m mpaaw taa.

N cəla-m həyɔlasɪ.

N pəsa-m isu tetu nti pə wakəlaa tə.

¹² N pama nyá təwə na ń siyisina-m.

¹³ N tula ma timpee ke pəŋ na nyá kəɔka taa nyəmá.

¹⁴ Yəlaa təna wəŋyi-m ké.

Pa yookina-m yontu ke ilim na pə tem.

¹⁵ N haɣasa-m nyutu nyay nyəntɔ.

N yela na má nyəwə konyənyəwə nyay nyəm.

¹⁶ N lapa na má salɪ pətuwee na ma kela pəli.

N waasa ma təwə ké təluma.

¹⁷ N hatələna-m heesuyɔ na ń lə-m.

Ma ta nyi laŋhuləmle leleŋ.

¹⁸ Uena má tə si:

Mpi maa təsəna tə pə tema.

Maa tələyi Tacaa kɪŋ ke pɔlɔ.

¹⁹ Hai, təwə ma konyəntəyɔle na ma wahala təm.

Na sətɔ na nyay ləm mpi ma nyəwə tə.

²⁰ Tam ké ma təsəyi pə təwə.

Uena ma apalɔtɔ yələyi.

²¹ Hwəwə nna ma təsəyi ma taa

na a təwə má tələyi təyɔle si:

²² Iso nyá kɔpantɔ ta su tənaya.

Pəyele nyá səluyɔ ta te.

²³ Nyá kɔpantɔ wə paa tanaŋ ŋkuyɔ.

Tacaa, nyá teu təwəya.

²⁴ Ma təŋ si: Tacaa kələ ma kpancoou.

Pə təwə ké ma tələyi-ŋ.

²⁵ Tacaa n wə teu ke mpa pa tələyi-ŋ təyɔ.

Na mpa pa keesəyənə nyá təwə tə.

²⁶ Pə wə teu si yulo í su

na í taŋ Tacaa nyá waasuyɔ.

²⁷ Pə wə teu si yulo í mu Iso təlasi ke ɪ pəcaatɔ.

Paa pə we kate.

²⁸ Ye Tacaa n kəna wei ké wahala,
pəntə í su təpamm na í caɣana ɪ mpa.

²⁹ ɪ həntɪ ate na í suli ɪ nəɣə tə,
na í teeləɣɪ sɪ ntanyɪ Tacaa ká waasi-ɪ.

³⁰ ɪ kɛəsi ləkpaɣasaya ke wei ɪ caa-ɪ mapu tə.
ɪ mɔɣɪ kɔtɔɣu.

³¹ Tacaa nn ləkɪ yulu ke tam tə.

³² Ama waatu wei n həŋ yulu ŋkpaŋɔɣu
tə n wɛna ɪ pətətəle ké.

Mpi tə, nyá kɔpantə təwaga.

³³ Pə taɣa aɣɛnɛɛ ke n həŋna yulu ŋkpaŋɔɣu
na ń tɔɣɪ-ɪ wahala.

³⁴ Waatu wei í feləɣɪ nəhɛɛ ke
tɛtu piya saləkətɔnaa təna tə.

³⁵ Waatu wei í pɛŋ tampana tɔ ke ɪ tampana tə,
isətaa Iso səsə naaki ké.

³⁶ Waatu wei í təkɪ yulu ise ke hɔɔle taa tə,
Tacaa u naaki?

³⁷ Awe yəɣətəɣəna na pə lá?

Awe ŋmakələɣəna, pə taɣa Tacaa?

³⁸ Isətaa Iso səsə nəɣə ke
kɔpantə yaa isayatu lukəna.

³⁹ ɪle pepe tə ké yulu weesuyu tɔ kɔntəɣɪ?

Paa wei í kɔntəna ɪ maɣamaɣa ɪ kɔpəntəŋ.

⁴⁰ Tə nyəni ta təntɛ ke teu na tə maɣasi tə təm.
Tə mələna Tacaa tə.

⁴¹ Tə sələməna lotu kolumtu na tə tɛɣɛ niŋ
ke Iso wei ɪ we isətaa tə.

⁴² Tu kisa Iso ké nunav ké na tə kɔɪ ɪ tə.
Ama ilé ɪ ta wii-tɔ.

⁴³ N haɣa-tu na páaná ké.

N təɣəna-tu na ń kɔ-tɔ,
n ta la pətətəle.

⁴⁴ N kenta nyá tə ké isəŋmɔntɔɣu
sɪ ń taa nu tá kɔsələmɔtɔ.

⁴⁵ N pəsa-tɔɣu isu nyuto nti pa hasaa tə.
Tə pəsa isu hute ke piitimnaa lɛlaa taa.

⁴⁶ Ta kolontunaa təna kuliɣi nəəsi,
na pá caaki-tɔɣu təm.

⁴⁷ Tá nyəntɔ nté səɣəntɔ, na isəpille,
na wakələɣu, na mpusi.

⁴⁸ Ma pələɣɪ isəlum ke səsəm ke
wahala wei ɪ maɣana ma yəlaa tɔ ɪ tə.

⁴⁹ Tam ké ma wiiki, heesɔɣu fɛɪ.

⁵⁰ Ma taŋaa ké sɪ Tacaa
í nyənnna isətaa na í ná.

⁵¹ Mpi pə maɣana ma icatɛ alaa tə,
pə tɔɣu-m wahala ké.

⁵² Mpa pa taa kpaana-m mɔsɔŋ tə,
pa tɔ ma waali ké isu sumaya.

⁵³ Pa tɔsa-m ləkə taa ké na ma ise
sɪ pa ləsəɣɪ ma weesuyu.

Pa yaɣa-m pɛɛ.

⁵⁴ Lum waasa ma nyɔɣu.

Halı ma hɔɔwa sɪ ma lepaya.

⁵⁵ Mpyó ma yaa Tacaa
ke hatoo púyó ŋkɔ kɔ taa.

⁵⁶ N nuwa ma nəɣə,
taa təkɪ nyá ŋkpaŋŋ ke ma feesiŋ tisuyu,

na ma laŋwakølle kəpusi.

⁵⁷ Kuyaku ŋku ma yaa-ŋ tɔ, n kɔtəna-m.

N heela-m si: Taa nyá.

⁵⁸ Taaɗa, n seena ma tɔɔ, n yapa ma weesuyu.

⁵⁹ N nawa isəna pa ku ma tɔm tɔ.

Ile ha-m ma tampana.

⁶⁰ N nawa isəna pa leetəyi-m tɔ.

Pa kuləyi ma tɔɔ ké.

⁶¹ Taaɗa n nuwa pa kutuyu ŋku pa tuuku-m tɔ.

Na isəna pa caɣa ma acaɣa tɔ.

⁶² N nuwa mpa paa caaki-m tɔ pa kuyəɣototɔ.

Pa huuki tam si paa la-m isayatu.

⁶³ Paa pa caɣaa yaa pa səŋaa, n nyəmə.

Maɣa pa tɔyona yontu.

⁶⁴ Taaɗa, n ká leeti-weɣe

isəna pa lapa-m na pa niŋ tɔyɔ.

⁶⁵ N ká la pa laŋa ke kpusəŋ ké.

Nyá mpusi í təŋ-we.

⁶⁶ N ká tɔ pa waali ké na rááná

na n̄ kpiisi-weɣe tetɔ tɔɔ.

4

Yosalem wakəlvu wula

¹ A a, Iso taseele wula teu səpa.

Wula kuɔpaŋ un̄ i cɔɔlaa.

Iso taseele pɛe yawa yem yem ké hapɛe nɔɔsi.

² Waiyo Siyɔŋ piya mpa paa tewa isu wula kuɔpaŋ tɔ,
pa pəsa isu cɔyɔ wontu nti cɔyɔ ŋmalaa lapa tɔ?

³ I nyəni, taale hasi,

na cɛləyi si piya ke hələm.

Ama ma yəlaa ná ké asayaa ké,

pa feina pətəɔtəle isu

taataa ke wɔlɔɣa tetɔ taa.

⁴ Ləkəto pu ahlukmnaa,

pa nsəma matəna pa tantahaan.

Piya ná wiiki tɔyɔnaya tɔɔ.

Ile nɔyɔlv u haaki-si.

⁵ Mpa pa təkayə teu ke ləŋ tɔ pa laŋaa.

Pa fiyiniyi na rá səki hapɛe tɔɔ.

Mpa paa we toŋtɔnaa teesi taa tɔ,

pa caləsəyi tɔyɔnaya ke hula taa.

⁶ Ma yəlaa kɔkəle nyəma pənta kuɔpəntuyɔ.

Ku kəla tɔɔv ke Sotəm nyəma mpa

pə wakəla tɔm kulɔm isu ise cəpəlvu tɔ.

Yɔlv niŋ fei pə taa.

⁷ Ta awulumpiya ka teekayə kəkə ké,

isu tev tɔmpɛe.

Hali pa hulɔməŋ ka teewa naaləm.

Pa tɔnəŋ ka we iseɛv ké

isu kəŋkələməla pɔyɔləŋ.

Na pa isenta luwa isu

liyitee pəle pooku nyəntɛ.

⁸ Pa məla kəkɛɛtaa təkilikili

na pə kəli nyɔɔm ke pənente.

Nɔyɔlv u tasəyi-weɣe

nyəŋ ke hapɛe tɔɔ.

Pa tema taasi ké təkəŋəkəŋɔ.

Yɔlv pəsəyi í kala pa muwa.

Pa tɔnəŋ wɔlaa ké isu taasi.

⁹ Mpa layate kuwa tɔ pa kəla nyɔleleŋ

ke mpa nyɔyɔsi kuwa tɔ.

Nyɔɔsɪ nuɣutuɣu-ŋ ké na sɪ caamu-ŋ.

Mpi tɔ, tawa kulblum lanɔa.

¹⁰Nyɔɔsɪ pu ma yɔlaa.

Hali totonaa tɔsɪ pa piya kulblasɪ,

nsi pa sɔɔla teu tɔ, na pá tɔyɔ.

¹¹Tacaa n mɔwa nyá pááná sɔsɔna

na ní tala a tɔnaya.

N pɔla nyá pááná sɔsɔna.

N musa kɔkɔ ke Siyɔŋ taa.

A nyaya Siyɔŋ ɪcate na á kpenna tɔ kite.

¹²Antulinya awulaa, na ate yɔlaa taa tu pa taa sɪ

kolontu aka ɪne ɪ ká sɔbna Yosalem nɔnɔsɪ.

¹³Isɔ kɔyɔɔtɔtu telɔsɔlaa

mɔ kɔpɔntɔŋ tɔɔ ké.

Isayatu nti kɔtɔlaa mɛ í lapa tɔ tɔ tɔ ké.

Mɔ kɔna tampana tɔŋlaa ke ɪcate taa.

¹⁴ɪ tutaya ɪcate taa ké ɪsu yulɔmaa.

Mɔ tɔna na calɔm.

Nɔyɔlu ɪ pɔsɔyi

na í tokina mɔ wontu maɣamaya.

¹⁵Ye í kɔŋ, yɔlaa kiisiyi ke sɪ:

ɪ heli, asilima nyɔma.

ɪ heli, í taa kpɔtɔna.

Pa seeki mpu na pá cɔɔki yem

ɪlena piitimnaa yɔyɔtɪ sɪ:

Pɔ fɛɪ sɪ í caya ta tɛ.

¹⁶Tacaa nyá maɣamaya n yasɔna-we.

Nn caa ní tasa-weye nav.

Paa tɔyɔna kɔtɔlaa.

Paa nyarɔna akpatɔlaa.

¹⁷Tá ɪse kana nyɔnɔyɔ sɪ yaa nɔyɔlu

ká kɔɔ tá waasɔyɔ ké, kpɔtɛ.

Tɔ tarɔa ɪsu tɔ tarɔa sɪ

piitimnaa narɔli pá waasi-tɔ.

Pa ta kɔɔ.

¹⁸Kolontunaa feŋiyi-tɔyɔ,

pa caa tɔ mɔli tá tɛ.

Tu pɔsɔyi na tɔ tɔ ta hapɛ tɔɔ.

Tá waatu tɛma, tá tɔnaya wɔsaa.

Tá kuyɛɛŋ tɛma.

Tá tɔnaya kɔŋ.

¹⁹Tá waali selaa pɔsa lɔŋlɔŋ lapu ké

ɪsu hekɔlenaa.

Pa tɔyɔnɔyi-tɔyɔ pɔɔŋ taa.

Pa nyɔki-tɔyɔ katɔsɪ ke wɔlaya tɛtu taa.

²⁰Tá wulau wei Tacaa lɔsaa

na í pɔli-ɪ nim tɔ.

Wei ɪ haakaya-tɔyɔ weesɔyɔ tɔ,

pa kra-ɪ pa katɔsɪ taa.

Pɔyele tá yɔyɔtaya sɪ:

ɪnɪ ɪ ká kentina ta tɔɔ ké piitimnaa taa.

²¹ɪtɔm nyɔma mɛ,

í nɔkaa mɔ lanɔa í hɔlɔmɪ na í paa.

Usi nyɔma mɛ, Tacaa ká mɔ-mɛ na pááná.

Mɔ ɪse ká pili na í lu kpɛtɛ tɔyɔlɔyɔli.

²²Siyɔŋ nyɔma mɛ,

mɔ ŋkraŋyɔ hɔm tɔnaya ntɔ.

Pa kaa tasa-mɛye kuuu na pá tɛena.

Ama ɪtɔm nyɔma mɔ ŋkraŋyɔ ke

paa hō mā isayatu tōo.
 Iso ká kuli mā kawalaya tōo ké.

5

Tacaa māhna-tuyv nyá kīh

¹ Tacaa, taa sōo mpi pə mayana-tu tō.

Nyəni, na n̄ paasəna isəna pa tuki-tu tō.

² Kpai nyóma leeka tá tetv.

Mpa tá ta nyi tō pa caya tá teesi taa.

³ Tá caanaa fei, na pə yeke tá toonaa
 ke leelaa, na taya suluwaa.

⁴ Tə yakı tá mayamaɣa tá ləm.

Tə fəlayı tá taası.

⁵ Ta konyəntulaa we tá waaləyı tam ké.

Tə kawa tətəyətəyō,

paa yeki-tu sı tə heesi.

⁶ Tə tiyisiyi Icipiti

na Asili pə nyóma ke niŋ ké,

na pəc̄c̄ t̄ə t̄əyō na t̄ə haya.

⁷ Tá caanaa lapəna isayatu.

Ama pele pa səpa.

Ilena taa t̄əki t̄ə nyah.

⁸ Yomaa pəsəna nteye tá caanaa.

Pəc̄c̄c̄ n̄əȳəb̄ kaa ya-tuyv pa niŋ taa.

⁹ Tə lakı tá weesiŋ ke awusa ke

wəlaya tetv taa ŋmulaa niŋ taa ké,

na pəc̄c̄c̄ t̄ə hiki na t̄ə t̄əyō.

¹⁰ Nȳȳəȳəsi han̄a tá tənəŋ ké isı

tə we məsası taa.

¹¹ Pa kpipa Siyōŋ na Yuta acalee taa alaa,

na peelaa, na pá wakələyı-we.

¹² Pa pusa wulav waali nyóma na tuŋ.

Pa ta t̄əna akpatəlaa ke paa pəc̄c̄c̄.

¹³ Namle nahuyv nu ifepiya.

Piya ná səȳəla taası na sı seliŋi.

¹⁴ Tcate səsaa naa tasəyı h̄əvle taa ké cəyale.

Pəyele ifepiya ná heesa saŋkənaa.

¹⁵ Tá lan̄h̄əv̄ləm̄le yawa.

Ləyaya lesta tá paale lonte.

¹⁶ Tá teeli səpa.

Tə pəsa mpusi nyóma ké.

Mpi tō, tə lapa isayatu.

¹⁷ Tá lan̄a wakəla səsəm.

Isəlm̄ yuləsəyı tá isε.

¹⁸ Mpi tō, Siyōŋ puyv pəsa wəlaya tetv

na taale hası cəəki.

¹⁹ Ama Tacaa nyayale wulav ke tam tōo.

Nyá kawulaya fei tənaya.

²⁰ Pepe tōo ké n̄ lə-tuyv tam tōo?

Pepe tōo ké n̄ sōo tá tōo ké tá weesyuy təna?

²¹ Mələna-tuyv nyá kīh na t̄ə pəsi

nyá nyóma təkpataa.

Layası tá weesiŋ isı hatoo lε.

²² Nyá taa weε sı n̄ ká lə-tu təkpataa na?

N ká mv-tu na pááná na pə teε mpəle na?

ISO KUYOYOTUTU TELESELU
ISEKIYEELI
TOM TAKELAYA
Kotoloto

Isekiyeeli takelaya taa i caalaxana kalenau ke Iseyeli nyoma ke mpi pa to pa pentana Iso to. Pa waali ke i yoyota piitimnaa mpa pa towa Iseyeli nyoma ke konyon to pa huonau tom. Ilena i yoyoti Yosalem hotuyu tom toto. Na isona Iso ka melona Iseyeli nyoma ke pa wule taa to. Ilena i keesi isona Iso taseele kofate ka wee to.

Isana pa faya Isekiyeeli takelaya to:

Iso kalenau ke Iseyeli nyoma, titite 1-24

Iso huonau ke piitimnaa lempi, titite 25-32

Iseyeli nyoma lahheesale tom, titite 33-39

Cele Iso taseele nte pa hula Isekiyeeli to, titite 40-48

Tacaa luv ke Isekiyeeli too

1-3 Pənaya hiu na naanowa*fa* nyəhka isoto liyiti nyəh kuyaku kakpası nyəhku. Pusi pəyalu Isekiyeeli má, maa we Yuta nyoma mpa pa kuuwa to, pa taa ké Kepaa pəyo nəyo. Ḿpóyó pə lapa-m isu toosee taka, na má ná isotənyu tolaa. Iseyeli wulau Sowakəŋ kuuu pənaya kakpası nyəhka nté. Iso yoyotəna-m Pəpiloni nyoma tetu taa ké pəyo Kepaa nəyo na i toŋ, tii ma too. ^a kotuyu təmlə to.

⁴ Ma nyənaya mpu ile ma ná heelim səsəom napəli pə luna ilim ntəyən too kele. Ḿpóyó pə kəna isəŋmuntuy kpusəŋ nyəhku nakuli. Na kəkə ŋmələsəyi na pə cəəkə-kv. Ku heku taa we ké isu nyəğəlyu kuseemuy ŋku pa sota na pá wə kəkə taa to. ⁵ Ilena wontu natəłəyi liyiti luna ŋmuntuy ŋku kv taa təna, tə nəğəsəna isu yəlaa. ⁶ Paa ŋku kv isentaa we tom liyiti na keŋ ke liyiti. ⁷ Tə nəəhe ke siyisaa ké, na tə nəntaaləŋ nəğəsəna isu naule. Na á teeki kəkə isu nyəğəlyu kuseemuy kosotuyu. ⁸ Tə keŋ liyiti in, paa ŋku kv tē na yulə niŋ. Ile tə niŋ in i nyənəyi həğələŋ liyiti, isu tə isentaa na tə keŋ. ⁹ Tə kenəəsı ka yoosina təmayə. Ye tə toŋ tə siyisaa ké taa, nakuli kv keəsəyi. ¹⁰ Paa tə taa ŋku kv wəna isentaa ké tom liyiti ké. Yulu isentaa ka we, na təğəlaya isentaa na ntəyən too, na nau isentaa na mpətu too, na pəcə pə kaası hekələ isentaa. ¹¹ Isotaa too ké tə isentaanaa na tə keŋ ka fayaa. Ilena keŋ naale náá tokiyina təma, na naale náá taka-ti. ¹² Paa ŋku kv toŋ ké na kv siyisaa. Na kv puki timpi feesuyu tusiyi-kv to, kv heləyi. ¹³ Wontu nti tə weetu ka nəğəsəna ké isu kəkə mamala. Na tə wee isu kahulasa, na kəkə ŋke ka cəəkə tə heku taa. Tə nyaaləm təowa səsəom ké na teu ŋmələsuyu luki pə taa. ¹⁴ Ilena wontu nti tə krapəyi asewa na tə teeki na tə kəŋ, isu calanaa tiikuyu to.

¹⁵ Ma toŋa nyənuy ke wontu ntəyi mpu, ile ma nawa paa wontuyu ŋku kv caləğəle pəpəte kuləmtəle na a tokina ate. ¹⁶ Pəpələe anı a ŋmatu na a weetu teekaya kəkə ké, isu liyitee pələ atəntəote nyənte. A ka wəna weetu kuləmtu ke a liyiti ké. Ilena a ŋmatu na a weetu caya isu a suu təma taa. ¹⁷ Ye a kula tontə, a kəŋkəməŋ liyiti ké a siyisinaa, aa keeki. ¹⁸ A kəŋkuləməŋ ka we səyontə, na tolvnası waasa a təna na pə cəə na pə ta na sı teeki kəkə. ¹⁹ Ye wontu nti tə toŋ, ile pəpələe náá təŋəyi tə kəŋkəŋ taa. Ye tə kuləyi ate ile pəpələe náá kulı toto. ²⁰ Timpi feesuyu tusağaa-ti təyo tə pukaya, na pəpələe kuləyi na a təŋəyi. Mpi to, wontu ləmayasəle ka we a taa ké. ²¹ Ye wontu i toŋ, ile pəpələe toŋ. Ye tə səŋaa, ile a səŋ. Ye tə kuləyi ate, ile a kulı. Mpi to, wontu ləmayasəle ka we pəpələe taa ké.

²² Wontu nti tə nyəŋ too ka lemaya isu tiŋ taka ke isotaa, na pə tee kəkə. ²³ Na wontu nti tə keŋ naale naale loosa təma too ké isotənyu ŋku kv tē təna. Ilena tə keŋ naale naale lelu náá taka tə mayamaya tə too. ²⁴ Ye wontu nti tə kula tontə, ma nukı tə keŋ kəkəte ké, isu lum səsəom. Yaa isu Toma təna to nəyo. Pə ké kəkəte səsəole ké isu yooola nyənte. Waatu wei tə caaki səŋuy, ile tə kpili tə keŋ. ²⁵ Ilena kəkəte lukəna tə nyəŋ too isotənyu ŋku kv tē. ²⁶ Isotənyu ŋku kv we wontu nti tə nyəŋ too ke mpu to, kv too ka we pəlvpu isu liyitee pələ nte tə we pooku təle to tə kumte. Ilena pəlvpu lukəna kumte nte tə too na pə nəğəsəna isu yulə isentaa. ²⁷ Ḿpóyó ma nawa sı yulə nəğəsəle nté tə teekaya kəkə isu nyəğəlyu kuseemuy ŋku pa sota to. Pə caya ké isu kəkə cəəna-kv. Pə krayau isu yulə nəğəsəle nté tə tənayá cəə, na pə kpa na pə tii to. Ma nawa isu kəkə nyələməle səsəole na pə cəəna-tə. ²⁸ Nyaaləm səsəom mpi pu we teitei ké isu teu nukuyu na kayəlv kaya to. Pə ké Tacaa teu nəğəsəle ké. Ma ná mpu ilena má hoti ma isentəə na má nu nəğəlv yoyotəyənə-m.

^a 1:1-3 Pənaya hiu na naanowa: Pə pəsəyi na pə wee pənaya ŋka Isekiyeeli caala i

2

Iso tiliyi Isekiyeeli ke Iseyeli nyoma kinj

1 M'p'og'og' y'ob' n'og'os'ale n'ite t'e t'oma-m si: Y'ob' n'ya, s'eh' n'ya n'og'he t'oo na ma' y'og'ot'ona-nj.
 2 P'e y'og'ot'ona-m t'omna m'pe t'og' Feesuy'u s'oo ma taa, na k'og' y'ele na ma' s'eh' ma n'og'he t'oo. I'ena ma' nu wei i y'og'ot'ayana-m t'o i t'om. 3 Wenti i y'og'ot'ayana-m t'og'le si: Y'ob' n'ya ma tiliyi-nj Iseyeli asayaa m'pa pa k'ol'eyi ma t'oo t'o pa kinj. P'ana pa caanaa pa wak'el'ona-m ke. P'aa hal'ona sa'na is'ent'o. 4 Y'elaa m'pe pa ke kra'np'ant'onaa ke na pa nyama na k'pus'eh'. Polo pa kinj na n' heeli-we si, T'acaa I'oo y'og'ot'eyi si 5 pa ke asayaa ke. I'le p'aa pa n'uki y'aa p'aa n'uki, pa ke t'oo k'ollaa ke. P'aa cek'ona si asayaa we pa hek'o.
 6 T'aa nyana y'elaa m'pe, y'aa pa k'og'og'ot'oto. P'aa pa we-m is'u s'owa y'aa p'aces'i, p'e fei si n' nyana asayaa m'pe pa k'og'og'ot'oto y'aa pa yaasi. 7 P'e we'e ke si n' heeli-we'ye ma t'om te, ye pa nuwa y'aa pa ta nu, pa ke asayaa ke.
 8 Nu n'ti ma heeliyi-nj t'o. T'aa la isayaw is'u asayaa m'pe. Haa n'ya n'og' na n' t'og' m'pi maa ce'le-nj t'o.
 9 Ma ny'ona'ya m'pu, i'le ma n'awa ni'nj n'te na i si'yisina-m, na i taa na tak'el'aya h'ool'e. 10 N'tena p'e het'i-ke'ye ma is'entaa t'one nu, na p'e nj'maa ka taa na ka waali ke la'jwak'alle t'om. Na kony'owiina na m'ola t'om ke p'e taa t'oto.

3

1 M'p'og'og'le y'ob' n'og'os'ale n'ite t'e t'oma-m si: I'ob' n'ya t'og' tak'el'aya nj'ke, na n' polo n' y'og'ot'ona Iseyeli nyoma.
 2 I'ena ma' haa n'og'o, na y'ob' n'og'os'ale n'ite t'e y'ele na ma' t'og' tak'el'aya nj'ke. 3 I'ena i t'o-m si: Y'ob' n'ya t'og' tak'el'aya nj'ka nu ma cel'a-nj m'pu t'og' n'ya hiluy'u taa.
 Ma t'og'-ke, i'ena ka' la ma n'og'o taa ke lelen, is'u tu'nj.
 4 M'p'og'og' i t'oma-m si: Polo Iseyeli nyoma kinj, na n' heeli-we'ye ma t'om. 5 M'pi t'o, p'e t'aya y'elaa m'pa pa k'og'og'ot'oto we s'ek'p'et'uy'u. Y'aa pa y'og'ot'aya na kate t'o, pa kinj ke ma tila-nj. Ama Iseyeli nyoma kinj ke. 6 P'e t'aya y'elaa p'ayale m'pa pa k'og'og'ot'oto we s'ek'p'et'uy'u, y'aa pa y'og'ot'aya we kate na nn' n'uki pa t'om t'o. Ye is'u y'elaa is'u m'pu kinj ke maa tila-nj, p'aa nuna-m. 7 Ama Iseyeli nyoma luy'u fei ma nuna'v. M'pi t'o, pa kisa-m nuna'v. Iseyeli nyoma t'ona ny'oonj taa w'olaa ke, na pa nyama na k'pus'eh'. 8 Maa y'ele na n'ya is'entaa ny'eh' na n' we'ena la'j'k'pus'eh' is'u m'pe, na n' y'oo'na-we. 9 Maa y'ele na n'ya ny'uy'u taa w'oli is'u li'yitee p'ale tinj tonj ny'eh' ny'ante. Hal'ona t'e k'eli k'ok'p'ant'uy'u ke tonj. P'aa pa ke t'oo k'ollaa piitim t'o, s'og'ont'o i taa kra-nj, p'ac'o taa nyana-we.
 10 M'p'og'og' I'oo tasa-m si: Isekiyeeli nu t'omnaa m'pa pa t'ona maa heeli-nj t'o. T'aki-t'eyi n'ya lotu taa.
 11 Polo ma y'elaa piya m'pa pa ke y'omaa t'o pa kinj. Ye p'aa nuna-nj, y'aa pa kaa nuna-nj. Heeli-we si T'acaa I'oo y'og'ot'ona.
 12 I'ena Feesuy'u kra'ya-m, na ma' nu ma waal'eyi k'ok'ote s'os'ool'e si: I sa T'acaa ke hatoo i t'ocayale taa.
 13 I'ena ma' nu is'ona wontu kenj mak'ona t'oma t'o. P'e na p'op'ole p'e k'penta k'ok'ote s'os'ool'e.
 14 M'p'og'og' Feesuy'u kra'ya-m na k'og' t'ena-m. Ma la'le ka wak'el'aa ke na ma' k'p'og'el'eyi. I'ena T'acaa tonj tii ma t'oo. 15 Waatu in'eyi ma tala timp'i pa y'aa si, Tel'i-Ap'ipi t'o. Iseyeli nyoma m'pa pa ku'wa na p'a we K'ep'aa p'og'o n'og'o t'o pa t'ey'ele. I'ena ma' c'aya pa kinj na s'og'ont'o ke kuy'eh'j naatosomp'og'ol'aya.

Isekiyeeli fe'nyuy'u ke Iseyeli nyoma kinj

16 Kuy'aku naatosomp'og'ol'aya ny'eh'ku ke T'acaa y'og'ot'ona Isekiyeeli ma si: 17 Y'ob' n'ya maa si-nj Iseyeli nyoma tan'lu. N ka nu ma t'om na n' polo n' kraali-we na ma n'og'o. 18 Ye is'u ma h'ola isayaw si i ka' si, na n' ta kraali p'ont'u nu si i layasi m'p'aa'v na p'e ya i nyuy'u, p'ont'u ka' si. I'le ny'aya maa p'os'i i s'om t'om. 19 Ama ye n' kraala isayaw na i kisi layasuy'u, na i si i isayaw taa. I'le n' y'apa nya ti nyuy'u. 20 Ye si'yisilu y'ela si'yisuyu, na i la isayaw t'o. Maa ny'ep'i kat'aka na i si. P'e t'aya p'ulu, n ta kraali-i. I'le n'og'ob' kaa tasa i si'yisuyu t'om y'og'ot'uy'u. Ama ny'aya maa p'os'i i s'om t'om. 21 Ye ma kraala si'yisilu si i taa p'anti, na i y'ele p'ant'uy'u, i'le i kaa si. M'pi t'o, i nu kraal'uy'u. I'ena p'e ya' ma nyuy'u.

T'acaa tu'wa Isekiyeeli ke sum

22 T'ona'ya T'acaa tu' ni'nj ke Isekiyeeli ma' ma t'oo t'oto, na i t'o-m si: K'oli na n' polo t'etek'ole taa, na ma' y'og'ot'ona-nj. 23 M'p'og'og' ma k'ulaa na ma' polo t'etek'ole taa. I'ena T'acaa h'uli i teu is'u maa nav K'ep'aa p'og'o n'og'o t'o. I'ena ma' hoti ma is'ent'oo. 24 T'ona'ya T'acaa Feesuy'u s'oo ma taa, na k'og' la na ma' s'eh' ma n'og'he t'oo. N'tena T'acaa heeli-m si: Polo na n' t'aki n'ya t'eyi n'ya t'e. 25 P'aa h'ak'o-nj nj'musi si n' taa tasa pa hek'o ke luw. 26 Maa y'ele na n'ya ns'om'le mat'ona n'ya tantahaav. N ka p'esi kamumuka, n' kaa p'esi na n' kal'ona-we. M'pi t'o, pa ke t'oo k'ollaa ke. 27 Ama waatu wei maa y'og'ot'ona-nj, i'ena n' kuli n'ya n'og'o na n' heeli-we. T'acaa I'oo y'og'ot'eyi si, ye wei i caa i nu. Wei u caa, i taa nu. M'pi t'o, pa ke t'oo k'ollaa ke.

4

Yosalem wakalvuy tom

¹ M̄p̄r̄ȳḡ Tacaā tasaa si: Yulo nyá kpaɣa tetu piliki*fa*. Si-ɪ nyá isentaa na ń pu Yosalem icate. a fotoonaa. Pə t̄ə ke Iso si Isekiyeeli ɪ læsi Yosalem icate fotoo ke piliki t̄ə. ² Hólí si, pa tama-te na pá ɲmá koluŋa taka si, pa lækəȳəna-te. Pa loma hapəle ke icate koluŋa kite. Pa sikaa na pá c̄əəna-te. Ilena yoolaa nyuvu nyóma ta-teye kotaya. ³ Kpaɣa nyəx̄əlvuy kotəsvuy ŋku kv we tətəŋlɔŋ t̄ə. Kaya-ku, isu icate koluŋa ke nyá na-te mə hekv. Keesi ise na t̄ə t̄ə na pá læki-te. Ie nyaa lækəna-te. Mpi pə ké Iseyeli nyóma ke kohulum t̄əȳle.

⁴ Hənti nyá mp̄t̄o t̄ə, na ń t̄əna Iseyeli nyóma isayatu ke nyá t̄ə. N ka səȳəli pa isayatu ke kuyeȳɪ wei n ka hənti mp̄v t̄ə ɪ taa. ⁵ Maa yele na ń wee tənaya kuyeȳɪ naanowa fei nasəle (390). Kuyeȳɪ ɪni ɪ wenna isu pusi nsi Iseyeli nyóma lapa isayatu t̄ə. Isəna ń ká səȳəli Iseyeli nyóma isayatu t̄əȳle. ⁶ Ye n tema mp̄v, ile n keesi kəŋkəŋ nt̄əȳɪ nyəŋku t̄ə. N ka səȳəli Yuta nyóma isayatu ke kuyeȳɪ nule. Kuyeȳɪ ɪni ɪ kəna pusi nule wei Yuta nyóma lapa isayatu t̄ə. ⁷ Pə waali ilena ń keesi ise na Yosalem wei pa læka mp̄v t̄ə ɪ t̄ə. ń ka huli-teye niŋ k̄p̄t̄e, na ń heeli-teye nti tu k̄ə t̄ə, na ń kaləna-te na Tacaā n̄əȳ. ⁸ Ilena má h̄ək̄ə-ŋ ɲmusi, ń taa p̄əsi na ń keesi kəŋkəŋ ke waatu wei ń ka caya t̄əna t̄ə. ⁹ Caa t̄əȳəna p̄ee nyəŋka piitim liyiti na soona piitim naale. Ilena ń siti p̄ə t̄əna na ń laki t̄əȳəna. Nyá t̄əȳəna nt̄e kuyeȳɪ naanowa fei nasəle (390) wei ń ka hənti kəŋkəŋ kolumvuy t̄ə t̄ə. ¹⁰ Cacaasi ɲm̄svuy na hiu (220) ke n ka mayas̄əyi paa ifemle nte, na ń t̄əki. Mpi ń ká t̄əki waatu ɪni ɪ taa t̄əȳle. ¹¹ Paa mayas̄əyi lum mpi n ká nȳə paa ifemle nte t̄əȳ. Pu wee paa ifemle nte liitili kolum. ¹² N ká la nyá t̄əȳəna ké isu tinte taka. Yəlaa p̄vntu huwa ke n ka tayanəna k̄ək̄ə na ń t̄əsi nyá t̄əȳəna ke yəlaa t̄əna isentaa.

¹³ M̄p̄r̄ȳḡ Tacaā tasaa si, teitei ké ɲp̄r̄ȳḡ Iseyeli nyóma ká t̄əȳə t̄əȳəna asilima nyəŋka. Piitimnaa mpa pa taa maa yele na pá polo t̄ə tənaya paa t̄əȳə-ke.

¹⁴ Ilena máa ȳəȳt̄i si: Hai, Tacaā Iso, hatoo ma p̄əcaatu haləna saŋa ma ta pilisi ma ti. Ma ta t̄əȳə p̄vsv̄v̄ k̄əsv̄əp̄m yaa mpi p̄ə kpaɣa na p̄ə c̄əli t̄ə. Pəyele asilima k̄p̄ənt̄e nat̄əli t̄ə nant̄vuy ta sv̄ta ma n̄əȳ taa. ¹⁵ Ilena Iso c̄ə-m si: Maa layas̄ə-ŋ naarp̄vntu na ń tayanəna-t̄əyi k̄ək̄ə na ń la t̄ə t̄ə ké t̄əȳəna, p̄ə kaa wee yəlaa p̄vntu.

¹⁶ M̄p̄r̄ȳḡ ɪ tasa-m heeluvuy si: Yulo nyá maa ȳəki t̄əȳənas̄i t̄əsv̄le ke Yosalem taa. Paa mayas̄əyi t̄əȳəna na pá t̄ək̄əna n̄əȳəse, na pá mayas̄əyi lum na pá nȳək̄əna laŋwakəlle. ¹⁷ Paa laŋ t̄əȳəna na lum. Pu nu-we na pa tasəna pa ise ke pa isayatu t̄ə.

5

Tacaā ka h̄ə Iseyeli nyóma ɲkpaŋvuy

¹ M̄p̄r̄ȳḡ Iso t̄əna Isekiyeeli má si: Yulo nyá kpaɣa h̄vsvuy na ń looli nyá nyuvu na nyá tant̄vuy. Ilena ń caa sanəya na ń mayas̄ə nȳəsv̄i na ń tala-s̄əyi h̄əȳəl̄əŋ p̄aȳəle. ² Waatu wei nyá hənt̄vuy kuyeȳɪ ɪ tema, ile ń kuu h̄əȳəlvuy kancalaya nyəŋku na ń w̄ə k̄ək̄ə ke icate hekv taa. Ilena ń kuu h̄əȳəlvuy naale nyəŋku na ń lo-s̄əyi nyá layate na ń c̄əəna icate. Ilena ń tasa h̄əȳəlvuy tooso nyəŋku ke kuuu t̄ət̄ə, na ń ɲmusi na heelim kpaɣa. Ilena má kaa layate na má tu si waali. ³ Ilena ń cosi si taa ké p̄əc̄ə, na ń h̄ək̄ə nyá tokonaa ntompee. ⁴ Pəyele ilena ń cosi si taa ké p̄əc̄ə, na ń w̄ə k̄ək̄ə taa, na sí nyaya. Tənaya k̄ək̄ə ká luna na ká nyaya Iseyeli nyóma.

⁵ M̄p̄r̄ȳḡ Tacaā Iso má ma ȳəȳt̄aa si: Yosalem wei, maa suwa piitimnaa na pa tetu hekv taa t̄ə, mpi ɪ ka t̄eesəna t̄əȳle. ⁶ Mpi t̄ə, Yosalem nyóma wakəla ma kiŋ na ma kut̄v̄t̄v̄. Pa ku pa ti t̄əna na p̄ə k̄əli isu mpa pa c̄əəna-we t̄ə. Mpi t̄ə, pa kisa ma kiŋ. Pa ta t̄əŋ ma kut̄v̄t̄v̄. ⁷ Pə t̄ə t̄ə ké Tacaā Iso ȳəȳt̄aa si: Timpi pa lapa isayatu na pá k̄əli piitimnaa mpa pa c̄əəna-we t̄ə, p̄əc̄ə pa kisa ma kut̄v̄t̄v̄ na ma kiŋ t̄əkvuy na pa t̄əŋ piitim lemp̄i nȳənt̄v̄ t̄ə, ⁸ ma laŋle ta h̄eena-we. Maa h̄v̄na-weye piitimnaa mpe pa isentaa. ⁹ Yosalem nyóma lakasi k̄əla acaalətv̄. Pə t̄ə ké maa h̄ə pa ɲkpaŋvuy ke isəna t̄ə, too t̄ə, ma ta hanta mp̄v. Pəyele ma kaa tu tasv̄ ɲp̄r̄ȳḡ h̄əm. ¹⁰ Pə t̄ə ké c̄eēnaa ka t̄əȳə pa piya, na piya náá t̄əȳə si caanaa ke Yosalem taa. Ye p̄ə kaasa pa p̄v̄v, ma yele na heelim yas̄ə-w̄əyi paa timpi. Isəna maa h̄v̄na-we t̄əȳle.

¹¹ Tacaā si: Maya Tacaā Iso weesuyv̄ t̄ə ké. Timpi pa pilisa k̄əȳə t̄əlate na pa t̄v̄ŋ na pa acaalətv̄ t̄əna t̄ə, ma kaa tasa-weye nyuluvuy, yaa má weēna pa p̄ət̄əst̄əle, yaa ma huli-weye suulu. ¹² Yosalem yəlaa h̄əȳəl̄əŋ tooso taa kolumvuy ká s̄əna yulv̄k̄əsv̄əku na nȳəȳsv̄i. Paa kv h̄əȳəlvuy leŋku ke yoou taa ké p̄ə c̄əəna icate t̄ə. Ilena p̄ə kaasi h̄əȳəlvuy leŋku, ilena ma yele na heelim yas̄ə-ku, na pá pona paa timpi. Ilena má tu pa waali na layate.

¹³ Maa mv̄-we na p̄əáná. Maa yele na a kpana a ti na má læti-we. Waatu in̄əyi paa c̄ek̄əna si maya Tacaā má ȳəȳt̄əna-we na p̄əáná. ¹⁴ Maa yele na icate p̄əsi k̄p̄t̄e. Tu p̄əsi mp̄usi p̄v̄sv̄v̄ piitimnaa mpa pa c̄əəna-we t̄ə, na t̄əlaa pa isentaa. ¹⁵ Waatu in̄əyi maa h̄v̄na-we na p̄əáná

a 4:1 tetu piliki: Lɔŋta nyóma ɲmaakaya pilikinnaa t̄ə ke ɲmaatu na pa l̄əsv̄yi

səəsəna. Maa hə pə ŋkraŋyvu na toŋ. Pəyele paa pəsi mpusi na feele polɔpɔ, mpi lelaa ka nyəŋəyana tɔ. Pu sɔsi piitimnaa mpa pa cəəna-we tɔyɔ watu. Maɣa Taca a má yɔyɔtəyənə mpu.

¹⁶ Maa tɔ-weye nyəmə sətɔ nyəna wena a ké nyɔyɔsi tɔ, na pá sí. Ilena má yele na pə kpiisi-we. Mpi tɔ, maa səsɔsi nyɔyɔsi ke pa wahalanaa tɔ. Maa yɔki pa tɔyənaya təsule. ¹⁷ Maa yele na nyɔyɔsi na taale wontu isayatu lu-we. Paa lanŋ piya. Yulɔkɔsəku na yooɔ ka wakəli-we. Maɣa Taca, má yɔyɔtəyənə.

6

Iso kula laalaa tɔ

¹ Mɔpɔy Taca heela-m si: ² Yulɔ nyá keesi nyá ise na Iseyeli nyəma pɔ́ny tɔ na í yɔyɔti ma tɔm. ³ Iseyeli pɔ́ny na pulasi na teteka na kacəsi nyəma í nu Taca Iso tɔm. Maa yele na layate kɔə m tɔ, na má kpiisi mə təkətələna. ⁴ Maa yɔki mə təkətələna, na mə ilim leesəy wei í laaki tɔ. Mə taa lelaa ka si pa tuŋ kulalaŋ kila. ⁵ Maa su mə sətaa ke mə tuŋ kulalaŋ kila, na má ŋmusi mə mwə na má cəəna-i. ⁶ Mə acalɛ təna ká pəsi nca kɛ. Pu kpiisi mə təkətələna. Pu yele mə təkətələna na pə lə-we. Pu yɔki mə tuŋ na í saali yem. Mə ilim leesəy ká yɔki na mə niŋ kulapəm wakəli. ⁷ Mə taa payale ká si, Ilena pɔ́cɔ í cəkəna si mayale Taca. ⁸ Paa na mpu maa yele mə taa kakaasaya. Pɛle paa fiti layate, paa wee piitimnaa taa. Waatu inəyi maa yas-weye piitimnaa taa. ⁹ Mə taa kakaasaya ka tɔsɔsi ma tɔ kɛ piitimnaa taa, timpi pa kra-weye yomle tɔ. Mpi tɔ, maa wakəli pa nyama wena a ta layana ma tike tɔ. Na pa ise wena pa nyuləna tuŋ tɔm tɔ. Pa maɣamaya paa nyəyəsəna pa tɔyi acaalətu nti pa lapa tɔ tɔ. ¹⁰ Waatu inəyi paa nyi si ma kɛ Taca. Ie pə taya yem tɔ kɛ ma yelaa, na wahalanaa panɛ pá maɣana-we na pə ciyiti-weye mpu.

¹¹ Mɔpɔy Taca Iso yɔyɔta si: I kpasí mpee na nɔɔhɛ na lanwakəlle. Mpi tɔ, Iseyeli nyəma lapa isayatu na acaalətu. Yooɔ na nyɔyɔsi na kutəŋ ká ku-we. ¹² Kutəŋ ka kɔna pooluŋ tu, na yooɔ náa ku pəcɔlɔ tɔ. Ilena wei ile í wee tɔ, kolontuna ta ile, na nyɔyɔsi ku-i. Maa yele na ma pááná kra pa tɔ kɛ na pɔ́cɔ a hɛ. ¹³ I ka te na í nyi si mayale Taca. Mpi tɔ, mə sətaa ká sɔyətəna mə tuŋ kulalaŋ na mə təkətələna. Paa pulasi kukulasí tɔ, na pɔ́ny tɔ, na tuŋ kulapəŋ hətɔ tɛ. Təna weye í wakaya mə tulaalɔna ke mə tuŋ na səsəny yalaa. ¹⁴ Maa kɔsi niŋ na má kpiisi tɛtu tənaya. Paa leye í wee, pə krayav wɔlaya tɛtu na ilim mpətəy tɔ tɔ. Na pə polo Lipəla icate ke ilim ntəyŋ tɔ tɔ. Waatu inəyi yəlaa ká cəkəna si mayale Taca.

7

Taca kraaləyi mpusi kantəkaya nyəy tɔm

¹ Mɔpɔy Taca heela Isekiyeeli má si: ² Yulɔ nyá, heeli Iseyeli tɛtu yəlaa si, mə tɛtu təna tənaya kəŋ kele. ³ Mə tomle talaa kele nɔɔnɔ. Maa mu-me na pááná. Maa keesəna mə mpaŋ na má huɔna-me. Maa suki-meye mə acaalətu təna. ⁴ Ma kaa weena mə pətətəle. Yaa ma huli-meye suulu ke paa pɔ́cɔ. Ama mə tɔntɛ na mə acaalətu təma wena í lakaya tɔyɔ pu fei-me. Ilena í cəkəna si mayale Taca.

⁵ Taca Iso má ma yɔyɔtəyi si, wahala ikpamle kəŋ í ta nata í taka. ⁶ Pə temayale mpusi kantəkaya nyəy kəŋna ntɛ. I ka tii mə tɔ. Hali í tapəna ntɛ. ⁷ Tɛtu yəlaa waatu tapa. Lanwakəlle kɔyaku kɔyetaa. Lanholomle kakiisasi tɛma pɔ́ny taa. ⁸ Nɔɔnɔ kɛ maa mu-me na pááná. Ma kaa yele na pə leeli. Maa huɔna-meye mə tɔntɛ na mə acaalətu tɔ na ma leeti-me. ⁹ Ma kaa weena mə pətətəle. Yaa má huli-meye suulu ke paa pɔ́cɔ. Maa huɔna-meye mə tɔntɛ na mə acaalətu tɔ na má leeti-me. Waatu inəyi í ká cəkəna si mayale Taca. Má makəna-me.

¹⁰ Hɔle kɔyaku tayanəyənə nteye ku ti. Ku kɛ wakəlyu nyəŋku kɛ. Mɔsəy təna tɔ, na kalampaaní náa huləyi í ti. ¹¹ Mɔsəy we ke isu kpátɔy ŋku pa həŋna mə ŋkraŋyvu ke mə isayatu tɔ tɔ. Polɔ ta kaasi-me. Kəkətɛ tɛma, í fei payale tɔtɔ. Nɔyɔlu u tasəyi-meye wiɔ. ¹² Waatu təŋna kɔntɛ. Wei í yaki tɔ í taa yəli. Pəyele pɛtɔlu lanŋle náa taa wakəli. Mpi tɔ, Taca mu pááná na pa tənaya. ¹³ Paa pɛtɔlu wena í weesuyi í kaa na í kɔpɛɛtə. Mpi tɔ, nti pa nawa toosee taka taa na pá keesi yəlaa me mə wakəlyu tɔ tɔ, tɔ lakí kɛ tu saaləyi. Mə isayatu nti í lakí tɔ tɔ, mə taa nɔyɔlu kaa weena weesuyi. ¹⁴ Paa huli akantəle na sɔlɔ pu. Ama nɔyɔlu kaa polo yooɔ. Mpi tɔ, yəlaa tənaya ma mwə pááná.

Nɔyɔlu u fitiyi ŋkraŋyvu hɔm

¹⁵ Yooɔ we awali kɛ, na nyɔyɔsi na kutəŋ ke təyaya taa. Ye wei í kpawa taale, pa ku-i yooɔ taa. Wei í saala icate taa, kutəŋ na nyɔyɔsi ku-i. ¹⁶ Ilena mə taa mpa pə sɔwə tɔ í seeki na í kraaki pəŋ na sɔyɔntu isu teteka taa alukukunaa. I ka mələyi mə kawalaya tɔ kɛ.

¹⁷ Mə ŋkpalasi ka susi yem kɛ toma fei, na mə tona makí təma.

¹⁸ I ka suu ləyaya wontu kɛ isu fələtənaa taka, na sɔyɔntu anaam pu-me.

I ka looli mā nyōōj na fēele tēōku.

¹⁹ I ka lo mā liyitee ke haree tō. Mā wola ka pāsī-meje mpusi pulo. Mā liyitee na mā wola kaa ya-meje Tacaa pááná kuyaku wule.

I kaa wēena mpi í ka tōyo na í haya, yaa í kōna mā konyulōj tō.

Mpi tō, mpw pā pefāna-meje isayatu taa.

²⁰ Mā kacōka wontu ke mā laja ká hēnaa.

Mā wontu ntayi í lupāna mā acaalōtō tuj.

Pā tōo kē maa yeke na í lu-tayi luyi.

Tacaa má ma yōōtōna mpw.

²¹ Maa peti-tayi cagalaa niñ taa.

Ate yōlaa asayaa ka kuu-ti na pá pilisi-ti.

²² Maa ha-meje siyile, na pá pilisi ma tōyaga.

Nmulaa ka sū ka taa na pá kuu ma wēnaw.

²³ I lu alukpala. Mpi tō, yōlōkole suwa tētō.

Mūsōj ná su icate taa.

²⁴ Maa kōna yōlaa mpa pa kēla isayatu tō.

Paa lēeki mā tēesi,

na má su tēnāya ke kalampaanu nyōma tōj.

Paa pilisi mā lona kate nyōna.

²⁵ Wakōlyō kōj na í preekōyi nyūyū yāpū u naaki.

²⁶ Wahalanaa tēnāyi tōma tōo kē.

Laapaalēnaa asayaa tōm ke í nuki paa kuyaku ŋku.

Na í pōōsōyi Isō kuyōōtōtō telēsōlaa si,

pēle pá yōōtō nti pā hōla-wē tō.

Kōtōlaa ná tá nyi kiiu.

Sōsaa ná fēina layatu tasūyū napōli.

²⁷ Wulaw na wē lōyaga taa kē, na sōōntō náá pū awulumpiya.

Ilēna tētō yōlaa náá seliyi.

Tacaa si: Maa la-meje isū mā tōnte wēe tō,

na má hōōna-me isū í mōnaa tō.

Ilēna í nyi si māyale Tacaa.

8

Laatu ke Isō tōsele taa

¹ Mṗóyó Iseyeli nyōma kuuu pōnāya naatoso nyōjka. Isōtu naatoso nyōj kuyaku kakpasi nyōjku. Ma na Yuta sōsaa tē wē ma tē na tē cāyaa. Ilēna Tacaa Isō tōj tii ma tō. ² Ma nyōnaa ilē, ma ná pōlōyole, na pā isentaa isū yōlu. Pā krayaw í tōnāya na pá tii tō, pā kē kōkō kē. Pā mōla krapu tō, pā tee kōkō kē isū pa sōta nyōōlōyō kusēemūyū. ³ Ilēna yōlu iní í kusí niñ taka, na í kra ma nyōyō nyōōsi. Mṗōyole Feesuyi kraya-m toosee taka taa. Ku tēna-m Yosalem ke nōnōyō ŋka ka wē ilim ntōyōj tō ka kinj. Tōnāya paa suwa tūyō ŋku kō kusōyi Tacaa isēsēmle tō. ⁴ Ilēna má ná Iseyeli Isō teeli. Isū maa tēma-i naw ke tetekele taa tō. ⁵ Mṗóyó Isō tōma-m si: Yōlu nyá kusí ise na ilim ntōyōj tō.

Ma kusā ise na má nyōni tēna tō, ilē má ná isēsēmle tūyō kulalāaw ŋkōyole, tōnāya kōtāya tōlate nōnōyō. ⁶ Ilēna í tō-m si: N nawa acaalōtō nti Iseyeli nyōma laki si ma hatōlōna ma tōyaga tō? Ama n ka na acaalōtō sōōntō lenti tōtō.

⁷ Mṗóyó í pōna-m Isō tōsele taya isōtaa nyōjka nōnōyō kinj. Ma nyōnaa ilēna má ná pṗóyó ke kolūna tō. ⁸ Kēlena í tō-m si: Yōlu nyá tōli kolūna ke pṗóyó.

Ilēna ma tōli-kō. ⁹ Ntēna í tō-m si: Sū na ní na acaalōtō nti pa laki cāne tō.

¹⁰ Ma sūwa ilēna má māyana pa lēsa kolūna tōo kē wontu nti tē tuuki tē lotu tōo tō. Na wontu lenti nti tē kē acaalōtō tō. Iseyeli nyōma tuj tēna ka wē pā taa. ¹¹ Ilēna Iseyeli nyōma sōsaa nutoso na naanōwa sējā fotoōnaa mpe pa isentaa. Na pa taa kē Safan pāyalu Yasaniya. Na paa wei í tōka tūalaw cofolo ke í niñ taa, na nyōōsi kōlōyi isōtaa. ¹² Mṗóyó Tacaa tōma-m si: Yōlu nyá ní nawa mpi mpi Iseyeli sōsaa mpe paa wei í laki í kutuluyū taa na í nāyōsēna fotoōnaa pāne tō? Pa kuyōōtōtō ntē si: Tacaa lōwa tētō, ilē u naaki-tō.

¹³ Ntēna í tasa si: N ká ná acaalōtōnaa sōōntō lenti nti pa laki tō.

¹⁴ Mṗóyó í pōna-m Tacaa tōyaga nōnōyō, ke ilim ntōyōj hōyōlōyō tō. Ilēna má māyana alaa cāyaa na pá wiiki tūyō ŋku pa yaakāya si, Tamusi*fa* tō kō sēm. ^a pa pōna pa tē. Yōlaa tōj si tūyō ŋku kō keēsōyi na kō sōki saa wei pá tēj kōmtō tō. Ilēna pa tayanī-kōyō lūlōyō ke toomāya

^a 8:14 Tamusi: Mesopotami nyōma tūyō kulalāaw ke Iseyeli nyōma ceelaa na

waatu. Alaa tɔŋna-kuyu wiuu nté cəne si kv sɔpa. ¹⁵ Uena Iso tɔ-m si: N ká ná acaalətu səsəntu lentu nti tə kəla təne tɔ.

¹⁶ Mpróyú í sɔbna-m Tacaa tɔyaya taya pə taa nyəŋka tɔw kə nɔnɔyɔ na kɔtaya tɔlate pa heku taa. Tənyaya ma mayana apalaa napələyi hiu na kakpasí. Apalaa mpe pa hawa Tacaa təsɛle ke siyile, na pá nyənəyona tɔw kite tɔw, na pá sɛeki ilim. ¹⁷ Ntɛna í tɔ-m si: Acaalətu nti Yuta nyəma laki cəne isəntə tɔ pəcɔyɔle? Pə wɛɛ si pá suuli mɔsɔŋ ke tɛtu na pá kraasəyi ma pááná na? Nyəni isəna pa kraasɔyɔ tɔyɔ pəlɔŋasí ke pa muina kin tɔ? ¹⁸ Ma mayamaya maɔ lana-wɛ na pááná kə. Ma kaa huli-wɛyɛ suulu. Waatu wei paa kiisina nɔəsí səsənsí ke ma ŋkpaŋŋ taa tɔ, ma kaa nu.

9

Yosalem nyəma ŋkpaŋyɔ hɔm

¹ Mprɔyɔle ma nuwa Tacaa mɔpa kapuka səsaya si: Icate ŋkpaŋyɔ hɔntaa təna í kəw. Paa wei í tɔki í yosu wontu nti í ka wakələna-wɛ tɔ na í kəw.

² Uena má ná apalaa naatosu lona isətaa nɔnɔyɔ. Ilim ntɔyɔŋ hɔyɔlyɔ ke pa luɔna na pá tala. Na paa wei í tɔka í wontuyɔ ŋku í ká wakələna tɔ. Pa taa ka wɛ apalɔ nɔyɔlv, na í suuwa kprɔŋkprɔntu tɔŋ nyəntu wontu, na í lɛɛwa ŋmaalaya ke í tampala tɔw. Uena apalɔ uní í kəw na í səŋ nyəyɔlyɔlv kɔsɛmɔyɔ kɔtaya tɔlate cɔlv. ³ Mpróyú Iseyeli Iso teeli kula isətaa tanjɔ nɔyɔlv wei í tɔw í ka wɛɛ tɔ. Uena í polo kutuluɔyɔ nɔnɔkprɛte. Mpróyú Tacaa yaa apalɔ wei í ka suu kprɔŋkprɔntu tɔŋ nyəntu wontu na í lɛɛ ŋmaalaya ke í tampala tɔw tɔ. ⁴ Uena í tɔm-í si: Polo Yosalem icate heku taa. Yusi yələa mpa pa tɔki wahala na pá mələyi acaalətu təna nti leləa laki tɔ tə tɔw tɔ, pa tokuŋ taa.

⁵ Mpróyú í heela leləa na má nukí si: Í təŋ kancaalaya nyəŋ waalɔ, na í kú yələa. Í taa wɛɛna pa pətətəle. Pəyɛle í taa huli-wɛyɛ suulu. ⁶ Í kú na í kpiisi kɔkprətəlaa, na í fɛpiya, na pɛlɛlaa, na piya, na alaa. Ama í taa kprətəna mpa pa tokuŋ taa wɛ kuyɔsɔm tɔ. Ilɛ í caaləna ma tɔyaya taa.

Mpróyú pa caaləna apalaa səsaa mpa pa caya Iso tɔyaya nɔnɔyɔ tɔ. ⁷ Í suuli ma tɔyaya ke sətəa na pá kprɛnna taasi tɔw. Ma tɔyaya í pilisi, í lu. Mpróyú pa luwa na pá sɔv icate na pá kuyí tə taa yələa na pá puki.

⁸ Pa tɔŋa kuyɔ na ma sɛŋa mpu. Uena má hoti ma isəntəw, na má má kapuka si: Hai, Tacaa Iso, n mɔyɔ pááná ke mpróyú katatəlaya na Yosalem tɔ, n caa ní kpiisi Iseyeli nyəma mpa pə kaasaa tɔ pa təna na?

⁹ Ntɛna í cɔ-m si: Iseyeli nyəma na Yuta nyəma pa isayatu kəla tɔw. Tə yagataa kə. Yulokule suna tɛtu taa, kvisiyisim larɔ fɛi icate taa. Mpi tɔ, pa kuyɔyɔtɔntu nté si Tacaa má, ma lɔ tɛtu, maɔ naaki pulv. ¹⁰ Pə tɔw kə ma kaa wɛɛna pa pətətəle. Yaa má húlí-wɛyɛ suulu. Maɔ məŋna pa nyɔŋŋ taa kə pa təma.

¹¹ Mprɔyɔle apalɔ wei í suu kprɔŋkprɔntu tɔŋ nyəntu wontu na í lɛɛ ŋmaalaya ke í tampala tɔw tɔ. Ilɛ í cəwa si ma lapa nti n ka tɔ-m tɔ.

10

Iso hɔlvɔyɔ ke í təyi Isekiyeeli (Isekiyeeli 1:1-28)

¹ Mpróyú ma nyənaya mpu, uena má ná isətənyɔ ke isətəa tanjlaa*fa* nyɔyɔ taa. Na pulɔpɔv isu kumte, na tə nyənnyɔ taa wɛ isu liyitee pələ pooku nyəntɛ. ^a pələ pa wɛ lona payələ taa. Uena pə kaasi Selafeŋnaa. Isayii 6:2-3 taa tike ke pa yɔyɔta pa tɔm. ² Uena Tacaa heeli apalɔ wei í suu kprɔŋkprɔntu tɔŋ nyəntu wontu tɔ si: Polo pəpələɛ nna a wɛ isətəa tanjlaa tɛɛ tɔ. Cɔsi kɔkɔ mamala wɛna a wɛ təna tɔ na a su nyá niŋ, na ní ŋmusí-yɛyɛ icate taa.

Ntɛna apalɔ uní í tɛɛ ma isəntaa təne uní. ³ Waatu wei apalɔ uní í pola mpu tɔ isətəa tanjlaa wɛ Iso təsɛle ntɔyɔŋ hɔyɔlyɔlv tɔw. Mpróyú isəŋmɔntu su Iso təsɛle taya isətəa nyəŋka tɔw. ⁴ Mpróyú Tacaa teeli kula isətəa tanjlaa mpe pa tɔw na í polo Iso təsɛle nɔnɔyɔ, na í su taya. Mpróyú isəŋmɔntu su Iso təsɛle taa. ⁵ Ntɛna isətəa tanjlaa keŋ kəkətɛ nu mpu, isu Iso toma təna tɔ yɔyɔtaya. Haləna taya awalɔ tɔw nyəŋka. ⁶ Mpróyú Tacaa təma apalɔ wei í suu kprɔŋkprɔntu tɔŋ nyəntu wontu tɔ si: Polo ní hee kɔkɔ ke isətəa tanjlaa kin ke pəpələɛ tɛɛ. Uena apalɔ polo na í səŋ pəpələɛ kin. ⁷ Tənyaya isətəa tanjlaa mpe pa taa lelv kusa niŋ, na í hee kɔkɔ na í tɔ apalɔ uní í niŋ taa. Í muwa uena í lu.

⁸ Pulɔpɔnaa ka wɛ kə isu yulv ŋkpalasí taka kə isətəa tanjlaa mpe pa keŋ tɛɛ. ⁹ Ma nyənaya mpu, uena má ná pəpələɛ liyiti kə isətəa tanjlaa kin. Paa wei í kin na í pəpətɛ, na a nyənnyɔ taa nəyəsəna isu liyitee pələ nte tɔ wɛ atəntɔtɔ tɔ. ¹⁰ A liyitiyi mpu a ka wɛna wɛɛtu kolɔm tɔ kə. Paa pəpətɛ nte tɔ nəyəsəna kə isu tɔ wɛ lente taa. ¹¹ A kuləyi təntɛ tɔ, á caaki sí á məŋna hɔyɔlɔŋ liyiti uní í taa ŋku kv tɔw a tɔyɔtəyi kə aa keesəyi. Na á mələyona hɔyɔlyɔlv ŋku isətəa tanjlaa nyɔŋŋ siyisinaa na pá hɔŋ-yɛ tɔ, aa keeki. ¹² Tolɔŋasí waasa isətəa tanjlaa mpe pa tənyaya təwisiwisi na si

^a 10:1 isətəa tanjlaa: isətəa tanjlaa mpe pa wɛ loosi naaləyɛ. Selupɛŋnaa wɛɛ, na

mpuɪ kəkɔ. Pə kpaɣav pa sika na pa ŋkpalasi na pa kenj tɔ. Na pə waasi pɔpɔlee anɪ a liyiti na pə cɔɔ na pə tɔ tɔ. ¹³ M'pɔyɔ ma nuwa pa ha pɔpɔlee anɪ hətɛ sɪ kacuculaya. ¹⁴ Paa wei i isentaa ka wena pə mpa kɛ. Kancaalaya nyɔh isentaa ka wɛ kɛ isu isɔtaa tanɔ. Naale nyɔh nɔyɔsɔna isu yulɔ. Tooso nyɔh isentaa nɔ wɛ isu tɔɔɔlaya. Ilena liyiti nyɔh isentaa nɔ nɔyɔsɔna hɛkɔle. ¹⁵ M'pɔyɔ isɔtaa tanɔla mpe pa kulaa na pɔ tee isɔtaa. Paa wɛ teitei kɛ na wontu nti maa nawa Kepaa pɔyɔ nɔyɔ tɔ. ¹⁶ Waatu wei pa tɛeki tɔ, pa pɔpɔlee anɪ a tɔɔɔɔ-weiye. Paa pa hɛta pa kenj sɪ pa kulɔyɪ, pa pɔpɔlee tɔɔɔɔ-weiye m'pɔyɔ. ¹⁷ Ye pa sɔɔɔɔ a sɔh, na pɔ kulɔyɪ, ile pa kpenna-ye. Mpi tɔ, wontu lɔmɔyɔsɛ ka wɛ pɔpɔlee anɪ a taa tɔtɔyɔ.

Tacaa teeli kulɔyɪ kɛ Isɔ tɔsɛle taa

¹⁸ M'pɔyɔ Tacaa teeli kɔla nɔnɔkpete, na pə mɔhɪ isɔtaa tanɔla tɔɔ. ¹⁹ Isɔtaa tanɔla hɛta pa kenj kɛ na pɔ kɔli tɛtu tɔɔ kɛ ma isentaa na pana pa pɔpɔlee pa tee. Ilena pɔ polo pɔ sɔh Tacaa tɔyɔyɔ nɔnɔyɔ na ilim tɔhɔle tɔɔ. Ilena Iseyeli Isɔ teeli wɛ pa tɔɔ kɛ isɔtaa. ²⁰ Pa kɛ wontu nti maa nawa Iseyeli Isɔ tee kɛ Kepaa pɔyɔ nɔyɔ tɔyɔ. Ilena mɔ cɛkɔna sɪ pa kɛ isɔtaa tanɔla. ²¹ Paa wei i ka wena isentaa kɛ tam liyiti kɛ, na kenj liyiti. Na paa wei kɛ yulɔ ŋkpalasi. ²² Pa isentaa ka nɔyɔsɔna kɛ isu mpa ma nawa Kepaa pɔyɔ nɔyɔ tɔ, pa mɔyɔmɔyɔ. Paa wei i siyisa isɔna tɔ m'pɔyɔ i siyisaa.

11

Yosalem huɔnav kɛ i kawalaya tɔɔ

¹ M'pɔyɔ Tacaa Feesuyu pɔna Isekiyeeli mɔyɔ ilim tɔhɔle nɔnɔyɔ. Ilena mɔ mɔyɔna apalaa hiu na kakpasɪ kɛ tɔna. Ma nawa pa taa kɛ Asuu pɔyalɔ Yasaniya na Penaya pɔyalɔ Pelatiya. ² M'pɔyɔ Tacaa heela-m sɪ: Yulɔ nyɔ, yɔlaa mpe pa mɔyɔsɔyɔna kawalaya tam na pa tasɔyɪ layatu isayatu kɛ Yosalem icate tɔne tɔ taa. ³ Pa kɔyɔyɔtɔ nte sɪ pa kaa tasa kutulun ŋmav halɪ pɔ polo laasaya tɔɔ. Icate pɔsɔna isu tiipile, na tɔyale nantu. ⁴ Pə tɔɔ kɛ pə wɛ sɪ yulɔ pɔyɔyɔ mɔ, ma yɔyɔti nti ma nawa pa tɔ tɔ.

⁵ M'pɔyɔle Tacaa Feesuyu tii ma tɔɔ na kɔ tɔ-m sɪ yɔyɔti sɪ Tacaa yɔyɔtaa sɪ: Iseyeli nyɔma mɛ, ma nyɔma mɔ taa huwɛɛ. ⁶ I lulɔsa yulokɔle kɛ icate tɔne tɔ taa. I suula sɔtaa kɛ hɔpɛɛ tɔɔ. ⁷ Pə tɔɔ kɛ Tacaa Isɔ yɔyɔtɔyɪ sɪ mɔ sɔtaa mpa i suula tɔ taa tɔyɔle nantu, na tɔ mɔyɔmɔyɔ kɛ tiipile. Ilena pɔ lɔsɪ-mɛ na pɔ tɛna. ⁸ Maa ye le na layate nte tɔ tam wɛ-mɛyɛ sɔyɔntɔ tɔ tɔ kɔɔ mɔ tɔɔ. Tacaa Isɔ yɔyɔtɔyɔna mpu. ⁹ Maa lɔsɪ-mɛyɛ icate taa, na mɔ tɔ-mɛyɛ kpai nyɔma niŋ taa. Maa huɔna-mɛyɛ. ¹⁰ Iseyeli tɛtu toosi tɔɔ kɛ maa huɔna-mɛ, na mɔ ye le na pɔ kɔ-mɛ na layate. Waatu unɔyɪ i kɔ nyɪ sɪ mɔyɔle Tacaa. ¹¹ Icate tɔne tɔ kaa pɔsɪ mɛ isu tiipile. Mɛ mɔ kaa pɔsɪ isu tɔ taa nantu. Ama Iseyeli tɛtu tɔna tɔɔ kɛ maa huɔna-mɛ. ¹² Waatu unɔyɪ i ka nyɪ sɪ mɔyɔle Tacaa. I tɔ tɔh ma kutɔtɔtɔ. Pɔcɔ i tɔ tɔki ma kiŋ. Ama piitimnaa mpa pa cɔɔna-mɛ tɔ, pa nyɔntɔ kɛ i tɔɔɔyɪ.

¹³ Waatu wei ma tɔna Isɔ kɔyɔyɔtɔ telɔsyu kɛ mpu tɔyɔ Penaya pɔyalɔ Pelatiya sɔpa. M'pɔyɔ ma hɔta ma isentɔɔ na mɔ mɔ kapuka sɪ: Hai, Tacaa, Isɔ. N ka kɔ Iseyeli nyɔma tɔna mpa pə kaasaa tɔ?

Tacaa kpeyeluyɪ kɛ yɔlaa mpa pə yasa tɔ

¹⁴ M'pɔyɔ Tacaa heela-m sɪ: ¹⁵ Yulɔ nyɔ, nyɔ yɔlaa mpa pa kɛ Iseyeli nyɔma tɔ na nyɔ tɛtɔnaa Yosalem nyɔma tasɔyɪ layatu kɛ mpa kolontunaa kuuwa tɔ sɪ pɔ saali tɔna. Mpi tɔ, taya Tacaa hawa tɛtu tɔne sɪ tɔ pɔsɪ tɔ nyɔntɔ. ¹⁶ Pə tɔɔ tɔ, telɔsɪ-wɛ sɪ, Tacaa Isɔ mɔ, ma yɔyɔtaa sɪ: Paa ma yasa-weiye tɛtu pɔyale taa, na pa wɛ poolun kɛ piitimnaa hɛkɔ tɔ, ma wɛ pa kiŋ kɛ tɔnɔyɔ, isu ma tɔyaya taa. ¹⁷ Pə tɔɔ kɛ n kɛ heeli-wɛ sɪ: Tacaa Isɔ mɔ, ma yɔyɔtaa sɪ maa kpeyeli-mɛyɛ piitimnaa taa. Maa mɔhɔna-mɛyɛ timpi pi yasa-mɛ tɔ, na mɔ ha-mɛyɛ Iseyeli tɛtu. ¹⁸ Tɔnɔyɔ i kɔ polo na i kɔ tɔh kulalaaŋ na acaalɔtɔ tɔna. ¹⁹ Maa tɔ-mɛyɛ lɔmɔyɔsɔle kɔlɔmtɔle na huwɛɛ kufana. Maa lɔsɪ mɔ nyama wena a wɛ isu pɛɛ tɔ, na mɔ tɔ-mɛyɛ nyama kɔpɔna. ²⁰ Ilena i tɔh ma kutɔtɔtɔ, na i tɔki ma kiŋ. I kɔ pɔsɪ ma yɔlaa, na mɔ pɔsɪ mɔ Isɔ. ²¹ Ama mpa pa sɔla tɔh na pa acaalɔtɔ tɔ, maa mɔhɔna pa tɔna kɛ pa nyɔntɔ taa. Tacaa Isɔ mɔ ma yɔyɔtɔna mpu.

Tacaa teeli kulɔyɪ kɛ Yosalem

²² M'pɔyɔ isɔtaa tanɔla hɛta kenj, na pɔpɔlee tɔ pa waali. Na Iseyeli Isɔ Tacaa teeli wɛ pa tɔɔ kɛ isɔtaa. ²³ Isɔ teeli kɔla icate taa na i polo pɔyɔ ŋku kɔ wɛ icate ilim tɔhɔle tɔ kɔ tɔɔ. ²⁴ M'pɔyɔ Isɔ Feesuyu kpaɣa-m ma lɔmɔyɔsɛ taa. Ilena kɔ pɔna-m Iseyeli nyɔma mpa pa kpawa tɔ pa cɔɔyɔ Papiloni. Ilena ma toosee taka su tɔnɔyɔ. ²⁵ M'pɔyɔ ma kɛesa mpa kolontunaa kuu mpu tɔyɔ tɔ tɔna nti Tacaa hula-m tɔ.

12

Iseyeli nyɔyɔ nyɔma kuuu tam kpaalɔyɔ

¹ M̄p̄óyó Tacaa heela-m si: ² Yulb nyá, t̄o kollaá heko taa ké n wee. Pa wena ise paa naaki pulb. P̄eyele pa wena nkpan̄n, paa nukl nat̄eli. Mpi t̄o, pa ké nkpan̄tesel̄n nȳóma ké. ³ Yulb nyá, t̄ayani nyá wontu. T̄o m̄p̄aaú ke ilim na p̄e is̄ale ke pa isentaa. Lu timpi n we m̄pu t̄o na n̄ layasi t̄ofate. Ntanyi paa ná si pa ké t̄o kollaá. ⁴ L̄asi nyá wontu ke ilim taa, isu m̄paa t̄antu na p̄a naaki. Ilena n̄ tee tante ke taanāya, isu pa kuukūyu ȳelaa ke yooú taa t̄o. ⁵ T̄uli icate kolun̄a ke pa isentaa, na n̄ l̄asi nyá wontu na t̄ona. ⁶ Ilena n̄ s̄ȳeli-ti na n̄ lu ahoó. Taki nyá isent̄o, taa nȳómi ate. Ma caa ké si n̄ wee Iseyeeli nȳóma ke kuh̄ul̄óm mpi pu kraali-we t̄o.

⁷ M̄p̄óyó ma lapa isu Tacaa heela-m t̄o. Ma lu ilim taa ké, na ma wontu isu m̄paa t̄antu. Ilena taanāya má t̄uli kolun̄a ke p̄óyó na nin̄. Na má l̄asi-t̄ayi ahoó taa na má h̄ȳóli na p̄a naaki-m. ⁸ T̄ev fema lena Tacaa t̄o-m si: ⁹ Yulb nyá, t̄o kollaá Iseyeeli nȳóma m̄pe, isent̄o pa kaa lan̄i-ñ p̄oos̄yu si pepeye n laki m̄pu? ¹⁰ Ile c̄o-we si: Tacaa kraal̄eȳona Yosalem wulan na Iseyeeli nȳóma m̄pa pa we t̄ona t̄o. ¹¹ Heeli-we si n ka p̄asi kuh̄ul̄óm mpi p̄e hul̄ayi-we si paa kuu-we t̄o. Nti n lapa t̄o, nti tu māanna-we. Kolontunaa ka kuu-we na p̄a t̄eena yomle. ¹² Paa t̄uli icate kolun̄a ke p̄óyó. Pa wulan ká lu ahoó, na i h̄ȳola i wontu na i taka i isent̄o si i taa na tet̄u. ¹³ Tacaa si maa nȳari-i puluȳu na má kra-i ku taa. Maa pona-i Papiilon̄ nȳóma tet̄u taa, i kaa na. P̄eyele t̄onaya i ká si. ¹⁴ Ilena má yasi pa t̄ona m̄pa pa c̄ona-i na p̄a s̄eh̄na-i t̄o. Maa yasi pa tan̄laa na pa yoolaa ke paa le. ¹⁵ Maa yasi-weye piit̄imnaa taa ké tet̄u p̄ayale taa. Waatu in̄ayi paa nyi si māyale Tacaa. ¹⁶ Ama maa yele na pa taa apalaa nap̄eli p̄a fiti yooú, na nȳȳosi na kut̄n̄. P̄ele paa tel̄es̄ona piit̄imnaa m̄pa pa taa paa polo t̄ȳo pa acaal̄etu t̄om. Ilena p̄a c̄ek̄ona si māyale Tacaa.

¹⁷ M̄p̄óyó Tacaa t̄oma-m si: ¹⁸ Yulb nyá, t̄ȳo nyá t̄ȳonaya na seluȳu, na n̄ nȳoó nyá lom na s̄ȳon̄tu na seluȳu. ¹⁹ Tel̄esi tet̄u ȳelaa si Tacaa Īso má ma ȳȳota Iseyeeli taa Yosalem nȳóma t̄om si, paa t̄ȳo pa t̄ȳon̄aya na s̄ȳon̄tu na p̄a nȳoó pa lom na seluȳu. Mpi t̄o, paa kp̄iisi pa t̄o t̄ona, na t̄o taa nȳóm t̄ona ke t̄o taa ȳelaa m̄os̄on̄ t̄o. ²⁰ Paa ȳoki acal̄ee s̄os̄ona nna a taa ȳelaa suwa t̄o na p̄a kp̄iisi tet̄u. Waatu in̄aȳele paa nyi si māyale Tacaa.

Tacaa kuȳoȳot̄u lapa

²¹ M̄p̄óyó Tacaa p̄oos̄a-m si: ²² Yulb nyá, pepe t̄o ké p̄e p̄esa ȳelaa ke ituule si: Kuȳeȳi teeki yem na Īso kuȳoȳot̄u tel̄es̄alaa nawa n̄tiyi toosee taka taa t̄o tu laki? ²³ M̄pu t̄o, heeli-we si maa Tacaa Īso ma ȳȳot̄ayi si maa su t̄onaya ke ituule nt̄é t̄o t̄om ke Iseyeeli taa. Kuȳeȳi t̄ona k̄onte, toosee taka t̄ona ká la ké isu pa naak̄ȳu-ye t̄o. ²⁴ Mpi t̄o, pa kaa tasa p̄ōp̄o toosee taka ke toos̄yu. Yaa p̄a naaki t̄om kut̄os̄ot̄u ke Iseyeeli taa. ²⁵ P̄e t̄aya pulb, Tacaa má, ma kaa su. Ye ma ȳȳota nti tu la ké, t̄e kaa leeli. T̄o kollaá m̄e, maa ȳȳot̄u t̄om na t̄é la. Tacaa Īso má ma ȳȳot̄ona m̄pu.

²⁶ M̄p̄óyó Tacaa t̄oma-m si: ²⁷ Yulb nyá, Iseyeeli nȳóma si nyá toosee u laki isu n toos̄yu t̄o. P̄eyele ma t̄omnaa m̄pa n kraal̄ayi t̄o, t̄e ta ke n̄on̄o nȳon̄tu. ²⁸ P̄e t̄o t̄o, tel̄esi-we si, Tacaa Īso má, ma ȳȳot̄aa si, ma kuȳoȳot̄u yooos̄yu kaa wena waatu. Tu yooosi ké isu ma ȳȳot̄oȳu t̄o. Tacaa Īso má ma ȳȳot̄ona m̄pu.

13

Īso kuȳoȳot̄u tel̄es̄alaa p̄ōp̄ot̄onaa t̄o kul̄v̄ȳ

¹ M̄p̄óyó Tacaa heela-m si: ² Yulb nyá, heeli Iseyeeli nȳóma m̄pa pa nȳon̄ayi pa t̄ayi Īso kuȳoȳot̄u tel̄es̄alaa t̄ȳo ma t̄om. Pa māamaya pa nȳon̄tu ke pa kraal̄ayi. ³ Īso kuȳoȳot̄u tel̄es̄alaa k̄omelem̄n̄ wei i t̄eh̄ayi i lam̄aȳasee na u naaki pulb t̄o, i t̄om we wayo ké. ⁴ Hai, Iseyeeli nȳóma Īso kuȳoȳot̄u tel̄es̄alaa we teitei ké isu taale hasi ke ncaa taa. ⁵ Pa ta polo na p̄a t̄ayani icate kolun̄a p̄ȳolee. P̄eyele pa ta n̄ma kolun̄a na p̄a c̄ona Iseyeeli nȳóma icate si, pu kenti-weye Tacaa p̄áaná yooú kuȳaku wule. ⁶ Pa toosee we k̄p̄ete ké, na pa nala kuȳoȳot̄u ke kaloolaya. Pa ȳȳot̄ayi si Tacaa ȳȳot̄ona. P̄eyele il̄e i ta tili-we. Ilena p̄a t̄ayi pa taa si, il̄e i ka la isu pa ȳȳot̄oȳu t̄o p̄óó k̄p̄ete. ⁷ Pa toosee we k̄p̄ete ké, na pa nala kuȳoȳot̄u ke kaloolaya. Pa ȳȳot̄ayi si, Tacaa ȳȳot̄ona. P̄óó ma ta ȳȳot̄u. ⁸ P̄e t̄o ké Tacaa Īso má ma ȳȳot̄ayi si: I yasa t̄om kra nȳon̄tu, i kraala kuloolutu. Maa mu-me na p̄áaná.

⁹ Maa t̄o nin̄ ke Īso kuȳoȳot̄u tel̄es̄alaa m̄pa me i wena toosee kra nȳona na i naaki kaloolaya t̄om t̄o. I kaa wee ma ȳelaa k̄pek̄ele t̄o. Pa kaa n̄maa m̄e h̄ela ke Iseyeeli nȳóma nȳona t̄o. P̄eyele i kaa su Iseyeeli tet̄u taa. T̄onaya i ká nȳona si māyale Tacaa Īso. ¹⁰ I tolisiyi ma ȳelaa ké. Ilena i heeliyi ȳelaa si pa heesaa si p̄e c̄ayana-we. P̄eyele p̄ele p̄e fei. Ma ȳelaa n̄maak̄ona kolun̄a na mu hul̄es̄ayi-ke. ¹¹ Heeli kolun̄a hul̄es̄alaa m̄pe si, heelim tet̄u anaam n̄ȳol̄u i ká nu. Kolun̄a ka hoti na tet̄u t̄ompe nȳoki-me. ¹² Waatu wei kolun̄a ká ti, lena p̄a p̄oos̄i-me si, hul̄os̄yu mpi i ka hul̄esa-ke t̄o p̄e waasa we? ¹³ P̄e t̄o ké Tacaa Īso má ma ȳȳot̄ayi si: Maa k̄ona tet̄u heelim na p̄áaná. Tet̄u anaam ka nu, na t̄ompe hoti na a wak̄eli p̄e t̄ona. ¹⁴ Maa ȳoki kolun̄a n̄ka i hul̄esa m̄pu t̄o. Kaa ti ate, na p̄e yele kite. Ilena m̄e t̄om te ka ncaa taa. ¹⁵ Maa mu p̄áaná na kolun̄a na ka hul̄es̄alaa ké. Hal̄ona má tala ma t̄onaya. Hal̄i maa heeli-me si, kolun̄a na ka hul̄es̄alaa pa fei

toto. ¹⁶ Iseyeli Iso kuyogotutu teləsəlaa fei toto. Mə kpaalayana nti í naaki Yosalem tso to, na í toj si heesoyu wee. Pəyele kule ko fei. Tacaa Iso má ma yogotəna mpu.

Topotopo nyóma tso kolvyo

¹⁷ Mpyóy Tacaa heela-m si: Keesəna Iseyeli alaa tso. Pa kpaaləyi pa luyi nyənto ké. Kpaali-we si mpusi kəj. ¹⁸ Yəlv nyá, heeli-we si Tacaa Iso yogotəyi si mpusi we alaa mpa me í nyaləyi saalasí na í tviyi yəlaa təna niñ taa to mə tso ké. Na í nyaləyi tekektenaa ke yəlaa təna toyo. I huvi si í kpiliki ma yəlaa ke mə niñ taa, na me mu lu təvəñj. ¹⁹ I kuyi ma nyoyu ke ma yəlaa cəlyo. Təyənəya pee njute na mvtu həyoləya nyoyu tso ké í laki mpu. Tənyəya í kuyəna yəlaa mpa pə ta mva na pá si to. Ilena í yeki mpa pə ta mva na pá weena weesuyu to. I tsvəyi ma yəlaa na pəle pá nuiki kalooləya təm. ²⁰ Pə tso ké Tacaa Iso má ma yogotəyi si: Maa tu mə saalasí nsi í həkəyənə ləlaa toyo niñ. Maa leeki-səyi mə kiñ na má cəli. Maa waasi mpa í kpaawa to. ²¹ Maa leeki mə tekektenaa na má waasi ma yəlaa ke mə niñ taa. I taa tasa weev isu katəsi. Ilena í nyi si mayəle Tacaa. ²² Mpi to, í wakələyi siyisilaa laña na mə kaloolasi, pəcə pə taça ma. Pəyele í səsəyi asayaa ke toj. I sañ si pəle pá layasi na pá weena weesuyu. ²³ I kaa tasa mə toosee kpai nyəna ke toosuyu. Mpu to, í kaa tasa natələyi nav. Maa ya ma yəlaa ke mə niñ taa. Waatu unəyi í ká cəkəna si mayəle Tacaa.

14

Tacaa u caaki tuñ laav

¹ Mpyóy Isekiyeeli tasaa si: Kuyaku nakəli Iseyeli səsaa napəli pa kəma ma kiñ na pá çaça. ² Ilena Tacaa to-m si: ³ Yəlv nyá, yəlaa pane pa təka pa tuñ təm ke pa lotu taa ké. Pa si mpi pə susa-weye kawaləya taa toyo pa kiñ. Ma kaa yeke na pá pəosi-m natəli. ⁴ Maa təsi-we si, ye Iseyeli to wei í təka í tuñ təm ke í lotu taa. Ye í su í kiñ ke mpi pu svisi-í kawaləya taa to. Ilena pənto kə si í yogotəyənə Iso kuyogotutu teləsəlv. Maya Tacaa, maa cəna pənto ke í lotu taa tuñ tuutuuma təm tso. ⁵ Ilena ma kucəcəto nti tə pəsi Iseyeli nyóma laña. Mpi to, pa səla asilima tuñ ké na pá lo-m. ⁶ Pə tso ké pə wee si, ma heeli Iseyeli nyóma si, Tacaa Iso yogotaa si, pá lo tuñ na pá məli. Pa há pá acaaləto tənəya siyile.

⁷ Pə taça pəlv, Iseyeli nyóma təna na pə kpeñna çaçalaa. Ye wei í hatələna-m na í təka tuñ təm ke í lotu taa. Ye í su mpi pu tusi-í kawaləya taa toyo í kiñ. Ilena pənto kə Iso kuyogotutu teləsəlv kiñ si í pəosi-m təm natəli. Ie maya Tacaa, ma mayəmayə maa cəna-í. ⁸ Maa kəli pənto tso. I təm ka pəsi yəlaa ke ituule, na ma kpiisi-í ma yəlaa taa. Ilena pá nyi si mayəle Tacaa.

⁹ Ye Iso kuyogotutu teləsəlv nəyolvi tusa í ti, na í yogoti təm natəli. Maya Tacaa má tsvəna pənto. Maa to-í niñ na má kpiisi-í ma yəlaa Iseyeli nyóma taa. ¹⁰ Iso kuyogotutu teləsəlv un, na wei í kəma-í pəosiyo to pa təna pa wakələna, na pa naale pa nyəñj taa ké pu te. ¹¹ Ie Iseyeli nyóma kaa tasa tooluyu na pá hatələna-m. Pəcə pa kaa pilisi pa ti, na pa kawaləya təna. Paa pəsi ma yəlaa na maa pəsi pa Iso. Tacaa Iso má ma yogotəyənə mpu.

Pəlvpu kaa səñsi Iso hvəle

¹² Mpyóy Isekiyeeli tasaa si Tacaa heela-m si: ¹³ Yəlv nyá, ye isu tetu natəli tə yəlaa ta təki ma təm ke teu lena na pəntəna-m. Maa to pa tso ké niñ na ma wakəli pa təyənəya təsulə. Maa kəna-weye nyəyəsí, na má kpiisi tetu yəlaa na təla. ¹⁴ Paa Nowee na Taniyeeli na Sooru pa tooso paa wenna yəlaa mpe pa hekv. Pa mayəmayə pa weesin ke pa tampana tənyoyu ká waasi. Tacaa Iso má ma yogotəna mpu.

¹⁵ Ye ma yəlaa na taale wontu isayəto lu, tu kpiisi yəlaa na pə yeke tetu ke kpefe. Yəlaa ka wu tə taa ké təñnav ke taale wontu nti tə tso. ¹⁶ Ilena yəlaa tooso un í wee tetu taa. Maya weesuyu to Tacaa, ma tuukina ma ti si pa kaa pəsi na pá ya apəlpəyəyə yaa əlpəyəyə. Pa nyəñj tike ke paa ya. Tetu ká pəsi wəlyəya tetu nti tə taa nəyolvi fei to.

¹⁷ Yaa ma yəlaa na yoyu ti tetu nti tə taa. Paa kpiisi yəlaa na təla. ¹⁸ Ilena yəlaa tooso un í wee tə taa. Maya weesuyu to Tacaa, ma tuukina ma ti si, pa kaa pəsi na pá ya apəlpəyəyə yaa əlpəyəyə. Pa nyəñj tike ke paa ya.

¹⁹ Yaa maa kəna kvəñj ke tetu nti tə taa ma pááná ká huvi pa tso na má to-weye səm na má kpiisi yəlaa na təla. ²⁰ Ilena Nowee na Taniyeeli na Sooru pá wee pa hekv taa. Maya weesuyu to Tacaa má tuukina ma ti si pa kaa pəsi na pá ya apəlpəyəyə yaa əlpəyəyə. Ama pa mayəmayə pa weesin ke paa ya pa tampana tənyoyu tso.

²¹ Mpyóy Tacaa Iso yogotaa si, paa ma kəna Yosalem yəlaa tso ké wahalanaa səsaa mpe pa liyiti isu: Yoyu, na nyəyəsí, na taale wontu isayəto, na kəsəku si, pə kpiisi yəlaa na təla. ²² Paa na mpu, pu kaa si yəlaa mpa paa fiti to. Apəlpəyəya na əlpəyəya ka lu pa taa. Paa tala mə kiñ, í ká ná pa tənte na pa kəlpəle. Ilena pə heesi mə laña ke wahalanaa mpa ma yəlaa na pá mayəna Yosalem to pa tso. Na pə təna mpi í ká kəna tə taa to pə tso. ²³ Pu heesi mə laña ke waatu wei í ká ná pa tənte na pa kəlpəle to. Ie í ká nyi si pə taça yem tso ké ma lapa pə təna mpi ma lapa tə taa to. Tacaa Iso má ma yogotəna mpu.

15

Leseh tuyu ŋku pa tv kòkò tò

¹ M̀p̀r̀ỳó Tacaá p̀s̀s̀a-m s̀i: ² Yulu nyá, tuyu ŋku pa yaa sí lesen tò, pepeye ku taasi tewa tun leləŋ nyəŋsi? ³ Pa kaa kpaɣa pə təpəyaya na pá saaki pulv. Yaa pá ləsi ku təputiya na pá pusi ka tɔ́ kɛ wontu. ⁴ Ama kòkò kɛ pa wòki sí təna. Pə kpaɣav sí kila na pá sɪna sí nɔ́sɪ tɔ́. Pepeye sí tasəyi waasuyv? ⁵ Anɪ waatu wei sɪ we təcɔŋ tɔ́, pa ta lana-səyi pulv. Na saa wei kòkò ka nyayá-sɪ ɪle, ɪsənayalɛ. Təmle nteye paa lana-sɪ tɔ́?

⁶ Pə tɔ́ kɛ Tacaá ɪsɔ́ má ma yəyətəyi sɪ, ɪsu pa wòkuyv lesen taasi kɛ kòkò na pá yeki hətuyv taa tun leləŋ nyəŋsi tɔ́, mpv tɔ́təyɔ́ maa hɔ́ Yosalem nyóma mɛ mə tike mə ŋkraŋŋ. ⁷ Maa kuli ɪsələ na má nyəni-mɛ. ɪ hɔv sí ɪ fita kòkò kɛ. ɪlɛ ŋkɛ kaa nyayana-mɛ. Waatu ɪnəyi ɪ ká nyɪ sɪ, mayalɛ Tacaá kɛ saa wei maa kuli mə tɔ́ tɔ́. ⁸ Maa yele na tetv pəsɪ wɔlaya nyəntv nti tɔ́ taa nɔ́yɔ́lɔ́ fɛɪ tɔ́. Mpi tɔ́, ɪ kisa ma təm təyuyv. Tacaá ɪsɔ́ má ma yəyətəna mpv.

16

Yosalem nyóma nəyəsəna pəyaya ŋka pa lɔwa tɔ

¹ M̀p̀r̀ỳó Isekiyeeli tasaa sɪ, Tacaá heela-m sɪ: ² Yulu nyá, hólɪ Yosalem kɛ ɪ acaalətv təm. ³ Tələsi Yosalem sɪ, maya Tacaá ɪsɔ́ má tɔma sɪ nyá təlule nté Kanaan tetv taa. Tənaɣa pa lula-ŋ. Nyá caa kɛ Amolii tv kɛ, na nyá too kɛ Hiti tv. ⁴ Pa ta seti nyá cuyute kɛ nyá luluyv kuyaku wule. Anɪ pa ta sɔ́-ŋ lum sí pá tiki-ŋ na təm na ń lu. Pəyele pa ta takɪ-ŋ pɔ́ɔŋ. ⁵ Nyá tɔm ta la nɔ́yɔ́lɔ́v pətəɔtɛle. Nɔ́yɔ́lɔ́ ta wii-ŋ na ɪ la-ŋ yaasinaa panɛ pa taa kolum. Ama pa lɔ-ŋ tawa taa kɛ nyá kuyaku kululuyv wule kɛ. Mpi tɔ́, pa taa kpaakayana-ŋ kɛ. ⁶ Ma tɛkayana nyá kɪŋ kɛ na má keesi n lɔki nyá caləm taa. ɪlɛna ma sɛsɪ ɪsələ sɪ ń wɛna weesuyv kɛ ń wɛna weesuyv. Paa caləm waasa nyá tɔ́ tɔ́. ⁷ ɪlɛna má yele na ń lɔlɔ na ń huki tɔ́sɔm tɔyomyom. N pɛwaya na ń yasəlɪ na ń tɛ teu. Nyá hɛla pəyalaa kɛ na nyá nyɔ́sɪ su. ɪlɛna ń wɛ kɛtɛ təyələyəlɪ. ⁸ Ma tasa nyá kɪŋ kɛ tɛnəv, ɪlɛna má ná sɪ, ń tapá acaaalɛ. ɪlɛna má hɔ́ ma capá ntompələ na má kenti nyá tapakɛtɛ tɔ́. M̀p̀r̀ỳó má suwa nɔ́yɔ́ sɪ maa layana nyá tike. ɪlɛna má na-ŋ tɔ́ pɛlɪ nɔ́yɔ́ na ń pəsɪ ma nyəŋ. Tacaá ɪsɔ́ má ma yəyətəna mpv.

⁹ M̀p̀r̀ỳó ma sɔ́-ŋ lom, na má nyaalɪ caləm mpi pɪ waasa nyá tɔ́ tɔ́. ɪlɛna má saɣalɪ-ŋ sɔ́sɔŋ nim. ¹⁰ ɪlɛna má cɛle-ŋ wontu nti pa sɔ́pa tɔ́, na tɔnuyv nɔ́hulun kɔpan, na kponkrontu tɔŋ nyəntv tampala, na puyv kɔpankɔ toko sɔ́sɔ. ¹¹ M̀p̀r̀ỳó ma tv nyá tɔ́ kɛ kacaka wontu. ɪsu kɛsɪ kɛ niŋ taa, na luluyv kɛ nyá luɣu tɛɛ. ¹² Na nyá muɪna tɔ́ kacaka kukuule, na ŋkraŋyapələsi. Na ntenuɣu kɔpankɔ kɛ nyá nyuyv taa. ¹³ Nyá kacaka wontu nté wula, na liyitee nyəyəluyv. Kususuu tv nté kponkrontu tɔŋ nyəntv wontu, na pɔ́ɔŋ kɔpan, na nti pa sɔ́pa tɔ́. Nyá tɔ́yɔ́naya nté mulɔm kɔpam na tun nim. Mpɔ́ pə yelina na ń tɛ sɔ́sɔm na ń muɪna kawulayá. ¹⁴ ɪlɛna nyá hətɛ yaa piitmuɪna taa kɛ nyá teu mpi pə tɔ́. Mpi tɔ́, n ka tv tɔ́waya təkpara kɛ kacaka ŋka má lapa-ŋ tɔ́ ka tɔ́. Maya Tacaá ɪsɔ́ má ma yəyətəna mpv.

Yosalem wɛ ɪsu apalaa təna alb

¹⁵ M̀p̀r̀ỳó Tacaá tasaa sɪ: Ama Yosalem n hɔma nyá tɪ na nyá teu, na nyá hətɛ yaav. N pəsə apalaa təna alb. N ha nyá təyi tɛlɛaa təna. ¹⁶ N ləsa nyá wontu nti tɛ caləta teu tɔ́. Ntəyi n lapəna kacaka kɛ nyá tɛfɛnɛnɛnaa, na ń la wasanjalətv kɛ pə tɔ́. Yaasi ɪnɪ ɪ taka ta lata. Pəyele ɪ kaa tv tasv lapv. ¹⁷ N kpaɣa wula na liyitee nyəyəluyv kacaka wontu nti ma ha-ŋ tɔ́, na ń lu tun apalɔnyəŋ, na ń lana wasanjalətv. ¹⁸ N kpaɣa nyá wontu kɔsɔpɔtv nti ma ha-ŋ tɔ́, na ń takɪ tun ɪnɪ. N fɛnɛna-ɪ ma nim na ma tulaalv. ¹⁹ Tɔ́yɔ́naya na mulɔm kɔpam na nim na tun nim kɛ ma tɔ́kayana-ŋ. M̀p̀r̀ỳó n fɛnɛnaa ɪsu tulaalv kɔpan. Tacaá ɪsɔ́ má ma yəyətəna mpv. ²⁰ N kpaɣa nyá pəyalaa na nyá pɛlɛaa mpa n ka lula-m tɔ́. N ha-wɛyɛ tun sí ɪlɛ ɪ tɔ́yɔ́. Nyá wasanjalətv nti tɔ́ ta tɔ́ kɛlɛ? ²¹ N laawa nyá pəyalaa, na ń la-wɛyɛ kɔtaya ŋka kòkò lusa ka təna tɔ́ na tun hətɛ taa. ²² Nyá acaalətv na nyá wasanjalətv nti tɔ́ taa, n ta tɔ́sɪ nyá pəcaatv waatv. Saa wei n ka wɛ kɛtɛ təyələyəlɪ na ń lɔki nyá caləm taa tɔ́.

²³ M̀p̀r̀ỳó Tacaá ɪsɔ́ yəyətəaa sɪ: Yosalem, nyá tɔma asayɛ təna waali, nyá tɔm wɛ waiyɔ́ kɛ təkparaa. ²⁴ N ŋmawa wasanjalətv kutulun na tɛfɛnɛnɛnaa kɛ patəmanna təna taa. ²⁵ Paa mpaav ŋku ku nɔ́yɔ́ kɛ n ɪmawa nyá tɛfɛnɛnɛnaa. N ha nyá təyi tɛlɛaa təna. N luləsa nyá wasanjalətv, n wakəla nyá teu. ²⁶ N lapa wasanjalətv na ɪcipiti nyóma mpa pa kɛ nyá cɔlɔ nyóma alaafəya nyóma tɔ́. N kpaasa ma pááná na nyá nyəsəm tɔma payalɛ. ²⁷ Pə tɔ́ kɛ ma kɔla nyá tɔ́ na tɔma. Ma pɛma-ŋ tɔ́yɔ́naya. Ma pɛta-ŋ kolontunaa Filiisi nyóma acalɛ nna nyá wasanjalətv tɔm wɛ fɛɛlɛ tɔ́, pa niŋ taa. ²⁸ N ta nyəyəsɪ, ɪlɛna nyá na Asilii nyóma ɪ la wasanjalətv tɔ́. Paa na mpv nyá konyuluyv ta sɪ. ²⁹ N waləsa nyá wasanjalətv kɛ Papiloni nyóma taatələaa tetv taa. Paa na mpv n ta nyəyəsɪ-tɪ. ³⁰ M̀p̀r̀ỳó Tacaá ɪsɔ́ má ma yəyətəaa sɪ: Ama Yosalem nyá n wɛna ɪcantv. N tɔmaya ɪsu wasanjalɪ sɔ́sɔ. ³¹ N ŋmaakaya wasanjalətv kutuluyv kɛ paa mpaav ŋku ku nɔ́yɔ́ kɛ. N ŋmaakaya pə tɛfɛnɛlɛ kɛ lona təna taa kɛ. Pa taa fɛlɔyɪ-ŋ ɪsu wasanjalənaa lɛlaa. ³² N wɛɛ kɛ ɪsu

alv wasanjkalı wei i kisiyi i paalv na í tøjəyi apalaa kpaı nyóma tó. ³³ Wasanjkalənaa təna wena pa kuhau ké. Ama nyá mələa ké na í haaki nyá taŋnaa ke kucəəŋ. Ilena pá lukəna paa timpı na pá kəŋ nyá kiŋ. ³⁴ Nyá na wasanjkalənaa lələa í tá kaa. Mpi tó, nəyóló u pəkəkəyi-ŋ. Pəyele nəyóló u feləyi-ŋ pə liyitee. Nyá mələna na í feləyi apalaa ke tulunja.

³⁵ Pə tóo tó, wasanjkalı, nu Tacaa kuyəətótu. ³⁶ Tacaa Iso yəyətəyi si: N wakəla nyá wənaυ na í hvlı nyá tapakpəte ke nyá taŋna. Haləna pə kpeŋna nyá acaalətu tıŋ təna ke wasanjkalətu taa, na í ha-ı nyá piya caləm. ³⁷ Pə tóo tó, maa koti nyá taŋnaa mpa nyá na-we i nukaya leleŋ təyó. Pə krayav pa təna mpa n səlla tó, na mpa nyá taa kraana tó. Maa kpeyeli-we na paa timpı. Paa kvlı nyá tóo, na má yele na pá ná nyá tapakpəte təna. ³⁸ Maa huəna-ŋ isu pa huəkuyəna alaa wasanjkalənaa, na mpa pa kuyi yəlaa tó. Iseseemle ká kra-m na má mú pááná na má ləsi nyá weesuyú. ³⁹ Maa tu-ŋ pa niŋ taa, na pá yəki nyá wasanjkalətu kutuluyú. Paa wakəli nyá təfeenlənaa, na pá kuu nyá wontu na pá kraya nyá kacəka nyəntu. Ilena pə yele-ŋ kpeɛ təyələyəli. ⁴⁰ Paa yele na samaa kvlı nyá tóo. Paa yaya-ŋ pəe, na pá sə-ŋ ŋmantaasi. ⁴¹ Paa nyayasi nyá təsi ke kəkə, na pá huəna-ŋ alaa tuutuuma isəntaa. Maa su nyá wasanjkalətu ke tənaya. Ile n kaa tasa nəyólóyú feləyú. ⁴² Maa lana-ŋ na pááná ké, haləna á hee. Ilena má ləsi nyá iseseemle ke nyá tóo. Na nyá pááná tə, a kaa tasa huuu. ⁴³ Mpi tó, í ta tóosi nyá pəcaatu waatu təm. N kraasa ma pááná na yaasinaa mpe pa təna. Maa məŋna nyá təntə isayale tənaya nyá nyuyv taa. Ile n kaa tasa nyá kawalaya na nyá acaalətu ntəyi lapu. Tacaa Iso má ma yəyətəna mpu.

Yosalem wakəlvv kəla acaləe lenna

⁴⁴ Ḿpóyú Tacaa tasaa si: Atuwa tukilaa ká tukina Yosalem ke ituule si, toto we isəna tó, ḿpóyú pəelə kpakəyi. ⁴⁵ Yosalem n ké nyá too pəelə ké təkpeɛ. Nyá too ıı i kisina i paalv na i piya. I we teitei tətəyó isu nyá kəyənaa mpa pa kisa pa paalaa na pa piya tó. Pa too ka ké Hitı tó ké, pa caa ke Amolliı tó. ⁴⁶ Nyá kəyó wei i we ilim ntəyən tó təyole Samalıı na i pələaa. Nyá neu wei i we ilim mpeətəy tó təyole Sətəm na i pələaa. ⁴⁷ Pə taŋa pəcə tike ke n kəena pəle pa təntə na pa acaalətu təma. Halı í wakəla nyá təntə taa na pá kəli-we. ⁴⁸ Tacaa Iso má maŋa weesuyú tı ké. Yosalem nyá neu Sətəm na i pələaa pa ta la mpi Yosalem nyana nyá nyóma í lapa tó. ⁴⁹ Nyá neu Sətəm kawalaya nté si, i ka we kalampaanı ké, na i wənaυ tóowa. I na i pələaa paa nəyəsəyi pəlv. Ama i taa waasəyi wahala tı yaa kənyəntu. ⁵⁰ Pa hama pa tı na pá lá acaalətu na má ná, lena má kpiisi-we. ⁵¹ Yosalem, Samalıı ta la nyá isayatu həyələyú. Nyá acaalətu kəla pəyale ke i nyəntu. Acaalətu təna nti n lapa tó, tə tóo ké Sətəm na Samalıı pa pəsa kəpama. ⁵² Nyá wei nyá n kukaya nyá kəyó na nyá neu pa təm tó, isayatu ntəyi nyá pəsəna nyá təyi acaalətu na pá kəli pəle. Isayatu nti tə fəele kəmna ntəyə nyá tóo. Mpu pə yekina na pəle pá kəli-ŋ siyisuyú. Pə wee ké si pə liyiti-ŋ na í təyó fəele. Mpi tó, má hələna si pəle pa tewa. ⁵³ Maa taŋanı pa acaləe. Paa Sətəm na i cəlv acalisi. Paa Samalıı na i cəlv nyəŋsi. Halı maa taŋanı-ŋ tətó isu pəle. ⁵⁴ Pıı tu-ŋ fəele lena pá kraasi nyá kəyó na i neu pa apalətu. ⁵⁵ Nyá kəyó Sətəm na i pələaa paa məli isu pa wule taa. Nyá neu Samalıı na íle i pələaa paa məli isu pa wule taa. Nyaya Yosalem nyana nyá piya í ká məli isu mə wule taa. ⁵⁶ Nyá neu Sətəm təm ka wəna nyá nəyó taa ké tam ke nyá kalampaanı waatu. ⁵⁷ Ilena pəcə pá kuliyi nyá isayatu tóo. Nyaya pə talaa si lətəm acaləe na pə cəlv nətəna pá wəŋi-ŋ. Filiisi nyana náa tuv-ŋ na pá footiyi-ŋ paa həyələyú ŋku. ⁵⁸ Nyá kawalaya na nyá acaalətu məla nyá nyuyv taa kele. Tacaa má ma yəyətəna mpu.

⁵⁹ Ḿpóyú Tacaa Iso yəyətəna si: Maa lá-ŋ ké isu n nyənyuyv yem ke tuunaυ, na í yəki nəyó pəeləyú tó. ⁶⁰ Ama maa tóosi nəyó ŋka má na-ŋ tə pələ nyá pəelətu waatu tó. Ma na-ŋ tı pəeli tam tóo nyəŋka. ⁶¹ N ká tóosi nyá təntə təm na fəele kra-ŋ, saa wei nyá kəyənaa na nyá newaa paa kəo nyá kiŋ tó. Maa ha-ŋ-we na pá pəsi nyá pələaa. Ile pə taŋa nəyó pəeləyú tóo. ⁶² Ma na-ŋ tı pəeli nəyó. Waatu unəyi n ká nyı si maŋale Tacaa. ⁶³ N ká tóosi tete, na í ká nyuyv na fəele. Pıı liyiti-ŋ ké, n kaa kuli nəyó ke saa wei maa husı nyá isayatu təna tó. Tacaa Iso má ma yəyətəna mpu.

17

Həkəle na lesəŋ tıyυ pa təm

¹ Ḿpóyú Tacaa tasa Isekiyeeli maŋa heeluyú si: ² Yulv nyá, sée Iseyeli nyóma ke iso. ³ Heeli-we si maŋa Tacaa Iso ma yəyətəna si, həkəle səsə nəyóló i wəna nté. I keŋ tóowa na i hontv suwa na tə tayalaa, na tə cələtaa. Ḿpóyú i kulaa na í polo Lipaŋ tətó taa. Ilena í kə tıyυ səsəəv nakvlı ku nyuyv taa. ⁴ Akpaae nte tə kəla kəlvv təyó i setaa. Ḿpóyú i pona taatəle tətó natəli tə taa. Ilena í su yampayətəlaa icate taa. ⁵ Pə waalı ké i caa Iseyeli tətó taa tıyυ nakvlı ku piliŋa. Ilena í pona na í sə taale nte pa lukaa tó tə taa ké lvm nəyó. Isu tıyυ ŋku ku səlla lum tó. ⁶ Ḿpóyú piliŋa ŋke ka təewa na ká pəsi tıyυ ŋku pa yaa si lesəŋ tó. Ilena ku məeli, ile ku ta kvlı. Na ku wəna hətu. Ntəna ku piliŋasi ha si isə na həkəle tóo, na ku lila ke i tēe. Na ku hələsəyi piliŋasi kofasi ke tam. ⁷ Həkəle səsə nəyóló ile i ka wee tətó, i keŋ tayalaa ké na i hontv suwa teu. Ilena tıyυ ŋku ku lila na ku piliŋasi kəsəna həkəle ıı i tóo si i pəli-kuyv lum. ⁸ Tətó kupantu taa ké pa tuu-kuyv lum

səsəəm kinj. Pa tuu-kuɣv sɪ kʊ pilinjasi ɪ su teu, na kʊ lɔlɪ na kʊ pəsi tuɣv ŋku pa yaa sɪ, lɛsɛŋ tɔ kʊ kʊpaŋkʊ.

⁹ Mprɔ́yó Tacaa Isɔ sɪ: Pɔɔsi-we sɪ, tuɣv ŋku kʊ la nté? Kancaalaya hekəle kaa kpesi-kʊ na kʊ lila na ɪ kooli kʊ pee, na kʊna kʊ hatv tɔna pə wɔli. Pə kaa wee sɪ pá lana toma ke səsəm. Yaa yɔlaa tuutuuma ɪ wee na pəcɔ́ pá kpesi-kʊ na kʊ lila. ¹⁰ Pa sɔ-kʊ yaa, ɪle kʊ la nté? Ye ilim tɔlule heelim*fa* mapa-kʊ, kʊ kaa wɔli timpɪ taa kʊ nyɔ́ mpv tɔ? ^a haŋaya tɔɣv. Pə lakɪ na tuŋ na nyutu wɔlɔyɪ.

Tɔm nti tə hwɛɛ kilisuyu

¹¹ Mprɔ́yó Tacaa tɔma-m sɪ: ¹² Pɔɔsi tɔɔ kullaa tɔyaya nyɔ́ma mpɛ sɪ: ɪ ta cɛkəna tɔm nti? Heeli-weye isəna Papiloni wulaw kəma Yosalem, na ɪ kuu pa wulaw na ɪ waali nyɔ́ma, na ɪ pona ɪ te tɔ. ¹³ ɪlena ɪ kpa kawulaya tɔyaya tɔ nyɔ́lv na ɪ na-ɪ pá pɛɛli nɔɣo, na ɪ yele na ɪle ɪ su nɔɣo na tuunav. Mprɔ́yó ɪ teena tetv kɔpaɣalaa tɔna. ¹⁴ Mpɔ pə tisina Yuta kawulaya tafe, na ká wu kɔlvɔv. Paa na mpv na pa tɔka pa na-ɪ pa nɔɣo pɛɛlvɔv ke teu. ¹⁵ Mprɔyole wulaw kɔfalv ɪni, ɪ kula wei ɪ kuu tetv yɔlaa ke mpv tɔ ɪ tɔɔ. ɪlena ɪ tili ɪcipiti wulaw cɔlv sɪ, ɪle ɪ ha-ɪ yoou kpaɣanəŋ na pə yoolaa ke tuutuuma. Yɔlv wei ɪ lapa yaasi ɪni tɔ, ɪ ka waa na ɪ fiti kɛle? Timpɪ ɪ laalaa na ɪ wakəli pa nɔɣo pɛɛlvɔv mpɪ tɔ, ɪ kaa tɔl-tɪ. ¹⁶ Ntɛna Tacaa Isɔ sɪ: Maya Isɔ weesuyv tɔ kɛ. ɪsu pɔntv ɪni ɪ sɛpa wulaw wei ɪni ɪ tɔ-ɪ kawulaya ke mpv tɔ ɪ te Papiloni. Mpɪ tɔ, ɪ yɔka ɪ na wulaw ɪni pa tuunav na pa nɔɣo pɛɛlvɔv. ¹⁷ ɪcipiti wulaw kaa pona yoolaa tuutuuma na səsɛnaa paɣale. ɪ kaa waasi-ɪ yoou taa kɛ waatv wei Papiloni nyɔ́ma ká lo hapɛe taka tɔ. ɪcate kite ke paa lo na pa huli pɔɔŋ sɪ pa kɔyɪ yɔlaa tuutuuma. ¹⁸ Mpɪ tɔ, ɪ ta nyəni ɪ tuunav ke pɔlv. ɪ yɔka ɪ nɔɣo pɛɛlvɔv. ɪkele ɪni ɪ ka yɔɣɔtəna na ɪ su, na ɪ la pə təna. ɪ kaa tasa fituyv.

¹⁹ Pə tɔɔ kɛ Tacaa Isɔ má ma suwa sɪ, maya weesuyv tɔ kɛ. Tuunav na nɔɣo pɛɛlvɔv mpɪ ɪ nyəna yem isəntv tɔ, ma hətɛ ke ɪ ka lapənaa. Maa məŋna pə tənaya ɪ nyuvv taa. ²⁰ Maa nyəri-puluyv na má kra-ɪ ma katəka taa. Maa pona-ɪ Papiloni na má hvɔna-ɪ tɔm ke timpɪ ɪ ta nuna-m tɔ. ²¹ Paa kʊ ɪ yoolaa taa selaa təna na laɣate kɛ. Pə kaasəyɪ mpa ɪlena pá yasɪ pɛɛɣɛ tetv təna taa. Waatv ɪnəyɪ paa nyɪ sɪ maya Tacaa má yɔɣɔtəna.

Nɔɔsi nsi Tacaa suwa tɔ

²² Mprɔ́yó Tacaa Isɔ yɔɣɔtaa sɪ: Maa caa tuɣv səsəvv nyuvv taa pilinj kɔfalaya. Maa pɛli hatvɔv cɔmɔcɔm nɔɣv taa nyəŋka. Maa pona-keɣɛ pɔyɔv kɔkɔlvɔv nakulɪ kʊ tɔɔ na má sɔ-ke. ²³ ɪseylɛ pɔyɔv kɔkɔlvɔv nakulɪ kʊ tɔɔ kɛ maa sɔ-ke. Kaa pɪ teu na ká helɪ pilinjasi na tuɣv la səsəvv kʊpaŋkʊ na kʊ lɔlɪ pee. ɪlena sumasi piitimnaa təna kɔv, na sí cakɪ kʊ isotom taa na sí heesəyɪ. ²⁴ ɪlena taale tuŋ təna nyɪ sɪ maya Tacaa. Má pəsəyənə tuɣv səsəvv ke tiika, na má pəsi tiika ke tuɣv səsəvv. Má yekina na tuɣv lɔm nyəŋkʊ wɔli. Maa yele na kɔwɔlvɔv náá weɛna lɔm. Maya Tacaa, má yɔɣɔtəna. Maa la kɛ ɪsu ma yɔɣɔtaa tɔ.

18

Isɔ hvɔkəna paa wei ɪsu ɪ tɔntɛ wee tɔ

¹ Mprɔ́yó Tacaa pɔɔsa Isekiyeeli ma sɪ: ² Pepe tɔɔ kɛ ɪseylɛ nyɔ́ma tukiyyɪ ituule sɪ, cɛɛnaa sala lɛsɛŋ akaa.

ɪlena pa piya kela nyəŋ?

³ Tacaa Isɔ má ma yɔɣɔtəna tuunav sɪ, pə fɛɪ sɪ pá tasa ituule ntɛɣɛ tukuɣyɪ ke ɪseylɛ taa. ⁴ Ma tənna yɔlaa təna weesinj. Paa cɛɛnaa nyəŋ, paa piya nyəŋ. Wei ɪ lapa ɪsəyətɔ tɔ, ɪni ɪ ká sənə pə səm.

⁵ Ye ɪsu yɔlv təŋəyɪ tampana, na ɪ lakɪ kɔpantv na ɪ siyisaa. ⁶ ɪ tɔkɪ laatv tɔyənaya ke pulasi tɔɔ. ɪ lɪnjyɪ ɪseylɛ nyɔ́ma tuŋ. ɪ wakəlyɪ ɪ tɔyɔntəle alv. ɪ krətəyənə alv ke ɪ asilima kɔyɛɛŋ taa. ⁷ ɪ muɣuliyɪ, ɪ ŋmuləyɪ. ɪ feləyɪ ɪ kəma. ɪ haaki nyɔɣɔtənaa ke tɔyənaya, na mpa pa we kpɛla tɔɣv kɔtakəm. ⁸ ɪ kəntəyɪ ɪ liyitee sɪ ɪ hiki kasəyaya yaa kawaaɣa. ɪ lakɪ mpɪ pə ta siyisi tɔ. Ama yɔlaa naale ɪ lapa tɔm, ɪ təŋəyɪ tampana ke tɔ taa kɛ. ⁹ ɪlena ɪ təŋəyɪ ma kiinj, na ɪ lakɪ ma kɔvtɔtv na kɔpantv. ɪle ɪni ɪ siyisina nté. Yɔlv ɪsu mpv weekəna weesuyv kɛ. Tacaa Isɔ má ma yɔɣɔtəna mpv.

¹⁰ Ye ɪsu pə te yɔlv pəyaya kɛ ŋmulv na ká kɔyɪ yɔlaa. Yaa ka lapa yaasinaa pane pa taa nɔyɔlv. ¹¹ Ka kisa ka caa ɪkpatɛ ke təŋyɔv, na ka tɔkɪ laatv tɔyənaya ke pɔɔŋ taa. Ka wakəla ka tɔyɔntəle alv. ¹² Ka muɣuliyɪ wahala nyɔ́ma na kɔnyɔntənaa, na ká ŋmuləyɪ. Pəcɔ́ kaa feləyɪ ka kəma. Ka lɪnjyɪ tuŋ wei ɪ kɛ acaalətv ke mpv tɔ. ¹³ Ye yɔlv ɪsu mpv kəntəyɪ ɪ liyitee na ɪ pɛəkəyɪ kawaaɣa, yaa kasəyaya. ɪ hvɔkɪ sɪ ɪ ká weɛna weesuyv na? Aai, yoo. Ye ɪ lapa acaalətv nti tə təna. Pə wee sɪ ɪ ɪsəyətɔ ɪ məli ɪ nyuvv taa kɛ na ɪ sɪ.

¹⁴ Ye ɪsu yɔlv wɛna pəyalv kɛle, na ɪ naaki ɪsəyətənaa mpa ɪ caa lakɪ tɔ pa təna. ɪle ɪ ta təŋ ɪ ɪkpatɛ. ¹⁵ ɪ kisa laatv tɔyənaya tɔyɔv ke pɔɔŋ tɔɔ. ɪ lɪnjyɪ ɪseylɛ nyɔ́ma acaalətv tuŋ. Pəyele ɪ

^a 17:10 ilim tɔlule heelim: Ilim tɔlule heelim. Pə kɛ heelim tɔŋ nyəm mpɪ pə taa na

wakələxi i təxəntəle ab. ¹⁶ I muyluxi nəyolu, u nmuləxi. I muylu kəmlə tə pələxu tələma. I haaki təxonaya ke nyəxtənaa, na í haaki wontu ke mpa pa we kpete tə. ¹⁷ I laki isayatu. I pəkəxi kawaaya yaa kasəyaya. I təkəxi ma kotətətə na í təxəxi ma kiinj. Pəntə wəkəna weesuxu ké, u səki i caa isayatu səm. ¹⁸ I caa muyluxina na í nmul, na í la isayatu ke i yəlaa həko. Inu i ka səna i isayatu səm.

¹⁹ I pəəsəxi si, pepe təw ké pəyalu u səki cəce isayatu səm? Mpi tə, ilə i təna tampana ké. I lapa kusişim na í təkə ma kiinj təna na í laki. Pə wee si i wəena weesuxu ké. ²⁰ Yəlo wei i lapa isayatu tə inu i ka səna. Pəyalu kaa si cəce isayatu səm. Pəcə cəce ná kaa si pəyalu nyəntə səm. Sişisilu təkə i sişisuxu fəətə ké. I ləna isayaw nāá təxə i isayatu nyəj.

Kupantu lapu təm seyesyuv

²¹ Ye isayaw ləwa i isayatu nti i lapa tə. I ləna í təkəxi ma kusəsitu na í təxəxi tampana na í laki kusişim. Iká wəena weesuxu ké, i kaa si. ²² Paa səw i kawalaya təna təw ké. I ka wəena weesuxu ke isəna i təna tampana tə pə təw. ²³ Mpróyú Tacaá Isə si, pə təya isayaw səm ke ma səlaa. Ama si í layasi təntə ké na í wəena weesuxu. ²⁴ Ye sişisilu ləwa i sişisuxu na í la kawalaya. I ləna í kəena isayaw acaaləw, i kaa wəena weesuxu tətə. Isə ká səw i sişisuxu təw ké. Mpi tə, i ha i təxi kawalaya na kupəntəy taa ké. Pə təw ké i ka si. ²⁵ Iseşeli nyəma yəxtəxi si Tacaá mpaaw ta sişisi. I lə ma pəəsəxi Iseşeli nyəma si, pə təya mpe pa mpaaw ta sişisina ma nyəjku ke? ²⁶ Ye sişisilu ləwa i sişisuxu na í la kawalaya na í si ka səm. Isayatu nti i lapa mpə tə tə səm ke i səpa. ²⁷ Ye isayaw yela i isayatu nti i lapa tə, na í təj tampana na sişisuxu. I ka wəena weesuxu. ²⁸ Ye i nawa si i wakəlaa, iləna í layasi, i ká wəena weesuxu ké, i kaa si. ²⁹ Iseşeli nyəma təj si Tacaá mpaaw ta sişisi. I lə pə təya mpe pa mpaaw ta sişisina ma nyəjku ke? ³⁰ Pə təw ké Tacaá Isə má ma yəxtəta si maá hətəna paa Iseşeli tə wei isu i təntə wee tə. Mpə tə, paa wei i yele i kawalaya jka i laki tə, na í layasi. Pə taa kəw na mə isayatu yele na í le. ³¹ I lə mə kawalaya tənaya pooluj. I layasi ləmayəsəle kufate na hūwəe kufana. Pepe təw ké í ka səw səm? ³² Isə Tacaá si, ma ta səw asayaa səm. Pə təw tə, í lə mə isayatu na í layasi na í wəena weesuxu.

19

Iseşeli awulumpiya təw wula

¹ Mpróyú Tacaá heela Isekiyeeli má si má ma kawəyaya ke Iseşeli nyəma awulumpiya təw si:

² Mə too ka ké təxəlaya jka ka wəna ka mpa ke təxəlası taa təxə.

Təxəlası kufası həko ke ka həntaa na ká təkə ka piya.

³ I ləna ká faləsi ka piya taa ləjka na kələ ká pəsi təxəlaya ifate nte tə kpelema tə təxonaya cəlxu, na tə liki yəlaa tə.

⁴ Mpróyú piitimnaa nu pa yəxtəxi ka təm, iləna pá kra-keye katəka taa, na pá tə ka muna taa ké kulaya taka, na pá pona-keye Icipiti tətə taa.

⁵ Təxəlaya alnyəjka jke ka cəkənaa si ka tēla kpete. I ləna ká ləsi ka piya taa ləjka na ká la-keye təxəlaya ifate, kpelikpeka nyəjka.

⁶ I ləna ká na ləjı pá təj. Ka kpelema ka təxonaya cəlxu, na ka liki yəlaa.

⁷ Mpróyú ka yəka pa acalee, na pa kawulaya tēsi. Tətə taa yəlaa í nuwa ka nyusəxu ilə pa sūw seluxu.

⁸ I ləna piitimnaa mpa pa cəna-we tə, pá luna pa tətə həxələj taa na pá pēli nəxə ke ka təw. Pa nyəpa-keye puluxu na pá kra-keye pa katəka taa.

⁹ Mpróyú pa tə kulaya taka ke ka muna taa. I ləna pá susi-keye təxəlxu səsəw nakulı ku taa.

Pə waali ké pa pona-keye Papiloni wulaw.
 Ilena pá təki-keye saləka ke koluŋa icate taa.
 Si pa taa tasa ka nəɣo niw ke
 Iseyeli pulasi taa.

Tyvu ŋku pa yaa si leseŋ tyvu tə kv təw wula

¹⁰ Nyá too ka we ké isu leseŋ tyvu.

Pa so-kuɣu lom nəɣo na kó lo
 na kó loh səsəm ke lom katatəlaya təw.

¹¹ Ku pilinasi ka wəna alaafəya ké
 na sí pəsi kawulaya kpatəŋ.

Ilena sí pu na sí tee tuj təw.

Mróyó pa sama-kuɣu ku pilinasi payale
 na ku kuŋkoloməŋ təw.

¹² Tənaɣa pə kpesa-ku na rááná
 na pə pəti atə.

Ilim təlule heelim mara ku pee na á woli.

Ilena ku pilinasi kpelikpeka nyəŋsi
 nsi sí peli na sí woli

na kəkə nyəɣa-si.

¹³ Nəənəw wəlaya tetu taa

timpi lom fei na lukətu wee təɣə pa so-ku.

¹⁴ Mróyó kəkə luna ku taa

na ká nyəɣa ku pilinasi na ku pee.

Ku feina pilinasi alaafəya nyəŋsi

nsi si ké kawulaya kpatəyó təw.

Kawəyaya kanə ka we ké isu wula.

20

Tacaa paasəna Iseyeli nyəma

¹ Iseyeli nyəma kuuu pənaɣa naatosompəɣəlaya nyəŋka isətu kakpasi nyəŋ kuɣaku naanəwə
 nyəŋku wule, Iseyeli səsaa taa napəli kəma. Pa mayana-m si pa caaki pá nyi isə luɣu nyəntu.

² Ntəna Tacaa isə heeli-m si: ³ Isekiyeeli pəsəsi Iseyeli səsaa si, maya í kəma nau na? Ma tuuki si
 ma ké weesuyu tə ké. Ma kaa yeke na í ná-m. Tacaa isə má ma ɣəɣətəna mpu.

⁴ Mróyó Tacaa isə tasa-m heeluyu si: Ye n caa n huɔna-weye, n huɔna-we, ulə heeli-weye
 pa caanaa acaalətu təma. ⁵ Heeli-we si, maya Tacaa isə ma ɣəɣətə si, kuɣaŋku ma ləsa Iseyeli
 nyəma me tə ma kraasa niŋ na má su Yakəpu təyaya ləluɣu nyəma ke nəɣə na ma tuu. Ma hola-
 meye ma təyi Icipiti tetu taa. Ma heela-me na isələ kuɣeemle si, mayale mə Caa isə. ⁶ Kuɣaku
 ŋkuɣu ma kraasa niŋ na má heeli-me na tuunaw si, maa ləsi-meye Icipiti tetu taa. Maa pona-
 meye tetu nti maa cəwəna na tə kəla teu tə tə taa. Tə taa ké təɣənaɣa na kuɣantu təna təla yem
 təho. ⁷ Haləna ma heeli-me si, í lə acaalətu nti í nyəŋəŋi na tə həŋ-me tə. I taa pilisi mə ti na
 Icipiti tuj. Mayale mə caa isə.

⁸ Mróyó í kisa-m nunaw na í kəli ma təw. Mə taa nəɣəlu ta lo acaalətu nti tə həŋ-me tə. Pəcə í ta
 lo Icipiti tuj. Ilena maa hiki həwee si, maa lana-me na rááná ke Icipiti tetu taa tənaɣa, haləna a
 hee. ⁹ Paa na mpu ma hətə təw ké ma lapa mpu si, pə taa kəw na pə wakəli-təye piitimnaa mpa
 pa heku í wee tə. Pəcə mpe inɪ pa heku ke ma hola-meye ma ti. Ilena má ləsi-meye Icipiti tetu taa.

¹⁰ Mróyó ma ləsa-meye Icipiti tetu taa. Ma tiika-meye wəlaya tetu nti tə taa fei cəɣaw tə. ¹¹ Ma
 seɣesa-meye ma kiŋ. Ma hola-meye ma kutətu nti pə wee si, yəlu í təki na í wəena weesuyu tə.

¹² Ma ha-meye kuɣeŋ kuɣeəsəŋ si, pə hólí si, maya Tacaa má sɔna-me na mə mpa. ¹³ Mróyó
 Iseyeli nyəma me í kəla ma təw ké wəlaya tetu taa. I kisa ma kiŋ ke təŋyuv. I lo ma kutətu nti
 yəlu ka təŋ na í wəena weesuyu tə. I wakəla ma kuɣaku kuɣeəsəyɔ tənəŋŋəŋ. Pə təw ké ma huɔwa
 ma taa si, maa nu-me na rááná təsəyəsəyɔ ke wəlaya tetu taa təna, na ma kpiisi-me. ¹⁴ Paa na
 mpu ma hətə təw ké ma lapa mpu. Pə taa kəw na pə wakəli-təye piitimnaa mpa pa taa ma ləsa-
 meye Icipiti tetu taa tə. ¹⁵ Wəlaya tetu taa tənaɣa ma kraasa niŋ na má tuu si, ma kaa pona-meye
 tetu kuɣantu nti maa ha-me tə tə taa. Tetu nti tə taa ke təɣənaɣa kuɣaŋka na kuɣantu təna təla
 təho. ¹⁶ Mpi tə, í ləwa ma kutətu na í kisi ma kiŋ ke təŋyuv. I wakəla ma kuɣeŋ kuɣeəsəŋ. Pə
 taya pulo, í nyəkələna mə tuj kulalaŋ ké. ¹⁷ Ama ma lapa mə pətətəle si, má taa kpiisi-me. Ie
 ma ta wakəli-meye wəlaya tetu taa.

Iseyeli nyəma ta yeke Tacaa ke kisuyu

¹⁸ M̄p̄óȳ ma heela Iseyeli nȳoma piya ke wɔlaya tetu taa si, í taa t̄əj̄ mə caanaa kiinj. Í taa t̄əj̄ pa k̄ot̄ot̄o, na í pilisi mə ti na pa t̄uj̄. ¹⁹ Mayale mə Iso Tacaa, í t̄əj̄ ma kiinj. Í paasəna ma k̄ot̄ot̄o, na í laku-ti. ²⁰ Í nȳəni ma k̄oyeɛj̄ k̄oh̄eɛs̄əj̄ ke ma nȳəj̄. K̄oyeɛj̄ in̄i h̄ul̄əȳəna má na-me ta h̄ek̄o si, ȳəlaa í nyi si, mayale mə Iso Tacaa. ²¹ Ilena mu kuli ma t̄ə, í ta t̄əj̄ ma kiinj. P̄áç̄ í ta paasəna yaa í t̄əj̄ ma k̄ot̄ot̄o nti ȳol̄o ka t̄əj̄ na í hiki weesuȳu t̄o. Í wak̄əla ma k̄oyeɛj̄ k̄oh̄eɛs̄əj̄. Ntəna má h̄uv̄ ma taa si, maa lana-me na p̄ááná ke wɔlaya tetu taa ké, haləna á h̄eɛ. ²² Paa na mp̄u ma h̄əte t̄ə, ma kpa ma ti si, p̄ə taa k̄ə na p̄ə wak̄əli, ma h̄əte. P̄ə taa wak̄əli-t̄eɣe piit̄imnaa mpa pa taa maa l̄əsa-meɣe Icipiti tetu taa t̄o. ²³ M̄p̄óȳ ma tasa niñ kraasuȳu na má tuu wɔlaya tetu taa si, maa yasi-meɣe t̄əv̄naa k̄pai nȳənt̄u ȳəlaanaa taa. ²⁴ Mpi t̄o, í taa laku ma k̄ot̄ot̄o. P̄əȳe í l̄əki ma kiinj. Í wak̄əlȳəj̄ ma k̄oyeɛj̄ k̄oh̄eɛs̄əj̄. Í k̄eɛs̄ə mə is̄e na mə caanaa t̄uj̄ kulalaj̄ t̄ə. ²⁵ Ma tona-meɣe k̄ot̄ot̄o nti t̄ə f̄eɛi t̄eu t̄o. Kiinj in̄i u haaki-meɣe weesij̄. ²⁶ Ilena ma yele na í haaki mə kancaalaya piya ke mə t̄uj̄ na p̄ə pilisiyi-me. Maa to-meɣe s̄əȳənt̄u s̄əs̄ənt̄u ké si, í çek̄əna si mayale Tacaa.

Tacaa si t̄ənyaya ke Iseyeli nȳoma laatu

²⁷ M̄p̄óȳ Tacaa t̄əma Isekiyeeli má si: Ȳol̄o nȳá, heeli Iseyeli nȳoma si mə caanaa wak̄ələna-m ké. Mpi t̄o, pa kisa ma nȳənt̄u ke t̄ok̄uȳ. ²⁸ Ma tiika-we na má pona-weɣe tetu nti maa ȳəȳət̄əna tuunau si, maa ha-we t̄ə t̄ə taa. Pa tala t̄əna, Ilena pá ná pulasi k̄ok̄ulasi t̄əna, na h̄ot̄u t̄əna. Ilena pá f̄eɛn̄əj̄ na pá laku k̄otas̄i nsi si k̄os̄əj̄ ma p̄ááná t̄ə. Pa w̄əpa pa tulalubnaa, na pá liisiyi pa sulom. ²⁹ Ntəna má p̄əç̄si-we si: T̄əf̄eɛn̄əle nte t̄ə taa ké í p̄uki mp̄u? P̄ə k̄p̄aȳau waatu in̄i t̄əȳo pa ha lona an̄i si, t̄əf̄eɛn̄əlena na pá yaaki-yeɣe m̄p̄óȳ haləna saña. ³⁰ Teləsi Iseyeli nȳoma si, Tacaa Iso má ma ȳəȳət̄əj̄ si: P̄ə f̄eɛi si í pilisi mə ti, is̄u mə caanaa. Yaa í t̄əj̄əj̄ mə acaal̄ətu t̄uj̄ na í layas̄əj̄. ³¹ Timpi í pilisiyina mə t̄əj̄əj̄ mə t̄uj̄naa ke haləna saña t̄əȳəle, mə k̄oc̄əj̄ hav̄ taa, na isəna í laku mə piya ke k̄otas̄i nsi k̄əko lusa si t̄əna t̄o. Ilena Iseyeli nȳoma h̄ov̄ki si, maa yele na í ȳəȳət̄əna-m? Tacaa Iso tuuki si: Ma kaa yele na í ȳəȳət̄əna-m. ³² Í kaa na mpi í t̄eɛləj̄ t̄o. Mpi t̄o í ȳəȳət̄əj̄ si, í caa si, í weɛ is̄u piit̄im, yaa tetu l̄ənt̄i ȳəlaa k̄p̄eka. Í caa í l̄uj̄ t̄əȳo na p̄əle. ³³ Tacaa Iso má ma ȳəȳət̄əj̄ si, ma tuuki si maa t̄əȳə mə t̄ə ké kawulaya na t̄əj̄ s̄əç̄əj̄. Maa mu-me na p̄ááná. ³⁴ Maa l̄əsi-meɣe piit̄imnaa taa. Maa l̄əsi-meɣe t̄əv̄naa mpa pa taa í ká yawa t̄o. Maa k̄p̄eȳeli-me na ma t̄əj̄ s̄əç̄əj̄, na má mu-me na p̄ááná. ³⁵ Ilena ma pona-meɣe wɔlaya tetu taa, na í hat̄ələna piit̄imnaa, na má h̄uv̄na-me na t̄ə nȳənt̄əj̄ t̄əma. ³⁶ Teitei is̄u ma h̄uv̄na mə caanaa ke Icipiti wɔlaya tetu taa t̄o. M̄p̄óȳ maa h̄uv̄na-me. Tacaa Iso má ma ȳəȳət̄əna mp̄u. ³⁷ Maa caal̄-me na í weɛ ma kal̄əku. Í ká t̄əki ma na-me tá n̄əȳə p̄eɛl̄uȳ. ³⁸ Maa l̄əsi mə taa ké mpa pa k̄ula ma t̄ə na pá tá nuna-m t̄o. Na má l̄əsi-meɣe t̄əv̄naa mpa pa taa í cayaa t̄o. Ama í kaa máli Iseyeli tetu taa. Waatu in̄əj̄ í ká çek̄əna si mayale Tacaa. ³⁹ M̄p̄óȳ Tacaa Iso ȳəȳət̄əna si paa Iseyeli t̄o wei í polo na í l̄uj̄ í t̄uj̄. Ama p̄əle p̄ə waal̄i ké í ká nuna-m. Í kaa tasa ma h̄əte wak̄əlȳəȳu na mə k̄oc̄əj̄ na mə t̄uj̄. ⁴⁰ Ma p̄uȳo nañj̄ nȳəñk̄o s̄əç̄əj̄k̄o t̄ə ké Iseyeli nȳoma mpa me mə t̄əna í we t̄ə taa t̄ə, í ká la-m t̄əml̄e. T̄ənyaya maa mu-meɣe t̄eu. Maa p̄eeki mə k̄oh̄aañ na mə k̄oh̄al̄əm kancaalaya kulub̄um, na p̄ə t̄əna mpi í ká ha-m t̄o. ⁴¹ Maa mu-meɣe t̄eu, is̄u k̄ət̄əȳə ñka ka s̄əç̄əj̄ we t̄eu t̄o. Waatu in̄əj̄ maa l̄əsi-meɣe t̄əv̄naa mpa pa taa maa yasa-meɣe piit̄imnaa h̄ek̄u t̄o, na má k̄p̄eȳeli-me. Ilena piit̄imnaa ná si maya Iso nañj̄t̄u. ⁴² Waatu wei in̄i maa k̄əna-meɣe Iseyeli tetu nti maa kraasa niñ na má tuu si, maa ha-t̄əj̄əj̄ mə caanaa t̄o, t̄ə taa t̄əȳo í ká nyi si, maya Tacaa. ⁴³ T̄ənyaya í ká t̄əç̄si mə t̄ənt̄e na mə lakasi t̄əna nsi í pilisina mə ti t̄ə s̄əç̄əj̄. Ilena í nȳəȳəsi mə t̄əj̄əj̄ acaal̄ətu t̄əna nti í lapa t̄ə t̄ə t̄ə. ⁴⁴ M̄p̄óȳ Tacaa ȳəȳət̄əna si: Ma h̄əte t̄ə ké maa la. Ma kaa k̄eɛs̄əna mə t̄ənt̄e isayale na mə lakasi nsi si f̄eɛi t̄eu t̄o. Waatu in̄əj̄ Iseyeli nȳoma ká nyi si, mayale Tacaa.

21

Tacaa mu p̄ááná na Iseyeli nȳoma

¹ M̄p̄óȳ Iso t̄əma Isekiyeeli má si: ² Ȳol̄o nȳá, k̄eɛsi nȳá is̄e na ilim mp̄ət̄əj̄ h̄əȳəlȳəȳu t̄ə, na í ȳəȳət̄əna-ku. Teləsi ku tawa h̄ot̄uj̄ ke Iso k̄uȳəȳət̄ətu. ³ Heeli ilim mp̄ət̄əj̄ h̄ot̄uȳo ke Tacaa má ma k̄uȳəȳət̄ətu. Ma ȳəȳət̄əj̄ si maa t̄ə-kuɣ̄o k̄əko. Kaa nyaya t̄uj̄ lum nȳəj̄ t̄əna na kuw̄əlȳə. Pulupu kaa teesi-ke. Kaa nyaya p̄ə t̄ənyaya hat̄oo ilim mp̄ət̄əj̄ ké, haləna p̄ə nt̄əȳəj̄. ⁴ Ȳəlaa t̄əna ká nyi si maya Tacaa. Ma tona k̄əko ñke, na pulupu kaa teesi-ke.

⁵ Ntəna Isekiyeeli má, ma ȳəȳət̄ə si: Hai, Tacaa, pa t̄əj̄ maya si atuwa ke ma tukiyi.

⁶ M̄p̄óȳ Tacaa t̄əma-m si: ⁷ Ȳol̄o nȳá, k̄eɛsi nȳá is̄e na Yosalem ɪc̄at̄e t̄ə. Ȳəȳət̄ə t̄ə k̄ət̄əȳə t̄əlat̄ənaa t̄ə ké isayatu. Ȳəȳət̄ə mpi pu mayana Iseyeli tetu t̄o. ⁸ Heeli Iseyeli nȳoma si, maa kuli pa t̄ə. Maa k̄p̄eɛ ma layate ke t̄ə s̄uȳute taa na má kú pa t̄əna. Paa asayaa paa kupama. ⁹ Kupama na asayaa pa k̄piisuȳu t̄ə ké maa k̄p̄eɛ ma layate ke t̄ə s̄uȳute taa. Maa kú ȳəlaa t̄ənyaya p̄ə k̄p̄aȳau ilim mp̄ət̄əj̄ na p̄ə nt̄əȳəj̄ t̄ə t̄o. ¹⁰ Ȳəlaa t̄əna ká nyi si, maya Tacaa, ma k̄p̄eɛ ma layate ke t̄ə s̄uȳute taa. T̄ə kaa tasa m̄əlȳəȳ. ¹¹ Ȳol̄o nȳá, nȳá lañj̄e í wak̄əli s̄əç̄əç̄ə. Wii pa t̄əna pa is̄ənt̄aa. ¹² Ye pa p̄əç̄ə-ñ si: Pepe t̄ə ké n̄ m̄əlȳəȳ? Īe ñ̄ c̄o si, ma nuwa t̄ənt̄e isayatu ké. Tu la na ȳəlaa lañj̄

wakəli. Paa susi ŋkpalasi ke yem, na pa apalɔtu hoo. Pa tona ká makí təma. Nti tə taləna ntə. Tacaá Iso má ma yəɣətəna mpɔ.

Layate ka təɣo Iseyeli nyǝma

¹³ M̀p̀ɔ́yú Iso təma Isekiyeeli má si: ¹⁴ Yulu nyá, yəɣoti si, Iso má ma yəɣotaa si, layate layate.

Pa sala-teye na pá sotiti-te.

¹⁵ Yəlaa kuyɔ tɔɔ ké pa sala-te.

Pa sotita-teye si t́ teeki kəkɔ.

Tu pəsi na t́ yəli?

Ma pəyalɔ kawulaya k̀p̀átóyú footiyi tunj tənaya.

¹⁶ Pa sotita-teye si pá t́ki-teye niŋ taa.

Pa sala-te na pá sotiti-te si

kɔlv í t́ki í niŋ taa.

¹⁷ Yulu nyá, ma kapuka na ní wii.

Mpi tɔ, ma yəlaa tɔɔ ké pa k̀p̀ee layate.

Iseyeli awulumpiya təna tɔɔ ké pa k̀p̀ee-te.

Paa ku pa tənaya.

Pə tɔɔ tɔ, k̀p̀a nyá laŋle.

¹⁸ Pə ké maɣasuyɔ tonj nyəŋku ké.

Tacaá má ma yəɣətəna mpɔ.

¹⁹ Yulu nyá, teləsi Iso kuyəɣotɔtu

na ní ma niŋ taa.

Layate í ma tɔm naale, na tɔm tooso.

Layate nte tə kuyi katatəlaya tɔ

nté tə təŋəɣəna-we.

²⁰ Tə yəkəyi yəlaa apalɔtu ké.

Tə yeke na pá seliyi.

Tacaá má, ma su layate kəkukole ke

paa nənəɣo ŋkəɣa.

Tə ŋmeləsəyi na tə sɔɔlv puwa si t́ kó.

²¹ Layate laŋ nyənte í lo nwaan na mpəle.

Tə keesi tə nəɣo na həɣələŋ təna taa.

²² Tacaá má, maa ma niŋ taa tɔtɔ. Maa yeke na ma pááná huu. Maɣa Tacaá, ma yəɣətəna mpɔ.

Kolontunaa tiuu ke Yosalem tɔɔ

²³ M̀p̀ɔ́yú Iso təma Isekiyeeli má si: ²⁴ Yulu nyá, hee mpaan naale wei Pəpiloni wulaw ká təŋ na í kanna í layate tɔ. Mpaan uní í naale í luna tetɔ kɔlvmtɔ taa ké. Tɔ kuyɔsvɔm na pé hólí-í timpi paa mpaav ŋku ku puki tɔ. ²⁵ Hee mpaav ŋku Pəpiloni yoolaa ká təŋ na pá tala Amoni nyǝma icate Lapaá tɔ. Na ŋku paa təŋ na pá tala Yuta kolunja icate Yosalem taa tɔ. ²⁶ Pəpiloni wulaw takí mpateɛ taa, ilena í səŋ na í maɣasi pile. Í ká ciyiti nyǝma kɔtətəna. Í ká pəsɔsi tunj kɔlalaan, na í wiili pulɔpɔ hɔɔle taa. ²⁷ Í maɣasaa ilena nyəmle k̀p̀a Yosalem. M̀p̀ɔ́yú tə hota í niŋ ntəɣonj taa. Í ha nəɣo si, pá svɔ icate taa na yooú kəkiisasi. Pa su yooú wontu ke nənəɔsi, na pá lo hapeɛ taka ke kolooosi kila na pá hee laŋ. ²⁸ Yosalem nyǝma me í hvvki si, pile maɣasuyɔ mpi pə kaa k̀p̀a-me. Mpi tɔ, paa təma-meye nəsɔsi svɔ. Ile Pəpiloni wulaw ná hɔləyi-meye mə tərəntəle. Í hɔləyi-me si í ká kuu-me na í tɛna. ²⁹ Pə tɔɔ ké Tacaá Iso yəɣotəyi si, í tɔəsəyi-m mə kawalaya tɔɔ. Pécɔ́ í kuliyi mə isayatu tɔɔ, na í hɔləyi mə kɔpəntəŋ ke mə lakasi təna taa tɔ. Í ta yeke si í sɔɔ mə isayatu tɔ tɔ, kolontunaa ká kuu-me.

³⁰ Ama pə kaasuyɔ Iseyeli wulaw nyá tɔ, nyá ké waali lulu səsɔ ké. Waatɔ kəŋ wei í taa nyá təntɛ isayale ká su tənaya tɔ. ³¹ Nti maɣa Tacaá Iso ma hɔləyi təɣole si, pu pə-ŋ mpi pə hɔləyi si, n ké awulumpu tɔ. Paa kɔəli nyá ntenuyu. Paa kɔsi mpa pa paa pa ti tɔ pa nyəonj. Iləna pá tisi mpa pa həŋ pa ti tɔ. ³² Maa pəsi Yosalem icate ke ncaale taa ncaale. Paa yəki icate təna təmyuvmuyv. Ama pə kaa la mpɔ na wei í niŋ taa pa tu-te tɔ, í ta kənta ké.

Amoni nyǝma yoonav

³³ M̀p̀ɔ́yú Tacaá təma Isekiyeeli má si: Teləsi Amoni nyǝma ke tɔm isayatu nti Iso Tacaá, má, ma yəɣota pa yaasi wei í hvvki Iseyeli nyǝma tɔ í tɔɔ tɔ. Heeli-we si: Layate weɛ, na tə sɔɔlv puwa si t́ kó-me. Pa sotita-te si, t́ teeki kəkɔ na t́ kó katatəlaya. ³⁴ Waatɔ wei mə tanja toosee kəkpeyeɛ, na kutələsvɔ pəpətu nyəntɔ tɔ. Layate sɔɔlv puwa si, t́ seti waali lulaa na isayalataa pa nyəonj. Pəpətu fəi lelenj, mə təntɛ isayale tənaya waatɔ tərəna ntə. ³⁵ Í mələna mə layaleɛ ke a suyula taa. Maa hvvna-meye tetɔ nti tə taa pə ŋma-me tɔ. ³⁶ Maa mu-me na pááná səsəonə. Maa wosə-yeye mə tɔɔ isu kəkɔ. Maa tu-meye asayaa mpa pa nyǝma wakəlvɔv tɔm tɔ pa niŋ taa. ³⁷ Mə caləm ká kpe tetɔ taa. Kəkɔ ka nyaya-me na pá sɔɔ mə tɔ. Mpi tɔ, maɣa Tacaá Iso, má yəɣətəna.

22

Yosalem nyáma acaalətu təma

¹ M̀p̀r̀ỳỳ Tacaá təma-m si: ² Yuln nyá, tayanı nyá ti na í huona Yosalem ıcate nte tə taa yuloklaa suwa tə. Taa nyá, la na pá nyi pa acaalətu lakası. ³ Teləsi-we si, mə kuyəna ıcate yəlaa. Mə tayanəyənə yəlaa wakəlyə waa. ⁴ I luki tunj kulalaan na í pilisiyi mə ti. ⁵ I ku yəlaa na í pilisi mə ti na tunj. Ue mə təm ka si. Mpu pə yelina na mə kuyeyə pasa na mə puı te. Pə təw kə ma yəlaa na piitimnaa təkı-me. Tətu tənə wənyı-meyə. ⁶ Mə cəw nyəma na hatəlaya nyəma ka wəny-meyə. Mpi pə təw í pilisa mə ti na mə tetelətu səsəyi tə.

⁷ Iseyeli awulumpiya lakəna pa toj na pá kuyi yəlaa ke ıcate taa. ⁸ Yəlaa footiyi pa caanaa na pa toona ke tətə taa. Pa muylıyi mublaa na pá təkı suluwaa na leelaa ise. ⁹ Pa nyənəyi yem kə ma kotaya tələnəna. Pa wakəlyi ma kuyeyə kuhəsəy. ¹⁰ Icate taa yəlaa me í ha mə təyi cayanaw taa. I kuyi təma na í təkı kulalaan təyənəsi ke pulası taa. I ha mə təyi asilima təma taa. ¹¹ Ləlaa səkəna pa caanaa alaa. Pa kpiki alaa ləmpa ke pa isətu naw waa. ¹² Ləlaa ná laki wasənkələtu na pa təyənəyənəna alaa. Ulena ləlaa náá kekitiyi pa saalənaa, yaa pa na mpa pa kaa caanaa tike yaa toona tike tə. ¹³ Tətu taa yəlaa tisiyi na pa fəlyi-we na pa kuyi ləlaa. I kəntəyi mə liyitee na í tanjaa sı pá fəli-me na pá tənı kasəyaya səsəyək. I ləkəyi mə təyənəyənəna na mʊsəy na í səkı mə caa ləw təw.

¹⁴ Maa kʊsı katanja na Yosalem nyəma me mə təw. Mpi tə, í pəkəyi kasəyaya asilima nyəyək na í laki yuloklə. ¹⁵ Kuyaku ŋku maa kuli mə təw tə, í ka wəna apalətu na təma na í səy? Maa la nti ma yəyətə tə. ¹⁶ Maa yası-meyə tətənə mpa í ta nyi tə pa piitimnaa taa. Mə asilima təma ka sı tənaya. ¹⁷ I ka wakəli mə ti na Mə isayətu ke piitimnaa ləlaa isəntaa. Ulena í cəkəna sı maya Tacaá.

¹⁸ M̀p̀r̀ỳỳ Tacaá təma-m si: ¹⁹ Yuln nyá, Iseyeli nyəma pəsa kə isı nyəyətə nti pa ta tayanı tə. Isı liyitee nyəyətə, na kʊsəmtə, na kuhəlmətu, na nyəyəluyə mayamaya, na sələpa nyəyək ŋku pa sı kuluku taa sı, pa tayanı tə. ²⁰ Pə təw kə Tacaá má ma ləw yəyətəyi sı: Mə tənə í wə kə isı nyəyəluyə ŋku pa ta tayanı tə. Ma kreyeliyi-meyə Yosalem taa. ²¹ Teitei isı pa kreyeluyə nyəyətə waaı waaı ke təntəmle ke kuluku taa, na pá huıti kəkə na tə hoo tə. M̀p̀r̀ỳỳ maa kreyeli-meyə ma pááná səsəna taa na í hoo. ²² Maa kreyeli-meyə təntəmle ke. Maa woso mə təw kə ma pááná səsəna kəkə, na í hoo Yosalem taa. ²³ Isı liyitee nyəyətə hookuyi kuluku kəkə taa tə. M̀p̀r̀ỳỳ í ka hoo ıcate taa. Waaıtə inəyi í ka nyi sı, maya Tacaá má mʊna pááná.

²⁴ M̀p̀r̀ỳỳ ma tasaa sı Tacaá təma-m si: ²⁵ Yuln nyá, heeli Yosalem nyəma sı, mə ıcate wə kə isı tətə nti tətə ta nu tə. Ue maa mu-ti na pááná, na tə wəli təkranjalay isı tətə nti tə lanja ləm tə. ²⁶ Teitei isı təyalası nyusuy sı təyənəsi waaı tə. M̀p̀r̀ỳỳ mə nyuyə nyəma kuyi ləlaa, na pá pəsəyi alaa pəyale ke leelaa, na pá kuuki liyitee na wəna. ²⁷ Mə kətəlaa ná yəkə ma kiinj. Pa wakəlyi ma kotaya tələnəna. Paa fayasəyi mpi pə wə tənəyənə na mpi pə kə krai nyəm tə. Pəyale pa ta nyi asilima nyəm na mpi pə ta ke asilima pəw tə. Paa paasəyənə ma kuyeyə kuhəsəy. Ulena pá kuyi ma nyuyə ke mə hək. ²⁸ Mə nyuyə nyəma ná wə kə isı taale hası nsi sı cəlyi sı təyənəyə tə. Pa ŋmıseyi caləm, pa tən yəlaa, pa ŋmıləyi pa wəna. ²⁹ Mə ləw kuyəyətə tələsəlaa ná wə kə isı ləm mpi pa taaki kutuluyə təw tə. Krai toosee ke pa naaki, na pá yəyətəyi kaloolaya tam. Pa tən sı: Tacaá ləw yəyətə. Pəyale ma ta yəyətə natəli. ³⁰ Mʊsəy na ŋmıləm ke yəlaa laki tətə tənə taa. Pa cəsəyi konyəntənəna na pá muylıyi mublaa. ³¹ Maa pəkəyi mə taa kə yuln wei í səkı puwa sı í ŋma kolunja tə. I kə səy nənəy na í paasəna tətə tənə. I kə sələmı-m sı ma taa yəkı ıcate. Ma ta na nəyəl. ³² Maa mu-me na pááná səsəna na má yele na mə lakası məli mə nyəyənə taa. Ma pááná kə nyaya-me isı kəkə. Tacaá ləw má ma yəyətəna mpu.

23

Samalii tetu yəlaa wasənkələtu

¹ M̀p̀r̀ỳỳ Tacaá təma-m si: ² Yuln nyá, alaa napəli paa wəna naale, pa too ke kəlm. ³ Ulena pá lá wasənkələtu ke İcipiti taa timpı paa wə təyə pa pələtu waa. Tənaya pa caala pa pələtu həla ke wəyaluyə, na pá ŋmakəli-ye. ⁴ Pa yaakaya kəyə sı, Ohola, ıleyele Samalii tətə. Neı sı Oholipa, ıleyele Yosalem. Má tənna-we, na pá ləl-m apələpiya na aləpiya. ⁵ Ama Ohola ná lapa wasənkələtu. Pəyale má tənna-ı. Mpa n nyulaa təyale nyá cəw nyəma Asilii nyəma. M̀p̀r̀ỳỳ n ləsa pa taa kə tanjaa. ⁶ Paa kə nyuyə nyəma kə, na təm huulaa səsəa. Pa suukaya wontu kəpampantə kə. Paa kə ifepiya na pá tewa na pá cakı krayənəy. ⁷ M̀p̀r̀ỳỳ Ohola nyá luyə lapa Asilii nyəma akewənə səsəa mpe. N səkə-we, na n pillisi nyá ti na pa tunj. ⁸ Wasənkələtu nti n lakaya İcipiti təyə n təyətə. Tənaya pa caala nyá pələtu həla wəyaluyə. Ulena pá həntənə-ŋ nyá pələtu taa, na pá pəsı-ŋ wasənkəli. ⁹ Pə təw kə ma tə-ŋ nyá tanjaa Asilii nyəma mpa nyá luyə sʊw mpu tə pa niŋ taa. ¹⁰ Pəle pa kuu nyá pəyalaa na nyá pəlaa. Ulena pá wəyəsı nyá wontu na pá kə-ŋ na layəte. İsəna pə həma nyá ŋkranuyə sı alaa ləlaa í ná təyale.

Yosalem icate yhalaa wasanjalətv

11 Ohola neu Oholipa ná pə tənaya mpv. Ama i konyuləh teləsa mpəle. Oholipa nyá nyəntv tēe nyá kəyə nyəntv. 12 Nyá colə Asilii nyəma təm hūvlaa, na akewenaa səsaa. Pa suuwa wontu kəpantv kə na pá kə ifepiya. Pa tewaya na pá cakı krayanəh, mpəyē n tənaya. 13 Mpvóy ma cekənaa si, nyá pilisa nyá ti tətə. Mə naale mə tontē lapa kolvmtəle. 14 Oholipa ná səsaa lentı ke nyá wasanjalətv tə. Kuyako nakulı n nawa pa ləsa Papiloni nyəma fotoo na ləm kuseeməh ke kolujə tə. 15 Pa ləla tampalanaa ke pa tusi taa. Pa tema nyəh saalası kəwalası, pa nəyəsəna isu awulaa. Isu Papiloni nyəma wəv pa tē tə. 16 Waatu wei Oholipa n ná-weyē kprakpa təyə h nyula-wē. İlena hı tili nyá tillaa ke pa tē. 17 Mpvóy Papiloni nyəma pola nyá kın na nyá na-wē i kaa nyaalv. Na pá pilisi-ıh na pa wasanjalətv. N pilisa nyá təyı mpv, ilena nyá taa kpana-wē. 18 N ka pəsa nyá təyı wasankalı kə takeele. N hula nyá tapakpəte ke yəlaa. Haləna ma nyəyəsı-ıh isu ma nyəyəsuvv nyá kəyə tə. 19 N luləsa nyá wasanjalətv kə, na h təsəyı isəna n lakaya nyá təyı nyá pəelətv waatu ke İcipiti tə. 20 Mpvóy nyá luyv sūwə nyá tənəa mpa pa wəna wasanjalətv luluyv tə. Isu kpanası na krayanəh pə wəv tə.

Yosalem nyəma ıhkrayıhv həm

21 Oholipa, n təsə isayətv nti n lapa nyá pəelətv tə. Waatu inəyı İcipiti nyəma wayalaya nyá həla na pá ıhmakələyı-yē. 22 Pə təw kə Tacaa İso yəyətəyı sı: Maa yele na nyá tənəa mpa nyá taa kpanaa tə, pá luna paa le na pá kulı nyá tə. 23 Pə krayan Papiloni icate, na Kalətēe nyəma tənə tə. Na Pekoti na Səwa na Kəwa pə tətənaa nyəma. Asilii nyəma tənə ká səsı pa tə. Maa kreyeli ifepiya telaa, na kufənənəa, na təm hūvlaa səsaa, na yoolaa, na akewenaa səsaa. Pa tənə paa kə krayanəh çayalaa kə. 24 Paa luna ilim ntəyıh təw kə, na yoolaa tuutuuma na pa yəv kəkənəa na pə wontu. Paa kenti pa təw kə kraləh, na yəv kahusi na pá ta-meyē kotaya. Maa pəti Papiloni nyəma ke mə təm. Pəle paa kəkənəa pa kın na pa hūvna-mē. 25 Maa mv-mē na pááná, na má yele na mə kolontunaa la-mē na mvsıh. Paa setı mə muna, na mə ıhkrayıh. Paa kv mə ləlvv nyəma na layatē. İlena pa kuu mə pəyalaa na mə pəelaa. Yē pə kaasa mpa, lē pa nyayası-weyē kəkə na pa isē. 26 Paa kuu mə wontu kosusuutu, na mə kacəka nyəntv tənə. 27 Maa su tənaya kə mə tontē isayələ. Na mə wasanjalətv nti i caala İcipiti taa tə. I kaa tasa İcipiti nyəma ke nyulv, yaa i hūv pa təm.

28 Pə taya pəlv, maya Tacaa, ma yəyətəyənə sı maa tv-meyē mpa u caakı na mə taa kpaana tə pa nıh taa. 29 Taa hanaya ke paa lana-mē, na pá kuu mə wənəv mpi i kontina hanaya tə, na pə yele-meyē kpete təyələh. Pı kulı mə tetelətv na mə wasanjalətv isayətv na pə fəle təw təyēle. 30 Mpvóy paa la-mē. Mpi tə, i lapa wasanjalətv na piitimnaa. I pilisa mə ti na pa tıh. 31 Mə kəyə ikpate ke i tənəa. Pə təw kə maa tv-meyē wahala səsə na pááná*fa*. a twə pə hūwēe isı Matiyee 20:22. Fəlansee taa wēe sı kəpə kə. 32 Tacaa İso má ma yəyətə sı: I ká təyə wahala səsə kə. Wahala inı i wala kə na i limaa. Wahala inı i ka yelina na pá tvvki-mē na pá wıhıyı-mē. Wahala inı i təwə səsəm kə. 33 Nyá kəyə Samalii wahala inı, i ká wı-ıh na i kv-ıh. Na i wakəl-ıh na i tv-ıh səyəntv. 34 N ká təyə-ı kə na h tēmı-ı. N ká yəki-ı həyolası na sí hēe nyá lanjē taa. Mpi tə, maya Tacaa İso má yəyətəna. 35 Pə təw kə Tacaa İso má ma yəyətə sı: N səw ma təw. N lə-m na waalı tə, nyá wasanjalətv na nyá isayətv ká məlı nyá nyuyv taa.

İso kvıyı Samalii na Yosalem pa təm

36 Mpvóy Tacaa təma İsekiyeeli má sı: Yəlv nyá, tayanı nyá ti na hı hūvna Ohola na Oholipa. Pə wēe sı hı kulı pa acaalətv təw kə. 37 Pa kə alaa yəlvkolaa kə, na wasanjalənəa. Tıh asilima nyəh tələle ke pa lapa wasanjalətv. Pa laa-ı pa pəyalaa mpa paa ləla-m tə. 38 Mpi pa tasa-m lapv təyələ pa pilisa ma kətaya tələte ke kuyako kolvmpvıh ıkv. Pa wakəla ma kuyeyıh kühēsəh. 39 Waatu wei pa laakaya pa piya ke tıh təyə, pa pola kuyako kolvmpvıh ıkvıy ma kətaya tələte na pá pilisi-tē. 40 Haləna pá tili tillaa ke apalaa poolıh nyəma waalı. Pəle pa təw kə pa səwa lım, na pá tv cəlaənəa na kacəka wontu. 41 İlena pá çayə pa katənaa kəpampama təw, na pa taapələnaa ke pa nəyə təw. Na pá sı ma tulaalv na nım ke pə təw. 42 Samaa wei u hūvkı natəlı tə, i kəma i kın na i lakı kəkətē. Səpaa wəlayə tətə taa kə pa luna. Pa twə Ohola na i neu pa nıh taa kə kpaı, na pa tema-weyē ntenıh kəpampay. 43 Mpvóy ma pəssa pa taa əlv wei i kpatəla wasanjalətv taa tv sı: Nəənə n ká lakı-təyələ? Na paa kəw nyá kın na? 44 İlena yəlaa kəw pa kın isu pa kəhıyəv apalaa tənə alaa kın tə. Mpvóy apalaa pukaya alaa sakala nyəma Ohola na Oholipa pa kın. 45 Ama apalaa sıyısıləa ká hūvna-wē, isu pa hūvkıyına wasanjalənəa, yaa mpa pa kvıy yəlaa tə. Mpi tə, pa kə wasanjalənəa kə, na yəlaa caləm wē pa nıh təw. 46 Tacaa İso yəyətəyı sı: Maa yele na samaa kulı pa təw. Paa kuu pa wontu na səyəntv pı-wē. 47 Samaa inı i ká yaya-weyē pēe, na pá kv pa na pa pəyalaa na pa pəelaa na layalēe, na pa nyayası pa tēesı ke kəkə. 48 İsəna maa sı isayətv tənaya ke tətə taa təyələ. İlena pə hıli alaa lələa ke layətv na pá taa

a 23:31 pááná: Pááná, pa nuw lapa Ləkra nyəma ke kate, pə təw kə tə

təh pəne pa ikpate. ⁴⁹Pa isayatu ká məli pa nyəwəh taa. Paa səyəli pa tuh laav kəpəntəy. Waatu inəyi paa nyi si mayale Tacaá Iso.

24

Yosalem nəyəsəna taanuse wei kəkətaya kpawa tə

¹ M̀pógó Isɛyeli nyéma kuuu pənaxa pəyolaxafei naanowa nyəhka. Isətu naanowa nyəh, kuyaku naanowa nyəhku wule. Tacaá təma-m si: ²Yulo nyá tɔ kuyaku ŋkuyə takələya taa. Mpi tɔ, ku wule ke Papiloni wulav ká sɔv Yosalem taa na i lɛeki-tɛ. ³Yəyətɔ yələa tɔw kullaa mpeyɛ təm. Maya Tacaá Iso má yəyətəna-ti si:

Təsi tiyaxa,

təsi-ke na ŋ pəli ka taa ké lum.

⁴Tu nantu cəyələh kəpəh təna.

Paa yule paa hamuyv,

na ŋ suuli mowa kəpəna.

⁵Kpaxa kaləku taa heu kəpəmpəh nantu.

Tu taasi ke səsəm ke tiyaxa tɛɛ,

na pə wasa teu.

Mpi tɔ, pə wɛɛ si mowa

mayamaya i pu tətəyɔ.

⁶Pə tɔw ké Tacaá Iso,

má ma yəyətəyi si,

yuləkule icate təm wɛ waiyo ké.

Tə nəyəsəna ké isu taanuse wei

kəkətaya kpawa, na i nyaaləy na kate tɔ.

Ləsi tiipile nantu ke cəyələy cəyələy.

Pə taa sɔw paa kələmuyv.

⁷Mpi pə tɔw tɔ, yələa mpa Yosalem kowa tɔ,

pa caləm wɛ icate hɛku taa kəkəmpuyv tɔw ké yem.

Nəyɔlu ta pəli-wəyi ate si

pá takɪ-wəyi tɛtu.

⁸Ma caawa si ma hólɪ ma pááná səsəna na má lɛɛti.

Ilɛna má ŋmusɪ i caləm ke kəkəmpuyv tɔw,

na má yele-wəyi mpv si nəyɔlu i taa takɪ-wɪ.

⁹Pə tɔw ke Tacaá Iso má,

ma yəyətəyi təfoo si:

Yuləkulaa icate nté tɔ təm wɛ waiyo ké.

Mpi tɔ, maa tó tɔ taa ké kəkə səsaya.

¹⁰Tú taasi ke səsəm na ŋ tó kəkə,

təsi nantu ke teu na ŋ tɔ tuusi pee. Mowa i nyaxa.

¹¹Təmɪ tiipile kpɛtɛ ke mamala tɔw na tɔ hah.

Tə nyəyələy kəsɛmuyv i sɛɛ,

na tə asilima hoɔ tə taa,

na tə kəkətaya nyaxa.

¹²Təkaasuyv təna wɛ kpɛtɛ ké. Kəkətaya kaa lu yem na pə ta kɛna kəkə. ¹³Yosalem nyéma

kawalaxa wɛ pa asilima taa ké. Mpi tɔ, ma caakaya si má husɪ pa asilima. Ama pa fɛi tənəh, a

kaa tasa husuyv. Maa lana-wɛ na pááná ké haləna á hɛɛ. ¹⁴Maya Tacaá má yəyətəna mpv. Maa

la pə tənaxa, ma kaa nyá. Pəyɛle ma kaa wɛɛna pətətəle, yaa má tuli tarəh. Pu huɔna-mɛyɛ na

pə kɛɛsəna mə təntɛ na mə təma. Tacaá Iso má ma yəyətəna mpv.

Isekiyeeli cayale ke ləyaxa

¹⁵M̀pógó Tacaá təma-m si: ¹⁶Yulo nyá, maa yele na səm kɛli wei i hɛɛsəyi nyá lanjɛ tɔ. Ilɛ pə

fɛi si ŋ caya ləyaxa yaa ŋ wii, yaa nyá isələm i tu lu. ¹⁷Nmɛsi nyá lanjakəlle, taa caya ləyaxa.

Ama tɛ nyá nyuyv saalaxa, na ŋ lɛɛ nyá ntanjəpala. Taa takɪ nyá isɛntɔw, pəyɛle taa təyɔ ləyaxa

təyənaya.

¹⁸Isekiyeeli má, tanəh tɛɛ ké ma yəyətəyana yələa. Ilɛna taanaya ŋke ka mayamaya ma alv si.

Pə fema ilɛna má lá isəna Iso hulə-m tɔ. ¹⁹Ntɛna yələa pəsɪ-m si, má kɛɛsi-wɛyɛ mpi ma lakɪ

mpv tɔ pə kətuluyv. ²⁰Mpuyule ma cə-wɛ si, Tacaá heela-m təm ²¹si má tɛləsi Isɛyeli nyéma.

Iso si: Maa wakəli ma tɛsɛɛle. Ntɛyɛ pa həhna pa ti na pá huləsəyənə lanja na pá sələ-tɛ. Paa

kó pa pɛɛlaa na pa pəyalaa mpa pə yela Yosalem tɔ. ²²Pa kaa takɪ pa isɛntɔw yaa pá təyɔ ləyaxa

təyənaya. ²³Pa kaa hɛti pa nyəwəh saalasɪ, yaa pá wəyəsɪ pa ntanjəpala. Pa lanja kaa wakəli, yaa

pá wii. Ama pa isayatu tɔw ké paa nəyəsɪ na pá wiiki təma tɔw. ²⁴Isekiyeeli maya paa kɛɛsəna na

pá lá tɛitɛi isu ma lapu tɔ. Waatu wei yaasinaa mpe paa la tɔ, paa nyi si Iso mayale Tacaá.

²⁵ M̄p̄ógú Tacaa tōma-m si: Kuyako nakuli maa læsi l̄so t̄s̄ēle nte t̄o k̄e m̄o k̄p̄ol̄oyu t̄ōle na í hul̄s̄əyi-te na laja t̄o. Lonte nteye í ka t̄ēl̄əyi na í h̄ə̄na m̄o ti. Maa yele na í laj m̄o p̄əyalaa na m̄o p̄ēlaa t̄ō. ²⁶ Il̄e k̄uyako ŋk̄oyu wei p̄ə s̄əwa t̄o, í k̄a se na í k̄əo na í k̄ēsi-m̄ēye-ti. ²⁷ W̄ol̄e ŋ̄t̄e t̄ə maɣamaya ke m̄ə n̄əȳo k̄á k̄ul̄i na í ȳəȳət̄əna wei p̄ə s̄əwa t̄o. I kaa tasa sum isu kamumuka. Isekiyeeli nyaa w̄ēna isu kuh̄ol̄om. Il̄ena í c̄ek̄əna si maɣa Tacaa.

25

Tacaa kaləyana Amoni nyáma

¹ M̄p̄ógú Tacaa tōma Isekiyeeli má si: ² Yul̄o nyá, k̄ēsi is̄e na Amoni nyáma tet̄o t̄o. Ȳəȳoti isaȳat̄onaa m̄pa paa maɣana-w̄e t̄o, pa t̄om. ³ Tel̄əsi-w̄e si, maɣa Tacaa l̄so m̄a ȳəȳot̄aa si í w̄ōŋaa na í k̄pal̄əsi k̄oyan̄ku ma k̄ot̄aya t̄ə̄l̄əte wak̄əlaa t̄o. I k̄pīisa Iseyeeli tet̄o. Kolontunaa kuu Yuta nyáma na pá t̄ēna. ⁴ Maa yele na ilim t̄ə̄l̄ule nyáma t̄əȳo m̄ə tet̄o. Paa siki pa t̄ə̄s̄ol̄enaa na pá k̄á pa kal̄ək̄ə̄ŋ. Paa t̄əȳo m̄ə tet̄o kuh̄ol̄om, na pá nȳoo m̄ə naal̄əm. ⁵ Maa p̄əsi m̄ə ic̄ate s̄ə̄s̄ə̄le Lar̄aa ke yoōyoōnaa t̄ə̄ȳə̄le. M̄ə tet̄o t̄əna ka p̄əsi hēēŋ t̄ə̄h̄ēs̄ēle. Il̄ena í nyi si maɣe Tacaa.

⁶ Tacaa l̄so ȳəȳot̄aa si, m̄ə laŋle hēena Iseyeeli tet̄o wahalanaa. I w̄ōŋaa na í ŋmaali na í footi-w̄ēye katat̄əlaȳa. ⁷ Maa tu-m̄ēye niŋ na má yele na piitimnaa lelaa læki m̄ə nȳəm t̄əna. Maa k̄pīisi-m̄e t̄ək̄p̄ataa k̄é tet̄onaa lelaa taa. Il̄ena í nyi si maɣe Tacaa.

Tacaa kaləyana Mowapu nyáma

⁸ M̄p̄uȳole Tacaa l̄so tōma si: Mowapu na Seyii p̄ə nyáma ȳəȳot̄aa si, Yuta ȳəlaa w̄e teitei k̄é isu piitim læm̄pi nyáma. Pa ta payati. ⁹ P̄ə t̄əo k̄é maa yele na kolontunaa tii acal̄e nna a w̄e Mowapu tet̄o t̄ōŋa t̄əo t̄o a t̄əo. An̄i a kentina pa t̄əo. Paa ȳəȳe k̄ol̄om k̄ol̄om. Paa a taa w̄ena a k̄əla teu t̄o, isu Peti-Yesim̄oti, na Paali-Meȳə̄ŋ, na Kiliyatayim. ¹⁰ Maa yele na ilim t̄ə̄l̄ule t̄əo t̄ont̄aa t̄əȳo Mowapu*fa* nyáma tet̄o. Isu pa t̄əȳo Amon̄i nyáma nȳənt̄o t̄o. Hal̄i n̄əȳə̄le kaa k̄əo í t̄ə̄si Mowapu nyáma m̄e m̄ə t̄əo. ¹¹ Maa t̄əŋ siȳisuȳu k̄é na má lana-m̄e. Il̄ena í c̄ek̄əna si maɣe Tacaa.

Tacaa kaləyana Itom nyáma

¹² M̄p̄ógú Tacaa l̄so tōma si: Itom nyáma m̄e m̄ə tas̄ək̄əle n̄t̄e, læt̄uȳu mpi í læta Yuta nyáma t̄o. ¹³ Maa tu-m̄ēye niŋ. Maa k̄ó ȳəlaa na wontu. Pu k̄pīisi-m̄ēye p̄ə k̄p̄aȳəw Tem̄əŋ ic̄ate, hal̄əna Tet̄əŋ nȳənt̄e t̄o. ¹⁴ Maa yele na Iseyeeli nyáma læti Itom nyáma m̄e na ma pááná. Il̄ena í c̄ek̄əna ma læt̄uȳu. Tacaa l̄so má ma ȳəȳət̄əna m̄pu.

Tacaa kaləyana Filiisi nyáma

¹⁵ M̄p̄ógú Tacaa l̄so tōma si: Mpi p̄ə t̄əo t̄o. Filiisi nyáma m̄e í taȳana m̄ə læt̄uȳu. I læta Yuta nyáma, í nȳəna-w̄ēye yem. I p̄ēk̄aa si í k̄pīisi-w̄e na taa haŋaya tam nȳə̄ŋka. ¹⁶ Tacaa l̄so si, maa t̄ó Filiisi nyáma m̄ēye niŋ. Maa k̄pīisi m̄ə t̄əna m̄pa í luna Kaf̄ət̄əo tet̄o na í caɣa t̄eŋku n̄əȳo t̄o. ¹⁷ Maa læti-m̄ēye s̄ə̄s̄əm, na má h̄ə m̄ə ŋk̄p̄əŋŋ na pááná. Waatu wei maa la-m̄ēye m̄pu t̄əȳo í ka nyi si maɣe Tacaa.

26

Tacaa kaləyana Tiii nyáma

¹ M̄p̄ógú Iseyeeli nyáma kuuu waali, p̄ənaɣa naan̄owa na kuh̄ol̄omaya nȳə̄ŋka. Is̄ə̄to k̄uyako kancaalaya nȳə̄ŋku wule. Tacaa heela Isekiyeeli má si: ² Yul̄o nyá, timp̄i Tiii nyáma w̄ōŋa Yosalem ic̄ate na pá k̄pal̄əsi si, ȳēe, p̄ə tu wak̄əla ic̄ate nte t̄ə taa ȳəlaa t̄əŋayana t̄o. Paa k̄p̄aya t̄ə kuh̄əp̄əle, paa tasa t̄ōŋ s̄ōw. Mpi t̄ə, Yosalem p̄əsa ncaale ke n̄ə̄n̄ə̄o. ³ Ma s̄əŋa Tiii nyáma m̄e m̄ə t̄əo k̄é. Maa yele na piitimnaa tuutuuma kuh̄i m̄ə t̄əo, isu t̄eŋku lom huukuɣu t̄o. ⁴ Paa ȳəki Tiii ic̄ate koloosi, na pá hu m̄ə ate na is̄ə kutul̄u. Il̄ena má paali ic̄ate tet̄o na pá yele ate kuh̄p̄am̄oȳu. ⁵ Tu p̄əsi lonte nte t̄ə taa tiina k̄palaa leŋ pa puluŋ ke t̄eŋku taa t̄o. Piitimnaa k̄á t̄əȳəna-t̄e. Mpi t̄ə, maɣa Tacaa má ȳəȳət̄əna. ⁶ Il̄ena pá k̄ó t̄ə c̄ə̄l̄ə acal̄e na layate. Waatu in̄əyi í ka nyi si maɣe Tacaa.

⁷ Mpi t̄ə, Tacaa l̄so ȳəȳot̄aa k̄é si: Maa yele na ilim nt̄əȳə̄ŋ t̄əo Papiloni wul̄əw Nepukan̄esaa, wei í k̄é awulaa wul̄əw t̄o, í na í k̄p̄ayan̄əŋ na í caɣalaa, na í yoōu k̄ēk̄enaa pá k̄p̄eyeli na pá w̄ēe ȳəlaa tuutuuma, na pá tii Tiii nyáma t̄əo. ⁸ Paa k̄ó acal̄e nna a c̄ə̄na Tiii ic̄ate ke t̄eŋku kuh̄ət̄eŋ t̄əo na layate. Kolontunaa k̄á hēe l̄əŋ na pá lo hāp̄e taka, na pá w̄ēe isu koluŋa kuh̄ənt̄aya. ⁹ Paa ma pa yoōu tuule ke m̄ə ic̄ate koluŋa. Paa t̄usi m̄ə ate na is̄ə kutul̄u na pa yoōu wontu. ¹⁰ Pa k̄p̄ayan̄əŋ tuutuuma m̄ə̄s̄oȳu k̄á waasi m̄ə t̄əo. I caɣalaa na pa yoōu k̄ēk̄enaa k̄ək̄əte k̄á ciȳiti m̄ə koloosi. Waatu in̄əyi paa s̄ōw̄na m̄ə ic̄ate n̄ə̄n̄ə̄si, isu pa s̄ōw̄k̄oȳu ic̄ate nte pa læk̄aa t̄ə t̄ə taa t̄o. ¹¹ Paa fel̄i m̄ə hāp̄e t̄əna t̄əo na pa k̄p̄ayan̄əŋ ac̄owa. Paa k̄ó m̄ə ic̄ate ȳəlaa na layate. Paa p̄eti m̄ə t̄əlaale akelenaa m̄pa pa hul̄əyi si í w̄ena t̄ōŋ t̄əȳo ate. ¹² Il̄ena pá ŋmul̄i m̄ə w̄en̄əw na pá kuu m̄ə kataat̄aya wontu. Paa ȳəki m̄ə ic̄ate koluŋa, na pá t̄usi m̄ə t̄ēsi kac̄əka nȳə̄nsi. Paa

^a 25:10 Mowapu: Mowapu lonte taa, tel̄əs̄əlaa lelaa ná towa si Amoni nyáma.

peti tenku taa ké pee na pə taasi na pə tetu. ¹³ Maa su tənaya ke mə yontu kəkote. Pa kaa tasa mə cəməŋ taŋ ke nuu. ¹⁴ Maa pəsi mə icate ke kəkramuɣu kpete nyəŋku ŋku ku tɔ pa leŋ tiina puluŋ tɔ. Nəɣəlv kaa tasa-meɣe ŋmau. Maɣa Tacaɔ Iɔ, má yəɣətəna.

¹⁵ Mṛóyó Tacaɔ Iɔ tɔma si: Tiii icate nyá, paa wakəli-ŋ na pə kó nyá taa yəlaa na pá mələyi acufu i taa. Ilena tenku nəɣo acalɛe nyáma sɔv seluɣu. ¹⁶ Tenku nəɣo awulaa təna ká kuli pa kumlee tɔ. Paa wəɣosi pa kawulaya tokonaa mpa pa sɔpa tɔ. Ilena səɣontu səsəntu kpa-we na pá caya ate, na pá seliyi kutamsa. Mpi tɔ, pa laŋa wakələna icate nté.

¹⁷ Paa ma kawəyaya ke icate nté tə tɔm si:

Puwe, icate səsəle təle.

Pə wakəla-te, na pə kpiisi-teɣe tenkuna taa.

Tə yəlaa ka ŋmakəla antulinya taa ké.

Mpa pa cəəna-te tɔ pa

nukaya tə səɣontu ké.

¹⁸ Nəəntə tenkuna nəəsi yəlaa

seliyi tə wakəluɣu tɔ ké.

Ilena kətemiŋ pooluŋ nyəŋ

nyáma tɛe sɔvki tə saaluɣu tɔ.

¹⁹ Mṛóyó Tacaɔ Iɔ yəɣətə si: Maa pəsi-teɣe ncaale, isu acalɛe lenna, nəɣəlv kaa caya. Maa yeke na tenku luməŋ səsəŋ lum lu na pə li-te. ²⁰ Maa tisi-teɣe hatoo atətəle taa na tɔ maɣana pusi təna sətəa. Tu caya tetu tɛe timpi nəɣəsəna isu ləŋta nca təɣo, atətunaa mpa pa laala-teɣe səm tɔ, pa kinj. Tə kaa pəsi na tɔ taɣani məluɣu. Pəyele nəɣəlv kaa tasa tə taa ké cəɣale, pəcɔ tə kaa tu wɛɛna lonte ke weesuɣu nyáma taa. ²¹ Səɣontu ká pu yəlaa na mpi pu maɣana-te tɔ. Maa kpiisi-te təkpaata. Tə kaa tasa wɛɛu, paa pɛeki-te pa kaa keesi-te. Tacaɔ Iɔ má ma yəɣətəna mpv.

27

Tiii icate ncaale tə wula

¹ Mṛóyó Tacaɔ tɔma Isekiyeeli má si: ² Yəlv nyá, wii Tiii icate tɔ si: ³ Hei, Tiii, nyá wei n we tenku nəɣo, na nyá na tenku taa tətunaa pəɣale í laki taatəle tɔ. Tacaɔ Iɔ má ma yəɣətəyi si:

N təŋaya si n tewa təmamam ilɛ?

⁴ Nyá toosi nté hatoo tenku həkoo taa.

Nyá saakəlaa saaka-ŋ teu ké.

⁵ Senii pɣuɣu tuŋ kɔpaŋ ke í saakəna kpuɣu.

I caa Lipaŋ tuŋ kɔpaŋ

na í lá tesika səsaya.

⁶ Pasaŋ tetu tuŋ kɔpaŋ ke

í saaka kpuɣəŋ ləɣəlasu nsi

pa hatəɣəna lum tɔ.

I saaka kɔcacaɣaŋ na Kələeki tetu

tuŋ na í tu pə tɔ ké tuu kela*fa*,^a səsəəm ké.

⁷ Icipiti kɔpəŋkɔntu toŋ nyəntu ke

í lɔvna mə kpuɣəŋ pəŋ na í sɔ.

Mə pəŋ inəɣi pa nyəŋna-meɣe pooluŋ.

Sipili tetu pəŋ wei pa sɛesaa

na pá lli akpaayala təɣo í taka mə kataataya wontu tɔ.

⁸ Sítəŋ na Aləfatí pə acalɛe yəlaa

nté mə kpuɣəŋ saalaa.

Tiii nyəntaa səsaa nté kpuɣu paasənlaa.

⁹ Pipələsi icate yəlaa mpa pa

nyáma niŋ təma larv na pá we caŋəm ke teu tɔ.

Mpe pa paasayana kpuɣu pəɣəlvu ke taɣanɣu.

Tenku kpuɣəŋ səsəŋ kəŋaya mə tɛɣe.

I taa yəlaa yakí mə kataataya wontu.

¹⁰ Pɛɛsi na Luti na Puti pə yoolaa

lakaya nyá yoolaa ke təmlɛ.

Mpe pa pusayana kpaɣəŋ na yoou kahusi ke təkikilɛna taa.

Mpv pə kɔsayaana nyá nyuɣu.

^a 27:6 tuu kela: Pa tɔwa kɔcacaɣaŋ tɔ ké tuu kela, pə hóləyi wɛnaw

11 Mə maɣamaɣa mə yoolaa na Aləfatı ıcate yəlaa pa feŋaɣana mə koloosi. Na Kammatı yəlaa nάa feŋiyi ate na ıso kutuluŋ. I pusaya mə kraləŋ ke kolunɟa ŋka kaa cəna-me tə ka təo ké. Pəle pa lakayana na mə teu səsəyi.

Taatəlaa ıcate səsəle Tiii təm

12 Tiii, nyάa na Taasisi tetu nyəma í lakayana taatəle. Mpi tə, n ka wena kɔpɛɛtəm ke tuutuuma. Ilena pəle pá pɛɛtəyənə-ŋ liyitee nyəyətə, na nyəyəluyə na kuɛɛmuyə na kəhəlɔmuyə sələpa nyəŋkɔ. 13 Halı Tiii nyάa na Kələɛsi na Tupaalı na Meseki pə tetu yəlaa maɣamaɣa í lakaya taatəle. Pəle pa layasayana-meɣe yoma na nyəyəluyə kuɛɛmuyə wontu. 14 Tokaama nyəma ná kəŋayana kekeɛnaa kraɣanəŋ na asewa nyəŋ. Na kraŋası camnanaa*fa* na pá pɛɛtəyənə-me. ^a pá ləlɔ mpi tə. 15 Mə na Tetan tetu nyəma í lakayana taatəle. Na tetənaa mpa ləm cənaa tə pa payale nyəma tətə. Pəle pa feləyi-meɣe tuuŋ kela na taası kɔkɛɛtaası nasəl. 16 Itəm nyəma yakaya mə wontu payale ké, na pá feləyi-meɣe liyitee pɛɛ tiŋ atəntəte na kuɛɛmlɛ, na pəŋŋ wei pa lii akpaayala tə. Na wei pa səpa tə, na kɔŋkɔntu toŋ nyəntu pəŋŋ, na pəyolası. 17 Yuta na lseyeli pə yəlaa pɛɛtəyənə-meɣe təyənaya pəe ké, na tuŋ na nim, na kəle. 18 Taması ıcate nyəma yakaya mə wontu payale na mə kowenam payale. Ilena pá feləyi-meɣe Heləpəŋ nyəma səlɔm, na Sahaa nyəma heeŋ hontu. 19 Hatoo Usalı ıcate taa ké taŋ na Yafan pa piitimnaa pa yakaya mə kiŋ na pa pɛɛtəyənə-meɣe nyəyəluyə ŋku pa lupa tə. Na tulaalɔ na nyutu səsəyŋ nyəntu. 20 Kraɣanəŋ pəŋŋ ke Tetan nyəma pɛɛtəyənə-me. 21 Mə na Laalupuna na Ketaa tetu nyuyə nyəma í lakayana taatəle, pəle pa yakaya mə wontu na pá feləyi-meɣe iwɛɛsi, na heeŋ na pəŋtuluŋ. 22 Mə na Sara taatəlaa, na Lakəma nyəma í taatayana. Ilena pá layasəyi-me na tulaalɔnaa kɔpampama, na liyitee pɛɛ waanı waanı, na wula. 23 Mə na Halan na Kanne na İteni pa acalɛ yəlaa í lakayana taatəle. Haləna Sara na Asuu na Kilimatı pa acalɛ nyəma tətə. 24 I pɛɛtəyənə-meɣe kacəka wontu. Na wontu nti pa lii akpaayala tə. Na nti pa səpa tə. Na pəŋŋ wei pa pəki ate tə í kəcəlcələŋ, na ŋmusı nsi pa ləu teu tə.

Tiii ıcate təo wula tətə

25 Tiii kataataya wontu ke Taasisi kpuləŋ səyəlaya. Wontu ka su mə tɛɣe ısu kpuluyə ke teŋku taa. 26 Mə kpuləŋ saalaa pona-meɣe teŋku lumaŋ taa ké. Ilena ilim təlule heelim wakəli-meɣe təna. 27 Mə kowenam, na mə kataataya, na mə kɔpɛɛtəm, na mə kpuləŋ saalaa, na ı təma lataa, na mpa pa paasəyənə-ı na pa tayənəyi-tə. Mə taatəlaa na mə yoolaa mpa pa wɛ mə tɛ na mə samaa təna. Paa hoti teŋku lumaŋ taa ké kuyakɔ ŋku í ka hoti tə. 28 Kpuləŋ saalaa ká wii na teŋku nəyɔ cayalaa náa seliyi. 29 I saalaa təna ká lu pa kpuləŋ taa, na ı taa təma lataa təna tiı ate. 30 I ká wii Tiii ıcate təm na laŋwakəlle səsəle. I ká pəli mə nyəŋŋ taa ké tetu, na í pilimi təlɔma taa. 31 I ká looli mə nyəŋŋ, na í suu mə ləyaya wontu nti tə wɛ ısu fələtənaa taka tə. I ká wii mə ıcate təo, na laŋwakəlle səsəle. 32 I ká wii ləyaya wula na laŋpəsəle səsəle. I ka ma laŋwakəlle kawəyaya sı: Tiii ıcate nyάa n taa fəina saala. Ama nəcəcə pə wakəla-ŋ teŋku hekɔ taa. 33 Waato wei nyάa təyənası lukayana teŋku taa tə, piitimnaa payale ke pə caləyaya. Nyάa kowenam na nyάa

^a 27:14 kraŋası camnanaa: Kraŋası camnanaa ısu kraŋaya na kraɣanə pa kraakuyə təma na

taatæle katatælaya tæo,

ate awulaa sʊu toŋ.

³⁴ Næonæo tenku tæyo Tiii icate

na tæ kataataya wontu.

Pæ kpeŋna pa tæna mpa pa kotiyi tæ taa tæ.

³⁵ Tenku næyo yælaa tæna we

sæyontu sæsæontu taa.

Pa awulaa seliyi na pa isentaa wakælaa.

³⁶ Piitimnaa taatælaa ká kpeetæyi nyæonŋ

na sæyontu ke Tiii tæm.

Mpi tæ, mpi pæ mayana-te tæ pæ tæm we sæyontu.

Pæ wakæla-teye tam tæo ké.

28

Tacaa kalæyæna Tiii wulav

¹ Mpróyó Tacaa tæma-m si: ² Yulv nyá, heeli Tiii wulav si, maya Tacaa Iso, ma yæyotæyi si, Tiii wulav, n hæŋ nyá ti si, nyagale Iso. N caŋa Iso tæcaŋale ke tenkunaa hekv. Pæyele nyaga yulv ké n ta ke Iso. Ilena n nyæonŋ Iso luyv nyæntv ke nyá nyæntv. ³ Tiii wulav, n huokv si, n kæla Taniyæeli ké. ⁴ Nyá læmayasæe na nyá layatv tæo, n kaawa wænav. N nyæka wola na liyitee ke nyá kpancoonŋ taa. ⁵ Nyá læmayasæe sæsæona na nyá taatæle tæo, n kaa wænav. Ilena pæ sʊsi-ŋ kalampaanv taa.

⁶ Pæ tæo ké Tacaa Iso yæyotaa si, n nyæonŋ nyá ti isv Iso ké. ⁷ Pæ tæo ké maa yelev na yælaa mpa pa kæla muvonŋ tæ. Pá kæo nyá tæo na pá seti mpi n læpæna nyá læmayasæe kʊpæna anv tæ. Ilena pá wakæli nyá teu. ⁸ Musonŋ sæm ke n ká si tenku hekv taa. Paa tisi-ŋ pælaav taa. ⁹ Ye nyá kulaa kin, n ka yæyoti si n ké Iso. Pæyele n ke yulv na? N ké yulv ké nyá kulaa ninŋ taa ké, n ta ke Iso. ¹⁰ N ká si ma ta nyi isænaa sæm ke kpa nyæma ninŋ taa. Pæ taŋa pulv, Tacaa Iso má ma yæyotæna mpu.

¹¹ Mpróyó Tacaa tæma Isekiyeeli má si: ¹² Yulv nyá, ma kawæyaga ke Tiii wulav tæm. Tv-ı yontu si, Iso læmayasæe sæsæona ka yelaa ké na n wæe wei yælaa keekæna i tæma teu sæsæom taa na i kacæka taa tæ. ¹³ Iso taale Iteni taa ké Tiii wulav nyá n ka wæe. N ka suuva liyitee pæe anv a tæna ké. Isv kuseemle cæntv nyænte na kasasanŋa tinŋ toŋ nyæŋ nyænte na atontæte nyænte na kʊkpeetæle na pooku nyænte na nte tæ we pooku tæle tæ na pooku kaaluula nyænte, na tinŋ atontæte nyænte. N tukaya kacæka wontu nti pa læpæna wola tæ. Kuyaku nku pæ ŋma-ŋ tæ kʊ tæo ké pa taŋana-ti. ¹⁴ Iso si: Maa su-ŋ ké isv isættaa tanlv wei i tee kækv na i ké kentulu tæ. Ma puŋv nanŋ nyæŋkv tæo ké n ka wæe. Na n toŋ pæe wena a muvi kækv tæ a tæo. ¹⁵ Hatoo waatv wei pa lula-ŋ tæyo nyá tænte we teu. Halæna kuyaku nku pæ kula nyá isayatv tæo tæ. ¹⁶ Nyá taatæle tæomæŋ tæo ké musonŋ na isayatv haya-ŋ*fa*. Pæ tæo ké maa pæsi-ŋ yem tv, na má tæyonŋ-ŋ Iso puŋv tæo. N ké isættaa tanlv kentulu ké. Maa tæyonŋ-ŋ pæe wena a teeki kækv tæ a tæo. ^a haya-ŋ na n pænti. Maa tæyonŋ-ŋ ma puŋv tæo. Maa yelev na isættaa tanlv kentulu nyá n saali yem ké pæe wena á tee kækv tæ a taa. ¹⁷ N læpa kalampaanv ke nyá teu tæo. Nyá hikuyv teeli wakæla nyá læmayasæe. Maa pæti-ŋ ate. Maa yelev na awulaa lælaa nyæni-ŋ. ¹⁸ Nyá kawalaya paŋale na nyá taatæle nte tæ ta siyisi tæ pæ læpa na n pilisi nyá na Iso mæ tæsulle. Maa læsi nyá taa ké kækv ŋka ka nyakv tæ. Kaa nyaga-ŋ, na pæ yelev tælvna ke ateyæ nyá nalaa tæna isæpæle taa. ¹⁹ Sæyontv ka pu pa tæna mpa pa nyæma-ŋ piitimnaa taa tæyo nyá nyuvv tæo. Pæ taŋa pulv, pu wakæli-ŋ tam tæo ké, na n pæsi sæyontv pulv.

Tacaa kalæyæna Sitæŋ nyæma

²⁰ Mpróyó Tacaa tæma-m si: ²¹ Yulv nyá, keesi ise na Sitæŋ icate tæo. Heeli-teye Iso má ma kuyæyotv. ²² Tacaa Iso má ma yæyotaa si: Maa kʊli Sitæŋ nyæma tæo. Maa hólí ma teeli ke mæ hekv. Maa huona-me na má hólí ma tænanŋ weetv ke mæ hekv. Waatv inæyæle i ká cekæna si mayale Tacaa. ²³ Maa tv-mæye kʊtonŋ na calæm kpe mæ hapæe tæo. Layalee ká luna icate hœyolæŋ tæna, na sættaa hoti tæ taa. Ilena i cekæna si mayale Tacaa.

Iseyeli nyæma caŋana heesvov

²⁴ Mpróyó Tacaa tæma si: Piitimnaa mpa pa cæna Iseyeli nyæma me tæ, pa kaa tasa-mæye footuyv. Pæcʊ pa kaa tasa-mæye sæpv na pá kaali-me isv sowa. Waatv inæyi i ká cekæna si, maya Tacaa.

²⁵ Mpróyó Tacaa Iso si: Maa læsi Iseyeli nyæma mæye timpi timpi i yawa tæ. Maa kpeyeli-me, Ilena má hólí ma tænanŋ weetv ke mæ hekv na piitimnaa ná. I ká caŋa tetv nti ma hawa ma tæmle tv Yakæpv tæ tæ taa. ²⁶ I ká caŋana heesvov ke tæna, na i ŋmá teesi na i tuu læsæŋna. Waatv wei maa huona pa tæna mpa pa cæna-me na pá footiyi-me tæ Ilena i caŋana heesvov. Pæleyæ i ká cekæna si mayale mæ Iso Tacaa.

^a 28:16 isayatv haya-ŋ: Lelaa telæsvyi si: Nyá taatæle tæomæŋ tæo ké musonŋ

29

Tacaa kaləyana Icipiti nyəma

¹ M̄p̄r̄ȳú Tacaa yəḡətəna Isekiyeeli máxá Isexel̄i nyəma kuuu pənaya naanowa nyəjka isətu naanowa nyəj, kuyaku naanowa na naale nyəjku wule, na i t̄-m si: ² Yul̄u nyá, keesi nyá ise na Icipiti wulaw t̄o. Yəḡət̄i nti tu maɣana í na i t̄etu t̄əna t̄o. ³ Tacaa Iso má maa k̄oli Icipiti wulaw nyá nyá t̄o. N wee ké isu nyuw s̄əs̄əw̄ ŋku ku h̄ənta ku pusi taa t̄o. N huok̄i nyá taa si, nyá maɣamaya n lap̄əna Nili p̄əȳo. ⁴ Maa t̄o nyá tamasi taa ké kulaya, na má mat̄i Nili p̄əȳo tiina na nyá setu. Ilena má h̄o nyá na tiina t̄əna ke p̄əȳo ŋke ka taa. ⁵ Maa l̄əȳo nyá na nyá pusi s̄əs̄ənsi tiina ke w̄olaya t̄etu taa. N kaa p̄əsi k̄ul̄əȳu, p̄əc̄o n̄əȳəlu kaa kus̄i-ŋ. Maa ha-ŋ ate wontu na sumasi na n̄ p̄əsi si t̄əȳəna. ⁶ Ilena Icipiti nyəma me m̄ə t̄əna í cek̄əna si maɣa Tacaa.

Mpi t̄o, m̄ə waas̄əȳu ke Isexel̄i nyəma, wee ké t̄əwaw, isu s̄əənc̄əŋa. ⁷ Isexel̄i nyəma t̄əka-ŋ pa niŋ taa, ilena n̄ peli na n̄ c̄əli pa as̄əŋk̄ep̄eku t̄əna, na n̄ ȳəli pa ap̄al̄ətu. ⁸ P̄ə t̄o ké Tacaa Iso má ma yəḡət̄əȳi si: Maa k̄əna m̄ə t̄o ké laȳate na má k̄piisi ȳəlaa na t̄əla. ⁹ Pu k̄piisi Icipiti t̄etu ȳəlaa, na p̄ə yele-t̄əȳi k̄p̄ete.

Mpi t̄o, í t̄əma si m̄ə t̄ənna Nili p̄əȳo, si m̄ə lap̄əna-ké. ¹⁰ P̄ə t̄o ké maa k̄oli m̄ə na m̄ə pusi m̄ə t̄o. Maa k̄piisi m̄ə t̄etu, na t̄ə p̄əsi ncaale, n̄əȳəlu kaa wee. P̄ə k̄p̄əȳaw Mikit̄əli icate ke ilim nt̄əȳəŋ t̄o t̄o. Hal̄əna Asuwaw nȳənte ke ilim mp̄ət̄əȳ t̄o, na p̄ə polo Itiopyii t̄etu t̄əna. ¹¹ Yul̄u yaa t̄əte nat̄əli t̄ə kaa fel̄i n̄əh̄əle ke t̄etu nti t̄ə taa. Tu wee m̄p̄r̄ȳú k̄p̄ete ke pusi nule t̄əcu. Pa kaa keesi yul̄u yaa t̄əte. ¹² Maa la na Icipiti t̄etu p̄əsi w̄olaya t̄etu. Pu t̄ee w̄olaya t̄ət̄əna t̄əna. T̄ə acal̄ee ká p̄əsi ncaale na p̄ə k̄əli acal̄ee lenna ke pusi nule t̄əcu. Pusi nsi si taa ké maa cáali Icipiti nyəma na pá yá piitimnaa k̄p̄a nyəma taa.

¹³ M̄p̄r̄ȳú Tacaa Iso yəḡət̄əa si: Pusi nule t̄əȳ, ilena má l̄əsi Icipiti nyəma ke timpi timpi pa yawa t̄o, na má k̄p̄eyeli-we. ¹⁴ Maa layasi pa weetu. Maa yelee na pá m̄əli pa maɣamaya pa t̄etu nti pa yaaki si Pat̄əls̄i t̄o t̄ə taa. Ilena pa caali kawulaya s̄əkp̄elaya. ¹⁵ Pa kawulaya ká la s̄əkp̄elaya ke Iŋsi taa. Pa kaa tasa piitimnaa ke ŋmak̄əlȳu. Maa pasa-weye na pá taa t̄əȳo piitimnaa. ¹⁶ Isexel̄i nyəma kaa tasa-weye naani ke lap̄u, na pá tek̄iyi-we, na pá p̄ənt̄əȳi. M̄p̄r̄ȳú p̄əa cek̄əna si maɣa Tacaa.

Wulaw Nepukanesaa t̄əȳo Icipiti t̄etu

¹⁷ M̄p̄r̄ȳú p̄ənaya hiu na naatosomp̄əȳolaya nyəjka, isətu kancaalaya nyəj kuyaku kancaalaya nyəjku. Tacaa t̄əma-m si: ¹⁸ Yul̄u nyá, Papiloni wulaw Nepukanesaa t̄əwa í yoolaa ke t̄əml̄e s̄əs̄əle ke Tiiri nyəma t̄əm taa ké. Hal̄əna í yoolaa t̄əna nȳəŋ taa k̄p̄əsi na pa as̄əŋk̄ep̄ek̄iŋ liti. Ie p̄əa wulaw yaa í ȳəlaa, pa taa n̄əȳəlu ta waa kookali wei pa lapa t̄o í taa. ¹⁹ P̄ə t̄o ké maɣa Tacaa Iso ma yəḡət̄əȳi si maa ha Papiloni wulaw Nepukanesaa ke Icipiti t̄etu. Ile í ká kuu t̄ə wontu na t̄ə w̄əna na p̄ə yelee-t̄əȳi k̄p̄ete t̄əkp̄ataa. Icipiti t̄etu ká p̄əs̄əna Nepukanesaa yoolaa kuf̄əlȳu. ²⁰ Tacaa Iso si, maɣa pa lapa t̄əml̄e ke Tiiri t̄etu taa. P̄ə t̄o ké ma haaki-weye Icipiti t̄etu.

²¹ Waatu wei mp̄u inu pu tala t̄o, maa s̄əs̄i Isexel̄i nyəma ke ap̄al̄ətu. Ye p̄ə kaasa Isekiyeeli nyá, ile maa ha-ŋ toma na n̄ p̄əsi na n̄ yəḡət̄əna Isexel̄i nyəma. Ilena pá weena naani si, maɣa Tacaa.

30

Tacaa kaləyana Icipiti nyəma

¹ M̄p̄r̄ȳú Tacaa t̄əma-m si: ² Yul̄u nyá, tel̄əsi Iso k̄ȳəḡət̄ətu si: M̄ə laŋa í wak̄əli k̄ȳəeŋ wei í k̄əŋ t̄o í t̄o. ³ Mpi t̄o, Tacaa pááná kuyaku k̄p̄eyetaa ké. Ku ké s̄əkp̄et̄əȳu anaam kuyaku ké. Piitimnaa tomle waatu kele. ⁴ Yoou ká ti Icipiti nyəma t̄o. Yəlaa ká si na kolontunaa kuu pa w̄əna, na pa t̄etu p̄əsi ncaale. Hal̄i p̄ə s̄əḡənt̄u ká pu Itiopyii nyəma na p̄ele pá seliyi. ⁵ P̄ə k̄p̄əȳaw Itiopyii nyəma, na Puti*fa* nyəma, na Luti nyəma, na t̄etu h̄əȳəl̄əȳ p̄əȳale nyəma, na Lipii nyəma t̄o. Hal̄i pu k̄p̄enna n̄əȳo p̄əel̄əȳu piya na p̄ə k̄o. ⁶ M̄p̄r̄ȳú Tacaa t̄əma si: Pu k̄p̄enna Icipiti s̄ənl̄aa Mikit̄əli nyəma. Na ilim nt̄əȳəŋ, na p̄ə mp̄ət̄əȳ t̄o ke Asuwaw nyəma na p̄ə k̄o yoou taa. Ilena Icipiti nyəma t̄əma kalamp̄aani tii t̄əfe. Tacaa Iso má ma yəḡət̄əna mp̄u. ⁷ Pu k̄piisi m̄ə t̄etu na p̄ə k̄əli t̄ət̄əna t̄əna. M̄ə acal̄ee ká p̄əsi ncaale. ⁸ Waatu wei maa t̄o Icipiti t̄etu ke k̄əko, na p̄ə wak̄əli m̄ə s̄ənl̄aa t̄əna t̄əȳəle í ká nyi si maɣale Tacaa. ⁹ Ma tillaa ká suu k̄p̄ul̄əȳ ke kuyaku ŋk̄ȳu. Paa polo na pá liyiti Itiopyii nyəma ke pa t̄əp̄amm taa t̄əna. Ilena p̄ele pá suu seluȳu, p̄ə t̄əŋna k̄ənt̄e ké.

¹⁰ M̄p̄r̄ȳú Tacaa Iso yəḡət̄əa si: Maa yelee na Papiloni wulaw Nepukanesaa k̄piisi Icipiti nyəma tuutuuma. ¹¹ I na í ȳəlaa mp̄a pa k̄əla isayatu t̄o paa pona. Paa ku Icipiti nyəma na pá suuli s̄ətaa ke t̄etu na pá wak̄əli-ti. ¹² Maa yelee na Icipiti p̄əȳo pusi s̄əkp̄əsi nyəo. Maa t̄o pa t̄etu ke asayaa niŋ taa. Maa yelee na t̄ə wak̄əli na p̄ə k̄p̄enna t̄ə taa nyəŋ t̄əna. Maɣa Tacaa má yəḡət̄əna mp̄u.

^a 30:5 Puti: Puti p̄əs̄əȳi na í wee si Lipii t̄etu yaa Somali nȳənt̄u.

¹³ M̄p̄oḡȳ Tacaa Is̄o tasaa si: Maa k̄piisi tuŋ na kulalaam t̄naya Mamfi icate taa. Pa kaa tasa tetu t̄okulu n̄oḡoluḡo nau ke t̄o taa. Ilena m̄á t̄ú t̄o ȳl̄aa taa k̄e s̄oḡontu s̄os̄oontu. ¹⁴ Maa k̄piisi Pat̄el̄osi icate. Maa s̄o k̄ok̄o ke Sowaj̄ nȳante na m̄á huona No nȳoma. ¹⁵ Maa m̄o p̄áaná s̄os̄ona na Siŋ icate nȳoma. Koluŋa icate nte t̄o t̄aŋa Icipiti nȳoma t̄oḡole. Ilena m̄á k̄piisi No icate ȳl̄aa tuutuuma. ¹⁶ Maa s̄o Icipiti nȳoma ke k̄ok̄o. Ilena s̄oḡontu k̄pa Siŋ nȳoma. Paa t̄oli No icate koluŋa ke p̄oḡȳ na lom wat̄i-te. ¹⁷ Paa k̄ú On̄ na Pi-peseti p̄o acal̄e iferipiya na layate. Ilena p̄á kuu ȳl̄aa t̄ona na p̄á t̄ena. ¹⁸ Koyaku ŋkuȳ maa p̄eli Icipiti nȳoma kawulaya k̄pat̄ej̄. Maa si pa kalampaani k̄e t̄naya. S̄ak̄pet̄uḡo k̄á nyala Tapan̄eesi icate taa. Paa kuu h̄oḡoluḡo ŋku k̄u ȳl̄aa t̄ona na p̄á t̄ena. ¹⁹ M̄p̄oḡȳ maa huona Icipiti nȳoma. Ilena p̄á cek̄ona si mayale Tacaa.

Is̄o lak̄ona Papiloni wulav ke t̄amle

²⁰ M̄p̄oḡȳ Tacaa ȳoḡot̄ona-m Iseyeeli nȳoma kuuu waali p̄onaya naan̄owa na kulom nȳej̄ka is̄ot̄u kancaalaya nȳej̄ kuyaku naatosomp̄oḡolaya nȳej̄ku wule ke i ȳoḡot̄ona-m si: ²¹ Yulu nȳá, ma p̄ela Icipiti wulav ŋk̄pal̄aja. N̄oḡolu ta tu-i k̄oole, yaa í h̄ok̄o-i si, p̄o waa na k̄á m̄eli is̄ona kaa w̄e t̄o. Na k̄á lá toŋ si í p̄asi na í yoo. ²² P̄o t̄o k̄e Tacaa Is̄o m̄á, ma ȳoḡot̄ayi si, maa yooa Icipiti wulav. Maa seti i ŋk̄palasi naale, k̄p̄an̄ka na k̄p̄elaya ŋke. Layate ka lu i niŋ taa na t̄o hoti. ²³ Maa yas̄i Icipiti nȳoma ke piitimnaa taa. Paa s̄u tet̄ona payale taa. ²⁴ Maa yele na Papiloni wulav nȳo toŋ na m̄á cele-i ma layate. Ama maa p̄eli Icipiti wulav ŋk̄palasi na í m̄ol̄ayi na í s̄eki i kolontu kiŋ. ²⁵ Maa ha Papiloni wulav ke toŋ na í p̄asi Icipiti wulav ke icam. Waatu wei íl̄e i k̄á kuli Icipiti t̄o t̄oḡole paa nyi si mayale Tacaa. ²⁶ Maa yas̄i Icipiti nȳoma ke piitimnaa taa, na p̄á s̄u tet̄ona payale taa. Waatu in̄ayi paa nyi si mayale Tacaa.

31

Icipiti wulav n̄oḡas̄ona t̄uḡu s̄os̄oov

¹ Iseyeeli nȳoma kuuu p̄onaya naan̄owa na kulom nȳej̄ka. Is̄ot̄u tooso nȳej̄ kuyaku kancaalaya nȳej̄ku wule. Tacaa t̄ama Isekiyeeli m̄á si:
² Yulu nȳá, p̄oosi Icipiti wulav na i samaa m̄pa pa t̄o i t̄oki kawulaya t̄o si, aweye m̄á kees̄ona-w̄eye pa toŋ s̄os̄oj̄ t̄om taa?
³ Pa n̄oḡas̄ona k̄e is̄u Silií nȳoma. P̄ele pa w̄e k̄e is̄u Lipaj̄ t̄uḡu s̄os̄oov ŋku k̄u kola s̄os̄om t̄o. Ku pilij̄asi tewaya na sí tokiyina is̄ej̄m̄ontu na sí w̄ena isotom k̄p̄am.
⁴ Lomnaa ka pus̄ona t̄uḡu ŋku. P̄oḡȳ s̄os̄oov seelaa lom yekina na ku pu. Seelaa m̄pe pa pusi lom k̄p̄enayana t̄im̄pi t̄uḡu ŋku k̄u w̄e t̄o.
⁵ P̄o t̄o k̄e ku k̄ola tuŋ lel̄ej̄ t̄naya k̄oj̄kul̄om̄ej̄. Ku pilij̄asi hela teu na sí l̄ó t̄ok̄pimm, ke lom s̄os̄oov m̄pi pu yelaa na k̄o pu t̄o p̄o t̄o.
⁶ Ku pilij̄asi t̄o k̄e sumasi t̄ona t̄okaya si tana. Taale wontu t̄ona na lol̄ayi ku t̄e. Na piitimnaa tuutuuma n̄á w̄é ku isotom taa.
⁷ Ku kola t̄uḡu k̄e na k̄o tewa, na ku pilij̄asi hela teu. M̄pi t̄o, lom s̄os̄oov taa k̄e ku lila kama.
⁸ Paa Is̄o taale mayamaŋa taa t̄uḡu nakuli ku ta t̄e-k̄o. Nakuli ku pilij̄asi u kees̄oḡȳona ku nȳej̄si ke paa teu t̄om taa, yaa pul̄op̄u taa.
⁹ Ma tu-kuȳ pilij̄asi k̄p̄ampansi k̄e. Hal̄ona ma taale Iteni taa tuŋ t̄ona lakaya-kuȳ is̄es̄eemle.

Paa wak̄eli Icipiti wulav is̄u t̄uḡu s̄os̄oov

¹⁰ M̄p̄oḡȳle Tacaa Is̄o si: P̄o t̄o k̄e m̄á ȳoḡot̄ayi p̄en̄entaa si, t̄uḡu ŋku ku piwa, hal̄ona k̄o kal̄as̄ona is̄ej̄m̄ontu. Ilena ku kalampaani puki na í puki. ¹¹ P̄o t̄o k̄e ma lo-ku. Ma t̄o-kuȳ wulav wei i k̄ola toŋ ke tetu taa t̄o i niŋ taa. Íl̄e í lana-kuȳ is̄ona ku is̄ayatu w̄e t̄o. ¹² M̄p̄oḡȳ

moolaa musuhtona sosa seta-ku na pa lo. Ku pilinasi na ku akpaa pelaa na si hoti tetu tona teteke na pulasi taa. Ilena yelaa tona mpa pa caya ku isotom taa to, pele pa lu na pa se. ¹³ Mporoy sumasi waani waani piitimnaa caya ku taav too. Taale wontu na tawa to lona ke ku pilinasi tee. ¹⁴ Pa lapa mporoy si, tunj wei tetu nuki teu, na lom taki- na i puki na i kalasexona isehmontu to, i taa sa i tayi i kuhkulomoh too. Pa taya polu, tunj na yelaa pa to-weye sam kulomam ke. Paa te na pa saali yem na pa suv atetole taa, na pa mayana mpa pa hanta tona to.

¹⁵ Mporoy Tacaaloo yoyotaa si, kuyanjku tuyu sasoo suv atetole taa to, ma to kuhmanmam tanaya layaya taa ke. Na ma sehisi tetu tee seelaa tanaya ku too, paa tasayi kprem. Maa yeke na sekpetuyu nyala Lipanj pohn too, na tunj tona lontili. ¹⁶ Waatu wei ma yelaa si tuyu kone ku hoti na ku tii atetole taa ke lelala kinj to. Piitimnaa nuwa ku hotuyu mpa, lena saxonu kpa-we na pa seliyi. Mporoy Iteni taale tunj kupampan, na Lipanj nyeh wei lom takaya teu na i we atetole taa tona to, i lanja heewa. ¹⁷ Pa tona pa wenna atetole taa tanaya mpa pa sephana layate to pa kinj. Mpe un pa waasayana-ku na pa we ku isotom taa ke piitimnaa taa.

¹⁸ Iso taale Iteni taa tuyu nakuli ku keesexona tuyu hkuvu sasoxntu na teu. Paa na mpu, maa tusi-ku na ku suv tetu tee. Na ku na ma ta nyi isonaa, na yoo ku mpa to pa caya. Isona Icipiti wulav na i waali samaa paa teesona toyle. Maya Tacaaloo ma yoyotona mpu.

32

Icipiti wulav na i tetu too wula

¹ Mporoy Iseyeeli nyoma kuuu pohnaya naanowa na naale nyehka isoto naanowa na naale nyeh kuyaku kancaalaya nyehku wule. Tacaaloo toma Isekiyeeli ma si: ² Yolu nya, ma kawayaya ke Icipiti wulav.

Icipiti wulav, n ka wee ke
isu toylaya kofalaya ke piitimnaa taa.
Yaa isu nyu ke tenkuna taa.

N hmaaki pusi taa ke na ni cuyotayi
si lom na nya noohce,
na ni puyotayi-wi.

³ Tacaaloo ma yoyotayi si: Waatu wei piitimnaa kotiyi, lena ma heti ma puluyu ke nya too na ku kpa-ij na pa ho-ij na pa pona-ij kotenj too. ⁴ Na ma layo-ij ate. Ilena tetu tona taale wontu koo na to toyo nya nantu. ⁵ Maa hmusi nya nantu kokaaseto ke pohn too na teteke taa. ⁶ Na ma hmusi nya calam ke tetu too. Pu su teteke na pa waasi pohn too. ⁷ Waatu wei pu su nya tanaya lena ma teesi isatolunasi na isoto. Maa taki ilim too ke isehmontu na isotonoyu yu. ⁸ Maa teesi isotaa kokosi ke nya too. Sekpetuyu ka nyala tetu taa. Maya Tacaaloo ma yoyotona mpu. ⁹ Piitimnaa payale lanja ka wakeli. Waatu wei paa nu nya tanaya tom to. Hali pa kpenna tetonaa mpa n taa nyi to. ¹⁰ Paa haa noosi na mpa pu mayana-ij to pa tom. Pa awulaa sosa ka sele. Waatu wei paa na ma kosa ma layate ke pa nyehj taa to. Kuyanjku n ka hoti to, paa wei i ka seliyi tam ke, i mayamaya i weestyu too ke.

¹¹ Mporoy Tacaaloo yoyotaa si: Pabiloni wulav yoolaa tii nya too ke. ¹² Maa kona yoolaa taa yoolaa. Mpa pa kala yelaa tanaya yoo toyo. Paa ku nya yelaa tuutuuma. Paa wakeli Icipiti nyoma kalampaanu. ¹³ Maa ku tala wena a tona i wena toyo ma pyo sosa nayo. Yelaa noohce yaa tala acowa kaa tasa lom ke cuyotuy. ¹⁴ Maa yeke na ma lomnaa caya tetiyitiyi. Ma pusi ka kpeh tepamm isu nim. Tacaaloo ma ma yoyotona mpu. ¹⁵ Maa kpiisi Icipiti tetu yelaa, na to nyam tona. Icipiti tetu ka pasi wulaya tetu. Ie i ka nyi si maya Tacaaloo.

¹⁶ Wula nna piitimnaa alaa ka wii Icipiti tetu na to samaa too toyle. Tacaaloo ma ma yoyotona mpu.

Piitimnaa mpa pa kala to pa too wula

¹⁷ Iseyeeli nyoma kuuu pohnaya naanowa na naale nyehka isoto naanowa na naale nyeh kuyaku naanowa na kakpasi nyehku wule, Tacaaloo toma-m si: ¹⁸ Yolu nya, wii Icipiti nyoma too. Pa tisi pa na piitimnaa sosa lelala ke atetole taa. Timpi setaa tiiki to. ¹⁹ Poo-si-we si: I huu si, i tee lelala ke teu ke? I tii, na ma na cefelinaa mpa pa sepa yoo taa to i hanti. ²⁰ Paa ko Icipiti nyoma ke yoo taa. Pa tema layale ke kpeu. A ka ku Icipiti wulav yoolaa tona. ²¹ Yoolaa taa akanaa mpa pa sephayana-me to. Paa yoyoti-me ye atetole taa si: Hali cefelinaa mpa pa sepa yoo taa to, pa tiiki cane si pa hanti ta heku.

²² Tanaya pa pima Asilii wulav. I samaa pelaan cona i nyehku. Yoo taa ke pa tanaya mpu pa sepa. ²³ Atetole hoyaluy nku ku kala lumanj to ku taa ke pa pelaan wee. Mpe pa pelaan i to pa wulav nyehku ke heku. Mpe pa nyaasayana antulinya taa. Waatu unayi pa wena pa ise. Yoo taa ke pa sepa pa tona.

²⁴ Tanaya llam hanta, na i yoolaa cona i pelaa. Pa tanaya mpu layate kona-we, na pa hoti na pa si. Yelaa ma ta nyi isonaa mpe, pa tiina nteye atetole lumanj taa. Peyele mpe pa

nyaasayana antulinya taa ké saa wei pa wena pa weesin tó. Pa feele fei mela pa tó. Pá na mpa pa tiwa pəlaaw taa tó. ²⁵ Pa suwa i təhəntəle ke mpa pa kowa tó pa heku. Pə cəonaw i pəlaaw tó, i yoolaa tuutuuma pəlaaw wenna. Layate kona ma ta nyi isənaa mpe inɪ pa təna. Pəyele mpe pa nyaasayana antulinya taa ké saa wei pa wena pa weesin tó. Pa feelefele mela pa tó. Pá na mpa pa tiwa pəlaaw taa tó. Pa təcaɣale nté sətəa mpa pa səpa yoou taa tó pa heku.

²⁶ Tənaɣa Meseke na Tupaali pə tətəna awulaa, na pa yoolaa ná wee tətó. Pa yoolaa pəlaaw tó-weye heku. Yoou taa ké ma ta nyi isənaa mpe pa təna pa səpa. Pəyele mpe pa nyaasayana antulinya taa. Waatu inəɣi paa wena pa ise. ²⁷ Ma ta nyi isənaa mpa inɪ pa səpa yoou taa ké mpu tó, pa ta pi-weye yoolaa kənkəɣ taa. Mpe inɪ pa tiina atətəle taa, na pá suuwa pa yoou wontu. Ilena pá tó pa nyəɣ ke pa layale. Pa kawalaya ká mɛli pa mɔwa tó ké. Mpi tó, mpe pa nyaasayana antulinya taa ké saa wei pa wena pa weesin tó. ²⁸ Icipiti nyəma ká si mɔpɔyó. Paa pi-weye ma ta nyi isənaa mpa pa səpa yoou taa tó pa kənkəɣ taa.

²⁹ Tənaɣa Itəm nyəma na pa awulaa na pa awulumpiya wee tətó. Paa na pa akaito nti tə təna tó, pa lapəna-weye teitei ke isu mpa pa səpa yoou taa tó. Pa na ma ta nyi isənaa ke pa kɛnta pim ke tətó tɛɛ.

³⁰ Ilim ntəɣəɣ tó piitimnaa nyəɣ nyəma we təna tətəɣo, na pə kɛɛɛna Sitəɣ nyəma. Ma ta nyi isənaa mpe paa ké akanaa ké, na pá nyaasəɣi antulinya. Ama nəonəo feele puwa pa na lɛlaa mpa pa səpa yoou taa tó.

³¹ Waatu wei Icipiti wulaw ká ná mpe inɪ pa təna tó. I laɣe ká pasa heeɛ ke i na i yoolaa, na i samaa mpa pa səpa yoou taa tó pa tó. Tacaɣ Isə má ma yəɣətəna mpu. ³² Tacaɣ si: Maa yelaa ké na Icipiti wulaw nyaasɪ antulinya taa. Ama nəonəo paa pi i maɣamaɣa na i yoolaa ke ma ta nyi isənaa mpa pa səpa yoou kowa tó pa heku. Tacaɣ Isə má ma yəɣətəna mpu.

33

Isə kpa Isekiyeeli ke fenju (Isekiyeeli 3:16-21)

¹ Mɔpɔyó Tacaɣ heela-m si: ² Yulɔ nyá, pəosɪ Iseɣeli nyəma si: Waatu wei ma tisiɣi yoou ke tətó natəli tə taa tó. Tə yəlaa kpaaki pa taa ke fenju ké. ³ Saa wei ilé i nukɪ yoou tan, Ilena í holi tutuyɔ na í heeli yəlaa. ⁴ Yulɔ í nuwa tutuyɔ na í ta paasəna na kolontu tuti-ɪ na í ku-ɪ. I səm təm mələyi i maɣamaɣa i nyɔyɔ taa ké. ⁵ I liɣiyɔɣi kəna-ɪ. Mpi tó, i nuwa kpaalɔyɔ. Ile i ta kena-wi. Ye i ka paasənaa, hali i ka yapa i weesuɣi. ⁶ Ama ye fenju nawa yoou na í tá holi tutuyɔ na yəlaa nu, Ilena yoou ku nəɣɔlɔ. Ile pə ké fenju isayatu ké. I nyɔyɔ taa ké sətó səm mələyi.

⁷ Mɔpɔyó Tacaɣ təma-m si: Nyaya ma kpa fenju si í teləsəɣi Iseɣeli nyəma ke asolanaa. Pə wee si, í nu ma təm nti tə lukəna ma nəɣo taa tó. Teləsɪ-weɣe-ti. ⁸ Ye isu ma yəɣətəa si, isayaw ka si. Ilena nyaɣa kisi-ɪ teləsuyɔ si, i layasɪ təntə. Isayaw inɪ i ká si yaa. Ile nyá nyɔyɔ taa ké i səm mələyi. ⁹ Ama ye ma kpaala isayaw inɪ na í kisi layasuyɔ. Isu i səpa, i isayatu nti tə tó. Ama pə kaa wee nyá təm.

Isayaw wei i layasaa tó i yapu

¹⁰ Mɔpɔyó Tacaɣ təma-m si: Yulɔ nyá, pəosɪ Iseɣeli nyəma si isu i yooki yontu si, mə isayatu nime na tə yeki na í tɛɣ taasi na? Haləna í pəosəɣi mə ti si isənaya í ká hikina weesuɣu? ¹¹ Heeli-we si, maya Tacaɣ Isə weesuɣu tó ké. Ma ta səɔli si isayaw í səna i isayatu. Ama ma caa ké si í layasɪ təntə na í hiki weesuɣu. Iseɣeli nyəma me í yele mə mpaaw isayaw na í mɛli. Pepe tó ké í səɔla səm?

¹² Mɔpɔyó Tacaɣ təma-m si: Yulɔ nyá, heeli ma yəlaa Iseɣeli nyəma si, ye siyisilu sɔv isayatu lapu. I kupantu kəpəntɔ kaa waasɪ-ɪ i isayatu kuyaku wule. Pəyele isayaw isayatu ná kaa wakəli-ɪ kuyəɣɣi i yeki-ti tó. Na ye tampana tɛɣɣ sɔwa isayatu lapu. Pə kaa kenti i weesuɣu tó si, i ka nuwa Isə ké ləɣ. ¹³ Ye ma heela siyisilu si, i ká weena weesuɣu. Ilena í sɔv isayatu lapu ke i siyisuyɔ tó. Maa səɔ i siyisuyɔ mpi pə tó. Ilena í sí isayatu nti i lapa mpu tó tə tó. ¹⁴ Ye ma heela isayaw si i ká si. Ilena ilé í lə i isayatu na í təɣəɣi tampana. Ye i lakɪ kusiyisim, i kaa si. ¹⁵ Ye i mələna mpi i ka kpaɣa tɔlɔma tó, na mpi i ɣmulaa tó. Ye i kisa isayatu, Ilena í təkɪ kiɣi wei i haaki weesuɣu tó, i kaa si. Ama i ká weena weesuɣu ké. ¹⁶ Pa kaa təosɪ i kəpəntəɣ wei i ka lapa tó i taa kəlɔmuyɔ tó. Mpi tó, i təɣəɣi tampana na í lakɪ kusiyisim ké. I ká weena weesuɣu.

¹⁷ Mɔpɔyó Tacaɣ təma-m si: Ma yəlaa yəɣətəɣi si, ma mpaɣɣ ta siyisi. Ile pa nyəɣ ta siyisina. ¹⁸ Ye siyisilu yela i siyisuyɔ na í lakɪ isayatu, i ká si pə səm. ¹⁹ Ye isayaw ləwa i isayatu na í təɣəɣi tampana. Ye i lakɪ kusiyisim i ká weena weesuɣu ke pə tó.

²⁰ Iseɣeli nyəma me í təɣɣ si, Tacaɣ má ma mpaaw ta siyisi. Ile maa hɔvna paa mə taa wei ké isu pəntɔ təma tó.

Iseɣeli tətó kpiisuyu

²¹ M̄p̄r̄ȳḡ Iseyeeli nȳoma kuuu p̄n̄aya, naan̄owa na naale nȳeh̄ka, is̄ot̄ naan̄owa nȳeh̄ kuyako kakpasi nȳeh̄ko wule. Yosalem t̄o n̄ȳol̄b̄ i fitaa, na i k̄oo Isekiyeeli m̄a ma kin̄. Ilena i heeli-m si: Pa Ieeka Yosalem icate.

²² Ama Tacaa ka tema-m hau ke toma ke taanaya. I tu ma n̄ȳoh̄ taa k̄e i t̄om, na p̄c̄o kofen tanar̄ na selu in̄i i k̄oh̄. Saa wei i k̄oma t̄o ma ta ke kamumuka t̄ot̄o. Ma p̄s̄eh̄yi na m̄a ȳoh̄ȳti.

²³ M̄p̄r̄ȳḡ Tacaa heela-m si: ²⁴ Ȳelaa m̄pa pa we Yosalem ncaa t̄ot̄o t̄a pa ȳoh̄ȳt̄ȳi si Ap̄l̄aham naa we i tike k̄e. Paa na m̄p̄u Tacaa ta kisi-i tet̄o t̄oneye hau. Kacan̄fana ta m̄pa ta k̄ela payale t̄o?

²⁵ P̄e t̄oo t̄o, heeli-we si, Tacaa Īso m̄a ma t̄oma si: I t̄oki nant̄o nti pa ta lent̄i t̄o. I laaki tun̄ na i k̄oyi ȳelaa. Ilena i teel̄ȳyi si m̄e t̄onna tet̄o na? ²⁶ An̄i m̄e yoou wontu ke i teel̄ȳyi. I laaki acaal̄eto na wasan̄kal̄eto na m̄e t̄oȳnt̄el̄ena alaa. Ilena i huoki si m̄e t̄onna tet̄o na?

²⁷ Heeli-we si: Maya Tacaa Īso ma t̄oma si ma k̄e weesuyu t̄o k̄e. Yoou ka ku m̄pa pa we ncaa taa t̄o. M̄pa pele pa we tawa taa t̄o paa p̄asi taale wontu t̄ȳonaya. M̄pa pa we h̄ot̄o taa na kukram̄oh̄ p̄oh̄j̄ taa t̄o, pele paa s̄ena kus̄oku. ²⁸ Maa k̄piisi tet̄o, na t̄e p̄asi w̄olaya nȳant̄o. T̄e toh̄ wei t̄e ȳelaa lakayana kalamp̄aan̄i t̄o, i ka saali yem. Iseyeeli p̄oh̄j̄ ke wee isu pa lo-i. N̄ȳol̄b̄ kaa tasa i taa k̄e k̄pau. ²⁹ Maa k̄piisi Iseyeeli nȳoma tet̄o, na t̄e p̄asi w̄olaya nȳant̄o. Pu h̄o m̄e h̄kran̄ȳu ke acaal̄eto nti i lapa t̄o t̄e t̄oo. Waatu in̄ȳyi i ka cek̄ona si maya Tacaa.

³⁰ M̄p̄r̄ȳḡ Tacaa t̄oma-m si: Ȳol̄b̄ nȳa, ȳelaa ȳoh̄ȳt̄ȳona n̄teye ma t̄om. Pa t̄eh̄ȳyi kolooosi, na kutulun̄ n̄on̄oosi. Paa wei na i taarp̄al̄o k̄e, na p̄a heeliyi t̄oma si: T̄e polo t̄e nu Tacaa t̄om. ³¹ Ilena p̄a kotiyi nȳa kin̄ si pa niki ma T̄om. Ama paa laki nti n̄ ȳoh̄ȳt̄ȳi t̄o. M̄pi p̄e we-w̄eye teu na p̄a caaki t̄ȳo pa laki. ³² Īso we-w̄eye isu yonyoolu k̄or̄an̄ wei i yontu we lelen̄, na p̄a mak̄i wontu ke teu t̄o. Pa niki i t̄om yaa, paa laki-ti. ³³ Waatu wei sal̄akan̄aa p̄ane paa k̄oo t̄o. P̄eyele pa tu k̄p̄eyeta konte k̄e. Waatu in̄ȳyi i k̄a cek̄ona si Īso k̄ȳoh̄ȳt̄ȳo tet̄o tel̄es̄ol̄b̄ ka we m̄e h̄eko.

34

Iseyeeli tiikilaa kal̄anav

¹ M̄p̄r̄ȳḡ Tacaa heela-m si: ² Ȳol̄b̄ nȳa, Tel̄esi Iseyeeli tiikilaa ke k̄paal̄ȳu m̄pi ma k̄paal̄ȳi-we t̄o p̄e t̄om. Iseyeeli tiikilaa t̄om we w̄aȳyo k̄e. Pu wee k̄e si kal̄ek̄oh̄ ke tiikilaa i paas̄ona. Ilena nu m̄eli na i paas̄aȳona m̄e ti. ³ I nȳooowa naal̄em na i l̄u huntu ke wontu. I lapa k̄otaya ke t̄ola nim nȳona. Ama i tiikiyi kal̄ek̄oh̄. ⁴ I ta k̄paasi heeh̄ acamaa ap̄al̄oto. I ta la k̄ool̄e ke wei i feina alaafeya t̄o. I ta h̄ok̄o wei i wena hin̄ t̄o. P̄eyele i ta keeti wei i hel̄ayaa t̄o. P̄c̄o i ta p̄eeki kolepin̄. Ama i h̄mak̄ela-i k̄e na mus̄oh̄ na toh̄. ⁵ T̄ola an̄i ale a lan̄a tiikilu lena a ya, na a p̄asi taale wontu is̄aȳat̄o t̄ona t̄ȳonaya. ⁶ Ma kal̄eku ya yem k̄e tet̄o t̄ona taa. Ku caaki p̄oh̄j̄ na pulasi taa. N̄ȳol̄b̄ i n̄ȳoh̄ȳt̄ȳo t̄o t̄om, yaa i p̄eeki-ku. ⁷ P̄e t̄oo k̄e Iseyeeli tiikilaa me, i ke h̄kran̄an̄ na i nu Tacaa k̄ȳoh̄ȳt̄ȳo t̄o. ⁸ Maya Tacaa Īso weesuyu t̄o k̄e. Ma heeh̄ lan̄a tiikilu, na i we Ieek̄olaa nin̄ taa. I p̄asa taale wontu t̄ȳonaya. M̄pi p̄e t̄oo t̄o, ma tiikilaa yela heeh̄ paas̄anav k̄e. Ilena p̄a paas̄aȳona pa ti. ⁹ P̄e t̄oo t̄o, Iseyeeli tiikilaa i nu ma t̄om. ¹⁰ Maya Tacaa Īso, ma heeliyi-me si maa kul̄i m̄e t̄oo. Maa Ieeki ma heeh̄ ke m̄e nin̄ taa. Ma kaa yelina-m̄eye-i, ile i kaa tasa m̄e t̄ȳyi tiikuyu. Maa h̄eti ma heeh̄ ke m̄e nin̄ taa, i kaa wee m̄e t̄ȳonaya.

¹¹ M̄p̄r̄ȳḡ Tacaa Īso ȳoh̄ȳt̄ȳo si: Maa tiiki ma kal̄eku ke ma maȳamaya na m̄a paas̄ona-ku. ¹² Maa k̄p̄eyeli-ku, isu tiikilu lak̄ȳu i kal̄eku ke waatu wei ku ya yem yem t̄o. Maa polo na m̄a p̄eeki ma t̄ola ke timpi a yawa t̄o. Kuyako h̄ko ku k̄e s̄ak̄p̄et̄ȳu kuyako s̄as̄oo k̄e. ¹³ Maa l̄esi-m̄eye tet̄onaa k̄pa nȳoma na ȳelaaanaa taa. Maa k̄p̄eyeli-m̄eye m̄e tet̄o taa. Ilena m̄a tiiki-m̄eye Iseyeeli pulasi taa. Maa t̄eh̄ l̄oh̄j̄ na timpi timpi p̄e we cayav t̄o. ¹⁴ Maa p̄ona-m̄eye nyuto k̄or̄ant̄o taa. I k̄a t̄ȳo Iseyeeli pulasi taa. T̄onaya i k̄a cayav na i t̄oki nyuto kolek̄olek̄et̄o. ¹⁵ M̄a tiikina ma kal̄eku na m̄a p̄ona-k̄ȳu t̄eh̄es̄el̄e. Maya Tacaa Īso, ma ȳoh̄ȳt̄ȳona. ¹⁶ Maa p̄eeki wei i lapa t̄o. Maa keeti koh̄el̄oh̄ na m̄a h̄ok̄o wei p̄e k̄owa t̄o. Maa ha alaafeya ke wei p̄e w̄uki t̄o. Siyisuyu ke maa t̄eh̄ na m̄a tiikina-i. Ama maa k̄piisi i taa alaafeya nȳeh̄ na nim nȳeh̄.

Iso k̄oh̄ i ȳelaa waas̄ȳu

¹⁷ M̄p̄r̄ȳḡ Tacaa tasaa si: Maya Tacaa Īso. Maa faya kal̄eku t̄ola taa. Maa faya iwaan̄ na p̄eh̄t̄ol̄oh̄j̄. ¹⁸ M̄e lan̄a ta h̄ol̄om̄i si i tiiki nyuto k̄or̄ant̄o taa. Ilena i fel̄eyi n̄oh̄ee ke m̄e nyuto k̄ok̄as̄et̄o. M̄e lan̄a ta h̄ol̄om̄ena lom̄ c̄eli c̄eli nȳom̄ nȳoo, lena i c̄ȳoh̄ȳt̄ȳi k̄ok̄as̄om̄ na m̄e n̄oh̄ee. ¹⁹ Ilena ma heeh̄ len̄e t̄oh̄i nyuto nti pa felaa t̄o. Na i nȳoaki lom̄ m̄pi pa c̄oȳt̄aa t̄o. ²⁰ P̄e t̄oo k̄e maya Tacaa Īso ma t̄eh̄ si, maa h̄oona heeh̄ k̄oyas̄el̄oh̄ na wei i tema taasi t̄o. ²¹ M̄pi t̄o, m̄e as̄eh̄k̄ep̄ekin̄ na m̄e h̄oh̄j̄ ke i tusina heeh̄ acamaa. I ȳoka-i h̄eh̄ na i t̄ȳon̄-i kal̄eku taa. ²² P̄e t̄oo k̄e maa waasi ma heeh̄ na p̄a taa tasa-i kuuu. Ilena m̄a h̄oona p̄a na ma heeh̄. ²³ Maa l̄esi ma kal̄eku ke tiikilu kolom̄, na i tiiki-ku. Puntu in̄ȳȳle ma t̄emle to Tafiiti. In̄i i ka p̄as̄ona ku tiikilu na i tiiki-ku. ²⁴ Maya Tacaa, mayale m̄e Īso, na ma t̄emle to Tafiiti ke awulumpu. Tacaa m̄a ma ȳoh̄ȳt̄ȳona m̄p̄o.

²⁵ Tacaa si m̄a na ma kal̄eku tu p̄eli h̄ees̄ȳu n̄ȳo. Maa k̄piisi taale wontu ke tet̄o taa. T̄ola k̄a cayana a t̄ȳyi w̄olaya tet̄o taa. A ka tooki h̄ot̄o t̄e. ²⁶ Maa yeke na i cayav na i c̄oo ma pulaya nan̄j̄ nȳeh̄ka. Maa yeke na t̄ev̄ niki-m̄eye ku waatu. Pu wee k̄ool̄ee k̄or̄ana t̄ev̄ k̄e. ²⁷ Tun̄ k̄a

loli pee, na tetu náá loli. Pii caɣana paa wei, na má ce-meɣe mə ɲmakəllaan niɲ taa. Waatu inəyi í ká cəkəna si maɣale Tacaa. ²⁸ Piiitinnaa kaa tasa-meɣe kuuu. Pəyele ate taale wontu isayatu kaa tasa-meɣe təyɔ. I ka caɣana mə təyi, nəɣɔlb kaa cəsisi-me. ²⁹ Maa tu-meɣe tuɲ taale nte tə hətə yaawa teu təyɔ. Nyəɣosi kaa tasa-meɣe kuyɔ ke tetu taa. Pəcɔ í kaa təyɔ fεele ke piiitinnaa taa. ³⁰ Waatu inəyi í ká nyi si maɣa Tacaa Iso. Ma we ma yəlaa waali, na pa ké ma nyəma Iseyeli nyəma. Tacaa Iso má ma yəɣotəna mpɔ.

³¹ I ké ma yəlaa kaləku ké, na má tiikiyi-me. Maɣale mə Iso Tacaa, má yəɣotəna mpɔ.

35

Tacaa kaləɣəna Itəm nyəma

¹ Mprɔy Tacaa təma-m si: ² Yulb nyá, keesi ise na Seyii puyɔ tə. Yəɣoti nti tu maɣana-ku tə. ³ Heeli-ku si, Tacaa Iso má ma yəɣotaa si, maa kulɲ nyá tə. Maa tu-ɲ niɲ, na má pəsi-ɲ wɔlaya tetu nti tə taa nəɣɔlb fei tə. ⁴ Maa pəsi nyá acaləe ke ncaa. Nəɣɔlb kaa wee. Ilena pəcɔ n nyi si ma ké Tacaa. ⁵ Mpi tə, Seyii nyəma ka haɣana Iseyeli nyəma ke pááná ke tam tə ké. Haləna pá ku-weɣe yoou taa ké kuyaku ŋku pele pa tontə isayale puwa teu tə. ⁶ Pə tə ké maɣa Tacaa Iso weesuyɔ tə. Maa tu-weɣe səm na pə leeti-we. Timpi pa ta kisi leləa kuyɔ tə, pə tə ké mpe paa si. ⁷ Maa kpiisi Seyii puyɔ nyá. N ká pəsi wɔlaya tetu nti tə taa nəɣɔlb fei tə. Maa ku potaa na kontaa. ⁸ Maa səyoti yoou taa sətəa ke pəɔɲ na pulasi tə. Paa wee tətəka na lompɔɲ təna taa. ⁹ Maa kpiisi ma yəlaa təna. Pii yele mə acaləe ke kpete ke tam tə. Waatu inəyi í ká nyi si maɣa Tacaa.

¹⁰ Mpi pə tə maa la mpɔ təyole si, í mapə lanje na í yəɣoti si, ma kaa leeki Yuta na Iseyeli pa tetu, na tə pəsi ma nyəntu. Pəyele Tacaa má ma wenna tetonna mpe pa taa. ¹¹ Maɣa Tacaa Iso weesuyɔ tu ké. Pááná səsəɔna wena í lapəna-we tə, anəyi maa laɲa-me na má huɲna-me. Ilena má hɔli ma təyi pa heku taa. ¹² Waatu iní í ká nyi si maɣa Tacaa, ma nuwa kotuyɔ ŋku í tuɔwa Iseyeli pəɔɲ tə. Si pə kpiisa pəɔɲ na í pəsi mə təyɔnaɣa. ¹³ I kraasa mə təyi ma tə na mə kuyəyotutu. I yəɣota-m kalampaaɲi təmnaa mpa tə, ma nuwa.

¹⁴ Mprɔy Tacaa Iso yəɣotaa si, maa kpiisi-me. Tetonna mpa pa cəɔna-me tə, pa lanja ká hulɔmi. ¹⁵ Seyii na Itəm pulasi me, pii kpiisi mə tetu təna. Mpi tə, waatu wei pə kpiisa Iseyeli tetu na tə pəsi ncaale tə, mə lanja hulɔma. Waatu inəyi antulinya ka cəkəna si maɣa Tacaa.

36

Iseyeli nyəma ká mv pa tetu

¹ Mprɔy Tacaa təma-m si: Yulb nyá, yəɣoti nti tu maɣana Iseyeli pəɔɲ tə. Heeli-i si í nu Tacaa kuyəyotutu. ² Pə taya pulb, kolontunaa wona-me na pá kpəlesi. I təma si Iseyeli lanja taa pəɔɲ pəsa mə nyəɲ. ³ Pə tə ké ma caaki si, ma heeli Iseyeli nyəma. Ma nawa si paa timpixi yəlaa nyuləna Iseyeli pəɔɲ. Haləna piiitinnaa kraa nyəma leeki-i. Pa tuvkəna-me na pá wonjixina-meɣe pə təm. ⁴ Teləsi Iseyeli pəɔɲ ke ma təm. Pəɔɲ í nu Tacaa Iso má ma nəsisi suw təm. Ma suwa ma nəsisi nsəyi pulasi, na ləɲ, na tətəka. Paa ncaa na acaləe, nna yəlaa luwa na pá lə tə. Pə waasa piiitinnaa mpa pa cəɔna-me na pá wonj-me təyɔ. ⁵ Tacaa Iso má ma yəɣotəyi si, ma wena ma yəlaa isesεemle ké. Pə tə ké ma yəɣotəyona piiitinnaa na Itəm nyəma təna. Mə hana mə təyi ma tetu na í kuu tə kulɔbm na lanjhulɔmle. I nyənəyi-m yem ké. ⁶ Pə tə ké pə wee si má yəɣoti Iseyeli tetu təm. Má heeli pəɔɲ na pulasi na ləɲ na tətəka ke ma təm. Maɣa Tacaa, Iso, ma yəɣotaa si, isesεemle na pááná səsəɔna ke ma yəɣotəyona. Mpi tə, piiitinnaa kotuyɔ we mə tə. ⁷ Pə tə ké maɣa Tacaa Iso, ma yəɣotəyona tuɲnaɲ, si piiitinnaa mpa pa cəɔna Iseyeli nyəma tə, pele paa təyɔ fεele ke mpɔ tətə. ⁸ Waatu inəyi Iseyeli nyəma me mə pəɔɲ taa tuɲ ká neyeti na í luli-weɣe pee. Mpi tə, yaasinaa mpe pa kpeɣetaa ké. ⁹ Maa paasəna-me na má feɲ mə tə. Maa hala mə tetu na má tuu. ¹⁰ Maa yele na Iseyeli nyəma me mə tetu təna taa yəlaa huki səsəm, na í mali acaləe taa. Mpi tə, maa yele na í tayanɲ ŋmav ke mpi pu yəkaa tə. ¹¹ Yəlaa na tala ká huki paa timpixi. Paa wee payale na pá weena lɔluyɔ nyəma. Paa huki tetu taa ké isu pu weu tə. Maa səsisi-meɣe tetonna na pə kəli isu lanja. Waatu inəyi í ka nyi si maɣa Tacaa. ¹² Maa yele na ma yəlaa me í tə tetu taa ké paa timpɔ. Tetu ká pəsi mə nyəntu. Mə piya kaa tasa səm ke tə taa. ¹³ Mprɔy Tacaa Iso yəɣotaa si: Piiitinnaa leləa təɲ me si í ké yulətəyɔlaa. I pəma mə maɣamaɣa mə piiitim ke piya. ¹⁴ Pə tə tə, í kaa tasa yəlaa ke təyɔ. Pəcɔ í kaa tasa mə maɣamaɣa mə piiitim ke piya pəm. Tacaa Iso má ma yəɣotəna mpɔ. ¹⁵ Ma kaa yele na í tasa nuw ke piiitinnaa kotuyɔ. Pəyele pa kaa tu-meɣe fεele. Pəcɔ pa kaa tasa mə piiitim ke kuyɔ. Tacaa Iso má ma yəɣotəna mpɔ.

Tacaa ká kpeyeli Iseyeli nyəma

¹⁶ Mprɔy Tacaa təma-m si: ¹⁷ Yulb nyá, Iseyeli nyəma me mə tontə na mə lakasi pilisa mə tetu nti tə taa í ká wee təyɔ. Isu alɔ asilima ke í isətɔ nau waatu. ¹⁸ Tənaɣa ma mu-me na pááná. Mpi tə, í kowa yəlaa ke tetu taa. Ilena í pilisi-ti na tuɲ. ¹⁹ Mprɔy ma huɲna-me isu mə tontə na mə təma wee tə. Ilena má yasi-meɣe piiitinnaa taa ké tetonna taa. ²⁰ I tala piiitinnaa mpe pa tə, ilena

í wakəli ma həte nanj wəetɔ. Haləna yəlaa yəgətəxi sɪ: Tacaa yəlaa ké. I tetɔ taa ké pa luna. ²¹ Ulena má mayasi sɪ, má tayani tɪmpi Iseyeli nyóma tɔw ma həte ke piitimnaa ləlaa té tɔ. ²² Pə tɔw ké pə wəe sɪ, má heeli Iseyeli nyóma. Tacaa, Iso, yəgətəxi sɪ: Pə tayə mə tɔw ké ma lakɪ mpi ma caa lapɔ tɔ. Ama ma həte tənənj wəetɔ, nti í wakəla waatɔ wei í ka wə piitimnaa ləlaa té tɔ, tə tɔw ké. ²³ I wakəla ma həte səsəle ke piitimnaa taa. Ule maə tayani-te. Waatɔ wei maə tayani-te na mə nəyɔ na í naaki, Ulena í cəkəna sɪ mayale Tacaa Iso má ma yəgətəna mpɔ.

²⁴ Maa ləsi-meyə piitimnaa taa, na tetɔnaa taa na má məhna-meyə mə te. ²⁵ Maa yəgəli mə tɔw ké lɔm nanj nyəm, na í wəe tənənj. Maa nyaali mə isayatu təna na tɔ husɪ. Maa ləsi tɔw kulalaaj tənaya mə hekv taa. ²⁶ Maa tɔw-meyə nyama kɔfana. Maa tɔ mə taa ké ləmayasəle kɔfate. Maa ləsi mə nyama wena a wə isɪ pəe tɔ, na má tɔw-meyə nyama kɔpana. ²⁷ Maa tɔ ma ləmayasəle ke mə taa. Maa yele na í tɔkɪ ma kɔtɔtɔtɔ na ma kiinj. ²⁸ I ka caya tɔw nti ma hawa mə caanaa tɔ tə taa. I ka wəe ma yəlaa na maa wəe mə Iso. ²⁹ Ulena má kpiisi mə asilima təna. Maa yele na mə tɔwənaɣa lɔlɔ te. Nyəgəsi kaa tasa-meyə lɔw. ³⁰ Maa yele na tɔw kulɔlɔm huki. Tetɔ ká lɔl tɔwənaɣa. Ule í kaa tasa nyəgəsi feele ke tɔyɔw ke piitimnaa taa. ³¹ Waatɔ inəxi I ka tɔwsi mə tɔntə isayale tɔw. I ka tɔwsi mə lakasi nsi sɪ fei te tɔ sɪ tɔw. Ulena mə mayamaya í nyəgəsi mə tɪ. Mpi tɔ, í lapa isayatu na acaaləw. ³² I nyɪ sɪ pə tayə mə tɔw ké ma lakɪ mpɔ. Iseyeli nyóma mə tɔntə feele í kra-me na í ká nyəgə.

³³ Mɔpóyú Tacaa Iso yəgətəa sɪ: Koyaku ŋku maa kpiisi mə isayatu tɔ. Maa kɔsɪ mə ncaa na mə acaləe huki. ³⁴ Tetɔnaa mpɔ pu wakəlaa na tɔelaa naaki tɔ. Paa tayani-weyə haləm. ³⁵ Halɪ yəlaa ká tɔ sɪ, tetɔ nti pu wakəlaa tɔ, tə pəsa isɪ Iso taale Iteni. Na acaləe nna paa yəkəa na á pəsi ncaa tɔ, pa tayana-ye na á pəsi koloosi acaləe na yəlaa caya. ³⁶ Na piitimnaa mpɔ pa cəna-me tɔ, paa ná sɪ, maya Tacaa ma tayana ŋmau ke mpi pu yəkəa tɔ. Ma tuu mpi pu wakəlaa tɔ. Maya Tacaa, má yəgətəna, maa la isɪ ma yəgətəa tɔ.

³⁷ Mɔpóyú Tacaa Iso yəgətəa sɪ: Maa yele tɔtɔ na Iseyeli nyóma me í yaa-m sɪ má waasi-me. Maa cə-me na má yele na í huki isɪ tɔla ke kaləkw taa. ³⁸ Yəlaa ká su acaləe ncaa taa ke teitei, isɪ kaləkəj wei pa ha Iso tɔ. Ulena pá pukina-ɪ Yosalem ke acima səsəna waatɔ. Ule í ka nyɪ sɪ mayale Tacaa.

37

Mɔwa kɔwɔlɛe tɔm

¹ Mɔpóyú Tacaa tɔj tii ma tɔw. Ulena í Feesuyɔ tɔena-m ma ləmayasəe taa tɔlɔnj. Mɔpóyú ku pona-m tɔtəkəle səsəle nte mɔwa waasaa tɔ tə hekv taa. ² Ulena pə cəna-m-ye na pə tá. A payale ka wə sɔyɔntɔ ké na á wɔlaa. ³ Mɔpɔvɔle Tacaa pəsa-m sɪ: Yulɔ nyá, mɔwa anɪ á pəsəxi na á kɔli na á feesiyi? Ntəna má cɔ sɪ: Tacaa Iso, nyá tike ŋ nyəmna.

⁴ Ulena í tɔ-m sɪ: Yəgətɔ a tɔm. Sɪ mɔwa kɔwɔlɛe me, í nu Tacaa Iso tɔm. ⁵ Heeli-ye sɪ, maa tɔw mə taa ké feesuyɔ na í feesiyi. ⁶ Maa tɔw-meyə hola na nantɔ na tɔnɔyɔ. Maa tɔw-meyə weesuyɔ na í feesiyi. Waatɔ inəxi í ká nyɪ sɪ mayale Tacaa.

⁷ Mɔpóyú ma yəgətəna mɔwa isɪ Tacaa heela-m tɔ. Ule ma nu kəkɔte natələgəle. Ulena á seliyi na á suw təmayə krətənau. ⁸ Ma nyənaya mpɔ, ile pə tɔ-yege hola nté na nantɔ náá suw matɔyɔ. Ulena tɔnɔyɔ takɪ tə tɔw. Ule pə taa feesiyi ké. ⁹ Mɔpóyú Tacaa tɔma sɪ: Yəgətəna feesuyɔ. Heeli-ku sɪ, luna antulinya həgələj təna. Kəw na ŋ woso heelim ke yəlaa mpe pa tɔw na pá suw feesuyɔ.

¹⁰ Ma yəgətə teitei isɪ Tacaa heela-m tɔ. Ulena pá fé na pá kɔli na pá səj pa nɔdhe tɔw. Paa ké yoolaa samaa tuutuuma ké.

¹¹ Mɔpóyú Tacaa heela-m sɪ: Mɔwa anɛ a tɔm nəgəsəna Iseyeli nyóma nyəntɔ ké. Pa heela-m sɪ mpe pa ləpaya. Pa mɔwa wɔlaa, paa tasəxi pɔlɔyɔ teɔyɔ. ¹² Heeli-we sɪ, Tacaa yəgətəa sɪ: Maa kulɪ ma yəlaa pəlaaj na pá lu. Maa məhna-meyə Iseyeli tetɔ taa. ¹³ Maa kulɪ ma yəlaa Iseyeli nyóma pəlaaj. Saa wei maa ləsi-me tɔyɔ í ka nyɪ sɪ mayale Tacaa. ¹⁴ Maa tɔ mə taa ké ma feesuyɔ. I ká wəena weesuyɔ, na má məhna-meyə mə tetɔ taa. Waatɔ inəxi í ká nyɪ sɪ, maya Tacaa Iso, ma yəgətəa na má lá. Tacaa má ma yəgətəna mpɔ.

Tacaa ká kɔrentɪ Yuta na Iseyeli pə nyóma

¹⁵ Mɔpóyú Tacaa tɔma Isekiyeeli má sɪ: ¹⁶ Yulɔ nyá, kɔpaya təhəgəlaya. Nmaa ka tɔw sɪ: Yuta na Iseyeli nyóma mpɔ pa wə kawulaya kane ka taa tɔ. Kɔpaya təhəgəlaya lɔnjka. Nmaa keke ka tɔw sɪ: Ifəlayim na Iseyeli nyóma mpɔ pa wə kawulaya kane ka taa tɔ. ¹⁷ Ulena ŋ kɔrentɪ-sɪ, na sɪ wəe isɪ kulɔmaya. Pə wəe sɪ, sɪ pəsi kulɔmaya ke ma ninj taa. ¹⁸ Waatɔ wei nyá nyóma ká pəsa-ŋ sɪ, ŋ seyesi-weyə pə hɔwəe, ¹⁹ Ulena í cə-we sɪ, Tacaa Iso sɪ: Ma kɔkəxi təhəgəlaya ŋka ka ké Yosəefɔ, na ka we Ifəlayim ninj taa na Iseyeli nyóma mpɔ pa wə kawulaya kane ka taa tɔ, pa nyəŋka tɔ. Ulena má kɔrentɪ-kege təhəgəlaya ŋka ka ke Yuta nyəŋka tɔ ka tɔw. Ulena sɪ pəsi kulɔmaya ke ma ninj taa. ²⁰ Təkɪ təhəgəlasɪ nsi sɪ tɔw n ŋmaasaa mpɔ tɔyɔ nyá ninj taa, na pa təna pá naaki. ²¹ Ulena ŋ tɔləsi-we sɪ, Tacaa, Iso má ma yəgətəa sɪ: Maa ləsi Iseyeli nyóma meye piitimnaa mpɔ pa taa í wəe tɔ. Maa kpeyeli-me na má məhna-meyə mə tetɔ taa. ²² Maa kɔrentɪ-meyə piitim kulɔməm ke

tetu taa. I ka wɛɛna mɛ tɛnaya wulaw kolɔm ke Iseyeli pɔɔn taa. I kaa tasa piitimnaa naale yaa kawulasɔ naaleye wɛɛv. ²³ I kaa tasa mɛ tɛyi pilisuyu na piitimnaa tuɔ, yaa pa acaalɛtu, yaa pa kawalasɔ tɛna. Maa lɛsi-meyɛ lona tɛna nna a taa i ka wɛɛ na i pɛntɛna-m tɔyɔ. Maa taɔanɔ-mɛ na i pɛsi ma yɛlaa, na mɛ wɛɛ mɛ lɛsɔ. ²⁴ Ma tɛmle to Tafiti kɛ lana mɛ wulaw. I kɛ wɛɛna mɛ tɛnaya tiikilu kolɔm. I ka tɛɲ ma kɔtɔtɔv, na i tɔkɛɲi ma kiɔn na i lakɔ-i. ²⁵ I kɛ wɛɛ tetu nti ma hawa ma tɛmle to Yakɔpu tɔ tɛ taa. Tɛnaya mɛ caanaa ka caaya. I ka caya tɛ taa na mɛ piya nɛa caya tɔtɔ. Pele pa piya piya kɛ caya tɔtɔyɔ tam tɔɔ. Ma tɛmle to Tafiti kɛ tɔyɔna mɛ tɔɔ kɛ kawulaya ke tam tɔɔ. ²⁶ Ma na-mɛ tu pɛli hɛsɔyɔ nɔyɔ na kɛ wɛɛ tam tɔɔ. I lɛna mɛ mɛnna-meyɛ mɛ tetu taa, na mɛ yele na i huki. Na mɛ nɲa ma tɔyaya ke mɛ heku taa, na kɛ wɛɛ tam tɔɔ. ²⁷ Ma tɔcaɔale kɛ wɛɛ mɛ heku taa kɛ. Maa wɛɛ mɛ lɛsɔ, na mu wɛɛ ma yɛlaa. ²⁸ Waatu inɔyi piitimnaa kɛ nyi si, mayale Taca. Mɛ lapɛna Iseyeli nyɛma na pa mpa. Waatu inɔyi ma tɔcaɔale kɛ wɛɛ mɛ heku ke tam tɔɔ.

38

Taca kalɛɲna wulaw Kɔki tɔtɔ

¹ Mɛpɔyɔ Taca tɔma-m si: ² Yulɔ nyɛ, kɛɛsi nyɛ ise na wulaw Kɔki wei i tɔki Makɔki tetu tɔɔ kɛ kawulaya to i tɔɔ. Telɛsi-i ma kalɛnɔv. Inɔ i kɛna Mesɛki na Tupaali pa acalee nyuyɔ tu. ³ Taca lɛsɔ yɔyɔtɔyi si: Maa kulɔ Kɔki tɔɔ. Inɔ i kɛna Mesɛki na Tupaali pa nyuyɔ tu. ⁴ Maa tu i nɔyɔ taa kɛ kulaya. Maa hɛ i na i kpaɔanɛɲ caɔlaa, na mɛ lɛsɛna toma ke tetu taa. Pa kɛ yoolaa tuutuuma kɛ. Pa suuwa wontu kɔpanɔ, na pɛ tɔka kpaɔlɛn na layalɛ. ⁵ Pɛɛsi na Itiyoɔii na Puti pa tetu yoolaa tɛna. Paa tɔki kpaɔlɛn na pɛ pɛ yoo kahusi na pɛ tɛɲ Kɔki. ⁶ Komɛ tetu yoolaa, na Pɛti-Tokaama tetu nyɛma ke ilim ntɔyɔn tɔɔ. Paa tɛɲ nyɛ waali, na piitimnaa lɛlaa yɛlaa pɔyale tɔtɔ. ⁷ Taɔanɔ nyɛ ti na nyɛ sɔɔlu pu. Nyɛ na nyɛ samaa tuutuuma wei i wɛ nyɛ waali tɔ, wɛɛ pa nyuyɔ tu. ⁸ Pɛ wɛɛ pu kɔɔ, i lɛna kuyaku nakulɔ mɛ tu-ɲ kɔtɔtɔv. N kɛ polo na i watɔ tetu nti tɛ yɛlaa fita yoo, na pɛ lu piitimnaa pɔyale taa, na pɛ koti Iseyeli pɔɔn wei pu kpiisa hatoo lɔn, na pɛ yele-i kɛtɛ tɔ i tɔɔ. Yɛlaa mpa inɔ paa lɛsi mɛpɔyɔ piitimnaa lɛlaa taa tɔ, paa caɔana pa tɛyi tɛkpaata. ⁹ Nyana nyɛ yoolaa na nyɛ waali nyɛma tuutuuma i kɛ tii pa tɔɔ kɛ isu tɛv heelim, na i tɔki pa tetu isu isɛnɔmɔntɔ.

¹⁰ Mɛpɔyɔ Taca lɛsɔ yɔyɔtaa si, kuyaku nɲyɔ huwɛɛ pɔyale kɛ kɔɔ nyɛ lɛmɔyɔsɛ taa. I lɛna i mayasi nyɛ taa kɛ isayatu. ¹¹ N kɛ mayasi nyɛ taa si n kpaaki yɛlaa mpa pa caɔana hɛsɔyɔ tɔ. Pa acalee fɛi kolooɔi. Pɛsɔ pa ta tɛki-yɛ na mankuulinaa. ¹² Nyɛ si n kɛ tii yɛlaa mpa pa taɔana pa ncaɛ ke nɲmɔv tɔ pa tɔɔ na i kuu pa nyɛm. Anɔ pa caɔa pa tɛɛsi taa kɛ na pɛ huki. Pa hika kalɛkɛn na wɛnɔv. Pa lu piitimnaa taa na pɛ caɔa antulinya heku taa. ¹³ Sapa na Tetɔn pɛ tetu yɛlaanaa, na Taasisi taatɛlaa na pa awulumpiya tɛna kɛ pɔɔsi-ɲ tɔm. Paa pɔɔsi-ɲ si wontu kuuu tɔɔ kɛ n taɔana nyɛ yoolaa na? N kɛma si n kuuki wola na liyitee na kalɛkɛn na wɛnɔv si, nyɛ wontu kukukuutu i tɔɔ sɔsɔm na?

¹⁴ Mɛpɔyɔ Taca tɔma-m si: Heeli Kɔki si, maya Taca lɛsɔ, ma yɔyɔtaa si, kuyaku nɲu ma yɛlaa kɛ caɔana pa ti to n ka nyi. ¹⁵ Maa lu ma tetu taa kɛ ilim ntɔyɔn tɔɔ tɛna. Na ma waali kɛ piitimnaa tɛna yoolaa. Pa caɔa pa tɛnaya kpaɔanɛn, na pɛ lɛ yoolaa sɔsaa. ¹⁶ Kɔki kɛ kɔɔ na i tii ma yɛlaa Iseyeli nyɛma tɔɔ na i tɔki pa tetu isu isɛnɔmɔntɔ. Mpu inɔ pu te na pɛ lɛ tɛnaya waatu. Kɔki ke maa tili na i watɔ ma tetu. I lɛna piitimnaa nyi si maya lɛsɔ nanɲtu. Nti ma caa si mɛ hɔli-wɛ na Kɔki nɔyɔ tɔyɛ.

¹⁷ Mɛpɔyɔ Taca lɛsɔ yɔyɔtaa si: Kɔki tɔm ke ma yɔyɔtaɔa hatoo lɔnɲta. Ma tɛmle nyɛma Iseyeli lɛsɔ kuyɔyɔtɔv telɛsɛlaa nɔɔsi ke ma yɔyɔtɛnaa. Pa kraala pusi pɔyale taa si, maa tili nɔyɔlu na i yooa pa yɛlaa. ¹⁸ Ama kuyaku nɲu Kɔki kɛ kpa Iseyeli tetu tɔɔ tɔ. Ma pɛnɛn sɔsɔna kɛ huuna-i. Maya Taca lɛsɔ, mɛ yɔyɔtɛna. ¹⁹ Ma pɛnɛn sɔsɔna ke mɛ tuukina. Tetu kɛ sele katatɛlaya ke kuyaku nɲu ku taa. ²⁰ Tɛnɲu tiina na sumasi na taale wontu na aɛ kɔtutuutu. Pɛ kɛnna yɛlaa tɛna mpa pa wɛ tetu tɔɔ tɔ. Paa sele ma isɛntaa. Pɔɔn na kɔkpaɔmɛ kɔkolɔn kɛ yɔki na kolɔɲa tɛna hɔti aɛ. ²¹ Maa nyaasi-mɛ na yaasinna pɔyale. Mɛ yoolaa kɛ ku tɛma. Maya Taca, mɛ yɔyɔtɛna. ²² Maa tu-meyɛ kɔtɛmɛn sɔsɔnɔ na mɛ yɛlaa si. Maa yele na tɛv sɔsɔv na tɔmpɛɛ na kɔkɔ pɛ nu mɛ yoolaa, na lɛlaa tuutuuma tɔɔ. ²³ Maa yele na piitimnaa tuutuuma na ma sɔsɔntɔ na ma tɛnanɲ wɛtɔ. I lɛna pɛ cɛkɛna si maya Taca.

39

¹ Mɛpɔyɔ Taca tɔma-m si: Yulɔ nyɛ, telɛsi Mesɛki na Tupaali pɛ yɛlaa nyuyɔ tu sɔsɔ Kɔki si, maa kulɔ nyɛ tɔɔ. ² Maa caali-ɲ na i lu ma tetu taa kɛ ilim ntɔyɔn tɔɔ tɛna. N ka polo na i yooa Iseyeli nyɛma pɔɔn. ³ Maa yooana-ɲ na nyɛ tɔɔv pɛli nyɛ nin mpɛtɛn taa. Nyɛ nyamɛ ka lu nyɛ ntɔyɔn taa na i hɔti. ⁴ I lɛna pɛ kɔ nyɛ na nyɛ yoolaa na nyɛ taapalaa samaa ke Iseyeli pɔɔn taa. Maa yele na sumasi na taale wontu tɔyɔ-mɛ. ⁵ Taale ke i kɛ si, isu Taca lɛsɔ yɔyɔtɔyɔ tɔ. ⁶ Taca si, maa sɔ kɔkɔ ke Makɔki tetu taa. Tɛnaya yɛlaa caɔa tɛpamm ke tɛnɲu nɔyɔ. Pulɔpu u pɛkɛlɛy-wɛ. Tɛnaya yɛlaa tɛna kɛ nyɛna si, mayale Taca lɛsɔ. ⁷ Maa hɔli ma hɛtɛ nanɲ wɛtɔ ke ma

yɔlaa Iseyeeli nyɔma. Ma kaa yele na pɔ tasa-meye pilisuyu. Ilena piitimnaa nyi si mayale Tacaɔ Iso, Iseyeeli nyɔma nanɔtu. ⁸ Yaasinɔa mpe paa kɔɔ kɛ. Halɔ pa tu tema caalyɔv. Kuyaku ŋku ku tɔm ke maa yɔɔtɔaa. Tacaɔ Iso yɔɔtɔna mpɔ. ⁹ Iseyeeli nyɔma kɔ lu pa acalɛɛ taa. Paa lu kɔkɔ na pɔ nyagasɔ pa kolontunaa yooɔu wontu. Paa kpalɔŋ sɔsɔŋ na sɔkpeŋ, na tɔŋ na nyɔmɔ. Nmantaasɔ sɔsɔnsɔ na sɔkpesi, kɔ kraasɔna kɔkɔ ŋke kɔ tɔŋ ke pusi naatosompɔɔlaya. ¹⁰ I kaa tasa tɔpɔɔyaga caav ke taale. Yaa i seti-keye hɔtɔyɔ taa. Mpi to, yooɔu wontu ke i kɔ tɔpɔɔnɔyɔna kɔkɔ. I kɔ kuu kolontunaa wontu tɔnɔyɔ. I su pele paa kuu mɔ nyɔntɔ tɔ. Tacaɔ Iso mɔ ma yɔɔtɔna mpɔ.

¹¹ Mpɔyɔle Tacaɔ si: Kuyaku ŋkuyɔ maa hɔ Kɔki ke tetɔ ke Iseyeeli taa na pɔ pimi-i. Tetɔ nti tu weɛ tɔntaa tetɛkɔle taa ke tɛŋku kusɔpɔv ilim tɔlule tɔɔ. Halɔ pɔlaav ŋku ku tɔki mpɔtɔntaa mpaav. Tɔnɔyɔ paa pi Kɔki na i yoolaa samaa. Ilena pɔ ha lonte nteye hɛte si, Kɔki na i samaa pa tetɛkɔle. ¹² Isɔtunaa naatosompɔɔlaya tɔcu ke Iseyeeli nyɔma kɔ pi Kɔki-we. Ilena pɔ nyaali tetɔ asilima. ¹³ Hɔɔlɔyɔ ŋku ku yɔlaa tɛna kɔ lana pɔ tɔmlɛ ntɛ. Kuyaku ŋkuyɔ maa hɔli ma tɔyɔ mi heko na teeli, na mɔ nyɔyɔ kulɔ. Tacaɔ Iso mɔ ma yɔɔtɔna mpɔ. ¹⁴ Paa lasi yɔlaa na pɔ cɔɔ tetɔ ke isɔtɔna naatosompɔɔlaya tɔcu, heesɔyɔ fei. Paa pɛeki sɛtaa tɛna, na pɔ pi-we na pɔ nyaali tetɔ asilima. ¹⁵ Paa cɔɔ tetɔ tɔnɔyɔ tɔpɔpɔ. Ye pa nawa yulɔ ke timpi, ile pa kaa kaŋmaaya ke i tɔɔ. Pintaa kɔ tɔŋɔyɔ na pɔ kuuki. Ilena pɔ pukina Kɔki na i samaa pa tetɛkɔle taa, na pɔ piŋ. ¹⁶ Halɔ paa yaa icate natɔli si Hamɔna. Samaa ke pa yaa mpɔ na pa tɛ taa. Pɔle pɔ waali kɛ pi nyaali tetɔ asilima.

¹⁷ Mpɔyɔ Tacaɔ Iso tɔma-m si: Yulɔ nyɔ, yaa sumasi na taale wontu na ŋ tɛlesi-ti. Tɔ lu paa timpi, na tɛ kɔɔ acima wena ma laki-ti tɔ. Pɔ kɛ kɔtɔyɔ sɔsɔŋka ke pɔɔŋ taa kɛ. Tu tɔyɔ nantu na tɔ nyɔɔ calɔm. ¹⁸ Tu tɔyɔ akanaa nantu. Tu nyɔɔ ate nyɔyɔ nyɔma calɔm. Nyɔyɔ nyɔma mpeye pa lapɔna kɔtɔyɔ ke iwaan, na iweesi, na pɔŋtulɔŋ, na Pasan tɛtu naan kɔfan nim nyɔŋ lonte taa. ¹⁹ Wontu kɔ tɔyɔ nantu nim na tɔ haya. Tu nyɔɔ calɔm na pɔ ku-tɔyɔ sulum nyɔm. Kɔtɔyɔ ŋka ma laki-me tɔ ka wule ke pi la mpɔ. ²⁰ Wontu nti tu tɔyɔ kraɔanɔŋ na i caɔalaa, na akanaa na yoolaa nantu na tɔ haya. Tacaɔ Iso mɔ ma yɔɔtɔna mpɔ.

²¹ Maa hɔli ma tɔŋ ke piitimnaa taa. Paa nɔ isɔna ma huɔki ma huɔle, na isɔna ma hɔŋ pa ŋkpaŋ tɔ. ²² Pɔ kraɔav nɔnɔɔ tɔ, Iseyeeli nyɔma kɔ cɛkɔna si, mayale mɔ Iso Tacaɔ, halɔna tam tɔɔ.

Isekiyeeli waasɔ kpeyeluyu

²³ Piitimnaa kɔ cɛkɔna si, Iseyeeli nyɔma mɔ mɔ isayatu tɔɔ kɛ pɔ kuu-me. I ta tɔki Iso Tɔm ke teu, ilena i ha-meye siyile. I tu-meye mɔ kolontunaa niŋ taa, na pele pɔ ku-me. ²⁴ Ma ha-meye siyile kɛ. Ma lapa-me isɔ mɔ asilima na mɔ kawalaya weɛ tɔ.

²⁵ Mpɔyɔ Tacaɔ Iso yɔɔtɔaa si: Ma wɛna ma hɛte isɛsɛmle kɛ. Maa wɛna Iseyeeli nyɔma tɔna pɔtɔtɔle. Maa kɔna Yakɔpɔv yɔlaa mpa kolontunaa ka kuɔwa tɔ. ²⁶ Waatu wei i kɔ caya mɔ tetɔ taa, na u nyanna pulɔ tɔ. Pɔyele nɔyɔlu kaa wakɔli mɔ lanja. Ilena i sɔɔ mɔ fele tɔɔ. Na isɔna i taa tɔki ma tɔm ke teu tɔ pɔ tɔɔ. ²⁷ Maa lasi-meye piitimnaa taa. Maa cɔɔ mɔ kolontunaa acalɛɛ, na mɔ kpeyeli-me. Waatu unɔyɔ i kɔ nyɔni-m Iso nanɔtu ke piitimnaa pɔyale isɛntaa. ²⁸ Ie i kɔ nyi si mayale mɔ Iso Tacaɔ. Mɔ lapɔna na pɔ kuu-me na pɔ tɛna. Maa kpeyelina-meye mɔ tetɔ taa. Ma kaa yele mɔ taa nɔyɔlɔyɔ tɔna. ²⁹ Ma kaa tasa-meye siyile hau. Ama maa tɔ Iseyeeli nyɔma taa kɛ ma feesuyu kɛ. Tacaɔ Iso mɔ ma yɔɔtɔna mpɔ.

ISEKIYEELI NAWA ISO TɔYAYAGA KE TOOSEE TAKA TAA

40

Iso tɔyaya kɔfalaya tɔm

¹ Mpɔyɔ Iseyeeli nyɔma kuuu pɔnɔyɔ hiu na kakpasɔ nyɔŋka, isɔtɔ kancaalaya nyɔŋ kuyaku naanɔwa nyɔŋku*fa*. Yosalem icate Iɛkuyɔ pɔnɔyɔ naanɔwa na liyiti nyɔŋka. Tacaɔ Iso tɔŋ tii ma tɔɔ na i pɔna-m tɔna. ² Iso lapa na pɔ la-m toosee taka, na i tɛna-m Iseyeeli tetɔ taa. Mpɔyɔ pɔ su-m pɔyɔ kɔkɔlɔyɔ nakɔli ku tɔɔ. Na mɔ nɔ kutulɔŋ na ilim mpɔtɔŋ tɔɔ, isɔ icate. ³ Iso pɔna-m tɔna, ilena mɔ nɔ apalu nɔyɔlu. I nɔyɔsɔna kɛ isɔ nyɔyɔlɔyɔ kuseemɔyɔ. Na i tɔka i niŋ taa kɛ kɔŋkɔntu tɔŋ nyɔntɔ natɔli tɔ ŋmɔnɔyɔ. Na kɔpɔtɔyɔ kɔmɔasɔyɔ, na i sɔŋa nɔnɔyɔ. ⁴ Ntɛna apalu unɔ yaa-m si: Yulɔ nyɔ, nyɔni teu na ŋ kɛ ŋkpaŋyɔŋ na ŋ ni nti ma caa-ŋ heeluyu tɔ. Mpi tɔ, pɔ kɔna-ŋ cɔnɔye si n nɔ. Pɔ waali ilena ŋ heeli Iseyeeli nyɔma ke mpi n nawa tɔ.

Taya na awali tɔɔ nɔnɔɔsi

⁵ Mpi ma naakaya tɔyɔlu: Kɔluŋa cɔna tɔyaya kɛ, na kɔ tɔ. Ilena apalu nɔyɔlu nɔ tɔka kɔpɔtɔyɔ kɔmɔasɔyɔ ke i niŋ taa. Ku tɔyalɔŋ ke mɛɛtɔlɔnaa tooso*fa*. Mpɔyɔ i mayasa kɔluŋa waj na ka kɔŋkɔlmɔŋ. Ilena pɔ lu mɛɛtɔlɔnaa tooso tooso. ^a ke pa mayasɔyɔ. Ama Lɔkpa taa paa mayasɔyɔ

^a **40:1** Pusi na kɔyɛŋ wei pa tɔwa cɔne tɔ i we mpaɔ mpaɔ kɛ. ^a **40:5** mɛɛtɔlɔnaa tooso: Piipiliinaa lɛlaa taa, ile ŋkulunja na pɔ suna mpeɛ

mpu. ⁶ Ilena í polo ilim tǎlule tǎo nǎnǎyo. Mǎrǎyú í kpa kumlee, na í mayasi nǎnǎkpete luman, na pǎ lu meetǎlǎnaa tooso. ⁷ Tanjlaa kutuluj mala tǎteele heku taa nyǎnte nǎnǎyo kǎ. Kutuluj tayalǎj na í wanj ka we meetǎlǎnaa tooso tooso kǎ. Koloosi nsi sí fayá kutuluj iní tǎ, sí yasǎlaya ná we meetǎlǎnaa tooso na hǎyǎlǎyú hǎyǎlǎyú. Nǎnǎyo nakǎli kele ka tayalǎj we meetǎlǎnaa tooso. Keleje n teeki na pǎcǎcǎ nǎ tala kutuluyú nǎku kǎ sǎjǎ Iǎo tǎyǎyá isentaa tǎ. ⁸⁻⁹ Mǎrǎyú apalú iní í mayasa pǎ taa kutuluyú nǎku. Kǎ lumanj ka we meetǎlǎnaa líyiti, na kǎ koloosi yasǎlaya ke meetǎli kǎlbm. Nǎnǎyo na pǎ taa tǎo kutuluyú ntǎ nǎku kǎ kǎla Iǎo tǎyǎyá ke kpǎtǎnǎv tǎ. ¹⁰ Ilim tǎlule nǎnǎyo tanjlaa kutuluj naatoso ka we teitei kǎ. Ilena í tǎo mǎraav ke heku, tooso na cǎne tooso na cǎne. Koloosi nsi sí fayá heku taa tǎ, sǎle sí yasǎlaya náá we teitei kǎ. ¹¹ Mǎrǎyú apalú iní í mayasa patǎma wei í tǎo nǎnǎyo tǎlǎyí tǎ. Ilena pǎ lu meetǎlǎnaa kakpasi. Tǎteele heku taa nyǎnte wanj tǎna kpǎnta meetǎlǎnaa naatoso na hǎyǎlǎyú. ¹² Tanjlaa kutuluj wanj na í tayalǎj ka we teitei kǎ. Meetǎlǎnaa tooso tooso. Na kolujǎ kǎyǎ tǎteele kǎnjǎkmǎj naale tǎo na ka kǎnjǎkǎlmǎj we meetǎli hǎyǎlǎyú. ¹³ Ilena apalú iní í mayasi pǎ kǎyǎv tanjlaa kutuluj iní í taa lenjǎ kolujǎ, na pǎ suna lenjǎ nyǎnjǎ, na tǎteele na cǎne tǎo. Ilena pǎ lu meetǎlǎnaa naanǎwa na naale na hǎyǎlǎyú. ¹⁴ Mǎrǎyú í mayasa tǎtǎyǎ kutuluyú nǎku kǎ we meetǎlǎnaa naanǎwa tǎo kǎ wanj. Iǎo tǎyǎyá tǎyǎ kǎ tǎo kutuluyú nǎkǎyǎ heku kǎ. ¹⁵ Pǎ kǎyǎv kǎncǎalǎyá nǎnǎyo ke awalí tǎo kolujǎ halǎna kutuluyú awalí tǎo kolujǎ, na pǎ polo tǎnǎyá kǎne tǎo. Ilena pǎ lu meetǎlǎnaa híu na kakpasi. ¹⁶ Pǎa kǎma puluj ke tanjlaa kutuluj iní í pǎtolee tǎo na awalí tǎo kǎ. Na koloosi kǎkǎyási na kutuluyú nyǎnjǎ taa. Pǎ tǎla-yǎje na á cǎo nǎnǎyo na á tǎ. Ilena pǎ lǎsí pǎanj fotoonaa ke pǎ taa tǎo kolujǎ tǎo.

¹⁷ Mǎrǎyú apalú iní í pǎna-m Iǎo kutuluyú tǎyǎ awalí nyǎnjǎ tǎo. Pǎa hǎla-keje teu kǎ na nanj híu na naanǎwa tǎ-keje heku. ¹⁸ Pǎ hǎla hǎlǎtǎ ntǎyí na tǎ cǎo nǎnǎosi tǎna. Ie awalí tǎo nyǎntǎ kǎla kǎlbuyú. ¹⁹ Mǎrǎyú apalú iní í mayasa tǎyǎ wanj. Pǎ kǎyǎv kǎncǎalǎyá nǎnǎyo tǎo halǎna pǎ suna pǎ taa tǎo tǎyǎ kolujǎ. Ilena pǎ lu meetǎlǎnaa nǎle na naanǎwa. Ilim tǎlule tǎo kǎnjǎj ke í cǎalǎnaa. Ilena í tǎkǎna pǎ ntǎyǎj tǎo nyǎnjǎ. ²⁰ Ilena í mayasi ilim ntǎyǎj tǎo nǎnǎyo. Kele ka nyǎnǎyǎna awalí tǎo tǎyǎ tǎo kǎ. Kǎ wanj na ka tayalǎj ke í mayasaa. ²¹ Nǎnǎyo njǎ kǎa wǎna tanjlaa kutuluj naatoso kǎ. Tooso na kǎnjǎj kǎne, na tooso na kǎne. Koloosi yasǎlaya na kutuluyú wanj, pu we teitei kǎ, isú ilim tǎlule tǎo nǎnǎyo nyǎnsi. Nǎnǎyo tayalǎj tǎna kpǎnta meetǎlǎnaa híu na kakpasi. Kǎ wanj ke meetǎlǎnaa naanǎwa na naale na hǎyǎlǎyú. ²² Kutuluyú na pǎtolee na pǎ pǎánj fotoonaa we teitei kǎ, isú nǎnǎyo lenjǎ nyǎma. Yǎlǎ tǎj kumlee naatosompǎyǎlaya ke, ilena í kpa ilim ntǎyǎj tǎo nǎnǎyo. ²³ Nke iní ka isentaa, lenjǎ wee njǎ yǎlǎ sǎvki na í tǎla pǎ taa tǎyǎ tǎo tǎo. Isú pu wǎv na ilim tǎlule tǎo tǎo. Mǎrǎyú apalú iní í mayasa nǎnǎosi nsi sí heku taa wanj. Ilena pǎ lu meetǎlǎnaa nǎle na naanǎwa. ²⁴ Ilena í pǎna-m ilim mpǎtǎj tǎo hǎyǎlǎyú, na má ná nǎnǎyo kǎfalǎyá. Mǎrǎyú í mayasa tanjlaa kutuluj, na koloosi na nanj. Ilena pǎ lu teitei isú í ka mayasǎyú kǎncǎalǎyá nyǎnsi tǎo. ²⁵ Tǎna tǎtǎ, pǎtolee ka wee kǎ. A cǎona kutuluyú nǎnǎyo. A we teitei na ilim ntǎyǎj na pǎ mpǎtǎj nyǎna. Nǎnǎyo tayalǎj tǎna kpǎnta meetǎlǎnaa híu na kakpasi. Kǎ wanj ke meetǎlǎnaa naanǎwa na naale na hǎyǎlǎyú. ²⁶ Kumlee naatosompǎyǎlaya ke yǎlǎ tǎj na í kpa nǎnǎyo njǎ. Kǎ wǎna kutuluyú sǎsǎv isentaa kǎ. Pǎa lǎsa pǎánj fotoonaa ke tǎteele heku taa nyǎntǎ kǎnjǎkmǎj tǎo kǎ. ²⁷ Nǎnǎyo lenjǎ ka we kǎne iní ka isentaa, njǎ yǎlǎ sǎvki na í tǎla pǎ taa tǎyǎ tǎo tǎo. Apalú iní í mayasa ilim mpǎtǎj tǎo nǎnǎosi nsi sí heku taa. Ilena pǎ lu meetǎlǎnaa nǎle na naanǎwa.

Pǎ taa tǎo tǎyǎ na pǎ nǎnǎosi

²⁸ Mǎrǎyú apalú iní í tǎjǎna-m ilim mpǎtǎj nǎnǎyo. Ilena í sǎvna-m pǎ taa tǎyǎ tǎo. I mayasa nǎnǎyo njǎ, ilena ka tayalǎj na ka wanj wee teitei na awalí tǎo kolujǎ nǎnǎyo. ²⁹ Tanjlaa kutuluj na heku taa kolujǎ, na nanj pǎ tayalǎj na pǎ wanj ka we teitei kǎ, isú nǎnǎosi lenjǎ. Ilena pǎtolee cǎona nanj na á tǎ. Nǎnǎyo tayalǎj tǎna ka we meetǎlǎnaa híu na kakpasi. Kǎ wanj ke meetǎlǎnaa naanǎwa na naale na hǎyǎlǎyú. ³⁰⁻³¹ Nanj taa kǎ nǎ tǎnjǎyǎna na nǎ tǎla awalí tǎyǎ tǎo. Pǎa lǎsa pǎánj fotoonaa ke pǎ taa kolujǎ tǎo kǎ. Kumlee pǎlefei ke yǎlǎ kpǎaki na í tǎla kutuluyú taa. ³² Mǎrǎyú apalú iní í tǎjǎna-m ilim tǎlule nǎnǎyo. Ilena tǎ sǎv pǎ taa tǎyǎ tǎo. I mayasa nǎnǎyo, ilena í mayasa sí kǎna kǎncǎalǎyá nyǎnsi wanj na sí tayalǎj pǎ we teitei. ³³ Tanjlaa kutuluj na hekǎj taa koloosi, na nanj tayalǎj na pǎ wanj ka we teitei kǎ, isú nǎnǎosi lenjǎ. Na pǎtolee cǎona nanj njǎ kǎ nǎnǎyo. Nǎnǎyo njǎ ke tayalǎj tǎna kpǎnta meetǎlǎnaa híu na kakpasi. Kǎ wanj ke meetǎlǎnaa naanǎwa na naale na hǎyǎlǎyú. ³⁴ Nanj taa kǎ yǎlǎ tǎnjǎyǎna na í tǎla awalí tǎyǎ tǎo. Pǎa lǎsa pǎánj fotoonaa ke pǎ taa kolujǎ tǎo kǎ. Ilena pǎ tǎj heku taa tǎteele kǎnjǎkmǎj tǎo. Kumlee pǎlefei ke yǎlǎ kpǎa na í sǎv.

³⁵ Apalú iní í pǎna-m ilim ntǎyǎj tǎo nǎnǎyo, ilena í mayasi kele. Kǎ wanj na ka tayalǎj ka we teitei kǎ isú lenjǎ. ³⁶ Nǎnǎyo njǎ kele ka wǎna tanjlaa kutuluj tǎtǎ. Heku taa kolujǎ na nanj na pǎtolee cǎo-kǎ na pǎ tǎ. Kǎ tayalǎj tǎna we meetǎlǎnaa híu na kakpasi. Kǎ wanj ke meetǎlǎnaa naanǎwa na naale na hǎyǎlǎyú. ³⁷ Nanj taa kǎ nǎ tǎnjǎyǎna na nǎ lu awalí tǎyǎ tǎo. Ilena pǎ lǎsí pǎánj fotoonaa ke pǎ taa kolujǎ tǎo. Na tǎteele ke heku taa. Kumlee pǎlefei ke yǎlǎ kpǎa na pǎcǎcǎ í sǎv.

³⁸ Kutuluɣu nakoli ku we ilim ntɔɔɔɔ tɔɔ nɔnɔɔ isentaa. Tɔnaya pa nyaalaya tɔla wena pa kukaya na pɔ laki kotaya nka kɔkɔ lusa ka tɔna tɔ. ³⁹ Taapɔlɔnaa naale ka we nanj nku ku kɔnkɔmɔɔ naale tɔɔ kɛ kɔluɔa kite kɛ tɔkram. Taapɔlɔnaa mpe pa tɔɔ kɛ pa kukaya kotaya tɔla. Isu kotaya nka kɔkɔ lusa ka tɔna tɔ, na isayatu husuɔɔ nyɔɔsi. ⁴⁰ Taapɔlɔnaa liyiti ka we nanj waali tɔɔ tɔtɔ. Ye n pukina ilim ntɔɔɔɔ nɔnɔɔ tɔsɔɔle, n naaki-weye. Naale na kɔnkɔɔ kɔne, naale na kɔne. ⁴¹ Taapɔlɔnaa pɔlefe tɔɔ kɛ pa kukaya kotaya tɔla. Liyiti na nɔnɔɔ kɔnkɔɔ kɔne, na liyiti na kɔne. ⁴² Pɔcɔ pɔ kaasi kotaya nka kɔkɔ lusa ka tɔna tɔ. Kele ka taapɔlɔnaa pɛe nyɔma ke liyiti tɔtɔ. Paa wei i tayalɔɔ seka meɛtɔli kɔlɔm ke pɔcɔ. Na i wanj ke mpu tɔtɔ. Pa kɔnkɔlɔmɔɔ ke meɛtɔli na hɔɔlɔɔ hɔɔlɔɔ. Taapɔlɔnaa mpe pa tɔɔ kɛ pa sukaya wontu nti pa lakɔna kotaya nka kɔkɔ lusa ka tɔna tɔ. Na kɔtasi leɔsi. ⁴³ Pa lapa canɔm ke taapɔlɔnaa mpe pa ntompee tɔɔ kɛ, na pɔ cɔɔ na pɔ tɔ. Pa tɔɔ kɛ pa sukaya kotaya nantu. ⁴⁴ Mɔrɔɔ apalu inu i pona-m pɔ taa taya tɔɔ. Nanj naale ka we tɔnaya. Leɔku ka we ilim ntɔɔɔɔ nɔnɔɔ kin. Ilena kɔ ha ilim mɔrɔɔɔ ke siyile. Leɔku ke ilim mɔrɔɔɔ nɔnɔɔ kin. Ilena kɔ ha siyile ke ilim ntɔɔɔɔ. ⁴⁵ Ilena i heeli-m si: Nanj nku ku keɛsɔna ilim mɔrɔɔɔ tɔɔ tɔ. Ku kɛ kɔtɔlaa mpa pa laki Isɔ tɔyaya taa kɛ tɔmle tɔ pa nyɔɔku kɛ. ⁴⁶ Ama nku kɔle ku keɛsɔna ilim ntɔɔɔɔ tɔ tɔ. Kɔleyele kɔtɔlaa mpa pa paasɔɔna kotaya tɔlate tɔ pa nyɔɔku. Ilena i tasa si, Lefii nyɔma taa de, Satɔki tɔyaya nyɔma tike ka wenna mpaɔ si, pɔ sɔɔ Isɔ tɔyaya taa na pɔ la i tɔmle.

Isɔ tɔyaya maɔamaɔa

⁴⁷ Mɔrɔɔ apalu inu i maɔasa pɔ taa taya. Ka wanj na ka tayalɔɔ ka we teitei kɛ. Paa kɔnkɔɔ nkuɔu meɛtɔlɔnaa nile na naanɔwa. Ilena kotaya tɔlate ke Isɔ tɔyaya isentaa. ⁴⁸ Mɔrɔɔ apalu inu i sɔna-m Isɔ tɔyaya nɔnɔɔ sakaya tɛe. I maɔasa sakaya akelɔnaa tɔ, paa wei i yasɔlaya we meɛtɔlɔnaa naale na hɔɔlɔɔ kɛ. Nɔnɔɔ wanj ke meɛtɔli kɔlɔm na hɔɔlɔɔ. ⁴⁹ Nɔnɔɔ sakaya tayalɔɔ we meɛtɔlɔnaa naanɔwa na wanj ke meɛtɔlɔnaa naatoso. Kumlee naanɔwa ke yɔlɔ kraaki na i sɔɔ. Ilena akelɔnaa naale tɔwa nɔnɔɔ ke heku.

41

¹ Mɔrɔɔ apalu inu i pona-m Isɔ tɔyaya kutuluɣu sɔsɔɔ taa. Ilena i maɔasi-kɔ. Koloosi tɔwa tɔtɔle ke heku kɛ. Sɔle si wanj we meɛtɔlɔnaa tooso. ² Nɔnɔɔ wanj ka we meɛtɔlɔnaa kakpasɔ kɛ. Hɔɔlɔɔ kɔneye meɛtɔlɔnaa naale na kɔneye mpu tɔtɔ. Isɔ tɔyaya maɔamaɔa tayalɔɔ ka we meɛtɔlɔnaa hii kɛ. Ka wanj ke meɛtɔlɔnaa naanɔwa. ³ Pɔ waali, ilena i sɔɔ lɔlɔ nanj taa na i maɔasi nɔnɔɔ. Ka nɔnɔkɔpete lumaj we meɛtɔli kɔlɔm na wanj ke meɛtɔlɔnaa tooso. Ka kɔnkɔmɔɔ tɔɔ kɔpusɔɔ ke meɛtɔlɔnaa tooso na hɔɔlɔɔ. ⁴ Ilena i maɔasi kutuluɣu maɔamaɔa na ku wanj na ku tayalɔɔ we teitei kɛ meɛtɔlɔnaa naanɔwa naanɔwa. Mɔrɔɔ i heela-m si tɔnayaɔle kate taa kate tɔcayale.

Isɔ tɔyaya kutuluɔ leɔɔ

⁵ Mɔrɔɔ apalu inu i maɔasa Isɔ tɔyaya pɔ taa kɔluɔa. Ka kɔpusɔɔ we meɛtɔlɔnaa tooso. Ilena pɔ nɔmɔ kutuluɔ na pɔ cɔɔ na pɔ tɔ. I wanj we meɛtɔlɔnaa naale. ⁶ Kutuluɔ kɔsɔɔɔ inu i ka kɛ ate na isɔ kutuluɔ ke tɔma tɔɔ kɛ. Paa nku ku wena nanj hii na naanɔwa. Paa nanj nku ku we awali tɔɔ kɔluɔa taa kɛ. Ile pɔ taya Isɔ tɔyaya kɔluɔa taa. ⁷ Kɔluɔa walɔɔna isɔtaa kɛ. Ilena pɔ sɔsɔɔ paa ate na isɔ kutuluɔ nkuɔu wanj na pɔ puki. Mɔrɔɔ pɔ wee na pɔ cɔɔ Isɔ tɔyaya na pɔ tɔ. Pɔ tɔɔ kɛ ye n kraaki, nanj sɔsɔɔɔ wanj na i kraaki. Pɔ kɔpɔɔ kancaalaya ate na isɔ kutuluɔ tɔ. Yɔlɔ pɔsɔɔɔ na i polo heku taa nyɔɔku. Ilena i tɛe nku ku we isɔtaa tɔ. ⁸ Mɔrɔɔ na cekɔnaa si, Isɔ tɔyaya kutuluɔ wei i cɔna-keɔe mpu tɔ, i kɔla kɔlɔɔ, isɔ meɛtɔlɔnaa tooso. ⁹ Kɔnkɔɔ taa kutuluɔ inu, i waali tɔɔ kɔluɔa yasɔlaya we meɛtɔlɔnaa naale na hɔɔlɔɔ. Lonte nte pɔ yela kɔpete tɔ, ¹⁰ na kutuluɔ leɔɔ pɔ heku taa, meɛtɔlɔnaa naanɔwa ka wenna na pɔ cɔɔ Isɔ tɔyaya. ¹¹ Kutuluɔ inu i nɔnɔsɔ naale tɔlayaana kɔluɔa taa tɔɔ kɛ. Nɔnɔɔ leɔka na ilim ntɔɔɔ tɔ. Leɔka na pɔ mɔrɔɔɔ tɔɔ. Kɔluɔa nke ka yasɔlaya ka we meɛtɔlɔnaa naale na hɔɔlɔɔ kɛ na pɔ cɔɔ na pɔ tɔ. ¹² Kutuluɔu nakoli ku sɔna Isɔ tɔyaya ilim tɔtɔle tɔɔ kɛ kɔluɔa kite. Ku tayalɔɔ we meɛtɔlɔnaa nile na kakpasɔ. Ku wanj ke hii na naanɔwa. Ku koloosi yasɔlaya ke meɛtɔlɔnaa naale na hɔɔlɔɔ. ¹³ Apalu inu i maɔasa Isɔ tɔyaya. Ilena ka tayalɔɔ lu meɛtɔlɔnaa nile na naanɔwa. Kɔluɔa na kutuluɔu nku ku sɔna ilim tɔtɔle tɔ tɔ, ku koloosi tayalɔɔ ka we meɛtɔlɔnaa nile na naanɔwa tɔtɔɔ. ¹⁴ Isɔ tɔyaya hɔɔlɔɔ nku ku keɛsɔna ilim tɔle tɔ tɔ, na kɔnkɔmɔɔ tɔ patamaana wanj ka we meɛtɔlɔnaa nile na naanɔwa. ¹⁵ Apalu inu i maɔasa tɔtɔɔ Isɔ tɔyaya waali kutuluɔu tayalɔɔ. Pɔ na patamaana mpa pa we kɔnkɔmɔɔ inu i naale i tɔ tɔ. Pɔ kɔpɔna meɛtɔlɔnaa nile na naanɔwa.

Isɔ tɔyaya pɔtaaa tɔɔ

¹⁶ Paa saaka kɔnkɔkɔlɔnaa kɛ. Ilena pɔ mati Isɔ tɔyaya kɔpɔɔ na pɔ nanj sɔsɔɔ na lɔlɔ nyɔɔku taa. Na pɔtolee nna pa tɔ pulunj tɔ na sakasi. Na pɔ cɔɔ ate na isɔ kutuluɔ inu i tooso na pɔ tɔ. Pɔ tɔna pu kɛ kɔnkɔkɔlɔnaa kɛ. Pɔ kɔpɔɔ ate na pɔ suna pɔtolee tɔ. Ilena pɔ tɔni pɔtolee anu a

mayamaɣa ke kponkpolonaa. ¹⁷ Iso tɔyaya waali, na ka taa tɔɔ nɔnɔyɔ kɔsɔsɔyɔ, halɛna lɛlɛ narɔ tɔ, paa lɛsa koloosi tɔɔ kɛ, ¹⁸ isɔtaa tanɔaa na paaɔ pɔ fotoonaa. Fotoonaa ka sita tɛma taa kɛ. Paaɔ fotoo, na isɔtaa tanɔaa naale fotoo, na pɔ polo mpɔ. Isɔtaa tanɔaa mpɛ pa isentaa wɛ tɔm naale naale. ¹⁹ Yulu isentaa nyɔnɔyɔ paaɔ kɔnɛ na cɛnɛyɛ. Na tɔyɔlaya isentaa nɔɔ nyɔnɔyɔ kɔnɛ na cɛnɛ. Mprɔyɔ pɛ wɛɛ na pɛ cɔɔ Iso tɔyaya na pɛ tɔ. ²⁰ Paa lɛsa isɔtaa tanɔaa na paaɔ fotoonaa kɛ. Pɔ kraɣaa koluɔa kite tɛɛ tɔyɔ, halɛna nɔnɔɔsi nyɔyɔ taa. ²¹ Narɔ sɔsɔɔ akelenaa tayalɛɔ na pɛ warɔ ka wɛ teitei kɛ.

Ilɛna kate taa kate nɔɔ nyɔnɔyɔ ²² kɔtaya tɔlate. Tɔlɛyɛ pa saaka kponkpolonaa. Tɔ kɔnkɔlmɔɔ wɛ mɛɛtɛli kɔlmɔ na hɔyɔlyɔ. Tɔ warɔ ke mpɔ. Tɔ wɛna ŋkulɔɔsi na nɔɔhɛ. Tɔ kɔnkɔlmɔɔ tɔɔ kɛ kponkpolonaa. Mpɔyɔlɛ apalu unɔ i heela-m si: Taarɔli wɛnna Tacaa isentaa.

²³ Iso tɔyaya nɔnɔyɔ ka wɛna kutɔkyɔ kɛ. Ilɛna kate taa kate tɔɔyɔlɛ na tɔ nyɔnɔyɔ. ²⁴ Paa nɔnɔyɔ ŋka kaa wɛna kampɔnaa naale kɛ. Ilɛna pɔ tɔlɔyɔ na pɔ tɔkɔyɔ. ²⁵ Ilɛna pɔ lɛsi kutuluyɔ sɔsɔɔ kampɔ tɔɔ kɛ fotoonaa. Isɔtaa tanɔaa na pɔ paaɔ kɔlmɔɔ unɔ i fotoonaa ke paa lɛsaa isɔ koloosi tɔɔ. Ilɛna pɔ kɔ pɛ taa tɔɔ kraɣaa nɔnɔyɔ nyɔyɔ taa kɛ sakaya taka kɛ kponkpolonaa. ²⁶ Kraɣaa ŋku kɔ koloosi naale tɔɔ ka wɛ pɔtɔlɛ. A tɔɔ na pulun, na pɔ lɛsi pɔɔɔ fotoonaa tɔɔ.

42

Iso tɔyaya tɔɔ kutuluyɔ kɔsɔsɔyɔ lɛlɛɔ

¹ Mprɔyɔ apalu unɔ i luna-m awali tɔɔ taya tɔɔ. Ilɛna i pona-m kutuluyɔ wei i wɛ ilim ntɔyɔɔ tɔɔ tɔ. Koluɔa na Iso tɔyaya waali kutuluyɔ pɛ kin ntɛ. ² Ilim ntɔyɔɔ tɔɔ kutuluyɔ unɔ, i tayalɛɔ ka wɛ mɛɛtɛlɛnaa nɔlɛ na naanɔwa kɛ. I warɔ ke mɛɛtɛlɛnaa hiu na kakpasɔ. ³ Kutuluyɔ ŋku kɔ hɔyɔlyɔ lɛɔkɔ nyɔnɔyɔ, ikpate nte tɔ warɔ wɛ mɛɛtɛlɛnaa naanɔwa tɔyɔ. Tɔlɛ tɔ cɔɔ Iso tɔyaya kɛ. Ilɛna kɔ hɔyɔlyɔ lɛɔkɔ nɔɔ nyɔnɔyɔ awali tɔɔ taya kumte. Kɔ atɛ na isɔ kutuluyɔ unɔ i tooso, i wɛna sakasi kɛ tɛma tɔɔ kɛ. ⁴ Pɔ taa tɔɔ taya hɔyɔlyɔ tɔɔ ke mpɔ isentaa, ikpate natɛli tɔ wɛɛ na tɔ warɔ ke mɛɛtɛlɛnaa kakpasɔ. Tɔ tayalɛɔ ke mɛɛtɛlɛnaa nɔlɛ na naanɔwa. Ilim ntɔyɔɔ tɔɔ kɛ kutuluyɔ unɔ i nɔnɔɔsi ka wɛnna. ⁵ Isɔtaa kutuluyɔ seka warɔ ke pɔtɛɛ nyɔyɔ. Mpi tɔ, sakasi ŋmasa-i kɛ, na pɔ kɛli heku taa nyɔnɔ, na pɔtɛɛ nyɔyɔ. ⁶ Kutuluyɔ ŋku kɔ atɛ na isɔ kutuluyɔ tooso, ka wɛna sakasi kɛ tɛma tɔɔ kɛ. Ilɛ pa ta tu-i akelenaa isɔ kutuluyɔ lɛlɛɔ. Pɔ tɔɔ kɛ kutuluyɔ ŋmuna ŋprɔyɔ atɛ tɔɔ na pɔ kraaki. ⁷ Mpɔɔ unɔ i koloosi nsi si wɛnna awali tɔɔ taya tɔɔ hɔyɔlyɔ tɔ, si tayalɛɔ ka wɛ mɛɛtɛlɛnaa hiu na kakpasɔ kɛ. ⁸ Mpi tɔ, kutuluyɔ unɔ i mayamaɣa i tayalɛɔ ka wɛ mɛɛtɛlɛnaa hiu na kakpasɔ kɛ. Ilɛna kutuluyɔ wei i wɛnna Iso tɔyaya hɔyɔlyɔ tɔ i tayalɛɔ ke mɛɛtɛlɛnaa nɔlɛ na naanɔwa. ⁹ Kutuluyɔ unɔ i pɔtɛɛ ka wɛ nɔnɔyɔ na ilim tɔlɛlɛ tɔɔ. Ye n luna awali tɔɔ taya tɔɔ nyɔnɔyɔ, ŋkɛyɛ n suvɔna. ¹⁰ Taya koluɔa tɔɔcaalle ke nɔnɔyɔ ŋke ka wɛɛ.

Kutuluyɔ ka wɛ ilim mpɔtɛɔ tɔɔ, na i nyɔnɔyɔ koluɔa. Na kutuluyɔ ŋku kɔ wɛ Iso tɔyaya waali tɔ. ¹¹ Ikpate natɛli tu wɛ kutuluyɔ unɔ i kin. Kutuluyɔ unɔ i sɔnɔyɔ na i warɔ na i tayalɛɔ na i nɔnɔɔsi, ka nyɔnɔyɔ ilim ntɔyɔɔ tɔɔ nyɔnɔyɔ. ¹² Mpɔ tɔtɔyɔ pɛ wɛɛ, na ilim mpɔtɛɔ tɔ kutuluyɔ nɔnɔɔsi. Timpi ikpate nte tɔ caalaa tɔyɔ nɔnɔyɔ ka wɛɛ. Na kɔ nyɔnɔyɔ Iso na yɔlɛa pa tɔsulle koluɔa. Ilim tɔlɛlɛ tɔɔ kɛ pa suvakayana. ¹³ Mprɔyɔ apalu unɔ i heela-m si, ilim ntɔyɔɔ na pɔ mpɔtɛɔ tɔɔ kutuluyɔ wei i nyɔnɔyɔ taya tɔ i kɛ Iso nyɔnɔyɔ kɛ. Kɔtɔlɛa mpɔ pa suvɔli Iso kutuluyɔ taa tɔ, i taa kɛ pɛ wɛɛ si pɔ tɔyɔ Iso tɔyɔnɔyɔ. I taa tɔtɔyɔ pɛ wɛɛ si, pɔ si Iso nyɔnɔyɔ. Iso kuhav na kɔtɔyɔ ŋka pa lapa isayatu tɔ tɔ. Na tayanɔyɔ nyɔnɔyɔ. Mpi tɔ, pɛ kɛ Iso lonɔtɛ kɛ. ¹⁴ Ye kɔtɔlɛa mpɔ pa laalaa na pɔ suvɔ Iso lonɔtɛ taa tɔna. Pɔ fɛi si pɔ luna taya tɔɔ nɔnɔyɔ. Pɔ wɛɛ si, pɔ yele tɔnɔyɔ wontu nti pa suuwa na pɔ lana Tacaa tɔmlɛ tɔyɔ. Ilɛna pɔ suu lentɔ na pɔ polo timpi samaa kotaa tɔ.

Awali tɔɔ koluɔa mayasɔyɔ

¹⁵ Mprɔyɔ apalu unɔ i tɛma Iso tɔyaya taa tɔɔ kɛ mayasɔyɔ. Ilɛna i yaa-m na tɔ luna ilim tɔlɛlɛ nɔnɔyɔ. Ilɛna i naali mayasɔyɔ ke ikpate nte tɔ cɔɔna Iso tɔyaya tɔ. ¹⁶ Camlyɔ ke i mayasayana. Nkɔyɔ i nyɔnɔyɔ ilim tɔlɛlɛ tɔɔ hɔyɔlyɔ tayalɛɔ. Hɔyɔlyɔ ŋku ku wɛ mɛɛtɛlɛnaa ŋmɔnɔyɔ na nɔlɛ na naanɔwa (250). ¹⁷⁻¹⁹ Mprɔyɔ i mayasa ilim ntɔyɔɔ tɔɔ hɔyɔlyɔ. Na pɔ mpɔtɛɔ tɔɔ nyɔnɔyɔ, na pɔ tɔtɛlɛ nyɔnɔyɔ. Ilɛna pɔ tayalɛɔ li kɔlmɔ. Paa hɔyɔlyɔ ŋkuɔyɔ mɛɛtɛlɛnaa ŋmɔnɔyɔ na nɔlɛ na naanɔwa (250). ²⁰ Isɔna i mayasa koluɔa ŋka ka cɔɔna Iso tɔyaya tɔ, ka kɔnkɔlmɔɔ liyiti tɔyɔlɛ. Koluɔa ŋke ka tayalɛɔ na ka warɔ ka wɛ teitei kɛ. Paa kɔnɔyɔ ŋkuɔyɔ mɛɛtɛlɛnaa ŋmɔnɔyɔ na nɔlɛ na naanɔwa (250). Koluɔa ŋke kaa fayana yɔlɛa tɔna tɔɔyɔlɛ na Iso nyɔnɔyɔ.

43

Iso mɔlyɔ ke i tɔyaya taa

¹ Mprɔyɔ apalu unɔ i pona-m ilim tɔlɛlɛ tɔɔ nɔnɔyɔ. ² Ilɛna mɔ nɔɔ Iseyeli Iso teeli luna ilim tɔlɛlɛ tɔɔ na i kɔnɔyɔ. Pɔ kɔkɔtɛ ka wɛ kɛ isɔ tenku nyɔnɔyɔ, na pɔ naaki tetu tɔɔ. ³ Toosee taka wei ma na isɔntɔ tɔ a wɛɛ kɛ isɔ wɛna maa tɛma nau tɔ. Maa nawa ale a taa si Iso kɔma si i wakɔlɔyɔ Yosalem. Yaa nna maa toosaa si, ma wɛ Kɛpaa pɔyɔ sɔsaya kɔtɛɔ tɔ tɔ. Mprɔyɔ ma hota ma nɔyɔ tɔɔ. ⁴ Ilɛna Tacaa teeli suvɔna nɔnɔyɔ na i caya Iso tɔyaya taa. ⁵ Ntɛna Iso Feesuyɔ kraɣa-m

ma lamayasae taa na kó souna-m pə taa taya taa. Ilena má ná sí Tacaa teeli soso tərja suyu ke Iso təyaya. ⁶ Mporóy ma nuwa nəyolo yəyətəyənə-m hatoo Iso təyaya taa. Yulo wei i ka souna-m pə taa tə, i we ma kəŋkəŋ taa ké tam ké. ⁷ Ilena Tacaa tə-m si: Yulo nyá, nyəni, ma kumte lonte ntə. Timpi maa si ma nəntaaləylo təyole. Maa caya Iseyeli nyəma heko ke tam təo ké. Pana pa awulaa pa kaa tasa ma hətə səsəle pilisuyu na pa wasanjalətv. Yaa pa pi pa awulaa mpa pa səki təylo təna. ⁸ Ma nənəkpeele cəlyə awulaa mpe pa ŋmaaki pa nyəna. Koluŋa kuləmayə wenna má na-we tá heko taa. Mporóy pa pilisina ma hətə səsəle na pa acaalətv təma. Pə təo ké ma kpiisa-we na pááná. ⁹ Pənentaa Iseyeli nyəma ká hatələna-m pa wasanjalətv. Na pa awulaa səsaa mpa pa səki tə. Ilena má wee pa heko ke tam təo.

¹⁰ Mporóy Tacaa təma Isekiyeeli má si: Kéési Iso təyaya təm ke Iseyeli nyəma. Pá mayasi isəna ka wee tə, na pa isayatu təm kra-weye feele. ¹¹ Ye pa kulaputu lapa-weye feele, ile hólí-weye isəna pa pu Iso təyaya na pécó pá ŋma-ke tə. Na isəna pa faɣa kutuluŋ tə. Na nənəəsi kəsəsususi na kuləlusi. Na isəna Iso təyaya təna wee tə təkokoloko. Nmaa na ŋ hólí-we na pá náná pa ise ke kiŋ na kəsəsutu nti pə wee si pá təkí tə. Ilena pá təy-ti na pá lakí-ti. ¹² Iso təyaya kəsəsutu səsəntə nte. Ikrate nte tə cəna Iso təyaya ŋkeye nyəy taa tə, pə wee si pá nyəni-teye Iso nyəntə ké.

Kotaya təlata na pə kotasi təm

¹³ Isəna pa mayasa kotaya təlata təyolo. Mayasəlaya ŋka ka we meətəli həyoləylo təylo pa mayasənaa. Ləw ŋku paa heewa na pə cəo kotaya təlata na pə ta-te tə, ku lumaŋ ka we meətəli həyoləylo, na ku wan ke mpu tətə. Ilena pá ŋmá pəlv isu kumte, na pə kəli isu mpiiu na pə cəo ləw ŋku na pə tá. Ye pə kaasa kotaya təlata kəŋkəŋməŋ ile, ¹⁴ pə kraɣav kotaya təlata ate təo, na pə sūna tə nyəylo taa tə tə kəŋkəŋməŋ we meətəli kolum, na tə wan ke meətəli həyoləylo. Pə kraɣav nəhəe səkpəna na pə polo səsəna tə. Pə taɣaləŋ we meətəli kolum na pə wan ke meətəli həyoləylo. ¹⁵ Kotaya təlata təo məsaya na ate, pə kəŋkəŋməŋ ka we meətəliənaa naaleye. Na hələŋasi ke pə ŋkuləŋasi liyiti taa. ¹⁶ Məsayə wan na a taɣaləŋ ka we teitei ké. Paa kəŋkəŋ ŋkuɣi meətəliənaa naatoso. ¹⁷ Nəhəe wan na a taɣaləŋ ka we teitei ké. Meətəliənaa naatosompəyolaya mpəyolaya. Kotaya təlata ntompəe wəna a cəwə na á tá tə a wan we mpiiu koluməylo. Ləw náá cəo na kó tá, kule ku wan tətəylo mpiiu. Kotaya təlata ŋtə tə təkpałe kəsəna ilim təlule təo ké.

¹⁸ Mporóy Tacaa Iso təma Isekiyeeli má si: Yulo nyá, nu. Ma sukí-ŋ kəsəsutu. Paa təy-təyi saa wei kotaya təlata ká te ŋmau tə. Waatu inəyi paa la tə təo ké kotaya ŋka kəko lusa ka təna tə. Na pá ŋmusəyi tə təo ké təla caləm. ¹⁹ N ká cəla latəce we Lefii kətəlaa mpa pa ké Satəki ləylo nyəma tə. Pa tike ke ma ha mpaav si pá la Tacaa Iso mayə təmlə. Paa la latəce ke kotaya na má husi pa isayatu. ²⁰ Kraɣa latəce inu i caləm na ŋ taa-wəyi kotaya təlata hələŋasi liyiti. Na tə ntompəe ŋkuləŋasi taa, na pə cəo-ye na pə tá. Ie pə husa kotaya təlata asilima nte. Ilena tə pəsi Iso nyəntə. ²¹ Ilena ŋ pona isayatu husəylo kotaya latəce inəyi Iso lonte nte pa ləsaə tə tə taa, na ŋ wəp-i kəko. Ie pə taya Iso təyaya taa. ²² Kuyaku naale nyəŋku wule ilena ŋ la pəŋtuləylo ŋku ku tiili tá caamu təylo isayatu husəylo kotaya. Na pə husi kotaya təlata asilima. Isu paa təm-teye husəylo na latəce tə. ²³ N təŋ asilima husəylo, ilena ŋ la kotaya ke latəce kofalu, na iwaav ŋku ku tiili tá caamu tə. ²⁴ Ilena ŋ hólí təla anəyi Tacaa. Kətəlaa ká tə a təo ké təm. Paa la-yege kotaya ŋka kəko lusa ka təna tə. ²⁵ Paa kuyaku ŋkuɣi paa la isayatu husəylo kotaya. Pə waali ké latəce na iwaav ŋku ku tiili ta caamu tə. Haləna kuyəeŋ naatosompəyolaya. ²⁶ Kuyəeŋ naatosompəyolaya təcu ké paa husi kotaya təlata asilima, na pá pəsi-teye Iso nyəntə. Ilena pécó pá tūl-te. ²⁷ Kuyəeŋ inu i təkki, na pə kraɣa kuyaku pələfeŋ nyəŋku na pə pukí, ilena kətəlaa la mə nyəylo təo ké kotaya ŋka kəko lusa ka təna tə. Na nəylo kuləmayə krentəylo nyəŋka. Ilena Iso lanjle heena-mə. Tacaa má ma yəyətəna mpu.

44

Awulaa nənəyo ke ilim təlule təo

¹ Mporóy apəlv inu i pona-m Iso təyaya awalə təo nənəyo. Nka ka wenna ilim təlule təo tə, ile ka təkaa. ² Mporóy Tacaa heela-m si: Nənəyo ŋke kaa təkí mporóy. Nəyolo kaa təŋna təna, yaa í tu tūl-ke. Mpi tə, tənəyā Iseyeli nyəma Iso Tacaa sounaa. Ie kaa təkí mporóy. ³ Ama ye pə kaasa awulumpu, ilé i pəsəyi na í caya Tacaa kiŋ təna, na í təylo təyənəyā. Ie kraaŋ nənəyo mpaav ke i ka souna, na i luma təna tətə.

Mpa pa pəsəyi na pá sūv Iso təyaya taa tə

⁴ Mporóy apəlv inu i souna-m na ilim ntəyən nənəyo, ke Iso təyaya kəŋkəŋ taa. Ma nyənəyā mpu, ile Tacaa teeli suwa i təyaya nte. Ntəna má hoti ma isəntəo. ⁵ Ilena Tacaa tə-m si: Yulo nyá, la laakali. Nyəna nyá ise, na ŋ nuwa nyá ŋkraŋŋ ke pə təna mpi maa keesi-ŋ Tacaa təyaya kəsəsutu təna, na pə kotaya təo tə. Na ŋ la laakali na Iso təyaya nənəəsi kəsəsususi na kuləlusi təm.

⁶ Teləsi təo kollaa Iseyeli nyəma mpe si, mayə Tacaa Iso, má nyəyəsə mə acaalətv təma wəna í lapa tə. ⁷ I sūsa kraŋ nyəma mpa pa ta nyi-m təylo ma təyaya taa. Ilena í pilisiyi ma təyaya ke

waatu wei í lakí-m kótaya ke tǝxónaya, na nantu nim nyǝntu, na calǝm tǝ. Mǝpǝyǝ í pilisina ma tǝyaya. Mǝ acaalǝtu kǝlaputu ke í yakǝna má na me tá nǝyǝ pǝelǝyǝ. ⁸ I tá paasǝna ma tǝmle ke ma tǝyaya taa ké mǝ maɣamaya. Ama krai nyǝma ke í yelinaa, na pǝle pá lakí-tǝye mǝ lonte. ⁹ Tacaá Iso má sí, krai tǝ kutapǝlǝyǝ ŋku kǝ ta nyi-m tǝ kǝ kaa sǝv ma tǝyaya taa. Paa pǝntu we Iseyele nyǝma heku taa.

Nti pǝ su Lefii nyǝma tǝ

¹⁰ Tacaá sí: Pǝ kaasǝyǝ Lefii nyǝma mpa me mǝ kisa-m tǝ, saa wei Iseyele nyǝma me í toolaa na í ha-m siyile tǝ, mǝ tǝɣa mǝ tǝɣj ké. Mǝ nyǝɣɣj taa ké mǝ isayatu salǝka ká maɣana. ¹¹ Tǝmle nte í ká pǝsi na í lá-m tǝyǝle ma tǝyaya nǝnǝsǝ tǝɣyǝ, na ka taa tǝma lapu. Isu samaa kótaya ŋka kǝkǝ lusa ka tǝna tǝ, na kǝtasǝ lǝɣsǝ tǝla lentǝyǝ. Ulena í lakí samaa maɣi tǝma. ¹² Mǝ tǝe Iseyele samaa ke nǝyǝ ke tǝɣj tǝm taa. Halí í tǝsi-weye isayatu taa. Maa yele-me, na í sǝyǝle mǝ isayatu salǝka. ¹³ I kaa kǝtǝna-m sí í lakí kǝtǝlaa tǝmle natǝli. Yaa í tokina ma wǝntu kate nyǝntu, yaa kate taa kate nyǝntu. Mu sǝyǝlǝna mǝ fǝele fǝe. Na acaalǝtu tǝma wena í lapa tǝ a salǝka. ¹⁴ Tǝma lenna wena a we lapu ke Iso tǝyaya tayanǝyǝ tǝm taa tǝ, a tike ke í ká la.

Nti pǝ su kǝtǝlaa tǝ

¹⁵ Mǝpǝyǝ Tacaá má ma yǝɣtǝa sí: Pǝ kaasa Satǝki pǝyalaa kǝtǝlaa Lefii nyǝma tǝ. Mǝ tǝka tǝsulle kǝsǝsutu ké. Paa saa wei Iseyele nyǝma toolaa na pa hatǝlǝna-m tǝ. Mǝ tike í ká kǝtǝna-m, na í la-m tǝmle. I ká cǝle-m nantu nim na pǝ calǝm. Tacaá Iso má ma yǝɣtǝna mpu. ¹⁶ Mu sǝvna tǝsulle na í kǝtǝna ma taarpǝli. I ká wee ma tǝmle taa, na í paasǝna ma tǝmle. ¹⁷ Kǝɣɣkǝpǝntu tǝɣj nyǝntu wǝntu ke í ká suu. Ulena pǝcǝ í sǝvna pǝ taa taya nǝnǝyǝ. I taa suu heeɣ hǝntu pulǝ ke waatu wei í lakí pǝ taa taya tǝma tǝ. Paa Iso tǝyaya taa nyǝna. ¹⁸ I ká tǝ mǝ nyǝɣɣj ke kǝɣɣkǝpǝntu tǝɣj nyǝntu saalasi, na í tǝyǝle pǝ takasi. Ama í kaa lǝli tampalanaa, pǝ taa kǝ na í tii haɣaya. ¹⁹ Ye í lukí sí í puki yǝlaa kɣj ke awalí tǝɣj tǝɣj de í wǝɣsǝ mǝ wǝntu nti í lapǝna kótaya ke mpu tǝ. Na í su-tǝyǝ tǝsulle kutulurj taa, na í kɣaya wǝntu lenti. Pǝ taa kǝ na samaa pilisi kótaya wǝntu nti.

²⁰ Kǝtǝlaa í kaa looli mǝ nyǝɣɣj, yaa í yele na nyǝsǝ su. Ama í ká kǝ-sǝyǝ tǝtǝtǝtǝ. ²¹ Kǝtǝlu nǝyǝlǝ í kaa nyǝɣ sulum na pǝcǝ í sǝv pǝ taa taya tǝɣj. ²² Pǝyele kǝtǝlu kaa kɣaya alǝ leelu ke yem, yaa alǝ wei pa tǝxónaa tǝ. Iseyele nyǝma piitim taa pǝelǝ wei í ta nyǝnta apalǝ tǝyǝ pǝ wee sí kǝtǝlu í kɣaya. Yaa ye kǝtǝlu lǝlu sǝpa na í yele leelu, de mu í kɣaya.

²³ Pǝ wee sí kǝtǝlaa me í sǝyǝsi ma yǝlaa. I faya Iso nyǝm na krai nyǝm. I hǝlí-we na pá nyǝ nǝɣɣ nyǝm, na asilima nyǝm pǝ faɣav. ²⁴ Mpi pǝ ké hǝule tǝm de, mu tǝɣna siɣisuyǝ. I ká hǝukǝna na pǝ kǝesǝna ma kǝsǝsutu. I tǝki ma kiij na ma kǝtǝtǝtǝ ke ma acimanaa taa. I nyǝntu kǝyǝeɣ kǝheesǝɣ ke ma nyǝɣ.

²⁵ Pǝ fǝe sí kǝtǝlu í kǝtǝna sǝtu na í pilisi í tu. Ye pǝ taya í caa, yaa í too, yaa í pǝyaya. Yaa í taalǝ, yaa í neu, yaa í kǝyǝ. Yaa í neu alǝ nyǝɣ wei í ta saata tǝ. ²⁶ Ye pǝ maɣana kǝtǝlu ke mpu, í la nyǝyǝ tǝ asilima kǝelǝyǝ kótaya. I tǝɣj na kǝyǝeɣ naatǝsompǝɣǝlaya tǝe na pǝcǝ í sǝv í tǝmle taa. ²⁷ Kǝɣɣɣku í mǝlǝyǝ tǝsulle taya pǝ taa nyǝɣka tǝɣj tǝ, í ka la kótaya na pǝ hǝsi í isayatu. Tacaá Iso má ma yǝɣtǝna mpu. ²⁸ Kǝtǝlaa kǝrancoo nte má. I kaa weena mǝ paa nyǝm napǝlǝyǝ Iseyele taa. Maɣale mǝ paa nyǝm. ²⁹ Mǝ tǝxónaya nte kǝhaaɣ, na tǝla nna pa lakí kótaya sí pǝ hǝsi isayatu tǝ. Pǝ tǝna mpi pa siwa sí, ma nyǝm ke Iseyele taa tǝ, mu tǝyǝna. ³⁰ Kǝtǝlaa tǝnna kǝmtu kǝncaalaya nyǝntu hǝyǝlǝɣ, na mpi Iseyele nyǝma lǝsa-m pa wǝnaw taa tǝ. Yǝlaa ká cǝla kǝtǝlaa ke pa mǝlum kǝɣampam. Ulena má kooli pa tǝesi ke kǝɣantǝ. ³¹ Ama kǝtǝlaa kaa tǝyǝ wǝntu kǝsǝpǝtu yaa nti pulǝpu kǝwa tǝ. Paa sumaya paa wǝntuyǝ ŋku.

45

Tǝtvnaa mpa pa wena pa mpaá tǝ

¹ Mǝpǝyǝ Tacaá yǝɣtǝa sí: Ye í talǝyǝ Iseyele kǝpeka ke tǝtu de í lǝsi hǝyǝlǝyǝ nakǝli na í ha-m. Hǝyǝlǝyǝ ŋku kǝ tǝyǝlǝɣ ká wee kilomǝetǝlǝnaa naanǝwa na naale na hǝyǝlǝyǝ. Ku waɣj ke kilomǝetǝlǝnaa kakpasǝ. Ulena tǝtu nti tǝ pǝsi Iso nyǝntu tǝkɣataa. ² Ulena í cǝsi iso tǝsǝele tǝtu ke tǝ taa. Tǝ tǝyǝlǝɣ na tǝ waɣj ká wee teitǝi. Paa kǝɣkǝɣ ŋkuyǝ mǝetǝlǝnaa ŋmǝnǝyǝ na nǝle na naanǝwa (250). Na pǝ yele ikɣate na pǝ cǝɣ na pǝ tá tǝtu nti. Tǝle tǝ waɣj ká wee mǝetǝlǝnaa hiu na kakpasǝ. ³ Tǝtu nti tǝ taa ké í ká maɣasi na í lǝsi kilomǝetǝlǝnaa naanǝwa na naale na hǝyǝlǝyǝ. Tǝ waɣj ke kilomǝetǝlǝnaa kakpasǝ. Tǝnaya í ká ŋmá Iso tǝyaya. Lonte nte tǝ kǝna lonte kate nyǝntǝ. ⁴ Hǝyǝlǝyǝ ŋku kǝ ké Iso lonte kate nyǝntǝ ké. Pǝ su-ku na ku mpaá ke kǝtǝlaa mpa pa lakí Tacaá tǝmle ke Iso tǝyaya taa tǝyǝ. Lonte nte tǝ taa tǝnaya í ká lǝsi lǝna nna a taa í ká ŋmá mǝ tǝesi na Iso tǝyaya tǝ. ⁵ Tǝtu nti tǝ tǝyǝlǝɣ we kilomǝetǝlǝnaa naanǝwa na naale na hǝyǝlǝyǝ, na tǝ waɣj ke kilomǝetǝlǝnaa kakpasǝ tǝ tǝ ké Lefii kǝtǝlaa nyǝntu ké. Mpe pa paasǝyǝnana Iso tǝyaya taa tǝmle kǝɣantǝ. Paa weena tǝ taa ké acalǝe wena a taa paa cǝyǝ tǝyǝ. ⁶ Ulena pá maɣasi tǝtu nti tǝ taa tǝtǝyǝ itayalav tǝ ké kilomǝetǝlǝnaa naanǝwa na naale na hǝyǝlǝyǝ na waɣj tǝ ké kilomǝetǝlǝnaa naale na hǝyǝlǝyǝ. Ulena í ŋmá icate nte tǝ taa Iseyele nyǝma ká weena mpaá sí

pá çaya tó. ⁷ Paa kaasi awulumpu ke lonte ke Tacaa tetu na icate nyəntu kəŋkəməŋ naale tóo. Tetu nti tu kraya hatoo Metitlanee teŋku ké. Pə krayaw ilim tətule tóo, haləna Iseyeli tetu ilim təlule tóo təŋa. Tə tayaləŋ ká wee teitei na paa kpekəle nte tə nyəntu. ⁸ Ue awulumpiya ká weena pa mayamaɣa pa tetu ke Iseyeli taa. Pa kaa tasa Tacaa yəlaa ke muɣuluɣu. Paa yelina tetu kakaasaya ke Iseyeli nyəma.

Nti pə su awulumpiya tɔ

⁹ Mpróy Tacaa Iso má ma yəɣotaa si: Iseyeli awulumpiya me í teləsa mpəle. Pə wee si í kisi mɔsɔŋ na ŋmakəluɣu. Í təŋ tampana na kusiyisim. Ilena í yeke ma yəlaa weɛnaw ke Isekkuɣu. Tacaa má ma yəɣotəna mpu.

¹⁰ Pə wee si í weena sanəyanaa mpa pa siyisaa tó. Í weena pee nyəm mayasəlaya kusiyisaya ŋka pa yaa si ifaa tó, na lom nyəm nyəŋka kusiyisaya ŋka pa yaa si paati tó. ¹¹ Mayasəlasí ifaa na paati pa tóo ka wee teitei ké. Paa ŋka kaa təɣo isu mayasəlaya ŋka pa yaa si homee tó ka həɣələŋ naanɔwa taa kolumɣu. Mayasəlaya homee ke paa keesəna isəna mayasəlasí nsi si təkí tó. ¹² Pa liyitee nyəɣəluɣu ŋku pa yaa si keelaa tó, kule kó təm hiu mayana ŋku pa yaa si sikəli tó kó təm kolum. Ilena sikələnaa nutoso náa mayana ŋku pa yaa si miini tó kó təm kolum.

¹³ Isəna paa ləsəyi pa kohaŋ təɣəb. Həɣələŋ nutoso taa kolumɣu ke paa wei í ká ha í təɣonaya pee nyəŋka. ¹⁴ Ye í mayasəyi má nim, mayasəlaya ŋka pa yaa si paati təɣo í ká mayasəna. Paati təm naanɔwa lakəna homee kolum. Mayasəlaya ŋka pa yaa koo tó, na ŋka pa yaa si homee tó si teitei ké. Paati həɣələŋ naanɔwa taa kolumɣu ke í ká ləsi. ¹⁵ Iseyeli nyəma kaləkəŋ taa ile, heeŋ yaa pəŋ ŋmɔnuɣu (200) taa ké pə wee si pá ləsi Iso kəhaw ke kolum. Mpi pa ləsəyi mpu təɣo paa la təɣonaya kəhaw kətaɣa. Yaa ŋka kəkó lusa tó, yaa nəɣo kolumaya krentuɣu nyəŋka si pé husi pa isayatu. Tacaa má ma yəɣotəna mpu.

¹⁶ Iseyeli tetu yəlaa təna ká konna kəhaw ŋku. Ilena pá cəla pa tetu awulumpiya. ¹⁷ Awulumpiya ká caana kətasi nsi kəkó lusa si təna tó si wontu na solum kəliisim ke acimanaa waatu. Isu isətu kufalɔ na kuyaku kəheesɣu. Na lenna nna a kotiyi Iseyeli nyəma tó. Mpe paa caana kəpəntəŋ tayanɔɣo kətasi na kohaŋ. Na kətasi nsi kəkó lusa si təna tó. Na nəɣo kolumaya krentuɣu nyəŋsi. Ilena Iso nyəni Iseyeli nyəma pətətəle na í husi pa isayatu.

¹⁸ Mpróy Tacaa yəɣotaa si: Isətu kancaalaya nyəŋ kuyaku kancaalaya nyəŋku wule, paa la kətaya ke latəce wei í tiili tá caami tó. Ilena pé nyaali Iso təyaya asilima. ¹⁹ Kətulu ká kraya kətaya kəpəntə híte tə caləm. Na í taa-wəyi Iso təyaya nənəɣo tóo. Na kətaya təlate ŋkulmasi taa. Na pə taa tó taya nənəɣo tóo. ²⁰ Pə takí isətu kuyaku naatosompəɣəlaya nyəŋku Ilena pá lá mpu tətəɣo mpa pa pəntaa na pa ta nyi yaa pə yəkəna-we tó. Ile pə keela Iso təyaya asilima nté.

²¹ Isətu kancaalaya nyəŋ kuyeeŋ naanɔwa na liyiti wule ke paa təɣo Teeu acima. Kuyeeŋ naatosompəɣəlaya ke paa təɣo acima aní na potopotona mpa pa taa kəkusum fei tó.

²² Awulumpu ká la latəce ke kətaya ke acima kuyaku kancaalaya nyəŋku wule. Í na icate təna yəlaa pa isayatu husuɣu tóo ké í ká la-ké. ²³ Pə kaasi ile, acima kuyeeŋ naatosompəɣəlaya uní í taa tətəɣo í ka la kətaya ŋka kəkó lusa ka təna təɣo latəce naa naatosompəɣəlaya, na iwaŋŋ naatosompəɣəlaya. Ilena í la paa kuyaku ŋkuɣu pəŋtuluɣu ke isayatu husuɣu kətaya. ²⁴ Na í ha təɣonaya pee nyəŋka isu kiloonaa hiu na naanɔwa. Ilena í səsəsi nim liitilinaa naatoso ke paa kətaya latəce na iwaau ŋku kó tóo.

²⁵ Pə takí isətu naatosompəɣəlaya nyəŋ kuyaku naanɔwa na kakpasí acima wule, Ilena awulumpu la kətaya na kəhaw ke teitei. Isu í ka lapu Teeu acima waatu tó. Acima kuyeeŋ naatosompəɣəlaya uní í taa ké í ká la paa kuyaku ŋkuɣu isayatu husuɣu kətasi kolumasí nsi. Na nsi kəkó lusa si təna tó. Na təɣonaya pee na nim pə kəhaw tóo.

46

Nti pə su awulumpu tɔ

¹ Mpróy Tacaa Iso yəɣotaa si: Pə taa tó taya nənəɣo ŋka ka wenna ilim təlule tóo tó, kaa təkí mpróy təmle kuyeeŋ naatoso taa ké. Ama paa təl-keɣe kuyaku kəheesɣu na isətu kufalɔ kuyaku wule. ² Awulumpu suəkəna awalí tóo taya tóo Ilena í fayana kutuluɣu ŋku kó kəpəntəna nənəɣo tó kó taa. Na í səŋ nənəkeelasí tənaya, saa wei kətəlaa lakí awulumpu uní í kətasi nsi kəkó lusa si təna tó. Na nəɣo kolumaya krentuɣu nyənsi. Ilena í həntí atɣe nənəkpete na pəcó í tee. Pə fei si pá təkí nənəɣo na pəcó pə taanu. ³ Ye pə tala kuyaku kəheesɣu na isətu kufalɔ acima. Tetu yəlaa ká kəo nənəkpete cəne, na pá see-m. Maya Tacaa.

⁴ Iwaau kolumɣu na iweesí naatoso, wei í tiili tá caami təɣo, awulumpu ká la kətaya ŋka kəkó lusa ka təna tó. Tacaa ke í ka la kətaya ŋkeɣe kuyaku kəheesɣu wule. ⁵ Ilena í kəna təɣonaya pee kəhaw. Isu kiloonaa hiu na naanɔwa ke iwaau tóo. Ye pə kaasa iweesí tóo ile í kəna təɣonaya pee kəhaw ke isəna í huɔ si pə mɔnaa tó. Ilena í səsəsi nim liitilinaa naatoso ke təɣonaya pee kiloonaa hiu na naanɔwa tóo. ⁶ Isətu kufalɔ acima wule í ka la kətaya ke latəce. Na iweesí naatoso, na iwaau kolumɣu. Pə tənaya mpu pu wee tala nna a tiili tá caami tó. ⁷ Ilena í təni təɣonaya pee

kohav isu kiloonaa hiu na naanowa. Paa latæce wei na paa iwaaw njku ku tæ ke i tænxu mpu. Ye pæ kaasa iweesi, ile i ha tæxnaya pee ke isæna i huv si pæ we teu tæ. Ilena í tæni nim liitilinaa naatoso ke tæxnaya pee kiloonaa hiu na naanowa tæ. ⁸ Mpaaw kolomvuy ke awulumpu ká tæj na í suv na í lu. Kutuluyu njku ku kpatæna nænæç tæ, ku taa ké i ká fayana. ⁹ Waatu wei Iseyeli yælaa ká suv læ seev ke acima kuyæj taa tæ. Mpa paa svuna ilim ntæxj tæ nænæç na pá se-e-tæ, ilim mpætæj tæ nyæjka ke paa luna. Mpa pæle pá svuna pæ mpætæj tæ nyæjka, ile pa luna pæ ntæxj tæ nyæjka. Yvlu kaa luna nænæç njka i svunaa tæ, kofalaya ke i ká tæj. ¹⁰ Awulumpu na tetu yælaa paa kpatæna svuv na pá kpatæni luv.

Nti pæ su kohaaj waanu waanu tæ tæ

¹¹ Ye pæ tala acima yaa waatænaa sæsa, tæxnaya kohav ká wee isu kiloonaa hiu na naanowa ké, paa kætaya latæce na pæ iwaaw njku ku tæ ké. Ye pæ kaasa iweesi ile, paa wei i ká svuna i kohav tæxmæj. Ilena pá tæni nim liitilinaa naatoso, ke tæxnaya pee kiloonaa hiu na naanowa tæ.

¹² Ye isu awulumpu caaki luyv kolomvuy kotaya lapv ke Tacaa, paa njka kækv lusa ka tæna tæ. Yaa nænæç kolomvuy kpatænv nyæjka. Pæ wee si pá tvli-í ilim tævle tæ nænæç ké. Ilena í ha i kohaaj ni, isu pa lakvov kuvyok kvhæsvov wule tæ. Ye i tema teev, ile pa tæki nænæç.

¹³ Paa ifemle nte, paa la Tacaa ke pænaya kolomvuy iweyaya njka ka tiili ta caami tæxv kotaya njka kækv lusa ka tæna tæ. Tanaaj tanaaj ke paa laki-si. ¹⁴ Paa ha Tacaa ke tæxnaya kohav tætvæç molvm mayasælasi naale ke mrvýv paa tanaaj njku. Ilena pá siti molvm mpu na nim liitilinaa naale. Paa ifemle nte tæ tæxnaya kohav kuvæ, ku wee mrvýv tam tæ ké, ku kaa si. ¹⁵ Paa tanaaj njkuvv paa la iweyaya, na molvm, na nim ke kætaya njka kækv lusa ka tæna tæ.

Awulumpu pæyala kpancoou

¹⁶ Mrvýv Tacaa yæçtæa si: Ye awulumpu ha i nyæm napælvxi i pæyala taa nævov, pæ pæsa pæyav ni na i piya piya pa nyæm ke tam tæ ké. ¹⁷ Ama ye awulumpu cosa i nyæm, na í ha i tæmle nyæma taa nævov i tæki-wæxi mpu, halæna i çevv pænaya. Ilena pæ tayani mælvv ke awulumpu nyæm. Mpi awulumpu hawa i mayama i piya tæ pæ tike pæ kena pæle pa nyæm. ¹⁸ Pæ fei si, awulumpu í læski yælaa taa nævovv pvnv nyæm. I mayama i nyæm ke i ká çela i pæyala. Ie læ yælaa taa nævov kaa hatælna i nyæm.

Iæ tæyaya tætvælnæa

¹⁹ Mrvýv apav ni i tæjna-m tæsvle nte tæ we nænæç kin tæ tæ. Ilena tæ svv kætælaa kutuluv taa. Ilena tæ keena ilim ntæxj tæ ké kætælaa lonte. Patæma nævov i ka we læv ké ilim tætvle tæ. ²⁰ Ilena í hvli-m si: Çænyæ kætælaa ká tæsi tæla nna pa lapa kotaya si pæ tayani pa isayav tæ a nantu. Tæna tætvæç paa tæsi kohaaj. Pa taa læsi kotaya nyæm mpæxi avali tæya tæ. Pæ taa kæ na samaa pilisi læ nyæm.

²¹ Mrvýv i luna-m avali tæ tæya tæ. Ilena í çænna-m tæya njkulvnsi liyiti taa. Paa njkulvna njka kaa wæna tæya ké. ²² Nkulvnsi taa taasi nsi si we pæçv pæçv. Si wæj na si tayalæj ke teitei. Tayalæj we mætvælnæa hiu. Wæj ke mætvælnæa naanowa na kakpas. ²³ Pæe kolvna çænna paa tæya njkaya. Ilena mæsasi çænna kolvna njke na pá tá. ²⁴ Mrvýv apav ni i heela-m si, mæsasi nsi si tæ læ tæyaya tæmle nyæma tæsvxi tæla nna yælaa lapa kætasi tæ, a nantu tævle.

47

Iæ tæyaya lvm seelv

¹ Mrvýv apav ni i mælna-m Iæ tæyaya nænæç, ilena má ná lvm lukæna nænæç te, na ilim tælvle tæ. Iæ tæyaya na ilim ntæxj tæ ké lvm kpejæyana. Ilena pá mælvvæna kotaya tælate, na ilim mpætæj tæ. ² Mrvýv i luna-m na ilim ntæxj nænæç. Tæ keena avali tæ nænæç njka ka siyisina ilim tælvle tæ tæ, na lvm tvna kpepte na kæjæj ntæxj nyæjok tæ. ³ Ilena í mæjna ilim tælvle tæ, na í tæka njmænaya. Ilena í mayasæna-keye mætvælnæa nasæle na nuvova (500) ke hvævovv njku ku tæ. Pæ waali ké i tæsvna-m na lvm. Pæle pá svna ma næçse. ⁴ Mrvýv i tasa mayasvuy ke mætvælnæa nasæle na nuvova (500). Ilena í tæsvna-m lvm, na pæle pæ svna ma tvna. I tasa mayasvuy ke mætvælnæa nasæle na nuvova (500) tætv. I tasa-m lvm tæsvnav, ilena pá kpa ma tænyaya. ⁵ Mrvýv i tasa mayasvuy ke mætvælnæa nasæle na nuvova (500). Ie lvm mpu pæle pæ kæla luman, ma ta pæsi tæsvv. Pæ ké læv ké, na ye pæ tæya yav nævov kaa pæsi tæsvv. ⁶ Mrvýv i pæsa-m si: Yvlu nyá, n nawa teu na? Ilena í pona-m kpejæna na í tayani-m mæjnav ke læv næv. ⁷ Ilena má paasæna si, tvj nyala sæsvm ke læv njku ku kvtemij naale tæ. ⁸ Mrvýv apav ni i heela-m si: Læv kuvæ ku lvm kpej ilim tælvle hvævovv tæ ké. Yaatanu tetekæle ke pæ tæjæxi, na pæ tiiki tvjku kuværv taa, na pá tayavæxi-wi. ⁹ Ilena lvm taa weesvuy nyæm tæna wæna weesvuy, ke paa timpv læv njku ku lvm ka tala tæ. Waatu tvæxi tiina ka hvki. Pæ tæya pulv, tvjku lvm ka tayani. Ye læv njku ku lvm i tala timpv, weesvuy laki ké. ¹⁰ Pæ kpaçav hatoo Aj-Ketii, na pá polo Aj-Ajkalayim tæ. Tiina kpalaa ká tvxi pa pulv ké, na pá lev tvjku kvtev tæ. Paa kpa tiina waanu waanu ké isu tvjku sæsv taa. ¹¹ Ama lvçayam na luna ná kaa tayani. Pu

pəsi tòm lona ké. ¹² Tuj kolobɔɔj waanu waanu ká nyo lóɔv kotemim tóɔ. I hatv kaa lontili paa pəlee, na í luləyi pee ke tam tóɔ. Paa isətv wei ke paa kooliyi í kolobɔɔm. Mpi tó, təsulle tɛɛ ké lvm lukəna na pá kpeɔɔ ɪ tɛɛ. Paa tóki ɪ pee ké, na pá waasəyəna pa təyi ɪ hatv.

Tacaa suku Iseyeli tetv toosi

¹³ M̄p̄yó Taca Isə yəyotaa si: Tetv nti paa tala Iseyeli kpeka naanwəna na naale tó tə toosi ntó. Təm naaleye paa cela Yosəfu kpekəle nyóma. ¹⁴ Teitei ké paa tala-ti. Mpi tó, má yəyotaa ké na tuunav na má si si, ma haaki-təyi pa cəsonaa. Ie tə pəsa pa kpancoou ké. ¹⁵ Tetv ilim ntəyɔɔj tó toɔja, kprakəyi Metitelanee tenku. Uena ká təɣ hapəle nte tə təɣəyəna Hetəɔɔj na Lepo-Hamati na Setati pə acalɛɛ taa tó. ¹⁶ Pə waali uena ká lu Pelota na Sipəlayim pə acalɛɛ. An a wenna Tamasi na Hamati tetv pə hekv taa. Na Hasɛɛ-Tikoɔj icate nte tə kpeɔɔna Haɔɔɔj tetv toɔja tó. ¹⁷ Toɔja njke kaa polo tenku Metitelanee. Haləna Hasaa-Inaj tetv ke ilim təlule tóɔ. Uena ká məli Tamasi na Hanati pa tetv. Isəna toɔja ka wɛɛ ilim ntəyɔɔj tóɔ təyɔle. ¹⁸ Ilim təlule tóɔ toɔja ká lu lonte nte tə wɛ Tamasi na Haɔɔɔj pa hekv tó. Uena ká təɣ Yaatanu tetekəle ke Kalaati na Iseyeli tetv pə hekv taa. Kaa polo timpi pa yaa si Tamaa təyɔ tenku kusəp. Isəna toɔja ká wɛɛ ilim təlule tóɔ təyɔle. ¹⁹ Ilim mpətəɣ tó toɔja ɪ kaa lu timpi pa yaa si Tamaa təyɔ Melipa lvm na Kateesi pə tetv cəɔ. Uena ká məli Icipiti tetv lóɔv. Haləna Metitelanee tenku. Isəna toɔja ká wɛɛ ilim mpətəɣ tó təyɔle. ²⁰ Ilim tətule tó nyəɣka ɪɛ, tenku Metitelanee kele toɔja. Pə krayav ilim mpətəɣ tó tó, haləna Lepo-Hamati ke ilim ntəyɔɔj tóɔ. Isəna ilim tətule tó nyəɣka ka wɛɛ təyɔle.

²¹ Iseyeli kpeka nyóma ke í ká tala tetv nti. ²² Tete ké í ká tó na í taləna-ti. Ie í taa sɔɔ mvoolaa mpa pa wɛ mə hekv taa na pa lula piya ke mə tetv taa tó. Pə wɛɛ ké si í la-wɛyɛ teitei isə Iseyeli nyóma. Uena pele pá hiki pa paa tete ke Iseyeli kpeka taa. ²³ Paa wei ɪ ká hiki ɪ paa tete ke Iseyeli kpekəle nte tə taa ɪ ká cəyɔ tó. Tacaa Isə má ma suna mpv.

48

Ilim ntəyɔɔj tó kpeka tetv

¹ Iseyeli kpeka nyóma həla ntó, na pa tetvnaa. Təɣ kpekəle nyóma tetv wɛ ilim ntəyɔɔj tó ké. Tə mala hapəle nte tə təɣəyəna Hetəɔɔj na Lepo-Hamati na Hasaa-Inaj pə tetvnaa taa tó. Uena pə polo Tamasi, na Hamati pə tetvnaa cəɔ. Uena ká polo ká lu ilim təlule toɔja. Hal Metitelanee tenku na ilim tətule tóɔ. ² Təɣ tetv ná təɣa ilim ke itayalav tó ké, haləna Asee kpekəle nyəntv. ³ Asee tetv itayalav tó ké Nəfətali nyəntv wɛɛ. ⁴ Uena Manasee tetv náá wɛɛ Nəfətali nyəntv itayalav tóɔ. ⁵ Ifəlayim tetv wɛ Manasee nyəntv itayalav tó ké. ⁶ Uena Luperj tetv náá wɛɛ Ifəlayim nyəntv itayalav tóɔ. ⁷ Uena Yuta tetv ke Luperj nyəntv itayalav tóɔ.

Tacaa nyəntv

⁸ Pə krayav Yuta tetv itayalav tó ké ilim təlule na pə tətule tó, í ká kaasi tetv na tə tayaləɣ wɛɛ teitei isə paa kpekəle nte tə nyəntv. Tə tayaləɣ ká wɛɛ kilomɛɛtələnəa naanwəna na naale na həyɔɔlvv. Uena í njmá tə hekv taa ké Isə na yəlaa pa təsulle. ⁹ Tacaa tetv tayaləɣ ká wɛɛ kilomɛɛtələnəa naanwəna na naale na həyɔɔlvv. Tə wəɣ ke kilomɛɛtələnəa naanwəna. ¹⁰ Tetv həyɔɔlvv njku pa cela kətəlaa tó, ku tayali kilomɛɛtələnəa naanwəna na naale na həyɔɔlvv ké. Pə krayav ilim təlule na pə polo pə tətule tó. Uena í maɣasi kilomɛɛtələnəa kakpasɪ ke pə krayav ilim ntəyɔɔj na pə mpətəɣ tó. Na í səɣsi Isə na yəlaa pa təsulle ke hekv taa. ¹¹ Tetv həyɔɔlvv njku, ku pəsi Satəki lulvɔv nyóma kətəlaa mpa pa kpa kətvv tó pa nyəntv ké. Pa lapa Tacaa təmle ke teu ké. Pa ta la isə Lefii nyóma mpa pa ləwa Isə ké waatu wei Iseyeli nyóma toolaa tó. ¹² Pə tó ké paa ha-wɛyɛ kelika nanj nyəɣka. Nka pa cosa Iseyeli nyóma tetv tó ké Lefii nyóma toɔja kin tó. ¹³ Lefii nyóma nyəntv ká wɛɛ teitei ké isə kətəlaa nyəntv. Tə təna tə tayaləɣ ká wɛɛ kilomɛɛtələnəa naanwəna na naale na həyɔɔlvv. Tə wəɣ ke kilomɛɛtələnəa kakpasɪ. ¹⁴ Pə fei si yəlv í layasi tetv nti na pəlv. Yaa í pɛɛti-ti, yaa í keɛ-təyi nəyɔlv. Pə təyɔ pəlv, tə kəla tetv tənaya səsəntv ke Iseyeli taa. Mpi tó, tə ké Tacaa nyəntv tə se.

Acacɛ na tetv həyɔɔlɔɣ pə paa tete

¹⁵ Tetv ká kaasi Isə nyəntv cəɔ təna. Tə wəɣ wɛ kilomɛɛtələnəa naale na həyɔɔlvv. Təle tə ta ke Isə nyəntv. Icate nyəntv ké si yəlaa í cəyɔ. Uena pá njmá icate ke hekv taa. ¹⁶ Tə tayaləɣ na tə wəɣ ká wɛɛ teitei ké. Mɛɛtələnəa iyisi naale na njmɔntv na nule na naanwəna (2250) ké paa kəɣkəɣ njku. ¹⁷ Paa yele ikpate na tó cəna icate na tó tá. Tə wəɣ ká wɛɛ mɛɛtələnəa nuwəna na hiu na kakpasɪ (125). ¹⁸ Pə kaasi Tacaa tetv tó ké həyɔɔlvv. Ku tayaləɣ ke kilomɛɛtələnəa kakpasɪ, na icate ilim təlule tóɔ. Na kilomɛɛtələnəa kakpasɪ tótəyɔ ilim tətule tóɔ. Tetv nti tə taa ké paa hiki təyɔnaya na pa cela icate yəlaa. ¹⁹ Paa Iseyeli kpekəle tv wei ɪ wɛ icate taa tó. I pəsəyi na í hala-ti. ²⁰ Tacaa tetv na icate nyəntv, pə kəkpəntvɔv təna tayaləɣ na pə wəɣ wɛ teitei ké. Paa kəɣkəɣ njkuyi kilomɛɛtələnəa naanwəna na naale na həyɔɔlvv. ²¹ Pə kaasi ntiyi Isə tetv na icate nyəntv hekv taa tó, awulumpu nyəntv nté. Tu pə m̄p̄yó na tó təɣ lentənaa. Tə tayaləɣ ká wɛɛ kilomɛɛtələnəa naanwəna na naale na həyɔɔlvv. Tu yoosina ilim təlule tó toɔja. Uena tó polo Metitelanee tenku ke ilim tətule tóɔ. Tacaa tetv na təsulle ká wɛɛ tetv nti tə wəna tə paa ke mpv

to, tə heko taa ké. ²² Lefii nyóma tetu na icate pu faɣa awulumpu tetu ke hɔɣɔlɛh naaleɣe. Tu tɛh Yuta tetu na ilim ntɔɔh tɔɔ, na Pɛncamee nyɛntu na pə mpɔtɛh tɔɔ.

Ilim mpɔtɛh tɔɔ kpeka tetu

²³ Kpeka lenna na a tetonaa ntɔ cɔne. Pɛncamee tetu tɔnɔɣa nté pə kraɣau ilim tɔlule tɔɔ tohɔa tɔ. Na pə polo Metitelanee tenku na ilim tɔtɔle tɔɔ tɔ. ²⁴ Pɛncamee nyɛntu tɔhɔa ilim ke itaɣalau tɔɔ ké. Tə kɔhɔkɔh taa ké Simiyɔh tetu wee. ²⁵ Isakaa nyɛntu ke Simiyɔh nyɛntu kɔhɔkɔh taa. ²⁶ Na Sapulɔh tetu ke Isakaa nyɛntu kɔhɔkɔh taa. ²⁷ Na Katɔ nyɛntu ke Isakaa tetu kɔhɔkɔh taa. ²⁸ Katɔ nyóma tohɔa hka ka we ilim mpɔtɛh tɔɔ tɔɣɔle tetu tohɔa. Nke ka kraɣana Tamaa ke ilim tɔlule tɔɔ. Ilena ká polo Melipa na Katɛsi tetu lum cɔlɔ. Pə waali ulena ká tɛh Icipiti lɔɔɔ haləna Metitelanee tenku. ²⁹ M̄pɔyó paa tala Iseyeli kpeka ke tetu na tete tɔv. Paa kpekale nte tu weena tɔ lonte ke tetu taa. Taaɔa Isɔ suna mpv.

Yosalem nɔnɔɔsi naanɔwa na naale

³⁰⁻³¹ Isəna Yosalem icate nɔnɔɔsi naanɔwa na naale ká wee tɔɣɔlɔ. Iseyeli nyóma kpeka hɔla ke paa ha paa nɔnɔɔɣo hka. Koluha taɣalɔh ká wenna ilim ntɔɔɔh tɔɔ ké mɛɛtəlɔnaa iyisi naale na hɔmɔnɔɣo na nule na naanɔwa (2250). Koluha hke ka tɔɔ ka wee nɔnɔɔsi tooso. Luperɔh nɔnɔɔɣo na Yuta nyɛhka na Lefii nyɛhka. ³² Ilim tɔlule tɔɔ hɔɣɔlɔɣu koluha taɣalɔh ká wee mɛɛtəlɔnaa iyisi naale na hɔmɔnɔɣo na nule na naanɔwa (2250). Koluha hke ka tɔɔ ka wee nɔnɔɔsi tooso tɔtɔ. Yosɛɛfɔ nɔnɔɔɣo na Pɛncamee nyɛhka na Tɔh nyɛhka. ³³ Ilim mpɔtɛh tɔɔ koluha taɣalɔh ká wee teitei ké isu lɛhɔsi. Koluha hke ka nɔnɔɔsi ka wee tooso. Simiyɔh nɔnɔɔɣo, na Isakaa nyɛhka na Sapulɔh nyɛhka. ³⁴ Ilim tɔtɔle tɔɔ hɔɣɔlɔɣu taɣalɔh ká wee teitei ké na lɛlɔh. Koluha hke ka nɔnɔɔsi ká wee tooso tɔtɔ. Katɔ nɔnɔɔɣo, na Asee nyɛhka, na Nefətali nyɛhka. ³⁵ Icate koluha tɔna taɣalɔh kɔpɛnta mɛɛtəlɔnaa iyisi pɔɣɔlɔɣafɛi naanɔwa (9000).

Pə kraɣau waatu un tɔɣo paa ha icate ke hɔte si: Taaɔa we cɔne.

ISO KUYOYOTUTU TELESULU
TANIYEELI
TOM TAKELAYA
Kotoluto

Takelaya kanɛ ka taa ile, Yuta ifepiya liyiti sɛhna tɛca ke Iso sɛɛu taa. Paa na paa we Papiloni tetu taa kɛ ma ta nyi isɛnaa tɛ tɔ, pa kisa pa Iso kɛ pɛntɔnav. Tɛ naaki tɔtɔyɔ Iso tɔŋ ke wulaw kalampaani tu tɔɔ na isɛna Iso kɛla piitimnaa tɔ.

Isɛna pa faya Taniyeeli takelaya tɔ:

Iseyeli ifepiya liyiti taa tɛm na Iso, titite 1-6

Yaasinna liyiti wei pɛ kulaa na pɛ hɔli Taniyeeli tɔ, titite 7-12

Taniyeeli na i taapalaa ke Papiloni

¹ Yuta wulaw Sowakim kawulaya pusi tooso nyɛhka taa, Papiloni wulaw Nepukanɛsaa na i yoolaa pa pola Yosalem icate ke yoonav. Ilena pɛ ta-tɛ. ² Mprɔyɔ Tacaa tɔwa Yuta wulaw Sowakim ke pa niŋ taa. Pa kra salɛkatɔnaa, na pɛ kraɣa Iso tɛsɛle taa wontu lentɔnaa, na pɛ kpeena na pɛ su pa tuŋ kutuluɣu kpancoou taa.

³ Mprɔyɔ wulaw Nepukanɛsaa tɔma i kawulaya tɔyaya nyɛma nyɔɔu tu Asepenasi si: Lɛsi Iseyeli awulumpiya. Yaa mpa pa nyɔɔŋ kolaa tɔ, pa ifepiya napɛli. ⁴ Mpa pa sɛhna teu na pa isɛntaa luwa, na pɛ lapa cɛu tɔ. Pɛ tɛ yɛlaa kɛ weɛna nyɛm na laɣatu kɛ. Na pa pɛsɛyi na pɛ lɔ wulaw tɔyaya taa kɛ tɛmlɛ. Ilena pɛ hɔli-wɛyɛ Papiloni tɔm na pɛ ŋmaatu ⁵ ke pusi tooso. Wulaw tɔyɔnaya ke paa tɔki na pɛ nyɔɔki i sɔlɔm. Pɛle pɛ waali ilena pɛ su i tɛmlɛ taa.

⁶ Yuta kpekɛle nyɛma ka sita ifepiya mpe pa taa kɛ. Mpeyɛle Taniyeeli, na Hananiya, na Mikayeli, na Asaliya. ⁷ Mprɔyɔ kawulaya tɔyaya nyɛma nyɔɔu tu laɣasa-wɛyɛ hɛla. Taniyeeli kele Pelɛtasaa, na Hananiya si Satɛlaki, na Mikayeli si Mesaki, na Asaliya si Apɛti-Neko. ⁸ Ama Taniyeeli nɔ kisaa tɛsayaɣa si inu i kaa pilisi i ti na wulaw kotɔyɔu na sɔlɔm mɛri. Ilena i sɛlɛm kawulaya tɔyaya nyɛma nyɔɔu tu si, i taa caali-i na wulaw tɔyɔnaya na i sɔlɔm mɛri. ⁹ Mprɔyɔ Iso lapa na apalɔ inu i hɔli Taniyeeli ke pɛlɛɛɛ, na i nu i tɔm. ¹⁰ Paa na mpu, ilɛ i cɔ-i si: Ta caa wulaw maɣamaɣa suɛna mɛ tɔyɔnaya na mɛ konyɔnyɔɔm. Iɛ ma nyanŋ kɛ si pɛ taa kɔɔ na mɛ saalanaa tɛɛ-mɛyɛ alaafɔya. Iɛ pu la na wulaw lɛsi ma weesuɣu.

¹¹ Mprɔyɔ Taniyeeli pola wei Asepenasi ka kpawa si i fen i na i taapalaa pa tɔɔ tɔ i kin, na i tɔm-i si: ¹² Maɣasi-tɔyɔ cɛlɔyɔ ke tuusi hatu na lum ke kɔyɛɛŋ naanɔwa. ¹³ Pɛle pɛ waali, ilena ŋ nyɛm tɛ na tɛ saalanaa. Mpa pa tɔki wulaw tɔyɔnaya tɔ, ta alaafɔyanaa. Iɛ n kɛ nyi isɛna n kɛ la tɔ.

¹⁴ Mprɔyɔ i tisa nti pa sɛlɛma-i tɔ. Ilena i maɣasi-wɛyɛ mprɔyɔ kɔyɛɛŋ naanɔwa. ¹⁵ Kɔyɛɛŋ kɔma na i tala naanɔwa, ile fenlu nawayale si Taniyeeli pa kɛla pa taapalaa ke alaafɔya na yasɛlaya. Pɛyɛle pɛle pa tɔkayana wulaw tɔyɔnaya. ¹⁶ Pɛ tɔɔ kɛ fenlu yela-wɛyɛ wulaw tɔyɔnaya ke cɛlɔyɔ na i tɔyi-wɛyɛ tuusi hatu tike. ¹⁷ Mprɔyɔ Iso ha ifepiya mpe pa liyiti kɛ tɔm kate nyɛntu cɛkɛnan, na laɣatu, na takelaya nyɛm. Taniyeeli nɔ sɛyɛsaya tooseɛ waani waani hɔwɛɛ.

¹⁸ Koyako ŋku wulaw ka suwa tɔ ku tapa. Ilena Asepenasi pona ifepiya mpe pa tɔnaya wulaw si i maɣasi-wɛ. ¹⁹ Mprɔyɔ ilɛ i yɔyɔtɛna ifepiya mpe pa tɔna. Ama i ta na pa taa napɛli, isu Taniyeeli na i taapalaa. Mprɔyɔ i tu-wɛyɛ i tɛmlɛ taa. ²⁰ Paa tɔm kate nyɛntu ntiyi i pona-wɛ pa nyɔŋ-tɔyi. Ilena i nɔ si Taniyeeli pa kɛla tɔwaa, na cele tɔm nalaa, mpa pa tɔna pa wɛ i kawulaya taa tɔyɔ tɔm naanɔwa.

²¹ Taniyeeli ka wɛ wulaw tɛmlɛ taa kɛ mprɔyɔ. Halɛna pɛnaya ŋka Pɛɛsi wulaw Silusi lɛɛka Papiloni icate tɔ.

2

Nepukanɛsaa tooseɛ

¹ Mprɔyɔ Nepukanɛsaa toosa tooseɛ ke i kawulaya pɛnaya naale nyɛhka taa. Tooseɛ anu a pekɛla-i na i maɣasi tɔm na i wu. ² Ilena i yɛle na pɛ koti tɔwaa, na cele tɔm nalaa na pɛɛ pɔsɛlaa na isɛtolɔŋasi tɔm nyɛntaa si, pɛ heeli-i i tooseɛ. ³ Pa kotaa ilena i tɔ-wɛ si: Ma toosaa kɛ na pɛ pekɛli-m sasɔm. Iɛ ma caa si i kɛɛsi-m ma tooseɛ anu.

⁴ Mprɔyɔ pa cɔ-i na Alaameɛ tɔm taa si: Ha, ta caa wulaw, mɛ na tetu*fa*. Heeli-tɔyɔ nyɔ tooseɛ anu, ilena taa kɛɛsi-ŋ a hɔwɛɛ. ^a wɛɛ si wulaw i wɛɛ tam.

^a 2:4 mɛ na tetu: Pɛle pa tɛ sɛɛtu fayana Lakpa nyɛma. Pa sɛɛtu taa koolɛ

⁵ Ntēna wulav si: Ye í tá heeli-m ma toosee, na a hōwēē paa tōōsi mā nantv na kpatasi. Ilena mā tēēsi pāsi ncaa. ⁶ Ama ye í heela-m-ye na a hōwēē, maa la-meγe kuvōōj sōōōj. Maa kuvsi mā nyōōj. Mpu tō, í γōōyōti.

⁷ Mprōyū pa lela cōv si: Hai, ta caa wulav. Heeli-tuyv nyá toosee anu. Ilena taa seγesi-η a hōwēē. ⁸⁻⁹ Ntēna wulav cō si: Ma nawa tēkpataa si, í caa ké si í kēē tōm na í hiki waatu. Ilena í taγanu mā ti na í heeli-m pōpōtv, na pē laγasi mā kuvōōsi. Mpu tō, pē wēē ké si í heeli-m ma toosee anu. Ie tēnaya maa nyōna si í pēsōyi na í seγesi-m a hōwēē tōtv. Ye pē taγa mpu, maa krenti mā tēnaya kpatōyō kuvōōmuyv. ¹⁰ Mprōyū pa cō wulav si: Nōyōlv fēi ate cāne wei í pēsōyi na í heeli-η nti n pōōsōyi tō. Pēyele tōō tō, wulav sōō yaa tōj tv nōyōlv í ta pōōsōta tōm tēne tē taka ké tvv, yaa pēe nōlv, yaa nyēntv nōyōlv. ¹¹ Nti n pōōsōyi tō, tē wē kate. Ye pē taγa tuη wei í fēi yēlaa hēku tō, í paasi nōyōlv fēi wei í pēsōyi na í cō-η-ti tō.

¹² Tēnaya pē hanja wulav na í mv pāáná kē sōōm. Ilena í tō si, pá kv Papiloni nyēntaa tēna. ¹³ Mprōyū pa kpaalaa si, pá kv nyēntaa tēna. Na pá pēeki Taniyeeli na í taapalaa tōtv si pa kuvō-wē.

Isō hula Taniyeeli kē wulav toosee

¹⁴ Wulav taηlaa nyuyv tv Aliyōki tv mpraav si, í puki Papiloni nyāma kuvō. Ilena Taniyeeli γōōtōna-í tēpamm na lēmayasēē. ¹⁵ I pōōsa-í kē si: Pepe tōō kē wulav salēka wē tōj kē mpu? Mprōyū Aliyōki kēesa-í-ti. ¹⁶ Ilena Taniyeeli polo wulav kīj na í sēlōmi-í si: Ha-m waatu na má heeli-η nyá toosee, na a hōwēē.

¹⁷ Mprōyū Taniyeeli pola tēyaga kē kpakpaa, na í heeli tōm ntōyi í taapalaa Hananiya na Mikayēli na Asaliya ¹⁸ na í tō-wē si: I wiina isōtaa Isō, na í la na tē cēkēna toosee anu. Pē taa kōō na pá kv ta na Papiloni nyēntaa.

¹⁹ Mprōyū pē hula Taniyeeli kē kuvōmesōtv tēne inōyi toosee taa kē ahoō. Ilena í sa isōtaa Isō si: ²⁰ Tō sa Isō kē tam tōō.

Inōyāle lēmayasēē tv na tōj tv.

²¹ Inu í laγasōyōna yēlaa waatvnaa.

I cāγasōyi awulaa na í kuvōyi-wē.

Na í haaki lēmayasēē nyāma kē

lēmayasēē na pá cēkēyōna.

²² Inu í kuliyina kuvōmesōm sōōōm tōō.

I naaaki sēkretvuyv taa, í wē nyaalēm taa.

²³ Ma caanaa Isō ma sama-η.

Nyá hana-m lēmayasēē na tōj.

Mv ta kuvōlēmvtv na tē nyi wulav toosee.

²⁴ Pēle pē waali kē Taniyeeli pola Aliyōki kīj. Inōyi wulav ka tōwa si í kv Papiloni nyēntaa. I pola í kīj na í tōmi-í si: Yele nyēntaa mpe. Ama pōna-m wulav kīj na má heeli-í toosee kuvōyēsōtv.

²⁵ Mprōyū Aliyōki pōna Taniyeeli kē wulav tēγē kpakpaa. Ilena Aliyōki tō wulav si: Ta caa, ma hika Yuta nyāma taa kē nōyōlv. Inu í ka heelina-η nyá toosee hōwēē.

Lēēsuyv ηku wulav nawa í toosee taa tō kv tōm

²⁶ Mprōyū wulav pōōsa Taniyeeli wei pa cuyasaa si Pelōtasaa tō si: Tampāna n pēsōyi na í kēēsi-m ma toosee na a hōwēē na?

²⁷ Ntēna Taniyeeli si: Ta caa, nyēntv, yaa pēe nōlv, yaa tvv, yaa isōtvlvhasi tōm nyēntaa kaa pōsi na pá nyi-ti na pá heeli-η. ²⁸⁻²⁹ Ama Isō wē isōtaa na í kuliyi kuvōmēlēm tōō. Inu í hōlvēna-η mpi pu te na pē lá tō. Ta caa, n hēntaa, ilēna n kpaγa hōwēē na n kalēyi nyá kawulaya loosi. Ilena Isō wei inu í kuliyi kuvōmēlēm tōō tō, í hōlv-η mpi pu la tō. ³⁰ Inu í kulina-m pē tōō si má heeli-η nyá toosee. Ilena n cēkēna mpi pē cōōsōyi-η nyá hōwēē taa tō. Tōfō pē taγa isu ma tēē lēlaa kē nyōm se.

³¹ N toosaa kē si, n na yōlv lēēsuyv anaam nōyōlv na kv nyēntv na sōyōntv. Pōcō kv tee kōkō kē sōōm. ³² Kv nyuyv kē wōla māγamaγa kē. Kv laηle na kv ηkpalasi kē liyitee nyōyōlvuyv. Kv lotu na kv tala kē nyōyōlvuyv kuvōēmuyv. ³³ Na kv nōōhēē kē nyōyōlvuyv māγamaγa. Kv nōntaalēj sita tiili-wēγē nyōyōlvuyv, tiili-wēγē cuyv. ³⁴ N nyōnaya, ilēna pē lēsi pēle natēli na pulaya tōō na tē polo tē yaga kv nōōhēē timpī sita nyōyōlvuyv na cuyv tō, na tē putiti-ye. ³⁵ Mprōyū lēēsuyv ηku kv hōta kpakpaa. Na cuyv na nyōyōlvuyv māγamaγa na nyōyōlvuyv kuvōēmuyv, na liyitee nyōyōlvuyv na wōla pē yōki tēnaηnaη. Ilena heelim kpaγa pē tēna isu lōtv. Mprōyū pēle nte tē yaga lēēsuyv ηku tō tē lapa pōy sōōōv na tē su antulinya tēna.

³⁶ Ta caa, nn naaki toosee anōyōlēē? Maa heeli-η pē hōwēē. ³⁷⁻³⁸ Nyāγale lēēsuyv nyuyv wōla nyōηkv ηkv. Nyá kēlōna awulaa tēna. Isōtaa Isō hana-η kawulaya na tōj na teeli. I tv nyá niη taa kē ate nyōm, paa yēlaa, paa wontu. ³⁹ Nyá waali kawulaya kaa tala nyá nyōηka. Pēle pē waali tooso nyōηka wēnna isu nyōyōlvuyv kuvōēmuyv, kaa tōyō antulinya tēna. ⁴⁰ Liyiti nyōηka

ká wée toj isu nyəgəlvu maɣamaɣa, ŋku ku yəkəyi pə təna tɔ. Kaa yəki kawulasɪ təna na ká faɣa-səŋi həɣlasɪ. ⁴¹⁻⁴² Nəntaaləŋ na nəmpee na sɪta tiiliyi nyəgəlvu, na tiiliyi cʉvu tɔ, mʉpɔ́yɔ kawulaya ŋke kaa wée tɔm naale. Kaa wɛna toj isu nyəgəlvu, na ɪcanto isu cʉvu. ⁴³ Na isu n nau nyəgəlvu sitina cʉvu tɔ mʉpɔ́yɔ yəlaa ka maɣasɪ sɪ pá kʉntɪ piitim kulɔməm na akpayaale taa. Ama pə kaa la, teitei isu nyəgəlvu na cʉvu pə ta tamsɪ tɔ.

⁴⁴ Kawulasɪ nsɪ sɪ waatu taa ké Isə ká kʉsɪ tam tɔo nyəŋka nakəlɪ. Kaa yəki sɪ təna na sɪ saali yem. Nakəlɪ ka kaa kpa ka tɔo. ⁴⁵ Nkɛyɛle pəle nte n nawa pə læsa pulaya tɔo tɔ. Nte tɔ yəkəna læsvu ŋku ku nyəgəlvu, na cʉvu, na wɔla. Isə Səso larəna na n nyɪ mpi pu la tɔ. Toosee anɪ a wɛ tampana. A kʉsɛsətvu kaa saali.

⁴⁶ Mʉpɔ́yɔ wulaw Nepukanɛsaa hɛnta Taniyeeli kɛ atɛ. Ilɛna í tɔ sɪ: I fɛɛnɪ Taniyeeli na í wəpɪ-tuladunaa. ⁴⁷ Na í tasa sɪ: Tampana mə Isə kɛle tuŋ na awulaa təna Isə. I kuliyi kʉŋmɛlɔm tɔo, isu n pəsəvu na n heeli-m tɔ.

⁴⁸ Pəle pə waali ké wulaw kʉsa Taniyeeli nyuvu. Ulapa-t kʉcəŋ kʉpaŋ paɣale. I cɛla-t Papiloni tetu təna həɣlvu taɣanvu na í sɪ-t nyɛntaa təna səsɔ. ⁴⁹ Mʉpɔ́yɔ Taniyeeli səlɛma wulaw kɛ nəɣɔ na í cɛla Satəlaki, na Mesaki, na Apɛti-Neko kɛ Papiloni taɣanvu. Ilɛna Taniyeeli náá saali wulaw təyaya taa.

3

Wulaw wɔla læsvu tɔm

¹ Mʉpɔ́yɔ wulaw Nepukanɛsaa lupa wɔla kɛ yɔlv læsvu. Ku taɣaləŋ wɛ mɛɛtəlɛnaa hiu na naanɔwa, na ku wan kɛ mɛɛtəlɛnaa tooso. Ilɛna í sɛŋsɪ-kʉvu Papiloni tetu həɣlvu taa ké Tula tetekəle taa. ² Ilɛna í yaa í tetu təna həɣləŋ nyɔŋ nyəma. Pə kraɣaw awulumpriya, na kʉmatarɛnaa səsaa, na kʉfɛnɛnaa. Na laɣatɔ tasəlaa, na liyitee paasənlaa, na huɔlaa, na kiŋ nyɛntaa, na tetu həɣləŋ nyɔŋ nyəma təna tɔ. I yaa-wɛyɛ sɪ pá polo læsvu ŋku ku sɛɛv tuləvu.

³ Mʉpɔ́yɔ pa təna pa kɔta læsvu ŋku ku kiŋ.

⁴ Ilɛna kpaallɔ kiisina nəɣɔ səsaya sɪ: Piitimnaa yəlaa na nsəma təna, í kɛ ŋkraŋ na í nu yoo. ⁵ Ye waatu wei í nuwa tutuɣu, na həlaya, na saŋku, na cəmvu, na kitiko, na wontu nti tɔ təna. Pə wɛɛ sɪ í hɛntɪ atɛyɛ, na í sɛɛ wulaw wɔla læsvu ŋku. ⁶ Ye wei í kisa, paa pɛti pʉntu kɛ kpaakraa kɛ kəkɔ səsəŋka taa.

⁷ Pə tɔo ké waatu wei yəlaa nuwa tutuɣu, na həlaya, na saŋku, na cəmvu, na kitiko, na wontu nti tɔ təna tɔ taŋ tɔ, mʉpɔ́yɔ pa təna pa luŋaa na pá sɛɛ wulaw wɔla læsvu ŋku.

Taniyeeli taapalaa kisɣu kɛ læsvu sɛɛv

⁸ Mʉpɔ́yɔ Papiloni nyəma napəlɪ pa pola wulaw kiŋ. Ilɛna pá kuli Yuta nyəma waali. ⁹ Pa sʉv wulaw kiŋ, ilɛna pá sɛɛ-t sɪ: Ta caa, wulaw, məna tetu. ¹⁰ Isu n suwa sɪ, ye tɔ nu tutuɣu, na həlaya, na saŋku, na cəmvu, na kitiko, na wontu nti tɔ təna. Pə wɛɛ sɪ yəlaa təna í hɛntɪ atɛyɛ na pá sɛɛ nya wɔla læsvu na? ¹¹ Ye wei í kisa paa pɛti pʉntu kɛ kpaakraa kɛ kəkɔ səsəŋka taa? ¹² Pəyɛle Yuta nyəma Satəlaki, na Mesaki, na Apɛti-Neko mpa n tɔ Papiloni tetu həɣlvu taɣanvu tɔ, pa ta təkɪ nyá kʉsətvu. Pa kisa nyá tuŋ na nyá wɔla læsvu tɔmlɛ.

¹³ Mʉpɔ́yɔ páná kpa wulaw kɛ səsəm na í tɔ sɪ, pá kəna-wɛ. Ilɛna pá pona-wɛyɛ-t. ¹⁴ Na í pəsɪ-wɛ sɪ: Satəlaki, na Mesaki, na Apɛti-Neko. I kisa ma tuŋ na ma wɔla læsvu pə tɔmlɛ larɔ yaa? ¹⁵ Pənɛntɛ í taɣanɪ mə tɪ. Ye waatu wei í nu tutuɣu, na həlaya, na saŋku, na cəmvu, na kitiko, na wontu nti tɔ təna. Ilɛ í hɛntɪ atɛ na í sɛɛ læsvu ŋku ma səsəsa tɔ. Ye pə taɣa mpu, paa pɛti-mɛyɛ kpaakraa kɛ kəkɔ səsəŋka taa. Ilɛna má ná sɪ tʉyɔ ŋku ku læsɪ-mɛ?

¹⁶ Mʉpɔ́yɔ Satəlaki, na Mesaki, na Apɛti-Neko, pa cʉ wulaw sɪ: Hai, ta caa, tu nəkəyi na tɔ taɣanɪ ta tɪ tɔm. ¹⁷ Paa na mpu, ta Isə wei í tɔmlɛ tɔ lakɪ tɔ, í pəsəyi na í læsɪ-tʉyɔ kəkɔ səsəŋka taa. I ká waasɪ-tʉyɔ nyá niŋ taa. ¹⁸ Pəyɛle, paa ilɛ í ta tu la mpu, tɔ kaa la nyá tuŋ tɔmlɛ. Tə kaa sɛɛ nyá wɔla læsvu ŋku n səsəsa tɔ.

¹⁹ Təyaya páná kpa wulaw kɛ səsəm, na í kʉɛ-wɛyɛ ɪsɛ. Ilɛna í tɔ sɪ: I haŋsɪ kəkɔ səsəŋka kɛ tɔm naatosompəɣolaya. ²⁰ Mʉpɔ́yɔ í tɔma í yoolaa alaafəya nyəma napəlɪ sɪ: I həkə-wɛ, na í pɛti ka taa. ²¹ Təyaya pa həkə-wɛyɛ kpaakraa, na pa tɔləsənnaa na pa caranaa na pa kraanaa. Ilɛna pá pɛti-wɛyɛ kəkɔ taa. ²² Paa haŋsa-kɛyɛ teu ké isu wulaw ka suw tɔ. Haləna ká ku mpa pa pɛta mpe inɪ pa toosoɣo ka taa tɔ. ²³ Mʉpɔ́yɔ Satəlaki na Mesaki na Apɛti-Neko pa hota kəkɔ səsəŋka taa na pa kʉhəkʉm.

Satəlaki-wɛ pa tooso kɛ kəkɔ səsəŋka taa

²⁴ Mʉpɔ́yɔ sɔɣɔntɔ kpa wulaw. Ilɛna í kʉh təkpa ka na í pəsɪ-t waali nyəma sɪ: Isu yəlaa kʉhəkəaa toosoɣo tɔ pɛta kəkɔ taa? Ilɛna pá cə-t sɪ: Mʉpɔ́yɔ, ta caa. ²⁵ Ntɛna í má kapuka sɪ: Ma naaki yəlaa liyiti ké ka taa. Pa ta həkə-wɛ, pəcʉ pá təŋ kaa nyaki-wɛ. Na liyiti nyəŋ nəɣəsəna isu ɪsɔtaa tillu.

²⁶ Pəle pə waali, ilɛna wulaw kʉtəna kəkɔ ŋkɛ ka nəɣɔ. Mʉpɔ́yɔ í yaawa sɪ: Isə səsə tɔmlɛ nyəma, Satəlaki, na Mesaki, na Apɛti-Neko yoo. I lu na í koo.

Uena pá lu kəkō taa ké kpaakraa. ²⁷ Ḿróyó wulaw akewenaa tēna kotaa na pá wiili-wē. Uena pá ná sí kəkō ta nyaga pa tiili. Paa pa nyōōsi yaa pa wontu. Pəyele pa tō mayamaya fēi kəkō sōŋ. ²⁸ Ḿróyó wulaw tōma sí: Ma sama Satəlaku, na Mesaku, na Apeti-Neko pa Iso. Inu i tilina i isōtaa tillu na í ya i yōlaa. Mpi tō, pa tisa pa yuŋ ke i tō ké. Pa mu sēm na pá kisi ma kuyōyōtutu. Sí pa kaa sēe tūyū na pá yelee pa Iso. ²⁹ Pə tō ké ma kpaaləyi ma kawulaya tēna taa piitimnaa. Ye wei í tūwa pane inu pa Iso, paa tōōsi pūntu nantu na kpatasi. Pəcō í təyaya ká mēli ncaale. Mpi tō, Iso nəyōlu i fēi, na í yaku yōlaa isu inē.

³⁰ Ḿróyó wulaw sōōsa pa nyōōŋ kusyūyū ke Papiloni tetu taa.

Wulaw toosee naale nyēna

³¹ Ḿróyó Nepukanesaa ŋmaa takəlaya ke piitim na nsəma tēna yōlaa mpa pa wē antulinya tēna taa tō na í sēe-wē sí: Alaafəya wēe?

³² Ma caa ma kēesi-mēye piti tēma sōōōna wena Iso Sōsō lapa-m tō.

³³ I piti tēma tōwaya.

A wē toŋ.

I kawulaya wē tam tō.

4

¹ Nepukanesaa má, ma caya ma kawulaya təyaya taa. Ma təkaya ké na má nyōōki na má suma.

² Ḿróyó ma hēnta ahoō naali na má toosi. Səyōntu kpa-m, na pá pəsi ma laŋle. ³ Ḿróyó ma yaa Papiloni nyēntaa tēna sí pá heeli-m ma toosee anu a hōwēe. ⁴ Kēlena tūwaa na isōtulŋasɪ tām nyēntaa na pee nalaa na topotopo nyəma pa kōō na má heeli-wēye toosee anu. Ama pa ta pəsi na pá sēyēsɪ-m a hōwēe. ⁵ Waali waali ké Taniyeeli wei i wena Iso Naŋŋtu ləmayasəle na pa cūyusa-i ma tūyū hətē sí Pelətasaa tō i kōma. ⁶ Ḿróyó ma heeli-i ma toosee. Ma sí: Tūwaa wulaw Pelətasaa, ma nyēmá sí, n wena Iso Naŋŋtu ləmayasəle. Tām kŋŋmēlētō natəli tu cōōsəyi-ŋ. Ue sēyēsɪ-m ma toosee anu a hōwēe. ⁷ Ma hēntaa ké, uena má toosi sí: Tūyū sōōōŋku nakəli kŋ səŋa antulinya hēku taa.

⁸ Ḿróyó kŋ lapa toŋ na kŋ kpa isōtaa təlīyilīyi.

Pa naaki-kuyū antulinya tēnasɪ tēna taa ké.

⁹ Kŋ hatu ka suwaya na kŋ lula pee ke sōsəm.

Taale wontu cōōsaya kŋ isotom taa ké.

Sumasɪ na təkaya sí tana ke kŋ piliŋasɪ tō.

Weesuŋu nyəm tēna hikaya pə təyōnaya na kŋ kin.

¹⁰ Pə tasaa ule, ma ná isōtaa tillu nəyōlu i tiina isōtaa kēle. ¹¹ Ḿróyó i kiisina nəyō sōsaya sí:

I hu tūyū ŋku, na í seti kŋ piliŋasɪ.

I kpiisi kŋ hatu, na í ŋmusɪ kŋ pee.

Wontu na sumasɪ í se kŋ tē.

¹² Ama í yelee kŋ kite na tē lila ke tetu taa.

I həkō kŋ kite nte na nyəyəluyū mayamaya,

na kuseemuyū pə alukpala,

ke taale nyuto hēku taa na aŋkpələe sō-te.

Kite nte tē təyō nyuto isu huntu wontu.

¹³ Pá ləsi tē yulotu ləmayasəle

na pá tu-tēye wontuyū nyēnte.

Tə wē ḿróyó pusi naatosompəyōlaya.

¹⁴ Isōtaa tillaa kōnna tām tēne inu. Antulinya yōlaa tēna i nyi sí, isōtaa Iso tēna yōlaa kawulasɪ tēna. I noka paa yul səkpeli i tu-i.

¹⁵ Ma toosee anəyəle. Ma kawulaya taa nyēntaa tēna ta pəsi na pá heeli-m a hōwēe. Ue ma nyēmá sí Pelətasaa, n wena Iso Naŋŋtu ləmayasəle. N ká pəsi na í heeli-m-ye.

Taniyeeli sēyēsəyi wulaw ke i toosee hōwēe

¹⁶ Ḿróyó Taniyeeli wei pa cūyusa sí, Pelətasaa tō, i laakali pəsaa. Pə pəkəla-i i hōwēe taa ké laasaya tō. Ntēna wulaw ma má tōm-i sí: Ma toosee anu a tōm í taa pəkəli-ŋ. Uena í cō-m sí: Hai, ta caa, toosee anu á pəsi nyá kolontunaa nyəntu. ¹⁷ Tūyū sōōōŋku toŋ nyəŋku ŋku n na kŋ kpa mpū təlīyilīyi tō, pa naakaya-kuyū antulinya tēnasɪ tēna taa ké. ¹⁸ Kŋ hatu ka suwaya na kŋ lula pee ke sōsəm. Taale wontu cōōsaya kŋ isotom taa ké. Sumasɪ ná təkaya sí tana ke kŋ piliŋasɪ tō. Weesuŋu nyəm tēna hikiyi pə təyōnaya na kŋ kin. ¹⁹ Ta caa, nyayale tūyū ŋku. Nyá lapəna sōō na í la toŋ na í pu na í kaləsəna isōtaa. N ŋmakəla antulinya tēnasɪ tēnaya. ²⁰ Pəle pə waali n nawa isōtaa tillu tiina isōtaa na í tō sí, pá hu-kŋ na pá wakəli-kŋ. Ama pá yelee kite na tē lila ke tetu taa. Ue pá həkō-te na nyəyəluyū mayamaya, na kuseemuyū alukpala ke taale nyuto hēku taa. Aŋkpələe í sō-te, na tē na wontu pá kaa taale nyuto ke pusi naatosompəyōlaya. ²¹ Wulaw, nyá toosee anu a hōwēe nte sí, isōtaa Iso ká paasəna-ŋ. ²² Paa təyōni-ŋ yōlaa hēku.

Nyana taale wontu í ka kaa tɛcaɣale na ñ tɔki nyutu isu naaŋ. Aŋkpɔlee ká sɔ-ŋ na ñ wee m̀pɔ́yɔ́ pusi naatosompɔ́ɔlaya. Ilena pɔ́cɔ́ ñ nyi si isɔtaa Isɔ tɔnna yɔ́lɔa kawulasi tɔna. Ye í nɔka wei í tu-i. ²³Tɔm nti pa yɔ́ɔta si pá yele kite tɔ. Tɔ́ɔ́ɔ́ɔ́e si, ye n kɔrna na ñ cekɛna si Isɔ kele pɔ́ tɔna pɔ́ tu. Ie n mɛli nyá kawulaya taa. ²⁴Ta caa wulav, pɔ́ tɔɔ́ tɔ, tɔki layatu nti ma tasɔyi-ŋ tɔ. Lɔ isayatu, na ñ tɔɔ́ kusiɣisim. Wɛɛna acamaa pɔ́tɔ́tɔ́ɔ́ɔ́e na nyá lanjɔ́hɔ́bmle ká leeli.

Wulav toosee lapa isu í toosuyu tɔ

²⁵M̀pɔ́yɔ́ pɔ́ lapa teitei isu Taniyeeli ka keesaa tɔ. ²⁶Pɛnaɣa sikaa Ilena kuyaku nakoli wulav cɔ́ki í kawulaya kutuluyu nyɔ́yɔ́ taa kɛ́ Papiloni. ²⁷Ilena í má, í lanje taa na í tɔ si: Má ŋmana ma kawulaya ícate sɔ́sɔ́ɔ́ɔ́e Papiloni ine. Ma lapa m̀pɔ́yɔ́ si ma toŋ na ma sɔ́sɔ́ntɔ, na ma teeli í ná.

²⁸I nɔɔ́yɔ́ ta tiita ate, ile í nu pɔ́ yɔ́ɔ́tɔ́na isɔ́taa kele si: Wulav Nepukanesaa, nu teu yoo. Paa te na pá Iɛki-ŋ nyá kawulaya ŋke. ²⁹Paa tɔ́ɔ́ni-ŋ yɔ́lɔa heku. Nyana taale wontu í ká kaa tɛcaɣale. N ká tɔki nyutu isu naaŋ. Halɛna pusi naatosompɔ́ɔlaya. Ilena pɔ́cɔ́ ñ nyi si isɔtaa Isɔ tɔnna yɔ́lɔa kawulasi tɔna. Ye í nɔka wei í tu-i.

³⁰M̀pɔ́yɔ́ pɔ́ lapa m̀pɔ́yɔ́ kɔ́kɔ́raa. Ilena pá tɔ́ɔ́ni Nepukanesaa ke yɔ́lɔa heku, na í tɔ́ɔ́yɔ́ nyutu isu naaŋ. Aŋkpɔ́lee sɔ́-i, halɛna í nyɔ́sɔ́ pi isu hekɛlɛnaa hɔ́ntɔ, na í sɛkɔraŋ isu sumasi.

Nepukanesaa alaafɔya hikuyu

³¹Pusi naatosompɔ́ɔlaya tɛɛwa Ilena Nepukanesaa má ma kusi ise na isɔ́taa. M̀pɔ́yɔ́ ma lamayasɛ mɔ́lɔa, na má sɛɛ Isɔ si: Hai, isɔ́taa Isɔ, ma sama-ŋ. Ma sɛɛ Isɔ Tacaɔ nyá. Nyá kawulaya we tam tɔɔ́ kɛ́. Nyá sɔ́sɔ́ntɔ kaa si tɔnaɣa. ³²Antulinya yɔ́lɔa tɔna ta haŋna-ŋ. N lakɛna pa na isɔ́taa tillaa ke isɛna n caa tɔ́ɔ́yɔ́. Nɔ́ɔ́ɔ́ɔ́ɔ́ u pɔ́sɔ́yi-ŋ natɔ́lɔ́yi pɔ́ taa.

³³M̀pɔ́yɔ́ ma lamayasɛ mɔ́lɔa-m. Ilena pá mɔ́lɔna-m ma kawulaya, na ka teeli, na ma teu na ma sɔ́sɔ́ntɔ. Nte na ma waali nyɔ́ma na ma akewenaa sɔ́saa koti ma kinj. Ilena pá tayani-m ma kawulaya taa kɛ́ suu na ká kɛ́li isu kaa wev tɔ. ³⁴Pɔ́ tɔɔ́ kɛ́ Nepukanesaa má ma saŋ, na má pɔ́yɔ́lɔ́yi na má tɔ́yi teeli ke isɔ́taa Wulav. Iní í tɔ́ɔ́yɔ́na tampana ke pɔ́ tɔna pɔ́ taa na í laki kusiɣisim. I tisiyi wei í hɔ́j í ti tɔ́yɔ́.

5

Wulav Pelɛsasaa acima

¹M̀pɔ́yɔ́ kuyaku nakoli wulav Pelɛsasaa lapa acima sɔ́sɔ́na. I akewenaa sɔ́saa iyaya (1000) ke í lapa-ye na í na-we pá nyɔ́ɔ́ sulɔm. ²⁻³Pɛ keesaa Ilena sulɔm cɔ́ wulav isɛntaa. Tɔ́naɣa í tilaa na pá kɔna wɔla na liyite nyɔ́ɔ́lɔ́yɔ́ pɔ́osiyanaa. Wontu ntɔ́yi í caa Nepukanesaa ka Iɛka Yosalem isɔ́ tɛsɛɛle taa. M̀pɔ́yɔ́ í na í akewenaa sɔ́saa na í alaa, na í saalaa, pa nyɔ́na wontu ntɔ́yi sulɔm. ⁴Ilena pá talɔ́yi pa tɔ́ɔ́yɔ́ kɔ́lɔ́lɔ́aŋ. Wɔla na nyɔ́ɔ́lɔ́yɔ́ maɣamaɣa, na pɔ́ kusɛmɔ́yɔ́ ke paa lupa tɔ́ɔ́yɔ́ iní. Pa saaka lelɔ́ɔ́ ke taasi na pɛɛ.

⁵M̀pɔ́yɔ́ ntantaku luwa kɔ́kɔ́raa. Ilena kɔ́ ŋmaaki fɔ́tɔ́la kinj ke kawulaya kutuluyu kɔ́lɔ́na kɔ́hɔ́lɔ́mɔ́yɔ́ tɔɔ́. ⁶Wulav ná mpɔ́, Ilena sɔ́yɔ́ntɔ kɔ́-i na í seliɣi. Halɛna í tɔ́na makɛna tɔ́mɔ́yɔ́ kɔ́kɔ́kɔ́raa. ⁷M̀pɔ́yɔ́ í mara kapuka si pá kɔna Papiloni isɔ́tɔ́lɔ́ɔ́yɔ́ nyɛntaa, na nyɛntaa na pee nalaa. Pɛle pa kɔna Ilena í tɔ-we si: Ye wei í kala ŋmaatu tɔ́ne na í heeli-m tɔ́ hɔ́wɛɛ. Paa suu pɔ́ntɔ ke toŋ toko, na pa tu-i wɔla lɔ́lɔ́yɔ́. Ilena pá su-i kawulaya tɛcaɣale tooso nyɛnte taa.

⁸Ilena pa tɔna pá maɣasi. Ama pa ta pɔ́si na pá kala ŋmaatu nti na pá heeli wulav ke tɔ́ hɔ́wɛɛ. ⁹Tɔ́naɣa wulav lanje sɔ́saa wakɔ́lɔ́yɔ́ na í akewenaa sɔ́saa lanja náá cɛ.

Taniyeeli seɣesɔyi wulav ke ŋmaatu hɔwɛɛ

¹⁰M̀pɔ́yɔ́ wulav toɔ nuwa í na í akewenaa pa makí kapusi ke ŋmaatu nti tɔ́ tɔ́m. Ilena í suu pa kinj na í sɛɛ í pɔ́yɔ́lɔ́ si: Mɔ́ na tɛtu. Sɔ́yɔ́ntɔ í taa kɔ́ra-ŋ na pɔ́ wakɛli nyá lanje. ¹¹Apalɔ́ nɔ́ɔ́ɔ́ɔ́ɔ́ u we nyá kawulaya taa, í wɛna Isɔ Nanjtu lamayasɔ́le. Halí nyá caa Nepukanesaa waatu taa kɛ́ pa ná yɔ́lɔ́ iní. I kɛ́ cekɛnɔ́, na layatu, pɔ́yele pɔ́ ha-i nyɔ́m. M̀pɔ́yɔ́ nyá caa kɔ́ra-i tɔ́waa, na isɔ́tɔ́lɔ́ɔ́yɔ́ tɔ́m nyɛntaa, na nyɛntaa, na pee nalaa pa nyɔ́yɔ́ tu. ¹²I hɔ́tɛ ntɛ́ Taniyeeli, Ilena nyá caa cuɣusi-i si Pelɔ́tasaa. I wɛna lamayasɔ́le kɛ́, na pɔ́ kɛ́li lelɔ́a. I nyɔ́mɔ́yɔ́ na í seɣesɔ́yi toosee hɔ́wɛɛ. I kɔ́kɛiyi asɛsuna, na í kuliɣi kɔ́ŋmɛlɔ́m tɔ́ na í heeliyi. Yaa-i, í ká kala-ŋ ŋmaatu nti.

¹³M̀pɔ́yɔ́ pa kɔna Taniyeeli ke kɔ́kɔ́raa, na wulav pɔ́sɔ́-i si: Nyayale Taniyeeli wei ma caa kɔ́nna Yuta tɔ́? ¹⁴Pa yɔ́ɔ́ta nyá tɔ́m na má nu si, n wɛna Isɔ lamayasɔ́le na nyɔ́m na n cekɔ́yɔ́na na pɔ́ kɛ́li lelɔ́a. ¹⁵Pa kɔna-m nyɛntaa na isɔ́tɔ́lɔ́ɔ́yɔ́ nyɛntaa si pá kala ŋmaatu tɔ́ne na pá heeli-m tɔ́ hɔ́wɛɛ pa ta pɔ́si. ¹⁶Ma nuwa si n pɔ́sɔ́yi na ñ cɔ́ tɔ́m tɔ́na. N kuliɣi kɔ́ŋmɛlɔ́m tɔ́, na ñ heeliyi. Mpɔ́ tɔ, ye n kala ŋmaatu tɔ́ne na ñ seɣesi-m tɔ́ hɔ́wɛɛ. Paa suu-ŋ toŋ toko, na pá tu-ŋ wɔla lɔ́lɔ́yɔ́. Paa su-ŋ kawulaya tɛcaɣale tooso nyɛnte taa.

¹⁷M̀pɔ́yɔ́ Taniyeeli cɔ́ wulav si: Ma sama, ta caa. Ie si nyá kusɔ́ɔ́n, yaa ñ ha wei n nɔ́kaa tɔ. Paa na mpɔ́ maa kala-ŋ ŋmaatu nti na má heeli-ŋ tɔ́ hɔ́wɛɛ. ¹⁸Isɔ́taa Isɔ́ sɔ́sɔ́ ka kɔ́na nyá

caa Nepukanesaa ke wulaw sɔsɔ na í to-i teeli. ¹⁹ Na pá la na piitimnaa na nsɔma tɔna yɔlaa nyɔnɔni na pá seliyi. Ye í nɔkɔna wei í kɔ ílé, na í sɔlɔa wei í yele ílé. Í kusaya mpa í caa tɔ pa nyɔɔn, na í tisiyi mpa í luɔy fei tɔ. ²⁰⁻²¹ Ama í hɔma í ti na í la kalampaanu. Uena pɔ to-i wontuyu lɛmayasɔle. Pa kusa-i í kumte tɔɔ na í teeli sí tɛkpataa. Pa tɔɔna-i yɔlaa hɛkɔ na í na taale kraɔasi pá kaa tɛcayale. Í tɔɔy nyutu isu naan, na aɔkɔpɔlee sɔ-i. Halɔna waatu wei í nyɔmá si, isɔtaa Isɔ sɔsɔ tanna yɔlaa kawulasi tana, í nɔka wei í to-i. ²² Ama í pɔyalu nyá, nyá nyɔmá nípɔyɔy teu. Paa na mpɔ n ta pasa nyá ti na n̄ to Isɔ kɛ teeli. ²³ N kraasa nyá tɔyi isɔtaa Isɔ tɔɔ kɛ. Mpi tɔ, n yelaa na pá lɛsi Isɔ tɛsɛle nyɔnasi. Halɔna nyana nyá akewenaa sɔsaa, na nyá alaa na nyá saalaa, í nyɔɔna solum. Uena í tala mɔ tun wei pa lupɔna liɔitee nyɔɔlɔyɔ na wɔla, na nyɔɔlɔyɔ mayamaɔa, na pɔ kusɛemuyɔ tɔ. Paa mɔ tun wei pa saaka taasi, na pɛɛ, na u naaki, na u nuki, pɔyele í ta nyi pɔlu tɔ. N pɛma Isɔ wei í tɔka nyá weesuɔy ke í nin taa tɔyɔ teeli. ²⁴ Pɔ tɔɔ kɛ í yelaa na ntantaku n̄maa mpɔ ²⁵ Si: Mene mene tekɛl u paasɔn. ²⁶ Tɔm pɛɛ an̄ a hɔwɛɛ ntɔ. Mene hɔwɛɛ wɛɛ si, Isɔ kala nyá kawulaya kuyɛɛn, na í su ka tɔnaya. ²⁷ Tekɛl, hɔwɛɛ wɛɛ si, í mayasa-n̄ sanaya tɔɔ na í ná si, n fei yun. ²⁸ Paasɔn hɔwɛɛ wɛɛ si, í tala nyá kawulaya na í cɛla Mete nyɔma na Pɛɛsi nyɔma.

²⁹ Tɔnayaɛ wulaw si, pá suu Taniyeeli ke tɔn toko na pá to-i wɔla lulɔyɔ. Uena pá kraali si paa su-i kawulaya tɛcayale tooso nyɔntɛ taa.

³⁰ M̄pɔyɔ pa kɔ Papiloni wulaw Pɛlatasaa ke ahoɔ an̄.

6

¹ Uena Mete wulaw Taliyusi mɔ kawulaya ke í lulɔyɔ pɔnaya nitoso na naale nyɔnka taa.

Taniyeeli kolontunaa nyaki-i katoka

² M̄pɔyɔ Taliyusi faɔa í tetu ke hɔɔlɔn̄ nunɔwa na hiu (120). Uena í kra pɔ nyɔɔn nyɔma. ³ Ntɛna í kra sɔsaa narɔlɔxi naale na pɔ tɔlɔna Taniyeeli si pá feniyi sɔsaa mpe pa tɔɔ, na wulaw pɔlu í taa wakɔli. ⁴ Ama Taniyeeli ná tɛɛ mpe in̄ na nyɔɔn nyɔma ke lɛmayasɔle tɛcayacaya. Uena wulaw huɔ si í ká kra-i í kawulaya tana paasɔnlɔ. ⁵ M̄pɔyɔ pa na nyɔɔn nyɔma mpe pa pɛɛka isɔna paa la na pá hiki Taniyeeli tɔ. Paa kawulaya tɔm natɔli tɔ taa, uena pá wu. Mpi tɔ, Taniyeeli lakaya í tɔmlɛ ke teu kɛ í ta calasi natɔli. ⁶ M̄pɔyɔle yalaa mpe si, ye pɔ taya Taniyeeli isɔ sɛɛ kiin̄ taa tɔ kaa hiki tɔwaanle.

⁷ Uena pá polo wulaw kin̄ na pá sɛɛ-i si: Wulaw, nyana tetu. ⁸ Nyá kawulaya tana taa akewenaa sɔsaa tana caa si, n kraalɔna tɔn si, ye wei í lun̄a tɔyɔ, yaa yɔlu nɔɔlɔ ke kuyɛɛn hiu na naanɔwa taa, ye pɔ taya wulaw nyá, pá pɛti pɔntu ke tɔɔlasi pɔyɔy taa. ⁹ Mpɔ tɔ, mɔ kusɛsɔtu nti. Nmaa-ti na n̄ to nin. Nɔɔlɔ í taa kɛɛsi-ti. Mpi tɔ, Mete nyɔma na Pɛɛsi nyɔma pa kiiu u layasɔyi.

¹⁰ M̄pɔyɔ wulaw Taliyusi mɔ tɔm nti na í to nin.

Taniyeeli pɛtyɔ ke tɔɔlasi pɔyɔy taa

¹¹ Taniyeeli kutuluyi ka ke atɛ na isɔtaa nyɔnku kɛ na kɔ pɔtote tɔlɔna Yosalem icate tɔɔ. Tɔnaya í kraakaya na í lun̄iyi akula na í san̄ í Isɔ. Í sɔlɔmaya-i paa kuyaku n̄kuyi tɔm tooso kɛ. Í nuwa wulaw tɔm nti, uena í polo Isɔ sɔlɔmuyɔ isu í tu laki tɔ. ¹² M̄pɔyɔ í kolontunaa mpe pa pɔla kraakraa, na pá mayana í tɔn̄na sɔlɔmuyɔ na í yaaki Isɔ. ¹³ Uena pá polo wulaw kin̄ na pá tɔ si: Isu n̄ n̄maaɔa na n̄ su si, ye wei í sɔlɔma Isɔ nɔɔlɔ, yaa yɔlu nɔɔlɔ, ke kuyɛɛn hiu na naanɔwa taa, na pɔ tá kɛ nyá, paa pɛti pɔntu ke tɔɔlasi pɔyɔy taa? Wulaw si: ɛɛnna. Mete nyɔma na Pɛɛsi nyɔma kiiu u layasɔyi mɛɛ. ¹⁴ Ntɛna pá heeli-i si: Mpa pa kɔmna Yuta tɔ pa taa wei pa yaa si Taniyeeli tɔ u nyɔnɔyi nyana nyá kiiu ke pɔlu se. Halí tɔm toosoɔyó ílé í sɔlɔmɔyi í Isɔ kɛ paa kuyaku n̄ku.

¹⁵ Wulaw nuwa si Taniyeeli, uena í lan̄le wakɔli. M̄pɔyɔ í mayasaa si í waasi-i. Halɔna ilim tɔyɔ. ¹⁶ M̄pɔyɔ yalaa mpe pá mɔla í kin̄ na pa pɔɔsi-i na isɔle kusɛemle si: Ntɔn̄ n nyɔmá teu si Mete nyɔma na Pɛɛsi nyɔma pa kiiu u layasɔyi?

¹⁷ M̄pɔyɔ wulaw yelaa na pá kɔna Taniyeeli na pá pɛti-i tɔɔlasi pɔyɔy taa. Uena í tɔm-i si: Nyá Isɔ wei í tɔmlɛ n̄ sɛɛsɔna isɔle tɔ, í tike í pɔsɔɔna na í ya-n̄.

¹⁸ Uena pa tɛki pɔle ke tɔɔlasi pɔyɔy n̄ku kɔ nɔɔy. M̄pɔyɔ wulaw na akewenaa sɔsaa pa yusa pɔle tɔɔ si nɔɔlɔ í taa tɔli. ¹⁹ M̄pɔyɔ wulaw mɔla í tɔyaya na í suv mpɔ. Í ta kɔtɔna í alaa taa nɔɔlɔ. Pɔyele í keela tom.

Taniyeeli luw na alaafɔya ke tɔɔlasi pɔyɔy taa

²⁰ Pɔ kɔma isu pɔ nyaaɔyɔ, uena wulaw kul̄i lɔn̄ na í polo tɔɔlasi pɔyɔy nɔɔy. ²¹ Í kɔtɔna-kɔ, uena í yaa Taniyeeli na lan̄wakɔlle na í pɔɔsi si: O oo Taniyeeli. Isɔ Weesuɔy to wei í tɔmlɛ n̄ lakɔna isɔle kusɛemle tɔ. Í pɔsaa na í waasi-n̄ tɔɔlasi sɔkraɔ taa?

²² Uena Taniyeeli cɔ, na í sɛɛ wulaw si: Ta caa, nyana tetu. ²³ Ma Isɔ tila isɔtaa tillu na í tɛki tɔɔlasi nɔɔsi, si ta la-m pɔlu. Mpi tɔ, ma ta wakɔlɔna-i. Pɛcɔ ma ta pɔntɔna nyá tɔtɔ.

²⁴ Tənaɣa wulaw laŋle hulɔma katatəlaya, na í tɔ sɪ, pá ləsi Taniyeeli. M̄p̄óyú pa ləsa-i. Paa hiŋaya, ka fɛi í tɔɔ. Mpi tɔ, Taniyeeli tɛma Iso na í taa ké. ²⁵ Ilɛna wulaw yele na pá kra yəlaa mpa pa kuu Taniyeeli nɔðhɛ tɛɛ tɔ. Ilɛna pá pɛti pá na pa alaa na pa piya kɛ tɔyɔlasɪ pɔuyɔ taa. Na tɔyɔlasɪ tɛ-wɛ na sí salɪ pa mɔwɪ, na pa ta tu tiita atɛ.

²⁶ Pəle pə waali ké wulaw Taliyusi ŋmaa takəlaya kɛ piitim na nsəma təna yəlaa, mpa pa wɛ antulinya təna taa tɔ sɪ: Ma sɛɛ-sɛ.

²⁷ Ma sukɪ ma kawulaya təna taa kɛ kɔsəsutɔ. Paa wei í nyana Taniyeeli Iso na í se-i. Mpi tɔ, inəyələ Iso Weesuyɔ tu na í wɛ tam tɔɔ.

I kawulaya kaa tɛ na í sɔsɔntu ká wɛɛ m̄p̄óyú tam tɔɔ.

²⁸ Inɪ í hɛtəyənna na í waasəyɪ.

I laki piti tɛma kɛ isɔtaa na atɛ.

Inɪ í waasəna Taniyeeli kɛ tɔyɔlasɪ nɔyɔ taa.

²⁹ M̄p̄óyú Taniyeeli nyuyɔ kola Taliyusi kawulaya waatu taa, na Pɛɛsi wulaw Silusi waatu tɔtɔ.

7

Taniyeeli toosee kancaalaya nyəna

¹ M̄p̄óyú Pəpiloni wulaw Pɛlɛtasaa kawulaya pənaya, kancaalaya nyəŋka taa, Taniyeeli hɛntaa na í toosi toosee. ² Ilɛna í ŋmaa-yɛ.

Taniyeeli toosaa ké sɪ: Heelim luna antulinya təna taa, na pə laŋtəyɪ tɛŋku sɔsɔ. ³ M̄p̄óyú taale wontu sɔsɔntu liyiti luna tɛŋku taa. Tu faɣana təmaɣa. ⁴ Kancaalaya nyəŋku nəyəsəna tɔyɔlaya. Ilɛna ku wɛna hɛkələ kɛŋ. M̄p̄óyú pa kɛsa ku kɛŋ inɪ. Ilɛna pá kɔsi-ku, na pá səŋsa-kuyɔ ku nɔðhɛ naale tɔɔ isɪ yɔlɔ. M̄p̄óyú pa tu-kuyɔ yɔlɔ ləmayasɛ. ⁵ Naale nyəŋku ná nəyəsəna taale wontuyɔ isayaw nakulɪ. Na ku səŋa ku nɔðhɛ tooso tɔɔ kɛ kəŋkəŋ. Ilɛna ku təkə sɛntaasi tooso na ku kɛla. Na pá yɔyɔtəyɪ-ku sɪ, kú kɔlɪ na kú li nantɔ. ⁶ Pəle pə waali ké ma ná lɛŋku, na kú nəyəsəna isɪ kɔpɔ. Ku siyilɛ waali ké kɛŋ liyiti isɪ sumaya, na ku nyɔɔŋ kɛ liyiti. Ilɛna pá tu-kuyɔ tɔŋ. ⁷ M̄p̄óyú ma na wontuyɔ liyiti nyəŋku. Ku wɛ sɔyɔntu kɛ sɔsɔm, na ku toma fɛina taka. Ku wɛna nyəyələyɔ kɛla sɔsɔna ké. Ku təkɪ na kú fɛləyɪ nɔðhɛ kɛ mpi pə kaasaa tɔ. Ku ta nəyəsəna wontu nti tɔ tɔm tɔ tɛma kɛɛsuyɔ tɔ. Ku həŋ wɛ naanɔwa. ⁸ M̄p̄óyú ma na hɔlɔyɔ səkɛpɛluyɔ luwa hɛku taa, na kú kɛsɪ í taa tooso. Ku wɛna isɛ ké isɪ yɔlɔ, na ku nɔyɔ yɔyɔtəyɪ kalampaanɪ tɔm.

Iso hɔw tɔm

⁹ M̄p̄óyú ma na pa siwa kumlee. Ilɛna Tam tɔɔ tu nɔyɔlɔ í çaya. I wontu hulɔmaa ké təlalɪ. I nyɔɔsi wɛ isɪ kɔŋkɔmɔlɔm mayamaɣa. I kumtɛ mukaya kəkɔ ké, na tɔ pɔpɔlɛ wɛ isɪ mamala. ¹⁰ Kəkɔ lukaya tɔ tɛɛ na ká kɛŋ isɪ pɔyɔ kɛ í sɛntaa. Yəlaa kɛ iyisi iyisi səŋa í kiŋ na pa taa lɛlaa laki-i tɔmlɛ. M̄p̄óyú huɔlaa çayaa na pá hɛti takəlasɪ.

¹¹ Ma nyənaya wontuyɔ ŋku ku hɔlɔyɔ yɔyɔtəyɔ kalampaanɪ tɔm kɛ mpɔ tɔ, ilɛna má na pa ku-ku, na pá pɛti kəkɔ taa sɪ kú nyaya. ¹² M̄p̄óyú pa lɛɛka wontu lɛntɪ toma. Ama pa sɔsɔ-təyɪ weesuyɔ kɛ pəçəyɔ waatu nɔyɔlɔ í tɔɔ.

¹³ Pə waali ké ma nawa nɔyɔlɔ na isəŋmɔntu kəŋna-i. I nəyəsəna yɔlɔ pəyaya. M̄p̄óyú ŋmɔntu nti tɔ pona-i na tɔ kɔtəna-i Tam tɔɔ tu inɪ. ¹⁴ M̄p̄óyú pa ha-i tɔŋ na teeli na kawulaya. Sɪ piitimnaa təna, na nsəma yəlaa, í lapɪ-i tɔmlɛ. I tɔŋ ká wɛɛ tam ké, na í kawulaya kaa tɛ.

Taniyeeli toosee kancaalaya nyəna hɔwɛɛ kilisyɔyɔ

¹⁵ M̄p̄óyú Taniyeeli tɔma sɪ: Ma toosee kra-m sɔyɔntu, na pə pɛkəli-m ma taa. ¹⁶ Ilɛna ma kɔtəna mpa paa wɛ təna tɔ, pa taa nɔyɔlɔ. Ilɛna má pɔɔsi-i pə təna pə tampana, na ilɛ í kɛɛsi-m pə hɔwɛɛ. ¹⁷ Sɪ taale wontu sɔsɔntu liyiti inəyələ, antulinya kawulasi nsi sɪ kɔɔ tɔ. ¹⁸ Pəle pa waali ké isɔtaa Iso sɔsɔ yəlaa ká tɔyɔ kawulaya kɛ tam tɔɔ. ¹⁹ Pə waali ké ma luɣɪ lapa sɪ, má nyɪ wontuyɔ liyiti nyəŋku tampana. Ku wɛ sɔyɔntu kɛ sɔsɔm ké. Ku ta nəyəsəna lɛntɪ. Ku kɛla kɛ nyəyələyɔ ké. Ku səkɔŋ kɛ nyəyələyɔ kɔsɛmuyɔ. Ku təkɪ ké na ku fɛləyɪ nɔðhɛ kɛ mpi pə kaasaa tɔ. ²⁰ Ma nyəna tɔtɔyɔ ku həŋ naanɔwa. Na í taa lɛŋku ŋku ku nyɔwa na ku kɛsɪ tooso tɔ. Ku wɛna isɛ ké na nɔyɔ. Ku yɔyɔtəyɔ kalampaanɪ tɔm na ku kɛla lɛlɔŋ. ²¹ Tənaɣa ku yoonna Iso yəlaa, ku caakaya-wɛyɛ kəlyɔyɔ. ²² M̄p̄óyú Tam tɔɔ tu kɔma na í ha isɔtaa Iso sɔsɔ yəlaa kɛ tampana. Pa kawulaya tɔyɔw waatu tala keɛ.

²³ Ilɛna í kilisi-m wontuyɔ liyiti nyəŋku ŋku ku hɔwɛɛ sɪ, ŋkuyɔlɛ atɛ kawulaya liyiti nyəŋka ŋka ka ta nəyəsəna lɛŋsɪ tɔ. Kaa tɔyɔ atɛ yəlaa təna, na ká fɛli-wɛ na ká yəkɪ-wɛ. ²⁴ Həŋ naanɔwa keɛ, ka taa awulaa mpa paa təkɪ na pá kaasəyɪ tɛma tɔ. Naanɔwa na kɔlɔm nyəŋ wei í ta nəyəsəna kancaalaya nyəna tɔ, í ká tɔyɔ í nyəŋka kɛ pɛlɛ pa waali, na í tɔyɔntɪ pa taa tooso. ²⁵ I ka tɔv isɔtaa Iso sɔsɔ na í ŋmakəli í yəlaa. I ká mayasi í taa sɪ í layasi Iso kiŋ na í acimanaa. I ká ŋmakəli Iso yəlaa kɛ pusi tooso na hɔyɔlɔyɔ. ²⁶ Pəle pə waali paa huɔna-i na pá lɛɛkɪ í tɔŋ. Paa

wakəli-ɪ tam tɔɔ. ²⁷ Paa lɛkɪ atɛ awulaa sɔsɔɔntɔ na pa toŋ. Paa cɛla isɔtaa Isɔ sɔsɔ yɛlaa. Yɛlaa mɛ pa kawulaya kɛ wɛna tam tɔɔ, na ŋmakəllaa tɛna ká nuna-wɛ na pá laki-wɛyɛ tɛmlɛ.

²⁸ Tɔm ntɪ tɔ tɛnaya ntɔ. Ḿpɔ́yó pə pɛkəla-m ma hɔwɛɛ taa kɛ sɔsɔm. Ilɛna má maɣasɔyɪ-tɔyɪ ma taa.

8

Taniyeeli toosee naale nyana

¹ Ḿpɔ́yó Taniyeeli má, ma tasa toosuyɪ kɛ wulav Pelɛtasaa kawulaya pɛnaya tooso nyɛŋka taa. ² Ma toosaa kɛ sɪ, ma wɛ llam tɛtu hɔɔlɔyɔ taa. Kolunɔ icatɛ sɔsɔlɛ Susi taa kɛlɛ ma sɛŋa Wulayɪ pɔɔɔ nɔɔɔ. ³ Ilɛna má ná iwaas sɛŋa pɔɔɔ ŋkɛ ka nɔɔɔ, na kɔ wɛna hɛŋ kɔtaɣalɔŋ. Ama ɪ taa lɛŋkɔ ta nyɔ lɔŋ pɔyɛlɛ kɔ kɛla lɛŋkɔ. ⁴ Ḿpɔ́yó kɔ suv yɔkuyɔ kɛ ilim tɛtɔlɛ na pə ntɔɔyɔŋ na pə mpɔtɔŋ hɔɔlɔŋ. Wontuyɔ nakolɪ kɔ ta pɛsɪ na kó tan-kɔ. Pɔ́cɔ́c nɔɔɔlɔ ta pɛsɪ na ɪ ya mpa kɔ yɔkɔyɪ mpɔ tɔ. Kɔ lakaya isɛna kɔ luɣu wɛɛ tɔɔɔ, na kɔ toŋ sɔsɔyɪ.

⁵ Ma tɔŋna mpi ma nawa mpɔ tɔ pə tɔm maɣasɔyɔ kɛ mpɔ. Ilɛ ma tuta pɛŋtɔlɔyɔ luna ilim tɛtɔlɛ tɔɔ kɛlɛ. Kɔ tɔŋaya heelim tɔɔ kɛ lɔŋlɔŋ kɛ na kó cɔɔkɪ tɛtu. Kɔ wɛna hɛlɔyɔ toŋ nyɛŋkɔ nakolɔyɪ kɔ isɛ hɛkɔ taa. ⁶ Ḿpɔ́yó kɔ krɛtəna hɛŋ naale iwaas ŋkɔ ma na kɔ sɛŋa pɔɔɔ nɔɔɔ tɔ. Ilɛna kɔ pukina kɔ tɔɔ na sewa na kɔ toŋ tɛna. ⁷ Kɔ tala-kɔ ilɛna kɔ niki-kuyɔ yɔkuyɔ haləna kɔ pɛli kɔ hɛŋ naale. Iwaas ta pɛsɪ-kɔ pɔ́cɔ́c nɔɔɔlɔ ta waasɪ-kɔ. Ilɛna pɛŋtɔlɔyɔ hu-kuyɔ atɛ na kó fɛli-kuyɔ nɔɔhɛɛ. ⁸ Ḿpɔ́yó kɔ lapa toŋ kɛ sɔsɔm. Kɔ toma pu teu ilɛna kɔ hɛlɔyɔ sɔsɔɔv ŋkɔ kɔ pɛli krapkpa. Ilɛna hɛŋ toŋ nyɛŋ lɪyɪ nyɔ kɔ lonte taa. Na ɪ nyənɔyənə antulinya hɔɔlɔŋ tɛna taa.

⁹ Ḿpɔ́yó hɛlɔyɔ sɔkpeluyɔ nakolɪ kɔ nyɔ hɛŋ unɪ ɪ taa lɛŋkɔ tɔɔ. Ilɛna kó pu sɔsɔm na kó tala ilim tɛlɔlɛ na pə ntɔɔyɔŋ tɔɔ na tɛtu kɔpantɔ tɔɔ. ¹⁰ Ḿpɔ́yó kɔ kpa isɔtɔlɔŋasɪ kiŋ na kó pɛti lɛŋsɪ kɛ atɛ na kɔ fɛli-sɔyɪ nɔɔhɛɛ. ¹¹ Ilɛna kó kpa isɔtɔlɔŋasɪ caa tɔɔ. Kɔ kɔwa ɪ tananɔ na taanaya kɔtasɪ na kó yɔkɪ ɪ Isɔ tɛsɛlɛ. ¹² Ḿpɔ́yó pa tu isɔtaa yɛlaa na kɔtaɣa tam nyɛŋka kɛ kɔ niŋ taa kɛ kɔ isayatu tɔɔ. Ilɛna kó fɛli tampana Isɔ sɛɛv kɛ nɔɔhɛɛ, na kó waa kɔ tɛma taa.

¹³ Ḿpɔ́yó ma nu isɔtaa tillu nɔɔɔlɔ ɪ yɔɔtɔɣa. Ilɛna lɛlv pɔɔsɪ-sɪ sɪ: Pɛlɛ kɛ paa tasa kɔtaɣa kɛ lapɔ? Na pá taɣanɪ Isɔ tɛsɛlɛ na pá fɛli isɔtɔlɔŋasɪ kɛ nɔɔhɛɛ? ¹⁴ Ḿpɔ́yó ɪ cɔ-ɪ sɪ: Tananɔ na taanasɪ iyɪsɪ naale, na ŋmɔnɔyɔ nunɔwa (2300) waali. Pɛlɛ pə waali kɛ paa taɣanɪ Isɔ tɛsɛlɛ.

Taniyeeli toosee naale nyana hɔwɛɛ kilisuyɪ

¹⁵ Waatu wei Taniyeeli má, ma toosa mpɔ, na má pɛkɔyɪ ma toosee anɪ a hɔwɛɛ ilɛ, ma tuta nɔɔɔlɔyɔlɛ ma isɛntaa na ɪ nɔyɛsəna yɔlv. ¹⁶ Na má nu nɔɔɔlɔ kɛɛsɛ-ɪ na pɔɔɔ wulayɪ waali sɪ: Kapəyɛɛ, sɛyɛsɪ-ɪ toosee anɪ a hɔwɛɛ. ¹⁷ Ḿpɔ́yó isɔtaa tillu unɪ ɪ krɛtəna-m na sɔyɔntɔ kra-m. Ilɛna má hotɪ ma nɔyɔ tɔɔ. Ntɛna ɪ tɔ-m sɪ: Yɔlv pəyaya, nu teu yooɔ. Toosee anɛ a kɛ antulinya tɛm tɔm kɛ. ¹⁸ ɪ yɔɔtɔɣana-m mpɔ, ilɛna ma isɛ pili na má ká nyɔyɔ. Ilɛna ɪ kɔsɪ-m na ɪ sɛŋsɪ-m. ¹⁹ Ḿpɔ́yó ɪ tɔma-m sɪ: Maa heeli-ŋ mpi pu kɔɔ Isɔ pááná waatu tɔ. Mpi tɔ, pa tɛma a waatu suw kɛ. ²⁰ Iwaas ŋkɔ n nawa na kɔ wɛna hɛŋ naale tɔ, kɔ kɛ Metɛ nyóma na Pɛɛsɪ nyóma pa awulaa kɛ. ²¹ Pɛŋtɔlɔyɔ ná kɛ Kɔlɛkɪ kawulaya. Kɔ isɛ hɛkɔ taa hɛlɔyɔ sɔsɔɔŋkɔ ŋkɔyɔlv kancɛalaya wulav. ²² Kɔ hɛlɔyɔ sɔsɔɔŋkɔ ŋkɔ kɔ pɛlaa, na hɛŋ lɪyɪtɪ wei ɪ nyɔ kɔ lonte taa tɔyɔlɛ, kawulasɪ nsi sɪ tɛ na sɪ kɔlɪ piitɪm mpi pə taa tɔ. Ama sɪ kaa hiki toma kɛ mpɔ. ²³ Yɛ pə tala pa kawulasɪ tɛm waatu na pa isayatu puwa teu wulav acilayatu tu na kalampaanɪ tu nɔɔɔlɔ ɪ ká kɔlɪ. ²⁴ ɪ toma ká sɔsɔ, ilɛ pə kaa luna ɪ maɣamaya ɪ kiŋ. ɪ ká wakəli sɔsɔm kɛ pə kaa wɛɛ nyɛnɔyɔ, na ɪ waaku ɪ kɔlapəm tɛna taa. Haləna ɪ kɛnna tɔŋtɔnaa na Isɔ yɛlaa na ɪ kó. ²⁵ ɪ acilayatu katatɔlaya kɛ ɪ ka tɔsəna yɛlaa. ɪ kalampaanɪ kɛ ɪ ká kɔna yɛlaa payalɛ mpa pa huɪ sɪ pa caɣana pa ti tɔ. Haləna ɪ kɔlɪ Awulaa Wulav tɔɔ. Waatu nɔyɛ pu wakəli-ɪ, pə kaa luna yɔlv kiŋ. ²⁶ Tananɔ na taanasɪ nsi sɪ tɔm wɛ tampana kɛ. Ilɛ su-tɔyɪ nyá taa. Mpi tɔ, tɔ waatu tatata. ²⁷ Ḿpɔ́yó pə yɔɔla-m na pá pɛsɪ-m kɔtɔntɔ kɛ wɛɛ payalɛ. Pə cɛpa ma tɔɔ, ilɛna má mɛli wulav tɛmlɛ taa. Toosee anɪ a wakəla ma lanjɛ kɛ ŕpɔ́yó ma ta cɛkəna-yɛ.

9

Taniyeeli sɛləmnyɔ

¹ Metɛ tu Asɛlusi pəyalɔ Taliyusi, wei ɪ tɔyɔ Papiloni tɛtu tɔ, ɪ kawulaya ² pɛnaya kancɛalaya nyɛŋka taa kɛ Taniyeeli má, ma kala Isɔ Tɔm takɛlasɪ taa. Ma cɛkənaa sɪ pusɪ nutos na naanɔwa kɛ Yosalem icatɛ ká wɛɛ ncaale. Ḿpɔ́yó Tacaa ka heela Isɔ kuyɔyɔtɔ tɛlɛsɔlv Selɛmii. ³ Ḿpɔ́yó ma lanjɛ wakəlaa, na má suu lɔyaya wontu fɛlɛtənaa taka. Na má pɛli ma nyɔyɔ taa kɛ tɔlvma na má hɔkɔ nɔyɔ. Ilɛna má kɛɛsɪ isɛ na Tacaa Isɔ tɔɔ, na má sɛləmɔyɪ-ɪ na má wiikina-ɪ. ⁴ Ḿpɔ́yó ma hulɔ ma Isɔ Tacaa kɛ ma yɛlaa isayatu. Na má sɛləmɪ-ɪ sɪ, Tacaa Isɔ Sɔsɔ wei nyá tɛ seekɪ na ń tɔkɔyɪ nyá nɔyɔ suw tɔ. N hulɔyɪ suulu kɛ mpa pa sɔɔlɔyɪ-ŋ na pá tɔkɔyɪ nyá kiŋ tɔyɔ. ⁵ Tɔ wakəlaa kɛ na tɔ pɛsɪ asayaa. Tɔ kɔla nyá tɔɔ na tɔ kisi nyá kiŋ. ⁶ Tɔ ta nuna nyá kuyɔyɔtɔ

teləsəlaa mpa pa kpaaləna nyá hətə ke tá awulaa, na tá səsaa, na tá caanaa, na tá piitim təna yəlaa tə. ⁷Tacaa, nyaxale tampana tv, tayale tasəkəle nyáma. Pə kpaayaw Yuta yəlaa, na Yosalem nyáma, na Iseyeli nyáma, na pəcalə nyáma, na pooluŋ nyáma mpa pa wə acalee wena a taa n ka təyana-weyə isayatu nti pa lapa-ŋ tə tə tə tə. ⁸Tacaa, tana ta awulaa na tá səsaa, na tá caanaa nté tasəkəle nyáma. ⁹Tacaa Iso, n wena yəlv pətətəle. N ka wii-tuyv timpi tə kola nyá tə tə. ¹⁰Tə ta nu nyá kiinj wei nyá təmle nyáma, nyá kuyəyətəv teləsəlaa teləsə-tv tə. ¹¹Iseyeli nyáma təna yəka nyá kiinj, pa kisa nyá nəyə nuv. Ilena mpusinaa na wahalanaa mpa pa təm nyá təmle tv Moisi ŋmaawa i kiinj takəlaya taa tə, pá wati-tuyv timpi tə pəntəna-ŋ tə. ¹²N kona Yosalem təw kə wakəlyəv səsəŋku ŋku kv taka pa ta nata antulinya təna taa tə. Iŋu n ka kpaaləlv tá na tá awulaa na tá səsaa tə. ¹³Wahala in i mayana-tuyv tə. ¹⁴Moisi ŋmaawa i kiinj takəlaya taa tə. Paa na mpv tə, tə ta nita ta isayatu səŋ ke haləna saŋa si tə paasəna nyá tampana. ¹⁴Pə təw kə n yelaa na wahala in i kəw-tv. Mpi tə, n təŋəyi tampana ke nyá koləpəm təna taa kə. Ama tá ta nuna nyá nəyə.

¹⁵Tacaa Iso, nyá ləsəna-tuyv Icipiti tetv taa. Ilena nyá toma səsəna na nyá hətə yaaki haləna saŋa. Ama tá tá nuna-ŋ lena tá təm si. ¹⁶Tana tá caanaa tá isayatu təw kə Yosalem na nyá yəlaa wə fəele taa kə mpa pa cəna-tv tə pa hekv taa. Ile heesi nyá páaná ke nyá pulaya nanŋ nyəŋka icate Yosalem təw kə nyá suulu səsə təw. ¹⁷Hai, ta Iso, nu ma sələmvv na ma wiinav. Nyəna suulu ke nyá təsəele nte tə yəkəla təyə nyá sələlv təw. ¹⁸Ma Iso ke ŋkpaŋyuv na n i na isəna tá na nyá icate tə wakəlaa tə. Pə taya ta teu təw kə tə wiikina-ŋ. Ama nyá sələlvv səsəŋku təw kə. ¹⁹Hai, Tacaa, ke ŋkpaŋyuv na n nu tá sələmvv na n wii-tv. Ma Iso paasəna nyá icate na nyá yəlaa ke ləŋ ke nyá suulu təw.

Isotaa tillu kilisuyv ke pusi nutoso na naanəwa təm

²⁰Ma təŋna sələmvv na má tisiyi má na Iseyeli yəlaa tá isayatu. Na má wiikina-i Iso təsəele təm ke mpv ²¹təyə isotaa tillu Kapəyee wei maanawa toosee taa tv i kola huntv ke ləŋ na i kpətəna-m taanaya kətaya lapv waatu. ²²Ilena í seyes-i-m Iso kuyəyətəv teləsəlv təm nti ma kalaa tə. Ilena í t-m si: Ma komaya si ma kilisiyi-ŋ tə hūwəe. ²³N caala sələmvv tv, Tacaa heela-m təm si má heeli-ŋ. Mpi tə, i səla-ŋ kə. Ke ŋkpaŋyuv ke teu na n nu toosee an i hūwəe. ²⁴Nyá icate na nyá yəlaa pa təw kə pa su pusi nutoso na naanəwa ke təm naatosompəyələya. Pa lapa mpəyúv si pá heesi kiiv yəkuyv na isayatu lapv. Pa wii-wə na pá təŋ siyisuyv tam nyəŋkv, na toosee. Ilena Iso kuyəyətəv teləsəlv təm yoosi, na pá tayanv isə təsəele. ²⁵Pə wəe si n nyi na n cəkəna si, pə kpaayaw waatu wei pa kpaalaa si, paa tayanv Yosalem ke ŋmav tv, na pə polo nyuyv tv wei pa pəla nim na pá kpa tv i kəntə tv. Pə wə pusi naatosompəyələya ke təm naatosompəyələya kə. Pəle pə paasi, pusi naatosompəyələya təm nutoso na naale taa kə paa tayanv icate ŋmav na tə kolunja. Ama pə waatənaa ka wəe kate kə. ²⁶Waatənaa mpe pa waalv kə paa kv apəlv nəyəlvv mvsəŋ. Apəlv in i paa pəla-i nim kə na pá kpa-i nyuyv tv. Wulav nəyəlv na i yoolaa paa watəna icate, isu lum na pá wakəli-te na isə təsəele. Mpəyúv i na i yoolaa pa wakəlyv isu pə suwa tv. ²⁷I ká caalv yəlaa payale ke pusi naatosompəyələya taa. I ká la na pá yele kətasi lapv ke isə təsəele taa kə pusi nsi si hekv taa. I ká la acaalətv təma ke ləŋləŋ. Haləna pá tala in i wakəlyv isu Iso ka suw tə.

10

Taniyeeli toosee tooso nyəna

¹Peesi nyáma wulav Silusi kawulaya pənaaya tooso nyəŋka taa. Taniyeeli wei pa cuyusaa si Pelətasaa tv, i toosa toosee naali. A kə tampana kə. Ama wahalanaa səsaa təm ke a kəsəyi. Mpəyúv i mayasa a təm ke i taa na í cəkəna-yə na í kəsəi.

²Mpəyúv ləŋwakəlle səsəle kpa Taniyeeli má. Ilena má wii ma yəlaa təw kə cimaasənaa tooso. ³Ma təkí təyanaaya kəpaŋka nakəlvi yaa nantv. Pəcəv sələlv u svuki ma nəyə taa. Pəyee ma saxələyi nim, haləna cimaasənaa tooso in i te. ⁴Mpəyúv ma səŋa pəyə səsəya Tikili nəyə ke isəv kancaalaya nyəŋ, kuyeeŋ hiu na liyiti wule. ⁵Ma kosa ma isə lena má ná yəlv nəyəlv na í suu kponkrontv təŋ nyəntv natəli tə wontv na í ləla wola kəpaŋ tampana. ⁶Na i tənuyv mvyv kəkə isu pəle nte tə pəkəyəv wə kate tv. I isəntaa nyəyəsəyi kə isu tev, na i isəpəe wə isu kəkə məkəyə tv. I ŋkpaalasi nəyəsəna isu pa sotyuv nyəyəlvv kəsəemvyv tv. Na i nəyə yuv wə isu kuyəkv kəkəte. ⁷Ma tike ma nana mpv. Ma na mpa tv, pəle pa ta na pəlv. Ama saxəntv kpana-weyə səsəlv, na pá se na pá ŋmél. ⁸Pə yelə-m na má təŋna yaasi səsəv inəyi nyəntuyv. Ilena pə yəki ma məwa taa, na ma isəntaa hvləmvv təfatata. ⁹Mpəyúv yəlv in i kula i nəyə təw si i yəyətəyi. Ilena ma isə pili na má hoti ma nəyə təw. ¹⁰Mpəyúv nin nuli i kosa-m, na má luv ma təna na ma nin təw na má seliyi. ¹¹Ilena yəlv in i heeli-m si: Taniyeeli, Iso luyv wə-ŋ kə. Kuli na n kə ŋkpaŋŋ na má heeli-ŋ. Iso tila-m nyá cəlxə. Ilena má kuli na má təŋna seluyv. ¹²Mpəyúv i heela-m si: Taniyeeli, taa nyá. Pə kpaayaw hatoo kəpaŋku n pəsa nyá ti tə, nyá luyv lapa si n cəkəna kəŋmələtv təyə Iso mv nyá sələmvv. Ilena i kosi-m si má kəw má heeli-ŋ. ¹³Ama Peesi kawulaya isotaa tillu kayata-m kuyeeŋ hiu na koləmvv. Haləna isotaa tillaa nyuyv nyáma taa ləlv, Mikayəeli kəw ma kin ke

Peesi timpi maa saalaa to, na í waasi-m. ¹⁴ Nəonəo ma kəmaɣa sɪ ma heeliyi-ŋ mpi pu maɣana nyá yəlaa ke cele to. Mpi to, ntəyi n nawa mpv.

¹⁵ Waatu wei isətaa tillu unɪ ɪ heelaya-m təm tənɛ to. Ma sumaya tətɪyitiyi, na nyɔyɔ kamna atɛ. ¹⁶ M̀pógó yɔlv wei maa nawa to, ɪ tokina ma ntompee. Ilena má pəsi na má kuli nɔyɔ na má heeli-i sɪ: Taca, nyá təm kpa-m sɔyɔntɔ ke səsəm na ma mwɔa taa yaki. ¹⁷ Ma ta tala má yɔyɔtəna-ŋ. Mpi to, ma fɛi toma, pə́cɔ ma feesiŋ lipa. ¹⁸ M̀puyɔle ɪ tasa-m tokina na ɪ ha-m toma. ¹⁹ Ilena ɪ heeli-m sɪ: Aadafəya təm ké. Iso luɣu wɛ-ŋ ké. Taa nyana pɔlv. Təki nyá ti. ɪ tɔŋna-m m̀pógó yɔyɔtənav, ilena má yoo toŋ na má to sɪ: Taca, yɔyɔtɔ. Mpi to, n ha-m toma. ²⁰⁻²¹ Ilena ɪ heeli-m sɪ: Ma kəma nyá kin ké sɪ ma kɛsəyi-ŋ nti pa ŋmaa tampana takəlaya taa to. Pə́cɔ pə wɛɛ sɪ má polo má yoonə Peesi kawulaya isətaa tillu. Ye ma kəla ilé Kələeki nyəŋ ká kə. Ye pə taya isətaa tillu Mikayeli wei ɪ tanɣi nyá yəlaa to ɪ paasi, nɔyɔlv u sɛŋna-m.

11

¹ Ma maɣamaɣa maa sənə ilɛyɛ, Mete to Taliyusi kawulaya pənaya kancaalaya nyəŋka taa ké. ² M̀pógó isətaa tillu təma sɪ: Maa heeli-ŋ tampana təm.

Ilim mpətəŋ na pə ntɔyɔŋ awulaa yoo

Peesi awulaa səsaa tooso ká təkɪ kawulaya ké na pá kaasəyi təma. Kantəkaya nyəma ká kəli kancaalaya nyəma ke wɛnav. Ilena liyiti nyəŋ kuu pə tənə na ɪ kəli Kələeki kawulaya to. ³ Ama yoolu nɔyɔlv ɪ ká tɔyənə Kələeki kawulaya səsaya, na ɪ lakɪ isənə ɪ sɔlaa to. ⁴ ɪ kawulaya piiki teu, ilena ká fayə təm liyiti. Ilena yəlaa lɛlaa tala-ke. Iɛ pa kaa wɛɛna toma isu kancaalaya nyəŋ.

⁵ Ilim mpətəŋ wulav ká la toma ke səsəm yaa. Ama ɪ kupayalaa taa nɔyɔlv ká kəli-i na ɪ lɛeki kawulaya. ⁶ Pusi ká cəɔ pəcɔ, ilena Icipiti wulav na Silii nyəŋ pá pɛɛli nɔyɔ. Icipiti nyəŋ ká ha Silii nyəŋ ke ɪ pɛɛlv. Ama pə kaa taŋŋɪ. Alɔ unɪ na ɪ paalv, na ɪ pɛyayə, na ɪ caa paa sɪ. ⁷ Ilena alɔ unɪ ɪ calaya to nɔyɔlv, ɪ kpayə ɪ caa lonte. Ilena ɪ polo pa kolooosi acalɛɛ taa, na ɪ yoonə-wɛ na ɪ kəli-wɛ. ⁸ Halɪ ɪ ká kuu pa tuŋ na pa wontu nti pa lupa wəla na liyitee nyəyɔtɔ to, na ɪ pona Icipiti. Ilena yoo heɛ pusi payalɛ. ⁹ Ilena Silii wulav yoonə Icipiti nyəŋ, na ɪ kpisi-i na ɪ məli ɪ tetu taa.

¹⁰ Ama ɪ pəyalaa ká koti yoolaa ke tintika tintika ke səsəm. Pa taa lɛlv na ɪ yoolaa paa watɪ kolontunaa isu lɔm. Ilena ɪ məli, na pá tayanɪ pa təɔ ké kulɔyɔ. Haləna pá tana-wɛyɛ wulav kolunɔ ɪ cate. ¹¹ Pááná ká kpa Icipiti wulav. Ilena ɪ kpayə ɪ yoolaa na ɪ kpa Silii nyəma tə. Paa kəli-wɛ, na pá kpa pa yoolaa tuutuuma. ¹² Paa na Icipiti wulav ka kuwa pa taa ké yoolaa iyisi iyisi, na ɪ hɔ ɪ ti to, ɪ kaa la aka. ¹³ Pusi cəɔ pəcɔ ilena Silii wulav kpayə yoolaa kɔfama. Pɛɛ pa kəla kupəma ke payalɛ, na pa yoo wontu tənə. Na pá polo Icipiti nyəma waali. ¹⁴ Waatu unɪ ɪ taa ké payalɛ ká kuli Icipiti nyəma tə. Halɪ nyá yəlaa taa mɔsɔntənaa ká kuli ɪ təɔ sɪ, pa yoosiyi isənə n nawa toosee taa to. Ama paa kpisi. ¹⁵ Ilena Silii wulav tuusi na ɪ tá kolunɔ ɪ cate, na pá lo hapɛɛ na pá lɛeki-te. Icipiti yoolaa ká kpisi, paa pa taa akanaa maɣamaɣa, pɛɛ pa taa fɛina taa. ¹⁶ Silii nyəma ká la isənə pa nəkəa tɔyɔ. Nɔyɔlv kaa tan-wɛ, halɪ paa kɛnna Iseyeli nyəma. Paa ŋmakəli-wɛ na pá wakəlyi-wɛ. ¹⁷ Paa maɣasi pa taa sɪ pá na Icipiti wulav pá pɛɛli nɔyɔ na pá hikina-i na tənə. Halɪ paa ha-i pa pɛɛlv. Ama pə kaa la. ¹⁸ Pəɛ pə paasi ɪ ká kɛsənə Kələeki tetunaa mpa pa wɛ tənku nɔyɔ to pa tə. Ama wulav nɔyɔlv ɪ ká sɛŋsi-i. Iɛ ɪ ká ləvi ɪ nyəm na ɪ tv ɪ niŋ taa. ¹⁹ Ilena ɪ mələna ɪ kolooosi acalɛɛ təɔ na ɪ kəli-i na ɪ sɪ na pə saali. ²⁰ Wulav wei ɪ ká lɛeti ɪ lonte taa to ilé ɪ ká su lampuu mɔlv ke Iseyeli taa. Ama pu la wɛɛ naalɛ ilena pə kə-i. Ama pə kaa wɛɛ yoo taa yaa pa muɣula-i.

²¹ Yulv wei paa tɔyənə na ɪ ta nəyəsənə kawulaya tɔyɔlv to. Iunɪ ká cayana ɪ lonte. Heesoyu waatu ke ɪ ká kəɔ na ɪ lɛeki kawulaya na acilayətv. ²² ɪ ká ku yoolaa tənaya na pə kɛŋna Iso yəlaa nyɔyɔ to. Nɔyɔlv kaa kpa ɪ tə. ²³ Yəlaa ká polo ɪ kin sɪ ɪ na-wɛ pá pɛɛli nɔyɔ. Ama unɪ ɪ ká muɣuli-wɛ. Paa na ɪ yəlaa fɛi payalɛ to, ɪ toŋ ká səsəyi tam ké. ²⁴ Heesoyu waatu ke ɪ ká cəɔ tetu taa. ɪ ká la mpi ɪ caanaa taa la to, isu wontu kuu na tə talɔyɔ. Halɪ ɪ ká maɣasi isu ɪ tii kolooosi acalɛɛ tə. Ama pə kaa taŋŋɪ ké.

²⁵ ɪ toŋ na ɪ apalətv tə ɪ na ɪ yoolaa tuutuuma paa polo Icipiti wulav waali. Ama ilé ɪ yoolaa kəla unɪ ɪ nyəma ke toŋ na payalɛ. Paa yoonə-i na pá kpisi-i. Mpi to, acilayətv ke paa lana-wɛ. ²⁶ ɪ na mpa pa kaa nyənaya to, mpe paa luna ɪ waali. Ilena ɪ yoolaa ya na pa taa payalɛ sɪ. ²⁷ Pəɛ pə waali ké awulaa naalɛ mpe paa ciiki acesaacəsaa ciikuɣu. Ama pə kaa la. Mpi to, pə ta tata tənaya waatu na pə́cɔ. ²⁸ Silii wulav ka məlyi ɪ tetu taa na toŋ səsəŋŋ. Ilena ɪ tv ɪ taa sɪ ká wakəli yəlaa mpa na Iso pa pɛɛla nɔyɔ to pa iso sɛɛv.

²⁹ Pə waali ké ɪ ká watɪ Icipiti tətə. Ama pə kaa lana-i isu pu lapu to. ³⁰ Lom nyəma ká kənna pa kpuləŋ na pá yoonə-i. ɪ ká lə ɪ apalətv na ɪ sɛ na ɪ məli. Ilena ɪ mu pááná na ɪ kɛntənə mpa pa lə Iso to. Ilena ɪ wakəli yəlaa mpa na Iso pa pɛɛla nɔyɔ to pa iso sɛɛv. ³¹ ɪ ká tili ɪ yoolaa na pá polo pá pilisi Iso təsɛɛɛ. Paa sɛŋsi taŋŋ na taanaya kətasi na pá siki pa acalətv tɔyɔ. ³² ɪ ká tolisi iso sɛɛv taa acamaa na ɪ acilayətv. Iɛ ɪ kaa pəsi isəlɛ sɛsəlɛ. ³³ Ama mpa pa kəla layətv ke pa taa to, paa sɛyɛsi lɛlaa payalɛ. Pu la wɛɛ naalɛ, ilena pá kó pa taa lɛlaa, na pá wə lɛlaa ké kəkə.

Paa tɔ lɛlaa ke salɛka, na pɛ lɛkɛ lɛlaa wontu. ³⁴ Pɛcɔ tike ke paa sɛna-wɛɛɛ pɛ wahalanaa taa. Mpi tɔ, mɛnaafikitɔ ke payale sɔsɔyana pa tɔɔ. ³⁵ Layatɔnaa mɛɛ pa taa lɛlaa kɛ sɛ. Pa sɛm mpi pu tayanna yɛlaa na pɛ wɛɛ teu tɛnanɛɛ. Halɛna tɛnaya waatu. Mpi tɔ, waatu wei pa suwa tɔ i kɛ kɔɔ.

³⁶ Ama Silii wulav ka la isɛna pɛ maya-i tɔɔɔ. I kɛ mayasi i taa sɛ i kɛla tɛɛ tɛna. Halɛna i kɛɛ Iɔ mayamaɔ tɔɔ. Mɛɛyɔ i ka la, halɛna waatu wei Iɔ kɛ hɔ i nkɛɛɛɛɛ tɔ. Isɛna Iɔ sukɛ tɔ mpi pɛ lakɛna. ³⁷ I kɛ nyɛni yem kɛ i caanaa tɛɛ na alaa tɔɔɔ Talamusi. I kɛ hɔ i tɛɛɛ na i footi tɛɛ tɛna. ³⁸ Paa na mpi i kɛ laa koloosi acalɛɛ tɔɔɔ nkɛ i caanaa taa nyɛ tɔ. Halɛna i ha-kɔɔɔ wɛla na nyɛɛɛɛɛɛ kɛɛɛɛɛɛɛ na liyitee pɛɛ na wontu kɔɔɔɔɔ. ³⁹ Tɔɔɔ nkɛ kɛ tɔɔɔ kɛ i kɛ yɔona koloosi acalɛɛ na i kɔsɛ kɛ tɛɛɛɛɛ nyɛɛɛ. I kɛ kɛɛ pa taa payale kɛ nyɛɛɛ nyɛɛɛ, na i ha-wɛɛɛ tɛtɛnaa.

⁴⁰ Icipiti wulav kɛ kɛ Silii nyɛɛ tɔɔ kɛ tɛnaya waatu. Ama Silii nyɛɛ kɛ sɛɛɛ-i na i yɔɔɔ kɛɛɛɛnaa, na kɛɛɛɛɛɛɛ na pɛ kɛɛɛɛɛ kɛ payale. I kɛ watɛ tɛtɛnaa isɛ pɛɛɛ lɔm. ⁴¹ I kɛ tii Iɛɛɛɛ tɛtɔ tɔ na i kɛ yɛlaa iyisi naanɔwa. Ama Iɔm na Mowapɔ pɛ yɛlaa na Amonɛ yɔɔlaa sɔsɔ kɛ fiti. ⁴² I kɛ tɔ niɛ kɛ acalɛɛ payale tɔɔ. Icipiti tɛtɔ kaa fiti paa pɛcɔ. ⁴³ I kɛ kuu Icipiti wɛla na liyitee nyɛɛɛɛɛ na kɛkɛka wontu. I kɛ nkɛɛɛ Lipii na Iɛɛɛɛɛ nyɛɛɛ. ⁴⁴ I kɛ nu sɛ ilim tɛɛɛ na pɛ ntɛɛɛ nyɛɛɛ kɛɛɛ-i yɔɔɔɔ. Iɛna i mɛɛ pa waali na pɛɛɛ na i kɛ payale. ⁴⁵ I kɛ siki i kawulaya cɔkɛ kɛ tɛnkɛ na pɛɛɛ Siyɛɛ pa hɛkɛ taa. Timpi tɛtɔ kɛla teu tɔ. Pɛɛ pɛ waali kɛ pu tala i tɛnaya. Pɛɛɛɛɛɛɛ kaa waasi-i.

12

Tɛnaya Waatu

¹ Mɛɛyɔ isɛtɛa tillu heela-m tɔtɔ sɛ: Waatu inɛɛɛɛ isɛtɛa tillu sɔsɔ Mikayɛɛɛ wei i tɛɛɛɛɛ ma yɛlaa tɔ i kɛ kɛ. Wahala wei too yɛlaa kɛlaa pa ta nata tɔ, i kɛ kɔɔ waatu unɛ. Iɛna pɛ ya ma yɛlaa mɛɛ pa hɛla wɛ weesuyɛ takɛɛɛ taa tɔ pa nyɛɛɛ. ² Mɛɛ pa tooki tɔ, pa taa payale kɛ fe. Lɛlaa kɛ hiki weesuyɛ nkɛ ku tɛɛ tɔ. Iɛna lɛlaa kɛ fɛɛɛ sɔsɔɛɛ tam nyɛntɛ. ³ Layatɔnaa mɛɛ paa sɛɛɛ yɛlaa samaa kɛ tamɛna tɛɛɛɛ tɔm tɔ paa tɛ kɛkɛ isɛ isɛtɔɔɔɔɔ kɛ tam tɔɔ.

⁴ Tɔɔ, Taniyeeli, su tɔm tɛnɛɛ nyɛ taa. Nmaa-tɛɛɛ takɛɛɛ taa na n̄ taali ka tɔɔ. Yɔsɛ-kɛ halɛna tɛnaya waatu. Payale ka kala-kɛ na pɛ sɔsɛ nyɛm.

Tɛnaya Waatu kɛ kɛɛɛɛɛ kɛ

⁵ Mɛɛyɔ Taniyeeli mɛ, ma nawa ma toosee anɛ a taa kɛ apɛɛɛ lɛlaa kɛ naale. Lɛɛ sɛna pɛɛ kɛɛ na cɛnɛ na lɛɛ na cɛnɛ. ⁶ Mɛɛyɔ pa taa lɛɛ pɛɛ isɛtɛa tillu wei i suu kɛɛɛɛɛ tɔɔ nyɛntɔ wontu na i sɛna pɛɛ tɔ sɛ: Pɛɛ kɛ piti tɛna anɛ a ka tɛ? ⁷ Mɛɛyɔ isɛtɛa tillu kɛɛɛɛ i niɛ na isɛ na i tɔ sɛ: Ma tuuna Tam tɔɔ Iɔ hɛtɛ taa. A kɛ taanɛ pɛɛ tooso na hɛɛɛɛɛ. Waatu wei paa hɛɛɛ Iɔ yɛlaa kɛ nkɛɛɛɛ tɔɔ mpi unɛ pu tɛ.

⁸ Ma nu tɔm tɛnɛ, ilɛ ma ta cɛkɛna-ti. Pɛ tɔɔ kɛ ma pɛɛ sɛ sɛ isɛnaya pu tɛna? ⁹ Mɛɛyɔ i cɔ-m sɛ: Taniyeeli, taa nɛɛɛ. Mpi tɔ, pɛ wɛɛ sɛ pɛ nkɛɛ tɔm ntɛɛ, na pɛ yɔsɛ halɛna tɛnaya waatu. ¹⁰ Mayasɛɛ kɛ tayanni yɛlaa payale na pɛ tɛ. Ama asayaa na kaa cɛkɛna. Iɛna pɛ kɛ nyɛɛ kɛ tɛ taa. Iɛna layatɔnaa nɛɛ cɛkɛna. ¹¹ Pɛ kɛɛɛ waatu wei pa sɛɛɛ tanaɛ na taanaya kɛtɛɛ na pɛ siki tɔɔ tɔ. Pɛ kɛɛɛɛ wɛ iyayɛ na nkɛɛɛ na nuɛnaa na naanɔwa (1290). ¹² Lɛɛɛ nuɛɛ ntɛ wei i ka kaasi i ti na i tɛɛ na i tala kɛɛɛɛ iyayɛ na nkɛɛɛ nuɛnaa na hiu na naanɔwa na kakɛɛ (1335) tɔ. ¹³ Ye nyɛ ilɛ, kaasi nyɛ ti na n̄ suu pɛɛɛ na n̄ hɛɛɛ. Pɛɛ pɛ waali n kɛ fe na Iɔ kɛ ha-ɛ nyɛ kasayayɛ.

ISO KUYOYOTUTU TELƏSULU
OSEE
TOM TAKƏLAYA
KUTULUTU

Iseyeli tetu ilim ntəxəŋ təw, timpri pa yaa si Samalii təxə Osee teləsəya Iso kuyoyotutu ke yəlaa. Waatu unu i taa tə, tetu ta çaya teitei. Yəlaa muyuliyi təma, na leləa nāá kuləyi tetu təkəlaa təw. Iso seew maçamaya ná heewa na Iseyeli nyəma məli laatu taa. Kəpəntəŋ wei i wahala Osee təkaya i waatu taa təxəle.

Isəna pa fayə Osee takəlaya tə:

- Osee akpəyalə na i təyaya pə təm, titite 1-3
- Tacaa kaləyəna Iseyeli nyəma, titite 4-13
- Isə səwbyu na i nəwsi suw, titite 14

¹ Takəlaya kanə ka taa kə pa keesa təm. Tacaa ka heelina-təyi Peeli pəyalu Osee. Sowasi pəyalu Solopəwam wei i ka ke Iseyeli wulaw tə i pəwle taa kə Tacaa keesa Osee ke təm nti. Waatu kuləm unu i taa tətəyo, Osiyasi na Yotam na Ahasi na Isekiyasi, pələ pa təkaya kawulaya ke Yuta taa, na pə kaasəyi təma.

Isə kuyoyotutu teləslu Osee alw na i piya pa təm

² Təm kancaalaya nyəntu nti Tacaa heela Osee təxəle si: Polo na i kpaçya apalaa təna alw nəxəlu. I piya i təŋ si too ikpate. Mpi tə, Iseyeli nyəma təna kisa Tacaa maya, na pə ha pa təyi tuŋ laaw taa.

³ Mprəyo Osee polaa na i kpaçya Tipilayim pəwle Komee. Ulena alw unu i ləli-ı apaləpəyaya.

⁴ Mprəyo Tacaa təma Osee si:

Ha-ke si, Sisilee.

Mpi tə, pə kaasa pəwə maa ləeti Yehu ləwbyu nyəma ke yəwəwə nte pa lapa Sisilee tə tə təw. Ulena má su Iseyeli kawulaya tənaya.

⁵ Maa wakəli pa yoolaa toŋ ke Sisilee tətəkəle taa kə kuyaku ŋku.

⁶ Komee tasa həyo həyaw, uləna i ləli apaləpəyaya, na Tacaa heeli Osee si: Ha-ke si, Pətəwətəle fei.

Pə həwəe nte si Tacaa má ma kaa nyəni pa pətəwətəle na má huli-wəye suulu.

⁷ Ama ma kaa la rəpəyo Yuta nyəma. Halı pa Iso Tacaa má, maa waasi-wəye. Ma paa feina yoo yaa təw, yaa laçate, yaa yoo kpaçyanəŋ, yaa i çayalaa.

⁸ Komee tisa Pətəwətəle fei, uləna i kpaçya həyo na i ləli apaləpəyaya. ⁹ Ulena Tacaa heeli Osee si: Ha-ke si, Pa ta ke ma nyəma.

Mpi tə, Iseyeli nyəma ta ke ma yəlaa, na má tá kə pa Iso.

2

Sisilee cele kuyaku səwəŋku

¹ Ama kuyaku nakəli Iseyeli nyəma ká la pəçaw ke səwəm.

Paa wəe isu lum nəxo kanyəŋa.

Halı pa kaa pəsi pa kalbyu.

Waatu unu Iso weesuçu tə

má ma kaa tasa yəwəwə si,

pa ta ke ma yəlaa.

Maa yaa-wəye ma pəyalaa kə.

² Ulena Yuta na Iseyeli pə kənti na pə kpa wulaw kuləm, na pə pəsi tetu nyəma.

Sisilee cele kuyaku səwəŋku nté.

³ Tacaa si i ha mə teetunaa apalənyəma si:

Pa ke ma nyəma, na alənyəma si: Pətəwətəle wəe.

Iseyeli wə ke isu alw tətəlatu

4 Μπόγύ Τασα γόγταα σι:
 I kaləna mə too lseyeli,
 í taa yelee-i.
 Mpi tə, í ta ke ma alə tətə,
 pə́cə́ ma ta ke í paalə.
 I huəsi tetelatətu cacaaši ke í isenta,
 na í ləsi wasaηkalətu ke í taa.
 5 Ye pə taγa mpə,
 maa yelee-i kpete təγələyeli,
 isu kəγaηku pa lələ-i tə.
 Maa yelee na í tetə pəsi wələγa
 nyəntə na tə wəli na í səna lukətu.
 6 Ma fəina í piya pətəətəle.
 Mpi tə, sɪ təηa í kpete ké.
 7 Pəyele sɪ too kəγi í ti nyuγu ké na tetelatətu.
 Halı í kpaaləγi tam sɪ,
 inı í ka təη í taηnaa mpə pa haaki-ı
 təγənaγa na ləm tə.
 Paə na í kətakəm na í kətəγələm na nim na sələm.
 8 Ama Τασα μά,
 maa təkı-ı mpaəv na səwa kalaa.
 Maa ηma koluηa na má cəəna-ı na í taa tasa luu.
 9 I ká maγasi isu í pəkı í taηnaa
 na í təη pa waalı, kpete.
 Waatu inəγələ í ká tə sɪ:
 Pə wee sɪ má məli ma paalə kancaalaya nyəη.
 Mpi tə, ma nukaya tənaya leleη na pə kəli nəənaə.
 10 N taa cəkəna sɪ,
 Isə má, ma cəlayana-η kətəγətu,
 na sələm, na nim, na má svsi-η toη,
 na má ha-η liγitee na wəla.
 Ilena í kraγa na í lakəna tuγə Paalı ke təmlə.
 11 Pə təw ké maa ləkı ma təγənaγa,
 na ma sələm ke kəmtə waatu.
 Ilena ma ləkı kponkrontu toη nyəntə na heeη huətu,
 na í laη nyá kətakəm na nyá kətəγələm na í lu kpete.
 12 Nyá taηnaa isenta ké maa wəγəsi nyá wontu,
 pa taa nəγəlv kaa kpesi.
 13 Maa yelee na nyá laηhuəlvmlə,
 na nyá isətu kəfaləv acimanaa,
 na nyá kuyeeη kəheesəη,
 na nyá kətasi lensənaa pə sɪ tənaya.
 14 Ilena nyuətu ləkı nyá tuη tawa
 nna n təηaya sɪ nyá taηnaa kəfeləvətu tə,
 na taale wontu náá təγə.
 15 Maa hə nyá ηkraηuγə ke timpı n səə ma təw tə pə təw.
 Pəyele n laaki Paalənaa,
 na í lakı kacəka na í təηəγi nyá taηnaa.
 16 Μπόγύ Τασα γόγταα σι:
 Maa taγaηı ma alə ke muγə
 na má pəna-ı wələγa tetə taa,
 na má na-ı tə́ la acacaale faaci.
 17 Ilena í təηı-m na luγu kəlvmuγə isu í pəelətu waatu.
 Yaə isu í Icipiti luu saa.
 Waatu inəγi maa cəlee-ı í leseη tuη.
 Ilena laηpəsəle tətəkəle pəsi isu tēeləvətu nənəγə.

Ciikuyə kuyakv

18 Μπόγύ Τασα γόγταα σι:
 Kəγaηkuγi lseyeli n ka yaa-m nyá paalə,
 n kaa tasa-m yaav ke nyá Səə Paalı.
 19 Maa ləsi nyá nəγə taa ké Paalı na tuη leləη həla,

n kaa tasa-yege yaav.

²⁰ Ilena má na taale wontu, na sumasi,
na ate nyamanyamanaa té peeli nɔɔ sɪ wontu nti
tə taa la ma yəlaa ke pulu.

Ilena ma kpiisi tetu tɔɔ ké yosu wontu tɔna,
na pə yele na ma yəlaa heesi təpamm.

²¹ Iseyeli ma na-ŋ ta akpaɣale ka wee tam ke n̄pɔ́ɔ́.

Maa sɔɔli-ŋ na má tɔŋɔ́i tampana,
na má paasəŋana-ŋ teu.

²² Ma kaa layasi.

Ilena pɔ́cɔ́ n̄ nyi sɪ ma ké Tacaa.

²³ Kuyankuyi maa mu mə kusələmutu,
na isətɔnɔɔv kusələmutu.

Ilena isətɔnɔɔv náá mu tetu kusələmutu,

²⁴ na tetu náá mu tɔŋɔ́nɔɔɣa na tɪŋ pə kusələmutu.

Kohaləm m̄pɪ pəle pɪ mu Sisilee kusələmutu.

Isɔ tuuki ke pa yaa Sisilee na pa te taa.

²⁵ Maa məŋna Pətɔtəle fei nyaya tetu taa,

na má weena nyá pətɔtəle.

Maa heeli Pa ta ké ma nyəma nyá sɪ n ké ma nyəŋ,
na n̄ yaa-m sɪ nyá Isɔ.

3

Mayasuvu

¹ M̄pɔ́ɔ́ Tacaa heela-m sɪ: Tasa nyá alu ke kraɣav. Paa i məla apalaa tɔna alɔv taa tɔ. Ma sɔɔla n̄pɔ́ɔ́ Iseyeli nyəma ké na pá tɔŋɔ́i tɪŋ na pá sɔɔla pə leseŋ kakalasi. ² Ma muwa ma alu na liyitee nyəŋətu naanɔwa na kakpasi, na tɔŋɔ́nɔɔɣa pee saakənaa naatoso. ³ Ma heela-ŋ sɪ: Caya na pə taanɪ, tanɪ-m na n̄ yele wasan̄kalətu. Ma mayamaya maa tanɪ-ŋ m̄pɪ tɔtɔ.

⁴ M̄pɪ inəŋi Iseyeli nyəma me i ká caya, i kaa weena wulan na paasənlɔ. Yaa kɔtasi na kətəlaa toko wei pa pɔsəŋəna Tacaa ke tɔm tɔ, yaa tɔlaale. ⁵ I ká te na i məli mə tetu taa, na i mələna mə Isɔ na mə wulan Tafiti lɔlɔɔv tɔ tɔ. I ká nyana Tacaa má na máa kooli-meye kupantɔ.

4

Isɔ hvɔnav ke i yəlaa

¹ Iseyeli nyəma me,

i ni Tacaa tɔm,

i hvɔkəna-me sɪ,

yulu kupanɪ yaa kupantɔ latu nɔɔlɔv i fei.

Nɔɔlɔv u tasəŋi inəŋi nyənɔv ke Isɔ.

² Yəlaa təŋsəŋi təmaya mpusinaa ké,

na pá muɣuliyi təma.

Pa kuyi təma,

na pá ŋmuləŋi,

na pá laki wasan̄kalətu,

na yulokule ke kɔtamsa.

³ Pə tɔɔ ké wɔlaya ká la tetu taa na yəlaa
tɔna na wahala na pə kɔpenna taale wontu na sumasi.

Hali tenku taa tiina mayamaya ká saali yem.

Isɔ kalənav ke kətəlaa

⁴ M̄pɔ́ɔ́ Tacaa tɔma sɪ:

Pə taya yəlaa tənaya yem ké

maa pɔsɪ yaa maa kaləna.

Ama kətəlaa ke ma hvɔkəna.

⁵ Ilim na pə isəle ke pɪ tuuli kətəlaa me.

Ilena pə tuuli mə na mə taapalaa Isɔ

kuyəŋɔtɔv teləsəlaa ke ahoo,

na má kɔ mə piitim təna.

M̄pɪ pə wenna isɪ toto.

⁶ Ma yəlaa ta nyi-m,

ilena pá səki.

Paa na mpu kətəlaa mə tá səəli si í nyi-m.
Haləna í səə ma kusəsutu.
Pə təə ké í kaa tasa ma kətəlaa ke lapu,
maa səə mə piya təə.

⁷ Tsəna kətəlaa me í hukaa tə mpu inəyi í wakələna-m.
Ue maa kəəli mə teeli na má taa-meyə fəele.

⁸ Ma yəlaa isayatu kəhaan ke í suvkəna cəncəməh.
Mpi í nyuləyi təyəle si pəle pá laki isayatu.

⁹ Mpi pə mayana ma yəlaa tə pu mayana-me tətə.
Maa hə mə ηkraηyuy ke mə təntə isayale təə.
Maa fəli-meyə isayatu nti í lapa tə.

¹⁰ Í ká li, ama í kaa haya.
Í ká ha mə təyi wasaηkalətu taa.

Ama í kaa na piya.
Mpi tə, í lə Tacaə maya na
mə kiin na í paasəna tuij.

¹¹ Wasaηkalətu na suləm kəfam
pəsa ma yəlaa nyəəη ké.

¹² Tuyə kusaakuyə ke ma yəlaa me í sələməyi.
Taakukulaya heeliyina-meyə kəηmēsətu.

Laatu heelim mara-me na pə yası-me,
na í fayana mə lə mə.

¹³ Í laaki pulası nyəəη taa,
na í wəki tullaabəna ke hətu tē isotom kəpam taa.

Pə təə ké mə pəlaa ká la apalaa təna alaa,
na mə poolaa náa la wasaηkalətu.

¹⁴ Ue pə təya pəle pa ηkraηyuy ke maa hə.
Ama cəcənaa me mə mayamaya mə nyəηku ke maa hə.

Mpi tə, í pona wasaηkalənaa ke kpeəηa
na í təyo kətaya təyənaəa.

Pa tuka ituule si:
Yəlaa mpa paa cəkəyəna tə pa lepaya.

¹⁵ Ye lseyeli nyəma laaki tuij,
Ue Yuta nyəma náa taa keəna-we.

Í taa polo Kilikaa, yaa Petəeli.
Tənaəa yəlaa pəsəna təlaalənaa,
na pá tuukina Tacaə.

¹⁶ lseyeli nyəma kəla nyalam nyalam, isu nav əbnyəη wei í kisa akuyə kpatúyó tə. Ue pepe
təə ké Tacaə ká paasəna-me isu iwəesi nsi pa pukina tətiiikile kupante taa tə? ¹⁷ Ifəlayim nyəma
təηəyi tuij ké, yele-we. ¹⁸ Pa ta tu yelita suləm nyəəu, Uena pá suv wasaηkalətu taa ké yav. Pa
nyuyə nyəma luyə suwəa fəele fəi ké. ¹⁹ Kacuculaya ká paaləna-we, na pa kətasi təm la-weyə
fəele.

5

lseyeli paasənləa asayaa təm

¹ Mpu yó Tacaə təma si:
Kətəlaa na lseyeli paasənləa
na wulav təyaya nyəma me, í nu teu.
Pu wəe ké si í fəη na pə tə teu.
Paa na mpu, Uena mu pəsi ma yəlaa isu katəka,
yaa puluyə ke Misipa,
ke Tapəə puyə təə,

² na isu púyó anaam ke Sitim.
Ama maa sɛyɛsi mə təna na í ná na í tisi.

³ Ma nyəmə lseyeli təm ké,
tə fəi-m səkpətyu.
Mə tusina Ifəlayim nyəma ke laatu na pə wasaηkalətu taa.
Uena pə tē mə təna.

⁴ Iseγeli nyóma mə kɔlapəle ta ha-meγe mpaav si
í məli mə Iso má ma kinj.

Laatu ləmaγasəle wenna mə taa na í γəγi-m.

⁵ Mpi Iseγeli nyóma me í huləsəna laŋle tɔ
mpɪ pə huləγəna mə weεtu.

Mə isayatu copina-me na pə kɾenna Yuta nyóma.

⁶ I pona mə tɔla si í laki kɔtaγa,

iləna í kɔə-m γəγətənav.

Ama í ta maγana-m.

Mpi tɔ, ma yela-me.

⁷ I yela-m na í lɔli kɾai piya.

Mə ɪcate ka pəsi ncaale pə kaa tala ɪsɔtu.

Yuta na Iseγeli nyóma pa yooi

⁸ Mpyó Tacaα taaα si:

I hulɪ apalɔtutuyu ke Kipeya,

na akantəle ke Lama.

I γaγa apalɔkakiisasi ke Peteeɪ.

Pencameε, la laakali ke nyá waali.

⁹ Iseγeli nyóma ká wakəli yem ke ŋkɾaŋyɔv hɔm wule.

Nti ma kɾaaləγi-meγe ɪsəntɔ tɔ,

tə we tampana ké.

¹⁰ Yuta nyɔvɔ nyóma ná layasəγi tɔtu toosi ké.

Ama ma rááná ká huu mə tɔɔ ɪsu pəγɔ lum.

¹¹ I muγula Iseγeli nyóma,

í ta ha-weγe pa tampana.

Mpi tɔ, í caakaya si í tɛŋ mə kusəsutv.

¹² Maa kɾa-meγe ɪsu caləməla,

na Yuta nyóma ɪsu səmola.

¹³ Mə naale í cəkənaα si í feina alaafəya.

Ntəna Iseγeli nyóma tili Asilii wulav

sɔsɔ kinj na pá γəγətəna-i.

Ama ilé i kaa pəsi mə sənav.

Hali mpyó i ká waa-me.

¹⁴ Pə taγa pɔlv, Tacaα ma,

ma kɾana Yuta na Iseγeli ɪsu tɔγəlaya.

Ye ma kɾa ma tɔγɔnaya ma tɛna ké,

nəγəlv feina toma si í lɛeki-m.

Yəlaa məlvɔv ke Iso tɛε

¹⁵ Mpv tɔ, maa məli ma tɛ,

haləna yəlaa cəkəna pa isayatu

na pá keεsəna ma tɔɔ.

Ye pa svv wahala taa, paa pɛeki-m ké.

Tacaα má ma γəγətəna mpv.

6

¹ Waatu inəγəle Iseγeli nyóma ká tɔ si:

Tə mələγi Tacaα nyá nyá tɔɔ.

Nyá kɔna-tv.

Ile n ká həkɔ ta hinj na n waa-tv,

² na n ha-tvγv weesuyv.

Pə kaasa kuyεɛŋ naale,

iləna n kusɪ-tvγv tooso nyəŋkv taa.

³ Mpv tɔ, tə seεsɪ ɪsəle ke teu na tɔ nyɪ Tacaα.

ɪsu ilim lukvγv tanaŋ na tev náá nu toomaya tɔ.

Mpv tətəγɔ Tacaα sənav tɔm we naani.

⁴ Waatu inəγi Tacaα ká pəsɪ i tɪ si:

ɪsənaγa maa tɛna Yuta na Iseγeli pa tɔm?

Anɪ pa luyv u laa-m luv ké ɪsu tanaŋ ihunte,

yaα cɔlvv saalvγv tɔ.

⁵ Pə tɔɔ ké ma yookina-we na

Iso kuyogotutu teləsəlaa waasu.
 Ma kraaləyi-we si paə ku mə təna.
 Ma kəsəələm naa teu ké təceicei isu ilim.
 6 Ma caa ké si yəlaa í nyi-m na pá lakí kəpantə.
 Pəle pə kəla kətası nsi kəkə lusa si təna tə.

Iseyeli taa acaaləw

7 Teitei isu yəlaa təna lapu tə,
 m̄p̄oḡó mə ta təkí isəna
 í ká su mə nəəsı tə.
 8 Kalaatı ná ké asayaa ıcate ké,
 na pá kuyı yəlaa.
 9 Kətəlaa kpekəle ná pəsa yuləkəlaa ké.
 Pa ceŋəyi yəlaa ke Sikem m̄paaw taa.
 M̄pi tə, pa ha pa təyi kawalaya taa ké.
 10 Ma nawa acaaləw ke Iseyeli piitim taa.
 Tuŋ ke pa laaki na pá pilisiyi təma.

11 Pə kaasa Yuta nyəma tə,
 ma tu mə huule pəle ké.

7

Iseyeli taa kwakələm

M̄p̄oḡó Tacaə təma si:
 Waawt wei maa tayanı məŋnaw ke ma yəlaa
 m̄pa paə kuuwa na pa tēna tə.
 1 Saa wei ma tuyı ma taa si maa tayanı Iseyeli nyəma tə,
 pə kuliyı mə isayətu na mə musəŋ təə ké.
 M̄pi tə, í lakı puγusuγu təma ké,
 na í ŋmiləyi tēsi taa, na m̄patəntaa.
 2 İ huuki si ma nyəmə mə isayətu təə.
 Nəənəə tə saləka kele í təkí na má naaki.
 3 Kawalaya ke yəlaa cətəğəna wulaw na ı waalı nyəma,
 na pá we laŋhuləmle taa.
 4 İ ke wasaŋkalənaa ke mə tənaya.
 İ wee ké isu pətopotonaa tuyuluγu,
 ŋku pa haŋsaa na pá yeke kəkə tikuyı
 na pá nuγutiγı somtu tə,
 haləna tə kra.
 5 Ye pa təkí wulaw acıma
 ı waalı nyəma nyəəki ké na pá haya.
 Suləm kuyı-we,
 ılena pá suv yem yem yəğətaγa.
 6 Pa cakı wulaw acayə ké na pá haŋa isu kəkə.
 Ahoə yuyı, ılena pá həe.
 Kufəŋ ılena pá kulı ı təə.
 7 Pa təna pa haakı pááná ké.
 ılena pá kuyı pa awulaa ke kələm kələm.
 Pəcə́ pa taa nəğəlv ta yaa-m si má sənə-ı.

8 Iseyeli nyəma í matəna piitimnaa ləmpənaa ké.
 İ lapaya isu pətəpətaya ŋka pa ta pəsi na ká nyaya tə.
 9 Krai nyəma nyəəkəna mə toŋ,
 na í kpatələyi, na mə nyəəŋ huləməyi, í ta cəkəna.
 10 M̄pi Iseyeli nyəma me í huləsəna laŋa tə,
 m̄pi pə huləğəna mə weətu.
 Ma yəlaa mə kalampaaŋı kuγəna mə təm.
 Paə na m̄pu ı pəkəyi si í məli ma kın.
 11 İfəlayim nyəma í pəsa isu alukuku kəmələŋ ké.
 Halı í yaa İcipiti nyəma na Asilii nyəma si pá waası-me.
 12 Ye í puki m̄pu,
 maa kra-meγe ma puluγu

taa ké teitei isu sumasi,
na má hō mē ḡkpaḡḡ,
isu maā kraabvu-me tō.

¹³ Isu í seekuyu-m mpv tō, í lepaya.
Maa wakəli-meyē í kuləvu ma tōō ké mpv tō pə tōō ké.
Ma caakaya mē waasuyv ké.
Ama mē isəsevu ké kaloolaya ké.

¹⁴ I wiiki yem ké na í pilimiḡi na í heetəḡi mē ti.
Ama u teḡ mē taa,
na í sələməḡi-m təḡonaḡa pəcə í kuləḡi ma tōō.

¹⁵ Anu ma səsəna-meyē tōḡ.
Pena ma kuvəvu pəsī ukpatəle.

¹⁶ I kisa ma tōō ké mələnav,
na í yəoləḡi apalvto isu tōō krau nyəḡkv.
Mē kolontunaa ká kv mē səsaa ké pa kalampaanu tōō.
Pena pə waasi Icipiti nyəma na pəle pa paana-me.

8

Ye Yvlu tuu heelim, kacuculaya ke i kovḡ

¹ Mḡpḡyó Tacaā tōma si:
I huli apalvtutuyu.
Kolontu tii ma tetv tōō ké isu yepeleku.
Mpi tō, Iseyeli nyəma í yəka ma kiiu,
na í wakəli má na-me tá nḡḡ pəeləvu.

² Pena í wiina-m si,
meyē Iseyeli nyəma,
í nyəma-m si maya mē Iso.

³ I ləwa tampana təḡ
kolontu ka təḡonu-me.

⁴ I kraaki awulaa,
na pa waali nyəma,
u pəəsəḡi-m natəli.
Mē liḡitee na mē wəlanaa ké
í kraakəḡi na í ləki yem si,
í luki tuḡ.

Pə tōō ké paa wakəli-me.

⁵ Samalii nyəma me,
i lə mē wəla navle.
I kraasəḡi ma pááná ké.
Waatu wei ké í ká yele isayatu
na má yele-meyē kalənav?

⁶ Iseyeli koolu ləpəna mē navle řité.

Tə feina Iso pəlvpə.

Pə tōō ké tu yəki.

⁷ Timpi í tuukuyu heelim tō,
isu i koma kacuculaya.
Teitei isu pa tukuyu ituule tō si:
Ye təḡonaḡa ta tv nyəḡḡ mvləvm fei.
Paa mvləvm tu wēē, caḡalaa ká təḡona-wi.

⁸ Iseyeli nyəma me,
mē təm tēma.

I we piitinnaa taa ké isu
tiyaya ḡka paa lakəna tō.

⁹ Pəpə tōō ké í pola Asilii,
isu taale kraḡaya ḡka ka yeleyi ka ti tōō tō,
si pá waasi-me?

Haləna í ha kəhaḡ si í hiki cewaa?

I tá kisi ḡmakəlvvə,
isu taale kraḡasi suwe?

¹⁰ Paa i haaki ləlaa ké kəhaḡ tō,

mə kpeyelugu waatu kəmnna ntə.

Pə kaasa pəcə, í ká təɣə wahala,
na səɣəla nna wulaw səsə ká soki-mə tə.

¹¹ Í ŋmawa kətaya təlataŋnaa ke səsəm si í pəntəyi.

Mə kətasi təlataŋnaa yelina na í pəntəyi.

¹² Paa ma ŋmaa-meyə layatu

tasuyuna ke təm isəna,

í kaa paasəna.

¹³ Luluɣu təw kə í laka mə kətasi.

Ama ma muyi.

Mpi tə, ma səski mə isayatu təw.

Isu ma pona-meyə Icipiti na pə hə mə ŋkraŋyɔ.

¹⁴ Iseyeli nyəma me,

í səwa mə ŋmalu təw,

na í ŋma mə təyi kutuluŋ kɔraŋ.

Yuta nyəma ná ŋma koloosi na pá cəna acalɛ tuutuuma.

Ama isu ma wəpa mə acalɛ na mə kutuluŋ kɔraŋ ke kəkə.

9

Iseyeli nyəma ká laŋ pə təna

¹ Iseyeli nyəma í taa yəwəɣəna

kəmtu isu piitimnaa lelaa.

Mpi tə, í ləwa mə Iso na í təŋəyi tuŋ.

Pəcə í səla kufeluy asilima

nyəŋkə ke təfallənaa taa.

² Ama mə təɣənaɣa pee na mə nim,

na mə solum kofam mpi í taŋa tə,

pə ta ke mə nyəm.

³ I kaa pəsi na í caya Tacaɔ tətə taa.

Pə wɛɛ si í məli Icipiti,

yaa Asilii na í təɣə asilima təɣənaɣa.

⁴ I kaa pəsi na í la Tacaɔ ke kətasi,

yaa í liisi-ɪ solum na ɪ laŋle hɛɛ.

Mə təɣənaɣa ká pəsi-meyə ləyaya nyəŋka kə.

Wei í təɣaa ɪ pəsi asilima pəb.

Mə nyəɣəsi tike ke mə təɣənaɣa ká kə.

I kaa svona-keɣe Iso təsɛɛɛ taa.

⁵ Isənaɣa í ká la Tacaɔ

acima kuyaku səsəw wule?

⁶ Ye pə wakəla mə ɪcate na í cəsə Icipiti taa,

pəle paa pi-meyə Mamfi ɪcate taa.

Uena mə liɣitee nyəɣətu wontu wakəli,

na nyutu na səwa pə nyala tə taa.

⁷ Tacaɔ huɛɛ waatu tapəna ntə,

ɪ ká feli-mɛ.

Mɛ si Iso kuyəɣətutu teləsulu ná suv kraŋyɔ,

na yulu wei Iso yəɣətənaa tə ɪ laka yeleyeɛ.

Ue mə isayatu na mə kəwakələm kələna təw na pə wɛ mpu.

⁸ Iso kuyəɣətutu teləsulu wei í yaaki kraŋtu tə

í na Iso pa fəŋɣina Iseyeli təw.

Isu ɪ nyəkuy sumasi ke katəŋmusi tə,

ŋpəɣú ɪ laka Iso kuyəɣətutu teləsulu maɣa paa timpi.

Paa Iso təsɛɛɛ taa yəlaa,

pa nyənəyi-m pa kolontu kə.

⁹ Mə isayatu nti í ka lapa Kipeya təɣə í təkaa.

Ue Tacaɔ kaa səw tə təw.

I ka yeɛ na í ná pə nau.

Tacaɔ laŋwakəlle ke Iseyeli təw

¹⁰ Mpəɣú Tacaɔ yəɣətəa si:

Iseyeli nyóma ka we-m loŋ ké isu
 yulo hikuyuu leseŋ pøle kɔpampante ke wolaya tetu taa tɔ.
 Pøyele na ma nyənəyi mə caanaa isu fiki kalaalaya.
 Ama í tənə tɔyɔ isayau Paali-Peyoo*fa*.
 Ilena í pəsi acaalətu nyóma ke teitei isu kɔ wee tɔ. ^a Tɔyɔ kɔlalaau hətə ke.
¹¹ Mə yəlaa teeli ká kuli hɔntu isu sumaya.
 I kaa tasa husi haɣau,
 m̄póyó pɔi laki lɔlɔyɔ.
¹² Paa í pəsaa na í hiki piya napəli,
 isu ma kpiisa si tənə na si ta lata yəlaa.
 Ye ma ha-meɣe siyile mə təm terna.
¹³ Ma nawa Iseyeli nyóma,
 na pá səŋa lonte kɔpante taa isu Tiii nyóma.
 Ama paa pona pa piya ke kɔlaa isentaa ké.

¹⁴ M̄póyó Osee təma si:
 Taca, pəpəye n ká hənə yəlaa pane pa ŋkraŋyɔ?
 La na pa alaa husi luki,
 na hələm nyoo pa həla taa.

¹⁵ M̄póyó Taca təma si:
 Kilikaa ke ma nawa mə isayatu tənə.
 Ilena ma mənə-meɣe rááná.
 Maa tɔyən-meɣe ma tɣe mə təma asayee tɔ.
 Mə nyɔyɔ nyóma tənə kɔləyi ma tɔ ké.
 Ma kaa tasa-meɣe sɔlɔyɔ.
¹⁶ Pə hika-me na mə lila tənə wuli.
 I kaa tasa pəle ke lɔlɔyɔ.
 Paa na mə alaa tasa piya lɔlɔyɔ,
 ma kɔyi si tənaya.

¹⁷ M̄póyó Osee təma si:
 Ma Išo luɣy fəi-me tətəyɔ timpi í kisa-i nunav tɔ.
 I ká la cəlaa ke piitimnaa ləlaa taa ké.

10

Iseyeli nyóma kawulaya na pa laatu tənaya suw

¹ Iseyeli nyóma me í ka we ké isu tuŋ
 wei pa yaa si leseŋ tɔ i taale kɔpante,
 nte tɔ lɔləyi teu tɔ.
 Isəna í lulaxa tɔyɔ
 í lɔləsaya təlaalənaa na tuŋ.
 Ilena í taɣanəyi-i teitei,
 isu pa taɣanɔyɔ ɪcate tɔ.
² Yəlaa me í ké pəpətənaa ke hatoo mə taa ké.
 Pə tɔ ké Taca ká yəki mə təlaalənaa,
 na mə isayatu məli mə nyooŋ taa.
³ I ká yəyətí ké si:
 Ye tə fəina wulav,
 tə ta see Taca tɔyɔ.
 Ye ilé i fəi pəpəye pə ku-tɔ?
⁴ Mə yəyətaya na mə tuunav katatəlaya taka.
 Pøyele kutamsa ké í pəela pəpətu nəəsi.
 Siyisuyu wakəlaa ké,
 isu kraŋkəlayalaya nyooɔkɔyɔ kətəyɔu taa tɔ.

⁵ Samalii nyóma ná luŋiyi wola naule nte tə we Petəeli tɔ.
 Ilena kətəlaa na yəlaa pá seliyi na pá cəyɔ tə ləyaya.
 Mpi tɔ, tə yuŋ caa kɔlɔyɔ ke mə həku ké.
⁶ Paa pona wola naule nte tə maɣamaɣa ke Asilii ké,

^a 9:10 Paali-Peyoo: Paali-Peyoo kolum unəyi pa yaaki tətə si Peti-Peyoo.

na pá ha wulaw səsə.

Pu pásə Iseyeli nyóma meye səsəm kέ,
na í təyo feele ke yaasi mɪ ɪ tə.

⁷ Samalii nyá təm tɛma.

Pə tala nyá wulaw tənaya kέ isɪ ləm kpaɣa taav.

⁸ Pə kpiisa Peteeɪ təlaalɛnaa mpa
pa tusa Iseyeli nyóma tə pa tənə, na səwa nyə.

Waatu inəyi í ká wiikina pódŋ sɪ
í takɪ-me na pulasi sɪ sɪ nyəkɪ-me.

Iseyeli nyóma kəm ke pa kututuum

⁹ Hatoo Iseyeli nyóma me í lapu
mə kaanutu ntiyi Kipeya tə, í ta layasi.

Ue pə wee kέ sɪ kolontu í nan-meɣe tənə.

¹⁰ Maa yeɛ na piitimnaa hə mə ŋkraŋyɔ,
ke mə isayatu kələlɛtu ntɪ tə tə.

¹¹ ɪ ka we kέ isɪ nav alɔnyəŋ kɔfalɔ
wei pa faləsaa na í makɪ kutəɣɔ tə.

Tacaa nawa sɪ ɪ luyɪ kii teu.

Uena í nyɪɪ sɪ ɪ tɔɣɪ-ɪ akuyɪ kkrátúyɔ.

Yuta ka lukiyi, na Iseyeli náá tayanəyi.

¹² ɪ tuu kɔsiyisim na í kɔ səlɔyɔ.

ɪ toosi taale kɔfate.

Pə talaa sɪ í keesəna Tacaa má ma tə
na má kəw na má kooli-meɣe kɔpantu.

¹³ Ama isayatu ke mə halaa na í kɔŋ-tɪ,
na í təyo kaloolaya pəle.

Yoo kekenaa na yoolaa
tuutuuma ke í lakaya na í taaki.

¹⁴ Pə təw kέ pu wiisina-meɣe yoo taa,
na pə kpiisi mə koloosi acalɛe tənə.

Teitei isɪ Mowapɔ wulaw Saləmanj ka yoonə

Peti-Apɛɛɪ nyóma na í nanɪ tɔtonaa na pa piya tə,

¹⁵ nɪpóyɔ maa lana-meɣe
mə isayatu katatəlaya tə.

Mə wulaw tomle nté tanəŋ tɛɛ.

11

Iseyeli nyóma kaanutu na Isə səlɔyɔ

¹ Mɪpóyɔ Tacaa tama sɪ:

Waatu wei Iseyeli n ka kέ ifepu tə,
maa səlɛ-ŋ kέ.

Haləna má yaa-ŋ ma pəyaya,
na má ləsi-ŋ Icipiti taa.

² Ma tənna-ŋ yaav,

Uena nyaa seeki-m na nɪ laaki Paalɪ na tuŋ lələŋ.

Uena n wəkɪ-ɪ kətaya tulaalɔ.

³ Pəyele má təkəna nyá niŋ na má hə-ŋ taataa.

Ama n ta nyənnə tənə.

⁴ Ma səlɛ-ŋ kέ,

na má paasəna-ŋ təpamm,

na má wayaləyi-ŋ,

isɪ cɛɛ lakɔyɔ ɪ pəyaya tə.

Ma sɔpa nyá tɛɛ,

na má haaki-ŋ təɣənaɣa.

⁵ Icipiti nyóma kaa tasa-meɣe yomle kpaɔ yaa.

Ama Asilii nyóma ká ŋmakələna-meɣe

timpi í kisa ma kin ke kəntɛ tə.

⁶ Pə təw kέ yoo ka wee mə acalɛe taa,

na ku wakəli a kəkentim.
 Iseyeli nyóma kumayasəm kasəyaya nté.
 7 Ma yəlaa caaki-m kisuyu
 na pá yaaki-we na Iso təə, paa nukí.
 8 Isənaya maa pəsi na má lo Iseyeli na pə saali?
 Na má wakəli-ŋ isu ma lapu Atəma,
 na Sepoyim pə acaləe tə?
 Təfo pu wakəli ma laŋle na má nyasa ma təyi kela.
 9 Ma kaa tasa lfəlayim nyóma ke wakəlyu.
 Mpi tə, ma ké Iso Naŋŋ tɔ ké,
 ma ta ke yulu.
 10 Iso ká yaa i yəlaa mpa pa kuuwa
 na pá tɛna hatoo tɛŋku waali tə na pá kəə.
 Teitei isu təyolaya wiikuɣu na ká kotiyi ka piya tə.
 11 I ka lu Icipiti na Asilii ke laŋ,
 isu sumpɔɔpɔ, yaa alukuku kolyu tə.
 Ilena má məŋna-meyə mə tɛ.
 Tacaá má, ma yəyətəna mpɔ.

12

Kprou u lɔlɔyɔ pite

1 Ḿpóyó Tacaá təma sɪ:
 Kaloolaya tike ke Iseyeli nyóma me í
 laki-m na í puɣusuɣu-m tam.
 Ama Yuta ná tamsəna Naŋŋ tɔ má.
 2 Iseyeli nyóma haaki Icipiti nyóma ke nim sɪ pá hii camte.
 Mə na Asilii nyóma í pɛɛləyɔ nəəsɪ.
 I lɔləsəyɔ mə kaloolaya,
 na mə mɔsɔŋ təma ke paa kuyaku ŋku.
 Ama mə camte kaa kəli heelim ké leeluyɔ.
 3 Tacaá má maa huɔna Yuta nyóma meyɛ.
 Maa paasəna Yakəɔɔ lɔlɔyɔ nyóma meyɛ mə təntɛ isayalɛ təə.
 Maa yele na í təyɔ mə isayatu saləka.
 4 Hatoo toto lotu taa ké Yakəɔɔ nyá n caala nyá tɛtu təə ké kolyu.
 Pə kəə na nyá na Iso í lo waatu wei nyá isɛ nyaalaa tə.
 5 Nyá na isətəa tillu í lɔpa na í kəli ílé.
 Ilena n wii na n sələm-i sɪ í kooli-ŋ kɔpantu.
 N pola Petɛɛli, Ilena Tacaá lu nyá təə na í heeli-ŋ sɪ:
 6 Mayalɛ Toma təna tɔ Tacaá.
 7 Maa yele na n məli cəne.
 Ama pə weɛ sɪ n təŋ tampana na n laki kɔpantu ké.
 Tɔ nyá Iso má, ma tike ke naani.
 8 Iseyeli nyóma í təkə mə niŋ taa ké
 mə saŋəya isayaw ké,
 isu taatəlaa.
 I səəla kamuɣulaya.
 9 I təŋ sɪ mə hikuɣu ke mə təmlɛ sote ké,
 pə taya kawalaya təm.
 Iɛ isayatu fɛi tɔŋ sɔɔv taa se.
 Pə taya kɔpantu ke təna.
 10 Ntɛna Tacaá sɪ:
 Hatoo í wev Icipiti taa təyɔ ma ké mə Iso.
 Iɛ maa yele na í məli cəka taa cəyalɛ,
 isu mə acima waatɔnaa.
 11 Iso kəyəyətətɔ teləsəlaa ke ma heeliyɔ ma təm.
 Ma hɔləyɔ-meyɛ ma luyɔ nyəntɔ,
 na má sɛɛ-meyɛ isənaa ke toosee taka taa sɪ,
 pá teləsɪ-mɛ.
 12 Kalaaɪ nyóma mə pəsə asayaa kpitikpitinaa ké.

Səm ke pə kaasəna-me.
Naah kataasi ke i haakaya kuhahj ke Kilikaa.
Ama mə kətası təlate pəsa haləm taa kahmaasi huwa.

¹³ Yakəpu ka cəsa Mesopotami tetu taa,
na i pəsi ləlu ntiyilu ke alu tə.

¹⁴ Ama Iso kuyəətutu teləsulu ke Iso tilaa sı
i ləsi İseyeli nyəma meye İcipiti taa.
Kuləm inəyi i towa sı i tiiki i yəlaa.

¹⁵ İseyeli yəlaa me i yəlaa Tacaa apalətu,
na i wakəli i lanje tənəhanj.
Ama ilé i ká ləeti-me ye mə fəele.
I ká mələna mə yuləkule ke mə nyəəh taa ké.

13

İso təə kullaa səm

¹ İfəlayim krekəle nyəma me
i ka ηmakələyana İseyeli taa,
na i yəətəyi na yəlaa təna tēe səkəna-me.
Ama i ku mə ti təm na tıh laav, iləna i sı.
² Paa na mpu, i kama nyəyu ke mə isayatu taa ké.
I luki mə liyitee nyəətə ke tıy ləesuy.
Pəyele koolu lupina nawee ləesəh un.
İlənə me sı i wəyaləyi-i na i laaki-i.
³ Pə təə ké İ ka saali yem, isı tanah ihunte.
Yaa ahkərəle, yaa lətu kuluy təənaya təmate tə.
Yaa isı nyəsı lukuyəna kutulu yu ləpətu taa tə.

⁴ Mpyə Tacaa yəətə sı:
Má kəna mə Iso ke hatoo i luw İcipiti taa tə.
I ta nata nəyulu na i nəyəsəna-m.
Pəyele nəyulu fəi na i waasəyi isı má.
⁵ Má fəhna mə təə ké wəlaya tetu
taa ké tımpi nikaya fəi mpu tə.
⁶ İ hikaa na i haya.
İlənə i sū kalampaanı taa,
na i səə ma təə.
⁷ Pə təə ké ma pəsa mə təna,
isı təyolaya yaa kprou wei i papa mpaav taa tə.
⁸ Ma kula mə təə ké,
isı pa kprakuy taale wontuyı isayav pəyaya tə.
Maa cəli-me na má li-me, isı təyolaya.
Taale wontu ká cəli-me təyətəyətə.

⁹ İ lə ma wei pu wēe sı má waasi-me tə,
pə təə ké pə wakəla-me ye mpu.
¹⁰ Mə sələməna-m sı má kra-me ye wulav na paasənlaa.
Pele pa temna we? Pá ya-me ilə.
¹¹ Pááná ke ma kraana-me ye wulav,
na kuləmēe anəyi ma təyənəna-i.

¹² Pa ηmaa İseyeli nyəma me mə tasəkəle tənaya,
na pá ηməsi teu.

¹³ İ nəyəsəna ké isı ahuləm kumeləh
luluy takuy na i kisi luw tə.
¹⁴ Ama ma kaa ləkı-me ye səm nəy taa,
na má ya-me ye atətəle taa.

Pə təə tə, səm nyá ku-wē.
Atətəle, nyaa li-wē.
Ma fəina mə pətətəle.
¹⁵ Paa İseyeli nyəma i ká ləesi mə tətənaa həkü.
Maa yele na kolontunaa lu mə təə ké.
Hilimate nyəkuy hila na ləkənaa ke isəna tə,

ἡπόγγυ πέλε πα κuu mē kpancoou tēna.

14

¹ Pə wεε sɪ Samalii nyóma mē
í tɔyɔ mē isayatu saləka ké.

Mpi tɔ, í kula ma tɔɔ.

Paa ku mē na mē piya ke yoo taa,
na pá tɔli mē ahontonaa lotu.

Isə waasvɔv ke ɪ yəlaa

² Mporóy Tacaα yəyɔtaa sɪ:

Iseyeli nyóma í mēli mē Isə Tacaα ma ma kinj.

Mpi tɔ, mē isayatu pɛta-meyɛ.

³ Tle í layasi na í mēli ma kinj na í wiina-m sɪ:

Tayani-tɔyɔ ta isayatu,

na í mɔ ta sɛstv isɪ kɔhaan.

⁴ Pə taya Asilii ká waasəna-tɔ.

Póćɔ tə kaa tasa yoo kpaɣanəj ke naani tɔyɔ.

Tə kaa tasa tɔj inəxi luɣɔyɔ isɪ ta Isə nyá.

Mpi tɔ, nyá tike n wenna katayəlaya pətəɔtəle.

⁵ Tlena Tacaα sɪ:

Ye í mələna ma tɔɔ,

maa tayani mē isayatu.

Maa ku ma pááná ke mē tɔɔ na má sɔɔli-meyɛ teu.

⁶ Maa wεe Iseyeli nyóma isɪ cəlvɔ kɔpəɣku kpaakɔyɔ tɔ.

Nyutu ká tɔ hɛtv, na Lipan tɔyɔ sɔsɔv ka lila.

⁷ T ká heli piliɣasi ke teu isɪ tɔyɔ ŋku pa yaa sɪ olifi tɔ.

Mə sɔsɔj ká nyala isɪ Lipan hətɔyɔ.

⁸ T ká kɔɔ na má kenti mē tɔɔ

na í hala təyənaya na pé lá teu.

T ka tɔ hɛtv isɪ lɛsɛj taale,

na mē hətɛ yaa isɪ Lipan sɔlvɔm.

⁹ Mə na tɔj kɔlalaaj í kaa wε?

Má mɔyɔna mē sələməj na má fɛɣiɣi mē tɔɔ.

Ma wε-meyɛ isɪ tɔyɔ ŋku ku hatu u tɔɔki tɔ.

Má haakəna-meyɛ mē tawa kɔlvɔlvɔm.

¹⁰ Yvɔv wei ɪ ké layatu

na nyəntv tɔ í cəkəna təm tənɛ.

Tacaα mpaav hɔləyənə weesuyɔ na alaafəya.

Tampana tɛɣlaa pəsəxi na pá təj-kv.

Ama tɔɔ kɔllaa ná hotiɣi.

ISO KUYOYOTUTU TELISULU
SOWEELI
TOM TAKELAYA
Kotoluto

Kuyaku nakuli ku wee, na pa yaaki-ku si Iso kuyaku səsəu. Ku wule ke i ká huona Iseveli nyóma na i toma səsəna. I ká keesəna pa yaasi isayaw ké. I ká huona piitimnaa lempənaa, na i keesəna yaasi wei pele pa lakayana Iseveli nyóma tə. Mpi mpi pə hulayaa si kuyaku səsəu ŋku ku koo təyolo. Kutolonŋ luu, na wolaya, na kəkəsi nyayaw, na kolontunaa yoolaa tutuyu.

Isəna pa faya Sowēeli takelaya tə:

Kutolonŋ luu na Iseveli nyóma nyulelen si pá keesəna Iso tə, titite 1:1-2:17

Iso su i yəlaa ke nəyɔ si i ká mələna-weye pa wule taa, titite 2:18-3:5

Iso ká huona piitimnaa kra nyóma na i wakəli-we, titite 4:1-21

¹ Tom nti Tacaa heela Petuyeli pəyalu Sowēeli təyolo.

Wolaya na kotəyov təyolaa pə tom

² Yuta nyóma na pə səsaa me, i tu ŋkraŋŋ na i nu.

Too tə, yaasi me i tema kəntə ke mə caanaa waatu yaa mə waatu taa?

³ I keesəyi-təyi mə piya

na pele pa keesi-təyi pa nyəŋsi.

Ilena pele pá keesi pa waalu nyóma.

⁴ Təyolaa tom liyiti ka təyona mə hatəmuv.

Sonsompee i kpisa mpi de kutolonŋ náá təyɔ.

Kutolonŋ i kpisa mpi de kahusi náá təyɔ.

Kahusi i kpisa mpi de cələŋ náá təyɔ.

⁵ Solonyəlaa me, i fe,

na mə laŋa wakəli na i wii.

Mpi tə, pə ləsa-wəyi mə nəyɔ taa de i laŋa sulom.

⁶ Piitim tuutuuma lu ma tetu taa,

na pə toŋ we səyontu.

Pə tamasi na pə kela we isu təyolaya.

⁷ Pə kraala ta lesen na ta fikinaa tunj.

Pə kəəla təna na pə yelee təyɔ na ku huləmaa.

⁸ I wii isu asaalu kofalu

cakuyɔ i paalu ləyaya tə.

⁹⁻¹⁰ Pə təyɔ tawa təna na pə wakəli tetu laŋle.

Pə tə kə paa tasəyi kataya təyənaya pee

na sulom na nim ponaw ke Iso təsəele taa.

Kətəlaa ná caya ləyaya.

¹¹ Hataa na lesen tawa nyóma wiiki.

Mpi tə, təyənasi pee nyəŋsi saala yem.

¹² Lesen tunj wəlaa.

Fikinaa tunj na kələləŋ leləŋ təna lontilaa.

Yəlaa laŋhələmlə təna saala yem.

Nəhəkovu na Iso wiinaw

¹³ Kataya təlātə kətəlaa,

me mpa i kə Iso təmle lataa tə.

I suu mə ləyaya wontu isu fələtənaa taka na i wii,

i həntəna laŋwakəlle.

Mpi tə, paa tasəyi ponaw ke Tacaa təsəele

taa kə kataya təyənaya pee na sulom.

¹⁴ I la kotuyɔ səsəu.

I kpeveli səsaa na yəlaa təna ke tá

Iso Tacaa təsəele taa.

I həkə nəsəsi na i wiina-i.

Tacaa páána kuyaku

15 Hai, waiyo!
 Tacaa huule koyaku kpegetaa.
 Wule nteye Iso Toma tæna tu ká wakæh.
 16 Ta isenta tæna ta tæyæna
 ká saali yem tæ kaa pæsi pulo.
 Lanhuwumle na aamaala ká lu ta Iso tæyæna taa.
 17 Mætutuuna mæona tetu tæe.
 Tæyæna pæe nyæka fei tæto.
 Pæ yela kpeeh ke kpete na í yæki.
 18 Tæla feina nyutu,
 na á wiiki, na á cæki yem.
 Heeh mayamaya ná tema taasi.

Iso koyogotv telæsvl sælamæyi Iso

19 Tacaa, nyæga ma wiikina.
 Mpi tæ, wulæga tetu taa nyutu
 na tuh tæna nyæga ká isu kækæ.
 20 Taale wontu mayamaya ná
 keesa ise na nyá tæ ká.
 Mpi tæ, pusi tæna nyæwa na nyutu wuli.
 Kækæ nyæga wulæga tetu nyutu.

2

Tacaa koyaku kpegetv

1 I hulí tutuyu ke Iso puyv
 nanh nyæku Siyæh taa.
 Tetu nyæma me, í sele.
 Mpi tæ, Tacaa huule koyaku kpegetaa ká.
 2 Ku ká isæhmuntv koyaku hku ku yuwa tæyæ.
 Ku ká sækpetv koyaku ká.
 Piitim sæsæm toh nyæm kraaki ká
 isu tefemle nyaalæm nyaalv pósi tæ tæ.
 Too tæ, pa ta nata pæ taka ká
 waatænaa mpa pa tæwa tæ.
 Pæyele pa kaa na pæ taka ká
 waatænaa mpa pa kæ tæ pa taa.
 3 Piitim mpi pæ næyæ tæ we ke isu kækæ kumumoka.
 Na pæ waali náá we isu kækæ hka ka nyaki tæ.
 Ye pæ ta tata timpí,
 pæ we tælekuleku ká isu Iteni taale.
 Ye pæ tæewa ile pæ yele kpete,
 piitim mpi pu sæki pulo.
 4 Pæ we ká isu krajanæh,
 na pæ seeki isu krajanæh cayalaa.
 5 Pæ kulæyi puyv tæ ká na pæ tælesi lehku tæ.
 Pæ wiiki ká isu yoo kekeænaa,
 yaa nyuv sæsæv mukv tæ.
 Pæ we ká isu yoolaa sæsæ tæekv yoo tæ.
 6 Ye pæ kpegetaa sæyæntv pu
 yælaa tæna na pá seliyi.
 7 Pæ toh ká isu akanaa na
 pá kraaki koloosi isu yoolaa.
 Pulo pu u kee-wi.
 8 Paa wei na í mpaav ká,
 næyæv u kaatæyi lelv.
 Paa nyæmá ke pa tæ-we pa tæe ká.
 Pulo pu u yasæyi pa cana.
 9 Pæ tiiki icate tæ ká na pá seeki koloosi tæ.
 Pæ kraaki kutulv tæ na pá sækæna pætolee isu hmula.
 10 Tetu na isætæv pæ seliyi pæ næyæ tæ ká.
 Ilen ilim na isætæ na isætæhæsi pá si tæpitii.
 11 Tacaa næyæ niiki ká isu

teu hula ke i yoolaa nɔɔɔ tɔɔ
 na pá we tuutuuma na pa toɲ we sɔɔɔntu.
 Pa laki nti i tɔɔɔ-we tɔ.
 Mpi tɔ, Tacaá huule kuyaku we sɔɔɔntu ké.
 Nɔɔɔɔ kaa fiti ku wule.

Tacaá yaav ke i yɔlaa si pá layasi

12 Ḿpóyó Tacaá yɔɔɔtaá si:
 Pə na pə mpu tɔ,
 pənenté í pəsəyi tɔtɔ na í məh ma kin na lotu kolumtu.
 Í həkɔ nɔɔsi, í pəh isəlum na í wiina-m.
 13 Pə taɣa mə wontu ke pə wee si í cəh.
 Ama mə laɲa ke pu wee si á wakəh.
 Pə wee ké si í məh mə Iso Tacaá má ma kin.
 Mpi tɔ, ma sɔɔləyi yɔlaa ké na má wena pa pətəɔtəle.
 Maa mɔyi pááná ke ləɲ,
 ma kɔpantu fei tənaya.
 Maa ləkɔ isəna ma tɔ ma taa si maa nyəɲsi mə ise tɔ.
 14 Ntanyɔ maa layasi huwee na má kati-meyə kɔpantu.
 Ilena mu la-m kɔtasi ke mə tɔɔnaya pee na solum.

Nəhəkɔtu na Iso wiinav

15-16 Í huli tutuyu ke Siyɔɲ taa.
 Í koti yəlaa tənaya kɔtuyu sɔsɔɔ.
 Pə kɔɣav kəkpatəlaa na ifepiya, na aholumnaa.
 Hali akɔɣalaa maɣamaɣa ká lu pa naɲɲ taa.
 Pa tənə pá həkɔ nɔɔsi.
 17 Tacaá təmle lataa kətəlaa í wii Iso təsele
 nɔnɔɔ na kətaya təlate pə heku taa.
 Í teki Iso ké niɲ, na í nyəni ta pətəɔtəle.
 Í taa tu-tɔɔ fele.
 Pə taa kɔɔ na kɔɔ nyəma wonyi-tu si:
 Pa Iso ni i we le si í sənə-we?

Tacaá nuwa i yɔlaa wiinav

18 Ḿpóyó Tacaá nyá luɣu taɣana lapu ke nyá tetu.
 N wena tə yəlaa pətəɔtəle.
 19 N nu ta wiinav na í tɔ si,
 n ká ha-tɔɔ tɔɔnaya pee na solum,
 na nim, na pə tələnə-tu
 Si n kaa tasa yeluyu na kɔɔ nyəma won-tu.
 20 N ká tɔɔni ta kolontunaa
 mpa pa kəmna ilim ntɔɔɔ tɔ tɔ.
 N ká pona-weɣe pooluɲ ke wɔɔɔ tətə taa.
 N ká tənɔ pa nɔɔ tɔɔ nyəma ke tɔm tenku lum.
 Ilena pa waah nyəma ke tenku Metitelanee lum.
 Pa sətəa sɔɲ ká nyala paa timpi.
 Mpi tɔ, n lapa təma sɔsɔɔna ké.
 21 Tətu, taa nyá,
 nyá laɲle í hulumi.
 Mpi tɔ, Tacaá lakəna təma sɔsɔɔna.
 22 Taale wontu í taa nyá.
 Nyutu ká nyala wɔɔɔ tətə teteka taa,
 na tuɲ náá ləl i pee.
 Tuɲ wei pa yaa si fikinaa na lesənnaa tɔ pu susi təyuu.
 23 Siyɔɲ nyəma í ŋmaali mə Iso Tacaá tɔɔ.
 Mpi tɔ, i ká yeke na teu nu-meyə ku waatu.
 Kancaalaya teu na kantəkaya nyəɲku
 ká nu-meyə teitei, isu hatoo ləɲ taa.
 24 Tɔɔnaya pee təmatənnaa suwa.
 Solum na nim pəle pə su heesi.
 25 Ḿpóyó Tacaá təma si:
 Maa leeti-meyə mə tɔɔnasi.

Paa nsi sonsompee na kutolon
na kahusi na cɛlɛɛ ka tɔya pusi liyiti tɔ.

ISO KYCƆƆTUTU TELƏSULU
AMƏƏSI
TƏM TAKƏLAYA
Kətblətv

Pu wee si Iseyeli nyəma í caya təma kinj ké na heesəyv. Ilena toŋtoŋnaa náá təkí acamaa ise na pá muyuliyi təma. Ntəna Iso su isəna pə wee si paa wei í ká təŋ tə, na Aməəsi teləsi yəlaa. Iso pəəsəyi Iseyeli nyəma ke mpi pa laki na pə fei teu tə pə təm.

Isəna pa faya Aməəsi takəlaya tə:

Iso kaləyəna Iseyeli kawulaya na pa cəlv nyəma, titite 1-2

Mpi pə yoosiyi Iso na í yəlaa tə, titite 3-6

Təmnnaa mpa pə kulaa na pə huli Aməəsi tə, titite 7-9

¹ Tacaə Iso kula təm tə na í heeli Yuta icate Tekəwa tiikulu Aməəsi. Təm nti tə ké Iseyeli kawulaya təm ké. Iso yəçəta-təyi na pusi naale siki na pəcə tətə seliyi. Yuta wuləv Osiyasi na Iseyeli nyəŋ Solopəwam, wei í ké Sowasi pəyaləv tə pa pəole taa ke Iso yəçəta təm nti si:

² Tacaə mu pááná,

na í nəçə nu Siyəŋ pəyv taa ké Yosalem,

isu təçəlaya wula.

Təla tətəçələnaa nyuto wulaa,

na Kameeli pəyv nyuto lontili.

Tacaə kalənav ke Iseyeli na í cəlv piitimnaa

(Sili nyəma nyəntv)

³ Mpiyú Tacaə yəçətaa si:

Pə taya isəyatv kəlvmtv ke ma kaləyəna

Silii icate səsəole nyəma me.

Ilena pə tu kələna isəna í kəwa

Kalaati nyəma ke mvsəŋ na naaŋ akunj tə.

Pə təv ké ma kaa layasi nti ma təma suw ke mə təv tə.

⁴ Maa nyayasi kəkə ke mə awulaa,

Hasayeli na Pəni-Hatati pa téesi.

⁵ Maa pəli Silii icate Tamasi kampənaa kəkələsəŋ.

Ilena kolontu suw na í kv mə wuləv na í yəlaa.

Mpi tə, isəyatv heele taa ké í yəçəlayi.

Ye pə kaasa mə tətə təna ile paa kuu-me na pá tēna Kiii.

(Filiisi nyəma nyəntv)

⁶ Mpiyú Tacaə tasaa si:

Pə taya isəyatv kəlvmtv ke

ma kaləyəna Kasa Filiisi nyəma me.

Ilena pə tu kələna isəna í kuu acaləe təcu yəlaa,

na í pəetəna-yeyə Itəm nyəma tə.

Pə təv ké ma kaa layasi nti ma təma suw ke mə təv tə.

⁷ Maa nyayasi kəkə ke Kasa icate,

na tə kutuluj kopəŋ.

⁸ Maa kpiisi Asətəti nyəma na Asəkaləŋ nyəma wuləv.

Ilena má niki Ikoləŋ nyəma təv.

Pə kaa kaasi Filiisi nyəma taa ké nəçəlv.

Tacaə Iso má, ma yəçətəna mpu.

(Fenisii nyəma nyəntv)

⁹ Mpiyú Tacaə tasaa tətə si:

Pə taya isəyatv kəlvmtv ke

ma kaləyəna Tiii Fenisii nyəma me.

Ilena pə tu kələna isəna í ta təkí

nəçə ŋka mə na Iseyeli nyəma í ká pəelaa tə.

Haləna í kuu acaləe təcu yəlaa na

í pəetəna Itəm nyəma tə.

Pə təv ké ma kaa layasi nti ma suwa mə təv tə.

¹⁰ Maa nyaɣasi mə ɪcate Tiii
na tə kawulaya teesi kupaɲsi ke kəkə.

(Itəm nyáma nyəntv)

¹¹ M̀p̀ỳg̀ Tacaá tasaa sí:
Pə taɣa ɪsaɣatv kulumtv ke
ma kaləɣəna Itəm nyáma.
Ilena pə tu kələna ɪsəna í tɔɣəna
mə teetonaa ɪseɣeli nyáma na layate tə.
Halí í kisi pə pətətəle
nyəntv sɪ í kú mə páná.
Ilena í təkí-we na mə taa ké tam.
Pə tɔw ké ma kaa layasi nti ma suwa mə tɔw tɔ.
¹² Maa nyaɣasi mə ɪcate Temaj na pə kawulaya
teesi kupaɲsi nsi sɪ we Posəla ɪcate taa tɔɣə kəkə.
Mpi tɔ, tənaya mə awulaa səsaa ka weɛ.

(Amoni nyáma nyəntv)

¹³ M̀p̀ỳg̀ Tacaá tasaa sí:
Pə taɣa ɪsaɣatv kulumtv ke
ma kaləɣəna Amoni nyáma.
Ilena pə tu kələna ɪsu í yasvɣv
Kalaati ahontonaa lotu tɔ.
I lapa m̀p̀ỳg̀ sɪ í waləsəɣi mə tetv.
Pə tɔw ké ma kaa layasi nti ma suwa mə tɔw tɔ.
¹⁴ Maa nyaɣasi kəkə ke mə ɪcate səsəle Lapa,
na pə nyaɣa mə kawulaya teesi kupaɲsi.
Yooɣu wula na kv kakiisasi na kv
kacuculaya taa ke maa la mpv.
¹⁵ Paa kpə mə wulav ke yomle
na pə kpənaa ɪ waali nyáma.
Tacaá ɪsə yɔɣətəna mpv.

2

(Mowapv nyáma nyəntv)

¹ M̀p̀ỳg̀ Tacaá tasaa sí:
Pə taɣa ɪsaɣatv kulumtv ke
ma kaləɣəna Mowapv nyáma me,
Ilena pə tu kələna ɪsəna í wəpa
Itəm wulav mɔwa na í la kaɣalv tɔ.
Pə tɔw ké ma kaa layasi nti ma suwa mə tɔw tɔ.
² Maa nyaɣasi Mowapv tetv ke kəkə,
na mə kawulaya teesi kupaɲsi nsi sɪ
we Keliyo ɪcate taa tɔ.
Paa yaɣa yooɣu kakiisasi na pə tutuɣv
na Mowapv nyáma sɪ.
³ Maa kv mə wulav na ɪ waali nyáma təna.
Tacaá ɪsə má ma yɔɣətəna mpv.

(Yuta nyáma nyəntv)

⁴ M̀p̀ỳg̀ Tacaá tasaa sí:
Pə taɣa ɪsaɣatv kulumtv ke
ma kaləɣəna Yuta nyáma me.
Ilena pə tu kələna ɪsəna í kisa ma kuseɣesətv,
na í yelev ma kəsəsitv təkɔɣv tɔ.
I təɣa tuɣ na pə tolisi-me,
ɪsu pu lapv mə cəsənaa tɔ.
Pə tɔw ké ma kaa layasi nti maa
suwa mə tɔw tɔ.
⁵ Maa nyaɣasi mə tetv na mə kawulaya teesi

kuparisi nsi si we Yosalem icate taa to.

(Iseyeli nyoma nyantu)

6 M'p'og'og' Taaca tasaa si:
 Pə taya isayatu kulomtu ke ma
 kaləyona Iseyeli yəlaa me.
 Pə tō kē ma kaa yele nti ma suwa mə tō tō.
 Ilena pə tu kələna isəna í pəetəyi yəlaa kupama si,
 pa ta pəsi pa kəma feluyə tō.
 Í pəetəyi konyəntonaa ke ntanjkpala
 mayamaɣa nyuyə tō.
 7 Í feləyi acamaa ke nəəheɛ,
 na í pəɛɛ konyəntonaa ke pa tampana ke huɛle taa.
 Pəyele cecə na pəyaya pa kaaki alɔ kulom,
 na pə kuyi ma nyuyə.
 8 Wontunaa mpa í ləkka konyəntonaa kin ke təluma tō,
 pa tō kē í həntəyi mə tuj kutuluɲ taa na,
 í nyəəki sulom mpi í ləkka-we tō.
 9 Pəyele mə tō kē ma kowa
 Amolii nyoma tənajnanj.
 Paa tayalaa kē isu koomasi,
 na pá we alaafəya isu heləməɲ.
 10 Pəle pə paasi,
 ma ləsəna-meyɛ Icipiti tetu taa.
 Pusi nɛde təcu ke maa we mə
 waali ke wɔlaya tetu taa.
 Haləna í ləkki Amolii nyoma tetu.
 11 Pə waali kē ma kpa mə pəyalaa taa kē
 Iso kuyəyotutu teləsəlaa.
 Ma ləsa pa taa ləlaa na pá ha-m pa ti
 na pá su nəəsi si pa kaa nyəə sulom.
 Yaa ma cəsəyi, Iseyeli nyoma me?
 12 Ama í hayasa-weyɛ-wi.
 Ilena í kayati ma kuyəyotutu
 teləsəlaa si pá taa yəyoti ma təm.
 13 Maa tələki-me isu keke səyəluyə
 təyənaya pəe ke səsəm na í nanjti yulə tō.
 14 Hali pu la ti faləsulɔ kuparj ke kate si í tɔli-ti.
 Aka kaa weɛna tɔɲ.
 Yoɔlaa taa yoɔlu kaa hiki weesuɲu.
 15 Tətəɔɔ kuparj kaa səɲ,
 na krayanɔ cəyalɔ na selu kuparj kaa lu-ti.
 16 Yoɔlaa nəyɔ tɔ mayamaɣa ká lɔ
 í wontu na í kuu-teyɛ ninj kpetɛ.
 Taaca má, ma yəyotəna mpu.

3

Isə ká pəəsi í yəlaa ke pa kulapəle

1 M'p'og'og' Taaca tasaa si: Iseyeli nyoma mpa me ma ləsa Icipiti tō, meɣe ma yəyotəyi təm tənɛ.
 2 Mə tike ke ma səla ate yəlaa tənə taa na má ləsi.
 Pə tō kē maa pəəsi-meyɛ isayatu tənə nti í lakı tō.
 Pə weɛ si Iso kuyəyotutu teləsulɔ í teləsi Iso Təm
 3 Yəlaa naale ká kaa mpaav
 na pa ta mayasi ku təm?
 4 Təyolaya ka nyusi yem kē hətuyə
 taa na ká tá hiki təyənaya?
 Ye təyolaya pəyaya ta kpa pulɔ,
 kaa kiisi yem kē ka tante taa?
 5 Sumaya ka tii yem kē apai taa na ká tá na toolee?
 Yaa puluyə ká kpəti yem na ku ta puu pulɔ?

6 Paa huli apalvtutuɣu ke yem na yɔlaa kaa nya?
 Yaa wahala ká tii icate taa ké yem na Tacaa má ma ta kɔna-1?
 7-8 Mpu tɔ, ye tɔɣɔlaya í nyusaa aweye sɔɣɔntɔ kaa kpa?
 Yaa ye Tacaa má ma yɔɣɔtɔna ile pa kisi ma tɔm telɔsuyɔ?
 Pɔpɔtɔ fei lelen, Iso Tacaa má ma kaa la pɔlɔ na má nɔmesi
 Iso kuyɔɣɔtɔ telɔsɔlaa.

Iseyeli icate sɔsɔle Samalii nyɔma hɔnnav

9 Tacaa si: I kraali Asɔtɔti na Icipiti
 pə kawulasɔ kutulɔɣ nyɔɔɣ taa.
 Yɔlaa í kpeyeli Samalii pulasɔ taa,
 na í ná isayato sɔsɔɔntɔ na musɔɣ
 wei pa laki tɔ.
 10 Pa ta nyɔ mpi pa yaa yaasi kɔpaɣ tɔ.
 Mpi pa leekəɣi musɔɣ na pá nɔmuləɣi tɔɣɔ
 pa nyəka pa kawulasɔ teesi taa.
 11 Pə tɔɔ ké kolontu ka nyala mə tetɔ.
 I ká yəki mə koloosi na í kuu mə wontu.

Waasuyɔ lah wakalle nyɔm

12 Mpu yó Tacaa yɔɣɔtaa si:
 Teitei isu tɔɣɔlaya kraakuyɔ heu
 na tiikulu hiki nɔɣkraasi yaa nɣkraɣuyɔ
 titite ke aseeta tɔ,
 nɔpu yó pu la Samalii nyɔma na pa kpelasɔ kɔpaɣsi.

Iso kraaləɣi i yɔlaa

13 Mpu yó Tacaa Iso Toma tɔna tɔ kraalaa si:
 I teləsɔ Yakɔpɔ lɔluyɔ nyɔma si
 14 kuyaku nakuli maa kɔɔ Iseyeli nyɔma
 meye leetuyɔ ke mə isayato.
 Maa wakəli Peteele tɔlaalenaa,
 na má kpesɔ kɔtaya tɔlate hɔlɔɣasi.
 15 Maa yəki tɔɣtɔnaa lɔɣle kutulɔɣ,
 na yoluma nyɔɣ.
 Pa kutulɔɣ wei pa lapa kacɔka na tuuɣ kela tɔ,
 na pa ate na iso kutulɔɣ na í pəsɔ ncaa.
 Tacaa má, ma yɔɣɔtɔna mpu.

4

1 Mpu yó Tacaa yɔɣɔtaa si:
 Samalii alaa mpa me i yasɔlaa tɔlɔpɔlɔpɔ
 isu Pasay nyɔma naay tɔ,
 í ke nɣkraɣɣ na í nu.
 I leekəɣi acamaa,
 na í muɣuliyi kɔnyɔntɔnaa.
 Ilɔna í tɔɣ mə paalaa si pá ce solɔm na í nyɔɔ.
 2 Tacaa Iso má,
 ma tuuna ma hɔte nɔɣ nyɔntɔ si,
 kuyaku nɣku paa ləsɔ mə nɔɣɔ na mə suka
 isu kulayɔ na tinte tɔ, kɔ tɔɣa kɔntɔ.
 3 Paa ləsɔ-me na icate koluyɔ kafɔɣɣ.
 Paa pɔna-meye ilim nɔɣɔɣ tɔɔ.
 Tacaa má, ma yɔɣɔtɔna mpu.

Acəsaa cəsaa iso sɔɔlaa

4 Mpu yó Tacaa tɔma si:
 Iseyeli nyɔma me,
 í cəsɔ na í puki Peteele yaa Kilikaa
 si í laki Iso ké tɔmlɔ,
 na í tɔɣna-m pɔntɔnav ke mpu.
 I ha mə kɔhaay ke paa tanaɣ nɣku,
 ilɔna í kɔna mə kɔhaham ke tooso nyəɣku wule,
 pəyele í wakəlɔna-m.

5 İ ha mə seetv kuhav na mə kəkəsum potopotonaa.
 İ kpaaləna nəğə səəəəə sɪ í haakɪ-m luɣu kələmuyv
 kəcəəv na paa wei í nu.
 İsayatv ntəyi ɪ səələ.
 İə Tacaa má, ma yəğətəna mpv.

İseyli nyəma laɣkpusəɣ

6 Mpróyú Tacaa yəğətəa sɪ:
 Ma yelaa na nyəğəsɪ lu mə acaləe taa,
 na í laɣ sɪ í suu mə nəğə puvvɣ.
 Paa na mpv í tá mələna ma təə.
 Tacaa má ma yəğətəyənə mpv.

7 Ma pəma-meyə tev ke waatv wei mə kohaləm nyula-ku tə.
 Ma ha ɪcatə lentə ke tev na má pə lentə.
 Ma yelaa na taalə lentə həli tev
 na lentə náá wəli ləm laɣvɣv təə.
 8 Acaləe naalə yaa toosə pukaya
 kələmtələ kɪɣ sɪ á hiki ləm na á nyəə.
 Paa na mpv pu takɪ-yə.
 Pəyele í tá mələna ma təə.
 Tacaa má ma yəğətəna mpv.

9 Ma yelaa na kulaya na kpeələm
 pə kv mə kətəğəɣ,
 na kutoləɣ təğə mə tɪɣ tawa payalə.
 Paa na mpv í tá mələna ma təə.
 Tacaa má ma yəğətəna mpv.

10 Ma yelaa na kəsəkə kv mə tələ
 ɪsu maa lapv ɪcipitɪ ke Moisi waatv taa tə.
 Na má yelə na kolontu la sakasaka
 ke mə ifepiya ke yovu taa,
 na í kuu mə krayanəɣ.
 Na sətaa səɣ nyala mə təsikilə taa na pə nu-me.
 Paa na mpv í tá mələna ma təə.
 Tacaa má ma yəğətəna mpv.

11 Ma wakəla pə tənaya mə tɛ ɪsu
 maa lapv Sətəm na Kəməə tə.
 ɪləna mə taa lələa fitɪ ɪsu pa
 ləsəvɣ təputuyv ke kəkə taa tə.
 Paa na mpv í tá mələna ma təə.
 Tacaa má ma yəğətəna mpv.

12 Pə təə ké İseyli nyəma mə
 ɪ ká na ɪsəna maa lana-mə tə.
 ɪlə í tayanı mə tɪ na í sulu-m.

13 Ma lapəna pəəɣ, na heelim,
 na má həli yələa ke mpi mpi ma luɣv wə lapv tə.
 Ma pəsəyi ɪlim ke əhoo,
 na má təɣ tətə comcom nəəsɪ taa.
 Maya Pə tənə pə tv Tacaa İə má,
 ma yəğətəna mpv.

5

İseyli təə wula

1 İseyli nyəma í nu mə səm wula:
 2 İseyli wə ké ɪsu pələə wei ɪ səpa tə.
 ɪ tasəyi kuləvɣ.
 Pəcə nəğəlv kaa kəsɪ-ɪ.
 3 Mpi tə, Tacaa İə yəğətə İseyli təm sɪ:
 Ye yələa iyaya (1000) pola yovu,
 nuɣwə (100) tike ka mələna.

Ye nuunwa (100) polona,
naanuwa ke pu soo.

Iso yaa-we pe taa koo na pa si

⁴ Tacaa yooṭaa si:

I koo ma kin na ma ha-mege weesuyu.

⁵ Ama i taa polo Peteei, na Kilikaa,
na Feeſepa acalee takotolenaa.

Pe taya pulu,

pa kuu Kilikaa nyoma,

na pa kpiisi Peteei nyoma.

⁶ Yosēfu loluṅ nyoma me,

ye i caa weesuyu,

pe wee si Tacaa ke i peeki.

Tofo too, ilē i ka pəsi kē isi koko

na i nyaga pe tonaṅa Peteei.

Nyoluṅ kaa pəsi ka teesuyu.

⁷ Wayo, i layasayi tampana na isayatu,

na i muyuliṅi tampana nyoma.

⁸ Tacaa larona isotolonasi ke waani waani.

Inu i layasayana səkpetuṅ ke nyaaləm,

na nyaaləm ke səkpetuṅ.

Na i haṅ tenku lum na i pələṅi tetu too.

I haṅe ntē Tacaa.

⁹ Inu i kuyona toṅtonaa

na i laki pa koloosi acalee ke ncaa.

¹⁰ Mə taa kraakəna tampana yooṭulu ke huule taa kē,

na wei i huləṅi-mege mə təwakalle to.

¹¹ I muyuliṅi acamaa na i ḡmuləṅi pa kəhaləm.

Pe too kē i kaa nu mə kutuluṅ kupaṅ leleṅ.

Pəcə i kaa təṅ mə leseṅnaa kupaṅa suləm.

¹² Maa səkki mə isayatu tuutuuma taa natəli.

I muyuliṅi yulupaṅ na i muṅi kucəṅ.

Ilena i kuyi acamaa təm ke huule taa.

¹³ Tasəkəle tuṅu waatu kəlo inē.

Pe too kē layatona sumu si pə taa koo pe na-we.

¹⁴ I yelee isayatu na i la kupaṅtu.

Ilena Pe tona pe tu Iso wee mə waali kē tampana,
isu i yooṭuṅ to.

¹⁵ I kisi isayatu na i səali kupaṅtu,

na i təṅəṅi tampana ke huule taa.

Ntanyi Pe tona pe tu Iso ka wii Yosēfu

loluṅ kakaasaya pətəotəle.

¹⁶ Mporoy Pe tona pe tu Iso Tacaa yooṭaa si:

Pa nu layaga wula ke nənəsi tee.

Yəlaa ka maki kapusi ke haſee tona too si:

Mpusi wei kēle, mpusi wei kēle?

Pa ya hataa na wiilaa ke wiiu.

¹⁷ Waatu wei maa koo yəlaa ke feṅuṅ to,

layaga wula ka nu leseṅ tawa tona taa.

Tacaa waasuyv kuyaku

¹⁸ Tacaa kuyaku səsoṅu taṅlaa me,

pe taya nyaaləm ke i ka na ku wule yoo.

Ama səkpetuṅ kē.

¹⁹ Teitei isi yulb seekuṅu təṅolaya,

na i sulina ka camna,

ilena i sū təyaga na i teesina koluṅa.

Ilena təm nyasa-i to.

²⁰ Tacaa kuyaku səsoṅu ka wee mporoy.

Ku ta ke nyaaləm nyəṅku.

Ama səkpetuṅ kē.

Isosεελε nte Iso u caaki to

²¹ M'p'og'oo Tacaa toma si:
Ma taa kraana ma kotasi na ma kotun ke.

²² Ma kotasi nsi koko nyaga si tana to
na ma t'og'ona nyehsi lu-m saη.
Maa tu caa ma nawee nim nyona.

²³ I yeke kokoole ke ma ηkraηη taa si
i yooki-m yontu.

Maa caa ma nu ma camah tan.

²⁴ Pa kala teu si i yeke na tampana weε ma heku,
isu p'og'o sasaya ηka kaa nyooki to.

²⁵ Iseyeli nyoma me, pusi nule wei i toma wulaya tetu taa to i lapa-m kotasi na? ²⁶ Ntoη ma tun
Sakuti na Kewah wei i saaka ma ti toyo i ka tokaa na i laaki?

²⁷ Pa to ke maa yeke
na pa pona-meye Tamasi
icate waaki ke Asilii tetu taa.
Pa tona pa tu Iso ma,
ma y'og'ona mpv.

6

Acεsaacesaa naani

¹ Felentunaa mpa me i taki Siyoh pyv
na Samalii pulaya to ke kawulaya na naani to,
ma tom we waiyo ke.

Meyle piitim sosom taa acεpa
na meyle Iseyeli nyoma
tona layatu tasala.

² I polo Kalone na Hamati icate sosole,
na Filiisi nyoma teye Kati,
na i na Asilii nyoma toyo pa tetu.

I ta tee mpe inehi polv,
paa na pa tetu ta hahna ma nyantu to.

³ Ma luki kele si mpusi koyaku i polo poolun.
Seε ile ma m'vohi t'ηna-k'vohi yaav.

⁴ I caya ma kpelasi kopahsi nsi pa tayanna
tuun kela to si to,
na i nyasahi heeh na nawee nim nyona nantu.

⁵ I kiisiyina ma camah si i yooki yontu.
P'eyele i keekona Tafiiti na i luki yontu.

⁶ I teη solum na ηkraah,
na i t'v'v' tulaalona kopampama.
Ama ma paa feina isona Iseyeli kawulaya wakala to.

⁷ Pa to ke ma kraalahi noonoo si i ka weε
mpa pa kra yomle to pa kancalaya nyoma.
Felentunaa acima su tonaya.

Samalii icate wakalvov

⁸ M'p'og'oo Pa tona pa tu Iso Tacaa toma si:
Ma tuuna ma ti si ma ny'og'asa

Iseyeli nyoma kalampaan ke.
Maa caaki ma kutulun kopampah.

Maa to ma kolontunaa niη taa ke
mpi pa we Samalii taa to.

⁹ Ye pa kaasa y'ala naanowa ke toyo taa, pele paa si. ¹⁰ Paa wei i pola i setv kraγav si i pin,
na i mayana pa kaasa n'og'v ke nah l'ηko taa. I ka p'os-i si: Nyana n'og'v? Ilena p'ontv si:
Aa. Ie setv kraγav ka t'eki-i si, su. Taa yaa Tacaa h'ete na i nyi si y'v'v we cane.

¹¹ Pa taya polv,
ye Tacaa i y'og'taa,
kutulun sosoh na sakpeη ka y'v'v i tonaya.

Akatv we tom naale ama pa ke kpeε

¹² Wuleε kraγan'η kraγa asewa ke kokpamvov to?

Yaa í na pa hala ku taa na naan?
 Ile pepe taa ké maa layasayi tampana na isayatu,
 na a kululom pasayi nyan pulu?

¹³ Na ma lana heewa si í leeka icate krau nyante, na í hon ma ti si ma toma taa ké í leeka ton icate. ¹⁴ Mpyoo Pa tona pa tu Iso Tacaa toma si: Maa yele na piitim narali pa kuli na pa huli-meye pa ton. Pa krayau Lepo-Hamati ke Iseyeli tetu ilim ntayon to, halona Alapa laau ke ilim mporetay taa.

7

Amoosi toosee kancaalaya nyana

¹ Mpyoo Tacaa Iso lapa na ma toosi si pa tema wulav kumtu kancaalaya nyantu, na pe kaasi kufatu. Ilena Iso tisi kutolon isi isonmontu. ² Waatu wei kutolon tema tetu tona taa nyutu ke niisuyu, ilena ma wiina-i si: Hai, Tacaa Iso, wii nya yalaa. Pa kala paciiu, paa si. ³ Ilena í layasi huwee na í to si: Tala ta kaa la.

Toosee naale nyana

⁴ Mpyoo Iso Tacaa lapa na ma tasa toosuyu si, kaka nte í huukayana yalaa, na ka nyaku tenku lom na tetu. ⁵ Ntena ma wiina-i si Hai, Tacaa, yele mpv. Tafa Iseyeli nyoma kala paciiu, paa si. ⁶ Kelena í layasi na í to si: Tala ta kaa la.

Toosee tooso nyana

⁷ Mpyoo Tacaa lapa na ma tasa toosuyu si, í saha koluna taa kele na í taka komayasuyu ke í nin taa. ⁸ Ilena í paasi-m si: Amoosi, weye n naaku ma nin taa? Ma si: Komayasuyu. Mpyule si: Ma caa ma mayasi ma yalaa ké na ma na si pa siyisaa yaa pa ta siyisi. Mpi to, ma kaa husi pa kawalaya.

⁹ Maa wakali Iseyeli nyoma takotalena,
 na ma ku wulav Solopwam luluy nyoma na layate.

Amoosi tayonuy ke Peteele

¹⁰ Mpyoo Peteele katulo Amasiya heela Iseyeli wulav Solopwam si: Amoosi na í yalaa pa peela nayo ke nya taa ke Iseyeli taa ceneye, na í kuyayotutu mayamaya wakelayi Iseyeli tetu. ¹¹ Hali í yagotaa si:

Paa ku-ny, ilena pa kuu Iseyeli nyoma
 na pa pona-weye pooluy.

¹² Mpyoo Amasiya toma Amoosi si: Toosee tu nya, lu cene na ní kpe Yuta na ní telasayi nya Iso kuyayotutu ke tona, na ní tokona. ¹³ Ama yele-tayi Peteele cene. Mpi to, pa ké kawulaya Iso tasele sasale ké.

¹⁴ Mpyule Amoosi ca-i si: Paa felayi-m ma Iso kuyayotutu telasuyu taa. Ama tala ke ma taaki na ma halayi tun. ¹⁵ Ma kalaku waali ké Tacaa yaa-m. Ntena í to-m si ma polo ma kraali í tom ke í yalaa Iseyeli kawulaya nyoma ke ilim ntayon taa. ¹⁶ Mpyoo nya kicina-m si ma taa kraali-ti. Pa taa ké Tacaa si ma telasi-ny si ¹⁷ nya alu ka pasi apalaa tona alu ke icate taa, na pa ku nya piya ke yoo taa. Ilena nyaa si ma ta nyi isonaa tetu taa, na pa pona Iseyeli nyoma ke tetu pooluy nyantu taa ké telasi.

8

Toosee liyiti nyana

¹ Mpyoo Tacaa lapa na ma tasa toosuyu. Tun pee koparuna na tako nte ma nawa. ² Ilena í paasi-m si: Pepeye n naaki, Amoosi? Ma si Tyoo pee wena a piwa to a tako. Mpyule si: Ma yalaa Iseyeli nyoma piwaga, pa tala pa tona. Ma kaa tasa-weye wiiu.

³ Ma heela-we si:
 Iso Tacaa ma, ma huule kuyaku wule,
 kawulaya tayaya taa yontu ka pasi wula.
 Ilena setaa sayoti, na pe suma liyitiyi.

Taatālaa isayatu

⁴ Mpyoo Tacaa toma si:
 Mpa me ma felayi kunyontuna ke nohe,
 na í kuyi tetu taa wahala nyoma,
⁵ Ilena í tun si isatu kufalu acima
 u tun lon si ta taati.
 Aaiyee si, kuyaku kuhesuyu
 naa tun lon si ta lae tayonaya pee
 na ta pasa mayasalaya.

Uena tó kraasi ka liyitee.
 Na tó lu sanəyanaa kumuyullaa,
 6 na tó kpeŋəyona toolee na tó pɛɛtəyi.
 Ye konyəntu ta pəsi
 na í feli-meɣe ntaŋkpala liyitee,
 ɔle í kra-i yomle.
 7 M̀póyó Tacaɔ tuuwa si:
 Na tetu nti í hɔŋna mə tɪ ɪsənto tɔ,
 ma kaa sɔɔ mə lakasi sənɛ.
 8 Pə tɔɔ ké tetu ká sele,
 na tə taa yəlaa təna caya ləyaya.
 Tu kraaki na tó tiiki ɪsu Nili pəyɔ lɔm.
 9 M̀póyó Tacaɔ ɪsɔ tasaa si:
 Kɔyaŋkuɣu maa yele na ilim tɔ pə sikuɣu waatu.
 Uena səkrɛtɔyɔ nyala tetu təna tɔɔ.
 10 Maa pəsəna mə acima ke ləyaya,
 na mə laŋhɔlɔmle yontu pəsi wula.
 Na yəlaa təna looli pa nyɔɔŋ ɪsu ləyaya
 na pá suu ləyaya wontu ɪsu fɔlɔtənaa taka,
 ɪsu pəyaya ɪkramle sərəna.
 Uena pə tənaya mpɔ pə pəsi laŋwakəlle kuyaku.
 11 M̀póyó Tacaɔ tɔma si:
 Maa kəna wahala ke kuyaku nakoli.
 Wahala ɪnəyɔle si ma kɔyɔtɔtɔ nuu
 konyulɔyɔ ká kra yəlaa,
 na pə kəli ɪsu nyɔɔsɪ yaa ləkətu kəkuyɔ-we tɔ.
 12 Paa cɔɔ yem ké tetu təna,
 na pá pɛɛkəyi si pá nu ma tɔm,
 ama pa kaa na.
 13 Kɔyaŋkuɣu ləkətu ká ku ifepiya akpala nyəma,
 na pɛɛlaa kɔpama, na pá pi-we.
 14 Na mpa pa tuukina Samalii tɔyɔ,
 yaa Taŋ nyəŋku yaa Pɛɛsɛpa nyəŋku tɔ.
 Pa təna paa hoti, pa kaa tasa kɔlɔyɔ.

9

Toosee kakpasɪ nyəna

1 M̀póyó ma na Tacaɔ na í sɛŋa kɔtaya tɔlatɛ tɔɔ na í tɔŋ si: ɪ yɔki ɪsɔ tɛsɛɛle akele nyɔyɔ na pə
 ciyiti kutuluyɔ təna kite.
 Maa yəki akelenaa,
 na pá hoti yəlaa tɔɔ na pə ku-we.
 Uena yooɔ náá ku mpa pu kaasi tɔ,
 nəyɔlɔ kaa fiti.
 2 Paa pa tii atɛtəle taa,
 maa ləsi-weɣe təna.
 Paa pa kra ɪsɔtaa ɪsu ma tisa-we.
 3 Paa Kameɛli pɔyɔ taa ké pa ŋmɛla-m,
 ɪsu ma kula pa tɔɔ na má kra-we.
 Paa pa sewa na pá suu lɔm tɛɛ mayamaɣa,
 maa yele na lɔm tɛɛ tɔm nyasa-weɣe təna.
 4 Ye kolontunaa pona-we,
 maa yele na pá ku-weɣe təna.
 Ma kaa tasa-weɣe waasɔyɔ,
 ɪsu ma kpiisa-we.
 5 Ye Tɔma təna tɔ ɪsɔ Tacaɔ táka mpəle ke tetu tɔɔ,
 tə kraa ké na tó tiiki, ɪsu Nili pəyɔ lɔm.
 Uena tə yəlaa təna caya ləyaya.
 6 ɪsɔ pama ɪsɔtənyɔ ke tetu tɔɔ ké.
 ɪ lapa ɪ tɛcayale ke ɪsɔtənyɔ nyɔyɔ taa.
 ɪ hɔŋ tɛŋku lɔm na í pələyi-wəyi tetu tɔɔ.
 ɪ hətɛ nté Tacaɔ.

Tasəkəle nyóma huvnav

7 *Μρόγύ* Tacaa tóma si:
 Iseyeli nyóma me,
 í tá tee Itiyopii nyóma se.
 Isəna ma ləsa-meɣe Icipiti to,
 ἡρόγύ ma ləsa Filiisi nyóma ke Kəleeeti,
 na má ləsi Siliu nyóma ke Kiiu.
 8 Ma nawa mə kawulaxa tasəkəle,
 ilena má to ma taa si ma kpiisi-meɣe tetu to.
 Paa na mpv ma kaa kpiisi Yakəpu luluyv nyóma
 təna təkpataa.
 9-10 Maa yaſi-meɣe piitimnaa lempənaa heku.
 Pu kpiisi mə taa asaɣaa mpv paa tisiyi si
 mpusinaa ká maɣana-me təɣo yooſu taa.
 Isu pa lintuyuu təɣonaɣa pee na pə yeki pee to.

Nəosi suw na laɣheele

11 *Μρόγύ* Tacaa tóma si:
 Kuyaku nakuli ma kusi Tafiti icate
 ncaale na má to pəɣolee.
 Maa ŋma icate nte isu tu wev loɣ to.
 12 Ie Iseyeli nyóma ká taɣani muɣu ke Itəm tetu
 na tə cəlo tetu nti tə ké Tacaa nyəntu to.
 Tacaa má, ma ɣəɣotəna.
 Maa la ἡρόγύ teitei.
 13 *Μρόγύ* Tacaa tasaa si:
 Pu kəə na hataa haləɣi,
 pə kaa leeli, ilena pá kv.
 Paa tuu, pə kaa leeli,
 na leseɣi kooluyv tala.
 Ilena suləm kufam kpe póɣi to
 na pə feɣeni pulasi təna.
 14 Waatu inəɣi ma ce Iseyeli nyóma meɣe mə yomle taa.
 I ka taɣani mə acalee nna pu kpiisaa təɣo ŋmav
 na í caɣa.
 Ilena í hala na í təɣo,
 na í sə tuɣ wei pa yaa si leseɣnaa to
 na í nyəə pə suləm.
 15 Maa su ma yəlaa meɣe tetu nti ma ha-me to tə taa.
 Nəɣəlv kaa tasa-meɣe təɣonuyv tətə.
 Tacaa mə Isə má, ma ɣəɣotəna mpv.

ISO KUYOYOTUTU TELISULU
APITIYAASI
TOM TAKELAYA
Kotulutu

Takelaya kanε ka ηmaaou keesa Isau loluɣo nyoma Itom nyoma tom. Paa caaki Yakopu loluɣo nyoma Iseyeli nyoma, pa luki-weye kolonja ke. Ama Iso ka huuna i yelaa Iseyeli nyoma noyo, na i heesi pa laja.

Isa na pa faya Apitiyaasi takelaya to:
 Tacaα huokana Itom nyoma, kokalutu 1-14
 Tacaα kuyaku sosou, kokalutu 15-21

¹ Tom nti Tacaα Iso kulaa na i holi Apitiyaasi si, i yoyoti Itom tetu nyoma too toyoou.

Tacaα kraaluvu ke Itom ncaale tom

Pa tila tillu ke piitimnaa heku.
 Te nu i yoyota Tacaα tom si:
 I kuli, na te yoono Itom nyoma.

² Mporoo Tacaα yoyota Itom si:
 Maa la-η waali to ke piitimnaa lelaa taa.
 Paa nyeni-η yem.

³ N caɣa hatoo kokpaməɣ heku,
 timpi noyolu u taki to.
 Kalampaanu kuɣ-η si,
 noyolu kaa la-si-η tana.

⁴ Paa n ka kra isotaa isu hekale,
 na ni to nya tante ke isotolɔɔasi taa,
 isu ma tisa-η tana.

Tacaα ma, ma yoyotona mpu.
⁵ Ye ηmilaa suv nya teye ahoou,
 paa kuu pe tana mpi pa pasaxi toyo,
 na pe ye-η krete.
 Ye kontaa suv nya taale taa,
 kumkum tike ke pu kaasi-η.

⁶ Isau nyoma me,
 me kolontunaa yasa me wenaυ taa na pa kuu-wi.

⁷ Mena mpa i ka peela noosi to,
 pa toyonoyi-meɣe me tetonna taa ke.
 Me cewaa luki me waali.

Me taapalaa na ηmakeliɣi-me.
 Mena mpa i ka kaawa nyonaya to,
 pa suv-meɣe katasi nyapu.

Pa tuuki-me si i fei lomayasee.
⁸ Tacaα ma, ma to ma taa si,
 maa kpiisi Itom layatona tonaɣa kuyaku ηku.
 Maa kpiisi me layato tona.

⁹ Soyontu ka kra Temaη icate yoolaa.
 Paa ku Itom yoolaa tona.

Itom nyoma waawa Iseyeli nyoma wahala taa

¹⁰ Mporoo Tacaα yoyotaa si:
 Pu kpiisi Itom nyoma me.
 Feele ka pu-meɣe teu.
 Mpi to, i ko me tetonna
 Yakopu loluɣo nyoma,
 na i kuu pa wontu.

¹¹ Waato wei kolontunaa kala-me,
 na pa suv me icate taa to, i ka we tana.
 Hali pa to te te ke Yosalem wenaυ too to,
 me na-weye.

¹²⁻¹³ Pe taa muua si,

í sɔv pa ɪcɔtɛ taa,
 na mə ɪsɛntaa hɛtəna pa wahala.
 Ʋkpasa amukɔvɔ na pa hotuyɔ,
 na í tɔv-wɛɣɛ pa kɔnyɔntɔɣɔlɛ waatu.
 Haləna í kuu pa wɛnɔv ɪsu pa kolontunaa.
¹⁴ Ʋsəŋa mpa hɛla na í kɔvɪ sɛlaa.
 Yaa í tɔvɪ-wɛɣɛ pa kolontunaa niŋ taa
 kɛ pa wahala wule.
¹⁵ Kɔvɔkɔ ŋku Tacaá ká hɔvna yɔlaa tɔ kɔ kpɛɣɛtaa kɛ.
 Ʋsɔyɔtɔ nti í lapa tɔ, tu məli mə nyɔɔŋ taa.
 Paa lana-mɛ ɪsu mə lapənɔv-wɛ tɔ.

Ʋsɛɣɛli nyáma lɛɛtɔɣi Ʋtəm nyáma

¹⁶ Mpróvɔ Tacaá tasaa sɪ:
 Ʋsɛɣɛli nyáma mɛ,
 í tɛma ma pááná kəvɔ nyɔɔv kɛ
 ma pɔvɔ naŋŋ nyəŋku tɔɔ.
 Yɔlaa lɛlaa ná kaa tɛ a nyɔɔv.
 Paa nyɔɔ-yɛɣɛ mpróvɔ,
 ɪlɛna pə kriisi-wɛ na pá saali yem.
¹⁷ Ama mpa pɪ kaasi tɔ paa cɔɔsi Siyɔŋ pɔvɔ taa.
 Ku pəsi Ʋsɔ pɔvɔ.
 Yakəvɔ lɔlvɔv nyáma ká lɛɛki tɛtɔ kɛ tɔ mɔlaa niŋ taa.
¹⁸ Ʋlɛna Yakəvɔ na Yosɛɛfɔ pa lɔlvɔv
 nyáma pəsi ɪsu kəkɔ,
 na ká nyɔɔa Ʋsɔv lɔlvɔv
 nyáma ɪsu nyutɔ.
 Pɪ wakəli-wɛ tənəŋŋŋŋ,
 pə kaa sɔɔ paa kulum.
 Tacaá má, ma yɔɣɔtəna mɔv.

Paa lɛɛki pəcɔlɔ tɛtvnaa

¹⁹ Yuta nyáma ká tɔɣɔna Ʋtəm tɛtɔ na ilim mɔpətəŋ tɔɔ. Paa tɔɣɔ Filiisi nyáma tɛtɔ hɔɣɔlvɔv
 tɛtɛkəle, na Ʋfəlayim nyáma tɛtɔ kɛ Samalii. Ʋlɛna Pɛncamɛɛ nyáma náá tɔɣɔ Kalaaɪ.

²⁰ Ʋsɛɣɛli nyáma mpa pa kuuwa na pá tɛɛna tɔ, pa taa yoolaa kɔpama ká lɛɛki Fenisii tɛtɔ.
 Haləna pə polo Salepəta ɪcɔtɛ. Yosalem nyáma mpa pa kuuwa na pá wɛ Sefalati tɔ, pɛlɛ paa
 tɔɣɔ ilim mɔpətəŋ tɔɔ aɔalɛɛ. ²¹ Pa kɛ akanaa kɛ. Paa nyəkəli Siyɔŋ pɔvɔ na pá cɔɣa tɛna. Paa tɔɣɔ
 Ʋtəm nyáma tɔɔ.

Tacaá ká tɔɣɔna ɪ yɔlaa tɔɔ kɛ kawulaya.

**ISO KUYOYOTUTU TELESLU
YONAASI
TOM TAKELAYA
Kotlolu**

Apalu wei pa yaaki Yonaasi to i ke Iseyeli to ke na Iso tili-i piitim lempu nyoma teye Asilii tetu taa ke Ninifi icate taa si i polo na i kuli pa isayatu too. Ama mpe ini paa ke Iseyeli nyoma kolontunaa ke. Pe too ke Yonaasi kisaya pote. Paa na mpv Iso pona-i na tonj na Yonaasi kpaali-we na pa mu i tom na pa layasi tonje na Iso wii-we.

Isena pa faya Yonaasi takelaya to:

Isu twa Yonaasi ke tamle na i kisi, titite 1

Yonaasi layasaa na pa ya i nyugu, titite 2

Yonaasi kpaalvuvu ke Ninifi nyoma, titite 3

Tacaa waasa Ninifi nyoma, titite 4

Yonaasi mayasaya si i kisiyi Tacaa tiluyi

¹ Mporog kuyaku nakuli Tacaa heela Amitayi poyalv Yonaasi si: ² Kuli na n polo Ninifi icate sosole na n kpaali-te. Ma nyagasa te isayatu.

³ Ilena Yonaasi kuli si i seeki Tacaa. Pa too ke i tiwa kpulenh teesah ke Yopee. I mayana kpulvuvu sosoo njku ku puki Taasisi to. Ilena i felu ko liyitee na i sov si i puki tana.

⁴ Mporog Tacaa lapa na heelim sosoom ma tenju too. Kacuculaya sasaya kulena na ka caa kpulvuvu yokuvu si lum i tayo-we. ⁵ Ntena sayontu sosoonu kra kpulvuvu saalaa. Ilena pa yaaki pa tunj hala. Na pa lasayi wontu na pa petayi lum taa si pa la kpulvuvu tafufufu. Ama Yonaasi na tiwa kpulvuvu nah lenju taa na i tooki sosoom. ⁶ Mporog kpulvuvu saalaa nyugu tu pola Yonaasi kin na i pooti-i si: Nyá tooki yaa? Kuli na n yaa nyá tvu. Ntanyu ku waasi-tu, na té taa sí.

⁷ Mporog kpulvuvu saalaa yaa tama si: I koo na té to tete na té nyi wei i kona-tvu mpusi ine to. Mporog pa to tete ilena pe kra Yonaasi. ⁸ Ntena pa tom-i si: Heeli-tvu mpi pe kona mpusi ine to. Nyá teye le. Nyá piitim ke mpi. Nyá kolapale ke nte?

⁹ Mporog i co-we si: Ma ke Hepela tu ke. Isotaa Iso Tacaa wei i lapa tetu na tenju tayo ma seeki.

¹⁰ Ilena i keesi-we si nu i seeki Tacaa. Ntena sayontu sosoonu kra mpe ini. Kena pa pooti-i si: Pepe too ke n lapa mpv? ¹¹ Na isenaya tu la-n na pécó tenju hee?

Mpi to, lum pááná tagna sosovu ke. ¹² Ilena i co-we si: I peti-m tenju taa, ilena lum hee. Mpi to, ma nyamá si má kanna kacuculaya sasaya kaneye ma too.

¹³ Mpuvule kpulvuvu saalaa mayasa saav isu paa tala koten, pa ta pəsi. Mpi to, tenju pááná tagna sosovu ke. ¹⁴ Ilena pa solumi Tacaa si: Hai, taa ku-tvu yulu ine i weesuyu too. Pavele taa ye le na i calam tom mali tá nyoon taa. Mpi to, Tacaa nyá, n laki mpi n sosola tayo.

¹⁵ Ntena pa kraya Yonaasi na pa peti tenju taa na lum hee kpakpaa. ¹⁶ Mporog Tacaa tom kra yalaa mpeye sayontu ke sosoom. Ilena pa lapi-i kotasi na pa su pa noosi si paa see-i.

2

Yonaasi solumvu ke tinte lotu taa

¹ Mporog Tacaa lapa na tinte sosole nateli koo na té li Yonaasi. Mporog i caya te lotu taa ke koyeji tooso na ahoó tooso. ² Ilena i solumi i Iso Tacaa ke tinte lotu taa si:

³ Tacaa, ma yaa-nj ma wahala taa na n nu.

Ma kiisa atetale taa na n nu ma nayo.

⁴ N peti-m luhayaya taa ke tenju heku taa.

Lum kulaa isu koloosi na pa ta-m,
lum koloosi teeki ma too ke kulum kulum.

⁵ Maa huwaa si n tagna-m ke,
ma kaa tasa nyá taseele ke nav.

⁶ Lum lipa-m na pa tanj-m tayo.

Pe lipa-m na sesancaasi hoko ma nyugu.

⁷ Ma tiwa halena ma tala pohn kila.

Atetale nonoosi takaya ma too ke tam too.

Ama ma Iso Tacaa nyá, n lesa-m na weesuyu.

⁸ Waatu wei ma lasaya caakaya luw ke ma tonvu taa to.

Ma tisaya feesuyu ilena ma too nyá too.

Ilena n mu ma solumvu ke nyá taseele taa.

⁹ Mpa pa laaki tuj tɔ pa laŋəxi nyuɣu yaru ké.

¹⁰ Ama maa seɛ-ŋ ké.

Maa la-ŋ nyana tɛmlɛ seɛtu kɔtasi,

Maa yooɔi isu maa suw nɔɔ tɔ.

Mpi tɔ, Tacaɔ nyaxale nyuɣu yatu.

¹¹ Mprɔ́yɔ́ Tacaɔ tɔma tinte si tɔ polo tɔ́ tɔ Yonaasi ke kɔtɛŋ tɔɔ.

3

Yonaasi kpaalɔyɔ ke Ninifi wakəlvɔ tɔm

¹ Mprɔ́yɔ́ Tacaɔ tasa Yonaasi ke heelɔyɔ ke tɔm naale nyəm si: ² Kɔli na ń polo Ninifi icate sɔsɔle ńtɛ. Kpaalɔ-tɛyɛ tɔm nti maa heela-ŋ tɔ.

³ Mprɔ́yɔ́ i kulaa na í polo Ninifi, isu Tacaɔ yɔɔtɔaa tɔ. Icate ńtɛ tu wala katatəlaya ké. Pu weɛ si kuyɛɛŋ tooso ke yɔlv í tɔ na pɔcɔ́ i tɛsi-tɛ. ⁴ Ama Yonaasi ná tɔma tɔ taa ké kuyaku kolumɔyɔ. I tɔŋaxa tɔ na í kiisiyi ké si: Pə kaasa kuyɛɛŋ ke nule, na pá wakəli Ninifi icate. ⁵ Mprɔ́yɔ́ icate nyɔ́ma tɔna, pə kpaɔvɔ sɔsaa na pə sɛkpema tɔ. Pa laŋa wakəlaa, na pá mu Iso tɔm nti na pá həkɔ nɔɔsi. Ilena pá takɔ ləyaxa wontu isu fɔlɔtɔnaa taka si pə hɔli si pa laɣasaa. ⁶ Mprɔ́yɔ́ tɔm nti tɔ tala Ninifi wulav. Ilena í kɔli i kɔmte tɔɔ. Mprɔ́yɔ́ í wɔɔsa kawulaxa kpai na laŋwakəlle na í takɔ ləyaxa wontu isu fɔlɔtɔ taka. Ilena í caxa tɔlvma taa. ⁷ Mprɔ́yɔ́ í na i waali nyɔ́ma pa kpaalaa si, yəlaa na tɔla pá taa tɔŋ lɔm yaa tɔɔŋaxa. ⁸ Pa laŋa í wakəli na pá takɔ ləyaxa wontu isu fɔlɔtɔnaa taka na pá wiina Iso na isələ kɔseɛmlɛ. Pá lu pa mpaav isaxav taa, pá yelev pa isaxav tɔ kɔlarɔtv. ⁹ Ntanyɔ Iso ká heɛsi i pááná sɔsɔna, ile pa kaa sí.

¹⁰ Mprɔ́yɔ́ Iso nawa pa kɔlarɔtv nti. Na isəna pa yela pa isaxav tɔ. Ilena í yelev isəna i ka hɔvwa si i ká la-wɛ tɔ.

4

Yonaasi mv pááná si Iso hvla Ninifi nyɔ́ma ke suulu

¹ Mprɔ́yɔ́ Yonaasi laŋle ta heɛna isəna Tacaɔ hvla Ninifi nyɔ́ma ke suulu ke mpɔ tɔ. Ntɛna í mv pááná ke sɔsɔm. ² Haləna í yɔɔtɔi Tacaɔ si: Aŋhaa, pə taxə nɔɔxi maa hɔvwa ma taa ké maa wɛv ma tɛ tɔ? Pə mayamaya pə tɔɔ ké ma seekaxa si ma tɛɛ Taasisi. Mpi tɔ, ma nyɔ́má si n wɛna yəlaa pətɔtəle. N hɔlɔxi suulu, na ń laki kɔvav tɔ ke sɔsɔm. Nyá sɔlv puwa si ń taa lɛɛti. ³ Pə tɔɔ tɔ, Tacaɔ kpaɔa-m. Səm kəla-m weesuyɔ ke teu. ⁴ Ntɛna Tacaɔ pɔɔsi Yonaasi si nyá pááná mɔyɔ mayaa?

⁵ Mprɔ́yɔ́ Yonaasi lu icate taa. Ilena í tuusina ilim tɔlvle tɔɔ ké pɔcɔ. Ntɛna í siki cokəle na í caxa tɔ isotom taa. Ilena í tanaxa si i naaki isəna icate ká tɛna tɔ. ⁶ Mprɔ́yɔ́ Tacaɔ lapa na aloolaxa nakəli ká nyɔ. Ka pu tɔyɔv ilena ká lapi-i isotom, na ká heɛsi i pááná. Ilena i laŋle heɛna-keɛyɛ sɔsɔm. ⁷ Ama tɛv fema, ilena Tacaɔ kɔna sonsompəle. Mprɔ́yɔ́ tɔ tɔyɔ aloolaxa ŋkeɛyɛ tefemle na ká wɔli. ⁸ Ilena Tacaɔ kɔna tɛv kite heelim kɔhaŋəm ke ilim kpav. Pə nyaxa Yonaasi nyuɣu ilena i tɔnyuɣu hoo na í cɛɛ fiɣinyuɣu. Tənyaxale Yonaasi koolaa si: Səm kəla-m weesuyɔ ke teu. ⁹ Mprɔ́yɔ́ Tacaɔ pɔɔsa Yonaasi si: Nyá pááná mɔyɔ mayaa aloolaxa ŋke ka tɔm taa?

Ilena Yonaasi cɔ si: Ma pááná mɔyɔ mayaa ké haləna səm.

¹⁰ Ntɛna Tacaɔ si: Nyá tá tɔyɔ aloolaxa ŋke ka wahala nɔɔlv. Ahoo ke ká nyɔwa, na ká sí ahoo lenna. Paa na mpɔ n wɛna ka pətɔtəle. ¹¹ Pə tɔɔ ké maa weɛna Ninifi icate sɔsɔle ńtɛ tɔ pətɔtəle. Tə taa yɔlvnyɔɔŋ kəla iyisi nunɔwa na hiu (120000). Pa ta nyi pa nɔɔɔŋ na pa mpətəŋ pə fayav. Pəyelev tɔ taa tɔla wɛ payale.

ISO KYCƆƆTUTU TELƆSULU
MISEE
TƆM TAKƆLAYA
KƆTULUTU

IsƆ kycƆƆtutu telƆsululu Misee na IsƆ yulu Isayii pa waatu kulom kƆ. Waatunaa mpe pa taa kƆ Yuta awulaa AkarƆ na Isekiyasi pƆ tƆƆ pa kawulasi. Ilena Asilii yoolaa nƆƆ cƆsƆƆyi Yuta nyƆma. MƆpƆyƆ Misee kraalaa si kolontunaa kƆ tƆƆ Yuta icate sƆsƆle Yosalem ke pa isayatu tƆ. Ama waatu ka kƆƆ wei i taa IsƆ ka lƆsi waasulu wei i kƆ tƆƆ kawulaya ke Iseyeli tƆ tƆ (titite 5).

IsƆna pa faya Misee takƆlaya tƆ:

IsƆ kraalƆyi si i kƆ hƆna i yƆlaa na i hƆ pa nkpanƆ, titite 1-3 na 6:1-7:7

IsƆ si unu i kƆ ya i yƆlaa, titite 4-5 na 7:8-20

IsƆ si unu i kƆ kra-wƆƆƆ wulaw ke Tafiti loluƆ taa, titite 5:1-4

¹ MƆpƆyƆ Tacaa tu MoleƆsi tu Misee taa kƆ i tƆm. Yuta awulaa Yotam na Ahasi na Isekiyasi pa waatunaa taa kƆ IsƆ tƆwa i tƆm ntƆyi Misee taa. MƆpƆyƆ Misee yƆƆta Yosalem na Samalii pa acalƆƆ tƆm.

Tacaa kalƆnav ke i yƆlaa

²⁻³ TƆtu yƆlaa me mƆ tƆna i ke nkpanƆ.

Tacaa kƆ lu i tƆcayale

na i tii pƆƆƆ comcom nƆƆ taa.

I kƆ kƆƆ na i keƆsi mƆ isayatu tƆna.

⁴ Na pƆƆƆ hooki na i suuliyi tetekaa,

isƆ kƆkƆ nyakƆƆ keetu na tƆ hooki tƆ,

yaa lom kƆƆƆƆƆ tontona tƆ tƆ.

⁵ Iseyeli nyƆma wakƆlaa na pƆ pƆntƆna

IsƆ tƆƆ pƆ laki mƆ.

Samalii icate sƆsƆna Iseyeli

nyƆnte si tƆ kulɪ IsƆ tƆ.

Na Yosalem nƆƆ sƆsi Yuta ke laatu taa.

⁶ MƆpƆyƆ Tacaa tƆma si:

PƆ tƆ kƆ maa yele na

Samalii pƆsi ncaale huƆule.

NyƆ pƆƆ kƆ pilimi na a tii tetekale taa,

na pƆ yele kƆƆte na tumƆƆ nyƆ.

⁷ Paa yƆki nyƆ tƆƆ kulalaƆƆ tƆnaya hƆƆlasɪ.

Paa wƆ kƆkƆ ke kƆcƆƆƆ wei paa lapa tƆƆ

wasanƆkalƆnaa tƆ.

PƆ yeki nyƆƆtu ilena kolontunaa

kƆƆya na pƆ felɪ wasanƆkalƆnaa lelaa.

Tacaa naasƆƆ ke Yosalem

⁸ MƆpƆyƆ Misee tƆma si:

Ye ma tƆsa naasƆƆ mƆ pƆ tƆm,

ma lanƆle wakƆlƆyi kƆ.

Ilena mƆ casƆyi kapusi isƆ sunsƆmƆƆ,

na mƆ salƆmƆyi na ma luƆyɪ tƆƆ lƆlɪ isƆ taataanaa,

na mƆ wƆƆsi ma wontu na mƆ tƆƆ nƆƆhƆƆ kƆƆte.

⁹ Samalii kaa fiti sƆm, halɪ pu tatɪ

Yuta tƆtu icate Yosalem timpri ma

yƆlaa wƆƆ tƆ, pƆ nƆnƆsi.

¹⁰ I tƆki mƆ isƆlƆm ke Ako.

I taa heeli sƆm tƆm ntƆyi

ta kolontunaa Katɪ icate nyƆma.

I caya lƆyaya ke Pɪti-LƆyafɪla:

MusƆƆ tƆyaya ke pa yaa mƆ.

¹¹ Safii icate nyƆma: Icate kƆƆante ke pa yaa mƆ,

mu wƆƆsi mƆ wontu na i tƆƆ yomle na fƆle.

Saanaa icate nyƆma: Icate luw ke pa yaa mƆ,

pele pa ta tala pá lu.

Peti-Seele: Koluŋa icate ke pa yaa mpv,
icate u kentiŋi tã yãlaa tã,
na pá wiiki læyaga wula.

¹² Malo icate nyóma: Lanwakalle icate ke pa yaa mpv,
pele pa nyan si pa nyũyũ yarv tãm ká saali.
Wahala wei Tacaa kãnaa tã i tala Yosalem icate kin,
ke tã nõnõyã.

¹³ Lakisi icate nyóma: Paa kãlãyi kã pa yaa mpv,
í kpeeli mã kpaŋanã na í se.
Í keena lseyeli nyóma kaanũtu.
Í sũsi Yosalem nyóma ke lã tã kolũyũ taa.

¹⁴ Pã tã kã Yuta nyóma me,
í kaa tasa na í ti Molele-Katũ icate:
Katũ tãna ke pa yaa mpv.
Akasipi icate nyóma: Puyũyũyũ ke pa yaa mpv,
pele pa kaa sãna lseyeli awũlaa.

¹⁵ Malesa icate nyóma:
Kãllũ icate ke pa yaa mpv.
Tacaa kã tasa-meŋe kãllũ niŋ taa kã tũyũ.
Na lseyeli wulãv kã ñmeli Atulam kũkpaũyũ pũyũ taa:
Wulãv kũkpaũyũ ke pa yaa mpv

¹⁶ Yosalem nyóma í looli mã nyõõŋ isũ yepelekunaa,
í wii mã piya tã.
Mpi tã, paa kpaŋa-we na pá teena yomle ke poolũŋ.

2

Mpi konyõntõnaa miyullaa ka teesãna tã

¹ Yãlaa hãntãyi na pá maŋasãyi isãŋatv,
pã nyaalãyi ulena pá laki-tãyi waatv wei
pa wena pã mpaav tã.
Pã yãlaa tãm we wãyo kã.

² Ye tãwa yaa teesi ke pa nyũlaa pa læeki.
Pa lakãna mũsũŋ ke yãlaa na pa wenaũ.

³ Pã tã kã Tacaa yõŋõtaa si:
Ma taŋanãyi isãŋatv ke mã nyũyũ tã.
Í kaa fiti-ti,

pãcõ í kã tãŋ kã na í kama nyõõŋ.
Mpi tã, wahala kũyeẽŋ kãŋna.

⁴ Waatv inãyi í kã wiiki na lãlaa maŋasãyi-me si:

lãv kpiisa-me tãnaŋnaŋ,
na í cãla mã tetv ke mã kolontunaa.
Pã ta kaasi-meŋe pũlv.

⁵ Mã taa nõŋõlv kaa hiki i paa nyãm
ke tetv nti Tacaa yãlaa kã taŋanũ
talũyũ tã tã taa.

Tacaa tãm kisilaa

⁶ Lãlaa ná sãv pa nyõõntv tã,
na pá tãŋ mã si mã su,
si ma kãlãyi kakalãŋa.
Si feele kaa tãyã mpe.

⁷ Halãna pá tãŋ si lãv kaa mv páãná
ke lãŋ na í la mpeŋe mpv.
Mpa pa tãŋ kũsiŋisim taa tã,
pa tike ke ma heeliŋi tãm kũpãntv.

⁸ Ama Tacaa yõŋõtãyi mã tãm si:
Hatoo lãŋ ke í pãesãyi ma yãlaa kolontunaa.
Í læekãyi yũlvãna mpa pa luna yõõũ na alaafãya tã,
pa saŋatãnaa ke mũsũŋ.

⁹ Í tãŋõnãyi pa alaa ke pa te.

Ἰ τῶν σὶ ἰ λῆκῶγι πα πῖα κε κῶπαντῶ ντι Ἰσῶ ἡα-ἡε τῶ.

¹⁰ Ἰ πολὸ ἰ τῆε γοο,

μᾶ ἡεεσῶγυ τεμαγα.

Wahalanaa taha-mege mē isayatu tō kē.

¹¹ Ἰσῶ κῶγῶγῶτῶτῶ τελῶσῶλαα

tetelataa mpa pa cōaki yem,

na pā looliyi-me si ἰ ká yá

sōlōmnaa taa tōgῶ ἰ caaki.

Ἰσῶ κῶεγῆλιγι Ἰσεγῆλι kakaasaya

¹² Μῖρῶγῶ Τααα τῶμα σὶ:

Maa kpeveli Iseveli kakaasaya me

isu heeh ke tōtōkōle,

yaa tōtōgōle taa na ἰ cahana mē ti.

¹³ Μᾶά ἡεενα-μεγε yomle nōnōgō,

na ἰ pōsi na ἰ fiti.

Mayale mē wulau,

māá tiikina-me.

3

Νῦνγυ νῦθῶμα κῶκῶπαλῶτῶ

¹ Μῖρῶγῶ Misee pōosa Iseveli νῦνγυ νῦθῶμα σὶ:

Pē taha mē nyante ntē si ἰ τῶγ tampana?

²⁻³ Ama ἰ kisa kōpantu,

na ἰ sōli isayatu.

Ἰ τῶκῶνα μῶ τῶγι μα γῶλαα na ἰ litiyi pa tōnēh.

Ἰ κῶῶλῶγι πα ναντῶ na pē yeki mōwa.

Ἰ cōtōgi-we na ἰ hiisiyi isu nantu nti

paatv tiipile taa tō.

⁴ Pē tō kē paa ἰ wiina Taaca si

ἰ waasi-me, ilē ἰ kaa cō.

Ἰ ká ἡα-μεγε siyile ke mē isayatu tō kē.

Ἰσῶ κῶλῶθῶνα ἰ κῶγῶγῶτῶτῶ τελῶσῶλαα tōsōlaa

⁵ Τααα γῶγῶτῶγι Ἰσῶ κῶγῶγῶτῶτῶ τελῶσῶλαα

mpa pa tōsōgi ἰ γῶλαα τῶ σὶ:

Ye ἰ hikiyi na ἰ mōlōgi,

ilē waatu inōgōle ἰ heeliyi alaafōya tōm.

Ye ἰ lahāa, ilē ἰ kpaalōgi yōōh kōnte tōm.

⁶ Μῖρῶ τῶ, μῶ toosee tema.

Ahoo ká yu mē tō.

Cele tōm nav su tōnāga.

Sōkpetvgy ká nyalōna mē tō isu ilim tōwa,

ἰ kaa na pōlv.

⁷ Cele tōm nalaa tōna ká ka nyōōh na fēle.

Mpi tō, Ἰσῶ u cōōki-me.

⁸ Misee si: Ama má ilē

Taaca ἡα māga ἰ Feesvgy.

Ma wēna tōh na má tōhōgi siyisvgy

na má wēna apalvō,

na má kuliyi Iseveli nōthōma kawalaya tō.

Yōsalem wakōlvgy tōm kpaalvgy

⁹ Ἰσεγῆλι νῦνγυ νῦθῶμα μεγε μα ἡενα.

Ἰ kisiyi siyisvgy tōhōgy,

na ἰ pēh tampana ke a nōthōma.

¹⁰ Ἰ ἡμαακὶ Yōsalem na muylvgy na yōlvkōle.

¹¹ Kōhau tō kē ἡῶlaa ná paasōgōna tōm.

Kōtōlaa ná mōgy kōfēlvgy na pōcō pā segesōgi.

Ἰσῶ κῶγῶγῶτῶτῶ τελῶσῶλαα ná kpaalōgi liyitee tō.

Uēna paa na mῖρῶ pā yaaki pa tōgi Taaca nōthōma.

Hali pa tōh si: Ἰσῶ ἡε ta waali kē,

mpusi nəǵəlb ɪ kaa maɣana tɔ.
¹² Mɪ yelina na Siyɔŋ ɪcate pəsi haləm.
 Na Yosalem nάά pəsi pɛe kaŋmaɣa.
 Tɪŋ kά waasi Iso təsele pulaya.

4

Hesuyɔ ɪcate Yosalem tɔm

¹ Koyaku nakɔli Iso təsele pulaya
 kά tɛe lensɪ tənaya kɔŋkɔlɔmɔŋ.
 Waatɔ unəyi piitimnaa kά kpa ka tɔɔ kέ tuutuuma.
² Paa heeli tɔma si:
 Tə kpa Iseyeli Iso Tacaα tɔyaya ke pulaya tɔɔ,
 na ɪ hɔli-tɔyɔ ɪ mpaasɔ na tə tɔŋ-kɔ.
 Mpi tɔ, Siyɔŋ ke Tacaα tɔm lukəna.
³ ɪ kά hɔbna yəlaa pɔyale
 na ɪ faɣasi piitimnaa tɔŋ nyəm,
 paa mpi pə we poolɔŋ tɔ.
 Na pά məŋna pa layale na pa
 ŋmantaaɪ na pά lu akɔŋ na asantənaa.
 Piitim napəli pə kaa yoonα lemɪ,
 pəcɔ yooɔ faləsuyɔ kaa tɪ we tɔtɔ.
⁴ Paa wei ɪ kά haləna hesuyɔ ke ɪ tɪŋ tawa,
 nəǵəlb kaa nyaasi-ɪ.
 Tɔma təna tɔ Tacaα yɔɔtəna mpɔ.

⁵ Tɪŋ ke piitimnaa lelα nά laaki.
 Ama Tacaα tά Iso kέ Iseyeli nyəma tά,
 tά seeki na tə tɔŋəyi tam tɔɔ.

Tacaα kawulaya tɔyɔŋ ke Yosalem tɔɔ tɔtɔ

⁶⁻⁷ Mɔpɔy Tacaα yɔɔtəna si:
 Koyaku nakɔli maa mɔ mpa pa ŋkraŋyɔyɔ
 ma hɔma na mά yele na pə kɔ-we tɔ.
 Maa mələna mpa pa kuuwa tɔ,
 na mά pəsi-weye piitim tɔŋ nyəm.
 Maa tɔyɔ pa tɔɔ kέ kawulaya ke Siyɔŋ
 puyɔ taa kέ waatɔ ɪnɪ,
 haləna pə polo tam tɔɔ.
⁸ Yosalem, nyά wei nyά pəsa ɪsu
 tiikilaa kaləkəŋ təfeŋle tɔ,
 pu tɔ-ŋ nyά tɔŋ kawulaya nyəŋ.
 N kά məli ɪcate səsəle,
 ɪsu n ka weɔ tɔ.

Yosalem maɣasuyɔ na ɪ waasuyɔ

⁹ Yosalem yəlaa mɛ ɪ feina wulaw,
 mə tɔm tasəlaa səpa.
 Pə tɔɔ kele ɪ makɪ kapusi na ɪ
 saləməyi ɪsu wɔsasi tala ahonto?
¹⁰ Siyɔŋ nyəma mɛ ɪ Saləmɪ na ɪ wii ɪsu alɔlɔ.
 Mpi tɔ, pu ləsi-meyɛ ɪcate taa kέ,
 na ɪ polo taale, haləna Pəpiloni.
 Tənaya Tacaα kά waasi-mɛ,
 na ɪ leeki-meyɛ mə kolontunaa niŋ taa.
¹¹ Piitimnaa pɔyale tɔma kotuyɔ ke mə tɔɔ.
 ɪlɛna pά tɔŋ si,
 Yosalem ɪ pilisi na pά paana ɪ ncaα.
¹² Yəlaa mpe pa ta nyɪ nti Tacaα ləsaa na ɪ su tɔ.
 ɪ caa kέ si ɪ kpɛyeli-we ɪsu məhəwa ke timpi ɪ kά ma-we tɔ.
¹³ Yosalem yəlaa mɛ ɪ kɔli na ɪ hɔ pa ŋkraŋŋ.
 Maa ha-meyɛ tɔŋ,
 ɪsu nau wei ɪ weŋa nyəǵəlbuyɔ həŋ tɔ.
 Yaα nyəǵəlbuyɔ kusemuyɔ acɔwa tɔ.

1 Ká ku piitimnaa paɣale.
 Ilena í su Tetu t̄na tu Tacaa maya
 wenaɔ s̄s̄oɔm mpi í ká kuu t̄o.
 14 P̄nente Yosalem ȳlaa me í kpeyeli
 na í heeti m̄e ti na lanwak̄alle.
 Pa t̄n̄a-meɣe kotaya tam k̄e.
 Pa mak̄i Iseyeli wulav̄ isenta ke k̄r̄at̄ȳo.

5

Waasv̄l̄v̄ icate Pet̄elehem t̄m

1 M̄p̄ȳo Tacaa t̄ma si:
 Pet̄elehem icate nyaga If̄elata taa,
 n k̄e Yuta acal̄e taa s̄ak̄pete k̄e.
 Ama nȳa taa k̄e māa l̄s̄i wei í ká
 tiiki Iseyeli nȳoma na ma h̄ete t̄o.
 P̄ontu in̄i í l̄l̄v̄ȳv̄ hoolaya lu s̄s̄aa taa k̄e.
 2 Tacaa ká l̄o í ȳlaa,
 hal̄na p̄é tala waatu wei
 alv̄ n̄ȳol̄v̄ í ká l̄vl̄ p̄ayaga t̄o.
 M̄pa pu s̄ō m̄pa pa kuuwa t̄o pa taa t̄o,
 pele paa k̄ō na pá s̄ōsi Iseyeli nȳoma lelaa t̄o.
 3 P̄ayaga ñke, ka Iso Tacaa t̄n̄ ke kaa
 tiikina Iseyeli nȳoma na pá caɣana pa ti.
 M̄pi t̄o, antulinya ȳlaa t̄na ká
 ȳȳot̄ȳi ka p̄̄s̄ȳv̄ t̄m k̄e.
 4 Ñke kaa yelina na t̄é heesi.
 Paa Asilii nȳoma k̄oma na pá wat̄i t̄á tetu
 na pá s̄v̄v̄ t̄á teesi taa.
 Tu kus̄i t̄á nȳv̄ȳv̄ nȳoma tuutuuma,
 na pá polo pa t̄o.

5 Paa leeki Nimloti Asilii nȳoma na t̄n̄.
 Paa waasi-t̄ȳv̄ pa niñ taa k̄e waatu wei pele
 paa tes̄i t̄á kan̄maaya na pá wat̄i-tu t̄o.

Iseyeli nȳoma m̄pa p̄é s̄ōwa lelaa taa t̄o

6 Iseyeli nȳoma kakaasaya ka wee
 piitimnaa lelaa taa isu c̄l̄v̄.
 Yaa t̄v̄ ñku Tacaa yeki na ku nuk̄i
 na p̄é t̄á luna ȳvl̄v̄ t̄n̄ taa t̄o.

7 Paa wee t̄n̄ k̄e,
 isu t̄ȳol̄aya ke taale wontu heku,
 yaa heen̄ kal̄eku taa.
 Paa timp̄iȳi pa t̄n̄ pa kp̄iki pa t̄ȳon̄aya k̄e,
 na pá c̄li, n̄ȳol̄v̄ u leek̄ȳi-we.

8 Iseyeli k̄pa nȳa kolontunaa
 t̄na na n̄ c̄li-we.

Iso ká wak̄eli yoou wontu nti ȳlaa w̄na naani t̄o

9 M̄p̄ȳo Tacaa ȳȳot̄aa si:
 Kȳak̄v̄ nak̄v̄i ku k̄ō,
 ñku ku taa māa ku m̄e k̄paɣan̄ñ
 na má wak̄eli m̄e yoou keekēnaa t̄o.
 10 Māa ȳk̄i m̄e acal̄e
 na m̄e koloosi nȳona.
 11 Māa wak̄eli nȳa topotopo t̄ma,
 hal̄ pa kaa na nȳa t̄ȳe t̄ō.
 12 Māa ȳk̄i m̄e t̄ñ na p̄e kulalaana.
 1 I kaa t̄asa l̄ñȳȳu ke wontunaa
 m̄pa í lupa m̄e maɣamaɣa t̄o.
 13 Māa k̄p̄esi m̄e t̄ȳv̄ al̄nȳñku

Asətati tesika kələlaaya,
na má yəki mə acaləe.
14 Maa nu páána səsəna,
na má ləeti piitimnaa mpa paa təyuna-m tə.

6

Tacaa kalənav ke ı yəlaa

1 Mpróyó Misee tōma si:
I ke ηkpaηη na í nu Tacaa tōm.
I kulı na í wiina pōōη
na pulası na sí nu mə nəyō.
2 Pōōη, na tətō kite nyá wei nn ciyitiyi tō.
I nu si Tacaa kaləyəna ı yəlaa
na í pəəsəyi-weyə pa kulaputo si:
3 Ma yəlaa me,
ısayatu ntiyi ma lapa me?
Wenteye ma tu-me na tó tēe-me?
I cə-m.
4 Anı ma cəpa-meye mə yomle taa ké Icipiti.
Ma ləsa-me na má kpa Moisi na Aləη na Maləyam,
na pá paasəna-me.
5 I təəsı ısayatu nti Mowapu wulaw
Palakı caakaya-meye lapu tō,
na nti Peyəə pəyalu Palaam cə-ı tō.
I təəsı isəna ma tēsəna-meye Yaatanı pəyō tō.
Sitim na Kilikaa pa hekō ke ma lapa-meye kəpantu.

Mpi Tacaa caana yəlaa tō

6 I pəəsəyi mə ti si
ye í kəη Tacaa Tōma təna tu sēev,
pənaγa kuləmaya kuləmaya naaη ke
í ká lapı-ı kətaya ηka kəkə nyaya ka təna tō,
7 yaa iwaaη tuutuuma, na nim ke səsəm,
yaa mə kancaalaya piya ke ma tənaa si
í la-m kətaya na pəcō má tayanı mə ısayatu na?

8 Pa sēyəsə-meye isəna ma caaki si
í təη tampana tō.
Ilena í lakı təmaya kəpantu na í pasa
mə ti na mana-me tó təη.

Iso ká hvvna ηmulaa na mvəηtənaa

9 Yuta yəlaa me mpa mə təna
í kōta ıcate taa tō í nu.
Meyə ma yəyətəyəna
na ma waasəyi mpa pa wəna ma səyontu tō.
10 Pə fəi-m teu si
asayaa í kaa pa tēesi taa ké
pa ηmuləm wənav, na pá lakəna.
Maa caaki mə mpusi mayasəlaya kətasaya.
11 Ma kaa huli suulu ke yəlaa mpa
pa lakəna sanəyanaa mpa pa ta təη tō.
12 Mvəηη akpaə ke ıcate təne tə təηtənaa təηəyi.
Mə təna í ké təsəlaa.
13 Təv, ma naala-meye lapu nté mpi
pu wakəli-me təyō mə ısayatu təv.
14 I ká təyō í kaa hayə,
paa wiliyi nyəyəsı ke mə tēye tam.
Paa mpiyi í ká ηmēsı ısu ma kəna
yoou na kv wakəli-wı.
15 I ká tuu í kaa kv,
I ká mōli nim, í kaa lana-wı.
I ká puu sələm í kaa nyəv-wı.

16 Wulaw Omili na i pəyalw Akari,
 na i piitim pa ikpate isayale ke
 í təkaa təkem na í təhəyi.
 Pə taw kə ma yele na mə icate
 pəsi ncaale na pá wonjiyi-mə.
 Í ká təyo ma yəlaa təna fəele.

7

Isə kuyəyətutu teləslw lahwakəlle

1 Mpiyó Isə kuyəyətutu teləslw yəyətəa si:
 Wawo, ma we kə isu pa tənəyū tūy kooluyū
 na yulw polo kw tē na í laŋ tə.
 2 Pə ta kaasi yulw kəpaŋ ke tetu taa.
 Yulwkwle təm na təma cənəyū tike ke pa laki.
 3 Pa kə cecənəa ke isayatu lapw taa kə.
 Akewənəa ná pəkəyənəa pa sipənəa.
 Həlaa ná laki kwəwəŋ taw.
 Toŋtənəa ná yəyətəyi nti tə maŋa-we tə
 na pá krentəyi nəəsi.
 4 Pa taa kəpaŋ wē kə isu səwa tūy.
 Uəna tampana təhəw náa wē isu səwa tiikiya.
 Mə wahala kwəkw ŋku Isə kuyəyətutu teləsəlaa
 kraalaa təyolw. Í ká təŋ ŋku?
 5 Í taa tē mə taa na mə asəməa na mə cewaa.
 Í taa tu kuli nəyo ke mə alaa kiŋ.
 6 Halə pəyalw tūwki cecə kə,
 na pəelw náa kuləyi toto taw,
 na poolu u caaki paŋ.
 Paa wei i kolontunəa nté
 i maŋamaŋa i ləlyw nyəma.

7 Ama má lə Tacaa taw kə ma kəsəyənəa
 na má nyənəyi Isə wei i waasəyi-m taw,
 í ká nu ma yaaw kə.

Tacaa kəna nyəyən yaŋ

8 Hai, ta kolontunəa mə í taa paana-tu.
 Paa tə hotaa taw, tu tē na tə kuli.
 Paa tə wē səkpətuyū taa taw,
 Tacaa kəle tá nyaaləm.
 9 Pə wē kə si
 Tacaa í kaləna-tuyū mpw na tə sumə.
 Mpi taw, tə wakələnə-i kə.
 Ama waatu ká kwə,
 wei i taa í ká tayəni tá təm taw.
 Tu wēna tá lona,
 na í məŋna-tuyū nyaaləm taa,
 na í haŋasi-tuyū kwəpəntu.
 10 Ye ta kolontunəa í na mpw fəele ka pu-wē.
 Mpi taw, mpe pa pəsəyana si tá Isə Tacaa məla isənə?
 Pu feli-wēye nəəhē isu haŋəle tetu,
 na táa nyənəyi.

11 Kwəkw ka kwə, ŋku kw taa pu tayəni
 mə icate səsəle koloosi ke ŋmaw taw.
 Paa tuusi mə tetu toosi ke poolwŋ.
 12 Uə mə nyəma ká luna paa timpi.
 Pə kraŋaw Asilii, na Icipiti, na Ifəlati pəyo taw.
 Haləna həyələŋ tənkwənə nəəsi,
 na pə siina pəwəŋ.
 13 Ama pu kpiisi tetu yəlaa na pá yele-təyi
 kpete kə taw yəlaa isayatu taw.

¹⁴ Tacaa, paasəna nyá yəlaa tá
isu tiikulu na ɪ kaləku.

Tə we tɛsəpaya taa ké kpeɛŋa tɔɔ ké.

Pona-tɔyɔ tɛtɔ kɔpantɔ nti
tə cəɔna-tɔ tɔ tə taa ké Pasaŋ,
na Kalaati, isu tu wɛw lɔŋtaa tɔ.

¹⁵ La-tɔyɔ piti təma isu waatu wei
n ləsa-tɔyɔ Icipiti tɛtɔ taa tɔ.

¹⁶ Piitimnaa ká ná ta toŋ səsəŋ təna.

Waatu wei paa ná mpɔ tɔ,
pu liyiti-wɛ na pá kpa nɔɔsi na pə taamɪ-wɛ.

¹⁷ Paa tuu mɔsɔyɔ taa ké isu tɔmaa,
na pá lu pa koloosi acalɛɛ taa,
na pá kɔɔ Tacaa tá lɛɔ nyá nyá kiŋ,
na sɔyɔntɔ na watɔ.

¹⁸ Tɔyɔ nakuli ta nəgəsəna Tacaa nyá.

N taɣanəyi nyá yəlaa kɔkaasaa isayatu ké.

Nn təkəyi nyá pááná ke tam tɔɔ.

Na nyá luɣu wɛ-tɔ na ń laki-tɔyɔ kɔpantɔ.

¹⁹ N ká nyəni tá pətəətəɛ,

na ń fɛli tá isayatu ke nɔɔhɛɛ.

N ká lə-təyi hatoo tenku tapɔyɔ tɛɛ.

²⁰ N ká huli nyá sɔɔlɔyɔ kɔpənku ke

Apələham na Yakɔpɔ pa lɔlɔyɔ.

Isu n ka suw hatoo lɔŋtaa ké tá cəsənaa tɔ.

ISO KYOYOTUTU TELISULU
NAHUM
TOM TAKELAYA
Kotulutu

Pa keesa Nahum tom takelaya taa ke Yuta nyoma kolontunaa Asilii nyoma tom. Pa keesa isena Asilii nyoma kolontunaa Pabiloni nyoma leeka pa icate sosole Ninifi to. Nahum si mpu uti pa ke Iso huule ke. Pa taya pulo, icate nte tu ke kalampaanu nyante ke. Te laki isayatu na wasajkalatu. Ninifi icate we ke isu tonj wei antulinya yalaa lakana na Iso u caaki-i to. Nahum si mpu uti pa tona pu saali.

Isena pa faya Nahum takelaya to:

Isu tonj tee konyamam tona na i huokana antulinya, titite 1:2-8

Ninifi icate yokoyu na Yuta nyoma waasoyu, titite 1:9-2:3

Ninifi ncaale na to tonj tom, titite 2:4-3:19

¹ Ipekasi icate to Nahum wei i ke Iso kyooyotutu telisulu to, i tom takelaya nto. Ka taa ke pa keesa Ninifi tom nti to tao Iso kulaa na i holi-i to.

Isu ke kwanj paco paa liyiliyina-i

² Iso Taca caa ke si yalaa i nuna-i talasi.

I honj mpa pa kreesayana-i to pa njkranj.

I leetayi i kolontunaa na paaana sosona.

I huuleyi-weye suulu.

³ Taca ke suulu to ke,

I wena toma.

I yeki tasakale to njkranjyu ke ham.

Ye i tonj, kacuculaya anaam kolayana,

i nahehe musoyu nte isojmuntu.

⁴ I holina tenku, ile i lom nyoo ke,

na i laki na pusi lom nyooki.

Pasaj na Kameeli pa nyuto caa wolyu.

Lipanj yaayana lontilaa.

⁵ Pooj seliyi i isentaa ke,

na pulasi naa yokoyi.

Tetu na to taa yalaa seliyi.

⁶ Ye Iso mu paaana sosona ani,

awe ka sagna?

A muyi ke isu koko.

Kokramaj mayama yokoyi i isentaa totayo.

⁷ Ama i ke kwanj ke.

I ni i waasayana lahwakelle waatu.

I paasayana mpa pa cossayi i tee to.

⁸ Ye wahala i wataa,

i yokoyi icate ke.

I wakelayi i kolontunaa tona,

na i layo-weye sam sakpetoyu taa.

Tomnaa mpa pa yoyotona Yuta na Ninifi nyoma to

⁹ Pepe tao ke i tokana Taca ke ma taa ye?

I ka la na ma kolontunaa saali yem,

pa kaa tasa-mege njmakolyu.

¹⁰ Pa we teitei ke isu sawa meloyu tema taa to.

Yaa isu pa nyowa na pa ku-we.

Pa muyi koko ke isu nyuto kowoluto.

¹¹ Ninifi icate nya,

nya taa ke yulu isayau wei

i kulayi Taca tao to i luwa.

¹² Mrojo Taca heela Yuta nyoma si:

Paa kolontunaa we payale na pa we toma,

pa saali yem ke.

Ma yalaa na i tayo konyomaj payale.

Ama ma kaa tasa-meçe mpv.

¹³ Maa ce mə aləkpala na ma həti-meçe
kolontunaa ηmakəlvu taa.

¹⁴ Μρόγύ Τασα γόγτα Ninifi nyəma təm si:
I kaa wəena luləvu nyəma mpv paa yaakəna mə həla tə.
Maa yəki mə tuη ləesəη ke i kutuluγu taa.
I təηa mə pəlaaη huluγu ké.
Mpi tə, í tá tala pəlvu ma isentaa.

2

¹ Μρόγύ Τασα γόγτα si:
Ii naaki təm kəpantu kpaallo
kəηna nteγe pəđη nyəəη taa.
Heesuγu təm ke í kpaaləγi.
Yuta nyəma me,
í təγo Isə acima.
I pəna-i mpi í ka suwa si í ha-a-i tə.
Kolontu wei i tukaya-meçe wahala tə,
pə pəla i niη, i kaa tasa mpv.

² Hei Ninifi, kolontu kpaaki nyá təə.
I kpaγa yoou wontu,
paa wei í səη i təsəηle na í feη haρεε.
I təγo apalətv.
³ Τασα κά məηna Yakərvu luləvu nyəma
ke teeli wei paa wəna ləη tə i taa.
Mpi tə, í pəsa ké isu
ləsəη tuγv ηku ηmulaa koolaa,
iləna pá wakəli tə.

Ninifi icate wakəlvu

⁴ Kolontunaa kəη ké na pá seesa
pa kpaaləη na pa wontu kususuuu təcəηcəη.
Pa yoou keekənaa mvyi kəkə na pá teγetiγi
pa ηmantaa si ke yoou wule.
⁵ Keekənaa ηmaaki haρεε təə ké,
pa təη nənəə si tēε,
isu pa ləγo kahulas i,
yaa tev nyəγəsvuγv.
⁶ Ninifi wulaə yaawa i yoolaa nyuvu nyəma
na pá puki na pé coki-wε.
Kolontu sewa na í kpətəna koluηa na í cəəsəna-ke.
⁷ Μρόγύ pa caηsa pusi həγəlvu təə icate
nənəə si na pá lēki kawulaya təγaya.
⁸ Pa tēma icate təm,
Pa kuu tə yəlaa,
Tə alaa kra pa laηa
na pá casəγi kapusi ke səsəm.
⁹ Isu lum caatəvu akəla na pə kpeη tə.
Μρόγύ Ninifi nyəma lu icate taa na pá seeki
na pá kpeesəγi-wε si pá səη.
Ama nəγəlv ta pəsi.
¹⁰ Kolontu kuu wəla na liγitee nyəγətv.
Pəna wontu kəpampantu pə kaawa icate taa ké,
pə fei tēm.
¹¹ Pa ηmuləγi na pá kuuki pə təna
təkpatakpaata na pá wakəlvu.
Ile na icate yəlaa təna lək i apalətv
na pa isentaa laγasəγi.
Pa nəəhε nukiγi na pa tənəη seliγi.

Ninifi wε isu təγəlaya ηka pə kəlaa tə

12-13 Ninifi we ké isu tɔɔɔɔɔɔa pɔ́ɔ́ɔ́ ɲku
 ku taa ka luki na ká yeli na ká kra wontu
 na ká celi na ká kɔna ka alu na ka piya ke
 nantu na ká sɔɔɔɔɔna-ku tɔ.

Icate ɲté tɔ tɛmna weye nɔɔnɔɔ?

14 Mɔ́ɔ́ɔ́ Toma tɔna tu Taca tɔma si:

Maa paasɔna Ninifi,

na má yele na kɔkɔ nyaga i yoou keekɛnaa,
 na pɔ́ ku i yoolaa na má su i leekyɔ ke tɔnaya.
 Nɔɔɔɔɔ kaa tasa i tillaa ɲmakɔlɔɔ tɔm nuu.

3

Ninifi icate mɔ́ɔ́ɔ́ tɔɲɔɔɔ

1 Ninifi icate tɔm tɛsɔna mɔ́ɔ́ɔ́ kele.

Yɔlɔkɔle na kaloolaya na mɔsɔɲ su tɔ taa
 ké na tɔ yɔlaa ke leekɔlaa.

2 I nu tɔ taa akpateɛ wula,
 na yoou keekɛnaa tɔɲ,
 na kraɲanɔɲ acɔwa.

3 Kraɲanɔɲ cayaɔaa nika,
 na layaleɛ mɔɲi kɔkɔ,
 na ɲmantaaɔi ɲmɛlɔsɔɲ.
 Sɔtaɔ na mpa pɔ́ kɔwa tɔ,
 pa sɔɔɔɔɔ paa tɔmpɔ.
 Pa kaa huwa huwa,
 pa coki yɔlaa, pa fɛi kalɔɔ.

Fɛle puwa Ninifi nyɔ́ma

4 Ninifi ké apalaa tɔna alu ké,
 i teu na i toɔotoɔ tɔma ke i hɔɲayaɔna piitimnaa,
 na i ɲmakɔlɔɔ yɔlaa na i tutɔ.

5 Mɔ́ɔ́ɔ́ Toma tɔna tu Taca tɔma si:
 Pɔ́ tɔɔ ké maa paasɔna-me na má ce
 mɔ́ wontu na má suna mɔ́ luɲ tɛɛ.
 Piitimnaa í ná isɔna pɔ́ paa-me tɔ.

6 Maa tuu-meɛ afɔla taa
 na yɔlaa paakɔna-me.

7 Pa tɔna mpa paa na-me tɔ,
 paa seeki na pá tɔɲ si:
 Ninifi pɔ́sa ncaale.

Awe ná wɛna tɔ pɔ́tɔtɔle si i ká puɲɔsi-tɛ?

Mpi pu mayana Tɛɛpi icate tɔ pu mayana Ninifi nyɔ́ntɛ

8 Ninifi icate nyá,
 n huɔ si n tɛ Tɛɛpi icate nte tɔ we Nili pɔ́ɔ́ taa,
 na lɔm tama-tɛɛ kotaya na pɔ́ kenta-tɛ tɔ?

9 Yoou í tiwa, Itiyopii, na Puti,
 na Lipii pa kɔɲna na pá sɔna-tɛ.

10 Paa na mɔ́ɔ́,
 pa kuu pɛle pa acalɛɛ yɔlaa na pá tɛɛna.
 Pa tu pa nyɔɔɔ nyɔ́ma ke alukpala.
 Iɛna pá tɔ tɛtɛ na pá talɔna-we.
 Pa naɲa pa piya ke haɛɛ kɔɲkɔmɔɲ tɔɔ.

11 Ninifi pɔ́ tala nyayale si,
 wɔsasi í ku-ɲ sɔlɔm tɔle na pɔ́ kɔli-ɲ.

N ká pɛɛki tɔcɔɔsɔle si,
 ɲ fiti nyá kolontunaa, n kaa ná.

Ninifi u pɔ́sɔɲi si í kisi

12 Nyá koloosi acalɛɛ we ké
 isu filki tɔɲ pɛɛ pikɔɔɔ,
 na pá nyamsi-ku, na pɛɛ hotiɲi tɔɲlaa nɔɔsi taa tɔ.

13 Acamisi tike ke pɔ́ kaa-ɲ.

Icate nənəəsi toŋ nyənsi,
 tɔləyi si təyi yem.
 Mpi tɔ, kəkɔ nyaga kəkələsəŋ.
 14 Ninifi nyəma me,
 í lú lom.

I puu tetv, na í loo pilikinaa,
 na í tayanu mə kolunə.
 15 Ama mə icate kəkɔ ká nyayana-me,
 yaa pá kv-meɣe yooɔ taa.
 Paa wakəli-meɣe isu
 kahvsi takvɔv hatv tɔ.

Icate yəlaa saaləyi yem

Mə icate yəlaa ká nyəpələyi ké isu kətolonj seseku.
 16 Mə taatəlaa paɣale ka teewa isətɔlvɔŋasi.
 Pa nəɣəsəna isu kətolonj kolvɔv tɔ.
 Ama pə saala yem ké nəənə.
 17 Mə tɔɔ feŋlaa, na mə akewenaa we ké isu
 kətolonj cakvɔv kolunə pəɣələe
 taa ké watv waatv tɔ.
 Ilim hanjəyi dena kó ya,
 n ta nyi timpri kv teɛnaa tɔ.

Asalaw wei i fei tayanvɔv tɔ

18 Asilii wulav,
 nyá waali nyəma toowa tam tɔɔ tom.
 Nyá yoolaa səsaa ná həntaa na pə suma.
 Nyá yəlaa ya pódŋ taa,
 nəɣəlv kaa taša-weɣe kpeɣeluyu.
 19 Pə kv-ŋ isayakvɔv ké.
 Pə́sɔ nyá wakəlvɔv kaa tayanu.
 Pa təna mpa paa nu nyá təm tɔ,
 paa kpaɔi aməkəŋ ké.
 Mpi tɔ, yəlaa təna təɣona nyá yolvkole
 tam nyənte nté tə kvnyəŋ.

**ISO KUYOYOTUTU TELĒSULU
HAPAKUKU
TŌM TAKĒLAYA
Kotulutu**

Hapakuku naaki isēna yēlaa u tēnaxi tampana na pā pētēxi na Iso suma tō. Uēna í tōki wahala ke pē tō. Pē tō ké í pōsaxi Iso si: Isēnaya Iso ké siyisulu na yēlaa laki mpi pē ta siyisi tō na í suma? Ama Iso ná cōaki si, waatu wēe wei í taa uní í ká huona asayaa na pētēlaa tō. Pē tō tō, pē wēe si Iso kuyoyotutu telēsulu í cayana tōnau na í tan waatu wei Iso huonau ká tala tō.

Iēna pa faya Hapakuku takēlaya tō:

Misee wiinav ke Iso, na ílé í cōv, titite 1:1-2:6

Mpusinaa kakpasi, titite 2:7-20

Yulu í tan Iso waasuvu na naani, titite 3

1 Tōmnāa mpa Tacāa kulaa na í huvi Iso kuyoyotutu telēsulu Hapakuku tō.

Hapakuku yaaki Iso sí í waasi

² Mporóy Iso kuyoyotutu telēsulu Hapakuku wiina Tacāa si:

Hatoo, ma yaa-ŋ sí ŋ waasi-tv

si pa laki-tuyv mōsŋ tō, pēlee ké n ká cō-m?

³ Isēnaya n ká tisi na má nyēnēxi yēlaa isayatōnaa?

Na nyaa nyēnēxi mpi pē ta siyisi tō?

Mpi tō, ŋmakōlvu na mōsŋ,

na yōŋ na huule tike ke yēlaa laki.

⁴ Nōxōlv u tasaxi kiŋ ke tēnuyv.

Pācō paa hulēxi tampana ke a lonte taa.

Asayaa ntē tampana nyōma,

na huule wakōlēxi.

Papiloni nyōma wataa

⁵ Mporóy Tacāa cōwa si:

Í nyēni piitimnaa na sōyōntv kpa-me.

Mpi tō, tēmle natēli tu la na í nana mō ise.

Hali ye paa heela-meye pē tōm,

mō taa nōxōlv taa tisi.

⁶ Maa kōna Papiloni kpanōnaa mpe.

Pa fei nōxōlv pētōtēle.

Pa cōaki antulinya tēnaya na pā leekēxi lelaa tetv.

⁷ Pa tōm wē sōyōntv ké.

Kalampani ké pa tūyōna mpi pa caaki lapv tō.

⁸ Pa kraxanēh lōhōh lapv tēe kpoŋ.

Pa kēla tōh ke sunsumuyv ŋku nyōxōsi piwa tō.

Ye pa luna poolŋ pa kraxanēh ŋmaaki ké.

Í kolēxi hōntv ké isu hekōle tiliyi kampaya waali.

⁹ Wōntv kuuv ke pa kōh paa nyōxōsēxi.

Pa kuuki salakatōnaa ke tuutuuma isu kanpōhna pee.

¹⁰ Pa footixi awulaa na pā wōhjiyi tetv tōkēlaa.

Koloosi acalēe u kayatēxi-wē.

Pa lōh hapēe ke koloosi acalēe kila ké,

na pā leekēxi-yē.

¹¹ Pa hōka tam ké isu kacuculaya.

Akpala ke pa tēlēxi.

Iso kuyoyotutu telēsulu yaaki Iso ké tōm naale nyōm

¹² Hatoo kancaalaya taa,

Tacāa nyā kēna ma Nanōhō.

Ílē tō kaa sí.

Hai, nyayale ma kentulu.

Nyā kōnna tá kolontunaa pane sí,

n hōhna tá ŋkpanuyv.

¹³ Ama nyā ise u nyēnēxi isayato yaa mōsŋ.

Ue pepe tōo ké n sumna asayaa mpa
 pa wakələyi kupaama tō?
 Pəyele pele pa lapəna sana.
 14 Pepe tōo ké n nyənəyi yəlaa isu tiina.
 Yaa isu filifilinaa mpa pa feina paasənlv tō?
 15 Papiloni nyəma kpa yəlaa ké isu kulaya.
 Yaa isu puluyu puukuuyu tinte tō.
 Pa lanja hulvmaa ké pə tu fei.
 16 Pa laawa pa puluŋ na pá wə pə tulaalvnaa.
 Mpi tō, inəyi pa waakəna,
 na pa təyənəya ke kupaŋka.
 17 Pa kaa heesi piitimnaa lempa
 kuvu na pa layalee ke mpv?

2

1 Mṛpógó Iso kuvəyətvtv teləsvlv tasaa si:
 Maa caya ma tətəŋle na má feŋiyi.
 Ilena má nu nti Iso ká cə-m ma kvsələmvtv tōo tō.

Siyisilu na ŋmakəllv pa təm

2 Ntəna Taca cə-m si:
 Nmaa nti ma kulaa na ma huli-ŋ tō.
 Tv-təyi kpaatanaa tōo ké teu,
 na paa wei í pəsi na í kala-ti.
 3 Təm nti tə waatv ta tata ké si tə la.
 Ama pa su tə waatv ké.
 Ue təŋ-ti na naani.
 Tu leeli ké tə kaa saali.
 4 Nmaa si isayav saaləyi yem ké.
 Ama tampana təŋlv ná wəna weesuyv ke í taa təm tōo.
 5 Wənav ké asola ké.
 Mpi tō, kalampaanv yəlaa u heesəyi.
 Pa we hiliŋ ké isu atətəle.
 Pəyele paa haki, isu səm.
 Pa leekəyi piitimnaa na pá puki,
 na pá ŋmakələyi-wə.
 6 Piitimnaa mpa paa kəlaa tō
 pele paa kuvv pa ŋmakəllaa tōo.

Mpusinaa kakpasv

Paa tv-wə si mpusi wə pa tōo ké.
 Isu pa leekuvv ləlaa nyəm na pá kaaki
 na pá pəsəyi-wəye kəmle tō,
 pəlee ké paa yelev mpv iní pə lapv?
 7 Mə kəma nyəma ká məlv
 mə tōo na pá leeti-me.
 8 Isəna í ká leeka ləlaa təyō,
 paɣale ka leeki-me mpi pə tōo tō,
 í lapa tətənaa na acaləe ke mvsəŋ na í kv-wə.
 9 Mpusi wə mə tōo ké.
 Mpi tō í pəkəyi kasəyaya asilima nyəŋka si
 yəlaa í nyənəyi-meɣe səsaa.
 Paa na mpv na í huvv si
 mə təŋ ká ləsi-meɣe wakəlvv taa.
 10 Mə maɣamaya í
 ləsəna fəele na í tv mə ti.
 Í kv yəlaa tuutuuma,
 na í wakəlv mə ti.
 11 Paa kolooosi taa pəe,
 isu a mpa kapusi na á pəsiv-me
 na lətasi náá tisi.
 12 Mpusi wə mə tōo ké.
 Mpi tō, yvlkvle na ŋmakəlvv ke í sukəna acaləe.

13 Pə təo kə piitimnaa təmlə nyaya kəkə.
 Pa wahala saala yem.
 Pə tənaya mpə Ate na isətaa tə Tacaa təmlə kə.
 14 Yəlaa tənə ká tē na pá nyi Tacaa teeli tə kə.
 Paa nyəm-i tətə tənə taa kə isu tenjku lum waasuyə
 kanyəna təo tə.
 15 Mpusi wə mə təo kə.
 Mpi tə, í tuyi mə təyəntələnaa kə səlvm kə səsəm.
 Pə kuyi-wə na pa kətəyoləm cə,
 na pə yele-weyə kpela,
 ləna í nyənəyi.
 16 Fəele kə í nanəyi na í taaki mə tokuy.
 Pə taya teeli,
 mu nyə-wi na í səy kpela.
 Tacaa ká mu pááná,
 na í tə-meyə wahala na tən.
 Í ká pəsi tetelataa.
 17 Isu pa setuyə Lipən hətuyə kə mvsən tə,
 pu məli mə nyəən taa.
 Mpi tə, í kpiisa taalə wontu.
 Í kə yəlaa.
 Í lapəna tən kə tətə taa acaləe yəlaa.
 Pu nyaasi mə pəntə.
 18 Pepe təo kə í luki tən kə nyəyətə?
 Í saakəyi-i taasi,
 na í puysiyina mə tə.
 Í tuyi mə niñ kulapəm kə naani,
 anı pələ pu yəyətəyi?
 19 Mpusi wə mə təo kə.
 Mpi tə í yaaki taakukulaya sı ká fe,
 na í tən pələ sı tə kəl.
 Pəcə pə taa pələpu kaa pəsi na pə heeli-meyə natəl.
 Paa na í waasa tən i təo kə wəla na liyitee nyəyətə tə.
 Í feina weesuyə nakəl.
 20 Ama Tacaa ná wə í təsele taa kə.
 Antulinya yəlaa mə í su.

3

Hapakuku sələmvuy na Isə waasuyə

1 Wiinau mpi Isə kuyəyətətə teləslə Hapakuku wiina Tacaa təyolə sı:
 2 Hai Isə, Tacaa,
 pa yəyətə nyá təma səsəəna təm na má nu.
 ləna má nyənə-ə.
 La tá waatə taa kə təma anı a takanaa na yəlaa ná.
 Paa pu wəe sı, í mu pááná, həl-tuyə suulu.
 3 Isə luna Temən,
 Isə Nanjətə luna Palən puuyə təo.
 Í teu naaki isətənyuyə təo kə,
 na atə nyəm sañ-i.
 4 Í kəy na í muyi kəkə na í niñ taa
 timpi í toma lukəna tə pə ħmələsəyi.
 5 Kətən wə í nəyə təo kə na í waal.
 6 Ye í səyaa, tətə seliyi kə.
 Ye í nyənəyi,
 kolontunaa huuyitiyi pa lotu kə na səyəntə.
 Tam təo pəən ná seliyi.
 Ləntaa pulasi nsi sı təo í tənaya tə sı yəkəyi.
 7 Ma nawa Kusən nyəma lañwakəlle
 na Matiyən nyəma səyəntə.
 8 Tacaa, pusi təm kpaña-ə pááná na?
 Yaa tenjku yelina na nyá pááná huu?

N caya isəhmənto kə isu yooi keeke,
na i kpaɣanəŋ pukina-ŋ akautə taa.

⁹ N kpaasa nyá təə.

Nyá nyəma we isu mpusi təhsyɔ.

Tətə haə nəɣə na pusi lu.

¹⁰ Ye póŋŋ í na-ŋ i seliyi kə,

na tən huki tətə təə.

Təŋku səsə sɔw wula,

na i ləm səŋəyi isu koloosi.

¹¹ Nyá nyəma kətətəna nyaaləm,

na nyá ŋmantaaɣa ŋmeləsyɔ,

səŋsəyi ilim na isəto pa təntə kə.

¹² Ye pááná i kpa-ŋ,

n cəəki tətə kə na n naŋti piitimnaa.

¹³ N puki nyá yəlaa na pa wulaw

wei n kpaɣa tə pa waasɔyɔ.

Iləna n kɔ asayaa nyɔyɔ tɔ na i waali nyəma.

¹⁴ Kolontunaa nyəma kə n tələɣəna pa nyəŋ.

Pa nəɣəsəna kə isu kacuculaya.

Pa huliyi si pá yasi-tɔ.

Pa kiisiyi laŋhəlumlə kakiisasi.

Pa səəɔɔ puwa si pá ku-tɔ.

¹⁵ N cəəkəna nyá kpaɣanəŋ kə

təŋku ləm koloosi səsənsi taa kə.

¹⁶ Ma nu kəkəte n̄tə tə təna na ma laŋlə pəsi.

Səɣəntə kpa-m na ma ntompəe seliyi.

Ma tənɔyɔ kawa,

ma tɔna hoowa na má wu səŋyɔ.

Iləna má su na má təŋa ta təə kolla

ŋkpaŋyɔ həm kɔyaku.

¹⁷ Fikinaa na lesəŋnaa na Olifinaa pə tɔŋ ná kisa lɔlɔyɔ.

Tawa kəhaləm naa laki.

Heeŋ na naaŋ pə tema.

¹⁸ Ama Tacaɣa haana maɣa laŋhəlumlə.

Ma nu leleŋ kə Isə waasɔɔ təə.

¹⁹ Tacaɣa Isə kəle ma tɔŋ.

Im i hana-m təntə nyəm isu nam,

na má təŋ pulasi taa.

Yontu tənəɣe pa yooŋa saŋku na tə we yonyoolaa nyɔyɔ tɔ yontunaa taa.

ISO KYOYOTUTU TELISULU
SOFONI
TOM TAKELAYA
Kotolotu

Yuta tetu taa ké Sofoni telésaya Iso kyoyotutu ke wulaw Sosiyasi pòale taa. Wulaw in i kpiisina tun na talaalena tana na í tayaní isóseev, na í tulí Iso taseele nte paa tákaa to na í tayaní. Sofoni heela piitimnaa lelaa sí Iso huule kòh. Ama waatu kòh wei í taa Tacaá ká kòò na í waasi Yosalem to. Piitimnaa mpa paa pása pa tí to paa seé Iso ké nòyo kulòmaya.

Isena pa faya Sofoni takelaya to:

    Iso ka huona Yuta tetu na Yosalem icate nyóma, titite 1:1-2:3

    I ka wakeli piitimnaa mpa pa cóna Yuta to, titite 2:4-15

    Iso ká mǝhna Yosalem nyóma ke pa wule taa, titite 3

1 Yuta wulaw Sosiyasi wei í ké Amon pəyalw to. I pòale taa ké Tacaá yoyotona Sofoni. Isekiyasi luləna Amaliya na Amaliya náá luli Ketaliya, na Ketaliya náá luli Kusi, na Kusi náá luli Sofoni. Tom nti Iso heela-i tóyale sí:

Tacaá huule kyaku tǝm

2 Maa ko tetu to weesuyu nyǝm tǝna.

3 Pǝ kpaɣaw yǝlaa, na sumasi,
na tiina, na wontu tǝna to.

Maa wakeli asayaa na pa kpaí tǝma.

Pǝ kaa kaasi nǝyǝlv.

Iso ka hǝ Yuta na Yosalem nyóma nkpaɣh

4 Maa hǝ Yuta na Yosalem pǝ yǝlaa nkpaɣh.

Maa kpiisi tɔyɔ Paali na ku kǝtǝlaa tǝna.

5 Maa ku mpa pa kraaki kutuluh to ké ahoo to.

Pǝ te yǝlaa laaki isǝtolɔhasi ké pǝcǝ pa seeki-m.

Ani pa tuukina ma hǝte na tɔyɔ Milikom nyǝnte.

6 Maa wakeli mpa pa haaki-m siyile to.

Mpi to, paa pǝekǝyi-m pǝcǝ paa caaki ma luyɔ nyǝntu.

7 I su, ma huule kyaku kpaɣeta.

Ma tǝma kǝtasi tǝyǝnaya saav.

Ma tayaná mpa ma yaawa to.

8 Wule nteye maa hǝ nyɔyɔ nyóma na wulaw piya pa nkpaɣh.

Paa mpa pa keekǝna kpaí nyóma to pa nkpaɣh to to.

9 Mpa pa nmaaki nǝnǝkpete isi ma ta nyi isǝnaa to.

Pǝyele pa suuliyi pa tɔyɔ kutuluh,
ke wǝnav mpi pa nmulǝna yolokole to.

Maa hǝ pa nkpaɣh.

10 Kyaɣhkyu paa nu yooú kakiisasi

sǝsǝnsi ke Yosalem icate taa,

ke nǝnǝyɔ nka pa yaa sí tiina nǝnǝyɔ to ka kin.

Paa nu lanwakǝlle wula ke icate hǝyǝlvɔyɔ kofalɔyɔ taa.

Paa nu to to yɔ acufu sǝsǝ ke pulasi to.

11 Icate pǝteé nyóma me í wii teu.

Mpi to, maa kpiisi taatǝlaa tǝna.

12 Waatu unǝyi maa kpaɣa fǝtǝla

na má pǝeki Yosalem icate taa.

Maa yoona yǝlaa mpa pa cayana pa tí

isi solǝm tayatu ke atihkpa taa to.

Pǝ te yǝlaa tǝhna sí maa waasayí pulɔ.

Paa kopantu paa isayatu.

13 Paa leeki pa wǝnav na pá yǝki pa tǝesi.

Paa nma kofasi yaa.

Ama pa kaa svv sí taa.

Paa sǝ lesɛh tun.

Ama pa kaa tǝh pǝ solǝmaya.

Tacaá kyaku

¹⁴ Μρύγό Sofoni tasaa si:
 Tacaa huule kuyaku səsəəu kpegetaa kele.
 Ku tɔŋa kɔntɛ ke lɔŋlɔŋ kɛ.
 Ye ku talaa,
 yɛlaa ká wii na pə kɛnna yoolaa taa yoolaa.
¹⁵ Mpi tɔ, ku kɛ páná səsəəna kuyaku kɛ.
 Yɛlaa laŋa ká wakəli tətəɔtəɔ kɛ pə wule íté.
 Pɩ yəki na pə yele ncaa.
 Ihunte ká kpa na səkpetuyɔ anaam nyala.
¹⁶ Yoolaa ká huɩ akantɛɛ.
 Paa yaɣa yoou kakiisasi.
 Paa yoonaa koloosi acalee na a tɛfɛŋle.
¹⁷ Μρύγό Tacaa tɔma si:
 Maa pɛti yɛlaa ke laŋwakəlle taa.
 I ká tutiyi kɛ isu yulumaa.
 Mpi tɔ, í wakələna-m tɔ pə tɔɔ.
 Mə caləm ká ya isu musuyɔ,
 na mə nantɔ tasa isu hute.
¹⁸ Mə liyitee yaa mə wula kaa pəsi
 na í waasi-mɛɣe kuyaku ŋku ku wule.
 Ma páná kəkə ka nyɔɣa tetɔ tɔna.
 Maa kpiisi tɔ taa yɛlaa tɔna.

2

Təpasəlaa yaav

¹ Μρύγό Sofoni tɔma si:
 Fɛɛɛfɛi nyəma mɛ.
 I kpa mə ti na í maɣasi mə taa.
² Pə taa yasi-mɛ isu nyuto ke kuyaku kolɔmuyɔ taa,
 na pəcɔ pɩ takɩ kuyaku ŋku Tacaa ká mu-mɛ na páná
 səsəəna tɔ.
³ Tetɔ taa təpasəlaa mɛ mpa í təkəyi Iə kiinj ke teu tɔ.
 I kɛɛəna Tacaa tɔɔ.
 I təkɩ mə təpasuyɔ na í tɛŋɣi tampana.
 Ntanyɩ pɩ kenti mə tɔɔ kɛ Iə páná kuyaku wule.

Ilim tətɔle tɔɔ nyəma ŋkraŋyɔv hɔm

⁴ Kasa icate ká pəsi wulaya tetɔ.
 Asəkəlɔŋ nyəntɛ ká yəki.
 Paa tɔɣɔnɩ Asətətɩ yɛlaa ke ilim taa.
 Paa ləsi Ikolɔŋ nyəma.
⁵ Kələti nyəma mɛ mpa í kɔma tɛŋku nəɣɔ tɔ,
 mɩpɩsi wɛ mə tɔɔ kɛ.
 Tacaa si: Maa kpiisi Filiisi nyəma na pa tetɔ tɔna.
⁶ Mə tetɔ ke tɛŋku nəɣɔ tɔna ká pəsi tala tətəɔɔɛ.
 Tiikilaa ká tɔŋ tɔ taa, na pá la pa heeŋ tətəkəɛ.
⁷ Yuta yɛlaa kukaasaa ká tɔɣɔna hɔɣɔlvɔy ŋku.
 Tənaɣa í ká tiikiyi mə kaləkəŋ,
 ɩɛna í puki Asəkəlɔŋ na í sɔvki taanasɩ.
 Mə Iə Tacaa ká yoonaa mə nəɣɔ.
 I ká məŋna mə yɛlaa mpa kolontunaa ka kpawa yomle tɔ.

Ilim təlule nyəma ŋkraŋyɔv hɔm

⁸ Μρύγό Tacaa tɔma si:
 Ma nuwa isəna Mowapɔ nyəma
 na Amɔŋ nyəma pa wɔŋa ma yɛlaa mɛ,
 na pá footɩ-mɛ tɔ.
 Pa tɔv-mɛ,
 pa cusa mə tetɔ na kalampaanɩ
 na pá səsɩ pa nyəntɔ tɔɔ.
⁹ Pə tɔna pə tɔ Iə Tacaa má,
 ma tuuki si isu ma kpiisa Mowapɔ

na Amone pə nyóma isi Sətam na Kəməə.
 Pa tetu ká pəsi təm təhulle na wəlaya tetu
 na səwa tike nyala.
 Ma yəlaa kakaasaya ká kənnə na pá kuu pa wənav,
 na pá təyo pa tetu.

¹⁰ Isəna maə hə pa ηkpaηyυ təyole.

Mpi tə, pa kəla kalampaanu ké
 na pá tυ Pə təna pə tυ má,
 ma yəlaa.

¹¹ Tacaa má, maə nyəηsi pa ise ke teu ke tənaya.

Maə wakəli antulinya təna taa tuη.
 Ie piitimnaa təna ká sēe-m pa tetu taa.
 Haləna pə kpəenna hatəlaya nyóma təna.

Ilim ntəyəη na pə mpətəη nyóma ηkpaηyυ həm

¹² Mpróyo Tacaa təma si:

Maə kv Itiyopii nyóma me mə tənaya yoou taa.

¹³ Maə tυ ilim ntəyəη təə həyələyυ Asilii nyóma ke niη.

Maə wakəli-kv na Ninifi icate səsəəle pəsi ncaale
 na wəlaya tetu.

¹⁴ Kaləkəη ká həntəyəna icate lonte taa,
 na taale wontu ke waanu waanu.

Kpiisij na aluyucana ká caya akelenaa ncaa taa.

Paa pəli kutuluj taa kpəηkpelasi kupaηsi,
 na si səyətə nənəyo.

Katəkətəη ká wiiki ncaa pətəlee təə.

¹⁵ Isəna icate hətə tυ təna təyole.

Paa na tə yəlaa nyənaya-təyē səsəəle,
 nte tə feina saala tə.

Tu pəsi ncaale na pé yelina taale wontu.

Ilena tēelaa təna kpəetəyi nyəəη na pá sósóləyi-tē.

3

Yosalem nyóma ta nu Isə yaav

¹ Mpróyo Sofoni təma si:

Yosalem icate yəlaa mpa me

í lakí isayatu tə.

I ηmakələyi ləlaa,

pəyele í koləyi Tacaa təə tə.

Mpusi wē mə təə ké.

² Mpi tə, í ta nu Tacaa təm.

I kisa i kpaaləyυ mpi i kpaala-me tə.

Pəyele í tá tυ-i naanī,

í tá preeki si Isə í səna-me.

³ Mə nyoyυ nyóma wē ké isi

təyələsi nsi si mu páaná tə.

Mə hυulaa ná wē isi sənsuməη

likuyu na u təəyəyi cele təə tə.

⁴ Mə Isə kəyəyotətυ tēləsəlaa u paasəyəna pa təmlē.

Pa kooki yem na pá kisiyi pa tilitu.

Mə kətəlaa ná nyənəyi Isə nyəm ke yem ké

na pá yəkəyi i kiiu.

⁵ Tacaa wē icate taa ké,

na í təkí kawulaya na siyisuyu.

I lakí isayatu.

I təηəyi tampana ké,

na í hυukəna paa tapan ηku.

Paa na mpυ tə, asayaa fēi fēelē.

⁶ Mpróyo Tacaa yəyətəa si:

Ma təma piitimnaa təcu ké h́próyo kpiisuyu.

Ma yəka pa koloosi acalēē.

Ma wakəla pa haɾeɛ.
Təntaa maɣamaɣa fɛi tətə.
Pu kpiisi pa acalee,
nəɣəlv kaa weɛ.

⁷ Ma təŋaɣa si,
Yosalem nyəma me í ká nyana-m,
í ká nu ma kpaalɔvɔ.
Ile ma kaa yəki mə təcaɣale isu ma a kaləna-me tə.
Ama mə məlaa ké na í teləsəyi mɾəle.
⁸ I təŋ kɔyaku ŋku ma a kəə mə waali isu təɣolaya tə.
Ma tu ma taa si,
ma kotiyi piitimnaa na kawulasɪ.
Maa yeke na ma páná nyaya pa na
antulinya təna isu kəkə.

Tacaa layasvɔvɔ ke yəlaa yaasi

⁹ Mɾóyó Tacaa yəɣətaa si:
Maa layasɪ yəlaa,
maa nyaali mə isayabɔ.
Ile na í sɛɛ-m na lotu kəlvmtɔ.
¹⁰ Paa ma yəlaa mpa me í yawa na
í tɛɛ Itiyopii tə təcaɣacaya tə.
I ká kəə na í la-m kətasi.

Iseyeli yəlaa kakaasaya

¹¹ Kuyajku tə ma yəlaa kaa weɛna
isəna paa pəntəna-m tə pə fɛɛɛ.
Maa ləsi mpi pə lakɪ-meɣe kalampaaɪ nyəma tə.
Ile na í yeke mə təyi həm ke ma pɔvɔ naŋŋ nyəŋku təə.
¹² Maa kenti mə taa mpa pa pasəyi pa ti tə
na konyəntənaa mpa pa tɛɛləyi-m tə pa təə.
¹³ Iseyeli nyəma me mə kakaasaya
kaa tasa mpi pə ta siyisi təɣə larɔ.
Pəyele í kaa looli,
yaa í tɔsi nəɣəlv.
I ka təkɪ ké na í heɛsi,
nəɣəlv kaa nyaasi-me.

Yosalem laŋheɛsəle

¹⁴ Yosalem icate yəlaa,
na Iseyeli nyəma me,
mə təna mə laŋa í hulɔmi,
I yəələna mə lotu təna.
¹⁵ Tacaa yela mə ŋkpaŋvɔvɔ ke həm.
I təɣəna mə kolontunaa.
Iseyeli nyəma wulav Tacaa we mə waali ké.
Pə fɛi si í nyana wahala nəɣəlv.
¹⁶ Kuyaku ŋkɔvɔ yəlaa ká tə si:
Yosalem nyəma me,
í taa nyá,
mə apalɔtɔ í taa le.
¹⁷ Tacaa mə Isə we mə waali,
na í təŋ.
I ká yeke na í la akanaa.
Mə təə ké í laŋle hulɔmaa.
I səəla-meɣe na í haaki-meɣe weesuyɔ kofalɔvɔ.
¹⁸ Mɾóyó Tacaa yəɣətaa si:
Yosalem yəlaa mpa me í hatələna acima,
na mə laŋle wakəlaa tə.
Maa kpeɣeli-me na má keɛli mə fɛɛɛ.
¹⁹ Waatɔ unəyi ma a hə mə mɔyullaa ŋkpaŋŋ.
Maa la kəəle ke mpa pə kəwa tə.
Maa məŋna mə yəlaa mpa pa kpawa yomle tə.

Μαα yeλε na mē kotyγo pəsi isante.
20 Uena má kreyeli-me na má kōna.
Μαα tu-meγε teeli na má kusı mē nyγyγ
ke ate yēlaa tēna ta.
Tacaá má ma γōγotēna mpv.

ISO KUYOYOTUTU TELESULU
ASEE
TOM TAKELAYA
Kutulutu

Isò kuyoyotutu telésulu Asee lupá sí, pá tayani Yosalem Isò táséele ñmav. Ule pí wée sí Yuta nyéma mpa pa laala kònte na Páplloni tò mpe pá ñmana Isò táséele ñté. Ama pele pa apalutu ta laa yòóluyó. Ntèna Asee tasa nyoyó nyéma ke apalutu sí, pá sùv tàmle taa.

Isàna pa faya Asee takelaya tó:

Pa tayañayi Isò táséele ñmav tótó, titite 1

Isò táséele kofate teu, titite 2:1-9

Yèlala asilima, titite 2:10-19

Tacaa nòosi kupañsi, titite 2:20-23

Pa tayañayi Isò táséele ñmav tótó

¹ M̀puyó Péesi wulaw sòsò Taliyusi kawulaya pánaya naale nyèñka isòtu naatoso nyèñ kuyako kancaalaya nyèñku wule. Tacaa heela Isò kuyoyotutu telésulu Asee ke tòm sí í telésu-təyi Yuta nyoyó tó Salatiyeelel pəyaló Solopapeeli, na kòtulu sòsò Yosataki pəyaló Yesuwa. ²⁻³ Ntèna Asee yoyótu tòm nti sí: Pə tana pə tó Tacaa má ma yoyótaa sí, Iseyeli yoyótəyi sí, pə ta tata Isò táséele ñmav. ⁴ Ule pə wé teu sí mu hantəyi kutuluy wei pa lapa kacəka ke teu tó í taa. Ulena Isò táséele náá ké ncaale na? ⁵ Pə tana pə tó Tacaa má ma tóma Iseyeli nyéma sí í hùv mə tənte tòm ke mə taa. ⁶ I tuuwa sòsəm ama mə kòmto ta kpa. Mə təyonaya ta tó sí, í təyo na í haɣa. Pécó mə sulóm ta tó sí, í nyəo na pé kó mə ləkótó. I feina wontu sí í suu na pé han-me. Pəyele tamlataa kufeluyó kuləyi huntó ke yem. ⁷ Pə tana pə tó Tacaa tóma sí í hùv mə tənte tòm ke mə taa. ⁸ Ulena í kpa pulaya tó na í seti taasti, na í ñma-m Isò táséele. Waatu inəyi pí kósi ma nyoyó ke isəna pə múnnaa tó, na ma laɣle hée. ⁹ I ka tajaas sí í kó təyonaya ke sòsəm. Ama í ta hiki mpv. Isò wosa heelim ke mpi í kpeena mə téesi taa tó ulena pé saali yem. Pə tana pə tó Tacaa má ma pòsəyi-me sí pepe tó ké mpv? I yela Isò táséele ke ncaale, na paa wei í paasəna í mayamaya í təyaya. ¹⁰ Mpv pə tó ké paa təv kòlómoyó ta nu. Pécó pòlòpó ta nyə. ¹¹ Isò kəna wulaya ke tətó taa na pulasi tó. Mə təyonaya pee tawa, na mə ləsen na olifinaa pə tuɣ na mə haləmnaa lempí wulaa. Yèlala na təla pa laki wahala. Mə wahala saala yem.

¹² M̀puyó Salatiyeelel pəyaló Solopapeeli, na Yosataki pəyaló kòtulu sòsò Yesuwa, na Iseyeli nyéma kakaasaya tana, pa muwa Tacaa tòm nti Isò kuyoyotutu telésulu heela-weyé mpv təyo niñ naale. Ulena Asee náá pəsi na í la í tàmle ke teu. Kuyako ñku yèlala ka wena Isò sòyontó ké. ¹³ M̀puyó í tasa-meyé Isò Tòm lenti ke heeluyó sí Tacaa yoyótaa sí: Ma sí nyəo sí, maa wée mə waali.

¹⁴ M̀puyó Tacaa hawa Yuta nyoyó tó ke apalutu, na Yesuwa, na kòtulu sòsò, na pa tana mpa pa luna yomle tó. Ulena pá sùv pa Isò Pə tana pə tó Tacaa táséele ke ñmav. ¹⁵ Wulaw Taliyusi kawulaya pánaya naale nyèñka, isòtu naatoso nyèñ kuyako hiu na liyiti nyèñku ke pa caala tàmle.

2

Isò táséele kofate teu

¹ M̀puyó wulaw Taliyusi pánaya naale nyèñka, isòtu naatosompəyóləya nyèñ, kuyako hiu na kòlómoyó wule. Tacaa tasa Isò kuyoyotutu telésulu Asee ke tòm heeluyó. ² I tóma-í ké sí: Heeli Solopapeeli na kòtulu sòsò Yesuwa na pa tana mpa pa luna yomle tó sí ³ ma taa nəyóló tóosəyi isəna Isò táséele ñté tu tewa ləntaa tó? Ama nòonəo tə teu mpi pə səpa. ⁴ Pə tó ké Tacaa má ma tóma sí, Solopapeeli na Yesuwa na tətó yèlala tana í kaasi mə tı na í sùv pə tàmle taa. Mpi tó, ma wé mə waali ké. ⁵ Waatu wei í luna Icipiti təyo maa sí mpv. Ulena ma feesuyó wé mə waali, lə í taa nyá. ⁶ Pə tana pə tó Tacaa sí, pə kaasa pəcə. Maa ciyiti isòtənyuyó na tətó na tənɣkuna tana. ⁷ Maa liyiti piitimnaa ke yem yem. Maa kəna mə wənav ke cənə. Maa yele na Isò táséele la teu ke sòsəm. ⁸ Pə taya puló, ma tanna antulinya wola na pə liyitee tana. ⁹ Ule Isò táséele naale nyənte ká tɛ kancaalaya nyənte ke teu təkpaata. Lonte tənə tə taa ké maa yele na í héesi. Pə tana pə tó Tacaa má ma yoyótəna mpv.

Yèlala asilima

¹⁰ M̀puyó Taliyusi kawulaya pánaya naale nyèñka, isòtu pəyóləyafəi nyèñ, kuyako hiu na liyiti nyèñku wule. Pə tana pə tó Tacaa tasa Asee ke tòm heeluyó ¹¹ Sí: Pòosi kətəlala sí ¹² ntanyi mə taa nəyóló tó kətaya nantəyó nté í toko taa. Ulena toko uní í tokina potopoto yaa tuusi ható, yaa sulóm yaa nim yaa təyonaya nakəli. Pə múnna sí í tasa-keɣe Isò ké hav na? Ntèna kətəlala sí: Aai.

¹³ Ilena Asee tasa si: Ye nɔɔɔɔ tokina sɛtu ilena pɔntu tokina tɔɔɔɔɔɔ. Kaa pɛsi asilima nyɛɛka na? Ntɛna kɔtɔlaa si: Ɛɛ.

¹⁴ Mɔɔɔɔɔɔ Asee tɔma si: Tacaɔ si, mɔɔɔɔ ma nyɛɛɔɔ tɛtu tɛnɛ tɔ yɔlaa, na mɛ kɔlapɛm tɛna. Pɛ tɛna mpi i laki-m kɔtaya tɔ pɛ kɛ asilima kɛ.

I paasɛna teu ke pɛ kɔɔɔɔ saɛa tɔ

¹⁵ Mɔɔ tɔ, i paasɛna teu. I na mpi too pɛ kɔɔɔɔ lapu na pɛ suna saɛa, na pɛcɔ i kɔɔɔɔ pɛɛ na I nɔmaaki Iɔ tɛsɛɛɛ tɔ. ¹⁶ Waatu un tɔ, ye nɔɔɔɔ pola kɔɔɔ lɔv ke tɔkɛɛ hiu. Naanɔwa tike ke i kɛ maɔana. Yaa wei i pola sɔɔɔm liitilinaa nuɛ na naanɔwa kɛ cosuyu hiu tike ke i kɛ maɔana. ¹⁷ Ma yelina na mɛ tɔɔɔɔɔɔ pɛɛ nyɛɛka wɔɔɔ na tɔmpɛɛ wakɛli mɛ kɔtɔɔɔ. Paa na mɔɔ mɛ taa nɔɔɔɔ ta pɛsɛna ma tɔɔ. ¹⁸ Pɛ kɔɔɔɔ saɛa tɔ i paasɛna teu ke mpi pu la tɔ. Mpi tɔ, isɛtu pɔɔɔɔɔɔɔɔ nyɛɛ kɔɔɔɔ hiu na liyiti nyɛɛkɔ kɔnɛɔɔ i su Iɔ tɛsɛɛɛ kite. I paasɛna-tɔɔi teu. ¹⁹ Ntɔɔ puɔ ta kaasi kɔɔɔ taa? Paa mɛ tuɔ kɔtɔtɔɔɔɔ, i ta lɔli. Ama pɛ kɔɔɔ saɛa waɔli tɔ, maa kooli-mɛɔ kɔpantu.

Tacaɔ nɔɔsi kɔpɔɔsi

²⁰ Mɔɔɔ Tacaɔ tasa Asee kɛ heeluyu ke tɔm naalɛ nyɛɛm ke kɔɔɔɔ kɔɔɔɔɔɔ nɔ si: ²¹ Heeli Yuta wulav Solopɛɛɛli si, maa ciyiti isɛtɔnɔɔɔ na tɛtu. ²² Maa kusɔ atɛ awulaa, na ma yeɛ na atɛ kawulasɔ su tɛnaya. Mɛ kɛkɛnaa na pa caɔlaa kɛ pɛsi nyayaana, na kɔɔɔɔ nɔɔ si. Kɔɔɔɔ caɔlaa kɛ kɔ tɛma. ²³ Ama kɔɔɔɔ nɔɔ ma tɛmlɛ tɔ Solopɛɛɛli nyaya maa kɔɔ wulav na i wɛɛ isu ma kɔɔɔɔɔ. Mpi tɔ, nyaya ma kɔɔwa si i tɔɔ kawulaya na ma hɛtɛ. Pɛ tɛna pɛ tɔ Tacaɔ mɛ, ma yɔɔtɛna mɔɔ.

**ISO KUYOYOTUTU TELƏSULU
SAKALI
TOM TAKƏLAYA
KUTULUTU**

Pa lula Iso kuyoyotutu teləsulu Sakali ke Papiloni tetu taa timpi Yuta nyáma ka we isu yomaa tó. Pə waali ke pana Solopapeeli na kotulu səsə Yosuwə pa kəma Yuta tetu taa. Waatu kolum ke Sakali na Asee pa lapa pa təma. Sakali tasa yəlaa ke layatu si pá məli Iso kin na pá nma Iso təseele. Sakali təm takəlaya faya təm naaleye. Iso təseele nman na Yosalem məlvu ke i wule taa. Iso ká tayanu i yəlaa.

Iso ka tilina wulav nəyəlv, na i pasəyi i ti, pəc i kə tiikilu. Yəlaa ka te na pá kv-i. Lelaa ná naaki si Yesu təm ke pa keesəyi mpv.

Isəna pa faya Sakali takəlaya tó:

Mpi mpi Iso hula Sakali ke toosee taka taa tó, titite 1-8

Iseyeli nyáma na piitimnaa leləa pa təm, titite 9-14

TOMNAA MPA Pİ HULA SAKALI TÓ

Tacaa məlayəna Iseyeli nyáma

¹ Peesi wulav səsə Taliyusi kawulaya pənaya naale nyənkə, isətu pələfei nyəñ, ke Tacaa yəyətəna Pelekiya pəyalv Sakali. Itoo saali kəle. ²⁻³ Si i heeli Iseyeli nyáma si: Pə təna pə tv Tacaa má, ma mənə mə cəsənəa ke pááná kə təsəyəsəyi. I məli ma kin, ləna máa keesəna mə tó. Ma si mpvuy ma nəyó kə. ⁴ I taa keena mə caanaa. Maa təma ma kuyoyotutu teləsəlaa heeluyə ke ləntaa si pá teləsi-me si, i ló mə tənte na mə lakası isayası. Ama í ta tisi na í mv ma təm na í nuna-m. ⁵ I nyáma teu si mə cəsənəa na ma kuyoyotutu teləsəlaa mpə pa səpa. ⁶ Pəyele ma kvkpaalətv na ma kəsəsutu nti tə təm maa heela ma kuyoyotutu teləsəlaa si, pá teləsi-me tó, tə mayana-meye teitei kə. ləna i cəkəna si mə lakası isayası tó kə Tacaa má, ma lapa-meye mpv. ləna í layası.

Sakali toosee taka kancaalaya nyəna

⁷ Mpvyu Tacaa yəyətəna Pelekiya pəyalv Iso kuyoyotutu teləsulu Sakali. Wulav səsə Taliyusi kawulaya waatu taa kə i yəyətəna-i, pənaya naale nyənkə isətu naanəwə na kolum nyəñ kuyaku hiu na liyiti wule. ⁸ ləna pá lə Sakali isu toosee taka na í ná nəyəlv cəya kpayanvseeması na kpayanvholoması na huluhuluñ. ⁹ Ntəna má pəsı isətəa tillu wei i ka yəyətəna-m tó si: Tacaa, kpayanəñ in, i kotoluyə suwe? Mpvyule si: Maa keesi-ñ.

¹⁰ Mpvyu apəlv wei i sənə tiikası hekv taa tó i tóma si: Tacaa tilina-we si, pá cəw tetu.

¹¹ Ntəna kpayanəñ cəyalaa mpə pa keesəyi isətəa tillu si: Tə cəwə tetu təna. Ama heesvyu wenna paa timpi, yəwə fei tiili.

¹² Ntəna isətəa tillu nəyó təkpañ si: Tacaa Pə təna pə tv, pusi hiu na naanəwə kəlv n mv Yosalem na Yuta acələe ləna na pááná. Pəlee kə n ká huli-yege suulu?

¹³ Mpvyule Tacaa heela-i təm naani nyəntv nti tə kpaasəyi apəlv tó.

Tacaa paasəyənə Yosalem tətó

¹⁴ Mpvyu isətəa tillu wei i yəyətəyana-m tó i tóma-m si: Kpaali Pə təna pə tv Tacaa má ma təm. Ma sələ Yosalem na Siyən pulaya kə isu yem na kvete.

¹⁵ Ama ma taa kpaana piitimnaa mpə me í hən mə ti təyó.

Mpi tó, pəciiu ke ma mənə Iseyeli na pááná.

ləna mu pəsəyi-i ncaale.

¹⁶ Pə tó kə ma kpaaləyi

si mayə Pə təna pə tv Tacaa,

maa məli Yosalem.

Maa la kvəpantv na í tayanu Iso təseele ke nman,

na í kvsi icate tətó.

¹⁷ Mpvyu isətəa tillu tasa-m heeluyə si:

Kpaali tətó si,

maa tasa Yosalem ke ləsvyú.

Maa waasi Siyən na pá cəyana mə acələe təkəke.

¹ M̄p̄ȳȳ p̄ə t̄asa-m̄ is̄u toosee taka t̄ət̄ə na ma ná h̄əj̄ liyiti. ² Ulena má p̄əsi is̄ətaa tillu wei ı ȳəḡəȳəna-m̄ t̄ə s̄i: H̄əj̄ in̄ı ı k̄ətoluȳu suwe? M̄p̄ȳȳle s̄i: In̄ı ı hul̄əȳəna piitimnaa t̄əj̄ nȳəm. M̄p̄ı p̄ə yas̄əna Yuta na Is̄eȳel̄ı na Yosalem p̄ə ȳəlaa.

³ Ulena Tacaa hul̄ə-m̄ koolaa liyiti. ⁴ M̄p̄ȳȳȳ ma p̄əsa-s̄i s̄i: Pepeye pa k̄əma lap̄u ke c̄əne? Ulena í c̄ə-m̄ s̄i: Pa k̄əmaȳa s̄i, pa nȳaas̄əyi piitimnaa. M̄pe pa yooona Yuta nȳəma na pá yas̄ı pa ȳəlaa. Ulena pá ȳəki pa t̄əj̄.

Sakalı toosee taka tooso nȳəna

⁵ M̄p̄ȳȳȳ p̄ə lap̄a-m̄ is̄u toosee taka na ma ná yul̄u na í t̄əka ĩm̄ənaɣa k̄əmaȳasaya. ⁶ Ulena má p̄əsi-s̄i s̄i: Leye n̄ puki? M̄p̄ȳȳȳ s̄i: Ma puki s̄i ma maȳas̄əyi Yosalem ıcate w̄əj̄ na t̄ə t̄əȳəl̄əj̄.

⁷ Nt̄əna is̄ətaa tillu wei ı ȳəḡəȳəna-m̄ t̄ə í k̄p̄ət̄əna is̄ətaa tillu l̄əlu wei ı s̄əj̄a-t̄ə. ⁸ M̄p̄ȳȳȳ ı t̄əma-t̄i s̄i: Polo ĩ heeli ifepu wei ı t̄əka ĩm̄ənaɣa t̄ə s̄i, pa k̄aa ĩma koluɣa na pá c̄əna Yosalem. M̄p̄ı t̄ə, ı t̄aa ȳəlaa na t̄əla pa k̄əla paȳal̄e. ⁹ Ama Tacaa ȳəḡəȳəta s̄i: M̄áá w̄eɣ̄əna is̄u ıcate koluɣa k̄əka nȳəj̄ka na ma teu naaki t̄ə t̄aa.

Tacaa yaaki yomle nȳəma

¹⁰ M̄p̄ȳȳȳ Tacaa t̄əma s̄i:

M̄pa m̄e ma yas̄a t̄ətu t̄əna t̄aa t̄ə,
í lu ilim̄ nt̄əȳəj̄ t̄ə t̄ətu t̄aa na í se.

¹¹ Yosalem nȳəma m̄pa m̄e
í w̄e yomle t̄aa ke Papiloni t̄ə,
í taȳanı m̄ə t̄i na í se.

¹² M̄p̄ȳȳȳ Sakalı t̄əma s̄i: P̄ə t̄əna p̄ə t̄u Tacaa tilinana-m̄ t̄əm s̄əsāənt̄u t̄əne. ı ȳəḡəȳəna piitimnaa m̄pa pa yooona ı ȳəlaa m̄e t̄ə s̄i:

Ye wei í tokina-m̄e p̄ə w̄e is̄u maȳa p̄ənt̄u tokinaa.

¹³ Maa k̄əli piitimnaa

m̄pa pa ĩmak̄əla-m̄e t̄ə pa t̄ə.

Maa yele na m̄ə yomaa ĩmak̄əli-m̄e.

P̄ı k̄ə na p̄ə la m̄p̄u ıle p̄əȳel̄e í k̄á nȳı s̄i P̄ə t̄əna p̄ə t̄u Tacaa tilina-m̄.

¹⁴ Tacaa s̄i:

Yosalem nȳəma í ĩmaal̄əna lan̄hul̄əml̄e.

Maa k̄ə na má c̄əȳa m̄ə c̄əlu.

¹⁵ Waat̄u ıw̄əyi piitimnaa paȳal̄e ka k̄p̄ənt̄əna-m̄.

ı k̄á p̄əsi ma ȳəlaa.

Ulena má w̄e m̄ə h̄əku.

Waat̄u wei m̄p̄u in̄ı pu la t̄əȳə í k̄á nȳı s̄i, maȳal̄e P̄ə t̄əna p̄ə t̄u Tacaa wei ı tila-m̄ m̄ə kin̄j̄ t̄ə.

¹⁶ Yuta k̄á taȳanı p̄əsȳȳu ke ma k̄p̄ənt̄e ke ma t̄ətu t̄aa.

Ulena Yosalem náá p̄əsi ma ıcate kul̄əs̄al̄e.

¹⁷ Ȳəlaa t̄əna í su.

Tacaa luna ı t̄əȳəȳa t̄aa.

3

Sakalı toosee taka liyiti nȳəna

¹ M̄p̄ȳȳȳ Tacaa hul̄ə-m̄ k̄ətul̄u s̄əsā Yesuwa. ı s̄əj̄a is̄ətaa tillu is̄ənt̄aa. Satanı ná w̄e nt̄əȳəj̄ t̄ə s̄i, ı c̄aa-t̄i t̄əm suuu. ² Nt̄əna is̄ətaa tillu t̄əki Satanı s̄i: Su, Tacaa l̄əs̄əna Yosalem. Yesuwa ná w̄e is̄u t̄up̄ut̄uȳu ĩku pa l̄əsa k̄əka t̄aa t̄ə.

³ Yesuwa ka s̄əj̄a t̄əna t̄ə na í suu asilima wontu ke. ⁴ M̄p̄ȳȳȳ is̄ətaa tillu t̄əma í na m̄pa t̄ə s̄i: ı w̄əḡəsi-t̄i. Ma ĩusa ı is̄aȳətu. ı k̄á suu-ı acima wontu.

⁵ Na í t̄asa s̄i: ı temi-ı saalaya k̄əp̄an̄ka. Ulena pá la m̄p̄u. Pa suu-ı wontu k̄əp̄ant̄u t̄əȳə na is̄ətaa tillu w̄e t̄əna. ⁶ T̄ənaɣa is̄ətaa tillu t̄əma s̄i: ⁷ P̄ə t̄əna p̄ə t̄u Tacaa má ma su ma n̄ȳə s̄i:

Ye Is̄eȳel̄ı nȳəma t̄əka ma k̄iinj̄

na pá t̄əj̄əȳı ma k̄ət̄ətu

m̄aa k̄pa-m̄eȳe Is̄ə t̄əs̄eɣ̄e

s̄əsā s̄əsā na ma t̄əȳa paas̄ənl̄aa.

Maa t̄u-m̄eȳe is̄ətaa tillaa m̄pa

pa w̄e ma t̄əml̄e t̄aa is̄ənt̄ə t̄ə pa t̄aa.

Is̄ə k̄ənan̄ ke ı t̄əml̄e t̄u

⁸ M̄p̄ȳȳȳ Tacaa ȳəḡəȳəta s̄i:

K̄ətul̄u s̄əsā Yesuwa na ı taap̄alaa m̄e.

M̄ə hul̄əȳəna nȳȳȳu yap̄u m̄p̄ı pu k̄ə t̄ə p̄ə t̄əm.

ı ke ĩk̄p̄an̄j̄ na í nu.

Maa yele na ma təmlə tə Tafiiiti Hoole lu.

⁹Ma sukı pələ nte tə wəna isə
naatosompəyələyə təyə Yesuwa isəntaa.

İlenə má ηmaa tə təo ké ma təm.

Maa kəəli isəyatə nti tə pilisiyi

ıcatə tənə təyə kuyaku kələmuyə.

Pə tənə pə tə Tacaa má,

ma yəyətənə mpv.

¹⁰Kuyaku ηku ku kəma,

ıle í ká yaa ləlaa na mə nə-wé í yəəli

mə tuŋ kələbəlŋ na mə fikiŋaa tēə na həəsəyü.

4

Sakalı toosee taka kakpası nyəna

¹Mpuyü isətəa tillu wei ı yəyətənə-m tə, ı kəma na í ciyiti-m isü pa feesuyü yəb wei ı tooki
tə. ²İlenə í pəəsi-m sı: Pepeye n naaki? Ma cə-ı sı: Ma naaki wəla fətəla. Na nim tətlə kə ı
nyuyü taa. Na fətəlanaa kə naatosompəyələyə, na pa kponkponu na tə kəkə. ³Pə kaası na Olifi
tuŋ naale səŋa tənəyə ηwaan na mpələ təo.

⁴Ntənə má pəəsi isətəa tillu wei ünı ı yəyətənə-m tə sı: Ma cəa, pepeye pə tənə isəntə pə hüləyi?

⁵İlenə í pəəsi-m sı: Ye mpv n ta nyı? Ma sı: Aaı, ma cəa. ⁶Mpuyölə sı, Tacaa heela-m təm sı
má tələsi Solopapəəli sı:

Pə taya təŋ yaa nantv taa alaafəyə təm.

Ama ma feesuyü təŋ ké.

Pə tənə pə tə má ma yəyətənə mpv.

Nəəsi nsi pa su Solopapəəli tə

⁷Paa wəhalanaa kaawa isü pyüv,

Tacaa ká yəki-wəyə.

Solopapəəli ká ləsi kantəkəyə pələ nte

pa kəna İso təsəele nyuyü tə.

İlenə yəlaa wiliti teu.

⁸Mpuyü Tacaa heela-m sı:

⁹Solopapəəli ká ηmana İso təsəele tənə

na ı niŋ na í tē-tē.

Waatu inəyi í ká nyı sı Pə tənə pə tə Tacaa tilina-m mə kinj.

¹⁰Mpa pa nyənəyi yem ké təmisi səne tə,

pa laŋa ká hülümü waatu wei paa ná

kumayəsuyü kə Solopapəəli niŋ taa tə.

Fətəlanaa naatosompəyələyə inəyəle

Tacaa isə nna ı naakəna tətü tənə tə.

¹¹Mpuyü má pəəsi-ı sı: Olifinaa tuŋ wei ı səŋna řmpuyü fətəla ηwaan na ı mpələ təo?

¹²İlenə má tasa pəəsuyü sı: Olifinaa tuŋ wei kəle wəla fusi nsi sı taa nim lukı tə? ¹³Ntənə ıle

ı pəəsi-m sı: N ta nyı? Ma sı: Aaı. ¹⁴Mpuyü í cə-m sı: Olifinaa tuŋ inəyəle apalaa naale wei pa
pəla nim na pá kpa-wəyə Pə tənə pə tə Tacaa təmlə nyəma tə.

5

Sakalı toosee taka naatosö nyəna

¹Mpuyü pə lapa-m isü toosee taka. İle ma nawa takələyə na ká küləyi hüntü nte. ²İlenə isətəa
tillu pəəsi-m sı: Pepeye n naaki? Ma sı: Takələyə hətəna na ká küləyi hüntü. Ka tayəlŋ we
məətələnəa naanəwa. Ka wəŋ kə məətələnəa kakpası.

³Mpuyü ı təma-m sı: Mpusi ká mayana tətü taa ηmulaa, na mpə pa tuukina yem yem tə, paa
ləsi-wəyə tətü. Mpeyə pa ηmaa ka taa na ka waalı. ⁴Pə tənə pə tə Tacaa sı: Ma mayamaya maa
kəna mpusi ünı. Mpusi ünı ı ká süv paa ηmulə wei, na mpə pa tuukina ma hətə kə yem yem
tə, pa tēəsi taa. İ ká cəyə tənə na í wakəli kutuluğu na ku pēə na ku kpatəŋ.

Sakalı toosee taka naatosompəyələyə nyəna

⁵Mpuyü isətəa tillu wei ı yəyətənə-m tə ı kəma na í tə-m sı: Kəsi isə. Pepe na pepeye n naaki
tənə? ⁶İlenə má pəəsi-ı sı: Pepeyəle? Mpuyölə sı: Təkü ηku ku taa wə isəyatə tənə təyəle.

⁷Waatu inəyi təkü ηku ku pələ nyəyəlyü nyəntə kulaa na má ná əlv nəyəlv na í cəyə ku taa.

⁸Ntənə isətəa tillu sı: Əlv inə ı kəna isəyatə. İlenə í tusi-ı na í məŋna ku taa tənə na í pá pələ. ⁹Ma
kusa isə, ıle heelim kpəyə əlaa napələyəle naale na pá kəna. Pa kəŋ nəyəsəna ké isü kulələŋ.

Ḳpuyu pa kpaɣa təkɔ ŋku na pá tɛɛna. ¹⁰ Ḳpuyu ma pɔɔsa isɔtaa tillu si: Leɣe pa pukina-ku? ¹¹ Ntɛna í cɔ-m si: Papiloni ke pa puki si pa ŋma kutuluɣu na pá si-ɪ na pá laaki.

6

Sakali toosee taka pɔlefɛi nyɛna

¹ Ḳpuyu pɔ lapa-m isu toosee taka, ulɛna má ná yosu keɛkenaa liɣiti. Na pá lukɛna nyɛɔlvɔvu kɔsɛɛmɔvu pɔɔŋ naale hekɔ taa. ² Kpaɣanɛŋ kɔsɛɛmɛŋ hɔŋna kancaalaya keɛke. Kpaɣanɛŋ kokpɛɛtɛŋ ke keɛke naale nyɛŋ. ³ Kpaɣanɔhɔlvɔmasi ke keɛke tooso nyɛŋ. Ulɛna kpaɣanɛŋ wei ɪ wɛna cɔntɔ tɔlvɔŋasi tɔɣɔ keɛke liɣiti nyɛŋ. Kpaɣanɛŋ unɪ ɪ tɛna ɪ ka wɛna tɔŋ ké. ⁴ Ḳpuyu ma pɔɔsa isɔtaa tillu wei ɪ yɔɔtɔna-m tɔ si: Kpaɣanɛŋ na ɪ keɛkenaa mpe pa kutuluɣu suwe?

⁵ Ulɛna pɛle pá cɔ-m si: Tɛtu tɛna tɔ Tacaa kin ke feesin liɣiti unɪ ɪ lunaa. Ulɛna í puki antulinya hɔɔlvɔŋ tɛna taa.

⁶ Ḳpuyu kpaɣanokpɛɛtɛŋ keɛke ná mɛŋna ilim ntɔɔŋ tɔɔ, ké Papiloni tɛtu taa. Ulɛna kpaɣanɔhɔlvɔmasi náá mɛŋna ilim tɛtɔle tɔɔ. Na cɔntɔ tɔlvɔŋasi nyɛŋ ke ilim mpɛtɛŋ tɔɔ. ⁷ Ḳpuyu cɔntɔ tɔlvɔŋasi nyɛŋ unɪ ɪ sɔlɛmaa si ɪ ká cɔɔ tɛtu. Ulɛna Tacaa si pá cɔɔ-tɪ. ⁸ Ḳpuyu Tacaa yaa-m na í heeli-m si: Kpaɣanɛŋ wei ɪ pola Papiloni tɛtu taa tɔ. Inɪ ɪ ká yelina na ma Feesuɣu tii hɔɔlvɔŋ ŋku kɔ taa.

Yesuwa kawulaya tɔɔvɔ

⁹ Ḳpuyu Tacaa heela-m si: ¹⁰ Mu kɔcɔɔ ke mpa Papiloni nyɛma kuuwa tɔ pa kin. Mpeɣele Helɛtayi, na Topiya, na Yetaya. Polo sanja maɣamaya ke Sefaniya pɔyalɔ Yosiya tɔɣaya taa. Tɛnaya yɛlaa mpe pa wɛɛ. ¹¹ Caa wɔla na liɣitee nyɛɔtɔ. Ulɛna n lu ntenuɣu ŋku n ká te Yosataki pɔyalɔ kɔtɔlvɔ sɔsɔ Yesuwa nyɔvu tɔ. ¹² Heeli-ɪ si, Pɔ tɛna pɔ tɔ Tacaa yɔɔtɔaa si: Yɔlv nɔɔlv wɛ cɛne na pá yaa-ɪ si Hoole.

ɪ ká lu ɪ tɛtu taa.

Inɪ ɪ ká ŋmana Iso tɛsɛɛle.

¹³ Inɪ ɪ ká tayaŋɛna-tɛɣe ŋmaɔ.

ɪ ká wɛɛna kawulaya kuyɔsɔm,

ɪ ká caya ka kumte tɔɔ na í tɔɣɔ-ke.

Kɔtɔlvɔ ká wɛɛ ɪ kɔŋkɔŋ taa,

na pá nukɛna tɛmaya teu.

¹⁴ Ntenuɣu ká caya Iso tɛsɛɛle taa. Pu tɔɔsɔɣi-wɛɣe Helɛtayi, na Topiya, na Yetaya, na Sefaniya pɔyalɔ pa kɔpantɔ tɔɔ.

¹⁵ Yɛlaa ká luna poolɔŋ na pá kɔɔ na pá sɛna Iso tɛsɛɛle ŋmaɔ. Ilɛ í ká nyɪ si Pɔ tɛna pɔ tɔ Tacaa tilina-m ma kin.

Ye í nukɛna mɛ Iso Tacaa ke teu pu la mpɔ.

7

Nɔhɔkɔtvɔ ke Yosalem ncaale tɔɔ

¹ Ḳpuyu Tacaa heela-m tɔm. Taliyusi kawulaya pɛnaya liɣiti nyɛŋka isɔtvɔ pɔɔɔlavafɛi nyɛŋ wei pa yaa si kisile tɔ ɪ kuyakɔ liɣiti nyɛŋku wule ke ɪ heela-m tɪ. ² Pɛtɛɛli nyɛma ka tilina Salesee na Lekem-Meleki si pá kɔɔ Tacaa wiinav ke iso tɛsɛɛle taa. ³ Ḳpuyu pa pɔɔsa kɔtalaa na Iso kuyɔɔtɔtvɔ telɛsɛlaa si: Pɔ wɛɛ si, tɔ wiiki na tɔ hɔkɔɣi nɔɔsi, ke paa pɛnaya ŋka ka isɔtvɔ kakpasɪ nyɛŋ, isu too tɔ lakaya pusɪ payale taa tɔ?

⁴ Ḳpuyu Pɔ tɛna pɔ tɔ Tacaa tɔma-m si, ⁵ telɛsi kɔtalaa na tɛtu taa yɛlaa tɛna tɔm si:

Too pusɪ nutoso na naanɔwa

kɔlvɔ í hɔkɔɣi nɔɔsi,

na í wiiki paa isɔtvɔ kakpasɪ nyɛŋ

na isɔtvɔ naatosompɔɔlavaya nyɛŋ wei.

Ilɛ pɔ taya ma lanɔhɔlvɔmle ke í caaki na í laki mpɔ.

⁶ Halɪ waatɔ wei í tɔki na í nyɔɔki tɔ,

mɛ tɪ leleŋ ke í pɛɛkɔɣi.

⁷ Iso kuyɔɔtɔtvɔ telɛsɛlaa ká tɛma Tacaa kɔkpaalɛtɔnaa pane pa nɔɔsɛle nav ke hatoo lɔŋtaa. Waatɔ unɪ ɪ taa Yosalem na ɪ cɔlvɔ acalɛɛ wɛ heɛsɔvu taa. Pɛcɔ yalaa ká wɛ ilim ntɔɔŋ na pɛ mpɛtɛŋ tɛtu taa.

⁸⁻⁹ Ḳpuyu Pɔ tɛna pɔ tɔ Tacaa tɔɔsa-m nti ɪ ka yɔɔtɔvu tɔ si:

ɪ tɛŋ tampana na í huɔkɛna.

ɪ laki kɔpantɔ, í huɔɣi tɛmaya suulu.

¹⁰ ɪ taa muɣuli suluwaa, yaa leela,

yaa mvulaa, yaa konyɔntɔnaa.

I taa mayasi isayatu ke ma tana too.

¹¹ Ama yalaa me i kisa-ti. I taka ma njpanji si i taa nu. ¹² I lapa ma nyama ke kpuseh isi pee. I kisa Pa tana pa tu Tacaa ma ma kuveseatu. Ntəxi ma Feesuyu heela Iso kuyogotutu teləsəlaa, na pa teləs-təmeye too ləntaa ilena i kisi nuu. Mpuvo ma pāáná huuna-me. ¹³ I lena ma tō si: Timpi ma yaa-me na i kisi tō.

Pə tō ké ma yaa-m si má waasi-me na maa kisi cəv.

¹⁴ Maa yasi-meyə yalaa mpa i ta nyi tō pa heku.

I ka yeke mə tetv ke kpete.

Mə taa nəyolv u puki,

pácó nəyolv u kəh.

I ku mə tetv na mə nin na tē pəsi tesəpaya.

8

Tacaa su i yalaa ke nyo kpanka

¹ Mpuvo Pa tana pa tu Tacaa heela-m si:

² Maya Tacaa ma luyv suv Yosalem nyáma ke teu na má səki pa səm.

Na ma taa kpaakəna pa kolontunaa.

³ Pə tō ké ma yəgətəa si maa məli Yosalem.

Maa tasa Siyən icate taa ké cayav tətə.

Halı maa yaa Siyən si tampana icate.

Maa layasi Siyən icate pulaya si nanj nyəhka.

⁴ Kəkpatəlaa ká nyəki pa kpatəh tō

na pá kəw pá caya Yosalem taa.

⁵ Yalaa ká tasa Yosalem taa ke məlvov.

Piya ká tasa luu ke tuutumaa na pá liyiliyi

icate hapəe tō.

⁶ Iseyeli yalaa kakaasaya u huoki si mpv un pə we lapv.

Ama Pə tana pa tu Tacaa ná pəsəyənə na i la piti təmlə íté.

⁷ Maa waasi ma yalaa mpa me pa kpawa yomle tō.

Ilim təhule na pə tətule acaləe taa ke pa pona-me.

⁸ Maa kəna-meyə Yosalem na i wee ma yalaa.

Maa wee mə Iso,

na má təkí mə tō ké kawulaya na siyisuyu.

⁹ Mpuvo Pa tana pa tu Tacaa yəgətəa si:

I kaasi mə ti.

Mpi tō, nəonəw í nukí ma nəosi nsi maa suwa tō.

Nsəxi Iso kuyogotutu teləsəlaa ka kpaala waatu wei

pa tayana Iso təsəele kite suw si pa njmaaki-te tō.

¹⁰ Na pácó pə takí waatu un tō,

yalaa yaa təla taa hikiyi kufelovv.

Pácó pa svoki paa luki.

Ma yela yalaa ké si pá lakí təmaya isəna pa səlāa tō.

¹¹ Ama pənente ma heeliyi-me si,

ma kaa tasa me mpa pə kaasaa

təyov lapv isv ləntaa nyáma.

¹² Maa la-meyə kəpantv ntí tə tana.

Təv kəpankə ká nu.

Lesəhnaa na kətutum ká la teu na í heesi.

¹³ Yuta na Iseyeli pa kawulasí me.

I ka we piitimnaa ləmpa heku ké isv mpusinaa.

Ama pənente maa waasi-me.

I ká pəsi piitimnaa mpi pa tənja nəosi kəpanjsí tō.

Ile í kaasi mə ti, í taa nyá.

¹⁴ Maa tv ma taa ké si ma ləki-meyə wahala taa.

Mpi tō, mə caanaa ka kpaasa ma pāáná ké,

na má təkə-ye.

¹⁵ Ama nəonəw ma tv ma taa si maa kati

Yosalem na Yuta nyáma meye kəpantv.

Ile í taa nyá.

¹⁶ Isəna í ká la təyole si

pa a wei í heeli í tɔyɔntale ke tampana.
 I tɔnɔyɪ siyisuyu ke mə hɔvlenaa taa,
 na í pɛekɛyɪ heesoyu.
 17 I taa la tɛmaya isayatu yaa í tuuna yem.
 Mpi tɔ, Taca a má, maa caaki yaasinaa mpe pa taka.

Nɔhɔkɔtv kɔyɛɛɛɛ pɔsa acima nyɛɛɛɛ

18 M̄pɔyɔ Pɔ tɛna pɔ tv Taca a heela-m si, 19 má teləsi-me si: Nɔhɔkɔtv nti í hɔkɛyɪ isɔtv liyiti nyɛɛɛɛ na kakpasɪ nyɛɛɛɛ na naatosompɔyɔlaya nyɛɛɛɛ na naanɔwa nyɛɛɛɛ ke pɔnaya taa tɔ. Tu tɛ na tɔ pɔsi acima sɔsɔna ke Yuta nyɛma. Ama í sɔɔli siyisuyu na heesoyu ké. 20 Pɔ tɛna pɔ tv Taca a yɔyɔtaa si:

Piitimnaa kpai nyɛma na acalɛɛ payalɛ
 yɛlaa ká tɔyanɪ Yosalem ke kɔntɛ.
 21 Halana icatɛ lentɛ yɛlaa heeli lentɛ nyɛma si:
 Tɔ polo na tɔ sɛɛ Pɔ tɛna pɔ tv Taca a na tɔ wiina-ɪ.
 Ilɛna pɛlɛ pá tisi.
 22 Piitimnaa tɔɛ nyɛm
 na yɛlaa payalɛ ká kɔɔ
 Yosalem na pá sɛɛ-m na pá wiina-m.
 23 Ma heeliyɪ-me si,
 waatv inɔyɪ piitimnaa waanɪ waanɪ naanɔwa
 yɛlaa ká kpa Yuta tv nɔyɔlv ɪ toko taa si:
 Tɔ caa tɔ tɔɛ-meɛ isɔsɛɛɛɛ.
 Mpi tɔ, tɔ nuwa si Isɔ wɛ mə waali.

ISEYELI NYEMA NA PIITIM LEMPI NYEMA

9

Isɔ hɔvnan ke piitimnaa lɛlaa

1 Taca a yɔyɔta ɪ tɔm
 na tɔ tala Hatɛlakɪ tetv taa.
 Tɔ nu Tamasi icatɛ taa.
 Ilɛ pɔ taya Iseyeli nyɛma tike ke ɪ paasɔyɛna.
 Ama yɛlaa tɛnaya.
 2 Tamasi icatɛ cɔlv Hamatɪ icatɛ,
 na Tiii na Sitɔɛ acalɛɛ nna a wɛna
 kpelikpeka sɔsaya tɔyɔ Taca a yɔyɔtɔyɛna.
 3 Tiii nyɛma í nɔmawa mə icatɛ ke koluɛa ké.
 I kaa liyitee isɔ kanyɛɛna na wɔla isɔ afɛla.
 4 Ama Taca a ká lɛkɪ-tɛ.
 I ká tusi tɔ koluɛa ke tɛɛku taa
 na í nyayasi-tɛɛ kɔkɔ.
 5 Filiisi acalɛɛ Asɛkalɔɛɛ, na Kasa,
 na lkolɔɛ nyɛma ká ná mpi.
 Sɔyɔntv ká kpa-wɛ na pá kpisi kantɔlvɔ.
 Wulav kaa kaasi Kasa.
 Pɔyɛɛ Asɛkalɔɛɛ icatɛ ná kaa na tɔ yɛlaa.
 6 Yɛlaa sitaa ké na pá kɔɔ pá caya Asɛtɔti.
 Maa lɛsi mpi pɔ tɔyɪ Filiisi nyɛma ke kalampaanɪ tɔ.
 7 Maa lɛsi mə nɔɔsi taa ké
 nantv nti pa ta lentɪ tɔ,
 yaa kulalaatv.
 Mɛ taa mpa pɔ kaasaa tɔ,
 na Yuta nyɛma í ká yaana-m mə Isɔ.
 lkolɔɛ nyɛma ká sɔv mə yɛlaa taa isɔ
 Yɛpusi nyɛma lapa tɔ.
 8 Maa tɔɛɛɛɛɛ Iseyeli tetv ké.
 Yoolaa napɛli kaa pɔsi-tɪ,
 paa tɛɛlaa yaa kɔntaa.
 Páɔɔ nɔmakɛllv kaa tasa mə tɔɔ ké tɔɛnɔv.
 Mpi tɔ, ma paasɔyɛna-meɛɛɛ.

Yosalem waasoyv

9 Μῦϑον Τασαα τασαα σι:
 Yosalem icate nyá,
 nyá lanje í húlomí sósom.
 Siyón nyáma me,
 mā wulav kōhna nteye mā cōb.
 I siyisaa na í kē aka.
 I pasa í ti na í caɣa kpanɣa tō.
 10 Maa lasi ífəlayim taa kē yooú kēkenaa
 na Yosalem taa kē pə kpaɣanəh na pə tōh.
 Wulav im í ká tɔ piitimnaa kē heesuyv.
 I ká tɔɣo kawulaya kē antulinya tana təpa.

Salakatwnaa hetvov

11 Μῦϑον Τασαα γəɣotaa si:
 Maa ce mā nyáma mpa pa təkə saləka
 kē ləkə wei í taa lom fei tō.
 Má na me tá nɔɣo pɛeləvɔ kətaya
 caləm tō kē maa la mpv.
 12 Salakatwnaa me,
 í məli koluhə icate taa na tɛeləvɔ.
 Saŋa ma tasəɣi γəɣotvov si
 maa lɛeti-mɛɣe kɔpantv kē təm naale.
 13 Maa pəsi Yuta kē tōv,
 na ífəlayim kē nyámá.
 Maa kɔsi Siyón nyáma
 na pá yoonə Kələeki nyáma
 na má lá na pá pəsi isu aka layate.
 14 Tacaa má maa sōsi ma yəlaa tō.
 Maa yaɣa apalvtutuyv isu tev hola.
 Maa tō nyámá isu tev ŋmələsvov.
 Maa həkə mā waalı isu ilim mpətəh tō kacuculaya.
 15 Pə tana pə tɔ Tacaa má maa kenti ma yəlaa tō.
 Maa tō mā kolontunaa kē pəntəlɔpɛɛ na má wakəli-wɛ.
 Iseyeli nyáma í ká kɔ mā kolontunaa.
 Caləm ká kpe isu sɔlɔm.
 Yaa isu kətaya təlata caləm sukuyv poosiisi,
 na pá ŋmusi tə ŋkuluhəsɔ tō tō.
 16 Waatv im í taa kē
 Iso Tacaa ká waasi í yəlaa.
 Isu tiikilu waasvov í kaləkv tō.
 I ká teeki kəkə isu liyitee pɛɛ.
 17 Mə tetv taa,
 lanhuləmle na kacəka ká wɛɛ.
 Tɔɣov na nyōov ká ha ifepiya kē kpelikpeka.

10

I sələmí Tacaa kē tev

1 I sələmí Tacaa si í ha-mɛɣe tev kē toomaya.
 I ká yele na kɔ nu-mɛɣe sósom
 na tɔɣonaya nyala tawa taa.
 2 I kɔyí mā təɣi yem kē na tuh,
 í wɛ kpete kē.
 Pácó tɔwaa naa naaki mā pee.
 Pa puɣusiyi-mɛ na pəpəto toosee si,
 pa heesəɣi mā lanja.
 Μῦϑον mā caanaa lapa na pá yasí-wɛ
 isu heen wei í feina tiikilu tō.

Waasvov təm γəɣotvov

3 Pə tana pə tɔ Tacaa má,
 ma mu pááná na kpaí nyáma.
 Mpe pa tiikiyina Iseyeli nyáma na musəh.

Maa səh pa təə.
 Maa paasəna ma Yuta yəlaa
 na má tu-meçe toh isı ma yosu kpaçanəh.
⁴ Mə taa ké awulaa ká lu waanı waanı.
 Mə toh ká wəe isı kutuluçu kite tēe pəle.
 I səhəa ké taca isı lahaya tesika,
 na í wəna pəsuyı isı yosu təə.
⁵ I ká wəe isı yosu akanaa,
 na í fəlayı mə kolontunaa ke atē.
 Mpuçu í ká yoo.
 Mpi tə, Tacaá má,
 maa wəe mə waalı ké.
 Fēelē ká kpa mə kolontunaa kpaçanəh çayalaa.
⁶ Maa yelee na Yuta nyəma nyəə toh.
 Maa waası Yosēfu təyaya nyəma.
 Maa məhna-meçe mə tetv taa isı ma taa lə-me.
 Mpi tə, mayale mə Iso,
 ma wəna mə pətətəle ké, maa cə-me.
⁷ Iseyeli nyəma ká pəsi akanaa ké.
 Mə lahə ká holumı isı í nyəə solum.
 Mə piya ká na mə akaitv nti.
 İlena pēle pa taa heena Tacaá.
⁸ Maa yaa ma yəlaa me na má hetı-me na má kpeyeli-me.
 I ká huki isı pa hukaya ləh tə.
⁹ Mpi tə, maa hmusi-meçe piitimnaa taa.
 Ama í ká təəsi ma təə ké pooluñ taa təna.
 Məna mə pəyalaa í ká çaya təna.
 İlena í taçanı məlvuy.
¹⁰ Maa ləsi-meçe İcipiti na Asilii pa tetonaa taa.
 Maa məhna-meçe mə tē na má səəsi-meçe Kalaatı
 na Lipañ tetv.
 Paa na mpv tə, təçayale kaa tala-me.
¹¹ Paa lahwakəlle mayana-me isı tenku.
 Maa cə mə hola na halı Nili pəçə pəle mayamaya wuli.
 Kalampaanı tv Asilii ká hotı isı taav.
 İcipiti ilé í toh ká yəki.
¹² Maa yelee na Iseyeli nyəma nyəə toh.
 I ká nuña-m na í təkı ma kiñ.
 Tacaá má, ma yəçətəyəna mpv.

11

Piitimnaa toh nyəm yoonav

¹ Lipañ tetv tvi nyá nənəəsi
 na kəkə nyaya nyá tuñ səəəñ.
² Tuñ me, í wii, pa heela mə tuñ kupañ lələñ.
 Paşañ tuñ səəəñ me, mu wii,
 pa heela mə hətvuy anaam.
³ Tiikilaa nyuyv kuluyv waato tēewa,
 İlena pá wiiki.
 Pa heela təçolası hətv kupañtv
 İlena səle sı wiliyi na sí maləyi Yaatanı pəçə.

Tiikilaa naale təm

⁴ Mpuçu kuyakv nakulı ma Iso Tacaá təma-m sı: Pəsi heen wei pa puki kuçu tv í tiikilu. ⁵ I yataa ná lentəyi-ı ké paa naaki pa tasəkəle. Pə kaası na í pəetəlaa náa wonjiyi na pá sañ Iso sı pa sov toh. Heen mayamaya tiikilaa ná fēi í pətətəle. ⁶ Tacaá yəçətəna sı: Ma kaa wəena atē yəlaa pətətəle. Maa tv paa wei ké í wulav yaa í cəlv tv niñ taa. Awulaa ká kpiisi tetv, ma kaa fiti nəçəlvuy pa niñ taa.

⁷ Mpuçu Sakalı təma sı: Má pəsəna ntəçe tiikilu wei í heen yampayətəlaa yakı na pá kuçi tv. Maa caa kpatəñ ke naale na má ha ləñkv sı: Səəlvuy. İlena ləñkv sı: Nəçə kulmaya. Maa paasəna

ma heen. ⁸ Isətu kolum taa ké ma yasa tiikilaa tooso. Ma suulu tema ma heen tso, na ilé i nyəxəsi-m. ⁹ Ilena ma tami-i si: Ma kaa tasa-meje paasənav na pé taanji. Ile mpa peje pa caaki səm tó pá si. Pá kv mpa pə wée si pá kv tó. Ye pə kaasa mpa ile peje pa lí terna.

¹⁰ Ilena má kpaɣa kpátuvu ŋku pa yaa si Səoluvu tó na má peli-ku. Ilena má yəki nəɣo ŋka má na piitimnaa tu pɛɛlaa tó. ¹¹ Ma na-me tá nəɣo pɛɛlɔvɔ yəkaa. Ilena heen paɣatəlaa mpa pa keŋna-m tó pá cəkəna si Tacaa nəɣo we pə taa. ¹² Ilena má heeli-we si: Ye pə maya-me í felu-m liyitee, ye pə taya mpv awusa. Ntəna pá mayasi-yeje nyəxətu hiu na naanowa. ¹³ Mpuvɔ Tacaa toma-m si: Pəti liyitee səsəna nna pa mayasəna-m mpv tɔɣo koolu. Ilena má pəti-yeje koolu ke Iso taseɛɛ taa. ¹⁴ Pəle pə waali, ilena má peli ma kpátuvu ŋku pa yaa si Nəɣo kolumaɣa tó. Ilena pé yasi Iseyeli na Yuta. ¹⁵ Mpuvɔ Tacaa tasa-m heeluvu si: Pəsi tiikilu kumelenj. ¹⁶ Pəle pə paasi maa pona-meje tiikilu kofalu. Ilé i kaa paasəna heen, hali i ká pɛɛki i kuvu ké. I kaa pɛɛki kulepinj, yaa í fə wei pə wuki tó. Yaa í paasəna alaafəya nyəŋ. Hali i ká tɔɣo i taa kuvasələŋ. I ká seti lələŋ aɔvwa si í taa tó.

¹⁷ Tiikilu kumelenj nyá wei nn paasəyəna heen tó, nyá təm we waiyo ké.
Yoou í peli nyá niŋ
na kv yəki nyá isəle ntəɣəŋ nyənte.
Pə la-ŋ isəkpuluvu,
nyá ŋkpaləŋa í kpeki.

12

Yosalem waasvuv

¹ Iseyeli təm nti Tacaa yəxətəa tɔɣole si: Má suna atə na isətəa. Má tona yulu ke weesuvu. ² Maa pəsi Yosalem isu sulum atɛŋkpa. Pəcolə piitimnaa me í ká nyəo na pé cəo mə isəntaa. Kolontunaa ká ta Yosalem na Yuta tetu təna. ³ Waatu unu i taa ké maa pəsi Yosalem isu puu, na mpa paa kuli-ku tó pu kv-wə. Antulinya piitimnaa təna ká pɛɛki si pá seki-ku. Paa kpeyeli na pá kəo icate ke yoonav. ⁴ Pəlejele maa yele na səɣəntu kpa pa kpaɣanəŋ. I ká seliyi isu sulum kuvu-i, na i caɣalaa náá suu kpaŋvɔ. Maa feŋ Yuta nyəma me mə tso. Pulv i taa tokina-me. Ilena ma yulvsi piitimnaa təna kpaɣanəŋ isə, na í tutiyi yem. ⁵ Hali Yuta nyovv nyəma ká tó si: Pə təna pə tó Tacaa kinj ke Yosalem yalaa hikiyina tonj. ⁶ Ilena maa yele na í yoonaa piitimnaa mpa pa cəəna-me tɔɣo cemace. Na í kəli-we isu kəkə mukovv hətovv tó, yaa isu kəkə mukovv camhuvule tó. Ama pulv kaa tokina Yosalem yalaa.

⁷ Tacaa ká kəo na í waasi Yuta nyəma. Ile Tafiti ləlvv nyəma na Yosalem nyəma í kaa huv si í tɛɛ Yuta nyəma leləa. ⁸ Waatu unu i taa ké Tacaa ká kenti Yosalem nyəma tso. Ilena mə taa acamaa pəsi tonjtunaa isu Tafiti. Ilena Tafiti ləlvv nyəma náá pəsi-me isu Iso. Yaa Tacaa isətəa tillu wei i tonj mə nəɣo tso tó.

Pa caɣa ləyaya ke tetv təna taa

⁹ Mpuvɔ Tacaa yəxətəa si: Waatu unu i taa ké maa kv piitimnaa təna mpa pa kəŋ Yosalem ke yoonav tó. ¹⁰ Maa tó Tafiti ləlvv nyəma na Yosalem nyəma meje luvu kolumovv na sələmovv ləmayasəle. Ilena í keesəna ma wei paa tula pəŋŋ ke musəŋ tó ma tso. I ká caɣa ləyaya isu pa cakovv pəyaya ikpamle ləyaya tó. I ká wii-m isu í səki í səki, isu kancaalaya pəyaya. ¹¹ Waatu unu i taa, Yosalem taa ləyaya ká tso ké. Kaa wée isu Mekito tetəkəle taa Hatati-Liməŋ nyəŋka. ¹²⁻¹⁴ Paa ləlvv ŋku kv tike kv caɣana kv ləyaya. Paa Tafiti ləlvv, paa Natanj nyəŋku, paa Lefii nyəŋku, paa Simeyi nyəŋku, na pé polo ləlvv lələŋ ke mpv. Paa ləlvv ŋku kv apalaa na alaa paa caɣa mpa mpa kə.

13

¹ Mpuvɔ Tacaa yəxətəa si: Waatu unu i taa ké seɛlv nəɣəlv i ká tɔli. I ká nyaali Tafiti ləlvv nyəma na Yosalem nyəma me mə isəyatu.

Iso ká kpiisi tunj na Iso kuvəxətəv teləsəlaa kvcesaa

² Ilena Pə təna pə tó tasa yəxətəv si: Waatu unu i taa ké maa kpiisi tetv təna taa tunj təna, na i kətəlaa. Nəɣəlv kaa tasa i hətə yaav. Maa ləsi laatu kuvyuluvv ke mə taa. ³ Haləna ye pə cəpa mə taa wei na í yəxətə pəpətv təm natəli, i caa na i too paa təmi-i si: Timpi n looliyina Iso Təm tó, isu ŋ səpa. Pa mayamaya paa tu kəna-ŋ pə tətəte. ⁴ Waatu unu i taa Iso kuvəxətəv teləsəlaa ká wəena pa təm kpaaluvv, na pa toosee heeluvv fəɛle. Hali pa kaa tu suu pa təmle tokonaa mpa pa puɣusiyina yalaa tó. ⁵ Paa wei i ká tó si: Ma ké háto ké, ma ta ke Iso kuvəxətəv teləsəlv. Hatoo ma pəcaatv ke ma wəna tawa na má haləyi. ⁶ Ye pa pəasa-i si: Pepe kəna-ŋ nyá lanjle taa ké isəntə? Ile i cə si: Ma na ma camnanaa ké, na pé kv-m mpv.

Tacaa seev

⁷ Mpuvɔ Pə təna pə tó Tacaa təma si:

Layate nyá, ku ma sənlo wei i ké tiikilu tɔ,
na heej ya yem yem.
Ilena má kuli iwéesi tɔɔ.

⁸ Tɛtu heej hɔyɔlɔn naale ká sɪ na pɛ kaasi kɔlɔmbɔyɔ tike. ⁹ Maa tayaŋi kɔkaasaa me isu pa wɔkɔyɔ wɔla na liyitee nyɔyɔtɔ ke kɔkɔ na pɛ nyaali-ti tɔ. Ilena í səlɛmi-m na má mu, na má yaa-meɣe ma yɔlaa. Ilena mu yɔyɔtɔyɪ sɪ: Tacaá kɛle Iso.

14

Tacaá kuyaku

¹ Tacaá páná kuyaku kpeɣetɔna ntɔ. Yosalem nyéma me, paa tala mə kɔpam na í nyənayɪ.

² Tampana tɔɔ,

Tacaá ká kpeɣeli piitimnaa.
Paa kuli Yosalem tɔɔ na pá lɛki-tɛ.
Paa kuu tɛsɪ taa wontu, na pá kpi alaa.
Paa kuu yɔlaa hɔyɔlɔyɔ na pá tɛna.
Ama pu yele kɔkaasaa ke ɪcate taa.

³ Pə waali kɛ Tacaá ká yooná piitimnaa me,
isu too i tu lakɔyɔ yooŋ waatu taa tɔ.

⁴ Waatu inayɪ i ká tənɪ i nɔhɔle kɛ
Olifinaa pulaya tɔɔ kɛ Yosalem kin kɛ ilim tɔlɔle tɔɔ.
Pulaya ká faya na ká təŋ ilim.

Ilena hɔyɔlɔyɔ lɛŋku náá məŋna
ilim mpɔtəŋ na lɛŋku na pə ntɔyɔŋ.

⁵ Pulaya tɛtɛkɔle nítɛ tu wɛɛ nɪpɔyɔ haləna Asaali ɪcate.
Ntɛɣe í ká təŋ na í se,

isu mə ləŋcənaa ka lapu pənaya ŋka
tɛtu sela Yuta wulaw Osiyasi pɔɔle taa tɔ.

Waatu inayɪ Tacaá Iso na isɔtaa tillaa paa tala. ^a pə nɔyəsəna kɛ isu ɪcate hətɛ. Iɛ tá tu Ləkra taa sɪ ɪcate.

⁶⁻⁷ Pə kpaɣaw waatu inɪ tɔ,
pə fɛi sɪ ilim ntɔ ahoɔ ntɔ.

Səkpɛtɔyɔ ká mɔki kɛ na nyaaləm wɛɛ tam tɔɔ.
Tacaá tike nyəmna kuyaku ŋku.

⁸ Waatu inɪ i taa sɛɛlɔ ká lu Yosalem
na i lɔm lɛmpɪ kpeŋ Tenku Kəsəpɔ taa,
na lɛmpɪ kɛ Metitelanee Tenku taa.

Pu kpe nɪpɔyɔ tam kɛ,
paa lɔŋle paa yoluma.

⁹ Tacaá tike ká tɔyɔna kawulaya kɛ tɛtu təna taa.
Nyá tike təkɔŋ kɛ yɔlaa təna ká nyɪ na pá sɛɛki-ŋ.

¹⁰ Pə cəŋaw Yosalem tɔ pu pəsɪ isu tɛtɛkɔle.
Pə kpaɣaw Kɛpa ɪcate kɛ ilim ntɔyɔŋ tɔ tɔ,
na pɛ polo pə mpɔtəŋ tɔ kɛ Limɔŋ ɪcate tɔ.
Yosalem ká kəli i cɔlɔ acalɛ kɛ kɔŋkɔlɔməŋ.

ɪcate wəŋ ká kpaɣa Pɛncamɛɛ nɔnɔyɔ,
haləna nɔnɔyɔ kɔpənaya kɛ ŋkulɔŋa taa.
Ilena pɛ polo Hananɛyɛɛli kutuluɔyɔ sɔsɔɔ.

Haləna wulaw lɛsɛŋ tənyaasɔle.
Ilena tɛtɛkɔle náá kpaɣa Kipeya na tɛ polo Limɔŋ.

¹¹ I ká caya tɔ taa tɔpamɪ,
nɔyɔlɔ kaa nyaasi-tɛ na yɔkɔyɔ.

¹² Yɛ pə kaasa piitimnaa mpa me
i pola Yosalem kɛ yoonaw tɔ.

Mpi mpi Tacaá ká la-me tɔyɔlɔ.
Mə nantɔ ká tasəna mə isɛ.

Mə isəpɛ ká tasa a pɔyɔlɔŋ taa.
Mə nsəma ká tasa mə nɔsɪ taa.

¹³ Waatu inɪ i taa kɛ Tacaá
ká yele na sɔyɔntɔ anaam kpa-me,
na í kuli təma tɔɔ.

^a 14:5 Asaali ɪcate: Lontɛ tənɛ inɪ tɔ ta nyɪ sɪ ɪcate yaa pɔyɔ yaa pɛpɛ hətɛ. Ama

14 Yuta nyáma ká yosona Yosalem náyó,
 paa leeki piitimnaa lɛmpa wɛnau.
 Pə kpaɣau wɔla, na liɣitee nyáyətu tɔ,
 na wontu ke tuutuuma.
 15 Kɔtəŋ ŋku kɔ kpa kolontunaa tɔ,
 ku kpa pa tala ke teitei kɛ rɛpuyɔ.
 16 Waatu inɪ ɪ taa kɛ Yosalem
 kolontunaa kakaasaya ká puki Yosalem taa kɛ
 paa pənaya ŋkaɣa Pə təna pə tu Tacaa wulav ke sɛɛv.
 ɪ ká təkɪ coka acima.
 17 Ye tetu yɛlaa mpa pa ta polo
 Yosalem ke Tacaa sɛɛv,
 tɛv kaa nu pele pa tɛ.
 18 Ye Icipiti nyáma mɛ ɪ kisa Yosalem
 ke pote si ɪ tɔyɔ coka acima,
 wahalanaa ká mayana-mɛ isɪ piitimnaa
 lɛmpa mpa paa puki acima anɪ tɔ.
 19 Mɔpuyɔ pu hɔna mɔ na piitimnaa mpa
 paa kisi acima anɪ a tɔyɔv tɔ mɔ ŋkraŋŋ.
 20 Waatu inɪ ɪ taa, paa ŋmaa na pá kraŋna
 kraɣanəŋ luuŋ tɛ kraŋkɔŋlee tɔɔ si:
 Tacaa tənna.
 Halɪ Isɔ tɛsɛɛle taa tiipee kraɪ nyəna ká pəsi isɪ
 caləm poosiyanaa mpa pa su kɔtaya tɛlate tɔ.
 21 Yosalem na Yuta taa tiipee təna ká pəsi Tacaa nyəna.
 A taa kɛ kɔtəlaa təna ká təsi pa nantv.
 Paɣatəlaa kaa tasa wɛɛv ke Pə təna pə tu Tacaa
 Isɔ tɛsɛɛle taa kɛ waatu inɪ ɪ taa.

ISO KUYOYOTUTU TELESLU MALASI TOM TAKELAYA Kotloltu

Na pécó pə takí Malasi waatu to Iseyeli nyáma ka təŋa Asee na Sakali pa seyesəŋ ké. Haləna pá tayaní Iso təsele ke ŋmau. Ama pə koma na pá keesi, ləna pá tayaní Iso seev ke yepu. ləna pá puysiyi Iso ké pa kuhaan tɔm taa. Kətəlaa ná yela pa təmlə na kiinj wei Iso cela-we si pá hul yəlaa tɔ.

Isəna pa faya Malasi takəlaya tɔ:

Isə ləsa Iseyeli nyáma si pá pəsi i yəlaa, titite 1

Isə kpaaləyi kətəlaa, titite 2:1-16

Tacaa tillu na Iso huule, titite 2:17-3:23

1 Tacaa heela Malasi ke tɔm si í teləsi Iseyeli nyáma.

Iseyeli nyáma ke Tacaa lasaa

2 Tɔm ntəyale si uní í sɔla-we. ləna pele pa pəəsi Iso si: Pepe huləyana mpv? Ntəna Iso si: Isav na Yakərv paa we tətəle ké. Paa na mpv ma sɔla Yakərv. 3 ləna má kisi Isav. Ma kpiisa Isav luluyv Itəm nyáma tətɔ, na pá waasi taale hasi. 4 Itəm nyáma me í tɔma si: Pə kpiisa-to yaa. Ama tu tayaní ta ncaa kusuyv. Ue maɣa Pə təna pə tv Tacaa maa heeli-me si: Paa í ŋmawa, isu ma yəkaa. ləna má ha-meɣe hətə si isayatu tɔ. Yaa yəlaa mpa Tacaa u heesəyi pááná munau tɔ. 5 Iseyeli nyáma me, í ká ná mpv na mə isəle. Haləna í yoyotí si: Paa Iseyeli nyáma tətɔ toosi na waali tɔv, Tacaa huləyi í tɔŋ ké.

Kətəlaa səsaa kalənav

6 Mpvv Pə təna pə tv Tacaa pəəsaa kətəlaa si: Pəyaya seeki ka caa ké, na təmlə tv náá seeki i səsɔ. Aní maɣale mə Caa na mə Səsɔ. lə pepe tɔv ké u seeki-m, na u nuna-m? I nyənəyi-m yem, na í tayanəyi-m pəəsuyv si: Pepe taa ké tə nyənəyi-ŋ yem? 7 I kəŋna ma kətaya təlate tɔv ké asilima təyənaya. ləna í tayanəyi-m pəəsuyv si: Tá pepe kəna asilima? Timpi í nyənəyi ma kətaya təmlə ke yem təy. 8 Tacaa Pə təna pə tv má, ma pəəsəyi-me si: Waatu wei í laki-m kətaya ke isakpəlvv kpante, yaa kusekalle, yaa kótantv tɔ, pə we teu na? Ye kpante isu mpv n ha nyá tətɔ nyuv tv í ká muna lanhulomlə na? 9 Tɔv, í maɣasi-m wiinau si, má nyəní mə pətəətəle na í ná. Isu ma kisa. 10 Pə kəla teu si mə taa nəyolv í polo í təkí Iso təsele nonəəsi. I taa la-m kpa kətaya ŋka maa caaki tɔ. Ma luyv fei si má na mə kətasi. Tacaa Pə təna pə tv má, ma yoyotəna mpv. 11 Ma hətə yaawa ilim təlule na pə polo pə tətəle ke piitimnaa taa ké. Paa timpiyi pa laki-m tulaalv kətaya na ma hətə taa. Pa haaki-m kucəŋ wei i muna-m tɔ. 12 Ama mə nyənəyi-m yem ké timpi í təŋ si ma kətaya təlate ta ke pulv tɔ. Hali í kəŋna ma kətaya təlate tɔv ké mpi pə fei teu tɔ. 13 I kəntəyi si pə we-meɣe teləsi. Ntompee ke í tuluyv-m. Na í laki-m kətaya ke tɔla kəŋmule, na kótəntvnaa. Pə təna pə tv Tacaa má, ma kaa mv mpv. 14 Ye yulv ká si i nəyɔ si i ká ha-m í kaləku tətə kupante. ləna í kəv na í cele-m kpa nyəntə. Mpusi we i tɔv ké. Mpi tɔ, ma ke Wulav Səsɔ ké, na piitimnaa nyanəna ma tɔŋ.

2

Tacaa kpaalvvyv ke kətəlaa

1 Mpvv Pə təna pə tv Tacaa kpaala kətəlaa si: 2 Ye í tá nuna-m na í təkí ma tɔm na í tvyi ma hətə ke teeli. Maa yele na mə koolee kupana pəsi mpusinaa. Mpvv maa la-me. Mpi tɔ, u seesəyi isəle. 3 Maa wakəli mə luluyv nyáma. Ye pə kaasa-me, lə ma ŋmusi mə isentaa ké tɔla wena í laki kətaya ke mə acima waatu to a pəntv. ləna pá kpenti mə təna na pá lɔ. 4 Ntəna Tacaa si: Waatu məyi í ká cekəna si Iso Tacaa má, ma kpaala-me si í təkí nəyɔ ŋka má na Lefii na i luluyv nyáma tə pəlaa tɔ. 5 Pəyale má na-í tá nəyɔ pəelvyv mpi pə haakayana-meɣe weesuyv na alaafaya. Ma lakaya-meɣe mpv si í nuna-m na í nyanəna-m, ləna í la mpv. 6 Tɔm təmpəna nyəntv tike ke Lefii nyáma me í yoyotaa, í ta looli. Má na-me tə kpenta teu, na í laki-m yəlle. I hola yəlaa pəyale si pele pa lɔ isayatu. 7 Kotulv təmlə nté si í seɣesi yəlaa na pá nyi Iso. ləyɔ pa pəəsəyi si í hulv-weɣe kiinj wei wei paa təkí tɔ. Mpi tɔ, ntəyale Pə təna pə tv má ma tɔm teləsolv. 8 Ama kətəlaa me, mə yela mpaav kusiyisyu. Mə seɣesəŋ pilisa yəlaa pəyale. I wakəla nəyɔ ŋka ma na-me tə pəlaa tɔ. 9 Maa yele na yəlaa təna kuli mə tɔv, na pá tisi-me. Mpi tɔ, í kisa ma luyv nyəntv. I fayəsəyi yəlaa ke mə seɣesuyv taa.

Iseyeli nyáma lapa mpi Iso kisina-we tɔ

10 Aní Tacaa ke kulom ké. Ta nəyɔ na ta suka Iso kulom ŋmana-tv. Ue pepe tɔv ké tə lukí təma waali. Na tá wakəlayi Iso na tá caanaa pa nəyɔ pəelvyv? 11 Yuta nyáma me í wakəla mə nəyɔ

suv. I lapa acaalətu ke Yosalem na Iseyeli tetu təna taa. Mpi tə, í wakəla Tacaa Iso təsele. Ilena í kpaɣa alaa mpa pa laaku tunj tə. Pəyele Iso ka səla í təsele ké. ¹²Tacaa Pə təna pə tɔ í kpiisi-meye Yakəpu ləlvu taa. I taa tasa-ı mə kətasi lapu.

¹³Mə kulaputu naale nyəntu nté si í pələyi isəlum ke Tacaa má ma kətaya təlate tə. Mpi tə, ma kisiyi mə kəhaham. Pə́cɔ maa caaki mə kətasi ke pənente. ¹⁴Anı paa mə taa wei ı ka suna ı nəɣo si ı ká təkı ı kancaalaya alu. Mə lasəna-we, na pa ké mə alaa, paa na mpv í kisa-we. ¹⁵Pəyele Tacaa kpenta-meye tənuyv kolumuyv na ləmayasale kolumtəle ké. Ile pepe təo ké ı kpenta-meye mpv? Piya ke ı caakaya si í ha-me. Mpv tə, í la laakalı na nəɣəlv í taa kisi ı kancaalaya alu. ¹⁶Iseyeli Iso Tacaa Pə təna pə tɔ yəɣotaa si: Ma taa kpaakəna apəlv na alu pa yav təm. Mpi tə, pə taa we səm ké. Paa wei í la laakalı na ı ti. I taa wakəli ı nəɣo suv.

Tacaa tillu tiluyv

¹⁷I tuyv Iso maya wahala na mə təmnaa. Ilena í tayanəyi yəɣotuyv si: Pepe taa ké tə tuyv-ŋ wahala? Timpı í təŋ si Iso má ma caaki isayalataa. Ma lanje heəkəna-weye teu. Aaiyee si: Iso wei ı həŋ ta ŋkpaŋŋ tə ı we le? Tənaɣa í tɣəna-m wahala.

3

¹Mpvu Pə təna pə tɔ Tacaa cəwa si: Ma tiliyi ma tillu na í kpalı-m mpaav. Səso wei í pəkəyi tə, ı ká svv Iso təsele taa təlev. Pəyele nəɣo pələvu tillu wei í nyuləyi tə, ı kəŋna nté. ²Awe ká weena ı ti na í pəsi na í səŋ ı kuyaku kəkəmyu wule? Mpi tə, ı ká wee ké isu kuluku kəkə, yaa kpaləkpa mpi pə we ləŋ ke teu tə. ³I ká caɣa ké na í tayanı Lefii nyəma kətəlaa asilima təkpaata. Isv pa nyaaluyv wəla na liyitee nyəɣəlvu tə. Waatu inəyi í ká la Tacaa ke kətaya svv í svv tə. ⁴Ilena Tacaa mu Yuta na Yosalem nyəma me mə kucəŋ təkpa, svv hatoo kancaalaya taa. ⁵Pə təna pə tɔ Tacaa má ma yəɣotaa si: Maa kəo na má hvəna mpa paa nyajna-m tə. Isv topotopo nyəma, na wasəŋkalənaa, na mpa pa sukı pa nəəsi ke yem tə. Na mpa paa səŋ təmlə nyəma ke fəlvu tə. Na mpa pa muɣuliyi leelaa, na suluwaa tə. Na mpa pa tui tasəkəle ke mvləaa tə.

Tacaa kiŋ məlvu

⁶Mpvu Iso təma si: Maya Tacaa ké, maa laɣasəyi. Pə́cɔ mə ké Yakəpu ləlvu nyəma ke tam ké. ⁷Hatoo mə caanaa waatu ke í caala ma kiŋ ke kisuyv na í lə-ı. Mpv tə, Pə təna pə tɔ má, ma caa si í məli ma kiŋ na maa məli mə kiŋ. Ilena mu təŋ si: Isənaɣa tu la na tə məli nyá kiŋ? ⁸Ha, yulv ŋmuləyi Iso yee? Pəyele mə ŋmula-m na í tayanəyi-m pəsəyuv si: Leye tə ŋmula-ŋ? Mə weŋav həɣələŋ naanəwa taa kolum tələsəle, na mə kucəŋnaa hav taa ké í ŋmuləyi-m. ⁹Yəlaa me, mə təna í we mpusi taa ké mpv inı pə taa ké. ¹⁰Mpv tə, í kəna mə kwenam həɣələŋ naanəwa taa kolumtəle təna ke mə təsele taa. Ile kətəlaa kaa ləŋ tɣənaɣa. I taa nəɣəsi si ye í ləsa mpv í ká ləŋ tɣənaɣa. I mayasi-m na í ná si ma kaa tui isətənyu ke pəŋ na má pəli-meye kəpantu ke səsəm? ¹¹Na má təŋ tɣəlaa ke mə kəhaləm tə. ¹²Tacaa Pə təna pə tɔ má, ma heeliyi-me təfoo si piitimnaa təna ká yaa-meye leleŋ nulaa. Mpi tə, mə tetu ká weena kəpantu ké.

Iso siyisuyv hvlvu

¹³I yəɣotəyi ma təo ké təm isayətu. Ilena í təŋ si: Le na leye tə pəntəna-ŋ? ¹⁴Pə́cɔ í kontəyi si í təkə ma təm. Si í lapa lanwakəlle kətasi. Si Pə təna pə tɔ ma, má ná mə pətətəle. Ama mə ta waa pulv. Pə təo mə hvəki si paa í lapa-m təmlə yem ké. ¹⁵Haləna í təŋ si: Kalampaanı nyəma na asayaa ke pə caɣanaa. Paa pa wakələna Iso ilé ı suma tam ké.

¹⁶Mpa pa nyajna Iso tə, pa yəɣotayana təma, ilena Tacaa ke ŋkpaŋuyv na í nu pa kuyəɣotuv. Pə́cɔ pa ŋmaa pa təna mpa pa nyəma ı təŋ təo, na pá nyanəna-ı tə, pa həla ke takəlaya taa. ¹⁷Ntəna Pə təna pə tɔ Tacaa yəɣotı si: Kuyəŋku maa hvli ma təŋ tə. Maa nyəni yəlaa meye ma nyəma. I ká pəsi ma nyəma təkpaata na má laki-meye kəpantu, svv cəce na ı pəyayə ŋka ka paasəyənə-ı tə. ¹⁸Kuyəŋkuyv í ká na siyisilaa na asayaa. Na mpa pa laki ma təmlə na mpa paa laki-tə tə pa fayəv. ¹⁹Tacaa Pə təna pə tɔ má, ma páána kuyaku təŋna kənte ké svv kəkə səsəŋka. Kuyəŋkuyv paa nyəyasi kalampaanı nyəma na asayaa ke kəkə svv nyutu. Pə kaa kaasi-weye pulv cəcəka. ²⁰Ama ma sukı mpa pa seekı-m təɣə nəəsi svv, ma təŋ ká waasi-weye svv ilim lukuyv na pə waasəyi tetu tə. ²¹Kuyəŋkuyv í ká paa asayaa ke nəəhe svv tetu. Pə təna pə tɔ Tacaa má, ma yəɣotəna mpv.

Ilii məlvu

²²I təəsi ma təmlə tə Moisi kuyesətu tə. Na kiŋ na kusəsutu nti ma cəla-ı Holəpu puyv təo si í tələsi Iseyeli nyəma təna tə.

²³Maa tili Iso kuyəɣotuv təlasəlv Ilii. Maa tili-ı na pə́cɔ pə tala ma kuyaku səsəŋku səyəntu nyəŋku ŋkv. ²⁴Inı ı ká ciikina cəcənaa na piya. Ile ma kaa wakəli mə ıcatə.

LAAPAAII KUPAN WEI
MATIYEE
ŊMAAWA TŌ
Kotolotv

Matiyee takelaya nte Laapaalenaa taa kancaalaya takelaya. Ka taa ke te naaki si Yesu ke Mesii pécó inəxəle wulav səsə tətə. Iso ləsəna-i hatuu kancaalaya taa. Yuta nyəma ka tanaa ké si Iso ká kpa pa taa ké wulav səsə nəxəlv na i fiti-wexə Lom nyəma ŋmakəlvvə taa. Ama Matiyee hóləyi si kawulaya ŋka ka təm Iso ka yəxətəa tə ka ta ke antulinya inə i nyəŋka. Matiyee keesəyi Yesu ləlvvə təm na i Iso ləm səv na i təmlə na i konyəntəyəle na i səm na i fem na i kpaav ke isətəa.

Isəna pa fayə Matiyee takelaya tə:

- Ləlvvə loosi na Yesu ləlvvə, titite 1:1-2:23
- Ləm səlv Yohaani təmlə na Yesu mayasvəv, titite 3:1-4:11
- Yesu təmlə ke Kalilee tətə taa, titite 4:12-18:35
- Yesu pote ke Yosalem, titite 19-27
- Yesu səm na i fem, titite 28

Yesu caanaa caanaa
(Luku 3:23-38)

¹ Apələham ləlvvə tv nte Tafiiti, Tafiiti ləlvvə tv Yesu Kilisiti ləlvvə loonja nte cəne. ² Apələham ləv Isaka, na Isaka nāá ləv Yakərv, na Yakərv nāá ləv Yuta na i newaa. ³ Yuta ná ləv Falesi na Sela. Pele pa too kele Tamaa. Falesi ná ləv Həsələn, na Həsələn nāá ləv Alam, ⁴ na Alam nāá ləv Aminatari, na Aminatari nāá ləv Naasən, na Naasən nāá ləv Saləma. ⁵ Saləma ná ləv Poosi, Poosi too kele Lahari. Poosi ná ləv Opeti, Opeti too kele Luuti. Opeti ná ləv Sese, ⁶ na Sese ná ləvəna wulav səsə Tafiiti.

Tafiiti ná ləv Salvmən, Salvmən too kele Yulii əlv. ⁷ Salvmən ná ləv Lvpəwam, na Lvpəwam nāá ləv Apiya, na Apiya nāá ləv Asafi, ⁸ na Asafi nāá ləv Yosafati, na Yosafati nāá ləv Yolam, na Yolam nāá ləv Osiyasi. ⁹ Osiyasi ná ləv Yowatam, na Yowatam nāá ləv Akasi, na Akasi nāá ləv Isekiyasi, ¹⁰ na Isekiyasi nāá ləv Manasee, na Manasee nāá ləv Amon, na Amon nāá ləv Yosiyasi. ¹¹ Yosiyasi ná ləvəna Cekoniyasi na i newaa ke waatə wei pa kuu Iseyeli nyəma na pá pona Papiloni tə.

¹² Pa pona Iseyeli nyəma ke Papiloni təna, iləna Cekoniyasi nāá ləv Selatəyeli, na Selatəyeli nāá ləv Solopareli, ¹³ na Solopareli nāá ləv Apiyuti, na Apiyuti nāá ləv Iliyakim, na Iliyakim nāá ləv Asə. ¹⁴ Asə ná ləv Satəki, na Satəki nāá ləv Akim, na Akim nāá ləv Iliyuti, ¹⁵ na Iliyuti nāá ləv Ulasaa, na Ulasaa nāá ləv Matar, na Matar nāá ləv Yakərv. ¹⁶ Yakərv ná ləv Yosəefv wei i ké Malv paalv tə, na Malv inu i ləvəna Yesu wei pa yaa si Mesii tə.

¹⁷ Ye mpv, isv pa keesvəv si inə i ləv inə na inə ilə i ləv inə tə, pə kpaav hatoo Apələham haləna pə tala Tafiiti tə, ləlvvə loosi kpenta naanvəna na liyiti. Na pə kpaav Tafiiti haləna pə tala waatə wei pa kuu Iseyeli nyəma na pa pona Papiloni tə, ləlvvə loosi wə naanvəna na liyiti tətə. Na ləlvvə loosi naanvəna na liyiti tətəxə pə kpaav hatoo pa ponav Iseyeli nyəma ke Papiloni tə, haləna pə suna Mesii ləlvvə.

Yesu Kilisiti ləlvvə təm
(Luku 2:1-7)

¹⁸ Isəna pa ləvə Yesu Kilisiti təxəlv. I too Malv wei i ké Yosəefv amusaya tə, i hayə həxə na Feesvəv Nəŋŋtv toma na pécó i saa. ¹⁹ I paalv Yosəefv ka ké ylvvə kupan ké, ilə i taa tisiyi si i kuli Malv waalv ké yələa samaa taa. Iləna i hvv si i ká kisi-i mukayə tē. ²⁰ I hvvəyayə i taa ké mpv, iləna Tacaa isətəa tillu kəv i kin ke toosee taa, na i heeli-i si: Tafiiti ləlvvə tv Yosəefv, taa nyana nyá amusaya Malv kpaav. Pə tayə vlvv, həxə ŋka i hayaa tə, Feesvəv Nəŋŋtv kin ke ka lunaa. ²¹ I ká ləv əpalv pəyayə, na i yaa-ke si Yesu. Pə tayə vlvv, pəyayə ŋke kaa waasəna ka yələa ke pa isayətv taa.

²² Pə tənayə mpv pə lapa na pécó təm nti Tacaa ka yəxətəna Iso kvyəxətətv tēləsvlv nəxə tə tə lá tampana si:

²³ I nyəni, pəxəlv wei i ta nyənta əpalv tə i ká hayə həxə, na i ləv əpalv pəyayə, na paa yaa-ke si Imaniyeli.

(Həte tənə tə yəxətəyi si Iso wə tá kin.)

²⁴ Yosəefv fema, iləna i lá nti Tacaa isətəa tillu ka heela-i tə. I kpaav i amusaya Malv. ²⁵ Ama i ta nyəni-i haləna i tē pəyayə ləlvvə. Na Yosəefv yaa-ke si Yesu.

2

Ilim tælule nyantaa koma Yesu naw

¹ Pa lula Yesu ké Yuta Petèlehem taa ké wulaw səsə Heləti pəəle taa. M̄p̄óȳ isətəlon̄as̄i təm nyəntaa napəli pa luna ilim tælule na pá tala Yosalem. ² Na pá pəəs̄i s̄i: Leye pəyaya ŋka pa lula nəənoo na káa la Yuta nyəma wulaw səsə tə ka wee? Tə na ka isətəlon̄a lu ilim tælule ké na tə koo s̄i tə see-ke.

³ Wulaw Heləti nu m̄p̄u, ilena pá pəkəli-ı səsəm. Pə pəkəla Yosalem nyəma tənaya m̄p̄u tətə. ⁴ Ilena í koti kətəlaa səsaa tənə, na Iso Təm seyesəlaa na í pəəs̄i-weyə timp̄i pə wee s̄i paa luli Mesii tə. ⁵ M̄p̄óȳ pa cə-ı s̄i, Yuta Petèlehem ké. M̄pi tə, Iso kuyəyətutə teləsəlaa ŋmaawa s̄i:

⁶ Yuta taa Petèlehem nyá, tampana n ta ke Yuta acaləe səsəəna taa səkpəte paa pəcə. M̄pi tə, nyá taa ké wulaw ká luna, wei ı ká tək̄i ma lseyeli nyəma ke teu tə.

⁷ Tənaya Heləti yaa nyəntaa m̄p̄eyə k̄p̄eeŋa na í pəəs̄i-weyə pə tənə s̄i ı nyəŋ waatu wei mayamaŋa isətəlon̄a luwa tə. ⁸ M̄p̄óȳ ı hula-weyə Petèlehem m̄p̄aaw na í heeli-we s̄i: I polo na í p̄eeki pəyaya ŋkeye teu. Waatu wei í na-ke í heeli-m na ma mayamaŋa má polo na má see-ke.

⁹ Nyəntaa tēma wulaw təm ntəxi nuw ilena pá tēe. Na isətəlon̄a ŋka kaa luwa ilim tælule na pá na-keye m̄p̄u tə ka tənaya pa nəyō təə, haləna ká tala timp̄i pəyaya ŋke ka wee tə, ilena ká səŋ. ¹⁰ Nyəntaa loosa isətəlon̄a ŋke, ilena pa lan̄a hulbm̄i pə tu fei. ¹¹ M̄p̄óȳ pa s̄u təyaya taa na pá ná pəyaya na ka too Mali. Ilena pá hənti ate na pá see-ke. Na pá hət̄i pa wontu na pá ha-keye wula na tulaaɓ kofəyət̄u na tulaaɓ miili. ¹² Pə waali ké Iso heela nyəntaa m̄p̄eyə toosee taa s̄i pá taa məli Heləti cəɓ. Ilena pá cəɓ m̄p̄aaw na pá kpe.

Yesu seenav

¹³ Nyəntaa tēewa ilena Tacaa isətəta tillu nəyɓɓ í koo Yosəefu kin ke toosee taa na í heeli-ı s̄i: Kul̄i na ŋ kraŋa pəyaya na ka too, na ŋ se na ŋ polo Icipiti, na ŋ caŋa tənə. Haləna waatu wei maa heeli-ŋ s̄i ŋ məli tə. Pə taya pul̄u, Heləti ká p̄eeki pəyaya ŋke s̄i ı kuyə-ke.

¹⁴ Tənaya Yosəefu kulaa na í kraŋa pəyaya na ka too, na pá tēe Icipiti ke ahoə an̄i. ¹⁵ M̄p̄óȳ ı caŋa tənə haləna Heləti s̄i. Ilena pá la n̄ti Tacaa ka yəyətəna Iso kuyəyətutə teləsulo nəyō tə s̄i: Ma ləsa ma pəyaya ke Icipiti.

Piya sakasaka lapv

¹⁶ Heləti nawa s̄i nyəntaa puŋusa-ı, ilena pá salı-ı səsəm. M̄p̄óȳ ı tilaa s̄i pá ku Petèlehem ıcate na acaləe nna a cəəna-tē tə pə apal̄up̄iya tənə. Haləna nsi s̄i piis̄i tala naale naale tə, na í keesəna saa wei nyəntaa heela-ı s̄i isətəlon̄a luwa tə. ¹⁷ M̄p̄óȳ pə lapa is̄u Iso kuyəyətutə teləsulo Selemii ka kpaalaa tə s̄i:

¹⁸ Pa nuwa kapuka ke Lama.

Wula na lan̄wakəlle səsəəle m̄ala.

Laseeli wiina m̄p̄óȳ ı piya.

I ta tisi s̄i pá puŋusi-ı ké s̄i fei tə pə təə.

Yosəefu pa luw ke Icipiti

¹⁹ Heləti səm waali Tacaa isətəta tillu nəyɓɓ kəma Yosəefu kin ke toosee taa ke Icipiti, ²⁰ na í heeli-ı s̄i: Kul̄i na ŋ kraŋa pəyaya ŋke na ka too na í məli lseyeli tətə taa. M̄pa pa p̄eekaya s̄i pá ku pəyaya ŋke tə pa səpa.

²¹ Tənaya Yosəefu kulaa na í kraŋa pəyaya na ka too na pá məli lseyeli tətə taa. ²² Ama Yosəefu nuwa s̄i Aaselayusi təyō kawulaya ke Yuta ke ı caa Heləti lonte. Ilena səyont̄u k̄pa-ı na tətə n̄ti tə taa pote. Iso tasa-ı m̄p̄óȳ huluȳ ke ı toosee taa, ilena í ləyō ı təxi Kalilee tətə taa, ²³ na í caŋa ıcate nte pa yaa s̄i Nasaleti tə tə taa. M̄p̄óȳ pə lapa is̄u Iso kuyəyətutə teləsəlaa ka yəyətə tə s̄i: Paa yaa-ı s̄i Nasaleti tə.

3

Iso lvm səlv Yohaani waasv

(Maləki 1:1-8; Luku 3:1-18; Yohaani 1:19-28)

¹ Pə kəma na pá kees̄i ile, Iso lvm səlv Yohaani kəma Yuta wulaya tətə taa keke na í niki waasv lapv. ² Na í təŋ s̄i: ı laŋas̄i tənte, isətəta Kawulaya wosa kante ké.

³ Yohaani təm ke Iso kuyəyətutə teləsulo Isayii ka yəyətaya saa wei ı yəyətə s̄i:

Nəyɓɓ yəyətəyənə nəyō səsəyā ke wulaya tətə taa s̄i:

ı tayani Tacaa m̄p̄aaw.

ı hee-ı-ku na ku siyisi.

⁴Yohaani taka yooyoonaa huntu kunti, na í lala tonyu tampala ke í tənaya taa. Í təyonaya nté cələŋ na taale tuŋ nim. ⁵Ūpógó Yosalem nyóma na Yuta tetu təna nyóma na Yaatanu nəxo tetu təna nyóma suu pote ke í kin. ⁶Na pá kuliyi pa isayatu təw kə yəlaa taa, na Yohaani səəki-weye Iso lum ke Yaatanu pəxo taa.

⁷Yohaani nawa Falisanaa payale na Satusee nyóma payale na pá puki í cələ sí í sə-weye Iso lum. Ulena í tə-wə sí: Akala piya me, awe kraala-me na í seeki Iso páána nna a kəŋ tə? ⁸Í la mpa pa yela isayatu tə pa kolapəle. ⁹Í taa teləsəxi lələ sí mə caa kele Apələham. Ma heeliyi-me sí ye pəle pə təw ɔle, Iso pəsəxi na í lá na pəe ane á pəsi Apələham piya. ¹⁰Pa tema laale tonyu ke tuŋ sí pa huŋu-í na í tēe kə te. Tonyu ŋku ku lələxi pəe kəpəna tə, paa hu-kə na pá tə kəkə. ¹¹Ma ɔle, lum ke ma səəna-meye Iso lum sí pə hólí sí í layasa tənte. Ama ma waali wei í kəŋ tə, puntu kəla-m təŋ təcayacaya. Ma ta tala má huŋu í nəəhe taa ntaŋkpala musonyu mayamaya. Ule í ká sə-me na Feesuŋu Nanŋtu na kəkə. ¹²Í təkə í kofalonyu ke í nin taa. Í ká fala pə təna təcayacaya, na í suu pəe ke í kpou taa. Ama í ká tə ɔətu ke kəkə ŋka kaa tēŋ tə ka taa.

*Yesu Iso lum sɔw
(Maləki 1:9-11; Luku 3:21-22)*

¹³Ūpógó Yesu Iuna Kalilee na í kəw Yaatanu ke Yohaani cələ sí Yohaani í sə-í Iso lum. ¹⁴Ama Yohaani ta tisi. Haləna í tə sí: Pə nəxəəəna isuu náá səna ma, na ŋ məli na ŋ kəŋ ma kinŋ na?

¹⁵Tənaya Yesu cəw Yohaani sí: Yele na pá lá mpv. Pə wee sí tə yoosi pə təna mpi Iso yəyətəa sí tə lá təyo.

¹⁶Pa tema Yesu kə Iso lum sɔw ulena í lu lum taa. Tənaya isətənyu heta kprakpa, na Yesu ná Iso Feesuŋu isuu alukuku na ku tiiki í təw. ¹⁷Ulena pá nu pə yəyətəna isətəa sí: Ineyele ma luŋu tēe Pəyaya, ma laŋle heəna-í səsəm.

4

*Satanu mayasonyu ke Yesu
(Maləki 1:12-13; Luku 4:1-13)*

¹Pə waali kə Feesuŋu pona Yesu kə wəlaya tetu taa sí ɔləxó í mayasi-í. ²Yesu tema nəxo həkonyu ke ilim na ahoə ke kuyeyŋ nule. Ulena nyəyəsí kra-í. ³Ūpógó ɔləxó kprəntəna-í na í təmi-í sí: Ye n kə Iso Pəyaya yəyətə na pəe ane á pəsi təyonaya.

⁴Yesu cə-í sí: Pa ŋmaawa Iso Təm taa sí pə taya təyonaya tike ke yulb ká hikina weesuŋu. Ama təm təna nti tə lukəna Iso nəyo taa tə tə kinŋ tətəyo.

⁵Pəle pə waali, ɔləxó pona Yesu kə ɔcate nanŋ nyəntə taa na í kraasi-í Iso təsəele comcom nəyo taa, ⁶na í təmi-í sí:

Ye n kə Iso Pəyaya,
lu cəne na ŋ ŋmaa ate.

Pə taya polo, pa ŋmaawa Iso Təm taa sí:
Iso ká heeli í isətəa tillaa ke nyá təm sí pá paasəna-ŋ teu.

Na paa teeli-ŋ pa ninŋ taa sí pə taa kəw na pəle natəli tə cə-ŋ.

⁷Ama Yesu cə-í sí: Pa ŋmaawa Iso Təm taa tətə sí, n kaa mayasi nyá Caa Iso sí n naa í waali.

⁸Ulena ɔləxó tasa Yesu kə pona ke pnyu ŋku ku kəla səsəm tə ku təw na í huŋu-í antulinyə kawulasí təna na sí teeli, ⁹na í təmi-í sí: Ye n ka hənti-m ate na ŋ sēe-m, maa ha-ŋ mpv unu pə təna.

¹⁰Ūpógó Yesu cə-í sí: Satanu, tēe. Pa ŋmaawa Iso Təm taa sí, n ká sēe nyá Caa Iso, na í tike í təmle ke n ká la.

¹¹Tənaya ɔləxó yela Yesu. Ulena isətəa tillaa kəw na pá paasəna-í.

*Yesu caaləxi í təmle ke Kalilee
(Maləki 1:14-15; Luku 4:14-15)*

¹²Yesu nuwa sí pa təw Yohaani ke saləka, ulena í tēena Kalilee. ¹³Í yela Nasaleti, ulena í polo na í caya Kapənahum. ɔcate nte tə wə Kalilee lum nəxo ke Sapuləŋ na Nefətali pa tetu taa tə.

¹⁴Ūpógó pə lapa isuu Iso kuyəyətətu teləsulb Isayii ka yəyətəa tə sí:

¹⁵Sapuləŋ tetu na Nefətali tətə,
na tēŋku təw təw, na Yaatanu waali,
na mpa pa ta ke Yuta nyóma tə pa Kalilee.

¹⁶Pə yəlaa mpa pa caya səkprətyu taa tə,
pu na-wə tənyau isuu kəkə.

Na mpa pa caya səm səkprətyu ɔcate taa tə,
pu ná pa təw tənyau.

¹⁷Pə kraayəw waatu unu tə Yesu suu waasu lapu na í təŋ sí: Í layasi tənte, isətəa Kawulaya wusa kənte.

*Yesu yaav ke tiina kpalaa liyiti
(Malaki 1:16-20; Luku 5:1-11)*

¹⁸ Yesu tɔŋaɣa Kalilee tenku nɔɔɔ nɔɔɔ, ɔlena í ná tiina kpalaa ke naale. Simɔŋ wei pa yaa sí Piyee tɔ na í neu Antɛlu, na pá tɔyi puluyɔ ke tenku taa. ¹⁹ Tɔnaɣa Yesu tɔma-we sí: I kɔɔ na má la-me na í puuki yɔlaa ɔsu í puukuɣu tiina tɔ.

²⁰ Ḿpɔ́yó pɛle pa yela pa puluŋ na pá tɔŋi-í kpakpaa.

²¹ I tasa pote ke pɔcɔ, ɔlena í ná Sepetee pɔyalɔ Saaki na í neu Yohaani na pa caa Sepetee pa we kɔɔlɔyɔ taa na pá taɣanɔyi pa puluŋ. Tɔnaɣa Yesu yaa-we, ²² na pá yele pa caa na kɔɔlɔyɔ na pá tɔŋi-í kpakpaa.

²³ Yesu cɔɔwa Kalilee tetu tɔna na í seɣesi Yuta nyɔma tɔkotilɛnaa taa, na í kpaali Iɔ Kawulaya Laapaali Kupaŋ. Na í waasɔyi yɔlaa taa kutɔntɔnaa na acamaa tɔna. ²⁴ Ḿpɔ́yó yɔlaa nu Yesu taŋ ke Silií tetu tɔna taa. Na pá kɔna-í yɔlaa tɔna mpa kutɔmɔŋ na wɔsasi pɔɣale tɔŋna kɔnyɔŋ tɔyɔ tɔ. Alɔyɔhilaa na timle nyɔma na kutɔŋ kutɔlɔyɔ nyɔma, na í waasi-we. ²⁵ Samaa sɔsɔ tɔŋaɣa-í ké. Pa luna Kalilee na Acalɛ Naanɔwa tetu, na Yosalem na Yuta na acalɛ nna a we Yaatanɔ wahi tɔ.

5

Yesu waasv ke puyv tɔɔ (titite 5 na 6 na 7)

¹ Yesu nawa samaa, ɔlena í kpa puyv tɔɔ na í caɣa. Tɔnaɣa í ifalaa kɔɔtɔna-í. ² Ḿpɔ́yó í suv-weɣe seɣesɔyɔ sí:

*Lelen nulaa tɔm
(Luku 6:20-23)*

³ Mpa pa feina kalampaani tɔ pa nu lelen ké. Mpi tɔ, mpe pa tɔnna ɔsɔtaa Kawulaya.

⁴ Mpa pa we laŋwakɔlle taa tɔ pa nu lelen ké. Mpi tɔ, Iɔ ká heesi pa laŋa.

⁵ Mpa pa wɛna yulɔtv tɔ pa nu lelen ké. Mpi tɔ, mpe paa tɔɔna tetu tɔna, ɔsu Iɔ ka heeluyɔ-we tɔ.

⁶ Mpa pa nyulɔyi sɔsɔm sí pá tɔŋ ɔsu Iɔ caa tɔ pa nu lelen ké. Mpi tɔ, Iɔ ká sɔna-weɣe teu na pá tɔ mpu.

⁷ Mpa pa wɛna lelɔa pɔtɔtɔle tɔ pa nu lelen ké. Mpi tɔ, Iɔ ká nyɔni mpe pa pɔtɔtɔle.

⁸ Mpa pa lotu taa huwɛe tewa tɔ pa nu lelen ké. Mpi tɔ, paa na Iɔ.

⁹ Mpa pa tɔɔnɔyi yoo ke lelɔa heku tɔ pa nu lelen ké. Mpi tɔ, Iɔ ká yaa-weɣe í piya.

¹⁰ Mpa pa laki Iɔ kɔcacaam na pá naasɔyi-weɣe pɔ tɔ tɔ pa nu lelen ké. Mpi tɔ, mpe pa tɔnna ɔsɔtaa Kawulaya.

¹¹ Paa yɔlaa ka tɔuki-me, yaa pa naasɔyi-me, yaa paa looli ɔɣatɔ na pá suu-me, sí í ké ma ifalaa tɔ pɔ tɔ. I nu lelen ké. ¹² Waatv uní mɔ laŋa í hee sɔsɔm, í nu lelen ké. Pɔ taɣa pulv tɔɔ, mɔ kasɔɣa ká tɔɔ sɔsɔm ke ɔsɔtaa ké. Mpu uní pɔ maɣamaɣa ke paa naasa Iɔ kɔyɔɔtɔtv telɛsɔlaa kɔpɔma.

*Antulinya tɔm na í kɔkɔ kupaŋka tɔm
(Malaki 9:50; Luku 14:34-35)*

¹³ Mɛɣele antulinya tɔm. Ama ye tɔm mpi pɔ lɔŋ kɔma na í sí, pɛpɛɣe paa la na pɔcɔ pɔ tasa lɔŋ lapv? Pɔ kaa waasi pulv tɔtv ye pɔ taɣa lɔv na yɔlaa fɛli nɔɔheɛ.

¹⁴ Mɛɣele antulinya kɔkɔ. Icate nte pa ŋmawa puyv tɔ tɔ tɔ fɛi ŋmɛsɔyɔ. ¹⁵ Paa mɔsɔyi fɛtɔla na pá pamí-í tɔkɔ tɛɛ. Ama pa pusiɣi-í timpí taa í weɛ pu naa yɔlaa tɔnaɣa tɔɣaɣa taa tɔyɔ. ¹⁶ Mpu inɔyi mɔ kɔkɔ ká naaki teu ke yɔlaa na pɔcɔ pá ná mɔ tɔma kupaŋa, na pá sá mɔ Caa wei í we ɔsɔtaa tɔ.

Iɔ kɔsɔsɔtv fɛi kuyv

¹⁷ I taa huɔ sí ma kɔma sí ma kuyi Moisi kɔsɔsɔtv na Iɔ kuyɔɔtɔtv telɛsɔlaa takɔlasí. Ma ta kɔɔ kuyv. Ama ma kɔma pɔ tampana huɔlɔyɔ ké. ¹⁸ Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cɛsɔyi, ye ɔsɔtaa na atɛ pɔ weɛ, kɔsɔsɔtv taa pɔle kɔlɔmtɔle titiliya yaa tɔ suka we ḿpɔ́yó pɔ kaa saali. Halɔna pɔ tɔna pɔ kɔɔ na pɔ yoo sí na pɔcɔ. ¹⁹ Pɔ tɔ kɛ wei í ta tɔki kɔsɔsɔtv taa sɔkpetu na í

seyesi lēlaa si pele pá taa tēki-tu tō, paa yaa-i isōtaa kawulaya taa sōkpelu. Ama ye wei í tōka tō tēna na í heeliyi lēlaa si pá la mpv, puntu nté sōsō ke isōtaa Kawulaya taa. ²⁰ Ma heeliyi-me si ye í ta tēh isēna lōo caa tō na pō kēli isu lōo tōm seyēsēlaa na Falisanaa pa tēhuyō tō, í kaa svu isōtaa Kawulaya taa.

Páaná mvyō tōm

²¹ I nuwa nti pa heela mē lōhntaa nyōma tō si: N kaa kv yōlv. Ye wei í kōwa, paa pona-i hvōle. ²² Ama ma, ma heeliyi-me si, wei í tōka í tōyōntēle na í taa, paa pona-i hvōle. Na ye wei í tōwa í tōyōntēle si: Kōmēlej, paa pona-i Kotuyu sōsōlv taa. Na ye wei í tōma í tōyōntēle si: Pō laki-ŋ kē. Í nyōsēna kōkō ŋka ka wē tēnaasēle sōsōle taa tō ka taa svuv. ²³ Ye n pona nyā kuhaham kē kotaya tēlate, na n tōasi si nyā tōyōntēle wēna-ŋ natēli, ²⁴ su nyā kuhaham kē tōkōtēle tēne, na n polo na nyā na nyā tōyōntēle í tayani-tu. Ilena n mēli na n ha nyā kuhaham mpv.

²⁵ Ye n wakēla nōyōlv na í yaa-ŋ nōnōyō, la kōokali na nyā na-i í tayani mē tōm kē mpaav taa na í ta tata hvōlv kin. Pō taa kōo na hvōlv nāá tō-ŋ tōhōnaa niŋ taa na pele pá tēki-ŋ. ²⁶ Tampana kē ma heeliyi-me yoo maa cēsōyi, n ka tēp pē tēna mpi pa pela-ŋ tōyō feluyō paasi n ka luw tēna.

Wasanjalōtv tōm

²⁷ I nuwa isēna pa yōyōtaa si: N kaa la wasanjalōtv tō. ²⁸ Ama má heeliyi-me ye tampana si, ye wei í nyōna lēlv alu na í nyuli-i, í tēma wasanjalōtv lapu kē í nyamle taa kē. ²⁹ Ye nyā ntōyōŋ isōle ká hu-ŋ, lēsi-tē na n lō-tēye pooluŋ. Sana n laŋ nyā tōnyōv tōo kē pōlv kōlvōmēm na mpi paa peti nyā tōnyōv tōnaya tēnaasēle sōsōle taa tō. ³⁰ Ye nyā niŋ ntōyōŋ ká hu-ŋ, seti-na n lō pooluŋ. Sana n laŋ nyā tōnyōv tōo kē pōlv kōlvōmēm na mpi paa peti nyā tōnyōv tōnaya tēnaasēle sōsōle taa tō.

Alv na apalv pa yav tōm

(Matiyee 19:9; Malaki 10:11-12; Luku 16:18)

³¹ Pa tu yōyōta mpv tōtō si: Ye yōlv tōyōnēyi í alv, í ŋmaa-i kisuyu takēlaya. ³² Ama má kpaalōyi-me si, ye yōlv tōyōna í alv na pē ta kē wasanjalōtv tōo, í pona alv inēyi wasanjalōtv taa kē. Ye isu ilé í tasa saav. Na ye pa kisa alv na nōyōlv nāá tēh na í kpaay-i, puntu lapa wasanjalōtv kē.

Tuunav tōm

³³ I nu isēna pa yōyōta ta caanaa caanaa tō si: N tuuwa si n ká la mpi, n kaa yelev-wi. Ama n ka la pē tēna mpi n yōyōtēna tuunav kē Taca isēntaa tōyō. ³⁴ Ama má heeliyi-me si, í taa tu tuuna pōlvuyō paa pōo. Paa isōtaa. Pē taya pōlv, lōo kumte nté. ³⁵ Paa atē. Pē taya pōlv, í nōōhē tēsile nté. Paa Yosalem, pē taya pōlv, Wulav sōsō ícate kē. ³⁶ Taa tu tuuna nyā nyōyō tōtō. Mpi tō, n kaa pēsi na n la na nyā nyōyō taa nyōōlaya kōlvōmāya hvōlvōmī yaa ká pili. ³⁷ Ye n ká tisi si nn, n tisi nn. Ye aai kē, n tisi si aai. Nti yōlv sōsōyi tē tōo tō tē lukēna lōyōv kin kē.

Lēetvōv tōm

(Luku 6:29-30)

³⁸ I nuwa isēna paa yōyōtaa si: Ye wei í yōka lēlv isōle, paa yōki í nyōntē, na wei í hōla lēlv kete, paa hōli í nyōntē tō. ³⁹ Ama ma heeliyi-me si, í taa felv isayātō kē isayātō. Ye nōyōlv mōpa nyā ntōyōŋ lōkpaasāya, kēesi-í lēŋka. ⁴⁰ Ye nōyōlv pona-ŋ tōm hvōlv si í lēekōyi nyā capa, tēesi-í nyā kpai kē celvyō. ⁴¹ Ye tōh tō sōka-ŋ sēyōla na tēlasī si n tō isu kilomētēli kōlvōm, ilē n tō kilomētēlōnaa naale. ⁴² Ha wei í sōlēmōyi-ŋ tō. Taa pē wei í caa n kēnti-tō.

Kolontu sōlvōv tōm

(Luku 6:27-28,32-36)

⁴³ I nuwa isēna paa yōyōtaa si: N ká sōli nyā taapalv na nyā taa kpāna nyā kolontu tō. ⁴⁴ Ama ma heeliyi-me si í sōli mē kolontunaa na í sōlēmī lōo kē mpa pa tōyi-mēye kunyōŋ tō pa tōo. ⁴⁵ Ilē í kpaay mē Caa wei í wē isōtaa tō í wēetō nté. Pē taya pōlv, ilē í lakēna na ilim luki asāyaa na kōpama pa tēna pa tōo, na í kpentōyi mpa pa kēesaa na mpa pa ta kēesi tō na í haaki tēv. ⁴⁶ Ye í sōla mpa pa sōla-mē tō pa tike, pepeyele mē tēewa ilē? Lampuu mōlaa māyāmāya u laki mpv? ⁴⁷ Ye í sēeki mē taapalaa tike, ilē í tē lēlaa kē wē? Ma ta nyi isōnaa māyāmāya u laki mpv? ⁴⁸ Í tē tēkpatāa ilē, isu mē isōtaa Caa tēv tēkpatāa tō.

6

Nyā tī hvōlvōv si pa na-ŋ tōm

¹ Í la laakali, í taa laki yōlaa isēntaa kē mē Isōsēle kolaputō si pá na na pá sa-mē. Ye í laki mpv si yōlaa í na, mē Caa wei í wē isōtaa tō í kaa tasa-mēye hav.

² Pē tōo kē waatō wei n haaki liyitee kē kunyōntōnaa tō n kaa kpaali si yōlaa í kena-ŋ. Pē māyāmāya kē cēsōlaa laki Yuta nyōma tōkotilēnaa taa na hapee tōo si pá sa-wē. Tampana kē ma heeliyi-me yoo maa cēsōyi. Pa kasāyāya kē pa hikiyi nōpōyō kpaakpa. ³ Ama nyā, ye n haaki kunyōntōnaa kē liyitee, taa yelev na nyā taapalv wei í wē nyā kēŋkēŋ taa māyāmāya tō í ná. ⁴ Saa unī nyā kōcōlv kaa wēe mpi yōlaa tēna nawa tō, na nyā Caa wei í naaki mukāya tēe tō í ká felv-ŋ.

*Isə sələmuyv hvlvyyv
(Luku 11:2-4)*

⁵ Waatu wei í sələməxi Isə tə, í taa la isv cəsəlaa mpa pa səəla isə sərhuyv ke Yuta nyəma təkotilena taa na harəe nəəsi na pá sələməxi sv yəlaa tana í na-we tə. Ma heeliyi-meyə tampana sv pa kasəyaya ke pa hikiyi rhpóyó kpakpa. ⁶ Ama nyá, ye n caa Isə sələmuyv, svv nyá nah taa na n təkí nyá tə, na n sələmi nyá Caa wei í we tənaya uymelav tə. Na nyá Caa wei un í naaki mpi n laku uymelav tə í ká ha-ŋ nyá kasəyaya.

⁷ Ye í sələməxi, í taa lələəxi təm payale ke yem isv ma ta ny í sənaa lakuyv tə. Pa huv sv pa təm tayaləŋ tə kə paa hiki. ⁸ Í taa keena-we. Pə tayə pulv tə, mə Caa təma nyəm ke mpi pə təm caala-me tə na pəcó í sələməxi. ⁹ Isəna í ká sələmi təyole sv:

Ta Caa wei nyá n we isətaa tə,
nyá hətə í we kate.

¹⁰ Təyó nyá Kawulaya.

Ye le na nyá luyv nyəntv la
atə cəne isv tə lapv isətaa tə.

¹¹ Haa-tuyv saŋa təyənaya.

¹² Hólí-tuyv suulu ke timpí tə pəntəna-ŋ tə.

Isu ta hóléyi mpa pa pəntəyənə-tv təyó suulu tə.

¹³ Taa ye le na tə svv mayasuyv isayav taa.

Ama ləsi-tuyv Isayav niŋ taa.

[Mpi tə, nyayale kawulaya təyolv,
na pəsolv na teeli tv ke tam tə. Ami.]

¹⁴ Mhpóyó pə wee, ye mə təyəntələna wakələna-me na í hólí-weyev suulu, mə Caa wei í we isətaa tə í ká hólí-meyev suulu tə. ¹⁵ Ama ye u hvləxi mə təyəntələna ke suulu ke timpí timpí pa wakələyənə-me tə, mə Caa kaa hólí-meyev suulu tə.

Nəhəktv kəpantv təm

¹⁶ Ye í həka nəəsi, í taa wakəli mə isəntaa isv cəsəlaa lakuyv tə. Pa səŋəyi pa isəntaa sv yəlaa tənə í ná sv pa həka nəəsi. Tampana ke ma heeliyi-me maə cəsəyi. Pa kasəyaya ke pa hikiyi rhpóyó kpakpa. ¹⁷ Ama nyá, ye n həka nəyó, saŋ nyá isə təcəi, na n səyeli nyá nyəəsi. ¹⁸ Yəlaa í taa nyí sv n həka nəyó. Ama nyá Caa wei í we uymelav tə í tike í ka nyənə. Nyá Caa wei í naa mpi n laku uymelav tə í ká ha-ŋ nyá kasəyaya.

*Kraŋtv ləmayasəe we timpí tə tənaya í akaluyv wee
(Luku 12:33-34)*

¹⁹ Í taa kaaki mə wənav ke atə cəne timpí pukasi na kəkətaya wakələxi na ŋmulaa ká wakəli nəəəsi na pá ŋmulv tə. ²⁰ Ama í kaaki mə wənav ke isətaa timpí pukasi na kəkətaya fei sv pə wakəli pulv, na ŋmulaa kaa tvli na pá ŋmulv tə. ²¹ Pə tayə pulv tə, kraŋtv ləmayasəe í we timpí, tənaya í akaluyv wee.

*Tənyv kənanam təm
(Luku 11:34-36)*

²² Yolv tənyv pilimile fətəla ke le isə. Ye nyá isə í naaki teu, pə waasəxi nyá tənyv tənaya. ²³ Ama ye nyá isə í yələmaa, nyá tənyv pilimile tənə we səkrətyv tē kə. Ye isəna n naaki mpv tə pə pəsa səkrətyv ul, pəwe, nyá səkrətyv təm fei yəyətuyv tətəyole.

*Isə na liyitee pə təm
(Luku 16:13)*

²⁴ Yolv kulvm kaa pəsi na í kpi yəlaa naale na í laku pa təma. Ye í kərəpa mpv, í ləmayasəe kəŋ a wee lelv tə na í ye lelv. Yaa ntanyi, í paasəna lelv na í kisi lelv. Me í kaa pəsi na í kpi Isə na liyitee na í təŋ mpv.

*Naani tuyv ke Isə
(Luku 12:22-31)*

²⁵ Í tá ná mpi pə tə mə heela-me sv í taa nəyəsəxi mə təyənaya na mə konyənyəəm mpi pə wee sv í ká təkí na í nyəəki na í hiki weesin na mə tənəŋ tə kotakəm tə. Pə tayə pulv tə, í ta na taa sv weesyv kəla təyənaya na yəlotənyv kəla wontu kəsusuutu. ²⁶ Í nyənna sumasi na í na. Sv haləxi, pəyele sv kəŋ. Sv nyəkəxi təyənaya ke kpeen taa. Paa na mpv mə Caa wei í we isətaa tə un í caləyənə-sv. Na mə tá kəli sumasi ke təm napələ? ²⁷ Paa mə taa yolv ká kv í təyi isəna pəntv pəsəxi na í tuusi í təyi wəle kuləmtələ mayama? ²⁸ Na pepe tə kə í nəyəsəxi mə tə kotakəm? Í nyənna tawa nyutv təkuyv hetv nti tə na í ná. Nyutv nti tv laku təmle təli. Pəcó tv ləvki pəŋ. ²⁹ Paa na mpv ma heeliyi-me sv wulav Saləməŋ na í təŋ tənə í ta suu wontu na í tala paa tə taa kuləmyv ke kacəka. ³⁰ Ye Isə laku kacəka ke tawa taa nyutv nti tə we saŋa na cele isəntv pa tika-ti tə, í kaa la-meyev kacəka na pə kəli mpv? Í polo í

tee, u teŋ Iso na mə taa təcəyacaɣa tɔ se. ³¹ Ie í taa pəkəli mə tɔ si: Tu təɣo-we? Yaa, tu nyoo-we? Yaa, tu takɪ-we? ³² Ma ta nyɪ isənaa pəkəɣəna tələye tam. Mə Caa wei ɪ we isəttaa tɔ ɪ nyamá mɪi í nyuləyi tɔ. ³³ Iso nyonyu na Iso Kawulaya na tɔntɛ nte Iso caa tɔ tə pəkəyɔ, na Iso ká ha-me tətəɣo pə təna mɪi pə kaasaa tɔ. ³⁴ Ie í taa nəɣəsəyi cele nyəntu. Cele nyəntu tələye cele ké. Nti tə maɣana-ŋ sarɪa tɔ, paasəna tələ tə tike.

7

Təma footuyɔ tɔm

(Luku 6:37-38,41-42)

¹ I taa footi lɛlaa, pə taa kəɔ na Iso huɔna-me. ² Pə taɣa pɔlv tɔɔ, isəna í footiɣi mə təɣəntələnaa təɣo Iso ká maɣasi-me. ³ Isənaɣa pə lapɔ na ń naaki nyuliim wei ɪ we nyá təɣəntələ isəpələ taa tɔ, na ń kaa na kɔrátúyɔ ŋku kɔ we nyá nyəntɛ taa tɔ? ⁴ Na isənaɣa nyá pəsəyi na ń tɔ nyá təɣəntələ si: Səŋ təkpi na má ləsi nyá isələ taa nyuliim, na pəyele kɔrátúyɔ kaɣa nyá nyəntɛ taa? ⁵ Cəsɔlv nyá, ləsi kɔrátúyɔ ŋku kɔ we nyá maɣamaɣa nyá isəpələ taa tɔ, lɛna pəcɔ ń ná teu təcəiɛɛɪ na ń ləsi nyá təɣəntələ isələ taa nyuliim ɪ.

⁶ I taa kɔraɣa mɪi pə ké Iso nyəm tɔ na í pɛti hasi, sí taa kəɔ na sí kulɪ mə tɔɔ na sí cəli-me. I taa pɛti mɪi pə tewa təɣo afanaa kiŋ, paa feli.

Pəɔsvyɔ na pəkəyɔ na nənəɣo mapu tɔm

(Luku 11:9-13)

⁷ I sələməyi, paa ha-meɣe. I pəkəyi, í hikiyi ké. I makɪ, pa tɔləyi-meɣe. ⁸ Sələmɔlv kɛ pa haaki. Pəkəlv hikiyiɪna. Matu kɛ pa tɔləyi. ⁹ Wulee mə taa awe pəɣaɣa sələma-ɪ kakalaya na í kɔraɣa pələ na í cələ-ke? ¹⁰ Yaa wulee mə taa awe pəɣaɣa sələma-ɪ tɪntɛ na pɔntu cələ-keɣe cimte ye? ¹¹ Ye asaɣaa me mu pəsa mə piya kɛ kɔpantv lapu, mə Caa wei ɪ we isəttaa tɔ ɪ kaa la kɔpantv kɛ mɪa pa sələməyi-ɪ tɔ?

¹² Isəna mə caaki sí lɛlaa í la-me tɔ, mu la-weɣe mɪu tɔtɔ. Ye í lapɔ mɪu, í təŋa kəsəsutv təna na Iso kɔyɔɣəttv teləsəlaa tɔm təna nté.

Nənəɣo kəkɔpɔlaya tɔm

(Luku 13:24)

¹³ I sɔvna nənəɣo ŋka ka we təfəku tɔ. Asaala tete nənəɣo walaa ké, na pə mɪaav kɛ pəɣalɛ təŋəyi. ¹⁴ Ama nənəɣo ŋka ka we təfəku tɔ ka we wahala ké, pəcɔ weesyɔ nyəŋka nté. Yəlaa pəcɔ tike təŋəɣəna pə mɪaav.

Tuyv nyəm na kv pələ kiŋ

(Luku 6:43-44)

¹⁵ I la laakali na Iso kɔyɔɣəttv teləsəlaa pəpəttvnaa. Pa kəŋ mə kiŋ na pá cəsəyi isɪ pa ké heeŋ, sese lɛ sɔnsɔməŋ kɔpitikɔpitinaa nté. ¹⁶ Pa kɔlapəttvnaa kiŋ kɛ í ká nyəna-we. Yɔlv kaa kooli tuyv ŋku pa yaa sí lesəŋ tɔ kɔ pɛe kɛ səsɔv tɔɔ se. Pəcɔ paa kooliɣi tuyv ŋku pa yaa sí fiki tɔ kɔ pɛe kɛ kələŋ tɔɔ. ¹⁷ Tuyv kɔpəŋku lələyi pɛe kɔpəna ké, na tuyv isayav náá ləli pɛe asayɛɛ. ¹⁸ Tuyv kɔpəŋku ɪ lələyi kɔpə pələ se. Pəcɔ kɔpə tuyv naa lələyi pələ kɔpəntɛ tɔtɔ. ¹⁹ Tuyv ŋku ku lələyi pɛe kɔpəna tɔ, pa setəyi-kuyv na pá tɔ kəkə. ²⁰ Pə tɔɔ ké í ká nyɪ Iso kɔyɔɣəttv teləsəlaa kucəsaa mɪpɛ na pa kɔlapəttvnaa kiŋ.

Yesu nyəm kɛ mɪa pa nyəma-ɪ tɔ

(Luku 13:25-27)

²¹ Pə taɣa pa təna mɪa pa yaa-m Tacaɔ Tacaɔ tɔ pa təna paa sɔvna isəttaa Kawulaya taa. Ama mɪa pa lakɪ ma Caa wei ɪ we isəttaa tɔ ɪ luyv nyəntv tɔ pa tike paa sɔvna. ²² Kɔyaku ŋku kɔ wule pəɣalɛ ká tɔ-m si: Tacaɔ Tacaɔ, nyá toŋ taa ké tə kɔpələna Iso kəheelitv. Nyá toŋ taa ké tə təɣəna aɔɣaa. Na nyá toŋ kɛ tə lapəna piŋ təma pəɣalɛ. ²³ Tənaɣa maa cə-we təfoo si: Ma ta nyɪ-meɣe paa pəcɔ. I tee í fɛɛ-m, isayalataa me.

Layatu na kɔmɛlɛŋ pa kutuluy ŋmam

(Luku 6:47-49)

²⁴ Wei ɪ nukɪ tɔm nti ma yɔɣəta isəntɔ na í təkəyi-tɔ tɔ, pɔntv nəɣəsəna layatu wei ɪ ŋma ɪ kutuluyɔ kɛ pətolaya taa tɔ. ²⁵ Mɔpúyɔ tev nuna heelim səsəɔm na pə casəyi kutuluyɔ ŋku, na pusi su na sí lu. Kutuluyɔ ta hoti. Mɪi tɔ, pa sí kɔ kɛ pətolaya taa ké. ²⁶ Ama wei ɪ nukɪ tɔm nti ma yɔɣəta isəntɔ na ɪ təkəyi-tɔ tɔ, pɔntv nəɣəsəna isɪ kɔmɛlɛŋ ŋku kɔ ŋma kutuluyɔ kɛ kanyəŋa taa təɣo. ²⁷ Mɔpúyɔ tev nuna heelim səsəɔm na pə casəyi kutuluyɔ, na pusi su na sí lu. Tənaɣa kutuluyɔ hotaa na pə təna pə pəsi ncaale təkɔpataa.

Yesu toŋ tɔm

²⁸ Yesu təma sɛɣesvyɔ, lɛna pə cɛ samaa laŋa kɛ teu. ²⁹ Mɪi tɔ, ɪ sɛɣesayə-weɣe na toŋ ɪ ta nyá. I fɛi isɪ pa Iso Təm sɛɣesəlaa lɛlaa.

8

*Yesu waasvuy ke asilima kotɔŋ tu
(Maləki 1:40-45; Luku 5:12-16)*

¹ Yesu luna nyuy tɔɔ na í tii, ilena samaa sɔsɔ tu í waali. ² Tənaɣa tənuy tɔɔ asilima kotɔŋ tu nɔɣɔl ɪ kɔɔtəna-ɪ na í sopi ɪ tee na í tɔmɪ-ɪ sɪ: Taca, ye n ka tisaya n taa waasi-m?

³ Mprɔgɔ Yesu kusa nin na í tokina asilima kotɔŋ tu inɪ na í cɔ-ɪ sɪ: Teu ma tisaa, alaafəya í la. Təne inəxi pə waa apalu inəxi kɔɔkɔraa. ⁴ Ilena Yesu kɔɔaali-ɪ teu sɪ: Taa heeli nɔɣɔl. Ama tee kɔɔkɔraa na kɔɔtɔl na-ŋ. Ilena n̄ yiyisi isu Moisi ka keesuy tɔ na pá ná sɪ pə waa-ŋ.

*Yesu waasvuy ke Lom yoolaa nyuy tu yom
(Luku 7:1-10; Yohaani 4:43-54)*

⁵ Yesu svokaya Kapənahum, ilena Lom yoolaa nyuy tu nɔɣɔl kɔɔtəna-ɪ na í wiina-ɪ ⁶ sɪ: Taca, ma yom nɔɣɔl hanta təyaya. Kotɔŋ kɔɔtɔluy tɔkəna-ɪ na í saləməyi teu. ⁷ Yesu cɔ-ɪ sɪ: Ma polo na má waasi-ɪ.

⁸ Tənaɣa yoolaa nyuy tu inɪ ɪ pəsəna sɪ: Taca, ma ta tala sɪ n̄ sɔv ma təyaya. Ama yɔɔɔt kuyɔɔt ke tɔm kɔlɔm na ma yom hiki alaafəya. ⁹ Má isəntɔ ma see ma sɔsaa ké. Pécɔ ma wena ma səkɔpema na pɛle pá laki ma luɣy nyəntɔ. Má heela pa taa wei sɪ í polo cəne, ilé ɪ puki ké. Má heela wei sɪ í kɔɔ, ilé ɪ kɔɔ tɔtɔ. Pécɔ ye ma heela ma yom sɪ í la pəne, ɪ laki ké.

¹⁰ Yesu nɪ tɔm təne, ilena í pəsəna mpa pa təŋaya-ɪ tɔ pa tɔɔ na í tɔ sɪ: Tamprana ke ma heeliyi-me yoo, maa cəsəyi. Ma ta nata yɔl ke lseyeli nyəma taa na í tema ɪ taa na lso ké isəntɔ. ¹¹ Ma heeliyi-me tɔtɔ sɪ, payale ká luna ilim tɔlile na ilim tɔtɔle, na pá na Apələham na lsaaka na Yakɔpɔ paa caɣa tɔɣɔ ke isətəa Kawulaya taa. ¹² Ama mpa paa ké Kawulaya nyəma tɔ paa ləweye awali ké səkɔptuy taa, timpi paa casəyi kəpusi na pá nyasəyi pa təyi kela tɔ.

¹³ Mprɔgɔ Yesu heela yoolaa nyuy tu sɪ: Kpe, isəna mpi n tema nyá taa na lso tɔ pu la mprɔgɔ teitei.

Waatu inɪ ɪ mayamaya ke pə waa yoolaa nyuy tu yom.

*Yesu waasvuy ke kotəntɔnaa payale
(Maləki 1:29-34; Luku 4:38-41)*

¹⁴ Mprɔgɔ Yesu pola Piyee təyaya, na í mayana watu wena Piyee yɔsɔ na í hantaa. ¹⁵ Mprɔgɔ Yesu tokina kotəntɔ nin na ɪ watu ya kɔɔkɔraa. Ilena í kɔl na í caləsi-we.

¹⁶ Taanaya taanaa ilena pá kəna Yesu ke aləɣəhila payale. Na í yɔɔt kuyɔɔt na alɣaa se, na í waa kotəntɔnaa təna tɔtɔ. ¹⁷ ɪ lapa mpɔ sɪ pə la ntɪ lso kuyɔɔtɔtɔ teləsɔl lsayii ka yɔɔtəa tɔ sɪ: ɪ ləsa tá icantɔ na í lə, na í mo ta kotəməŋ.

*Yesu tənyuy nyullaa
(Luku 9:57-62)*

¹⁸ Yesu ná samaa kotina-ɪ, ilena í tɔ-we sɪ pá tesɪ tenju na waali. ¹⁹ Mprɔgɔ lso tɔm seɣesəlv nɔɣɔl ɪ kɔɔtəna Yesu na í tɔ sɪ: Taca, maa təŋəyi-ŋ nyá tɔpote təna taa.

²⁰ Yesu cɔ lso tɔm seɣesəlv inɪ sɪ: Səŋi wena ɪ lona na sumasi wena sɪ tana. Ama Yɔlv Pəyaya má, ma feina nyuy tɔtɔle mayamaya.

²¹ Tənaɣa Yesu ifalaa taa nɔɣɔl ná tɔma-ɪ sɪ: Taca, yele na má polo na má pi ma caa na pécɔ.

²² Ilena Yesu cɔ-ɪ sɪ: Təŋi-m na n̄ yele na sətəa pi pa sətəa.

*Yesu heesvuy ke kacuculaya
(Maləki 4:35-41; Luku 8:22-25)*

²³ Mprɔgɔ Yesu na ɪ ifalaa pa svɔ kɔɔluy taa. ²⁴ Tənaɣa heelim səsəom kola tenju tɔɔ na lvm hola waasəyi kɔɔluy. Ama pə pamna Yesu tooki. ²⁵ Mprɔgɔ ɪ ifalaa polaa na pá feesi-ɪ na pá tɔmɪ-ɪ sɪ: Taca, ya-tv, tə lepaya.

²⁶ Ilena Yesu cɔ ɪ ifalaa sɪ: Pepe tɔɔ ké sɔɔntɔ kɔraa-me? ɪ tá te lso na mə taa na pə tɔɔ suwe? Mprɔgɔ ɪ kɔlaa na í kaləna heelim na lvm, na pə təna pə hee təli. ²⁷ Ilena piti kpa pa təna na pá pəsəyi sɪ: Aweye inɪ inɪ na pə kɔɔŋna heelim na tenju lvm na pə nukəna-ɪ?

*Aləɣəhila naale na afanaa pa tɔm
(Maləki 5:1-20; Luku 8:26-39)*

²⁸ Yesu tesa tenju kɔtenj lenju tɔɔ ké Katalee nyəma tetv taa. Ilena apalaa naale luna pələaŋ taa na pá səŋəyi-ɪ. Apalaa mpe paa hii alɣaa ké, na pa nyəŋ we sɔɔntɔ. Yəlaa calaya pa mpaav njuy. ²⁹ Tənaɣa pa svɔ kiisuy sɪ: lso Pəyalv, ta na-ŋ suwe? N kəma sɪ n̄ tuyi-tuyv wahala na pə waatu mayamaya ta tata?

³⁰ Pə pamna afanaa kaləkv səsəsv nakɔli ku we pə cɔlv təna na kv tuliyi. ³¹ Mprɔgɔ alɣaa wiina Yesu sɪ: Ye n ká tɔɔntɔ-tv, yele na tɔ svɔ afanaa kaləkv kune kv taa.

³² Yesu cɔ-we sɪ: ɪ polo. Ilena pá se apalaa naale inɪ ɪ waali na pá teena afanaa taa. Ilena afanaa tv casəle ke yem ke kɔɔkɔraa, na pá tii kalakala na pá tv lvm na pá sɪ.

³³ Ṁpógó afanaa tiikilaa ná loma kpakpaa na pá polo ɪcate taa, na pá keesi pə təna mpi pə lapa tə, na isəna alɔyaa mpe pa təm lapa tə. ³⁴ Tənaɣa ɪcate nyəma təna luwa si pa səŋəɣi Yesu. Pa na-i, ɪlena pá tɛeki-i si í lu pa tɛtu taa.

9

Yesu waasvɔv ke kvətə kvɔtvɔv tv
(Maləki 2:1-12; Luku 5:17-26)

¹ Yesu sɔv kpulɔv na í tɛsi tɛŋku na í polo ɪ maɣamaɣa ɪ ɪcate taa. ² Ṁpógó pa kəna-i kvətə kvɔtvɔv tv na í hanta ɪ kpatəle tə. Yesu nawa apalaa mpe pa naani, ɪlena í heeli kvətəntv si: Ma pəyalv, təki nyá ti, nyá isayətv husaa.

³ Tənaɣa Iso Təm seyesəlaa napəli pa hvv pa taa si: Apalv ɪne ɪ kpakəɣi ɪ ti na í keesəɣəna Iso. ⁴ Yesu nyəma nti pa hvvki tə, ɪlena í pəəsi-we si: Pepe təw kɛ́ í hvvki hvwee asayee ke mpv? ⁵ Na nti tə yəɣətv kəla təlev: Nyá isayətv husaa, yaa Kuli na ń tə? ⁶ Təw, maa hólí-me si Yolv Pəyaya má, ma pəsəɣi na má husi isayətv ke ate cəne.

Tənaɣa Yesu təma kvətəntv si: Kuli na ń kpaɣa nyá kpatəle na ń kpe.

⁷ Ṁpógó apalv ɪni ɪ kulaa na í kpe. ⁸ Samaa ná mpv, ɪlena səɣəntv kpa-we. Na pá san Iso kɛ́ mpi pə təw ɪ ha yəlaa ke pəsuvv ŋk kv taka ke mpv tə.

Yesu yaav ke Matiyee
(Maləki 2:13-17; Luku 5:27-32)

⁹ Yesu lu təna na í tɛeki, ɪlena í na apalv wei pa yaa si Matiyee tə, na í caya lampuu təmole. ɪlena í yaa-i si: Kuli na ń təŋi-m.

Tənaɣa Matiyee kulaa na í hu Yesu waalv. ¹⁰ Yesu na ɪ ifalaa na lampuu mɔlaa na asayaa pəyalɛ pa krenta Matiyee tɛ na pá təki. ¹¹ Falisanaa na mpv, ɪlena pá pəəsi ɪ ifalaa si: Pepe təw kɛ́ mə caa na lampuu mɔlaa na yəlaa asayaa pa krentəɣi na pá təki?

¹² Yesu nu pa kəpəəsətv, ɪlena í cə si: Pə taya alaafəya nyəma nyuləɣəna fetaa. Ama kvətəntvnaa kɛ́. ¹³ Pa ŋmaawa si: Kupantv ke ma səlaa, pə taya kvətasi. ɪ polo na í pɛeki ŋmaatv təm təne tə hvwee. Mpi tə, ma kəmaɣa si ma yaaki asayaa, pə taya kəpama.

Yesu keesvɔv ke nɔhəkvtv təm
(Maləki 2:18-22; Luku 5:33-39)

¹⁴ Ṁpógó Iso Lum Səlv Yohaani ifalaa kvətəna Yesu na pá pəəsi-i si: Pepe təw kɛ́ ta na Falisanaa tə həkəɣi nəəsi na nyá ifalaa u laki mpv?

¹⁵ ɪlena Yesu cə-we si: ɪ ká pəsi na í la na akpəyalv tapalaa wee laŋwakəlle taa na í na-we pá wee? Aai, pəle pə fei lavv ke paa pəcə. Pɪ kəw na pə keesi kuyaku nakəli, ɪlena pá ləsi-i pa hekv. Pəleye paa həkə nəəsi.

¹⁶ Nəɣəlv fei wei ɪ ka tə ɪ wontuyv kəpənəv na saaliya kufalaya tə, pə taya pulv təw, saaliya ŋke kaa hə-kv na pógó kəli isu kv wee tə. ¹⁷ Pəcə nəɣəlv kaa suu sələm kofam ke sələm huluvv kəpəŋ taa, təfə huluvv ká ya na sələm ti na huluvv náa wakəli yem. Ama huluvv kofan taa kɛ́ pa suuki sələm kofam, ɪlena pə təna pə caya teu.

Yailu pɛelə na alv təɣəllv pa təm
(Maləki 5:21-43; Luku 8:40-56)

¹⁸ Yesu təŋna-weɣe təm tənəye heeluyv, ɪle Yuta nyəma səsə nəɣəlv ɪ kəmaɣale, na í hoti Yesu nəhe tɛ na ɪ tə si: Ma pɛelə hee nəonəw, kəw na ń təni nyá niŋ ke ɪ təw, ɪ ká hiki weesuyv.

¹⁹ Ṁpógó Yesu na ɪ ifalaa pa kulaa na pá təŋi-i.

²⁰ Ṁpógó alv nəɣəlv, wei hatoo pusi naanəwa na naale taa ɪ təŋna təɣəlv na pə we-i tonv tə, ɪ kvətəna Yesu na ɪ waalv təw, na í tokina ɪ capa ntompəle. ²¹ Mpi tə, alv ɪni ɪ ka tv ɪ taa kɛ́ si: Ye ma pəsaa na má tokina paa Yesu capa maɣamaɣa pɪ waa-m.

²² Tənaɣa Yesu pəsa ɪ waalv na í na-i na í təmi-i si: Taa nyá, n tɛma Iso na nyá taa təɣə pə waasa-ŋ ma pu.

Tənaɣa pə waa-i kpakpaa ke tənə ɪni.

²³ Yesu tala Iso təsəle səsə ɪni ɪ təyaya taa na í maɣana həsi hullaa na samaa kəkəte. ²⁴ Ṁpógó ɪ təma si: ɪ lu cəne, pɛeliya ta si. Ama ka too kvətə kɛ́.

²⁵ Ṁpógó pa wəŋa-i. ²⁶ Pa tɛma samaa ke ləsvv, ɪlena Yesu sɔv san taa, na í təki pɛeliya niŋ taa na ká kulv. ²⁶ Ṁpógó pə təm yawa pa tɛtu təna taa.

Yesu waasvɔv ke yəlvmaa naale

²⁷ Yesu lu təna na í tɛeki na í tala tiili, ɪlena yəlvmaa napələɣi naale tv ɪ waalv na pá kiisiɣi si: Tafiiti Pəyaya nyəni tá pətəstəle.

²⁸ Yesu tala təyaya taa, ɪlena yəlvmaa mpe pá kvətəna-i. Tənaɣa ɪ pəsa-we si: ɪ tɛma-m na mə taa si ma pəsəɣi na má la mpv?

Ilena pá cō-i si: Ee, Tacaá.

²⁹ M̄p̄óȳ Yesu tokina pa ise na í tō si: P̄ó la isu í tema m̄a taa tō.

³⁰ Ilena pa ise kuli. M̄p̄óȳ Yesu kpaala-we na tonj si: Tōv, í taa yele na n̄yól̄o nu yoo.

³¹ Ama pa luwa na pá yas̄i Yesu t̄om ke tetu t̄ona taa.

Yesu loou ke il̄ox̄ov kamumuka

³² P̄e le pa lu m̄p̄óȳ kpaakraa, ilena pá k̄ona Yesu ke il̄ox̄ohilu kamumuka. ³³ T̄onaɣa i t̄ox̄ona il̄ox̄ov, na kamumuka s̄ov yox̄ot̄ov̄o ke kpaakraa. Piti kra samaa na pá tonj si: T̄a ta keesita is̄ont̄ox̄o Iseyeli tetu taa.

³⁴ Ama Falisanaa ná t̄oma si: Al̄ox̄aa wulav tonj ke i t̄ox̄on̄ox̄ona al̄ox̄aa lel̄aa.

Samaa p̄at̄at̄ole kra Yesu

³⁵ Yesu c̄ox̄ax̄aa acal̄ee na acalisi t̄ona na í seȳes̄eȳi Yuta nȳoma t̄ekotil̄enaa taa. Na í lak̄i waas̄ov ke Is̄o Kawulax̄a Laapaali K̄op̄an̄j t̄om. I waakax̄a kut̄om̄eɣ̄ t̄ona na acamaa t̄ona. ³⁶ Yesu nȳonax̄a samaa na p̄at̄at̄ole kraa-i. M̄pi t̄o, ȳelaa pane pa kawax̄a, pa feina apal̄v̄o. Pa n̄ax̄ox̄ona heen̄j wei i feina tiikilu t̄o. ³⁷ T̄onax̄a i heela i ifalaa si: Kum̄to t̄owa s̄ox̄om. Ama k̄untaa fei payale. ³⁸ Il̄e í wiina k̄om̄to t̄o si í s̄ox̄si k̄untaa ke i k̄om̄to taa.

10

Yesu ifalaa h̄ala

(Mal̄aki 3:13-19; Luku 6:12-16)

¹ M̄p̄óȳ Yesu yaa i ifalaa naan̄owa na naale ke í kin̄, na í ha-weȳe p̄es̄ov̄ov̄ si pá t̄ox̄on̄i al̄ox̄aa na pá waa kut̄om̄eɣ̄ t̄ona na acamaa t̄ona. ² Tillaa m̄pe pa naan̄owa na naale h̄ala n̄t̄o. Kancaalax̄a nȳon̄j n̄t̄e Sim̄on̄j wei pa yaa si Piyēe t̄o, na i neu Ant̄olu, na Sepetee p̄yal̄v̄ Saaki na i neu Yoahaani, ³ na Filip̄o na Paatelemii, na Tomaa na lampuu m̄ov̄o Matiyee, na Al̄efe p̄yal̄v̄ Saaki na Tatee, ⁴ na Seloti t̄o Sim̄on̄j, na Yutaasi Is̄okaleeu wei i t̄o Yesu ke i kolontunaa nin̄j taa t̄o.

Yesu tillaa naan̄owa na naale tiluȳu

(Mal̄aki 6:7-13; Luku 9:1-6)

⁵ Yesu tila ȳelaa naan̄owa na naale in̄i na í seȳesi-we si: I taa polo tetu n̄ti t̄o ta ke Yuta nȳoma nȳant̄v̄ t̄o t̄e taa, í taa s̄ov̄ Samalii acal̄ee taa. ⁶ Ama í polo Iseyeli nȳoma m̄pa pa lepa isu heen̄j t̄o pa c̄ol̄o. ⁷ Í ká lak̄i waas̄ov na í heeliyi m̄a m̄paav̄ taa si: Is̄ot̄aa Kawulax̄a w̄osa k̄ont̄e. ⁸ I waa kut̄ontunaa, na í feesi s̄et̄aa, na í waasi asilima kut̄on̄j nȳoma, na í t̄ox̄on̄i al̄ox̄aa. M̄a hika faalaa k̄e, í ha t̄ot̄ox̄o faalaa. ⁹ I taa t̄o m̄a sipanaa taa k̄e liȳitee, paa nna. ¹⁰ I yele m̄a m̄paav̄ hulun̄j. I taa t̄oni tokonaa, í taa l̄ee n̄tan̄j̄k̄pala, í taa t̄oki k̄p̄at̄ox̄ȳo. M̄pi t̄o, t̄om̄le lat̄v̄ na i cal̄es̄ov̄ k̄e.

¹¹ Ye í s̄ov̄ icate yaa icaliya nak̄eli ka taa, í p̄eeki wei i lūȳu w̄ee si i ká m̄v̄-me t̄o, na í c̄ax̄a t̄ona hal̄ona m̄a t̄ev̄o. ¹² Ye í s̄ov̄ t̄ox̄ax̄a nak̄eli ka taa il̄e í t̄o si: Is̄o í ha-meɣ̄e alaaf̄ox̄a. ¹³ Ye t̄ox̄ax̄a ike ka nȳoma i m̄v̄-me, pu la-we isu i kooluȳu t̄o. Ama ye pa kisa-me, m̄a kool̄ee í m̄eli m̄a t̄o. ¹⁴ Ye pa kisa-meɣ̄e m̄ȳov̄ yaa m̄a t̄om nuv̄ ke t̄ox̄ax̄a nak̄eli yaa icate nat̄eli t̄e taa, í lu na í k̄piisi-weȳe m̄a n̄ox̄hēe m̄os̄ov̄o na í t̄e. ¹⁵ Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa ces̄eȳi, S̄ot̄om na K̄om̄ox̄o tetu kaa na wahala ke H̄ov̄le wule na p̄e k̄eli icate n̄t̄e.

Wahalanaa m̄pa paa k̄ox̄o t̄o

(Mal̄aki 13:9-13; Luku 21:12-17)

¹⁶ I nȳon̄i, ma tiliȳi-me isu heen̄j ke s̄ons̄om̄eɣ̄ hekv̄o. I la layat̄v̄o isu tom̄aa, na t̄epam̄m̄ isu alukukunaa. ¹⁷ I la laakali, ȳelaa ká yaa-meɣ̄e puloonaa taa. Paa ma-meɣ̄e ak̄patee ke Yuta nȳoma t̄ekotil̄enaa taa. ¹⁸ Paa yaa-meɣ̄e n̄on̄ox̄si ke tetu t̄ok̄elaa na awulaa s̄ox̄aa pa kin̄naa ke ma t̄o. Ilena p̄ox̄o í h̄olí ma t̄om̄ tampana ke pa na m̄pa pa ta ke Yuta nȳoma t̄o pa is̄ent̄aa. ¹⁹ Waat̄v̄o wei paa pona-meɣ̄e puloonaa taa k̄e m̄pv̄ t̄o, í taa n̄ax̄ox̄si n̄ti í ká yox̄oti na is̄ona í ká yox̄oti-t̄i t̄o. P̄e waat̄v̄o í tala, pu t̄o m̄a luun̄j t̄e k̄e kpaakraa ke n̄ti í ká yox̄oti t̄o. ²⁰ M̄pi t̄o, p̄e t̄ax̄a m̄a kin̄ ke m̄a kuyox̄ot̄v̄o ka luna. Ama m̄a Caa Feesuȳu ká yox̄ot̄ona na m̄a n̄ox̄si.

²¹ Ȳelaa ká kuli na pá h̄olí pa taal̄v̄naa yaa pa newaa si pá kv̄-we. C̄ēc̄ena ká la pa piya ke m̄pv̄ t̄o. Piya s̄ole su kuli si nȳoma t̄ox̄ si pá kv̄-we. ²² Ȳelaa t̄ona taa ká k̄rana-meɣ̄e ma t̄o. Ama wei í nȳax̄a apal̄v̄o na í tala t̄onax̄a, p̄ont̄v̄ nȳov̄v̄o ke pu ya. ²³ Ye p̄e k̄oma na pá t̄v̄-meɣ̄e k̄on̄ȳon̄j ke icate nat̄eli t̄e taa, í se na í polo l̄ente taa. Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa ces̄eȳi, í kaa te Iseyeli acal̄ee ke c̄ov̄v̄ na p̄ox̄o Ȳul̄v̄ P̄ox̄ax̄a má ma k̄ox̄o.

²⁴ T̄om̄le k̄p̄el̄om̄el̄v̄o ta k̄eli i hull̄v̄. P̄ox̄o ifal̄v̄ n̄ȳol̄v̄ i fei wei i k̄ela i caa t̄o. ²⁵ Ye p̄e lapa t̄om̄le k̄p̄el̄om̄el̄v̄o isu wei i h̄olíȳi t̄o, p̄e mayanaa k̄e. Na ye p̄e lapa ifal̄v̄o isu i caa p̄e mayanaa t̄ot̄ox̄o. Pa ta kisi t̄ox̄ax̄a Caa ke tov̄v̄ si Pesepule, kacan̄fana t̄ox̄ax̄a nȳoma na?

Is̄o seu t̄om̄

(Luku 12:2-7)

²⁶ Ye m̄pv̄ il̄e, í taa nyana ȳelaa. P̄e t̄ona m̄pi p̄e īm̄elaa t̄o, isu p̄e tema na p̄e kuli p̄e t̄o. P̄e t̄ona m̄pi p̄e lapa mukax̄a t̄e t̄o, isu pa tema na pá nyi-wi. ²⁷ P̄e t̄ox̄o k̄e t̄om̄ n̄ti ma īm̄es̄eȳi na

má heeliyi-meɣe ahoó tó, í kpaali-təyi ilim taa. Na nti pa weləta mə ĩkpaŋŋi taa tó, í kpaali-ti na nɔyɔ sɔsɔya. ²⁸ I taa nyana mpa pa pəsəyi na pá ləsi yulb weesuyu tike, na pə waali paa pəsəyi pulb tó. Ama í se Iso, unı í pəsəxəna na í kɔ yulb. Pəyele í pəsəyi na í tɔ-ı tənnaasəle səsəole taa. ²⁹ Pə taya sumpwɔwɔnaa naaleɣe pa pɛtəyi santii kulɔm taa? Pəyele kulɔm nyɔyɔ u lekɪ na pə tá luna mə Caa kiŋ. ³⁰ Mpu unı tətəyɔ na mə nyɔyɔ taa nyɔɔsɪ, Iso nyɔmá sɪ təna sɪ nyɔyɔ ké. ³¹ Ye mpɔ í taa nəyəsɪ. I kəla sumpwɔwɔnaa təcaɣaɣa.

*Yesu Kilisiti nyɔyɔ yaa í kisuyu
(Luku 12:8-9)*

³² Ye yulb ta ĩmesɪ sɪ í ké ma nyəŋ, ma maɣamaya maa tisi ma Caa wei í we isəttaa tó ı isentaa sɪ pɔntɔ ké ma nyəŋ tətó. ³³ Ama wei í kɔɛesa yəlaa isentaa sɪ í ta nyi-m, ma maɣamaya maa tó ma Caa wei í we isəttaa tó ı isentaa sɪ ma ta nyəm-ı tətó.

*Yəlaa fayav ke Yesu tɔ
(Luku 12:51-53; 14:26-27)*

³⁴ I ĩvɔ sɪ heesɔyɔ ke ma kəna antulinya taa? Aai, yooɔ ke ma kənaa. ³⁵ Ma kəmayɔ sɪ ma yoosiyi cecɛ na í pəyaxa, na pɛlə na í too, na poolu na paŋ alɔ nyəŋ. ³⁶ Yulb təyaxa nyəma maɣamaya ká pəsəna í kolontunaa.

³⁷ Ye wei í sɔələyi í caa yaa í too na pə kəli ma, ı ta tala í la ma ifalɔ. Na ye wei í sɔələyi í pəyalɔ yaa í pɛlə na pə kəli ma, ı ta tala í la ma ifalɔ. ³⁸ Ye wei í ta səyəlɪ í səm tesika na í təŋi-m, pɔntɔ kaa pəsi na í la ma ifalɔ. ³⁹ Wei í nyəna í weesuyu təcɔtutu, í tɛŋna səpɔ. Ama wei í ləpa í təyi awusa ke ma tɔɔ, pɔntɔ ká hikina weesuyu.

*Cele kasɛɛsɪ
(Maləki 9:41)*

⁴⁰ Ye wei í mu-mɛ, maɣa í muwa. Na ye wei í mu-ma, pɔntɔ mu wei í tila-m təyɔ. ⁴¹ Ye wei í mu Iso kuyɔyɔtɔtɔ teləsulɔ nɔyɔlɔ sɪ í ké Iso nyəŋ tə pə tɔɔ, pɔntɔ ká hiki kasəyaxa ĩka Iso kuyɔyɔtɔtɔ teləsulɔ ká mu tó. Na ye wei í mu yulb wei Iso nyənəyi kɔpaŋ tɔ sɪ í ké kɔpaŋ tɔ pə tɔɔ, pɔntɔ ká hiki kasəyaxa ĩka paa ha yulb kɔpaŋ tɔ. ⁴² Tampana ke má, ma heeliyi-me, wei í ha lɔm sasala anɛ a maɣamaya ke piya sənɛ sɪ taa nakəlɪ ke ka ké ma ifalɔ tə pə tɔɔ, pɔntɔ kaa laŋ pə kasəyaxa.

11

*Iso Lɔm Səlb Yohaani tiluyɔ ke Yesu kiŋ
(Luku 7:18-35)*

¹ Yesu tɛma í ifalaa naanɔwa na naale ke pə tənaya keesɔyɔ ke mpɔ, lɛna í kɔli təna na í tɛɛ sɪ í seɣesəyi na í lakɪ waasɔ ke acalɛɛ taa.

² Lɔm Səlb Yohaani we saləka taa na í nu pa yɔyɔtəyi nti nti Kilisiti lakɪ tə pə təm. lɛna í tili í maɣamaya í ifalaa taa napəlɪ, ³ sɪ pá pəsɔsɪ-ı sɪ: Nyaxale wei í təm paa təma sɪ í ká kɔɔ tɔ, yaa nɔyɔlɔ weɛ í kɔŋ tə taŋ ilɛ?

⁴ Mɔpóyó Yesu cə-we sɪ: I polɔ na í keesɪ Yohaani ke nti í nukɪ na nti í naaki tɔ sɪ, ⁵ yulɔmaa naaki, kaakalasɪ təŋ, na tənuyɔ tɔɔ asilima kɔtəŋ nyəma naaki nyɔyɔ, ntamaa nukɪ, səttaa ná feŋ. Pəcɔ kuyɔntɔnəna ná təŋna Laapaali Kopaŋ ke nuw. ⁶ Wei í naani kaa lu ma tɔ tə pɔntɔ nu lɛlɛŋ ké.

⁷ Yohaani ifalaa mpe pa kəma na pá kpe, lɛna Yesu sɔv samaa ke Yohaani təm pəsəyɔv sɪ: Pepeye í ka polɔ wulaya tɛtu taa ké nav ye? Heelim makɪ na pə ciyitiyi səsəncəŋa ĩka tɔ? Anı pə taya təle. ⁸ Ile pepe nav ke í polaa? Yaa yulb wei í suu kacəka wontu tɔ? Tɔv mpa pa suuki kacəka wontu tɔ awulaa tɛsɪ taa ké pɛle pa weɛ. ⁹ Ile pepe maɣamaya ke í ka tu polɔ nav? Yaa Iso kuyɔyɔtɔtɔ teləsulɔ nɔyɔlɔ? Tampam, Iso kuyɔyɔtɔtɔ teləsulɔ ké. Halɪ ma heeliyi-me sɪ í tu kəla mpɔ. ¹⁰ I təm ke pa tu ĩmaawa Iso Təm taa sɪ: Nyənı, ma tillu ntɔ ma teləsəyi nyá nɔyɔ tɔɔ, sɪ í tayanı nyá mpaan na ĩ kɔŋ. ¹¹ Ma heeliyi-meɣe tampana sɪ, yulɔpiya təna taa nɔyɔlɔ fei wei í kəla Iso Lɔm Səlb Yohaani tɔ. Ile paa na mpɔ isəttaa Kawulaya taa səkpele maɣamaya tɛɛ-ı. ¹² Hatoo pə kpaɣav waatu wei Iso Lɔm Səlb Yohaani lakaxa waasɔ na pə tana saŋa tɔ, isəttaa Kawulaya hikuyɔ ké isələ kɔsɛmle təm ké. Na mpa pa seesa ıke tɔ mpe pa hikiyina-ke. ¹³ Iso kuyɔyɔtɔtɔ teləsəlaa təna na Moisi kəsəsutɔ kpaala Kawulaya ĩke ka təm, haləna pə tala Yohaani kɔntɛ. ¹⁴ Iı caa ma təm muɔy təyɔ, tɔfɔ ma heeliyi-me sɪ Yohaani inəyələ Ilii wei paa təma sɪ í ká məli tɔ. ¹⁵ Ye í ké nulaa í nu.

¹⁶ Pepeye maa keesəna kɔfaləŋ yəlaa pənɛ? Pa nəyəsəna ké isı piya cakuyɔ kataasɪ taa na sɪ təŋ təma sɪ: ¹⁷ Anı tə mapa-meɣe sɔo sɪ í paa, na í kisi. Pəcɔ tə wii səm wula, pə ta cɛ mə laŋa na í wii. ¹⁸ Tɔv, Yohaani ná kəma, u təkɪ, u nyɔəkɪ sulɔm, na pá yɔyɔtəyi ilɛ sɪ í ké ilɔyɔhilu. ¹⁹ Yulb Pəyaxa má, ma kəma na má təkɪ na má nyɔəkɪ, lɛna pá tayanaxaɪ maɣa təm tətɔ sɪ ma ké hilitu na sulɔnyɔɔlɔ. Aaiyee sɪ lampuu mɔlaa na asaxaa pa ceu ké. Ama Iso layatɔ hula pə teu.

*Yesu kalənav ke acalɛɛ
(Luku 10:13-15)*

²⁰ Μπρόγυ Yesu sɔv acalɛɛ nna a taa ɪ wiisa piti tɛma pɔyalɛ lapɔv tɔ a nyɔ́ma kɛ kalɛnav na tɔŋ. Mpi tɔ, pa ta layasi tɔntɛ. I tɔma-wɛyɛ sɪ: ²¹ Hai, Colasɛŋ nyɔ́ma mɛ, mɔ tɔm wɛ wayo. Hai Pɛtɛsaita nyɔ́ma mɛ, mɔ tɔm wɛ wayo kɛ. Piti tɛma nna pa lapa-yɛyɛ mɔ hɛkɔ taa tɔ, yɛ isɪ isɛntɔ Tiiɪ na Sitɔŋ pa acalɛɛ taa kɛ paa lapa-yɛ, isɛntɔ paa tɛma suuu kɛ lɔyaya wontu isɪ fɔlɛtɔnaa taka na pɔ pɔli pa tɔɔ kɛ tɔlvma sɪ pɔ́ hɔ́li sɪ pa caa pa layasi tɔntɛ. ²² Pɔ tɔɔ kɛ ma heeliyi-mɛ sɪ paa hɔ́li suulu kɛ Tiiɪ na Sitɔŋ acalɛɛ nyɔ́ma kɛ Hɔvle kɔyakɔ wule na pɔ́ kɔli-mɛ. ²³ Pɔ kaasɔyɔ Kɔpɛnahum nyɔ́ tɔ, n hɔv sɪ n ká pu na n kalɛsɛna hatoo isɛtɔnvɔv na? Ama paa tisi-ŋ kɛ tɛfɛ kɛ tuu tɛnaasɛlɛ sɔsɔɔlɛ taa. Pɔ taya pɔlv piti tɛma nna pa lapa nyɔ́ taa tɔ. Yɛ Sɔtɔm kɛ paa lapa-yɛ, isɛntɔ ɪ ka tɔpɛna saŋa. ²⁴ Pɔ tɔɔ kɛ ma heeliyi-mɛ sɪ paa hɔ́li Sɔtɔm kɛ suulu kɛ Hɔvle wule na pɔ́ kɔli-mɛ.

*Yesu kin heesɔyɔ tɔm
(Luku 10:21-22)*

²⁵ Waatɔ inɔyi Yesu yɔyɔtaa sɪ: Hai, ma Caa, isɛtɔa na atɛ pɔ tv, ma sɛɛ-ŋ. N nɛmɛsa tɔm tɛnɛyɛ layatɔnaa, ɔlɛna n kuli-tɔyi piya. ²⁶ Ma Caa, pɔpɔtv fɛi ma sɛɛ-ŋ. Nyɔ́ unɪ nyɔ́ luyɪ tu lapɛna mpɔ. ²⁷ Ama ma Caa cɛla-m pɔ́ tɛnaya. Yɛ pɔ́ taya ma Caa tike nɔyɔlv ta nyɪ Pɔyalɔ. Na pɔ́ taya Pɔyalɔ tike, nɔyɔlv ta nyɪ Cɛɛ tɔtɔ. Anjha, yɛ Pɔyalɔ nɔkɛna sɪ ɪ hɔ́lɔyɪ wɛi pɔ́ paasi. ²⁸ Mɛ mpɔ ɪ kawa na mɔ sɔyɔla nu-mɛ tɔ, mɔ tɛna ɪ kɔɔ ma cɔlv na má yɛlɛ na ɪ hɛɛsɪ. ²⁹ ɪ yɛlɛ na má tɔki-mɛyɛ teu na má sɛyɛsɪ-mɛyɛ ma layatɔ. Pɔ́ taya pɔlv tɔɔ, ma wɛna suulu na má wɛ tɔpamm, na mɔ mayamaya ɪ ká hɛɛsɪ. ³⁰ Mpi pɔ́ tɔɔ tɔ, yɛ ma tɔka-mɛ ɪ nuɪki lɛlɛŋ kɛ, na sɔyɔla nna ma sɔki-mɛ tɔ a fɛi yɔŋ.

12

*Yesu kɛlɛ kɔyakɔ kɔheesɔyɔ tv
(Malɔki 2:23-28; Luku 6:1-5)*

¹ Pɔ́ waali kɛ Yesu tɛkayana tɔyɔnaya pɛɛ taalɛ natɔli tɔ kin kɛ kɔyakɔ kɔheesɔyɔ nakɔli kɔ wule. Μπρόγυ nyɔ́yɔsɪ kpa ɪ ifalaa, ɔlɛna pɔ́ sɔv tɔyɔnaya pɛɛ pɛlvɔv na pɔ́ tɔki. ² Falisanaa ná mpɔ, ɔlɛna pɔ́ yɔyɔtɪ-sɪ: Nyɛni, nyɔ́ ifalaa lakɔyɔ mpi pɔ́ fɛi lapɔv kɛ kɔyakɔ kɔheesɔyɔ wule tɔ yɛɛ?

³ Tɛnaya Yesu cɔ-wɛ sɪ: Yɛ mpɔ ɪ tá kala mpi Tafiiti lapa waatɔ wɛi nyɔ́yɔsɪ pu ɪ na mpɔ paa wɛ ɪ cɔlv tɔ? ⁴ ɪ sɔv Isɔ tɔyaya taa na ɪ kpaɔa potopotɔnaa mpɔ paa sɪ Isɔ tɔ na ɪ na ɪ yɛlaa pɔ́ tɔyɔ. Pɔyɛlɛ potopotɔnaa isɪ mpɔ tá kɛ mpɔ yɛlaa tɛna ka tɔyɔ tɔ. Ama kɔtɔlaa tike ka wɛnna mpaa sɪ pɔ́ tɔyɔ-wɛ. ⁵ Yaa ɪ ta kala Moisi Kɔsɛsɔtv taa sɪ kɔtɔlaa ta nyɪ kɔyakɔ kɔheesɔyɔ kɛ waatɔ wɛi pa tɔŋna tɔmlɛ lapɔv kɛ Isɔ tɔsɛɛlɛ taa tɔ. Pɔyɛlɛ nɔyɔlv ɪ nyɛnɔyɪ-wɛ isɪ pa wakɔlɔyɪ-kɔ. ⁶ Ma heeliyi-mɛ sɪ pɔlvɔv wɛ cɛnɛ na pɔ́ kɔla Isɔ tɔsɛɛlɛ. ⁷ Pa yɔyɔta Isɔ Tɔm taa sɪ: Kɔpɛntɔ kɛ ma sɔɔlaa, pɔ́ taya kɔtasi. Yɛ ɪ ka cɛkɛna tɔm tɛnɛ tɔ hɔwɛɛ ɪ taa tv yɛlaa panɛyɛ kɔpɛntɔyɔv kɛ yɛm kɛ mpɔ. ⁸ Yɔlv Pɔyaya mayalɛ kɔyakɔ kɔheesɔyɔ Sɔsɔ.

*Nkpalɔkɛkaya tv
(Malɔki 3:1-6; Luku 6:6-11)*

⁹ Yesu lu tɛna, ɔlɛna ɪ sɔv Yuta nyɔ́ma tɔkɔtilɛ natɔli tɔ taa. ¹⁰ Pɔ́ pamna ŋkpalɔkɛkaya tv nɔyɔlv ɪ ka wɛ tɛna. Μπρόγυ mpɔ paa wɛ tɛna tɔ pa caakaya pa hiki timpɪ paa waana Yesu tɔ. ɪlɛna pɔ́ pɔɔsɪ-sɪ: Ta mpaaɔ taa, paa waasi yɔlv kɛ kɔyakɔ kɔheesɔyɔ wule yaa isɛna?

¹¹ Tɛnaya Yesu pɔɔsa-wɛ sɪ: Mɔ́ taa awɛ wɛna heu kɔlvɔm tɔkɔŋ na heu unɪ ɪ hotɪ pɔ́yɔyɔ sɔsɔɔv nakɔli kɔ taa kɛ kɔyakɔ kɔheesɔyɔ wule, na ɪ yɛlɛ-ɪ lɛsɔyɔ sɪ pɔ́ kɛ kɔyakɔ kɔheesɔyɔ? ¹² Na yɔlv na heu kɛ wɛ? Tɔv, yɛ mpɔ pa pɛsɔyɪ na pɔ́ waasi yɔlv kɛ kɔyakɔ kɔheesɔyɔ wule mɛɛ.

¹³ ɪlɛna Yesu tɔ ŋkpalɔkɛkaya tv unɪ sɪ: Tɔv, loosi nyɔ́ niŋ. Nkpalɔkɛkaya tv loosa ɪ niŋ, ɔlɛna ɪ niŋ mɔli teu tɛmamnam isɪ lɛlɔyɪ. ¹⁴ Tɛnaya Falisanaa pɔlaa na pɔ́ caɔa na pɔ́ mayasi isɛna paa la na pɔ́ kɔ Yesu tɔ.

Isɔ tɔmlɛ tv lɛsɔyɔ tɔm

¹⁵ Yesu nu mpɔ, ɔlɛna ɪ se tɛna na yɛlaa pɔyalɛ tɔŋi-ɪ. Ntɛna ɪ la na pa tɛna mpɔ paa kɛ kutɔntɔnaa tɔ pɔ́ hiki alaafɔya. ¹⁶ Ama ɪ kpaala-wɛyɛ teu sɪ: ɪ taa yɛlɛ na pɔ́ nyɪ ma tɔɔ. ¹⁷ Pɔ́ lapa mpɔ sɪ pɔ́ la nti Isɔ kɔyɔyɔtɔtv tɛlɛsɔlv ɪsayii ka yɔyɔtvɔv tɔ sɪ:

¹⁸ Isɔ yɔyɔtaa sɪ,
ma tɔmlɛ tv wɛi ma lɛsaa tɔyɔlv.
Wɛi ma sɔɔlaa na ma lanjɛ hɛɛna sɔsɔm tɔ.
Maa tv ma Feesuyɔ kɛ ɪ taa.
ɪ ka heeli hɔvnaɔ tɔm kɛ piitɩmnaa.

¹⁹ ɪ na nɔyɔlv pa kaa yoo.
Pɔyɛlɛ pa kaa nu ɪ tanj.
Pa kaa na-ɪ na ɪ lakɪ faaci kɛ
samaa taa kɛ ɪcatɛ patɛma taa.

20 I kaa teesi isakpuluyu to isale ke nanhyu.

I kaa teesi teesuyu ke fetala
wei i koko tonna fiyinuuyu to.

Halena i te siyisuyu tam nyuyu ke kusuyu.

21 Katerja tana yelaa ka tekiyi-i.

Yesu cov ke i tom tvlaa

(Malaki 3:22-30; Luku 11:14-23)

22 Mporoy pa kona Yesu ke iloyahilu wei u naaki poyele u yoyotayi to. Ilena Yesu la na i sov
yoyotuyu na nav. 23 Mporoy piti kra yelaa tana na pa to si: Yaa Tafiti Poyalu inoyole?

24 Ama Falisanaa na koma na pa nu mpv, lena pa to si: Alayaa soso wei pa yaa si Pesepule
ton ke apalu ne i toyonayana alayaa lempa.

25 Yesu na cekona pa taa huwee, lena i to-we si: Ye kawulaya i wee na ka taa yelaa fei noyo
kolomaya, noono ka yawa. Na icate i wee na to taa yelaa yaa ye toyaya wenna na ka taa nyoma
fei noyo kolomaya, noono ka yawa. 26 Ye Satanu toyonayi i ti, ile pa we isu i kawulaya nyoma
yooki pa taa pa tike nte. Na saa nu i kawulaya nyuyu nte ka isena? 27 Ye iloyov Pesepule ton ke
na lookina alayaa isu ma huukoyu to, ile awe ton ke ma poyalaa na lookina pa nyoma? Tonaya
ma poyalaa mpe pa mayamaya paa kona ma tom. 28 Ama ye Iso tonh taa ke ma lookina alayaa,
ile Iso Kawulaya we ma tee ma tee ke.

29 Noyov kaa pəsi na i sov yulu tonh toyaya si i kuuki i wontu na i ta tem-i njusi ke hokoyu.
Ama i kraa-i ke na i hoko takenjeh na pəcə i sov wontu kuuu ke toyaya taa.

30 Wei i fei ma to to, puntu ke ma kolontu ke. Na wei u sagna-m toosuyu to i yaasayi ke. 31 Pə
to ke ma heeliyi-me tefoo si paa yelaa kowakələm ka to isəna, yaa paa yoyoti isayatu isu we, Iso
pəsəyi na i holi-weye suulu. Ama wei i ka yoyoti isayatu ke Feesuyu Nanjtu to to, pa kaa holi
puntu ke suulu. 32 Ye wei i yoyota Yulu Pəyaya ma, ma to ke isayatu, paa holi puntu ke suulu.
Ama wei i yoyota Feesuyu Nanjtu to to ke isayatu, puntu kaa na suulu, paa sanja, paa cele.

Tuyu nyəm na kv pale kin

(Luku 6:43-45)

33 Tuyu i lolayi pee kopana ke pa ton si ku ke tuyu kopanjku. Na tuyu i lolayi pee asayee ke pa ton
si ku ke tuyu isayav. Pə taya pulv to, tuyu loloyu kin ke pa nyəhna-ku. 34 Akala piya me, isənyaya
me mpa i ke asayaa to i ka pəsi na i yoyoti tam kopantu? Pə taya pulv, isəna yulu lotu taa toowa to
mporoy i yoyotaya holiyi. 35 Yulovan kopantu lukəna tuu i lotu taa kopantu kin ke. Ilena isayav
nu ile i isayatu luna tuu i lotu taa isayatu kin. 36 Ma heeliyi-me si Huvle wule paa pəsi yelaa na
paa heelina pa mayamaya pa noosi ke paa təmayə kra nyəhka nka pa yoyota yem to. 37 Pə taya
puls, nyə yoyotaya taa ke paa nyəna si nyə tam tewa yaa tə səpa.

Piti tamle nyuluyv

(Malaki 8:11-12; Luku 11:29-32)

38 Mporoy Iso Tam seyeselaa narəli na Falisanaa narəli pa təma Yesu si: Tacaa, tə caa si n la-
tuyv piti tamle natəli na tə nā.

39 Tənyaya Yesu təma-we si: Kufalan yelaa asayaa mpa paa ten Iso na pa taa to pa caa pā nā piti
tamle natəli. Ile pa kaa na natəli, ye pə taya Iso kuyoyotv teləsulv Yonaasi nyənte. 40 Pə taya
puls, isu Yonaasi cayav tinte səsəle lotu taa ke kuyeyen tooso ke ilim na ahoo to, mpv tətəyo Yulu
Pəyaya ma maa caya tetv tee ke kuyeyen tooso ke ilim na ahoo. 41 Ye pə tala Huvle wule Ninifi
nyəma ka ku kufalan yelaa pane pa tom. Pə taya pulv, kuyanjku pele pa nu Yonaasi waasv to pa
yela pa isayatu ke krapaa ke. Poyele pulovv we cəne na pə tee Yonaasi nu. 42 Na ye pə tala Huvle
wule tətə, ilim mpətəh to wulav alv nyəh ka ku kufalan yelaa pane pa tom ke mpi pə to ile i
ka luna tuu tetv pooluj taa na i koo si i nuku isəna Salbməh yoyotayana nyəm to. Pəcə pulovv we
cəne na pə tee Salbməh təcayacaya.

Iləyov wei pa loowa to i məlvuyv

(Luku 11:24-26)

43 Waatv wei pā loowa iləyov, wulaya taa ke i cəki si i heesi. I lanjəyi 44 Ilena i tayanu i taa
si: Maa məli toyaya nka ka taa ma luwa toyə. I taku kele ka taa, ile i ka mayana pa hasa-ke na
pa tayanu pə tənaya teu, na noyov fei ka taa. 45 Pəle to i puki ke na i caa alayaa leləa mpa pa
kəla inəyi isayatu toyə tom naatosomporolaya, na pā koo na pā caya toyaya nke ka taa. Ilena lanj
nyəntv nā məli na tə lā sana na noono nyəntv. Mporoy pə wee na kufalan yelaa asayaa pane.

Yesu too na i newaa pa tom

(Malaki 3:31-35; Luku 8:19-21)

46 Yesu tonna samaa ke yoyotənav ke mpv, ile i too na i newaa apalaa nyəma pa talaa keke, na
pā səhə awali na pā caa pa yoyotəna-i. 47 Mporoy noyov teləsa Yesu si: Nyə too na nyə newaa pa
səhə nteye awali na pā caa pa yoyotəna-ij.

⁴⁸ Tənaɣa Yesu nəɣo təkpaʊ sɪ: Aweye ma too, na mpaɣa ma newaa ye?
⁴⁹ Ilena Yesu hólí ɪ ifalaa ke niŋ na ɪ tɔ sɪ: ɪ naa ma too na ma newaa ntɔ. ⁵⁰ Pə taɣa pulɔ tɔɔ, mpa pa lakɪ mpi ma Caa wei ɪ we isɔtaa tɔ ɪ caaki tɔ, mpeyele ma newaa na ma toona.

13

Mətutuuna tɔm
(Maləki 4:1-9; Luku 8:4-8)

¹ Mpróyó kuyako ŋko Yesu kola tɔɣaya na í polo lom nəɣo na í caɣa na í seɣesəyi. ² Tənaɣa yəlaa kota ɪ kiŋ ke sɔsɔm pə fei keesɔyɔ. Haləna í kuli na í kra kpulɔyɔ taa na í caɣa. Na yəlaa náá sɔɣa lom nəɣo. ³ Ilena í la-weye faaci ke teu na í seeki-weye isənaa sɪ pá cekəna. Ilena í tɔ sɪ: Tuulu poləna tuutu. ⁴ ɪ tuukaya ɪ mətutuuna ilena, lenna hoti mpaas nəɣo nəɣo na sumasi tii na sɪ tɔsɪ-ye. ⁵ Mpróyó lenna hota kɔwaa tɔɔ timpi tetɔ ta lim tɔ. Ilena a təŋna nyɔw ke tetɔ we tətayasam tɔ pə tɔɔ. ⁶ Ilim kɔma na pə haŋ na pə nyaya məhoɔ, ilena a woli, ke a ta hiki tetɔ sɪ a ka hoosi kɔpaŋsi tɔ pə tɔɔ. ⁷ Pee lenna náá hoti sɔwa taa na ale a nyɔ isɪ a ka kuli teu, ilena sɔwa fete-ye na a kpisi lolɔyɔ. ⁸ Ama pee lenna ná hota tetɔ musɔŋ nyəntɔ taa na ale á lá teu, lenna náá luli sɔsɔm sɔsɔm, lenna ke maɣana, lenna ke pəco.

⁹ Yesu tema híróyó yɔɣotɔyɔ ilena í cuɣusi sɪ: Ye í ké tɔm nɪlaa í nu.

Yesu seɣesɔyɔ na atuwa nyɔyɔ
(Maləki 4:10-12; Luku 8:9-10)

¹⁰ Tənaɣa Yesu ifalaa pola ɪ kiŋ na pá pɔsɔsɪ-ɪ sɪ: Pepe tɔɔ ké n tukiyi-weye atuwa ke kɔtuku?
¹¹ Mpróyó ɪ cɔ-we sɪ: Mə pə ha-meye sɪ ɪ nyɪ isɔtaa Kawulaya tɔm kɔŋmesətv. Ama pə kaasa lɛlaa tɔ, pɛle pa ta hiki tə nyəm. ¹² Pə taɣa pulɔ tɔɔ, wei ɪ wena tɔ paa sɔsɔsɪ-ɪ na pə tələna-ɪ təho. Ama wei ɪ feina tɔ paa lɛki pəciimaya wei ɪ wena tɔ. ¹³ Pə tɔɔ ké ma tukiyi-weye atuwa ke kɔtuku. Mpi tɔ, pa nyəŋayi paa naa, pa keŋ ŋkraŋŋ pəyele paa nuki, paa cekəyana. ¹⁴ Tə maɣamaya ke Isayii ka ná ləŋ na í yɔɣotɪ sɪ:
 ɪ ka nu teu yaa, ama í kaa cekəna.
 ɪ ká nyəni teu yaa, ama í kaa na.
¹⁵ Pə taɣa pulɔ tɔɔ,
 yəlaa paŋe pa ləmaɣasɛ sɔpa.
 Pa təkə pa ŋkraŋŋ,
 pa wiisa pa ise sɪ pa ise í taa na,
 pa ŋkraŋŋ í taa nu.
 Sɪ pá taa cekəna pə yaasi.
 Pə taa kɔɔ pá pəsəna ma tɔɔ.
 Na má lá na pə waa-we.
 Iso yɔɣotəna mpu yoo.

¹⁶ Ye mə ilɛ, mə nu leleŋ ké. Pə taɣa pulɔ tɔɔ, mə ise naaki na mə ŋkraŋŋ nuki. ¹⁷ Ma heeliyi-meye tampana təfoo sɪ Iso kuyɔɣotɔv teləsəlaa paɣale na Iso yəlaa taa paɣale nyula teu sɪ pá ná mpi í naaki isəntɔ tɔ, pa ta na. Pa nyula sɪ pá nu nti í nuki isəntɔ tɔ, pa ta nu.

Yesu kilisuyi ke mətutuuna hwɛɛ
(Maləki 4:13-20; Luku 8:11-15)

¹⁸ Tɔv, pənente í yele na má kilisi-meye iso wei ma seɛ-meye mpu tɔ ɪ hwɛɛ ilɛ. ¹⁹ Mpa pa nuki Iso Tɔm na pá ta cekəna-ti tɔ pa weɛ ké isɪ mpaas kpeɛŋa tetɔ nti tɔ tɔɔ mətutuuna hotaa tɔ. Isayitv tɔ təŋəyi kraakraa ké na í ləsi tɔm nti pa nu mpu tɔyɔ pa taa. ²⁰ Lɛlaa ná we isɪ kɔwaa tɔɔ timpi pee lenna hotaa tɔ. Pɛleyele mpa pa nuki Iso Tɔm na pá mu-təyi kraakraa na laŋholumle. ²¹ Paa yeke sɪ tɔ sɔuna-weye teu. Pa təkəyi-təyi tətanta. Saa wei wahala nəɣəlɔ ɪ ká tala, yaa Iso Tɔm tɔɔ konyɔŋ tɔyɔ ka kɔɔ, ilena pá lu Iso seɛv taa ké kraakraa. ²² Lɛlaa ná nəɣəsəna wena a hota sɔwa taa tɔ. Mpi tɔ, pa tɛŋ Iso Tɔm nuu ilena ate cəne kulapɔtv nəɣəsɛ na wəna konyulɔyɔ puɣusi-we na pə kɔ tɔm ntəyi pa taa, na tɛ caŋ tɛ kpisi lolɔyɔ. ²³ Pə kaasa pee lenna ná hota tetɔ musɔŋ nyəntɔ taa. Aŋhaa, ale a wenna nté isɪ yəlaa mpa pa nuki Iso Tɔm na pá cekəna-təyi teu na pá loləyi pee tɔ. Lɛlaa ke sɔsɔm sɔsɔm, lɛlaa ke maɣana, na lɛlaa ke pəco.

Nyutv isayitv

²⁴ Mpróyó Yesu tasa-weye iso seɛv tɔtɔ sɪ: Isɔtaa Kawulaya nəɣəsəna isəna tɔyɔlo. Apalɔ nəɣəlɔ ɪ tuuna ɪ haləm na í tee. ²⁵ Mpróyó ɪ kolontu keesa ahoɔ heka ke waatu wei yəlaa təna tookaya tɔ, ilena í tuu nyutv isayitv ke kutəyɔv heko na í tee. ²⁶ Pə kɔma na kutəyɔv kuli na kɔ pu, ilena pá tuti nyutv isayitv tələ tɔtɔ. ²⁷ Tənaɣa taale híte tɔ tv pəyalaa pɔsɔsɪ-ɪ sɪ: Tacaa pə taɣa kutəyɔv ke n ka tuu nyá taale taa? Pə lapa isəna na nyutv isayitv siti pə heko taa? ²⁸ Tənaɣa pa caa cɔ-we sɪ: Ma kolontu nəɣəlɔ ɪ lapəna mpu. Mpróyó apalɔ unɪ ɪ pəyalaa mpe pa pɔsɔsɪ-ɪ sɪ: Tə polo na tɛ kpɛsɪ nyutv isayitv nti? ²⁹ Ilena apalɔ unɪ í cɔ-we sɪ: Aa, í taa kpɛsɪ. Ye í tɔma sɪ í kpɛsəyi-ti,

ntanyu pu kpeɲna kotɔɔw na pɔ kpesi. ³⁰ I yele na pɔ tɔna pɔ krenti puw ke mpu, halɛna pɔ tala kom. Pɔ tala kom le maa heeli kɔntaa si pɔ caalɛna nyutu isayatu ke setyɔ na pɔ hɔkɔ-ti tɛapɔ tɛapɔ, na pɔ tu kɔkɔ. Iɛna pɔcɔ paa kpaɔa kotɔɔw na pɔ tu ma kpuu taa.

Sɔɔɔa pile tɔm
(Malɛki 4:30-32; Luku 13:18-19)

³¹ Mpuɔyɔ Yesu tasa-weɣe keesoyɔ si: Iso Kawulaya wee kɛ isɔ yɔlb tuukuɔyɔ sɔɔɔa pile ke i halɛm taa tɔ. ³² Wontu pee tɔna taa nte tɔ kɛalɛna weɛ tɛminimini. Ama tɔ tɛɲ nyɔw tɔ tɔ puki tɔyɔ kɛ na tɔ kɛli tuusi lensi. Halɛna sumasi kɔɲ na si tɔyɔ tana ke ku pilinɔasi tɔɔ.

Potopoto taa kokusom tɔm
(Luku 13:20-21)

³³ Mpuɔyɔ Yesu tasa-weɣe heeluyɔ si: Isɔtaa Kawulaya nɔɣəsɛna kɛ isɔ alɔ maɣasoyɔ mɔlbɔm ke cɛmse tɔpam, na i kpaɔa kokusom ke pɔcɔ na i tu na i huɔyɔti, na pɔ tɔna pɔ kpa tɔfɔw tɔyɔ.

Yesu tukuyɔ ke atuwa
(Malɛki 4:33-34)

³⁴ Tɔmnaa pane, Yesu yɔɔɔtaya-weɣe samaa taa tɔ na atuwa kɛ. I ta seɣesi-weɣe natɔlɔyɔ yem na i ta keesana pulɔ. ³⁵ I lakaya mpuɔyɔ si pɔ la nti Iso kuyɔɔtɔtu telɛsɔlb ka yɔɔɔta tɔ si: Atuwa ke maa yɔɔɔtɔna-we.

Maa heeli-weɣe tɔmnaa mpa paa we
ɲmesɔw ke hatoo antulinya lapɔ waatu tɔ.

Yesu kilisuyɔ ke nyutu isayatu tɔm hɔwee

³⁶ Mpuɔyɔ Yesu yela samaa na ɲi i polo tɔyaya. Iɛna i ifalaa polo i kiɲ na pɔ tɔm-i si: Kilisi-tɔyɔ halɛm taa nyutu isayatu nti tɔ tɔm na tɔ nu.

³⁷ Tɔnaya Yesu cɔ-we si: Kotɔɔw tuulu nte Yɔlb Pɔyaya ma. ³⁸ Na antulinya ɲeɣele taale nte. Na mpi pa tuuwa tɔyɔle mpa pa kɛ Iso Kawulaya nyɔma tɔ. Nyutu isayatu nte mpa pa kɛ Isayatu tɔ nyɔma tɔ. ³⁹ Kolontu wei i tuu nyutu nti tɔyɔle Iɔyɔw. Na komtu waatu kele antulinya tɛm. Isɔtaa tillaa nte kɔntaa. ⁴⁰ Iso pa tɔsɔyɔ nyutu na pɔ tu kɔkɔ tɔ, mpuɔyɔ pu la antulinya tɛm waatu. ⁴¹ Yɔlb Pɔyaya mɔ maa tili ma isɔtaa tillaa, na paa lɛsi ma Kawulaya taa kɛ mpa pa tuisiɔ lɛlaa ke isayatu lapɔ taa na mpe pa maɣamaya pa laki mpi pɔ fei teu tɔ. ⁴² Na pɔ tu-weɣe kɔkɔ sɔsɔɲka taa timpi paa casɔyɔ kapusi na pɔ nyasɔyɔ pa tɔyɔ kɛla tɔ. ⁴³ Na saa ɲi mpa pa nukɛna Iso tɔ, pele paa tee kɔkɔ ke pa Caa Kawulaya taa isɔ ilim. Ye i kɛ nɔlaa i nu.

Kɔpam mpi pɔ ɲmelaa tɔ

⁴⁴ Isɔtaa Kawulaya wee kɛ isɔ pa ɲmesoyɔw liyitihutaya pulɔyɔ tetɔ tee, na nɔyɔlb kɔɔ na i hii-wɔ, na i tayani-wɔyɔ ɲmesoyɔ ke teu. Iɛna i tɛena lanɲhɔlbɔm le na i polo i pɛeti pɔ tɔna mpi i wɛna tɔ na i kɔɔ i yana tetɔ nti tɔ.

Lulɔyɔ kɔpanɲko tɔm

⁴⁵ Isɔtaa Kawulaya wee kɛ isɔ paɣatɔlb wei i pɛekɔyɔ lutɔ kɔpantu tɔ. ⁴⁶ Waatu wei i suliyina nakɔli iɛna i pɛeti pɔ tɔna mpi i wɛna tɔ na i yana-kɔ.

Kɔpama na asaya pa fayaw

⁴⁷ Isɔtaa Kawulaya wee kɛ isɔ pa pɛtɔyɔ tiina puluyɔ ke lule taa na pɔ kpa tiina ke yem yem tɔ. ⁴⁸ Puluyɔ suyɔ iɛna tiina kpalaa hɔ-kɔ na pɔ luna kpeɲna, na pɔ caɣa na pɔ tɔsɔ mpi mpi pɔ we teu tɔ na pɔ tu tɔku taa. Pɔ kaasɔyɔ mpi pɔ fei teu tɔ, iɛna pɔ mɔlɛna na pɔ pɛti lum taa. ⁴⁹ Mpu tɔtɔyɔ pu la antulinya tɛm wule. Isɔtaa tillaa ka kɔɔ na pɔ tɔsɔ kɔpama. ⁵⁰ Pɔ kaasɔyɔ asaya iɛna pɔ tu kɔkɔ sɔsɔɲka taa. Tɔnaya paa casɔyɔ kapusi na pɔ nyasɔyɔ pa tɔyɔ kɛla.

Kɔpantu kɔpantu na kɔfatɔ

⁵¹ Mpuɔyɔ Yesu pɔsɔa-we si: I cekɛna tɔm nti tɔ tɔna na? Iɛna pele pa cɔ si: Ee, tɔ cekɛnaa. ⁵² Tɔnaya i tɔma-we si: Ye Iso Tɔm seɣesɔlb nɔyɔlb i pɔsa isɔtaa Kawulaya taa ifalɔ, i wee kɛ isɔ tɔyaya tu kɔpanɲ wei i lɛsɔyɔ i wontu tɛsɔle ke kɔfatɔ na nti tɔ taɲɲaa tɔyɔ waatu waatu tɔyɔ.

Nasaleti nyɔma kisuyɔ ke Yesu
(Malɛki 6:1-6; Luku 4:16-30)

⁵³ Yesu tɛma-weɣe isɔnaa panɛɣe seɛw, iɛna i kɔli tɔna ⁵⁴ na i polo icate nte tɔ taa i ka puwa tɔ, na i sɔw tɔna Yuta nyɔma tɔkotile taa na i seɣesɔyɔ. Tɔnaya i nyɔm lapa mpa paa we tɔna tɔyɔ piti, na pɔ tɔɲ si: Lɛye ɲe i hika nyɔm pɔne ɲi pɔ taka? Lɛye i hikina piti tɔma lapɔ tɔma?

⁵⁵ Pɔ taya kaafɛnta pɔyɔlb ilɛ taa? Pɔ taya Mali lolɛna-i? Pɔ taya i newaa nte Saaki na Yosɛɛf na Simanɲ na Yuti? ⁵⁶ Pɔyele ta na i newaa alaa nyɔma tɔ wɛnna. Lɛye i hikina tɔma ane ɲi?

⁵⁷ Pɔ tɔnaya mpu pɔ lapa pa lanɲa ke kpusɔɲ, na pɔ kpisi Yesu tɔm mɔyɔw. Tɔnaya Yesu tɔma-we si: Iso kuyɔɔtɔtu telɛsɔlb ta lanɲ sam ke tiili ye pɔ taya i maɣamaya i icate taa, na i tɔyaya nyɔma heku.

⁵⁸ Yesu tɔ pɔsi na i lɔ piti tɔma ke mawaa nɔyɔlbɔyɔ tɔnaya pa ta tu Iso kɛ naani tɔ pɔ tɔɔ.

14

Lum Səlv Yohaani kuyv

(Maləki 6:14-29; Luku 9:7-9)

¹ Waatv unı ı taa kə Kalilee kufəneε Heləti nu Yesu tanj. ² İlena ı yəçotı ı təmlə nyəma kinj sı: Lum Səlv Yohaani ılə ı tayanna fem. Pə təə kə ı pəsəxi na ı ləkı piti təma.

³ Kəpam Heləti unı ı ka təmna sı pə kpa Yohaani na pə həkə-ı na pə tı-ı saləka taa. Pə tayə pəlv təə kə Heləti lapa mpv, ı ka kraya ı taalv Filipv əlv Helətiyati kə, ⁴ na Yohaani yəçotı-ı sı: Pə ta mva sı ı la Helətiyati kə əlv.

⁵ Tənaçə Heləti nyulaa sı ı kuyı Yohaani. Ama ı nyəçayana Yuta nyəma. Mpi tə, pələ pa maçamaya pa nyənaya-ı İso kuyçotvtv tələsəlv kə.

⁶ Mprəyó Heləti ləlvv acıma wule Helətiyati pələ polaa na ı paakı mpa pa yaa təçv tə pa isəntaa. Tənaçə pə lapa Heləti kə leleñ. ⁷ Haləna ı yətəti na ı tuu sı: Paa mriçi n sələma-m maa ha-ñ-wı. ⁸ İlena ı too səçesı-ı sı: Polo sı ı ha-ñ Lum Səlv Yohaani nyvçv kə nyənaya taa.

⁹ Mprəyó wulav lanje wakəlaa. Ama ısu ı ka tema tuunav kə ı mublaa isəntaa ıle, pə fei sı ı ká kisi. ¹⁰ Tənaçə ı kəsa yəlv na ı polo ı seti Lum Səlv Yohaani nyvçv kə saləka taa. ¹¹ Na pə tı-kuyv nyənaya taa na pə cəla pəliya ñkə, na ká polo ká cəla ka too. ¹² Mprəyó Yohaani ifalaa kəma na pə kraya-ı na pə polo pa pi. İlena pə polo pə kəesı Yesu kə isəna pə lapa tə.

Yəlaa iyisi kakpası caləsvv

(Maləki 6:30-44; Luku 9:10-17; Yohaani 6:1-14)

¹³ Yesu nu təm tənə, ılena ı svv kpuvlvçv na ı tēε ı tike kə kpeenə. Samaa nu mpv, ılena pə luna acaləε taa na pə maləvi lum na pə tənçyi Yesu waalı. ¹⁴ Yesu luna kpuvlvçv taa na ı ná yəlaa kə səsəm kə mpv, ılena pa təm lapı-ı pətəçtəle na ı waa pa kvətəntvnaa.

¹⁵ Pə kəma taanaya, ılena Yesu ifalaa polo na pə təmı-ı sı: Cənə kə nyıtv taa kə na ilim təma. Təçvni yəlaa pane na pə polo acaləε taa na pə ya kvətəçv na pə təçə.

¹⁶ Tənaçə Yesu cəwa ı ifalaa sı: Yəlaa ı taa nəki tēεv, mu hana-wεçε təçvnaçə kə mə maçamaya.

¹⁷ Tənaçə Yesu ifalaa cəwa sı: Ntəñ potopotonaa kakpası na tiina naaləçε tə wena yaa.

¹⁸ Mprəyó Yesu təma ifalaa sı: ı kəna potopotonaa kakpası na tiina naale unı.

¹⁹ İlena Yesu heeli yəlaa sı: ı çaya atəçε nyıtv təə. Tənaçə ı kraya potopotonaa kakpası na tiina naale unı, na ı teki isə na ı sēε İso kə ı na təmlə. İlena ı fayə-wε na ı cəla ı ifalaa sı pə tala samaa unı. ²⁰ Mprəyó pa tənə pa taya na pə haya na pə kpisi həçvlası, haləna ı ifalaa kvti-sı na sı su təkvi naanvva na naale. ²¹ Pəyεle mpa pa təçv mpv tə pa nyəçñ tala ısu iyisi kakpası. Alaa na piya pa paasi.

Yesu tənte kə lum təə

(Maləki 6:45-52; Yohaani 6:15-21)

²² Mprəyó Yesu təma ı ifalaa kə pə waalı kə kpaçpaa sı: ı svv kpuvlvçv na ı tēε-m nəçv na ı tēsi kvətñ ləñkv. İlena unı ı saalı tənə na ı paasəna samaa yaçvçv. ²³ Yesu təma samaa kə yaçvçv, ılena ı kpa puyv nakvli kv təə kə ı tike sı ı sələməçi, haləna ahoov çañ na a yu-ı tənaya ı tike. ²⁴ Saa unəyi mpv tə na kpuvlvçv náa tema pote kə poolvñ kə lum həkv taa na lum hola tanj-kv. Mpi tə, heelim makı tulvñ kə na pə mələçəna-wε na waalı waalı. ²⁵ Mprəyó Yesu təma lum təə na ı puki ı ifalaa kinj. Waatv unı tə pə wusəna kampañ kvov kə mpv. ²⁶ Pa ná ı tñ lum təə, ılena səçvntv kpa-wεçε səsəm sı asənəalı kə, na pə svv kapusi mavv. ²⁷ Ama ı təma-wεçε kpaçpaa sı: ı təkı tənəñ, maya, ı taa nyá.

²⁸ Tənaçə Piyεε təma Yesu sı: Taca, ye nyaya tampana, tə sı má tə lum təə na má kəə nyá kinj.

²⁹ Mprəyó Yesu təma-ı sı: Eε, kəə.

Tənaçə Piyεε lu kpuvlvçv taa na ı svv lum təə kə tənte na ı puki Yesu kinj. ³⁰ Ama Piyεε kəma na ı ləmaçasεε polo heelim kinj, ılena səçvntv kpa-ı. Tənaçə pə ssv-ı tisuyv kə lum tēε na ı kiisi sı: Haı, Taca, ya-m.

³¹ İlena Yesu siisi kpaçpaa na ı kpa ı nin taa na ı pəçsı-ı sı: Pepe təə kə n lapa sika. Ama n ta tē nyá taa na İso na pə təə yoo.

³² Mprəyó pa naale pa kpa kpuvlvçv taa, ılena heelim hēε təli. ³³ Tənaçə Yesu ifalaa mpa paa wε kpuvlvçv taa tə pa luvja akula kə ı tēε na pə təmı-ı sı: Tampana n kə İso Pəçaya.

Yesu waasvçv kə kvətəntvnaa kə Kenesaletı

(Maləki 6:53-56)

³⁴ Yesu na ı ifalaa pa tēesa tēsvçv kə lum, ılena pə tala Kenesaletı tētv taa. ³⁵ Tənə nyəma nyamá sı Yesu, ılena pə heeli na pə tēləsi təmaçə pa tētv tənə taa sı Yesu kəma. İlena pə kəna-ı kvətəntvnaa mpe pa tənə. ³⁶ Na pa wiikayana-ı sı ı yele na pə tokina ı kpaı ntvmpeε maçamaya. Na pa tənə mpa pa tokina ı kpaı unı tə pə waa-wε.

15

*Falisanaa kuvseyesətu ke kotasi təo
(Maləki 7:1-13)*

¹ Mpróyó Falisanaa na Iso Təm seyesəlaa luna Yosalem na pá kəə pá mayana Yesu, na pá pəəsı-ı sı: ² Pepe təə ké nyá ifalaa naa tənəyı isəna ta caanaa sıwa sı pá lakı tə? Pə taɣa pəlv, paa sanəyı isı Iso seətu taa pə wee sı yəlv ká la na pəcós í təyə tə.

³ Mpróyó Yesu ná pəəsa-we tətə sı: Pepe təə ké mē mə yeki Iso kuvəyətətə ke tənəyı na í tənəyı mə mayamaɣa mə kuvseyesətu? ⁴ Iso ka yəyətəa sı: Se nyá caa na nyá too, na tətə sı: Ye wei ı tıv ı caa yaa ı too, isı pa ku-ı. ⁵ Ama mə mə seyesəyı sı yəlv pəsəyı na í heeli ı caa yaa ı too sı: Mpi ma ləsa ma wənəv taa na má tena-mē tə pə pəsa kəhaham mpi pə ké Iso nyəm tə. ⁶ Saa unı pə fei sı ı tən ı caa tətə. ı tá ná timpı í wakələyı Iso Təm na í tənəyı mə mayamaɣa mə kuvseyesətu tə. ⁷ Cəselaa mə, Iso kuvəyətətə teləsəlv Isayii ka nawa mə təm ké təkəlekele na pəcós í nmaa-təyı ı takələyá taa sı:

⁸ Nəyə taa ké yəlaa panē pa sanı-m yem.
Paa caa-m paa pəcəyə hatoo pa taa.
Iso yəyətəna mpv.

⁹ Pa seeki-m yem ké.
Pa kraɣa yəlaa kuvəyətətə na
pá seyesəyı isı Iso nyəntv.

*Mpi pə lakı yəlv ke isayav tə
(Maləki 7:14-23)*

¹⁰ Pəle pə waalı Yesu yaa samaa na í tə-we sı: ı nu təm tənē na í nyı sı ¹¹ mpi pə sɔvki yəlv nəyə taa tə pu lakı-ı isayav. Ama mpi pə lukəna yəlv nəyə tə mpi pə lakəna-ı isayav.

¹² Mpróyó Yesu ifalaa pola ı kin na pá təmı-ı sı: Ntən n yəyətə mpv tə n nawa sı pə ta la teu ke Falisanaa?

¹³ Mpróyó Yesu cə-we sı: Ma Caa wei ı we isətəa tə ye ı ta sə tıyə nku, paa kpeı-kıyı na pá pəti. ¹⁴ ı yele pəle, pa ké mpa pa húləyı lelaa ke mpaav na pəcós mpe pa mayamaɣa pa isē u naa təyə. Ye yəlvəm hən yəlvəm ləlv, pa tənə paa kpeıti na pá hotı púyó taa ké.

¹⁵ Tənəyá Piyee təma Yesu sı: Kilisi-tıyə ituule tənē tə hıwəe.

¹⁶ Tənəyá Yesu təma sı: Pə kpeɳna-mē mə ta cəkəna-təyələ? ¹⁷ ı ta nyı sı pə tənə mpi pə sɔvki yəlv nəyə taa tə, pə tiiki ı hilıyı taa na pə tē tə pə lukəna ı tapıyı? ¹⁸ Ama mpi yəlv nəyə ná yəyətəyı tə hatoo ı lotu taa ké pə lukəna, na mpv pə lakəna yəlv ke isayav. ¹⁹ Pə taɣa pəlv təə, yəlv lotu taa ké isayətə hıwəe caaləyı na a pukina-ı yəlvkole na wasankalətə na asilima lapv taa, na nımləm na kalooləyá na yəlaa caɣanav taa. ²⁰ Mpi pə lakı yəlv ke isayav təyələ. Ama sı ı təyə na ı tá san nyá nin isı yəlv ká la Iso seəv taa na pəcós í təyə tə, pəle pu lakı yəlv ke isayav.

*Kanaan əlv təm
(Maləki 7:24-30)*

²¹ Yesu lu tənə, iləna í polo tətı nti tə we Tiıi na Sitən pə cəlv tə tə taa. ²² Pə pamna Kanaan əlv nəyəlv ı ka we tətı nti tə taa. Mpróyó əlv unı ı kəma Ye Yesu kin na í wiina-ı na nəyə səsəyá sı: Tafiiti Pəyalv Tacaa, nyəni ma pətəətəle. Ma pəelə hiina əlvəyá na pə təkə-ı teu.

²³ Ama Yesu ta cə əlv unı sı pəlv. Tənəyá Yesu ifalaa polaa na pá tə Yesu sı: Təyənı-ı, ı kələyı ta nkrəni təkıyı na í tənəyı-tı. ²⁴ Tənəyá Yesu heela-ı sı: İseyeli yəlaa mpa pa ləpa isı heen tə pa waalı ké ma kəma. ²⁵ Ama əlv unı ı kələ na í kəə í sopı Yesu tē na í tə sı: Hai, Tacaa, waası-m. ²⁶ İlena Yesu náa cə əlv unı sı: Pə ta mına sı pá kraɣa piya tənəyá na pá tv hası. ²⁷ Mpróyó əlv unı ı təma sı: Hai, ma cē, paa na mpv hası tənəyı na sı təsəyı mpi sı nyəma təkı na pə pətətəyı atə tə mēe.

²⁸ Mpróyó Yesu təma-ı sı: Pəwe, əlv nyá, nyá naani təəwa yoo. Mpi n caa tə n ka na-wı. Tənəyá ı pəyaya hıka əlavəyá ke kraɣpaa.

Yesu waasıyıv ke kətəntənəa pəyalə

²⁹ Mpróyó Yesu kula tənə na í polo Kalilee tenku nəyə, na í kra pıyıv nakılv kə təə na í caya. ³⁰ Na yəlaa samaa samaa kəə ı kin na pá kpeɳna kətəntənəa ke pəyalə mpa pa tən tala tə na yəlvmaa na acamaa na kamumusi na kətəmənəy lələy nyəma tətə. Pa pona kətəntənəa mpe na pá su-weyē Yesu kin, iləna Yesu la na pá hiki əlavəyá. ³¹ Mpróyó pə lapa yəlaa ke piti ké isəna kamumusi sıv yəyətıyıv na acamaa hiki toma na tala təntaa náá tən teu na yəlvmaa náá sıv nav tə. Tənəyá pa sıv İseyeli Iso ké sam.

*Yəlaa iyisi liyiti caləsıyıv
(Maləki 8:1-10)*

³² Μπρόγυ Yesu yaa ι ifalaa na ι τό sι: Yάlaa paνε pa τoм we-m pάtαtαtε. Ι nyάni, kuyeeη tooso kάλo pa we ma kιη cάne na pa kοtάyυ tεma. Pάyele ma λuyυ fει sι mά yele na pά kpeνα nyάyαsι, pά taa kά na pά kpιsι tάnάη ke mpaaυ taa.

³³ Tάnaya ι ifalaa pάcαsι sι: Nyυtv taa cάne, leyε tu hiki tάyάnaya na tά cεla samaa ιne ι taka?

³⁴ Ilena Yesu pάcαsι-we sι: Potopotonaa ιsάnaya ι wεna? Ilena peλε sι: Potopotonaa naatosompάyάlaya na tiinisι ke pάcα.

³⁵ Μπρόγυ Yesu heela samaa sι: Ι cάyα atε. ³⁶ Tάnaya Yesu kpaya potopotonaa naatosompάyάlaya ιnι na tiina anι, na ι see Iσά kέ ι na tάmle na ι cάhι, na ι cεla ι ifalaa na peλε pά tala samaa. ³⁷ Μπρόγυ pa tάna pa tάyaa na pά haya. Ilena ι ifalaa koti hάyάla sι nsi sι kpιsaa tο na pα su tάkωη naatosompάyάlaya. ³⁸ Pάyele mpα pa tάyaa tο pa we yάlaa iyisi λiyiti kέ, alaa na piya pa paa sι. ³⁹ Yesu tεma samaa ιnάyι yasuyυ Ilena ι kpa kpυlyuy taa na ι tεe Makataη tetu taa.

16

Waatonaa cekānav

(Malāki 8:11-13; Luku 12:54-56)

¹ Μπρόγυ Falisanaa na Satusee nyάma pa kάma Yesu kιη na pά tοmι-ι sι: La piti tάmle natάhι na pά hόlι sι nyά tōη luna Iσά kιη. Pa kuukaya Yesu nάyα ke kοkuu kέ. ² Tάnaya Yesu cα-we sι: Iim ι kάma tuyυ na ιsάtōlyηasι seewa, ι tάη sι: Cele ιsάtaa kά cε tάnαηη. ³ Na ye tanaη tάhulu kέ pά seewa na pά we tāsuti, ι tάη sι: Tεv kά kά saηa. Mpi tα, ιsάtōnyυ seewa na pά we sάkpeτυyυ. Pά Iapa ιsάna na ι nyάη mpi mpi pά laki ιsάtōnyυ taa tα, na ι nyάη mpi pά laki kuyeeη ιne ι taa tα. ⁴ Kufalan yάlaa asayaα mpa pa tēη Iσά na pa taa tο pa preekayι sι pά la-weyε piti tάmle. Ama pa kaa na piti tάmle natάhι se. Ye pά taya Yonaasι nyάnte.

Ι yάyαta mpυ, Ilena ι yeλε-we na ι tεe.

Falisanaa na Satusee nyάma pa kokusom

(Malāki 8:14-21)

⁵ Yesu ifalaa kama na pά tesι lυm koteη Iηkυ tά, Ilena pά sάy potopotonaa kpayaυ. ⁶ Μπρόγυ Yesu tάma-we sι: Ι la laakalι na Falisanaa na Satusee nyάma pa kokusom.

⁷ Ilena Yesu ifalaa sυv tάmaya tōm sι: Tά ta kpaya potopotonaa tάyα ι yάyάtayι mpυ.

⁸ Yesu nu nti pa tōηna yάyάtyuyυ ke mpυ tα, Ilena ι pάcαsι-we sι: Pepe tά kέ ι tάη sι ι fεina potopotonaa tα pά tάy? Ama ι ta te Iσά na pά tάy yoo. ⁹ Halάna saηa ι tά cekāna kέle? Ι tά tάcαsι potopotonaa kakpasι wei ma fayaa na apalyoyάη iyisi kakpasι tάyα tο ι tάy? Na tάkωη ιsάna pά kpιsaa na ι kpaya tα, ι sάy ilέ ι nyuyυ na? ¹⁰ Na ι ta tάcαsι tάtάyα potopotonaa naatosompάyάlaya wei ma fayaa na apalyoyάη iyisi λiyiti tάyα tο ilέ ι tάy? Na tάkωη ιsάna pά kpιsaa na ι kpaya tα, ι sάy ilέ ι nyuyυ na? ¹¹ Ιsάnaya pά Iapa na ι ta cekāna sι pά taya potopotonaa tōm ke ma yάyάtayι? Ι taa yeλε na Falisanaa na Satusee nyάma kokusom sυv-me.

¹² Waatu ιnάyι Yesu ifalaa cekānaa sι pά taya kokusom mayamaya tōm ke Yesu yάyάtaya. Ama Falisanaa na Satusee nyάma pa kuseyεsάto ke ι tōη.

Piyee hulvyo sι Yesu kέ Mesii

(Malāki 8:27-30; Luku 9:18-21)

¹³ Μπρόγυ Yesu pola Sesalee Filipυ tetu taa kέ tiili. Ilena ι pάcαsι ι ifalaa sι: Yάlaa tōη sι Yυlv Pάyaya mά ma kέ awe?

¹⁴ Μπρόγυ peλε sι: Pa tōη sι n kέ Lυm Sάlv Yohaani. Lelaa sι Ilii kέ, na lelaa sι n kέ Selemii yaa Iσά kuyάyάtyυ telāsάlaa taa nάyάlv. ¹⁵ Tάnaya Yesu pάcαsι-we sι: Na me se, mά hυbυkι sι ma kέ awe?

¹⁶ Μπρόγυ Simάη nάyα tάkpav sι: N kέ Iσά weesyυ tv Pάyaly Mesii.

¹⁷ Tάnaya Yesu tάma-ι sι: Yohaani pάyaya Simάη, n nu Ielen kέ. Mpi tα, pά taya yυlv cάpάna-η tampana anε. Ama ma Caa wei ι we ιsάtaa tάyα. ¹⁸ Na mά, mά heeliyι-η tάfoo sι nyά hάte yάyάtayι sι. Pάle, na pάle nyά nyά tά kέ maa sι ma yάlaa kpekάle. Na sάm kaa pάsι na pά la-weyε pōlv cάcάka. ¹⁹ Maa cele-η ιsάtaa Kawulaya saafōnaa. Na mpi n kaa ha mpaaυ ke atε cάne tα, pά kaa na mpaaυ ke ιsάta. Na mpi n kά ha mpaaυ ke atε cάne tα, pu hiki mpaaυ ke ιsάta.

²⁰ Ilena Yesu kpaalι ι ifalaa sι: Ι taa heeli nάyάlv sι ma kέ Mesii.

Yesu sάm na ι fem pά tōm

(Malāki 8:31-9:1; Luku 9:22-27)

²¹ Pά kpayaυ waatu ιnι tάyα Yesu sυv ι ifalaa ke heeluyυ tάfoo sι: Pά weε sι mά pōlv Yosalem na nyuyυ nyάma na kōtάla sάsa na Iσά Tōm seyεsάlaa pά tv-m konyōη ke tάnaya sάsōm. Paa kv-m, na maa fe pά kuyeeη tooso wule.

²² Μπρόγυ Piyee yaa Yesu na ι luna kpeeηa na ι tάkι-ι-tι, sι: Aaι Tacaα, Iσά ι taa yeλε na tάle tά kά.

²³ Tάnaya Yesu pάsaa tάkpεv na ι τό Piyee sι: Satani tεe ma tά. Isayaty taa kέ n caa n tusi-m. Nyά hυweε ta ke Iσά nyάna, yάlaa nyάna kέ.

²⁴ Pæle pæ waali, ðena Yesu pæsena i ifalaa tæo si: Ye wei i caa si i tæŋi-m pounto i la i tæyi awusa na i sæŋeli i sæm tesika na i tæŋæŋæna-m. ²⁵ Pæ tayã pulu, ye wei i pæekæyi i weesuyu tæcututu i tæŋna sæpu. Ama wei i lapa i tæyi awusa ke ma tæo, pounto ká hikina weesuyu. ²⁶ Ye yulo pæsaa na i hiki antulinya nyæm tæna ðena inu i si, i kawaaŋa nté we? Pulupu wee mpi yulo ká kpaŋa na i layasæna i weesuyu tæ? ²⁷ Mpi tæ Yulo Pæŋaya má, maa kpaŋa ma Caa teeli na má na ma isætãa tillaa tæ kæo na má felu paa wei ké isana i kolaputu wee tæ. ²⁸ Tampãna ke ma heeliyi-me yoo maa cesæyi, mpa pa we cæne tæ pa taa lelãa ká ná Yulo Pæŋaya má na má kæŋ isu wulau sæsø na pæcø pá si.

17

*Yesu isentaa layasvny
(Malaki 9:2-13; Luku 9:28-36)*

¹ Kuyeeŋ naatoso tæewa, ðena Yesu kpaŋa Piyee na Saaki na ilé i neu Yohaani na pá polo pnyu kokoluvu nakuli ku tæo ké pa tike. ² Tænaya i layasa pa isentaa ké kpaŋkpa, na i isentaa tee kækø. ³ Mþóŋy i ifalaa tooso inu i na Moisi na Ilii, na pá na Yesu pá yæŋotæyi. ⁴ Tænaya Piyee tæma Yesu si: Tacaã, isu tæ weu cæne isænta tæ pæ we teu napælæyi te. Ie ye n caaki maa siki coka tooso. Nyæŋa lentæ, Moisi ke lentæ, na Ilii ke lentæ.

⁵ Piyee tæŋna rþróŋy yæŋotvny ðe isæŋmuntvny koholomvny laiai næŋvlu i kæmæŋde na i taki-we. Na pá nu pæ yæŋotæyi ŋmuntvny ŋku ku tæe si: Ma luytu tæe Pæŋaya ŋka ma lanŋe holomæna sæsøm tæŋvlu. I nuna-ke.

⁶ Yesu ifalaa nu tæm tæne, ðena sæŋvntu kpa-weŋe sæsøm na pá hoti pa næsø tæo. ⁷ Mþóŋy Yesu polaa na i tokina-we na i tæo si: I kul, i taa nyá.

⁸ Tænaya pa kusa ise na pá nyæni, ðena pá maŋana Yesu tike tækoŋ.

⁹ Yesu na i ifalaa pa tiikayana pnyu tæo ðena Yesu kpaali-we si: I taa heeli næŋvluvny mpi i nawa mpu tæ. Halæna kuyãŋku Yulo Pæŋaya má maa si na má fe tæ.

¹⁰ Mþóŋy Yesu ifalaa pæsã-i si: Pepe tæo ké Iso Tæm seŋesælaa ná tæŋ si Ilii ká caalæna kæntæ?

¹¹ Tænaya i cæ-we si: Tampãna pæ wee si Ilii ká kæo na i tæŋani pæ tænaŋa teitei na pæcø. ¹² Ama ma heeliyi-me si Ilii tema kæntæ. Ama yælaa ta nyæmi-i, ðena pá lana-i isu pa sælaa tæ. Na mpu tæŋvlu paa la Yulo Pæŋaya má ma maŋamaŋa ke nyãŋ.

¹³ Tænaya i ifalaa nyæmá kpaŋkpa si Iso Lvm Sælv Yohaani tæm ke i yæŋotæyi.

*Pu næŋvlu i alæŋaa loou
(Malaki 9:14-29; Luku 9:37-43)*

¹⁴ Yesu na i ifalaa pa tala timpi samaa ka kotaa tæ, ðena apalv næŋvlu i polo i lunŋ Yesu tæe, ¹⁵ na i tæmi-i si: Hai, Tacaã, nyæmi ma pæŋaya pætæætæle. Timle wænna-ke. Tæm payale pæ pætæyi-keŋe kækøsi taa na lvm taa. ¹⁶ Ma kæna-keŋe nyá ifalaa ntæ, na pá kpisi ka waasvny.

¹⁷ Mþóŋy Yesu tæma i ifalaa si: Ii tæŋ Iso na mæ taa, pæcø i ké kutakæesæŋ ké. Wee isænaŋa má na-me tu caŋa na má tæki mæ konyæŋ? I kæna-m pæŋaya ŋkeŋe cæne.

¹⁸ Ilena Yesu kalæna ðæŋvlu wei i ka we pæŋaya ŋke ka waali na toŋ na i tæŋvni-i. Ilena pæŋaya hiki alaafæya ke kpaŋkpa ke tæne inu.

¹⁹ Mþóŋy Yesu ifalaa pæsã-i pa tike si: Pepe tæo ké tæ ta pæsi na tæ loo ðæŋvlu inu?

²⁰ Mþóŋy Yesu cæwa i ifalaa si: I ta té Iso na mæ taa na pæ tæo tæŋv. Tampãna ke ma heeliyi-me yoo maa cesæyi. Ye mæ taa tæmnav ke Iso ka tu tala isu sæŋa pile ke yasælaŋa, i pæsæyi na i tæo pulaya kane si ká kpesi na ká layasi, kaa kpesi ké. Pulo kaa wee mpi i ká kpisi tæ. [²¹ Iðæŋvlu isu mpu, ye pæ tayã Iso sælæmvny na Iso sælæmvny, na næhækutv na næhækutv, pulv u tæŋvni-i.]

*Yesu sæm na i fem pæ tæm totø
(Malaki 9:30-32; Luku 9:43-45)*

²² Mþóŋy kuyaku nakuli pæ pamna Yesu ifalaa kota tæntæmle ke Kalilee tætv taa. Tænaya Yesu heela-we si: Paa tv Yulo Pæŋaya maŋa yælaa ninŋ taa, ²³ na pæle pá ku-m. Ama wee tooso wule maa fe.

Mþóŋy tæm tæne tæ wakæla i ifalaa lanŋa ke sæsøm.

Iso tæsele lampuu felvny

²⁴ Yesu na i ifalaa pa tala Kapænahum, ðena Iso tæsele sæsæle lampuu mvlãa polo pa pæsø Piyee si: Mæ Caa naa felæyi Iso tæsele sæsæle lampuu yee? ²⁵ Ilena Piyee si: I felæyi.

Saa wei Piyee svbkaŋa tæŋaya ðena Yesu caali-i pæsøvny si: Simæŋ, n huv suwe? Le nyæma felæŋæna antulinya iné i awulaa ke lampuunaa na potantæna ye? Tætv piya yaa mvlãa?

²⁶ Mþóŋy Piyee cæwa si: Mvlãa felæŋæna. Mþóŋy Yesu tæma si: Tampãna ke te, pæ fei si tætv piya i felu lampuu se. ²⁷ Paa na mpu tu caa si pæ la yælaa pane pa taa ké pulv, ðe polo pæŋv taa na ñ to kulaya. Kancaalaya tinte nte n ká kpa tæ, wiili tæ næŋv taa, n ká maŋana liyitee nyæŋvluvny. Læsi-ku na ñ kæo na ñ felu ma na-ŋ tá lampuu.

18

Səsəəntv təə hətm

(Maləki 9:33-37; Luku 9:46-48)

¹ Waətv inəyi Yesu ifalaa pola i kinj na pá pəəsi-i si: Aweyele səsə ke isətaa Kawulaya taa?
² Tənağa Yesu yaa peiya na i si-keye pa isəntaa, ³ na i tə-we si: Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cəsəyi, ye i tá layası na i pəsi isü peisi, i kaa svv isətaa Kawulaya. ⁴ Wei i pəsəyi i ti na i pəsi isü peiya kanə tə, inəyəle isətaa Kawulaya taa səsə. ⁵ Na wei i ká mv peiya isü kanəye ma nyvuv tə tə, mağa pəntv mwa.

Ləlaa tusuyu ke isayətv taa

(Maləki 9:42-48; Luku 17:1-2)

⁶ Ye wei i lapa na piya nsi si mv ma təm ke isəntə tə si taa nakəli pənti, pə nəğəsəna pá tv pəntv luyv tē kē namle səsəəle na pá tvi-i tənku taa. ⁷ Ama antulinya inə i təm we wəyvo kē. Mpi tə, mpi pu la na yəlaa hoti isayətv taa tə pə wē kē. Mpi pu tvi yəlaa ke isayətv taa tə pə kaa lanj. Ama wei i lapa na i təyəntəle la isayətv, pəntv ká ná.

⁸ Ye nyá ninj yaa nyá nəəhəle tusiyina-ŋ isayətv lapv taa, seti-te na n lə poolvŋ. Sana kele si n svv weesuyv kəpəŋkə taa na ninj kəlməŋ yaa nəəhəle kəlmətəle, na mpi n ká wēəna nyá ninj naale yaa nəəhəle naale na pá pəti-ŋ kəkə tam nyəŋka taa tə. ⁹ Ye nyá isəle tusiyina-ŋ isayətv lapv taa, həyəsə-te na n lə poolvŋ. Sana n hiki weesuyv kəpəŋkə na isəle kəlmətəle, na mpi n ká wēəna isə naale na pá pəti-ŋ kəkə ŋka ka wē tənəsəle səsəəle taa tə.

Heu kvlepu təm

(Luku 15:3-7)

¹⁰ I la laakalı na piya səne si taa nakəlxəi nyənvuv ke yem. Pə tağa pulv təə, ma heeliyi-me si tampana təə si isətaa tillaa səŋa tam kē ma Caa wei i wē isətaa tə i isəntaa kē. [¹¹ Mpi pə ləpa tə pə mayamağa pə nyvuv yarv tə kē Yəlv Pəyaga má ma kəma.]

¹² Awe wəna heeŋ nvnvwa (100) na i taa kəlv le, na i kaa yelev pəyolayafei nvnvwa inəye pulaya təə na i tē na i svv kvlepu inəye pəkəvuv? ¹³ Ye i kəma na i hii-i, pəpətv fēi, i lanjə hvləməyənə-i kē na pə kəli pəyolayafei nvnvwa wei i ta le tə. ¹⁴ Mpv tətəyə mə Caa wei i wē isətaa tə u caa si piya səne si taa nakəli i le.

Təyəntəle pəntənav təm

¹⁵ Ye nyá təyəntəle pəntəna-ŋ, polo na n yaa-i mə naale na n hvl-i timpv i pəntəna-ŋ tə. Ye i nuna-ŋ, pə lapa n waasa-i kēle. ¹⁶ Ama ye i kisa, n yaa nəyəlv yaa napələyi naale na i na-i na pəcə pə lá isü pa ŋmaav Isə Təm taa tə si: Paa təm nti tv wēəna seliya nyəma ke naale yaa tooso. ¹⁷ Ye saa inu i tasa kisyu, le n heeli Yesu sēlaa kpekəle. Na i kisa Yesu sēlaa kpekəle ke nvnvav tətə, le n nyəni-i isü ma ta nyi Isə yaa isü lampuu mvlə.

Yəlaa i wē timpixi naale maa wē pa hekv

¹⁸ Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cəsəyi, pə tənə mpi i kaa ha mpaə ke atə cəne tə, pə kaa na mpaə ke isətaa. Na pə tənə mpi i ká ha mpaəv ke atə cəne tə, pu ná mpaəv ke isətaa.

¹⁹ Ma tasəyi-meye heeluyv si: Ye mə taa naale lapa nəyə kəlvmağa na pá sələmv pulv, ma Caa wei i wē isətaa tə i ká ha-wēye-wi. ²⁰ Pə tağa pulv təə, yəlaa naale yaa tooso i kota timpixi ma pulv lapv təə, ma wē pa hekv kē.

Təmle tv wei i fēi i təyəntəle pətəətəle tə

²¹ Mpvəy Piyee pola Yesu kinj na i pəəsi-i si: Taca, ye ma təyəntəle pəntəyənə-m tam na má suma, təm isənaya pə talaa ma kaa svv? Təm naatosompəyolaya na? ²² Tənağa Yesu cə-i si: Ma heeliyi-ŋ si pə tağa təm naatosompəyolaya se. Ama təm nvtoso na naanvwa naanvwa ke təm naatosompəyolaya kē. ²³ Pə tə kē isətaa Kawulaya nəğəsəna isü wulav səsə nəyəlv wei i caakaya si i mv i kəma ke i təmle nyəma kinj tə. ²⁴ I cayaa na i tənna i kəma ke mərv, ləna pá kəna-i apəlv nəyəlv. Apəlv inu le i wəna-i kəmle ke liyitee nyəyətə iyisi iyisi. ²⁵ I ta nyi isəna i ká la na i hiki liyitee anu na i fēl tə. ləna wulav tə si: I kpa kəmle tv inu na i əlv na i piya na i wontu tənə na i pəeti, na má hiki má liyitee. ²⁶ Tənağa apəlv inu i hota wulav tē na i wiina-i si: Hai, taca, la-m suulu, ye ma hikaa maa feli-ŋ pə tənə təcūcū. ²⁷ Mpvəy wulav inu i nyəna təmle tv pətəətəle na i cəpi-i, na i yelev na i tē.

²⁸ Təmle tv inu i tē mpu, ləna i sulina i təmle taa taapəlv nəyəlv, ilē i ka wəna inəyi kəmle ke liyitee nyəyətə ŋmstv. Tənağa təmle tv inu i ləla i taapəlv luyv tē təkem, si i feli-i i kəmle ke i feli-i. ²⁹ Mpvəy i taapəlv inu i hota inu i tē na i wiina-i si: Hai, la-m suulu, ye ma hikaa maa feli-ŋ. ³⁰ Ama təmle tv inu i kisa na i kpa i taapəlv inu na i pona na i təkə saləka taa, si i feli inəyi i kəmle. ³¹ Wulav səsə inu i təmle nyəma ləlaa ná mpu, ləna pa laja wakəli səsəv, haləna pá polo pá heeli-təyi pa caa. ³² Tənağa pa caa inu i yaa təmle tv inu na i təm-i si: Təmle tv isayətv nyá, nyá wiina-m na má cə-ŋ təkpatakpata. ³³ Pə nəğəsəna isü nyá tətə nyaa nyəni nyá taapəlv pətəətəle

isu má nyænuyh nyá nyænte tó. ³⁴ Tənaɣa pááná kpa pa caa inəyi səsəm na í kpa təmle to iní na í to-í naasələa niŋ taa si í feli í kəmle təna təcwɛw na pécó í lu.

³⁵ Tənaɣa Yesu təma-we si: Ḿpóyó ma Caa wei í we isətaa to í ká la-me. Ye u huləyi mə tɔyɔntələnaa ke suulu na lotu kolumtu.

19

Apalu na alv pa yaw təm (Maləki 10:1-12)

¹ Waatu wei Yesu təma ḿpóyó seɣesuyh, iləna í kuli Kalilee tetu na í tee Yuta tetu nti tə we Yaataní waali tó tə taa. ² Tənaɣa samaa ke səsəm təŋa-í na í waa pa kɔtəməŋ.

³ Ḿpóyó Falisanaa napəli pa polaa si pa kuuki Yesu nəɣo, iləna pá pəəsí-í si: Tá mpaaw taa yulv pəəsəyi na í tɔyoni í alv ke natəli tə tó?

⁴ Tənaɣa Yesu pəosa-we si: Í ta kala nti pa ŋmaa Iso Təm taa tó? Pa ŋmaaswaxa si: Hatoo kancaalaxa, antulinaya inə í latu lapa-weɣe apalu na alv ké. ⁵ Iləna í to si: Mpu pə tó ké apalu ká yeke í caa na í too na í na í alv pá caxa na pa naale pá pəsi yulv kolum. ⁶ Saa iní apalu na alv pa ta ke yəlaa naale tótó. Ama pa pəsa yulv kolum ké təkəŋ. Ye mpu ile, yulv í taa yasí mpi Iso kpəntaa tó.

⁷ Ḿpóyó Falisanaa pəosa-í si: Pepe tó ké Moisi naa ha mpaaw si apalu pəəsəyi na í la í alv ke kisuyu takələxa na í tɔyoni-í?

⁸ Tənaɣa Yesu cə-we si: Mə lanɣpusəŋ tó ké Moisi ka ha-meɣe mpaaw si í tɔyoni mə alaa. Ama hatoo kancaalaxa pə taa we mpu. ⁹ Ma heeliyi-me təfoo si, ye yulv tɔyona í alv na pə tá ké si alv iní í lapa wasanɣalətu tó pə tó, iləna apalu tee na í kpaɣa alv ləlv, pɔntu lapa wasanɣalətu ké.

¹⁰ Tənaɣa Yesu ifalaa təma si: Ye ḿpóyó pə we apalu na alv pa heku, ile pə kəla teu si yulv í caxa itante ile.

¹¹ Ḿpóyó Yesu cə-we si: Yələa təna u pəəsəyi na pá mu seɣesuyh kune. Ama mpa Iso ná ha pə toma to pəle pa pəəsəyi. ¹² Mpi pə kaɣatəyi yələa ke alaa kpaɣaw tó pə we ŋkanɣa ké. Lələa kin ile, pa luləyi-weɣe mpu na pá feina pa ti. Lələa ile, yələa lapəna-weɣe kataasi. Pə kaasi lələa ná kisa alaa kpaɣaw ke kəkisi ke isətaa Kawulaxa tó. Ye wei í ká pəsi na í mu seɣesuyh kune, í mu-ku.

Piya səkpəsi kɔpantv kooluyv təm (Maləki 10:13-16; Luku 18:15-17)

¹³ Yələa pukayana piya ké si Yesu í təni si tó ké niŋ na í sələməna-səyi Iso. Tənaɣa í ifalaa kaləna si kəntaa. ¹⁴ Iləna Yesu to í ifalaa si: Í yeke na piya koo ma kin, í taa kaɣatí-si. Pə taya pulv tó, mpa pa we isu piya tó mpe pa təna isətaa Kawulaxa.

¹⁵ Ḿpóyó í təna niŋ ke si tó. Iləna í kuli təna na í tee.

Yulv tɔŋ tv təm (Maləki 10:17-31; Luku 18:18-30)

¹⁶ Ḿpóyó apalu nəɣəlv pola Yesu kin na í pəəsí-í si: Tacaa, kɔpantv ntiyi pə wee si maa la na má hiki weesuyv ŋku ku tɔŋ tó?

¹⁷ Ḿpóyó Yesu cə-í si: Pepe tó ké n pəəsəyi-m kɔpantv tó? Yulv kolum təkəŋ kəna kɔpəŋ. Ye n caa si n hiki weesuyv, təŋ mpi pa keesa kəsəsitu taa tó. ¹⁸ Tənaɣale apalu iní í pəosa Yesu si: Kasi ntiyi pa keesaa ye?

Iləna Yesu cə apalu iní si: Taa kv yulv, taa la wasanɣalətu, taa ŋmulí, taa suu ləlv ke təm. ¹⁹ Se nyá caa na nyá too. Səli nyá tɔyɔntəle isu nyá ti.

²⁰ Tənaɣa ifepu iní í təma si: Ma təka kəsəsitu nti tə tənaɣa. Ile pepeɣe pə kaasa má la tótó? ²¹ Tənaɣa Yesu təma-í si: Ye n caa n te təkpataa, polo na n pɛtí pə təna mpi n wəna to na n tala konyɔntənaa ke pá liyitee, na cele n sɔv tɔŋ ke isətaa. N təma mpu pə lapv ile n koo na n tɔŋi-m.

²² Ama ifepu iní í nu mpu, iləna í lanɣ wakəli tətɔyətɔyɔ. Pə taya pulv tó, í ka wəna ké pə tu fei.

²³ Tənaɣa Yesu təma í ifalaa si: Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cəsəyi, liyitee to isətaa Kawulaxa sɔv we kate ké pə tu fei. ²⁴ Ma tasəyi-meɣe heeluyv si: Isəna mpi pə we yooyoo ké kate si í sɔvna pənyalaxa púyó na í lu tó, mpu tətɔyɔ pə we liyitee to ke kate si í sɔv Iso Kawulaxa taa, hali pə tu tee mpu.

²⁵ Í ifalaa nu təm nti iləna pə la-weɣe piti na pá to si: Ile awe ka tələna nteɣe-ti ile?

²⁶ Tənaɣa Yesu nyəna-we, iləna í to si: Yələa kin ke pə fei pəəsuyv. Ama Iso ilé, pə təna tələv ké.

²⁷ Ḿpóyó Piyee nəɣo təkpaaw si: Pepeɣe taa hiki ile?

²⁸ Ḿpóyó Yesu cə-we si: Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cəsəyi, waatu wei Yulv Pəyaxa ma maa caxa ma teeli kumte tó ké aləsanna taa tó, me mpa í təŋa-m mə naanwəna na naale tó, í ká caxa mə kumlee tó tótó, na í hɔvna lseyeli kpeka naanwəna na naaleɣe təm. ²⁹ Na pa təna mpa paa yeke pa teesi, yaa pa taalənaa, na pa kəyənnaa, na pa newaa, yaa pa caanaa, yaa pa toonnaa,

yaa pa piya, yaa pa tawa ke ma tōo tō, paa hiki mpi mpi pa yela mpu tō pē tōm nuuowa (100). Pāyele paa hiki pa paa nyōm ke weesuyu ŋku ku tēŋ tō ku taa. ³⁰Mpu pa we lōlō kē kayana tō pa taa payale ká mēli waali. Na waali nyōma taa payale náá mēli lōlō.

20

Apa nyōma tōm

¹U naa isēna isōtaa Kawulaya nāyōsānaa tōyōlō. Sōsō nōyōlō i kolōna tanaŋ ahula tēe tōpam sɪ i caa apaa nyōma na i tō i lēsēŋ taale taa. ²Mpōyō i tisaa sɪ: Ilim í tēma maa feli-meyē liyitee nyāyōlōyō kolōmōyō kolōmōyō. Ilena í heeli-we sɪ: I tēe na í lunj ma taale taa. ³Ilim kōma na pē kra pācō ilēna í tasa luu na í maŋana napēli, pēle pa caya yem kē nōnōyō tēe. ⁴Tōnaya i heela pēle sɪ: I tēe ma lēsēŋ taa, maa feli-meyē isēna pē nāyōsānaa tō. ⁵Ilena pēle pá tēe. Mpōyō sōsō unɪ i kōma na í tasa luu kē ilim sikuyu na í hiki napōlōyɪ mpu tōtō. Pē kōma na pē tala ilim huub ilēna í tasa lēlaa kē hikuyu na í pona i taale taa tōtō. ⁶Pē kōma taanaya ilim ilēna í lu na í maŋana napēli, pēle pa caya nōnōyō tēe. Ilena í pōōsɪ-we sɪ: Pepe tōo kē í caya yem ke mpu? ⁷Mpōyō pēle pa cō-i sɪ: Tō ta hiki wei i ká kraŋa-tōyō tāmle tōyō. Tōnaya i tōma sɪ: Ye mpu, í polo ma lēsēŋ taale taa yaa.

⁸Ilim kōma na pē tē ilēna sōsō unɪ í yaa i tāmle tōo nyōnllō na í tōmɪ-i sɪ: Tōo, yaa apaa nyōma mpe na í feli-weyē pa liyitee. Caalēna mpa pa tākōna kraŋaw tō na í tēsēna mpa pa caala kraŋaw tō. ⁹Mpōyō mpa i ka hika taanaya ilim tō pēle pa kōma na pá hiki liyitee nyāyōlōyō nyāyōlōyō. ¹⁰Mpōyō mpa pa caala tāmle taa kē suub tō pa huūwa sɪ mpe pa nyōna ká kēli pāne pa nyōna. Ama liyitee nyāyōlōyō nyāyōlōyō kē pa cela-we. ¹¹Sōsō unɪ i feluyō-weyē mpu tō pē ta maŋa-we. ¹²Ilena pá tō sɪ: Mpa pa kōma nōōnōō tō kalifu kolōm kē pēle pa lapa tāmle, ilēna í mēli na í krentɪ-tōyō kōfeluyō kolōmōyō na? Pāyele tá kana na ilim nyāŋa-tōyō hatoo tanaŋ tēe. ¹³Tōnaya sōsō unɪ i cō pa taa lēlō sɪ: Ma taapalō, ma ta muŋuli-ŋ se. Ma na-ŋ tu sɪ ímpōyō sɪ í lapa ilim na pē tēm maa feli-ŋ liyitee nyāyōlōyō, yaa pē taŋa mpu? ¹⁴Mu nyá liyitee na í tēe í fēe-m. Má nōkōna sɪ má cela wei pē tākōnaa tōtōyō teitei isu ma cela nyá tō. ¹⁵Ma feina mpaav sɪ má lana ma liyitee kē isēna ma sōlāa tō? Ma lapa kōpantō tōyō pē wuki-ŋ yaa? ¹⁶Tōnaya Yesu tasaa sɪ: Waali nyōma ká mēli lōlō, na lōlō nyōma náá mēli waali.

Yesu sēm na i fem pē tōm tōtō

(Malēki 10:32-34; Luku 18:31-34)

¹⁷Mpōyō Yesu pukaya Yosalem, ilēna í yaa i falāa kē kpeēŋa kē waatu wei pa we mpaav taa tō na í tō-we sɪ: ¹⁸Tōo, tē kraa Yosalem isēntō tō, paa kraŋa Yulō Pēyaya má na pá tō kōtēlāa sōsaa na tōo Tōm seŋesēlāa pa niŋ taa. Paa tō sɪ pá ku-m. ¹⁹Paa tō-m ma ta nyɪ isōnaa niŋ taa, na pēle pá paana-m na pá casa-m akpatee na pá ka-m sēm tesika tōo. Na kōyēŋ tōoso wule maa fe.

Saaki na Yohaani pa sēlōma mpi tō

(Malēki 10:35-45)

²⁰Tōnaya Sepetee pāyala na pa too pa pola Yesu kinj, ilēna pa too lunj Yesu tēe na í wiina-i sɪ: La-m kōpantō natēli. ²¹Tōnaya Yesu pōōsa-i sɪ: Pepeyē n caa má la-ŋ?

Ilena alō cō-i sɪ: Ma caa sɪ í tō sɪ ma pāyala pāne pa naale paa caya nyá kinj kē waatu wei n ká tōyō nyá Kawulaya tō. Lēlō kē nyá ntōyōŋ tōo, lēlō kē nyá mpōtōŋ tōo. ²²Mpōyō Yesu cō-we sɪ: I tá nyɪ mpi í sēlōmōyɪ tō yēe? I pēsōyɪ na í tōyō wahala sōsō wei ma tōyō tō? Tōnaya pa tōma sɪ: Tu pēsɪ. ²³Ilena Yesu cō-we sɪ: Tampana í ká tōyō wahala sōsō wei maa tōyō tō. Ama pē taŋa má lēsāyōna mpa paa caya ma ntōyōŋ tōo, na mpa paa caya ma mpōtōŋ tōo tō. Mpa pa tōo ma Caa taŋana lona anɪ tō pēle pa kēna a nyōma.

²⁴Yesu ifalaa naanōwa wei pē kaasaa tō pēle pa ná mpu, ilēna pa taa wuna Sepetee pāyala mpe pa naale. ²⁵Tōnaya Yesu yaa pa tēna na í tō-we sɪ: I nyōmá sɪ mpa pa kē yōlāa awulāa tō, pēle pa tōki kawulaya kē lēlāa tōo. Na mpa pēle pa kē kōfēelāa tō, pēle pa ŋmakōlōyɪ sēkpema. ²⁶Ama pē fēi sɪ pu wee ímpōyō mē kinj. Ntɪ tōyōlō sɪ, yē mē taa wei í caa i la sōsō kē mē hēkō, pūntō í pēsɪ mē pōyālō. ²⁷Na yē mē taa nōyōlō í caa i la mē nōyō tō, pūntō í pēsɪ mē yom. ²⁸Mpu tōtōyō Yulō Pēyaya má, ma ta kōō sɪ má tōyō cēcēle. Ama ma kōmāyā sɪ má pēsɪ yōlāa tēna tāmle tō, na má ha ma weesuyu na pē cē yōlāa payale kē pa yomle taa.

Yesu kuluyu kē yōlvmaa naale isē

(Malēki 10:46-52; Luku 18:35-43)

²⁹Waatu wei Yesu luna Yeliko ícate taa tō samaa tuutuuma tēŋa i waali. ³⁰Pē pamna yōlvmaa naale ka caya mpaav nōyō. Pa nuwa sɪ Yesu tēsena nté, ilēna pá suu kōou sɪ: Tafiti Pēyalo, Tācaa, nyōnɪ tá pētōtōle.

³¹Tōnaya samaa kalōna-we na pá heeli-we sɪ pa su. Ama pēle pa sōōsa kōou kē sōōm sɪ: Tafiti Pēyalo, Tācaa, nyōnɪ tá pētōtōle.

³²Mpōyō Yesu sēŋaa na í yaa-we na í pōōsɪ-we sɪ: I caa ma la-meyē-we?

³³ Ilena pele pa co-i si: Tacaα, tē caα kē si nī kuli tā ise.

³⁴ M̄p̄oḡȳ pa tōm lapa Yesu kē p̄et̄ot̄ale na í takí pa ise na pá s̄ov nau ke t̄ene in̄oḡi k̄pak̄paa na pá t̄eñ í waali.

21

Yesu caya k̄pan̄aya

(Mal̄aki 11:1-11; Luku 19:28-40; Yohaani 12:12-19)

¹ M̄p̄oḡȳ pa tala Petafasi ke Olifinaa puɣv tōo. Waatu in̄i tō pa fei poolun̄ na Yosalem. Tēnaya Yesu tila í ifalaa naale si: ² I polo icate nte tē we m̄e n̄oḡo tō tō tē taa. Ye í tala tē taa kē k̄pak̄paa í ká ná pa tō k̄pan̄aya toto n̄oḡol̄o na í pile ke í kin̄, í hefi-si na í k̄ona-m. ³ Ye n̄oḡol̄o í p̄osa-me si pulo, í cō p̄ont̄o si Tacaα caak̄ēna. Ye í cō mp̄v paa yele-me na í tēena.

⁴ Pē lapa m̄p̄oḡȳ si p̄á la nti Is̄o k̄yoḡot̄ot̄o tel̄es̄ulo ka ȳoḡot̄a tō si:

⁵ I heeli Siyōñ icate nȳōma si, í nȳōni, m̄e wulav̄ k̄ñ m̄e kin̄, na í caya k̄pan̄aya toto tōo, na í we t̄epam̄m. Nn na í caya k̄pan̄aya p̄ȳaya tōo.

⁶ M̄p̄oḡȳ Yesu ifalaa m̄pa í tilaa tō pa tēewa na pá lá is̄u í k̄esa-we tō. ⁷ M̄p̄oḡȳ pa k̄ona k̄pan̄aya toto in̄i na í pile, na pá k̄p̄aya pa wontu na pá p̄o si tōo, na Yesu k̄pa na í caya p̄e tōo. ⁸ Na ȳalaa payale ke s̄os̄am náá p̄o pa wontu ke m̄paav̄ taa. Lelaa náá ce ak̄ō na pá p̄o m̄paav̄ taa. ⁹ Samaa wei í ka we Yesu n̄oḡo tōo na wei í ka we Yesu waali tō pele pa t̄eñna ȳoḡot̄ȳv na n̄os̄i s̄os̄ōnsi si: Paa wei í t̄o Tafiiti P̄ȳalv̄ ke teeli. Is̄o í wee wei í k̄ñna Tacaα t̄oñ tō í waali. Paa wei í t̄o Is̄o kē teeli ke is̄ōtaa.

¹⁰ Yesu k̄ōma na í s̄ov Yosalem taa, ilena icate la yun̄ t̄ek̄emm, na ȳalaa p̄osāȳi si: Aweye ye?

¹¹ Ilena samaa cō si: Kalilee Nasalet̄i Is̄o k̄yoḡot̄ot̄o tel̄es̄ulo Yesu kē.

Yesu ke Is̄o t̄esele taa

(Mal̄aki 11:15-19; Luku 19:45-48; Yohaani 2:13-22)

¹² M̄p̄oḡȳ Yesu s̄ov Is̄o t̄esele taa na í t̄oḡoni pa t̄ēna m̄pa pa p̄et̄aȳaa na m̄pa pa yakaya tō. Na í p̄asi iȳitee ȳok̄elaa taap̄el̄ōnaa ke elele na alukukunaa p̄et̄elaa k̄pelas̄i t̄ot̄o. ¹³ Ilena í t̄o-we si: Pa ñmaawa Is̄o Tōm taa kē si: Paa yaa ma t̄eȳaya si Is̄o t̄es̄al̄ēm̄le. Ama m̄e p̄ēs̄ōna-keye ñmulaa t̄eȳaya.

¹⁴ M̄p̄oḡȳ ȳol̄ōmaa na sek̄ellaa pa pola Yesu kin̄ ke Is̄o t̄esele taa na í lá na pá hiki alaaf̄aya.

¹⁵ Is̄u Yesu lapa piti t̄ōma ke mp̄v, na p̄e kaasi na piya náá ȳoḡot̄ȳv̄na n̄os̄i s̄os̄ōnsi ke Is̄o t̄esele taa si: Paa wei í t̄o Tafiiti P̄ȳalv̄ kē teeli tō, p̄e ta maɣa k̄ot̄elaa s̄os̄aa na Is̄o Tōm seɣes̄elaa nt̄ē.

¹⁶ Tēnaya pa p̄osa Yesu si: N nuki nti pa ȳoḡot̄ȳv̄ tō? Ilena Yesu náá cō-we si: Ee, ma nuki. M̄p̄oḡȳ í p̄osa-we si: I ta kal̄eta Is̄o Tōm taa kē t̄impi pa ñmaawa si: Piya s̄ak̄pesi na ah̄ol̄ōmn̄aa n̄os̄i taa kē n̄ yelaa na nȳá sam luna tō yee?

¹⁷ Pē waali kē í yela-we na í lu na í se pa icate, na í polo í s̄ov k̄yan̄k̄uȳv̄ Petanii.

Fiki t̄ȳv̄v̄ mp̄usi t̄eñs̄ȳv̄

(Mal̄aki 11:12-14,20-24)

¹⁸ K̄v fema ilena Yesu kul̄i na í m̄el̄oḡi icate taa, ilena nȳoḡōsi k̄pa-i m̄paav̄. ¹⁹ M̄p̄oḡȳ í loosa fiki t̄ȳv̄v̄ ke m̄paav̄ n̄oḡo. Ilena í polo na í maɣana hat̄o t̄ike. Tēnaya í t̄ōma fiki t̄ȳv̄v̄ si: N kaa t̄asa pile l̄ol̄ȳv̄v̄ ke paa p̄ēcō.

Ilena t̄ȳv̄v̄ ñk̄v̄ k̄v̄ w̄ol̄i t̄ēnaya k̄pak̄paa t̄ewōñwōñ. ²⁰ Yesu ifalaa ná mp̄v, ilena p̄e la-weye s̄oḡōnt̄o ke s̄os̄ōm. Ilena pá p̄osa Yesu si: Is̄ōnaya p̄e lapa na fiki t̄ȳv̄v̄ ñk̄v̄ k̄v̄ w̄ol̄i k̄pak̄paa ke mp̄v?

²¹ Tēnaya Yesu cōwa si: Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa ces̄aȳi, ye í t̄o Is̄o kē naani na í tá lá sika, p̄e t̄aya mpi ma lapa fiki t̄ȳv̄v̄ k̄one tō p̄e t̄ike kē í ká la. I p̄ēs̄aȳi na paa pulaya kan̄e í t̄o-ke si ká k̄p̄esi na ká hoti t̄eñku taa, p̄e laki kē. ²² Ye í wena naani p̄e t̄ēna mpi í s̄el̄ēm̄aȳi si Is̄o í la-me tō, í laki-m̄ȳe-w̄oḡȳ.

Yesu p̄as̄ȳv̄v̄ t̄ōm

(Mal̄aki 11:27-33; Luku 20:1-8)

²³ M̄p̄oḡȳ Yesu s̄ov Is̄o t̄esele taa na í niki seɣes̄ȳv̄v̄. Ilena k̄ot̄elaa s̄os̄aa na Yuta nȳōma taa s̄os̄aa polo na pá p̄osa-i si: Kan̄kante nteye n̄ mak̄i nȳá taa na n̄ laki is̄ōnt̄o? Yaa awe tu ha-ñ p̄e m̄paav̄?

²⁴ Tēnaya Yesu cōwa Yuta s̄os̄aa mp̄e si: Tōo, ma maɣamaya maa p̄osa-m̄ȳe t̄ōm kul̄ōmt̄v̄ t̄ok̄oñ. Ye í cō-m ile, maa heeli-m̄ȳe kan̄kante nte ma mak̄i ma taa na má laki is̄ōnt̄o tō. ²⁵ Is̄o yaa ȳalaa tilina Yohaani si í s̄ōki ȳalaa ke Is̄o l̄ōm? M̄p̄oḡȳ pa maɣasa-t̄ȳv̄v̄ pa taa pa t̄ike.

Uena Yuta sɔsaa mpe pɔ tɔ si: Ye tɔ tɔma si Iso tilina-i, i kɔ pɔɔsi-tu si na pepe tɔ kɛ tɔ ta mu i tɔm ilɛ? ²⁶ Pɔyele ye tɔ tɔma si yulu tilina-i kɔlɔ, tɔ wena samaa sɔyɔntu. Pɔ taya pulɔ tɔɔ, pɔ tɔna pa nyɔmá si Yohaani kɛ Iso kuyɔyɔtutu telɛsɔlɔ kɛ.

²⁷ M̀pɔ́yú Yuta sɔsaa mpe pa pɔsɛna Yesu si: Tɔ ta nyi. Tɔnaya Yesu ná cɔ-we si: Aŋhaa, má kaa heeli-meyɛ kanjkanɛ nte ma makɪ na má laki isɛntɔ tɔ.

Apalɔ na i pɔyalaa naale pa tɔm

²⁸ M̀pɔ́yú Yesu tasa Yuta sɔsaa mpe si: I na-weye tɔne tɔ taa? Apalɔ nɔyɔlɔ ka wenna pɔyalaa ke naale. Uena i heeli lelu si: Akele polo na n̄ hala ma lesɛŋ taale taa kɛ sanja. ²⁹ Tɔnaya pɔyalɔ cɔ-i si: Ma kaa polo. Pɔle pɔ waali uena pɔyalɔ kɔɔ i layasi huwɛɛ na i polo. ³⁰ M̀pɔ́yú pa caa unɪ i polaa na i heeli lelu ke mpu tɔtɔ. Ilɛ si: Tɔu yaa, paapa. Ama i ta polo. ³¹ Pa naale pa taa awe lapɔna nteye i caa luɣu tee nyɛntu? M̀pɔ́yú Yuta sɔsaa cɔ-i si: Kancaalaya nyɛŋ. Tɔnaya Yesu tɔma-we si: Tampɔna ke ma heeliyi-me yoo maa cɛsɔyi, lampuu mulaa na wasanjalɛnaa kɔ tee-meyɛ nɔyɔ ke Iso Kawulaya taa. ³² Pɔ taya pulɔ tɔɔ, Yohaani ná kɔma si i h́lɛ́yí-meyɛ mpaav kɔpaŋku na i kisi i tɔm muɔy. Ama lampuu mulaa na wasanjalɛnaa ná mu i tɔm. Paa na mɔ kɔma na i ná m̀pɔ́yú waali waali tɔ, i tá tɔ si i layasɔyi mɔ taa huwɛɛ na i mu i tɔm.

Tɔmlɛ nyɔ́ma asayaa tɔm
(Malakɪ 12:1-12; Luku 20:9-19)

³³ M̀pɔ́yú Yesu tasa Yuta sɔsaa mpeye yɔyɔtɔyɔ si: I nu, ma seeki-meyɛ iso lelu. Sɔsɔ nɔyɔlɔ i ka sɔna lesɛŋ ke taale tɔcu na i n̄ma kolunja na i cɔɔna. Na i lá timpri i kɔ nyaasɔyi pɔ lɔm tɔ. Na i n̄ma akele tanjɔk wei i tɔɔ pa sɛnɔyi na pá fenjiyi tɔ. I tema mpu uena i caa yɔlaa na i su tɔ taa, uena i tee yɛla. ³⁴ Pɔ kɔma na pɔ tala tuɔ unɪ i kooluɣu waatu, uena i kusɔ i tillaa napɔli si: I polo ma tɔmlɛ nyɔ́ma kin na pá cɛle-m ma tete. ³⁵ Tɔnaya tɔmlɛ nyɔ́ma mpe pa kra i tillaa mpe na pá má lelu ke teu, na pá ku lelu, na pá yoo lelu ke pee. ³⁶ M̀pɔ́yú sɔsɔ unɪ i tayana tillaa lelɛa ke kusɔyɔ ke payɛla na pɔ kɔli kancaalaya nyɔ́ma. Uena tɔmlɛ nyɔ́ma tasa peleyɛ lapu ke teitei isu paa lapu kancaalaya nyɔ́ma tɔ. ³⁷ Tɔnaya i teesa i pɔyalɔ ke tiluɣu, na i huɔki si paa nyá i pɔyalɔ isɛle. ³⁸ Ama tɔmlɛ nyɔ́ma ná kɔma na pá loosi i pɔyalɔ, uena pá heeli tɔma si: I loosiyi kpancoou tu kɔnna nte? I kɔɔ na tɔ ku-i na i taale pɔsi tá nyɛntɛ. ³⁹ Tɔnaya pá kra-i, na pá lɛsi-i taale na waali na pá ku-i.

⁴⁰ Tɔnaya Yesu pɔɔsa Yuta sɔsaa mpe si: Taale tu i kɔma na i kɔɔ, isɛnaya i kɔ la tɔmlɛ nyɔ́ma pane?

⁴¹ M̀pɔ́yú Yuta sɔsaa cɔ Yesu si: I kaa nyɔni yɔlaa asayaa pane pa pɔtɔtɔle. Ama i kuyi-weye, na i kraɣa taale na i cɛla lelɛa mpa pɔ tala pɔ waatu paa cɛle-i i tete tɔ.

⁴² Tɔnaya Yesu pɔɔsa Yuta sɔsaa si: I tá kalɔta nti pa n̄maa Iso Tɔm taa tɔ yee? Pa n̄maawaya si:

Pɔle nte tetu n̄malaa n̄maakaya na pá lɔ tɔ, n̄tɛ tɔ tɔɔ kɔlɔ n̄matu tɔna mɛlaa na tɔ sɔŋ. Mpi Tacaalapa na tɔ nyɛnɔyi na pɔ we-tɔyɔ piti tɔyɔle.

⁴³ M̀pɔ́yú Yesu tasa-we si: Pɔ tɔɔ kɛ ma heeliyi-me si paa leeki-meyɛ Iso Kawulaya na pá cɛla-keye yɔlaa mpa pa mvna ka tɔmlɛ tɔ. [⁴⁴ Ye pɔ cɔpa wei na i hoti pɔle ntɛ tɔ tɔɔ, tɔ pɔtɔtɔyi-i kɛ, i kaa weɛ h̄iiu. Yaa pɔ cɔpa yulu nɔyɔlɔ na pɔle n̄tɛ tɔ nyɛki-i, tɔ taalɔyi-i na ateyɛ.]

⁴⁵ Kotalaa sɔsaa na Falisanaa pa nu mpu, uena pá nyi si mpeye Yesu sɛɛna iso unɪ. ⁴⁶ Tɔnaya pa sɔv mpaav peekuyɔ si pá kra-i. Ama pa nyamna samaa. Pɔ taya pulɔ tɔɔ, pele pá nyɛnaya Yesu kɛ Iso kuyɔyɔtutu telɛsɔlɔ kɛ.

22

Mpa pa yaa tɔyɔn na pá kisi tɔ
(Luku 14:15-24)

¹ M̀pɔ́yú Yesu tasa isɛnaa sɛɛv ke mpa pa nukaya i tɔm tɔ si: ² I naa isɛna isɛtaa Kawulaya nɔyɔsɛnaa tɔyɔlɔ. Wulav nɔyɔlɔ i lapɔna tɔyɔnaya ke i pɔyalɔ alɔ kraɣav tɔɔ. ³ M̀pɔ́yú i tila i tɔmlɛ nyɔ́ma si: I polo i yaa mpa ma lapa tɔyɔnaya tɔ. Tɔnaya pele pa kisa konte. ⁴ Uena i tayani kɔfama ke tiluɣu si pá heeli mpa i yaa tɔyɔn tɔ si: Ma ku naan kataasi na wontu nim nyɛntu, na pɔ tɔna pɔ tema puw na pɔ cɔyaa. Pá kɔɔ na pá tɔyɔ ma akpraɣale tɔyɔnaya. ⁵ Ama mpa pa yaa mpu tɔ pa taa nɔyɔlɔ ta ke. Paa wei i tee i nyɛnku kɛ. Ineyɛ ilɛ i taale, uneyɛ ilɛ i kuyako. ⁶ Pɔ kaa si lelɛa na pele pá kra tillaa mpe na pá h́lɛ́yí-weye kanjkanɛ na pá ku-we. ⁷ Tɔnaya pɔ lapa wulav ke pááná na i tili i yoolaa si pá ku yolukɔlɛa mpe, na i sɔ pa icate. ⁸ I tema mpu uena, i heeli i tɔmlɛ nyɔ́ma si: Tɔu, akpraɣale tɔyɔnaya puwa. Pɔyele mpa ma yaawa tɔ pa laɔa. ⁹ Mpu tɔ i polo nɔnɔɔsi sɔsɔnsi tee na pa tɔna mpa i kɔ ná tɔ i yaa-we si pá kɔɔ na pá tɔyɔ. ¹⁰ M̀pɔ́yú pele pa teewa nɔnɔɔsi tee na pá koti pa tɔna mpa pa nawa tɔ, asayaa na pɔ kɔpama ke mpu, na yɔlaa su acima kutuluɣu.

¹¹ Μπρόγυ wulaw sɔsɔ wa si i naa mpa pa pola tɔɔw tɔ. Ilena í maɣana nɔɣɔlɔ, i ta suu akpaɣale wontu. ¹² Ilena í pɔɔsi-i si: Ma taapalu, isanaya ñ suw cɛne na ñ tá suu akpaɣale wontu? Apalu inɪ i ta cɔ si pulu. ¹³ Tɛnaya wulaw heela i tɛmlɛ nyɔma si: I hɔkɔ i niŋ na i nɔɔheɛ na í polo í pɛti-i sɔkɛtɔyɔ taa. Tɛnaya i ká casa kapusi na í nyasɛyi i tɛyi kela. ¹⁴ Ilena Yesu tɔ si: Pa yaa paɣale, ama pɛcɔɣɔ pa lɔsaa.

Lom wulaw sɔsɔ lampuu tɔm
(Malɛki 12:13-17; Luku 20:20-26)

¹⁵ Μπρόγυ Falisanaa caɣaa na pá seɣesi isɛna paa nyi Yesu kɛ katɔka na tɔm kɔpɔɔsɔtu na pá hiki-i tɔ. ¹⁶ Μπρόγυ pa tila pa ifalaa taa napɛli na Helɔti kɛkɛle nyɔma napɛli tɔtɔ si pá polo na pá tɔ Yesu si: Taccaa, tɛ nawa si tampana kɛ n yɔɣɔtɛyi na ñ seɣesɛyi teu, na isɛna mpi pɛ maɣamaɣa Iɔ caa si yɛlaa í la tɔ pɛ tampana kɛ n heeliyi. Nn nyaŋna nti yɛlaa huw tɔ, na nn paasɛyɛna tɔɔ, pɔcɔv nɔn faɣasɔyi yɛlaa. ¹⁷ Pɛ we mpw tɔ, ta mpaaw taa pɛ muna pá felɪ lampuu kɛ Lom wulaw sɔsɔ na? Heeli-tɔyɔ nti n huwki tɔ.

¹⁸ Ama Yesu ná tɛma nyɔm kɛ pa huwɛɛ asayɛɛ. Ilena í pɔɔsi-we si: Cɛsɛlaa mɛ, pepe tɔɔ kɛ í nyɛki-m katɔka. ¹⁹ I huɔl-m liɣitee wena í felɛyi lampuu tɔ na má ná.

Μπρόγυ pa lɔsa liɣitee nyɔɣɔlɔyɔ na pá cɛle-i. ²⁰ Ilena í pɔɔsi-we si: Awe nyuyɔ fotoo na i hɛtɛ kɛ pa ŋmaa pɛ tɔɔ cɛne? ²¹ Μπρόγυ pa cɔ-i si: Lom wulaw sɔsɔ kɛ.

Μπρόγυ Yesu ná cɔ-we si: Ye mpw í cɛla Lom wulaw sɔsɔ kɛ mpi i ti tɔ, na í cɛla Iɔ dɛɣɛ mpi ílɛ i ti tɔ.

²² Pa nu tɔm tɔne ilɛna pɛ la-weɣɛ piti kɛ sɔsɔm. Na pá yele-i na pá tɛɛ.

Tu si na tɔ fe na tɔ weɛ isɛna tɔ
(Malɛki 12:18-27; Luku 20:27-40)

²³ Μπρόγυ kuyaku ŋkɔ ku maɣamaɣa Satusee nyɔma napɛli pa kɔma Yesu kiŋ. Satusee nyɔma mɛpɛ pa tɔŋaɣana si paa pɛ la isɛna sɛtaa kaa tɛ na pá fe. Μπρόγυ pa pɔɔsa Yesu ²⁴ si: Taccaa, Moisi ka tɔma si ye yɔlɔ í sɛpa na í feina pɛɣaɣa, i neu hɔŋ i alɔ kɛ leelu na í hikina i taalɔ sɔlɔ kɛ piya.

²⁵ Tɔw, yɛlaa naatosompɔɣɔlɔɣa ka we tá hekw, yɔlɔ na i newaa. Μπρόγυ taalɔ kpaɣa alɔ ilɛna í si, i feina pɛɣaɣa. Ilena ílɛ i neu hɔ leelu. ²⁶ Μπρόγυ naale nyɔŋ sɛpa, pɛɣaɣa fei, na tooso nyɔŋ tɔtɔyɔ mpw. Halɛna pɔ polo pɛ siyiili pa naatosompɔɣɔlɔɣa ŋkɛ ka tɛnaya mpw tɛpa, nɔɣɔlɔ ta hikina-i pɛɣaɣa. ²⁷ Pɛ waali kɛ alɔ inɪ ílɛ i tɛɛsa sɛpɔ. ²⁸ Tɔw, sɛtaa fem wule pa taa aweyele alɔ tɔ? Mpi tɔ, pa naatosompɔɣɔlɔɣa inɪ pa tɛna pa kpaɣana-i alɔ.

²⁹ Μπρόγυ Yesu cɔ Satusee nyɔma mɛpɛ si: I ta nyi Iɔ Tɔm na i tɔŋ tɔɣɔ pɛ liyiɛyi-mɛ. ³⁰ Mpi tɔ, waatu wei sɛtaa ká fe tɔ, akpaɣale tɔm kaa weɛ. Ama apalaa na alaa paa weɛ kɛ isɪ isɛtɔaa tillaa weɔ tɔ. ³¹ Ye sɛtaa fem tɔm ílɛ, i ta kala nti Iɔ heela-mɛ tɔ yeɛ? I tɔmaɣa si: ³² Ma kɛ Apɔlaham na Isaaka na Yakɔpɔ pa Iɔ kɛ. Iɔ kɛ weesuɣu nyɔma nyɔŋ kɛ, i ta kɛ sɛtaa Iɔ.

³³ Yɛlaa samaa wei i nu Yesu seɣesɔyɔ ŋkɔ tɔ, pɛ lapa-weɣɛ piti.

Iɔ kusɛsɔtu taa sɔsɔɔntɔ
(Malɛki 12:28-34; Luku 10:25-28)

³⁴ Waatu wei Falisanaa nuwa si Yesu lapa na Satusee nyɔma ta hiki kɔcɔcɔtu ilɛna pá koti. ³⁵ Ilena pa taa Iɔ Tɔm seɣesɔlɔ nɔɣɔlɔ í kɔɔ si í kuuki Yesu nɔɣɔ. Ilena í pɔɔsi Yesu si: ³⁶ Taccaa, Iɔ kusɛsɔtu taa tɔm ntiyile sɔsɔɔntɔ? ³⁷ Tɛnaya Yesu cɔ-i si: N ká sɔɔli Taccaa nyá Iɔ na luɣu kɔlɔmɔyɔ na nyá lɔsaya suu-i tɔmamam. ³⁸ Kusɛsɔtu taa sɔsɔɔntɔ ntɛ, na nti tɛ kɛlɛna tɛ tɛna. ³⁹ Na kɔkɛlɔtu lɛnti tɔtɔyɛle, si n ká sɔɔli nyá tɔɣɔntɛle kɛ na nyá tɔ. ⁴⁰ Tɔm naale inɛ i tɔɔ kɛ Moisi kusɛsɔtu tɛna na Iɔ kuyɔɣɔtɔtu telɛsɛlaa tɔm tɛna sɛŋaa.

Tafiiti pɛɣaɣa ntɛ Mesii
(Malɛki 12:35-37; Luku 20:41-44)

⁴¹ Falisanaa kota mpw, ilɛna Yesu pɔɔsi-we si: ⁴² I huw suweɣɛ Mesii tɔɔ? Awe lulɔyɔ tɔ kɛ-i? Μπρόγυ pɛle pa cɔ-i si: Tafiiti lulɔyɔ tɔ kɛ.

⁴³ Tɛnaya Yesu pɔɔsa-we si: Ye pɛ we mpw, ílɛ isɛnaya pɛ lapa na Feesuɣu Nanŋtu náá lá na Tafiiti yaa-i si Taccaa? Pɛ taɣa pulu tɔɔ, Tafiiti yɔɣɔtaa si:

⁴⁴ Taccaa Iɔ heela ma sɔsɔ si, caɣa ma kɔŋkɔŋ taa,

halɛna má kɔna nyá kolontunaa kɛ nyá nɔɔheɛ tɛɛ.

⁴⁵ Ye Tafiiti ná yaa-i i sɔsɔ, ílɛ isɛnaya Mesii ná mɛlaa na í kɛ Tafiiti lulɔyɔ tɔ tɔtɔ?

⁴⁶ Pa taa nɔɣɔlɔ ta pɛsi na í cɔ. Pɛ kpaɣaw kuyaku ŋkɔ tɔ nɔɣɔlɔ u nyulɔyi si i pɔɔsiyi-i tɔm.

¹ Μπρόγó Yesu heela samaa na i ufalaa si: ² Iso Tòm seyesəlaa na Falisanaa təmle nté si pá kéesí yəlaa ke Moisi kusəutu. ³ I ká nuna-weye teu na í la pə təna mpi pa heeliyi-me si í la to. Ama í taa la isu mpe pa mayamaya pa laki to. Pə tayə pulv təə, nti pa seyesəyi to, pə tayə ntəyi pa laki. ⁴ Pa kprakəyi səyəla yuŋ nyəna na pá səkəyi lelaa. Pəyele mpe paa caa si pá tu taa-weye taav mayamaya. ⁵ Pa laki pə tənaya si yəlaa í na-we. Pə təə ké pa ŋmaaki Iso Tòm loosi na pá tuyi, na pá kəkəki pa kpənaa təcənçən. ⁶ Acima taa səsaa səsaa təcayəle ke pa pəkəyi na pá caki. Na Yuta nyəma təkotilənaa taa teeli teeli təcayəle ke pa pəkəyi. ⁷ Pa səla pá seeki-weye samaa taa ké na pá luŋyi na pá yaaki-we si ta caa ta caa. ⁸ Ama me, í taa yeke na pá yaa-me si ta caa ta caa. Pə tayə pulv təə, mə tənə i we teitei ké, na mə Səsə nté kolum. ⁹ I taa yaa ate cəneye nəyolu si mə caa. Pə tayə pulv təə, mə Caa we kolum ké təkəŋ, na inəyəle wei i we isətəa to. ¹⁰ I taa yeke si pá yaa-meye səsə səsə. Pə tayə pulv təə, mə Səsə we kolum ke təkəŋ, inəyəle Mesii. ¹¹ Mə taa səsə í pəs: mə təmle to. ¹² Wei í kpaasa i ti paa tisi-i, na wei i tisiyi i ti paa kusi i nyuɔv.

*Falisanaa waali kuluyu
(Maləki 12:40; Luku 11:39-52; 20:45-47)*

¹³ Iso Tòm seyesəlaa na Falisanaa, cəsəlaa me, mə təm we wayo. I təkəyi yəlaa ke isətəa Kawulaya. Mə mayamaya u səkə, pəyele u yeki si mpa pələ pa luɔv wee to pá suv.

[¹⁴ Iso Tòm seyesəlaa na Falisanaa, cəsəlaa me, mə təm we wayo. I lekəyi leela ke pə tənə mpi pa wena to, na í sələməyi Iso na pá tayəlayi si pá hólí si meye kəpama. Pə təə ké í ká te na í ná katatəlaya nau napələyi teu.]

¹⁵ Iso Tòm seyesəlaa na Falisanaa, cəsəlaa me, mə təm we wayo. I cəkə kətəŋə tənə, na pá kpeŋna tənku təə si í hiki Iso seel kolum mayamaya təkəŋ. Na í tu hika-i kəla, í lapri-i isayav. Haləna ilé í nəyəsəna tənəsəle səsəle taa suvu na pə kəli isu meye təm naale.

¹⁶ Mpa me í hən lelaa pəyele mə ise naa naa to, mə təm we wayo. I tən si ye yəlv tuuna Iso təsəle səsəle pə we isu i ta tuu kele. Ama ye i tuuna Iso təsəle səsəle taa wəla ile i tuuwəyale. ¹⁷ Ama mə kəməntu na mə yəlvme təwə yoo. Pepe kəlaa? Wəla yaa Iso təsəle səsəle nte tə lapa wəla inəyi kate pulv to? ¹⁸ I yəyətəyi tətə si ye yəlv í tuuna kətəya tələte pə we isu i ta tuuna kele. Ama ye i tuuna mpi pə mayamaya pa lapa kətəya na pə we kətəya tələte ile i tuuna kele. ¹⁹ Yəlvmaa me, pepe kəlaa? Kətəya tələte yaa kətəya nyəm mpi kətəya tələte laki na pé pəs: kate pulv to? ²⁰ Ye yəlv tuuna kətəya tələte, i kpeŋna pə tənə mpi pə we kətəya tələte taa təyə na í tuuna. ²¹ Yəlv í tuuna Iso təsəle səsəle, i kpeŋna Iso wei i caki Iso təsəle nte tə taa təyə na í tuuna. ²² Yəlv í tuuna isətənyuɔv, i kpeŋna Iso kumte na Iso wei i cəya tə tə təyə na í tuuna.

²³ Iso Tòm seyesəlaa na Falisanaa, cəsəlaa me, mə təm we wayo. Ye i hika nyutu nti pa yaa səmənti na fenuwili na kuməŋ, í ləsəyi pə həyələn naanwə taa kolum na í celəyi Iso. Pə kaasi na í ləkəna mə lumasi waali ké kusəutu taa səsəntu. Tələyele siyisuyu na kəpantu na tampana tənɔv. Pəcó təleye pə muna í seesəna isəle. Ile í taa səə həyələn naanwə taa kolum inu i təə. ²⁴ Mpa me í hən lelaa, pəyele mə ise naa naa to, ye i na mə lum taa ké kacəka í ləsəyi ké. Ama ye yooyoo ile, í kpeŋtəna na í li.

²⁵ Iso Tòm seyesəlaa na Falisanaa, cəsəlaa me, mə təm we wayo. Iyisi na nyənasi waali ké í nyaaləyi təlailai, na si taa suna mə kəŋmuləm na mə isayətu həwəe. ²⁶ Falisanaa yəlvmaa me, pə wee si iyəya taa ké í ká nyaali na í kpeŋna waali, na pə tənə pá la tənəŋ.

²⁷ Iso Tòm seyesəlaa na Falisanaa, cəsəlaa me, mə təm we wayo. I wee ké isu pələŋ wei pa huləsa na í nyənəy we teu, na í taa suna muwa na kusəyətə nti tə tənə to. ²⁸ Mpu tətəyə í wee, yəlv í nyənə-meye isəntəə, i tən ké si í kə kəpama. Ama mə taa ile, cəsəy tu na isayətu pə mayələnə.

*Yesu kpaalɔv ke Falisanaa na Iso Tòm seyesəlaa
(Luku 11:47-51)*

²⁹ Iso Tòm seyesəlaa na Falisanaa, cəsəlaa me, mə təm we wayo. I tayəŋəyi Iso kuyəyətətu tələsəlaa pələŋ ke teu təmammam, na í laki kacəka ke mpa pa tənə tampana to pa pələŋ. ³⁰ Na í tən si: Ye tu we waatu wei ta caanaa kəkəya Iso kuyəyətətu tələsəlaa mpe to, tə taa tən-we na təkə-we. ³¹ Na ŋpəyó í huləyənə si í kə mpa paa kowa Iso kuyəyətətu tələsəlaa mpe to pa piya. ³² Mpu to, pa akpa ke í tənəyi, na mpi pələ paa caalaa na pá su to mpeyi í tēsəyi. ³³ Təmaa piya me, akalanaa me. I tən to, í tá ké tənəsəle səsəle taa sūlaa nte? ³⁴ Pə təə ké ma heeliyi-me si í nu yoo. Maa tili Iso kuyəyətətu tələsəlaa na layətnaa na isekullaa ke mə kīŋ. I ká kə lelaa ke kəkəy, na í ká lelaa ke səm tesikas: təə. I ká ma lelaa ke akpate ke mə təkotilənaa taa na í tən na í pəkə-weye acaləe taa. ³⁵ Mpa paa kowa yem ke tulum to, mə nyəŋ taa ké pa kulaa isayətu ká məli. Pə krayəv yuləpəŋ Apelii kuyə na pá polo Palasii pəyalə Sakali wei í kə kate taa kate na kətəya tələte pə heko to í nyəm to. ³⁶ Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cəsəyi, kayəna nyəma nyəŋ taa ké pu tənə.

*Yosalem yəkuyə təm
(Luku 13:34-35)*

³⁷ Hei Yosalem, Yosalem, nyá taa ké pa kuyi Iso kuyogototo teləsəlaa, na nyá taa tatəyo pa yooki Iso tillaa ke pəe na pá kuyi. Təm payale ke ma səlaa si ma kpeyeliyi nyá taa yəlaa təna təkotokoto isu kantuyu papuyi kə piya təo tə. Ama pa kisaa. ³⁸ Təo, mə təyaya ká təkí kaaw təkpataa, nəyəlo kaa paasəna-ke. ³⁹ Pə təo ké ma heeliyi-mə təfoo si, pə krayav sanja tə i kaa tasa-m keesuuyi. Haləna pə tala wəle nte i ká tə si: Iso i səna Tacaə tillu tə.

24

Iso təseele wakəlyov təm
(Maləki 13:1-2; Luku 21:5-6)

¹ Yesu luna Iso təseele taa na i tənna tēev, uləna i ifalaa kprətəna-i na pá huli-i Iso təseele nmatv. ² Tənyaya Yesu təma-wə si: Ntəŋ i nawa pə təna isəntə? Təmpana ke ma heeliyi-mə yoo maə cəsiyi, pə kaa kaasi pəle lənte na tə təna lənte təo, paa tusi pə təna.

Mpi pə lapv ká hvli antulinya təm tə
(Maləki 13:3-13; Luku 21:7-19)

³ Yesu kəma na i caya Olifinaa puyi təo, uləna i ifalaa fayasi na pá pəəsi-i si: Heeli-tuyi kuyanjku mpv inu pu la tə. Nmaatəle nteye pu huli na tə nyəna nyá konte na antulinya təm.

⁴ Mprəyú Yesu cə i ifalaa si: Ua laakali, i taa yeke na nəyəlo kəo na i tolisi-mə. ⁵ Mpi tə, payale ká kəo na pá ha pa təyi ma hətə si mpeyele Mesii. Halə paa tolisi payale. ⁶ I ká nu yooŋ tən ke mə cəlo mə cəlo. Paa heeliyi-məye poolon yooŋ təmnəa. Ama i taa yeke na mpv inu pə cə mə lanja. Pə wəe si mpv inu pəle pu la ké. Ama waali waali ké antulinya náa kəo na i tən. ⁷ Tətu katenja lenka ká yonna lenka nyəma, kawulaya lenka ká kuli lenka təo. Nyogəsi ká la tiiliwə tiiliwə, tətə ka sele tiiliwə tiiliwə tətə. ⁸ Pəne inu pə təna pə wəna isu əlv ləlyov na pə caali-i wuv ke səŋŋəŋ tə.

⁹ Yəlaa ká kuli na pá huli si pá tə-məye kuyəŋ, na paa kə-mə. Katenja təna yəlaa taa ká kpana-məye ma təo. ¹⁰ Yəlaa payale ká lo Iso səev təm ke waatu inu, na paa lu təma waali, na pa taa kpana təma. ¹¹ Iso kuyogototo teləsəlaa pəpətnəa ká lu payale na pá tolisi yəlaa ke səsəm. ¹² Isayətə ká təo səsəm səsəm, haləna yəlaa payale səəlyov ká pasa. ¹³ Ama ye wei i nyaya apəltv na i tala tənaa, pəntv nyuyv ke pu ya. ¹⁴ Pə wəe si paa kpaali Iso Kawulaya Laapaali Kupaŋ ke antulinya təna taa ké na paa piitim mpi pə nu. Ye pə təma mprəyú lapv ke antulinya ka tə.

Acaalətv təm
(Maləki 13:14-23; Luku 21:20-24)

¹⁵ Mprəyú Yesu təma si i ká kəo na i ná acaalətv taa acaalətv nti tə təm Iso kuyogototo teləsəlv Taniyeeli ka yəgətəa təyo kate taa. Wei i kaləyi tə i cəkəna-təyi teu. ¹⁶ Mpv inu tə, mpa paa wə Yuta tə pə se na pá kə pəŋ. ¹⁷ Ye pə mayana wei na i wə kutuluyi təo na i tiywa, i taa tə si i səkvi təyaya na i kraya i pəlv. ¹⁸ Na wei pu mayana i wə taale tə i taa tə si i kpeŋ i tə na i kel i kpa. ¹⁹ Ahusitonaa na asəŋ təm ká la wəyo ké waatu inu. ²⁰ I sələmi Iso na mə kəseu kəne kv taa pamsəna watv waatu yaa kuyaku kəheesuyv wule. ²¹ Pə taya pəlv, waatu inu wahala ká la səyəntv ke səsəm pə t i fei. Pa ta nata wahala inu i taka ke hatoo antulinya kancəalaya na pə kəo sanja, na pa kaa tasa i taka ké nav. ²² Na ye pə taya isu Iso huwəa si i ká pasa kuyeyŋ inu təo, nəyəlv kaa tui-ti. Ama i pasa pə kuyeyŋ inəyi yəlaa mpa i ləsaə tə pa təo.

²³ Na ye yəlv təma-mə si: I nyəni, Mesii wə cəne yaa cəne, i taa nu. ²⁴ Pə taya pəlv təo, Mesiinaa na Iso kuyogototo teləsəlaa pəpətnəa ká lu na pá lá kəkəlv nyəmnəa na piti təma. Halə ye paa pəsaŋa pa puyusiŋi mpa pa mayamaya Iso ləsaə təyo. ²⁵ Təo, ma laalaa na má kpaali-məyele.

²⁶ Mpv tə ye pa kəma na pá heeli-mə si: I nyəni, i wəna nteye wulaya tətə taa, i taa polo. Yaa si, inu i nmeləna nteye cəne, i taa nu. ²⁷ Yəlv Pəyaya ma ma kənte ká la ké isu təv nyəgəsuyv hatoo təv kite tēe na pə kaləsəna kə nəyə tə. ²⁸ Timpri pəlv səpa na pə həntaa tə tənaya yepeləkuna kotiyi.

Yəlv Pəyaya kənte
(Maləki 13:24-27; Luku 21:25-28)

²⁹ Wahala kuyeyŋ inu i təkvi kprakpaə tə, ilim ká si təkpitii, isətv kaa tasa həlvməyov. Isətvəŋəst ká luna isətaə na si hoti. Pu ciyiti isətaə kəkəlvəna. ³⁰ Waatu inəyi paa nu Yəlv Pəyaya má ma tən ke isətvəntuyv taa. Katenja təna taa yəlaa ká kpa pa lanja na pá wii səsəm. Paa na Yəlv Pəyaya má ma səŋa isəŋməntuyv təo na má tiiki na ma toma ke səsəm na ma teeli. ³¹ Akantəle səsəle ká wii, uləna má tili ma isətaə tillaa ke antulinya həyələŋ təna taa. Pə krayav ilim təlile na pə tətəle tə, na pə polo pə ntəyən na pə mpətəŋ təo, si pá cəo pá koti mpa ma ləsaə təyo antulinya təna taa.

Fiki tuyv təm
(Maləki 13:28-31; Luku 21:29-33)

³² I nyəna fiki tuyv na i cəkəna. Saa wei kv nəyətəyi na kv hatv yeyələyi tə, i nyəma kprakpaə si hēsuyv talaa kēle. ³³ Mpv tətəyo waatu wei i ká ná pə tənaya mpv pə laki tə, i nyi si pə wəsaə

kele, pə caa lapw nté. ³⁴ Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cesəyi, yəlaa mpa pa we isəntə tə pa kaa si pa tənə na pəccə pə tənaya mpu pə la. ³⁵ Isəntənyu na atə ká mukí yem. Ama ma kuyəyətutv kaa saali paa pəccə.

*Isə tike nyəmna antulinyə tem
(Maləki 13:32-37; Luku 17:26-30,34-36)*

³⁶ Nəyəlw fei wei i nyəmá pə waatu yaa pə wole tə, paa isətəa tillaa na Pəyaya má ma mayama. Ama Tacaa tike təkəñ nyəmna. ³⁷ Isəna pu lapa Nowee pəale taa tə, mpu un pə mayama pu lana kuyanju Yulw Pəyaya má maa kəw tə. ³⁸ Kəpam, kuyeyə wei i taa lum taa waasəta tetv təw tə, pə təkaya ké na pə nyəkki, na pə haa təmayə alaa, na pə kpakəyi mpu yoo, haləna kuyanju Nowee svv kpuwəy taa tə. ³⁹ Pa caya mpu yoo ké mpu yoo, pa ta huv pulw təw. Haləna lum səsəwəm kəw na pə təyə pa tənə təpai. Mpu yoo pu la kuyanju Yulw Pəyaya má maa kəw tə. ⁴⁰ Pu pana apalaa naale ká weə taale. Pu kraya lelv na pə yelev lelv. ⁴¹ Pu pana alaa naale we nama təw na pá nanəyi. Pu kraya lelv na pə yelev lelv. ⁴² I feñ, pə taya pulw təw, i ta nyi kuyanju mə Səwə ka kəw tə. ⁴³ I nyi teu si ye nyəm ka nyənaya na təyaya caa nyi waatu wei nyimulw ká kəw ahoo tə, i ka caana i use ké. I kaa yelev na i svv i təyaya. ⁴⁴ Pə təw ké me tətə mu tayanu mə təyi mpu. Yulw Pəyaya má ma kəñ kəntə ke waatu wei i kaa huv təyə.

*Təmlə tə isayav na kopəñ pa təm
(Luku 12:41-48)*

⁴⁵ Aweyə təmlə tə kopəñ na layətv? Ye pə taya wei i caa yelina-i təmlə nyəma lelaa si i nyənəyi-we, na pə talaa i cele-weyə pa kutəyuv tə? ⁴⁶ Cəce un i kəma na i məli na i mayana təmlə tə un i isəle sēna təmlə nite tə lapw, i nyuyv lapa lelev ké. ⁴⁷ Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cesəyi, təyaya caa ka tə təmlə tə unəyi i kəpam tənə təw feñyuy ké. ⁴⁸ Ama pə cəpa təmlə tə un na i tə i taa si: Ma caa kaa kəw ləñ se. ⁴⁹ Unə i svv i taapalaa ke mpu, na i təkki, na i na svvnyəwəlaa lelaa pá svv svlvw nyəw na pə kuyi-we. ⁵⁰ Pu kəw na kuyaku ŋku na isəma waatu i taa tə i taa si təyaya tə ka tala tə, ilé i ká svv təkpuv. ⁵¹ Na i la təmlə tə un təkəñkəñ, na i mələna-i na i pət-i cesəlaa təw. Tənaya i ka casəyi kapusi na i nyasəyi i təyi kela.

25

Pəelaa naanowa təm

¹ Mpu yoo Yesu təma si: Mpu yoo pə weə, isətəa Kawulaya ká nəyəsəna ké isu pəelaa naanowa wei i kraya fətəlanaa na i tē akpəyalv sənyv tə. ² Pa taa kəkpasi ke kumələməñ na kəkpasi ke layətvnaa. ³ Kumələməñ ná kraya fətəlanaa, unə pá yelev nim cosuyv si pa təkəyi pa təw. ⁴ Ama layətvnaa ná kraya pa fətəlanaa, unə pá cosi nim ke kraləpənaa taa na pá təkki pa təw tətə. ⁵ Akpəyalv fei i kəw ləñ, unə tom cañ na pə kel-i-we na pá too pa naanowa un.

⁶ Mpu yoo pə kəesa ahoo heka, unə pá nu pə kiisaa si: Akpəyalv nté, i kolv na i səñ-i. ⁷ Tənaya pəelaa mpe pa fema na pə nyəsəyi pa fətəlanaa. ⁸ Mpu yoo kumələməñ təma layətvnaa si: I pasə-tuyv mə nim, ta fətəlanaa caa tem. ⁹ Unə layətvnaa ná ca-we si: Ye tə pasə-me pə kaa tala tá. I polo pəetəlaa colv na i ya. ¹⁰ Waatu wei kumələməñ tē mpu yoo nim yarpv tə, unə akpəyalv tala. Na i na mpa pa səlvv ka puwa mpu tə pá svv akpəyalv kutəyuv tətəyole taa, na pá təkki nənyəw na pá kaləsi təkem. ¹¹ Pə lapa laasəyi ile kumələməñ un i məlaa kela, na i təñ si: Tacaa Tacaa, tulv-tv. ¹² Mpu yoo akpəyalv ná ca-we si: Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cesəyi, ma ta nyi-me.

¹³ Tənaya Yesu tasa-weyə kpaalv svv si ye mpu i feñyiyi. Mpi tə, i ta nyi kuyanju na isəna waatu pu la tə.

*Timpi pə weə tə tənaya pə səsəyi
(Luku 19:11-27)*

¹⁴ Pu nəyəsəna ké isu yulw kulv svv si i tē yela, na i yaa i təmlə nyəma na i tə pa niñ taa ké i wənav tə. ¹⁵ I yaa kəncəalaya nyəñ na i cele uləyə wola nyəyətəv nasələ na nuwəwa (500). Na i yaa lelv unə i cela uləyə wola nyəyətəv nyimv (200). Pə tala tooso nyəñ, unə i cela uləyə wola nyəyətəv nuwəwa (100). I kəsəna paa wei i pəsəyuv ké na i cele-i. Unə i kolv na i tē. ¹⁶ Tənaya wei i ka cela nyəyətəv nasələ na nuwəwa (500) tə i tē kpakpa na i svv taatuyv, na pə sē-i nyəyətəv nasələ na nuwəwa (500) tətə. ¹⁷ Wei paa cela nyəyətəv nyimv (200) tə, ilé i taata mpu tətə, na pə sē-i nyəyətəv nyimv (200) tətə. ¹⁸ Ama wei paa cela nyəyətəv nuwəwa tə, ilé i polaa ké na i huli pəyovv ké atə na i nyəsəyi pa caa liyitee an.

¹⁹ Pə leela, unə pa caa un i kəw. I tala mpu, unə i yaa-we si pá huli-i isəna pa lapa pa liyitee na pə lu mpi tə. ²⁰ Mpu yoo wei cəce ka cela nyəyətəv nasələ na nuwəwa (500) tə ilé i kəma na i huli-i nyəyətəv nasələ na nuwəwa (500) wei pə sē-i tə. Na i tə si: Tacaa, n ka cela-m nyəyətəv nasələ na nuwəwa (500), na pə sē-m nyəyətəv nasələ na nuwəwa tətə. ²¹ Mpu yoo i təma-i si: Pə we teu, n ké təmlə tə kəpəmpəñ. Isəna mpi n lapəna pəccə nyəm ke teu ke isəntə tə, maa cele-ñ səsəm. Kəw na má na-ñ tə yəwli. ²² Pəle pə waali ké təmlə tə wei pa cela nyəyətəv nyimv (200) tə, ilé

ι κόμα na ί τό si: Tacaα, η ka cεla-m nyαγθu ημouoy (200), na pα sεε-m ημouoy (200) tōtō.
²³ M̄p̄oȳ pa caa unι ι tōma ilē tōtō si: Pē we teu, η kē tēmle tu kōpampaj. Isēna mpi η lapōna
 p̄cō nyōm ke teu ke isēntō tō, maα cεl-η sōsōm. Kōō na ma na-η tō yōli. ²⁴ Pē tala wei paa cεla
 nyαγθu nunōwa (100) tō, ilēna ί τό si: Tacaα, ma nyōmá nyá tōō si η kē yōlb katē tu. Pē taya pulb
 tōō, timp̄i η ta tuu t̄yō η kōj, η timp̄i η ta ηmusi t̄yō η ceki. ²⁵ Sōyōntu lapa-m, ilēna má polo
 na má pi nyá liyitee ke ate ke teu t̄okulakula. M̄u nyá cεe. ²⁶ Tēnaya ι caa tōma-ι si: Ama η kē
 tēmle tu isayau na felenut kē. N ka nyōmá mp̄u si timp̄i ma ta tuu t̄yō ma kōj, η timp̄i ma ta
 ηmusi t̄yō ma ceki ilē, ²⁷ pepe tōō kē η taa tu ma liyitee an̄ȳi panci taa? Ma kōma isēntō tō maα
 mayana p̄ sεe a tōō na má k̄penti na má m̄u. ²⁸ Tōu, ί lēeki nyαγθu nunōwa (100) un̄ȳi ι niη taa,
 na ί sōōsi nyαγθu nas̄ele na nunōwa (500) tu. ²⁹ Pē taya pulb, timp̄i p̄ weε t̄yō p̄ sōōs̄ȳi teu si
 p̄ tōlōna p̄ele. Ama wei ι fēina pulb tō, paa p̄c̄iui mayamaya ke ι wena, paa lēeki kē. ³⁰ I k̄paya
 tēmle tu yem unι na ί p̄eti-ι awali kē s̄ek̄p̄et̄ȳo taa. Tēnaya ι ká cas̄ȳi kapusi na ί nyas̄ȳi ι t̄ȳi
 kela.

Tēnaya huvle wule tōm

³¹ M̄p̄oȳ Yesu ȳyōt̄aa si: Waatu wei Yōlb P̄ȳaya má, maα kōō isu wulau sōō na isōtaa tillaa
 tēna tō, maα caya ma teeli kumte tōō. ³² Na ate putimnaa tēna ká koti ma isentaa. Maα fayasi
 yōlāa isu tiikilu fayasyu heej na p̄ñj tō. ³³ Maα su heej ke ma nt̄yōj̄ tōō na p̄ñj ke ma mp̄et̄j̄
 tōō. ³⁴ Wulau Sōō má, maα heeli m̄pa pa we ma nt̄yōj̄ tōō tō si: Mē m̄pa ma Caa yelaa na ί nu
 lelenj tō, ί kōō na ί t̄yō Kawulaya ηka paa su-meyē hatōo antulinya lapu waatu tō. ³⁵ Pē taya pulb,
 nyōȳsi ka k̄pa-m tō mā hana-m t̄yōnaya. Lukōtō k̄pa-m tō mā hana-m lum na má nyōō. Maα kē
 m̄sulb tō mā k̄paya-na m̄ na ί pona m̄ tē. ³⁶ Maα wē k̄p̄ete tō mā hana-m wontu. Pē wukaya-m
 tō mā f̄ep̄ana-m. Paa t̄oka-m sal̄eka taa tō mā k̄j̄ayana na ί naa-m. ³⁷ Kupama ká cō-m si: Tacaα,
 leyē tē na-η na nyōȳsi wu-η na tē ha-η t̄yōnaya, na lukōtō wena-η na tē ha-η lum? ³⁸ Leyē tē
 na-η na n̄ kē m̄sulb na tē k̄paya-η na tē pona ta tē? Yaa η wē k̄p̄ete na tē suu-η wontu? ³⁹ Leyē
 tē na-η na p̄ wuki-η, yaa pa t̄oka-η sal̄eka taa na tē polo nyá wiilu-yu? ⁴⁰ Wulau ma maα cō-we
 si: Tamp̄ana ke ma heeliyi-me yoo maα cēs̄ȳi, timp̄i ι lapa ma taapalaa pane pa s̄ek̄pema taa
 n̄ȳōlyu kōpantō tō, maya ι lapa.

⁴¹ P̄ele p̄ waali kē Wulau má, maα heeli m̄pa pa wena ma mp̄et̄j̄ tōō tō si: Mp̄usi nyōma mē ι
 tēe na ί fēe-m. I polo kōkō ηka pa tayana ll̄ȳōb na ι isōtaa tillaa pa tōō na kaa tēj̄ tō ka taa. ⁴² Pē
 taya pulb tōō, nyōȳsi ka k̄pa-m tō ί ta ha-m na má t̄yō. Lukōtō k̄pa-m tō ί tá ha-m lum si má
 nyōō. ⁴³ Maα kē m̄sulb, ί ta k̄paya-m na ί pona m̄ tē. Maα wē k̄p̄ete tō ί ta ha-m wontu si ma
 suu. Pu wukaya-m tō ί ta fē-m. Waatu wei ma we sal̄eka taa tō ί ta wiili-m. ⁴⁴ Na p̄ele paa cō-m
 si: Tacaα, leyē tē na-η na nyōȳsi yaa lukōtō p̄ wena-η, yaa η kē m̄sulb, yaa η wē k̄p̄ete, yaa p̄
 wuki-η, yaa η wē sal̄eka taa, na tē ta paas̄ena-η? ⁴⁵ Ilē maα cō-we si: Tamp̄ana ke ma heeliyi-me
 yoo maα cēs̄ȳi, timp̄i ι tá la s̄ek̄pema pane pa taa n̄ȳōlyu kōpantō tō, maya ι tá la. ⁴⁶ Pane unι
 paa polo sal̄eka tam nyōj̄ taa, na kupama náá polo weesyū ηku ku tēj̄ tō k̄v taa.

26

*Sōsaa sōsaa cayau ke Yesu acaya
(Mal̄eki 14:1-2; Luku 22:1-2; Yohaani 11:45-53)*

¹ Yesu tēma tōm t̄ōne tē tēnaya ȳyōt̄ȳo, ilēna ί ifalaa si: ² Nt̄ōj̄ ί nyamá teu si p̄ kaasa
 k̄yeyēj̄ naale na pá t̄yō Tēu acima na? Tēu acima anι a tōō kē paa tu Yōlb P̄ȳaya maya yōlāa
 niη taa na pá ka-m s̄ēm tesika tōō.

³ M̄p̄oȳ kōt̄elaa sōsaa na Yuta nyoȳ nyōma nyoȳ nyōma pa kota kōt̄elaa wulau wei pa yaa
 si Kayifi tō ι t̄ȳaya. ⁴ Na pá caya na pá mayasi na pá su isēna paa k̄pa Yesu t̄hēe na n̄ȳōlb ta na
 tō, na pá k̄v-ι. ⁵ Pa ȳyōt̄aya pa taa si: Tē taa k̄pa-ι acima waatu, tōf̄ pu la yoo ke yōlāa taa.

*Alv tulaalb p̄ōlyu ke Yesu tōō
(Mal̄eki 14:3-9; Yohaani 12:1-8)*

⁶ Yesu ka wē Petanii ke t̄ōnyu tōō asilima kōt̄ōj̄ tu Simōj̄ t̄ȳaya taa. ⁷ Tēnaya alb n̄ȳōlb ι
 kōma ι kij̄ na ί t̄aka tulaalb kōpampaj na pá lapa ι ak̄pal̄ēiya ke liyitee p̄ele kuhulom̄le taa tō.
 Yesu caya na ί tōj̄na t̄yōȳo, ilēna alb unι ί p̄ēli tulaalb un̄ȳi Yesu nyoȳ taa. ⁸ Yesu ifalaa ná mp̄u
 tō p̄ ta maya-we, na pá tō si: Pa wak̄ōlyu tulaalb ineyē isēntō tō suweyēle? ⁹ Ye paa p̄eta-ι p̄
 taa la liyitee ke sōsōm na pá ha konyōntnaa?

¹⁰ Yesu cēkōnaa si pa ȳyōt̄ȳi mp̄u, ilēna ί p̄ōōsi-we si: Pepe tōō kē ί p̄ēs̄ȳi alb inē ι lan̄le ke
 mp̄u? M̄pi ι lapa-m mp̄u tō p̄ tewayā halι. ¹¹ Mē na konyōntnaa ι wenna tam. Ama má na-me
 tē kaa wēe tōma kij̄ ke tam. ¹² Ma pim tōō kē ι p̄ēla tulaalb ke ma t̄ōnyu tōō kē mp̄u. ¹³ Tamp̄ana
 ke ma heeliyi-me yoo maα cēs̄ȳi, paa timp̄iyi paa heeli Laapaali Kupaj ineyē antulinya tēna
 taa, paa kēesi alb inē ι lapa mpi tō p̄ tōm na pá tōōs̄ȳi ι tōō.

*Yutaasi kolōmōtō tōm
(Mal̄eki 14:10-11; Luku 22:3-6)*

¹⁴ Μπόγύ Yesu ifalaa naanowa na naale taa lelv wei pa yaa si Yutaasi Isakaleeu tɔ, i kulaa na í polo na í mayana kotɔlaa sɔsaa, ¹⁵ na í pɔɔsi-we si: Ye ma tu Yesu ké mɛ ninj taa pepeye í ka ha-m?

Μπόγύ pele pa kala liyitee nyəəətu ke hiu na naanowa na pá cele-i. ¹⁶ Pə kraɣa kuyanjku tɔəy Yutaasi sɔv kuyaku kɔpanjku ke pɛəkuyɔ si í tu Yesu ké pa ninj taa.

Tɛɛv acima kutəyɔv taɣanɔv

(Maləki 14:12-21; Luku 22:7-14,21-23; Yohaanu 13:21-30)

¹⁷ Pə tala potopotonaa mpɔ pa taa kukusɔm fei tɔ pə acima kuyaku kancaalaya nyəəəku wule. Ilena Yesu ifalaa polo na pá pɔɔsi-i si: Leye n caa si tɔ polo na tɔ la-ŋ Tɛɛv acima kutəyɔv?

¹⁸ Tənaɣa Yesu tɔma-we si: I polo icate taa ké akele tɛ na í heeli-i si: Ma wule talaa, nyá tɛyɛ má na ma ifalaa tu tɔəy Tɛɛv acima.

¹⁹ Μπόγύ Yesu ifalaa lapa nti i keesa-we tɔ. Pa polaa na pá lá Tɛɛv acima kutəyɔv.

²⁰ Pə kɔma isu taanaya ile, í na pa naanowa na naale pa caɣa tɔəy nte. ²¹ Pa tɔŋna tɔəy ke mpɔ, ilena Yesu yɔəti si: Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cesəyi, mɛ taa nɔəlvú ká la-m koləmɔtɔ.

²² Tənaɣa i ifalaa isentaa nyəəəna sɔsɔm na tɔm tənɛ. Ilena pá sɔv-i pɔɔsuyɔv ke kulɔm kulɔm. Ine si: Matɔŋ pə taya má, Tacaá? Ine si: Matɔŋ pə taya má, Tacaá?

²³ Μπόγύ Yesu cɔ-we si: Ma na wei ta ninj kɔpenta sɔsuyɔv ke nyəəəna taa tɔ pɔntɔ ká lana-m koləmɔtɔ. ²⁴ Yɔlv Pəyaya má, ma səki teitei ké isu pa keesa ma tɔm ke Isɔ Tɔm taa tɔ. Ama wei i ká la Yɔlv Pəyaya maya koləmɔtɔ ke mpɔ tɔ i tɔm ká la waiyɔv ké sɔsɔm. Pɔntɔ inɔ, ye pa taa lɔl-i, pəle pu lapa sana.

²⁵ Pə kɔpɛŋna Yutaasi wei i laki-i koləmɔtɔ tɔ na í pɔɔsi Yesu si: Matɔŋ pə taya má, Tacaá? Ilena Yesu cɔ-i si: Ntəyɔle mpɔ.

Tacaá sɔm tɔəsyɔv

(Maləki 14:22-26; Luku 22:14-20; Kələnti I 11:23-25)

²⁶ Μπόγύ waatɔ wei pa təkaya tɔ Yesu kraɣa potopoto na í see Isɔ ké í na tɔmlɛ, na í faɣa-i na í cela i ifalaa, na í heeli-we si: I mu na í tɔəy, ma tɔnuyɔv nte.

²⁷ Pəle pə waalı ké Yesu kraɣa kɔpɔv na í see Isɔ ké i na tɔmlɛ. Ilena í cele-we na í tɔ si: I nyɔə-wəyi mɛ təna. ²⁸ Ma caləm nte mpi pə hóləyi Isɔ nɔəy pɛeluyɔv tampana tɔ. Mpi pə kɔpɛmna yəlaa payale tɔə si pə husi isayətɔnaa. ²⁹ Tampana ke ma heeliyi-me yoo, saŋa waalı ma kaa tasa sɔlvɔm pənɛyɛ nyɔəv. Haləna kuyanjku má na-me tu nyɔə sɔlvɔm kɔfam ke ma Caa Kawulaya taa tɔ.

³⁰ Pa tɛma mpɔ ilena pá yoo acima yontu, ilena pá tɛ Olifinaa puyɔv tɔə.

Piyee kɔpɛsuyɔv tɔm kɔaaluyɔv

(Maləki 14:27-31; Luku 22:31-34; Yohaanu 13:36-38)

³¹ Μπόγύ Yesu tɔma i ifalaa si: Saŋa ahoɔ anɛ a mayamaɣa í ká yele-m mɛ təna na í se. Pa ŋmaa ŋpóyú Isɔ Tɔm taa si: Maa kɔ tiikilu na heeŋ ká ya yem yem. ³² Ama waatɔ wei maa fe ilena, má tɛɛ-meɣe nɔəy ke Kalilee.

³³ Tənaɣa Piyee nɔəy təkɔpɔv si: Paa pa təna paa yele-ŋ na pá se, má, ma kaa la mpɔ.

³⁴ Ama Yesu tɔma-i si: Tampana ke ma heeliyi-ŋ yoo maa cesəyi, n ka kɔpɛsi tɔm tooso ké ahoɔ anɛ si n ta nyi-m ké n ta nyi-m na pəcɔ kampaav koo.

³⁵ Tənaɣa Piyee tɔma-i si: Paa ma na-ŋ tu si tu si ké, ma kaa kɔpɛsi si ma ta nyi-ŋ.

Μπόγύ pa təna pa yəyɔta mpɔ.

Yesu sələmyɔv ke Ketəsemanee

(Maləki 14:32-42; Luku 22:39-46)

³⁶ Μπόγύ Yesu na i ifalaa pa tala timpri pa yaa si Ketəsemanee tɔ. Ilena í tɔ-we si: I caɣa cənɛ na má polo Isɔ sələmyɔv ke hatoo cənɛ.

³⁷ Ilena í kraɣa Piyee na Sepetee pəyalaa naale. Tənaɣa isənyəŋle na laŋwakəlle sɔsɔle sɔv-i kraɣ. ³⁸ Ilena í tɔ-we si: Ma laŋle wakəlaa ké tətəyɔtəyɔ pə fei keesuyɔv. I caɣa cənɛ na má na-me tɔ fəŋjiyi.

³⁹ I tuusa i nɔəy tɔə ké pəcɔ, ilena í luŋ na í sələmi si: Ma Caa, ye pə we pəsuyɔv keeli wahala sɔsɔ inɛyɛ ma nyuyɔv tɔə. Paa na mpɔ mpi n nɔkaa tɔ pəle pə la, pə taa la ma luyɔv nyəntɔ.

⁴⁰ I tɛma mpɔ, ilena í məli i ifalaa tooso inɔ i kiŋ na í mayana pa tɔŋna tɔm. Ilena í tɔ Piyee si: I kɔpisa caɣav nte si má na-me tɔ fəŋ paa pəcɔ mayamaɣa. ⁴¹ I fəŋ na í sələmi, tɔfɔ í ká hoti waatɔ wei mayasuyɔv kəŋ-me tɔ. Páána wɛɛ, ama tɔnuyɔv u pəsəyənə.

⁴² I tasa tuusuyɔv, ilena í tasa Isɔ ké sələmyɔv si: Ma Caa, ye pə fei pəsuyɔv si wahala sɔsɔ inɛ í hatələna-m, nyá luyɔv nyəntɔ í la.

⁴³ I tasa i ifalaa kiŋ ke məlvuyɔv, ilena í mayana pa tɔŋna tɔm tɔtɔ, pa kɔpisa pá caɣana pa ise.

⁴⁴ Μπόγύ i tasa-wɛyɛ yeluyɔv na í tuusi na í tasa Isɔ sələmyɔv ke tɔm tooso nyəm ke tɔm kuləmɔtɔ

nti. ⁴⁵ Tənaɣa ɪ məla ɪ ɪfalaa kin ɪ na ɪ pəəsi-wɛ sɪ: ɪ tənna tom na ɪ heəsəɣi yaa? ɪ naa, pə talaa keɛ. Paa tɔ Yulb Pəyaya maya asayaa niŋ taa. ⁴⁶ ɪ kɔli na tə tɛɛ. ɪ nyəni kɔlmətɔ tɔ tala cənɛ.

Yesu Kpav

(Maləki 14:43-50; Luku 22:47-53; Yohaani 18:3-12)

⁴⁷ Yesu tənna yəɣətaya ke mpɔ ɪɛ, ɪ ɪfalaa naanɔwa na naale taa leɔ Yutaasi talaa keɛ. Na ɪ waali kɛ yəlaa samaa tuutuuma, na pə tɔka layalɛ na kpatəŋ. Kətəlaa səsaa Na Yuta nyɔɔ nyəma nyɔɔ nyəma pa tilina yəlaa mpe. ⁴⁸ Yutaasi wei ɪni ɪ lakɪ Yesu kɛ kɔlmətɔ ke mpɔ tɔ ɪ ka keesa samaa ɪnəɣi ɪsəna ɪ ka la tɔ. ɪ heela-wɛyɛ sɪ: Ye ma polaa na má wayala wei ɪɛ, ɪnəɣəɛ, ɪ kra-ɪ. ⁴⁹ Tənaɣa Yutaasi kpatəna Yesu ke kpakpaa na ɪ sɛɛ-ɪ sɪ: Fɔɔ Taaɔa.

ɪlɛna ɪ wayali-ɪ. ⁵⁰ Mprɔ́yú Yesu tɔma-ɪ sɪ: Ma taaralɔ, la nti n kɔma lapɔ tɔ.

Tənaɣa ɪ na mpa tɔ, pɛɛ pa tɔ niŋ ke Yesu tɔɔ na pə kra-ɪ. ⁵¹ ɪlɛna Yesu na mpa paa wɛɛ tɔ pa taa nɔɔɔɔ kpeɛ ɪ layatɛ na ɪ lo kɔtɔɔ səsɔ tɔmlɛ tɔ nkpənnyɔɔ na ɪ kɔɔli tɔfɛŋ. ⁵² Mprɔ́yú Yesu tɔma-ɪ sɪ: Suu nyá layatɛ ke tɔ suɣute taa. Pə taɣa pɔɔɔ tɔɔ, ye wei ɪ kpaɣa layatɛ, pɔntu ká sɔna layatɛ. ⁵³ N ta nyi sɪ, má sɔɔlaa, maa yaa ma Caa na ɪ ha-m ɪsəttaa tillaa ke iyisi naatoso (6000) ke loosi naanɔwa na naalɛyɛ cənɛyɛ kpakpaa yɛɛ? ⁵⁴ Ama ye ma lapa mpɔ nti paa keesa ɪsɔ Tɔm taa sɪ tu la tɔ, ɪsənaya pu la na tɔlɛ tɔ lá ɪɛ?

⁵⁵ Tənaɣa Yesu pəəsaa samaa ɪni sɪ: ɪ kənɪ-m kpav na ɪ nɔki na ɪ kpakəɣi layalɛ na kpatəŋ tɔ, maya nɔmɔɔ ɪsəɣav ke? Kuyɛɛŋ tənna ɪsɔ tɔsɛɛɛ taa kɛ ma caya na má sɛyɛsəɣi, ɪ tá kra-m. ⁵⁶ Ama pə tənna ɪsəntɔ pə lapaya sɪ pə la nti ɪsɔ kuyɔɣɔtɔ tɔlɛsəlaa ka yɔɣɔtaa na tə wɛ ɪsɔ Tɔm taa tɔ.

Tənaɣa ɪ ɪfalaa tənna yela-ɪ na pə se na pə tɛɛ.

Yesu ponaw ke Kotuyi səsəɔɔ taa

(Maləki 14:53-65; Luku 22:54-55,63-71; Yohaani 18:13-14,19-24)

⁵⁷ Mpa na kra Yesu tɔ pa pona-ɪ kətəlaa wulaw kayifi tɛ na pə mayana ɪsɔ Tɔm sɛyɛsəlaa na nyɔɔɔ nyəma nyɔɔ nyəma pa kɔtaa. ⁵⁸ Piyɛɛ tənna Yesu kɛ táálɔm tɔɔ, haləna ɪ tala kətəlaa wulaw taɣa tɔɔ. ɪlɛna ɪ sɔv na ɪ caya tɔmlɛ nyəma kin sɪ ɪ naa sɪ pu tɛna-we.

⁵⁹ Mprɔ́yú kətəlaa səsaa na Kotuyi səsəɔɔnɔ nyəma pa pɛɛkaa sɪ paa tɔm suuu pa suu Yesu na pə hiki mpaan na pə ku-ɪ. ⁶⁰ Paa na yəlaa paɣalɛ kulaa na pə suuki-ɪ papɔtɔ tɔmnaa tɔ, pa ta hiki nti paa waana-ɪ tɔ. Waali waali kɛ yəlaa napəli pa kɔla naale ⁶¹ na pə tɔ sɪ: Apalɔ ɪnɛ ɪ ka tɔma sɪ ɪni ɪ pəsəɣi na ɪ yɔki ɪsɔ tɔsɛɛɛ səsəɔɔɛ na ɪ taɣani-tɛyɛ nɔmɔɔ ke kuyɛɛŋ tooso taa.

⁶² Mprɔ́yú kətəlaa wulaw kulaa na ɪ tɔ Yesu sɪ: N kaa yɔɣɔtɔ? Suwɛyɛ yəlaa panɛ pa yɔɣɔtəɣəna-n ye?

⁶³ Ama Yesu suma. Tənaɣa kətəlaa wulaw tɔma-ɪ sɪ: Na ɪsɔ wei ɪ wɛna weesuyɔ tɔ, ye n kɛ ɪsɔ Pəyab Mesii heeli-tɔ təfoo.

⁶⁴ Mprɔ́yú Yesu c-ɪ sɪ: Ntəɣi n yɔɣɔtaa. Ma heeliyi-me təfoo sɪ pə kpaɣav pənɛntɛ tɔ ɪ ká ná Yulb Pəyaya má na má caya ɪsɔ Tɔn tənna tɔ kənɔkən taa. Na ɪ ká na-m ɪsəttaa nɔmɔntɔyɔ tɔɔ na má tiiki.

⁶⁵ Tənaɣa kətəlaa wulaw cəla ɪ wonɔna na ɪ tɔ sɪ: ɪ kra ɪsɔ tɔɔ. Tə tasəɣi aseeta nyəma ke pɛɛkuyɔ sɪ tɔ lepe? Mə mayamaɣa ɪ ná ɪsəna ɪ kra ɪsɔ tɔɔ tɔɣəɛ. ⁶⁶ Tɔv, ɪ na-we?

Mprɔ́yú pa tɔma sɪ ɪ tɔm səpa, paa ku-ɪ kɛ.

⁶⁷ Tənaɣa pa sɔv ntaɣama tɔv ke ɪ ɪsəntaa, na pə makɪ-ɪ nkuma, na lelaa náa mapɪ-ɪ kataasi. ⁶⁸ Na pə tən sɪ: Mesii kpɛyɛ, heeli-tɔyɔ wei ɪ mapə-n tɔ.

Piyɛɛ kpeɛsɔyɔ

(Maləki 14:66-72; Luku 22:56-62; Yohaani 18:15-18,25-27)

⁶⁹ Piyɛɛ ka caya awalɪ kɛ taɣa tɔɔ. Tənaɣa kətəlaa wulaw tɔmlɛ tɔɔ alɔ nyəŋ nɔɔɔɔ kpatəna-ɪ na ɪ tɔm-ɪ sɪ: Nyá tɔtɔ n ka wɛ Kalilɛɛ tɔ Yesu ɪni ɪ kin.

⁷⁰ Mprɔ́yú Piyɛɛ kpeɛsaa yəlaa tənna ɪsəntaa sɪ: Ma ta nyi nti n yɔɣɔtəɣi mpɔ tɔ. ⁷¹ Pəlɛ pə waali kɛ Piyɛɛ kulaa na ɪ polo nənɔkeelasi. ɪlɛna tɔmlɛ tɔɔ alɔ nyəŋ leɔ náa na-ɪ na ɪ heeli mpa paa wɛ tənna tɔ sɪ: ɪnɛ ɪni ɪ ka wɛ Nasaletɪ Yesu ɪni ɪ kin kɛ.

⁷² Mprɔ́yú Piyɛɛ taɣana kpeɛsɔyɔ sɪ: Na ɪsɔ, ma ta nyi apalɔ ɪni.

⁷³ Pə lapa laasaya ɪlɛna mpa paa wɛ tənna tɔ pə kpatəna Piyɛɛ na pə tɔm-ɪ sɪ: Nyá n ta lan yəlaa mpe pa taa nɔɔɔɔ. Nyá yɔɣɔtəɣa hulɔyənna tɔmɔɔ n lunaa tɔ.

⁷⁴ Mprɔ́yú Piyɛɛ kpeɛsaa tɔlalala na ɪ tuu na ɪ tɔ sɪ: Na ɪsɔ, ma ta nyi apalɔ ɪni.

Tənaɣa kampaav koo kpakpaa. ⁷⁵ ɪlɛna Piyɛɛ tɔsɔɔ nti Yesu ka yɔɣɔt-ɪ tɔ tɔ tɔ sɪ: Mpi pu takɪ kampaav koo tɔ n tɛma tɔm toosoɣo kpeɛsɔyɔ sɪ n ta nyi-m kɛ n ta nyi-m. Mprɔ́yú ɪ tukaa na ɪ lu, ɪlɛna ɪ wii ɪsu ɪ sɔki ɪ sɔki.

Yesu ponaw ke Pilati

(Maləki 15:1; Luku 23:1-2; Yohaani 18:28-32)

¹ Μπρόγυ ταναη κυρηκου τεε κωτλαα σσασα τθνα na Yuta nyuuy nyθma nyuuy nyθma cayaa na pα mayasi na pα si si pα kv Yesu. ² Tθnaya pa hoka-i na pα kpayai na pα polo na pα cela Kufθnee Pilati.

*Yutaasi kv i ti
(Tillaa Tθmle 1:18-19)*

³ Yutaasi wei i lapa-i kolomoto to, i nawa si pa siwa si paa kv Yesu ke tampana lθna i lanle pθsi sθsθm. Tθnaya i kpayi liyitee nyθθto hiu na naanowa un na i polo i cela kotθlaa sθso na nyuuy nyθma. ⁴ Na i heeli-we si: Ma lapa isayatu, ma cela-meyε yθlv si i kv-i tulum ke yem.

Μπρόγυ nyuuy nyθma co Yutaasi si: Tα paaye, pθ ke nyα tom ke.

⁵ Tθnaya Yutaasi mθyna liyitee ani na i peti Iso taseele sθsθle taa, na i tεe na i polo na i tu ηmθnaya ke i luyu tεe na i si.

⁶ Μπρόγυ kotθlaa sθsaa nα tθsa-ye na pα to si: Ta mpaav taa pθ fei pθsyu si tθ kpayi liyitee ane na tθ tasa tuyu ke Iso taseele sθsθle atakaa taa. Pθ taya pulv tθo, yθlvkθle liyitee ke.

⁷ Tθnaya pa cayaa na pα mayasi, lθna pα kpayi liyitee ani na pα yana tetu natθli nti pa yaa si cyuθ tθhulle to, si pa piη mθvlaa ke tθna. ⁸ Μπρόγυ halθna saηa pa mθyna tetu ntθyi hθte si: Calθm tetu. ⁹ Μπρόγυ pθ lapa nti Iso kyuuyotutu telθslv Selemii ka kraalaa to si: Pa kpayi liyitee nyθθto hiu na naanowa. Liyitee anθyi Iseyeli yθlaa tisaa si pα fei i to. ¹⁰ Pa kpayi-ye na pα yana tetu nti pa yaa si cyuθ tθhulle to, na pθ mayamaya ke Taca ka heela-m.

*Pilati pθsθyi Yesu ke tom
(Malaki 15:2-5; Luku 23:3-5; Yohaani 18:33-38)*

¹¹ Μπρόγυ pa pona Yesu ke Kufθnee isentaa, na ilε i pθosi-i si: Nyayale Yuta nyθma wulav sθso inθyi? Ilena Yesu co-i si: Ntθyle n yoyota mpv.

¹² Pθle pθ waali waato wei kotθlaa sθsaa na nyuuy nyθma tθnaya si i lapa pθne na pθne to, i ta co si pulv. ¹³ Tθnaya Pilati tθma-i si: Nn nuk i sθna pa tθnyu si n lapa pθne na pθne to?

¹⁴ Ama tθ tθnaya mpv Yesu tα co-i tθ tθo si pulv. Ilena pθ lα Kufθnee ke piti ke sθsθm pθ tu fei.

*Si pα kv Yesu ke pα kv-i
(Malaki 15:6-15; Luku 23:13-25; Yohaani 18:39-19:16)*

¹⁵ Paa Tεεv acima wena Kufθnee tulθyi salθka tu nθyθlv wei samaa caa si pα tθli tθyθ. ¹⁶ Pθ pamna salθka tu kpitikpiti nθyθlv wei pa yaa si Palapaasi*fa* to i we salθka taa. ^a ¹⁷ Samaa kota μπρόγυ tθna, lθna Pilati pθosi-we si: Aweye i caa mα tθli-me, Yesu wei pa yaa si Kilisiti to?

¹⁸ Pθ taya pulv tθo ke i pθsa-weye mpv, i nyθmα tθkelekele si iseseemle tθo ke pa pona-i Yesu.

¹⁹ Waato wei Pilati caya tθhulle to i alv tilaa si pα heeli-i si: Taa sθsi nyα nθyθ ke tampana ηηlv un i tom taa. Pθ hula-m i tom ke tom taa ke ahoθ ane, na pθ pekθli-m sθsθm.

²⁰ Μπρόγυ kotθlaa sθsaa na nyuuy nyθma pa puγusa samaa si pα sθlθm-i na i tθli-weye Palapaasi, na pθ kaasi na i kv Yesu. ²¹ Tθnaya Kufθnee tayana-weye pθsθyθ si: Pa naale pa taa aweye i caa si mα tθli-me yee? Μπρόγυ pa co-i si: Palapaasi ke tθ caa si η tθli. ²² Ilena Pilati pθosi-we si: Na isθnaya mα la Yesu wei pa yaa si Kilisiti to? Tθnayale pa tθna si: Kam-i sθm tesika tθo.

²³ Μπρόγυ Pilati pθsa-we si: Iε isayatu ntθyi i lapa?

Tθnaya pa tasa kapusi mapv na toη si: Kam-i sθm tesika tθo.

²⁴ Pilati kθma na i nα si i kaa pθsi-ti, pθyεle yooθ caa tiluyu. Ilena i caa lθm na i saη i niη ke samaa isentaa na i to si: Apalv unε, pθ taa weε si mα kyθvna-i yoo. Pθ ke mθ tom ke.

²⁵ Μπρόγυ samaa tθna co-i si: Nnn, i sθm tom i mθli tα na tα piya tα nyθθη taa.

²⁶ Tθnaya Pilati tθla-weye Palapaasi. Pθ kaasa Yesu lθna, i yele na pα casa-i akpateε, na i kpayi-i na i cele-we si pα polo na pα kam-i sθm tesika tθo.

*Yoolaa paanav ke Yesu
(Malaki 15:16-20; Yohaani 19:2-3)*

²⁷ Pilati yoolaa pona Yesu ke Kufθnee tθyaya taa, lθna pa samaa tθna kotina-i. ²⁸ Μπρόγυ pa wθyθsa i wontu, lθna pα suu-i capa kuεεm tθkrai. ²⁹ Na pα lvθ sθwa ke ntenuyu na pα tε i nyuuy, na pα tv i niη ntθyθη taa ke kpatθyθ, na pα paakθna-i na pα luηiyi i tεe ke akula, na pα sεε-i si: Yuta nyθma wulav sθso fθo.

³⁰ Na pα tθaki i tθo ke ntayama, na pα muyi kpatθyθ na pα tayanθyi i nyuuy taa ke mapv. ³¹ Pa tθma-i paanav ke mpv, lθna pα wθyθsi capa un na pα mθyna-i i wontu na pα tεna-i kam ke sθm tesika tθo.

*Yesu kam
(Malaki 15:21-32; Luku 23:26-43; Yohaani 19:17-27)*

³² Pa lukaya icate lθna, pα tθ sulina Silεεni tu nθyθlv, pa yaa-i si Simθη. Tθnaya yoolaa kpiipa ilε na toη si i sθyθli Yesu tesika ηke. ³³ Μπρόγυ pa tala timpri pa yaa si Kθlθkota to, nti tθ yθyθtθyi

^a 27:16 Palapaasi: Piipilinaa lθlaa na sθsθyi si Yesu Palapaasi.

si nyumpwaxalaya te to. ³⁴ Tənaɣa pa cəla-i solum mpi pə taa pa sita tɔyɔ nakoli ku cələm*fa* to. Ama i tənəa ulena i kisi-wəxi nyəw. ^a

³⁵ M̄p̄r̄óȳo pa kama-i səm tesika tɔw, na pá to tətə ké i wontu tɔw na pá tala-tu. ³⁶ Pa tɛma m̄p̄r̄óȳo ulena pá cəɣa tənə na pá tanj-i. ³⁷ Pa n̄maawa na pá pusi i nywɔy tɔw si: Yuta nyóma wulaw səsə Yesu kəlw. Pa n̄maa m̄p̄r̄óȳo si p̄é hólí mpi pə tɔw pa ku-i to. ³⁸ Pa kpeɲna i na n̄mulaa ké naale na pá ka-wɛyɛ səm tesikasi tɔw, lɛlɛ ké i ntəɣɔɲ tɔw, lɛlɛ ké i mp̄ətəɲ tɔw.

³⁹ Yəlaa mpa pa tɛkəɣana tənə to pɛlɛ pa kpeətəxi nywɔɲ na pá twuki-i si: ⁴⁰ Matəɲ nyá təmna si n yəkəxi Isə təsɛɛlɛ səsəwɛ na n̄ tayan̄i kufatɛ n̄mau kɛ kuyɛɲ tooso taa. Waasi nyá ti ulɛ. Ye n ké Isə Pəɣaya lu tesika tɔw na n̄ tii.

⁴¹ M̄p̄r̄óȳo na kətəlaa səsaa na Isə Təm sɛyɛsəlaa na nywɔy nyóma tətə. Pɛlɛ pa tənə-i paanaw na pá yəɣətəxi si: ⁴² I yapa lɛlaa nywɔɲ isənaya na i kaa pəsi na i ya i mayamaɣa i nyəɲku. Isu si inəɣəlɛ lɛyɛli wulaw səsə na? Pənɛntɛ i lu tesika tɔw na i tii. Ulɛna tənə na na tət̄ tisi. ⁴³ I to Isə ké naani na i to si inəɣəlɛ Isə Pəɣaya. Təw, tət̄ ná si Isə ká səlɛ si i waasi-i yaa isəna.

⁴⁴ Na pə kpeɲna n̄mulaa mpa paa kama m̄p̄r̄óȳo i calə to na pɛlɛ pá twu-i mp̄u tətə.

Yesu hɛɛ

(Maləki 15:33-41; Luku 23:44-49; Yohaani 19:28-30)

⁴⁵ Pə koma na p̄é tala ilim sikuɣu, ulena səkpeɲtɔyɔ nyala ɪcatɛ tɔw haləna ilim kpili. ⁴⁶ Ilim kpila mp̄u, ulena Yesu kiisina nəɣə səsəɣa si: Eli Eli, lema sapatani? Na təlɛ tə yəɣətəxi si: Ma Isə ma Isə, pɛpɛ tɔw ké n lə-m?

⁴⁷ Mpa paa sənə tənə to pa taa lɛlaa nu mp̄u, ulena pá to si: I yaana nteyɛ Ilii.

⁴⁸ Ulɛna pa taa nəɣəlɛ kpaɣa asewa na i polo na i lii kpaləkrəm saɲ kɛ ləm konyəɲəm napəlɛ pə taa, na i twɔ kpat̄óȳo nəɣə taa na i hulɛ Yesu si i nyəw. ⁴⁹ Ama lɛlaa ná təma si: I yeɛ na tət̄ ná Ilii ká kəw na i waasi-i yaa isəna.

⁵⁰ Tənaya Yesu tasa kiisuɣu kɛ səsəm, ulena i hɛɛ.

⁵¹ M̄p̄r̄óȳo waatu inəxi kpaakraa, puwɔy səsəwɛ n̄ku ku kaɣa Isə təsɛɛlɛ səsəwɛ taa to, ku faɣa yem ké hatoo isətəa na p̄é kaləsəna ku atɛ. Na tɛtu sele na kəkpaɲməɲ ya pəɣəlɛ, ⁵² na pələaɲ tɔli na Isə yəlaa mpa pa səpa to pa taa pəɣəlɛ fe. ⁵³ M̄p̄r̄óȳo pa lu pələaɲ taa, na waatu wei Yesu koma na i fe to pá sw Isə ɪcatɛ nan̄ɲ nyəntɛ taa, na yəlaa pəɣəlɛ na-wɛ.

⁵⁴ M̄p̄r̄óȳo Lom yoolaa səsə na yoolaa mpa i na-wɛ paa tanja Yesu to, pa nawa tɛtu seluɣu na pə tənə mpi pə lapa to, ulena pá nyá səsəm na pá to si: Təmpaana, yulw inɛ i ké Isə Pəɣalw ké. ⁵⁵ Alaa pəɣəlɛ ka wɛ tənə na pá sənə pəooluɲ na pá nyənəxi. Mpe inu pa tənəɣana Yesu ké hatoo Kalilee na pá caləsəxi-i. ⁵⁶ Makətala Malɛ na Saaku na Yosɛfɔ pa too Malɛ na Sepetɛɛ pəɣalaa too, paa wɛ alaa mpe pa taa.

Yesu p̄im

(Maləki 15:42-47; Luku 23:50-56; Yohaani 19:38-42)

⁵⁷ Waatu wei taanaya taanaa to, Alimateɛ apalw tɔɲ to nəɣəlɛ wei pa yaa si Yosɛfɔ to i koma. I mayamaɣa i ka tənəɣa Yesu ké. ⁵⁸ M̄p̄r̄óȳo i pola Pilati kin̄ na i səlami-i si i kpaəkəxi sətə Yesu. Tənaya Pilati təma si pá cɛlɛ-i. ⁵⁹ Ulɛna i kpaɣa sətə na i takɪ-i kponkpontu tɔɲ nyəntɔ nti pa yaa si lɛɲ to tə puɲkahuluɲa kufalaya. ⁶⁰ Na i polo na i pimi-i i mayamaɣa i pələaw n̄ku pa hula kəkpaɲmɔyɔ taa to ku taa. Na i pilimi puw səsəwɛ nakoli na i sulɛ pələaw nəɣə. Ulɛna i tɛɛ i kpe. ⁶¹ Na Makətala Malɛ na Malɛ lɛlɛ pá cəɣa tənaya pələaw isəntaa.

Pələaw tanjɔy

⁶² Kuyaku kuhɛsɔyɔ tɔw səlɛ ləpɔ tɛma na tɛv fe, ulena kətəlaa səsaa na Falisanaa kpeɲti na pá polo Pilati kin̄, ⁶³ na pa heeli-i si: Taca, tə təsaa si pəpətɔ inu i ka yəɣətəa si ye pə lapa wɛɛ tooso inu i ká fe. ⁶⁴ Təw, mp̄u to, yeɛ na pá tan̄ pələaw haləna p̄é tala kuyɛɲ tooso wulɛ. I falaa i taa kəw na pá n̄mulɪ-i na pá looli samaa si i fema sətəa taa. Ye pə lapa mp̄u, təlɛ tə pəpətɔ ká kəl̄i kancəalaya nyəntɔ.

⁶⁵ M̄p̄r̄óȳo Pilati təma-wɛ si: Yoolaa mpa paa tan̄ təɣəlɛ, i polo i tan̄-kuɣu teu teu.

⁶⁶ Tənaya kətəlaa polaa na pá tayan̄i pələaw tɔw puw n̄kuɣu teu, na pá to pa kuyɔsəm si nəɣəlɛ i taa tokina. Ulɛna pá su yoolaa si pá tan̄.

28

Yesu fem

(Maləki 16:1-10; Luku 24:1-12; Yohaani 20:1-10)

¹ Kuyaku kuhɛsɔyɔ tɛɛwa na pə fe cimaasi, ulena Makətala Malɛ na Malɛ lɛlɛ pá kəli tanəɲ təpam si pa pukɪ pələaw tɔw. ² M̄p̄r̄óȳo tɛtu sela səsəm kɛ kpaakraa. Mpi to, Taca isətəa tillu lunna isə na i tii, na i polo i kuli puw n̄kuɣu pələaw nəɣə na i su kpeɲna, na i kpa tət̄ tɔw na i cəɣa. ³ I teu

^a **27:34** tɔyɔ nakoli ku cələm: Pə ké kəwɛ nte tət̄ laki na yəlw too na p̄é ku i wəsasi təyɔ. Ama Yesu na səlɛa si i wɛɛna i isɛ kɛ mp̄u haləna i səm.

nəḡəsəna isu tən nyəḡəsuyə tə, na ı wontu huləmaə isu kponḡkroməlum. ⁴ Mḡyó pə lapa taŋlaa ke səḡəntu ke səsəm na pá seliyi, na pá səpa pa tuŋ təw kə yem təkḡəti. ⁵ Tənaḡa isətaa tillu təma alaa si: Mu taa nyá, ma nyəmə si Yesu wei pa kama səm tesika təw təḡo í kəma pəekuyə. ⁶ I fei cəne, ı fema isu ı ka yəḡotaa tə. I kəw na í ná timpri paa hısa-ı tə. ⁷ I polo ləŋ na í heeli ı ifalaa si, ı fema na í tēe-mēḡe nəḡo ke Kalilee. Tənaḡa í ká na-ı. Nti ma wəna si ma heeliyi-me təḡəle.

⁸ Tənaḡa alaa mpe pa kula pəlaav təw kə kḡakḡaa na pá tēe, na səḡəntu na laŋhuləmlē pə kuyi-wē. Ilena pá polo na pá kaasi Yesu ifalaa ke laapaalı unı. ⁹ Pa təŋna tēw ke mpu, ılena Yesu sulı-wēḡe kḡakḡaa na í tə-wē si: Ma sēe-me.

Mḡyó pa kḡətəna-ı na pá təkı ı nəwēe, na pá həntı-ı ate na pá sēe-ı. ¹⁰ Ilena Yesu heeli-wē si: I taa nyá. I polo í heeli ma taapalaa si pá polo Kalilee, tənaḡa paa na-m.

Nti taŋlaa kēesaa tə

¹¹ Alaa mpe pa wē mpaav taa na pá kḡeŋ mpu, ıle sēe yoolaa mpa paa taŋa pəlaav tə, pa taa ləlaa ná tēma məlwuy ke ıcate taa kele na pá kēesı kətəlaa səsaa ke pə təna mpi pə lapa tə.

¹² Mḡyó kətəlaa səsaa na nyuyə nyəma pa kotaa na pá lá nəḡo kuləmaya na pá ha yoolaa ke liyitee tuutuuma, ¹³ na pá heeli-wē si: I tə si tom kḡaḡa-mēḡe ahoə na ı ifalaa kəw na pá ŋmıli-ı.

¹⁴ Na ye Kofəneé í nu mpu, taa həesı ı laŋle, ı kaa la-mēḡe pəlv.

¹⁵ Tənaḡa taŋlaa mu liyitee anı na pá lá isu pa heela-wē tə. Na təm tənē tə yekı Yuta nyəma həku, haləna saŋa.

Yesu ifalaa təw luw

(Maləki 16:14-18; Luku 24:36-49; Yoħaanı 20:19-23; Tıllaa Təmlē 1:6-8)

¹⁶ Mḡyó Yesu ifalaa naanəwa na kuləm unı pá kulaa na pá polo Kalilee pulaya ŋka Yesu ka kēesə-wē tə ka təw. ¹⁷ Pa na Yesu ılena, pá həntı-ı ate na pá sēe-ı. Ama pa taa ləlaa ka wəna sika.

¹⁸ Tənaḡa Yesu kḡətəna-wē na í heeli-wē si: Ma niŋ taa kə pa tu isətaa na ate. ¹⁹ Mpu tə, í polo na í la na kəteŋası təna taa yəlaa pəsi ma ifalaa. I səəkı-wēḡe təw lum na í yaakəna Caa na Pəḡaḡa na Feesuḡu Naŋŋtu pa həte. ²⁰ I sēḡesı-wē si pá təkı pə təna mpi ma sēḡesə-me tə. I nyı teu si má, maa wēe mə waalı kə paa kuyəŋkuyı, haləna antulinya polo na í kul.

**LAAPAALI KUPANJ WEI
MALƏKI
NMAAWA TƏ
Kətblətv**

Maləki wei i ηmaa takəlaya kanə tə i ta ke Yuta tv. I yəçətə i takəlaya taa sɪ Yesu kə təmlə tv kə (10:45). I seyesəyi na i waaki na i looki ələyaa. Ama Maləki ta yəçətə Yesu ləbləy tv təm, i hulaa kə sɪ Yesu kə I sə Pəyayə na Yəvl Pəyayə.

I sə na pa faya Maləki takəlaya tə:

- Yesu təmlə təyanəy, titite 1:1-13
- Yesu təmlə ke Kalilee, titite 1:14-8:26
- Yesu na i ifalaa, titite 8:27-9:50
- Yesu təmlə ke Yuta na Yosalem, titite 10-13
- Yesu səm na i fem, titite 14-16

*I sə Lvm Səlv Yohaani waasv
(Matiyee 3:1-12; Luku 3:1-18; Yohaani 1:19-28)*

¹ I sə pəyalv Yesu Kilisiti Laapaali Kupanj təcaalle ntə. ² Pa ηmaaawa I sə kuyəçətətv tələsəlv Isayii takəlaya taa sɪ:

Nyəni, ma tillu ntə,
ma tələsəyi nyá nəçə təə sɪ
i təyanə nyá mpaav na n̄ kəŋ.

³ Nəçəlv yəçətəyəna nəçə səsəçə ke wəlayə tətə taa sɪ:
I təyanə Tacaa mpaav,
i siyisi i mpaasi.

⁴ M̄p̄yóg pə lapa na I sə lvm səlv Yohaani kəə wəlayə tətə taa na i səəki yəlaa ke I sə lvm. Na i kpaaləyi sɪ: I layasɪ təntə na pá sə-məye lvm na I sə husi mə isayətv.

⁵ Ilena Yuta tətə yəlaa təna, na Yosalem nyəma təna puki i kin, na paa wei i kuliyi i isayətv təə kə yəlaa taa, na Yohaani səəki-wəye I sə lvm ke Yaatanɪ pəçə taa.

⁶ Yooyoo hontv kuntv ke Yohaani takaa, na i ləla tənəy tv tampala ke i tənaya taa. I təçənaya ntə cələŋ na taale tvŋ nim. ⁷ Na i kpaaləyi samaa taa sɪ: Ma waalı wei i kəŋ tv pəntv kəla-m tvŋ. Hali ma ta tv tala sɪ má sopi na má wəçəsɪ i nəçhəe taa ntəŋkpaala məçamaya. ⁸ Ma ilə, lvm ke ma sə-mə. Ama Feesuyv Nəŋŋtv ke ilə i ká sə-mə.

*Yesu I sə lvm səlv na i mayasəy
(Matiyee 3:13-4:11; Luku 3:21-22; 4:1-13)*

⁹ Saa un̄ i taa Yesu luma Nasaləti ke Kalilee tətə taa, na i polo na Yohaani sə-i I sə lvm ke Yaatanɪ pəçə taa. ¹⁰ Yesu lukayana lvm taa, ilena i ná isətənəy tv tulaa na Feesuyv Nəŋŋtv tii i təə isu əlukuku. ¹¹ Ilena pá nu pə yəçətəyəna isətəaa sɪ: Nyəçəle ma luyv tē Pəyayə, ma luyv sɪv-ŋ səsəm.

¹² Pə tēma m̄p̄yóg kpaakraa, ilena I sə Feesuyv pona Yesu kə wəlayə tətə taa. ¹³ Na i çəy tənaya wēe nule, na Satani kəə na i mayasəyi-i. Na i wē taale wontu həkə na isətəaa tillaa paasəna-i.

*Yesu yaav ke tiina kpalaa liyiti
(Matiyee 4:12-22; Luku 4:14-15; 5:1-11)*

¹⁴ M̄p̄yóg pa tv I sə lvm səlv Yohaani ke saləka, ilena Yesu náa polo Kalilee na i svv I sə Laapaali Kupanj ke kpaaləy. ¹⁵ Na i təŋ sɪ: Pənəntə pə tala mpv, I sə Kawulayə kpeçətəaa. I layasɪ na i mv Laapaali Kupanj.

¹⁶ Yesu malayə Kalilee tənku kətəŋ, ilena i ná tiina kpalaa ke naale. Siməŋ na i neu Antəlu, na pá tvyi puluyv ke lvm taa. ¹⁷ M̄p̄yóg i təma-wē sɪ: I kəə na i təŋi-m na má la-mə na i puuki yəlaa isu i puukuçy tiina tə.

¹⁸ Tənaya pēle pa yela pa pulv na pá təŋi-i kpaakraa.

¹⁹ I tasa pote ke pəçə, ilena i ná Sepetee pəyalv Saaki na ilə i neu Yohaani, na pá çəy kpułəy taa na pá təçənəyi pa pulv. ²⁰ Tənaya i yaa pēlēçə kpaakraa, ilena pá yele pa çaa Sepetee na i paa nyəma ke kpułəy taa na pá təŋi-i.

*Iləçəhilu nəçəlv i təm
(Luku 4:31-37)*

²¹ M̄p̄yóg Yesu pa pola Kəpənəhum icatə taa na i svv Yuta nyəma təkotile taa kə kuyəkv kəhəsəy vule na i niki seyesəy. ²² M̄p̄yóg i seyesəy çəpa yəlaa lanə. Pə təçə pulv, i seyesəçə-wēçə na tvŋ i ta nyá. I lē isu pa I sə Təm seyesələaa.

²³ M̄p̄óyú p̄a tuta Yuta nyǝma təkotile taa ké ap̄alv nǝǝlv na í hii ilǝyuv nǝǝlv. Tǝnaya ap̄alv in̄i í koowa s̄i: ²⁴ Nasaleti Yesu, n caa-weye tá kin̄? N kǝma-tuyv wakǝlvuyv ké? Ma nyǝma-n̄j teu, n ké Iso Yulv Nan̄jtu wei í tilaa tǝ.

²⁵ Tǝnaya Yesu holina-i s̄i: Hei, nyá, su na n̄ se ap̄alv in̄e í waalv.

²⁶ M̄p̄óyú ilǝyuv in̄i í selisa ap̄alv inǝȳi teu. Ilena í má kapuka na í se í waalv. ²⁷ M̄p̄óyú p̄a c̄epa yǝlaa tǝna lāja ke s̄ǝsm, na p̄á tǝnj tǝma s̄i: Maamaaci wei kel̄e m̄p̄u? Ton̄j seyeſuyv kufalvuyv n̄t̄e yaa. P̄uwe. P̄a k̄pej̄na alǝyaa, í yǝyǝt̄eȳi p̄eleye na ap̄alvtv na p̄á nukǝna-i.

²⁸ M̄p̄óyú Yesu hǝte yaa k̄p̄ak̄p̄aa inǝȳi Kalilee tetv tǝna taa.

*Yesu waasvuyv ke kv̄t̄antvnaa p̄ayal̄e
(Matiyee 8:14-17; Luku 4:38-41)*

²⁹ Pa lu Yuta nyǝma təkotile taa, ilena pa na Saaki na Yohaani p̄á polo Simǝnj na Antəli p̄a tǝyaya ke k̄p̄ak̄p̄aa. ³⁰ Na p̄á maɣana watv wena Simǝnj yǝsǝ na í h̄ntaa. Yesu talaa, ilena p̄á heeli-i alv in̄i í wosasi tǝm. ³¹ Tǝnaya Yesu pola í kin̄ na í tǝki í nin̄j taa na í kus̄i, na í watv ya na í kul̄i na í calǝs̄i-we.

³² M̄p̄óyú p̄a kǝna-i kv̄t̄antvnaa tǝna na alǝȳhilaa tǝnaya taanaɣa tǝw ké waatv wei ilim tǝwa tǝ. ³³ Na ícate tǝna koti tǝcǝyǝcǝȳi ke tǝyaya nj̄e ka nǝnǝȳv t̄e. ³⁴ Ilena Yesu la na m̄pa kv̄t̄am̄nj̄ cǝs̄aȳa tǝ p̄á hiki alaaf̄aya. Na í tǝyǝni alǝyaa p̄ayal̄e. I ta tisi s̄i alǝyaa í yǝyǝt̄i. P̄a taya p̄ulv, p̄el̄e p̄a nyǝmá í k̄e m̄pi tǝ.

*Yesu waasv ke Kalilee tetv taa
(Luku 4:42-44)*

³⁵ M̄p̄óyú waatv wei p̄a w̄osa fem na sǝk̄p̄etvuyv w̄ee tǝ, Yesu luwa na í polo timpi yǝlaa f̄ei tǝ na í sǝl̄emi Iso. ³⁶ Ilena Simǝnj p̄á sv̄u-i p̄eek̄vuyv. ³⁷ Pa kǝma na p̄á na-i, ilena p̄á heeli-i s̄i: Yǝlaa tǝna caaki-n̄j.

³⁸ Tǝnaya Yesu c̄a-we s̄i: Tǝ polo p̄ac̄olv p̄ac̄olv acal̄ee lenna taa na má lá p̄eleye waasv totv. P̄a maɣamaɣa p̄a tǝw k̄e ma kǝma.

³⁹ M̄p̄óyú í sv̄u Kalilee tetv tǝna taa k̄e c̄ovv, na í lak̄i waasvnaa ke Yuta nyǝma təkotilena m̄pa p̄a w̄ena tǝna tǝw tǝ pa taa, na í tǝyǝn̄ȳi alǝyaa.

*Yesu waasvuyv ke tǝnvuyv tǝw asilima kv̄t̄anj̄ tv nǝǝlv
(Matiyee 8:1-4; Luku 5:12-16)*

⁴⁰ Tǝnaya tǝnvuyv tǝw asilima kv̄t̄anj̄ tv nǝǝlv í kǝma Yesu kin̄, na í sopi í t̄e na í t̄eȳe-i nin̄j na í tǝ s̄i: Ye n̄ ka tisaya n̄ taa waasi-m?

⁴¹ M̄p̄óyú tǝnvuyv tǝw kv̄t̄anj̄ tv in̄i í tǝm lapa Yesu ke p̄at̄at̄al̄e ke s̄ǝsm, na í kus̄i í nin̄j na í tokina-i na í c̄a-i s̄i: Teu, ma tisaa, alaaf̄aya í la.

⁴² M̄p̄óyú ap̄alv in̄i í kv̄t̄anj̄ t̄ema tǝn̄e inǝȳi k̄p̄ak̄p̄aa na í m̄li t̄emammam. ⁴³ Ilena Yesu tǝyǝn̄i-i k̄p̄ak̄p̄aa, na í k̄p̄aal̄i-i na ton̄j s̄i: ⁴⁴ Taa heeli nǝǝlv. Ama t̄e k̄p̄ak̄p̄aa na kv̄t̄olv na-n̄j. Ilena n̄ ȳiȳisi is̄u Moisi ka keesvuyv tǝ, na p̄á ná s̄i p̄a waa-n̄j.

⁴⁵ Ama ap̄alv in̄i í t̄eewa, ilena í sv̄u p̄a tǝm k̄p̄aal̄vuyv ke p̄aa timpi. Hal̄ena í k̄p̄aal̄vuyv m̄pi p̄a tǝw Yesu tá p̄asi na í sv̄u ícate nat̄eli t̄e taa t̄akaa. Ama k̄pej̄na tǝw k̄e í cakaya k̄pai taa, na yǝlaa luk̄na p̄aa timpi na p̄á mak̄na-i.

2

*Yesu waasvuyv ke kv̄t̄anj̄ kv̄t̄ulvuyv tv
(Matiyee 9:1-8; Luku 5:17-26)*

¹ W̄ee lapa naale, ilena Yesu m̄li Kar̄anahum na yǝlaa nu s̄i í w̄e tǝyaya taa. ² M̄p̄v̄yle p̄a kota s̄ǝsm p̄e t̄u f̄ei. P̄a nyǝkaa k̄e t̄akan̄j̄ na p̄á k̄pej̄na nǝnǝȳv na p̄á t̄eki, na Yesu t̄aj̄na-w̄eȳe seyeſvuyv. ³ M̄p̄óyú yǝlaa nap̄eli p̄a kǝma í kin̄ na pa taa liȳiti s̄ȳǝla kv̄t̄anj̄ kv̄t̄ulvuyv tv nǝǝlv. ⁴ Ama yǝlaa samaa tǝw pa k̄p̄isa is̄ena p̄aa la na p̄á tana-i Yesu kin̄ tǝ. Ilena p̄á k̄pa na p̄á w̄esi kutulvuyv nj̄ku kv̄ taa Yesu ka w̄ee tǝ kv̄ lǝp̄tv, na p̄á tisi k̄pat̄al̄e nte tǝ taa kv̄t̄antv in̄i í ka w̄ee tǝ na p̄óyú nj̄ku. ⁵ Yesu nawa yǝlaa m̄pe p̄a naani, ilena í tǝ kv̄t̄anj̄ kv̄t̄ulvuyv tv in̄i s̄i: Ma p̄ayalv, nyá isayatu husaa.

⁶ P̄a p̄amma Iso Tǝm seyeſalaa nap̄eli p̄aa caɣa tǝna na p̄á hv̄v̄ki p̄a taa s̄i: ⁷ Pepe tǝw k̄e ap̄alv in̄e í mak̄i kan̄kante na í k̄p̄ak̄ȳi í ti na í kees̄ȳǝna Iso? Awe p̄as̄eȳi na í hus̄i isayatu ye p̄a taya Iso paasi? ⁸ Ama Yesu ná c̄ek̄na nti p̄a hv̄v̄kaya p̄a taa t̄oȳv k̄p̄ak̄p̄aa. Ilena í p̄as̄i-we s̄i: Pepe tǝw k̄e í hv̄v̄ki m̄p̄óyú m̄a taa? ⁹ Nti t̄e yǝyǝt̄uyv k̄ǝl̄ena t̄el̄v. Má heeli kv̄t̄antv s̄i Nyá isayatu husaa, yaa Kul̄i na n̄ k̄eli nyá k̄pat̄al̄e na n̄ tǝ? ¹⁰ Tǝw, maa huli-m̄e s̄i Yulv P̄yaya má, ma p̄as̄eȳi na má hus̄i isayatu ke ate c̄ane.

Tǝnaya Yesu tǝma kv̄t̄antv s̄i: ¹¹ Ma heeliɣi-n̄j s̄i n̄ kul̄i na n̄ k̄p̄aya nyá k̄pat̄al̄e na n̄ k̄pe.

¹² Tǝnaya kv̄t̄antv k̄ola k̄p̄ak̄p̄aa na í k̄p̄aya í k̄pat̄al̄e na yǝlaa nyǝn̄ȳi-i m̄p̄u, na í t̄e. M̄p̄óyú p̄a lapa p̄a tǝnaya piti ke s̄ǝsm, na p̄á san̄ Iso na p̄á t̄anj̄ s̄i: Tuu tǝ, t̄e ta nata is̄ǝnt̄v in̄i í n̄ȳas̄al̄e.

Yesu yaav ke Lefii
(*Matiyee 9:9-13; Luku 5:27-32*)

¹³ Mpróyó Yesu tasa Kalilee tenjku nɔyɔ ke pote na yɔlaa puki i kin ke sɔsɔm na í seyesəyi-we. ¹⁴ Yesu teekaya, ilena í ná Aláfe pɔyalv Lefii na í caya lampuu tɔmɔle. Ilena Yesu tɔmɔtɔ sɔ: Koli na í tɔŋi-m.

Mpróyó Lefii kolaa na í tɔŋi-t.

¹⁵ Pɔle pə waali Yesu caya na í tɔki kutɔyɔv ke Lefii te. I na lampuu mɔlaa pɔyalv, na asayaa pɔyalv, na í ifalaa pa tɔkayana. Yɔlaa asayaa isu mpv ka tɔŋaya-t pɔyalv tɔtɔyɔ. ¹⁶ Mpróyó Iso Tɔm seyesɔlaa mpa pa ké Falisanaa kpekəle nyɔma tɔ, pa nawa Yesu na asayaa, na lampuu mɔlaa pa caya na pá tɔki mpv. Ilena pá pɔɔsi i ifalaa sɔ: Pepe tɔɔ ké Yesu na lampuu mɔlaa na yɔlaa asayaa pa kpentəyi na pá tɔki?

¹⁷ Yesu nu mpv, ilena í tɔ-we sɔ: Pə taya alaafəya nyɔma nyuləyɔna fetaa. Ama kutɔntɔnaa ké. Ma kɔmɔya sɔ ma yaaki asayaa, pə taya kɔpama.

Yesu keesvɔv ke nɔhəkvɔv tɔm
(*Matiyee 9:14-17; Luku 5:33-39*)

¹⁸ Kɔyako nakoli Lum Sɔlv Yohaani ifalaa na Falisanaa pa hɔka nɔɔsi. Tənyaya yɔlaa kɔma na pá pɔɔsi Yesu sɔ: Pə lapa isəna na Lum Sɔlv Yohaani ifalaa na Falisanaa nyɔma ná hɔkəyi nɔɔsi na nyá ifalaa naa toosiyi pə tɔm. ¹⁹ Mpróyó Yesu cɔ-we sɔ: I hvɔ sɔ akpɔyalv taapalaa ká hɔkɔ nɔyɔ na í na-we pá wɛɛ? Aai, pɔle pə fei lapv ke paa pɔcɔ. Ye i we pa hekv, paa tɔki tam ké. ²⁰ Ama pu kɔɔ na pá kɛɛsi kɔyako nakoli, ilena pá ləsi-t pa hekv. Ilɛ pɔleyele paa hɔkɔ nɔɔsi.

²¹ Nɔyɔlv kaa kpɔya saaliya kɔfalaya na í tɔ wontuyu kɔpənyv. Tɔfɔ, saaliya ŋke kaa hɔ wontuyu ŋkɔ na pɔyóyó teesi walɔyɔ. ²² Nɔyɔlv kaa suu sɔlvɔm kɔfam ke sɔlvɔm hulun kɔpəŋ taa. Tɔfɔ sɔlvɔm kɔfam yasəyi hulun kɔpəŋ inəyi, na sɔlvɔm mpi na hulun pə wakəli yem. Ama hulun kɔfəŋ taa ké pa suuki sɔlvɔm kɔfam.

Yesu kele kɔyako kɔheesvɔv tɔ
(*Matiyee 12:1-8; Luku 6:1-5*)

²³ Mpróyó Yesu na í ifalaa pa fayana tɔyɔnaya pee taale natəli tɔ taa ké kɔyako kɔheesvɔv kɔli kv wule. Ilena i ifalaa svv tɔyɔnaya pee pɔlvɔv na mpaav. ²⁴ Tənyaya Falisanaa tɔma Yesu sɔ: Nyɔni nyá ifalaa lakvɔv mpi pə fei lapv ke kɔyako kɔheesvɔv wule tɔ yee.

²⁵ Ilena Yesu cɔ-we sɔ: Ye mpv í ta kaləta paa pɔcɔyɔ mpi Tafiiti lapa waatv wei pə caala-t na nyɔɔsi pu í na mpa pa wɛ i cɔlv tɔ? ²⁶ Isəna i svv Iso tɔyaya taa na í tɔyɔ potopotonaa mpa paa su Iso tɔ. Apiyataa ka kɛna kɔtvlv sɔsɔ ke saa inɔ. Pəyele pə fei sɔ nɔyɔlv í tɔyɔ potopotonaa mpeye yem na pá tá ké katəlaa. Ama Tafiiti ná tɔyɔ-we. Haləna í ha i taapalaa.

²⁷ Mpróyó Yesu tasa-we tɔtɔ sɔ: Yvlv tɔɔ ké pa su kɔyako kɔheesvɔv. Ama pa ta la yvlv ke kɔyako kɔheesvɔv tɔɔ. ²⁸ Pə tɔɔ ké Yvlv Pəyaya má, ma ké kɔyako kɔheesvɔv sɔsɔ təsiyisiyi.

3

Nkpaləkpəkaya tɔ tɔm
(*Matiyee 12:9-14; Luku 6:6-11*)

¹ Pəle pə waali Yesu tayana Yuta nyɔma təkotile taa ké mɔlvɔv. Pə pamna ŋkpaləkpəkaya tɔ nɔyɔlv i ka we təna. ² Na yɔlaa mpa paa we təna tɔ pá caya na pá kɛŋna Yesu ké teu sɔ pa naa sɔ i ká waasi apalv inəyi kɔyako kɔheesvɔv wule yaa isəna? Pa lakaya mpróyó sɔ pá hiki nti paa waana-t. ³ Mpróyó Yesu tɔma ŋkpaləkpəkaya tɔ sɔ: Koli na í səŋ hekv taa.

⁴ Ilena Yesu pɔɔsi mpa pa caya mpv tɔ sɔ: Ta mpaav taa, kɔpantv ke pə mɔna pá la kɔyako kɔheesvɔv wule yaa isayətɔ? Paa waasi yaa paa kv?

Ama pa ta cɔ sɔ pvlv. ⁵ Tənyaya i nyəna pa təna pa isentaa na pa tɔm lapv-t pááná, na pa taa hɔwɛɛ asayəɛ wakəli i lanle ke sɔsɔm tɔtɔ. Ilena í tɔ ŋkpaləkpəkaya tɔ inɔ sɔ: Tɔv, loosi nyá nin.

Mpróyó ŋkpaləkpəkaya tɔ loosa i nin, ilena i nin hetɔ. ⁶ Tənyaya Falisanaa luna Yuta nyɔma təkotile taa ké kpakpaa, ilena pa na Helɔti nyɔma pá caya na pá mayasi isəna paa la na pá kv Yesu tɔ.

Samaa kɔntɛ ke Yesu kin

⁷ Mpróyó Yesu lu təna tɔfan, na í na i ifalaa pá polo Kalilee tenjku nɔyɔ, na samaa tuutuuma hu i waali. Samaa inɔ i ka luna Kalilee, na Yuta, ⁸ na Yosalem, na Itumee tetv taa, na Yaatanɔ pɔyɔ waali, na Tiii na Sitɔŋ pə acalee cɔlv hɔyɔlvɔv. Yɔlaa pane pa nu mpi mpi Yesu tɔŋna lapv tɔyɔ pa kotaya i kin ke sɔsɔm ke mpv. ⁹ Mpróyó Yesu tɔma i ifalaa sɔ pá tanɔ-t na kpvlvɔv, tɔfɔ samaa yun ka nyəki-t. ¹⁰ Pə taya pvlv tɔɔ, yɔlaa nawa sɔ Yesu tɔŋna lapv na kutɔntɔnaa hikiyi alaafəya. Ilena pa təna mpa pə wukaya tɔ, pá huliyi sɔ pá hiki-t na pá tókina-t. ¹¹ Ye alɔyaa loosa Yesu, pa svvki kiisuyv ké na pá lunɔ-t na pá tɔŋ sɔ i ké Iso Pəyalv ké. ¹² Ama Yesu ná kaləna-we sɔ pá taa yɔyɔtəyi mpv.

Tillaa naanowa na naale kpav
(*Matiyee 10:1-4; Luku 6:12-16*)

¹³ M̄p̄r̄ȳȳ Yesu kpa puyv t̄o na í yaa mpa í caa t̄ȳȳ í kin, na pele pá polo. ¹⁴ T̄n̄ax̄a í læsa pa taa ȳl̄aa naanowa na naale na í ha-weye h̄ete s̄i tillaa. Í læsa peleye s̄i pá wee í kin ke tam na í tiliyi-weye waasu lapv. ¹⁵ Na í ha-weye al̄yaa t̄ȳȳnyv p̄s̄ȳȳ. ¹⁶ Ȳl̄aa naanowa na naale wei í læsaa t̄o pa h̄ela nt̄o. Sim̄ȳ wei Yesu ha h̄ete s̄i Piyee t̄o, ¹⁷ na Sepetee p̄ȳalv Saaki na í neu Yohaani. Pele pa naaleye Yesu ka ha h̄ete s̄i Powaneesi, na t̄ele t̄e h̄uwee nt̄e s̄i tev holuyv piya. ¹⁸ Na pá kaasi Ant̄eli, na Filipv, na Paatelemii, na Matiyee, na Tomaa, na Al̄of̄e p̄ȳalv Saaki, na Tatee, na Sim̄ȳ wei í ka l̄k̄aya t̄ev t̄okuyv t̄om taa t̄o, ¹⁹ na Yutaasi Is̄akaleeu wei í hulaa s̄i Yesu kolontunaa í kpa-í t̄o.

Yesu nȳma k̄ante ke í kpayav

²⁰ P̄le p̄e waali Yesu m̄la t̄ȳȳa, na ȳl̄aa tuutuuma tasa kotuyv p̄e tu fei. Hal̄ena Yesu na í ifalaa pa ta hiki tapacayale s̄i pá t̄ȳȳ t̄ȳȳv mayama. ²¹ Í nȳma nu mpv, ðena pá kolv s̄i pá puki na pá kpa-í. P̄e t̄aya pulv t̄o, pa t̄nȳaya k̄e s̄i p̄e lakv-í k̄e.

Yesu c̄ov ke í t̄om t̄l̄aa
(*Matiyee 12:22-32; Luku 11:14-23; 12:10*)

²² Is̄o T̄om seyealaa mpa pa luna Yosalem na pá k̄o t̄o pele pa t̄nȳaya s̄i: Yesu nȳena Pesepule^a k̄e.

Íl̄ena lel̄aa náá t̄nȳ s̄i: Al̄yaa wulav t̄nȳ ke Yesu t̄ȳȳnȳena al̄yaa lem̄pa.

²³ M̄p̄r̄ȳȳ Yesu yaa-we na í seewe-ye is̄onaa s̄i: Is̄onaya Satanv ká t̄ȳȳv í t̄i? ²⁴ Ye kawulaya wee na ká fei n̄ȳo kulm̄aya, n̄on̄o ka saal̄ȳi yem k̄e. ²⁵ Na ȳl̄aa í we t̄ȳȳa taa na pá fei n̄ȳo kulm̄aya, n̄on̄o t̄ȳȳa ñke ka saal̄ȳi yem k̄e. ²⁶ Mp̄v t̄o t̄ȳȳ ye Satanv wak̄el̄ȳi í t̄i na í kawulaya nȳma yooki pa taa pa tike, í kawulaya yaa k̄e na í t̄nȳ saali yem t̄k̄p̄ataa.

²⁷ N̄ȳol̄v kaa p̄asi na í sv̄o ȳol̄v t̄nȳ t̄o t̄ȳȳa s̄i í kuuki í wontu na í t̄á t̄e t̄nȳ t̄o in̄ȳi h̄ok̄ȳv ke ñm̄usi. Ama í kpa-í k̄e na í h̄ok̄o-í t̄ek̄nȳ na p̄c̄ó í sv̄o í wontu kuuv ke t̄ȳȳa taa.

²⁸ Tampana ke ma heeliyi-me yoo ma c̄es̄ȳi, paa ȳl̄aa kwak̄el̄m ká t̄o is̄ona, yaa paa pa ȳȳȳta isayavv is̄u we, Is̄o p̄as̄ȳi na í h̄ol̄í-weye suulu. ²⁹ Ama wei í ká ȳȳȳta isayavv ke Feesuyv N̄nȳnt̄v t̄o t̄o pa kaa husi p̄nt̄v isayavv ke paa p̄c̄o. P̄e t̄aya pulv t̄o, p̄nt̄v s̄ȳl̄a isayavv tam nȳant̄v k̄e.

³⁰ Mpi p̄e t̄o Yesu ȳȳȳta mpv t̄o, pa t̄nȳaya-í k̄e s̄i í nȳena ð̄ȳȳv.

Yesu too na í newaa
(*Matiyee 12:46-50; Luku 8:19-21*)

³¹ M̄p̄r̄ȳȳ Yesu too na í newaa apalaa nȳma pa k̄oma na pá s̄ȳ awali na pá tili s̄i pá yaa-í. ³² P̄e pamna ȳl̄aa samaa cayaa na pá c̄ona Yesu. T̄n̄aya pa heela Yesu s̄i: T̄e taa c̄e nȳá n̄ȳo t̄o, nȳá too na nȳá newaa pa wenna n̄teye awali na pá caa-ñ.

³³ M̄p̄r̄ȳȳ Yesu n̄ȳo t̄k̄p̄avv s̄i: Aweye ma too na m̄ȳa ma newaa ye? ³⁴ Yesu nȳena mpa pa t̄ona pa cayaa na pá c̄ona-í kotaya t̄o, ðena í t̄o s̄i: Í naa ma toonaa na ma newaa nt̄o. ³⁵ P̄e t̄aya pulv t̄o, mpa pa lakv mpi Is̄o caaki t̄o p̄unt̄onaa nt̄e ma newaa na ma toonaa.

4

M̄atutuuna t̄om
(*Matiyee 13:1-9; Luku 8:4-8*)

¹ M̄p̄r̄ȳȳ Yesu tasa seyeŋȳv ke Kalilee ten̄ku n̄ȳo. T̄n̄aya ȳl̄aa kota í kin ke s̄os̄m p̄e fei kees̄ȳv. Hal̄ena í kolv na í kpa kpulvyv taa na í c̄aya. Na ȳl̄aa náá c̄aya at̄eye l̄m n̄ȳo na in̄v í we kpulvyv taa k̄e l̄m taa. ² M̄p̄r̄ȳȳ Yesu seyeŋȳv t̄omnaa payale na is̄onaa seev taa. Hal̄ena í keesi-we s̄i: ³ Í nu teu, tuulu pol̄ona tuutu. ⁴ Í tuukaya í m̄atutuuna, ðena lenna hoti m̄p̄as̄v n̄ȳo n̄ȳo na sumasi tii na s̄i t̄ȳȳ-ye. ⁵ M̄p̄r̄ȳȳ lenna hota kwavv t̄o timp̄i t̄ev ta lim t̄o, na ale á t̄nȳna nȳo ke t̄ev we t̄et̄ayasam t̄o p̄e t̄o. ⁶ Ílim k̄oma na pá han na pá nȳaya m̄h̄oo, ðena a w̄li. Mpi t̄o, a ta hiki t̄evv s̄i á ka hoosi k̄p̄an̄si. ⁷ Pee lenna náá hoti s̄owa taa na ale a nȳo is̄u a ká kolv teu, ðena s̄owa fete-ye na á kp̄isi l̄l̄ȳv. ⁸ Ama pee lenna ná hota t̄evv t̄evv m̄s̄vñ nȳant̄v taa. M̄p̄r̄ȳȳ ale a nȳwa na á kolv na á pu t̄nȳ na á l̄l̄v pee. Len̄na ke p̄c̄o, len̄na ke mayana, len̄na ke s̄os̄m s̄os̄m.

⁹ M̄p̄r̄ȳȳ Yesu t̄oma s̄i: Ye wei í k̄e t̄om nulv p̄nt̄v í nu.

Yesu seyeŋȳv na is̄onaa seev nȳnȳv
(*Matiyee 13:10-17; Luku 8:9-10*)

¹⁰ Pa k̄oma na pá luna k̄p̄eñ, ðena mpa paa we Yesu c̄ov t̄o na í ifalaa naanowa na naale pá p̄c̄o-í s̄i: Keesi-t̄ȳȳv is̄onaa mpa n̄ se-t̄ȳȳv mpv t̄o pa h̄uwee. ¹¹ M̄p̄r̄ȳȳ Yesu c̄o-we s̄i: Me, p̄e

^a 3:22 Pesepule: Al̄yaa wulav ke Yuta nȳma yaaki s̄i Pesepule.

ha-meŋe si í nyi Iso Kawulaya tòm kòhmesəto. Ama isənaa seev taa ké krai nyéma ná nyəhna pə tampana.

¹² Pəcə pə tisi na paa pa nyəna teu, pá taa ná.

Na paa pa nu teu, pá taa cekəna.

Təfə təw paa kəw na pá pəsəna Iso təw

na í husi-weyə pa isayatu.

*Yesu kilisuyi ke matutuuna təm
(Matiyee 13:18-23; Luku 8:11-15)*

¹³ M̀p̀r̀g̀ỳ Yesu p̀s̀s̀a-wə si: I tá cekəna iso wei ma se-e-meŋe mpv tə yaa? Na isənaŋale í ká cekəna isənaa leləa mpa paa se-e-me tə? ¹⁴ Pə we isu Iso Təm ke tuulu un i tuuki. ¹⁵ Yəlaa wəe, na ye pa nu Iso Təm Satani təh na í həŋəsi-təŋi pa taa ké krapkaa. Pəle pa wenna nté isu pee nna a hota mpaav nəŋə nəŋə tə. ¹⁶ Pee wena ale a hota kowaw təw tə, aleŋele mpa pa nu Iso Təm na pá mu-təŋi krapkaa na lanhəhəlmle tə. ¹⁷ Ama paa yeki si tə sɔvna-weyə teu. Pa təkəŋi-təŋi tətanta. Saa wei wahala nəŋəlu í ká tala, yaa Iso Təm təw konyon tɔŋ ká kəw, ilena pá lu Iso seev taa ké krapkaa. ¹⁸ Leləa ná nəŋəsəna wena a hota səwa taa tə. Mpi tə pa təh Iso Təm nuu, ¹⁹ ilena atə cəne kulapətu nəŋəsəna na wənav kətəi puŋusi-wə. Na konyuləh lələh kv təm ntəŋi pa taa, na hali tə caŋ na tə kpisi lələh. ²⁰ Pə kaasa pee lenna ná hota tətə mɔsvəh nyəntv taa. Aŋhaa, ale a wenna nté isu yəlaa mpa pa nukli Iso Təm na pá mu-təŋi teu na pá lələŋi pee tə. Leləa ke pəcə, leləa ke maŋana, na leləa ke səsəm səsəm.

*Fətəla msvəŋv təm
(Luku 8:16-18)*

²¹ M̀p̀r̀g̀ỳ Yesu p̀s̀s̀a-wə tətə si: Yəlv ká kraya fətəla na í pam-i nyənaŋa tēe yaa í sɔsi-i kato tēe? Pə taŋa ye i wə timpí taa, pu na yəlaa təna təŋə paa si-i? ²² Kòhmeləm napəli pə fəi si pə kaa kuli pə təw, pəcə mukayə tēe pəlv fəi mpi pa kaa ləsi na paa wei í ná tə. ²³ Ye wei í kə təm nuhv pəntv í nu.

²⁴ M̀p̀r̀g̀ỳ Yesu tasa-weyə heeluyi si: I la laakali na nti nti í nukli tə. Maŋasəlaŋa ŋka mə maŋamaŋa í maŋasəŋəna tə, ŋkəŋe Iso ká maŋasəna í kvəvəh na í ha-me. ²⁵ Wei i wəna təŋə paa ha. Paa ləeki wei i fəina təŋə pəciimaŋa wei i wəna tə.

Kututuum nyəv təm

²⁶ M̀p̀r̀g̀ỳ Yesu tasaa tətə si: Iso Kawulaya wəe kə isu yəlv tuukuyi pee ke í taale taa tə. ²⁷ Paa i tooki yaa i wəna i ise, paa ilim paa ahoov, i kaa nyi isəna pee an a nyəvki na á lakli məhoo tə. ²⁸ Tətv maŋamaŋa lakəna na pə puki. Pə caaləŋəna məhoo kə, waali kə pə tɔŋi nyəvəh. Pəle pə waali kə pee ná puki təcasəlaa. ²⁹ Pə puki mpv, ilena pá cə na pá husi na pá niki kvm.

*Səŋa pəle təm
(Matiyee 13:31-32,34; Luku 13:18-19)*

³⁰ Yesu tasa yəŋətvv tətə si: Pepeŋe tu kəsəna Iso Kawulaya ile yee? Na iso wei kə tu se-e na pə kəsəi ka təm ile yee? ³¹ Ka nəŋəsəna kə isu səŋa pile. Pee nna pa tuuki tə a təna a taa nté tə kələna wəev təminimini. ³² Ama ye pa tuu-te, tə puki kə na tə kpa səsəm na tə kəli tuusi ləŋsi. Na tə heli pilinasi ke səsəm, haləna sumasi kəh na si tɔŋi tana ke si hotv taa.

³³ Yaasinəa pəŋale isu mpv pə taka kə Yesu krayaa na í seŋəsəna-wə. I maŋasa isəna yəlaa mpa pa kotina-i mpv tə paa pəsi na pá cekəna tə. ³⁴ I ta seŋesi-weyə natələŋi yem na í ta kəsəna pəlv. I na í ifalaa pa kəma na pá caŋa pa tike, ilena í kilisi-weyə pə təna.

*Kacuculaya heevəŋv təm
(Matiyee 8:23-27; Luku 8:22-25)*

³⁵ Kuyako kvne un kv taanaya təw Yesu təma i ifalaa si: Tə tēsi na tə polo kvteŋ ləŋkv təw.

³⁶ Pa təma yəlaa ke yasəv, ilena Yesu ifalaa keli-i kviləvəh ŋku kv taa i ka caŋaa tə, na kviləh lələh ka wə i kvŋ təna.

³⁷ Tənaŋa heelimuyi sɔv mapv na ləm huuki na pə watəŋi pa kviləvəh taa, haləna kvle kv caa suyu. ³⁸ Pə pamna Yesu ná tv i nyəv kv lefeli na í təhna tom na waali təw. M̀p̀r̀g̀ỳ i ifalaa feesa-i si: Taca, n suma yaa? Tə lepəŋa.

³⁹ I fema ilena í kaləna heelim. Na í heeli ləm si: Su, hee təna.

Tənaŋa heelim suma, na pə təna pə hee təli. ⁴⁰ Ilena í pəsəsi-wə si: Pepe təw kə í wəna səŋəntv ke mpv? I ta tē mə taa na Iso kəle?

⁴¹ Səŋəntv pu-weyə səsəm na pá təh təma si: Aweyele inə un na pə kvəhna heelim na tenkv ləm na pə nukəna-i?

⁴² Tənaɣa pəeliya kola kprakpa na ká sʉb tɔnte. Ka pʉsi ka we naanɔwa na naale. Pa ná mpʉ, ɔlena pə la-wɛɣe piti ké sɔsɔm. ⁴³ Ama Yesu kpaala-wɛ si pá taa yele na nəɣɔlv nu-ti. ɔlena í tɔ si: ɔ cɛla-kɛɣe kʉtɔɣʉ na ká tɔɣʉ.

6

*Nasaleti nyɔma kisuyu ke Yesu
(Matiyee 13:53-58; Luku 4:16-30)*

¹ Mprɔyɔ Yesu lu tɔna na í polo ɔcate nte tɔ taa í pɔwa tɔ, na í ifalaa kɛ í waah. ² Kuyaku kɔhɛɛsɔyʉ talaa, ɔlena í niki sɛɣɛsɔyʉ ke Yuta nyɔma tɔkotile taa. Yɔlɛaa pɔɣale nu í tɔm, ɔlena pə la-wɛɣe piti ké sɔsɔm, na pá tɔɣ si: Lɛɣe í hika pəne inɔ pə tɔna ɔsɔntɔ? Na nyɔm mpiyile pə ha-i mpʉ? Na ɔsɔnaɣa í laki piti tɔma anɛ a taka ké mpʉ? ³ Pə taya Mali pɔyalɔ kaafɛnta? Pə taya Saaki na Yosee na Yuti na Simɔn pa taalɔ? Pə taya tá na í newaa alaa nyɔma ntɔ cɔne?

Pə tɔnaɣa mpʉ pə lapa pa lanɣa ke kɔpʉsɔɣ na pá kɔpisi í tɔm mɔyʉ. ⁴ Mprɔyɔ Yesu tɔma-wɛ si: ɔsɔ kʉɣɔtɔtɔ telɔsɔlv ta lanɣ sam ke tiili, ye pə taya í maɣamaɣa í ɔcate taa, na í lɔlvɔy nyɔma na í tɔɣaɣa nyɔma hɛkʉ.

⁵ ɔ tɔ pəsi na í la piti tɔmle natɔlɔɣi tɔna. Ye pə taya kʉtɔntɔnaa pɔcɔ wei í tɔɔ í tɔna ninɣ na pə waa tɔ. ⁶ Mprɔyɔ í lanɣe cɛpəna ɔsɔna pa feina ɔsɔ ké naani tɔ.

*Yesu ifalaa naale naale tiluyu
(Matiyee 10:5-15; Luku 9:1-6)*

Pəle pə waah Yesu cɔɔ acalɛɛ nna a wɛ pɔcɔlv tɔna tɔ a tɔɔ na í sɛɣɛsi. ⁷ ɔlena í yaa í ifalaa naanɔwa na naale na í tili-wɛɣe naale naale. Na í tɔ-wɛɣe tɔɣ si pá tɔɣɔni alɔɣaa. ⁸ Na í heeli-wɛ si: Kɔrátɔyɔ paasi, í taa tɔkɔ pulɔ tɔtɔ. ɔ taa kɔɣa tɔɣɔnaɣa, í taa tɔkɔ huluyʉ, na í taa tɔkɔ liyitee ke mə sipanaa taa. ⁹ ɔ lɛɛ ntaɣkpaala. ɔ taa suu wontu na í tɔni.

¹⁰ Mprɔyɔ í tasa-wɛ tɔtɔ si: Ye í tala ɔcate taa na í sʉb tɔɣaɣa ŋka ka taa, í ɔɣa tɔna halɔna mə kɔlvɔy. ¹¹ Na ye pa ta mu-mɛɣe tiili yaa pa ta nuna-mɛ, í lu tɔna na í kɔpiisi-wɛɣe mə nɔhɛɛ mʉsɔyʉ, na pə huli-wɛ si í kpaala-wɛ.

¹² Mprɔyɔ Yesu ifalaa tɛwaa na pá laki yɔlɛaa ke waasɔ si pá layasi tɔnte. ¹³ Na pá tɔɣɔni alɔɣaa pɔɣale, na pá taa kʉtɔntɔnaa pɔɣale ke nim na pə waa-wɛ.

*Lum Sɔlv Yohaani kuyv
(Matiyee 14:1-12; Luku 9:7-9)*

¹⁴ Yesu hɛte tɔɣna yaav ke paa timpɔ. Mprɔyɔ wulav Helɔti nu Yesu tɔɣ. Na yɔlɛaa lɛlɛaa náá tɔɣ si: ɔsɔ Lum Sɔlv Yohaani ɔlé í femna. Pə tɔɔ ké í wɛna piti tɔma lapʉ pəsuyʉ.

¹⁵ ɔlena lɛlɛaa si Ilii luna.

Pə kaasi lɛlɛaa ná tɔɣ si lanɣaa ɔsɔ kʉɣɔtɔtɔ telɔsɔlɛaa taka nəɣɔlvɔy.

¹⁶ Helɔti nu mpʉ, ɔlena í tɔ si: Lum Sɔlv Yohaani wei í nyɔyɔ ma yɛlɛaa na pá seti tɔ inɔ í femna.

¹⁷ Nn kɔpam, wulav Helɔti inɔ í ka tɔmna si pá kpa Yohaani na pá hɔkɔ-i na pá tɔ-i salɔka taa. Pə taya pulɔ tɔɔ ké Helɔti lapa mpʉ. ɔ ka kɔɣa í taalɔ Filipʉ alɔ Helɔtiyati ké. ¹⁸ ɔlena Yohaani yɔɣɔti-i si: Pə ta mʉna si n lɛeki nyá taalɔ alɔ na n sɔna nyá ti. ¹⁹ Mprɔyɔ Helɔtiyati taa wuna Yohaani ke sɔsɔm, na í pɛɛkɔyɔ si í kv-i. Ama Helɔti tɔɔ í ta pəsi na í la pulɔ. ²⁰ Pə taya pulɔ tɔɔ, wulav Helɔti nyɔma si Yohaani ké yɔlv kɔpam, í ké ɔsɔ yɔlv. Pəyele í nyanɣana-i ké, na í kentiyi í tɔɔ. Ye í nu Yohaani tɔm pə pɛkɔlɔyɔ-i í taa ké. Paa na mpʉ í nyulɔɣa si í nuki-ti.

²¹ Mprɔyɔ wulav Helɔti lɔlvɔy kuyaku acima talaa. Na í la acima na í yaa í kawulɔɣa taa sɔsaa sɔsaa na yoolaa sɔsaa, na Kalilee tetv taa nyɔyɔ nyɔma nyɔyɔ nyɔma. Sɛsɛ pə wɛɛ si kuyaku ŋkuyv Helɔtiyati ká hiki mpi í pɛɛkɔɣa tɔ. ²² Mprɔyɔ Helɔtiyati inɔ í pɛɛlv sɛv timpɔ yɛlɛaa sɛɛ mpʉ tɔ na í paa. Ntɛna pə la Helɔti na í mʉslaa mpɛɣe lɛlɛɣ. Tənaɣa Helɔti tɔma pɛɛlv inɔ si: Sɔlɔmi-m mpi n caa tɔ, maa ha-ŋ.

²³ Halɔna Helɔti tuu si paa mpiyi í sɔlɔma-i, inɔ í ká ha-i. Paa inɔ í kawulɔɣa maɣamaɣa hɔɣɔlvɔy.

²⁴ Pɛɛlv inɔ í luwa, ɔlena í polo í pɔɔsi í too si: Pɛpɛɣe ma sɔlɔmi-i?

ɔlena tɔtɔ cɔ-i si: Tɔ si í ha-ŋ ɔsɔ Lum Sɔlv Yohaani nyɔyɔ. ²⁵ Tənaɣa í mɔla wulav kinɣ ke kprakpa na í tɔ si: Ma caa si n ha-m ɔsɔ Lum Sɔlv Yohaani nyɔyɔ ke nyɔnaɣa taa ké cɔnɛɣe nɔɔnɔ.

²⁶ Mprɔyɔ wulav Helɔti lanɣe wakɔla sɔsɔm. Ama í tɛma tuu ke í mʉslaa mpɛ pa tɔna pa ɔsɛntaa, ɔle pə fei si í ká kisi. ²⁷ Tənaɣa í tila tanɣaa taa nəɣɔlvɔy kprakpa si í polo í kɔna ɔsɔ Lum Sɔlv Yohaani nyɔyɔ. ɔlena tanɣ nɔá tɛɛ salɔka nanɣ taa na í seti Yohaani nyɔyɔ. ²⁸ Na í tɔ-kuyv nyɔnaɣa taa na í kɔɔ í cɛla pɛɛlv inɔ, na ɔlé í polo í cɛla í too. ²⁹ Yohaani ifalaa nu mpʉ, ɔlena pá polo pá kɔɣa Yohaani na pá pi.

*Yɔlɛaa iyisi kakpasɔ calɔsɔyʉ
(Matiyee 14:13-21; Luku 9:10-17; Yohaani 6:1-14)*

³⁰ M̄p̄r̄ȳḡ Yesu tillaa m̄l̄aa, ilena p̄a k̄ēs̄i-ı p̄ə t̄əna mpi pa lapa na pa s̄ēȳs̄aa t̄ə. ³¹ M̄pa pa pukaya Yesu kin, na m̄pa pa kulayaa s̄i pa k̄p̄ēj̄ t̄ə pa payal̄e f̄ēi k̄ēs̄s̄ȳv̄. Halana Yesu na ı ifalaa pa ta na ise s̄i p̄a t̄əȳḡ t̄əȳv̄ mayamaɣa. İlena Yesu t̄ə ı ifalaa s̄i: ı k̄əw̄ na t̄ə luna k̄p̄ēēja k̄e timpi n̄ȳəv̄l̄v̄ f̄ēi t̄ə na ı h̄ēs̄i p̄əw̄ mayamaɣa.

³² M̄p̄r̄ȳḡ Yesu na ı ifalaa pa s̄v̄v̄ k̄p̄ul̄v̄ȳv̄ k̄e pa tike na p̄a t̄ēna k̄p̄ēēja t̄əw̄. ³³ Ama ȳl̄aa p̄ayal̄e loosa-w̄e na p̄a n̄ȳi-w̄eɣ̄e k̄p̄ak̄p̄aa. İlena ȳl̄aa lu acal̄e acal̄e na p̄a k̄p̄aya asewa na p̄a laali-w̄eɣ̄e t̄ənaɣa tate.

³⁴ Yesu luna k̄p̄ul̄v̄ȳv̄ taa na ı na ȳl̄aa samaa, ilena pa t̄əm̄ lap̄i-ı p̄ət̄ət̄əle k̄e s̄ə̄s̄əm̄. P̄ə t̄aya p̄ul̄v̄ t̄əw̄, pa n̄ȳə̄s̄əna k̄e is̄u h̄ēēj̄ wei ı f̄ēina tiik̄il̄u t̄ə. M̄p̄r̄ȳḡ ı s̄ēȳs̄a-w̄eɣ̄e s̄ə̄s̄əm̄. ³⁵ P̄ə k̄əma taanaɣa ilena ı ifalaa polo na p̄a t̄əmi-ı s̄i: C̄əne k̄e nyuto taa k̄e, na ilim̄ t̄ema. ³⁶ T̄əȳənu-w̄e na p̄a ȳel̄i k̄t̄əȳəv̄ yapu ke p̄əcol̄ə p̄əcol̄ə cacak̄əj̄ t̄e na p̄ə acal̄e taa.

³⁷ T̄ənaɣa Yesu t̄əma-w̄e s̄i: Mu hana-w̄eɣ̄e t̄əȳənaɣa k̄e m̄ə mayamaɣa. M̄p̄r̄ȳḡ Yesu ifalaa p̄ə̄s̄a-ı s̄i: Paa tu polo na t̄ə ya k̄t̄əȳəv̄ k̄e Liɣ̄itee n̄ȳə̄v̄t̄ə η̄m̄v̄n̄ȳv̄ (200), pu tala ȳl̄aa p̄an̄eɣ̄e w̄e?

³⁸ T̄ənaɣa Yesu t̄əma-w̄e s̄i: ı polo na ı wiili na m̄a n̄a, potopotonaa is̄ənaɣa ı w̄ena? Yesu ifalaa wiilaa, ilena p̄a heeli-ı s̄i: Potopotonaa kak̄p̄asi na p̄ə kaasi tiina k̄e naale.

³⁹ M̄p̄r̄ȳḡ Yesu t̄əma ı ifalaa s̄i: ı caɣasi samaa t̄ənaɣa tintika tintika k̄e nȳə̄l̄əw̄ee t̄əw̄. ⁴⁰ T̄ənaɣa pa caɣa loosi, l̄elaa k̄e nūn̄əwa (100) nūn̄əwa (100), l̄elaa k̄e nūle na naan̄əwa naan̄əwa. ⁴¹ T̄ənaɣa Yesu k̄p̄aya potopotonaa kak̄p̄asi na tiina naale in̄i, na ı teki ise na ı s̄ēe İ̄əw̄ k̄e ı na t̄əml̄e, na ı f̄aya-w̄e na ı c̄ela ı ifalaa s̄i p̄a tala ȳl̄aa. Na ı t̄ēs̄i tiina naale k̄e m̄p̄v̄ t̄əta, na p̄a tala pa t̄əna t̄əpai. ⁴² M̄p̄r̄ȳḡ pa t̄əna pa t̄əȳaa na p̄a haɣa. ⁴³ Na ı ifalaa koti h̄ȳə̄l̄as̄i n̄si s̄i k̄p̄isaa t̄ə, na p̄ə su t̄əkw̄j̄ naan̄əwa na naale. ⁴⁴ M̄pa pa t̄əȳḡ m̄p̄v̄ t̄ə pa taa apalaa n̄ȳə̄j̄ tala is̄u iȳisi kak̄p̄asi (5000).

*Yesu t̄ənt̄e k̄e l̄əm̄ t̄əw̄
(Matiyee 14:22-33; Yoh̄aan̄ı 6:15-21)*

⁴⁵ M̄p̄r̄ȳḡ Yesu t̄əma ı ifalaa k̄e p̄ə waali k̄e k̄p̄ak̄p̄aa s̄i: ı s̄v̄v̄ k̄p̄ul̄v̄ȳv̄ na ı t̄ē-m̄ n̄əȳə na ı t̄ēs̄əna Pet̄esaita icate t̄əw̄. İlena Yesu n̄aa saali t̄əna na ı p̄aas̄əna samaa yas̄v̄ȳv̄. ⁴⁶ Pa ya t̄əma, ilena Yesu polo ı k̄p̄a p̄ȳv̄v̄ nak̄v̄l̄i k̄v̄ t̄əw̄ k̄e İ̄əw̄ s̄ə̄l̄əm̄v̄ȳv̄. ⁴⁷ P̄ə k̄əma yuȳȳ, il̄e k̄p̄ul̄v̄ȳv̄ tala t̄əj̄ku h̄ek̄v̄ taa k̄ēle, na Yesu wei ı tike k̄e t̄et̄v̄ t̄əw̄. ⁴⁸ M̄p̄r̄ȳḡ ı loosa-w̄e na p̄a saaki k̄p̄ul̄v̄ȳv̄ p̄ə f̄ēi p̄ə polo. Heelim̄ mak̄ı tul̄uɣa k̄e na p̄ə m̄ə̄l̄əȳəna-w̄e na waali waali. M̄p̄r̄ȳḡ Yesu t̄əma l̄əm̄ t̄əw̄ na ı p̄uki pa kin̄. Saa in̄i p̄ə w̄s̄əna kamp̄aɣ̄ k̄oou k̄e m̄p̄v̄. ⁴⁹ Pa na-ı na ı t̄əj̄ l̄əm̄ t̄əw̄, ilena p̄a h̄v̄v̄ s̄i as̄ənaad̄ı, na p̄a s̄v̄v̄ kap̄usi map̄v̄. ⁵⁰ P̄ə t̄aya p̄ul̄v̄ t̄əw̄, pa t̄əna pa naakaya-ı m̄p̄v̄ t̄ə p̄ə lapa-w̄eɣ̄e s̄əȳənt̄v̄ k̄e s̄ə̄s̄əm̄ k̄e. Ama ı t̄əma-w̄e s̄i: ı t̄əki t̄ən̄əj̄, maɣa, ı taa n̄ȳa.

⁵¹ ı ȳəȳəta m̄p̄v̄, ilena ı k̄p̄a pa kin̄ k̄e k̄p̄ul̄v̄ȳv̄ taa na ı caɣa na heelim̄ h̄ēe, na piti k̄p̄a ı ifalaa k̄e s̄ə̄s̄əm̄. ⁵² P̄ə t̄aya p̄ul̄v̄ t̄əw̄, pa ta c̄ek̄əna potopotonaa m̄p̄e pa piti t̄əml̄e k̄e pa lan̄k̄p̄us̄əj̄ t̄əw̄.

*K̄v̄t̄ənt̄v̄naa waas̄v̄ȳv̄ k̄e Kenesalet̄ı
(Matiyee 14:34-36)*

⁵³ Yesu na ı ifalaa pa t̄ēs̄a t̄ēs̄v̄ȳv̄ k̄e l̄əm̄ na p̄a tala Kenesalet̄ı t̄et̄v̄ taa, ilena p̄a tv̄ pa k̄p̄ul̄v̄ȳv̄ na k̄v̄t̄ēj̄. ⁵⁴ Yesu luna k̄p̄ul̄v̄ȳv̄ taa k̄e k̄p̄ak̄p̄aa, ilena ȳl̄aa n̄ȳə̄mi-ı. ⁵⁵ T̄ənaɣa ȳl̄aa s̄v̄v̄ c̄ə̄v̄ k̄e t̄et̄v̄ t̄əna taa, na p̄a kel̄i k̄v̄t̄ənt̄v̄naa na pa k̄v̄h̄ənt̄əj̄ na p̄a pukina-w̄eɣ̄e timpi timpi pa nuk̄ı s̄i ı w̄ē t̄ə. ⁵⁶ Paa timpiyi Yesu p̄olaa te, paa is̄u acalisi taa, paa acal̄e s̄ə̄s̄ə̄na taa, paa cacak̄əj̄ t̄e, ȳl̄aa k̄ənaɣana pa k̄v̄t̄ənt̄v̄naa k̄e na p̄a h̄us̄əyi-w̄eɣ̄e icate pat̄əma taa, na p̄a wiikina-ı s̄i ı ȳele na p̄a tokina ı k̄p̄ai n̄t̄əm̄p̄ee mayamaɣa. Na pa t̄əna m̄pa pa tokina ı k̄p̄ai in̄i t̄ə p̄ə waa-w̄e.

7

*Falisanaa k̄v̄s̄ēȳs̄ətv̄ k̄e kotasi t̄əw̄
(Matiyee 15:1-9)*

¹ M̄p̄r̄ȳḡ Falisanaa na İ̄əw̄ T̄ə̄m̄ s̄ēȳs̄ə̄l̄aa nar̄ə̄li pa luna Ȳosalem na p̄a k̄əw̄ na p̄a kotina Yesu. ² Pa nawa s̄i ı ifalaa l̄elaa t̄ək̄əna niɣ̄ asilima, paa san̄əȳı is̄u İ̄əw̄ s̄ētv̄ taa ȳv̄l̄v̄ k̄a la na p̄əc̄ı ı t̄əȳḡ t̄ə.

³ Tampana m̄p̄r̄ȳḡ p̄ə w̄ēe, Falisanaa na Ȳuta n̄ȳə̄ma l̄elaa t̄əna t̄əka pa caanaa k̄v̄lap̄v̄t̄v̄ k̄e teu k̄e. Ye pa ta san̄ pa niɣ̄ t̄əc̄ēīc̄ēī paa t̄əki. ⁴ Ye pa k̄ə̄m̄na k̄v̄ȳak̄v̄ na p̄a ta s̄ə̄ l̄əm̄, paa t̄əki k̄v̄t̄əȳv̄. Na p̄ə kaasi pa t̄əȳəȳı l̄əɣ̄ta k̄v̄lap̄v̄t̄v̄ l̄ə̄nt̄ənaa is̄u k̄ə̄r̄v̄naa n̄yaal̄v̄ȳv̄, na n̄ȳə̄nas̄ı, na taanus̄ənaa, na k̄v̄h̄ənt̄əj̄ p̄ə n̄yaal̄v̄ȳv̄, na yaasinaa payal̄e k̄e m̄p̄v̄.

⁵ P̄ə t̄əw̄ k̄e Falisanaa na İ̄əw̄ T̄ə̄m̄ s̄ēȳs̄ə̄l̄aa pa p̄ə̄s̄a Yesu s̄i: Pepe t̄əw̄ k̄e n̄ȳa ifalaa l̄əwa ta caanaa k̄v̄lap̄v̄t̄v̄ na p̄a t̄ək̄əna niɣ̄ asilima k̄e m̄p̄v̄?

⁶ M̄p̄r̄ȳḡ Yesu c̄ə-w̄e s̄i: P̄ə w̄e is̄u İsayii ka nawa c̄ēs̄ə̄l̄aa m̄ēȳe t̄ək̄elekele na p̄əc̄ı ı η̄maa m̄ə t̄əm̄ k̄e ı tak̄əlaya taa s̄i: N̄əȳə taa k̄e ȳalaa pane pa san̄ı-m̄ yem̄.

Paa caa-m paa pəcəyo hatoo pa taa.

İso yəyoəna mpv.

⁷Pa seeki-m yem ké.

Pa kpaɣa yəlaa kyoəyoəto

na pá seyesəyi isu İso nyəntv.

⁸Mpóyo Yesu təma-we si: I yeki İso kəheelitu ké na í paasəyoəna yəlaa kəseyesəto.

⁹Mpóyo Yesu tasa-weye yəyoətoyi si: I kpaɣa İso kəheelitu na í fiyitina waali, na í paasəna mə mayamaɣa mə kəseyesəto. ¹⁰Moisi ka yəyoətaa si: Se nyá caa na nyá too. Na tətə si: Ye wei i tov i caa yaa i too, isu pa kv-i. ¹¹Ama mə mə seyesəyi si yəlv pəsəyi na í heeli i caa yaa i too si: Mpi na ləsa ma wənao taa si maa tena-ɲ tə pə pəsa kəpəɲ. (İso kəhaham kə pa yaa mpv). ¹²Mu tasəyi yeluyi si yəlv í səna i caa yaa i too tətə. ¹³Təne mu mayamaɣa kə í wakələyoəna İso Təm na mə kəseyesəto nti í teləsəyi təma na í wəe tə. Na í laki lentənaa kə pəyale kə mpv tətə.

*Mpi pə laki yəlv kə isayav tə
(Matiyee 15:10-20)*

¹⁴Pəle pə waali Yesu tasa samaa kə yaav kə i kiɲ na í tə si: Mə təna təpai i nu ma təm na í nyi si. ¹⁵pəlv fei mpi pə səkvi yəlv nəyo taa na pə tii i hiluyi taa na pə lapri-i isayav tə. Ama mpi pə lukəna hatoo yəlv lotu taa tə mpi pə lakəna-i isayav. [¹⁶Ye wei i kə təm nuəlv pəntv í nu.]

¹⁷Yesu kəma na í yeə samaa na í svv təyaya, iləna i ifalaa pəsəsi-i utuule nité tə yaasi. ¹⁸Mpóyo i pəsəsa-we si: Pə kpeɲna-mə mə ta cəkəna-təyələ? I ta nyi si pəlv fei mpi pə səkvi yəlv nəyo taa na pə tii i hiluyi taa na pə lapri-i isayav tə? ¹⁹Pə taya pəlv təə, mpi pə səkvi yəlv nəyo tə i hiluyi taa kə pə tiiki. İlena pə polo pə luna i təpəyo tɛ, pu cak i ləmayasɛ kiɲ.

(Yesu yəyoəta mpóyo si pə hól si yəlv pəsəyi na í təyo pə təna).

²⁰İlena Yesu tasa-weye heeluyi si: Mpi pə lukəna yəlv taa tə mpi pə lakəna-i isayav. ²¹Pə taya pəlv təə, hatoo yəlv taa kə i lotu taa mayamaɣa kə i caaləyoəna isayavto kə huəv na pəcó i la-ti. Paa asilima kolaputo, paa ɲmuləm, paa yəlvokələ, ²²paa wasaɲkalətv, paa ləlaa nyəm nyuləy, na nyəməɲ na puɣusuyi na yem yem lapv, na isesɛmlɛ na yəlaa caɣənao, na təhəm na kəmələntv. ²³Pə tənaya mpv yəlv taa kə pə lukəna na pə laki-i isayav.

*Kanaaɲ əlv təm
(Matiyee 15:21-28)*

²⁴Yesu lu təna, iləna í polo tətə nti tə we Tiiv cəlv tə tə taa, na í caɣa təyaya nakəli ka taa. I ta səəli si yəlaa í nyi i təə. Paa na mpv tete isu saɲa tə pa tɛma i təə kə kulusuɣu. ²⁵Alv nəyoəlv i pəeliya ka hiina iləyoəv. Mpóyo pa heela əlv inəyi Yesu təm, iləna í polo kpaɣaa kə Yesu kiɲ na í hoti i tɛ. ²⁶Alv mu i kə piitim ləmptv tə kə. Pa ləla-i Fenisii kə Silii tətə taa. Mpóyo əlv mu i təma Yesu si í təxoəni i pəeliya ɲkə ka iləyoəv. ²⁷İlena Yesu náa cə-i si: Yeə na piya haɣa na pəcó. Pə ta muna si pá kpaɣa piya təyoəna na pá tv hasi.

²⁸Tənaya əlv mu i cə-i si: Hai, ma cɛ, ye piya təkvi na pə pətvta atɛ, hasi təɲəyi na si təsəyi məɛ.

²⁹Mpəyələ Yesu si: Nyá kəcəcətv tənɛ tə təə kpe. Nyá pəəlv iləyoəv sewa.

³⁰Tənaya əlv mu i ha lumaya na í kpe i tɛ. I talaa iləna í mayana i pəyaya hənta kato təə, na iləyoə tɛma seu.

Ntam kaayəyoətaya waav

³¹Pəle pə waali Yesu lu Tiiv tətə na í təɲna Sitəɲ na í fayəna timpv pa yaa si Acalɛ Naanəwa tə, na í məli Kalilee tənku kiɲ. ³²Mpóyo pa kəna-i ntam nəyoəlv, i matəyi kəmatv kə, i pəsəyi yəyoətaya. Na pá wiina Yesu si í tən i niɲ kə i təə. ³³Yesu ləsa-i kpeɲa, iləna í svsi i mpəe kə i ɲkpaɲɲ taa na í la ntaɣama kə i mpəle təə na í taa i nsəmle. ³⁴Na í teki i sɛ na í tisi feesuyi na í tə si: İfəfata. (Təm nti tə huwɛ nte si: Tvli na pa tɛ taa).

³⁵Tənaya ntam ɲkpaɲɲ tvla kpaɣaa, na i nsəmle həti na í svv yəyoətaya kə teu. ³⁶İlena Yesu kpaəli pa təna si pá taa heeli-təyi nəyoəlv. Ama waətv inəyi pəle pa svv-təyi kpaəlvəv. ³⁷Mpóyo pə lapv yəlaa kə piti kə səsəm pə tv fei, na pá tən si: Waasəyoə nte i waasəyi yaa. İlaki na ntaɣaa mayamaɣa náa nukv na kamumusi náa yəyoətəyi.

8

*Yəlaa iyisi liyiti (4000) caləsoyov
(Matiyee 15:32-39)*

¹Kyəeɲ mu i taa, samaa tasa kotuyi kə səsəm, pa feina kotəyoəv. Tənaya Yesu yaa i ifalaa na í tə-we si: ²Yəlaa pəne pa təm wə-m pətəətəle. I nyəm kəyɛɲ tooso kəlv pa wə ma kiɲ cəne na pa kotəyoəv tɛma. ³Ye ma yelaa si pá kpeɲa nəyoəsi, ləlaa ká kpisi tənəɲ kə mpaəv taa. Pə taya pəlv, pa pəyale lu pooluɲ kə.

⁴Tənaya kə i ifalaa si: Ləyɛ yəlv ná hikiyi təyoəna kə nyutv taa cəne na í cəla kəpiɲ kəne kv təna?

⁵ Ilena Yesu p̄ōōsi-we si: Potopotonaa isənaya í wena? Ilena pá cō-i si: Naatosomp̄ōyolaya ké. ⁶ M̄p̄ōȳ Yesu heela samaa si: I caya atē. Tənya í k̄p̄aya potopotonaa m̄pe pa naatosomp̄ōyolaya na í s̄ee Is̄o ké í na t̄əml̄e, na í f̄aya-we na í c̄ela í ifalaa si: Í c̄ō na í tala-we. Na pele pá la mp̄o. ⁷ Paa wena tiina s̄əkp̄ena ke p̄əc̄o t̄ət̄o. M̄p̄ōȳ Yesu s̄ee Is̄o ké í na t̄əml̄e ke p̄ə t̄ə, ilena í t̄o í f̄alaa si pá tala-w̄e-ȳe t̄ət̄o. ⁸ M̄p̄ōȳ pa t̄əna pa t̄əyaa na pá h̄aya. Ilena í ifalaa kot̄i h̄ōȳlas̄i n̄si si k̄p̄isaa t̄o na p̄ə su t̄ək̄w̄j̄ naatosomp̄ōyolaya. ⁹ P̄əyele ȳelaa mp̄a pa t̄əyaa t̄o pa nȳōōj̄ ka tala is̄u iȳisi liȳiti (4000). P̄ə t̄əma mp̄o, ilena Yesu t̄ə-we si pá k̄pe. ¹⁰ Ilena un̄i na í ifalaa pá k̄pa k̄p̄il̄ȳw̄ taa ké k̄p̄ak̄p̄aa na pá polo t̄im̄pi pa yaa si Taləmanuta t̄o.

Falisanaa s̄əl̄əmv̄ȳo ke Yesu p̄iti t̄əma
(Matiyee 16:1-4)

¹¹ M̄p̄ōȳ Falisanaa k̄ōma na pá s̄v̄ Yesu ke k̄p̄eēs̄əna. Na pá kuuki í n̄ȳō si í la p̄iti t̄əml̄e nat̄əli na p̄é h̄ól̄i si í t̄ōj̄ luna Is̄o k̄ij̄. ¹² Tənya Yesu m̄la í taa ké teu na í t̄o si: Kufalan̄ ȳelaa me, í p̄eek̄əyi p̄iti t̄əml̄e suwe? Tamp̄ana ke ma heeliyi-me, í kaa na p̄iti t̄əml̄e nat̄əli se.

¹³ M̄p̄ōȳ í ȳela-we na í t̄aȳani k̄p̄il̄ȳw̄ taa ké k̄p̄an na í t̄es̄əna k̄ōt̄əj̄ l̄əj̄ku t̄ə.

Falisanaa na Hel̄oti pa k̄v̄k̄v̄s̄m
(Matiyee 16:5-12)

¹⁴ Yesu ifalaa ka s̄əō k̄v̄t̄əȳw̄ k̄p̄aȳaw̄. Potopoto k̄v̄l̄m̄ ka w̄enna pa k̄ij̄ ke k̄p̄il̄ȳw̄ taa. ¹⁵ Ilena Yesu k̄p̄aal̄i-we si: I la laak̄ali na Falisanaa na Hel̄oti pa k̄v̄k̄v̄s̄m.

¹⁶ Ilena í ifalaa s̄v̄ t̄əmaȳa t̄əm̄ si: T̄ə f̄eina potopotonaa t̄əȳo í ȳōȳōt̄əyi mp̄o.

¹⁷ Yesu nu n̄ti pa t̄əj̄na ȳōȳōt̄əȳo ke mp̄o t̄o, ilena í p̄ōōsi-we si: Pepe t̄əō ké í t̄əj̄ si í f̄eina potopotonaa t̄o p̄ə t̄əō? Hal̄əna s̄əj̄a í ta c̄ək̄əna k̄eł̄e? I ta nȳōnt̄a k̄eł̄e? P̄ə k̄v̄ m̄ə laȳatu k̄e? ¹⁸ Í w̄ena is̄e p̄əyele u naaki? I w̄ena ŋ̄k̄p̄əj̄j̄ p̄əyele u nuk̄i? I s̄əw̄aya? ¹⁹ Saa wei ma f̄aya potopotonaa k̄ak̄p̄asi na ȳelaa iȳisi k̄ak̄p̄asi (5000) t̄əȳo t̄o, t̄ək̄w̄j̄ is̄ənȳa k̄v̄k̄p̄is̄asi suwa na í k̄p̄aya? M̄p̄ōȳ pa c̄ōwa si: Naan̄wa na naale. ²⁰ P̄əle p̄ə paasi waatu wei ma f̄aya potopotonaa naatosomp̄ōyolaya na ȳelaa iȳisi liȳiti (4000) t̄əȳo t̄o, t̄ək̄w̄j̄ is̄ənȳa í t̄o h̄ōȳlas̄i k̄v̄k̄p̄is̄asi? Ilena pá t̄o si: T̄ək̄w̄j̄ naatosomp̄ōyolaya.

²¹ Ilena Yesu p̄ōōsi-we si: P̄ə na p̄ə mp̄o na í ta c̄ək̄ənt̄a?

Ȳvl̄m̄ is̄e kuluȳo ke Petesaita

²² Pa tala Petesaita, ilena pá k̄ōna-í ȳvl̄m̄ n̄ȳōlv̄, na pá wiina-í si í tokina-í. ²³ M̄p̄ōȳ Yesu h̄ōma í n̄ij̄ taa na í luna ic̄at̄e waali, na í la t̄aȳama na í taa ȳvl̄m̄ un̄i í s̄e, na í t̄əni í n̄ij̄ k̄e í t̄əō. Ilena í p̄ōōsi-í si: N naaki p̄vl̄b̄?

²⁴ M̄p̄ōȳ ȳvl̄m̄ k̄usa is̄e na í t̄o si: Ma loosiyi ȳelaa t̄əc̄ənt̄əlaa na pá we is̄u t̄uj̄ na pá t̄əj̄.

²⁵ Ilena Yesu t̄asa í n̄ij̄ t̄ənȳo k̄e ȳvl̄m̄ is̄e t̄əō na p̄ə waa-í. Ilena í nȳəni poolun̄ í na p̄ə t̄əna t̄əc̄əc̄eł̄. ²⁶ Ilena Yesu heeli-í si í k̄pe. I taa m̄əli ic̄at̄e taa.

Piȳee h̄vl̄ȳv̄ si Yesu ké Mesii
(Matiyee 16:13-20; Luku 9:18-21)

²⁷ Yesu na í ifalaa pa k̄ula t̄əna ilena pá t̄ee Sesalee Filip̄u ac̄al̄ee taa. Pa we mp̄aav̄ taa ilena í p̄ōōsi í ifalaa si: Ȳelaa t̄əj̄ si ma ké awe?

²⁸ M̄p̄ōȳ p̄ele si: Pa t̄əj̄ si n̄ ké L̄vm̄ S̄əlv̄ Yohaani. L̄elaa si Ilii, na l̄elaa si n̄ ké Is̄o k̄v̄ȳōt̄ot̄o t̄əł̄əs̄alaa taa n̄ȳōlv̄ȳ. ²⁹ Tənya í p̄ōōsa-we si: Na m̄e se, m̄ə h̄v̄k̄i si ma ké awe?

M̄p̄ōȳ Piȳee n̄ȳō t̄əkp̄av̄ si: N ké Mesii.

³⁰ Ilena í k̄p̄aal̄i-we si pá taa heeli-t̄əyi n̄ȳōlv̄.

Yesu s̄əm na í fem p̄ə t̄əm
(Matiyee 16:21-28; Luku 9:22-27)

³¹ P̄əle p̄ə waali ké í s̄v̄ í ifalaa ke heeluȳo si: P̄ə w̄ee si Ȳvl̄ P̄əȳaya má maa t̄əȳo k̄v̄nȳōj̄ ke s̄ōs̄m. Na nȳȳo nȳōma na k̄v̄t̄əlaa s̄ōs̄aa na Is̄o T̄əm s̄ȳeł̄əlaa k̄á l̄o-m, hal̄i pá k̄v̄-m. Ile maa fe p̄ə k̄v̄ȳeł̄j̄ tooso wule.

³² I heela-w̄e-ȳe-t̄əyi t̄əf̄oo ké ȳelaa taa. M̄p̄ōȳ Piȳee yaa-í k̄p̄eej̄a na í t̄əki-í-t̄i. ³³ Tənya Yesu p̄əs̄əna í ifalaa t̄əō na í kal̄əna Piȳee ke teu si: Satan̄i t̄ee ma t̄əō, nȳá h̄w̄ee ta ke Is̄o nȳəna, ȳelaa nȳəna ké.

³⁴ P̄əle p̄ə waali í yaa samaa na í ifalaa, ilena í t̄ə-we si: Ye wei í caa si í t̄əj̄i-m, p̄v̄nt̄o í la í t̄əyi aw̄usa, na í s̄əȳəł̄əyi í s̄əm tesika na í t̄əj̄əȳəna-m. ³⁵ P̄ə t̄əya p̄vl̄b̄, ye wei í p̄eek̄əyi í weesūȳu t̄əc̄ututu í t̄əj̄na s̄əp̄v̄. Ama wei í lapa í t̄əyi aw̄usa ke ma t̄əō, na ma Laapaali K̄v̄p̄əj̄ t̄əō, p̄v̄nt̄o ka hikina weesūȳu. ³⁶ Ye ȳvl̄b̄ p̄əs̄aa na í h̄iki antulinya nȳəm t̄əna na un̄i í maq̄amaya í si í kaw̄aya nt̄e we? ³⁷ P̄vl̄b̄p̄v̄ w̄ee mp̄i ȳvl̄b̄ k̄á k̄p̄aya na í laȳas̄əna í weesūȳu t̄əō? ³⁸ Ye wei í s̄əpa ma f̄eł̄e yaa ma k̄v̄s̄e-ȳe-s̄ət̄o f̄eł̄e ke kufalan̄ ȳelaa p̄əne mp̄a pa kisa Is̄o ké t̄əj̄ȳv̄ na pá lak̄i is̄əȳatu t̄o pa h̄ek̄v̄, Ȳvl̄b̄ P̄əȳaya má maa si p̄v̄nt̄o f̄eł̄e t̄ət̄əȳo ma m̄əlv̄ȳo wule ke waatu wei maa k̄ōō na ma Caa teeli na is̄ətaa tillaa nan̄j̄ nȳōma t̄o.

9

1 Yesu tasa-weye heeluyu si: Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cesəyi, mpa pa we cəne tə pa taa ləlaa ká na Iso Kawulaya kəmna toma na pəcá pá si.

*Yesu isentaa layasoyv
(Matiyee 17:1-13; Luku 9:28-36)*

2 Kuyeeη naatoso tewa, ləna Yesu kraxa Piyee na Saaki na Yohaani na pá polo puyv kukoluyv nakuli kv tək kə pa tike. Tənaγa i layasa pa isentaa ke krapkaa. 3 Na i wontu paasi na tə hulomv təlala i su kponkromolom na tə teeki kəkə. Nəγəlv fei ate cəne si i ká la na pulovv hulomv mpv pə taka. 4 Mpvóy i ifalaa tooso in, pa nawa Ilii na Moisi na pá na Yesu pá yəγətəyi. 5 Tənaγa Piyee təma Yesu si: Taca, isu tə wəv cəne isəntə in tə pə we teu napələyi te. Ie pə muna isu tə siki coka toosoγo. Nyaya lentə, Moisi ke lentə, na Ilii ke lentə.

6 Səγəntv kra Piyee na i taapalaa ləlaa na í laη kuyəγətəv təγə i yəγəta mpv. 7 Ilena isəηmuntəyv nakuli kv kə na kv takv-we na pá nu pə yəγəta ηmuntəyv ηkv kv tē si: Ma luyv tē Pəyaya ntə, í nuna-ke.

8 Tənaγa Yesu ifalaa caa pa taa na pa waalv pa ta na nəγəlv. Ye pə taya Yesu tike ke pa ná pa kin.

9 Yesu na i ifalaa pa tiikayana puyv tə, ləna Yesu kraali-we si: I taa heeli nəγəlv ke nti í nawa tə. Haləna kuyanvku Yəlv Pəyaya má maa si na má fe tə.

10 Mpvóy Yesu ifalaa təkə təm ntəyi pa taa na pá pəcsəyi təma si: Pepeye səm na fem de?

11 Pəle pə waalv Yesu ifalaa pəcsa-i si: Pepe tək kə Iso Təm seγesəlaa ná təη si Ilii ká caaləna kontə?

12 Tənaγa Yesu cə-we si: Tampana, pə wee si Ilii ká kəna kancaalaya na í tayanv pə tənaγa teitei na pəcá. Ye mpv ntiyi pa ηmaawa Yəlv Pəyaya tək si kaa na konyəη ke səsəm na pá la-keγe nyay? 13 Ama ma heeliyi-me si Ilii tēma kontə na pá lana-i isu pa səlāa təγə teitei isu paa ηmaav i təm tə.

*Pu nəγəlv i aləyaa loou
(Matiyee 17:14-21; Luku 9:37-43)*

14 Yesu na Piyee we pa tala ifalaa ləlaa kin, ləna pá mayana samaa kotina-we, na pá na Iso Təm seγesəlaa pá həη təm. 15 Tuu isu yəlaa nav Yesu tə pə yeγeta-weye səsəm nte, na pá seeki na pá puki i seəv. 16 Ilena í pəcsə i ifalaa si: Nti tək kə mə na-we í həη?

17 Mpvóy samaa taa nəγəlv i cə Yesu si: Taca, ma kəna ma pəyaya kə. Ka hii dəγəv kə na í la-keγe kamumuka. 18 Paa timpriyi pə kuləna dəγəv in i petəyi-keγe atəγe. Na ka nəγə taa lu kuhulan, na ká saləyi ka kela na ka tənyv kii təkəkilee. Ma wiina nyá ifalaa si pá loo-i, pa ta pəsi.

19 Tənaγa Yesu təma si: Yəlaa laηkpusəη nyəma me, wee isənaγa má na-me tii caya na má tək mə konyəη? I kəna-m pəyaya ηkeγe cəne.

20 Mpvóy pəyaya nyəma pəna-keγe Yesu. Tuu isu dəγəv tu keesuyv Yesu tə, i sūv pəyaya ηkeγele selisuyv ke teu. Haləna ká hoti ate na ká pilimi na kuhulan lukəna ka nəγə taa. 21 Ilena Yesu pəcsə ka caa si: Waatə wei kə pə caala-keγe lapv ke mpv?

Mpvóy pəyaya caa cə-i si: Hatoo ka pəcaatv petepete taa kə. 22 Təm paxale ke dəγəv petə-keγe kəkə taa na ləm taa si ká si. Mpv tə, hai, ye n ka pəsi nyəni ta pətəətəle na í waasi-tv.

23 Tənaγa Yesu təma-i si: Pepe tək kə n təη si ye ma pəsəyi? Ye yəlv tēma i taa na Iso, pulv fei mpi i kpisiyi tə.

24 Mpvóy pəyaya ηke ka caa mapv kapuka si: Ma tēma Iso na ma taa. Ie səna-m na pə səsi.

25 Yesu nawa samaa kotiyina-we, ləna í kaləna dəγəv in, na í təm-i si: Dəγəv nyá wei n pəsəyi yəlaa ke kamumusi na ntamaa tə, ma heeliyi-η kuləmayə si n se pəyaya kanə ka waalv. Taa tasa-keγe təηyuv.

26 Tənaγa dəγəv in i kiisaa na í paasi na í selisi-keγe teu, ləna í se ka waalv. Mpvóy pəyaya fiγinaa. Haləna yəlaa tə si ka səpaya təkpem. 27 Mpvóy Yesu kra ka niη taa na í kusv-ke na ká səη iso.

28 Yesu kəma na í sūv təyaya na í na i ifalaa pá caya, nəγəlv ta siti pa taa. Ilena i ifalaa pəcsə-i si: Pepe tək kə tə ta pəsi na tə loo dəγəv in?

29 Mpvóy Yesu cə-we si: Dəγəv isu mpv, ye pə taya Iso sələmyuv na sələmyuv, pulv u təγənyə-i.

*Yesu səm na í fem pə təm tətə
(Matiyee 17:22-23; Luku 9:43-45)*

30 Yesu na i ifalaa pa lu təna, ləna pá tēsi Kalilee tənku. Yesu luyv fei si pá nu i təη. 31 Pə taya pulv, i seγesaya na í heeliyi i ifalaa si: Paa tv Yəlv Pəyaya mayə yəlaa niη taa na pəle pá kv-m. Ama maa fe pə kuyeeη tooso wule.

32 Ie i ifalaa ta cəkəna təm tənə. Pəyele pa nyamna tə pəcsuyv.

*Səssəntv təə hətm
(Matiyee 18:1-5; Luku 9:46-48)*

³³ Yesu na ı ifalaa pa tala Kapənahum, na Yesu sʊv təyaya taa, ılena ı pəəsı ı ifalaa sı: Ntiyi ı kpeəsayana təmayə mpaav taa?

³⁴ Mpróy ı ifalaa suma. Pə tayə pulv təə, pa həyaya səssəntv təə ké mpaav taa ké. ³⁵ Təyaya Yesu çayaa na ı yaa pa naanowa na naale ke ı kinj na ı heeli-wə sı: Ye wei ı caa ı la mə nəyç təə tv, pʊntv ká pəsi ı təyi mə taa səkpəlu ké, na mə təna mə təmlə tv.

³⁶ Mpróy ı kpaaya peiya na ı su-keye pa isentaa na ı waçalı-ke. ılena ı tə-wə sı: ³⁷ Ye wei ı mʊwa peiya kanə ka taka ké ma nyuyv təə, maça pʊntv mʊwa. Na wei ı tu mʊ-m pə tayə ma tike ke ı mʊwa. Ama pʊntv kpeyna wei ı tila-m təyç na ı mʊ.

*Wei ı fei ta təə ı ké ta kolontu
(Luku 9:49-50)*

³⁸ Mpróy Yohaani heela Yesu sı: Tacaa tə nawa nəyçlv na ı looki alçyaa na nyá hətə. Pəçç ı təyçyi-tv. ılena taa kisina-ı.

³⁹ Ama Yesu çəwa Yohaani sı: ı taa taŋı-ı sı ı taa la. Pə tayə pulv təə, nəyçlv fei wei ı pəsəyi na ı la piti təmlə na ma hətə təyç na ı tə na ı yççoti isayavtv ke ma təə ké kpaçpaa tə. ⁴⁰ Ye yulv ta ke ta kolontu, ta nyəh ké tə. ⁴¹ Na ye wei ı ha-meye ləm sasala anə sı ı ké Kilisiti nyóma, pʊntv kaa lanj pə kasəyaya.

*Ləlv tusuyv səyçntv
(Matiyee 18:6-9; Luku 17:1-2)*

⁴² Mpróy Yesu təma sı: Ye wei ı lapa na piya nsi sı mʊ ma təm ke isəntv tə sı taa nakəli pənti, pə nəyçəəna pá paa pʊntv luyv tēē ké piw na pá tʊsı-təyçk taa. ⁴³ Ye nyá niŋ tusiyina-ŋ isayavtv lapv taa, setı-t. Sana ń sʊv weesuyv kʊpəŋk taa na niŋ kʊlvəməyç, na mpi n ka wēena nyá niŋ təna na pá pəti-ŋ tənəəsəle səssəle taa ké kəkə ŋka kaa tēyç tə ka taa tə. [⁴⁴ Təna sonsompee nna a təkı yəlaa nantv tə aa səki. Pəyele kəkə ı tēyç paa pəçç.] ⁴⁵ Ye nyá nəçhəle tusiyina-ŋ isayavtv lapv taa, setı-tə. Sana ń sʊv weesuyv kʊpəŋk taa na nəçhəle kʊlvmtəle, na mpi n ká wēena nəçhəle naale na pá pəti-ŋ tənəəsəle səssəle taa tə. [⁴⁶ Təna sonsompee nna a təkı yəlaa nantv tə aa səki. Pəyele kəkə ı tēyç paa pəçç.] ⁴⁷ Ye nyá isəle tusiyina-ŋ isayavtv lapv taa, həyçsı-tə. Sana ń sʊv ıçə Kawulaya taa na isəle kʊlvmtəle na mpi n ká wēena isə naale na pá pəti-ŋ tənəəsəle səssəle taa tə. ⁴⁸ Təna sonsompee nna a təkı yəlaa nantv tə aa səki. Pəyele kəkə ı tēyç. ⁴⁹ Pə tayə pulv təə, paa piti yəlaa təna təə ké kəkə isv pa təkuyv təm ke təyçnaya təə tə.

⁵⁰ Təm ké pulvʊv mpi pə waasəyi təyç. Ama ye təm ləy səpa, pəpəye paa la na pə ləy ıni ı tasa məlvuyv? ı wēena təm ke mə taa na ı wēena təma na lelenj.

10

*Alv na apalv pa yav təm
(Matiyee 19:1-12; Luku 16:18)*

¹ Yesu lu təna, ılena ı polo Yuta tətə taa na Yaatanı pəyç waalı. ılena samaa tasa kotuyv ke ı kinj ke səssəm, na ı niki-wəye səyçsuyv isv ı tu lakı tə.

² Mpróy Falisanaa napəli pa polaa sı pa kuuki ı nəyç. ılena pá pəəsı-ı sı: Ta mpaav taa yulv pəsəyi na ı təyçntı ı alv na?

³ Təyaya ı pəəsə-wə sı: Ntiyi Moisi ka heela-mə sı ı la?

⁴ ılena pəle pá çə-ı sı: Moisi ná ha mpaav sı yulv pəsəyi na ı ŋmaa ı alv ke kisuyv takəlaya na ı təyçntı-ı.

⁵ Mpróy Yesu çə-wə sı: Mə lanjkrusəyç təə ké Moisi ŋmaa-məye kʊsəsıtv ntı. ⁶ Ama hatoo antulinya ŋmav kancaalaya taa ıçə ŋma apalv na alv ké. ⁷ Pə təə ké apalv ká yele ı caa na ı too, na ı na ı alv pá çaya. ⁸ Na pa naale pá pəsi yulv kʊlvəm. Saa ıni pa ta ke yəlaa naale tətə. Ama pa pəsa yulv kʊlvəm ké təkəyç. ⁹ Ye mpv ıle, yulv ı taa yası mpv ıçə pəntaa tə.

¹⁰ Pa kəma na pá sʊv təyaya, ılena ı ifalaa tayani-tə təm pəəsuyv ke ntı ıni tə taa. ¹¹ ılena ı çə-wə sı: Ye yulv təyçna ı alv na ı kpaaya ləlv, ı wakələna kancaalaya nyəyç, pəçç ı lapa wasanjalətv. ¹² Na mpv tətəyç na alv, ye ı kisa ı paalv na ı saa kofalv, ı lapa wasanjalətv.

*Piya səkpəsi kʊpəntv kooluyv
(Matiyee 19:13-15; Luku 18:15-17)*

¹³ Yəlaa pukayana piya ke Yesu sı ı təni sı təə ké niŋj. Ama ı ifalaa kaləna sı kəntaa. ¹⁴ Yesu ná mpv, ıle pə ta maça-ı. ılena ı tə ı ifalaa sı: ı yele na piya kəə ma kinj, ı taa kayatı-sı. Pə tayə pulv təə, mpa pa wə isv piya tə, mpə pa tənna ıçə Kawulaya. ¹⁵ Ma heeliyi-məye tampa na sı ye wei ı ta pəsi isv pəyaya na ıçə təyç ı təə ké kawulaya, pʊntv kaa la ka tv ke paa pəçç.

¹⁶ ılena Yesu kpaaya-səyi ı niŋj taa na ı təni niŋj ke sı təə, na ı kooli-səyi kʊpəntv.

Yulv tonj tv tòm
(Matiyee 19:16-30; Luku 18:18-30)

¹⁷ Yesu tukaya mpaav, ilena apalv nògòlv í kpayá asewa na í kòò í lunj í tee na í pòòsi-i si: Tacaav kupañ, pepeye pə wee si maa la na má hiki weesuyu ŋku ku teñ tó?

¹⁸ Tənaɣa Yesu pòòsa-i si: Pə lapa isəna na ŋ yaa-m si kupañ? Nògòlv ta ke kupañ ye pə taya lso tike. ¹⁹ Ntəñ n nyəmá nti pa suwa si: Taa kv yulv, taa la wasaŋkalətv, taa ŋmiul, taa suu lelv ke tòm, taa puɣusi lələa. Se nyá caa na nyá too tó?

²⁰ M̀p̀r̀ó̀g̀ỳ apalv un i cə-i si: Tacaav, ma təkav kəsəsutv nti tə tənaɣa hatoo ma pəcaavt kė.

²¹ M̀p̀r̀ó̀g̀ỳ Yesu nyəna-i təpiniŋ, ilena i luyv lapi-i, na í tòm-i si: Kulvmtv tike təkəñ kaasəna-ŋ lərv. Polo na ŋ pəeti pə təna mpi n wena tv, na ŋ tala konyəntvnaa ke pə liyitee, na cele ŋ suv tonj ke isətava. Ye n terna m̀p̀r̀ó̀g̀ỳ lərv, ilen n kòò na ŋ təñ-i m.

²² Ama apalv un i nu mrv, ilena i isentaa nyəñ na i lanje wakəli tətəɣətəɣv na i tee. Pə taya pulv tó, i ka wena kė pə tv fei.

²³ Yesu caa i ifalaa isentaa, ilena í heeli-we si: Ama liyitee nyəma lso Kawulaya suuv we kate kė pə tv fei.

²⁴ Təm nti i yəɣta mrv tv tə lapa i ifalaa ke piti. Ilena Yesu tasa-weye heeluyv si: Nnn, ma piya, si yulv í suv lso Kawulaya taa tv pə we kate kė fa. ²⁵ Isəna mpi pə we yooyoo kė kate si í suvna pənyalaya puvv na í lu tv, mrv tətəɣv pə we liyitee tv ke kate si í suv lso Kawulaya taa. Hal pə tv tee mrv.

²⁶ Tənaɣa pə tasa-weye piti lərv ke səsəm, na pá təñ təma si: Ile awe ka tələna nteye-ti ile?

²⁷ M̀p̀r̀ó̀g̀ỳ Yesu nyəna-we, ilena í tə-we si: Yələa kin ke pə fei pəsvv. Ama lso kin pə fei mrv. Pə taya pulv tó, lso u kpisiyi pulv.

²⁸ Tənaɣa Piye təma-i si: Təv, ta yela pə təna təkpatav kė na taa hu nyá waali.

²⁹ Ilena Yesu cə-i si: Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cesəyi, ye nògòlv yela i təyaya, yaa i taalvnaa na i kəɣvnaa, yaa i newaa, yaa i too, yaa i caa, yaa i piya, yaa i haləmmaa ke ma tóv, na Laqaali Kupañ tó, ³⁰ pu ha pəntv ke pə təm nunvva (100) kė ate cəne na pəcə. Paa teesi, paa taalvnaa, paa kəɣvnaa, paa newaa, paa toonaa, paa piya, paa haləmmaa, na pə tənaɣa m̀p̀r̀ó̀g̀ỳ wahalanaa taa. Pəyele i səm waali i ká weena weesuyu ŋku ku teñ tv. ³¹ Mpa pa we ləlv kė kaɣana tv, pa taa pəɣale ká məli waali. Na waali nyəma pəɣale náá məli ləlv.

Yesu səm na i fem təm totv
(Matiyee 20:17-19; Luku 18:31-34)

³² Pa we mpaav taa na pá puki Yosalem, ilena Yesu tee i ifalaa ke nògə, na pele pá təñna piti. Na mpa pele pa tənaɣa-we tv pele pa caɣana səɣvntv. M̀p̀r̀ó̀g̀ỳ Yesu tayaɣa yaav ke pa naanvwa na naaleye i kin, na í heeli-weye mpi pu mayana-i nəsəntə tv. ³³ Nti i heela-we təɣəle si: Təv, tə puki Yosalem isəntə tv, paa kpayá Yulv Pəyaya má na pá tv-m katəlav səsaa na lso Təm seyesələa pa niñ taa. Paa tv si pá kv-m. Paa kpayá-m na pá tv-m mpa pa ta nyi lso tv pa niñ taa. ³⁴ Pəle paa paana-m na pá tv-m ntayama, na pa casa-m akpatəe. Pəle pə waali ilena pá kv-m. Ama maa fe pə kvyeñ tooso wule.

Mpi Saaki na Yohaani pa sələmaa tv
(Matiyee 20:20-28)

³⁵ Pəle pə waali, Sepetee pəyalaa Saaki, na Yohaani, pa pola Yesu kin na pá tòm-i si: Tacaav, tə caa si ŋ la-təyv mpi tu sələmi-ŋ tv. ³⁶ Tənaɣa Yesu pòòsa-we si: Pepeye í caa si má la-mə?

³⁷ M̀p̀r̀ó̀g̀ỳ pa cəwa si: Saa wei n ka wee nyá teeli kawulaya taa tv tə caa si ŋ yelev na té caɣa nyá cəlv. Ləlv ke nyá ntəɣəñ tó, na ləlv ke nyá mpətəñ tó.

³⁸ Tənaɣa Yesu pòòsa-we si: I ta nyi mpi í sələməyi tv yee? I pəsəyi na í təɣv wahaha səsə wei maa təɣv tó? Paa sə-m lso lvm mpi tv, í pəsəyi na í sə-wi?

³⁹ M̀p̀r̀ó̀g̀ỳ pa cəwa si: Ti pəsi.

Ilena Yesu cə-we si: Tampana, í ká təɣv wahaha səsə wei maa təɣv tv, na í sə lso lvm mpi paa sə-m tv yaa. ⁴⁰ Ama pə taya ma ləsəɣəna mpa paa caɣa ma ntəɣəñ tv yaa mpa paa caɣa ma mpətəñ tv tó. Mpa pa tó lso tayaɣa lona ane tv pele pa kena a nyəma.

⁴¹ Yesu ifalaa naanvwa wei i kaasaa tv ilé i na mrv, ilena i taa wuna Saaki na Yohaani.

⁴² Tənaɣa Yesu yaa pa təna na í tə-we si: I nyəma si mpa pa nyənəxi isv yələa awulaa tv pele pa təkav kawulaya ke lələa tó. Na mpa pele pa kė kufeelaa tv pele pa ŋmakələyi səkrema. ⁴³ Pə fei m̀p̀r̀ó̀g̀ỳ mə kin se. Nti təɣəle si, ye mə taa wei í caa i la səsə ke mə hekv, pəntv í pəsi mə təmle tv. ⁴⁴ Na ye mə taa nògòlv í caa i la mə nəɣv tv, pəntv í pəsi mə təna mə yom. ⁴⁵ Pə taya pulv tó, Yulv Pəyaya ma tətə ma ta kəv si má təɣv cecəe. Ama ma komaya si ma pəsəyi yələa təna təmle tv, na má ha ma weesuyu na pə cə yələa pəɣale ke pa yomle taa.

Yulvm Paatimee təm
(Matiyee 20:29-34; Luku 18:35-43)

⁴⁶ M'p'ógó pa tala Yeliko. Yesu na í ifalaa, na y'elaa samaa pa k'oma sí pa lukí ícate níté t'ò n'òyó ìlèna pá mayana y'òlóm n'òy'òlóm, Timee p'òyalu P'aa-timee, na í c'aya m'p'aa n'òy'ò t'ò na í lakí pala.

⁴⁷ M'p'ógó pa heela-í sí: Nasaletí Yesu t'ee-k'èna. T'ònya í koo s'òs'òm sí: Tafiiti P'òy'òy'ò Yesu, ny'òní ma p'òt'òt'òl'è.

⁴⁸ T'ònya p'òyal'è kal'èna-í na pá heeli-í sí í su. Ama í s'òs'òa k'òou k'è s'òs'òm sí: Tafiiti P'òyalu, ny'òní ma p'òt'òt'òl'è.

⁴⁹ M'p'ógó Yesu s'òy'ò, na í t'ò sí pá yaa-í.

T'ònya pa heela y'òlóm sí: Ny'òy'ò apal'òt'ò na í k'òl'í, í yaa-íj.

⁵⁰ Ìl'èna í l'ò í k'p'aa na í k'òl'í t'òwaka na í polo Yesu kíj. ⁵¹ M'p'ógó Yesu p'òs'òs'ò-í sí: N c'aa ma la-íj w'e?

Ìl'èna y'òlóm c'ò-í sí: T'òc'aa, ma c'aa k'è sí n' la na má naakí.

⁵² T'ònya Yesu t'òma-í sí: Polo, ny'ò t'aa t'èmn'òv k'è Ìs'ò w'aa-s'ò-íj k'è.

M'p'ógó í s'òv na'òv k'è t'òna in'òy'ò k'p'ak'p'aa na í t'òy'òy'ò Yesu k'è m'p'aa'ò t'aa.

11

Yesu cayav ke k'p'òy'òy'ò

(Matiyee 21:1-11; Luku 19:28-40; Yohaani 12:12-19)

¹ M'p'ógó na í ifalaa pa tala Olifinaa p'òy'ò. Waatu iní t'ò pa k'p'èy'èt'òna Y'òsal'èm. Pa f'èí p'òol'òj na P'ètafasí na P'ètaníí. T'ònya Yesu tila í ifalaa t'aa naal'è ² sí: Í polo ícate nte t'ò w'e m'ò n'òy'ò t'ò t'ò t'ò t'aa. Í takí k'p'ak'p'aa t'ò í k'á mayana pa t'ò k'p'òy'òy'ò p'ìl'è nat'òl'òy'ò ñm'òn'òy'ò. N'òy'òl'òm t'ò c'ay'òt'ò t'ò t'ò. Í hetí-t'è na í k'òna. ³ Ye n'òy'òl'òm p'òs'òs'ò-m'è sí: P'èp'è t'ò k'è í lakí m'p'ò? Ìl'è í c'ò p'unt'ò sí: T'ò S'òs'ò c'aa-k'èna, ye í t'èma í k'á m'òl'òna-k'èy'è n'òs'òt'ò k'è c'òn'è.

⁴ Í ifalaa t'èw'ò, ìl'èna pá mayana k'p'òy'òy'ò p'ìl'è ntey'è m'p'aa'ò t'aa, na pá t'ò-k'èy'è ñm'òn'òy'ò k'è t'òy'òy'ò nak'èl'í ka n'òy'ò, ìl'èna pá hetí-t'è. ⁵ M'p'ógó m'p'aa'ò w'e t'òna t'ò pa t'aa nap'èl'í pa p'òs'òs'ò-w'e sí: P'èp'èy'è í lakí t'òna? Í het'òy'ò k'p'òy'òy'ò p'ìl'è níté suw'e?

⁶ M'p'ógó Yesu ifalaa c'òw'a ís'ò Yesu ka heela-w'e t'ò, ìl'èna pá y'èl'è-w'e na pá t'èna. ⁷ Na pá p'òna-t'èy'è Yesu, na pá p'ò t'ò t'ò k'è pa w'ontu, na Yesu c'ay'ò p'ò t'ò. ⁸ M'p'ógó y'èl'è p'òyal'è p'ò pa w'ontu k'è m'p'aa'ò t'aa, na l'èl'è náá c'è hat'ò na pá p'ò. ⁹ Ìl'èna m'p'aa'ò w'e Yesu n'òy'ò t'ò na m'p'aa'ò w'e í w'aal'í t'ò pá k'òok'í sí: P'aa w'èí í t'ò Ìs'ò k'è t'èel'í. Ìs'ò í w'èe w'èí í k'òy'òna T'òc'aa t'òj t'ò í w'aal'í. ¹⁰ Ìs'ò í hetí kaw'ul'òy'ò ñka ka t'òy'òna k'ònt'è t'ò, ñka ka k'è T'òc'aa Tafiiti ny'òy'òka t'ò. P'aa w'èí í t'ò Ìs'ò k'è t'èel'í k'è hat'òo ís'òt'aa.

¹¹ Yesu t'ala Y'òsal'èm, ìl'èna í s'òv Ìs'ò t'òs'èel'è t'aa. Í ny'òna í t'aa na í w'aal'í k'è t'èu, ìl'èna í na í ifalaa naan'òw'a na naal'è pá t'èe P'ètaníí k'è ìl'ím t'èma t'èm t'ò p'ò t'ò.

Yesu t'òy'ò f'ík'í t'òy'ò k'è m'p'òs'ò

(Matiyee 21:18-19)

¹² K'ò f'èma na pá lukí P'ètaníí, ìl'è ny'òy'òs'ò k'p'aa Yesu k'èl'è. ¹³ M'p'ógó í loosa f'ík'í t'òy'ò k'è p'òol'òj na k'ò l'òpa t'èk'p'ím'm. Ìl'èna í polo sí nt'any'ò ís'ònt'ò k'ò l'òla p'èe. Í k'òma na í t'ala k'ò t'èe, ìl'èna í mayana hat'ò t'ìk'è. M'p'ò t'ò, p'ò t'ò k'è f'ík'í t'òy'ò l'òl'òy'ò w'aatu. ¹⁴ T'ònya Yesu t'òma f'ík'í t'òy'ò ñk'ò sí: N'òy'òl'òm k'aa t'asa ny'ò p'ìl'è k'è t'òy'òy'ò.

Na í ifalaa nu m'p'ò.

P'èet'òl'è t'òy'òny'ò k'è Ìs'ò t'òs'èel'è t'aa

(Matiyee 21:12-17; Luku 19:45-48; Yohaani 2:13-22)

¹⁵ M'p'ógó Yesu na í ifalaa pa tala Y'òsal'èm. Ìl'èna Yesu s'òv Ìs'ò t'òs'èel'è t'aa na í ník'í t'òy'òny'ò k'è m'p'aa'ò pa p'èet'òy'òna na m'p'aa'ò pa yak'òy'ò t'ò. Na í p'òs'ò l'íy'ít'èe y'òk'òl'èa taap'òl'òna k'è ìl'èl'è, na alukukunaa p'èet'òl'èa k'p'èl'òs'ò t'òt'ò. ¹⁶ Í t'ò t'òs'ò n'òy'òl'òm í s'òy'òl'òm p'òl'ò na í t'òy'òna Ìs'ò t'òs'èel'è t'aa. ¹⁷ P'òl'è p'ò w'aal'í í s'èy'èsa-w'e sí: Pa ñm'aa'òw'a Ìs'ò T'òm t'aa sí, p'aa y'aa ma t'òy'òy'ò sí y'èl'èa t'òna Ìs'ò t'òs'òl'èm'l'è. Ama m'ò p'òsa-k'èy'è ñm'ul'èa t'òy'òy'ò.

¹⁸ K'òt'òl'èa s'òs'òa na Ìs'ò T'òm s'èy'ès'òl'èa nu m'p'ò, ìl'èna pá p'èek'òy'ò ís'òna p'aa'ò la na pá k'ò Yesu t'ò. Ama p'aa w'èna í s'òy'ònt'ò. P'ò t'òy'ò p'òl'ò t'ò, í k'òs'èy'ès'òt'ò s'òv y'èl'èa samaa k'è t'èu k'è p'ò t'ò f'èí.

¹⁹ Ìl'ím k'òma na p'ò t'è ìl'èna Yesu na í ifalaa pá k'òl'í ícate t'aa na pá l'ú.

F'ík'í t'òy'ò ñk'ò k'ò w'òl'èa t'ò k'ò t'òm

(Matiyee 21:20-22)

²⁰ T'èv f'èma na pá k'òl'í tan'òj k'è l'òj na pá t'èek'í, ìl'èna í ifalaa na f'ík'í t'òy'ò ñk'ò na k'ò w'òl'èa t'òw'òj'òj'ò na pá k'p'èy'òna k'ò k'ìt'è. ²¹ P'íy'èe t'òs'òa n't'í t'ò l'apa t'ò ìl'èna í t'ò sí: Ny'òní T'òc'aa, f'ík'í t'òy'ò ñk'ò n' ka t'òy'ò m'p'òs'ò t'ò k'ò w'òl'èa t'òw'òj'òj'ò.

²² M'p'ógó Yesu t'òma í ifalaa sí: T'òmp'òna k'è ma heeliy'ò-m'è y'òo m'aa c'ès'òy'ò, ye í t'ò Ìs'ò k'è naani, ²³ í p'òs'òy'ò na í t'ò pul'òy'ò k'ane sí k'á k'p'èsí na k'á hot'í t'èy'òka t'aa. Ye í t'èma m'ò t'aa t'èk'p'at'aa sí p'ù la na síka f'èí, pá lakí k'è. ²⁴ P'ò t'ò k'è ma heeliy'ò-m'è sí p'ò t'òna m'p'ò í s'òl'èm'òy'ò Ìs'ò t'ò í h'òv sí í t'èma-w'òy'ò

hikuɣu, de paa ha-meɣe-wi. ²⁵ Saa wei í koləxi sələmɔvɔ tɔ, ye í nawa si mə na nəɣɔlv í wəna natəli, de í ku-təyi mə taa. Waatu inəyi mə Caa wei í wə isətaa tɔ, í ká husi-meɣe mə isayatu tɔtɔ. [²⁶ Ye mə təɣontələnaa wakələyənə-mə na u hɔləyi-wəɣe suulu na í taɣani, mə Caa wei í wə isətaa tɔ, í kaa husi-meɣe mə isayatu tɔtɔ.]

Yesu pəsuyv tɔm
(*Matiyee 21:23-27; Luku 20:1-8*)

²⁷ Mpróyó Yesu na í ífalaa pa tasa Yosalem ke pote, na Yesu polo na í cɔɔki Iso təseele taa. Tənaɣa kətələa səsaa, na Iso Təm seɣesələa, na səsaa pa kəma í kinj, ²⁸ na pá pəəsi-í si: Kanjante nteye n makí nyá taa na í laki isəntɔ? Yaa awe tu hana-η pə mpraaw?

²⁹ Tənaɣa Yesu cə-wə si: Maa pəəsi-meɣe tɔm kolɔmtɔ. Ye í cə-m-ti, de maa heeli-meɣe kanjante nte ma makí ma taa na má laki isəntɔ tɔ. ³⁰ Iso yaa yələa tilina Yohaani si í sɔɔki yələa ke Iso lom? Í cə-m.

³¹ Mpróyó pa maɣasa-təyi pa taa pa tike. Uena pá tɔ si: Ye tə təma si Iso tilina-í, í ká pəəsi-tu si: Na pepe tɔ kə í tá mu í təm? ³² Pəyele ye tə təma si yələa tilina-...

(Pa nyanɣana samaa. Pə taɣa pulv tɔɔ, yələa nyənəɣa Yohaani ke Iso kɔyɔɣotv tɔləsɔlv kɔpan ké).

³³ Mpróyó kətələa səsaa pəsəna Yesu si: Tə ta nyi. Tənaɣa Yesu ná cə-wə si: Anhaa, ma kaa heeli-meɣe kanjante nte ma makí na má laki isəntɔ tɔ.

12

Təmlə nyəma asayaa tɔm
(*Matiyee 21:33-46; Luku 20:9-19*)

¹ Mpróyó Yesu svv kətələa səsaa ké iso seev si: Yvlv nəɣɔlv í ka səna lesəη tuη ke taale təcu. Na í ηma kolujə na í cəəna, na í la timpí í ká nyaasəyi pə lom tɔ. Na í ηma akele tanjau nəɣɔlv, wei í tɔɔ pa səηəyi na pá fenjixi tɔ. Í təma mpv, uena í caa yələa na í si tə taa, uena í tee yela. ² Pə kəma na pé tala tuη un í kooluyv waav, uena í kosi í tillu nəɣɔlv si í polo təmlə nyəma kinj na pá cəle-í un í tete. ³ Tənaɣa təmlə nyəma mpe pa kpa tillu un na pá má. Uena pá təɣəni-í í ninj naanvwa təyələyəl. ⁴ Mpróyó taale tv un í tasa tillu lelv ke kvsuyv na í tili. Uena pá kpa ílé na pá má í nyuyv ke teu na pá tvv-í. ⁵ Mpróyó taale tv tasa lelv ke tiluyv, uena pá kpa ílé na pá kv. Pa lapa mpróyó tɔm pəyalé tɔtɔ. Pa mapa lələa na pá kv lələa. ⁶ Yvlv wei pu kaasa taale tv un í kinj təɣəle í maɣamaya í kolvlv wei í luyv svv teu tɔ. Ueɣe í teesa tiluyv ke pa kinj, na í hvvki si paa nya í pəyaya isəle. ⁷ Ama təmlə nyəma mpe pa heela təma si: U loosiyi kpancoov tɔ kəηna nté. Í kəə na tə kv-í na taale pəsi tá nyəntə. ⁸ Tənaɣa pa kpa taale tv pəyalv un na pá kv-í, na pá lɔ taale na waal.

⁹ Mpróyó Yesu pəəsə-wə si: Isənaya taale tv un í ka la? Í ká kəə ké na í kv təmlə nyəma mpe, uena í caa yələa kofama na í si taale taa. ¹⁰ Matəη í təma kalvɔv ke Iso təm taa si:

Pəle nte tətɔ ηmalaa ηmaakaya na pá lɔ tɔ, nté tə tɔ kəlv ηmatv təna məlaa na tə səη.

¹¹ Mpi Tacaa lapa na tə nyənəyi na pé wə-tuyv piti təɣəle.

¹² Tənaɣa Yuta nyəma taa səsaa pəeka isəna paa la na pá kpa Yesu tɔ. Pə taɣa pulv tɔɔ, pa nyəmá teu si mpeɣe í seena iso un. Ama pa nyamna samaa. Uena pá yelev-í na í tee.

Lom wulav səsə lampuu tɔm
(*Matiyee 22:15-22; Luku 20:20-26*)

¹³ Mpróyó Yuta nyəma taa səsaa tilla Falisanaa napəli na Heləti kpekəle taa nyəma napəli tɔtɔ si pá polo na pá má Yesu nəɣv tɔ na pá ná. ¹⁴ Pəle pa talaa, uena pá tɔ Yesu si: Tacaa, tə nyəmá si tampana ke n yɔɣətəyi. Nn səɣəməɣəna mpi yələa hvvki pa taa tɔ. Pə taɣa pulv tɔɔ, nn pəəsəɣəna tɔɔ, nn faɣasəyi yələa. Ama isəna mpi maɣamaya Iso caa si yələa í la tə pə tampana ke n heeliyi. Tɔv, pə wə mpv tɔ, tá mpraav taa pə wəe si ye lampuu tɔ féli Lom wulav səsə na? Tɔ féli yaa tɔ taa féli? Tə caa si í heeli-tv.

¹⁵ Ama Yesu ná nyəmá pa taa laɣav, uena í pəəsi-wə si: Pepe tɔ kə í nyəki-m katəka ke konyəpɔ? Í kəna-m liyitee nyəɣəlvɔv na má na.

¹⁶ Tənaɣa yələa kəna-í-kv, uena í pəəsi Yuta nyəma taa səsaa si: Awe nyvɔv fotoo na í hətə ke pa ηmaa liyitee nyəɣəlvɔv tɔ cəne? Mpróyó pa cə-í si: Lom wulav səsə ké.

¹⁷ Tənaɣa Yesu təma-wə si: Anhaa, í cəla Lom wulav səsə ke mpi í ti tɔ, na í cəla Iso uleyv mpi í ti tɔ.

Mpróyó Yesu kvcəcətv nti tə məla-wəɣe təmsuyv ke səsəm.

Isəna tu wəe ta fem waal tɔ
(*Matiyee 22:23-33; Luku 20:27-40*)

¹⁸ M'p'ógú Satusee nyóma napəli pa kóma Yesu kin. Satusee nyóma mpe pa tənayana si paa pə la isəna səttaa kaa te na pá fe. M'p'ógú pa p'óssa Yesu si: ¹⁹ Tacaa, Moisi su-tuyə kusəsuto ke takəlası taa si: Yulu í wəna neu, na yulu inı í si na í yele í alu, na alu inı í feina-ı na pəyaya, neu ká hə leelu inı na í hikina-ı piya. İlena pa yaaki-sı na í taalv səlv hətə. ²⁰ Təv, yulv nəyölv na í newaa paa kəna yulvnyəwəñ naatosompəyölaya. M'p'ógú taalv k'p'aya alv, İlena í si, í fei pəyaya. ²¹ Tənya í waalı nyəñ həma leelu, na ílé í canı í si tətə, í fei pəyaya. M'p'ógú ílé í waalı nyəñ ná k'p'aya alv inı na ílé í si mpv tətə. ²² Haləna pə polo pə sıyılı pa naatosompəyölaya nke ka tənaya mpv təpa na pá səki mpv, nəyölv ta hiki pəyaya. Pəle pə waalı kə alv inı í t'eesa sərv. ²³ Təv, pa təna pa k'p'aya-ı mpv tə, səttaa fem wule pa naatosompəyölaya inı í taa aweyēle alv tə?

²⁴ M'p'ógú Yesu cə-we si: İ nyəmə mpi pə təv pə liyitiyi-me tə? İ ta nyı İso Təm na İso toma tə pə təv kə. ²⁵ Waatv wei səttaa ká fe tə akpayałe təm kaa wēe. Ama apalaa na alaa paa wēe kə isu isətaa tillaa wēv tə. ²⁶ Ye səttaa fem təm ile, í ta kaləta Moisi takəlaya taa kə timpı pa yəyətə səwa hotiya təm tə yee? Pa nmaa təna si İso təma Moisi si: Ma kə Apələham na İsaaka na Yəkərv pa İso kə. ²⁷ İso kə weesyuv nyóma nyəñ kə, í ta kə səttaa İso. Pə liyita-meye yem kə.

*İso kusəsutv taa səsəwntv
(Matiyee 22:34-40; Luku 10:25-28)*

²⁸ İso Təm seyesəlv nəyölv í ka wē təna na í naaki isəna pá na Yesu pa lakı tə. İ nawa si Yesu cəwa Satusee nyóma ke teu. İlena í polo na í p'óssi-ı si: İso kusəsuto təna taa ntiyile səsəwntv tək'pem?

²⁹ Tənaya Yesu cə-ı si: Kusəsuto taa səsəwntv nté si, İseyeli nyóma í nu, Tacaa İso tike kəna Səso təkəñ. ³⁰ N ka səli Tacaa nyá İso na luɣu kəlvmpuyə, na nyá ləsaɣa suv-ı təmammam ke paa mpi pə taa. ³¹ Təle tə waalı nti tə wēe təyölv. N ká səli nyá təyöntəle isu nyá ti. Kusəsuto natəl tə fei tətə na tə kəla tənə tə naale inə.

³² M'p'ógú İso Təm seyesəlv təma Yesu si: Tacaa n cə teu pə tu fei. Timpı n yəyətə si Tacaa tike kəna İso na í paasi İso nəyölv í fei tə tampana ke n yəyətə. ³³ Mp'v tə yulv ká səli İso na luɣu kəlvmpuyə na í ləsaɣa suv-ı paa mpi pə taa. Na pəle pə waalı í səli í təyöntəle isu í ti. Mp'v inı pə kəla isu pa lakuyə İso kə kotaya nke kəkə nyaya ka təna tə, na katasi nsi si təna təpaı tətə.

³⁴ Yesu nawa si í cəna ləmayasēne İlena í təmə-ı si: Nyá na İso Kawulaya sūsv í fei pooluñ. Pəle pə waalı nəyölv u nyuləyi si í tasa-ı təm p'óssuyə.

*Tafiti pəyaya nté Kilisiti
(Matiyee 22:41-46; Luku 20:41-44)*

³⁵ Yesu tənə seyesəlv ke İso təsēle taa, İlena í p'óssi si: İsənaya İso Təm seyesələa təñ mpv si Mesii ke Tafiti pəyaya ye? ³⁶ Pəyēle Feesyuv Nanñtə ná təna Tafiti taa kə təm na ílé í mayamaɣa í yəyətə si:

Tacaa heela ma Səso si,
caɣa ma kəñkəñ taa,
haləna má kəw na má su nyá
kolontunaa ke nyá nəwēe tēe.

³⁷ Tafiti mayamaɣa ná yaa-ı si Səso nté, ile isənaya Mesii ná məlaa na í kə Tafiti inı í pəyaya tətə ile?

*İso Təm seyesələa waalı kuluyə
(Matiyee 23:1-36; Luku 20:45-47)*

M'p'ógú samaa tuutuuma nu Yesu təm na lanjəlvmlə. ³⁸ İ k'p'alaya yələa mp'v í seyesaya tə si: İlana İso Təm seyesələa mpe na laakalı. Pa səla tokonaa səsaa suuv kə na pá cəki, na pá caaki pa seeki-weyə samaa taa na pá luñiyi. ³⁹ Na Yuta nyóma təkotilənaa taa teeli teeli təcayələna ke pa pəkəyi, na acimanaa taa səsaa səsaa təcayəle ke pa pəkəyi na pá caki. ⁴⁰ Mpe pa ləkəyənə leelaa ke pə təna mpi pəle pa wəna tə. İlena pá sv İso sələmpuyə na pə taɣalı si pə hólí si mpeye kupama. Pə təv kə paa te na pá ná katatəlaya nav napələyi teu.

*Alv wei í tv santiinaa naale tə
(Luku 21:1-4)*

⁴¹ M'p'ógú Yesu caɣa İso təsēle səsəle taa kə kəhaan atakaanaa isəntaa, na yələa samaa cəñ na pá tvyi liyite na í nyənəñ. M'p'ógú tənənaa paɣale kəna liyitee ke səsəm na pá tv. ⁴² Tənaya leelu kənyəntə nəyölv í kəna santiinaa ke naale na í pət. ⁴³ M'p'ógú Yesu yaa í falaa na í heeli-wē si: Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cəsəyi, leelu kənyəntəv inə í tv mpiyi kəhaan atakaa taa tə pə kəla pa təna pa nyəm. ⁴⁴ Pə taɣa pulv, yələa lələa ná k'p'aya pa liyitee nna a k'p'isa yem təyə na pá tv. Ama alv inə ile paa na í kə kənyəntəv tə pə təna mpi í ka wəna təyə í k'p'ayaa na í tv. Pə ta kaasi-ı pulv si í yana təyənaya mayamaɣa.

13

İso təsele wakəlyv təm
(*Matiyee 24:1-2; Luku 21:5-6*)

¹ Yesu kəma si i lukəna İso təsele taa, İlena i ifalaa taa nəyölə təmi-i si: Tacaa, nyəni İmatu tənə tətəv, na tə pəe kəpana teu yee?

² Tənaya Yesu cə-i si: Matəj n na İmatu səsəntə tənə? Pə kaa kaasi pəle ləntə na tə tənə ləntə tətə, paa tusi pə tənə.

Mpi mpi pu hvl si antulinya caa təm tə
(*Matiyee 24:3-14; Luku 21:7-19*)

³ Mprəyó Yesu cəya Olifinaa pəyü tətə kə İso təsele isentaa. Pə pamna Piyee na Saaki na Yohaani na Antəlu pa liyiti pa wenna i kinj. Tənaya pa pəosa Yesu si: ⁴ Pəlee kə mpv inı pu la? Na İmaatəle nteye pu hvl na tətə nyəna si pə wusaa?

⁵ Tənaya Yesu súb-weyə kraalvy si: I la laakali, i taa yele na nəyölə kətə na i tolisi-mə. ⁶ Mpi tətə pəyale kətə kətə na pá ha pa təyi ma hətə si mpeyele Mesii, na paa tolisi pəyale. ⁷ Ye i kəma na i nu yosj təj kə mə cölə mə cölə, na pá heeliyi-meyə pooluj nyəj təmnaa, səyəntə i taa la-mə. Pə wəe si mpv inı pəle pu la kə. Ama waalı waalı kə antulinya ná kəj na i təj. ⁸ Tətə kəteja ləjka kətə yonna ləjka nyəma. Kawulaya ləjka kətə kətə ləjka tətə, na tətə kətə sele tiiliwe tiiliwe, na nyəyəsənaa kətə la. Na mpv inı pəle pu wəe isı alv kulvyv ləlyv na pətə caalı-wuv kə səjəjəjəjə təyole.

⁹ Mə mayamaya i la laakali. Pə taya pulv tətə, paa yaa-meyə puloona taa. Paa ma-meyə kratəj kə Yuta nyəma təkotilənaa taa. Paa yaa-meyə nəncəsi kə tətə təkəlaa na awulaa səsaa pa kinnaa kə ma tətə, na i kətə hvl ma təm tampana. ¹⁰ Ama pə wəe si paa heeli Laapaalı Kəpəj kə kətejası tənə taa yələa kətə na pəcó. ¹¹ Saa wei paa kra-mə na pá pona-meyə puloona taa kə mpv tətə, i taa nəyəsı nti i kətə yəyoti tətə na pətə ta tata. Ama ye pə talaa, i yəyoti nti tu kətə mə luuj tətə tətə. Pə taya pulv tətə, İso Feesyuj Nanjtu ka tona-təyi mə luuj tətə, pə taya mə cöləy tu luna. ¹² Halı yələa kətə kətə na pá hvl pa taalənaa yaa pa newaa mayamaya si pá ku-wə. Na cəcənaa kətə la pə piya kə mpv tətə. Piya səle su kətə si nyəma tətə na si la na pá ku-wə. ¹³ Yələa tənə taa kətə kəpana-meyə ma tətə. Ama ye wei i nyaya apalətə na i tala tənaya, pəntu nyəyü kə pu ya.

Acaalətv təm
(*Matiyee 24:15-28; Luku 21:20-24*)

¹⁴ Mprəyó Yesu təma si: I kətə kətə na i na acaalətv taa acaalətv kə timpı pətə nəyəsəna tətə wəe tətə. Wei i kaləyi tətə i cəkəna-təyi teu. Mpv inı tətə, mpa paa wəe Yuta tətə pá se na pá kra pəşj. ¹⁵ Ye pə mayana wei na i wə kutuluyv tətə na i tiıwa, i taa tətə si i súbki təyaya na i kraya pulv. ¹⁶ Na wei pu mayana i wə taale tətə, i taa tətə si i kpej i tətə na i kətə i kraı. ¹⁷ Ahusitona na asəj təm kətə la wayo kə waatu inı. ¹⁸ I sələmı İso na kuyeyj inı i taa pamsəna wətu waatu. ¹⁹ Pə taya pulv tətə, wahala kətə la kuyeyj inı i taa kətə səsəm kətə pətə tu feı. Wahala wei i taka hatoo İso lapv antulinya tətə pa ta nata, pəyale pa kaa tasa i taka kətə nav tətə. ²⁰ Na ye pə taya isı Tacaa húbwa si i kətə pəsa kuyeyj inı i tətə nəyölə kaa tılı-tı. Ama i pəsa pə kuyeyj inəyi yələa mpa i ləsaı si pá pəsi i nyəma tətə pa tətə. ²¹ Na ye yəlv təma-mə si: I nyani, Mesii wə cənə yaa cənə, i taa nu. ²² Pə taya pulv tətə, Mesinaa na İso kuyəyotv teləsəlaa pəpətənaa kətə lu na pá la kəkölə nyəm na piti təma. Halı paa pəşaya pa puyusiyi mpa pa mayamaya İso ləsaı təy. ²³ Mpv tətə i la laakali, ma təma-meyə kraalvy.

Yvl Pəyaya kəntə
(*Matiyee 24:29-31; Luku 21:25-28*)

²⁴ Wahala inı i waalı kətə kuyeyj inı taa, ilim kətə si təkpitii, isətə kaa tasa holumvyv. ²⁵ İsətəljəsi kətə luna isətəa na si hotı, pu ciyiti isətəa kəkəlnəa. ²⁶ Waatu inəyi paa na Yvl Pəyaya má ma səja isəjmunto tətə na má tiiki na ma təma kə səsəm na ma teeli. ²⁷ Maa tili ma isətəa tillaa si pá koti ma ləsəlaa kə antulinya həyöləj tənə taa. Pə krayav ilim təlule na pətə tətule na pətə polo pətəntəj na pətə mətəj tətə tətə.

Fiki tvyv təm
(*Matiyee 24:32-35; Luku 21:29-33*)

²⁸ I nyəna fiki tvyv na i cəkəna, saa wei kv nəyətəyi na hatv yeyələyi tətə i nyəmá kraakra si həsəyü talaa kətə. ²⁹ Mpv tətəyü waatu wei i kətə ná təmnaa pəne pa lakı tətə i nyı si pə wusaa kətə, pə caa lapv nté. ³⁰ Tampana kə ma heeliyi-mə yoo maa cəsəyi, yələa mpa pa wə isəntə tətə pa kaa si pa tənə na pəcó pətə tənaya mpv pətə la. ³¹ İsətənyv na atə kətə muki yem. Ama ma kuyəyotv kaa saalı paa pəcó.

İso tike nyəmna kuyarjku antulinya kətə tətə
(*Matiyee 24:36-44*)

³² Nəyölə feı wei i nyəmá pətə waatu yaa pətə wölə tətə, paa isətəa tillaa, na Pəyaya má ma mayamaya. Ama Tacaa tike kətə nyəmna. ³³ Mpv tətə, i la laakali na i fej. Pə taya pulv tətə, i ta

nyı wole nte mpu unı pu tii təkpiılı tō. ³⁴ Pu wee isı yul səsə kolovvı ı təyaya sı ı puki mpa na í yaa í pəyalaa mpa pa laku ı kin ke təmle tō, na í tı pə tənaya pa niñ taa, na í hólı paa wei ké nte ı ká la tō, na í heeli təyaya tō nyənli sı í feñ teu. ³⁵ Ye ı ta nyı waatu wei təyaya caa ká kō tō ile í feñ teu. Taanaya ke ı ká kō, ahoó heka ke, kampaan kooı na, yaa tañan ké, nəvəl ta nyı. ³⁶ Ye ı ká kō təm kolom tō tənysə, ile í taa yele na í mayana í tərna tom. ³⁷ Nti ma heeliyi-me isəntō tō ntəyi ma heeliyi paa wei sı í feñ yoo.

14

Səsaa səsaa cayav ke Yesu acaya
(Matiyee 26:1-5; Luku 22:1-2; Yohaani 11:45-53)

¹ Pə kaasa koyeyñ naale sı pá təvə Tεεv acıma na potopotonaa mpa pa taa feı kəkvsım tō. Mıpóyó kotələa səsaa na İso Tom seyesələa pa pəeka isəna paa la na pá kpa Yesu təheε na nəvəl ta na tō na pá kv-ı. ² Pa yəvətaya pa taa sı: Ye tō tōma sı tó kpa-ı acıma waatu taa, pu la yooı ke yələa taa.

Yesu tō tulaalv pəlvvı
(Matiyee 26:6-13; Yohaani 12:1-8)

³ Koyaku nakulı Yesu we Petanıı ke tənıvı tō asilıma kutəñ tı Siməñ təyaya taa, na í cayaa na í tərna təvə. Tənaya alv nəvəl ı svvwa na í tōka tulaalv kupañ wei pa yaa sı naatı na pá lapa ı akpaləpiya ke liyitee pəle kuhulməle taa tō na tulaalv unı ı we liyitee ke səsəm tō. Mıpóyó alv unı ı pəla akpaləpiya ηke na í pəli tulaalv inəyi Yesu nyuvı taa. ⁴ Tənaya mpu unı pə ta maya mpa pa caya təna tō pa taa İləa na pá tō sı: İ lōv tulaalv unı isəntō tō pə teu nte we? ⁵ Ye paa pəet-ı ı liyitee taa kəli liyitee nyəvətı ηmıvıvı na nıvıvı (300) na pá ha konyəntınaa? Mıpóyó pa kala alv unı ı təm ke səsəm. ⁶ Ama Yesu tōma-we sı: İ yele alv unı təkpi yoo. Pepe tō ké í pəsəyi ı lanje ke mpu? Mpi ı lapa-m mpu tō pə tewaya halı. ⁷ Mə na konyəntınaa í wəna tam. Paa waatu wei ké í nəkaa í ká la-weye kupañv. Ama má na-me tō kaa weε tōma kin ke tam. ⁸ Mpi ı pəsaa təvə ı lapa. İ laala na í sayalı-m tulaalv ke kpakpa sı pá pına-m. ⁹ Tampna ke ma heeliyi-me yoo ma cəsəyi, paa timpiyi paa heeli Laapaalı Kupañ ke antulınya unı ı təna ı taa, paa keesı alv unı ı lapa mpi tō pə təm na pá təsəyi ı tō.

Yutaası kolmətō
(Matiyee 26:14-16; Luku 22:3-6)

¹⁰ Mıpóyó Yesu ifalaa naanvwa na naale taa nəvəl wei pa yaa sı Yutaası İsakaleeı tō ı kolaa, na í polo í mayana kotələa səsaa, sı unı ı ka tı Yesu ké pa niñ taa. ¹¹ Pele pa nu mpu İlena pa lanja heε səsəm na pá tō sı paa ha-ı liyitee. İlena Yutaası svv koyaku kupañko ke pəkvyı sı í tı Yesu ké pa niñ taa.

Tεεv acıma kutəvıv təvıv
(Matiyee 26:17-25; Luku 22:7-14,21-23; Yohaani 13:21-30)

¹² Pə tala potopotonaa mpa pa taa kəkvsım feı tō pə acıma koyaku kancaalaya nyəñku wule, İlena Yesu ifalaa pəsı-ı sı: Leyε n caa sı tó polo na tó la-η Tεεv acıma kutəvıv? Pə wule nteye pa kvı İweesı nsi pa İlkəna Tεεv acıma kutəvıv tō.

¹³ Mıpóyó Yesu tıla ı ifalaa taa naale sı: İ polo ıcate taa, í ka sulına apalv nəvəl na í səvəla lım na həyaya, í tərı-ı. ¹⁴ Pıntı unı í svv timpi, İle mı pəsı təyaya tı sı: Taca sı kutulıyı ηku kv taa í na ı ifalaa paa caya na pá təvə Tεεv acıma kutəvıv tō kv we le? ¹⁵ Apalv unı ı ká hólı-meye ate na isətəa kutulıyı taa ké nañ səsəñku nakuləyi isətəa, na pá təma-kvıv tayavıvı na kv taa we wontu nti í ká lana tō. Kv taa tənaya í ká təsi-təvıv pə təna.

¹⁶ Tənaya Yesu ifalaa kolaa na pá tεε ıcate taa na pá mayana teitei isı Yesu ka heela-we tō. İlena pá təsi Tεεv acıma kutəvıv ke təna.

¹⁷ Pə kōma isı taanaya İle Yesu na ı ifalaa naanvwa na naale pa tala kele. ¹⁸ Pa cayaa na pa tərna təvə, İlena Yesu yəvətı sı: Tampna ke ma heeliyi-me yoo ma cəsəyi, má na mpa me tō cayaa na tó təkı isəntō tō mō taa nəvəl ká la-m kolmətō.

¹⁹ Tənaya Yesu ifalaa isəntaa nyəña səsəm, na pá svv-ı pəsıvıvı ke kolım kolım. İne sı: Matəñ pə taya ma? İne sı: Matəñ pə taya ma?

²⁰ Tənaya Yesu cə-we sı: Mə naanvwa na naale taa nəvəlıvı. Má na wei tá niñ ká krentı svıvıvı ke nyənaya taa tō. ²¹ Yılv Pəyaya maya kəlmətō ke mpu tō ı təm ká la wıyıvıvı ké səsəm. Pıntı unı ye pa taa İl-ı pəle pu lapa sana.

Taca səm təsıvıv
(Matiyee 26:26-30; Luku 22:14-20; Kələntı I 11:23-25)

²² Mıpóyó waatu wei Yesu na ı ifalaa pa təkaya tō, Yesu kpaya potopoto na í seε İso ké í na təmle, na í faya-ı na í cəla ı ifalaa, na í heeli-we sı: İ mv, ma tənıvıv nte.

²³ Pæle pæ waali ké i kpaɣa kəpu na í see Iso ké í na təmle na í cele-we, na pele pá nyɔɔ pa təna. ²⁴ Ilena í heeli-we si: Ma calam nté mpi pæ hólóyí Iso nɔɔ pɛɛlɔvɔv tampana tɔ. Mpi pæ kɛpmna yɔlaa paɣale tɔɔ. ²⁵ Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cəsəyi, ma kaa tasa sɔlɔm pənɛye nyɔɔ haləna kuyanku maa tasa pə nyɔɔv ke Iso Kawulaya taa tɔ.

²⁶ Yesu na í ifalaa pa tɛma mpv, ilena pá yoo acima yontu, ilena pá tee Olifinaa pɔvɔv tɔɔ.

Piyee kpeevɔv tɔm yɔɔɔtaya
(*Matiyee 26:31-35; Luku 22:31-34; Yohaani 13:36-38*)

²⁷ Ḿpóyú Yesu tɔma í ifalaa si: Mə təna í ká ye-le-m na í se. Pa ηmaa ḿpóyú Iso Təm taa si: Maa kv tiikilu na heej ká ya yem yem. ²⁸ Ama waatu wei maa fe, ilena má tee-meɣe nɔɔv ke Kalilee.

²⁹ Tənaɣa Piyee tɔma-i si: Paa pa təna paa ye-le-η na pá se, má ma kaa la mpv.

³⁰ Ama Yesu tɔma Piyee si: Tampana ke ma heeliyi-η yoo maa cəsəyi, n ká kpeesi tɔm tooso ké saɲa ahoɔ ane a maɣamaɣa si n ta nyi-m ké n ta nyi-m na pəcɔ kampaav koo tɔm naale nyəm.

³¹ Ama Piyee tasa kpeevɔv na tɔŋ si: Paa má na-η tu si tu si ké. Má kaa kpeesi si ma ta nyi-η. Ḿpóyú pa təna pa yɔɔɔtaya mpv.

Yesu səlɔmvɔv ke Ketəsemanee
(*Matiyee 26:36-46; Luku 22:39-46*)

³² Pæle pæ waali pa tala timpí pa yaa si Ketəsemanee tɔ, ilena Yesu tɔ í ifalaa si: I caya cəne na má polo Iso səlɔmvɔv ke hatoo cəne.

³³ Ḿpóyú i kpaɣa Piyee na Saaki na Yohaani. Tənaɣa sɔɣəntv na laŋwakəlle səsəle suv-i kpaɣ, ³⁴ ilena í tɔ-we si: Ma laŋle wakəlaa ké tətɔɔtɔɔv pə fei keevɔv. I caya cəne na í feŋyi.

³⁵ I tuusa i nɔɔv tɔɔ ké pəcɔ, ilena í luŋ na í səlɔm si ye pə we pəsɔvɔv wahala waatu iné í taa koo inu í tɔɔ. ³⁶ I səlɔmaa ké si: Hai, ma Caa, n pəsəyi pə təna, kəɔli wahala səsɔ inɛye ma nyɔvɔv tɔɔ. Paa na mpv mpi n nəkaa tɔ pəle pə la, pə taa wee ma luɣv nyəntv.

³⁷ Yesu tɛma mpv, ilena í məli í ifalaa tooso inu í kiŋ na í maɣana pa tɔŋna tom. Tənaɣa í pəsəsa Piyee si: Siməŋ, n too ke? N kpisa feŋɣu ke pəcɔ maɣamaɣa? ³⁸ I feŋ na í səlɔm, təfɔ í ká hoti waatu wei maɣasɔv kəŋ-me tɔ. Pááná wee, ama tɔnvɔv u pəsəyana.

³⁹ Ḿpóyú Yesu tasa tuusuɣu, ilena í tasa kɔlvmtv ntəyi səlɔmvɔv. ⁴⁰ I tasa í ifalaa cəɔɔv məlvɔv, ilena í maɣana pa tɔŋna tom tɔtɔ. Pa kpisa pá cayaɣa pa ise. Ie pa ta nyi nti pá cɔ-i tɔ.

⁴¹ Yesu məla tooso nyəm ilena í pəsəsi-we si: I tɔŋna tom na í heesəyi yaa? Təv, í ye-le mpv, pə tala kele. I nyəni, paa tɔ Yulv Pəyaya maɣa asaɣaa niŋ taa. ⁴² I kuli na tə tee. I nyəni, ma kɔlvmtɔ tɔ tala cəne.

Yesu kpav
(*Matiyee 26:47-56; Luku 22:47-53; Yohaani 18:3-12*)

⁴³ Yesu tɔŋna yɔɔɔtaya ke mpv, ile í ifalaa naanvwa na naale taa lɛlv wei pa yaa si Yutaasi tɔ í tala kele. Na í waali ké yəlaa tuutuuma na pá tɔka layale na kpatəŋ. Kətəlaa səsaa na Iso Təm seɣesəlaa na nyɔvɔv nyəma pa tilina yəlaa mpe. ⁴⁴ Yutaasi wei inu í laki Yesu ké kɔlvmtɔ ke mpv tɔ í ka keesa samaa inəyi isəna í ká la tɔɔ. I heela-weɣe si: Ye ma polaa na má waɣala wei ile inəyale. I kra-i na í tɔki-i teu na í tɛna. ⁴⁵ Yutaasi tala ilena í kpatəna Yesu na í tɔ si: Taaaa.

Ilena í waɣdli-i. ⁴⁶ Ḿpóyú samaa inu í tv niŋ ke Yesu tɔ na pá kra-i. ⁴⁷ Tənaɣa mpa na Yesu paa we təna tɔ pa taa nɔɔlv i kpee i layate na í lo kɔlv səsə təmle tv ηkraŋvɔv na í kəɔli təfeŋ.

⁴⁸ Ilena Yesu pəsəsi samaa si: I kəŋi-m kpaɣ na í nəkli na í kpaɣəyi layale na kpatəŋ tɔ, maɣa ηmvlv isayav ke? ⁴⁹ Ma na-meɣe Iso təsəle səsəle taa ké kvyeŋ tənaɣa na má seɣesəyi. Pəyele í ta kra-m. Ama pə lapa isəntɔɔv si pə la isəna paa ηmaa Iso Təm taa tɔ.

⁵⁰ Tənaɣa Yesu ifalaa təna yela-i na pá se na pá tee.

⁵¹ Pə pəmna ifepv nɔɔlv i ka taka kunti tike na í tɔŋ Yesu waali. Pa siisa si pa kpaav ifepv inu, ⁵² ilena kunti fiti na í ye-le na í tee tapakpəte təyələyəli.

Yesu ponav ke Kotuyv səsəŋkv taa
(*Matiyee 26:57-68; Luku 22:54-55,63-71; Yohaani 18:13-14,19-24*)

⁵³ Ḿpóyú Yesu kpalaav pona Yesu ké kətəlaa wulav te, na pá maɣana kətəlaa səsaa na nyɔvɔv nyəma na Iso Təm seɣesəlaa pa kota təna. ⁵⁴ Piyee tənaɣa Yesu ké táálərm tɔɔ, haləna í tala kətəlaa wulav taya tɔɔ. Ilena í caya təna na í na təmle nyəma pá holiyi kəkv.

⁵⁵ Ḿpóyú kətəlaa səsaa na Kotuyv səsəŋkv nyəma pəeka taali wei paa tɔ Yesu na pá hiki mpaav na pá kv-i tɔ, na pá kpisi. ⁵⁶ Ilena yəlaa paɣale náá kuli na pá tɔŋ si: Taali inɛye í lapa, inɛye í lapa. Lɛlaa si inɛye, na pá tayanəyi pa taa pa tike ke kpeevɔv. ⁵⁷ Na lɛlaa náá lu yem na pá looli tɔm na pá suu-i si:

⁵⁸ Tə nu Yesu yɔɔɔtaya si inu í ká yəki Iso təsəle səsəle tənɛ, nte yəlaa niŋ ηmawa tɔ. Inu í ká lɛti kofate nte yəlv niŋ kaa ηma tɔɔv kvyeŋ tooso wule.

⁵⁹ Paa na mpv pa tɔm ta kaa.

60 Μπόγυό κəτəλαα wulav kula pa təna pa isəntaa na í pəəsi Yesu si: N kaa yəγəti? Suweye yəlaa paŋe pa yəγətəγəna-ŋ ye?

61 Ama Yesu suma, í ta cə si pulv. İlena kətəlaa wulav tasa-ı pəəsuγv si: Nyayale İso wei pa puγvləyi tə ı pəyalv Mesii?

62 Tənaγa Yesu cə-ı si: Nn, ma maγamaγa keke. Na mə təna təpai í ká na Yulv Pəyaya má na má caya İso təŋ təna tə kəŋkəŋ taa. Na í ká na-m isataa ŋmuntv taa na má tiiki.

63 Tənaγa kətəlaa wulav cəla ı wontu na í tə si: Seliya nyəma mpaγa tə tasəyi pəkəyυ tətə.

64 Mə maγamaγa í ná isəna ı kpa İso tə təγəle. Təv, í na-we? Μπόγυό pa təna pa təma si ı təm səpaγa, paa kv-ı ké.

65 Tənaγa yəlaa mpe pa ləlaa svv-ı ntaγama təv, na pá takı ı isəntəə na pá maπı-ı ŋkuma, na pá pəəsi-ı si: Kpeγe wei ı mapa-ŋ tə.

Pəle pə waahı yoolaa kpaγa Yesu na pá maπı-ı kataasi.

Piyee kpeesvγv

(Matiyee 26:69-75; Luku 22:56-62; Yohaani 18:15-18,25-27)

66 Piyee ka we taγa təə ké atəγe mpv təγə kətəlaa wulav təmlə tv əlv nyəŋ nəγəlv ı kəma 67 na í maγana-ı na í holiyi kəkə, na í nyəni-ı təpiŋŋ na í tə si: Nyá tətə, n ka we Nasaletı tv Yesu ŋı ı kiŋ.

68 Μπόγυό Piyee kpeesaa na í tə si: Ma ta nyı nti n yəγətəyi mpv tə. Ma ta cekəna-tı.

Pəle pə waahı ké Piyee luwa na í polo kraaŋ taa. [İlena kampaav koov.] 69 Tənaγa təmlə tv əlv nyəŋ ŋı ı taγana-ı nav, na í tasa í na mpa paa we təna təγə heeluyv si: Pa taa mpeγele na apalv ŋe tətə.

70 Μπόγυό Piyee taγana kpeesvγv. Pə lapa laasaya İlena mpa paa we təna tə pá tə Piyee si: Nyá, n ta laŋ yəlaa mpe pa taa nəγəlv. Pə taγa pulv təə, n ké Kalılee tv tə se.

71 Μπόγυό Piyee kpeesaa təlalala na í tuu na í tə si: Na İso, ma ta nyı apalv wei ı təm í yəγətəyi tə.

72 Tənaγa kampaav ləla koov ke təm naale nyəŋ, İlena Piyee təəsi nti Yesu ka yəγəta-ı tə tə təə si: Mpi pu takı kampaav koov naale nyəŋ tə n təma təm toosoγv kpeesvγv si n ta nyı-m ké n ta nyı-m. İlena Piyee wii isəlvəm.

15

Yesu ponav ke Pilati

(Matiyee 27:1-2,11-14; Luku 23:1-5; Yohaani 18:28-38)

1 Kətəlaa səsaə, na nyuvv nyəma, na İso Təm seγesəlaa, na Kotuyv səsəəv nyəma pa kota təmaγa tanaŋ kupaŋkə tēe si pa paasəγəna Yesu təm. Μπόγυό pa həkə-ı na pá kraγa-ı na pá polo pá cəla Pilati. 2 Tənaγa Pilati pəəsa-ı si: Nyayale Yuta nyəma wulav səsə ŋaγı?

İlena Yesu cə-ı si: Ntəγəle n yəγəta mpv.

3 Na kətəlaa səsaa náá təŋ si ı lapa taalənaa ke səsəm ké. 4 Tənaγa Pilati tasa-ı pəəsuγv si: N sumaya? Nyəni pa təŋyυv si n lapa pəne na pəne tə.

5 Ama Yesu tá cə si pulv. İlena pə la Pilati ke piti ké səsəm.

İsəle seesvγv ke Yesu kvγv təə

(Matiyee 27:15-26; Luku 23:13-25; Yohaani 18:39-19:16)

6 Paa Tēev acıma wəna Pilati tvləyi saləka tv nəγəlv wei samaa caa si pá tvli təγə. 7 Pə pamna apalv nəγəlv wei pa yaa si Palapaasi tə, í na ləlaa paa kəwa yulv ke tetv təm yooυ ŋku kv kulaa tə kv taa na pá təkə-weγe saləka. 8 Μπόγυό samaa kulaa na pá kpa na pá maγana Pilati si í la-we isı ı tu ləkı-we tə. 9 Tənaγa Pilati pəəsa-we si: I caa má tvli-məγe Yuta nyəma wulav səsə na?

10 Pə taγa pulv təə ké ı pəəsa-weγe mpv, ı ka nyəmaγa təkəlekele si isəsemlə təə ké kətəlaa səsaa ka pona-ı Yesu. 11 Ama kətəlaa səsaa mpe pa seγesəna yəlaa si pá tə si Palapaasi ke pá tvli-we.

12 Μπόγυό Pilati taγana samaa ke pəəsuγv si: Təv, isənaγa í caa má lana mə Yuta nyəma wulav səsə ŋı?

13 Tənaγa pa mapa kapusi si: Kamı-ı səm tesika təə.

14 İlena Pilati pəəsi-we si: İle isayətv ntiγı ı lapa?

Μπόγυό pa tasa kapusi mapv na təŋ si: Kamı-ı səm tesika təə, kamı-ı səm tesika təə.

15 Pilati səəlaa si samaa ŋı ı laŋle í heəna-ı, İlena í tvli Palapaasi, na í yele na pá casa Yesu ke akpaτe. İlena í kraγa-ı na í cəle-we si pá polo pá kamı-ı səm tesika təə.

Yoolaa paanav ke Yesu

(Matiyee 27:27-31; Yohaani 19:2-3)

16 Μπόγυό yoolaa pona Yesu ké kvfəne təyaya taγa təə, İlena pa yaa pa looŋa təna. 17 Μπόγυό pa suu Yesu ké cəpa kvseəm təkpaı, na pá lvv səwa ke ntenuyυ na pá te ı nyuvv. 18 İlena pá se-ı si: Yuta nyəma wulav səsə, fəə.

¹⁹ Na pá makı ı nyogvı taa ké kprátový, na pá tó ı tóo ké ntagama, na pá lunyigi ı tee ké akula ke teu təkulakula. ²⁰ Pa tema-ı paanau ke mpv, ılena pá wəyəsı capa kuseem ıni, na pá mələna-ı ı wontu. ılena pá luna-ı sı pa kanı-ı səm tesika tóo.

Yesu kam

(Matiyee 27:32-44; Luku 23:26-43; Yohaani 19:17-27)

²¹ Pə pamna Siləni tu nəyəl ná luna taale, pa yaa-ı sı Siməj. ı ké Alekəsantəli na Lufusi pa caa. Tənaɣa pa kpıpa ıle na toj sı ı səyəlı Yesu tesika njke. ²² Mpróyó pa pona Yesu ké timpı pa yaa sı Kələkəta tó. (Pə hówee nté sı nyompəyolaya te). ²³ Mpróyó pa nyómá sı pa cəlyı-ı sulóm mpi pə taa pa sıta kəəle nte pa yaa sı miili tó sı ı nyəə. Ama Yesu kisa nyəə. ²⁴ Pə waalı ké pa kama-ı səm tesika tóo, na pá tó tete ké ı wontu tóo sı pa nyəj ısəna paa wei ı ká hiki tó na pəcó pá tala-tı. ²⁵ Waatu wei pa kanɣa-ı mpv tó pə we tanaj ılim kaləfu pəyolayafı naanowa tóo. ²⁶ Mpróyó pa lapa lampı na pá njmaa ı tóo sı: Yuta nyéma wulav səə. Pa lapa njpróyó sı pə hulı mpi pə tóo pa lapa-ı mpv tó. ²⁷ Pa kpejna ı na njmulaa ke naale na pá ká səm tesikası tóo, lelv ke ı ntəyɔj tóo, na lelv ke ı mprətəj tóo, [²⁸ sı pə la ısu paa njmaaıwa ıso Təm taa tó sı: Asayad taa ké pa tv-ı.]

²⁹ Yələa mpa paa təkayana təna tó pələ pa kpeətəyı nyəəj na pá tvekı-ı sı: Anyajka, matəj nyá təmna sı n yəkəyı ıso təsəele səəəle na nj tayanı kufate ke njmav ke kuyeej tooso taa. ³⁰ Waası nyá tı ıle. Lu tesika tóo na nj tii ıle.

³¹ Mpróyó na kotələa səəaa na ıso Təm seyesələa tətó. Pələ pa təjna-ı paanav na pá yəyətəyı pa təma sı, ı yapa lələa nyəəj ısənaya na ı kaa pəsı na ı ya ı mayamaɣa ı nyəjkv. ³² Pəntaa ıseylı wulav səə Mesii ı lu tesika tóo na ı tii na tš ná na tš tisi.

Pə kpejna ı na mpa paa kama tó na pələ pá tvekı-ı tótó.

Yesu heev

(Matiyee 27:45-56; Luku 23:44-49; Yohaani 19:28-30)

³³ Pə koma na pə tala ılim sikuɣu, ılena səkpeɣv nyala ıcate tóo haləna ılim kpili. ³⁴ Pim kpila mpv, ılena Yesu kiisina nəyɔ səəəyá sı: Eloı, Eloı, Lema sapatani. (Na tələ tə hówee nté sı: Ma ıso ma ıso, pepe tóo ke n lə-m?)

³⁵ Mpa paa we təna tó pa taa lələa nu mpv, ılena pá tó sı: ı nu, ı yaana nteɣe Ilii.

³⁶ ılena pa taa nəyəl kraɣa asewa na ı polo ı lii kpaləkram saɣ ke lom konyənjəm napəli pə taa na ı tv kprátový nəyɔ taa na ı hulı Yesu sı ı nyəə. Na ı tó sı: ı yele na tš ná Ilii ká kəə na ı tisi-ı yaa ısəna?

³⁷ Tənaɣa Yesu kiisa səəəm ılena ı hee.

³⁸ Mpróyó puvvı səəəə njku kv kəyá ıso təsəele taa tó kv fayá kv hekv taa ké hun naale ke yem ke hatoo ıətəaa na pə kaləəna ate. ³⁹ Lom yoolaa səə wei ı ka səja Yesu ısentaa tó ı na ısəna Yesu tema kiisıyı na ı sı tó. ılena ı tó sı: Tampana, yulv ıne ı ké ıso Pəyayá.

⁴⁰ Alaa napəli paa səja poolun na pá nyənəyı. Makətala Malı ka we pa hekv. ılena pə kaası Saakı səkpəlu na Yosee tóo Malı na Salomee tətó. ⁴¹ Alaa mpv pa təyayá Yesu ké saa wei ı ka we Kalılee tó na pá caləəyı-ı. Na pə kaasa alaa lələa pəyale mpa ı na-we paa kpawa Yosalem tó.

Yesu pim

(Matiyee 27:57-61; Luku 23:50-55; Yohaani 19:38-42)

⁴² Pə pamna kuyakv njkuv pa lakı acıma səəlv. Mpi tó pə fej kuyakv kvheesıyı ké. Mpróyó pə koma na pə keesı taanaɣa, ⁴³ ılena Alimatee Yosəefv kəə. Mpe pa kotayana kotıyı səəəə njku, na yələa tokayana-ı ké. ı mayamaɣa ı ka keɣayana ıso Kawulaya tóo. Yosəefv ıni ı nyayá apalətv ke teu na ı polo ı mayana Pilatı na ı sələmı-ı sı ı kprakəyı sətv. ⁴⁴ Ama pə lapa Pilatı ke piti ke ısəna ı səpa ləj ke mpv tó. ılena ı yaa yoolu na ı pəsı-ı sı: Yesu səpa tó pə leləa. ⁴⁵ Yoolu heela-ı pə tampana, ılena ı ha Yosəefv ke mpaav sı ı polo na ı kraɣa sətv. ⁴⁶ Mpróyó Yosəefv yapa kponkrontu toj nyantu nti pa yaa sı ləj tó təpɣkahuləna, na ı tisi sətv ke tesika tóo na ı takı-ı pɣnkahuləna njke. ılena ı polo ı pimi-ı pələav njku pa hula kvkramıyev taa tó kv taa. ılena ı pilimi puw səəəə nakvlı na ı sulı pələav nəyɔ. ⁴⁷ Makətala Malı na Yosee tóo Malı paa wee na pá naakı timpı pa pıma-ı tó.

16

Yesu fem

(Matiyee 28:1-8; Luku 24:1-12; Yohaani 20:1-10)

¹ Mpróyó kuyakv kvheesıyı tɛəwa, ılena Makətala Malı na Saakı tóo Malı na Salomee pá ya nim səəəəj nyəm sı pa pukı na pá sayalı Yesu ké pələav taa. ² Mpróyó cımaası wule pa kola tanaj təpam na pá polo pələav kın ke ılim luw waatv. ³ Pa pəsəyá təma sı: Awe ká tvlı-tıyı puw njkuv pələav nəyɔ ıle?

⁴ Pa kusa pa ise ulena pá na si pa tema piw səsəw njəvu pilimuyu na pá su kpeɛɛɛ. Ku tɔw teu ké. ⁵ Ulena pá suw pəlaav taa na pá mayana ifepu nəyɔlɔ na í suu cara kuhɔlɔm na í caya ntəwɔɔn tɔw. Ḿpɔyɔ sɔwɔntu lapa-we. ⁶ Ulena ifepu unɪ í heeli-we si: Sɔwɔntu í taa la-me. Nasaleti Yesu wei pa kama sɔm tesika tɔw tɔyɔ í pɛɛkəyɪ. I fema, i fɛi cəne. I nyɔni, u naa timpɪ paa husa-i tɔ. ⁷ Tɔw, í polo í heeli i ifalaa lelaa na Piyee si i tɛɛ-mɛyɛ nəyɔ kɛ Kalilee, tənaya í ká mayana-i usɪ i ka heela-me tɔ.

⁸ Pa lu pəlaav taa na sɔwɔntu pu-we təkəɲkəɲ na pá seliɣi. Ḿpɔyɔ pa sewa na pa sɔwɔntu katatəlaya tɔw pa ta pəsi na pá heeli nəyɔlɔ si pɔlɔ.

*Makətala Mali na Yesu
(Matiyee 28:9-10; Yohaani 20:11-18)*

[⁹ Yesu fem ḿpɔyɔ cimaasi tanəɲ kɔpəɲku tɛɛ tɔ, Makətala Mali tɔw ké i caala liw. Alb unɪ i waali ké Yesu ka tɔwɔna alɔyaa naatosompɔyɔlaya. ¹⁰ Tənaya Mali unɪ i kulaa na í pona laapaali kɛ í na mpa paa wɛɛ na pá caya ləyaya na pá wiiki tɔ. ¹¹ Alb unɪ i heela-wɛyɛ mpɔ si Yesu wɛna i weesuɣu na unɪ i mayamaɣa i na-i tɔ. Pa ta mu i tɔm.

*Yesu na tillaa naale pa tɔm
(Luku 24:13-35)*

¹² Pəle pə waali Yesu lu pa taa naale tɔw na wɛɛtɔ lenti kɛ waatu wei pɛle pa wɛ mpaav taa na pá puki tawa taa tɔ. ¹³ Ḿpɔyɔ pɛle pa mɔlaa na pá heeli lelaa, na pɛle tɔtɔ pa ta mu-ti.

*Yesu ifalaa tɔw liw
(Matiyee 28:16-20; Luku 24:36-49; Yohaani 20:19-23; Tillaa Təmlɛ 1:6-8)*

¹⁴ Pə waali ké Yesu lu i ifalaa naanɔwa na kulɔm tɔw ké waatu wei pa caya tɔwɔ tɔ, na í kaləna-we si: Pɛpɛ tɔw ké í lapa kate na mə laɲa la kpusəɲ na pá heeli-me si ma fema na í ta tisi. ¹⁵ Pəle pə waali i tɔma-we si: I ya antulinya təna taa na í heeli paa wei ké ma Laapaali Kɔpəɲ. ¹⁶ Ye wei i mɔwa na pá sɔ-i Isɔ lɔm, pu ya pɔntɔ nyɔyɔ. Ama ye wei i kisa tə mɔyɔ, paa ku pɔntɔ tɔm. ¹⁷ Ye mpa pa mɔwa, piti təma nna paa la tɔwɔlɔ. Paa tɔwɔni alɔyaa na ma tɔɲ, na pá yɔyɔti nsəma lenna. ¹⁸ Paa kpa tɔmaa na pa niɲ, yaa pá nyɔɔ kɔw wɛna a kɔyɪ yəlaa tɔ, pə kaa la-wɛyɛ pɔlɔ. Paa təni kutəntɔnaa tɔw ké niɲ na pə waa-we.

*Yesu kpav kɛ isɔ
(Luku 24:50-53; Tillaa Təmlɛ 1:9-11)*

¹⁹ Tacaas Yesu tɛma i ifalaa kɛ yɔyɔtənav kɛ mpɔ, ulena pə kraasi-i isəttaa na í caya Isɔ kəɲkəɲ taa. ²⁰ Ḿpɔyɔ i ifalaa ná tɛɛwa na pá heeliɣi Laapaali Kɔpəɲ kɛ paa timpɪ. Tacaas ka wɛ pa waali kɛ pa kulapɔtɔ taa na í kusəyɪ pa waasɔnaa nyɔɔɲ na piti təma wɛna a tɔɲna lapu tɔ.]

LAAPAAI KUPAŃ WEI LUKU ŃMAAWA TŃ KŃtŃlŃtŃ

TakŃlaya kane ka tŃ Luku ta ke Yuta tŃ, KŃleeki tŃ kŃ, i tŃmle ntŃ lokotulo tŃmle. Luku caakaya sŃ i hŃlŃ sŃ Yesu kŃ yŃlaa tŃna waasŃlŃ ilena i keesi Yesu lŃlŃŃ nyŃma ke pŃ kpaŃaw Yosεfu tŃ halŃna Atam. Mpi tŃ, yŃlaa tŃna cŃsŃ kεle. Yesu ta kŃ Yuta nyŃma tike nyŃŃ, i sŃlaa yŃlaa tŃnaya, kasayampiya na kŃnyŃntŃnaa. I kŃmaya sŃ i pŃekŃŃi mpa pa lepa tŃ na i waasi-we (19:10).

IsŃna pa faya Luku takŃlaya tŃ:

- Yesu lŃlŃŃ na i pŃcaatu, titite 1-2
- Yesu tŃmle tayaŃŃŃ, titite 3-4
- Yesu tŃmle ke Kalilee, titite 5-9
- Yesu pote ke Yosalem, titite 10:1-19:27
- Yesu tŃmle ke Yosalem, titite 19:28-21:1-38
- Yesu sŃm na i fem, titite 22-24

Mpi pŃ tŃŃ Luku Ńmaa takŃlaya kane tŃ

¹ Ma yŃlŃ Teufili, yŃlaa paŃale maŃasaa sŃ pŃ keesi mpi pŃ lapa tŃ hεku taa tŃŃŃ takŃlaya taa. ² Isu mpa pa nana pa ise ke pŃ kancalaya na pŃ pŃsi IsŃ TŃm tŃmle nyŃma tŃ. ³ Ma maŃamaya ma tŃma yasŃŃ ke pŃ kpaŃaw tŃm nti tŃ kancalaya tŃ, na ma nawa pŃ tampana tŃna. PŃ tŃŃ kŃ pŃ lapa-m teu sŃ mŃ keesi-Ń tŃm nti tŃ tŃna tŃcŃŃŃ ma yŃlŃ kŃpaŃ. ⁴ SŃ Ń cŃkŃna pŃ tŃna mpi pa sŃŃŃsa-Ń tŃ pŃ tampana ke teu.

IsŃtaa tillu sŃ paa lŃlŃ IsŃ lŃm sŃlŃ Yohaani

⁵ Yuta wulaw sŃsŃ HelŃti waatu taa, kŃtŃlŃ nŃŃŃlŃ i ka we Apiya kŃtŃlaa loŃŃa taa, pŃ yaa-i sŃ Sakali. I alŃ ka kŃ kŃtŃlŃ AlŃŃ lŃlŃŃŃ tŃ, pa yaa ilŃ sŃ Ilisapeti. ⁶ Pa naale inŃ pa tŃntŃ ka keesa IsŃ kŃ. PŃcŃ pŃ tŃŃaya Taaaa kŃsŃsuto na i kŃheelitŃ tŃnaya teitei. ⁷ Ilisapeti ka kŃ kaalŃlaya, ilŃ pa feina pŃyaya. PŃyele pa naale inŃ pa puwa.

⁸ MpŃŃŃ kuyaku nakŃlŃ pŃ tala Sakali loŃŃa tŃmle waatu, ilena i polo na i tŃŃna kŃtŃŃŃ tŃmle lapŃ ke IsŃ tŃsŃe taa. ⁹ MpŃŃŃ pa tŃ tŃtŃ isu kŃtŃlaa laki tŃ, ilena pŃ kpa Sakali sŃ i sŃŃ na i wŃ tulaalŃnaa ke hatoo kŃtaya tŃlate tŃŃ. ¹⁰ Na yŃlaa samaa tŃna we awali na pŃ tŃŃna IsŃ sŃlŃmŃŃŃ ke tulaalŃ wŃŃŃ waatu. ¹¹ TŃnaya Taaaa isŃtaa tillu nŃŃŃlŃ i lu Sakali tŃŃ na i sŃŃ tulaalŃ kŃtaya tŃwŃtŃ ntŃŃŃŃ tŃŃ. ¹² Waatu wei Sakali nawa isŃtaa tillu ilena sŃŃŃntŃ kpa-i na i lanŃle cŃ. ¹³ Ama isŃtaa tillu heela-i sŃ: Sakali taa nyŃ, IsŃ mu nyŃ sŃlŃmŃŃŃ. NyŃ alŃ Ilisapeti kŃ lŃlŃ-Ń apalŃpŃyaya, na n kŃ ha-keŃe hŃtŃ sŃ Yohaani. ¹⁴ NyŃ lanŃle kŃ heena-ke pŃ tu fei, na paŃale lanŃ kŃ hŃlŃmŃna ka lŃlŃŃ. ¹⁵ PŃ taya pŃlŃ, kaa la sŃsŃ ke Taaaa isentaa. Ka kaa tŃŃ sulomaya yaa kŃnyŃŃŃŃŃ kŃkŃkŃŃŃ napŃlŃ. FeesyŃ NŃŃŃŃŃ tŃŃ kŃ we ka taa kŃ sŃsŃm ke hatoo ka too lotu taa. ¹⁶ Kaa mŃŃna IsŃŃŃlŃ nyŃma paŃale ke pa Caa IsŃ kŃŃ. ¹⁷ Kaa yoosi ka tŃmle ke IsŃ isentaa na FeesyŃ NŃŃŃŃŃ tŃŃ. Ka lŃmayasŃle na ka tŃŃ kŃ we isu Ilii. Kaa kŃpenti caanaa na pa piya. Kaa la na kaanŃtŃnaa tŃŃ tampana. Kaa la mpŃŃŃ sŃ kŃ tayaŃ Taaaa ke yŃlaa kupampama mpa pa mŃna i tŃmle lapŃ tŃ.

¹⁸ TŃnaya Sakali cŃ isŃtaa tillu sŃ: NyŃ tŃm tŃne tŃ we muŃŃ nte? PŃ taya pŃlŃ, ma weu isŃntŃ tŃ, ma puwaya. PŃcŃ ma alŃ maŃamaya nŃ puwa.

¹⁹ MpŃŃŃ isŃtaa tillu cŃ-i sŃ: MaŃa Kapiyε kŃ, IsŃ cŃlŃŃŃ ma weε. InŃ i tilina-m sŃ mŃ yŃŃtŃna-Ń na mŃ heeli-Ń tŃm kŃpantŃ tŃne. ²⁰ Mpi pŃ tŃŃ n ta tŃna ma tŃm nti tu te na tŃ la tampana ke tŃ waatu tŃ pŃ tŃŃ n kŃ la kamumuka. NyŃ nŃŃŃ kaa kuli, halŃna wule nte ma tŃm tŃne tu la isu ma yŃŃtŃŃŃ tŃ.

²¹ Waatu inŃ tŃ na yŃlaa we awali kŃ na pŃ tŃŃa Sakali na piti kŃ mpi pŃ tŃŃ i taŃŃa sŃsŃm ke hatoo pŃ taa tŃna tŃ. ²² Waatu wei i luwa tŃ i ta pŃsi na i yŃŃtŃna-we. Ilena pŃle pŃ cŃkŃna sŃ i nŃ pŃlŃŃŃ pŃ taa tŃna. MpŃŃŃŃ i yŃŃtŃna-we na niŃŃ, na i nŃŃŃ sula mpŃ.

²³ Sakali tŃmle kuyεŃŃ tŃma IsŃ tŃsŃe sŃsŃŃle taa, ilena i kŃpŃ. ²⁴ PŃ lapa weε naale, ilena i alŃ Ilisapeti la teu. MpŃŃŃŃ i Ńmela isŃtŃnaa kakpasŃ na i tŃ sŃ: ²⁵ Taaaa lŃsŃŃŃ ma feεle tŃnŃŃŃ pŃnentŃŃŃ yŃlaa taa tŃ, kŃpantŃ ke i lapa-m sŃsŃm.

IsŃ tillu sŃ paa lŃlŃ Yesu

²⁶ PŃ kŃma na Ilisapeti isŃtŃnaa la naatoso, ilena IsŃ tili isŃtaa tillu Kapiyε ke Kalilee icate nte pa yaa sŃ Nasaleti tŃ tŃ taa kŃ pŃεlŃ nŃŃŃlŃ i kŃŃ. ²⁷ PŃεlŃ inŃŃŃ: Tafiti lŃlŃŃŃŃ taa tŃ Yosεfu ka

mōsaa, na pá yaa-i si Mali. ²⁸ Isōtaa tillu pola i kin na í tōmi-i si: Ma see-η. Tacaα we nyá waali ké, i hulα-η pēlee pē tu fei.

²⁹ M̄pógó Mali lanje cepōna isōtaa tillu tōm ntəyi sōsōm, na í maγasi seetu nti tē hūwee ke i taa i ta cekēna. ³⁰ M̄pógó isōtaa tillu tōma-i si: Mali taa nyá, kōpantu ke Isō caana-η. ³¹ Nyəni, n ká la teu, n ká luli apalu pu na n̄ yaa-i si Yesu. ³² I ká la sōsō na paa yaa-i si isōtaa Isō Sōsō Pəyalu. Tacaα Isō ká cele-i i lohje Tafiiti kawulaya. ³³ I ká la Yakəpu piitim nyóma wulav sōsō ke tam tō, i kawulaya kaa su tənaya.

³⁴ M̄pógó Mali pōssa isōtaa tillu si: Isənayale pu la mpu na má ta nyənta apalu?

³⁵ Ilena isōtaa tillu cō Mali si: Feesuyu Nanjtu ká tiina nyá tō, na isōtaa Isō Sōsō ká lana i toma ke nyá kin. Pē tō ké pəyaya ηka n ká luli tō paa yaa-ke si yulu nanjtu na Isō Pəyalu. ³⁶ Nyəni, nyá lūlyu tō llisapeti wei pa yaakaya kaalulaya tō, i haγa apalu pəyaya həγō na i kratəlaya, hali i isōtōnaa naatosō kōlo. ³⁷ Pē taya pulu, Isō tá kpisi pulu pu se.

³⁸ M̄pógó Mali tōma si: Ma tu ké Tacaα tēmle tō ké. Isō í mu nyá nəγō. Ilena isōtaa tillu yele-i na í tēē.

Mali puki llisapeti ke wiiluyu

³⁹ Wee ani a taa ké Mali kōlaa na í lohγō i təyi Yuta icate natəli tē taa ké pōny taa. ⁴⁰ I talaa ilena í suv Sakali təyaya na í see llisapeti. ⁴¹ Waatu wei llisapeti nu Mali seetu ke kpakpaa tō, m̄pógó i taa pəyaya γəkāa na Feesuyu Nanjtu toj tii i tō. ⁴² Na í γəγətəna nəγō sōsaya si: Isō koolα-η kōpantu ke alaa taa, na i koolα pəyaya ηka n ká luli təγō kōpantu tōtō. ⁴³ Hali ma taka ma tō kéle wei i ka luli ma Caa tō i kōma cōu na? ⁴⁴ Ma nu nyá seetu na ma taa pəyaya γəkəna lahlohōmlē ke kpakpaa. ⁴⁵ Ama n nu lelen γoo. Pē taya pulu, n tēma nyá taa na tōm nti Tacaα heela-η si i ká la-η tō.

Mali yoo yontu

⁴⁶ M̄pógó Mali tōma si:

Ma sama Isō ké hatoo ma lotu taa ké i kəlvu tō.

⁴⁷ Ma lanje hulōmēna ma waasulu Isō pē tu fei.

⁴⁸ Pē taya pulu,

i nawa i tēmle tō konyəntu má.

Saηa waali yəlaa tēna ká yaa-m si lelen nulu.

⁴⁹ Pē taya pulu, Toma tēna tō lapa-m

kōpantu sōsəntu ke sōsōm.

Ama i hətē ké sōsōle ké.

⁵⁰ I wiiki mpa pa nyahna-i

na pá see-i tō pa pətətəle ke paa pepe wule.

⁵¹ I hula i toma ke sōsōm.

I yasa mpa pa lotu taa we isəcau hūwee tō.

⁵² I kusa awulaa sōsaa ke pa kumlee tō,

na í təγəni-we.

I kusa konyəntōnaa nyəəη.

⁵³ I haγasa nyəγətōnaa ke təγənaγa kōpanka.

I təγəna toηtōnaa ke niη naanowa.

⁵⁴ I seena i ifalaa Isəγeli nyóma tō.

I lapa nti i ka su ta lohceēnaa si i ká la tō.

⁵⁵ Isu i ka heeluyu ta caanaa Apələham

na i piitim nyóma ke tam tō tō.

⁵⁶ Mali caγa llisapeti kin isu isōtōnaa tooso, ilena í kpe.

Isō lōm səlv Yoħaanu lūlyu

⁵⁷ Pē kōma na pá tala llisapeti lūlyu, ilena í luli apalu pəyaya. ⁵⁸ M̄pógó i cōlo nyóma na i lūlyu nyóma nuwa si Tacaα lapa-i kōpantu ke sōsōm. Ilena pa na-i pá kreṅti na pa laηa hee sōsōm. ⁵⁹ Pəyaya kuyeeη lapa pələfei naanowa ilena pá kō-keγe peluγu, na pá təη si pa haα-keγe ka caa hətē si Sakali. ⁶⁰ Tənaγa ka tōo γəγətāa si: Aai, Yoħaanu ke paa yaa-ke.

⁶¹ M̄pógó pēle pa tōma si: Nyá lūlyu taa aweγe paa yaawa hətē n̄tē?

⁶² Tənaγa pa γəγətəna ka caa na niη si pa naa nte i luyu wee si pá yaa-ke tō. ⁶³ M̄pógó i hulaa si pá kōna-i kpaata. Pa kōna, ilena í ηmaa si ka hətē ntē Yoħaanu. Ilena pō la pa tənaya piti.

⁶⁴ Tənaγa Sakali nsēmle heta kpakpaa na í suv γəγətaya, na í saη Isō na nəγō sōsəγa. ⁶⁵ M̄pógó səγəntu kpa pa cōlo nyóma tēna, na Yuta pōny taa nyóma tēna lakaya tē faaci. ⁶⁶ Pa tēna mpa pa nuwa tōm tēne tō pa maγasa-təyi pa taa na pá təη si: Pəpəγe pəyaya kaṅe kaa te na ká la?

Pē taya pulu, Tacaα ka we ka waali ké teu ké.

Sakali ná cele nyəntu na í keesəyi-təyi yontu taa

67 Μῆρβύό Feesuyu Nanhɛtu toŋ kolɔna Sakali ke sɔsɔm, na í ná tɔmnaa na í sɔv tɔ yɔɔtɔvɔvɔ sɪ:
68 Tɔ sa Tacaɔ Iseyeli Iso.
I paasɛna i yɔlaa ke nɔɔnɔɔ.
I hɛta-tɔvɔv tɔ yomle.
69 I lɛsa-tɔvɔv waasɔlv wei i wɛna toma tɔvɔ
i tɔmle tɔ Tafiiti lɔlvɔv taa.
70 Mpu inɔxi i ka lapa na i kɔvɔɔtɔv
telɛsɛlaa kɔpama kpaali.
71 Halu i su i nɔvɔv sɪ i ká ya-tɔvɔ
ta kolontunaa na mpa pa luyɔv fɛi-tɔ pa niŋ taa.
72 Na í wii ta caanaa caanaa pɛtɔɔtɛle,
na í tɔɔsɪ nɔɔsɪ pɛlvɔv kɔpam mpi
í na-we paa pɛlaa na tampana tɔ.
73 I ka tu yɔɔtɔna tuunav ke mῆrβύó
tɔ caanaa caanaa caa sɔsɔ Apɛlaham kin kɛ,
74 sɪ i ká ya-tɔvɔv ta kolontunaa niŋ taa,
na tɔ paasɛna i luyɔv nyɛntɔv na sɔvɔntɔv fɛi.
75 Na tɔ wɛɛ tɔnani kɛ i isɛntaa.
Isayatu kaa wɛɛ halɔna ta sɔm.
76 Pɛyaya nyá, paa yaa nyá sɪ isɔtaa
Iso Sɔsɔ kɔvɔɔtɔv telɛsɔlv.
Pɛ taya pɔlv, n ká tɛɛ ta Sɔsɔ ke nɔvɔ
na n tayanu i mpaan.
77 N ká heeli i yɔlaa ke isɛna paa la
na pa isayatu tayanu na pɔ ya pa nyɔɔŋ tɔ.
78 Ta Iso kɛ yɔlv pɛtɔɔtɛle tɔ,
na i hólɔxi suulu.
Ilim luki tanaŋ na pɛ tewa sɔsɔm ke isɛna tɔ,
mῆrβύó i ka kɔna tɔ nyɔvɔv yavɔ.
79 Pu luna isɔtaa na pɔ waasi mpa pa we
sɔkɛtɔvɔv tɛɛ na pá nukɪ sɔm sɔŋ tɔ.
Pu la na tɔ nyɪ alaafɛya mpaav.
80 Pɛyaya tɔŋna puw na ká nyɛŋ layatu na ká caɔa nyutu taa. Halɔna kɔvanɔku ka lu Iseyeli
nyɔma taa kɛ patɔma tɔ.

2

Yesu Kilisiti lɔlvɔv (Matῆyee 1:18-25)

1 Waatu unu i taa kɛ Wulav sɔsɔ Akusi kpaalaa sɪ paa kala i tetɔ tɔna taa yɔlaa. 2 Kɔkalɔvɔv
kancaalaya nyɛŋku kɔnɛ ku lapa Silli kɔfɔnɛɛ Kiliniyusi pɔɔle taa. 3 Mῆrβύó paa wei i pola i icate
taa sɪ pá kala-i.
4 Pɛ tɔɔ kɛ Yosɛfo luna Nasaletɪ icate ke Kalilee na i polo Yuta ke wulav Tafiiti icate Pɛtɔlehɛm
taa. 5 sɪ pá kala í na i amɔsaya ahonto Malɪ. Pɛ taya pɔlv, i kɛ Tafiiti lɔlvɔv taa tɔ. 6 Mῆrβύó waatu
wei pa we tɔna tɔ, Malɪ lɔlvɔv tala. 7 Uɛna í lɔlv i kancaalaya pɛyaya ke apalɔpɛyaya. Na í husɪ-
kɛyɛ wontu kɔtɔvɔv tɔtɔle taa na i takɪ-kɛyɛ saalasi. Pɛ taya pɔlv, tɛcaɔalɛ taa tala-wɛyɛ mɔvɔlaa
tɔsvɔle.

Isɔtaa tillu pola tiikilaa kin

8 Tiikilaa napɔli paa we icate níte tɔ tawa taa na pá fɛŋyi pa kalɔkɛŋ ke ahoo ahoo. 9 Tɔnaya
Tacaɔ isɔtaa tillu kɔma pa kin na Tacaɔ teeli na pa tɔɔ isɪ kɔkɔ sɔsɔɔŋka nyalɔmɔle. Mῆrβύó
sɔvɔntɔv kpa-wɛyɛ sɔsɔm. 10 Ama isɔtaa tillu tɔma-we sɪ: Sɔvɔntɔv í taa kpa-me. Pɛ taya pɔlv, ma
kɔmɔya sɪ ma heeliyi-meɛyɛ tɔm kɔpantɔv nti yɔlaa tɔna lanɔ ká hɛɛna teu tɔ. 11 Tɔm ntɔvɔle sɪ, pa
lula-meɛyɛ waasɔlv ke sanɔ ahoo anɛyɛ Tafiiti icate taa wei i kɛ Tacaɔ Kilisiti tɔ. 12 I naa isɛna í ká
nyɛna-i tɔ. I ká mɔyana pa husa ahɔlvɔm nɔvɔlv ke wontu kɔtɔvɔv tɔtɔle taa na pá taka-i saalasi.

13 Mῆrβύó isɔtaa tillaa samaa tuutuuma sɔsɔa isɔtaa tillu unu i tɔɔ kɛ kpaakraa na pá sanɔ Iso na
yontu sɪ:

14 Iso kele teeli tɔ tɔkpapa ke hatoo isɔtaa te.

Ate yɔlaa mpa i sɔɔlaa tɔ pa lanɔ í hɔlvɔmɪ.

Tiikilaa puki Pɛtɔlehɛm

15 Waatu wei isɔtaa tillaa yela tiikilaa na pá mɔli isɔtaa tɔ tiikilaa mpe pa tɔma pa tɔma sɪ: Tɔ
kɔli na tɔ polo Pɛtɔlehɛm tɔna, na tɔ ná mpi pɛ lapa na Tacaɔ heeliyi-tɔvɔv pɛ tɔm tɔ.

¹⁶ Μπόγύ tiikilaa ləyo pa ti na pá maɣana Mali na Yoseefu na pá husa ahulom unəxi wontu kutəyo tətəle taa. ¹⁷ Tiikilaa tema-keɣe nau, ilena pá keesi nti isətaa tillu ka tema-weɣe heeluyu ke ahulom un i tam tə. ¹⁸ Μπόγύ piti kra pa təna mpa pa nu tiikilaa təm nti tə. ¹⁹ Μπόγύ Mali təkə təm nti tə tənaya i taa na i maɣasəxi tə hʷeɣe. ²⁰ Tiikilaa mpe pa məlaya kpente ilena, pá puɣuləyi Isə səsəntu na pá saŋi-i pə təna mpi pa nuwa na mpi pa nawa tə pə tə. Pə taya pulu, pə təna pə lapa teitei ké isu isətaa tillu ka keesuyu-we tə.

Yesu hətə hav

²¹ Pəyaya ŋke ka kuɣeɣi kəma na pá tala pələfei naanəwa si pa peləyi-ke tə, pa ha-keɣe hətə nte isətaa tillu ka heela-we na pəcɔ ka too kraɣa ka həyo tə si Yesu.

Pa kraana Yesu ké Isə təsele səsəle

²² Μπόγύ waatu wei pə tapa si Yoseefu na Mali pá kəti pa ti tayanəyo tə isu paa keesuyu Moisi kusəsitu taa tə, pa pona pəyaya ke Yosalem si pa huli-keɣe Taca. ²³ Pə taya pulu, paa ŋmaa ŋpóyo Taca kusəsitu taa ké si: Paa apalupəyaya kancaalaya nyəŋka ŋka Taca tənna-ke. ²⁴ Na pa pólə si pa laki kətaga na ihokasi naale yaa alukukunaa naale isu paa keesuyu Taca kusəsitu taa tə.

²⁵ Apalu nəyolu i ka we Yosalem na pá yaa-i si Simiyəŋ. Apalu un i təyaya tampana, na i isəle seena Isə təmlɛ, na i tanɣa si i na wei i ká kəɔ na i waasi Isəyeli nyəma tə. Na Feesuyu Naŋŋtu we i waali. ²⁶ Feesuyu Naŋŋtu un i ka huləna-i si i ká ná Taca tillu Mesii na pəcɔ i si. ²⁷ Μπόγύ Feesuyu Naŋŋtu lapa na i polo Isə təsele taa ké waatu wei ahulom caa na i too pa pona-i si pa laki i tə ké mpi paa siwa tə. ²⁸ Μπόγύ i mu-i i niŋ taa na i seɛ Isə si:

²⁹ Pənente Taca, nti n ka yəyətə tə n lapa-ti.

Ue yele nyá təmlɛ tʷ má na má tɛna laŋhəlmɛ.

³⁰ Ma nana ma isəpəle ke waasulu

³¹ wei n tayaŋa yəlaa təna isəntaa tə.

³² Fətəla wei piitimnaa ká nana tə.

Inəyəle Isəyeli nyəma teeli.

Simiyəŋ nawa cele nyantu na i kraali-ti

³³ Μπόγύ piti kra ka caa na ka too na nti un i yəyətə ka tə ké mpu tə. ³⁴ Μπόγύ Simiyəŋ koola-weɣe kəpantu na i tə ka too Mali si: Pəyaya kane ka nyənte nte si ká hu payale na ká kusi payale ke Isəyeli taa. Yəlaa payale ká kreəsəna mpi i ká huli-we tə. ³⁵ Pu kuli pa payale taa tamnaa tə təkeele. Laŋwakəlle səsəle ká tʷi toto nyaya púyo isu layate ke pa səpa-ŋ.

Isə kuɣoyətʷ tɛləsulu alonyəŋ Ana

³⁶ Isə kuɣoyətʷ tɛləsulu alonyəŋ nəyolu i ka we təna tətə. Aseɛ ləlyu taa tʷ Fanuweli pɛɛlo Ana. I kraətəla teu təkunju. I saav i paal tə, pusi naatosompəyolaya ke pa cayaa ilena ilé i si. ³⁷ Na un i caya mpu haləna pusi nunaasa na liyiti. Ue Isə təsele taa ké i ka we tam na i laki Isə təmlɛ ke ilim na aho. Paa Isə sələmuɣu i sələməxi, paa nəhəkotʷ i həkəxi. ³⁸ Simiyəŋ pa təŋna ŋpóyo lapu təyo un i kama na i suw Isə ké sam, na i yəyətəyəna pa təna mpa pa tanɣa si Isə i waasi Yosalem təyo Yesu təm.

Pa məlayi kpente ke Nasaleti

³⁹ Waatu wei pa tema pə təna mpi pa keesa Taca kusəsitu taa təyo lapu tə, Yoseefu na Mali pa məla pa tɛ Nasaleti ke Kalilee. ⁴⁰ Mpu tə na pəyaya təŋna puw na ka tənuytə təkəyi na ká təŋna layatu nyəm ke teu na Isə we ka waali.

Yesu ké Isə təsele taa

⁴¹ Paa pənaya ŋka Yesu nyəma pukaya Yosalem ke Tɛɛu acima təyo ké. ⁴² Yesu ləlyu pənaya naanəwa na naale nyəŋka taa pa pola acima tətə isu pa ti pukuyu tə. ⁴³ Acima weɣe kəma na a tɛ ilena i nyəma tʷ mpaav na pá kpeŋ. Ama Yesu ná saala Yosalem, na i nyəma ta nyi mpu. ⁴⁴ Pɛle paa huəwa si ntany i we təntaa lɛlaa taa, haləna pá tə ilim na pə tem ilena pá suw-i pɛkəyʷ ke pa ləlyu nyəma na pa asəmaa kiŋ. ⁴⁵ Pa ta na-i, ilena pá tayan i Yosalem ke məlyu si pa pɛkəyi-i. ⁴⁶ Pə lapa kuɣeɣi tooso ilena pá na-i Isə təsele taa na i caya Yuta nyəma seɣesəlaa səsaa kiŋ na i nuki pa seɣesuyu na i pəsəyi-weɣe təmnaa. ⁴⁷ Na i nyəm na nti i cəkəya-we tə tə lapa pa təna mpa pa nukaya təyo piti ké səsəm. ⁴⁸ Waatu wei i nyəma na-i tə səyəntʷ kra-we. Ilena i too təmi-i si: Ma pəyaya, n lapa-tuytə mpu suwe? Nyəni, má na nyá caa tə pɛka-ŋ na laŋwakəlle səsəle ké.

⁴⁹ Μπόγύ Yesu cəwa si: Pepe tə ké mə pɛkəya-m? I ta nyi taa si pə weɣe ké si má weɣe ma Caa təyaya taa?

⁵⁰ Ama pɛle pa ta cəkəna nti i yəyətə mpu tə. ⁵¹ Tənaya i təŋa-we na pá məli Nasaleti, na i nukəna-weɣe pə təna pə taa. Ama i too təkə təm tənə un tə tənaya i taa. ⁵² Yesu təŋna puw na i layatu nyəm təŋna səsəyʷ, na Isə na yəlaa pa laŋa təŋna-i heɛnaw ke tam.

3

*Isa lvm sɔlv Yohaani waasv
(Matiyee 3:1-12; Malaki 1:1-8; Yohaani 1:19-28)*

¹ Waatu wei wulaw saso Tipee kawulaya pusi lapa naanowa na kakpası tɔ, Pɔnjsı Pilati nά kέ Yuta kɔfɔnee, na Helɔti nά kέ Kalilee wulaw, na ilé i neu Filipu nά tɔki kawulaya ke Itulee na Tɔlakoniti pə tetu taa, na Lisaniya nά kέ Apileni wulaw. ² Uena Ana na Kayifi pele pa kέ kɔtalaa sɔsaa tɔyɔ Isa tɔm kɔma Sakalı pəyalv Yohaani taa kέ wɔlaya tetu taa. ³ Na i cɔɔ Yaatanı tetekale tɔna na i heeliyi yɔlaa sı pά layası tɔnte, na pά sɔ-weyε Isa lvm na Isa husı pa isayatu.

⁴ Uena pə lά isı paa nmaav Isa kuyɔyɔtɔtu teləsulv Isayii takɔlaya taa tɔ sı:
Nɔyɔlv yɔyɔtəyənə nɔyɔ sɔsɔya ke
wɔlaya tetu taa sı, i tayanı Tacaa mpaav,
i hεε-i mpaısı na sı siyisi.
⁵ Paa suuli kɔtaalomıj tɔna.
Paa yɔsı pɔɔj na pulası tɔna.
Paa siyisi təkεelɛnaa. Paa kuli pεε tɔna.

⁶ Na yolɔpiya tɔna kά nά isəna Isa waasəyi-tu tɔ.
⁷ Yohaani yɔyɔtaya samaa wei i kɔnaya i kin sı i sɔ-weyε Isa lvm tɔ sı: Akala piya mε, awe kpaala-mε na i seeki Isa pάáná nna a kɔn tɔ? ⁸ I la mpa pa yela isayatu tɔ pa kulapəle. Ue i taa teləsəyi lɔlv sı mə caa kεle Apəlaham. Ma heeliyi-mε sı ye tɔle tɔ tɔɔ de, Isa pəsəyi na i la na pεε anε á pəsi Apəlaham piya. ⁹ Pa tema laale tɔyɔ ke tuj sı pa huɔyi-i na i tεε kέ te. Tɔyɔ njku ku luləyi pεe kɔpana tɔ, paa hu-ku na pά tɔ kɔkɔ.

¹⁰ Tənaɔa samaa pɔɔsa Yohaani sı: Ye mpɔ nti na ntiyi tu la?
¹¹ Yohaani cɔ-we sı: Ye wei i wena tokonaa ke naale i pasa wei i feina tɔ. Na ye wei i wena kɔtəyɔv ilé i la mpu tɔtɔ.

¹² Mɔpɔyɔ pə kreɲna lampuu mɔlaa na pά kɔɔ i kin sı i sɔ-weyε Isa lvm, na pά pɔɔsı-i sı: Tacaa, nti na ntiyi tu la?
¹³ Yohaani cɔ-we sı: I taa mu na pə tεε isəna paa suwa tɔ.

¹⁴ Yolaa nά pɔɔsa-i tɔtɔ sı: Na tá se, nti na ntiyi táa lá? Mɔpɔyɔ Yohaani cɔ pele sı: I taa muɔuli nɔyɔlv. Pəcɔ i taa tv nɔyɔlvɔv tɔm. Mə lanja i hεena mə kɔfɔlvɔv.

¹⁵ Yɔlaa tεelayaa teu sı pulv ká la, haləna pά kɔɔ pά sɔv maɔasɔyɔv ke pa taa sı, yaa Yohaani kεle Mesii unı. ¹⁶ Uena Yohaani heeli pa tɔna sı: Ma de, lvm ke ma sɔɔ-mε. Ama nɔyɔlv wεε i kɔn, ilé i kəla-m. Halı ma ta tala má wɔyɔsı i nɔɔhεε taa ntanjpala maɔamaya. Feesuyɔ Nanjntv na kɔkɔ ke ilé i ká sɔ-mε. ¹⁷ I tɔka i kɔfalvɔv ke i niɲ taa. I ká fala pə tɔna tɔcayacaya na i suu pεe ke kpɔú taa. Ama i ká tv lɔɔtv ke kɔkɔ nka kaa tenj tɔ ka taa.

¹⁸ Sɔyεsəj waanı waanı ke mɔpɔyɔ i kaakayana samaa na i heeliyina-weyε Laapaalı Kɔpanj.
¹⁹ Yohaani ka kaləna wulaw Helɔti ke timpi i kpaɔa i taalv alv Helətıyati tɔ, na isayatu tɔna nti i ka lapa tɔ tɔ tɔɔ. ²⁰ Mɔpɔyɔ i lela isayatu lentı tɔtɔ, i kpa Yohaani na i təkı-i saləka.

*Yesu Isa lvm sɔv
(Matiyee 3:13-17; Malaki 1:9-11)*

²¹ Yohaani tɔnna yɔlaa tɔnaɔa Isa lvm sɔv, ilena Yesu nά polo tɔtɔ na pά sɔ-i. ²² Waatu wei Yesu tɔnna səlɔmɔyɔv tɔ, isɔtɔnɔyɔv tulaa na Feesuyɔ Nanjntv tii i tɔɔ, na pά naaki-i isı alukuku. Na pά nu nɔyɔlv nɔyɔ ke isɔtaa sı: Nyayale ma luɔyɔ tεε Pəyaya, ma lanje hεena-nj sɔsɔm.

*Yesu lɔlvɔv loonja nyɔtma
(Matiyee 1:1-17)*

²³ Yesu caalvɔv i tɔmlε ke waatu wei kέ mpɔ tɔ, i pusi wε isı hiu na naanowa, na yɔlaa nyənaya-i isı Yosεfɔv pəyaya. Yosεfɔv nά kέ Heli pəyaya, ²⁴ na Heli kέ Matatı pəyaya, na Matatı kέ Lefii pəyaya, na Lefii kέ Melεci pəyaya, na Melεci kέ Yannayi pəyaya, na Yannayi kέ Yosεfɔv pəyaya, ²⁵ na Yosεfɔv kέ Matatıyası pəyaya, na Matatıyası kέ Amɔɔsı pəyaya, na Amɔɔsı kέ Nahum pəyaya, na Nahum kέ Isalı pəyaya, na Isalı kέ Nakayi pəyaya, ²⁶ na Nakayi kέ Maatı pəyaya, na Maatı kέ Matatıyası pəyaya, na Matatıyası kέ Semeyıj pəyaya, na Semeyıj kέ Yosεci pəyaya, na Yosεci kέ Yota pəyaya, ²⁷ na Yota kέ Yowanaj pəyaya, na Yowanaj kέ Lesa pəyaya, na Lesa kέ Solɔpəreli pəyaya, na Solɔpəreli kέ Salatıyεe pəyaya, na Salatıyεe kέ Neli pəyaya, ²⁸ na Neli kέ Melεci pəyaya, na Melεci kέ Atii pəyaya, na Atii kέ Kosam pəyaya, na Kosam kέ Ilimatam pəyaya, na Ilimatam kέ Eelı pəyaya, ²⁹ na Eelı kέ Yosuwee pəyaya, na Yosuwee kέ Iliyesεe pəyaya, na Iliyesεe kέ Yolım pəyaya, na Yolım kέ Matatı pəyaya, na Matatı kέ Lefii pəyaya, ³⁰ na Lefii kέ Simiyɔj pəyaya, na Simiyɔj kέ Yuta pəyaya, na Yuta kέ Yosεfɔv pəyaya, na Yosεfɔv kέ Yonam pəyaya, na Yonam kέ Iliyakım pəyaya, ³¹ na Iliyakım kέ Meleya pəyaya, na Meleya kέ Menna pəyaya, na Menna kέ Matata pəyaya, na Matata kέ Natanj pəyaya, na Natanj kέ Tafiiti pəyaya, ³² na Tafiiti kέ Seseε pəyaya, na Seseε kέ Opetı pəyaya, na Opetı kέ Powaası pəyaya, na Powaası kέ Sala pəyaya, na Sala kέ Naasəj pəyaya, ³³ na Naasəj kέ Aminatari pəyaya, na Aminatari

ké Atamin pəyaga, na Atamin ké Alini pəyaga, na Alini ké Isəlm pəyaga, na Isəlm ké Falesi pəyaga, na Falesi ké Yuta pəyaga, ³⁴ na Yuta ké Yakəru pəyaga, na Yakəru ké Isaaka pəyaga, na Isaaka ké Apələham pəyaga, na Apələham ké Tala pəyaga, na Tala ké Nasoo pəyaga, ³⁵ na Nasoo ké Seluci pəyaga, na Seluci ké Lakao pəyaga, na Lakao ké Faleki pəyaga, na Faleki ké Ipee pəyaga, na Ipee ké Sala pəyaga, ³⁶ na Sala ké Kayinam pəyaga, na Kayinam ké Alafasati pəyaga, na Alafasati ké Sem pəyaga, na Sem ké Nowee pəyaga, na Nowee ké Lameki pəyaga, ³⁷ na Lameki ké Matusala pəyaga, na Matusala ké Henəki pəyaga, na Henəki ké Yaleti pəyaga, na Yaleti ké Maleleyee pəyaga, na Maleleyee ké Kayinanə pəyaga, ³⁸ na Kayinanə ké Inəsi pəyaga, na Inəsi ké Seti pəyaga, na Seti ké Atam pəyaga, na Atam ké Iso pəyaga.

4

*Satanu mayasəyi Yesu
(Matiyee 4:1-11; Maləki 1:12-13)*

¹ Yesu luna Yaatanu na Iso Feesuyu Nanjtu tonj təw i kinj ke səsəm. Məpəyó Feesuyu Nanjtu tənəni wəlaya tetu taa. ² Ilena Iləyən mayasi-w ee nule. I ta təyə puluyu kuyeyen i ni taa. Pə yooša we ee nule lena nyəyəs kpa-i. ³ Tənəya Iləyən təma-i si: Ye n ké Iso Pəyaga, yəyoti na pəle tənə tə pəsi təyənəya.

⁴ Ama Yesu cə-i si: Pa nmaawa Iso Təm taa si, pə taya təyənəya tike ke yulb ka hikina weesuyu.

⁵ Məpəyó Iləyən pona-i timpi pə kulaa tə, na i kpeni antulinya kawulasə tənəya təm koləm na i hul-i. ⁶ Ilena í təmi-i si: Maa ha-nj pə tonj na pə teeli tənə. Pə taya pulb, ma niñj taa ké pa tə pə tənə, na má nəkaa ma ha wei ma səlāa tə. ⁷ Ie ye n ka henta-m atə, n ká kpağa pə tənə.

⁸ Ama Yesu cə-i si: Pa nmaawa Iso Təm taa si, n ká sēe nyá Caa Iso, na i tike i təmle ke n ká la.

⁹ Məpəyó Iləyən pona-i Yosalem na i kpaasi-i Iso təsēele comcom nəyō taa, na í təmi-i si: Ye n ké Iso Pəyaga nmaa atə. ¹⁰ Pə taya pulb, pa nmaawa Iso Təm taa si, i ká heeli i isatāa tillaa ke nyá təm si pá paasənə-nj teu. ¹¹ Pəcə lentu we ee tətə si: Paa teeli-nj pa niñj taa ké teu təkpa si pə taa kəw na pəle nətəli tə cə-nj.

¹² Ama Yesu cə-i si: Pa nmaawa Iso Təm taa si, n kaa mayasi nyá Caa Iso si n ná i waali.

¹³ Waatu wei Iləyən tēma-i mayasuyu ke pə tənəya mpə, lena í tēe na í tanja wole kofate.

*Yesu caaləyi i təmle ke Kalilee
(Matiyee 4:12-17; Maləki 1:14-15)*

¹⁴ Pəle pə waali iē Yesu mələ Kalilee na Feesuyu Nanjtu tonj hağa-i, na i təm yekəyi həyoluyu njkə kə tənə kə taa. ¹⁵ I sēyəsəya Yuta nyəma təkotilēnaa taa na yələa tənə puyəlaya-i.

*Nasaleti nyəma kisa Yesu
(Matiyee 13:53-58; Maləki 6:1-6)*

¹⁶ Məpəyó Yesu pola Nasaleti timpi i puwa tə, na í suw Yuta nyəma təkotile taa ké kuyakw kəhēsuyu wule, isu i tu laki tam tə. Məpəyó i kulaa si i kaləyi Iso Təm. ¹⁷ Ilena pá cēle-i Iso kuyəyotutu teləsulb Isayii takələya. Məpəyó i heta timpi pa nmaawa si:

¹⁸ Tacaa Feesuyu we ma kinj, na i ləsa-m si má heeli Laapaali Kupañj ke konyəntənaa. Na i tila-m si má heeli saləkətonaa ke pa hetuyə təm.

Na yələmmaa ke pa isē kuluyu təm. Si má waasi mpa pa muyluyi tə.

¹⁹ Si má heeli-wēyē pənəya njka Tacaa ká waasi i yələa tə ka kəntē təm.

²⁰ Yesu tēma lena í kpili-ke na í cēla paasənəb na í cəya. Məpəyó Yuta nyəma təkotile taa nyəma tənə pama isē ke i təw. ²¹ Tənəya i suw-wēyē yəyotuyu si: Təm nti paa nmaawa na í tu nu-təyi nəənəw tə, sañj nte tə lapa.

²² Məpəyó pa tənə pa tisa teu na pá sam-i. Na i kuyəyotutu tənə lapa-wēyē lelenj, halu pə la-wēyē piti na pá tə si: Isu Yosēfə pəyalb?

²³ Tənəya Yesu təma-we si: Tampəna təw, í ká tē na í tuku-m ituule si: Fətə, fē nyá ti. Halu í ká yəyoti-m si má la ma icatē taa cənēyē mpi pə lapa Kapənəhum na í nu tə.

²⁴ Məpəyó Yesu tasa-we si: Tampəna ke ma heeliyi-me yoo, paa nyənəyi Iso kuyəyotutu teləsulb nəyələyuy puluyu i mayaməya i icatē taa. ²⁵ Ntəñj i nyəmá si alaa leelaa ka wē pəyalē ke Iseyeli taa ké waatu wei wəlaya lapa pusi tooso na isətənaa naatoso ke Ilii waatu taa tə. Halu nyəyəsə səsəñj si lu tetu tənə. ²⁶ Paa na mpə Iso tá tili Ilii ke pa taa nəyələb kinj. Ama alu leelu nəyələb wei i ka wē Sitəñj tetu taa ké Salepəta tə, i kinj ke i tila-i. ²⁷ Na Iso kuyəyotutu teləsulb Iliisee waatu taa tənuyu təw asilima kutəñj nyəma ka wē səsəm tətəyō Iseyeli. Paa na mpə pa ta waasi pa taa nəyələyuy i kutəñj. Ama Siliu tə Naamanj tike ke pa waasaa.

²⁸ Waatu wei Yuta təkotile taa nyǝma nu i tǝm ntǝ tǝ, pǝ haŋa-weye sǝsǝm. ²⁹ Mǝrǝyǝ pǝ kulaa na pǝ hǝmǝ-i na pǝ luna ɪcate waali, na pǝ kraana-i hatǝǝ puu ŋku ku tǝ pǝ ɪcate wee tǝ ku nyǝyǝ taa, timpi pǝ lapa tokuyǝ tǝ, sǝ pǝ tusiyǝ-i. ³⁰ Ilena Yesu faɣana pǝ heku taa na ɪ tee ɪ nyǝŋku.

*Iloyǝhilu nǝyǝlv ɪ tǝm
(Malǝki 1:21-28)*

³¹ Mǝrǝyǝ Yesu pola Karǝnahum, Kalilee tetu taa ɪcate natǝli, na ɪ seɣesi-weye kuyaku kuhesuyǝ wule. ³² Mǝrǝyǝ ɪ seɣesuyǝ cǝpa pǝ laŋa ke teu. Pǝ taɣa pulv, ɪ seɣesa-weye na tǝŋ, ɪ ta nyǝ. ³³ Pǝ pamna apalv nǝyǝlv ka we Yuta nyǝma təkotile taa na ɪ hii ɪlǝyǝv ɪsɣav nǝyǝlv. Mǝrǝyǝ apalv ɪnɪ ɪ koo sǝsǝm sǝ: ³⁴ Ee Nasaleti Yesu, n cǝa-weye tǝ kin? Ta wakǝlvu ke n kǝma? Ma nyǝma-ŋ teu, n kǝ ɪsǝ yǝlv nanŋtu wei ɪ tilaa tǝ.

³⁵ Tǝnaya Yesu kalǝna-i sǝ: Hei nyǝ, su na n se apalv ɪnɪ ɪ waali.

Mǝrǝyǝ ɪlǝyǝv pǝta-i samaa heku taa na ɪ yele-i na ɪ se. Ama ɪ ta lapi-i pulv. ³⁶ Mǝrǝyǝ pǝ lapa yǝlaa ke sǝyǝntu na pǝ tǝŋ tǝma sǝ: Hm, tǝm tǝne. ɪ yǝyǝtǝyǝna alǝɣaa na apalvtu na toma, na ɪ tǝyǝnǝyǝ-we.

³⁷ Mǝrǝyǝ ɪ hǝte yaa tetu tǝna taa.

*Yesu waasa kutǝntvnaa payale
(Matiyee 8:14-17; Malǝki 1:29-34)*

³⁸ Yesu luna Yuta nyǝma təkotile taa ɪlena ɪ polo Simǝŋ tǝyaya. Watu sǝvkaya Simǝŋ yǝsǝ ke sǝsǝm, ɪlena pǝ wiina Yesu sǝ ɪ waasi-i. ³⁹ Mǝrǝyǝ Yesu lunja ɪ tǝw na ɪ kalǝna watv, na tǝ ya ɪ tǝw. Tǝnaya alv kǝla kraakraa na ɪ calǝsi-we.

⁴⁰ Ilim tǝ kraakraa, ɪlena pǝ tǝna mpa paa wena kutǝntvnaa ke waanɪ waanɪ tǝ pǝ kǝna-we. Mǝrǝyǝ ɪ tǝna ɪ niŋ ke paa wei ɪ tǝw na pǝ hiki alaafǝya. ⁴¹ Alǝɣaa maɣamaɣa nǝ se yǝlaa payale waali na pǝ kooki sǝ: N kǝ ɪsǝ Pǝyalv kǝ. Ama ɪ kalǝna-we, ɪ ta tisi sǝ pǝ yǝyǝtǝ: Pǝ taɣa pulv, pǝ nyǝmǝ sǝ ɪ kǝ Mesii.

*Yesu laki waasv ke Yuta tetv taa
(Malǝki 1:35-39)*

⁴² Waatu wei teu fema tǝ, Yesu luwa na ɪ polo timpi yǝlaa fei tǝ. Mǝrǝyǝ yǝlaa samaa pǝeka-i, halǝna pǝ tala ɪ cǝlv. Pa luɣu lapa sǝ pǝ tǝki-i, pǝ taa yele na ɪ tee. ⁴³ Ama Yesu cǝ-we sǝ: Aai, pǝ wee kǝ sǝ mǝ heeli acalɛe lenna ke ɪsǝ Kawulaya Laarpaali Kuparŋ. Pǝ taɣa pulv, pǝ maɣamaɣa pǝ tǝw kǝ ɪsǝ tila-m.

⁴⁴ Tǝnaya Yesu teeɣwa na ɪ laki waasv ke Yuta tetv taa pǝ təkotilenaa taa.

5

*Yesu kra ɪ kancaalaya ifalaa
(Matiyee 4:18-22; Malǝki 1:16-20)*

¹ Kuyaku nakvli yǝlaa nyǝkayaa Yesu kǝ ɪsǝ Tǝm nuw tǝw, na ɪ sǝŋa Kenesaleti lǝm nǝyǝ. ² Mǝrǝyǝ ɪ nawa kpulǝŋ naale sǝŋa kutǝŋ tǝw, na tiina kpalaal lu ɪ taa na pǝ polo pǝ puluŋ cǝlvu. ³ Ilena ɪ kra ɪ taa leŋku taa, na kpulvuy ŋku ku kǝ Simǝŋ nyǝŋku. Mǝrǝyǝ ɪ sǝlǝma-i sǝ ɪ hatǝlǝna-i-kuyǝ kutǝŋ ke pǝcǝ. Ilena ɪ cǝyǝ ku taa na ɪ sǝv ɪ seɣesuyǝ tǝ.

⁴ Waatu wei ɪ tǝma-weye seɣesuyǝ tǝ ɪ heela Simǝŋ sǝ: Tuusi na n polo lumanŋ taa na ɪ tv mǝ puluŋ na ɪ puu tiina.

⁵ Simǝŋ cǝ-i sǝ: Tacaa, tǝ tǝma wuw ke yem kǝ tev na kv fem, tǝ ta puu pulv. Paa na mpv n toma sǝ mǝ tv tǝ, maa tv.

⁶ Pa tv mpv ɪlena pǝ puu tiina ke sǝsǝm pǝ tv fei, halɪ pǝ puluŋ caakaya cǝlvu. ⁷ Mǝrǝyǝ pǝ hata pǝ taarpalaa mpa paa we kpulvuy leŋku taa tǝyǝ niŋ sǝ pǝ kǝw pǝ sǝna-we. Pele pǝ kǝma ɪlena pǝ lǝsi tiina na pǝ suuli kpulǝŋ ɪnɪ ɪ naale, halǝna pǝ ŋmilisiyǝ-we. ⁸ Simǝŋ Piyee nawa mpv, ɪlena ɪ lunŋ Yesu ke akula ke kraakraa na ɪ tǝ sǝ: Tacaa, taa krǝtǝna-m, ma kǝ ɪsɣav maɣamaɣa kǝ.

⁹ Pǝ taɣa pulv tǝw, tiina nna pǝ kra mpv tǝ, a tǝw ka lapa ɪ na mpa paa wee tǝyǝ sǝyǝntu ke sǝsǝm. ¹⁰ Halǝna pǝ la mpv tǝtǝyǝ ɪ taarpalaa Sepetee pǝyalaa Saaki na Yohaani. Tǝnaya Yesu heela Simǝŋ sǝ: Taa nyǝ pǝnente yǝlaa ke n kǝ puu.

¹¹ Pa lǝsa kpulǝŋ ke lǝm taa, ɪlena pǝ yelev pǝ tǝna tǝpai na pǝ hu ɪ waali.

*Yesu waasa tǝnvuy tǝw asilima kutǝŋ tv
(Matiyee 8:1-4; Malǝki 1:40-45)*

¹² Yesu ka we ɪcate natǝli tǝ taa, na yǝlv wei tǝnvuy tǝw asilima kutǝŋ waasa ɪ tǝna tǝ ɪ ka we tǝna. ɪ na Yesu ɪlena ɪ polo na ɪ hǝntǝ-i atɛ na ɪ wiina-i tǝkpee sǝ: Tacaa, ye n ka tisaya n taa waasi-m?

¹³ M̄p̄oꝝ Yesu kosa i niŋ na i tokəna-i na i t̄om-i si: Teu ma tisa, alaafəya i la. M̄p̄oꝝ i kotəŋ t̄ema kpakpa. ¹⁴ Ilena Yesu kpaali-i si: Taa heeli n̄oꝝ. Ama t̄e kpakpa na kotulo na-ŋ, ilena n̄ yiŋisi isi Moisi ka keesuv̄o, na p̄ la yelaa ke aseeta.

¹⁵ Paa na mp̄u t̄o, i h̄ete t̄oŋna yaav̄ na p̄ puki, na samaa kotiŋi i kiŋ ke s̄os̄om s̄os̄om si pa nuki i seŋesuv̄o, na i waasəŋi-w̄eŋe pa kot̄am̄eŋ. ¹⁶ Ama un̄i i pukaya waat̄u waat̄u ke timpi timpi yelaa fei t̄o, na i s̄ələm̄əŋi Iso.

Yesu waasa kotəŋ kotuv̄oŋu t̄o
(Matiyee 9:1-8; Maləki 2:1-12)

¹⁷ Kuyaku nakuli Yesu seŋesaya. P̄ pamna Falisanaa na Iso T̄om seŋesəlaa mp̄a pa luwa Kalilee na Yuta pa acal̄e t̄əna taa na Yosalem t̄o paa we t̄əna na pa caya. Na Taca toma ka we Yesu kiŋ na i laki na kot̄ənt̄onaa hikiŋi alaafəya. ¹⁸ M̄p̄oꝝ yelaa s̄əŋəla kotəŋ kotuv̄oŋu t̄o n̄oꝝ na kpat̄əle, na p̄ p̄ekəŋi si p̄ tana-i Yesu kiŋ ke kutuluŋu taa na p̄ su-i i isentaa. ¹⁹ Ama yelaa samaa t̄əp̄a pa ta na timpi t̄əp̄a s̄os̄əna-i t̄o. Ilena p̄ kraana-i lap̄oŋ t̄əp̄a na p̄ wesi-t̄i, na p̄ tisi i na i kpat̄əle ke samaa heku ke Yesu isentaa. ²⁰ Waat̄u wei Yesu ná pa naani t̄o i t̄oma si: Ma taap̄al̄o, n̄yá isayatu husaa.

²¹ T̄ənaŋa Iso T̄om seŋesəlaa na Falisanaa pa s̄ov̄ miituŋu si: Aweŋele in̄e un̄i na i kpakəŋi i t̄i na i keesəŋəna Iso? Awe p̄əsəŋa na i husi isayatu, ye p̄ taya Iso paasi?

²² Ama Yesu ná cəkəna pa h̄w̄e, ilena i p̄əs̄i-w̄e si: Pepe t̄ə k̄e i huuki m̄p̄oꝝ m̄ə taa? ²³ Nti t̄ə ɣ̄əŋt̄uŋ kaləna t̄ələv̄? N̄yá isayatu husaa, yaa kul̄i na n̄ t̄o? ²⁴ T̄əv̄, ma huli-m̄e si Yulo P̄əŋəŋa má, ma p̄əsəŋi na má husi isayatu ke at̄e c̄əne.

T̄ənaŋa i t̄oma kot̄ənt̄o si: Kul̄i na n̄ kraŋa n̄yá kpat̄əle na n̄ kpe. ²⁵ T̄ənaŋa i kola kpakpa ke pa t̄əna pa isentaa, na i kraŋa kpat̄əle nte t̄ə t̄əp̄a husa-i t̄o na i saŋ Iso na i kraŋ. ²⁶ M̄p̄oꝝ p̄ə lapa pa t̄ənaŋa piti k̄e s̄os̄om na p̄ saŋ Iso. Hal̄i p̄ la-w̄eŋe s̄əŋənt̄o na p̄ caŋ p̄əŋəŋi si: Ama p̄w̄e, saŋa ke t̄a na k̄ok̄ol̄o t̄om.

Yesu yaaki Lefii
(Matiyee 9:9-13; Maləki 2:13-17)

²⁷ M̄p̄oꝝ Yesu luwa na i maŋana lampuu m̄ul̄o n̄oꝝ wei pa yaa si Lefii t̄o, na i caya i lampuu t̄əmul̄e. Ilena i t̄om-i si: Kul̄i na n̄ t̄əŋi-m̄.

²⁸ M̄p̄oꝝ Lefii kolaa na i yeŋe p̄ə t̄əna na i hu i waali.

²⁹ M̄p̄oꝝ Lefii lapa-i m̄ov̄lle ke teu ke i t̄əŋəŋa taa, na p̄a na lampuu m̄ulaa paŋale na yelaa lel̄aa p̄a caya t̄əŋəv̄. ³⁰ M̄p̄oꝝ Falisanaa na p̄ele pa Iso T̄om seŋesəlaa pa k̄oma na p̄ə p̄əs̄i i ifalaa ke miit̄av̄ si: Pepe t̄ə k̄e m̄ə na lampuu m̄ulaa na asayaa i k̄p̄enta t̄əŋəŋəle na t̄əŋəŋəle?

³¹ Ama Yesu c̄ə-w̄e si: P̄ə taya alaafəya n̄ȳəma nyuləŋəna fetaa, ama kot̄ənt̄onaa k̄e. ³² Ma k̄oməŋa si ma heeliŋi asayaa si p̄a laŋasi, p̄ə taya k̄opama.

Yesu keesəŋi n̄əh̄əkt̄v̄ t̄om
(Matiyee 9:14-17; Maləki 2:18-22)

³³ M̄p̄oꝝ yelaa nap̄əli pa t̄oma Yesu si: Yoħaan̄i ifalaa na Falisanaa n̄ȳəma pa h̄əkəŋi n̄əs̄i ke tam na pa s̄ələm̄əŋi p̄ə waat̄v̄naa, na n̄yá n̄ȳəma náá t̄əki na p̄a nȳəŋi yem.

³⁴ Ilena i c̄ə-w̄e si: I k̄a p̄əs̄i na i la na akpaŋal̄o taapalaa h̄ək̄o n̄oꝝ na i na-w̄e p̄a w̄e? Aa. ³⁵ Ama pu k̄əp̄ə keesi kuyaku nakuli, ilena p̄a l̄əsi-i pa heku, il̄e waat̄u in̄əŋi paa h̄ək̄o n̄oꝝ.

³⁶ M̄p̄oꝝ i t̄asa-w̄eŋe ituule ke tukuyi t̄əp̄a si: Paa c̄ələŋi puŋuŋ kufaluv̄o t̄əp̄a na p̄a t̄ə k̄up̄əŋuv̄o. P̄a lapa mp̄u, pa wak̄əla kufaluv̄o. P̄əŋe saaliya kaa m̄ona k̄up̄əŋuv̄o. ³⁷ N̄oꝝ kaa suu s̄ol̄om kofam ke s̄ol̄om hul̄uŋ k̄up̄əŋ taa, t̄əf̄o s̄ol̄om kofam yasəŋi hul̄uŋ k̄up̄əŋ in̄əŋi na p̄ə ti na hul̄uŋ wak̄əli yem. ³⁸ Ama hul̄uŋ kofaŋ taa k̄e pa suuki s̄ol̄om kofam. ³⁹ Yulo wei i t̄ema s̄ol̄om k̄up̄əŋum ke nȳəv̄ t̄ə, i luŋu ii laki ap̄ila. P̄ə taya p̄ul̄o, k̄up̄əŋum ke yelaa saŋ.

6

Yesu kele kuyaku kuh̄eesuv̄o t̄o
(Matiyee 12:1-8; Maləki 2:23-28)

¹ M̄p̄oꝝ Yesu na i ifalaa pa faŋana t̄əŋənaŋa p̄e taale nat̄əli t̄ə taa k̄e kuyaku kuh̄eesuv̄o kul̄i ku wule. T̄ənaŋa i ifalaa s̄ov̄ t̄əŋənaŋa p̄e nȳəŋka ke p̄eluv̄o, na p̄a nuŋutiŋi pa niŋ taa na p̄a saləŋi.

² M̄p̄oꝝ Falisanaa nap̄əli pa p̄əs̄a-w̄e si: Pepe t̄ə k̄e i laki mpi p̄ə fei lap̄u ke kuyaku kuh̄eesuv̄o wule t̄o?

³ T̄ənaŋa Yesu c̄ə-w̄e si: Ye mp̄u i ta kala mpi Tafiiti lapa waat̄u wei nȳəŋəsi pu i na mp̄a paa we i c̄ələ t̄o? ⁴ Isəna i s̄ov̄ Iso t̄əŋəŋa taa na i kraŋa potopotonaa mp̄a paa su Iso t̄o na i t̄əŋə na i ha i taapalaa t̄o. P̄əŋe p̄ə fei si n̄oꝝ i t̄əŋə-w̄eŋe yem na p̄ə ta k̄e k̄ət̄əlaa.

⁵ M̄p̄oꝝ Yesu t̄asa-w̄eŋe heeluv̄u t̄əp̄a si: Yulo P̄əŋəŋa maŋale kuyaku kuh̄eesuv̄o s̄əso t̄əto.

Nkpalàkpekaya tu
(*Matiyee 12:9-14; Malàki 3:1-6*)

⁶ M̀p̀r̀ỳg̀ Yesu s̀ù Yuta nyáma t̀k̀otile taa k̀é k̀ỳyako kuh̀eəs̀ỳu k̀oli ku wule na í sèỳeəs̀ỳi. P̀ə pamna apal̀u ǹỳə̀l̀u ı we t̀əna na ı nkpalaya nt̀ə̀ỳə̀n nyə̀nka k̀pekaa. ⁷ Na ı̀s̀ə Təm sèỳeəs̀əlaa na Falisanaa caya na pá k̀e`nna-ı teu, sı pa naa sı ı ká waası yul̀u k̀e k̀ỳyako kuh̀eəs̀ỳu wule yaa ı̀əna. Pa lakı m̀p̀r̀ỳle sı pá hiki nti paa waanna-ı t̀ə. ⁸ Ama ı cəkəna pa h̀ẁeə, ılena í t̀ə nkpalàkpekaya tu ıni sı: Koli na nı s̀ə̀n heku taa cəne.

ılena nkpalàkpekaya tu ıni ı k̀oli na í polo í s̀ə̀n t̀əna. ⁹ Na Yesu t̀ə-we sı: Ma p̀əəs̀ỳi-me sı t̀ə m̀p̀rauw taa, k̀əpant̀u k̀e p̀ə m̀na pá la k̀ỳyako kuh̀eəs̀ỳu wule yaa ısayat̀u? Paa waası yaa paa k̀u?

¹⁰ Tənağa Yesu nyəna pa təna pa ısentaa, na í t̀ə apal̀u ıni sı: Təu, loosi nyá ninj.

M̀p̀r̀ỳg̀ nkpalàkpekaya tu ıni ı lapa mp̀u, ılena ı ninj heı. ¹¹ M̀p̀r̀ỳg̀ páána k̀pa-weyə s̀ə̀səm, na pá mayasəỳi ı̀əna pá la Yesu t̀ə.

Tillaa səsaa naanwə na naale k̀paw
(*Matiyee 10:1-4; Malàki 3:13-19*)

¹² Waatu ıni ı taa k̀é Yesu k̀pa p̀ỳu taa k̀é ı̀s̀ə s̀ə̀ləm̀ỳu, na í s̀ə̀ləmi m̀p̀r̀ỳg̀ teu na ku fem. ¹³ P̀ə k̀əma p̀ə fe ılena, í yaa ı ifalaa na í ləsi pa taa k̀é yəlaa naanwə na naale, na í ha-weyə hətə sı tillaa. ¹⁴ M̀p̀e ıni pa həla nt̀ə. Simə̀n wei ı cuyusaa sı Piyee t̀ə, na ı́le nu Antəli, na Saaki na Yohaani, na Filipu, na Paatelemii, ¹⁵ na Matiyee, na Tomaa, na Aləfe pəyalu Saaki, na Simə̀n wei pa cuyusaa sı Seloti t̀ə, ¹⁶ na Saaki pəyalu Yutaası, na Yutaası ı̀s̀əkaleeu wei ı lapa Yesu k̀e k̀ələm̀ə t̀ə.

Yesu sèỳeəs̀ỳi samaa na í waaki k̀ə̀tə̀ntənaa
(*Matiyee 4:23-25*)

¹⁷ Yesu na ı ifalaa pa tiikayana p̀ỳu t̀ə, ılena í s̀ə̀n timpi taa p̀ỳu feı ıpilisaw na p̀ə walaa t̀ə. Təna ınəỳi ı falaa payale na Yuta təna samaa na Yosalem nyáma na Tiiı na Sitə̀n ləm nəỳo nyáma pa təna paa timsaa. ¹⁸ Paa kəmağa sı pa nukı ı sèỳeəs̀ỳu, na í waası-weyə pa k̀ə̀tə̀mə t̀ə. Na ı waasa m̀pa pəle alyəaa t̀ukaya wahala t̀ə tətə. ¹⁹ Samaa ıni ı təna ı ləkaya k̀é sı ı tokiyina-ı. Pə tağa pulu, toma naalı a ka we ı kinj na pá nukı a taŋ, na a waasəỳi pa tənaya pa k̀ə̀tə̀mə.

Kəpant̀u na ısayat̀u
(*Matiyee 5:1-12*)

²⁰ M̀p̀r̀ỳg̀ Yesu k̀usa ıse na í nyəni ı ifalaa na í t̀ə sı:

M̀pa me í k̀e k̀onyəntənaa t̀ə,

ı nu leleŋ k̀é.

Mə tənna ı̀s̀ə Kawulaya.

²¹ Mə m̀pa nyəyəsı wəna kayana t̀ə,

ı nu leleŋ k̀é.

Mu təna na í hağa teu.

Mə m̀pa í wiiki kayana t̀ə,

ı nu leleŋ k̀é.

ı ká tə na í wəŋ teu.

²² Paa yəlaa taa huuna-me, yaa pa t̀əyənə-me, yaa pa tuw-me, yaa pa ku mə nyəəŋ k̀e Yul̀u Pəyaga má ma t̀ə, ı nu leleŋ k̀é. ²³ Waatu ıni mə lanjə í hee s̀ə̀səm na í paa teu. Pə tağa pulu, mə kasəyaga ká t̀ə s̀ə̀səm k̀e ı̀ətaa k̀é. M̀p̀u ıni p̀ə mayamağa k̀e pa caanaa ka lapa ı̀s̀ə k̀ỳyəyət̀u t̀ələsəlaa.

²⁴ Təŋtənaa me mə təm we waiyo k̀é,

ı təma mə leleŋ t̀əyənə t̀ə se.

²⁵ Hağalaa me mə təm ná we waiyo k̀é mp̀u ınəỳi.

ı ká ná nyəyəsı k̀e teu t̀ə se.

M̀pa me mə wəŋiyi kayana t̀ə,

mə təm we waiyo k̀é m̀p̀r̀ỳg̀.

ı təŋ í caya ləyaga na ı̀s̀ələm p̀ə taa k̀é.

²⁶ Yəlaa təna í kəma na pá saŋ-me, mə təm ká la waiyo k̀é. M̀p̀u ıni p̀ə mayamağa k̀e m̀p̀e pa caanaa ka lapa ı̀s̀ə k̀ỳyəyət̀u t̀ələsəlaa pəpətənaa.

Səəli nyá kolontu
(*Matiyee 5:38-48; 7:12*)

²⁷ M̀p̀r̀ỳg̀ Yesu təma sı: Ma heeliyi m̀pa me í nukı ma təm t̀ə sı: ı səəli mə kolontunaa, na í lá m̀pa paa caa-me t̀əyə k̀əpant̀u. ²⁸ ı kooli k̀əpant̀u k̀e m̀pa pa kooliyi-meyə mpusi t̀ə. ı sələməna mə ısayalataa k̀e ı̀s̀ə. ²⁹ Wei ı m̀pa nyá ləkpayasaya, k̀eəsı-ı leŋka. Nəyəl̀u ı ləkka nyá k̀pai, cəle-ı

nyá capa tǎtǎ. ³⁰ Wei í sǎlǎma-ŋ, taa pǎm-ɪ, wei í lǎeka nyá kǔwǎnam, taa pǎsɪ-ɪ pǎ tǎm. ³¹ Mpi má caa sɪ yǎlaa í la-mǎ tǎ, mu la pǎlǎyǎ-wɪ tǎtǎ.

³² Ye mpa pa sǎlǎyɪ-mǎ tǎ pa tike kǎ mǎ sǎlǎyɪ, ɪlǎ pǎpǎyǎ í tǎewa tǎtǎ? Asayaa mayamaya ná sǎlǎyɪ mpa pa sǎla-wǎ tǎ pa tike tǎtǎyǎ. ³³ Ye mpa pa laki-mǎyǎ kǔpantǎ tǎ pa tike kǎ í kǎ tǎŋyɪ na í laki, ɪlǎ pǎpǎyǎ í tǎewa? Mǎpǎyǎ asayaa mayamaya ná laki tǎtǎ mǎe. ³⁴ Ye mpa í tǎelǎyɪ sɪ paa tǎ na pá fǎlɪ-mǎ tǎyǎ í tǎŋyɪ na í kǎntǎyɪ, ɪlǎ pǎpǎyǎ mǎ tǎewa? Asayaa mayamaya ná tǎelǎyɪ sɪ paa tǎ na pá fǎlɪ pǎlǎ tǎyǎ pa kǎntǎyɪ pa tǎma mǎe. ³⁵ Aai, í sǎlǎyɪ mǎ kolontunaa na í laki-wǎyǎ kǔpantǎ. Í kǎntǎyɪ, í taa tǎlǎsɪ fǎlɔyǎ tǎm kǎ lǎlǎ. Pɪ yǎlǎ na mǎ kasayayǎ tǎ sǎsǎm, na í kǎ pǎsɪ ɪsǎtaa ɪsǎ sǎsǎ pǎyǎlaa. Paa fǎfǎɪnaa na asayaa, ɪlǎ ɪ laki kǔpantǎ kǎ. ³⁶ ɪ laki tǎmaya kǔpantǎ kǎ tǎu ɪsɪ mǎ Caa laki-mǎyǎ kǔpantǎ tǎ.

Tǎma footuyɪ fǎi tǎu
(*Matiyee 7:1-5*)

³⁷ ɪ taa footi lǎlaa, pǎ taa kǎ na ɪsǎ footi-mǎ. ɪ taa tǎ lǎlaa kǎ tasǎkǎlǎ, pǎ taa kǎ na ɪsǎ tǎ-mǎyǎ tasǎkǎlǎ. ɪ hǎlɪ tǎmaya suulu kǎ timpɪ í pǎntǎyǎna tǎma tǎ, na ɪsǎ kǎ hǎlɪ-mǎyǎ suulu. ³⁸ ɪ haaki na ɪsǎ kǎ haaki-mǎ. Pǎ tayǎ pǔlɔ, ɪsǎ kǎ mayasɪ kǎ na pǎ su na pǎ wati na í cɪyɪti na í nyǎkɪ na í pǎlɪ-mǎ. Mayasǎlayǎ ŋka mǎ mayasǎyǎna lǎlaa tǎ, ŋkǎyǎ ɪsǎ ná kǎŋ na í mayasǎna-mǎ tǎtǎ.

³⁹ Mǎpǎyǎ Yesu tǎsa-wǎyǎ lǎntɪ sɪ: Ntǎŋ í nyǎmǎ tǎu sɪ yǎlɔm kaa pǎsɪ na í hǎ ɪ lǎlɔ, tǎfǎ pa naalǎ paa hoti pǎpǎyǎ taa kǎ. ⁴⁰ Tǎmlǎ kǎpǎlǎmǎlɔ tǎ kǎlɪ ɪ hullɔ. Ama kǎpǎlǎmǎlɔ í kǎma na í nyɪ tǎkpǎsǎkpǎsɪ, í na ɪ hullɔ pa pǎsa kǔlɔm kǎ.

⁴¹ ɪsǎnaya pǎ lapa na ń naaki nyuliiim wei ɪ wǎ nyǎ tǎyǎntǎlǎ ɪsǎpǎlǎ taa tǎ, na ń kaa na kǎpǎtǎyǎ ŋku kǔ wǎ nyǎ mayamaya nyǎ nyǎntǎ taa tǎ? ⁴² ɪsǎnaya lǎ nyǎ pǎsǎyɪ na ń tǎ sɪ: Apay nyǎ sǎŋ tǎkpɪ na má lǎsɪ nyǎ ɪsǎlǎ taa nyuliiim, na kǎpǎtǎyǎ wǎ nyǎ nyǎntǎ taa? Cǎsǎlɔ nyǎ, lǎsɪ kǎpǎtǎyǎ ŋku kǔ wǎ nyǎ mayamaya nyǎ ɪsǎpǎlǎ taa tǎ, ɪlǎna pǎcǎ ń ná tǎu tǎcǎcǎɪ na ń lǎsɪ nyǎ tǎyǎntǎlǎ ɪsǎlǎ taa nyuliiim ɪni.

Pa nyǎŋ tǎyɔ na kǔ pile kǎ
(*Matiyee 7:16-20; 12:33-35*)

⁴³ Tǎyɔ kǔpǎŋkɪ ɪ lǎlǎyɪ kǎpɪ pile se, pǎcǎ kǎpɪ tǎyɔ naa lǎlǎyɪ pile kǔpantǎ tǎtǎ. ⁴⁴ Pa nyǎŋna paa tǎyɔ ŋku na kǔ pile cǎlǎyǎ. Yǎlɔ kaa koolɪ tǎyɔ ŋku pa yaa sɪ fɪkɪ tǎ kǔ pǎe kǎ sǎsǎm tǎ se, pǎcǎ paa koolɪyɪ tǎyɔ ŋku pa yaa sɪ lǎsɛŋ tǎ kǔ pǎe kǎ kǎlǎŋ tǎ tǎtǎ. ⁴⁵ Yǎlǎpǎŋ kǔpantǎ lukǎna tuu ɪ lotu taa kǔpantǎ kɪŋ kǎ. ɪlǎna ɪsǎyǎm ɪni ɪ ɪsǎyǎtǎ luna tuu ɪ lotu taa ɪsǎyǎtǎ kɪŋ. Pǎ tayǎ pǔlɔ, ɪsǎna yǎlɔ lotu taa tǎwǎ tǎ mǎpǎyǎ ɪ yǎyǎtǎyǎ hǎlǎyɪ.

Layǎtǎ na kǔmǎlǎŋ pa kutuluyɪ ŋmav
(*Matiyee 7:24-27*)

⁴⁶ Mǎpǎyǎ Yesu tǎma sɪ: ɪ yaa-m Tacaa Tacaa suwǎ na ɪ tǎŋyɪ mǎ kǔyǎyǎtǎtǎ? ⁴⁷ Maa hǎlɪ-mǎyǎ yǎlɔ í kǎma ma kɪŋ na í nu ma tǎm na í tǎŋ-tɪ pǎntǎ wǎ ɪsǎna tǎ. ⁴⁸ ɪ nǎyǎsǎna kǎ ɪsɪ yǎlɔ caakuyɔ kutuluyɪ ŋmav na í huli na í tǎla atǎ kǔkpǎmuyɔ na pǎcǎ í su kite tǎyǎ. Pǎyǎ kǎma na kǎ su ɪlǎna lǎm wati, halǎna pǎ hola ma-kǔ. Paa na mpɪ pǎ tǎ cɪyɪti-kuyɔ kǔ ŋmatǎ tǎu tǎ. ⁴⁹ Ama wei ɪ nu kɪ ma tǎm na ɪ tǎŋyɪ-tɪ tǎ, ɪlǎ ɪ wǎ kǎ ɪsɪ wei ɪ ŋma kutuluyɪ kǎ atǎyǎ yǎm tǎ, kite kǔpantǎ fǎi. Lǎm hola mapǎ-kǔ, ɪlǎna kǔ tɪ kpǎkpǎa na kǔ la asaala sǎsǎ kǎ yǎm.

7

Yesu waasa Lom yoolu yom
(*Matiyee 8:5-13*)

¹ Yesu kǎma na í tǎ yǎlaa kǎ faaci lapɔ, ɪlǎna í mǎlɪ Kǎpǎnahum. ² Lom yoolu sǎsǎ nǎyǎlɔ kǎ wǎna yom na ɪ luyɔ sɔv-ɪ sǎsǎm. Yom ɪnǎyɪ pǎ wukaya na í caaki sǎm. ³ ɪ nu Yesu tǎŋ, ɪlǎna í tɪlɪ Yuta nyuyɔ nyǎma napǎlɪ sɪ pá wiina-ɪ na í kǎw í waasi ɪ yom ɪni. ⁴ Pǎlǎ pa tǎla Yesu kɪŋ, ɪlǎna pá wiina-ɪ tǎkpǎe sɪ: Apalɔ ɪni ɪ nǎyǎsǎna ń waasi-ɪ. ⁵ Pǎ tayǎ pǔlɔ, ɪ sǎla tǎ piitim kǎ sǎsǎm, halɪ ɪ ŋma-tuyɔ tǎkotile.

⁶ Tǎnaya Yesu tǎŋa-wǎ. ɪ kǎma í kǎpǎtǎna tǎyǎyǎ, ɪlǎ yoolu ɪni ɪ tila ɪ taarpalaa ntǎ sɪ: Tacaa, taa kǔ nyǎ tǎyɪ yǎm, ma ta tǎla sɪ ń sɔv ma tǎyǎyǎ. ⁷ Halɪ mpɪ ɪnǎyɪ maa huɔwa sɪ ma ta tǎla má kǎw ma mayamaya kǎ nyǎ kɪŋ. Pǎ tǎw ɪlǎ, yǎyǎtǎ kǔyǎyǎtǎ kǎ tǎm kǔlɔm na ma yom hikɪ alaafǎyǎ. ⁸ Pǎ tayǎ pǔlɔ, ma ɪsǎntǎ ma sǎe ma sǎsǎa kǎ. Pǎcǎ ma wǎna ma sǎkpǎma na pǎlǎ pa laki ma luyɔ nyǎntǎ. Na má heela pa taa wei sɪ í polo cǎnǎ, ɪ pukɪ kǎ. Na má heela wei sɪ í kǎw, ɪlǎ ɪ kǎw tǎtǎ. Pǎcǎ yǎ ma heela ma yom sɪ í la pǎnǎ, ɪ laki kǎ.

⁹ Yesu nu mpɪ, ɪlǎna í sa yoolu sǎsǎ ɪni, na í pǎsǎna samaa wei ɪ tǎŋyǎ-ɪ tǎw na í tǎ sɪ: Pǎpǎtǎ fǎi lǎlǎŋ, paa ɪsǎyǎlɪ taa mayamaya ma ta nata yǎlɔ na í tǎma ɪ taa na ɪsǎ kǎ ɪsǎntǎ.

¹⁰ Yoolu ɪni ɪ tillaa kǎma na pá mǎlɪ tǎyǎyǎ, ɪlǎ pa mayǎna yom ɪnǎyǎlǎ na ɪ alaafǎyǎ tǎmamamam.

Yesu feesa alɔ leelu pǎyǎlɔ

11 Pèle pə waali Yesu pola icate nte pa yaa si Nayin tə tə taa ké kpakpaa, na i ifalaa na samaa payale ké i waali. 12 Yesu kəma isi i suuki icate, ile alv leelu nɔyɔlu i pəyaya səpayale na pá pukina-keɣe pim, na icate nyáma samaa tɛɛ leelu inu i waali. Nke inu ka tike ke leelu inu i ka lulaa. 13 Taaɔa na-i, lɛna i tɔm lapɛ-i pətəɔtəle, na í tɔm-i si: Taa wii.

14 M̀p̀r̀ỳg̀ Yesu polaa na í tɔki sətə kpatəle, lɛna sɔyɔllaa náá sɔɛ, na Yesu tɔ si: Ifepu nyá ma caa si n̄ kuli.

15 Tənyaya sətə inu i kulaa na í sɔv yɔɔtaya, na Yesu cɛle-i i tɔo. 16 M̀p̀r̀ỳg̀ sɔyɔntu kpa pa təna na pá san̄ lɔ na pá tɔɛ si: lɔ kuyɔɔtɔtɔ tɛləsɔlv sɔsɔ lu ta heku taa. Na pá tasa tɔtɔ si: Pəwe, lɔ kəma si i tɛɛ i yəlaa.

17 M̀p̀r̀ỳg̀ mpi Yesu lapa mpv tɔ pə tɔm ya Yuta tetv təna, na pə cɔlv tɛtɔnaa təna taa.

Lvm sɔlv Yohaani tila Yesu kin̄ si i naa (Matiyee 11:2-19)

18 M̀p̀r̀ỳg̀ Yohaani ifalaa heela-i tɔm nti tə təna. lɛna í yaa pa taa naale, 19 na í tili-wɛyɛ Yesu kin̄ si pá pɔɔsi-i si inɔyɔle wei i tɔm paa tɔma si i ká kɔɔ tɔ, yaa nɔyɔlv wɛɛ i kɔɛ, tə tan̄ ile? 20 Pèle pa tala Yesu cɔlv, lɛna pá tɔ si: lɔ Lvm sɔlv Yohaani kusəna-tu si tə pɔɔsi-ɛ si: Nyayale wei i tɔm paa tɔma si i ká kɔɔ tɔ, yaa nɔyɔlv wɛɛ i kɔɛ, tə tan̄ ile?

21 Pə pamna waatv inu i taa Yesu waasaya yəlaa payale ke pa kutəmən̄, na í laki na acamaa hikiyi alaafəya, na í looki alaɣaa, na í kuliyi yɔlvmaa payale isɛ. 22 lɛna í tɔ-wɛ si: I polo na í heeli Yohaani ke mpi í nawa na nti í nuwa tɔ si: Yuluma naaki, kaakalasi tɔɛ, tənɔy tɔɔ asilima kutəɛ nyáma naaki nyɔv, na ntamaa ná nuki, na sətəaa ná fɛɛ. Pəcɔ konyəntɔnaa ná tɔɛna Laapaali Kɔpən̄ ke nuu. 23 Wei i naani kaa lu ma tɔɔ tɔ, pɔntv nu lɛlɛɛ kɛ.

24 Yohaani tillaa mpe pèle pa kəma na pá kpe, lɛna Yesu sɔv samaa ke Yohaani inu i tɔm ke pɔɔsɔy si: Pepeye í ka pola wɔlaya tetv taa ké nav ye? Heelim mak̄ na pá ciyitiyi səsəncan̄a n̄ka tɔ? 25 lɛ pepe nav ke í polaa? Yaa yɔlv wei i suu kacɔka wontu tɔ? Tɔv, mpa pèle pa suuki kacɔka wontu na pá we lɛlɛɛ taa tɔ, awulaa tɛɛsi taa ké pèle pa wɛɛ. 26 lɛ pepe mayamaa ke i ka tu pola nau? Yaa lɔ kuyɔɔtɔtɔ tɛləsɔlv nɔyɔlv? Tampam, lɔ kuyɔɔtɔtɔ tɛləsɔlv kɛ, hal̄ ma heeliyi-mɛ si i tu kəla mpv. 27 I tɔm ke pa tu n̄maawa lɔ tɔm taa si:

Nyən̄i ma tillu ntə,
ma tɛləsəyi nyá nɔyɔ tɔɔ si
í tayani nyá mpaav na n̄ kɔɛ.

28 Tampana ke ma heeliyi-mɛ yoo, tuu tɔ pa ta lɔlɔta nɔyɔlv na pɔntv tɛɛ Yohaani fa. lɛ paa na mpv tɔ, ye mpa pa tisa na lɔ tɔyɔ pa tɔ kɛ kawulaya, pa taa səkpe lu mayamaa tɛɛ-i.

29 Pa təna mpa pa nu tɔm nti tɔ pa ha lɔ kɛ tampana, hal̄ pə kɔɛɛɛna lampuu mɔlaa mayamaa. Pə taya pɔlv, paa tema tisuyi si Yohaani í sɔ-wɛyɛ lɔ lum. 30 Ama Falisanaa na lɔ tɔm sɛyɛsəlaa ná kisa təmle nte lɔ ka huwa si i ká la-wɛ tɔ, pa ta tisi si Yohaani í sɔ-wɛyɛ lɔ lum.

31 M̀p̀r̀ỳg̀ Yesu tasaa si: Pepeyele má kɛɛsəna kɔfalan̄ yəlaa pane? Isu pepe cav kɛle pa nɔyɔsənaa tɔ? 32 Pa nɔyɔsənaa kɛ isu piya cakɔy kataya taa na si tɔɛ tɔma si: An̄i tə hula həsi í ta paa. Pəcɔ tə wii ləyaya wula, í tá wii. 33 Pə taya pɔlv, lvm sɔlv Yohaani kəma tɔ, u tɔki tɔyɔnaya, pəcɔ u nyɔɔki sɔlv. lɛna mu tɔɛ si dɔyɔhilu ke-i kɛ. 34 Yɔlv Pəyaya má, ma mɔlaa na má kɔɔ na má tɔki na má nyɔɔki, lɛna í tayənəyi maya yɔɔtɔy tɔtɔ si ma kɛ hilitu na sɔlvnyɔlv. Aaiyee si lampuu mɔlaa na asayaa pa ceu kɛ. 35 Ama lɔ ləmayasɛ tɛwaya, hal̄ pə naaki m̀p̀r̀ỳg̀ mpa pa tɔyɔyi-yɛ tɔ pa kin̄.

Yesu sɔv Simən̄ təyaya taa

36 Kuyaku nakuli Falisa nɔyɔlv i yaa Yesu kɛ tɔyɔv. lɛna Yesu sɔv i tɛ na í caya na í tɔɛna tɔyɔv.

37 Apalaa təna alv nɔyɔlv i ka wɛ icate n̄tɛ tə taa. M̀p̀r̀ỳg̀ alv inu i nuwa si Yesu caya tɔyɔv ke Falisa təyaya taa, lɛna í kɔna tulaalv kɔpən̄ nɔyɔlv na akpaləpiya. 38 Na í luɛɛ Yesu nɔɔhɛ tɛɛ na í waali tɔɔ na í wiiki. M̀p̀r̀ỳg̀ i taana Yesu nɔɔhɛ ke isəlv, lɛna í husi-yɛ na í nyɔɔsi, na í wɔyal-yɛ na í sayali-yɛyɛ tulaalv. 39 Falisa wei inu i yaa-i tɔyɔv ke mpv tɔ i na mpv. lɛna í mɔlv i taa si: Ye apalv inɛ i ka kɛ lɔ kuyɔɔtɔtɔ tɛləsɔlv i ka nyəmá alv wei inu i tokiyina-i isəntɔ tɔ i cakəle na i yaasi we isəna tɔ. I ka nyəma-i si i fɛi tɛ. 40 M̀p̀r̀ỳg̀ Yesu tɔma-i si: Simən̄ maa heeli-ɛ tɔm natəli. Tənyale Simən̄ cɔwa si: Taaɔa yɔɔtɔ.

41 lɛna í tɔ si: Liyitee kəntɔlv nɔyɔlv i ka wenna kəma nyáma ke naale, lɛlv fɛlɔy-i liyitee nyɔyɔtɔ nasəle nuuwa (500), na lɛlv ke nyɔyɔtɔ nule na naanɔwa. 42 Pa ta hiki si pá fɛl-i, lɛna í cɛ pa naale inu. Tɔv, pa taa awe lan̄le ká kələnə-i hɛɛnəv?

43 Tənyaya Simən̄ cɔwa si: Ma huɔ si, wei i nyəntɛ kəla tɔɔ tɔ. Yesu si: Ama n huɔ teu.

44 lɛna í pəsəna alv tɔɔ na í tɔ Simən̄ si: Simən̄ n ná alv inɛ? Ma sɔv nyá təyaya taa tɔ, n ta ha-m lvm si má kɔ ma nɔɔhɛ. Ama ilɛ i taana-yɛyɛ isəlv, na í husi-yɛ na i nyɔɔsi. 45 Ma tala nyá tɛ tɔ, n ta wɔyal-m. Ama tuu isu ma sɔv tɔ, ilɛ i ta hɛɛsi ma nɔɔhɛ wɔyalɔy. 46 N ta pəli ma nyɔyɔ taa kɛ nim. Ama tulaalv kɔpampən̄ ke ilɛ i pəla, hal̄ ma nɔɔhɛ tɔ. 47 Pə tɔ kɛ ma

heeliyi-ŋ si, i sɔɔlɔyɔ ɱpɔ́yɔ sɔ́sɔ́m tɔ pɛ hóláyí kɛ́ si paa i isayatu na tɔ́ tɔ́ɔɔ kɛ́ mpɔ́ tɔ́ pɛ husa-ti. Pɛ́ tɔ́ɔ́ inɛ́yí wei i wɛna isayatu kɛ́ pɛ́cɔ́ na pɛ́ husa-ti tɔ́, pɔ́ntu sɔ́lɔ́yí maɣana kɛ́.

⁴⁸ Tɛ́naya i heela alɔ́ unɛ́ si: Nyá isayatu husaa.

⁴⁹ Ɔ́pɔ́yɔ́ í na mpa pa caya tɔ́yɔ́ tɔ́ pɛ́lɛ pa suv pa taa kɛ́ yɔ́yɔ́tɔ́yɔ́ si: Aweyelɛ inɛ́ unɛ́ na hall unɛ́ i taka i husɛ́yí isayatu? ⁵⁰ Ama Yesu ná heela alɔ́ unɛ́ si: N tɛ́ma nyá taa na Isɔ́ tɔ́yɔ́ i yapa nyá nyɔ́yɔ́. Tɛ́na laŋhulɔ́mle.

8

Alaa mpa pa sɛ́ŋayana Yesu tɔ́

¹ Pɛ́ waali kɛ́ Yesu suv cɔ́ɔɔ kɛ́ acalɛ́ sɔ́sɔ́na na sɛ́kpɛna na í laki waasu, na í kpaalɔ́yí Isɔ́ Kawulaya Laapaali Kɔ́paŋ. Na í ifalaa naanɔ́wa na naale, ² na alaa mpa pa alɔ́yaa i loowa, na í waasa mpa pɛ́lɛyɛ pa kutɔ́mɛ́ŋ tɔ́. Isu Mali wei pa yaakaya Makɛ́tala tu na paa loo-i alɔ́yaa naatosompɔ́yɔ́laya tɔ́, ³ na Helɛ́ti pɔ́yalɔ́ Cusa alɔ́ Saani, na Susaani, na lelɛ́a kɛ́ pɔ́yalɛ́ mpa pa sɛ́ŋayana Yesu na í ifalaa na pa wɛnaw tɔ́.

*Mɛ́tutuuna tɔ́m
(Matiyee 13:1-9; Maláki 4:1-9)*

⁴ Yɛ́lɛ́a samaa lukayana acalɛ́ acalɛ́ na pɛ́ kɔ́ŋ i kin, ilɛ́na í sɛ́ɛ-wɛyɛ́ isɔ́ si:

⁵ Tuulu polɛ́na tuutu. I tuukaya i mɛ́tutuuna, ilɛ́na lenna hoti mpaasɔ́ nɔ́yɔ́ nɔ́yɔ́. Na pɛ́ felɔ́yí-yɛyɛ́ nɔ́ɔ́hɛɛ́, na sumasi tii na si tɔ́ɔ́si-yɛ. ⁶ Ɔ́pɔ́yɔ́ lenna hota kɔ́waw tɔ́, ilɛ́na a nyɔ́ na a taɣani wɔ́lɔ́yɔ́ kɛ́ nikaya fɛ́i tɔ́ pɛ́ tɔ́. ⁷ Lenna náá hoti sɔ́wa taa na a na sɔ́wa pɛ́ kpɛnti nyɔ́, ilɛ́na sɔ́wa náá kɔ́-yɛ. ⁸ Lenna náá hoti tetu mɔ́sɔ́ŋ nyɛ́ntu taa, na a nyɔ́ na a lolɔ́ teu pɛ́ tu fɛ́i. I tɛ́ma ɱpɔ́yɔ́ yɔ́yɔ́tɔ́yɔ́, ilɛ́na í cɔ́yusina nɔ́yɔ́ sɔ́saya si: Ye wei i kɛ́ tɔ́m nuɔ́ pɔ́ntu i nu.

*Mpi pɛ́ tɔ́ Yesu sɛ́yɛ́sɛ́na atuwa tɔ́
(Matiyee 13:10-17; Maláki 4:10-12)*

⁹ Ɔ́pɔ́yɔ́ i ifalaa pɔ́ɔ́sa-i isɔ́ sɛ́ɛv mpi pɛ́ hɔ́wɛɛ. ¹⁰ Ilɛ́na Yesu cɔ́ si: Pɛ́ ha-meyɛ́ si í nyi Isɔ́ Kawulaya tɔ́m kɔ́ŋmɛ́sɛ́tɔ́. Ama pɛ́ kaasa lelɛ́a tɔ́, isɛ́nɔ́a kɛ́ paa sɛ́ɛ-wɛ́ si:

Paa pa nyɛ́nɛ́yí isɛ́ntɔ́, pɛ́ taa ná.
Paa pa nukɛ́, pɛ́ taa cɛ́kɛ́na pɛ́ hɔ́wɛɛ.

*Yesu kilisiyí mɛ́tutuuna tɔ́m hɔ́wɛɛ
(Matiyee 13:18-23; Maláki 4:13-20)*

¹¹ Maa kilisi-meyɛ́ isɔ́ sɛ́ɛv mpi pɛ́ hɔ́wɛɛ. Isɔ́ Tɔ́m ntɛ́ mɛ́tutuuna ani. ¹² Wɛna wɛna a hota mpaasɔ́ nɔ́yɔ́ nɔ́yɔ́ tɔ́, alɛ́ a wɛ́nna isɔ́ mpa pa nukɛ́ Isɔ́ Tɔ́m na llɔ́yɔ́ tɛ́ŋ na í lɛ́si-tɔ́yí kpakpaa kɛ́ pa lotu taa, si pɛ́ taa kɔ́ɔ́ na pɛ́ mu-ti na Isɔ́ ya pa nyɔ́ŋ. ¹³ Nna alɛ́ a hota kɔ́waw tɔ́ tɔ́, alɛ́ a wɛ́nna isɔ́ mpa pa nukɛ́-ti na pɛ́ mu-ti na laŋhulɔ́mle, ilɛ́ tɛ́ ta caya pa taa. Pa muyi kɛ́ na pɛ́ la wɛɛ naale, maɣasɔ́yɔ́ kɔ́ŋ kɔ́ kɔ́ɔ́, ilɛ́na pɛ́ lu Isɔ́ sɛ́ɛv kɛ́ kpakpaa. ¹⁴ Wɛna a hota sɔ́wa taa tɔ́, alɛ́ a wɛ́nna isɔ́ mpa pa tɛ́ŋ tɔ́ nuɔ́, ilɛ́na atɛ́ cɔ́nɛ́ nyɛ́sɛ́ɛ na pɛ́ wɛnaw na pɛ́ kɔ́nyulɛ́ŋ pɛ́ tɔ́m kɔ́ɔ́ na pɛ́ kɔ́-tɔ́yí pa taa, na pɛ́ kpisi pɛɛ kɔ́pɛ́na lɔ́lɔ́yɔ́ tɔ́. ¹⁵ Wɛna alɛ́ a hota tetu mɔ́sɔ́ŋ nyɛ́ntu taa tɔ́, alɛ́ a wɛ́nna isɔ́ mpa pa nu Isɔ́ Tɔ́m na pɛ́ mu-ti na lotu kulɔ́mɔ́ na hɔ́wɛɛ nna a tewa tɔ́, na pɛ́ tɔ́ka-ti tɛ́kraŋkraŋkpa, na pɛ́ lolɔ́yí pɛɛ kɔ́pɛ́na kɛ́ teu tɔ́.

*Fɛ́tɛ́la mɔ́sɔ́yɔ́
(Maláki 4:21-25)*

¹⁶ Awe mɔ́sɔ́yí fɛ́tɛ́la na í pamɛ́-i pulɔ́pɔ́ tɛɛ́, yaa í sɔ́si-i kato tɛɛ́ ye? Tesika tɔ́ kɛ́ paa pusi-i si pɛ́ ná mpa pa svuki tɔ́yɛ́yɛ́ taa tɔ́. ¹⁷ Kɔ́ŋmɛ́lɛ́m napɔ́li pɛ́ fɛ́i si pɛ́ kaa kuli pɛ́ tɔ́. Pɛ́cɔ́ mukaya tɛɛ́ pulɔ́pɔ́ fɛ́i mpi pa kaa lɛ́si na paa awe na tɔ́.

¹⁸ I la laakali na isɛ́na í nukɛ́ tɔ́. Pɛ́ taɣa pulɔ́, wei i wɛna tɔ́yɔ́ paa ha, na pɛ́ lɛ́kɛ́i wei i fɛ́ina tɔ́yɔ́ pɛ́ciimaya wei i huɔ́ si i ti tɔ́.

*Yesu too na i newaa
(Matiyee 12:46-50; Maláki 3:31-35)*

¹⁹ Ɔ́pɔ́yɔ́ Yesu too na i newaa pa kɛ́ma i kin. Ama samaa tɔ́ pa ta pɛ́si pɛ́ tala i kin. ²⁰ Ɔ́pɔ́yɔ́ nɔ́yɔ́lɔ́ heela-i si: Nyá too na nyá newaa pa wɛ́ awali na pɛ́ caa pa na-ŋ.

²¹ Ɔ́pɔ́yɔ́ Yesu cɔ́-wɛ́ si: Ma too na ma newaa ntɛ́ mpa pa nukɛ́ Isɔ́ Tɔ́m na pɛ́ tɛ́ŋyɛ́-ti tɔ́.

*Yesu lapa na kacuculaya hɛɛ́
(Matiyee 8:23-27; Maláki 4:35-41)*

²² Ɔ́pɔ́yɔ́ koyaku nakoli Yesu na í ifalaa pa kpa kpulɔ́yɔ́ taa, ilɛ́na í tɔ́-wɛ́ si í na-wɛ́ pɛ́ tɛ́si lom. Ɔ́pɔ́yɔ́ Yesu na í ifalaa pa tɛ́ewa. ²³ Pa tɔ́ŋna pote kɛ́ lom tɔ́ kɛ́ mpɔ́, ilɛ́na Yesu too. Tɛ́naya heelimuyi hɔ́ka lom tɔ́ tɛ́na, na lom falɔ́yí kpulɔ́yɔ́ taa halɛ́na kɔ́ caa suɣu, na lom caa pɛ́ tɔ́yɔ́-wɛ́. ²⁴ Tɛ́naya pa pola Yesu kin na pɛ́ feesi-i si: Taca, Taca, tɔ́ lɛ́paya.

Yesu fema, ilena í kaløna heelim na løm hola na pø tøna pø hee teli. ²⁵ Mprøgø í pøssa-we si: Mø taa temnau ke Iso kele le de?

Tønaxa saxonu na piti kra Yesu ifalaa, na pá tøn tema si: Aweyele ine inu na hali í yøgotøxøna heelim na løm na pø nukøna-i?

Iløghilu na afanaa pa tøm
(Matiyee 8:28-34; Maløki 5:1-20)

²⁶ Mprøgø pa tapøna pa kpuvøyu ke Selasini nyøma tetu nti tø we koteseøyu tø na té nyønøyi Kalilee tø. ²⁷ Yesu tii tetu tø, ilena ícate nté tø yulv nøyulv wei í hii aløaa tø í koo í kin. Hatoo tø yulv inu í ta nyi wontøyu ke í tø. Pøcø í tøcayale nté pølaan taa, í ta nyi tøyaya. ²⁸ I na Yesu, ilena í ma kapuka na í hoti í nøøhe tæ na í kooki si: Isøtaa Iso Søsø Pøyalu Yesu, ma na-ñ suwe? Hai, la suulu taa tøm wahala.

²⁹ Pø taya pulv, Yesu ka heela iløxøv si í se í waali tøyø í yøgotø mpv. Pø keesøyi na pø kuløxøna-i tø, pa hakøyi-i alulkpala na í ceki, na iløxøv svsøyi-i nyiutu. ³⁰ Mprøgø Yesu pøssa iløghilu si: Pa yaa-ñ suwe? Ilena í cø si: Pa yaa-m si Køpñ.

Pø taya pulv, aløxaa payale ka wena í waali. ³¹ Na aløxaa mpe pa wiikayana Yesu si í taa tø-we si pá mæli pa høøv tæ.

³² Afanaa kaløkv søsøøv nakulv kv we tønaxa pøñ taa na kv tuliyi. Mprøgø aløxaa mpe pa wiina Yesu si í yele na mpe pá svv afanaa mpe pa taa, ilena Yesu tisi. ³³ Tønaxa aløxaa mpe pa yela apalv inu na pá svv afanaa taa. Ilena afanaa tv casøle ke yem na pá tii kalakala na pá tv løm na pá si.

³⁴ Afanaa tiikilaa ná mpv, ilena pele pá lo kpaakraa na pá polo pá heeli tøm nti, na tøm yekv kpaakraa ke acalæ taa na cacakøñ tæ. ³⁵ Mprøgø yølaa kulaa si mpe pa puki na pá ná mpi pø lapa tø. Pa pola Yesu kin, ilena pá mayana apalv wei inu í aløxaa pa loowa tø, na pø cepa í tø, na í caya Yesu nøøhe tæ na í suu wontu. Ilena saxonu kra-we. ³⁶ Mpa pa ná tøm nti na pa isøpøle tø, pa keesa-weye isøna pø lapa na apalv inu í hiki alaaføya tø. ³⁷ Mprøgø pø lapa Selasini tetu nyøma ke saxonu ke søsøm, ilena pá tø Yesu si í la suulu na í tæ. Ilena Yesu kra kpuvøyu si í tæki. ³⁸ Mprøgø apalv wei inu í aløxaa pa loo mpv tø, í søløma Yesu si í yele na inu í tøn i. Ilena Yesu náá kisi na í tøm-i si: ³⁹ Mæli nyá tøyaya taa na í heeli pø tøn na mpi Iso lapa-ñ tø.

Mprøgø apalv inu í tæwa na í heeli ícate tøn taa ké pø tøn mpi Yesu lapa-i tø.

Yailu pælv na alv tøyølv
(Matiyee 9:18-26; Maløki 5:21-43)

⁴⁰ Yesu mæla Kalilee taa, ilena samaa lanja hee teu. Pø taya pulv, pa tøn paa tanja-i teu ké.

⁴¹ Mprøgø apalv nøyulv wei pa yaa si Yailu na í ké pa tøkotile nyøyu tv tø í koma na í hoti Yesu nøøhe tæ, na í wiina-i si í polo inu í tæ. ⁴² Pø taya pulv, í ka wena pælv na í caaki søpv. Pøcø í tike ke í ka wena, na í pusi we naanøwa na naale.

Yesu kulaa si í puki tø na samaa nyøkaa ké teu. ⁴³ Alv nøyulv náá we tøn wei hatoo pusi naanøwa na naale taa í tønna tøyølvu na pø we-i tøn tø. Alv inu í lixitee tøn temna fetaa. Pøcø nøyulv ta pæsi na í waasi-i. ⁴⁴ Mprøgø í kpøtøna Yesu na í waali tø, na í tokina í capa ntømpile. Ilena pø tem-i kpaakraa inu. ⁴⁵ Ntena Yesu pøssi si: Awe tokina-m ye? Mpyøyle yølaa tøn kpeesaa. Ilena Piyee nøyø tøkpaav si: Tacaa, ke yølaa timsina-ñ na pá nyøkøyi-ñ?

⁴⁶ Ama Yesu cøwa si: Aa, nøyulv tokina-m ké. Ma nu ma toma lenna luwa.

⁴⁷ Alv koma na í nyi si pø nyømá í tø, ilena í kulv na í polo í hoti Yesu nøøhe tæ na í seliyi. Na í yøgoti samaa tøn isentaa ké mpi pø tø í tokina-i, na isøna pø tv waasa-i kpaakraa tø. ⁴⁸ Mpyøyle Yesu tøm-a-i si: N tema Iso na nyá taa tøyø pø waasa-ñ ma pu, tæna lanjhølvmlæ.

⁴⁹ Yesu tønna yøgotøyu ke mpv, ilena Yuta nyøma tøkotile nyøyu tv inu í tøyaya tv nøyulv koo na í heeli-i si: Taa tv Tacaa ke kunyøn ke yem, nyá pælv fæi.

⁵⁰ Tønaxale Yesu nøyø tøkpaav si: Taa nyá, nyaa tæ Iso na nyá taa te, í ká hiki alaaføya.

⁵¹ Yesu we pa koma pá tala tøyaya tø Yesu ta tisi si samaa í tøn-i na pá svv. Ama Piyee na Yohaani na Saaki na pøyaya caa na ka too pa tike pa svvna. ⁵² Pa tønna paa kra pa lanja ké na pá wiiki søsøm. Ama Yesu heela-we si: I taa wii, ka too kvtoø ké, ka ta si se.

⁵³ Yølaa nyømá si yulv tema tætv tøkpaata, ilena pá wonji-i. ⁵⁴ Ama Yesu tøka pøyaya nin taa na í yøgotøna nøyø søsaya si: Pøyaya nyá, kulv.

⁵⁵ Tønaxa ka mælaa na ká kulv kpaakraa. Ilena Yesu si pá ha-keye tøyønaxa. ⁵⁶ Ilena piti kra pælv inu í nyøma. Mprøgø Yesu heela-we si pá taa yele na nøyulv nu nti inu tø lapa mpv tø.

9

Yesu ifalaa naanøwa na naale tiløyu
(Matiyee 10:5-15; Maløki 6:7-13)

¹ M̄p̄r̄ȳō Yesu kota pa naanowa na naale na í to alɔ́aa ke pa niñ taa, na í ha-weye toma si pá looki-we paa mpa, na pá waaki kutóməñ. ² Na í tili-we si pá polo pá kraali Išo Kawulaya təm, na pá waasəyi kutəntónaa ke pa kutóməñ. ³ Ilena í tə-we si: Ye í teeki í taa kpaɣa pulv, paa kprátóyó, paa huluyu, paa təyónaya, paa liyitee, pécó í taa kpaɣa capanaa ke naale naale. ⁴ Ye í tala timpri na í laali na í s̄ov təyaya ŋka ka taa, í saali təna halí m̄ə teev. ⁵ Na ye í tala timpri na yəlaa í ta nu-me, í lu na í kpiisi-weye m̄ə nəəhe musuyv, na p̄ó h̄olí si í lapa-weye t̄v, í yele.

⁶ M̄p̄r̄ȳō pa t̄ewa na pá c̄ōki icate icate na pá heeliyi Laapaali K̄w̄əñ, na pá waasəyi kutəntónaa ke pa kutóməñ.

Heloti piti ke Yesu t̄ə
(Matiyee 14:1-12; Maləki 6:14-29)

⁷ Wuləo Heloti nu p̄ə t̄əna mpi p̄ə t̄əñə lapv ke mp̄v t̄ə, ilena p̄ə liyiti-i s̄əsom, í ta nyi isəna í la t̄ə. P̄ə taya pulv, lelaa ná t̄əyaya ké si Yohaani wei paa k̄owa t̄ə iní í femna.

⁸ Lelaa si Ilii luna.

Haləna lelaa si Išo k̄uȳəȳət̄v̄ teləsəlaa k̄w̄əma taa nəȳəlv̄ luna.

⁹ Ilena Heloti si: Ma yelaa na pá seti Yohaani nȳȳv̄v̄ ilə, aweyele p̄ontv̄ wei iní í t̄əm ma nu pa ȳəȳət̄v̄ is̄ənt̄ə t̄ə?

Haləna í p̄ək̄əȳi si í na-i.

Yəlaa iyisi kakpası (5000) caləsvȳv̄
(Matiyee 14:13-21; Maləki 6:30-44; Yohaani 6:1-14)

¹⁰ Yesu Tillaa k̄əma pá m̄əli Yesu kin, ilena pá keesi-i p̄ə t̄əna mpi pa lapa t̄ə. M̄p̄r̄ȳō í kpaɣa-we na í p̄ona-weye k̄p̄eeñ ke icate nte pa yaa si P̄et̄esaita t̄ə t̄ə kin. ¹¹ Paa na mp̄v t̄ə, samaa nuwa na pá hu í waali, na í lañle h̄ulv̄m̄əna pa k̄ənt̄ə. Na í heela-weye Išo Kawulaya t̄əm, na í waasi pa t̄əna m̄pa pa f̄eina alaaf̄əya t̄ə.

¹² P̄ə k̄əma na ilim caa t̄əm, ilə í ifalaa naanowa na naale k̄əma í kin nt̄ə, na pá t̄əmi-i si: T̄əȳəni samaa in̄ə iní na í polo acalé taa na p̄ə c̄əlv̄ cacak̄əñ t̄əe na pá hiki t̄əsv̄lənaa na t̄əȳənası. P̄ə taya pulv, c̄əne ké nȳutv̄ taa ké.

¹³ M̄p̄r̄ȳō Yesu c̄əwa si: M̄i hana samaa in̄əȳi t̄əȳənaɣa ke m̄ə maɣamaɣa.

T̄ənaɣale pa c̄ə-i si: Nt̄əñ potopotonaa kakpası na tiina naaleɣe t̄ə w̄ena yaa? Yaa n caa si t̄áa yana t̄əȳənaɣa na t̄ə c̄əla samaa tuutuuma in̄ə í t̄əna?

¹⁴ Apalaa ka we is̄v̄ ȳəlv̄p̄ee iyisi kakpası (5000) ke mp̄v. M̄p̄r̄ȳō Yesu heela í ifalaa si: I c̄ayasi-weye tintika tintika is̄v̄ ȳəlv̄p̄ee nule na naanowa naanowa.

¹⁵ Ilena Yesu ifalaa nu nti na pá c̄ayasi pa t̄əna t̄əmam. ¹⁶ T̄ənaɣa Yesu kpaɣa potopotonaa kakpası na tiina naale iní, na í teki í is̄e na í see Išo ké í na t̄əmle. Ilena í fayə-we na í c̄əla í ifalaa si pá tala samaa iní. ¹⁷ M̄p̄r̄ȳō pa t̄əna pa t̄əyaa na pá haɣa. Haləna pá t̄əasi h̄əȳəlası k̄əkp̄isasi ke t̄ək̄əñ naanowa na naale.

Piyee h̄ulv̄ȳv̄v̄ si Yesu ké Mesii
(Matiyee 16:13-19; Maləki 8:27-29)

¹⁸ Kuyako nakuli Yesu s̄ələm̄aya Išo ké í tike ke k̄p̄eeñ. Ilena í ifalaa polo í kin. M̄p̄r̄ȳō í p̄əssa-we si: Yəlaa t̄əñ si ma ké awe?

¹⁹ M̄p̄r̄ȳō Yesu ifalaa c̄əwa si: Pa t̄əñ si Išo lum s̄əlv̄ Yohaani, na lelaa si Ilii, na lelaa si Išo k̄uȳəȳət̄v̄ teləsəlaa k̄w̄əma taa nəȳəlv̄ luna. ²⁰ T̄ənaɣa Yesu p̄əssa í ifalaa si: Na m̄ə se, m̄ə h̄uok̄i si ma ké awe?

M̄p̄r̄ȳō Piyee nəȳə t̄ək̄rav̄ si: N ké Išo Mesii.

Yesu s̄əm na í fem p̄ə t̄əm
(Matiyee 16:20-28; Maləki 8:30-9:1)

²¹ T̄ənaɣa Yesu kpaala-weye t̄əv̄ si pá taa heeli-t̄əȳi nəȳəlv̄. ²² M̄p̄r̄ȳō í heela-we t̄ət̄ə si: Yulv̄ P̄əyaya má maa t̄əȳə k̄əȳəñ ke s̄əsom. Nȳȳv̄v̄ nȳəma na k̄ət̄əlaa s̄əsa na Išo T̄əm s̄əȳəsəlaa k̄á lə-m, halí pá k̄v-m. Ama ma f̄ə k̄uȳəȳəñ tooso wule.

²³ M̄p̄r̄ȳō Yesu tasa pa t̄ənaɣa heeluyv̄ si: Wei í caa si í t̄əñi-m p̄ontv̄ í la í t̄əȳi awusa, na í s̄əȳələȳi í s̄əm tesika ke paa ifemle nte, na í t̄əñəȳəna-m. ²⁴ P̄ə taya pulv, ye wei í p̄ək̄əȳi í weesuȳv̄ t̄əcututu, í t̄əñna s̄əp̄v. Ama wei í lapa í t̄əȳi awusa ke ma t̄əv̄, p̄ontv̄ k̄á hikina weesuȳv̄. ²⁵ Ye yulv̄ p̄əsa na í hiki antulinya nȳəm t̄əna, na í maɣamaɣa í wak̄əlaa, yaa í lapa yem, leȳele p̄ontv̄ kasayaya ilə? ²⁶ Ye wei í s̄əpa ma f̄eile yaa ma k̄əsv̄əs̄əv̄ f̄eile, Yulv̄ P̄əyaya má maa si p̄ontv̄ f̄eile t̄ət̄əȳə waatv̄ wei maa k̄ənn̄a ma teeli na ma Caa nȳəñ na ma is̄ətaa tillaa nan̄ñ nȳəma nȳəñ t̄ə. ²⁷ Tampana ke ma heeliyi-me, m̄pa pa w̄ə c̄əne t̄ə pa taa nap̄əli k̄á na Išo Kawulaya na p̄écó pá si.

Yesu is̄ənt̄əa layasvȳv̄
(Matiyee 17:1-8; Maləki 9:2-8)

28 I tēma tōm ntāyī yōgōtōyō na kōyako siki kē ilēna ī kpaḡa Piyēē na Yohaani na Saaki na pā kra puḡu tōō kē Išo sōlēmōyō. 29 I tōḡna sōlēmōyō, ilēna ī isēntaa layasi, na ī wontu hōlōmi, halēna tē tee kōkō ke sōsōm. 30 Tōnāya pa tuta apalaa napōlēyī ī kinḡ ke naale na pā na-ī pā yōgōtōyī. Apalaa mpē sēsē Moisi na Ilii kēle. 31 Mpē pa kōmna na isōtaa teu sōsōm, na pā yōgōtōyōna-ī ī kpente ntē tē caa Yosalem ke lapu isu Išo ka siwa tō tē tōm. 32 Mpū tō na Piyēē na ī taapalaa pa tōḡa tom ke pō fēna. Paa na mpū pa fema, na pā nā Yesu teu sōsōm na apalaa mpā pa naale pa sōḡa ī kinḡ tō. 33 Pō kōma isu apalaa mpē pa yeki Yesu, ilēna Piyēē tō si: Tācaa, isu tē wēu cāne unī isēntō tō, pō wē teu napōlēyī tē. Ilē pō mōna isu tō siki cōka toosoḡo. Nyāya lentē, Moisi ke lentē, na Ilii ke lentē. Ntī unī ī yōgōtōyō mpū tō tē lu yem kē, ī ta na-tū.

34 I tōḡa mōpōgō yōgōtōyō, ilēna isō ḡmōntōyō nakōli ku kōō na ku takī pa tōō. Ku tōḡa pa tōō kē tiū, ilēna sōḡōntu kra Piyēē-wēyē sōsōm. 35 Mōpōgō pa nu pō yōgōta isō ḡmōntōyō tēē si: Inōyōlē mā Pōyāya kulōsāyā, ī nūna-kē.

36 Pō yōgōtōyō mpū na pō tē tō, Yesu tike ntē pa naaki. Mōpōgō ī ifalaa tōka pō tōna mpi pa nu mpū tōḡo pa taa, pa ta yele na nōḡōlv nu-tū.

Pu nōḡōlv ī alōḡaa loou
(Matiyēē 17:14-18; Malōki 9:14-27)

37 Pō kōma pō fe na pā tiikina puḡu tōō, ilēna samaa anaam nōḡōlv ī katī Yesu. 38 Mōpōgō yōlv nōḡōlv ī yōgōtōna nōḡo sōsāya ke samaa unī ī taa si: Tācaa, mā wiina-ḡ nyēnī mā pōyōlv yēē. Anī ī tike ke mā lulaa. 39 Ye ilōḡōv kōla ī tōō ī makī kapusi kē, na pō pētī-ī atē na kuhulāḡ lūkōna ī nōḡo. Ye pō lapa-ī mpū, pō wēē kē na pō tōyū-ī wahala, pu cēki ī tōō kē lōḡ. 40 Mā wiina nyā ifalaa si pā loō-ī, pa ta pōsi.

41 Mōpōgō Yesu tōma-wē si: Lanḡkpusōḡ nyōma na kōtakēsēsōḡ mē, wēē isēnāya mā na-mē tu cāya na mā takī mā kōnyōḡ? Kōna nyā pōyōlv inōḡī cāne.

42 Pōyāya kpēḡētōna-ī, ilēna ilōḡōv selisi-kēyē teu, na ī pētī-kēyē atē. Ama Yesu nā kalōna ilōḡōv na tōḡ, na ī la na pōyāya hiki alaafōya, na ī cēla-kēyē ka caa. 43 Ilēna Išo tōma sōsōna anē a tōm kra pa tōnāya sōḡōntu.

Yesu sēm na ī fem pō tōm tōtō
(Matiyēē 17:22-23; Malōki 9:30-32)

Pa tōna pa tōḡna ī kolapōtv tōnāya sam, ilēna Yesu heeli ī ifalaa si: 44 Paa tu Yōlv Pōyāya māya yōlāa niḡ taa, ī nū mōpōgō teu yoo.

45 Ama Yesu ifalaa nā tō cēkōna tōm tōnē unī. Tō hōwēē ka wē-wēyē inḡmēsav kē, si pā taa cēkōna tō tapuḡv. Paa na mpū pa nyāmna tō pōsōyōv.

Sōsōōntv tōō hōm
(Matiyēē 18:1-5; Malōki 9:33-37)

46 Mōpōgō Yesu ifalaa hōma sōsōōntv tōō si pa naa si pa taa awēyēlē sōsō. 47 Yesu nā cēkōna pa lotu taa hōwēē, ilēna ī kpaḡa pēiya na ī sōḡsi-kēyē ī cōlv, 48 na ī tō si: Ye wei ī mu pēiya kanēyē mā nyōyō tōō, māya pōntv mōwa. Na wei ī tu mō-m, ī mu wei ī tila-m tōyō. Pō tōya pulo, wei ī pōsa isu mā taa sōkpēlu, pōntv ntē sōsō.

Wei ī fēi ta tōō ī kē ta kolontu
(Malōki 9:38-40)

49 Tōnāyālē Yohaani nōḡo tōkrapv si: Tācaa tē na nōḡōlv na ī looki alōḡaa na nyā hōtē, pōcō u tōḡōyī-tv. Ilēna taa kisina-ī.

50 Mōpōgō Yesu cōwa si: I taa tanī-ī si ī taa la. Pō tōya pulo, yōlv ī ta ke mā kolontu, mā nyōḡ kē tē.

Samaliī icatē natōli tō kisa Yesu

51 Pō kōma pō kpēḡētōna Yesu kōlvōyō ke antulinya taa, ilēna ī su si ī kā polo Yosalem. 52 Mōpōgō ī kōsa yōlāa na ī telēsī nōḡo si pā polo Samaliī icaliya kalī ka taa, na pā caa-ī tēsōvlē. 53 Ama pēlē pa kisa-ī mōyōv, si ī pukina Yosalem tōō tō pō tōō. 54 I ifalaa Saaki na Yohaani pa nā mpū, ilēna pā tō si: Tācaa, yaa tē yele na isōtaa kōkō tiī na kā nyāya-wē?

55 Ama Yesu pōsa pa tōō na ī kalōna-wē. 56 Ilēna pā tēē icatē lentē taa.

Yesu tōḡyōv nyullaa
(Matiyēē 8:19-22)

57 Yesu na ī ifalaa pa wē mpaav taa na pā tōḡa pote tō nōḡōlv tōma Yesu si: Maa tōḡōyī-ḡ nyā tōpote tōna taa.

58 Mpōyōlē Yesu cō-ī si: Taale hasī wēna si lōna na sumasī nā wēna si tana. Ama Yōlv Pōyāya mā, mā fēna nyōyōv tōtōlē māyāmāya.

59 Ilēna Yesu tō lēlv si: Nyaa kōō na ḡ tōḡi-m.

Mōpōgō apōlv unī ī tō si: Tācaa, yele mā polo mā pi mā caa na pōcō.

⁶⁰ Tənaɣale Yesu təma-i si: Yele na sətəa pi pa sətəa. Ama nyaa polo na ń kpaali Iso Kawulaya təm.

⁶¹ Ilena ləlv náá tó si: Tacaá maá tərj-ŋ, ɔ́e yele na má polo má la ma nyóma ke pə lapa wulee na pácɔ́.

⁶² Ama Yesu cə ɔ́lé si: Ye yəlv kpaɣa akuɣu si ɔ́ haləxi na í nyənəxəna kpaɣi taa, pəntv ta muna Iso Kawulaya.

10

Tillaa nutoso na naanowa na naale tiluyu

¹ Pəle pə waali Tacaá tasa apalaa nutoso na naanowa na naaleɣe ləsvv, na í tili-weɣe naale naaleɣe acaləe na tɔmpiwə ɔ́ wəe si ɔ́ puki tɔ. ² Na í heeli-we si: Kəmtv tɔwaya, ama kəntaa fəna. I sələmi hatocə na í sɔsɔi kəntaa kənav ke ləŋ ke ɔ́ kəmtv taa. ³ Tɔv, í polo, ɔ́su ma tiluyu-me ɔ́səntɔ tɔ, í pəsaa ké ɔ́su heen ke taale hasi hekv. ⁴ I taa kpaɣa liyitee yaá huluyu, í taa kpi ntaŋkpa, pácɔ́ í taa paasəna yəlaa sɔev ke mpaav taa. ⁵ Ye í svv təyaya ŋka ka taa í kooliyi si: Alaafəya í tɔ təyaya kane ka tɔ, na pácɔ́. ⁶ Ie ye pə ké si təyaya tv sɔla alaafəya, mə koolie anu a ka tərj-i. Tɔfə ye pə taya mpv, kəlvmaa mə mə tɔ ké mə koolie anu a tayaŋəxi məlvv. ⁷ I caya təyaya ŋka ka taa na pá cəla-məɣe mpi, í təɣə na í nyɔv. Pə taya pəlv, təmlə tv muna pá fəlv ké. I taa layasəxi tɔe si ke yem yem. ⁸ Paa ɔ́cate nte tə taa ké ɔ́ svvwa na pá mv-me na pá cəla-məɣe pəlv, í təɣə. ⁹ I waasi pa kəntəntənaa, na í heeli-we si: Iso Kawulaya svv mə tɔ ké. ¹⁰ Ye í svv ɔ́cate nte tə taa na tə yəlaa í ta mv-me, í lu na í tɔ si: ¹¹ Tə kpiisixi mə tɔ ké mə maɣamaɣa mə ɔ́cate msvv ŋku kv taana ta nɔxəe tɔ. Ie paa na mpv, í nyi teu ké si Iso Kawulaya svv mə tɔ mə tɔ na ká lu. ¹² Ma heeliyi-me si Sətəm ká la sana na ɔ́cate nteɣe tənaya hvle wule ke suulu hvlvv təm taa.

Acələ lenna kisuyu ke Yesu

(Matiyee 11:20-24)

¹³ Hai, Colasəŋ nyóma mə, mə təm wə waiyo. Hai, Petesaita nyóma mə, mə təm wə waiyo ké. Piti təma nna pa lapa-ɣe mə hekv taa tɔ, ye ɔ́su ɔ́səntɔ Tii na Sitəŋ ke paa lapa-ɣe, paa təma pa ɔ́yavtv ləv ke ləŋ, halı pá suu fələtənaa na pá caya hula taa. ¹⁴ Pə tɔ ké paa hvli suulu ke Tii na Sitəŋ pə nyóma ke hvle kvayaku wule na pə kəlv-me. ¹⁵ Pə kaasvuv Kapənahum nyá tɔ, n hvv si n ká pı na ń kaləsəna hatoo ɔ́səntəsvv na? Ama paa tisi-ŋ ké təfə ke tuu tənəsəle sɔsɔle taa.

¹⁶ Mpóyó í tasa ɔ́ falaa ke heeluyu si: Yəlv í nuikəna-me, maɣa pəntv nuikəna. Wei í kisa-me, ma unı tətəɣə pəntv kisa. Na wei í kisa-m, í kisa wei ɔ́ tila-m təɣə.

Tillaa nutoso na naanowa na naale unı ɔ́ məlvv

¹⁷ Mpóyó pa nutoso na naanowa na naale məla ɔ́ kɔŋ na ləŋhəlvmlə sɔsɔle, na pá təŋ si: Tacaá nyá tɔv aləɣaa maɣamaɣa nuna-tv.

¹⁸ Tənaya Yesu təma-we si: Ma nawa Satanı na í hotiyina ɔ́sətəa ɔ́su tɔv nyəxəsvv tɔ. ¹⁹ Ie ma ha-məɣe toma si í tɔ tɔmaa tɔv, na pəcə si tɔv, na kolontv toma təna tɔv, pəlv kaa la-me. ²⁰ Ie paa na mpv mə ləŋa í taa hvləmi si aləɣaa se-me. Ama a hvləmi ké si pa ŋmaa mə həla ke ɔ́sətəa tə pə tɔv.

Yesu ləŋhəlvmlə

(Matiyee 11:25-27; 13:16-17)

²¹ Tənaya Feesvuv Naŋŋtv lapa na Yesu ləŋle hvləmi sɔsəm. Ilena í tɔ si: Ma Caa, ɔ́sətəa na atə pə tv, ma sɔe-ŋ. N ŋmɔsa təm tənəɣe ləmaɣasəe nyóma na nyəntaa, ɔ́lena ń kuli-təyi piya. Ma Caa, pəpətv fəi, ma sɔe-ŋ, nyá unı nyá luyv tv ləpəna mpv.

²² Ama ma Caa cəla-m pə tənaya. Ye pə taya ma Caa tike, nəɣəlv ta nyi si awəɣele Pəyalv. Na ye pə taya Pəyalv tike, nəɣəlv ta nyi si awəɣele Cəcə. Aŋha, ye Pəyalv nəkənaa si ɔ́ hvləxi wei pə paasi.

²³ Mpóyó í pəsəna ɔ́ falaa tike tɔv na í tə-we si: Mpi mpi mə ɔ́səpəe naaki ɔ́səntɔ tɔ, ləlen ke í nuwa. ²⁴ Ma heeliyi-me si, Iso kvəɣətvv tɔləsəlaa pəɣale na awulaa sɔsaa pəɣale nyulaa si pá ná mpi mə naaki ɔ́səntɔ tɔ, na pá ləŋ. Pəɣele pa nyulaa tətə si pá nu nti mə nuki tɔ, na pá kpi si.

Samalii tv yəlle

²⁵ Mpóyó Iso Təm sɔɣəsəlv nəɣəlv ɔ́ kulaa si ɔ́ maɣasəxi Yesu. Ilena í tɔ si: Tacaá, ntiyi má la na má hiki weesvuv ŋku kv tərj tɔ?

²⁶ Yesu cə-i si: Susuwəɣe pa ŋmaa Iso Təm taa? Na n kaləxi tɔ, hvwəe nnaɣa n nuki pə taa?

²⁷ Ilena í cə-i si: Ma nuki si n ká sɔli Tacaá nyá Iso na luyv kəlvmvv na nyá ləsaɣa svv-i təmamam ke paa mpi pə taa, na n sɔli nyá təɣəntəle ɔ́su nyá ti.

²⁸ Mpóyó Yesu təma-i si: Ama n cə teu. Aŋha, lakı mpv, n ka hiki weesvuv.

²⁹ Inı ɔ́ caakaya si paa na mpv ɔ́ təm ɔ́ te, ńpóyóle ɔ́ tasa Yesu ké pəsvv si: Na awəɣele ɔ́su ma təɣəntəle unı ɔ́le?

³⁰ Μῦρόγυ Yesu cɔ-i si: Tɔv, yolv nɔχɔlv i lunna Yosalem na í pukina Yeliko, na í lu ημυλαα τɔv na pá kpa-i na pá wɔχɔsi i wontu na pá mapi-i isu isəna mpi pə wɛɛ tɔ. Uena pá tɛɛ pa yelev na í kaasa weesuγu kolomɔv. ³¹ Pə pamna kɔtɔlv nɔχɔlv ná tɔhaya mpaav ηku. Ué i na-i, uena i cɔlv na í tɛɛ. ³² Μῦρόγυ Lefii tv nɔχɔlv ná tala na í maγana-i mpv. Uena í cɔlv tɔtv na í tɛɛ. ³³ Ama Samalii tv tɔtv nɔχɔlv ná tala təna na í na apav uvi, uena i tɔm lapv-i pətɔtɔtɛ ke sasom. ³⁴ Μῦρόγυ i hela i kin, na í taa nim na kɔɔle ke i hin taa. Uena í kpelev-i saalasi, na i caγasi-i i kraηaya tɔv, na í pona-i mυυλαα tɔsvule na í paasəna-i teu. ³⁵ Ku ferma uena í ləsi liyitee nyɔχətv naale na í cela mυυλαα tɔsvule tv, na í heeli-i si: Paasəna-i teu, na h tu tɔva i nyɔχv tɔv na pə tɛɛ mpv, ma kɔma, ma felv-η yoo.

³⁶ Tɔv, pa tooso uvi pa taa, aweγe n huv si ημυλαα mapa wei uvi tv i tɔχɔntɔle ué?

³⁷ Uena Iəv Tɔm seγesvulv uvi i cɔ-i si: Wei uvi i lapv-i kɔpantv tɔ.

Μpυγvle Yesu si: Tɔv, polo na nyá maγamaγa h lakv mpv.

Yesu pote ke Maləta na Mali pa te

³⁸ Yesu na í ufalaa pa tɔhna pote, uena pá tala icate natəli na avl nɔχɔlv í lapv-i mυυlle. Pa yaa avl uvi si Maləta. ³⁹ U wena neu, pa yaa-i si Mali. Ué i ka caγa Tacaa nɔdɛɛ tɛɛ ké na í nukv i seγesvυv. ⁴⁰ Taya tɔv təma kpəpa Maləta, uena pə pekəli-i i taa. Μῦρόγυ i kɔma Tacaa kin na í tɔ si: Isu ma neu yeluvu-m ma tike na má cɔkəna taya ke isəntv uvi tv pə wɛ-η teu nté ma ce? Pəle pə tɔv tɔ, heeli-i si í səna-m.

⁴¹ Μpυγvle Tacaa ná cɔ-i si: Hai, Maləta, n kvγi nyá təγi yem ké na h kpetiliγina təma paγale.

⁴² Pəyele mpi pə waasəγi tv pə ké koloməv tike ké. Mali ləsəna təpante, í na nɔχɔlv pa kaa hɔ.

11

*Səlmvγv hvlvγv
(Matiyee 6:9-13; 7:7-11)*

¹ Μῦρόγυ kvγakv nakvli Yesu caγa tiili na í səlməγi Iəv. U kɔma na í tɛ, uena i ufalv nɔχɔlv i tɔm-i si: Tacaa, hólí-tvγv Iəv səlməγv isu Yoħaanv ná hólúγv í ufalaa tɔ.

² Μpυγvle Yesu heela-wɛ si: Ye i caa səlməγv í səlmə si:

Tacaa, nyá hətɛ í wɛɛ kate.

Təγv nyá kawulaya.

³ Haaki-tvγv paa ifemle nteγe tɔχɔnaγa.

⁴ Hólúγi-tvγv suulu ke timpi tə pəntəγəna-η tɔ, isu tá tɔtv tá hvlvγv suulu ke mpa pa pəntəγəna ta tɔ.

Taa yelev na tɔ svv maγasvυv isayav taa.

⁵ Μῦρόγυ Yesu tasa-wɛγe heeluv tɔtv si: Ye isu mə taa nɔχɔlv wena taarpav nté, na pɔntv polo aħoɔ hɛka na í maγana-i si: Hai, ma taarpav, kənti-m pɔtopɔtonaa tooso. ⁶ Ma taarpav nɔχɔlv i lunna nteγe mpaav na í tala-m nɔdɔdɔ, pɔcɔ ma feina mpi maa cele-i tɔ. ⁷ Uena i tɔχɔntɔle náá cɔ-i hatɔv pə taa si: Taa caɔli-m mpv. Má na ma piya tɔ təma svv na tɔ takv na tɔ kaləsi. Ma pəsəγi má tasa kvlvv ke nyá tɔχɔnaγa celvγv tɔv. ⁸ Ma heeliγi-mɛ sv, paa i kɔma í kvli na í cele-i i kulaηəv təna, pə taya taarpalle tɔv ké i lapv mpv, ama caalvγv ke i kisaa. ⁹ Ue ma heeliγi-mɛγe sv í səlməγi, paa ha-mɛγe, í pəkəγi, í hikivγi ké, í makv, pa tvləγi-mɛγe. ¹⁰ Səlməlv ke pa haaki, na pəkəlv hikivγina, na matv ke pa tvləγi. ¹¹ Wulee mə taa awe pəγaya səlmə-i pɔtopɔto na pɔntv cele-keγe pəle ye? Yaa ye ka səlmə-i tinte pɔntv cele-keγe tvv. ¹² Yaa mə taa awe pəγaya səlməna-i yate, na pɔntv cele-keγe pəkəka? ¹³ Ye asayaa mɛ mu pəsa mə piya ke kɔpantv lapv, Tacaa wei i wɛ isəta tɔ i kaa cela i Feesvγv Naηηtv ke mpa pa səlməγi-i tɔ?

*Yesu cəakv i təv tvlaa
(Matiyee 12:22-30; Maləki 3:22-27)*

¹⁴ Yesu loo uləχəhivu kaayχətaya, uena uləχov se. I se mῦρόγυ uena kamumuka svv yəχətvγv na pə la samaa ke piti ké sasom. ¹⁵ Μpυγvle pa taa lɛlaa pəsənaa si: Pesepule tvη ke uvi i tɔχɔnəγəna aləγaa ləmpa.

¹⁶ Uena Yesu tvv tvlaa taa lɛlaa náá tɔm-i si: La piti təmlɛ na pə hólí sv Iəv tvη ke n lakəna. Pa yəχəta mῦρόγυ sv pa naa i waalv. ¹⁷ Yesu ná cəkəna pa taa hɔwɛɛ, uena í tɔ-wɛ si: Ye kawulaya wɛɛ na ká fei nəγv kulumaγa, nɔdɔdɔ ka yawaya. Təγaya í wɛ mpv, kɛle ka yəkəγi ké. ¹⁸ Ye Satavu kawulaya nyəma yooki pa taa pa tike, i kawulaya nyɔχv nté ka isəna? Mpi tɔ, mə tvη sv Pesepule tvη ke ma lookina aləγaa. ¹⁹ Ye Pesepule tvη ke ma lookina aləγaa isu mə hvkɔχv tɔ, uɛ awe tvη ke mə pəyalaa ná lookina pa nyəma? Tənaγa pa maγamaγa paa kɔna mə tɔm. ²⁰ Ama ye Iəv tvη taa ké ma lookina aləγaa, uɛ Iəv Kawulaya wɛ mə tɛɛ mə tɛɛ kɛle.

²¹ Yolv tvη tv í taηa i təγaya ke teu na yooov wontu, pvləpυ u tokivγina i wɛnav. ²² Ama wei i kəla-i tvη tv í kɔma na í kvli i tɔv na í pəsi-i, uɛ i ləkəγi i yooov wontu nti uvi i taakaya təγv, na í məηna i wɛnav mpi, na í tala lɛlaa.

²³ Wei i fei ma tɔv, pɔntv ké ma kolontv ké. Wei u səηna-m tɔsvγv tɔ, i yaasəγi ké.

*Ilogov wei pa loowa to i maluyv
(Matiyee 12:43-45)*

²⁴ M'p'og'og' Yesu toma si: Ye pa loowa ilogov, wulaya taa ke i cooki si i heesi. I lan'ayi, lena i tayani i taa si: Maa mali tayaya nka ka taa maa luwa toyo. ²⁵ I taki kele ka taa, ile i ka mayana pa hasa-ke na pa tayani pa tonaaya teu. ²⁶ Pale to, i puki ke na i caa aloyaa lelaa mpa pa kela inayi isayatu toyo naatosom'p'oyolaya, na pa kao na pa caya tayaya nka ka taa. I lena loj nyentv naa mali na to la sana na noonoo nyentv.

Kupantu mayamaya siyisiyi

²⁷ Yesu tohna n'p'og'og' yoyotuyv, lena alv noyolv i yoyotona noyo sosaya ke samaa taa si: Puvwe nya too wei i lula-n na n musu-i to, i nyulelej we sayontv.

²⁸ M'p'og'og' Yesu ca alv inu si: Mpa pa nu Iso Tom na pa taki-ti, pontonaa nte nyulelej nyoma te.

*Piti tamle nyuluyv
(Matiyee 12:38-42)*

²⁹ Samaa tohna-i nyokuyv ke sosom, lena i sov i faaci taa si: Kufalan yelaa pane asayaa ke. Piti tamle nte to hol'og'yi si Iso lakona toyo mpe pa caaki. I le pa kaa na nateli, ye pa taya Yonaasi nyante. ³⁰ Isena mpi pa lapa Yonaasi kin to pa hula Ninifi nyoma ke si Iso lakona. Na mpv inu to toyo Yulv P'ayaya ma ma nyantu ka holi kufalan yelaa to to si Iso lakona. ³¹ Ye pa tala huule wule, ilim mp'at'ej too wulav alv nyoh ka ku kufalan yelaa pane pa tom ke mpi pa too ile i ka lu hatoo tetv poolonj taa na i kao, si i nuki isena Salomonj yoyotona lomayasee to. P'oc pulovv we cone na pa te Salomonj t'acayacaya. ³² Ye pa tala huule wule Ninifi nyoma ka ku kufalan yelaa pane pa tom. Pa taya pulv, kuyan'ku pele pa nu Yonaasi waasv to, pa yela pa isayatu ke krap'raa ke. P'oc pulovv we cone na pa te Yonaasi inu.

*Mpi tonuyv naana to
(Matiyee 5:15; 6:22-23)*

³³ Noyolv u musayi fetela na i nmasi-i, yaa i pamu-i nyanaya tee. Ama i su-i timpv taa i wee pu naa yelaa tona toyo. I lena mpa pa k'ej to, fetela koko na-we. ³⁴ M'p'og'og' pa wee na nya ise. Anu a kena nya tonuyv palimile fetela. Ye nya ise i naaki teu, pa waasayi nya tonuyv tonaaya. Ama ye nya ise i yulomaa, nya tonuyv tona palimile we sakpetuyv tee ke. ³⁵ La laakali, pa taa kao na isena n naaki to pa mali sakpetuyv. ³⁶ Pa we mpv to, ye n naa t'ac'ic'ei, na pa fei-nj t'ayuyulee, n naa teu ke, isu fetela koko naakuyv yulv to sakpetuyv fei.

*Falisanaa na Iso Tom seyeselaa tooluyv
(Matiyee 23:1-36; Malaki 12:38-40)*

³⁷ Yesu tema yoyotuyv ke mpv, lena Falisa noyolv i yaa-i si i sov i te na i nyoo lom. M'p'og'og' Yesu suwva Falisa te na i niki toyo. ³⁸ Falisa nawa i toki na i nyookona asilima, lena pa lapi-ha. ³⁹ T'onaaya T'acaa toma-i si: Anu Falisanaa ma nyentv nte mpv. Iyisi na nyenasv waal'anaa ke i nyaalayi talalaa. Ama pa krayav ma taanaa to, nmulam na isayatu pa huwee mayal'ana. ⁴⁰ Lomayasee feinaa me, Iso wei i nma yulv too to, ile i wena i ti na wei i nma yulv lotu taa to yee? ⁴¹ Pa kela teu si i ha mpi i wena ma iyisi na ma nyenasv taa toyo konyontvnaa, ile pa tona pu wee-me'ye teu.

⁴² Popoto fei, Falisanaa me, ma tom we wayo ke. I kpesayi nyutu nti pa yaaki si manti na luu to na tuusi hatv tona na i hiliyi na i lesayi Iso ke pa hoyol'ej naan'owa taa kolom. P'eyele ma paa feina tampana t'onyu na Iso soolvv tom. Ama tampana t'onyu na Iso soolvv tom ke pu m'ona i seesena isele, ile i taa soo hoyol'ej naan'owa taa kolom inu i too.

⁴³ Falisanaa me, ma tom we wayo ke. Yuta nyoma tokotilena taa, teeli teeli t'acayal'ena ke i p'ek'ayi. Na i soola pa seeki-me'ye samaa taa ke na pa lun'iji. ⁴⁴ Falisanaa me, ma tom we wayo ke. I we ke isu palaan wei i sal'ataa na pa toj i too ke yem, na pa ta nyi si palaan to.

⁴⁵ T'onaaya Iso Tom seyeselav soos noyolv i p'os'ona-i si: T'acaa, n yoyotuyv mpv to n krent'ona ta to toyo na n tuv.

⁴⁶ M'p'og'og' Yesu c'awa si: Iso Tom seyeselaa sosaa me, ma tom na we wayo to toyo. I suk'ayi yelaa ke say'ela yun nyona. P'eyele mu tu taa-we'ye taav mayamaya. ⁴⁷ Wayo na ma tom ke, ma caanaa na k'ona Iso kuyoyotuv telas'elaa, na mu hal'ayi pa palaan na i tayan'ayi t'etetete. ⁴⁸ Isu i lakuyv mpv to, pa hol'og'yi ke si ma lan'ja heena ma caanaa lapa mpi to. Pele pa k'ona Iso kuyoyotuv telas'elaa, na ma hel'ayona pa palaan. ⁴⁹ Pa mayamaya pa too ke Iso lomayasee ka hula mpv si: Iso ma, maa tili Iso kuyoyotuv telas'elaa na tillaa ke pa kin. Ama paa ku lelaa, na paa to lelaa ke konyohj ke kotuyv. ⁵⁰ Tuu pa nma antulinya na Iso kuyoyotuv telas'elaa mpa pa ku to, kayana nyoma nyoonj taa ke pa som tom ka t'ena. ⁵¹ Kraya Apeeli kuyv, hal'ona Sakali wei pa ku kotaya t'elate na Iso t'esele sosole pa heku taa to pa som, ma heeliyi-me t'afoo ke si, isu pa tema pa nyoonj taa.

⁵² Iso Tom seyeselaa sosaa me, ma tom we wayo ke. I taka saavu wei pa tol'ayona Iso Tom nyom too to, na ma luyv fei suuv. P'eyele u tisiyi si mpa pele pa caa to pa sov.

⁵³ Yesu kola tēna, ilēna Iso Tōm segesēlaa na Falisanaa pá sēh i tōo kē nōōheē naale na pááná, na pá maki i nōō tōo na kopōōsōtu ke yem yem. ⁵⁴ Na pá kuuki i nōō si i cotaa ilē pa kpa-i na tēna.

12

Laakali na cēsuyō tōm (Matiyee 10:26-27)

¹ M̄p̄ōyō samaa kota sōsōm ke waatu un, halēna pá tusiyi tēma. Tēnaya Yesu caalēna i ifalaa ke kpaalbuu si: I la laakali na Falisanaa kōkōsōm, pa mānaafikito ke ma yaa mp̄u. ² Pē tēna mpi pē hmelaa tō, isu pē tēna na pē kuli pē tōo. Na pē tēna mpi pē lapa mukaya tēē tō, isu pa tēna na pá nyi-wi. ³ Pē tōo kē paa i ka hmesī tōm na i yōyōti-tōyi ahoō, isu tē yawa ilim taa. Na paa nanj taa kē i wēlētā hkrāh̄yōyū taa, isu pa kpaala-ti na nōō sōsōyā.

Yulv konyamnam (Matiyee 10:28-31)

⁴ Mpa mē i kē ma taapalaa tō, ma heeliyi-mē si i taa nyana mpa pa pēsēyi na pá lēsi yulv weesu yu tike, na pē waali paa pēsēyi pulv tō. ⁵ Maa hōlí-mēyē wei pē mōna si i se tō. I se Iso, un i pēsēyēna na i kō yulv. Pōyēle i pēsēyi na i tō-i tēnaasēle taa. Tampāna tōo isētō, unyēi pē mōna i se.

⁶ Pē taya santiinaa naale ke pa pēētēyi sum̄p̄ur̄w̄nnaa kakpasī taa? Paa na mp̄u pa wēv mp̄u tō. Iso tá sōō pa taa kolōm tōo. ⁷ M̄p̄u un tōtōyō na mē nyūyō taa nyōōsi, Iso nyēmá si tēna si nyūyō kē. Ye mp̄u i taa nōōyō, i kēla sum̄p̄ur̄w̄nnaa tēcayacaya.

Yesu Kilisiti moyō yaa i kisuyū (Matiyee 10:19-20; 10:32-33; 12:32)

⁸ Ma heeliyi-mē si, ye yulv ta hmesī si i kē Yulv Pēyāyā má ma nyōh, ma māyama yaa tisi Iso isōtāa tillaa isentaa si pōntō kē ma nyōh. ⁹ Ama wei i kpeesa yēlaa isentaa si i ta nyi-m, ma māyama yaa tō Iso isōtāa tillaa isentaa si ma ta nyōm-i tōtō.

¹⁰ Ye wei i yōyōta Yulv Pēyāyā má ma tōo kē isayātō, paa hōlí pōntō ke suulu. Ama ye Feesuyū Nan̄h̄tō ke i yōyōta isayātō, pa kaa hōlí-i suulu.

¹¹ Ye pē kōma na pá yaa-mēyē nōōōōsi ke Yuta nyēmá tēkōtilēnaa taa, yaa awulaa kpaamēh̄ taa, yaa tōh̄tōnaa kin, i taa nōōyōsi nti i ká h̄v na i lu na nti i ká yōyōti tō tō tō. ¹² Feesuyū Nan̄h̄tō ka seyēsi-mēyē kpaakraa ke nti i ká yōyōti tō.

Tōh̄ tō kōmēlēh̄ tōm

¹³ M̄p̄ōyō nōōyōl lu samaa taa na i tō Yesu si: Tācaa, heeli ma taalv si má na-i tē tala tá caa yelina-tōyō mpi tō.

¹⁴ Tēnaya Yesu pēsēna-i si: Apan̄ nyá, awe kpa-m mē tōm tayanlu na mē wontu tallo?

¹⁵ Ilēna Yesu heeli pa tēna si: I la laakali na wēnao lulu yu. Pē taya pulv tōo, wēnao hikuyū u holōyi si yulv tōla-ti se. Paa pōntō ká wēna isu cōnē na le.

¹⁶ M̄p̄ōyō Yesu seē-wēyē isō si: Apalo tōh̄ tō nōōyōl ka wēnna halēmnaa, na i kō kutōyō ke pē taa pē ti fēi. ¹⁷ Ilēna i cōyā na i māyāsi i taa si: Isēnāyale maa la ilē? Kpeeh̄ u tak-i-m si má nyēki ma tōyōnāyā. ¹⁸ I taa i taa ilēna i tō si: Ma nyēmá isēna maa la tōyōle. Ma yōkēyi ma kpeeh̄ unyēyē na má su sōōōōh̄. Ilēna má suu kutōyōl na ma kōpam lēmpōnāa tēnāyā i taa. ¹⁹ Ilē maa ma ma lan̄le taa na má tō si, yulv wēna pusi pāyale taa kutōyōl ilē pē kaasa wē, ye pē taya cāyā na tōyōl na nyōō na yōōlbuu pē pāsī? ²⁰ Tēnaya Iso tōma-i si: Kōmēlēh̄ nyá, n ká si ahoō anē a māyama yaa. Ilēna má ná wei i ká kpaayā pē tēna mpi n tayanā nyá ti tōo kē mp̄u tō.

²¹ Ilēna Yesu tāsā si: M̄p̄ōyō pē wēē na mpa pa kaa wēnao ke pa māyama yaa pa tike tōo, na Iso isentaa pa ke konyōntōnaa tō.

Naani tōyō ke Iso (Matiyee 6:25-34)

²² Pē waali kē Yesu tōma i ifalaa si: I tá ná mpi pē tōo ma heela-mē si i taa nōōyōyō mē tōyōnāyā h̄ka pē wēē si i ká tōyō na i hiki weesin, na mē tōnēh̄ tōo kutākōm pē tōm tō. ²³ Pē taya pulv tōo, weesu yu kēla tōyōnāyā, na yulv tōnyōyō kēla wontu kōsusuutu. ²⁴ I nyōnna katōkatōh̄ na i na. I tuuki, u kōh̄. Pōyēle i fēi kutōyōl tēsūle, i fēina krou, Iso calōyōnā-i. Na mē tá kēli sumāsī ke tōm nōōōōlē? ²⁵ Paa mē taa yulv ká ku i tōyi isēna, pōntō pēsēyi na i tuusi i tōyi wōle kolōmtāle māyama yaa? ²⁶ Ye u pēsēyi sēkpetu sēkpetu, pepē tōo kē i kōyi mē ti na sōōōōntō nti tē kaasā tō? ²⁷ I nyōnna tawa nyūto tōkuyō hēto nti tō na i na. Nyūto nti, tu laki tēmlē tēli, tu lōuki pōōh̄. Paa na mp̄u ma heeliyi-mē si wulaw Salōmōh̄ na i tōh̄ tēna i ta suu wontu na i tala paa tē taa kolōmōyō ke kacōka. ²⁸ Ye Iso laki kacōka ke tawa taa nyūto nti tē wē saja na cele isētō pa tika-ti tō, i kaa la-mēyē kacōka na pē kēli mp̄u? I polo i tēē, u tēh̄ Iso na mē taa tēcayacaya tō se. ²⁹ I taa pēkēli mē ti na i nōōyōyō tam kē mē kutōyōm na mē konyōnyōōm pē tōm. ³⁰ Antulinya taa cōnē ma

ta nyi isənaa preekəyənə tələye tam. Ama me mə wənə Caa, na mə Caa inı ı nyəmá mpi í nyuləyi tə. ³¹ I sə nyuyə na İso Kawulaya preekuyə, na İso ká ha-me tətəyə mpi pə kaasaa tə.

Kpañtə ləmayasəe í we timpi tənaya ı akaluyə wee
(Matiyee 6:19-21)

³² Ma kalakiya nyá, taa nyá, mə Caa sələnə sı ı haə-meye ı kawulaya. ³³ I pəeti mə kəpamnaa na í məhna pə liyitee na í ha konyontənaa. I pəeki fatakanəa mpa paa səki tə, na í kaaki mə wənəv ke isətəa timpi pulə u leki tə. Nmulo kaa tala tənaya ηmuluyə, pəcə puka kaa təyə. ³⁴ Pə taya pulə tə, kpañtə ləmayasəe í we timpi, tənaya ı akaluyə wee.

Təmle lataa mpa pa feñiyi tə

³⁵ I tantı na í tənəa, í ləli mə həə taa, í mvsı mə fətəlanaa. ³⁶ I la isı təmle nyəma mpa pa tənəa sı pa caa í luna akpayale taa na í tə sı: Ma tala, pa təlı-ı tə. ³⁷ Cəce inı í tala na í mayəna ı təmle nyəma mpe na pa tənəa, pa nyuyə lapa leleñ kə. Ma heeliyi-meye tampana sı ı kootiyi ı wontu kə na í həkəna ı ti, na í hólı-weye təcayale sı pá caya na í tə-weye təyənəyā. ³⁸ Paa tapıle yaa tefemle ke ı kəma na í kəə na í mayəna-weye mpu na pá tənəa, pa lapa nyuleleñ kə. ³⁹ I nyi teu sı, ye nyəm ka nyənəyā kolə na təyāyā caa nyi ηmulə kəntə waatu, ı kaa yele-ı na í suv təyāyā taa se. ⁴⁰ Mə tətə, pə təə kə mu tayanı mə təyi mpu. Yulə Pəyāyā ma, ma kəñ kəntə ke waatu wei ı kaa huv təyə.

Təmle tı isayav na kopañ pa təm
(Matiyee 24:45-51)

⁴¹ Tənəyā Piyee pəəsə Yesu sı: Tacaa, ta tike ke n səkəna isə inı, yaa yəlaa tənəyā n səkəna-ı? ⁴² Mıpəyölə Tacaa cəwa sı: Aweyele təmle tı kopañ na layatə? Ye pə taya wei ı caa ká yelina təyāyā feñuyə, sı nyəyəsı ı kpa təmle nyəma ləlaa, ıle inı ı cəla-weye təyənəyā tə. ⁴³ Cəce inı í kəma na í məli na í mayəna təmle tı inı ı isələ sənəna təmle ntə tə lapu, ı nyuyə lapa leleñ kə. ⁴⁴ Ma heeliyi-meye tampana təə sı, təyāyā caa ká tə təmle tı inəyi ı kəpam tənə təə feñuyə kə. ⁴⁵ Ama ye pə cəpa təmle tı inı, na í tı ı taa sı: Ma caa kaa kəə ləñ se, ılena ı suv təmle nyəma apalənyəma na əlonyəma ke maru. Na í təkı, na í nyəəkı na pə kuyı-ı. ⁴⁶ Pu kəə na kuyako ηku na isəna taa ı taa tı ı taa sı təyāyā tı ka tala tə, ıle ı ka suv təkpuv. Na ı ká la təmle tı inəyi təkəñkəñ, na í məhna-ı na í pəti-ı ma ta nyi isənaa təə.

⁴⁷ Təmle tı wei ı nyəmá ı caa luyə tē nyəm na í tá tayanı ı ti, pəyele ı ta la mpi ı caa səlāa tə, paa həli-ı teu. ⁴⁸ Ama təmle tı wei ıle ı ta nyi ı caa luyə tē nyəm, na í lakı mpi pə muna pá marı-ı pə təə tə, pəciıu tike ke paa ma ıle. Wei pa ha səsəm tə, səsəm ke pa kəñı-ı pəəsuyə. Na wei pa paasaa na pá kaa səsəm tə, səsəm taa səsəm ke pa kəñı-ı pəəsuyə.

Yəlaa fayav ke Yesu təə
(Matiyee 10:34-36)

⁴⁹ Kəkə ke ma kəma tetu təə kə mvsuyə, na pə caya-m isı isəntə tə kaa təma mvyu ıle mhm m teu ntə. ⁵⁰ Pə wee sı pá sə-m İso lum nəpəli, ıle ye pa ta sə-m lum mpi ma nəyəsəe kaa tē. ⁵¹ Mə huv sı həesuyə ke ma kəna antulinya taa? Aaa, ma heeliyi-me sı koləñə ke ma kənaa. ⁵² Pə kpaçya pənente tə, yəlaa ı we kakpası ke pa təyāyā taa, paa fayā. Tooso ká lu naale ıneye koləñə, na naale nāá lu tooso kə koləñə. ⁵³ Cəce ká kulı ı pəyalv təə, na pəyalv kulı cəce təə. Toto ká kulı ı pəelə təə na pəelə nāá kulı toto təə. Pañ əlv nyəñ ká kulı poolu təə, na poolu kə pañ təə.

Waatənaa cəkənav
(Matiyee 16:2-3)

⁵⁴ Mıpəyölə Yesu təma samaa tətə sı: Ye í ná teu pu ηmaalaya na ilim tətəle, ı təñ kpaçpaa sı sarja inı teu wee. ılena tampana təə kulə kv nu. ⁵⁵ Na í kəma na í ná ilim nyakı səsəm, ı təñ sı tahəñle wəsaa. ılena tahəñle nāá həñ. ⁵⁶ Mənaafikinaa me, ı lapa isəna na í nyəñ ate na isə pə kəkələnəa fayəsuyə, na u cəkəyənə nti tələ tə lakı isəntə tə tə hūwee.

Kolontu na kolontu pa ciikuyə
(Matiyee 5:25-26)

⁵⁷ Isənəyā pə wee na mə mayamaya u tu mayasəyi sı ı nyi tampana na í təñ-ye ye? ⁵⁸ Ye n wakəla nəyələ na í yaa-ñ nənəyə, la kookalı na nyá na-ı ı tayanı mə təm ke mpaav taa na í ta tata hūvə kıñ. Pə taa kəə na hūvə nāá tı-ñ təñtənaa niñ taa, na pəle pá təkı-ñ. ⁵⁹ Ma heeliyi-ñ tampana sı ye n ta tē pə tənə mpi pa pəla-ñ təyə fəlyu n kaa lu tənə.

13

Ye í ta layası təntə í ká sı

¹ Mıpəyölə yəlaa nəpəli pa kəma tənə inəyi kpaçpaa na pá heeli Yesu sı: Kalilee nyəma nəpəli pa lakaya kəyāyā ke İso, ılena Pilatı yele na pá kv-we. ² Tənəyāle Yesu cə-we sı: I huv sı Kalilee nyəma mpa pa kv mpu tə, pa tē Kalilee nyəma ləlaa tənəyā kawalası təyə pa kv-we? ³ Aaa, ma

heeliyi-me si, pə taya mpu se. Ama mi ta layasi tante, í ká si mə tənaya isu pele pa səpu tə. ⁴ Na yəlaa pələfei hii wei Silowee kutuluɣu kpəsaa na ku takɪ na ku nanɪ tə, í huɔ si Yosalem nyəma tənə taa pele pa kələna isayato na? ⁵ Aai, ma heeliyi-me si, pə taya mpu se. Ama mi ta layasi, í ká si mə tənaya isu pele pa səpu tə.

Fiki tɔyɔ ŋku ku lɔlɔyi tə kv təm

⁶ Mpróyó Yesu sɛɛ-wɛyɛ isə si: Apalɔ nɔyɔlɔ ɪ ka sɔna ɪ lesɛŋ tunj taale taa ké fiki. Mpróyó ɪ pola pee kooluɣu. Ama ɪ ta maɣana ku tɔɔ ké paa pulɔpɔ cəcəka. ⁷ Tənaya ɪ tɔma taale təkulɔ si: Nyəni, pusi tooso kɔlɔ ma tɔ kɔntɛ si ma kooliɣi pee. Ama maa makəna pulɔ cəcəka kɛ kv tɔɔ. Seti-ku. Pepe tɔɔ ké kv səŋ yem na ku lɔlɔyi? ⁸ ɪlɛna taale təkulɔ cə-ɪ si: Tacaɔ, tasa-kuɣɔ yeluyɔ kɛ pɔntɔ, na maa hulɪ na má cəɔna kv kite na ma tɔ hute na má ná. ⁹ Ntanɪ pə taləna pəntɛ kv lɔlɔ pee. Kv ta lɔlɔ ɪlɛ n seti-ku.

Alɔ ɪcam waasɔyɔ kɛ kɔhɛɛsɔyɔ wule

¹⁰ Mpróyó kɔyaku kɔhɛɛsɔyɔ nakolɔ kv wule Yesu sɛyɛsaya Yuta nyəma təkotile natəli tə taa. ¹¹ Pə pamna alɔ kɔtɔntɔ nɔyɔlɔ ɪ ka wɛ tənə. ɪ hii ɪlɔyɔ na pə kəkəlɔ-ɪ pusi pələfei hii tɔcu, ɪ pəsəyi na ɪ siyisi ɪ tɔyi paa pəcə maɣamaya. ¹² Yesu na-ɪ, ɪlɛna ɪ yaa-ɪ na ɪ tɔmɪ-ɪ si: Alɔ nyá, saŋa waalɪ n hika alaafəya ké.

¹³ ɪlɛna Yesu tənɪ ɪ tɔɔ ké ɪ nin, na alɔ siyile siyisi tənɛ unəyi kɔakɔpaa, na ɪ niki ɪsə ké sam. ¹⁴ ɪsu Yesu lapɔ na yulɔ hiki alaafəya kɛ kɔyaku kɔhɛɛsɔyɔ wule kɛ mpu tɔ pə ta maya Yuta nyəma təkotile nyɔyɔ tɔ nté. Tənaya ɪ pəsəna samaa si: Kuyɛɛŋ naatoso kɛ pa lakɪ təmle. Ye ɪ caa ɪ hiki alaafəya, ɪ kɛsəna kuyɛɛŋ ɪni ɪ taa na ɪ kɔɔ. ɪ taa kəŋ kɔhɛɛsɔyɔ wule si pá ha-mɛyɛ alaafəya.

¹⁵ Tənaya Tacaɔ ná cə Yuta nyəma təkotile nyɔyɔ tɔ ni si: Mənaafikinaa mɛ, ye pə tala kɔyaku kɔhɛɛsɔyɔ wule mə taa awe yeki ɪ nav yaa ɪ kpaŋaya kɛ tólóyó si ká nyəɔ lom ye? ¹⁶ Yaa ɪ nyəma si Apələham lɔlɔyɔ taa alɔ ineyɛ pa kaa waasi kɔyaku kɔhɛɛsɔyɔ wule? Pəcə Satanɪ təkə-ɪ na ɪ cəəsəyi-ɪ tɔ pusi pələfei hii ntə.

¹⁷ Yesu cə Yuta nyəma təkotile nyɔyɔ tɔ unəyi mpu, ɪlɛna fɛɛlɛ kpa mpa paa caa-ɪ tɔ. Ama samaa wei pə kaasaa tɔ ɪlɛ ɪ tənə ɪ lanjɛ ná hɛɛna təma kɔpampɔna nna Yesu lakaya tɔ.

*Səyɔ pələ təm
(Matiyee 13:31-32; Maləki 4:30-32)*

¹⁸ Mpróyó Yesu tasa yəyɔtɔyɔ si: ɪsu pepɛyɛlɛ ɪsə Kawulaya nəyəsənaa, na pepɛyɛ maa kɛsəna-kɛ ɪlɛ yee? ¹⁹ Ka nəyəsəna ké ɪsu yulɔ tuukuɣu səyɔ pile kɛ ɪ taale taa na tə nyɔ, na tə pu tɔyɔ səsəɔ na sumasi kəŋ na sí tɔyi tana kɛ kv pəliŋasi tɔɔ tɔyɔ.

*Potopoto kɔkɔsɔm təm
(Matiyee 13:33)*

²⁰ Mpróyó Yesu tasaa si: Pepe cav ké maa kɛsəna ɪsə Kawulaya ɪlɛ yee? ²¹ Ka nəyəsəna ké ɪsu alɔ maɣasɔyɔ mɔlɔm kɛ cɛmɛ tɔpam na ɪ kpaɣa kɔkɔsɔm kɛ pəcə na ɪ tɔ, na ɪ huɣuti na pə tənə pə kpa təfɔv tɔ.

*Nənəyɔ kɔkɔpɔlɔya
(Matiyee 7:13-14,21-23)*

²² Yesu kɔlɔa si ɪ puki Yosalem, ɪlɛna ɪ sɛyɛsəyənə mpa kɛ acalɛ səsəɔna na səkɔpɔna nna a taa ɪ təŋayana tɔ na ɪ puki. ²³ Mpróyó nɔyɔlɔ pəɔsa-ɪ si: Tacaɔ, ntɔŋ yəlaa pəciimaya tike nyɔŋ kɛ pu ya na?

ɪlɛna Yesu cə-wɛ si: ²⁴ ɪla kookalɪ na ɪ sɔvna nənəyɔ ŋka ka wɛ təfəku tɔ. Təm faawu tɔɔ, yəlaa pɔyale ká lɔna tɛ ɪ pá təŋna tənə na pá sɔv. Ama pa kaa hiki mpa.

²⁵ Mpróyó Yesu tɔma si: Pu kɔɔ na təyɔyɔ caa təkɪ na ɪ kaləsi, na mi wɛna awalɪ tɔɔ, ɪlɛ ɪ sɔv mapɔ nté nənəyɔ si: Tacaɔ, tɔlɔ-tɔ. ɪlɛ ɪ ká cə-mɛ si: Ma ta nyɪ timpɪ ɪ lunaɔ tɔ. ²⁶ Pələyɛlɛ ɪ ka sɔv yəyɔtɔyɔ si: Tá na-ŋ tə təkayana na tə nyɔkɪ. Ta ɪcatɛ hapɛɛ tɔɔ ké n tu sɛyɛsəyi. ²⁷ ɪlɛ ɪ ká lɛlɔ-mɛyɛ yəyɔtɔyɔ si: Ma ta nyɪ timpɪ ɪ lunaɔ tɔ yoo. Mə tənə ɪ tɛɛ ɪ fɛɛ-m, isayalataa mɛ. ²⁸ ɪ ká kɔɔ na ɪ na Apələham na ɪsaaka na Saaki na ɪsə kuyəyɔtɔ tɔlɛsəlaa tənaya ɪsə Kawulaya taa, na pá fiyita-mɛ na awalɪ tɔyɔlɛ ɪsu ɪ ká tu casɪ kapusi na ɪ nyasəyi mə təyi kɛla tɛ. ²⁹ Yəlaa ká luna ɪlim təlɪlɛ tɔɔ, na pə tətɔlɛ tɔɔ, na lɛlaa luna pə ntəyɔŋ na pə mpətəŋ tɔɔ na pá sulɪ ɪsə Kawulaya taa ké tɔyɔ. ³⁰ Waatɔ ɪni mpa pa wɛ lɔlɔ ké kayana tɔ pa taa lɛmpa ká məlɪ waalɪ, na waalɪ nyəma náa məlɪ lɔlɔ.

*Yesu lanjwakəlle kɛ Yosalem tɔɔ
(Matiyee 23:37-39)*

³¹ Waatɔ ɪni ɪ maɣamaya kɛ Falisanaa napəlɪ pa kɔma Yesu kin na pá heeli-ɪ si: Wulav səsə Helɔtɪ pɛɛkəyi-ŋ kuyɔ. Pələ pə tɔɔ lu cənɛ na ń layasi ɪcatɛ.

³² Mpróyó Yesu cə-wɛ si: ɪ polo ɪ heeli mə taale haya ŋkɛ si, saŋa na cele pə taa ma tɔyənəyi alɔyaa, na má waasəyi kɔtɔntɔnaa, na pə kɔfemuyɔ kɛ maa tɛ ma təmle. ³³ Ama pə wɛɛ ké si má

tō ma mpaav ke saŋa na cele na pē kōfemuyū. Pē taŋa pulv, paa kuvī Išo kuvyōtōtō telēsulu ke tiiliyi yem na pē ta kena Yosalem taa.

³⁴ Hei Yosalem, Yosalem, nyá taa ké pa kuvī Išo kuvyōtōtō telēsēlāa, na nyá taa tōtōŋo pa yooki Išo tillaa ke pēe na pá kuvī. Tōm payale ke ma sōlāa sī ma kpeyeliyi nyá taa yēlāa tēna tēkotokoto isu kantuyū papuyū ku piya tō tō. Ama pa kisa. ³⁵ Tō, mē tēyāga ka tēki kaav tēkpatāa, nōŋōlv kaa paasēna-ke. Ma heeliyi-me tēfo sī, í kaa tasa-m keesuyū, halēna pē tala wule nte í ka yōŋōtī sī, Išo í sēna Tācaa tillu tō.

14

Kvōntv nōŋōlv í waasvū

¹ M̄pōŋō kuvyaku kōheesvūv nakōli Yesu svō Falisanaa sōsō nōŋōlv í tēŋe tōŋōv. Mpa paa wē tēna tō pa caŋaa na pá keŋna-í teu. ² Yulv nōŋōlv í ka sēŋa í sēntāa, na tōnvūv tōō asilima kvōtōŋ wēna-í.

³ M̄pōŋō Yesu pōōsa Išo Tōm sēŋesēlāa na Falisanaa sī: Ta mpaav taa, pē mvna pá waasi kvōntōv ke kuvyaku kōheesvūv wule yaa pá taa waasi-í?

⁴ Ama Falisanaa mpe pa ta tisi cōv. Tēnāŋa Yesu hōma kvōntōv na í waasi-í, na í heeli-í sī í tēe.

⁵ M̄pōŋō Yesu pōōsa Falisanaa sī: Kuvyaku kōheesvūv wule, mē taa awe nawa í pēyāga yaa í nav hōta lōkō taa, na í yeŋe lēsūvōv ke kpakpaa sī kuvyaku kōheesvūv wule? ⁶ Ilēna pá māŋasi-tōŋi cōv na pá kpisi.

Tōŋōv yaav na tēcaŋale kvōpante tōm

⁷ Yesu nawa sī mpa pa yaa tōŋōv ke mpv tō, pa huliyina tēmaŋa kpelee kvōpāna tōō caŋav. Ilēna í sēŋesi-wē sī: ⁸ Ye nōŋōlv kpaŋa alv na í yaa-ŋ tōŋōv, n̄ talaa, taa hulina tēcaŋale kvōpante na pēcō. Ntanyí sēntō pa yaa tōŋōlv ílē na í kēla-ŋ. ⁹ Pē taa kōō na wei í yaa-meŋe tōŋōv tō í heeli-ŋ sī: Kuli na n̄ kaasi inēŋe tēcaŋale. Ilē n̄ kvōlōna fēele ntē tēŋyōōmū, na n̄ caŋana waali tōō. ¹⁰ Ama ye pa yaa-ŋ tōŋōv, n̄ talaa, caŋāna waali tōō. Ilē wei í yaa-meŋe tōŋōv tō ye í kōma ílē í ká tōna-ŋ sī: Aŋaŋ nyá, tuusina cōne tōō na n̄ caŋa tēcaŋale kvōpante. Saa unī pa tō-ŋ teeli ke nyá na pa tēna mpa í caŋa m̄pōŋō tōŋōv tō pa sēntāa ké. ¹¹ Pē taŋa pulv tōō, wei í hōŋi í ti paa tisi-í, na wei í pasōŋi í ti, paa kōsi í nyūŋv.

¹² M̄pōŋō Yesu heela wei í yaa-í tōŋōv tō sī: Ye n̄ lapa tōŋōnāŋa yaa acima, taa yaa nyá cewaa, yaa nyá tēētōnaa, yaa nyá lōlvōŋv nyōōma, yaa nyá tōŋtōnaa lēlāa. Pē taŋa pulv tōō, pēle pa pēsōŋi tōtō na pá yaa-ŋ tōŋōv, na pá lēeti-ŋ nyá kōcōōv ke kpakpaa. ¹³ Ama ye n̄ lapa acima, kvōti kōnyōntōnaa, na acamaa, na kaakalasi, na yulōmaa, na pá tōŋō. ¹⁴ Waasvō inōŋōle n̄ hika kvōpantv. Pē taŋa pa taa nōŋōlv ká pēsēna na í lēeti-ŋ-ti. Ama Išo ká fēlōna-ŋ kvōŋaŋku í ká fēesi sētāa mpa paa lapa kvōpantv tō.

Mpa pa yaa tōŋōv na pá kisi tō (Matiyee 22:1-10)

¹⁵ Pa nu tōm tēne unī ilēna Yesu na mpa pa caŋa tōŋōv tō pa taa lēlv yōŋōtī-í sī: Wei í ká caŋa tōŋōv ke Išo Kawulāŋa taa tōŋōle isu lēlēŋ nulv tē.

¹⁶ Tēnāŋa Yesu cō pōntv unī sī: Apalv nōŋōlv í lapōna tōŋōnāŋa tēkpetekpete. Ilēna í yaa yēlāa samāa sī pá kōō pá tōŋō. ¹⁷ Pē kōma na pē pi, ilēna í tili í pēŋalv sī í polo na í heeli mpa í yaa tōŋōv tō sī pá kōō mpv, pē talaa. ¹⁸ Ama pa tēna pa svv-í wiiŋav sī pa kaa pēsī. Kancaalāŋa nyōŋe heela tillu sī: Ma yapa taale, ye ma ta polo ma na-te pē kaa la-m teu. Mpv tō, ma sēlēmōŋi-ŋ mpa, ma kaa pēsī na má kōō. ¹⁹ Lēlv nāá tō sī: Ma yapa naaŋ kvōhalōŋ ke naaŋvwa, ma caa ma tamsi-í naale naale na ma falēsī-í. Mpv tō, ma sēlēmōŋi-ŋ mpa, ma kaa pēsī na má kōō. ²⁰ Na lēlv tō tōtō sī: Nōōnōō ké ma kpaŋa alv, ma kaa pēsī na má kōō. ²¹ M̄pōŋō tillu mēla í caa kīŋ na í kēesi-í isēna pē luwa tō. Tēnāŋa tēyāga caa unī pāānā lapa-í, na í taŋani tillu ke tiluyū sī: Polo lōŋ ke kvōŋeŋ taa na hapēe nōōsi na n̄ kuu kōnyōntōnaa, na acamaa, na yulōmaa, na kaakalasi, na n̄ kōna. ²² Pē tāsā pācō ilēna tillu taŋani mēlvōŋv na í heeli-í sī: Tācaa, ma lapa nti n̄ kēesaa tō, paa na mpv tēcaŋale kpisa yem ké. ²³ Tēnāŋa tēyāga caa tasa-í tōm sī: Cē mpaŋa taa na n̄ cōō kutulūŋ kila kila, ye n̄ hika mpa n̄ kpa-wēŋe yem yem na n̄ svōna na ma tēyāga su. ²⁴ Ma heeliyi-me sī yēlāa mpa pa hōte pa yaanaa tō, pa taa nōŋōlv kaa tōŋōv ma tōŋōnāŋa.

Mpi yulv ka la na pōcō í pēsī Yesu ífalv tō (Matiyee 10:37-38)

²⁵ M̄pōŋō samāa tuutuuma hu Yesu waali. Tēnāŋa Yesu pēsaa na í tō-wē sī: ²⁶ Ye yulv í caa í tēŋi-m na í ta lu luyū ke í caa na í tōō, na í alv na í piya, na í taalōnaa na í kvōŋōnaa na í newaa, halēna í kvōntōna í kvōntōna í kvōntōna í ti, paa í tēŋa-m, í kaa pēsī na í la ma ífalv. ²⁷ Ye wei í ta sēŋōlī í sēm tesika na í tēŋi-m, pōntv kaa pēsī na í la ma ífalv. ²⁸ Ye mē taa nōŋōlv caa kutuluyū sōsōŋkū ŋmav, í cakī ké na í māŋasi pē tēna pē liyitee nyūŋv, sī í naa sī í liyitee ká tala-í yaa a kaa tala-í. ²⁹ Tēfē í kvōŋi í te kite svv, ilēna í kvōsi kvō kvōŋv, na tēlāa kōō na pá wōŋi-í, ³⁰ sī halī yulv í su kutuluyū na í kvōsi kvō kvōŋv na? ³¹ Mpv tōtōŋō pē wēe, ye wulav nōŋōlv í caa í yōōna wulav lēlv, í

caki ké na í mayasi teu na í ná si yoolaa iyisi naanowa (10000) wei í wena to, í pásəyi na í yoona í kolontu wei ílé í wena yoolaa iyisi hiu (20000) to, yaa í kaa pási. ³² Ye í nawa si í kaa pási, í kəsəyi yəlaa ke kotatuyó ké na í tili si pá heeli í kolontu ke ləŋ si í yele tòm nti, na pá suli tiili na pá tayani. ³³ Tənya Yesu tasa-wəye yəçəuyó si: Mpu tətəyó mə taa nəyól kaa pási na í la ma ífal, ye pəntó í ta ləsi í konyuluyó ke í nyəm təna to.

*Tòm mpi pu waasəyi pulb to
(Matiyee 5:13; Maləki 9:50)*

³⁴ Tòm ke puləpu mpi pə waasəyi təyó. Ama ye tòm mpi pə ləŋ kəma na í si, pəpəye paa la na pə ləŋ uní í məli? ³⁵ Pəle to pu waasəyi pulb. Paa n ŋmusa haləm taa, paa n pəta hute taa, isu pa lo-wi paasi. Mpa pa wena ləmayasəe to pá ke ŋkəŋ na tòm tənə.

15

*Heu kolepu tòm
(Matiyee 18:12-14)*

¹ Lampuu móláa na tətələata lələa pa pola Yesu kíŋ ke pa təna si pa nu í tòm. ² Tənya pə ta maya Falisanaa na Iso Tòm səyəsələa na pa to si, Yól uné uní na tətələata pa cakəna, na í na-wé pa təkəna. ³ Tənya Yesu pəəsə-wé si: ⁴ Ye isu mə taa nəyól wena heeŋ nté nunowa (100), ləna í taa kólóm tə le, í kaa yele pəyólafəi nunowa inəye nyutu tətəyólə na í tée na í suu kolepu inəyi pəkəyó haləna í na-í? ⁵ I naa-í mpu, ləna í ləŋle hólóm teu, na í kpaŋa-í na í həyól. ⁶ I takí təyaya, ləna í yaa í cewaa na í cəló í cəló nyəma si: I kəə na má na-mé tə yəli. Pə taya pulb, ma ná ma heu wei í ka ləpa to. ⁷ Ma heeliyi-mé si ŋpəyó pə wé, ye isayəu kólóm yelina í isayəu, ləŋhólómle təkí Iso təyaya taa ké í to kə, na pə kəli kəpama pəyólafəi nunowa mpa pa fəina taali nəyól to.

Liyitee nyəyətə naanowa taa ləŋkw lepu

⁸ Na í tasa lənti to to si: Ye isu alu nəyól í ka wena liyitee nyəyətə naanowa, ləna kólómuyó le, í məsəyi fətəla kə, na í hasa í təyaya təna na í taasi tətətete, haləna í kəə na í na-ku. ⁹ I naa-kuyo mpu, ləna í yaa í cewaa na í cəló í cəló nyəma na í to si: I kəə na má na mé tə yəli. Pə taya pulb, ma ná ma liyitee nyəyóluyó ŋku ku ləpa to. ¹⁰ Ma heeliyi-mé si ŋpəyó pə wé, ye isayəu kólóm yelina í isayəu, Iso ísətəa tillaa ləŋa hóloma teu kə.

Pəyaya ŋka ka wakəla ka caa wənav to

¹¹ Mpu Yesu tasa-wəye isə səsə si: Paalə nəyól í ka wenna pəyalaa naale. ¹² Mpu səkpəlu nyəŋ təma í caa si í cəle-í pa wontu həyóluyó ŋku uní í kaya í hiki pa caa uní í səm waali təyó kpaakraa. Mpu pə caa tala-wəye í wənav. ¹³ Pə ləpa wé naale, ləna səkpəlu nyəŋ pəeti í nyəm təna, na í koti liyitee na í suu nyutu təyutulu. I tala təna ləna í suu təkpaalətu ləpu, na í təyó í liyitee təna təpai. ¹⁴ I təma a tənya təyó ke mpu, ləna nyəçəsi anaam nəyól í lu icate nté tə taa. Mpu í suu wahala taa. ¹⁵ Tənya í pola icate to nəyól í kíŋ na í sələmi təmlé. ləna ílé í pona-í taale si í nyənəyi afanaa. ¹⁶ I nyula teu isu paa afanaa təyənəya mayəya í təyó, ama í ta hiki. ¹⁷ Tənya í cəyaa na í kpaŋa huwé na í mayasi í ti tòm, na í to si: Halí pá to si ma caa təyaya taa kele təmlé nyəma to səsəm, na pá təkí na pá kpisiyi, na nyəçəsi náa kuyi maya cənə. ¹⁸ Maa kəli kə na má məli ma caa te. Ma talaa ma heeli-í si: Paapa, ma pəntəna Iso, na ma pəntəna nyá to. ¹⁹ Pənté ma ta nəçəsəna si ní yaa-m nyá pəyal. Ama nyənəyi-m teitei isu n nyənuyó nyá təmlé nyəma to. ²⁰ Tənya í kúlaa na í kpaŋa mpaav si í kpeŋ í caa te.

I kəma í wəsəna təyaya, lə í caa loosa-í kele, na í tòm lapí-í pətətəle ke səsəm. Tənya ílé í se ləŋ na í səŋi-í, na í kpiŋi-í na í wəyalí-í. ²¹ Mpu pəyal uní í təma-í si: Paapa, ma pəntəna Iso, na ma pəntəna nyá to. Ma ta nəçəsəna ní yaa-m nyá pəyal to. ²² Tənya í caa təma í pəyalaa si: I kəna toko kəpaməŋ ke ləŋ na í suu-í. I ləe-í kukuule ke í mpəle to, na ntəŋkpala ke í nəçəe taa. ²³ I kəna ta nau wei uní í wena nim ke teu to na í ku, na tə la təyənəya kəpəŋka. ²⁴ Ma pəyal iné pə wé isu í səpəya na í fe. I ka ləpəya na má hii-í. Tənya pa nika acima təyó ke kpaakraa.

²⁵ Pə ləkəya mpu to, pə pamna pəyal səsə náa wena taale. lə í kəma í luna taale na í wəsəna təyaya, ləna í nu soo na paale pə haŋa kau. ²⁶ Tənya í yaa í təmlé nyəma taa nəyól, na í pəəs-í si: Pepe ləpa na pə haŋa mpu? ²⁷ ləna ílé í cə-í si: Nyá neu ílé í mələna, na mə caa ku ta nau wei uní í wé nim ke teu to. Mpi to í tasa-í nau na í alaafəya to pə to. ²⁸ Mpu pəyal səsə uní í nu páná na í kisi təyaya suu. ləna í caa lu na í pəli-í si í suu. ²⁹ Tənya í təma í caa si: Nyəní, puŋi pəyalə ntə ma haləyi nyá taale, na n yəçəta nti maa kpeəsəyi. Na paa kuyaku kólómuyó n ta tənta si, soo ma pəyal, kpaŋa pínəya kané, na nyá na nyá taapalaa í ləyelina. ³⁰ Nyá pəyal kəma to, n ka yele ta nau wei uní í wé nim ke teu təyó kuyó na? Pəyele uní í kpaŋana nyá wənav təna təpai, na í polo na í wakələna acacaale. ³¹ Tənya cəce cə-í si: Ma pu, nyá wé ma kíŋ kə tam

ké, na pə təna mpi ma ti tə nyá tənna tətə. ³² Pə mōna tə la acima ké na tə yəəli. Nyá neu ine, pə we isu i səpaya na i fe. I ká lepaya na ma hu-i.

16

Təmle tu layatv təm

¹ Mpróyó Yesu see i fílaa ke iso si: Apalu tonj tu nɔyɔlv ka wenna təmle tu nɔyɔlv wei i niñ taa tonj tu inu i mələna i wənau təna na i tu tə. Tənaɣa yəlaa polaa na pá maɣana tonj tu inu na pá heeli-i si: Nyá təmle tu inu i wakələyi nyá wənau ké. ² Tənaɣa tonj tu yaa i təmle tu na i pəəsi-i si: Nti nti ma nuku si n laki tə, tə we tampana yaa pəpətv? Ama maa ləsi-ŋ ma təmle taa. Mpu tə, keesi-m isəna nyá təmle yaasi lapa tə na pəcɔ́ ŋ tēe nyá nyəŋku. ³ Mpróyó təmle tu inu i caɣaa na i huɔ i taa si: Tacaal ləsəyi-m təmle taa tə, nteyele maa la ile? Anu ma kaa pəsi haləm. Pəyele pala lapu ná we feele. ⁴ Ehee, ma nyómá nti maa la, na pá kəma na pá təyən-i-m, má taa lan yəlaa mpa paa tək-i-m tə. ⁵ Tənaɣa i yaa mpa mpa paa wəna i caa ke kəmle təyɔ kulɔm kulɔm, na i pəəsi kancalaya nyəŋ si: Isənaɣa n wəna ta caa ke kəmle? ⁶ Ilé si, Olifinaa nim tonoonaa nunuwa (100) ke ma wəna-i kəmle. Tənaɣa təmle tu inu i heela-i si: Nn naa pə takələya nto, caɣa loŋ na ŋ ŋmaa si nim tonoonaa nule na naanowa. ⁷ I yela ilé na i ŋmaa lelv təə si: Na nyá se, isənaɣa nyá nyəntē we? Mpróyó ilé i cə-i si: Təyənaya pēe saakənaa nunuwa (100). Ilēna i heeli ilé si: Nn naa pə takələya nto, ŋmaa si təyənaya pēe saakənaa nunuwa. ⁸ Mpróyó tonj tu inu i sama i təmle tu isayau inəyi i layatv təə. Pə taya pulv, antulinya ine i yəlaa wəna nyəm ke isəna pa lakəna təma təyɔ, na pə kəli mpa pa ta ke antulinya ine i nyéma tə.

⁹ Mpróyó Yesu tasa-weye heeluyu si: Má, ma heeliyi-me si i kpaɣa wənau ŋku i wəna atē cəne tə na i lana na i hiki taapala, na pə koma na i lan-wi pa mu-meye icate nte tə we tam təə tə tə taa. ¹⁰ Wei i te səkpetu taa, mpu inu tətəyɔ i te səsəntu taa. Na wei i ta te səkpetu taa, mpu inu tətəyɔ i kaa te səsəntu taa. ¹¹ Ye i lapa cakəli cakəli na atē cəne wənau, pa kaa nuku-meye isətaa nyəm ke celuyv. ¹² Ye i ta pəsi lelv nyəm təkuyv ke teu na tampana, leye i ká hiki mə maɣamaɣa mə niñ nyəm.

¹³ Təmle tu kaa pəsi na i kpi yəlaa naale na i laki pa təma. Ye i kpəpa mpu, i ləmaɣase kəŋ a we lelv təə ké, na i ye lelv. Yaa ntanyi, i paasəna lelv na i kisi lelv. Mē i kaa pəsi na i kpi Iso na liyitee na i təŋ mpu.

Yesu kəheelitu ke Falisanaa

(Matiyee 5:31-32; 11:12-13; Maləki 10:11-12)

¹⁴ Falisanaa nu təm nti tə təna, ilēna pá wəŋ Yesu. Pə taya pulv, mpe paa wəna liyitee kətəi ké. ¹⁵ Tənaɣa Yesu təma-we si: I laki si yəlaa i nyəni-meye tampana nyéma. Ama Iso nyómá mə lotu taa huwee. Pə taya pulv, mpi yəlaa ná nyənəyi səsəəm tə, Iso isəntaa pəle pə ta ke pulv.

¹⁶ Moisi kəsəsutu na Iso kuyɔɔtvtv teləsəlaa kəŋmaŋmaatu lapa tə waatu haləna Iso lum səlv Yohaani náa kəə. Pə kpaɣav waatu inu təyɔ pa sɔv Iso Kawulaya Laapaali Kupaŋ təm kpaaluyv, na paa wei i ləkəna isəle kəsəemle si i sɔv Kawulaya ŋke ka taa. ¹⁷ Isətənyɔv na atē pə tēv ta tala katē ke Iso təm taa təmiya kulɔmaya saaluyv.

¹⁸ Ye yəlv təyənə i alv na i kpaɣa kofalv, i lapa wasaŋkalətv ké. Ye pa kisa alv na nɔyɔlv náa təŋ na i kpaɣa-i, pəntu lapa wasaŋkalətv ké.

Apalu tonj tu na Lasaa pa təm

¹⁹ Apalu tonj tu nɔyɔlv i ka wenna, na i suuki liyitee wontu tənyənənyəni ke teu. Paa ifemle nte lelen taa ké i wee, na i təkɪ təyənaya kupaŋka. ²⁰ Pə kaasi kuyɔntv nɔyɔlv i ka wee tətə, na pá yaa-i si Lasaa. I tənə isəntə tə hiñ ké, na i həntaya tonj tu inu i təyaya nɔyɔ. ²¹ Na i taŋaa si, ye tonj tu inu i kəma na i təkɪ i təyənaya na cəyələsi hoti atē, ilē i təəsi na i təyɔ. Haləna hasi maɣamaɣa kəŋaya na si niisiyi kuyɔntv inu i hiñ taa. ²² Tənaɣa kuyɔntv inu i kəma na i si, na isətaa tilaa kpaɣa-i na pá pona-i Apələham cələyɔ aləsanna taa. Mpróyó tonj tu inu i kəma na i si tətə, na pá pimi-i. ²³ Na i sɔv wahala taa ké atətəle taa təna. Tənaɣa tonj tu teka i se na i loosi Apələham, na Lasaa caɣa i kəŋkəŋ taa. ²⁴ Ilēna i wuli na i yaa si: Hai ta caa Apələham, nyəni ma pətəətəle na ŋ tili Lasaa na i lii i mpəle nɔyɔ taa ké lum, na i tosi ma nsəmle təə na pə tu niyiti-m niyituyv maɣamaɣa. Pə taya pulv təə, pə haŋa-m kəkə kanē ka taa ké pə tu fei. ²⁵ Tənaɣa Apələham cə-i si: Ma pəyalv, təəsi si, n ka wəv atē tə, n təyɔ nyá lelen ke teu, na Lasaa ilé i təyɔ nyəŋ ké pə tu fei. Nəənəw kele pə tala ilé i lelen si i lanjē i hēe, na pə tala nyá wahala. ²⁶ Pəle pə paasi tá na-me tá həkə we póyó ke yem tələmm, ŋku kə luməŋ na kə walasi fei tənaɣa tə. Mpu tə, yəlv kaa pəsi na i lu cəne na i polo mə kiŋ, na mə cəlv tu kaa pəsi na i lu na i kəw tá kiŋ cəne. ²⁷ Mpróyó tonj tu inu i tasa-i yəyɔtuyv si: Tacaal la suulu na ŋ tili Lasaa ke ma caa təyaya taa. ²⁸ Ma wəna newaa ke kakpaasi ke təna. I polo na i kpaali-weye teu, na pəle pá taa kəw pá tasa wahala ine i taa ké sɔv tətə. ²⁹ Mpróyó Apələham cə-i si: Ye kpaaluyv ke pa caa, Moisi na Iso kuyɔɔtvtv teləsəlaa pa wee ilē, pá nuuna pəle. ³⁰ Tənaɣa tonj tu təma si: Aai hai, ta caa Apələham. Ye isu atətunaa taa nɔyɔlv

ka mæləna na í maɣana-wɛ, paa layasa tɔnte. ³¹ Apələham tasa-i heeluɣu si: Ye pə kpeesa Moisi na Iso kuyəɣɔtɔ teləsəlaa pa tɔm, paa atɛvnaa taa nɔyɔlv ka pona, pa kaa tɔna.

17

Lɛlv tusuyu sɔyɔntv
(*Matjyee 18:6-7,21-22; Maləki 9:42*)

¹ Mprɔyɔ Yesu tɔma i ifalaa si: Mpi pu tusi yɔlaa ke isayatu taa tɔ pə kaa lanj. Ama ye pə cəpa wei na í la na i tɔyɔntəle la isayatu, pɔntɔ ká na. ² Ye yɔlv inu i ká la na piya səne si taa nakəli pənti, pə nəɣəsəna pá tɔ pɔntu luɣu tɛɛ ké namle na pá tɔsɪ-tɪ tenju taa. ³ I la laakali.

Ye nyá tɔyɔntəle lapa-ŋ isayatu, yaa-i na í huli-i si i lapa mpi tɔ pə fɛi teu. Ye i tisaa na í layasi i kolaputv, n kv-təyi nyá taa təkpataa. ⁴ Ye wɔle kulɔmtəle taa i pəntəna-ŋ tɔm naatosompɔyɔlaya, na í kɔŋ tam na í wiiki si ma pəntaa ké, n ká huli-i suulu ké.

Taa temnav ke Iso

⁵ Mprɔyɔ tillaa tɔma Taca si: La na ta taa temnav ke Iso sɔsɔsi.

⁶ Tənaɣa Taca cɔwa si: Isəna í temna Iso ké mə taa tɔ ye pu tu tala isu sɔɔya pile ke yasəlaya, paa tɔyɔ ŋku kv səɣa isəntɔ tɔyɔ í tɔma si: Kpɛsi təna na í polo ní səŋ tenju taa, pə lakɪ mprɔyɔ.

Təmle tv kolapəle

⁷ Mə taa awe wɛna yom na í haləyi i tawa na í tiikiyi i kalakəŋ, na í luna taale ke kpakpaa, na pɔntu paatəna-i heeluɣu si: Kɔə lanj na í caya na í niki tɔyɔv? ⁸ Aai, i tɔŋ-i ké si: Saa-m, ilena í layasi nyá wontu na í kəŋna-m tɔyɔnaɣa, na má tɔyɔ na má nyɔə. Maa haɣaa ilɛ, nyaa caya na í tɔyɔ na í nyɔə. ⁹ I ká nəkɪ-i sɛsv si i lapa mpi i tɔma-i si i la na í la tɔ? ¹⁰ Mprɔ inu tɔtɔyɔ na mɛ, ye í kɔma na í tɛ mpi Iso ka tɔ-mɛ tɔ pə lapv, i tɔ si: Tə ké təmle nyəma ke yem ké, nti pu wɛɛ si tə la tɔ, tə tike ke tə lapa.

Tɔnyɔv tɔə asilima kɔtəŋ nyəma waasvɔv

¹¹ Yesu kolaa na í puki Yosalem, ilena í təŋna Samalii na Kalilee pə hekv taa. ¹² I svokaya ɪcətɛ natəli tə taa, ilena tɔnyɔv tɔə asilima kɔtəŋ nyəma napəli pá tɔ na pá suli-i. Pa wɛ yəlaa naanɔwa. Mprɔyɔ pa səɣa poolun, ¹³ na pá kpɛɛsɪ-i si: Taca Yesu, wii tə pətɔtəle.

¹⁴ Tənaɣa Yesu na-wɛ ilena í tɔ-wɛ si: I polo na kətəlaa wiili-mɛ.

Asilima kɔtəŋ nyəma təŋna pote, ilena pə waa-wɛ. ¹⁵ Pa taa lɛlv nawa si pə waa-i mpv, ilena í mələna i waali ke kpakpaa, na í saŋ Iso na nɔyɔ sɔsɔyɔ. ¹⁶ Mprɔyɔ i hota Yesu tɛɛ na í sɛɛ-i si í na təmle. Apalv wei i mələ mpv na í sɛɛ Yesu tɔ, i ké Samalii tv. ¹⁷ Tənaɣa Yesu tɔma si: Pə taya asilima kɔtəŋ nyəma mpe pa naanɔwa hikina alaafəya? Na pɔyɔlayafɛi naanɔwa inɛ i wɛ lɛ? ¹⁸ I su pa taa nɔyɔlv ta tu toosi kele si i mələyi na í sɛɛ Iso ké í na təmle, ye pə taya kpai tv inɛ i paasi?

¹⁹ Ilena Yesu heeli asilima kɔtəŋ tv si: Kuli, n tɛma Iso na nyá taa tɔ i yɛlaa na í hiki alaafəya.

Isə Kawulaya kəntɛ tɔm
(*Matjyee 24:23-28,37-41*)

²⁰ Mprɔyɔ Falisanaa pɔəsə Yesu si: Pəlee kele pu tala Iso Kawulaya tɔyɔv ilɛ? Tənaɣa Yesu cɔ-wɛ si: Pə taya si Iso təkɪ i Kawulaya na yəlaa naa təkɛlee se. ²¹ Pə taya isu paa yɔyɔti si ka wɛ cəne yaa hatoo təna. Pə taya pɔlv tɔə, í nyɪ teu si Iso təŋna i Kawulaya tɔyɔv ke mə hekv taa.

²² Yesu tɛma mprɔyɔ yɔyɔtɔyɔv, ilena í heeli i ifalaa si: Pu kɔə na mɛ í nyuli si Yulv Pəyaya má ma kuyaku í kɔə na í na-kv. Ama í kaa na. ²³ Paa heeli-mɛ si í paasəna hatoo təna, yaa í paasəna cəne. Ama mu taa polo si í pəkəyi. ²⁴ Yulv Pəyaya má ma kuyaku wule pu la ké isu tɛv nyəɣəsɔyɔv təŋmɛlv na pə ná na pə cɔə antulinya təna təpai tɔyɔ. ²⁵ Ama maa tɔyɔ konyɔŋ ke sɔsɔm, na tá kofalanj yəlaa pane paa lə-m təkpataa. ²⁶ Isəna pu lapa Nowee pəle taa tɔ, mpv inu pə maɣamaya pu lana Yulv Pəyaya má ma kuyɛŋ taa. ²⁷ Pə kɛesa Nowee wɛɛ anɪ a taa tɔ, pə təkaya ké na pə nyɔəki, na pə haaki təmaɣa alaa na pə kpakəyi mpv yooə, haləna kuyanjku Nowee svv atakaa pɔyɔlvɔyɔv sɔsɔsv taa na pə yele-wɛ, na lom kɔə na pə tɔyɔ pa təna təpaiɪ tɔ. ²⁸ Pu la teitei ké isu pu lapv Lɔəti pəle taa tɔ. Pə təkaya mprɔyɔ na pə nyɔəki, na pə pɛɛtəyi na pə yakɪ, na pə haləyi tawa na pə ŋmaakɪ kutulunj. ²⁹ Ama kuyanjku Lɔəti lu Sətəm təkɛv tɔ, asimti na kəkə pə luna isətəa təyooə isu tɛv, na ká nyaya pa təna təpaiɪ. ³⁰ Kuyanjku Yulv pəyaya má maa kɔə tɔ, mpv pə maɣamaya pu lana.

³¹ Pə wɔle ntɛ ye pə maɣana yulv wɛ kutuluɣu pata tɔə na i wontu wɛ təyaya taa, pɔntɔ í taa tɔ si i tiiki na í svv təyaya na í kpaya i wontu nti tə wɛɛ tɔ. Na ye pə pamma taale ke i wɛɛ, í taa tɔ si i mələyi təyaya. ³² I tɔəsi Lɔəti alv tɔm. ³³ Wei í pəkəyi i weesuɣu tɛcututu i təŋna səpə ké. Na wei í lapa i təyi awusa, inu i ká hikina weesuɣu. ³⁴ Pə wɔle ntɛ pə əhoo, pu pana yəlaa naale hənta nyáalvɔv kulɔmvɔyɔv tɔə, na pə kpaya lɛlv, na pə yele lɛlv. ³⁵ Pu pana alaa naale wɛ nama tɔə, na pə kpaya lɛlv na pə yele lɛlv. [³⁶ Pu pana apalaa naale wɛ taale taa, na pə kpaya lɛlv na pə yele lɛlv.]

³⁷ M̄p̄óyó i ífalaa p̄oosa-i si: Tacaa, leyele mp̄u iní pu la ile?

T̄onaya Yesu co-we si: Timp̄i pulv s̄apa na pá h̄entaa t̄o, t̄onaya yepelekunaa kotiyi.

18

Alv leelu na wulav pa t̄om

¹ Yesu caa i h̄uli-we si pá s̄ol̄om̄ax̄i Is̄o k̄é tam, pá taa t̄o si p̄e nu-we, ilena í s̄ee-weye is̄o ine si: ² Wulav n̄ȳol̄v i ka wenna icate nat̄eli t̄o taa, i paa feina Is̄o. P̄eyele u nȳon̄ax̄i yulv si i k̄é pulv. ³ P̄e pamma alv leelu n̄ȳol̄v naa we icate r̄it̄e t̄o taa, tam k̄é i pukaȳa i kin na í s̄ol̄om̄ax̄i-i si í waasi-i. Si n̄ȳol̄v t̄ok̄ena i ise, na í caa si í waasi-i. ⁴ Paa alv iní i puki tam ke mp̄u t̄o, wulav iní i kisa-i nunav. P̄e waali k̄é i mayasa i taa si: Aní ma paa feina Is̄o, p̄eyele maa nȳon̄ax̄i yulv si i k̄é pulv. ⁵ Ama isu leelu ine i k̄on̄ȳu tam na í pek̄ol̄ax̄i-m t̄o p̄e t̄o, maa paas̄ana i t̄om na má waasi-i. Tefe i ka k̄on̄ȳu is̄on̄ȳo tam k̄é na í coosa-yi-m.

⁶ M̄p̄óyó Tacaa tasaa si: I ta nu nti wulav isayav ine i ȳoȳotaa t̄o taa? ⁷ Ie Is̄o ká yelina nteye waas̄oȳu ke mpa i l̄esaa na pá wiikina- ilim na ahoo t̄o? I ká la kaninika na pa s̄onav na? ⁸ Ma heeliyi-me si: Is̄o ká tayani pa t̄om ke l̄on̄ t̄alev. Ie waatu wei Yulv P̄eyaya ma maa k̄oo t̄o, maa mayana ate c̄on̄ȳe ȳelaa mpa pa temna Is̄o k̄é pa taa t̄oȳle yee?

Falisa na lampuu m̄olv pa Is̄o s̄ol̄om̄ȳu

⁹ Ȳelaa lelaa ka tema pa taa t̄ok̄pataa si mpe pa kena k̄upama ke Is̄o is̄entaa, hal̄ona pá nȳon̄ax̄i lelaa ke yem. M̄p̄óyó Yesu s̄ee-weye is̄o si: ¹⁰ Ȳelaa naale k̄rana Is̄o t̄es̄eele taa k̄é Is̄o s̄ol̄om̄ȳu. L̄el̄v ke Falisa na l̄el̄v ke lampuu m̄olv. ¹¹ M̄p̄óyó Falisa s̄on̄na i mpa na í s̄ol̄om̄i Is̄o si: Is̄o nyana t̄amle. P̄e taȳa pulv t̄o, ma fei isu ȳelaa lelaa w̄ev t̄o. P̄ele pa k̄é n̄mulaa na asayaa na wasan̄kal̄onaa k̄é. P̄óc̄ ma fei isu lampuu m̄olv ine i w̄ev t̄o. ¹² Cimaasi na cimaasi, k̄oȳēn̄ naale naale ya hak̄oȳi n̄ȳo. Na p̄e t̄ona mpi ma hikiyi t̄o, ma l̄es̄ax̄i p̄e h̄oȳol̄on̄ naan̄owa taa k̄ol̄om̄ȳu k̄é na má ha-ŋ. ¹³ M̄p̄óyó lampuu m̄olv ná coosa k̄peēn̄a na í kama nȳoȳu na kus̄oȳu fei, na í tek̄ax̄i nin̄ si: Ha Is̄o, ma k̄é isayav k̄é, wii ma p̄et̄ot̄ale. ¹⁴ Ma heeliyi-me si Is̄o na apalv ine pa tayanaa, na í k̄ol̄v na í k̄pe. Ama í na Falisa pa ta tayani. P̄e taȳa pulv t̄o, wei i h̄on̄ i ti, paa tisi-i. Na wei í pas̄ax̄i i ti, paa kus̄i i nȳoȳu.

Piya s̄akpesi k̄upant̄o koolutyu (Matiyee 19:13-15; Malaki 10:13-16)

¹⁵ Ȳelaa pukayana piya s̄akpesi t̄ot̄oȳo Yesu si í t̄oni si t̄o k̄é nin̄. Ama Yesu ífalaa na ȳelaa mpe ilena pá kal̄ona-we. ¹⁶ T̄onaya Yesu yelaa na pá k̄p̄et̄ona piya ke i kin, na í t̄o-we si: I yele na piya k̄oo ma kin, í taa kayati-si. P̄e taȳa pulv t̄o, mpa pa we isu piya t̄o, mpe pa temna Is̄o Kawulaya. ¹⁷ Ma heeliyi-meye tampana si, ye wei i ta p̄esi isu p̄eyaya na Is̄o t̄oȳo i t̄o k̄é kawulaya, p̄ont̄o kaa la kawulaya ŋke ka t̄o ke paa p̄aco.

Yulv ton̄ tv t̄om (Matiyee 19:16-30; Malaki 10:17-31)

¹⁸ T̄onaya Yuta nȳoma nȳoȳu t̄o n̄ȳol̄v i p̄oosa Yesu si: Tacaa k̄oran̄, pepeye p̄e wee si maa la ilena má hiki weesuȳu ŋku ku t̄on̄ t̄o?

¹⁹ M̄p̄óyó Yesu co-i si: P̄e lapa is̄ona na ní yaa-m k̄oran̄? N̄ȳol̄v ta ke k̄oran̄ ye p̄e taȳa Is̄o tike t̄ok̄on̄. ²⁰ N̄ton̄ n̄ nȳomá nti pa suwa si: Taa la wasan̄kal̄et̄v, taa kv yulv, taa n̄mul̄i, taa suu l̄el̄v ke t̄om. Se nyá caa na nyá too.

²¹ T̄onaya apalv ton̄ tv iní i c̄owa Yesu si: Ma t̄oka kus̄esuto nti t̄o t̄onaya hatoo ma p̄eaaat̄o k̄é.

²² Yesu nu mp̄u ilena í t̄om-i si: Ama k̄ol̄om̄tv tike t̄ok̄on̄ kaas̄ona-ŋ lapv. Polo ní p̄eti p̄e t̄ona mpi n̄ wena t̄o na ní tala k̄onȳont̄onaa ke p̄e liyitee, na cele ní sov ton̄ ke is̄otaa. Ní tema mp̄u p̄e lapv ile n̄ k̄oo na ní t̄on̄-i-m.

²³ Apalv iní i nu t̄om t̄one, ilena i lan̄le wak̄eli t̄ot̄oȳot̄oȳo. P̄e taȳa pulv t̄o, i ka wena k̄é p̄e tu fei. ²⁴ Yesu nawa si apalv iní i lan̄le wak̄elaa, ilena í t̄o si: Ama liyitee nȳoma Is̄o Kawulaya sov̄v we kate p̄e tu fei. ²⁵ Is̄ona mpi p̄e we yooyoo k̄é kate si í sov̄vna p̄onyálaya p̄óȳo na í lu t̄o, mp̄u t̄ot̄oȳo p̄e we liyitee t̄o ke kate si í sov̄v Is̄o Kawulaya taa, hali p̄e tu t̄ee mp̄u.

²⁶ T̄onaya mpa pa cayaa na pá nuk̄i i t̄om t̄o, pa t̄oma si: Ie awe ká t̄ol̄ona nteye-ti?

²⁷ M̄p̄óyó Yesu c̄owa si: Mpi ȳelaa ton̄ si p̄e fei p̄es̄oȳu t̄o, Is̄o kin̄ t̄alev k̄é.

²⁸ M̄p̄óyó Piye n̄ȳo t̄ok̄pav si: T̄o, ta yela p̄e t̄ona t̄ok̄pataa k̄é na taa hu nyá waali.

²⁹ M̄p̄óyó Yesu co-we si: Ma heeliyi-meye tampana t̄o si, ye n̄ȳol̄v yela i t̄oyaya yaa i alv, yaa i taal̄onaa yaa i k̄ox̄onaa yaa i newaa, yaa i nȳoma yaa i piya ke Is̄o Kawulaya nȳoȳu t̄o, ³⁰ pu ha p̄ont̄o na p̄e k̄eli m̄p̄óyó p̄e k̄rayav n̄on̄oo t̄o. P̄eyele i s̄em waali i ká w̄eena weesuȳu ŋku ku t̄on̄ t̄o.

Yesu s̄am na í fem p̄e t̄om t̄ot̄o (Matiyee 20:17-19; Malaki 10:32-34)

³¹ Μπόγύ Yesu yaa i ifalaa naanowa na naaleye i kin, na i heeli-we si: Töv, tē kraa Yosalem kele. Pē tēna mpi Iso kuyogotötu teläsalaa ka ηmaawa si pu mayana Yulu Pəyaya má tō, tənaya pu la. ³² Paa to-m ma ta nyi isənaa niη taa. Pele paa paana-m, paa tuv-m, paa tō-m ntayama. ³³ Paa casa-m hikasi, paa ku-m. Ama kuyeyη tooso wule, maa fe.

³⁴ Ama Yesu ifalaa ta cekəna təm nti. Təm nti tē howee tee pa tō kē, ile pa ta tu nyəm mpi pē təm Yesu yogotaa tō.

*Yesu kuliyi yulm nəyölv i ise
(Matıyee 20:29-34; Maləki 10:46-52)*

³⁵ Yesu kōma na i kreyetəna Yeliko ile, sese yulm nəyölv i ka caya mpaav nəyö ntē na i laki pala. ³⁶ I nu yəlaa samaa tən na pá teeke, ilena í pəəsi si: Pepe lapa ye? ³⁷ Μπόγύ pa heela-i si: Nasaletı Yesu teekəna. ³⁸ Tənaya i koo səsəm si: Tafiiti Pəyaya Yesu, nyəni ma pətətəle.

³⁹ Mpa paa tee nəyö tō, pele pa kaləna yulm na pá heeli-i si: Su. Ama ilē i səsəa kooü ke səsəm si: Tafiiti Pəyaya, nyəni ma pətətəle.

⁴⁰ Μπόγύ Yesu səηaa, na í tō si: I kəna-i ma kin. Yulm tala Yesu kin, ilena Yesu pəəsi-i si: ⁴¹ N caa má la-η we? Yulm cəwa si: Taca, ma caa kē si n̄ la na má naaki isu maa wew ma wule taa tō.

⁴² Tənaya Yesu tōma-i si: Töv, naa ile, nyá taa təmnaa ke Iso waasa-η ke. ⁴³ I sūv nav ntē tənə inəyi kraakraa, na í təηəyi Yesu na í saη Iso. Samaa tēna ná mpv, ilena pá sūv Iso kē sam tətō.

19

Yesu na Sakee pa təm

¹ Μπόγύ Yesu sūv Yeliko, ilena í fayana icate taa na í teeke. ² Apalv nəyölv i ka we tē taa tēna, na pá yaa-i si Sakee. Apalv inı i kəna lampuu mūlaa səsə, na i ka pilla kē. ³ I caakaya si i nyi wei pa yaa si Yesu Yesu tō. Ama i topuluy tō i taa pəsi na í na-i. Mpi tō, samaa nyəkaa kē. ⁴ Μπόγύ Sakee tee nəyö na í kraaya asewa, na í polo na í kra tūy nakuli ku tō, si Yesu í teekəna ku tee ile i na-i. ⁵ Yesu kōma na í tala tēna, ilena í teki i ise na í tōm-i si: Sakee tii təcav, saηa nyá təyaya ke maa caya.

⁶ Μπόγύ Sakee tii kraakraa, na í mv Yesu na lanhəlvmlē. ⁷ Pa tēna mpa pa ná mpv tō pē ta maya-we, ilena pá tən si: Halı yulv isayav tēyele i kulaa í polo.

⁸ Pa tala təyaya taa, ilena Sakee kulı na í heeli Taca si: Taca, ma seee, maa faya ma kupam ke cali na má ha konyəntənaa. Ye maa muyula nəyölv na má təyö i liyitee, maa felı pəntv ke pē təm liyiti.

⁹ Tənaya Yesu tōma si: Saηa təyaya kane kele ka nyóma ná nyuyv ntē. Pə taya pulv, Sakee mayamaya ná kē Apələham pəyaya tətəyö mee. ¹⁰ Yulv Pəyaya má ma komaya si ma preekəyi mpi pē ləpa tō na má ya pē nyuyv.

*Timpi pə wee tō tənaya pə səsəyi
(Matıyee 25:14-30)*

¹¹ Μπόγύ Yesu tasa mpa pa nu təm nti i yogotaa təyö isə seev. Pə taya pulv, pa kreyetəna Yosalem tō, yəlaa huəkaya si ntanyi Iso ká sūv Kawulaya təyov ke tənə inəyi kraakraa na pá ná. ¹² Iso wei i see-we təyöle si: Kawulaya təyaya taa awulumpu nəyölv i kuləna na í polo tetv pooluy nyəntv si pá tv-i kawulaya, na pē tēma ile i mēli. ¹³ I caakaya teev, ilena í yaa i təmle nyóma naanowa, na i tala-weye liyitee nyəyəlvuy nyəyəlvuy ke pa nyəyη tō. Na í heeli-we si: I taatəna liyitee ane, halı má polo má kə. ¹⁴ Ama i icate nyóma luyu ná fei-i, ilena pá kusı tillaa si pá polo pá heeli-we si: Tu caa si apalv inı i la ta wulav.

¹⁵ Pa tv apalv inəyi kawulaya ηke, ilena í kulı na í mēli i icate taa. Μπόγύ i kota i təmle nyóma mpa i ka cela liyitee tō, si i naa isəna isəna pə see-wēnaa tō. ¹⁶ Μπόγύ kancaalaya nyəη kulaa na í tō si: Taca, pə see-m liyitee nyəyətəv naanowa kē nyəyəlvuy ηku n ka cela-m tō kv tō. ¹⁷ Tənaya wulav tōma-i si: Pə we teu, n kē təmle tv kupəη kē. Timpi isu n lapa teu ke pəcə nyəm taa isəntv tō, n ká təyö acalee naanowa tō kē kawulaya. ¹⁸ Ilena naale nyəη náa kulı na í tō si: Taca, pə see-m liyitee nyəyətəv kakpası ke nyəyəlvuy ηku n ka cela-m tō kv tō. ¹⁹ Tənaya wulav tōma ilē si: Nyaa təyö acalee kakpası tō kē kawulaya. ²⁰ Təmle tv lelv ná kulaa, ilena í tō si: Taca, nyá nyəyəlvuy ηku n ka cela-m təyölv. Ma həka-kuyv saalaya taa kē na má su. ²¹ N we-m səyəntv kē. Pə taya pulv, n kē yulv kate tv kē. N ta su mpi tv mpəyi n kraakəyi, na timpi n ta tuu tō tənaya n kuy. ²² Tənaya wulav tōma-i si: N kē təmle tv isayav kē, nyá mayamaya nyá kuyogotv ke ma kuyvna nyá təm. N ka nyəmá teu si ma kē yulv kate tv, na mpi ma ta su təyö ma kraakəyi, pəcə timpi ma ta tuu təyö ma kuy. ²³ Ile pepe tō kē n taa tv ma liyitee ke pancı taa? Ma kəma isəntv tō, maa mayana pə see a tō na má krentı na má mv. ²⁴ Μπόγύ i heela i cəlv nyóma si: I leeke liyitee nyəyəlvuy ηkuyv i niη taa, na í səsı nyəyətəv naanowa tv. ²⁵ Tənaya pele pa cə-i si: Taca, ke ilē i wēna naanowa? ²⁶ Μπόγύ wulav cə-we si: Ma heeliyi-me si timpi pə wee tō tənaya pə səsəyi.

Ama wei i feina pulv tɔ, paa pæciimaya kɛ i wena, paa lɛɛki kɛ. ²⁷ Tɔv, i kɔna ma kolontunaa mpa pa kisaa si mǎ taa tɔyɔ pa tɔv kɛ kawulaya tɔyɔ cɔne, na i ku-weye ma isentaa.

*Yesu cayav ke kraŋaya
(Matiyee 21:1-11; Malaki 11:1-11; Yohaani 12:12-19)*

²⁸ Yesu tema mǔpɔyɔ yɔyɔtɔyɔ, ilena i tee nɔyɔ na i pukina Yosalem. ²⁹ Pa kɔma pa kɔreyetɔna Petafasi na Petani na Olifinaa pɔyɔ, ilena i tili i ifalaa taa naale si: ³⁰ I polo icate nte tɔ we nɔyɔ tɔv cɔne tɔ. I talaa, i kǎ mayana pa tu kraŋaya pile natɔlɔyɔ ŋmɔnaya. Nɔyɔlv ta cayata tɔ tɔv. I hetɔ-te na i kɔna. ³¹ Nɔyɔlv i pɔɔsa-me si: I hetɔyɔ-te suwe? I cɔ pɔntɔ si: Taaɔa caakɔna.

³² Mǔpɔyɔ mpa i tilaa tɔ pa teeɔa, na pǎ mayana pɔ tɔnaya teitei isɔ Yesu ka tɛm-weye heeluyɔ tɔ. ³³ Pa kɔma pa hetɔyɔ kraŋaya pile nte ilena tɔ nyɔma si: I hetɔyɔ kraŋaya pile nte suwe?

³⁴ Nteɔna Yesu tillaa cɔ si: Taaɔa caakɔna.

³⁵ Ilena tillaa pɔna-teye Yesu. Mǔpɔyɔ pa pɔ pa wontu ke kraŋaya pile tɔv na pǎ kraɔa Yesu na pǎ cayasi. ³⁶ Yesu tɔŋa teeɔv, ilena yɔlaa pɔɔki-i pa wontu na i tɔŋ pɔ tɔv. ³⁷ I kɔma i tiikina Olifinaa pɔyɔ na i kɔreyetɔna Yosalem, ilena i tɔŋlaa samaa unɔ i tɔna i laŋɔ hɔlvɔmɔ teu, na pǎ saŋ Iɔv kɛ sɔsɔm ke piti tɔma nna pa nawa tɔ a tɔv si: ³⁸ Iɔv i weɛ wulav sɔsɔ wei i kɔŋna Taaɔa tɔŋ tɔ i waalu. Laŋhɔlvɔmɔ i weɛ hatoo isɔtaa. Paa wei i tu Iɔv kɛ teeli.

³⁹ Falisanaa napɔli paa we samaa unɔ i heku. Mǔpɔyɔ pɛle pa tɔma Yesu si: Taaɔa, sumsi nyǎ ifalaa mpe.

⁴⁰ Kele na Yesu si: Ma heeliyi-me tɔfoɔ si, paa pɛle pa suma, ate pɛɛ mayamaya kǎ kɔli na ǎ yɔyɔti.

Yosalem tɔv wula

⁴¹ Yesu kɔma na i kɔpɔtɔna icate ke teu, ilena i nyɔni-te, na i wii-te si: ⁴² Aaa, kasa, Yosalem, nyǎ mayamaya, saŋa kɔyaku kɔne, ye n ka tu cekɔna cekɔnav mayamaya ke mpi pɔ pɔsɔyɔ na pɔ ha-ŋ laŋhɔlvɔmɔ tɔ. Ama pɔnɛntɛ pɔ ŋmesa-ŋ-wi, n kaa nǎ. ⁴³ Weɛ kɔŋ nna a taa nyǎ kolontunaa kǎ cɔɔna-ŋ na yooɔv wontu tɔŋ nyɔntɔ, na paa ta-ŋ kotaya na pǎ nyala-ŋ tɔkɔpɔkɔpɔli. ⁴⁴ Paa napɔti nyǎ na nyǎ taa yɔlaa tɔna tɔnaŋŋaŋ, hali pa kaa tu sɔv pɔle lentɛ ke lentɛ tɔv. Pɔ taya pulv, n taa cekɔna waatu wei Iɔv kɔma si i waasɔyɔ-ŋ tɔ.

*Pɛɛtɔlaa tɔyɔntɔyɔv ke Iɔv tɔsɛɛle taa
(Matiyee 21:12-17; Malaki 11:15-19; Yohaani 2:13-22)*

⁴⁵ Mǔpɔyɔ Yesu sɔv Iɔv tɔsɛɛle taa na i niki pɛɛtɔlaa ke tɔyɔntɔyɔv. ⁴⁶ Na i tɔ-we si: Pa ŋmaawa Iɔv Tɔm taa kɛ si, ma tɔyaya kǎ la Iɔv tɔsɛɛlvɔmɔ kɛ. Ama mɔ pɔsɔna-keye ŋmulaa tɔyaya.

⁴⁷ Yesu seyeɔaya Iɔv tɔsɛɛle taa kɛ paa ifemle nte. Mǔpɔyɔ kɔtɔlaa taa sɔsaa sɔsaa na Iɔv tɔm seyeɔlaa na samaa taa nyɔyɔ nyɔma pa pɛɛkaya si pa kɔyɔ-i. ⁴⁸ Ama pa ta nyi nti pǎ pusina tɔ. Pɔ taya pulv tɔv, samaa tɔna tu ŋkraŋyɔv ke teu kɛ na pǎ nukɔ i tɔm.

20

*Yesu pɔsɔyɔ tɔm
(Matiyee 21:23-27; Malaki 11:27-33)*

¹ Mǔpɔyɔ kɔyaku nakɔli Yesu seyeɔaya samaa ke Iɔv tɔsɛɛle taa na i heeliyi Laapaali Kɔpɔŋ. Ilena kɔtɔlaa taa sɔsaa sɔsaa, na Iɔv Tɔm seyeɔlaa, na sɔsaa pa polo ² pǎ pɔɔsi-i si: Heeli-tɔyɔ kanjante nte n maki nyǎ taa na n laki isɔntɔ tɔ. Yaa awe tu haŋa-ŋ pɔ mpaav?

³ Tɔnaya Yesu cɔwa si: Tɔv, ma mayamaya maa pɔɔsi-meɛ tɔm. ⁴ Iɔv yaa yɔlaa tilina Yohaani si i sɔkɔli yɔlaa ke Iɔv lum? I cɔ-m ma nu.

⁵ Mǔpɔyɔ Iɔv Tɔm seyeɔlaa mayasa-tɔyɔ pa taa pa tike, ilena pǎ tɔv si: Ye tɔ tɔma si Iɔv tilina-i kǎ pɔɔsi-tɔv si: Na pepe tɔv kɛ i ta mv i tɔm? ⁶ Pɔyele tɔ tɔma si: Yɔlv tilina-i kɔlv, samaa tɔna kǎ ku-tɔ na pɛɛ. Pɔ taya pulv tɔv, pɛle pa tema pa taa tɔkɔpataa kɛ si Yohaani kɛ Iɔv kɔyɔyɔtɔv telɔsɔlv.

⁷ Mǔpɔyɔ Iɔv Tɔm seyeɔlaa pɔsɔnaa si: Tɔ ta nyi wei i tila-i Iɔv lum sɔv tɔ se. ⁸ Tɔnaya Yesu nǎ cɔ-we si: Anha, ma kaa heeli-meɛ kanjante nte ma maki na mǎ laki isɔntɔ tɔ.

*Tɔmle nyɔma asayaa tɔm
(Matiyee 21:33-46; Malaki 12:1-12)*

⁹ Pɔ waali kɛ Yesu seɛ samaa ke isɔ si: Yɔlv nɔyɔlv ka sɔna lesɛŋ tuŋ ke taale tɔcu. Mǔpɔyɔ i caa yɔlaa na i su tɔ taa, ilena i kɔli na i tee yeɔa na pɔ taajɔ. ¹⁰ Pɔ kɔma na pɔ tala tuŋ unɔ i kooluyɔ waatu, ilena i kɔsi i tillu nɔyɔlv, si i polo tɔmle nyɔma kin na pǎ cele-i unɔ i tete. Tɔnaya tɔmle nyɔma mpe pa kpa tillu unɔ na pǎ mǎ, ilena pǎ tɔyɔni-i niŋ naanɔwa tɔyɔlɔyɔli. ¹¹ Mǔpɔyɔ taale tɔ unɔ i tasa i tillu nɔyɔlvɔv kɔsɔyɔv na i tili. Ilena tɔmle nyɔma mpe pǎ mǎ ilɛ, na pǎ tɔv-i, na pǎ tɔyɔni-i niŋ naanɔwa tɔyɔlɔyɔli. ¹² I tasa tooso nyɔŋ ke tiluyɔ, ilena tɔmle nyɔma ma ilɛ, na pɔ kɔ i tɔna, ilena pǎ pɛti-i halɔm na waali. ¹³ Tɔnaya halɔm tɔ tɔma si: Tɔv, isɔnayaɛ maa la ilɛ? Ma mayamaya ma kulɔlv wei ma luyɔv sɔv teu tɔyɔ maa tili. Ntanyɔ paa nya i isɔle. ¹⁴ Ama tɔmle

nyáma ná kóma na pá loosi i pəyalu na í puki, ilena pá heeli təma si: Ii loosiyi kpancoou to kəhna nté. I kəə tə ku-i, na taale pəsi ta nyənte. ¹⁵ Mpróyú pá kra-i, na pá ləsi-i taale na waali na pá ku-i.

Tənaɣa Yesu pəəsaa si: Taale tu inu, isənaɣa i ká la təmle nyáma mpe? ¹⁶ I kóma na í kəə, i ká ku təmle nyáma mpeɣe, ilena í caa yəlaa kufama na í su taale taa.

Samaa nu təm tənə ilena pá tə si: Iso í pona tələɣe poolunɣ.

¹⁷ Tənaɣa Yesu caa pa isenta, ilena í tə si: Iso Təm taa pa ŋmaawa si:

Pəle nte tetu ŋmalaa ŋmaakaya na pá lə tə,

ńtə tə təə kəlo ŋmatu təna məlaa na tə səŋ.

Suweyle mpu?

¹⁸ Ye pə cəpa wei na í hoti pəle ńtə tə təə, pə pətətəyi-i ké, i kaa wee hiiu. Ye pə cəpa yulu nəɣolu na pəle ńtə tə hoti i təə, tə taaləyi-i na tetu ké.

Lom wulaw səsə lampuu təm

(Matiyee 22:15-22; Maləki 12:13-17)

¹⁹ Tənə inəyi kprakaa tə Iso Təm seɣesəlaa na kətəlaa taa səsaa səsaa caakaya Yesu ké kpan nté. Pə taɣa pulu təə, pa nyəmá teu si mpeɣe i kprəpənaa na í seena iso inu. Ama pa nyámna samaa.

²⁰ Mpróyú pa suu Yesu ke cəŋuɣu, haləna pá caŋ pá tili feŋlaa si pá feŋiyi-i. Ilena feŋlaa mpe pəle pá cəsi isu pa ké kɔpama napəli pəyele yem. Pa makaɣa Yesu nəɣo təə na pa təm kɔpəəsutu si pá ná. Pa caakaya ké si pá hiki mpi pə təə paa kra-i tə, na pá tu-i kufəneɛ niŋ taa. ²¹ Tənaɣa pa təma-i si: Tacaa, tə nyəmá teu si nyá kɔyɔɣotutu na nyá kɔseɣesətu pə təna kɔpantu ké. Nn paasəyənə təə, nn faɣasəyi yəlaa. Ama isəna mpi maɣamaɣa Iso caa si yəlaa í la tə, pə tampana ke n heeliyi. ²² Pə we mpu tə, ta mpaaw taa pə muna tə felu lampuu ke Lom wulaw səsə na?

²³ Yesu təma Iso Təm seɣesəlaa acilayətu tənaya nyəm, ilena í tə-we si: ²⁴ I hul-m liyitee nyəxəlyu na má ná. Awe nyɔɣu fotoo na i hətə ke pa ŋmaa pə təə?

²⁵ Mpróyú Iso Təm seɣesəlaa cəwa si: Lom wulaw səsə. Tənaɣa Yesu cə-we si: Anha, í cəla Lom wulaw səsə ke mpi i ti tə, na í cəla Iso iləɣe mpi i ti tə.

²⁶ Tə təna nti Yesu yɔɣota samaa taa tə, feŋlaa ta na isayətu natələyi tə taa. Ama Yesu kucəcətu mələna-weɣe təmsuɣu na pá su təkulum.

Səm waali tə fema isəna tu wee tə

(Matiyee 22:23-33; Maləki 12:18-27)

²⁷ Mpróyú Satusee nyáma napəli pa kóma Yesu kin. Satusee nyáma mpe pa tənayana si, sətəa kaa tə na pá fe. Mpróyú pa pəəsaa Yesu si: ²⁸ Tacaa, Moisi suna-tuɣu kəsəsutu ke takələsi taa si, yulu í wəna neu, na yulu inu í si na í yele i əlu, na əlu inu í feina-i na pəyaya, neu ká hə leelu inu na í hikina i taalw səlu ke piya. ²⁹ Təə, Yulu nəɣolu na i newaa, paa kəna yulu nyəŋ naatosompəyələɣa. Mpróyú taalw kraɣa əlu, ilena í si, i fei pəyaya. ³⁰ Tənaɣa naale nyəŋ hama leelu, haləna tooso nyəŋ náá hə tətə. ³¹ Pa naatosompəyələɣa ŋke ka təna ka səpaya, əlu inu i ta hiki pa taa nəɣolu na pəyaya. ³² Pə waali ké əlu inu i tessa səpu. ³³ Təu, pa təna pa kraɣaw-i mpu tə, sətəa fem wule pa taa aweyele əlu tə?

³⁴ Mpróyú Yesu cə-we si: Antulinya inə i taa cəneɣe apalaa kprakəyi əlaa, na əlaa náa saaku apalaa. ³⁵ Ama apalaa na əlaa mpa pa ké si paa tə na pá fe na pá caɣa cele antulinya wei i kəŋ tə i taa tə, akpayaɣe kaa wee təna. ³⁶ Mpe inu paa tasəyi səpu tətə, paa wee ké isu isətəa tillaa weu tə. Pa fem mpu tə pa pəsa Iso piya ké. ³⁷ Moisi hulaa təkəlekele ké si sətəa ká tə na pá fe. Pə təə ké i yaa Tacaa si: Apələham na Isaaka na Yakəpu pa Iso, ké timpi pə yɔɣota hotiya təm tə. ³⁸ Iso ké weesuyu nyáma nyəŋ ké, i ta ke sətəa Iso. Iso inu i təə ké pa təna pa wəna weesin si pá ləki i təmle.

³⁹ Tənaɣa Iso Təm seɣesəlaa taa napəli pa təma si: Tacaa, n tu yɔɣota teu ké.

⁴⁰ Pə taɣa pulu, pa taa nyi nti pá pəəsi-i tə.

Isəna Mesii na Tafiti pa wee tə

(Matiyee 22:41-46; Maləki 12:35-37)

⁴¹ Mpróyú Yesu pəəsaa Iso Təm seɣesəlaa si: Isənaɣa pa tən mpu si Mesii ke Tafiti pəyaya ye? ⁴² Pəyele Tafiti maɣamaɣa ná ŋmaa i yontu takələɣa taa ké si:

Tacaa Iso heela ma Səsə si,

caɣa ma kəŋkəŋ taa.

⁴³ Haləna má kəna nyá kolontunaa

na í loosi nyá nəəheɛ ke pa təə.

⁴⁴ Təu, Tafiti ná yaawa si Tacaa keɣe, isənaɣa Mesii náá məli na í ké Tafiti pəyaya?

Iso Təm seɣesəlaa laakali lapənav

(Matiyee 23:1-36; Maləki 12:38-40)

⁴⁵ Samaa tēna tōhna Yesu tōm nuw, dēna Yesu tō i ufalaa si: ⁴⁶ I lana Iso Tōm seyesēlaa mpe na laakalu. Pa sōla tokonaa sōsaa suuu kē na pá cōaki. Pa caaki si pá sēeki-wēye kuyeyē taa kē. Yuta nyōma tōkotilēnaa taa, teeli teeli tēcayalē kē pa pēekēyi. Acima taa, sōsaa tēcayalē kē pa pēekēyi na pá caki. ⁴⁷ Mpe pa lēkēyōna leelaa kē pē tēna mpi pēle pa wēna tō. Dēna pá suw Iso sōlēmuyō na pē tayali, si pē hōli si mpeye kōpama. Pē tōō kē paa tē na pá ná katatēlaya.

21

Alv wei i tv santiinaa naale to

(Malōki 12:41-44)

¹ Yesu kōsa iše, dēna í na tōhntōnaa tōyi pa kōhav kē Iso tēsēle sōsōle kōhaan atakaanaa taa. ² Na í ná tōtōyō alv leelu konyōntō nōyōlv, na í pētōyi santiinaa naaleye pē taa tēna. ³ Tēnaya Yesu tōma si: Tōm tampana tōō kē ma heeliyi-mē. Mpi leelu konyōntō unē i tōwa tō, pē kēla panē pa tēna pa kōtōtōm. ⁴ Pē tayā pōlv, yēlaa lēlaa tēna ná kpayā pa liyitee nna a kpiisa yem tōyō na pá haaki. Ama alv unē, paa na í kē konyōntiyya tō i kpayā i liyitee tēna na í tv. Pē ta kaasi-i pōlv si í yana paa tōyōnaya maγamaγa.

Iso tēsēle wakōlvoyō tōm

(Matiyee 24:1-2; Malōki 13:1-2)

⁵ Mpōyō narēli pa cāyāa na pá yōyōtōyi Iso tēsēle tōm si: Pēē kōpana wēna pa lapōna Iso tēsēle kē cañēm tō na mpi mpi pa haaki Iso kē tē taa tō, pē lapa na tō te teu kē. Tēnaya Yesu heela pōntōnaa si: ⁶ Pē tēna mpi í naa isēntō tō, kuyeyēj ká kōō wei i taa pē kaa kaasi pēle lentē na tē tēna lentē tōō tō, paa tūsi pē tēna.

Mpi mpi pē lapv ká hōli si antulinya caa tēm to

(Matiyee 24:3-14; Malōki 13:3-13)

⁷ Mpōyō mpe unī pa pōosa Yesu si: Pōlee kē mpō unī pu la? Na ŋmaatēle nteye pu hōli na tō nyāna si pē wōsaa?

⁸ Tēnaya Yesu si: I la laakalu, í taa yele na nōyōlv kōō na í tolisi-mē. Mpi tō, pāyalē ká kōō na pá haa pa tōyi ma hēte, si mpeyele Mesii, na pá tōh si, pē wōsaa kē. Ama í taa nūna-wē. ⁹ I kōma na í nu yōon na pē tēna pē pēsōyō yem kē kpentēlasi tō pē tan, í taa nyā. Tēle tē tēnaya mpō, pē wēē si tē la na pēcōyō. Ama waali kē antulinya náá kōō na í tēj.

¹⁰ Mpōyō Yesu tāsā-wēye heeluyō si: Tētō katerja lējka ká yōona lējka nyōma, na kawulāya lējka ká kōli lējka tōō. ¹¹ Tētō ká sele pē kaa la nyēnuyō, nyōyōsi na yōlvkōsōkō ká lu tiiliwē tiiliwē. Kōkōlō tōma sōyōntō nyāna na atōma sōsōna ká luna isōtāa na pē tii.

¹² Ama na pōcō tēnē unī tē tēna tē laki dē, paa kpa-mē, na pá tō-mēye wahala sōsō. Paa cele-mēye Yuta nyōma tōkotilēnaa taa nyōma, na pēle pá huōna-mē. Paa tō-mēye salōkanaa, paa yaa-mēye nōnōōsi kē awulaa sōsaa na tētō tōkōlāa pa kin kē ma tōō. ¹³ Ama tēna wēye pu topili-mēye mpañ si í hōli ma tōm tampana. ¹⁴ I tayāni mē ti si, paa pu la isōna, í taa nēyōsi nti í ka huw na í lu tō na pē ta tata. ¹⁵ Pē tayā pōlv, ma maγamaγa maa tāsōna-mēye layatō kē tōm nti í ká yōyōtō na mē kolontūnaa taa nōyōlv kaa na kōcōcōtō, pāyele pa kaa kēē pa nyōntō tō. ¹⁶ Mē caañaa na mē tōona na mē taalōnaa na mē newaa na mē nyōma na mē cewaa ka tu tōna-mēye mē kolontūnaa niñ taa, hali paa kv mē taa pāyalē. ¹⁷ Yēlaa tēna taa ká kpana-mēye ma tōō. ¹⁸ Paa na mpō mē taa nōyōlv nyōyō kaa hōli-i hōlvuyō maγamaγa. ¹⁹ Iē mū nyāya apalōtō, pu ya mē nyōōj.

Yōsalem yōkōyō tōm

(Matiyee 24:15-21; Malōki 13:14-19)

²⁰ Ye í kōma na í ná yoolaa kōpiñ tama Yōsalem kē kotāya, í nyi si i yōkōyō wōsaa kēle waatv unī. ²¹ Mpō unī tō, mpa pá wē Yuta, pa se na pá kpa pōñ. Na mpa pēle pá wē Yōsalem taa, pá lu na pá hatēli. Na mpa pēle pá wē tawa taa, pá taa kpe. ²² Pē tayā pōlv, kuyeyēj unī i taa kē pu naasi Yōsalem nyōma dēna pōcō pē tēna pē lá isu paa ŋmaav Iso Tōm taa tō. ²³ Ahusitōnaa na asōj pa tōm ká la wāyō kē waatv unī. Wahala ká tōō icatē ŋtē tē taa, yēlaa panē paa ná Iso pááná. ²⁴ Paa kv-wē na layatē, paa kpa-wēye yomle kē piitimnaa tēna taa. Ma ta nyi isōnaa kē pu yelina Yōsalem na pá páálōyi í taa, halēna pēle pa waatv kōō na í su tēnaya.

Yōlv Pāyaya kōnte

(Matiyee 24:29-31; Malōki 13:24-27)

²⁵ Pu hōli ŋmaatēē kē ilim na isōtō na isōtōlvñasi pē tōō. Lanwakōlle sōsōle ká kpa katerja tēna, na nēyōsē ká kv-wēye tējku na í hōla sōsōna pē kōkōtē sōsōle tōō. ²⁶ Yēlaa ká huw mpi pu kōō antulinya tēna taa tō pē tōm, dēna sōyōntō sōsōntō kpa-wē na pá si pa tūj tōō kē yem tēkprētū. Pē tayā pōlv tōō, pu ciyiti isōtōlvuyō taa kōkōlōnaa. ²⁷ Waatv unēyi paa na Yōlv Pāyaya má ma sējā isōjñmōntōyō tōō, na má tiiki na ma tōma kē sōsōm na ma teeli. ²⁸ I kōma na í na mpō unī pē suw lapv dē, í kōsi mē nyōōj na isō na í feesi tēfōvō. Pē tayā pōlv, mē waasōyō caana kōnte.

Fiki tɔvɔ tɔm
(*Matiyee 24:32-35; Maləki 13:28-31*)

²⁹ M̄p̄ógó Yesu t̄ama-we si: I nȳanna t̄ovɔ n̄ku pa yaa si fiki t̄o na t̄uɔ l̄eləɔ na í na. ³⁰ Ye í k̄oma na í s̄ov̄ neȳet̄ovɔ í nȳom̄a k̄rakpaa si h̄ees̄ovɔ t̄alaa k̄é. ³¹ M̄p̄u t̄ot̄əɔ p̄ə wee, í k̄oma na í na m̄p̄u m̄i p̄ə laki, í nȳi k̄rakpaa si Is̄o Kawulaya w̄osaa. ³² Tampana ke ma heeliyi-me, ȳəlaa m̄pa pa wev̄ is̄ənt̄o t̄o pa kaa si pa t̄əna na p̄əc̄o p̄ə t̄ənya m̄p̄u p̄ə la. ³³ Is̄ot̄ənt̄ovɔ na at̄e k̄a m̄uki yem. Ama ma k̄oȳəɔt̄ov̄t̄o kaa saɔli paa p̄əc̄o.

I feɔ teu

³⁴ I la laakali, í taa yele na t̄ot̄əɔle na s̄ol̄ov̄əle p̄ə p̄əs̄i-me, na kayana antulinya in̄e í nȳənt̄o n̄əȳəs̄e ku-me. Ye í paas̄əna m̄p̄u k̄oyaku n̄ku ku tuti-meȳe. ³⁵ P̄ə k̄əɔ kuuu ke antulinya t̄əna taa ȳəlaa t̄əna t̄əmaa k̄é is̄u pa p̄et̄ovɔ puluɔ t̄o. ³⁶ P̄ə t̄ə t̄o í feɔ na í s̄ələm̄əyi Is̄o k̄é tam, na í hiki toma na í lu m̄pi pu k̄ə t̄o p̄ə taa, na í k̄əɔ í s̄əɔ Ȳul̄v̄ P̄əyaya má ma is̄əntaa.

³⁷ Yesu s̄eȳes̄aya Is̄o t̄əs̄eɛle taa k̄é ilim̄ na í m̄ələyi Olifinaa p̄ov̄ t̄ə k̄é taaɔyaya taaɔyaya na í s̄ov̄ki. ³⁸ Ȳəlaa t̄əna pukaya Is̄o t̄əs̄eɛle taa k̄é tanaɔ tanaɔ t̄əhuluhulu na pá nuk̄i í waasv̄.

22

Yutaasi k̄ələm̄ot̄o t̄əm
(*Matiyee 26:1-5; Maləki 14:1-2; Yoħaani 11:45-53*)

¹ Potopotonaa m̄pa pa taa k̄ok̄os̄om̄ fei t̄o pa acima wena pa yaa si T̄euv̄ acima t̄o a w̄osaa. ² M̄p̄ógó k̄ot̄əlaa s̄əs̄aa na Is̄o T̄əm s̄eȳes̄əlaa pa t̄əɔna maɔas̄ov̄ ke is̄əna paa la na pá ku Yesu t̄o. Ama pa s̄əɔm̄ayaana samaa k̄é.

Yutaasi s̄əɔlv̄ puwa si í t̄ov̄yi Yesu k̄é nȳov̄v̄ nȳəma niɔ taa
(*Matiyee 26:14-16; Maləki 14:10-11*)

³ M̄p̄ógó Satan̄i s̄ov̄ Yutaasi Is̄ək̄aleeu pa naan̄owa na naale taa l̄əlv̄ taa. ⁴ Uena í polo na í na k̄ot̄əlaa s̄əs̄aa, na Is̄o t̄əs̄eɛle s̄əs̄əle t̄əɔlaa taa s̄əs̄aa pá s̄eȳes̄i is̄əna í k̄a la na í t̄v̄ Yesu k̄é pa niɔ taa t̄o na pá su. ⁵ T̄əɔyaya p̄ele pa laɔa h̄eewa s̄əs̄əm̄. Uena pá t̄o si paa ha-í liyitee. ⁶ Uena Yutaasi t̄isi, na í s̄ov̄ p̄eek̄ov̄ ke k̄oyaku k̄opaɔku n̄ku ku taa í k̄a t̄v̄ Yesu k̄é pa niɔ taa na samaa ta nȳi t̄o.

T̄euv̄ acima k̄ot̄əɔv̄ t̄ayaɔv̄v̄
(*Matiyee 26:17-25; Maləki 14:12-21; Yoħaani 13:21-30*)

⁷ Potopotonaa m̄pa pa taa k̄ok̄os̄om̄ fei t̄o pa acima k̄oyaku n̄ku ku wule pa k̄ov̄i T̄euv̄ acima íw̄es̄i t̄o ku t̄alaa. ⁸ M̄p̄ógó Yesu k̄os̄u Piyee na Yoħaani si: I polo í t̄əs̄əyi-t̄ov̄v̄ T̄euv̄ acima t̄əɔɔnaya.

⁹ T̄əɔyaya Piyee pa p̄os̄sa-í si: Leye n̄ caa si t̄ə t̄əsi-ke?

¹⁰ Uena Yesu c̄ə-we si: I naa, í k̄a k̄ə is̄u í s̄ov̄ íc̄at̄e t̄o, í k̄a sulina ap̄al̄v̄ n̄əɔlv̄ na í s̄əȳəla l̄vm̄ na h̄əyaya. I t̄əɔ-í na í s̄ov̄ t̄əyaya n̄ka ka taa í k̄a s̄ov̄ t̄o. ¹¹ Uena í p̄əs̄i t̄əyaya t̄o si: T̄acaa si, kutuluv̄u n̄ku ku taa k̄é í na í ifalaa paa caɔa na pá t̄əɔ T̄euv̄ acima k̄ot̄əɔv̄? ¹² Ap̄al̄v̄ in̄i í k̄a h̄ól̄i-meȳe at̄e na is̄o kutuluv̄u taa k̄é naɔ s̄əs̄əv̄ nak̄ol̄əyi is̄ətaa, n̄ku ku taa we wontu n̄ti í k̄a lana t̄o. Ku taa t̄əɔyaya í k̄a t̄əsi p̄ə t̄əna.

¹³ M̄p̄ógó Piyee pa polaa na pá maɔana teitei is̄u Yesu ka heela-we t̄o. Na pá t̄əsi T̄euv̄ acima k̄ot̄əɔv̄ ke t̄əna.

T̄acaa s̄əm̄ t̄əəɔv̄v̄
(*Matiyee 26:26-30; Maləki 14:22-26; Kolenti I 11:23-25*)

¹⁴ T̄euv̄ acima waatu t̄alaa, uena Yesu na í t̄illaa pá caɔa t̄əɔv̄. ¹⁵ Uena í heeli-we si: Is̄əna ma nyula teu si má na-me t̄ə t̄əɔ T̄euv̄ acima t̄əɔɔnaya na p̄əc̄o má s̄ov̄ ma k̄onȳənt̄əɔle taa t̄o p̄ə we s̄əɔənt̄v̄. ¹⁶ P̄ə t̄əyaya pulv̄ t̄ə, tampana ke ma heeliyi-me si ma kaa tasa-yeȳe t̄əɔv̄ hal̄əna p̄ə k̄əɔ p̄ə h̄ól̄i í t̄əɔv̄ tampana ke Is̄o Kawulaya taa na p̄əc̄o.

¹⁷ M̄p̄ógó Yesu k̄paya s̄ol̄vm̄ na k̄əv̄, na í s̄eɛ Is̄o k̄é í na t̄əml̄e na í t̄o si: I m̄v̄-wi na í nȳəɔ m̄ə t̄əna. ¹⁸ P̄ə t̄əyaya pulv̄, ma heeliyi-me si p̄ə k̄paya p̄ənt̄e t̄o ma kaa tasa s̄ol̄vm̄ nȳəv̄v̄ hal̄əna Is̄o k̄əɔ na í t̄əɔv̄ í Kawulaya na p̄əc̄o.

¹⁹ P̄ə waɔli k̄é Yesu k̄paya potopoto na í s̄eɛ Is̄o k̄é í na t̄əml̄e, uena í faɔya-í na í c̄eɛle-we na í t̄o si: Potopoto in̄e í k̄ena ma t̄əv̄ov̄ n̄ku p̄ə ha m̄ə t̄ə t̄o. M̄p̄ógó í k̄a laki na í t̄əəs̄əyi ma t̄ə.

²⁰ Pa t̄əma t̄əɔv̄ uena Yesu k̄paya k̄əv̄ ke m̄p̄u t̄ə t̄o na í t̄o si: K̄əv̄ in̄e í k̄ena Is̄o n̄əɔv̄ p̄eɛlv̄ov̄ k̄ofam̄ yoo, na ma cal̄əm̄ m̄pi p̄ə k̄pema m̄ə t̄ə t̄o m̄pi p̄ə h̄ol̄əna p̄ə tampana.

²¹ I nȳi teu si wei í t̄ov̄v̄-m̄ kolontunaa niɔ taa t̄o í we c̄əne, na ma na-í t̄ə t̄ək̄əna. ²² Tampana t̄ə Yul̄v̄ P̄əyaya má maa t̄eɛ k̄é is̄u Is̄o k̄a s̄ov̄ t̄o. Ama wei í t̄ov̄v̄-m̄ kolontunaa niɔ taa t̄o í t̄əm̄ we waiyo.

²³ T̄əɔyaya Yesu ifalaa s̄ov̄ t̄əɔyaya p̄əs̄ov̄v̄v̄v̄ si: Ue t̄a taa awe k̄a lana n̄teȳe m̄p̄u?

S̄əs̄ənt̄v̄ t̄əə h̄əm̄

²⁴ M̄p̄óyó Yesu ifalaa s̄ov h̄om ke pa taa pa tike si pa naa wei paa nȳənəyi s̄os̄o t̄o. ²⁵ T̄ənəyale Yesu si: Piitimnaa awulaa s̄os̄aa ḡmak̄əlyi pa ȳəlaa ké. Na m̄pa pa ké t̄on̄t̄unaa t̄o, p̄e le pa caa pá cȳusiyi-weȳe ta caa ta caa ké. ²⁶ Ama me ile p̄é taa w̄ee ḡp̄óyó m̄ə kin̄. M̄ə taa s̄os̄o í p̄əs̄i i t̄əyi m̄ə s̄əkp̄eli, na wei i ké wulav t̄o, í p̄əs̄i i t̄əyi t̄am̄le latv. ²⁷ Kot̄əȳo latv na wei pa laki-ku t̄o, awe k̄ələna? P̄ə taȳa wei pa laki-ku t̄o. Aḡha, m̄p̄o in̄əyi na má, ma w̄e m̄ə h̄ek̄o ké is̄u kot̄əȳo latv. ²⁸ M̄e m̄ə t̄əka m̄ə t̄əyi teu na í ta kisi-m ma wahalanaa taa. ²⁹ P̄ə t̄əo ké ma w̄əyi-m̄eȳe kawulaya is̄u ma Caa ná t̄ȳo ma t̄o. ³⁰ Má na-me tu t̄ək̄əna na t̄ə nȳəok̄i ma kawulaya taa, na í ká c̄aȳa kumlee t̄əo na í h̄ov̄k̄əna is̄eȳeli k̄p̄eka naan̄owa na naale.

Sim̄əḡ k̄p̄ees̄ȳv̄ t̄əm̄ k̄paal̄ȳv̄
(Matiyee 26:31-35; Mal̄əki 14:27-31; Yohaanu 13:36-38)

³¹ M̄p̄óyó Yesu t̄əma si: Sim̄əḡ Sim̄əḡ Sim̄əḡ, ke ḡk̄raḡḡ. Satan̄i s̄ələma n̄əȳo na p̄é ha-i si i paȳal̄əyi m̄ə t̄əna is̄u pa paȳal̄əȳv̄ t̄əȳon̄aȳa p̄ee na pá l̄əs̄əyi l̄əov̄ t̄o. ³² Ama ma s̄ələma Is̄o ké nȳá t̄əo si p̄é taa k̄əo na ḡ ye le Is̄o ké nȳá taa tem̄mau. Nȳaa k̄əma na ḡ laȳasi ile nȳaa s̄əosi nȳá taapalaa ke apal̄bv̄.

³³ T̄ənəyā Piyee t̄əma Yesu si: Taa caa, ma t̄əma ma t̄əyi t̄əkov̄ȳo ké, paa sal̄əka pá t̄əki ma na-ḡ, na paa s̄əm ma na-ḡ tu s̄əna.

³⁴ M̄p̄óyó Yesu c̄o Piyee si: Piyee, ma heeliyi-ḡ t̄əfoo si m̄pi pu tak̄i kamp̄raav̄ koou ke saḡa t̄o, n̄ t̄əma t̄əm̄ toosoḡo k̄p̄ees̄ȳv̄ si n̄ ta nyi-m ké n̄ ta nyi-m.

Liyitee na layate p̄ə t̄əkov̄ȳo t̄əm̄

³⁵ P̄əle p̄ə waali ké Yesu p̄əosa i ifalaa si: Maa tiluȳu-m̄e na í t̄ee m̄p̄o t̄əȳələȳəli, liyitee f̄ei, huluȳu f̄ei, ḡtank̄p̄ate f̄ei t̄o, í laḡa pul̄əv̄ c̄əc̄əka na? Pa c̄o-i si: Aai t̄ə ta la-ḡ pul̄.

³⁶ M̄p̄óyó Yesu t̄əma i ifalaa si: T̄ov̄, p̄ən̄ənt̄e wei í w̄ena liyitee, p̄unt̄o í t̄əku i t̄əo, na wei í w̄ena huluȳu í t̄əki-ku, na wei í f̄eina layate, p̄unt̄o í p̄eeti i toko na í yana. ³⁷ Ma heeliyi-m̄e t̄əfoo si, n̄ti pa ḡma Is̄o t̄əm̄ t̄ə si: As̄aȳa taa ké pa t̄o-i t̄o, p̄ə w̄ee ké si p̄é la ḡp̄óyó ma nȳȳv̄ taa. Na n̄ti ḡmaat̄o taa ȳḡḡta ḡp̄óyó ma t̄əo t̄o tu la teitei ké.

³⁸ T̄ənəyā Yesu ifalaa t̄əma si: Taa caa, laȳal̄ee nt̄ə c̄ən̄eȳe naale. Ile na Yesu c̄o-w̄e si: Aai, í ye le t̄əle.

Yesu s̄ələm̄ȳv̄ ke Olifinaa p̄ȳv̄ t̄əo
(Matiyee 26:36-46; Mal̄əki 14:32-42)

³⁹ M̄p̄óyó Yesu k̄olaa na í lu, na í polo Olifinaa p̄ȳv̄ t̄əo, is̄u i tu lak̄uȳv̄ t̄o, il̄ena i ifalaa t̄əḡ i waali. ⁴⁰ Pa talaa il̄ena Yesu t̄ə-w̄e si: I s̄ələm̄əyi Is̄o na p̄é taa k̄əo na í hoti maḡas̄ȳv̄ taa.

⁴¹ T̄ənəyā Yesu ȳela-w̄e na í hat̄əli p̄á c̄o is̄u ȳul̄o í l̄əȳo p̄əle tu tala timp̄i t̄o, il̄ena i luḡ ak̄ula, na í s̄ələmi Is̄o si: ⁴² Hai, ma Caa, ye n̄ n̄ok̄aa, k̄əəl̄i wahala s̄əos̄o in̄eȳe ma nȳȳv̄ taa. Ile paa na m̄p̄o la m̄pi n̄ n̄ok̄aa t̄o, ye le ma k̄on̄k̄əm̄.

[⁴³ T̄ənəyā is̄otaa tillu n̄əȳəlv̄ i lu Yesu t̄əo, na í s̄əosi-i apal̄bv̄. ⁴⁴ M̄p̄óyó laḡwak̄əlle s̄əos̄əle k̄pa Yesu, il̄ena í s̄eeti is̄əle t̄əkaḡkaḡ na Is̄o s̄ələm̄ȳv̄. Na haḡaȳa luk̄aya is̄u cal̄əm̄ na ká tosiyi at̄e.]

⁴⁵ Yesu t̄əma Is̄o s̄ələm̄ȳv̄, il̄ena í kul̄i na í m̄əli i ifalaa c̄əlv̄ na í maḡana is̄ənȳəḡle k̄pa p̄e le na hal̄i pá caḡ pa too. ⁴⁶ M̄p̄óyó i p̄əosa-w̄e si: Suw̄eȳele í took̄uȳv̄ m̄p̄o t̄o? I kul̄i, í s̄ələm̄əyi Is̄o, p̄ə taa k̄əo na í hoti maḡas̄ȳv̄ taa.

Yesu k̄p̄av̄
(Matiyee 26:47-56; Mal̄əki 14:43-50; Yohaanu 18:3-11)

⁴⁷ Yesu t̄əḡna ḡp̄óyó ȳḡḡt̄ov̄ȳv̄, ile ȳəlaa samaa tap̄aȳale, na ifalaa naan̄owa na naale taa l̄əlv̄ Yutaasi t̄eḡna-w̄eȳe n̄əȳo na í k̄əna-w̄e. M̄p̄óyó i k̄p̄ət̄əna Yesu si i k̄p̄ək̄əȳəna-i. ⁴⁸ T̄ənəyā Yesu p̄əosa-i si: Yutaasi, k̄p̄ək̄ənaav̄ ke n̄ hul̄əȳəna kolont̄unaa si pá k̄pa Ȳul̄o P̄əȳaȳa má na?

⁴⁹ M̄pa pa w̄e Yesu t̄əo t̄o, pa ná m̄pi p̄ə caa l̄əv̄ t̄o, il̄ena pá p̄əosi-i si: Taa caa t̄ə ȳoona ta laȳal̄ee ké?

⁵⁰ T̄ənəyā Yesu t̄əo nȳəma m̄p̄e pa taa l̄əlv̄ loma kot̄ul̄v̄ s̄əos̄o t̄əm̄le tv̄ nt̄əȳḡḡ ḡk̄raḡȳv̄ na í k̄əəl̄i t̄əf̄eḡ. ⁵¹ Ile na Yesu t̄ə-w̄e si: I ye le m̄p̄o p̄ə maḡanaa.

M̄p̄óyó Yesu tok̄ina ȳul̄v̄ in̄ i ḡk̄raḡȳv̄, il̄ena ku m̄əli is̄u ku w̄ev̄ t̄o. ⁵² P̄ə waali ké Yesu p̄əosa kot̄əlaa s̄əos̄aa na Is̄o t̄əsele tan̄laa taa s̄əos̄aa na Yuta nȳəma taa nȳȳv̄ nȳəma nȳȳv̄ nȳəma m̄pa pa k̄əma-i k̄pav̄ t̄o si: I k̄əḡ na í n̄əki na í k̄p̄aȳa laȳal̄ee na k̄p̄at̄əḡ t̄o, maḡa ḡm̄ul̄v̄ is̄aȳav̄ ké? ⁵³ Má na-me tu w̄enna Is̄o t̄əsele taa ké k̄ȳeȳeḡ t̄əna na í tá p̄eeki si i k̄pa-m. Ama m̄ə na aḡoo s̄əkp̄et̄ȳv̄ t̄ee as̄aȳaa s̄əos̄aa m̄ə waato tap̄əna saḡa.

Piyee k̄p̄ees̄ȳv̄
(Matiyee 26:57-58,69-75; Mal̄əki 14:53-54,66-72; Yohaanu 18:12-18,25-27)

⁵⁴ M̄p̄óyó pa k̄pa Yesu na pá pona kot̄ul̄v̄ s̄əos̄o t̄əȳaȳa, na Piyee t̄əḡaȳa i waali ké t̄aal̄əḡḡ t̄əo. ⁵⁵ Paa taȳana k̄əko ke taȳa h̄ek̄o taa. T̄ənəyā Piyee polaa na í s̄əti m̄pa pa pamna k̄əko ḡke t̄o pa

heko taa. ⁵⁶ Təmle tu alonyəŋ nɔɣɔlɔ ɪ na-ɪ kəkɔ kpeɛŋa na ɪ caɣaa, ɪlena ɪ nyəmi-ɪ tərɔŋŋ na ɪ tɔ si: ɪ na apalɔ ɪneye.

⁵⁷ Tənaɣa Piyee kpeɛsaa si: Alɔ nyá, aai, ma ta nyəmi-ɪ yoo.

⁵⁸ Pə lapa layasaya ke pəɔɔ, ɪlena nɔɣɔlɔ tɔtɔ náá na Piyee, na ɪ tɔ si: Pa taa weyele na nyá tɔtɔ. Ama Piyee ɔɔ apalɔ ɪni si: Pə taɣa ma.

⁵⁹ Pə tasa layasaya ke lapu, ɪlena nɔɣɔlɔ tɔtɔ náá seesi ɪsəle si: Tampana tɔɔ, apalɔ ɪne na Yesu ké. Pə taɣa pulɔ tɔɔ, ɪ ké Kalilee tɔ ké.

⁶⁰ Tənaɣa Piyee ɔɔwa si: Nti apalɔ nyá n yɔɣɔtəyi tɔ ma ta nyi-ti.

ɪ nɔɣɔ ta tu tiita atɛ ɪle kampaɔɔ koo kprakpaɔ ɪnəɣəle. ⁶¹ Tənaɣa Tacaɔ pəsaa na ɪ ɣaɣa Piyee ke ɪsəle. ɪlena Piyee tɔɔsi nti Tacaɔ ka yɔɣɔta-ɪ tɔ tɔ tɔ si: Mpi pu takɪ kampaɔɔ koou ke saŋa tɔ n tɛma tɛm toosoyɔ kpeɛsuyɔ si n ta nyi-m ké n ta nyi-m. ⁶² Mprɔ́yó ɪ tukaa na ɪ lu, ɪlena ɪ wii ɪsu ɪ səki ɪ səki.

*Yesu tɔvɔ na ɪ mapu
(Matiyee 26:67-68; Maləki 14:65)*

⁶³ Yəlaa mpa pa taŋa Yesu tɔ, pa paakayana-ɪ, na pá maki-ɪ. ⁶⁴ Pa taka ɪ ɪsentɔɔ ké na pá tɔŋi-ɪ si: Kpeye, awe marəna-ŋ?

⁶⁵ Pa yɔɣɔta-ɪ tɔmnaa tɔmnaa kɔwəwutu ke paɣale tɔtɔ.

*Yesu ponav ke kotuyu səsəv
(Matiyee 26:59-66; Maləki 14:55-64; Yohaani 18:19-24)*

⁶⁶ Kɔ fɛma, ɪlena Yuta nyuyɔ nyáma nyuyɔ nyáma na kətəlaa səsaa na ɪsɔ Təm seɣesəlaa pá koti pa təma. Mprɔ́yó pa pona Yesu ké pa kotuyu səsəv taa. ⁶⁷ Na pá pɔɔsi-ɪ si: N ké Mesii? Ɔɔ-tu na tə nu.

Mprɔ́yó Yesu ɔɔ Yuta nyuyɔ nyáma si: Ma heeliyi-meɣe na ɪ tisiyina-m. ⁶⁸ Ye ma pɔɔsa-meɣe kɔpɔɔsɔtu nti, ɪ ɔɔ-m natəli. ⁶⁹ Ama pə kraɣav pənente tɔ, Yulɔ Pəyaya má maa caɣa ɪsɔ tɔŋ təna tu kəŋkəŋ taa.

⁷⁰ Tənaɣa Yuta nyuyɔ nyáma təna pəsəna si: Ye mpu n ké ɪsɔ Pəyaya ntɔ?

Mprɔ́yó Yesu ɔɔ-we si: Tə maɣamaɣa tə luɪna mə nɔɔsi taa, ma ké ɪsɔ Pəyaya ké.

⁷¹ Tənaɣa Yuta nyuyɔ nyáma təma si: Tə luɪna ɪ nɔɣɔ na tá maɣamaɣa tə nu ɪle, tɔ tasəyi aseeta nyáma ke pɛəkoyɔ si tə lepe?

23

*Yesu ponav ke Pilati
(Matiyee 27:1-2,11-14; Maləki 15:1-5; Yohaani 18:28-38)*

¹ Tənaɣa kotilaa təna kɔlaa na pá pona-ɪ Pilati ɪsentaa. ² Mprɔ́yó pa sɔv-ɪ tɔm tɔyɔ ke təna si: Tə maɣana apalɔ ɪne ɪ tɔsəyi tá yəlaa si pá taa fɛli Lom wulav səsɔ ke lampuunaa. Haləna ɪ tɔŋ si ɪnəɣəle wulav səsɔ Kilisiti.

³ Mprɔ́yó Pilati pɔɔsa Yesu si: Nyəɣale Yuta nyáma wulav səsɔ ɪnəyi?

ɪlena Yesu ɔɔ Pilati si: Ntəɣəle n yɔɣɔta mpu.

⁴ Mprɔ́yó Pilati heela kətəlaa səsaa na samaa si: Maa naa apalɔ ɪne ɪ kɔwakələtu se.

⁵ Ama kətəlaa səsaa na seesa ɪsəle si: ɪ seɣesəyi yəlaa ké si pá kisi tetu səsaa. Hatoo Kalilee ke ɪ caala-ti, na ɪ ɔɔ Yuta tetu təna, halɪ nɔɔnɔɔ kele ɪ tala ɔəne.

Yesu ponav ke Heloti

⁶ Pilati nu kətəlaa səsaa tɔm nti, ɪlena ɪ pɔɔsi si: Apalɔ ɪni Kalilee tu ke?

⁷ Pilati kɔma na ɪ ɔəkəna si Yesu ké Heloti ɪfalɔ ɪlena ɪ tɔ si: ɪ pona-ɪ Heloti. Pə pamna ɪlé ɪ ka we Yosalem ke kuyeyɛŋ ɪni ɪ taa tɔtɔ. ⁸ Heloti ná Yesu ɪlena ɪ lanje hulɔmɪ səsəm. Pə taɣa pulɔ, ɪ ka nu ɪ tɔm, ɪlena ɪ nyuli hatoo lɔŋ si ɪ na-ɪ. Na ɪ tɛlaɣaa si ɪ ká lapɪ-ɪ piti təmle natəli na ɪ ná. ⁹ Na ɪ pɔɔsa-ɪ tɔmnaa paɣale. Ama Yesu ta ɔɔ-ɪ paa kɔlɔmuyɔ. ¹⁰ Kətəlaa səsaa na ɪsɔ Təm seɣesəlaa naa we təna na pɛle pá suuki-ɪ ɪsəɣatɔ na ɪsəle kuseɛmle. ¹¹ Heloti na ɪ yoolaa pa wɔŋaɣa Yesu ké na pá laki-ɪ nyan ke səsəm. Mprɔ́yó pa suu Yesu ke kacaka toko səsɔ nɔɣɔlɔ, ɪlena pá məŋna-ɪ Pilati kin. ¹² Kɔyako ŋkɔ kɔ maɣamaɣa ke Heloti na Pilati pa ciikaa. Pəyele paa wena təma na kolɔŋa ké.

*Si pá kv Yesu ké pá kv-ɪ
(Matiyee 27:15-26; Maləki 15:6-15; Yohaani 18:39-19:16)*

¹³ Mprɔ́yó Pilati kota kətəlaa səsaa na ɪcate nyuyɔ nyáma na samaa, ¹⁴ na ɪ tɔ-we si: ɪ kəna-m apalɔ ɪne si ɪ tolisiyi yəlaa. Tɔv, ɪle ma pɔɔsa-ɪ tɔmnaa ke mə ɪsentaa. Ama ma ta na kawalasi nsi ɪ tɔ-tɔ si taa nakələyi ɪ kin. ¹⁵ Heloti maɣamaɣa ná tá na ɪsəɣatɔ ke Yesu kin tɔtɔ, pə tɔɔ ké ɪ taɣana-tuyɔ-ɪ məŋnav. Apalɔ ɪne ɪ ta wakəli pulɔ mpi pə nəɣəsəna pá kɔ-ɪ pə tɔɔ tɔ. ¹⁶ ɪle maa yele na pá marɪ-ɪ akpateɛ ɪlena ɪ tɛɛ.

[17 Paa Teev acima wena a taa pə wee si Pilati í toli-weye saləka tv nəχəlvu.]

18 M̄póyó pa təna pa krentaa na pá koo si: Yele pá kv inε uni, na n̄ toli-tuyv Palapaasi.

19 Yulokole təm na yoo nakvli kv lapəna icate taa na pá təkí Palapaasi. 20 Pilati səkla teu si í yeki Yesu, ləna í tasəna- weye yəχətənav. 21 Ama pele pa mapa kapusi si: Kamı-ı səm tesika taa, kamı-ı səm tesika taa.

22 M̄póyó Pilati tasa-weye yəχətənav ke təm tooso nyəm si: Uε isayatu ntiyi í lapa? Ma ta na nti tə taa paa kv-ı tə. Uε maa yeke na pá mapı-ı akpateε ləna í tεε.

23 Ama pa tasa kiisuɣu na toɲ na isəle kuseεmle si paa kamı-ı tesika taa. Haləna pa kakiisasi nsı si nu Pilati. 24 Tənaɣa Pilati tama si: I la isəna í caa tə. 25 Uεna í toli-weye wei paa təkə yulokole na yoo taa na pa tənaɣa si pá yeke-ı tə, na í cεle-weye Yesu si pá lana-ı nti pa səklaa tə.

Yesu kam

(Matiyee 27:32-44; Maləki 15:21-32; Yohaani 19:17-27)

26 Pa tεεkəχana Yesu uε pə pamna Silεeni tv wei pa yaa si Siməɲ tə í luna taale nté na pá suli-ı, na pá kpa-ı na pá svki-ı Yesu tesika si í təɲna í waalı.

27 Yəlaa samaa tuutuuma tənaɣa í waalı na alaa tətə, na pele pá kpa pa laɲa na pá wiiki í taa.

28 M̄póyó Yesu pəsəna alaa mpe pa taa na í tə-we si: Hai Yosalem alaa me, í taa wii-m. Ama í wii mə na mə piya. 29 Pə taɣa pulo, kvyeεɲ weε í ká kaa wei í taa paa tə si: Nyuleleɲ nyəma nté kaaləvası, mpa pa ta tu məli məlvuε maɣamaɣa yaa, mpa pa həla pə ta mvsı tə. 30 Waatu inəyi paa wiikina pəɔɲ si: I nyəki-tv. Na paa tə pulası si: I taki-tv. 31 Pa ta kpisi taleε, kacıɲfana tawvsi na?

32 M̄póyó pa kreɲna yəlaa asayaa ke naale tətə si pa kvyi pá na Yesu. 33 Pa kəma pa tala timpı pa yaa si Nyvm̄pəχəlaya tə, ləna pá ká Yesu ké səm tesika taa ké təna, na pá ká asayaa mpe tətəχə tesikası taa, ləlv ke í ntəχəɲ taa, ləlv ke í mpətəɲ taa. 34 M̄póyó Yesu si: Taca, taa nyəni pa isayatu, pa ta nyi nti pa laki tə.

Uεna pá tə tete ké í wontu taa na pá tala-tı. 35 Yəlaa samaa səɲa təna na pá nyənəyi. Yuta nyvɣu nyəma wənaɣa-ı na pá təɲ si: Ye tampana í ké Mesii wei lə səklaa tə í ya í tu nyvɣu, isu í ka yarpv ləlaa tə uε.

36 Yoolaa ná wənaɣa-ı tətə na pá pona-ı lvm̄ kvnyəɲəm napəli, 37 na pá təɲı-ı si: Ye n ké Yuta nyəma Wulav səsə, waası nyá təyi nyá maɣamaɣa.

38 Paa ɲmaawa na pá pusi í nyvɣu taa si: Yuta nyəma Wulav səsə ntə.

39 Asayaa mpa pa kama tesika taa tə pa taa ləlv ná tvv-ı si: Isu si Mesii keke nyá yaa? Ya nyá tu nyvɣu na n̄ krentəna tá na n̄ ya tətə.

40 Ama ləlv ná kaləna ilé si: Saləka kvlvəm inəyi pa tv nyá, uε pepe taa ké nn see lə? 41 Pa tuyv taɣa saləka inε tə pə keesaa ké. Ta kvlapvto feləχəna-tv. Ama inε ilé, í ta la kawalaya nakəli.

42 Uεna í tə Yesu si: Yesu n kəɲ n̄ kaa nyá kawulaya təχv tə taa si ma taa.

43 M̄póyó Yesu cə-ı si: Təm tampana ke ma heeliyi-ɲ, saɲa wule tənε tə maɣamaɣa má na-ɲ tu svv aləsanna.

Yesu hεεv

(Matiyee 27:45-56; Maləki 15:33-41; Yohaani 19:28-30)

44 Tənaɣa pə məla yuyv isu ahoο, pəyele pı we isu ilim sikuyv taka ké. M̄póyó səkretvuyv nyala icate taa, haləna pə tala ilim hvv waatu. 45 Pvuvɣu ɲku kv kaya lə səksele səsəle taa tə kvle kv keesəna kv hεkv taa na kv faɣa hvɲ naale ke yem. 46 Uεna Yesu kiisina nəχə səsəχə si: Ma Caa, kvpaɣa-m. I tɛma m̄póyó yəχətuyv uεna í hεε. 47 Lvm̄ yoolaa nyvɣu tv ná pə təna mpi pə lapa mpv tə, uεna í sa lə na í tə si: Tampana taa, yvl inε í ka ké yvlpəɲ ké.

48 Samaa wei í təna í kəma nyəvɣv tə í ná pə təna mpi pə lapa mpv tə, ləna pá kpa pa laɲa na pá məli krente. 49 Yesu cewaa təna, na alaa mpa pa tənaɣa-ı hatoo Kalilee tə pa səɲa táaləɲn̄ taa na pá nyənəyi mpi pə laki tə.

Yesu pim

(Matiyee 27:57-61; Maləki 15:42-47; Yohaani 19:38-42)

50-51 Yuta icate Alimatee apalv nəχəlvu pa yaakaya Yosefε. Apalv inε í ké yvlpəɲ na í tənaɣı tampana na í kənaɣana lə kvwulaya taa. Mpe pa kotayana kotuyv səsəsv ɲkv. Ama í taɲalaa kotuyv nyəma ləlaa tv nti tə pəle na pá la tə tə ta maɣa-ı. 52 M̄póyó í kvlaa na í polo Pilati kvɲ na í sələmı-ı si í kvakəyi sətə. 53 Uεna í polo na í tisi sətə ke tesika taa na í caa kvɲkpvntu toɲ nyəntv pɲɲkahəlvəɲa na í taki-ı, na í pimi-ı pəlaav ɲkv paa hula kvkpvamv taa na pa ta pınta nəχəlv tə kv taa. 54 Aləsima wule nté pə təna pə həla mpa, na kvyakv kvhεεsvv caakv caalyv.

55 Alaa mpa pa tənaɣa Yesu ké hatoo Kalilee tə pá na Yosefε pa pələna. Pa wiila pəlaav taa na pá ná isəna pa hvsa sətə tə. 56 Uεna pá kpe na pá tayanı nımmna na tulaalvna mpa paa sayalı sətə tə.

Ama pa hεesa kvyakv kvhεεsvv wule isu kvəsəsv taa wεv tə.

24

Yesu fem

(Matiyee 28:1-10; Maläki 16:1-8; Yohaani 20:1-10)

¹ Mpróyo alaa taa tev ke cimaasi tananj tee na pá kuli na pá polo pəlaav taa, na pá tōka pa nim səsənj nyəm mpi paa tayanaa tō. ² Mpróyo pa mayana pə kula pəlaav pəle ke pəlaav nɔɔɔ na pə pilimi-te na pə pona pooluj. ³ Tənaɣa pa sɔv pəlaav taa, ama pa ta mayana Tacaä Yesu. ⁴ Pa wee na pa tɔjna pə tɔm mayasuvu, ile apalaa napəlexi naale lu pa taa kele na pá suu wontu na tə tee kəkə tənɣənənyəni. ⁵ Səɣəntu kra alaa na pá ká pa nyɔɔj na ate. Ilena yəlaa mpe pá tə-we si: Weesuyu tō ke mə pəəkəyi sətəa heku na? ⁶ I fei cəne, i fema. I tá tɔɔsi nti i ka heela-meye i ka wev Kalilee tə si: ⁷ Pə wee ké si pá tɔ Yulv Pəɣaya ke asayaa ninj taa, na pá ka-keɣe tesika taa, ile kaa fe pə wee tooso wule.

⁸ Tənaɣa pa tɔsa Yesu kuyɔɔtɔtu nti. ⁹ Alaa luna pəlaav taa, ilena pá kpaɣa pə tənaɣa mpv na pá keesi Yesu ifalaa naanɔwa na kulom na lelāa təna. ¹⁰ Alaa mpeɣele Makətala Malɪ na Saani na Saaki too Malɪ. Pa na lelāa ké, na tɔm kulɔmtu ntəɣi pəle pa tasa tillaa ke heeluyu. ¹¹ Ama tillaa ná hɔvkaya si tɔm nti alaa heela-we tə tə luna-weɣe yem ké, pa ta mu-we na-ti. ¹² Paa na mpv Piyee kulaa na i kpaɣa asewa na i polo pəlaav taa. I talaa ilena i luɣj na i wiili na i mayana kprɔkprɔntu tɔj nyantv pɔnkaholɔja saalasi tike. Pə waali ké i kulaa na i məli i te na piti kpa-i səsəm ke nti tə lapa mpv tə tə taa.

*Yesu na tillaa naale pa təm
(Maläki 16:12-13)*

¹³ Wɔle nté tə mayamaya ke Yesu na tillaa taa naale napəli ná kulaa na pá puki icate nte pa yaa si Imayusi tō. Icate nte na Yosalem pə pooluj nəɣəsəna kilomɛtələnnaa naanɔwa na kulom. ¹⁴ Mpi pə təna pə hɔlaa tə pə faaci ke pa lakaya. ¹⁵ Pa tɔjna ɣəɔtɔvu na pá mayasəyi-ti ile Yesu mayamaya hika-weɣele, na i na-we pá tɔj. ¹⁶ Pa na-i, ile pə ta ce pa isentəo ké si pá nyəm-i. ¹⁷ Tənaɣa Yesu pɔɔsa-we si: I tɔj ile tɔm ntiyi i mayasəyi mpv?

Mpróyo pa səhja na pa lanja wakəla tənənjnəj. ¹⁸ Tənaɣa pa taa lelv wei pa yaa si Kəleupaasi tə i təma-i si: Pə pɔv Yosalem ine i təna tɔ, nyá tike nyá ta nuna nteɣe kəkəlɔnaa mpa pa hɔla kuyeyj ine i taa tɔ? ¹⁹ Mpróyo i pɔɔsa-we si: Kəkəlɔnaa mpa ye?

Ilena təhɔlaa naale cə Yesu si: Mpi pə mayana Nasaleti Yesu wei i ké Isə kuyɔɔtɔtu teləsulv səsə tə. Pəcə i ka pəsa təma səsəna larv na seɣesuvu ke pə ti fei, haləna Isə mayamaya nyənə-i səsə na yəlaa təna tɔtə. ²⁰ Ta kətəlaa səsaa, na tá nyuvu nyəma pa kpa-i na pá ku-i, na səm tesika taa ké pa kama-i. ²¹ Tá tselayaa si inu i ká yana nteɣe Isɛɣeli nyuvu. Təv saɔja taa wee tooso kəlv, pə tənaɣa mpv pə hɔlvu tə. ²² Pəle pə paasi tá taa alaa napəli pa tu-tɣu piti taa. Pa taa tev na pá polo pəlaav taa. ²³ Ama pa ta mayana sətəv. Pa məlaa ilena pá heeli-tv si: Isətəa tillu lu tá taa, na i heela-tv si i fema. ²⁴ Tá taa lelāa ná pola pəlaav taa na isəna mpi alaa keesaa tə, mpróyo pa mayanaa tətənjeləj. Ama i mayamaya ke pa ta ná.

²⁵ Tənaɣa Yesu təma-we si: I ké layatv femaa ké. Pepe taa ké u mɔvi ləj ke nti Isə kuyɔɔtɔtu teləsəlaa ka kraalaa tə ye? ²⁶ Piv wee si Mesii ká tɔɔv kunyɔj ke mpróyo na pəcə pá tu-i teeli mɛɛ.

²⁷ Mpróyo i kpaɣa Isə Təm takəlaya taa təm na i seɣesi-weɣe timpɪ pa ɣəɔta i təm tə. Moisi takəlasɪ ke i caalənaa na i kprənti na i tɣyətəna Isə kuyɔɔtɔtu teləsəlaa təna nyənsɪ taa.

²⁸ Pa kəma na pá tala icate nte pa pukaya tə, ilena Yesu la isu i teeki təna taa. ²⁹ Ama pa kpa-i si: Tá na-ɲ tɔ sɔv, nɲ naa taanaya taanaa, na pə caa yuyu.

Mpróyo Yesu caɣaa na i na-we pá tanj taanaya. ³⁰ I na-we pa caɣaa na pá təkɪ, ilena i kpaɣa potopoto na i see Isə ké i na təmlɛ, ilena i faya-i na i cəle-we. ³¹ Tənaɣa pə cəpa pa isentəo na pá nyəm-i. Mpróyo i muka yem ké pa heku taa təna. ³² Tənaɣa pa təma təma si: Anhaa, pətəoli, tə ɣəɔtaya na i seɣesəyi-tɣuv Isə Təm ke mpaav taa tə pə sɔv-tɣuv teu təkəjkəj na?

³³ Tənaɣa təhɔlaa naale inu i kula kpaakraa na pá məli Yosalem. Ilena pá mayana pa naanɔwa na kulom inu na pa taapalaa pa kotaa, ³⁴ na pá tɔj si: Tampana taa Tacaä fema. Siməj na-i.

³⁵ Mpróyo mpe pa mayamaya pa keesa-weɣe mpi pə lapa-weɣe mpaav taa tə, na isəna pa nyəmna Yesu ké potopoto təfayale tə.

*Yesu ifalaa taa luw
(Matiyee 28:16-20; Maläki 16:14-18; Yohaani 20:19-23; Tillaa Təmlɛ 1:6-8)*

³⁶ Pa tɔjna mpróyo ɣəɔtɔvu, ilena Yesu mayamaya lu pa heku taa na i tə-we si: Isə i heesi lanja. ³⁷ Tənaɣa səɣəntu kra-we na pá tənəj paaki. Pə taya pɔlv, paa nyəmaya si asənaalu ké.

³⁸ Tənaɣa Yesu təma-we si: Pepe taa ké mə pəntv kprɛtəyi mpv? Na pepe taa ké i laki sika ke mpróyo mə taa? ³⁹ I nyəmɪ ma ninj na ma nɔɔheɛ na i ná, maya te. I taki-m na i ná. Ma wəna tənɔvu na mɔwa, ma fei isu mpi pə naa yem tə.

⁴⁰ Yesu ɣəɔta mpv, ilena i hólɪ-weɣe i ninj na i nɔɔheɛ. ⁴¹ Lanjholɔmlɛ na piti wei i kpa-we tə pə katatəlaya taa pa ta pəsi na pá mu-ti. Tənaɣa i pɔɔsa-we si: I wəna təɣənaa nakələyi cəne?

⁴² M'p'og'og' pa k'ona-i tinte kow'op'ale tilimle, ⁴³ na i mu na i t'og'og' pa isenta. ⁴⁴ P'ə waali k'e i toma si: N't'əgi maa heela-mege waatu wei ma na-me tu wee to si, ma tam nti nti paa nmaa Moisi tak'elasi taa na Iso kuy'og'ot'ot' tel'el'el'aa ny'og'isi taa na Yontu taa to tu la.

⁴⁵ M'p'og'og' i kula pa ise si pa cek'ona Iso Tam tak'elasi. ⁴⁶ Na i heela-we si: Pa nmaaawa si p'ə wee si Mesii k'a si k'e na i k'a fe p'ə kuy'e'ei tooso ny'og'ku wule. ⁴⁷ P'ə wee si pa t'aki i h'ete na pa lak'ona waasu ke piitimnaa t'ona, na p'ə h'og' y'elaa na pa layasi t'ante na p'ə husi pa isayat'ona. Ie Yosalem ke paa caal'ona na p'oc'oc'. ⁴⁸ M'eg'ele m'pa pa nawa na paa h'oli p'ə tampana to p'ə seeta ny'oma. ⁴⁹ Ma Caa toma si i k'a la-mege k'oc'oc' nku to ma mayamaa maa yelina na ku k'oc'-me. Ama i k'a caya Yosalem taa k'e hal'ona Iso toma k'oc' na a tii m'ə to' na p'oc'oc'.

Yesu k'pav ke is'otaa

(Mal'aki 16:19-20; Tilla T'aml'e 1:9-11)

⁵⁰ P'ə waali k'e Yesu k'p'aga-we na pa lu i'ate waali na pa w'os'ona Petanii. T'ona'ga i k'usa i ni'ij na iso na i kooli'gi-wege Iso k'opant'o. ⁵¹ I t'og'na-wege kool'ee ke kooluy'u, i'ena i yele-we na p'ə k'p'aa'si-i is'otaa. ⁵² P'ele pa t'ema-i se'eu i'ena pa m'eli Yosalem na la'nh'ulom'le kuyi-we. ⁵³ Pa saas'aya Iso t'ase'ele ke tam k'e na pa sa'j Iso.

LAAPAALI KUPAN WEI YOHAAANI NJMAAWA TO Kotoloto

Laapaali ine i njmaali Yohaani sɔsa i takɔlaya taa kɛ tɔmnaa paɣale mpa Laapaalɔnaa lelaa ta yɔɔti tɔ, isu akpaɣale ke kana, na Nikotem pote ke Yesu kin, na Samalii alɔ na Yesu kɛ lɔkɔ nɔɔ, na apalɔ wei i hanta wɔsasi ke pusi pɔlefeɪ nile tɔ, na apalɔ wei pa lulɔna yolumto tɔ. Yohaani yaaki Yesu si: Iso Tɔm nti tɔ pɔsa yulɔ na tɔ kɔɔ na tɔ ɔaya yɔlaa heko tɔ. Yesu kɛ Iso Pɔyaya kɛ, na i we Iso kin ke hatuu kancaalaya taa. Yohaani si Yesu kele weesuɣu na ye wei i tɛma-i na i taa pɔntu ka hiki weesuɣu tam tɔ nyɛhku. Yohaani sɛɛwa isɔnaa paɣale kɛ i sɛyɛsuɣu taa ke. I tɔma si Yesu weɛ isu lom, inɔɔɔle tɔɔɔnaya, inɔɔɔle tiikulu kupan, inɔɔɔle nyaalɔm, i kɛ mpaaw, inɔɔɔle nɔnɔɔ.

Isɔna pa faɣa Yohaani takɔlaya tɔ:

- Tɔm pɔsa yulɔ, titite 1:1-18
- Isɔ lom sɔlɔ Yohaani aseeta, titite 1:19-51
- Yesu tɔmlɛ ke patɔma, titite 2:1-12:50
- Yesu kɔsɔsɔtu kantɔkaya nyɛntu, titite 13-17
- Yesu konyɔntɔɔle na i sɔm na i fem, titite 18-21

Kɔkɔ nka ka naa yɔlaa tɔ na pa weesuɣu halɔ

¹ Hatoo kancaalaya Tɔm ka wenna. Na Iso ɔlɔɔɔ Tɔm ka weɛ, na Tɔm un i ka tu kɛ Iso kɛ. ² Iso ɔlɔɔɔ i ka we hatoo kancaalaya. ³ I nin ke Iso lapɔna pɔ tɔna. Pulɔ ɔɔɔka fei mpi pɔ lapa na i nin fei pɔ taa tɔ. ⁴ In i kin ke weesuɣu ka weɛ, na weesuɣu nku ku yelina na kɔkɔ kɔɔ yɔlaa kin na pɔ naa-we. ⁵ Kɔkɔ naaki sɔkrɛtuɣu na sɔkrɛtuɣu, ta teesi-keɣe paa pɔɔɔ maɣamaɣa.

⁶ Mprɔyɔ Iso tila i tillu nɔɔɔlɔ, pa yaa-i si Yohaani. ⁷ Ile i kɔma si i hɔlɔyɔ kɔkɔ nka ka naa mpu tɔ ka yaasi. Na i kɔnte nyɔɔ nte si i yɔɔti na yɔlaa tɔna mu, na pɔ tɔn-ti. ⁸ Pɔ taya un i maɣamaɣa i kena kɔkɔ nke. Ama i kɔmaɣa si i keesɔyɔ kɔkɔ nke ka yaasi. ⁹ Kɔkɔ nke ka tike ka kena tampana nyɛnka, na kɔ kɔɔ antulinya taa na kɔ yele na yɔlaa tɔna naaki.

¹⁰ Tɔm un i ka kɔma antulinya taa, paa na mpu antulinya tɔ nyɛm-i. Pɔyele i nin ke Iso ka lapɔna antulinya. ¹¹ I maɣamaɣa i teɣe i kɔma. Ama i te nyɔma ta mu-i. ¹² Paa na mpu lelaa mu-i na pɔ tisi i tɔm, ile na i ha-weɣe tɔn si pɔ pɔsi Iso piya. ¹³ Pɔ taya isu pa lɔla-weɣe kululɔ ke Iso piya, yaa pɔ kɛ yulɔ sɔlɔɔɔ tɔm, yaa yulɔ nɔkɔɔ tɔm. Ama Iso lapɔna i maɣamaɣa si pɔ pɔsi i piya.

¹⁴ Tɔm un i pɔsa yulɔ tɔkrataa na i kɔɔ na i ɔaya tɔ heko, na i pɛleɛ na i tampana feina taka. Tɔ nawa i teeli ke te, teeli inɔyɔ Taca ha Pɔyaya ikpamle. ¹⁵ Yohaani ka yɔɔti i tɔm na i kpaali si: I tɔm ke ma yɔɔtɔaa, si ma waali nɔɔɔlɔ kɔ te na i kɔɔ, ile i kɔla-m. Pɔ taya pulɔ, pa lɔla-m tɔ, ma maɣana-i kɛ.

¹⁶ I kupantu sɔsɔntu tɔɔ, tɔ tɔna tɔ nu i leleɣ pɔ tu fei. I lapa-tuɣu kupantu ke tɔma tɔɔ, tɔne tɔ teɣ na tɔne tɔ leteɣi. ¹⁷ Moisi kin ke tɔ hika kin. Ilena Yesu Kilisiti na kɔna pɛleɛ na tampana pɔ tɔm. ¹⁸ Tɔ tɔ, nɔɔɔlɔ ta nata Iso. Ama Iso Pɔyaya ikpamle nka ka kɛ Iso na kɔ we ka Caa Iso kin tɔ, nke ka lapɔna na yɔlaa nyi Iso.

*Lom sɔlɔ Yohaani waasv
(Matyee 3:1-12; Malaki 1:1-8; Luku 3:1-18)*

¹⁹ Waatu wei Yuta nyɔɔ nyɔma kɔsa kɔtɔlaa na Lefii nyɔma ke Yosalem na pɔ tili-we si pɔ polo pɔ pɔsi Yohaani si i kɛ awe tɔ, nti Yohaani un i yɔɔtɔaa tɔɔlɔ:

²⁰ Yohaani ta kisi ɔɔ, i tisa tampana kɛ si: Ma ta ke Mesii.

²¹ Ilena tillaa mpe pɔ pɔsi Yohaani si: Ile n kɛ awe? Ilii? Na i ɔ si: Ma ta ke Ilii. Pa tasa-i si: Nyɔale Iso kɔyɔɔtɔtu telɔsulɔ wei tɔ? Na i ɔ si: Aa.

²² Tɔnaya pa tayaana-i tɔm si: Ile n ke awe? Heeli-tu na tɔ polo tɔ heeli mpa pa tila-tu tɔ. Nyɔ maɣamaɣa n yaa nyɔ tu suwe?

²³ Mprɔyɔ Yohaani tɔma si:

Má, ma kɛ nɔɔɔlɔ wei i yɔɔtɔɔɔna nɔɔ
sɔsɔya ke wulaya tetu taa si pɔ tayan
Taca ke mpaaw na kɔ siyisi teu.

Iso kɔyɔɔtɔtu telɔsulɔ Isayii ka yɔɔtɔna-ti.

²⁴ Tillaa mpe paa kɛ Falisanaa. ²⁵ Na pele pa pɔsɔna-i tɔcululu si: Ye n ta ke Mesii, n ta ke Ilii, pɔyele n ta ke Iso kɔyɔɔtɔtu telɔsulɔ wei tɔ ile, pepe tɔ kɛ n sɔɔ yɔlaa ke Iso lom?

²⁶ Μπόγύ Yohaani cə-we si: Ma ile ləm ke ma səə-me. Ama nəγəlv we mə hekv taa wei í ta nyi tə. ²⁷ Ma waali ílé í kəη, ma ta tala má wəγəsi í nəəheε taa ntəηkpała maγamaγa. ²⁸ Pə tənaya mpυ pə lapra Petanii ke Yaatanı pəγə waali ké tímpi Yohaani səkakaγa yəlaa ke Iso ləm tə.

Iso İwəγaya Yesu

²⁹ Tεv fema na Yohaani na Yesu na í kəη í kin, ilena í tə si: İ naa Iso İwəγaya ηka ka huəəyi antulinya isayatu təγəle? ³⁰ İ təm ke maa heela-me si: Ma waali nəγəlv ká te na í kəə, ile í kəla-m. Pə taya pəlv, pa ləla má tə, ma maγana-ı ké. ³¹ Ma taa nyi si awəγele pəntu ıı. Ama ma kəmaγa si ma səə yəlaa ke Iso ləm na ləm si pə la na İseγeli nyəma nyəmi-ı.

³² Yohaani tasa yəγətyv tətə si: Ma nana ma isəpəle ke Iso Feesuyu, na kv we ısu alukuku na kv tiina iso na kv caya Yesu təə. ³³ Ma taa nyənta Yesu. Ama Iso wei í tila-m si má sə yəlaa ke Iso ləm tə ıı í heelina-m si: N kəma nı ná Feesuyu tiıwa na kú caya yəlv wei í təə, pəntu ıı í ká səna yəlaa ke Iso ləm na Feesuyu Nəηηv. ³⁴ Təv, ma ná mpυ təγə ma yəγətyi təcεıεı si ıı í kəna Iso Pəyalv.

Yesu ifalaa kancaalaya nyəma

³⁵ Tεv fema ilena Yohaani we təna tətə, í na í falaa taa naale. ³⁶ İ kəma na í ná Yesu tεε, ilena í tə si: İ naa Iso İwəγaya nté.

³⁷ Yohaani ifalaa naale ıı ıı nu mpυ, ilena pá təη Yesu waali. ³⁸ Yesu pəsəna í waali təkpev na í ná si pa təηəγı-ı, ilena í pəəsı-we si: Pepeγe í pεεkəγı?

İlena ifalaa naale ıı í pəəsı-ı si: Lapi, (Taca ke pa yaa mpυ na pa te taa.) Leye nyá təyaya?

³⁹ Yesu cə-we si: İ kəə na í ná.

Μπόγύ Yohaani ifalaa polaa na pá nyi Yesu te, na í na-we pá la taanaya ke təna. (Waatu ıı tə ilim huəwəγa.)

⁴⁰ Mpa pa naale pa nu Yohaani təm na pá təη Yesu tə pa taa ləlv nté Siməη Piyεε neu Antəlu.

⁴¹ Na Antəlu ıı ıı sulina í taalv Siməη ke kancaalaya na í heeli Siməη si: Tə hika Mesii. (Kilisiti ke pa yaa mpυ na pa te taa.)

⁴² İlena Antəlu kpaγa Siməη na í pona Yesu kin. Μπόγύ Yesu nyəna-ı təpiηη na í təmi-ı si: N ké Yohaani pəyalv Siməη ké, ile kaγana paa cuyusi-η si Sefasi. (Piyεε ke pa yaa mpυ na pa te taa.)

Filipv na Natanayεε pa yaav

⁴³ Tεv fema, ilena Yesu luγy la si í ləki í təγı Kalilee. Μπόγύ í sula Filipv, na í təmi-ı si: Kəə nı təηı-m.

⁴⁴ Filipv ka ké Antəlu na Piyεε pa ıcate Petesaita tv ké. ⁴⁵ Pə waali ké Filipv nawa Natanayεε na í heeli-ı si: Wei í təm Moisi ka ηmaa kəəsəıtu takəlaya taa na Iso kuyəγətv təlv tə, tə hika-ı pəne. İnəγəle Nasaleti tv Yosεεfv pəyalv Yesu.

⁴⁶ Tənaya Natanayεε nəγə təkpaυ si: Kvpantu natəli tv wεε si tu luna Nasaleti? İlena Filipv cə-ı si: Kəə na nı nana nyá isəle.

⁴⁷ Yesu nawa Natanayεε na í kəηna í təə, ilena í yəγəti si: İseγeli tv maγamaγa ntə cəne. Pəpətiya tu fei í kin ke paa pəcə.

⁴⁸ Μπόγύ Natanayεε pəəsə-ı si: Leye n nyəmna-m?

Μπόγύ Yesu cə-ı si: Ma na-η fiki tvγv tεε na pəcə Filipv yaa-η.

⁴⁹ Tənaya Natanayεε təma si: Ama Taca, n ké Iso Pəyalv, İseγeli nyəma wulav səəə ké.

⁵⁰ Μπόγύ Yesu cə-ı si: İsu ma heeluyuu-η si ma na-η fiki tvγv tεε təγəle n mu-tı yaa? N ká te na nı na mpi pə kəla təne ıı təkpaata tə.

⁵¹ Μπόγύ Yesu təma si: Tamapana ke ma heeliyi-me yoo, maa cεəəyi. İ ká te na í ná isətənyv tvlaa na Iso isətəta tillaa təηəγı Yəlv Pəyaya má na pá kpa na pá tiiki.

2

Kana akpayale

¹ Kuyaku tooso nyəηkv wule pa kpa pεεlv ke Kalilee Kana taa, na Yesu too polo. ² Na pá yaa Yesu na í falaa tətəγə akpayale nté tə taa. ³ Tənaya solum təma, ilena Yesu too heeli Yesu si: Pa solum təma.

⁴ Μπόγύ Yesu cə í too si: Alv nyá, nyaa heelina-m na pəcə má lá na? Ma waatu ta tata.

⁵ Tənaya Yesu too heela təmlε nyəma si: Ye í heela-meγε nti í la nti.

⁶ Pεε ηkpaan naatosə wei í taa Yuta nyəma albwala ləm ka wεε tə í ka wε təna, na paa í taa ηkv kv təki ısu liitilinaa nuəvwa (100) ké mpυ. ⁷ Μπόγύ Yesu təma təmlε nyəma si: İ suuli ηkpaan ıınəγı ləm. Tənaya pa sulina í nəəsı təkε təkε. ⁸ İlena í tə-we si: Təv, pənente í cosi ləm mpi na í pona kvəγəv talv ile.

Μρόγύ τэмле ны́ама cosaа na pá pona kutə́əv tallo. ⁹ Ilena tallo tə́j ləm mpi pə pəsa solum ke mpv tə. Ama i ta nyi timpi solum mpi pə lunaа tə. Ile tэмле ны́ама mpa paa cosa lum tə pəle pa nyə́má. Μρόγύ tallo yaa akpaxalu, ¹⁰ na í təm-i si: Solum kəpam ke yə́laa təna caalə́yəna ləsyəv, na pə kəma na pa təna pá haɣa ile, pa təkəna mpi pə ta toli tə. Ama nyá, nyá solum kəpam ná we haləna nə́əwə.

¹¹ Piti tэмле кансаалаɣа nyə́ntə nte Yesu lapa Kalilee Kana taa tə́yələ. Na piti tэмле nteye i hələna i teeli, na i ifalaa təna-i na pa taa.

¹² Pəle pə waali ile, Yesu na i too na i newaa na i ifalaa pa pola Kapənahum na pá caɣa tənaya wəe naale, ile pa ta taajɪ.

Payatəlaa tə́yənəv ke Iso təsele sə́əle taa (Matiyee 21:12-13; Maləki 11:15-17; Luku 19:45-46)

¹³ Yuta nyə́ma Təev acima wə́saa, iləna Yesu polo Yosalem. ¹⁴ Μρόγύ i maɣana naaj na heej na alukukunaa pəetə́laa caɣa Iso təsele taa, na liyitee yəkə́laa náa caɣa pəle pa taapə́lənaa tēe. ¹⁵ Tənaya Yesu kraɣa ηmυsi na í kuntili-si na í tə́yənna pa tənaya Iso təsele taa, pa na pa heej na pa naaj tətə. Na i ηmυsi liyitee yəkə́laa liyitee ke ate, na í pəsi pa taapə́lənaa ke alele. ¹⁶ Ilena í holina alukukunaa pəetə́laa si: I ləsi-wə́yε cə́nε. I taa pəsi ma Caa tə́yaya ke kuyaku ke mpv.

¹⁷ Μρόγύ i ifalaa tə́səsa si pa ηmaawa Iso Təm taa si: Hai Iso, ma luyv suv nyá tə́yaya tэмле ké isv yem na kpete.

¹⁸ Tənaya Yuta nyə́ma tə́ja-i təkpi si: Piti tэмле nteye n ka la-tv na pə́c tə́ nyi si pə ha-η mpaav si n la isə́ntə imi?

¹⁹ Μρόγύ Yesu cə́-wε si: I yəki Iso təsele tənε, na maa tayani-təye ηmav ke kuyeyη tooso taa.

²⁰ Μρόγύ Yuta nyə́ma təma-i si: Pusi nule na naatoso ke pa ηma Iso təsele tənε, na nyaa ηmaa-təye kuyeyη tooso taa?

²¹ Ama Yesu maɣamaɣa i tə́yi i yaakaya mpv si Iso təsele. ²² Pə tə́ ké waatv wei Yesu kəma na í si na í fe tə, i ifalaa tə́səsa si i ka yə́yətə-ti. Haləna pá tε pa taa na Iso Təm na Yesu kuyə́yətəv tətə.

Yesu nyə́má yə́laa lotu taa hvwεε

²³ Yesu wəv Yosalem ke Təev acima tə́ ké mpv tə, yə́laa paɣale nawa piti tə́ma nna i lakaya tə na pá mv-i kraakraa təkpa si imə́yi. ²⁴ Ama Yesu ná tá tε-wε na i taa. Pə taya pulv, i nyə́má pa tənaya teu ké. ²⁵ Pə fei si nə́yəl v i seɣesi-i pa təm na pə́c. I maɣamaɣa i nyə́má mpi pə wε yəlv taa tə.

3

Yesu na Nikotem pa faaci

¹ Apalv nə́yəl v i ka wenna Falisanaa taa na pá yaa-i si Nikotem. I ké Yuta nyə́v nyə́ma taa ləlv. ² Μρόγύ i pola Yesu kiη ke ahoο naali na í yə́yət-i si: Tacaа, tə́ nyə́má si Iso kə́nna-η si n seɣesi-tv. Pə taya pulv, nə́yəl v fei wei i pə́səyi na í la piti tə́ma isv n lakuyv tə na pə́ tá kəna Iso tə́j.

³ Yesu cə́-i si: Tampana ke ma heeliyi-η yoo, maa cə́səyi, ye pə ta lelɪ yəlv ke ləlvəv, i kaa na Iso Kawulaya.

⁴ Tənaya Nikotem pə́sə-i si: Isənayale pu tayani yəlv ke ləlvəv na í təma sə́sə ke lapv? Ama i kaa pəsi na í lelɪ i too lotu taa ké sūv na pə́ tayani-i ləlvəv?

⁵ Yesu cə́-i si: Tampana ke ma heeliyi-η yoo, maa cə́səyi, ye pə ta ləli-η na ləm na Feesuyv, n kaa sūv Iso Kawulaya. ⁶ Yəlv ke yəlv ləlvəyi. Ama Iso Feesuyv ləlvəv wəna pə mpaav, na pəle pə wε yəlv taa təm ké. ⁷ Taa la piti na nti ma heela-η si pə wε si mə́ təna pu lelɪ-mə́yε ləlvəv tə tə tə. ⁸ Nyə́ni, heelim maki timpi pə luɣv wε tə́yə, na n nukɪ pə təj. Pə́yεle n ta nyi pə təlɪle yaa pə təpote. Wei Iso Feesuyv lə́laa tə i wε mpv tətə.

⁹ Μρόγύ Nikotem təma si: Isənayale mpv?

¹⁰ Ilena Yesu cə́-i si: Hal mə́yεle Isəyeli seɣesə́laa sə́səa na n tə cəkəna təm tənε? ¹¹ Tampana ke ma heeliyi-η yoo, maa cə́səyi, tə́ nyə́má nti tə́ yə́yətəyi tə na nti tə́ nawa tə́ ntəyi tə́ kə́səyi-mε. Pə na pə mpv tə mu caa tá təm mə́v. ¹² Isəna pə́ tə́ja lapv ke ate cə́nε tə́yələ ma heeliyi-mε na u saη mə́yε. Ile ye ma kə́sə-mə́yε isə́na pə́ wε isətəa tə́, mə́ taa awə́yεle məlv? ¹³ Nə́yəl v ta kprata isətəa ye pə́ taya Yəlv Pə́yaya má wei ma luna isətəa na má tii tə́ ma paasi. ¹⁴ Isv Moisi ka tə́yə nyə́gə́lvəv kə́sə́mə́yυ tum ke tə́sika nyə́v taa na í siki wə́laya tətə taa tə́, mpv imi tətə́yə pə́ wε si paa kpaasi Yəlv Pə́yaya má. ¹⁵ Ilena yə́laa mpa pa tə́na paa mv ma təm tə́ pá hiki weesuyv ηku ku tə́j tə́. ¹⁶ Pə́ taya pulv, Iso sə́la yə́laa tənaya sə́səm, haləna í can i ha i Pə́yaya ikpamle, si pa tə́na mpa paa tə́j ka təm tə́, pá taa si, ama pá hiki weesuyv ηku ku tə́j tə́. ¹⁷ Pə́ taya isv yə́laa təm kuyv tə́ ké Iso tɪla i Pə́yaya. Ama pa nyə́v yapv tə́ ké. ¹⁸ Paa kuyi wei i tə́ja ka təm tə́ pə́ntv təm. Ama wei u tə́jəyi ka təm tə́, pə́ntv təm tə́ma sə́rv, i ta tə́j Iso Pə́yaya ikpamle təm tə́ pə́ tə́. ¹⁹ Pa təm sə́pa timpi tə́yələ si fətə́la wei i naaki tə́ i kə́ma antulinya taa, na yə́laa sə́li sə́kpetə́yυ

na pá kisi-i pa lakasi isayasi taa. ²⁰ Ye wei i laki isayatu i taa kraakæna fætæla inæyi. I krætæyæna-i si pæ taa kaa na í la na pá ná i isayatu taa. ²¹ Ama wei i tæyæyi tampæna tæ i krætæyæna fætæla inæyi si í la na pá ná tæceice i si Iso nuunav taa ké i laki mpu.

Yesu na Yohaani pa tøm

²² Pæle pæ waali ké Yesu na i ifalaa pa kula tæna na pá polo Yuta tetu taa, na í na-we pá çaya tænaça wee naale, na i sækki yælaa ke Iso lum. ²³ Yohaani ná sækkaça yælaa ke Iso lum tótøyo Ayinuy ke Salim kinj. Lum ka we tænaça sæsøm ké. Yælaa kænaya Yohaani kinj na í sækki-weye Iso lum. ²⁴ Waatu inu tæ pa ta tækæta Yohaani ke salæka.

²⁵ Mþóýó Yohaani ifalaa taa lelæa na Yuta tu nøyol pa suv høm ke Iso seev kotasi nsi yulv taçanæyæna i ti tæ si taa. ²⁶ Mþóýó pa pola Yohaani kinj na pá pæasi-i si: Tacæa, n tæsa yulv wei i tøm n ka heela-tu na nyá na-i í ka we Yaatanu waali tæ i taa? Nyæni pænente inu i sækæna nteye yælaa ke Iso lum, na pa tæna pá puki i kinj.

²⁷ Uæna Yohaani çø-we si: Yulv u hikiyi pulvuy yem na Iso tá ha-i-wi. ²⁸ Mæ maçamaça í pæsæyi na í læsi ma aseeta si ma yçotaa si ma ta ke Mesii. Ama ma tæe i nøyø ke kutæe. ²⁹ Akpæyalv tænna asasaalb. Ama akpæyalv taarpalv sæña tæna na í kema nkpaññ. Pæ koma na í nu akpæyalv nøyø, ðe i lanje hulvni sæsøm. Mpu inu tótøyo ma lanje hulvnaa, na pænente pæ maça-m teu. ³⁰ Pæ wee si Yesu í pulæna na maas sækki.

Wei i kømna isætæa tæ i tøm

³¹ Wei i luna isætæa tæ inu i kælæna pæ tæna. Na wei ílé i we ate çæne tæ, i ké ate nyæñ ké, na ate nyæntv ke i yçotæyi. Ama wei i luna isætæa tæ inu i kælæna pæ tæna. ³² Na i yçotæyi mpi i nawa na í nu tæ pæ tøm, ama nøyol v muvi i tøm. ³³ Ue wei í tu mu v tøm, puvntv tisinæ nté si Iso yçotæyi tampæna. ³⁴ Wei Iso tilæa tæ puvntv yçotæyi Iso tøm ké. Pæ taça pulv, Iso çelæyi-i i Feesuyu tænaça. ³⁵ Tacæa sæla i Pæyaya na í tu pæ tænaça ka ninj taa. ³⁶ Ye wei í nuua Pæyaya i tæma weesuyu nkku ku teñ tøyø hikuyu. Ama wei í kisa Iso Pæyaya ke nuunav tæ i lanjaa ké, na Iso muua-i na páaná ke tam ké mþóýó.

4

Yesu na Samalii alv pa faaci

¹ Falisaana nuwa si Yesu hikiyi tæñlaa na í sækki-weye Iso lum na pá kælæyi Yohaani. ² Pæçó pæ taça Yesu maçamaça sækkaçana-weye Iso lum, ama i ifalaa ké. ³ Yesu koma na í nu si Falisaana nu mpu, uæna í kulv i Yuta tetu taa na í mænna Kalilee tetu taa. ⁴ Na pæ wæe si Samalii nyæñku ke í tæñ.

⁵ Mþóýó Yesu wosæna Samalii icate natæli nte pa yaa si Sikaa tæ, na tæ krætæna tetu nti Yakæpu ka ha i pæyaya Yosæfv tæ. ⁶ Na Yakæpu lækv ka we tæna. Tænte nu Yesu uæna í çaya lækv nøyø, na waatu nu ilim sikaa.

⁷ Mþóýó Samalii alv nøyolv koma lum luyv, na Yesu sælæm-i si: Ha-m lum na má nyæç.

⁸ Waatu inu Yesu ifalaa ka tæma tæev ke icate taa ké kutæyov yarpv. ⁹ Samalii alv çø-i si: Pepe taa ké nyaya Yuta tu na í sælæmæyi-m lum si n nyæç. Pæçó maça Samalii tæ? (Pæ taça pulv taa, Yuta nyéma na Samalii nyéma paa suliyi.) ¹⁰ Mþóýó Yesu çø-i si: Ye n ka çekæna mpi Iso haaki tæ, na í ka nyemá wei má ma sælæmæyi-ñ lum konyçnyæçøm ke isæntv tæ, nyá maçamaça n ka laalæna-m sælæmuyv na ma ha-ñ weesuyu lum.

¹¹ Mþóýó alv çø Yesu si: Ma çe, n feina kululunav nkku n ká luna tæ. Pæçó lækv ná tu lumaa. Ue leyv n ká hiki weesuyu lum mpi? ¹² Tá lænçe Yakæpu hulina lækv inæ na táa maçana-i. Halv Yakæpu na i piya na i kulaekæñ pa nyæç lækv inu i lum. Ue n huv si n kæle ðe?

¹³ Mþóýó Yesu çø alv si: Wei i nyæç lækv inæ i lum lækv tæsæyi-i kpaav ké. ¹⁴ Ama wei í nyæç lum mpi maa ha-i tæ, lækv tu u lælæyi-i kpaav paa pælee. Pæ taça pulv, lum mpi maa ha-i tæ pu la i taa ké lum sælv wei i çetæyi tæ. Halæna í hiki weesuyu nkku ku teñ tæ na i kinj.

¹⁵ Mþóýó alv çø Yesu si: Ma çe ha-m lum mpi, ðe lækv tæ kaa tasa-m kpaav, na má taa tasa çæneyv mælvuyv ke lum luyv.

¹⁶ Mþóýó Yesu tæma alv si: Polo í yaa nyá paalv na nyá na-i í kaa çæne.

¹⁷ Mþóýó alv çøwa si: Ma feina apalv.

Uæna Yesu çø alv si: Tampæna ke n yçotaa si n feina apalv. ¹⁸ Pæ taça pulv, n tæma apalaa kakpaasi ke saav, na wei i tæ n tu we kaçana isæntv tæ n we yem, pæ taça nyá paalv. Pæ taa ké nyá tøm wæna tampæna.

¹⁹ Mþóýó alv çø Yesu si: Tacæa, ma naa si n ké Iso kuyçotætv telæsulv. ²⁰ Ta lænçænæa sæekaya Iso ké puyv kune kv taa. Ama Yuta nyéma me mæ tæñ si ye paa sæe Iso Yosalem ké.

²¹ Mþóýó Yesu çø alv si: Alv nyá nu ma tøm, pu kaa tæ, Tacæa Iso seev kaa wee tæntæmle tøm, si puyv kune kv taa yaa Yosalem. ²² Samalii nyéma me í ta nyi wei í sæeki tæ. Ama Yuta nyéma ta tá nyemá wei tá sæeki tæ. Pæ taça pulv, Yuta nyéma kinj ke Iso seev mpi pæ waasæyi tæ pæ wee.

²³ Ama pə wɛɛ pu koo, hali pə tu tema konte te, na mpa pa seeki Iso na tampana to paa seɛ-i hatoo pa taa kɛ na cɛsɔyɔ fɛl. Iso seelaa isu mpu wɛyɛ Caa Iso soɔlaa. ²⁴ Iso u naa isentoo, pə tɔɔ kɛ mpa pa seɛ-i tɔ, pə taya isentoo kɛ paa seɛ. Ama pa taanaa kɛ na cɛsɔyɔ fɛl.

²⁵ Mpuɔyɔ alɔ cɔ Yesu si: Ma nyomá si Mesii wei pa yaa si Kilisiti tɔ i ká koo te, ye ílɛ i koma, i ká kilisi-tɔyɔ pə tɔna.

²⁶ Mpuɔyɔ Yesu cɔ alɔ si: Ma wei ma yɔɔtɔyɔxana-ŋ isentɔ tɔ, mayale Mesii inu.

²⁷ Yesu na alɔ pa tɔŋna yɔɔtɔyɔ kɛ mpuɔyɔ ilɛna i ifalaa tala, na pə la-wɛyɛ piti kɛ mpi pə tɔɔ i na alɔ taka pa yɔɔtɔyɔ tɔ. Paa na mpu pa taa nɔyɔlɔ ta pɔɔsi si: Pepeye n caa i kin? Yaa ntiyi nyá yɔɔtɔyɔxana-i?

²⁸ Tɔnaɔa alɔ mɔŋna i hɔyaya na í si. Ilɛna í mɔlɛ icate taa na í yaa yɔlaa si: ²⁹ I koo na í ná apalɔ nɔyɔlɔ wei i kɔyaya pə tɔna mpi tuu ma lapa tɔ na í keesi. I ta kɛ Mesii yee?

³⁰ Mpuɔyɔ yɔlaa lu icate taa na pá puki Yesu kin.

³¹ Alɔ inu i tɛɛ mpu tɔ, na i ifalaa náa tɔŋna-i tɛɛkɔyɔ kɛ si: Taaɔa n kaa tɔyɔ mpu?

³² Ama Yesu cɔ-wɛ si: Tɔyɔnaɔa ŋka ma tɔki tɔ i ta nyi-kɛ.

³³ Mpuɔyɔ Yesu ifalaa pɔɔsa tɔma si: Nɔyɔlɔ kɔna-i tɔyɔnaɔa kɛ yee?

³⁴ Tɔnaɔa Yesu cɔ-wɛ si: Ma tɔyɔnaɔa ntɛ wei i tila-m tɔ i luɔy nyɔntɔ lapɔ, na i tɔmlɛ nte i hɔla-m si má la tɔ tɔ yooɔyɔ. ³⁵ Mɛ mɔ tɔŋ si: Pə kaasa isɔtɔnaa liyiti na kɔmtɔ tala. Ama má, ma heeliyi-mɛ si, i kɔsi mɔ isɛ na í na isɛna kɔtɔyɔ seɛna tawa na kɔ taŋa kɔntaa tɔ. ³⁶ Kɔntɔ wei i kɔŋ tɔ, i tɔŋa i kɔfɛlɔyɔ hikuyɔ kɛ, na i nyɔkɔyɔ pɛɛ tɔtɔyɔ i weesuyɔ ŋku ku tɛŋ tɔ kɔ tɔɔ. Mpu pə lakɔna na tuulu na kɔntɔ pá kɔrentɔyɔ yɔɔlɔyɔ. ³⁷ Pə tɔɔ kɛ tɔm nti pa yɔɔtɔyɔ tɔ tɔ wɛna tampana si: Lɛlɔ tuuki kɛ na lɛlɔ náa kɔ. ³⁸ Mpu tɔtɔyɔ, ma tila-mɛ si i kɔ halɔm mpi i taa hala tɔ. Lɛlaa ná halaa na kaɔana pə waasɔyi-mɛ.

³⁹ Icate ntɛ tɔ taa Samalii nyɔma paɔale mɔ Yesu tɔm kɛ tɔm nti alɔ ka yɔɔtɔaa tɔfoo si: I kɔyaya pə tɔna mpi tuu ma lapa tɔ na í keesi tɔ tɔ tɔɔ. ⁴⁰ Waatu wei Samalii nyɔma tala Yesu kin na pá na-i tɔ, pa wiina-i si í la wɛɛ naalɛyɛ pa kin. Ilɛna í caya tɔnaɔa kɔyɛŋ naalɛ. ⁴¹ Pə kɔma na pá nu i maɔamaɔa i kɔyɔɔtɔtɔ, ilɛna yɔlaa samaa kɛ sɔsɔm tasa i tɔm kɛ muɔy. ⁴² Na pá tɔŋ alɔ si: Pɔnɛntɛ pə taya nti n heela-tɔ tɔ tɔ tɔ tike kɛ tɔ mu i tɔm. Ama tá maɔamaɔa tɔ nuna tá ŋkɔraŋ na tɔ tema tá taa si, tampana i kɛ antulinya Waasɔlɔ.

Yesu waaw kɛ akewe sɔsɔ pɔyaya

⁴³ Yesu lapa kɔyɛŋ naalɛyɛ tɔna, ilɛna í kɔli na í tɛna Kalilee. ⁴⁴ Yesu maɔamaɔa ka tɛma yɔɔtɔyɔ si: Nɔyɔlɔ u tɔyɔna Iso kɔyɔɔtɔtɔ telɔsɔlɔ kɛ i maɔamaɔa i icate taa. ⁴⁵ Waatu wei Yesu tala Kalilee tɔ, tɔna nyɔma mu-i teu kɛ niŋ naalɛ. Mpi tɔ pa maɔamaɔa paa pola Tɛɛv acima tɔyɔ kɛ Yosalem, na pa nawa pə tɔna mpi i lapa Tɛɛv acima anu a tɔɔ tɔ.

⁴⁶ Mpuɔyɔ Yesu mɔla Kalilee Kana timpɔ i ka pɔsa lɔm kɛ sɔlɔm tɔ. Akewe sɔsɔ nɔyɔlɔ i ka wɛ tɔna, na i pɔyaya wɛ Kapənahum na pə wiuki-kɛ. ⁴⁷ Akewe nuwa si Yesu luna Yuta na í koo Kalilee, ilɛna í polo na í sɔlɔm-i si: Ma pɔyaya wɛ Kapənahum na ká caa sɔpɔ, polo n waasi-kɛ.

⁴⁸ Yesu cɔ-i si: Anu tamm mu ta na piti tɛma na kɔkɔlɔ nyɔm, u tisiyi.

⁴⁹ Mpuɔyɔ akewe inu i cɔ-i si: Hai ma cɛ, tɔ tɛ pácɔ ma pɔyaya í taa koo na ká si.

⁵⁰ Mpuɔyɔ Yesu cɔ akewe si: Kɔpɛ, nyá pɔyaya kaa si.

Mpuɔyɔ apalɔ inu i mu Yesu kɔyɔɔtɔtɔ na í tɔ mpaav. ⁵¹ Akewe kɔpɛyaya, ilɛna i tɔmlɛ nyɔma sɔŋi-i na pá heeli-i si: Nyá pɔyaya hika alaafɔya.

⁵² Mpuɔyɔ akewe pɔɔsa-wɛyɛ isɛna waatu pə cɛpa pɔyaya tɔɔ tɔ. Ilɛna tɔmlɛ nyɔma cɔ-i si: Tete ilim kɔpila pɔcɔ tɔyɔ watɔ cɛpa ka tɔɔ.

⁵³ Mpuɔyɔ pɔyaya caa tɔɔsa kɔrakɔa si, tete mpu inu pə taka teitei kɛ Yesu ka heela-i si: Nyá pɔyaya kaa si. Ilɛna í na i tɔyaya tɔna pá tɛ Yesu na pa taa.

⁵⁴ Yesu piti tɛma kɔpɛnta naalɛyɛ lɛ luɔ Yuta na í koo Kalilee tɔ.

5

Kɔtɔntɔ waaw kɛ lule nɔyɔ

¹ Pɔlɛ pə waali Yuta nyɔma Iso seɛv acima naali a talaa, na Yesu polo Yosalem. ² Lule natɔlɛ tɔ wɛ heɛŋ nɔnɔyɔ cɔɔyɔ Yosalem, na akelenaa sakasi taka kakɔasi sɔŋa tɔna. Tɔne inɔyi pa yaa si Petasata kɛ Alaamee nyɔma tɔm taa. ³ Na kɔtɔntɔnaa selɔta lanɔasi nsi si tɛɛ kɛ sɔsɔm. Yɔlɔmaa na kaakalasi, na mpa kɔtɔmɔŋ tuɔlaa tɔ. [Pa taŋa lɔm lanɔyɔyɔ. ⁴ Pə taya pɔlɔ, isɔtaa tillu tiikaya waatu waatu kɛ lule taa, na í laki na lɔm lanɔyɔyɔ. Na wei í laala tiuu kɛ waatu wei lɔm lanɔyɔyɔ kɔrakɔa tɔ pə waa-i, paa i kɔtɔŋ kɛ ŋku.] ⁵ Apalɔ nɔyɔlɔ i ka wɛ tɔna na i hɛnta kɔtɔŋ tɔ pusi pɔlɛfɛi nule kɔlɔ. ⁶ Yesu na-i na í hɛnta mpu, na i nyɔmá si i taŋa tɔnaɔa sɔsɔm, ilɛna í pɔɔsi-i si: N caa pə waa-ŋ kɛ?

⁷ Mpuɔyɔ kɔtɔntɔ cɔ Yesu si: Ma cɛ, ma fɛina nɔyɔlɔ si í tisi-m lɔm taa kɛ waatu wei pə lanɔyɔyɔ tɔ. Na má pɔlɔa si ma tiiki, nɔyɔlɔ náa laali-m.

⁸ Μρῶγῷ Yesu heela-ι si: Koli na ḡ kraḡa nyá kohəntuyu na ḡ to.
⁹ Tənaḡa pə waa kutənto ke kraḡraa, na í kelι kohəntuyu na í təḡ. Pə pamna kuyaku kuhəesuyu wule.
¹⁰ Μρῶγῷ Yuta nyáma təma wei pə waa mpw to si: Saḡa kuyaku kuhəesuyu ké, pə fei si ḡ səḡəli nyá kohəntuyu ke mpw.

¹¹ Ama kutənto na cə-we si: Wei ι waasa-m to unι heelina-m si má keli ma kohəntuyu na má to.

¹² Μρῶγῷ Yuta nyáma cə kutənto si: Aweḡe pəntu na í heela-ḡ si ḡ keli nyá kohəntuyu na ḡ to?
¹³ Ama wei pə waawa to ι ta nyι Yesu. Pə taya pəlv, ílé ι ka saala samaa wei ι suwa təna to ι taa.

¹⁴ Pəle pə waali Yesu ná apəlv inəḡi Isə təsele taa na í heeli-ι si: Nyəni, pəneḡte pə waa-ḡ isəntə to, taa tasa isayətu lapu tətə. Pəcə pə taa kəə na ḡku kulə kv kəla mpw to kv maḡana-ḡ.

¹⁵ Tənaḡa apəlv unι polaa na í heeli Yuta nyáma si: Yesu waasəna-m. ¹⁶ Pə tək ké Yuta nyáma suv Yesu ké kunyətḡ tuyu ke ι lapu ḡpῶγῷ kuyaku kuhəesuyu wule to pə tək. ¹⁷ Mpw pə yelina na Yesu yəḡətḡ si: Ma Caa ná təḡa təmlə lapu ke tam ké. Pə tək ké ma tətə ma təḡna lapu.

¹⁸ Təm tənə tə maḡamaya tə tək Yuta nyáma muv səḡəna ke teu si pa ləsəḡi Yesu weesuyu. Si pə taya kuyaku kuhəesuyu tike ke ι wakəlaa, pə kreḡna isəna ι keesa ι ti na Isə na í yaa-ι maḡamaya ι Caa to pə tək tətə.

Isə Pəḡaya pəsuyu ke yəlaa tək

¹⁹ Μρῶγῷ Yesu təma-we si: Tampana ke ma heeliḡi-me yoo, maa cəsəḡi. Pəḡaya ma ma kaa lu natəli na má la. Ama nti ma Caa təḡa lapu na má naaki to ntəḡi ma təḡəḡi. Ma Caa lakι pə təna mpi to, Pəḡaya ma ma lakι-wι tətəḡ. ²⁰ Pə taya pəlv, ma Caa səəla-m ké, na í hólι-m pə təna mpi ι lakι to. I ká hólι-m təma səsəəna nna a kəla ane to si má la, na pu la-meḡe ha. ²¹ Isu ma Caa feesiḡi sətəa na í mənna-weḡe weesuyu nyáma hekv to, mpw unι tətəḡo Pəḡaya má ma tuyι weesuyu ke ma ma nəkəa to. ²² Təle tə paasi ma Caa ι huvkəna nəḡəlv. Ama ι tu huve tənaya Pəḡaya ma ma niḡ taa. ²³ Ulena pa təna pa se-m isu pa seekuyu ma Caa to. Yəlv ι ta se Pəḡaya ma, ι kaa pəsi na í se ma Caa wei ι tila-m to.

²⁴ Tampana ke ma heeliḡi-me yoo, maa cəsəḡi, ye wei ι nu ma təm na í te ι taa na wei ι tila-m to, ι təma weesuyu ḡku ku təḡ təḡo hikuyu, pa kaa huva-ι. Ama ι təma weesuyu tu ke pəsuyu ké. ²⁵ Tampana ke ma heeliḡi-me yoo maa cəsəḡi, pə wee pu kəə, halι pə tu təma kənte te. Sətəa ká nu Isə Pəḡaya má ma nəḡo, mpə paa nu-ke to, paa fe na pá kuləna pa ise. ²⁶ Isu Taca Isə wəna weesuyu ke ι taa to, mpw tətəḡo ι yelaa si Pəḡaya ma má wəna weesuyu ke ma taa. ²⁷ Ma ké Yəlv Pəḡaya təḡo ι ha-m mpaav si má huva yəlaa ke təm. ²⁸ Ie pə tək taa la-meḡe ha. Mpi to pu kəə na pa təna mpə pa we pəlaaḡ tək to pá nu ma nəḡo, ²⁹ na pá lu ι taa. Mpa pa lapa kopəntu to paa fe si pá wee tam tək. Mpa pəle pa lapa isayətu to, paa fe si pá huva-we na pá tu-weḡe saləka.

Mpi pə hóləḡi Yesu tampana to

³⁰ Maa pəsəḡi na má lu təḡəḡi ma maḡamaya. Ama isu Isə keəsəḡi-m to, ḡpῶγῷ ma huvkəna, na ma huve tewa. Mpi to, pə taya ma maḡamaya ma luḡu nyəntu ke ma pəkəḡi lapu. Ama wei ι tila-m to ι luḡu nyəntu ké. ³¹ Ye ma yəḡətəḡi ma ti təm, nəḡəlv kaa sa tampana wəna maa hólι to. ³² Ama nəḡəlv wəna na ílé ι hóləḡi si ma ké tampana to. Na ma nyəmə si nti ι yəḡətəḡi ma tək to tə we tampana. ³³ Halι mə maḡamaya ι tila mə tillaa ke Yohaani kiḡ na ílé ι huva-meḡe tampana. ³⁴ Ye ma, pə taya isu ma nyilaa si yəlv nəḡəlv í hólι ma tampana. Ama si pə səna-me na pə ya mə nyuvu tək ké ma yəḡətəḡi mpw. ³⁵ Yohaani naa we ké isu fətəla wei ι muḡi na pə naaki to. I tisa na ι yəələna fətəla unι ι nav ke pəcə. ³⁶ Ama ma wəna mpi pə hóləḡi ma tampana na pə kəli tə təna nti Yohaani yəḡətəḡi ma tək to. Təma nna unι ma Caa huva-m si má la na ma təḡna a lapu ke isəntə to, anι a hułəḡəna ma tampana si ma Caa tilina-m. ³⁷ Ma Caa wei ι tila-m to ι hóləḡi ma tampana tətə. Mə ι ta nu ι nəḡo ke paa təm kuləv. Pəcə ι ta loosi ι isəntəa ké paa təm kuləv tətə. ³⁸ Pəyele u saḡ ι təm muḡu si tək caya mə taa ké paa pəcə. Ie ι təḡ mə taa na wei Isə tilaa to, pə tək ké pə we mpw. ³⁹ I pəkəḡi Isə Təm takəlasι taa təcutu, na í tēləḡi si pə taa ké í ká hikiḡa weesuyu ḡku ku təḡ to. Anι tá takəlasι kuləmasι nsι si yəḡətəḡəna ma təm. ⁴⁰ Pə na pə mpw to, u saḡ si ι kəə ma kiḡ na í hiki weesuyu kopəḡkv.

⁴¹ Pə taya yəlaa isəntə ke ma pəkəḡi. ⁴² Ama ma nyəma-me, ma nyəmə si u Caa Isə. ⁴³ Ma Caa kənte ke ma kəma na mu saḡ ma muḡu. Ama ye nəḡəlv ná lu yem na í kəə, í mu ílé təkpa. ⁴⁴ Mə mə səəla mə təma isəntə ké, u pəkəḡi Isə wei ι tike nté Isə to ι nyəntə. Ie isənaya í ká la na í mu ma təm. ⁴⁵ I taa huḡ si maa polo má kuli mə waali ké Isə isəntəa. Ama Moisi wei ι tēləḡi to unι ι ká kulina mə waali. ⁴⁶ Ye í ka mῶwa Moisi təm na tampan, isəntə to ι ka mu ma nyəntu tətə. Pə taya pəlv, ma təm ke ílé ι ḡmaawa. ⁴⁷ I ta tisi na í mu nti Moisi ḡmaawa to, íe isənaya í ká tisi na í təna ma təm nti ma heeliḡi-me to.

6

*Samaa iyisi kakpası (5000) caləsvyv
(Matiyee 14:13-21; Maləki 6:30-44; Luku 9:10-17)*

¹ Pəle pə waali ké Yesu tayana Kalilee tenku waali ké tesvyu. (Lelaa yaa si Tipeliyati tenku).
² Na yelaa samaa hu i waali. Pə tayə pulv təə, pa ná piti təma nna i waakayana kutəntənaa tə.
³ Mpróyó Yesu na i ifalaa pa kpa puyv təə na pá caya təna. ⁴ Na Yuta nyəma acima wena pa yaa si Təev acima ta a wəsa. ⁵ Mpróyó Yesu nyəna i taa na i waali na i ná si samaa səsə təjna i kinj ke kənte. Tənağa i pəəsa Filirp si: Leye tu ya kutəyov na té cela samaa inə in na i təna í təyó? ⁶ Yesu yəyətə mpu si i nu nti Filirp ká cə tə. Təfə i mağamaya i təma isəna i ká la təyə nyəm.
⁷ Mpróyó Filirp cəwa Yesu si: Paa liyitee nyəyətə nyəmnyov (200) mağamaya ke tə yapa kutəyov, ku hağna yelaa pane pa tiili?
⁸ İlena Yesu ifalaa taa nəyəlv wei pa yaa si Antəlu na í ké Siməñ Piyee neu tə í cə-i si: ⁹ İwaasəle natəli tə we cəne na tə təkə potopotonaa ke kakpası na tiina ke naale. Ama pəle pu la-weye samaa tuutuuma inə?

¹⁰ Tənağa Yesu təma si: İ heeli pa təna si pá caya atə. (Pə pamna nyutə ka pə atəyē tənaya səsəm, İlena pá caya.) Pa taa apalaa nyəəñ tala isu iyisi kakpası (5000). ¹¹ Tənağa Yesu kpağa potopotonaa mpe na í sēe İso ké í na təmle ke pa təə, İlena í tala mpa pa caya tə. Na í tala-weyē tiina ke mpu tətə, na paa wei í hağa. ¹² Waatv wei pa hağaa tə, i təma i ifalaa si: İ təəsı potopotonaa həyələñ wei i kaasaa tə, na pulvpu í taa le.

¹³ İlena i ifalaa təəsı həyələñ inı, na pə su təkəñ naanəwa na naale. Potopotonaa kakpası inı i kpisina mpróyó waatv wei pa təma təyov tə.

¹⁴ Waatv wei yelaa ná Yesu piti təmle řité tə, pa təma si: Tampana Yəlv inə inəyəle İso kuyəyətətə teləsvlv wei i təm paa yəyətəa si i ká kəə antulinyə taa tə.

¹⁵ Yesu nyəmə si pa səəlv puwa si paa kpa-i wulav na təñ ke tənə inəy i kpa kpa. İlena í ĩmeh təkəv na í kpa pəşñ təə ké i tike.

*Yesu tənte ke lvm təə
(Matiyee 14:22-33; Maləki 6:45-52)*

¹⁶ Pə kəma na pə taanv, İlena i ifalaa tii lvm nəyə, ¹⁷ na pá kpa kpuvlv taa si pa tesəyi Kapənahum. Halı pə cəñ pə yu Yesu ta kəntə pa kinj. ¹⁸ Mpróyó heelim səsəəm mpa na pə lanəy i tenku lvm ke səsəm. ¹⁹ Yesu ifalaa təma lvm taa isu kilomətələnaa kakpası yaa naatosə, İle pa na Yesu kele na í təñ lvm təə na í kəñna pa təə təə. Tənağa səyəntə kpa-we. ²⁰ Ama Yesu heela-we si: Səyəntə i taa la-me, mağa.

²¹ Yesu ifalaa luğv lapa na pá kpağa Yesu ke kpuvlv taa. Tete isu sanə tə, pa təma tate ke timpi pa pukaya tə.

Samaa pəekəyi Yesu

²² Ku fema İlena samaa wei pə yela tenku waali tə, í ná si kpuvlv kvlmnyov ka kaasəna təna. Pəcə pa nyəmə si Yesu na i ifalaa pa ta kaa kpuvlv. Ama pəle pa tike pa tēna. ²³ Paa na mpu kpuvlv İleñ wei i luna Tipeliyati ta i kəma, na i ta hatələna timpi Tacaə ka sēe İso ké i na təmle na pəcə pá təyə potopotonaa tə. ²⁴ Samaa inı i nawa si Yesu na i ifalaa pa taa nəyəlv fei təna, İlena pá kpa kpuvlv inı i taa na pá tē Kapənahum ke Yesu pəekəyv.

Kutəyov ĩku kv haaki weesuyv tə

²⁵ Samaa kəma na pá na-i tenku waali İlena pá pəəsi-i si: Tacaə, pəlee ké n kəma cəne?
²⁶ Tənağa Yesu cəwa samaa si: Tampana ke ma heeliyi-me yoo, maa cəsəyi, pə tayə isu i ná ma piti təma təyə í pəekəyi-m. Ama í təyə potopotonaa na í hağa təyə. ²⁷ İ taa nəki na í kana kutəyov ĩku kv ten təyə pəekəyv. Ama í lv ĩku kv we tam na kv kəñna weesuyv ĩku kv ten tə kv təə. Yəlv Pəyaga má maa hana-məyē kutəyov ĩku. Pə tayə pulv, Tacaə İso təma-m i təñ cacalaya təyv.

²⁸ Mpróyó samaa pəəsa Yesu si: Pəpəyē tu la na pəcə tə la təma nna İso caaki tə?
²⁹ İlena Yesu cə samaa si: Təmle nte İso caa si í lapı-i təyəle si í mv i tillu təm.

³⁰ Mpróyó samaa pəəsa Yesu tətə si: İle n kaa la piti təmle natəli na tə ná na pəcə tə mə nyá təm? Təv, təmle nteyē n ka la? ³¹ Ta caanaa caanaa təyəna manna ke wəlayə tətə taa, isu pa ĩmaav İso təm taa tə si: İ tisa isətəa kutəyov na í cela-we na pá təyə.

³² Mpróyó Yesu cə samaa si: Tampana ke ma heeliyi-me yoo, maa cəsəyi, mpi Moisi cela-me tə pə ta ke isətəa kutəyov ke təna. Ama pənente isətəa kutəyov mağamaya ke ma Caa cəlyi-me. ³³ Na kutəyov ĩku İso cəlyi-me təyəle ĩku kv luna isətəa na kv tii na kv haaki yelaa tənaya weesuyv tə.

³⁴ Tənağa samaa cə Yesu si: Tacaə, haaki-təyov kutəyov ĩkuvv tam.
³⁵ İlena Yesu cə samaa inı si: Ma mağamaya kele kutəyov ĩku kv haaki weesuyv tə. Ye wei í kəma ma kinj nyəyəsı kaa kpa pəntə paa pəcə. Pəyēle wei i mv ma təm tə, İkvətə kaa kpa pəntə tətə. ³⁶ Ama ma təma-məyē-təyi heeluyv si í na-m, pəcə í tá mv ma təm. ³⁷ Pa təna mpa ma Caa

haa-m tɔ, pa kɔŋ ma kiŋ kɛ. Ma kaa tɔŋɔni wei i kɔŋ ma kiŋ tɔ. ³⁸ Pə taɣa pulɔ, ma tiina iso kɛ si ma laki wei i tila-m tɔ i luɣu nyəntu, pə taɣa ma maɣamaɣa ma nyəntu. ³⁹ Wei i tila-m tɔ i luɣu nyəntu ntɛ si má taa yele na mpa i cela-m tɔ pa taa nɔɣɔlɔ le. Ama si má kɔsi pa tənaya səttaa taa kɛ kuyaku kantəkaya nyəŋku wule kɛ. ⁴⁰ Ma Caa luɣu nyəntu ntɛ si mpa mpa pa ná Pəɣaya má na pá mu ma tɔm tɔ, pɔntɔnaa i hiki weesuɣu ŋku ku tɛŋ tɔ, na maa feesi-wɛɣe kantəkaya kuyaku wule.

⁴¹ Isu Yesu yɔɣɔtɔvu mpɔ si inɔɣəle kutɔɣɔv ŋku ku tiina isəttaa tɔ, sɛsɛ pə ta maɣa Yuta nyəma ntɛ. ⁴² Tənaya pa tɔma si: Isu Yosɛfu pəyalɔ Yesu kɛlɛ? Tə nyəmá i caa na i too mɛɛ. Iɛ ntiyi i yɔɣɔtɔɣi si inu i tiina isəttaa?

⁴³ M̄pɔɣó Yesu cɔ Yuta nyəma si: I taa miitina-m mpɔ. ⁴⁴ Tacaɔ wei i tila-m tɔ i yaa wei, pɔntu tike kɔŋna ma kiŋ, na maa feesi-i kantəkaya kuyaku wule. ⁴⁵ Iso kuyɔɣɔtɔv teləsəlaa ŋmaa tɔm tənɛ si: Yəlaa tənə ká wɛɛ Iso kɔsɛɣɛsaa. Pə tɔɔ kɛ yəlaa tənə mpa pa nukəna Tacaɔ Iso na pá mu i kɔsɛɣɛsətu tɔ, pa kɔŋ ma kiŋ. ⁴⁶ Iɛ pə taɣa isu nɔɣɔlɔ tɛma Tacaɔ Iso kɛ nau se. Ye pə taɣa wei i luna Iso kiŋ tɔ inu i nana-i. ⁴⁷ Tampana kɛ ma heeliyi-mɛ yoo, maa cɛsəɣi, wei i mu ma tɔm, pɔntu tɛma weesuɣu ŋku ku tɛŋ tɔɣo hikuyu kɛ. ⁴⁸ Maɣale kutɔɣɔv ŋku ku haaki weesuɣu tɔ. ⁴⁹ Mə caanaa caanaa tɔɣona manna kɛ wɔlaya tɛtu taa, pəyele pa səpa. ⁵⁰ Ama kutɔɣɔv ŋku ku luna isəttaa tɔ, ŋkuyɔ yulɔ i tɔɣaa i kaa si. ⁵¹ Maɣale kutɔɣɔv ŋku ku tiina isəttaa na ku haa weesuɣu tɔ. Ye wei i tɔɣo kutɔɣɔv ŋku, pɔntu ká wɛɛ tam kɛ, u tasəɣi səpɔ. Kutɔɣɔv ŋku maa ha tɔɣole ma maɣamaɣa ma tɔnɔɣu nantu. Ma haaki-təyi si yəlaa tənə i hiki weesuɣu.

⁵² Tənaya Yuta nyəma sɔv tɔ tɔɔ kɛ hɔm na isəle kɔsɛmɛ kɛ pa taa pa tike si: Isənaya inu i ká kpaɣa i maɣamaɣa i tɔnɔɣu nantu na i ha-tu si tɛ tɔɣo?

⁵³ M̄pɔɣó Yesu cɔwa si: Tampana kɛ ma heeliyi-mɛ yoo, maa cɛsəɣi, ye i ta tɔɣo Yulɔ Pəɣaya má ma tɔnɔɣu nantu, na i ta nyɔɔ ma caləm, i kaa hiki weesuɣu kɛ mə maɣamaɣa. ⁵⁴ Ye wei i tɔki ma tɔnɔɣu nantu na i nyɔɔki ma caləm, pɔntu tɛma weesuɣu ŋku ku tɛŋ tɔɣo hikuyu kɛ, na maa feesi-i səttaa taa kɛ kantəkaya kuyaku wule. ⁵⁵ Pə taɣa pulɔ, ma tɔnɔɣu nantu kɛ kutɔɣɔv kɔpəŋku kɛ, na ma caləm kɛ kɔnyənyɔɔm kɔpam tɔtɔ. ⁵⁶ Ye wei i tɔɣo ma tɔnɔɣu nantu, na i nyɔɔ ma caləm, ma na pɔntu tɔ wɛɛ tɔma taa kɛ. ⁵⁷ Tacaɔ Iso wei i tila-m tɔ, i wɛna i weesuɣu, na i tɔɔ kɛ ma wɛna ma weesuɣu tɔtɔ. Pə tɔɔ kɛ wei i tɔɣo-m, pɔntu wɛna weesuɣu kɛ ma tɔtɔ tɔtɔ. ⁵⁸ Tɔv, kutɔɣɔv ŋku ku luna iso tɔɣole. Ku ta kɛ ŋku mə caanaa caanaa ka tɔɣaa na kaɣana pa fei tɔ. Ama ye wei i tɔki kutɔɣɔv kɔnɛ, pɔntu ká wɛɛna i weesuɣu kɛ tam.

⁵⁹ Karənahum kɛ Yesu sɛɣɛsa tɔm tənɛɣe Yuta nyəma təkotile taa.

Tɔm nti tə haaki weesuɣu tɔ

⁶⁰ Waatu wei Yesu ifalaa nu tɔm tənɛ tɔ, pa taa pəɣale tɔma si: Tɔm tənɛ tə kəla kate. Awe ná pəsəɣi tə nuw?

⁶¹ Yesu nawa si tɔm tənɛ tə ta maɣa i ifalaa, ilɛna i tɔ-wɛ si: Isu tɔm tənɛ tə kəla-mɛyele yaa? ⁶² Na i ká kəɔ na i na Yulɔ Pəɣaya má na má kpaɔ timpi maa wɛɛ tɔ, ilɛ isənayaɣale i ká la? ⁶³ Iso Feesuɣu haakəna weesuɣu, yulɔ tɔnɔɣu kɔnɛ kɔlɛ ku waasəɣi pulɔ. Tɔm nti ma heela-mɛ isəntɔ tɔɣole Feesuɣu nyəntu, na nti inu tə haakəna weesuɣu. ⁶⁴ Paa na mpɔ, mə taa lɛlaa u tɔɣona-ti. (Pə taɣa pulɔ, hatoo kancaalaya Yesu ka nyəmá mpa pa kaa tɔki i tɔm tɔ. Halɔ i nyəmá wei i ká lapi-i kəlmɔtɔ tɔ.)

⁶⁵ Yesu sɔɔsa lenti si: Pə maɣamaɣa pə tɔɔ kɛ maa heela-mɛ si: Nɔɣɔlɔ kaa pəsi na i kəɔ ma calɔ, na pə tá kəna si Iso hana-i pə mpaɔv.

⁶⁶ Pə kpaɣav kɔpəŋku tɔɣo Yesu ifalaa taa lɛlaa yela-i, pa ta tasa-i tɛŋɔv. ⁶⁷ M̄pɔɣó Yesu pɔɔsa pa naanɔwa na naale wei i kaasaa tɔ si: Na mɛ se, mu tɛɛ mə nyəŋku?

⁶⁸ Tənaya Simɔŋ Piyeɛ cɔwa Yesu si: Tacaɔ, awe kiŋ kɛ tu polo? ⁶⁹ Na pənente tə mɔwa na tɛ tɛ tá taa si n kɛ Yulɔ Nanjtu inu, na n luna Iso kiŋ.

⁷⁰ Ilɛna Yesu naa tɔ i ifalaa si: Mə naanɔwa na naale inɛ pə taɣa má ləsəna-mɛ? Pəcɔ mə taa lɛlɔ ná kɛ ilɔɣɔv.

⁷¹ Simɔŋ Isəkaleu pəyalɔ Yutaasi tɔm kɛ Yesu yɔɣɔtɔɣa mpɔ. Paa na i kɛ pa naanɔwa na naale taa lɛlɔ tɔ, kɔlɔm inu i kɔmna na i lapi-i kəlmɔtɔ.

7

Yesu na i newaa pa tɔm

¹ Pəle pə waali Yesu cɔkaya Kalilee tɛtu taa. I luɣu fei Yuta tɛtu taa kɛ cɔɔv. Pə taɣa pulɔ tɔɔ, Yuta nyəma pɛkaya i kuyɔ. ² Yuta nyəma acima wɛna pa yaa si coka acima tɔ a wɔsaa. ³ Ilɛna i newaa tɔm-i si: Kulɛ cənɛ na ŋ polo Yuta na nyá ifalaa na tɛma nna n laki tɔ tɔtɔ. ⁴ Ye yulɔ caa si pá nyəm-i u ŋmɛsəɣi i tɛma. Ye n laki tɛma anəɣi mpɔ ilɛ, yele na yəlaa tənə nyi-ŋ mɛɛ.

(⁵ Pə taɣa pulɔ, Yesu newaa maɣamaɣa ná tá mu i tɔm tɔtɔ.) ⁶ M̄pɔɣó Yesu cɔ-wɛ si: Pə ta maɣata-m na pəcɔ. Ama ye mɛ, paa pəleɛ pə maɣa-mɛɣe. ⁷ Pə taɣa pulɔ, antulinya nyəma taa

kaa kpaana-me. Ama pa taa kpaana má. Mpi tó, ma hólóyí sí pa kolapóto fèi teu. ⁸Mu kpa tənaya acima. Ye ma, ma kaa polo. Pə taƵa pulo, pə ta maƵata má.

⁹Yesu təma-weyɛ heeluƵu ke mpɔ uləna inɪ í saali Kalilee.

Yesu ke coka acima taa

¹⁰Yesu newaa koma na pá kpa acima tǝǝv, uləna Yesu maƵamaƵa polo. Ama í ta yele sí nǝǝvó í nyi, í pola ɪmɛlav ké. ¹¹Yuta nyǝma pɛɛkaya-ɪ acima wɛɛ taa, na pá tɔɪna tɛmaƵa pɔɔsɔvu sí: Ilɛ leyɛ í wɛɛ?

¹²Hali samaa wɛlɔtaƵa Yesu tɔm ke pa taa pa tike ke sɔsɔm. Lɛlaa sí: Yulɔ kɔpaɪ ké. Lɛlaa sí: Aai, í ké yɔlɔtɔsɔlv ké. ¹³Paa na mpɔ Yuta nyǝma sǝǝvntɔ tɔɔ nǝǝvó taa yǝǝtǝƵi tǝfɔo.

¹⁴Pə koma na acima haƵa heku, uləna Yesu polo na í svɔ Iɔ tǝsɛɛɛ taa na í sɛɛsɛɛɪ. ¹⁵Ǽpɔyú pə lapa Yuta nyǝma ke piti, na pá tɔɪ sí: Isənaya pə lapa na í nyi pə tənaya mpɔ pǝcɔ í ta la ceu?

¹⁶Tənaya Yesu cɔ-wɛ sí: Nti ma sɛɛsɛɛɪ isəntɔ tɔ, ma ta lu-tǝƵi kɔlupu. Ama wei í tila-m tɔ inɪ í huləna-m-t. ¹⁷Ye wei í sɔala Iɔ luƵu nyǝntɔ tǝɪɪvɔ, pɔntɔ tike ka nyǝna sí ma kɔsɛɛsɛɛtɔ luna Iɔ kɪɪ yaa ma maƵamaƵa ma kanƵante ke ma lakəna. ¹⁸Wei í lakəna í kanƵante tɔ, í maƵamaƵa í sam ke í pɛɛkǝƵi. Ama wei í pɛɛkǝƵi í tillu sam, pɔntɔ nté tampana tv, pɔpɔtɔ fèi í kɪɪ. ¹⁹Ntɔɪ Moisi hula-meyɛ Iɔ sɛɛv kɔsɔsɔtɔ təna na? Pǝcɔ paa mə taa kɔlvɔm ɪ tǝɪɪƵi-t. Aɪha, na í caa í kɔ-m suwe?

²⁰Ǽpɔyú samaa cɔwa Yesu sí: N nyǝna alɔƵaa ke? Awe caa í kɔ-ɪ?

²¹Tənaya Yesu cɔwa sí: Pə taƵa pulo, wule tɛli ma lapa tɛmlɛ sɔsɔalɛ natəli na piti kpa mə təna. ²²Moisi ná tu-meyɛ pɛlvɔv, (pəyele pə ta tu keɔ Moisi kɪɪ ke pə luna. Ama hatoo mə caanaa caanaa kɪɪ ké.) na paa kɔyaku kɔhɛsɔvɔ wule í pɛlǝƵi pəƵaƵa ké. ²³Ye í pɛlǝƵi pəƵaƵa ke kɔhɛsɔvɔ wule sí pə taa kɔɔ na í yɔki Moisi kɔsɔsɔtɔ. Pɛpɛ tɔɔ ké má waa yɔlv pilimilɛ tɔcu ke kɔhɛsɔvɔ wule na mu mu-m na rááná? ²⁴I taa nyǝnɔƵi tɔɔ tike. Ama í tǝɪɪƵi tampana na pǝcɔ í yǝǝtǝƵi.

Yəlaa lakɪ Yesu na piti

²⁵Yosalem nyǝma napəli pa yǝǝtǝƵa sí: Pə taƵa wei pa pɛɛkaya sí pa kɔƵi tǝyɔlɛ? ²⁶I nyəni ilé í mɛlaa na í yǝǝtǝǝɔna-wɛ na ɪ nyarɪna pulo, na pá suma. Isu tá sɔsaa mpɛ pa tɛɪ pa taa sí í ké Mesii kele yaa? ²⁷Tə nyəná sí waatu wei Mesii ká kɔɔ tɔ, nǝǝlv ɪ nyəɪ í tɛ. Tǝfɔ ye pə kaasa inɛ ilɛ, tə nyəná ilé í tɛlvɛ mɛɛ.

²⁸Yesu tɔɪna sɛɛsɔvɔ ke ɪpɔyú Iɔ tǝsɛɛɛ taa, uləna í pɔɔsɪ-wɛ na nǝǝv sɔsɔƵa sí: Mɛ sí í nyəma-m, na í nyəná ma tɛlvɛ yaa? Aai, ma ta kɔɔ ma maƵamaƵa ma kɔntɛ se. Ama wei í tila-m tɔ í wɛɛ na í ké tampana tv. Ilɛ mə ta nyəmi-ɪ. ²⁹Ama ma, ma nyəma-t, pə taƵa pulo tɔɔ, í kɪɪ ke ma luna, na inɪ í tilina-m.

³⁰Yəlaa luƵu lapa sí pá kpa-ɪ, ilɛ nǝǝlvɔ ta tu nɪɪ ke í tɔɔ, í wule ta tata tɔ pə tɔɔ. ³¹Paa na mpɔ samaa inɪ í taa pɔƵalɛ mu Yesu tɔm na pá tɛ pa taa. Haləna pá tɔɪ sí: Mesii í koma í ká la piti təma na a kəli inɛ í nyəna na?

Pa tila filisinaa sí pá kpa Yesu

³²Pə koma na Falisanaa nu nti samaa miitiƵi Yesu tɔɔ tɔ, uləna pá na kɔtəlaa sɔsaa pá tili filisinaa sí pá polo pá kpa-ɪ. ³³Tənaya Yesu təma sí: Pə kaasa-m wɛɛ naalɛɛ mə heku ké, uləna má məli wei í ka tila-m tɔ í kɪɪ. ³⁴I ká pɛɛki-m í kaa na-m. Pə taƵa pulo, í kaa pəsi na í kɔɔ timpi maa wɛɛ tɔ.

³⁵Tənaya Yuta nyǝma pɔɔsa təma sí: Leyɛ Yesu ká polo na tɔ kaa na-ɪ? I ká polo Yuta nyǝma mpa pa yawa na pá polo tuu Kəɛɛki acalɛ taa tɔ pa kɪɪ na í paasəna Kəɛɛki nyǝma yaa isəna? ³⁶Ye pə taƵa mpɔ, ntiƵilɛ í yǝǝtǝƵi mpɔ sí: Tu pɛɛki-tə kaa na-ɪ? Tə kaa pəsi na tɔ polo timpi í ka wɛɛ tɔ?

Weesuyu lɔm pusi tɔm

³⁷Acima kɔyaku kantəkaƵa nyəɪku ɪku kɔ ke kɔyaku sɔsɔv tɔ kɔ wule, Yesu səɪa isə na í kpaali sí: Ye lɔkɔtɔ í wɛna wei, pɔntɔ í kɔɔ ma kɪɪ na í nyɔɔ. ³⁸Wei í mu ma tɔm weesuyu lɔm pusi ká lukəna í taa na pə kɔpɛɪ, isu pa yǝǝtǝvɔ Iɔ Tɔm taa tɔ.

³⁹(Mpa pa mu Yesu paa kɔɔ pá hiki Iɔ Feesuyu ɪku tɔ, kɔ tɔm ke í yǝǝtǝƵa. Mpi tɔ, waatu inɪ Iɔ Feesuyu taa kənta. Pə taƵa pulo, Yesu taa svɔta í teeli taa tɔ pə tɔɔ).

Samaa faƵav ke pa taa pa tike ke Yesu tɔɔ

⁴⁰Samaa inɪ í taa yəlaa nu mpɔ, uləna pá tɔ sí: Inǝǵalɛ Iɔ kɔyǝǝtǝv tɛlɔsɔlv wei tɔ.

⁴¹Ǽpɔyú lɛlaa sí: Mesii ké. Na lɛlaa náá tɔɪ sí: Kalilee ke Mesii ká luna? ⁴²Iɔ Tɔm takəlasɪ taa wɛɛ sí: Mesii ka wɛɛ Tafiiiti lɔlvɔv taa tɔ ké. Pɛtəɛhem timpi Tafiiiti ka wɛɛ tǝǝv í ká luna.

⁴³Ǽpɔyú samaa faƵa Yesu tɔɔ. ⁴⁴Pa taa lɛlaa luƵu lapa sí pá kpa Yesu. Ama nǝǝlvɔ ta tu nɪɪ ke í tɔɔ.

Falisanaa sɔsaa laɪkpusəɪ

⁴⁵ Μπόγύ filisinaa mæla kætælaa sôsaa na Falisanaa pa kin na pele pá pœssi-we si: Pepe tœó kέ í tá kœna-i?

⁴⁶ Tænaya filisinaa cœwa si: Tuu tœ yulu nœgœl i ta yœgœtœta isu ini. ⁴⁷ Μπόγύ Falisanaa pœssa-we si: I kœnna-me na í puçusi tœtœgœ? ⁴⁸ Wulee í keesa tá sôsaa yaa Falisanaa taa nœgœl na pœntu tœhœyi-i? ⁴⁹ Samaa wei i ta nyi Moisi kœsœsutu ke mpœ tœ, sœntœ nyœma kέ.

⁵⁰ Falisanaa taa lœlu wei pa yaa si Nikotem na í ka pola Yesu kin ke ahoo tœ, ílê i tœma-we si: ⁵¹ An i nyœmá si, ta kulapœtu taa pœ fei si tœ kv yulu tœm ke mpœ, na tœ tá caça na tœ nu pœ tœna na tœ cekœna mpi i wakœlaa tœ.

⁵² Μπόγύ Falisanaa cœwa Nikotem si: Sese Kalilee nyœma mpœyele na nyaga? Wiili Isœ Tœm taa na í ná, tuu tœ Isœ kœyœgœtœtu telœsœlu nœgœl ta tenta luu na Kalilee se.

[⁵³ Pœle pœ waali kέ pa yawa na paa wei í mœli i tœyaga.

8

Alv wasaηkali tœm

¹ Μπόγύ Yesu ná kpa Olifinaa puçv. ² Tev fema ilena í kœli lœη ke tanan tœe na í mœli Isœ tœsele taa na samaa tœna kœœ í kin. Ilena í caça na í seçesœyi-we. ³ Tænaya Isœ Tœm seçesœlaa na Falisanaa pa kœna-i alv nœgœl wei pa kœlœaa na í laki wasaηkalœtu tœ. Μπόγύ pa sœηsa-i samaa hekv taa. ⁴ Ilena pá tœ Yesu si: Tacaa, tœ kœlœa alv ine ini na í laki wasaηkalœtu. ⁵ Moisi yœgœta i kœsœsutu taa si, alv í lapa mpœ pœ taka, tœ yaga-i pœe na tœ kv-i. Nyá ná we?

⁶ Pa nyœra Yesu ke tœm ke kœnyœrvu ke mpœgœyœ si pá hiki timpri paa tœna-i taali tœ. Ama Yesu luηaa na í ηmaana mpœle ke ate. ⁷ Pa tœηna-i pœœsvœv ilena í kœli na í tœ-we si: Mœ taa wei i nyœmá si tuu tœ i ta lata isayatu, pœntu í caali-i pœle lœgœv.

⁸ Ilena Yesu tasa luηœyu na í ηmaa ate. ⁹ Waatu wei pa nu tœm tœne ilena, pá svœ lœœlvœv ke kœlvœm kœlvœm. Pœ kraçav sôsaa na pœ polo piya tœ. Halí pœ kœœ pœ yelev Yesu tike na alv ini, na í sœηa tœnaya tam. ¹⁰ Yesu kœma na í kœli ilena í tœm-i si: Alv nyá, nyá yœlœa mpœ pa wele? Ntœη nœgœl ta la-η pœlv? ¹¹ Ilena alv cœ si: Nn Tacaa. Yesu cœ-i si: Tœe, ma tœtœ ma kaa yœgœti si pá la-η pœlv. Ama taa tasa isayatu kέ.]

Yesu kέ antulinya kœkœ

¹² Μπόγύ Yesu mœla i seçesœvœv taa si: Ma wee kέ isu kœkœ ηka ka naa yœlœa tœ. Ye wei i tœhœyi-m, kœkœ ηka ka kœηna weesœyu tœ kaa naa-i na í tœη. I kaa fei sœkœpœtvœv taa kέ nœœhœle ke paa pœcœ tœta.

¹³ Tænaya Falisanaa tœma-i si: Isu n keesœvœv nyá ti tœm ke mpœ tœ, pœ feina nyœvœv se.

¹⁴ Μπόγύ Yesu cœ-we si: Paa ma keesœyi ma ti tœm, tœ we tampana tœgœ. Pœ taça pœlv, ma nyœmá timpri ma lunaœ tœ, pœcœ ma nyœmá timpri ma puki tœ. Ama mœ ta nyi ma tœliœle, pœyele í ta nyi ma tœpote. ¹⁵ Mœ hvœki yœlvhvœle ke yem kέ. Ama ma ilê maa hvœki nœgœl tœm ke ma taa. ¹⁶ Ilê paa ma tu hvœwa, tampana tœ kέ. Pœ taça pœlv, ma fei ma tike tœ se: Ama má na ma Caa wei i tila-m tœgœ. ¹⁷ Pa ηmaawa mœ kœsœsutu takœlasi taa si: Ye yœlœa naale læsa aseeta kœlvœm, pa aseeta ini i we tampana. ¹⁸ Ma, ma yœgœtœyi ma ti tœm na ma Caa wei i tila-m tœ, ílê í yœgœtœyi ma tœm ke mpœ tœtœ.

¹⁹ Μπόγύ Falisanaa pœssa Yesu si: Leye nyá Caa ini i wee?

Tænaya Yesu cœ Falisanaa si: I ta nyi má, pœyele i ta nyi ma Caa. Ye í ka nyœma-m, í ka nyœmá ma Caa tœtœ.

²⁰ Yesu yœgœta tœm tœneçe i seçesœvœv taa kέ Isœ tœsele taa kέ kvœœη tœtvœle cœlvœ. Na nœgœl ta kra-i, i wœle ta tata tœ pœ tœœ.

Yesu tœpote

²¹ Μπόγύ Yesu tasa-weçe heelœyu si: Ma tœeki na í ká pœeki-m. Ama í ká si mœ isayatu taa. Mpi tœ, í kaa pœsi na í polo timpri ma puki tœ.

²² Tænaya Yuta nyœma tœma si: I ká kv i ti, yaa isœnayale i tœη si tá kaa pœsi na tœ polo timpri i puki tœ?

²³ Μπόγύ Yesu tœma Yuta nyœma si: Mœ kέ ate nyœma kέ. Ama má, ma kέ isœtaœ tvœ. Mœ kέ antulinya ine i nyœma. Ama má tá kέ antulinya ine i nyœη. ²⁴ Pœ tœœ inœyi ma heeliyi-me si, í ka si mœ isayatu taa. Ye i ta tisi si tampam ma wee, í ká si mœ isayatu taa. ²⁵ Ilena pá pœssi-i si: Ilê n tu kέ aweye tœkœm ye?

Tænaya Yesu cœ Yuta nyœma si: Ma kέ wei i tœm maa heela-mœçe hatœv kancaalœya tœ. ²⁶ Ma wœna tœm paçale nti maa yœgœti mœ tœœ na nti maa hvœna-me tœ. Ilê wei i tila-m tœ i kέ tampana tœ, na nti ma nu i kin tœ, tœ tike ke ma heeliyi antulinya taa.

²⁷ Pa ta cekœna si Tacaa Isœ tœm ke i heeliyi-we. ²⁸ Tænaya Yesu tœma-we si: Waatu wei í ká kraasi Yulu Pœyaga má ilê, waatu inœyi í ká nyi si, maçale wei ini tœ. Na í ká nyi tœtœ si, maa laki

pulv na ma mayamaya ma kanƙante. Ama nti Tacaɗa Iɗo seƙesa-m tɔɔɔ ma laki. ²⁹ Wei i tila-m tɔ i we ma waali, i ta yelem-m ma tike. Mpi tɔ, i luɣu tee nyɛntu ke ma laki.

³⁰ Yesu yɔɔɔta mpv ilena payale mu-i.

Yomaa na kasayampiya tam

³¹ M̀p̀r̀ɔ̀g̀u Yesu heela Yuta nyɛma mpa pa mu-i tɔ si: Ye i tɔɔɔɔɔɔ ma tɔm ke teu, i ká pəsi ma ifalaa na tampana. ³² Na i ká nyi tampana, na tampana anɔ a ká cɛna-meɣe mɔ yomle taa.

³³ M̀p̀r̀ɔ̀g̀u pɛle pa cɔ-i si: Tɛ kɛ Apɔlahaam lɔlɔɔv kɛ, nɔɔɔɔv taa kra-tuɔv yomle ke paa pɛcɔ. Iɛ pepe cɛɔv ke n tɔɔ si pu cɛ-tv?

³⁴ Tɔnaɣa Yesu cɔ-we si: Tampana ke ma heeliyi-me yoo, maa cɛsɔɣi, wei i laki isayatu tɔ, pɔntu pɛsa tɔ yom kɛ. ³⁵ Na yom ná we saɔa kɛ, i fei cele. Ama tɔɔɔɔɔɔ pɔɣaɣa ná we tam. ³⁶ Iɛ ye Pɔɣaɣa má ma heɔa-me, mɔ yomle tema tampana tem kɛ. ³⁷ Ma nyɛmá si i kɛ Apɔlahaam lɔlɔɔv nyɛma te. Paa na mpv, i pɛkɛɣi ma kuɔv. Pɔ taya pulv, i kisiyi ma kuɛɣesɔtu. ³⁸ Nti ma Caa ná hul-m tɔɔ ma yɔɔɔɔɔɔ, na mu laki nti mɔ caa ná heela-me ta.

³⁹ M̀p̀r̀ɔ̀g̀u Yuta nyɛma cɔ-i si: Aai tá caa keɛle Apɔlahaam. Tɔnaɣa Yesu cɔ-we si: Ye tampana i ka kɛ Apɔlahaam piya, isɛntɔ i ka lakaya Apɔlahaam kulapɔtu mee. ⁴⁰ Anɔ tampana nna ma nu Iɗo kin tɔ, a tike ke ma heela-me, pɛcɔ paa na mpv i caa i ku-m tɛkɛm. Iɛ Apɔlahaam ná taa la mpv. ⁴¹ Mɔ caa kulapɔtu ke i laki.

Tɔnaɣa Falisanaa cɔ Yesu si: Tɔ ta ke apalaa naale piya se. Ama ta Caa ke kulɔm kɛ, inɔɔɔɔɔɔ Iɗo.

⁴² Iɛna Yesu tɔ Falisanaa si: Ye tampana, Iɗo ka kɛ mɔ Caa, i ka sɔɔla-m. Mpi tɔ, i kin ke ma luna, na i kɔnte ke ma kɔma. Ma ta kɔɔ ma mayamaya ma kɔnte. Ama inɔ i tilina-m. ⁴³ Pɔ taya pulv tɔɔ kɛ i cɛkɔɔɔna ma kuɔɔɔɔtu, i caa tɔ nuw ke paa pɛcɔ tɔɔ. ⁴⁴ Mɔ Caa keɛle Iɔɔɔv, na i luɣu nyɛntu ke mɔ sɔɔla larv. Hatoo kancaalaya ilɛ i kɛ yulokɔlv kɛ, i caa tampana tɔɔɔv ke paa pɛcɔ. Pɔ taya pulv, i mayamaya i ta ke tampana tɔ tɔ pɔ tɔ. Waatu wei i yɔɔɔɔɔɔ pɔpɔtu tɔ, i tɔnaɣale tɔna. Mpi tɔ, i mayamaya i kɛ pɔpɔtu, na pɔpɔtu tɔna caa kɛ. ⁴⁵ Ye ma, tampana ke ma yɔɔɔɔɔɔ. Pɔ mayamaya pɔ tɔ kɛ i muvi ma tɔm. ⁴⁶ Mɔ taa awe pɔsɔɣi na i hólí ma tɔpɔntɔle? Tɔv, na ma tu yɔɔɔɔɔɔ tampana tɔ, pepe tɔ kɛ i saɔ muɔv? ⁴⁷ Wei i kɛ Iɗo nyɛɔ tɔ, pɔntu nuki Iɗo Tam kɛ. Ama mɔ tá kɛ Iɗo yɔɔla napɔl, na pɔ tɔ inɔɔɔɔ i tu nuki.

Yesu Yɔɔɔta Apɔlahaam tam

⁴⁸ Tɔnaɣa Yuta nyɛma cɔ-i si: Pɔ taya isɛntɔ tɔɔ kɛ tu tɔma si n kɛ Samalii tv, pɛcɔ n hii alɔɣaa? ⁴⁹ M̀p̀r̀ɔ̀g̀u Yesu cɔ-we si: Ma ta hii alɔɣaa ke paa pɛcɔ. Ama ma Caa ke ma seeki. Na me, mu nyɛnɔɣi-m yem tɛkɔpataa. ⁵⁰ Pɔ taya isɔ má pɛkɔɔɔna ma mayamaya ma teeli ke ma ti. Nɔɔɔv tuɔɔna-m teeli na i haaki-m tampana. ⁵¹ Tampana ke ma heeliyi-me yoo, maa cɛsɔɣi, ye wei i tɔkɔɣi ma tɔm, pɔntu kaa si.

⁵² Tɔnaɣa Yuta nyɛma tɔma Yesu si: Pɔneɣele tɔ nyɛmá tɛkɔpataa si n kɛ ilɔɔɔhilu. Apɔlahaam sɔpa, na Iɗo kuɔɔɔɔtu telɔsɔlaa náa si tɔtɔ, ilena náa tɔɔ si, wei i tɔka nyá tɔm pɔntu kaa si? ⁵³ Ta caa Apɔlahaam ná sɔpa, ye mpv nyá huɔ si n kɔla ilɔɣele? Iɗo kuɔɔɔɔtu telɔsɔlaa mayamaya ná sɔpa tɔtɔ. Iɛ n nyɛnɔɣi nyá tɔɣi we?

⁵⁴ M̀p̀r̀ɔ̀g̀u Yesu cɔwa si: Ye maa tɔkayana ma tɔɣi teeli, iɛ ma teeli inɔ i taa kɛ pulv se. Ama ma teeli tɔlv ntɛ ma Caa, wei mɔ tɔɔ si i kɛ mɔ Iɗo tɔ. ⁵⁵ Pɔyele inɔɣi i tá nyi. Ama má nyɛma-i. Halɔna ye ma kɛɛsaa si ma ta nyɛm-i, ma pɛsa pɔpɔtu ke teitei isɔ meɣe. Ama ma nyɛma-i, na ma tɔɔɔɔ i kuheeliitu na má laki. ⁵⁶ Mɔ caa Apɔlahaam lanɣe naa hulɔma teu. Pɔ taya pulv tɔɔ, i teɛlayaa si i ká ná ma kɔnte. Na i tu na-te, na pɔ heɛsi i lanɣe ke teu.

⁵⁷ Tɔnaɣa Yuta nyɛma cɔ-i si: Nyá puɔi ná ta tu tata nule na naanɔwa na n tɔɔ si n tema Apɔlahaam ke nav na?

⁵⁸ M̀p̀r̀ɔ̀g̀u Yesu cɔ Yuta nyɛma si: Tampana ke ma heeliyi-me yoo, maa cɛsɔɣi tuu na pɛcɔ pá lɔl Apɔlahaam tɔ, ma weɛ kɛ.

⁵⁹ Tɔnaɣa pa kraɣa pɛɛ si pa yakɔ-i. Ama Yesu nɣmelaa na i lu Iɗo tɔsɛɛle taa.

9

Yulv wei pa lulɔna yulɔmtv tɔ

¹ Yesu teɛkaya ilena i ná yulv wei pa lulɔna yulɔmtv tɔ. ² M̀p̀r̀ɔ̀g̀u Yesu ifalaa pɔɔsa Yesu si: Tacaɗa, apalv inɛ inɔ i larɔna isayatu yaa i caanaa na pá lɔl-i mpv? ³ Tɔnaɣa Yesu cɔ-we si: Pɔ ta ke isɔ inɔ i larɔna isayatu yaa i caanaa. Ama pɔ lapa m̀p̀r̀ɔ̀g̀u pɛcɔ Iɗo toma nana nti i ka larɔ-i tɔ ta kin. ⁴ Pɔ nɔɔɔsɔna tɔ laki wei i tila-m tɔ i tɔma ke ilim taa. Pɔ taya pulv, ahoɔ caa yuɣu, iɛ tɔmle kaa weɛ pɔsɔv tɔtɔ. ⁵ Kuɣeɣɣ wei i taa ma we antulinya taa cɔnɛ tɔ, mayale kɔkɔ nka ka naa yɔɔlaa tɔna tɔ.

⁶ Yesu tema m̀p̀r̀ɔ̀g̀u yɔɔɔɔv, ilena i tɔ nɔɔɔama ke ate, na i lá teeliya, na i taa yulɔm inɔ i ise. ⁷ Na i tɔm-i si: Polo na n saɣ nyá ise ke Silowee lule taa. (Hɛte tɔnɛ tɔ huweɛ weɛ si: Pa tilaa.)

Yulom polaa na í sarj í ise, ilena í mæli na í naaki tæceiceí.

⁸ Mpróyó yulom cōw nyóma mpa paa nyóma-í ləŋ sɪ í kɛ pala latv tō, pa tōma sɪ: Pə taɣa inɛ unɪ í ka cakayana na í laka pala?

⁹ Lelaa sɪ inəɣɪ.

Lelaa sɪ: Aaɪ pə taɣa unɪ, í nəɣəsəle kɛ.

Ama apalv unɪ í cōwa sɪ: Ma maɣamaɣa kɛ.

¹⁰ Tənaɣa pa pōosa-ɪ sɪ: Isənaɣa n lapa na nyá ise anɪ a kuli?

¹¹ Mpróyó í cō-we sɪ: Apalv wei pa yaa sɪ Yesu tō, unɪ í lapəna tɛliya na í taa ma ise, na í t-əm sɪ má polo Silowee hulɛ taa na má sarj ma ise. Ma polaa na ma sarj, ilena má sʊv naʊ.

¹² Tənaɣa pa pōosa-ɪ sɪ: Leyɛ apalv unɪ í weɛ? Ilena í cō sɪ: Ma ta nyɪ.

Falisanaa pōosvɔv kɛ yulom waav təm

¹³ Mpróyó pa kpaɣa wei unɪ í ka kɛ yulom tō na pá pona-ɪ Falisanaa kɪŋ. ¹⁴ Pə taɣa pʊlv, kʊyaku kʊhɛsvɔv wule kɛ Yesu lapa tɛliya na í kulina apalv unɪ í ise. ¹⁵ Pə tōw unɪ í maɣamaɣa kɛ Falisanaa ná lɛla-ɪ pōosvɔv kɛ isəna pə lapa na í ise kuli tō. Ilena yulom cō-we sɪ: Tɛliya kɛ í taa ma ise, ilena má sarj na pəne má naaki.

¹⁶ Tənaɣa Falisanaa taa lelaa ná tōma sɪ: Pə taɣa Isə kɪŋ kɛ apalv wei unɪ í laka mpu tō í lunaʊ. Mpi tō, u təŋəɣɪ kʊyaku kʊhɛsvɔv kiɪŋ.

Lelaa sɪ: Ye í ka kɛ isayav isənaɣa í ka pəsaʊ na í lá piti tōma anɛ a takanaʊ kɛ mpu?

Hali pá caŋ pa faɣa pa taa pa tike.

¹⁷ Mpróyó Falisanaa tasa yulv wei í ise pə kula mpu təɣo pōosvɔv sɪ: Na nyá hvʊki suweye apalv wei unɪ n təŋ sɪ í kula nyá ise tō í tōw? Ilɛ í cō-we sɪ: Í kɛ Isə kʊyəɣotv tɛləsʊlv kɛ.

¹⁸ Ama Yuta nyóma mpe pa ta mu-tɪ sɪ apalv unɪ í ka kɛ yulom kɛ na í ise kuli, haləna pá kōna í caa na í too. ¹⁹ Na pá pōosi-we sɪ: Ntəŋ mə pəɣaɣa kɛ inɛ inəɣɪ təkpeɪ na? Pəćó í təŋ sɪ í lɔla-ɪ na yulvmtv yɛɛ? Təv, ilɛ isənaɣa pə lapa na í naaki pəne?

²⁰ Mpróyó í nyóma ná cōwa sɪ: Tə nyama-ɪ sɪ tá pəɣaɣa kɛ-ɪ. Pəćó tō lɔla-ɪ na yulvmtv. ²¹ Ama tə ta nyɪ isəna pə lapa na kəɣana í naaki tō. Pəyele tə ta nyɪ wei í kula í ise tō. Í maɣamaɣa í ta kɛ pəɣaɣa, í pōosi-ɪ í ká heeli-mɛɣɛ isəna pə lapa tō.

²² Yulom nyóma ná yəɣota mpu, mpi tō, pa see Yuta nyóma. Pə taɣa pʊlv, Yuta nyóma ka pɛɛla nəɣo sɪ, ye wei í tɛma í taa na í tisi sɪ Yesu kɛ Mesii, paa ləsi pʊntv kɛ pa təkotile taa. ²³ Pə tōw kɛ í nyóma ná tōma sɪ: Í maɣamaɣa í ta kɛ pəɣaɣa, í pōosi-ɪ.

²⁴ Mpróyó Falisanaa tasa apalv wei í ka kɛ yulom təɣo yaav na pá təm-ɪ sɪ: Ama na Isə tōw yəɣoti tampana. Tə nyómá apalv inɛ í tōw sɪ í kɛ isayav kɛ.

²⁵ Tənaɣa apalv unɪ í cō Falisanaa sɪ: Ma ta nyɪ sɪ í kɛ kvəpəŋ tō. Ama kʊlvmtv tike kɛ ma nyómá sɪ, maʊ kɛ yulom na pəne pə taa ma naaki.

²⁶ Ilena pá pōosi-ɪ sɪ: Pɛpɛɣɛ í lapa-ŋ? Isənaɣa í lapa na pəćó nyá ise kuli? ²⁷ Mpróyó í cō-we sɪ: Ma tɛma-mɛɣɛ heeluyv na í tá mv. Ilɛ pɛpɛ tōw kɛ í caa í tasa-təɣɪ nuʊ? Yaa mə caa í sōosi í ifalaa tōw tōw?

²⁸ Tənaɣa Falisanaa tʊv-ɪ na pá tō sɪ: Nyá kɛna yʊlv unɪ í ifalv. Ama ta kɛ Moisi ifalaa kɛ. ²⁹ Tə nyómá sɪ, Isə yəɣotəna Moisi. Ama pə kaasvɔv yʊlv unɪ tō, tə ta tu nyəm í təlule.

³⁰ Mpróyó apalv unɪ í cō-we sɪ: Ama nti tə we piti təɣole sɪ, mə tá nyɪ í təlule, pəyele í kula maɣa ma ise. ³¹ Tə nyómá sɪ Isə u muɣɪ asayaa nōosi. Ama wei í tʊɣɪ-ɪ teeli na í laka í luyv nyəntv tō, pʊntv nəɣo kɛ í muɣɪ. ³² Tuu tō, tə ta nuta sɪ nəɣəlv kula yʊlv wei pa lɔləna yʊlvmtv tō í ise. ³³ Pə tōw kɛ ye apalv inɛ í taa kɛ Isə nyəŋ í taa pəsi na í la pʊlv.

³⁴ Mpróyó Falisanaa cō yulom sɪ: Hatoo pa lɔlvɔv nyá tō, isayav tike kɛ nyá nyómá, na nyaa caa n sɛɣɛsɪ ta na?

Ilena Falisanaa təɣəni-ɪ pa Isə təsɛɛle taa.

Ise nyóma səkpeɣvɔv

³⁵ Mpróyó Yesu nuwa sɪ pa təɣona yulom unɪ, ilena í kəw í sulɪ-ɪ na í pōosi-ɪ sɪ: N mv Yulv Pəɣaɣa təm na? ³⁶ Tənaɣa yulom cō-ɪ sɪ: Tacaʊ, huli-m wei pa yaa mpu tō na má mv.

³⁷ Mpróyó Yesu tōma sɪ: N na-ɪ mɛɛ, í maɣamaɣa kɛɛ ma wei ma yəɣotəɣəna-ŋ isəntv tō. ³⁸ Ilena yulom tō sɪ: Tacaʊ, ma muwa. Na í luvjɪ-ɪ ate.

³⁹ Mpróyó Yesu tōma sɪ: Ma kōma antulinya taa cəneɣɛ sɪ ma fakɪ tampana nyóma na tasəkəle nyóma, na mpa paa naaki tō pá ná, na mpa pa naakayə tō pá yulomɪ.

⁴⁰ Falisanaa napəli paa wɛ təna na pá nukɪ təm nti, ilena pá pōosi Yesu sɪ: Pə kvɛŋna tá, tá kɛ yulvmaʊ tōw?

⁴¹ Mpróyó Yesu cō Falisanaa sɪ: Ye tampana í ka kɛ yulvmaʊ, í taa wɛna isayav. Ama isɪ í təŋvɔv sɪ í naaki tō, pə tōw kɛ mə isayav wɛ tam.

10*Heej kaləkv təm*

¹ Tampana ke ma heeliyi-me yoo, ma a cesəyi, wei í yela heej kaləkv nənəyo ke sɔnəv na í ηmaana tiili təɔ na í sɔv tə, pɔnto ké ηmulv na wakəllv ké. ² Ama wei í təhəyənə nənəyo na í sɔv tə, pɔnto nté tiikulu. ³ Nənəyo tənɔv tɔləyi-í na í sɔv. Heej nyəmə í nəyo. Í kaləyi í heej həla ke kɔlvɔm kɔlvɔm na í lukəna-í awali. ⁴ Waatv wei í tən í heej iní í tənəya lunəv tə, lɛna í tɛɛ-í nəyo na heej naa tɔv í waali. Pə taya pɔlv, í nyəmə í nəyo tə pə təɔ. ⁵ Ama ye kpaí tɔ, í kaa təh ílé, halí í ká se-í səsəm ké. Mpi tə, í ta nyí kpaí nyəmə nəsí tə se.

⁶ Yesu keesa-weye tənə iní. Ama pa ta cekəna tə huwɛɛ.

Yesu kena tiikulu kopəŋ

⁷ Mpiyó Yesu tasa yəyətəya sí: Tampana ke ma heeliyi-me yoo, ma a cesəyi. Maɣale heej kaləkv ηkv kɔv nənəyo. ⁸ Pa tənə mpa pa laala-m kəntə tə, pa a ké ηmulaa na wakəllaa ké, heej ta tu nuna-wɛ. ⁹ Maɣale nənəyo, wei í tənəna ma təɔ na í sɔv, pu ya í nyɔv. Í ká sɔvki na í luki, na í hikiyi nyuto kopantə. ¹⁰ Nmuloɣv na lentɔv na wakəloɣv təɔ tike ke ηmulv ná kəŋ. Ama ma kəmaɣa sí ma heej í wɛɛ alaafəya taa ké tam təpəkɛɛɛ.

TILLAA TƏMLƏ Kütölvü

Tillaa Təmle takəlaya wenna isu salav wei i kaɣa Laapaalənaa na Pəəli-we pa kəŋmaŋmaasi heku taa tə. Ka taa ké pa kəesəŋ-tuɣu isəna Yesu Kilisiti Isə seelaa caala Yuta nyəma taa na piitimnaa taa tə.

Yuta nyuɣu nyəma na Lom nyəma pa tə kancaalaya Isə seelaa ke wahala ke səsəm. Pəəli ka ké wahala tɔlaa mpe pa taa ləlv wei Isə laɣasa tampana laɣasuyu tə si i kraali Laapaali Kupaŋ ke piitimnaa ləlaa. Takəlaya ŋke ka kəesa-tə tətəɣə Pəəli cənaav ke Laapaali Kupaŋ ke tetu taa.

Isəna pa faɣa Tillaa Təmle takəlaya tə:

- Feesuyu Nanŋtu taŋuɣu, titite 1
- Aseeta nyəma ke Yosalem taa, titite 2-7
- Aseeta nyəma ke Yuta na Samalii taa, titite 8-12
- Pəəli təmle, titite 13-28

Feesuyu Nanŋtu ka tii tillaa səsaa tə

¹ Ma yulv Teufiili, ma takəlaya kancaalaya nyəŋka taa ma kəesa mpi mpi Yesu caala larv tə, na nti nti i seɣesa pə kraɣav kancaalaya, ² na pə suna kuyajku i kra isə tə. Na pəcə Yesu kra isə tə, i ka heelina Feesuyu Nanŋtu toŋ ke mpi i caa si yəlaa mpa i ləsa si i tillaa tə pə la tə. ³ Yesu səm waali i lukaya i tillaa tə, na i hüləɣəna-weɣe yaasinaa paɣalə taa si i fema. Halı kuyeeŋ niile taa təcu ké Yesu lukaya i tillaa tə na i laki-weɣe Isə Kawulaya waasu. ⁴ Mprəɣə kuyaku nakvli Yesu na i tillaa pa caɣaa na pə təŋna təɣu. Tənaɣa i heela-we si: I taa hatələna Yosalem. Ama i kəŋna mpi Tacaa ka toma si i ká ha tə, kuvəəv ŋku kv təm maa heela-me tə. ⁵ Mpi pə tə tə, lvm maɣamaɣa ke Yohaani naa səna yəlaa ke Isə lvm. Ama ye me ile, pu la wee naalə tə Feesuyu Nanŋtu maɣamaɣa ke paə kelı na pə sə-me.

Yesu kra isə

⁶ Mprəɣə Yesu na mpa paə kota mpu tə pa pəəsa-i si: Tacaa, ye mpu pəneɣele n ká taɣanı lseɣeli kawulaya ŋkeɣe kuvuɣu na?

⁷ Tənaɣa Yesu cə i na mpa paə kota mpu tə si: Pə taɣa si mu nyəna kuyeeŋ yaa waatənaa mpa Tacaa maɣamaɣa suna i toŋ tə se. ⁸ Ama kuyajku Isə Feesuyu Nanŋtu ka tii mə tə tə, i ká hiki toma na i huli pə təna mpi i nana mə isəpee tə pə tampana ke Yosalem, na Yuta, na Samalii pə tetunaə təna taa. Haləna pə polo pə tala antulinya tənasi təna təpaı.

⁹ Yesu tema mprəɣə yəɣəvɣu, ilena pə kraasi-i isə na pə nyənəɣı-i mpu. Haləna pulərv isu ŋmuntvɣu kəə pə takı i tə, pa ta tasa-i nav.

¹⁰ Yesu kra isə na i tillaa wee na pə təŋna nyənuyv təŋiŋ ke mpu, ile pa tuta apalaa naaleɣe pa cəlvəle na pə suu wontu kuvulvmtv. ¹¹ Na apalaa mpe pə pəəsi tillaa si: Kalilee nyəma me, pepe tə ké i səɣaa na i nyənəɣı isə ké mpu? Yesu wei pə ləsa mə heku na pə kraasi-i isə ké isəntə tə, i ká tə na i məli mprəɣə teitei isu i na-i na i kraaki isəntə tə.

Matiyası məla Yutaası lonte

¹² Mprəɣə tillaa kula tuŋ wei pa yaa si Olifinaa tə i puɣv ŋku kv kiŋ paə wee tə na pə məli Yosalem. Puɣv ŋku na Yosalem pə feı pooluŋ. Pə ta kelı kiloməetəli kvlvm. ¹³ Pa talaə, ilena pə kra pa isətaa kutuluɣu ŋku kv taa paə svukaya tə. Mpa pa svukaya təna təɣlə Piyee, na Yohaani, na Saaku, na Antəli, na Filipu, na Tomaa, na Paatelemii, na Matiyee, na Aləfe pəyalv Saaki, na Siməŋ wei i ké mpa pa lvkaya si pa muɣı pa tetu tə pa taa ləlv tə, na Saaki pəyalv Yuti. ¹⁴ Pa təna pa kotaya təntəmle ke tam na pə sələməɣı Isə. Pa taa ka we alaa napəli, na Yesu too, na Yesu newaa.

¹⁵ Kuyeeŋ inı i taa, kuyaku nakvli yəlaa kotaa, halı pa tala isu yulvnyəŋ nuɣvwa na hiu (120). Ilena Piyee kvli na i səŋ i taapalaa mpe pa heku na i tə si: ¹⁶ Ma taapalaa me, təm nti Isə Feesuyu Nanŋtu ka tə Tafiiti nəɣə taa na i yətəti, na tə we Isə Təm takəlaya taa ké Yutaası wei i tē Yesu kpalaə ke nəɣə tə i təm tə, pə wee ké si tu la. ¹⁷ Yutaası inı i ka ké ta taa ləlv, na tá na-i tu kpenta təmle təne tə taa.

¹⁸ Apalv inı, waatv wei i tema tetv yaɣv na i tulum liyitee anı tə, i polaa na i hotı tə taa ké i nəɣə tə, na i lotu tvi, na i taa lotu ya na tə ŋmaa. ¹⁹ Təm təne tə yeka Yosalem nyəma təna kiŋ, haləna pə ha tetv ntəɣı hətə na pa te taa si: Akeletama. Caləm tetv ke pa yaa mpu na pa te taa. ²⁰ Pa ŋmaa Yontu takəlaya taa si:

I təɣaɣa i təkı kaav.
Nəɣəlv i taa kvsi-ke.
Na ləntı tətə si:
Nəɣəlv i ləeti i lonte.

21-22 Ye mpu pə wee si mpa pa təhaya-tuyu waatu wei tá na Tacaa Yesu tə cəəkaya tetunaa tə, pa taa nəgəlv í səsəsi tá təə, na tá na-i tá hólí Tacaa Yesu səpu na í fe tə pə tampana. Puntu iní í ká wee wei kuyeyə təna í ka we tá waalı kə pə kpaɣaɔ Yohaani səu Yesu ke Iso lorn tə, haləna kuyəŋku pə ləsa-i tá heku na pə kraasi-i iso tə.

23 Mpróy pa ləsa yəlaa naale, Yosəfu wei pa yaa si Paasapasi na pá cuɣusi-i si Yutusi tə, na Matiyasi. 24 Uena pá sələmi si: Tacaa, nyá nyəmna yəlaa lotunaa, hólí-tuyu yəlaa pane pa naale pa taa wei n ləsa si í la tillu, 25 na í paasəna təmle nte Yutaasi yəlaa na í tēe í nyəhku tə.

26 Təhaya pa tə tete na pə kpa Matiyasi, na í səsəsi tillaa naanəwa na kəlvəm iní í təə.

2

Feesuyu Nəhətu tiuu

1 Mpróy pə tala Pentakonta acima wule, uena Iso seelaa koti pa təhaya təntəmle. 2 Pə tasaa ile, kəkəte natəh, isu heelim səsəəm makuyu tə, luna isətəa kəle, na tə nyaləna təyaya ŋka ka taa paa we mpu tə. 3 Mpróy puləpənaa lu pa təə na pə nəgəsəna isu kəkə nsəma. Uena puləpənaa mpe pá ya na pá caya paa wei í təə kə kəlvəm kəlvəm. 4 Təhaya Feesuyu Nəhətu haya pa təna pa taa təmammam, na pá sūv piitim ləmpri təm yəgətuyu, na nti Feesuyu tə pa taa tə ntəyi pa yəgətaya.

5 Pə pamna mpa pa təhəyi Iso mpaav ke teu tə pa luna antulinya təna taa na pá we Yosalem ke waatu iní. 6 Yəlaa mpe pa nu kəkəte níté tə tan, uena pá koti səsəəm. Mpróy pə lapa-weye ha, pə taya pulv, paa wei í nukaya Iso seelaa yəgətəyənə í tə taa. 7 Təhaya pa kpa nəsəsi na pə la-weye piti, na pá tə si: Isu Kalilee nyəma tike yəgətəyənə isəntə. 8 Ile pə lapa isəna na paa tá taa wei í nukí pa yəgətəyənə í tə taa? 9 Aní tá taa cəne mpa pa luna Paati tetu tə pa wee, Metii na Ilam pə nyəma ná wee, Mesopotami nyəma ná wee, na Yuta na Karatəəsi pə nyəma, na Pəh nyəma na Asii tetu nyəma, 10 Filicii na Pamfili pə nyəma, na Icipiti nyəma na Siləenú calə Lipii tetu həyəlvuy ləhku nyəma, na pə kaasa ləlaa mpa pa luna Lom tə. 11 Yuta nyəma siyisiyi wee, na pə kaasi mpa pa sūv Yuta nyəma isəsele ke kəsvu tə, na Kələeti nyəma na Alaru nyəma. Paa na mpu pa tu kəesəyi Iso təma səsəəna təm na tá təmnaa waani waani taa, na tə nukí tá təna.

12 Pə təmsa pa təna, pa ta nyi nti paa yəgəti tə. Uena pá pəsəyi təma si, təm tənə ntiyile mpu? 13 Ama ləlaa ná wəŋa-wee, na pá tə si sūlvəm pūna-wee.

Piyee Waasu

14 Təhaya Piyee na tillaa ləlaa naanəwa na kəlvəm iní pa kulaa na pá səh iso. Uena Piyee yəgətəna samaa na nəyə səsəya si: Ma Yuta nyəma me, na mpa me mə kəma Yosalem ke kəkəvm tə, í tə ŋkraŋh na í cəkəna teu ke nti ma heeliyi-me tə. 15 Pə taya sūlvəm kuyəna yəlaa pane iní isu í huəki tə. Pə taya pulv təə, pə kəla tanəh. 16 Ama nti Iso kuyəgətətu teləsvlə Sowəli ka yəgətəa tə, nti tə maɣamaya tə lakəna saŋa.

17 Iso yəgətəa si:

Nti ma la kuyeyə kantəkaya nyəh taa təyələ.

Maa tisi ma Feesuyu ke yəlaa təna təə.

Mə pəyalaa na mə pəelaa ká na nti

tu la cele tə na pá yəgəti.

Pu hólí mə ifepiya ke təmnaa na pá nana pa isəpəe.

Na mə kəkpatələa ká toosi toosee.

18 Tampana təə, maa tisi ma Feesuyu ke ma təmle nyəma,

apalaa na alaa nyəma, pa təə kə kuyeyə iní í taa.

Paa ná nti tu la cele tə na pá yəgəti-ti.

19 Maa la kəkəlvə nyəmnaa ke hatoo isətənyu taa,

na piti təma ke atə.

Caləvm na kəkə na nyəsəsi səsəənsi ká nyala.

20 Ilim ká si təkpitii.

Isətv ká seə isu caləvm.

Pə təna pu la mpu na pəcə pə tala

Tacaa kuyaku səsəəŋku teeli nyəhku ŋku.

21 Pə na pə mpu tə yəlaa təna mpa

paa yaa Tacaa hətə tə paa təli-ti.

22 Isəyeli nyəma me, iní nti ma heeliyi-me tə. Nasaletí Yesu kə yulv wei í səsəəntu Iso hólá-me təyə. Pə taya pulv, Yesu niŋ ke Iso lapəna piti təma na səyəntu təma na Iso kəkəlvə nyəmnaa mpa í hólá mə heku taa tə. Isu mə maɣamaya í nyəm pə təna tə. 23 Na yulv inəyi Iso kpaɣaa na í cəle-me isu í ka huə í taa na í tə pə pələ si í ká la tə. Ama mə kv-i, mə yelina na yəlaa asayaa kam-i səm tesika təə. 24 Ama Iso yəka səm toma na í feesi-i. Pə taya pulv, pə fei si səm í lap-i pulv cəkəka.

25 Tampana, Tafiiiti yəgətə Yesu iní í təm ke mpu si:

Ma naakaya Tacaa ke tam kə ma cəlvəy.

I ka səŋa ma waalı kə sɪ má taa selina pʊlb.

²⁶ Pə tɔɔ kə ma laakalı caɣa təntəmle ke teu,
na laŋheele kuɣu-m ma yɔɣotaya taa.

Paa ma kə yʊlb na maa sɪ tɔ,
ma caɣana tɛɛlʊɣu.

²⁷ Pə taɣa pʊlb tɔɔ,

Iso nyá n kaa lɔ-m yem kə atətəle taa.

N kaa yele sɪ nyá yʊlb má má tu səŋ
paa pəɔ maɣamaya.

²⁸ N hula-m weesuɣu mpraɔŋ.

N ká wee ma kiŋ na í huləsəyi ma laŋle ke teu.

²⁹ Apalaa me, í yele má tuləsi-meɣe tá loŋce Tafiiti tɔm təcɛɛɛɛ sɪ, í səpa na pá pimi-i, na í pələau we tá heko ke haləna saŋa. ³⁰ Tafiiti inɪ í ka kə Iso kuɣɔɣotɔtu teləsɔlb kə na í nyómá teu sɪ, Iso ka tɔma nti na tuunau sɪ ká larɪ-i tɔ pu la. Səsi Tafiiti lulʊɣu taa tɔ nɔɣɔlb ká tɔɣana kawulaya ŋka Tafiiti inɪ í ka tɔɣaa tɔ. ³¹ Hatoo loŋ Tafiiti nawa mpi pu te na pá la tɔ. Pə tɔɔ kə í yɔɣota Mesii səpu na í fe tɔ pə tɔm sɪ:

Pa ta lɔ-i yem kə atətəle taa.

I ta tu səŋ paa pəɔ maɣamaya.

³² Yesu wei inɪ í tɔm ma yɔɣotəyi isəntɔ tɔ, Iso feesa-i, na tá təna tə nana tá isəpee təkəlekele. ³³ Iso kusa í nyɔɣu na í caɣasi-i í kəŋkəŋ taa. Uena í kraɣa Feesuɣu Naŋŋtu, wei í ka tɔma sɪ í ká ha tɔ, na í cele-i. Na Feesuɣu Naŋŋtu inəyi Yesu tisa tá təna tá tɔɔ, na í tɔŋna nau na nuu ke isəntɔ. ³⁴ Pə taɣa isu Tafiiti maɣamaya ná kra iso se. Ama paa na mpɔv í yɔɣotaa sɪ:

Tacaa Iso heela ma Səso sɪ:

Caɣa ma kəŋkəŋ taa.

³⁵ Haləna má kəna nyá kolontunaa,

na í loosi nyá nəoheɛ ke pa tɔɔ.

³⁶ Pə wee sɪ Iseyeli yəlaa təna ká nyɪ teu təkpataa sɪ, Yesu wei í kama səm tesika tɔɔ tɔ, inəyi Iso lapa Səso na Mesii.

³⁷ Iseyeli nyómá nu tɔm tənɛ uena pa larja pəsi səsəm, na pá pəəsi Piyee na tillaa lelaa sɪ: Ta taapalaa me, isənaya pə wee sɪ tó la ilé?

³⁸ Tənaɣa Piyee cɔ-we sɪ: I lo mə isayatu na í layasi huwee, na pá yaa Yesu Kilisiti həte na pá səna paa mə taa wei kə Iso lɔm, na pə husɪ mə isayatu. Uena í hiki Iso kuɔɔɔ səsəɔv ŋku ku kə Feesuɣu Naŋŋtu tɔ. ³⁹ Pə taɣa pʊlb tɔɔ, mə na mə piya na hatəlaya nyómá ke Iso tɔma sɪ í ká ha, í tu laalaa na í yaa wei te, ilé í hikaa kə.

⁴⁰ Mpróy Piyee tasa Iseyeli nyómá ke tɔm payale ke heeluyu tɔtɔ, nti tu səna-we na tə səsɔ-weɣe apalutɔ tɔ. Səsi, í ləsi mə təyi yəlaa letaa paŋe pa taa na í tulɪ-tɪ.

⁴¹ Mpróy Iseyeli nyómá taa yəlaa tuutuuma mv Piyee tɔm na pá sɔ-weɣe Iso lɔm. Kuɣaŋku, mpa pa sɔv Iso seɔv tɔ, pa nyɔɔŋ tala isu iyisi tooso (3000). ⁴² Pa isəle ka seɛna tillaa kuɔɣeɣeətu ke nuu, na pa təŋaya təma na laŋhulɔmlɛ ke səsəm. Pa təkaya təntəmle ke tam, na pá puki Iso sələmuyɔ pu sɔɔ nɔɣɔlb.

Iso seela cakəle

⁴³ Tillaa lakaya piti təma na Iso kəkəlb nyəmnaa, na pá kraa paa wei kə sɔɣontɔ. ⁴⁴ Iso seela təna ka wəna nəɔɔ kolɔmaya, na pa krentaya mpi mpi pa wəna tɔ. ⁴⁵ Pa pɛɛtaya pa tetɔnaa na pa wontunaa na pá kotiyi pə liyitee ke təntəmle, na pá caala pa taa wei pa waasana-i. ⁴⁶ Pa təna paa kotaya paa ifemle nteɣe Iso təsɛɛle ke Iso sələmuyɔ pu sɔɔ yʊlb. Ye pa saa-weɣe pa tɛɛsɪ taa, təntəmle ke pa kotiyi na pá təkɪ. Laŋhulɔmlɛ ke pa təkayana pa tɔɣonasɪ, na pa taa hətəna təma. ⁴⁷ Na pá saŋ Iso, na yəlaa təna larja heena-we. Paa kuɣaŋku Tacaa səsəɣa pa kpekəle tɔɔ kə mpa mpa pa nyɔɔŋ pə yapa tɔ.

3

Kaakalaya hika nəoheɛ

¹ Mpróy kuɣaku nakulɪ Piyee na Yohaani pa pukaya Iso təsɛɛle ke ilim kpiluyɔ sələmuyɔ. ² Apalɔ nɔɣɔlɔɣu pa lʊləna kaakalətu, na pá pukina-i na pá sukɪ Iso təsɛɛle səsəɔle nɔnɔɣo ŋka pa yaa sɪ Caŋəm Nənɔɣo tɔɣo paa kuɣaku ŋku sɪ í sələməyi Iso təsɛɛle taa suulaa ke liyitee. ³ I nawa Piyee na Yohaani pa suukɪ Iso təsɛɛle taa, uena í sələmi-we sɪ pá ha-i pʊlb. ⁴ Mpróy Piyee na Yohaani pa nyəna-i tərɪŋŋ. Uena Piyee tɔmi-i sɪ: Paasəna cəne.

⁵ Tənaɣa kaakalaya paasəna-weɣe teu, na ka tɛɛlayaa sɪ paa ha-keɣe pʊlb. ⁶ Mpróy Piyee tɔma-ke sɪ: Ma feina liyitee sɪ maa ha-ŋ. Ama maa ha-ŋ mpi ma wəna tɔ. Na Nasalɛti Yesu Kilisiti tɔŋ taa kulɪ na í tɔ.

⁷ Uena Piyee siisi na í tóki kaakalaya na niñ ntóyoh, na í kósi. Tənaɣa kaakalaya nɔɔhɛe na ka nɔɔɔwasi kpa toñ ke kpakpaa. ⁸ Ḿpóyú ka kulaa təhapa na ká tii ka nɔɔhɛe tɔɔ, na ká səh tɔye na ká niki tɔnte, na ká na tillaa sɔsaa pá kpeñti na pá sɔv Iso təsɛɛle taa. Na ká toñ na ká ŋmaalɔyi na ká sañ Iso. ⁹ Samaa təna ná ka tɔnte na ka Iso sam. ¹⁰ Pa kɔma na pá cekəna si ŋke ka cakayana Iso təsɛɛle Cañəm Nɔnɔyɔ kin na ká sələmɔyi liyitee, Uena sɔyɔnto na piti la-wɛ na isəna ka hika nɔɔhɛe tɔ.

Piyee waaso ke Iso təsɛɛle taa

¹¹ Ḿpóyú kaakalaya ŋke ka nyɔɔna Piyee na Yohaani ke tam. Ḿpóyú piti kpa samaa ke sɔsəm, Uena pá wati Piyee wɛe pa tɔɔ kɛ sakaya sɔsɔya ŋka pa yaakaya si Salumɔñ sakaya tɔ ka tɛɛ. ¹² Piyee ná mpv, Uena í tɔ samaa si: Iseyeli yɔlaa mɛ, pepe tɔɔ kɛ apalv inɛ í kɔlvɔy tɔ pɛ cekɪ mɛ laŋa? Na pepe tɔɔ kɛ í nyənəyi-tv isv tá mayamaya tá toñ yaa tá Isɔsɛɛle teu narəli pə yelina na apalv inɛ í tɔñ? ¹³ Apələham na Isaa ka Yakərv pa Iso, wei í kɛ ta caanaa caanaa Iso tɔ, í kusa í tɔmle tv Yesu nyɔy. Ama mɛ mɛ tɔ-tv toñtəna niñ taa. Pəle pə waali Pilati luyv lapa si í yeki-tv tɔ, mɛ tayanna kisuyv. ¹⁴ I kisa yulv kɔpañ tampana təhɔv inɛ, na isayav kpitikpiti kɛ í sɔɔlaa na í səlami Pilati si í tvli-meyɛ ilɛ. ¹⁵ Ḿpóyú pə lapa na í yele na pá kv weesu yv halv. Ama Iso ná feesa-tv na tɔ nana tá isəpee. ¹⁶ Yesu inɛ í mayamaya í toñ taa na tɔá tɛmnav ke-tv yelina apalv inɛ í kulaa. I nyəma-tv na inɛ í səhna mɛ isənta isəntɔ. Tɔá tɛmnav ke Yesu yelina apalv inɛ í wɛna í tv tamammam na mɛ təna í naaki mpv.

¹⁷ Tv, ma nyəma mɛ, ma nyəma tɛv si mɛ na mɛ sɔsaa í taa cekəna tɔyɔ í lapa Yesu inəyi mpv. ¹⁸ Ue tɔm nti Iso yelaa na Iso kɔyɔyɔtv teləsəlaa təna kpaali hatoo lɔñ taa, si í Mesii ká tɔyɔ kɔnyɔñ tɔ, nti inɛ tɔ mayamaya ke í yelaa na tɔ lá. ¹⁹ Pə tɔɔ tɔ, í lɔ mɛ isayv na í lapa hɔwɛɛ, na í pəsəna Iso tɔɔ. Uena ilɛ í tayani mɛ təwakəllɛna. ²⁰ Ue Tacaá ká ha-meyɛ kuyɛɛñ wei í taa pvi waasi-mɛ tɔ, na í kəna Mesii wei í ka ləsa hatoo lɔñ na í si-mɛ tɔ. Mesii inəyɔle Yesu. ²¹ Ama pə wɛɛ kɛ si Yesu Kilisiti í caya isətaa, haləna pə tala waatu wei paa tayani pə tənaɣa kɔfam pəsuyv, isv Iso ka tɛm yeluyv ke hatoo lɔñ na í kɔyɔyɔtv teləsəlaa kɔpama yɔyɔti tɔ. ²² Halɪ Moisi mayamaya ná yɔyɔta í tɔm ke mpv si: Tacaá mɛ Iso ká kəna-meyɛ Iso kɔyɔyɔtv teləsəlv nɔyɔlv wei í wɛ isv má, na í ká wɛɛ mɛ mayamaya mɛ piitim tv, na í ká təh tɔ təna nti í ká heeli-mɛ tɔ. ²³ Ye wei í ta nuina Iso kɔyɔyɔtv teləsəlv inɛ, paa ləsi pɔntv ke Iso yəlaa taa na pá kv-tv. ²⁴ Iso kɔyɔyɔtv teləsəlaa mpa pa təna pa yɔyɔta pə kpaayv Samiyɛli na í waali nyəma pa loŋa ŋke ka tənaɣa mpv tɔ, pa yɔyɔta kuyɛɛñ inɛ inɛ í tɔm. ²⁵ Mpi Iso ka tɔma si í ká ha na Iso kɔyɔyɔtv teləsəlaa ŋmaa pə tɔm tɔ, meyɛ í tɔma si í ká la. Halɪ mɛ tɔm ke Iso kɔ yɔyɔta saa wei í na mɛ caanaa caanaa paa si tɔmɔya nɔɔsi tɔ. Waatu inəyi Iso tɔma Apələham si: Nyá piya tɔɔ kɛ maa la ate yəlaa tənaɣa kɔpantv. ²⁶ Pə tɔɔ kɛ Iso ləsa í tɔmle tv tɔ, mɛ cɔlvɔy í laaləna-tv kɔnav. I kəna-meyɛ-tv ḿpóyú si í la-meyɛ kɔpantv, si í layasi-mɛ na paa wei í yele í yaasi isayav.

4

Pa yaa Piyee na Yohaani ke nɔnɔyɔ

¹ Piyee na Yohaani pa təhna samaa ke yɔyɔtənav ke mpv, Uena kətəlaa na Iso təsɛɛle tanlaa nyɔy tv na Satusee nyəma pa tala. ² Ḿpóyú pə sala-wɛ. Pə tayv pulv tillaa sɔsaa naale ná seɣesaya samaa si Yesu fema. Mpv tɔ sətəa ka tɛ na pá fe. ³ Tənaɣa Yuta nyəma kpa-wɛ na pá təki-wɛyɛ salaka, si pə fema ulɛ paa cekəna. Pə tayv pulv, saa inɛ tɔ pvi tɛma taanuyv. ⁴ Paa na mpv mpa pa nuwa Piyee faaci tɔ, pa payale mɔwa. Haləna mɔlaa mpe pa taa apalaa tapv isv iyisi kakpasí (5000) ke mpv.

⁵ Tɛv fema, Uena Yuta nyəma sɔsaa na nyɔy nyəma na Iso Tɔm seɣesəlaa sɔsaa, pa koti Yosalem. ⁶ Pə kpaayv isv kɔtvlv sɔsɔ Ana, na Kayifi, na Yohaani, na Aleksantəli-wɛyɛ mpv na kɔtvlv sɔsɔ lɔlvɔy nyəma təna. ⁷ Uena pá ləsi tillaa sɔsaa na pá kəna-wɛyɛ pa hekv taa, na pá pɔɔsi-wɛ si: Mpi inɛ í lapa isəntɔ tɔ, awe heela-mɛ si í la mpv? Na awe toñ taa kɛ í tv lapəna mpv?

⁸ Tənaɣa Feesuyv Nanñtv toñ kuləna Piyee na í tɔ-wɛ si: Tv, tɛtv sɔsaa na nyɔy nyəma mɛ, ⁹ saña pa pɔɔsəyi-tuyv kɔpantv nti tɔ lapa kaakalaya tɔ tɔ tɔm, na isəna tɔ lapa na ká kɔlv tɔ. ¹⁰ Ue pə wɛɛ si í nyi tɔm ntəyi mɛ təna. Iseyeli yəlaa təna í nyi-tv tɔtɔ si, Nasalɛti Yesu Kilisiti wei í kama səm tesika tɔɔ na Iso feesi-tv, í toñ taa kɛ yulv inɛ í hika í tv na í naa-tv mɛ hekv taa kɛ isəntɔ. ¹¹ Na Yesu inɛ í tɔm ke pa ŋmaawa Iso Tɔm taa si:

Nmalaa mɛ, í ka lɔwa pəle nte tɔ,
ñtɛ tɔ pəsəna nteyɛ kite tɛɛ pəle sɔsɔle.

¹² I tike təkəñ í yakəna yəlaa nyɔyñ. Pə tayv pulv, hətɛ tənɛ tɔ paasi, lentɛ fɛi antulinya təna taa nte Iso hula yəlaa si tɔ yaa-tɛ na pá ya tá nyɔyñ tɔ.

¹³ Ḿpóyú kɔtuyv sɔsaa mpe pa nawa isəna Piyee na Yohaani pa yɔyɔtəna apalv tv, Uena piti kpa-wɛyɛ sɔsəm. Pə tayv pulv, pa mayamaya pa nyəma si Piyee na Yohaani pa kɛ yəlaa ke yem kɛ, pa ta la ceu nɔyɔlv. Uena pá tɔsi si paa kɛ Yesu təhlaa. ¹⁴ Pəcɔ yulv wei í ka hika í tv tɔ, í səhna

pa isentaa taa. Ile pa ta nyi nti paa yəḡəti tō. ¹⁵ Ulena kotuyu səsaa tō Piyee na Yohaani si pá lu təhuvle taa. Pə kaasa mpe ulena pa niki tə saawala. ¹⁶ Si: Isənaya tii lana yəlaa pane ini? Pə taḡa pulo, Yosalem yəlaa təna tema nyəm si mpe pa lapəna piti təmle səsəole təne, pácó pə fei tu kpeesi. ¹⁷ Ie tii kisina-weyə təpələpulo si ye pa tasa nəḡəlyu Yesu hətə təne tō təm heeluyu paa na. Pə taa koo na tə təm səsəi yav ke yəlaa taa.

¹⁸ M̀p̀r̀ỳỳ kotuyu səsaa yaa Piyee-we, na pá kisina-we təpələpulo si pá taa tasa Yesu hətə ńtə tə təm yəḡətyu yaa seḡesuyv ke paa fəḡ maḡamaḡa.

¹⁹ M̀p̀r̀ỳỳ Piyee na Yohaani pa cə kotuyu səsaa mpe si: Mə maḡamaḡa í maḡasi-təḡi mə taa na í na. Pepe kəla teu ke Iso isentaa? Məḡe tə se yaa Iso? ²⁰ Ama nti nti tá nuwa na tə nana ta ise tō, ta kaa pəsi na tə su tə yəḡətyu.

²¹ M̀p̀r̀ỳỳ Kotuyu səsaa mpe pa ta nyi isəna mpi paa la Piyee-we tō. Ulena pá tasa-weyə kpaaləyυ ke teu na pá yele-we. Pa ta hiki mpi pə tōo paa hə pa ŋkraḡuyv tō. Mpi pə tōo tō, yəlaa təna saḡaḡa Iso ké pə təna mpi pə lapa mpv tō pə tōo ké. ²² Apalv wei ini piti təmle lapa na í hiki alaafəḡa ke mpv tō, i luləyυ pusi ka kəla nule.

Iso Seelaa sələmvny

²³ Kotuyu səsaa yela Piyee na Yohaani ulena pá tee kpaakpaa ke pa taapalaa kin, na pá keesi-weyə tə təna nti katəlaa səsaa na nyuyv nyəma pa yəḡətaa tō. ²⁴ Pəle pa nu-təḡi mpv, ulena pa təna pá sələmi Iso si: Hai, Tacaa, nyá lapəna isətəaa na ate na tenku na pə təna mpi pə we pə taa tō. ²⁵ Nyá yelina na Feesuyv Naḡḡtə tō nyá təmle tū ta ləḡce Tafiiti nəḡə taa ké təm na í yəḡəti si: Pepe tōo ké piitimnaa cəka pə taa na kalampaanu ké mpv?

Pepe tōo ké yəlaa ná paasəna nəoheɛ tee
kuuu ke yem ké mpv?

²⁶ Ate awulaa səsaa kəla tōoḡ.

Tetv təkəlaa ná pəela nəḡə
na pá kuli Tacaa na i Mesii pa tōo.

²⁷ Tampana tōo, Heləti, na Pəḡsi Pilati, na mɔvlaa, na Iseyeli piitim nyəma pa pəela nəḡə ke nyá təmle tū naḡḡ tū, wei n ləsaa si í la Mesii tō, i tōo ké icate təne tə taa. ²⁸ Mpi tuu ləḡ nyá toma taa n nəkaa na n maḡasi na n su tō, pə maḡamaḡa ke pa lapa təkəle. ²⁹ Tacaa, pənente nyəmi kpaaləyυ mpi pa kpaala-tv na isəle kusəemle tō, na n yele na nyá təmle nyəma tá tə heeli nyá təm na tu nyaḡna puləyυ paa pəcə. ³⁰ Tv nyá niḡ na kotəntənaa hikiyi alaafəḡa, na n yele na yəlaa naaki nyá kəkəlo nyəm na nyá piti təma ke nyá təmle tū naḡḡtə Yesu tōḡ taa.

³¹ Tillaa tema sələmvny, ulena lonte nte tə taa paa kotaa tə tə sele. M̀p̀r̀ỳỳ Feesuyv Naḡḡtə tōḡ kuləna pa təna. Ulena pá svv Iso Təm heeluyu na paa nyaḡna pulv.

Iso Seelaa taləyi pa tənaya pa wəna

³² Iso seelaa kpeəkəle təna ka kaa lotu na ləmaḡasəle koləmtəle ké təkpaataa. Pa taa nəḡəlv taa faḡasəḡi na í nyənaḡi i kəwənam isu i tike i nyəm. Ama pa nyənaḡa pə təna mpi paa wəna təḡə isu pa təna pa nyəm. ³³ Tillaa keesayaa Tacaa Yesu fem təm na apalətv ké, na Iso ká we pa təna pa waadi ké teu. ³⁴ Pa taa nəḡəlv taa laḡ pulv. Pə taḡa pulv tōo, mpa paa wəna tətənaa yaa teesi tō pa pəetaḡaa ké na pá kəḡna pə liyitee, ³⁵ na pá celəyi tillaa. Ye pə caala wei pa waasəna-i.

³⁶⁻³⁷ Mpv ini pə yelina Lefii tū nəḡəlv, wei pa yaakayə si Yosəfv na pá lula-i Sipili tō, í pəeta i tetv natəh na í məḡna pə liyitee na í cəla tillaa. Inəḡi tillaa ka cuyusaa si Paanapasi. (Apalətv halv ke pa yaa mpv na pa te taa.)

5

Ananiyasi na i alv Safila pa təm

¹ M̀p̀r̀ỳỳ apalv nəḡəlv ilé, pa yaa-i si Ananiyasi, na i alv si Safila. I pəeta pa tetv natəh na i alv wəna pə nyəm. ² I tema pəetvny, ulena í faḡa liyitee taa na í su. Ulena í pona wəna a kaasaa tō, na í cəla tillaa na i alv wəna pə tənaya mpv pə nyəm. ³ Tənaya Piyee pəəsə-i si: Ananiyasi pepe tōo ké Satanu hika-ḡ m̀p̀r̀ỳỳ katatəlaya, na n kaasi nyá təyi tetv nti n pəetaa tō tə liyitee, na n puḡusi Feesuyv Naḡḡtə? ⁴ N taa pəetəta-ti tō, nyá tetv ké məe. Na n tu tema-təyi pəetvny tō, awe ti liyitee, pə taḡa nyá? Ie isənaya pə lapa na n paasi na n maḡasi nyá taa na n la yaasi isayav ine i taka? Iso ke n puḡusaa pə taḡa yəlaa se.

⁵ Ananiyasi nu təm təne ini, ulena í hoti na í si. M̀p̀r̀ỳỳ pə lapa pa təna mpa pa nu təm təne ini təḡə keninḡa nakəli pə tu fei. ⁶ Ulena ifepiya kuli na pá taki-i puḡuyv na pá pona-i pim.

⁷ Pə lapa laasayə isu kaləfuna a tooso, ile Ananiyasi ini i alv svvwaḡale. Ama i ta nuta nti tə tema lapv tō. ⁸ M̀p̀r̀ỳỳ Piyee pəəsə-i si: I pəeta mə tetv nti tō tə liyitee tənayəlv? Heeli-m.

Ulena Ananiyasi alv cə si: Anəḡəle mpv.

9 Tənaɣa Piyee yəɣota-i si: Isənaɣa mə lapa na i krenti na i paasi na i huɔ si i maɣasəyi Tacaɔa Feesuyu Naŋɲtu si i naa i waali? Nyəni, mpa pa pima nyá paalu tɔ pa tɛma kɔnte, mpeyele nənɔɣo tɛɛ. Paa tɛɛsi nyaya tɛnaɔ.

10 Tənaɣa Ananiyasi alɔ inɪ i hota Piyee nɔɔhɛ tɛɛ kɛ kpaakraa na i sí. Ifepiya suwa, ɪlena pá maɣana i sɔpa. ɪlena pɛle pá kpaɣa-i na pá polo pá pimi-i i paalu kɔŋkɔŋ taa. 11 Ḿpóyó tɔm nti tɔ lapa Yesu seɛlaa kpekəle tɔna na mpa pa nu-ti tɔ pa tənaya keniŋa nakəli pə fɛna.

Piti tɔma paɣale tɔŋna lapu

12 Tillaa lapa Isə kəkəlo nyəm, na piti tɔma paɣale ke yɛlaa heku taa. Isə seɛlaa tɔna kotaya Salomɔŋ sakaya sɔsaya tɛɛ. 13 Samaa puɣɔlaya-weye pə tu fɛi, paa na mpu yɔlb kraɪ tɔ ke yem nyaŋaɣana pa taa suw. 14 Ama apalaa na alaa samaa mpa pa mukaya Tacaɔa tɔm na pá sɔsəyi isə seɛlaa kpekəle tɔ tɔ, pa nyɔɔŋ tɔŋna hukuyu ke sɔsɔm. 15 ɪlena yɛlaa náá suw kɔtɔntɔnaa ke lunaw, na pá husi-weye katonaa na nyaalɔŋ tɔ kɛ hapɛɛ nɔɔsi, si ye Piyee tɛkəna tɔna, i ɪlemɔyɔ maɣamaɣa tu tokina kɔtukinaw ke pa taa lɛlaa. 16 Yɛlaa samaa lukayaɣana Yosalem cɔlo acalɛɛ taa na pá kɔŋna kɔtɔntɔnaa na mpa alɔɣaa cɔsɔsaya tɔ, na pá tɔna pa hikiyi alaafəy.

Tillaa tɔyo kɔnyɔŋ

17 Tənaɣa isəseemle kpa kɔtulɔ sɔsɔ ke sɔsɔm ke tillaa tɔ, na i kinɔ ɔaɣalaa tɔna mpa pa kɛ Satusee kpekəle nyəma tɔ. Haləna pá huɔ si paa kulɪ pa tɔ. 18 Ḿpóyó pa kra tillaa na pá təkɪ-weye timpi pa təkəyi samaa tɔna tɔ. 19 Ama Tacaɔa isətəta tillu nɔɣɔlb kɔma ahoo taa na i tulɔ saləka nənɔɔsi, na i ləsi tillaa. ɪlena i heeli-we si: 20 I polo Isə tɛseɛle taa təkaa na i kɛɛsi samaa ke layasuyɔ mpaaw kɔnɛ kɔ tɔm.

21 Ḿpóyó tillaa lapa nti isətəta tillu heela-we tɔ. Pa kɔla tanɔŋ ahula tɛɛ na pá polo Isə tɛseɛle taa na pá niki waasu lapu.

Tənaɣa kɔtulɔ sɔsɔ na i kinɔ ɔaɣalaa tɔna pa kota Yuta Kɔtuyɔ sɔsɔw nyəma. ɪlena pá tili si pá ləsi tillaa ke saləka taa na pá kɔna. 22 Waatɔ wei filisinaa ná tala saləka taa tɔ, pa ta maɣana-we. ɪlena pɛle pa məli kpaakraa na pá heeli huɔle sɔsaa mpe si: 23 Tə talaa na tɛ maɣana saləka nənɔɔsi kaləsa mpu təkɛŋkeŋ, na tanɔŋlaa náá sɔŋa pa tɔsɔŋlenaa ke nənɔɔsi tɔna. Ama tɔ tula nənɔɔsi, ɪɛ nɔɣɔlb fɛi pə taa.

24 Isə tɛseɛle tanɔŋlaa nyɔyɔ tu na kɔtəlaa sɔsaa pa nu mpu, ɪlena tillaa mukoyɔ mpu pə tu-weye piti ke te. Haləna pa ta nyɪ mpu tɔm tənɛ tii tɛna tɔ. 25 Tənaɣa nɔɣɔlb ná lu yem na i heeli-we si: I nawaa, mpa inɪ i ka tɔ saləka tɔ, pa wenna nteye Isə tɛseɛle sɔsɔle taa na pá laki yɛlaa ke waasu.

26 Ḿpóyó tanɔŋlaa nyɔyɔ tu inɪ na i yɛlaa pa polaa na pá kɔna tillaa tɔhɛɛ. Pə taɣa puɔb tɔ, paa wena yɛlaa sɔɣɔntɔ si pá taa kɔɔ pá yoo mpeye pɛɛ.

27 Tanɔŋlaa nyɔyɔ tu tana tillaa, ɪlena pá sɔŋsi-weye tɔhuɔle taa, na kɔtulɔ sɔsɔ suw-weye tɔm pɔsɔyɔ. 28 Tənaɣa i tɔma-we si: Isu tɛ kisina-me tɔsayaɣa si i taa tasa apalu inɪ i tɔm ke yɔɣɔtuyɔ ya? Na pepeyele i lapa isəntɔ? I yasa mə seyeɣuyɔ nte Yosalem icate tɔna tɔmam, na i caa i məŋna i sɔm tɔm nte ta nyɔɔŋ taa.

29 Ntɛna Piyee na tillaa lɛlaa pa cɔ kɔtulɔ sɔsɔ si: Pə wɛɛ si Isə kɛ tɔ se, pə taɣa yɛlaa. 30 Ta caanaa caanaa Isə feesa Yesu wei inɪ mə kama tesika tɔ na i sí tɔ. 31 Isə kusa i nyɔyɔ na i ɔaɣasi-i i kɔŋkɔŋ taa, na i lapɪ-i wulaw na waasɔlb sɔsɔ, si pɔ la na lseyɛli nyəma layasi tɔntɛ na Isə husi pa isayatu. 32 Tə kɛ pə tɔna mpi pə lapa mpu tɔ pə aseeta nyəma. Pə taɣa tá tike. Ama tá na Feesuyɔ Naŋɲtu wei Isə ha mpa mpa pa nukəna-i tɔyɔ.

33 Kɔtuyɔ sɔsɔw kotilaa mpe pa nu mpu, ɪlena pa pááná huu sɔsɔm, haləna pa caakaya pa ku tillaa sɔsaa. 34 Ama pa taa ka we Falisa nɔɣɔlb wei pa yaa si Kamaliyee tɔ, i kɛ pa Isə Tɔm seyeɣesɔlb sɔsɔ, na yɛlaa seekaya-i. Ḿpóyó i kɔlaa na i sɔŋ huɔle taa, na i tɔ si pá ləsi tillaa na awali tɔ na pɔcɔ. 35 ɪlena i heeli kotilaa si: lseyɛli nyəma me, i la laakali na mpi i caa i la yɛlaa paŋɛ tɔ. 36 Matɔŋ wulɛnaa taa kɛ Teutasi kɔlaa na i nyəni i tu isu yɔlb nɔɣɔlb, na yɛlaa isu nasəle (400) tɔŋ i waali. Ḿpóyó pa ku-i, na mpa pɛle pa tɔŋaya i waali tɔ pá ya ŋkaŋka, na pə tɔna pə saali yem. 37 ɪlɛ i waali kɛ Kalilee tu Yutaasi ná kula kɔkɔlbɔyɔ waatɔ, na i tɔŋsi yɛlaa kɔpiŋ ke i waali. Ama pa ku ɪlɛ tɔtɔ, na pɔ yasɪ pa tɔna mpa pa tɔŋaya-i tɔ. 38 Pə tɔ kɛ pənente ma heeliyi-me si, i taa paasəna yɛlaa paŋɛ inɪ pa tɔm tɔtɔ. I yeɛ-we na pá tɛɛ. Pə taɣa puɔb tɔ, ye yɛlaa kinɔ ke pa kɔokali na pa tɔma lunaa, pɪ saali kɛ. 39 Ama ye tampana Isə kinɔ ke pə lunaa, i kaa pəsi na i la-weye puɔb. I la laakali, pə taa kɔɔ na i yooɔna Isə.

Ḿpóyó kotilaa mu Kamaliyee tɔm. 40 ɪlena pá yaa tillaa na pá hɔkɪ-we, na pá heeli-we si: Yesu tɔm i taa tasa mə nɔɔsi taa kɛ luw. ɪlena pá yeɛ-we si pá tɛɛ. 41 Ḿpóyó tillaa lu kɔtuyɔ taa na lanɔhulomle kuyɔ-we isu Isə tɔna-we na i yeɛ na pá ná kɔnyɔŋ ke Yesu tɔ tɔ. 42 Paa ifemle nte, pa ta heesi Yesu wei i kɛ Mesii tɔ i Laapaali Kɔpaŋ heeluyɔ, na waasu lapu ke tɛɛsi taa na Isə tɛseɛle taa.

6

Yəlaa naatosomprəyəlaya ləsvuy

¹ Waatu unı ı taa Tacaa tərhlaa tərjna səəsuyu. Məroyə pə lapa təmayə ke Yuta nyəma mpa pa yəyətəyā Kələki tam tə na tətə Yuta nyəma pa həku, sı tətə Yuta nyəma ı paasəyəna mpe pa leelaa ke teu ke paa ifemle nte tə təyonəyā taləyū taa. ² Təyāyā tillaa naanəwə na naale unı ı kota Tacaa tərhlaa kpekələ tənə na pā tə-wə sı: Pə ta muna sı tē yele İso Təm paasənəu na tē lakı kətəyəyā təm. ³ Pə tō tə, apalaa mē, ı nyəmı na ı ləsi mə taa kē yəlaa naatosomprəyəlaya, mpa yəlaa sama na Feesuyū Nanjtu tōy tō pə kınj na pā wənə ləmayasē ke səsəm tə, na tē tə-wəyē təmlə tənē. ⁴ İle saa unı taa hiki çayale na tē paasəyəna İso sələməyū na waasə ləpə ke tam.

⁵ Məroyə pə kpekələ tənə lanjle həənə təm nti, lənə pā ləsi İtiyēni. Yulə unı ı tisa ı yuy ke İso tō kē teu, na Feesuyū Nanjtu tōy tō ı kınj. Pa ləsa tətəyō Filipu, na Pələkələ, na Nıkanə, na Timəy, na Paləmenası, na Antiyəka Nikolaa, wei ı ka suu Yuta nyəma mpaaw taa kē kosəu ke hatə ləy tō. ⁶ İlenə pā pona-wəyē tillaa kınj, na pələ pā sələməna-wəyē İso na pā tənı pa tō kē nıy.

⁷ Məroyə İso Təm tərjna yekəyū na tē puki, na Tacaa tərhlaa nyəyā tərjna səəsuyū ke səsəm ke Yosələm taa. Haləna kətələa pəyay tisi na pā mu Yesu təm ke teu.

İtiyēni kpa

⁸ İso wə İtiyēni waalı na ı hikiyi toma ke səsəm, na ı lakı piti təma na İso kəkələ nyəm ke yəlaa həku taa. ⁹ Məroyə Yuta nyəma təkotile nte pa yaa sı Yomaə Kələtaə təkotile tē, tə taa yəlaa napəl mpa pa kē Sileeni na Aləkəsantili nyəma tə, pā na Silisii na Asii tətə pə Yuta nyəma napəli pa kula İtiyēni tō, na pā na-ı pā suu təm həm taa. ¹⁰ Ama İtiyēni kəla-wə na tam. Pə taya pul, Feesuyū Nanjtu hana-ı ləmayasē na ı yəyətəyəna. ¹¹ Məroyə yəlaa mpe pa ha yəlaa ke liyite sı pā yəyətə sı: Tə nuwa ı sayətə Moisi na İso. ¹² Na pa səsə yəlaa na nyuy nyəma na İso təm səyəsələa səsəa, na pələ pā kuli İtiyēni tō, na pā kpa-ı na pā pona-ı təhəvle səsəle taa. ¹³ Məroyə pə caa yəlaa napəli sı pələ pā suu İtiyēni ke təm sı: Apalə unē ı sayətəyā tā İso təsəle səsəle kupante tənə na İso Təm ke tam kē. ¹⁴ Halı tə nu ı yəyətə sı: Nasaletı Yesu unı ı ká yəki tā İso təsəle səsəle tənə, na ı layası kətəsi nsi Moisi naa hula-tə tō.

¹⁵ Məroyə təhəvle taa çayalaa tənə pama İtiyēni tō kē isē, na pā ná sı ı isentaa mu isətəa tillu wəstə.

7

İtiyēni waasv

¹ Təyāyā kətəvle səsə pəsəa İtiyēni sı: Tampəna pə lapa mpu? ² Məroyə İtiyēni cəwa sı: Ma tətəwəna na ma caanaə mē, ı tə nəkəyā na ı nu. Teeli İso lu ta caanaə caanaə caa səsə Apələham tō kē ı ka wə Mesopotami na pəc ı kuləyı na ı puki Halan ke çayə tō. ³ Na ı tamı-ı sı: Kul na ı yele nyā tətə na nyā nyəma. Maa huli-ı tətə nti tə taa n ká polo ı çayə tō. ⁴ Məroyə Apələham kula Kalətē tətə taa na ı polo ı çayə Halan. Apələham caa səpa, lənə İso ləsi-ı Halan tənə na ı kəna-ı tımpı mē wə kaçana isəntə tō. ⁵ İso tā ha-ı tətə nti tə taa kē pulə mayəyā. Paa tēliya sı ı sopı sopuyū mayəyā. Ama İso təma-ı kətəm kē sı ı ká ha-ı tətə nti. ı mayəyā ı piya ká tənə na pā ti-tı tətəyō ı səm waalı. Pəc waatu unı Apələham fəna pəyayə. ⁶ İle nti İso heela-ı təyələ sı: Nyā piya ká çayə çayələtə ke lələa tətə taa, na pələ paa la-wəyē yomaə. Paa tə-wəyē wahala ke pusi nasələ (400) təcu kē tənə. ⁷ Ama İso təma sı ı ká pəsı piitim mpi pu tə-wəyē yomle ke mpu tō. Pələ pə waalı ile paa lu tənə na pā kə tətə tənə unı tə taa na pā paasəna İso sēv. ⁸ Məroyə İso lapa na pələyū pəsi Apələham ke kətəyā nka kaa təsəy-ı nti ı na İso paa yəyətəa na pā sı tō. Pə tō kē Apələham kəma ı ləli İsaaka tō, ı pələ-ı ı kuyeyā pələfəi naanəwə wule. İlenə İsaaka nā pəli məroyə Yakəru, na Yakəru nā pələ məroyə ı piya naanəwə na naale mpa pa ke ta kpekə caanaə caanaə səsəa tō.

⁹ Ta caanaə caanaə mpe pa lapa Yosəfə ke isəsemle na pā pəti-ı, na pā pona-ı İcipiti ke yomle. Ama İso ka wə Yosəfə waalı, ¹⁰ na ı yapa-ı ı wahalanəa tənə taa. Pə kəma na Yosəfə tala İcipiti wulaw səsə kınj tō, İso lapa na wulaw lanjle həənə ı yaası na ı layatə. Haləna İcipiti wulaw nana-ı kufənə kpa, sı ı nyənəyā İcipiti tətə tənə na ı mayəyā ı təyayə pə tō. ¹¹ Məroyə nyəyəsı anaam lu İcipiti na Kanaəy pə tətə tənə taa. Pu haçə teu kē təkəyā haləna ta caanaə caanaə mpe pā pəkı mpi paa təyō tə na pā kpisi. ¹² Pə kəma na Yakəru nu sı təyonəyā pə wə İcipiti, lənə ı kəsı tə caanaə caanaə mpeyē təm kancəlayə nyəm na ı tili. ¹³ Pa kəma na pā məli təm naale nyəm, lənə Yosəfə lə na ı taalənaə nyəmı-ı. Na pə lapa tətə na İcipiti wulaw səsə mayəyā nā cəkəna ı piitim. ¹⁴ Məroyə Yosəfə tila ı caa Yakəru na ı nyəma tənə waalı na pā kə. Pa wə yulənyəyā nutosə na naanəwə na kakpası. ¹⁵ Mpu pə ləpənə Yakəru nana İcipiti pote, na ı çay ı sı tənə. Ta caanaə caanaə nā səpa tənə tətə. ¹⁶ Pa kpaçayə-wəyē na pā mələyəna Sikəm, na pā piy-wəyē pələsu nku Apələham ka yapa Həmə nyəma kınj na liyite tə ku taa.

17 Pə kəma na pə tala nti Iso ka təma si i ká la Apələham tə tə lapu tə, tá piitim nyəma hukə səsəm, pa payau ke Icipiti we səyəntu. 18 Mpróyó wulaw səsə kufalu nəyolu ná çayaa, ílé i taa nyi Yosəəfu. 19 Wulaw un i lapa tá piitim ke acilayatu. I tu ta caanaa caanaa ke wahala ke teu na kúcaaluyó, si pá lə pa ahulómnaa na pá si. 20 Waatu un i taa ké pa ləla Moisi. I ka ké pəyaya kəpəŋka ŋka ka te Iso ké teu tə. Mpróyó Moisi nyəma təw-i isətənaa tooso ké pa te. 21 Pə kəma na pá lə-i tə, Icipiti wulaw səsə pəelə hiina-i na í tək-i isu i maɣamaya i kəlvə. 22 Mpu pə lapəna Moisi nyəma Icipiti nyəma nyəm təna. Haləna í lá yəlu wei í yoyota nti tu hotiya ate tə, na í pəsa təma.

23 Pə kəma na Moisi pusi tala nule, ilena í huə si i ká polo na í wiili i Iseyel nyəma ləlaa. 24 Moisi polaa ilena í maɣana Icipiti tə nəyolu í lak i pa taa nəyoluyó mətə. Ilena í mu wei pa lak i mpróyó mətə tə i təm na í suna i ti, na í ləeti Icipiti tə, na í çəŋ í ku-i. 25 Moisi ka nyəmaɣa si i Iseyel nyəma ká nyi si unəyi Iso ləsaə si í waasi-wə. Ama pəle pa ta nyi mpu. 26 Kə fema ilena í maɣana Iseyel nyəma naale na pá mak i, ilena í polo pa loluyu. Na í tə-wə si: Apalaa me, mə kəlvə ké, ilə pepe tək ké i lak i təmaɣa mətə? 27 Ama mətəntə wei i lakaya i təyontəle ke mətəntə tə i nyasa-i təm si: Ma na-ŋ, tá wulaw na tá təm huəlv. 28 Tete n təma Icipiti tə ke kuyó təyole saŋa n nyəma si n ká tətəsi ma na? 29 Moisi nu mpu, ilena i se kprakpaa na í polo í çaya Matiyəŋ tətə taa. Matiyəŋ tənaya i ləla apəlv piya naale.

30 Pə kəma na pusi nule çə, ilə kuyaku nakəlv i we wulaya tətə taa ké puyə Sinayi kin. Mpróyó hotiya nakəlv ka sūv kəkə mətə, ilena isətəa tillu lu i tək ké hotiya ŋke ka kəkə taa. 31 Moisi nawa mpu, ilena pə lap-i piti. Tənaya i tuusaə si i wiiliyi teu, ilena í nu Tacaa nəyó si: 32 Maɣale nyá caanaa caanaa Iso, Apələham na Isaaka na Yakəpu pa Iso. Tənaya səyəntu kpa Moisi ke səsəm na í seliyi, haləna í kpiisi nyənuyó. 33 Iləna Tacaa tə Moisi si: Wəyos i nyá ntəŋkpa, timpi taa n səŋa mpu tə pə ké tətə kate nyəntu ké. 34 Ma nawa ma yəlaa mpa pa we Icipiti tə pa wahala, ma nu pa wula. Iləna má tii si ma yak-i-wə. Təw, kəlv, ma tiliyi-ŋ Icipiti.

35 Moisi wei un i təm Iseyel nyəma ka kisaə təkpatəkpa na pá təm-i si: Tə na-ŋ, tá wulaw na tá təm huəlv tə, kəlvə unəyi Iso təyana kəsəyó na í tili pa kin, si í la pa wulaw na í waasi-wə na isətəa tillu wei i ka lu i tək ké hotiya kin tə i təŋ taa. 36 Inu i lapəna piti təma na Iso kəkəlvə nyəm na í ləsi-wəyē Icipiti tətə taa. I lapa mpu tətəyó səsəncaasi tənku taa na wulaya tətə taa, halə pusi nule. 37 Moisi un i heelina Iseyel nyəma si: Iso ká kəna-məyē Iso kuyoyotətv teləsəlv nəyolu wei i we isu má, na í ká wəe mə maɣamaya mə piitim tə tə. 38 Kəlvə un i ka wenna Iseyel nyəma mpa paa kəta wulaya tətə taa tə pa kin. I na isətəa tillu wei i ka yoyotəna-i puyə Sinayi tək tə pa wenna tá caanaa caanaa kin ke tənə un. Moisi un i muna Iso Təm nti tək lak i təmle ke səsəm tə si i teləsəyi-tə.

39 Ama tá caanaa caanaa ta nuna-i. Pa kisa-i na pá kraya pa laakaləna na pá mənəna Icipiti. 40 Haləna pá yoyoti Aləŋ si: Lu-tuyó tuyó na tək nyənəyi-ku. Pə taya pəlv, tə ta nyi mpi tá Icipiti taa ləseləlv Moisi təmna tə. 41 Mpróyó pa lupa naule na pá pəsi-təyē pa tuyó na pá laa-tə. Haləna pá yələna pa niŋ kulupum mprəyi teu. 42 Mpróyó Iso lapa-wəyē awusa na í yele-wə si pá nyənəyi isətəlvŋasi ke pa tuŋ, isu paa ŋmaəv Iso kuyoyotətv teləsəlaa takəlas i taa tə si:

Iseyel nyəma me,
 maɣa í lapa kətasi na í fəeni
 wulaya tətə taa ké pusi nule taa?
 43 Aai, tuyó Moləki çəkəle na mə tuyó
 Ləfaŋ isətəlvŋa ləesəyó ke
 í krayaa na í paasəyəna.
 I tənaya mpu, pə taya wei í lupa si
 í tənəyi təyole?
 Pə tək ké maa yele na pá pona-məyē Pəpiloni,
 haləna í tē pə waal.

44 Wulaya tətə taa tənə un i tá caanaa caanaa ka wəna çəkəle, na tə taa na seliya kpaatanaa. Paa sika-təyē teitei ké isu Iso ka heeluyó Moisi tə. Teitei isu nte tək taka Moisi ka nawa tə. 45 Tá caanaa caanaa çəla-təyē pəle pa waal nyəma. Iləna pəle pá kpeenna-təyē timpi Yosuwēe tē-wəyē nəyó na Iso yas i piitimnaa ke pa isəntaa na pá təyó tətə tə. Na tək wəe tənaya mpu, haləna Tafiti waatu. 46 Iso laŋle hēəna-i teu, iləna Tafiti náa sələmi-i nəyó, si i lak i un i wei i ké Yakəpu Iso təyó təcayəle. 47 Pə na pə mpu tə, Saləmən ŋmana-i kutuluyó ŋku.

48 Ama pə taya isətəa Iso Səsə un i çak i kutuluyó wei yəlaa niŋ ŋmawa tə i taa se. Halə Iso kuyoyotətv teləsəlv maɣamaya yoyota mpu si:

49 Tacaa yoyotaa si:
 Isətəlvuyó nté ma kumte.
 Ateyēle ma nəhēe təsule.
 Ilə kutuluyó ŋku kv taka ké í pəsəyi na í ŋma-m?
 Na ləyēle ma təhēsəle?

50 Pə taɣa má lapəna pə tənaya mpu na ma niŋ?

51 Təu, yəlaa mpa me í tēma keeluyi tə, mə laŋa lapa kpusəŋ na mə ŋkraŋŋ teeli na í kisi Iso Təm. Í kpeesəŋəna Feesuyu Naŋŋtu ke tam, mə caanaa kaŋe ke í kpaɣaa. 52 Mə caanaa naasa Iso kuyəɣətutu teləsəlaa mpe pa tənə na pá səə kolum ke? Pa ku mpa pa heelaya si tampana təŋlv inu í ká kəə tə. Kolum inəŋəle mə lapa kələmətə ke nəənəə na í ku. 53 Halı meye isətaa tillaa teləsə Iso kusəsutu. Pəyele u caaki tə təkəyi.

Itiyēni səm

54 Yuta nyəma nu mpu, ləna pááná huu pa taa, na pá sala pa niŋ ke Itiyēni təə na pá taŋaa. 55 Ḿpóyó Feesuyu Naŋŋtu toma koləna Itiyēni ke teu. Iləna í teki í isə na isə na í na Iso teu səsəəm na Yesu səŋa í ntəɣəŋ təə. 56 Tənaya í tōma si: Í naa, isətənuɣv tulaa, na má naa Yəlv Pəɣaya na ká səŋa Iso ntəɣəŋ təə.

57 Ḿpóyó Yuta nyəma mpa kapusi ke teu, na pá təkí pa ŋkraŋŋ na pá huli Itiyēni. 58 Na pá tuli-ı na pá ləna ıcatə waali, na pá sɔv-ı pəe yaɣav si pá ku-ı. Mpa paa ké pə aseeta nyəma tə, pəle pa sına ifepu wei pa yaa si Səəli təɣo pa wontu. 59 Pa təŋna Itiyēni ke pəe yaɣav, ləna í sələmi si: Tacaə Yesu kelı-m. 60 Iləna í lun akula na í yəɣətəna nəɣə səsəəŋka si: Tacaə, taa nyəni pa isayatu tənə. Itiyēni yəɣəta mpu, ləna í hēe.

8

1 Səəli laŋle ka hēena Itiyēni kuyə.

Wahala yasa Yesu seelaa kpekəle

Kuyaku ŋku ku mayamaya ke pa sɔv Yosalem Yesu seelaa kpekəle ke konyəŋ tuɣv ke teu. Iləna pa tənə pá ya Yuta na Samalii taa, na pə yeke tillaa tike. 2 Ḿpóyó yəlaa mpa pa təŋəyi Iso mpaav ke teu tə pa pima Itiyēni, na pá wii-ı səsəm.

3 Ama pə yela Səəli íle tə, Yesu seelaa ke í təŋna lɔpv si í laktı sakasaka. Tēesi taa ké í sɔvkaya na í kpaaki apalaa na alaa na í təkəyi.

Filipu kraaləyi. Laapaalı Kupaŋ ke Samalii

4 Mpa mpa pa ya mpu tə pa cəəkaɣa paa le na pá heeliyi Iso Təm Laapaalı Kupaŋ. 5 Samalii ıcatə ke Filipu ná polaa na í heeliyi tənə nyəma ke Mesii təm. 6 Piti təma nna Filipu lakaya tə samaa nu a təm na pá nana pa isə. Pə təə ké waatu wei í yəɣətəyi, pa tənə təpai pa tuvi ŋkraŋŋtu ke teu. 7 Pə taɣa pəlv, aləɣaa kiisaya na pá seeki aləɣəhılaa payale kiŋ na ıcatəma na kaakalası payale hika alaafəya. 8 Ḿpóyó yəlaa laŋa hələma katətəlaya, haləna pá la ıcatə nteye yuŋ.

9 Apalv nəɣəlv naa wə ıcatə híte tə taa ké hatoo ləŋ, pa yaakı-ı si Siməŋ. Apalv inu í lakaya toptotoptə təma ké, na pə laktı Samalii nyəma tənaya piti. Í nyənaɣa í təyi səsə ké pə tii fei. 10 Pə kpaɣav piya na pá polo səsaa tə pa tənə pa wutaya-ı ké. Haləna yəlaa təŋaya si: Iso toma nna pa yaa toma səsəəna tə a tə nto.

11 Iləna pá wutiya Siməŋ inu í waali. Pə taɣa pəlv, í toptotoptə təma ka tēmna-wəye piti lapv ke hatoo ləŋ. 12 Ama Filipu koma na í heeliyi-wəye Iso Kawulaya na Yesu Kilisiti pə Laapaalı Kupaŋ tə pa mv Laapaalı Kupaŋ inəyi teu, haləna pá sə apalaa na alaa ke Iso ləm. 13 Siməŋ íle í mayamaya í mowa na pá sə-ı Iso ləm. Iləna í sɔv Filipu ke təŋyɣv na í nyənaɣa Iso kəkələnaa səsaa na piti təma nna a lakaya tə na pə wə-ı piti.

14 Tillaa mpa paa wə Yosalem tə pa nuwa si Samalii nyəma mv Iso Təm, ləna pá kusı Piyee na Yoħaanu na pá tili si pá polo na pá ná. 15 Piyee pa tala tənə, ləna pá sələməna Samalii nyəma mpeye Iso si pá hiki Feesuyu Naŋŋtu. 16 Pə taɣa pəlv, Tacaə Yesu hətə tike ke paa yaawa na pá sənə-wəye Iso ləm. Ilə Feesuyu Naŋŋtu ta tiita pa taa nəɣəlv í təə. 17 Tənaya Piyee na Yoħaanu pa tənə niŋ ke pa təə. Iləna pá hiki Iso Feesuyu Naŋŋtu.

18 Waatu wei Siməŋ nawa si tillaa tənə-wəye niŋ na pá hiki Feesuyu Naŋŋtu tə, í cəla-wəye liyitee, 19 na í tə si: Í cəle maya mpu inu pə lapv tətə, na má tənə wei ké niŋ, pəntv hiki Feesuyu Naŋŋtu ke mpu.

20 Tənaya Piyee tōma si: Isəna mpi n huɔv si pa pəsəyi pá ya Iso hətə na liyitee tə, nyá na nyá liyitee í la yem. 21 N kaa na pəlv cəcəka. Pəyele nyá paa mayamaya tu fei tənə inu tə taa. Pə taɣa pəlv, Iso isentaa nyá lotu ta te. 22 Ilə lo nyá həwəe asayee anı, na n wiina Tacaə na í huli-ŋ suulu na í taɣanı-ŋ nyá həwəe asayee anı. 23 Pə taɣa mpu, ma naakvɣv-ŋ tə, nyá na nyan ké ısu kakaɣa. Isayatu lapv təkəna-ŋ təkem.

24 Ḿpóyó Siməŋ cə-wə si: Mu wiina-m na Tacaə, na ntı í yəɣətə mpu tə tə taa natəli í taa la-m.

25 Tillaa mpe pa naale pa təma nti nti pa nawa təɣo kēsəɣv na waasv lapv. Iləna pá kulı na pá məli Yosalem. Pa məlaya mpu tə, pa heelaya Laapaalı Kupaŋ ke Samalii acaləe payale taa ké na pá təŋna pote.

Filipu na Itiyopii tv pa təm

26 Tacaa isətaa tillu nəğəlb heela Filipu si: Kəli na n təh ilim mpətəh təw, na n katı hapəle nte tə luki Yosalem na tə puki Kasa tə. Wəlaya tətə taa kə hapəle nte tə fayanaa.

27 Mprəgə Filipu kulaa na i tə mpaaw. I təhna pote, ile i nawa yulu nəğəlbəyle. Sese Itiyopii yulu katanja nté. Im i ka kena Itiyopii wulaw səsə alw nyəh wei pa yaa si Kantasi tə i akewe səsə, wei i nyənaya i kpancoou təna təw tə. Apalw im i ka luna Yosalem kele Isə seew. 28 I cəya i keeke taa, na i kaləyi Isə kuyəğətətə teləsul Isayii takələya taa na i təhna kpente. 29 Tənağa Feesuyu Nanjtu heela Filipu si: Tə na n kpətəna keeke im.

30 Mprəgə Filipu kpağa asewa na i tala i kin, na i nu i təhna Isə kuyəğətətə teləsul Isayii takələya taa kə kaləyb. İlena i pəsə-i si: N cəkəna nti n kaləyi təyəle?

31 Mprəgə yulu katanja cə Filipu si: Ye nəğəlb ta seyeşi-m, isənaya maal na ma kəkəna?

İlena yulu katanja tə Filipu si: Kpa na n cəya ma kin. 32 Təm nti i kaləya takələya nke ka taa təyəle si:

Pa tənna-i isu pa təkuyuna
heu ke nampayətəle tə.
I lapəya isu iwəyaya nka
ka hontə pa kəkə na ká suma tə.
I suma mprəgə i ta cə natəl.

33 Pa tə-i taaləm na pá kw i təm ke pətətəle ke yem.

Awe ká pəsə na i keesi i piitim təm?

Pa tama i weesuyu təmle ke atə cənə.

34 Tənağa akewe im i təma Filipu si: La suulu na n heeli-m, awe təm ke Isə kuyəğətətə teləsul keesəyi mpw? I mağamağa i təm yaa nəğəlb nyəntə?

35 İlena Filipu suv yəğətəy, na i kpağa təm nti im apalw im i kaləya mpw tə, na i seyeşəna-i Yesu Laapaalı Kupəh. 36 Pa təhna təntə ke mpw, İlena pá tala tiili isəntə, ləm ka we tənaya. Mprəgə akewe im i təma si: Nyənə ləm yee, n ka sə-m Isə ləm ke cənəye kpaakraa? Yaa pə kaasa-m pulw?

[37 İlena Filipu cə yulu katanja si: Ye n təma nyá taa təkpaata te, má səsə-n ké.

Mprəgə yulu katanja cəwa si: Ma təma ma taa si Yesu Kilisiti kə Isə Pəyaya kə.]

38 Tənağa yulu katanja səhəsa keeke na Filipu na akewe im pá tii pa naaleye ləm taa, na Filipu sə-i Isə ləm. 39 Pa luna ləm taa, İlena Tacaa Feesuyu keli Filipu, akewe im i ta tasa-i keesuyu.

Mprəgə i tə i mpaaw na lahəlbəmlə kuyi-i. 40 Ama Filipu ná tuta i təyi Asoto, na i luki waasw ke acaləe nna nna a taa i təhnaa tə, haləna i tala Sesalee.

9

Səli Layasuyv

(Tillaa Təmlə 22:6-16; 26:12-18)

1 Ama Səli ná təhna Tacaa tənlaa kuyv kpeesuyv na isəle kusəemle. Mprəgə i kulaa na i polo kətəlb səsə kin, 2 na i sələm-i si: La-m takələya, na má pola Tamasi, na má mağana Yuta nyéma təkotilənaa taa kə mpa pa təhəyi Tacaa mpaaw tə, paa apalaa paa alaa, ma kpa-we na má həkə na má pona Yosalem.

3 Waatu wei Səli we mpaaw taa na i kpətəna Tamasi, ile pə luna isə kele na pə la i isəntəw tənyalulu isu kəkə ke təm kuləm təw na pə ná na pə cəna-i. 4 Mprəgə i hota atə na i nu pə pəsəyi-i si: Səli Səli pepe təw kə n tuyv-m kuyəh ke mpw?

5 Tənağa Səli pəsəsa si: Tacaa nyəya aweye ye?

İlena pə cə Səli si: Mağə Yesu wei n tuyi kuyəh tə. 6 Kəli na n polo icatə taa, paa heeli-n nti n ka la tə.

7 Mprəgə pə tənmsa mpa pa tənaya Səli tə na pá səhə yem. Pa nukaya pə yəğətəyi, ama paa naaki nəğəlb. 8 Tənağa səli kulaa atə na i nyənəyi yem u naaki. İlena pá tək i niñ taa na pá həmi-i na pá pona Tamasi. 9 Na i cəya kuyəh toosoğə yəlbəmlə tē, i ta təğə, i ta nyəw.

10 Tacaa tənəlb nəğəlb i ka we Tamasi na pə yaa-i si Ananiyasi. Mprəgə pə lapa-i isu toosee taka, na i ná Tacaa, na ilé i yaa-i si: Ananiyasi.

Na i tisi si: Tacaa mağəlb.

11 İlena Tacaa təmi-i si: Kəli təkəka na n təh hapəle nte pa yaa si Kusiyisile tə, na n suv Yutaasi təyaya, na n pəsə Taasi icatə apalw wei pa yaa si Səli tə i təw. I we təna na i təhna Isə sələmuyv.

12 Pə lapa-i isu toosee taka, na i ná nyá wei pa yaa si Ananiyasi tə, na n suv si n tənəyi-i niñ na i isə kuli.

13 Mprəgə Ananiyasi təma si: Tacaa, ma nu təhlaa pəyəle kin ke apalw im i təm, na i isayətə nti tə təna i lapa nyá yəlaa ke Yosalem tə pə təm tətə. 14 Kətəlaa səsaa ha-i nəğə si i kəw cənə tətə na i həkə mpa pa təkə nyá təm tə.

¹⁵ Tənağa Tacaa cə Ananiyası sı: Polo, ma ləsa apalı inəxi sı ma lakı-ı na í heeliği ma təm ke piitimnaa na awulaa səsaa na İseğeli nyəma. ¹⁶ Ma mayamağa maa hüləna-ı konyəməğ wei ı ká təğ ma nyəğ tə tə.

¹⁷ Məğy Ananiyası tēewa. ı kəma ı tala təyaga ηke ka taa, ılena í tənı ı nin ke Səli tə na í təmı-ı sı: Ma taapalı Səli, Tacaa Yesu wei n kəyaga na nı ná mpaav taa tə, ıni ı tilina-m sı nyá ıse í kuli na Feesuyu Nəηηtə toma hağa nyá taa ké səsəm.

¹⁸ Məğy puləpənaa ısu hutu taka kəla Səli ıseıtəo ké kprakpa na pé hoti ate na í sūv nav. ılena í kuli na pá sə-ı İso ləm. ¹⁹ Na í təğ kətəğv na í hiki toma.

Səli lakı waasv ke Taması

Səli caya Tacaa tənlaa mpa pa we Taması tə pa cəloğv weə naale. ²⁰ Məğy Səli sūv waasv lapv taa ké kprakpa ke Yuta nyəma təkotilənaa taa. ı heeləğa təfoo ké sı Yesu kele İso Pəyalv. ²¹ Na pa tənə mpa pa nu ı waasv ıni tə, piti kra-we na pá tən sı: Pə taya ıni ı ka səsəna ısele na mpa pa təkə Yesu təm tənəge Yosalem təğv konyəğ təğv? ısu ı ka kəma cənə sı ı kraa-we na í həkə na í pəna kətəlaa səsaa ya?

²² Paa na mpu Səli ná tənna waasv lapv na ı tən səsəğv tam na pé puki. ı hūlayaa Taması Yuta nyəma sı Yesu kele Mesii. ılena pé məli pələge liyituyv, paa nyəğ nti pá cə-ı tə.

²³ Weə lapa naale, ılena Yuta nyəma caya na pá tayanı sı pá kv-ı. ²⁴ Ama Səli nu nti pa həkəa na pá sv tə. Na ıcate kolunə nənəəsı tənə ilim na ahoo sı pá hiki-ı na pá kv-ı. ²⁵ Məğy ahoo naalı Səli ıfalaə tv-ı sətəkə səsəv taa na pá tisi-ı na ıcate kolunə na í tēe.

TAKƏLAYA NKA PƏƏLİ NMAAWA LOM NYƏMA TƏ KəTəLəTə

Kələnti icatə taa ké Pəəli ka wə waato wei i yelaa na pá nmaa takəlaya kaneyə Kilisiti nyəma mpa pa wə Lom tə. I hóləyi ka taa si yelaa tənə lapəna isayato, paa Yuta nyəma na mpa pa ta ke Yuta nyəma tə. I hóləa tətə si Laapaali Kəpəñ ké toma səsəəna ké, i yakı mpa pa tənə pa mu-i na pá təm-i na pa taa tə. Pəəli hóləyi tətə si İseyeli nyəma ləlaa ləwa İso, ama İso ná tá lə i yelaa. Kantəkəya nyəntə ké layatə nti Pəəli tasa İso sələaa ke isəna paa çayə pa taa pa tike tə, na isəna pa na mpa pa ta ke İso sələaa tə paa çayə tə.

İsəna pa çayə Lom takəlaya tə:

Yelaa tənə pəntəna, na pá nyuləyi nyəyə yapə, titite 1-8

İsəna İso caana İseyeli nyəma tə, titite 9-11

İso sələaa təntə kəpəntə, titite 12:1-15:13

Səətə, titite 15:14-16:1-27

Səətə

¹ Maçə Pəəli, Yesu Kilisiti yom. Maçə İso kpa tillu na i ləsi-m na ma mpa ke Laapaali Kəpəñ kpaaləyə tə. Má nmaana-meyə takəlaya kanə.

² Hatuu ləñ ke İso ka toma si i ká kəna Laapaali Kəpəñ inu. Halı İso yelaa na i İso kuyəçətə tələsəla nmaa mpyəy i takələsi taa. ³ Laapaali Kəpəñ inəçəle i Pəyayə Tacaa Yesu Kilisiti təm. Ye Yesu yuləwəətə təm de, wulav Tafiti lələyə taa tə ké. ⁴ Ama Feesuyə Nanjətə kin de, İso hóləna toma si Yesu ké i Pəyayə ke waato wei Yesu səpa na i feesi-tə. ⁵ Kilisiti inu i tə ké İso hula-m pəeləe na má la tillu səsə ke kələm inu i tə, si má la na kəñası tənə yelaa mu i təm na pá nuna-i. ⁶ Mə tətə i wə pa taa, mə mpa İso ləsa Lom si i pəsi Yesu Kilisiti nyəma tə.

⁷ Mə tənə mpa mə i wə Lom na İso sələaa na i yaa si i pəsi i nyəma tə, mə takəlaya ntə. Tacaa İso, na Tacaa Yesu Kilisiti pá hól-i-meyə pəeləe na pá la na mə laña hóləmi.

Pəəli nyuləyi si i polo i ná Lom İso sələaa

⁸ Kancalaya de, Yesu Kilisiti tə ma sēe ma İso ké mə tənə mə tə. Mpi pə tə tə, pa puyəyə antulinya tənə taa ké isəna i nukəna İso ké teu tə. ⁹ İso wei i Pəyayə Laapaali Kəpəñ kpaaləyə təmle ma lakəna luyə kələmuyə tə, i nyəmá si maa looliyi. İso nyəmá mpu si tam ma təsəyi mə təm ¹⁰ ke paa waato wei ma sələməyi tə. Ma wiikina-i si i la luyə na má hiki mpa ke pəntə na má polo mə kin. ¹¹ Ma nyuləyi teu si má ná-mə. İlena i hiki kəçəw ke Feesuyə Nanjətə kin, na i la toma. ¹² Nti ma tu kələyi nyuləyə təçəle si má wəe mə həkə, na tē nyənəçəna tənə naani tuyə ke İso tə, na pə səsəyi-tuyə apalətə.

¹³ Ma taapalaa mə, i nyi teu si tam ma həkəya si ma puki mə kin, de pə tuu-m, haləna saña. Ma nyuləyi si ma təmle i ləli pələyə mə tē, isu tə lula piitim lempı nyəma kin tə. ¹⁴ Pə taya pulə, pə caala-m ké si má polo yelaa tənə kin. Paa acaləe səsəəna taa, paa cacakəñ tē, paa isəkullaa cələ, paa isəkpeetē nyəma cələ. ¹⁵ Pə tə ké ma nyuləyi teu si má pona mə mpa i wə Lom təyə Laapaali Kəpəñ tətə.

Laapaali Kəpəñ toma

¹⁶ Laapaali Kəpəñ kpaaləyə təm fei-m feele. Pə taya pulə tə, İso toma nté tənə. I waasəyi pa tənə mpa pa tēñ-i na pa taa tə. Yuta nyəma ke kancalaya, pa waali ké mpa pa ta ke Yuta nyəma tə. ¹⁷ Kəpəñ Laapaali Kəpəñ tə ké tē nyənə isəna İso laki na yelaa pəsəyi kəpəna ke i isəntaa tə. Pə kpaçəw hatuu kancalaya haləna pə tēm tə, yulə tēñ i taa na İso ké iləna İso la, pə ta kaasi pulə tətə. İso Təm taa maçəmaçə kilisa mpu təcəçei si: Ye İso nyənə wei ké yuləpəñ si i tēma i taa tə pə tə, pəntə tike tələyənə-ti.

Yelaa təm səpa

¹⁸ İso mpyi pəáná ke hatuu isətəa ké yelaa kəpəntəñ na pa isayətənəa tənə tə na pé naa mpu. Pə taya pulə, yelaa tetelakası nyəkəyi tampana na a mələyi yem. ¹⁹ Mpu pə yelina na İso təyi-wəyē naçya. Mpi tə pa nyəmá timpiwə pə wəe si pá nyañna İso tə, i tēma-wəyē-wəyi hóləyó ke teu tə pə tə. ²⁰ Kəpəñ hatuu İso lapa antulinya tə, i mukəya tē wəətə, isu i toma tamn nyənə na isəna i maçəmaçə i wəe tə, pə naaki i kulapəm mpi pə kin ké. Tənəya pə wəe si yelaa i nyənə i toma na i wəətə, pə tə ké pa feina tampana. ²¹ Pa nyəmá İso, ama paa see-i, pəyēle paa sēe-i i na təmle isu pə nyəsəna yelaa i la İso tə. Pa hūwəe liyita yem, paa laçatiya ka fei. ²² Pa təñ si pa nyəm təwəa, ama iwəeñ ké. ²³ İsu paa tū İso wei u səki təyə teeli tə, yulə wei i səki tə i ləesəñ na suması na nəhəe liyiti wontu na nti tə tuuki atə təyə pa seeki.

²⁴ Pə təo kə Iso yela-weyə pa tetelakasi isayasi nsi pa luuŋ suwa tə si taa, na pá laki təmaja mpi pə we fəele tə. ²⁵ Mpe pa məlaa kə na pá kpaŋa Iso təo tampana na pá pəsəna pəpətu. Pa seeki na pá təŋəyi mpi mpi Iso lapa tə, na pá yeŋe Iso wei i lapa-wi tə i maŋamaŋa. Pəyele pu muna isu inəyi pá sanj tam.

²⁶ Pə təo kə Iso ná yela-weyə pa taaləntutu taa. Na pa alaa maŋamaŋa náa yeŋi apalaa na pá suukəna tama. ²⁷ Mpu tətəo na pa apalaa, peŋe pa yeŋi alaa təm, na pa konyuləŋ i kpa pa nyəoŋ taa pa ketitiyi təma. Apalaa lakəna təmaja fəele fəei nyəntu. Na pa taaləntutu nti tə naasuyə makəna pa nyəoŋ taa.

²⁸ Iŋu pa kisa Iso kə nyəm təkəlekele tə, pə təo kə Iso ná yela-weyə pa kəmeləlayətu taa na pá laki acaalətu. ²⁹ Pa kəla kawalasi, na isayətu, na konyuləŋ, na nyəŋ, na isesemle, na yolokole, na yooŋ, na puŋusuyə, na muŋuluyə tike kə pa nyəmə. Pa kə yəyətəlaa. ³⁰ Pa cakəna təma. Pa kə Iso kolontunaa, na kalampaanu nyəma na isəcəu nyəma na təhəntaa. Pa lələsəyi isayətu kofətu, paa see pa caanaa. ³¹ Pa fəina laakali, paa təkəyi nti pa təŋ si paa la tə. Pa laki təkətu, pa fəina ləlaa pətətəle. ³² Pa nyəmə Iso təo si mpa pa laki mpu tə pa kə səlwnaa. Paa na mpu pa təŋna lapu, haləna pá sanj pə lataa tətə.

2

Iso huule

¹ Ile nyá wei n footiyi nyá ləlu tə, paa n kə we te, n fəina tampana. Pə taŋa pulb, nyá footiyi ləlu pəyele m̄p̄óy nyá maŋamaŋa nyá laki tə, n kuŋi nyá ti təm kə. ² Tə nyəmə si tampana kə Iso təŋəyi na i huukəna pa təna mpa pa laki mpu unu pə taka tə te. ³ Ile arəŋnya, isu nyá footuyuu mpa pa laki mpu, pəcə nyá maŋamaŋa nyá laki teitei isu peŋe tə, n huŋ si Iso kaa pəosi-ŋ? ⁴ Iso kucəu nte n mēla ŋ kpaləyi na ŋ kisiyi i suulu si i taa wii nyá pətətəle? N ta nyi si Iso laki-ŋ kəpəntu kə m̄p̄óy si isəwəe n ká laŋasi təntə? ⁵ Nyá laŋkpusəŋ inə. Ama nn caa laŋasuyə se. N lakuyə mpu tə, saləka kəkəle kə n caaki na ŋ kəŋna nyá nyuyə taa kə kuyəŋku Iso ká caya na i hólí i pááná na isəna i təŋəyi siŋisuyə na i huukəna tə. ⁶ Kuyaku ŋkuŋu Iso ká fəli paa wei kə i kəlapətu. ⁷ Mpa pa səla kəpəntu lapu kə tam, na pá pəkəyi Iso kiŋ teeli, na sam na tam wəetə tə, mpeŋe Iso ká ha weesuyə ŋku ku təŋ tə. ⁸ Ama mpa pa səpa nyuyə na pa nyəntu tələsuyə kə lələ, na paa təŋəyi tampana, na pá laki pə təna mpi pə fəi teu tə, Iso ká hólí pəŋe isəna i taa kpaana-we na pa təm ta maŋa-i tə. ⁹ Wahala na laŋwakəlle səsəle ká kpa pa təna mpa pa laki isayətu tə. Yuta nyəma kə kancaalaya, pə waali kə mpa pa ta kə Yuta nyəma tə. ¹⁰ Ama mpa pa laki kəpəntu tə, Iso ká kuŋi peŋe pa nyuyə na i sa-we na i hóləsi pa laŋa. Yuta nyəma kə kancaalaya, pa waali kə mpa pa ta kə Yuta nyəma tə. ¹¹ Mpi tə Iso u fayəsəyi yəlaa tə se.

¹² Mpa pa ta nyi Moisi kusəsutu na pá pəntəyi tə, paa le na kusəsutu nti tə təm ta na-we. Ama mpa peŋe pa nyəmə Moisi kusəsutu na pá təŋna pəntuyə tə, kusəsutu ntəyi paa kəsəna na pá huona-weyə təm. ¹³ Mpi tə pə taŋa yəlaa mpa pa nuŋi kusəsutu təm kə kuŋu tə mpeŋe Iso nyəŋəyi kəpama se. Ama mpa pa toka-ti təyə. ¹⁴ Ye piitim ləmpu nyəma nəkaa na pá təŋəyi mpi Yuta nyəma kusəsutu kəsəyi tə, pəyele nəxəl ta huŋi-we, ile pa kusəsutu we pa maŋamaŋa pa taa kəle, paa na pa taa fəina-ti tə. ¹⁵ Pa lakuyə mpu tə, pa hóləyi kəle si, paa pa taa fəina kusəsutu, pə tə Moisi nyəntu nte pa lotunaa taa. Na pə naaki m̄p̄óy pa laakalənaa taa. Pə taŋa pulb təo, wutee wutee pa pətəyi pa kəlapətu taa kə, na wutee wutee pa wəna naani. ¹⁶ M̄p̄óy pu lu teitei kə kuyəŋku Iso ká yeŋe si Yesu Kilisiti i huona yəlaa kə pa mukaya tē kəlapətu təo tə. Na pə maŋamaŋa kə Laapaali Kəpəŋ wei ma kpaaləyi tə i hóləyi.

Yuta nyəma na Iso kusəsutu pə təm

¹⁷ Ama nyá, n yaa nyá təyi Yuta tu Yuta tu, na Moisi kusəsutu ntəyəle Moisi kusəsutu, na ŋ muŋuləŋəna nyá Iso. ¹⁸ Pəcə n nyəmə mpi Iso caa si ŋ la tə, na kusəsutu nti tə kula nyá isə kə teu si ŋ cəkəna kəpəntu. ¹⁹ N nyəŋəyi nyá təyi yoloma həntu na səkəpəntuyə tē nyəma isəntəo cətu, ²⁰ na isəkpeetē nyəma isəkullu, na piya seŋesəlv. Mpi pə təo n nyəŋəyi nyá təyi mpu tə, n tēləyi kə si nyá nana pə tənaya kusəsutu nti tə taa, paa nyəm, paa tampana. ²¹ Anha, nyá wei n seŋesəyi ləlaa tə, nn seŋesəyi nyá ti suwe? Nyá wei n laki waasə si pá taa ŋmulu tə, pepe təo kə nyá ŋmuləyi? ²² Nyá wei n təŋ si pá taa la wasəŋkalətu tə, pepe təo kə nyá laki? Nyá wei nn caa tuŋ təm kə paa pəcə tə, pepe təo kə n naŋaləyi i tē kəpəmpam? ²³ Pə taŋa nyá muŋuləŋəna si n wəna Iso kusəsutu? Ile pepe təo kə n pəntəyi-ti na pə kuŋi Iso nyuyə? ²⁴ Iso Təm taa pa ŋmaawa təkəlekele si: Yuta nyəma mē ma yelina na piitim ləmpu nyəma təkəli Iso.

²⁵ Ye n təkəyi Moisi kusəsutu kə pəlyəu waasəyi-ŋ. Ama ye nn təkəyi-ti, pə we isu pa ta pəli-ŋ kəle, paa n pəlaa. ²⁶ Ye yulu i ta pəli, pəyele i təŋəyi teu kə Moisi kusəsutu kəsə nti tə, Iso kaa nyəntu pəntu isu pəllu? ²⁷ Wei i ta pəli pəyele i təkə kusəsutu nti tə, i ká ku Yuta tu nyá nyá təm. Pə taŋa pulb təo, nyá wəna kusəsutu nti tə takəlasu, na n pəlaa pəyele nn təŋəyi-ti. ²⁸ Təu, isənaya Yuta tu siŋisiyi ná wəe? Pə taŋa isəntəo na i pəlyəu kiŋ kə pa nyəŋəna-i si Yuta tu. ²⁹ Ama Yuta tu siŋisiyi ile, pa nyəŋəna-i na i taa kə, na hatuu i lotu taa kə pa pəla-i. Iso Feesuyə pələna-i, pə taŋa

Isə kəsəsutu nti pa ηmaa kəηmaa tə tə təm təkuyə təə. Yuta tu siyisiyi ke mpv, Isə saηna-i, pə taya yəlaa.

3

¹ Kawaaya we Yutaitu taa ke? Peluyə ná wena kasəyaya na? ² Kawaaya we pə tənaya mpv pə taa ké səsəm mee. Pə taya pulv, kancaalaya ile, Yuta nyəma mpeye Isə yelina i təm nti i kaya i heeli yəlaa tə. ³ Ile ye pa taa ləlaa kisa tə muyv, pu la na Isə náá kēe nti i ka yəyətəa tə? ⁴ Aai, pə kaa la mpv se, paa pəco. Paa yəlaa təna ká la kaloolutənaa, isu Isə lapa tampana tu ke tam. Pa ηmaawa m̄p̄yó Isə Təm taa si:

Isu yəlaa təna nyəmá si
tampana ke n yəyətəyi.

Na ye pa tu yaa-η huule,
nyá təm teena.

⁵ Ama ye isayatu nti tə laki tə tə kosa Isə nyuyv, haləna pá sa i tampana təηuyv, ile tu tasa suweye yəyətuyv tətə? Yaa tu tə si timpi i tukuyv-tuyv ceyeceye ké tá isayatu təə tə i yowayale? Aai. (Ama nti yəlaa yəyətəyi təyə ma yəyətəyi cəne.) ⁶ Təfo ye pu we mpv, ile isənaya Isə ká te na i la na i huona yəlaa təna təpai ké təm?

⁷ Ye ma pəpətu lakəna na pə hólóyi Isə tampana təkəlekele na i hikiyi teeli, ile pepe təə ké pa nyənəyi-m isayav tətə? ⁸ Yaa pepe təə ké tə kaa tə si tə la isayatu na pə kəna kəpantu ile? Haləna ləmpa caakaya ma nyuyv kuyv, iləna pá waana si m̄p̄yó ma təηna seyeəyuyv. Paa kv yəlaa mpa pa waana-m mpv tə pa təm, na pa təm kuyv mayaa.

Yulv kəpəη fəi

⁹ Ile isəna təə ké pə wee? Yuta nyəma tá tə tee piitim ləmpri nyəma yaa isəna? Aai, pə taya mpv. Ma tema hólóy si isayatu təkə yəlaa tənaya təkem, paa Yuta nyəma, paa yəlaa mpa te.

¹⁰ Isə Təm taa pa ηmaawa mpv si:

Yulv fəi wei i siyisaa tə,
paa kulum kvη.

¹¹ Nəyəl v ta cəkəna pulvuyv paa pəco.

Pəyele nəyəl v pəkəyi Isə.

¹² Pə təna pa toolaa na pá hatələna Isə,

pa krenta pa təna na pá la yem.

Pa taa kuləm mayamaya u laki kəpantu.

¹³ Pa nəyə taa we isu pəlaav ηku kv kulaa tə.

Pa puyusiyi ləlaa na pa nəələleη.

Pa ntompēe i nyəpətaa,

pə we ké isu akala sət v.

¹⁴ Mpusi koolee na təm isayatu wenna pa nəəsi taa.

¹⁵ Pa niη we ləη ke yəlaa təkule.

¹⁶ Pá kəla timpi,

wakəlyuyv na isayatu ke n makəna.

¹⁷ Pa ta nyi isəna paa la na pá lu

pə taa na pá hēesi tə.

¹⁸ Pa fəina Isə səyəntu ke pulv taa.

¹⁹ Təv, tə nyəmá si Isə kəsəsutu yəyətəyi pə təna mpi tə, pa təna mpa pa təηəyi-ti təyə pə nawa. Iləna pə təkí samaa təna nəəsi, na pá taa hiki təwaanle ke tiili, yaa nəyəl v fiti Isə huonav taa. ²⁰ Pə taya kəsəsutu lakəna na Isə nyənəyi yulv ke yulvəη, paa pəntu ké awe. Ama kəsəsutu təmle nté si pə huli-η nyá təpəntəle, pə təna nté.

Isəna Isə yakí yəlaa tə

²¹ Ama pəneηte Isə hula-tuyv isəna i laki na tə pəsəyi yulvəpama ke i isəntaa na pə tá lu kəsəsutu təηuyv təm tə. Hali kəsəsutu takəlasí na Isə kuyəyətutu teləsəlaa nyənəsi taa ké pa yəyətə pə təm ke mpv si: ²² Isu yulv təηuyv i taa na Yesu Kilisiti tə, mpv pə yekina na i pəsi kəpəη. Wei i tu laalaa na i tem-i na i taa te, i laki na ilé i pəsi kəpəη ke m̄p̄yó. Isə naa fayəsəyi yəlaa. ²³ Pə taya pulv, yəlaa təna lapəna isayatu, iləna pə pə-weye Isə teeli. ²⁴ Ama Isə kəpantu təə i yelaa na Yesu Kilisiti wei i waasəyi-we tə i la na pá pəsi yulvəpama ke Isə isəntaa ke faalaa. ²⁵ Səm mpi i səpa tə, Isə lapəna-i katəya si i pəsi wei i kiη yəlaa mpa pa nukəna-i tə paa hikina suulu ke pa isayatu təm taa na pə husi-weye-ti tə. Isə lapa m̄p̄yó si pə hólí si i siyisaa. Hatuu ləη Isə hula suulu na i yele yəlaa ke pa isayatu pəsəyuyv. ²⁶ Ama kaγana ile i paasəna isayatu nti ni, na i hólóyi isəna i laki na yəlaa pəsəyi kəpama ke i isəntaa tə. Mpv ni pə taa ké i hólóyi si i mayamaya i ké kəpəη, pəyele i lapa na mpa pəle pa nukəna Yesu tə pá pəsi kəpama tətə.

²⁷ Ye mpv pulv kaasaa mpi yulv ká həηna i ti tə? Paa pəco pulv fəi. Ile pepe təə? Pa təηəyi kəsəsutu tə pə təə yaa? Aai, taa temnav təə ké. ²⁸ Pə taya pulv, tə nawa si taa təm təə ké Isə laki

na yulo pəsəyi yuloparj ke i isentaa, pə taɣa kəsəsutv təŋyov təv. ²⁹ Yaa Iso unu i kə Yuta nyáma tike nyəŋ, na piitim lempi nyáma nyəŋ na ile? Aai pə taɣa mpv. Kulom unu i kena pa təna pa Iso. ³⁰ Pə taɣa pulv təv, Iso kulom unu i wenna na í laki, na Yuta nyáma pəsəyi kupama ke i isentaa kə pa temna-i na pa taa tə pə təv. Taa temnav kuloməm mpi pə təv kə i ká la na mpa pa ta ke Yuta nyáma tə pele pá pəsi kupama ke mpv tətə. ³¹ Ye mpv pə mələa kele si tə Iso kəsəsutv na tə paasəna Iso taa temnav təm yaa isəna? Paa pəv. Hali tə tu kəsəyi kəsəsutv nti tə nyuvv ke kəkəv kə.

4

Mpi Apələham təm húləyi tə

¹ Təv, tə nyənna tá caanaa caa səsə Apələham kin na tə ná. Pepeye i hikaa? ² Ye təma kulapəe təv kə Iso ka nyəna-i yuloparj ile i taa lanj mpi i ká sana i ti tə. Ama i kaa tu pəsi na í sa i təyi Iso isentaa mēe. ³ Pə taɣa pulv, pa yəɣəta Iso Təm taa kə si, Apələham tēma Iso na i taa, na i taa tēm mpəyi Iso ná nawa na í yaa-i yuloparj na í mu-i. ⁴ Yulo í laki təmlə, pa fələyi-i kə mēe. Ile pa kaa yaa i kəfəlvv ŋkə si kəhav, i iwule lonte ke pa fəla-i. ⁵ Ile paa yulo ta la təmlə na í tē Iso wei i wiiki asayaa kunyəŋ tə na i taa kə kətem, Iso nyənəyi pəntv taa tēm tətəɣə, na í mu-i si i kə kuparj. ⁶ Pə təv maɣamaɣa ke Tafiti yəɣətəyi wei Iso mŋwa si i kə yuloparj na í tá kēsəna i tēma tə i lanjhuləmlə təm si:

⁷ Lelen nulaa nté mpa pa pəntaa na

Iso hól-i-wəye suulu tə.

Pəyele i husa pa isayətv.

⁸ Lelen nuu nté wei i isayətv Iso ləwa tə.

⁹ Pellaa tike nukəna lelen inə? Kutəpeləŋ naa nuk-i? Tə tēma yəɣətəyv ke nənəv si Apələham tēma Iso na i taa, na i taa tēm mpəyi Iso ná nawa na í yaa-i yuloparj na í mu-i. ¹⁰ Ile waətv wei kə pə lapa mpv? Waətv wei i pelaa tə, yaa na pəcó í peləyi? Aai na pəcó í peləyi kə. ¹¹ Waali waali kə pa pəla-i, na i peləyv mpi pə hulaa kə si i laalaa na í tē Iso na i taa təɣə íle i mu-i si yuloparj. Pəcó waətv unu i taa peləta. Məpəyó pə lapa na Apələham pəsi pa təna mpa pa tərjna Iso kə pa taa kə mpv na í muyi-we si kupama tə pa caa, paa pa ta peli. ¹² I pəsa pellaa caa tətə. Ile pə taɣa mpa pa mvyuləɣəna peləyv təm tike təɣə ma təŋ. Ama mpa pa tərjna tá caa Apələham ikpate na pá tē Iso na pa ta taa isu íle i ka temnav Iso na i taa na pəcó pá peləyi-i təɣə.

N tēma nyá taa na Iso n hikiyi i kupantv təna

¹³ Iso ka heela Apələham na i piya si katerja kane ka təna kaa tē na ká pəsi pa nyəm təkpataa. Ile pə taɣa kəsəsutv təŋyov təv kə pa heela Apələham ke mpv. Ama i temna Iso kə i taa na íle i mu-i si yuloparj təɣə. ¹⁴ Ye katerja ŋke kaa tē na ká pəsi kəsəsutv təŋlaa tike nyəŋka, ile taa temnav ke Iso u waəsəyi pulvəle, na mpi Iso təŋ si i ká la tə pəle pə mələ yem. ¹⁵ Kəsəsutv yekina na Iso páaná kəŋ, na kəsəsutv wenna na tə pəntəyv wēe tətə.

¹⁶ Mpi Iso ka suwa si i ká la tə, taa temnav təv kə, iləna pə pəsi pulv mpi Iso haa faalaa tə, pə taa wēe kəsəsutv təŋlaa tike nyəm. Ama na pa təna mpa pa tərj na taa na Iso kə teitei isu Apələham lapv tə pa nyəm tətəɣə. Apələham kə tá təna tá caa kə. ¹⁷ Hali pa ŋmaawa m̄pəyó Iso Təm taa si: Ma lapa na í pəsi piitimnaa payale caa. Iso wei Apələham temna i taa kə mpv tə, íle i isentaa Apələham inəɣəle tá caa. Iso unu i feesiyina sətəa na í laki na mpi pə taa wēe tə pə wēe. ¹⁸ Na paa na pu tē pə təv tə, Apələham tēma-ti na i taa na í tēləyi. Pə təv kə i pəsa piitim payale caa, isu Iso ka yəɣətəyv tə si: Nyá piya nyuvv ká wēe mpv. ¹⁹ Paa na i pusi ka wəsəna isu nuuŋwa (100) na í kpatəla təkun̄kun̄, na Saala ná taa fəi ləlvəv təm taa tə, i ta nyənna təna. Ama i tisa i yuvv ke Iso təv kə tam. ²⁰ I taa tēm mpi pə ta pasa. Pəyele i ta la sika na mpi Iso təma si i ká la tə. Hali i naani səsəa kəsəv kə, na í nyəv təŋ, na í tərjna Iso kə sam. ²¹ I ka tēma i taa təkpataa si Iso pəsəyi na í la pə təna mpi i ka tēma si i ká la tə. ²² Mpi pə təv Iso mu-i si i kə yulo kuparj ke i taa tēm tə təɣəle. ²³ Ile pə taɣa i nyuvv tə tike ke pa ŋmaa mpv si: Pa mu-i si i kə yulo kuparj. ²⁴ Ama na tá mpa tá taa temna wei i kəsa Tacaa Yesu ke sətəa taa na paa mu-tv si kupama ke mpv tətə tə, tá təv kə pa ŋmaawa tətə. ²⁵ Tá isayətv təv kə pa ku-i, na pa feesa-i sətəa taa kə si i la na tə pəsi kupama ke Iso isentaa.

5

Tá na Iso tá lelen

¹ Təv, isu kaɣana pa tēm lapv na tə pəsi yulvpama ke Iso isentaa kə tá taa temnav təv tə, tá na-i tə wena tēma na lelen ke Tacaa Yesu Kilisiti təv. ² Tə temna Iso kə tá taa təɣə tə kəpətəna Iso kupantv təhikile ke Yesu Kilisiti təv kə tēmp i tə wē kaɣana ke isəntə tə. Na tə yəlvəyi kə. Mpi tə, tə nyəmá si tu pəsi Iso teeli nyáma. ³ Hali tá mələa kə na tə yəlvəyi, paa tə wēv wahala taa tə. Pə taɣa pulv, wahala kəŋna na suulu. ⁴ Na suulu yekina na yulo kantəlvəyi wahala taa, na kantəlvəyv yekina na tēlvəyv kəv. ⁵ Tə tēlvəyv mpv tə pə ta puɣusi-tv se. Pə taɣa pulv, Feesuyv Naŋŋtv wei Iso ha-tv tə unu i lapəna na tá təna tə nyi teu si Iso səala-tv.

6 Tə taa pəsəyi pulv to Kilisiti səpəna asayaa tá, tá tso ké saa wei pə maya Iso to. 7 Ama si yolv í tisi na í si siyisulu tso to, təcətəyəv kə. N̄ ta tu nyəm nəyolv ná wəe wei i pəsəyi na í si yolv kəpəñ tso to. 8 Paa na mpv Iso ná hulə-tuyv isəna tənaya i səəla-tv to. Kilisiti səpa tá tso paa na tə ké asayaa to. 9 I səm tso ké tə pəsa yolvpama ke kayanaya Iso isentaa, ilə isənaya pu kpisi-tuyv yarv ke Iso pááná niñ taa? 10 Tá na Iso tu wə koloŋa kə. Ama i Pəyaya səm taa ké i lapə na tá na-té ciiki. Tso, kayana tá na Iso tə wə lelen. Pəcó i Pəyaya ná wəna weesuɣu tətə, ilə kaa waasi-tv na pə kəli mpv. 11 Na pə ta tu kev pə tənayale, tə təŋna Iso iləye yəələnəv ke Tacaə Yesu Kilisiti wei i lapə na kayana tá na Iso tə ciiki to i tso.

Atam na Kilisiti pa təm

12 Yolv kolvəm tənna isayatu svv yəlaa tənə. Iləna isayatu náá kəna səm. Na səm náá ya yəlaa tənə tso. Pə taya pulv, pa tənə pa lapəna isayatu to pə tso. 13 Isayatu ka təma antulinya taa ké wəv na pəcó Iso tv Moisi ke kəsəsvtə. Ama isv kəsəsvtə taa fəi ilə, Iso taa nyəm-ti isv pulv. 14 Paa na mpv səm naa təyə kawulaya ke pə krayav Atam na pə polo Moisi, haləna pə can pə kreyŋna mpa pa taa la isayatu nti Atam lapə to. Iso kəheelitv ke Atam ná kpeəsənaa na í pəsə isayav.

Atam ilə inu i nəyəsəna wei i kaa i kəə təyə. 15 Ama pa ta lu kolvəm. Pə taya pulv tso, mpi Iso hawa faalaa tə pə fayana isayatu nti Atam lapə təyə. Mpi to, yolv kolvəm ilə i isayatu tso yəlaa payale səpa. Ama Iso pəlele ná tēma payale na pə tēe m̄pəyó səsəm, na pə kaasi kvəəsv ŋku i lapə faalaa na yolv kolvəm Yesu Kilisiti kiñ tə kvə kv təəwa səsəm tətə. 16 Ama yolv kaa kraya mpi Iso kvəəsv laki to na í mayasəna mpi yolv kolvəm isayatu laki to. Pə taya pulv tso, isayatu kolvəmtə lapəna na pá hvuna yəlaa na pa təm sv. Ama Iso faalaa kvəəsv ná tayana isayatu payale na pə la teu. 17 Kolvəm isayatu tso ké səm təyə kawulaya mēe, nn kolvəm inu i tike i tso ké. Ama nti Yesu Kilisiti tike kəna-tv to təle tə kəli m̄pəyó tso təcayacaya. Pə wəe sv pa tənə mpa pa hika Iso pəlele ke səsəm səsəm na í la na pá pəsə kvəpama ke faalaa to, Kilisiti tso paa hiki weesuɣu na pá təyə kawulaya.

18 Isv yolv kolvəm isayatu svsa yəlaa tənaya tasəkəle taa to, mpv tətəyə yolv kolvəm təmle kvəpante ká fiti yəlaa tənaya hvule pəəle taa na pá tul-ti. 19 Isv yəlaa tənə lapv asayaa ke yolv kolvəm kpeəsuyv tso to, mpv tətəyə yəlaa payale ká la kvəpama ke Iso isentaa ké yolv kolvəm nuna tv to.

20 Kəsəsvtə kəmayə sv isayatu i huki. Ama timpi isayatu hukaa to, Iso pəlele ná tēe-təyi tso ke səsəm. 21 Na isv isayatu lēe səm ke yəlaa tənə to, mpv tətəyə Iso pəlele ná lēe-tuyv siyisuyv sv pə pona-tuyv weesuɣu ŋku ku tēŋ to kv taa ké Tacaə Yesu Kilisiti tso.

6

Pa cəpa-tv na isayatu sv tə wəe Kilisiti tso

1 Ilə isənaya pə wəe ilə? Tu laki isayatu ke m̄pəyó tam sv Iso í səsə-tuyv i pəlele yaə isəna? 2 Aai, pə taya mpv se, paa pəcə. Tá mpa səm cəpa-tv na isayatu to, isənaya tu wəe na tə təŋna isayatu lapv tətə? 3 I tá nyi sv tá tənə mpa pa sə Iso lum sv tá na Yesu Kilisiti tv kvəntaa to, i təsəte ke pa kvənta-tv na pá sə-tv? 4 Ye mpv ilə Iso lum svv taa ké pa pima tá na-i sv tá na-tə səpəna. Na isv Kilisiti səpa na Tacaə toma səsəna feesi-tv to, tá tətə tə layasa təntə təkpataa kə.

5 Ye tá na-tə kvəntaa na tə sv isv i səpv to, paa kvənti tá na-i na pá feesi-tuyv səm taa isv pa feesa inu to. 6 Tə nyəmá teu sv kvəŋku Kilisiti səpa tesika tso to, pə kvəntə ná yaasi kvəpəñ na pə kv tətətətə. Iləna timpi tu ke asayaa na tá tēyēle mpv to, pə la yem na í hət-tv, na tə taa tasa isayatu yomle taa ké wəv. 7 Yolv wei i tēma səpv to pə ləsa iləye isayatu yomle taa ké. 8 Ye tá na Kilisiti tə səpa, tə nyəmá sv tá na-tv tu wəena weesiv tətə. 9 Tə nyəmá teu sv isv Kilisiti fem to səm u tasəyi-tv nyaasuyv. Pəyēle i kaa tu səpv tətə. 10 Təm kolvəm ke i səpa na pə cə í na isayatu. I wəv kayana na i weesuɣu to Iso tso ké. 11 M̄pəyó mē tətə í ká nyəm mē tv isv mpa pa səpa na pə cə pá na isayatu to, na isv mpa pa fema sətəa taa na kayana pa wə Iso tso ké pá na Yesu Kilisiti pa kvəntuyv tso to.

12 Ye mpv ilə, isayatu í taa tasa mə tənəŋ kəsəpəñ ineyē ŋmakəlvv na í nuna mə tənəŋ kvnyuləŋ. 13 I taa yēle na isayatu tasa mpaav hikuyv ke mə tənəŋ taa ké tiili na í la isayatu. Ama í ha mə təyi Iso isv mpa pa fema sətəa taa to, iləna í kraya mə ti na í pətə Iso təmle taa na í lana-meyē kvəpam. 14 Pə taya pulv tso, pə fəi isv isayatu í ŋmakəli-mē. Mpi to, pə taya kəsəsvtə tso ké i wəe. Ama Iso pəlele tso ké.

Siyisuyv yomle

15 Mpv to, tu təŋna isayatu lapv sv Iso pəlele tso ké tə wəe pə taya kəsəsvtə tso? Aai pə taya mpv se, paa pəcə. 16 I nyəmá teu sv, ye í ha mə təyi wei na í nukəna-i, í pəsa wei í nukəna mpv to i yom kə. M̄pəyó pə wəe na isayatu, ye n nukəna-təyi tam n tēŋna səm kə. Na mpv inu tətəyə pə wəe na Iso, ye n nukəna iləye tam, pə layasəyi-ŋ təntə nte tə kəesəna-tv təyə. 17 Aaa, Iso tso, mē mpa tuu isayatu ka kpa yomle to pəntēte í nuna nti pa sēyəsə-mē sv í kəesəna to təkpataa. 18 Pə ləsa-meyē isayatu yomle taa, na nəəsv siyisuyv yomaa ke í pəsaa. 19 Mə icantv tso ké ma huvi təyē kvhuyv sv í cəkka. Pu wəv to, tətəlakasi na isayatu taa ké í pətə mə ti, na pəle pə kpa-meyē

yomle na p  lakl-me e yeleyele ny ma. Mpu t t   p nente,   petl m  t  i siyisuyu t ma lapu taa na p le p  kpa-me e yomle na m  t nte keesi teu.

²⁰ Waatu wei isayatu ka kpa-me e yomle t , k pantu lapu t m ta na-me. ²¹ Na   lakaya lakasi nsi si we-me e feele ke kayana t , pepeye   waa si taa? Si teesayana-me e k y  k . ²² Ama kayana p  l sa-me e isayatu yomle taa na   lakl  so t mle. Na mpi   waaki t y le pa t  na-me e keesy  si m  t nte   te na cele   k  hiki weesyuy  ku ku t j t . ²³ Isayatu f t  kele s m. Ama weesyuy  ku ku t j t y   so n  haa faalaa ke mpa na Taca   Yesu Kilisiti pa k pentaa t .

7

Mpi alv na   paalb pa t m h l y  t 

¹ Ma taapalaa, nt j   ny m  Moisi k s suto ke teu yaa. T , t  mayamaya t  t m ke maa keesi-me e p ne. Yulb weesyuy t  tike ni  ke k s suto nti t  pel y . ²   ny nna alv,   paalb   wena   weesyuy, k s suto nti tu haa-  mpa s    k l. Ama   paalb un    s pa, t  ha-  mpa k ,   saaki   saa. ³   k la k k l na   saa, paa yaa-  wasa kalk. Ama s m   kela   paalb, k s suto ta tasa   ni  peluy t t , t  ha-  mpa k . P le t , ye   saa kofalb   ta ke wasa kalk. ⁴ Ma taapalaa me, m p y na-me t t . Ye k s suto t m taa,   p sa s taa k . P  taya pulb t , m  na Kilisiti   k penta t nyuy, na p nente   p sa kofalb wei   fema s taa taa t    ny ma, na p  wee si t  la  so k  t ma nna a n  s nna t . ⁵ P  taya pulb t , waatu wei tu we t  k pantu taa t , k s suto kpaasaya t  nantu t na taa konyul j isayaj apalb, na p  sus yi-tuy s m t ma lapu taa. ⁶ Ama p nente t  lu k s suto yomle taa na s m lap na na t  lu mpi pu kpa-tuy yomle ke mpu t  p  taa t kpataa. P  t  k  tu t j  s na kayana p  layasaa t , na t  l   so t mle ke  so Feesuy t j taa. P  taa wee isu t  t jaya tak lasi taa k s suto na t  lakl t .

 so k s suto na isayatu p  t m

⁷  le  s naya p  wee  le? K s suto k  isayam yaa? Aa  p  taya mpu se, paa p c . K s suto yelina na m  nyi isayatu t m. K pam ye k s suto   taa t  si n kaa nyuli, ma taa nyi konyuluy t m. ⁸ K heelitu nti t  yelina na isayatu hiki mpaav na t  ku konyul j un    t naya ma taa. P  taya pulb, ye p  taa k  k s suto t , isayatu taa hiki t  ti. ⁹ Ma kin  le, k s suto ta k nta t , ma wena ma ti. Ama k heelitu nti t  k ma,  lena isayatu nti t  ny ki na t  k l. ¹⁰  lena m  m l s tu. Pu wee si k heelitu nti t  waasi. Ama ma kin  le t  m la maya kuy k . ¹¹ P  taya pulb t , isayatu hika mpaav na t  puyus- m na k heelitu nti, na t  k - m na k heelitu nti.

¹²  so k s suto we t n j, na k heelitu n  we t n j t t  na t  siyisaa na t  tewa. ¹³ Teu ny m mpu p  m l na nt  na p  k na waa s m na? Aa , p  taya mpu se, paa p c . Isayatu lap na k k l un . T naya t  kulina t  ti waal si nt y le nti. T  kraya mpi p  we teu t y  na t  k na- . T naya k s suto yelaa na isayatu t m la s y ntu na p  tee caasa.

Y laa pu isayatu taa

¹⁴ T  ny m  mpu si  so k s suto t kuy we lotu taa t m k . Ama maya yulb ke yulb k  na  antu t l , na p  p eta- m na isayatu na m  p si t  yom. ¹⁵ Ma ta cek na mpi ma lakl t . P  taya pulb t , maa lakl mpi ma s la lapu t . Ama mpi ma k saa t  m  y  ma lakl. ¹⁶ Ma ta s l mpi na m  lakl-wi t y  ma ny nna si  so k s suto we teu. ¹⁷ Ye mpu p  taya m  lak na mpu. Ama isayatu nti t  we ma taa t  t le t  lak na. ¹⁸ Ma ny m  teu si k pantu nat li t  fei ma kin, ma pilimile t ne t  t m ke ma t j. K pam paa ma luy we teu si m  la k pantu, maa p s y  t  lapu. ¹⁹ Maa lakl k pantu nti ma s laa t . Ama isayatu nti ma k saa t  nt y  ma m laa na m  lakl. ²⁰ Ma lakl nti maa caa t , p  taya m  n k na. Ama isayatu nti t  kanta ma taa t  nti t  t nna mpu.

²¹ Ma cek na yaasi  ne si ye ma caaki k pantu lapu isayatu teena n y . ²² Hatuu ma lotu taa ma s la  so k s suto me. ²³ Ama ma mayana yaasi n y luy ma t nyuy taa, na tam   pek l y  na   yoon  yaasi wei   t  ma layatu ny m  t , na   la-  isayatu tiipile nte t  kanta ma taa t  t  sal ka t . ²⁴ Ama ma t m we kony j yoo, t nyuy k ne k  t  na-  kuy k . A yaki- ? ²⁵ Ama Taca   Yesu Kilisiti t   so f .

Mpu t , hatuu ma h wee taa  so k s suto ke ma t j y . P  kaasa ma yulbu pilimile t ne t , isayatu yaasi ke t le t  t j y .

8

Mpa pa t j y   so Feesuyu N j tu t  pa t nte

¹ Ye mpu mpa na Yesu Kilisiti pa k pentaa t  pa kaa tasa pa t m ke kuy. ² P  taya pulb t ,  so Feesuy lakl  s na na   haa weesyuy ke mpa na Yesu Kilisiti pa k pentaa t , m p y p  lapa na p  l s-  isayatu na s m p  yaasi un    taa. ³  so lapa mpi Moisi k s suto taa p si na t  la yulw et t  t .   h la y laa tas k le ke timpi pa lakl isayatu ke tam t , mpi t    tila   mayamaya   pu. Na weetu nti t  n y s na y laa asayaa ny ntu t y    k mnaa si   husi isayatu. ⁴  so lapa m p y si nti k s suto caalaya-tu si t  la t , t  la p  t naya teitei. P  taya pulb, kayana t  yela t  weetu k pantu t nyuy na t  t j y   so Feesuy. ⁵ Mpa pa t  na t nte ke yulb weetu k pantu taa t  t 

tike tē tōm ke pa nyōmá. Na mpa pa tǎhǎyi Iso Feesuyu tō kule ku nyǎntu tike ke pa laki. ⁶ Ye n tǎhǎyi yulwǎeweto kupǎntu ke tam, n tǎesǎyana sǎm kǎ. Ama ye Iso Feesuyu nyǎntu ke n laki tam, n hikiyi weesuɣu na lanjhele kǎ. ⁷ Mpa pa seesa isǎle na yulwǎeweto kupǎntu tǎhǎyɔ tǎ, pa kǎ Iso kolontunaa kǎ. Paa tǎhǎyi Iso kusǎsutu, paa tu pǎsǎyi-ti tǎ se. ⁸ Mpa pa tǎhǎna pa yulwǎeweto kupǎntu tǎhǎyɔ tǎ, paa pu la isǎna, pa kaa te Iso.

⁹ Ama me ile mǎ fei yulwǎeweto kupǎntu taa tǎtǎ. Iso Feesuyu nyǎntu taa kǎ í wee. Pǎ taya pulu tǎtǎ, Iso Feesuyu ɔaya mǎ taa tǎ se. Wei í taa Kilisiti Feesuyu fei tǎ í ta ke í nyǎy. ¹⁰ Ye Kilisiti we mǎ kin paa na mǎ isayatu ka ku mǎ tǎhǎy tǎ, Iso Feesuyu we mǎ taa na toma. Mpi tǎ pǎ pǎsa-meɣe kupama ke Iso isentaa kǎ. ¹¹ Ye Iso Feesuyu ŋku ku feesa Yesu kǎ sǎtaa taa tǎ ku ɔaya mǎ taa, wei inu í ka feesa Kilisiti ke sǎtaa heku tǎ, kolom inu í kǎ ha mǎ tǎhǎy kusǎpǎh inɣe toma na í Feesuyu ŋku ku ɔaya mǎ taa tǎ ku tǎhǎ taa.

¹² Ma taapalaa, pǎ tǎtǎ kǎ pǎ nyǎka-tu, na pǎ taya sǎ tǎ tǎhǎ tǎ yulwǎeweto kupǎntu na tǎ laki nti tǎ nyulǎyi tǎ. ¹³ Pǎ taya pulu, ye í tǎhǎyi mǎ yulwǎeweto kupǎntu, í kǎ sǎ. Ama ye í kisa mǎ yulwǎeweto kupǎntu yaasi sǎ tǎ saali na Iso Feesuyu Nanjɔ tǎhǎ, ile í tula-ti. ¹⁴ Pa tǎna mpa Iso Feesuyu tiikiyi tǎ pa kǎ Iso piya kǎ. ¹⁵ Pǎ taya pulu tǎtǎ, Iso Feesuyu ŋku pa ha-me tǎ ku ta ke Feesuyu ŋku ku laki-meɣe yomaa na kǎ tasǎyi-meɣe sǎyǎntu tǎyɔ tǎ. Ama ku kǎ Iso Feesuyu ŋku ku laki-meɣe Iso pǎyalaa na ku laki na í yaaku Iso sǎ ma Caa, Paapa tǎ. ¹⁶ Tǎ kǎ Iso piya, na Iso Feesuyu kpanamaɣa hǎlǎyǎ mǎpǎyǎ hatuu tǎ taa. ¹⁷ Tǎ kǎ í piya, na kupǎntu nti Iso tǎma sǎ í kǎ ha í yǎlaa isu kpanacoou tǎ, tu hiki-ti tǎtǎ. Tǎ na Kilisiti tu kǎntǎna-tǎyi hikuyu. Ye tǎ na-tǎ tǎ kǎnta wahala hikuyu tǎ na-tǎ tu kǎnti í teeli taa tǎtǎyǎ.

Cele teeli

¹⁸ Ye ma kin pǎ fei isu paa kǎpaya tǎ kǎyana kunyǎntǎyǎle na pǎ keesǎna teeli wei cele Iso kǎ tu-tǎ tǎ. ¹⁹ Kunjmanmam tǎna tǎjǎa tǎtǎyǎtǎyǎ sǎ Iso í lǎsi í pǎyalaa na pǎ ná. ²⁰ Pǎ taya pulu tǎtǎ, taalǎm nyǎm taa kǎ pǎ sǎsa kunjmanmam mpi, na pǎ taya sǎ pǎ nǎkaa. Iso tǎna-wǎyi mpɔ. Paa na mpɔ tǎ na tǎelɣu wee kǎ. ²¹ Pǎ taya pulu tǎtǎ, kuyaku nakoli pu te na Iso kunjmanmam tǎna heesi wakǎlɣu yomle na pǎ te tǎkpataa kǎ teitei isu Iso piya ka te waatu wei paa te kasayampiya pǎsuɣu tǎ. ²² Tǎ nyǎmá sǎ halǎna sǎjǎ kunjmanmam tǎna tǎhǎna mǎla na pǎ salǎmǎyi isu alillo salǎmɣu tǎ. ²³ Pǎ taya kunjmanmam tike mǎlǎyǎna. Ama na tǎ mpa tǎ wǎna Iso Feesuyu isu kǎncalaya kusǎu ŋku Iso lapa-tu tǎ, tǎ mǎlǎyi tǎ taa tǎtǎ, na tǎ tǎjǎ kuyanjku Iso kǎ pǎsi-tuyu í piya na í teesi tǎ tǎhǎy inɣe yǎpɔ tǎkpataa tǎ. ²⁴ Tǎ nawa sǎ tǎ hika tǎ yǎpɔ yaa, ile pǎ we tǎelɣu taa tǎm na pǎcǎ. Ye mpi yulwǎ naa tǎ pǎ tǎtǎ kǎ í tǎelǎyi, ile pǎ taya tǎelɣu nté tǎna. Awe kǎ tasa tǎelɣu ke mpi í tema nau tǎ? ²⁵ Ye mpi tǎ ta nata tǎ pǎ tǎtǎ kǎ tǎ tǎelǎyi ile tǎ ɔayana suulu kǎ na tǎ tǎjǎ-wi.

²⁶ Pǎ kaasa Iso Feesuyu ná kǎhǎ tǎtǎ na kǎ sǎhǎna tǎ mpa tǎ kǎ acamaa tǎ. Pǎ taya pulu, tǎ ta nyǎ isǎna tu salǎmi na pǎ tǎ tǎ. Ama Feesuyu ŋku ku salǎmǎyǎnana-tuyu Iso, na miituyu mpi yulwǎ kaa pǎsi na í keesi nǎyǎ taa tǎ. ²⁷ Iso wei í naa lotu taa tǎ í nyǎmá kǎkpǎaa ke mpi Feesuyu Nanjɔ caa í salǎmi tǎ. Pǎ taya pulu, mpa pa kǎ Iso nyǎma tǎ mǎpǎe Iso Feesuyu Nanjɔ salǎmǎyǎna teitei isu Iso caaki tǎ.

²⁸ Tǎ nyǎmá sǎ kupǎntu ke Iso laki pǎ tǎna pǎ taa kǎ mpa pa sǎala-í na pǎ kǎ mpa í yaawa isu í nǎkuyu wee tǎ. ²⁹ Mpa Iso ka lǎsa hatuu lǎhǎ tǎ, í laalaa kǎ na í fayasi-we na pa mǎpa sǎ pǎ nǎyǎsǎna í Pǎyaya, na kele kǎ hiki newaa payale. ³⁰ Mpa Iso ka laalaa na í fayasi mpɔ tǎ í lǎsa-weye, na mpa inu í lǎsa mpɔ tǎyǎ í lapa na pǎ pǎsi yulwǎpama ke í isentaa. Mpa í lapa na pǎ pǎsi yulwǎpama ke mpɔ inu tǎyǎ í yelaa na pǎ hiki pa paa nyǎm ke í teeli taa tǎtǎ.

Isǎna Iso luyu sɔv-tu pǎ tu fei tǎ

³¹ Ye mpɔ suweye tu tasa yǎyǎtǎyǎ tǎtǎ? Ye pǎ wee sǎ Iso we tǎ tǎtǎ, ile awe kǎ lu-tuyu kolonǎ? ³² Í ta kisina í maɣamaɣa í Pǎyaya tǎtǎ. Ama í ha-ke tǎkpem kǎ tǎ tǎna tǎ tǎtǎ. Tǎu, í ta kisi í Pǎyaya haɔ, kǎcǎnfana pǎ tǎna mpi pǎ kaasaa tǎ? ³³ Ye mpɔ awe kǎ tu taalǎ kǎ mpa Iso lǎsaa tǎ? Pǎ tu fei, pǎ taya pulu tǎtǎ, Iso maɣamaɣa hulǎna sǎ pa tǎm ta sǎ tiili. ³⁴ Na awe kǎ maɣasi pa tǎm kuyu tǎtǎ? Pǎ tu fei, pǎ taya pulu tǎtǎ, Yesu Kilisiti tu sǎpǎna, na í tu fem na í we Iso kǎhǎkǎhǎ taa na í salǎmǎyǎna-tu. ³⁵ Ile pepe kǎ lǎsi Kilisiti sǎalɣu ke tǎ tǎtǎ? Wahala kǎ pǎsi? Lanpǎsǎle sǎsǎle na? Yaa kunyǎy ŋku paa tu-tǎ tǎ? Nyǎyǎsi na? Yaa hulwǎmǎhǎ? Asola taa weeu na? Yaa sǎm? ³⁶ Iso Tǎm taa pa ŋmaawa mpɔ sǎ:

Nyǎ tǎtǎ kǎ tǎ we sǎm nǎyǎ taa kǎ ilim na pǎ tem.

Na pǎ laki-tu isu heehǎ wei pa tǎna alukisam tǎ.

³⁷ Ama pǎ tǎna pǎ taa kǎ mpɔ ile, tǎ wǎpǎna tǎcayacaya ke wei í sǎala-tu tǎ í tǎhǎ tǎtǎ. ³⁸ Ma tema ma taa tǎkpataa sǎ puluɔpɔ fei mpi pu lǎsi Iso sǎalɣu ke tǎ tǎ tǎtǎ, paa sǎm paa weesuɣu, paa isǎtaa tillaa, paa isǎtaa alǎyaa nyǎyǎ nyǎma yaa pa toma sǎsǎsǎna. Paa sǎjǎ nyǎm, paa mpi pu kǎwǎ cele tǎ. ³⁹ Paa tǎtǎ tǎ cǎne kǎkǎlǎnaa, paa tǎtǎ tǎe nyǎma. Paa kunjmanmam mpi pǎ kaasaa tǎ pǎ taa pulu kai fei mpi pu kayati sǎalɣu ŋku Iso sǎalǎna-tuyu Yesu Kilisiti tǎtǎ na kǎ seki tǎ kin ke tate ke paa waatu wei.

9

Isò na i yàlaa kvlàsaa pa tòm

¹ Tampana ke ma yògòtəxi, maa looliyi, ma ké Kilisiti yulu tə pə təə. Ma lanje u təə paa pəcə maɣamaɣa si yaa ma looliyi. Mpi tə Isə Feesuyu Nanjətu hólóyí-m mpiyi ma taa təgə ma təhəxi. ² Pə taya pulv təə, ma lanje wakəla səsəm na pə cəsəxi-m tam. ³ Halɪ pə ɣaɣa-m isu pu kisaɣa, Isə ka kisa-m na pə yasɪ má na Kilisiti, na pə kpaɣa ma tətənaa na pə məhna ma lonte. Ma piitim maɣamaɣa nyəma təm ke ma təh. ⁴ Pa ké Iseyeli nyəma, na Isə lapa-weye i pəyalaa, na i yelaa na pá naaki i teeli. I na-we pa pəela nəgə, na i cele-weye kvsəsuto. Na í hólí-weye Isə sɛɛtu, na í heeli-weye mpi mpi i ká la-we tə. ⁵ Pa ké tá kite caanaa kvləaa. Ye yulowɛɛtu təm taa ile, Kilisiti ké pa piitim tə. Inɪ i njmakələna pə təna, inɪ i kəna Isə wei paa san tam tə. Isə í yele na pə la mpv.

⁶ Pə taya isu ma yògòtəxi si mpi Isə təma si i ká la tə pə cotaa. Pə taya Iseyeli nyəma təna kəna Iseyeli nyəma. ⁷ Pəyele Apələham kvləaa ta ke Apələham piya maɣamaɣa. Pə taya pulv təə, Isə ka heela-i ké si: Mpa paa luna Isaaka tapuvv tɛ tə mpe pa tike təkəh kəna nyá piya təsiyisiyi. ⁸ Pə nyuvv nté si, pə taya mpa pa məlaa na pá luli təfəlo ke yem tə mpe pa kəna Isə piya. Ama mpa Isə ka təma si i ka ha-i na pá luli-we tə mpeɣe pa nyənəxi i kvləaa təsiyisiyi. ⁹ Waatu wei i heelaɣa-i mpi i ka lapi-i tə i təmaɣa si: Ye pə kəma na pə talaa, maa məli na Saala ká hiki apalv pəyaya.

¹⁰ Pə taya pə tənayale. Lɛpeka piya nsɪ si naale si kaa caa ké. Inəyale tá piitim caa səsə Isaaka. ¹¹ Isə ləsvuvv yəlaa tə, pə taya si i nyənəyənə mpi pa lakɪ tə, ama i maɣamaɣa i nəkvəv kɪh ke pə wɛɛ. ¹² Isə heela Lɛpeka na í ta tu luləta i piya si: Waalı nyəhka ká təyənə səsəntv. Piya nsɪ si ta nyənta kəpəntv na isayatu. Isə lapa mpv si í hólí si mpi i suwa tə, mpəxi i təhəxi. ¹³ Halɪ pa njmaawa njpúyó Isə Təm taa si: Ma luyv lapa Yakəpv na má kisi Isav.

¹⁴ Suweyele tu yəgətɪ ile, Isə u təhəxi tampana yaa isəna? Aai, pə taya mpv se, paa pəcə. ¹⁵ Isə ka heela Moisi si: Má nəka wei i pətəətəle wiivv ma wii, má nəka wei ké suulu hólóyó ma hólí-i. ¹⁶ Ye mpv ile pə taya yulu nəkvəv yaa i ləpv təə. Ama Isə wei i wiiki pətəətəle tə i kɪh tike ké təkəh. ¹⁷ Pa təma Isə Təm taa si Isə təma Icipiti wulav səsə təfoo si: Mpi pə maɣamaɣa pə nyuvv təə ma tu-nj kawulaya təyale si yəlaa í nana ma toma ke nyá kɪh, na ma hətə yaa antulinya təna taa. ¹⁸ Mpv tə, wei Isə nəkaa tə pəntv pətəətəle ke i wiiki. Ye i nəka wei ké kanƙante təyv i tə ílé.

Isə pááná na i pətəətəle pə təm

¹⁹ Ntanyɪ mə taa nəyólə ná təh si: Ye pə we mpv ile, pepe təə ké Isə tasəxi si yəlaa lapa taalı? Awe pəsəxi na í kaɣatɪ-i si í taa la i luyv nyəntv? ²⁰ Yulu nyá, awe ke-nj na n kpeesəna Isə? Cuvv nyənaya pəsəxi na ká pəsɪ ka njmalv si pepe təə ké n njma-m na má we isəntə? ²¹ Tiisi njmalv í sələnə cvv ke isəna njpúyó i lakɪ-kv. I pəsəxi na í cosi cvv njkv, na í səlaa i njmana puluku, na pə kaasi na í njmana ntəole.

TAKELAYA KANCAALAYA NYEJKA NJKA PƆOLI NMAAWA
KOLENTI
NYEMA TO
Kotobtu

Poli nuwa Kolenti Iso taseele taa isayatu tom isu yoon, na fayau, na wasanjkalatu, na akpayale, na nantu kulalaatu toyu, na nsoma lenna yoyoty, na setaa fem tom.

Isena pa faya Kolenti I takelaya to:

Kolenti Iso taseele wheeto, titite 1-6

Poli coki Iso yelaa kpekale kopootu, titite 7-15

Kantakaya kotobtu na seetu, titite 16

Seetu

¹ Maya Poli, Iso luyu larona na ma la Yesu Kilisiti tillu. Ma na ta taaralo Sosateenu ta nmaakona takelaya kane.

² Iso seelaa kpekale nyoma mpa me i we Kolenti taa toyu ta nmaa-ke. Me mpa Iso yaawa si i la i nyoma, na ma na Yesu Kilisiti ma krentoyu to i ti-me to. Ma na pa tona mpa pa we paa timpi na pa yaaki Taccaa Yesu Kilisiti wei i ke ta na-we ta Sosu to i hote to. ³ Taccaa Iso na ta Sosu Yesu Kilisiti pa la-meye peele na pa ha-meye alaafaya.

Iso kopantvnaa

⁴ Ma see ma Iso ke tam si i na tomla ke ma to ke peele nna i lapa-meye Yesu Kilisiti kin to a to. ⁵ Kopam ma na Kilisiti ma krentoyu to pa saa-meye tocam. Iena po tu kalona yoyotaya na nyam pa saav. ⁶ Tampana nna pa yoyota Kilisiti to to a soga ma heku ke teu taca. ⁷ Na pa we mpv toyu Iso yelaa na pa tona po saa-me. Me mpa i taja wole nte Taccaa Yesu Kilisiti ka holi i ti to. ⁸ Taccaa Yesu Kilisiti inu i ka takona-meye teu halona tonaya. Iena koyanji i koyaku ka tala to pa taa na kawalaya nakelayi ma kin. ⁹ Iso wei i yaa-me si ma na i Poyaya Taccaa Yesu Kilisiti i krenti to, mpi mpi i tama si i ka la to, i taka-wayi, u yeki.

Kolenti Iso seelaa fei noyo kolomaya

¹⁰ Tu, ma taaralaa ma wiikona-me si i nyonna Taccaa Yesu Kilisiti na i la noyo kolomaya, na fayasoyu i taa we ma heku. I krenti teu, i mayasayi lamayassee kolomee, i huoki huwee kolomee. ¹¹ Ma taaralaa, pa taya pulv to, Kolowee tayaya nyoma heela-m si i yooki ke. ¹² Nti ma caa yoyoty toyole si ma taa paa wei na i nyento ke na to mpa. Lelu ton si: Poli to ke ma we. Na ine ile si Apolootu to ke ma we. Ine ile si Piyee to ke ma we. Na ine ile si Kilisiti to ke ma we. ¹³ I huoki si Kilisiti faya i taa toyopalee ke? Poli sapona sam tesika to ke ma to? Poli hote ke pa yaanaa na pa so-meye Iso lom na?

¹⁴ Ma sama Iso ke timpi ma ta so ma taa noyoloyu Iso lom to, ye pa taya Kosisipusi na Kayusi pa paasi. ¹⁵ Pa to ke noyolu kaa yoyoti tefoo si Poli hote ke pa yaanaa na pa soga-meye Iso lom. ¹⁶ Ehee ma soawa, ma so Satefanasi tayaya nyoma totoyu Iso lom. Ye pa kaasa lelaa ma ta tosi pa to. ¹⁷ Pa taya Iso lom sou to ke Kilisiti tila-m. Ama i tila-m ke si ma kraali Laapaali Kopaj. Na ye ma kraalayi-i, ma taa kraalona yulu lamayassee noolelen. Pocs pa taa koo na Kilisiti tesika to sam tom mali yem.

Yesu Kilisiti kena Iso toma na i lamayassee

¹⁸ Letaa isentaa, Yesu tesika to sam tom ke komelentu tom ke. Ama ta mpa pa tona ta nyoon yarpu to Iso toma nte taya tona. ¹⁹ Pa nmaawa Iso Tom taa si:

Ma wakohi lamayassee nyoma lamayassee,

maa lo nyontaa nyam.

²⁰ Lamayassee to tasayi ntiyi yoyoty to to? Na ntiyi akewe ka tasa yoyoty? Yaa ntiyi antulinya ine i taa lamayassee to ka mayasi to to? Iso hulaa si antulinya ine i taa, mpi pa yaa lamayassee to, pa ke komelentu ke.

²¹ Pa taya pulv, antulinya taa yelaa na pa lamayassee pa kpisa Iso ke nyam ke timpi Iso na larona i lamayassee si pa nyona-i to. Pa to ke Iso huu teu si, i ka ya mpa pa terna-i pa taa to, na Laapaali Kopaj wei ta kraalayi to. Laapaali kopaj inayi wei i ta na to i yaa si komelentu. ²² Yuta nyoma na caa pa na piti tona na pocs. Ama lamayassee ke Kaleeki nyoma na peekayi. ²³ Ama ta ile, Kilisiti wei pa kama sam tesika to to i tom ke ta kraalayi. Tom tone ta huyi Yuta nyoma, na mpa pele pa ta ke Yuta nyoma to pa nyonayi-tayi komelentu ke. ²⁴ Ama mpa Iso yaawa to, paa Yuta nyoma taa, paa mpa pa ta ke Yuta nyoma to pa taa to, Kilisiti kena-weye Iso toma na Iso lamayassee. ²⁵ Pa taya pulv to, yulu poyaya lamayassee tona ta tala Iso komelentu, na pa toma tona ta tala Iso icantu tete.

²⁶ Kòpam, ma taapalaa, í nyóni na í ná sɪ lɪsɪ yaaub-me na í la kpekæle tɔ, antulinya taa cænɛ mpa pa yaa ləmayasɛɛ nyóma tɔ pa fɛi payale kɛ mə hɛkɔ, na tɔntɔnaa fɛi payale, na awulumpiya fɛi payale. ²⁷ lɪsɪ ləsəna mpi antulinya yəlaa yaa sɪ kɔmɛlənɔm tɔ sɪ pɔ tɔ ləmayasɛɛ nyóma kɛ fɛɛle. Na í ləsə mpi antulinya yəlaa yaa sɪ icantɔ tɔ sɪ pɔ tɔ akpala nyóma kɛ fɛɛle. ²⁸ Na í ləsə mpi antulinya yəlaa nyənəxi taaləm na pá footiyi na paa nyənəxi-wəxi pulɔ mayamaya tɔ, sɪ pɔ wakəli mpi pa tɔyɔna nyuyɔ tɔ. ²⁹ lɛ yulɔ pəyaya nakəli ka kaasə ka təyi lɪsɪ isentaa. ³⁰ Ama lɪsɪ kpenta mə na Yesu Kilisiti kɛ, na í lapa na Kilisiti pəsɪ tá ləmayasɛɛ. Kilisiti tɔ kɛ lɪsɪ nyənəxi-tuyɔ yulɔpama. Inɪ í lapəna na tɔ pəsɪ lɪsɪ nyóma, na kolum unɪ í yarəna tá nyɔɔŋ. ³¹ Pɔ tɔ kɛ pa ŋmaawa lɪsɪ Təm taa sɪ: Ye wei í caa í sa, í sa nti Tacaa lapa tɔ, í taa sa í ti.

2

Kilisiti sɛm təm heeluyɔ

¹ Ma taapalaa, waatɔ wei ma kɔma mə tɛ sɪ ma heeliyi-mɛyɛ lɪsɪ tampana nna a ŋmelaa tɔ a tɔm tɔ, pɔ taya nɔɔlelɛn wawawa nuli, yaa nyəmtɔ natəlɔyi ma lapənaa. ² Ma cayale tənaya mə kinj ma ta caa sɪ má la natəlɔyi mə hɛkɔ kɛ yem na pɔ tá kɛ Yesu Kilisiti tɔm. Isu pa kama-í sɛm tesika tɔ tɔ pɔ tɔm mayamaya kɛ ma siyisinaa. ³ Pɔ tɔ kɛ ma poluyɔ mə tɛ tɔ icantɔ taa kɛ, na ma selayana sɔyɔntɔ kɛ. ⁴ Pɔ taya yulɔ ləmayasɛɛ yekuɔyɔ na pá yɔɔtəyi tɔmnaa na caŋəm kɛ isəna mpi tɔyɔ ma sɛyəsəna ma sɛyəsəŋ na má lana ma waasɔ. Ama lɪsɪ Feesuyɔ toma kɛ ma lapənaa, na a naa mpɔ təkɛlele. ⁵ lɛna mə lɪsɪ sɛɛv sɛŋ lɪsɪ toma tɔ, pɔ taa sɛŋ yəlaa ləmayasɛɛ tɔ.

Mpi lɪsɪ yaa ləmayasɛɛ təsiyisiyi tɔ

⁶ Paa na mpɔ tɔ, mpa pa pu lɪsɪ nyəm taa tɔ ləmayasɛɛ mpaas kɛ ma huləyi-wɛ. Ama pɔ taya ləmayasɛɛ nna antulinya inɛ na mpa pa kɛ í tɔntɔnaa na paa tɛ na pá kpiisi-wɛ tɔ pa yaa ləmayasɛɛ tɔ. ⁷ Ama lɪsɪ ləmayasɛɛ mukaya tɛɛ nyəna nna a ŋmela yəlaa tɔ a tɔm kɛ ma kraaləyi. lɪsɪ ka ləsəna-yɛ na í su tá teeli tɔ na pəɔɔ pá la antulinya. ⁸ Antulinya taa cænɛ tɔntɔnaa taa nɔyɔlɔ ta cəkəna lɪsɪ ləmayasɛɛ anɛ. Pɔ taya pulɔ, yɛ paa cəkənaa pa taa ká Tacaa teeli tɔ kɛ sɛm tesika tɔ. ⁹ Pɔ lapaya isu pa ŋmaas lɪsɪ Təm taa tɔ sɪ:

Mpi yulɔ ta tu nav na í ta nu pɔ tɔm tɔ.

Mpi pɔ tɔ yulɔ ta tu huɔ tɔ,

lɪsɪ tayana-wəxi mpa pa sɔla-í tɔ pa tɔ.

¹⁰ Tá tɔ kɛ lɪsɪ kula kɔŋmɛlɔtɔ tənɛ na Feesuyɔ Nanjɔtɔ kinj. Mmm Feesuyɔ Nanjɔtɔ wiiliyi pɔ tənɛ pɔ taa kɛ sɪ ku naa. Paa nti tá pɔle lɪsɪ tuyi na tɔ ŋmelaa təkulukulɔ tɔ mayamaya. ¹¹ Pɔ wɛv yəlaa taa tɔ awɛ nyəŋ lɛlɔ taa tɔm? Ye pɔ taya yulɔ ləmayasɛɛ nte tɔ wɛ í taa tɔ n̄tɛ tu nyəna í tɔm. Mpɔ tɔtɔyɔ na lɪsɪ Feesuyɔ, ŋkɔ ku nyəmna lɪsɪ nyəntɔ tənɛ. ¹² Pɔ taya antulinya inɛ í ləmayasɛɛ kɛ pɔ tu-tɔ. Ama Feesuyɔ ŋkɔ ku luna lɪsɪ kinj tɔyɔ, sɪ tá cəkəna pɔ tənɛ mpi lɪsɪ ha-tɔ tɔ pɔ tɔm. ¹³ Pɔ taya yulɔ ləmayasɛɛ sɛyəsuyɔ nɔɔlelɛn wei tɔyɔ tɔ yɔɔtəyɔna pɔ tɔm. Ama nti lɪsɪ Feesuyɔ sɛyəsuyɔ tɔyɔ. Pɔ tɔ kɛ mpa pa wɛna lɪsɪ Feesuyɔ tɔ tɔ kɛsəyi-wɛyɛ lɪsɪ nyəm tampana.

¹⁴ Wei í fɛina lɪsɪ Feesuyɔ tɔ unɛ pəsəyi na í mu Feesuyɔ kɔnɛ ku tampana. I yaa-təyi kɔmɛlɔtɔm kɛ, na unɛ tɔ pəsəyi tá cəkənanɔ mayamaya. Mpi pɔ tɔ tɔ, wei í wɛna Feesuyɔ tɔ unɛ í paasi í cəkəyanana-ti. ¹⁵ Yulɔ wei í wɛna lɪsɪ Feesuyɔ tɔ unɛ í cəkəyanana tɔ tənɛ. Nɔyɔlɔ fɛi wei í pəsəyi na í cəkəna Feesuyɔ ŋkɔ ku tɔm tɔ. ¹⁶ Pa ŋmaa lɪsɪ Təm taa sɪ:

Awe nyəmna Tacaa huwɛɛ?

Awe pəsəyɔna na í tasa-í tɔm?

Ama tá ulɛ, Kilisiti huwɛɛ kɛ tá wɛna.

3

lɪsɪ təmle nyóma

¹ Ma taapalaa, tampana tɔ isəntɔ, ma ulɛ ma ta pəsɪ na má yɔɔtəna-me isu pa yɔɔtəyɔna mpa pa wɛna lɪsɪ Feesuyɔ tɔ. Ama má yɔɔtəna-mɛyɛ isu pa yɔɔtəyɔna mpa pa təŋəyi antulinya inɛ í huwɛɛ tɔ, isu piya kɔsəkəsənaa kɛ lɪsɪ sɛɛv taa. ² Pɔ wɛ isu kafa kɛ ma suukaya-me, pɔ taya mɔtɔ. Í taa nyənta tɔyɔ tɔ pɔ tɔ, na haləna sɔŋa í ta nyənta tɔyɔ. ³ Mpi tɔ, í tɔŋna antulinya inɛ í huwɛɛ kɛ təŋyɔ kɛ. Isəsɛmle na yoou pɔ wɛv n̄p̄yó mə hɛkɔ tɔ, mpɔ unɛ pu húləyi sɪ antulinya huwɛɛ kɛ í təŋəyi? Pu húləyi tɔtɔ sɪ í laki kɛ isu yəlaa kɛ yem, pɔ taya lɪsɪ sɛɛlaa? ⁴ Pɔ taya pulɔ, lɛlɔ tɔyɔ sɪ Pɔli tɔ kɛ ma wɛɛ, na unɛ ilɛ sɪ Apɔlɔsɪ tɔ kɛ ma wɛɛ tɔ, pɔ taya ma ta nyi isənaa kɔlapɔtɔ kɛ í laki mpɔ?

⁵ Aweyɛ pa yaa Apɔlɔsɪ? Na aweyɛ Pɔli ye? Ta naalɛ tɔ kɛ lɪsɪ təmle nyóma mpa pa lapa-me na í tɛ lɪsɪ na mə taa tɔyɔ. Paa tá taa wei í lapa na í yoosi nti Tacaa tɔ-í sɪ í la tɔyɔ. ⁶ Mayalɛ tuyɔ sɔlɔ na Apɔlɔsɪ pələna lum kɛ ku tɔ. Ama lɪsɪ lapəna na ku tɛɛ. ⁷ Pɔ tɔ kɛ tuyɔ sɔlɔ na lum pəllɔ pa ta kɛ pulɔ. Ama lɪsɪ kɛlɛ tɔm tɔ, unɛ í lapəna na tuyɔ tɛɛ. ⁸ Tuyɔ sɔlɔ na ku tɔ lum pəllɔ pa teitei kɛ. lɪsɪ ká kɛsəna paa wei í təmle na í fɛli-í. ⁹ Pɔ taya pulɔ tɔ, tá təmle taa tɔ kɛ təma taapalaa kɛ, na lɪsɪ kɛ tɔ laki təmle, na mə kɛna lɪsɪ təmle.

I wee tótəyo isu kutuluyu ŋku Iso ŋmaaki tó. ¹⁰ Iso yelina na pə saa-m, na ma tu paasaa ké na má su kite isu ŋmalu kupaŋ sukuyó tó. Ama pənente lelu tənəyona pə tó. Paa wei í la laakali na í kəna isəna í tənəyi tó yoo. ¹¹ Pə taya pulu tó, Yesu Kilisiti maɣamaya kəna kite, na pə fei isu yulu nəyulu pəsəyi na í tasa kufate natələyi suw. ¹² Lelaa wee na wolanaa na nyəyəlyu kuhulmnyu na liiyete pəe ke pa tənəyi pə tó. Ama lelaa ile taasi na nyutu na kiisi ke pəle pa tənəyi. ¹³ Ama huule wule pu kuli paa wei í təmle tó na pá ná tə cakəle. Kuyaku kuhuunaw ŋku ku wule tó kəkó ké. Kəkó ká maɣasəna paa wei í təmle si ka naa mpi tə kənaa tó. ¹⁴ Ye wei í təna kite tó ké təmle nte kəkó kaa nyaya tó, í ká hiki í kufeləyó. ¹⁵ Ama wei í nyənte í mowa, ílé í kufeləyó lepa-í ké. Ama paa ya í maɣamaya na pá maɣana isu kəkó mpee pəŋŋ ke í luna.

¹⁶ I nyi teu si í kə Iso təcayale, na Iso Feesuyu cakəna má taa. ¹⁷ Ye pə cəpa wei na í wakəli Iso təcayale, Iso ká wakəli pəntu. Pə taya pulu, Iso təcayale we ké tənəŋŋ na mə kin ke í caki.

¹⁸ Mə taa nəyulu í taa puɣusi í ti. Ye mə taa nəyulu huw si antulinya ine í taa pəntu nté lamayasəe tu í pəsi kumeləŋ, iləna í weena lamayasəe ke tampana. ¹⁹ Pə taya pulu, Iso ná nyənəyi antulinya ine í taa lamayasəe ke kumeləntu ké. Pa ŋmaawa Iso Təm taa ké mpw si: Lamayasəe nyəma lamayasəe ke Iso nyəkəna-weye katosi na í kraa-we. ²⁰ Pa tasa ŋmaaw tóto si: Tacaɔ nyəma si lamayasəe nyəma huwee ta ke pulu. ²¹ Pə tó ké yulu kaa yələna yəlaa lelaa. Pə taya pulu tó, mə tənna pə təna. ²² Paa Pəoli, paa Apələosi, paa Piyee, paa antulinya, paa weesuyu, paa səm paa saŋa nyəm, paa cele nyəm, mə tənna pə təna. ²³ Ama Kilisiti tənna-me, na Iso tənna Kilisiti ílé.

4

Kilisiti tillaa

¹ Pə tó ile, í nyənəyi-tuyó Kilisiti təmle lataa mpa pa niŋ taa pə tu Iso tampana nna a ŋmelaa tó. ² Ye pa tu pulu lapu ke yulu niŋ taa, tampana ke í ká təŋ na í lakəna-wi. ³ Ye ma kin ile, paa me yaa yəlaa ka cayaŋa si pa pəkəyi ma təm taa na pá na, pəle pə ta na má. Ma maɣamaya maa pəkəyi ma kin si má ná si ma tewa yaa ma ta te tó. ⁴ Tampana tó isəntə, ma maɣamaya ma kin ma ta na taali nəyulu se. Paa na mpw təle tu hóləyi si ma tewa təkpataa se. Ama Tacaɔ ká pəkəna na í ná si ma tewa yaa ma ta te tó. ⁵ Pə tó ile, í taa hulina nəyulu təm tampana pəkəyó na pə waatu ta tata. I yele na hali Tacaɔ kə. Inu í ka kulina mpi pə ŋmela səkpətyu tēe tó pə tó təyelele. Na í ká kuli yəlaa lotu taa huwee. Pəleye Iso ká sa paa wei isu pə mwa í samu-í tó.

⁶ Ma taapalaa, ma kraɣa má na Apələosi tá təm na má kəsəna mpw si í cekəna ituule nte pa tukaa si: Nti pa ŋmaawa tó, taa səsí tə tó. Pə tó ké mə taa nəyulu í taa yələna lelu na í footiyi lelu. ⁷ Awe yelaa na ní hiki na ní kəli lelaa? Pə təna mpi n weena tó pə taya Iso hana-ŋ? Ye pa ha-ŋ kuhaw ile pepe tó ké n həŋ nyá ti isu nyá lupu tó ké n hikaa?

⁸ Pəwe, í tema hikuyu ke pə təna mpi í nyuləyi tó, í tema piluyu. I tema awulaa ke pəsuyó ké, na taa we tá konyəntutu taa. Ye pu ké isu í kə awulaa təsiyisiyi kəlo pu lapa-m leleŋ. Pə taya pulu tó, saa inu tá na-me tu krenta kawulaya təyó. ⁹ Pə caya isu tillaa taya Iso pəsəna waalu. Pə taya pulu, tə we ké isu yəlaa mpa pa suwa si paa ku patəma taa tó. Tə ké mpa pa təna pa nyənəyi təcəo tó, paa isətaa tillaa paa yəlaa. ¹⁰ Ta pəsə kumeləŋ, na mu ké lamayasəe nyəma ke Kilisiti kuləm inu í tó. Tá ké acamaa, na meye tŋtənaa. Pa tuyəna-me, ama yem ké pa nyənəyi tá. ¹¹ Haləna saŋa wəle tənə, nyəyəsí na lukəto kuyəna-tu, na tə feina pəkəkəle. Pa maki-tuyó na tə cəki yem, tə feina tapasopile. ¹² Tá maɣamaya tá kookali ké tə laki na tə təkəna. Pa tuku-tu, na taa səeki-we. Pa tui-tuyó konyəŋ, tá sumaya si pá tu-tu. ¹³ Pá kuyi ta nyəŋŋ, tu leteyi-weye pa isayatu. Haləna saŋa paa nyənəyi-tu si tə ké pəlpəyó antulinya ine í taa. Pa nyənəyi-tuyó isu hute yaa pəntu maɣamaya.

¹⁴ Pə taya ma caa si má tu-meye feele təyó ma ŋmaawa na má kəsí-meye mpw. Ama ma luyu wee ké si má səyəsí-me isu ma piya nsi ma luyu wee tó. ¹⁵ Paa í ká hiki səyəsəlaa ke iyisi naanawa (10000) ké Kilisiti mpaaw təm ta na má caa kəle kuləm. Mayale mə caa ke Kilisiti təyuyó təm taa. Pə taya pulu, má konna-meye Laapaa kupaŋ. ¹⁶ Pə tó ké ma heeliyi-me si í təŋ ma yaasi. ¹⁷ Na pə maɣamaya pə nyuyó tó ké ma kosa Timotee si í polo mə tē. Inu í kəna ma pəyalw wei ma səlaa tó. Tacaɔ təm taa í kə yulu wei paa lana naani təyó. I ká kəsí-meye yaasi wei ma təkaa na má təŋna Kilisiti təm taa na má hóləyi paa leyə Yesu seelaa kpeka taa si pá təŋ tó.

¹⁸ Mə taa lelaa huwwa si ma kaa kə, iləna pá suw kalampaani lapu. ¹⁹ Ye Tacaɔ tisaa maa kə mə tēye nəŋnə. Waatu inəyi maa ná si kalampaani nyəma mpe, nəyó taa tike ke pa laki, yaa pa waasəyi kuli. ²⁰ Pə taya pulu tó, Iso Kawulaya təm ta ke nəyó taa təm tike. Ama si ní pəsi na ní laki ké. ²¹ I ləsi mpi í caa tó ile. I caa si má kəna kpatóyó, yaa ma kə təpamm na səlyuyó?

5

Yesu seelaa kpeka taa asilima

¹ Pa təŋna mə təm ke yəyətuyó ke teu ké si mə kolaputo we asilima ke səsəm. Paa ma ta nyi isənaa maɣamaya kin pa kaa na asilima anu a taka. Pa yəyətəa si mə taa nəyulu ná kraɣa í caa alu. ² Paa na mpw mu təŋna mə təyi sam pə tu fei. Pu nəyəsəna ké isu kolaputo nti tə wakəli mə

lanja ke s̄as̄om, na í l̄asi m̄a heku ke wei inu í lapa mp̄u t̄o. ³⁻⁴ Paa ma na-me t̄o we t̄ema na pooluj t̄o, ma l̄as̄aya we m̄a kin̄ ke tam k̄e. Ye ma, na Tacaa Yesu toma taa ma t̄ema apalu inu í t̄om k̄ȳu k̄e isu ye maa we m̄a kin̄ maa lapa t̄o. Waatu wei í k̄a koti na ma l̄as̄aya k̄a wee m̄a heku t̄o, Tacaa toma k̄a wee t̄a t̄ena t̄a heku taa t̄ena. ⁵ Í k̄paya apalu inu na í peti Satani nin̄ taa na p̄e naasi-í na í use, l̄ena p̄e waasi-í k̄ȳan̄ku Tacaa Yesu Kilisiti k̄a k̄o t̄o.

⁶ K̄ok̄os̄om p̄aciimaya k̄paas̄aȳona somtu t̄ena t̄of̄u. ⁷ Í l̄asi m̄a heku taa k̄e mpi p̄e lapa-me ye asayaa t̄o, l̄ena í p̄asi k̄upama t̄ak̄pataa. Waatu inu í k̄a n̄ȳas̄ona somtu k̄ofatu n̄ti t̄e taa k̄ok̄os̄om fei t̄o. Mp̄u p̄e mayama ya ke í tu wee. P̄e t̄aya pulu t̄o, t̄e nika t̄a T̄eeu acima t̄aȳu k̄e. Mpi t̄o pa t̄ema t̄a T̄eeu acima í waȳaya k̄ȳu t̄o se, n̄ke ye ke Kilisiti. ⁸ Ye mp̄u íle t̄e t̄aȳu ta acima. Ye t̄e t̄oki-ye, t̄e taa t̄aȳu-ye na potopoto wei í taa k̄ok̄os̄om k̄up̄am wee t̄o. Isayatu na asilima p̄e lite n̄t̄e. Ama t̄e t̄aȳu t̄a acima na potopoto wei í taa k̄ok̄os̄om fei t̄o. Inu í k̄ena potopoto k̄up̄an̄ na tampana nȳan̄.

⁹ Tak̄elaya n̄ka maa n̄maa-me t̄o ka taa ma heela-me s̄i m̄a na ȳelaa m̄pa pa laki asilima t̄o í taa k̄penti. ¹⁰ P̄e t̄aya ȳelaa t̄enaya yem k̄e ma ȳȳot̄ayi. Mpi t̄o, antulinya taa c̄ane m̄a na asilima nȳéma na nyullaa na n̄mulaa na tun̄ laalaa í sitina. Ye í t̄oma s̄i í c̄ol̄ayi-we, p̄e wee s̄i í k̄a lu antulinya in̄e í taa kele. ¹¹ N̄ti t̄aȳele s̄i ye yulu nȳon̄ayi í t̄ayi Is̄o sēel̄u p̄ayele í laki asilima, na í ta ye le nyul̄uȳu na tun̄ laan̄ na ȳelaa tuvu na sol̄om nȳōōu na n̄mul̄em, í taa k̄p̄et̄ena p̄untu. M̄a na yulu isu mp̄u í taa t̄aȳu t̄aȳu mayama ya.

¹²⁻¹³ Ye p̄e kaasa m̄pa pa ta ke Is̄o sēelaa t̄o, p̄e t̄aya maa lana p̄ele pa t̄om. Ama Is̄o k̄a huonana p̄ele. M̄a na m̄pa í kaa k̄pek̄ale t̄o p̄e t̄aya pa t̄om ke í ka la? Pa n̄maawa Is̄o T̄om taa s̄i: Yulu í laki isayatu í l̄asi-í m̄a heku.

6

T̄ema t̄omnaa t̄ayan̄vyu

¹ Ye m̄a taa n̄ȳol̄u na í taapalu pa wena t̄om, p̄e m̄ona p̄a yaa t̄emaya n̄on̄ȳo ke ma ta nyi is̄onaa kin̄ na Is̄o ȳelaa wee? ² Í t̄a nyi s̄i Is̄o ȳelaa k̄a huonana ȳelaa t̄enaya t̄om ke cele? Ye mu huonana ȳelaa ke t̄om ke cele, íle pepe t̄o k̄e í kaa p̄asi na í hu wenti t̄e we p̄aciuu t̄o? ³ Í t̄a nyi s̄i taa huonana is̄otaa tillaa ke t̄om? T̄e kaa k̄pisi is̄otaa tillaa ke t̄om huonau, k̄ac̄anfana antulinya taa c̄ane nyantu na? ⁴ T̄omnaa isu mp̄u p̄e taka mayana-me, l̄ena í m̄eli na í k̄paya-ti na í pukina m̄pa pa ta ke Yesu sēelaa k̄pek̄ale pulu t̄o? ⁵ Ma ȳȳot̄ayi n̄p̄r̄ȳȳu s̄i f̄ēle í k̄pa-me. Isu í weu mp̄u t̄o l̄emayasee t̄u n̄ȳol̄u í fei m̄a taa k̄ele s̄i ȳelaa í yooowa í t̄ayan̄-ye? ⁶ P̄e n̄ȳas̄ona m̄a taa n̄ȳol̄u í wena í t̄oȳont̄ale na t̄om, p̄a yaa t̄emaya n̄on̄ȳo ke ma ta nyi is̄onaa kin̄ na?

⁷ Isu í yaak̄uȳu t̄emaya n̄on̄ȳo ke mp̄u t̄o p̄e h̄ul̄ȳi k̄pak̄paa k̄e s̄i í k̄pisa t̄ak̄pataa. Pepe t̄o k̄e yulu í lapa-me ye n̄ti u haaki m̄a t̄ayi suulu? Paa pu n̄ȳas̄ona í yaa-í n̄on̄ȳo? Pepe t̄o k̄e u yeki s̄i ye pa n̄mul̄ayi-me pa n̄mul̄? ⁸ P̄ayele m̄a t̄on̄a isayatu lapu na n̄mul̄em ke m̄a taa m̄a tike. ⁹ Anu m̄a mayama ya í nȳoma teu s̄i isayalataa kaa na Is̄o Kawulaya. Í taa pu yusi m̄a ti, asilima lataa, na tun̄ laalaa, na wasan̄kal̄onaa, na apalaa m̄pa pa suok̄ana t̄ema t̄o, ¹⁰ na n̄mulaa, na nyullaa, na sol̄onȳoalaa, na tuulaa, na n̄mulaa k̄ritik̄ritinaa, pa t̄enaya mp̄u pa taa n̄ȳol̄u kaa keesi Is̄o Kawulaya. ¹¹ Anu m̄a taa l̄elaa ka we n̄p̄r̄ȳȳu. Ama pa l̄esa-me ye isayatu taa na í p̄asi k̄upama. Na p̄e fayasa-me na m̄a m̄pa s̄i í p̄asi Is̄o nȳéma. Tacaa Yesu Kilisiti ton̄ taa, t̄a Is̄o Feesuyu yelaa na í p̄asi k̄upama ke Is̄o isentaa.

Mpi í lak̄ana m̄a t̄on̄ȳ t̄o í ye le na p̄e h̄oli Is̄o teeli

¹² M̄a taa l̄elaa t̄on̄ s̄i ye pa n̄oka mpi pa la. Tampana m̄paaw wee yaa, íle p̄e t̄aya p̄e t̄ona p̄e taa k̄e í k̄a waa. Ma p̄as̄ȳi má ȳȳot̄i s̄i ma wena m̄pa s̄i má la p̄e t̄ona yaa. Ama ma kaa ye le k̄e s̄i pulupu í p̄asi-m̄ p̄e yom. ¹³ Me í t̄on̄ s̄i hiluȳu t̄o k̄e p̄e l̄esa kut̄aȳu na kut̄aȳu t̄o k̄e p̄e t̄u hiluȳu. Mm, p̄e we mp̄u mee. Paa na mp̄u Is̄o k̄a wak̄eli p̄e t̄om naale inu. P̄e ta la yulu t̄on̄ȳu ke asilima lapu t̄o, ama Tacaa t̄o k̄e. Na t̄on̄ȳu n̄ku ku t̄o k̄e Tacaa wee. ¹⁴ Na isu Is̄o feesuyu Tacaa t̄o, í k̄a t̄e na í feesi t̄aya mp̄u t̄o t̄a na í toma taa.

¹⁵ Anu í nyam̄a s̄i m̄a t̄on̄ȳ k̄e Kilisiti t̄on̄ȳu h̄aȳol̄eh̄ k̄e. Ma weu is̄ento t̄o p̄e n̄ȳas̄ona má k̄paya Kilisiti t̄on̄ȳu t̄o pulu na má k̄p̄et̄ena apalaa t̄ona alu na? P̄ele p̄e kaa la paa p̄ēc̄o. ¹⁶ Yaa í t̄a nyi s̄i yulu í s̄uona apalaa t̄ona alu, í na-í pa k̄penta t̄on̄ȳu kol̄om̄ȳu? Pa n̄maawa Is̄o T̄om taa s̄i: Pa naale pa p̄esa t̄on̄ȳu kol̄om̄ȳu k̄e. ¹⁷ Ama wei na Tacaa pa k̄penta t̄o pa p̄esa kol̄om̄ ke pa l̄emayasee taa k̄e.

¹⁸ Í taa k̄p̄et̄ena asilima. Isayatonaa m̄pa p̄e kaasaa na yulu laki t̄o tu tokiyina í t̄on̄ȳu. Ama yulu wei í ha í t̄ayi asilima lapu taa t̄o í mayama ya í t̄on̄ȳu ke í laki isayatu. ¹⁹ Í ta nyi s̄i m̄a t̄on̄ȳ wee isu Feesuyu Nan̄j̄tu t̄ēc̄ayale yēe? Feesuyu Nan̄j̄tu wei Is̄o ha-me na í we m̄a taa t̄aȳu ma t̄on̄. Í t̄a tu m̄a t̄e se. ²⁰ Is̄o yapa-me ye hal̄ona í fei. Mp̄u t̄o, í lana m̄a t̄on̄ȳ ke mpi p̄e h̄ul̄ȳi Is̄o teeli t̄o.

7

Ak̄paya ke t̄o k̄up̄os̄v̄tu

¹ Pɛnente tɔ paasɛna tɔm nti ɛ ka pɔɔsa-m mɛ takɛlaya taa tɔ ile. Pɛ kɛla teu sɛ yulɔ ɛ taa kpaya alɔ yaa. ² Ama asilima wena a tɔɔ sɔsɔm ke katatɛlaya tɔ a tɔɔ, pɛ nɔɔsɛna sɛ paa apalɔ wei ɛ wɛɛna ɛ alɔ, na paa alɔ wei ɛ wɛɛna ɛ paalɔ kɛ mpɔ tɔtɔ. ³ Apalɔ ɛ la ɛ alɔ ke isɛna pɛ nɔɔsɛna apalɔ kɛ la ɛ alɔ tɔ, na alɔ nɔɔ la ɛ paalɔ kɛ isɛna pɛ nɔɔsɛna alɔ kɛ la ɛ paalɔ tɔ. ⁴ Pɛ fɛi isɛ alɔ kɛ lana ɛ tɔɔɛ isɛna ɛ sɔɔlaa tɔ. I paalɔ tɛnna-ɛ, ɛ niɛ na ɛ nɔɔhɛɛ. Na mpɔ tɔtɔɔ na apalɔ, pɛ fɛi sɛ ɛ kɛ lana ɛ tɔɔɛ isɛna ɛ sɔɔlaa tɔ, ɛ alɔ tɛnna-ɛ, ɛ niɛ na ɛ nɔɔhɛɛ. ⁵ I taa pɛ tɛma, ye pɛ taya isɛ mɛ tɛna ɛ lapa nɔɔɔ kolɔmɔɔa na ɛ tisi tɛma sɛ: Tɔ yele nɔɔɔɔ wɛɛ naale na tɔ paasɛna Isɔ sɔɔlɔmɔɔɔ. Ama pɛle pɛ waalɔ, ɛ mɛlɛ na ɛ kpɛntɛ naɛ. Ye ɛ ta kpɛntɛ naɛ ke lɔɛ ke mpɔ ɛ kɛ kɔɔ na ɛ kpisi tɔnɔɛ na ɛ hoti Satanɛ mɔɔasɔɛɛ taa.

⁶ Nti ma yɔɔɔta isɛntɔ tɔ pɛ taya kɔɔaalɔyɔ tɔm, ama ayɛɛnɛɛ kɛ. ⁷ Tampana tɔɔ, ma nyulaa isɛ paa yulɔ wei ɛ wɛɛ isɛ ma wɛɛ isɛntɔ tɔ. Ama paa wei na ɛ Isɔ hate kɛ. Pɛ haɔa inɛɛ pɛnɛɛ, na pɛ ha inɛɛ pɛnɛ.

⁸ Tɔm nti tɔ wɛɛ sɛ mɛ heeli atamɛɛ na alaa leelaa tɔɔɔɔ sɛ, ye pɛ tɔka pa itantɔ isɛ ma tɔkɔyɔ ma nyɛntɔ tɔ pɛ kɛlɔ-wɛɛɛ sɛɛɛ. ⁹ Ama ye ɛ kaa pɛsɛ tɔnɔɛ tɔkɔyɔ, ile apalaa nɔɔ kpaya alaa, na leelaa nɔɔ saa apalaa. Pɛ kɛla teu sɛ apalɔ ɛ kpaya alɔ, na alɔ nɔɔ saa, na mpi yulɔ kɛ caya na kɔtɔ kɔyɛ-ɛ tɔ.

¹⁰ Nti ma heeliyi mpa pa tɛma tɛmɔɔa kpayaɔ tɔɔɔɔ sɛ: Alɔ ɛ tɛma saɔɔ pɛ fɛi sɛ ɛ kisi ɛ paalɔ. Taaɔa tu yɔɔɔtana-tɔ. ¹¹ Na ɛ kisa-ɛ kɔɔɔ, ɛ caya mpɔ, ɛ taa saa kɔfalɔ. Ye ɛ kɛ mɛlɛ kɔpɔɔ ɛ mɛlɛ-ɛ. Apalɔ nɔɔ fɛina mpaɔɔ sɛ ɛ tɔɔɔntɔ ɛ alɔ.

¹² Mpa pɛ kaasaa tɔ, ma heeliyi pɛle sɛ, ye apalɔ ɛ kɛ Isɔ sɛɛlɔ na ɛ alɔ kɛ ma ta nyɛ Isɔ, pɛyele alɔ inɛ ɛ luyɔ wɛɛ sɛ ɛ na-ɛ pɛ caya, apalɔ ɛ taa tɔ sɛ ɛ kisiyi-ɛ. ¹³ Mpɔ tɔtɔɔɔ alɔ ɛ kɛ Isɔ sɛɛlɔ na ɛ paalɔ nɔɔ kɛ ma ta nyɛ Isɔ, pɛyele apalɔ inɛ ɛ luyɔ wɛɛ sɛ ɛ na-ɛ pɛ caya, alɔ ɛ taa tɔ sɛ ɛ kisiyi-ɛ. Ma mɔɔamɔɔa ma yɔɔɔtɛna tɔle, tɔ ta luna Taaɔa kɛɛ. ¹⁴ Isɔ tɔ kisi apalɔ wei ɛ ta ke Isɔ sɛɛlɔ tɔɔɔ ɛ na ɛ alɔ Isɔ sɛɛlɔ pa cayaɔle tɔɔ, pɛcɔ ɛ ta kisi alɔ wei ɛ ta ke Isɔ sɛɛlɔ tɔɔɔ ɛ na ɛ paalɔ Isɔ sɛɛlɔ pa cayaɔle tɔɔ. Ye pɛ taya mpɔ pɛ tɔɔ pa piya kɛ wɛɛ isɛ ma ta nyɛ isɛnaɔ, pɛyele sɛ kɛ isɔ nyɛntɛ kɛ. ¹⁵ Ama ye wei ɛ ta ke Isɔ sɛɛlɔ tɔ ile ɛ caana fayaa, waatu inɛ pa taa wei ɛ kɛ Isɔ sɛɛlɔ tɔ wɛna mpaɔɔ sɛ ɛ yele na pɛ fayaa. Pɛ taya pulɔ tɔɔ, Isɔ yaa-mɛɛ sɛ ɛ caya tɛma kɛɛ na lɛlɛɛ. ¹⁶ Alɔ Isɔ sɛɛlɔ nyɛ n nana-we sɛ nyaa tɛna na nɛ ya nyɛ paalɔ nyɔɔɔ? Na apalɔ Isɔ sɛɛlɔ nyɛ n nana-we sɛ nyaa tɛna na nɛ ya nyɛ alɔ nyɔɔɔ?

Isɔ ɛ yaa-ɛ na nɛ wɛ isɛna caya mpɔ

¹⁷ Ama nti tɔɔɔɔ sɛ Taaɔa ɛ ha-ɛ mpi nɔɔ tɛɛ pɛle. Na ye Isɔ yaa-ɛ ɛ mpaɔɔ taa na nɛ wɛ isɛna nɔɔ caya mpɔ. Sɛɛɛsɔyɔ nku ma sɛɛsɛɛɛ Yesu sɛɛlaa kɛkɛa tɛna sɛ ɛ tɛɛ tɔɔɔɔ. ¹⁸ Ye Isɔ yaa wei kɛ ɛ mpaɔɔ taa na ɛ tɛma pɛlɔyɔ, pɔntɔ ɛ caya mpɔ, ɛ taa huɔ sɛ ɛ mɛlɔyɛ isɛ ɛ taa pɛlɛ. Na Isɔ ɛ yaa wei kɛ ɛ mpaɔɔ taa na ɛ tɛla tɛlɛ, pɔntɔ ɛ taa pɛkɛ sɛ ɛ pɛlɔyɛ. ¹⁹ Paa n pɛlaa, paa n ta pɛlɛ, tɔle tɔ wɛ yem kɛ. Ama Isɔ kɔheeliɛ tɔkɔyɔ n tɛ sɔsɔntɔ. ²⁰ Paa wei ɛ wɛ isɛna ɛ ka wɛɛ na pɛcɔ Isɔ yaaki-ɛ ɛ mpaɔɔ taa tɔ. ²¹ Ye n ka kɛ yom kɛ na Isɔ yaa-ɛ ɛ mpaɔɔ taa, taa nɔɔsɛ sɛ n pɛsɔyɛ kasayampɔ. Ama ye pɛ kɔma sɛ n lu nyɛ yomle taa, ile taa kisi. ²² Pɛ taya pulɔ tɔɔ, ye Taaɔa yaa yom ke ɛ mpaɔɔ taa, pɔntɔ pɛsa Taaɔa kasayampɔ kɛ. Mɔɔɔɔ pɛ wɛɛ tɔtɔ, ye Kilisiti ɛ yaa kasayampɔ, pɔntɔ pɛsa ɛ yom kɛ. ²³ Isɔ yaa-mɛɛ halɛna ɛ fɛlɛ, ile ɛ taa pɛsɛ mɛ tɔyɛ yɛlaa yomaa. ²⁴ Ma taapalaa, paa wei ɛ caya Isɔ sɛɛɛ taa isɛ isɛna ɛ ka wɛɛ na pɛcɔ Isɔ yaa-ɛ ɛ mpaɔɔ taa tɔ.

Atamɛɛ na leelaa pa tɔm

²⁵ Ye apalaa mpa pa ta kpayaɔa alaa, na alaa mpa pa ta saata tɔ. Taaɔa ta heeli-m pa tɔm sɛ pulɔ. Ama Taaɔa pɛɛɛɛ tɔɔ ma nɔɔsɛna yulɔ wei ɛ yɔɔɔta nti pɛ mu-tɔ tɔɔ. Pɛ tɔɔ kɛ ma heeliyi-mɛɛ nti ma mɔɔamɔɔa ma huɔki tɔ.

²⁶ Kayana wahalanaa pane pa tɔɔ ile, ma huɔki sɛ pɛ kɛla teu sɛ yulɔ ɛ caya mpɔ. ²⁷ Ye n wɛna alɔ, taa lɔ sɛ n kisiyi-ɛ, na nɛ tu fɛina taa pɛkɛ sɛ n kpaya. ²⁸ Paa na mpɔ, ye n tu kpaya alɔ, na ye pɛɛɛ saana, ɛ ta la isayatu tɔtɔ. Ama apalaa mpa pa kɛkɛyɛ alaa na alaa mpa pa saaki tɔ, paa ifemle nte pa naaki wahala kɛ. Wahala inɛyɛ ma caa ma kɛɛlɛ mɛ nyɛɔɔɔ tɔɔ.

²⁹ Ma taapalaa, nti ma yɔɔɔtɛyɛ tɔɔɔɔ sɛ wɛle piwɔɔa. Pɛ tɔ tɔ, pɛ kpayaɔa saɛa waalɔ tɔ, mpa pa wɛna alaa tɔ pɛ la isɛ pa fɛina, ³⁰ na mpa pɛle pa wiliyɛ tɔ pɛ la isɛ pa fɛina laɛwakɛlle. Mpa pa yaɔki tɔ pɛ la-we isɛ pɛ taya mpa pa tɛnna pa kɔyapɛm mpi. ³¹ Mpa pa tɔkɛna antulinya inɛ tɔ pɛ la isɛ mpa paa tɔkɛna-ɛ tɔ. Pɛ taya pulɔ tɔɔ, wɛɛtɔ nti tɔ taa antulinya inɛ ɛ wɛɛ tɔ ɛ kaa tasa taayɔyɔ se.

³² Mpi ma nyulɔyɛ tɔɔɔɔ sɛ ɛ lu nɔɔsɛɛ tɔm taa tɔkpataa. Apalɔ wei ɛ ta kpaya alɔ tɔ Taaɔa tɛmle kɛ ɛ sɔkɛna nyɔyɔ, na ɛ lɔki sɛ Taaɔa luyɛ ɛ lapa-ɛ. ³³ Ama wei ɛ kpaya alɔ tɔ atɛ cɛnɛ nyɛm ke ɛ sɔkɛna nyɔyɔ, na ɛ lɔki sɛ alɔ luyɛ ɛ lapa-ɛ. ³⁴ Mpɔ inɛ pɛ tɔ-ɛ heko kɛ. Mpɔ tɔtɔɔ na alɔ yaa pɛɛɛ wei ɛ ta saa tɔ. Taaɔa tɛmle ke pa sɔpɛna nyɔyɔ. Pɛ taya pulɔ, pa caa kɛ sɛ Taaɔa ɛ tu pa tɔnɔɛ na pa lɛsasi. Ama alɔ wei ɛ laalaa na ɛ saa tɔ atɛ cɛnɛ nyɛm ke ɛ sɔkɛna nyɔyɔ, na ɛ pɛkɛyɛ sɛ ɛ paalɔ luyɛ ɛ lapa-ɛ.

³⁵ Ma yɔɔɔtɛyɛ nɔɔɔɔ sɛ pɛ sɛna-me, pɛ taya isɛ katɔka ke ma tɔyɛ-me. Ama ma caa kɛ sɛ mɛ tusi-mɛɛ mpi pɛ wɛ teu tɔ pɛ taa na ɛ kpɛntɛna Taaɔa ke teu na ɛ tɔ isɛ pɛ munaa tɔ.

³⁶ Təu, pənentə tə paasəna yulu wei i luyu fei si i pəelo í saa tə pə təm ile. Ye i kəma na í ná si pə fei teu si í ye le i pəelo na í tēe pə taa, í la isu i luyu wēe tə. I ye le- i na í saa, í ta la isayatu. ³⁷ Ama ye un i nəkəna na í tema i taa təkpataa si i pəelo í caya mpu, na pə tá kē nɔɔɔlv kisinana- i kəkisu, un i təkəna tənuyv na í kisi na i luyu kē mpu, i pəelo un i ta saa pə wēe teu. ³⁸ Mpu tə, wei í yelaa na i pəelo saa i ta la taalı. Ama wei í ta ye le na í saa pəle pə kəla teu.

³⁹ Alv paalu í wēna i weesuyu, i alv un i feina mpaav si í kul- i. Ama ye i paalv səpa, pə ha- i mpaav kē, i luyu í wē wei, i saa. Ile kolumtu kē, pu wēe Isə seelv kē. ⁴⁰ Paa na mpu ma hu v si ye i caya isu i wēe tə i ká kəli lelenj nuv. Ma nyəmá si ma huwēe ane a luna Feesuyu Nanjtu kinj.

8

Nantu kolalaatu təm

¹ Pənentə tə paasəna nantu kolalaatu təm ile.

Tə nyəmá si tá tana tə wēna pə nyəm mēe. Na tə nyəmá tə nyəmá un i i yekina na yulu hən i ti. Ama səoluyv ná laki na tē nyɔɔ tonj. ² Ye nɔɔɔlv hu v si i nyəmá pulupv, i ta cekənta- w i isu pə wē təkpataa si i cekəna- w i tə. ³ Wei ile i səoluyv Isə, Isə ná nyəmá puntv tə kē.

⁴ Nti í ka pəsəaa tɔyole si, ye pa laawa, yulu ká tɔyɔ yaa i kaa tɔyɔ? Tə nyəmá teu si tunj ná naa isəntəw kē yem kē. Ama Isə tike kəj wēnna. ⁵ Isətaa nyəm payale na ate nyəm payale kē yelaa yaa pa isənaa. Paa yaa mpu si isənaa na mpa pa nyənəyi si pa ti- wē tə pa wē payale. ⁶ Ama tá kinj ile, Isə wē kolum təkəj kē. Inəyole Tacaa wei i lapa pə tēna tə, na i təw kē tə wēna weesinj. Na Tacaa kēle kolum, inəyole Yesu Kilisiti wei i yelaa na pə tēna pə wēe, na wei i təw tə wēna weesinj tə.

⁷ Ama yelaa tēna ta nyi mpu. Lelaa wēe na pə tēna- wēyē tunj təm taa, na ye haləna sanja pa tənna nantu kolalaatu tɔyov, pə wē isu tunj kē pa tənəyi. Pa nyəm wē tətantəlaa, ilēna pá mələyi nau si kutɔyov ŋku kv wakələyi- wēyē. ⁸ Pə taya kutɔyov yekina na tē krətəna Isə kinj. Paa tə ta tɔyɔ pə taya pə pasəyi- tɔyov pulv, paa tə tɔyaa pə taya pə səsəyi- tɔyov pulv.

⁹ Paa na mpu mē mpa mpaav wēe faa si í laki mpi í lá tə, í la laakalı, pə taa kəw na í hu Isə seelv taa acamaa. ¹⁰ Ye nɔɔɔlvuyv yem nawa nyá wei si n nyəmá tə na í n caya tɔyv tēe na í tənna tɔyov, icam un i laakalı kaa polo isu í tɔyɔ nantu kolalaatu nti? ¹¹ Waatu un i nyá nyəm mpi pə lapa na nyá tɔyɔntəle icam wei i təw Kilisiti səpa tə í la yem kēle. ¹² Ye í pəntəyənə mə tɔyɔntəle nna na í krəsəyi pa laakalənaa mpa pa wē tətantəlaa kē mpu tə, Kilisiti kē í pəntəyənə. ¹³ Pə təw kē ye ma takı mpi na pu hu ma tɔyɔntəle, ma kaa tɔyɔ. Paa pəcə mayamaya ma kaa tu tɔyɔ nantu. Pə taa kəw na má hu ma tɔyɔntəle.

9

Tillu təma təm

¹ Ma feina mpaav si ye ma laki mpi ma la? Ma ta kē tillu? Ma ta na Tacaa Yesu? Pə taya mə kēna ma lapa Tacaa təmle na pə lu mpi tə? ² Ye lelaa u nyənəyi- m tillu pə krēnna- mē? Mpi tə, isu mə na Tacaa í krəntuyv tə pə hóləyi təkēlekele kē si ma kē tillu.

³ Mpyóv ma cəkı mpa pa kotiyina- m paa timpi na pá tən si ma ta kē pulv tə. ⁴ Ye pa feləyi- m kutɔyov na konyənyəwv kē ma təmle təw ma yowa? ⁵ Ye ma tənja alv Isə seelv nɔɔɔlvuyv ma waalı na tē cəkı isu tillaa lelaa na Tacaa newaa na Piyee pa lakuyv tə ma yowa? ⁶ Yaa ma na Paanapası tá tike kē pə wēe si tə lana tá ninj na tē tɔyənə tá nɔyɔ? ⁷ Yóólı wei i puki yooou na í təkı i ti? Na awe səkı lēsən tɔyov na í kaa tɔyɔ kv pēe? Na awe tiikiyi kaləkw na í kaa nyaası naaləm?

⁸ Nti ma tən tə, yelaa yɔyɔtəyənə- təyi kuyɔyov, kusəsuto taa pə fei mpu? ⁹ Moisi kusəsuto taa pa ŋmaawa si: N kaa həkə nau wei n makəna nyá mələ tə i nɔyɔ. Naan təw tike kē Isə sɔyɔməyənə? ¹⁰ Pə taya tá mayamaya tá nyuvv təw kē i yɔyov mpu? Tá mayamaya tá nyuvv təw təkpm kē pa ŋmaawa si: Wei í haləyi í haləna tēlvuyv, na wei í kuyv í kuyv na tēlvuyv, si i ká hiki i paa nyəm. ¹¹ Ye tə tuuwa Isə nyəm kē mə heku na kəyana tē hiki mpi pu waası tá tənəj tɔyov mə kinj tə yowa? ¹² Lelaa ta kisi mpaav kē hikuyv si pá hikiyi- w i, kacənfana tá na?

Paa na mpu tá tá nyənna tēna. Ama tə tɔyɔ pə tēna pə konyən si tə taa kəw tə wakəli Kilisiti təw Laapaalı kupaŋ təmle. ¹³ Anı í nyəmá teu si mpa pa laki təma kē Isə təsēle taa tə Isə təsēle caləsəyənə- wē. Na mpa pa laki kətasi kē kətaya təlātə təw tə pa hikiyi pa paa nyəm kē kətasi nsi si taa kē. ¹⁴ Mpyóv pə wēe. Mpa pa kpaaləyi Laapaalı Kupaŋ tə Tacaa ha- wēyē nɔyɔ si pá tɔyənə kətasi nšəyi.

¹⁵ Ama má, ma ta la tənə un i tə taa natəli, na ma ŋmaav isəntə tə, pə taya si ma pəsəyi si má hiki se. Sana səm na mpu un i pə larv. Nɔɔɔlv kaa wakəli mpi ma yəoləyənə mpu tə. ¹⁶ Pə taya ma ti sam təw kē ma kpaaləyi Laapaalı Kupaŋ se. Ama caalvyv na caalvyv kē. Na ye pə səpa- m na má tá kpaalı Laapaalı Kupaŋ, mayale. ¹⁷ Ye ma mayamaya maa tənə ma ti si má la təmle tənə, má nəkəa ma haaki nɔyɔ kē na má tanja kufelvyv. Isu pa tə- m- tēyē kutɔyov tə, pə wēe si má la- tēyē na má lu təsəo. ¹⁸ Ma kufelvyv nté ŋku ile? Nkuyole si má huləsi lanje na Laapaalı Kupaŋ kpaalvyv. Má kpaaləyi faalaa, má taa haə nɔyɔ na má tanjaa isu Laapaalı Kupaŋ kpaalıv laki tə.

¹⁹Ma ti ma t̄ayi, ma ta ke yom. Paa na mp̄o ma lapa ma t̄ayi ȳelaa t̄ena yom si má hiki ȳelaa payale ke s̄os̄m ke is̄ona p̄e w̄ee t̄o. ²⁰Yuta nȳoma taa, ma laki k̄e is̄u Yuta t̄o, l̄ena má hiki-w̄e. Paa na maa t̄ə̄h̄ayi Moisi kus̄əs̄ut̄o t̄o, ye ma we m̄pa pa t̄ə̄h̄ayi Moisi kus̄əs̄ut̄o t̄o pa heku, ma laki k̄e is̄u ma t̄ə̄h̄ayi-t̄i l̄ena má hiki-w̄e. ²¹Na mp̄o t̄ə̄t̄ə̄yo ye ma we m̄pa pa ta nyi Moisi kus̄əs̄ut̄o t̄om t̄o pa heku, ma we k̄e is̄u pa w̄ev̄ t̄o, maa paas̄əȳona kus̄əs̄ut̄o, l̄ena má hiki-w̄e. P̄e t̄aya is̄u ma t̄ə̄h̄ si ma lo Iso kus̄əs̄ut̄o se, Kilisiti kus̄əs̄ut̄o t̄ena ma t̄ə̄h̄ayi k̄e. ²²M̄pa pa we icant̄o ke Iso s̄ev̄ t̄aa t̄o, ma lapa pa heku k̄e is̄u icam na p̄éc̄o má hiki acamaa m̄p̄e. M̄p̄óȳo ma laki paa m̄pa pa heku, l̄ena paa p̄e k̄eli we má ya pa taa l̄elaa. ²³Ma laki p̄e t̄ə̄n̄aya m̄p̄óȳo Laapaali K̄əp̄ə̄j̄ t̄ə̄ k̄e, l̄ena ma maɣamaya maa waa p̄e taa.

²⁴Nt̄ə̄h̄ i nȳemá si pa t̄ə̄k̄əȳv̄ asewa t̄ete t̄o payale seena, ama kul̄m t̄ə̄k̄əj̄ t̄ə̄k̄əna. M̄e t̄ə̄t̄o i kaasi m̄ə t̄ə̄h̄i mp̄o na sewa, na i laali na i t̄ə̄ȳo n̄ə̄ȳo. ²⁵L̄utaa na selaa pa t̄ə̄na pa lak̄əȳo mp̄o t̄o, pa w̄ena pa k̄ə̄k̄ə̄kiim̄naa k̄e na is̄əle kus̄eem̄le. Pa laki m̄p̄óȳo si pá hiki sam ntenuyu ŋku ku tāə̄h̄ayi t̄o. Ama tá il̄e, tá laki k̄e si t̄ə̄ hiki sam ntenuyu ŋku ku we tam t̄ə̄ t̄o. ²⁶P̄e t̄ə̄ k̄e má t̄ə̄h̄na sewa na má yaɣa is̄əle ke timp̄i in̄i t̄o. Ma we k̄e is̄u ŋkuma mat̄o wei u haɣal̄əȳi yem t̄o. ²⁷Ama ma w̄s̄əȳi ma t̄ə̄n̄əȳo k̄e na má t̄ə̄k̄əȳi ma t̄ə̄ȳi teu si p̄é taa k̄ə̄ na ma wei ma lapa l̄elaa ke waaso t̄o má kp̄isi na pá l̄o-m.

10

Tun̄ t̄om laakali lap̄ə̄n̄av̄

¹Ma taapalaa ma luɣu w̄ee si i t̄ə̄s̄i m̄pi p̄e maɣana tá caanaa caanaa m̄pa na Moisi pa t̄oma t̄o pa t̄om. Pa t̄ə̄na t̄ə̄pai is̄ə̄ŋm̄v̄nt̄əȳo kent̄ina pa t̄ə̄, na pa t̄ə̄na t̄ə̄pai pa t̄ə̄s̄əna s̄ə̄s̄ənc̄aasi t̄ə̄ŋku. ²Na is̄ə̄ŋm̄v̄nt̄əȳo ŋku ku t̄e k̄e t̄ə̄ŋku taa k̄e p̄e s̄ə pa t̄ə̄na t̄ə̄pai k̄e Iso l̄om ke pa muɣo Moisi na pá t̄ə̄h̄ayi-t̄i t̄o p̄e t̄ə̄. ³Pa t̄ə̄na t̄ə̄pai pa t̄ə̄ȳona p̄iti t̄ə̄ȳon̄aya kul̄m̄aya ŋke. ⁴Na pa t̄ə̄na t̄ə̄pai pa nȳə̄na p̄iti k̄ə̄nȳə̄nȳə̄m̄ kul̄m̄ə̄m̄ m̄pi p̄e luna puw taa t̄o. Na puw ŋku ku h̄ul̄əȳi k̄e si pá na Kilisiti pa t̄ə̄h̄na. ⁵Paa na mp̄o t̄o Iso laɣle ta h̄eena pa taa payale, mp̄o p̄e yelina na pá si w̄l̄aya t̄ə̄t̄o taa.

⁶P̄ə̄n̄e in̄i p̄e lap̄aya si p̄é h̄ul̄i-t̄ə̄ȳo l̄ə̄h̄ na p̄é taa k̄ə̄ na t̄é nyul̄i is̄ayakonyul̄əh̄ is̄u m̄p̄e in̄i paa nyul̄əȳo t̄o. ⁷Na p̄é taa k̄ə̄ na i k̄ēs̄i na i s̄v̄v̄ tun̄ laav̄ taa is̄u pa taa l̄elaa ka lap̄o t̄o. Iso t̄om taa pa ŋmaawa mp̄o si: Ȳelaa caɣaa na pá t̄ə̄ȳo na pá nȳə̄, l̄ena pá nȳə̄ki na pá kul̄i si pa paaki. ⁸Na t̄é taa la was̄ə̄k̄al̄ə̄t̄o is̄u pa taa l̄elaa ka paas̄ə̄n̄av̄-t̄i na k̄ə̄ȳako kul̄m̄əȳo t̄ike ȳə̄l̄ə̄nȳə̄h̄ iyisi hiu na tooso (23000) lu na pá si t̄o. ⁹T̄ə̄ taa maɣasi Tacaa si t̄ə̄ naa i waali. M̄p̄óȳo pa taa l̄elaa ka lapa na pá s̄əna t̄oma. ¹⁰T̄ə̄ taa miiti, m̄pi t̄o, pa taa l̄elaa ka miit̄aya m̄p̄óȳo na wak̄ə̄ll̄o ku-w̄e t̄o.

¹¹P̄e t̄ə̄na m̄pi p̄e maɣana-w̄e t̄o p̄e h̄ul̄əȳi l̄elaa ke l̄ə̄h̄ k̄e. Pa ŋmaa-t̄ə̄ȳi si pa kraal̄əȳi-t̄o yoo. P̄e t̄aya pul̄o, waat̄o wei i taa t̄ə̄ we is̄ə̄nt̄o t̄ə̄n̄aya waat̄o k̄e. ¹²P̄e t̄ə̄ il̄e ye wei i hu si i s̄ə̄h̄ə̄a p̄ont̄o i la laakaali, i taa k̄ə̄ na i hoti. ¹³Maɣas̄əȳo nakul̄i ku ta maɣana-m̄e na p̄é k̄eli is̄u maɣas̄əȳo mak̄əȳona ȳə̄l̄o t̄o. Iso t̄oma si i laki m̄pi t̄o u yeki-wi. P̄e t̄ə̄ k̄e i kaa yele na maɣas̄əȳo maɣana-m̄e na p̄é k̄eli-m̄e. Ama maɣas̄ə̄h̄ in̄i i k̄oma i k̄á h̄ul̄i-m̄eɣe is̄ə̄na i k̄á la na i t̄oli na i p̄ə̄si-t̄o.

¹⁴P̄e t̄ə̄ il̄e ma taapalaa k̄ə̄p̄ama m̄e, i la laakali na tun̄ t̄om. ¹⁵Ma ȳə̄ȳə̄t̄ə̄ȳə̄na-m̄e is̄u ȳelaa laɣat̄ə̄naa, il̄e n̄ti ma ȳə̄ȳə̄t̄ə̄ȳi t̄o i hu m̄ə maɣamaya na i ná. ¹⁶I nȳə̄nna t̄ə̄ t̄ə̄k̄əȳo k̄ə̄p̄o na i suna Iso k̄ə̄p̄ant̄o na t̄ə̄ s̄ē-i i na t̄ə̄m̄le ke p̄e t̄ə̄ t̄o na i ná. T̄ə̄ nȳə̄k̄əȳo t̄o, pu k̄r̄ə̄nt̄ə̄ȳi-t̄ə̄ȳo m̄p̄óȳo Kilisiti cal̄ə̄m̄ t̄ə̄? Na potopoto wei t̄ə̄ fak̄i t̄o, t̄ə̄ t̄ə̄k̄əȳo t̄o, pu k̄r̄ə̄nt̄ə̄ȳi-t̄ə̄ȳo m̄p̄óȳo Kilisiti t̄ə̄n̄əȳo t̄ə̄? ¹⁷Is̄u potopoto w̄ev̄ kul̄m na taa we kup̄in̄ na t̄ə̄ tal̄əȳi-t̄o t̄ə̄ k̄r̄ə̄nt̄ə̄ kul̄m k̄e. M̄pi t̄o potopoto kul̄m ke t̄ə̄ t̄ə̄ki t̄o se.

¹⁸I nȳə̄nna Is̄eȳeli ȳelaa na i na. M̄pa pa t̄ə̄ki m̄pi pa lapa k̄ə̄t̄aya t̄o pá na Iso wei i t̄ike i t̄ə̄ k̄ə̄t̄aya t̄ə̄late t̄o pa k̄r̄ə̄nt̄ə̄ k̄e. ¹⁹Il̄e is̄ə̄n̄aya p̄e w̄ee il̄e? T̄ə̄ȳo kul̄alaa kēna pul̄o? Yaa t̄ə̄ȳo maɣamaya kēna pul̄o? Pul̄o fei paa p̄ə̄c̄o. ²⁰Ama pa laak̄əȳo t̄o al̄əȳaa t̄ə̄ k̄e pa laaki, p̄e t̄aya Iso. Na ma k̄isaa si m̄ə na al̄əȳaa i taa w̄ee t̄ə̄ma t̄om taa il̄e. ²¹I kaa p̄ə̄si na i nȳə̄ Tacaa k̄ə̄p̄o na i t̄asa al̄əȳaa nȳə̄h̄ ke nȳə̄o. Na i kaa p̄ə̄si na i caɣa Tacaa nȳə̄n̄aya t̄e na i t̄asa al̄əȳaa nȳə̄h̄ka t̄e k̄e caɣav̄ t̄ə̄t̄o. ²²Yaa t̄ə̄ caa t̄ə̄ s̄əsi Tacaa ke is̄ə̄s̄ēm̄le taa? Tá k̄ə̄l̄ə̄n̄a-t̄i toma yaa is̄ə̄na?

Iso teeli t̄ə̄ȳo ke paa m̄pi p̄e taa

²³M̄ə taa l̄elaa t̄ə̄h̄ si m̄paav̄ w̄ee si t̄ə̄ n̄ə̄ka m̄pi t̄ə̄ lá. Tampana, m̄paav̄ w̄ee yaa. Ama p̄e t̄ə̄na p̄e feina kawaɣa k̄e. M̄paav̄ w̄ee si t̄ə̄ n̄ə̄ka m̄pi t̄ə̄ la. Ama p̄e t̄aya p̄e t̄ə̄na p̄e lap̄o s̄ə̄s̄əȳə̄na pul̄ə̄p̄əȳo Iso s̄ev̄ taa. ²⁴N̄ə̄ȳə̄l̄o i taa p̄eeki i maɣamaya i nȳə̄ȳo nȳə̄nt̄o t̄ike. Ama paa wei i p̄eek̄əȳi i t̄ə̄ȳə̄nt̄ə̄l̄ə̄naa nȳə̄nt̄o t̄ə̄t̄o.

²⁵Nant̄o t̄ə̄na n̄ti pa p̄ēt̄ə̄ȳi k̄ə̄ȳako taa t̄o i t̄ə̄ȳo, i taa k̄r̄ə̄ȳe m̄pi m̄ə taa i w̄ena sika t̄o. ²⁶P̄e t̄aya pul̄o, pa ŋmaawa Iso T̄om taa si: Tacaa t̄ə̄nna t̄ə̄t̄o na p̄e t̄ə̄na m̄pi p̄e w̄e t̄ə̄ taa t̄o.

²⁷Ye ma ta nyi Iso yaa-ŋ t̄ə̄ȳo na nyá luɣu w̄ee si n̄ puki, n̄ polaa, t̄ə̄ȳo p̄e t̄ə̄na m̄pi i k̄á saa-ŋ t̄o, taa k̄r̄ə̄ȳe m̄pi nyá laakali taa n̄ w̄ena sika t̄o. ²⁸Ama ye n̄ȳə̄l̄o heela-ŋ si t̄ə̄n̄e in̄i pa laaw̄aya, il̄e taa t̄ə̄ȳo, ke wei i c̄ə̄pa-ŋ m̄p̄óȳo s̄ə̄k̄ə̄p̄ə̄ȳo t̄o il̄e i t̄ə̄, na nyá laakali ta caɣa i t̄ə̄caɣale t̄o p̄e t̄ə̄. ²⁹P̄e t̄aya nyá laakali ke ma ȳə̄ȳə̄t̄ə̄ȳi c̄ə̄n̄e. Ama wei in̄i i heela-ŋ t̄o i nȳə̄h̄ t̄ə̄ k̄e.

Ue pepe nyuvu taa ke lelv laakali tam ka peli ma nin ke mpv? ³⁰ Ye ma seeki Iso ke i na tamle na paco ma taki, pepe taa ke paa tov-m timpi ma takona seetu to?

³¹ Pa wee si paa i taki, paa i nyooaki, paa i laki mpi, i la na Iso hiki teeli ke pa tona pa taa. ³² I taa hu noyalv, paa Yuta nyoma, paa mpa pa ta ke Yuta nyoma to, paa Yesu seelaa. ³³ I la isu ma lakuvu to. Ma luki ke si pa tona mpi ma laki to pa la yelaa tanyaya lelenj. Pa taya ma mayamaya ma nyuvu nyantu ke ma peekayi. Ama yelaa tona nyantu ke si pa ya pa nyooaj.

11

¹ I keesayona-m isu ma keesona Kilisiti to.

Alv ka te saalaya ke Iso taseele

² I taaasa ma tam ke pa tona pa taa na i taka kulaputona ke teitei isu ma keesuvu-me to ma sama-me. ³ Ama ma caa ke si i nyi si Kilisiti keele paa apalv wei i saso, na apalv nte alv saso, na Iso kele Kilisiti ile i saso. ⁴ Ye apalv i selamayi yaa i kpaalayi Iso kuheelitu ke Iso taseele na i ta kuli i nyuvu too, Kilisiti ke i kpeena. ⁵ Na ye alv i selamayi yaa i kpaalayi Iso kuheelitu na i ta te saalaya, i paalv ke i kpeena, na pa paa isu pa loola-i ke. ⁶ Na ye alv kaa te saalaya ile pa ka i nyooasi. Ama ye pa we-i feele si pa ka-i yaa pa looli-i, ile i te saalaya. ⁷ Apalv kaa pa i nyuvu taa ke pulv, mpi to, i ke Iso keesuvu na i kinj ke Iso teu naaki. Ama alv kinj ke apalv teu na naaki. ⁸ Pa taya alv ke pa cosaa na pa njmana apalv. Ama apalv ke pa cosaa na pa njmana alv. ⁹ Na pa taya alv taa ke pa njma apalv. Ama apalv taa ke pa njma alv. ¹⁰ Pa taa ke isotaa tillaa too, alv ka weena i nyuvu taa ke mpi pa holayi si i ta ti i ti, ama apalv tenna-i to. ¹¹ Paa na mpv to, Taca tam taa alv fei i ti too tike, na apalv ke ile i ti too tike, pa tona pa ti pa tamaya. ¹² Pa taya pulv too, apalv ke pa cosaa na pa njmana alv, na mpv too alv na lola apalv, na pa tanyaya mpv Iso kinj ke pa luna.

¹³ Ma mayamaya i mayasi-tayi ma taa na i na, si waatu wei alv puki Iso sevu na i selamayi to, i caya nyuvu kpete na? ¹⁴ Antulinya taa cane mayamaya se, ye apalv yelayona nyooasi kotayalasi, feele sasoale ke. ¹⁵ Ama ye alv nyooasi tayalona mpv, isante sasoale nte. Tampana yaa pa ha paa alv wei ke nyooasi kotayalasi ke si si takayi-i isu tekente. ¹⁶ Ama ye noyalv tasayi tane inayi kpeesanav puntu i nyi si, paa ta, paa Iso seelaa kpeka, ta feina lakasi nasoli tooyo ta Iso sevu wule na pa ta kena sane.

Ta Caa sam toovuvu

(Matiyee 26:26-29; Malaki 14:22-25; Luku 22:15-20)

¹⁷ Tov, nti ma nawa na ma caa ma yayoti-ti to, pa ta muna ma sa-meye paa paco se. Pa taya pulv, ma kotunj wei i kotiyi to, ye pa taya isayatu, u sosoayi-meye kupantu nateli. ¹⁸ Kancaalaya nyantu ile, pa heela-m ke si i kotiyi to, ma kotuyu faya kpeka kpeka ke, na u caa tama. Ue ma tisa-tayi isu ma ta tisi. ¹⁹ Ye fayasuvu i we ma heku taa kolv, ku wee na paco pa nyi ma taa mpa pa ke kopama na tampana to. ²⁰ I kotuyu to, pa taya Taca tayanaya ke i taki. ²¹ Pa we mrvy kupam mee, i cakuvu nyanaya tee tokpeme to paa wei i huliyina i mayamaya tayanaya ke. Nyooasi na tohna lelaa ke kuvu na solom naa kuvu lelaa. ²² I ka taki na i nyooaki ma teesi nsi si taa tooyo i feina yaa we? Yaa Iso seelaa kpekale ke i nyonayi yem? Na mpa pele pa feina pulv tooyle i caa feele tooyo na? Yaa i caa ma heeli-me suwe? Pa nyoesona ma sa-me? Paa paco ma kaa sa-me se.

²³ Pa taya pulv too, tamnaa mpa Taca tasa-m na ma caa ma heeli-me tooyle si, ahoon na a taa pa yelaa na pa kpa Taca Yesu ini tooyo i kraya potopoto. ²⁴ I see Iso ke i na tamle na i te ilena i faya-i na i to si: Ine i kena ma tonuvu nku pa ha ma too to, mrvy i ka laki na i tooyai ma too. ²⁵ Pa tema tooyo ke mpv ilena i kraya kopu na i to si: Kopu ine i kena Iso noyo pelevu kofam yoo, na ma calom hulona pa tampana. Paa waatu wei ke i nyooaki i nyooaki mpv na i tooayona ma too yoo. ²⁶ Kupam ye i wee na i taki potopoto ine na i nyooaki kopu ineye mpv, i heeliyi Taca sam tam, halona ile i koo i mali.

²⁷ Pa too ke ye noyalv wee na i taki Taca potopoto na i nyooaki i kopu payele i ta nyoesona si i tooyo na i nyoo puntu i nyi si Taca tonuvu na i calom pa tam we i nyuvu taa ke. ²⁸ Pa wee si paa wei i paoasi i tayi i mayamaya na i na na paco i tooyo potopoto ine na i nyoo kopu ine. ²⁹ Pa taya pulv too, ye wei i taki potopoto na i nyooaki kopu ke yem too na i ta cekona si pa ke Taca tonuvu, i kohna i mayamaya i nyuvu taa ke tam ke i tooyo na i nyoo mpi pa taa ke. ³⁰ Isoanto ini i mayamaya i lapu too ke ma taa payale ke kotontona na acamaa na yelaa kupin sapa. ³¹ Ye ta mayamaya ta paoayona ta tayi tamnaa na paco ile, ta kpee ta tayi tam nti Iso ka houna-tv to ta taa ke. ³² Ama Taca ile i hukona-tooyo na i hon ta njkranj ke si pa taa koo na pa kaa ta na antulinya ke kratete kolomtela.

³³ Pa too ile ma taapalaa waatu wei i kotiyi si i taki Taca tayanaya to i tan tama. ³⁴ Ye nyooasi i pu wei puntu i tooyo i tayaya, na pa taa koo na ma kotunj too Iso koo i nana-meye natelayi lapu. Nti nti pa kaasaa to ma koma na ma koo ile ma teesi tooyle tayanuvu.

12

Mpi mpi pa lapv saaki yelaa to

1 Pənentε tə paasəna mpi mpi İso Feesuyu Nanjtu yeki na pə saa yəlaa tə pə təm İle.

Ma taapalaa ma caa ké sı mpi mpi pə saakuyə yəlaa tə İ nyı tampana nna a tə pə saa mpv tə. 2 İ nyəmə teu sı İ ka kev ma ta nyı İsənaa tə İny wei u yəğətəyi natəli tə İ təm taa ké pə hana mə İse na cuyəlyuy fei. 3 Pə tə məyamaɣa ke ma caa sı İ nyı na İ te mə taa sı yəlv nəyəlv İ fei wei İso Feesuyu tiikiyi na pəntv luna pə waalı na İ tə sı Yesu ké mpusi tə. Na ye Feesuyu Nanjtu u tiikiyi wei pəntv kaa pəsi na İ töləyi na İ yeki sı Yesu kele Tacaa.

4 Mpi mpi pə saaki yəlaa ke İso mpaav taa tə pə we ŋka ŋka ké. Ama İso Feesuyu koləmvuy ŋku ku yekina na pə saaki yəlaa. 5 Təma lapv we fakası fakası. Ama Tacaa koləmv İny İ təma ke pa laki. 6 Kolapəm we ŋka ŋka, İle İso koləmv İny İ tuyəna pa tənaya kolapəmnaa mpə pa təna. 7 İso Feesuyu hóləyi paa wei İ kinj ké sı ku wee na ku yeki na pəlv lapv saa pəntv İlena pa təna pá hiki kupəntv ke pə taa. 8 İso Feesuyu haa nəyəlv İleɣe ləmayasε təm yəğətaya. Na Feesuyu koləmvuy ŋku ku ha nəyəlv İle tətə sı İ yəğətəyəna nyəm. 9 İso Feesuyu koləmvuy kəne ku yekina na nəyəlv náá tisiyi İso təo ké yuy ke teu. Na kó haa nəyəlv İleɣe kətəntənaa waasəyυ pəsəyυ. 10 İso Feesuyu yeki na nəyəlv náá laki piti təma, na ku tuyə nəyəlv İle sı İ kraaləyi İso kəheelitv, na ku yeki na nəyəlv náá nyəŋ na İ fayasəyi aləɣaa nyəntv na İso Feesuyu nyəntv. Ku yeki na nəyəlv İle İ yəğətəyəna təmnaa mpə nəyəlv u nukı tə, na ku yeki na nəyəlv náá cəkəyəna-tı na İ teləsəyi. 11 İso Feesuyu koləmvuy kəne ku taa ku tike ku lakəna pə tənaya mpv. Ku yeki na paa mpi mpi pə lapv saa paa wei ké ŋka ŋka İsu ku nəkaa təyə.

Tənyv pilimile koləmtəle

12 Tampana təo Kilisiti weε ké İsu yəlv tənyv pilimile wev na kó wəna nəəheε na nıŋ na ŋkraŋŋ na İse na pə tənaya mpv tə. Tənyv wev tə paa ku təo ku wəna ŋpəyó waanı waanı tə pə təna pə krenta koləmv ké sı tənyv. 13 Mpv tətəyə na ta təna, paa tə ké Yuta nyəma yaa tə ta ke Yuta nyəma, paa tə ké yomaa yaa kasayampiya, İso Feesuyu koləmvuy ŋkuyv pa səna-tuyv İso lvm sı tə krentı İsu yəlv tənyv pilimile wev tə, na İso Feesuyu koləmvuy ŋku ku lvm ke tə nyəki teu ke tá təna.

14 Yəlv təntəyv pilimile wev tə pə taya nəəheε tike yaa nıŋ yaa ŋkraŋŋ yaa İse tike wəna. Ama pə tənaya mpv pə wəna ku təo. 15 Nəəhəle ka pəsi na tə tə sı: Ma ta ke nıŋ tə, ma ta ke tənyv? Paa tu yəğətə mpv pu ləsi-təye tənyv təo? 16 Nkraŋŋyó ká pəsi na kó tə sı: Ma ta ke İsəle tə ma ta ke tənyv? Paa ku tu yəğətə mpv pu ləsi-kuyv tənyv təo? 17 Na pə wev mpv tə, ye İsəle tike təkəŋ wəna yəlv tənyv təna təo, pəpəye yəlv ká nuna təm? Na ye ŋkraŋŋyó tike wəna, pəpəye yəlv ká nuna səŋ? 18 Tampana təo İso nəka İsəna tə ŋpəyó İ lapa, İ tu yəlv tənyv təo ké paa mpiyi waanı waanı. 19 Ye koləmvəm ka wəna yəlv tənyv təna İle pə taa ké yəlvətənyv nté.

20 Ama yəlvətənyv na wev tə ku wəna nəəheε na nıŋ na ŋkraŋŋ na İse na pə tənaya ŋpəyó. 21 Pə təo ké İse ná kaa pəsi na á tə nıŋ sı ye İle İ fei pə lá İsəna? Na nyuyv ná kaa pəsi na ku tə nəəheε sı ye ale a fei pə lá İsəna? 22 Pə fei ŋpəyó paa pəco, mpi mpi pə ké taaləm nyəm ke yəlv tənyv taa tə mpəyəle weesuyv. 23 Mpi tə nyəŋəyi ŋpəyó taaləm tə mpəyi tə məla na tə seena na pə kəli lempənaa. Na pə kaasa lempi, pəle pə yaav we fele, pəleɣe pa kələyi ŋmesəyυ təkulakula, 24 na pə kəli tá tənyv təo lempənaa mpi pu mənaa sı tə la mpv tə. İso lapa yəlv tənyv ke ŋpəyó sı lempi İ takəyi lempi waalı. 25 Pə təo ké fayasəyυ fei yəlv tənyv təo. Ama pə təna mpi pə we tənyv təo tə pu nəyəsəyi təma təo ké tam ké. 26 Ye yəlv tənyv təo lempi saləməyi, pə təna pə saləməyəna, na ye pa sama yəlv tənyv təo lempi, pə təna pə samto ké.

27 Mə təna İ ké Kilisiti tənyv ké, na paa mə taa wei İ ké Kilisiti tənyv kəne ku təo pəlvvə ké. 28 Pə təo ké İso kpa tillaa ke Yesu seelaa kpekəle taa ké kancalaya, pə waalı ké İso kuyəğətətv teləsəlaa, pəle pa waalı ké seɣesəlaa, pə waalı ké İ kpa piti təma lataa, na kətəntənaa waasəlaa, na İleaa tentaa, na nyuyv nyəma, na mpə təmnaa mpə nəyəlv u nukı tə pa yəğətəyυ saawa İso. 29 Pa təna pa ta ke tillaa se, pəyεle pa təna pa ta ke İso kuyəğətətv teləsəlaa yaa seɣesəlaa. Pa təna paa pəsəyi piti təma lapv. 30 Pə taya pa təna pa waasəyəna kətəntənaa, pəyεle pə taya pa təna pa yəğətəyəna na təmnaa mpə nəyəlv u nukı tə, yaa təmnaa mpə pa teləsəyυ. 31 Ye İ nyuləyi sı pəlv lapv İ saa-mε, İ nyuli mpi pə kəla nyuyv tə.

Maa hólı-mεyε pənentεyε mpaav ŋku ku kəla İ təna tə.

13

Təma səəlvv təm

1 Paa ma yəğətəyi yəlaa nsəma na İsətəa tillaa nsəma tətə, ye maa səələyi yəlaa ma yəğətəyi təna we yem ké İsu suule wiikiyu tə yaa kanjkonte wiikiyu tə. 2 Paa pə weε sı İso kəheelitv kraaləyυ saana-m, yaa paa maa nyı pə təna na má cəkəna kuyəməsəm təna, yaa paa maa tisa İso təo ké ma yuy ke teu na má yəğətəyəna pəŋ sı İ kpesı na İ layası, na İ kpesəyi na İ layasəyi, na maa səələyi yəlaa, ma we yem ké. 3 Paa ma apititv tənaya maa kpaɣa na má tala kuyəntənaa, yaa paa ma tənyv məyamaɣa ke ma lapa awusa sı ye pa wəki kəko pa wə, ye maa səələyi yəlaa pə tənaya mpv yem ké.

⁴ Söölvyo í wée isayakonyulvyo fei, ti hóm fei, isəcau fei. ⁵ Ye söölvyo í wée féele fei nyəntu natəli tu kəñ, ye söölvyo í wée yulu u pəkəxi i nyuəy nyəntu tike. Söölvyo í wée pááná muəy fei, söölvyo í wée té ku tisiyi si maa ná maa ná pá wée. ⁶ Söölvyo í wée ku caa ku nu kawalaya tanj. Ama tampana tanj ke ku caaki. ⁷ Ye söölvyo wée cutuəy fei paa mpi pə taa. Ye söölvyo wə paa mpi pə taa naani na tēlvyo na suulu pə wée ké.

⁸ Söölvyo təm ka weena tam tō, Isə kəheelitu kraalvyo ká si tənaya. Wei pə saawa na í yəətəyəna təmnaa mpa nəəlv u nukı tə pu te na pá té. Nyəm ká te na pá saalı yem. ⁹ Pə taya pulv tō, mpi mpi tə nyəmá tō titite ké, na Isə kəheelitu nti tə kraaləyi tō təle tə sekəxi ké. ¹⁰ Ama pə koma na mpi pə tewa təkpataa tə pə koo, mpi mpi pə sekaa tə pə saaləyi yem ké.

¹¹ Maa ké pəyaya tə ma yəətəya na ma hūwée na ma kumayəsəm pəcenyəm ké. Ama ma isə koma na á nyaalı tə ma lə pəcenyəm təna. ¹² Kayana tə naa ké isu pa naakoyu pulv ıleəmuəy təcantəlaa ke tinj taa tō. Ama tu te na tó ná təkəlekele. Kayana mpi mpi ma nyəmá tō titite ké. Ama maa te na má nyi pə təna təpəpai isu Isə nyəma-m tō.

¹³ Pənente pə yelina yaasinaa panə pa tooso ıle, naani na tēlvyo na söölvyo. Ama söölvyo nté pa tooso taa acepa.

14

Mpi mpi pə lapv saaki yəlaa tə pə təm tətə

¹ Ye mpv ıle í niina isə ke söölvyo təm. I nyuli teu si pulv lapv í saa-meyə Isə mpaaw taa tətə, ıle pə kələna Isə kəheelitu kraalvyo. ² Wei i yəətəyi təmnaa mpa nəəlv u nukı tə pə taya yəlaa ke i yəətəyəna, ama Isə ké. Pə taya pulv, í na i yəətəy na i təm nəəlv u nu i təm tə se. Tampana nna a ka pama tə anəyi i kuliyina Isə Feesuyu tonj. ³ Ama wei i kraaləyi Isə kəheelitu tə i laki ké na yəlaa nyəkı tonj ke Isəsele mpaaw taa. I kraasəyi pa apalətu na í həsəyi pa lanj ké. ⁴ Ama wei ıle i yəətəyi təmnaa mpa nəəlv u nukı tə i təyi i səsəyi tonj, na wei ıle i kraaləyi Isə kəheelitu tə Yesu seelaa kpekəle tənaya i səsəyi tonj.

⁵ Ma səlaa teu si mə təna i yəətəyi təmnaa mpa nəəlv u nukı tō. Ama ma kəla nyulvyo ke teu si Isə kəheelitu kraalvyo í saa-me. Pəpətu fei, wei i kraaləyi Isə kəheelitu tə i waasəyi na pá kəli wei i yəətəyi təmnaa mpa nəəlv u nukı tō. Ama ye nəəlv wée na í ká pəsi na í tēləsi na Yesu seelaa səsı tonj pə paasi. ⁶ Ma taapalaa ma pəsəyi-me si ye ma kəma mə te na má yəətəyəna-meyə təmnaa mpa nəəlv u nukı tō nti tə taa kəle ma waasa-me ıle? Ma ta waasi-meyə natəli tə taa ké paa pəcə pəcə. Ama ye ma kəma na má heela-meyə təm kəñmesətu natəli, yaa nyəm təm natəli, yaa Isə kəheelitu natəli, yaa seəyevyo, ıle teu nté.

⁷ Tə kəsəna paale wuntu na tə ná. Ye pa hūləyi həlaya yaa pa maki sanjku, na pə hūlvyo na pə maru ta təñ, isənaya paa cekəna si tənəy həlaya hūlv hūlvəyi na sanjku matv maki? ⁸ Tutuyv hūlv í ta yaya apalv tutuyv, isənaya yulv ká nyəna si i tayanəyi i təyi yoo tō? ⁹ Mpv tətəy pə wée, isənaya yulv ká pəsi na í cekəna təm nti lelv yəətəyi tə, ye təm nti nəəlv u nukı təy i yəətəyəna i təm nti? Ye mpv yəətəlv ləv i təm ke yem ké. ¹⁰ Antulinya taa cəne nsəma təwəya, na a taa kulvntəle fei nte tə ta ke təm tō. ¹¹ Paa na mpv ye wei i yəətəyəna-m na maa nukı i təm, tə nyənəyi təma na isə ké. ¹² Mpv tə isu í səpv nyuəy si Isə Feesuyu í yele na pulv lapv saa-me tō, i pəkəxi si pə saa-meyə teu. Ama pə kələna mpi pu səsı Yesu seelaa ke tonj tō.

¹³ Pə tō ké wei i yəətəyi təmnaa mpa nəəlv u nukı tō, pəntv í sələmi Isə na í hiki təm nti tə tēlvyo nyəm tətə. ¹⁴ Pə taya pulv, ye ma sələməyəna təmnaa mpa nəəlv u nukı tō, ma taa ké pə sələməyi yem na ma ləmayəsəle náa caya kpete. ¹⁵ Ye mpv isənaya maa la? Maa sələmi hatuu ma taa ké, na má sələməna ma ləmayəsəle tətə. Ye yontu ma yoo ma taa, na má yoo na ma ləmayəsəle tətə. ¹⁶ Mpv pə wée mē, ye hatuu nyá taa tike ke n se Isə ké í na təmlə, isənaya wei i wə samaa taa ké yem na í tə cekəna tō i ká nyəna timpı ıle i ká tō si: Ami, təy nyá seətu tənə tə taa? I kaa pəsi na í nyi nti n yəətəyi tō. ¹⁷ Paa na nyá Isə seəv si na í təmlə tewa tewa tō, lelv ná ta waa pulvyo pə taa.

¹⁸ Ma sama Isə, mpi tō ma yəətəyi təmnaa mpa nəəlv u nukı tō na pə kəli mə təna təpai. ¹⁹ Ama isu Yesu seelaa seəkvv təcəyəcəyi tə pə kəla-m teu si má yəəti təm pee kakpası tike nti paa nu teu na pə kuliyi ləlaa isə tō, na mpi maa hutiyi təməñ təməñ na təmnaa mpa nəəlv u nukı tō pa taa tō.

²⁰ Ma taapalaa, ye í hūvki hūwée, í yele pəcə nyəna. Ama ye isayətv təm taa ıle, i laki isu piya nsi si ta nyi isayətv lapv tō. Ama í wēena səsəhūwée ke mə hūwée taa. ²¹ Isə Təm taa pa ŋmaawa si:

Tacaa təma si maa yəətəna piitim pənəyē.

Maa yele na yəlaa kraı nyəma

yəətəna-wə na pələ pa te taa.

Kraı nyəma ká yəətəna-wə.

Paa na mpv tə ma yəlaa kaa nuna-m.

22 Pə tōō ké tōmnaa mpa nəxəlv u nukl tə pə yəxətəy pə saakəy yəlv na í yəxətəy tə, í yəxətəy ké sɪ pə hólí mpa pa ta ke lso seelaa təy pəlvəy. Ama mpa pa ké lso seelaa tə pɪ hólíyí pəleje mpu. Na lso kəheelitu kpaaləy saav ná hólíyí lso seelaa kíj ke pəlvəy. Ama mpa pa ta ke lso seelaa tə pɪ hólíyí pəleje mpu.

23 Ye Yesu seelaa kpekəle təna í kotaa na pá təna pá sɔv tōmnaa mpa nəxəlv u nukl təy yəxətəy, na mpa pa ta cekəna yaa mpa pa ta ke lso seelaa tə pá mayana-me, pa kaa yaa-meye kpaɲtənaa? 24 Ama ye lso kəheelitu ke mə təna í kpaaləy, na wei í taa ké lso seelaa yaa yəlv wei í ta cekəna pəlv tə í sɔv, tə təna nti í nukl mpu tə tɪ yele na pá kuli í waal na í ná sɪ isayətv ke í laki. 25 Na pɪ kuli í taa hɔwee tōō təkəlekele na í hənti lso tēe na í se-e na í tɔj sɪ tampana lso we pane pa heku.

Liyituɣu kaa wee Yesu seelaa kpekəle taa

26 Pənentə ma taapalaa suweye tɪ yətəti na tə sɪ yee? Í kotiyi lso seelaa tə, nəxəlv ná wəna yontu, nəxəlv ɪleje seyesəy, nəxəlv ɪleje tōm kəmesətv natəli nəxəlv ɪleje tōmnaa mpa nəxəlv u nukl tə tə yəxətəy, na nəxəlv ɪleje tə teləsəy nɔəm. Tōō pə tənaya mpu pə wee ké sɪ pá səna Yesu seelaa kpekəle na tə polo ləlv. 27 Ye pa yəxətəy tōmnaa mpa nəxəlv u nukl təy, yəlaa naale yaa tooso í yəxətəy na pá kaasəy təma, pa taa tēe mpu. Na nəxəlv ná teləsəy-ti. 28 Ye nəxəlv fei sɪ í ká pəsi na í teləsi pə hɔwee ɪle yəxətəlaa mpe pa taa nəxəlv í taa yəxətəna nəy səsəy ke samaa taa. Ama í yəxətəy í taa na pá wee í na lso pa naale pa tōm. 29 Ye lso kəyətətv teləsəlaa ɪle, yəlaa naale yaa tooso í yəxətəy na pá kaasa mpa, pəle pa mayasəy teu ke nti yəxətəlaa yəxətəy tə na pá ná. 30 Ama ye yəlv nəxəlv we samaa taa təna na lso hula-í tōm kəmesətv natəli, wei í ka yəxətəy tə ɪle í sɪ na pəc. 31 Í pəsəy na í kpaali lso kəheelitu ke mə tənaya kəlv kəlv, ɪlena pá kuliyí yəlaa ɪse na pá ha-weye apəlv. 32 lso kəyətətv teləsəlaa mpe, pá nyi pa tɪ kpaav ke pə taa. 33 Mpi tə, hēsəy ke lso kəjəna pə taya liyituɣu.

Yesu seelaa kpeka təna taa rəpəy pə wee. 34 Ye Yesu seelaa í kotaa, alaa nəsɪ taa í taa lu fej. Pa feina mpa sɪ pá yəxətəy. Kəsətv yəyətə mpu sɪ alaa ká pasa pa təy. 35 Ama ye pa caa natəlyi pəsəy, pá kpeema təyaya ɪle paa pəsɪ pa paalaa. Yesu seelaa í kotaa, pə ta mɔna alaa í yəyətə.

36 Pə lapa mpu tə mə kíj ke lso tōm ka lunaa ké yee? Yaa mə tike í nuna-ti? 37 Ye nəxəlv hɔv sɪ í ke lso kəyətətv teləsəlv, yaa inəy lso mpaav taa pəlv lapv saawa, pəntv í nyi teu sɪ, nti ma ŋmaa-me tə Taca kəsətv ké. 38 Ama wei í ta nyi mpu, pá taa nyəni-í sɪ pəlv.

39 Pə tōō ɪle ma taapalaa í ká nyiləy lso kəheelitu kpaaləy ké, ɪle í taa kisi tōmnaa mpa nəxəlv u nukl tə pə yəxətəy tətə. 40 Pə təna mpi í laki tə í la isɪ pə nəyəsəna tə, í taa la yem yem.

15

Kilisiti səm na í fem pə təm

1 Ma taapalaa, ma səla teu sɪ pənentə má təsɪ-meje Laapaali Kəpəj wei maa kpaala-me tə, wei í nuwa na í tēmna-í mə taa ké teu təkpaatə tə. 2 Laapaali Kəpəj inɪ í tōō ké pə yapa mə nyəy, ye í təkə-í teu isɪ maa seyesəy-meje-í tə. Ye pə taya mpu í tēm mə taa tə yem tōō ké.

3 Seyesəy səsəy ŋku pa seyesə má na maa seyesə-meje-kv təyale sɪ: Kilisiti səpa tá isayətv tōō isɪ lso tēm taa yəyətə tə. 4 Pa pima-í ɪlena kuyejj tooso wule í fe, na lso tēm taa ka yəyətə rəpəy. 5 Rəpəy í lu Piyee tōō, pə waal ké í lu tillaa naanəwa na naale tōō. 6 Pə waal waal ké í lu í falaa mpa pa nyəy kəla nasəle na nunəwa (500) tə pa tōō ké nəy kəlv maya. Pa taa ləlaa wəna pa ɪse, ama ləlaa ná səpa. 7 Pə waal ké í lu Saaki tōō, Saaki tōō luw waal ké í lu tillaa təna tōō.

8 Í lu rəpəy pa təna pa tōō na pá tē, ɪlena í lu ma wei ma we isɪ yəlv wei pə həlvsa kəhəlvsv tə ma tōō tətə. 9 Tillaa taa səkpe lv nté má, na ma ta tɪ nəyəsəna pá yaa-m tillu. Mpi tə, má naasayana lso seelaa kpeka. 10 Ama lso pəlee tōō ɪle, ma ké mpi ma ké ɪsəntə tə. Na pəlee nna lso lapa-m mpu tə, a ta saal yem. Ama a tōō ma lapa təmlə na pá kəli tillaa ləmpa təna. Tampana pə taya ma təj taa ké ma lapənaa. Ama lso pəlee nna í hula-m tə a tōō ké. 11 Pə tōō ké paa ma coləy pɪ lunaa yaa pəle pa colə, tá waaso inəyale, na nti í mɔna təyale.

Tá səm na tá fem pə təm

12 Isənaya pə wee na mə taa ləlaa təj sɪ sətəa kaa tē na pá fe? Pəyale Kilisiti fem na səm taa tə pə waasv ke tə wee na tə laki. 13 Ye tampana sətəa kaa tē na pá fe ɪle pə wee sɪ Kilisiti ná tá fe nté. 14 Na ye tampana Kilisiti taa fe ntə, tá waaso taa feina nyəy tətəlv, na í taa nyi nti í ká lana naani tə. 15 Ye tampana sɪ sətəa kaa tē na pá fe, pɪ kula tá waal ké. Mpi tə, pə we isɪ tə tə lso ké təm nté. Pə taya pəlv tōō, tá yəyətəna na tá nəsɪ sɪ lso feesa Kilisiti pəyale yem. 16 Mpi tə, ye sətəa í taa təj sɪ pa fe, Kilisiti ná taa fe mpu. 17 Na ye Kilisiti í taa fe ntə, í tēm rəpəy mə taa tə pə puyəsə-meje, na í ləpa mə isayətv taa tətəy. 18 Na pə wee tətə sɪ mpa pa tēma pa taa na Kilisiti haləna pa səm tə pa ləpa. 19 Ye tə wəv na tá ɪse ke ɪsəntə tə pə tōō tike ke tə tēləy Kilisiti kíj ɪle yəlaa təna taa tayale asəlv nyəma mayamaya.

²⁰ Ama tampana tɔɔ Kilisiti femaya si pɔ hɔli tɔkpataa si mpa pa sɛpa tɔ paa te na pɔ fe mpu tɔ. ²¹ Pɔ taya pulo tɔɔ, yulo lelu konna sɛm, na lelu nɔɔ kɔna tɔtɔyɔ sɛtaa feesuyu tɔm. ²² Yɛlaa tɛna na Atam pa kpɛntaa kɛ, pɔ tɔɔ kɛ pa sɛki. Ama pɔ na Kilisiti pa kpɛntaa tɔyɔ pa tɛna paa tɛ na pɔ kul. ²³ Ama paa wei na i loonɔa kɛ. Kilisiti kɛ pa taalɛna feesuyu kɛ pa tɛna pa taa, na kuyanɔku i kɔ kɔɔ tɔyɔ pa tɛna mpa i ti tɔ pɛle paa fe. ²⁴ Pɔ waali ile pɔ kɔnɔ tem ntɛ. Pɔ taya pulo, Kilisiti kɔ wakɛli kawulasi tɛna, i kɔ lɛsi pɛsɔyɔ tɛna na i yɔki toma sɔsɔɔna tɛna na i mɛnɔna kawulaya na i cɛla Tacaa Iɔ. ²⁵ Pɔ taya pulo, pɔ weɛ si Kilisiti kɔ tɔki kawulaya kɛ nɔpɔyɔ halɛna Iɔ tɛ kolontunaa tɛnaya kɛlɔyɔ na i mɛnɔna-weyɛ Kilisiti tɛɛ. ²⁶ Kantɔkaya kolontu wei paa wakɛli tɔyɔle sɛm. ²⁷ Mpɔyɔ mɛɛ, Iɔ Tɔm taa yɔyɔta si: Iɔ mɛnɔna pɔ tɛnaya Kilisiti tɛɛ. Na pa yɔyɔtɔyɔ mpu si pɔ tɛna tɔ, pɔ hɔlɔyɔ tɛkelekele si pa ta kɛnɔna Iɔ wei i tɔ pɔ tɛnaya Kilisiti tɛɛ tɔ. ²⁸ Pɔ tɛna pɔ kɔnɔ pɔ mɛli Kilisiti tɛɛ ilɛna Kilisiti mayamaya wei i kɛ pɔyalu tɔ i mɛli Iɔ wei i mɛnɔna pɔ tɛnaya i tɛ tɔ ilɛ i tɛɛ. Ilɛna Iɔ tɔyɔ kawulaya tɔkpataa kɛ pɔ tɛna pɔ tɔɔ.

²⁹ I mayasi mpa pa yeke si pɔ sɔɔ-weyɛ Iɔ lɔm kɛ sɛtaa lɔna tɔ na i na. Pa tɛlɔyɔ si paa hiki weyɛle ile yee? Na ye tampana tɔɔ si sɛtaa kaa fe, pepe tɔɔ kɛ pa yeke na pɔ sɔɔ-weyɛ Iɔ lɔm kɛ pa lɔna? ³⁰ Na tɔ, pepe mayamaya nyɔyɔ tɔɔ kɛ tɔ wu tɔ ti na tɔ we sɛm nyɔyɔ taa kɛ paa kuyanɔku? ³¹ Ma taapalaa, paa kuyanɔku mɛumɛv taa kɛ ma weɛ. Pɔ taya pulo tɔɔ kɛ ma heeliyi-meyɛ mpu, ma mɔyɔlɔyɛna mɔ Yesu Kilisiti tɛnɔyɔ kɛ teu kɛ. ³² Ye atɛ cɛnɛ kawaaɔa nakɛli ka tɔɔ kɛ ma na taale wontu tɔ suu haɔ kɛ lfeesu cɛnɛ ile pepeyɛle pɔ waasa-m? Ye sɛtaa kaa tɛ na pɔ fe tɔ la isu yɛlaa yɔyɔtɔyɔ tɔ si: Tɔ tɔyɔ na tɔ nyɔɔ kpakpaa, cɛle tu si tɔ pɔ tɔɔ.

³³ I taa puɔyusi mɔ ti, taapalaa asayaa kin kɛ yaasi isayav tɛkɛna. ³⁴ I cɔki mɔ taa kɛ teu kɛ isɛna mpi pɔ weɛ tɔ na i yele isayatu. Mɔ taa lɛlaa ta nyi Iɔ, i tɛɛ i fei feɛle.

Mpa paa fe tɔ pa weɛtɔ

³⁵ Ntanyɔ nɔyɔlɔ nɔ weɛ na i mayasɔyi si isɛnaya sɛtaa kɔ tɛ na pɔ fe ile yee? Na pa tɔnɔnɔ kɔ weɛ isɛnayaɛ? ³⁶ Kumɛlɛn nyɔ, n tuukuyɔ pulo pɔle kɛ atɛ tɔ, pɔle ntɛ tɔ saalɔyi tetu tɛɛ kɛ ilɛna hooɛ nɔɔ nyɔ. ³⁷ Pɔ taya pɔle kɛ yem kɛ n tuuki? Pɔ pɔsɔyi pɔ weɛ si tɔyɔnɔyɔ pɔle yaa pulo kɔtutuuum paa mpi. N ka tuukaya tɔ, pɔ fei isu kayana pɔ nyɔv isɛntɔ na pɔ we hatu tɔ. ³⁸ Mpi Iɔ nɔkaa tɔ mpɔyi i laki na pɔle ntɛ tɔ nyɔ, na i yeke na paa pɔle nte tɔ nyɔ isu tɔ wɛv tɔ.

³⁹ Weesin nyɔm tɛna tɔnɔnɔ fei kulɔmɔnɔ, yɛlaa tɔnɔnɔ wɛna i mpa na wontu nyɔn nɔ wɛna ilɛ i mpa tɔtɔ. Sumasi tɔnɔnɔ wɛna i mpa kɛ na tiina tɔnɔnɔ nɔɔ wɛna ilɛ i mpa tɔtɔ.

⁴⁰ Isɔtɔnɔyɔ taa nyɔm weɛtɔ weɛ kɛ na atɛ nyɔm weɛtɔ nɔɔ weɛ, na isɔtɔnɔyɔ taa nyɔm weɛtɔ teu fayana atɛ nyɔm weɛtɔ teu. ⁴¹ Ilim wɛna pɔ mayamaya pɔ teu kɛ, na isɔtɔ nɔɔ wɛna ilɛ i nyɔm, na isɔtɔlɔnɔsi nɔɔ wɛna sɛle si nyɔm na si mpa, na isɔtɔlɔnɔsi mayamaya teu tɛɛ tɛma.

⁴² Sɛtaa kɔ tɛ na pɔ fe tɔ nɔpɔyɔ paa weɛ. Pa piɔnyɔ yulo tɔ, i sɔpaya. Ama pu kɔɔ na yulo fe sɛm taa tɔ u tasɔyi sɔpɔ. ⁴³ Pa piɔnyɔ yulo tɔ i fei teu se. Pɔyɛle i kɛ icam kɛ, ama pu kɔɔ na i fe sɛm taa tɔ i teu na i toma pɔ taka. ⁴⁴ Pa piɔnyɔ yulo tɔ, tɔnɔyɔ kɔnɛyɛ pa piɔ. Ama pu kɔɔ na yulo fe sɛm taa tɔ tɔnɔyɔ nɔku i kɔ lɔna tɔ kɔ kɛ nɔku Feesuyu ti tɔyɔ. Pɔ taya pulo, tɔnɔyɔ kɔnɛ kɔ weɛtɔ weɛ kɛ na tɔnɔyɔ nɔku Feesuyu ti tɔ kɔ kɛ na kɔ weɛtɔ nɔɔ weɛ. ⁴⁵ Kupam kɛ, Iɔ Tɔm taa yɔyɔtɔyɔ si: Kancaalaya yulo ntɛ Atam na pɔ nɔma-i tɔ pɔ tɔ-weesuyu kɛ. Ama waali waali Atam nɔ kɛ Iɔ Feesuyu nɔku kɔ haa weesuyu tɔyɔ. ⁴⁶ Pɔ taya wei Feesuyu ti tɔ inu i caalɛna luu. Ama tɔnɔyɔ kɔnɛyɛ, pɔ waali kɛ wei Feesuyu ti tɔ i luwa. ⁴⁷ Atɛ tetu kɛ pa nɔma kancaalaya Atam. Ama waali waali Atam nɔ luna isɔtaa kɛ. ⁴⁸ Mpa pa kɛ tetu tɔɔ nyɔma tɔ pa nɔyɛsɛna wei pa nɔma tetu tɔyɔ, na mpa pa kɛ isɔtaa nyɔma tɔ pa nɔyɛsɛna wei i luna isɔtaa tɔyɔ. ⁴⁹ Isu tɔ nɔyɛsɛnau yulo wei pa nɔma tetu tɔ, nɔpɔyɔ tu tɛ na tɔ nɔyɛsɛna wei i luna isɔtaa tɔ.

⁵⁰ Ma taapalaa nti ma yɔyɔtɔyɔ tɔyɔle si, yulo tɔnɔyɔ nɔku pɔ nɔmawa na ku taa na calɛm tɔ ku pɔsɔyi na ku tɔyɔ Iɔ Kawulaya kɛ paa pɔcɔ. Pɔyɛle kusɔpɛm nɔ kaa pɔsi na pɔ caya tam na pɔ kaa si.

⁵¹ Natɛli tɔ wɛna na tɔ nɔmɛla, maa kuli-ti na i nɔ. Ntɔyɛle si tɔ tɛna tɔ kaa si. Ama tɔ tɛna pu tɛ na pɔ layasi-tɔyɔ wɛtɔ kɛ ⁵² tɔm kulɔm tɔɔ kɛ kpakpaa isu isɛ cɔpɔlɔyɔ kɛ waatu wei paa huli akantɛle si pɔ tɛna pɔ su tɛnaya tɔ. Pɔ taya pulo, pɔ kɔma na pɔ huli-te, sɛtaa feɔn kɛ, pa kaa tasa sɔpɔ, na pu layasi taya weɛtɔ kɛ kulayaso. ⁵³ Tampana tɔɔ nɔpɔyɔ mɛɛ, isu mpi pu cakɔ tam tɔ pɔ kpaya mpi pɔ cakɔ tam tɔ na pɔ tɔ pɔ tɔɔ, na mpi pɔ sɛki tɔ isu pɔ kpaya mpi pu sɛki tɔ na pɔ tɔ pɔ tɔɔ. ⁵⁴ Pɔ kɔma na mpi pu cakɔ tam tɔ pɔ kpaya mpi pɔ cakɔ tam tɔ na pɔ tɔ pɔ tɔɔ, na mpi pɔ sɛki tɔ pɔ kpaya mpi pu sɛki tɔ, ile nti pa nɔmawa Iɔ Tɔm taa si pa nɔnɔta sɛm tɛnɔnɔnɔ tɔ tɔ lapa tampana ntɛ.

⁵⁵ Sɛm leyɛ nyɔ akaitu weɛ?

Sɛm leyɛ nyɔ toma weɛ si n kɔ?

⁵⁶ Isayatu haana sɛm kɛ toma si pɔ ku, na kusɛsitɔ sɔsɔyɛna isayatu. ⁵⁷ Ama Iɔ fɔɔ. Inu i yelina na Tacaa Yesu Kilisiti laki na tɔ kɔlɔyɔ.

⁵⁸ Pɔ tɔɔ ile ma taapalaa kupama, i tɔki mɔ tɔyɔ teu na pulo i taa ciyiti-mɛ. Paa kuyanɔku i sɛsɛ isɛle na Tacaa tɛmlɛ lapɔ. Pɔ taya pulo, i nyɔmɔ si mɔ na Tacaa i kpɛntaa na i laki tɛmlɛ nte tɔ pɔ kaa saali yem.

16

Lèlaa sènav tòm

¹ Ma tasəyi-meyɛ lenti, ntəyəle Iso yəlaa mpa pa we Yosalem tɔ pa sənav tòm. I la teitei isu maa keesuyɔ Kalati Yesu seelaa kpeka tɔ. ² Paa mə taa wei í ləsəyi liyitee ke cimaasi cimaasi na pə keesəna isəna mpi í hikaa tɔ na í sukəna a mpa. Ye ma kɔma má tala, pə taa weɛ sɪ í kɔna mə kɔhau mə kɔhau. ³ Má kɔma ma kɔɔ maa tili yəlaa mpa í ká ləsɪ tɔ na má la-weyɛ takəlaya na pá krentəna mə kɔcɔɔ na pá pona Yosalem. ⁴ Na ye pə tu weɛ sɪ máá pona, paa su-m na má na-we tɔ polo.

Nti nti Pɔɔli ká la tɔ

⁵ Maa kɔɔ mə te te, ama Masetoni tetu taa ké maa təhna na pəcɔ́ má kɔɔ. Isu ma təhna Masetoni na pəcɔ́. ⁶ Ntanyɪ maa caya weɛ naaleɛ mə te. Pə ta tu səh tɔca, hilimate waatu təna maa weɛ, na má tu kɔma sɪ ma puki paa timpɪ, í ká səna-m ké na má polo. ⁷ Pə taya pɔlv, maa caa sɪ pə weɛ sɪ tɛu taa ké ma təhna na má na-meyɛ kɔnav. Ma taa weɛ sɪ ye Tacaa luyɪ í lapa, má talaa maa caya mə tɛyɛ weɛ naale.

⁸ Paa na mpɔ ma huv sɪ lfeesu taa cəneyɛ Pentakonta ká maɣana-m. ⁹ Pə taya pɔlv tɔɔ, paa na kolontunaa tɔɔ cəne tɔ, pə ha-m mpaav ke teu ké sɪ má la təmle səsɔɔle.

¹⁰ Timotee í kɔma í tala, í mu-ɪ teu na í lanje heɛ. Pə taya pɔlv, í laki Tacaa təmle ke teu ké isu ma lakuyɔ tɔ. ¹¹ Nəyɔlv í taa kpeena-ɪ. I səna-ɪ na pə səna-ɪ í mpaav taa na lanjɔlvɔmle na í məli ma cɔɔ, má na tá taapalaa tə tanja-í ké.

¹² Ye tá taapalv Apɔɔsɪ tòm ɪɛ, tam ké ma kaana-ɪ sɪ í na tá taapalaa lèlaa pa kɔɔ mə te. Ama í luyɔ fɛi paa pəcɔ́ sɪ í kɔɔ nəɔnɔɔ. Ama í hika pə kuyaku í tɛh í kɔɔ.

Kantəkaya kɔtɔtɔv na seɛv

¹³ I feɪ na í tɔki Iso seɛv mpaav ke teu. I nyaya apalvɔ, í nyɔɔ toɪ. ¹⁴ Paa mpiyɪ í laki í la təma sɔɔlvɔ tɔɔ.

¹⁵ Ntəɪ í nyəmə Sətefanasi na í nyəma na? I nyəmə sɪ Akayi tetu taa mpe pa caaləna Iso seɛv mvyɔ, na pa lapa Iso yəlaa paɣale ke kookalɪ. Ma taapalaa ma heeliyi-me sɪ, ¹⁶ yəlaa isu mpe na pa təna mpa pá na-we pa isəle seɛna təmle lapv tɔ, í təhəyi nti pa heeliyi-me tɔ.

¹⁷ Ma lanje heɛna Sətefanasi na Fəɔtunatusi na Akaikusi pa kɔnte ké. Ye mu wenna ma kinj timpɪ í kaa í səna-m tɔ mpe pa kɔma ɪɛ pa səna-m yoo. ¹⁸ Pa kpaasa ma apalvɔ isu pa kpaasuyɔ mə nyəntv tɔ. Yəlaa isu mpɔ pə taka ké pə muna í saɪ teu.

¹⁹ Asii tetu taa Yesu seelaa kpeka seɛ-me. Akilaasi na Pilisila na Iso seelaa mpa pa kotiyɪ pa təyaya tɔ pa ha-meyɛ Iso seelaa seɛtv kɔpantv. ²⁰ Ta taapalaa təna mpa pa we cəne tɔ pa seɛ-me. I seɛ təmaɣa teu na í lɛli.

²¹ Pɔɔli má ma maɣamaɣa ma niɪ ke ma ɲmaana tòm təne sɪ ma seɛ-me.

²² Ye wei ɪ caa Tacaa, mpusi í təhɪ-ɪ.

Malanata, Tacaa kɔɔ mpɔ.

²³ Tacaa Yesu í la-meyɛ pɛɛɛɛ.

²⁴ Yesu Kilisiti tòm taa ma sɔɔla mə tənaya.

TAKĒLAȲA NAALE NYĒŅKA ŅKA PŌĻI NMAAWA

KŌLENTĪ NYĒMA TŌ KŌTULŌTŌ

TakēlaȲa kaŋe ka taa tē caalāȲəna naŋ sĭ PŌĻi na Išo tēsēle nyĒma paa nukəna tēma. Pa tasa kēsuyŋ tətəȲo kucaŋj wei Išo sēlāa mpa pa ta kē Yuta nyĒma tŌ pa haaki sĭ pē waasi Yosalem Išo yēlaa kpekāle tŌ.

PŌĻi tasəȲi Išo sēlāa kē apalbtŋ sĭ pā haaki. Mpi tŌ, Yesu nāā kē tonj tŋ kē na ĭ pəsi ĭ təȲi kunyŋntŋ sĭ tāā suŋ tonj. Ilena ĭ təkəna ĭ təȲi hŌlŷŋ sĭ ĭ kē Tillu, na ĭ yŋȲta isəna ĭ tēmlē ka tēsəna tŌ.

Išəna pā fāȲa KŌlentĭ II takēlaȲa tŌ:

PŌĻi na KŌlentĭ Išo yēlaa kpekāle pa fēi leleŋ, titite 1-7

Luyŋ kulŋmuyŋ hanav, titite 8-9

PŌĻi hŌlŷŋ sĭ ĭ kē Tillu, titite 10-13

Sētv

¹ MaȲa PŌĻi, Išo luyŋ larəna na mā la Yesu Kilisiti tillu. Mā na tā taaralv Timotee tē ŋmaakəna takēlaȲa kaŋe.

Išo sēlāa kpekāle nte tē wē KŌlentĭ tŌ tē nyĒma meȲe tē ŋmaa-kē. Na Išo yēlaa tēna mpa pa wē Akayĭ tētŋ tēna taa tŌ sĭ tē sēeki-mē. ² Tacaā Išo na tā Səso Yesu Kilisiti pā la-meȲe pēleē na pā ha-meȲe alaafəȲa.

PŌĻi sēeki Išo kē ĭ na tēmlē

³ Tē sa Išo tā Səso Yesu Kilisiti Caa. Inĭ ĭ kēna Caa wei ĭ kŋpantŋ tŌwə pē tu fēi tŌ. ĭ kē Išo wei ĭ səsəȲi-tuyŋ apalbtŋ kē pē tēna pē taa təȲo. ⁴ Inĭ ĭ səsəȲəna-tuyŋ apalbtŋ kē tā wahalanāa tēna taa sĭ tā maȲamāȲa tē sēna mpa wahalanāa lelāa kaȲatəȲi mpu tŌ, na tē pona-wēȲe sēnav ŋku tē hika Išo kinj tŌ. ⁵ Pē taȲa pulv, tē təkuyŋ Kilisiti kunyŋntəȲole kē isəna mpiȲi səsəŋm tŌ, mpu tətəȲo Kilisiti səsəȲi-tuyŋ apalbtŋ kē səsəŋm tŌtŌ. ⁶ Tē təkĭ kunyŋj kē sĭ pē səsəŋ-meȲe apalbtŋ na pē ya mā nyuyŋ tŌtŌ. Pē səsəȲi-tuyŋ apalbtŋ kē sĭ taa səsəŋ-me na ĭ nyəŋ tonj na ĭ pəsi na ĭ təȲəna suulu kē kunyŋntəȲolēnaā mpa pa maȲamāȲa tā tēna təȲəŋ tŌ. ⁷ Tē wēna naani kē teu kē mē tŌ kē. Pē taȲa pulv tŌ, tē nyemā sĭ isu tā na-mē tē kŋpenta kunyŋj təȲəŋ tŌ, pu kŋpenti-tuyŋ apalbtŋ səsəŋm tŌtŌ.

⁸ Ta taaralāa, tē caa sĭ ĭ nyĭ sĭ isəna mpi tē təȲo kunyŋj kē Asii tētŋ taa tŌ pu nu-tuyŋ səsəŋm na pē kəlĭ-tv pē tu fēi, haləna tē tēma tā taa sĭ tā tŋm tēmaȲa. ⁹ Pu caȲa-tuyŋ isu nəȲəlv tŋmna sĭ pā ku-tuyŋ kŋkuyŋ. Ama pē lapa ŋpŋȲŋ sĭ pē hŌlĭ-tv sĭ Išo wei ĭ feesiȲi sətāa tŌ ĭ paasi tē taa tŌ tā təȲi naani. ¹⁰ Waatŋ wei tu wē səŋm nəȲo tŌ tŋcomlāa kē mpu tŌ inĭ ĭ Ȳapəna-tŌ, na inĭ ĭ kā Ȳana-tŌ tŌtŌ. Tampana tē teeləȲi ŋpŋȲŋ teu sĭ ĭ kā tasa-tuyŋ Ȳapŋ tŌtŌ. ¹¹ Pē taȲa pulv tŌ, mā maȲamāȲa ĭ kā te-tŌ na mē səlēməȲj. Na səlēməȲj wei yēlaa sāmāa mē ĭ səlēməȲi ta tŌ tŌ, Išo kā mv-ĭ na ĭ la-tuyŋ kŋpantŋ tēne inĭ, na yēlaa Ȳayalē sēē-ĭ ĭ na tēmlē kē tā tŌ.

PŌĻi laȲasa mpi pē pālē ĭ ka tŌwə tŌ

¹² Mpi pē tŌ tē pəsəȲi na tē sa tā tĭ təȲolē sĭ tē nyemā teu kē hatuu tā taanaā sĭ Išo yaasi kŋpantŋ na tampana nyəȲj kē tē təkāa na tē lana yēlaa taa, Ilena pē tu kələna mā kinj. Išo pēleē tiikayana-tŌ, pē taȲa Ȳəlvlayatŋ natəlĭ. ¹³ Ntĭ ĭ kaləȲi tā takēlasĭ taa na ĭ nukĭ tŌ ntəȲəle, pē taȲa natəlĭ tē kaasāa tŌtŌ se. Na mā haakĭ teu sĭ ĭ kā tē na ĭ cəkəna tŋm tēne sĭ, ¹⁴ ĭ kā ȲəlvəȲəna-tuyŋ Tacaā Yesu kŋyako wulē kē na tŌ ȲəlvəȲəna-mē. Kayana ĭ tā cəkəna ŋpŋȲŋ teu se.

¹⁵ Maa wēna naani kē tēneēnĭ tē tŌ təȲo māa hŋwə sĭ māa caaləna mā tēȲe pote na ĭ hiki kŋpantŋ kē tŋm naale. ¹⁶ Pu wēē sĭ ye mā puki Masetoni kē māa hēləna mē tē, na ye mā kŋma mēlvuyŋ mā tēȲna mē tē tŌtŌ. Na ĭ kā sēna-m na ye mā puki Yuta pē taa la-m kate. ¹⁷ Waatŋ wei mā hŋwə mpaav ŋku kŋ tŋm tŌ faawu kē mā lapa kŋlapŋ na? Saa wei mā cakĭ na mā su mpi mā tēȲəȲi na mā lakĭ tŌ yēlaa hŋwēē kē mā tēȲəȲi? Ye māa tēȲəȲa yēlaa hŋwēē nn na aai pu wēnna tēntəmlē. ¹⁸ Išo tampana tŌ isəntŋ, ntĭ mā heela-mē tŌ pē taȲa nn na aai pē tĭsuyŋ kē tēntəmlē. ¹⁹ Išo PəȲəlv Yesu Kilisiti wei ĭ tŋm mā na Silaasi na Timotee tē heela-mē tŌ ĭ ta kē nn na aai tŋm. Ama ĭ kē Išo tĭsuyŋ nn wei təȲo. ²⁰ Nn inĭ ĭ kē Išo kutĭsĭtu kē. Inĭ ĭ hŋlvəȲəna sĭ Išo lakĭ kŋpantŋ tēna ntĭ ĭ ka tŋma sĭ ĭ kā la tŌ. Pē tŌ kē tē tĭsiȲi sĭ: Ami, kē Yesu Kilisiti tŌ sĭ pē kŋsĭ Išo teeli. ²¹ Išo maȲamāȲa yekĭna na tā na-mē tē nyəŋkĭ tonj kē Kilisiti mpaav taa, na inĭ ĭ fāȲana-tŌ na tā mpaā. ²² Inĭ ĭ Ȳəsəna-tŌ na ĭ kŋȲəŋsŋm sĭ pē hŌlĭ sĭ tē kē ĭ nyĒma. Na ĭ su tā taanaā kē Feesuyŋ Nanjŋtŋ kē tŌlvma sĭ pē hŌlĭ-tv sĭ ĭ su-tuyŋ kŋpantŋna.

²³ Na Iso, mə waalı takuyv təw kə ma kisa Kolenti ke məlvoy. Na ye ma tu looliyi kə, Iso í kv-m. ²⁴ Tu pəkəyi si tə caalı-me si í təñ pəne na í ye le pəne. Pə tayə pulv təw, tə nawa si í təkə Isəsəle mpaav ke teu. Ama tá luyv wəe kə si tə t-meyə niñ ke mə təmle taa na pə waasi-me.

2

¹ Pə təw kə ma tūwa ma taa si ma kaa kəw mə te, pəcə má taa kəw má tasa mə lanja wakəlvoy. ² Pə tayə pulv təw, ye ma wakəla mə lanja, awe ká heəsəna ma nyənte tətə? Ye pə tayə mpa pa nyəna ma wakəlayi tə pa tike? ³ Pə təw kə maa ŋmaa-meyə mpu. Ma taa caa si ye ma kama na má tala mə te, mpa pə muna pá ha-m lanjhulmle tə pá məli-m lanhwakəlle hav. Ma nyemá teu si ye ma wəna lanjhulmle, mə təna təpai mə nyəna ná hulmaa tətəyo. ⁴ Pəpətv fei, piti səsə na lanhwakəlle səsəle na isəlvəm pə taa kə ma ŋmaana-meyə takəlaya ŋke, na pə tayə si má tayəni mə lanja wakəlvoy. Ama si í nyi kə si ma səla-me pə tu fei.

Wei í wakəlaa tə í suulu hvlvvy

⁵ Wei í yelaa na piti kəw mə hekv tə pə tayə ma lanje ke í wakəlaa, ama mə təna mə lanja ke í wakəlaa. Na paa pə ta tu kev mə təna, mə taa payəle lanja ke í wakəlaa. ⁶ Mə taa payəle tisaa si pá há yolv ne í ŋkrajvuyv tə, pə mayaa kə. ⁷ Ama pəne te í cevi-í mpu, na í səsə-í apalətv, pəcə pə taa kəw na í lanje wakəli səsəm na í lo tóñ. ⁸ Pə təw kə ma seyesəyi-me si í lana yaasinaa mpa paa hól-í si í səla-í tə. ⁹ Ma caakaya kə si má mayasi-me na má na mə waalı, si má luyv wə tam kə ma kuvəyesətv təñvuyv yaa mə luyv fei. Pə mayamaya pə nyovv təw kə maa ŋmaa-me. ¹⁰ Ye nəyvl í pənta natəli na mu cevi-í ma mayamaya ma cevi-í tətəyo. Pə tayə pulv, ye yolv pənta natəli na má cevi-í isu ma cevv isəntə tə, mə təw kə ma laki nupúyo Kilisiti isentaa, ¹¹ pəcə Sataní í taa kəw na í kəli-tv. Ani tə nyamá isəna í kolapvtv wəe tə.

Mpi pə pəkəla Pəali ke Tvlvvasi tə

¹² Waatv wei ma tala Tvlvvasi si ma kpaaləyi Kilisiti təw Laapaalı Kəpañ tə, Tacaə təw ma mayanaa si mpaav wəe faa si má la təmle ke teu. ¹³ Paa na mpu tə, isu ma ta mayana tá taarpəlv Titv tə ma laakalı kula səsəm kə. Pə təw kə ma yela Tvlvvasi nyəma na má tē Masetoni.

Kəlvoy ŋku Yesu Kilisiti yeki na tə hikiyi tə

¹⁴ Iso fəw, pə tayə pulv təw, tá na Kilisiti tá krentvuyv təw í tv-tvuyv í akaitv loonja taa kə na í tēna-tvuyv tam. Kəlvəm uní í mayamaya í yekina si tə la na pá nyi Kilisiti ke paa timpri isu tulaalv səsətv nukuovv paa le tə. ¹⁵ Mpa pa wə mpaav kuvəasvuyv taa na mpa pele pa təñna lepu tə, tə wə pa təna pa kiy kə isu tulaalv kəpañ wei Kilisiti hawa Iso tə í səsətv. ¹⁶ Mpa pa təñna lepu tə tə wə pele pa kiy kə isu səm səñ wei í kəñna səm tə. Ama mpa pa wə mpaav kuvəasvuyv taa tə tə wə pele pa kiy kə isu weesuyv səsətv, wei í haaki weesuyv tə. Awe pəsəyi na í la təmle təne tə taka? ¹⁷ Tá fei isu lēlaa payəle kpaakvuyv Iso Tv m na pá kēeki si pə lana-wə te. Ama tampana ke tá yəyətəyi na Iso naa mpu. Pə tayə pulv təw, uní í tilina-tv, na Kilisiti təmle ke tə laki.

3

Nəyo pəelvyv kufam təmle lataa

¹ Təmnna pəne pa hóləyi si tə caa tə svv tá ti sam taa? Yaa tu hól-í-meyə takəlasí nsi si hóləyi si tá kolapvtv tēwa tə? Yaa tu sələmi-me si í ha-tvuyv-səyi mə mayamaya isu lēlaa lakvuyv tə? ² Mə mayamaya mə pilima kəna tá takəlaya, na tá lotv taa kə pa ŋmaa-ke, na yəlaa təna pəsəyi na pá ná na pá kala. ³ Nn, pə wə nupúyo təkpataa si í kə Kilisiti takəlaya ŋka í ŋmaawa təyo, na tayə í ŋmaana takəlaya kanə. Pa ta ŋmaa takəlaya kanə na ŋmaalaya. Ama weesuyv tv Iso Feesuyv ke pa ŋmaana-ke, na pə tayə pəe kpaatanaa təw kə pa ŋmaawa, ama yəlaa lotv taa mayamaya ke pa ŋmaawa.

⁴ Naani wei tə wəna Iso kiy ke Kilisiti təw tə í təw kə tə yəyətəyi mpu. ⁵ Pəpətv fei, tə kaa pəsi na tə tə paa pəcə si tá mayamaya tá toma ke tə lapəna təmle təne. Iso yelina na tə pəsəyi na tə laki mpi tə laki tə. ⁶ Pə tayə pulv təw, Iso uní í yelina na tə pəsi nəyo pəelvyv kufam təmle lataa. Na ka ta ke kəsəsvtv nti pa ŋmaawa tə tə nyəñka, ama Iso Feesuyv nyəñka kə. Kəsəsvtv nti tə wə takəlaya taa tə tə kvyi kə. Ama Iso Feesuyv ná haa weesuyv kə.

⁷ Nmaatv pəe ke pa ŋmaana kəsəsvtv ke pəe kpaatanaa təw. Paa na mpu pə hula Iso teeli ke tə tacəllə, na Moisi isentaa teekaya kəkə nakəli te, nn. Haləna Isəyeli nyəma ta pəsi na pá nyəni í isentaa kə təm naale, pəyele í isentaa teu mpi pu kə mpi pu te na pə saalı yem təyo. Ye kəsəsvtv nti təle tə kvyi tə tə ta kisi teeli ke hikuyv, ⁸ kacəñfana təmle nte Iso Feesuyv ná laki tə? ⁹ Ye təmle nte tə lapa na yəlaa pəsi tasəkəle nyəma tə təle tə ta kisi teeli ke hikuyv, ilə kacəñfana nte təle tə laki na yəlaa pəsəyi yulupama ke Iso isentaa tə? ¹⁰ Tə tu pəsəyi na tə yəyətəyi si tuu loñ teeli ná məla yem kə kavana nyəñ təw təw. Kavana nyəñ tē-í kə təpəlvəlv. ¹¹ Mpi pə tañna pəcə tə pəle pə ta kisi teeli ke hikuyv, kacəñfana mpi pə cakı tam təw tə?

¹² Tə tēləyi mpu təyo tá naani təw səsəm. ¹³ Tá fei isu Moisi wei í ka taka í isentəw kə saalaya si Isəyeli nyəma í taa kəw na pá ná í teu mpi pu te na pə si tə pə saalvyv. ¹⁴ Ama pele pa ta pəsi na

pá cekæna, na halæna saŋa rþróyó pæ tu wæe. Ye pa suv noyó pælvoyu køræm takælaya ke kaloyu ke isænto, pa layatu tæo taka saalaya ŋkeye. Yulu wei na Kilisiti pa krenta kulom tó puntu tike tæo ké saalaya kanæ ka ta kenti. ¹⁵ Na halæna saŋa isænto, ye pa kola Moisi takælasí kaloyu, saalaya ŋke ka taka pa layatu tæo ké. ¹⁶ Pa ŋmaawa Iso Tòm taa ké mpv si: Yulu keesæyæna Tacaa tæo ké ilena saalaya ŋke ká kæli i tæo. ¹⁷ Tacaa wei i tòm pa yoyotæyi Iso Tòm taa cæne uní tó Iso Feesuyu ké. Ye Tacaa Feesuyu í we timpi, heesoyv wenna. ¹⁸ Tá tana mpa tá saalaya keela tá isentæo tæ, Tacaa teu naaki tá tæo ké tænyænanyæni. Na pæ layasa-tuyv rþróyó sí tæ nøyæsæna Tacaa. Tæ lu teu taa ké na tó suv teu kækælæm lempi taa tæto. Tacaa Feesuyu lapæna tæmle tæne tæ taka.

4

Tá tæ we ké isv cyv wontu

¹ Iso kupantu tæo ké i tv-tuyv tæmle tæne tæ lapv, na pæ tæo ké tu loaki tá apalov. ² Tá lowa mukaya kolapov feele fei nyæntv. Tu hólóyi tækpaalov. Tu kee Iso Tòm, ama tampana ke tæ hólóyi tæceiceí, na tó laki rþróyó Iso isentaa ké sí yælaa í tv pa laakali ke tá tæo na pá ná. ³ Pæ tæo ké Laapaali Kupav wei tæ kpaalæyi tó i ta ke muku tòm. Ama mpa pa lepa tæyó i ké muku tòm. ⁴ Antulinya inæ i taa iloyov melæmæna-we na paa tev pa taa na Iso. Antulinya taa iloyov uní i kentina-we sí pá taa na Kilisiti teeli Laapaali Kupav yelaa na pæ ná tænyau ke isæna mpi tæ. Kilisiti uní i kælæna Iso tætejevlev. ⁵ Pæ tæya tá maŋamaŋa tá tøm ke tæ laki waasu. Ama Yesu Kilisiti tæo nyæntv ke tæ kpaalæyi sí Tacaa keele. Na Yesu tæo ké tæ yaaki tá tæyi mæ tæmle nyæma. ⁶ Iso wei i yoyotaa sí pæ ná na sækpetyov ce tæ, kulom uní i lapæna na pæ ná tá lotu taa sí tæ nyí tæceiceí ké Iso teeli wei i ná Kilisiti isentaa tænyænanyæni tæ.

⁷ Ama tá mpa tæo taka Iso kupampan pæne tæ tæ we ké isv cyv wontu. Pæ lapa rþróyó sí pá ná teu sí Iso hana-tuyv toma sæsæna aneyæ kuhav, pæ tæya tá maŋamaŋa tá nyæna. ⁸ Konyontæyæleaa ke waani waani puua-tv, ama tæ ta kipsi. Nøyæsæe ná kuyv-tv, paa na mpv tu yeki tæelv. ⁹ Pa tuyv-tuyv konyov, ama Iso ilé i ta lo-tv. Pa huyv-tuyv ætæ, ama paa na mpv pa ta kv-tv. ¹⁰ Tam tæ saki Kilisiti sæm ke tá tønæŋ taa ké sí pæ hólí tá tønæŋ kulvmæŋ uní i taa ké i weesuyu. ¹¹ Tæ wæ na tá isæ ke isænto tæ, tam ké tæ we sæm noosi taa ké Yesu tæo, sí pæ hólí sí i weesuyu wenna tá tønæŋ kusæpæŋ inæ i taa. ¹² Mþróyó pæ wee, sæm wenna tá taa na pæ laki na weesuyu náá wee mæ taa na kó laki.

¹³ Pa ŋmaawa Iso Tòm taa sí: Ma tema ma taa na Iso tæyó ma yoyotaa. Tá tæto tá hówæe we taa temnav mpi pæ tøm taa tæyó tæ tema ta taa na Iso na pæ tæo ké tá noosi tæo u sun. ¹⁴ Pæ tæya pulv, tæ nyæmá sí Yesu sæpa na Iso feesi-i tó i ká te na í feesi-tv na Yesu, na í lá na tá na-mæ tæ sæŋ i isentaa. ¹⁵ Mæ tæo ké pæ tænyæna mpv pæ laki, Iso tæŋna i pælele hólóyó ke yælaa payale ke tam ké sí í la na yælaa mpe pa samaa payale sæe-i sí í na tæmle, na pæ kusí i teeli.

Taa temnav ke Iso waasæyæna

¹⁶ Pæ tæo ké tu loo tá apalov ke paa pæcæ. Paa pæ wee sí tá tænyv tæo tæŋna caamvyov ke pæcæ tæ, tá taa ná tæŋna tæŋ sæsæyov ke paa kuyavkuyv. ¹⁷ Konyæmisi nsi sí makovyvna-tuyv waato waato tó sí tæyænæyi-tuyv teeli tæyi wei i kaa te tæyó, na teeli uní i kæla konyæmæŋ uní tæcayacaya. ¹⁸ Pæ tæya mpi pæ nyænæyi tækeele tæ pæ tæo ké tæ tv tá laakali, ama mpi pu naaki tæ pæ tæo ké. Mpi pæ naa tækeele tæ pæle pu leeliyi. Ama mpi pu naa tæ pæle pæ we tam tæo.

5

¹ Tá tænyv kænæ, kv we ké isv cokæle nte tæ taa tæ svuki tæ. Na tæ nyæmá sí saŋa ye pa yæka cokæle ntæ, tæ wæna tæsvule ke isættaa nte Iso tæŋna-tv tæ. Na lonte ntæ Iso maŋamaŋa tæyænna-te, na tu wæe tam tæo. ² Ama pæne tæ tæŋna mæla ké na tæ tæŋna tæteyeteve sí pæ tv-tuyv tá isættaa wæstv. ³ Pæ tæya pulv tæo, ye pæ tv-tuyv tá isættaa wæstv tæ fei yem se, pæle pæ tønæŋ wæe tætyov. ⁴ Kupam ye tæ we tam ké tá ætæ coka æne a taa tæ mælæyi ké isv sæyæla nu-tv. Pæ tæya isv tæ caa sí tæ lu tá ætæ tønæŋ inæ i tøm taa tækpataa se. Ama tæ kooliyi ké sí pæ tv-tuyv isættaa nyæŋ tæto, ilena weesuyu nyæm lí mpi pæ saki tæ. ⁵ Iso maŋamaŋa tæyænna-tv na í yele sí pæ layasi-tuyv mpv na í su-tuyv i Feesuyu ke tæloma sí tæ nyæna sí i su-tuyv kupam.

⁶ Pæ tæo ké tæ nyaki apalov ke tam. Na tæ nyæmá sí ye tæ wæna tønæŋ ineyæ rþróyó tam, tæ hatælaa timpi Tacaa wæe tæyó. ⁷ Tæ tema Iso na tá taa tæyó tæ tæŋ, ama tæ ta nata na tá isæ se. ⁸ Tæ nyaki apalov ke teu ké na tæ sæla teu sí tæ lu tænyv kænæ kv taa na tæ polo tæ caya Tacaa colv. ⁹ Mpi tæ nyulæyi sæsæm tæyæle sí paa tæ wæna tá isæ paa tæ fei, í la-tuyv luyv. ¹⁰ Pæ tæya pulv tæo, paa pæ kpa na pæ tii pæ wee sí tá tæna tæpaí tu sæŋ Kilisiti isentaa ké na í hvna-tv, na pæcæ pæ læti paa wei ke mpi i ka wæna i isæ na í la tæ, ye kupantu ke i ka lapa, pæ læti-i kupantu, ye isayavov pæ læti-i tæle.

¹¹ Tə nyəmə mpi pa yaa Tacaə səɣəntə tə mee, na tə caa tɛ hólí yəlaa ké na pá cekəna na pá tisi. Iso nyəma-tuyə teu, na ma huə si mə nyəma-m mpw tətəyə hatuu mə taa. ¹² Pə tayə tə tasəyi-meɣe tá mayamaya ke hólóyó si í ná tá teu. Ama tə pɛəkəyi ké si tɛ hólí-meɣe tampana nna a tɔ́ í ká yəələnə-tv, na pə́cɔ́ í pəsi na í cə mpa pa yəələyənə tənəɲ tɔ́ kulapəm na pa paa fəina taa nyəm tɔ́. ¹³ Ye tampana si tɛ ké kpaɲtənaa de Iso tɔ́ ké tɛ ké kpaɲtənaa. Ama ye tə wena tá ise, mə tɔ́ ké tə wena tá ise. ¹⁴ Pə tayə pulv tɔ́, Kilisiti sɔ́lɔyɔ caaləyənə tá mpa tə fəma tá taa si yulv kolum səpa yəlaa tənə tɔ́ tɔ́, na mpw inɪ pə hólóyí ké si í na paa wei pa kpɛntəna səm. ¹⁵ Yəlaa tənə tɔ́ ké í səpa si pə́ hólí si mpa pa wena pa ise tɔ́ pá nyi si pə tayə pa mayamaya pa tɔ́ ké pa wɛɛ. Ama wei í səpa na í fe pa tɔ́ tɔ́ tɔ́ ké.

¹⁶ Pə tɔ́ ké tu tasəyi yuləhwɛɛ təɲuyv ke yem na pə́cɔ́ tɛ nyi yulwɛɛtv, paa isu tuu rɪpúyó tu lakaya na tɛ huəki huwɛɛ ke Kilisiti tɔ́ tɔ́, kayana tu laki mpw tɔ́ tɔ́. ¹⁷ Ye yulv na Kilisiti pá kpɛntaa te, pə layasa-ɪ wɛɛtv kofatv ké. Wɛɛtv kɔpəntv mɔka yem, wɛɛtv kofatv layasəna. ¹⁸ Pə tənaya mpw Iso kin ke pə lunaa, na Kilisiti tɔ́ ké í ciiki tá na-ɪ na í tv-tuyv təmle si tɛ la na í na yəlaa ləlaa pá ciiki. ¹⁹ Pə tayə pulv tɔ́, Kilisiti kin ke Iso lapənəna na í na í yəlaa tənə pá ciiki, í ta huə pa isayətv tɔm tɔ́. Na tayə í tuwa si tɛ kpaaləyi ciikuyv tɔm tənə.

²⁰ Tə ké Kilisiti təmle nyəma səsaa ké, na pə caya ké isu Iso yaa-mɛ na tá nɔosi. Hai tə wiikənə-mɛ, Kilisiti tɔ́ í yele na mə na Iso í ciiki. ²¹ Isayətv taa wɛɛ Kilisiti kin se, ama Iso pəsənə-ɪ isayəv ke tá tɔ́. Mpw pə yelina tá na Kilisiti tá kpɛntuyv tɔ́, Iso lapa na tɛ pəsi yuləpama.

6

¹ Pə tɔ́ ké tá mpa na Iso tə laki təmle tɔ́, tə wiina-mɛ si í taa yele na Iso hula-meɣe pɛɛɛɛ nna tɔ́ á pəsi yem. ² Iso yəɣətə í tɔm taa si:

Waatv wei ma lakaya ma kɔpəntv tɔ́ ma nuna-ɲ.

Yapv kuyakv wule ma sənə-ɲ.

Tɔ́, pənɛntɛyɛ pə muna Iso kɔpəntv hikuyv. Saɲa ke pə pəsəyi na pə́ ya yulv nyuyv.

³ Tu caa si nəɣəlv í footi tá təmle, pə tɔ́ ké tu caa tɛ tusi nəɣəlvuyv paa mpi pə taa. ⁴ Ama tə hólóyí pə tənə pə taa ké si tɛ ké Iso təmle nyəma. Pə tɔ́ ké tɛ cayana suulu ke səsəm na tɛ tɔ́ konyəməɲ na tɛ wɛ isənyəɲle na laɲwakəllɛ səsəɔle taa. ⁵ Pa mapa-tv, pa tv-tuyv saləka, pa lapa na yəlaa tənə yoona-tuyv yem yem. Tə lapa kaɲkaɲsi təma, tə keela tá tɔm, tə səpa nyəɣəsi. ⁶ Tə hólóyí ké si tɛ ké Iso təmle nyəma, na tá yaasi kɔpaɲ taa na tá nyəm taa na tá suulu taa na tá kɔpəntv lapv taa. Na tə lapa mpw tɔ́ na Iso Feesuyv Naɲɲtv tɔɲ ké na tá tampana sɔ́lɔyɔ. ⁷ Na tá waasv tampana taa ké na Iso toma taa. Tampana təɲuyv kəna-tuyv yoou wontu nti tə yoona na tɛ kentiɣina tá tɔ́ tɔ́. ⁸ Pa tuyvna-tuyv pəyele pa tuyi-tuyv fɛɛle tɔ́ tɔ́. Pa tvukɪ-tuyv, pəyele pa saɲ-tv tɔ́ tɔ́. Pa nyənəyi-tuyv pəpətənaa ké, pəyele tayale tampana yəɣətəlaa. ⁹ Pa nyənəyi-tv isu mpa pa ta nyi tɔ́ pəyele tayə pa tənə pa nyəmə. Pa nyənəyi-tuyv sətəa, pəyele tá na tá ise, na í pəsəyi na í ná mpw. Pa tuyi-tuyv saləka, paa na mpw paa kuyi-tv. ¹⁰ Pa nyəɲsəyi tá ise, paa na mpw laɲhuləmlɛ taa ké tə wɛ tam. Tə wɛɛ ké isu konyəntənaa, ama tə səsəyi yəlaa pəyale ke apititv. Tə wɛ isu mpa pa fəina pulv tɔ́, pəyele tampana tɔ́ tá wenna pə tənə.

¹¹ Tá taapalaa kɔpama ke Kolenti, tampana ke tə heeliyi-mɛ, ye pa fayə tá taa meɣe pa makəna. ¹² Tə sɔ́la-meɣe, ama mə́ tá sɔ́ləna tá. ¹³ Pə tɔ́ ké ma yəɣətəna-mɛ isu piya. Nti tá huə mə tɔ́ tɔ́ mii huə rɪpúyó tá tɔ́, í sɔ́li-tuyv mpw tɔ́ tɔ́.

Ma ta nyi isənəa cəlvv

¹⁴ I taa yele na mə na mpa paa tɛɲ pa taa na Iso tɔ́ í kpɛnti. Pə tayə mpa pə́ muna pə́ kpɛnti mə na-wɛ tɔyɔle. Pə tayə pulv tɔ́, isənəyale kɔpam na isayam pu siti? Na isənaya ilim na ahuo ká siti? ¹⁵ Isənaya Kilisiti na lləyɔv paa nuna təma? Wei í tɛɲ í taa na Iso na wei u tɛɲ í taa na Iso tɔ́ pa kaa wɛ? ¹⁶ Yaa isənaya Iso tɔ́cayale na ma ta nyi isənəa tuiɲ pu kaa? Pə tayə pulv, tá kəna Iso weesuyv tɔ́cayale. Iso mayamaya yəɣətəna mpw si:

Maa caya pa kin na maa wɛɛ pa hekv.

Maa pəsi pa Iso na paa pəsi ma yəlaa.

¹⁷ Pə tɔ́ ké Tacaə yəɣətəa si:

Pə wɛɛ si í ká lu pa hekv

na pə́ yasɪ mə na-wɛ.

I taa yele na asilima nyəm napəli tokina-mɛ.

Ilɛ má, maa mv-mɛ.

¹⁸ Maa pəsi mə Caa,

na mii pəsi ma pəyalaa na ma pɛɛlaa.

Tacaə toma tənə tv yəɣətəna mpw.

7

1 Ma taapalaa, taɣa pa yɔɔta pə təna mpi pa yɔɔta isənto tɔ. Pə tɔo kɛ tu ləsi tɔ tɔyɔ mpi pu pilisi tɔnyu yaa ləsaya tɔ pə taa. Tə cɔalı tɔ tu na tɔ pəsi Iso nyəma təkpaɔa, na tɔ wɛɛ i nyamnav taa kɛ tam.

Pɔɔli laɲholɔmle

2 Mə ləsasi i wɛɛ tɔ tɔo. Tə ta la nɔɣɔɔyɔ kawalaya nakəli, tɔ ta hulɔsi nɔɣɔɔ, tɔ ta tɔɔɔ nɔɣɔɔ tɔo. 3 Pə taɣa isu ma caa mɔ kɔ mɔ tɔm tɔɔɔ ma yɔɔtɔyɔ mpi. Ama pə wɛɛ kɛ isu ma tɔm yɔɔtɔyɔ tɔ si tɔ sɔɔla-mɛyɛ sɔsɔm tɔɔɔ pə kpɛnta-tuyɔ tam, paa weesuyɔ taa paa sɛm taa. 4 Ma wɛna naani kɛ mɔ tɔo kɛ sɔsɔm kɛ, ma yɔɔlɔyɔna-mɛyɛ. Tɔ kɔnyɔntɔyɔlɛ tɔna taa ma wɛna apalɔtɔ kɛ sɔsɔm, na ma laɲholɔmle tɔo taka.

5 Tə taluyɔ nɔɔyɔ Masetoni tɔ tapasopile fɛi paa pɛɔɔ. Tə maɣana kɔkayɔtɛm kɛ pə tɔna pə taa kɛ, tɔ na lɛlaa tɔ suv lɔpɔ taa kɛ, na nyamnav wɛ tɔ taa. 6 Ama Iso wei i haa apalɔtɔ kɛ mpa pa apalɔtɔ lɛpa tɔ, i ha-tuyɔ apalɔtɔ na Titɔ kɔntɛ. 7 Na pə taɣa i kɔntɛ tike sɔsɔna-tuyɔ apalɔtɔ. Ama na isəna i keesa-tɔ si mɔ sɔsɔa inɔ i maɣamaya kɛ apalɔtɔ tɔ pə tɔo tɔtɔ. I keesa-tuyɔ isəna i nyulɔyɔ si i na-m tɔ, na isəna mɔ isɛ nyɔɲaa tɔ, na isəna i tanɲaa tɔtɛyɛtɛyɛ si ye sɛɛnɔv i sɛɛna ma tɔo tɔ. Pə tɔo tɔtɔyɔ pɛnɛntɛ ma laɲle hulɔma sɔsɔm tɔtɔ.

8 Paa maa nɲmaa-mɛyɛ takɔlaya na kɔ pəsi mɔ laɲa tɔ, maa tɔɲ nɔɔnɔɔ si ye maa nyəmá. Mpi tɔ ma nawa si takɔlaya nɲkɛ ka pəsi mɔ laɲa kɛ pɛɔɔ. 9 Ama pɛnɛntɛ ma laɲle heɛwa, pə taɣa isu ma pəsi mɔ laɲa tɔ pə tɔo. Ama mɔ laɲpəsəle yeluyɔ na i laɣasi yaasi tɔ pə tɔo kɛ. Pə ha Iso kɛ mpaɔɔ kɛ laɲpəsəle nɛtɛ tɔ taa kɛ na i la i nyɔntɔ, haləna mpi tu lapa-mɛ tɔ pə ta kɛ isayɔtɔ tɔtɔ. 10 Pə taɣa pulɔ tɔo, laɲpəsəle nte tɔ haa Iso kɛ mpaɔɔ na i laki i nyɔntɔ tɔ, tɔ kɔɲna laɣasuyɔ kɛ. Na laɣasuyɔ kɔɲna nyɔyɔ yaɔv pə fɛi si yɔlɔ kɔ tɔ si ye maa nyəmá. Ama sɛm kɛ antulinya nyəma laɲpəsəle nɔ kɔɲna. 11 Laɲpəsəle nte tɔ maɣana-mɛ tɔ nɛtɛ tɔ hana Iso kɛ mpaɔɔ na i la i nyɔntɔ, na pɛnɛntɛ i tɔ na mpi pə tɛmnaa tɔ taa? I tɔ nɔ isəna mpi laɲpəsəle yɛlaa na i paasəna mpi pə taa i wɛɛ tɔ pə tɔm kɛ teu, na i pəsi na i la apalaa na i keeli tɔm kɛ mɔ nyɔɔɲ tɔo. Pɔwɛ, paa yaa mpu si tɔm tɔnɛ tɔ ta maɣa-mɛ. Paa yaa nɔɔyɔ nyamnav. Paa yaa mpu si i nyulɔyɔ si i na-m. Paa yaa mpu si i sɛɛsa isɛle. Paa yaa mpu si i sɔpa nyɔyɔ si i haɲ isayɔtɔ latɔ nɲkpaɲnyɔ. Pə tɔna pə taa i hulaa kɛ si i tɔa nɔ tɔm tɔnɛ tɔ taa.

12 Maa nɲmaa-mɛyɛ takɔlaya tɔ, pə taɣa wei i lapa isayɔtɔ nti yaa wei pa lapa-ti tɔ pa tɔo. Ama si pə hólí Iso isɛntaa tɔkelekele kɛ lɔpɔ mpi i lɔpa tɔ tɔo tɔ. 13 Pə tɔo kɛ mpi i lapa tɔ pə sɔsɔa-taya apalɔtɔ tɔtɔ.

Pə taɣa apalɔtɔ tike kɛ pə sɔsɔa-tɔ, ama waatu wei tɔ nawa isəna mɔ tɔna i sɔsɔa Titɔ kɛ apalɔtɔ na i laɲle hulɔmɔ tɔ, tɔ laɲholɔmle tɔo sɔsɔm. 14 Ma sam-mɛyɛ isəna mpiyi i kin tɔ pə ta la-m fɛɛle. Isəna tɔ heeliyi-mɛyɛ tampana kɛ tam tɔ, mpu tɔtɔyɔ tɔ pɔyɔla-mɛyɛ Titɔ kin, na ilɛ i maɣamaya i maɣanaa si tampana kɛ. 15 Pə tɔo kɛ i sɔɔlyɔ kɛ-mɛ tɔo sɔsɔm kɛ waatu wei i tɔsɔyɔ isəna mɔ tɔna i see yɛlaa, na isəna i mu-i na i seliyina sɔyɔntɔ tɔ. 16 Ma laɲle hulɔma sɔsɔm, pə taɣa pulɔ, ma tɛɛlɔyɔ mɔ tɔo kɛ paa mpi pə taa kɛ.

8

Luyɔ kɔlɔmnyɔ hanav

1 Tɔo, pɛnɛntɛ tɔ taapalaa tɔ caaki kɛ si i nyɔ isəna Iso pɛɛɛɛ tɔm lapa Masetoni Yesu sɛɛlaa kpɛka taa tɔ. 2 Kɔnyɔntɔyɔlɛnaa mpa pa maɣana Masetoni isɔ sɛɛlaa mpe tɔ pa maɣasa-wɛyɛ teu kɛ. Paa na mpu pa laɲholɔmle tɔo sɔsɔm, haləna pa kɔpantɔ lɔpɔ fɛi taka, pɔyɛle pa tu kɛ kɔnyɔntɔnaa kutukutunaa kɛ. 3 Maa looliyi, isəna mpi pa pəsəsa tɔyɔ pa hawa. Haləna pa tu hawa na pə tɛɛ isu pa pəsuyɔ wɛɛ tɔ mɛɛ. Pa maɣamaya pa nɔkəna 4 na pɔ kaana-tuyɔ teu si tɔ la suulu na tɔ yɛle na mpe pɔ sɔna tɔtɔyɔ Iso yɛlaa mpa pa we Yuta tɔ. 5 Na tɔ taa huɔ si pu tala isəna mpi tɔ pə tɛɛ mpu. Kancaalaya ilɛ Tacaa kɛ pa ha pa ti. Pə waali kɛ Iso luyɔ lapa na pɔ ha pa tɔyɔ tɔ tɔm. 6 Pə tɔo kɛ tɔ wiina Titɔ si i polo mɔ tɛ, na i laki tɔmle nte i ka caalaa tɔ. Iɛna i la na mu tɛɛsi tɔmle kɔpantɛ tɔnɛ. 7 I tu wɛ toma kɛ pə tɔna pə taa kɛ, paa taa tɛmnav kɛ Iso, paa yɔɔtɔyɔ, paa nyəm taa. Mə isɛle sɛɛsuyɔ tɔm fɛi keesuyɔ. Na i tu sɔɔla-tuyɔ, pə tɔo kɛ tɔ sɔɔlaa si i hólí mɔ tɔɲ kɛ tɔmle kɔpantɛ tɔnɛ tɔ taa tɔtɔ.

8 Nti ma yɔɔtɔyɔ isənto tɔ pə taɣa kɔcaaluyɔ nyɔntɔ, ama isəna mpi lɛlaa nɔ sɛɛsa isɛle tɔyɔ ma heeliyi-mɛ, si ma naa mɔ sɔɔlyɔ tampana. 9 Pə taɣa pulɔ tɔo, i nyəmá Tacaa Yesu Kilisiti pɛɛɛɛ tɔm mɛɛ. I ka kɛ tɔɲ tu kɛ. Ama mɔ tɔo i pəsi i tɔyɔ kɔnyɔntɔ, si i sɔsi-mɛyɛ tɔɲ na i kɔnyɔɲ nɲkɔ.

10 Pə tɔo ilɛ maa keesi-mɛyɛ ma hɔwɛɛ kɛ tɔm tɔnɛ tɔ taa na i nɔ. Pə wɛ teu si mpi i ka caala lɔpɔ kɛ tuu pɛntɛ tɔ i laki mpu. Mɛyɛle kancaalaya nyəma mpa pa lapa tɔ. Na mɔ tu sɔɔlɔna hatuu lɔɲ si i laki. 11 Pɛnɛntɛ i laki mpu haləna i tɛɛsi tɔmle tɔnɛ. I tɛɛsi-tɛ na luyɔ kɔlɔmnyɔ, isu i ka tɔ pə pɔle na luyɔ kɔlɔmnyɔ tɔ. I lɔna mpi i wɛna tɔ. 12 Pə taɣa pulɔ tɔo, ye yɔlɔ i hana luyɔ kɔlɔmnyɔ, Iso keesəyɔna mpi pɔntu wɛna na i la tɔyɔ na i mu i kɔcɔɔv, Iso kaa keesəyɔna mpi pɔntu fɛina tɔ.

¹³ Pə taɣa isu pə kpiisi-meɣe ilena pə kusi lɛlaa. Ama pə wee kɛ si paa mpa pə weena pəco pəco. ¹⁴ Pə tələnau-meɣe waatu unɛ tɔ, í pəsəɣi na í sənə mpa pɛlɛ pa laŋaa tɔ. Na ye kuyanjku mu laŋaa na pə tələnə pɛlɛ ilɛ, pa pəsi na pə sənə-mɛ. Ḿpɔ́yú í ká lakɪ na mə tənə í weena teitei. ¹⁵ Pa ηmaa Iso Təm taa kɛ ḿpɔ́yú si: Wei í ka tɔɔsa səsəm tɔ pə ta kələnə-ɪ. Na wei í ka tɔɔsa pəco tɔ pə ta laŋna-ɪ.

Titv na í taapalaa

¹⁶ Iso fəɔ, inɪ ɪ yelina na Titv lɔki ḿpɔ́yú mə tɔɔ isu tá lɔkɔyɔ tɔ. ¹⁷ I lapa nti tə sələma-ɪ tɔ na pə tu kəla mpu te. I seesa isələ ke səsəm, halənə ɪ maɣamaya í tɔ mə tɛ pɔtɛ pələ. ¹⁸ Tə təɣsa ɪ waadu kɛ tá taapalv wei Yesu seelaa kpeka tənə puɣuləɣi ɪ təmle ke Laapaali Kɔpaŋ təm taa tɔ. ¹⁹ Pələ pə paasi Yesu seelaa ka ləsənə-ɪ sɪ í suku-tɔyɔ tá yelə taa kɛ timpɪ timpɪ tə lakɪ təmle kɔpantɛ tənɛɣɛ Tacaə teeli tɔ tɔ. Na pə hólíɣi tətəɣɔ isənə mpi tá luuy ná wee sɪ tə sɛŋna lɛlaa tɔ. ²⁰ Tə pɛkəɣi na tɛ coləɣi sɪ tə paasuyuna liyitee səsənə anɛ a tɔm tɔ, nɔyɔlv í taa kəɔ ná í caɣana-tv. ²¹ Paa Tacaə isentaa paa yələa kin tə pɛkəɣi sɪ tá kɔpantu í lu təcəɛɛɪ. ²² Tə tiliɣi pá na tá taapalv lɛlv. Tə maɣasa ilɛɣɛ tɔm paɣalɛ sɪ tə naa ɪ waadu, na tam tə nawa sɪ ɪ seesa isələ kɛ. Ama pənɛntɛ í tɔ-meɣe naani ke teu, ilɛ ɪ seesa isələ na pə kəli mpu. ²³ Ye Titv ilɛ ma waadu tɔ nté ilɛ, má na-ɪ tɔ lakənə təmle ke mə tɔɔ. Tá taapalaa lɛlaa mpa pa su-ɪ tɔ, Yesu seelaa kpeka tilina pɛlɛ, na pɛlɛ pa lakɪ kɛ sɪ pá ha Kilisiti ke teeli. ²⁴ I la na pə hólí sɪ í sɔlə-wɛ na tampam, ilɛna Yesu seelaa kpeka tɛ a taa na á nyɪ sɪ tə sama-mɛ tɔ, pə taɣa yem tɔɔ sɛ.

9

Yuta isə seelaa tem

¹ Pə taɣa isu maa nɔki na ma ηmaa-meɣe takəlaya na má heeli-meɣe Iso yələa mpa pa wɛ Yuta tɔ pa sənau təm ntəɣi kɔheelu. ² Ma nyəmá isənə í lakənə luɣy kɔlɔmɔyɔ tɔ mɛɛ, halənə ma sama-meɣe Masetoni nyəma kin, sɪ tá taapalaa ke Akayi tetv taa nyɔɔsa pa təɣi sənau təm taa kɛ tuu pəntɛ. I seesuy ḿpɔ́yú isələ tɔ pə nyəmtəɣi pa taa paɣalɛ kɛ. ³ Paa na mpu ma tiliɣi tá taapalaa panɛɣɛ mə tɛ, pəco puɣulɔyɔ mpi tə puɣula-meɣe təm tənɛ tə taa tɔ, pá nana pa isɛ. Ma caa kɛ sɪ tampana pá maɣana í nyɔɔsa mə təɣi teu na pə la teitei na nti maa heelaya-wɛ tɔ. ⁴ Ye pə taɣa mpu, ma na Masetoni nyəma tɛ kɔma na tɛ maɣana í ta nyɔɔsi mə ti, taɣa pə tɔ fɛɛɛ. Mpi tɔ í yelaa na tɛ tɛ-mɛ na tá taa kɛ teu. Na ye má nyəntɛ təm ilɛ paa yɔɣətəɣi tələ. ⁵ Ma maɣasaa na ma ná sɪ pə kəla teu sɪ má wiina tá taapalaa panɛ na pá tɛɛ nɔyɔ na pá polo mə tɛ, na pá taɣanəɣi kɔcɔɔv kɔpaŋku ŋku í təma sɪ í ká la tɔ. Maa kəɔ na má kɔŋ tɔ, pə tənə pə nyɔɔsaa təkɛŋkɛŋ na pə hólí sɪ luɣy kɔlɔmɔyɔ ke í lapənəa, pə taɣa kɔcaalɔyɔ nakɔli.

⁶ I tɔɔsi teu sɪ ye wei ɪ tuu pəco, pəcəɣɔ ɪ ká kv, na wei í tuu səsəm, səsəm ke ɪ kɔŋ kɔm. ⁷ Ye mpu paa wei í ha isənə pə ha-ɪ tɔ, í taa hana wula yaa kɔcaalɔyɔ. Pə taɣa pulv tɔɔ, wei ɪ haana laŋhulɔmle təɣɔ Iso sɔləaa. ⁸ Na Iso wena pəsuyɔ sɪ í ha-meɣe kɔpantu ke səsəm, pəco í taa laŋ mpi mpi í nyuləɣi tɔ. Ama í hiki, na halənə pə kaasɪ na í lana təma kɔpana. ⁹ Pa ηmaa Iso Təm taa sɪ: I haə kɔnyəntɔnaa na luɣy kɔlɔmɔyɔ. I kɔpantu u tɛŋ.

¹⁰ Iso wei ɪ haə tuulu ke kɔtutuum na í haə-ɪ tɔɣənaya sɪ í tənə ɪ ti tɔ, Iso inɪ ɪ ká ha-meɣe kɔtutuum tənə mpi í nyuləɣi tɔ. Iso inɪ, ɪ ká la na pə pu, na mə kɔpantu huki səsəm. ¹¹ Iso ká tɔ mə niŋ taa kɛ isənə mpi pə wee tɔyɔ tam na pəco mú pəsi na í lakɪ kɔpantu ke tam. Ilɛ paɣalɛ ká sɛɛ Iso kɛ í na təmle ke kɔcɔɔŋ wei í lakɪ na tɛ pukina tɔ ɪ tɔɔ. ¹² Pə taɣa pulv tɔɔ, kookalɪ wei í lakɪ isəntɔ tɔ pə taɣa Iso yələa sənau tɔɔ tike. Ama pə yeke tətəɣɔ na yələa sɛɛ Iso kɛ í na təmle. ¹³ Kookalɪ unɛ ɪ lapɔ hólí kɛ pu hólí mpi í kɛwa tɔ, na yələa paɣalɛ ká sana Iso kɛ isənə mpi í nuna na ɪ lakɪ sɪ pə hólí sɪ í təma mə taa na Kilisiti Laapaali Kɔpaŋ tɔ. Na paa sa Iso tətəɣɔ isənə mpi mə na-wɛ na lɛlaa í talɔyɔ mə kɔpam na luɣy kɔlɔmɔyɔ tɔ. ¹⁴ Na paa sələməɣəna-mɛ na Iso, na paa səlɪ-meɣe səsəm ke pɛɛɛɛ taa pɛɛɛɛ nna Iso lapə-mɛ tɔ a tɔɔ. ¹⁵ Iso fəɔ, nyá kɔcɔɔv fɛi kɛesuyɔ.

10

Poali təmle tampana hɔlvɔv

¹ Pəali má, ma maɣamaya təkɛm ma wiikənna-mɛ. Ma wei yələa yɔɣətəɣi sɪ ye ma wɛ mə kin ilɛ ma wɛ təhɛɛ. Ama ye ma fɛi mə kin ilɛ ma apalɔtɔ kpawayalɛ. Ma tɛkəɣi-meɣe Kilisiti kɔpantu na ɪ lɛlɛŋ tɔɔ sɪ, ² í taa yeɛ na waatu wei ma kəŋ mə tɛ tɔ má hólí ma apalɔtɔ. Pə taɣa pulv tɔɔ, ma huv teu sɪ maa hólí ma apalɔtɔ ke mpa pa huv sɪ tə təŋəɣi yulɔhɔwɛ ke yem tɔ. ³ Kɔpam tə wɛ tá yulɔtənɔyɔ taa yaa, ilɛ pə taɣa yulɔhɔwɛ ke yem kɛ tə təŋəɣi na tɛ yookina. ⁴ Ama yooɔ wontu nti tá yooɔna tɔ tɔ ta ke nti antulinya unɛ ɪ yələa yooɔna tɔ. Iso yooɔ wontu nti tə pəsəɣi na tɛ wakəlɪ təcəɔsələ tɔŋ nyəntɛ təɣɔ tə yooɔna. Tə wakəɣi pəpətu ləmaɣasɛ. ⁵ Tə kpɛsəɣənə pa tənə mpa pa lakɪ kalampaani na pá kayətəɣi sɪ pá taa nyɪ Iso tɔ pa hɔwɛɛ. Tə

kee yølaa høwee tønna na toŋ na tó tøyi Kilisiti tóó sí pá nuna-í. ⁶Ye mu kōma na í la na pø ná sí í nunaá tøkpaata, ðe pø kaasa mpa pa tønna na paa caaki nunaá tó tá sòolu puwa sí tó hō pa ŋkraŋŋ.

⁷Paa mpi, pø tønuyó tóó ké mæ nyønøŷøna. Ye yølu nøyølu í teŋ í taa sí Kilisiti tønna-í, pøntu í mayasi teu na í ná sí Kilisiti tí tå tótøŷø, isu í ti uní tå. ⁸Pø taya puló tóó, paa ma sama ma tí na səsəəntu nti Tacaa ha-tu tå, fæele u kraa-m se. Pø ha-tøŷø səsəəntu ntøŷi sí pø la na í te mæ taa na Iso ké səsə. Ama pø taya sí pø wakəli-me. ⁹Ma ŋmaakuyø ma takəlasí tå, maa pækəŷi sí má kpekəti mæ pøntu se. ¹⁰Nti yølaa yøŷøtøŷi tøyøle sí: Pøoli takəlasí taa tøm we toŋ na apalvøtú ké. Ama waatu wei í mayamaya í we tá heku tå í wee ké tæhe na í yøŷøtaya we konyøŋ. ¹¹Ye wei í yøŷøtøŷi mpø pøntu í nyi teu sí nti tå ŋmaa tá takəlasí taa ké waatu wei tæ fei mæ kiŋ na nti tu la waatu wei tu wee mæ kiŋ tå, pø kaa wee ŋkaŋka se.

¹²Tø kaa naki na tó keena yaa tó mayasi tá tí na lelæa mpa pa maki pa laŋa taa sí pa ké puló tå. Pa ké iweŋŋ ké, na pa mayamaya pa caana pa kumayasuyø ŋku paa mayasəna pa tí tå, na pa taa pa tike ke pa kpekəsəŷøna tæma. ¹³Ye tá, tá kaa pəsi na tó sa tá tí na pø tæ caasa. Ama tæ saŋ tá tí na pø keesəna tæmlæ nte Iso tó-tu tå tó tønaya. Iso hana-tøŷø mpaa sí tó tala mæ te. ¹⁴Isəna pa suna-tu tå tu ŋmaana pø tóó, ye tæ taa koo mæ te ðe mpøŷøle. Ama tæ tala mæ tøyø teu na tó heeli-møŷe Kilisiti tøm Laapaali Kupaŋ. ¹⁵Pø tóó ké tu ŋmaana isəna pa suna-tu tå pø tóó. Tí saŋ tá tí na lelæa lapa tæma nna tå. Ama tæ caa ké sí mæ taa tømnau ke Iso í səsə, ðena tó pəsi na tó la tæmlæ nte tå kəla ləŋ nyəntə təcaŷaŷaya tøyø mæ heku, na tæ taa ŋmaana isəna Iso su-tu tå pø tóó. ¹⁶Pø waalu ðe tæ pəsəŷi tó yeləna Laapaali Kupaŋ ke tetønna mpa pa we mæ te ləlo tå pa taa, na tæ taa sa tá tí na nti lelæa tæma lapu ke pa tæma taa tå.

¹⁷Pa ŋmaa Iso Tøm taa sí: Ye wei í caa í sa í ti, pøntu í sa í ti na nti Tacaa lapa tå. ¹⁸Kupaŋ, pø taya puló wei í nyønøŷi í ti isu í ké puló tå uní í sam yana. Ama wei í tóó Tacaa yøŷøtøŷi kopantú tøyø.

11

Mpa pa yaa pa tøyi tillaa ke yem tå

¹Ma kooliyi ké sí isowee í tu nyəni-m pəcəŷø kraŋtu. Pø we mpø mee, í nyønøŷi-m mpø. ²Ma wena isesəemle ke mæ tøm taa ké, ðe Iso tuna-m isesəemle nte. Pø taya puló tóó, í wee ké isu pælo wei í ta nyənta apalv ke paa pəcə na má tå sí apalv kolvm koŋ ke maa ha-í tå, apalv inøyøle Kilisiti. ³Ama ma nyan ké sí pø taa koo na mæ layatv saali na í lə mæ na Kilisiti í krentuyø tam na pø we teu ke isəna mpi tå. Na pø koo pø lá isu Ifa ka yeluyu na tum mapí-í pəpətu tøm ke í nøyø taa na í tolisi-í tå. ⁴Pø taya puló, í tæma mæ taa sí nøyølu í koo í kraali-møŷe nyente Yesu nøyølu í tøm na pø tá kəna Yesu wei í tøm tá kraala-mæ tå. Na í taŋaa tətəŷetəŷe sí í muŷi nyente feesuyø nakoli kv tøm na pø tá kəna Iso Feesuyø ŋku kv tøm tå heela-mæ tå, na nyente Laapaali nøyølu na pø tá kəna Laapaali Kupaŋ wei tæ heela-mæ tå.

⁵Ma ta huv sí mæ nyente tillaa taa səsəa mpe pa tæe-m puló taa se. ⁶Ama pø pəsəŷi pø wee yøŷøtaya wawawa wei ma ta nyi tå. Tøfo pa ta kəli-m nyəm. Tæ hula-møŷe ŋpøŷó tæceiɛi ké paa mpi pø taa ké na paa timpí.

⁷Waatu wei ma kraalaya-møŷe Iso Laapaali Kupaŋ tå, faalaa ke ma kraalaya. Ma pasa ma tøyi ŋpøŷó sí pø kusi-me. Yaa ma lapa mpø tå kawalaya nte? ⁸Ma tisaá sí Yesu seelaa kpeka lenna í feløŷi-m, ðe pø we isu ma hulvsa aleyele na má səna-me. ⁹Waatu wei maa we mæ te na konyøŋ wena-m tå ma ta sukí mæ taa nøyølvuyø səŷəla. Pø taya puló, tá taapalaa mpa pa luna Masetoni tå pa kəna-m pø tønna mpi pø laŋa-m tå. Ma tōka ma tøyi sí pø taa koo na má sukí mæ taa nøyølvuyø səŷəla. Na mpø inøŷi maa təkəŷi ma tøyi tam. ¹⁰Na Kilisiti tampana nna ma tōka isəntə tå ma kaa ye le mpi ma yøləŷəna isəntə tøyø yøləŷənu ke Akayi tetv tønna taa. ¹¹Pepe yelina na ma yøŷøtøŷi mpø? Ma ta səl-i-me tå pø tå yaa? Iso nyəma teu sí ma səl-a-me.

¹²Isu ma lakuyø pənentə tå ŋpøŷó maa laki, ðena má ləsi mpa pa həŋ pa tí na pá təŋ sí tá na-we tæ kaa tæmlæ tøyø pø taa. ¹³Yəlaa mpe pá ké tillaa pəpətənaa ké. Pa looliyi nti pa laki tå tæ taa na pá cesəŷəna pa tí isu Kilisiti tillaa. ¹⁴Na təle tæ fei piti mee, ŋpøŷó Sataní mayamaya ná cesəŷəna í ti isu isətaa tillu kupaŋ nøyølu. ¹⁵Ye mpø pø fei piti sí í tæmlæ nyəma í cesəna pa tí isu siŷisuyø lataa. Ama te, pu te na pø felí-weŷe mpi pa laki tå.

Pøoli konyəntøyøle ke Iso tæmlæ tå

¹⁶Ma tasəŷi-tøyi yøŷøtuyø kú, nøyølu í taa nyəni-m isu ma ké kraŋtu. Yaa ye í tu nyønøŷi-m kraŋtu nti, í yaa-m kraŋtu, ðena pəcə má pəsi na má sa ma tøyi pəcə tótə. ¹⁷Nti ma yøŷøtøŷi isəntə tå pø taya ntøŷi Tacaa luyø wee sí má sa ma tí uní. Ma yøŷøtøŷi ké isu kraŋtu. ¹⁸Pø taya puló tóó, timpí yəlaa lelæa saŋ pa tí na yølvhøwee ke yem tå, isu ma sama ma tí tótə mee. ¹⁹Mæ mpa mæ mæ na mæ isə tå, paa pa ta tu sələmi-me sí í mu kraŋtənaa, í muŷi-weŷe. ²⁰Í yelaa ké sí pá pəsi-møŷe yomaa, sí pá təkəna-me, sí pá puŷisuyi-me, sí pá kraaki mæ tóó na pá feløŷi, sí pá maki mæ nəsə. ²¹Tá icəntu tóó ké tá taa la mpø. Pø we fæele sí má yøŷøtøŷi mpø.

Paa na mpø tå, ye nøyølu maki kaŋkante sí í wena mpi í ká saŋna í tí tå, ma pəsəŷi na maa má kaŋkante tótə mee. Ma yøŷøtøŷi ké isu ma sūv kraŋtuyø. ²²Ntəŋ pa ké Həpəla nyəma yaa? Na

má tótɔyɔ te. Ntɔŋ pa ké Iseyeli nyóma yaa? Na má tótɔyɔ te. Ntɔŋ pa ké Apələham piya yaa? Na má tótɔyɔ. ²³ Ntɔŋ pa ké Kilisiti tɔmlɛ nyóma yaa? Má ké Kilisiti tɔmlɛ tɔ na pɛ kɛli-wɛ. Ma lapa tɔmlɛ na pɛ kɛli-wɛ. Pa tɛka-m tɔm paɣalɛ na pɛ kɛli-wɛ. Pa mapa-m na pɛ kɛli-wɛ, sɛm nɔyɔ taa ké ma wɛ tam. ²⁴ Tɔm kakpası ke Yuta nyóma mapa-m akpatɛɛ pɔyɔlayafɛni nule nule. ²⁵ Lom nyóma ná mapa-m tɔm tooso, pa yaɣa-m pɛɛ ke tɔm kolum si pa kuyɔ-m. Tɔm tooso ké lum lipa kpulɔŋ wei i taa ma wɛɛ tɔ, ma ɔaya ilim kulɔmɛm na ahoɔ kulɔmɛɛ ke tenku taa. ²⁶ Ma ɔɔɔ katatɛlaya taa, pusi na ŋmulaa niŋ taa ké ma wɛɛ. Sɛm nɔyɔ taa ké ma wɛ ma Yuta nyóma maɣamaɣa heku taa, na sɛm nɔyɔ taa ké ma wɛ kpai nyóma te. Na sɛm nɔyɔ taa ké ma wɛ acalee taa, na sɛm nɔyɔ taa ké ma wɛ wɔlaya tɛtu taa. Na sɛm nɔyɔ taa ké ma wɛ tenku taa. Na sɛm nɔyɔ taa ké ma wɛ tá taapalaa kucɛaa kiŋ. ²⁷ Pa yaa si kaŋkaŋsi tɔma na wahalanaa sɔsaa tɔ, má nana. Tɔm paɣalɛ ke maa kpɛtɛyi isɛle. Nyɔyɔsi na lɔkɔtu tɔ, paa pɔɔsɛyi. Ma kpisa kutɔyɔm tɔyɔm ke wulee wulee. Ma tɔyɔ wahala na watu, paa wontuyu kutakuyɔ ma feina. ²⁸ Na pɛ tu kaasa mpi tɔ, maa yɔyɔtɛyi pɛ tɔm. Yesu seelaa kpeka tɔna tɔm nɔyɔsɛɛ ná kuyɔ-m paa kuyɔŋkuyɔ. ²⁹ Ye yulɔ nɔyɔlɔm lapa ıcam, má laki ıcam tótɔyɔ. Ye pɛ tɔ nɔyɔlɔm ke isayatu lapu, pɛ wuki-m ké tɔsɛŋŋ.

³⁰ Ye pɛ wɛɛ si má sa ma tɔyɔlɔ, ma ıcantu ma ıcantu ɔlɔyɔ maa saŋna ma ti. ³¹ Tacaa Yesu Caa Iso nyómá si maa looliyi. Inɔyi paa saŋ tam. ³² Maa wɛ Tamasi tɔ, wulaw sɔsɔ Aletasi si kufɛnɛ wei ke tɔna tɔ i su taŋlaa ke koluŋa ŋka ka ɔɔna ıcate tɔ ka nɔyɔ si pá kra-m. ³³ Ama pa tɔ-m sɔɔtɔku sɔsɔɔu taa na pá tisi-m na ıcate koluŋa ŋke ka pɛtote. Mpɔ pɛ yelina na má fiti i niŋ taa.

12

Mpi mpi pɛ hula Pɔɔli na í ná tɔ

¹ Paa ti sam fei teu tɔ, isu ma sama ma ti. Pɛ lapa-m isu toosee taka na má ná mpi mpi na mpi Tacaa kulaa na í hólí-m tɔ, maa yɔyɔti pɛ tɔm ke pɔnente. ² Ma nyómá iso seelɔ nɔyɔlɔm, pusi lapa naanɔwa na liyiti kolo pɛ kraasuyɔ-i hatuu isɛtaa tɔ. Ma ta nyi si pɛ kraasa-i tampana yaa pɛ lapa-i isu toosee taka ké kolaru tɔ. Ama Iso tike nyómna. ³ Ma nyómá si koram pɛ kraasa yulɔ inɔyi hatuu alɛsanna taa. Ma tasayi yɔyɔtuyɔ si ma ta nyi si tampana pɛ kraasa-i yaa pɛ lapa-i toosee taka ké kolaru tɔ. Ama Iso tike nyómna. ⁴ Na í nu pa yɔyɔtaya tɔnaya tɔmnaa mpa yulɔ kaa pɛsi na í yɔyɔti tɔ, na pɛ ta ti hav yulɔ pɔyaya si ká yɔyɔti tɔ. ⁵ Yulɔ inɛ maa samı-i, ile ma maɣamaɣa ma kaa sa ma ti se. Ye pɛ wɛ sam, ma ıcantu kiŋ ke maa sana ma ti. ⁶ Ye ma ti sam ke maa pɛkaya ma taa la kraŋtu se. Pɛ taya pulɔ tɔ, tampana ke maa heelaya tɔ se. Ama ma kra ma tɔyi na ma ti sam, maa caa si nɔyɔlɔm í nyɔni-m si ma ké pulɔ na pɛ kɛli isɛna mpi í naaki na í nukı si ma laki tɔ.

⁷ Pɛ tɔ-m ma tɔnyu taa ké kutɔŋ kuwəwuw si ma taa saŋ ma ti si maya pɛ kula sɔsɔɔntu na pɛ hólí. Ile kutɔŋ ŋku ku wɛ ké isu Satani tillu wei i tilaa tɔ si í kayati-m na má taa sa ma ti tɔ. ⁸ Tɔm tooso ké ma sɛlɔma Tacaa ke kutɔŋ kune ku tɔɔ si í waasi-m-ku. ⁹ Ama i ɔ-m si i pɛlee paasi, pulɔ ta kaasi si i tasa-m lapu, si pɛ taya pulɔ tɔ, ma ıcantu taa ké inı i toma ná naa teu. Ye mpɔ ma ıcantu ke maa sana ma ti na Kilisiti toma kenti ma tɔ. ¹⁰ Pɛ tɔ ké ıcantu na kutɔŋ na isɛnyɔŋle na wahalanaa na laŋwakelle sɔsɔle, pɛ tɔna mpi ma naa isɛntɔyɔ Kilisiti tɔ tɔ ma muɔlɔyɔna-wɔyi. Pɛ taya pulɔ tɔ, ma ké ıcam ile ma tɔŋ taa tɔŋ nté tɔna.

Kolenti nyóma tɔm caalɔyɔ ke Pɔɔli

¹¹ Ma yɔyɔtɛyi ké isu ma sɔv kraŋyɔ, ile mɔ yelina na má yɔyɔtɛyi mpɔ. Pı muɔna isu mu seenna ma tɔ. Mpi tɔ, paa ma ta ke pulɔ tɔ mɔ nyente tillaa sɔsaa mpe pa ta tɛɛ-m pulɔ. ¹² Pɛ lapa tɔma wɛna a hólíyi si ma ké tillu tɔyɔ mɔ heku taa na suulu sɔsɔ mɛɛ. Sɔyɔntu tɔma na Iso kɔkɔlɔ nyɔm na piti tɔma ke a lapɔnaa. ¹³ Nti tɔ taa ké pa ta la-mɛ isu pa lakuyɔ Yesu seelaa kpeka lenna tɔ ye pɛ taya tɔkuyɔ mpi mɔ ta tɔki-m tɔ pɛ paasi? Ma tɔm sɔpɔna-mɛye tɔne inı tɔ taa.

¹⁴ Ma nyɔsɛyi ma ti si ma kɔŋ mɔ tɛye tɔm tooso nyɔm, ile maa caa si í tɔki-m se. Mɔ maɣamaɣa ke ma caa pɛ taya mɔ liyitee. Pɛ taya piya calɛsɔyɔna liyitee si si tɔɔ si caanaa. Ama caanaa calɛsɔyɔna liyitee si pa tɔna pa piya. ¹⁵ Ye ma ma laŋhulɔmlɛ nté si má tɔyɔ mɔ tɔ ké pɛ tɔna mpi ma wɛna tɔ, paa ma ti má ku na pɛ sɔna-mɛ. Ye máa sɔla-mɛye ŋpɔyɔ teu ile, mu mɔŋna maya sɔlɔyɔ ke pɔɔɔ?

¹⁶ I nyómá teu si ma ta musɛna-mɛ. Ama lelɔ ná tɛɛna-ti si acilayatu ke ma lapɔnaa na má nyi-mɛye katɔsi na pɔpɔtɔnaa na má kra-mɛ. ¹⁷ Mpa ma tila mɔ kiŋ tɔ pa taa nɔyɔlɔm lapa na má tɔyɔ mɔ tɔ? ¹⁸ Ma wiina Titu si í polo mɔ te na ma tɔŋsa i waali ké tá taapalu ile. Yaa í caa í tɔ si Titu tɔyɔna mɔ tɔ ke? Pɛ taya ma yaasi na ma kpatɛ ke Titu tɔŋaad?

¹⁹ Ntanyi pɛ kraɣaw waatu nɔyɔlɔm tɔ i huɔ kele si tɔ pɛkɛyi si tɔ keeli tá nyóŋ tɔ. Aai pɛ taya mpɔ. Isɛna Kilisiti caaki tɔ ŋpɔyɔ tɔ yɔyɔtɛyi Iso isɛntaa. Tá taapalaa kupama tɔ heeliyi-mɛye pɛ tɔnaya ŋpɔyɔ si í pulɔ lɔlɔ. ²⁰ Ma nyan si ye ma kama na má tala mɔ te má taa maɣana-mɛye nti maa caa tɔ tɔ taa, na mu taa na nti mu caa tɔyɔ ma kiŋ. Ma nyan ké si pɛ taa kɔ na yoo, na mu taa na nti mu caa tɔyɔ ma kiŋ.

na isəseemle, na pááná, na kəlvuy preekvuy, na kvutvuy, na yəvətayə kvai nyəhka, na isəcav, na liyituyuy pá wee. ²¹ Ma nyəh ké sí má tala mə kin ma Iso í taa pasə-m mə isəntaa na má kəv na má wii yəlaa pəyalə mpə pə lapa isayətvnaa ke tuu ləh, na pá tá yele tətəlakasi, na asilima, na yaasi isayəv wei paa təkəa tə pə təv.

13

Kantəkaya kvkpaalətv na səstv

¹ Təm tooso nyəm nté ma caa kvntə ke mə te tə. Aseeta nyəma naale yaa tooso ká huləna təmvna təna mpə pə wee tə pə tampana na pəcə. Pa ηmaa ηpəvuy Iso Təm taa ké. ² Ma kvpaaləvi tuu mpə paa lapa isayətv tə na lələa sí ye ma kəma na má kəv sí ma naa-mə, ma kaa wii nəvəlv pətəvətə. Ma kəma təm naale nyəm tə ma təma-məyē kvpaaləvuy ke mpv. Pəvntə ma fəi mə kin ilə ma tasəvi-məyē kvpaaləvuy. ³ Ntəh í caa í ná sí Kilisiti təh ke ma yəvətəyəna yaa pə təyə Kilisiti təh yaa? I ká ná mēē. Kilisiti u hóləyí icantv natəlaví mə təm taa se. Ama təma ke í hóləyí mə hēkv. ⁴ Paa na mpv í icantv təv ké pa kama-ı səm tesika təv. Ama ı wəna ı weesuyv ke Iso toma taa. Tá na-ı tə kvpəntəv ké, na tə ké acamaa tətəyə. Ama yaasi wei tə lakəna mə kin tə pə hóləyí ké sí tá na-ı tə wəna weesuyv ke Iso toma təv.

⁵ I mayası mə mayamaya mə tv na í fəh mə tv na í ná sí í təkə Isəsele mpəav yaa í tá təkə. Ntəh í nyəmá teu sí Kilisiti wē mə kin na? Təv, í tēvna Iso na mə taa tə, ye í pəsaa na í hólí tampana ke mpv ilə, mpvəyē. ⁶ Ma hvv sí í nyəmá teu sí tá kin, tə pəsəvi na tə hólí mpv mēē. ⁷ Iso ké tə sələməyí sí í yele na í taa la kəvaləyə nakəli. Tv caa sí tə hólí tənə tə taa ké mpi tə pəsəvi tə, paa pv lu sí pəsəvuy ke tv pəsəvi, kvpəntv ke tə caa mu laki. ⁸ Pə təyə pulv təv, tə kaa pəsi na tə lu Iso tampana waali. Iso tampana anəvi tv lana. ⁹ Tá kev acamaa na mu ké təh tvnaa tə, tá ləhə huləvnaa ké. Pə təv tətəyə tə sələməyí sí í la kvpəntv ke teu. ¹⁰ Mpi pə təv ma wē-mə na poolvuy na ma ηmaa-məyē takəlavə təyēle sí waatv wei maa kəv mə kin tə ma taa lana-mə na təh ke toma nna Tacaə ha-m tə. Pə ha-m toma anəvi sí pə la na í polo ləlv, pə ta ha-m-yē sí pə wakəli-mē.

¹¹ Pəvntə ma taapalaa pə lapa wulee. I lv sí í té teu. I səsəyí təmayə apəlvv. I wēē nəyə kvlvməyə, na í wēē təma na leləh. Iso wei ı sələyí na í haə alaafəyə tə í wēē mə kin.

¹² I sēē təmayə teu na í ləli.

Iso yəlaa təna sēē-mē.

¹³ Tacaə Yesu Kilisiti pēlēē na Iso sələvuy na kvpəntvuy ηkv Feesuyv Nəhətv kəhna tə pə wēē mə təna mə kin.

TAKĒLAYA NKA PŌOLI NMAAWA
KALATI
NYĒMA TŌ
Kotobtu

PŌoli ņmaa takĕlaya kaneyɛ Kalati Iso seelaa mpa i maɣamaya i pona Laapaali kupaŋ na pa mu to. I ka nuwaya si yĕlaa kŏma na pa seɣesəxi-weɣe Yuta nyĕma kulaputu. Iɛ i lanje ta heena pa kuɣesəto nti. Pĕ tŏ kĕ i tŏma si: Laapaali Kupaŋ wei ma heela-me to i ta ke wei yulɔ lupa kuluru to (1:11). I yŏɣota tŏto si Iso pĕleɛ yakĕna yulɔ, pĕ taya kulaputo tĕɣuɣu tŏ. Pĕ tŏ kĕ pĕ weɛ si tĕ tĕŋ Feesuyu Nanhɔ nyĕntu pĕ taya yĕlaa nyĕntu.

Isəna pā faya Kalati takĕlaya tŏ:

- Laapaali Kupaŋ we kulɔm kĕ, titite 1-2
- Iso pĕleɛ yakĕna yulɔ nyuɣu, titite 3
- Iso seɛlɔ wei i fita yomle tŏ na i kulapĕle, titite 4-5
- Kutĕkĕtu, titite 6

Seɛtu

¹Maɣa tillu PŌoli, iɛ pĕ taya isu yĕlaa tŏna-m tiluyu. Pĕyele pĕ taya isu yulɔ nŏɣɔl i telĕsəna-m tiluyu mpa. Ama Yesu Kilisiti na Caa Iso wei i ka feesa-i waatu wei i sĕpa tŏ mpe pa maɣamaya pa tŏna-m-wi. ²Má na ma taapalaa mpa pa tĕna pa we cĕne tŏ tĕ tamsəna na tĕ ņmaa takĕlaya kaneyɛ Kalati Yesu seelaa kpeka me si tĕ seeki-me. ³Tacaa Iso na tá Sosŏ Yesu Kilisiti pá hólí-meɣe pĕleɛ na pá ha-meɣe alaafəya. ⁴Kilisiti inɔ i hana i ti si i ya-tuɣu tá isayatu taa na i ləsi-tuɣu kŏyɛɛŋ kutakɛsəŋ inɛ i taa, na mpɔ inɔ pĕ kĕ Tacaa luɣu nyĕntu kĕ. ⁵Tŏ tŏ Iso kĕ teeli ke tam tŏ. Ami.

Laapaali kulɔm inəɣele kulɔm təkotj

⁶Ma ta huɔ si i ká ha siɣile ke ņpŏyŏ lŏŋ ke wei i yaa-meɣe Kilisiti pĕleɛ tŏ to na i tĕŋ Laapaali Kupaŋ lelu, ma tutaa kĕ. ⁷Ma yŏɣotuɣu mpɔ tŏ pĕ taya isu Laapaaləna Kupaŋa we naale se. Ama ma nawaya si yĕlaa weɛ na pá laki-meɣe yeleyeɛ na pá caa pa keɛ Kilisiti Laapaali Kupaŋ inu. ⁸Ye nŏɣɔl kŏma na i heeli-meɣe Laapaali kufalɔ nŏɣɔl na pĕ tá kĕ wei tĕ tema-meɣe heeluyɔ tŏ, Iso ká nana puntu paa i kĕ awe. Paa tá taa yulɔ maɣamaya, paa isŏtaa tillu nŏɣɔl maɣamaya. ⁹Tu tema-meɣe heeluyɔ na ma tasəxi-meɣe heeluyɔ ke mpɔ, si ye nŏɣɔl kŏma na i heeli-meɣe Laapaali kufalɔ nŏɣɔl na pĕ tá kĕ wei i tema muɣu tŏ, Iso ká náná puntu.

¹⁰Iɛ pĕ luwa si yĕlaa isante ntĕ ma caa yaa we? Aa, ama Iso isante ke ma pĕkəxi. Ma caa si yĕlaa lanja i heena-m? Ye maa caakaya si yĕlaa lanja i heena-m ma taa la Kilisiti tĕmlɛ tŏ.

Isəna pā lapa na PŌoli pəsi tillu tŏ

¹¹Ma taapalaa ma heeliyi-me tĕfoo si Laapaali Kupaŋ wei ma heela-me to i ta ke wei yulɔ lupa kuluru to. ¹²Ma ta nu-təxi yulɔ nŏɣɔl i kin. Pĕ taya yulɔ nŏɣɔl seɣesəna-m, ama Yesu Kilisiti maɣamaya kulina tĕ tŏ na má nyi-ti.

¹³I nu isəna ma yaasi ka we waatu wei maa seesa isəle na Yuta nyĕma Iso seɛu to. Na i nyĕmá isəna maa naasaya Iso seelaa kpeka təkankan na má seesa isəle si ma wakĕlayi-we təkpataa tŏ. ¹⁴Mpa paa kĕ ma piitim nyĕma na pá kĕ ma saalanaa tŏ pa taa nŏɣɔl ta hanja-m puluɣu tá Yuta Iso seɛu taa. Isəna maa tĕɣaya tá caanaa kŏtasi tŏ pĕ fei keɣuɣu.

¹⁵Ama Iso suulu tŏ i ləsa-m na ma mpa ke waatu wei pa ta tu luləta-m tŏ, na i yaa-m si má la i tĕmlɛ. ¹⁶Pĕ kŏma na pĕ maya Iso na i kuli i Pəyalɔ tŏ si má nyəmi-i tĕcɛɛɛɛ, na má seɣeɛi mpa pa ta ke Yuta nyĕma tŏɣo i tŏm Laapaali Kupaŋ tŏ ma ta polo nŏɣɔl cŏlŏɣŏ saawala lapu. ¹⁷Pĕyele ma ta polo Yosalem si ma naa mpa pa lapa tillaa na ma tŏ tŏ. Ama ma tɛɛ Alaru ke kpakpaa, pĕle pĕ waali ləna má məlɔ Tamasi. ¹⁸Pĕle pĕ waali pĕ lapa pusi tooso tŏɣo ma pola Yosalem si ma nyəŋ Piyɛɛ. Iɛna má na ilĕ tŏ caya weɛ naanŏwa na kakpasɔ. ¹⁹Ma na tillaa taa nŏɣɔl tĕ ta na ye pĕ taya Tacaa neu Saaki.

²⁰Tampna tŏm ke ma keɣeɣi-meɣe takĕlaya taa cĕne, na Iso maa looliyi.

²¹Pĕle pĕ waali ma cŏɔ Silii na Silisii pa tĕtŏnaa taa. ²²Pĕ na pĕ mpɔ tŏ Yuta tĕtu taa Yesu seelaa kpeka ta keesita-m. ²³Ama pa yŏɣota ma tŏm kĕ na mpe pá nu kŏnu, si wei inɔ i ka naasaya-tu tŏ kayana i tŏŋna Iso seɛu mpa i ka seesa isəle si i wakĕli təkpataa tŏ pĕ waasu lapu. ²⁴Na pá sanj Iso kĕ ma tŏ.

2

PŌoli na tillaa lɛlɛa

¹Pĕ lapa pusi naanŏwa na liyiti ləna má məlɔ Yosalem, na Panapaasi su-m, na má kpenna Titu tŏtŏ. ²Pĕ taya pulɔ tŏ kĕ ma pola Yosalem, Iso huləna-m si pĕ weɛ si tĕlasɔ má polo kĕ. Ma

na tēna nyūyu nyóma tē kota tá tike, lēna má kpaɣa Laapaali Kupaŋ wei ma lakɪ mpa pa ta ke Yuta nyóma tō i tōm na má keesi-we taceiceɪ. Ma luyu taa feɪ sɪ mpi ma tēma lapu na mpi ma tōŋna lapu tō pə pəsi yem. ³ Na Titu wei i tēŋa-m mpɔ na í kē Kələɛki tɔ tō pa ta caali-ɪ sɪ í peli. ⁴ Ama acesaacesaa nyóma mpa pa sita tá heku tō pele pa lupəna sɪ í peli. Acesaacesaa nyóma mpe, pa ləɔlaa kē təkɛv na pá sɔv tá heku, sɪ pa feŋiyi na pá ná tá na Yesu Kilisiti tō krentaa na tē we kasayampiitu nti ta taa tɔ. Pa caakaya kē sɪ pá pəsi-tuyv yoma. ⁵ Ama tá tá ha-weye pə mpaav ke paa pəco maɣamaya. Tá sɔɔlaa kē sɪ mə tōv ilē tē tōki Laapaali Kupaŋ tampana təkpaŋkpaŋkpa.

⁶ Mpa ma tōŋ sɪ nyūyu nyóma ke mpɔ tō, tōv, ma ta nyɪ sɪ tampana mpeyele nyūyu nyóma yaa we tō. Ilē paa pa tu kē mpa te, pə kulom. Isə ilē u nyənəyi tōv tō se. Mpe un pa taa nəyolv ta tasa-m tōm kofatv natələyi sɔsɔyɔv sɪ má la. ⁷ Ama pa nawaya təkəlekele sɪ Isə tɔv-m təmle sɪ má heeli Laapaali Kupaŋ ke mpa pa ta ke Yuta nyóma tōɣv teitei isu i tɔ Piyee ilē sɪ í heeli Laapaali Kupaŋ ke Yuta nyóma tō. ⁸ Isu Isə kpaɔv Piyee ke tillu sɪ í paasəna Yuta nyóma tō mpɔ tōtəɣv i kpa maya tillu sɪ má paasəna mpa pa ta ke Yuta nyóma tō. ⁹ Saaki na Piyee na Yohaani, mpa mpe pa nyənəyi mpɔ sɪ pa nyūyu nyóma tō, pele pa nawa sɪ Isə paasaa kē na í tɔv təmle nteye ma niŋ taa na tē mpa. Ilēna pá kpa má na Panapaasi tá niŋ taa na pá ciyiiti. Tə lapa nəyɔ kulomaya ke mpɔ, lēna tá tēna tē yəɣotv na tē tisi tēma sɪ taa mələna mpa pa ta ke Yuta nyóma tō pa kiŋ na mpe pá polo Yuta nyóma kiŋ. ¹⁰ Ama nti pa wiina-tv təyole sɪ, tē tōsɪ pa konyontvnaa mpe pa tōv, na ma lapa teu ke nti pa yəɣota mpɔ sɪ tē la tō.

Pəɔli kalənav ke Piyee ke Antiyoka

¹¹ Waatv wei Piyee koma Antiyoka tō ma yona-ɪ yəlaa taa kē i toola mpaav tō pə tōv. ¹² Nti tē taa i toola təyole sɪ, Saaki ka tila napəli, na waatv wei pele pa ta tata tō, Piyee na tá taapalaa mpa pa ta ke Yuta nyóma tō pa təkayana. Ama pele pa koma na pá tala, lēna í se mpa pa ta ke Yuta nyóma tō pa coloyv təyov. Pə taya pulv, i nyaŋayana mpa pa sɔla peluyv tōm tō. ¹³ Tá taapalaa Yuta nyóma mpa pə kaasaa tō pele pa tēŋa Piyee ikpate tətə, haləna pə kpeŋna Panapaasi na pá teləsi ilēye pa icantv nti. ¹⁴ Saa wei ma nawa sɪ pa tōnte ta maya na pa ta tēŋ Laapaali Kupaŋ tampana ke teitei tō, ma tōma Piyee kē yəlaa tēna isentaa sɪ: N kē Yuta tɔv pəyele n lapa cəneye isu wei i ta ke Yuta tɔv, n ta la isu Yuta tɔv ka la tō. Ilē isənya n nyómá sɪ nəɔnəv n ká la na í caali mpa pa ta ke Yuta nyóma tō sɪ pá la isu Yuta nyóma?

Táa tem na Isə yakəna paa wei i nyūyv

¹⁵ Tá maɣamaya tē kē Yuta nyóma kē təsiyisiyi, tē ta ke asayaa isu piitim ləmpɪ nyóma. ¹⁶ Paa na mpɔ tē nyómá sɪ pə taya isu yolv təyuvv kusəsutv təyov Isə nyənəyi-ɪ yolvpaŋ. Ama i tēŋyɔv i taa na Yesu Kilisiti təyov. Tá maɣamaya isəntə, tá tēmna Yesu Kilisiti inəyi tá taa kəna Isə nyənəyi-tuyv yolvpama. Tə tēma tá taa na Yesu Kilisiti təyov yov, pə taya kusəsutv təŋyɔv tō. Pə taya pulv, Isə kaa nyəni nəyolv yolvpaŋ ke i kusəsutv təŋyɔv tō. ¹⁷ Ye tē lokɪ sɪ Kilisiti tōv pa nyənəyi-tuyv yolvpama təyov pə naa sɪ tē kē asayaa isu mpa pa ta ke Yuta nyóma tō, ilē pə wee sɪ Kilisiti kele isayavv caa yaa isəna? Aai, pə taya ŋpəyóv paa pəco. ¹⁸ Ye ma kulaa na má tayanəyi ŋmav ke mpi ma tēma yolv yolv tō, pəle pə hólóyi kē sɪ ma ta ke kusəsutv təŋyɔv nəyolv. ¹⁹ Ye kusəsutv tōm taa, ma səpaya tənəŋnaŋ, na kusəsutv nti tē maɣamaya tē kona-m mpɔ. Na pə lapa-m ŋpəyóv sɪ má wee Isə tike tōv. Pa kv má na Kilisiti ke səm tesika tōv. ²⁰ Na ma wəv isəntəyov kayana tō pə taya ma maɣamaya ma wenna. Ama Kilisiti wenna ma taa. Weesuyv ŋku ma wəna saŋa taa isəntə tō ma tēŋ ma taa na Isə Pəyolv təyov ma wəna-kv. Isə Pəyolv un i sɔləna-m na í sɪ ma səm. ²¹ Maa kpaləyi Isə kuvəv se. Ye kusəsutv ka yekayana na yolv pəsəyi kupaŋ ke Isə isentaa, ilē pə we isu Kilisiti səpa yem kele.

3

Kusəsutv na taa tem na Isə pə tōm

¹ Aaa, Kalati komeleməŋ me, ilē nəyolv nyala-meɣe konyalv yaa isəna? Anɪ meɣe pa tēma keesuyv ke Kilisiti tesika tōv səm tōm təkəlekele ke teu. ² Ilē tōm kulomtv təkəŋ kē ma pəsəyi-me, sɪ í təŋyɔv Isə kusəsutv təyov í hika Isə Feesuyv yaa í nuu Laapaali Kupaŋ na í mv-ɪ təyov í hika? I cə-m na má nu. ³ Mə komeleməntv tōv ŋpəyóv? Isə Feesuyv tōŋ ke í hikiŋa mə təyi kancaalaya, lēna nəɔnəv í caa í tēsəna mə maɣamaya mə tōŋ na? ⁴ Pə lapa pə lapa mə heku na í hii layatvnaa mpa tō pele pa pəsa yem kele yaa? Aai, pə kaa pəsi yem kē mpɔ mē. ⁵ Isu Isə celuyv-meɣe i Feesuyv na í lakɪ piti tēma ke mə heku ke mpɔ tō, mə kusəsutv təŋyɔv tōv, yaa mə Laapaali Kupaŋ nuu na i muyv tōv kē pə lakɪ mpɔ?

⁶ Mpɔ un pə yelina na pə ŋmaa Apələham tōm ke Isə Təm taa sɪ: I tēma Isə na i taa, na i taa tēm mpəyi Isə ná nawa na ilē í yaa-ɪ yolvpaŋ na í mv-ɪ. ⁷ Pə tōv kē í ká nyɪ teu sɪ, mpa pa tēma pa taa na Isə təyole Apələham piya təsiyisiyi. ⁸ Pə maɣamaya pə tu we Isə Təm taa kē mpɔ sɪ: Mpa pa ta ke Yuta nyóma tō paa kəv na pá tē pa taa na Isə, lēna pá pəsi yolvpama. Na pə tōv inəyi hatuu loŋ Isə heela Apələham ke tōm kopantv tēne na tē we ŋmaatv taa sɪ: Nyá tōv kē Isə ká la

ate yelaa tənaya kōpantu. ⁹ Apələham tema Iso na i taa na Iso lapa-i kōpantu. Na mpw tətəyo pa tēna mpa pa teŋ pa taa na Iso tō, ilé i laki-weye kōpantu ke mpw tətəyo.

¹⁰ Mpa pa wee na pá teeləyi si pa kusəsutu tēnyu tō ké pa hikiyi kōpantu tō pá na mpusi kele. Tə mayamaya ke pa yəyətə Iso Təm taa si: Mpusi tō nte wei u tənyəi pə tēna mpi pa ŋmaawa kusəsutu takələya taa təyo tam tō. ¹¹ Pə tu naaki mpw təkəlekele si nōyolo kaa pəsi yulupəŋ ke Iso isentaa ké kusəsutu tēnyu tō. Ama pa ŋmaa Iso Təm taa təkpataa si: Wei i ké yulupəŋ ke Iso isentaa si i tema i taa tō pə tō tō, puntu tike töləyənə-ti. ¹² Pə taya pulu tō, kusəsutu tēnyu na taa temnav ke Iso tá kaa pulu. Ama pə wee ké isu pa yəyətəyū Iso Təm taa tō si: Wei i tōka kusəsutu temnaa tēna tō, puntu ká tūli-təyi tə tō.

¹³ Isəna Kilisiti lapa na i səyali tá mpusi ke i mayamaya i nyuyū taa tō pə tō ké i pəsaa na i ləsi kusəsutu mpusi inəyi tá tō. Tə mayamaya ke pa yəyətə Iso Təm taa si: Ye pa laalaa na pá pusi wei na tūyo, mpusi tō ké. ¹⁴ Pə lapa mpyóyó si kōpantu nti Iso ka tōma si i laki Apələham tō, í la-təyi mpa pa ta ke Yuta nyəma təyo Yesu Kilisiti tō. Na tá taa temnav ke Iso yelina na té hiki Feesuyū Naŋŋtu wei Iso ka tōma si i ká ha-tu tō.

Kusəsutu na Iso kōpantūnaa pə təm

¹⁵ Ma taapalaa ma keesəyi-meye yələa tá ta kōlaputu na í cekəna. Ye yulu cəyaa na í tayanı pə tēna tēmamam ké isəna i caa pá lana i wənaw ke i səm waali, na í tō takələya taa na í su, nōyolo u pəsəyi na í ku-ti yaa í səsı i nyəntu ke tə tō. ¹⁶ Aŋha, mpyóyó pə wee na nti Iso ka tōma si i ká la Apələham na i pəyaya tō. Pa ta ŋmaa Iso Təm taa si i piya, si pə taa kəo na pə lá isu yələa payale. Ama pa tōmaya si: Nyá pəyaya, si pə hólí si yulu kolum ke pa paasənaa, na yulu inəyəle Kilisiti. ¹⁷ Nti ma caa ma hólí təyole si: Iso ka tayanı nti i caa í na i yələa pá la tō, haləna i tō si i ká tōki i nōyo suw. Pə kōma na pusi la nasəle na hiu na naanūwa (430) ké, iləna kusəsutu təm lu. Kusəsutu təm luw mpw tō, pə fei si təle tē ku nti Iso tema tayanūyo tō, na mpi mpi i tōma si i ká la yələa tō təle tē saali yem. ¹⁸ Pə taya pulu, ye isu kusəsutu təkələa ke Iso tənyəi na í haai i kucəəŋ wei i ka suwa i yələa tō tō, de pə taya nōyo suw nté. Ama cəne de Iso ka tōma si i ká la Apələham ke kōpantu təyo i lapa-i-təyi faalaa.

¹⁹ Pepe nyuyū tō ké pa si kiinŋ ile? Pa səsaa deye suw ké si pə hólí yələa ke pa kōlaputu nti Iso u caa tō. Pə wee si kusəsutu nti tē cəya mpw, haləna Apələham pəyaya ŋka ka tō Iso ka tōma si i ká la kōpantu nti tō ká kəo. Na isətəa tillaa ke Iso tilina kusəsutu nti, na yulu ke pele pa celaa si i teləsi i lelaa. ²⁰ Ama ye timpi pə ké si yulu kolum təm ke pə paasənaa, de teləsəl nōyolo i kaa wee pə taa tətō. Na mpw inəyi pə tu wee, Iso we kolum ké.

Kusəsutu nyuyū

²¹ Ile pə luwa si kusəsutu na mpi mpi Iso tōma si i ká la tō pu kpentəyi kele? Aai, pə taya mpw se, paa pəco. Ye paa tu kusəsutu natəli nti tə pəsəyi na tē lá na yələa hiki weesuyu, aŋhaa, de kusəsutu tēnyu ka yekayana nté na yulu pəsəyi kōpəŋ ke Iso isentaa. ²² Ama pa ŋmaawa Iso Təm taa si isəyatu ŋmakəla yələa tənə təpai. Na pə we mpw, si mpa pa tema pa taa na Yesu Kilisiti tō, pá hiki kucəəŋ wei Iso ka tōma si i ká ha təyo pa taa temnav tō.

²³ Taa temnav ke Iso taa kōnta de, kusəsutu ka təkəna-tu isu sləkətūnaa, na pə tanja si pə kəo pə kuli-tuyū Iso taa temnav təm nti tə tō. ²⁴ Mpyóyó pə lapa na kusəsutu wee isu tá tō nyənlo haləna Kilisiti kəo, si tē tē tá taa na Iso na pə lá na tē pəsi kōpama ke Iso isentaa. ²⁵ Pənente Iso taa temnav təm nti tēle tē kōma de kusəsutu ná fei isu tá tō nyənlo tō.

²⁶ Tōw, me mə tema mə taa na Iso təyo í pəsa i piya ke mə na Yesu Kilisiti mə kpentuyū tō. ²⁷ Pə taya pulu, mə tēna təpai pa so-meye Iso lum si mə na Kilisiti í kpentı na í kpayə Kilisiti kin ke yaasi kofalu na í tōki. ²⁸ Waatu unı, pə fei si Yuta tū ntō, uné ilé i ta ke Yuta tū. Yaa yom ntō, kasəyampu ntō. Yaa apalu ntō, alu ntō. Ama mə na Yesu Kilisiti í kpentə mə tənaya kolum ké, fayəu fei. ²⁹ Ye Kilisiti tənna-me de í ké Apələham piya ké, na í ká hiki kōpantūnaa mpa Iso tōma si i ká ha-me na pə pəsi mə nyəm təkpataa tō.

4

¹ Nti ma wəna na má caa ma tasəna-meye kilisinaw təyole si, pəyaya ŋka ka wee na káa tē na ká təyo ka caa wənaw tēna tō, ka pəcaatu ka wee ké isu yom wəw tō. Pəyele ŋke kaa tēna na ká tu pə tēna. ² Ka pəcaatu tēna taa ka we paasənləa niŋ taa, na pele pa lakəna-keye pə tēna haləna ká kəo ká tala pusi isəna ka caa ka suwa tō. ³ Tá tətō waatu wei tu we isu piya tō, tu we antulinya uné i pə tēna pə kancaalaya nyəm taa ké na pə kpa-tuyū yomaa. ⁴ Ama pə kōma pə tala saa wei Iso ka suwa tō, iləna í tili i pəyaya, na alu lələna-ke, na ká təŋ Yuta nyəma kōlaputu. ⁵ Ka kōma mpw si ka ceki mpa kusəsutu ka təkəa tō na tē hiki mpaaw na tē pəsi Iso piya.

⁶ Iso tu i Pəyaya Feesuyū ke tá taa si pə hólí teu si tē ké i piya mayamaya, na Feesuyū ŋku ku yelina na tē yaa Iso si ma Caa Paapa. ⁷ Ye mpw de n ta ke yom tətō, ama n pəsa pəyalu ke. Na isu n keu i pəyalu ke mpw tō, Iso ká ha-ŋ kōpantūnaa mpa i su i piya tō tō.

⁸ Tuu ləŋ í taa nyí Išo, na í təŋaya mpi pə ta ke Išo mayamaya tə na í pəsi pəle pə yomaa. ⁹ Ama pəntente isu í nyemá Išo, yaa isu Išo íle í nyama-me tə, pepe tə kə í caa í məli pə təna pə kancadaya nyəm mpi pə taa fei waau na pə we yem kə mpə tə pə taa? Na pə kəma suwe tətə na í caa í tasa pə yomaa lapu? ¹⁰ Mə ise seena mə kuyeyəŋ kəpampəŋ fayasuyə na mə isətonaa kəpama na mə waatənaa kəpama na mə pusi kəpəŋsi fayasuyə ke teitei. ¹¹ Mə təm cəpa ma laŋle ke teu kə. Isu ma iwule nté tə təŋaya mə tə kula huntu nté yaa?

¹² Ma taapalaa, ma wiikina-me si í təŋ ma ikpate isu ma mayamaya ma təŋa mə ikpate tə. I ta la-m isayatu natəlayi tiili se. ¹³ Na í nyemá teu si ma kutəŋ tə kə ma heela-meŋe Laapali Kəpəŋ ke təm kancadaya nyəm. ¹⁴ Na í ná cəseke ke səsəm ke ma wusasi nsi si taa, paa na mpə í tá cwti si ma təm nti tə nu-me. Pəyele í ta la-m, ama í təkə-m teu kə isu isəta tillu nəyəlv, yaa isu Yesu Kilisiti mayamaya. ¹⁵ Waatu iní mə laŋhəlvəmlə tə paa pəəsəyi. Ile kaŋana í na-we tətə? Halí ma pəsəyi má ləsi mə nyuləv si waatu iní í taa, pu lakaya mpə, paa mə ise mayamaya í ka ləsa na í tə-m. ¹⁶ Isu ma heeluyə-meŋe tampana təyole ma pəsa mə kolontu yaa?

¹⁷ Yəlaa pəne pa laki kə na n nawa n tə si pa səla-meŋe teu. Aai, pə taya mpə se, paa pəcə. Pa caaki kə si má na-me tə wakəli, na í mələna mpe pa tə na í nyəŋəyi pa tike. ¹⁸ Pə we teu si yəlv í səŋəyi í ləlv ke mpə yaa. Ama kəpantu lapu taa kə í ká səŋəyi mpyóy tam, pə taa we waatu wei ma we mə kin tə tike. ¹⁹ Ma piya kəpama, ma taya wusasi taa kə səvv ke mə tə. Na wusasi nsi si nəyəsəna isu ləlvəv wusasi takuyə alv tə, si pə la na í kraya Kilisiti yaasi na mə na-í í nəyəsəna təmaya teu. ²⁰ Pepe pukina-m mə heku ke nəəŋə isəntə na má heeli-meŋe kəfatənaa. Pə taya pulv tə, mə təm caala-m səsəm ke cənye.

Akaa na Saala pa təm

²¹ Mə mpa í caa kəsəsutu í təkí-me tə, ma pəəsəyi-me si í nuwa nti pa ŋmaawa kəsəsutu nti tə takələsi taa tə, yaa í tá nu? ²² Pa ŋmaawa si Apələham ka wəna piya naaleŋe, kasayampu ná ləlv-í ləŋka na yom náá ləlv-í ləŋka. ²³ Išo ka təmna si kasayampu ká ləlv. Mpyóy kasayampu kəma na í ləlv na pə mu Išo nəyə taa təm təkəle. Ama yom ná ləlv í nyəŋka ke yem kə pulv fei. ²⁴ Təm təne tə hóləyi-tuyə yaasi nəyəlvəv. Alaa mpe pa we kə isu Išo nəəsi nsi í na í yəlaa pa krentaa na pá pəli təm naale tə. Kancadaya nəyə nté Akaa, na ŋke ka kəna Sinayi puyə nyəŋka, na ká ləlvəyi yomaa. ²⁵ Akaa iní í kəna isu Aləv Sinayi puyə, na í nəyəsəna Yosalem icate nte tə we saŋa isəntə tə, na tə na tə yəlaa təna mpa pa kə yomaa tə. ²⁶ Yosalem wei íle í we isətaa na í kə tá təna tá too tə íle í kə kasayampu kə. ²⁷ Tə mayamaya ke pa ŋmaawa Išo Təm taa si:

Alv kaaləlaya nyá nyá laŋle í həlvəmi.

Nyá wei n ta tu məli paa təm kəlvəm tə, wiliti teu.

Alv wei pa lə yem tə í ká kəli piya ke

alv wei í wəna paalv tə.

²⁸ Ma taapalaa, ye me ile Išo ka təma si paa ləlv-me təyə pa ləlv-me. Na pə lapa teitei isu í ka təma si paa ləlv Išaaka na tampana pá ləlv-í tə. ²⁹ Pəyaya ŋka paa ləlv yem kə mpə tə ka təkaya ŋka pa ləlvəna Išo Feesuyə təŋ təyə konyəŋ. Na mpə inəyi pə we saŋa wole təne tətə. ³⁰ Na ntiyi pa ŋmaawa Išo Təm taa yee? Pə ŋmaawa si: Təyənə alv yom iní na í pəyaya na pá tē. Pə taya pulv tə, yom pəyaya na kasayampu pəyaya pa kaa krenti na pá tala pa caa wontu. ³¹ Pə tə ile ma taapalaa, tə ta ke yom piya se, ama tə kə kasayampu piya kə.

5

I taa yele na í pəsi yomaa tətə

¹ Kilisiti cəpa-tuyə tá yomle taa kə si tə pəsi kasayampiya təkpe. Pə tə ile í səŋ təca, na í taa yele na cəpə pəne pə təm liyiti-me na í tayaní yomaa ke pəsuyə tətə.

² I tə ŋkəpəŋ ke teu, Pəli má ma təlvəyi-meŋe təfoos si, ye í tēma mə taa na í pəli, pə we isu Kilisiti kəntə lapa mə kin nté yem. ³ Ma tasəyi yəlaa təŋaya kpaaləvəv si, wei í pelaa, tələsi isu í təkə kəsəsutu təna təpa, í kaa seki pulv. ⁴ Mə mpa í caa si Išo í nyəm-meŋe kəpama ke mə kəsəsutu təŋuyə tə tə, mə na Kilisiti í yaa kə na í pəŋ mə təyi Išo pəlele. ⁵ Ye ta ile tə nyemá si Išo ká pəsi-tuyə yuləpama na tə təŋa mpyóy na Išo Feesuyə təŋ wei í laki tá kin ke tá tēm Išo na tá taa tə pə tə tə. ⁶ Pə taya pulv tə, ye tá na Yesu Kilisiti tə laalaa na tə krenti, paa tə pelaa paa tə ta pəli pə li kəlvəm kə. Ama mpi pa caa təyole si tə te Išo na tá taa na taa tēm mpi pə taa kə səlvəv ná we na kəle kv təŋa.

⁷ I ka lakaya teu ile nəəŋə awe lapa na í məli heev ke tampana təŋuyə taa? ⁸ Nti pa heela-me na í tē mə taa na í tisi tə tə ta luna Išo wei í yaa-me tə í kin. ⁹ Pa tuka ituale si: Kəkəsəm ke pəciimaya kpaasəyənə somtu təfvov. ¹⁰ Paa na mpə Tacaa yəlaa na má wəna naani ke mə tə təkpataa si í kaa kraya hūwēe nna a fayana ma nyəna tə. Ama wei í laki-meŋe yeleyele tə paa í kə wei te Išo ká nana pəntə.

¹¹ Ma taapalaa ye pəlvəv təm waasv ke ma təŋna lapu tətə, paa təkaya-m konyəŋ suwe tətə? Ye pu we mpyóy tampana, Kilisiti wei pa kama tesika tə na máa kpaaləyi í təm tə í təm nti tə

taa wu nõyõ. ¹² Ama ma kooliyi ké si mpa pa laki-meye yelēyele ké mpw tɔ pɛle pá laki mpw na pá puki te, haləna pá pəsi kataasi ke pa mayamaya.

¹³ Ma taapalaa ye me ile pa ləsa-meye si í pəsi kasayampiya. Ama kolomtu ké si í taa huɔ si ye í pəsa kasayampiya ke mpw í hika mə təyǝle si í təhəyi mə yulwɛɛtu konyuləh. Aaí pə fei mpw se. Ama nti təyǝle si í sɔɔləyi təma, na í tɛh təma, na mpw iní pə lapu sɔna-meye teu. ¹⁴ Kusəsuto təna nyuɔ nté si: Sɔɔli nyá təyǝntǝle isu n ká sɔɔli nyá ti tɔ. ¹⁵ Ama ye í laki isu taale wontu na í cələyi təmaya səkpaŋ na kela na í wakələyi təmaya mpw, í la laakali, tǝfɔ í ká kɔɔ na í ku təma təkpaata ké atɛ cəne.

I təh Iso Feesuyu nyəm

¹⁶ Nti ma wena si ma heeliyi-me tǝyǝle si í təhəyi nti Feesuyu Nanjtu hólǝyi-me tǝyǝ tam, í taa nuna mə yulwɛɛtu konyuləh. ¹⁷ Pə taya pulu, yulwɛɛtu konyuləm na Feesuyu konyuləm pə ta kaa pulu, haləna pu tu caa pə nu təma sɔh. Pə tɔɔ ké u pəsəyi na í lá isu mə mayamaya í caa tɔ. ¹⁸ Ye nti Feesuyu Nanjtu hólǝyi-me tǝyǝ í təhəyi ile í ta ké kusəsuto yomaa tɔtɔ.

¹⁹ Paa wei í nyəma teu ke isəna yəlaa mpa pa təhəyi pa yulwɛɛtu tɔ pa kolaputu weɛ tɔ. Asilima na tetelakasi isayasi na yaasi isayav. ²⁰ Pa paasəyana tuŋ laau na toptoto təmana. Pa luki təmaya kolonja na pá yookina təmaya tam na isesɛmɛɛ haŋa pa heku, pa kəla rááná na ikalle pəkoyu, n ká ná pa fayaa na pá tala kpeka kpeka na pá sɔv təmaya yoonav. ²¹ Ye í nawa í tǝyǝntǝle pulu í taa haŋ, pa ké sɔlvnyɔlaa, pa fei pa tu kpaɔ ke leleŋ nuɔl í taa, na pá laki isayatu lentanaa ke mpw tɔtɔ. Ma tasəyi-meye heeluyu isu ma tɛm-meye heeluyu tɔ, pa təna mpa pa laki mpw tɔ pa kaa felɪ nɔhəle ke Iso Kawulaya taa.

²² Ama Iso Feesuyu ná laki na yəlaa sɔɔləyi təma na pá hikiyi lanjhulumlɛ, na pulu u pəkələyi-we, na pá wena təma na suulu, na pa wena pɛɛɛɛ na pa laki təmaya kupantu na pá təhəyi tampana. ²³ Na pa we təpamm na pá təkəyi pa təyi teu. Kiiu fei ŋku ku kuyi təne iní tə taa natəli tɔ. ²⁴ Mpa pa pəsa Yesu Kilisiti nyəma tɔ pɔntɔnaa kpeŋna pa yulwɛɛtu na tə konyuləh na tə kətɔnaa ké na pá kó tənəŋna. ²⁵ Feesuyu lapana na tɔ hiki weesuyu pə tɔɔ ké tu yeɛ na tɔ təh mpi ku hólǝyi-tu tɔ. ²⁶ Tɔ taa hɔŋ tá ti na tɔ kraasəyi, tɔ taa kusəyi tá təma rááná na tɔ laki təmaya isesɛmɛɛ.

6

I tɛh təma

¹ Ma taapalaa, ye nõyõ í pənta natəli, me mpa í təhəyi Iso Feesuyu ke teu tɔ í məhna pɔntu ke mpaav kupanju taa na í lapi-í təpamm. Ma tasəyi-meye sɛyɛsuyu si paa mə taa wei í feŋ í ti na ilé í taa kɔɔ na í tasa mayasuyu taa ké hotuyu tɔtɔ. ² I sɔhna təmaya mə kupekələmnaa taa. Ye í lapa mpw í yoosa Kilisiti kusəsuto təna nté. ³ Ye yulv hɔŋ í ti, pəyɛɛɛ í ta tala pulu, pɔntu puɔyusiyi í təyi. ⁴ Ye wei í caa í yɔɔləna í yaasi teu nyəh pɔntu í taa tuv lɛlaa na í sa í təyi yem. Ama í wiili í mayamaɔa í yaasi taa na ye pə nəyəsəna yɔɔlvu ile í yɔɔli. ⁵ Pə taya pulu tɔɔ, paa wei í kolaputu mələyi í nyuɔv taa ké.

⁶ Ye nõyõ sɛyɛsəyi wei ké Iso Təm pɔntu í cosiyi í wɛnav təna taa na í haaki í sɛyɛsəlv inu.

⁷ Hei í taa puɔysi mə ti yoo, paa nyənəyi Iso ké yem fa. Yulv í tuu mpi mpəyi í kuŋ. ⁸ Ye yulwɛɛtu konyuləm ke í təhəna na í tuu, yulwɛɛtu nti tu yelina na í kɔɔ í ku səm. Ama ye mpi Iso Feesuyu caaki tǝyǝ í təhəna na í tuu, kuɛ ku yelina na í kɔɔ í ku weesuyu ŋku ku tɛh tɔ. ⁹ Tɔ taa la felentu na kupantu lapu. Pə taya pulu tɔɔ, ye tə ta lo tá apaluto haləna pə tala pə waatu mpi tu ku tɔ pu tɔɔ səsəm. ¹⁰ Pə tɔɔ ké ye tə hika mpa ke timpi tɔ la yəlaa tənaya kupantu. Ilɛ pə kələna tá na mpa tɔ kaa Iso sɛɛv tɔ.

Poɔli tasəyi-weyɛ kpaalvɔv na í sɛtv

¹¹ Tɔv, í ná isəna ma ŋmaaki-me na ma mayamaya ma niŋ ke cəne na ŋmaatu pɛɛ kuyasələɛ tɔ. ¹² Mpa pa yɔɔləyənə tɔv nyəm na pá caa yəlaa í sa-we tɔ mpɛ pa caana si pá caali-me na í peli. Ilɛ paa caa si pá tu-weyɛ konyɔməh ke Kilisiti səm tesika tɔm tɔv tǝyǝ. ¹³ Yəlaa mpa iní pa pələyi mpw tɔ paa təhəyi kusəsuto se. Ama pa caa ké si ye mu nuna-we na í peli ile pa sa pa ti si mpɛ pa yelina í kɔta mə tɔnyuɔ tɔv ké kəkətəm pəne. ¹⁴ Ma ile ye pə taya Yesu Kilisiti səm tesika ma kaa yɔɔləna pulu. Tesika ŋke ka tɔv ké má na antulinya tə fayana təma təkpaatakpaata na lɛlv ta nyi si yelw weɛ. ¹⁵ Paa n pelaa paa n ta peli pə lu koləm ké. Ama nti tə weɛ tǝyǝle si n layasi na n pəsi pulu kufalv. ¹⁶ Mpa paa tɛlasəyi pelvɔv tɔm ke lɔl ke pa weesuyu taa tɔ ma kooliyi ké si Iso í ha pa tənaya alaafəya na í la-weyɛ kupantu na í kpənna í yəlaa samaa təna təpai na í la mpw.

¹⁷ Pə kaasuyu tɔ, nõyõ í taa tasa-m wahala tɔy tɔtɔ. Pə taya pulu tɔɔ, tɔntɔɔləh wei í we ma tɔv isəntɔ tɔ í hólǝyi kpaakpaá ké si ma ké Yesu yom.

¹⁸ Ma taapalaa me Tacaa Yesu Kilisiti í hólí mə tənaya pɛɛɛɛ. Ami.

TAKELAYA NKA PƆƆLI NMAAWA IFEESU NYƆMA TƆ KutuluƆ

Lom icate taa k  P li ka we waatu wei i nmaa takelaya kane t . Payale huuki si Ifeesu haɔɔlvu taa Yesu seelaa kpeka payale ke i nmaa-ke. P li h l y  is na Is  taɔana yelaa nyuvu yaru t m t , na Yesu Kilisiti haak na nyuvu yaru mp y  saa wei yulv t n-i na i taa t . P  k  Is  kocs v k . I hulaa si Yesu seelaa wee k  isu yulv t nnyv pilimile, na t  t v niŋ na n  he, na paa wei na i kulap le, lena pa wena nɔv kulbmaya. P li caaki si yelaa i nu teu lena i kp na i seyesuvu na kutuluvu si Is  seelaa wee isu kutuluvu na Yesu keke kite tee p le. I kp r na t tɔv apalu na alv ke t yaya taa si Yesu wenna isu paalv na Is  seelaa n   wee isu alv.

Is na pa faya Ifeesu takelaya t :

Yesu Kilisiti nyuvu yaru, titite 1-3

T nte kofate, titite 4-6

S tv

¹ Maya P li, Is  luvu lap na na m  l  Yesu Kilisiti tillu, m  nmaa-k na takelaya kaney  Is  yelaa mpa pa we Ifeesu na p  na Yesu Kilisiti pa kpentaa na p  nuk na-i t . ² Taa Is  na t  s s  Yesu Kilisiti p  h l -mey  p el e na p  ha-mey  alaaf ya.

Is  lapa-tuvv k pantvnaa mpaya Kilisiti t v t 

³ T  sa Is  Taa Yesu Kilisiti Caa ke teu. T  na Kilisiti t  kpentuvv t v Is  un  i krayana Is  seev k pantvnaa na i la-tuvv s s m ke hatuu is taa. ⁴ P  taya pulv, fau na p c  Is  laki antulinya t v i ka tema l svu na i su si t  na Kilisiti t  kpent na t  p si i ny ma na t  t nte keesi teu ke i isentaa na kowak l m nap li p  fei t  kinj. ⁵ I ka tema suv ke hatuu l v ke i s lvuv t v si i k  p si-tuvv i piya mayamaya ke Yesu Kilisiti t v, ile i mayamaya i luvu lap na mpv p c  p  lapv tu we-i lelenj k . ⁶ Ye mpv tu sa Is  k  teu ke i hulvuv-tuvv i p el e taa p el e k rana na luvu kulmvuv na i luvu tee P yaya kinj t .

⁷ P  taya pulv t v, Kilisiti weesuvu lu t  t v t v p  yapa-tv na p  hu i t  isayatvnaa. T naya Is  lapa na t  n  i p el e s s na ⁸ nna i hula-tv t  a t v katat laya, ke waatu wei i ha-tuvv l mayas e s s na na ny m s s m t . ⁹ Na i lapa na t  ny  mpi i suwa na i t n y  na i laki na p  we i nmelav t . Na hatuu l v ke i mayamaya i ka hu  i taa na i su si i k  yoosi-wi na Kilisiti kinj. ¹⁰ P  k v na p  tala k v eŋ k tes v taa na Is  koti is taa ny m na ate ny m na i m l na-w y  Kilisiti tike tee na il  i t v pa t v k  kawulaya, ile Is  tv mpi i suwa na i t n y  na i laki t  p  nyuvv nt . ¹¹ Is  t na is na i suwa na i laki t v i l sa-tuvv hatuu l v si t  na Kilisiti t  kpentuvv t v t  hiki t  paa tete ke nyuvv yaru t m taa. Is  i laki pulv na p  coti nti i suwa na i mayamaya i luvu la si i la t . ¹² Ye mpv t  mpa t  laala Kilisiti t v k  teelvuv t , t  sa Is  k  i s s ntv t v.

¹³ M  mayamaya waatu wei i nu tampana t m, Laapaali K p v wei i yapa m  ny v t , i tema Kilisiti na m  taa k  lena Is  n   yusi-me si p  h l  si i k  i ny ma na i k vsvum mp v le Feesuvu Nanjtv wei i ka t ma si i k  ha-me t . ¹⁴ Feesuvu Nanjtv un y  Is  su-tuvv t lvm  si p  h l  si nyuvv yaru mpi p  t m i ka heela i yelaa si i k  k na na p  wee-wee isu pa pulv t  p  k ma na p  ya-tv t kpataa ile tu ti t  pulv un . Ye mpv t  sa Is  k  i s s ntv t v.

P li Is  s l mvv ke Ifeesu ny ma

¹⁵ P  t na is ntv p  t v na ma tu nuv p nente t v si i tema Taa Yesu na m  taa na i s la Is  yelaa t na t , ¹⁶ maa hees y  Is  k  seev si i na t ml  ke m  t v se. Na ma t s y  m  t v k  ma Is  s l m v taa k  na m  s l m y  m  t v. ¹⁷ Nti ma s l m y  t  S s  Yesu Kilisiti Is , Taa ca teeli t na tv t vle si i ha-mey  i Feesuvu, kul  ku yelina na i cek na, na ku h l -mey  Is  na i ny m-i teu. ¹⁸ Ma s l m y  Is  k  si p  tv-mey  layatu ke hatuu m  taa na i ny  mpi p  t v Is  yaa-me na i teelv y t , na i ny  k pantv s s ntv teu teu ny ntv nti i su mpa i ti t  pa t v t . ¹⁹ Na i ny  i toma s s na taa s s na nna i wena na i lak na Is  seelaa t  t  kinj t . Toma s s na an v le mpv na nna i hul na tvv na tvv ²⁰ ke waatu wei i feesa Kilisiti na i kpaasi-i is taa na i cayasi-i i k v v taa t . ²¹ Kilisiti w v t na t  i k la p  t na t pai k , paa tvvtnaa, paa p svuv nku, paa toma nna, paa kawulas  nsi, na h la t na nna pa yaa t , na p  taya antulinya un  i taa tike, ama p  kpent na wei i ka k v t  i k la n p y  il  i taa t t v. ²² Is  m l na p  t na t pai k  Kilisiti n  he tee na in y  i hulaa si Yesu seelaa kpeka i ny n y  a wulav s s . ²³ Yesu seelaa kpeka w v mpv t  a k  Kilisiti t nnyv k , na a kinj ke i wee t kpataa, un  wei i mayala paa timpv t .

2

I fta s m na i hiki weesuvu

¹ Tuu lɔŋ mə kɔpəntəŋ na mə ɪsəyətɔ ka yelaa ké na í wɛ ɪsɪ sətəa ke ɪsɔ nyəntu taa. ² Pə taya pɔlv, antulinya inɛ í mpaav ɪsəyav ke í ka təŋaya na í nuikayana aloyaa toŋ nyəma mpa pa wɛ ɪsətəa tɔ pa səsɔ. Aloyaa səsɔ inɪ í wɛnna na í lakɪ í nyəntu ke yelaa mpa pa kɪsa ɪsɔ ké nuɪnɔv tɔ pa taa. ³ Tá tənə ɪsəntɔ mɪpɔyɔ tu wɛɛ, tə təŋaya tá yulwɛɛtɔ kɔpəntɔ kɔnyuləŋ ke yem ké. Na mɪpi tá tənəŋ na tá hɔwɛɛ caakaya tɔ mɪpɔ teitei ké tɔ lakaya. Pə lɔla-tɔ na tá wɛ ɪsəna tɔ pə wɛɛ sɪ lɔ páná ká huu tá tɔ ké ɪsɪ a ka huu lelaa tɔ tɔ.

⁴ Ama ɪsɔ hulə-tuyɔ suulu ke səsəm, na ɪsəna í sɔla-tɔ tɔ pə fɛi nyənnyɔ. ⁵ Pə tɔ ké tu wɛv ɪsɪ sətəa ke ɪsɔ nyəntu taa ké tá kɔpəntəŋ tɔ tɔ, í kɔpənta tá na Kilisiti ke weesuɪu hav. ɪsɔ suulu tɔ ké pə yapa mə nyɔɔŋ. ⁶ Tá na Yesu Kilisiti tá kɔpəntuyɔ tɔ ké ɪsɔ feesa tá na-ɪ sɪ tɔ tɔyɔ kawulaya ke hatuu ɪsətəa. ⁷ Í lapa mɪpɔyɔ sɪ pə hólɔyɪ tam tɔ ké ɪsəna í suulu tɔ katatəlaya na í hólɪ-tuyɔ suulu na Yesu Kilisiti kin tɔ. ⁸ Pə taya pɔlv ɪsɔ pɛɛɛɛ tɔ ké pə yapa mə nyɔɔŋ na í tɛmna-ɪ na mə taa tɔyɔ pə lapa mɪpɔ. Na mɪpɔ inɪ pə lapa tɔ pə ta luna mə mayamaya mə kin, ama ɪsɔ hate ké. ⁹ Pə taya mə iwɛlɛ tɔ, pə tɔ ɪɛ nɔyɔlv í taa kɔɔ na í sa tu. ¹⁰ Pə taya pɔlv tɔ ɪsɔ ŋmana-tɔ, na tá na Yesu Kilisiti tɔ kɔpəntaa tɔyɔ í ŋma-tuyɔ mɪpɔ sɪ tɔ lakɪ təma kɔpəna nna í ka tayanaa na í su tɔyɔ səsəm.

Mə na Yesu Kilisiti mə kɔlv m pəsvɔv

¹¹ Mɛ mpa í ká ké Yuta nyəma tɛsiyisiyɪ na Yuta nyəma yaakaya-mɛyɛ kɔtapeləŋ na mɛpɛ pa yaakɪ pa tɔyɪ pɛllaa tɔ, pəyɛɛ yulɔ niŋ pɛləna-wɛyɛ kɔpɛlv sɪ pə hólɪ sɪ kataya ké. Í tɔɔsɪ ɪsəna í ka wɛɛ tɔ na í ná. ¹² Pɪ wɛɛ tɔ í ka hatələna Kilisiti ké, í ká ké kɔpɪ nyəma ké, í fɛi mpa ɪsɔ ləsaa sɪ í yələa tɔ pa taa. Na pə tənə mɪpi ɪsɔ ka tɔɔ lapəna í yələa sɪ í ká la-wɛ, haləna í na-wɛ pá caŋ pá su təmaya nɔɔsɪ ke pə tɔm taa tɔ, mə taa fɛi pa taa sɛ. Í ka wɛ yem ké atɛ cənɛyɛ, í fɛina mɪpi pə tɔɔ í tɛɛɛyɪ tɔ pɔcɔ í taa nyɪ ɪsɔ. ¹³ Ama pənɛntɛ mə na Yesu Kilisiti mə kɔpəntuyɔ tɔ, í weesuɪu luw yelaa ké na í ka hatələnəv pə tənə tɔ í tayanɪ-wɛyɪ kɔtənanəv. ¹⁴ Pə taya pɔlv, Kilisiti mayamaya kɔpəna Yuta nyəma na mpa pa ta ke Yuta nyəma tɔ na í lá na tɔ pəsi piitim kɔlv məm na heesuɪu kɔɔ. Í tɔnɔyɔ ke í kɔpəna na í yasəna kɔlv ŋka kaa kaya pa hekv taa ɪsɪ kɔlv ŋa tɔ. ¹⁵ Na í kɔwə Yuta nyəma kɔsəsutɔ na tɔ kɔheelitɔ na tɔ kɔkɔkiim sɪ í kɔpəkəyɪ Yuta nyəma na mpa pa ta ke Yuta nyəma tɔ, piitim mɪpɔ pə naale na í kɔpəntəna í tɪ na pá pəsi piitim kɔlv məm ke kɔfam na heesuɪu kɔɔ. ¹⁶ Kilisiti səm ke tesika tɔɔ lapəna na taa kɔpəna ke təma saalɪ, na tesika tɔɔ tənɛyɛ í kɔpənta piitim mɪpɔ pə tɔm naale na pá pəsi piitim kɔlv məm na í ciikɪ pə na ɪsɔ. ¹⁷ Kilisiti kəmna na í kɔpəlv Laapaalɪ Kɔpəŋ wɛi í heesuɪu yələa laŋa tɔ paa mpa mɛ í tá ké Yuta nyəma na í ka hatələna ɪsɔ tɔ, paa Yuta nyəma mpa paa kɔtəna-ɪ tɔ. ¹⁸ Kilisiti inɪ í tɔɔ ké tá tənə tɔ pəsəyɪ na tá sɔŋ ɪsɔ ɪsəntaa na Feesuɪu Nanŋtɔ kɔlv inɪ í toŋ taa.

¹⁹ Ye mɪpɔ mɛ mpa í tá ké Yuta nyəma tɔ í tá ké kɔpɪ nyəma yaa caɪalaa. Ama pənɛntɛ mə na ɪsɔ yələa í kaa ɪcətɛ, na í pəsə ɪsɔ təyaya nyəma mayamaya təkɔpɛm. ²⁰ Í pəsə ɪsɪ pa ŋmaakɔyɔ kutuluɪu tɔyɔ. Yesu ke kancalaya cɛyɛ, na ɪɛ í tɔɔ ké tillaa na ɪsɔ kɔyɔyɔtɔ tɛləsələa, na pə kaasɪ-mɛyɛ ɪsətəa. ²¹ Í tɔɔ ké kutuluɪu ŋmatɔ tənə sɔŋa teu, na tɔ tɔŋna piw sɪ timpɪ tá na Taca tɔ kɔpənta mɪpɔ tɔ tɔ pəsi ɪsɔ təcayalɛ nanŋ nyəntɛ. ²² Í kɔpəntuyɔna-ɪ tɔ pa tənə-mɛ tɔtɔyɔ kutuluɪu tɔ ké sɪ mə na lələa í kɔpəntɪ na í pəsi kutuluɪu ŋku kɔ taa ɪsɔ Feesuɪu ká caya na pə hólɪ sɪ ɪsɔ wɛnna kɔ taa tɔ.

3

Təmle nte pa tv Pɔvl tɔ

¹ Pə tɔ ké Pɔvl má wɛi ma ké saləka tɔ ke Yesu Kilisiti tɔ sɪ pə waasɪ mpa mɛ í tá ké Yuta nyəma tɔ, ma sələməyɪ ɪsɔ. ² Ma huɔ teu sɪ ɪsəntɔ í nuwa ɪsəna ɪsɔ lapa-m suulu na í tɔ-m sɪ má la təmle ke mə kin tɔ. ³ ɪsɔ sɪ ɪsəna mɪpi na í tɔŋəyɪ na í lakɪ na pə ŋmɛlaa tɔyɔ í kulaa na í hólɪ-m na má nyɪ. Halɪ ma təma-mɛyɛ pə tɔm keesuɪu ke cənɛ inəyɪ pəcɔ. ⁴ Na ye í kalaa í ká ná ɪsəna mɪpi ma nyəmá Kilisiti tɔm nti inɪ nɔyɔlv taa cəkəna mɪpɔ tɔ. ⁵ ɪsɔ táá hólɪ-təyɪ sɔsaa taa yələa ɪsɪ kayana í lapa na í Feesuɪu kuli-tɪ na kó hólɪ tillaa na ɪsɔ kɔyɔyɔtɔ tɛləsələa mpa pa ké í yələa kɔpəna tɔ. ⁶ Na tɔm kɔŋmɛlɔv nɔyɛlɛ sɪ: Laapaalɪ Kɔpəŋ lapa na mpa pa ta ke Yuta nyəma tɔ na Yuta nyəma pa tənə pá hiki pa paa tete ke kɔpəntɔ nti ɪsɔ sɪ í yələa tɔ tɔ taa, na pá pəsi kɔlv məm təkɔpətaa, na ɪsɔ təma sɪ í lakɪ mɪpi na Yesu Kilisiti kin tɔ piitim lɛmpɪ nyəma ná wɛ pə taa tɔtɔyɔ.

⁷ Suulu ke ɪsɔ hulaa na í tɔna-m na í paasɪ na í ha-m tɔma sɪ má la Laapaalɪ Kɔpəŋ inɛ í təmle. ⁸ Mayalɛ ɪsɔ yələa səkɔpema taa səkɔpɛlu, paa na mɪpɔ ma inəyɪ ɪsɔ tɔnaa na í hólɪ suulu inɛ sɪ má cɔɔ na má heeli mpa pa ta ke Yuta nyəma tɔyɔ Kilisiti teu səsəm mɪpi pə fɛina akɔpɛle tɔ pə Laapaalɪ Kɔpəŋ. ⁹ Na má la na yələa tənə cəkəna ɪsɔ sɪ ɪsəna mɪpi na í tɔŋəyɪ na í lakɪ na pə ŋmɛlaa tɔ, ɪsəna pə wɛɛ sɪ pə la tɔ. ɪsɔ wɛi í lapa pə tənə na pə wɛɛ tɔ í ŋmɛsa hatuu ləŋtad ké ɪsəna mɪpi í suwa na í tɔŋəyɪ na í lakɪ mɪpɔ tɔyɔ. ¹⁰ Sɪ pə kəma na pə tala waatɔ inɛ ɪɛ í yeɛ na ɪsətəa kawulaya nyuyɔ nyəma na ka toŋtɔnaa nana Yesu sɛləa kɔpəka kin ke ɪsɔ nyəm yaasi tənə. ¹¹ Í ka huɔkaya ntiyɪ tam tɔ Taca Yesu Kilisiti kin ke í lapa-tɪ. Na pə nɔyɔ taa təkɔlv m kɔlv ké í lapa. ¹² Na tá na-ɪ tɔ kɔpəntaa na tɔ tɛmɪ-ɪ na tá taa tɔyɔ tɔ hika mpaav na tɔ sɔŋ ɪsɔ ɪsəntaa

na naani ke teu. ¹³Ye mpv ile ma wiikana-me si i taa lo tōnj ke konyonj nku ma tōki mē tōo tō ku tōo. Pē taya pulv pu te na pō kosi mē nyovu.

Kilisiti soolvv ke yōlaa

¹⁴Pē tōo kē ma lunja akula ke Tacaa ¹⁵wei i haaki ate na isōtaa piitimnaa tōnaya pē hēla tō, ¹⁶si i teeli sōso tōo i yeke na i Feesuyu la na mu hiki pōsvv na i nyoo tonj ke hatuu mē lōmayasee taa, ¹⁷na i te Iso na mē taa kē teu, na Kilisiti wēe mē waali kē tam. Na ma sōlōmōyi Iso kē si i sōlōyi tōma na i sōnj pē taa kē teu tōkenkej. ¹⁸Na mē na Iso yōlaa tōna i krenti na i hiki pōsvv na i cekōna isōna Kilisiti soolvv tōowa tō halōna ku fēi tōnaya. Nwaanj na mpōle, isōtaa na ate. ¹⁹Na paa Kilisiti soolvv fēi si nōyōlv pōsōyi na i cekōna ku tōna tō, mu cekōna-ku, na i hiki Iso nyōm tōna na pē mayali mē taanaa tōpampam.

²⁰Tōv, toma nna a wē tā taa na ā waasōyi-tvōv tam tō anōyi Iso pōsōyi na i lana-tvōv kōpantv na pō tēē tā sōlōmōyi tōō tōcayacaya, halōna pō tu tēē mpi mpi tō pōsōyi na tō hōv tā taa tō. ²¹Iso un i seelaa tōna tōpai, na Yesu Kilisiti pā tvōi-i teeli na pō polo mōpōyō tam halōna tam. Ami.

4

Yesu seelaa wē kē isu Kilisiti tōnvv

¹Ye mpv ma wei ma kē salōka tō kē Tacaa tōmlē lapv tōo tō, ma tēekōyi-me na wiinanv si i yeke na mē tantē te teu, na pō keesōna tantē nte Iso caa na i yaa-me si i tō tō. ²I pōsōyi mē ti, i laki tōhēē, i hōlōyī tōmāya suulu, i sōnja tōma na sōlvv. ³Isōna Iso Feesuyu yelaa na i krenti tō i seesi isōlē na mē krentvōv nōyōv tōkōv, na nōyō kōlvōmāya nka i wēna tō kā yeke na i lā mpv. ⁴Tōnvv kōlvōmōv tike tōkōnj wēnna, na Feesuyu Nanjtv kōlvōm tike tōkōnj wēnna, na tōtēllē nte tō tōo Iso lōsa-me tō tōlē tō wē kōlvōm tōtōyō. ⁵Tacaa wē kōlvōm kē tōkōnj, na i mpaav wē kōlvōmōv kē tōkōnj, na Iso lōm sōv wē kōlvōmōm kē tōkōnj. ⁶Kōlvōm tike tōkōnj kēna yōlaa tōna Iso na pa Caa. Inōyōlē pa tōna tōpai pa wulav, na kōlvōm un i lakōna pē tōnaya isōna i nōkaa tō, na kōlvōm un i wēna pa tōna pa waali.

⁷Iso yelaa kē na pulv lapv saa paa tā taa wei kē nkanjka na pō keesōna isōna mpi Kilisiti yelaa si pē lapv i saa yōlv tō. ⁸Halōna Iso Tōm taa pa njmaa mōpōyō si:

Waatv wei i kpawa hatuu isōtaa tō,
i krentna i kōkprakpama payalē na i kraana,
na i lapa yōlaa kē kōcōnj.

⁹Tōv, pa yōyōtvōv mpv si i kpawa tō wentiyile mpv? Ntōyōlē si i tiiwa katatōlaya, halōna i tala tētō tēē māyāmāya kē na pōcō i kraaki. ¹⁰Wei un i tii mpv tō kōlvōm un i kpāna halōna i tēē isōtaa tōyāmyam si i wēē na i mayali paa timpī. ¹¹Na kōlvōm un i yelina na kōlvōpōlēnaa saa yōlaa kē nka nka. I tō lēlaa si pā la tillaa sōsaa, lēlaa kē Iso kōyōyōtōtv tēlōsōlaa, na lēlaa si pēlē pā cōōna Laapaali Kōpan, na lēlaa si pēlē pā la paasōnlaa na Iso Tōm seyesōlaa. ¹²I lapa mōpōyō si pa hōli Iso yōlaa kē isōna paa la i tōmlē na kilisiti tōnvvōv tuusi lōlē kē Iso seev taa tō. ¹³Ye pē taya mpv tā tōna tōpai tā taa tēmnav kē Iso kā la kōlvōmōm, na tā nyōm kē Iso Pōyaya kā la kōlvōmōm tōtō. Na tu la sōsaa kē i tōm taa halōna tā teu tala Kilisiti tev sōsōm. ¹⁴Tē kaa tasa pōcaav taa kē wēēv na paa puyusulu wei i lanjōyi-tv na i kōseyesōtv, tō mōnja cōnē tō mōnja cōnē, isu heelim lakōv tō. Puyusulaa mpe pa lukōna-ti na pa acilayōtv, na pā tōsōyōna lēlaa. ¹⁵Amā ye tē heeliyi tōmāya tampana na sōlvvōv ile tv sōsōyi pōv kē pē tōna pē taa na tō tala Kilisiti wei i kē tā tōnvvōv nyōvōv tō. ¹⁶I tōo kē niñ na nōōhēē na pē tōna pē wēv mōpōyō waanv waanv kē tōnvvōv tōo tō pē tōkōna tōmāya teu, na tōnvvōv atama atama tamsōna tōmāya teu tōyō pē kpenta pilimile. Pē tōo kē pē tōna mpi pē wē tōnvvōv tōo tō pē laki pē tōmlē kē teu, tōnvvōv tōna piiki kē, na ku sōlvvōv tōnja sōsōyōv.

Tōntē kōfate kē Kilisiti mpaav taa

¹⁷Ye pē wē mpv, na Tacaa ma heeliyi-me tōfōo si i taa tasa tantē isu cefelinaa. Pēlē pa tōnjōyi pa kra i hōwēē kē yem kē. ¹⁸Pa layatv tā tvli. Pa isōkpeetēē na pa lanjpusōnj katatōlaya tōo pa paa fēi weesuyō nku Iso haa tō ku taa. ¹⁹Pa kē fēelē fēi nyōma kē, yaasi isayav taa kē pa ha pa ti tōkpataa, na pā huliyi asilima tōlatēnaa.

²⁰Amā Kilisiti tōm nti mē i nyōmā tō pē taya mōpōyō tē wēē. ²¹Ntōnj i tēma i tōm nuv na? Halōna i kev Kilisiti nyōma tō pa seyesō-meyē i tōm tōna tampana mēē. ²²Ye mpv pē wēē kē si i wōyōsi mē yaasi kōpōnj wei i tōka hatuu lōnj tō. Yaasi kōpōnj un i kunyulōnj kōpuyōsin pukina tōlēte taa kē. ²³Pē wēē kē si i layōsi mē lotunaa taa na mē lōmayasee taa tōkpataa. ²⁴Na i kēli yaasi kōfalv wei Iso lōsaa na i kē i māyāmāya i nyōnj tō. Mō tōntē i keesaa na tē teu isu tampana hōlōyī tō ile pu hōli si i kpaya yaasi un.

²⁵Pē tōo ile i yeke tōmāya pōpōtv pēlvōv tōkpataa, na paa mē taa wei i yōyōtōyi tampana kē i lēlaa kinj. Pē taya pulv, tā tōna tē wē kē isu niñ na nōōhēē wēv tōnvvōv tōo tō. ²⁶Na ye pāānā kra-me i taa yeke na ā pōna-meyē wakōlvōv taa. Na pāānā i taa leeli na ā wē mē taa. ²⁷I taa ha mē tōyō i lōyōv kē paa pōcō māyāmāya. ²⁸Ye wei i ka njmulaya pōntv i taa tasa njmulōv. Amā i seesi isōlē na tōmlē lapv na i hiki i māyāmāya i niñ nyōm mpi pē tōo i wu teu tō, na i pōsi na i sōna mpa

pa feuna pulv to. ²⁹ Kawalaya tom nateli té taa lukëna më nõõsi. Ama í yõçõtëyi tõmnaa kõpama mpa pa waasëyi yëlaa na pá yeki na té tuusiyi lëlo ké Isõ seën taa to, ðe tu waasi të nulaa tana. ³⁰ Í taa wakëlëyi Isõ Feesuyu Narijto larje. Pë tayã pulv, mæyæle Isõ kuyõsum mpi í yõsëna-me to. Na inëyi Isõ su-meçe taluma si pá hólí si kuyaku wëe kó kõi, ñku kó wule Isõ ká ya-me tãkpataa to. ³¹ Í yele hõwëe nyãñ nyëna tãna na tãma tãkënan ke tãá na pááná muvõ. Í yele hola na kutuvõ. Í yele isayatu tãnaya larv, pãa të ké nti. ³² Í laki tãmaya yëlle na í wii tãma pãtõõte. Ye í pãntëna tãma í hólí tãmaya suulu isu Isõ ná hulõvõ-meçe suulu ke Kilisiti tão to.

5

Mø lakasi í te teu

¹ Isu í kev isãntõvõ Isõ piya nsi í sõõlaa to í seesi isõle na í kpayã í yaasi tãna ðe. ² Í hólýyi tãmaya sõõlvõ ke më lakasi tãna taa isu Kilisiti ná sõõlvõ-to halëna í pësi í tãyi kuhaham kupam, na í kpayã í ti na í la kõtaya ke tá tão si pá la Isõ ké teu na sãõsõñ kõiãñ to.

³ Asilima na tetelakasi isayasi na konyulõvõ, pë tãnaya mpv pë tom mayamaya í taa lu më nõõsi taa, pë tayã pulv, lakasi nsi si taka tá mvna Isõ yëlaa. ⁴ Na pë ta mvna tãto si í yõçõtëyi fëele fëi tom, yaa tom krai nyëntv, yaa kësëlayã tom nateli. Ama í paasëna Isõ ké seën si í na tãmle. ⁵ Í nyi teu si asilima latv, na tetelakasi isayasi latv, yaa liyitee kõtõ to, pa taa nõçõlv kaa fëli nõõhæle ke Kilisiti na Isõ pa kawulayã taa. Halí liyitee kõtõ to na tuñ ladv pa isayatu lu kòlvõm ké.

⁶ Í paasëna teu na nõçõlv í taa tolisi-me na í kómelëtõm, halí nti unu të tão ké Isõ ká lana mpa paa caa í luyv nyëntv larv to na pááná. ⁷ Mø na pë yëlaa í taa kaa pulvõv paa hoolayã. ⁸ Lõñ í ka wë ké isu yõlv tãñvõ ahoõ ke sãkpetvõv taa to. Ama kayana më na Tacaa í krentaa, ðe pë wë isu ilim lu më tão ké. Pë tão ðe më lakasi í te isu kupama mpa pa wë ilim taa to pa nyõñsi. ⁹ Pë tayã pulv timpí pë nyaalaa to kõpantõnaa larv na siyisinh tãñvõ na tom tampana yõçõtõvõ ke pë kõiãñ. ¹⁰ Í seesi isõle na í cëkãne mpi pë wë Tacaa ke teu to. ¹¹ Mø na mpa pa laki sãkpetvõv tãe tãma krai nyëna to í taa kaa pulv paa hoolayã. Ama í la na pá kuli a tão na paa wei í ná. ¹² Yëlaa mpë, mpi pa ñmëlëyi na pá laki to si pë tom í tu lu yõlv nõçõ taa to pë wë fëele ké. ¹³ Ye pa lakasi nsi si tão í kulaa na pá ná, ðe paa wei í ká ná pa wëetv cakæle tãkelekele. ¹⁴ Mpõçý pë tu wëe, ye pë kula pulv tão na pá naaki tãcëicëi, pãle pë pãsëyi fõtõla ké. Pë tão ké pa yõçõtëyi si: Nyã wei n tooki to fe mpv.

Kvli na ñí lu sãtaa taa,

Kilisiti ká cë nyã sãkpetvõv.

¹⁵ Ye mpv ðe í la laakali na më tãnte ke teu, í taa to isu kómelëmõñ, ama í to isu lëmaysãe nyãma. ¹⁶ Í taa yele na ðesëke kuyëññ fiti-meçe yem. Pë tayã pulv isayatu hukina tá kayana kuyëññ unë í taa. ¹⁷ Í taa la isu kómelëmõñ lakvõv to. Ama í seesi isõle na í nyi mpi Tacaa luyv wëe si më í la to.

¹⁸ Í taa yele na sòlvõm kó-me. Sòlvõm kuyõ ká to-meçe yem yem lakasi. Ama í yele na Feesuyu Narijto haçã më taa tãmamam. ¹⁹ Ye í çayã tãma kiiñ më nõõsi taa í wëe Isõ Tõm yõntu na apalvto nyëntv na Isõ samtv nyëntv. Í sa Tacaa na samtv yõntu na Isõ Tõm nyëntv na luyv kòlvõmvõ.

²⁰ Í seeki Tacaa Isõ ké í na tãmle ke paa waato wei ké paa mpi pë tão ké Tacaa Yesu Kilisiti tão.

Apalaa na pa alaa pa tãm

²¹ Í nukëna tãmaya teu ke Kilisiti sãçõntv tão.

²² Alaa-me í seeki më paalaa isu í seekuyu Tacaa to. ²³ Pë tayã pulv, isõna mpi Kilisiti ná kãla Yesu seelaa kpekæle to mpv tõtõçv apalv ná kãla alv. Yesu seelaa kpekæle këna Kilisiti tãñvõv pilimile, na Kilisiti mayamaya këna pa nyõvõ yatv. ²⁴ Na isu Yesu seelaa kpeka seekuyu Kilisiti to, mpv tõtõçv alaa ká seeki pa paalaa ke pë tãna pë taa.

²⁵ Apalaa mu sãli më alaa isu Kilisiti sõõlvõv Yesu seelaa kpeka na í si a sãm to. ²⁶ Í lapa ñpõçý si í nyaali-we na lum na í tayãni-we na í tom na pá te teu na pá mvna Isõ yëlaa. ²⁷ Pë tayã pulv í caakaya ké si í kpayã Yesu seelaa kpeka na a teu tãkpataa na í suna í ti, na á wëe tãnaññ, a tiili tá wakëli, na paa asilima a feuna, na á tá caamu. Pãyële kowakælëm napãli fëi a kiiñ. ²⁸ Ye mpv pë wëe si apalaa í sõõlëyi pa alaa ke teitei ké isu pa sõõlvõv pa ti to. Ye yõlv sõõlëyi í alv pë wëe isu í mayamaya ke í sõõlëyi. ²⁹ Ama tampana tão nõçõlv fëi wei í taa kpana í mayamaya to, halí paa wei í paasëyãna í tãñvõv tão ké teu ké na í tayãnyã í ti tãtãtãtã isu Kilisiti paasvõvõnav Yesu seelaa kpeka to. ³⁰ Pë tayã pulv, tá këna í tãñvõv pilimile tão ñiñ na nõõhëe na pë tãnaya mpv. ³¹ Halí pa ñmaa ñpõçý Isõ Tõm taa si: Pë tão ké yõlv ká cë í caa na í too si í na í alv pá çayã. Na pa naale pá krenti na pá pësi yõlv kòlvõm. ³² Ama tampana sãõõna ke pë kula loõña kãna ke tão çãne. Kilisiti na Yesu seelaa pa tom lapa isõna tõçv ma naa ka taa. ³³ Paa na mpv meçe pë heeliyi si paa wei í sõõlëyi í alv isu í sõõlvõv í ti to. Na paa alv wei ílë í seeki í paalu tãto.

6

Piya na si caanaa pa tãm

¹ Piya me, Tacaa isentaa mə nyəntv nte si i nuna mə nyəma. Mpi to, nti unı tə wenna teu. ² Kosəsutv nti pə suwa təyole si: Seeki nyá caa na nyá too. Tə təo ké pə caala kəpantv təna kasəyaya ke seev si: ³ N ká nu lelen na nyá weesuyv ká tayalı ate cəne.

⁴ Ceeənaa mə, mu taa la na pááná kpa mə piya. Ama í təkı-sı na í seyeşəyi-şəyi kəpantv, na í hóləyi-şəyi ləŋ isv Tacaa luyv wəe tə.

Yomaa na pa caanaa pa təm

⁵ Yomaa mu nukəna mə caanaa mpa pa təkə-meye antulinya taa cəne tə na luyv kəlbmuyv. I wəena pa səyontv na í nyana-wəye teitei isv ye pu ke Kilisiti i ka lapa tə. ⁶ I taa seeki-wəye waatv wei pa wəkı tə tike si pə la-wəye lelen. Ama í la Iso luyv nyəntv na luyv kəlbmuyv isv Kilisiti yomaa. ⁷ Yomle təmle nte pa tūyi-me tə í la-tə na luyv kəlbmuyv na pə wəe isv Tacaa təmle ke í laktı, pə taya yəlaa tike nyəntə. ⁸ I nyı teu sı paa yom paa kasayampu Tacaa ká te na í felı paa wei ké kəpantv nti i lapa tə.

⁹ Na mpa mə í ke yomaa caanaa tə mu la-wəye mpv tətə, í kpa mə ti na pa nyaasuyv. Na í təəsi sı mə na wə í kaa caa kəlbm ke isətəa na ilé u fayasəyi nəyölv se.

¹⁰ Nti tə kaasaa təyole sı mu pəkəyi sı í nyəo təŋ ke mə na Tacaa mə krepəntv taa na i təŋ səsəŋ taa. ¹¹ I tə mə təo ké yoou wontu təna nti Iso haakı-me tə, na í səŋ təca na í təŋ lləyov na i acilayətv təna. ¹² Pə taya yəlaa ke tə yoonə, ama mpa tə yoonə təyole aləyaa təŋtənaa asayaa mpa pa wə isətəa tə, na səkrepəntv taa cəne awulaa na təŋtənaa na səsaa. ¹³ Pə təo tə í co Iso yoou wontu nti tə tənaya kpaakpa, na pə kəma na pə tala kuyeyə isayəŋ taa na mə kolontv kələyi mə təo, í pəsi na í təŋı-tı teu. Na ye í təkə mə təyi teu na í yoo haləna í tə yoou ŋkə kə nyəyov, ilé í ká nyəo təŋ ke m̄p̄yó tam.

¹⁴ Ye mpv í tantı na í taja, na í təŋ tampana ke teu na pə wəe isv pa ləlvov tampala ke tənaya taa tə. Na í təŋ siyisuyv ke pə təna pə taa na pə wəe isv nyəyətəv toko ke í suuwa. ¹⁵ I seesi isələ na Laapaalı Kəpəŋ wei i kəŋna heesuyv təyov kpaalov na pə wəe isv ntəŋkpala kəpana ke í ləewa. ¹⁶ I tə mə taa na Iso ké tam na pə wəe isv kraləyó ŋkə í ká kenti yina isayətv tə nyəma sətv nyəna tə. ¹⁷ I nyəni yəpv mpi Iso yakı-me tə isv yoou kahuka, na í təkı Iso Təm isv layəte nte i Feesuyv cəla-me tə. ¹⁸ I laktı pə tənaya mpv na Iso sələmuyv, na í wiikina-i sı í səna-me. I sələməyi paa mpi pə taa, na Feesuyv Nəŋŋıv í hólı-meye isəna í ká sələmı tə. I la kpelikpeka nyəma na í seesi isələ ke m̄p̄yó tam. I sələməyənə Iso yəlaa təna. ¹⁹ Na í sələməna ma tətə, na waatv wei má caakı ma nəyov təo ké kuluyv, Iso í tə ma taa ké təm nti tə təŋa teu tə, na má hólı Laapaalı Kəpəŋ təm nti tu ŋməlaa tə na apəlvə. ²⁰ Paa na pa təkə-m saləka taa tə má kəna Laapaalı Kəpəŋ inə i təmle tə səsə. Pə təo tə í sələməna-m na má yəyətı i təm na apəlvə ke isəna mpi pə nəyəsənaa tə. ²¹ Ta taapəlv Tisiki wei i laktı Tacaa təmle na luyv kəlbmuyv tə i ká keesi-me ye ma təm na í nyı isəna taa ma wəe tə. ²² Pə təo məyamaya ke ma tiliyi-i mə kiŋ, sı me í nyı isəna taa tə wə cəne tə, na pə səsı-me ye apəlvə.

²³ Tacaa Iso na tá Səsə Yesu Kilisiti pá ha tə taapalaa tənaya alaafəya na pa təma sələlvov na táa təmnav ke Iso. ²⁴ Iso í hólı pəleke ke pa təna mpa pa sələ Tacaa Yesu Kilisiti ke tam tə.

TAKÉLAYA NKA PÓOLI NMAAWA
FILIPU
NYÉMA TÓ
Kótólúv

Pə nəyəsəna isu saa wei Póoli nmaakaya takélaya kané tó saləka taa ké i wée. Mpa i nmaa-ke tó pa taa payale ta ke Yuta nyéma. Póoli lapəna Iso təsəele yəlaa mpeye waasu na pá mu Iso Təm. Hal pa tilina Póoli ke kucəonj ke təm payale. Pə tó ké Póoli nmaa-we na i sée-we na i tasa-weye layatu si pá wée nəyo kulumaya na pá pasa pa ti isu Tacaá Yesu. I seyesəyi-we si pá la laakali na seyesəlaa pəpətonaa. Póoli seyesəyu loonja səsaya nté si yulv í wəena lanjholumlə paa wahala taa. **Isəna pa faya Filipu takélaya tó:**

- Póoli təmle, titite 1
- Iso sēelaa nəyo kulumaya na pa ti pasəyu, titite 2:1-18
- Timotee na lrafəlotiti, titite 2:19-30
- Laakali na seyesəlaa pəpətonaa, titite 3:1-4:9
- Səetv, titite 4:10-23

Səetv

¹ Taya Yesu Kilisiti təmle nyéma Póoli na Timotee. Tá nmaakəna takélaya kanéye Iso yəlaa mpa pa we Filipu na pá tema Yesu Kilisiti na pa taa tó, na Iso təsəele səsaa na tə taa təma lataa. ² Tá Caa Iso na tá Səsə Yesu Kilisiti pá hólí-məye pəelə na pá lá na mə lanja hólomí.

Filipu nyéma tó sələmyə

³ Paa waatu wei ké ma tóosa mə tó ké isəntə, ma səkí ma Iso ké í na təmle ke mə təna təpai mə tó ké. ⁴ Na paa waatu wei ké ma sələməyənə-məye Iso, lanjholumlə ke ma sələməyənə. ⁵ Mpi tó, í sənə-m kuyaku kancalaya nyəhku wule na haləna sənja na má yasəyi Laapaali Kupaŋ tó. ⁶ Ma nyəmá tū təkpataa si Iso wei i caala təmle kupante tənəye mə kinj tó, i ká la-təye m̄póyó haləna t́ kó na t́ yoosi Yesu Kilisiti kuyaku wule. ⁷ Pə muna teu ké si má huu m̄póyó mə təna təpai mə tó. Ma luyv sūv-məye səsəm səsəm ké. Pə taya pulv tó, mə təna təpai í hika mə paa nyəm ke pəelə nna Iso lapa ma tó a taa ké. Ile paa pənente ma wev saləka taa isəntə yaa tuu ma tu wev na ma ti, si má taa yele na Laapaali Kupaŋ pəsi tətəpəlv, ama si má sū-i teu ké təkə. ⁸ Ma yəyətəy si ma sōla mə təna təpai ké isu isəna mpi Yesu Kilisiti sələyū-tuyv səsəm tó, Iso maɣamaya nyəmá si tampana m̄póyó.

⁹ Nti ma sələməyi Iso ké mə tó tóyolə si mə sələyū í səsəyi tam, na nyəm kupampam səsəm na pə təna pə cəkənav í wée mə sələyū taa. ¹⁰ Ilena í pəsi na í ləsi mpi pə we teu tó. Ye pə lapa m̄p̄v í ká la kupama na pa kaa na mə kinj ke taali nəyóləyū Kilisiti kuyaku wule. ¹¹ Na í ka la təma kupaŋa nna Yesu Kilisiti kəŋna təyó səsəm, na ṕ t́ Iso ké teeli na samto.

Isəna Kilisiti ké tá weesyū tó

¹² Ma taapalaa ma caa si í nyi si tampana tó isəntə, mpi pə maɣana-m tó pə waasaa ké, pə yelaa ké na Laapaali Kupaŋ səsəyi yav. ¹³ Pə yelaa na wulav təyaya tanjaa təna na yəlaa ləlaa təna nyi si Kilisiti təmle lapv tó ké pa tū-m saləka. ¹⁴ Tá taapalaa taa payalə nawa ma we saləka taa, uləna pá təkí tənəŋ na Tacaá təm, haləna pá nyaya apalətv na pá heeliyi Iso Təm na səyontv fei-we.

¹⁵ Paa na ma isəsəemlə tó ké ləlaa lakí Kilisiti waasu na səsəntv həm huwée tó, ləlaa ná lakí-i na huwée kupaŋa ké. ¹⁶ Pəne uní pəle pa lakuyv na sələyū we pə taa tó, pa nyəmá si Iso tū-m si má taa yele na Laapaali Kupaŋ pəsi tətəpəlv təyó. ¹⁷ Ama ləlaa ilə kəlyūv pəeləyū tó ké, paa paasəyi na pá heeli Kilisiti təm ke isəna mpi pə mūnaa tó se, pa huu ké si ma wev saləka taa tó paa səsə-i-m konyəŋ na má ná.

¹⁸ Kpaí ké. Ye kupaŋtv yaa isayətv kóləkv ke pa lóki, ma lanjle tu heewa. Mpi tó pa tu heela Kilisiti təm. Na ma lanjle ká hee m̄póyó na ṕ puki. ¹⁹ Pə taya pulv tó, ma nyəmá si mə sələməŋ na Yesu Kilisiti Feesyū sənəv tó pə tənaya m̄p̄v pu məli ma nyuyv yavv. ²⁰ Ma tanjaa na má tēləyi m̄póyó teu ké si ma kaa təyó fēelə natəli. Ama pənente naani ké maa la teu isu ma lakuyv tam tó, uləna má hólí Kilisiti səsəntv ke ma tənuyv təna taa, paa ma na ma isə, paa ma səkí. ²¹ Pə taya pulv, paa maa wée, Kilisiti kele ma pə təna. Na má tu səpa, ilə pə kəlaa kēle. ²² Ntanyí ye ma wəna ma isə, maa tasa waasaya nakələyi lapv. Tóv, maa nyəŋ nti má ləsi tó se. ²³ Pə k̄pəra-m ké, ma nyuləyi ké si má kpe na má wée Kilisiti kinj. Nti tə kəla-m teu təyolə. ²⁴ Ama mə tó ilə, pə wée ké si má wəena ma isə. ²⁵ Ma tēma ma taa ké teu na təle, pə tó ké ma nyəmá si ma kaa kpe. Na ma nyəmá si má na mə təna təpai tu wée, na maa sənə-mə na í polo lolə ké mə Iso sēev

mpaav taa, na í hiki lan̄hholómle ke pə taa. ²⁶ Pə tɔ́ kɛ́ ye ma kɔ́ma na má məl̄i mə te í ká hiki ma kíŋ ke mpi í ká yɔ́lɔ́na mə Yesu Kilisiti mpaav taa tɔ́.

²⁷ Kolómto kɛ́ sɪ́ í tɔ́ki yaasi wei í keesəna Kilisiti Laapaal̄i Kupaŋ tɔ́. Ile paa maa kɔ́ mə nav yaa ma ta tu kɔ́m, má nu sɪ́ í nyɔ́ɔ́ tonj te, na í kɔ́penta hɔ́wɛɛ, na í yoo taa tɛm mpi Laapaal̄i Kupaŋ tɔ́yɔ́-mɛ tɔ́ pə yoo na lotu kolómto ke mə tɛna. ²⁸ I taa yele na mə kolontunaa nyaasəyɪ-mɛyɛ pulɔ́ taa. Mpi pə hólóyí pele sɪ́ pa tɔ́m ká te tənənəŋəŋ tɔ́yɔ́le. Na pə hólóyí-mɛ sɪ́ pu te na pə ya mə nyɔ́ɔ́ŋ, na l̄sɔ́ lakəna mpɔ́. ²⁹ Pə taya pulɔ́, l̄sɔ́ hana-mɛyɛ mpaav sɪ́ í la Kilisiti tɔ́mlɛ. Ile pə taya í tɔ́ yuŋ tisyu tike tɔ́m, ama na í tɔ́ konyɔ́ntɔ́yɔ́le tɔ́tɔ́yɔ́. ³⁰ Mə seewa ma tɔ́ kɛ́ pənɛntɛyɛ na tɛ́ yoo yoo. Yoo ŋku í ná ma yoo hatuu ləŋ na í tu nyɔ́má tɔ́tɔ́ sɪ́ ma tu tɔ́ŋna-kuyɔ́ yoo tɔ́, ŋkoyɔ́le mpɔ́ na ŋku í yookuyɔ́ tɔ́.

2

Kilisiti ti pasuyɔ́ na í l̄sɔ́ nunav

¹ Mə na Kilisiti í kɔ́pɛntuyɔ́ mpɔ́ tɔ́ pə sɔ́səyɪ-mɛyɛ tonj nte? I sɔ́lɔ́yɔ́ sɔ́səyɪ-mɛyɛ apalɔ́tɔ́ nte? Mə na Feesuyɔ́ Nan̄ŋtɔ́ í kɔ́penta kolóm na? I laki tɔ́mɔ́yɔ́ yɔ́lle na kɔ́pantɔ́ na? ² Tɔ́, ye pə we mpɔ́ ilɛ, ma wiina-mɛ sɪ́ í kɔ́penti teu, na í sɔ́lɔ́yɔ́ mə tɔ́ma, na í wɛna lotu kolómto na hɔ́wɛɛ kolómɛɛ, na pə hólɔ́sɪ́ ma lan̄le ke sɔ́sɔ́m. ³ I taa la pulɔ́yɔ́ tɔ́ma kəlyɔ́ tɔ́, yaa teeli yem tɔ́. Ama í pasa mə ti, na paa wei í nyəni í lelb isu wei í kəla-í tɔ́. ⁴ Nəyɔ́lɔ́ í taa pɛkɛ́ í mayamaya í nyuyɔ́ nyəntɔ́ tike, ama í tɔ́səyɪ í tɔ́yɔ́ntɔ́lɛnaa tɔ́. ⁵ I wɛɛna hɔ́wɛɛ nna Yesu Kilisiti ka huókaya tɔ́yɔ́ mə taa.

⁶ Hatuu tɔ́ í ka tu wɛna l̄sɔ́ wɛɛtɔ́ kɛ́.

Pə na pə mpɔ́ tɔ́, pə ta tɔ́-í sɪ́ í pɛkəyɪ na í lana tonj na í kpa l̄sɔ́ tɔ́ sɪ́ í saala.

⁷ Ama í mayamaya í yelina pə tɔ́na mpi í ka wɛna tɔ́ na í kpaɔ́ yom wɛɛtɔ́.

I kpaɔ́ yəlaa wɛɛtɔ́ kɛ́ tɔ́tɛŋɛlɛŋ, na í kɔ́mɔ́yɔ́ isu yulɔ́ wɛɔ́ tɔ́.

⁸ I tisaa na í pasa í ti na í nuna l̄sɔ́ kɛ́ ŋpóyó, haləna í sɔ́m, sɔ́m mpi í sɔ́pa tesika tɔ́ tɔ́.

⁹ Pə tɔ́ kɛ́ l̄sɔ́ kɔ́sa í nyuyɔ́ ke teu ke sɔ́sɔ́m, na í ha-í hɔ́tɛ nte tɔ́ kəla həla tɔ́na tɔ́paɔ́pa tɔ́.

¹⁰ Pə tɔ́na mpi pə wɛna weesuyɔ́ na pə we isɔ́taa na tɛtɔ́ tɔ́

na tɛtɔ́ tɛɛ tɔ́ pə hənti-í atɛ.

¹¹ Na pə tɔ́na pə tisi sɪ́ Yesu kele Sɔ́sɔ́, na pə ha Tacaa l̄sɔ́ kɛ́ teeli.

Isəna tu tee isu kəkəsɪ́ ke antulinya taa tɔ́

¹² Ye mpɔ́ ilɛ ma taapaalaa, waatu wei ma wɛ mə cɔ́lɔ́ tɔ́ í nuna-m pə tɔ́na pə taa kɛ́. Na paa pənɛntɛ ma fɛi mə cɔ́lɔ́, pə kəla teu sɪ́ í nuna-m mpɔ́ tɔ́tɔ́. I pɛkəyɪ mə nyɔ́ɔ́ŋ yaru tɔ́m na sɔ́yɔ́ntɔ́ na seluyɔ́. ¹³ Pə taya pulɔ́, l̄sɔ́ wɛɛ kɛ́ na í laki mə taa kɛ́ tam, sɪ́ mɛ mu pəsɪ́ na í sɔ́lɔ́ na í lá mpi í ka suwa na í tɔ́ŋyɔ́ na í laki tɔ́.

¹⁴ Kɔ́ntuyɔ́ na ntɔ́ŋkpɛesaya í taa wɛɛ pə tɔ́na mpi í laki tɔ́ pə taa. ¹⁵ Ile í ká pəsɪ́ yəlaa mpa pa fɛina taali na pá wɛ tənəŋ tɔ́, na í pəsɪ́ l̄sɔ́ piya nsi sɪ́ fɛina kawalaya nakələyɪ antulinya yəlaa kɔ́takɛsəŋ na asayaa pa heku taa tɔ́. Páçɔ́ pə wɛɛ kɛ́ sɪ́ mu mɔ́yɔ́na kəkɔ́ ke pa heku taa kɛ́ nyənənyəni isu isɔ́tɔ́lɔ́ŋasɪ́ ke isɔ́taa ¹⁶ na í heeliyina-wɛyɛ weesuyɔ́ tɔ́m. Ye í laki mpɔ́, maa pəsɪ́ na má yɔ́lɔ́na-mɛyɛ Kilisiti kuyakɔ́ wule ke teu. Tampana tɔ́ isəntɔ́, mpɔ́ pu hóləna sɪ́ ma tɔ́ma tɔ́na na ma lupɔ́ tɔ́na ta məl̄i yem.

¹⁷ Ntanyɪ ma caləm ká lu, ma sɔ́m tɔ́m ke ma wɛna mpɔ́. Na ye pu tu lapa mpɔ́, pə wɛ isu kɔ́taya ŋka mə l̄sɔ́ sɛɛtɔ́ tasa l̄sɔ́ kɛ́ larɔ́ tɔ́yɔ́le. Ye pu la mpɔ́, ma lan̄le hɛɛwəyɔ́. Na má na mə tɔ́na tá lan̄a hɛɛna. ¹⁸ Na mpɔ́ tɔ́tɔ́yɔ́ na mɛ, pə wɛɛ kɛ́ sɪ́ mə lan̄a í hɛɛ, pə wɛɛ sɪ́ má na mɛ tá lan̄a í hɛɛna.

Timotee na l̄pafəlɔ́titi

¹⁹ Ma huɔ́ sɪ́, na l̄sɔ́ tonj taa ye pə wɛ isəna, maa tili Timotee ke mə tɛyɛ nɔ́nɔ́ na má nu mə cakəle tɔ́m, na pə sɔ́sɔ́ ma mayamaya ke apalɔ́tɔ́. ²⁰ I tike í wɛnna, na í səna-m mpi ma sɔ́pəna nyuyɔ́ tɔ́ pə taa, na í paasəyɔ́na mə tɔ́m ke na tampana. ²¹ Lelaa ilɛ, pɛle pa mayamaya pa niŋ nyəŋ tike tɔ́ kɛ́ pa nəyəsəyɪ, pə taya Yesu Kilisiti nyəŋ tɔ́. ²² Mə mayamaya í nyəmə isəna Timotee in̄i í hulaa sɪ́ í kɛ́ yulɔ́paŋ tɔ́, na isəna má na-í tɔ́ lapa tɔ́mlɛ isu yulɔ́ na í pəyayɔ́ ke Laapaal̄i Kupaŋ tɔ́m taa tɔ́. ²³ Ma huɔ́ sɪ́ ye ma kɔ́ma na má cəkəna teu ke ntí tɔ́ taa ma wɛɛ tɔ́, ilɛ maa tili-í mə cɔ́lɔ́. ²⁴ Na ma wɛna naani kɛ́ teu ke Tacaa tonj tɔ́ sɪ́ ma mayamaya maa polo mə tɛyɛ nɔ́nɔ́ na má ná-mɛ.

²⁵ Ma maɣasaa na má ná sɪ pə kəla teu sɪ tá taapalu Ipaʔəlotiti, wei me í ka ha-m mpi maa laɣaa na í tilina-m sɪ í kəna-sɪ, na má na-i tə lakəna təmle na tə yooki youu tə, inəyi maa yele na í məli mə kinj. ²⁶ I nyuləyi kə sɪ í ná mə təna, haləna pə pəkəla-i. Mpi tə, me í ka nuu i wusasi tə pə tə. ²⁷ Tampana təw isəntə, pə wu-i teu kə, haləna i caakaya səm. Ama Iso wii i pətətəle. Na pə taɣa i tike i nyənte, na ma nyənte tətəɣə, sɪ pə ta kəw pə səsɔs-i m laɣwakəlle kə lənte tə. ²⁸ Pə təw kə ma huw sɪ maa kusi-i laɣ təcaw na í məli mə te, na mu na-i na mə laɣa tasa hulomuyw, na ma maɣamaya ma laɣwakəlle te mpw. ²⁹ Pə təw de í mu-i nin naale na laɣhulomle səsəle, isu pa mukuyw taapalu kə Taca təm taa tə. Yəlaa isu pane inu weye pə wee sɪ í seeki. ³⁰ Pə taɣa pulw təw, Kilisiti təmle nyuyw təw kə səm cee-i. Ulapa i weesuyw kə awusa kə na í kəna-m kusənam mpi mə maɣamaya í taa pəsəyi sɪ í kəna-m tə.

3

Npəlaayaa n ta pəli pə kolum

¹ Ma taapalaa, pənəntaa í yəoləyi Taca təm taa de. Kolumtu tənə tə nmaaw kə tam u kuyw ma, na nti inu tə tu kəɣəna-meyə tampana huluyw. ² I laalakali na isayalataa, hasi nsi, yəlaa mpa pa kama nyuyw sɪ pəloyw kə pəloyw tə. ³ Mpe pa pəloyw kə mpi? Taɣale pəlaa na tampana. Pə taɣa pulw təw, Iso Feesuyw wenna tá kinj na táa laki Iso təmle. Na Yesu Kilisiti kə ta laki na taa taaki, na pə taɣa yəw kulapəle haana taɣa naani. ⁴ Ye maa nəkaa kəw, ma pəsəyi na má tu kulapələnaa pənəye naani. Na ye nəɣəw wee na í huwki sɪ yəw kulapəle ká yelina na í toli-ti de, ma tee pəntw kə kulapələnaa kə tərapai. ⁵ Nyəni, ma ləloyw kuyeyə pəlefei wule kə pa pəla-m, na ma kə lseyeh tu kə təsiyisiyi. Na ma kpekəle nté Pənsaməe nyənte, na ma kə Hepəla tu kə təsiyisiyi. Na taɣale Falisanaa kə Yuta nyéma Isəsele təɣuyw taa. ⁶ Na maa seesa isəle kə pə taa kə pə feina, haləna má tukayana Yesu seelaa kpekə kə kuyəɣ. Na ye pa təma sɪ kusəsutw taa təm təɣuyw sɪ yəw i təɣ na pə lap-i kəpaɣ tə tá təɣayana, taali nəɣəw i taa wee ma kinj. ⁷ Pənəntə Kilisiti təw de, ma nyənəyi kəpaɣntənaa mpa ma muyəlayana təɣə mpi pu waasəyi pulw təɣə. ⁸ Na pə taɣa kəpaɣntənaa pane pa tike kə ma nyənəyi mpw, na kawaasi nsi sɪ tənaya ma nyənəyi mpi pu waasəyi pulw təɣə ma nyəni ma Sosə Yesu Kilisiti tə pə təw. Təpəntə taa təpəntə nté tənə inu. I təw kə ma kəela pə tənə mpi pə kusəyi ma nyuyw tə na má suna kpeɣna, na ma nyənəyi pə tənə isu hute sɪ pə yele na má hiki Yesu Kilisiti, ⁹ na má na-i tə kpeɣni teu kə kolum. Maa yəoləyi sɪ ma kusəsutw təkuyw təw kə pá yaa-m kəpaɣ. Ama ma təma ma taa na Kilisiti təɣə ma lapa kəpaɣ. Tənaya Iso hana pəsuyw sɪ yəlaa í la kəpama, na ye wei í muwa tá Sosə təm, pəntw kə Iso haa pə pəsuyw. ¹⁰ Mpi ma nyuləyi teu təɣəle sɪ má nyi Kilisiti na i səm taa fem toma, sɪ maa hiki i wahalanaa taa kə ma nyəma na máa təɣə, na má sɪ isu i səpu tə. ¹¹ Na má teeləyi sɪ paa feesi maya mpw toto.

Tə kaasuyw

¹² Maa yəoləyi sɪ ma təma hikuyw kə mpi ma pəkəya tə se, yaa ma təma teu təkpataa. Ama ma tənə lupw kə na má kaasəyi ma ti sɪ má hiki ma asewa fəɣtə. Mpi pə təw tə, Yesu Kilisiti təma-m hikuyw na í kpa-m i kpa-m kə. ¹³ Ma taapalaa, maa huwki sɪ ma təma pə fəɣtə hikuyw se. Ama kolumtu nti ma nyəma təɣəle sɪ, ma yela ma waali nyəntw kə, na má kaasəyi ma ti sɪ má hiki mpi pə wee ma nəɣə təw tə. ¹⁴ Pə təw kə ma see na má pukina mpi pə suwa tə pə təw, sɪ má hiki pə fəɣtə wei Iso yaa-tu sɪ tə hiki isətaa kə Yesu Kilisiti kinj tə.

¹⁵ Tá tənə mpa tá tə kə yəwəkpasaa kə Iso nyəntw taa tə, tə huw həwee koluməe ane. Na ye mə taa ləlaa u huw nɣəpəy hūwee ane a təw, de Iso ká kilisi-meyə-tu. ¹⁶ Mpaaw nku tə təɣəyi haləna sanja tə, paa pə la isəna tə təɣəyi-kuyw mpw.

¹⁷ Ma taapalaa, í kəsəna-m mə tənə. Tə təma hólóy kə isəna í ká la tə, de í nyənəyənə mpa pa laki isu tə huluyw sɪ pá laki tə. ¹⁸ Tam kə ma heeliyi-meyə-ti, na pənəntaa isəlum kə ma tasəyənə-meyə-təyi heeluyw kə isəntə. Paɣəle wenna na pá wakəloyi mpi Kilisiti lapa i səm tesika təw tə na pa yaasinaa asayaa. ¹⁹ Pa təm ka tə tənəɣnaɣ, pə taɣa pulw təw, pa hiliɣ na pə təɣəyi, pə taɣa Iso. Na mpi pə nəyəsəna pə la-weye fəle təɣə pa yəoləyənə. Na ate cəne nyəm tike təw kə pa laakalənaa wee. ²⁰ Pə kaasa tá tə tá təyēle isətaa, na tə tənə teu tətəyətəye sɪ tá Yatw tá Sosə Yesu Kilisiti í luna isətaa na í ti. ²¹ I toma nna i hulaa na í məɣna pə tənaya i tee tə, anəyi i ká hólí na í layasi tá ate tənəɣ pətətəle nyəɣ inə, na tə nəyəsəna tənuyw teeli nyəɣkw.

4

Pəli caaki sɪ pá laki nti tə

¹ Pə təw de ma taapalaa mpa me ma nyuləyi teu sɪ má tasa naw tə, mə heesəyənə ma laɣle kə səsəm, na meye ma yəoləyənə. Ma yəlaa me, isəna pə wee sɪ í tə teu kə Iso mpaaw taa təɣəle.

² Hai, ma wiikina Ifoti na Sentisi, ma hənta-weye ateyə cəne, sɪ pá ciiki isu Taca təm taa tətənaa lakuyw tə. ³ Na ma təmle taa akpele kəpaɣ nyá, ma wiikina-ɣ sɪ n sənə alaa mpe tətə. Ma na-we tə yoonə youu na tə yasə Laapaali Kəpaɣ kə paa timpi, na tá na Kələmaɣ na tá təmle taa taapalaa ləlaa tənə mpa pa həla pa nma weesuyw takəlaya taa tə.

⁴ I yəoləyi Taca mpaaw taa kə tam. Ma tasəyi-təyi yəɣətuyw sɪ í yəoləyi.

⁵ ¶ Wee tɛpamm ke yɛlaa tɛna kin. Taaɔa kɔŋ nɔɔnɔ kɛ. ⁶ ¶ Taa nɔyɛsɛyɛ natɛli, paa nti tɛ mayana-mɛ í heeli Iso kɛ sɛlɛmuyɛ taa kɛ mpi í nyulɛyɛ tɔ, na í sɛɛ-ɪ nyana tɛmlɛ. ⁷ Ye pɛ lapa mpɔ ɪlɛ laŋhɔlɔmlɛ nte Iso haa na yɔlv ɪ pɛsɛyɛ na í cɛkɛna tɛ tɛnaya tɔ tu wee mɔ lotunaa taa na mɔ lɛmayasɛ taa kɛ Yesu Kilisiti tɛm taa, na pɔlv kaa pɛkɛli-mɛ.

⁸ Tɔɔ, ma taapalaa, mpi pɛ kɛ kɔpam na pɛ nɔyɛsɛna samtv tɔ pɛ tɔɔ kɛ í ká pona laakali. Mpɛyɛle mpi pɛ kɛ tampana nyɛm, na mpi pɛ nɔyɛsɛna pa tɔna-wɪ, na mpi pɛ kɛsɛaa tɔ, na mpi pɛ fɛi asilima, na mpi pɛ we teu, na mpi pɛ kɔsɛyɛ nyɔyɔ tɔ. ⁹ Ma hɔla-mɛyɛ na má kɛɛsɛ-mɛ, í lakɪ nti í nu ma yɔyɔtaa na í nawa ma lapa tɔ. Iso wei ɪ haa-tɔyɔ alaafɛya tɔ ɪ ká wee mɔ waali.

Pɔɔli sɛɛtv kɛ Filipò nyɔma

¹⁰ Ma laŋle hɔlvma Taaɔa tɛm taa kɛ isɛna mpi í hika pɛsɔyɔv na í tasa-m hɔlvɔyɔ sɪ í tɔsɛyɛ ma tɛm tɔ. ɪlɛ pɛ taya isɪ ma yɔyɔtɛyɛ sɪ í ka yɛla ma tɛm kɛ hɔlv. Ama pɛ mpaav kɛ í taa hikita sɪ í hɔlv-m sɪ í hɔvkɪ ma tɛm. ¹¹ Na pɛ taya pɛ caala-m tɔyɔ ma yɔyɔta isɛntɔ. Ye ma we isɛna, ma tɛma pɛle pɛ taa caɔale layatɔ hiiu kɛ. ¹² Ye ma we kɔnyɔŋ taa, ma nyɛmá ma kɔnyɔntɔle tɔntɛ. Na ye ma we hayanaɔa taa, ma nyɛmá pɛle pɛ taa tɔntɛ. Paa le na pɛ tɛna pɛ taa, ma tɛma isɛna maa caɔa na pɛ kɛsɛna-m tɔ pɛ layatɔ hiiu kɛ. Ye ma wɛna tɔyɔnaya kɛ sɔsɔm, ma nyɛmá tɛle. Na ye ma we nyɔyɔsɪ taa, ma nyɛmá tɛle. Ye pɛ tɔlvna-m ma nyɛmá. Ye pɛcɔyɔ ma wɛna, ma nyɛmá. ¹³ Ma pɛsɛyɛ pɛ tɛnaya nɔyɔyɔ Kilisiti wei ɪ haa-m toma tɔ ɪ tɔɔ kɛ. ¹⁴ Paa na mpɔ, í tɔyɔv ma kɔnyɔŋ tɔ í lapa teu kɛ.

¹⁵ Filipò nyɔma mɛ, mɔ mayamaɔa í nyɛmá sɪ ma lunav Masetoni kɛ waatv wei na Laapaali Kɔpɔŋ heeluyɔ tɛm caalaya kɔntɛ tɔ, mɔ Yesu sɛɛlaa kɛkɛle tike sɛnna-m. Mɔ tike í tɔna-m niŋ kɛ ma kawaaɔa na ma asalaɔnaa pɛ taa. ¹⁶ ¶ Ka tɛma-m mɔ kɔsɛnamnaa tilinaɔv kɛ maa wɛv Tesalonikɪ tɔ na pɛ tɛma-m teu. ¹⁷ Pɛ taya isɪ kɔcɔɔŋ isɛle taa mayamaɔa kɛ ma nyɛnɛyɛ se, ama ma caa kɛ sɪ pɛ mɔyɛna-mɛyɛ mɔ tɛlɛsɛlɛnaa. ¹⁸ Ma nawa pɛ tɛna mpi í tilinaa tɔ, na pɛ tɔɔv fɛina taka. ɪpafɛlotiti kɔna-m mɔ kɔcɔɔŋ tɔ, pɛnɛntaa pɛ tɛna pɛ tɔlvna-m yɛm kɛ. Mɔ kɔcɔɔŋ we kɛ isɪ kɔtaya wɛv sɔsɔŋ kɛ teu, na Iso mɔyɛ-kɛ na ká we-ɪ teu pɛ tu fɛi tɔ. ¹⁹ Ma Iso ká kɔpaya ɪ apititu kɔpantv nti tɛ we Yesu Kilisiti kin tɔ tɛ taa na í ha-mɛyɛ mpi mpi í laŋaa tɔ. ²⁰ Tá Caa Iso inɔyɛle teeli tv kɛ tam tɔɔ. Amɪ.

Kantakaya sɛɛtv

²¹ ¶ Sɛɛ Iso yɛlaa tɛna mpa pa we Yesu Kilisiti mpaav taa tɔ. Tá taapalaa mpa pa we ma kin cɛne tɔ pa sɛɛ-mɛ. ²² Iso yɛlaa tɛna mpa pa we cɛne tɔ pa sɛɛ-mɛ, ɪlɛna pɛ tu kɛlɛna Iso yɛlaa mpa pa we Lom wulav tɔyaya taa tɔ.

²³ Tá Sɔsɔ Yesu Kilisiti í hɔlv mɔ tɛnaya ɪ pɛɛɛɛ.

TAKƏLAYA NKA PƏDLI NMAAWA
KOLOSI
NYƏMA TƏ
Kətəlvət

Kolosi icatə wə Asii tətə taa kə isə acaləe ləna. Pə çayə isə Pədlə taarəlv wei pa yaa sɪ İrafələsɪ tə inɪ ɪ ponna İso Təm kə Kolosi nyəma. İrafələsɪ mayamaçayə ta laŋ Kolosi tɪ (1:7 na 4:12). Pə çayə isə İrafələsɪ kəesə Pədlə sɪ İso sɛvə kprai nyəm narəli pə nyəma luwa. Na pə nyəma sɛçesəçy sɪ, ye yəlv çaa sɪ í nyɪ İso na pə ya ɪ nyuçu. Pə wəe sɪ í təŋ kətasi na í luŋ isətəa nyəm mprɪ pu naakɪ tə. Pəçə pə wəe sɪ í pɛlɪ na í kɪi təçnasɪ na konyənyəm na pə polo. Pə təə kə Pədlə ŋmaawə na í heeli-wə sɪ nyuçu çarə mprɪ Yesu hawa tə pə mayanaa.

İsəna pa fayə Kolosi takəlayə tə:

İso samtə na Kolosi nyəma sɛvət, titite 1:1-14

Yesu mayanaa, titite 1:15-2:19

Kilisiti haakɪ weesuçy kəlvəlvət, titite 2:20-4:18

Sɛvət

¹ Məçə Pədlə, İso luçu larəna na má lá Yesu Kilisiti tillu. Má na tá taarəlv Timotee tə ŋmaakəna takəlayə kaŋeçy.

² İso yəlaa mpa me í wə kolosi na í kə tá taarəlaa kəpama kə Kilisiti təŋuçy taa tə. Tacaa İso í hólí-məçy pəeləe na í ha-məçy alaafaya.

Pədlə sɛe İso kə í na təmle

³ Ye tə kəla mə təə kə səlvətuyə, sɛvət kə tə sɛkɪ tam kə tá Səso Yesu Kilisiti Çaa İso. ⁴ Pa heela-tuyə isəna í təma mə taa na Yesu Kilisiti, na isəna í səla İso yəlaa təna tə. ⁵ Waatə wei tampana təm Laarəali Kəpəŋ çaała mə tɛçy tate tə pə həla-məçy tɛlvəlvət ŋku kv wə tampana təm nti tə taa tə. Pə təə kə mə taa təmnaəv kə İso na mə səlvəlvət tɛesina mprɪ pa sɪ-məçy hatuu isətəa na í tɛeləçy-wɪ tə. ⁶ Laarəali Kəpəŋ yekəçy kə, na paa ɪ tala timpɪçy antulinya təna taa ɪ lakɪ kəpəntəv kə. Mprəçy ɪ lapa mə heko kə kəyənçy ɪ taala İso pəeləe təm kə nuw tə, í hii ləŋ na í nyɪ pəeləe anɪ a tampana. ⁷ Ta təmle taa taarəlv kəpəŋ İrafələsɪ sɛçesəna-məçy mprɪ. Tá nəçy kə ɪ lakəna təmle isə Kilisiti təmle tə kəpəŋ. ⁸ İ heela-tuyə təma səlvəlvət ŋku İso Feesuçy tə-mə tə kv təm. ⁹ Pə təə kə tɪ heesəçy İso sələmuyəv kə mə təə kə tuu kəyənçy pa heela-tuyə mə təm tə. Tə sələməçy İso kə sɪ í ha-məçy ɪ Feesuçy haakɪ nyəm na layətə nti tə tə təna na pə yelə na í nyɪ ɪ luçu nyəntəv kə teu. ¹⁰ Mprɪ pu yelina na mə təntə məçə Tacaa na mə kəlvəlvət larɪ-ɪ teu kə tam. Na pu yelə na í lakɪ təma kəpəna anɪ a təna, a nəçy na a suka, na í ká səsəçy İso kə nyəm. ¹¹ Tə sələməçy İso kə sɪ í la-mə na í nyəv təŋ kə teu na ɪ pəsuyə tɛeli nyəŋkv təŋ taa, na í pəsi na í kantəli pə təna mprɪ pu mayana-mə tə pə taa na suulu. ¹² İ sɛe Tacaa kə í na təmle na larŋhəlvətə, inɪ ɪ yelina na me í mɪna sɪ í hiki mə paa nyəm kə kəpəntənaa mpa İso sɪ ɪ yəlaa kə tənəŋŋ taa tə pa taa. ¹³ İni ɪ İekəna-tuyə ahoə səkprətuyə tɛe asayaa səsaa niŋ taa na í svst-tuyə ɪ luçu tɛe Pəçayə kawulayə taa. ¹⁴ Na ɪ pəçayə ŋkə ka təə kə pə çarə-tə na pə huusɪ tá isayətə.

Kilisiti wɛvətə na ɪ təmle

¹⁵ Kilisiti kələna İso wei paa naakɪ tə tətəŋeləŋ. İnəçələ İso kancaaləçy kəlvəlvət wei ɪ kəla pə təna mprɪ İso lapa tə. ¹⁶ İnəçy İso larəna pə təna, paa isətəa na atə pə nyəm mprɪ pa naa na mprɪ paa naa tə. Pə kprəçəv pəsəlaa na səsaa na awulaa na təŋtənaa pə loosi təna tə ɪ niŋ kə İso larəna pə təna, na ɪ təə kə İso larə-wɪ. ¹⁷ Pə təna pə luwəçy na pə mayana-ɪ, na pə təna mprɪ pə lapa tə pə tamsəna-ɪ təçy pə wə pə ləna taa. ¹⁸ Yesu sɛelaa kprəka kəna tənuyə na inəçələ nyuçu. İni ɪ yelina na a təna a wəe. İni ɪ kəna İso kancaaləçy kəlvəlvət wei ɪ səpə na pə taələna-ɪ feesuçy sɪ í la pə təna təpəpai pə nəçy tə tə. ¹⁹ Pə təçə pəlv təə, İso luçu larəna sɪ ɪ wɛvətə təna í məçəli ɪ Pəçayə taa. ²⁰ Na ɪ luçu lapa tətə sɪ ɪ Pəçayə ká yelina na ɪ na kəŋməŋmam təna pə çiki. Na İso Pəçayə çaləm lıı səm tesika tətə təçy İso yelaa na pə lá heesəlvətəm. Mprɪ pə yelina na İso na pə təna təpəpai pə çiki, paa isətəa nyəm paa atə nyəm.

²¹ Mə tətə tuu ləŋ mu hatələna İso kə, na mə huwəe asayəe na mə isayəkəlvəlvətəv ka larəna-məçy ɪ kolontuna. ²² Ama ɪ Pəçayə səpəv ka tənuyəv kəne kv səm tə pənəntə İso çika mə na-ɪ kə, sɪ pə yelə na í ləst-məçy ɪ isəntaa na í wə tənəŋŋ na í kə kəpama na paa kawaliya ka fɛi mə kiŋ. ²³ Ama kəlvətəv kə sɪ mu təkɪ İso sɛvət kə mprəçy tam, na í səŋ təçə kə teu kə mprəçy tam, pəlvətəv ɪ taa çiyiti-mə, na í taa yelə na pə kə mə tɛlvəlvətəv ŋku í tɛeləçy tuu kəyənçy ɪ ni Laarəali Kəpəŋ tə. Laarəali Kəpəŋ inəçy pa heela antulinya taa yəlaa təna, na Pədlə má ma pəsəna ɪ heellu.

Təmle nte pə tə Pədlə sɪ í la Yesu sɛelaa kprəka taa tə

²⁴ Kaçana konyəntəçələnaa mpa ma təkɪ mə təə tə pə hələsəçy ma larŋlə kə. Pə təçə pəlv təə, Yesu sɛelaa kprəkələ kəna Kilisiti tənuyə, na ɪ təçə konyəŋ kə pa təə na mprɪ pə kaasi tə pə təə kə

ma saláməxəna konyəŋ ke ma tənəy taa, si má səna na pá yoosi-wi. ²⁵ Iso tu-m təmle nte si má yoosi-təye mə ələ tə, mpv tətəyə pə tu-m si má la Iso yəlaa kpekəle təmle tv, na i tu-m ké si má heeli i təm təfoo, má taa ŋmesi. ²⁶ I ŋmesa i təm konyəsətu tənəye yəlaa tənəya təkulakula ke hatuu ləŋ, na pənentəye i kula tə tō na í hólí mpi i ti tō. ²⁷ Mpi pə tō tō, Iso səlāa ké si í la na pá nyi isəna i suwa na í təŋəyi na í laki na pə we ŋmelav tə pə tōv na pə te wə səsəəm. I su mpi inəyi si i ká la yəlaa təna. Konyəsətu ntəyələ si Kilisiti we mə waal na inu i yekina na mu taaki si i ká hiki Iso teeli taa ké mə paa tete. ²⁸ Pə tō ké tə heeliyi yəlaa tənəya Kilisiti təm. Na tē lakəna tá layatv təna, na tē kraaləyi paa wei ké pə təm taa, na tē seyeşəyi si pə táná paa wei ké Iso isəntaa na í tēma puw ke í na Kilisiti pa krentəy təm taa. ²⁹ Təmle tənə tə yoosu yu tō ké ma laki na má ləkəna toma taa toma nna Kilisiti haaki tō, toma ane a wenna ma taa.

2

¹ Ma caa í nyi si, mə na Layotisee nyəma na pa təna mpa pa nu ma hətə ke konu na pá tá nyi ma mayamaya tō, mə kulokv ke ma wee na má ləkí pə tu fei. ² Ma ləkí ké si pə kraasi pa apalətv si pá la nəy kolv maya ke sələy təm taa, na pá hiki naani wei yulv í nyəmá teu i hikiyi təy teu təmammam. Ye pə lapa mpv paa nyi Iso konyəsəm. Mpəyələ Kilisiti mayamaya. ³ Kilisiti inu i kin ke Iso haa nyəm na layatv nti tō pə kin kinte wee na pə ŋmelaa.

⁴ Ma yəyətəa tō í nuwayələ, í taa yelee na nəyolv tolisi-mə na layatv təmnaa. ⁵ Paa ma na-mə tə wəv təma na pooləŋ tō, ma ləşaya we mə kin ké, na ma lanle hólvməa isu ma nav mə təna í tēma mə taa na Kilisiti, na í krentaa na í səŋa təca ké pə taa tō.

Kilisiti tō tə hika tá ti

⁶ Tōv, í tisuyv si Yesu Kilisiti í la mə Səsə tō, í yelee na mə na-í í krenti mə təntə taa. ⁷ I nyəna-i teu isu təy nyəəkuyvna tətə tō. Kilisiti í wee mə kolaputv təna kite. Paa kuyanjku í nyəəkí təŋ ke Iso seev taa. Mpəyə pa seyeşə-mə si í laki. I seeki Iso ké í na təmle ke teu.

⁸ I feŋ teu, í taa yelee na nəyolv kəə na í hii-mə na i yuləlayatv nyəm təm kopyuyusutu krai nyəntv nti yəlaa seyeşaa na pá tələsi tēma tō. Təmnaa mpə pa ké pə təna pə kancaalaya nyəm ke antulinya taa, pa ta ke Kilisiti nyəntv. ⁹ Pə taya pulv, Iso wəetv tənəya Kilisiti kraya i tənəy taa na pá mayalı i taa. ¹⁰ Na mə na-í í krentəy kolv mō í hika pə tənəya, inu i kələna kawulası təna na təŋtənaa təna.

¹¹ Mə na-í í krenta kolv mē mpv tō pə pəla-məye, na pəlyv mpi pə fei isu yolv pəlyv tō. Ama pə ké Kilisiti pəlyv ké. Mpəyələ pə ləşəy v yulətvənyv isayətv toma ke yolv taa tō. ¹² Pa sə-məye Iso lvm tō pə hvlāa ké si pa pima mə na Kilisiti na mə na-í tayanı fem. Na í tisaa si Iso wei i feesa Yesu ké sətāa taa tō i wəna toma tō pə tō ké pə lapa mpv. ¹³ Tuu ləŋ isu i taa nyi Iso tō mə isayətv ka yelaa ké na í wee isu sətāa ke Iso nyəntv taa. Ama pənentə Iso krenta mə na Kilisiti ke weesu yu hav. Na Iso huśa mə isayətv təna. ¹⁴ Tá kəma nna a fei nyəy na pə pəlyv tá niŋ tō Iso yelā a nyəyv mapv na pə saalı yem. Kəma ane a nyəyv mapv ka wəv təlasi tō pə caala-təy. Kəma anəye i kama səm tesika tō na í lo a təm. ¹⁵ Kilisiti tesika ke Iso kpana awulaa na təŋtənaa pa nyəm. Iso tu-wəye Pəyaya akavt looŋa taa ké isu saləkətvənaa na í təkəna na pá nyəŋəyi-wə təcoo.

¹⁶ Pə tōv de í taa yelee na nəyolv footi-məye mə təyənəya na mə konyənyəəm na acima kuyeyŋ na isətv kufalv na kuyeyŋ kuhəseşəŋ pə tōv. ¹⁷ Kəpəntv nti tu kəə tō tə nyaləməle ntē pə tənəya isəntə, na Kilisiti kəna pə kin kinte. ¹⁸ I taa tisi na nəyoləy yem wei í səlāa i pasa i təyi yəlaa isəntaa na í seeki isətāa tillaa tō pəntv kə mə təm. Yolv í laki inu, i toosee nna i toosaa təy i təŋəyi na í laki. Na wei i we mpv tō yuləhəwəe kalampaanı kuyəna-i na í feina tampana. ¹⁹ I caa í matəna Kilisiti wei i ké nyəy tō, pəyele Kilisiti inu i yelina na tənəy hikiyi kə təyənəya na kə atama na kə nantv pə krentaa na pə tōka teu na kə puki isu Iso caa tō.

Tá na Kilisiti tə səpa tá na-í tu wəna weesyv

²⁰ Mə na Kilisiti í səpv tō pə ləşə-məye antulinya inə i pə təna pə kancaalaya nyəm taa ké. Ie pəpe tōv ké í tasəyi təntə isu antulinya tənna-mə? Ie pəpe tōv ké í tisiyi na pá təy-məye kiin ²¹ si: Taa kraya pəne, taa təŋ pəne, taa tokina pəne? ²² Mpi pə ləśaa si yolv í lana-wi na pə tē tō pə tōv ké pa si kiin inə. Yəlaa təkəlekele sına kəşeyəsətv na kiin inə. ²³ Kiin inə i nəyəsəna ləmayəsəe kəpəna ké, mpi tō, i yelaa na yulv cəşəyənə Iso seev, na i yelaa na yulv pasəyi i ti, na i caala yolv si í tv i tənəy ke wahala. Ama pəşəy ke kiin inə i feina si í kpa yolv tənəy ke kə konyuləŋ təlātə.

3

¹ Mə na kilisiti ke pa feesaa. Pə tōv de timpí Kilisiti caya isətāa ké Iso kəŋkəŋ taa tō təna nyəm ikpate ke í ká huli. ² I seesi isələ na isətāa nyəm təm, í taa seesi isələ na ate nyəm pəkəy. ³ Pə taya pulv tōv, i səpv tō pə ŋmesa mə weesin ke Kilisiti kin ke Iso cələy. ⁴ Mə weesin mayamaya ntē Kilisiti, i kəŋ í luki tō mə na-í í lukəna, na í ka hiki i teeli taa ké mə paa nyəm.

Təntə kəpəntə na kufatə pə təm

⁵ Ye mpw ate cæne nyæntv tæna nti í ka tåkaa tó í kv-tåyi mã kin. Ntåyæle asilima, tetelakasi, wasanjkalætv, na konyulænj isayanj, na liyitee kætvi, hali liyitee kætvi tv na tujj laalu pa isayatu lu kolvm ké. ⁶ Isayatu tænwæ tæ tåw ké Iså ká mv pááná na í má mpw paa nukæna-í tå. ⁷ Isayatu tæne tu njmakælvuy-mæye løj tå, mpwóy í tøjaya teitei.

⁸ Ama pærente í lv pæ tæna mpi pæ wæ mpw tå, pááná mvuy na kakalaya kekeke na nyanj. Kvtvuy yaa keesålaya tm natali tå taa luna mã nçosi taa. ⁹ Í taa pælæyi tæmaya pæpætv, pæ taya pulv, í hçyosa mã yolvwæetv kwpæntv na tæ yaasinaa tænyaa na í lv. ¹⁰ Na yolvwæetv kufatv ke í krayaa na í suu. Yvlv kufalv mv í tøjna í njmalv Iså ké kelvuy tætejelej ké sí pæ yelev na í nyi Iså ké teu tåkpæsækpæsi. ¹¹ Pæ lapa mpw tå, pæ fei sí pæ tasæyi totv sí pane pa ta ke Yuta nyåma, Yuta nyåma ntå, na pella ntå kvtapelænj ntå, isækpæetv nyåma ntå sçsaa taa nyåma ntå, yomaa yaa kasayampiya ntå. Aav, Kilisiti kena pæ tæna, na í wæ pa tæna pa waalv.

¹² Í ké Iså yålaa ké. Iså sælæna-mæ na í læsi-mæ sí í la í nyåma. Pæ tåw ív í tåki kwpæntv taa kwpæntv na í laki. Í hólýy yolvttv, na í pasæyi mã ti, na í wæ tæpamm, na í tåki suulu. ¹³ Í tåki tæma, mã taa lælv í pænta lælv na nti í hólí tæmaya suulu. Í hólýy tæmaya suulu, Aasaa ná hvla-mæye mpwóy. ¹⁴ Pæ tænyaa mpw tæpa ív tæma sælvuyv ke í ká tåki teu. Tæma sælvuyv mpw pu yelina na í kpænti yvlv kolvm. ¹⁵ Í yelev na Kilisiti sælvuyv hólýy mã lotu taa ké mpi í ká laki tå. Hæesvuyv kvnæ kv mayamaya kv tåw ké Iså kpænta-mæ na í yaa, na í wæ ké isv yvlv tånvuyv tåw njnj na nçohæe na pæ tænyaa mpw pæ wæv na pæ kpæntaa tå. Í sækv Iså sí í na tæmlæ. ¹⁶ Kilisiti tm na tæ tåw tæna í wæ mã kin ke teu. Í sçyæsæyi tæma, í kraalæyi tæma na layatv sçsçntv. Í yosna luyv kolvmvuyv ke Iså ké yontu na Iså Tæm yontu na Iså sam nyæntv na yontu nti tæ sçsçyi apalvtv tå, na í sçæna-í í na tæmlæ. ¹⁷ Paa mpiyi í laki, yaa paa ntiyi í yçyçtæyi, í yaana tá Sçsç Yesu hætæ, na í sækv Tacaa Iså ké í na tæmlæ ke í tåw.

Isæna tænte kufatv cakæle wæ tå

¹⁸ Alaa mé í seeki mã paalaa, Tacaa isentaa, nti pæ mvna í la tøjæle. ¹⁹ Apalaa mv sçlvv mã alaa na í taa la-wæye nyanj ke paa pæçv.

²⁰ Piya mæ Tacaa isentaa mã nyæntv nté sí í nuna mã nyåma ke pæ tæna pæ taa. Ye í nukæna mã nyåma pæ laki Iså ké teu ké pæ tu fei.

²¹ Cæçænaa mæ í taa la na pááná kpa mã piya na sí kçv sí lv apalvtv.

²² Yomaa, mv nukæna mã caanaa mpw pa tåka-mæye antulinya taa cæne tøjv pæ tæna pæ taa. Í taa seeki-wæye waatv wei pa wæeki tå tike sí pæ la-wæye lelenj. Ama í nuna-wæ na luyv kolvmvuyv ke seu mpi í seeki Tacaa tå, pæ tåw. ²³ Paa tæmlæ nteye pa tv-me te, í la-te na luyv kolvmvuyv, na pæ wæe isv Tacaa tæmlæ ke í laki, pæ taya yålaa nyænte. ²⁴ Í nyi teu sí í lakvuyv tv Tacaa ká tæna na í fei-mæye mã kufelvyv. Í ká hiki kwpæntv nti í sv í nyåma tåw tå. Pæ taya pulv, Kilisiti kena mã Caa mayamaya wei í tæmlæ í laki tå. ²⁵ Pæ tåw ké ye wei í laki isayatu, pu te na pæ fei-í isayatu nti í lapa tå. Iså v fayasæyi nçylvv se.

4

¹ Yomaa caanaa mæ, í tåki mã yomaa ke isæna mpi pæ keesaa na pæ siyisa teu tå. Í nyi teu sí mæ totv mã wæna Caa ke isçtaa.

Nti Pælvv sí pá laki tå

² Í sælæmvi Iså, í taa yelev. Í fejniyi na í sækv-í í na tæmlæ ke mã Iså sælæmvuyv taa. ³ Í kpæntæna tá na í sælæmæyæna Iså na í ha-tvuyv ikpæte na tå la í waasv na tå kraalv Kilisiti tmv kvjmesætv. Tæm kvjmesætv tæne tå tåw ké ma wæ salæka taa ké isæntv. ⁴ Í sælæmvi Iså na má, ilæna má yasv í tmv tæçvçæi na pá nyæmvi-í teu, mpi pæ tv má sí má la tøjæle.

⁵ Í nyi mã tænte ke mpw pa ta ke Iså sçælaa tv pa kin, na í taa yelev na alæseke kvyæej fiti-mæye yem. ⁶ Paa kvayanju í yçyçtæyi kwpæntv, na kawaaya nyæntv í lukæna mã nçosi taa. Í nyi isæna pæ mvna í çv tmv tv na í ççvki paa wei.

Kantækaya sçætv

⁷ Tá taarpalv kwpænj Tisiki ká heelina-mæye ma tmv tæna tæpaipai. Ma na-í tå lakæna Tacaa tæmlæ na í ke tæmlæ latv kwpænj ké. ⁸ Pæ mayamaya pæ nyvuyv tåw ké ma kusa-í sí í polo í na-mæ na í heeli-mæye tá alaaføya tmv na pæ hæesi mã lanja. ⁹ Tá taarpalv kwpæmpænj Honesim wei í ké mã taa lælv tv ílæ í siva-í. Í ká keesi-mæye tæ tæna nti tå laki cæne tv.

¹⁰ Ma salæka taa akpele Alisitaaki na Paanapasi kvçv pøjaya Malæki sí pá sçæ-mæ yoo. Pa tæma-mæye Malæki mv í tmv heeluyv, ív ye í tala mã te í tåki-í teu. ¹¹ Yesu wei pa yaa sí Yutusi tv í sçæ-mæ totv. Yålaa toosv mæ í tike í luna Yuta nyåma mpw pa layasaa tv pa taa, na má na-wæ tå lakæna Iså kawulaya tæmlæ, na pa paasaa ké na pá sçsçv-mv apalvtv.

¹² Írafælasi wei í ké mã taa lælv tv í sçæ-mæ. Í ké Yesu Kilisiti tæmlæ tv ké na í sçsçsa isæle na Iså sælæmvuyv ke mã tåw ké teu sí í søj tæca na pulv í taa çiyiti-mæ, na í pu Iså nyæntv taa, na í tanjaa tæteyæteye sí í la pæ tæna mpi Iså caa tå. ¹³ Ma læsæyi í nyvlvuyv, ye n na isæna í kvyi í tøjv mã na Layotisee na Hiyelapoliisi nyåma mã tåw tv pæ fei keesvuyv. ¹⁴ Tá lokotulo kwpænj Luku na Temasi sí pá sçæ-mæ.

¹⁵ ǀsee tá taapalaa mpa pa we Layotisee tó, na í see Nemfa na Yesu see laa kpekəle nte tə kotiyi í təyaga ke ǀso seev tó. ¹⁶ Ye mu tema takəlaya kaneyə kalvuyi ile í teləsi Layotisee Yesu see laa na pele pá kala-ke tótó. Me tótó mu mvo Layotisee nyəma nyəhka na í kala. ¹⁷ ǀheeli Aasipi si í paasəna Taca təmle nte pa tó-si í la təyo teu.

¹⁸ Ma mayamaya ma nih ηmaatv nte cəne. Pəhí má ma see-me. ǀtaa səv si ma we saləka taa yoo.

ǀso í hólí-meγe pelee.

**TAKELAYA KANCAALAYA NYEJKA NJKA POCU NMAAWA
TESALONIKI
NYEMA TO
Kotobu**

Pooli waasu yelənav waatu ke Iso seelaa luwa Tesaloniki ucate taa. Ama i mayamaya i ta caya təna na pə taari ké. Yuta Iso seelaa kpekəle natəli tə yelaa na i kuli na i tēna Kələnti ucate taa. Tənaɣa i taarabv Timotee polaa na i keesi- Tesaloniki nyəma təm. I nuwa mpv ləna i apalbv kpa. Haləna i sa Iso ké pə tō. Pooli mayamaya nyula teu isu i ná Tesaloniki nyəma. I tasa-weye apalbv si pá kantəli na pa puki Iso seev taa. Pooli cəwa təm nti Tesaloniki nyəma ka pəssa-i sətaa fem tō na Kilisiti məlvv təm tō tō tō. I təma si paa nəvəlv ta nyi Yesu məlvv kuyaku na pə waatu tō, pə wee ké si ta səlv i pu na tə tarja.

Isəna pa faɣa Tesaloniki I takelaya tō:

Isə samtv na seetv, titite 1:1-3:13

I tasəyi-weye layatu si pá puki Iso seev taa, titite 4:1-12

Kilisiti məlvv tō layatu tasv, titite 4:13-5:11

Kantəkaya kotvtv na seetv, titite 5:12-28

Seetv

¹ Taɣa Pooli na Silaasi na Timotee.

Tá ημακəna takelaya kaneye Tesaloniki Yesu seelaa kpekəle nyəma me mpa i ké Tacaa Iso na tá Səso Yesu Kilisiti pa nyəma tō. Iso na Yesu Kilisiti pá hūli-meɣe pəlee na pá ha-meɣe alaafəya.

Tesaloniki nyəma Isosele tu

² Tam tə seeki Iso si i na təmle ke mə təna mə tō, na tə sələməɣəna-meɣe tam tōtō. ³ Na tam ye tə səha Tacaa Iso isentaa tə tōsəyi isəna i lapa təma ke mə Iso mpaav taa ta, na isəna mə təma səlvv səsə-meɣe lvpv səsəvm taa tō, na isəna mə tēlvv ke Tacaa Yesu Kilisiti kin ta paa paa pəcō tō. ⁴ Tá taaralaa me, tə nyəmá si Iso səla-me na i ləsi-me si i pəsi i nyəma. ⁵ Pə taɣa pulv tō, tə ta heeli-meɣe Laarabv Kəpaɳ na nəvə taa təm tike. Ama na toma na Feesuyv Nəɳɳv tɔɳ taa ké tə heelina-meɣe-i. Na ta təma tá taa ké teu si təm tənə tə ké tampana nyəntv. Mə mayamaya i nyəmá isəna tə təma mə hekv si pə səna-me tō. ⁶ I təɣa tá na Tacaa tá ikpate, na i ná kuyəntvəle səsəle, paa na mpv i mu Iso Təm na lanhləmlə səsəle nte Feesuyv Nəɳɳv kəɳna tō. ⁷ Haləna mə yaasi hula Masetoni na Akayi Iso seelaa tənaɣa isəna paa la na pá te tō. ⁸ Na pə taɣa Masetoni na Akayi pa tətunaa taa tike ke Tacaa təm nu mə tō. Ama paa timpv pə nuwa isəna i mu Iso Təm tō na pá yəvətəyi pə təm. Halv pə fei si tu nəki na tē tasa nəvəlvv mə təm heeluyv. ⁹ Paa wei i keesəyi isəna tu pola mə te na i mu-tv tō, na isəna i lv tɳ təm na i mələna Iso tō si i laki tampana Iso weesuyv tō təmle, ¹⁰ na i tarj si i Pəɣaya Yesu wei i ka feesa sətāa taa tō i luna isətāa na i kə. I Pəɣaya ηke kaa yana-tvye cele ke Iso pááná taa.

2

Təmle nte Pooli lapa Tesaloniki tō

¹ Tá taaralaa me, mə mayamaya i nyəmá si waatu wei tə kəma mə kin tō tə ta lu yem. ² Isu i təma nyəm tō pa təma-tvye nyaj lapv na kvtvye ke Filipv ké na pəcō tē takv mə te Tesaloniki. Ama Iso ha-tvye apalbv si tə heeli-meɣe i Laarabv Kəpaɳ, paa kayatvye tō isəna. ³ Pə təna mpi tə seɣesəyi yəlaa si pá la tō pəntvye fei pə taa yaa hōwee asayee naali, na tu pəekəyi si tē puyusi nəvəlv. ⁴ Ama tə yəvətəyi pə tənaɣa teitei ké isu Iso caaki tō, pə taɣa pulv tō, Iso mu i samatv na i cəla-tvye i Laarabv Kəpaɳ si tə heeli. Ile pə taɣa yəlaa lanheele ke tē pəekəyi na tē laki mpv. Ama Iso wei i williyi tá lotunaa taa na i naa tá taa hōwee tō i lanheele ke tē pəekəyi. ⁵ Mə mayamaya i nyəmá teu si tə ta ma-meɣe nəvə taa ké tiiliyi paa pəcō mayamaya, na tə ta la liyitee kotv ke tiili na tē puyusi-me. Na Iso mayamaya ná ná pə tənaɣa mpv. ⁶ Tə ta pəeki yəlaa isante, paa mə mayamaya mə kin yaa nəvəlv i kin. ⁷ Pəcō tə kekv Kilisiti tillaa isəntō tō, ye tu nəkaa tu ηmakəla-me na i lá isəna tə caa tō. Ama tə caya mə hekv na suulu na tē laki-me təpamm isu asənvv lakvye kv pəɣaya tō. ⁸ Tə səla-meɣe katətəlaya ké, haləna tə təm-meɣe Laarabv Kəpaɳ ke heeluyv tō, ye paa təma si tē ləsi tá weesij mayamaya na tē tv-me, tu ləsa. Pəpətv fei, tá luuj svv-meɣe teu ké. ⁹ Tá taaralaa, ntəɳ i tōssa isəna tə lapa təma na tē konti hanɣaya tō? Isəna tə lapa təmle na isəle kuseemle ke teu si tē taa svki mə taa nəvəlvv səɣəla ke saa wei tu wə mə hekv na tə heeliyi-meɣe Iso Laarabv Kəpaɳ tō.

¹⁰ I pəsəyi na i ləsi tá nyulvye ke isəna tá təntə tewa Iso seelaa me mə kin, na tē keesaa na tē tá liyiti tiili tō, Iso mayamaya ná ná mpv tōtō. ¹¹ Pəcō i nyəmá tətəvə isəna tə lapa paa mə taa wei isu cəce lakvye i pəɣaya tō. ¹² Tə lapa na i tōki tənəɳ ke teu na tə səsə-meɣe apalbv, na tē

seesi-me na isale si i to na p[ro] keesana teitei isu Iso caaki to. Iso un i yaana-me si i hiki ma paa teete ke i kawulaya na i teeli taa.

¹³ T[he] seeki Iso si i na tamle ke tam toto. P[er] ta[un]a pulu to, waatu wei t[he] heela-me[re] Iso Tom to i ta mu-ti isu yalaa nyantu. Ama i nuwa to i muwaga si t[he] ke Iso Tom, na tampana t[he] mayamaya ke. Nti un t[he] lakona tamle ke Iso seelaa me ma taanaa. ¹⁴ Ta taapalaa-me, mpi p[er] lapa Kilisiti nyoma heku ke Iso seelaa kpeka wena a we Yuta to a taa to, p[er] akpele lap[er]na nte[re] ma kin toto. Naasoyu mpi Yuta nyoma naasa peleye t[he]na to p[er] taka ke ma icate nyoma na naasa-me toto. ¹⁵ Yuta nyoma mpe pa kuna Taca[us] Yesu, na mpe un pa kuna Iso kuyoyotuto telasalaa. Kulumaa mpe un pa naasana-tu toto. Pa fei Iso ke teu, na pa ke yalaa t[he]na kolontunaa. ¹⁶ Paa yeki si t[he] seyeyi mpa pa ta ke Yuta nyoma to na p[ro] ya pele pa ny[er]ny[er]. Isayatunaa mpa tuu l[er]na paa lapa to mpe pa to ke pa t[er]nna lent[er]naa ke kaav na p[ro] kpa[er] hu[er]ule. Ama p[er]nenteyele Iso t[er]ma pa tom.

P[er]oli nyulayi si i na Tesaloniki nyoma

¹⁷ Ta taapalaa-me, tuu isu t[he] yeluyu t[er]maga wee naaley mpu to, t[he] nyula s[er]sam si t[he] na-me, hal[er]na pu tu l[er]ki-tuy[er] l[er]na. Ama paa tu naa t[er]maga mpu to t[he] laakal[er]naa we t[er]ma kin ke. ¹⁸ T[he] nyula teu si t[he] m[er]li ma kin, hal[er]na P[er]oli ma, t[er]m payale ke ma to m[er] te pote p[er]le na Satani t[er] tisi si t[he] hiki mpaav. ¹⁹ Ma tike t[er]kon[er] ke t[he] teelayi na t[he] hul[er]s[er]y[er]na l[er]na, na meye tu muyl[er]na Taca[us] Yesu konte wule ke i isentaa si t[he] yoowa yoou na t[he] la akanaa. ²⁰ Nn, meye tu yool[er]na, na meye tu hul[er]s[er]na l[er]na me[er].

3

¹ T[he] to m[er] te pote p[er]le ke m[er]p[ro]y[er] tam na p[ro] k[er]o p[ro] nu-tu l[er]na t[he] hiki huwee si taa caya Ate[er]ni ke t[he] tike, ² na p[ro] kaasi na t[he] tili t[er] taapalu Timotee wei t[he] na-i t[er] l[er]ki Iso tamle ke Kilisiti Laapal[er] kupa[er] heeluyu taa to. T[he] kusa-i na t[he] tili-i m[er]p[ro]y[er] si i s[er]s[er]-meye toma na kap[er]l[er]to ke ma Iso mpaav taa, ³ na p[ro] taa k[er]o na konyontoyole nte t[er] taa t[he] we isento to t[he] k[er]o t[er] k[er]o ma taa ny[er]y[er] na i l[er] to[er]ny. Ma mayamaya i nyoma mpu, si konyontoyol[er]naa mpe pa ke mpi mpi Iso ka t[er]ma si pu mayana-tu to p[er] taa lem[er]p[er]naa ke. ⁴ Hal[er]na p[er] mayamaya ke t[he] heela-me[re] waatu wei t[he] na-me t[he] wee to, si paa tu-tuy[er] kony[er]ny. Mpu un p[er] mayamaya ke i naa p[er] koma isento. ⁵ P[ro] t[he] ke t[he] tuyu ma t[he] pote p[er]le ke m[er]p[ro]y[er] tam na p[ro] nu-tu to, ma kusa Timotee si i polo na i na is[er]na ma Iso mpaav t[er]nyuy yaasi wee to. Ma nyan si p[ro] taa k[er]o si l[er]yoy mayasa-me na t[he] tamle saali yem ke ma kin.

⁶ Ama Timotee k[er]mna m[er] te isento to i keesa-tuy[er] is[er]na i s[er]na Iso mpaav taa ke teu na i taka t[er]ma s[er]oluy[er] tom to. Na i heela-tu si i t[er]s[er]y[er] t[er] tom ke tam na l[er]nhul[er]ml[er]. Hal[er]na i nyulayi si i na-tuy[er] teitei isu t[he] nyulayi si t[he] na-me to. ⁷ Ta taapalaa me, waatu wei t[he] nu m[er] tom to p[er] heesa t[er] l[er]na ke teu ke s[er]sam ke t[er] wahalana na ta konyontoyol[er]naa pane pa t[er]na pa taa ke. Iso mpaav nku i taka teu to nku ku hees[er]na t[er] l[er]na ke mpu. ⁸ Na i s[er]nyuy t[er]ca ke Taca[us] tom taa to t[he] feesaa ke t[er]f[er]. ⁹ S[er]e[er]to ntiyi tu see Iso na p[ro] tala isu l[er]nhul[er]ml[er] nte t[he] hika ma k[er] kin ke i isentaa to? ¹⁰ Ta isale se[er]na Iso s[er]ol[er]muy[er] ke tam si i ye[er]le na t[he] na-me t[he] na t[er]ma na t[he] is[er]pee na t[he] teesi-me[re] Iso mpaav tom ke h[er]l[er]y[er].

¹¹ Taca[us] Iso mayamaya na t[he] S[er]so Yesu p[er] la na t[he] hiki mpaav na t[he] polo na t[he] na-me. ¹² Ta S[er]so i la na ma s[er]oluy[er] s[er]s[er]y[er] tam ke t[er]ma kin na yalaa t[er]na kin, hal[er]na ku tala isu t[he] mayamaya t[he] s[er]oluy[er]-me to. ¹³ Ye t[he] S[er]so un i lapa mpu, me i ka hiki toma ke hatuu m[er] huwee taa na i p[er]si Iso nyoma, na i te t[er]kpataa ke Taca[us] Iso isentaa ke kuy[er]nku t[he] S[er]so Yesu na i nyoma paa k[er]o to.

4

T[er]nte nte t[er]maga Iso to

¹ P[er] t[er]naga mpu ile t[er] taapalaa me i na t[er] kin ke is[er]na p[er] wee si i ka to na p[ro] m[er]ga Iso to, hal[er] i t[er]nna m[er]p[ro]y[er] l[er]na me[er]. Ama nti n[er]n[er] ma wiikina-me t[er]y[er]le si, hal[er], Taca[us] Yesu t[er]o i s[er]s[er] luy[er] ke p[er] taa. ² An[er] i nyoma Taca[us] Yesu kuyey[er]s[er]to nti t[he] sey[er]sa-me si i t[er]ny to. ³ Mpi Iso caaki t[er]y[er]le si i p[er]si i nyoma na i ye[er]le asilima kulap[er]to t[er]kpataa. ⁴ Paa ma taa wei i nyi is[er]na i ka k[er]ya alu na p[ro] we t[er]n[er]ny na p[ro] w[er]na nyoy[er] to. ⁵ P[ro] taa wee k[er]t[er]nnaa tike tom isu yalaa mpa pa ta nyi Iso to pele pa lakuy[er] to. ⁶ Ny[er]y[er]le i taa p[er]nt[er]na i t[er]y[er]nt[er]le ke tom t[er]ne t[er] taa na i taa wak[er]li-i pulu. T[er] t[er]ma-me[re] tom t[er]n[er]ye heeluyu na t[er] kpaala-me[re] teu si Taca[us] ka to sal[er]ka ke mpa pa l[er]ki isay[er]to n[er]nnaa to. ⁷ Iso t[er] yaa-tuy[er] i mpaav taa si t[er] l[er]ki asilima kulap[er]to, ama si t[er] la t[er] t[er] t[er]n[er]ny ke. ⁸ P[ro] t[er]o ke ye wei i k[er]ya tom t[er]ne na i l[er]y[er]na lumaya waali, p[er] ta[un]a yulu k[er]heelit[er] ke p[er]nto l[er]wa. Ama Iso wei i ha-tuy[er] i Feesuyu N[er]ny[er]to to i ny[er]nto ke i l[er]wa.

⁹ Ye m[er] taa m[er] tike t[er]ma s[er]oluy[er] tom ile, paa n[er]maa-me na p[ro] s[er]s[er]-me[re] nti toto? Iso mayamaya t[er]nna-me[re] p[er] t[er]naga m[er]p[ro]y[er] sey[er]suy[er] ile. ¹⁰ Hal[er] nti un t[er] mayamaya ke i t[er]nna m[er] taapalaa mpa pa t[er]na pa we Masetoni t[er]na taa t[er]y[er] l[er]na. Ama t[er] taapalaa me, t[er] tas[er]y[er]-me[re] wiinav si i s[er]s[er] luy[er] ke p[er] taa. ¹¹ Paa m[er] taa wei i lu si i na i t[er]y[er]nt[er]le p[er] w[er]na t[er]ma na lele[er], na paa wei i paas[er]na i ny[er]nte na i hiki i mayamaya ke mpi i ka suu i n[er]y[er] to. Nti un[er]y[er] tu t[er]ma-me[re] heeluyu. ¹² Mpu un pu yelina na ma ta nyi is[er]naa t[er]na-me, na i kaa caya na i teeli nyoluy[er] pulu taa.

Tacaa kònte

¹³ Ta taapalaa t̄ caa s̄i í c̄ek̄əna mpa pa s̄əpa t̄ə pa t̄əm na í taa w̄e piti taa is̄u mpa pa f̄eina t̄eɓv̄u k̄e l̄ə k̄in̄ t̄ə. ¹⁴ Is̄u t̄ə t̄ema t̄á taa s̄i Yesu s̄əpa na í t̄ayan̄i f̄em t̄ə, mp̄u t̄ət̄əȳə t̄ə t̄ema t̄á taa t̄ət̄ə s̄i l̄ə k̄á k̄p̄enna Yesu na mpa pa s̄əpa Yesu mpaav̄ taa t̄ə na í m̄əȳna.

¹⁵ Tacaa k̄uheelitu maɣamaɣa k̄e t̄ə caa-m̄eɣe s̄əɓs̄v̄u k̄e c̄əne, s̄i t̄á mpa tu w̄eena t̄á is̄e k̄e Tacaa k̄uyaku k̄ək̄am̄v̄u wule t̄ə t̄ə kaa t̄e n̄əȳə k̄e mpa pa t̄ema s̄əpu t̄ə. ¹⁶ P̄ə k̄əȳ p̄ə k̄eɓi na p̄ə holi na p̄á nu is̄ət̄aa t̄illu s̄əɓə t̄əȳ na l̄ə akant̄əle, l̄ena Tacaa maɣamaɣa luna is̄ət̄aa na í t̄iiki. Mpa pa s̄əpa Kilisiti mpaav̄ taa t̄ə p̄ele paa fe kancalaya. ¹⁷ P̄ə waal̄i k̄é pu k̄eli is̄e nȳəma t̄á, na t̄á na-w̄e t̄ə k̄p̄enti na t̄ə s̄v̄u n̄m̄ont̄u t̄e na t̄ə s̄uli Tacaa k̄e is̄ət̄aa. Na t̄á na-i tu c̄aȳa tam. ¹⁸ Í h̄eɓs̄əȳi t̄əma l̄əȳa na t̄əm t̄əne.

5

¹ T̄á taapalaa, p̄ə f̄ei is̄u paa n̄əki-m̄eɣe tak̄əlaya n̄maav̄ na pa k̄eɓi-m̄eɣe waatu yaa w̄e n̄na a taa mp̄u in̄i pu la t̄ə p̄ə t̄əm. ² Is̄u m̄ə maɣamaɣa í t̄əpa nȳəm k̄e teu t̄ə, Tacaa k̄uyaku k̄á la k̄é is̄u n̄mul̄ k̄eɓv̄v̄u na í k̄ə ahōo t̄ə. ³ Waatu wei ȳəlaa k̄á k̄ə na p̄á t̄əȳ s̄i: Nhn̄n, p̄ən̄ent̄eɣeɣe antulinya c̄aȳa í t̄ete, na p̄ən̄ent̄eɣeɣe t̄ə h̄eɓs̄aa t̄ə. Waatu un̄əȳi pu t̄ii pa t̄ə t̄əkp̄ili k̄e t̄əm k̄ol̄m̄ t̄ə, na p̄ə la-w̄eɣe sakasaka pa kaa fiti. Pu la k̄é is̄u l̄əv̄v̄u w̄əɓas̄i tak̄əȳv̄u ahonto t̄ə. ⁴ Ama t̄á taapalaa, k̄aȳana í t̄á k̄é s̄əkp̄et̄v̄u t̄e nȳəma, na p̄ə f̄ei s̄i k̄uyaku k̄əne k̄v̄ tuti-m̄eɣe k̄ututu is̄u n̄mul̄ tutuȳu t̄ə. ⁵ N̄əɓə t̄aa is̄ənt̄ə p̄ə nyaala m̄ə t̄ə k̄é na í p̄əsa ilim̄ taa nȳəma k̄é. T̄ə ta k̄e mpa pa w̄e ahōo taa na s̄əkp̄et̄v̄u t̄e t̄ə. ⁶ Mp̄u t̄ə t̄ə taa paas̄əna t̄əm is̄u l̄elaa lak̄v̄v̄u t̄ə. Ama t̄ə c̄aȳana t̄á is̄e na t̄ə f̄eɣ na t̄ə lak̄i p̄ə t̄əna na laakali. ⁷ Ahōo k̄e toolaa tooki, na ahōo k̄e s̄əv̄m̄ k̄uȳi p̄ə nȳəlaa. ⁸ Ama t̄á mpa p̄ə nyaala t̄á t̄ə na t̄ə p̄əsi ilim̄ taa nȳəma t̄ə tu lak̄i p̄ə t̄əna na laakali k̄é. T̄ə yeɣe na t̄á l̄ə taa t̄em̄nav̄ na t̄á t̄əma s̄əɓv̄v̄u p̄əsi-t̄u is̄u nȳəȳəv̄v̄u toko. T̄ə c̄aȳana naani s̄i pu ya-t̄u, na p̄əle pu w̄e is̄u t̄ə p̄əȳv̄v̄u yoōu kahuka t̄ə. ⁹ T̄ə ta k̄e mpa l̄ə s̄iwa s̄i cele pu f̄eli nȳan̄ t̄ə se. Ama s̄i p̄ə ȳá t̄á nȳəȳ k̄e Tacaa Yesu Kilisiti t̄ə k̄é. ¹⁰ Kilisiti in̄i í s̄əpa t̄á t̄ə k̄é s̄i ye p̄ə tala í k̄ont̄e wule na í maɣana t̄á na t̄á is̄e, yaa paa t̄ə t̄ema s̄əpu, t̄á na-i t̄ə k̄p̄enti na t̄ə kaa t̄əc̄aȳale k̄e tam t̄ə. ¹¹ P̄ə t̄ə ɔ̄le í s̄əɓs̄əȳi t̄əmaɣa apal̄v̄u, na í tuliȳi t̄əmaɣa teitei is̄u í t̄əȳna lap̄u t̄ə.

P̄ooli caa pa lak̄i mpi t̄ə

¹² T̄á taapalaa, t̄ə heeliȳi-m̄e s̄i í t̄ona mpa pa lak̄i t̄əml̄e k̄e m̄ə h̄ek̄u t̄ə, mpa Tacaa k̄pawa s̄i p̄á t̄iikiȳi-m̄e na p̄á s̄eɣe-s̄i-m̄e t̄ə. ¹³ M̄ə luuȳ í la-w̄e, na í s̄əɓi-w̄eɣe teu k̄e t̄əml̄e nte pa t̄əȳna lap̄u t̄ə t̄ə t̄ə. Í w̄eena t̄əma na leɣeɣ.

¹⁴ T̄á taapalaa, hai, í kal̄əna mpa paa caa p̄əv̄v̄u lap̄u t̄ə. Í la na mpa pa k̄əla f̄eɣe t̄ə pa f̄eɣe ya, í t̄əȳ acamaa, í h̄ól̄əȳi ȳəlaa t̄ənaɣa suulu. ¹⁵ Í la laakali na m̄ə taa n̄əȳəv̄v̄u í taa l̄eɣi l̄el̄v̄ k̄e is̄ayatu. Ama í l̄v̄ s̄i í lak̄i t̄əmaɣa k̄əp̄ant̄u k̄e tam, paa m̄ə maɣamaɣa m̄ə t̄əma, paa k̄p̄ai nȳəma.

¹⁶ M̄ə l̄əȳa í h̄ul̄v̄m̄i tam. ¹⁷ Í s̄əɓəməȳi l̄ə k̄é tam, í taa yeɣe. ¹⁸ Í s̄e l̄ə s̄i í na t̄əml̄e k̄e paa mpi p̄ə taa. Is̄əna l̄ə caa s̄i ye í t̄əȳəȳi Yesu Kilisiti í lak̄i t̄əȳəle.

¹⁹ Í taa k̄aȳati Feesuȳu N̄əȳnt̄u, í yeɣe-í na í la í t̄əml̄e. ²⁰ Í taa nȳəni l̄ə k̄uheelitu k̄p̄aal̄v̄v̄u k̄e yem. ²¹ Í w̄e s̄i paa mpi p̄ə taa k̄é teu na í ná n̄ti n̄ti t̄ə w̄e teu t̄ə na í t̄əki t̄əle. ²² Na í l̄v̄ n̄ti t̄ə f̄ei teu t̄ə paa t̄ə k̄é n̄ti.

²³ l̄ə wei í lak̄i na t̄ə n̄iki leɣeɣ t̄ə í yeɣe na í p̄əsi í nȳəma t̄əkp̄ataa. l̄ə in̄i í paas̄əna m̄ə l̄əmaɣas̄e na m̄ə t̄ən̄əȳ, na m̄ə w̄eɣe n̄ti t̄ə t̄əna t̄ə w̄e t̄ənaɣe k̄é Tacaa Yesu Kilisiti k̄ont̄e wule.

²⁴ Wei í yaa-m̄e t̄ə í k̄é k̄əp̄an̄. P̄ə t̄ə k̄é í kaa yeɣe-m̄eɣe t̄əyan̄v̄v̄u k̄e mp̄u.

²⁵ T̄á taapalaa í s̄əɓəməna-t̄v̄v̄u l̄ə t̄ə t̄ə.

²⁶ Í s̄e t̄á taapalaa t̄ənaɣa teu na í l̄el̄.

²⁷ Hai, ma wiikina-m̄eɣe, Tacaa t̄ə s̄i í kala tak̄əlaya kan̄e na ȳəlaa t̄əna nu.

²⁸ Tacaa Yesu Kilisiti í la-m̄eɣe p̄eɣeɣe.

TAKĒLAYA NAALĒ NYĒŃKA ŃKA PŔŔLI NMAAWA
TĒSALONIKI
NYĒMA TŔ
KŔtŔlŔtŔ

PŔlŔ tasŔyi Tesaloniki nyŔma ke sam ke takŔlaya kanĕ ka taa kĕ pa taa tĕm na pa tĕlŔyŔ tŔ. I caa si i taŔanŔ Yesu mŔlŔyŔ tŔm nti yŔlaa pŔnta nuw tŔ. Lelaa huŔki si wahalanaa mpa lŔ sĕelaa tŔki tŔ pa tŔ Yesu ka kŔŔ lŔŃ, halŔna pŔ yele tŔma lapŔ. Ama PŔlŔ heela-we si pŔ wĕĕ si isayatu tŔ i kŔŔ kĕ na pŔcŔ Yesu ka kŔŃ. PŔ tŔŔ kĕ i tasa-wĕyĕ apalŔtŔ si pŔ hatŔlŔna felentunaa na pŔ sŔlŔmŔyi, na pŔ lakŔ tŔmlĕ.

IsŔna pa faŔa Tĕsaloniki II takŔlaya tŔ:

- SĕĕtŔ na apalŔtŔ sŔŔsŔyŔ, titite 1
- Kilisiti mŔlŔyŔ tŔm, titite 2
- I tasŔyi layatu si pa sŔlŔmŔ na pŔ la tŔmlĕ, titite 3

SĕĕtŔ

¹ TaŔa PŔlŔ na SilaasŔ na TimŔtee.
 TŔ ŃmaakŔna takŔlaya kanĕyĕ Tĕsaloniki Yesu sĕelaa kŔĕkŔle nyŔma mĕ mpa i kĕ Taca a lŔ na tŔ SŔsŔ Yesu Kilisiti pa nyŔma tŔ. ² Taca a lŔ na tŔ SŔsŔ Yesu Kilisiti pŔ hŔlŔ-mĕyĕ pĕĕĕ na pŔ ha-mĕyĕ alaafŔya.

Kilisiti kŔntĕ wŔle huŔle

³ TŔ taapalaa, pŔ wĕĕ si tam tŔ sĕĕki lŔŔ kĕ i na tŔmlĕ ke mŔ tŔŔ, na pŔ tu mŔna mŔŔ. PŔ taŔa pŔlŔ tŔŔ, i tŔŃna tŔŃ nyŔŔŔ ke mŔ lŔŔ mŔpaŔŔ tŔŃnyŔ taa kĕ tam kĕ, na mŔ tŔma sŔlŔyŔ nŔ tŔŃna sŔŔsŔyŔ ke teu tŔtŔ. ⁴ PŔ tŔŔ kĕ tŔ yŔŔlŔyŔna-mĕyĕ lŔŔ sĕelaa lelaa taa kĕ isŔna mpa i pŔsaa na i kantŔlŔ na i tŔki lŔŔ mŔpaŔŔ ke kŔnyŔntŔyŔle na wahalanaa mpa pa tŔyi-mĕ tŔ pa taa tŔ.

⁵ Na pŔ tŔnŔya mŔŔ pŔ hŔlŔyŔ isŔna lŔŔ tŔŃŔyi siŔisŔyŔ ke i huŔle taa tŔyŔ. PŔ taŔa pŔlŔ tŔŔ, mŔŔ unŔ pu yele na i mŔna lŔŔ kawulaya Ńka ka tŔŔ i naa wahalanaa mpe tŔ ka hikuyŔ. ⁶ lŔŔ kŔ tŔŃ tampana na i lĕĕti mpa pa tŔyi-mĕyĕ wahala tŔyŔ wahala. ⁷ Na i ha tŔ na mpa mĕ i tŔki kŔnyŔŃ tŔyŔ hĕĕsŔyŔ. I kŔ la mŔpŔyŔ wŔle nte Taca a Yesu kŔ luna isŔtaa na isŔtaa tillaa tŔŃ nyŔma ⁸ na kŔkŔ Ńka ka mŔyi kemkem tŔ, si i tŔyi salŔka ke mpa pa ta nyŔ lŔŔ na mpa pa kisa Taca a Yesu LaapaalŔ KŔpaŃ ke mŔyŔ tŔ. ⁹ SalŔka wei i kŔ tŔ-wĕ tŔyŔle wakŔlŔyŔ mpa i ka wakŔlŔ-wĕ tŔnŔŃnaŃ ke tam tŔŔ, na paa hatŔlŔna Taca a na i toma nna a tewa sŔsŔm tŔ. ¹⁰ Pu la mŔpŔyŔ wŔle nte unŔ i ka kŔŔ si i nyŔma i tŔ-i teeli na mpa pĕĕ paa mŔ i tŔm tŔ pŔ samŔ-i tŔ. Na mŔ maŔamaŔa i kŔ wĕĕ pŔ taa. Mpa tŔ, i mŔ tŔm nti tŔ heela-mĕ tŔ se.

¹¹ PŔ tŔŔ kĕ tŔ sŔlŔmŔyŔna-mĕyĕ tam si tŔ lŔŔ i la na i mŔna weesuyŔ Ńku kŔ tŔŔ i yaa-mĕ tŔ kŔ hikuyŔ. TŔ kooliyŔ kĕ si i hŔlŔ i toma na i la na kŔpantŔ nti u huŔki mŔ taanaa tŔ i pŔsŔ na i la-tŔ, na mŔ lŔŔ sĕĕw tŔma tŔ teu. ¹² WaatŔ unŔyŔ i kŔ la na Taca a Yesu hŔtĕ hiki teeli, lĕna i la na mŔ hiki teeli tŔtŔyŔ tŔ lŔŔ na Taca a Yesu Kilisiti pa pĕĕĕ tŔŔ.

2

Isayatu tŔ tŔm

¹ TŔ taapalaa, ye Taca a Yesu Kilisiti kŔntĕ na tŔ kotuyŔ ke i kinŃ tŔm ilĕ, ² i taa yele na pŔ liŔyiti-mĕyĕ mŔŔ tŔhĕ na pŔ ĕĕ ma laŃa si Taca a kŔyaku tĕma tate. NtanyŔ cele nyŔntŔ nŔlŔ nŔyŔlŔ i yŔyŔtŔna mŔŔ, yaa nŔyŔlŔ lapŔna waasŔ ke kulapŔ ke mŔŔ, yaa ntanyŔ nŔyŔlŔ nŔ loolina si tŔ takŔlaya nakŔlŔ ka taa kĕ pa Ńmaa mŔŔ. ³ Na paa pa tu heela-mĕ si nti tĕ, i taa nu. PŔ taŔa pŔlŔ, yŔlaa kŔ kulŔ na pŔ tĕĕsi lŔŔ kĕ kisuyŔ tŔsŔyasŔya. Na Isayatu YŔlŔ wei unŔ paa wakŔlŔ tŔnŔŃnaŃ tŔ i kŔ lu na pŔcŔ wŔle nŔtĕ tŔ kŔŔ. ⁴ PŔ tŔna mpa yŔlaa sĕĕki na pŔ nyŔnŔyi si lŔŔ nyŔm tŔ i kŔ kisi-wŔ tŔkŔpatakŔpata. I kŔ kulŔ pŔ tŔnŔya mŔŔ pŔ tŔŔ, halŔ i kŔ sŔb na i ĕaya lŔŔ tŔsĕĕle sŔŔŔle taa maŔamaŔa na i tŔ si unŔyŔle lŔŔ. ⁵ I tŔ tŔŔsi si maa tĕma-mĕyĕ pŔ tŔm ke heeluyŔ ke waatu wei maa wĕ mŔ kinŃ tŔ? ⁶ I nyŔmŔ mpa pŔ tŔŔ mpa unŔ pu hikiyŔ mpa si pŔ la nŔŔnŔŔ tŔ. PŔ wĕĕ kĕ si pu tala pŔ waatu kĕ na pŔcŔ Isayatu YŔlŔ unŔ i lu. ⁷ Isayatu nti tŔ toma tŔŃna kookalŔ kĕ lapŔ ke mukaya tĕĕ. Ama wei unŔ i sŔŃsŔyŔ-tŔ tŔ, i kŔma na i tĕĕ ke tu la. ⁸ Saa unŔyŔ Isayatu YŔlŔ unŔ ilĕ i ka lu. Taca a Yesu kŔ woso-i heelim ke kŔwosu kĕ na i si, na Yesu unŔ i kŔntĕ teeli kŔ lana na i saalŔ yem tŔkŔpata. ⁹ SataŔi tŔŃ ke isayatu YŔlŔ unŔ i kŔ kŔna na i lŔ piti tŔma na kŔkŔlŔ nyŔmnaa na sŔyŔntŔ tŔmana, kŔpuyŔsumnaa mpa pŔ tŔna. ¹⁰ I kŔ la isayatu ke mpa mpa na i puyŔsina mpa pa kĕ kulĕpaa tŔ. Mpe unŔ paa lĕ. Mpa tŔ pa kisa pa ta sŔlŔ tampana nna a kŔ waasŔ-wĕ tŔyŔ tŔŃnyŔ tŔ pŔ tŔŔ. ¹¹ PŔ tŔŔ kĕ lŔŔ lakŔ si tolusuyŔ tŔma sŔŔŔna naalŔ Ŕ tĕna-wĕyĕ kŔakŔpaa na pŔ tŔŃŔyi pŔpŔtŔ. ¹² MŔpŔyŔ pu la na pŔ tŔ pa tŔna mpa isayatu lapa lĕlĕŃ na pŔ kisi tampana tŔŃnyŔ tŔyŔ salŔka.

Pə ləsa-meyε sɪ pə ya mə nyəəŋ

¹³ Pə wεε ké sɪ tə sεεkɪ lso ké í na təmle ké tá taapalaa me mə təə ké tam, me mpa Tacaa səəlaa tə. Pə taya pəlv təə, lso ləsa-meyε sɪ Feesuyu Nanjtu wei ɪ yeki na í pəsəyi lso yəlaa tə ɪ təə na mə tampana mbyu təə pə caaləna-me mə nyəəŋ ke yapv. ¹⁴ Laapaalı Kupaŋ wei tə heela-me tə ɪ nuw taa ké lso yaa-me sɪ í hiki mə paa tete ké Tacaa Yesu Kilisiti teeli taa. ¹⁵ Ye mpv de tá taapalaa, í səŋ təca na í təkɪ sɛyεsəŋ wei tə sɛyεsa-me tə, paa wei tə yoyətəna tá nəsɪ tə, paa takəlasɪ taa nyəŋ.

¹⁶ Təv, tá Səsə Yesu Kilisiti mayamaya, na Tacaa lso wei ɪ səəla-tv na í hóləyi-tvy pεεlε na í hεsɪ tá laŋa ke tam təə na í tv-tvy tεlvvy kupaŋk tə, ¹⁷ pa naalεyε mpv pá səsɪ-meyε tvŋ na pá səna-me na í pəsɪ na í laki na í yoyətəyi kupaŋtv tike.

3

ɪ sələmənə-tvy lso

¹ Tá taapalaa, nti tə kaasaa təyələ sɪ, í sələmənə-tvy lso na Tacaa Təm ya ləŋ na tə hiki teeli isv pə lapv mə kɪŋ tə. ² ɪ sələmənə-tv tətə na pə ləsɪ-tvy yəlaa asayaa mpa pa ta kεsɪ tə pa nɪŋ taa. Pə taya pəlv, yəlaa wεε mpa paa caa pá mv lso mpaəv təm tə.

³ Paa na mpv tə Tacaa ké yulvpaŋ. ɪ ká yele na í nyəə tvŋ na í kenti mə təə na lsayav kaa hiki-me. ⁴ Tacaa lapa na tə wəna naani ké mə təə təkpaata sɪ í ká təŋəyi tam ɪ kaa yele təmnaa mpa tə sɛyεsa-me tə.

⁵ Tacaa í kpaŋa mə ləsasɪ na í tó lso təə na í səəli-ɪ, na í yele na Kilisiti tv-meyε suulu ke teu tətə.

Pə wεε sɪ paa wei í la təmle ké

⁶ Tá taapalaa, Tacaa Yesu Kilisiti təə tə heeliyi-me sɪ í hatələna mə taa mpa paa caa pəlv lapv na paa təŋəyi sɛyεsvy ŋku tá teləsa-me tə. ⁷ Mə mayamaya í nyəmá isəna í ká la na í təŋ tá ikpate tə, pə taya pəlv, waatv wei tv wε mə hεkɪ tə tə ta ke yəlaa mpa paa caa pəlv lapv tə. ⁸ Tə ta caya sɪ nəyolv í calɪ-tvy faalaa. Ama tə lapa təma ké na tə konti haŋaya. Tə lapa təma na isəle kvsεmle ke teu sɪ tə taa svkɪ mə taa nəyolvvy səyələ. ⁹ Tv wəna mpaəv sɪ tə təyə mə kvətəyεv ke faalaa. Ama tə kisa mpyó sɪ í nana-tv na í təŋ tá ikpate. ¹⁰ Haləna waatv wei tv wε mə hεkɪ tə tə heela-me təkεlekele sɪ: Ye wei ɪ caa pəlvv lapv pəntv í taa təyə.

¹¹ Pə taya pəlv təə, tə nuwa sɪ lələ wε mə hεkɪ taa mpa paa caa pəlv lapv tə, ye pə taya təm fav tike. ¹² Tacaa Yesu Kilisiti təə tə heeliyi yəlaa isv mpv sɪ paa wei ɪ isəle í sεena təmle lapv, na í hiki ɪ mayamaya ke mpi ɪ ka suu ɪ nəyə tə.

¹³ Tá taapalaa, ye me de kupaŋtv lapv í taa la-meyε felentv. ¹⁴ Ye nəyolv wεε na ɪ saŋ nti tə ŋmaa takəlaya kane ka taa cəne təyə təŋvyv, í nyɪ pəntv təə na í fayana-ɪ təkpaata, na fεεle kpa-ɪ. ¹⁵ ɪlε í taa nyənɪ-ɪ isv kolontv. Ama í lana-ɪ isv yəlv í caa ɪ tayanɪ ɪ taapalv ɪ laki tə.

Koolεe kupaŋa na sεtv

¹⁶ Tacaa wei ɪ ké alaafəya halv tə í ha-meyε alaafəya ke tam ké pə təna pə taa. Tacaa í wεε mə təna mə waalı.

¹⁷ Pəəli má, ma sεε-me na ma mayamaya ma nɪŋ ŋmaatv ke cəne. Isəna ma tvyi ma hətε ke ma takəlasɪ təna taa təyələ. Mpyó ma ŋmaakɪ.

¹⁸ Tacaa Yesu Kilisiti í hólí mə təŋaya pεεlε.

TAKEΛAYA KANCAALAYA NYEŊKA ŊKA POOLI NMAAWA TIMOTEE TO KOTULU

Timotee caa ke Koleeki tu ke na i too ke Yuta tu. Timotee p̄sa P̄oli waali tu na i t̄ŋȳi-
i Laapaali Kupaŋ c̄on̄av taa. P̄oli ŋmaawa Timotee ke tak̄alaya si i caya lfeesu na i seyeŋȳi
Iso seelaa na i tas̄ȳi-weye apal̄v̄u. Tak̄alaya kan̄e ka taa we laȳav̄u tas̄v̄u na Yesu seelaa kpeka
paas̄an̄av t̄m. P̄oli towa Timotee si i nȳona Iso T̄m na i paas̄ana Iso T̄m seyeŋv̄u.

Isona pa faya Timotee I tak̄alaya t̄:

- Isona paa paas̄ana Iso ȳalaa kpek̄ale t̄, titite 1-3
- Isona Timotee ka la i t̄ma t̄, titite 4-6

Seetv

¹ Maya P̄oli, Yesu Kilisiti tillu. T̄a Yav̄o Iso na Yesu Kilisiti wei t̄ teel̄ȳi t̄ mpe pa kpana-m
si m̄a la tillu.

² M̄a ŋmaak̄ana tak̄alaya kan̄eȳe Timotee. Nȳa ken̄a ma p̄ȳaya t̄siȳisiȳi k̄e Iso seev̄ taa. Tacaa
Iso na t̄a S̄os̄o Yesu Kilisiti p̄a h̄v̄-ŋ p̄eele na suulu na p̄a ha-ŋ alaaf̄aya.

P̄op̄v̄o seyeŋȳi

³ Ma teekaya Masetoni na m̄a heeli-ŋ si ŋ saali lfeesu t̄, saali m̄p̄ȳȳ t̄na, na ŋ heeli pa taa
mpa inu t̄ si p̄a taa seyeŋi pa p̄op̄v̄o seyeŋȳi. ⁴ Heeli-we si p̄a yelee l̄ŋ taa t̄mnaa mpa pa t̄kaa t̄,
na hatuu l̄ŋ taa l̄v̄v̄u loosi nsi pa tams̄ȳi t̄. T̄le t̄ k̄ŋna n̄t̄ŋkpees̄aya ke yem k̄e, tu kus̄ȳi
yap̄v̄ t̄m n̄ti Iso siwa na i lak̄i t̄. Ȳv̄u t̄ŋ i taa na Iso k̄e na p̄c̄o i nȳi p̄ale p̄e t̄m. ⁵ Ma tu-weye
m̄p̄ȳȳ si p̄a weena lotu kul̄v̄m̄t̄v̄, na p̄a t̄ŋȳi siȳisuȳu, na p̄a t̄e Iso na pa taa k̄e teu, na p̄a l̄a na p̄a
weena s̄ol̄v̄u. ⁶ Lelaa yela yaasi kupaŋ in̄eȳe t̄k̄v̄v̄, na p̄a tooli na p̄a s̄v̄o k̄v̄m̄el̄n̄t̄ŋkpees̄aya
taa k̄e yem. ⁷ Pa l̄v̄ki yem si mpeyele Iso kus̄s̄v̄tu seyeŋs̄alaa, p̄ayelee paa cek̄ȳx̄ana pa maȳamaya
pa kuȳȳot̄v̄u. Pa ta cek̄ana m̄pi m̄pi p̄e t̄m pa tu ȳȳot̄ȳi m̄p̄v̄ na apal̄v̄u t̄.

⁸ T̄e nȳm̄a si ye n t̄ŋa Iso kus̄s̄v̄tu ke teitei isu t̄ wev̄ t̄, t̄ we teu k̄e. ⁹ Na pu t̄os̄i-ŋ si
kus̄s̄v̄tu fei n̄ti p̄e paasaa na p̄e si k̄v̄p̄ant̄v̄ lataa t̄o t̄. Ama isayalataa, na kaan̄ut̄naa, na
nȳaŋ nȳoma, na kawalaya nȳoma, na mpa paa seeki Iso na paa seeki i nȳam t̄, na mpa pa
kuȳi pa caanaa yaa pa toonaa t̄, na ȳv̄l̄v̄kolaa, ¹⁰ na apalaa mpa pa s̄v̄k̄ana apalaa lel̄aa t̄, na
ȳv̄l̄v̄p̄eet̄elaa, na p̄op̄v̄naa, na mpa pa s̄v̄ki pa n̄os̄i ke yem t̄, yaa mpa pa tak̄ȳi n̄tiwe t̄ ta
t̄ŋ seyeŋv̄v̄u kupaŋku ŋku ku waas̄ȳi ȳalaa t̄, pa t̄ona ke pa su kus̄s̄v̄tu. ¹¹ Laapaali Kupaŋ
wei p̄e yelina-m t̄ inu i seyeŋȳana seyeŋv̄v̄u k̄v̄ne. Teeli Iso na k̄v̄p̄ant̄v̄ tu t̄o Laapaali Kupaŋ
n̄t̄e.

Iso k̄v̄p̄ant̄v̄

¹² Tacaa Yesu Kilisiti wei i ha-m toma ke s̄os̄om na m̄a lak̄ana ma t̄mle t̄ȳo ma see i na t̄mle.
I t̄v̄n̄av m̄a si ma n̄ȳos̄ana p̄a t̄-m na taa, na i kpa-m si m̄a la t̄mle t̄, ma see-i i na t̄mle. ¹³ Tuu
l̄ŋ m̄a ȳȳot̄ȳana isaȳav̄u ke i t̄o, na m̄a t̄v̄na-i k̄v̄nȳȳ, na m̄a t̄v̄-i. Ama Iso wii ma p̄et̄ot̄ele.
P̄e t̄aya p̄v̄v̄, ma taa t̄e ma taa na Iso t̄ȳo ma ta nȳi ma k̄v̄lap̄v̄tu n̄ti. ¹⁴ Tacaa h̄v̄la-m i p̄eele ke
s̄os̄om, na i lapa na m̄a t̄ŋ ma taa na Iso na m̄a s̄ol̄ȳi ȳalaa isu t̄e k̄v̄p̄ant̄v̄av̄ Yesu Kilisiti na t̄e
wena t̄. ¹⁵ T̄m n̄ti t̄e k̄e tampana nȳont̄ t̄ekelekele na t̄e muna p̄a m̄v̄-t̄ t̄ekp̄e na p̄a t̄-t̄ na
taa t̄ȳole si: Yesu Kilisiti k̄v̄ma antulinya taa si i yak̄i isayalataa nȳoŋ, na maȳale pa taa ac̄epa.
¹⁶ P̄e t̄o k̄e Iso wii ma p̄et̄ot̄ele, inu i s̄ol̄ona si Yesu Kilisiti i h̄v̄li isayalataa taa ac̄epa maya i
suulu t̄na, na pu h̄v̄li waali nȳoma mpa paa te na p̄a m̄v̄ i t̄m na p̄a hiki weesuȳu ke tam t̄o
t̄ si p̄a nȳȳona-m na p̄a n̄a. ¹⁷ Aaa, Kawulaya tu, inu i wenna tam t̄o, u s̄aki, paa naa-i, i t̄ike
t̄ek̄ŋ n̄t̄e Iso. Ȳalaa t̄na i sam̄-i na p̄a t̄ȳv̄-i teeli ke tam t̄o. Ami.

¹⁸ T̄o, ma pu Timotee, Iso ka lapa hatuu l̄ŋ na p̄a n̄a nȳa t̄m n̄ti na p̄a ȳȳot̄i t̄ȳo ma t̄kaa
na m̄a k̄v̄al̄ȳi-ŋ is̄ont̄, si ŋ t̄ki t̄mnaa mpeye teu, na ŋ paasi na ŋ yoo youu ke teu. ¹⁹ N t̄ma
Iso na nȳa taa t̄o t̄ki m̄v̄ na ŋ weena lotu kul̄v̄m̄t̄v̄. Lelaa t̄ t̄ki lotu kul̄v̄m̄t̄v̄ ilena na Iso seev̄
p̄asi yem. ²⁰ Pa taa mpeyele na Himenee na Alek̄asant̄eli. Satan̄i ke ma yilina-we si i la-we na
p̄c̄o p̄a nȳi si pa ȳȳot̄v̄v̄u isaȳav̄u ke Iso t̄o t̄o p̄e fei teu.

2

Iso s̄al̄m̄v̄v̄u

¹ T̄o, kancaalaya ile, n̄ti ma t̄ȳi-me si i la t̄ȳole si i tek̄ȳi Iso k̄e niŋ ke ȳalaa t̄na t̄o, na i
s̄al̄m̄ȳi-ŋ pa t̄o, na i wiikina-i pa t̄o, na i seeki-i i na t̄mle ke pa t̄o. ² I s̄al̄m̄i Iso k̄e awulaa
s̄os̄aa na t̄ŋt̄v̄naa t̄na t̄o, ilena t̄e p̄asi na t̄e caya t̄epamm na alaaf̄aya na t̄e paas̄ana Iso nȳont̄v̄
ke teu, na t̄e t̄ka t̄a yaasi kupaŋ. ³ N̄ti t̄e maȳamaya t̄e k̄e t̄a Yav̄o Iso luȳu t̄e nȳont̄v̄ na t̄e we-i

teu tɔyɔle. ⁴ Inɪ ɪ caana sɪ pɔ ya yɔlaa tɔna nyɔɔŋ, na pɔ lɔ na pɔ nyɪ tampana. ⁵ Pɔ taya pɔlv, lɔɔ kɔlv m tike tɔkɔŋ wɛna, na lɔɔ na yɔlaa pa hɛkɔ taa sɔlv kɛ kɔlv m kɛ, inɔyɔle yɔlv wei pa yaa sɪ Yesu Kilisiti tɔ. ⁶ Ilɛ ɪ hana ɪ tɪ na ɪ fɛlɪ na pɔ cɛ yɔlaa kɛ pa yomle. Waatɔ wei paa tɔwa tɔyɔ ɪ kɔma, na ɪ hɔlɪ sɪ tampana lɔɔ caa kɛ sɪ pɔ ya yɔlaa tɔna nyɔɔŋ. ⁷ Pɔ maɣamaɣa pɔ tɔ kɛ pɔ kpa-m pɔ tɔm heellu na tillu, na pɔ tɔ-m sɪ mɔ sɛyɛsɛyɪ mpa pa ta kɛ Yuta nyɔma tɔyɔ lɔɔ sɛɛv mpaav na tampana pɔ tɔm. Tampana kɛ ma yɔyɔtɔyɪ, maa looliyɪ.

⁸ Pɔ tɔ kɛ ma caa sɪ paa timpiyɪ apalaa sɔlɔmɔyɪ lɔɔ, pɔ tiyisi lɔɔ kɛ niŋ, na pɔ sɔlɔmɔna lotu kɔlv m tɔ, na pɔ anɔna yaa yooɔ ɪ taa wɛɛ.

⁹ Ma caa tɔtɔ sɪ alaa ɪ tɔyɔlɔyɪ pa wontu kɛ ɪ sɔna pɔ mɔna pɔ tɔyɔlɔyɪ tɔ, pɔ taa la ɪ sɔcav na pɔ suli mpɔle tɛlɔsvɔv. Pɔ taa tiyiliyina nyɔɔsɪ tayanvɔv katatɔlaya, yaa wɔlanaa na lutɔ pɔ tɔyɔ, yaa liyitee pɔɔŋ tɔyɔlvɔv sɪ pɔ tɛ. ¹⁰ Ama lakasɪ kɔpɔŋsɪ kɛ paa tiyilina ɪ sɔ lakasɪ nsiwɛ sɪ mɔŋna alaa mpa pa tɔŋ sɪ pa seeki lɔɔ tɔ. ¹¹ Ye pa sɛyɛsɛyɪ, pɔ wɛɛ kɛ sɪ alɔ ɪ sɔ na ɪ pɔsa ɪ tɔyɪ teu na ɪ nuki sɛyɛsvɔv. ¹² Ma ta ha alɔ kɛ nɔyɔ sɪ ɪ sɛyɛsɪ yaa ɪ kpiliki apalɔ kɛ pɔlvɔv taa. Ama pɔ wɛɛ kɛ sɪ ɪ sɔ. ¹³ Pɔ taya pɔlv, Atam kɛ pɔ caalɔna ŋmav, pɔ waali kɛ pɔ ŋma lfa. ¹⁴ Pɔ taya Atam kɛ pɔ puɣusaa. Ama alɔ kɛ pɔ puɣusaa na ɪ kisi lɔɔ nɔyɔ taa nyɔntɔ kɛ nunav. ¹⁵ Ye pa tɛŋ pa taa na lɔɔ na pɔ sɔlɔyɪ yɔlaa na pa yaasi mɔyɔ lɔɔ, na paa laki ɪ sɔcav na pɔ tɔka mɔyɔyɔ tam, ɪlɛ pu ya pa nyɔɔŋ na pa piya lɔlvɔv taa.

3

lɔ yɔlaa kpekɔle sɔsaa kpaɔ

¹ Tɔm nti tɔ kɛ tampana nyɔntɔ tɔkelekele tɔyɔle sɪ, ye yɔlv caa ɪ la lɔɔ yɔlaa kpekɔle sɔsɔ pɔ kɛ tɔmlɛ kɔpantɛ kɛ. ² Wei ɪ kin pa kaa na kawaliya nakɔlɔ tɔ inɪ ɪ kɔ tɔyɔna lɔɔ tɔsɛɛle sɔsɔɔntɔ. Na alɔ kɔlv m kɛ pɔntɔ inɪ ɪ kɔ wɛna. ɪ kɔ kpaaki ɪ tɔyɪ paa mpi pɔ taa, na ɪ wɛɛ lɔmɔyɛsɛ tɔ na wei ɪ nyɔmɔ pɔ tɔna pɔ tayanvɔv kɛ teu tɔ. ɪ kɔ wɛɛ wei ɪ nyɔmɔ mɔvɔlle lapɔ tɔ, na ɪ pɔsɔyɪ sɛyɛsvɔv. ³ ɪ kaa wɛɛ sɔlvnyɔɔlv yaa mɔsvɔŋ tɔ. Ama ɪ kɔ wɛɛ tɔpamm kɛ, na ɪ wɛna yɔlle. ɪ kaa wɛɛ pɔyɔlaya nyɔntɔ. ⁴ ɪ kɔ wɛɛ wei ɪ paasaa na ɪ pɔsa ɪ tɔyɔyɔ kɛ teu teu, na ɪ mɔŋna ɪ piya kɛ ɪ nɔɔhɛ tɛɛ na sɪ nukɔna-ɪ na sɪ nyaŋna-ɪ teu tɔ. ⁵ Mpi tɔ, ye yɔlv ta pɔsɪ ɪ maɣamaɣa ɪ tɔyɔyɔ, ɪ sɔnaya ɪ kɔ pɔsɪ na ɪ paasana lɔɔ sɛɛlaa kpekɔle? ⁶ Ye pɔntɔ kɛ lɔɔ sɛɛlv kɔfalu pɔ kaa la. Pɔ taya pɔlv, ɪ kɔ kɔ kɛ na ɪ san ɪ tɪ na ɪ tɔm nana sɔrv ɪ sɔ lɔyɔv nyɔntɔ ka lapɔ tɔ. ⁷ ɪ kɔ wɛɛ wei ɪ kɔpantɔ ma ta nyɪ ɪ sɔnaa maɣamaɣa sama tɔ, pɔcɔ pɔ taa kɔɔ na pɔ footiyɪ-ɪ, na ɪ kɔɔ ɪ nana lɔyɔv nyɔpɔtɔ taa kɛ tiuu.

Yesu sɛɛlaa kpekɔle taa tɔma lataa

⁸ Mpa mpa pa laki tɔma kɛ Yesu sɛɛlaa kpeka taa tɔ paa wɛna yaasi kɔpɔŋ kɛ mpɔ tɔtɔyɔ. Pa kaa wɛɛ ataa na a waali nyɔma, pa kaa wɛɛ sɔlvnyɔɔlaa, yaa mpa pa muyuliyi sɪ pɔ hiki liyitee tɔ. ⁹ Paa wɛɛ mpa pa tɔŋyɔna laakali kɔpɔŋ kɛ lɔsɛɛle mpaav tampana nna a tɔɔ lɔɔ kulaa tɔ. ¹⁰ Pɔ maɣasi-wɛ na pɔcɔ, ye pa ta na ɪ sɔyatiya nakɔlɔyɪ pa kin ɪlɛ pa sɔv Yesu sɛɛlaa kpekɔle tɔmlɛ lapɔ taa. ¹¹ Pa alaa tɔtɔ kɔ wɛna yaasi kɔpɔŋ, pa kaa cakɔna yɔlaa. Paa kpaaki pa tɪ na pɔ wɛɛ kɔpama kɛ pɔ tɔna pɔ taa. ¹² Wei ɪ laki Yesu sɛɛlaa kpekɔle tɔmlɛ tɔ ɪ kɔ wɛna alɔ kɔlv m kɛ, na ɪ kɔ wɛɛ wei ɪ paasaa na ɪ pɔsa ɪ piya na ɪ tɔyɔyɔ kɛ teu teu tɔ. ¹³ Yesu sɛɛlaa kpekɔle tɔmlɛ lataa mpa pa lapa pa tɔma kɛ teu tɔ, pa nyɔɔŋ kɔlvɔyɪ kɛ. Na pa pɔsɔyɪ na pɔ yɔyɔtɔ tɔ na Yesu Kilisiti tɔ kɔpantɔv lapa na tɔ wɛ lɔɔ sɛɛv mpi pɔ taa tɔ pɔ tɔm na paa nyaŋna pɔlv.

Sɔsɔɔntɔ nti pɔ ŋmesaa tɔ

¹⁴ Ma ŋmaaki-ŋ takɔlaya kane na mɔ tɛɛlɔyɪ kɛ sɪ maa kɔɔ nɔɔnɔ na mɔ na-ŋ. ¹⁵ Ama ye pɔ kɔma na n ta nu ma tan, ɪlɛ takɔlaya kane kaa kɛsɔna-ŋ yaasinnaa mpa n ka tɔki lɔɔ sɛɛlaa kpeka taa tɔ. Weesyɔv lɔɔ sɛɛlaa mpa pa kɛ kite nte tɔ tɔ tampana sɔŋna na pɔ tɔka-yɛyɛ teu tɔkpa tɔyɔ ma tɔŋ. ¹⁶ Ama tampana tɔɔ ɪ sɔntɔ tɔ lɔsɛɛle mpaav tɔm kɔŋmɛsɔtɔ wɛ piti kɛ teu kɛ, yɔlv ɪ pɔsɔyɪ na ɪ kɛɛsɪ tɔle. ɪ kɔma tɔ yɔlvwɛɛtɔ kɛ ɪ wɛna. Feesuyɔv nɔ hɔlvna sɪ ɪ kɛ tampana tɔŋlv. ɪ sɔtaa tillaa maɣamaɣa nɔ na-ɪ. ɪ waasv kɛ pa lapa katɛŋasɪ tɔna taa. Pa mv ɪ tɔm kɛ antulinya tɔna taa. Pɔ kpaasa-ɪ na ɪ sɔv ɪ teeli taa.

4

Sɛyɛsɔlaa pɔpɔtɔnaa

¹ ɪlɛ Feesuyɔv yɔyɔtɔyɪ mɔyɔyɔ tɛɛɛɛɛɛ sɪ, pu kɔɔ na pɔ tala kantɔkaya kɔyɛɛŋ taa tɔ, yɔlaa lɛlaa kɔ lu lɔɔ sɛɛv na pɔ paasɔna ulɔyɔhilu tɔma kɔpuɣusɛɛ, na alɔyaa kɔsɛyɛsɔtɔv kɛ paa mv. ² Na paa yeɛ na yɔlaa cɛsɔlaa na pɔpɔtɔnaa mpa pa lɔmɔyɛsɛ taa sɔpa ɪ sɔ pa tula-yɛyɛ kɔkɔ na paa tasɔyɪ kɔpantɔ natɔlɔyɪ cɛkɔna tɔ pɛɛ pa tolisi-wɛ. ³ Yɔlaa pɔnɛwɛ, pa sɛyɛsɔyɔna sɪ alɔ kɔpav fɛɪ teu, na tɔyɔnasɪ lɛnsɔnaa tɔyɔv fɛɪ teu. Anɪ lɔɔ nɔ lapa kɔtɔyɔŋ inɔyɪ sɪ lɔɔ sɛɛlaa nyɔmɔ tampana tɔ

πά σεε Ισο na pá tøyo. ⁴ Pə təna mpi Iso lapa to pə tewaya, pə taa pulv fei ləv. Ama pə wee si pá tøyo pə təna ké na pá σεε Ισο ké í na təmle ke pə tō. ⁵ Pə taya pulv tō, Iso Təm na í sələmuγv tayənaγi pə tənaya na pə wee-í teu.

Kilisiti təmle tv kupaŋ

⁶ Ye n wee na í seγesəγi tá taapalaa ke tōmnaa pane, n teŋ na í lá Yesu Kilisiti təmle tv kupaŋ ké. Na pu hólí si Isəsēele mpaav tōmnaa na tampana seγesəŋ wei n təŋaa tøyo n puσəγəna nyá ləsaγa. ⁷ Kisi sōsaa taa kpaí kpaí tōmnaa mpe, tu laki na yulv te í taa na Iso se. Faləsəγi nyá ti si í sōosi Iso ké nyōōnav ke teu. ⁸ Yulv faləsuyv í tōnyv to pə waasəγi te, íe pə waasuyv ta tō ké. Ama ye yulv faləsa í ti si í nyōōna Iso ké teu, íe pəle pə kələna waasuyv ke paa mpi pə taa. Pə taya pulv tō, uní í tōmna si í ká ha-tuyv weesin ke saŋa na cele tōtō. ⁹ Təm ntí tē ké tampana nyəntv ké təkēlekele, na tē muna pá mu-tí təkpe m na pá te-tí na taa. ¹⁰ Mpi pə tō tē tá wee na tē təŋna təmle lapv na tē loki tøγəle. Pə taya pulv tō, weesuyv tv Iso wei í yakí yəlaa tēna nyōōŋ ílena pə tu kələna mpa pa teŋi-í na pa taa tøyo tá teeləγi.

¹¹ Hólí-we si pá laki pə təna isəntō na í seγesəγi-we. ¹² Taa yele na nəγolv kpeena-ŋ si n ké pəyaya. Ama wee wei Iso seela ləlaa ká keesəγəna na pá laki tøyo nyá yōγotaya taa, na nyá tōnte na nyá sōōlyv ke ləlaa taa, na isəna n tēmna Iso ké nyá taa na nyá tənəŋŋ weetu pə taa. ¹³ Kaləγi Iso Təm takəlasí ke yəlaa taa na í laki waasv na í seγesəγi pə huwee na má kōŋ. ¹⁴ Taa líyilina mpi Iso Feesuyv yelaa na pə lapv saa-ŋ tō, mpi paa nawa na pá yōγoti na Iso tēsēele sōsaa tēni nyá tō ké nínŋ tō. ¹⁵ Paasəna teu na í la təmle təne na í yoosi-te. Há nyá təγi tē taa təkpataa na pa təna pá na isəna n təŋna toŋ nyōōv tō. ¹⁶ Feŋiγi nyá ti na nyá kuσeγesətv tō tōtō. Təki pə tənaya hípúγv teu. Təm tampana tō, ye n laki mpv, n ká ya nyá ti nyūyv na nyá nuntaa nyəŋ tōtō.

5

Isəna Timotee ká laki Iso seelaa tō

¹ Taa kaləγəna kəkpatəlaa, ama yōγotəna-we isv n ka yōγotəna nyá caa tō. Ye ífeŋiya íe tēeki pele isv nyá tētōnaa. ² La alaa sōsaa isv nyá tōōnaa. Na í la alaa səkpe ma isv nyá tētōnaa tōtō, na í lá laakalı na tetelakasí.

³ Paasəna leelaa sōsaa ke teu. ⁴ Ama leelu wei í wəna piya yaa saalənaa tō, pə wee si səlē sv kpeleməna sv nyá ma ke tōkuyv na pə hólí si hípúγv pə we pa Isəsēele mpaav taa. Na pu hólí tōtō sv pa caanaa na pa cōōnaa ka wuwa mpe pa tō íe kupaŋtv ntəγi mpe pa leetəγi pa nyá ma. Pə taya pulv, mpv uní pə lapv we Iso ké teu ké. ⁵ Ama leelu wei í kpatəlaa na í feina paasənlv tv Iso ké ílé í teeləγi. Na í sələməγi-í tam, na í wiikina-í na isəle kuσeemle sv í temi-í. ⁶ Ama leelu wei í wəna təkpaalətv tō, paa í wəna í isē tv í səpaya na í çaya. ⁷ Nti tē wee sv n ká tōosi-we tøγəle yōv, íe pa kaa na isəγatv natəłəγi pa kin. ⁸ Yulv wei u paasəγəna í lūlyv nyá ma na pə tu kələna í maγamaγa í təyaya tō pōntv kisa Iso seev ké, na ma ta nyí Iso lapa-í na sana.

⁹ Leelu wei í lūlyv pu sí teē nutoso tō í tike í hətē ke n ká tv leelaa həla taa. Ama í ká wee wei í layana apalv kolōm ke hatuu í koluyv tøyo. ¹⁰ Na pá nyəma-í na tēma kupaŋa isv í piya tōkuyv na mvulaa tōkuyv na Iso yəlaa nōōhē kav na konyəntəγəlaa sənəv na tēma kupaŋa tēna lapv.

¹¹ Pə kpaγav leelaa səkpe ma tō, taa ŋma pa həla ke takəlaya taa. Pə taya pulv tō, pa konyuləŋ kōŋ í kpa pa nyōōŋ taa tō pə tūγi-weγe saav ké. Na mpv tō, pa haə Kilisiti kele siyile, ¹² ílena pə pəsəγi-weγe tasəkəle nyá ma. Mpi tō, pa ta təki nōγv ŋka paa suwa kancaalaya tō. ¹³ Na tēle tē paasi paa cōōki teesi taa ké na felentu caŋ na tē teeləna-we təkpe tv. Na kəkəłətv ntē sv pa laki yōγotəlaa ké na kataγasətvōnaa, na pá faaki tōmnaa ke yem. ¹⁴ Pə tō ké ma caa sv leelaa səkpe ma í saa, na pá lūli piya na pá paasəna pa teesi. Pəle íe tá kolontunaa kaa hikina timpi paa footiγi-tv tō. ¹⁵ Pə taya pulv tō, leelaa ləlaa tēma mpaav kupaŋkv ke siyile hav, na pá svv Sataní ke təŋuyv. ¹⁶ Ama ye isə seelv wei í lūlyv taa wē leelaa, pōntv ká mv Yesu seela kpekele ke səγəla ké na í səŋna í leelaa, ílena pə hətí Yesu seela kpekele na pele pá səŋna mpa pa ké leelaa təkpe m tō.

TAKĒLAYA NAALE NYĒŅKA ŅKA PŌOLI NMAAWA TIMOTEE TŌ KŌTŌLŌTV

PŌoli we salĕka taa kĕ Lom na i taapalaa paġale lŌ-i. I nawa si i sĕm kpeġetaa lĕna i tuyi i pŷalv Timotee ke mpi mpi pĕ we lapv tŌ. I hula-i si i yoo isŏsele yoou kŷpaŅku isu Kilisiti sŏse kuparŅ. Si i tĕŅ un i ikpate na i kisi tĕm krai nyĕntv tŏ ke hĕm. Na i kisi yooŅ wei i hatĕlĕyĕna yulv ke taa tĕm tŌ. Si i tŏki Isŏ Tŏm nanŅ nyĕntv nti i mŷwa hatuu i pĕcaatv tŌ. PŌoli tala takĕlaya tĕkŷle tŌ, i tasa Timotee ke apalv tv si i kantĕli wahala taa na i yoo isŏsele taa yoou. Pĕ tŏ kĕ i tasŷy takĕlaya kallaa tĕnaya apalv tv si pĕ nyŏ tŅ na pĕ yoo isŏsele yoou Ņku.

Isĕna pa faġa Timotee II takĕlaya tŌ:

Isŏ samtv na apalv tv tasvġv, titite 1:1-2:13

Layatv tasvġv na kŷtŷtŷt, titite 2:14-4:5

PŌoli yoou kŷpaŅku, titite 4:6-22

Seetv

¹ Maġa PŌoli, Isŏ luġy larĕna na mĕ la Yesu Kilisiti tillu si ma kpaalĕyi weesuġy Ņku Isŏ ka tŏma si i kĕ ha mpa na Yesu Kilisiti pa kpentaa tŷ kŷ tĕm.

² Mĕ Ņmaakĕna takĕlaya kanĕġe ma pu kuparŅ Timotee. Taca a Isŏ na tĕ Sŏsŷ Yesu Kilisiti pĕ hŷl-i-Ņ pĕlele na suulu na pĕ ha-Ņ alaafaya.

Apalv tv sŏsŷvġv

³ Isŏ wei i tĕmle ma lakĕna lotu kŷlŷm tv isu ma caanaa lakaya tŷġ ma seeki. Maa hŏsŷy nyĕ tŏ kĕ tŏsŷvġv ke ma sĕlĕmŅŅ tĕna taa kĕ ilim na aĥŷŷ, na mĕ seeki Isŏ kĕ i na tĕmle. ⁴ Ma tŏsa nyĕ wula, na mĕ nyulŷy sŏsŷm si mĕ na-Ņ tŷ nĕ na ma lanġe hulŷm tv. ⁵ Ma tŏsŷy isĕna n tĕma nyĕ taa na Isŏ na tampana tŷ. Nyĕ neese Loisi na nyĕ tŷ Inii si pĕle paa tĕma pa taa na Isŏ kĕ Ņpŷŷy na pĕcŷ pĕ tak i nyĕ. Ma nyĕmĕ teu tĕkpataa si nyĕ maġamaġa n tĕma nyĕ taa na Isŏ kĕ Ņpŷŷy. ⁶ Pĕ tŏ kĕ ma tŏsŷy-Ņ si maa tĕna ma niŅ ke nyĕ tŷ na Isŏ yele na mpi pĕ lapv saa-Ņ tŷ taa yele na pĕ si paa pĕca. ⁷ Pĕ taya pulv, Isŏ tĕ ha-tvġv i Feesuġy si kŷ la-tvġv sŷġntvnaa. Ama si kŷ la-tvġv kpelikpeka nyĕma na tĕma sŷllaa na lĕmaġasee nyĕma kĕ.

⁸ Pĕ tŷ ile taa si feele na Taca a tĕm heeluyv. Taa si feele na mĕ wei ma kĕ salĕka tv ke Yesu Kilisiti tŷ tŷ ma tĕm. Ama nyaa tŷġ Laapaali KupaŅ konyŅŅ ke isĕna Isŏ ha-Ņ pĕ tŷma tŷ. ⁹ In i yarĕna tĕ nyŷŅŅ na i yaa-tv si tŷ la i yĕlaa. Pĕ taya tĕ lakasi kuparŅ si nasŷl si tŷ. Ama isĕna mpi i suwa na i tĕŅŷy na i laki tŷ, na i pĕlele pĕ tŷ kĕ i lapa mrv. Hatuu yem taa kĕ i taya na i pĕlele an i si i hŷlŷy-tvġv-ye na Yesu Kilisiti kiŅ. ¹⁰ Ama kaġana Taca a Yesu Kilisiti kĕma tŷġ i hula-tvġv-ye na tŷ nĕ. Pĕ taya pulv, Yesu Kilisiti kŷna sĕm apalv tv, na i kuli weesuġy Ņku ku tĕŅ tŷ kŷ tŷ na Laapaali KupaŅ.

¹¹ Isŏ lapa na mĕ pĕsi Laapaali KupaŅ inĕ i kpaallv na i tillu na i sķesĕlv. ¹² Pĕ tŷ kĕ ma tŷki konyŅŅ ke isĕntv. Paa na mrv ma ta lŷ tŷŅ. Pĕ taya pulv, ma nyĕmĕ wei ma laki na mĕ tĕlelyv tŷ, na ma nyĕmĕ teu tĕkpataa si i pĕsŷy na i tŷki mpi ma yelina-i tŷ halĕna kŷyaku Ņku un i kŷ wule. ¹³ Keesŷyĕna sķesŷŅ kupaŅ wei ma keesa-Ņ na i waasŷy yĕlaa tŷ, na i tŷki teu ke Isŏ seŷv na tĕma sŷlvŷv mpi tŷ hika tĕ na Yesu Kilisiti tĕ kpentvġv taa tŷ. ¹⁴ Feesuġy NanŅtv wei i cak i tĕ taa tŷ i sĕna-Ņ na i tŷki teu ke sķesŷvġv kupaŅku Ņku pa sķesŷa-Ņ tŷ.

¹⁵ Asii tĕtv nyĕma tĕna lŷ-m tŷ nyĕmĕ mrv. Mpa pa ha-m siyle ke mrv tŷ pa taa mpeġele Fiŷeli na Heemŷesŷiwe. ¹⁶ Honesiŷŷ tĕmna-m tĕm paġale. Isŏ i fel i na i nyĕma ke kupantv. Ma salĕka tĕkŷtv ta larv-i feele, ¹⁷ i tala Lom tŷ, i pĕeka-m kĕ na isĕle kŷesemle na halĕna i na-m. ¹⁸ Taca a i yele na i hiki kupantv ke kŷyaku Ņku un i kŷ wule. Nyĕ maġamaġa n nana nyĕ isĕle ke kŷkŷalĕnaa mpa i lapa-m lfeesu tŷ.

2

Kilisiti yoolu kupaŅ yaasi

¹ Ma pu, ye nyĕ ile tŷki pĕlele nna pĕ hula-tvġv tĕ na Yesu Kilisiti tĕ kpentvġv tŷ tŷ na i nyŷŷ tŅ. ² Tuu n we ma kiŅ na mĕ sķesŷy nti nti tŷ n nu-ti, na yĕlaa paġale nĕ mrv. Ile kel i tŷ tĕna na i hŷl apalaa mpa n wĕna naani na paa pĕsi na pĕ telĕsi-tŷy pa lĕlaa tŷ.

³ Nyaa tŷġ nyĕ konyŅŅ isu Yesu Kilisiti yoolu kupaŅ. ⁴ Yulv wei i we yoou taa tŷ, kŷ tĕm ke i paasŷyĕna si i sŷsŷ wei i kpaġa-i tŷ i lanġe i heena-i, i kaa caġa na i paasŷyĕna krai nyĕntv ke yem. ⁵ Na yulv lŷtv i suuwa na i lŷki na i ta tĕŅ isĕna mpi pĕ wee si pĕ lŷ tŷ, paa i huwa, nŷyĕlv nĕ kaa samv-i. ⁶ Na wei i kŷnta hanas i ke tĕhate na i lŷ tŷ, un i laalŷyĕna i hatĕmotv tĕŅvġv. ⁷ Maġasŷy tĕm nti ma yŷŷtŷy tŷġ nyĕ taa, Taca a kĕ ha-Ņ tŷ nyĕm na i cĕkĕna.

⁸ Tóssəyi Tafiti ləlvəy taa tv Yesu Kilisiti wei i fema sətaa taa tv i təm. Ntəyi Laapaali Kupaŋ wei ma kpaaləyi tə i hólóyi. ⁹ Na Laapaali Kupaŋ un i kpaaləy tó ké ma tóki konyəŋ, haləna pá caŋ na pá həkə-m isu isayalətv səsə nəyól. Paa na mpv tə pə tayə lə Təm ke pa həkaa. ¹⁰ Pə tó ké pa tvy-m kunyóməŋ na má suma, si pá waasi mpa lə ləsaə tə na pá ya pa nyuyv, na pá hiki teeli wei u tēŋ təyó Yesu Kilisiti kin. ¹¹ Təm nti tə ké tampana təyólə si:

Ye tá na-i tə kaa səm,
tá na-i tu kaa weesuyv tətə.

¹² Ye tə nyaya apalətv,
tá na-i tu təyó kawulaya.

Ye tə kisa-i,
un i ká kisi-tv tətə.

¹³ Ye tə lu i waali,
ilə i ta ke pə tv.

Pə tayə pəlv,
i kaa pəsi na i kpeesəyənə i ti.

Təmle latv kupaŋ

¹⁴ N ta na nti n ká tóssəyi-we təyólə. Heeli-we na isələ kuseemle ke lə isə isentaa si pá yelev təmnaə tó yooú ke pa həkú. Mpi tə yooŋ un u waasəyi nəyól. Ama wakəlvəy tike ke i kəŋna mpa pa caŋaa na pá nukv tə. ¹⁵ Kaasi nyá ti si n̄ la na lə tike sa-ŋ. La isu təmle latv wei i fei fele na i təmle, na i heeliyi lə tampana təm ke teitei ké tə lona taa tə. ¹⁶ Kisiyi kpa faacinaə mpa paa laki na yəlv tē i taa na lə tə. Pə tayə pəlv, mpa pa səpa nyuyv na faacinaə mpe tə pa na lə pá təŋna hatəlvəy ké na pá puki. ¹⁷ Nti nti pa seyesəyi tə tə wakəlvəyi yəlaə ke teitei ké isu suəlv suəlvəy səmotə taa tə. Faacinaə mpe pa lataə taa wəyēle na Himeneə na Filēcti. ¹⁸ Yəlaə pane pa ləy tampana təm na lumaya waali ké, haləna pá seyesəyi si tá sətəə fem təm tēma tēv. Na pa seyesəy un i tusa ləlaə na pá yelev lə sēv. ¹⁹ Paa na mpv lə sū kite nte tə tə səŋa n̄p̄yól tam ké teu ké təca. Na pə ŋmaa tə tó si: Tacaə nyəmə mpa pa ké i yəlaə tə. Na tətə si: Pa təna mpa pa yaa pa təyi Tacaə yəlaə tə pə wēe si paa kisi isayətv lapv ké.

²⁰ Təŋtv təyaya wəv mpv tə, pə tayə wontu nti pa lupəna wəla yaa liyitee nyəyətv tə tə tike ke pa lakəna ka taa. Ama tvy nyəntv na cvy nyəntv wēe tətəyó na pá lakəna pə təna. Pa sukv lentv ké na pá lakəna feele kuyakv kuyakv, ləna pá kaasi na pá lakəna lentv ke paa ifemle nte.

²¹ M̄p̄yól pə wēe na yəlv, ye n kisa isayətv nti tə təm ma yəyótəə təyó lapv, n wē teitei isu wontu nti pa suwa na pá ləsaəyi feele kuyakv təyó. Mpi tə nyá caə tənna-ŋ, na n waasəyi-i ké. Na n m̄na pa ləna-ŋ paa təmle kupaŋ nte. ²² Se ifeputv konyuləŋ isayəŋ. Lúki tam si n̄ tēŋ siyisuyv, na n̄ tē lə na nyá taa, na n̄ sələyi nyá yəlaə ləlaə, na nyá na mpa pa təŋəyi Tacaə na ləy kəlvəy tə i maŋa teu, pəlv i taa yasv-mē. ²³ Yelev h̄m ke kumələtəmnaə na kpa nyəntv pə tó. Nyá maŋaməŋ n nyəmə si yooú ke təm isu mpv tēesəyənə. ²⁴ Pəyēle Tacaə təmle tv ná wēe tə pə fei si i ká wēe yoolu. Ama i ká wēe wei i təm yəlaə tənə caaki təyó, na i ká wēe wei i pəsa ləlaə ke seyesəy na suulu hólóy tə. ²⁵ Na i ká seyesəyi mpa paa nukəna-i tə təpamm təpamm. Ntanyv lə ká yelev na pá layasv na pá tisi tampana. ²⁶ Pəyē paa malv yaasi kupaŋ taa, na pá kpee pa təyi ləyóv nyəpa nyəpətv nti na i kpa-wē na i ŋmakəlvəyi-wē na pá laki i luyv nyəntv tə tə taa.

3

Kantəkaya kuyeyŋ

¹ Tóssv teu si pə tənə pu la kate ke səsəm ke kuyeyŋ kantəkaya nyəŋ taa. ² Pə tayə pəlv, yəlaə ka wēe mpa paa ka nyəŋ na pa maŋamaŋa pa leleŋ pəkəlvəy tə, liyitee isələ taə ké paa nyənəyi. Paa h̄ pa ti, na paa la isəcəv. Paa yəyót lə tó ké isayətv, pa kaa seeki pa caana. Paa la fəfəinaə, pa kaa seeki lə. ³ Paa la təkətv, pa kaa wēena ləlaə pətətv. Paa la n̄əhēe tē kuulə na mpələ tēləsələ na nyəŋ nyəma. Pa kaa səlvi kupaŋtv. ⁴ Paa la kəlvətv nyəma na páánv nyəma. Paa saŋ pa tv, na paa yelev lə na pá paasəna mpi pə hēesəyi pa laŋa tə tike. ⁵ Paa cesv n̄p̄yól isə isə ké si pa təŋəyi isəsēle mpaəv pəyēle pa kv pə toma ke pa taa. Yelev yəlaə isu mpv pə takanaə. ⁶ Pa taa ləlaə cəŋəyənə tēsi taa na pá puyisiyi alaa mpa pu kantəlvəyi na pá teela isayətv na konyuləŋ un i tənə i kuyv-wē tə. ⁷ Pə alaa pəkəyi tam ké si pá seyesəyi-wē, pácó paa pa seyesə-wē, paa pəsəyi na pá cekəna tampana naali. ⁸ Isu Yanēsē na Yampələe paa kpeesəna Moisi tə, mpv tətəyó yəlaə pane pa kpeesəyənə tampana. Pa ləməyasē səpaya pa ləsēle ta təŋ. ⁹ Pa nyuyv kaa tasa kuləy, mpi tə pu kuli pa waali ké na yəlaə tənə cekəna si pa ké kumələməŋ. Yanēsē na Yampələe pa nyəntv ka lapə n̄p̄yól teitei ké.

Nti Timotee ká laki tv

¹⁰ Ye nyá lē n təŋa ma seyesəy tənə, na ma yaasinaə, na mpi pə lapv maə tv ma lotv taa tə, na isəna ma tēma ma taa na lə tə, na ma suulu, na isəna ma sələyi ləlaə tə, na ma isələ seesəy ¹¹ ke ma konyəntəyələnaə na ma wahalanaə taa. Pəpətv fei leleŋ, ma paasəə ké na má təyó konyóməŋ

ke Antiyōka na lkoniyoḿ na Lisitēla, na nyá maḡamaḡa n nyōmá mpv. Ama Tacaa yapa-m pē tēna pē taa. ¹² Aai m̄p̄yó pē tu wēe, mpa pa s̄olaa s̄i p̄á na Yesu Kilisiti p̄á k̄penti na p̄á nuna Iso k̄é pa t̄onte tēna taa t̄o m̄p̄yó paa t̄ȳo-wēyē konyōḡ. ¹³ Ama pē kaasa asayaa na puyusilaa t̄o p̄ele pa isayato kaa wēe tēnaya. Paa puyusiḡi lelaa ke m̄p̄yó na p̄á k̄p̄eḡna pa maḡamaḡa t̄oḡ na p̄á puyusiḡi. ¹⁴ Ama nyá ile, nyaa t̄aki teu ke seḡesoyu ḡku pa seḡesa-ḡ na ḡ mu-ku na ḡ tema-ku na nyá taa t̄o. T̄oosi mpa paa seḡesa-ḡ seḡesēḡ inu t̄o pa t̄o. ¹⁵ Na ḡ t̄oosi t̄oḡ s̄i hatuu nyá p̄caatu ke n nyōmá Iso T̄om nanḡ nyōntv, na nti t̄o p̄es̄yōna na t̄o ha-ḡ layato nti n ká lana na ḡ t̄é nyá taa na Yesu Kilisiti na p̄o ya nyá nyoyv t̄o. ¹⁶ Iso yelina na p̄á ḡmaa i tam ke tak̄elasi taa. Na t̄o waas̄ȳi ȳolaa, p̄o taya pulv, t̄o seḡes̄ȳi-wē na t̄o kisiḡina-wēyē p̄op̄oḡ, na t̄o tayan̄ȳi-wēyē timp̄i timp̄i pa p̄ont̄ȳi t̄o, na t̄o h̄ól̄ȳi-wēyē is̄ona paa t̄eḡ tampana mammam ke pa kolap̄oḡ taa t̄o. ¹⁷ T̄o laki m̄p̄yó s̄i t̄o tayan̄ȳi Iso ȳolaa na p̄á te teu, na p̄á taa lanḡ mpi paa lana pa t̄oma kop̄ana t̄o.

4

¹ Ma heeliḡi-ḡ na is̄ole kus̄emle ke Iso na Yesu Kilisiti wei i ká huona weesuḡu nyōma na s̄etaa ke t̄om t̄o pa is̄entaa, na Yesu Kilisiti inu i k̄onte na i kawulaȳa p̄o t̄o s̄i, ² ḡ laki Iso waas̄o, nyaa seesi is̄ole te, paa p̄o maḡa-ḡ paa p̄o ta maḡa-ḡ. Kaana-wē na ḡ la na p̄á mu-ti. Kal̄yōna-wēyē timp̄i timp̄i pa p̄ont̄ȳi t̄o. Seḡes̄ȳi-wē na suulu s̄os̄o na p̄o s̄os̄i-wēyē apalotv. ³ P̄o taya pulv t̄o, pu k̄oo na p̄o keesi waato n̄ȳol̄o t̄o, ȳolaa kaa caa s̄i p̄á tasa seḡes̄eḡ kop̄anḡ wei i waas̄ȳi ȳolaa t̄ȳo muḡv t̄o. Ama pa maḡamaḡa pa konyul̄eḡ ke paa t̄eḡȳi, na p̄á kot̄i seḡes̄elaa p̄aȳale na p̄ele p̄á seḡesi-wēyē ntiwē ntiwē pa caa p̄á nuki t̄o. ⁴ Paa kisi t̄om tampana nyōntv, na p̄á paas̄ona s̄os̄aa taa kp̄ai t̄omnaa. ⁵ Ama nyá ile, kp̄a nyá t̄ȳi p̄o t̄ona p̄o taa. Kant̄el̄ȳi konyōnt̄ȳol̄enaa taa. La Laap̄aah̄i Kop̄anḡ kp̄aallv t̄emle. Paas̄ona nyá t̄emle t̄enaya teu t̄etetete is̄u Iso t̄emle tv laki t̄o.

⁶ T̄o, ye ma ile wule nte paa lana-m kot̄aya t̄o t̄o talaa k̄é, ma k̄oȳaku k̄ok̄p̄emuḡu talaa. ⁷ Ma yoowa t̄ecam. Ma sewa na má tala ma t̄enaya. Iso k̄é ma temna ma taa k̄é tam. ⁸ Na p̄onente tampana t̄eḡlaa teeli ntenuḡu t̄aḡna-m, ḡk̄uȳv Tacaa wei i t̄eḡȳi tampana na i huok̄ona t̄o i ká ha-m k̄oȳaku ḡku kv wule. Na p̄o taya ma tike ke i ká ha, ama na pa t̄ona mpa pa caḡaa na p̄á nyul̄ȳi i k̄onte wule t̄o.

P̄ooli lolaa na i t̄ok̄elaa

⁹ La kook̄ali na ḡ k̄oo ma kinḡ ke l̄oḡ. ¹⁰ Mpi t̄o Temasi s̄olaa kayana antulinya in̄e i nyōntv k̄é na i l̄o-m na i t̄eena Tesaloniki. K̄eēs̄eḡ ná t̄eena Kalati na Titv ileḡe Talamatii. ¹¹ Luku tike ke p̄o yelina-m. Ye n k̄oḡ k̄p̄eḡna Mal̄aki na nyá na-i i k̄oo, i ka s̄eḡna-m ma t̄emle. ¹² Ma tila Tisiki ileḡe Ifeesu. ¹³ Ma yela ma kp̄ai ke Kal̄epusi t̄eḡe T̄ul̄owasi, ye n k̄oḡ ile n k̄p̄eḡna na ḡ k̄ona. K̄p̄eḡna t̄oḡȳo ma tak̄elasi, na nsi ma tu k̄ela nyul̄ȳv t̄ȳole t̄on̄eḡ nyōnsi.

TAKĒLAYA ŅKA PŌĻI NMAAWA TITU TŌ KŌTŌĻTŌ

Titu ta ke Yuta tŏ, i kē piitim lēmpri tŏ kē. Ama i pēsa Yesu tērlŏ. Halēna Pŏli űmaa-i na i tŏ-i sŏ, i paasēna tētŏ nti lŏm cōōnaa na pā yaaki-ti si Kēletŏ tŏ, tē Išo sēelaa.

Pŏli kpeyela i kŏsēyēsātŏ ke takēlaya kŏtŏĻtŏ taa. Pē waali kē i hula yaasināa mpa Išo tēsēle nyōōű nyōma kā wēēna tŏ. Pŏli hula Titu tŏtāyŏ yēlaa mpa Išo yulŏ kā paasēna Išo tēsēle taa tŏ. Kŏkpatēlaa, alaa sōsaa, na i fēpiya na pēelaa na yōmaa. Ū hula tēma nna nna pē wēē si Išo sēelŏ i la tŏ, na isēna pē wēē si yulŏ i cāyana hēsēyŏ tŏ, na i hatēlōna fayau. Pē waali lēna i tŏ Titu ke nti nti i kā la tŏ, na sēētŏ.

Išēna pa faya Titu takēlaya tŏ:

- Išēna Išo tēsēle nyōōű nyōma ka tŏ tŏ, titite 1
- Išēna leelaa na suluwaa na yōmaa paa wēē tŏ, titite 2
- Išēna Išo sēelaa ka tŏ tŏ, titite 3

Sēētŏ

¹ Maya Išo tēmle tŏ Pŏli, Yesu Kilisiti tillu.

Pa tŏ-m kē si mā la na mpa Išo lēsaa tŏ pā mŏ Išo, na mā hŏlŏi-wēyē tampana nna tā Išōsēle mpaau sēyēsāyŏ tŏ, ² na pā te pa taa si paa hiki weesuyŏ űku ku tēű tŏ. Išo ka tōmna hatuu lŏű ke yem taa si i kā ha-tuyŏ weesuyŏ űku, Išo tā kē kalŏolayā tŏ. ³ Pē tŏō kē pē kōma na pē tala waatu wei i ka siwa tŏ lēna i yele na i tam kuli weesuyŏ űku ku tŏō na pē hŏlŏi. Tā Yatŏ Tacaa Išo inu i tŏ-m si mā kpaali i tam na mā tēűna-tāyŏ kpaaluyŏ tŏ, nti tē kuliyina mpu na tē hŏlŏiyŏi.

⁴ Titu, mā űmaakōna-ű takēlaya kanē. Nyā kēna ma pōyalŏ na tampana ke Išōsēle mpaau űku tā tēna tŏ tēűyŏi tŏ ku taa. Tacaa Išo na tā Yatŏ Yesu Kilisiti pā hŏli-ű pēelē na pā ha-ű alaafāya.

Tēmle nte pa tŏ Titu si i la Kēletŏ tŏ

⁵ Maa yela-ű Kēletŏi kē si ű tayanŏ mpi pē kaasa tayanuyŏ tŏ tētēte, na ű kpa paa icatē nte tē Išo tēsēle sōsaa. Tŏōsi nti ma kēsē-ű tŏ si: ⁶ Wei i kinű pa kaa na kawaliya nakēli tŏ inu i kā tōyōna Išo tēsēle sōsōōntŏ. Alŏ kŏlŏm ke pŏntŏ inu i kā wēēna. Na i piya kā la Išo sēelaa, si taa wēē piya nsi yēlaa tŏű si si ke yem yem lataa si nukōna yēlaa tŏ. ⁷ Išo tēsēle sōsŏ wēēkuyŏ Išo tēsēle taa tŏ Išo tēma kē pē tŏ-i si i paasēyōna. Pē tŏō kē pē fēi si pā nā kawaliya nakēlŏyŏ i kinű. Ū kaa wēē kalampaanu tŏ yaa wei ŏ laa pāānā mŏyŏ tŏ, yaa sulŏnyōōlŏ yaa mŏsŏű tŏ, yaa wei i mŏyŏliyi si i hiki liyēte tŏ. ⁸ I kā wēē wei yēlaa i kōma i tē i nyōmā mŏllē lapu, na i sōōla mpi pē wēē teu, na i wēna lēmayasēē tŏ. I kā wēē wei i tēűyŏi tampana, na i kē Išo yulŏ, na i nyōmā i ti tōkuyŏ tŏ. ⁹ I kā wēē wei i nyōōna Išo Tōm mayamaűa tēkpaűkpaűkpa ke teitēi isŏ paa sēyēsā-i tŏ, lēna i pēsŏ na i sēyēsŏ lēlaa ke sēyēsŏű kŏpaű wei i waasāyŏ yēlaa tŏ na i tasa-wēyē tōm. Pē kaasa kpeēsēlaa pŏpŏtŏnnaa mpa pēle tŏ, i hŏlŏi-wēyē išēna mpi pa tŏōlaa tŏ.

¹⁰ Pē taya pulŏ tŏō, yēlaa wēē pāyale na pē tu kēlōna Yuta nyōma mpa pa mŏ Yesu na pā kē kaanutōnaa tŏ. Kpaű tōmnaa ke pa sēyēsāyŏ na pā puűyusiűina lēlaa. ¹¹ Tēki-wē si pā su mpu. Pē taya pulŏ, pa kē tēsēi yōkōlaa kē, na nti tē fēi sēyēsuyŏ tŏ ntēyŏi pa sēyēsāyŏ na pā mŏyŏ liyēte ke tulŏm. ¹² Kēletŏi nyōma Išo kuyŏyŏtŏtŏ tēlēsēlaa taa nŏyŏlŏ wei i mayamaűa i kē Kēletŏi tŏ tŏ i ka yŏyŏta mŏpŏyŏ si: Kēletŏi nyōma nyāntŏ ntē cēsuyŏ. Pa kē nyōmēűtŏnaa kē isŏ taale wontu. Hilikpaakōnaa kē, pŏcŏ paa caa lapu. ¹³ Nti i yŏyŏta mpu tŏ i na-tŏyŏ. Pē tŏō ŏ kpuŏl-wēyē teu na pē la na pā tē Išo na pa taa kē teu. ¹⁴ Na pā yele Yuta nyōma sōsaa taa tōmnaa kpaű nyāntŏ na kusēsŏtŏ nti yēlaa mpa pa kisa tampana tēűyŏ na pā lu tŏ tē tēűyŏ. ¹⁵ Mpa pa taa tewa tŏ pē tēna pē te pēyē. Ama mpa pa taa tā te pāyēle paa tēű Išo na pa taa tŏ pē tēna pē kē isayam ke pēle pa kinű kē. Pē taya pulŏ, isayatu tŏō kē pa layatu na pa laakalōnaa layālaa. ¹⁶ Pā cāyaa ŏ si pa nyōmā Išo. Ama ű nyōōna pa lakasi pu hŏlŏiyŏ si pa nyōmā Išo se. Pa lu yēlaa ke sŏű kē, na pa kē kaanutōnaa, paa pŏsāyŏ tēmle kŏpante natēlŏyŏ lapu na ű nā.

2

Sēyēsuyŏ kŏpaűku

¹ Ye nyā ŏ sēyēsŏ-wēyē sēyēsŏű kŏpaű wei i waasāyŏ yēlaa tŏ. ² Heeli apalaa kŏkpatēlaa si pā kpa pa ti, na pā wēēna yaasi kŏpaű, na pā kpa kēyŏi lēmayasēē. Pā tōki Išōsēle mpaau na lēlaa sōōlŏyŏ na suulu hŏlŏiyŏ ke teu. ³ Heeli alaa kŏkpatēlaa si pēle pā tōki yaasi kŏpaű isŏ yēlaa wēēkuyŏ tŏ. Pā taa cakōna yēlaa, na pā taa yele na sulŏm hōkŏ-wē. Ama pā wēē mpa pa tasāyŏ alaa sēkpema ke tōm ⁴ ke išēna pēle paa sōōli pa padlaa na pa piya tŏ, ⁵ na išēna paa kraya

ləməyasəe na pá hatələna wasanjalətv tə, na isəna paa lakɪ pa taasi təma ke teu tə, na isəna mpi paa lakɪ kəpantə na pá seeki pa paalaa tə. Ile nəyɔlv kaa kv Iso Təm nyuyv ke pa tə.

⁶ Seysesɪ ifepiya ke teu tətə sɪ pá kpaya ləməyasəe ke teu. ⁷ Nyá məyamaya lakɪ təma kəpana na pá nyanəyənə-ŋ na pá lakɪ. Paasɪ na ŋ seyesəna tampana na isəle kəsəemle. ⁸ Tayanəyi nyá təm, taa yele na ŋ kəə na ŋ pəntəyi nyá yəyətəyaa taa na pá footuyv-ŋ na-ke. Ye n tayanə-keye teu ile pu tv tá kolontunaa ke fəele. Mpi tə pa kaa na isayətv nti paa yəyətɪ tá tə tə.

⁹ Yomaa ká nuina pa caanaa na pá lá na pele pa lanə heena-weye pa kolapəle tənə taa, na pá taa kəsəyi-weye natəli. ¹⁰ Pá taa ŋmulɪ paa pulv cəcəka. Ama pá lakɪ tam na pa caanaa naaki sɪ pa yomaa ke kəpama na pá nukəna-we, na pu la na tá Yatv Iso tə təm nti tə seyesəyi tə tə nyuyv kulɪ pə tənə pə taa.

¹¹ Pə taya pulv, Iso kulina ɪ pəele təə na í hólɪ sɪ pə ya paa wei ɪ nyuyv. ¹² Pəele anɪ a seyesəna-tv sɪ tə yele isayətv taa ké təntə na atə cənə konyuləŋ ke mpv, na tə kpaya ləməyasəe na tə tənə sɪyisuyv, na tə nukəna Iso ké tam ké tá təntə taa ké antulinya taa cənə. ¹³ Pəele seyesəyi-tvyv sɪ tə caya mpv na tə tanə lelen nuv kəyakv ŋku tə wee na tə teleyi tə. Kv wule ke tá Yatv Yesu Kilisiti Iso Səsə teeli ká kəə. ¹⁴ Yesu Kilisiti unɪ ɪ hana ɪ təyi tá təə na í ya-tvyv isayətv tənə taa, na í tayanɪ-tvyv teu na tə pəsɪ yəlaa mpa ɪ tike ɪ tɪ tə, na tá isəle seena təma kəpana lapv.

¹⁵ Tənə unəyi n ka heeliyi-we. Lakəna səsəntv nti pa tv-ŋ tə tə toma tənə, na ŋ səsəyi nyá yəlaa ke apalətv, yaa ye kalənav kaləna-we. Taa yele na nəyɔlv kpeena-ŋ.

3

Iso seelv yaasi

¹ Təəsɪ pa tənə sɪ pə wee sɪ pá seeki tətə təkəlaa. Pə wee sɪ pá nukəna-weye. Na pa səlv í pu təma kəpana lapv təə. ² Pá taa tvvki nəyɔlv, ama pá wee təpamm, na pá wənə yəlle, na pa na yəlaa tənə pa wənə təma na lelen. ³ Tá məyamaya isəntə tv ké tuutuuv lataa tətəyɔ hatuu ləŋ ké, na kaanıtənaa, na tu toolaa ké. Na konyuləŋ na mpi pə heesəyi tá lanə tə pə tənaya mpv pə nəyɔ na pə suka ka kpana-tvyv yomle, na isayətv na konyuləŋ pə taa ké tv wee. Tə taa caaki tá təmaya paa pəcə məyamaya. ⁴ Ama pə kəma na Iso tá Yatv hólɪ yəlaa ke ɪ kəpantə na ɪ pəele, ⁵ lenə í ya-tv. Ile pə taya tá təma kəsɪyisee təə. Ama tá pətətəle ke ɪ wiiwa na í la mpv. Iso lum mpi pa sə-tv na Feesuyv Nanjtv náá wə pə taa na í layasəyi-tv na tə pəsəyi kofama na tə tənə təntə kofate tə mpəyi ɪ yarəna-tv. ⁶ Pə taya pulv, Iso yelina tá Yatv Yesu Kilisiti ké na í tisi Feesuyv Nanjtv ke tá təə pə tv fei, ⁷ sɪ í hóləyi-tvyv ɪ pəele na tə pəsɪ kəpama ke Iso isentaa, na tə hiki weesuyv ŋku kv tənə na tə wee na tə teleyi-kv tə. ⁸ Təm tənə tampana təm tike təkəlekele ké.

Ma caa ké sɪ ŋ seesɪ isəle na təm tənə tə seyesəyov, na mpa pa təma Iso na pa taa tə pá ha pa təyi təma kəpana lapv taa ké tam. Mpi pə tewa na pə waasəyi təyole. ⁹ Ama cələyi kəmelətəmnəa təə həm na lələŋ loosi tənuyv. Cələyi yooŋ na ntəŋkpeesasi ke Moisi kəsəsıto təə. Nti unɪ tə kvyi təma ke teu ké, pəcə tv waasəyi pulv. ¹⁰ Mpa pa yeki na fayəv kəŋ yəlaa taa tə, ye n kpaala-weye təm naale na pá tá nu n təyənı-we. ¹¹ Pə taya pulv, n nyəmá teu sɪ yəlv í wə mpv pə hóləyi ké sɪ ɪ yela mpaav kəsɪyisuyv tənuyv ké. Na isayətvnaa mpa ɪ lakɪ tə pə hóləyi ké sɪ ɪ toolaa.

Kantəkaya kvkpaalətv

¹² Ye ma kəma na má tili Aatema yaa Tisiki ke nyá kin, ile n nyəkɪ ləŋ na ŋ kəə na ŋ məyana-m Nikopoli. Mpi tə ma tvwa sɪ tənaya maa caya hilimate waatv. ¹³ Paasəna təm huəlv Senasɪ na Apələsɪ ke teu na pá taa lanə pulvyv waatv wei paa tvyi pa mpaav tə. ¹⁴ Pə wee sɪ tá yəlaa tətə ká nyɪ isəna paa paasəna təma kəpana lapv ke tam tə, na ye pə caala wei ké teu, pa waasəna-ɪ, na pá taa caya yem təkpaasa.

¹⁵ Pa tənə mpa pa wə ma kin cənə tə pa seeki-ŋ. See tə Isəsəele taa taapalaa kəpama. Iso í hólɪ mə tənaya ɪ pəele.

TAKƏLAYA NKA PƏƏLI NMAAWA FILEMƏN TƏ Kutubtu

Pə nəyəşəna ké isü Filemən ké Kolosi İso təşəleə tə. Pəçó í pəsa Kilisiti təğlv. İ ké Pəəli ceu ké. Filemən inı ı ka wəna ı yom na pá yaaki-ı sı Onesim. Tə ta nyı mpi Onesim wakələna Filemən na í se na í polo Pəəli kin na í çəssı təna tə. Ama səsəəntu nté sı yom nawa ı tasəkəle na í pəsi İso səəlv. İlena Pəəli mələğəna-ı ı caa Filemən. Pəəli caaki nti təğlə sı Filemən í mu Onesim isü İso səəlv. Mpi tə, pa naale pa nyəmə İso.

İsəna pa faya Filemən takəlaya tə:

Pəəli səe Filemən na ı cəlv nyəma, 1-3

Pəəli səe İso ké Filemən taa təm tə, 4-7

Pəəli yəğətəna Filemən ke Onesim təm, 8-22

Səətu kantəkaya nyəntu, 23-25

Səətu

¹ Maya Pəəli wei má ma ké saləka tə ke Yesu Kilisiti tə tə, má na tá taapalv Timotee.

Tá ĩmaana takəlaya kanəğə tá taapalv kəpən Filemən, nyá wei tá na-ı tə kaa təmlə tə, ² na tá kəğə Apiya na ta na Aasipi wei tə yooki yoou tə, na mpa pa kotiyi Yesu səəv ke nyá təyaya taa tə, pa tənağə ĩmpəğó tə ĩma-a-ke. ³ Tacaa İso na tá Səəv Yesu Kilisiti pá hólí-məğə pəəleə na pá ha-məğə alaafəya.

Filemən səəlvəv na ı taa təmnəv ke İso

⁴ Tam ma sələməğ taa ma təşəğı nyá tə na má səəki ma İso ké í na təmlə. ⁵ Pə təğə pulv tə, ma nu isəna n səəlv İso yələa təna, na isəna n təka Tacaa Yesu mpaav təm tə. ⁶ Na ma sələməğı İso sı isəna tá na-ı tə kəntə isəntəğv İso mpaav tə tə pə yelə na ĩ cəkəna teu təkpataa ké kupantənaa mpa pa təna tə hikiyi tá na Kilisiti tá kəntəğv tə tə. ⁷ Ma taapalv, pəpətv fei, isəna n səəlvəv yəlv tə pə lapa-m lelen, na pə tasa-m apəlvəv ke teu. Pə təğə pulv tə, nyá yaası inı í həsə İso yələa pəğəle lanə.

Pəəli wiina v ke Filemən ke Onesim tə

⁸ Tə, təm natəğı ma caa-ı na v, na paa ma wəna mpa ke Kilisiti tə sı má caalı-ı pə taa, ⁹ ma luğv lapa sı má na-ı-ı na tə wii konyəğ ke kəwii. Nyəni, sanə isəntə Pəəli má ma kpatəlaa kəle, pəçó ma ké saləka tə ke Yesu Kilisiti tə. ¹⁰ Ma pəğəğə Onesim təm ke ma caa ma na-ı, ma pəsa ı İso Təm taa caa ke saləka taa çəne. ¹¹ İ ka ké kaawaasəğə ke waatv wei ı wə nyá kin tə. Ama kayana ı waasəğı má na-ı.

¹² Tə, nəəntəv ma mələğəna-ı na ma ləsağə ké. ¹³ Ma nyula teu sı í saalı ma kin çəne na í səna-m na nyá nəğv ke saləka wei ma təki Laapaalı Kupağ tə tə ı taa. ¹⁴ Ama ma ta səəli sı má lá pəlvəv na nyá waalı ké mpu. Pə təğə pulv tə, ma luğv fei sı ĩ la-m kəpantə natəli na təlasi. Ama ma caa ké sı ĩ la isəna n nəkaa tə.

¹⁵ Ntanyı pə yasa nyá na-ı ké wəe naaleğə sı pə təğanı-məğə kəntəğv ke tam tə. ¹⁶ Pəntətaa pə kaa wəe isü yəlv na ı yom ke yem, ı tē mpu. İ pəsa tá taapalv kupampan ke Kilisiti mpaav taa. İ tēma ma nyəğ ke pəsvəv təkpataa, ıe nyəğə pə kaasənaa sı í pəsi nyá nyəğ na pə kəli mpu, paa isü nyá yom, paa isü nyá taapalv ke Tacaa təğyv taa.

¹⁷ Mpu tə ye n nyəñəğı-m isü nyá taapalv, mu-ı isü ye má n ka mu-m tə. ¹⁸ Ye ı ka wakəla-ı pulv, yaa ı wəna-ı kəmlə natəli, pəçó má. ¹⁹ Maa fei-ı pə təna. Pəəli má ma mayamağə na ĩmaana na ma niğ ke mpu. İle maa nəkəğı na má heeli-ı sı nyá mayamağə n wəna-m kəmlə, haləna nyá niğ na nyá nəəğə, ma təna. ²⁰ Hai həsı ma lanğ ke tə ké Kilisiti nyəma tə pə tə.

²¹ Ma təğna takəlaya kanəğə ĩmaav ke isəntə tə na má tu-ı naani ké sı n ká la pə təna, haləna pə tələsi mpu. ²² Na pə kaasa-m lenti sı ĩ caa-m kutuluyv, pə təğə pulv tə, ma tv tēəlvəv sı mə İso sələməğv ká yelə na pá tvl-m na má kəv mə tə.

Kantəkaya səətu

²³ Ma taapalv İpaələsı wei pa təka ma na-ı ké saləka taa çəneğə Yesu Kilisiti tə tə ı səki-ı. ²⁴ Maləki na Alisitaaki na Teması na Luku mpa ma na-wə tə lakı təmlə ke çəne tə pəle pa səe-ı tə tə.

²⁵ Tacaa Yesu Kilisiti í hólí-məğə pəəleə.

TAKƏLAYA NKA PA NMAAWA HEPƏLA NYƏMA TƏ KəTəLəTə

Takəlaya kanə ka nmaab ta tu i hətə si tə nyəmi-i. Ue nmaab inu i ta lan Yuta tu wei i pəsa Yesu tənlə wei i nyəmə nəçə suw kəpənaya taa təm tə. Yuta nyəma mpa pa pəsa Yesu tənlə mpa pa tənna məlvəy ke pa ləñ isəsele taa tə mpeye i nmaa-ke. Ama takəlaya nmaab tasəyi-wəye apəlvə tu si pə təkə tənəñ si Yesu kəla isətəa tillaa na Apələham na Moisi na Aləñ mpa pa ke pa ləñ caanaa tə. Yesu kəla kətasi na nəəsə pələvəy tətə. Mpi tə, Yesu kpeyəla pə tənə na i la təm koləm ke tam təə.

Isəna pa faya Hepəla takəlaya tə:

Isə Pəyalə Yesu, titite 1-4

Yesu kotəya ke səsəñka, titite 5:1-10:18

Taa təm na kantəlvəy, titite 10:19-13:25

Isəna Isə hvla i hvwee tə

¹ Ləñ Isə ka we Isə kuyəyətətu teləsəlaa kiñ ké na i yəyətəna tá caanaa caanaa ke təm payəle taa na yaasinaa payəle taa. ² Ama pə tala kaçana kuyeyəñ kutēsəñ inə i taa tə i maçaməya i Pəyaya kiñ ke i wee na i yəyətəna-tu. Na i Pəyaya nke ka niñ ke i lapəna isətəa na atə, na nkeye i ləsaə si ká ti pə tənə tərui. ³ Nke ka kiñ ke Isə teeli naakə na pə tee isu kəkə. Na ka kiñ tətəyə pə hóləyí teitei ké isəna Isə weetu maçaməya wee tə. I nəçə taa təm toma ke i təkəna isətəa na atə na pə səñaa. I tema yəlaa isəyatə kpiisuçu təkpatəkrata iləna i kpa na i çaya Isə kawulaya tu kəñkəñ taa.

Isə Pəyaya kəla isətəa tillaa təcayacaya

⁴ Isu Isə Pəyaya nke ka kəla isətəa tillaa təcayacaya tə, nípóyó Isə ha-keye hətə nte tə kəla isətəa tillaa nyəna tə. ⁵ Pə taya pulə təə, Isə ta yəyətəta isətəa tillu nəçəlvə si:

Nyayəle ma Pəyaya,

sañə ke ma pəsa nyá Caa.

I ta yəyətəta isətəa tillu nəçəlvə i təm tətə si:

Maa la nyá Caa na nyaa pəsi ma Pəyaya.

⁶ Ama waatu wei Isə kəñçayana i Pəyaya kancaalaya nyəñka ke antulinya taa tə i tama si:

Isə isətəa tillaa tənə ká se-e ké.

⁷ Mpi Isə yəyətə isətəa tillaa tə təyələ si:

Isə kpaçya isətəa tillaa na i lana-we na pə pəsi heelim.

I lapa na i təmlə nyəma náá pəsi kəkəsi nsi si mvyi kemkem tə.

⁸ Ama pə tala i Pəyaya iləna i yəyətə təfoo si:

Isə, aa, nyá kumte we tam ké.

Tampana taa ké n təkə nyá kawulaya.

⁹ N səəla kəpantu na n kisi isəyatə təcayacaya.

Isə, pə təə ké nyá Isə ləsa-ñ na nyá mpa.

I su-ñ teeli təcayəle taa si

nyá lanle i hóləmi səsəm.

Təcayəle nte tə taa i su-ñ mpu tə,

tə kəla nte tə taa i su nyá taapalaa ləlaa tə təcayacaya.

¹⁰ I yəyətəa tətə si:

Tacaə, nyá lapəna tətə tənaya kancaalaya.

Nyá maçaməya nya niñ lapəna isətəa.

¹¹ Pə tənaya mpu pu saalı yem.

Ama nyaa çaya tam.

Pə tənaya mpu pu çeyeti isu

wontu kususuutu çeyətəy tə.

¹² N ká kpili-wi isu pa kpiluyə kpa tə.

Paə layası-wi isu yəlvə layasəy

i təə wontu kususuutu tə.

Ama nyá, nyaa wee tam ké nípóyó,

n kaa kpatəli.

¹³ Tuu tə Isə ta yəyətəta i isətəa tillaa taa nəçəlvə si:

Çaya ma kəñkəñ taa haləna má kəna nyá kolontunaa

na n loosi nyá nəəhe ke pa təə.

¹⁴ Mþu tǝ, isǝtaa tillaa ná k  weyels? Pa t na pa k  Isǝ t mle ny ma k , na paa naa isent . Mþey Isǝ tiliyi si p  t n mpa p  k  si pi ya pa ny n t .

2

Nyvu yarv s s m

¹ P  t  k  tu t ki teu ke tampana t mnaa mpa pa heela-tv t  na p c  p  taa k o na p  pona-tv t lete taa k  yem. ² Is taa tillaa kpaala t m nti t  t le t  hika nyvu k , hal na ye wei i p nta-ti yaa i kisa-ti pa tvi puntu ke sal ka wei p  n y s naa si p  tv-i t v . ³ T v, pa ta kisi sal ka t v ke mpa pa kisa is taa tillaa ny ntv t , kacamfana ta mpa tu la awusa ke nyvu yarv s s m p ne p  taka t ? Taca ka caal na nyvu yarv p ne p  t m heeluyu ke i mayama a. Ilena mpa pele pa nu-ti t  pele p  tel si taya p  tampana. ⁴ Na Isǝ kusa pa t m nyvu na i k k l  ny m na s y ntv t ma na piti t ma t na lapv taa. I yelaa na i Feesyvu Nanjtv l  na pulv lapv saa y laa isu i n kaa t .

Wei i t  p  yakv y laa ny n t 

⁵ Mþy  p  wee, mpi t  p  taya is taa tillaa n  he t e k  Isǝ m nna antulinya wei i k n na t  y v t yi i t m t . ⁶ Ama n v lv y v ta Isǝ T m taa k  tili si:

Hai Isǝ, yvlv k  we na n  t s yi i t m?

Yvlv wev mþv t kpm t  i k  we na n  paas y na-i?

⁷ N yelaa si i sekv is taa tillaa ke p c .

N tv-i teeli na n  k sv i nyvu isu wulav.

⁸ N m nna p  t na t pai k  i n  he t e.

Pa y v tvv mþv si Isǝ m nna p  t naya i n  he t e t , p  nyvu nt  si i kpa a p  t na t pai k  na i t  yvlv ni n taa, p  ta kaasi pulv c c ka. Paa na mþv t  naa kayana si p  t na p  ta malv yvlv n  he t e. ⁹ Ama mpi t  naa t v le si p  lapa Yesu na i sekv is taa tillaa ke p c  si i si y laa t na s m ke Isǝ peele t . Wahala wei i t nna na i canj i si t  i t , n n v t  naa pa tv-i teeli na p  k sv i nyvu isu wulav. ¹⁰ K pam pi m na mþv si Isǝ wei i lapa p  t na na i t v k  paa mpi p  wee t  i la na Yesu te t kpataa k  i k ny nt y lenaa taa, na p c  i pona p yalaa p yal  ke i teeli taa. P  taya pulv t , Yesu yekina na p  yakv pa ny n.

¹¹ Yesu kpiisiyina y laa isayav. Pa t na mpa pa isayav kpiisa mþv t , i na-we pa krenta Caa k l m k . P  t v k  p  fev Yesu k  feele si i yaa-we si i newaa

¹² ke waatv wei i t n si:

Hai Isǝ, maa heeli ma newaa ke ny  t m.

Maa yov yontu na m  tala-n samaa t na taa.

¹³ I t ma t tv si:

Maa tv Isǝ k  naani.

I tasa y v taya t tv si:

M  na piya mpa Isǝ ha-m t v lv.

¹⁴ Isu mpa i yaa mþv si piya t  pa k  t nvv na cal m k l m m t , Yesu mayama a p sa teitei isu mpe, na i na-we p  krentv k l m. I lapa mþy v si i y kv  v v wei i kinj s m tvn wee t  i  le i toma i y kv t kpataa t v k  unv i lapa mþv na i si  len  ¹⁵ i waasi mpa s m s y ntv t v pa p sa isu yomaa ke pa weesinj t na taa t . ¹⁶ Mpi t  p  taya is taa tillaa ke i waas yi. Ama Ap laham piya ke i waas yi isu pa nmaav Isǝ T m taa t . ¹⁷ P  t v k  p  wee si i n y s na i newaa t kpataa, na i p sv pa k tvlv s s  k panj wei i hul yv y laa ke suulu ke s s m ke i t mle taa k  Isǝ isentaa t , p c  p  h sv samaa isayav. ¹⁸ Na isu p  mayasvuv unv na i n  k ny n t , p nente i p s yv na i waasi mpa pa we mayasvuv taa t .

3

Yesu k lvv ke Moisi

¹ Ma taapalaa Isǝ seelaa me mpa Isǝ yaawa t , i paas na Yesu wei Isǝ tilaa na i k  ta Isǝ seev mpi p  t m t  h l y  is ntv t  p  k tvlv s s  na i n . ² Isǝ ka l s na-i si i la t mle t ne, na i nuna Isǝ k  teu isu Moisi ka nuna Isǝ na i la i t mle ke Isǝ t yaya t na taa t . ³ Kutuluyv nmalv wenna sam na p  k lv kutuluyv mayama a. Mþv t tvv Yesu m na sam na p  k lv Moisi t cayacaya. ⁴ N kaa na kutuluyv ke yem na kv feina kv nmalv, na Isǝ  le i k na wei i lapa p  t na t . ⁵ Ye Moisi  le,  le i nuna Isǝ k  teu ke Isǝ t yaya t na taa. In yv pa tv t mle si ye Isǝ i y v ta nti  le unv i heeli. ⁶ Ama Kilisiti wei  le i k  P yalv mayama a na pa sv-i Isǝ t yaya s s  t   le i nuna Isǝ k  teu t tv. Ye t  t ka t  teelvuv na naani na p  t  ciyiti-tv  le t  k  i t yaya ny ma nt .

Heevyv nku pa ha Isǝ y laa t  kv t m

⁷ P  t v k  Feesyvu Nanjtv mayama a ka y v ta mþv si:

Ye i nu Isǝ n v ke sanj,

⁸ i taa tasa nkpant el n lapv,

isu í ka lapu waatu wei í kpeesøna

Isø ké koyan̄ku í mayasa-i si í naa

í waali ké wølaya tetu taa tø.

Isø yøγøtaa si:

⁹ Mø caanaa caanaa mayasa-m tønå,

na pá lá si pa naa ma waali.

Pøyele pa ná pø tønå mpi mpi ma lapa pusí nule taa tø.

¹⁰ Pø tøø ké yølaa pane pa tøm kra-m pááná na má tø si:

Tam r̄n̄p̄yó pa liyitiyi pa h̄w̄ee taa.

Pa ta tu cekønå ma yaasi ké paa pæcø.

¹¹ Pááná kra-m mp̄u ðena má tuu si:

Pa kaa s̄u ma hees̄yø tete ke paa pæcø.

¹² Ma taapalaa í la laakali na m̄ø taa n̄yølv í taa k̄ø na í lá isayatu ke í lotu taa na í la lan̄kpus̄øŋ

na í ha wees̄yuy Isø ké siyile. ¹³ Ama í tas̄øyi t̄m̄aya apal̄tu ke paa ifemle nte, halønå mpi pa

yaasi saŋa ke Isø Tøm taa tø pá si tønaya. N̄yølv í taa yele na isayatu puγusi-i na í lá lan̄kpus̄øŋ.

¹⁴ Pø we mp̄u si ye t̄ t̄ka ta kancaalaaya naani wei tu wena t̄yø teu halønå pø tønaya, tá na Kilisiti tu p̄øsi taapalle.

¹⁵ Nti pa ŋmaa Isø Tøm taa t̄yøle si:

Ye í nu Isø n̄yø ke saŋa,

í taa tasa ŋkpant̄eel̄øŋ lapu,

isu í ka lapu waatu wei í kpeesøna Isø tø.

¹⁶ Mpa pa taa nuna Isø n̄yø na pá kólí na pá kpeesøna-i? Mpa pa tønå Moisi læsa Icipiti taa t̄yø

m̄e. ¹⁷ Na mpa pa tøm kra-na Isø ké pááná ke pusí nule taa? Mpa pa lapa isayatu na pá sí wølaya

tetu taa t̄yø. ¹⁸ Mpaγa Isø ka tuunaa si pa kaa s̄u í hees̄yø tete ke paa pæcø? Mpa paa kpeesøna-i

t̄yø. ¹⁹ Tø nawa mp̄u si pa ta te Isø na pa taa t̄yø pa ta s̄u.

4

¹ Isø tema-t̄yø heeluyi t̄k̄pataa si tø p̄øøyi na tø s̄u timpí tá na-i tu caγa na t̄ø heesi tø. Mp̄u

tø t̄ø la laakali na pá taa k̄ø na m̄ø taa n̄yølv í wuna hees̄yøŋ ŋku ku taa ké s̄u. ² Pø t̄aya pulv

tøø, tø nu Laapaali Kupaŋ in̄øyi teitei ké isu wølaya tetu taa nyøma m̄e. Pa nu tøm nti tø t̄ø ta

waasi-w̄eȳe pulv. Mpi tø, pa nuw-ti tø pa ta m̄v-ti na pá t̄e Isø na pa taa. ³ Ta mpa tø temna Isø ké

tá taa tø tu s̄u hees̄yøŋ ŋku ku taa. Hees̄yøŋ ŋku ku tøm ke Isø yøγøtaa si:

Pááná kra-m na má tuu si,

pa kaa s̄u ma hees̄yø tete ke paa pæcø.

Í yøγøta mp̄u, pøyele í t̄m̄le tema tem ke hatuu waatu wei í lapa antulinya tø. ⁴ Pa yøγøta koyaku

naatosomp̄øγølaya nyøŋku tøm ke Isø Tøm taa ké tiili si: Isø yela í t̄m̄le tønå na í heesi koyaku

naatosomp̄øγølaya nyøŋku wule. ⁵ Na pá tasa tiiliyi yøγøt̄yø si: Pa kaa s̄u ma hees̄yø tete ke

paa pæcø. ⁶ Mpa pa caala Laapaali Kupaŋ in̄øyi nuw tø pa ta s̄u hees̄yøŋ ŋku ku taa, mpi tø pa ta

t̄e Isø na pa taa. Pø na pø mp̄u tø pø w̄e p̄øøyi si lel̄aa í s̄u. ⁷ Pø tøø ké Isø tasa koyaku kofal̄byø

ke s̄u na í yaa-ku si Saŋa. Tø mayamaya tø tøm ke pusí k̄øma na sí siki s̄øøm ðena Isø yele na

Tafiti yøγøti tøm nti tø tema nuw tø si:

Ye í nu Isø n̄yø ke saŋa,

í taa tasa ŋkpant̄eel̄øŋ lapu.

⁸ Ye Yosuw̄ee ka s̄usa yølaa m̄p̄eȳe hees̄yøŋ ŋku ku taa, Isø taa tasa koyaku læŋku tøm ke

yøγøt̄yø. ⁹ Ama hees̄yøŋ nakuli ku w̄ee na pa h̄øla-k̄yøŋ Isø yølaa, na ku n̄øγøøna Isø koyaku

naatosomp̄øγølaya wule nyøŋku. ¹⁰ Pø w̄ee ké si ye wei í s̄u Isø hees̄yø tete nt̄e taa p̄untu ká

yele í t̄øma na í heesi isu Isø mayamaya yepu íl̄e í nyøna na í heesi tø. ¹¹ Pø tøø ké tu la kookali na

t̄ø s̄u hees̄yøŋ ŋku ku taa. Tø taa yele na tá taa n̄yølv k̄ø na í la kpees̄lv̄o isu lel̄aa lapu wølaya

tetu taa tø na í læŋ hees̄yøŋ ŋku ku taa s̄u.

¹² Isø Tøm wena toma na t̄ø lakí t̄m̄le. Tø k̄øla layate nte tø s̄et̄øyi taa na waali t̄yø læŋ. Isø

Tøm nti tø s̄uuki na halí tø takí timpí læsaγa na læmayasøle pø nyøm suliyi tø. Tø fakí atama na

m̄yøyle taa p̄eel̄em, na tø f̄aȳas̄øyi nti pulv nyul̄øyi na nti í huuki í lotu taa tø. ¹³ K̄øŋmaŋmam

naŋel̄i pø f̄ei mpi Isø u naaki tø. Isø íl̄e í naa pø tønaya t̄øγau, pulv ta ŋm̄el̄-i. Í kin̄ ke tá tønå tu

polo na t̄ø k̄ees̄i ta kulap̄øtu tønå.

Yesu ké k̄øt̄alaa s̄øsa s̄øso

¹⁴ Ye mp̄u t̄ø takí tá Isø s̄eøŋ ŋku ku tøm tø hul̄øyi is̄ønt̄ø t̄yø teu. Mpi tø, tø wena k̄øt̄alaa s̄øsa

taa s̄øso wei í t̄øma na í tala Isø c̄ølv mayamaya tø, in̄øγøle Isø P̄øγalv Yesu. ¹⁵ Ta k̄øt̄ølv s̄øso un̄i í

ké wei í p̄øøyi na í cekønå ta ic̄antu tete tø. Pø mayasa í mayamaya ke pø tønå pø taa isu ta, í ta

la isayatu ke paa pæcø. ¹⁶ Ye mp̄u t̄ø k̄p̄øt̄øna Isø p̄eel̄e kumte na naani, tu hiki suulu na p̄eel̄e

na pá waasi-t̄yøŋ waatu wei pø n̄øγøøna tø.

5

¹ Pø læsuyv yølaa hekv ke kòtvlv sòsò na pø su tò, pø su-i rípróyó sí í la Iso tømle na pø waasi samaa. ² I pukina kòhaham na í lakí kotaya ke yølaa isayatu tò. ³ Kòtvlv sòsò ná takaa na í ná isøna icantv wee tò, ile í pøsøyi na í hólí suulu ke pøcøyo ise kòkprætee nyøma na mpa pa pøntøyi kupøntv tò. ⁴ Pø fei sí nøyølv ká tv í tøyi teeli na í svsi í tøyi kòtvlv sòsòntv taa. Iso kpaana kòtvlv sòsò, na mpv uní pø mayamaya ke pø lapa Aløñ kin.

⁵ Mpv inøyi na Kilisiti, í ta tv í tøyi teeli na í kpa í tøyi kòtvlv sòsò. Ama Iso mayamaya tømna-i tækelekele sí:

Nyayale ma Pøyaya, sarja ke ma pøsa nyá Caa.

⁶ I tømna tiili tótøyo Iso Tøm taa sí:

N ka pøsi kòtvlv ke tam tò isu Meløciseteeki.

⁷ Saa wei Yesu ka we ate cøne tò í sølømaya Iso wei í pøsøyi na í læsi-i søm taa tøyø, na í wiikina-i na kapusi sòsònsi na isølvv. Ilena Iso mv í sølømvv ke í seekaya Iso tò pø tò. ⁸ Paa na í ka ké Iso Pøyaya tò, konyøntøylønaa taa ké í nyømá nunav tøm. ⁹ Pa kømna na pá tøm-i lapv na í te tækpataa, ilena í pøsi wei í kin mpa pa tønna pa nukøna-i tò pø yakøna pa nyøñ ke tam tò tò. ¹⁰ Ilena Iso tò sí uní í køna kòtvlv sòsò isu Meløciseteeki.

Iso seelaa mpa pa tayanøyi kpisuyu to pa tøm

¹¹ Tø wøna kuyøytøtv ke sòsøm ke tøm tønø tø tò, na pø we kate sí tø kilisi-meyø pø tønna tæceici ké u cekøyna løy tø pø tò. ¹² Hatuu tø pø nøyøsnø isu isøntø mø seyesøyna lølaa, ilena mu møli na í pøsi isu mpa paa hólí Iso Tøm isu kpelømløaa tø. Pø tala mø mv tv tøyø, ilena í møli na í nyøaki kafa ke tam. ¹³ Wei í paasøyna kafa nyøø tv í ké aølvm ké. I ta nyi sí pønø pø tewa, aai pønø pø ta te. ¹⁴ Ama sòsaa mpa tam lapv tò pa nyømá tampam na isayam pø fayav tø mv tv ke pele pa tøki.

6

¹ Pø tò tø tø lu Kilisiti tøm nti pa caaløyna seyesuyv tø tø taa na tø svv mpa pa pu pø taa tø pa nyøntv taa. Tø taa tayaní kite tæ nyøntv taa ké mølvyv, isu kpaí tømna yeluyv na taa tømna ke Iso, ² na lum sòvnaa na niñ tøyv pø tømnaa, na søtaa feesuyv na tam hvøle pø tømnaa. ³ Tø pukina pø isentaa ké tam. Mpv pø mayamaya ke tu la ye Iso í tisaa.

⁴ Na mpa pele pa tayanøyi isayatu taa ké hotuyv tø pele pa tøm ká tønna weyele ile? Tø, Iso tømna pa ise kuluyv na pá tøy isøtaa kucøøv lelen na pá hiki pa paa nyøm ke Iso Feesuyv Nanjtv kin. ⁵ Pøle pø waali pa nawa sí Iso Tøm we teu na pa cekøna isøna antulinya wei í køy tò í toma wee tò. ⁶ Pø tønaya mpv pø waali ké pa luwa na pá tayaní isayatu taa ké hotuyv. Yølaa isu mpv pø taka pø fei pøsvyv sí pá hólí-we sí pá tayaní tønne kufate ke layasuyv. Pø taya pulv tò, Iso Pøyaya ke pa løyøyi kam ke søm tesika tò na pá tvyi-keye feele ke samaa taa.

⁷ Ye pa hala haløm na tev nukí pø taa ké tam na pø ta løy nikaya, na kütøyv la pø taa ké teu na pø waasi hallaa, ile haløm mpí Iso koola-wøyi kupøntv ké. ⁸ Ama ye sowa ke yem na kpaí nyutv tike lakøna pø taa, haløm mpí pø pøsa yem kèle, na Iso naa kpaí-wi na pá teesøna-wøyi kòkø søpv.

⁹ Ma taapalaa me, paa tø yøytøyi mpv tø tø tømna tá taa tækpataa sí í tá tooli, í we waasuyv mpaav taa ké. ¹⁰ Iso tá ké wei u tøyøyi tampana tø, na í kaa sò mæ tømna tò. Pøyle í kaa sò isøna í paasaa na í sòli-i na í waasi mæ Iso seelaa lølaa, na í tu tøyña-weye waasuyv tø. ¹¹ Ta luuy wee sí paa mæ taa wei í tasa isøle seesuyv ke mpv haløna pø tønaya, pøcø pø lá teitei isu í tøyv tø. ¹² Tá luuy fei sí í loosi nøøhe. Ama tø caa ké sí í tøy mpa pa tøy Iso na pa taa na pá wøna suulu na paa hiki mpí Iso ka tømna sí í ká ha tø pa akpaa.

Iso tømna sí í lakí mpi tò í lakí-wøyi

¹³ Waatv wei Iso heelaya Apølaham sí í ká lapí-i pønø na pønø tø, na tuunav ké. Na isu nøyølv fei wei í køla-i na í ká tuuna ile tò ilena í tuuna í ti, ¹⁴ na í tò sí: Ma heeliyi-ñ tækpataa sí maa la-ñ kupøntv, na maa la na ñ hiki piya ke sòsøm. ¹⁵ Mpróyó Apølaham cayana suulu, haløna í kò na í hiki mpi Iso ka tømna sí í ká lapí-i mpv tø. ¹⁶ Ye yølaa í caa tuunav, wei í køla-we tò í høte ke pa yaaki na pá tuuna. Tuunav ké pulv mpi pø loliyi yølaa ke waatv wei pa lakí ntøykpræsaya tøyø. ¹⁷ Iso ilé í caakaya ké sí mpa í tømna sí í ká la kupøntvnaa mpe tø, pá nyi tækelekele sí í yøytø nti, í yøytøaa ké tø kaa layasi. Pø tò ké í yøytøaa na í tuu. ¹⁸ Tøm naale me í fei layasuyv, na pø fei pøsvyv sí Iso í looli-ti. Pø tøm mayamaya ke pø sòsaa ta mpa tø hika tøyñelle ke í kin tøyø apalvtv, sí tø tøki tøyvøy nku kv tøm pa keesa-tv tøyø teu tøyñkej. ¹⁹ Tøyvøy nku kv wee ké isu ta læsasi kanjanuyv kòtølvøy nku tø wøna naani na kv kiiwa tø. Tø nyømá sí ta mayamaya tø pøsøyi na té svv na té polo na té lu isøtaa Iso tæsele taa puyv kvakayav waali haløna té tala pø taa nanj taa. ²⁰ Tønaya Yesu tæ-tuyv nøyø, na í pøsi kòtvlv sòsò isu Meløciseteeki ke tam tò.

7

Kotulo na wulaw Meləciseteeki

¹ Meləciseteeki inu i ka kə Salem wulaw, na i kə isəta Isə Səso kotulo. Meləciseteeki inu i səhna Apələham ke waatu wei ilə i tema awulaa ke kəlyo ke yoo taa na i mələyi krente to, na i kooli-i kəpantu. ² Tənaɣa Apələham tala pə təna mpi i ka wəna təyo təm naanowa na i kɣaya həyəluyə kolumuyə na i ha-i. Meləciseteeki həte nyuyə nté si tampana to. Pəle pə waali i kə Salem wulaw, na pəle pə nyuyə nté si həesuyə to. ³ Nəyolə ta nyi Meləciseteeki caa, pa ta nyi i too. Nəyolə ta nyi si akele luləna na pə lulə na pə tala-i. Pa ta yəyoti i ləlyoyə təm ke tiili, yaa i səm təm. I nəyəsəna Isə Pəyaya, na i kə kotulo ke tam tə kə.

⁴ I paasi na i ná apalu inu i səsənto yee. Halı ta caanaa caanaa caa səsə Apələham ná faya pə təna mpi i hika yoo taa təyo təm naanowa na i kɣaya həyəluyə kolumuyə na i ha-i. ⁵ Lefii nyəma mpa pa kə kotəlaa to kəsənto ha-wəye mpa kə si pá pəsəyi lseyeli nyəma si pá cələyi-wəye pa kuhikim təna həyələh naanowa taa kolumuyə. Pəyele paa kə yəlaa kolomaa kə, na pa təna pa kə Apələham piya. ⁶ Meləciseteeki na taa kə Lefii to, paa na mpu i mu mpi Apələham wəna to pə həyələh naanowa taa kolumuyə. Pəle pə paasi i koola kooləe kəpəna ke wei i hika kəpantu nti Isə toma si i ká la to. ⁷ Na isəna pə wəe to, səsə kooliyina səpəlu ke kəpantu. ⁸ Ama kotəlaa kin ilə, mpa pa muyi mpi yəlaa wəna to pə həyələh naanowa taa kolumuyə to, pa kə yəlaa mpa sanja pa wəe cele pa fei təyo. Ama ye Meləciseteeki kin ilə wei i wə tam isu pa ηmaav Isə Təm taa to ilə i muna həyələh naanowa taa kolumuyə ηku. ⁹ Ye pə lapa mpu tə pəsəyi na tə to si waatu wei Apələham faya i wənav taa kə təm naanowa na i ha mpu to, Lefii mayamaya nyá felaa kə. Pəyele Lefii nyəma mpeye pa tayənəyi fayəv naanowa inu i wontu cəlyo. ¹⁰ Pə taya pulə tə, waatu inu paa pa ta luləta Lefii to i ka wə i cəsə Apələham taa kə saa wei Meləciseteeki səhaya-i təyo.

¹¹ Lefii nyəma kotəlyo luna kəsənto nti pa to lseyeli nyəma si pá təh to tə kin. Pə na pə mpu to Lefii nyəma kotəlaa mpe pa ta la təmlə nte tə tewa təkpaata to. Təfo pə taa yele Aləh loonja taa na pə tasa kotulo kufalu suw isu Meləciseteeki. ¹² Mpi to, pə wəe kə si ye kotəlaa i layasaa, kəsənto náa layasi tətə. ¹³ Təv, Tacaa wei i təm pa yəyətəyi isəntə to i kə kpekəle lentə to kə. Na pa kpekəle taa to nəyolə taa lata kotulo səsə təmlə ke kotəya təlate taa. ¹⁴ Tə nyəmə teu təkpaata si i kə Yuta kpekəle to. Moisi yəyətəya kotəlaa təm to i ta yaa kpekəle nté tə həte.

Kotulo wei i nəyəsəna Meləciseteeki to

¹⁵ Mpi pə tēsəyi-tuyə pə tampana kilisuyə təyole si: Kotulo nəyolə ná luwa na i nəyəsəna Meləciseteeki. ¹⁶ Pə taya yəlaa kəkəsənto ke pə tənja na pə kra-i kotulo. Ama weesuyə ηku ku fei wakəlyo to ku tənja taa kə pə kəpəna-i kotulo. ¹⁷ Pa ηmaa ηpəyó Isə Təm taa si:

N ka pəsi kotulo ke tam tə isu Meləciseteeki.

¹⁸ Nti pa su ləh na pá tənəyi-ti to təle tə taa feina toma, na tu waasəyi pulə, iləna pá kú təle. ¹⁹ Moisi kəsənto ná taa la nəyolə na i tē təkpaata, tə ná mpu. Ama pə kəna-tuyə tēlyo kufaluyə kəpəmpəηku ηku ku yeke na tə kəpəta Isə to.

²⁰ Mpi pə tə nənəntə nyəh inə i kəlaa to, pa kra-i kotulo na Isə tuunav kə. Ama pa kra ləlaa ke kotəlaa ke yem kə. ²¹ Pa kra Yesu kə kotulo na tuunav, halı Isə yəyoti təfoo si:

Tacaa yəyətə na i tuu si,

n ká pəsi kotulo səsə ke tam tə.

I kaa tuli tapəh ke nti i yəyətə mpu to tə taa.

²² Pə tə mayamaya ke Yesu ná kəna-tuyə nəyə pēlyo kəpəmpə mpi paa pu kra na pə tii pə kaa saali to.

²³ Pə kaasa lentə to si kotəlaa kra nyəma mpe paa wə pəyale, pə taya pulə tə, ləlaa səkaya kə na ləlaa ləetəyi pa lona taa. ²⁴ Ama Yesu ilə i wəna i weesuyə ke tam na i təkı i kotuloto ke tam, na nəyolə kaa ləeti i lonte. ²⁵ Pə tə kə paa pəlee i pəsəyi na i waasi pa təna mpa pa kəpətəyənə Isə kə inu i tə to. Pə taya pulə tə, i wəna weesuyə ke tam kə, na i sələməyənə-wəye Isə.

²⁶ Yesu kə pə tu muna mpu si pá kra-tuyə kotulo səsə. Pə taya pulə tə, i wə tənəh, i feina taali nəyolə. Pəco isayəto fei i kin to se. Pa faya i na asayə na halı pá kraasi- na i tē isəntənyə to. ²⁷ Pə fei si i ká lakı kotasi ke tam kə inu i mayamaya i isayəto tə, na pə kaasi na i lá samaa isayəto tə, isu kotəlaa səsə ləlaa lakuyə to. Ama waatu wei i ha i ti na i si to pə wə isu i lapa kotəya ke tam kulum ke kəpəpaa ke tam tə kə. ²⁸ Mpa Moisi kəsənto kəpəki kotəlaa to pa teu ta tuli. Ama Isə ná kəma na i nyəsi kəsənto nəyə taa, na i yəyətəna tuunav na i Pəyaya pəsi kotulo səsə, na i teu tula kəpəpaa ke tam tə.

8

Yesu kəle ta kotulo səsə

¹ Təm nti ta tənja yəyətəya ke mpu to tə kite nté si, tə wəna kotulo səsə ke mpu wei i kəpəwa na i caya Isə kawulaya to kumte kəhəkəh taa kə isəta to. ² I lakı kotulo səsə koləpəle ke kotəya təlate cokəle nte yulə ta sikı, ama Tacaa mayamaya sikina-te to tə taa.

³ Pa kpāa kòtulo səsə tə sɪ í pona Iso ké kòhaham na í la kòtasɪ ké. Pə təw ké pə wɛɛ sɪ tá kòtulo səsə í wɛɛna mpi í ká polo na í lapɪ-ɪ kòtaya tə. ⁴ Ye atɛ cənɛyɛ Yesu ka wɛɛ ɪ taa tu lapu kòtulo. Mpi tə kòtəlaa ka wɛɛ na pá təhna Iso ké kòhaham ponaɪ usɪ pa kɛɛsa kəsəsɪtu taa tə. ⁵ Mpi mpi kòtəlaa mɛɛ pa lakɪ mpɪ tə, pa kɛɛsəna mpi pə wɛɛ isətəa təw na pá lakɪ. Ilɛ pə nyəwəsəle ké pə taya pə mayamaya. Pə lapa kolum na nti tu tɛm Moisi kɪh kɛ lapu tə. Saa wɛɪ ɪ lapa səsə sɪ ɪ sikɪyɪ cəkəle tə Iso heela-tɪ sɪ í sikɪ-tɛyɛ teitei usɪ paa kɛɛsa-ɪ puyɪ təw tə, ɪ taa cotɪ. ⁶ Ama təmle nte pa tɪ Yesu tə tə kəla mɛɛ pa nyəna tɛcaɣacaya. Pə taya pulɪ təw, unɪ ɪ teləsəna-tuyɪ nəwɔ pɛɛluyɪ kɔpampam mpi pə luna kɔpantɪ kəkələw nti Iso ka təma sɪ ɪ ká la tə tə kɪh tə.

⁷ Ye kancaalaya nəwɔ pɛɛluyɪ ka tewa təkɔpataa pa taa tasa nəwɔ kɔfalaya kɛ pɛɛluyɪ tətəwɔ kɔpənaɣa lonte. ⁸ Ama Iso yəlaa lapa taalɪ na Iso kaləwəna-wɛ sɪ:

Pə kəma na pə kəw maa yele na má na Iseyɛli
nyəma tɛ tasa nəsɪ kɔfasɪ pɛɛluyɪ,
na pə kɛnna Yuta kɛkəle nyəma tətə.

Tacaa má ma yəwətəna mpɪ.

⁹ Nəwɔ hka ma na-wɛ tu pɛɛli tə ka kaa wɛɛ
isɪ má na pa caanaa caanaa tu pɛɛluyɪ hkaɣa
waatu wɛɪ ma həma-wɛ na má ləsɪ ɪcipitɪ taa tə.

Pa ta təkɪ nəwɔ hka má na-wɛ tu pɛɛla mpɪ tə.

Mpɪ pə lapəna na máa lə pa təm kɛ luɣu.

Tacaa má ma yəwətəna mpɪ.

¹⁰ Nn, Tacaa má ma yəwətə mpɪ sɪ:

Nəwɔ hka kuyɛɛh unɪ ɪ waali maa yele na má na
Iseyɛli nyəma tɛ pɛɛli təwɛ sɪ:

Maa kɔɣa ma kəsəsɪtu na má tɪ hatuu pa ləmayasɛ taa.

Maa hma-təyɪ pa lotu taa.

Maa pəsɪ pa Iso na mɛɛ paa pəsɪ ma yəlaa.

¹¹ Saa unɪ nəwɔl kaa nəkɪ ɪ təwətəle kɛ sɛyɛsuyɪ.

Nəwɔl kaa tə ɪ taapalu sɪ:

Nyɪ Tacaa.

Pə taya pulɪ təw,

pa təna paa nyɪ-m.

Pə kɔɣaw pəɣaɣa na pə polo səsə tə.

¹² Maa husɪ pa kɔpəntəh.

Ma kaa təsɪ pa isayatu təw ké paa pəcə.

¹³ Ilɛ timpɪ Iso yəwətəyɪ nəwɔ kɔfalaya pɛɛluyɪ təm tə pə wɛɛ sɪ kancaalaya nyəhka pənaa ké. Na pulɪ ɪ pənaa na pə cɛyətəyɪ, pə caa tɛm ké.

9

Atɛ cənɛ Iso sɛɛw Na isətəa Iso sɛɛw

¹ Kancaalaya nəwɔ hka paa pɛɛlaa tə kɛle kaa wɛna nti pa suwa na pa təhəyɪ na pá sɛkɪ Iso təw, na tə Iso təsɛɛle ka wɛ atɛ cənɛ. ² Paa sɪka cəkəle ké, na ntɛ tə kəna pə təw pə təw nyəntɛ, na pa yaa-tɛ sɪ katɛ taa. Na tənaya pa sukaya fətəla na taapəlɪ na potopotonaa mpa pa ha Iso tə. ³ Puyɪ kəkakayaw naale nyəhku waali kəna cəkəle nte pa yaa sɪ katɛ taa katɛ tə. ⁴ Na tənaya wula cofolo ka wɛɛ na pá wəkɪ tulaabnaa kɛ ɪ taa, na Iso nəwɔ pɛɛluyɪ atakaa na pá waasa ɪ tənaya wula təpai. Atakaa unɪ ɪ taa ka wɛ wula nyənaɣa na ka taa na mana, na Aləh kɔpətəyɪ hku ku təwa hɛtə tə na pɛɛ kpaatanaa mpa pa təw pa hma nəwɔ pɛɛluyɪ təm tə. ⁵ Atakaa unɪ ɪ təw ka wɛ teeli nyəma napəlɪ mpa pa hóləyɪ sɪ Iso wɛ təna tə, na pa kɛh ləpa timpɪ pa lakaya kòtaya kɛ yəlaa isayatu husuyɪ təw tə. Pə taya sɪ cənɛyɛ tu yasɪ-mɛyɛ pə kantəlasɪ təna tɛcɛɛɪ.

⁶ Mɔpuyɔ pə təna pu wɛɛ, paa mpiyɪ pə lonte taa, na kòtəlaa ná suwakaya tam ké pə təw pə təw cəkəle taa na pá lakɪ pa təmle. ⁷ Ama hatuu pə taa nyəntɛ taa ilɛ kòtulo səsə tɛkɛ suwakayana təna, na pənaɣa taa təm kolum təkɔh ké ɪ suwakaya. Caləm kɛ ɪ pukayana tənaya fɛɛnuyɪ kɛ Iso ké ɪ mayamaya ɪ kɔpəntəh na kɔpəntəh wɛɪ ilɛ samaa ná pənta kɔpəntɪ tɪ ɪ təw tətə. ⁸ Feesuyɪ Nəhntɪ hóləyɪ təna sɪ pə təw pə təw cəkəle waatu təna taa, mpaaw fɛɪ sɪ yulu ɪ tala timpɪ pa yaa sɪ katɛ taa katɛ taa tə. ⁹ Mpɪ unɪ pə hóləyɪ isəna tə wɛ kayana isəntə tə. Pə nyuyɪ ntɛ sɪ isɪ pa kɔkəyɪw kòhaham na pa kɔkəyɪw wontu na pá lakɪ Iso ké kòtasɪ tə, mpɪ unɪ pu pəsəyɪ na pə tayanɪ teu təkɔpataa ké wɛɪ ɪ lakɪ mpɪ tə ɪ lotu taa. ¹⁰ Kɔtəwɔ na kɔnyənyəwɔm na nyuyɪ təw asilima kɛɛluyɪ təm tɛkɛ pə paasənaa. Pə ké yulu tənuyɪ nyəm mpi pa suwa sɪ pa təhəyɪ, haləna kɔyanhku Iso ká tayanɪ pə tənaya kɔfam tə.

¹¹ Ama Kilisiti ná lapa kɔpəntənaa mpa pa tɛma kəntɛ tə pa kòtulo səsə. Na cəkəle nte tə taa ɪ lakɪ təmle tə tə kəlaa, na tə tewa təkɔpataa. Pə taya yəlaa sikina-kɛ, na tə ta tu kɛv antulinya wɛɪ pa lapa kɔlapu kɛ isəntə tə ɪ nyəntɛ. ¹² Kilisiti suwɔ təm kolum kɛ ɪ kɔkɔpaa suwɔ kɛ katɛ taa katɛ

taa tō pø taya acoønnaa na nawee caløm ke i lapøna kotaya. Ama i mayamaaya i caløm kè, ðena pø kōna-tuyō tā nyōñ yarpō ke tam tō. ¹³Ye acoønnaa na latēcenna pø caløm na naañ alv nyōñ wei pa nyayasa i tēna na pá ηmusøyi i tølma ke yølaa asilima nyōma tō tō ta kpisi pa asilima ke kpiisuyu, ¹⁴kacanhana Kilisiti caløm na? Feesuyu tam nyōñkō tōñ taa kè i lapøna i tøyi lso kè kotaya ηka ka tewa tøkpataa tō. I caløm ká læsi ta lotu taa kè kpa i tømanna læmayasē na té pøsi na tó la lso weesuyu tō tømle.

¹⁵Pø tō kè Kilisiti ke wei i telēsøyi nøyō pøelvyō kufam ke lelaa tō si mpa lso yaawa tō pá hiki kōpantv tam nyøntv nti lso ka tōma si i ká ha na pø weē isu pa kpancoou tō. Pa pæsøyi na pá hiki-ti. Pø taya pulv tō, søm lapa pø taa, na søm mpi pø yekina na mpa paa we nøyō pøelvyō kōpøm taa na pá pøntøyi tō, pá lu kōpøntøy inu i taa.

¹⁶Ye yølv cayaa na i tayani isøna i caa pá lana i wenaυ ke i søm waali tō na pá tv takølaya taa na pá su, isu i søpa na pácō. ¹⁷Ye i wena i se, takølaya isu mpu kaa la tømle. Ama ye i kōma na i si ke paa lana-keye tømle. ¹⁸Pø tō kè pa tōla kancaalaya nøyō pøelvyō tō na caløm. ¹⁹Kancaalaya ðe Moisi kpayā lso kōsøstv taa heeliyi mpi pø tēna tøyō na i kēsē samaa tēna. ðena i kpayā hisøpu kpatóyō na heej hontv kōsøemtv na i lii nawee caløm na løm pø taa, na i kpøntøna lso tøm takølaya na yølaa pa tō na i ηmusi. ²⁰Na i tō si: Pøne inu pø kēna caløm mpi pø laki na nøyō ηka lso pøelaa na i tō si i tōki tøkēñkēñ tō ká la tampana. ²¹ðena Moisi tasa caløm ke kpayav na i ηmusi cokøle tō na lso seø wøntv tēna tō. ²²Na isu pa kēsa kōsøstv taa tō, caløm mpi, pø we isu pø tønaya pø tayanaa, na ye caløm i ta ti, pa kaa husi nøyølv i isayatu ke paa pøcō.

Kilisiti kotaya husvuy ke isayatu

²³Na isu pa tayana mpi pø we isøtaa tō pø nøyøslø ke mpv tō, pø weē si pá la isøtaa nyøm mayamaaya ke kōtasi kōpanjsi nsi si køla mpyōy teu tō. ²⁴Pø taya pulv tō, katē tete nte tē taa Kilisiti sōwa tō tē ta ke nte yølaa lapa na tē nøyøšøna isøtaa nyønte ke kōnøyøsv tō. Ama isøtaa mayamaaya ke i kpawa si i puki i søj lso isentaa na i wiiki ta konyōñ. ²⁵Paa pønaya ηka Yuta nyōma kōtvlv sōsō pukina wøntv caløm ke katē tete kè. Ama Kilisiti ðl i ta sōv si i laki i tøyi kotaya na i læøyi. ²⁶Ye pu we mpv i ka tøyō konyōñ ke tøm pøayle ke hatuu antulinya lapv waatv. Ama i kōma kayanaaya tøm kølvm ke i kprakpaa kōnte ke tønaya kuyeeñ inē i taa si i la i tøyi kotaya na i kó isayatu tønayññ. ²⁷Pø tema sūv si paa yølv pø we i ká si tøm kølvm kè, na pøle pø waali ðena lso hōvna-i tøm. ²⁸Mpv inu tōtøyō pa lapa Kilisiti ke kotaya ke tøm kølvm si pø læsi yølaa samaa isayatu. I ká tasa mølvyō, ðe pø taya isayatu tøm tō kè i ká kōv pøle. Ama mpa pa tanja-i tō pa nyōñ yarpō kè.

10

¹Kōsøstv nti paa tōwa Yuta nyōma tō tē ta hvl kōpantvnaa mpa paa kōv cele tō pa mayamaaya ke teitei. Ama pø nøyøslø ke pø hvlaa. Pø tō kè kōsøstv nti tē ta pøsi na tó lá na mpa pa kpøtøyøna lso tō pá tøkpataa, na kōtasi kōlvmasi nsi pa laki paa pønaya ηkaya tam tō. ²Ye pu kpiisa mpa pa seekaya lso kè mpv pø taka tō pa isayatu tøkpataa ke tøm kølvm tō, pøle pa taa tasøyi pa isayatu tøm tōsøyv, pøcō pa taa naki kōtasi nasøløyi lapv tōtō. ³Mpi tøyøle si pa lakvuy kōtasi nsøyi paa pønaya ηka tō pø tōsøyi yølaa ke pa isayatu tō kè. ⁴Pø taya pulv tō, latēcenna na acoønnaa pa caløm kaa pøsi na pø læsi isayatu ke paa pøcō.

⁵Pø tō kè waatv wei Kilisiti kōñaya antulinya taa tō i tōma lso si:

Nn caa kōtasi pøyele nn caa kōhaham.

Ama n ηma-m tønvyō.

⁶Kōtasi nsi kōkō lusa si tēna tō si ta ke-ñ pulv.

Na isayatu husvuy kōtasi we-ñ yem tōtō.

⁷Tønaya ma tōma si:

Hai lso, mayalō.

Ma kōñ si má la nyá luyv nyøntv isu pa kēsa

na tøm ke lso kōsøstv takølaya taa tō.

⁸I caala yøçtøyv ke si: Nn caa kōtasi na kōhaham na kōtasi nsi kōkō nyaya si tēna tō na isayatu husvuy kōtasi. Pø tønaya mpv pø ta ke-ñ pulv. Pøyele pø we kōsøstv taa si pá la kōtasi nsøyi mpv. ⁹I tema mpyōy yøçtøyv tøyō i tōma si: Hai lso, mayalō. Ma kōñ si má la nyá luyv nyøntv.

¹⁰Yesu Kilisiti lapa lso luyv nyøntv na i lá i tøyi kotaya na pø kpiisi ta isayatu ke tam tō.

¹¹Paa kōtvlv wei i søjvuy isō na i laki kōtasi ke paa ifemle nte tō, kōlvmasi nsøyi i laki tam. Pøyele si kaa pøsi na si husi isayatu ke paa pøcō. ¹²Ama Kilisiti ðl i lapa isayatu husvuy kotaya ke tøm kølvm tøkōñ, na kotaya ηke ka laki tømle ke tam. Kilisiti tema mpv ðena i kpa na i çaya lso kōñkōñ taa. ¹³Kayana tønaya i weē na i çayaa na i tanja si lso i kōna i kolontunaa na i loosi nōçhēe ke pa tō. ¹⁴Tøm kølvm tøkōñ kè i ha i ti si pa tēna mpa pa isayatu kpiisaa tō pá tøkpataa.

¹⁵Na Feesuyu Nanñtv høløyi-tuyv pø tampana. Pø tō kè i caala yøçtøyv si:

¹⁶Nn, Tacaay çoyota mpv si,

nəχə ŋka kuyeeŋ unı ı waalı maa yele na
má na-we tó pəeli tóyole sı,
maa kpaɣa ma kusəsuto na má to pa lotunaa taa.
Maa ŋmaa-təyi pa ləmayasee taa.

17 İlena í tasa sı: Ma kaa tasa tósuyu ke pa isayatu na pa kuyəntəŋ tó ké paa pəco. 18 Ye pa tema yulu isayatu ke husuyu u nəkəyi na í tasa kətaya ke lapu sı pə husı ı isayatu tótə.

İso kprətənav

19 Tóv, ma taapalaa, isı Yesu weesuyı luv to pə tóv tə pəsəyi na tó svu katə taa katə taa təkaa.
20 Pənentə ı tula-tuyv weesuyı mpaav kofaluyv, ku luina puvuyv kəkakayav na waalı. Puvuyv ŋku ku kəna isı ı tónuyv mayamaya. 21 Tə wəna kótulu səsə wei pa sıwa sı í nyənəyi İso təyaya tóv tó. 22 Ye mpv ile tó kprətəna İso na lotu kolumtu na naanı kuyəmparɣ na tənəŋ wei pa sowa lvm kupam to. Tə taa nu isayatiya tan ke ta lotu taa. 23 Tə təkı tá tēeluyv ŋku ku təm tə hóləyi isəntə tóyə teu. Pə taya pulv tóv, tə pəsəyi na tó cayana naanı sı mpi mpi İso ka təma sı ı ká la-tv to ı ká la-wı. 24 Tə nyənəyi ta təma tóv na tó lá na tə səsı təmayə səuluyv na tó kusı ta konyuləŋ ke kuyəntv lapv tóv. 25 Tə taa yelee timpi pə ké sı tá təna tó koti tóyə pote isı lelaa ná kisuyv pote to. Ama tə ten təmayə tam na pə tu kələna waatv unə wei ı taa tə loosiyi Tacaa kuyakv na kó kəŋ to.

26 Pə taya pulv, ye tə təŋna isayatu lapv təfaa pəyele tə tema tampana nyəm, pə ta kaası isayatu husuyv kətaya nakəli tótə. 27 Ama tə cayana tapahoiı sı İso hvole ná tanə-tuyv cele. 28 Pa sıwa sı ye nəyóləv pənta Moisi kusəsuto na yəlaa naale yaa tooso na-ı na pa isəpee na pá tisi sı yee rúpóy, pá ku-ı, pá taa nyənu ı pətətəle. 29 Tóv ye pə we mpv ile isənaya paa lana wei ı fela İso pəyaya ke ı nəəhe tē na í nyənu nəχə pēeluyv caləm mpi pə tayanə-ı tóyə yem na í ku Feesuyı Naŋŋtv nyuyv to? İ nyı teu sı ı saləka kaa wē keesuyv. 30 Tə nyəmá wei ı yóyotaa sı: Maa leetəna paa wei ké ı isayatu na máa feləna paa wei ké mpi ı lapa to. Na kolum unı ı tasəna yóyotuyv sı: Tacaa ká hvuna ı yəlaa ke təm. 31 Sı nı tuti nyá təyi İso weesuyı to niŋ taa to pə we səyəntv ke səsəm yoo.

32 İ tóvı isəna pə tema-meyə lapv ke waatv wei İso lapa na mə isəntəv ce to. Pı svsuyv-meyə konyəntəyole səsəle taa ké kprakaa na í səŋ təca ke wahala unı ı taa to. 33 Kulbməa meye pa təŋna tıvv na pá laki mpi pə fei teu tóyə samaa taa. Pəyele kulbməa me mə səlv ná pına sı ı te mpa pa təŋna wahala tuyv isı me to. 34 İ tá cəlv mə fı na saləkətnaa konyəŋ tóyov. Waatv wei pa ləkəyav mə wənav to í tá kee nyuyv mayamaya. Pə taya pulv tóv, í ka nyəmá teu sı ı wəna wənav mpi pə kəla rúpóy teu na pə taŋŋyi tam to. 35 Ye mpv ile mə naanı í taa sı. Mpi to ı tóv ké pa sı-meyə kasəyaya səsəy. 36 Ye ı feina suulu ı kaa pəsi na í la İso luyv nyəntv na ilé ı ha-meyə mpi ı ka təma sı ı ká ha-me to. 37 Pə mayamaya ke pa ŋmaa İso Təm taa sı:

Pə kaasa pəco mayamaya ké sı
wei ı kayı ı kəv to ı kəv.
İ kaa taŋı se.

38 Na wei ma yaa ma yulvparɣ to ı ká te-m na ı taa ké ilena í toli-tı.

Ama ye ı tula tapəŋ ma kaa lapı-ı luyv tótə.

39 Tá ta ké mpa pa tuliyı tapəŋ na pá leki yem to. Ama tə ké mpa pa tema İso na pa taa na pı ya pa nyəvəŋ tóyə.

11

Taa temnav ke İso laki mpi to

1 Timpi pa təŋ sı yulu tema ı taa na İso tóyole waatv wei ı tanə pulv na sika fei to, na í tuyı pulvpu naanı pəyele pəle pı naa to. 2 İso taa temnav mpi pə tóv ké İso sama ləŋtaa nyəma.

3 İso taa temnav mpi pə yelina na tó cəkəna sı İso yóyotə kuyəyotv na isətəa na atə pə lá, haləna mpi pı naa to pə luina mpi pə naa to pə taa.

4 İso taa temnav mpi pə tóv ké Apeeli lapa İso ké kətaya ŋka ka kəla Kayini nyəŋka ke teu to. İ temna İso na ı taa tóyə İso ná yaa-ı yulvparɣ, pə taya pulv tóv İso sama ı kəhəv. Apeeli temna İso na ı taa tóyə paa na ı sərv to ı təŋna yóyotaya.

5 İso taa temnav mpi pə tóv ké pə ta yelee sı Henəki ı sı kusərv. Ama pə kpaɣa-ı na ı isə na pə kpaası-ı İso cəlv, na nəyóləv ta taa-ı keesuyı, İso kpaasa-ı ı cəlv to pə tóv. Pa ŋmaa İso Təm taa sı: Henəki te İso tóyə İso kpaasa-ı. 6 Na rúpóy pə wē, ye pə taya İso taa temnav tóv yulu kaa te İso. Mpi to, ye yulu caa ı kprətəna İso, pıntv ká te ı taa ké təkpataa sı İso wē na ı feləyi mpa pa pəkəyi-ı to.

7 İso taa temnav mpi pə tóv ké Nowee nu İso kpaaluyv ke waatv wei ı heelaya-ı sı pulv ká kəv to. Paa na ı ta nata-wı na ı isəpəle to ı nu İso nəχə taa təm, ilena í saakı atakaa pəyóluyv səsəv na pə yá í na ı təyaya nyəma pa nyəvəŋ. Mrúpóy pə lapa na ı ku antulinya təm na İso náa yaa-ı yulvparɣ ke ı tem ı taa na İso to pə tóv.

8 İso taa temnav mpi pə tóv ké Apeelaham lapa mpi İso yaa-ı na ı heeli-ı sı í la to. İ kulaa na í tēe tətə nti İso caa sı tē la ı na ı piya pa nyəntv təkpataa to. İ yela ı tətə na ı tēe, ı ta tu nyəm timpi

mayamaɣa i puki tɔ. ⁹ I sɔ kɛ i temna i taa na pɔ lɔ i caɣa tɛtu nti I sɔ ka tɔma sɪ i ká cele-i tɔ tɔ taa, na n nawa n tɔ sɪ i ka kɛ mɔlvɔ. M̀pɔ́yó i sɔv coka tɛɛ, na I sɔaaka na Yakɔ̀pɔwɛ. I sɔ ka heela pɛlɛ pa mayamaɣa sɪ i ká la-wɛyɛ mpɔ. ¹⁰ Pɔ tɔɣa pulɔ tɔɔ, Apɔlɔham caakaɣa icatɛ nte tɔ kutulɔnj kila kii teu tɔɣɔ, nte I sɔ mayamaɣa puwa na i ŋma tɔ.

¹¹ I sɔ taa temnav tɔɔ kɛ pɛ yelaa na Apɔlɔham pɔsɪ na i hiki pɔyɔɣa na i tema kpatɔlvɔv, na Saala ná tɔ́á fɛi lɔlvɔv tɔm taa tɔtɔ. I tɔ naani kɛ teu tɛkpataa sɪ nti I sɔ yɔɣtɔaa sɪ i ká lapɪ-i tɔ tɔ kaa saali. ¹² M̀pɔ́yó pɔ lapa na yulu kulum wei i tema m̀pɔ́yó sɔpɔ tɔ i lɔlɪ na pɔ lɔlɪ tɔyomyom isɔ tɔlvɔŋasɪ kɛ isɔ tɔlvɔv taa, na isɔ tɛnjku nɔɣɔ kanyɔŋa pɛɛ.

¹³ Panɛ unɪ pa tɔna pa tema I sɔ na pa taa, halɔna pá polo pá sɪ, pa ta hiki mpi I sɔ ka tɔma sɪ i ká ha-wɛ tɔ. Ama pa loosa-wɛɣɪ kɔlvɔosu kɛ hatuu poolɔnj kɛ, na pá mɔvɔlvɔ na pá tɔ sɪ mpɛ pa kɛ mɔlvaa na pa cɔɔsa kɔcɔsɔv kɛ atɛ cɔnɛyɛ. ¹⁴ Mpa pa yɔɣtɔɣɪ mpɔ tɔ pa hólɔ́yɪ tɛkpataa kɛ sɪ pa pɛɛkɔɣɪ pa mayamaɣa pa tɛtu. ¹⁵ Ye pa I sɔasɪ ka wɛ timpɪ pa luwa tɔ, pa taa laŋ mpaav na pá mɔli. ¹⁶ Ama tampana tɔɔ pa pɛɛkɔɣa tɛtu nti tɔ kɔla teu tɔɣɔ. Ntɔɣɔlɛ isɔtɔaa nyɛntɔ. Pɔ tɔɔ kɛ pɔ fɛi I sɔ kɛ fɛɛlɛ sɪ pá yaa-i pa I sɔ, i tema-wɛyɛ icatɛ kɔpantɛ tayanlvɔv tɔ se.

¹⁷ I sɔ taa temnav yelina Apɔlɔham kpa i pɔyɔɣa I sɔaaka sɪ i kɔvɪ-kɛ na i lɔ I sɔ kɛ kɔtɔɣa kɛ waatu wei I sɔ ná tɛɛ i waali kɛ kɔtɛɛ sɪ i naa tɔ. I sɔ ka tema Apɔlɔham kɛ nɔcɔsɪ suv, paa na mpɔv i kpaɣa i pɔyɔɣa ŋka ka tike i ka lɔlɪ mpɔv tɔ sɪ i kɔvɪ. ¹⁸ I sɔ ka heela-i sɪ I sɔaaka kɪŋ kɛ i ká hikina piya. ¹⁹ Apɔlɔham ka mayasa i taa sɪ I sɔ pɔsɔɣɪ na i tayanɪ I sɔaaka kɛ feesuyɔ. Na pɔ wɛ isɔ mpɔvɔlɛ pɔ tu lapa. I sɔpɔɣa na pɔ feesi-i na pɔ tayanɪ-i Apɔlɔham kɛ celvɔv.

²⁰ I sɔ taa temnav mpi pɔ tɔɔ kɛ I sɔaaka koolaa sɪ I sɔ i la kɔpantɛ kɛ Yakɔ̀pɔv na I sɔv kɛ cele.

²¹ Saa wei Yakɔ̀pɔv wɔsa sɔm tɔ I sɔ taa temnav mpi pɔ yelina na i kooli Yosɛɛfv piya tɔna tɔɔ kɛ kɔpantɔv na i sɛɛ I sɔ na i nyɔka i kpatóyó tɔɔ.

²² I sɔ taa temnav mpi pɔ tɔɔ kɛ waatu wei Yosɛɛfv caakaɣa sɔm tɔ i yɔɣtɔa I sɛyɛli nyóma Icipiti taa luw tɔm, na i keesi-wɛyɛ isɔna paa lana i mɔwa tɔ.

²³ I sɔ taa temnav mpi pɔ tɔɔ kɛ Moisi caa na i tɔo pa ŋmɛsa-i isɔtvɔnaa tɔosɔ kɛ i lɔlvɔv waali. Pa nawa sɪ i tewa ilɛ pa ta nyana nti wulav ka tɔma sɪ pá taa la tɔ tɔ lapɔ.

²⁴ Waatu wei Moisi lapa sɔsɔ tɔ i tema I sɔ na i taa tɔɣɔ i kisa sɪ pá taa yaa-i Icipiti wulav sɔsɔ pɛɛlv pɔyɔɣa. ²⁵ Pɔ kɔla-i lɛlɛŋ sɪ pá tó i na I sɔ yɔlaa kɛ konyɔŋ na mpi i ká yɔlvɔna isayatu kɛ wɛɛ naale tike tɔ. ²⁶ I nawa sɪ ye yɔlaa i kisa-i isɔ pa kisuyɔ Mesii tɔ pɔ kɔla-i teu kɛ Icipiti apititɔ tɔna. Pɔ tɔɣa pulɔ tɔɔ, cele kɔfɛlvɔv kɛ i pɛɛkɔɣɪ.

²⁷ Moisi tema I sɔ na i taa tɔɣɔ waatu wei i lu Icipiti na wulav pááná huu i tɔ tɔ pɔ ta tɔ i lanɔlɛ. I sɔŋa teu tɔca, mpi tɔ i naakaya I sɔ wei i fɛi pá na-i tɔ. ²⁸ I sɔ taa temnav tɔɔ kɛ i sɪ Tɛɛv acima tɔɣɔv, na i tɔ sɪ pá taa calɛm kɛ naŋŋ nɔnɔcɔsɪ na sɔm isɔtɔaa tillu i taa kɔ I sɛyɛli nyóma kancaalaya kɔlvɔlaa.

²⁹ I sɔ taa temnav mpi pɔ tɔɔ kɛ I sɛyɛli nyóma tɛsa sɔsɔncaasɪ tɛnjku kɛ puɣulaya isɔ kacanɔa tɔɔ. Icipiti nyóma ná keɛna-wɛ ilɛna lom tɔɣɔ pɛlɛ.

³⁰ I sɔ taa temnav mpi pɔ yelina Yeliko kolɔŋa tima tamvɔvɔmɔvɔv kɛ waatu wei I sɛyɛli nyóma tɔma na pá cɔɔna-keɣɛ kɔvɛɛŋ naatɔsompɔɣɔlaya tɔ. ³¹ I sɔ taa temnav mpi pɔ tɔɔ kɛ pa ta kɔpantɔna mpa pa kisa I sɔ nyɛntɔ tɔ na apalaa tɔna alv Lahapɪ na pá kɔ. Mpi tɔ alv unɪ i tɔka icatɛ fɛnɔlaa kɛ teu kɛ waatu wei pa tala i tɛ tɔ.

³² Ntiyɪ maa tasa yɔɣtɔɣa ilɛ yɛɛ? Tapacayalɛ fɛi-m sɪ má yɔɣtɔ Ketiyɔŋ, na Palaki, na Samsɔŋ, na Yɛfɛtɛ, na Taffiiti, na Samiyɛɛli, na I sɔ kɔvɔɣtɔtɔv tɛlɔsɔlaa pa tɔm. ³³ Pa tema I sɔ na pa taa tɔɣɔ pa tɔɣa lɛlaa tɛtu, na pɔ tɔɔ kɛ pa tɔŋa tampana, ilɛna I sɔ ha-wɛyɛ mpi i ka tɔma sɪ i ká ha-wɛ tɔ. Pa tema I sɔ na pa taa tɔɔ kɛ pa tɔka tɔɣɔlasɪ nɔcɔsɪ, ³⁴ na pá teesi kɔkɔsɪ nsi sɪ mɔvɪ kemkɛm tɔ. Pa tema I sɔ na pa taa tɔɣɔ pa lu layatɛ nɔyɔ taa. Mpɔ pɔ yelina na paa keɔv acamaa tɔ pá pɔsɪ tampana nyóma. Pa tema I sɔ na pa taa tɔɣɔ pa lapa akanaa kɛ yoonɔ taa na pá kɔli pa kolontunaa yoolaa loosi. ³⁵ I sɔ taa temnav tɔɔ kɛ pa feesa alaa kɛ pa sɔtɔaa na pá cela-wɛ.

Lɛlaa ná nawa kanɔanɔsi na halɔna pá can na pá sɪ, pa ta kisi wahala unɪ i tɔɣɔv. Pɔ tɔɣa pulɔ tɔɔ, pa caakaɣa kɛ sɪ pá feesi-wɛ na pá hiki weesuyɔ kɔpampɔŋkɔ. ³⁶ Pa foota lɛlaa na pá ma-wɛyɛ akpateɛ, pa hɔka lɛlaa kɛ alukpala na pá tu-wɛyɛ salɔka. ³⁷ Pa yaya lɛlaa kɛ pɛɛ na pá sɪ, na pá naasɪ lɛlaa, na pá tala lɛlaa kɛ tilima naale naale na pa isɛ. Pa laa lɛlaa kɛ kɔlaa na sɛɛsɪ. Heɛŋ na pɔŋ pɔ alɛma kɛ pa tɔɣɔlaya na pá yɛlɔyɪ. Anɪ pa hulɔntaa tɔkɔŋkɔŋ pɔyɛlɛ pa tɔŋna-wɛyɛ wahala tɔvɔ na pá laki-wɛyɛ nyan. ³⁸ Yɔlaa panɛ pa tɛɛ antulinya taa cɔnɛ caɣav. Pa cɔkɔɣa yem kɛ wɔlaya tɛtu taa na pɔɔŋ taa. Pa tɔsɔvɛnaa nti kɔkɔpamɔŋ tɛɛ na tulukusɪ taa.

³⁹ Panɛ unɪ pa tɔna pa tema pa taa na I sɔ tɔɣɔ I sɔ sama-wɛ. Paa na mpɔv pa ta hiki mpi I sɔ ka tɔma sɪ i ká ha-wɛ tɔ. ⁴⁰ Pɔ tɔɣa pulɔ tɔɔ, I sɔ ka huɔwa sɪ i ká la tɔɣa mpi pɔ kɔla teu tɔ ilɛ i ta tisi sɪ pá tɛ tɛkpataa na taa fɛi.

¹ Təw, isu yəlaa samaa tuutuuma ine i tama-tuyu kotaya na i tema mǝpǝyǝ lapu na tə nyəmə təkəlekele tə, ta tətə tǝ hǝyosi na tǝ pǝti pǝ tǝna mpi pu kayati-tu si tǝ taa polo lǝnjǝnj tə, na tǝ lə isayatu nti tǝ matǝna-tuyu tam tə. Ilena tǝ kpaya casǝle ke teu ke mpi pǝ we tǝ nǝyǝ tǝ tə pǝ waalı. ² Tǝ kpaya tǝ ise na tǝ pǝ Yesu tǝw, inu i kǝna ta lǝ sǝ sǝnu nyuyu na pǝ tapuyu. I ta nyəni tesika tǝw sǝm fǝele, i tisa sǝ pǝ kam-i-tǝ tesika tǝw na i si. Pǝ taya pulu tǝw kǝ i tisa mpw, lǝnjǝlmle nte tǝ tanǝ-i cele tǝyǝ i nyənaya. Na kayana i caya lǝw kumte kǝnjǝnj tǝ.

³ Mǝ nu caya na i mayasi mǝ taa na i na isǝna asayaa yoono-a na i tǝ kpǝesi tǝ. I nyənna tǝna, pǝcǝ i taa kǝw na i kpisi na i lǝ tǝnj. ⁴ Pǝ taya pulu tǝw, tuu mǝ na asayaa i luki tǝ i ta luta na hali i canj i si mǝ tǝlǝte taa. ⁵ I sǝwǝ apalutu sǝwǝyuy tǝm nti lǝw heeliyi-me isu yulu sǝyǝsuyu i piya tǝ yǝ? I tǝma si:

Ma pǝyalu, pǝasǝna teu ke waatu wei

Tacaa hǝnj nyǝ njkpanuyu tǝ.

Na ye i kalǝyǝna-nj taa lǝ nyǝ apalutu.

⁶ Pǝ taya pulu tǝw,

wei Tacaa sǝlǝa tǝ puntu njkpanuyu ke i hǝnj.

Na wei i nyənǝyi i pǝyaya tǝ puntu ke i kǝtǝyi.

⁷ I tǝyǝ mǝ konyǝmǝnj na suulu na i nyəni-i isu cǝcǝ hǝnjuyu i pǝyaya njkpanuyu tǝ. Konyǝmǝnj wei i tǝkuyu mpw tǝ inu i hǝlǝyǝna si lǝw nyənǝyi-me yǝ i piya. Pǝyaya njka ka njkpanuyu ke ka caa u hǝnj? ⁸ Ye u hǝnj mǝ njkpanj isu i laki i piya tǝna tǝ pǝ hǝlǝyǝ kǝ si i tǝ kǝ i piya mayamaya. Ama i kǝ apalaa naale piya kǝ. ⁹ Tǝ nyənna ta caanaa mayamaya ke ate cǝne. Pa hǝnj tǝ njkpanj na tǝ seeki-we. Ye tǝ caanaa hǝnj tǝ njkpanj na tǝ seeki-we, pǝ we sǝ tu nuna tǝ isǝtaa Caa na pǝ kǝli mpw na tǝ hiki weesinj. ¹⁰ Ta caanaa mayamaya nǝ hǝnj tǝ njkpanj ke wee naale ke isǝna pǝ maya-we tǝ. Ama si pǝ waasi-tu tǝw kǝ lǝw nǝ hǝnj tǝ njkpanj si tǝ kpaya i tǝnanj weetu. ¹¹ Waatu wei pa hǝnj tǝ njkpanj tǝ pǝ caya-tuyu isu pa tuyi-tuyu wahala, pǝ fǝi lǝnjǝlmle se. Ama pǝ kǝnj na pǝ leeli lena mpǝ pa njkpanj pa hǝma mpw na pǝ sǝyǝsi-we tǝ, pǝ na kuwantu ke pǝ taa. Puntu na tǝntǝ teeki na pǝ kǝna-we yǝ heesuyu.

Kusyǝsǝtu na kǝkpaalǝtu

¹² I la na mǝ ninj kusǝpǝnj na mǝ nǝlǝhe acamaa pǝ nyǝw tonj. ¹³ Na i tǝnjǝyi mǝpǝyǝ tam kǝ mpǝanj kusiyisinj, pǝ taa kǝw na sǝkǝllu nǝyǝlu i cǝlǝsi mpǝanj, ama i hiki tǝma.

¹⁴ I la kookali na mǝ na yəlaa tǝna i wǝena tǝma na lelejn na mǝ tǝntǝ kǝesi teu. Pǝ taya pulu, ye yulu tǝntǝ ta kǝesi teu puntu kaa keesi Tacaa. ¹⁵ I la laakali na nǝyǝlu i taa kǝw na i tayanu lǝw pǝelǝe ke lǝnjuyu. I la laakali tǝtǝ na pǝ taa kǝw na mǝ taa nǝyǝlu pǝsi isu tuyu isayau nyǝwkuynu na ku nyanj wakǝlǝyi yəlaa tǝ. ¹⁶ I la laakali tǝtǝ na mǝ taa nǝyǝlu i taa la asilima yaa lǝw nyəni pǝsi i isǝntaa kǝ yem, isu pǝ lapu lǝw na i kpaya i sǝsǝntu lonte na i pǝeti tǝyǝniya tǝw tǝ. ¹⁷ Mǝ mayamaya i nawa isǝna pǝ kǝma waalı waalı na i nyuli si i caa i kooli-i kuwantu, lena pǝ lǝ-i tǝ. Pǝ taya pulu tǝw, pǝ fǝi pǝsuyu si i mǝli waalı na i tayanu mpi i ka tema wakǝluyu tǝ, lena i wii yem.

¹⁸ Mǝ i tǝ kpǝtǝna puyǝ njku yulu pǝsǝyi na i tokina tǝ isu lǝyǝli nyǝma, njku ku tǝw kǝkǝ tonj nyənjka mukaya tǝ, na isǝnjmuntǝ na sǝkǝpǝtuyu na heelimuyu pǝ nyalaa tǝ, ¹⁹ na pǝ nu akantǝle wula na pǝ yǝyǝtǝyi tǝ. Saa wei lǝyǝli nyǝma nu pǝ yǝyǝtaya mpw tǝ, pa tǝma si pǝ yele mpw, pǝ taa tasa-we yǝ yǝyǝtǝnaw ke paa pǝcǝ mayamaya. ²⁰ Pǝ taya pulu tǝw, tǝm nti paa heela-we si ye yulu yaa kpǝnte mayamaya tokina puyǝ njku, paa yaya-tǝyǝ pǝe na pǝ ku tǝ, tǝ kǝla-we yǝ tonj. ²¹ Pǝ nyənuyǝ lapa sǝyǝntu halǝna Moisi mayamaya tǝ si sǝyǝntu kǝla inu na i seliyi.

²² Ama mǝ mǝ kpǝtǝna Siyǝnj puyǝ, na lǝw weesu yu tu icate isǝtaa Yosalem na tǝ isǝtaa tillaa tuutuuma. ²³ I kpǝtǝna lǝw kǝncaalaya kulǝlaa mpǝ pa hǝla pa njmaa isǝtaa na pǝ kotina lǝnjǝlmle tǝ. I kpǝtǝna lǝw wei i kǝ huuna yəlaa tǝnaya tǝm tǝ, na i kpǝtǝna i yəlaa kuwantu mpǝ pa lapa na pǝ tǝ tǝkpataa tǝ pa lǝsasi. ²⁴ I kpǝtǝna Yesu wei i kǝ nǝyǝ pǝeluyǝ kofam tǝlǝsulǝ tǝ. I kpǝtǝna i calǝm kǝnjmusǝm mpi pǝ yǝyǝtaya kǝla Apǝeli nyəni nyənjka tǝcayacaya tǝ.

²⁵ I la laakali, i taa kisi wei i yǝyǝtǝyǝna-me tǝ i tǝm ke nuw. Mpǝ pa kisa wei i kpaalaya lǝw Tǝm ke ate cǝne tǝ i tǝm nuw tǝ pa i kpisi pǝle pa njkpanuyu ke hǝm, kacanjana ta mpǝ tu ha lumaya ke wei i we hatuu isǝtaa na i yǝyǝtǝna-tu tǝ? ²⁶ I yǝyǝtǝa na i yǝyǝtaya ciyiti tǝtu tǝna. Ama i tasa-tuyu heeluyǝ si i kǝ tasa atǝyǝ ciyituyu, halǝna i kpǝtǝna isǝtaa. ²⁷ Timpi pa tonj mpw si paa tasa tǝ pǝ wee kele si mpi mpi pǝ lapa na pu ciyiti-wi tǝ pu saalı yem lena mpi pu caya tam tǝ pǝle pǝ lǝtu.

²⁸ Tu hiki kawulaya njka kaa caya tam tǝ lǝ tǝ lǝ lǝw kǝ tǝmle ke isǝna mpi pu maya-i tǝ, na tǝ see-i na tǝ nyanjna-i na tǝ huli si i nyana tǝmle sǝw nte. ²⁹ Tǝ lǝw kǝ kǝkǝ njka ka nyaku pǝ tǝna tǝyǝ.

¹ I sòlèy tòmaya tam isu yòlò na i neu. ² Anì pè wée sù í tókèyì m̀v̀l̀l̀a m̀p̀a pa kòj m̀e t̀e t̀òyò teu t̀o i nuwa. Lèl̀a l̀a pa isòt̀a t̀ill̀a k̀e m̀v̀ll̀e k̀e p̀è l̀ap̀u t̀a, pa t̀òj̀ǹa s̀i ỳèl̀a k̀e yem. ³ I t̀òs̀i salək̀at̀oǹa t̀ò isu ye m̀è ǹa-wè í k̀a wenna saləka inì i t̀aá í k̀a l̀a pa t̀ò. Ǹa í t̀òs̀i m̀p̀a pa lak̀i ǹyàn t̀ò pa t̀òm isu m̀è mayamaya k̀e pa lak̀i m̀p̀u.

⁴ Paa wei í nyəmì alu k̀p̀ayav t̀òm isu p̀òl̀ò s̀òs̀òm. Ǹa apalò na alu pa t̀aa ǹòyòl̀ò ǹáá t̀aa la yem yem t̀òt̀i. I s̀ò k̀á h̀v̀ǹa t̀òm k̀e m̀p̀a pa lak̀i asilima na m̀p̀a pa lak̀i wasajkalət̀u t̀ò.

⁵ I t̀aa nyənəyì p̀ə̀ỳə̀l̀a k̀e m̀è k̀òl̀ap̀òt̀u t̀aa. Ama m̀è l̀aj̀a í h̀eena m̀p̀i i wena t̀ò. P̀è t̀aya p̀òl̀ò t̀ò, I s̀ò ỳòỳòt̀a s̀i: Ma k̀a l̀a-ŋ̀ p̀aa p̀ə̀c̀ò, m̀aa wée ǹyá waalì k̀é tam. ⁶ P̀è t̀ò k̀é t̀è p̀ə̀s̀əỳi na t̀è ỳòỳòt̀əna naani s̀i:

Ta caa k̀e ma tentu,
ma k̀a nyana p̀òl̀ò.

Yulò p̀ə̀s̀əỳi na í la-m we?

⁷ I t̀òs̀i m̀è kancaalaya s̀òs̀aa m̀p̀a pa caala-m̀e ỳe I s̀ò T̀òm heelu ỳu t̀ò pa t̀ò. I nyənna isəna pa yaasi k̀a wée t̀ò, na isəna p̀e k̀e p̀ə s̀əpa t̀ò, na í k̀e s̀əna isəna p̀e k̀e p̀ə t̀ema I s̀ò na pa t̀aa t̀ò na í l̀a m̀p̀u. ⁸ Isəna Yesu Kilisiti k̀a wée t̀ò m̀p̀òỳò i wè sanj, na m̀p̀òỳò i k̀a wée tam. ⁹ I t̀aa ye k̀e na s̀e ỳe s̀əj k̀ofan inì i t̀əna, i ǹòỳò na i suka, í tolisi-m̀e. P̀è t̀aya p̀òl̀ò t̀ò, m̀p̀i p̀è k̀əla teu t̀òỳə k̀e s̀i I s̀ò p̀e l̀e l̀e í la na t̀è hikiyì t̀òj k̀e ta h̀wəe t̀aa. P̀è t̀aa wəe k̀òt̀òỳòt̀u c̀òl̀òỳu k̀in. M̀p̀a pa paasəỳəna k̀òt̀òỳòt̀u c̀òl̀òỳu t̀ò p̀aa waaki p̀è t̀aa k̀é p̀òl̀ò.

¹⁰ Kòtələa m̀p̀a pa lak̀i t̀əm̀l̀e k̀e Yuta k̀òt̀as̀i c̀òk̀əle t̀aa t̀ò pa f̀eina m̀p̀aa s̀i p̀á t̀òỳò m̀p̀i pa k̀ò t̀á k̀òt̀əỳa t̀əlat̀e t̀aa t̀ò. ¹¹ Yuta k̀òt̀ul̀ò s̀òs̀ò k̀p̀ak̀əỳi wontu ǹt̀i t̀è caləm k̀é, na í p̀ona c̀òk̀əle t̀aa na í f̀e ǹi s̀i p̀è h̀us̀i ỳèl̀a isayatu. I l̀ena p̀á k̀p̀aya wontu ǹt̀i pa k̀òwa m̀p̀u t̀ò t̀è mayamaya na p̀á p̀ona t̀əs̀ik̀ile waalì na p̀á t̀u k̀ə k̀ə. ¹² P̀è t̀ò k̀é Yesu s̀əpa icate na waalì s̀i i mayamaya i caləm í t̀ayam̀i ỳèl̀a samaa. ¹³ M̀p̀u t̀ò t̀è polo i k̀in k̀e t̀əs̀ik̀ile waalì na p̀á k̀isi-t̀u isu pa k̀isu ỳu inì t̀ò. ¹⁴ M̀p̀i t̀ò t̀è f̀eina icate tam nyənt̀e k̀e ate c̀əne. Ama cele nyənt̀e k̀e t̀è p̀e k̀əỳi. ¹⁵ T̀ə sanj I s̀ò k̀é tam na p̀á l̀a teitei isu t̀è l̀apa-i k̀òt̀əỳa na Yesu t̀òj t̀aa. P̀è nyòỳò ǹt̀e s̀i i h̀əte í yaaki t̀á ǹòs̀i t̀aa k̀é tam. ¹⁶ I t̀aa s̀ò k̀òp̀ant̀u l̀ap̀u na t̀òmaya tem k̀e tam, p̀è t̀aya p̀òl̀ò t̀ò, k̀òt̀əỳa isu m̀p̀òỳò I s̀ò s̀òl̀a.

¹⁷ I nukəna m̀è s̀òs̀aa na í seeki-wè. P̀è t̀aya p̀òl̀ò t̀ò, pa f̀eni ỳi m̀è l̀əs̀as̀i t̀ò k̀é. M̀p̀i t̀ò pa nyəmá s̀i cele I s̀ò k̀á p̀òs̀i-wə ỳe s̀i t̀òm. Ye í nukəna-wè, pa t̀əm̀l̀e l̀ap̀u k̀a la-wə ỳe f̀elent̀u. Ama ye u nukəna-wè, pa t̀əm̀l̀e k̀á p̀ə̀s̀i-wə ỳe t̀əlas̀i t̀òm, na saa inì p̀è k̀a waasi-m̀e ỳe p̀òl̀ò.

¹⁸ I s̀ələm̀əna-t̀uỳò I s̀ò k̀é m̀p̀òỳò tam. T̀ə nyəmá teu k̀e t̀á t̀aa t̀ək̀p̀at̀aa s̀i t̀è wena lotu k̀òl̀m̀t̀u. P̀è t̀aya p̀òl̀ò t̀ò, t̀ə caa k̀é s̀i p̀aa m̀p̀i p̀ə t̀aa t̀á t̀ənt̀e í mayá. ¹⁹ Ǹt̀i ma wiikina-m̀e t̀əs̀iỳis̀iỳi t̀òỳə s̀i í s̀ələm̀i I s̀ò na í l̀a l̀uỳu na má m̀əl̀i m̀ə k̀in k̀e l̀əj.

I s̀ò s̀ələm̀ỳỳ

²⁰ I s̀ò f̀eesa Ta caa Yesu k̀e s̀əm t̀aa, inəỳəle heej tiikilu s̀òs̀ò k̀e i s̀əp̀u t̀ò p̀è t̀ò. Ǹa i s̀əm m̀p̀i p̀ə yelina na ǹòỳò p̀e l̀òỳu tam nyəm la tampana. ²¹ H̀e s̀òỳu I s̀ò í la na mu p̀ə̀s̀i na í l̀a k̀òp̀ant̀oǹa na í l̀a i l̀uỳu nyənt̀u t̀əmammam. I s̀ò inì i ye k̀e na Yesu Kilisiti la t̀á k̀in k̀e m̀p̀i p̀ə wè-i teu t̀ò. Yesu í hiki teeli k̀e tam. Ami.

Kantəkaya tòm na sètv

²² Ma taapalaa ma wiikina-m̀e s̀i í nu apalòt̀u s̀òs̀òỳu t̀òm t̀əne na suulu. P̀è t̀aya p̀òl̀ò t̀ò, t̀òm ǹt̀i ma ŋ̀maa-m̀e ỳe c̀əne t̀ò t̀è ta t̀ò. ²³ Ma heeliỳi-m̀e s̀i pa t̀əla ta taapalò Timotee. Ye i tala l̀əj k̀e c̀əne ma na-i tu k̀onna m̀ə t̀e.

²⁴ I s̀e m̀è s̀òs̀aa t̀əna na I s̀ò ỳèl̀a t̀əna t̀əpai. Ta taapalaa Itali ǹỳəma s̀e e-m̀e.

²⁵ I s̀ò í la m̀ə t̀ənỳa p̀e l̀e l̀e.

**TAKƏLAYA NJKA
SAAKI
NMAAWA TƏ
Kutubtu**

Isə yəlaa mpa pa yawa antulinya tənə taa təyo Saaki nmaawa i takəlaya. I kəseyəsətə ta kə nəyo taa təm kə yem. Yaasinəa mpa yəlv ka lakəna tə, pa təm kə Saaki sɛyəsaa. Saaki hula Isə seelaa kə yaasi wei pa lakı na í fei teu tə.

Isəna pa faya Saaki takəlaya tə:

- Nyəm na taa təm pə təm, titite 1:1-8
- Isə seev mayamaya naaki lakası taa kə, titite 1:9-27
- Yəlaa fayasuyv təm, titite 2:1-13
- Taa təmnav na Isə na təma pə təm, titite 2:14-26
- Isə seelaa na pa nsəma kpav təm, titite 3:1-12
- Ləmayasəe nna a luna Isə kin tə, titite 3:13-18
- Isə seelv na antulinya pə təm, titite 4:1-5:6
- Suulu na Isə sələmuyv na sənəv təm, titite 5:7-20

Səetv

- ¹ Maya Saaki Isə na Tacaa Yesu Kilisiti pa yom.
- Má nmaakəna takəlaya kanə. Ma seə Isə yəlaa tənə mpa pa ya antulinya tənə taa tə.

Isə hate

² Ma taapalaa, ye mayasəh í kəma na í mayasəyi-meɣe njka njka, í cayana lanjholbmle kə səsəm.

³ Pə taya pulv tə, í nyəmá sɪ ye í səha teu taca kə naani wei í towa Isə tə i taa, íe í pəsa kantəllaa nté. ⁴ Ama í yele na paa wei í ná sɪ í kantələnə tampana. Saa unı í ká la yəlaa mpa pa tewa təkpataa na pá we təmmamm na pá tá lanj pulv tə. ⁵ Paa na mpv ye mə taa nəyolv lanja nyəm, í sələmı Isə na í ká ha-i-wi. Pə taya pulv tə, Isə íle í fei felentu kə paa pəcə. Pəyele u kootiyi nəyolv.

⁶ Ama ye pəntv í sələməyi Isə, í sələmı na í tɛ i taa, í taa la sika. Ye yəlv í sələməyəna sika, pəntv we kə isv tenjku lvm hola nna heelim lakı na á lanjəyi yem tə. ⁷ Yəlv isv mpv pə taka í taa teeli sɪ Tacaa ká ha-i pulv cəcəka. ⁸ Mpi tə, í kə yeleyele tə na tutulu kə í yaasi tənə taa kə.

Konyəntv kvsyvv

⁹ Ye konyəntv í wɛ tá taa, íle í mvyvl sɪ Isə ká kvsv i nyuyv tə pə tə. ¹⁰ Na ye apite í wɛ ta taa, təle tə mvyvl sɪ Isə ká tisi-tɛ tə pə tə. Apite kəh na tə saalı yem kə isv nyulvyv hɛtv kə taale taa.

¹¹ Pim lukı na pə kəw pə hanj səsəm, ílena pə nyaya nyulvyv njkv na kv wvl, ílena hɛtvv njkv kv hotı, na kv kacəka saalı yem. Mpv inəyi pu kəw na apite na tə kulapvtv tənə saalı yem.

Mayasəh na cəsəe

¹² Mayasəh í mayana wei na pə tá ciyiti-i, pəntv nu lelen kə. Pə taya pulv tə, waatv wei pə tenı-i mayasuyv na pə tá ciyiti-i tə, Isə haaki-i weesuyv teeli ntenuyv njkv kə mpi Isə təma sɪ i haa mpa pa sələyi-i təyo. ¹³ Ye mayasuyv í mayana wei, pəntv í taa tə sɪ: Isə mayasəyəna-m. Mpi tə, pu mayasəyi Isə sɪ í la isayatu, pəyele Isə mayamaya naa mayasəyi nəyolv. ¹⁴ Pa təh sɪ pə mayasəyi yəlv tə, i mayamaya i konyulvyv isayav həhna-i na pə kpa-i isv katəka. ¹⁵ Konyulvyv njkv kəlv kə wɛeki mpv ílena kó kəw kó lvl isayatu. Na isayatu ná kəh tə pu təmmamm ílena təle tə lvl səm.

¹⁶ Ma taapalaa kəpama, í taa puçusi mə tı yoo. ¹⁷ Isətəa kə kəpantənəa mpa tə hikiyi faalaa tə na kəwəh kəpampah unı i tənə i lukəna. Isə wei i nma isətənyv taa kəkəsı tə i ninj taa kə pə luna. Isə naa layasəyi ye i səha nti tə taa, tə taa kə i səhaa. Sakpetiya nəkəh ka fei i kin. ¹⁸ Inı i nəkəna na í ha-tuyv weesuyv na i tampana təm kin. I lapə nırbəy sɪ tə mv kəhmanjmam mpv pə tənaya nəyo.

I taa nukı kənu kə yem

¹⁹ Ma taapalaa kəpama, í təsı təm tənə unı sɪ paa wei í wɛe ləh kə nuv taa. Ama í taa wɛe wei i pəsəyi yəyətaya tə. Pəyele í taa wɛe wei u layasəyi páná mvyv tə. ²⁰ Ye yəlv í mv páná u pəsəyi na í la mpi Isə caa tə. ²¹ Pə təw kə í ká kisi mpi pə lakı yəlv kə isayav tə, na í lə kulapvtv nti tə ta kəsı tə. I pəsa mə tı na í mv təm nti Isə sətəyi mə taa tə, təm nti tu yana mə nyəh.

²² I taa nukı Isə Təm kə kənu kə yem. Ye í lakı mpv í puçusiyi mə təyi. Ama í təh teitei isv í nukı tə. ²³ Wei i nukı-təyi kənu tə i wɛ kə isv yəlv nyənyv i təyi tinj taa na í ná isəna i wɛe tə, ²⁴ na í tɛ i təyi nyənyv na í tɛe, ílena í səw isəna i ka wɛe təyo krapkpa. ²⁵ Ama wei i kələyi Isə Təm nti tə tewa mpv na tə hətəyi-tuyv tá yomle taa na í wiılı tə taa kə teu, na í nyəna-tı təkpañkpañkpa tə. Pəntv u nukı-təyi kənu kə yem na í tɛəwa pə təma. Ama i təhəyi-təyi teu kə, pəntv ká ná sɪ Isə wɛ i waalı kə i kulapvtv taa.

²⁶ Ye yulb huuki si i ké Isə seelb na í tá nyi i nəyo təo suluyu, pəntu puɣusiyi i təyi, na i Isə seetb we yem. ²⁷ Isə seeb mpi pə te Tacaa Isə na pə maya-i təyole suluwaa na alaa mpa pə səpa na pə ye le yem tə pa təkoyu ke pa wahalanaa taa. Pə kaasaa tətə si yulb í taa ye le na antulinya kulaputo asilima taana-i paa pəcə.

2

Yəlaa fayasvuy

¹ Ma taapalaa me, í taa təhəyi Tacaa teeli tu Yesu Kilisiti mpa na í tasəyi yəlaa ke fayasvuy. ² Ye isu í kotaa na í caya ke le, na nəyolb sɔb na í le wola kukuule na í suu wontu kəpəntu, na konyəntu nəyolb náa sɔb tətə, na í le i wontu cəla cələyi cələyi. ³ Uena í fayası wei i suu wontu kəpəntu ke mpv tə na í se í le, na í təmi-i si: Kəo na í caya təcayale kəpəntə tənə tə taa. Uena í tə konyəntu si: Nyaa səh mpv, yaa kəo na í sopi ma nəəhe tēe cəneye ate. ⁴ I laki mpv tə pə taya í fayasəyi mə təmayale? Na isəna í mayasəyi mpv tə pə fei teu.

⁵ Ma taapalaa kəpəma me, í nu ma təm tənə si, Isə nyəna antulinya inə i taa ké na í ləsi konyəntənaa si pá pəsi apila ke i mpaav taa, na pá hiki kawulaya ŋka i təma si i ká cəla mpa pa səla-i tə. ⁶ Uena me mu məli na í nyənəyi konyəntənaa mpeye yem suwe? Pə taya apila anı aa caakəna mə təm na á həŋ-me na á pukina təm təhəle taa? ⁷ Pə taya koləmaa mpe pa footiyina hətə kəpəntə nte Isə ha-me tə?

⁸ Ye í təhəyi Isə Kawulaya kəsəsutu nti pa ŋmaawa Isə Təm taa si: Səoli nyá təyəntəle isu n ka səoli nyá í tə, pə we teu. ⁹ Ama ye í fayasəyi yəlaa, í laki isayatu ké. Na ye pa kəsəna nti pa siwa tə mə təm səpaya, mpi tə u təhəyi kəsəsutu. ¹⁰ Na isəna pə we təyole si ye nəyolb təhə kəsəsutu kəheelitə tənə na í kəo í kpisi tə taa koləmtu ke təhəyuy, pə tənaya i kpisaa. ¹¹ Pə taya pulb təo, wei inı i təma si: Taa la wasəŋkalətə tə, inı i təmna tətə si: Taa kv yulb. Mpv tə, ye n ta la wasəŋkalətə na í kv yulb, n kpisa kəsəsutu təhəyuy ké. ¹² I yəyətəyi na í laki isu yəlaa mpa paa kəsəna Isə Təm nti tə hətəyi-təyuy ta yomle taa na pá huəna tə. ¹³ Isə kaa nyəni wei i ta nyəni i təyəntəle pətətəle tə i pətətəle ke huəle wule. Paa na mpv tə, ye wei i nyəna ləlaa pətətəle, pəntu təm ká səhna huəle taa.

Isəsele na tə təma təm

¹⁴ Ma taapalaa me, ye yulb yəyətəa si i təma Isə na i taa pəyele pu huləyi ŋpəyó i təma taa, pə taya yem ké? I Isə taa təmnav mpi pu yari-i? ¹⁵ Ye isu nyá təyəntəle apəlb yaa alə laŋna nteye kotəkoyu, na təyənaya mayamaya ta tala-i. ¹⁶ Uena í təmi-i si: Təb, pə lapa tasa, Isə í ha-ŋ alaafəya, kv nyá watu, təyə kotəyəu ke teu. Pəyele n ta cəle-i mpi i laŋna tə, ile pəpeye pu waasi-i? ¹⁷ Mpəyó pə we, ye yulb təma i taa na Isə na u laki pə təma, i taa təm məla yem ké.

¹⁸ Ntanyi nəyolb ká tə si: Taa təm na Isə tike ke ləlv laki, na ləlv náa laki təma tike. Ile ma cəo pəntu si: Hulı-m isəna yulb ka te i taa na Isə na u laki pə təma tə, na maa hulı-ŋ ləlv taa təm na i təma taa. ¹⁹ N təma nyá taa si Isə kulum tike wənnə, tampana ké. Aləyaa mayamaya ná təma pa taa ké mpv, haləna pá seliyina səyəntu. ²⁰ Yulb kəmeləŋ nyá, n caa í cəkəna si taa təmnav na Isə ké yem na təma fei, u waasəyi pulb? ²¹ Təb, isənaya pə lapa na Isə nyəni ta caanaa caa səsə Apələham ke yuləpəŋ ye? I kulaputo kin ke waatu wei i laakaya i pəyalb Isaaka ke kətaya təlate təo təyə. ²² N ta na mpv taa? I təma Isə na i taa pəyele təma na we pə taa tətə. Na pə təmna pə kəpəntə mpv təyə i taa təmnav ke Isə tewa təkpatəa. ²³ Uena pá lá teitei isu pa ŋmaa Isə Təm tə si: Apələham təma Isə na i taa, na i taa təm mpəyi Isə ná nawa na í yaa-i yuləpəŋ na í mu-i. Na Isə yaa-i i ceu. ²⁴ Pənentə mə mayamaya í nawayale si yulb təma ke Isə nyənəyənə-i yuləpəŋ, pə taya i taa təm na Isə pə təo tike.

²⁵ Mpv tətəyə pə lapa apalaa tənə alə Laharı kin, Isə nyəna-i yuləpəŋ ke i təmle təo ké waatu wei i mu tillaa ke i tə na í cəoləna-weye mpaav tə. ²⁶ Ye isu puləpə həntaa na pu feesiyi pə səpaya. Mpv tətəyə Isə taa təmnav ke yem ná ké kəsəpəm.

3

Yulb nsəmle təm

¹ Ma taapalaa me, í taa nyuli si i la seyesəlaa ke pəyale. Pə taya pulb təo, anı í nyəmá si ta mpa tə ké seyesəlaa tə tá huənav ká lana təŋ na pə kəli kpa nyəmá. ² Yaasinaa pəyale taa ké tá tənə tə pəntəyi. Ye yulb wee na u pəntəyi i yəyətəya taa, pəntu ké yulb wei i tewa təkpatəa təyə, na i pəsəyi na í kpa i təyi pə tənə pə taa ké. ³ Tə tɔyi kpaɣanɔkpasi ke kpaɣanəŋ nəsəi taa ké si tə pəsi na tə ŋmakəli-i na í nuna-tə, paa na i təo mpi pə tənə. ⁴ I nyənəna kpuləŋ səsəŋ wei heelim səsəom tulliyi tə na í ná tətə. Kpátəyó səkpəlyuy nakuləyi saalə kəsəyənə-i na í pukina-i timpi təo i səlaa tə. ⁵ Mpv tətəyə pə wee na yulb nsəmle. Yulb nsəmle ké pulb səkpəm ke i tənuyə tənə taa ké. Ama tə pəsəyi na tə la kalampaani ké səsəəntənaa taa.

I nyəni na í ná isəna kəkəiya pəsəyi na ká naŋ hətuyə anaam nəyolb tə. ⁶ Nsəmle wee ké isu kəkə. Tə taa ké isayatu mayalaa, na tə we tá tənuyə taa na tə wakələyi tá tənuyə tənə təpai.

Tənaasələ səsəle kəko ke tə heeki na tə səki mpv haləna ta səm. ⁷ Yəlv pəsəyi na í ηmakəli taale wontu nti tə tənə, na sumasi tənə, na wontu nti tə tuuki tə lotu tət tə ləonə tənə, na ləm taa nyəm. Halı yəlv tu təma pə tənəya ímpúyó ηmakəlvuy mē. ⁸ Ama tuu tə nəyəlv ta tēnta nšəmle ke ηmakəlvuy. Pə ké isayatu nti yəlv u pəsəyi na í kpa təy. Tə taa sətə tənə fəina taka. ⁹ Nteye tə sēekəna Tacaa Səsə ke í na tēmlē, na nteye tə tənəyənə mpusi ké yələa mpa Iso ηmawa na pá nəyəsənə-í tō. ¹⁰ Nəyó kulmāya ηke ka taa ké fəw wē. Pəyele ka taa ké anyəηka wē. Ma taapalaa, pə taa wē mpu. ¹¹ Hite kəlvmtələ taa ləm kaa wē lelen nyəm ke saaləv na tēsalav nyəm ke saaləv. ¹² Ma taapalaa mē, tūy ηkv pa yaa sɪ fiki tō kv kaa pəsi na kv ləli tūy ηkv pa yaa sɪ olifi tō kv pē. Na tūy ηkv pa yaa sɪ lēseη tō kv kaa ləli fiki tūy pē. Na ləm mpi pə wē tənəyənə tō pə kaa pəsi na pá lə lelen nyəm.

Ləmayasələ nte tə luna Iso kɪη tō

¹³ Nəyəlv wē mē hēko na í ké ləmayasələ tv na nyəntə tət? Pəntə í yele na í tēma həli mpv, na í lakɪ í tēma na tí pasəvuy na ləmayasē. ¹⁴ Ama ye mē lotunaa taa wē hanəya səsəya na íkəllē pēkəlvuy hūwē, íle í taa nəki mē təyi həm na í pəsi pəpətunaa na í kpeesɪ tampana. ¹⁵ Ləmayasē isu mpv pə taka tá luna Iso kɪη se, pə ké antulinya unē í nyəm ké, na yəlvwēetə hūbē, na pə luna íləyó kɪη. ¹⁶ Pə təya pulv tət, tɪmpi taa hanəya na íkəllē pēkəlvuy pə wē tō tənəya liyituyə na isayatu nti tə tənə tə wē tam. ¹⁷ Ama ye wei í hika Iso nyəm pəntə wē ké təcɛɛɛɛ. Pələ pə paasi í ta ke yoolu, í ké suulu tv, na pēlɛɛ tv, na kəpantə tike ke í lakɪ, na í tēma tewa. í fayasəyi yələa sɪ ma nyəmá akele ma ta nyɪ akele, na cəsəvuy fɛi í kɪη. ¹⁸ Mpa pa lakɪ na pa cəlv nyəma wēekəna lelen tō pə wē isu lelen taa ké pa tuuki pa kətvutuum, na weesuyə ηkv ku tewa təyə pa kəη hikuyə.

4

Ísəna Iso na antulinya pa fɛi kəpəv tō

¹ Ləye yoon na ntəηkpeesəya luna mē hēko ke mpv? Mə kətunaa mpa pa caaləyi-məye tam ké mē tənəη taa tō mpe pa kəonə na yoon na ntəηkpeesəsi nš. ² Ntənyɪ í nyuləyi pulv pəyele í kaa hiki-wɪ, ílənə í sūv yələa kuyə taa. Yaa mē luuy sūv pulv pəyele í kaa hiki-wɪ, ílənə ntəηkpeesəsi na yoo sūv mē hēko. Pə təya pulv tət ké u hikiyɪ. Mpi í caaki tō u sələməyi sɪ Iso í ha-məye-wɪ təy. ³ Yaa í tu sələməyi u hikiyi-wəyi mē ləmayasē fɛi teu tō pə tət. í caa ké sɪ í hika-wɪ íle í lana mpi mē mayaməya í nəkəa tō. ⁴ Ama í ké ma ta nyɪ isənəa ké yoo. í tá nyɪ sɪ ye n sələyi antulinya nyəm n ké Iso kolontu taa? Wei í caa í səlɪ antulinya nyəm tō pəntə na Iso pa lapa kolonə ké. ⁵ í taa hūv sɪ yem tət ké pa ηmaa Iso Təm taa sɪ: Iso pəsəyənə isəsəmlē ke weesuyə ηkv í tv tá taa tō. ⁶ Pə na pə mpv tō í lakɪ-tūy kəpantənəa mpa pa kəla mpv tō. Na pə təm ke pa ηmaa Iso Təm taa sɪ: Iso yoonə kalampaanɪ nyəma, na í lakɪ kəpantə ke mpa pa pasəyi pa tí tō. ⁷ Mpv tō, í pasa mē tí na í nuna Iso ké teu, na í səη íləyó tət, í ká se mē kɪη na í polo poolun. ⁸ í kəpənəna Iso, na Iso ká kəpənəna-mē tət. Asəyaa mē í saη mē nɪη, yelɛyɛle nyəma mē í tayanɪ mē lotunaa. ⁹ Mə lanə í wakəli, í tulɪ nəəsɪ na í wii səsəm. í yele na mē wonə pəsi wula, na mē lanəhulmle náa pəsi lanəwakəllē. ¹⁰ í pasa mē təyi Tacaa isəntəna na í ká kəsi-mē.

Təyontələ footuyə təm

¹¹ Ma taapalaa, í taa cakəna tēma. Ye wei í cakəna í təyontələ yaa í footiyi-í, Iso kəsəsutə ke pəntə cakəna yaa í footiyi. Pəyele ye n footiyi Iso kəsəsutə n ta ke tə təkəlv tət, n pəsa tə hūnlv ké. ¹² Iso tike səkəna kəsəsutə, na unɪ í tike í kəna təm hūlv. Na unɪ í tike í pəsəyənə na í tayanɪ yaa í wakəli. Nyá n ké we na n footiyi nyá təyontələ?

Cele təma lapv tət faaləv

¹³ Mē mpa mē tən sɪ sənə yaa cele tu polo ícatē tənə na tənə na tə cəya tənəya pənəya na tə taati na tə hiki liyitee tō, pənəntə mɪ nu íle. ¹⁴ Aaɪ, í tá nyɪ cele nyəntə. í wē ké isu ihunte nte tə kpa pəcə na pu lakɪ laasəya ílənə tə cə tō. ¹⁵ Pu wē ké sɪ í yəyɪtɪ sɪ: Ye Tacaa í tana-tv, tu la pənə na pənə. ¹⁶ Ama mē mələa na í lakɪ kalampaanɪ na í hanə mē tí. Kalampaanɪ isu mpv pə taka fɛi teu. ¹⁷ Pə tət ké ye wei í nyəmá kəpantə lapv na í kisi tə lapv, pəntə lapa isayatu ké.

5

Apila laakahi lapv

¹ Təv pənəntə apila mē, mɪ nu. í wii na í mələyi kpaakraa. Pə təya pulv tət, asalav ká mayana-mē. ² Mə wənəv puyota yem, pə mɪv mē tət wontu. ³ Kakətəya sēsə mē wəlanaa na mē liyitee. Kakətəya ηke kaa kulina mē waal na ká nyəya mē tənəη isu kəkə. í kaa wənəv ke yem ké kuyēēη kantəkəya nyəη unē í taa. ⁴ í kisa mē tēmlē nyəma mpa pa hala mē tawa təy fəlvuy, í nu pələ pa tənəna wula tō. Mpa pa tayanəyi mē tawa kəlvlv m tō pa kakisasi tala Pə tənə pə tv Tacaa Iso ηkpaη taa. ⁵ í təya lelen na í lə isənə í sələa təyə atē cənə. í payalaa isu pá kv-mē na pá təy. ⁶ í tv tasəkələ ke wei í fəina taalɪ tō, na í yele na pá kv-í na ílɛ í tu suma mpv.

Suulu təkvyu na sələmvu

⁷ Ma taapalaa í cəyana suulu na haləna Tacaa kənte tala. I nyəna isəna hatu kantələyi na í cəyana suulu na haləna í haləm kətəyvu kəpəŋku pu tə. I təŋəyənə suulu ke tooməya tev na saləŋ nyəŋku. ⁸ Me tətə mu cəyana suulu ke mpv. I nyəya apalotv ke səsəm, Tacaa kənte wəsaa.

⁹ Ma taapalaa, nəyəlv í taa pooli í təyəntəle, pə taa kəv na Iso huəna-me. Təm huəlv wəsaa in í caana nteye svu. ¹⁰ Ma taapalaa me í nyəna Iso kəyəyotv teləsəlaa mpa pa yəyətə Tacaa təm tə na í təŋ pa akpaa na í kantəli waatv wei wahala makəna-me tə. ¹¹ Pa kantəlvu təv kə tə təŋnə-weye yaav si leleŋ nulaa. I nuwa Soorv təm ke isəna í kantələna suulu tə. Na í nyəmá pə kəma na pə tē na Tacaa ha-í mpi tə. Tacaa wəna yəlv pətətəle ke səsəm kə, na í kəpəntv fəi kəesəyvu.

¹² Ma taapalaa me í taa tuuna pəlvəyvu paa pəcə. I taa tuuna isətənyvu, pəyele í taa tuuna atə tətə, í taa tu tuuna pəlvəv te. Ye pə kə n ká tisi, ilə n tisi si: Nn. Na ye pə fəi n ka tisi, ilə n tó si: Aai. Təfə í kəŋ na í caŋ í svu Iso huənav taa.

¹³ Ye wahala məyana mə taa wei, pəntv í sələmi Iso. Na ye wei í nuki leleŋ, pəntv náá yoo sam yontv. ¹⁴ Ye pə wuki mə taa wei, pəntv í yaa Yesu sələlaa kpekəle nyəyvu nyəma na pəle pá sələməna-í Iso, na pá yaa Tacaa hətə na pá pəli nim ke í təv. ¹⁵ Sələmvu ŋku pa sələma mpv na pá təma Tacaa na pa taa tə ku waasí kətəntv. Tacaa ká ha-í alaafəya na pá huí isəyətənaa mpa í ka lapa tə. ¹⁶ Ye í wakələna təma, í hənti təməya atə. I sələməyənə mə təməya Iso na í ká hiki alaafəya. Ye yəlvəŋ í sələma Iso na isəle kəseemle pə lakí təmlə ke səsəm kə. ¹⁷ Ilii ka kə yəlv isv tá tətəyvu. I sələma Iso na isəle kəseemle si tev í taa nu, na tev ta tosi atəye halí pusi tooso na həyəlvvu. ¹⁸ Mpyəy í kəma na í taa Iso kə sələmvu, iləna tev luna isətəa na kv nu na kətəyvu lá.

¹⁹ Ma taapalaa, ye mə taa nəyəlv ha tampana ke siyile na í təyəntəle kpa-í na í məŋna, ²⁰ mu nyí si wei in í kpa-í npyəy í tətəolle na í məŋna tə, pəntv yapa í ləsaŋa ke səm nəyə taa kə, na í ləpv mpv tə pə huusa isəyətə tuutuuma kə.

TAKELAYA KANCAALAYA NYEJKA NJKA

**PIYEE
NMAAWA TO
Kotulutu**

Kilisiti nyoma mpa pa yawa na pa we Asii tetu haxoluvu taa to, mpeye Piyee njmaawa takelaya kane. Piyee yoyotaya taa pa naa ke si mpa paa seeki Iso to pa footiyi Iso seelaa mpe. Poyele pa suuki-weye tom. Pa tokaya-weye konyonj ke mporoy musonj ke. Pa too ke Piyee tasayi-weye apalutu si pa tekiyi Yesu tike.

Isana pa faya Piyee I takelaya to:

Seeto, titite 1:1-2

Teeluvu kopanjku, titite 1:3-12

Tonanj tonte na Yesu matonan pa tom, titite 1:13-2:10

Iso seelaa yaasi kopanj, titite 2:11-4:19

Iso seelaa tepasuvu na pa tamle tom, titite 5

Seeto

¹ Maya Piyee, Yesu Kilisiti tillu.

Ma njmaakana takelaya kaneye me mpa Iso lesaa si nyoma, na pe yasa-me na i caya cayalatu ke Peh na Kalati na Karatossi na Asii na Pitinii pa tetvnaa taa to. ² Taca Iso lesuvu-me to, pe keesona teitei ke isona mpi i ka suwa hatuu lon na i tonyi na i laki toyo. Na i Feesuvu yelina i pasa i nyoma si i nuna Yesu Kilisiti na ile i calam tayani-me.

Iso i huli-meye pelee, na i ha-meye alaafaya ke sosom sosom.

Teeluvu kopanjku

³ To sa Iso ta Sosu Yesu Kilisiti Caa. I feesa Yesu Kilisiti ke sataa taa na pe ha-tuvu weesuvu kufaluvu ke i suulu sosu too. Na pe yelaa na ta teeluvu hanja teu takau, ⁴ si tu hiki kopantvnaa mpa Iso su i nyoma to. Kopantvnaa pane paa wakelayi, paa pilisiyi, poyele pa teu u saki. Isota ke Iso su-meye-we. ⁵ Me, i tema Iso na me taa lena Iso toma naa laki-me, na pe taja nyuvu yaru mpi pa tayanaa si pu kona na pe kuli konyonj koteesonj taa to pe konte.

⁶ Paa pe wee si kayana mayasonj nu i naxo na i suka i wakeli me lanja ke wee naale to, me lanja i hulvnu tom tene to too. ⁷ Pe laki mporoy si pe na me Iso taa temnav waali. Wola ke pe lapa si i teij na i saali yem, na koko ke pa tayantonyi na i la teu. Na me taa temnav na Iso na kala wola ke nyuvu tacyacaya. Pe too ke pe mayasoyi me taa temnav mpi si pe naa pe toma tonaya, na koyanjku Yesu Kilisiti ka too to i hiki sam na teeli na nyuvu. ⁸ Paa i taa keesi-i to i soala-ke, na kayana paa u tu keesiyi-to, i tonja-i me taa ke temnav ke. Pe too ke me lanjhulvmla wena teeli na to too sosom pe tu fei yoyotaya. ⁹ Pe taya pulv, i hika mpi pe too i tema Iso na me taa to, mpeyle me lesasi nyodj yaru.

¹⁰ Nyuvu yaru pane pe tom ke Iso konyotutu teloselaa peekaa na pa taasi na pa wiili pe taa tucululu, na pa na na pa keesi kuvosu nku Iso ka te na i la-me to kuv tom. ¹¹ Mpi mpi Kilisiti Feesuvu keesaa to mpeyi mpe pa kaasa pa ti na pa peeki si pa nyi pe waatvnaa na mpi pe larv pu pana to. Pe taya pulv, Feesuvu nku ku we pa taa ke na ku heeli-we na pe taa konta si, Kilisiti ka toyo konyonj, pe waali ke i teeli konj. ¹² Na Iso heela i konyotutu teloselaa si tom wenti pa tu-we si pa heeli to ta na-we, meye pe nawa. Na ntayele nti i mu kayana to. Laapaali Kopanj tom waasu lataa kpaalona-meye-ti, na Feesuvu Nanjtu wei pe tisina isotaa to i toma ke pele pa yoyotvnaa. Na isotaa tillaa mayamaya na soolaa si pa nyi-ti.

Tonanj tonte tom

¹³ Pe too ke i caya na me huwee tanaa teteyeteye ke tamle larv. I laki pe tona na laakali ke tam, na i tu me teeluvu ke kuvosu nku i ka hiki koyanjku Yesu Kilisiti ka too to. ¹⁴ I nuna Iso na i taa tasa weev isu i ka wev isekpeetele taa ke tuu lon na i tonyi me konyulonj to. ¹⁵ Ama i wee tonanj nyoma ke me yaasinaa tona taa, isu Iso wei i yaa-me to i wev tonanj to. ¹⁶ Pa njmaa Iso Tom taa ke mporoy si: I wee tonanj isu ma wev tonanj to.

¹⁷ Iso wei i huukana yelaa tonaya teitei na u fayasoyi naxolv, na ye wei i kulaputu we isona i huona ilaye mpv to, tonayi i yaa me Caa me Caa ke me selomuvu taa. Too, ye mpv i hulona me yaasinaa taa si i seeki-i wee nna pe kaasa-meye antulinya taa cane to a taa ile. ¹⁸ I nyoma liyituhutaya nka pa yarvna-meye yaasi kpa nyonj wei me caanaa caanaa telosa-me to i ninj taa to. Na pe taya pulv yem nyom mpi pe koyaku saki tam isu liyitee wev to. ¹⁹ Aa, pe taya mpv, Kilisiti wei i we isu iwayaya nka ka tiili ta caamu na ka feina tayanjmala to i calam kopampam ke pa yarvna-me. ²⁰ Kilisiti ke Iso ka lesaa na i su na peco pa laki antulinya. I lesa-i koyeenj

kantəkaya nyəh ɪne ɪ taa na ɪ hólí kéké sɪ pə waasi-me. ²¹ ɪ tɔɔ kéké ɪ tɛmna ɪsɔ wei ɪ feesa-ɪ na ɪ tɔ-ɪ teeli tɔ na mə taa, na pə lapa mpɔ tɔyɔ ɪ tó ɪsɔ kéké naani na mə tɛɛlvɔy məli ɪ tɔɔ.

²² Na ɪsu ɪ nuna tampana na ɪ paasi na ɪ sɔli mə ɪsɔsɛɛle taa lɛlaa tɔ, ɪ tayana mə tɔyɪ. ɪ sɔlɔyɪ mə tɔmɔyɔ m̄pɔyɔ tɛu na lotu kulɔmtɔ. ²³ Pə tayana-mɛyɛ lɔlvɔy kéké, ɪlɛ pə tayɔ mə caanaa mpɔ pa sɛki tɔ mpɛ pa tasana-mɛyɛ lɔlvɔy. Ama pə tuu mpiyɪ mə taa na pu sɛki tɔ mpi pə yelina na pə lá mpɔ. ɪsɔ Tɔm nti tɔ wɛna weesuɔyɔ na tɔ wɛ tam tɔɔ tɔ nti tɔ tɛnna pə lapa mpɔ. ²⁴ Pa ɪmaawa ɪsɔ Tɔm taa sɪ:

Yɛlaa tɛna wɛɛ kéké ɪsu nyuto,
na pa teeli tɛna wɛɛ kéké ɪsu nyuto hɛtɔ.
Nyuto wɔlɔyɪ ɪɛna hɛtɔ náá tɔ.

²⁵ Ama Tacaa tɔm ná cakɪ tam tɔɔ kéké.
Na tɔm ntɔyɔlɛ Laapaali Kopɔɪ kɔna-me.

2

Weesuɔyɔ pɛle kulɔlɛ tɔm

¹ Ye mpɔ ɪlɛ ɪ yele paa ɪsɔyɔtɔ ntiyɪ lapɔ, na pɔpɔtɔ, na cɛsɔvɔy, na ɪsɛsɛmɛɛ, na cayanav. ² ɪ wɛɛ ɪsu piya ahulɔmnaa na ɪ nyulɔyɪ tam kéké hɛlɛm mpi pə kéké ɪsɔ nyɛm na pə kéké kɔpam tɔ, na ɪ mɔsɪ na ɪ pu na pə ya mə nyɔɔɪ. ³ Pa ɪmaaa m̄pɔyɔ ɪsɔ Tɔm taa kéké sɪ: ɪ tɛɪna Tacaa kɔpantɔ.

⁴ ɪ kɔɔtɛna Tacaa, ɪntɔyɛle pɛle nte yɛlaa lɔwa na tɔ wɛna weesuɔyɔ tɔ. Pɛyɛle tɔ kéké ɪsɔ ɪlɛyɛ kɔpampante tɔyɔ ɪ lɛsa-tɛ. ⁵ Mu kɔɔtɛna-ɪ na ɪ wɛɛ ɪsu pɛɛ nna a wɛna weesɪɪ tɔ, na pá kɔyɔyɔ-mɛ na pá ɪmana ɪsɔ kéké kutuluɔyɪ. Na ɪ ká la kɔ taa tɛnaya kɔtɛlaa nanɪ nyɛma mpɔ pə tɔwa sɪ pá lakɪ ɪsɔ kéké ɪ katasi kɛ Yesu Kilisiti tɔɔ na pə lapɪ-ɪ tɛu tɔ pa kɔɔkɛle. ⁶ Pə tayɔ pulɔ, pa ɪmaaa ɪsɔ Tɔm taa sɪ:

Pɛle kɔpante taa kɔpante kɛ ma lɛsaa.
Pɛnɛntɛ ma su-tɛyɛ Siyɔɪ,
sɪ tɔ wɛɛ kite tɛɛ pɛle.
Na ye wei ɪ tɛma-tɛ na ɪ taa,
pɔntɔ kaa kɔɔ na ɪ yɔyɔtɔ sɪ ye maa nyɛmá.

⁷ Mɛ mpɔ ɪ tɛma-tɛ na mə taa tɔ, tɛ kɛ-mɛyɛ kɔpam taa kɔpam kéké. Pə yɛla mpɔ pɛle na pá tá tɛ pa taa tɔ tɛ kéké pɛyɛyɛ
pɛle nte ɪmalaa lɔwa na tɔ pɛsɪ nte tɔ tɔ
pə tɛna pə sɛɪɪaa tɔyɔ.

⁸ Pa tasa tiiliyɪ ɪmaav tɔtɔ sɪ:
Pɛle nte tɔ cokɪ yɛlaa tɔyɔlɔ.
Kɔkɔpamvɔy ɪkɔ kɔ huɔyɪ tɔ.
Pa kɪsa ɪsɔ Tɔm mɔvɔy tɔyɔ pə cokɪ-wɛ,
na m̄pɔyɔ tuu pu sɪwa sɪ pu la-wɛ.

⁹ Ama mɛ ɪlɛ mə kéké piitim mpi pa lɛsaa tɔyɔ, na Wulav Sɔsɔ kɔtɛlaa, na ɪ piitim nanɪ nyɛm, na ɪsɔ yɛlaa kéké. Na pə lɛsa-mɛyɛ sɪ ɪ kɔpɔlɔyɪ ɪsɔ wei ɪ yaa-mɛ sɪ ɪ lu sɛkɔɔtɔyɔ taa na ɪ sɔv ɪ tɛnanɪɪ tɛtɛ tɔ ɪ tɛma sɔsɔɔna tɔm. ¹⁰ Lɔɪ ɪ taa kéké ɪsɔ yɛlaa, ama pɛnɛntɛ ɪ kéké ɪsɔ yɛlaa. Lɔɪ ɪ taa nyɪ sɪ ɪsɔ wɛna pɛtɔtɛle yaa ɪ feina tɔ. Ama pɛnɛntɛ ɪ nyɛmá sɪ ɪ wɛna.

ɪsɔ tɔmlɛ lataa yaasi

¹¹ Ma taapalaa, ɪsu ɪ kɛv mɔvɔlaa na cɔsɔlɛaa kɛ atɛ cɛnɛ tɔ, ma wiikina-mɛ sɪ ɪ la laakali na tɔnvɔy kɔnyɔlɔɪ wei ɪ wakɔlɔyɪ mə ɪsɔsɛɛle tɔ. ¹² ɪ tɔkɪ yaasi kɔpɔɪ kɛ ma ta nyɪ ɪsɔnaa hɛkɔ, ɪlɛ paa ná mə tɛma kɔpana kɛ timpɪ pa tɔvɔna-mɛ sɪ ɪ kéké asayaa tɔ, na paa sa ɪsɔ kéké kɔyanɔkɪ ɪ ká kɔɔ tɔ.

¹³ ɪ tɔvɔna sɔsaa mpɔ yɛlaa sɪwa tɔyɔ Tacaa tɔɔ, paa Lom wulav sɔsɔ wei ɪ ti pə tɛna tɔ. ¹⁴ Paa kɔfɛnɛnaa mpɔ ɪ sɪwa tɛtu taa sɪ pá hɔɪ asayaa ɪkɔpɔɪ na pá saɪ kɔpantɔ lataa tɔ. ¹⁵ Tampana tɔɔ ɪsɛntɔ, ɪsɔ caa kéké sɪ mu tɔkɪ kɔpantɔ na ɪ lakɪ-tɪ, na pə mɔtɪ ɪsɔkɔɔɛtɛɛ nyɛma na kɔmɛlɛmɔɪ pa nɔsɪ na pá taa na kɔyɔyɔtɔtɔ. ¹⁶ ɪ tɔɪ ɪsu kasayampiya. Ama ɪ taa nyɛni mə kasayampiitu kɛ mpi ye ɪ lapa ɪsɔyɔtɔ pu takɪ mə waali tɔ. Ama ɪ la ɪsu ɪsɔ tɔmlɛ nyɛma lakɔvɔ tɔ. ¹⁷ ɪ seekɪ yɛlaa tɛna, na ɪ sɔlɔyɪ mə ɪsɔsɛɛle taa lɛlaa, na ɪ nyɔɪna ɪsɔ, na ɪ seekɪ Lom wulav sɔsɔ.

Kilisiti ikpate tɔyɔvɔ tɔm

¹⁸ Tɛma lataa, mu nuna mə caanaa na ɪ se-wɛyɛ tɛu. Pə tayɔ mpɔ pa kéké kɔpama na pá wɛna suulu tɔ pa tike kɛ ɪ ká nukɛna na ɪ ká seekɪ, ama na mpɔ pa wɛna nyɔɪ tɔtɔ tɔyɔ. ¹⁹ Pa tukɔvɔ yɔlv kɛ kɔnyɔɪ kɛ yem na ɪ suma sɪ ɪsɔ tɔɔ tɔ pə wɛ tɛu kéké. ²⁰ Ama ye yɔlv lapa ɪsɔyɔtɔ kéké na pá makɪ-ɪ tɔ tɔɔ, ɪlɛ ɪ ɪsɛntɛ ntɛ ɪsɛna tɔtɔ? Yɔlv lakɪ kɔpantɔ kéké na pá tɔ-ɪ kɔnyɔɪ kɛ kɔpantɔ nti ɪ lapa mpɔ tɔ tɔ tɔ na ɪ suma, ɪɛna pə lá ɪsɔ ɪlɛyɛ lɛlɛɪ. ²¹ Pə tɔɔ mayamaya kɛ ɪsɔ yaa-mɛ. Pə tayɔ pulɔ tɔɔ, Kilisiti mayamaya ná tɔyɔ kɔnyɔɪ kɛ m̄pɔyɔ mə tɔɔ kéké, na ɪ hɔli-mɛ sɪ ɪ tɔɪ ɪ ikpate. ²² ɪ ta la ɪsɔyɔtɔ natɛli, ɪ nɔyɔ taa tá lu pɔpɔtɔ tɔm natɛli kɛ paa fɔɪ. ²³ Pa tɔv-ɪ tɔ, ɪ ta lɛɛti. Pa tɔ-ɪ kɔnyɔɪ tɔ, ɪ ta nyaasi-wɛ. Ama ɪ yelina pə tɛnaya ɪsɔ wei ɪ tɔyɔyɪ tampana na ɪ huɔkɛna tɔyɔ.

24 Na Kilisiti maɣamaɣa səyɔləna tá isayatu ke ɪ nyɔnyɔ taa ké sɛm tesika tɔɔ, si tɔ si na pɔ ce tá na isayatu, na tɔ fe na tɔ tɔŋ siyisuyu. Pɔ kv ilɛɛ kyɔv kyɔv tɔɔ pɔ waa-me. 25 Pɔ taya pulv, í ka wee ké isu heen kotoolɔŋ. Ama pɔnente pa keeta-me na pá mɛŋna wei ɪ ké tiikulu na lɛsasɪ tɔɔ feŋlu tɔ ɪ kinj.

3

Apalaa na pa alaa pa tɔm

1 Alaa mɛ tɔɔ, í seeki mɔ paalaa ke mpv. Pu la na pa taa mpa pa ta mu lɔɔ Tɔm tɔ, pá ná mɔ yaasinaa na pɔ hɔ-we na pá sɔv lɔɔ seɛv taa. Pɔ taya isu í ká yɔyɔti natəli na mɔ nɔɔsi na pɔcɔ. 2 Aaɪ, paa ná isəna mɔ yaasi maɣaa na í seeki mɔ paalaa tɔyɔ pu hɔ-we. 3 I taa pɛɛkɔɣi si í tɔyɪ mɔ tɔɔnaa ke kacɔka nyəm, isu nyɔɔsi tayaɔnyɔv na wɔla nyəmnaa tɔyɔ, yaa wontu kɔpantu suuu si pɔ la-me na í te. 4 Ama í pɛɛkɔyɪ si hatuu mɔ lotu taa í tena. Na teu mpi, pɔ wee lɔmɔyəsəle nte tɔ we teu na tɔ we tɔpamm tɔ tɔ teu, mpi pu saalɔyɪ yem tɔ. Tɔ ké liyitihutaya pulv ke lɔɔ isentaa ké. 5 Mɔyɔyɔ lɔŋtaa alaa mpa pa tɔyɔyɔ lɔɔ mpaɔv ke teu na pa tɛɛlayaa í kinj tɔ pa tayaɔyana pa ti. Pa seekaya pa paalaa ké. 6 Mɔyɔyɔ Saala lapa, ɪ nuna Apələham ké, haləna í yaaki-ɪ si: Ma ce. Ye mu laki kɔpantu na í tá yele na pulv sɔyɔntu kraa-me, í wee ké isu ɪ pɛɛlaa.

7 Apalaa mɛ tɔɔ, í tɔki mɔ alaa na í nyɪ pa tɔɔ si pɔ ŋma-we tɔ pa toma ta tala mɔ nyəna. I seeki pa isɛ, pɔ taya pulv tɔɔ, mɔ na-weyɛ lɔɔ ká ha weesuyu ke faalaa. I laki mpv, na pulv í taa kɔɔ na pɔ kaɣati-meyɛ mɔ səlɔmɔŋ taa.

Wahala tɔyɔv ke tulum

8 Pɔ tɔnaya mpv ilɛ í huuki huweɛ kɔlɔmɛɛ na kɔsɔɔləm kɔlɔmɔm. I sɔɔli tɔma isu yɔlv na ɪ neu. I tɔki tɔmɔyɔ taa. I taa la tɔma na kalampaani. 9 Ye yɔlv í lapa-meyɛ isayatu í taa feli-ɪ, paa kɔtyɔv, í taa lɛti-ɪ. Ama í kooli pɔntu tɔɔ ké kɔpantu, pɔ taya pulv, lɔɔ yaav-me tɔ, ɪ maɣamaɣa ɪ kɔpantu ke ɪ tɔma si ɪ ká ha-me. 10 Pa ŋmaa lɔɔ Tɔm taa ké mpv si:

Ye wei ɪ caa si ɪ nu lelenj
na í ná kɔyɛɛŋ kɔpaŋ ke atɛ cəne,
pɔntu í yele isayatu yɔyɔtaya,
na í taa tasa pɔpɔtu pɛlvɔy.
11 I ha isayatu ke siyile na í sɔv kɔpantu lapu taa.
I pɛɛki lelal na lelenj na í huli pɔ ikpate.

12 Pɔ taya pulv,
Tacaɔ kama isɛ ke yɔlvɔpama tɔɔ ké,
na í nuki pa səlɔmɔŋ.
Ama ɪ haɔ siyile ke mpa pa laki isayatu tɔyɔ.

13 Ye í seɛsa isəle na kɔpantu lapu, awe ká la-meyɛ isayatu? 14 Paa pɔ wee si í lapa kɔpantu nti tɔ tɔ tɔ ké pa mɔla-meyɛ kɔnyɔŋ tɔyɔ, í nu lelenj ké. I taa nyana yɔlaa ke paa pɔcɔ, na í taa yele na pɔ liyiti-me. 15 Kilisiti kɛna mɔ Caa, ilɛ í sam-ɪ hatuu mɔ lotunaa taa ké mpv. I tɔŋ tɔtɛyɛtɛyɛ ké tam, na ye mpa pa pɔɔsa-meyɛ mpi ɪ tɛɛlɔyɪ tɔ pɔ tɔm, ilɛ í keɛsi-we tɔtɛtɛtɛ. 16 I keɛsi-we tɔpamm na í se-we. I weɛna lotu kɔlvmtu, ilɛ mpa pa tɔŋ si í ké taali nyɔma na pá tɔvki-meyɛ mɔ yaasi kɔpaŋ wei Kilisiti ha-me tɔ ɪ tɔɔ tɔ, fɛɛle ká mɔli-weyɛ kraɔv ke pa nɔɔsi taa tɔm pee tɔɔ. 17 Pɔ taya pulv, ye yɔlv tɔki kɔnyɔŋ ke kɔpantu nti ɪ lapa tɔ tɔ tɔ, na pɔ ké lɔɔ luyɔ nyɔntu si í tɔyɔ mpv, pɔle pɔ kɔla teu na mpi ɪ ká tɔyɔ-kɔyɔ isayatu nti ɪ lapa tɔ tɔ tɔ tɔ. 18 Haləna mɔ tɔɔ ké Kilisiti maɣamaɣa ná sɔpa, na yɔlaa isayatu tɔɔ ke ɪ sɔpa tɔm kɔlvɔm ke ɪ kraɔkraa sɔpɔ. Iɔyɔle yɔlvɔpaŋ wei ɪ sɔpa asayaa tɔɔ tɔ, si í kraɔa-me na í pona lɔɔ kinj. I tɔnyɔv kɔnyɛ pa kɔwa, ama Feesuyɔ Nanjtu ná feesa-ɪ. 19 Feesuyɔ kɔnyɛ ɪ tɔkaa na í polo na í lana waasɔv ke lɛsasɪ nsi si we saləka taa tɔ. 20 Lɛsasɪ nsi si taa nuna lɔɔ ké tuu lɔŋ ke kɔyɛɛŋ wei ɪ taa Nowee tɔŋna ɪ atakaa pɔyɔlvɔy sɔsɔɔv saakɔyɔ na lɔɔ tɔŋna suulu tɔyɔ ma tɔŋ. Na yɔlaa mpa pa sɔv kpɔlvɔy ŋkɔ kv taa na lɔm ta tɔyɔ-we tɔ pa we pɔcɔ ké, yɔlaa pɔlefeɪ naanɔwa tike. 21 Lɔm pɔne pɔ nɔyɔsəna lɔɔ lɔm sɔv mpi pɔ yakɪ mɔ nyɔŋ ke kaɣana tɔyɔ. Na lɔɔ lɔm sɔv pɔne pɔ ta ke tɔnyɔv tɔɔ asilima lɔsvɔy. Ama pɔ ké mpi pɔ hɔlvɔy si yɔlv wiikina lɔɔ si ɪ ha-ɪ lotu kɔlvmtu tɔyɔ. Yesu Kilisiti fema tɔyɔ lɔɔ lɔm sɔv yakɪ mɔ nyɔŋ. 22 Inu ɪ kraɔna isɔtaa na í caɣa lɔɔ kɔŋkɔŋ taa, na í tɔki kawulaya ke isɔtaa tillaa na isɔtaa kawulasɪ na pɔ tɔŋtɔnaa tɔɔ.

4

Tɔnte kɔfate tɔm

1 Isu Kilisiti tɔyɔ kɔnyɔŋ na pɔ wu ɪ nantu tɔ, mɛ tɔɔ í caali mɔ ti na í tɔki pɔ lɔmɔyəsəle ke mpv. Pɔ taya pulv, wei ɪ tɔki kɔnyɔŋ haləna pɔ wuki ɪ nantu tɔ, pɔntu lu isayatu paa taa ké. 2 Pɔ kraɔyav kaɣana tɔ, í tɔ kɔyɛɛŋ wei pɔ kaasa-meyɛ atɛ cəne tɔ isu lɔɔ caa tɔ, í taa tɔ isu yɔlvkɔnyɔlvɔŋ caaki tɔ. 3 I yele isəna tuu lɔŋ í paasaa na í lá isu ma ta nyɪ isənaa tɔ, í taa tasa mpv. Yaasi isayav, na kɔnyɔlvɔŋ isayav, na sulɔnyɔɔle, na hiluyɔ, na sulɔkole, na tɔŋ laav mpi pɔ feɪ lapu tɔ pɔ tɔnaya

mpu pə taa ké í ka wee. ⁴ Ama pənentə mə tɔm lakɪ ma ta nyɪ ɪsənaa ke ha ké timpi mə na-we í yela kɛntɔyɔ ke yaasɪnaa asayaa sɔsaa taa tɔ, ɪɛna pá mələyi-meyə kɔtɔyɔ. ⁵ Ama paa te na pá keesi pa kolapəle tənaya ɪsə wei ɪ sɔləb puwa sɪ ɪ huɔkəna weesɪn nyəma na sətaa ke tɔm tɔ. ⁶ Pə mayamaya pə nyuyɔ tɔ tɔtɔyɔ pa kpaala sətaa ke Laaraali Kɔpaŋ sɪ pá huɔna-we ɪsu yalaa mpa pa wɛna pa weesɪn tɔyɔ teitei ɪsu pa lakɪ yəlaa təna tɔ, na pa kpaala-weyɛ Laaraali Kɔpaŋ ké sɪ ɪsə Feesuyu tɔŋ tɔ pə wee ɪsu ɪsə wɛw tɔ.

ɪsə seelaa cakəle

⁷ Pə təna pə wəle puwaya, pə tɔɔ ɪɛ í kpaɣa ləmayasɛe ke teu, í taa ɔaya yem təpoto na í sɔə ɪsə sələmyɔ tɔɔ. ⁸ Kancalaya nyəntɔ nti tə wee tɔyɔle sɪ í sɔəli təmaya sɔsɔm. Pə taya pulɔ, ye sɔəlyɔ í wee ɪsɔyɔtɔ paxale puki poolɔŋ ké. ⁹ ɪ lakɪ təmaya muɔlle ke mə tɛɛsɪ taa na í taa kɔntəyi. ¹⁰ Paa mə taa wei í paasəna teu ke mpi ɪsə yeki na pə lapɔ saaki-ɪ tɔ. Ye ɪsə í yelaa na pulɔ lapɔ saa nɔyɔlɔ tike, pɔntɔ í paasəna teu na leləa waa pə taa. ¹¹ Ye waasu latɔ lakɪ ɪ waasu, pə wee sɪ ɪsə kɔyɔyɔtɔtɔ ke ɪ tɛləsəyi yəlaa. Ye wei ɪ lakɪ təmle, pɔntɔ í lana toma nna ɪsə ha-ɪ tɔ, na pə tɔ ɪsə ké teeli ke Yesu Kilisiti tɔɔ. Yesu ɪnəyɔle teeli tɔ na pəsɔlə ke tam tɔɔ. Ami.

ɪsəsele tɔɔ konyɔntɔyɔle

¹² Ma taapalaa mə laŋa í taa təna ɪsəna pə mayasuyɔ-meyə tɔŋ na tɔŋ sɪ pə naa mə waali tɔ ɪsu mpusi nɔyɔlɔ. ¹³ Ama mə laŋa í huɔlmɪ sɪ mə hika mə paa nyəm ke Kilisiti wahalanaa taa na mu tɔyɔ. Mpu tɔtɔyɔ mə laŋa ká huɔlmɪ kɔyaŋku pu kuli í teeli tɔɔ tɔ. ¹⁴ Ye pa tɔuki-me ɪsu í keɪ Kilisiti ifalaa tɔ pə tɔɔ, í nu leleŋ ké. Pə taya pulɔ tɔɔ, teeli Feesuyu ŋku kɔ ké ɪsə Feesuyu tɔ kɔ weeki mə waali ké. ¹⁵ Pá taa tɔ mə taa nɔyɔlɔyɔ konyɔŋ ke yulɔkɔle yaa ŋmuləm yaa ɪsɔyɔtɔ lapɔ yaa tɔm fav pə tɔɔ. ¹⁶ Ama ye wei ɪ tɔki konyɔŋ ke Kilisiti tɔŋyɔ tɔɔ, fɛɛle í taa kpa-ɪ. ɪ sa ɪsə ké ɪsəna mpi pa tɔna-ɪ na Kilisiti tɔ.

¹⁷ Huɔle waatu talaa ké, na ɪsə yəlaa ke pa caaləyəna tɔm huɔnaw. Tɔw, ye taya ɪsə taaləyəna huɔnaw, ɪɛ ɪsənayalɛ huɔle nté tɪ tɛesəna waatu wei pu tala mpa pa kisa Laaraali Kɔpaŋ ke mɔyɔ tɔ? ¹⁸ Pa ŋmaawa ɪsə Tɔm taa sɪ:

Ye mɛwɛm ké na pə ya kɔpama nyɔɔŋ,
ɪɛ awɛ náá tɪ pɔɔsɪ nyarŋtɔnaa na asayaa pa tɔm ɪɛ?

¹⁹ Pə tɔɔ ké ye ɪsə luɣɪ lapa sɪ mpa pá tɔyɔ konyɔŋ, pɔntɔnaa í lakɪ kɔpantɔ ke mɔpɔyɔ tam. Pá yelina pa təyi Nmalɔ wei ɪ kaa yele lapɔ ke nti nti ɪ tɔma sɪ ɪ ká la tɔ.

5

ɪsə kolapɔtɔ tɔɔ feŋyɔ

¹ Mə taa mpa mpa pa ké ɪsə taseele sɔsaa tɔyɔ ma wɛna pəne. Ma mayamaya ɪsəntɔ ma ké ɪsə taseele sɔsə ké. Na ma nana ma ɪsəpəle ke Kilisiti tɔyɔ konyɔməŋ wei tɔ. Kɔyaŋku paa kuli ɪ teeli tɔɔ tɔ maa hiki ma paa nyam ke pə taa. Nti ma wiikina-me tɔyɔle sɪ: ² ɪ paasəna kaləku ŋku ɪsə yelina-me tɔyɔ teu, ɪsu tiikilaa lakɔyɔ tɔ. ɪ feŋ kɔ tɔɔ na luɣɪ kolɔmɔyɔ ɪsu ɪsə caaki tɔ, pə taa wee tɛləsɪ tɔm. ɪ lakɪ mə təma tətətete, pə taa wee pəyɔlaya nyənyuyɔ tɔɔ. Ama í ha mə tɪ təkpaataa ké pə lapɔ taa. ³ ɪ taa pɛeki sɪ í ŋmakələyi mpa pə ɔɛla-me sɪ í feŋyi pa tɔɔ tɔ. Ama í wee mpa kaləku ka nyənəyəna na kɔ lakɪ tɔ. ⁴ Na tiikilaa Wulaw í kɔma na í kɔə, ɪɛ í ká hiki mə teeli ntenuyɔ ŋku kɔ ŋmaləm ká tee kəko ke tam tɔ.

⁵ Səkpema me mə nyəntɔ nté sɪ mu seeki sɔsaa. Na mə təna təpai í pasa mə tɪ na í səŋna təma, pə taya pulɔ, pa ŋmaa ɪsə Tɔm taa sɪ ɪsə yooona kalampaaŋ nyəma, na ɪ lakɪ kɔpantɔ ke mpa pa pasəyi pa tɪ tɔ. ⁶ Ye mpu ɪɛ í pasa mə təyi ɪsə niŋ toma nyəŋ taa, na pə kɔma na pə tala waatu wei ɪ ka suwa tɔ, ɪ ká kɔsɪ mə nyuyɔ. ⁷ ɪ peti mə nəyɔsɛe tənaya ɪsə, pə taya pulɔ, ɪ paasəyəna-me tɔ se.

⁸ ɪ nyɔɔsɪ mə tɪ, í taa ɔaya yem təpoto. Pə taya pulɔ tɔɔ, mə kolontu ɪlɔyɔw wee ké, na í ɔəki ɪsu tɔyɔlaya wiikuyɔ na ka ɔəki na ká pɛekəyi sɪ ká hika wei ka tayamɪ tɔ. ⁹ ɪ paasɪ na í səŋ ɪsə seɔw mpaaw taa ké teu na í tanɪ-ɪ teu. Pə taya pulɔ tɔɔ, í nyɪ sɪ mə taapalaa mpa pa yana antulinya tɔ, konyɔntəyɔlɛnaa pəne pa makəna pɛyɛ mpu tɔtɔyɔ. ¹⁰ ɪ tɔki konyɔŋ ke laasayaa tɔ tɔ, pɛɛle təna tɔ ɪsə wei ɪ yaa-me sɪ í hiki mə paa tete ke ɪ teeli wei u tɛŋ tɔ ɪ taa ké mə na Kilisiti mə kɛntɔyɔ tɔ tɔ, ɪ mayamaya ɪ ká tayəna-meyə teu təmammam. Na ɪ ká la na í nyɔɔ tɔŋ, na í ha-meyə apalɔtɔ, na í səŋsɪ-meyə kite nte tə tɔ pə kaa ɔiyiti-me tɔ. ¹¹ ɪ pəsuyɔ kɔne kó wee tam. Ami.

Kantəkaya seetv

¹² Silaasi wei ma nyənəyi ɪsu ta taapalɔ kɔpaŋ tɔ unɪ ɪ sənna-m na má ŋmaa-meyə takələya kanɛ. Ma ɔaa ma sɔɔsɪ-meyə apalɔtɔ na má la na í tɛ mə taa sɪ ɪsə tampana pɛɛle tɔm wɛnna takələya kanɛ ka taa. ɪ təkɪ-yeyɛ niŋ naale.

¹³ Pəpiloni ɪsə seelaa mpa ɪsə yaaawa ɪsu ɪ yaa-w me tɔ pa seɛ-me, ma pəyalɔ Maləki seɛ-me tɔtɔ. ¹⁴ ɪ seɛ təmaya teu na sɔəlyɔyɔ kɔpaŋku na í lelɪ.

ɪsə í ha mə təna mpa Kilisiti tɪ tɔyɔ alaafəya.

**TAKƏLAYA NAALE NYƏJKANĶA NĶA
PIYEE
NMAAWA TƏ
Kutubtu**

Isə seelaa tənaya Piyee ηmaaawa na takəlaya naale nyəjka kanə. Seyesəlaa kraa nyəma mpa pa ləolaa na pa sʉv Isə seelaa taa tə, mpeye i yookina i takəlaya taa. Piyee kraaləxi Isə seelaa ke Yesu məlvuy təm na i seyesəxi-we sʉ: Ye haləna sanja Yesu ta kənta i caa ke sʉ pə ya yəlaa təna nyəəj. **Isəna pa fayə Piyee II takəlaya tə:**

Sestv, titite 1:1-2

Yulv wei Isə yaawa tə i yaasinaa kəpama, titite 1:3-21

Piyee kuliyi pəpətu seyesəlaa waali, titite 2

Kilisiti kantəkəya kəntə təm, titite 3

Sestv

¹ Maya Siməj Piyee, Yesu Kilisiti təmlə tv na i tillu.

Tə Isə na tə Yatv Yesu Kilisiti pa tənə siyisuyv na pə yele na mpa pa tənə pa taa na Isə kə teu ke teitei isu ta təyə ma ηmaa takəlaya kanə. ² Isə i hūli-məye pəleee na i ha-məye alaafəya ke səsəm ke nyəm mpi i nyəmá i na Tacaa Yesu tə pə təə.

Isə yaav na i ləsvyv

³ Isə un i isəitv tonj hana-tuyv pə tənə mpi pə yeki na tə matəyənə-i tə. In i yekina na tə nyəj wei i yaa-tv sʉ tə hiki i mayamaya i teeli na i kəpantv taa kə ta paa nyəm tə. ⁴ Na pə təə kə mpi mpi i suwa sʉ i ká la-tv tə pə kə kəpampam na pə təəwa səsəm pə tu fei. Na ye i hika mpi Isə suwa sʉ i ká la tə, ile i ká pəsi na i fiti konyuləj isayəj wei i ηmakəla antulinyə taa cənə tə i niij taa na i kəpəya Isə weestv. ⁵ I təma mə taa na Isə tə, tənə un tə nyuyv təə mayamaya ke i ká huli teu na i təkə yaasi kəpəj. Yaasi kəpəj waali ləna i pəeki nyəm. ⁶ Na nyəm waali ləna i pəeki ti təkuyv. Ti təkuyv waali ləna i pəeki suulu. Na suulu waali ləna i pəeki sʉ i matəyənə Isə. ⁷ Na Isə matənav waali ləna i pəeki sʉ i wee təma na lelenj. Təma lelenj waali ləna i pəeki sʉ i sələy təma. ⁸ Yaasinaa kəpama mpa pə muna i təkə təyələ. Ye i wəna-we na pá təə səsəm, paa la-məye kəpəlikpəka nyəma ke Tacaa Yesu Kilisiti nyəm təm taa, na i kaa wee kaawaasasi. ⁹ Ama wei i feina yaasinaa pənə tə, i tēe i tēe kə i naaki, na i wee kə isu yəlvəm. Na pə sənə-i tələnə sʉ pa kpiisa i ləj isayətv.

¹⁰ Ma taapalaa, pə təə kə i ká caali mə tv na i təkə yaav mpi Isə yaa-mə na ləsvyv mpi i ləsa-mə təyə teu. Pə taya pulv, ye i təkə mpv, natəli tə kaa hu-məye paa pəə. ¹¹ Mpv pu yelina na pá tūli-məye Tacaa na tə Yatv Yesu Kilisiti Kawulaya tam nyəjka nəyə təyelele.

¹² Mpi pə təə ma wee na má tənə-məye təm tənəye təəsvy təyələ. I təma-təyi nyəm, haləna tampana təm nti i mowa tə i pu tə təm taa. ¹³ Ye ma wəna ma ise, ma hʉv sʉ pə we teu sʉ ma kutəəsvtə tənəye maa təəsvyi-məye tam na i taa hēe. ¹⁴ Pə taya pulv təə, ma nyəmá teu sʉ nəəntə maa lu tənuyv kəəpəy kəne kv taa na má tēe, isu Tacaa Yesu Kilisiti hula-m tə. ¹⁵ Maa paasəna na má yelina-məye mpi pu təəsvyi-məye təm tənəye paa ma kəma na ma fei tə.

Kilisiti teeli nalaa

¹⁶ Tampana təə isəntə, pə taya mʉla nna yəlvəyətə lələsaa tə anəyi tə təkəna na tə hūləna-məye Tacaa Yesu Kilisiti kəntə tonj na tonj nyəntə təm. Ama tə ná i səsəəntv na ta isəpəe mayamaya kə. ¹⁷ Tu we timpə Tacaa Isə kusa i nyuyv na i ha-i teeli ke waatu wei Teeli səsə tv un i ləpa na pə yəəti na i nu sʉ: Ma luyv tēe Pəyayə nté unə un, inəyi ma ləjle hūlvəmənəa pə tu fei. ¹⁸ Tə mayamaya tə nuna tə nka təkəpəj ke waatu wei pə yəyətə mʉpəyətə hatuu isətəa kə tá na-i tu we puyv kate nyəjku təə tə.

¹⁹ Mpv un pə yelina na tə tēe tá taa təkəpataa na təm nti Isə kuyəyətətv teləsəlaa ka kraalaa tə. Na tə muna mu kəna-təyi teu. Pə taya pulv təə, tə we kə isu fətəla wəv səkrətyv taa na i naaki na hal pə kəə pə fe tə. Təlvəmaluyv ká la na pə ná mə taa. ²⁰ Pə tənaya mpv ile i təəsi sʉ yəlv kaa pəsi na i lu i mayamaya i təm na i seyesə nti pa ηmaa Isə Təm taa sʉ cele tu la tə tə təə. ²¹ Pə taya pulv, yəlv nəkuyv tike u lələsəyi cele təm natəli. Ama Feesuyv Nəjətv təkayəna-təyi yəlaa taa na pá yəyətəyənə Isə nəyə.

2

*Pəpətu seyesəlaa təm
(Yuti 4-13)*

¹ Hatuu ləj Isə kuyəyətətv teləsəlaa pəpətvnaa ka luwa yəlaa hēkv. Mpv tətəyə seyesəlaa pəpətvnaa ká lu mə hēkv taa təə. Pəpətu seyesəj na wei i kəjəna wəkəlvuy təyə paa sʉv seyesəy.

Na paa kisi Tacaa wei í yapa-we tó. Mpu uní pu yelina na pá kóna wakéluyú ke kprakpa ke pa mayama ya pa nyóon taa. ² Payale ká tǝhna-weye pa tetelakasi mpaav ŋku kú taa, na paa tuv tampana mpaav ke pa yaasi wei pá tákaa na pá lakóna tó í tóó. ³ Seyesálaa pǝpǝtunaa mpe paa lu tǝmnaa na pá heeliyi-me ye pǝyolaya nyǝnyuy tó sɪ pá tǝyǝ mǝ tó. Ama pa huɔnlu sǝalu tema pu ke hatuu lǝŋ sɪ ká la, na pa Wakéllu ná tǝŋaa tǝtǝyǝtǝye.

⁴ Pǝ taya pulv tóo Iǝ tá yele isǝtaa tillaa mpa pa wakélaa tǝyǝ yem. Ama í pǝta-weye salǝka sǝsǝ taa ké, na pá hǝka-weye alukpala ke sǝkpetuyú taa sɪ pá tǝŋ huɔle wule. ⁵ Iǝ tá yele antulinya kǝpǝŋ ke yem. Ama í lapa na lǝm sǝsǝm waasi antulinya ine na í yǝlaa asayaa pa tó tǝwasawasa. Nowee wei í lakaya tampana tǝŋuyú waasu tǝ na lǝlaa naatosompǝyolaya tike nyóon ke í yapa. ⁶ Iǝ kó Sǝtǝm na Kǝmǝo pa acalǝe tǝm, na í wakǝpa-ye na kǝkǝ. Na mǝpǝyǝ í hulǝna asayaa sɪ isǝna mpi pǝ wee sɪ í ká la-we tǝyǝle. ⁷ Ama í yapa Lǝotɪ. Yǝlǝpǝŋ ine, yǝlaa asayaa yaasi asilima nyǝŋ ka tǝka-í kǝ na pá cǝasǝyi. ⁸ Pǝ taya pulv tóo, yǝlǝpǝŋ ine í ka weu pa heku tǝ, paa kuyǝŋku í naakaya kǝ na í nuki yaasinaa asayaa pane, na lakasi isayasi nsi sɪ pekǝlayaa-í kǝ. ⁹ Mǝpǝyǝ pǝ wee mee, Tacaa nyǝmna isǝna mpi í ká lǝsi mpa pa matǝna-í tǝyǝ mayasǝŋ taa, na isǝna mpi í ká su asayaa sɪ Kuyaku Kǝhuɔnva wule ile í ká tu-weye salǝka tǝ. ¹⁰ Pǝ tu kǝlǝna mpa pa tǝŋǝyi pa tǝnǝŋ kǝnyulǝŋ isayǝŋ na pá footiyi Iǝ sǝsǝontu tǝ.

Seyesálaa pǝpǝtunaa pane pa kǝ apalaa taa apalaa kǝ. Timpi pa ta tala tǝyǝ pa kraasǝyi pa ti. Paa tu see isǝtaa teeli nyǝma na í ná, pa tǝuki-weye. ¹¹ Isǝtaa tillaa mayama yǝlǝna kǝlǝna seyesálaa panǝye tǝm na pǝsuyú, paa cakǝna teeli nyǝma mpeye Tacaa isǝntaa. ¹² Yǝlaa pane pa laki kǝ isɪ lǝmayasǝe fǝinaa, pa we yem kǝ isɪ pǝ lǝluyú taale wontu sɪ pá kra-ti na pá kú tǝ. Mpi mpi pa ta cekǝna tǝyǝ pa tǝuki. Pa kǝŋ saaluyú ke yem kǝ isɪ taale wontu. ¹³ Kǝnyǝntǝyǝlǝnaa mpa mpe pa kǝŋna tǝyǝ pu te na pá lǝeti-we. Ilim na pǝ isǝle ke pa kǝnyulǝŋ isayǝŋ kulǝyǝna-we na pá laki-í na pa laŋa hǝe pamm. Pa muɔyuliyina pa pyusuyú kǝ na mǝ na-we í tǝki mǝ tǝyǝnasi. Ye pa we timpi, fǝele na tusuyú wenna. ¹⁴ Alaa yem yem nyǝma ke pa pǝekǝyi tam. Paa nyǝyǝsǝyi isayǝtu lǝpɪ, na pá tusǝyi acamaa acamaa. Pa pǝyolaya nyǝnyuy fǝi yǝyǝtuyú. Iǝ tǝhna-weye mpusi kǝ. ¹⁵ Pa yela mpaav kǝpǝŋku kǝ na pá tooliyi. Posǝo pǝyalav Palaam ikpate ke pa tǝŋaa. Ilé í ka sǝolǝna liyitee na í nyi sɪ kawalaya lǝpɪ taa kǝ í ká hikina-ye. ¹⁶ Ama pa kǝlǝna-í í kaanutu tǝne tǝ tó. Kǝpǝm, kǝpǝŋaya alɔnyǝŋka ŋka kaa yǝyǝtǝyi tǝ ka yǝyǝtaa isɪ yǝlv, na pá kra Iǝ kuyǝyǝtǝtu telǝsulu ke í kǝmelǝkulaputu nti tǝ telate, na í yele lǝpɪ.

¹⁷ Yǝlaa pane pa wee kǝ isɪ hila nna a nyǝwa tǝ, na isɪ tevu piluyú na heelimuyú kǝsi-kú tǝ. Iǝ tema-weye pa tǝcayale caav ke sǝkpetiile anaam taa. ¹⁸ Kalampaani tǝm na kǝmelǝnyǝntu ke pa kraalǝyi. Yǝlvweɔtu kǝnyulǝŋ asilima nyǝŋ ke pa tǝsǝyǝna mpa pa lu nǝonǝo kǝ yǝlaa toollaa heku tǝ. ¹⁹ Na pá heeliyi pele sɪ paa waasi-we na pá pǝsi kasayampiya. Pǝyele yaasi kǝwakǝlv kra mpe pa mayama ke yomle kǝ. Pǝ taya pulv, ye mpi pǝ malǝna yǝlv, í pǝsa pǝ yom kǝ. ²⁰ Tampana tóo, ye yǝlaa nyǝmá Tacaa na tá Yatu Yesu Kilisiti na pá lǝsa-weye antulinya isayǝŋmakǝluyú taa, na pá kǝo ilena antulinya tasa-weye isayǝŋmakǝluyú mpi na pǝ kra-weye yomle, kancaalaya nyǝm lapa sooci na wadi nyǝntu. ²¹ Ye pa taa nyi tampana mpaav, sana kele na mpi pa tema-kuyú nyǝm na pá ha kǝheelitu kǝpǝmpantu nti pa telǝsa-we tǝyǝ siyile tǝ. ²² Nti tǝ mayana-we tǝ tǝ lapa teitei kǝ isɪ pa tukuyú ituule tǝyǝle sɪ: Haya mǝlaa na ká tǝyǝ ka tǝtu. Pa sǝ afa tǝpǝirai na í mǝli afǝla taa na í tasa hǝntuyú.

3

Tacaa kǝnte tǝm

¹ Ma taapalaa, ma takǝlaya naale nyǝŋka ntu ma tu-me ye ŋmaav tǝ. Nti ma tǝasa-me ye ma takǝlasi nsi sɪ naale sɪ taa tǝ ma caa kǝ sɪ pá tǝ-me ye huwee kǝpǝna ke mǝ lǝmayasǝe taa na í taa hǝe. ² Ma caa kǝ sɪ í tǝasi tǝm nti Iǝ kuyǝyǝtǝtu telǝsǝlaa naŋŋ nyǝma ka yǝyǝta hatuu lǝŋ tǝ, na Tacaa na tá Yatu kǝheelitu nti mǝ tillaa seyesa-me tǝ. ³ Kancaalaya ile í nyi teu sɪ yǝlaa ká kuli kǝyǝeŋ kantǝkaya nyǝŋ taa mpa paa tǝŋ pa mayama ya pa kǝnyulǝŋ tǝ, na paa won-me. ⁴ Halǝna paa pǝosi-me sɪ: Í taa tǝ sɪ í ká mǝli ya? Na halǝna saŋa í we le? Ta caanaa ná kulaa kele na pele pá sɪ, na tuu pa ŋmav antulinya tǝ í tǝ í tǝyele mpv, pulv ta layasi. ⁵ Iǝ yǝyǝtǝna hatuu lǝŋ taa na pá lǝ isǝtǝnyuy na tǝtu. Ama tǝm tǝnǝye mpe pa sǝwa tǝfaa. Tǝtu fayana lǝm, na lǝm ke pa lǝpǝnati. ⁶ Na pǝ kaasi lǝm mpi pǝ waasǝna tuu lǝŋ antulinya tǝwasawasa na pá wakǝli-í. ⁷ Kayana Iǝ kuyǝyǝtǝtu kǝlǝmntu nti tǝ sɪna isǝtǝnyuy na tǝtu, sɪ pu te na pá wǝ-tǝyi kǝkǝ ke kuyǝŋku paa huɔna asayaa na pá wakǝli-we tǝ.

⁸ Ma taapalaa, natǝli tǝ wenna pǝ ta mǝna isɪ í ká sǝo tǝ tóo. Ntǝyǝle sɪ kuyaku kǝlǝmnyuy we Tacaa kǝ isɪ pusi iyaya, na pusi iyaya náa wee-í isɪ kuyaku kǝlǝmnyuy. ⁹ Tacaa tǝma sɪ í ká la nti tǝ, pǝ taya isɪ í we kaninika na tǝ lǝpɪ isɪ lǝlaa huɔkuyú tǝ. Ama suulu ke í hulǝyi-me. Mpi tǝ, u caa sɪ yǝlv nǝyǝlv í le, paa pǝntu kǝ awe. Ama í caa kǝ sɪ yǝlaa tǝna í layasi tǝnte kǝpǝnte.

¹⁰ Paa na mpv tǝ, Tacaa kuyaku kǝŋ kǝnte kǝ isɪ ŋmilu kǝŋuyú tǝ. Iǝ tǝnyuy ka muki yem kǝ kuyǝŋku, na pǝ kǝkǝluyú ká la sǝyǝntu. Kǝkǝ ká nyaya isǝtǝnyuy tǝo nyǝm tǝna, na pu nyaya atǝ na í nyǝm tǝna. ¹¹ Pǝ kǝŋ pǝ tǝnaya wakǝluyú ke mpvule, ile mu nyǝna ntǝye mǝ cakǝle. Mǝ

yaasi ká te na í hólí sí í matəna Iso, ¹² na í tanəna Iso kəyaku, na í lə teu sí kəyaku ŋku kó tala ləŋ. Kəyankuyu kəkə ká nyaga isətənyu, na ku tə nyəm təna ká hoona ká hanaga. ¹³ Ama Iso təma sí í ká te na í ləsí isətənyu kofaləyü na tətə kofatu, na tampana tike ká wenna pə taa. Nti tá tanəna təyole.

¹⁴ Ma taapalaa, pə tə kə í ká lə teu na í lá kəpama ke Iso isentaa na í taa na isayatu natələyi mə kin, na mə na-í í ciiki na í tanə kəyaku ŋku. ¹⁵ Í nyənnə Tacaa suulu na í ná, í suulu iní í yelina na pə ya mə nyəŋ. Ta taapalə kəpəŋ Pəolə ŋmaa-me na í kəesi-me ye pə təm na ləmayasəe nna Iso ha-í tə. ¹⁶ Mporóyó í ŋmaaki í takəlasí təna taa kə timpí timpí í yəyətəyi təm tənə tə. Í takəlasí taa həwəe cəkənan wə katə ke tiili tiili, ləna isəkpeete nyəma na mpa pa fəi toŋ tə pələ pa kəkəki pə həwəe. Na mporóyó pa kəkəki Iso Təm taa təmnaa ləntí tətə. Pa magamaga pa lepu ke pa tənəna caav ke mpu.

¹⁷ Ma taapalaa, pənentə mə isə kulaa. Pə tə ilə í taa yelə na yəlaa asayaa kəpuyusutu tolisi-me, na pə kəə na timpí í səŋaa təca tə pə layasi-me ye lonte. ¹⁸ Ama í wəe na í puki lələ kə Tacaa na tá Yatə Yesu Kilisiti pələe na í nyəm təm taa. Pə kəpəan səŋa haləna tam tə, teeli tə nté iní. Amí.

TAKĒLAYA KANCAALAYA NYĒŊKA ŊKA
YOHAAŊI
NMAAWA TŌ
Kotulutu

Seysesəŋ kraɪ nyəŋ payale ka we saa wei Yohaani ŋmaakaya i takələya tɔyɔ. Seysesəŋ kraɪ nyəŋ unɪ i taa lɛŋku ntɛ sɪ mpi pə naaki isentɔɔ tɔ pə ke isayam kɛ. Mpi pu naaki tɔyɔle kɔpam. Pə tɔɔ kɛ pa seysesaya sɪ pə ta muna Yesu i wɛna yulɔ wɛɛtɔ, mpi tɔ i kɛ Iso kɛ. Ama Yohaani na hulaa tɔfɔɔ sɪ Yesu kɛ Iso, pəɔɔ i kɛ yulɔ, pəyele i kɛ Feesuyu.

Isəna pa faya Yohaani I takələya tɔ:

Kotulutu, titite 1:1-4

Tɔ wɛɛ nyaaləm taa isu Iso, titite 1:5-2:17

Kilisiti kolontu tɔm, titite 2:18-29

Mpi pa nyəŋna sɪ yulɔ kɛ Iso pəyaya tɔ, titite 3

Tampɔna na pɔpɔtɔ pə fayaw, titite 4:1-6

Iso kɛ sɔɔlɔyɔ, titite 4:7-21

Taa tɛm mpi pə kələa tɔ, titite 5

Weesuyu tɔm

¹ Weesuyu Tɔm ke tɔ ŋmaa-mɛyɛ takələya taa cənɛ. Tɔm ntɪ tu we kancaalaya kɛ, na tɔ nu-tɪ, na tɔ na-tɪ na ta isəpɛɛ, na tɔ nyəni-təyɪ teu, na tɔ niŋ tokinaa. ² Waatɔ wei weesuyu kɔnɛ ku kɔma tɔ tɔ na-ku. Pə tɔɔ kɛ tɔ heeliyi-mɛ na tɔ kraaliyi-mɛyɛ weesuyu ŋku ku tɛŋ tɔ ku tɔm. Taaɔa ɔɔlɔyɔ ku wɛɛ na pə kuli-ku na pə hɔli-tɔ. ³ Nti tɔ nawa na tɔ nuwa tɔyɔ tɔ heeliyi-mɛ tɔtɔ, sɪ i kɔpɛntəna-tuyɔ tɔ na Taaɔa na i Pəyaya Yesu Kilisiti ta kɔpɛntuyɔ taa. ⁴ Tɔ ŋmaa takələya sɪ tɔ heeliyi-mɛyɛ tɔm tənɛyɛ na tɔ laŋa hɔlɔmɪ teu.

Iso wɛɛ kɛ isu kɔkɔ sɔsəŋŋka

⁵ Nti tɔ nu Yesu Kilisiti kiŋ na tɔ heeliyi-mɛ tɔyɔle sɪ, Iso wɛɛ kɛ isu kɔkɔ sɔsəŋŋka ka naa tɔ, na paa səkɔpɛtiya kai fɛi i kiŋ. ⁶ Ye tɔ yɔyɔtəyɪ sɪ tɔ na Iso tɔ kɔpɛntaa na pəyele na tɔ tɔŋna səkɔpɛtuyɔ taa kɛ tɔntɛ, tɔ kɛ pɔpɔtɔnaa ke tɔ yɔyɔtəyɪ na tɔ kɔlapəle pə naale pə taa kɛ. ⁷ Ama ye tɔ tɔŋ tənəŋŋ taa isu Iso maɣamaya wɛw tənəŋŋ taa tɔ pə kɔpɛntəyɪ-tuyɔ, na i Pəyaya Yesu ɔaləm kɔpiisiyi-tuyɔ ta isayatu tənə.

⁸ Ye tɔ yɔyɔtəyɪ sɪ tɔ wɛw isəntɔ tɔ tɔ fɛina isayatu, ta maɣamaya ke tɔ puɣusiyi, na tampɔna fɛi tɔ kiŋ ke paa pəɔɔ. ⁹ Ama ye tɔ heela Iso kɛ tɔ isayatu, tɔ pəsəyɪ na tɔ tɔ-ɪ naani. Pə taya pulɔ tɔɔ, i tənɛyɪ siyisuyu kɛ, ɪ ɪ ká husɪ tɔ isayatu na i kɔpiisi ta kawalasi tənə təpəpai. ¹⁰ Ye tɔ yɔyɔtəyɪ sɪ tɔ ta la isayatu, Iso kɛ tɔ yaaki pɔpɔtɔ, na tu mɔyɪ i tɔm.

2

Kilisiti kele ta sənɔ

¹ Ma piya, ma ŋmaa-mɛyɛ tənɛ inəyɪ sɪ pə la na i taa la isayatu. Ama ye pə tu yelaa na nɔyɔlɔ la isayatu, ɪ tɔ wɛna ta tɔm tayanɔlɔ ke Taaɔa kiŋ. Inəyɔle Yesu Kilisiti wei i kɛ tampɔna tənɔlɔ tɔ. ² Pə taya pulɔ, Yesu Kilisiti inəyɪ pa lapa kɔtaya sɪ pə tayanɪ tɔ isayatu, na pə taya tɔ tike tɔ isayatu, ama na yɔlɔa tənə təpai isayatu tɔyɔ.

³ Ye tɔ tənɛyɪ Iso kuheelitu ɪ tɔ cəkəna sɪ tampɔna tɔ nyəmá Iso. ⁴ Ye nɔyɔlɔ tɔma sɪ i nyəmá Iso, na pəyele pɔntɔ ɪ tənɛyɪ i kuheelitu, pɔntɔ kɛ pɔpɔtɔ kɛ, na tampɔna fɛi i kiŋ. ⁵ Ama wei i tənɛyɪ Iso kuyɔyɔtɔtɔ tɔ pɔntɔ sɔɔlɔna Iso na tampɔna təkɔpataa. Mpi pə yeki na tɔ nyəŋ sɪ tɔ na Iso tɔ kɔpɛntaa yaa tɔ ta kɔpɛntɪ tɔyɔle. ⁶ Ye wei i yɔyɔtəyɪ sɪ i na Iso pa kɔpɛntaa, pɔntɔ i tɔ tɔntɛ nte Yesu ka tɔma tɔ.

Kusəsutɔ kɔfatɔ

⁷ Ma taapalaa, pə taya kusəsutɔ kɔfatɔ natələyɪ ma ŋmaa takələya sɪ ma heeliyi-mɛ. Ama kusəsutɔ kɔpəntɔ nti pə heela-mɛyɛ hatuu kancaalaya tɔyɔ. Na kusəsutɔ kɔpəntɔ ntəyɔle tɔm nti i tema nuu tɔ. ⁸ Paa na mpɔ pə we isu kusəsutɔ kɔfatɔ tɔ kɛ ma ŋmaa-mɛyɛ takələya, pə hula tɔ tampɔna ke Kilisiti kiŋ na mə kiŋ tɔtɔ. Səkɔpɛtuyɔ keelaa na tampɔna kɔkɔ tema nau tənəyau.

⁹ Ye wei i yɔyɔtəyɪ sɪ i we tənəŋŋ taa na pəyele i taa kraana i yulɔtɔyɔntələ, səkɔpɛtuyɔ ta cɛta pɔntɔ tɔɔ se. ¹⁰ Ama ye wei i sɔɔləyɪ i yulɔtɔyɔntələ, pɔntɔ wɛnna tənəŋŋ taa, na pulɔ mpi pu pəsɪ na pə tusi lɛlɔ na ɪlɛ i lɔ isayatu tɔ pə fɛi i kiŋ. ¹¹ Ama səkɔpɛtuyɔ nyaləna wei unɪ i taa kraana i yulɔtɔyɔntələ tɔ i tɔɔ. Ku taa kɛ i tɔŋ, i ta cəkəna i təpote. Mpi tɔ, səkɔpɛtuyɔ yulɔsa i isɛ tɔ se.

¹² Ma piya, pə husa mə isayatu ke Kilisiti tɔɔ tɔyɔ ma ŋmaa takələya na má heeliyi-mɛ. ¹³ Caanaa mɛ mə nyəmna wei i ka we hatuu kancaalaya tɔ, pə tɔɔ kɛ ma ŋmaa takələya sɪ má heeliyi-mɛ. Ifepiya mɛ, mə kələ Isayaw tɔyɔ ma ŋmaa takələya sɪ má heeliyi-mɛ.

14 Piya, mæ nyómá Tacaa tǝyo ma ηmaa takǝlaya na má heeliyi-me. Caanaa me, mæ nyómá wei i ka we hatuu pæ kancaalaya tǝ, pæ tǝw k  ma ηmaa takǝlaya na má heeliyi-me. Ipepiya, m  wenna toma, na Iso T m cak  m  taa, na i k la Isayau, p  t w k  ma ηmaa-meƳe takǝlaya.

15 I taa s li antulinya, paa mpi p  tu k  antulinya ny m maƳamaya tǝ, i taa s li. Ye n y l s la antulinya, p ntu ta s li Tacaa t t . 16 P  t na mpi p  k  antulinya ny m t y l, y l t nuy  kunyul η isay η, na y l  naakuy  pulu na p  is esemle k r i t , p  taya Tacaa k η ke p  l na. 17 Antulinya na p  t na mpi y laa naaki i taa na p  ny l yi t  p  t ηna t m k . Ama wei i lak  Iso luƳu ny ntu t  p ntu cak na tam.

Kilisiti kolontu

18 Ma piya, antulinya t m w saa k . I t ma nuw si Kilisiti kolontu ka lu. T w, kaƳana i kolontunaa m e pa lu payale k  t ny w. P  t w k  t  ny mnaa si p  w sa t m k . 19 Y laa pane pa taa k  ta ny ma na tampana se, p  t w k  pa lu t  taa. M r y  m e, ye paa k  t  ny ma, pa taa lu t  taa se. Ama pa lu ta taa k  si p  h li teu si pa taa n y l taa k  t  ny η na tampana.

20 Ye me ile Feesuyu Nanηtu wei Kilisiti tisa paa m  taa wei i t w t  in yi i hikaa, na mp  p  yelina m  t na i ny m  tampana. 21 Ye mp  p  taya isu i t  ny  tampana t y  ma ηmaa-me si m  heeliyi-me. Ama isu i ny ma-Ƴe, na i ny m  t t  si p p tu nat li t  fei tampana taa t  p  t w k .

22 AweƳele p p tu ile? Wei i ƳoƳt yi t foo si Yesu t  k  Kilisiti t  p ntu nt  p p tu. Na in y le Kilisiti kolontu. P ntu k r ηna Tacaa na i P yay  k  na i kisi. 23 M r y  m e, ye wei i kisa P yay , p ntu kisa Tacaa t t y . Na ye wei i ny m  P yay , p ntu ny m  Tacaa t t y .

24 P  t w k  i k  la kookali na i t ki t m nti i nu hatuu kancaalaya t y  m  taa k  teu. Ye i t ka wenti i nu kancaalaya t y  m  taa ile m  na P yay  na Tacaa i k  k r nti na i  ay  mp . 25 Kilisiti t ma si i k  ha-t y  mpi t y le weesuyu ŋku ku kaa t  t .

26 M  pa p ek yi si p  puƳusi-me t , pa t w k  ma ηmaa-meƳe t ne un i m  heeliyi-me. 27 Ye me ile Kilisiti tisa i Feesuyu ke m  t w k . Na i Feesuyu weu m  k η t  n y l u n k yi-meƳe nat l yi h l y  t t . Feesuyu h l y na-meƳe p  t na na tampana ke ku seƳes yi, ku seƳes yi p p tu. P  t w ile i t η Feesuyu ku seƳes tu na m  na Kilisiti i k r nti mp .

28 Nn ma piya, m  na Kilisiti i k r nti na i  ay  mp , na tu tu-i naani k  waatu wei i ka lu t , t  kaa kuu fele ke i isentaa k  k y ηku i k  k w t . 29 I ny m  teu si siƳisuyu ke Kilisiti na t η yi, mp  t t y  i k  ny  si y laa t na m  pa p  t η yi siƳisuyu t  pa k  Iso piya k .

3

Iso piya

1 I ny ni is na mpi Tacaa s la-tu t  i paasaa k  na i s li-tu na hali p  yaa-tu si i piya, na t  tu k  i piya is yi. I t  n  mpi p  t w antulinya ny ma ta ny -tu t y le. Pa taa ny  Iso t y  pa ta ny  t . 2 Ma taapalaa, kaƳana t  k  Iso piya k , ile p  ta kulita is na tu te na t  wee t  p  t w t keele na p c . Paa na mp  t  ny m  si Kilisiti k η na i lu t  tu n y s na-i k , mpi t  tu n  i weetu. 3 Y laa t na m  pa teel yi Kilisiti ke mp  t  p  tayan yi pa t yi na p  l  k pama isu Yesu Kilisiti keu k p η t .

4 Y laa t na m  pa lak  isayatu t  Iso kus sutu ke pa k r es y na. P  taya pulu, isayatu lapu k na kus sutu k r es nau. 5 Na i ny m  teu si Yesu Kilisiti k m ya si i l s yi y laa isayatu na i l . I maƳamaya i feina isayatu ke paa p c . 6 P  t w k  ye i na wei pa k r nta, p   era p ntu na isayatu lapu k . Ama ye wei i wee na i t ηna isayatu lapu, i ta na Yesu na i ta tu ny m -i.

7 Ma piya i taa yele na n y l puƳusi-me. Ye wei i t η yi tampana, p ntu maƳamaya k  tampana t  k  isu Yesu Kilisiti. 8 Ye wei i wee na i t ηna isayatu lapu, il y u t nna p ntu. P  taya pulu il y u lap na isayatu ke hatuu kancaalaya. P  maƳamaya p  t w t k pem k  Iso P yay  k ma si ka wak l yi il y u t ma t n η η η.

9 Wei i k  Iso p yay  t  p   era-i na isayatu lapu k . P  taya pulu, i ta ke s tu t t , i t ma weesuyu t  ke p suy  k . Na Iso kele i Caa, ile i kaa p si na i t ηna isayatu lapu. 10 I naa mpi p  yeki na p  ny η Iso piya na il y u ny nsi t y l . Wei u t η yi tampana yaa u s l yi i y luy y nt le t  i ta ke Iso p yay .

T ma s luy  t m

11 Nti i nuwa hatuu kancaalaya t y le si t  s l yi t  t ma. 12 P  fei si t  la isu Kayini ka lapu t , i ka k  Isayau ny η k  na i k  i neu. Na pepe t w k  i tu ku-i t ? I neu lakay  kusiyisim na un i lakay  isayam t  p  t w k .

13 Apalaa m , ye antulinya y laa taa k raana-me, t le t  taa la-meƳe piti. 14 T  ny m  si t  lu t s te k  na t  s w weesuyu t hikile. T  s la ta y l t y nt l naa t y  t  ny m  mp . Wei u s l yi i l l  t  i we s m taa k , i ta luta. 15 Y l  wei i taa k raana i y l t y nt le t  i k  y l k l  k , na m  ny m  si y l k l  feina weesuyu ŋku ku t η t . 16 T  t w k  Yesu Kilisiti l  i weesuyu. Mpi t  ny m  si y l  s la i l l  t y le. Ye mp  p  wee k  si taa l  t  wees η ke ta t y nt l naa

tɔɔ. ¹⁷Ye yulɔ wena kele, ɔlena í ná pə caala í yulɔtɔɔntəle na í ta toosi í tɔm sɪ pɔlv, wɛɛntɔ unɪ í pəsəyi na í tɔ sɪ í sɔla lɔ kele? ¹⁸Ma piya tɔ taa makɪ nɔɔsɪ taa kɛ yem kɛ tá tɛma sɔlvɔy tɔm. Ama tá lakasɪ í hɔlɔyi tɔtɔ sɪ tɔ sɔla tɛma na tampana.

Isɔ naani tɔyɔ

¹⁹Mpi pu ye le na tɔ nyɪ sɪ tampana ke tɔ tɛŋɛyi tɔyɔle. Pu ye le na tɔ wɛɛna naani kɛ Isɔ isɛntaa. ²⁰Ye pə heeliyi-tɔyɔ hatuu tá lotu taa sɪ tɔ fɛi teu, tɔ nyɛmá sɪ lɔ kɛla tá lotu taa nyɛntɔ tɛnaya tɔɔv na í nyɛmá pə tɛna tɛpa. ²¹Ma taapalaa pə tɔ kɛ ye pə ta heeli-tɔyɔ natɔlɔyi hatuu tá lotu taa, tɔ kaa nya lɔ isɛntaa kɛle paa pɛɔɔ. ²²Tɔ tɛŋɛyi í kuheelitu na tɔ lakɪ mpi í caa tɔ pə tɔ kɛ í ha-tɔyɔ pə tɛna mpi tɔ sɔlɔmɛyi-ɪ tɔ. ²³Nti í tɔ-tɔ tɔyɔle í Pəyaya Yesu Kilisiti tɔm mɔyɔv na sɪ tɔ sɔlvɔyi ta tɛma isɪ Kilisiti tɔ-tɔ sɪ tɔ lakɪ tɔ. ²⁴Ye wei í tɛŋɛyi lɔ kusɛsɪtɔ pɔntɔ kpɛntɛna lɔ kɛ na lɔ wɛ pɔntɔ waali. lɔ ha-tɔyɔ í Feesuyɔ tɔyɔ tɔ nyɛmá sɪ lɔ wɛ tá waali.

4

Isɔ na Satanɪ pa feesɪŋ fayav

¹Ma taapalaa, nyɛntɔ yɔlaa mpa sɪ lɔ Feesuyɔ tii mpe pa tɔ tɔ í taa mɔyi pa tɛna pa tɔm ke yem. I tɛɛ pa waali na í ná sɪ feesuyɔ ŋku kɔ kɛ Isɔ nyɛŋku yaa ŋku. Pə taɔa pɔlv, lɔ kuɔyɔtɔv tɛlasɔlaa pɔpɔtɔnaa kupɪŋ yana na antulinya. ²Isɛna í ká nyɛna sɪ lɔ Feesuyɔ nyɛma tɔyɔlv, ye wei í tɔŋ sɪ Yesu Kilisiti pɛsa yɔlv na tampana ɔle lɔ Feesuyɔ tɔ ntɛ. ³Ama wei ú tisiyi sɪ Yesu pɛsa yɔlv na tampana tɔ lɔ Feesuyɔ fɛi í kin. Kilisiti kolontɔ nyɛŋku tɔ ntɛ pɔntɔ. I ká nuwa sɪ í ká kɔɔ tɔ, í tɛma kɔntɛ ke antulinya taa.

⁴Ama ma piya mɛ mɛ kɛ lɔ nyɛma kɛ na í kɛla lɔ kuɔyɔtɔv tɛlasɔlaa pɔpɔtɔnaa. Pə taɔa pɔlv, Feesuyɔ ŋku kɔ wɛ mɛ kin tɔ kɔ kɛla feesuyɔ ŋku kɔ wɛ antulinya nyɛma kin tɔ. ⁵Antulinya yɔyɔtaɔa ke pa yɔyɔtɔyi, na antulinya nyɛma nuɪi pa tɔm ke pa kɛ antulinya nyɛma tɔ pə tɔɔ. ⁶Ama tá ɔle, lɔ tɛna tá. Na wei í nyɛmá lɔ tɔ unɪ í nuɪkɛna tá tɔm, wei í ta ke lɔ nyɛŋ tɔ unɪ kɛ tá tɔm. Mpi pu ye le na tɔ nyɛŋ tampana Feesuyɔ na feesuyɔ ŋku kɔ tolisiyi yɔlaa tɔyɔle.

Isɔ ke sɔlvɔy

⁷Ma taapalaa, í ye le na tɔ sɔlvɔyi tɛma, pə taɔa pɔlv lɔ kin ke sɔlvɔy luna. Na wei í sɔlvɔyi í yulɔtɔɔntəle tɔyɔle lɔ pəyaya na pɔntɔ nyɛmá lɔ kɛ. ⁸Ama wei ú sɔlvɔyi í yulɔtɔɔntəle tɔ, pɔntɔ ta nyɪ lɔ. Pə taɔa pɔlv lɔ ná kɛ sɔlvɔy tɔ se. ⁹lɔ tilina í Pəyaya ikpamle ke antulinya taa sɪ tɔ ná wɛsuyɔ ke ka tɔɔ. Tɔv, mpi lɔ hɔlɛnaa sɪ í sɔla-tɔ tɔyɔle. ¹⁰Na isɛna pə hulaa sɪ sɔlvɔy tɔm tɔkpɛm tɔyɔle timpɪ tá tá sɔli lɔ na unɪ í sɔli-tɔ na í tili í Pəyaya sɪ pə husɪ tá isayatu ke ka tɔɔ tɔ.

¹¹Ma taapalaa, lɔ ná tá kisi-tɔyɔv mɔyɔyɔle sɔlvɔy, ɔle pə wɛɛ kɛ sɪ tá tɔtɔ taa sɔlvɔyi mɔpɔyɔ tá tɛma. ¹²Nɔyɔlv ta keesita lɔ se. Ama ye tɔ sɔlvɔyi tá tɛma, lɔ wɛ tá waali kɛ na í sɔlvɔy naa tá kin tɔkelekele.

¹³lɔ ha-tɔyɔv í Feesuyɔ tɔyɔ tɔ nyɛmá sɪ tɔ kpɛntɛna-ɪ na í wɛ tá waali. ¹⁴Tɔ nana ta isɔle kɛ na tɔ heeliyi tɛfoo sɪ Tacaá tila í Pəyaya sɪ ká la antulinya Yatɔ. ¹⁵Ye wei í yɔyɔtɔyi sɪ Yesu kɛ lɔ Pəyav, lɔ wɛ í waali kɛ na pɔntɔ kpɛntɛna-ɪ. ¹⁶Sɔlvɔy mpi lɔ sɔla-tɔ tɔ tɔ nyɛma-wɪ, na tɔ tɛma-wɪ na tá taa.

lɔ kɛ sɔlvɔy tɔ kɛ, ɔle ye wei í sɔlvɔyi í ɔlv, pɔntɔ nyɛmá lɔ na lɔ wɛ í waali. ¹⁷Mpi pə hɔlɔyi sɪ ta tɛma sɔlvɔy tu fɛi pá yɔyɔtɔ tɔyɔle sɪ tɔ kaa nyana pɔlvɔy paa pɛɔɔyɔ lɔ hɔvle ntɛ tɔ wule. Pə taɔa pɔlv, isɛna Yesu Kilisiti tɔma antulinya taa tɔ mɔpɔyɔ tá tɛma. ¹⁸Sɔyɔntɔ sɔlvɔy ta ke sɔlvɔy. Ama sɔlvɔy mpi pə kɛ tampana nyɛm tɔ pə yasəyi sɔyɔntɔ kɛ. Pə tɔ kɛ sɔyɔntɔ sɔlvɔy ta ke sɔlvɔy kupɪŋku nakɔli. Pə taɔa pɔlv, salɔka kɔŋna na sɔyɔntɔ.

¹⁹Ye tá, lɔ laalɛna-tɔyɔv sɔlvɔy ɔlena taa sɔli-ɪ. ²⁰Ye nɔyɔlv nɔyɔ taa luwa sɪ: Ma sɔla lɔ. Ama ye í yulɔtɔɔntəle, ú sɔlvɔyi ɔle, pɔntɔ kɛ pɔpɔtɔ kɛ. Ye í ta sɔli í yulɔtɔɔntəle wei í naaki tɔ isɛnaya í ká sɔli lɔ wei ú naaki tɔ? ²¹Kusɛsɪtɔv nti Kilisiti tɔ-tɔ tɔyɔle sɪ: Pə wɛɛ sɪ ye wei í sɔla lɔ, pɔntɔ í sɔli í yulɔtɔɔntəle tɔyɔ.

5

Ta kɔlvɔy ke antulinya

¹Yɔlv wei í tɛma í taa sɪ Yesu kɛle Kilisiti tɔ, pɔntɔ kɛna lɔ pəyaya, na ye wei í sɔla piya caa, pɔntɔ sɔla piya tɔtɔyɔ. ²Tɔ sɔlvɔy lɔ na tɔ lakɪ í kusɛsɪtɔv tɔyɔ tɔ nyɛmá sɪ tɔ sɔla í piya. ³Tɔ tɛŋɛyi lɔ kusɛsɪtɔv tɔyɔ pə hɔlɔyi sɪ tɔ sɔla lɔ. Na lɔ kusɛsɪtɔv ta kɔli-tɔyɔv kate. ⁴Pə taɔa pɔlv tɔɔ paa lɔ pəyaya ŋka ká pəsəyi na ká kɔli antulinya kɛ. Tɔ tɛma lɔ na ta taa tɔyɔ tɔ kɛla antulinya. ⁵Awe pəsəyɛna na í kɔli antulinya, ye pə taɔa wei í tɛŋ í taa sɪ: Yesu kɛle lɔ Pəyav tɔ í paasi?

Kilisiti tɔ tampana hɔlvɔy

⁶Yesu Kilisiti kɛle wei í kɔmna lɔm na calɛm tɔ. Pə taɔa lɔm tike ke í kɔmnaa, ama na calɛm tɔtɔyɔ. Na Feesuyɔ lasəyɛna seliya sɪ mɔpɔyɔ pə wɛɛ. Pə taɔa pɔlv Feesuyɔ kɛna tampana tɔ. ⁷Seliya nyɛm wɛ tɔm tooso kɛ. ⁸Feesuyɔ na lɔm na calɛm, na pə tɛna pə tooso isɛntɔ ú

kræesəyənə təmə. ⁹Ye yəlaa ləsəyi seliya tə muyi. Təv, Iso nyəh nā kəla yəlaa nyəma təcaγacaγa. Iso seliya kələ wei i ləsa i Pəyaya təv tə. ¹⁰Pə təv kə wei i tēh Iso Pəyaya na i taa tə pəntv cəkəna seliya ineyə hatuu i taa. Ama ye wei i tēh i taa na Iso, pəntv yaa Iso kə pəpətv kə. Pə taγa pəlv təv, i ta mu seliya wei Iso ləsa i Pəyaya təv tə. ¹¹Na seliya wei Iso ləsəyi təγələ si: I ha-təyv weesuyu ηku ku tēh tə, na i Pəyaya cələnə-təyv-kv. ¹²Ye wei i krentəna Pəyaya, i hika weesuyu kəne inəyi. Na wei i ta krentəna Iso Pəyaya tə pəntv kaa na-kv.

Weesuyu ηku ku tēh tə kv tam

¹³Ma ηmaa takəlaya na mā heeli-meyə mpyəy si me mpa i tēma mə taa na Iso Pəyaya tə i hika weesuyu ηku ku tēh təγə. ¹⁴Tə nyəmā si ye tə sələməyi Iso kə mpi pə kə i luyv nyəm tə, i nukv təv kə tā naani təv səsəm kə i təv. ¹⁵Isəna mpi tə nyəm si ye tə sələməyi-i pəlv i nukv tə, mpv tətəγə tə nyəmā si i ha-təyv mpi tə sələməyi-i tə.

¹⁶Ye nəγəlv nawa i taapəlv na i lakv isayətv nti tu kəhna səm tə, pə wēē si pəntv i səlēmənə i taapəlv na Iso kə, na Iso ha-i weesuyu. Isayətv nti tu kəhna səm təγə mā tēh. Isayətv nti tə kəhna səm tə pə taγa tələ təv kə mā tēh si i səlēmənə. ¹⁷Pə tənə mpi pə ta siγisi tə pə kə isayətv kə. Ama isayətv ləntənəa wēē na tu kəhna səm.

¹⁸Tə nyəmā si Iso pəyaya nakəli ka kaa wēē na kə tēhna isayətv lapv. Pə taγa pəlv, Iso pəyaya kentina i təv, na Isayətv kaa kpaγa pəlvəyv i təv.

¹⁹Tə nyəmā si Iso tənna-tv, na Isayətv niη taa kə antulinya tənə nā wēē.

²⁰Tə nyəmā si Iso Pəyaya kəma na kə lā na tə hii layətv si tə nyv tampana Iso. Na ta na-i na i Pəyaya Yesu Kilisiti tə krentəna na tē wēē mpv. Inəγələ tampana Iso, inəγələ weesuyu ηku ku tēh tə.

²¹Ma piya, i la laakalv na tuη.

TAKĒLAYA NAALE NYĒŊKA ŊKA
YOHAAANI
NMAAWA TŌ
Kŏtŏlŏtŏ

TakĒlaya kanĕ ka taa ũle Ŋmaalb ha ĩ tĕyi hĕte ke si sŏsŏ. ĩ tasĕyi ĩ takĒlaya kallaa ke apalŏtu si pa tĕŊ tampana na sŏlŏyŏ. ĩ kraalĕyi Isŏ sĕelaa si pa la laakali na pŏpŏtu sĕyĕsĕlaa. ũlĕna ĩ tŏki ĩ takĒlaya na sĕĕtu.

Isŏna pa faya Yohaani II takĒlaya tŏ:

Tampana tĕŊyŏ na sŏlŏyŏ, 1-6

Laakali lapu na sĕyĕsĕlaa pŏpŏtŏnaa, 7-11

Sĕĕtu, 12-13

Sĕĕtu

¹ Sŏsŏ ma, mĀ Ŋmaakĕna takĒlaya kanĕyĕ alŏ wei nyĀ Isŏ lĕsaa tŏ, na nyĀ piya mpa ma sŏlĕaa na tampana tŏ. Pĕ taya ma tike ma sŏlĕna-me, ama pa tĕna mpa pa nyĕmĀ tampana tŏ pa sŏlĕa-meĕyĕ. ² Pĕ taya pŏlŏ tŏ, tampana ke tĕ tŏkaa na anĕyi tu tŏki tam.

³ Tacaa Isŏ na Tacaa ĩnĩ ĩ Pĕyalŏ Yesu Kilisiti pĀ hŏlĭ-tŏyŏ pĕelĕĕ na suulu na pĀ ha-tŏyŏ alaafĕya na pŏcŏ tŏ hiki kŏcŏŭŭ ĩnĕyĕ tampana na sŏlŏyŏ pĕ taa.

Tampana na sŏlŏyŏ pĕ tŏm

⁴ Ma lanĭle hŏlŏma sŏsŏm ke timpi ma nawa nyĀ piya taa lensĭ tŏka tampana ĩsu Tacaa tu-tu si tŏ tŏki tŏ. ⁵ Ma wiikina-Ŋ alŏ nyĀ, si tŏ sŏlĭ tĀ tĕmayĕ. ũle pĕ taya kŏsĕsuto kŏfatu natŏlĭ tŏ tŏ kĕ ma Ŋmaaki. Ama nti pĕ su-tŏyŏ tuu kancaalaya tŏyŏle. ⁶ Isŏ kŏsĕsuto tŏkŏyŏ ntĕ sŏlŏyŏ tĕŊyŏ, na kŏsĕsuto nti pĕ su-meĕyĕ hatuu kancaalaya tŏyŏle si ĩ wĕĕna sŏlŏyŏ.

⁷ Pŏpŏtŏnaa payĕle yana antulinya kĕ, paa caa pĀ nu si Yesu Kilisiti pĕsa yŏlŏ tĕtĕŊelĕŊ ke tampana. Yŏlŏ wei ũ caa ĩ nu mpu tŏ pŏntu kĕ pŏpŏtu kĕ, na unĕyŏle Kilisiti kolontu. ⁸ Mpu tŏ ĩ la laakali na mĕ ti, ĩ taa yele na mĕ tĕmle kawaaya le. Pu tĕ na pĕ felĭ-meĕyĕ kŏpantŏ ke sŏsŏm.

⁹ Ye wei ĩ Ŋmaana Kilisiti sĕyĕsŏyŏ tŏs si kŏ ta maĕa-t, pŏntu na Isŏ pa faya kĕ. Ama ye wei ĩ tĕŊa Kilisiti sĕyĕsŏyŏ, pŏntu kŏpĕntĕna Tacaa na ĩ Pĕyalŏ kĕ. ¹⁰ Ye nŏyŏlŏ kŏma na pĕ tĀ kĕ sĕyĕsŏyŏ kŏnĕyĕ ĩ sĕyĕsŏyĭ, ĩ taa tĕĕ pŏntu waalĭ si ĩ sŏm mĕ tĕyaya, na paa sĕĕtu mayamaĕa ĩ taa sĕĕ-t. ¹¹ Pĕ taya pŏlŏ, ye wei ĩ sĕĕ-t pĕ wĕ ĩsu ĩ na pŏntu pa pĕĕla nŏyŏ ke ĩsayaŏtu tĕma nna ĩ laki tŏ a taa kĕ.

Tĕnaya nyĕntŏ na sĕĕtu

¹² Tŏm nti ma wĕna si ma heeliyi-me tŏ tĕ tŏwŏa, ũle ma nyŏlŏyi si maa kŏ mĕ tĕyĕ na mĀ heeli-meĕyĕ-ti na nŏyŏ na pĕ ha-tŏyŏ lanĭhŏlŏmlĕ sŏsŏle. Ma kaa Ŋmaa-tĕyi kŏŭŭmaa ke takĒlaya taa na Ŋmaalaya.

¹³ NyĀ kŏyŏ wei Isŏ lĕsaa tŏtŏ tŏ, ĩ piya sĕĕki-Ŋ.

TAKƏLAYA TOOSO NYƏIŇKA ŇKA
YOHAAŇI
NMAAWA TƏ
Kutubtu

Apalaa mpa pa yaa si Kayusi na Temetiyusi təyɔ Yohaani ņmaa i takəlaya kanɛ. Ama tə ta nyi pa təm kɛ teu. Nti Yohaani yəyɔta pa təɔ təyɔle si pa təŋ tampana taa. Ulena i keesəyi-tuyɔ apalw wei pa yaa si Tiyotələfi tɔ i təm si i kɛ isayaw.

Isəna pa fayə Yohaani III takəlaya tɔ:

- Yohaani ləsəyi Kayusi aseeta, 1-8
- Tiyotələfi təntɛ isayalɛ, 9-10
- Temetiyusi təntɛ kopantɛ, 11-12
- Sɛɛtu, 13-15

Sɛɛtu

¹ Səɔ mə, ma ņmaakəna takəlaya kanɛyɛ ma yulɔ kɔpaŋ Kayusi. Ma sɔla-ŋ səsəm kɛ.
² Ma taapalw kɔpaŋ, ma koolee ntɛ si ņ cayana nyá ti, na pə ha-ŋ tənuyɔ taa alaafəya isu nyá ləsaya wɛw alaafəya tɔ. ³ Ta taapalaa tala cənɛ ulɛna pá heeli-m si ņ təka tampana kɛ pə tu fɛi, isu tuu ləŋ n ka tu təkuyɔ-yɛ tɔ, ulɛna ma lanjɛ hɔlɔm səsəm. ⁴ Isu ma nukuyɔ si ma piya təŋəyi tampana tɔ pə wɛ-m leleŋ kɛ pə tu fɛi.

Kayusi kopantu

⁵ Ma taapalw kɔpaŋ, paasənaw mpi ņ paasəna tá taapalaa haləna pə kpeŋna muɔlaa maɣamaɣa tɔ n kɛ yulɔ kɔpaŋ kɛ. ⁶ Yəlaa panɛ pa puɣula nyá sɔɔluyɔ təm kɛ Yesu sɛɛlaa təna isɛntaa. Hai, ma wiikina-ŋ si ņ nyənɔ Isɔ na ņ sənaw-wɛyɛ pa mpaaw təm taa. ⁷ Kilisiti tɛmlɛ lapɔ tɔ kɛ pa tu mpaaw, pa ta tisi si mpa pa ta nyi Isɔ tɔ pá sənaw-wɛ. ⁸ Pə muɔna Kilisiti təŋlaa ta taa təkəna yəlaa isu panɛ unɔ pa takanaa, na tɔ tu-wɛyɛ niŋ kɛ tampana tɛmlɛ nte pa lakɔ tɔ tə taa.

Tiyotələfi na Temetiyusi pa təm

⁹ Ma ņmaa Yesu sɛɛlaa kpekəle kɛ takiliya tənyəw, na Tiyotələfi wei i pɛɛkəyi si pa nyənəyi pa səsɔ tɔ i kisi si unɔ i kaa mu ma təm. ¹⁰ Pə tɔ kɛ ye ma kɔma na má kɔɔ maa kuli isayətəm na pəpətu təm nti i suu-tu tɔ tə tɔɔ na i nu. I ta yeɛ i nyəŋ unɔ se. Ta taapalaa mpa pa kəŋ təna tɔ u muɣu-wɛ. Haləna ye mpa pa caaki si pa mu-wɛ, i kaləyənaw-wɛyɛ na i nyaasi-wɛ na Yesu sɛɛlaa kpekəle taa təyɔnuyɔ.

¹¹ Ma taapalw kɔpaŋ, taa kɛɛna isayalatw. Ama kɛɛna kɔpantw latw na ņ lakɔ. Isɔ tənna kɔpantw latw. Ye wei u lakɔ kɔpantw, pɔntu ta nyi Isɔ kɛ paa pəcəyɔ.

¹² Yəlaa təna puɣuləyi Temetiyusi kɔpantw kɛ, na i tampana maɣamaɣa ná ləsəyi i nyuluyɔ tətɔ. Inəyi tá tətɔ tə kuliyi kahuka kɛ i kɔpantw tɔɔ, na n nyəmá teu si taa yəyɔta nti, mpuɣú pə wɛɛ.

Tənaɣa sɛɛtu

¹³ Təm nti ma wɛna si ma heeliyi-ŋ tɔ tə tɔwawɣa, ulɛ ma kaa nəki na má ņmaa-təyi kəŋmaa kɛ takəlaya taa na ņmaalaya. ¹⁴ Ama ma nyuləyi si maa kɔɔ na má na-ŋ nəɔnɔɔ na tɔ caya na tɔ yəyɔti.

¹⁵ Isɔ i ha-ŋ alaafəya, nyá taapalaa sɛɛki-ŋ.
 Sɛɛ paa ta taapalw wei.

**TAKĒLAYA NJKA
YUTI
NMAAWA TŌ
Kŏtulutu**

Yuti takĕlaya ta siyisina yulv yaa kpekĕle natĕli. Iso seelaa tĕnaya pĕ kpentaa. Ue mpa pa seyesĕyi pĕpĕtu seyesĕh tĕyo Yuti yookina i takĕlaya taa. I hulĕyi si mpe un paa tĕesĕna kĕ isu lŏh nyŏma, na isŏtaa tillaa mpa pa kola Iso tĕo na ilĕ i tĕyŏnu-we tŏ.

Isĕna pa faya Yuti takĕlaya tŏ:

- Kŏtulutu na seetu, 1-2
- Pĕpĕtu seyesĕlaa na pa huunau tŏm, 3-16
- Tampana tĕhlaa i tŏki pa taa tem ke teu, 17-23
- Iso kulŏm na ta waasulŏ Yesu pa samto, 24-25

Seetu

- ¹ Maya Saaki neu Yuti, Yesu Kilisiti tĕmle tŏ.
- Mĕ hmaana takĕlaya kaneyĕ mpa Taca a Iso yaawa na i sŏali-we, na Yesu Kilisiti nĕ tŏka-we tŏ.
- ² Iso i hŏli-meĕye suulu, na i ha-meĕye alaafŏya, na i tŏ-meĕye tĕma sŏalŏyŏ na pĕ tŏo sŏsŏm.

*Seyesĕlaa pĕpĕtŏvnaa
(Piye II 2:1-17)*

³ Ma taapalaa, ma lŏpa teu si nyŏyŏ yapu tŏm nti tĕ kĕ tĕna tĕ tŏm tŏ pĕ tŏm ke mĕ hma-me. Kĕna pĕ caali-m si mĕ hma-meĕye takĕlaya kanĕ na mĕ sŏasi-meĕye apalŏtu na i yoo Isosele nte Iso ha tŏm kulŏm tŏo kĕ kpakpaa ke mpa i ti tŏ pĕ yoo. ⁴ Pĕ taya pulv tŏo, yĕlaa asayaa napŏli mpa pa suwa tĕkeu kĕ ta taa tŏ, mpe pa kĕena tĕ Iso pĕleem tŏm na pĕ kusŏyĕna pa asilima taa tantĕ tŏm nyŏyŏ, na pĕ kisiyi Yesu Kilisiti wei i tike tŏkŏh i ke Taca na ta Sŏsŏ tŏ. Pa tĕma kpaalŏyŏ ke Iso Tŏm takĕlaya taa kĕ hatuu lŏh ke pa tŏm kŏyŏ.

⁵ Paa na i ka tĕma-tĕyi nyŏm tĕkpataa tŏ, pĕ weĕ si mĕ tasa-meĕye lentĕ tŏsŏyŏ ke isĕna Taca ya pa lseyeli yĕlaa ke Icipiti taa na pĕ waali i ku mpa pa ta tĕmi-i na pa taa tŏ. ⁶ I tŏsi si isŏtaa tillaa mpa pa laŏa ta heĕna pĕsŏyŏ hki pĕ ha-we si pa lakĕna, na pĕ kŏli na pĕ yele pa mayamaĕya pa lona tŏ, Iso hŏka-weĕye alukpala ke tam tŏo, na i su-weĕye ate sĕkpetŏyŏ taa, na i tŏhna kuyaku sŏsŏu. Ku wule ke i kĕ tŏ-weĕye salĕka. ⁷ I tŏsi si Sŏtŏm na Kŏmŏ na acalĕ nna a cŏna-ye tŏ a yĕlaa lakaya kĕ isu isŏtaa tillaa pane. Pa lakaya asilima kulapŏtu kĕ. Pa tĕhaya pa tŏnĕh kŏnyulŏh isayŏh wei i fei lapu tŏ. Ue kŏkŏ tam nyĕhka ntĕ pa salĕka, na mpi pĕ lapa-weĕye mpu tŏ pĕ kpaala paa wei kĕ tĕkelekele.

⁸ Yĕlaa mpa pa suwa tĕkeu kĕ hŏpŏyŏ mĕ heku tŏ mpu pĕ mayamaĕya ke pele pa laki. Pa toosee nna pa toosiyi na pĕ tĕhŏyi mpu na pĕ laki tŏ anĕ a tŏsŏyĕna-we na pĕ wakĕlŏyi pa ti, na pĕ footiyi Iso sŏsŏontŏ, na pĕ tŏuki isŏtaa teeli nyŏma. ⁹ Iso taa tillu sŏsŏ Misĕli ta la mpu. Moisi sĕpa na Misĕli na ilŏyŏ pĕ hŏhŏ-i na pĕ yooki tŏ, Misĕli ta kuli nyŏyŏ na i ku ilŏyŏ tŏm na kutŏyŏ. Ama i tŏma-i kĕ si: Taca kĕ nana-h. ¹⁰ Yĕlaa pane, mpi pa ta nyi tŏ mpeyi pa tŏuki. Na mpi pa nyŏmĕ yem kĕ pa ti isu taale wontu mayamaĕya nyĕhŏyŏ tŏ, mpi pĕ kŏyŏna-we tĕkpataa. ¹¹ Pa tŏm we waiyo kĕ. Kayini ikpate ke pa tĕhŏyi, na pŏyŏlaya tŏo kĕ pa tolisa pa ti isu Palaam lapu tŏ. Isĕna mpi Kolee nĕ kpeesĕna Moisi tŏ hŏpŏyŏ pa lapa, ilĕna pĕ wakĕli tĕnanhna. ¹² Ye pa we mĕ tŏyŏnasi tĕtŏyŏle, tusuyŏ wenna, na tĕnaya pa pĕsŏyĕna pa acima na feele tu fei-we, hiliŏh haana. Pa we kĕ isu tŏ piluyŏu na heelim kŏsi-ku tŏ, na isu tunj wei paa pĕ tala i lŏlyŏ u lŏlyŏ tŏ, na isu tunj wei pa kpeesĕna i lila na i wŏli yem tĕwŏkŏkŏ tŏ. ¹³ Pa kulapŏtu lŏlŏsŏyi feele fei tĕma ke pa kin kĕ isu tĕhŏh hula pĕnĕnĕ nyĕna tŏkŏyŏ kuhulan tŏ. Pa we kĕ isu isŏtŏlŏhŏsi kukpĕsasi. Iso tĕma-weĕye pa tĕcaŏle caau ke sĕkpetiile anaam taa kĕ.

¹⁴ Atam saali kulĕlŏyŏ naatosompŏyŏlaya nyĕh ntĕ Henaki, na un i ka nana yĕlaa pane pa tŏm ke hatuu lŏh na i yŏyŏtŏ si: I tŏ hkiŏhŏh na i nu. Taca kĕ kŏo na i kĕ kpehna i isŏtaa tillaa nanh nyŏma isu iyisi naanŏwa, ¹⁵ si i huŏkĕna yĕlaa tĕnaya tŏm. I kĕ ku asayaa tĕna mpa pa kpeesĕna Iso na pĕ lĕ tĕma asayĕ anĕ a tĕna tŏ, na isayŏtŏm nti kawalasĕ nyŏma mpa paa see nŏyŏlŏ tŏ pa tŏ-i tŏ pa tŏm. ¹⁶ Yĕlaa pane, tam kĕ pa kŏntĕyi na pĕ kalŏyi. Pa mayamaĕya pa kŏnyulŏh ke pa tĕhŏyi. Kalampaanĕ tŏm ke pa yŏyŏtŏyi, na mpa pa kin kawaaĕya weĕ tŏyo pa talŏyi.

Kantakaya kŏyĕh taa tĕma

¹⁷ Ama ma taapalaa me, mu tŏsi nti Taca Yesu Kilisiti tillaa heela-meĕye tuu lŏh tŏ. ¹⁸ Pa heela-meĕye si: Tampana tŏo, kŏyĕh kutĕsĕh taa, yĕlaa kĕ lu mpa pa tĕhŏyi pa kŏnyulŏh isayŏh tŏ, na paa wŏh-me. ¹⁹ Mpe pa yelina na fayau kŏh, pa yulŏweĕtu hmakĕlĕna-we, pĕ taya Iso Feesuyŏ. ²⁰ Ama ma taapalaa me, mu sŏsi tŏh ke mĕ Iso seĕv kupam nanh nyŏm taa kĕ tam. I

sələməna Iso Feesuγu Nanηtu pəsuyu, ²¹ na í səη Iso səəlvuy təm taa ké tam na í tanaa sı Tacaa Yesu Kilisiti í ha-meγe weesuγu ηku ku tēη təγə í kəpantu təə.

²² Sika nyáma təm í la-meγe pətəətē. ²³ Í hə-we na í ləsi kəkə taa na í γa pa nyəəη. Lələa təm í la-meγe pətəətəle tətə na səγəntu. Ama pə kraγau pa wontu nti pa yulwəestə asilima taanaa tə í taa tokina.

Iso sam

²⁴ Iso pəsəγi na í te-meγe təhotile təna taa, na í la na í səη í sēntaa na í feina kawalaya, na lanholəmlə kuγi-me. ²⁵ Ta Yatə Iso wei unı í tike í ké Iso tə í teeli na í səəəəntu na í pəsuyu na í toη ka we rıpəγú, ulə pə weē rıpəγú saηa taa na tam təə ké Tacaa Yesu Kilisiti təə. Amı.

KUKULUTU Kotolutu

Kukulutu takelaya ημααλυ ka we tetu nti lom eonaa na pa yaaki-ti si Patomasi to ta ta ke. Iso sevu to konyontayole ka tayanona-i na i polo i eosi tona. Yesu seela kpeka naatosompanyolaya wei i ka we Asii tetu taa toyo i ημαawa i takelaya. I tasa-weye apalutu si pa taki pa taa tem na pa teelayi. I takelaya taa tom payale cekonau we kate ke. Mpi to, mpi pa hulayi yaasinaa toyo i ημαawa i takelaya taa isu Yesu ke pa tona pa kancaalaya, i ke awulaa wulau, na sosaa soso, inayale Yuta toyolaya, inayale kotelaa kotulu. Peco inayale kotaya Iwayaya. Yesu na i nyoma paa kelona huule sosole waatu.

Isena pa faya kukulutu takelaya to:

Yohaani ke Kilisiti tillu, titite 1:1-8

Yesu seela kpeka naatosompanyolaya takelasi, titite 1:9-3:22

Iso na Yesu Kilisiti pa seetu, titite 4-5

Takelaya na ka kutaalatu naatosompanyolaya, titite 6:1-8:1

Akantee naatosompanyolaya, titite 8:2-11

Tom soso na wontu naale, titite 8:12-13:18

Yelaa iyisi nuuwa na nule na liyiti (144000), titite 14

Iso paaana karonaa naatosompanyolaya, titite 15-16

Papiloni hotuyu na Ilayon kpisuyu, titite 17-20

Isetonyo kofaluyu na tetu kofato Yosalem kofalu, titite 21:1-22:5

Ma koni noono, titite 22:6-21

Takelaya kane ka huwee

¹ Takelaya kane ka taa keeseyona Yesu Kilisiti kula mpi pa to na i holi to. Iso yelina si i holi i payalaa ke mpi pa wee si pa koni noono to. Kilisiti tilina i isata tillu na i holi-tayi i payalo Yohaani ma. ² Na pa tona mpi Yohaani ma, ma nawa toyo ma keesaa. Na Iso kuheelutu na tampana nna a to Yesu Kilisiti kulaa toyolo. ³ Wei i kalayi tom tane, na mpa pa to ηkpanη ke mpi pu la cele na pa yoyota pa tom to, na pa taka nti pa ηmaa cone to, pntonaa nte lelerη nulaa. Pa taya pulu, mpi pa wee si pu la mpu to pa waatu wusaa ke.

Yesu seela kpeka naatosompanyolaya seetu

⁴ Maya Yohaani, ma ηmaakona takelaya ke Yesu seela kpeka naatosompanyolaya mpa me i we Asii tetu taa to.

Iso wei i wee, na i ka wee, na i ka koo to, i holi-meye pelee na i ha-meye alaafaya. Na feesin naatosompanyolaya wei i we Iso kawulaya kumte isentaa to, ile i holi-meye pelee na i ha-meye alaafaya to. ⁵ Yesu Kilisiti wei i ke seliya to kupan, na pa taalana-i setaa taa ke feesuyu taceci na i ke tetu to awulaa wulau to, ile i holi-meye pelee na i ha-meye alaafaya to.

Inu i soelona-tu na i si si pa lasi-tuyon ta isayatu, ⁶ na i lapa-tuyon awulumpiya si ta la i Iso wei i ke i Caa toyo tamle isu kotelaa. Yesu teeli na i pasuyo i wee tam. Ami. ⁷ I nyoni, i koni na isonmuntu. Yelaa tona terei halona pa krentona mpa paa tula-i poon to paa na-i. Ate piitimnaa tona ka wii isu pa saki. Nn, pa la mpu. Ami.

⁸ Maya Alfa na Omeka. Taca Iso kawulaya to wei i wee, na i ka wee, na i ka koo to inu i yoyotona tefoo ke mpu.

Isena pa lapa na Yohaani na Kilisiti to

⁹ Ma taapu Yohaani ma, ma na-me to tokuyon konyon na to tokuyon kawulaya na to tani suulu to, ta na Yesu to krentaa toyo. Ma lapa Iso Tom na tampana nna a to Yesu kulaa to pa waasu toyo pa su-m Patomasi. Lom eona tetu nti to ta ta cone. ¹⁰ Mporoy Taca kuyaku wule, Feesuyu teena-m. Tanaya ma nu pa yoyota ma waali na nayo sosoya isu akantale wula taka. ¹¹ Pa yoyotaya ke si: Nmaa takelaya taa ke mpi n naaki to, na i tilina-keye Yesu seela kpeka naatosompanyolaya in: Ifeesu, Simiini, PEEKAM Tiyatii, Saati, Filatelafii, Layotisee.

¹² Ma pasaa si ma naa wei i yoyoteyona-m to, ile ma na wula kratay ke naatosompanyolaya wei i to pa musa kokosi toyole. ¹³ Na i heku taa we nyalu na i nayasena yulu, na i suu capa kotayalu, na i lala i huule taa ke wala tampara. ¹⁴ I nyosasi huloma laula ke isu kayalu, yaa isu kponkromolum, na i ise muyi koko. ¹⁵ I nontaalay muyi koko ke isu pa tokuyon nyayoluyon kussemuyon ke kuluku koko sosonka taa na ku hoo na pa sotiti-ku to. Na i nayo uyη kala isu lom krenyuyon na pa falayi to. ¹⁶ I taka i nin ntayon taa ke isetulyonasi naatosompanyolaya, na layate nte to we lay ke taa na waali to ta lukayana i nayo taa. I isentaa muyi koko ke isu ilim sikuyon na pa nyaki isona mpi to. ¹⁷ Ma na-i mpu, uena ma hoti i noohe tee isu seto. Mporoy i tona i nin ntayon ke ma to na i to si: Taa nya, ma kena kancaalaya to na kantakaya to. ¹⁸ Ma wena ma weesuyu. Ma

səpa, ɪɛ pənɛntɛ ma wɛna ma weesuɣu ke tam tɔɔ. Ḿa kpilɪkina sɛm na atɛtɔnaa tɛɔayale ke ma nɪŋ taa. ¹⁹Ye mpɔ tɔ takələya taa kɛ mpi n naa tɔ, paa nɔnɔɔ nyɛntɔ tɛne, paa pɔ waali nyɛntɔ nti tu kɔɔ tɔ. ²⁰Isɔtɔlɔŋasi naatosompɔɔɔlaya wei n ná ma tɔka ma nɪŋ ntɔɔŋ taa, na wɔla kpatɛŋ naatosompɔɔɔlaya wei ɪ tɔɔ pa mɔsa kɔkɔsi tɔ pɔ hóláŋyí mpi tɔɔɔɔ. Isɔtɔlɔŋasi naatosompɔɔɔlaya ntɛ Yesu sɛɛlaa naatosompɔɔɔlaya isɔtaa tillaa, na wɔla kpatɛŋ wei ɪ tɔɔ pa mɔsa kɔkɔsi tɔ ɪɛɣɛle Yesu sɛɛlaa naatosompɔɔɔlaya maɣamaɣa.

2

Tɔm nti pa heela Ifeesu Yesu sɛɛlaa kpekəle tɔ

¹Nmaa takələya na ɪ heeli Ifeesu Yesu sɛɛlaa kpekəle isɔtaa tillu si: Ḿa wei ma tɔka isɔtɔlɔŋasi naatosompɔɔɔlaya ke ma nɪŋ ntɔɔŋ taa, na ma tɔŋ wɔla kpatɛŋ naatosompɔɔɔlaya wei ɪ tɔɔ pa mɔsa kɔkɔsi tɔ ɪ heku taa tɔ ma yɔɔtɔaa si: ²Ma nyɛmá pɔ tɛna mpi n lapa tɔ. Na ma nawa isɛna n wɔwa tɔ, na suulu wei n tɔkaa tɔ. Ma nyɛmá si nɛ caa asayaa tɔm. N maɣasa mpa pa yaa pa tɔɣi tillaa, pɔyɛle kpatɛkɔ pa ta ke pɔɔɔ tɔ, si n naa pa waali. N nawa si pa kɛ pɔpɔtɔnaa kɛ. ³N tɔɣa suulu na ɪ tɔɣo ma kɔnyɔŋ, na paa na mpɔ tɔ n ta lɔ tɔɔŋ. ⁴Ama kɔlɔmɔtu nti ma laŋle ta heɛna-ŋ tɔɔɔle si, nɛ tasɛɣi-m sɔɔɔɔɔɔɔ isu hatuu kancaalaya n ka sɔɔɔɔɔ-m tɔ. ⁵Tɔɔ, tɔmpɪ ɪni n cɔlɛsa mpɔ tɔ tɔɔsi pɔ tɔɔ na ɪ ha nyá isayato ke siyile, na ɪ lá isu n lakaya tuu kancaalaya tɔ. Ye n ta ha nyá isayato ke siyile maa kɔɔ nyá kɪŋ na má kpɛsi nyá kɔkɔ kpatɔyɔ ke kɔ lonte taa. ⁶Paa na mpɔ kɔlɔmɔtu nti ma laŋle heɛna-ŋ tɔɔɔle si, nyá kpɛiisa ŋkpaŋɔyɔ tɔtɔyɔ Nikolai nyɛma kɔlapɔtu nti ma kpɛiisa ŋkpaŋɔyɔ tɔ.

⁷Ye wei ɪ wɛna ŋkpaŋɔ pɔntɔ ɪ tu-ɪ teu, na ɪ nu nti Feesuɣu heeliyi Yesu sɛɛlaa kpekə tɔ ɪɛ. Ye mpa pa lapa kállaa maa ha-wɛɣɛ nɔɔɔ na pá tɔɔ lɔ tɔŋ taale taa weesuɣu tɔyɔ pɔle.

Tɔm nti pa heela Simiini Yesu sɛɛlaa kpekəle tɔ

⁸Nmaa takələya na ɪ heeli Simiini Yesu sɛɛlaa kpekəle isɔtaa tillu si: Ḿa wei ma kɛ kancaalaya tɔ na kantakaya tɔ na ma sɛpa tɔ ma yɔɔtɔaa si: ⁹Ma nyɛmá kɔnyɔmɔŋ wei n tɔɣaa tɔ. Ma nyɛmá nyá hɔlɔmɔŋ tɔɔ. Paa na mpɔ tampana tɔɔ isɛntɔ n pilaa kɛ. Ma nyɛmá isayato nti mpa pa yaa pa tɔɣi Yuta nyɛma pɔyɛle pa ta ke Yuta nyɛma tɔ pa yɔɔtɔyɔ nyá tɔɔ tɔ. Pa kɛ Satani nyɛma kɛ. ¹⁰Taa nyana kɔnyɔŋ ŋku n ká kɔɔ na ɪ tɔɔ tɔ. Nyɛni, ɪlɔɔɔ ká tɔ mɔ taa payale ke salaka taa si ɪ maɣasɛyi-me na ɪ ná mɔ waali. Na kɔyɛŋ naanɔwa taa kɛ ɪ ká tɔɔ kɔnyɔŋ. La yɔlɔpɔŋ halɛna nyá sɛm wule, maa tɛ na má ha-ŋ weesuɣu teeli ntenuɣu.

¹¹Ye wei ɪ wɛna ŋkpaŋɔ pɔntɔ ɪ tu-ɪ teu, na ɪ nu nti Feesuɣu heeliyi Yesu sɛɛlaa kpekə tɔ ɪɛ. Ye mpa pa lapa kállaa pa kaa na sɛm kɔlɛlɛm.

Tɔm nti pa heela Pɛekam Yesu sɛɛlaa kpekəle tɔ

¹²Nmaa takələya na ɪ heeli Pɛekam Yesu sɛɛlaa kpekəle isɔtaa tillu si: Ḿa wei ma wɛna layate nte tɔ wɛ lɔŋ ke táa na waali tɔ ma yɔɔtɔaa si: ¹³Ma nyɛmá tɔmpɪ n wɛɛ tɔ, Satani kawulaya tɔtɔyɔle ntɛ tɛna. N nyɔɔna-m teu tɔkpaŋ, halɛna waatu wei pa kɔ ma aseeta tɔ kɔpaŋ Antipasɪ ke mɔ tɛ tɔmpɪ Satani ná lapa ɪ tɛ tɔtɔ tɔ, n tɛma-m na nyá taa kɛ ɪmpɔyɔ, n ta yeɛ. ¹⁴Ama kɔlɔmɔtu nti ma laŋle ta heɛna-ŋ tɔɔɔle si, mpa pa tɔka Palaam sɛɣɛsɔyɔ tɔ pa wɛ nyá tɛ tɛna. Palaam ka sɛɣɛsɔna Palaki si ɪ tɔsi Isɛɣɛli nyɛma si pá tɔɔ tɔŋ kɔlalaam, na pá la asilima na pá pɛsi asayaa. ¹⁵Na mpa pa tɔka Nikolai nyɛma sɛɣɛsɔŋ tɔ pa wɛ nyá tɛ tɔtɔ. ¹⁶Yeɛ nyá isayato nti, ye pɔ taya mpɔ maa kɔɔ nɔnɔɔ kɛ nyá kɪŋ na má yɔona yɔlaa mpa na ma nɔɔɔ taa layate.

¹⁷Ye wei ɪ wɛna ŋkpaŋɔ pɔntɔ ɪ tu-ɪ teu, na ɪ nu nti Feesuɣu heeliyi Yesu sɛɛlaa kpekə tɔ ɪɛ. Ye mpa pa lapa kállaa maa ha-wɛɣɛ manna kɔŋmɛsɔ. Na maa ha paa pa taa wei tɔtɔyɔ pɔle kɔhɔlɔmɔle nte tɔ tɔɔ pa ŋmaa hɛtɛ kɔfatɛ nte nɔɔɔɔ ta nyɪ tɔ ye pɔ taya pɔntɔ wei paa cɛɛ-tɛ tɔ ɪ paasi.

Tɔm nti pa heela Tiyatii Yesu sɛɛlaa kpekəle tɔ

¹⁸Nmaa takələya na ɪ heeli Tiyatii Yesu sɛɛlaa kpekəle isɔtaa tillu si: Ḿa wei ma kɛ Isɔ Pɔyalɔ, na ma ɪɛ mɔyi kɔkɔ, na ma nɔntaalɔŋ tee kɔkɔ ke nyɛnɔnyɛni isu nyɔɔɔɔɔ kɔsɛmɔyɔ ŋku pa sotitaa tɔ, ma yɔɔtɔaa si: ¹⁹Ma nyɛmá pɔ tɛna mpi n lapa tɔ, ma nyɛmá nyá sɔɔɔɔɔ tɔm na nyá Isɔ tɔɔ yɔŋ tɔsɔyɔ tɔm, na isɛna n paasaa na ɪ kɔyɪ nyá tɔɣi tɛmle lɔpɔ tɔɔ, na isɛna n tɔka suulu tɔ. Ma nyɛmá si nyá kɔlapɔle nɔnɔɔ nyɛntɛ kɔla tuu kancaalaya nyɛntɛ. ²⁰Ama kɔlɔmɔtu nti ma laŋle ta heɛna-ŋ tɔɔɔle si n yɛla alɔ Cɛsɛpɛli na ɪ yɔɔtɔyɔ si Isɔ tilina ɪni si ɪ yɔɔtɔyɔ, pɔyɛle kpatɛkɔ. ɪ sɛɣɛsɛyi ma pɔyalaa si pá la asilima na pá tɔɔ tɔŋ kɔlalaam tɔ, ɪ pilisiyi-wɛɣɛ. ²¹Ma ha-ɪ waatu si ɪ yeɛ ɪ isayato nti, ama u caa ɪ asilima yeluyɔ. ²²Pɔ tɔ tɔ maa kpaɣa-ɪ na má husɪ kɔnyɔntɔyɔle kato tɔɔ, na maa la na mpa pa lakɛna-ɪ wasaŋkalɛtɔ tɔ pɛɛ pá na kɔnyɔŋ ke sɔsɔm tɔtɔ. Ama ye pa yɛla asilima kɔlapɔtu nti pá na-ɪ pa laku tɔ pɔ paasi. ²³Na kɔkɔlɛtɔ ntɛ si maa kɔ ɪ piya na pɔcɔ Yesu sɛɛlaa tɛna nyɪ si maɣale wei ɪ nyɛmá yɔlɔ lotu taa hɔwɛɛ na ɪ kɔnyɔlɛm tɔ. Maa tɛ na má fɛli paa wei kɛ isu ɪ lapa tɔ.

²⁴Pɔ kaasa mpa mɛ mɔ wɛ Tiyatii Yesu sɛɛlaa kpekəle taa tɛna na ɪ tá tɔŋ sɛɣɛsɔyɔ isayato kɔnɛ tɔ, mɔ tá nyɛna mpi yɔlaa pane pa yaa si Satani mukaya tɛɛ mukaya nyɛm tɔ, ma heeliyi-me si

ma kaa tasa-meƷe səƷəla naaləƷi səkuyv. ²⁵ Ama í təkí mpi í wena təƷə teu təkem na haləna má kəə. ²⁶⁻²⁸ Mpa paa la kəllaa na pəntənaa lakí mpi ma caakí haləna tənaya tə, maa cəla pəntənaa ke pəsuyv ŋku ma Caa ná cəla má tə. Maa ha-wəƷe pəsuyv na pá ŋmakələƷi piitimnaa. Na paa tiiki-wə na nyəƷəlvv kpatóƷy, na pəntənaa ká nanj piitimnaa isu pa yəkuyv cuyv nyəm tə. Na maa ha-wəƷe tulmaləlvv tətə.

²⁹ Ye wei í wena ŋkpaŋŋ pəntv í tó-í teu, na í nu nti Feesuyv heeliƷi Yesu sɛɛlaa kpeka tə ile.

3

Təm nti pa heela Saati Yesu sɛɛlaa kpekəle tə

¹ Nmaa takəlaya na í heeli Saati Yesu sɛɛlaa kpekəle isətəa tillu sí: Ma wei ma tí Isə feesinj naatosompəƷəlaya na isətvlnjasi naatosompəƷəlaya tə, ma yəƷətəa sí: Ma nyəma pə təna mpi í lapa tə. Ma nyəmá teu sí isəntəə kə n nyənəƷi sí n wena weesuyv pəƷele n səpəƷa. ² Kvlí nyá naasi taa na í la mpi pə kaasaa tə na pə nyəə təŋ, pə taa kəə na pə tɛsɛ səpə tənəŋŋŋ. Pə taya pvlv, ma naƷaya sí nyá kvlapətvnaa ta te teu ke ma Isə isəntəa. ³ SɛƷesuyv ŋku paa sɛƷesə-ŋ tə təəsí kə təə. Təəsí sí n ka tɛma sɛƷesuyv ŋkuyv nuw, təkí-kv na í yelev nyá isayətv. Ye n ta kvlí nyá naasi taa, ma kəŋi-ŋ tutuyv kə isu ŋmulv kəŋuyv tə, n kaa nyí waətv wei maa kəə tə se. ⁴ Paa na mpv nyá yəlaa mpa pa wə Saati taa tə pa taa lɛlaa ta pili sí pa wontu se. Wontu kvlhvlmvtv kə paa suu na má na-wə tə təŋ. Pə taya pvlv, pə mvlna-wəƷe ŋpóƷy. ⁵ Mpa paa la kəllaa tə wontu kvlhvlmvtv kə ŋpóƷy paa suu, ma kaa kv pa həla ke weesuyv takəlaya taa. Maa yəƷəti ma Caa na í isətəa tillaa pa isəntəa sí pa kə ma nyəma.

⁶ Ye wei í wena ŋkpaŋŋ pəntv í tó-í teu, na í nu nti Feesuyv heeliƷi Yesu sɛɛlaa kpeka tə ile.

Təm nti pa heela Filateləfi Yesu sɛɛlaa kpekəle tə

⁷ Nmaa takəlaya na í heeli Filateləfi Yesu sɛɛlaa kpekəle isətəa tillu sí: Má wei ma wə tənəŋŋ na ma kə tampana tv, na ma təkə wuləv səsə Tafiti saəfv na ma təkəƷi na nəƷəlv í pəsəƷi tvlvv, na ma tulaa nəƷəlv í pəsəƷi təkuyv tə, ma yəƷətəa sí: ⁸ Ma nyəmá pə təna mpi n lapa tə. Ma nyəmá sí nyá toma ta təə te, paa na mpv tə n təkə ma təm na n lapa yvlvpaŋ. Ma ha ikpate kə nyá isəntəa na nəƷəlv kaa wakəl-tə. ⁹ Sataní nyəma pəpətvnaa mpa pa yaa pa təƷi Yuta nyəma, pəƷele kpatəkv pa ta ke polo tə, maa lana-wə. Maa caalı-wə na pá hənti-ŋ afe na pa se-ŋ. MpóƷy paa nyəna sí ma səəla nyá təm. ¹⁰ Isəna mpi n nuna ma nəƷəlv taa təm sí n təkí suulu, na tampana n təkí-í tə, ma tətə maa kenti nyá təə kə waətv wei wahala kəŋ í kəə sí í maƷasəƷi antulinya təna taa yəlaa sí í naa tə. ¹¹ Maa kəə nəənvə yoo. Mpi n wena tə təkí-wəƷi teu təkem, pəəv nəƷəlv í taa kəə na í lɛkí-ŋ nyá kəlvv teeli ntenuyv. ¹² Wei í lapa kəlvv təƷə maa la ma Isə təsɛɛle səsəəle akele, na pəntv kaa tasa fituyv. Maa ŋmaa í təə kə ma Isə həte na ma Isə ícate nyəntə tətə, Yosalem kəfəlv wei í ka luna ma Isə kŋj kə isətəa na í tii tə. Na maa ŋmaa pəntv təə tətəƷə ma həte kəfate nte pa ha-m tə.

¹³ Ye wei í wena ŋkpaŋŋ pəntv í tó-í teu, na í nu nti Feesuyv heeliƷi Yesu sɛɛlaa kpeka tə ile.

Təm nti pa heela Layotisee Yesu sɛɛlaa kpekəle tə

¹⁴ Nmaa takəlaya na í heeli Layotisee Yesu sɛɛlaa kpekəle isətəa tillu sí: Má wei ma kə Ami, na má hvləƷəna pə təna pə tampana ke teu na má kəna pə təna mpi Isə ŋmawa tə pə tv tə, ma yəƷətəa sí: ¹⁵ Ma nyəmá pə təna mpi í lakí tə. Ma nyəmá sí nyayəle nyá, n ta niƷiti pəƷele n ta haŋ. Ma caa kə sí ye n ká niƷiti, niƷiti, ye n ká haŋ, haŋ. ¹⁶ Aní n ta haŋ pəƷele n ta niƷiti, na í wə tətəmlɛe kə mpv tə, maa tə-ŋ kə. ¹⁷ N faalvyv mpv sí n pilaa, sí n wena kə, n ta laŋ pvlv tə, n ta nyí sí nyá təm wə waiyo, na n kə kənyəntv kutukutu. N hvləma kə, na tapakpəte kə n wɛɛ, na n kə yvlm kə. ¹⁸ Pə təə kə ma tasəƷi təm sí n í ya ma cəlvəv wulanaa mpa kəkv tayanaa tə na í pili. Ya tətəƷə wontu kvlhvlmvtv na í suu na pə waasi nyá tapakpəte fɛɛle təə. Na n í ya tətəƷə kəəle na n tó nyá isə na á kuli. ¹⁹ Pa təna mpa ma səəlaa təƷə ma kaləƷəna na má haŋ pa ŋkpaŋŋ. Ye mpv sɛsɛ isəle na í yelev nyá isayətv. ²⁰ N naa ma səŋuyv nənvəƷə na má lakí kaafala, ye nəƷəlv nu ma nəƷə na í tvli nənvəƷə, maa svv pəntv tɛ na má na-í tə kaa nyanaya. ²¹ Mpa pa lapa kəllaa maa ha-wəƷe mpaav na pá cəƷa ma cəlvəv ma kawuləƷa kumte təə isu ma lapv kəlvv na má cəƷa ma Caa kŋj kə í kawuləƷa kumte təə tə.

²² Ye wei í wena ŋkpaŋŋ pəntv í tó-í teu, na í nu nti Feesuyv heeliƷi Yesu sɛɛlaa kpeka tə ile.

4

Isətvnyv taa Isə sɛətv

¹ Pəle pə waalı pə təna-m lapv isu toosee taka na má ná pə tula isətvnyv taa kə nənvəƷə. MpóƷy pə yəƷəƷi na pə sɛsɛ isu akantəle sɛɛlvv tə. Maa tɛma-kəƷe nuw ke hatuu ləŋ. Tənaya pə təma-m sí: Kpa cəne na má hvlí-ŋ nti tə wɛɛ sí tu kəə tənə tə waalı tə. ² MpóƷy Feesuyv tɛna-m kpa kraa na má ná isətəa tənaya kawuləƷa kumte, na nəƷəlv cəƷa tə təə. ³ I isəntəa tee kəkv kə na pə nəƷəsəna isu liƷitee pɛe ke təm naale nna a cələtaa tə. Na kəƷəlv cəna kumte na í tee kəkv na pə nəƷəsəna isu liƷitee pəle kasasəŋ nyəntə. ⁴ Kumlee hiu na liƷiti ka cəna

kumte n̄tē, na s̄saa hiu na liyiti caɣa a t̄o, na p̄a suu wontu koholom̄to na p̄a tema wola ntenin. ⁵ Kumte n̄tē t̄e t̄e, t̄e nȳə̄s̄ə̄ȳa n̄m̄l̄ēv̄ k̄e, na p̄ə ȳə̄t̄ə̄ȳi, na t̄e h̄ol̄iȳi k̄p̄aŋ k̄p̄aŋ. F̄ət̄əl̄anaa s̄saa naatosomp̄ə̄ȳə̄laȳa n̄a m̄k̄ə̄ȳa kumte is̄ent̄aa. F̄ət̄əl̄anaa s̄saa mp̄ēȳēl̄ē Īs̄ə̄ Fees̄in naatosomp̄ə̄ȳə̄laȳa. ⁶ Kumte n̄ə̄ȳo t̄o, tin̄ p̄əna is̄u t̄eŋku, na p̄ə taa naa t̄ēēīc̄ēī is̄u tin̄ k̄up̄am̄p̄aŋ n̄ə̄ȳə̄l̄o.

P̄ə c̄ə̄n̄a kumte luyi luyi t̄əkp̄am̄ t̄ə, wees̄in nȳə̄ma nap̄ə̄l̄ə̄ȳi liyiti mp̄a pa taa na pa waal̄i is̄e waasaa t̄əwisiwisi t̄ə, mp̄e pa p̄il̄əna. ⁷ Kancaalaya t̄u n̄ə̄ȳə̄s̄ə̄na k̄e is̄u t̄əȳə̄laȳa, naale nȳə̄h̄ n̄a n̄ə̄ȳə̄s̄ə̄na is̄u naule, tooso nȳə̄h̄ is̄ent̄aa n̄a n̄ə̄ȳə̄s̄ə̄na ȳə̄l̄o. P̄ə ȳela liyiti nȳə̄h̄ t̄o il̄ē ī n̄ə̄ȳə̄s̄ə̄na k̄e is̄u h̄ek̄əle s̄ə̄s̄ə̄ k̄ol̄uȳə̄ is̄ə̄t̄aa t̄əȳo. ⁸ Wees̄in nȳə̄ma mp̄e pa liyiti k̄e mp̄u t̄o p̄aa pa taa wei ī w̄ena k̄eŋ naatoso naatoso k̄e, na is̄e waasa paa pa taa wei ī taa na ī waal̄i t̄əwisiwisi. Tam pa we n̄p̄ə̄ȳo na p̄ə yooki yontu s̄i:

N̄aŋŋ t̄u, n̄aŋŋ t̄u n̄aŋŋ t̄u

n̄t̄e Tacaa Īs̄ə̄ Toma t̄əna t̄o.

Ī k̄a w̄e, na ī w̄e, na ī k̄a k̄ə.

⁹ Wees̄in nȳə̄ma liyiti in̄i ī k̄ol̄əȳi yontu yoo s̄i ī tal̄əȳi na ī sa na ī s̄ē wei ī caɣa kumte t̄o na ī we tam t̄o t̄o s̄i ī na t̄əml̄e. ¹⁰ Īlena s̄saa hiu na liyiti in̄i ī h̄ənt̄i wei ī caɣa n̄p̄ə̄ȳo kumte t̄o na ī we tam t̄o t̄o ī t̄e, na p̄ə s̄ē-i, na p̄ə k̄ə̄l̄i pa ntenin na p̄ə s̄i kumte is̄ent̄aa. Na pa t̄o s̄i:

¹¹ Tacaa na t̄a Īs̄ə̄, teeli na samtu na toma.

P̄əw̄e, p̄ə m̄na-n̄ k̄e.

P̄ə t̄əȳa p̄ə̄l̄o t̄o,

nȳá lap̄əna wontunaa t̄əna t̄ə se.

Na nȳá n̄k̄əna na p̄ə w̄e na p̄ə ha-w̄əȳi wees̄uȳi.

5

Iw̄əȳa tak̄əlaȳa

¹ M̄p̄ə̄ȳo ma n̄a tak̄əlaȳa k̄e wei ī caɣa kumte t̄o t̄o ī nin̄ taa, na p̄ə k̄p̄ila-k̄ēȳē kekeele na p̄ə n̄maawa ka taa na ka waal̄i, na p̄ə taala ka t̄o k̄e tam naatosomp̄ə̄ȳə̄laȳa na p̄ə t̄u nin̄. ² Na má n̄a is̄ə̄t̄aa tillu ton̄ t̄u n̄ə̄ȳə̄l̄o na il̄ē ī k̄p̄aal̄ə̄ȳə̄na n̄ə̄ȳo s̄ə̄s̄ə̄ȳa s̄i: Awe n̄ə̄ȳə̄s̄ə̄na ī k̄ə̄l̄i k̄ə̄t̄aal̄ə̄t̄o t̄əne na ī h̄eti tak̄əlaȳa? ³ M̄p̄ə̄ȳo pa ta na n̄ə̄ȳə̄l̄o wei ī k̄a p̄ə̄s̄i na ī h̄eti tak̄əlaȳa n̄k̄e na ī wiili ka taa t̄əȳo is̄ə̄t̄aa na t̄ətu t̄o na t̄ətu p̄ə t̄e. ⁴ T̄ənaɣa ma p̄əla is̄ə̄l̄ə̄m̄ k̄e t̄e, p̄ə t̄əȳa p̄ə̄l̄o t̄o, pa ta na n̄ə̄ȳə̄l̄o wei ī n̄ə̄ȳə̄s̄ə̄na tak̄əlaȳa n̄k̄e ka h̄et̄uȳo yaa ka wiiluȳu t̄o. ⁵ M̄p̄ə̄ȳo s̄ə̄s̄aa taa n̄ə̄ȳə̄l̄o t̄əma-m̄ s̄i: Taa wii. Nȳə̄ni, Yuta k̄p̄ek̄əle taa t̄əȳə̄laȳa, wulaw s̄ə̄s̄ə̄ Tafiti l̄ul̄uȳo taa t̄u, lapa k̄ə̄l̄o. Ī p̄ə̄s̄ə̄ȳi na ī k̄ə̄l̄i k̄ə̄t̄aal̄ə̄t̄o naatosomp̄ə̄ȳə̄laȳa in̄i na ī h̄eti tak̄əlaȳa.

⁶ M̄p̄ə̄ȳo ma n̄a Iw̄əȳa na k̄a s̄ə̄h̄a kumte h̄ek̄o taa, na wees̄in nȳə̄ma liyiti na s̄ə̄s̄aa pa c̄ə̄n̄a-i. Ka n̄ə̄ȳə̄s̄ə̄na k̄e is̄u p̄aa k̄u-k̄e. Na ī ka w̄ena h̄əŋ naatosomp̄ə̄ȳə̄laȳa na ī is̄e k̄e naatosomp̄ə̄ȳə̄laȳa n̄na a k̄e Īs̄ə̄ fees̄in naatosomp̄ə̄ȳə̄laȳa wei ī t̄ila t̄ətu t̄əna taa t̄o. ⁷ T̄ənaɣa Iw̄əȳa p̄olaa na k̄a m̄u wei ī caɣa kumte t̄o t̄o ī nin̄ n̄t̄ə̄ȳə̄h̄ taa k̄e tak̄əlaȳa. ⁸ Iw̄əȳa m̄u tak̄əlaȳa n̄k̄ēȳē mp̄u, īlena fees̄in nȳə̄ma liyiti in̄i na s̄ə̄s̄aa hiu na liyiti in̄i p̄ə h̄ənt̄i-i at̄e. Pa t̄əna paa w̄ena san̄k̄onaa k̄e na wola p̄oosiisi na s̄i suna tulaal̄onaa k̄ow̄əp̄aa mp̄a pa k̄e Īs̄ə̄ ȳə̄l̄aa s̄ə̄l̄ə̄m̄h̄ t̄o. ⁹ Na p̄ə yoo yontu k̄ofat̄u s̄i:

Nȳá n̄ə̄ȳə̄s̄ə̄nana tak̄əlaȳa n̄k̄e ka m̄uȳo

na ka t̄o k̄ə̄t̄aal̄ə̄t̄o k̄ə̄l̄uȳo.

P̄ə t̄əȳa p̄ə̄l̄o t̄o, nȳə̄ȳa pa k̄ə̄w̄a,

na n̄ yapa Īs̄ə̄ k̄e ȳə̄l̄aa k̄e nȳá s̄ə̄m̄ taa,

k̄e k̄p̄eka t̄əna taa, na ns̄ə̄ma t̄əna taa,

na piitim̄ t̄əna taa, na kateŋas̄i t̄əna taa.

¹⁰ Na n̄ lapa-w̄ēȳē awulump̄iya s̄i p̄ə la t̄a

Īs̄ə̄ k̄e t̄əml̄e is̄u k̄ə̄t̄əlaa,

na paa t̄əȳo kawulaya k̄e at̄e.

¹¹ Ma t̄əŋna n̄p̄ə̄ȳo nȳə̄n̄uȳo il̄e ma nu is̄ə̄t̄aa tillaa tuutuuma tan̄ n̄t̄e, paa we ȳə̄l̄aa iyisi iyisi. Na p̄ə s̄ə̄h̄aa na p̄ə c̄ə̄n̄a kumte na wees̄in nȳə̄ma na s̄ə̄s̄aa. ¹² Na p̄ə yoo yontu na n̄ə̄ȳo s̄ə̄s̄ə̄ȳa s̄i: Iw̄əȳa n̄k̄a paa k̄ə̄w̄a t̄o,

n̄k̄ēȳē p̄ə n̄ə̄ȳə̄s̄ə̄na p̄ə ha p̄ə̄s̄uȳo na ton̄

na l̄ə̄m̄aȳas̄ē na toma na samtu na teeli na tal̄ə̄t̄o.

¹³ Na má nu t̄ə̄t̄ə̄ȳo is̄ə̄t̄aa na t̄ətu t̄o na t̄ətu t̄e na t̄eŋku taa nȳə̄ma, na antulinya in̄e ī taa nȳə̄m̄ t̄əna t̄əpa yooki yontu s̄i:

Ȳə̄l̄aa t̄əna ī tala na p̄ə sa

wei ī caɣa kumte t̄o t̄o na iw̄əȳa.

Pa teeli na pa p̄ə̄s̄uȳo ī w̄e tam.

¹⁴ T̄ənaɣa wees̄in nȳə̄ma liyiti c̄ə̄w̄a s̄i: Ami. Īlena s̄ə̄s̄aa n̄á h̄ənt̄i at̄e na p̄ə s̄ē.

6

Kotaalətv

¹ Pə waali ké ma na Iwəyaya kəəla kətaalətv naatosompəyəlaya inu i taa kəlvmtv. M̄p̄óȳ ma nu weesin nyéma liyiti mpe pa taa nəyɔlv nəyɔ. Pə lapaya isu tɛv holuyv taka, na i tɔŋ si: Kəə.

² Ma nyənaya mpv lɛ ma ná kpayanuhəlvmtaya nté, na wei i çaya ka tɔv tɔ i tɔka təəv. M̄p̄óȳ pa ha-i teeli ntenuyv. I ké kəllv ké, na i tɛe si i tasəyi kəlvv tɔv.

³ Pə waali ké Iwəyaya kəəla kətaalətv naale nyəntv. Uena má nu weesin nyéma mpe pa taa naale nyəŋ nəyɔ si: Kəə. ⁴ Ma nyənaya uena má ná kpayanv uena má ná kpayanvseemaya luwa. Na pá ha ka təv çaylv ke pəsvv si i yoosi tɛtv təv yəlaa təna na pá yoo na pá kv təma. Uena pá çele-i layate taa layate.

⁵ Pə waali ké Iwəyaya kəəla kətaalətv tooso nyəntv, na má nu weesin nyéma tooso nyəŋ təma si: Kəə. Ma nyənaya mpv uena má ná kpayanvkpɛɛtaya luwa na ka təv çaylv təka sanəya ke i nin taa. ⁶ M̄p̄óȳ ma nuwa isu nəyɔlv nəyɔ taka na ka luna weesin nyéma liyiti mpe pa hekv na ká tɔ si: Koyaku kəlvmtv təmlɛ lapv kəlvv nté tɔyənaya pɛe kiloo kəlvmt. Uena tɔyənaya pɛe lɛŋka ke kiloonaa tooso ké kuyaku kəlvmtv təmlɛ. Ama pə kpayav nim na səlvmt tɔ, taa ke pələ.

⁷ Pə waali ke Iwəyaya kəəla kətaalətv liyiti nyəntv, na má nu weesin nyéma liyiti nyəŋ təma si: Kəə. ⁸ Ma nyənaya mpv uena má ná kpayanv atəntətə taka luwa. Na pa yaa i təv çaylv si səmv, na wei i hóləyi sətəa təçaylv tə ilé i təŋəyi i waali. M̄p̄óȳ pa ha-weyɛ təma ke tɛtv həyɔləŋ liyiti taa kəlvmtv təv, si pá kv yəlaa na layate na nyɔçəsi səsənsi na kutəməŋ, na pá lá na taale wontu kv yəlaa.

⁹ Pə waali ké Iwəyaya kəəla kətaalətv kakpasv nyəntv. M̄p̄óȳ ma ná kətaya təlate tɛe ké mpa paa kvwa tɔ pa ləsasi. Iəv Təmv na tampana nna pa nawa na pá heeliyi-yɛ tɔ pə təv ké pa kv-wɛ. ¹⁰ Na pá yɔçətəyənə nəəsi səsənsi si: Tacaə nanŋ tɔ na tampana tv, pələe ké n ká hvvna atɛ nyéma, na pa kvyi-tvɔv isəntv tɔ, n tɔ-wɛyɛ saləka? ¹¹ M̄p̄óȳ pa ha paa pa taa wei ké çapa kəlvmt na pá heeli-we si pá yelɛ na pəçs. Pə kaasa pəçəyɔ, haləna pa taapalaa na pa təmlɛ taa akpələnaa mpa paa kv isu pa kvv mpe tɔ pa nyvɔv kəə na kv yoosi na pəçs.

¹² Pə waali ké Iwəyaya kəəla naatoso nyəntv. M̄p̄óȳ tɛtv paasaa na tə sele teu, na ilim náa məlv pilin isu pa piisuyv pvvv tɔ, na isətv náa məlv sɛv isu çaləmv. ¹³ Na isətvlvŋasv náa lu isətəa na si hotiyi atɛ isu heelim çiyituyv fiki tvv na fikinaa akaa çeki na á hotiyi tɔ. ¹⁴ Na isətvlvv kɛlv isu pa kpiluyv takəlaya na paa naa-ke tɔ. M̄p̄óȳ pə kpɛsa pəçŋ tənaya i lona taa na pá ləsa tɛtv nti lmv çənaa tɔyɛ tə lona taa. ¹⁵ Atɛ awulaa səsaa na nyvɔv nyéma nyvɔv nyéma na yoolaa taa səsaa na apila na pəsəlaa na yəlaa ləlaa təna, paa yomaə paa kasayampiya pa sewa na pá ŋməlv kvkpməŋ taa na pəçŋ silasv taa. ¹⁶ Na pá tɔŋ pəçŋ na kvkpməŋ si: I kvɛti tá təv, i takv tá təv ké teu təkulakula na tɛ taa lu wei i çaya kumtɛ təv tɔ i isəntəa, na pə hatələna-tv na Iwəyaya pááná təv. ¹⁷ Pə taya pulv, pa pááná kvayaku səsəŋkv tapəna. Awe pəsəyənə na i kantəli?

7

Iseyli kpeka yəlaa nyvɔv

¹ Pələ pə waali ma ná isətəa tillaa liyiti səŋa tɛtv ŋkulvŋasv liyiti təv, na pá kpa si tənəsi heelim na pá təkəa si heelimaya i taa fɛtɛ tɛtv na tɛŋku na tvv nakvli kv təv. ² Na má ná isətəa tillu nəyɔlv ilé təv, na i luna ilim təlvle təv na i tɔka Weesuyv na Iəv kvvsvv. M̄p̄óȳ i yɔçətəna nəyɔ səsəya ke isətəa tillaa liyiti wei pa ha təma si pá la tɛtv na tɛŋku pə taa ke nanjanəŋa tɔ si: ³ I taa lata isayətv ke tɛtv na tɛŋku na tvv pə təv, haləna tɛ tɛ tá Iəv pəyalaə tokvŋ taa ké yvsvv na pəçs. ⁴ M̄p̄óȳ pa heela-m mpa pa tokvŋ taa pa yvsa Iəv kvvsvvmt tɔ pa nyvɔv. Pa wɛ yəlvnyəŋ iyisi nuuwa na iyisi nule na liyiti (144000) ke Iseyli nyéma kpeka təna taa. ⁵ Yəlvnyəŋ iyisi naanvwa na naalɛyɛ (12000) pá yvsa Yuta kpeka taa. Luvɛŋ kpeka taa ké iyisi naanvwa na naale (12000). Katv nyəntɛ ké iyisi naanvwa na naale (12000). ⁶ Asɛv nyəntɛ ké iyisi naanvwa na naale (12000). Nɛfətəli nyəntɛ ké iyisi naanvwa na naale (12000). Manasɛv nyəntɛ ké iyisi naanvwa na naale (12000). ⁷ Simiyəŋ nyəntɛ ké iyisi naanvwa na naale (12000). Lɛfi nyəntɛ ké iyisi naanvwa na naale (12000). Isakaa nyəntɛ ké iyisi naanvwa na naale (12000). ⁸ Sapvlvŋ nyəntɛ ké iyisi naanvwa na naale (12000). Yosɛfv nyəntɛ ké iyisi naanvwa na naale (12000). Pɛncamɛv nyəntɛ ké iyisi naanvwa na naale (12000).

Yəlaa tuutuuma taa tuutuuma

⁹ Pə waali ma nyənaya təv, uena má ná yəlaa kupin, nəyɔlv kaa pəsi na i kala pa təna mpa paa wɛ pə taa tɔ. Katəŋasv təna taa na kpeka təna taa na piitv təna taa na nsəma təna taa yəlaa ka wɛnna. Na pá səŋa kumtɛ na Iwəyaya pa isəntəa, na pá suv çapanaa kəlvmtəa na pá təkə pəçvntv ke pa nin taa. ¹⁰ Na pá yɔçətəyənə nəəsi səsənsi si: Ta Iəv wei i çaya kumtɛ təv tɔ i na Iwəyaya pa yarəna tá nyəŋ. ¹¹ Isətəa tillaa təna ná səŋaa na pá çəna kumtɛ na səsaa na weesin nyéma liyiti inu. M̄p̄óȳ pa hənta atɛ tənɛnɛnɛ na pá sɛv Iəv. ¹² Na pá tɔŋ si: M̄p̄óȳ pə wɛv. Tá Iəv

tænna talətu, na teeli, na ləmayasəe, na nyana təmlə sɛɛv, na samtu, na pəsuyv, na toma ke tam tɔɔ. Ami. ¹³ Tənaɣa səsaa mpe pa taa nəyɔlv pɔsaa-m si: Yəlaa mpa pa suu capanaa kuhlumaa tɔ pa kə mpa na leye pa lunaa? ¹⁴ Ilena má cɔ-i si: Ma ce nyá nyəmna. Ḿpóyó i heela-m si: Mpa paa nawa konyɔŋ səsəw njk tɔyɔle. Pa cɔta pa capanaa kə na pá huləsi-weye Iwəyaya caləm taa. ¹⁵ Pə tɔɔ kə pa səŋa Iso kumte tɛɛ na pá laki i təyaya taa kə təmlə ke tam tɔɔ. Wei i caɣa ḿpóyó kumte tɔɔ tɔ i ká caɣa pa kinj na i kentiyi pa tɔɔ. ¹⁶ Nyɔɔsi yaa lukɔtu kaa tasa-weye kpaɔ. Ilim kaa nyaya-we, hanɣaya nakəli ka kaa tasa-weye lapu. ¹⁷ Pə taɣa pulv, Iwəyaya njka ka we kumte heku tɔ njke kaa tiikiyina-we, na kaa pukina-weye weesuyu ləm seelaa kinj. Na Iso ká husi pa isəlvəm təna təpapa.

8

Kvtaalətv naatosompɔyɔlaya nyəntv

¹ Iwəyaya kəma na ká kəəli kvtaalətv naatosompɔyɔlaya nyəntv Ilena pá su isəttaa təketekeke haləna pá polo isu kaləfu heku taa kə mpu. ² Pə waali kə ma ná isəttaa tillaa naatosompɔyɔlaya mpa pa səŋəyi Iso isəntaa tɔ. Ḿpóyó pa cəla-weye akantɛɛ naatosompɔyɔlaya. ³ Tənaɣa isəttaa tillu nəyɔlv ná kama na í səŋ kətaya tələte na í tɔka i ninj taa kə wɔla cofolo wei i taa pa wəki tulaalv tɔ. Ḿpóyó pa cəla-i tulaalv kə səsəm si i kpenna Iso yəlaa sələmvv na í Iá kətaya kə kətaya tələte nte pa lapəna wɔla na tɔ we kumte isəntaa tɔ tɔ tɔ. ⁴ Isəttaa tillu wei i səŋa Iso isəntaa na í tɔka tulaalv na í wəki tɔ tulaalv in i nyɔsi na Iso yəlaa sələmvv pə kpəntaa kə na pá kpaaki. ⁵ Pə waali kə isəttaa tillu kpaɣa tulaalvnaa cofolo in na í haə kətaya tələte tɔɔ kə mamala ke i ləpam na í məŋna na í peti-i tetv tɔɔ. Ḿpóyó tev suv hola ke kpaŋ kpaŋ, na pá yɔɔtəyi yem yem, na tev nyəŋəŋəyi njmɛlv njmɛlv, na tetv náa sele.

Akantɛɛ hvlvɣv

⁶ Isəttaa tillaa naatosompɔyɔlaya mpa pa tɔka akantɛɛ naatosompɔyɔlaya tɔ pɛle pa taɣana pa təyi si pa caa hvlvɣv. ⁷ Ḿpóyó isəttaa tillu kancaalaya nyəŋ hula akantəle. Tənaɣa pə pɛta atɛyɛ təmpɛɛ na kəko na pá sitiina caləm, Ilena antulinya hɔyɔləŋ tooso taa hɔyɔlvv kvləmvv nyaya, na pá nyaya nyutu ləm nyəntv təna.

⁸ Pə waali kə isəttaa tillu naale nyəŋ ná hula ílɛ i nyəntɛ. Ilena pá peti pulv isu puyv səsəŋku ke tenku taa na pə mvɔi kəko. Ḿpóyó tenku hɔyɔləŋ tooso taa hɔyɔlvv kvləmvv ləm pəsa caləm. ⁹ Na weesuyu nyəm mpi pu we tenku taa tɔ pə tintika tooso taa kvləmtəle si, na kpuləŋ təna tintika tooso taa tintiyile kvləmtəle wakəli.

¹⁰ Pə waali kə isəttaa tillu tooso nyəŋ hula i akantəle. Ḿpóyó isətvlnja səsəŋku njka ka mvɔaya kəko isu kahulaya tɔ ka kpəsa isəttaa na ka hoti. Na pusi səsənsi na ləm seelaa pə tintika tooso taa tintiyile kvləmtəle tɔɔ kə ka nyəkaa. ¹¹ Isətvlnja njke ka hətɛ ntɛ si Nyəŋ. Tənaɣa ləm huwa tooso taa huɣule kvləmtəle lapa nyəŋ, na yəlaa paɣale nyɔɔ-wi Ilena pá si.

¹² Pə waali kə isəttaa tillu liyiti nyəŋ ná hula ílɛ i nyəntɛ. Ḿpóyó pə hika Ilim hɔyɔləŋ tooso taa hɔyɔlvv kvləmvv, na pə hika isətv ke i hɔyɔləŋ tooso taa hɔyɔlvv kvləmvv ke mpu tɔtɔ, na isətvlnjasi tintika tooso taa kə tintiyile kvləmtəle. Na timpi timpi pə hika mpu tɔ pə nav sí. Ḿpóyó səkpetvɣv lapa Ilim taa waatvnaa tooso taa waatv kvləmv. Na ḿpóyó na ahoo, isətv na isətvlnjasi pə yela nav ke waatvnaa tooso taa waatv nəyɔlv.

¹³ Ma tasa nyəntv tɔtɔ ilɛ cəlvv ntɛ hatuu isəttaa na í kuləyi, na má nu i yɔɔtəyənə nəyɔ səsəɣa si wayo wayo. Isəttaa tillaa tooso wei pə kaasaa tɔ i kəŋ na í huləyi i akantɛɛ tɔyɔle isu atɛ yəlaa təm ká la wayo te.

9

¹ Ḿpóyó isəttaa tillu kakpasɔ nyəŋ hula i akantəle, Ilena má ná isətvlnja nakəli na ká kpəsəna isəttaa na ká hoti atɛ. Tənaɣa pa cəla-kɛyɛ lumanj ṕbóyó səsəw saafv. ² Isətvlnja tula ṕbóyó njk Ilena nyɔsi isu kəko səsəɣa nyɔsi suv Iuv. Ḿpóyó nyɔsi nsi sí kvləa Ilena si kó Ilim na sí təkɔ heelim. ³ Tənaɣa kvtoləŋ luna nyɔsi nsi si taa na kv ya tetv tɔɔ, na pá tv-kuyv pəceka sɔtv. ⁴ Na pə kpaala-kv si kó taa la kawalaya ke nyutu na tuŋ na konyənyəm təna. Ama yəlaa mpa pa tokuŋ taa fɛi Iso kuyvsvv tɔ pa tike. ⁵ Pə ta ha kvtoləŋ ke mpaasv si kó kv-we. Ama si naasv tike ke kó naasi-weye isətvlnja kakpasɔ. Kv nyasvɣv wvasɔ we teitei kə isu pəceka. ⁶ Yəlaa ka pɛkɔ səm ke isətvlnja kakpasɔ in i taa si sana səm. Ama səm ká polo poolvŋ.

⁷ Kvtoləŋ njk kv nəyəsəna kə isu pa kpɛlvvɣv kpaɣanəŋ si i tɛɛ yooɔ tɔyɔ. Kv nyəŋ tɔɔ ka we kə isu wɔla ntenij ke kv tema, na kv isəntaa nəyəsəna isu yəlaa isəntaa. ⁸ Kv nyɔsi taɣalaa kə isu alaa nyɔsi, na kv kela we ke isu tɔyɔlaya kela. ⁹ Kv lanja tɔɔ caɣa kə isu nyəŋətu toko ke kv suuwa. Kv kvləmvv na kv kəŋ makɔ tɔ, ye n nuwa n təŋ kə si kpaɣanəŋ hanɣv kɛkɛnaa paɣale na í laki kpɛtele kpɛtele si í puki yooɔ tɔ. ¹⁰ Kv susi na nyəmá kə isu pəcesɔ, na kv susi nsəyi kv pəsəyənə na kó la yəlaa ke isəyavv ke isətvlnja kakpasɔ. ¹¹ Lumanj ṕbóyó səsəw taa isəttaa tillu ntɛ

ku wulan soso. Hepela nyáma ná yaa-i si Apaton, na Káleeki nyáma si Apoliyon, na pə kotoluyu nté si wakəllu.

¹² Kancalaya wahala tēna nté, pə kaasa wahalanaa naale wēe pa kəŋ.

¹³ M'p'ógó isótaa tillu naatoso nyəŋ hula i akantəle. Tənaɣa ma nu pə yəgəta kətaɣa təlate nte pa lapəna wula na té we Iso isentaa tə tə ŋkulunɣa taa həŋ liyiti kin. ¹⁴ Isótaa tillu naatoso nyəŋ wei i təkə akantəle təyɔ pə heelaa si i hetu isótaa tillaa liyiti wei pa tu alukpala ke pəyɔ sosaya lfelati nəyɔ tə. ¹⁵ Tənaɣa pa hetu isótaa tillaa liyiti inu. Paa tēma-wēyɛ tayanbuwú ké na pá cayaa si ye pə tala pənaya na isətu na kuyaku na waatu ineyɛ teitei ile pa ku yəlaa tintika tooso taa tintiyile koləmtəle. ¹⁶ Na pa heela-m yoolaa mpa pa caya kpaɣanəŋ tə pa nyubu. Paa we iyisi iyaya (1000) ke təm ŋmənəyɔ (200) ke. ¹⁷ Pə lapa-m mpw isu toosee taka, na má ná kpaɣanəŋ na i təw cayalaa na pá we isəna mpi təyɔlɔ, paa suu nyəgətu tokonaa ké na pá seewa isu kəkə, na pá wē pooku isu liyitee pəle na pá wē kasasənɣa isu asimti wəw tə. Kpaɣanəŋ nyəŋ ka wēe ké isu təyɔlasu nyəŋ, na kəkə na nyəwəsi na asimti pə lukayana i nəwəsi. ¹⁸ M'p'ógó isayatu səsəwntu tooso inɛ, kəkə na nyəwəsi na asimti mpi pə lukayana kpaɣanəŋ nəwəsi tə, pə ku yəlaa tintika tooso taa tintiyile koləmtəle. ¹⁹ Pə taya pulu təw, kpaɣanəŋ nəwəsi taa na i susi taa ké i apalətu ka wēe. I susi nəyəsəna tumaa ké. Si wəna nyəŋ na nyəŋ inəyɛ si lakəna yəlaa ke isayatu.

²⁰ Paa na mpw, yəlaa mpa pə kaasaa tə, pa tənə mpa wahalanaa səsaa panɛ pa ta ku tə, pa ta yele pa maɣamaya pa niŋ kulupumnaa. Pa ta yele alɔyaa na tuŋ wei pa lupəna wula na nyəgəlyu koləlməyɔ na nyəgəlyu kusɛmɔyɔ na pɛe təw na tuŋ kila ke laaw. Pəyele pə tənaya mpw pu naa, pu nuku, pu təŋ. ²¹ Na yəlaa mpa pə yela mpw tə pa ta yele pa nyəŋ inu se isu, yulokole na topotopo tēma na asilima na pa ŋmuləm.

10

Isótaa tillu na takəlaya səkpləyaa

¹ Pə waali ké ma ná isótaa tillu tuŋ tu ləlu na í luna isótaa na í tii, na puləpu isu isəŋmənəyɔ nyala i təw na kayalu cəwəna i nyubu. I isentaa wē ké isu ilim na i nəwheɛ isu kəkə nsəma səsəwəna koləyuu tə. ² I ka təkə i niŋ taa ké takiliya na ká hetaa, na í su i ntəyɔŋ nəwəhəle ke tenku təw na i mpətəŋ nyəntɛ ke tətə təw. ³ Ilena í má kapuka na nəyɔ səsəyɔ isu təyɔlaya wiikuyɔ tə. I tēma m'p'ógó ka mapu ilena tɛw hola naatosompəyɔlaya inu i cəna hola. ⁴ Pə tēma yəgətaya ke mpw ilena má tayanu ma ti si ma ŋmaaki. M'p'ógó ma nu pə yəgətəna-m na isótaa si: Nmɛsi nti tɛw hola naatosompəyɔlaya inu i yəgətəna tə, taa ŋmaa.

⁵ Isótaa tillu wei maa nawa na i səŋa tenku na tətə pə təw tə, i kpaasa i niŋ ntəyɔŋ na isə, ⁶ na í tuuna Iso wei i wē tam təw tə, wei i ŋma isətənyu na pə tənə mpi pə wē ku taa tə, na tətə na pə tənə mpi pə wē tə taa tə, na tenku na pə tənə mpi pə wē ilé i taa tə, si pə fei wule suw tətə. ⁷ Waatu wei isótaa tillu naatosompəyɔlaya nyəŋ ká huli i akantəle təyɔ Iso ká yəosi lapu ke mpi i suwa na í təŋəyɛ na í laki na pə ŋmɛlaa tə. I ka tēma pə təm heeluyu ke Iso kuyəgətətu tɛləsəlaa mpa pa ke i pəyalaa tə.

⁸ Pə waali ké yəgətyu mpi pu tēma isótaa ke yəgətənanu na má nu tə pə tasa-m si: Polo na ŋ mu isótaa tillu wei i səŋa tenku na tətə pə təw tə i niŋ taa ké takiliya ŋka ka hetu mpw tə. ⁹ M'p'ógó ma kolaa na má polo isótaa tillu kin na má təm-i si: Cɛlɛ-m takiliya ŋkɛ. Tənaɣa i təma-m si: Mu-ke, na ŋ təyɔ-ke. Kaa la leleŋ isu tuŋ ke nyá nəyɔ taa. Ama kaa la nyəŋ ke nyá hiluyu taa. ¹⁰ Ma mu takiliya ŋkɛyɛ isótaa tillu niŋ taa ilena má təyɔ-ke. Ka lapa leleŋ ke ma nəyɔ taa isu tuŋ. Ama ma kəma na má li-ke ilena ká lá nyəŋ ke ma hiluyu taa.

¹¹ M'p'ógó pə təma-m si: Pə wēe si n ká tasa tətəyɔ Iso kəheelitə kpaaləyɔ ke yəlaa payale na piitimnaa payale na nsəma payale na awulaa səsaa payale ké. Tə ke pa nyəntu ke.

11

Seliya nyəma naale

¹ Pə tēma təyɔ pə cɛla-m camlyu ŋku pa maɣasəyənə na ku nəyəsəna isu k'p'átóyɔ tə. Ilena pə tə-m si: Kəli na ŋ kɛwəsi Iso təsɛɛle səsəwle na kətaɣa təlate tətə, na í kala mpa pa sɛe Iso ké Iso təsɛɛle səsəwle tənɛ tə taa tə. ² Ama yelina tə waali tə taasi, taa maɣasi. Pə taya pulu təw, pa yelina kpa nyəma ke icatɛ nanŋ nyəntɛ ké si pɛle pá yaya-tɛyɛ nəwheɛ ke isətonaa nule na naale taa. ³ Maa kusɛ ma təm tampana hullaa naale mpa pa suu ləyaya wontu nti tə wē isu fələtənaa taka tə na má tili. Paa kpaali Iso kəheelitə ke kuyɛɛŋ iyaya na kuyɛɛŋ ŋmənəyɔ na nutoso (1260) inu i taa.

⁴ Ma təm tampana hullaa naale inəyɔle Olifinaa naale na fətəlanaa naale wei i səŋəyɛ katenɣa tənə Caa isentaa tə. ⁵ Ye nəyɔlu kulaa si i laki-weyɛ isayatu, kəkə lukəna pa nəwəsi taa ké na ká kuyɛ pa kolontunaa. Na mpw tətəyɔ pə wēe, ye wei í koləyɛ si i laki-weyɛ isayatu, ka ku-i kɛle mpw. ⁶ Pa wəna pəsyu si pá kpa tɛw na ku taa nu pa Iso kəheelitə kpaaləyɔ waatu tənə taa. Na pa wəna

pəsuyu tətə sɪ pɑ la na ləm pəsɪ caləm, na tətə sɪ pɑ naasi atə na wahalanaa tənaya kotokoto ké isəna mpi pa caa tə.

⁷ Pa kəŋ na pɑ tɛ nti pə heela-we təyɔ kpaaluyɔ ilena lumanj rúbúyó səsəɔu taa wontuyɔ kuli pa təɔ. Na ku kəli-we na kó ku-we. ⁸ Na paa hənti m̄púbúyó icatə səsəɔlɛ patəma taa. Tə taa tənaya pa tɛma pa Səso kɛ səŋ tɛsika təɔ kɛ kam. Ye pə kɛɛsaa, pa yaakuyɔ sɪ Sətəm na Icipiti tə, icatə səsəɔlɛ ntɛyɛ pa wɛna. ⁹ Na piitim təna na kpekə təna na nsəma təna na katerjasɪ təna taa pə yəlaa ká nyənəxi sətəa mpeyɛ kuyɛɛŋ tooso na kuyaku həkɔ taa na pɑ hənta mpɔ. Pa kaa tisi sɪ pɑ pi-we. ¹⁰ Tətu təɔ yəlaa təna laŋlɛ ká hɛɛ isɪ yəlaa panɛ pa səpɔ tə. Paa paa tɛu na pɑ lá təmayə kɔcəɔŋ. Pə taya pulɔ təɔ, Isə kuyəyətutu teləsəlaa panɛ pa naalɛ paa paasaa kɛ na pɑ tɔ atɛ yəlaa kɛ wahala. ¹¹ Kuyɛɛŋ inɪ i tooso na kuyaku həkɔ taa kəma na pə tɛɛ ilena weesuyɔ feesɪŋ luna isə na í sɔv pa taa na pɑ kuli. Mpa pa təna pa na-we tɔ sɔyɔntɔ kpa-weyɛ səsəm. ¹² M̄púbúyó pə yəyətəna isətəa kɛ Isə kuyəyətutu teləsəlaa mpe pa naalɛ sɪ: ɪ kpa cəne. Tənaya pa sɔv pulɔ isɪ isəŋmuntuyɔ taa na pɑ kpa isə, na pa kolontunaa tɛŋna-weyɛ nyənuyɔ kɛ mpɔ. ¹³ Təne inəxi kpakpaa kɛ tətɔ sɔv seluyɔ kɛ səsəm, ilena icatə səsəɔlɛ həyɔlɛŋ naanɔwa taa lɛŋkɔ kutulɔŋ hoti, na pə kó yəlaa iyisi naatosompəyɔlaya (7000) kɛ tətɔ seluyɔ mpɔ tə. Sɔyɔntɔ kpa yəlaa lɛlaa kɛ səsəm, ilena pɑ sɔv isətəa Isə kɛ teeli hav.

¹⁴ Wahala naalɛ nyəŋ tɛɛwayalɛ. Ama tooso nyəŋ ká kəna nənəɔ.

Akantəle naatosompəyɔlaya nyəntɛ hvluyɔ

¹⁵ M̄púbúyó isətəa tillu naatosompəyɔlaya nyəŋ hula i akantəle. Ilena pə yəyətəna isətəa na tɔŋ sɪ: Pənɛntaa Tacaa na i Mesii paa təkəna tətɔ təɔ kɛ kawulaya, na tam təɔ kɛ paa təkɪ-ke. ¹⁶ Tənaya səsaa hiu na liyiti wei i caya kumlee təɔ kɛ Isə isɛntaa tə i kulaa, na í hənti atɛ na pɑ sɛɛ Isə sɪ:

¹⁷ Tacaa Isə kawulaya tɔ,
nyá wɛnna, na nyaa wɛnna.
Nyana təmlɛ kɛ isəna n lapɔ
na nyá tɔŋ səsəɔŋ tə.
Na isəna n̄ sɔv kawulaya təyɔ tə.

¹⁸ Piitimnaa mukaya pááná kɛ səsəm.
Pənɛntaa kɛlɛ pə tala sɪ nyaa hulɪ nyá pááná.
Sətəa hɔvnaɔ tala mpɔ.
Pənɛntaa kɛlɛ pə tala sɪ n̄ fɛlɪ nyá pəyalaa
Isə kuyəyətutu teləsəlaa kɛ pa fəɔtə.
Na n̄ fɛlɪ nyá nyəma təna mpa pa nyəŋna-ŋ tə.
Paa səsaa paa piya.
Na pənɛntaa kɛlɛ pə tala n̄ wakəli mpa
pa wakəlayɪ tətɔ tə.

¹⁹ M̄púbúyó Isə təsɛɛlɛ səsəɔlɛ kɛ isətənyuyɔ taa tulaa, na nəsɪ pɛɛluyɔ atakaa naaki. Tənaya tɛv nyəyəsaa, na pə yəyətɔ, na tɛv holi, na tɛv sele, na tɛmpɛɛ hotiyɪ səsəm səsəm.

12

Alv na Tvm səsə pa təm

¹ M̄púbúyó kəkəɔlɔ səsə nɔyɔlɔ i lapa hatuu isətəa. Alv nɔyɔlɔ i takəna ilim kɛ i təɔ isɪ pa takuyɔv puuyɔ tə, na isətɔ náa wɛ i nəsəhɛ tɛɛ, na pə lɔv isətɔlvŋjasɪ naanɔwa na naalɛyɛ ntenuyɔ na pə tɛ i nyuyɔ. ² I ka puwaya tətɔyɔtɔyɔ na í wusa lɔlvuyɔ, na lɔlvuyɔ konyɔntəyɔlɛ na pə wɔsasɪ kpa-i na í sɔv kapusi mapɔ.

³ Tənaya kəkəɔlɔ lɛlv ná tasa lapɔ tətəyɔ isətəa. Tvm səsə wei i sɛɛwa isɪ kəkə tɔ i luwa, i nyəɔŋ wɛ naatosompəyɔlaya na i həŋ kɛ naanɔwa, na ntenɪŋ tɛma paa i nyuyɔ ŋku kɔ təɔ. ⁴ M̄púbúyó i paala isətəa kɛ isətɔlvŋjasɪ tintika tooso taa kɔlvmtəle na i suka na í pɛti tətɔ təɔ. Ilena í səŋ alv isɛntaa sɪ ílɛ í lɔlɪ i pəyaya na inɪ i li. ⁵ Apalɔpəyaya ŋka kaa tiiki piitimnaa təna na nyəyəluyɔ kprátúyó təyɔ alv inɪ i lɔlaa. Ilena pə kpaana i pəyaya na pə pona-kɛyɛ Isə na i kumtɛ pə kin. ⁶ Ilena alv náa se na í polo wulaya tətɔ taa. Isə ka tayana-i tɛcayalɛ kɛ tənaya sɪ í caya na pɑ təɔ-i kuyɛɛŋ iyaya na kuyɛɛŋ ŋmɔnyuyɔ na nutoso (1260) taa.

⁷ M̄púbúyó yooɔ kula isətəa. Misɛɛli na i isətəa tillaa na tum na ílɛ i isətəa tillaa pa yookina na təma. ⁸ Ama Misɛɛli-we pa kəla tum na pɑ təyɔntɔ i na i isətəa tillaa kɛ isətəa. ⁹ Na pɑ pɛti tvm səsə yaa Satanɪ wei i puɔyusiɪ antulinya təna tə. I na i isətəa tillaa kɛ pa kprɛntaa na pɑ pɛti atɛ.

¹⁰ M̄púbúyó ma nu pə yəyətəna isətəa na tɔŋ tɔŋ sɪ: Pənɛntaa pə tala Isə í waasi. Pənɛntaa kɛ Isə ká húlɪ i kawulaya tɔŋ. Na pənɛntaa kɛ i Mesii ká húlɪ ílɛ i pəsuyɔ. Pə taya pulɔ təɔ, tá taapalaa təm suulu wei i ka səyaya tá Isə isɛntaa na í suuki-weyɛ təm kɛ tam tɔ pa ləsa-i isətəa na pɑ pɛti. ¹¹ ɪwəyaya caləm tɔŋ təɔ, na tampana təm nti pa kpaalaya tɔ tə tɔŋ təɔ pa kəla-i. Paa hawa pa weesɪŋ kɛ sɪ yɛ səŋ səŋ. ¹² Pə təɔ ilɛ isətənyuyɔ na ku taa nyəma mɛ í paa tɛu. Ama atɛ na tɛŋku

pə tɔm wenna wayo. Mpi tɔ, ɪləʒɔv sɔsɔ luna isɔtaa na í tii mə ɔlə na í haya pááná ke teu, ɪlə pə tayə pulv tɔɔ, ɪ nyəmá sɪ ɪ wɔle wɔsaa.

¹³ Tum kama na í ná sɪ pa pɛta-ɪ atɛ, ɪlɛna í sɔv alv wei ɪ ka lula apalvɔpəyaya tɔ ɪ waalɪ kɛ seu. ¹⁴ Mprɔ́yɔ pə nyɔsa alv ke hekɛle sɔsɔ keɲ naale sɪ í kɔlɪ hɔntɔ na í tala ɪ tɛɔayale ke wɔlaya tɛtɔ taa. Tənaɣa paa tɔɔ-ɪ pusi tooso na pənaɣa hɔɣɔlvɔy taa, na tum kaa keesi-ɪ. ¹⁵ Tənaɣa tum tɔ lɔm na ɪ nɔyɔ na pə lá isɔ pɔyɔ sɔsɔya ke alv ɪnɪ ɪ waalɪ sɪ lɔm hola í kpaɣa-ɪ. ¹⁶ Ama tɛtɔ waasa alv ɪnɪ, tɛtɔ haa nɔyɔ na tɛ́ li lɔm mpi tum ka tɔna ɪ nɔyɔ ke mpɔv tɔ. ¹⁷ Mprɔ́yɔ tum mɔ alv na pááná ke sɔsɔm, na í polo na í yooona alv piya nsi pə yelaa tɔ. Mpeɣele pa təna mpa pa təhəyɪ ɪsɔ kɔheelitɔ na pá tɔka teu ke tampana nna a tɔɔ Yesu kulaa tɔ. ¹⁸ ɪlɛna í polo ɪ sɔɲ tɛɲku nɔyɔ tɔɔ.

13

Wontu naale tɔm

¹ Mprɔ́yɔ ma na wontuyu nakɔlɪ na kɔ lukəna tɛɲku taa. Kɔ hɔɲ we naanɔwa na kɔ nyɔɔɲ ke naatosompɔyɔlaya. Na ntenɪɲ tema paa kɔ hɔlvɔy ɲku kɔ tɔɔ. Na pə ɲmaa kɔ nyɔɔɲ tɔɔ kɛ hɛtɛ nte tɔ tɔvki ɪsɔ tɔ. ² Wontuyu ɲku ma na mpɔv tɔ kɔ nɔyɔsəna krou kɛ, na kɔ nɔɔhɛ ná nɔyɔsəna wontuyu ɲku pa yaa sɪ wusi tɔ kɔ nyəna, kɔ nɔyɔ isɔ tɔɣɔlaya nyəɲka. Mprɔ́yɔ tum sɔsɔ ha-kɔyɔ ɪ toma na ɪ kawulaya kumte na ɪ pəsɔyɔ sɔsɔɔɲku. ³ Wontuyu ɲku kɔ nyɔɔɲ taa lɛɲku ɔaya kɛ isɔ pu kɔ-kɔyɔ isayakɔyɔ. Ama timpɪ pu kɔ-kɔyɔ isayakɔyɔ ke mpɔv tɔ pə waawa. Mprɔ́yɔ antulinɣa təna pɔyɔla wontuyu ɲku na pá we kɔ waalɪ. ⁴ Tənaɣa yəlaa təna sɔv tum sɔsɔ ke sɛɛv ke ɪ hav ɪ pəsɔyɔ ke wontuyu tɔ pə tɔɔ. Na pa sɛɛkaya wontuyu tɔtɔ na pá faaləyɪ sɪ: Wontuyu kɔne kɔ taka weɛ kelɛ? N ke awɛ na nyá na-kɔ í sɔɲ na í yoo?

⁵ Mprɔ́yɔ pə ha wontuyu ke mpaav na kɔ yɔyɔtɪ kalampaanɪ tɔm na kɔ tuv ɪsɔ. Na pə ha-kɔyɔ pəsɔyɔ sɪ kɔ paasi na kɔ lá isɔtɔnaa nule na naale taa. ⁶ Tənaɣa kɔ sɔv ɪsɔ kɛ footuyu, na kɔ yaa ɪ hɛtɛ na timpɪ ɪ weɛ tɔ na pa təna mpa pa we isɔtaa tɔ na kɔ tuv. ⁷ Na pə ha-kɔyɔ mpa sɪ kɔ yooona ɪsɔ yəlaa na kɔ kəl-wɛ. Na pə ha-kɔyɔ pəsɔyɔ sɪ kɔ kpiliki kpeka təna na piitim təna na nsəma təna yəlaa na katenasi təna yəlaa. ⁸ Atɛ yəlaa təna ká sɛɛna-kɔ. Mpa pa həla pa ta ɲmaa ɪwəyaya ɲka pa kɔwa tɔ ka weesuyɔ takəlaya taa kɛ tuu antulinɣa kancaalaya tɔ mpe paa sɛɛna-kɔ.

⁹ Ye wei ɪ kɛ tɔm nulo pɔntɔ í nu. ¹⁰ Ye pə tɔ yɔlv wei kɛ hatuu ɪ tanɔɲ tɛɛ sɪ paa təkɪ-ɪ saləka, isɔ pa təkɪ-ɪ saləka ɪnɪ, pu saaləyɪ. Na ye pə tɔ wei ɪlɛyɛ hatuu ɪ tanɔɲ tɛɛ sɪ paa kɔ-ɪ na layatɛ, isɔ pa kɔ-ɪ na-tɛ, pu saaləyɪ. Pə tɔɔ kɛ ɪsɔ yəlaa ka təkɪ suulu na pá tɔ ɪsɔ kɛ naani kɛ mprɔ́yɔ tam.

¹¹ Mprɔ́yɔ ma ná wontuyu lɛɲku na kɔ luna tɛtɔ tɛɛ. Kɔ hɔɲ we naale na í nɔyɔsəna ɪwəyaya hɔɲ, na kɔ yɔyɔtaya isɔ tum sɔsɔ. ¹² Kɔ lapəna kancaalaya wontuyu pəsɔyɔ tənaɣa kɔle kɔ isɛntaa. Na kɔ caalaya tɛtɔ na tɔ tɔ yəlaa sɪ pá sɛɛ kancaalaya wontuyu ɲku pu kɔwa isayakɔyɔ na pə waa tɔ. ¹³ Mprɔ́yɔ wontuyu naale nyəɲku kɔne kɔ lapa piti tɛma sɔsɔna. Haləna kɔ lakaya na kɔkɔ lukəna isɔtaa na ká wiiki atɛyɛ yəlaa təna isɛntaa. ¹⁴ Pə ha-kɔyɔ mpaav sɪ kɔ la piti tɛma nnaɣa kancaalaya wontuyu isɛntaa tɔ, kɔ tolisa atɛ yəlaa kɛ na-ye. Kɔ heelaya atɛ yəlaa sɪ pá lu wontuyu ɲku layatɛ hikaa na paa na mpɔv kɔ wɛna kɔ weesuyɔ tɔ kɔ lɛɛsvɔy. ¹⁵ ɪlɛna pə há wontuyu naale nyəɲku ɲkɔyɔ pəsɔyɔ sɪ kɔ woso weesuyɔ feesɪɲ ke kancaalaya wontuyu lɛɛsvɔy tɔɔ, na lɛɛsvɔy ɲku kɔ yɔyɔtəyɪ, na kɔ pəsɪ na kɔ kɔ pa təna mpa paa sɛɛki-kɔ tɔ. ¹⁶ Mprɔ́yɔ wontuyu ɲku kɔ caala yəlaa təna təpai, piya na sɔsaa na apɪla na kɔnyɔntɔnaa na yoma na kasayampiya, sɪ paa yusi paa wei ɪ niɲ ntɔɔɲ taa na ɪ tokuyɔ taa. ¹⁷ Ye pa tɔ yɔsɪ wei kɛ kɔyɔsɔm pəne, pɔntɔ ɪ pəsəyɪ na í ya yaa í pɛɛtɪ pulv. Kɔyɔsɔm mpəɣələ wontuyu ɲku kɔ hɛtɛ, yaa kɔkalətɔ nti tɔ hóləyɪ sɪ kɔ hɛtɛ tɔ.

¹⁸ Ləmayasɛ tɔhɔlle ntɛ ɔəne. Ye wei ɪ wɛna layatɔ pɔntɔ pəsəyɪ na í ɔɛkəna wontuyu ɲku kɔ kɔkalətɔ, pə tayə pulv tɔɔ, kɔkalətɔ nti tɔ lu yɔlv hɛtɛ kɛ. Kɔkalətɔ ntəyələ nasatoso na nutoso na naatoso (666).

14

Mpa pa nyɔɔɲ pə yapa tɔ pa yontu yoo

¹ Mprɔ́yɔ ma nyənaɣa, ɪlɛna má ná ɪwəyaya na ká səɲa Siyɔɲ pɔyɔ tɔɔ, na yəlaa iyisi nunɔwa na iyisi nule na liyiti (144000) we ka ɔlə, na pá ɲmaa pa tokuyɔ taa kɛ kana ka Caa pa həla. ² Tənaɣa ma nu pə yɔyɔtəna isɔtaa na pə la yuy isɔ lɔm kpeɲuyɔ na pə faləyɪ sɔsɔm tɔ, isɔ tɛv holuyuuuna tɔɲ tɔ pə taka. Pə yɔyɔtaya na má nukɪ tɔ, pə nɔyɔsəna kɛ isɔ sanjku mataa kɔlvɔyɔ pa sanjku naa mapɔ na pə wiiki isəna tɔ. ³ Na yəlaa iyisi iyisi ɪnɪ ɪ səɲa mprɔ́yɔ kumte na weesɪɲ nyəma liyiti na sɔsaa pa isɛntaa na pá yooɪ ɪsɔsɛle yontu kɔfatu. Yəlaa iyisi nunɔwa na iyisi nule na liyiti (144000) wei pa yapa tɛtɔ tɔ tɔ ɪ paasi, nɔyɔlv fɛɪ wei ɪ pəsəyɪ na í nyɪ yontu təne tə yoo tɔ.

⁴ Mpe ɪnɪ pa ta pilisi pa ti na alaa, pa ɔaya mprɔ́yɔ tɔɔɲɲ. Paa timpɪyɪ ɪwəyaya puki, pa təhəyɪ-keɣɛ. Pə yapa-weɣɛ yəlaa hekɔ taa kɛ sɪ pə caaləyəna-weɣɛ ɪsɔ na ɪwəyaya ke hav. ⁵ Pa ta nuna na nɔsɪ na pəpətiya, pa fɛna taalɪ nɔyɔlv.

Isotaa tillaa tooso tam

⁶ Mpróyó ma na isotaa tillu lelu na í kuləyí huntu ke hatuu isotaa. I wena Laapaali Kɔraŋ tam tɔɔ nyəŋ nɔyɔlu sɪ ɪ kaasəyɪ atɛ yɔlaa na piitimnaa tɛna taa yɔlaa na kpeka tɛna na nsɛma tɛna na yɔlaa tɛna. ⁷ I yɔyɔtəyana nɔyɔ sɔsɔyɔ sɪ: I nyana Iso na í tɔ-ɪ teeli. Pə taɣa pulɔ tɔɔ, pənɛntɛ pə talaa ké sɪ í huɔna yɔlaa ke tɔm. Wei ɪ lapa isotənyu na tɛtu na tenju na hila tɔ í sɛɛ inɪ.

⁸ Tənaɣa isotaa tillu naale nyəŋ ná luwa kancaalaya nyəŋ waali na í tɔŋ sɪ: I tu hotaa, Papiloni sɔsɔ tu hotaa. Inɪ ɪ nyɔsɔna piitim tɛna yɔlaa ke ɪ sɔlɔm, ɪ asilima sɔsɔna anɪ a sɔlɔm.

⁹ Isotaa tillaa naale inɪ ɪ waali ké tooso nyəŋ luwa na í yɔyɔtəyana nɔyɔ sɔsɔyɔ sɪ: Ye wei í sɛɛ wontuyɪ ŋkɔ na ku leesyɔn na í tó ku kuyɔsum ke ɪ tokuyɪ taa yaa ɪ nin taa tɔ, ¹⁰ pɔntu maɣamaɣa ká tɛ na í nyɔɔ Iso sɔlɔm, ɪ pááná sɔsɔna nyəm mpi ɪ pəla ɪ pááná kɔpɔ taa na pá tala pə taa ké pulɔ tɔ. I ká ná kanjansi ke kəkɔ na asimti pə taa ké isotaa tillaa nanj nyɛma na lwayaɣa pa isentaa. ¹¹ Na kəkɔ ŋka ka taa pa naa mpróyó kanjansi tɔ tam tɔɔ ké ka nyɔsɪ kuləyana iso. Mpa pa sɛɛ wontuyɪ ŋkɔ na ku leesyɔn na pa yɔsa-wɛ na ku hətɛ kuyɔsum tɔ, mpróyó pu wɛɛ tam tɔɔ, hɛesyɔn fɛɪ.

¹² Pə tɔɔ ké Iso yɔlaa mpa pa təŋyɪ ɪ kuheelitu na pá nukəna Yesu ke teu tɔ pə wɛɛ sɪ pá təkɪ suulu.

¹³ Mpróyó ma nuwa pə tɔma-m na isotaa sɪ: Nmaa takəlaya taa sɪ pə kraɣav pənɛntaa tɔ mpa pa səkɪ Taca a tɔmlɛ taa tɔyɔlɛ lelej nulaa. Ilena Feesuyɔ tɔ sɪ: Nn, tampana ké, pa tɔma tɔŋ nyəna wena pa lapa tɔ, pə tala pa hɛɛsɪ. Pə taɣa pulɔ, kɔpantɔ nti pa lakaya tɔ nti təŋyɔna-wɛ.

Kumtu tate

¹⁴ Ma nyənaa tɔtɔ ɪɛ ma ná isəŋmɔntuyɔ kuhulɔmuyɔ nte, na nɔyɔlu ɔaɣa ku tɔɔ, na pɔntu nɔyɔsɔna yulu, na wɔla ntenuyɪ tema ɪ nyuyɔ, na ɪ nin taa ké lemse lɔŋ nyəŋ. ¹⁵ Mpróyó isotaa tillu lelu luna Iso tɛsɛɛle sɔsɔle taa na í yɔyɔtəna wei ɪ ɔaɣa isəŋmɔntuyɔ tɔ tɔ na nɔyɔ sɔsɔyɔ sɪ: Kraɣa nyá lemse na í kó, kumtu talaa ké. Tɛtu puwa tɔ, kumtu talaa ké. ¹⁶ Tənaɣa wei ɪ ɔaɣa isəŋmɔntuyɔ tɔ tɔ ɪ tɔ ɪ lemse ké tɛtu tɔɔ, ɪɛna pə kó tɛtu tɔɔ.

¹⁷ Na isotaa tillu lelu náá luna isotənyu taa Iso tɛsɛɛle sɔsɔle taa na ɪɛ ɪ tɔka lemse lɔŋ nyəŋ tɔtɔ.

¹⁸ Mpróyó isotaa tillu lelu wei ɪɛ ɪ wena pəsyu ke kəkɔ tɔ tɔ ɪ luna kətaya tɔlatɛ na í kɔɔ. Ilena í yɔyɔtəna isotaa tillu wei ɪ tɔka lemse lɔŋ nyəŋ tɔ na nɔyɔ sɔsɔyɔ sɪ: Kraɣa nyá lemse na í kóólí tɛtu tɔɔ leseŋ tukun, ɪ puwaya. ¹⁹ Tənaɣa isotaa tillu tɔ ɪ lemse na í kóólí tɛtu tɔɔ leseŋ tukun, na í pɛɪ-ɪ Iso pááná sɔsɔna leseŋ tɛnyaasɛle taa. ²⁰ Ilena pá nyaasi leseŋ ke ɪ ɔatɛ waali ké tɛnyaasɛle taa, na caləmyu luna tɛnyaasɛle tɛna na ku kpe kɔkɔkɔpɔ na pə polo isɪ kilomɛɛtələnna ŋmɔnyu na nuwɔwa (300), na pə luma isɪ mɛɛtəli kɔlɔm na hɔyɔluyɔ.

15*Kantəkaya naasvyu*

¹ Mpróyó ma ná isotənyu taa ké kəkɔlu nɔyɔlu ɪɛ tɔtɔ. I tɔwaya na ɪ tɔm wɛ ha. Isotaa tillaa naatosompɔyɔlaya təkəna kɔnaasənam ke tɔm naatosompɔyɔlaya. Mprəyɪ pə tɛsɔyɔna naasənav ɪɛ pə tema. Na kantəkaya nyəntu tənɛɣɛ Iso ná tu yekina mpróyó ɪ pááná.

² Mpróyó ma ná tin pə isɪ tenju, na í na kəkɔ pə sitaa. Na má ná tətɔyɔ mpa paa kəla wontuyɪ na ku leesyɔn na ŋku ku kɔkalətu nte ku hətɛ tɔ. Pa səŋa tin wei ɪ pə mpu isɪ tenju tɔ ɪ nɔyɔ, na pá tɔka sanjɔnaa mpa Iso cɛla-wɛ tɔ. ³ Na pá yooki Iso tɔmlɛ tɔ Moisi yontu na lwayaɣa nyəntu sɪ:

Taca Iso kawulaya tɔ,

nyá tɔma kulapɛ tɔɔ wɛ sɔyɔntɔ,

na a tɔm wɛ piti.

Piitimnaa tɛna təpai wulav.

Mpi n suwa na í təŋyɪ na í lakɪ tɔ,

pə siyisaa na pə wɛna tampana.

⁴ Taca, wei ɪ kaa nyana-ŋ tɔ pɔntu wɛɛ?

Awe ká kisina-ŋ teeli tuyɔ?

Pə taɣa pulɔ, nyá tike n wɛnna tənəŋ.

Piitimnaa tɛna yɔlaa ká tɛ na pá kɔɔ,

na pá luŋ nyá tɛɛ na pá sɛɛ-ŋ.

Pə taɣa pulɔ, pə kula nyá kulapɔtu

kɔpantɔ tɔɔ ké na pə hólí təkɛɛleɛ.

⁵ Pəɛ pə waali ké ma ná isotaa Iso tɛsɛɛle sɔsɔle tulaa, na tɔ taa ké kəkɔle nte tɔ húlóyí sɪ Iso wɛɛ tɔ. ⁶ Mpróyó isotaa tillaa naatosompɔyɔlaya wei ɪ ka tɔka kɔnaasənam tɔm naatosompɔyɔlaya inɪ tɔ pa lu Iso tɛsɛɛle sɔsɔle nte tɔ taa. Na pá suu kɔŋkɔpɔntu tɔŋ nyəntu wontu kuhulɔntu na tɔ myɪ kəkɔ ke nyənənyəni, na pá ləla pa laŋa taa ké wɔla tampanaa. ⁷ Tənaɣa weesin

nyáma liyiti inu i taa nɔ́ǎlɔ i cɛla isɔ́taa tillaa naatosompɔ́ɔlaya inɛyɪ wɔla kɔ́pɔnaa ke naatosompɔ́ɔlaya, na pá suna Isɔ wei i we tam tɔ́ tɔ́ i pááná. ⁸ Ḿpɔ́yɔ Isɔ teeli na i toma pɔ́ nyalɔna Isɔ tɛsɛele sɔ́sɔ́le tɛkpɛmm. Nɔ́ǎlɔ ta pɔ́si na i sɔw Isɔ tɛsɛele sɔ́sɔ́le taa, halɔna isɔ́taa tillaa yoosi kɔ́naasɛnam tɔ́m naatosompɔ́ɔlaya inu na pɔ́cɔ́.

16

Isɔ pááná mvyɔ tɔ́m

¹ Ḿpɔ́yɔ ma nu pɔ́ yɔ́ɔtɔ́na isɔ́taa tillaa naatosompɔ́ɔlaya na nɔ́ɔ sɔ́sɔ́ɔa ke Isɔ tɛsɛele sɔ́sɔ́le taa si: I polo na i pɔ́li Isɔ pááná kɔ́pɔnaa naatosompɔ́ɔlaya inɛyɪ atɛ.

² Tɛ́nɔ́ɔa kancaalaya nyɛ́ɔ tɛ́ɛwá na i pɔ́li i kɔ́pɔ ke atɛ. Iɛna sɛmola asayɛɛ na kɔwɔwuna kpa yɔ́lɔa mpa paa yusa wontuyɔ kuyɔ́sɔm ke pa tɔ́ na pa sɛ́kaya kɔ́ lɛ́sɔyɔ́ tɔ́.

³ Isɔ́taa tillu naale nyɛ́ɔ ná pɔ́la i kɔ́pɔ ke tɛ́ɔku taa, iɛna lɔm pɔ́si isɔ́ yɔ́lɔ sɔ́tɔ calɛm, na weesuyɔ nyam mpi pu we tɛ́ɔku taa tɔ́ pɔ́ si pɔ́ tɔ́na tɔ́pɔpɔ.

⁴ Isɔ́taa tillu tooso nyɛ́ɔ ná pɔ́la i kɔ́pɔ ke pusi sɔ́sɔ́ɔsi na sɛ́lɛla tɛ́na taa, iɛna pɔ́ lɔm pɔ́si calɛm. ⁵ Ḿpɔ́yɔ ma nu isɔ́taa tillu wei i nyanɔ́yɔna lɔmnaa tɔ́ tɔ́ i toma si: Nyá wei n we tɛ́nɔ́ɔɔ tɔ́, nyá wɛ́nna, na nyaa wɛ́nna. N tɛ́ɔa siyisuyɔ ke nyá huɔle tɛ́ne tɛ́ taa kɛ́. ⁶ Isɔ́ paa lɛ́nta Isɔ́ yɔ́lɔa na Isɔ́ kuyɔ́ɔtɔ́tɔ́ tɛ́lɛ́sɔ́lɛ́la tɔ́ɔ n cɛ́lɔyɔ́-wɛ́yɛ calɛm ke pɔ́nɛ́ntaa si pá nyɔ́. Mpi paa lapa tɔ́ mpi pɔ́ fɛ́lɔyɔ́na-wɛ́. ⁷ Ḿpɔ́yɔ ma nu pɔ́ yɔ́ɔtɔ́ kɔ́tɔ́ɔa tɔ́latɛ si: Ḿpɔ́yɔ mɛɛ, Tacaá Isɔ́ kawulaya tɔ́, tampana na siyisuyɔ ke n tɛ́ɔyɔ́ na n huɔ́kɛna.

⁸ Isɔ́taa tillu liyiti nyɛ́ɔ ná pɔ́la i kɔ́pɔ ke ilim tɔ́, iɛna pɔ́ kpaasi-wɛ́yɔ́ tɔ́n si pɔ́ kɔ́kɔ́ i nyaya yɔ́lɔa. ⁹ Ḿpɔ́yɔ harɔ́ɔa paasaa na ká han yɔ́lɔa, halɔna pá yaa Isɔ́ wei i tɔ́ka kɔ́naasɛnam pɔ́nɛ pɔ́ takanaa na i pɔ́suyɔ tɔ́ i hɛ́tɛ na pá tɔ́w-i. Ama pa ta yeɛ pa isayɔ́tɔ́ na pá tɔ́ Isɔ́ kɛ́ teeli.

¹⁰ Isɔ́taa tillu kakpasɔ́ nyɛ́ɔ ná pɔ́la i kɔ́pɔ ke wontuyɔ́ nku kɔ́ kawulaya kumte tɔ́, iɛna sɛ́kpetuyɔ́ nyala kɔ́ kawulaya taa, na yɔ́lɔa paasi na pá suɔ́lɔyɔ́na wɔ́sasi pɔ́ tu fɛ́i. ¹¹ Na pá tɔ́w isɔ́taa Isɔ́ kɛ́ pa wahala na pa sɛ́mola pɔ́ tɔ́. Paa na mpɔ́ tɔ́, pa ta yeɛ pa lakasi isayasi.

¹² Isɔ́taa tillu naatosompɔ́ɔlaya nyɛ́ɔ ná pɔ́la i kɔ́pɔ ke Ifɛ́lati pɔ́ɔ sɔ́sɔ́ɔa taa, iɛna ka lɔm nyɔ́ na pɔ́ ha mpaaw ke awulaa sɔ́saa mpa pa lukɔ́na tɛ́w kite tɔ́ tɔ́. ¹³ Ḿpɔ́yɔ ma ná alɔ́ɔa tooso na pá nɔ́yɔ́sɔ́na saleɛ, na pa luna tɔ́m sɔ́sɔ́ na wontuyɔ́ na Isɔ́ kuyɔ́ɔtɔ́tɔ́ tɛ́lɛ́sɔ́lɛ́lɔ pɔ́pɔtɔ́ pa nɔ́sɔ́i taa.

¹⁴ Alɔ́ɔaa mpɛ́yɛle mpa pa laki piti tɔ́na tɔ́. Tɛ́nɔ́ɔa alɔ́ɔaa mpɛ́ pa tooso pa kulaa na pá cɔ́kɔ́ tɛ́tɔ́ tɛ́na awulaa sɔ́saa tɔ́ si pa kotiyi-wɛ́yɛ Isɔ́ kawulaya tɔ́ kuyakɔ́ sɔ́sɔ́w wule yoonaw tɔ́.

¹⁵ Nyani, ma kɔ́ɔ kɔ́ntɛ kɛ́ isɔ́ nmulɔ. Iɛ ye wei i tɔ́ka i wontu si ye pɔ́ talaá i taa tɛ́ tapakpɛtɛ, iɛ pɔ́ntɔ́ ntɛ́ lɛ́lɛ́ɔ́ nɔ́lɔ. Mpi tɔ́, ye pa na-i ńpɔ́yɔ́ tapakpɛtɛ fɛ́elɛ ká lapi-i.

¹⁶ Ḿpɔ́yɔ alɔ́ɔaa mpɛ́ pa kota awulaa mpɛ́yɛ timpi pa yaakɔ́na Hepɔ́la taa si Haamakɛtɔ́ɔn tɔ́.

¹⁷ Isɔ́taa tillu naatosompɔ́ɔlaya nyɛ́ɔ ná pɔ́la i kɔ́pɔ ke heelim tɔ́, iɛna pɔ́ yɔ́ɔtɔ́na Isɔ́ tɛsɛele sɔ́sɔ́le taa na kumte kin na nɔ́ɔ sɔ́sɔ́ɔa si: Pɔ́ lapaɔale. ¹⁸ Ḿpɔ́yɔ tɛ́w nyɔ́yɔ́sɔ́aa, na pɔ́ yɔ́ɔtɔ́, na tɛ́w hɔ́li, na tɛ́tɔ seɛ sɔ́sɔ́m. Hatuu pɔ́ nmau yɔ́lɔ tɔ́ tɛ́tɔ ta selita seluyɔ́ pɔ́nɛ pɔ́ taka. Pɔ́nɛ inu pɔ́ kɛ́la kpaakpaa.

¹⁹ Tɛ́nɔ́ɔa pɔ́ faya icatɛ sɔ́sɔ́le ke hɔ́yɔ́lɔɔn tooso na pɔ́ yɔ́kɔ́. Na acalɛɛ sɔ́sɔ́ɔna hoti tɛ́tɔ tɛ́na taa. Isɔ́ tɔ́saa Papiloni sɔ́sɔ́ tɔ́, iɛna i nyɔ́sɔ́si-i i kɔ́pɔ taa pááná sɔ́sɔ́na sulɔm.

²⁰ Na tɛ́tɔnaa mpa lɔm ka cɔ́ɔnaa tɔ́ pá mukɔ́ yem, pa ta tasa pá keesi pɔ́ɔ́ɔn tɔ́tɔ. ²¹ Tɛ́w tɔ́mpɔ́ɔn hotayana isɔ́taa kɛ́ na i nyɔ́kɛyɔ́ yɔ́lɔa. Tɔ́mpɔ́le kulɔ́mtɛle yun ka we isɔ́ kiloonaa nule. Ḿpɔ́yɔ́ yɔ́lɔa tɔ́w Isɔ́ kɛ́ naasuyɔ́ mpi tɔ́mpɛɛ anɔ́ i naasaya-wɛ́ tɔ́ pɔ́ tɔ́. Pɔ́ taya pulɔ, naasuyɔ́ mpi pɔ́le pu kɛ́la kpaakpaa kɛ́.

17

Wasanjali kpitikpiti tɔ́m

¹ Isɔ́taa tillaa naatosompɔ́ɔlaya wei i ka tɔ́ka kɔ́pɔnaa naatosompɔ́ɔlaya tɔ́ pa taa lɛ́lɔ kɔ́ma na i yaa-m si: Kɔ́ na má hɔ́li-ɔ́ salɛ́ka wei paa tɔ́ pusi paɔ́ale hɛ́kɔ́ taa wasanjali sɔ́sɔ́ tɔ́. ² I kin ke atɛ awulaa lakaya pa asilima kulapɔ́tɔ́, na i asilima sulɔm ke atɛ yɔ́lɔa nyɔ́wɔna na pɔ́ kuyi-wɛ́.

³ Ḿpɔ́yɔ́ Feesuyɔ́ tɛ́ɛna-m iɛna isɔ́taa tillu pɔ́na-m wɔ́laya tɛ́tɔ taa. Tɛ́nɔ́ɔa ma ná alɔ́ nɔ́ǎlɔ na i caya wontuyɔ́ kɔ́sɛɛmuyɔ́ tɔ́, na i tɔ́w waasa hɛ́la nna a tɔ́kɔ́ Isɔ́ tɔ́ tɔ́wisiwisi. Wontuyɔ́ nku kɔ́ nyɔ́ɔɔn ka we naatosompɔ́ɔlaya kɛ́, na kɔ́ hɛ́ɔ ke naanowa. ⁴ Alɔ́ inu i tɔ́yɔ́la wontu kɔ́pampantɔ́ nti tɛ́ sɛ́wɔ tɔ́, na wontu nti tɛ́ sɛ́wɔ tɛ́kɛɔkɛɔn tɔ́, na i tɔ́ wɔla na liyiteɛ pɛɛ luto kɔ́pantɔ́, pɔ́ tu fɛ́i. Na i tɔ́ka i ninj taa kɛ́ wɔla kɔ́pɔ na i suna acaalɔ́tɔ́. Asilima nna i ka lapa tɔ́ a isayɔ́tɔ́ ntɛ́. ⁵ Pa nmaá i tokuyɔ́ taa kɛ́ hɛ́tɛ natɔ́li, ama pɔ́ huwɛɛ ta tɔ́li teu kɛ́ tɔ́yau. Si, Papiloni sɔ́sɔ́, antulinya wasanjalɔ́naa na acaalɔ́tɔ́ pɔ́ tɔ́. ⁶ Iɛna má ná si Isɔ́ yɔ́lɔa calɛm na mpa pa lɛ́ntaa si pɛpɛ tɔ́ kɛ́ pa nuna Yesu kɛ́ teu tɔ́, pɛle pa calɛm kuyi alɔ́ inɛyɔ́ sulɔm nyɛ́m.

Ma na-i, iɛna pɔ́ paasi na pɔ́ la-m ha. ⁷ Ḿpɔ́yɔ́ isɔ́taa tillu pɔ́saa-m si: Pepɛ tɔ́ kɛ́ pɔ́ laki-ɔ́ ha? Maa heelɔ́-ɔ́ mpi alɔ́ na wontuyɔ́ nku kɔ́ tɔ́ i caya na kɔ́ wɛ́na nyɔ́ɔn naatosompɔ́ɔlaya na hɛ́ɔ naanowa tɔ́ pa hɔ́lɔ́yɔ́ mukaya tɛ́ tɔ́. ⁸ Wontuyɔ́ nku n na mpɔ́ tɔ́, ku wɛ́na weesuyɔ́ ke

hatuu loŋ ké, ama ku fei m̄póyó n̄on̄n̄o. Pə wee si kó lu lumanŋ puuyu s̄os̄ou taa ké na kó polo timpi pu te ku t̄om t̄on̄an̄n̄aj t̄o. Ate ȳolaa mpa pa h̄ela p̄ə taa ŋmaa weesuyu tak̄alaya taa ké hatuu antulinya kanc̄aalaya t̄o, paa ná wontuyu k̄one t̄o pu la-w̄eȳe ha. Pə t̄aya pulv, ku wena weesuyu ke hatuu loŋ ké. Ama ku fei m̄póyó n̄on̄n̄o, na ku tayani luw t̄ot̄o.

⁹ Nȳəm na l̄em̄aȳasee p̄ə t̄əhulle kin̄ nt̄e c̄əne. Nȳəŋ naatosomp̄əȳalaya in̄i i h̄ól̄éȳi pulasi naatosomp̄əȳalaya wei i t̄əo alu in̄i i c̄ayaa t̄əȳo. Na i h̄ól̄éȳi t̄ət̄əȳo awulaa s̄os̄aa naatosomp̄əȳalaya. ¹⁰ Awulaa s̄os̄aa mpe pa taa kakpasi t̄ema hotuyu. Kul̄om ná wee, na i t̄əŋna kawulaya t̄əȳo. Na lelu ná ta k̄onta, ile i k̄on̄ i k̄əo t̄o i c̄ayaa kaa t̄əo. ¹¹ Wontuyu ŋku ku wena weesuyu na ku fei m̄póyó n̄on̄n̄o t̄o, kul̄eȳele wulaw s̄os̄o p̄ələfei nȳəŋ. Mpeȳele mpu na kanc̄aalaya awulaa s̄os̄aa naatosomp̄əȳalaya in̄i. Ku puki timpi pu te ku t̄om t̄on̄an̄n̄aj t̄əȳo.

¹² H̄əŋ naan̄owa wei n nawa t̄o i h̄ól̄éȳi awulaa s̄os̄aa naan̄owa mpa pa ta t̄əȳota kawulasi t̄o. Ama pu ha-w̄eȳe kawulasi toma, na pa na wontuyu ŋku p̄ə t̄əȳo kawulaya ke kal̄əfu kul̄om taa. ¹³ Pa naan̄owa in̄i pa t̄əna paa la l̄em̄aȳas̄ele kul̄omt̄əle na p̄ə m̄əŋna pa toma na pa kawulasi na p̄ə c̄ela wontuyu. ¹⁴ Paa kuli na p̄ə yoon̄a l̄w̄əȳaya, ama l̄w̄əȳaya k̄á k̄əl̄-w̄e. Pə t̄aya pulv t̄əo, ŋk̄eȳele s̄os̄aa s̄os̄o na awulaa t̄əna Wulaw. Ka na ka nȳéma mpa pa yaawa na p̄ə l̄əsi na pa ké nunt̄aa t̄o paa k̄əl̄-w̄e.

¹⁵ M̄póyó is̄otaa tillu t̄asa-m heeluyu si: Pusi nsi n nawa na wasan̄kali c̄aya si h̄ek̄o t̄o, ȳolaa na samaa na piit̄im̄naa taa ȳolaa na n̄s̄oma taa ȳolaa nt̄e mpu. ¹⁶ H̄əŋ naan̄owa wei n nawa t̄o na wontuyu pa taa k̄á k̄p̄ana wasan̄kali in̄i, na p̄ə leeki i wontu t̄əna na p̄ə ye-le i k̄p̄ete. Paa t̄əȳo i n̄antu, na p̄ə w̄əp̄i-i k̄ək̄o. ¹⁷ Pə t̄aya pulv, Is̄o t̄ona pa lotunaa taa ké h̄uw̄ee si p̄ə k̄p̄enti n̄əȳo kul̄om̄aya na p̄ə lak̄i na p̄ə m̄əŋna pa kawulasi t̄on̄ na p̄ə c̄ela wontuyu, na p̄ə yoosi nti nti t̄ə l̄em̄aȳasee i k̄a t̄owa t̄o, hal̄əna Is̄o ka ȳəȳota nti t̄ə t̄ə la.

¹⁸ Na alu wei n nawa mpu t̄o, icate s̄os̄əle nte t̄ə ŋmak̄ələȳi ate awulaa s̄os̄aa t̄əȳole.

18

Papiloni hotuyu t̄om

¹ P̄əle p̄ə waali ké ma ná is̄otaa tillu lelu na i luna is̄otaa na i tiiki. I wena p̄əsoȳo ke s̄os̄om ké, na i teu nawa is̄u k̄ək̄o na p̄ə c̄əo t̄ətu t̄əna. ² M̄póyó i ȳəȳət̄əna n̄əȳo s̄os̄aya si: I tu hotaa, Papiloni s̄os̄o tu hotaa. P̄ənente i p̄əsa al̄əȳaa t̄əc̄aȳale, na al̄əȳaa n̄əȳo na p̄ə suka, na t̄ətu sumasi nsi paa caa t̄o si n̄əȳo na si suka t̄əc̄aȳale nt̄e t̄əna. ³ Pə t̄aya pulv, in̄i i nȳə̄s̄əna piit̄im̄naa t̄əna ȳolaa ke i s̄ol̄om, i asilima s̄os̄əna an̄i a s̄ol̄om. Na i kin̄ ke ate awulaa s̄os̄aa lak̄aya pa asilima kul̄ap̄utu. Na ate p̄aȳət̄əlaa pilina i wontu kupantu nti t̄ə fei nȳə̄s̄oȳo t̄o.

⁴ M̄póyó ma nu p̄ə ȳəȳət̄əna is̄otaa, ile p̄ə t̄aya is̄otaa tillu in̄i i n̄əȳo. P̄ə t̄əmaȳa si: Ma ȳolaa, i se i kin̄, na p̄ə taa k̄əo na i is̄aȳatu taana-m̄e, na p̄ə k̄əo na p̄ə naas̄əȳi na p̄ə k̄p̄eŋna-m̄e. ⁵ Pə t̄aya pulv t̄əo, i is̄aȳatu kaawaya na p̄ə kal̄ə̄s̄əna is̄ot̄ənȳo, Is̄o t̄ə̄s̄a i lak̄asi is̄aȳasi t̄əo. ⁶ I leeti-i mpi i ka lapa-m̄e t̄o. I fei-i is̄əna mpi i ka lapa t̄əȳo t̄om naale. I suuli i k̄əpu ke s̄ol̄om mpi p̄ə k̄əla mpi i puuk̄aya-m̄e t̄əȳo t̄on̄ ke t̄om naale. ⁷ I tu-i wahala na kunȳon̄ na p̄ə tala is̄u i ka t̄uȳo i t̄əȳi teeli na i kaa wontu kupantu ke is̄əna mpi t̄o. I ȳəȳota i taa si: Ma c̄ayaa t̄əka ké is̄u wulaw, ma ta nȳi leelutu, ma kaa nȳi mpi pa yaa si kunȳon̄ t̄o. ⁸ Pə t̄əo ké k̄on̄as̄əom mpi p̄ə suwa si pu naas̄əna t̄o, kuyaku kul̄om̄ȳo ke pu t̄i p̄ə t̄ənya i t̄əo t̄əkp̄ili. Mpeȳəle kot̄əm̄əŋ na s̄əm na nȳə̄ȳosi. K̄ək̄o k̄á nȳaya i t̄əna t̄əluka. Pə t̄aya pulv, Taaaa Is̄o wei i lak̄əna-i t̄om t̄o i we toma ké.

⁹ I kin̄ ke ate awulaa s̄os̄aa lak̄aya pa asilima kul̄ap̄utu na p̄ə nuk̄i i lelen̄. Paa t̄e na p̄ə ná k̄ək̄o nȳaku-i na nȳə̄s̄i nsi si kul̄əȳi t̄o, ile paa t̄əli n̄ə̄s̄i ke i t̄əo, na paa kpa pa lan̄a na p̄ə wii s̄os̄om. ¹⁰ Paa hat̄ə̄l̄əna-i si p̄ə taa k̄əo na p̄ə ná i wahala. Na paa t̄o si: Wayo, wayo. P̄əwe, Papiloni icate s̄os̄əle na t̄on̄ nȳə̄nt̄e t̄əne, kal̄əfu kul̄om taa k̄ele p̄ə t̄ema-ŋ nȳá sal̄əka t̄əȳo na?

¹¹ Ate taat̄əlaa ná tula n̄ə̄s̄i ke t̄ə t̄əo t̄əo na p̄ə kpa pa lan̄a na p̄ə wii s̄os̄om. Mpi t̄o, n̄əȳəlv u tas̄əȳi pa taat̄əle ke yar̄u. ¹² Paa wulanaa, paa nȳə̄ȳəlv̄ȳo kuh̄ul̄om̄ȳo, paa liȳitee p̄e. Paa luto, paa k̄p̄on̄k̄p̄on̄tu t̄on̄ nȳə̄nt̄u p̄əŋ̄ kup̄an̄, paa t̄əo wontu k̄up̄am̄p̄antu k̄us̄em̄tu, paa nti t̄ə s̄e t̄əu t̄əken̄k̄en̄ t̄o, paa silikinaa, paa taasi nsi si fei yem yem t̄o, paa tuu k̄ela na taasi kate nȳə̄nsi, na nȳə̄ȳəlv̄ȳo k̄us̄em̄ȳo na nȳə̄ȳəlv̄ȳo m̄aȳam̄aya na p̄əle nte pa yaa si maap̄əli t̄o. ¹³ Paa af̄eunaa, paa k̄ok̄us̄om, paa tulaal̄u miili, paa tulaal̄u k̄uf̄əȳətv̄o, paa s̄ol̄om, paa nim, paa m̄ul̄om, paa t̄əȳon̄aya p̄e, paa naan̄, paa heen̄, paa k̄p̄aȳan̄əŋ na k̄eek̄enaa, paa yomaa na ȳolaa wees̄in̄ m̄aȳam̄aya. ¹⁴ Taat̄əlaa mpa pa toma icate s̄os̄əle nt̄e si: Mpi p̄ə t̄əna n nyulaya t̄o p̄ə saala yem. Nȳá t̄on̄ na nȳá lelen̄ t̄əna t̄o-ŋ l̄om, n kaa t̄asa-w̄əȳi keesuyu. ¹⁵ Taat̄əlaa mpa pa taata icate s̄os̄əle taa na p̄ə pl̄i t̄o, paa t̄e na p̄ə hat̄ə̄l̄əna-t̄e si p̄ə taa k̄əo na p̄ə ná t̄ə wahala. Paa t̄əli n̄ə̄s̄i na paa kpa pa lan̄a na p̄ə wii s̄os̄om. ¹⁶ Paa t̄o si: Wayo, icate s̄os̄əle t̄əne t̄ə t̄om we wayo. N̄t̄e t̄ə suuk̄aȳana k̄p̄on̄k̄p̄on̄tu t̄on̄ nȳə̄nt̄u p̄əŋ̄ kup̄an̄ na wontu kupantu nti t̄ə s̄eewa t̄o, na wontu nti t̄ə s̄eewa t̄əken̄k̄en̄ t̄o. Na n̄t̄e t̄ə tuk̄aȳana wola na liȳitee p̄e na luto p̄ə tu fei. ¹⁷ Na kal̄əfu kul̄om taa k̄ele t̄ə ap̄it̄itu t̄ema-t̄eȳe l̄om t̄əȳo.

Kp̄il̄əŋ taa s̄os̄aa s̄os̄aa na i s̄ul̄aa na i saalaa, na pa t̄əna mpa pa t̄ək̄əna t̄en̄ku t̄o, pa s̄əŋa pool̄un̄ taa, ¹⁸ na p̄ə ná t̄ə k̄ək̄o nȳə̄s̄i. Uena p̄ə maki kapusi na p̄ə t̄o si: Pa ta nata icate na t̄ə

tala icate səsəəle təne. ¹⁹ M̄p̄r̄óȳ p̄a cosa tət̄u na p̄á p̄əli p̄a nyəəñ taa, na p̄á t̄uɫ n̄əəs̄i na p̄á k̄p̄a p̄a laŋa na p̄á wii s̄əsm̄. Na p̄á m̄aki kapusi s̄i: Wayo, icate səsəəle təne t̄ə t̄əm we wayo. Pa t̄əna m̄p̄a p̄a w̄əna k̄p̄uləñ k̄e t̄en̄ku taa t̄ə t̄ə t̄əñ k̄e p̄a k̄ul̄ən̄aa. Kaləfu k̄ul̄əm taa k̄ele p̄ə t̄əna p̄ə t̄əma-t̄eȳe lum t̄uȳo.

²⁰ T̄əu, is̄ət̄ənȳu nȳá, p̄ə wak̄əla-t̄e t̄ə, paana-t̄e il̄e. Is̄ə ȳəlaa m̄e, na tillaa na Is̄ə k̄uȳəç̄ət̄ut̄ə tel̄əs̄əlaa, í paana-t̄e. P̄ə t̄aȳa p̄ul̄ə, is̄aȳat̄u n̄ti t̄u lapa-m̄e t̄əç̄ə Is̄ə huuna-t̄e.

²¹ M̄p̄r̄óȳ is̄ət̄aa tillu t̄əñ t̄u n̄əç̄əl̄ k̄p̄aya p̄əle səsəəle, t̄ə t̄əw̄ we is̄u nam̄le, na í p̄eti t̄en̄ku taa. Il̄ena í t̄əñ s̄i: Is̄ənt̄əç̄ə p̄aa p̄eti Papiloni icate səsəəle k̄e tuu p̄ə t̄eɛ na p̄áán̄a s̄əsm̄əna, na p̄a kaa t̄asa-t̄eȳe keesuȳu. ²² Na p̄a kaa t̄asa n̄uɫ k̄e Papiloni nȳá nȳá taa k̄é saŋk̄un̄aa na c̄əm̄əñ na h̄əsi na akant̄e p̄ə t̄əñ. Pa kaa t̄asa nau k̄e t̄əml̄e lat̄u n̄əç̄əl̄əç̄ə t̄əml̄e nat̄əl̄i t̄ə taa. Na p̄a kaa t̄asa n̄uɫ k̄e nam̄le k̄p̄álȳó. ²³ F̄ət̄əla kaa t̄asa m̄uȳo k̄e nȳá taa, p̄əç̄ə p̄a kaa t̄asa ak̄p̄aȳəle aȳəç̄ə t̄əñ n̄uɫ k̄e nȳá taa. Nȳá taa taat̄əlaa h̄ət̄e ka yaana ant̄ul̄inya taa k̄é l̄əñ, na nȳá p̄uȳusa ȳəlaa t̄əna na nȳá t̄əp̄ət̄əp̄ə t̄əma p̄əç̄əç̄əȳu.

²⁴ Pa n̄awa Is̄ə k̄uȳəç̄ət̄ut̄ə tel̄əs̄əlaa na Is̄ə ȳəlaa p̄a cal̄əm, na p̄a t̄əna m̄p̄a p̄a k̄u t̄ət̄u t̄ə t̄ə p̄a cal̄əm k̄e Papiloni taa t̄əç̄ə p̄a t̄u-t̄eȳe sal̄əka.

19

¹ P̄əle p̄ə waali k̄é ma n̄u p̄ə ȳəç̄ət̄əna n̄əəs̄i s̄əsm̄əns̄i na is̄ət̄aa, na p̄ə w̄e is̄u sam̄aa tuutuuma ȳəç̄ət̄uȳo t̄ə s̄i: I sa Is̄ə. Ta Is̄ə yak̄əna, na in̄əç̄əle teeli na t̄əma p̄ə t̄u. ² Tam̄pana na siç̄isuȳu k̄e í t̄əñç̄əȳi na í huuk̄əna. P̄ə t̄aȳa p̄ul̄ə, wasaŋkali s̄əsm̄ə w̄eí í wak̄əlaȳa t̄ət̄u na í asilima t̄ə, í k̄u í t̄əm. Na is̄əna m̄pi in̄u í ka k̄u Is̄ə ȳəlaa t̄ə, Is̄ə ná t̄u-í p̄ə sal̄əka. ³ Na p̄a t̄asa ȳəç̄ət̄uȳo t̄ət̄ə s̄i: I sa Is̄ə. Icate səsəəle n̄t̄é t̄ə k̄əç̄ə nȳəəs̄i t̄əñna k̄ul̄uȳo k̄e tam̄ k̄é. ⁴ M̄p̄r̄óȳ s̄əsm̄a hiu na liyiti in̄u na weesin̄ nȳəma liyiti in̄u p̄a laŋa akula na p̄á s̄eɛ Is̄ə w̄eí í ç̄aȳa kumte t̄ə t̄ə, il̄ena p̄á t̄ə s̄i: Ami. I sa Is̄ə.

Iwəyaya akpəyale kvətəyə

⁵ M̄p̄r̄óȳ p̄ə ȳəç̄ət̄ə kumte kin̄ s̄i: S̄əsm̄a na piya m̄p̄a m̄e í k̄é Is̄ə p̄əȳalaa na í see-í t̄ə, í sa ta Is̄ə. ⁶ Ma n̄u p̄ə t̄asa ȳəç̄ət̄uȳo na p̄ə n̄əç̄əs̄əna is̄u sam̄aa tuutuuma ȳəç̄ət̄uȳo t̄ə, na p̄ə w̄e yun̄ is̄u lum̄ k̄p̄en̄uȳu na p̄ə fal̄əç̄i ç̄əç̄ə t̄ə, is̄u t̄əu hol̄uȳuu s̄əsm̄ə t̄ə taka. Ma n̄u p̄ə ȳəç̄ət̄aa k̄é s̄i: I sa Is̄ə, p̄ə t̄aȳa p̄ul̄ə T̄aaç̄a Is̄ə kawulaya t̄u in̄u í t̄ək̄əna kawulaya. ⁷ Iwəyaya p̄əle k̄p̄av̄ t̄alaa, na ka p̄əlel̄ə māç̄am̄aç̄a ná t̄u t̄aȳana í t̄u. P̄ə t̄əw̄ il̄e t̄ə p̄aa na t̄á laŋa huɫum̄i, na t̄ə t̄u-í teeli. ⁸ P̄ə ha í p̄əlel̄ə k̄e m̄p̄aa s̄i í suu k̄p̄əñk̄əp̄ontu t̄əñ nȳənt̄u p̄uȳo k̄p̄əñk̄ə ŋku k̄u m̄uȳi k̄əç̄ə k̄e nȳən̄ənȳəm̄i na k̄u f̄eí asilima t̄ə. P̄uȳo ŋku k̄u w̄eɛ k̄é is̄u Is̄ə ȳəlaa t̄əma k̄p̄əna.

⁹ M̄p̄r̄óȳ is̄ət̄aa tillu tam̄-m̄ s̄i: N̄maa tak̄əlaȳa t̄aa s̄i Iwəyaya k̄p̄a ka p̄əlel̄ə na p̄á yaa m̄p̄aya t̄əç̄əw̄ t̄əç̄əle leleñ n̄ulaa. Na í t̄asaa s̄i: T̄əm̄ t̄əne t̄ə k̄é Is̄ə k̄uȳəç̄ət̄ut̄ə tam̄pana nȳənt̄u k̄é.

¹⁰ T̄ən̄aȳa mā h̄ənt̄a í t̄eɛ s̄i mā s̄eɛ-í. Ama í t̄əma-m̄ s̄i: T̄aa la m̄p̄u, ta t̄ən̄aȳa t̄əml̄e nȳəma k̄é. T̄aȳəle m̄p̄u na nȳá taap̄alaa m̄p̄a Yesu kula tam̄pana t̄əw̄ na p̄á nȳi-ȳe t̄ə. Ye s̄eɛt̄u il̄e, Is̄ə k̄é n̄ k̄á s̄eɛ.

Yesu kula tam̄pana n̄na a t̄əw̄ t̄ə, an̄i a t̄əna Is̄ə k̄uȳəç̄ət̄ut̄ə tel̄əs̄əlaa k̄e ȳəç̄ət̄uȳo.

Kpəyanv̄h̄əlm̄əȳa ç̄aȳəlv̄

¹¹ M̄p̄r̄óȳ m̄a ná is̄ət̄ənȳu t̄ulaa, il̄ena k̄p̄ayanv̄h̄əlm̄əȳa lu. Pa yaa ka t̄əw̄ ç̄aȳəlv̄ s̄i K̄p̄əñ na Tam̄pana t̄ə. Siç̄isuȳu k̄e í t̄əñç̄əȳi na í huuk̄əna í t̄əm̄ na í yookina í youu t̄ət̄ə. ¹² I t̄eɛ w̄e k̄é is̄u k̄əç̄ə m̄uk̄uȳo t̄ə, na í nȳuȳu taa ka w̄e teeli n̄tenin̄ p̄aȳəle. Pa ŋmaa h̄ət̄e nat̄əl̄əç̄i í t̄əw̄, na n̄əç̄əl̄ə t̄ə nȳi-t̄e ye p̄ə t̄aȳa í t̄ike. ¹³ I ç̄ap̄a w̄eí í suuwa t̄ə í t̄əna na cal̄əm k̄é. I h̄ət̄e n̄t̄é s̄i: Is̄ə T̄əm̄. ¹⁴ M̄p̄r̄óȳ is̄ət̄ənȳu taa yoolaa hu í waali na pa k̄p̄ayanv̄h̄əlm̄əȳa, na p̄á suu k̄p̄əñk̄əp̄ontu t̄əñ nȳənt̄u p̄uȳo k̄p̄əñk̄ə ŋku k̄u huɫum̄aa t̄əlaɫai na k̄u f̄eí asilima t̄ə. ¹⁵ Laḡəte k̄əç̄ənt̄əle n̄t̄e í ka k̄əna k̄ənt̄əç̄i t̄əw̄ ȳəlaa t̄ə í n̄əç̄ə taa k̄é t̄ə luk̄aȳana. Na nȳəç̄əl̄əç̄ə k̄p̄át̄óç̄ə k̄e í k̄á tiikiç̄iȳina-w̄e. Na í k̄á ȳət̄i les̄əñ k̄e t̄ənȳaaç̄əle n̄t̄e t̄ə k̄é Is̄ə kawulaya t̄u p̄áán̄a s̄əsm̄əna sul̄um̄ t̄ənȳaaç̄əle t̄ə t̄ə taa. ¹⁶ Pa ŋmaaawa í n̄əç̄əhe na í ç̄ap̄a p̄ə t̄əw̄ k̄é s̄i: Awulaa Wulav̄, s̄əsm̄a S̄əsm̄ə.

¹⁷ M̄p̄r̄óȳ mā ná is̄ət̄aa tillu n̄əç̄əl̄ il̄é na í s̄əña il̄im̄ t̄əw̄. Na í mā kapusi na í heeli sum̄as̄i n̄si s̄i kul̄əç̄i is̄ə t̄ə s̄i t̄əna s̄i: I t̄imsi na í k̄əç̄ə Is̄ə aç̄ima s̄əsm̄əna taa. ¹⁸ I k̄əç̄ə na í t̄əç̄ə awulaa na yoolaa na pa s̄əsm̄a p̄a n̄ant̄u, na k̄p̄ayan̄əñ na í t̄əw̄ ç̄aȳəlaa p̄a n̄ant̄u, na í t̄əç̄ə ȳəlaa t̄əna, yoma na kasaȳampiya na s̄əsm̄a na piya, p̄a n̄ant̄u.

¹⁹ M̄p̄r̄óȳ mā ná wontuȳu ŋku na at̄e awulaa na pa yoolaa p̄a kotaa s̄i pa yookina k̄p̄ayanv̄ t̄əw̄ ç̄aȳəlv̄ in̄u na il̄é í nȳəma. ²⁰ T̄ən̄aȳa p̄a k̄p̄a wontuȳu ŋku na Is̄ə k̄uȳəç̄ət̄ut̄ə tel̄əs̄ul̄ə p̄əç̄ət̄u w̄eí í ka lapa piti t̄əma k̄e k̄u is̄ənt̄a t̄ə na p̄á t̄əki. Piti t̄əma n̄na í lak̄aya m̄p̄u t̄əç̄ə í p̄uȳusaȳana m̄p̄a p̄a ȳəç̄əna wontuȳu k̄uȳəç̄əç̄ə p̄əȳele p̄a s̄eek̄aya k̄u l̄eɛs̄uȳo t̄ə. M̄p̄r̄óȳ p̄a k̄p̄aȳa wontuȳu ŋku na Is̄ə k̄uȳəç̄ət̄ut̄ə tel̄əs̄ul̄ə p̄əç̄ət̄u in̄u na p̄á p̄eti-w̄eȳe k̄əç̄ə t̄en̄ku w̄eí í t̄əñna m̄uȳo t̄ə í taa na pa is̄e. ²¹ P̄ə kaasa m̄p̄a t̄ə, p̄a k̄u p̄ele na laḡəte n̄t̄e t̄ə luk̄əna w̄eí í ç̄aȳa k̄p̄ayanv̄ t̄əw̄ t̄ə n̄əç̄ə taa t̄ə. Il̄ena sum̄as̄i t̄əç̄ə p̄a n̄ant̄u na p̄á t̄ala-s̄i.

20

Pusi iyaya (1000) tɔm

¹ Mprɔ́yɔ ma ná isɔ́taa tillu nɔ́ɔlɔ na í luna isɔ́taa na í tiiki, na í tɔka í nin taa ké lumanj pɔ́yɔ́yɔ́ sɔ́sɔ́ɔ saafu na alukpaluj tanjun nuli. ² Tɔ́naya í siisa na í kpa tɔm sɔ́sɔ́ kɔ́pɔ́ɔɔ uní na í tɔ-í alukpala sí í caya hípɔ́yɔ́ pusi iyaya (1000). Ilɔ́yɔ́ ké pa yaa mpɔ́ sí: Tɔm sɔ́sɔ́ kɔ́pɔ́ɔɔ, na kɔ́lɔm inɔ́yɔ́le Satani. ³ Mprɔ́yɔ́ isɔ́taa tillu kpaya-í na í peti lumanj pɔ́yɔ́yɔ́ sɔ́sɔ́ɔ taa na í tɔ́ki, na í kalási na í tɔ́ pɔ́ tɔ́ ké kɔ́yɔ́sum sí tɔm sɔ́sɔ́ í taa tasa mpaá hikuɔ́yɔ́ na í tolisi katerjasí tɔ́ yɔ́lɔa, halɔ́na pusi iyaya (1000) nke ká te na pɔ́cɔ́. Pɔ́ waali ilɛ paa tɔ́l-í wɛɛ naale.

⁴ Mprɔ́yɔ́ ma ná kumlee na pɔ́ hawa a tɔ́ cayaɔ́a ké pɔ́sɔ́yɔ́ sí pá huɔ́ki tɔm. Na má ná tɔ́tɔ́yɔ́ mpa pa heelaya tampana nna a tɔ́ Yesu kulaa tɔ́ na Isɔ́ Tɔ́m na pá lenti-wɛyɛ pɔ́ tɔ́ tɔ́ pa lɔ́sasi. Pɛle pa taa sɛɛ wontuyɔ́ nku na kɔ́ lɛɛsɔ́yɔ́. Pɛyɛle pa ta tɔ́ wontuyɔ́ nku kɔ́ kɔ́yɔ́sum ké pa tokunj yaa pa nin taa. Mprɔ́yɔ́ pa fema na pá ná Kilisiti pá tɔ́yɔ́ kawulaya ké pusi iyaya (1000). ⁵ Ama pusi iyaya (1000) nke kaa tɛma na pɔ́cɔ́ sɔ́taa lɛlɔa fe. Sɔ́taa taa fem kancaalaya nyɔ́m nté. ⁶ Mpa paa fe fem kancaalaya nyɔ́m pɔ́ne pɔ́ taa tɔ́ mɛyɛle lelen nulaa, na mɛyɛle pɔ́ paasaa na pɔ́ kooli koolɛ kɔ́pana. Sɔ́m kɔ́lɛlɛm u tasɛyí-wɛyɛ pɔ́sɔ́yɔ́. Ama paa la Isɔ́ na Kilisiti pa kɔ́tɔ́lɔa, na pá na-í paa tɔ́yɔ́ kawulaya ké pusi iyaya (1000) taa.

Satan kpisuyɔ́

⁷ Pusi iyaya (1000) nke ka kɔ́ɔɔ na ká yoosi ilɛna pá tólí Satani ké í salɔ́ka taa. ⁸ Na í ká cɔ́ antulinjya piitimnaa tɔ́na tɔ́ tɔ́pai na í puɔ́yisi yɔ́lɔa. Mɛyɛle Kɔ́ki na Makáki. Í ká kotí-wɛ sí pá yoo, na paa wɛɛ paɔ́lɛ isí tenku nɔ́yɔ́ kanyɔ́ɔna pee. ⁹ Pa luna nté na tɛtɔ́ tɔ́na tɔ́ ké paa le, na pá tá kotaya ké Isɔ́ yɔ́lɔa tɔ́sikile na Isɔ́ luɔ́yɔ́ tɛɛ icatɛ. Ama kɔ́kɔ́ luna isɔ́taa na ká kɔ́ pa tɔ́na tɔ́nɔ́nɔ́nɔ́. ¹⁰ Mprɔ́yɔ́ pa pɛta Ilɔ́yɔ́ wei í puɔ́yisaya-wɛ tɔ́yɔ́ kɔ́kɔ́ na asimti pɔ́ tenku wei í taa paa tɛma wontuyɔ́ na Isɔ́ kɔ́yɔ́ɔ́tɔ́tɔ́ telɛsɔ́lɔ́ pɔ́pɔ́tɔ́ ké petuyɔ́ tɔ́ í taa. Ilim na ahoɔ́ ké pu naasɔ́yí-wɛyɛ tam tɔ́ ké mpɔ́.

Kantakaya huɔ́le

¹¹ Mprɔ́yɔ́ ma ná kumte sɔ́sɔ́lɛ kɔ́hɔ́lɔ́mɔ́lɛ na tɔ́ tɔ́ cayaɔ́. Tɔ́naya tɛtɔ́ na isɔ́tɔ́nɔ́yɔ́ mɔ́ka yem ké í isɛntaa tɔ́kpataa. ¹² Pɔ́ waali ké ma ná sɔ́taa sɔ́saa na sɔ́kpɛma na pá sɔ́ɔ́na kumte isɛntaa. Mprɔ́yɔ́ pa hɛta takɛlasi. Ilɛna pá hetí takɛlaya lɛnka tɔ́tɔ́, kɛlɛyɛle weesuyɔ́ nyɔ́ɔ́ka. Ilɛna pá sɔ́ sɔ́taa ké tɔ́m nti nti paa lapa na pá nma-a-tɛyí takɛlasi nsi sí taa tɔ́yɔ́ huɔ́nɔ́v. ¹³ Mprɔ́yɔ́ tenku lɛsa sɔ́taa mpa í ka lipa tɔ́. Na sɔ́m na sɔ́taa tɔ́cayalɛ náa lɛsí tɔ́tɔ́yɔ́ yɔ́lɔa mpa paa wɛ pɔ́ taa tɔ́. Ilɛna pá pɔ́sɔ́i paa wei ké nti í ka lapa tɔ́. ¹⁴ Pɔ́ yɛla sɔ́m na sɔ́taa tɔ́cayalɛ, ilɛna pá petí pɛyɛyɛ kɔ́kɔ́ tenku taa. Kɔ́kɔ́ tenku inɔ́yɔ́le sɔ́m kɔ́lɛlɛm. ¹⁵ Ye wei í hɛtɛ í fɛi weesuyɔ́ takɛlaya taa, kɔ́kɔ́ tenku taa ké pa petɔ́yí-í.

21

Isɔ́tɔ́nɔ́yɔ́ kɔ́falɔ́yɔ́ na tɛtɔ́ kɔ́fatu

¹ Mprɔ́yɔ́ ma ná isɔ́tɔ́nɔ́yɔ́ kɔ́falɔ́yɔ́ na tɛtɔ́ kɔ́fatu. Isɔ́tɔ́nɔ́yɔ́ kɔ́pɔ́nɔ́yɔ́ na tɛtɔ́ kɔ́pɔ́ntɔ́ ka mɔ́ka yem ké, na tenku ná fɛi tɔ́tɔ́. ² Na má ná icatɛ nanj nyɔ́ntɛ. Yosalem kɔ́falɔ́, na tɔ́ luna isɔ́taa ké Isɔ́ kɔ́ɔ́ɔ na tɔ́ tiiki. Tɔ́ tayana tɔ́ tɛyí teu ké isí pɛlɛɔ́ tayanɔ́yɔ́ í tɔ́ na í puki í paalɔ́ kɔ́ɔ́ tɔ́. ³ Tɔ́naya ma nu pɔ́ yɔ́ɔ́tɔ́na kumte kɔ́ɔ́ɔ na nɔ́yɔ́ sɔ́sɔ́yɔ́ sí: Pɔ́nɛntɛ Isɔ́ tɔ́cayalɛ wɛ yɔ́lɔa hɛkɔ́. Í na-wɛ paa cayaɔ́na, na paa la í yɔ́lɔa. Pá na Isɔ́ maɔ́amaɔ́a paa cayaɔ́na na pá nyɔ́nɔ́yí-í pa Isɔ́. ⁴ Í ká husí pa isɔ́lɔ́m tɔ́na tɔ́pai. Sɔ́m kaa tasa wɛɛv. Kɔ́pɔ́m mpɔ́i pɔ́ tɔ́na pu mɔ́ki yem.

⁵ Mprɔ́yɔ́ wei í caya kumte tɔ́ tɔ́ í tɔ́ma sí: Pɔ́nɛntaa ma pɔ́sɔ́yí pɔ́ tɔ́naya kɔ́fam. Na í heela-m sí: Nmaa-tí. Mpi tɔ́ ma kɔ́yɔ́ɔ́tɔ́tɔ́ ké tampana ké, na tɔ́ mɔ́na pá tɛ-tí na taa.

⁶ Na í tasa sí: Pɔ́ lapayalɛ. Maɔ́alɛ Alɔ́fa na Omɛka, kancaalaya tɔ́ na kantakaya tɔ́. Lɔ́kɔ́tɔ́ í wɛna wei, maa ha-í weesuyɔ́ lɔ́m sɛɛlɔ́ ké faalaa na í nyɔ́. ⁷ Ye wei í lapa kɛllɔ́ maa lapí-í kɔ́cɔ́ɔ́ kɔ́nɛ, na í ká yaa-m í Isɔ́, na maa yaa-í ma pɔ́yalɔ́. ⁸ Ama pɔ́ yɛla sɔ́ɔ́ntɔ́nɔ́na na ma ta nyí isɔ́naa na acaalɔ́v nyɔ́ma na yɔ́lɔ́kɔ́lɔ́na na asilima lataa na mpa pa lakí topotopɔ́ tɔ́ma tɔ́ na tinj laalaa na pɔ́pɔ́tɔ́naa tɔ́na pa tɔ́cayalɛ nté kɔ́kɔ́ na asimti pɔ́ tenku wei í mɔ́yí kɔ́kɔ́ tɔ́ í taa. Sɔ́m kɔ́lɛlɛm nté.

Yosalem kɔ́falɔ́

⁹ Isɔ́taa tillaa naatɔ́sɔ́mpɔ́yɔ́laya wei í ka tɔ́ka kɔ́pɔ́naa na pá suna kɔ́naasɔ́nam kantakaya nyɔ́m ké tɔ́m naatɔ́sɔ́mpɔ́yɔ́laya tɔ́ pa taa lɛlɔ́ kɔ́ma na í tɔ́-m sí: Kɔ́ɔ́ na má huɔ́l-ɔ́ pɛlɛ wei paa kpa tɔ́, Ilwɔ́yaya alɔ́ nté. ¹⁰ Mprɔ́yɔ́ Feesuyɔ́ tɛna-m na isɔ́taa tillu kpaya-m na í kpaasi puɔ́yɔ́ sɔ́sɔ́ɔ́ nakɔ́lɔ́ kɔ́ comcom nɔ́yɔ́ taa. Tɔ́naya í huɔ́l-m Yosalem, icatɛ nanj nyɔ́ntɛ nte tɔ́ luna Isɔ́ kɔ́ɔ́ɔ́ ké isɔ́taa na tɔ́ tiiki tɔ́. ¹¹ Na tɔ́ na Isɔ́ teeli tɔ́nyɔ́nɔ́nyɔ́ni. Tɔ́ teekaya kɔ́kɔ́ ké na pɔ́ nɔ́yɔ́sɔ́na liyitɛɛ pɔ́lɛ kɔ́cɔ́lɔ́cɔ́lɛ nte tɔ́ naa isí tinj tɔ́. ¹² Kolujɔ́ sɔ́sɔ́ɔ́nka kɔ́kɔ́laya cɔ́nɔ́na-tɛ, na tɔ́ wɛna nɔ́nɔ́sɔ́i naanɔ́wa na naale, na isɔ́taa tillaa naanɔ́wa na naale tanj tɔ́ nɔ́nɔ́sɔ́i. Na pá nma nɔ́nɔ́sɔ́i nsi sí

təo kɛ Isɛyɛli nyɔma kpekə naanɔwa na naale hɛla. ¹³ Nɔnɔɔsi tooso ka wɛnna paa hɔyɔlɔyɔ ŋku kɔ tɔɔ, ilim tɔlule tɔɔ kɛ nɔnɔɔsi tooso, na ilim ntɔyɔŋ tɔɔ kɛ tooso, pɛ mpɔtəyɔ tɔɔ kɛ tooso, na ilim tɔtɔle tɔɔ kɛ tooso. ¹⁴ Pɔŋ naanɔwa na naale tɔɔ kɛ koluŋa na ɪcate pɛ sɛŋa. Na pɛ ŋmaawa pɔŋ inɪ ɪ tɔɔ kɛ Iwɛyaya tillaa naanɔwa na naale hɛla.

¹⁵ Isɔtaa tillu wei ɪ yɔyɔtaya-na-m tɔ ɪ tɔka camlɔyɔ kɔmayasɔyɔ ke ɪ niŋ taa. Camlɔyɔ ŋku kɔ kɛ wɔla kɛ, sɪ ɪ mayasɔyɔna ɪcate na tɔ nɔnɔɔsi na tɔ koluŋa. ¹⁶ Kɔŋkɔmɛyɔ liyiti kɛ ɪcate wɛna, na tɔ wɔŋ tɔɔ na tɔ tayalɔyɔ tɔ wɛ teitei. Mɔrɔyɔ isɔtaa tillu mayasa ɪcate na ɪ camlɔyɔ ŋku, na ɪcate kɔŋkɔŋ tayalɔyɔ wɛ kilomɛɛtɔlɔnaa iyisi naale na ŋmɔnɔyɔ (2200), na tɔ wɔŋ tɔɔ na tɔ kɔŋkɔlɔmɛyɔ tɔɔ tɔtɔyɔ mpɔ. ¹⁷ Na isɔtaa tillu mayasi koluŋa tɔtɔ, na kɛle ka kɔŋkɔlɔmɛyɔ mayana mɛɛtɔlɔnaa nutoso na kakpasɪ. Isɔna pɛ mayasɔyɔ tɔyɔ ɪ mayasaa. ¹⁸ Liyitee pɛɛ kɔcɔlɔcɔle ke pɛ ŋmana koluŋa. Pɛ yela ɪcate tɔ, wɔla mayamaɔa ke pɛ ŋmana tɔle, na wɔla inɪ ɪ wɛ tɛɛɛɛɛ kɛ isɪ tinj.

¹⁹ Liyitee pɛɛ ke pɛ lapɛna kacɔka ke ɪcate koluŋa kite tɛɛ pɛɛ tɔɔ. Kancaalaya nyɔntɛ ntɛ liyitee pɛle nte tɔ sita cuntɔ na pooku tɔ. Naale nyɔntɛ ntɛ liyitee pɛle nte tɔ wɛ pooku tɔle tɔ. Tooso nyɔntɛ ntɛ liyitee pɛle pooku na atɔntɔɔte. Liyiti nyɔntɛ ntɛ liyitee pɛle tinj atɔntɔɔte. ²⁰ Kakpasɪ nyɔntɛ ntɛ liyitee pɛle kɔkɛɛtɔle. Naatoso nyɔntɛ ntɛ liyitee pɛle kɔsɛɛmle cuntɔ tɔka. Naatosompɔyɔlaya nyɔntɛ nte liyitee pɛle atɔntɔɔte na pooku. Pɛlɛfɛi nyɔntɛ ntɛ liyitee pɛle atɔntɔɔte na pooku nyɔntɛ. Pɔyɔlayafɛi naanɔwa nyɔntɛ ntɛ liyitee pɛle tinj kasasana nyɔntɛ. Naanɔwa nyɔntɛ ntɛ liyitee pɛle atɔntɔɔte kasasana nyɔntɛ. Naanɔwa na kulɔm nyɔntɛ ntɛ liyitee pɛle pooku atɔntɔɔte nyɔntɛ. Naanɔwa na naale nyɔntɛ ntɛ atɔntɔɔte akpaayala. ²¹ Nɔnɔɔsi nsi sɪ naanɔwa na naale sɪ kɛ kacɔka wontu naanɔwa na naaleɛyɛ, paa nɔnɔyɔ ŋka na ka kacɔka wontuyɔ. Wɔla mayamaɔa pɔna ɪcate nte tɔ hapɔle tɔna, na wɔla inɪ ɪ wɛɛ kɛ isɪ tinj wɛɔ tɔ.

²² Ma ta na Isɔ tɛsɛɛle sɔsɔle ke ɪcate nte tɔ taa. Mpi tɔ, Taca Isɔ kawulaya tɔ na Iwɛyaya paa kɛna ɪcate nte tɔ Isɔ tɛsɛɛle sɔsɔle. ²³ ɪcate nte tɔ ta tasa ilim yaa isɔtɔ pɛ tɔm ke lapu sɪ pɛ naaki tɔ taa. Mpi tɔ, Isɔ teeli kɛ naana tɔ taa isɪ kɔkɔ, na Iwɛyaya kɛna tɔ kɔkɔ. ²⁴ Antulinya taa yɔlaa kɛ tɔŋna tɔ kɔkɔsɪ, na atɛ awulaa sɔsaa kɛ pɔna tɔ taa kɛ pɛ apɪtɪtu. ²⁵ Tɔ nɔnɔɔsi kɛ tɔli mɔrɔyɔ ilim taa kɛ, sɪ kaa tɔki. Pɛ tayɔ pulɔ, ahoɔ fɛi tɔtɔ sɪ a tasɔyɔ yuyɔ. ²⁶ Paa pɔna tɔ taa kɛ piitim tɔna yɔlaa apɪtɪtu na pɛ sɔsɔntɔ. ²⁷ Na asilima nyɔm napɔli yaa yɔlaa mpa pɛ laki acaalɔtɔ na pɔpɔtɔ tɔ pɛ kaa sɔt tɔ taa. Ama mpa pɛ hɛla wɛ weesuyɔ takɔlaya ŋka kɛ Iwɛyaya nyɔŋka tɔ ka taa tɔ, mpe paa svona ɪcate nte tɔ taa.

22

¹ Isɔtaa tillu hula-m tɔtɔyɔ weesuyɔ lɔm pɔyɔ sɔsɔyɔ, na ka lum wɛ tɔkaikai isɪ tinj, na kɛ luna Isɔ na Iwɛyaya pɛ kumte tɛɛ. ² Na kɛ kɛŋ ɪcate sɔsɔle nte tɔ hapɔle hɛkɔ taa. Na weesuyɔ tɔyɔ sɛŋa pɔyɔ sɔsɔyɔ ŋkɛ ka kɔntɛmɪŋ naale tɔɔ, kɔnɛ na cɔnɛ na kɔnɛ na cɔnɛ, na kɔ lɔlɔyɔ tɔm naanɔwa na naaleɛyɛ pɛnaya taa. Paa isɔtɔ wei kɛ kɔ lɔlɔyɔ. Kɔ hatɔ haaki piitim yɔlaa ke alaafɔyɔ. ³ Mpi Isɔ tɔŋsa mpusi tɔ pɛ taa pulɔ kaa wɛɛ ɪcate nte tɔ taa.

Isɔ na Iwɛyaya pɛ kumte kɛ wɛ tɔ taa, na Isɔ pɔyalaa kɛ sɛɛki-ɪ. ⁴ Paa nɔ ɪ isɛntaa, na paa ŋmaa ɪ hɔtɛ ke pɛ tokuŋ taa. ⁵ Ahoɔ fɛi sɪ a tasɔyɔ yuyɔ tɔtɔ. Pɛ kaa nyɔli sɪ fɔtɔla yaa ilim ɪ naa-wɛ. Pɛ tayɔ pulɔ, Taca Isɔ kɛ tɔ-wɛyɛ kɔkɔsɪ. Na paa tɔyɔ kawulasi ke tam tɔɔ.

Yesu kɔntɛ

⁶ Mɔrɔyɔ isɔtaa tillu heela-m sɪ: Tɔmnaa pɛnɛ pɛ kɛ tampana kɛ, na pɛ nɔyɔsɔna pɛ tɛ-wɛ na taa. Na Taca Isɔ wei ɪ haa Isɔ kuyɔyɔtɔtɔ telɔsɔlaa ke ɪ Feesuyɔ tɔ, inɪ ɪ ka tilina ɪ isɔtaa tillu sɪ ɪ hɔli ɪ pɔyalaa ke mpi pɛ wɛɛ pɛ kɔŋ nɔnɔɔ tɔ.

⁷ Mɔrɔyɔ Yesu yɔyɔtaa sɪ: N nuwaa, maa kɔɔ nɔnɔɔ. Lɛlɛŋ nuɔlɔ nte wei ɪ tɔŋyɔ cele tɔmnaa mpa pɛ ŋmaa takɔlaya kane ka taa tɔ.

⁸ Yohaani mɔ, ma nuɔna na mɔ nana ma isɔle ke pɛnɛ inɪ pɛ tɔna. Ma kɔma na mɔ tɛ pɛ tɔnaya mɔrɔyɔ nuɔ na nav, ilɛna mɔ hɛntɪ isɔtaa tillu wei ɪ hula-m-wɪ tɔ ɪ nɔɔhɛɛ tɛɛ sɪ ma sɛɛki-ɪ. ⁹ Tɔnaya ɪ tɔma-m sɪ: Taa la mpɔ, tɔ tɔnaya tɔmle nyɔma kɛ. Tayɔle mpɔ na nyɔ taapalaa Isɔ kuyɔyɔtɔtɔ telɔsɔlaa na mpa pɛ tɔŋyɔ takɔlaya kane ka taa tɔmnaa tɔ. Ye sɛɛtɔ ilɛ, Isɔ kɛ n kɛ sɛɛ.

¹⁰ Mɔrɔyɔ ɪ tɔma-m sɪ: Taa ŋmɛsɪ takɔlaya kane ka cele tɔmnaa pɛnɛ yoo. Pɛ tayɔ pulɔ, paa sɪwɔa waatu wei sɪ kɔkɔlɔnaa pɛnɛ paa la tɔ waatu inɪ ɪ wɔsaa. ¹¹ Wei ɪ laki isayɔtɔ tɔ pɔntɔ ɪ wɛɛ ɪ isayɔtɔ taa na ɪ tɔŋna lapu. Na wei ilɛ ɪ kɛ asilima tɔ tɔ pɔntɔ ɪ wɛɛ ɪ asilima taa na ɪ tɔŋna ɪ tɔyɔ pilisuyɔ. Na wei ilɛ ɪ kɛ kɔpɔŋ tɔ pɔntɔ ɪ wɛɛ ɪ kɔpɔntɔ taa na ɪ tɔŋna tɔ lapu. Na wei ilɛ ɪ wɛ tɔnɔŋŋ tɔ pɔntɔ ɪ wɛɛ ɪ tɔnɔŋŋ taa kɛ mpɔ.

¹² Mɔrɔyɔ Yesu yɔyɔtaa sɪ: N nuwaa, maa kɔɔ nɔnɔɔ. Maa kɛpɛnna ma kɔfɛlɔŋ na mɔ kɔɔ na mɔ fɛli paa wei kɛ mpi ɪ lapa tɔ. ¹³ Maya Alɔfa na Omeka, maya kancaalaya tɔ na kantɔkaya tɔ. Mayalɛ caallɔ na tɛsɔlɔ.

¹⁴ Lɛlɛŋ nuɔlaa nte mpa pɛ cɔtɔyɔ pɛ capanaa na pɛ ha-wɛyɛ mpaav sɪ pɛ tɔyɔ weesuyɔ tɔyɔ pɛɛ, na pɛ tɔŋna ɪcate nɔnɔɔsi na pɛ sɔt ɪcate taa tɔ. ¹⁵ Ama acaalɔtɔ nyɔma na mpa pɛ laki

topotopo tēma tō na asilima lataa na yulokōlaa na tunj laalaa na mpa pa ké pəpəθōnaa ké pa yəgətaya taa yaa pa kōlapōtv taa tō, icate waali ké pu kaa-wē.

¹⁶ Yesu má má tilina ma isətāa tillu si í kpaali-meyē tē tənaya Yesu seela kpeka taa. Tafiti luləna na pə luli na pə luli-m. Mayale tulumaluyv.

¹⁷ Feesuyu na asaalo kofalo si: Koo.

Ye wei í nu mpv pōntv í tō tōtō si: Koo.

Lokōtv í kpa wei pōntv í koo. Ye wei í caa weesuyu lōm, í ka hiki-wəyí faalaa.

Nti pa teesəna takəlaya kanē tō

¹⁸ Yohaani má ma kpaaləyəna na isəle kuseemle ké mpa pa tēna pa nu cele tōmnaa mpa pa ηmaa takəlaya kanē ka taa tō si: Ye pə cəpa wei na í sōosa puluyv tē tō, Isō ká sōosi kōnaasənam mpi pə tōm pa keesa takəlaya kanē ka taa təyō pōntv saləka tō. ¹⁹ Na ye pə cəpa nōyōlv na í pasa cele tōmnaa mpa pa wē takəlaya kanē ka taa tō, Isō ká pē pōntv ké í paa nyəm ké weesuyu tūyv pē taa, na Isō icate nanj nyəntē nte tē tōm pa keesa takəlaya kanē ka taa tō tē taa.

²⁰ Wei í tō pə tēna isəntō pə wēna tampana tō í tōma si: Kupam maa koo nōnō. Ee, pə la mpv. Taca Yesu, koo mpv.

²¹ Taca Yesu í hólí mē tənaya pēlē.

